

20

Int. Tract.

Colerus

19

Elogium Auctoris

EX MAGNIFICI, NOBILISSIMI,
ET CONSULTISSIMI VIRI, Dn. NICOLAI REVSNERI,
J. V. D. Clariss. & P. P. Antecessoris & Senioris Collegij Iuridici in Academia
Ienensi, Comitum Palatini Casarei, & Consiliarij Saxonici, Oratione de precipuis
Luminibus Academiae Ienensis, maximè in Iurisprudentia, habita in Pa-
negyri Doctorea, Anno M. D. XC. IX. Kal. Aprill. quæ fuit
emortualis Dn. MATTHIAE COLERI,
rebus humanis exempti, Anno post Christum
natum, cl. Is. XXCVII.

ATTHIAS COLERVS:
IURISCONSULTVS SVI SECVLI
inter primos summus: alter Academiae no-
stræ Papinianus, aut Vlpianus, aut si quo
alio nomine digniore eum appellare possu-
mus: de quo etsi silere præstaret, quàm pau-
ca dicere: si tamen in hac temporis angustia
minus, quàm decet, dixero fortassis: veniam mihi dari cupio:
quam etiam eò facilius me obtinere posse confido: quò studia
eius & consilia meritaque erga Academiam & Rempub. singu-
laria in vulgus sunt notiora: quàm ut mea prædicatione indige-
ant: quæ unà cum præclaris ingenij monumentis æternitati post
se perpetuæ consecrata, nullo unquam tempore sunt intermo-
ritura. Faciam igitur, & vela contraham Orationis meæ: sum-
maque tantum persequar rerum fastigia: in recolendis grataq;
prosequendis memoria ijs, quæ in vita illius, quasi in bono lu-
mine collocata, memoratu digna cum primis, splendide collu-
xerunt: vt famæ meritissimi Doctoris, quantum in nobis est,
aliquo saltem modo parentemus: & ad similem virtutis doctri-
naeque gloriam nos aliosque eodem pacto exsuscitemus. Pa-
triam habuit COLERVS noster Alteburgum: oppidum provin-
ciæ huius celebre ac pervetustum: patre natus eius civitatis Sena-
tore: Qui cum ingenium filij in literis addiscendis elucere ani-
madverteret: ablegavit eum Vitebergam: quo in loco artium
liberalium & Philosophiæ propè intimæ perceptis studijs:

ELOGIVM

quibus ad maiores disciplinas sibi viam præmunivit; Medicinæ primò studium amplexus est: in qua tantum profecit ingenio & industria: ut non modò præcepta eius cognita haberet; sed libros etiam Æginetæ aliquot eleganti carmine, quo plurimū valebat, in Latinum sermonem converteret. Postea v. re diligentius examinata, Medicinæ studio iterū valedixit, non tam voluntate impulsus sua, quàm suasu & monitis summi illius & maximi viri PHILIPPI MELANTHONIS, omnis eruditionis elegantis per totam Europam parentis longè clarissimi: qui ut solertissimus ac perspicatissimus ingeniorū æstimator, indole ipsius plurimū delectatus fuit: ut quamvis ingenio ad omnia prompto eum esse animadverteret: præauguratus tamen & quasi divinans, animo jam tunc prænosceret ac præsagiret, qualis & quantus vir aliquādo esset futurus, si ad Iurisprudentiæ studiū se totum contulisset. Sic igitur in stadiū prodire tunc ausus Iurisprudentiæ ipsius; maximis brevi tempore in eo factis spacijs, Lipsiam se contulit: ac PETRO LORIOTO Gallo, juris civilis interpreti acutissimo, in disciplinam se penitus tradidit: in cujus vitæ consuetudinem admittens interiorem, multum sanè ab ipsius profecit ingenio: solidam juris intelligentiam tum ex prælectionibus ejus publicis, tum ex privatis collationibus atq; disputationibus assecutus. Quam tamen cum sine Praxi non multum sibi profuturam animadverteret: eodem se tempore insinuavit penitus in familiaritatem nobilissimi Iurisconsulti MODESTINI PISTORIS & eximij illius juris Saxonici Commentatoris CHRISTOPHORI ZOBELII: qui acumine ingenij & solertia ipsius perspecta, non solùm amare, sed colere; frequenterq; suis eum disceptationibus, foriq; controversijs adhibere, & consuetudine exercitationeq; forensi judicium prudentiamq; intelligēdi acuere cœperunt. Neq; ita multò post decursis civilis disciplinæ spacijs, laureæ Doctoreæ insignibus amplificatus VVitebergæ; ut res nomini suo responderet, studiosè dans operam, scholis privatim habendis ita profecit atq; claruit; ut magnam apud omnes doctrinæ opinionem palsim sibi compararet. Quo factum est, ut confestim sub auspicia Academiæ Salanæ, Principum Saxoniae illustrissimorum vocatu, in Professorum Iuris numerum sit cooptatus: commissa tunc ei primò publica Institutionum juris exedra: cui ipse præfectus ab initio; sed biennio post elapso juris Pontificij interpretationi adhibitus: summa fide & industria semper præfuit: & Spartam quam nactus fuit, egregiè ornavit: non tam κομψὰ quàm γένωμα (quod de Epicharmo aliàs fertur) suis proponendo auditoribus: neque ad ostentationem subtilia magis, quàm ad fori usum; quo

Loriotum
Colerus no-
ter vocat
Præce-
ptorem, ad
Rubr. de
Dilationib.
lib. 2. De-
cret. n. 2.

Modestini
Pistoris &
Zobelij non
uno in loco
meminit in
Tract. de
process. exe-
cut. & qui-
dem Mode-
stinum præ-
ceptorem
vocat c.
quoniam
ult. de Præ-
script. n. 33.

quo plurimum pollebat, accommoda tradendo: denique auditorum utilitatibus in universoni inserviando: quas, si quo posset modo, augere maximopere conatus est. Quam ad rem cum multum conferre judicaret, non modò fori, sed etiam scholæ disputationes neutiquam in eo suum desiderari passus est officium: quibus aut ipse frequenter præesset, aut saltem interesset plurimum: minimè quidem ille obscurè in eo, cum vim acumenque ingenij, & doctrinæ copiam, tum acris & subtilis iudicij facultatem, & memoriæ præstantiam, rerumque experientiam, declarans. Quanquam verò nescio quo fatali genio (ut ipse de se alicubi scribit) perturbatis aliquo modo Academiae huius rationibus, Lipsiam postea ad tempus secelsit: ubi partim ius interpretando, partim respondendo, & causas disceptando, forensē pariter & togatam, eamque negotiosam & vehementer occupatam vitam aliquot exegit annis: sub id quoque tempus decidendis Appellationum causis à Septemvirali Curia Saxonica adhibitus: ac tandem à Principe Anhaltino ad Cancellarij dignitatem splendidè vocatus: nihilo tamen secius in hanc Academiam ab Illustrissima potestate iterum postea revocatus; cum amore patriæ, tum scholæ ipsius desiderio; accepta conditione oblata, libens ac volens rediit: & primariam illuc Doctorum sedem in Iurisprudētia tenuit: Princeps studiorum civilium, non ut unus è multis, sed inter multos egregius: quantus merito suo erat, tantus omnium consensione deinceps habitus perpetuò. Neque verò scholæ iuris duntaxat, sed etiam Dicastērio Salanæ nostræ, & Iudicio præterea Provinciali longo interfuit tempore, ac immò potius tanquam Princeps Collegij iuridici Ordinarius præfuit: in quo ipse munere exequendo, summa fide ac religione versatus est: & in causis tractandis, responsisque dandis miram ingenij prudentiam, & iudicij dexteritatem, cum pari integritate animi, & industria conjungendo, singularem iustitiæ & æquitatis defendendæ curam habuit: à qua ne latum quidem unguem sibi in vita discedendum putavit. Qua re factum est, ut in causis maximis gravissimisque, non tantum à popularibus, verum exteris etiam tam Principibus, quam populis & civitatibus, ac in primis nobilibus familijs, responsa ipsius pro oraculis fuerint requisita: quos omnes ipse, non minùs ac Pythius ille Apollo, de quo est apud Ennium, suarum rerum incertos ope sua ex incertis certos compotesque consilij à se dimisit. Fuit enim verè domus ipsius oraculum, non unius alicujus civitatis, sed regionum complurium: cujus janua atque vestibulum (ut de Q. Scævola L. Crassus apud Tullium

ELOGIVM MATTH. COLERI.

memorat) infirmissima valetudine, & affecta jam ætate (Ita enim curæ fuit ei Respublica, ut valetudinis suæ cura non admodum afficeretur) maxima semper frequentia hominum, tam summorum quàm infimorum; immò etiam Comitum, & Principum splendore assidue celebraretur. Sed nec docendo solùm, ac de iure respondendo, verùm etiam commentando & scribendo, Iurisprudentiæ studia maximè illustrare, & ad posteros propagare studuit: aureo illo in lucem prolato Commentario de Processu Executionis in causis civilibus & pecuniarijs, ad Praxin fori Saxonici passim accommodato: in quo pleraque eius requisita & solennia, tam ex parte creditoris paratam executionem petentis, quàm ex parte ipsius rei conventi executioni sese opponentis paratæ, ita plana, ita explicata reddidit: ut nihil in eo obscurum aut ambiguum sit relictum: quo vel solo opere (ut cætera omnia omittam) memoriam nominis sui reddidit immortalem. Qua autem fide, & qua morum gravitate & auctoritate, non magistratus gesserit modò, sed etiam legationes ad Principes cæterosque sacri Imperij ordines, atque adeò ad ipsum Imperatorem Romanum, obierit splendidissimas: per se, ut opinor, satis est notum omnibus: in quibus si quæ prudenter ab eo suscepta & tractata graviter, & confecta feliciter, commemorare omnia deberem, nimis prolixum futurum esset. Taceo de vita eius privata, quæ ab eo piè honesteque fuit acta: quippe in quo fulgeret eximie pietatis sanctitas & religio: cui comes adesset summa in omni vitæ actione modestia: in moderandis cupiditatibus regendisque animi motibus continentia: in familiaritate humanitas: in loquendo comitas: in audiendo facilitas: lenitas in decernendo: benignitas in ignoscendo: in satisfaciendo ac disputando diligentia: in iudicando iustitia: in animadvertendo æquitas: patientia in injuria: moderatio in liberalitate: denique in omnibus rebus decorum. Talis igitur & Iurisconsultus, & vir bonus, adeoque verè (ut ille loquitur) καὶ τὸν ἀγαθὸν fuit COLERVS noster: de tota Repub. & posteritate nostra optimè promeritus: ante triennium hoc ipso die fatali suo rebus exemptus humanis: magno omnium non Academia tantùm, sed provinciæ totius ordinum cum luctu ac desiderio. Sic nimirum Academia Doctore, Respublica Consiliario, Curia Assessore, tota denique provincia Præfide & Sacerdote iustitiæ, & (ut uno verbo dicam) parente ac patrono suo orbatæ est: in quem velut oculum exercitus nostri Principem spes proximæ & secundum D E V M reliquæ collineabant.

*Artificis te docta manus depingere vivum,
Et potuit faciem fingere fortè tuam.
Ingenium haud potuit: volitat tua fama per orbem,
Doctrina prestant & monumenta tuæ.
Hac tua post obitum COLERE vigeat imago,
Ingenij hæc facies post tua fata manet.
Quam non Praxiteles sculpat, vel pingat Apelles
Rectius, Eulogio quam LEORINE facit.
Vivant Salani duo lumina clara Lycæi,
Fulgeat ille polo, luceat iste solo.*

Iacobus Stintius I. V. D. F.

BIBLIO.

BIBLIOPOLA

LECTORI S. D.

VNO VENDIBILI,
ut vulgò circumfertur, suspensa hadera ni-
hil opus est, neq; res praeclara, cum ex se pla-
ceant, exoticam desiderant Commendatio-
nem. De hoc autem presenti Tractatu
integrali, qui complectitur & PROCES-
SUM EXECUTIONIS causarum civilium, & duos ele-
gantes, & à plurimis practicis diu, multumq; desideratos com-
mentarios, quorum prior est de EXCEPTIONIBVS, posteri-
or de PRÆSCRIPTIONIBVS, verissimè & sine fallacia,
Lector benevole, dicere id ausim, quod etiam ex quàm plurimis,
qui disceptationibus forensibus inserviunt, non semel cognovi,
& res ipsa docet, vix ullam, quò ad Civilia negotia, occurrere
in vita communi questionem, quæ in hoc Tractatu ab aucto-
re non sit enucleata, non saltem ex varijs praeclarissimorum
virosum Commentarijs, sed potissimùm ex ipsarum Legum, Con-
stitutionum cum Imperialium, tum Saxonicarum limpidissimis
fontibus, non quidem perfunctoriè, sed plenissimè, & ut in ipsa
communi vita tractari solet, & in ipsis rerum argumentis ob-
tinet.

Quò magis non sine stomacho mirari quis possit, quid in
mentem veniat hominibus ita delicatis, ut aliena fastidiant &
carpant, in suis verò nimis sibi placeant. Sunt enim qui
nescio quid vel in verbis, vel in ipsarum rerum tractatione
in auctore nostro desiderant. Ad verba quod attinet, si de
mendis intelligant, quæ in prioribus editionibus incuriâ libra-
riorum irreperant, facilius id quidem tolerandum & dissimu-
landum fuerat. Neq; enim hanc culpam prestare auctor potuit.

Si verborum maiorem ornatum & elegantiam requirunt, sci-
ant auctorem nostrum rerum magis quam verborum studiosum
fuisse: quamvis neq; in genere orationis & stylo eleganti ipsi de-
esse potuisset, viro utpote literis humanioribus excultissimo, & in
bonis auctorib. ac Poëtis Latinis, ut ex hoc ipso apparet Tractatu,
versatissimo: nisi quam sepius ipsa verba Doctorum, quos
allegaverat, retinere maluisset, etiamsi obscuriora illa essent, exo-
tica etiam sæpè, & interdum duriora, ut facile equo & candido
Lectori videre est, dum ubiq; ferè addit hæc verba: ut ipse loqui-
tur, ut loquuntur Doctores, ut ipsius verbis utar, & similia.
Maluit siquidem profiteri ingenuè à quibus profecisset, quod
grati est animi, & quid in ipsis rerum argumentis obtineret ipsos
rum gravissimorum auctorum verbis ostendere magis, quam ver-
ba captare & syllabas, quod ex Neotericis multos plusquam su-
perstitiosè facere videmus. Addo quod in consultando, com-
mentando, docendo, alijsq; officij sui partibus obeundis occupatissi-
mus, limam ipse postremam huic operi adhibere non potuit, & re-
ligio sit alijs, facile post obitum tanti viri, in alienis quid mutare, &
falces in alienam, quod aiunt, mittere messem. Si verò in rebus
ipsis quid erratum aut desideratum fuerit, de eo esto aliorum
præstantissimorum Jætorum tam in iure civili, quam foro Saxo-
nico diu multumq; exercitatorum iudicium, quibus plus hac in re
tribuendum existimamus, quam delicatis istis, qui Censoria sua
virgula in aliorum scriptis carpendis, & perstringendis liberius
interdum utuntur, in suis verò mirificè se oblectant, sed manum de
tabula.

Quoniam autem omnia exemplaria, quæ utraq; hætenus edi-
tione excusa fuere propter materiarum, quas tractant, utilitatem
& fructum maturius distracta sunt, ad petitionem plurimorum
Clarissimorum & doctissimorum virorum, tertio nunc utilissimis
hunc Tractatum, in gratiam iuventutis studiosæ & legum & con-
suetudinum, & in primis illarum, quæ in ipso, quod dicitur, actus
forensi existunt magnis cum sumtibus prælo commissimus. Sed
quò tibi nova hæc editio gratior, utilior atq; adeò ad usum tuum
facilior esset, hunc Tractatum antea viro diligentissimo & Legum
peritissimo summa cura commissum & commendatum, ut præter
ipsius auctoris recognitionem, ita opus castigaret, illustraret, ut nihil
deinde

deinde amplius desiderari posset, quod ad operis ornatum, usum
et fructum facere existimare, alij nunc docto et industrio viro
denuò in manus dedimus, ut si quid in prioribus editionibus, forte
per incuriam remansisset, non satis castigatum, hac editione dili-
gentius corrigeretur. Quod etiam ex fide ab utroque praestitum,
et ipse comperi, et tumet studiosè Lector reapse percipies, et quid
praterea hac tertia editione sit praestitum, ex sequentibus passim
cognosces:

In primis verò cum autor ipse paulò ante obitum suum, Tra-
ctatum hunc de processib. executivis recognoverit, ex ipsius au-
ctoris autographo multa inserta, quae in priori Codice desiderantur.

Deinde, ut quilibet veluti in speculo videre posset, quid hic
Tractatus contineat, adijci curavimus generalem totius Operis
distributionem, ad quam magna hac tertia editione facta est accessio.

3. Praecipuorum capitum brevem delineationem ad margi-
nem notari.

4. Notata etiam sunt in hac editione in margine Differ. Iur.
Civil. et Sax. ijs ex libris et editionib. quae proximis annis Jenae
et Lipsiae à Clariss. et Consultiss. viris, Dn. LEOPOLDO HAKELMANNO
et Dn. FRANCISCO ROMANO, f. V. Dd. celeberrimis adorna-
ta et typis excusa fuerunt, ut collatio utriusque fieri, et quod qui-
libet in manibus haberent exemplum, eo ad suum usum commo-
dius uti posset, quae res, quod existimamus, etiam fructu suo non
carebit.

5. Menda infinita, quae operarum incuria resederant, à textu
ipso ad nostram petitionem, non sine gravi labore, expurgata sunt,
et si forte quaedam in hac etiam editione, ut in magno facile opere
fit, irrepperint, quae propter operarum festinationem nunc tolli non
potuerunt, ea ut aequus Lector ipse corrigat, amice rogatur.

6. Ut maiori cum voluptate, alacriori studio, minori-
que labore perlegi posset, non directè, ut antè, sed oblique allegata posita, et
alijs typis, quantum unquam fieri potuit, excusa sunt, ita, ut coha-
rentia textus, et structura orationis, à quo vis facile percipi pos-
set, et hac editione numeri, LL. et JJ. alicubi capitulorum et-
iam Decretalium, non sine magno labore adiecti sunt, saepe etiam
initia Legum falsò antea allegata, sunt restituta, quae in re usi su-
mus Corpore Gothefrediano.

7. Argu-

7. *Argumenta* & *summaria vetera renovata* & *emendata*, & *nova plurima* hac cum primis editione addita sunt, & *Nota* subinde, sed raro tamen adspersa.

8. *Index reformatus, castigatus*, & *quàm plurimis, ijsq; val-*
dè necessarijs locis nunc etiam adauctus, quò facilius utenti de-
promendi facultas esset: Imprimis verò cum in hac editione pro-
pter *summaria multis novis adiectis aucta*, *numeri marginales*
sape essent mutandi, id dedimus operam, ut in hoc novo indice
utriq; notarentur numeri, & prioris & huius etiam editionis, ut
qui priora haberent exemplaria, ex collatione numerorum faci-
le possent deprehendere, ubi quodlibet in utraq; editione sit inve-
niendum, praesertim cum ob magnum suum usum hic *Tractatus*
multis ab alijs interpretibus recentioribus, *Juris praesertim Sa-*
xonici, frequenter allegetur veteribus numeris citatis, qui obser-
vatis, ys, quæ ad caput indicis de eius usu adiecimus, ex collati-
one ad hanc editionem accommodari etiam facile possunt.

9. Præterea post *dedicatoriam epistolam* accessit *oratio* ab
ipso auctore in illustrissima hac *Salana* habita de *Origine, instau-*
ratione, conservatione, & *utilitate iuris Saxonici*, premisso ad
imaginem auctoris *Elogio gravissimo*, quod *cursum vite eius* &
studiorum continet. Atq; ita si cum prioribus editionibus com-
parationem quis instituat, planè hoc novum atque excellentius
nunc opus iudicaverit.

10. Deniq; cum auctor in hoc ipso *Tractatu* sape mentionem fa-
ciat *pralectionum suarum*, quas apud nos, secundum distributio-
nem *iuris Canonici de Exceptionibus* & *Præscriptionibus*, uti-
lissimis & quotidianis in foro materijs, habuit, adijci & illas cu-
ravimus, diligentissime omnibus quaestionibus ponderatis, & re-
lectis, reliquos ab initio 11. lib. *Decret.* in titulos plerosq; *Com-*
mentarios eiusdem auctoris, nunquam antea publici iuris factos
peculiari tomo & forma *Concinnatos*, brevi etiam *DEO* volente
publicabimus, utq; & horum *commentariorum* iucundior esset le-
ctio, insuper *argumentis* & *summarijs* illustrari, allegata etiam
minoribus literis excudi, *indicem locupletissimum* singulis subijci
effecimus. Tu interea benevole lector, labores nostros, & quam li-
benter pro te, & in usum tuum fecimus operam, boni consule, ijsq;
communi cum fructu feliciter utere, frui, & vale.

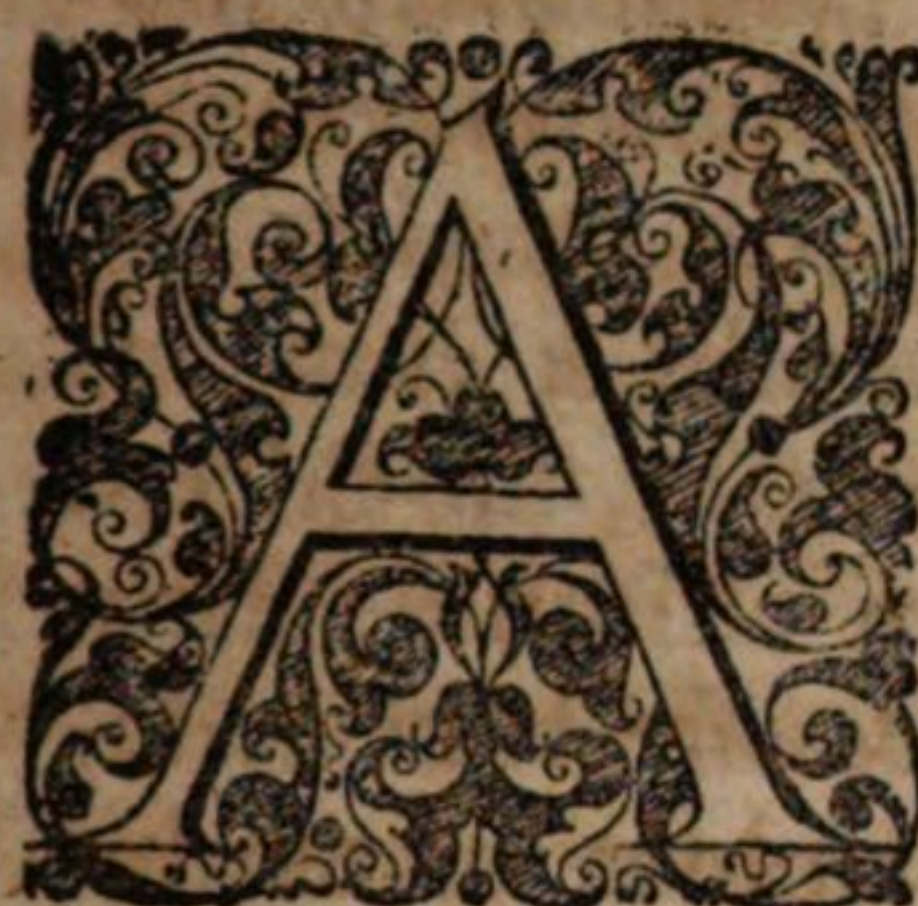
ILLVSTRISSI

MIS PRINCIPIBVS AC DOMINIS, DOMINO FRIDERICO VVILHELMO, ET DOMINO IOANNI, DOMINO ITEM IO-

ANNI CASIMIRO, ET Dñ. IOANNI ERNESTO,

Ducibus Saxoniae, Landgravijs Thuringiae, & Marchionibus

Misniae, Fratribus ac Patruelibus coniunctissimis, Dominis suis clementissimis.

NNVS IAM VICESIMVS

octavus agitur, cum illustrissimi Heroës vestrarum Celsitudinum Parentes, Principe Christianissimo Ioanne Friderico, primo eius nominis, Ensifero Romani Imperij, Duce Saxoniae, Avo vestro, beatæ & sanctæ memoriæ, procreati, me titulo Doctorali VVitebergæ insignitum, statim

pòst renunciationem gradus, publicè factam, in numerum A.C. 1558
Professorum Academiae Ienensis cooptarunt, & ipsorum Celsitudinibus simul à consilijs esse voluerunt. Quo tempore, etsi certamina inter Doctores Ecclesiarum mota fuerunt maxima, & paulatim deinceps illæ contentiones ita creverunt, vt quasi collatis invicem signis, vsque ad sanguinem, quilibet pro tuenda sua existimatione, phrasibus & sententia, dimicare videretur; subindè quoque novarum litium & discordiarum semina, in ipsa etiam familia Saxonica, per inquieta & centaurica, pacisque & tranquillitatis publicæ inimica ingenia, studio distractionis atque turbarum, vt suis interea cupiditatibus & lucris privatis ipsi inservirent, iaciebantur. Quæ omnia ad nos quoque redundabant, adeò, vt tot fluctibus tempestatum, nescio quo fatali genio, per longum tempus, ob Tragœdias hoc in loco publicè & privatim excitatas, concussa & obruta nostra Salana, universalem quasi interitum minari videretur, tamen DEVS Opt. Max. inter tot furores diaboli catastrophën istis motibus dedit adhuc satis comicam & mollem, adeò, vt aliquandiu studia tam artium & Philolophiæ, quam etiam

E P I S T O L A

jam purioris doctrinæ in sacra Theologia, item vtriusque Iuris, & Medicinæ in mediocri flore fuerint, & pòst tot ventorum turbines, halcyonia aliqua Sareptæ nostræ apparuerint. Quæ ut diu nobis constent, Iehovam nostrum communibus votis obnixè rogamus. Sicut autem, ab initio suscepti huius muneris, mihi lectio Institutionum Iuris, in Schola demandabatur, ita paulò pòst, exacto videlicet biennio, Professio secundi libri Epistolarum decretalium, ab illustrissimis Principibus, Domino Iohanne Friderico, eius nominis secundo (cui adhuc captivo ut supremus administrator, & moderator causarum secundarum in his inferioribus corporibus, salutarem liberationem ex tam diuturna custodia, invictissimi Cæsaris nostri beneficio clementer, & quàm primum concedat, ex animo precamur) Domino item Iohanne VVilhelmo, & Domino Iohanne Friderico tertio, vtrisque nunc laudabilis memoriæ, Ducibus Saxonix &c. decreta fuit. Quem librum, ubi per tempus intermedium, quatenus mihi per negocia, & alias occupationes publicas licuit, diligenter continuando, & cum apparatu, ut vocant, legendo, jam olim absolveram, sub calcem libri, executionum etiam materiam, tanquam ultimum actum iudicarium, per quem sententiæ ad rigorem & effectum deducuntur, ad preces Scholarium, paucis explicandum in me suscepi. Cuius editionem & communicationem cum Scholares & amici, non tam proprio, quàm publico etiam nomine vrgerent, & quasi jure suo flagitarent, ego verò, inspectis meis in hac materia annotationibus, parùm me juventuti scholasticæ profuisse putarem, nisi lambendo quasi priorem fœtum, adhuc informem, rectius figurarem, pleniore calamo integrum Tractatum de Processibus executivis exarare placuit. Quantumvis autem mihi non ignotum est, hac de re Antonium de Canario in tract. de Executionibus instrumentorum, item Guidonem de Barzijs rubr. de guarentigijs, eruditè admodum & cum magna laude disseruisse; tamen, quia, ut plurimum solius guarentigiæ mentionem faciunt, planè non, vel saltem paucissimis attingendo materiam executionis, propriè ita dictæ, & aliorum Processuum executivorum, qui vel privata creditorum, vel publica auctoritate, mediante videlicet ius dicentis ministerio, instituuntur, & in missionibus ex primo vel secundo decretis, sequestris, item arestis, obstagijs, obligationibus ad operas, ad carceres, pignorationibus, repræfalijs, &, quæ his sunt similia, consistunt, tum etiam, quia restrictius omnia tractant, adeò, ut illam succinctam brevitatem tyrones iuris non assequantur, ac multò

D E D I C A T O R I A.

multò minùs formam & modum procedendi in hac parte vltimi actus iudicialis intelligant, vt interim taceam, quòd ipsos etiam Iudices diuersorum locorum, per totum imperium Romanum, sicut & in Foro Saxonico, sub incerto quasi vagari videmus, iisdemque super causis circa processus executionum diuersimodè procedere, de quò ad quotidianam experientiam me refero, ideò operæ præcium facturus videbar, si transeundo per principaliora & frequentiora remedia, ordine magis perspicuo, & in sensus legentium incurrente, ista omnia specialiter prosequerem, & formas procedendi, ex probatissimis autoribus & practicis excerptas, atque congestas, in hoc Opere cumulando traderem. In quò quid profecerim, aliorum esto iudicium. Ego certè, quia istis Processibus executivis, tam alibi, quàm imprimis per provincias Saxonix, nihil est vsitatius & receptius, in hoc elaboravi sedulò, vt pleraque necessaria requisita, & formas, siue ex parte creditoris, petentis executionem paratam, siue ex parte rei contradicentis, & opponentis se paratæ executioni, & provocatis ad Processum ordinarium, ita explicata redderem, ne quid Lectori utroque casu dubietatis relinqueretur. Quoniam autem subindè evenit, dùm de modo & forma procedendi circa remedia executiva, quæ fomentum suum & originem à jure communi ducunt, egi, vt de statutis quibusdam particularibus locorum mentionem facere necesse fuerit, ego ad aliorum doctorum imitationem, qui formas procedendi ad statuta suæ patriæ accommodant, regulas circa Processus executivos, subindè traditas, per exempla, ex iure nostro & consuetudinibus provincialibus in terris Saxonix, excerpta declarando, hac etiam in parte compatriotarum meorum studijs deesse nolui. Qua in re me semper ad saniozem & communiozem practicam harum terrarum, & minùs alienam à iure Civili accommodavi, deducendo Lectorem non tantùm ad veras & probatas sententias, quas in vlu practico hætenùs observatas memini, sed & ad fontes causarum, ex quibus hi Processus fluunt. Neque verò ignore, quid Horatius moneat in Arte poëtica :

*Sumite materiam, vestris, qui scribitis, equam
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.*

nec illud etiam inficias eò, leges Saxonicas, quas habemus in scriptis redactas, instar Oraculi habendas, aut adorandas non esse,

(b)

E P I S T O L A

esse, quin ab ipsis maiores nostri, probabilibus rationibus moti, in multis articulis recesserint, illas in certis casibus declarando, & reducendo ad normam æquitatis, & juris communis scripti, adeò, ut de consuetudinibus hujus patriæ, quæ etiam, pro diversitate locorum, diversimodè observantur, aliquid certi in medium proferre non tam laboriosum, quàm etiam de fide veritatis non nihil suspectum existimari possit, ex quo vni doctori attestanti de communi consuetudine & observantia, non facile creditur, ita, ut non immeritò D. Hartmannus Pistoris, acutissimi judicij Iurisconsultus, & ab intimis consilijs Electoratus Saxonix, in suis quæstionibus *respons. 16. nu. 11. p. 1.* scriptum reliquerit, cognitionem juris Saxonici magis ex usu practico, quàm ex verbis legum provincialium, comparandam esse, sicut videmus etiam, Legislatores antiquos suas decisiones ex quotidianis & sæpiùs iteratis visibus fundare solitos fuisse, *argumento l. certi conditio §. si nummos in finalibus verbis, ff. de reb. cred. l. certè, in fin. ibi. quotidie enim creditores ff. de precar.* Et alibi scriptum reliquerunt Imperatores, eas leges esse firmissimas, quæ quotidiano usu roborantur, *l. 1. §. nulla C. de veteri iure enucle. l. quod si nolit. §. quia assidua ff. de edil. ed.* usus namque longa consuetudine obtentus, sicut verbis, ita rebus etiam legem imponit, iuxta illud Horatij in arte Poëtica:

*Multa renascentur, quæ iam cecidère, cadentq̃,
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi.*

tamen huius generis prodromos habeo non exigux autoritatis, inter quos D. Henningus Gôdenus & D. Hieronymus Schurffius, & ætate præeunt, ita in hac parte circa materias, de quibus ipsi scripserunt, facile primas obtinent, eorumque cœtaneus D. Chilianus Konig, quem regulum & ducem practicæ Saxonicæ in hoc opere non immeritò nominamus, & cuius dictis circa formam procedendi, saltem in judicijs causarum ordinarijs, ut plurimum, tanquam regulæ Lesbix, in hære solemus. Quorum vestigijs institerunt nostri temporis doctores, Licentiatus Cunradus Mauferus, D. Ioannes Schneidvvinus, D. Matthæus VVesenbecius, D. Ioachimus à Beust, nobilitate generis & familiæ per se clarus, nunc verò propter scientiam juris, omniumque aliarum honestarum artium atque doctrinarum solidam cognitionem, multò celebrior redditus, & superiùs nominatus Hartmannus Pistoris, denique

D E D I C A T O R I A.

que etiam D. Iacobus Thomingus, plerique mihi, vel, ut Præceptores, vel, ut in eodem stadio mecum discurrentes, ac Collegæ quondam notissimi ac familiarissimi, qui omnes in suis Lecturis & observationibus aut responsis, simul etiam monstrarunt usum practicum harum provinciarum, quæ iure Saxonico reguntur. Etiam si enim his, tanquam longissimè prævertentibus, imparem me & inæqualem lubens agnosco: tamen me, (sicut Horatius de sua persona in lib. i. sermonum Satyra prima gloriatur)

Cum magnis vixisse, in vita fatebitur usq;

Invidia, &c.

Citra enim omnem iactantiam scribendo, à prima adolescentia in Saxonis Academijs, VVitebergenſi, & Lipsenſi, partim cum supra dictis, partim etiam cum alijs viris doctissimis, & practicis harum regionum summi nominis, non tantum familiariter conversatus, sed etiam paulò post dijudicationibus omnium forensium controversiarum in Dicasterio nostræ Salanæ, usque in vigesimum octavum annum non tam interfui, quam etiam longo tempore, tanquam Collegij Iuridici Ordinarius, in hoc loco præfui, ut præteream privatas actiones meorum clientum (quas quo pacto in iudicialibus curijs expediverim, ad aliorum testimonia provoco) his, inquam, de causis, apud bonos & candidè indicantes veniam mereri me spero, si in hoc Tractatu præmemoratos, tantæ celebritatis Iurisconsultos, quasi à tergo comitatus, id, quod vel ab ipsis, vel ab alijs Præceptoribus & formatoribus studiorum meorum, qui primi ad practicam harum provinciarum me introduxerunt, ex ipsorum voce, in lectionibus publicis, aut privatis collationibus, & instructionibus, respectivè edoctus, item ex accuratissimis Scabinorum Lipsensium veterum responsis, in hac materia informatus, & longo rerum usu atque experientia, quæ nimirum artificio præbet nutrimentum, ut cum Iurisconsulto loquar in l. legatis, §. ornatricibus. ff. de legat. 3. magis confirmatus, diligenter & magno studio collegi, alijs vicissim, tyronibus imprimis facultatis Iuridicæ, communicare, & stylo licet rudiore descriptum, posteris relinquere intendo, cum ad fœliciter decertandum, vel etiam iudicandum, ac sententiamdum, ijs, qui telam iudicij primò ingrediuntur, non minus, quam infantibus, manu ductore opus sit, sine quo, teste Nevizano, impossibile est, vel admodum difficile, ut, qui opera ipsa non tractat, peritè ius dicere vel intelligere valeat. *Ioannes Nevizanus in Sylva nuptiali lib. 3. num. 6.* Quod vel ideò magis necessarium

E P I S T O L A

esse judicavi, quo istud genus processuum, circa executiones paratas, sive ex vi conventionis reciprocae inter partes, sive ex vi statutorum, vel legum communium, introductas, maxime super contractibus mutui valde perperam, atque dissimiliter in multis locis, per iudices illiteratos, tanquam rudes, ac non tam juris, quam processus etiam judiciarii ignaros dispariter observari superius monuimus. Ex quo manat, quantumvis omne jus, sive scriptum, sive consuetudinarium, certum atque finitum esse, cunctosque populos sub jurisdictione loci degentes aequaliter ligare debeat; tamen ex illa informi & inaequali observantia circa Processus executivos (in quibus gratificationi plus, quam licebat, locum esse videmus) adeo dubios reddi constat, non tantum ipsos creditores, sed etiam huius studij tyrones, ut, quam partem in istis involucris & labyrinthis opinionum sequantur, ignorent, sed multum ludando, quam antea, multo incertiores fiant, nisi habeant chiragogum, qui ipsis veras & communes sententias, in sanioribus iudicijs haecenus practitari solitas, & solidis fundamentis corroboratas, quasi ad oculum praemonstret. Sic enim & studiosae legum juventuti, super forma instituendi Processus executivi consulatur, primusque ad forum aditus securius patefiet, ipsique jus dicentes Processus executivos, quos haecenus ex arbitrio sui capitis, pro affectibus suis erga unam vel alteram partem, direxerunt, ad normam & amulsim veritatis atque juris scripti exigent, & simul creditores ad caute mutuandum instruentur. Prout enim quondam, priusquam luxus crevit, major constantia, virtus, dilectio proximi, & veritas, ex parte debitorum existebant, exiguaeque erant, & brevissimae obligationes, maxima autem fides exuberabat, testante Tibullo lib. 1. Eleg. 10.

*Tum melius tenuere fidem, cum paupere cultum
Stabat in exigua ligneus ade Deus.*

Ita posteaquam hodie, nescio ex qua emulatione & superbia, quilibet superioris ordinis statum & dignitatem affectat, nemo sua sorte contentus, quantumvis longissimae, &, ad membranam totius cutis bovinæ, cautiones extendantur, tamen, cum nihil admodum, vel parum fidei inesse res ipsa probet, mirum non est, arctioribus vinculis hoc nostro saeculo constringi reos, iuxta illud Poetae Horat. lerm. lib. 2, Sat. 3.

Scribe

*Scribe decem Nerio, non est satis, adde cicutæ
Nodosi tabulas centum, mille adde catenas.*

Sic adeò, decreſcente & diminuta noſtris temporibus inter homines fide, illuc res redijt, vt nemo ſibi circa receptionem ſui crediti, ſive datis pignoribus, ſive fideiuſſoribus, vel aliter etiam, ſatis conſulere poſſit, ad quod alludit Martialis in ſuo Epigrammate aduerſus Teleſinum lib. 12.

*Cum rogo te nummos ſine pignore, non habeo, inquis,
Idem, ſi pro me ſpondeat agellus, habes.
Quod mihi non credis veteri Teleſine ſodali,
Credis colliculis, arboribusq; meis.*

Ac, qualis hodiè ſit intentio mutuas pecunias accipientium, ſatis deſcribit Eccleſiaſtes noſter Cap. 29. dùm inquit: Multi quaſi inventionem exiſtimant mutuum, & præſtant moleſtiam his, qui ipſos adiuverunt. Donec accipiunt, oſculantur manus dantis, & in promiſſionibus ſuis humiliant vocem. In die autem redditionis poſtulabunt dilationem, & loquentur verba tædij cum murmuratione, ac temporis iniuriam cauſabuntur. Sin & potuerint reddere, aduerſabuntur, ſolidi vix reddent dimidium, reputabuntq; alterum, quaſi lucrum, & fraudabunt creditorem pecunia ſua, & ipſe poſſidebit illos inimicos gratis, conviciaq; & maledicta reddent illi, pro honore ac beneficio rependendo ipſi contumeliam. Hæc Eccleſiaſtes: cui conſonat, quod apud Plautum in Trinummo legitur:

*Si quis mutuum quid dederit, ſit pro proprio perditum.
Cum iam repetas, inimicum amicum beneficio invenit tuo,
Si malè exigere cupias, duarum rerum exoritur optio,
Vel illud, quod credideras, perdas, vel illum amicum amiſeris
Nam ego talentum, mutuum
Quod dederam, talento inimicum mihi emi, amicum vendidi.*

Hinc fluit, quòd creditores noſtro ſæculo ſub durioribus nexibus exponant mutuas pecunias, & debitores multis renunciationibus & cautelis onerent, neque injuria, cum rei cogitare debeant: Qui vult benè ſolvere, non detractat ſe benè obligare, prout ſcriptum reliquit Molinaus in conſuetudin. Pariſienſib. tit. 2. §. 53. numer. 22. E contrario verò

E P I S T O L A

hodiè tanta est fœneratorum avaritia & pravitas, qui fallacias ac decipulas infinitas, vnam pòst aliam, struunt pecunia indigentibus, sub vno sæpè, eodemque detestando pallio sui prætensi interesse, quod maximè ipsorum nudæ assertioni, absque alia probatione, vel juramento, relinqui volunt, piraticam terrestrem impunè exercent, miseros debitores, omnibus rebus & fortunis nudatos, spoliant, prout exempla nostræ ætatis, in his & vicinis provincijs, plus quàm manifesta & notoria, latitantur. Et quia ista fuit, & adhuc est officina exhauriendi facultates tenuiorum civium, laniandi & deglubendi patrimonia nobilium, in necessitate constitutorum, denique sub hac incude prelsi laborant Comites, Barones, & alij ex magnis familijs procreati, ita, vt tantis clari natalibus, opum verò indigi, nostris temporibus etiam generi splendorem amittere videantur, iuxta illud Horatij:

Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

eisdem reis contramachinationes illarum lamiarum, quæ incautos & simplices debitores, tantum non vsque ad interulam exuunt, sanguinemque eorum exugunt & devorant, calumnias suas nihilominus sub legum clypeo, per causidicos sustinere laborando, ad detegendum illum abusum doctrinæ iuris, vt, quid honestè, vel turpiter fiat, quid in loco, vel non allegetur, alij etiam minus legalibus constet, antidota & remedia, per leges prodita, & quibus exceptionibus adversus tales danistas se tueri, paratamque executionem remorari possint, ne inauditi, & sine legitima causæ cognitione condemnentur, in hoc opere nostro, quantum fieri poterat, brevissimis ostendimus. Quem librum tum ob magna beneficia, quibus à vestris Celsitudinibus, earumque Dominis parentibus, Heroibus illustrissimis, affectus sum, gratitudinis ergò, &, vt meæ subiectionis & humilissimæ addictionis aliquod extaret symbolum, tum etiam, quia cura, & custodia legum Saxonicarum per Auream bullam Imperij Romani, illustrissimæ domui Saxonicæ, in Electoratu imprimis commendata, & huius familiæ veluti fidei & sollicitudini hæreditariè concredita est, dedicavi. Cumque in maiorum vestrorum avitis & proavitis imaginibus, multa illustria pietatis, iustitiæ, & æquitatis insignia, ceu in speculo quodam vobis quotidie quasi contemplari liceat, & nostris temporibus antesignanum habeatis, æqualis iustitiæ iurisque sacerdotem & antistitem, Electorem nempe Saxonicæ D. Augustum &c. vestrarum Celsitudinum Curatorem, patrum magnum,

DEDICATORIA.

magnum, & ex parte locerum, qui ius nostrum provinciale, ha-
ctenus non tantum pro virili propugnavit, sed & eruditissimis Scho-
liis & Commentariis, in novellis suis sub annum 1570. publice
divulgatis, illustrari, ac tanquam postliminio reduci fecit, cuius
eo ipso nomine, æterna ad omnem posteritatem in his & vi-
cinis terris transitura est memoria, & mihi perspectum sit, Cel-
situdines vestras, suorum maiorum vestigijs jamdudum in-
niti, sub earum etiam patrocinio in publicum hunc libellum
emittere volui, neque dubito, quin istam primam foeturam
mearum lucubrationum, vestræ Celsitudines, tanquam æqua-
litatis & justitiæ observantissimi Principes, in suam tutelam
& defensionem clementer suscepturi, ac, si quo in loco circa ex-
plicationem textuum juris Saxonici, vel communis practicæ, à
proposito excurri, quàm par est, longius, illud potius meæ, erga
studiosam juventutem, pro informatione circa processus in
causis, item pro cognitione discriminis inter ius nostrum pro-
vinciale, & ius commune, propensæ voluntati, quàm affectioni
inanis alicujus gloriolæ acceptum relaturi sint, donec ex hoc
alveolo lapidiora & tersiora aliquando prodeant. Interea De-
um Opt. Max. precor, ut vestras Celsitudines in ambabus fa-
milijs, lineæ VVimariensis & Coburgensis, sicut & totius do-
mus Saxonicæ, decus, splendorem, fortunas, incolumitatem, &
concordiam, tueatur, promoveat, atque provehat ad sui no-
minis gloriam, & ad subditorum vestrorum, commoda.
Benè ac foeliciter valete. Data Ienæ 1. Februarij, Anno Domi-
ni 1586.

Illustribus vestris Celsitud.

subiectissimus

Matthias Colerus JC.

ORATIO

O R A T I O
DE ORIGINE, PRO-
GRESSU, ET UTILITATE
IURIS SAXONICI, RECITATA

in Academia Ienensi, à MATTHIA COLEBO I. V.

Doctore & Ordinario, Anno 79.

M. C. S.

*U*rpe est, respondit Quintus Mutius, causas in loco oranti, Ius in quo versatur, ignorare. Cum itaq; in terris Saxonia vivamus, quæ suis peculiaribus legibus regitur, operæ precium fore duximus, de Iuris Saxonici origine & progressu, eiusdemq; utilitate, & laudibus aliquid hoc loco in medium proponere, tum ut illud à calumnijs quorundam, qui istud, tanquam indiscretum, ac expers omnis rationis, & æquitatis criminantur, asseramus, tum etiam, ut ostendamus, quàm necessarium & honorificum sit, non tam laudatissimæ & illustrissimæ familiæ Electorum & Ducum Saxonie, quàm etiam omnibus eorundem Rebuspub. istud ius sanctum, inviolatum, & ab omni iniuria tutum custodiri.

Origo iuris in genere.

Iuris civilis summam.

Præquam autem rem aggrediamur, præmitto primum, quascunq; leges scriptas cepisse, & originem suam traxisse à moribus utentium, & consuetudine, per prudentes & in causarum tractationibus ac diiudicationibus exercitatos viros, qui certis locis diu præfuerunt, semper & æquabiliter observata, tacitoq; consensu subditorum comprobata, qui mores quò propius ad legem naturæ accesserunt, quò magis ad religionem homines flexerunt, aut plus ad disciplinam conduxerunt, & ad communem provincialium vel incolarum salutem proficere visi sunt eo firmitus & stabilitus in eos consensus, adeoq; his vsibus, in scripta postea redactis, robur perpetuitatis ad omnem posteritatem communicatum fuit, & hoc est, quod in c. omnes dist. 1. dicitur, humanas leges ex moribus utentium constare, attenta videlicet prima origino. Sic post exactos Romæ reges, populus consuetudinibus magis, quàm certo iure regebatur, donec leges ab Atheniensibus petita, & in tabulis eburneis præscriptæ, publicè pro rostris proponerentur, quæ subindè pro causarum incidentium occasione, tam per Senatûs consulta, quàm per Plebiscita, item Principum placita ac responsa Prudentum, auctiores factæ, nunc in vnum corpus & volumen Iuris, quod in omnium quasi manibus habetur, excreverunt.

Pariter & Feudorum ius, quod de beneficijs militaribus proditur, ab institutis & moribus Mediolanensium profectum, per Obertum de Orto, & quendam Gerardum de Cagapisto, tanquam exactos observatores inveteratorum eius loci vsuum, in vnum congestum, & literis mandatum, ac consuetudines feudorum intitulatum, Mediolani primo pro iure servari ceptum, progressu temporis ab Imperatoribus Romanis & Principibus Germaniæ comprobatur, vim legis usq; in hodiernum diem obtinuit.

Nec diversimodè ius Saxonicum, quo de nostra principaliter instituta est oratio, quodq; in his terris observatur, ab vsibus & consuetudinibus maiorum nostrorum, tanquam ex scaturigine promanavit. Quos vsus, nulla tunc munitus auctoritate legu condendæ, fortassis memoria facilioris gratia, & pro meliore sui ipsius informatione, nobili tam doctrina, quàm longa rerum experientia & prudentia inter homines tunc indomitos clarus ECCARDVS à REPKA, cuius familia usq; ad nostra tempora in Electoratu Saxoniæ superstes fuit, in tres libros latino sermone privatim congestit, prout ipsemet hoc de se fateretur in præfatione Speculi Saxoniæ, vti allegari solet:

Dis Rechte hab ich nicht selbst erdacht/
Es hant die Alten vff vns bracht/
Unsere löbliche Vorfahrn/
Kan ich / so wil ichs auch bewarn.

Cuius laborem, tanquam vtilem Reipublicæ Saxonice futurum, Illustris Comes HOFERVS à FALCKENSTEIN, tunc temporis vnus ex Tetrachis Saxoniæ, approbavit & petijt, ut præmeme-

præmemorati libri, ita latine exarati, in linguam Germanicam converterentur, sicut videre est, in dicta Præfatione nostri iuris provincialis in illu versiculis :

Nun dancket allgemeine /
Dem Herrn von Falckensteine /
Der da Graff Hoier war genant /
Das nun in deutsche Sprach verwand /
Diß Buch ist worden vff sein beete /
Eck von Repka dasselbe thete.

Licet autem in proœmio Iuris Saxonum incip. Gott der da ist ein Anfang / n. 2. commentator existimet, sicut & habetur idem in privilegio, Saxonibus & Magdeburgensibus per Othonem Imperatorem concessio, & Wetsbild/præfixo, accommodasse his sanctionibus auctoritatem legis imprimi Constantinum, qui vixit circa annum post Christum natum 310. & Carolum Magnum : Carolus Magnus confirmavit ius Saxonicum. Quæ extant vit ius Saxonicum. Quæ de re & toto argumento huius orationis videtur præclar. Icti Dn. Petri Heij inter reliquas eius questiones octavam. n. 17. cum seqq.

tamen de Constantino vix est ut fides haberi possit, cum & nusquam ex Historijs, aut vitis Imperatorum appareat, Constantinum, tanquam Orientalem Imperatorem, in has provincias vel ipsum venisse, vel eas per alios sub iugum & potestatem suam rede gisse. Et intervalla temporum, quæ extant inter Imperium Constantini & Caroli Magni, nimis longa sunt, utpote spatio quingentorum annorum distantia, in quibus tam Saxonica, quam aliorum scriptorum historia, nihil huius tradunt; imò etiam raram horum populorum & provinciarum mentionem faciunt. Verum de Carolo Magno quod traditur, id magis accedit fidei historicae, siquidem & totos 33. annos bella difficilissima cum Saxonibus gessit, & tandem devictos, paucorum dierum intervallo, duobus ingentibus prælijs, & non tam adversa belli fortuna, quam mansuetudine & lenitate victoris fractos, in deditionem & fidem suam recepit, ad quod in primis laudem in tanto Imperatore meretur, curavit eos in vera pietate, & religione Christiana institui, ædificatis passim multis Ecclesijs collegiatis, Halberstadij, Paderbornæ, Mindæ, Verdæ, & alijs, quibus & certos redditus attribuit, & viros doctrina, & sanctitate viræ claros Episcopos præfecit, utq; retinerentur in officio, circa annum octingentesimum decimum in castro Sachsenburgo pro conservatione pacis & tranquillitatis publicæ, & qualicumq; inter Saxones disciplina, ipsorum observantias & antiquas consuetudines, longis incolarum moribus introductas confirmavit, & legis auctoritatem obtinere iussit, prout refert glossator speculi Saxonici, Landr. lib. 3. art. 82. Super gl. verbi, Das sie hören vers. dieses der Sachsen Privilegium.

Quantumvis autem aliqua capita istarum consuetudinum satis erant aspera & rigorosa; tamen attenta conditione gentis, cum qua tam diu fuerat conflictatus Carolus, vel invitus, tempori & moribus hominum servire coactus fuit, pro ut legitur art. 18. libri primi, quod Carolus præter suam voluntatem compulsus quasi fuerit, ultra alia ab antiquo usitata & consuetudinaria Saxonibus dimittere, & immutata relinquere triplicia iura: Vnum, quod Suevicas mulieres ab omni successione in terris Saxonia excludebat: Secundum, quod Saxoni super quocumq; facto extrajudiciali, de quo vel plenissime, testimonijs viræ vocis convictus erat, nihilominus per mittebatur, innocentiam iuramento suo purgare: Tertium quod liberum erat Saxoni, reprehendere qualemcumq; sententiam, adversus se latam, dummodo super iniustitia iudicati attestaretur dextram, & adversarium suum ad duellum provocaret. Quo casu, victor in monomachia vincebat in causa, ad quam speciem purgationis alluisse videtur Cælestinus tertius pontifex Romanus in c. extra de purga. vulgari. Etsi verò Albertus Krantzius in sua Saxonia lib. 2. velle videtur, istud ipsum etiam esse fabulosum, & merum commentum, quasi Carolus Magnus Saxonibus has leges confirmaverit; tamen ex contextu historia patet, autorem ibi sensisse de legibus Saxonibus, in scripturam redactis, prout eas nunc habemus; Quia paulò post fatetur ipse, quod bene credat, usitata illa iura, & iudicia Saxonibus à Carolo permissa fuisse, propter duritiam cordis ipsorum, ut Krantzij verbu vtamur. Et hæc est veritas, quod videlicet legibus non scriptis tam diu regebatur Saxonia, donec Eccardus à Repka, cuius antea facta fuit mentio, aliquandiu post tempora Caroli Magni, rogante & vigente Tetracha à Falckenstein, istas consuetudines redegit in scriptum Codicem, qui etiam nunc extat, & vulgò Landr. appellatur.

Supervenit deinceps Otho primus, qui Heinrico Aucupi in gubernatione Imperij Romani, sub Otho. 1. finem anni Christi noncentesimo trigesimo septimo successerat, Magnus ex rebus pro communi salute Potestas patriæ fortiter gestis, appellatus, ipse quoq; Saxo, cui & Leo octavus, secutus exemplū Adriani Pontificis eligendi (qui omne ius & potestatem creandi præfulem Romanum, & ordinandi Apostolicam sedem, investi- Impera- endi iidem & disvestiendi omnes tam Archiepiscopos quam Episcopos, in Carolum Magnum torem, transcri-

transcripserat) concessit, ut ab ipso solo eiusque successoribus, Romani Imperij & facultas eligendi Pontificem, & potestas investiendi Prælatos, de Feudis imperij penderet, prout legitur in Can. Hadrianus Papa Romam venire. 22. Iuncto Can. In Synodo dist. 63.

Otho. Atque utinam ius illud suum viderent, & mordicus defendissent successores in regno, minus odiorum & certaminum hodie conspiceretur in Imperio Romano: Quod tamen ex providentia DEI singulari, & beneficio Othonis tertij, qui fuit nepos Othonis Magni, ac primus potestatem eligendi in posterum Romanos Imperatores, in solos Germaniæ Principes & Septemviros, tres nempe Ecclesiasticos, Moguntinum Germaniæ, Trevirensium Gallia & Arelata, item Coloniensem Italiæ Cancellarios, & Archiepiscopos, ac in alios quatuor politicos, Palatinum Rheni Dapiferum, Ducem Saxonie Ensisferum, Marchionem Brandeburgi à Camera, vel ut alij loquuntur, à cubiculo ministrum, & Regem Boemiæ Pincernam Imperij, omnem contulit. Quibus septem columnis suffultum ac innixum, non aliter, atque de Atlante fertur, quasi cælum humeris gestet, Imperium Romanum hactenus constitit, & ut porro ab omni vi & iniuria vindicatum, etiam ad posteros nostros inviolatum & illibatatum transeat, Deum Optimum Maximum communibus votis precamur.

De his co-
piosè Hei-
gius qu.
3. & 4.

Hoc itaque ius Saxonum, quod provinciale, ac nostra lingua Landrecht appellamus, secutus restigia Caroli Magni, eiusque successorum, Otho primus, tanquam Saxonica familia, ac gentis Regulus ad Imperatoriæ Maiestatis fastigium erectus, non invitatus confirmavit.

Sed quia propter crebras in provincias Saxonie irruptiones & depopulationes Sclavorum ac Ungarorum, Magdeburgum, ab antiquo celebri civitas, quasi funditus eversa & vastata, ac in formam pagi redacta, sub annum Domini 939. de novo mœnibus circumdari coëpta, ac ad instantiam Egitiæ, Othonis magni coniugis Edmundi Regis Angliæ filia, cui maritus propè Magdeburgum arcem regiam, ac patriam ab antecessoribus acceptam sedem, cum omnibus pertinentijs, in donationem propter nuptias constituerat, specialibus beneficijs, libera civitati competentibus, ab Imperatore donata fuerat, Cives & eius loci incolæ suppliciter ulterius petierunt, ut iure quodam municipali regerentur, quod & clementissime Maiestas Imperatoria concessit, & speciale privilegium attribuit, quo quasi iure suo & municipali (quod vocant Weichbild) & ex medullis legum Saxonicarum extractum, eorumque, quæ ibidem in tribus libris Landrecht aliquanto brevius aut obscurius traduntur, explicationem ac interpretationem continet: alia autem quæ in iure provinciali fusiùs habentur, contractius & brevius commentatur ac interpretatur, testante glossatore ad Weichbild / artic. 1. §. Zum andern mahle / uti liceret, sicut ex privilegio Othonis præfixo Weichbild / manifestè liquet. Et si verò de huius privilegij Magdeburgensis Dato, uti vocant, non levius est contentio, alijs codicibus innuentibus, hoc emanasse sub annum Christi, 999. sicut habet communior & recentior editio, ceteris autem asserentibus, istud accidisse sub annum Christi, 990. Sicut habent vetera, adeoque prima typis excusa volumina, quorum vnum etiam in Academiæ Ienensis Bibliotheca extat: tamen ego Lipsiæ ante 26. annos, vel circiter, apud Practicum huius Patriæ nequaquam extremum D. Zobelium piæ memoriæ, vidi exemplar manu scriptum; in quo sub initium privilegij Imperatorij & nomen concedentis, puta Othonis Magni, expressè præfigebatur, & addebatur Datum de anno Christi, 940. Sicut hoc exemplar secutus idem Zobelius ad finem Speculi Saxonici, novis additionibus ab ipso illustrati, istud privilegium de verbo ad verbum sub eodem, ut supra commemoratum est, nomine, ac Dato apposuit. Et hæc data ad fidem historicam de gestu & viru Imperatorum propius accedere videtur.

Weichbild.

Cui sententiæ ut astipuler, movent me primò, quod in omnibus exemplaribus verba privilegij sæpiùs adducti in hoc concordant, privilegium videlicet istud Magdeburgensibus fuisse indultum à quodam Othone, secundo anno suscepti imperij. Cumque nongentesimus & nonagesimus nonus, de quo recentior & communior editio loquitur, sicut & nongentesimus nonagesimus annus de quo verus editio testatur, ambo in gubernationem Othonis tertij: ac prius quidem Datum in annum Imperij ipsius decimum septimum, & posterius in sextum administrati imperij incidat, impossibile est, de hoc Othone. III. verificari illa verba privilegij, quæ communiter habentur in omnibus codicibus sub finem, ibi in secundo anno nostri imperij.

Otho. 2.

De Othone secundo, quem Ruffum, à nota faciei item Sanguinariū à severitate & vindicta, quæ adversus hostes maxime Sarracenos, utebatur, nominabant, intelligi itidem litera non potest, cum in nongentesimo septuagesimo quinto demum anno regnare coeperit, & nongentesimo octuagesimo tertio decesserit, de hoc se ad ipsius vitam in omnibus historicis referendo. Contra si Othonis primi vitam & res gestas examinemus, in confesso est, initium gubernationis ipsius incidisse sub initium anni nongentesimi tricesimi octavi, & sic verificatur Datum privilegij, quod habetur in editione Zobeliana de anno Domini 940. & Imperij Othonis secundi. Quod ipsum etiam aliunde probatur, quod nempe omnes codices asserti privilegij Magdeburgensis profitentur, istud emanasse cum consensu

consensu Pontificis Romani Martini putat. Porro si quis vitas Pontificum accuratius examinaverit, sub illis duobus Othonibus Russo, & III. nullum huius nominis Pontificem inveniet. Martinus autem, qui & ab aliquibus Marinus, II. appellatur, Pontificatus incidit sub initium suscepti ab Othone Imperij, & annum Christi 941. quo vita sanctus Stephanus Octavus Martino locum fecit, restante Onaphrio Panninio de vitis & creatione Pontificum ac Cardinalium Romanorum, libro primo. Ex quibus omnibus, iunctis ijs, quæ supra de sede regia Othonis Magni, & affectione ipsius erga Saxones, & in primis Magdeburgenses, tanquam conterraneos dicta sunt, facile conijcere licet, non ab alio Othone, quam I. cui Magni nomen attribuerunt, istud privilegium Iuris Weichbildi emanasse.

Cum autem tam ius Weichbildi quam Landrecht in aliquibus & non paucis articulis, discederent à iure communi scripto, Otho Magnus certis de causis motus, paulò ante obitum, sub annum nempe Christi 974. (quo anno etiam fatis extinctus est) nobili eius ætatis viro BURCHARDO à MANGEFELD Iuris virumq; Canonici & Civilis Doctore, Quæstori sacri palatii (quem à libellis legendis olim Candidatum principis leges nostræ appellabant, per notata glossæ Instit. in prin. verb. ex quæstore: hodiè autem dignitas ista Cancellarij nomen obtinuit) istud negotij dedit, ut speculum Saxonicum commentando, diversitatem eius à Iure Civili & Canonico, per deductiones ac allegata Legum & Canonum ostenderet. Quod & in conclavi conclusus, ut opus demandatum, ab omni negotiorum strepitu semotus, rectius & adoriretur, & expediret perfectius (prout habetur in Weichbildi glossa art. 10. col. 4. & sequitur additionator Landrechts in proæmio incip. Gott der da ist ein Anfang!) præstitit feliciter, ac non sine laude absolvit anno nonagesimo septuagesimo octavo, totum quadriennium huic labori tribuendo, prout ex Chronico Mansfeldensium, & alijs historicis videre licet.

Ex quibus omnibus apparet error tam Chronographi sub Rub. Von Ketscher Otten dem Rotheren, quam etiam glossatoris des Weichbild Rechts/ art. 10. col. 4. in eo, quod ambo privilegium Iuris Saxonicum supra memorati. Othoni II. tribuunt, nisi salvando hanc opinionem dicamus, ascribi Othoni Russo privilegium Weichbildis & Landrechts, tam, quod maxima ex parte huius temporibus à MANGEFELDO utrumq; ius scholijs illustratū & consummatum fuerit, tum, quod plenissimum robur & vim legum ac constitutionum Otho Russus eis accommodaverit. Etsi verò multi sunt, qui ubi mentio harum legum incidit, in eas debacchantur, quasi omnis iniquitatis & iniusticiæ fons sint, adeoque è medio tollendæ: tamen hoc magis inscientiæ & temeritati ipsorum, ut, qui non tota lege perspecta, de vna aliqua particula eius iudicare, vel respondere non erubescunt, imputari debet. Sicut enim cum tempore per ætatem, & conversationem nostrorum Antecessorum cum alijs Imperij Romani populi crebriorem, radices egit in gente civilitas: ita etiam paulatim crevit in hominibus antea feris & agrestibus, humanitas & humaniorum legum observantia & cultura, deniq; pietas & religionis amor, adeo, ut non moleste tulerint Saxones, ab initio quatuordecim articulos Iuris Saxonicum rigidiores, quos hactenus pro lege observant per Gregorium Pontificem, quicumq; sanè eius nominis ille fuerit, antiquari: Supervenit deinceps Eugenius quartus, qui in concilio Basiliensi, contra Hussitarum præcipuè dogma sub annum 1431. ibidem congregato, si credimus Alberto Krantzio in ipsius Saxonia lib. 11. c. 20. viginti duob. articulis in Iure Saxónico contentis, in quorum numero etiam illi de quibus articulus 18. lib. primi disponit, comprehensi sunt, legis vim detraxit, additis rationibus huius abrogationis satis speciosis, prout videre est in additamento Zobelij ex typo Doctoris Boeksdorffs extracti, ad finem Landrecht/ sub Tit. Isti sunt articuli Speculi Saxonicum reprobati in Concilio Basiliensi. Ab eo tempore, maxime, posteaquam dissipata Pragensi apud Bohemos Academia, beneficio Friderici Electoris, cui Sigismundus Imperator, propter benemerita, primò titulo & honorem Ducis Saxonie contulit, Lipsiam translata fuit, propter Iuriconsultos celeberrimos, qui in ea, sicut & in aulis omnium Ducum Saxonie, Item Vitebergæ deinceps floruerunt, subinde, si quid in hoc Iure restabat asperitatis, per eos, qui iuri dicundo in curijs Iudicialibus præfuerunt, item per constitutiones pientissimorum Electorum & Ducum Saxonie omnibus temporibus publicatas, illustratum, correctum & per contrarium usum, ac consuetudinem abrogatum fuit, adeo, ut hoc solo iure, & non alio quidam etiam non subditi, prout sunt Lusati, Silesij, & multi alij populi, regi & gubernari hactenus voluerint.

Ceterum, quia per rerum naturam impossibile est, leges ita tradi, ut quoscunq; casus futuros, pro negotiorum & temporum qualitate, vel circumstantijs incidentes, nominatim comprehendere & definire valeant, & videbat Illustrissimus Princeps Augustus Dux Saxonie, sacri Imperij Romani Archimarschallus & Elector, &c. Dominus noster clementissimus, tribunalia, Augustus
Electo,
Dux Sax. vipote, quæ antea fuerant separata, & sub diversorum dominorum territorio & iurisdictione sita, in certis quibusdam casibus disfidere sententijs, depositis aliorum negotiorum curis, & convocatis
Mifnis

Misnia omnium ordinum & statum provincie doctissimis & prudentissimis quibuscumque viris collatione sententiarum inter Iurisconsultos, de communioribus & magis quotidianis dubijs præmissa, controversos hæcenus articulos, in unam quandam conformitatem redegit. Atque utinam ipsius celsitudini, per alias occupationes, tantum respirare liceat, ut propositum instituti sui virgere, & quæ plura restant adhuc dubia & indiscussa medijs prioribus in singulos annos intervenientibus, determinare possit, dubio procul non tantum de suis provincialibus sed & de toto Imperio, Rom. sicut & de exteris ubi legum viget autoritas, & ubi ordini politico locus est, præclare merebitur sed etiam splendorem familie, ultra dignitatis, honoris, famæ & prudentiæ iam dudum incomparabilem, æterni nominis & laudis decus ad omnem posteritatem transmittet.

Commen-
datio

Processus
iuris Sa-
xonici.
Diff. inter
Processum
iuris
commu-
nis, & Sa-
xonici.

Itaque ius nostrum provinciale, quo in his terris utimur, reprehensionem non meretur. Ut enim de alijs articulis nihil dicamus, quis quæso ita perfrectæ frontis & impudens est, ut expeditum illum ordinem processus iudicarij, in nostris foris usitatum, iure mordere vel arrodere audeat? Quod ex brevi collatione Iuris communis & Saxonici fiet apertius & manifestius. Sicut enim de iure communi & libellus in scriptis requiritur, & post eius editionem intercedit mora saltem trimestris, ad hoc, ut arctetur reus suas defensiones facere, nec non eidem liberum est, pluribus exceptionibus etiam dilatorijs, diversis iidem vicibus & temporibus uti, item adversus exceptiones reorum non tantum replicas actorum, sed & duplicas, triplicas, item quadruplicas partium admittuntur, per ea, quæ habentur in §. Rursus Inst. de replic. & si qua ulterior allegatio litigatori placet, auditur & multiplicatur deinceps nomina, prout vel actor vel reus quid opposuerit, l. 2. §. exceptio actorem excludit ff. de except. Tit. generali, adeoque priusquam Iudex super dilatorijs interloquatur, & ad litem contestationem perveniat, sapius longissimi temporis intervallum obijciunt, ita de Iure nostro provinciali longè expeditior huius Processus ratio est.

Nam & citatur reus mox in primo termino ad proponendum simul & semel omnes exceptiones dilatorias, quibus uti intendit, & audiuntur postea partium allegationes, usque ad quadruplicam inclusivè, & quidem oretenus, ita tamen, ut acta ex voce Advocati vel Patroni causarum in scripturam redigantur.

Super ijs productis statim ad requisitionem consilij, interloquitur iudex, compellendo reum ad respondendum libello & contestandum litem, & sic ultra sex quaterdenas vel circiter, regulariter non differtur litis contestatio, quæ in foro Iuris civilis sapius ad decem, viginti, & ultiores annos producit, adeoque, ut Speculator scriptum reliquerit, vidisse se unam causam in iudicio ita malitiosè protrahi, ut ante triginta sex annos ad litem contestationem devenit non fuerit: Lite demum contestata, de iure communi retroducitur libellus articulatus medio iuramento calumniæ, eoque ipso mediante, petit actor vicissim reum compelli singulariter singulis per verbum: Credit vel non credit, responderi: Reus eodem modo defensionales, item elisivos, sapius etiam additionales articulos proponit, Quin & ut plurimum à partibus defensionalium, elisivi elisivorum, additionales additionaliū eduntur, denique tanta est sarrago articularum, ut nisi per protocolla iuvaretur memoria advocati, ex eorum multiplicitate, tricis & labyrinthis, peritissimus quuscumque Practicus sæpè vix se extricare vel evolvere posset.

Quod si ex adversa parte processus iuris Saxonici examinetur, quando strictior & contractior ille iudiciorum ordo est, ubi proposita simplici facti narratione, cum legitimo tamen medio concludendi & petitione, iuribus conformi subsecuta, & responsionibus negativè factis, iudex simpliciter interloquitur, cum reus litem negativè contestatus sit, ad actoris officium pertinere, ut probet id, quod est fundamentum sue intentionis. Sic de iure civili, pro prima dilatione probandi, actori super facienda fide libellatorum, sicut & reo, super articulis defensionalibus & reprobatorijs, assignatur regulariter non tantum spatium trimestre pro probatione, sed est etiam in arbitrio iudicis, illud ex causa longius extendere. l. 1. C. de dila. Item prima dilatione dilapsa, impetratur secunda & tertia, nonnunquam, cum præmissa tamen solennitate legali, etiam quarta c. ultra tertiam, extra de test. nec prohibetur quis semper novos articulos & additionales, ut vocant, formare.

De iure vero Saxonico terminus probandi, tam actori, quam reo coarctatus est ad spatium trium quaterdenarum, adeoque, ut illo elapso regulariter producens arceatur ab ulteriori testimonio, neque liceat ei post illum terminum probatorium tanquam peremptorium, novos vel additionales articulos facere, de hoc se ad communem practicam referendo: Ita perficiuntur probationes utriusque partis exiguo & brevi tempore, quæ in foro iuris communis per multos annos expediri non possunt. Publicatis utrinque attestatis, fiunt allegationes & disputationes in causa, cognoscunt singulae partes in tertio pro-

ductis

ducto sine ulteriori tergiversatione, concludere ad sententiam definitivam, ubi contra de iure communi productorum regulariter planè effrenis est multiplicitas. Quod si quis de iustitia sententiarum priorum iudicium disputare velit, habentur certa Dicasteria, ex doctissimis quibusq; & peritissimis Iurisconsultis & Practicis constantia, ad quæ per Iudices locorum Ordinarios recurritur pro requisitione consilij, adeò, ut Iudex primæ instantiæ nihil affectionatum, nihil iniquum pronuntiare, sed quasi nudum ministerium iustitiæ, aliundè edoctus, præstare intelligatur, quod alias in foro imperij, ubi ius commune servatur, valde rarum est.

Ne verò pars condemnata allegare possit, se non satis auditam, aut allegationes eius minùs in iudicio ponderatas fuisse, habet condemnatus statim in prima instantia & coram primo iudice beneficium petendæ declarationis, seu, ut vulgò vocant, leutationis, ad cuius prosecutionem, iudices maxime literati & sani, ijs in locis, ubi alia consuetudo vel statutum non extat, trium quaterdenarium spacium indulgent, ubi per utramq; partem in termino iterum concluditur ad aliam sententiam, per quam, si denuò gravatum se autumat, victus habet secundum tribunal, ad quod provocet, videlicet iudicium curiale, tam in Electoratu, quam in ducatu Saxonie, quod ex novem assessoribus, incluso iudice, quatuor videlicet Doctoribus & quinque Nobilibus, item ex quatuor aut ad minimum tribus procuratoribus, omnibus tam experientia & usu rerum, quam Iuris scientia claris, constat, & statas ac certas non tantùm sportulas sed etià honoraria vel mercedes advocatorum, ultra quas iudici vel advocatu nihil amplius exigere licet, determinatas habet, adeò, ut pauperibus operas suas, tam iudex cum assessoribus, quam etiam Notarij & Procuratores, contra quemlibet, etiam ipsos Principes, gratis & absq; periculo communicare teneantur, prout hoc testantur ordinationes illorum iudiciorum publicè divulgatæ.

In cuius appellationis prosecutione iterum proceditur, ut de prima instantia diximus, oretenus, & per tria producta hinc inde concluditur ad sententiam, quæ si minùs placet victo, liberum est ei, secundum declarationem interponendo infra decendium, plenius deducere ius suum, & coram eodem iudice expectare secundam sententiam. Et quia iudices huius instantiæ habent stata tempora, in quibus convenient, quatuor videlicet vicibus in anno, vix est, ut à tempore prosecutionis labatur annus, quin causa etiam huius instantiæ terminetur. Licet autem ad prosecutionem appellationis appellanti regulariter indulgeatur annus: tamen hoc ita demùm procedere intelligendum est, nisi iudex ad quem præcisius tempus fuerit moderatus, prout regulariter facere potest, maxime si partes sint in vna eademque provincia, cum appellans magis retardandæ litis, quam melioris iustitiæ consequendæ gratia, ad appellationis remedium confugisse præsumatur, per tex. c. cum in Romana, & ibi communiter sequuntur hoc Dd. extra de appel. Idque clarius attestatur tex. in c. oblata eo. tit. ubi dicitur.

Et si regulariter appellanti indulgeatur annus: tamen huiusmodi terminus potest restringi à iudice, cum ideo hoc tempus constitutum sit, non ut terminus iste præveniri non possit, sed ne possit absq; causa iusta prorogari. Et hæc sententia, quod videlicet iudex appellationis tempus annale ad iustificandum appellationem præfixum à lege, maxime in casu, quando subest suspitio retardandi Processus appellato urgente prosecutione, coarctare & restringere possit, non tantum iuris est, sed & summa æquitate nititur. Quia non tam victo, ut citius reportet aliam, quam in hac instantia pro se expectat sententiam, quam etiam victori, ne videlicet longioribus moris & temporum intercapedinibus distractus, ulterius de iure suo dubius & incertus relinquatur, consultit. Ideò hæcenus non tam in iudicijs curialibus, quam etiam in aulis Principum recepta, & communibus omnium quasi suffragijs comprobata fuit, adeò ut nec hac in parte litigatores de diuturnitate vel infinitate Processus conqueri possint. Duabus instantijs ita transactis, habet condemnatus adhuc tertiam, puta beneficium appellandi ad Principem, ubi eodem omnino modo, sicut de secunda instantia diximus, oretenus proceditur, & publicata ibidem sententia, sive eadem sit condemnatoria, sive absolutoria, restat adhuc ultimum refugium condemnato, ipsa videlicet leutatio, in qua, si pariter succumbat, nihil aliud superest, quam quod victor executoriales literas ad iudicem prioris instantiæ impetret. Et, ut maxime opponere quis possit, ea quidem, quæ diximus, procedere, si gradatim ab inferiore iudice ad superiorem perveniatur, aliud verò esse, si prima instantia coram supremo iudice etiam nostrarum provinciarum inchoetur; tamen responderetur etiam eo in casu, tres conformes revisiones actorum distinctis temporibus, & totidem sententias intervenire: Quia prima eius instantia ab initio per leutationem, & secunda per Oberleutationem, ut terminis vsitatis huius provincie utamur, suspenditur, ad quam deinceps demum sequitur tertia & definitiva sententia.

Ex quibus omnibus liquidò iam constat, non tantum, quam brevis & strictus sit processus Iuris Saxonici, adeo, ut si quis causam quancumque gravem & arduam, ad iudicium curiæ in terminis competentia primò devolvat, omnes instantias usque ad definitivam sententiam, si modò non ipsamet pars rigere cesset, infra quinquennium absolvere possit, sed etiam, cuius autoritatis haberi debeat iudicium super quo, tot tribunalium, tot diversorum iudicium, in diversis locis concurrunt vota & suffragia, ut nemini de veritate vel iusticia pronunciari, in tot instantiis ventilati, tot oculis spectati, tot iudiciis comprobati, probabiliter ambigere vel dubitare liceat.

Quod si ex adverso processus Iuris communis in foro imperij examinetur accuratius, & illæ crebræ dilationes etiam ad unum aliquod productum partis datæ considerentur, causa quantumlibet minima, quæ in hoc foro per annum vel biennium finem suum accipere potest, infra viginti vel etiam plures annos ibi non terminabitur, quæ mora sapissime ita exhaurit patrimonium litigantis, ut eremodiciū contrahere, & causam, quantumvis optimam & iustissimam deferere, propter sumtus & moras litis compellatur. Prodeant itaque, qui ius nostrum Saxonicum convicijs laceffunt, & vel producant simile exemplum æquabilis Iustitiæ & ordinis iudiciarij, in toto imperio Romano, ubi per tam breve tempus, causæ quantumcumque magnæ, neque solum per tres instantias, sed etiam ad minus per sex conformes sententias in trinus & diversis tribunalibus obtentas, ponderatis summo studio actis, determinantur, aut leges nostras & ordinem iudicarium, quem minus intelligunt, vel assequuntur, calumniari desinant.

Hæc ipsa ratio, tum quod post tres conformes sententias, quarum ultima per definitionem Præfæcti Prætorio confirmata est, victo aliàs etiam de iure civili, ulterius appellare non licet, per ea, quæ habentur in l. vn. C. ne lic. tertio provoc. tum, quia exteri, ad quos causa per viam appellationis devolvi debebat, huius iuris Saxonici, secundum quod in his provinciis iudicatum est, probabilem intelliguntur habere ignorantiam, tum etiam, ne lites omnino fierent immortales, iunctis alijs rationibus, quas nunc consulto prætereo, impulit invictissimos Romani Imperij Cæsares Carolum V. & Ferdinandum, laudatissimæ memoriæ heroes, quantumvis ab omnibus alijs Principibus provocatio partibus ad Cameram imperialem libera est, ut domui Saxonica, tam Electorali quam Ducali, hoc speciale privilegium haud gravatim impertirentur, quo cavetur, & sub pœna centum marcharum auri, pro medietate fisco imperiali, & pro alia medietate Electorib. ac Ducibus Saxonie pendendi interdictitur, ne videlicet deinceps cuicumque à sententijs Electorum & Ducum Saxonie inter partes, prolatis, quoquo modo vel appellare vel iudicatum per viam querelæ, supplicationis, reductionis, aut alterius remedij rescissorij suspendere liceat. Quantumvis autem hoc ius Saxonicum, & ordo iudicialis, ab antecessorib. tuis, in te & familiâ Saxonicam illustrissime Princeps, Elector Sax. dignissime successionis iure translatus sit: tamen hoc soli tibi, & acceptum referant, habent non tantum cognato sanguine iuncti cæteri Duces Saxonie, hodiè in tutela & cura tuâ illustris Celsitudinis constituti, sed etiam omnes subditi & quicumque, iurisdictionem domus Saxonica in causis recognoscunt, ut & iuris in aliquibus casibus hætenus controversis & dubijs, Illustrissimæ tuæ sollicitudinis cura maiorem certitudinem, & propter remotum appellationis obstaculum breviorē litium expeditionem, ac minus sumtuosam habeant. Hoc amplissimum, inter alia innumera, beneficium, & agnoscere nos omnes, & pro dono collato, inprimis largitori omnium bonorum, deinde tuæ Celsitudini, gratias immortales, quas factò referre non possumus, testificatione saltem gratitudinis subiectissima, votis nimirum nostris, pro tua & tuorum incolumitate & felicitate successus in gubernatione, erga Deum interpositis debemus, & ut ea diuturna multumque fausta sit, ex animo precamur. Postremo, quia illustris Serenitatis tuæ protectioni commendata est per auream bullam custodia & patrociniū huius iuris.

Tu vigili illustra studio & tua patria Saxo,
Enuifer Imperij, iura tuere, VALE,

ELEGIA

Aurea bulla sub tit. von Reichs-ten des Pfalzgrafen vnd Churfürsten zu Sachsen. vide consultat, consultat, Sax. part. 2. de succes. & ult. volunt. qu. 19. n. II.

E L E G I A
AUCTORIS AD IN-
GENVVM ET CANDIDVM LECTO-
REM, ET INPRIMIS AD STUDIO-
Iuris juventutem, de hoc Opere suo,

Mitua qui facilis rogitantis credis amico,
Cuius obit multus debitor ante fores,
Pauperis hic fors an census, sed totus ab auro
Resplendens, collum, cetera sericius,
Pollicitis dives, nil non promittere doctus,
Fulgida donec egens impetret ara reus,
Huc ades, & nostras, dum nil agis, excute chartas
Creditor, haud magni temporis illa mora est.
Invenies, tutus qua lege numismata credas,
Ut redeant iusto mutua facta die,
Ne tibi filioliq; tuis, soboliq; futura,
Dispereat curis reclusa parca tuis;
Neu sit opus longa litis contexere telam,
Quando reus fluxa coeperit esse fide,
Si data vel neget, aut ara allegando soluta,
Subdolanus ad rigidi provocet arma fori.
Debitor hinc etiam, quem, culpam praeter, avarus
Urserit exactor, colligat auxilium.
Inde, quod auctori opponat, quo iudice sese,
Vel quo iure suas res tueatur, habet.
Est opus exiguum, & fateor vix paucula tradi,
Tradita quae quis non legerit esse prius.
Sed quia confusè deductis praevalet ordo,
Fortè, quibus praesens ordo probetur, erunt;
Ac velut emenso longa intervalla viarum,
Vix divisa potest unda levare sitim,
Quae parca fluit, & guttatim, alibiq; coacta
Gratius ex uno fonte bibuntur aquae:
Sic sparsim tractata, tamen nunc corpus in unum
Ceu congesta, liber pluraq; noster habet.

Unde patet, quibus utendum processibus illi,
 Qui, quod postremum est, iudicis urget opus.
 Per loca Saxonum & imperij, quo examine causat,
 Partes quisq. suas ne remoretur, agat,
 Atq. ea, seu mea sunt, seu sunt aliunde petita,
 Quae mihi visa nota digna fuere, notet.
 Inuide quid rodīs? pugil ut sub imagine belli,
 Discipuli promptas reddit ad arma manus,
 Dumq. docet pugna, varijs distincta figuris,
 Agmina, monstrando vulnera, monstrat opem,
 Ne forte incautus, qui tentat, initq. palestram,
 Hinc capiat plagas, ille Beatae ferat:
 Sic ego, qui textus, legum de fine loquentes,
 Applicat ad praxim, duco, reduco manu.
 Quod si nostra rudem formabit charta tyronem,
 Qui trepida primus fronte tribunal adit,
 Quid petat incertus, vel quae sit forma petendi,
 Ut demum vultu liberiore petat,
 Et patrias alijs discat componere formas,
 Non caret optatis frugibus iste labor,
 Ut culpent alijs, tibi dum studiosa iuventus
 Non videam has operas displicuisse, sat, est.

Errata quaedam typographica.

Folio 19. versu 7. pro facta lege fracta. Fol. 45. vers. 24. pro mos l. mox. Fol. 55. pro de-
 vastantur l. devastantur. Fol. 56. vers. 46. pro pulico l. publico. Fol. 63. vers. 39. pro arrestati l.
 arrestari. Ibid. vers. 44. pro speciali l. speciale. Fol. 73. vers. 34. pro delectus l. delectus. Fol. 100.
 vers. 14. pro Et l. Ex. Fol. 103. pro vsd; l. usq. Fol. 113. pro repetitione l. repetitione. Fol. 117.
 pro nomen l. nomen. Fol. 119. pro violenta l. violentia. Fol. 138. vers. penult. pro indubitatum
 l. indubitatum. Fol. 185. l. solutionis. Fol. 186. l. stipulatio. Fol. 193. vers. 28. pro licet l. li-
 cet. Fol. 204. vers. 46. l. immobilia. Fol. 206. vers. 5. pro restricto l. restrictio. Fol. 211. vers.
 24. l. iuramento. Fol. 234. vers. 36. pro atque l. adque. Fol. 246. vers. 21. ter expungatur.
 Fol. 779. vers. 6. pro formulam l. frivolum.

Hac & similia, quae operarum ob festinationem plura nunc observari & corrigi non potue-
 runt, cum per se levia sint & exigua, candidus & benevolus Lector ipse notabit, neq. enim his gra-
 viora facile obrepisse speramus.

SVMMMA

S V M M A C A P I T A T O T I V S
OPERIS PARTIS PRIMAE.

PRO OEMIVM CONTINET DEFINITIONEM
manus iniectionis & executionis.

1. Caput agit de causis executionis.
2. De speciebus executionum iuris communis.
 - Vbi de missione in bonorum possessionem n. 10. Sequestratione, n. 67.
 - Pacto de non alienando, 175. 176. Arresto, 184.
 - Retentione, 214. Praecepto iudicis executivo, 264.
 - Pignoratione, 286. & c. 3. n. 64. & seqq. Repraesalijs, 303.
3. Caput agit de executione per statutum vel consuetudinem introducta.
 - De instrumentis guarantee, confessionatis, n. 14.
 - De inclusione animalium, n. 64.
 - De successione viri & uxoris ex vi statuti, 141.
 - De debitore qui certo loco solvere debet, 157.
 - De successione ad manus creditoris, 116. 160.
 - Qui gaudeant beneficio statuti alicuius, 196.
4. De defensione ex privilegio speciali.
5. De pacto executivo quod quis propria autoritate possit invadere bona debitoris, In quo est resolutio l. creditores C. de pignor. per rationes dubitandi & decidendi, n. 14.
6. De manus iniectione in personam debitoris, eius incarceratione ex vi pacti, ubi de cessione bonorum & quomodo evitare carcerem quis possit, n. 121.
 - Quae personae sint immunes a carcere, n. 146.
 - Solvendo quem non esse quis probet, n. 154. 155.
7. De pacto arresti sive sequestrationis personae, & an liber homo pro debito civili arrestari vel pignorari possit.
8. De pacto obstagij & diffamationis, ubi explicatio c. ex rescripto de iureiur. n. 2. & pactum diffamationis an valeat, n. 67.
9. De pacto operarum.
10. Formula obligationis vel instrumenti executivi pro causis pecuniarijs & eius explicatio.
 - De mutuo, & an numi mutuo dati in alia forma reddi possint, n. 4.
 - De usuris, num. 35.
 - De interesse eiusque probatione, n. 117.
 - Non valet pactum de stando simplici verbo creditoris super damno emergente, n. 147. & seqq.
 - Oppignoratio & alienatio bonorum immobilium quomodo rite fiat, num. 187.
 - Pignora capta quomodo distrahantur iure civ. & Sax. ac quod pactum rem distrahi licere creditoribus, sine curiae proclamatione valet, 207. & seqq. & 212.
 - De pacto ut res oppignorata retineatur in solutum quatenus valeat, n. 212. & 3. seqq.
 - De pacto faciente traditori licentiam debitorem conveniendi ubicunque eum repererit, valet, & quid operetur, n. 219. & seqq.

De exceptione non numeratæ pecuniæ n. 229. & seqq.

Pactum ne doli actio vel quod metus causa competat debitori nil operatur n. 256. & seqq.

De simulato contractu n. 267. De fideiussoribus, 292. usque ad finem cap.

SECUNDÆ PARTIS.

1. Caput de iudice competente paratarum executionum, vbi simul in genere de competentia fori & iurisdictione tractat.
De foro debitoris sive rei, n. 19.
2. Quibus competat petitio executionis. Quomodo fideiussoribus, n. 4. cum seqq. & eorum heredibus, n. 25. item legatario & fideicommissario, n. 29. tutori & curatori, n. 30. singulari successori, 31. & cessionario 32. cum seqq. usque ad 35. ubi quatenus procuratori competat 36. cum seqq.
3. Contra quas personas & pro quibus rebus executio petatur.
Reus contra quem executio impetratur, quo in loco conveniendus sit.
Cautela pro iudicibus qui pro arresto conveniuntur, 37.
Quando in bonis fideiussoris possit fieri executio, 43.
Quando reus in delictis conveniendus sit fideiussoribus, 74.
Quatenus detur executio contra fideiussores reorum 47. eorumque heredes. 108.
De beneficio competentie 117.
Quæ res veniat in executionem, 137.
In rusticos quomodo detur, 189.
Peregrinantes, 197. & seqq.
Mulieres, 199. earumque bona sive dotalia sive paraphernalia super debita mariti privilegiata sunt, ne executentur, 262. Item feudalia, 282.
Subditi præterea dominorum, 326.
Explicatio l. civitas ff. de reb. cred. 348.
Hereditas iacens etiam privilegiata est, 387.
Et quomodo contra singularem successorem executio fiat. 432.
Arrestum non reddit bona litigiosa, sed sequestrum, 463.

TERTIÆ PARTIS.

1. Caput de executione in specie, qua forma petenda executio.
Debitum quando dicatur liquidum, & part. 4. c. 2. n. 13. 15. & seqq.
Executio super daninis & interesse, n. 35. etiam expensis ipsius executionis, & c. 9. part. eiusdem, n. 89.
Quale instrumentum probet, 47.
De recognitione instrumenti, n. 98 & seqq. vbi de dote confessata per maritum, an habeat idem privilegium antelationis cum dote revera data. 110.
2. Executio super quibus instrumentis locum habeat.
3. De mora & quomodo quis in mora constituatur.
4. Implorandum officium iudicis super executione.
5. Libellus non est necessarius in petitione executionis.
Viam ordinariam eligens an poenitere possit, & devenire ad extraordinariam, 35.
6. Tempus rei iudicatæ, & an prorogari possit.
7. De citatione, & ea quæ fit per literas mutui compassus, 28.
8. De forma procedendi super remedijs executivis ex vi legis, pacti, statuti, vel consuetudinis.
Quomodo facienda executio auctoritate iudicis n. 8.

Forma

Forma qualis qualis petitionis super executione parata, n. 9.

Forma præcepti executivi, 12.

Forma literarum executorialium, 28.

Forma petendæ misionis in bonorum possessionem ex primo decreto, 35.

Forma petendæ sequestrationis, 36.

F. petendi arresti, 39. 41.

F. Petendæ executionis contra debitores debitoris nostri, 49.

Libellus arrestatorius, 43.

F. Petendæ inhibitionis, 57.

F. Petendi repressalias, 60.

F. Liquidationis, 61.

9. De fine executionis.

Quinam Processus observetur in executione, tam in realibus, quam personalibus actionibus, à princip. usque ad n. 49. inclusivè.

In quem finem pignora capta assignentur creditori, 50.

De subhastatione, 86.

De æstimatore, 125.

De agrimenfore, 137.

10. Misio in bonorum possessionem quem effectum habeat & n. 27. c. 12.

11. Effectus sequestrationis præcepti de non alienando, arresti, n. 10.

Pæna frangentis arrestum, 49.

Differentia inter sequestrationem, præceptum de non alienando, & arrestum, 54. cum seqq. & econtra in quibus hæc tria conveniant, n. 88. cū seqq.

Arrestum vel sequestum quomodo relaxetur, 100.

12. De vi pacti concepti de ingrediendo vel occupando possessionem bonorum obligati.

De constituto, quid nempe iuris in eo habeat constituens, itemque in precario, n. 88. cum seqq.

PARTIS QVARTAE.

1. Sublatis exceptionibus omnibus tantum frivola sublatæ esse intelliguntur. Exceptiones variæ impediētes executionem, quando opponendæ & probandæ à n. 48. passim per totum caput.

Exceptiones litis finitæ quam vim habeant, 179.

De salvo conductu, 203.

2. In continenti quid dicatur factum.

Appellatio locum non habet in executorialibus, 30.

3. Exceptiones, quomodo proponendæ in executorialibus.

Variæ formulæ exceptionum.

1. Contra personam iudicis, n. 8.

2. Contra personam actoris, n. 12.

3. Contra personam procuratoris, 13.

4. Alia ratione termini nimis angusti, vel incidentis in feriis, 14.

5. Alia ratione plus petitionis tempore, 15.

6. Forma exceptionis litis finitæ, 21.

7. Forma exceptionis de nullitate sententiæ, 22.

8. Forma excipiendi contra arrestum Saxonicum, 24.

F I N I S.

1.
S V M M A R I V M
P R Æ F A T I O N I S.

1. *Finis processuum, & ordinis iudiciarij quis sit.*
2. *Executione mediante habetur effectus legum.*
3. *Legum virtus consistit in imperando & vetando.*
4. *Leges frustra extant in civitate, nisi executentur.*
5. *Iudicata & conventa, vel transacta inter partes, debent executari iudicis officio.*
6. *Quotidiana diligentius tractanda.*
7. *Definitio debet esse primum cuiusq; materia.*
8. *Definitio omnis in iure periculosa.*
9. *Executio quid dicatur.*
10. *Privato non licet invadere res suas, vel sibi debitas apud debitorem existentes, privata auctoritate.*
11. *Ius sibi ipsi dicere nemo debet.*
12. *Executionem sententia etiam pro se late, victor propria auctoritate facere prohibetur.*
13. *Possessionem bonorum adversarij occupans sine iudicis auctoritate, & furti, & vi bonorum raptorum tenetur. Sed de iure Saxonico restituit possessionem cum multa & emenda praestanda parti & iudici. num. 14.*
15. *Differentia inter iuramentum in litem de iure civili, & iusiurandum minorationis de iure Sax.*
16. *Emenda quandocumq; debetur parti, eo casu solvitur etiam iudici multa.*
17. *Emenda ab emendando dicitur.*
18. *Emenda & multa etsi differunt confusim tamen saepe accipiuntur.*
19. *Multa violenti invasoris de iure Saxonico est 60. solidorum. Das höchste gewette quid sit. n. 20*
20. *Bannum de iur. Sax. supremam iurisdictionem significat.*
21. *Iniuriarum poena iudici & parti debita.*
22. *Notorij ordo est, ut ordinem iuris non requirat.*
23. *Executivis etiam in processibus, loco libelli, qualis qualis petitio partis requiritur.*
24. *Creditor dicitur, si vereali, sive personali actione habeat obligatum debitorem.*
25. *Debitori non soluendo existenti manus iniici potest per capturam personae.*
26. *Executio Germanis hülffe unde dicitur.*
27. *Manus iniectio nihil est aliud quam executio.*
28. *Manus regia quid.*
29. *Executores, nuntij publici, viatores, apparitores, & familiares, dicuntur ministeriales iudicis.*
30. *Possessionem adeptus iudicis auctoritate debet in ea defendi.*
31. *Detentio rei vel personae legitime ipsa quoq; est executionis species.*
32. *Prehensio rei alienae ex iusta causa dicitur executio.*
33. *Manus iniectio in personam dicitur proprie captura.*
34. *Aresta, impedimenta, interdicta, etiam dicuntur executio.*
35. *Arestum vox Gallica Saxonib. Roms mex. Latinis sequestratio.*
36. *Duplex manuum iniectio.*
37. *Executio publica quid.*
38. *Executio est immissio creditoris in bona debitoris.*
39. *Executio privata quid.*
40. *Executio privata dicitur via facti, item velo levato procedere.*
41. *Velum levatum dicitur manus regia.*
42. *Executio privata in casibus a lege approbatis permittitur.*
43. *Generalitas nimis effusa creat periculum loquenti.*
44. *Scire est rem per causas cognoscere.*
45. *Causa cognita, facilius cognoscitur causatum.*

AVSPICE QVO NIHIL EST INFELIX,
AVSPICE CHRISTO.

P R A E F A T I O.

Continens Definitionem executionis.

AMPVM PARATARVM EXECVTIONVM
latissimè patentem ingressuris, sciendum est, hunc unicum esse finem omnium processuum judicialium, nec non & legum scriptarum, ut, quod ad quemque pertinet, aut cuiquam debetur, vel fieri convenit, ei tandem detur, tradatur, restituatur, aut fiat, §. *omniū. Inst. 1. de actio. l. actionum genera. 25. §. 1. & 2. ff. eo. tit. l. ubi autē non apparet. 75. §. fin. & l. si rem tradi. 28. de verb. obl. iuncta l. qui restituere. 68. de rei vind. & l. stipulationes non dividuntur. 72. l. si insulam. 84. de verb. oblig. cum alijs vulgaris. Mediū autem per quod cuiq; suū attribuitur, & habetur effectus legum, est executio. l. 1. & per totum. C. de execut. rei iud. Hinc, quia legum virtus consistit in imperando & vetando. l. legis virtus. 7. de legibus: scriptum reperimus, quod non sufficiat, eas extare in civitate, nisi sint, qui iura exequantur. l. 2. §. post originem. ff. de origine iur. Quod & innuit illud poetæ:*

Jura magistratusq; legunt, sanctumq; senatum.

Et Philosophus in 6. politicorum, ipsemet fatetur: nihil prodesse de rebus justis judicia dare, vel sententias, nisi sint, qui hac ipsa imperata legum ad effectum deducant. *Speculator de execu. senten. in princ. num. 1. ac facit l. executorem. 8. C. de execut. rei iud.* (Sicut enim gladius sine lege tyrannus dicitur, ita lex sine gladio est quasi campana sine pistillo vel clipeo: una bonos munit, fontes manus altera punit.) Ad quid enim habentur privilegia & jura, in quibus medulla & nervus rerum publicarum consistit, si magistratus ea pedib. quasi subterere pateretur? nonne frustra ferrentur omnes sententiæ, inutiliter inirentur pacta & transactiones inter homines, nisi judicata, item conventa mandarentur executioni, c. quod ad consultationem. vers. sed nec executionem & c. cum aliquibus. extra. de rei iud. l. cum quedam puella. 19. in verbis: sententia semel dicta executari debet. ff. de iurisd. om. iud. l. post re iudicatā. 56. & l. à Divo Pio. 15. in princ. & per totū. ff. de rei iud. l. si causa cognita. 32. ibi: præsides provinciae, usitato more legum, rebus pridem iudicatis effectum adhibere curavit. C. de transact. l. legitima conventio. 6. ff. de pactis. l. 1. §. si conveniat. depositi. l. cum te transigisse. 5. ibi: frustra desideras, ut à placitis recedatur. l. fratris 10. ibi: nullus erit litium finis, si à transactionib. bona fide interpositis cœperit facile discedi. l. causas vel lites. 16. l. non minorem. 20. C. de transact. Cūq; hæc materia quotidiana sit, & tota die frequentetur in foro, ita, ut non immerito diligentius tractari debeat. arg. l. legavi. 25. ff. de lib. leg. secutus consiliū Iustitiani & Pauli I. C. qui de tutelis tractaturi, primò interpretantur vocabulum tutelæ, quid sit. §. est autem tutela. instit. de tutelis. & l. 1. ff. eo. ac facit quod habetur in l. 1. §. dolum. de dolo. & antequam perveniatur ad nigrum, exponi debet rubrica: eumque modum observant scribentes in jure, secundum Paulum de Castro in l. 1. nu. 2. per illum textum, ibi: priusquam ad materiæ interpretationem perveniamus, pauca de significatione ipsius tituli referre necesse est. si certum petatur. Ut itaq; etiam nostra disputatio à definitione proficiatur, per eā quæ post Ciceronem in libro de officiis tradit Euerhar. in loco à definitione num. 1. à principio præmitto, quid sit executio. Etsi autem omnis definitio in jure periculosa, ac parum est, quin subverti possit. l. omnis definitio. 202. de reg. iur. l. mora. 32. ibi. difficilis est definitio. de usu.

de usuris. d. l. 1. §. dolum. de dolo. l. suus. 4. §. puto. ibi: propter quod ad generalem definitionem recurrendum est, de hered. instit. : tamen nihil dubito, si definitionem omnibus numeris absolutam, & quæ cum suo definito undique convertatur, tradere non valeam, quin candidus lector, cum quali quali descriptione, quæ ex accidentibus sumpta, saltem rem ipsam & effectum, qualis sit, denotat, & ob oculos ponit, contentus futurus sit. *per ea quæ tradit Cagnol. in d. l. omnis definitio. 202. n.*

Executio
quid.

- 9 24. Vocamus autem executionem ultimum actum judicarium, qui expeditur coram iudice adito, sive in iudicio plenario, sive summario, quo nimirum mediante, creditor aut dominus, id, quod ipsi quomodocunque debetur, consequi vel
- 10 rem suam recuperare intendit. Dico in definitione, esse actum judicarium, eò, quod regulariter nulli privato permittitur, vel id quod sibi debetur, vel etiam rem suam, aut aliud quid, pignoris loco, propria & privata auctoritate, citrà violentiæ pœnam, auferre vel invadere. *l. extat. 13. quod metus causa. l. quo naufragium. 3. §. senatusconsultum, de incend. rui. naufr. l. penult. C. unde vi. ac facit princ. ac totus titulus auth. ut non fiant pignor. & §. quia verò huiusmodi, auth. ut nulli iud. colla. 9. & c. lator. extra. de pignor.* Ac in hoc concordant sanctiones civiles cum lege divina, *Deuteronom. cap. 24.* ubi dicitur: cum repetis à proximo rem aliquam, quam tibi debet, non ingredieris domum ejus, ut pignus auferas. Ac est ratio manifesta, quare videlicet privatis non permittatur, quod per magistratum publicè fieri convenit, ne præbeatur occasio majoris tumultus & turbæ *l. non est singulis 176. ff. de reg. iur. l. pen. de sicar.* cur enim pateretur prætor, ad arma venire partes, quas sua iurisdictione cōpescere potest? *l. si cuius 13. §. æquissimū. 3. de usuf. l. fin. de offic. proc. Cas. l. illicitas. 6. §. ne potentiores. de offic. præf.* Hinc est, quod ne-
- 12 mini cōceditur, sibi ipsi 1º dicere *l. 1. §. 1. ff. quorū legat. l. 1. C. ne quis in sua causa. l. si quis in tantā. 7. C. unde vi. l. null 9. C. de iudic. 14. & l. generali. 54. ubi notat Bart. C. de decurionib. lib. 10.* Additur in definitione: in iudicio ordinario vel summario, quia, etiam si in ordinario iudicio, post oblatum libellum & præstitum iuramentum calumniæ, item post litem contestatam, & factas apertasq; probationes, item post allegationes & disputationes in iure propositas, ac cū ab utraq; parte conclusum in causa, iudex ferat sententiam definitivam, condemnando reum, vel ad reddendum, quod debetur, vel ad restituendum rem suam victori: tamen ne hoc quidem casu ita temerarius debet esse victor, ut sibi sumat licentiam executionis, invadendo vel occupando rem sibi adjudicatam, vel aliud ejus nomine, quod petebatur: nisi talis potestas exequendi per iudicem ipsi specialiter attribuat, secundum Alex: *in l. iuste possidet. 11. num. 28. ibidemq; Bart. & alios Dd. de acquir. poss. Bal. in l. si finita. 15. §. Julian. nu. 21. de dam. infecto. argum. l. is cui. 5. §. missus. ibi: per viatorem. aut officialem præfecti, vel per magistratum introducendus est in possessionem, ut in posses. legat. & addit Bart. d. §. Julianus. nu. 21. in fine.* Caveat, inquit, pars, ne intret in bonorum possessionem adversarij, sine executore, vel sine
- 13 auctoritate iudicis, aliàs enim perdet jus suum. *Bartolus ubi supra.* Quin & criminaliter accusari potest ad pœnam legis Iuliæ de vi privata, quæ est publicatio tertiæ partis bonorum, cum infamia. *l. si de possessione. 4. C. unde vi. iuncta l. 1. in princ. & l. f. ff. ad l. iul. de vi priva.* quem & furti vel vi bonorum raptorum actione convenire licet. *l. miles 6. §. qui iudicati ff. de re iudic.* Vnde alibi Paulus I. C. scriptum reliquit: si tibi Stichum ex stipulatione debeam, nec tradam, & tu nactº fueris possessione, prædo es. *l. si ex stipulatione. 5. l. fundi. 33. de acquir. poss. l. cum qui. 14. §. 1. de furt. l. 1. in princ. quorum leg. cum l. nec ex vera. 9. C. de acq. posses. ac sequitur Molinæus in consuet. Paris. tit. 2. gl. 1. verb: arestoubrandon. nu. 13.* concordat rubrum & nigrum *C. ut non liceat signa impon. alie. reb. sine lic. l. pignoris 11. C. de pignor. actio. et l. dotis. 9. C. solut. matrim. l. 1. cū l. 2. C. ut nemo pri-*

vatus titulos præd. suis vel alie. impo. vel vela reg. susp. ac facit l. creditores. 3. in 2. membro vers. attamen auctoritate iudicis ingredi debent. C. de pignor. Ac, quod quis privata auctoritate, sine licentia iudicis non possit ipsemet exequi rem iudicatam, ingrediendo possessionem bonorum condemnati: imò, quod præhabita etiam licentia ius dicentis, tamen non debeat invadere possessionem rerum victi, si invenerit resistentem, hæc sententia communi Dd. calculo approbatur, *secundum l. 1. in d. l. iust. 11. nu. 13.* Verum ea de jure Sax. quo in his terris utimur, paulo aliter, quò ad poenam, se habent. Siquidem enim quis ita sit temerarius, ut rerum etiam propriarum, penes adversarium tunc existentium, possessionem invadat sine licentia iudicis, & sine legitimis vijs ad executionem præscriptis, is cogitur vel adversario rei invasæ possessionem restituere, tam diu, donec judicialiter cognoscatur de causa, vel illam resignare in manus iudicis, & expectare executionem in bona condemnati, fiendam, sive per ipsum magistratum, sive per ejus officiales, & ulterius, pro illa inconsulta & temeraria invasione possessionis alienæ, emendam, 30. videlicet solidorum, sicut pro alia qualibet injuria, parti, & insuper mulctam iudici, præstare cogitur. *Ita est textus Landr. lib. 3. art. 43. in illis verbis: Er mus es mit wette vnd Busse jenem widergeben* vel, prout Latinus textus habet, cum mulcta & emenda dimittere rem compellitur *iuncta gl. 1. num. 4. vers. Dieser gewalt ist zweierley/* ubi habetur: Wann einer vor sich selbst / ohne Gerichte / oder ausserhalbem rechtlicher wege vnd masse / sich seines Gutes gegen dem Inhaber unterwindet / der gibt / nach vnserm Rechten / alleine wette vnd Busse / vor den geübten freuel / vnd mus jenem widerumb das Gut in seine gewehr folgen lassen / biß so lange ihme dieselbe mit recht gebrochen / hoc est, er derselben rechtlicher weise ensezt wird. Ad idem est textus *in art. 24. lib. 2. in princ.* ubi dicitur: Man sol niemand aus seinen gewehren weisen / ob er gleich mit vnrechte dareinkommen were. Et concordat in hoc cum *§. commodum inst. de interd. l. 1. & l. si quis ad se fundum. 7. C. ad l. lul. de vi publ. l. 1. §. qui autem. ff. de vi & vi armata.* Quod si vis fortè vel rapina, circa invasionem alieni prædij, sive urbani, sive rustici, etiam de rebus mobilibus, aut forsitan in solis etiam mobilibus, alicui illata fuerit, res ita ablata violentus, de jure Saxonico, cum emenda restituere cogitur parti vim passæ: sin verò nequeat restituere, vel numerum aut quantitatem rerum amissarum neget, creditur soli taxationi partis læsæ, & secundum eam inuasor ipsi in vaso satisfacere cogitur: nisi violentus valorem rerum prætensum minuere paratus sit cum suo juramento, per textum clarum *Landrecht lib. 3. art. 47.* ubi dicitur: Wer dem andern jchtes des seinen nimmet mit gewalt / oder ohne sein wissen / es sey wenig oder viel / das sol er ihme widergeben mit Busse / oder schweren / das er es ihme nicht widergeben möge / vff welchen fall sie der Gewalttetter vorgelten soll / nach den würden / als sie Jener achtet / der die gabe verloren hat / Jener vormindere dann die widerung mit seinem Eide. ac concordat textus *art. 52. eo lib. 3. in fine.* Etsi verò Zobelius in suis additionibus *ad d. ar. 47. litera B.* innuat, juramentum, de quo ibi, esse juramentum in litem, & in eo ius nostrum provinciale concordare cum jure communi *ff. & C. de in litem iur.* cum contra dolum vel violentum committentem maleficium, rerum amissarum etiam de jure civili, quantitas vel æstimatio, item damna ac interessè probentur juramento, *secundum gl. §. fin. verbo: probare:* ubi Aretinus & Faber notant. *Insti. de verb. oblig.* ac sequitur *gl. c. dilecti. verbo cum iustis.* ubi Canonistæ omnes, *extra. de foro compet. c. fin. verb. per testes. ibi: interesse, quod surgit ex maleficio, probatur per iusiurandum. extra. quod metus causa,* ubi Ioan. de Imola refert: hanc sententiam communem esse. Idemque firmat Alexander *cons. 103. nu. 11. in fine vol. 1.* Sufficit enim post probatam violentiam concurrere ibi duo requisita, dolum vi-

lum videlicet rei, qui in maleficijs semper praesumitur, & difficultatem probationis circa damna, *Bar. in l. in actionibus num. 22.* ubi etiam Andreas de Pomate in apostillis suis. vers. omnes. testatur, quod ista sit communis opinio: tamen, quia in modo procedendi circa haec duo juramenta diversitas est, ex quo de jure communi damnum vel interesse, in vi ablativa, ab initio per partem aestimatur, ad definitam aliquam quantitatem, & subsequitur deinceps moderatio judicis, & super illa quantitate, ita per judicem modificata, damnum passus demum juramentum praestat, non minus sua interesse, quam prout iudex illud taxaverit *l. properandum 13. §. si autem. 3. (cum l. sancimus. 15.) C. de iudic. §. oportet autem. auth. de iudicibus. colla. 6. l. si quando. 9. C. unde vi.* Quod non est de jure Saxonico, ubi super quantitate damni vel interesse, creditur soli assertioni partis invasae, absque omni juramento, vel alia liquidatione: nisi violentus, mediante juramento, minuat praetensam actoris quantitatem, per superius allegatos textus. *Quod & Ioan. Schneid. firmat in §. ex maleficijs. num. 19. Instit. de action. post gl. d. ar. 47. verb. Nach den werden lib. 3. Landrecht.* Ideoq; rectius istud juramentum juris Saxonici, iusiurandum minorationis vel minutionis appellatur. *Hartmannus Pistoris in suis quest. resp. 16. parte. 1. num. 1.*

Cur autem ultra emendam parti debitam, incurrat violentus invasor etiam mulctam judicis, in promptu ratio est, quod violat & turbat simul etiam jurisdictionem jus dicentis in loco, exequendo privatim, & motu proprio, quod ad iudicis potestatem spectabat *l. si quis in tantam. 7. C. unde vi. iuncta l. privatorum. 2. C. de iuris. om. iud. ac facit. l. 1. C. ut nemini lic. sine auto. iud. l. nullus. 14. C. de iud. cum similibus.* Et alias habetur vulgata juris Saxonici regula: ubicunque partem ex delicto adversarii debetur emenda, in omnibus ijs casibus, iudex aditus, si vult, etiam mulctare delinquentem potest. *Landrecht. lib. 1. artic. 53. §. Et in omnibus alijs. ibi: quandocung. parti ex adversarii delicto emenda vel satisfactio acquiritur, tum & mulctam suam, hoc est, poenam pecuniariam iudex urgere potest. & lib. 3. art. 32. §. in quocung. iudicialiter. & lib. 3. ar. 45. §. illegitimorum.* Quod & probatur *Landrecht. artic. 86. eo. lib. 3. in princ.* quo in loco dicitur: qui fines vicini agri fodiendo vel arando diminuit, sicut tenetur ad emendam solvendam parti: ita & ad mulctam praestandam jus dicenti, & in terminis propositi nostri, *Saxo art. 43. in princ. lib. 3. cum his verbis: Was sich ein Mann mit vnrecht gewalt vnterwindet/ Er mus es mit wette vnnnd Busse jenem wiedergeben/* hoc est, Qui violenter & praeter jus occupat aliena bona, condemnandus est ad eorum restitutionem, una cum emenda actori praestanda, & mulcta solvenda iudici, ac concordat *ar. 47. iuncto ar. 32. §. fin. eodem lib. 3.* Sicut enim emenda vel satisfactio injuriae concernit partem aetricem: (ab emendendo videlicet: Dicunt enim homines, emenda vel compensa mihi acceptum damnum, vel praestaejus aestimationem. *Bar. in l. un. nu. 8. C. de sentent. quae pro eo quod interest, profertur.*) ita mulcta concernit personam iudicis, *Landr. li. 3. ar. 53. vers. iudex enim:* licet haec duo vocabula crebro confusim accipiantur, unum pro alio, sicut etiam testatur Chasson in consuetud. Burg. rub. 1. §. 7. verb. la mende. num. 1. quod emenda dicatur poena pecuniaria fisco applicanda, & tales emendae, mulctae, vel poenae dicuntur fructus jurisdictionis, allegat *Bar. in l. ff. sol. matrim. & Bal in l. 1. C. de fruct. & lit. expens.* Quod autem ad quantitatem mulctae attinet, etsi videantur hac de quaestione leges Saxonicae diversimode loqui: tamen, quia versamur circa propositum in casu violentiae saltem privatae, illatae videlicet rebus adversarii, non expectata iussione magistrat^o, placet mihi, quod tradit Regulus noster, in sua practica Saxonica *capite 138. num. 2. 5. 8. & 11.* talem invasorem puniri, vel mulctari per iudicem superiore jurisdictione munitum in 60. solidis. *Regulus*

ubi *suprà*, ac facit textus Landrechte lib. 3. art. 64. in §. sexaginta & §. Palansgraviy, ubi traditur: sexaginta solidorum esse mulctam, quam à delinquentibus exigere debent comites, vel advocati, qui cum banno, hoc est, cum iure meri mixtiq; imperij, & simplicis iurisdictionis, aut, ut aliàs loquuntur, cum iure gladij, & superioris iurisdictionis investiti sunt de aliquo castro per suos superiores, ac sequitur glossa. verbo. Sechsig. d. ar. 64. cum glossa Landrechte. lib. 1. art. 59. verbo. Bey Königes bann. num. 4. per textum lib. 2. ar. 61. §. qui feras in illis locis occidit, solvit bannum regium, hoc est, 60. solidos, nomine mulctæ. ibidemq; glossa num. 4. verbo. Doch seind drey Heyden. Bannum enim ibi significat supremam iurisdictionem, habitam videlicet à Rege, de quo est glossa verbo. Ausser Königsbann. lib. 2. art. 12. & similis glossa Weichb. ar. 10. & gl. verbo. Sechsig d. ar. 64. num. 30. ac notat additio marginalis, ad glossam 1. articuli 63. in princ. eod. lib. 3. ubi habetur: quòd omnes habentes merum & mixtum imperium, pro criminalibus delictis, civiliter tamen motis, exigunt mulctæ nomine sexaginta solidos, & istud vocat jus Saxonicum, Das höchste gewette. Quod procedit etiam in atrocibus injurijs, pro quibus si deferatur querela ad habentes merum imperium, ipsi quoque possunt mulctare injuriantem in 60. solidis, ultrà videlicet illam poenam 30. solidorum, quæ parti debetur pro injurijs, maximè civiliter motis, nisi iudex loci, & imprimis regia manus, ex longinqua consuetudine, majorem vel arbitrariam mulctam præscripsisset, prout potest c. auditus. extra. de præscrip. quo casu pronunciat, quòd ultrà emendam parti debitam, jus dicens possit illum pro arbitrio pecuniariè, secundum tamen vires sui patrimonij, punire. Licet autem Zobelius innuat, pro alijs levioribus delictis, prout sunt verbales injuriæ, non infeudati de mero & mixto imperio, sed tantum cum simplici iurisdictione, iudicis mulctam, ex vi Saxonici juris, esse æqualem, cum emenda, quam solvat injuriator parti, puta regulariter 30. solidorum. Zobelius in d. addit. lit. B. ad ar. 45. lib. 3. in illis verbis. Dreissig schilling gibet man einem jeden vor seine injurien, vnd dem Richter sein gewette/das seind auch dreissig schillinge: tamen fuit in hoc forsan erratum per typographum, Diweil man vor gemeine brüche dem Erbrichter zu Weichbilde nicht mehr/denn acht schillinge / zu Landrechte aber drey schilling zu gewette gegeben. Et ad hunc modum pronunciarunt veteres, sicut videre est in decisionibus Lipsensibus, quæ habentur adjunctæ Landrechte sub tit. von wette vnd Busse/ mihi. fol. 556. & notat apostillator ad marginem li. 1. ar. 68. num. 3. litera B. ubi adiicit: istud ita practicari. Fatetur tamen Zobelius ubi *suprà*, quòd textus ad hoc allegati loquantur in mulctæ debita scultetis, die man Bauermeister genennet hat. Landy lib. 3. ar. 85. in princ. & ar. 64. in fine, & lib. 2. ar. 13. §. geschiehe aber/iunctis notatis in ar. 2. lib. 2. Quod officium sicut hodiè in nostris provincijs recessit ab usu, ita mulctæ etiam aliquantò magis aggravata fuit, adeò, ut maximè in his Thuringæ partibus iudici hæreditario, dem Erbrichter/ qui tantum simplici iurisdictione munitus est, pronuncietur regulariter mulctæ 30. solidorum, quos ei violentus exolvere cogitur, cum eo ipso violetur iurisdictione istiusmodi iudicis, ipsique inferatur injuria, quòd privatus intendit iurisdictionem, pedaneo iudici competentem, usurpare. Quo de latius in secunda parte huius operis cap. 1. num. 134. cum seqq. Verum, ut ad materiam, unde digressi sumus, revertamur, sciendum est, quod de prohibita executione privata rerum judicatarum retulimus, illud idem concludendum esse super processibus executivis, proditis ex vi statuti, vel conventionis reciproce inter partes, ne videlicet creditor nimis properet invadere alienam possessionem propria autoritate, non adito, neque salutato iudice. l. creditores. 3. num. 2. versic. 1. C. de pig. Et si namque libellus & solennitates judiciariæ, in ordinarijs processibus servari solita, &

22 tæ, & descriptæ in aut. offeratur C. de litis contest. ita præcisè non requirantur, cum
in notorijs, prout sunt casus, qui habent privilegium paratæ executionis, ordo ju-
23 ris sit, ordinem juris non servare, secundum Felinum in c. 1. num. 7. extra, de li-
belli obl. per. c. ad nostram 3. extra de iureiur: tamen ad minimum, loco libelli,
qualis qualis petitio iudici proponenda est, ut inde ei constet, quid petat actor, &
quale sibi auxilium vel officium contra reum communicari postulet: item requi-
runtur probationes saltem summariæ, per ea, quæ tradit Salic: in d. l. creditores. 3.
num. 30. in f. & Bart. in extravag. ad reprimendum. verb. & figura. num. 8. &
verb. summarie. num. 7. ac Petrus de Anchora. in clem. sæpè num. 37. de verb. si-
gnif. Quod & usus probat, sicut de eo circa requisita huius processus in tertia par-
te operis latius agendum veniet c. 1. iunctis notatis in cap. 5. ibidem per totum.

Adiicitur etiam in definitione: quòd per remedium executionis intendit
24 creditor recuperare id, quod sibi quoquo modo debetur, vel rem suam. Ut scia-
tur, executionem proditam esse, non tantum ei, qui personali, sed etiam, qui reali
actione munitus est, per l. creditores. 10. & ibi Rebuffus & l. creditorum. 11. de
verb. signif. cum credendi appellatio generalis sit, l. 1. si cert. pet. l. pecunia 2. §. acti-
onis verbum. de verb. signif. l. is cui. 42. §. fin. de act. & oblig. Ac, si opponatur,
sæpè institui actionem adversus illum, qui nudus est, & nihil in bonis habet l. nam
is nullam. 6. de dolo, unde inanis est executio: cum non entis, nullæ sint qualita-
tes, vel accidentia l. eius qui in provincia. 41. si cert. pet. l. decem. 116. & ibi Alex. de
25 verb. oblig. Respondeo: ne hoc quidem casu cessare executionem, quæ siquidem
in bona condemnati fieri non potest, devenitur ad detentionem personæ. gl. in l.
3. §. tutores, qui repertorium, in verb. vinculis. de susp. tuto. facit. l. ob sævus. 49. in fi-
nalibus verbis. ibi. si non idoneus ad resarciendum damnum est, extra ordinem coër-
cebitur. de administ. tut. & tradunt Bart. & omnes Doct. in l. 1. & l. fin. C. qui bon.
ced. pos. Hic enim obtinet illud vulgatum: quòd, qui non habet in ære, luat in cor-
pore. l. fin. in fi. ff. de in ius voc. l. 1. §. generaliter. de pænis l. illicitas 6. §. fin. de offic.
presl. si quis id quod 7. §. in servos. 3. de iurisd. om. iud. l. quicunq. 4. §. quod si C. de
servis fugit. & l. fin. in fi. C. de sepul. viol. Quod vel maximè obtinet de iure Sa-
xonico, per tex. Landrecht lib. 3. ar. 39. & Weichbild art. 27. & utrobique glossa
26 de quo latè in cap. 6. huius partis num. 114. cum seqq. Germani executionis voca-
bulum exprimunt verbo valdè significante & proprio, habito videlicet respectu
ad effectum ejus, ac vocant hülffe/ quia est extremum auxilium litigatoris, quò
consultitur victori, ne deinceps cogatur diutius in iudicio contendere, arg. l. termi-
natio. 3. in fi. C. de fruct. & lit. expensis l. si quis iniurandum. 11. C. de reb. cred. l. 2.
27 C. de exec. rei iudic. l. si se non obtulit 4. §. fin. ff. de re iud. cum similib. Aliqui id ge-
nº executionis vocant, manuum injectionem, qua videlicet mediante, sistimus &
invadimus, sive res debitoris principaliter petitas, sive alias, loco debiti, in quo
quis nobis est obligatus, sive etiam personam rei, manum quasi in illas iniiciendo,
ad eum videlicet finem, ut creditori res sua, vel, quod ipsi debetur, citius restitua-
tur, Tiraquellus de retractu convent. §. 26. gl. 3. num. 24. Et in hoc significa-
to usurpat vocabulum manus injectionis, etiam Molinæus in suis consuet. Pa-
ris. tit. 2. gl. 1. verb. Arrest oubrandon. §. 52. num. 83. 84. 85. & 108. de ma-
28 nu videlicet & potestate regia, puta, quando creditor inducitur in possessionem
bonorum debitoris, ad mandatum, & cum autoritate iudicis, absque alio pro-
cessu. Molin. ubi supra. ac facit l. qui restituere. 68. ff. de rei vindicat. ubi di-
citur: condemnato ad restituendum, si non restituat, possessionem auferendam
& victori applicandam esse manu militari, hoc est, per familiam & ministeria-
29 les iudicis, quos aliquando nuncios, item officiales & viatores l. is cui 5. §. mis-
sus. 27. ff. ut in possess. leg. ser. causæ esse lic. aliquando executores, sæpè etiam ap-
paritores

paritores vocamus *l. executorem 8. C. de execut. rei iud. iuncta l. apparitores 2. C. de offic. magist. milit.* Quo casu inductus in possessionem habet tuitionem prætoris, ne qua vis ei inferatur *l. 1. ff. ne vis fiat ei qui in poss. miss.* nos in nostra vernacula lingua manus injectionē proprijsimè reddimus per vocabulū *hand anlegen*. Nec defunt, qui istud genus executionum etiā detentiones item retentiones nominant, à detinendo vel retinendo, eò, quòd per hæc media, ex iusta videlicet causa, detineatur res vel personæ debitorū, ea nimirū intentione, quòd facilius extorqueatur solutio pecuniæ, vel rei nobis debitæ. Et in hac significatione utitur vocabulo detentionis Imperator Gordianus *in l. quanquam 15. C. de excusat. tutor.* cum detentum in tutela, nominat eum, cui per præceptum iudicis mandatum est, ne tutelam deferat, aut ab ea discedat. & Baldus *in l. quicumq. 4. num. 19. in illis verb. quid si malit detinere hominem, donec solvat C. de servis fugit: ac facit l. 3. §. si quis eum retineat & §. & generaliter qui iustam causam habet hominis liberi apud se retinendi. iuncto vers. si quis volentem retineat. ff. de lib. hom. exhib.* Sic, qui mittitur in possessionem rerum debitoris à iudice *l. Fulcinius 7. ex quibus caus. in poss. eatur.* item depositarius, & commodatarius, dicuntur res apud ipsos depositas vel ipsidem commodatas tenere, *l. officium 9. de rei vindic. l. 3. §. fin. de acquir. poss. l. cum legatorum 12. ex quibus caus. in poss. eatur.* Nos in nostro patrio sermone reddimus vocabulum detentionis per verbum, *Aljn vnd auffhalten*. Alij illas rerum alienarum occupationes, vel invasiones, etiam prehensiones nominant, *Pyrrhus in consuet. Aurel. tit. de execut. instru. cap. 8. Card. in clem. 1. de hereticis. Molin. ad consuet. Paris. tit. 2. gl. 1. verb. Arest on brandon. num. 3. & seqq. & Lagus in sua methodo iuris par. 5. cap. 32. de execut. rei iudic. num. 13.* Et dicuntur ab apprehendendo, quòd quasi manu prehendamus possessionem rerum alienarum, *argumento l. cum heredes. 23. ibi: nisi possessio naturaliter apprehensa sit & l. 1. ibi: qui primū possessionem eorum apprehenderint, de acquir. poss.* vulgò vocamus *angriff*. Quod genus occupationum si contingat in rebus debitoris, indistinctè vocamus tales manus injectiones, detentiones, item prehensiones, si verò in personam hæc executio fiat, vocamus propriè capturam personæ *l. ait. prætor. 10. §. si debitorem 16. ff. de his quæ in fraud. cred. l. generali 54. C. de desurio. lib. X.* Alij istud genus manus injectionum vocant aresta, item impedimenta & interdicta, eò, quòd impeditur & quodammodo interdicatur debitori usus rei suæ, ne eam ex loco aresti transferre liceat: item, si arestum in personam factum sit, ne ipsemet loco moveat pedem. *Molinaus in consuetud. Paris. tit. 2. gl. 1. verbo 2. arest. num. 1.* Quamvis autem vox aresti à Gallis accepta sit: tamen in Germania ea nihil frequentius, ubi hoc vocabulum aresti accipimus, pro eo quod aliàs vocamus sequestrationem, ex quo in nostra vernacula lingua non habemus aliud, quo exprimamus proprietatem verbi sequestrationis, nisi quòd apud Saxones in his provincijs aresta, item arestare, appellamus, *fommer*/item, *fommeren*. In hac etiam significatione accipiunt vocabulum aresti, pro sequestratione videlicet, propriè ita dicta, *Schurffius cons. 15. in princ. & per totum. item cons. 27. num. 1. per totum. centur. 3. Henningus Godenus cons. de sequestra. quod est in ordine cons. 146. num. 22. & 23. Minsingerus cons. 66. decade 7. num. 14. & multi alij.* In quibus autem conveniant vel discrepent remedia executiva hætenus nominata, huius loci non est enumerare, sed in sequentibus ordine explicabimus.

Divise.

Est autem duplex manuum injectio, una continet executionem publicam, quando videlicet iudex post sententiam, quæ transivit in rem judicatam, vel post exhibitionem instrumenti executivi, requisitus pro executione, mandat nuntijs,

- nuntiis, vel ministerialibus suis, ut victorem vel petitem immittant in possessionem rerum debitoris, quæ in vim iudicati, vel instrumenti executivi, pignori capiuntur, de quo loquitur *l. 1. & totus titulus C. de execut. rei iudic. & l. a Divo Pio. 15. §. in venditione. 2. ubi etiam describitur ordo & forma executionis sive de ff. de re iudic. Pyrrhus in suis consuet. Aurel. tit. de executio. instrum. cap. 13. Bald. in l. 2. n. 2. & l. etiam. 1. nu. 2. C. de execut. rei iud. & l. creditores. 3. in fin. C. de pignor.*
- 38 Hinc est, quod Salicetus definit, executionem esse immisionem creditoris in bona debitoris. *Salic. in auth. & qui iurat. num. 20. C. de bon. auth. iud. poss.* Alia dicitur executio privata, quando videlicet creditor manum inijcit in rem, vel personam debitoris, ex iusta aliqua & legitima causa, sistendo quasi, & detinendo eas privata auctoritate, de qua propriè loquitur *d. l. creditores. 3. in princ. C. de pign.*
- 40 Et hoc alibi Iurisperiti vocant, per viam facti procedere, quod regulariter est inhibendum, *l. 1. in princ. vers. ne quid autem. ff. de vi & vi arm. l. creditores quæ est l. penult. ff. ad l. iul. de vi priv. l. quemadmodum. 29. §. si protectum. 1. ad l. Aquiliam l. extat. 13. quod metus causa: item, levato velo procedere. Molin. in consuet. Paris. tit. 2 gl. 1. verb. arest oubrandon. num. 5. & facit l. de submersis. 5. ibi: levato velo de navibus submersis cognoscatur. C. de naufr. lib. XI. Ferrar. in sua practica in forma libelli super actione reali. verb. summarie. num. 14. Maranta in suo specu-*
- 41 lo de ord. iudic. parte 4. dist. 8. num. 7. Velum enim, secundum Molinæum, dicitur signum regium, vel potestas regia, de qua in l. 2. in princ. ibi: sine certa lege omnia manu à regibus, hoc est, arbitrio regum, sine certo vel præscripto jure, gubernabantur. ff. de origine juris. Ex quo patet, jam olim executionem soli principi fuisse reservatam, & privatis regulariter interdictam. *Molin. in loco proxime citato. numero 3.* Hodie autem ex causis, à lege approbatis, puta conventionis inter partes, vel similibus, permittitur etiam privato manus injectio, prout videre est in *l. sed si hac 10. §. prostituta. ff. de in ius voc. ubi quis ita vendebat ancillam, ut, si contingeret ipsam prostituere, foret libera, reservata scilicet manus injectione venditori, id est, subiecto conventioni pacto, quod liceret venditori, in eventum prostitutionis, illam servam propria auctoritate ad se retrahere. concordat l. Titius. 9. in princ. ibi: ea lege, ut si Roma moratur, liceret manum inijcere. & paulo post: quero, an sit manus injectio. de serv. expor. l. 1. & 2. ibi: si, ut manus injectionem haberes, cavisti tibi, eo iure uti potes. C. si servus expor. ven. l. generalis. 54. ibi: si presidis copia desit, manus injectione concessa, sciat ipsum ad examen cognitoris deducendum. C. de decurion. lib. X.*
- 43 His ita præmissis, ne sermone effuso & nimis generali utendo, in promptum incidamus periculum. *l. fin. in fin. C. de dotis promiss.*
- 44 *l. cum in lege 33. de contrah. empt. l. qui libertatis 60. §. 1. ff. de evictio: cum scire sit, rem per causas cognoscere, pro ut post Aristotelem refert Archidiaconus, in c. in domo de pœnitent. dist. 8. quem sequitur Alex. in l. 1. num. 24. ff. si cert. pet. & Berous consil. 68. num. 86. vol. 1. allegando textum & gl. in l. 2. §. idem Labeo ait,*
- 45 *cum queritur, de aqua plu. arc.* Ideo operæ pretium facturus videor, si causas manuum injectionis paucis subiiciam, ut ita ex causarum cognitione ad pleniorum causati, hoc est, processuum executorum, de quibus tractamus, cognitionem deduci lector possit, argumento eorum, quæ tradit Socinus *cons. 156. num. 19. vol. 2. per c. studeat. dist. 50. & c. fin. extra. de iure iurando.*

CAPVT I.
S V M M A R I V M
CAP. I.

1. *Efficiens causa manus iniectionum generalis, est lex tribuens iudicatis paratam executionem creditori.*
2. *Iurisdictio absq. executione nullius momenti.*
3. *Processus ab executione regulariter non inchoandus.*
4. *Causa specifica executionis in certis quibusdam casibus ibidem enumeratis.*
5. *Manus iniectionis causa in criminalibus, est maleficiū delinquentis, de quo saltem constat summarie.*
6. *Procatartica causa detentionum est mora rei, item instantia creditoris.*
7. *Instrumentalis causa detentionum quæ sit.*
8. *Materialis causa, vel subiectum executionis sunt, bona vel persona debitoris.*
9. *Formalis causa est missio vel iudicis inductio.*
10. *Finalis causa paratarum executionum est facilior litis exitus, & sumptuum imminutio.*
11. *Litis eventus incertus.*
12. *Negatione fit res dubia.*
13. *Tempus opportunum est omnium rerum primum.*
14. *Iter expeditum habens non debet impeditum ingredi.*
15. *Securior semita sequenda.*
16. *Possessioni incumbere magnum est lucrum.*
17. *Divisio totius operis in quatuor partes.*

CAPVT PRIMVM
DE CAUSIS MANVS
INIECTIONVM.

CAUSA ITAQUE EFFICIENS EXECVTIO-
num generalis, licet possit dici ipsa lex, quæ in genere munit & ar-
mat iudicem illo clypeo iurisdictionis, & in consequentiam, etiam
executionis faciendæ in res vel in personam debitoris: cum iuris-
dictio absque executione nullius sit momenti. *l. 2. §. post originem*
ff. de orig. iuris. l. fin. in fine. de offic. eius cui mand. est iuris d. l. 2. de
iuris d. om. iud. §. si verò etiam. auth. de exhib. reis. collat. s. tamen, quia regulariter
processus ab executione non est inchoandus *l. 1. C. de exec. rei iud. l. negantes. 9. C.*
de oblig. & act. l. un. C. de prohib. pec. sequestr. magis propinqua & specifica cau-
sa oritur ex legibus specialibus, quæ certis quibusdam casibus appropriant exe-
cutionem paratam, sicut fit pro sententijs, quæ transiverunt in rem iudicatam.
l. 1. l. post rem iudicatam. 56. & l. 4. §. si quis condemnatus. & §. condemnatum. & l.
à Diuo Pio. 15. de re iudic. c. quod ad consultationem extra. eod. tit. & l. fin. C. de usu-
ris rei. iudic. item pro debitis confessionatis, *l. un. C. de confess. l. 1. & l. certum. 6. ff.*
eod. item pro pacto executivo ex vi contractus inito inter creditorem & debito-
tē. *l. creditores. 3. C. de pignor.* vel ex clausula ultimæ voluntatis executiva. *Bartol.*
in d. l. creditores. num. 9. cum bonum sit argumentum à contractu ad ultimam vo-
luntatē. *arg. l. seruū filij. 44. §. eum qui. s. ff. de leg. 1. & facit l. Lucio. 12. de alim. &*
cibar. leg. cum l. Titia cum testamento. 34. §. 1. de leg. 1. vel ex statuto Albericus in
d. l. creditores. 3. num. 1. in fine. post Cynum ibi. & Cravetta conf. 4. num. 13. parte. 1.
sequitur Menochius de adipis. possess. remed. 5. num. 96. vel ex consuetudine. *Boeri-*
us in suis consuet. Bituric. tit. 1. §. 13. ac ante eum Panorm. conf. 43. num. 2. vol. 2.
per ea quæ tradunt Doct. in l. de quib. 32. ff. de legibus. vel ex privilegio. Rebuffus ad
constit. regias. de literis obligat. ar. 6. gl. 3. num. 40. Molin. in consuetud. Paris. tit. 2.
gl. 1.

gl. 1. verb. arrest. oubrandon. num. 3. & nos de singulis causis paulò post particulariter agemus. Et hæc de causa efficiente manus iniectionum, super civilibus obligationibus & pecuniarijs, pro introductione dixisse sufficiat.

- 5 Circa verò criminalia, causa detentionum in personis delinquentium, est obligatio, orta ex delicto, vel quasi, inter eum qui delinquit, & eum contra quem delinquitur. *§. omniam. & ibi notant Iason. & alij Doct. Instit. de action. quam præcedit qualis qualis informatio præhabita de maleficio, sufficiens ad detentionem vel capturam rei, quantumvis crimen ipsum nondum plenè sit probatum. Bal. in l. servos. 8. C. de testib. & l. 2. C. de his qui latro. gl. Bart. & Alex. in l. repeti. 16. §. 1. ff. de quest. & Salic. in l. nullus. 14. C. de iudeis.* Et hæc sententia cõmuni calculo Doctorum approbatur, teste *Blanco. de indicijs. num. 6.* & cauti iudices illam observant in practica. *Angelus de malef. verb. iudex commisit quod Caius. num. 4. Bosius in crim. tit. de captura numer. 3. & sequitur Iulius Clarus in lib. 5. receptarum sententiarum, quest. 28. numero 3.* Sed quia hîc de ea detentione agimus, quæ fit ex causa pecuniarij debiti, non autem quæ fit ex causa perpetrati maleficij,
- 6 plura de hac re verba facere consultò super sedemus. Causa *προνότου*, quæ movetur creditor ad detinendum res, aut personam obligati, est mora, quam adhibet reus in satisfaciendo iudicatis, vel solvendo eo, quod sub pacto vel instrumento executivo nobis debetur. *Anton. Neguz. in tract. pignor. 4. par. princ. num. 15.* Sic causa *προνότου* in iudice, est ipsa instantia vel petitio creditorum: cum prætor non accomodat suum officium ad privatam utilitatem, nisi implo-
- 7 ratum, *l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infe.* Causa INSTRUMENTALIS est regulariter iudex, vel familia iudicis, per quam, & quorum ministerio, inducitur creditor in possessionem bonorum debitoris, atque ita recipit rem vel pecuniam sibi adjudicatam, vel sub pacto executivo, vel ex vi statuti executivi sibi debitam, aut aliud ejus nomine. *l. is cui 5. §. missus. 27. ff. ut in poss. leg. caus. l. qui restituere. 68.*
- 8 in verb: *manu militari. de rei vendic. cum alijs similibus.* Causa MATERIALIS vel subiectum executionis, in quod operatur, sunt bona vel persona debitoris, in quæ, virtute iudicati, legis, statuti, consuetudinis, privilegij, vel etiam pacti, intenditur manus iniectio, *l. creditores. 3. C. de pignor. l. dotis. 9. C. sol. matri. l. pignoris. 11. C. de pignor. act. l. 1. C. si in causa iudic.* Causa FORMALIS manus iniectionis est, ipsa detentio bonorum vel personæ obligati, facta per iudicem, vel ejus familiam, aut etiam ipsum creditorem, de speciali tamen jussu & licentia iudicis, *per l. iuste possidet. 11. & quæ ibi notant Doct. ff. de acquir. possess.* Causa FINALIS est effectus & utilitas, quæ hoc casu sequitur creditorem, in eo, quod recipit rem suam, vel, quod ipsi qualitercunq; debetur. *l. creditores. 10. l. creditorum. 11. ff. de verb. sig.* Potest etiã dici non insulsè, causam finalē esse paratarū executionum, litis faciliorem exitum. *Corsetus in suis singularibus. singul. 1. incip. citatio. argumento glossæ, in verbo. uti possidetis l. de pupillo. 5. §. meminisse. 10. de novi operis nuncia.* Hoc enim pacto evitantur illi circuitus & ambages litium, circa solennia requisita in *d. c. quoniam frequenter. in princip. extra. ut lite non contest. & in authen. offeratur. C. de litis contest.* item evitatur difficultas sportularum, & aliorum sumptuum judicialium. *l. 1. C. de sportul. auth generaliter. C. de episco. & cler. item honoraria advocatorum. l. 1. C. de suffrag. l. 1. §. in honorarijs. ff. de varijs & extraord. act.* Iudicium siquidē absque magnis expensis & fatigatione non procedit. *c. 1. verb. fatigantur. extra. de accusat. l. petitor. 30. ff. de liber. leg. & notat Andreas de Barbat. in c. ceterum. n. 42. & 43. extra. de rescript.* Addo, quòd in his procrastinationibus, litis eventus,
- 11 propter mutationem advocatorum, item iudicum, sicut & aliàs, est anceps & in-
- 12 certus. *l. quod debetur. 51. ff. de peculio,* cum per negationē rei efficiatur res dubia, secundum Baldum in *l. etiam 5. n. 2. C. de execut. rei iud. per l. negantes. 9. C. de act. & obl.*

obl. Et sæpè melius consuleretur partibus, si ipsi se inanibus sumptibus non vexarent, prout in simili loquitur *Vlpianus in l. 1. ff. de inoff. testamento*. Quid, quòd iudicij ordinarij tela magnas moras implicat? *l. etiam 15. in princ. ut legat. nom. l. fin. ad S. C. Tertullianum*. in cuius temporis interyallo, debitor labi potest facultatibus, ita, ut alius medio tempore, priorem creditorem antevertat, & sic grave damnosumque foret, ad exactionem debiti deinceps pervenire, *arg. l. 2. ibi. eò usq. quò grave & periculosum est, de venire. C. de privil. domus August. lib. XI.* Satiùs autem est in tempore desistere, quàm post vulneratam causam remedium quærere. *l. unica C. ne liceat unicuiq. sine iud. se vend. cum l. fin. C. in quibus caus. in integr. restit. non est neces.* Ac vulgò dicitur: qui iter expeditum habet, impeditum ingredi non debet: cum semita tutior sequenda sit, *gl. verb. tutius, l. si pupillorum. 7. §. si pupillus. 1. ff. de reb. eorum non alien.* Quis enim tale remedium eligeret, unde plus dispendij, quàm compendij expectaret? *l. meiterranea. 9. C. de annon. & trib. lib. X.* tùm, quòd ubique commodius est, creditorem possessioni incumbere, & ad versarium ad onera petitoris compellere, quàm, alio possidente, petere. *l. is qui destina vit. 24. ff. de rei vendicat. l. exitus. 35. de acq. poss. §. retinenda. Inst. de interd. tùm etiam quòd in pari causa iudicatur pro reo. c. in pari extra. de reg. iur. in 6.* Dividendo itaque totum tractatum huius instituti operis in quatuor partes, circa primam breviter dicemus de causa efficiente proxima, item de causa procatartica paratarum executionum, unde videlicet oriantur, & quo jure sustineantur, subjecturi formulam usitatam cautionis vel obligationis executivæ. In secunda parte describemus causam instrumentalem, quibus videlicet medijs, ad executionem perveniendum, hoc est, coram quo iudice processus sit instituendus, item cui, & contra quem competat, & simul agemus de causa materiali, hoc est, de subiecto, in quo operatur parata executio, puta, pro quibus bonis aut rebus, remedia executiva prodita sint. In tertia parte de causa formali, hoc est, de forma & requisitis executionum, nec non de terminis & intervallis temporum, quæ à lege isto casu desiderantur, & simul etiam de effectu & utilitate huius ingressus, quantum sufficit, trademus. In quarta & ultima parte huius libelli tangemus, quo pacto & quibus re medijs debitor executionem paratam declinare vel impedire valeat. Et sic erit absolutus hic tractatus.

Propositio
totius operis.

S V M M A R I U M

CAP. II.

1. Sententia, à qua non appellatur infra decendium, transit in rem iudicatam & executioni mandanda est, nisi deinceps ex conventionem partium novatio intervenerit, num. 2.
3. Sententia vel præceptum de solvendo infra terminum, indicatis datum, post decendium per appellationem amplius suspendi non potest, siue condemnatus acceptaverit illam dilationem solvendi expresse, num. 5. siue tacite, num. 6. & 9.
4. Tempus appellandi currit de momento in momentum, sup. num. 1.
7. Condemnatus etiam simpliciter, & absq. dilatione certa, ad solutionem præfixa, habet saltem terminum legis.
8. Privilegiatus à datijs, si sciat se descriptum in communi astimo eorum qui vocantur ad tributa, & infra decendium non appellet, intelligitur renunciare suo privilegio.
10. Missio in possessionem ex primo decreto fit rei servande, item legatorum servandorum, & ventris gratia.
11. Contumacia rei facit, ut actor mittatur in possessionem bonorum ipsius, ex primo decreto.

12. Con-

12. Contumacia quibus pœnis coërceatur remissive.
13. Primum decretum unde dicatur.
14. Primum decretum, quod contra contumacem fertur, non agnoscitur de iure Saxonico.
15. Contumax de iure Saxonico condemnatur in amissione causæ principalis, usq. ad legitima impedimenta, post tertiam videlicet citationem, aut unum peremptorium edictum. num. 16. 19. & an idem etiam procedat in instantia appellationis. num. 42.
17. Ius Saxonicum de primo decreto non est mutatum per art. 70. lib. 1. Landrechte.
18. Reorum proprium est fugere.
20. Forma pronuntiandi super contumacia.
21. Legitima impedimenta excusantia à contumacia Ehehafft.
22. Contumacia sententia non fertur, nisi actor accuset rei contumaciã.
23. Citatus peremptoriè, siquidem comparet, etiam non respondendo libello, sed exceptionibus dilatorijs utendo non condemnatur vñ Ehehafft/ sed ad denuò respondendum sub pœna contumacia: nisi citatus fuerit simul ad responderdum libello, tunc enim, litis contestatione non facta condemnatur in expensas termini. num. 24.
25. Contumax in primo vel secundo termino, qui de una quindena in aliam quindenam in iudicijs paganorum servantur, non condemnatur, nisi pro convicto usq. ad secundum & usq. ad tertium terminum, absq. ulla mentione expensarum.
26. Ius Saxon. ex usu rectius addiscitur.
27. Iuris Saxonici custodia ex aurea bulla Electori Saxonico commendata.
28. Condemnatio in Ehehafft/ cum clausula, ad cuius probationem reus aliter peremptoriè citandus sit per iudicem, periculosa est.
29. Probatorius terminus, de iure Saxonico, est trium quaterdenarum, & peremptorius aliarum dilationũ & quomodo istud intelligatur. n. 34.
30. Officium iudicis, post intentatam actionem, est tantum mercenariũ.
31. Citatio à iudice non nisi ad instantiam partis fieri debet, remissive.
32. Iudicio nondum cœpto per litis contestationem, quæ contingunt, non pertinent ad iudicem, nisi petantur.
33. Terminus probatorius fatalis & omnibus notus non necesse habet ut denuò præfigatur à iudice iur. Sax. iure verò civili arbitrio iudicis determinatur.
35. Impedito per prætorem non currit prescriptio, aut saltem datur, propter lesionem inde contingentem, restitutio. 36.
37. Probandi facultas non debet partibus auferri.
38. Contumacia, probatis impedimentis, purgatur, & redeunt omnia in eum statum, in quo erant ante contumaciam.
39. Clausula, condemnamus contumacem usq. ad Ehehafft/ zu welcher darthuang der beflagte nachmals citirt wird quomodo salvanda.
40. Quæ clausula in provincia Saxonica non est usitata.
41. Forma pronuntiandi super legitimis impedimētis probandis infra terminũ, in causis civilib. & criminalib.
42. Is contra quem appellatio instituta est, etiam si absens sit, non condemnatur tanquam contumax, etiam si in secunda instantia deducatur in prima non deducta, Et quid in Camera imp. hac in re obseruetur.
43. Apœna contumacia in prima instantia, ad pœnam contumacia in secunda instantia tanquam à separatis male arguitur.
44. Missio in possessionem, legatorũ servandorũ causa decernitur adversus heredem, non satisfactum pro legato conditionalis, vel in diem.
45. Missus legatorum servandorum causa cohabitatur heredi, non autem expellitur eum, nec fructus aut alimēta

- menta consequitur. num. 47. & 58. item 59. nisi demum post annum, & impetrato secundo decreto. num. 47.
46. Missio ventris nomine decernitur mulieri.
48. Missa in possessionem ventris nomine suppeantur etiā alimenta.
49. Missio in possessionem, ex edicto Carbonisno, decernitur impuberi, cui status questio movetur, & taliter missus consequitur alimenta & omnia necessaria. 50.
51. Missio ex causa damni infecti, decernitur adversus non caventem de damno futuro. 52.
53. Missio causa damni infecti conceditur in eam partem bonorum tantum, ex qua damnum timetur, non etiam in omnia, nisi connexitas adificiorum aliud suadeat. 54.
55. Missus ex primo decreto, tantum fit custos rei, nec lucratur fructus, vel etiam alimenta. num. 59. nisi, ob proteruitatem durabilis contumacia, per prætorem etiam possidere iubeatur. 60. aut fortè dominus bonorum, in qua fit missio, sit dissipator. num. 61. vel, nisi tale sit statutum, quòd missus ex causa contumacia lucretur etiam fructus. num. 63.
56. Missus ex causa iudicati fit possessor, & lucratur fructus, contra communem opinionem, maximè de iure Saxonico. 57.
62. Missio in bona, ex causa contumacia non purgata de iure Saxonico, est instar executionis iudicati.
64. Missus ex primo decreto infra annum, refundendo expensas, & cavendo de iudicio sisti, recuperat rem suam: secus est in missione ex iudicato, quia tunc reali solutione opus est.
65. Missus ex primo decreto, possidet omnibus creditoribus eiusdem tituli: missus ex causa iudicati sibi tantum possidet.
66. Missio ex causa iudicati tribuit pi-
- gnus iudiciale: missus ex primo decreto prætorium acquirit.
67. Sequestratio est seperatio rei controversa ad manus tertij, & est species executionis Saxamentum vocant alij. num. 68. Germanicè *Kommer* dicitur. 73.
69. Sequestratio conventionalis fit cum expresso consensu partium, quo casu sequester fit possessor. num. 77. & 68. secus in necessaria vel iudiciali. num. 71. ubi sequester accipit nudam custodiam rei. num. 77.
70. Sequester quis dicatur, & num. 72.
74. Sequestrum differt à missione ex causa iudicati, & ex primo decreto, & num. 75.
76. Sequestratio necessaria neminem privat sua possessione, nisi aliud expresse sit actum. 72.
77. Facti species proponitur in deposito, vel sequestratione conventionali.
79. Vtensilia de iur. Sax. infra annum & diem usucapiuntur.
80. Filij nepotibus præferuntur.
81. Missus pro actione reali, post annum efficitur possessor, sequestratione autem facta creditor nullo tempore fit possessor, nisi lite pro ipso decisa. num. 82.
83. Sequestratio regulariter fit, pro mobilibus tantum, non etiam pro bonis soli, & num. 130. in fine.
84. Sequestratio neminem privat sua possessione, sicut nec præceptum de non alienando, sed manet sequestratus possessor, ut antè. 87. nisi ex probabili causa simul etiam arrestarentur fructus. 99.
85. Sequestrationis nomine si interdictum possessorium intentari velit, retinenda magis, quàm recuperanda competit, estq. communis. n. 97. contra Wesenbecium qui contrarium defendit. num. 98.
86. Interdictum unde vi præsupponit, possessionem esse penes reum.
88. Sequestrationis causa, & causa spolij, sunt diversa.

89. Spolia omni iure sunt prohibita.
 90. Sequestra multis in casibus permittuntur.
 91. Agens ex spolio duo probare cogitur.
 92. Sequestratio per sequestratum petitur tolli vel cassari, nobili iudicis officio, quo casu reus dicere debet, quod ex iustis & à lege approbatis causis, sequestrum processerit. 93.
 94. Fideiussoria cautio surrogatur in locum sequestrationis.
 95. Arrestator, post sequestrationem, debet offerre libellum, in causa principali sui prætensi debiti.
 96. Sequestratio est præparamentum principalis actionis.
 100. Fructibus prædiorum debitoris sequestratis, si is non habeat, unde se exhibeat, debentur ipsi inde alimenta.
 101. Sequestratio conceditur etiam in personam de fuga suspectam.
 102. Sequestrationis à capite non est faciendum initium processus.
 103. Arresta siue sequestra regulariter omni iure prohibita.
 104. Intellectus constitutionis imperialis de arrestis, Spira promulgata anno 1570.
 105. Implicatiua dictio, postposita generali dispositioni, denotat, in casu expresso rationem urgere fortius.
 106. Conclusio illa generalis de sequestris fallit multis in casibus, qui ordine recensentur à num. hoc, usq. ad num. 184.
 107. Tres modi probandi contumaciam rei.
 108. Sequestratio nonnunquam pœna est contumacia, & succedit in locum missionis.
 109. Sequestratio est mitius remedium, quàm sit missio in possessionem ex primo decreto.
 110. Forenses vagabundi, qui nusquam habent domicilium, rectè sequestrantur.
 111. Sequestratus in loco debitor ex ius

sta causa, de suo debet sumptus facere, si habet, sin minus, ipse cum rebus suis animatis venit exhibendus sumptibus sequestrari facientis, & tenetur idem etiam litis expensas subministrare sequestrato. num. 112. cum seqq.

113. Carceratus, qui non habet unde se alat, ab accusatore alendus, & expensis litis subleuandus est: nisi notorium sit crimen, & notora mendicitas etiam accusatoris, quo casu, alimenta & expensas habebit à publico. 114.
 115. Advocatum non habenti ob paupertatem, prætor gratis præstat.
 116. Sequestrationem vel arrestationem hodiè non aliter decernit iudex, nisi præstita ipsi cautione, de seruando per omnia indemne tribunal, & nisi eam præstet creditor, iudex tunc potest dimittere arrestatum. & 118.
 117. Iudex carceratum vel arrestatum relaxans, sine consensu arrestari facientis, aut alia legitima causa facit litem suam, & tenetur parti ætrici ad interesse.
 119. Expensa litis aëtori pauperi regulariter per reum diuitem non subministrantur: nisi in casibus, ubi aëtor haberet presumptionem iustitie causa pro se. 120.
 121. Aëtori paupertatem iuranti expense litis remittuntur, & gratis adhibetur procurator, in iudicijs curialib. Saxonis.
 122. Fugitivus debitor vel aliter vagabundus, in casu non habita copia iudicis, rectè detinetur per creditore, etiam privatum, dum tamen eum postea præsentet iudici 123. etiam si in diem, vel sub conditione debitor existat. 124.
 125. Debitor suspectus de fuga, privata creditoris autoritate detineri potest.
 126. Fuga & præparamentum fuga eundem operantur effectum.

127. *Scholares de fuga suspecti pro debitis in persona & rebus arrestari possunt.*
128. *Debitoris dilapidatoris, vel aliter ad egestatem vergentis bona rectè sequestrantur, siue pro ijs agatur actioe reali, siue personali. 129. & 132.*
130. *Suspectus ut possit dici debitor, & sequestratio locum habeat, debet precedere aliqualis causa cognitio, & probatio de dilapidatione, saltem per iuramentum. num. 131.*
132. *Sequestratio rerum vel persone debitoris suspecti fit, eo etiam non citato, ne cum rebus suis fugam arripiat.*
133. *Suspecti debitoris sequestratio conceditur, quando post contractum incipit esse suspectus, & malorum morum: & istud probari debet per creditorem. 134.*
135. *Sequestratio fit, quando litigantium iura sunt obscura, & possessio est vacans, ita quod à neutro possidetur. 136.*
137. *Possessio litigiosa, super qua scandalus timor vertitur, sequestratur in manus certorum commissariorum: nisi constet de alterutrius possessione, quo casu mandatur alteri, ne ad possessionem accedat. 138.*
139. *Dos sequestratur, marito ad inopiam vergente, sicut & repeti potest per uxorem.*
140. *Maritus malè tractans mulierem, idoneè cavere tenetur de non offendendo: quod si non facit sequestratur ad domum alicuius honeste matrona. 141.*
142. *Familia malè tractata à domino, non cogitur in servitio perseverare, usq; ad finem conductionis, nisi si assicuretur.*
143. *Sponsa allegans coactionem, sequestratur, donec de causa principali cognoscatur.*
144. *Appellatione pendente super executione, possunt sequestrari fructus.*
145. *Appellatione super interlocutoria pendente, cessat fructuum sequestratio, sicut & pendente appellatione super definitiva sententia. 146 extra casum beneficii spiritualis. 147. item depopulationis fructuum. 148.*
149. *Depopulator nō dicitur, qui omnes fructus convertit in usus suos, & nihil facit reliquum, & contra talem non devenitur ad sequestrationem, quantumvis appellaverit. 150.*
151. *Possessor, etiam post interpositam appellationem, quia habet iuris presumptionem pro se, lucratur fructus: nisi consumptis fructibus, alia bona sint insufficientia ad satisfactionem creditoris. 152.*
153. *Fructibus pendente appellatione, sequestratis, debentur appellanti de ijs saltem alimenta & sumptus litis.*
154. *Emptore & venditore, ob diffidentiam mutuam, volentibus pretium vel rem tradere, utrumq; sequestratur ad manus iudicis.*
155. *Fructus, item mobilia, de quibus principaliter agitur, sequestrantur, si debitor aliter non sit possessionatus, & res tempore sint peritura.*
156. *Qua sint res, quae servando servari non possunt.*
157. *Res mobiles, quae servando servari non possunt, quae dicantur.*
158. *Curator bonorum debitoris, pro collectione fructuum, conducit horreum ubi reponat.*
159. *Instrumenta communia pluribus debent penes digniorem deponi, vel sequestrari penes tertium, de voluntate partium. 160.*
161. *Servi provocantis ad libertatem sicut & monachi peculium sequestratur, lite pendente, secus est in vasallo. 164.*
162. *Servi & monachi equiparantur.*
163. *Feudatarius equiparatur liberto, non servo.*

164. Feudi controversia inter Dominum & vassallum pendente, feudum non venit sequestrandum.
165. Debito pro fiscali sequestratur debitor in persona, vel rebus, 167. dummodo debitum sit liquidum. 170.
166. Carceratus pro uno debito pro alio potest recommendari.
168. Contumacia coërcetur per sequestrationem & missionem, etiam uno eodemq; tempore, donec satisfiat creditori.
169. Persona captiva ignominiosior est quam rerum.
171. Debitor ex delicto, si non habet in are, solvit in corpore.
172. Iudicis familie subtrahenda bona sequestrantur donec ius dicentis iurisdictionis expiret.
173. Sequestratio voluntaria quocunq; casu permittitur.
174. Litigiosa bona, maxime mobilia sequestrantur: super immobilibus autem sit preceptum de non alienando. 175.
176. Preceptum de non alienando, impedimentum, inhibitio, & interdictum, sunt synonyma.
177. Litigiosa bona, licet vicio litigiosi ipso iure subiaceant: tamen inhibentur alienari per iudicem, ut praecidatur accipienti omnis praetextus ignorantiae.
178. Impedire alterius res mitius est, quam capere vel prehendere.
179. Pactum de sequestrando bona debitoris, in casu mora, valet.
180. Descriptio vel inventatio bonorum locum habet, etiam si sequestratio non permittatur, nec aufert possessori liberam potestatem disponendi de rebus suis vel fructibus.
181. Sequestrari possunt etiam nomina debitoris debitoris.
182. Gabellarum fraudatores detineri possunt cum mercibus quas deferunt.
183. Sequestratio ex consuetudine loci toleratur, etiam extra casus de iure communi permisos.
184. Arrestum & sequestum pro uno & eodem accipiuntur. & num. 187.
185. Arrestum quomodo iure provinciali Saxonico petatur. & 188.
186. Sequester quis dicatur, & quid à curatore bonorum differat.
189. Arrestum Saxonicum speciale quid dicatur.
190. Pignus dicitur à traditione per pignum.
191. Arrestum Saxonicum afficit res debitoris hypotheca & onere reali, ratione aliorum creditorum supervenientium post primam arrestationem.
192. Pignoratium multum habet similitudinis cum arresto.
193. Hypotheca de iure civili non contrahitur, nisi expresso consensu contrahentium.
194. Pignus tacitum non oritur, nisi in causis à iure civili descriptis.
175. Arresti consuetudinarii rara sit mentio in iure Saxonico.
196. Arrestum frangentis poena.
197. Arrestator vigilat sibi, ne alij eum praevertant.
198. Arrestatio permittitur à iudice in quantum de iure.
199. Clausula: in quantum de iure regulariter abesse debet à decreto iudicis, nisi periculum in mora aliud suadeat. 200.
201. Superfluum admittere securius est, quam necessarium omittere.
202. Privilegia creditorum personalia personas tantum concernunt, cumque ijs perduntur.
203. Creditores unius & eiusdem tituli non merentur prerogativam ratione temporis. & num. 205.
204. Arrestatio tribuit privilegium reale, & transit ad heredes, tribuitq; prerogativam priori arrestanti praesequentibus creditoribus. & num. 206. & 208.
207. Arrestum quo pacto decernatur à iudice.

209. Declaratio novissima constitut. Electoralis de arrestis in articulis Torgensib. A. 1583.
210. Sequestratio extra casus à iure permissos, prohibita est.
211. Regulam pro se habens, habet fundatam intentionem.
212. Specialitatem allegans contra ius commune, probare debet.
213. Exceptio in casibus non exceptis, firmat regulam.
214. Retentionis ius datur, quandiu creditor debitoris res adhuc in manibus habet.
215. Actionem habere ad rem idem est sicut habere rem ipsam, fictè tamen 217.
216. Verba, videtur, intelligitur, sunt verba fictionis & improprietatis.
218. Retentio alienae rei est privata executionis species.
219. Mulier habet ius tacita hypotheca in bonis mariti, cuius ratione praefertur omnibus creditoribus, expressam vel tacitam posteriorem habentibus.
220. Mulier cum viro dicitur possidere bona iure familiaritatis, de iure Civili, & imprimis de iure Saxonico. num. 221.
222. Vidua retinens claves ad bona mariti, dicitur in possessione esse, adeò, ut si deijcitur, debeat ante omnia restitui.
223. Vidua utitur iure retentionis in bonis mariti, donec lucrum dotale consequatur: ita tamen, ne omnes redditus prodigat, sed tantum inde exhibitionem suam habeat. 224. aliàs obnoxiam se facit rationibus erga haeredes defuncti. 225. & num. 232.
226. Mulier, post mortem mariti, donec alimentatur ex bonis communibus, tenetur operari haeredibus mariti.
227. Mulier superstite marito ad quae officia teneatur.
228. Iur. Saxon. viduae utensilia cedunt.
229. Vidua nondum contentata de sua dote, debentur ex bonis mariti alimenta, secundum quantitatem illata dotis.
230. Limitata causa limitatum producit effectum.
231. Retentionis ius proditum est mulieri, ad consequendam suam dotem.
233. Vidua in bonis mariti remanens post eius mortem, tenetur inventarium conficere, vel iuramento patefacere omnia bona.
234. Maritus non tenetur discedere de bonis mulieris, nisi prius ei satisfiat de omnibus uxoris mobilibus.
235. Coloni res illatae in praedium conductum, tacite sunt hypothecatae locatori.
236. Locator, tempore locationis finito, potest expellere conductorem, & propria auctoritate includere eius illata, donec ipsi satisfiat de pensione: tutius tamen expellitur cum ministerio iudicis. 237. & includuntur res, in eius & notarii praesentia. 238.
239. Retentionis ius permittitur, usq. ad summam debitam cum interesse, & non ultra, nec diutius durat, quam donec res debitoris adhuc sunt in potestate creditoris. 263.
240. Expensas necessarias conductor deducit à pensione.
241. Auriga & tabellarii retinent merces vectas vel gestatas tam diu, donec ipsis satisfiat de mercede.
242. Impensarum vel meliorationum ratione res debitorum possunt detineri propria auctoritate expendentis.
243. Venditor iure pignoris retinet rem venditam, donec ipsi satisfiat de pretio.
244. Debiti ratione res, quaecunque ad nos sine vitio perveniunt, retineri possunt, donec solvatur debitum.

245. Sartor retinet vestes scholaris, donec ipsi solvatur merces.
246. Scriptor libri retinet aliquot quinternos, donec ei solvatur merces.
247. Advocatus acta retinere potest, donec solvatur sibi honorarium.
248. Opera in rem facta equiparantur impensis.
249. Hospitij dominus detinet bona hospitati, quot sufficiunt pro esculentis.
250. Stabularius detinet equos hospitati, donec satisfiat ipsi de alimentis.
251. Hospitij dominus in rebus hospitati praefertur omnibus alijs creditoribus.
252. Hospitia esse publice interest.
253. Hospitiorum domini raro divitias durabiles possident, quia sunt rapaces.
254. Cauponantes possunt bibulis detrahere & retinere vestes, pro potu in taberna exhausto.
255. Medicorum, item exequiarum pro expensis, possunt detineri res scholarium.
256. Spoliatus in continenti rursus spoliare suum spoliatorem potest.
257. Redemptus ab hoste, pro lytro tam diu detinetur in Persona, donec solvatur redemptionis pretium.
258. Retentio rei in unum casum obligata, datur etiam pro alia causa debiti, quantumvis hypographarii, aut etiam pratorij pignoris. num. 259.
260. Missus ex causa contumacie in bona debitoris, si is pro alia causa itidem ipsi sit obligatus, non tenetur decedere a possessione, donec ipsi satisfiat.
261. Retentionis ius competit, quatenus res adhuc detinetur in nostris manibus, quia est instar exceptionis vel defensionis. num. 262.
263. Exceptio maiore equitate nititur, quam actio.
264. Præcepta executiva, ad solam instantiam supplicantium emissa, pro non interpositis habentur, nisi habeant clausulam iustificatorem.
265. & 266. & impunè sperni possunt. num. 275. excepta causa facta pacis. 281. item pignoratione. num. 282. aut, si imploranti præceptum iudicis inferatur aliàs damnum irreparabile. 283. item publicam utilitatem concernente. 284. denig, ubicumq; periculum est in mora. 285.
266. Rescripta principum, inauditis partibus emissa, ipso iure sunt nulla quasi subreptitiè & per falsitatem impetrata. 176.
267. Inhibitio de non turbando possessorem, cum clausula iustificatoria rectè fit.
268. Executio de iure Saxonico, adversus forenses citatum subsidiariè, neg. comparentem, in bona sub territorio iudicis citantis situata, fieri non potest.
269. Reus alibi degens & hic habens bona, in qua petitur executio, citatur subsidiariè.
270. Dingpflichtig qui dicantur de iure Saxonico.
271. Præceptum executivum cum clausula salvatoria, reo ad terminum comparente, in vim simplicis citationis resolvitur.
272. Præceptum cum clausula duo importat alternativè, quod videlicet iussus pareat præcepto, vel sistat se certa die.
273. Præceptum cum clausula salvatoria dicitur sententia interlocutoria, & nisi iussus in termino alleget causas, quare parere non teneatur, arctiores compulsoriales

- emanant, sub comminatione pœna.
274.
277. Mendax precator caret impetratis.
278. Rescripta semper intelliguntur cum clausula: si preces veritate nitantur. cautiùs tamen est, quòd is, contra quem emanant, pretendat causas, quare illis parere non sit obnoxius. 280.
279. Iudicem habere propitium valdè conducit.
286. Pignoriatio quid.
287. Pignoriatio liberi corporis est prohibita de iure, sustinetur autem consuetudine in Imperio. num. 298.
288. Pignoriari non debent etiam bona aliena.
290. Pignoriatio est species violentiæ publicæ, vel saltem priuatae.
291. Pignoratione sapiùs opprimuntur innocentes.
292. Pignoriatus, ad eius supplicationem meretur mandatum de relaxando, sine clausula iustificatoria.
293. Pignorationis in causa, quemadmodum procedatur, & quomodo differat à sequestratione. num. 296. cum seqq.
294. Pignorians si de iure suo nihil probet, patitur sententiam, prout fit in interdicto retinenda.
295. Pignorationes in terris Saxoniæ inter nobiles admodum usitatae.
296. Sequestratio fit ob debitum, vel possessionem rerum, existentium penes sequestratum: pignoriatio fit ab eo, qui ipse pretendit possessionem in re controversa habitam. 297.
298. Sequestratio certis casibus de iure civili permittitur: pignoriatio planè prohibetur. & 339.
299. Sequestratio fit, mediante iudicis officio: pignoriatio privata auctoritate pignoris.
300. Pignoriatio differt à iure retentionis, quòd hæc præsupponit tacitam hypothecam rei, pignoriatio non item.
301. Pignorationes in foro Imperij permittuntur ijs & contra eos, qui immediate subiecti sunt imperio Romano.
302. Sequestrata res transit ad sequestrum, pignoriata ad pignoris.
303. Reprasalia quid, quod vocis ἐρύπων 304. & à quo concedantur. 305.
306. Delicto alterius alium prægriuari contra naturam est.
307. Reprasalia non concedenda, nisi ob iustam causam, & quæ dicatur iusta, eademq; quomodo probanda. 308.
309. Reprasalia concessæ iure divino, Naturali, Canonico, Civiliq; & consuetudinario, num. 311. usq; ad num. 316. Hodie tamen in Imperio non tolerantur. 321.
310. Bellum, ad instar reprasaliarum habetur, & est iuris gentium, dummodo ex publica necessitate suscipiatur. 327.
311. Episcopus pro delicto excommunicatur non tantum ipse, sed tota civitas, quod speciale est. num. 331.
312. Civitas non puniens improbè facta per subditos, tota punitur. 330.
313. Ius ipse dicere sibi potest, qui iudicis copiam non habet, contra eum qui nobis quoquo modo est obligatus. num. 334.
314. Reprasalias concedit magistratus creditoris, cui alibi fuit denegata Iustitia, quod tamen an sit verum, vide num. 283.
315. Causa secularis, in defectum Iustitiæ, devolvitur ad Papam.
316. Imperij Romani subditus per alium subditum in imperio non potest reprasaliari.
317. Denegatio Iustitiæ, facta alicui per principem imperij Romani, devolvit causam immediate ad Cameram, id quod ad omnes imperij status, etiam Electores extenditur. 318.
319. Denegatio Iustitiæ, per quem & quo pacto probetur. 320.
322. Germanus, si denegetur ei Iustitia in regno Gallia, potest impetrare de iure

iure civili represalias in imperio Romano, adversus subditos Gallie in Germania deprehensos: cui tamen derogat consuetudo. 223.

224. Filius non portat iniquitatem patris. & num. 326.

325. Denegatio Iustitie non transfert iurisdictionem non subditorum in iudicem creditoris.

328. Reipublica tranquillitas non temere labefactanda.

329. Iter cuicumq; transeunti, etiam peregrino, debet esse securum, tam iure canonico, quam civili. 332. & Saxonico. 335.

333. Viator in transitu solvens gabellas non represaliatur.

335. Vectigalium iura habentes tenentur transeuntibus de robaria, in ipsorum territoriis commissa, saltem iure Saxonico, de iure autem

civili non aliter, nisi superior potuit providere, & non providit, sciens videlicet delictum, & valens prohibere. 336.

337. Quæ distinctio etsi est communis iuris tamen Saxon. sententia aequior, & à Camera Imp. etiam approbata. num. 338.

340. Pignoratio causatur ex turbatione possessionis, represalia ex capite denegata Iustitie. 341.

342. Pignoratio fit propria auctoritate partis, represalia cum ministerio iudicis impetrantur. 343.

344. Pignoratio concernit tantum res vel personam eius, qui nobiscum contraxit.

345. Represalia dantur contra subditos alterius magistratus, etsi nobiscum non contraxerunt.

346. De summarijs Iudicijs remissive.

CAPUT SECVNDVM

DE EXECVTIONE QVÆ CAV-

fatur à jure communi.

CIRCA HVNC PASSVM PRIMO LOCO SE-
se offert parata executio ex vi sententiæ, quæ semel transiit in
rem iudicatam, ita videlicet, quòd ab ea non fuit appellatum in-
frà decendium. c. quòd ad consultationem. ibi: cum post decem die-
rum spacium sententia in auctoritatem transeat rei iudicate. iuncto
vers. sed nec executionem ipsius sententiæ convenit retardari. & c.

Res iudica-
ta parit
executio-
nem.

cum aliquibus. extra. de re iudic. l. cum quedam puella. 19. ibi: iudicis sententia se-
mel dicta executari debet. ff. de iurisdict. om. iud. authen. hodie. C. de appel. quod cur-
rit de momento ad momentum: gl. clem. sicut. de appel. verbo. à die ac notat Ma-
ranta de ord. iudic. part. 6. de appel. num. 203. Ideoq; cautelam tradit nostri tem-
poris in imperio Romano practicus celeberrimus D. Gailius, quòd in instru-
mento appellationis debeat apponi non solum dies, sed & hora, in qua appella-
tum fuit. Gailius obser. 139. num. 5. lib. 1. Iudicatum siquidem sine omni alio me-
dio, quasi à tergo sequitur executio: nisi novatio intervenerit. l. minor. 25. annis
cui fideicommissum. 40. in princ. ibi: partem ex causa iudicati executionem ad initium
novæ petitionis redegit. de minor. 25. annis. l. post rem iudicatam. 56. & l. 4. §. si ex
conventionem de re iudic. l. si causa. 32. C. de transaction. cum similibus. Quæ regu-
la in tantum extenditur, ut, quamvis post decendium, infrà tempora ad executio-
nem præfinita, sive per legem, sive per iudicem, vel etiam in ipso termino executio-
nis, appelletur: tamen ideò non est retardanda executio, cum tempus appellandi
currat de momento ad momentum. l. 1. §. biduum. ff. quando appell. sit. cum d. au-
then. hodie. sed proceditur ad captionem pignorum, non aliter, atque si nulla un-
quam appellatio interposita fuisset. d. c. quòd ad consultationem. ubi notant Pa-
norm. num. 13. & Andr. de Barbatia in suis addit. ad Abbatem ibidem, litera I. &

Baldus

Baldus nu. 7. Felin. 7. & Anton. de Butr. 5. Cuius rei redditur in textu ratio, quod, qui ad provocationis subsidium infra decendij tempus non recurrit, videatur ipse sibi aditum appellandi denegasse, & per juris interpretationem, propter præsumptam tacitam emologationem, parere voluisse sententiæ semel latæ. *d. c. quod ad consultationem.* Ac alibi dicitur: qui patitur sibi terminum ad solutionem præfigi, is manifestè probatur acquievissè iudicato. *l. ad solutionem. 5. C. de re iud.* Licet autem Innocentius in *d. c. quod ad.* distinguat inter eum, qui sua sponte & quidem expressè petit terminum ad solutionem, ne videlicet infra illud tempus fiat executio, *de quo videtur loqui d. l. ad solutionem. 5.* & inter eum, qui tacitè acceptat terminum à iudice vel lege definitum, ut primo casu, post decendium excludatur condemnatus à beneficio appellandi, secundò autem casu non. *Innoc. in d. c. quod ad consultationem. num. 3. cuius opinionem, ut communem, refert Felinus ibidem num. 5. quod & innuere videtur Romanus in consil. 9. in fine. & ibi Horat. Mandos. in suis addition. idq; ideò fortè, quod per expressam approbationem termini ad solutionem præfixi, quis sibi plùs præiudicat, quàm per solum silentium, arg. l. expressa nocent. 195. de reg. iur. cum tacere medium quiddam sit, inter consensum & contradictionem. l. qui tacet 142. vbi Decius num. 2. ff. de reg. iur. & c. is qui tacet. eod. in 6. gl. clem. sape. verb. contradicentibus. in fine de verb. sig. & Abbas in c. nonne. extra. de præsumpt. pro quo allegant. l. 1. §. scientiam. ibi: quæ habet & voluntatem. ff. de tribut. actio. tamen hæc distinctio non procedit sine scrupulo, cum in omnibus actibus, qui tendunt in præiudicium partis præsentis, requiratur expressa contradictio partis: aliàs per taciturnitatem inducitur consensus saltem præsumptus à lege, secundum gl. & Bar. in l. Caius. 39. de pignor. act. l. Titia. 24. §. Lucia. de leg. 2. & l. qui patitur 16. ff. mandati & ita ad c. is qui tacet. respondet etiam Dynus ibidem in fine. & in regula. qui tacet immediate precedente. Quod vel maximè probatur in d. l. 1. §. scientiam de trib. act. cum dicitur: scientiam non eam tantum requiri, quæ habet expressam voluntatem, sed sufficere patientiam, hoc est, quod dominus sciat, servum negociari in merce peculiari, & non protestetur, vel contradicat. ac concordat l. sape 63. §. scientib. de re iudic. Nec adversatur. d. l. ad solutionem, quæ tantum abest quod impugnet prædictam sententiam, vt illam etiam apertè & magis confirmet, ex eo, quod æquiparat causam eius, qui post condemnationem dilationem ad solvendum petijt, & eius, qui quolibet alio modo sententiæ acquievit, videlicet non appellando, vel contradicendo infra tempus decendij: *d. c. quod ad consultationem*: & hæc solutio plana est, neque video, quo pacto infringi possit. Ac, quod tacitus etiam consensus, qui oritur ex non delata infra decendium querela gravaminis ad superiorem, confirmet iudicatum, ad idem est textus in finalibus verbis. ubi notat gl. verb. assensus. in l. ab eo 3. C. quomodo & quando iud. l. fin. §. illud etiam. C. de tempor. appell. in ratione sui, dum dicit: per quem stat, quò minus appellatio iustificetur infra terminum à lege præfinitum, illum appellatione defraudari, & sententiam contra eum latam in suo robore durare & ad effectum perduci debere. *Maranta de ord. iudic. par. 6. sub tit. de appellat. num. 306.* Et quod hæc opinio, contra communem, magis tuta & iuri consentanea sit, istud probatur per locum ab absurdo, quia, sive in sententia exprimatür terminus faciendæ executionis, sive non inferatur; semper tamen inest tacitè terminus ille legalis, temporis videlicet quadrimestris pro solvendo iudicato. *l. fin. C. de usur. rei iud. l. 2. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic.* Vnde circa hoc, vt sententia transeat in iudicatum, non habetur consideratio, an victus acceptet illum terminum expressè, vel tacitè; sed ad solum lapsum decendij: aliàs siquidem authent. hodie. C. de appellat. frustra esset posita, quod est inconveniens dicere.*

argumento l. 1. §. Divus. ff. ut legatorum nom. cave. & textus d. c. quod ad consultationem ita clarus est, ut nulla tergiversatione circumduci vel eludi queat. Et, quomocunque se habeat communis opinio, Maranta ipsemet fatetur, omni condemnato, qui cognovit iudicatum, esse necessarium, ut infra 10. dies appellet, quod si non facit, intelligitur consentire, & sic renunciare privilegio provocationis, ita ut ulterius contravenire non possit. *Mar. ubi supra num. 314.* & hoc extendit ad casum maximè specialem, etiam contra eum, qui habet privilegium immunitatis à collectis vel datijs, si is semel sciat, se descriptum in communi æstimo eorum, qui vocantur attributa, & infra decem dies non appellet, intelligitur renunciassse suo privilegio. *Maranta ubi supra, post Angelum in l. 1. §. si quis. nu. 2. ff. quando appel. sit. & sequitur Alex. cons. 101. num. 10. vol. 1. ac facit l. hi qui 7. in illis verbis, si appellationis auxilio non utantur, consensu suo confirmant nominationem. cum l. si ad scribatum. 4. C. de appellat.* & ista sententia contra communem in terris Saxonie indubitata est, & tota die observatur, de hoc ad communem practicam me referendo, de qua Regulus noster in suo processu judiciali. *ca. 104. num. 4.*

9 Secundò extenditur hæc conclusio, pro fienda parata executione in vim iudicati post decendum, etiam ad præcepta executiva, quæ, præhabita quali quali cognitione causæ inter partes, aut saltem cum clausula justificatoria: si te gravatum senseris: emanant quasi quotidie in aulis principum, quibus mediantibus, præcipitur reis, ut infra tempus iudicati, à lege Saxonica præscriptum, puta infra tres quaterdenas, satisfaciant creditori, vel causas suæ contradictionis opponant, alioqui fore, ut advers⁹ eos procedatur postridie designati termini ad paratam executionem, secundum ea, quæ traduntur infra *nu. 265. cum seqq. usq. ad num. 275. inclusive.* Quia, si non contradixerint infra decendum, querelando videlicet vel aliter suspendendo præceptum per provocationem ad superiorem, quantumvis deinde in termino executionis, vel etiam citius appellent: tamen amplius non audiuntur, nec superfedetur ab executione. *per d. c. quod ad consultationem. & notat Maranta de appellatio. part. 6. num. 314. ac satis probat. d. l. hi qui. 7. C. de appellat. & d. l. 1. §. si quis. ubi. Ang. num. 2. ff. quando appellan.* Sufficit enim ad appellandum etiam gravamen extrajudiciale. *Maranta de ordine iudic. parte. 6. de appellat. num. 202. Gailius obser. 139. num. 2. libro. 1.* Dico autem cum mysterio, de præcepto emanante cum præcedente causæ cognitione saltem summaria: secus enim esset in illis & præceptis, quæ impetrantur ad nuda supplicata & narrata unius partis tantum, *de quibus infra num. 268.* Sicut autem hæc opinio, quod videlicet condemnatus per sententiam vel præceptum iudicis de solvendo, si infra decendum à die publicatæ sententiæ vel insinuatæ præcepti executivi non appellet, postea infra terminum, iudicatis miserationis gratia, proditum à lege non auditur, si ulterius appellare velit, apud nos, ut etiam supra monuimus, per provincias Saxonie communiter observatur in practica: ita ex hoc fundamento creberrimè rejiciuntur infinitæ appellationes, quæ fiunt ad iudicium curiale hujus ducatus Saxonie in Thuringia.

10 Cui non absimilis est etiam alia executionis species, quam nominant Missi- *Missio in bonorum possessionem* onem in possessionem bonorum ex primo decreto. Et fuit hoc remedium regulariter triplici casu proditum, puta, rei servandæ causa, legatorum servandorum gratia, & ventris nomine. *l. 1. ff. ex quib. causis in possess. eatur.* Et primum quidem causatur ex contumacia rei conventi, qui tribus edictis iudicis, aut uno peremptorio citatus, per se vel procuratorem suum venire, seseque defendere contemnit, seu, quia maliciosè seipsum occultat, seu quia aliter impedit, ne citatio ad ipsum *De contumacia.* pervenire possit, hoc enim casu locus est missioni huic ex primo decreto. *c. quoniam*

niam

niam frequenter. §. porro. iuncto. §. in alijs extra. ut lite non contest. l. 1. l. 2. & l. Fulcinius. 7. in princ. & §. quid sit latitare. ff. ex quib. causis in poss. eatur. cū l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. de damno infec. c. 2. extra. de dolo & contum. c. 1. & 2. de eo qui mittitur in possess. Est enim missio unum ex remedijs compulsivis, quibus iudex compescit inobedientiam & rebellionem partis, non agnoscentis, vel viliter habentis ipsius jurisdictionem, secundum Ias. in l. 1. num. 23. ff. si quis ius dic. non obtemp. ac facit. l. consentaneum. 8. in verbis: vel possessionem, cui incumbit reus, ad se transferre. C. quomodo & quan. iudex. (& quibus ulterius poenis coerceatur contumacia, videantur Bart. in d. l. 1. num. 7. Meranth. de ordine iudicior. part. 6. rubr. de contumacia. no. 9. 10. 11. cum seqq. usq. ad finem rubricæ, & in primis etiam num. 16.) Vocamus autem primum decretum, quasi primum iussum, vel primum interlocutum iudicis, super contumacia rei. secundum Specul. in tit. de primo & secundo decreto. §. primo. in princ. & num. 1. Cæterum hanc speciem missio-
 nis in possessionem ex primo decreto, ob contumaciam rei fugientis iudicium in
 actionibus sive rei persecutorijs, sive etiam poenalibus vel criminalibus, non
 agnoscit ius Saxonicum, quo in his terris utimur. Apostillator ad text. Landrecht
 lib. 2. art. 41. litera. B. in fine. sed simpliciter condemnat contumacem, tanquā cō-
 victū & confessum, in causa principali, usque ad legitima impedimenta. textus est
 in art. 9. in princ. lib. 2. in illis verbis. si non comparuerit, quasi victus condemnatur.
 & ibi. gl. Germanica nu. 4. & art. 24. in gl. fin. eo. Weichbild art. 111. in gl. fin. &
 gl. Latina Landrecht lib. 1. art. 41. & art. 67. in fine sicut & art. 45. lib. 2. ita ta-
 men, ut adversus contumacem præcesserint trina edicta citatoria, singula con-
 tinentia intervallum unius quaterdenæ. Landrecht lib. 3. art. 39. vers. Also thut
 man auch zum andern vnd dritten male/ vnd antwort er dann auch noch nicht/ so
 ist er der Schuldt überwunden. ac concordat d. art. 41. ibi. Kompt er nicht vor
 zum dritten dinge/ er wird vortheliet. & art. 67. lib. 1. in princ. etiam si videatur
 ibi, quod ad hoc, constitui differentia inter iudicia criminalia & civilia, sed non est:
 & in practica circa utrumque idem iuris observatur, ut istis casibus contumaces
 regulariter puniantur in iactura vel amissione causæ, intelligendo tamen, prout
 supra dictum est, cum clausula, nisi videlicet probet reus de legitimo impedi-
 mento suæ absentia. Regulus noster in c. 37. processus Saxonici per totum: licet articu-
 lus 70. libri primi. Landrecht contrarium innuat, quasi videlicet pro personali-
 bus causis ob contumaciam eodem modo in provincijs Saxonie missio in pos-
 sessionem ex primo decreto locum habeat, sicut de jure civili. De quo
 tamen dicatis, prout latius ista declarantur in tertia parte nostri operis. cap.
 10. num. 5. & 6. (& in eo durior est conditio rei, quàm actoris, qui ob
 contumaciam nequaquam punitur in amissione causæ, sed tantum circum-
 ducitur terminus, ipso condemnato in expensis, quibus refutis & præstita
 cautione de proseguendo litem usque ad finem causæ, denuò admittitur ad
 agendum contumax l. properandum. 13. §. & siquidem pars actoris. 2. C. de iudic.
 l. eum quem temere. 79. ff. eo d. c. prout c. actor. Ex. de dolo & contum. in 6. In hoc
 enim nihil est mutatum per ius Saxonicum, testante Regulo: in practica iudicio-
 rum Saxonica ca. 36. nu. 1. Ergo videtur idem dicendum in persona conventi,
 cum mitior videatur esse contumacia actoris quàm rei gl. in d. c. actor, ne plus fa-
 voris, maximè in principio causæ ille mereatur, quàm hic. arg. l. favorabiles. 125
 ff. de reg. iur. cum. c. non debet licere actori eod. in 6. Sed respondetur breviter, Saxo-
 nem in eo respectum habuisse ad id, quod in iudicijs frequentius contingere solet.
 arg. l. nam ad ea. 5. l. iura. 3. de legib. Cumq; regulariter vigilent actores circa cau-
 sas suas, easq; quam celerrimè ad finem perducere optent, rarò fit ut terminos sibi
 præfinitos ipsi negligant, cuius contrarium accidit in reis, quorum proprium
 est fu-

Differ. iur.
 civ. & Sa-
 xon. 39.
 lib. 1. Zobe.
 differ. 16.
 part. 1 nu.
 13. & 26.

An ista
 constitutio
 iur. Sax.
 sit iniqua,
 vide proces-
 sum Mau-
 seri pag. 89
 cum seqq.

- 18 est fugere, secundum gloss. in c. causam que. Verbo ad domum. ex. de dolo & contum.) Quantumvis autem ulterius textus iuris nostri prouincialis, ad hoc, ut poena contumaciæ, quæ consistit in amissione causæ, aduersus reum locum habeat, videantur requirere trinam citationem pro forma, ita quod non sufficiat vnicum edictum pro omnibus, argumento eius, quod tradit Baldus: stante statuto, quod contumax habeatur pro confesso, requiri successiuè trinam citationem, nec sufficere vnā peremptoriam. Baldus in l. receptitia 2. nu. 11. C. de constit. pecun. quod firmat etiam Crauetta, cons. 255. num. 2. part. 1. & Zobelius in art. 24. litera B. in fin. lib. 2. tamen, quicquid additionator ibidem dicat, in usu practico contrarium obseruatur, adeo, quod citatus etiam vnicō edicto peremptorio, continente tamen interuallum trium quaterdenarum,
- 19 siquidem in termino iuridico sui copiam non facit, condemnandus nihilominus venit, ut conuictus & confessus, quo de testatur etiam author differentiarum, quæ sub D. Fachsij nomine circumferuntur. differ. 39. ut supra in margine notatum est. & D. Hartmannus Pistoris Electoris Saxonie dignissimus & ex intimis Consiliarius, idemque accuratus & sedulus indagator vilitatæ practicæ per terras Saxonie, in suis quaestio. parte. 1. respons. 3. num. 9. idque procul dubio, non tam ex propria experientia, quam etiam ex priuatis annotationibus fratris sui, acutissimi iudicij jurisconsulti, & practici per prouincias Saxonie celebratissimi, D. Modestini Pistoris, Viceordinarij quondam Lipsensis, præceptoris mei recolendæ memoriæ (ut cuius ibidem etiam crebrò honorificè meminit) compertum habet, ex cuius ore & viua voce, vnā cum alijs eius temporis scholaribus, in repetitione c. 1. extra de iudicys. & alijs sapius, itemque post illa tempora, etiam ex quotidiana practica cognoui, istam sententiam, quod videlicet reus, citatus vno edicto, peremptorio tamen, eodem modo de consuetudine huius patriæ incidat in poenam amissionis causæ, quemadmodum, si trina vice requisitus non comparuisset, communiter teneri, prout indistinctè concludit etiam Regulus noster in processu Saxonico. d. c. 35. num. 1. iunctis, quæ tradit idem in ca. 37. num. 2. & 3. Nec obstat illud Baldi in d. l. receptitia. quia statutum, de quo ibi, loquebatur de præcisa & absoluta condemnatione contumacis in causa principali, absque videlicet conditione, vel reservatione alicuius beneficij, cuius virtute poterat contumax excusare suam absentiam, & ita vertebatur irreparabile præiudicium conuenti. Baldus d. l. receptitia. num. 11. nimirum, si istud odium contumacis non extenditur extra casum, de quo litera statuti loquitur. c. odia. extra. de reg. iur. in 6. c. statutum. de elect. eod. tit. in 6. quod in iure nostro prouinciali non est: condemnatur enim contumax, ut annotatum superius extitit, in causa principali, non aliter, nisi sub conditione, quatenus videlicet non possit probare de legitimo impedimento, sicut est vñtata formula pronunciandi super contumacia. Vñ beschuldigten ungehorsam. C. D. Beschlagten eines vñd A. B. Klegern anders theils/ Erkennen wir vor Recht/ Das Beschlagter von wegen seines aussens bleibens/ biß vñ Ehehafft/ vñd behelffliche widerrede/ erlanget vñd erstanden ist. quod idem est, ac si dicamus, condemnamus reum in causa principali, nisi potuerit docere de legitimis impedimentis suæ absentie. Vocant autem legitima
- 20
- 21 impedimenta, captiuitatem rei, aduersam valetudinem, peregrinationem extra fines istius terræ, hoc est, absentiam probabilem, propter iter, quod pietatis & deuotionis causa suscipitur, ad sepulchrum CHRISTI, ad limina S. Petri, vel aliter, item expeditionem publicam, hoc est, absentiam Reipub. causa quamcunque. argumentol. 1. in fin. ex quibus caus. ma. in integr. l. absentia 140. de reg. iur. Hæc quatuor impedimenta, quæ proficiunt ad excusationem absentantis

Legitima
impedimen-
ta.

se à iudicio, enumerat textus Landrecht lib. 2. art. 7. per quæ tamen non excluduntur etiam ceteræ remoræ, puta, non habitæ securitatis in via, vel in loco iudicij, vel aliæ, quæ aliquem quoquo modo à comparitione in termino iudiciali distrahunt, de quib. in l. 2. in princ. & §. 1. cum seqq. ff. si quis caution. iud. Differ. iur. sisti cum. c. dilecti. extra de dolo & contum. & similibus. Verùm hæc sententia 22
 civil. & tunc demum fertur, quando reo non faciente sui copiam in iudicio, actor accusat eius contumaciam: aliter enim ad talem condemnationem non properatur, & reus pro contumace non habetur. Bar. in d. l. si finita. 15. §. Iulianus. nu. 15. quod & Alex. ibidem num. 32. innuit. ff. de damno infecto. argumento eius quod tradit Ias. in d. l. properandum. §. & si quidem. num. 4. per illum textum. in verbis: parte actoris absentiam incusante. C. de iudic. ac facit authent. qui semel. in verbo. reo postulante. C. quomodo & quando iud. notatq. Hipolytus in l. de unoquoq. 47. n. 123. ff. de rei iud. & Bar. in authen. & qui iurat. num. 14. C. de bonis aut. iud. possid. & Hieronymus Schurffius cons. 38. nu. 3. centur. 1. Idque observatur in practica, quod videlicet actor, tunc, quando reus in termino præfixo sui non facit copiam, accusat eius contumaciam, petendo eum condemnari pro conuicto bisß auff Ehehafft. Harimannus d. quest. 3. num. 12. parte. 1. Quantumvis autem Regulus in prædicto loco ca. 37. videatur velle, talem condemnationem vsque ad Ehehafft/ statim in primo termino peremptorio locum habere, etiam in casu, quando reus compareret quidem, sed exceptionibus dilatorijs vsus, recusat litem contestari. d. ca. 37. num. 2. tamen id vsu in his terris receptum non est, sed solet pronunciari: Ob wol Beklagter dißfals vor vngheorsam nicht zu halten/ oder bisß in Ehehafft zuuortheilen/ So ist er doch/ seiner einrede vngachtet/ bey straff des vngheorsams/ nochmals zu antworten/ vnd den Kriegl rechtens zu befestigen vorpflichtet. hoc est, quantumvis in causa principali reus nondum sit habendus pro conuicto: tamen sub poena contumaciæ condemnatur ad denuò respondendum & contestandum litem. Sicut enim exceptionem ob- 23
 iiciens, non dicitur litem contestari, cum nec negare nec confiteri intentionem actoris videatur. c. exceptionem obijciens. extra de reg. iur. in 6. l. non utiq. p. ff. de except. tit. generali: ita, quia exceptio quæcunque ad impediendum litis ingressum proposita, nihil aliud est, nisi clypeus, quo se munit reus aduersus insultum actoris. l. 2. eo. tit. indignum esset, eum, qui venit in iudicium, vtendo suis defensionibus, in primo termino peremptorio condemnari super principali causa, adeoque æquitas dicat, assignari conuento alium terminum ad respondendum libello, sub poena contumaciæ, bey straff des vngheorsams. Quo ipso etiam casu, si secunda vice moram traxerit in respondendo libello actoris, obijciendo videlicet peremptorias ad impediendum litis ingressum, vt-cunque probabiles, non facile descenditur ad condemnationem vsque in Ehehafft/ sed imponitur contumaci poena pecuniaria, pro arbitrio iudicis, vel qualitate causæ, nonnunquam quinque, interdum etiam 10. florenorum, applicanda iudici, cuius iussus contemnitur, & simul condemnatur parti ad expensas termini, annexa in fine sententiæ clausula: si porro cessauerit litem contestari, quod tunc habeatur pro conuicto & confesso vsque ad Ehehafft. de quo me refero ad quotidianam practicam, ac styllum dicasteriorum & iudiciorum curialium in prouincijs Saxoniz. Quod idem fermè etiam fieri solet in casu, quando in citatorio fuit expressum, vt reus litem in termino assignato simul etiam euentualiter contestetur, per ea, que habentur in c. pastoralis. 24
 extra. de except. isque omittat saltem euentualiter litem contestari, in prima die iuridica, acquiescendo solum in exceptionibus dilatorijs, vel alijs, ad impediendum litis ingressum oppositis; nam, ne tunc quidem punitur in amissione causæ

ne causæ, sed interloquitur iudex, iubendo, vt denuò litem reus contestetur, sub pœna condemnationis in principali causa, vsque ad legitima impedimenta, absque tamen condemnatione mulctæ pecuniariæ, iudici persoluendæ, sed nihilominus parti actrici, ratione præsentis contumaciæ, in non respondendo, condemnatur tunc in expensas termini, retardati processus ratione. *per tex. Landrecht lib. 3. art. 9. §. qui in iudicio incusatur.* Circa quod & illud meminerint tyrones, in iudicijs paganorum, quæ de vna quaterdena, in aliam quaterdenam, von gedingen zu gedingen/ continuantur, contumacem in primo vel secundo termino, hodiè neque in amissione causæ, neque in expensis condemnari. Quodcumque enim requiritur trina citatio, si citatus in primo vel secundo termino emanit, & demum comparet in tertio, non debet reficere expensas primæ vel secundæ citationis. *Alex. in l. contumacia. 53. num. 18. ff. de re iud. licet addat: doctores communiter tenere contrarium, per auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex.* quod & Zobelius sequitur, licet nihil alleger, in suis additionibus ad glossam verbo. Zu seinen rechten tagedingen. *Landrecht. lib. 2. art. 24. & in additione glossæ Latina, litera B. ad lib. 1. art. 67.* vbi innuit: citatum, si in primo vel secundo iudicio se absentet, condemnari in expensas termini. Verum quicquid sit, contrarium obseruat vsus harum regionum, & simpliciter pronuntiatur. Der Beklagte seye vom ersten bis zum andern/ Item vom andern bis zum dritten Gericht erstanden absque omni expensarum mentione, vel condemnatione. Vnde est, quod acta primi vel secundi termini, in iudicijs paganorum, vel rarò vel nunquam transmittantur pro requisitione consilij ad iurisperitos: sed iudices cum scabinis tribunalium in pagis ipsimet prædictas sententias ferunt, citando deinde partes ad vltiorem processum, in tertio verò termino proceditur aduersus eum, sicut diximus de reo, qui vno pro omnibus edicto peremptorio proposito citatus est, quod ipsum etiam vtiliter & rectè monuit, circa hoc sibi contrarius, Zobelius *in gl. Latina, litera B. ad tex. German. Landr. lib. 1. art. 67.* & ita se habet communis practica, contra id quod traditur, *in art. 39. lib. 3. §. Ben man für Gericht beschuldiget. iuncto vers. Also thut man auch zum andern.* vbi notat gl. *German. num. 7.* quod, ex quo in tribus primis terminis reus contumax est, ideo debeat etiam ad totidem expensas, trium nempe iudiciorum, damnari, contrarium namque vt prædixi, receptius est, adeò, vt inde etiam satis liqueat, quo pacto ius nostrum Saxonicum, non magis ex litera, quàm ex vsu & longa consuetudine addiscatur, prout verissimè & eruditè monuit D. Hartmannus Pistoris, in suis quaestio. *par. 1. quaest. 16. n. 11.* Ideò optandum foret, multos existere per has prouincias viros in practica exercitatos, qui operam suam ad illustrandas consuetudines Saxonicas conferrent, (pro vt per Chassanæum, Boërium, Afflictum, Molinæum, Andream de Iferniam, Lucam de Penna, Aymonem, aliosque innumeros in eorum commentarijs super constitutionibus & consuetudinibus ipsorum patriæ factitatum esse videmus) licet in prouincijs harum regionum nemo rectius id fecerit, quàm is, cui ex constitutione Imperij, quam auream bullam vocamus, Saxonicarum legum cura & custodia demandata fuit, sicut *In aut. bull. c. 5.* nostris temporibus præclare cepit hanc interpretationem & declarationem iuris nostri prouincialis, princeps illustrissimus & ad omnem posteritatē commendandus Elector & Archimarschalcus imperij Romani, Dux Saxonie Augustus & c. in suis nouellis publicè promulgatis, perfecissetque & continuasset vtiq; istud opus, nisi fuissent, qui proh dolor semina dissidiorum in religione spargerent, quam, sicut ipse à maioribus, & D. Luthero acceptam in suis Ecclesijs illibatam esse voluit, ita ab hoc vtili proposito, præter opinionem

Differ. iur.
ciu. & Sax.
in Zobellia,
n. 10.

hactenus distractus fuit. Quin & alia cautela vltata, quam tradit prædictus
Regulus in c. 37. n. 3. §. vnd darumb. *In illis verbis: Das der Beklagte vffs vierde* 28
Gerichte zu darthnung seiner Ehehafft peremptorie geladen werden sol *lieut &*
non raro in quibusdam dicasterijs pronunciari vidimus, quòd circa conde-
mnationem bis auff Ehehafft/annectunt clausulam: Zu welcher darthnung
der Beklagte billich widerumb citiret vnd vor geladen wird non videtur carere
periculo. Si enim vocabulum: darthnung accipiamus (prout proprietas ser-
monis sonat) de probatione impedimentorum, vel Ehehafft/duorum alterum
rimeri oportet, nempe quòd reus, confusus verbis sententiæ, forsan expectabit
citationem iudicis, & priusquam illa emanet, non erit sollicitus de facienda
fide suorum impedimentorum, donec labatur terminus iuridicus, in quo de
iure tenebatur deducere suas remoras, si quas habuisset, ita, vt cadat causa.
Econtra verò ius dicens expectabit supplicationem rei condemnati, & editio-
nem articulorum probatorialium de ipsius impedimentis, hinc lis ex lite orie-
tur. Ac, quia actor fortè non vult admittere reum, pòst terminum Saxonicum, 29
ad probationem suorum impedimentorum, hic contra iudicem non citantē
ager in syndicatu, quasi fecerit litem suam, ad interesse, *secundum glossam fina-*
lem in fine. f. l. C. de pœna iud. qui malè iud. l. fin. §. ff. de varijs & extraor. cognit. &
Instit. de oblig. quæ ex quasi del. nas. in princ. Econtra iudex replicabit: quòd ci-
tatio partium non expediatur iudicis officio nobili, sed mercenario, ideoque 30
debuit pro ea pars instare. *gl. l. qui per collusionem, 49. §. f. ff. de actio. empti. l. 4. §.*
hoc autem. de dam. infect. l. 4. C. de positi. maximè in proposito, vbi quæ antè li-
tem contestatam contingunt, non admodum ad iudicem pertinent, nisi no-
minatim petantur *l. adiles. 25. §. item sciendum. 8. vers. ea autem quæ ante. ff. de*
adil. edicto. l. solemus. 61. in prin. de iud. ac, quòd citatio non debeat fieri proprio 31
motu iudicis, sed ad instantiam demum partis, tradit *Spec. in tit. de citat. §. sequi-*
tur. n. 14. & Felin. in cap. 1. ex. de iudic. quos sequitur Marant. de ord. iudic. part. 6.
n. 115. & probat Lanfranc. cap. 1. de citat. n. 5. & 6. Et certè textus, quem me- 32
mini pro contrariæ sententiæ patronis allegari, non magis pro eis, quàm con-
tra eos probat. *Landrecht. lib. 2. art. 24. in fine.* vbi habetur: possessionem ita de-
mum amitti ex parte rei, si vel ad restitutionem condemnatus sit definitiue,
vel citatus ad respondendum non comparuerit, Wann er zu seiner Antwort
vorgeladen wird / vnd gleichwol nicht vorkömmet / subintelligendo, nempe,
quòd fuerit quis citatus ad requisitionem alterius partis, non autem inde pro-
batur, quòd reus ex causa contumaciæ condemnatus in amissione causæ, vsq;
ad probationem legitimorum impedimentorum, denuò per officium iudi-
cis, & quidem ex proprio eius motu, absque instantia condemnati, requiren- 33
dus vel citandus sit ad docendum de suis impedimentis. Cùm enim termi-
nus probatorias trium sit quaterdenarum in his prouincijs. *Landrecht. lib. 1.*
art. 62. vers. Gezeugens sol man in 6. wochen vollkommen. *ibidemq. additio La-*
тина liter. F. cum gl. Weichb. ar. 67. & 68. ita, vt sufficiat, articulos probato-
rios infrà illud tempus offerri, licet neque testes recipiantur, neque examinen-
tur, cum istud in potestate partis non sit, cogere ius dicentem, vt infrà id tem-
pus examen instituat, per ea, quæ alibi tradidi in cap. cum dilecti filij. *Ex. de dilat.*
circa dilationem probatoriam, isque terminus habeatur fatalis, & sit notus par-
tibus, adeò, vt alia notificatione vel determinatione in sententia non in-
digeat, argumento eius quod tradit *Baldus in l. 2. in princ. & nu. 1. per illum*
tex. vers. nec hoc parti nocebit. cùm notus omnibus dies fatalis appareat. *C. de*
tempor. appella. iuncto. cap. cum qui certus. extra. de reg. iur. in 6. ideo non est
necesse, dilationem illam Saxonicam aliter aut denuò præfigi à iudice,
sicut

sicut rectè docet apostilla marginalis ad additionem Latinam *d. art. 26. litera F.* & ante eam Regulus noster in suo processu *cap. 71. n. 2.* licet de iure ciuili, dilatio vel terminus ad probandum, arbitrio iudicis determinetur. *l. 1. C. d. dilatio.* Ex quo satis patet, per lapsum trium quaterdenarum, de iure Saxonico, in terminis propositi nostri reum adeò constitui in mora; vt deinceps cum probatione suorum impedimentorum amplius non sit audiendus: cum terminus probatorius sit peremptorius & exclusiuus aliarum probationum. argumento eius quod tradit Bar. in *l. cessante. 2. nu. 6. C. quomodo & quando iudex.* Salicet. in *l. si ea. 7. num. 7. C. de his qui accus. non possunt.* Maranta de ord. iudic. parte. 6. de dilationibus. per *l. oratione. 7. & l. f. ff. de Ferijs.* maximè in iure nostro prouinciali. Qua dilatione terminata, neque secunda, neque tertia dilatio pro introducendis, vel etiam mutandis & alterandis articulis probatorijs conceditur, quantumuis istud petatur à parte, sicut de hac consuetudine attestatur additionator ad *d. artic. 26. litera F. circa medium. lib. 1. Landrecht.* Quod tamen cum mica salis intelligatur, quatenus nimirum secunda vel

34 tertia dilatio peteretur post lapsum termini probatorij. Istud enim neque de iure ciuili, neque de iure Saxonico admittitur, prout de iure ciuili habetur clarus textus in *d. l. oratione. 7. ibi. amplius dari non possit, & in l. fin. in verb. dilatio plus quam semel tribui non potest. ff. de Ferijs & dilat. & de iure Saxon. Landrecht. lib. 1. art. 62.* secus est, si ante lapsum termini ex probabili causa alicuius remoræ dilatio petatur. Istud enim pro vt de iure ciuili permittitur *cap. ultra tertiam ubi Felin. num. 6. & alij Canonista. ex. de testibus. Lanfrancus in cap. quoniam contra. rubric. de dilat. num. 9. ac notant Panormitan. & Ant. de Butr. in cap. dilecti filij, Ex. de dilat.* ita idem ne iure quidem Saxonico denegatur: quo de testatur Cunradus Mauserus in suo processu *mihi. fol. 156. & 157. vers. habetis igitur ex his quoq.* Et ita fuit de iure responsum in dicafterio nostro an. 1586. mense Maio. Verum vt redeamus ad propositam questionem, vnde parumper digressi sumus, nobis sanè, in dicafterio Academiae Ienenfis, in prouincijs Thuringiæ illa clausula: *Zu welcher Ehehaffte dardthuuunge/der Beschlagte nochmals billich citiret wird.* super proposita facti specie, vbi alij scabini, ad requisitionem consilij, contra reum sese absentantem, tulerant præfecturæ Altenburgensi sententiam contumaciæ, vsque ad legitima impedimenta, cum annexa clausula: *zu welcher dardthuuung &c.* hoc est, ad quorum probationem denuò reus meritò citatur, citatione non subsecuta officio iudicis, intra terminum probatorium, cum actor reum amplius admittere recusaret, iniecit ista quæstio non parum scrupuli. Verum, quia verba in decisione posita videbantur officium iudicis, etiam non imploratum, ad citandum reum pro deductione, vel allegatione sui impedimenti astringere,

35 & aliàs indubitatum est, impedito per prætorem ipso iure non currere præscriptionem, §. *hoc quoq. auth. vt sponsal. larg. coll. 9. &* quòd in omnem euentum, simul petebat contumax, se contra læsionem, ex facto iudicis ipsi contingentem, restitui, ex illa generali clausula: *si qua mihi iusta causa videbitur.*

36 *l. sed & si per prætorem. 26. §. si feria. 7. ff. ex quib. caus. maio. in integr.* ideò, ne reo probandi facultas interciperetur. *l. curent. 22. ff. de testibus. l. plures. 19. C. de fide instrum. l. generaliter. 12. C. de iure iur. l. quoniam. 21. C. de heret. ex his & alijs causis, quæ deducebantur in actis, admisimus denuò reum ad producendos articulos probatorios suorum prætenlorum impedimentorum, infra terminum Saxonicum anno 1574. mense Iunio. Ideò nunquam exeat memoriam conuenti, qui admittitur ad probationem impedimentorum, quantumuis non citetur ad docendum de ijs tamen, sub periculo amissionis causæ*

principalis, debet ipse articulos probatorios, saltem infra terminum Saxonicum edere, cum protestatione de sua diligentia. Quæ impedimenta, si deinde probet, aut saltem infra terminum probatorium, pro facienda fide suorum 38
impedimentorum, ad iuramentum se offerat, & admissus iuret, *iuxta ea quæ habentur in cap. pastoralis. in verb. fidem faciat suo iuramento. extra. de except. ac testatur Regulus noster in cap. 37. num. 4. per Landrecht lib. 2. art. 27. & gl. Et henrecht. cap. 24. purgatur contumacia, & omnia redeunt in pristinum statum, ita, ut secundum iuris ordinem denuò procedatur, argumento eorum, quæ tradunt. Bar. Alex. Iason & alij in l. 2. ff. si quis in ius voc. non ierit. & in l. 2. si quis cautionibus iud. sisti non obtemper.* Prædictis tamen omnibus non obstantibus, illa clausula: *condemnamus contumacem usque ad Ehehafft / zu welscher dartzuung der Beslagte nochmals citiret wird.* & qua clausula utuntur scabini Lipsenses & Vuirebergeneses, benè saluari potest, quia ipsi vocabulum, *dartzuung der Ehehafft* / non intelligunt de probatione, sed tantum de allegatione & deductione impedimentorum, ut iudex videat, quales futuri sint articuli probatorii, an releuantes, nec ne: tunc enim terminus probatorius non inspicitur, sed expectatur citatio iudicis ad aliam diem iuridicam, ubi conuentus auditur cum suis allegationibus impedimentorum, & denuò ipsi imponitur probatio. Et, quod vocabulum, *Dartzuung der Ehehafft* / in his terminis non accipiatur de probatione der Ehehafft / facienda infra terminum Saxonicum, sed tantum de propositione & allegatione legitimorum impedimentorum, ad quam citandus venit, istud clariùs explicat, quam alij, D. Schneidevvinus in §. *summa autem diuisio. num. 16. Instit. de interdict.* Per prouincias tamen Saxonie, in partibus maximè Thuringie, sicut superiùs etiam tactum fuit, ista practica in desuetudinem abiit, & condemnatur præcisè 40
reus in amissione causæ, *bis vff Ehehafft* / hoc est, usque ad legitima impedimenta, cum adiectione clausulæ: *ad cuius probationem admittitur reus infra terminum probatorium, Beslagter ist / von wegen seines ungehorsams / bis vff* 41
Ehehafft erklaget vnd erstanden / die er auch also in Sechsischer frist zu beweisen vnd darzuthuen schuldig ist. Licet autem alibi in iure Saxonico dici videatur, quod contumacis etiam forensis, in termino non comparentis, pœna sit, amissio causæ præcisa, ut videlicet ex tunc contra eum, tanquam condemnatum, procedatur ad executionem, vel captionem pignorum. *Landrecht lib. 1. ar. 70. §. flaget man aber:* tamen loquitur ille textus in casu speciali, ubi duo concurrunt circa morosum debitorem, puta quod & iste forensis in loco citantis iudicis habeat bona soli, & quod eò solutionem destinarit. *d. ar. 70. ac* certè in practica ita rigide hæc litera non obseruatur, quod videlicet post exactam quindenam, mox procedatur aduersus contumacem ad executionem, denegata ipsi probatione legitimorum impedimentorum, ad quam habet dilationem Saxonicam, qua elapsa, si nulla fides interim facta sit de impedimento, denuò super accusatione contumaciæ rei pronunciatur: *Das Beslagter numehr bis vff die hülffe erstanden.* cum illa clausula vel declaratione, quod reus condemnetur ad omnia, & in omnibus, quæ perita fuerunt in libello. In causa verò criminali, casu quo contumax non prodibat legitimis impedimentis, exhañnitur vel proscrbitur. *Landrecht. lib. 2. ar. 45. §. 1. ac notat additio Latina litera. c. ad ar. 39. lib. 3.* licet admodum indiscretè loquatur. Ac si contrà hoc vltimum opponatur, quod aliquid facere iussus intra certum terminum, non videtur, etiam post moram termini, condemnandus in causa principali, sed denuò ad implendam obligationem faciendi admittendus esse, *cap. quod ad consultationem, in princ. vers. super ceteris, extra. de re iud. ubi*

ubi dicitur: quod condemnato ad purgationem super crimine infra certum terminum, puta mensem, si infra decendium non appelletur, denuò purgatio imponenda sit, non autem condemnandus reus in causa principali. Respondetur: quod in dicto contrario, recipiens terminum ad purgandum, saltem in ultimo die præfixi termini comparebat, appellationem suam interpositurus, cum qua non poterat audiri post lapsum decendij: sed quia terminus ad purgandum susceptus nondum effluerat, interloquitur iudex, quod denuò reus ad purgandum se admitti debeat, cum dici non possit contumax vel in mora, nisi omnes menses, dies, & momenta præterierint, ad faciendum aliquid destinata. *l. qui hoc anno. 42. ff. de verb. obl. g. l. quod quis aliquo. 50. de act. & oblig. l. quod certa die. 70. de solut. cum similibus.* Sicuti non dissimili modo in proposito nostro concludendum est, condemnatum ad probandum impedimenta infra terminum Saxonicum, satisfacere dici sententiæ, quantumvis in ultimo die & momento termini articulos suos probatorios offerat. quod ita practicatur tota die. Licet autem porro Regulus noster extendat istud, *Si in contra* quod videlicet sententia contumaciæ vsque ad *quem ap-* *pellatio in-* *stituta est* *contumax* *fuerit.* *42* *ferri* *debeat* *aduer-* *tus* *reum,* *non* *facientem* *copiam* *sui* *in* *iudicio,* *etiam* *ad* *appellationis* *instan-* *tiam.* *Regulus* *cap. 115. num. 4. in fine.* ubi tradit: istud ita practicari, cum quo transit etiam D. Hartmannus Pistoris *quest. 3. nu. 23. part. 1.* tamen quicquid sit, ego memini, in supremo tribunali Electoratus Saxonie, ubi regulariter causæ appellationum tractari solent, anno 1570. in pleno consensu, præsentibus magni nominis Iurisconsultis eius temporis, & nobilibus præcipuis summa doctrinæ & autoritatis viris, omnibus Consiliarijs Domini, Electoris Saxonie (me tanquam minimo & indigno interessente) communibus omnium votis & suffragijs, contrarium fuisse conclusum & decisum, quod nempe appellatus, quantumvis absens, tanquam contumax non esset condemnandus, cum pro ipso, etiam tacente & absente, loquantur & militent acta primæ instantiæ, ex quibus appellans & prosequi & iustificare tenetur suam appellationem: *l. per hanc. 4. ubi notant omnes interpretes. C. de tempo. & reparat. appella.* Cumque agatur de iniquitate sententiæ primi iudicis *l. 1. ff. de appell. de qua non minus constare potest ex actis primæ instantiæ, quam, si præsens esset appellatus, iudex appellationis, discussis meritis causæ principalis, etiam absente appellato, debet confirmare vel infirmare sententiam primi iudicis. l. eos 6. in princ. C. de appell. iuncto. cap. interposita. §. f. & cap. per tuas. in finalibus verbis. extra. de appella. ac facit l. propterandum. 13. §. & siquidem. 2. iuncto. §. si autem reus abfuerit. 3. C. de iudic.* Dato itaque, quod iudici appellationis, ex actis primæ instantiæ constet de iustitia causæ appellati, extrema foret iniustitia, si contra eum, qui se absentavit honestissima & iustissima de causa, pro euitandis videlicet ulterioribus expensis sumptibusque itinerum, & alijs difficultatibus, confusus videlicet actis, & probatis in prima instantia, sententiam amissionis causæ, vsque ad *Cheshafft/ferre* liceat. At, si obijciatur, in secunda instantia posse deduci etiam prius non deductæ. *d. l. per hanc. 4.* Respondetur: illud raro fieri, ideoque in considerationem non venire, *argumento. l. nam ad ea. 5. ff. de l. quis enim ita resupinus est, qui velit exceptiones suas peremptorias, si quas habet, post conclusum in causa, vel vsque ad secundam instantiam referuare? l. peremptorias. 2. C. sententiam rescindi non posse. iuncta. l. cum de indebito. 25. ff. de proba.* maxime, cum post apertionem attestatorum primæ instantiæ, timor subornationis testium in secunda instantia, non minus, atque in prima militet, prout notant Salicetus & omnes in *l. per hanc. 4. C. de tempo. appell. ac habetur clarus tex. in clem. 2. de testibus.*

Et si contingat per appellan-tem, absente appella-to, deduci aliquid noui, de quo in prioribus actis non fit mentio, iudex tunc habet probabilem causam denominandi partibus alium terminum, ne tanquam inauditus, appellatus condemnatur. Et istud ita regulariter in hoc ducatu Saxoniae per prouincias Thuringiae obseruarunt iudices & assessores curialis iudicij. Hinc & illud manat, quamuis per Cameram Imperij in prima instantia, actore non comparente in termino ad agendum praefixo, vel saltem post lapsum eius, infra tri-duum non purgando moram, terminus habeatur pro circumducto, & cassetur citatio, adeo, vt actor necesse habeat, si vult prosequi litem, instare pro noua citatione, prout habetur in ordinationibus Camerae. *parte. 3. constit. 12. §. fin.* cum iudicium non debeat esse in suspensio. *l. non quemadmodum. 35. iuncta ibi, glossa. verbo. non posse. ff. de iudic.* tamen secus est in causis appella-tionum, vbi, quantumuis appellans non comparet, & ita terminus habetur pro circumducto, siue accusetur eius contumacia, siue non accusetur per ap-pellatum; tamen absque alia noua citatione proceditur in causa, (super actis nimirum primae instantiae,) prout notat D. Gailius *obser. 59. num. 2. & 3. lib. 1. suarum obser.* Adeo, quod a poena contumaciae rei, in prima instantia ad poe-nam contumaciae appellati in secunda instantia, tanquam a separatis, male 48 arguitur. *vulgata. l. Papinianus. 20. de minor. cum reorum, proprie ita dicto-rum, proprium quasi in quarto modo sit, fugere iudicium. l. properandum. 13. §. & siquidem. 2. verb. partem fugientem. ibidemq. glossa. & §. sin autem reus. 3. in verb. ex facultatibus fugientis satisfiat. C. de iudic.* quod in actore regulariter non obtinet: ac certe appellatus, ex quo causa adhuc pendet in secunda instantia, fide & improprie reus dicitur, sed, attenta origine litis, non minus actoris vi-ces sustinet, etiam in appellatione, quemadmodum in prima instantia. Et ita statutum iuris prouincialis in terris Saxoniae, puniens contumaciam rei, de reo proprie ita dicto; non autem de actore, qui in secunda instantia, fictione qua-dam iuris, reus dici potest, accipi debet, *cap. quae a iure. extra de reg. iur. in 6. l. quod vero 14. & l. ius singulare. 16. ff. de legib. l. 3. §. haec verba. de negot. gestis. l. 2. §. is qui nauem. de exercitor. act.* Verum ad propositum, vnde digressi sumus 44 reuertendo, secundum beneficium missionis in possessionem bonorum ema-nauit, pro causa seruandorum legatorum. *l. 1. ff. ex quibus caus. in poss. eatur.* Cum enim pro legatis, sub conditione, vel in diem relictis, haeres cauere lega-tario debeat, de soluendo legatum, adueniente die, vel existente conditione. *l. 1. ff. & C. ut legat. no. cauea.* quam cautionem, si haeres infra sex menses eri-gere differat, aut recuset, aditus pro tribunali praetor (absque alio processu iu-diciali) legatarium mittit in possessionem bonorum haeredis. *l. is cui. 5. §. Im-perator. 16. ff. ut in possess. leg. seruan. causa esse lic. certa. 6. C. eo. tit.* Est autem 45 vnus & idem effectus huius missionis, prout de prima attigimus, puta, quod ea mediante, nulla possessio rerum misto, sed nuda custodia datur. Neque enim expellendi haeredem ius habet, sed simul cum eo possidere iubetur, vt saltem ex molestia perpetuae custodiae & cohabitationis extorqueat, quam petiuit, satisfationem. *d. l. is cui. 5. in prin. vers. neg. enim.* Tertia missio ventris 46 nomine decernitur mulieri, quae post mortem mariti allegat se praegnantem. *l. 1. verbo. & ventris nomine. ff. ex quib. caus. in poss. eatur.* Quo casu venter in possessionem bonorum defuncti mittitur, respectu eius, qui speratur nascitu-rus haeres, donec videlicet aut pariat mulier, aut abortum faciat, aut aliter con-ster, eam non esse grauidam. *l. 1. in prin. cum §. & generaliter. iuncto vers. tam diu. de ventre in pos. mit.* Est autem huius missionis effectus aliquantò plenior, 47 quam duarum praecedentium, eo, quod in illis missus, ne quidem alimenta ex bonis,

- ex bonis, in quorū possessionē missus est, consequitur, *d. l. Fulcinius. 7. in pr. ex quib. caus. in poss.* ventri autem, vltra custodiam & habitationem, debetur etiam
 48 alimenta, vt sine quibus mulier & foetus sustineri nequeunt, & in hanc rem curator constituendus est, qui mulieri cibum, potum, vestitum, tectum, & alia necessaria subministret, pro facultatibus & dignitate defuncti, item mulieris, *d. l. 1. §. mulier autem in possessionem, cum l. curator. 5. de ventre in poss. mis. & concordat textus iuris Sax. Landr. lib. 3. ar. 38. v. Das Weib soll man. & lib. 1. ar. 33.*
 49 item *Weichb. ar. 94. ubi notat glossa.* Sicut & simile remedium missionis in possessionem habetur ex edicto Carboniano, cuius virtute impuberi, etiam ei, cui status controuersia mora fuerit, possessio rerum hereditariarum datur, vsq; in tempus pubertatis, non aliter, atq; si nulla quaestio filiationis ipsi excitata fuisset, *l. 1. ff. de Carb. edict.* Et haec itidem missio non aliter fit, nisi vsq; ad id, quod
 50 alimentis impuberis necessarium est, & quantum sufficit, *l. si si is qui. 5. §. & siquidem satis. 3. ff. eod.* Et si verò habetur & alia missio, ex causa videlicet damni infecti, *l. 1. §. damni. ff. ex quib. caus. in poss. eatur.* eius puta, quod nondum factū est, sed futurum timetur, puta, propter ruinositatem aedificiorum vicini, vel similem causam, *l. 2. de damno inf.* tamen ea continetur in prima specie supra. n.
 51 10. & 11. & habet tunc locum, quando auctori petenti cautionē damni infecti, vicini, cuius aedes caducitatem minantur, infra tempus à praetore definitum non cauet, quo casu, ad instantiam petitoris, iudex mittit eum in possessionem
 52 bonorū vicini, rei seruandae causa, *l. 4. §. si intra diem. eo. tit.* non quidē omnium sed tantum in partem eorum, ex quibus damnum timetur, *l. 1. §. damni. in fin. ex quib. caus. in poss. eatur. & d. l. 4. §. si intra. ubi notat gl. verb. rei:* nisi fortē tanta
 53 sit connexitas aedificiorum, vt saluo farroq; tecto, in vnā eius partem missio nō sufficiat, *l. si finita. 15. §. An verò 12. v. & extat. de damno infecto.* Et ex hac quoq; causa missus nō efficitur possessor, sed nudus tantum derentator, & custos, qui
 54 asseruat & communit domum vicini, ne aliquod damnum vel malū, ex vicini malo ipsi inferatur, & sanē molestia non modica redit ex tali missione ad dominum aedium, qui ipse sine misso in re immissa nihil gerere vel agere potest, *d. l. si finita. 15. §. si quis autem. 20.* Dixi autem ab initio huius remedij, generaliter quasi pro causa rerum seruandarum proditi, missionem esse quandam speciem
 55 manus iniectionis, non ab similem executioni, *sup. n. 10.* idē, quod cum executione per omnia non pari currit passu, ex quo ob causam iudicati missus fit possessor, item lucratur fructus, & vsucapiendi conditionem acquirit, non
 56 secus, ac creditor conventionalis, *l. à Diuo Pio. 15. §. si rerum quae pignoris. 4. vers. sic euenit. & ibi Paulus de Castro in fin. & Franc. Aretinus, item Bartolus nu. 1. ibidemq; Ang. de Perus. de rei iud. ubi addit, immisum ex causa iudicati adipisci & naturalem & ciuilem possessionem, ita, vt neq; primo neq; secundo decreto opus sit, & idem Ang. in l. cum notissimi. 7. n. 10. C. de praescript. 30. anno. Franc. de Aret. in l. 3. §. 1. n. 6. ff. de acquir. poss.* Licet autem Baldus asseueret, Bartoli opinionem esse singularem, & non approbari à practiceis aduocatis, *Bal. in l. etiam. 5. in pr. C. de exec. rei iud. quem refert. Ias. in d. l. à Diuo Pio. 15. §. si super rebus n. 15.* sicut & Anton. de Negu. existimat hanc opinionem, quod missus ex causa iudicati non fiat possessor, esse communioem. *Neguzan. de pignor. 2. memb. 3. part. princ. num. 6.* quod & Molinæus sequitur in consuet. Paris. tit. 2. gl. 1. verb. *arest n. 21.* tamen textus, in d. §. si rerum quae pignoris. 4. totum contrarium probat. Si enim missus ex causa iudicati vsucapit, praesupponendū est necessariō, ipsum possedisse, cum praescriptio sine possessione non procedat, *ca. sine possessione. extra. de reg. iur. in 6. l. sine possessione. 25. ff. de vsuc.* Præterea liberū est creditori, pignora pro iudicato, vel executione instrumenti confessionati capta, & sibi tradita, possidere ex causa pignoris, tam diu, donec pignus ex annuis fructibus

bus sese ipsum luerit & redemerit, *auth. hoc ius porrectum. in princ. C. de SS. Eccles.* atque ita, quia fructus percipit, dicitur possidere: quo de plenius in tertia parte huius operis *cap. 12. n. 84.* quod non fit in missione ex primo decreto. *ca. 1. & 2. extra. de eo qui mitt. in poss. & omnes legistæ in l. si finita. 15. §. Iulianus. de dam. infecto.* vel, si nolit in creditum possidere pignora in causam iudicati capta, publicè subhastantur & venduntur, aut, si emptorem non inueniant, addicuntur creditori pro ea quantitate, quæ debetur. *d. l. à Diuo Pio. 15. §. si pignora. ubi communiter Dd. istud triplex remedium uno ore comprobant,* pro ut hac de re latius agitur in tertia parte nostri operis *cap. 9. n. 77. & 79.* quorum nullum fit in inductione in possessionem causa custodiæ, vel ex primo decreto, per ea, quæ tradit Speculator *in tit. de primo decreto. per totum.* ac certè istam opinionem contra communem amplectitur alibi etiam Baldus, sibi in hoc contrarius *in l. consentaneum. 8. n. 3. C. quomodo & quando iudex.* (De qua saluatione Bartoli & refutatione motiuorum, quæ pro communi opinione in medium adferuntur, videantur quæ latissimè dicuntur in parte. 3. nostri operis, *cap. 12. n. 84. cum seqq. usq. ad finem capituli.*) Et, quicquid sit de iure ciuili, 57 saltem de iure Saxonico Bartoli opinio receptior est, *Landrecht lib. 1. §. 1. art. 70.* ubi describitur modus capiendi pignora ex causa iudicati vel confessionis, & quo pacto ad hoc perueniatur, nempe, mediante præcepto executiuo, ut videlicet reus infra quaterdenam (vel prout consuetudo nostrarum prouinciarum habet) infra tres quaterdenas, aut soluat, aut compareat, allegaturus suas exceptiones aduersus executionem, quam ipsi comminatur iudex, quod si non fecerit, capiuntur pignora, & post alias tres quindenas venduntur, vel vtenda fruenda victori tribuantur, aut pro iusta æstimatione in solutum dantur, & sic apparet, missum ex causa iudicati, de iure nostro prouinciali, indubitatè fieri possessorem, ac concordat Weichbild *art. 29. §. si. cum ar. 64.* & ita practicatur, teste Regulo *cap. 103. num. 19. §. Mit diesem Pfand. & §. der ander.* qua de re videatur latius in tertia parte huius operis *cap. 4. post princ. & d. c. 12. lib. 3. num. 96. cum seqq.* Missus autem in possessionem bonorum ex causa contumaciæ, item legati seruandi causa ex primo decreto, non fit possessor, 58 nec acquirit vsucapiendi conditionem, saltem ex primo decreto. *d. l. Fulcinius. 7. ex quibus causis in poss. eatur. l. is cui. 5. §. missus, ut in poss. legat.* sed fit tantum nudus detentator, & custos rei, in quam missus fuit. *l. 3. §. genera. vers. nam qui creditorem. ibi: non possessionem, sed custodiam rerum & obseruationem concedit. & l. si quis ante. 10. §. idem Pomponius. 1. de acquir. poss. nec lucretur fructus, saltem primo anno. Bart. in d. l. si finita. 15. §. Iulianus. n. 49.* Imò tantum abest, ut lucretur fructus, quod nec alimenta quidem ex bonis, in quæ missus est, consequitur. *d. l. Fulcinius. 7. in princ. ex quib. caus. in poss.* sed cohabitat domino in vno eodemque prædio, siue ut creditor, siue ut legatarius, siue ex alia causa missus fuerit *d. l. si finita. 15. §. si quis tem. de dam. infect. l. si duo. 3. §. creditores. ff. uti possidet. & l. is cui. 5. ut in poss. leg. ser. causa esse lic. & sic creat tantum molestiā domino, cum quo semper conuersatur, ut tandem tadio huius diutinæ cohabitationis veniat in iudicium, de iure suo responsurus. c. quoniam frequenter. §. in alijs. extra. ut lite non contest. c. 1. de dolo & contu.* quo de latius in tertia parte huius operis. *c. 12. n. 10. 13. 28. 38. 39. & seq.* Nec obstat, quod alibi dicitur: missum in possessionem bonorum, nedum fructus percipere, sed & alijs 60 vendere ac locare posse. *l. in venditione 8. §. 1. & l. prator ait. 9. in pr. & §. in eum 6. de bon. auth. iud. poss.* quia contraria loquuntur in creditore, qui possidere iussus est, puta, ubi non obstante prima iussione, debitor citatus latitare pergit, nec sui copiā facit in iudicio, quo casu, ne creditores missi ex causa custodiæ, diutius com-

Differ. iur. ciu. & Sax. 57. lib. 1. Zobel. par. 1. diff. 45. nu. 8. & 9.

compellantur suo carere, & alienas res absque omni fructu curare & custodire, prætor, causa cognita, ob proteruitatem contumaciæ, iubet missum, maximè post annum possidere, eiccto videlicet debitore, & tunc missus lucratur fructus, & eos etiam vendere potest. *secundum Bart. in d. l. si finita. 15. §. Iulianus. num. 51. & seqq. ac facit. d. l. si finita. §. ne autem l. §. si quis fortè. iuncto. §. ubi autem. ff. de dam. infecto. c. quoniam frequenter. §. in alijs. in princ. & in fin. ubi notat Panor. n. 5. extra. ut lite non contestat. ac faciunt, quæ habentur in tertia parte huius operis. d. c. 12. n. 35.* Sicut & missio, causa legatorum seruandorum, licet nudam custodiã habeat: tamen, si dominus prædij non sit frugi paterfamilias, qui minùs rectè colat agros, & fructus inde redigat, permittitur nō tantum custodire fructus, ne ab hærede consumantur, sed etiam cogere, & coactos asseruare, imò, si mora deteriores futuri sunt, etiam vendere, pretiumque inde reductum seruare licet, ita tamen, ne dissipetur. *l. is cui. 5. §. qui legatorum seruandorum. vers. quod si hæres. ut in poss. leg. ser.* Ventris etiam nomine, item ex edicto Carboniano missus, non efficitur, nisi custos, excepto, quòd in his duobus posterioribus remedijs, vltra custodiam, immisus etiam acquirit alimenta. *d. l. 1. §. mulier. de vent. in poss. mit. & d. l. sed si is qui. 5. cum. §. & quidem satis. de Carbon. edict.* traduntur & aliæ solutiones, de quibus videatis in tertia parte huius operis. *d. c. 12. n. 28. & seqq. usq. ad nu. 37. inclusuè.* De iure tamen Saxonico nulla est differentia inter eum, qui ex causa iudicati mittitur, & eum, qui ex causa contumaciæ, cūm contumacis poena de iure Saxonico sit amissio cause principalis, vsque ad legitima impedimenta, quæ nisi probentur infra tres quindenæ, condemnatur reus ex capite contumaciæ vsque ad executionem, *wid biß vff hülffe vorthelset. art. 64. Weichb. de quo fusiùs in tertia parte operis cap. 10. num. 5. & 6. & cap. 12. num. 52. actum est latius.* Et istud statutum, quòd missus in possessionem ex causa contumaciæ lucretur fructus, iure validum esse tradit Baldus *in l. acceptam. 19. n. 29. vers. unde valet statutum. C. de usur. & in l. 2. si absens. n. 7. ff. si ex noxali causa & idem Bal. in l. consentaneum. 8. nu. 30. & 31. C. quomodo & quando iudex. & in c. consultationibus. nu. 5. ibidemq. Felin. num. 9. & Dec. in c. 12. ex. de offic. deleg. ubi subiungit, hanc opinionem communiter teneri, & Neguzan. in tract. de pig. parte. 3. membro. 2. num. 5. ver. fallit 2. & notant omnes in l. si finita. 15. §. Iulianus. ubi & Bolog. num. 188. & 193. de dam. inf. ac sequitur Menochius de retinen. poss. remedio. 3. num. 180.* Secundò differunt quòd debitor, contra quem facta fuit immissio ex primo decreto, veniens infra annum in realibus, vel in personalibus infra 30. annos, recuperat suam tenutam, refundendo expensas, & cauendo de iudicio fisci: nisi ex secundo decreto pignora ei adiudicata, vel aliter distracta fuerint. *gl. fin. per illum tex. in auth. & qui iurat. C. de bon. auth. iud. poss. & est similis gl. in c. quoniam frequenter. §. si. verb. distinctionem. circa medium. extra. ut lite non contest.* cuius contrarium fit in missione ex causa iudicati, ubi non restat aliqua purgationis mora, neque aliter auditur reus, volens recuperare possessionem, nisi soluat iudicatum, infra tempus iudicatis præfixum realiter. *Neguz de pig. 3. memb. 3. part. princ. n. 6. nec sufficit cautio l. si se non obtulit. 4. §. f. ff. de re iud.* imò de iure Sax. condemnatus, siue ex capite contumaciæ, siue ex alia causa, post executionem, quæ expeditur per captionem pignorum, post lapsum posteriorum trium quaterdenarum, excluditur ab omni beneficio luitionis, & assignantur res capte pro iudicato victori in causa, vel extraneo plùs offerenti, ita tamen, ut quod superest de pretio, restituatur debitori condemnato, præcisa deinceps quacunque spe vltioris redemptionis. *secundum ea, quæ plenius exiguntur in tertia parte huius operis cap. 9. per totum, & in primis num. 16. & 77. cum seqq.*

Tertiò

Tertiò differunt in eo, quòd creditor missus in possessionem ex primo decreto, regulariter nihil prærogatiuæ acquirit præ alijs posterioribus creditoribus, quia non sibi tantum, sed omnibus creditoribus possidet. *l. quod autem. 6. §. sciendum. 7. de his quæ in frau: cred. l. cum vnus. 12. de bon. auth. iudic. poss. l. si & iure. 10. qui pot. in pigno. d. l. is cui. 5. §. alia est causa. vers. nam is qui. vt in possess. leg. sed missus ex causa iudicati, sibi tantum possidet, & siquidem tempore prior est, alijs omnibus creditoribus posterioribus præfertur, nisi hi de priore vel anteriore pignore probare possint. *l. cum rempub. 3. C. qui pot. in pigno.* Et quòd sint diuersa, missio ex causa iudicati, & ex causa primi decreti, patet manifestè ex eò, quòd missio ex primo decreto attribuit tantum pignus prætorium. *l. non est mirum. 26. & ibi gl. de pignor. act. & l. 1. C. de præt. pigno.* missus autem ex causa iudicati, acquirit pignus iudiciale. *l. 1. & per totum. C. si in causa iud. pig. capt. fuer.* Si enim idem essent prætorium & iudiciale pignus, diuersis appellationibus non nominarentur. *l. si idem. 7. C. de codicill.**

DE SE-
questrati-
one.

Dimissio.

Tertiò est & alia species executionis vel manus iniectionis, quam vocamus sequestrationem, de qua in *l. vnic. C. de prohib. pecun. sequest. & c. 1. num. 2. & per totum titulum, extra. de sequestrat. poss. & fruct.* quæ dicitur seorsim positio vel separatio rei controuersæ penes tertium, quem sequestrum appellamus. Curtius de sequestris. quæst. 1. num. 20. & Ang. de Perus. de sequestris. num. 2. post glossam in *l. 1. ibidemq. Baldus in princ. C. de prohib. pecun. sequestra.* Molinæus definit, esse impedimentum vel interdictum, ne res loco vel statu suo moueatur. Molinæus in consuetud. Paris. tit. 2. gloss. 1. verb. arrest. num. 1. estque species executionis, secundum Curtium de sequestris. quæst. 22. num. 75. post Baldum in cap. 1. num. 9. de sequest. possess. Scharffius cons. 19. cent. 1. in princ. & per totum. Wesenbecius de iure sequest. cons. 7. nu. 7. Molinæus ubi sup. gl. 1. verb. arrest. nu. 2. aliqui vocant saximentum. Ferrar. in forma sequestra. verb. sapiens. num. 1. Et si verò duplex est sequestratio, alia voluntaria & conuentionalis, alia necessaria & iudicialis. Bar. in *l. interesse. 39. ff. de acquir. poss. ac notat Iacobus de Arena. de sequestris. num. 2. & in eodem tractatu Curtius num. 14.* conuentionalis quidem, ubi inter partes hoc expressè agitur, vt res inter ipsos controuersa committatur manibus & custodiæ alicuius tertij, in quem litigatores consentiunt, eo videlicet fine, vt lite quomodocunque finita, restituat eam alteri ex deponentibus, qua de loquitur *l. propriè. 6. l. ei apud quem. 5. §. 1. & 2. ff. de pos. l. propter. 5. & l. is penes quem. 6. C. eo. tit. idèd, qui suscipit aliquam rem custodiendam, sequester dicitur, quasi, cuius fidem sequuntur partes: tamen hoc genus sequestrationis parum facit ad propositum, cum ius dicens de eo non sit sollicitus, quo pacto partes sponte & sua voluntate inuicem à lite discedant. *l. 1. §. inde quaritur. ff. de noui oper. nuncia:* ideoque talis sequestratio, quæ fit de consensu vtriusque litigantis, omni tempore & casu permissa est. *l. 1. ff. de pos. l. si soluturus. 39. de solut.* Sequestrum verò iudiciale nihil aliud est, nisi rei controuersæ siue mobilis siue immobilis, ex iusta causa, & iussu magistratus facta depositio penes officium, vel ædem publicam, vel penes manus alicuius commissarij, quem ad hoc ius dicens deputauerit, de qua loquitur tex. in *d. l. si cuius. 13. §. equissimum. 3. de usufr. l. si fideiussor. 7. §. f. qui satis d. cog. cap. dilectus. ca. cum ab eo. extra. de sequest. poss. & fruct. cum l. vn. C. de prohib. pecunia sequestra. & hæc est, ex qua pendent leges & propheta, prout loquitur Egidius de Bellamera in *d. ca. ab eo. num. 11. de sequest. possess.* & dicitur talis, sequester, qui rem, maximè immobilem, in suam custodiam & curam recipit. Alio nomine vocatur etiam curator bonorum, de quo loquitur. *l. 1. ff. de curatore bonis dando. & clem. vn. ibi: per loci ordinarium apud aliquam personam idoneam sequestratur,***

questretur, quæ plenam de ipso & debitam curam gerat. de sequestra. poss. & fruct.

- 73 In Germanica lingua non habemus aliud vocabulum, quo exprimamus rerum sequestratarum proprietatem, nisi *fommeren*/item *fommer*/petita etymologia ab eo, quod dictus processus iniiciat sollicitudinem ipsi debitori, ad cogitandum de vijs relaxandi sequestrium, quod communiter per totam Germaniam etiam arrestum appellare solemus, *prout in proæmio huius libri nu. 35. latius fuit dictum.*
- 74 Differt autem sequestratio principaliter à missione ex causa iudicati, & ex primo decreto, quod respectivè in his remedijs transfertur possessio, vel saltem tenuta & custodia rerum, in creditorem vel petitem. *d. l. à Divo Pio. 15. §. si rerum qua pignoris. 4. de re iudic. iuncta l. is cui. 5. §. missus. 27. ut in possess. legat. servan. causa. l. 3. §. genera. vers. nam qui creditorem de acquir. poss. cæterum, per sequestrationem necessariam, sive mobilium sive immobilium bonorum, de qua hîc agimus, & quæ fit in casibus à lege permissis, prout postea latius audiemus, nihil juris, possessionis, aut tenuræ, ac multò minùs dominijs transfertur in creditorem.*
- 75 *Baldus in c. 1. num. 9. de sequestra. poss. Archidiaconus in c. quia res. 11. q. 1. Felinus in c. examinata. num. 10. extra. de iudic.* sed assignantur res custodiæ officium, vel alterius tertij, quem sequestrium appellamus, adjecta certa lege & conditione de reddendis vel tradendis bonis sequestratis, ei cui prætor deinceps dari, tradi, vel restitui iusserit, per suum interlocutum vel sententiam. *Bal. in d. c. 1. nu. 8. de sequestr. poss. & fruct. per l. licet. 17. §. rei deposita. 1. l. propria. 6. l. ei apud quem. 5. §. 1. & §. 2. ff. depositi. & l. is penes quem. 6. C. eo.* Et sic sequestratio necessaria (vel judicialis) neutram partem privat sua possessione. *Bar. l. interesse. 39. num. 4. ff. de acquir. poss. Henr. Boick. in ca. examinata. de iudic. & Rebuffus ad ordina. regni Gallie. tit. de sequestris art. 1. gl. 1. num 19.*
- 76 nisi de consensu partium expresso hoc agatur, prout contingere solet in sequestro voluntario vel conventionali, ut sequester possideat, ne medio tempore alterutrius possessio usucapioni proficiat. *l. interesse. in princ. ff. de acquir. poss. d. l. licet. 17. §. rei deposita. 1. vers. id enim agitur, depositi.* Et quod nimirum in sequestro voluntario regulariter transit possessio in depositarium, & secus fit in necessario vel judiciali, in quo nuda tantum tenuta transfertur, ista sententia communis est, *secundum Panor. in d. c. examinata. num. 14. (ibi Benedictus de Vadis in suis additionibus ad Felinum. num. 10.) extra. de iudic. ac testatur Vivius in libro communi. opin. verbo sequestrum item Suarez in thesauro receptarum sententiarum litera S. num. 106. (item Curt. de sequestris, quest. 2. num. 71.*
- 77 Quod facit ad quæstionem, quæ huic dicasterio anno 1586. fuit proposita: Moriebatur Berta, relicto infante masculino, Martino nomine, ex una, & ejus sorore Catharina ab altera parte, itidem Bertoldo ex tertia parte: qui Bertoldus cum nepotem ad educandum ejusque tutelam in se suscepisset, ipse res nepotis mobiles, maximè ad geradam pertinentes, in ædem sacram deposuit, & compellatus eo nomine postea à Catharina pro gerada, respondit, se ea lege deposuisse, ut neutri parti gigneretur ex hoc præjudicium aliquod, se enim istud solum spectare, ut filia cum sororis nepote hac de causa sub annos majorennitatis adeptæ, amicabiliter invicem transfigerent, sicut & avo mortuo, sequens tutor Martini repetendi sæpiùs geradam sorori idem responsum dedit, interea labuntur 12. vel circiter anni, & è vivis decedit masculus: quærebatur an
- 78 res depositæ ad geradam pertinentes fuerint præscriptæ tanquam utensilia, quæ de jure Saxonico infra annum & diem usucapi solent *Landr. lib. 1. ar. 29.* Respondimus, quod nimirum geradæ petitio adhuc Catharinæ salva esset, tum, quia nulla culpa vel negligentia poterat imputari fœminæ, quæ tunc temporis & minorennis, & nondum nupta, sed in potestate patris fuerat, tum etiam, quia nupta eo nomine compellarat patrem, ipsoque defuncto, substitutum tutorem, qui am-
- 79 bo pro-

bo protestati sunt, res illas, quæ probabiliter ad geradam pertinebant, in ædem publicam eo fine depositas esse, ne alterutri eo nomine fieret aliquod præjudicium. Quod quidem non tam ex verbis, quam etiam ex conjecturata mente Bertoldi conspicuum erat, qui non minus complexus & persecutus fuisse filiam primi gradus præsumitur, quam neptem, propter ordinatam charitatem in filiam, tanquam proximam *secundum Alb. de Rosat. in l. pater tuus. 2. num. 2. C. de hered. instituend.* Filij namque nepotibus præferri non debent. *l. si viva matre. 3. §. in nepotibus. vers. nam licet hoc novum, C. de bon. matern.* ne videatur parens aliénas vel posteriores successiones prioribus antepone, *l. cum acutissimi. 30. in fin. C. de fidecom.* maximè cum in proposito hæc expressa protestatio intervenit, depositionem illam nulli fore præjudicialem, cui ita etiam proxima cognata pro tunc acquievit, adeò, quod istud depositum vel sequestrum pro voluntario & conventionali meritò judicavimus, ita, ut neutrius possessioni vel usufructui proficeret medium tempus. *arg. l. licet. 17. §. rei deposita. 1. vers. id enim agitur. depos. iunct. ca. sine possessione de regul. iur. in 6.* Sic, quantumvis missus ex primo decreto, maximè in actione reali, post annum efficitur verus possessor. *c. quoniam. §. in alijs. vers. quod si super. extra. ut lite non contest. l. 3. §. fin. vers. quod autem ff. de acquir. possess.* tamen secus est in sequestratione bonorum. *Innoc. in c. ex. literis. num. 2. extra. de dolo & contum.* ubi profitetur: nusquam se invenisse jure cautum, in materia sequestrationis, quòd creditor post annum fiat possessor, etiam si ad ipsius instantiam sequestrum permissum fuit, quòd dictum refert & sequitur Angelus *in l. si quis emptionis. 8. §. sed & si quis. num. 5. C. de prescript. 30. Alex. d. l. interesse. 39. num. 3. Bal. in ca. 2. num. 9. vers. septima. & vers. octava. de sequestrat. poss. & fruct. & Archidiaconus in d. cap. quia res. 11. q. 1. & Abbas in ca. 2. num. 9. & 10. extra. de dolo & contum.* In terminis itaque propositi nostri, si ve bona debitoris sequestrantur in loco publico, apud officium puta, vel ædem sacram, officialibus ejus loci incumbit solum custodia sequestraria, vel, ut vocant, nuda manutententia rerum sequestratarum, ne amoveantur. *Alex. in d. l. interesse. 39. num. 4. post. Bart. in l. licet. 17. §. rei deposita. 1. depositi. & facit. l. si fideiussor. 7. §. fin. qui satisd. cog. l. sequester. 110. de verb. signif. l. acceptam. 19. l. ob signatione. C. de usur. l. si soluturus. 39. in fin. ff. de solution.* si ve sequestrantur in diversorio, solus hospes loci, ad judicis mandatum, recipit earum custodiam & curam, includendo videlicet eas. *argumento. l. 1. ff. naut. caup. stabul:* ita, ut rerum etiam mobilium possessio vel tenuta, nunquam transeat in petito rem, licet revera possessori sint ligatæ manus, ita, ut dictis rebus mobilibus, cum penes tertium existant, uti frui non possit. *allegatis iuribus.* Ac, quamvis in re immobili non cadat sequestratio propriè ita dicta. *Ias. l. si fideiussor. 7. §. fin. num. 8. qui satisd. cog.* sed regulariter fiat tantum præceptum de non alienando, maximè in universalibus judicijs. *l. diuus 5. de petit. hereditatis, ac notatur in tertia parte nostre operis, cap. 11. num. 56.* tamen ne tunc quidem spoliatur reus sua possessione, quia ipsemet & tenet & possidet, item utitur ac fruitur bonis suis immobilibus, ut prius, nisi quòd sola distrahendi potestas ipsi interdicta est, nec amittitur rei sequestrate possessio in persona conventi. *d. l. diuus. 5. ac hoc ipsum tenet Dynus & Salic. in l. un. uterq. nu. 2. ibidemq. Franc. Curt. junior. 49. post Iacob. de Raven. & Petr. de Bellapertica. C. de prohib. pecun. sequestr. Iacob. de Aret. Bart. & alij in l. interesse. 39. ff. de acquir. poss. Bal. in c. 1. num. 11. 12. 13. & 15. extra de sequestrat. poss.* Quin & Cynus *in d. l. unica. num. 3.* in fine concludit, quòd manus regia, vel auctoritas judicis, circa sequestrationem neminem privet sua possessione. Ac si quis dicat, sequestrationem esse separationem possessionis

nis à possessore, ut dicit *gl. in l. 1. C. de prohib. sequestr.* : tamen istud verum, in voluntario sequestro, secus in contentioso, *Angel. de Perus. de sequest. num. 2. per gl. c. 1. ver. hoc ideo. de sequest. poss. & fruct. Bar. in d. l. interesse. 39. n. 4. ubi etiam Alex. de Imola istud notat, num. 4. addendo, quòd ita per omnes Dd. ille textus intelligatur. & hac sententia communis est, teste Wesenbecio cons. 7. de iure sequestrationis. num. 3. post Cynum & alios in l. un. C. de prohib. pecu. sequest.* Vnde, quoniam mediante quacunque sequestratione judiciali, nunquam perditur possessio ex parte debitoris, sed tantum turbatur ad tempus, quò minus illa uti possit pro arbitrio, donec videlicet satisfidetur. *l. si fideiussor. 7. § si satisfidatum. qui satisd. cog. & notat Baldus in d. c. 1. num. 12.* infertur ulterius, quòd ei, cuius res sequestratae fuerint, magis interdictum retinendae, quam recuperandae possessionis competat, secundum *Parisiensem cons. 126. incip. nullitas. num. 11. vol. 4. ac tradit Felin. in ca. licet causam, num. 11. extra. de probat. & Ferrar. in forma saximent. verb. audeat. num. 1. & 2.* Et est bona ratio, quia interdicto unde vi, vel ex spolio agens praesupponit, se antiquitus possedisse, & nunc conventum possidere. *ca. cum ad sedem. extra. de restit. spol. Socinus in l. rem qua nobis. 15. num. 16. ff. de acquir. possess. Decius. in ca. bone. num. 23. in fin. extra. de appellat. Menochius in praelud. tractatus de recup. possess. num. 21.* Cum itaque in casu sequestrationis, creditor nihil possideat, ne quidem naturali & afinina detentione. *l. 3. § genera. vers. nam qui creditorem. de acquir. possess.* frustra contra eum agitur ad restituendum id, quod non habet, cum privatio praesupponat habitum. *vulgata. l. decem. 16. de verb. obl. l. manumissiones. 4. de iust. & iur.* item, cum in sequestratione judiciali debitor ipse possideat res sequestratas, per ea quae notant *Cynus in l. un. C. de prohib. pec. sequestrat. num. 2. vers. sed quid de necessaria. Alex. in l. interesse. 39. num. 4. & 5. ff. de acquir. possess. Panorm. & omnes Canonistae in ca. examinata, post gloss. ibid. ex. de iur. c. petenti restitutionem recte obijcitur, quod petis intus habes. §. sic itaq. vers. nec res, quae iam actoris est, magis eius fieri potest. iustit. de action. gl. l. 3. §. ex pluribus. de acquir. possess. §. sed si rem legatarij. inst. de legat.* Et hanc sententiam, quòd pro sequestro necessario, competat turbato retinendae, non recuperandae possessionis interdictum, contra turbatorem, amplectitur & probat *Menoch. de retinen. poss. remedio. 3. num. 87. & 88. allegat Ioan. Fab. in §. retinendae. num. 3. vers. sed quid si fuerit. insti. de interdict.* item *Corrasius lib. 3. miscellan. juris. c. 2. num. 14. & 12.* sive tertius, quem sequestrum vocamus, sive ipse iudex habeat tenutam rei sequestratae. *Menoch. ubi supra. num. 90. post Fab. d. §. retinendae. num. 7. vers. quid si iustitarius.* quia possidet & custodit rem nomine domini. *Menoch. ubi supra. num. 95. & Carolus Molinaus in consuetud. Paris. tit. 1. §. 1. gl. 4. n. 19. & 16.* Pro qua sententia est textus apertus in *d. ca. examinata. extr. de iud.* cum dicitur : quòd quidam nobilis, de Robaria dictus, contra milites Campaniae agebat rei vindicatione, vel possessorio recuperandae, petendo, eos condemnari ad restitutionem, in processu autem ex probationibus apparebat ante sequestrationem, actorem ipsummet fuisse in possessione, vel quasi, praememorati juris patronatus : ideò deciditur in litera, intentionem actoris non tenere, sed absolvendos esse reos ab instantia iudicii. Ratio rationis : erat quia, sive illud jus patronatus fuerit sequestratum penes vicedominum, ex iussu superioris, eo casu nulla transijt possessio in sequestrarium, sed remansit possessio illo in statu, in quo erat ante sequestrationem, adeoq; possessionem, cui ipsemet actor insistebat, neq; à sequestro neq; à reis conventis, per interdictum recuperandae repetere vel vindicare potest, sive voluntarium intervenerit sequestrum, quo casu saltem contra reos iterum malè concludebatur ad restitutionem, cum non ipsi, sed sequester possideret, adver-

sus quem sequestraria depositi actio prodita reperitur. *Ita argumentatur glossa magna verb. possidebat. d. ca. examinata. ibidemq. Panor. num. 13. (cum quo concordat textus in ca. pastoralis. §. consultationi. iuncto vers. alijs possessorijs. de caus. possess. & propriet.)* Et aliàs nemini non notum est, causam spolijs, & sequestratio-
 nis esse remedia diversissima, tam ratione originis quàm etiã ratione processus, ite
 effectus. Primò namque spolia omni jure tam civili, quàm canonico prohibita
 sunt. *l. si quis ad se fundum. 7. ubi Bar. C. ad l. Iul. de vi pub. & toto tit. ff. de vi &*
vi ar. item extra. de restit. spol. quod idem lex etiam divina sonat: vix qui spolias,
 quia spoliaberis. Econtra verò sequestra multis in casibus sunt permilla, puta,
 si fiant in odium contumacium, qui citati, recusant sese sistere in iudicio. *cap. ex*
literis. extra. de restit. spol. Curtius de sequestris. num. 12. Sufficit enim præsentia
 partis, five vera, five ficta, ex contumacia nimirum. *Panor. in ca. 2. num. 28. &*
29. extra. de sequestr. poss. & fruct. Idque maximè, quando lis principaliter ver-
 titur super mobilibus, quæ facilis sunt dissipationis, aut, ubi persona aliquo mo-
 do est suspecta. *l. si fideiussor. 7. §. f. ubi las. Bald. & alij. ff. qui satisd. cog. Curtius*
de sequestr. questio. 6. num. 33. & 35. post Panor. in ca. 2. num. 27. & 67. extra.
de sequestr. poss. & fruct. cum tunc in mora sit periculum. *Curtius ubi supra num.*
40. quo de infra num. 132. latius. Deinde sequestratio in casibus à jure permisis
 tollitur & relaxatur per oblationem idoneæ cautionis. *d. l. si fideiussor. 7. §. f. ubi*
omnes scribes. & in l. 1. qui satisd. cog. absque aliqua probatione possessionis,
 habitæ tempore facti sequestri, quæ præsupponitur ex præcedente sequestratio-
 ne. *Vvesenbecius cons. 7. num. 6. ante finem. de iure sequestra. post Cynum in l. unic.*
circa finem. C. de prohib. pecu. sequest. In causa spolijs verò nusquam invenitur jure
 cautum, quòd spoliatus, ante probationem spolijs, ac desuper subsecutam senten-
 tiam definitam, & sic ante terminatam litem, recuperare possit restitutionem
 possessionis rei violenter ablatae, quantumvis offerat cautionem fidejussoriam,
 ideò istud dicendum non est. *argumento. §. consideremus. ibi. erubescimus quando*
sine lege agimus. authen. de triente & sem. colla. 3. Ideoque agens ex spolio, tene-
 tur ante omnia, in casu negativæ litis contestationis, duo probare: puta, quòd ipse
 actor tempore spoliationis possederit, & sic à possessione dejectus fuerit, & quòd
 reus de præsentì possideat. *cap. cum ad sedem. extra. de restitut. spolia. cum ca. ad*
decimas. eo in 6. (ac quòd ante omnia tunc de spolio probari oporteat tradit
 Francisc. Herculanus in suo tractatu de attentatis c. 21. num. 5. Oldra. con. 199.
 num. 2. per ca. bona memoria, ubi Alex. Cardin. & Francus notant ex. de appell.
 item Cardinal. cons. 10. & Nicellus in concordia gloss. glo. 6. num. 112. & 113.
 ac Manfredus de attentatis conclusi. 23.) Sin verò contra jus, aut extra casus à le-
 ge permisos, concedatur sequestratio, modus procedendi est, ut tunc se-
 questratus simpliciter petat revocationem, vel cassationem arresti, per offi-
 cium iudicis nobile, eatenus, quatenus de facto processit. istum modum
 procedendi describit Ferrariensis in sua practica in forma saximenti. verbo au-
 deat. num. 3. & Curtius de sequestris. quest. 13. num. 54. Unde reus, qui in-
 tendit sustinere sequestrum, probare tenetur, quòd ex justis, & per legem
 approbatis causis, sequestrum intervenerit, quòd nisi probet, fiet relaxatio,
 aut potius cassatio arresti, absque omni alia cautione. *Schurff. cons. 15. num.*
5. & 6. & cons. 6. num. 4. & 8. centur. 3. post Panormitanum in ca. 2. num.
22. extra. de sequestr. poss. & fruct. Itaque tunc, sicut iudex facilis fuit in de-
 cernendo arrestum, ita eodem modo facilis erit in revocando illud, prout in
 simili loquitur Romanus *cons. 158. num. 2. & 4. per l. minor. 39. in princ. ff. de*
evict.

- ewict. & l. 1. §. necessario, si mulier. ven. nomine Baldus in l. si fideiussor. 7. §. f. num. 4. in secunda repetit. qui satisd. cog. ac facit c. 1. verbo. revocato penitus sequestro. extra. de sequestra. pess. & fruct.* Tertio spoliū ad interdictum recuperandæ, arrestum verò, vel sequestrum, ad retinendæ possessionis interdictum pertinet, *per ea que num. 85. 86. & 87. fuerunt tradita.* Ultimo causa spoliij devoluit ad iudicem ordinariam cognitionem causæ, quæ deseruit postulatis partium. *l. qui per collusionem. 49. §. f. de actio. empt.* requiritque telam iudicij saltem summariam, in qua litis contestationem, probationes, & similia requisita, item sententiam intervenire oportet, priusquam ad executionem, hoc est, ad restitutionem rei spoliatæ procedatur. *clém. sape, ubi Anchoranus, & alij de verb. sig. iunct. al. prolatam. 4. C. de sentent. & interloc. om. iud.* Secus est in sequestratione, ad cuius cessationem, vel relaxationem, sufficit sola cautio iudicio sisti, & iudicatum solvi, quæ facit in totum expirare effectum sequestri, ex quo fideiussio succedit in locum sequestrationis, & assecuratur sequestrari faciens, quod in casu victoriæ certus est de recipiendo suo, ob quod ab initio devenit ad sequestrationem. *Curtius de sequestris. num. 67. per l. litibus. 20. ubi Bar. C. de agricol. & censit. lib. 11.* Vnde statim post injectum, vel etiam ad expositionem idoneæ cautionis relaxatum arrestum, officio iudicis incumbit, compellere reum ad edendum suum libellum, & ad docendum de prætenso jure suo. *Ferrariensis in forma Saximent. verbo. audeat. num. 3. in fine. quod & Curtius innuit in tractatu sequestra. num. 54.* Cum sequestratio nihil aliud sit, nisi quoddam præparamentum alterius actionis vel petitionis principalis, sicut dicitur de iudicio ad exhibendū, quod sit præparatorium rei vindicationis: *glossa verbi. necessario in l. 1. ff. ad exhib.* Vnde sicut in ordinarijs iudicijs, actio principalis adversus reum non tollitur per ipsius satisfactionem, sed potius assecuratur actor, ut in casu victoriæ certus sit, ubi suum consequi debeat. *arg. l. 2. §. prætor ait. ff. qui satisd. cog. §. sed hodie. Instit. ad satisd.* sic processus sequestri, institutus adversus arrestatum, quod ad causam principalem, non tollitur per subsequentem cautionem de iudicio sisti & iudicatum solvi, quin in iudicio principali denuò sequestratus cogatur, actioni, contra eum institutæ respondere, quod idem etiam innuit constitutio ordinum Imperij in comitijs Spirenribus anno 1570. publicata. *in §. Wann die Arresta vff angebotene gebürliche caution, de iudicio sisti, & iudicatum solvi, relaxiret vnd eröffnet werden/ das als dann die Heubtsache/ darumb das Arrest angehet/ an ordentlichem rechte/ wie sich gebüret/ außzuführen remittiret, vnd gewiesen werden solle.* Ex quibus omnibus satis superque jam liquet, pro sequestratione rerum alicujus propriæ ita dicta, non proditum esse sequestrato vel rei vindicationis, vel possessorij recuperandæ auxilium, sed potius retinendæ possessionis interdicto agendum esse.
- 97 Quod facit ad decisionem causæ, propositam nobis in iudicio curiali Ducum Saxoniarum, inter quendam nobilem, ex una, & paganos cujusdam villæ, ex altera parte, ad quorum instantiam, præfecturæ vicinæ quæstor prohibuerat sub certa pœna, ne nobilis deinceps seminaret & coleret terras, antè incultas, & pasculationi communi deputatas, quod nihil aliud erat, quàm interdictum de non alienando, vel alterando naturam agri, donec de causa cognitum fuisset. *argumentol. Divus. 5. ff. de petit. hered.* qui, cum acquiesceret præcepto, desertis aliquandiu agris, agebat adversus villam interdicto unde vi, petendo, ut restitueretur tanquam spoliatus, ad eam possessionem, quam allegabat, se habuisse tempore commissi spoliij, & ad satisfactionem damnorum, ratione omissæ culturæ, sed quia ipsi per quæstorem tantum facta fuerat inhibitio, ut abstineret à cultura agri, & de hoc requisito, quod videlicet penes reos existeret possessio, nihil probaverat, neque etiam articulaverat, fuerunt absoluti rei per sententiam definitivam, anno 1576. Siquidem,

etiam si ad instantiam paganorum, præceptum inhibitiuum ad nobilem emanaverit, ne deteriore agri conditionem faceret, in præjudicium servitutis pasculandi, allegatæ per paganos, donec de suo jure probasset: tamen per hoc magis turbatus, quàm spoliatus in possessione dici poterat, ideoque retinendæ, non recuperandæ interdictum intentare debuit, per superius allegata. Licet contrariam 98
 opinionem, quòd videlicet pro aresto vel sequestratione, competat turbato etiam interdictum unde vi, tenuerit nostri temporis celeberrimus & summi iudicii Iuriconsultus D. Matthæus V Vesenbecius *cons. 7. de iure sequestr.* per fundamenta, quæ nunc non curo referre, cùm ipsemet fateatur, contrariam sententiam, quòd videlicet per sequestrationem necessariam non amittatur possessio, ex parte ejus, cujus bona sequestrantur, communem esse, ideoque salutariùs intentari possessorium retinendæ, quàm recuperandæ. *V Vesenbec. d. cons. 7. num. 6. col. 5. vers. quod si porro non utroq.* Ex quo nunc illud sequitur, quòd debitor, in terminis factæ sequestrationis, ipse sit & maneat possessor, licet custodia rei sit penes 99
 tertium. *l. interesse. 39. in fi. de acquir. possess.* nisi forsan ex certis & legitimis causis, puta, dilapidationis, unà cum re principali, etiam fructus simul sequestrantur. *l. Imperatores. 21. §. fin. ff. de appella.* sicut & nonnunquam fieri videmus in sequestratione pecuniæ fœnebris, penes debitorem debitoris, adjecta illa clausula: quòd debitor, citra mandatum iudicis, nullas deinceps solvat usuras aut fortem creditori. *argumentum. l. à Divo Pio. 15. §. sic quoq. iudices. ibi. posse etiam nomen debitoris iure pignoris capi. ff. de rei iudic. l. 2. l. 3. l. 4. C. quando fiscus vel privatus.* licet propriè loquendo, istud impedimentum vel arestum nominum, penes tertium debitorem existentium, potius pignoratio in causam iudicati, quàm sequestratio dici possit. *d. §. sic quoq. iunctis l. 1. & 2. C. quando fiscus vel privatus.* qua de re videantur tradita in secunda parte huius operis cap. 3. num. 411. cum sequentibus. Quo tamen ipso casu, licet interim illa possessio saltem civilis, quam in rebus sequestratis retinet primus debitor, *l. licet. 17. §. rei deposita. §. 1. vers. nisi apud sequestrum. ff. de positi.* ipsi sit inutilis: tamen, si aliundè non habeat, 100
 unde exhibeatur, saltem ex fructibus bonorum immobilium, vel nominum sequestratorum, consequitur alimenta. *Bart. in l. is cui. 5. §. Qui legatorum, per illum tex. quem ad hoc ponderat, tanquam singularem. ff. ut in possess. legat. & Lud. Rom. in d. l. si fideiussor. 7. §. fin. & in l. si servum. 7. §. fin. de acquir. hered.* Et, quòd ex rebus sequestratis isto casu debeantur reo alimenta & moderati sumptus, ex arbitrio iudicis in lite faciendi, tenet etià Baldus *in l. si, in prin. & ibi Salic. num. 2. C. de ord. cognit. & Curt. de sequest. circa princ. num. 10.* Contingit etiam, 101
 nonnunquam sequestrari personam debitoris, maximè, quando constitutus est in fuga, & bona deficient. *l. generali. 54. C. de decurio. lib. 10.* quæ sequestratio nihil aliud est, nisi arestum vel impedimentum personæ, cui interdictur movere de loco, in quo impeditus est, pedem. *Molin. in consue. Paris. tit. 2. gl. 1. verbo. arest. num. 1. & 3. de quo in fallentia. 3. huius capituli latius.*

Sequestratio quatenus prohibita.

Ceterùm, quocunque nomine insigniamus hanc executionis speciem, & 102
 qualiscunque sit ejus effectus, conclusio super hac materia traditur usitata & vulgaris, quòd à sequestro rerum, item personarum, cùm sit quædam species executionis, processus inchoandus non sit. *l. 1. & 2. C. de execu. rei iudic. l. si cum nulla §. ff. de rei iud.* sive enim pecunia petatur à reo, ex vi alicujus contractus, sequestrationis necessitas conquirere debet. *l. unica. ubi Bar. Bal. Salic. Cynus. C. de prohib. pecu. sequestr.* sive alia quæcunque soli res, vel mobilis, ab hoc extraordinario remedio supersedendum. *c. 1. 2. & 3. extra. de sequest. poss. & fruct.* præsertim,

tim, cum hoc ultimo casu, res ab alijs detentas, aut possessas, vel etiam earum fructus impedire prohibeamur, & nemini auferenda sit res possessa sine causæ cognitione. *G. commodum. Inst. de interdict. cap. laudabilem. extra. ut lite pend. Pas normit. in ca. 2. num. 5. extra. de sequest. poss. & fruct. l. 1. & 2. C. ut nemini lic. signa imponere reb. alie. sine licentia. ca. un. de sequest. poss. in 6. clem. un. eod. tit. cum qua etiam decisione transeunt eminentissimi harum provinciarum practici, Henningus Gode. in consil. de sequestratione, quod intitulavit tertium. alias est in ordine cons. 106. Schurffus cons. 15. num. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. & cons. 24. centur. 3. PVer-*

103 senbecius cons. 7. Mynsingerus cons. 66. decade 7. num. 14. qui omnes uno cre concludunt, sequestra sive aresta, regulariter omni jure, tam civili, quam canonico, prohibita esse, sicut idem etiam statuitur de jure Saxonico. Landrechte. lib. 2. art. 17. Man soll niemand weisen von seinem Gute/das er in geweren hat/ ihm wer de dann erst die gewer mit recht abgewonnen. ac concordat gloss. Weichbild. art. 29. & lib. 3. Landrecht. artic. 73. Et in hac significatione accipio vocabulum aresti, de quo in constitutionibus Imperij, anno 1570. Spiræ promulgatis, habetur, in *G. Wann auch die aresta im rechten verboten.* quod videlicet ibidem loqui videatur Imperator cum ordinibus Imperij, de tali aresto vel sequestro, cui jus commune, vel particulare ejus loci, in quo arestum factum est, non assistit. Quod satis probatur ex eo, dum ibidem æquiparantur illa sequestra repræfalijs, quæ ipsæ quoque hodie in Imperio non tolerantur, de quo infra hoc ipso capite. num. 284. fusius. item pignorationibus, quæ itidem in jure sunt prohibita. *authen. ut non fiant pignora. colla. 9. & infra num. 298. cum seqq.* Etsi verò obijci possit, dictam constitutionem, in comitijs Spirensibus anni 1570. de arestis totaliter prohibitis non posse intelligi, cum ista aresta, tanquam contra legis dispositionem facta, sint ipso jure nulla. *l. non dubium. C. de l. ideoque non indigeant rescissione vel imploratione officij Camerae imperialis, pro eorum relaxatione. argumento l. un. C. de thesaur. lib. 11. iuncta l. nam etsi. 5. post. princ. vers. quia nullus est. ff. de iniusto rup. irritog. fac. testa. l. Sempronius. 26. post. princ. vers. dies. ibi: perire non potest. quod nondum habuit de usufr. leg. 1. si concubina 17. in princ. rerum amotarū l. bovem 43. G. si sub conditione 9. ibi nondum perfecta emptio imperfecta fieri non potest. de edil. ed. cum similibus.* cumque litera præcitatae constitutionis præsupponat talia aresta, quæ saltem merentur relaxationem, sub cautione iudicio fisti, & iudicatum solvi, ideò videri inferendum, de omnibus arestis indefinitè, etiam licitis illam dispositionem accipiendam esse, ut videlicet pro eorum relaxatione (deinceps) decerni debeant arestatis, ad ipsorum instantiam, processus è Camera:

105 tamen respondetur, quod ibi textus post præmissam illam generalem propositionem de arestis, utatur dictione. *Beuorab/da auff angebotene caution, iudicio fisti, & iudicatum solvi, dieselbige nicht wollen relaxiret werden.* &c. quæ dictiones maximè, præsertim, vel similes, ubi postponuntur generali dispositioni, tunc ejus naturæ, operationis, & effectus sunt, ut denotent, in isto casu specialiter expresse per dictionem implicativam, dispositionis generalis rationem fortius urgere. *per ea, quæ tradit Euerhardus in topicis. l. eo: a natura dictionum implicativarum. num. 2. in fine.* & sic innuunt: quod si quis fecerit alicujus bona vel subjectos sequestrari vel arestari, in casibus à jure civili vel statutorio ejus loci prohibitis, sicut tunc iudex, ad instantiam partis, permit- tens de facto sequestrationem, dicitur gravare partem, adeò, ut arestatus tunc habeat justam causam, super isto gravamine petendi mandatum de relaxando, & iudex Camerae imperialis pro decernendo mandato aditus, eo casu securè mandatum promulget de relaxando arestum, & restituenda domino re arestata, sine omni clausula justificatoria, citando simul arestantem

in certo termino, ad docendum se paruisse, vel ad videndum, quo pacto in poenas mandato insertas incidat, & ultiores processus adversus ipsum decernantur, ad instar processus in causis pignorationum, *de quibus in constitu. 22. von pfandungen. partis 2. ordinationum imperialis Camera. ac notat D. Gailius in suo tractatu eruditissimo de pignora. obser. 13. & lib. 2. obser. pract. obs. 8.* ita multo magis talis processus decernetur per Camera arestato, cujus res non tantum contra legis prohibitionem fuerunt sequestratae, sed qui ulterius etiam, cum ad hoc de jure non teneretur, obtulit idoneam cautionem, iudicio fisci & iudicatum solvi, per quam regulariter quaelibet aresta, sive in res, sive in personas, etiam legitima tolluntur, & relaxationem merentur. *l. si fideiussor. 7. §. si ff. qui satisd. cog. sicut de hoc agatur latius infra, parte. 3. cap. 11. num. 87.* cum nemo ex causa civili in carcere vel aliter detinendus sit, qui idoneam cautionem offert. *Bar. in l. Sacris legi. 9. §. cum quoq. num. 2. ff. ad l. lul. pecul. Panorm. in ca. 2. nu. 3. extra. de pignor. lason. in §. 1. num. 72. Instit. de actio.* & iste videatur fuisse genuinus intellectus ordinum in praememorata constitutione anni 70. *§. Wann auch die aresta.* sicut hunc sensum constitutionis ita simpliciter innuit & Gailius *in suis obser. pract. obser. 148. num. 10. lib. 1. cum illis verbis: adeo aresta regulariter prohibita & odiosa sunt, ut etiam ex constitutione Imperij in comitijs Spirensibus anno 70. edita, possint in Camera mandata sine clausula, de relaxando aresto decerni: cum talia aresta, tanquam sine causa cognitione facta, omni iure reprobata sint, ideoq. preceptum iudicis de relaxando mereantur. arg. l. de pupillo. 5. §. meminisse. 10. ubi Dd. ff. de novi oper. nunc. ac notat idem Gailius in obser. 13. eiusdem lib. 2.* Non autem voluerunt Imperator cum ordinibus in dicta constitutione Spirensi includere eos casus, quibus à jure communi, vel per jus particulare loci, in quo arestum factum est, sequestra rerum vel personarum sunt permissa, ubi forsitan etiam vel uterque litigator, vel saltem reus, immediate subiectus est jurisdictioni iudicis arestantis: neque enim tunc in prima instantia fundare posset jurisdictionem suam Camera. *per ea quae habentur in ordina. Cam. imper. parte. 2. constit. 1. §. Es sol auch.* ad hoc ne superior inferioris & immediati iudicis jurisdictionem turbare, vel impedire velle intelligatur, *Guido Papa decis. 436. num. 3. per ca. ceterum. ca. novit ille. extra. de iudic. ca. extenore. & ca. licet ex suspecto. de foro compet.* cum Camera imperialis in certis tantum casibus, puta pignorationum & similibus, deroget privilegio primae instantiae, *der ordentlichen außtzege.* in ceteris autem nihil diminuat. *Gailius de pignora. obser. 14. & 21. num. 1.* (Possunt & aliae solutiones adferri ad istud contrarium *in d. §. Wann auch die aresta. de quibus videatur latius in. 2. parte nostri operis. cap. 1. num. 14.*)

Quod autem diximus de prohibita sequestratione, ista conclusio fallit primum in casu contumaciae debitoris, qui requisitus pro stando in iudicio, copiam sui subtrahit iudici. *per ca. quoniam frequenter. §. porro. extra. ut lite non contest.* ubi tres modi probandi contumaciam rei describuntur: primus est, si peremptorio edicto praecedente, & insinuato personae rei, ita, ut veniat ad citati notitiam, isque nihilominus se absentat à iudicio, requisitus isto modo, indubitate dicitur incur-
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

de & quando iudex. Salice. in dicta l. un. num. 4. C. de prohib. pecunia sequestra. ac sequitur Curtius de sequestris. in princ. num. 12. vers. quintò fallit. & Angelus de Perusio in eodem tractatu sequestrationis. num. 10. Cum enim odio contumacis, creditor in possessionem bonorum rei, ex primo decreto mitti possit. l. si finita. 15. §. Iulianus, 16. de damno infec. & l. Fulcinius. 7. ex quib. caus. in possess. eatur. 109 cum alijs vulgaris, quod & supra traditum fuit, num. 10. & seqq. multò magis iudex eo casu facilis esse debet ad concedendam sequestrationem, quæ minùs est onerosa debitori, quàm missio ex primo decreto, prout habetur textus clarus in d. ca. in literis. ibi. vos mitiùs cum eis agere volentes. possessionem sequestrari fecistis. extra de dolo & contum. (& est textus non minùs rotundus in ca. 1. de sequestrat. poss. & fruct. : ubi Cœlestinus pontifex sententiam missionis in possessionem latam à commissario reformat, ut illam possessionem sequestrare faciat) unde & VVesenbecius fatetur : licet sequestratio regulariter præsentiam partis desideret; tamen sufficere siue veram, siue fictam præsentiam. VVesenb. cons. 7. num. 7. de iure sequestra. fol. 335. vers. sequestratio enim causæ cognitionem. allegat Panormitanum in ca. 2. num. 28. & 29. extra, de sequest. poss. & fruct. & Angelum cons. 107. num. 1. Schurff. cons. 15. num. 5. vers. item propter contumaciam. num. 3. cent. 3.

110 Secundò fallit circa debitores forenses, advenas, & extraneos, qui non sunt possessionati, vel in loco ubi petitur sequestratio, vel saltem in loco sui domicilij, eorum namque tam res, quàm ijs deficientibus, personæ rectè sequestrantur. 1as. in l. si fideiussor. 7. §. si. num. 1. qui satisd. cog. Bar. in l. f. C. ubi in rem act. Bal. in l. apertissimi. 16. num. 9. C. de iudic. Alex. cons. 141. num. 3. vol. 6. Anchora. cons. 192. num. 6. quia sunt in transitu, & quasi tibiās habent in stapedio, mos discessuri, & subtrahuri nobis conveniendi ipsos facultatem. Felin. in ca. fin. num. 20. extra, de foro compet. Curt. de sequest. quest. 2. princ. vers. sextò. quero. num. 30. Hinc est, quòd passim per totam Germaniam, ad instantiam creditorum, contrà advenas debitores, repertos in provincia, ut qui non possident ibi immobilia, decernuntur aresta, ad eum potissimùm effectum, ut satisfient de solvendo post terminum, iudicatis vel ex instrumento executivo obligatis præfixum, si debitum est liquidum, vel ut ibidem se fistant juri, si negetur debitum ac huiusmodi consuetudines valere, refert Franciscus Marcus decis. 396. in princ. parte. 1. quem refert D. Gailius in suis observat. lib. 2. observat. 44. nu. 10. Verùm ea tunc demum procedunt, quando debitores (ut modò tetigi) sunt vagabundi, nec possessionati, vel ibi ubi conveniuntur, vel in loco sui domicilij, aliàs siquidem, etiam stante statuto, quòd adversus debitores post moram, inchoari processus possit à sequestratione rerum aut personæ, non debent forenses, aut eorum res, quòquo modo sequestrari, ut quæ sunt in transitu. per ea quæ tradimus in secunda parte huius operis cap. 3. num. 23. 29. & 30. cum seqq. Vnde alibi restringit dictum suum Gailius, dum inquit: Imperatoribus Romanis consuetum esse, ad preces interpositas à creditoribus, diplomata publica contra tales vagabundos & latitantes decernere, ut ubique locorum eos in Imperio Romano per magistratumprehendere, & cum rebus, quas secum portant, juri sistere, ac detinere liceat, Damit sie zu recht angehalten werden. Gailius de pignorat. obser. 1. num. 6. lib. 1. Cæterum, ut ut hæc se habent, circa arestum rerum vel personæ obligati, cauti sint in hoc & circumspecti creditores, ne de facili, vel inconsultò descendant ad tales sequestrationes personarum, equorum, vel aliorum moventium debitoris. Quia, licet taliter detentus regulariter cogatur de suo sumptus interim facere, donec aut debitum liquidum solvat, aut pro illiquido & negato idoneè satisfidet, aut concordet cum creditore, vel aliter lis finem accipiat. prout est gl. communiter approba-

ta in l. fin. ubi etiam notat Bart. C. de erog. mil. anno. lib. 12. per illum textum: ta-
men si detentus ipse egeat, quod se cum jumentis & familia, quam quæve secum
fortè ducit, quæque omnia quotidianam curam & victum requirunt, exhibere de
 suo nequeat, tum dives sequestari faciens, debet interim providere sequestrato ac
jumentis de alimentis, ne fame pereant. Paris. de Put. in tract. Syndic. in verbo.
an carceratus. mibi fol. 84. num. 2. 3. & 4. item Oldradus cons. 27. num. 3. & An-
gelus cons. 245. incip. quia omne. Alexander in addit. ad Bartolum in l. sanctum.
8. num. 3. ff. de rerum divis. Boërius in decis. 303. num. 2. & 3. post Andream de
Barbat. in ca. ceterum. extra de rescrip. cuius tamen Barbatia dicta nihil aut pa-
rum faciunt ad propositum ibidem, licet in se istud verum sit, prout tradit Salic. in
d. l. un. num. 11. C. de prohib. pec. sequestrat. pro quo urget. l. quemadmodum. 29. §.
magistratus. 7. & l. pecoribus. ff. ad l. Aquil. ubi habetur: lege Aquilia teneri cre-
ditores, qui res pignoras, vel quoquo modo detentas, fame necant. ac notat An-
tonius de Corduba in l. si quis à liberis. 5. §. solent. 18. num. 37. de lib. agnos. per gl.
singularem in d. l. f. verbo agnoscere. C. de erog. mil. anno. lib. 12. imò non tantum
tenetur isto casu creditor dives ad alimentationem inopis captivi vel sequestrati,
verum etiam compellitur eidem subministrare expensas litis medij temporis us-
que ad sententiam, secundum Oldradum cons. 27. num. 3. Ias. in l. si fideiussor. 7. §.
fin. num. 30 ff. qui satisd. cog. cum reus & detentus sit, & instructus venire nequi-
verit, qui præter spem ad alienum iudicium tractus est. argumentol. si quando. 2.
C. de dilatio. cum e contra actor semper paratus extiterit. l. purè. 5. §. ff. de except.
doli. Quod idem procedit etiam in causa criminali, quando per viam accusatio-
nis, contra carceratum proceditur ad poenam corporis, quo casu pauperi ita de-
tento suppeditandæ sunt expensæ, tam litis, quam alimentorum, per carcerari fa-
cientem. Boërius decis. 303. num. 1. & 2. & sequitur Asinius in praxi iudiciorum
cap. 2. §. 32. ampliatiōe. 31. adeò, ut nisi notorium crimen sit, ac notoria men-
ditas etiam accusatoris, aut nisi fortè procedatur per viam inquisitionis, debeat
capto provideri de expensis, tam custodiæ, quam litis, ex publico. Boërius decis.
303. num. 2. & 3. Paris de Puteo in verbo. an carcerarius. num. 2. & 3. per l. si vi-
ctum aut stratum. C. de re iud. & l. iudices. 9. ibi. victualem substantiam non haben-
tibus faciant ministrari iudices. C. de episcop. audi. l. f. C. de ord. cog. quem notat &
commendat ad hoc ibidem Salic. addens: quod non reperiatur alibi. ac facit. l. 1.
§. f. C. custod. reorum. cum l. 1. §. ait prætor. ff. de postul. ubi habetur: quod advo-
catum quoquo modo non habenti prætor advocatum dare promittit, in casu ubi
pauper est clientulus. secundum gl. d. §. ait prætor. verbo. non habebunt. circa me-
dium. addendo: istud hodie ita servari. quo de videantur plura in capite sexto huius
partis. num. 93. & sequentibus. Hinc est, quod prudentes iudices, ob metum sum-
ptuum, aditi pro detentione rerum vel personæ debitoris, antequam creditori
sequestratio decernatur, exigunt à sequestro petente cautionem indemnitis,
puta, ut propter expensas, in eventum de publico fiendas, & in quemcunque ali-
um casum, tribunal loci, cui forsan eo nomine in futurum moveri posset lis per
detentum, suis sumptibus creditor defendat & indemne præstet. Bal. in l. fin. num.
13. C. de pœna iudic. qui malè iudic. per l. 1. quam ad hoc allegat tanquam unicam.
ff. de magistrat. conven. cum iudex semper in eo debeat elaborare, ut assecur-
tur iudicium, secundum Alex. Staticum in practica iudiciaria, cap. 11. num. 17.
per c. ecclesia S. Maria, ibi: ne si obtinuerit, in vanum laboret. Ext. ut lite pend.
Adeoque, licet aliàs iudex, qui dimittit sequestratum sine justa causa, vel consen-
su arestari facientis, faciat litem suam, & teneatur ad debitum principale, si reum
denuò non sistat. Ioan. Faber in §. fi. num. 6. Instit. de actio. per l. quoties. 3. C. de ex-
acto. trib

*actio. trib. lib. 10. quod idem tenet Iason. in l. vinum. 22. num. 2. & s. ff. si cert. pet. gl. 1. si fideiussor. 7. §. f. qui satisd. cog. Panor. in c. dilectus. num. 9. extra. de sequestr. possess. & fruct. Ioan. And. in c. locupletari. extra. de regulis iuris. in 6. & Cardinalis in clem. 1. de sequestra. cum dolo proximum sit, sequestratum etiam ex causa misericordiae relaxare, ex quo iudex sciebat, cui rei pareretur, & sic misericordiam intempestivè exercuit. l. si hominem. 7. ff. de pos. sicut & pronunciatum memini cuidam consulenti adversus civitatem L. quæ dimiserat ex aresto debitorem, creditore infcio & præter ejus voluntatem, anno 1569. quod idem in alia causa, & inter alias personas, eodem modo responsum de jure fuit anno 1582. ta-
 118 men si creditor in proposito recuset vel alimenta, vel talem cautionem indemnitate, iudex tutò potest sequestrum relaxare. Boerius decis. 303. num. 2. post Io. Fab. in d. §. fin. num. 5. & ibi. Angel. de Aret. num. 12. Instit. de actio. per præcitatam. l. fin. C. de erog. anno. mil. lib. 11. & istud observat usus tribunalium per has provincias circa personam rei. Circa quod etiam obiter illud addo, non esse parem causam isto casu actoris & rei; pone enim, quod detentus aliquandiu in custodia, post relaxationem, contra detineri facientem impetrat citationem & processum, ad eum fortè finem, ut consequatur mulctam Saxoniam, prout fit tota die, vel agit fortè ex quacunque alia causa, allegando in processu suam inopiam, & petendo, quod adversarius ipsi teneatur subministrare expensas litis, usque ad finem causæ, isto casu observeretur regula: quod non habeat rationem postulatio
 119 actoris, volentis in sumptum litis ab adversa parte pecuniam sibi subministrari. l. imperatores. 17. in fine. ff. de tutela & rationibus distra. ibidemq. Baldu & Felinus in c. si quis testium. num. 9. & Aretinus num. 14. extra. de testibus. cum nemo compellatur adversario administrare arma de sua domo. l. nimis grave. 7. C. de testibus. c. 1. extra. de probatio. cum l. 1. & l. qui accusare. 4. C. de edendo. tum, quia ab initio litis rei sunt favorabiliores. l. favorabiliores. 125. ubi notat Cagnolus & Decius. ff. de reg. iur. l. Arrianus. 47. de actio. & oblig. tum, quia actor semper instructus & paratus ad agendum comparere potest, quod non evenit in convento, adversus quem crebro præcipitatur iudicium. argumento. l. pure. 5. §. fin. de excep. doli. l. si quando. 2. cum aut. quod fieri. C. de dilatio. & l. 1. §. fin. C. de annali. excep. Et hæc sententia (quicquid in contrarium asserat Guido Papa, decisione. 561. num. 2. ubi addit: se vidisse aliquoties contrarium servari, quod & Aymon Craveta probat cons. 164. num. 1. parte 1.) communis est, teste Didaco Covarruvia in sexto capite practicarum questionum. num. 7. vers. idem ego ipse profiteor post Boerium decis. 303. nu. 4. ubi subiicit: se contrarium sua memoria tempore non meminisse servatum. cum qua sententia transit etiam D. Hartmannus Pistor. in suis quest. responso. 20. num. 2. & 3. parte. 1. Quod tamen eatenus procedere existimant scribentes in locis præcitatis, quatenus non militat aliqua præsumptio de iustitia causæ, pro parte actoris pauperis: ubicunque enim actor præsumptionem juris pro se habet, reus conventus & dives, etiam actori adversus se litiganti, sumptus litis administrare cogitur. Ita Paris de Put. in tract. Syndic. verb. expensæ. nu. 1. mihi fol. 124. & in verbo. an carcerarius. nu. 2. quod idem etiam in effectu tenet Boerius decis. 303. n. 3. & 4. & Alciatus de præsumption. reg. 3. præsumptione. 9. num. 9. & Didacus in sexto capite practicarum quest. nu. 5. vers. idem ego profiteor, cuius rei exemplum habet Ictus. in l. si instituta. 27. §. de inofficioso. 3. ff. de inoffic. testa. cum actor reportaverat sententiam in prima instantia pro se, sed reus appellaverat, quò casu, quia præsumitur pro sententia, adeò, ut qui de iniquitate ejus conqueritur, istud probare debeat. c. causam qua. & ibi gl. in verb. niscbatur. & verbo. speciè. extra. de re iud. & facit. c. in nostra. de testib. cum c. in presentia. de renuncia. decidit Vlpianus in d. §. de inofficioso. reum, qui ibidem appellabat, ap-
 120 pellato*

pellato victori in prima instantia teneri ad subministrandum expensas, usque ad finem litis. *Felin. in d.c. si qui testium. num. 9. vers. secundus casus. extra. de testib.* Idemque est, si privatus, ex causa probabili, non temeraria, intentaret iudicium ad utilitatem publicam. *Felin. in d.c. si qui testium. num. 9 post Bal. in l. 1. in princ. iuxta finem. ff. de iust. & iure.* sicut fit in clerico paupere, qui movet causam ad utilitatem publicam. *Anton. de Butr. 10. de Imola & Anania in c. ex parte. §. quibus per illum text. extra. de accusa.* Quod tamen intelligo, quando verteretur utilitas pecuniaria, secus, si ad vindictam publicam ageretur, ex privata quadam affectione, nec appareret saltem præsumptivè, de delicto intentato personæ reæ. Idemque est, si agatur pro bonis communibus, vel etiam proprijs, quæ præsumptivè judicantur ad actorem pertinere. *Didacus ubi supra. num. 5. vers. ego verò ubi subjicit: istud generaliter probari per Doctores. post Specula, in tit. de inquisit. §. fin. num. 2. Arctinus in d.c. si qui testium. num. 14. Alciatus, ubi supra. præsumpt. 9. num. 9. & Hartmannus Pistoris in suis quest. respons. 20. num. 3.* Nec dissimile est, si generaliter talia extent statuta, quod actoribus pauperibus subministrantur expensæ litis de publico, prout est in iudicijs provincialibus, quæ curialia vocant, Electoratus & Ducatus Saxonæ, ubi actori, qui paupertatem jurat, quod videlicet ultra quinquaginta florenos usualis monetæ in bonis non possideat, in sportulis & expensis totius litis usque ad determinationem causæ parcitur, & gratis adhibetur è publico procurator, quem vocamus pauperum, (prout idem profiteatur Ioan. Baptist. Asinius in pract. iudic. §. 32. cap. 2. ampliatur. 31. per Galliam observari in personis eorum, qui cum rege litigant.)

Fallit tertio hæc conclusio, in casu fugæ debitoris actualis, qua interveniente, non tam res, quam etiam persona ejus, sive cum iudicis licentia, sive etiam privata auctoritate, in casu videlicet, quando iudicis copia deficit, sisti & detineri possunt. *de quo habetur textus in l. ait prator. 6. §. si debitorem. 16. de his que in fraud. credit. l. generali. 54. C. de decurion. lib. 10.* ita tamen, ne creditor ad evitandum poenam sequestri vel carceris, iuxta l. un. C. de privat. cart. debitorem detineat ultra 20. horas, sed iudicis custodiæ eum tradat, & præsenteret, tanquam sequestro. *10. de Platea. d. l. generali. 54. num. 2. las. §. 1. num. 70. Instit. de action. & Baldus in auct. imò. in principio. C. de obligationi. & act. argumento. l. capite quinto. 25. ff. ad l. Iul. de adult. Bar. in l. sacrilegi. 9. §. cum eo. 6. aliàs incipit. §. idem Labeo. ad l. Iul. pecul. & l. interdum. 56. §. qui furem. 1. de furt.* Idemque est si debitor latitet, aut aliter sit vagabundus. *Bal. in l. apertiissimi. 16. num. 9. C. de iudic. Alex. cons. 241. num. 2. & 3. vol. 6. & cons. num. 19. nu. 2. vol. 3. las. §. 1. num. 72. Instit. de action.* Quod adeò verum est, ut procedat etiam in casu, quando dies vel conditio solvendæ pecuniæ nondum extitit, dummodò creditoris interfit, nam & tunc non tantum res, sed etiam persona debitoris sequestrari ac detineri possunt. *gl. d. §. 1. & ibi Iason. num. 77. Instit. de actio. per l. quasitum. 14. ff. de pignor. saltem ad eum finem, ut debitor satisfdet de solvendo, adveniente termino conditionis adimpletæ, vel diei. gl. l. in possessionem. 6. ex quibus. caus. in poss. eatur. l. in omnibus. 41. de iudic. l. creditoribus. 4. de separationibus.*

Fallit quartò, ubi debitor, qui nulla possidet immobilia, nondum quidem arripuit iter, sed de fuga maximè cum re mobili, est suspectus. *ita est glossa notabilis in l. quasitum. 14. verb. interest. ff. de pignor. & gl. l. penul. verbo præsidentem. C. de pign. act. Bal. in l. si quis in tantam. 7. quest. 7. C. unde vi. Hippol. sing. 43. incip. debitor. Alex. in l. Fructus. 7. §. Papinianus. 1. num. 9. ff. sol. matrimo. ubi addit: istam opinionem veriore esse, quicquid dicat Angelus in l. nemo carcerem. 2. C. de ex actio. trib. lib. 10. ac sequitur Rebuffus, de literis oblig. ar. 6. gl. 3. num. 72. & 73. ac latè las. in §. superest. nu. 79. & 80. Instit. de actio. Arctinus cons. 95. Dec. cons. 75. nu. 2. Roma.*

2. *Roma. conf. 242. n. 2. Duennas reg. 395. in suis fallentijs.* & est textus ad hoc notabilis in *l. de pollicitationibus. 8. ubi Bart. de pollicitat. quem textum reputat. veluti singularem Baldus in l. per diuersas. 22. quest. 9. C. mandati.* & similis tex. in *l. si fideiussor. 7. §. fin. ubi idem Baldus notat ff. qui satisd. cog. l. item si suspectus. 19. cum gl. 1. de procurat. ac facit, quod, licet transactio non fiat, nisi super causa litigiosa vel controuersa: tamen idem est, si suspicio futuræ litis substat. *l. 2. ibiq. gl.* & *Dd. C. de transact.* ac alibi legitur: Quod statuitur de hæresi vel hæreticis, idem etiam de suspicione hæresis intelligendum esse, *c. ad abolendam. ext. de hæret.* Siquidem quod fuga operatur actu, ut videlicet intercipiat creditori facultatem exigendi debitoris, illud operatur eadem etiam in præparamento. *Bal. post gl. in l. pignoris. 18. n. 1. C. de pignor.* Quod facit contra scholares, qui supellectilem & libros suos paulatim colligunt, ac aliò transferunt, hi enim, tanquam de proximo discessuri, adeoque suspecti de fuga, meritò arrestantur in persona & rebus adhuc residuis, prout experientia docet, in studijs approbatis istud crebrò praticari, & in hoc derogatur ipsorum priuilegio. *ex auth. habita. C. ne fil. pro patre.* per consuetudinem videlicet contrariam, quæ ab æquitate & ratione non est aliena, prout in tertio capite secundæ partis huius operis fortè dicemus fusiùs. De proximo namque fugitiuus habetur pro fugiente, sicut de proximo cingendus pro iam cincto. *l. penult. ff. de testam. milit.* utque pro dato habetur quod iam paratum est, ut detur, *§. fin. vers. qui enim dare voluit recusanti accipere, proximus est danti. auth. ut exactione instante dotis primæ. colla. 7. l. legato. 37. ff. de leg. 1.* ita pro deperdito iudicatur, quod paulò post metuitur perdi. *l. si quis cum sciret. 8. in fine. pro emptore.* Ratio utriusque fallentiæ est periculum in mora. *argumento l. de pupillo. 5. §. si quis riuos. 11. de noui oper. nunc. de quo in cap. 1. secundæ partis huius operis nu. 6.* Quo de articulo tamen, an non habere possessiones in immobilibus, vel pauca bona soli possidere, reddat suspectum debitorem, videatur latius Menochius *de arbitrarijs iudicium. lib. 2. cent. 1. casu. 87. n. 11. 12. & 13. cum seqq.**

- 128 Fallit quintò in casu dilapidationis, ubi constat debitorem egestate laborare, vel ad inopiam vergere, ut quia sit vitæ perditæ, & malè vtatur rebus suis, tunc enim, quia iudicium posset esse frustratorium, adeò, ut creditor, etiam in casu victoriæ, vel nihil, vel parùm foret habiturus. *argumento l. nam is nullam. 6. de dolo. ad sequestrationem proceditur. Gailius obser. 148. nu. 2. vol. 1.* ubi tamen, sicut & *obser. 147.* videtur tantum loqui in realibus iudicijs, quando
- 129 videlicet dominium peritur rei mobilis aut immobilis. Sed idem esse etiam in casu, ubi pecunia vertitur in obligatione, indistinctè tenet Curtius in *tract. sequest. quest. 6. n. 33.* Cynus in *l. unica. fall. 3. C. de prohi. pecu. sequest.* Ferrar. in *for. saximent. verb. sapiens. n. 1. & 5.* & notat *gl. in c. 2. & ibi Baldus n. 7. & in c. fin. extra. de sequest. poss. Bar. in l. interesse. 39. n. 3. ff. de acquir. poss. ac facit. l. litibus. 20. C. de agric. & censu. lib. 11. Guido Papæ decis. 246. per totum.* & hoc communiter tenetur, & ita in Camera seruari ac praticari testatur Gailius *obser. 147. n. 4. lib. 1. ibidemq. n. 5. tradit, quo pacto formandi sint isto casu articuli probatorii.* Verùm, quia homines nostri temporis valdè sunt cauti & circumspecti, facultates patrimonij sui de industria occultando, ne detegatur ipsorum inopia, *argumento l. 2. C. quando & quibus quarta pars debeatur. lib. 10.* ac nihilominus detentio rerum vel personæ debitoris ipsis est valdè ignominiosa, ac minuit fidem apud homines honestos, cum pro decoctoribus & fallitis habeantur, maxime qui suo quasi vitio non soluendo facti sunt. *Stracha de decoctor. parte. 2. n. 1.* ideo volunt *Dd.* allegatæ suspicionis, de fuga vel dilapidatione rerum debitoris, fidem iudici saltem summariam fieri debere, quod contingit, si doceatur,

rur. quod debitor vel nulla amplius possideat immobilia. *Bal. in l. apertissimi*,
16. n. 9. C. de iudicijs. Alex. cons. 241. n. 3. vol. 6. & cons. 19. nu. 2. vol. 3. Gailius in
 suis obseruat. lib. 2. obs. 44. n. 7. vel adeo pauca, vt non æquiualeant debito, in
 quo est obligatus creditori. Curt. d. tract. de sequestr. quest. 6. nu. 33. & sequitur
 Ferrar. in form. saximenti. verb. sapiens. n. 2. per l. sciendum & l. si fideiussor. 7. §.
 fin. qui satisd. cog. iuncta. l. si creditores. 31. de reb. auct. iud. poss. & Rebuffus ad
 ordina. regni Gallie. tomo. 3 in tractatu de sequestris, art. 1. gl. 2. n. 6. Probatur
 etiam periculum dilapidationis aut fugæ, ex vita antè malè acta, vt quia iam-
 dudum semper fuit prodigus, & alienauit vnum prædium post aliud. Curt.
 ubi supra, n. 33. & 40. & Ferrar. d. verb. sapiens. n. 2. cum de præterito præsu-
 matur in præsens, item in futurum. l. non omnes. 5. §. à barbaris. 6. ff. de re milit.
 c. semel malus. extra. de reg. iur. in 6. item, quia ne nunc quidem incipit esse
 frugalis, sed pergit suum decoquere. gl. verb. officium. d. l. si fideiussor. 7. §. fin. &
 §. fin. instit. de suspect. tutor. Facit etiam non parum ad rem, si debitor ha-
 ctenus semper fuit morosus in solutione, apparetque nunc, eum habere plu-
 res creditores, qui ipsum impetant. Godenus sub rub. de sequest. cons. 3. alias est
 in ordine cons. 106. nu. 4. tunc enim, secundum eum, etiam capi potest, & sic
 multo magis valet sequestratio intentata contra ipsius res vel bona. Godenus
 ubi supra. Angelus de Aret. in l. Imperatores. 21. §. fin. ff. de appell. Quæ quidem
 indicia, si concurrunt omnia circa vnā eandemque personam, indubitatum
 est, sequestrationi locum fore, sin minus, in arbitrio iudicis residuebit, an velit
 sequestrationem, vel manus iniectionem permittere, nec ne. Curt. ubi supra.
 n. 33. Caccialupus de debit. suspect. 1. q. princ. num. 9. cum seqq. interdum enim
 etiam vnum sufficit, secundum subiectam materiam. Abbas in d. c. 2. nu. 9.
 in fine. de sequestr. possess. cum hac in parte iudicis arbitrium ratum sit, confi-
 deratis videlicet circumstantijs. Maria. Socin. de citatione, art. 20. n. 67. & 68.
 Licet autem supra dictum sit, sequestrationem propriè ita dictam, locum ha-
 bere regulariter tantum in rebus mobilibus: Ias. in l. si fideiussor. 7. §. fin. nu. 8. ff.
 qui satisd. cog. tamen si debitor plures habeat creditores, & multo ære alieno
 obstrictus sit, vt bona vix suffectura solutioni putentur, etiam ad sequestra-
 tionem immobilium deuenitur, & datur curator bonis, vt plurimum de con-
 sensu maioris partis creditorum, qui ea administret, fructus colligendo, & ex
 ijs, in quantum sese extendunt, annuatim satisfaciendo creditoribus, donec
 prædium commodum emptorem inueniat. l. 1. l. 2. & l. Imperatores de cura.
 bon. dan. Quod vltu quasi communi harum prouinciarum receptum esse, pro-
 bat experientia quotidiana. Sicut autem monuimus, quod ad impetrandam se-
 questrationem rerum debitoris, non vtrique requiratur plena probatio præme-
 moratorum indiciorum, sed sufficiat qualis qualis fides, & ex præsumptionib.
 instructa iudicis informatio, quæ ipsius animum moueat ad decernendam se-
 questrationem, argumento eorum quæ tradit Curt. de seq. in pr. n. 8. ita Salicetus scri-
 prum reliquit, hanc cognitionem esse summariā, & posse iudici, absq. citatione
 partis, fieri fidem de suspicionem, etiā per solum iuramentū partis, & hoc ideo,
 ne, si alia plenior probatio requireretur, interim fugam arriperet debitor. Sal. d.
 l. vn. n. 3. C. de prob. pec. seq. & Gailius in suis obs. lib. 2. n. 10. obs. 44. ex quo tempo-
 ris periculum ampliorē deliberationem non patitur. l. 1. in pr. de exe. act. iuncta.
 l. thesaurus. 15. ff. ad exhib. & gl. l. si is à quo. 3. in pr. verb. summariū. vt in poss. leg.
 quod & innuit Bal. in d. l. si fideiussor. 7. §. si. n. 1. & Curt. de seq. quest. 2. prin. n. 42. &
 scriptum reliquit Iacobus de Arena, iudices nostri temporis, ad instantiā cre-
 ditorum, communiter & indistinctè facere sequestrationes, siue ille, contra
 quem instituitur tale arrestum, sit suspectus, siue non, item, siue sit debitor ex
 actione

- actione personali, siue reali prout de hac communi consuetudine attestatur prænominatus Iacobus de Arena in tract. sequest. num. 8. de cuius tamen dicti veritate tractabitur paulò post latius. num. 183. Indicia autem, vel præsumptiones superius enumeratæ, ita demum faciunt detentioni aduersus res aut personam debitoris locum, si post contractum cum creditore celebratum interuenerint, secus, si antea debitor eiusdem conditionis & morum fuerit, tunc enim est, quod sibi imputet creditor, qui cum tali contraxit. Curtius ubi supra. num. 33. & Ferrar. verb. sapiens. num. 2. de forma Saximenti. per l. si creditores. 31. vers. planè. 1. de priuileg. credit. gl. l. ait prator. 10. §. si debitorem. 16. de his que in frau. cred. & l. si is à quo. 3. in fin. ut in possess. legat. & notat Cynus in l. ubi adhuc. 29. quest. 4. C. de iure dotium. facit. l. si constante. 24. in princ. ff. soluto matrimonio. & sequitur Maria Socin. in tract. de citatione art. 20. num. 63. 64. & 65. ac sub dubio præsumitur in creditore scientia, cum quilibet debeat habere notam conditionem eius, quo cum contrahit. l. qui cum alio. 19. de reg. iur. l. 3. de fideiussor. facit gl. l. penul. ad Macedon. Bartolus. & Paulus de Castro in l. 1. si quis in ius uoc. non ierit. & latè Alexander in l. 2. ad finem principij. qui satisd. cog. & cons. 60. nu. 8. vol. 5. ideoque creditori isto casu competit onus probandi, quod mali mores, hoc est, abusus & dissipatio rerum suarum, vel fugæ suspicio, post contractum superuenerint. argumento l. merito. 51. ff. pro socio.

- Fallit sexrò suprà dicta conclusio, quando super vna eademque re, vel eius possessione plures litigant, eamque ad se pertinere contendunt, ita, ut partium iura sint obscura, isto siquidem casu, iudex habet probabilem causam ad rei controuersæ sequestrationem deueniendi, saluo tamen iure cuiusque partis. Bald. in l. f. n. 10. ibidemq. Zachardus. num. 367. vers. considera similiter. C. de edicto D. Adr. toll. Exempli gratia: quando uterque præten dit titulum pro hærede in rebus hæreditarijs, & neuter possidet, tunc enim eatenus impeditur in possessionem missio, ac fit sequestratio, donec de iuribus utriusque litigatoris plenè discutiatur. Menochius de adipisc. poss. remed. 4. n. 367. Cum enim possessio vacans reperiatur, neutro videlicet existente in possessione nihil prohibet ad sequestrationem accedere. Aufrerius in decis. Tholos. 477. vers. adde, quod ubi est timor. Innocent. in c. veniens. n. 2. extra. de testibus. Bal. in l. 2. num. 2. C. de summa Trin. & l. f. nu. 5. C. de ord. cog. l. ordinarij. 13. n. 2. C. de rei vind. Ias. in l. si fideiussor. 7. §. f. num. 26. in quarta limitatione. ff. qui satisd. cog. Panorm. in c. 2. num. 10. in fall. 15. extra. de sequestra. poss. & fruct. & istud ita in practica seruari testatur Imbertus in institut. forensibus. lib. 1. cap. 3. quod sequitur etiam Vvesenbecius cons. 41. num. 16. & 17.

- Idemque est, quando non quidem super dominio vel proprietate, sed, ut suprà tetigi, super possessione inter duos mouetur controuersia, utroque litigatore asserente, eam ad se pertinere. l. interesse. ff. de acquir. poss. ac timor est scandali, ne deueniatur ad arma, tunc enim ad officium ius dicentis pertinet, etiam parte non petente, rei controuersæ possessionem sequestrare. Cynus in d. l. unica. num. 1. vers. nonus, cum timetur scandalum. C. de prohib. pecun. sequest. Et hæc est septima restrictio ad regulam sequestrationis prohibitiuam, quam probat etiam Ferrariensis in forma Saximenti. verb. sapiens num. 8. Innoc. in c. in presentia. super gl. 2. extra. de probatio. post Bart. in l. si cuius rei usufructus. 13. §. sed si inter duos. 3. per illum text. de usufr. l. fin. de officio procura. cas. l. congruit. 13. l. illicitas. 6. §. ne potentiores. 2. de offic. præf. l. si quis. 9. §. 3. de dolo. c. discordantes. & c. precipimus. dist. 90. notaturq. in c. 1. extra. de treuga & pace. & hæc sententia probatur communiter per Dd. teste Gailio, obserua. 5. num. 2. lib. 1. per multas authoritates, quas ibi allegat. Et formam pronunciandi tradit Gailius.

num. 7. post ordinationem Camerae imperialis 21. §. fin. par. 2. sub tit. Von der streitigen possess vbi dicitur: Wan die gewehr vnd possess oder quasi aus redlichen anzeigung zweifelich/ vnd sorgfältige entpörung/ weiterung oder Aufruhr daraus zubefahren/ sollen Commerrichter vnd Berrichter/ vor sich selbst ex officio, die possession zu sequestriren, oder aber der quasi possess halben/ an stat der sequestration, beyden theilen zugebieten haben/ sich derselbigen zuenthaltten/ vnd rechtlich erkentnus darüber zugewartē. Ex quo sequitur, si lis sit super iurisdictione, utroque comendante, se esse in quasi possessione iurisdictionis, iudex, ad eum finem, ne à contentione verbali ad arma discedatur, poterit, siue proprio motu, & ex officio, siue etiam ad instantiam vnus vel alterius partis, litigatoribus, facta sequestratione, inhibere exercitium iurisdictionis, vsque ad finem causae, & committere administrationem iustitiæ aliquibus commissarijs, tanquam sequestri. secundum Rebuffum ad const. reg. tit. de sente. execut. art. 1. gloss. 5. n. 10. ita, vt medio tempore nihilominus citentur litigatores, ad deducendum hinc inde sua iura possessoria. Gailius in lib. 1. obserua. obser. 5. n. 2. per multas auctoritates, de quibus ibi. & obser. 6. vbi etiam modum procedendi super litigiosa possessione describit. Neque habetur melius remedium aduersus contentiosos, in iudicijs per viam ordinarij processus agitaris, qui freti nescio quo applausu vel comiratu, vicinum ipsis inferiorem per facti viam premunt, & spretis omnibus iudicum præceptis, semper iactitant, quod sint in quasi possessione iurisdictionis, venationis, aut alterius iuris, secundum illud Ennij:

Non ex iure manu consertum, sed magis ferro

Rem repetunt, regnumq; petunt, vadunt solida vi.

Et istud in primis est frenum, ac quasi capistrum iudiciorum curialium, quæ, cum ipsa per se coëctionem personalem non habeant, sed brachium superioris implorare cogantur, isto pharmaco vtuntur aduersus contumaces & præfractos, vt in officio retineantur. Inhibito enim exercitio possessionis vel quasi, vbi partes vident eam sequestrari ad manus tertij, quem sequestrum appellamus, tunc & iuris ordini facilius locus relinquitur, & datur occasio litigatoribus, ad determinationem causæ magis properandi, vel aliter inuicem transigendi, sicut istud in nostro iudicio curiali crebro practicatum meminimus. Quod tamen intelligatur procedere, si dubitatur, vter possideat, quando enim certum est, vnum ex ijs possidere, alteri mandandum est, ne ad possessionem prædij controuersi accedat, donec lis iure decisa fuerit, & ita cessat sequestratio, ne procedat cum iniuria possidentis, qui turbari non debet. Franc. Curt. in suis adait. ad Papiensem, de saximentis. n. 2. vers. act. aut fallit. litera D. & idem Curt. in tract. de sequest. in princ. n. 12. post Bald. in l. quidam astimauerunt. 21. n. 6. ff. si cert. pet. per l. fin. de offic. procons. & idem Baldus in l. ordinarij. 13. n. 9. C. de rei vind. & l. si disceptetur. 5. ff. vbi pup. educari debeat. l. si super possessione. 9. C. de transact. l. fin. C. de ed. D. Adr. tollendo. Bal. in l. vn. n. 1. C. de prohib. sequest. Zabar. clem. 1. n. 9. de sequest. possess. Jacob de Butrig. in l. incerti. C. de interd. & Gailius obserua. 5. n. 5. 6. & 7. libro 1.

Fallit IIX. in marito ad inopiam vergente: tunc enim, et si aliàs regulariter dotis conditio cessat, quamdiu durat matrimonium. l. 2. & per totum. ff. & c. solut. matrimo. Bar. in l. si constante. 24. n. 25. ff. eo. l. in rebus. 30. §. omnis. C. de iure dot.: tamen, vbi incipit maritus labi facultatibus, aut malè sua substantia uti, mulier pro sequestratione dotis rectè apud iudicem instat. Curt. de sequest. in princ. nu. 8. Quia, etiam stante matrimonio, dotem repetere potest, si res suas malè gubernat maritus. l. vbi adhuc 29. C. de iure dot. c. plerumq; ext. de don.

don. inter vir. & vxor. & facit §. illud. vers. quia enim. auth. de equalit. dot. collat. 7. Bart. d. l. si constante. 24. n. 4. & 20. & notat Gailius in obser. 83. n. 11. parte. 2. ubi etiam n. 12. 13. & seqq. tradit modum probandi de inopia viri. Idque ad eum finem, ut saltem ex dote sua mulier deinceps habeat competens solatium d. l. si constante. ubi Bar. num. 87. 88. 89. 90. & 91. vnde videlicet in posterum se cum liberis & familia exhibere queat. argumento l. mutus. 73. §. manente. 1. ff. de iure dot. cum l. si cum dotem. 22. §. si vero. solut. matrimon. Et hæc fallentia tota die practicatur, maximè in foeminis nobilibus, de quarum maritis, tanquam ære alieno prægrauatis, interdum metus est, ne, creditoribus ingruentibus, feuda ipsorum non sint soluendo: tunc enim, officio iudicis, sequestrantur in feudo certa bona, vnde quotannis possint redigi tot fructus, qui sufficiant mulieri pro dote, & donatione ante nuptias, vel qui corresponsdeant dotalitijs, ab initio matrimonij constitui solitis. Gailius d. obser. 83. n. 17. lib. 2.

¹⁴⁰ Fallit IX. in casu speciali, quando mulier diuertens à marito, metuit eius sæuitiam: tunc enim, quantumvis vir, ceu spoliatus quasi possessione thori coniugalis, ante omnia veniat restituendus. *l. si quis ad se fundum. 7. C. ad l. Iuliam de vi pub. c. 1. & per totum. extra. de restit. spol.* ac casu quo metuitur sæuitia viri, quod malè tractaturus sit vxorem, cavere debeat maritus, de non offendendo. *c. extranmissa. in verb. recepta sufficiente cautione. de restit. spol.* tamen, quia crebrò maior virorum est tyrannis, quàm ut ex cautione quæ dicitur res fragilis & periculosa, mulieri queat plenè consultum esse, *c. accedens. 2. extra. ut lite non contestata. & l. qui ita. 66. §. 1. ff. ad Trebell.* interim foemina

¹⁴¹ sequestratur, hoc est, committitur custodiæ alicuius probæ & honestæ matronæ, in loco, ubi vir vel parentes eius non possint ei aliquam violentiam inferre, donec lis super causa principali transigatur, vel donec sequatur acceptabilis & idonea cautio. *d. c. extranmissa. c. literas. §. si vero sit tanta viri sæuitia, ut mulieri trepidanti non possit securitas sufficiens præstari extra. de restit. spoliat.*

¹⁴² Quod extendunt Dd. etiam ad familiam, quæ metuit sæuitiam & tyrannidem dominorum, ad eosque reuerti recusat, tunc enim bonus iudex facit illos familiares affecurari in aliquo loco tuto. *Anto. de Butr. in c. 2. nu. 6. ibiq. Abbas de sequestr. possess. & fruct. arg. §. dominorum. & §. 1. Instit. de his qui sunt sui vel al. iuris. l. si postulauerit. 27. ad l. Iul. de adult. l. 1. §. penult. de off. pref. vrb. c. penult. extra. de probat.*

¹⁴³ Quod idem est in virgine nondum traducta ad domum sponsi, quæ agenti ad matrimonium obijcit exceptionem metus, quasi coacta consenserit, illa enim ad copulam compelli non debet, donec de causa principali cognitum fuerit, adeoque medio tempore sequestratur. *c. 2. & c. fraternitas. de sponsalibus duorum. glos. notabilis in c. tenor. verb. accedat. extra. de iudic. & sic. ne fortè aduersarius ex furore amoris, eius corpori vel pudicitie vim inferat, custodienda est in honesta aliqua domo. c. cum locum. extra. de sponsal. c. hortamur. 3. quest. 9. c. siue. 33. quest. 2.* Qua de limitatione vide pulchram formam pronunciandi super sequestratione puellæ nuptæ, ex decisionibus Cameræ imperialis, descriptam apud Gailium in suis obseruat. *obser. 112. num. 16. lib. 1.*

¹⁴⁴ Fallit X. in terminis appellationis, interpositæ ab executione sententiæ, quæ transiit in iudicatum, intelligendo de casibus, in quibus appellari ab executione potest, puta si modus excedatur, *l. ab executione. §. in princ. C. quorum appel. non rec.* tunc enim, ex quo iudex fuerat comminatus executionem in certos fundos debitoris, pendente appellatione, interim descenditur ad sequestrationem fructuum, qui ibidem fuerint nati, ut videlicet deponantur in publico, quantumvis nulla probetur suspicio fugæ, vel dilapidationis, hanc limitationem

rationem tradunt Curt. in l. vn. num. 5. C. de prohib. pecun. sequest. Panor. in c. fin. num. 8. 9. & 10. de sequestrat. poss. & fruct. & Zabarella in clem. vn. de sequestr. num. 22. Decius in l. fin. num. 2. C. de edicto. D. Adr. toll. Ludo. Rom. in d. l. si fideiussor. 7. §. fin. & ibi Bal. num. 3. qui satisd. cog. ac sequitur Curt. in tract. de sequestr. in princ. num. 7. idque extenditur non tantum ad fructus bonorum soli, sed etiam ad ipsas res mobiles, earumque fructus, vt pendente appellatione sequestrantur. Gailius obser. 147. n. 8. lib. 1. post Bartolum in l. 2. num. 8. ff. de appella. recip. & glossam in d. c. finali. de sequestr. poss. & est textus clarus in d. l. ab executione. 5. §. quod si de possessione vel fundis: vbi habetur, si executio cessauerit, & eam suspenderit appellatio, fructus omnes, qui tempore interpositae prouocationis capti, vel postea nati erunt, in deposito collocandos esse. Et hoc quidem rationem habet, cum euidentius sit ius, item praesumptio pro actore, propter sententiam, quae per se transiit in rem iudicatam, ita, quod non immerito iudex processit ad executionem, ex quo non super meritis principalis causae, sed solum super excessu modi interposita fuit appellatio. Salic. in d. l. vn. n. 3. vers. item fallit, vbi appellatur ab executione. C. de prohib. pecun. sequestr. sequitur Panorm. in c. 2. n. 8. de sequestra. poss. ac facit c. in praesentia. de renunc. c. in nostra. de test. c. causam qua de sen. & re iudic. Cum enim sententia iudicati vim consecuta, aut hodie. C. de appella. & desuper iudex comminatus sit executionem, praesumitur maliciosè appellatum, causa videlicet morandae & impediendae executionis, saltem ad eum finem, vt appellans medio tempore lucraretur fructus. argumentol. satis aperte. C. de falsis, c. suscitata. §. ne verò per excogitatam maliciam. extra. de in integr. restit. l. fin. & ibidem Bart. Bal. Salic. & alij. C. de edicto D. Adr. toll. vocamus autem hoc loco fructus, non tantum naturales, sed etiam ciuiles, puta pensiones, mercedes vectoriarum, & similia, secundum Panorm. in c. ab eo. num. 3. extra. de sequestr. possess. & fruct.

Porro maior est dubitatio super prouocatione à sententia definitiua, priusquam transeat in iudicatum, (nam in appellatione ab interlocutorijs iudicium, non permittitur sequestratio fructuum, teste Baldo in l. si fideiussor. 7. secunda repetit. in princ. vers. querit Archidiaconus. ff. qui satisd. cog.) an pendente appellatione à definitiua, ad sequestrationem saltem fructuum deueniri possit? super qua quidem quaestione omnes Dd. vno ore consentiunt, quod regulariter deneganda sit sequestratio, nisi in duobus casibus. Primò, circa beneficium spirituale, super quo lata sententia definitiua, etiam si appelletur, ipsum tamen beneficium vnà cum fructibus sequestratur. clem. 1. de seq. possess. & fruct. Alter casus est in terminis depopulationis fructuum, quos dissipat condemnatus appellans, nam vtrobique rectè & petitur, & conceditur sequestratio. 2. clem. 1. & Angel. de Perus. Bart. & alij in l. Imperatores. 21. §. fin. ff. de appell. & relat. ibi: si fructus populitenti ab aduersario, æquum est, eos apud sequestrum deponi, Et hæc est. XI. fallentia, ad regulam prohibitiuam sequestrationis.

Cæterum, an idem sit in eo, qui non quidem alienat aut dissipat fructus, sed conuertit eos in vsum suum & familiae? & idem Baldus in c. 1. §. sancimus. n. 2. quo temp. miles. decidit, quod etiam tunc sequestratio rectè petatur, ac tenet idem Angelus in l. diuus. 5. §. 1. n. 3. de petit. hared. & d. l. Imperatores. 21. §. fin. n. 2. cum quo & transit Bald. in d. l. si fideiussor. 7. §. si satisdatum. n. 4. qui satis dare cog. vbi tenet, eum etiam pro depopulatore fructuum habendum esse, qui nihil faciat reliquum, sed omnes consumit in vsum suum & familiae. & Archidiac. in c. quia res. 11. q. 1. & hæc opinio communiculo Doctorum approbatur, teste Curtio in tract. de sequestr. in princ. n. 9. Estque ratio secundum eos, quia siue dilapidentur, siue con-

conuertantur in vsum possidentis, vtroque casu in rerum natura esse desinunt, *Bal. in l. si seruum. 7. §. prator ait. 7. in fi. & ibi Ludo. Rom. de acquir. hered. Fulgos. in d. l. diuus 5. n. 7. & 8. de pet. hered. ac ante eum Baldus in c. fin. nu. 1. post Innoc. ibidem. extra. de sequest. poss.* Pro contraria tamen parte militat responsum Papiri iusti, in d. l. Imperatores. 21. §. fin. ibi: vfitatum non est, post appellationem, fructus agri, de quo disceptatio est, deponi, nisi cum populitentur, hoc est, ut ibi exponit glossa, cum deuestantur. Si itaq; speciale est in casu vastationis, ergo extra casum prædictum, non est fienda sequestratio, cum exceptio, in casibus non exceptis firmet regulam, *l. nam quod. 4. §. fin. ff. de penu. leg.* item, cum appellatione pendente, nihil sit innouandum, *leg. 1. ff. & c. nihil nouari appell. pend.* idè debet appellanti ius suæ possessionis saluum esse, *Panorm. in c. 2. nu. 3. in fi. & n. 16. extra. de sequest. possess. & fruct. Curtius de sequest. nu. 9.* Præterea præsumitur pro possessore etiam post appellationem *c. ex literis. §. fin. de probat. l. fin. c. de rei vind. c. in pari. extra. de reg. iur. in 6.* idè nihil prohibet, etiam pendente appellatione, possessorem vti frui rebus suis, sicut prius, per gl. magnam in c. non solum, extra. de appell. in 6. *Rota decis. 44. nu. 1. & 2. de appella. in nouis. Ioan. Monachus in c. cupientes. n. 138. de elect. Panorm. in c. dilecti. n. 4. de maior. & obed. Gailius obser. 144. n. 10. lib. 1. & idem Gailius obser. 146. n. 14. & in obser. 147. n. 1. & 2. eod. tit.* cum, qui ius suum prosequitur, continuando scilicet possessionem & fructus percipiendo, nihil noui dicatur attentare, sed veteri iure vti, textus est notabilis in c. 1. extra. ut lite pend. ac est melior, & à paucis ad hoc ponderatus textus, in l. sciendum. 15. §. fin. ff. qui satisd. cog. vbi dicitur: etiam appellantem à sententia condemnatoria, fundi possessorem nihilo minus manere, ex quo infertur, quòd idem etiam non immeritò percipiat & lucretur, ac in vsum suum conuertere possit fructus, pendente appellatione perceptos, sicut semper fecit, pendente lite. Vnde Gailius refert, in causa possessoria, à qua sit appellatum, non decerni inhibitionem aduersus possessorem, ne videlicet causæ principali præiudicaretur. *Gailius obs. 145. n. 2. lib. 1. per glossam c. 2. verbo. electionem. extra. de in integr. rest. Innoc. in c. 1. ut lite pen. Phil. Francus in c. dilecti. 3. n. 6. & c. cum teneamur. n. 1. & 7. de appell.* Idè in Camera Imperij inhibitiō ad preces vel supplicationem partis petita, denegatur. *Gailius d. obser. 145. n. 4. & hanc sententiam probat etiam Panorm. in d. c. 2. n. 16.* Quod intelligi debet, quarenus videlicet appellans nihilominus est soluendo, etiam consumptis omnibus fructibus, quia habet prædia sufficientia ad valorem quantitatis, & accessoriorum petitorum in libello. *Panorm. in c. ab eo. n. 8. de sequest. possess. & fruct. Curt. de sequest. in prin. n. 9.* Et patet ad oculum ratio, quia nihil isto casu interest agentis, qui suum in omnem euentum ita recipit, quemadmodum si fructus adhuc extarent. Et istud non semel vidi praticari in summo tribunali & consilio D. Electoris Saxonie, cui ego, licet minimus, de ipsius Celsitudinis voluntate tanquam Assessor, vsq; in quintum annum adhibitus fui, nec vnquam memini, etiam petita per appellatum in productis fructuum sequestratione, communi sententiæ Doctorum subscriptum fuisse. Fatentur tamen Panorm. & Curt. in locis prædictis, si appellans fuerit decoctor, & eius bona aliter non sufficiant ad satisfactionem crediti, nisi simul etiam fructus computentur, quòd tunc & fructuum sequestratio rectè concedatur, ad eum videlicet finem, ne consumptis per possessorem, etiam in vsum proprium fructibus, postea insufficiens sit executio, ei, qui victoriam obtinuit in causa. Et hæc distinctio multum æquitatis sapit, quam tradit Pano. in d. c. ab eo. n. 8. cumq; secutus Curt. de sequest. in prin. nu. 9. cum qua transit etiam Gailius in obser. 145. nu. 5. lib. 1. post Philippum Francum in c. cum teneamur. num. 10. Extra. de appell.

vbi hoc exemplificat in eo possessore, qui diffusus fortè iustitiæ causæ, totam syluam litigiosam excidere & ligna vendere vellet, relicturus nudam superficiem terræ futuro victori, quo casu, secundum eum, ita res ipsa, quemadmodum etiam fructus, sequestrari possunt: neque id immerito, cum reip. interfit, ne quis rebus suis malè vtatur. *S. fin. vers. expedit enim. Instit. de his qui sunt sui iuris. l. etiam. 18. S. licet. 1. ff. soluto matrimonio. idemq. Gailius obser. 147. nu. 3. & 4. lib. 1. post Guidonem Papæ decis. 246. per totum.* Et videtur hæc sententia probari in *l. Imperatores. 21. S. ijdem. rescripserunt. ff. de appella. & in c. 2. S. quo circa. extra. de sequest. possession. & fruct. quo de tangitur aliquid etiam in tertia parte huius operis, cap. 11. num. 12. 13. 14. 15. & seqq.* & hæc est XII. fallentia ad conclusionem superius traditam, quòd videlicet fructus rei petiti veniunt sequestrandis, pendente appellatione ab executione, etiam si non dissipet eos appellans, concurrentibus tamen duobus: primò, quòd & omnes consumat, ac nihil faciat reliquum, & quòd non habeat alia bona, de quibus appellato integrè posset satisfieri, super petitis in libello principali, ad quem dirigebatur condemnatio in re iudicata. Addit tamen Curtius, si non habet debitor aliundè, ex quo alimentetur appellans, deducendum esset tantum de fructibus sequestratis, quantum ipsi sufficiat pro quotidiana exhibitione, item pro sumptibus litis secundæ instantiæ, ne cogatur premodicum contrahere. *Curt. vbi supra num. 10. & facit l. si instituta. 27. S. de inofficioso. 2. in fi. ff. de inoff. testam. l. fin. S. quòd si ei. vers. nam qui tales.* ibi litis sumptus, & alimonie homini subministrantur, quantum moderato iudicis arbitrio fuerit æstimatum. *C. de ord. cognit. cum l. sed si is. 5. S. etsi quidem satis. 3. ff. de Carbon. edicto. quo de plenius supra. num. 111. & 112. cum seqq.*

XIII. Fallit, quando venditor & emptor inuicem habent diffidentiam, circa numerationem conueniri pretij, & circa rei traditionem, emptore videlicet recusante pretium soluere ante traditionem mercis, venditore autem renuente merces tradere ante solutionem pretij: tunc enim deuenitur ad sequestrum, ita, vt simul ac momentaneè hinc inde vtrumque ad manus iudicis deponatur, & res & pretium. Hanc fallentiam tradit Curtius *de sequest. nu. 12. vers. septimò fallit. per l. si soluturus. 39. S. f. ff. de solutio.* Etsi enim regulare est, quòd emptor prius soluat pretium, quàm venditor tradat rem venditam. *Curt. vbi supra per l. 1. ff. de rerum permuta.* tamen aliud est, si alteruter alterius fidem suspectam habeat, tunc enim pro pleniori asssecuratione cautela est, quòd alter, qui vrget obseruationem contractus, offerat pretium in manus iudicis, & petat sibi rem tradi, sicut & e contra. *d. l. si soluturus. 39. S. 1.*

Fallit. XIV. quando lis principaliter vertitur super fructibus, aut alijs mobilibus, ea enim sequestrantur, *Abbas in c. 2. n. 67. & 27. de sequest. possess. & fruct.* cum mobilium iactura & dissipatio facillè fieri queat, ex quo omnibus temporum momentis de loco in locum mouere eas licet. *l. si fideiussor. 7. S. f. vbi las. & alij ff. qui satisd. cog. & Bar. in l. f. C. vbi in rem actio.* dum tamen aliter non sit possessionatus debitor. ita Curtius in tract. *de sequest. quest. 6. num. 35. Cynus in l. vn. n. 4. C. de sequest. pecu. prohib.* aut si sint talis conditionis res, vt seruando seruari nequeant, sed tempore sint peritura, tunc namque res venduntur, ac pretium ex ijs redactum deponitur, vel in æde sacra, vel *νεμηλιαρχεῖω*, hoc est, arario pulico ciuitatis, sub qua possessio sita est. *Cynus in l. vn. nu. 4. C. de prohib. pecun. sequest. per l. litibus. 20. S. si autem hoc coloni. 1. ibi: deponantur. C. de agric. & cens. lib. 11. l. fin. S. fin. in prin. verb. presentibus tabularijs signare. C. de bon. auth. iud. possid. Ferrariens. in forma saximenti. verbo. sapiens. nu. 5. & 6. Gailius obser. 148. n. 2. & 3. lib. 1. vbi etiam num. 4. tradit, quid vocemus res,*
quæ

- quæ seruando seruari non possunt, puta, quæ ultra triennium in naturali sua
 156 bonitate sine corruptione consistere nequeunt. per gl. sing. l. 1. verb. usucapione.
 157 C. si aduersus usucap. Iason. in l. 1. §. fuit quesitum: in secunda repetit. num. 31. ff. ad
 S. C. Trebell. nisi iudex maluerit alicui tertio, puta sequestrario, curam rerum
 petitarum committere, l. licet 17. §. rei deposita. l. 1. l. propriè 6. ff. depositi. l. is pe-
 158 nes quem. 6. C. cod. iuncta l. 1. ff. de curat. ben. dan. Quo casu, si sequestrarius non
 habeat eo in loco domicilium, vel horreum, cui includat res controuersas, li-
 citum est ei pro custodia rerum sequestratarum conducere aliquam domum,
 aut aliud receptaculum, in quo colligat & reponat fructus, aut alias res litigio-
 sas. Salic. d. l. vn. num. 4. per l. is cui. 5. §. qui legatorum seruandorum causa. 22.
 vers. in ceteris quoq. ibi: habitationem conducatur aut horreum. ff. ut in possess. leg. ser.
 causa. Licet autem d. l. litibus. loquatur solum de colonis glebæ ascriptiis, re-
 cusantibus annuos & consuetos redditus aut pensiones soluere, negando con-
 ditionem mansi, neque recognoscendo dominum, ut videlicet eo casu, si sa-
 tisfactionem præstare nequeant de restituendo affixus in casu succumbentiæ,
 possint illi redditus annui ad manus iudicis tam diu sequestrari, donec lis finem
 accipiat. d. l. litibus tamen hoc extenditur ad omnes alios colonos etiam sim-
 plices, siue partiarios, siue nummarios, propter paritatem rationis, ubi vertitur
 periculum rerum, quasi tempore futuræ sint deteriores. Ferr. in forma saxim.
 verb. sapiens. num. 2. fall. 4.

- Fallit. XV. in casu communium pluribus instrumentorum vel cautio-
 159 num: ea enim sequestrari, & apud vnum ex socijs vel cohæredibus, qui maio-
 re ex parte hæres est, deponi debent, cautione ab eodem recepta, ut, cum res
 exegerit, ipsæ exhibeantur. l. si quæ sunt cautiones. 5. ff. fam. hercis. quod si omnes
 in partibus æquales sint, iunior seniori, inferior superiori & digniori, & ma-
 sculus foeminæ præferetur. l. fin. ff. de fide instrum. l. semper. 5. de iure immun. l. ma-
 iorem. 8. de pactis l. 1. de senat. l. in multis. 9. de statu hom. Ac si planè nullus
 160 alteri cedere velit, iuxta illud Martialis ad Cirinum lib. 8.

Qui velit ingenio cedere, nullus erit.

forte dirimenda venit controuersia, penes quem videlicet instrumenta com-
 munia debeant custodiri, vel de consensu partium eligetur quidam tertius,
 apud quem ea asseruentur, aut reponantur in loco publico, interposita tamen
 super omnibus casibus satisfactione, de edendo communes cautiones, quan-
 do & quotiescunque illud desiderauerint partes, quatum interest. d. l. si quæ
 sunt. 5. in fine. & l. procurator. 7. ubi etiam gl. notat. C. de edendo.

- Fallit XVI. in seruo, qui cum in possessione vel quasi seruitutis hætenus
 161 extiterit, proclamat in libertatem, eius enim peculium cum omnibus alijs bo-
 nis petitis per dominum, lite pendente, iudicis officio rectè sequestratur. Cy-
 nus in d. l. vn. nu. 1. vers. 4. & ibi Salic. Bart. ac alij. C. de prohib. pec. sequestr. Ab-
 bas in c. 2. num. 10. ubi sequuntur & alij. CC. extra. de sequestr. possess. per l. fin. in
 princ. & ver. nam si talis. C. de ord. cognit. l. 1. §. super peculio. C. de assert. toll.
 162 Quod extendit Papiensis non tantum ad filiosfamilias, qui sicut seruus do-
 mino, ita ipsi quicquid acquirunt, patri acquirunt. argumento. §. item per seruos.
 1. & §. igitur liberi 2. Inst. per quas pers. nu. 6. sed etiam ad monachos, item ad
 feudatarios. Pap. in d. forma saximenti. verb. sapiens. n. 2. vers. tertio fallit. Licet
 autem hæc ampliatio benè procedat in monachis, ut qui seruis æquiparan-
 tur, & quicquid acquirunt, acquirunt monasterio. Euerh. in loco. à seruo ad
 monachum. num. 3. secundum Abbatem in c. quod à te. num. 7. extra. de clericis
 coniug. per illud vulgatum, quo dicitur: Omnia disposita in iure de seruis,
 obtinere

obtinere etiam in monachis, secundum Bart. in l. cum fundus. 31. §. seruum tuum imprudens. 1. n. 10. & ibi Iason. 16. si cert. pet. gl. l. Pedius. 7. verb. multum. de arbitr. l. ex pœnalibus. 58. de reg. iur. l. cum heredes. 23. §. fin. de acquir. possess. & Innocen. c. cum olim. 2. extra. de priuileg. tamen lecùs est in vasallis nostri temporis, qui non seruis, sed libertis æquiparantur, secundum Baldum, Aluarot. & alios Feudistas in c. fin. de alien. feudi pater. & Iason. in l. si non sortem. 26. §. libertus. 12. de condict. indeb. & alibi scriptum reliquit Molinæus, quod vasallus apud nos sit merè libera persona, licet sit obligatus domino personaliter ad seruitia & iura feudalia, quàm diu feudum possidet, Molin. in consue. Paris. tit. 1. §. 1. gl. 5. num. 2. post Andr. de Iser. in c. 1. §. sed nec est alia num. 5. quæ sit prima causa benefic. amit. Ex quo sequitur; licet lis inter dominum & va-
 fallum vertatur super feudo, iuxta ea, quæ habentur in c. 1. & per totum. si de feud. fuerit con. inter dom. & fid. cum similibus, non obstante quasi possessione vasallagij, in qua existit dominus; bona tamen feudatarij ab omni sequestratione debent esse immunia, Schurffius cons. 15. per totum, & nu. 14. centur. 3. ex quo dominium rerum saltem vtile ipsi competit. l. 1. ff. si ager vectigalis vel emphyt. per.

XVII. Fallit in debitis fiscalibus, pro quibus etiam ad incarcerationem debitoris procedi potest, secundum Guido. Papa decis. 61. num. 2. per l. quoties. 3. & l. nemo carcerem. 2. ubi notat gl. verb. custodia. C. de exact. tribut. lib. 10. Angel. de Aretio in §. cum eo. fin. num. 4. ibidemq. Ias. 14. Inst. de action. adeò, vt carceratus pro debito fiscali possit recommendari & retineri pro debito priuati, secundum Guidonem d. decis. 61. n. 2. post Angelum de Aretio in d. §. cum eo. & Bart. l. 2. §. fin. ff. de custod. reorum. Cum autem nunquam deueniatur ad sequestrationem vel capturam personæ pro debito pecuniario, quàm diu supersunt bona, quæ pro executione capi vel detineri possunt. l. 1. C. qui bon. ced. poss. l. à Divo Pio. 15. §. in venditione. 2. cum seqq. ff. de re iudic. l. 3. §. tutores. & ibi gl. de suspect. tutor. Bart. d. l. nemo carcerem. 2. per illum tex. C. de exact. trib. lib. 10. ac latius infra cap. 6. n. 104. sequitur, quod fisco liberum sit, omiſſa captura personæ, à sequestratione bonorum rei processum pro debito fiscali inchoare, argumento c. dilectus. & ibi Bal. n. 22. extra. de appellat. & testatur Bart. in l. 1. §. fin. ubi etiam Ias. n. 22. ff. si quis ius dic. non obtemp. per l. 1. §. fin. de ventre inspic. & l. consentaneum. 8. C. quomodo & quando iudex. Contra enim contumaces locus est immissioni, sequestrationi, & alijs remedijs, etiam simul & eodem tempore: nisi per primò electam viam planè sit satisfactum creditoribus. Ias. in d. l. 1. nu. 23. ff. si quis ius dic. non obtemp. & Baldus in c. contingit n. 19. & 20. extra. de dolo & contuma. ac facit c. 2. extra. eod. tit. Nec habet, quod conquerratur reus, cum captura rerum minùs sit iniuriosa & onerosa, quàm captura personæ. Bal. in l. per diuersas. 22. n. 14. C. mandati. Sic itaque in proposito, debitoribus ex causa debiti fiscali, per viam sequestrationis interdicatur ingressus & administratio bonorum, donec satisfaciant. Quod sanè communis practica hodierni temporis, in exactionibus talliarum & collectarum, per quæstores locorum fiendas, satis attestatur, prout & in his regionibus domini, à quibus recognoscuntur certa prædia, pro certo annuo canone in frumento, vel in pecunijs annuatim soluendis, siquidem possessores fundorum cessant in solutione reddituum, siue simplici iurisdictione muniti sint, siue etiam nudum ius & exercitium propriæ executionis super debitis suis habeant, also das ihnen vorliehen ist die hülffe vber schulde vnd guldte / interdicunt suis emphyteotis administrationem eorum prædiorum, quæ à dominis recognoscunt, quod nihil aliud est, nisi quædam sequestratio, quemadmodum quotidiana docet

docet experientia. Restringenda tamen, meo quidem iudicio, hæc limitatio
 170 est, ad debita fiscalia, sicut & ad ea, quæ dominis debentur, ac sunt liquida &
 notoria, ita, ut altiore indagine non requirant, prout de causis contribu-
 tionum vel collectarum status Imperij Romani exemplum adducit Gailius,
 qui, cum certam & in albo vel matricula Imperij descriptam & determina-
 tam quotam, in casu necessitatis publicæ habeant, per monitorium Camere
 requiruntur, pro facienda solutione, non præcedente aliquo libello, vel alijs
 solennitatibus iudicialibus, & sic tanquam ab executione inchoatur processus.
Gailius in suis obser. obserua. 2. lib. 1. num. 5. & 6. idque propter pacta, & con-
uentiones ordinum Imperij, cum Imperatoribus semel initas. argumento l.
conuentionum. 5 ff. de pact. l. missi opinatores. 7. C. de exacto. tribut. lib. 10. l. quo-
niam nonnulli. 18. C. de appella. 10. de Plat. in l. vn. n. 1. C. de conducto. & procura.
lib. 11. & l. penul. n. 2. C. de conuen. fisci deb. lib. 10. ubi vult, quod istud procedat
in certis ac veris debitoribus, iam in numerum fiscalium redactis ex contractu
vel tributo, secus est in causis fiscalibus, quæ altiore indagine requirunt,
& contradictione partis in dubium reuocantur, Gailius ubi supra. n. 7. per l. 3.
C. de conuen. fisci deb. lib. 10. ac notat Andr. de Iser. in c. 1. §. in quibusdam. nu. 8. &
ibi Afflictus n. 7. de consuet. recti feudi. & Cuiacius in l. defensionis facultas. post
Bar. ibi n. 4. & 5. C. de iure fisci. lib. 10, & tangitur inferius in hac ipsa parte, c. 6.
n. 65. & 66. & ca. 3. n. 86.

XVII. fallit in debitore ex causa aliqua criminali, qui, si non habet in
 171 are, unde soluat pœnam impositam pro delicto, luit eam in corpore. *las. in*
§. cum eo quoq. num. 13. Instit. de actionibus. per l. fin. ff. de in ius voc. l. 1. §. fin. de
pœn. l. si quis id quod. 7. de iuris d. om. iud. l. quicumq. 4. §. quod si. C. de seruis
fugit. ac notat Gailius in suis obser. obser. 44. num. 12. lib. 2. Quia verò quælibet
pœna corporalis, etiam minima, maior est quælibet pœna pecuniaria vel ma-
xima. l. in seruorum. 10. in fi. de pœnis. Ideo nihil mirum est, si permittitur isto
casu creditori prosequi sequestrationem rerum debitoris, tanquam mitius re-
medium, per illud vulgatum: cui, quod plus est, licet, multò magis id, quod
minus est. c. cui licet. extra. de reg. iur. in 6. l. nec in ea. 22. §. ius occidendi. 2. ff.
ad l. Iul. de adult. ac satis probat textus in c. 2. ibi: vos mitius cum eis agere
volentes, possessionem sequestrari fecistis. & ibi Panorm. num. 12. extra. de
dolo & contum.

XIX. fallit in rebus furto ablatiis familiæ ius dicentis. *Abbas in c. 2. n. 10.*
 172 *vers. decimus. de sequestra. poss. Et si enim qui iurisdictioni præest, suis quos in*
potestate habet, parcissimè ius dicere, ac potius expectare debet, donec disce-
dat ab officio. l. qui iurisdictioni. 10. ff. de iuris d. om. iud. tamen in proposito
 173 *talis magistratus saltem habet potestatem sequestrandæ res familiaribus suis*
subtractas. Bart. Bald. Cynus & omnes in d. l. unica. C. de prohib. seq. pec. per l.
Senatusconsulto. 16. in fi. ff. de offic. præf. Ferrariens. in forma saximenti. verb.
sapiens. nu. 3. v. 10. quod notandum est pro familia iudicum huius temporis,
qui quotannis mutantur.

XX. fallit in bonis soli litigiosis, quæ prosequitur actor in iudicio, tan-
 174 quam dominus illa vindicando. *l. f. ibiq. Bar. & alij. C. ubi in rem actio. c. fin.*
extra. de foro compet. Quantumuis enim immobilia regulariter non seque-
 175 *strantur, nec sequestrari possunt, cum pro re immobili non propriè fiat se-*
questratio, sed pro re mobili tantum. teste las. in d. l. si fideiussor. 7. §. fin. num. 7.
ff. qui satisd. cog. notantq. Bart. ac alij Dd. in l. fin. C. ubi in rem actio. ita videli-
cet, ut exeant manus & custodiam reorum, siue vniuersali, siue particulari iu-
dicio agatur, secundum Ferrar. in forma saximenti. verb. sapiens. num. 1. cum
nemini

nemini possessio rei suæ sit auferenda. *l. 1. & l. ordo. 3. C. de exec. rei iud. tamen.* si maximè vniuersali iudicio quis experiatur, bona soli controuersa in ea sunt conditione, vt saltem ad instantiam actoris, præceptum fiat reo, ne vel res ipsas controuersas, vel aliquid ex ijs deinceps alienet. *1as. d. l. si fideiussor. 7. §. fin. num. 8. ubi etiam Bal. num. 3. Albericus. 2. & Paulus de Castro. per l. diuus. 5. in princ. & §. si. ubi Ang. de Perus. num. 2. & 3. ff. de petit. hered. & est similis textus in l. fin. §. ex quadrante. ibi: ne quid ex hereditate minueret, impetrauit. de doli mali except. l. alienationes 13. fam. hercisc. & l. si creditores. 31. §. planè. 2. ff. de reb. auct. iud. poss.* Alij istud impedimentum appellant præceptum de non alienando, aliqui inhibitionem. *Rebuffus ad constitut. reg. in tit. de literis oblig. art. 6. gl. 3. nu. 49.* Molinæus illud genus sequestri, vel arresti iudicialis vocat, & quidem propriissimè, interdictum. *Molin. in consuet. Paris. tit. 2. gl. 1. verb. arrest. num. 1. argumento l. is cui bonis. 6. de verb. oblig. l. 1. in princ. de cura. furios. l. 1. de interdict. nostrate & vernacula lingua dicimus.* Nam hæc N. Gûter in vobos gelegeet/oder in vobos genommen. an autem istud præceptum de non alienando, locum habeat etiam in particularibus iudicijs, puta rei vindicatione, & similibus in rem actionibus, videantur, quæ traduntur, in tertia parte huius operis, *ca. 11. num. 15. & per totum.* Ac, si quis obijciat, præceptum de non alienando res comprehensas in libello petitionis hereditatis, aut alio iudicio vniuersali, vel etiam singulari, vbi tamen agitur ad dominium rei per alium possessæ, frustrà emanare. cum eo casu, statim post motam controuersiam, bona ipso iure subiaceant vitio litigiosi. *l. 51. post motam. 2. C. de petit. her. l. item veniunt. 20. §. petitam. 11. & l. sed & 25. si §. si ante. 7. ff. eo. iuncta l. 1. & 2. cum auth. litigiosa. C. de litig. adeoque remedium istud foret superuacuum, cum superflue impetretur à iudice, quod ipso legis permisso conceditur. l. vn. C. de thesaur. lib. 10. l. 3. in princ. C. de Episc. audi. l. cum interdicta. 6. C. arb. tut. respondetur: istud fieri, tum ex maiore & superabundante cautela, quæ non nocet. l. testamentum. 17. C. de testam. l. si pupilli. 6. §. videamus. 12. ff. de negot. gest. & l. quæ dubitationis. 81. de reg. iur. tum etiam, vt præcidatur accipienti, vel qui quoquo modo ad emptionem rei controuersæ accedere intendit, omnis occasio prætensæ iuris ignorantie, quæ alias de rebus inter alios gestis præsumitur, l. f. ff. pro suo. Licet autem Panormitanus hoc genus impedimenti referat inter casus exceptos à regula prohibitiua sequestrationis. *Panorm. in ca. 2. num. 16. extra. de sequestr. poss. & fruct. quod facit etiam Curt. in tract. de sequestr. in princ. num. 7. & seqq. item Iacob. de Arena de sequest. num. 8. cum, secundum eum, in vniuersalib. iudicijs, vel quasi, facilius permittatur sequestratio quàm in alijs, prout tradit Egidius de Bellamera in ca. fin. num. 10. vers. cum autem contenditur. extra. de sequestr. poss. Curt. de sequestr. verb. quæro igitur primò num. 24. tamen istud præceptum de non alienando non meretur, propriè loquendo, nomen sequestrationis, cum sit mitius remedium.* Sicut enim in consuet. Parisien. Molinæus tradit de arresto Gallico, quod differat à captura vel prehensione rerum in eo, quod durius est, fundum capere vel prehendere, quàm impedire. *Molin. ubi supra. tit. 2. gl. 1. verb. arrest. num. 3. & Spoliatio durior est, quàm turbatio. l. 1. ff. uti possid. iuncta l. 1. de vi & vi arm. ita longè plus afficit rem sequestratam sequestratio, quàm hoc impedimentum vel interdictum, ne quis bona petita distrahat, per ea, quæ tradit Bal. in l. si fideiussor. 7. §. 1. in prima repetit. num. 3. in f. ff. qui satisd. cog. ubi tradit: tria separata esse, sequestrationem, inhibitionem, & descriptionem (de qua in 22. fallentia) addendo: istud menti tenendum esse, ac sequitur Curt. de sequestris in verbo. restat oportuno loco. num. 18.**

179

XXI. Limitatur conclusio superius formata, in conventionem reciproca partium, ubi videlicet hoc ab initio contractus actum fuit, ut in casu non soluti debiti, bona obligati sequestrentur: isto enim casu nihil prohibet processum ab executione inchoare. *l. creditores. 3. C. de pignor.* Si namque pactum, de ingrediendo & acquirendo possessionem, propria auctoritate creditoris, valet, prout pluribus probatur in *c. 5. huius partis. num. 42. & 76. & in tertia parte operis nostri c. 12. num. 54.* multo magis ratus erit contractus partium, de sequestrando bona debitoris, mediante iudicis officio, in eventum non præsitiæ fidei. argumento quod tradunt Salicet. Baldus & alij in *authen. multo magis. C. de SS. eccles. ac probatur in terminis per cap. 2. extra de dolo & contumac.* ac notat Ferrariensis in forma saximenti. *verbo. sapiens. num. 4. quem allegat etiam Franciscus Curtius de sequestris num. 73.* Et hunc casum, permixtæ sequestrationis voluntariæ, primo loco recenset Innocentius in *ca. 2. extra. de sequestr. poss. ac probatur per l. licet. 17. §. rei depositæ. l. 1. propriæ. 6. l. ei apud quem. 5. ff. de pos. l. interesse. 39. de acquir. poss. l. sequester. 110. de verb. sig. quo de latius dicetur in capite 5. huius partis per totum, & in primis num. 42.*

180

XXII. Fallit quò ad descriptionem rerum, siue mobilium, siue immobilium, *l. si quis intra. 7. in princ. verb. plena descrip. C. de bon. proscip.* Ut enim maxime ad sequestrationem non devenitur, nisi in certis casibus: tamè nihil prohibet, in quocunque casu, ratione interesse, quod vertitur ex parte petitoris, res controversas, earumve fructus describi, & in aliquod inventarium redigi, ad hoc, ut sciatur earum quantitas. *Joan. de Imola. in l. Imperatores. 21. §. ij dem rescripserunt. 3. num. 3. ibidemq. Bar. & Angel. uterq. num. 2. ff. de appell. allegant. l. cum domini horreorum. 56. ibi: qui petunt, aperiri, & describi quæ ibi habentur, audiendi sunt. ff. locati. l. 1. §. curatore. in verbis: conscribi tamen debent, & inventarium rerum confici. de ventre in poss. mit. & facit l. defensionis facultas. 7. C. de iure fis. lib. 10. Anton. de Butrio in ca. 2. num. 6. extra. de sequestr. poss. & fruct. Bald. in d. l. si fideiussor. 7. §. si satis datum. num. 3. in fine. ff. qui satisfacere cog. Curt. de sequestr. in princ. vers. restat oportuno loco. num. 18. & ante alios Baldus in l. unica. num. 6. C. de prohib. pecun. sequestra. Estque adhuc lenius remedium, quam inhibitio, vel præceptum de non alienando, per hoc enim prohibetur reus aliquid distrahere, vel alienare ex rebus petitis. *d. l. divus in princ.* descriptio verò non aufert possessori liberam potestatem disponendi de rebus, vel fructibus earum pro arbitrio etiam alienando, sed tantum fit ad eum finem, ut sciatur, quid, tempore motæ litis, vel in mobilibus principaliter petitis, vel in immobilibus, aut etiam ex fructibus immobilium extiterit, aut postea collectum sit in bonis possessoris, utque habeatur deinceps petitorum faciliior probatio & liquidatio. *Bart. in c. si. num. 6. vers. dicit tamen. extra. de sequestr. poss. & fruct. & ante eum hoc tenuit Bart. in d. l. un. num. 2. ibidemq. Bald. n. 6. C. de prohib. pec. sequestr. per l. 1. §. curatore autem constituto. & d. l. 1. §. fin. ff. de ventre in poss. mit. Ias. in d. l. si fideiussor. 7. §. fin. num. 18. & ibi Bald. 3. in fin. ac concordant Bart. Angel. & moderni. in l. Imperatores. 21. §. fin. de appellat. per d. l. cum domini horreorum. 56. in princ. in illis verb. quæ ibi sunt, describere. ff. locati. Bal. ca. 1. num. 5. de sequestrat. possess. & Bart. in l. post contractum. 15. num. 19. ff. de donat. quam sententiam sequuntur communiter Dd. in d. l. un. secundum Wesenbecium cons. 41. num. 36. & 37. licet in contrarium videatur esse textus in l. defensionis facultas. ibi: controversia pendente cum possessore, facultates eius inquietari vel describi fas non est. C. de iure fis. lib. 10. sed respondet Bart. dictam l. defensionis. 7. intelligendam esse de tali descriptione, qua mediante, res incorporantur fisco, non autem de simplici inventione. Bart. d. l. 1. §. pen. num. 2. ff. de vent,**

de vent. in poss. mit. allegat. l. si quis intra. 7. C. de bon. damnat. & hanc solutionem etiam probat post Bart. Curtius in tract. sequest. in princ. num. 15. vers. predictam tamen.

Fallit. XXIII. in casu speciali, quando executatus debitor non habet in bonis mobilibus, unde solvat, quo casu devenitur ad nomina, & ad instantiam creditorum, arestantur apud debitores executati pecuniæ, quas suo creditori immediato debent, denunciando videlicet ipsis, ne solvant. *Rebuffus de literis obligat. art. 6. gl. 3. nu. 63. & 64. per l. à Divo Pio. 15. §. sic quoq. ff. de re iudi. l. 1. & 2. C. quando fiscus, vel priva. debitores debitoris sui convenire possit. iuncta l. si heres. 21. in finalibus verbis. ff. ad S. C. Trebell. vel ut debitas pecunias penes officium in publicum deponant. Bart. in l. creditor. 102. num. 3. de solut. quo de possunt plura legi in secunda parte huius operis. ca. 3. num. 435. 436. 437. 438. & 439.*

Fallit. XXIV. in fraudatoribus gabellarum, qui per inconfuetas vias trans-eunt, vectigal dominis locorum intercipiendo, hi namque, unà cum mercibus, quas vehunt, de jure Saxonico, detineri & sequestrari possunt, donec dominis portoriorum satisfaciant de injuria fraudati vectigalis. *Landrecht. lib. 2. ar. 27. & ita observat usus, Das man die jenigen / so den Zoll vorsehren / mit Wagen vnd Pferden so lange auffheltet / bis sie sich derowegen mit der Obrigkeit absins den. de quo in c. sequente num. 75. latius.*

XXV. Fallit regula sequestrationis prohibitiva, si de consuetudine particulari alicujus loci, etiam extra casus præmemoratos, permittatur sequestratio, vel aliud remedium executivum, prout in provinciis Saxonie fieri videmus, ubi ad instantiam creditorum, qui narrant, debitorem labi ad inopiam, item habere multos creditores, de facili, quasi tota die, conceduntur sequestra vel aresta, non attento, si ve is, contra quem impetrantur, sit suspectus, si ve non. prout Iacobus de Arena etiam de moribus sui temporis attestatur. *Jac. de Arena in tract. sequestrat. num. 8. ac tradit Bartolus in l. de quibus. 32. num. 23. ff. de ll. tunc enim statutum, vel consuetudo loci particularis, vincit legem generalem. per ea quæ notat Bart. in d. l. de quibus 32. l. 3. §. Divus Adrianus. s. vers. quid tamen, si lex municipalis permittit. de sepul. viol.* Cujus generis cum sit arestum etiam nostrum consuetudinarium, de quo superius n. 111. aliquid itidem tactum fuit, nunc operæ pretium fore putavi, ejus naturam & proprietatem, quia materia quotidiana est, & in frequenti usu versatur, brevi, quoad hunc locum, calamo perstringere.

Sicut autem ab initio hujus remedij, quod sequestrationem appellamus, *num. 67. & seqq.* præmisimus, unum & idem esse sequestrationem & arestum neque inter se differre, nisi vocabulis, cum sequestrum vox latina, arestum autem gallici idiomatis sit. *Peccius de iure sistendi ca. 1. num. 4. Pyrrhus in consuet. Aurel. Civ. & rel. tit. de execut. instrum. ca. 5. 10. & 12. sicut & de iure Saxonico. Godenus in cons. Sax. 64. de sequestratione. num. 4. excepto nimirum eo, quod hoc jure nostro provinciali pro aresto semel instare non sufficiat, sed trina vice renovatio ejus petenda sit, per ea quæ tradit Schurffius cons. 15. num. 1. 6. & 13. centur. 3. & cons. 27. num. 1. & 4. eadem centur. Godenus in consilio de sequestratione num. 4. & per totum.* unde & Peccius Ziriceus vocabulum sequestri & aresti (quod posterius, vox merè gallica est) pro uno & eodem accipit. *Peccius de iure sistendi. ca. 1. num. 4. & Pyrrhus in consuetud. Aurel. tit. de execut. instrum. ca. 5. 10. & 12. ita ibidem notata necessario sunt accipienda de talibus arestis, quibus mediantibus, res arestata recipiuntur in custodiam, aut curam judicis, vel tertij, quem sequestrum appellamus, si ve res arestata sit mobilis, quo casu manualiter apprehenditur, & custo-*

Supr. in
præfat. nu.
34. & 35.
& differ.
Aur. Civ. &
rel. tit. de
execut. instr.
ca. 5. 10. &
12. sicut &
de iure Saxo-
nico. Godenus
in cons. Sax.
64. de seque-
stratione. num.
4. excepto ni-
mirum eo, quod
hoc jure nostro
provinciali pro
aresto semel in-
stare non suffi-
ciat, sed trina
vice renovatio
ejus petenda sit,
per ea quæ tra-
dit Schurffius
cons. 15. num.
1. 6. & 13. cen-
tur. 3. & cons.
27. num. 1. &
4. eadem cen-
tur. Godenus
in consilio de
sequestratione
num. 4. & per
totum. unde &
Peccius Ziriceus
vocabulum seque-
stri & aresti (quod
posterius, vox
merè gallica est)
pro uno & eodem
accipit. Peccius
de iure sistendi.
ca. 1. num. 4. &
Pyrrhus in con-
suetud. Aurel. tit.
de execut. instrum.
ca. 5. 10. & 12.
ita ibidem no-
tata necessario
sunt accipienda
de talibus arestis,
quibus mediantibus,
res arestata
recipiuntur in
custodiam, aut
curam judicis, vel
tertij, quem seque-
strum appellamus,
si ve res arestata
sit mobilis, quo
casu manualiter
apprehenditur,
& custo-

- & custoditur à sequestro, donec lis finem accipiat, tunc enim demum, & non prius, tenetur eam restituere victori in causa. *Anton. de Butr. in ca. 1. num. 8. extra. de sequestr. poss. & fruct. & l. propriè. 6. ibi: certa lege custodiendum. ff. depositi.*
- 186 Isque propriè dicitur sequester, ad cuius videlicet manus deponitur res mobilis controversa. *l. sequester. 110. & ibi notat Rebuff. vers. & sic probat voluntarium. de verb. signif.* five etiam immobilis, adeò, ut in hoc posteriore casu, sequester sit instar curatoris bonorum, qui medio tempore administrat bona, dum lis inter sequestratum, & sequestrari facientem, super re sequestrata, vel super debito, quod negatur esse liquidum, determinetur, interim sequester fructus reponit in tutum,
- 187 *argumento l. is cui 5. §. qui legatorum servandorum. 22. ut in poss. leg.* Et definitur illud arrestum, prout etiam sequestrum esse remedium juris, pro maiore creditoris assecuratione introductum, quo mediante, ex iusta aliqua & per leges generales approbata causa, ad instantiam partis, detinentur res debitorum auctoritate publica, in manibus iudicis, vel sequestri, ita ut creditore invito, ante definitionem negotij, obligatus non possit eas ad se retrahere: cum arrestare nihil aliud sit, nisi gradum sistere, ut videlicet eo in loco sistant, & inde non moveantur, donec lis finita fuerit. *Peccius de iure sistendi. ca. 1. num. 4.* Quæ definitio planè concordat cum ea, quæ circa principium huius remedij, ex Curtio & Molinæo, fuit tradita superius *num. 67.* Ac, quòd de tali genere arresti, quo mediante, possessio alicujus turbatur, & impeditur usus ac custodia rei suæ mobilis, aut immobilis, vero domino, quia fortè traditur sequestro, vel commissario, loquatur Schurffius *in cons. 27. centur. 3.* istud apparet ex facti formatione, in principio consilij posita, ubi duo nobiles contenderant de possessione, vel quasi, juris meri imperij, super quodam pago, &, quamvis alter eorum erat in notoria ac quieta possessione: tamen adversarius impetrabat apud superiorem, ut possessio sequestraretur, & interdiceretur eidem exercitium jurisdictionis, quod est contra ea, quæ superius tradidimus. *136. 137. & 138.* Sic sequestrationem rei mobilis, in casu, quo reus non possidet immobilia, arrestationem vocat etiam Godenus *cons. de sequestratione. quod est in ordine 106. per totum, prout apparet ex his, quæ ibidem num. 32. infert. idemq. Godenus in 3. parte processus iudiciarij. rub. 40. & 41.* & in iisdem terminis accipit vocabulum arresti Schurffius *in consilio 15 per totum cen. 3.* quemadmodum ipse sese explicat *ibidem n. 13.* quando videlicet quis injustè vel iniquè, sine omni causa, rerum suarum usu privatur, & in commoditate utendi fruendi pro arbitrio rebus suis impeditur. Quod autem in rationibus dubitandi & decidendi subiicit de arresto Saxonico, vel consuetudinario harum provinciarum, quid juris circa illud observetur, id facit ad instar aliorum Iurisperitorum, multa moventium, & solventium dubia, quæ super causa principali obijci poterant, quasi velit dicere, quòd dux, qui ex causa prætenfæ felonix, fecerat arrestati vel sequestrari bona sui vasalli, curatorem eis apponendo, ne quidem ex jure Saxonum tueri factum prætensi sui arresti, vel sequestri possit, cum pro firmitate illius impedimenti, requiratur saltem legitima prosecutio, & renovatio arresti, de una quindena in aliam, per tres vices, sicut in arresto Saxonico speciali, quo
- 188 de mox verba facturi sumus, fieri consuevit. Sicut autem arrestum Saxonicum speciali cum illo generali arresto, & Saximento nisi quo ad renovationem de una quindena in alià, parum aut nihil còmune habet, & juri scripto planè incognitum, ab eoque alienum est: ita definiri potest, quòd sit remedium quoddam executivum, & species manus injectionis, vel impedimentum legale pignoris instar obtinens,
- 189 quo mediante, iudex aditus, etiam absente & ignorante debitore, creditori periclitanti de suo debito, & metuenti, ne alij eum prævertant, ad ipsius instantiam, in

quantum de jure, tribuit & confitetur privilegium reale, & nexum cujusdam hypothecæ tacitæ & præventionalis, quam lex scripta fingit & præsumit in aresto: licet ista descriptio magis depingat & adumbret, quàm quòd definiat naturam & proprietatem hujus aresti. Definatur autem, esse manus injectio, quia quem-
 190
 admodum creditor, per traditionem possessionis accipiens pignus, manum in illud iniicere dicitur. *l. si rem alienam. 9. §. propriè pignus. 2. de pignor. act.* adeoque à pugno nomen sortitur. *l. plebs. 238. §. pignus. 2. de verb. signif.* ita circa propositum nostrum, in bonis obligati, attribuitur nobis privilegium quoddam reale, ex consensu jus dicentis, qui eo ipso quasi manum iniicit, dum confitetur creditori hypothecam tacitam, in bonis debitoris, licet in creditorem nullam revera possessionem transferat. *d. l. si rem. 9. §. propriè. 2. versic. hypothecam. l. res hypotheca. 5. §. inter pignus autem & hypothecam. 2. de pignor.* Additur in definitione, quòd sit impedimentum, quia, facto aresto, apponitur quasi lex rebus debitoris, ne post hac, in præjudicium arestantis, alijs
 191
 creditoribus supervenientibus, jus aliquod reale in ijs consequi liceat, cujus ratione præferantur primo arestanti, cum hic quibuscunque creditoribus, posteriorem hypothecam, sive expressam, sive tacitam habentibus, antepone-
 dus sit. *Vvesenbecius in suis commentarijs Pandect. de privileg. credit. num. 9.* & hæc consuetudo ita notoria est, ut allegationibus non indigeat, *qua de testaturetiam illustrissimus Saxonia Elector in suis novellis constit. 28. §. Ferner sollen. par. 1.* & ita, quamdiu memini, in his provincijs semper judicatum fuit. Adijciuntur & illa verba: sapiens causam pignoris: quia sicut pignus,
 192
 à debitore constitutum creditori, afficit rem pignoratam, adeò, ut onus illud transeat cum re, quocunque vadat. *l. debitorem. 15. C. de pignor. l. si debitor. 12. C. de distract. pigno.* ita in proposito creditor per ministerium judicis, procurat sibi pignus in bonis obligati, saltem tacitum, cujus ratione præfertur omnibus posterioribus, qualicunque hypotheca munitis. *Vvesenbec. ubi supra de privileg. cred. num. 9.* Vnde & superius dicebatur, quòd hoc
 193
 genus hypothecæ, vel manus injectionis, de jure civili esset incognitum, ab eoque alienum, cujus virtute, si de conventionali pignore agamus, non aliter contrahitur hypotheca, nisi per mutuum consensum contrahentium, pacto videlicet interposito, ut res debitorum, propter aliquam obligationem, sint hypothecæ nomine obligatæ. *l. contrahitur. 4. ff. de pig. & hypoth. tacitum autem vel legale pignus contrahitur ex causis, de quibus in ff. & C. tit. in quibus caus. tac. pig. contrah.* Cumque in præallegatis titulis nulla fiat mentio
 194
 hujus aresti, quod, debitore super hoc non requisito, imò absente & ignorante, creditor jus pignoris in bonis obligati acquirat: satis liquet, esse unum speciale juris Saxonici, vel consuetudinarij potius, cum in toto jure Saxo-
 nico tam de aresto, quàm etiam de sequestro nihil, aut parùm admodum ha-
 beatur, prout sæpiùs audiavi à præceptore meo, practico harum provincia-
 rum celeberrimo, D. Modestino Pistoris, piæ memoriæ, viva voce, dum ex-
 195
 plicaret ea, cum ecclesia Sutrina, extra. de caus. poss. & propriet. excepto, quòd paucis in locis, quasi per transitum, invenio leges Saxonicas meminisse aresti, *des Kommers. primò in gl. iuris Saxon. Landrecht lib. 1. ar. 22.* de videlicet non are-
 standi hæreditate defuncti, infra tricesimum, item, de non arestandis Romipetis, vel aliter peregrinantibus, ex causa negotiationis. *Weichbild ar. 66.* item, de se-
 questrando, vel capiendo malefactore contumace, qui videlicet citatus à iudice, copiam sui non facit *Weichb. art. 27. & 40.* ubi tamen vocabulū *Kommer*/accipi-
 tur propriè pro detetione personæ alicujus criminosi, accusati videl. criminaliter, &

- 196 *Zobelius in suis addit. ad gl. fin. Landrecht. lib. 1. art. 68.* ubi loquitur de poena frangentis arestum, & *in lib. 3. ar. 65.* ubi de potestate præconis vel executoris publici agitur, quod is, sine mandato iudicis, nullam habeat potestatem pignorandi, vel arestandi personam, vel bona cuiusquam. Dicitur in definitione: creditori
- 197 periclitanti de suo debito. quia illa est causa impulsiva huius aresti, quod sibi in hoc vigilat creditor, providendo de hypotheca, ne forsan alij eum prævertant, & postea inanem ipsi actionem relinquant, quam excludat inopia obligati. *l. nam is nullam. 6. de dolo.* Apponitur etiam ulterius in definitione clausula: quod iudex
- 198 aditus, in quantum de jure, tribuat creditori, in bonis debitoris, jus pignoris, & non absolute, ideo, quod jurisdictione quantacunque munitus, non possit alteri invito auferre rem suam, vel jus suum. *l. f. C. si contra ius vel util. pub. l. venditor. 13. §. si constat. 1. in verbis: neq. publico, neq. privato nomine ff. communia. præd.* Ista namque clausula in quantum de jure: tribuit creditori jus hypothecæ quasi conditionalis, quatenus videlicet non apparebit, vel ipsum debitorem, vel alios justam & legitimam causam contradicendi habere. *Vitalis in tract. claus. ca. 5. & 6. post*
- 199 *Speculat. in tit. depositi. §. septimo videndum. num. 7.* Et si enim iudex regulariter non debet interponere suam auctoritatem, & decretum cum illa clausula: admitto in quantum de jure. ex quo de meritis causæ antea discutere debuit, *l. iudex. 55. & ibi gl. ff. de re iudic. Bar. in l. & si conditionalis. 8. in princ. de author. tut.*
- 200 tamen propter periculum in mora, quod allegat creditor, ne veniat in fortis periculum, admittitur, quod aliàs non admitteretur. *gl. l. de pupillo. 5. §. si quis rivos. 11. de no. oper. nunc.* neque approbat absolute vel simpliciter istam hypothecam iudex, sed conditionaliter, quatenus videlicet ipsi jus, præ alijs, in rebus debitoris competere constabit, ac, quia de hoc in præsentis quid certi determinare nequit, rejicit cognitionem istius negotij in aliud tempus, tunc demum interpositurus suum decretum, an illud arestum jure sit interpositum, an verò veniat relaxandum, argumento quod tradit *Barzoli in l. ambitiosa. 4. num. 32. ff. de decret. ab ord. fac. per l. in tempus. 62. in princ. de her. instit. & l. hac conditio. 10. de condit. & demonstr. quo de videatur Henningus Godenus in 3. part. processus iudiciarij, rub. 41. quam inscripsit. de termino ad dicendum contra arestum.* Securius namq; est, superfluum admittere, quàm necessarium omittere. *Specul. ubi supra, num. 8. per ca. non æstimemus. 13. quest. 2. l. testamentum. 17. ibi. cum superflua non nocent. C. de testam. l. non solet. 86. & l. que dubitationis. 81. ff. de reg. iuris. de cuius clausula, in quantum de iure, effectu, tangitur etiam aliquid in secunda parte huius*
- 201 *operis, ca. 3. num. 36. 37. & seqq.* Additur & illud in definitione: quod per arestum tribuatur arestantibus privilegium reale: ad differentiam privilegiorum personalium, quæ & personas tantum concernunt, & cum personis extinguuntur. *l. privilegia. 196. ff. de reg. iur.* quia enim conditio personæ locum facit privilegio, ideo, deficiente conditione, deficit etiam auxilium. *l. in omnibus 24. eod. tit.* tum etiam, quod si duo concurrunt privilegiati creditores, personali privilegio muniti, qui sunt ejusdem tituli, puta, quod uterque est minor, vel uterque depositarius, hic nulla habetur ratio ordinis vel temporis, uter prior vel posterior sit, sed æqualiter admittuntur. *l. si hominem. 7. §. fin. vers. item queritur. utrum ordo in verbis: & constat simul admittendos. ff. de pos. l. privilegia. 32. de privileg. credit.* cum
- 202 *ICui tradunt: quod privilegia non ex tempore æstimentur, sed ex causa, & si ejusdem tituli fuerint, concurrunt, licet diversitates temporis in his fuerint, cum privilegiatus adversus pariter privilegiatum non utatur suo privilegio. l. verum. 11. §. f. de minor.* Arestum, autem nostrum, quia reale privilegium tribuit, non tantum ad hæredes transmittitur, per illam vulgatam regulam: ubi genus actionis, id est, causa, hoc desiderat, ibi, ad quemcunque persecutio ejus pervenerit, non

Clausula in quantum de iure quid operetur.

Effectus arresti. Et part. 2. c. 3. num. 113. ubi tractatur questio utrum conditionalis

creditor prius impetrans arrestum præferatur creditori puro posteriori. Intra 30. hæredi concessum are-

nam impe-
rans non
præfertur
illi qui post
30. pars. 2.
ca. 3. num.
357. &
seq.

deficit auxilij ratio. *d. l. in omnib. 24. de reg. iur.* sed etiam, quia pignoris, saltem ta-
citi, causam & obligationem inducit, ejus effectus est, ut etiam inter plures are-
stantes, quantumvis sint ejusdem tituli, unus alteri, secundum diversitatem & prio-
ritatem temporis præferatur, *argumento eorum quæ tradit Petrus Vanderanus de
privilegijs credit. sub. rub. de divisione seu partitione privilegij. ca. 2. nu. 12. 13. 14.
& seqq. & ca. 1. num. 116. part. 3.* Imò ut maximè diversi tituli creditores cum
arestantibus concurrerent, quantumvis reali hypotheca, sive tacita, sive expressa
muniti fuerint, dummodo tempore posteriores sint, adhuc arestantes præ illis
prærogativam habent, *argumento l. eos. 9. C. qui pot. in pig. hab. de cuius effectu
plura videre licet in tertia parte huius operis ca. 11. num. 26. cum sequentibus.* Po-
stremò additur in definitione: attribui huic aresto jus hypothecæ tacitæ & præ- 205
ventionalis: ad differentiam pignoris prætorij, quod creditoribus ejusdem tituli
non tribuit aliquam prærogativam ratione temporis, sed quodcumque primus
fuit immissus in possessionem, non tantum sibi, sed & alijs concreditoribus ejus-
dem tituli, simul possidet vel detinet. *l. cum unus. 12. in princ. & ibi gloss. de reb.
aut. ind. possid. l. is cui. 5. §. qui prior. 3. ut in possess. legat. l. si finita. 15. §. si plures.
15. l. prator ait. 7. §. eius rei. de dam. infect. l. si decreto. 2. C. qui pot. in pig. hab. l.
si postquam. 3. C. ut in poss. leg.* Secus est in jure tacitæ hypothecæ, quæ tribuitur 206
arestantibus in provincijs Saxonix, *argumento eorum quæ tradit Anton. Neguzan.
de pignor. in 2. memb. 5. part. princ. num. 10. ampliatur. 14. per l. hac edict. ab. 6. §.
his illud. 1. C. de secund. nupt.* Et istud jus pignoris retrotrahitur, ad tempus vide-
licet impetrati primi aresti, *prout hac de re latius agetur in secunda parte huius
operis ca. 3. num. 411. & in tertia parte ca. 11. num. 39.* Itaque arestum nostrum 207
Saxonicum, vel consuetudinarium ejus naturæ est, ut neque auferat, neque impe-
diat possessionem rerum debitoris, neque eas sequestrari, vel quoquo modo al-
terius tertij curæ vel custodiæ committi faciat, sed tantum judex aditus per preces
supplicantis, in quibus exponit, quo pacto Titius illi sit obligatus, & quia metu-
ens, ne is plures habeat creditores, qui ipsum prævertant, petit, arestum sibi in bo-
na debitoris decerni, judex, inquam, recepta tantum summaria fide de debito, non
attento, sive reus sit suspectus, sive non, fatetur & permittit arestum supplicanti,
in quantum de jure, idque in matriculam civitatis, vel cancellariæ, coram qua
petitio interponitur, redigi & insinuari facit, communicando simul creditori, ad
ejus instantiam, hujus aresti, ita comprobati per superiorem vel jus dicentem, te-
stimonium vel recognitionem, per manum actuarij, cum data temporis, quo ista
omnia fuerunt acta. Quo casu memorati aresti effectus valde novus & mirabi- 208
lis est, sicut antea tetigi, ut videlicet afficiat bona rei nexu pignoris taciti, cujus
ratione arestator deinceps, in bonis arestati, præfertur omnibus creditoribus, po-
steriorem hypothecam habentibus, dummodo dictum arestum per tria interval-
la, singula per unam quindenam distantia, legitime prosecutus fuerit creditor,
& in tertio termino, una cum aresti renovatione, obtulerit libellum arestatorum:
quo facto, si, subsecuto processu ordinario, condemnatur arestator ad solutionem
pecuniæ petitiæ, trahitur hæc hypotheca retrò ad tempus impetrati aresti, ut omni-
bus posterioribus creditoribus præferatur, *de quo tamen fusiùs in 2. parte huius
operis ca. 3. num. 411. & 412.* Licet autem crebrò memoratus Elector Saxonix 209
in istis resolutionibus articulorum, à subditis ipsi propositorum, in conventu
Torgensi, anno 1583. *sub tit. vom arest.* in suis provincijs fecit quandam restricti-
onem arestorum, ne videlicet indistinctè decernantur per iudicantes, sed demum
duobus requisitis intervenientibus, puta, quòd & arrestator de debito suo probet
per documenta fide digna, vel aliter & simul etiam doceat, debitorem multo ære
alieno obstrictum esse, & ad inopiam vergere: tamen si penitus introspeciamus,
& ponde-

Vide differ.
Iur. Civ. &
Sax. lib. 2.
p. 4. D. 58.
Zobel. par.
1. differ.
43. num. 8.

- & ponderemus illam novissimam constitutionem, videtur loqui de aresto, quod propriè sequestrum appellamus, ejus videlicet rei, cujus possessio transfertur in curam & custodiam alicujus tertij, *argumenta eorum qua tradunt Bar. in l. interesse. 30. n. 3. & 4. ff. de acquir. poss. item Schurff. cons. 15. cent. 3.* non autem de illo aresto speciali, vel consuetudinario juris Saxonici, quod creditor, ob metum aliorum concreditorum, ne antevertatur, impetrat, & dimissa, ut prius debitoribus possessione, nihil aliud primo impetratori tribuit, nisi jus tacitæ hypothecæ, cum privilegio prælationis circa concursum aliorum creditorum, posteriorem hypothecam vel obligationem habentium, quo de hîc agitur: & quicquid hujus sit, ista lex provincialis non egreditur fines Electoratus Saxoniae: *arg. l. f. de iurisdict. om. iud.* Denique pro conclusione hujus remedij executivi, quod propriè sequestrationem appellamus, ex quo in præcedentibus certi quidam casus specialiter enumerati fuerunt, in quibus locus datur sequestrationi, sciendum est, in alijs casibus, extra præmemoratos, standū esse regulæ, quod à sequestratione, propriè ita dicta, processus inchoandus non sit. *l. an. C. de prohib. pecu. sequestr. ca. 1. 2. & 3. extra. de sequestr. possess. l. 1. & 2. C. de execut. rei iudic. & ita etiam concludit Molin. in consuet. Paris. tit. 2. gl. 1. verb. arest. num. 185.* quod & harum regionum longissimo usu comprobatum fuit, intelligendo de aresto rerum, quarum custodia transfertur in tertium: habens enim regulam pro se, habet fundatam intentionem, donec adversarius manifestum faciat, casum super quo dubitatur, esse unum de illis, in quibus lex specificè sequestrationem aut arestationem permittit. *D. Schurff. d. cons. 15. n. 3. cent. 3. D. FVesenb. de iure sequest. cons. 7. & per totum. ac faciunt, qua tradunt Dec. in l. 1. num. 8. & ibi. alij Dd. de reg. iur.* unde ibidem Cagnolus infert, quod alleganti specialitatem contra regulas juris communis, incumbat onus probandi. *Cagnolus d. l. 1. num. 21.* & vulgò dicitur: secundum regulas semper pronunciandum esse, nisi ab adversa parte probetur, calum, de quo controversitur, esse unum de exceptuatis. *Bal. in ca. 1. num. 6. extra. de alienat. indic. mut. causa facta.* cum exceptio in casibus exceptis vitiet regulam, in alijs autem non exceptis, confirmet eā. *l. nam quod liquidè. 4. §. f. ff. de pen. leg. l. quasitum. 12. §. idem. 43. in fin. ubi notat Bart. de fund. instru. & facit rex. iuncta gl. in §. ut autem. auth. de non alien. vel permut. rebus eccles. colla. 2. ca. dominus. 32. q. 7. & ca. 2. extra de coniug. lepros.* Quo pacto autem differant inter se sequestratio, præceptum de non alienando, item arestum Saxonicum speciale, de hoc videantur tradita in parte tertia hujus operis. *c. 11. num. 54. & seqq.*

214. Huc etiam pertinet quarta executionis legalis species, retentio videlicet *Retentio vel detentio & vide nu. 219. I. de definitionem.* vel detentio. Estque impedimentum legitimum rerum debitoris, quas tanquam in suis manibus hodie existentes, ex causis à jure determinatis & expressis, retinet, ac firmiter capefit creditor, propria quasi autoritate, non dimittendo eas ex sua possessione, donec ipsi de credito satisfiat: & oritur istud beneficium ex regula juris communis. *l. plus cautionis. 25. de reg. iur.* Etsi namque aliàs dicitur, paria esse habere rem, vel actionem. *l. is qui actionem. 15. ff. eo. & actio, competens ad rem, dicatur esse in nostris bonis. l. rem in bonis. 52. de acquir. rer. dom. l. bonorum appellatio. 49. §. in bonis. l. quod evincitur. de verb. signif. & facit l. à Divo Pio. 15. §. in venditione. 2. de re iudic.* etiam ex juris textibus nomina debitorum, item jura, & actiones veniunt in executione judicati, & sic includuntur bonis ipsius condemnati: tamen hæc contraria loquuntur per verbum, videtur, item per verbum, intelligitur, & similia, quæ omnia sunt denotativa fictionis, & improprietatis. *Decius in d. l. is qui actionem. 15. num. 3.*

Facit & illud, quod actio, competens pro re nostri dominij, revera denotat, nos plena proprietate ejus non gaudere, cum frustra detur actio pro eo, quod quis antea possidet. *§. sic itaq. & ibi gloss. ac Aldob. verbo magis. Inst. de action. l. 3. §. ex pluribus. 4. ff. de acquir. poss. §. sed & si rem legatarij. Instit. de leg. l. si rem meam. 31. ff. de verbo. obligat.* & sic quantumvis quid & in nostris bonis censeatur, & pro eo competat actio, tamen, quia dominium est sine effectu, cum possessio rei sit penes alium, nec possit actor ea uti frui, vel de ea disponere pro suo arbitrio, argumento quod tradit Bart. in *l. si quis vi. 17. §. differentia. 2. de acquir. poss. per l. in re mandata. 21. C. mandati*: satis jam liquet, plus esse securitatis in rem, quam in personam. *d. l. plus cautionis. 25. & l. minus est. 204. de reg. iur.* unde non immerito alibi dicitur, melius esse pignori incumbere, quam in personam agere. *§. furti. Instit. de oblig. quæ ex del. nas.* Et ex hoc fonte manat ista species executionis privatæ, quam retentionem appellant, prout evenit in pluribus casibus, pro quibus lex creditori prodidit tacitam hypothecam, ut probatur in *tit. ff. & C. ex quibus caus. tac. pig. contrah. quorum 24. enumerat Antonius Neguz. de pig. & hypoth. in 4. membro secunde partu, per totum.* Sic etiam mulieri, pro dote sua consequenda, ex speciali privilegio, & favore sexus, argu. *l. 1. ff. solut. matrimo. uxo. actio.* cuius respectu, etiam præfertur omnibus creditoribus alijs, sive expressam, sive tacitam hypothecam posteriorem, non autem anteriorem expressam habentibus. *l. assiduis. 12. C. qui pot. in pig. hab.* & hæc communis est secundum Bart. post glossam in *d. l. assiduis. & testatur Alex. cons. 58. incip. in causa mota. num. 6. vol. 8. sequiturq. Neguzan. de pignor. in quarto membro secunde partis num. 98.* Ac quod vidua præferatur omnibus creditoribus, etiam tacitam hypothecam anteriorem habentibus, istam sententiã in his provincijs cõmuniter teneri, refert Vuesenbecius *cons. 50. nu. 24.* quandoque tandem dos illata sit. *Vuesenb. ubi proximè. num. 21. per authoritates ibidem ab eodem adductas.* Et est ratio, quia, etiam vivente marito, quasi communem usum, & possessionem omnium bonorum ejus habuit, saltem jure familiaritatis. *secundum Phil. Decium. cons. 232. num. 1. & cons. 400. num. 5. quod etiam Bartol. Socinus probat. cons. 131. num. 6. vol. 1. per l. qui iure familiaritatis. 41. ff. de acquir. possess.* unde, mortuo viro, gaudet jure retentionis, ut maneat in possessione bonorum communium, quando vacua, & non apprehensa prius ab hærede possessio, sine vitio ad eam pervenit, tam diu, donec ipsi restituatur dos, aut lucrum dotale, quod ipsi debetur ex pacto vel statuto loci, ubi maritus fixit domicilium. *Decius in dictis consilijs, & cons. 449. num. 23.* quia vidua repræsentat imaginem, & jus mariti prædefuncti. *Baldus in l. pignoris. 11. num. 2. C. de pignorati. act. & in l. penul. in princ. num. 1. C. de non num. pecun. & in l. si tibi. C. qui pot. in pign. & l. 1. C. de com. ser. pig. dato, Baldus in tract. dotis. parte 8. quest. 6. num. 21. Vuesenbecius cons. 77. num. 9. & cons. 50. numero 24.* Quod vel in primis procedit de jure Saxonico, cujus virtute maritus & uxor dicuntur adhuc in vita omnia bona inter se communiter, & pro indiviso possidere. prout est *tex. Landrecht. lib. 1. art. 31. in princ. & art. 45. in fine principij, ubi eodem modo habetur, quod maritus uxoris bona simul cum ipsa possideat. & concordat gl. Eshenrecht. ca. 6.* Vnde quamdiu, prædefuncto marito, claves tenet ad prædia, sive urbana, sive rustica, tantisper dicitur in possessione esse, secundum *Dec. cons. 400. num. 5. allegat l. clavibus. 74. & ibidem Bart. de contrah. empt. & l. 1. ubi Bal. notat num. 2. C. de crim. expilata heredit. & idem Bal. in l. 2. C. de verb. signif.* Vnde, si postea fortè deiciatur vidua talis ex possessione, debet ante omnia tanquam spoliata, restitui, prout innuit *Decius in d. cons. 400. num. 6.* & ita mense Junio anni 1580. habuimus de facto quæstionem, nobis in hoc dicasterio propositam,

Vidua in
bonis mari-
ti.

- positam, de muliere quadam Butstadiensi, quæ mortuo marito, priusquam ipsi solveretur lucrum dotale, ex pacto debitum, transvolabat ad secunda vota, retinendo tamen penes se claves ad domum mariti, sed postea persuasa sermonibus hæredum, ipsis eas commodato dederat, per quos tamen tandem penitus excludebatur à possessione rerum, quas tenuerat pro indiviso cum marito, ideoque petebat, se informari, an non, tanquam spoliata, veniret ante omnia restituenda? & responsum fuit de jure: restitutionem ante omnia faciendam esse, cum possessor, etiam injustus, possessione sua privandus non sit, sine causæ cognitione. *l. 3. C. ut nemo privatus. l. meminerint. 6. C. unde vi. 1. §. qui à me. ff. de vi & vi arm. l. si quis ad se fundum. 7. C. ad l. Iul. de vi publ. ac bene facit ca. in literis. extra. de restit.*
- 223 *spol. ubi deciditur, etiam prædonem spoliatum restituendum esse.* Quod autem vidua post mortem viri, rectè possideat, & detineat ipsius bona, donec ipsi satisfiat de dote, etiam jure Saxonum, probant multi textus. *Weichbildt. artic. 57. in §. hat ihr aber in illis verbis: Sie sihet in dem Erbe/vor ihr eingebracht Gut. ac notat additionator ad Landrecht. lib. 1. art. 20. in gloss. Latina litera C. vers. sic etiam non cogitur mulier.* Et hoc apud nos tota die praticari videmus, quod viduæ aluntur ex bonis mariti, neque compelluntur discedere à possessione communium bonorum, donec ipsis plenariè satisfactum fuerit de dote, quæ probatur illata & numerata esse: secus in dote confessata per maritum, *quo de videantur quæ tradimus in tertia parte huius operis, ca. 1. num. 109. 110. & seqq.* Debent tamen tales viduæ in bonis mariti versari, ut frugi matres familias, nec omnes redditus, aut mobilia intervertere, vel ad se rapere, sed contentæ esse exhibitione sua & familiæ, & ad hanc rem curatorem præstari convenit, qui cibum, potum, vestitum, & lectum mulieri præstet; pro facultatibus & dignitate mariti prædefuncti, *argumento l. 1. §. mulier autem 19. & l. curator. 5. de ventre in poss. mit.* sicut dicitur de muliere, quæ stante matrimonio, & viro ad inopiam vergente, habet jus retentionis in bonis mariti, non quidem omnibus, sed tot, & tantis, quæ ad concurrentem æstimationem suæ dotis, & in causam alimentorum sufficiant. *Paulus de Castro in l. si constante. 24. num. 5. ibiq. las. 23. ac Bar. 97. ff. solut. matr. notatq. Baldus novellus in tract. dot. par. 7. privileg. 47. Alex. cons. 142. num. 15. vol. 5. post Io. And. in addit. ad Spec. tit. de dona. inter virum & uxorem. §. 1. num. 5. circa princ. item Cynus in l. ubi adhuc. 29. num. 21. C. de iure dot. & Anton. Neguzan. de pignor. 1. membro. 5. partis num. 33. ubi concludit, quod debeat petere vel eligere unum aliquod prædium mariti de melioribus, usque ad concurrentem quantitatem suæ dotis, quia captiosum esset, retinere omnia bona, in fraudem creditorum, ideo non tolerandum. & idem Neguzantius de pignor. parte. 5. membro. 1. num. 83. addit: hoc ita communiter teneri, Verum tamen est, quod crebrò in constituendis alimentis, facultatum mariti, & consuetudinis habetur ratio, *argumento l. cum alimenta. 22. ff. de alim. & cib. leg. l. ius alimentorum 3. ubi pupillus educ. deb. l. si servus plurium. 50. §. fin. de leg. 1. l. hæredes palam. 21. §. si quid 2. in verbis: vel ex consuetudine patrisfamilias. qui testam. fac.**
- 225 Sin autem vidua curatorem accipere recusat, obnoxiam se facit rationibus, ideoque cogitur tandem, quod annuatim, deductis alimentis, è redditibus superest, restituere hæredibus viri. *Bart. in l. divorcio. 7. num. 2. & 3. ac ibi Iason. num. 18. & 19. Alex. 23. 29. & 30. ff. soluto matrim.*
- 226 adeò etiam, ut per id tempus, quo alimentatur ex communibus bonis, teneatur operari hæredibus mariti, non aliter, atque marito tenebatur, *Bar. in d. l. divorcio. 7. num. 19. & in l. Gaio. 13. §. imperator. 1. in fin. de alim. & cib. leg. & l. libertis. 4. §. Lucius. 1. in fi. eo. tit. quod & innuit Bal. in l. un. §. cum autem. num. 3. C. de rei uxoris act.* & tradit Paulus de Castro, quod vidua, cui subministrantur alimenta in domo hæredum, teneatur eis, & in eorum cōmodum laborare, de omni

de omni opere, quod facere didicit, puta filare, nere, suere, texere. *Paulus de Cast. d. l. divortio. 7. nu. 10.* Neque enim, secundum eundem, debet stare in domo ociosa, tanquam truncus aut corpus mortuum. *allegat Baldum in l. 1. num. 6. & 7. C. de legat. l. sicut 48. ff. de operis libert.* & debent eas mariti assuefacere ad lanificia, colum videlicet & fufum, pro depellendis otijs, quæ ut plurimum inducunt luxuriam & alia vitia. Vnde tenuit idem Baldus, quod texturæ & alia manualia, quæ exercet mulier in domo mariti adhuc superstitis, non cedant lucro mulieris, sed acquirantur bonis viri. & *Bal. in l. assiduis. 12. num. 4. C. qui pot. in pig. hab.* addit, quod interrogatus de facto, consulentibus ita responderit, *per ea quæ notantur in ca. in officijs. extra. de testibus. Bartolus vero in d. l. divortio. 7. num. 4.* de muliere nobili tenet contrarium, ut quæ nec marito cogeatur operari, quem sequitur etiam Ferrar. *in form. libelli pro legato rei singularis. verb. coram vobis. num. 72. per l. sicut. 48. ff. de oper. libert.* Mihi tamen, circa hoc punctum, magis probatur 227 sententia Alexandri, qui concludit simpliciter, viro in uxorem non competere aliquod jus servitij, vel exigendarum operarum, nisi officialium, puta ad reddendum debitum, & similia officia mutua, quæ conjuges sibi invicem debent. *Alex. de Im. in cons. 133. num. 3. vol. 4. per gl. pen. in ca. quod de eo. 33. q. 5.* Quod vel 228 maximè procedit in his provincijs, ubi dimittuntur regulariter viduis omnia panna linea & filamenta, quæcunque texuit aut texi fecit, siue stante matrimonio, siue soluto eo, in viduitate scilicet, cum ista omnia de jure Saxonico utensilium, vel geradæ appellatione comprehendantur. *Landrecht. lib. 1. art. 24.* Verum, quia 229 vidua alenda venit ex bonis communibus, donec consequatur suum, concludunt Doctores, quod isto casu, nisi aliud appareat voluisse maritum, viduæ alimenta non debent excedere fructus annuos illatæ dotis. *Alex. in d. l. divortio. 7. n. 19. allegat Iacobum de Butrig. in d. l. un. §. exactio. ac bene facit l. cū unus. 10. §. fin. ff. de alim. & cibar. legatis. ubi habetur: deberi alimenta secundum quantitatem dotis. quod idem etiam apertius innuit tex. in l. si cum dotem. 22. §. fin. autem in ses. visimo. 8. in illis verbis: alimenta præstari, medicinis succurri, & nihil prætermitti, quod maritum uxori adferre decet, secundum dotis quantitatem. ff. sol. mat.* Et 230 addit Alex. *in d. l. divortio. 7. num. 19.* istud esse verius, ex quo limitata causa limitatum producit effectum *l. in agris. 16. de acquir. rerum dom. l. ita autem. s. in princ. de admin. tut.* pro quo urget, quod mulier in bonis mariti habet pignus tacitum in eam duntaxat summam, ad quam ascendunt ipsius illata *argumento l. solutum. 11. §. solutam. s. vers. planè. de pigno. act.* Et sic retentio bonorum mariti non importat alium effectum, quàm quod mulier interim fruatur bonis mariti, quoad indigentiam suæ necessitatis, & per hoc medium privatæ retentionis consequatur suam dotem, quam si hætenus percepisset, non veniret alimentanda ab hæredibus. *Bart. in l. si filia familias. 60. in princ. sol. matrimo. Bal. novel. de dote, parte 8. in 1. privileg. sub finem. verbo tertia limitatio. Neguz. de pig. & hypoth. 4. memb. 5. part. princ. num. 5.* Et quod viduæ isto casu nihil debeatur, præter alimenta, satis probatur in superius allegata. *l. 1. §. mulier autem. de vent. in poss. mit. & in l. sed si is qui controversiam. 5. §. an autem vescendi causa diminueret. 3. de Carbon. ed.* ac in hoc concordat etiam jus Saxon. *Weichbild. art. 57. vers. hat ihr aber in illis verbis: Sie siset im Erbe vor jr eingebracht Gut/ vnd sollen die Rinz* 231 *der ihr die notdurfft geben/* hoc est, quantum sufficit pro ipsius alimentis. Ac, si aliter versetur in re familiari, quàm frugi materfamilias, ab eo tempore, sicut & supra monuimus, teneatur ad rationes, & reddendum residuum, quod superest ex annuis redditibus, deductis alimentis, *prout concludit Zobelius Landrecht lib. 1. art. 22. in additione Latina litera V.* ubi decidit: quod uxor de omnibus bonis, quæ in hæreditate defuncti fuisse constat, hæredibus respondere cogatur, & facit 232 *Land*

- Landrecht lib. 1. art. 52. §. fin. in illis verbis: Das Weib antwortet vor kein Gue
des Mannes/ dann vor das/ was zur zeit des Mannes todes vnter ihr erstorben
233 ist. Hinc est, quod de rebus hæreditarijs defuncti, vidua cogitur inventarium
conficere, & eo deficiente, mediante juramento, de omnibus rationem reddere.
addit. Latina. litera A. in princ. ad art. 52. lib. 1. per l. 2. §. in exigendis. & ibi gl.
verb. iurata fide. & post eam Ioh. de Platea num. 8. C. quando & quib. quar. pars.
lib. 10. ac fac. l. Marcellus. 11. ff. rerum amota. Idq; rationem habet, ne videlicet
occasione possessionis, & sub pretextu retentionis, totum dilaceret patrimonium,
dumq; participi relictarum facultatum nocere cupit, sua etiam simul jura præci-
pitet, prout in simili loquitur Imperator in d. l. 2. in princ. C. quando & quib. quart.
234 part. deb. lib. 10. Hæc eadem ratio, communis & indivisæ possessionis, tuetur post
mortem uxoris, etiam virum, ut non teneatur dimittere vel relinquere bona ux-
oris, nisi prius ipsi plenè sit satisfactum de omnibus mobilibus uxoris, quæ deben-
tur, virtute juris provincialis, marito ex bonis prædefunctæ conjugis, ita Zobelius
235 in sua addit. Latin. litera C. vers. præterea scias, quod maritus. Ad eundem planè Dominus
modum dominus prædij locati dicitur habere tacitam hypothecam, à lege pro- prædij lo-
ditam; in omnibus bonis conductoris, in vectis aut illatis prædio locato. l. est dif- cati.
ferentia. 9. cum l. 2. ff. in quib. caus. pig. vel hyp. l. item quia. 4. de pact. l. certi iuris.
236 s. C. locati. Vnde si merces conventa in termino destinato ad finem conductio-
nis, non solvitur, potest locator ipsemet & expellere habitatorem, & simul inclu-
dere & detinere res illatas & in vectas, donec ipsi satisfiat, etiam privata autori-
tate, secundum Ias. in §. item Serviana. num. 80. Instit. de action. & facit. l. utiq;
237 34. ff. de damno infec. l. quero. 54. §. inter locatorem. 1. locati. Verum, quia utrum-
que non caret periculo (potest enim colonus ingredienti se opponere vi armata)
ideò, pro vitando scandalo, & periculo corporis, aut vitæ, civilis & tutius faciet
dominus domus, à iudice petendo officiales ipsius, ut ipsorum ministerio mediante,
expellatur conductor. Alex. cons. 134. n. 3. vol. 4. ac facit l. creditores. 3. in finali-
bus verb. ibi: attamen autoritate præsidis possessionem adipisci debent. C. de pignor.
l. civile. 5. C. de furt. l. si pupillorum. 7. §. si pupillus. 1. ff. de rebus eorum qui sub tut.
238 vel cura. Deinde, si dominus, tanquam privatus, includat per se res coloni impor-
tatas, subest etiam ille metus, ne colonus deinceps alleget, se plura intulisse, quàm
nunc post inclusionem reperiatur, ideò, consilium est, ut dominus inclusurus res in-
vectas, adducat secum, ultra iudicem, etiam notariū & testes, in quorum præsentia
describantur, & in inventariū redigantur omnia, quæ ibidem inveniuntur l. cum do-
mini horreorum. 56. ff. locati. Licet autem Bartolus & Baldus istam legem tantum
intelligant in casu latitantis coloni: tamen, quia par, & fortè major ratio militat
in præsentem casu cautela hæc benè notanda est, cum superabundans securitas non
noceat. l. in testamentis. 26. C. de testam. Quantumvis autem ad eam tantummodò
239 summam, ad quam ascendit merces vel pensio, permilla sit retentio rerum illata-
rum. l. solutum. 11. §. solutam. 5. vers. planè in eam duntaxat summam. ff. de pig.
act. & facit auth. & qui bonis. C. de bonis author. iud. poss. tamen istud jus retentio-
nis ampliatur procedere, ut illa sit licita, etiam pro interesse, vel æstimatione dete-
ri orationis. Neguz. de pignor. 4. membro. 2. part. n. 128. & 129. per l. 1. C. etiam ob
chirograp. pec. pignus retin. & fac. l. 2. ff. in quib. caus. pign. Ex quo sequitur, siquidè
hodiè colonus, infra tempus assignatum executatus, pro facienda luitione pigno-
rum (quod eodem modo sicut tempus iudicati, regulariter trium quindenarum est
de jure Saxonico Landrecht lib. 1. art. 70. vers. thut er das nicht) non satisfacit lo-
catori, poterit ipse instare apud iudicem, pro subhastatione, vel pro taxatoribus,
qui, citato colono, æstiment valorem rerum inclusarum, & siquidem domino
ex aliquibus rebus satisfiat, cæteras restituat colono, arg. l. à Divo Pio. 15. §. quod si
res sit

res sit pignorat de re iudic. per ea, quæ in tertia parte huius operis, de executione iudicati, cap. 1. agentur latius. Sicut autem dominus prædij, pro mercede convention-
ta, habet tacitam hypothecam, & jus retentionis, in bonis conductoris, ita eodem
jure retentionis gaudet conductor vicissim adversus locatorem, pro expensis ne-
cessarijs, quas fecit in reparatione domus aut habitationis: eas enim, dummodo
liquida sint, potest retinere, ac deducere de pensione vel mercede locationis, eti-
am absque requisitione iudicis. *secundum Rebuff. in ordinatio. reg. de literis oblig. ar. 4. gl. 2. num. 44.* ad hoc videlicet, ut correlativorum eadem sit ratio, *argu-
mento l. fin. C. de indict. vid. toll. & l. un. C. de cupres. lib. 11. ac facit l. 1. ff. de im-
pens. in reb. dot. fact.* Sic aurigæ, item tabellarij, qui advexerunt, vel attulerunt
scholaribus suppellectilia, & aliquid earum rerum nomine expenderunt, pro tali-
bus expensis, quemadmodum & pro pretio vecturæ, item pro mercede, possunt
tantisper retinere fardellum, donec ipsis solvatur merces. *Bal. in l. fin. num. 1. C. commodati.* Et est ratio, quod vectorum, item nunciorum expensæ & opera salvam
facit fardelli causam, *argumen. l. interdum. 5. & l. huius. 6. ff. qui pot. in pigno.* Ac
regula quasi generalis est, rem debitoris retineri posse pro impensis, aut melio-
rationibus, in eadem factis: secus, si alterius rei respectu factæ forent. *l. quod dicitur. 5. vers. manebit igitur maritus in rerum detentatione, donec ei satis fiat de impen-
sis. ff. de impens. in reb. dot. factis. l. Paulus. 14. de doli except. l. si quis rem. 20. in
illis verbis: quod si rationabilis sit causa non reddendi. de acquir. possess. Alberic.
de Rosa. & alij in l. 1. C. etiam ob chirog. pec. pig. retin. posse. ac sequitur Franc.
Marcus in suis decis. Parlam. Delphin. decis. 861. num. 1.* Sic etiam venditor, jure
pignoris, potest retinere rem, quam vendidit, donec sibi solvatur integrum pre-
tium, & econtra emptori licet retinere pecuniam, quo usque sibi tradatur res ven-
dita. *l. Iulianus. 13. §. offerri. 8. de act. empt.* adeo, ut dicat Baldus, si non sit so-
lutum integrum pretium, etiam pro vno nummo ius retentionis in re vendita per-
mitti. *Bal. in l. qui fundum. 75. de contrahen. emptio. & in l. fin. vers. sed revo-
catur in dubium C. commodati. per l. hereditatis. 22. ff. de hered. vel act. vend.*
Decius cons. 232. num. 1. & 2. tunc enim in ea, pro causa debiti, ius retentionis
competit. *gl. verb. retinebitur. in l. si non sortem 26. §. si centum 4. post. tex. in
illis verbis: ager autem retinebitur, donec pecunia solvatur. ff. de condict. indeb.
& sequitur Phil. Decius cons. 449. num. 21. & ante eum idem sonuit Baldus in
l. fundus qui. in 4. notabili. C. de rescind. vend. ac facit l. si necessaria. 8. §. si pi-
gnori 1. ff. de pig. act. cum l. quod dicitur. 5. de impensis in rebus dot. & l. ser-
vus 30. de act. vend. & empti.* Sic factoribus licet vestes retinere, & futoribus
calceos, non obstante, quod materia sit aliena, donec ipsis satisfiat de mercede,
Baldus in l. fin. nu. 1. C. commoda. Et scriptor libri potest retinere aliquod quin-
ternos, quoad ipsi solvatur pretium operæ. *Bal. d. l. fin. num. 1. C. commodati.*
Abbas in c. 1. num. 3. extra. de in integr. restit. Quod & de Advocato dicendum
est, quia is eò usque potest apud se retinere acta, donec ipsi satisfiat de honorario.
Geilius in pract. obs. lib. 2. obs. 12. num. 5. cum labor ipsius iustam causam reti-
nendi tribuat. *gl. in verb. propter in l. colonus. 12. de vi & vi arm. & in l. si quis
rem. 20. verb. non reddendi. de acquir. poss.* Ratio est, quod opera in re æquipa-
retur impensæ in eam factæ. *gl. verb. retinebitur. in d. l. si non sortem. 26. §. si
centum. 4.* Hinc est, quod idem Abbas extendit istud ius retinendi, etiam ad-
versus ecclesiam, qua cum aliquis contraxit, is enim, contra adiudicatam resti-
tutionem, potest uti retentione rei, pro sumptibus & labore. *Abbas ubi supra
num. 3. per l. in fundo 38. & l. sumptus. 48. de rei vindic.* Sic Dominus hospitij,
pro pretio vnius & alterius prandij, vel coenæ, non prohibetur detinere tot res,
vel bona hospitati, quanta sufficiunt pro exolutione istius, ut vocant escoti. *Bal.
in l.*

Aurigæ.
Tabellarij.

Venditor
rem vendi-
tam.

Sartor ve-
stes retinere
potest.
Scriptor
libri.
Advocatus
acta &c.

Dominus
hospitij.

in l. certi iuris, s. nu. 5. C. locati. Rebuffus in tract. de liter. obligat. art. 4. gl. 2. n. 31.

- 250 Et stabularius, item caupo, pro hospitacione vel exhibitione nocturna, vel diurna in diuersorio, possunt detinere iumenta, vel alias res illatas per hospitatum, *secundum Neguz. in tract. pignor. 4. memb. 2. partis n. 138. per l. eo iure. 4. §. stabula. 1. in verb. quod causam taciti pignoris. & ibi Bar. post Nicol. de Matatis ff. in quib. caus. pig. vel hypo. adeo, quod tradunt Dd. hospitantem, item caupo-* Stabularius
Caupo.
- 251 nem, nautam, & similes personas, quæ detinent res, in ipsorum domus, vel custodiam illatas, aut inuectas, quia sine impendijs ista fieri non possunt, gaudere in ijs etiam priuilegio prælationis, præ omnibus alijs creditoribus, *per l. interdum. 5. & l. huius. 6. qui pot. in pign. qua iura ad hoc propositum adducit*
- 252 *Neguz. ubi proximè num. 141.* Cum enim publicè intersit, hospitia habere pro peregrinantibus, in quæ de noctu vel interdiu diuertant. *l. 1. l. nauta. 5. ff. nauta, caupo, stab. igitur eadem utilitas publica suadet, ipsis sine mora satisfieri super eo, quod in usum hospitati expendunt, ne videlicet tædio non receptæ solutionis affecti, alios deinceps aduenientes non suscipiant, secundum Pyrrhum in consuet. Aurelia. tit. de execut. ex locato. cap. 7.* Verum tamen est, quod aliqui sæpius excedant metas in exigendo, quia sunt rapaces. *Bal. in l. 1. nu. 2. C. locati. idè alibi refert Angelus: paucos hospites reperiri diuites, quorum diuitiæ durent, quia in mendacijs suis non iustificabuntur. Angel. in l. 1. §.*
- 254 *caupo autem. n. 4. ff. furti aduers. naut. caup. stab.* Et per hæc sustinetur usus nostratium, exercentium cauponationes vinarias, aut cereuisiarias, qui hospitibus cessantibus soluere pretium potus in taberna exhausti, propria autoritate detrahunt vestes, sarcinas, enses, pileos, aut simile quid, in causam pignoris, donec de pretio tabernarijs satisfaciant. *Baldus in d. l. certi iuris. 5. num. 5. C. locati. quod notandum pro pincernis nostrorum temporum, qui hanc theoricam benè norunt praticare. Idemque in quolibet alio creditore; qui fecit expensas in cura, vel pro medicina hospitati, vel in expediendis eius exequijs, isto siquidem casu poterit hospes bona hospitio suscepti, etiam scholaris, penes se tam diu retinere, donec ipsi numeretur, quod expendit. Baldus l. 1. n. 3. C. etiam ob chirograph. pecun. pig. Bart. & Alex. l. si non sortem. 26. §. si centum. 4. ff. de condict. in deb. & idem Baldus in l. in restituenda. 4. C. de petit. hered. l. fin. C. commodati. l. pen. C. de pignor. act. l. per retentionem. 4. C. de usuris. ac Bart. l. si*
- 256 *non inducta. 5. C. in quib. caus. pig. tac. contrahatur.* Sic licet spoliato detinere & occupare rem, cuius possessione antea delectus fuit, dummodo in continenti hoc faciat, priusquam scilicet diuertat ad alios actus. *l. 3. §. eum qui cum armis. 9. & l. qui possessionem. 17. ff. de vi & vi armata. tùm, quia delictum cum delicto compensatur. l. viro atq. uxore. 39 solut. matr. tùm, quia possessionem quasi adhuc habere fingitur, qui de proximo fuit expulsus. argum. l. lecta. 40. vers. dicebam ea, quæ in continenti sunt contractui inesse. si cert. pet. l. pen. §. 1. C. de rebus credit. l. pen. C. de instit. & substit.* Est & alius casus specialis, in quo licita
- 257 est retentio, etiam in persona debitoris, ut fit in eo, qui ab hostibus redemptus est: is enim potest tam diu detineri, etiam in persona, donec pretium redemptionis restituat suo liberatori. *l. senatus. 43. §. fin. ff. de leg. 1. l. qui testamento. 24. §. f. de test. aut. si pecuniam non habet, debet saltem per quinquennium hære apud suum liberatorem, & ipsi præstare operas, loco pretij. l. 2. iuncta. l. fin. C. de capti. & postlim. reuers.* Redemptus
ab hostibus
retineri po-
test à re-
demptore.
- 258 *Verùm hoc loco dubitatur, an res obligatas in vnum casum, vel ex vna causa, liceat etiam pro alio debito, quod liquidum est, retinere? Ac sanè istud innuit textus manifestus in d. l. 1. C. etiam ob chiro. pecun. pig. retin. posse. & ibi Baldus num. 2. ac latè Neguz. de pignor. 4. memb. 2. part. num. 129, & plenius in quarto membro quintæ partis num. 2. & in secundo*

membro quinta partis num. 47. ampliatione. 5. Ideò suprà diximus quod loca-
tor prædij habeat oppignoratas res coloni importatas, non tantum pro pensi-
one, sed etiam pro deterioratione domus conductæ. *l. 2. ff. in quib. caus. pig.
vel hypoth. tac. con.* Quod facit ad illud dubium, nobis haud ita dudum in
facto propositum, vbi nobilis insistebat possessioni cuiusdam præfecturæ, per-
tinentis ad domum Comitis S. cum consensu domini feudi ipsi obligatæ, pro-
pter videlicet æs alienum, in quo tenebatur Comes dicto nobili, postea, stante
illa tenuta, veniebant alij creditores, tempore priores, quibus ipsidem dicta præ-
fectura erat obligata, his offerebat possessor ipsorum debita, *iuxta ea que habentur in l. cum notissimi. 7. §. eodem 3. C. de præsc. 30. an.* ijque vicissim trans-
cribebant in soluentem omne ius ipsorum. Quia verò deinceps, iuxta legem
conventionis, comes intendebat luere suum pignus, præfecturam videlicet,
offerendo debitum, in quo erat obligatus nobili ex contractu proprio, debitor
intendebat vti retentione, non tantum pro ea summa, quam ipse mutuo de-
derat Comiti, sed etiam pro aliorum creditorum iuribus ipsi cæsis, in eumque
transcriptis, consulebaturque quid iuris? respondimus: nobili ius retentionis
proditum esse in præfectura, non tantum pro debitis, in quibus ipsi tenebatur
ex mutuo comes, sed etiam pro alijs quibuscunq; dummodo fuerint liquida.
per text. d. l. vn. C. etiam ob chirogra. pec. vbi dicitur: qui in possessione pigno-
ris est constitutus, nisi ea quoque pecunia, quæ sine pignore debetur, reddatur
vel offeratur, creditorem non compelli ad restituendum pignus, propter do-
li mali exceptionem: idque locum habet, siue secundum debitum chirogra-
pharium extiterit, ante, vel post contractum pignoris, dummodo & natu-
raliter & ciuilitè debeat istud mutuum, & res pignorata semel peruenerit
sine vitio, & cum voluntate debitoris, ad possessorem. *ita Salic. qui tradit.
hanc opinionem communiter teneri, in d. l. vn. num. 3.* quod & in terminis
propositi ibidem firmat Baldus inquiens: si possessor pignoris soluat etiam
chirographario creditori debitoris, tunc pro illo debito retinebit, & poterit
retinere dictum pignus, donec de utroque debito ipsi satisfiat. *Baldus d. l. vn. n. 3.
allegat l. Paulus 12. §. qui pignoris. 1. ff. quibus modis pign. vel hypoth. sol.* Nec id
mirum alicui esse debet, quod possessor pignoris conuenientialis, etiam pro
alio debito chirographario, pignus retinere possit, cum id etiam in pratorio
pignore procedat. *gloss. fin. d. l. vn. ad finem. vers. idem, si est prator. & ibi 10. Fab.
Baldus & Salic. facit l. & eleganter. §. qui reprobos. ff. de pignor. cum l. si cum au-
rum. 50. de solut. l. si non sortem. 26. §. si centum 4. & ibi Bartolus de condict. indeb.*
imò plùs dixit Philip. Decius. quod, licet tenuta legitimè data non fuerit: ta-
men, si illa res aliter erat obligata creditori, datur retentio propter debitum.
Dec. cons. 449. n. 21. allegat Baldum in l. fundus qui 9. n. 3. ff. de rescind. vendit.
Et hanc sententiam, quod videlicet missus in possessionem alicuius prædij,
in casu contumaciæ, ex primo decreto possit retinere illud pignus pratori-
um, donec ei satisfiat, non tantum de debito, pro quo missus fuit, sed etiam
pro quocunque alio, communem esse asserit Molin. *in consuet. Paris. tit. 2.
gloss. 1. verb. arest. num. 139. & 140. licet ipse contra communem concludat ibi-
dem. num. 153.* quod videlicet pro alio debito, quàm pro quo missus, vel ali-
ter quis in possessione est, non detur retentio. Hoc tamen quod diximus, lici-
tam videlicet esse retentionem rerum debitoris, in superius enumeratis casu-
bus ita demum procedit, priusquam res obligati dilabantur è manibus cre-
ditoris, eò enim vsque retentionis ius hoc nomine permittitur, quod, cui
competit petitio, eidem & multo magis retentio. *Bal. in l. cum soluta. 3. per
illum*

illum tex. num. 1. C. de condict. indeb. cum ius retentionis nihil aliud sit, nisi
 262 quædam exceptio, qua intendimus defendere rem quam tenemus, donec nobis de debito, vel iure nostro satisfiat. l. 1. C. etiam ob chirograph. pec. l. si non inducitur. §. l. fin. C. in quibus caus. pignus tac. unde vulgò dicitur: cui datur actio, eidem retentionem denegandam non esse. l. 1. §. nam cui damus. ff. de superfic. l. inuitus nemo. 155. §. cui damus. 1. de reg. iur. c. qui ad agendum. extra. de procur. in 6. cumque exceptio nihil aliud sit, nisi clypeus naturalis, quo se defendit
 263 reus aduersus iectus actoris. l. 2. de except. l. ut vim. 3. de iustic. & iure. clem. pastoralis. de re iudic. & patet. exceptionem maiori æquitate niti, quam actionem. l. qua æquitate defensionis. 12. l. 2. §. generaliter. & l. purè. 5. de except. doli. & l. fauorabiles. 115. de reg. iur. Ex quo infertur, quando res semel euasit manus aut tenutam creditoris, non potest ipse amplius propria auctoritate, vel debitorem, vel res eius, quoquo modo inuadere, vel apprehendere, quin incidat in poenam. l. extat. 13. ff. quod metus causa. & alias pro violentia publica introductas. l. si quis in tantam. & l. meminert. C. ad l. iul. de vi publ. & quod istis casibus, quando agitur pro recuperatione impensarum in rem factarum, item mercedis aut pensionis, ac alijs supra dictis, non sit locus manus iniectio- ni, quæ sit propria auctoritate creditoris, nisi per solam retentionem, quam- diu videlicet rem debitoris habemus in manibus, probatur textibus iuris per l. Paulus respondit. 14. ibi: non aliter sumptus consequi posse, quam si possideat. ff. de doli mali excep. l. si in area. 33. v. nullo alio modo, quam per retentionem, sumptus seruare potest, de condict. indeb. l. heres cum debuerat. 21. vers. similem. ad S. C. Trebell.

264 Quintò habetur & alia executionis, non priuatæ quidem, sed publicæ species, præceptum videlicet iudicis executium, quo mediante, absque alia causæ cognitione, ad solam instantiam supplicantis, inhibet aduersario ali- quod opus in iniuriam vicini facere, vel dari quid, aut fieri supplicanti præci- pit, de quo tactum fuit aliquid etiam supra n. 9. Et si enim regulariter præceptum absque causæ cognitione factum, est inualidum, cum processus ab executione inchoari non debeat, l. 1. & l. 2. C. de execut. rei iudic. l. negantes. 9. C. de action. & oblig. l. unica C. de prohib. pec. seq. rescripta siquidem contra ius aut iudicia- rium ordinem elicita, quatenus lædunt partem, pro non interpositis reputari debent. l. rescripta. 7. l. quoties. 2. §. 1. ibi: sine graui alterius dispendio. l. nec damno- sa. 3. C. de precibus Imp. offer. l. fin. cum l. et si legibus. 5. C. si contra ius vel util. pub.

Præceptum
iudicis, vel
mandatum
executium
cum clausu-
la iustifica-
toria, vel
sine tali
clausula.

265 tamen interdum, pro tempore, nudis narratis supplicantis creditur, ac super ijs proceditur ad inhibitionem, vel ad præceptum executium, subnexa tamen in fine clausula iustificatoria: si te grauatum senseris, comparaes tali die, iusti- tiæ supplementum suscepturus. Ang. in §. curare. n. 10. Instit. de act. Bal. in l. defendente. n. 1. ff. de aut. tut. gl. fin. c. ex parte. §. f. extra. de verb. sig. ex qua gloss. curia Romana originaliter introduxit hanc practicam secundum Marianum Soci- num in tract. de citatione art. 21. n. 1. Maranta de ordine iudic. parte 6. rubri. de sententia. n. 27. ac videantur, quæ tanguntur in 3. parte huius operis cap. 6. per to- tum & in primis n. 21. cum seqq. Quantumuis autem idem Angelus conclusiue teneat contrarium, tale nempe præceptum, vt maximè contineat clausulam iustificatorem, fore ipso iure nullum, excepto vnico casu l. de pupillo. 5. §. me- minisse. 10. ff. de no. op. nunc. Ang. in d. §. curare. n. 10. tum, quia iudex sine actis ad tale mandatum processit, contra l. illicitas. 6. §. veritas ibi: iudex id sequetur, quod ex fide eorum, quæ probabuntur, liquet. ff. de off. pres. ex quo partium allega- tiones audire & examinare debuit, ac si aliter fecerit, ipsius programmata vel rescripta vim iudicati non obtinent. l. iudex qui. 5. l. program. 6. & l. 1. C. com-

min. epist. prog. tūm etiam, quia in quibuscunq; actibus præiudicialibus requiritur citatio partis, & discussio meritorum causæ. *l. in causa. 13 §. causa cognita. ff. de minor. l. prolatā. 4. C. de sent. & interl. om. iud. Idemq; cum Angelo tenet Bar. in l. 1. n. 3. C. de exe. rei iud. & addit Angelus: istud tenendū esse, quia hoc ita viderit observari. Ang. d. §. curare. n. 10.* tamen, quicquid dicat Angelus, contrariū hodiè practitari experimur tota die. Sic, absq; alio ordine iudiciali, fiunt præcepta li. 267
 tigatoribus, de non turbando vicinum in quasi possessione libertatis sui prædij, vel de restituendo dominis, quod ipsis per vim ablatum esse dicitur. *Gail. in suis obs. pract. lib. 1. obs. 19 n. 5. & quatenus hæc executiva habent adiunctam clausulam iustificatorem: si te grauatum lenseris, etiamsi nulla præcedente citatione, vel causæ cognitione, emanent, semper tamen valent. Marant. de ord. iud. par. 6. tit. de sent. n. 27. post gl. si. in d. c. ex parte §. f. extra de verb. sig. & Pav. in c. 1. n. 6. de caus. poss. & prop. refert, istud approbari consuetudine Rom. curia, quod tenuit etiam Ang. in d. l. de pupillo. §. §. meminisse. 10. nu. 1. ibiq; las. n. 8. ff. de no. op. nunc. & allegat Angelus Guilhelmu de Cuneo in l. quoties. 2. de in diem addict. item Spec. in tit. de citatione. §. iam de citatione. n. 9. & de sententia prolatione. §. species. n. 4. ubi. Io. Andrea aliquid tangit in suis addit. & hac sententia communis est, referente Iasone in l. nec quicquam. 9. §. ubi decretum. 1. nu. 6. ff. de offic. procons. & leg. & Gailius d. obs. 19 n. 5. lib. 1.* Cuius decisionis habemus etiam illustre ex- 268
 emplum in iure Saxonico. *Landr. lib. 1. art. 70. §. Klaget man aber. vbi reo, etiam forensi, & qui non degit sub territorio, vel iurisdictione iudicis citantis, absq; alio processu, vel causæ cognitione, fit præceptum executium, cum clausula tamen iustificatoria, puta, quod vel satisfaciat creditori infra quindenam, vel saltē compareat ad proponendum suas defensiones vel exceptiones, quas sufficere putabit ad impetrandam absolutoriā ab impetitione actoris, cum comminatione, si istud facere negligat, quod ex tunc videat, quo pacto ad executionem, quæ in pignorum captione consistit, l. 1. C. si in caus. iud. pig. dat. sit. aduersus ipsum procedatur d. art. 70.* Quod tamē diximus, forensē citari posse, id non est generale, sed procedit in eo casu speciali, quo de loquitur d. art. 70. duobus nimirum concurrentibus: primò, quod forensis ad locum citantis iudicis solutionem destinarit, & deinde, quod citatus in territorio citantis habeat bona, in quæ possit executio institui: & in eo concordat Saxo cum iure communi, maximè canonico. *l. heres absens. 19. §. 1. & seq. ff. de iudic. iuncto c. Romana. §. contrahentes, extra. de foro comp. in 6. quo de latius in 2. parte huius operis cap. 3. num. 17.* Ac si queratur quo pacto, in istis terminis forensis, & qui in alieno territorio fouet suum domiciliū, possit citari, 269
contra l. extra territorium ius dicenti. fin. ff. de iurisdictione. omni. iud. l. f. C. si à non comp. iud. l. in causarum, unic. C. qui pro sua iurisdictione? responderetur: reum subsidiariè citandum esse, cum requisitione videlicet iudicis domicilij, vbi nunc degit debitor. *d. c. Romana. §. contrahentes. ibi: si eorum autoritate citati comparere contemnant, ibiq; Phil. Franc. post Petr. de Anchor. latè, ac traditur formula citationis rei ex alieno territorio in 3. parte huius op. cap. 7. n. 37.* Et istos 270
 homines ideò Saxo vocat dingpflichtig/ hoc est, qui, vt maximè ibidem non habeant suum focum & fumum, vel residentiam: tamen, ex quo solutionem eò destinarunt, saltem ratione rerum in territorio citantis sitarum, ad euitandā in ijs executionem, etiam pro personalibus actionibus, ibidem comparere & defensiones suas facere coguntur, quod innuit Boxdorffius in suis annotat. margin. ad gloss. verb. der da nicht dingpflichtig. in f. per text. *Landrecht lib. 3. artic. 61. ibi: Gerichtes sollen warten alle dingpflichtige.* Ex quibus 271
 omnibus nunc infertur, siue versemur in foro imperij, siue etiam in foro Saxonico, vel canonico, præcepta illa executiva, de quibus hætenus egimus, quatenus

- quatenus habent appositam clausulam saluatoriam, omni iure valere, cum, reo comparente in termino, resoluantur in vim simplicis citationis, adeo, vt medio tempore, donec aliud quid, auditis partibus, super actis interloquatur iudex, non cogatur inhibitus aut iussus, iussioni vel mandato executiuo parere. *Innoc. in c. fin. super gloss. magna. extra. de cohab. cleric. & mulier. Baldus in l. 2. num. 3. C. de episcop. aud. & in l. actione. 4. num. 95. C. de transact. Bartolus in l. 1. num. 3. C. de execut. rei iud. post gloss. d. §. meminisse, ubi Bartolus*
- 272 & omnes. *Baldus in l. eam quidem. C. si mancip. ita fuer. al. & Salic. in l. actione. 4. num. 4. C. de transact. cum similibus.* Siquidem præceptum cum clausula duo importat, videlicet, quod iussus soluat, aut aliter pareat mandato, vel, si nolit parere, sistat se certo die coram iudice, propositurus suas exceptiones, ob quas se non teneri putat ad obtemperandum mandato. *Alex. in d. §. meminisse. num. 5.* est enim præceptum alternatiuum. *Baldus in rub. C. commina. epist. program. num. 4. & in alternatiuis sufficit vnam partem adimpleri. c. in alternatiuis. extra. de reg. iur. in 6.* Et sic non obstant absurda vel contraria superius enumerata, quasi videlicet iudex, inaudita parte, processerit ad tale præceptum, cum enim istud præceptum, reo comparente, resoluitur in vim simplicis citationis, per prædicta, non habet iussus, quod con-
- 273 queratur, qui post talem citationem, ante omnia audietur cum suis defensionibus, priusquam aliquid contra eum attentetur. Vnde refert Maranta, dictum præceptum, etiam absque causæ cognitione factum, cum clausula tamen iustificatoria, ex quo, comparente reo, nihilo plus operatur, quam simplex citatio, esse sententiam interlocutoriam. *Maranta de ordine iud. parte 6. tit. de sententia. num. 27. post Iaso. in d. l. nec quicquam. 9. §. ubi decretum. 1. num. 6. ff. de offic. procos.* Debet itaque pars, cui istud præceptum intimatur, in termino facere sui copiam coram iudice, & allegare causas, quare mandato parere non teneatur, ac, si hoc omittat, præceptum stabit firmum: neque est quod imputetur iudici, postquam fecit præceptum iustificatum. *Alex. in d. §. meminisse. n. 7. circa finem. post Bal. in rub. C. comminat. epist. program. num. 3. & 4.* ideoque tunc licebit prætori, pro defensione suæ reputationis iudicialis, iniungere reo, vt denuo, & quidem præcisè pareat mandato, sub comminatione certæ poenæ: & hoc in Camera imperij obseruari tradit Gailius *obser. 19. n. 6. lib. 1. adducendo aliquot exempla, in quibus ita iudicatum fuit, & probatur manifestè per constitutionem imperij 23. parte 2. sub tit. Von Mandaten/ vnd in was fellen dieselbigen/ ohne/ oder mit iustificatori Claus*
- 275 sel erkandt werden mögen. Econtrà verò, quando iudex incipit à præcepto executiuo, sine causæ cognitione, & sine clausula iustificatoria: si te grauatum senseris: siue cum, siue sine comminatione poenæ, tunc mandatum est ipso iure nullum, & potest liberè sperni, nec ideo incidit contumax in aliquam poenam. *Ias. in d. l. nec quicquam. 9. §. ubi decretum. 1. nu. 6. vers. item*
- 276 *magis communis conclusio. ubi refert: hanc sententiã communiter teneri. ff. de offic. procos. quo casu, quia reo quasi tollitur omnis defensio, tale rescriptum intelligitur impetratum per importunitatem, item ex praua & infideli relatione, vel suggestionem partis. l. 1. C. de petit. bon. sub l. a. lib. 10. cum in iuventute. extra. de*
- 277 *purg. canon. c. si quando. de senten. excom. & c. fin. eod. tit. in 6. adeo, vt non immeritò tunc mendacis precatoris poena sit, carere impetratis. l. etsi legibus. 5. l. prescriptione 2. l. puniri. 3. & l. etsi non cognitio. 4. C. si contra ius vel util. publ. cum in*
- 278 *quolibet rescripto ista clausula: si preces veritate nitantur: tacitè intelligatur apposita, quantumuis istud non exprimatur. gl. verb. literas in l. rescripta. 7. C. de precibus Imper. offer. Bar. in l. 2. nu. 2. & l. etsi legibus. 5. C. si contra ius vel util.*

pub. Panor. & Felinus in c. super literis per textum apertum in c. ex parte. 1. §. verum. extra. de rescriptis. Licet autem moneat alibi Gailius, quod iudices non debeant esse faciles, in decernendis huiusmodi mandatis sine clausula, præsertim ad instantiam subditorum contra suos superiores, ne fiducia talium mandatorum fiant contumaces & refractarii. Gailius obser. 13. n. 4. lib. 1. cum pro magistratu regulariter præsumatur. Alciatus de præsumptio, in tertia reg. principali præsu. 16. n. 4. s. & 6. tamen, si de facto tales processus executiui, vel mandata impetrentur, quia multum refert, habere iudicem fauorabilem, cumque non offendere verbo, vel factis, & periculosum est, sub offenso iudice litigare. l. non distinguemus. 32. §. cum quidam. 14. ff. de arb. l. apertissimi. 16. C. de iudicijs. c. suspicionis. ext. de offic. delegati (nec enim alienum est ab humanitate, eum venerari, ex cuius voluntate pendet nostra depressio, & erectio. Spec. tit. de aduocatis. §. nunc dicendum. n. 1. per c. visis. vers. humani moris est. 16. q. 2.) ideo is cui præceptum fit, etiam absque clausula iustificatoria, ne viliter habere iudicis auctoritatem putetur, debet saltem per literas, quanto citius potest prætere rationabilem causam, quare non teneatur parere mandato, & tunc patienter sustinebit superior, si mandato non obtemperetur. c. si quando. §. fin. extra. de rescriptis. quoniam quidem. dist. 75. & c. cum teneamur. ext. de præbend. ac facit l. nemo. 13. C. de sent. & inter loc. om. iud. dummodo tempestiue per non parentem, opponatur exceptio ob vel subreptionis. Gail. obs. 14. parte 1. n. 1. ne videlicet istud præceptum transeat quasi in vim iudicati, per ea, quæ superius in hoc ipso capite 2. n. 9. tradidimus. Ideoque securius est, officium iudicis committentis, contra iniquitatem executorialium, implorare, vt, perpensis supplicantis grauaminibus, literas executoriales renocare dignetur. Bar. in l. ab executore. n. 4. C. de appellat. Ferrariensis, in forma executionis. verb. publico nuncio. n. 8. quod & probat Wesenb. cons. 100. n. 6. & 7. Fallit tamen hoc vltimum in causis fracte pacis, vbi contra violentos & armatos inuales, ex Imperiali Camera decernuntur mandata auocatoria, vt discedant ab armis, & quidem sub poena banni, ac amissione omnium beneficiorum, item priuilegiorum, & iurium, absque omni clausula iustificatoria, cui nolentes volentes, sine omni exceptione, parere coguntur, ad hoc, vt eurent poenam. prout habetur in ordinat. Camera. parte. 2. tit. 9. §. vnd ob sich. cum §. seq. & tit. 23. vers. Es wehre dann. eadem parte. 2. Fallit secundò in causis pignorationum, super quibus eodem modo emanant præcepta executiua, de relaxando pignora, & dimittendo captiuos, absque prædicta clausula saluatoria, de quo videatur Gailius in obs. 19. in pr. lib. 1. & de pace publica par. 1. cap. 4. in pr. & in tract. pig. obser. 13. n. 2. Et an idem sit in areis hodiernis, iuxta constitutionē anno 1570. in Comitibus Spirensibus publicè promulgatam, videantur ea, quæ supra n. 104. fusiùs sunt tradita. Fallit tertio in casibus, parti, imploranti præceptum superioris, inferentibus grauamen aliquod irreparabile, puta torturæ, vel similibus, pro quibus mandata vel inhibitiones emissæ, etiam absque clausula iustificatoria, valent, ipsque pareri debet; d. tit. 23. partis. 2. in ordinationib. Camera imperij. v. oder das dadurch. Fallit quarto in causis concernentibus præiudicium publicæ utilitatis, vbi eodem modo in præceptis executiuis non requiritur clausula iustificatoria d. ordinatio. 23. v. oder das die Sache wider den gemeinen nutz. Fallit quinto, vbi cunq; periculum est in mora, eius enim ratione disceditur à regulis iuris communis. Alex. Bar. & alij in l. de pupillo. §. §. meminisse. 10. cum. §. si quis riuos. de noui oper. nunci. in his, in quâ, & similib. casibus sufficiunt mandata, etiâ absque clausula iustificatoria. d. ord. 23. v. Oder seinen vorzug leiden fündte. in 2. part. ordinationū Camera imperialis: licet coincidat hæc fallentia cum limitatione secunda, superius assignata.

- Sexto loco succedit alia parata executionis, & quidem priuata species, Pignorat.
 286 quam pignorationem vocamus, & est nihil aliud, quam priuata quædam de-
 tentio aduersarij, in persona, vel rebus, aut hominibus ipsius facta, ad eum vi-
 delicet finem, vt mediante pignoratione, quis conseruet ius suum, & is, qui
 cum lis alitur, facilius ad concordandum nobiscum adigatur. Dicta pigno-
 ratio à pugno, quòd videlicet pugnus, vel manum iniicimus in personam
 vel res nostri aduersarij. *Iacobus de Canibus in tract. represal. num. 1. per l. plebs.*
238. §. pignus. 2. ff. de verb. signif. & l. 1. de pignor. actio. ac sequitur Gailius in
suo tract. pignora. obser. 1. num. 9. Et si verò pignorationes non solum in per-
 287 sonis debitorum aut aduersariorum nostrorum prohibita sunt, cum non li-
 ceat liberum corpus, pro debito pecuniario, detinere vel pignorare. *l. ob as. 12.*
C. de act. & oblig. l. senatus. 43. §. fin. ff. de leg. 1. §. quia verò & huiusmodi auth.
vt nulli iud. liceat habere. ser. loci. collat. 9. c. lator. extra. de pignor. authent. vt non
 288 *fiant pignorat. in princ. coll. 5. ad cò, vt nec ipsorum bonis vim inferre li-*
ceat. l. extat. 13. ff. quod metus causa. l. penult. ad l. iul. de vi priua. l. illicitas. 6.
de offic. pres. l. si quis in tantam. 7. C. unde vi: tamen ex usu magis, quam ex vi
 iuris scripti, pignorationes inter principes ordines, status, ciuitates, & nobiles,
 qui Imperio Romano immediate subiecti sunt, introducta ita inualuerunt,
 289 vt pro conseruanda possessione sua, vel quasi, siue rei corporalis, siue incorpo-
 ralis, puta iuris pascendi, venandi, & similibus, aut etiam iurisdictionis, super
 qua quis fortè turbatur per vicinum, liceat inuadere ac detinere, tam ipsum
 aduersarium, quam etiam res, iumenta, item homines eiusdem, de quo habe-
 tur clarus textus in ord. Camera Imperialis const. 22. parte 2. sub tit. von pfan-
 dungen. Et quid requiratur ad hoc, vt valeant pignorationes in Imperio, videa-
 tur Gailius late obser. 3. num. 5. & seqq. de pignora. Quia verò, prout superius
 290 tactum fuit, pignorationes sapiunt quandam speciem violentiæ publicæ, vel
 saltem priuatæ, *auth. vt non fiant pignor. in princ. & ibidem gloss. 1. l. extat. 13.*
quod metus causa. cum alijs iuribus paulò antè adductis. & facile seditionis
 occasionem, in primis inter magnos proceres, mouere possunt, quam tamen
 amputari conuenit, argumento *l. si cuius. 13. §. equissimum. de usufr. & l. non est*
singulis. 177. de reg. iuris. tùm etiam quòd sæpè pignorantur res & homines,
 291 qui nobiscum planè nullam controuersiam habent, atque ita innocenter ipsi
 pro alijs opprimuntur & grauantur, contra ius non tam ciuile, quam etiam
 naturæ. *l. 1. C. ne uxor pro marito, & econtra. iuncto c. 1. extra. de iniurijs & dam.*
dato. in 6. idèò pignoratus, ad ipsius preces, Camera insinuat, facile impe-
 trat mandatum de relaxandis captiuis, & restituendis pignoribus, etiam pœ-
 292 nale, ac sine clausula iustificatoria, de quo supra num. 282. quo casu pignorans,
 sub poena ibidem expressa, tenetur, absque mora, & contradictione, infra
 tempus in mandato præfixum, captiuos, item pignora dimittere, recepta ta-
 men prius à pignoris vlitata cautione, de restituendo vel reponendo se, vel
 pignora, in priorem causam, si pro pignorante fuerit sententia lata, & huius
 suæ partitionis debet pignorator fidem facere superiori, in termino ipsi præ-
 fixo. Ac, quia processus ex constitutione pignorationis in Camera bipartitus
 293 est, puta mandati, & citationis, secundum Gailium obser. 13. in princ. de pi-
 gnora. non sufficit, in termino assignato documentum partitionis edere, sed
 etiam, in puncto citationis, articulas causas exhibere, & deducere debet,
 quòd ius pignorandi eo in loco semper pignoratori competuerit, illudque
 ibi exercuerit. *Gailius ubi supra obser. 21. num. 6.* è quibus articulis, nega-
 tos per aduersarium ipse docere, & sic probare debet de iure suæ possessio-
 nis, vel quasi, quam in loco factæ pignorationis prætendit habere, & in

qua se dicit turbatum per aduersarium, ita, vt talis molestationis ratione, pro conseruanda sua possessione vel quasi, deuenit ad pignorationem rerum, vel hominum contradictoris, quo probato, reus non tantum absoluetur ab impetitione actoris, qui mandatum de relaxatione pignorum impetrauit, sed & adiudicabuntur ei pignora, vt denuò restituantur pignoranti, in eandem causam, sicut prius, tam diu, donec ipsi satisfiat de omni interesse, & expensis, saluo tamen partibus principalibus iure petitorij, coram competenti iudice proponendi. *d. const. 22. §. vnd im fall sich erfunde iuncto vers.* So sollen inen die Pfandung. & notat Gailius in tract. pignor. obseruat. 23. in princ. Econtra 294
verò, si pignorans de possessione sua, vel quasi iuris prætensi nihil prober, forma pronunciandi eadem, prout in interdicto retinendæ, obseruatur, puta, quod subditi relaxati non teneantur se iterum repræsentare coram pignore, item, quod pignora relaxata non veniant restituenda in priorem causam, sed quod nullatenus licuerit pignori dictam pignorationem exercere, & aduersarium in iure suæ possessionis, vel quasi turbare, ideoque in posterum ab inquietatione vltiore abstinere, eoque nomine actori idoneè cauere teneatur. Gailius d. obser. 23. num. 1. & 2. per l. unicam C. uti possid. ita possid. Bar. in l. 1. §. interdictum. num. 5. & 1. ff. eo. Abbas in c. licet causam. num. 35. & seqq. extra. de proba. Schurffius cons. 77. num. 1. centur. 1. Papiensis in forma libelli pro turbatione possessionis. verbo. ad cessandum. num. 1. Angelus de Aretio in §. quadrupli. num. 48. & 52. Instit. de actio. Rebuffus ad constit. reg. tomo 3. de materia poss. art. 1. gloss. 1. num. 15. Menochius in tractatu retinenda possessionis remed. 3. num. 455. & 456. Licet autem speciale sit in immediatis subditis imperij Romani, quod pignorationibus, pro tuitione possessionis, vel quasi, uti pos. 295
sunt: tamen in terris Saxonie, maximè verò inter vicinos nobiles, orta fortè controuersia de finibus iurisdictionis cuiusque, longo vsu idem inualuisse notum facit experientia, ita, vt quilibet, pro conseruatione prætensæ possessionis, vel quasi sui territorij, pignorent inuicem alterius oues, boues, equos, item homines. De quo minus mirandum, ex quo aliàs Saxo valdè largus est in concedendis pignorationibus, pro pluribus casibus, quos deinceps quilibet, etiam priuatus, accommodando ad suam causam, & pro arbitrio sui capitis interpretando, trahit & extendit vltra quàm par est. Quod si fiat, idem planè processus, sicut in Camera, obseruandus est, sicut id sapius in iudicio curiali Ducum Saxonie per Turingiam, practicum fuit.

Differt autem hoc genus iniectionis, quam pignorationem vocant, à remedio sequestrationis, item, detentionis priuatæ, præcedente, non tam causa materiali, & efficiente, quàm etiam formali, & finali. Quod 296
enim ad materiam attinet, obiectum sequestrationis, item detentionis priuatæ, circa quod versatur, regulariter est debitum, in quo mihi tenetur reus. l. vn. C. de prohib. pecun. sequestr. l. nimis properè. 1. & l. 2. C. de execut. rei iudic. vel res, quam vindico, & cuius possessionem mihi præter ius auferri, vel turbari prætendo per aduersarium. l. in rem actio. 23. iuncta l. officium. 9. de rei vindic. l. 1. §. fin. l. 2. & 3. ff. si ager vectigal. l. 1. de superfic. Quoniam, sicut isto casu proditæ sunt actiones in rem, quando rem corporalem alius possidet, quam ego meam esse intendo, §. omnium. vers. quo casu proditæ. Instit. de action. ac, si subsit legitima causa, siue dilapidationis, siue suspicionis fugæ, quare moratorias ambages iudiciorum subire recuso, rectè peto res controuersas sequestrari. c. 1. 2. & 3. extra. de sequestr. poss. & fruct. sic econtra in pignoratione ordo hic quasi per totum inuertitur, & is pignorat, qui possidet, aut saltem possidere se iactitat. arg. §. æquè vers. nam in his is, qui agit. instit. 297
de actio.

- de actio. siquidem pignoratō, de qua in proposito tractatur, versatur tantum circa rerum incorporalium, vel iurium possessionem, vel quasi, quam assero apud me existere, ideoque me, tanquam iniuste turbatum per vicinum, intendendo propria auctoritate, per hoc remedium pignorationis, in mea possessione vel quasi tueri. *d. ordinat. Camera imper. 22. par. 2. & Gailius obser. 1. num. 2. & 3. libro 2. de quo videantur, qua in 3. capite huius libri num. 64. & 89. cum sequentibus, de pignoratione, qua de iure Saxonico permittitur, exigemus latius.*
- 298 Efficiens causa sequestrationis, item detentionis priuatae, est ius commune scriptum. *l. si fideiuss. 7. §. fin. ff. qui satisd. cog. ac notatur in c. 1. 2. & 3. extra de sequestr. poss. cum l. unica. C. de prohibita pecun. sequestr.* e contra in proposito, pignorationis efficiens causa est, ius consuetudinarium, item, statutarium imperij de pignorationibus, restrictum tamen, de communi consensu ordinum regni, ad certas leges. *d. ordin. 22. parte 2. & infra cap. 3. num. 64. cum*
- 299 *seqq.* Forma etiam differunt, quia super sequestratione necessaria regulariter aditur iudex, & eius ministerio mediante, petitur, ac fit manus iniectio in res, vel in personam aduersarij: *Curt. de sequestr. in princ. num. 23. & 48.* super pignoratione vero non requiritur aditio iudicis, sed is, qui existimat, se turbari, propria auctoritate inuadit & detinet, seu pignorat homines, aut res aduersarij, qui ipsum quoquo modo in sua praesensa possessione molestat, *dicta ordinatio. 22. de pignora.* Licet autem detentionis priuatae, quam retentionem appellant, remedium, circa hoc coincidat cum pignoratione, quod liceat sistere res aduersarij propria auctoritate: tamen in alio discrepat, quod retinens praesupponitur habere ius tacitae cuiusdam hypothecae, vel saltem possessionis, ex causis a lege permissis; in rebus debitoris, cuius ratione retentione vititur. *l. utiq. 34. ff. de damno infecto. & l. vn. C. etiam ob chirographa. pec. pignus ret. posse. ac superius, circa materiam retentionis, dictum fuit ea de re fusius, num. 214.*
- 300 *cum seqq.* quod non est in pignoratione. Differunt forma etiam in alio, quod sequestratio, item retentio, in casibus permissis, regulariter & indistincte quibuslibet conceduntur, cuiuscunq; conditionis & iurisdictionis hominibus, & contra quemlibet ubiq; locorum. *c. 1. 2. & 3. extra de sequestr. poss. & fruct. & supra de retentione, a n. 214. vsq. ad num. 257.* Pignoratio autem, qua de in proposito tractatur, non cuilibet in foro imperij permittitur, sed tantum ijs, & contra eos, qui ambo immediatè recognoscunt iurisdictionem imperij Romani. *d. ordin. 22. de pignor. in princ. ibi:* In solchem falle / da einer / der dem Reiche ohne mittel vnterworffen / einem andern / der dem Reiche gleicher gestalt vnterworffen / pfenden oder fahen würde. *de quo plenè videatur Gail. in suo tract. de pignorat. obseruat. 15.* Sicut & de pignoratione iuris Saxonici sentiendum est, eam non esse generalem, sed tantum certis in casibus, statuto vel consuetudine comprehensis permitti, in ceteris vero non expressis statui dispositioni iuris communis. *l. si extraneus 6. Vbi Bar. ff. de condict. caus. data. l. precipimus. 32. C. de appella.* Effectu etiam differunt, quia rei sequestratae saltem tenuta & custodia penes iudicem, item sequestrum est. *l. is penes quem. 6. C. depositi. l. is apud quem. 5. §. 1. & 2. ff. eo. l. interesse. 39. in fine. de acquir. possess. & videantur quae paulò antè n. 62. 63. cum seqq. latius fuerunt tradita.* In pignoratione vero transit detentio & custodia rei in ipsum pignorantē. *d. const. 22. in pr. verb.* Do einer durch sich selbst oder durch die seinen. *& in fine vers.* So sollen die Pfender die pfandungen. & in hoc concordat cum remedio executiuo retentionis priuatae. Ex quib. omnib. patet, extra casum illum specialē, qui describitur in dicta ordinatione imperij de pignorationib. nulli liberū esse in toto imperio, priuata auctoritate pignorare, vel quoquo modo detinere debitore, aut aduersariū, sed debet ipsum

ipsum eo nomine conuenire coram iudice ordinario, domicilij videlicet *l. 2. C. de iuris d. om. iud. & c. cum generaliter. extra. de foro compet. vel coram iudice rerum, in quarum quasi possessione contigit turbatio. l. vn. C. ubi in rem actio.* nisi lex prouincialis, aut municipalis alicuius loci hoc specialiter permittat, prout in sequenti capite de pignorationibus, introductis ex vi iuris Saxonici, latius patebit.

Repræsalie

Septimo loco in hanc aciem paratarum executionum excurrit etiam illa species manus iniectionis, quam repræsalias vocamus, quo præsidio median-³⁰³ te, creditor detinet res, aut homines eius loci vel territorij, in quo ipsi fuit denegata iustitiæ exhibitio, non obstante, quod ipsi cum creditore nihil vel contraxerunt, vel aduersus eum deliquerunt *Bart. in tract. repræsaliarum. num. 1.* Dictæ forsan à repræsentatione aliorum, quod videlicet detenti repræsentent personas eorum, qui petitori ius, & iustitiam denegarunt, iuxta³⁰⁴ illud poetæ:

Vnius ob noxam & furias: & alibi

Quicquid delirant reges, plectuntur Achini.

Conceduntur autem regulariter ab eo, qui non recognoscit superiorem,³⁰⁵ *Laudensis de repræsalis. num. 8.* cum instar iusti belli sint, quod ab alio, quam Imperatore, indici non potest. *l. hostes. 24. ibidemq. Bar. ff. de captiuis & postlim. reuers.* Cumque & legibus, & naturali æquitati sit contrarium, alium pro³⁰⁶ alio prægrauari. *c. 1. extra. de iniur. & dam. dat. in 6. l. non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. 74. ff. de reg. iur. l. si quis in suo. 33. §. fin. ibi: iniquum iudicamus, ut alieno odio alius prægrauetur. C. de inoff. testa. auth. habita. ibi: ex peruersa consuetudine. C. ne filius pro patre. l. 1. C. ut nullus ex vicar. pro alie. debito ten. lic. 11. authen. ut non fiant pignora. pro alijs personis. §. 1. colla. 5. & alias dicitur: quod poenæ suos debeant persequi authores, l. sancimus. 22. C. de poenis. & ulterius non progredi. l. si poena. 20. & l. crimen. 26. ff. eod. l. 3. §. quod pater. de mun. & honor. & l. generali. 34. §. fin. de ritu nupt. ideo non passim vel³⁰⁷ generaliter sunt concedendæ, sed præcedente demum iusta & legitima causa, per ea, quæ tradit *Bartolus in auth. ut non fiant pigno. num. 1. & 2.* Iustam autem causam censent communiter eam esse, quando creditori, ad crebram ipsius requisitionem, pro iuris & iustitiæ administratione aduersus debitorem, iudex loci denegar iusticiam, ac denegans non habet superiorem, ad quem pateat regressus petitori. *Godenus cons. 5. de iure ciuita. alias est cons. 34. per §. 1. auth. ut differ. iud. colla. 9.* Habet autem tunc demum locum repræsaliarum³⁰⁸ concessio, quando creditor probat de duobus, puta, quod & iudicem rei, super facienda iustitia, requisierit, & quod requisitus eam petenti denegaue- rit, argumento quod tradit *Heinricus Bouerius in suis singularibus. verbo. præsumptio. num. 8. in fine. ff. de dam. infec. per l. 2. C. de offic. ciuil. iud. & l. 1. C. de suscep- tor. & arcaijs. lib. 10. Ferrariens. in forma libelli rei vindicationis, verb. iure dominiij num. 20. & seqq. ac sequitur Vvesenbecius d. cons. 46. num. 20. & 21.* Et de his requisitis debet creditor fidem facere per instrumentum publicum, neque sufficeret iuramentum partis asseuerantis, se non sperare consequi iustitiam. *Gailius obser. 28. num. 3. & 4. lib. 1. post Felinum in ca. accedens. 2. num. 13. extra. ut lite non contest.* quibus de requisitis si doceat petitor, tunc, secundum omnes, & omni iure, tam diuino, quam naturali, item canonico,³⁰⁹ & ciuili, ac præterea consuetudinario, locus est repræsalis. *Jacobus de Cani- bus in tract. repræsal. num. 4. ubi addit: hanc sententiam communem esse legista- rum & canonistarum.* Iure siquidem diuino, propter iniustitiam domini*

- Deus auferet regnum, & dabit genti, facienti iusticiam. *Esaie 10. in princip.*
 & *Matth. 21. quod dictum reperitur canonizatum in ca. si de rebus. §. auferetur.*
 & *in fine. 23. q. 7.* sed iudex, qui recusat iudicare creditori, in administranda iustitia cessator est, nimirum, si illa iurisdiclio, vel potestas iudicandi deuoluitur ad alium magistratum, qui iustitiam exhibeat. *Iacobus de Can. ubi*
 310 *suprà num. 14.* Idem probatur & iure naturæ, vel gentium, cum ius naturæ naturali ratione induxerit bella, ad eum finem, vt & pax habeatur, & quilibet se suaque tueatur. *§. ius autem gentium. vers. bella etenim orta sunt. & ibi Syluest.*
Aldobran. super gl. verbi bella. Instit. de iure naturali gent. & ciuil. ca. ius militare. ca. noli existimare. ca. apud viros. 23. q. 1. in bello autem distringuntur
tam res, quam homines. ca. hoc iure. dist. 1. ca. dicat. 24. q. 5. l. naturalem §. §.
item ea quæ 7. ff. de acquir. dom. l. hostes. 24. & ibi Bart. de capt. & postlim. reuers.
 311 Ius etiam canonicum his non aduersatur, quod pro delicto superioris, siue secularis, siue ecclesiastici, à diuinis officijs, item ab ingressu ecclesiæ, & vñ sacramentorum excludit non tantum ipsum delinquentem, vel rebellem, sed etiam totam ipsius terram ac homines, qui ad eius iurisdictionem quoquo modo pertinere dignoscuntur. *ca. non est. extra. de sponsal. & ca. sanè. extra. de offic. deleg. ca. si sententia. §. ceterum, si propter delictum domini, & ibi gloss. verb. interdicti. de sent. excom. in 6. ca. in summa. 1. q. 4. ca. in summa. 24. quæst. 3.*
 312 & comprobatur autoritate diui Augustini, qui censet, totam ciuitatem, vel gentem plectendam esse, quæ vindicare, quod à suis improbè factum est, vel reddere, quod per iniuriam ablatum fuerit, neglexit. *Augustinus in lib. quæst. cuius dictum legitur canonizatum in ca. dominus noster. vers. sic gens & ciuitas.*
 313 *23. q. 2.* De iure verò ciuili quid notius est, quam quod in casibus, vbi iudicis, copia non potest haberi, nobis ipsis ius dicere possimus? *l. generali. §. 4. C. de de curion. lib. 10. l. ait prator. 10. §. si quis debitorem. ff. de his quæ in frau. credi. & l. nullus 14. à contrario sensu. C. de iudais. l. creditores. 3. ubi Bartol. Salic. & alij C. de pignor. l. ne quid 7. ff. de incendi. rui. naufr. l. si alius 7. §. bellissi-*
 314 *mè. 3. quod vi aut clam.* Etsi verò, quia repræsalia conceduntur, non per iudicem partis reæ, sed per magistratum creditoris, cui alibi denegata fuit iustitia, videbatur dicendum, iudicem actoris, vel creditoris non esse competentem, per *l. iuris ordinem. 2. C. de iurisdic. om. iud. iuncta l. à. diuo Pio. 15. §. sententiam Romæ dictam. 1. ff. de re iudic. & sic non posse repræsalias, quæ sunt species quædam executionis, aduersus homines alterius districtus, vel territorij, qui in ipsius prouincia neque contraxerunt, neque deliquerunt, concedere. ca. vt animarum. extra. de constit. in 6. ca. nouit. de offic. deleg. ca. nouit ille. de iudic. & l. fin. ff. de iurisd. om. iud. tamen respondent, hoc esse speciale, propter non exhibitam iustitiam creditori, vel actori. *Bal. in authe. sed omnino. num. 1. vers. ex istis apparet vera conclusio. C. ne vxor pro mar.* quia potestas, permittens repræsalias, succedit in locum iudicis competentis, iustitiam non exhibentis. *Bart. de repræsal. quæst. 2. num. 4.* vnde est,
 315 quod volunt canones, in defectum iustitiæ secularis, causam deuolui ad summum pontificem. *ca. ceterum. de iudis. ca. ex transmissa. in si. de foro. compet. & clem. pastoralis. de re. iudic.* Iure verò consuetudinario, ac de comuni obseruantia, istud vsitatum esse, quod in casu non impetratæ à superiore, contra debitorem nostrum, iustitiæ, liceat detinere res, vel homines, testis est Iacobus de Canibus. post alios *in d. tracta. repræsal. num. 17.*
 316 Et, quia suprà tactum fuit, tunc demum repræsalij locum esse, quando denegans iustitiam non habet superiorem, ad quem pateat regressus, inferitur, repræsalias in imperio Romæ, contra ciuem Romanum, aut subditum imperij,*

Imperij, ex capite denegatæ iustitiæ locum non habere : cùm enim omnes principes Imperij recognoscant Imperatorem, tanquam summum monarcham, pro suo capite. *l. bene à Zenone. 3. C. de quadr. præscrip. l. deprecatio. 9. ff. ad l. Rhodiam de iactu.* & facit aurea bulla, vt vocant, Imperij, ex cuius dispositione constat, neminem esse ἀκέφαλον, *ca. cùm non liceat. extra de præscript.* consequens est, si quis creditor in Imperio, degens sub Principe, vel Comite, ab alterius Principis subdito, itidem in Imperio, debitum suum consequi nequeat, superiore videlicet rei recusante creditori iustitiam exhibere, quòd eidem, per suum superiorem, non statim debeant communicari repræsalia, aduersus alterius Principis subditos, ex quo tunc petitor alio modo ius suum consequi potest, deuoluendo scilicet causam, ratione denegatæ iustitiæ, ad Imperatorem, vel Cameram Imperialem, *per ea, quæ habentur in ordinatione. Camera Imperialis. parte 2. tit. 1. §. f. eadem parte 2. tit. 26. per totum.* Ex quo itaque per ordinarium remedium, tutus esse creditor potest, non debet confugere ad extra ordinarium. *l. in causa. 2. ff. de minor. l. in prouinciali. 3. §. 1. de no. op. nunc.* Idque meritò extenditur ad quoscunque status Imperij Romæ, etiam Electores, quantumuis enim hi aliàs de omnibus iuribus Imperialibus, & Regaliorum infeudati sunt, & in suis prouincijs eadem jura exercent, quæ Imperator in toto Imperio, *l. 2. C. de offic. præfecti prætor:* tamen ligantur illa constitutione Imperiali, tanquam proprio & communi omnium ordinum placito, vt ei deinceps contrauenire non possint. *l. digna vox. 4. l. 1. C. de ll. cum similibus. licet in hoc ultimo Vvesenbecius consilio 49. num. 2. 3. 4. 5. sicut & 17. 18. & 19. videatur contrarium innuere, sub dubio tamen.* Ad hoc autem, vt isto casu funderetur jurisdictio Camere, ex capite denegatæ iustitiæ, requiritur, vt & *suprà num. 310. tactum fuit*, fidem fieri supremo tribunali per instrumentum publicum, de facta debita requisitione superioris, & subsecuta denegatione iustitiæ. *d. ord. 26.* cùm regulariter in iudice non præsumatur negligentia, nisi probata sit legitima ipsius requisitio. *Gailius in suis obser. præf. obser. 28. num. 1. 3. & 4. lib. 1. per l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. l. 1. C. de suscept. & arcarijs. lib. 10. ca. causam qua. extra. de sentent. & re iud. ca. in præsentia. de renunciat. ca. in nostra. de testib.* Et sic in eo satis quidem poenæ patitur princeps, aut alius status Imperij, propter denegationem iustitiæ, quòd iurisdictionem in subditum, quo ad illam causam, & pro illa vice, amittit, ac superior deinceps de ea cognoscit & iudicat. *d. tit. 26.* quamuis de iure ciuili licitum sit isto casu, etiam aliter punire inferiorem, qui, interpellatus pro facienda iustitia, non iudicauerit, quæ in dubitationem venerunt. *§. si verò etiam sanctissimo. auth. vt differ. iudic. collat. 9. ac fac. auth. statuimus. ubi not. Bart. & alij Dd. C. de episc. & cler. nec non Bart. in l. de pupillo. §. si prætori. 7. num. 5. & ibi Alex. 2. ff. de oper. no. nunciat.* Vnde & Gailius, exactissimus obseruator communis practicæ per Imperium Romanum, refert, Imperatoribus Romanis in vsu non esse, concedere repræsalias, etiam in casu denegatæ iustitiæ, vel quameunque aliam ob causam, quantumuis crebrò meminerit, istud petitum fuisse. *Gailius de pignora. obser. 2. num. 3. lib. 1.* plùs dicit, quòd viderit, totum contrarium praticari, & in casu repræsaliarum, quoquo modo per Principes concessarum aduersus ciuitates vel alios status Imperij, ad ipsorum instantiam, indulgisse aduersus repræsalias, absque omni causæ cognitione, istud generale priuilegium, ne repræsaliri, eorumve homines, à quoquam per Imperium distringerentur, aut detinerentur. *Gailius d. obser. 2. num. 3. & 4.* idque propter pacem publicam, in Imperio conseruandam, ne tumultus & bella excitentur.

Etiam

- 322 Etiam si verò Gaius in præcitato loco videatur restringere suum dictum ad tuitionem solorum ordinum aut statuum imperij, ne illi prægraventur quoquo modo repræfalijs, & per consequens, si quis ex Anglia, Gallia, Pannonia, Artesia, Hispania, vel alijs locis, non recognoscentibus Imperium Romanum, debitor Titij existeret, & ad ipsius requisitionem, per superiorem rei denegaretur petitori iustitia, iusta videatur subesse causa impetrandi, vel à Cæsare, per omnes Imperij provincias, vel à principe aliquo particulari, in loco suæ jurisdict. repræfalias adversus subditos alterius provincie, vel regni, in quo eidem fuit iustitia denegata, secundum communem opinionem Dd. *lac. de Canibus num. 14. & Laudensis in tract. repræfal. num. 4.*
- 323 quia tamen ratio denegandi repræfalias, quæ est, ne pax publica in Imperio turbetur, eadem militat in extraneis & forensibus, per Imperium & Imperij subditos repræfaliatis, ne videlicet vicini reges, ob injuriam suis illatam, subditos Imperij in suis regnis vicissim distringant, donec tandem ad diffœdationes procedatur, & inde bellum oriatur, quod est communis pernicies reipub. vix est, ut existimem, etiam contra forenses impetrari posse ab Imperatore repræfalias; sicut & nolim alicui inferiori author esse, ut in sua ditione eas concedat, in injuriâ cõmunis patriæ, cum magis debeat haberi respectus ad tranquillitatem publicam, quæ suam, & quidem immensam utilitatem adfert, non tantum in communi, sed etiam in quolibet particulari, quàm ad privati alicujus privatum, & quidem exiguum commodum, quod civi Romano fortè decedit, ex denegata ipsi per vicinum regem iustitia. *argumento eius, quod si scriptum reliquit Bar. in l. 1. num. 25 ff. soluto matrimo. ubi & alij Dd. sequuntur.* Quæ sententia etiam ex alijs fundamentis sustineri potest, ex quo repræfaliæ juri divino videntur obviare, cum scriptum sit: anima quæ peccavit, ipsa morietur. & filius non portabit iniquitatem patris. *Ezech. 18.* Quod autem suprà de ablatione regni, propter denegationem iustitiæ, *ex Esa. ca. 10.* adductum est, habet locum in mutatione Imperiorum, quam ex singulari providentia facit Dominus Deus, tum ob peccata populi, tum etiam propter tyrannidem & injustitiam gubernatorum, maxime autem propter contemptum sui verbi, & ministerij, cum ejus sit destruere, cujus est construere. *l. fin. C. de ll. eique conveniat humiliare, & è fastigio deijcere, qui principes exaltavit, Esa. d. ca. 10. iuxta illud: deposuit potentes de sede. item: per me reges regnant.* Sic Matthæi 21. loquitur CHRISTVS de regno Dei, quod auferetur
- 325 à Judæis, & dabitur genti facienti fructus. *d. ca. si de rebus. in fi. 23. q. 7.* non autem sequitur, quòd in casu denegatæ iustitiæ, alius, qui non est iudex, sibi sumat partes judicandi, propria authoritate, contra alium, non subditum ipsius jurisdictioni. *l. non est singulis. 176. de reg. iur.* cum Princeps, concedens repræfalias adversus homines regis, sit quasi privatus, cui in superiorem, vel etiam in parem, nullum competit imperium. *l. nam magistratus. 4. ff. de arbit. l. ille à quo. 13. §. tempestivum. 4. ad S. C. Trebell. l. precipimus. 32. §. penult. C. de appellat. ac facit l. digna vox. 4. in fi. & ibi not. glossa. C. de ll.* Deinde adversatur repræfaliarum jûs etiam juri gentium & naturali. *C. ne uxor pro marito. C. ne filius pro patre. ca. 1. extra. de iniur. & damno dato. in 6.* cum dictamini rectæ rationis planè absolum, & inconveniens sit, alium quidem delinquere, sed alium pro ipso plecti. *d. ca. 1. ac unusquisque suo admisso forti sit obijciendus, nec alterius criminis reus constituendus. ca. iudicet. ca. iam itaq. 1. q. 4.* adeò, ut longè satius sit, nocentem absolvere, quàm innocentem condemnare. *l. absentem. 5. ff. de pœnis.* Accedit & illud, quòd per repræfalias impetrator constituitur iudex in re quasi propria, qui à subditis denegantis iustitiam, semel repræfaliatis extorquebit, quantum vult, ac ita plus æquo & iusto, pro suo arbitrio exiget, qui tamen in prosecutione sui juris amplius non erat habiturus, quàm quantum sibi debebatur in sorte principali, vel

ratione moræ, quod est contra textus. *S. sequens. Instit. de actio. & contra jus naturæ, volens, quod nemo cum alterius jactura locupletetur. ca. locupletari. extra. de reg. iur. in 6. & videantur, quæ paulo post subiiciam in capite sequenti num. 116.* Nec obstat quod allegabatur, bella esse inventum juris gentium, item juris naturæ. *327 d. S. ex hoc iure. Instit. de iure nat. gen. & civili.* quia loquitur contrarium de bello, suscepta ex publica necessitate, ad propulsandam videlicet injuriam vicinæ gentis, maximè Sarracenicæ, & alienæ à nostra religione & Christianitate, quæ Imperio Romano suos nervos & vires subtrahit, *secundum Bart. l. hostes. 24. num. 14. ff. de capti. & postlim. revers. & facit ca. iusta bella. 23. q. 2.* Secus est in injuria alicui privato illata, pro ea enim totæ gentes ad arma concitari non debent, cum ex parva sæpè scintilla magnum oriatur incendium, *argumento l. qui occidit. 30. §. 1. ff. ad l. Aquiliam. ca. si ingressus. extra. de damno dato.* Ideò judex debet discretus esse, ne occasione cujusunque etiam exiguæ litis, facile patiatur turbare statum & tranquillitatem reipub. *argumento l. si quis ingenuum. 21. §. in civilibus dissensionibus. 1. de capti. & postlim. revers. l. 1. §. quies. 12. de offic. pref. urbis. l. congruit. 13. de offic. presid. & notat Bart. in l. ambitiosam. 4. num. 18. de decret. ab ord. facien. & prudenter scriptum reliquit Ovidius :* *328*

*Principijs obsta, serò medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.*

De jure quoque canonico repræsalias ex genere prohibitorum esse, non tantum docet jus *ca. 1. extra. de iniurijs. in 6. sed & ca. innouamus. extra. de treuga & pace.* quod omnibus itinerantibus, siue transeuntibus, siue redeuntibus congruum saluum conductum tribuit, qui violatur per repræsalias, ex quarum vi innoxij transitus denegatur. *c. notandum est. 23. q. 2.* ubi tamen nemo prohibendus est, etiam extraneus, via publica uti. *l. per agrum. 11. §. fin. C. de servit. & aqueductu. l. in summa. 2. §. idem Varus. ff. de aqua plu. arc.* Minus adversatur *c. dominus noster. 23. q. 2.* quia loquitur de bello justo, & ex justa causa indicto, pro repetitione terrarum, ereptarum Romano Imperio, & sic ad puniendum latrocinia, & furta in provincijs Imperij commissa. *d. ca. dominus. vers. cum autem iustum bellum, ac facit præallegatum. ca. iusta bella. eadem 23. q. 2.* Ad *ca.* non est. *329* de sponsal. itidem patet solutio, quod istud est speciale, ut, mediante dicto præsidio, vel fulmine excommunicationis, consulatur faucibus conscientie superioris, quem admonebunt subditi, ne diutius illud periculum animæ sustineat, tam in seipso, quam etiam in personis subditorum, unde, extra illum casum, repræsalie, vel pignorationes intelliguntur esse prohibite jure canonico, *argumento l. quod verò contra. 14. & l. ius singulare. 16. ff. de ll.* De jure verò civili minus est ambiguitatis, quod vult, stratas publicas quibuscumque transeuntibus esse securas, maximè ijs, qui solvunt pedagium, *secundum Odofredum in auth. habito. num. 3. C. ne filius pro patre.* adeò, ut de dāno dato itinerantibus, potestas teneatur ad interesse, vel ad exhibitionem malefactoris. *Bal. in ca. 1. §. conventiculum. nu. 7. de pace iuramento fir. ca. licet causam. nu. 12. extra. de probat. Bal. in l. fin. nu. 1. C. de captivis.* cum ad ipsorum officium pertineat, habere milites stationarios, in provincia dispositos, qui tueantur salutem & quietem itinerantium. *Gail. in practica obser. obser. 64. num. 1. & 2. lib. 2. & Host. in summa de censib. §. & quibus.* adeò, ut dicat *330* Baldus magnum verbum, quod in materia repræsaliarum, cautela sit pro itinerantibus, ut ubique locorum diligenter solvant pedagium, & testes secum ducant, qui

- cant, qui hoc viderint, tales enim non poterint capi pro repræfalijs. *Bal. ca. 1. num. 1. quæ sint regalia in usibus feudo.* per quasdam authoritates, quas non invenio in locis adductis, neque legi cautelam illam ab aliquo ex scribentibus tactam aut
- 334 approbatam fuisse. Neque repugnat, quòd adducebatur, in casu non habitæ copię judicis, aut denegatę justitię, propriam ultionem creditori, circa detentionem videlicet debitoris, concessam esse. *l. ait prater. 10. §. si debitorem. ff. de his que in fraud. cred.* quia contrarium loquitur in persona debitoris, nobis obligati ex contractu, vel quasi, delicto vel quasi, secus est, si nullum negotium nobiscum contraxit. *l. inter stipulantem. 83. & l. stipulatio ista habere licere. 38. §. alteri. 17. de verb. oblig.* prout sunt homines, vel subditi ejus magistratus, qui creditori justitiam denegavit. Sed & jure Saxonico istud est expeditum pro viatoribus, quòd
- 335 videlicet generaliter illi, qui solvunt pedagia, debent esse sub tutela, & protectione domini, qui vectigalia recipit, adeoque, si quid damni ipsis in via publica contingit, dominus ad ejus æstimationem tenetur. *Landrecht. lib. 2. art. 27. §. Weme er aber die Geleyte gibe: quod speciale est.* Et si verò sunt, qui tenent, idem etiam de jure communi procedere, ut videlicet domini terrarum, qui à transeuntibus percipiunt vectigalia, teneantur de robaria commissa in suo territorio, ad emendandum & refundendum damna ipsis deprædatis illata. *Bal. in ca. 1. §. marchio. num. 5. qui feud. dare poss. & in ca. 1. §. conventiculum. num. 7. de pace iura. firm. post Archidaco. in ca. si quis Romipetas. 24. q. 3. & idem Baldus in l. si quis non dicam rapere. 5. num. 6. C. de episcop. & cler. quem sequitur Martinus Laudensis in tracta. de princip. quest. 163. & Odofred. in auth. habita. num. 3. C. ne filius pro patre. Host. in summa de censibus. §. ex quibus. Capolla de servitut. rust. præd. ca. 3. num. 51.* tamen alij istud restringunt ad eum solum casum, quando colligens pedagium scivit robariam, & potuit providere, vel prohibere, sed non providit, neq; prohibuit. istam limitationem tradit Bertachinus, in tractatu gabellarum. q. 4. num. 14. post Florian. in l. 1. §. summa. ff. de his qui deiec. vel effud. & in l. scientiam. 5. in princ. ad l. Aquil. Bar. in l. ne quid. num. 2. de incend. rui. naufr. Abbas, in ca. 1. num. 8. de restit. spol. & Jacob. de Beluis. in §. quoniam vero. auth. ut nulli iud. coll. 9. per l. 1. C. de falsa mon. Secus est, si non scivit de robaria, vel scivit quidem, sed prohibere non potuit, ut, quia erat magnus numerus grassatorum, quibus dominus par esse, vel resistere non poterat, *argumento l. 1. §. is autem. ff. si fam. furt. fecisse dicatur.* & hanc distinctionem Bartoli communiter probari, refert Panorm. d. ca. 1. num. 8. de restit. spoliat. licet prior opinio videatur æquior, cum eo nomine pedagia recipiant, ut securas vias itinerantibus præstent. *Gailius. d. obser. 64. num. 2. lib. 2. per l. 1. §. cura carnis. 11. ff. de offic. præfecti urb. l. 3. & l. congruit. 13. de offic. præf.* & tradit Gailius in principio, ubi suprà, in Camera ita judicatum fuisse contra episcopum Herbipolensem, quòd teneretur damnum resarcire deprædatis in sua provincia, *Gail. d. obser. 64. num. 1. 2. 3. 4. & 5.* ubi etiam addit num. 8. damnum ipsum non committi juramento damnificatorum, sed plenè probandum esse: nisi fortè extra viam regiam & consuetam iter fecerint, quo casu dominus in nihilo teneretur deprædatis. *Gail. ubi suprà num. 11. per l. 1. §. f. ubi Bar. num. 2. ff. de his qui deiecer.*
- 338
- 339

Et si verò jura nostra vocabulo pignorationis & repræfaliarum promiscuè utuntur, *auth. ut non si. pignorat. & ca. 1. extra. de iniur. & damno dato. in 6.* tamen, si penitiùs introspeciamus materiam, cujusque remedij, non exigua inter hæc duo est diversitas. Primò enim differunt origine, cum pignorationes sint inventum juris consuetudinarij, vel statuarij alicujus loci, & jure communi prohibeantur, *aut. ut non fiant pignora. coll. 5.* repræfaliæ autem, si cre-

dimus Bartolo & Dd. sunt inventio juris communis, per ea, quæ paulò antè tradidimus in hoc capite, num. 303. & 304. cum seqq. Secundò differunt causa, cum pignoratio, de qua in præcedenti remedio, causetur ex turbatione in ea re, vel iure, cuius possessionem vel quasi ad nos pertinere asserimus. *d. ord. 22. Camera Imperialis, von pfandungen/parte 2.* repræfaliæ autem oriuntur ex capite denegatæ iustitiæ, contra homines illius principis, vel domini, qui nobis iustitiam exhibere recusat. *Bart. Mart. Laudens. Jacob. de Canib. & alij in tract. repræfal. ac tradit Bald. in auth. sed omninò. C. ne uxor pro mar.* Tertiò differunt processu, quia pignoratio fit propria autoritate partis volentis tueri jus suum, etiam non præcedente aliqua vel cognitione, vel licentia iudicis. *d. ord. Imp. Camera 21. & 22. parte 2.* in repræfalijs autem priùs aditur per creditorem iudex, qui cognito de causa saltem summarie, & intellecta iustitiæ denegatione, quæ subdito ipsius fuit facta, concedit potestatem detinendi. *Jacobus de Can. in tract. repræfal. num. 14. Bar. de repræf. q. 2. num. 1. & 3. per auth. ut differ. in d. in princ. coll. 9. & §. sit tibi quoq. tertium, auth. de mandat. princ. coll. 2.* Quartò differunt objectis, quia pignoratio concernit tantum res, aut personam ejus, qui nobiscum contraxit, vel contra nos deliquit. *ca. lator. extra. de pignorb. l. ob as. 12. C. de actio. & oblig.* Per repræfalias autem detinentur non tantum persona, vel res ipsius debentis, sed cujuscunque subditi, existentis de territorio ejus, qui iustitiam facere recusat. *Bar. num. 1. & 2. & omnes in tract. repræfal. & in auth. ut non fiant pignor. pro alijs.* & ista quidem remedia executiva hætenus commemorata, communiora sunt. De summarijs autem judicijs, quæ ipsa quoque sine solennitate legali, hoc est, sine strepitu & figura judicij, expediuntur, videantur *gl. & Dd. in l. f. C. de edicto D. Adr. toll. l. f. C. de compensa. l. f. C. de pos. & in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhib. ac in primis Bar. in constit. ad reprimendum, verb. summarie, per totum, Bar. 1. as. & alij. in l. nec quicquam. 9. §. ubi decretum. 1. ff. de offic. procos. & leg.*

S V M M A R I V M CAPITIS III.

1. Landrecht vocamus ius provinciale.
2. Weichbild vocamus statutum civitatum.
3. Statuti definitio.
4. Statuta unde causentur.
5. Statuta dicuntur ius privatum, vel proprium cuiusq. civitatis, vel loci.
6. Provinciale ius conditur per rectores provinciarum, cum consensu primariorum ordinum.
7. Constitutiones principum non ligant subditos, nisi post duos menses à tempore publicationis.
8. Statuta conduntur per decuriones & magistratus locorum, convocato ad hoc toto populo per sonum campanæ, & interveniente eius consensu, saltem maioris partis. 10. sive super litium decisione, sive commodiore administratione 13.
9. Decurionum loco succedunt hoc tempore electi Senatores cuiuscunque oppidi.
11. Plures facile dissentiunt.
12. Statuta civitatis munita mero & mixto imperio, an requirant de necessitate confirmationem superioris.
14. Instrumenta guarentigiata merentur paratam executionem, propter iussum Notarij habentis iurisdictionem. 15. saltem voluntariam. 18.
16. Guarentigia quid dicatur, & unde. 19.
17. Tabellio dicitur iudex chartularius, & debet esse immatriculatus, ad hoc

- hoc ut conficiat instrumenta guarentigiata. 21.
20. Instrumenta guarentigiata, confessionata, vel aliter executiva, vim sententiae definitiva obtinent.
21. Tabellionibus nostrorum locorum & temporum nulla competit iurisdic-
tio, ideo nec instrumenta guarentigiata conficere possunt.
22. Lex scripta constat ex consensu subditorum expresso, non scripta ex tacito. 23.
24. Consuetudinis definitio.
25. Consuetudo debet esse rationabilis.
26. Consuetudo super rebus aut iniuri-
bus ecclesiae praescribitur 40. an-
nis, super secularibus autem sufficit
praescriptio decennalis. 27. iure Sa-
xonico absolvitur per cursum. 30.
annorum, anni & diei. 29.
28. Consuetudo requirit ad minus duos
actus.
30. Praescriptio longi temporis non agnos-
citur à iure Saxonico circa im-
mobilia, vel iura.
31. Consuetudo facti est, nec praesumitur,
nisi probetur, quia ius commune est
in contrarium. 32. nisi consuetudo
sit notoria. 50. & 51.
33. Praescriptio consuetudinis interrup-
pitur per probationem unius actus
allegata consuetudini contrarij.
34. Articuli probatorij, in materia con-
suetudinis, quemadmodum forman-
di sint.
35. Consuetudinem in contradictorio iu-
dicio obtentam fuisse, nemo probare
cogitur, sed si probetur, non ita fa-
cile interruptitur per deductionem
alicuius actus, qui consuetudini
fuit contrarius.
36. Sententia lata super consuetudine
alicuius loci, afficit non solum par-
tes, inter quas fuit lata, sed omnes
cives eius loci, ubi sententia publi-
cata est.
37. Sententia super consuetudine lata,
intelligitur maiori parti nota.
38. Frater uterinus, item consanguine-
us, excluditur à fratre utrinque
coniuncto: sed ille excludit pa-
truum, non obstante gradus pari-
tate.
39. Vxor ut teneatur pro marito, statu-
tum valet.
40. Divisionem inter duos facit maior
natus. & minor eligit, de iure Saxo-
nico, sed si plures sunt haeredes, lo-
cum habet iudicium sortis. 41.
42. Sententiarum reformatores non
semper melius pronunciant.
43. Veritas labefactari, sed opprimi non
potest, eaq. virtute nulla practa-
rior.
44. Statutum permittens manus inie-
ctionem in personam vel res debi-
toris, validum est, etiamsi de hoc
nulla conventio inter partes ex-
tet.
45. A pacto ad statutum argumentum
affirmativè ductum infallibile est.
46. Debitorem detineri in persona pro-
pria auctoritate creditoris, statu-
to induci potest.
47. Arrestorum usus in personas & res
debitorum, post moram, frequens
in Germania.
48. Arrestum Saxonicum speciale manat
ex consuetudine horum locorum.
49. Statutum, quod dictat, ab executio-
ne processum contra debitorem in-
choari, valet.
50. Notoria consuetudo non indiget pro-
batione, vel allegatione: tutius ta-
men est cum allegatur. 55.
52. Consuetudo dicitur ius commune, in
loco ubi extat.
53. Consuetudinem secundum notori-
am, index debet iudicare, & si
aliter procedat, facit litem suam.
54.
56. Circuitus evitandus.
57. Instrumenta publica, vel etiam pri-
vato sigillo debitoris roborata, de
iure provinciarum Saxonia, me-
rentur paratam executionem,
dummodo sit recognita. 58. & 62.
item 225.
59. Recognitio chirographi & sigilli est
loco confessionis.

60. Consuetudo potest tribuere plenam fidem instrumento, quod de iure communi sufficienter non probaret, saltem ad finem faciendi paratam executionem.
61. Instrumentum habet presumptionem pro se, actum esse videlicet id, quod cantat: nisi adversarius probet contrarium.
62. Statutum, quod instrumentum recognitum mandetur executioni, non obstante aliqua exceptione, nisi solutionis, valet, & trahitur retrò ad instrumenta, etiam ante tempus publicati statuti confecta. 63.
64. Damni nomine, quod nobis in agro nostro sit, per alterius pecudes, non possum uti pignoratione, de iure civili: nisi forte, cuius sit pecus, non agnoscatur. 65. secus de iure Saxonico. 66. 125. 150.
67. Pignoratio de iure Saxonico, pro damno, habet locum contra quemlibet, qui vel ipse, vel cuius pecudes nobis damnum inferunt. 68.
69. Pignoratus refundit estimationem damni, cum emenda sex nummorum: nisi graviolem pœnam, adversus violatores alienorum bonorum, statuerit communitas. 70.
71. Arans alienum agrum pignoratur de iure Saxonico, sive sit extraneus, sive incola eiusdem communitatis. 72. 73.
74. Vectigalia fraudans, punitur de iure Saxonico in quadruplum, & potest pignorari propria auctoritate per stationarios, donec solvat dictam pœnam. 75.
76. Pignorationi legitima se opponens, detinetur ministerio iudicis personaliter.
77. Vectigalia dominis terrarum, pro refectione viarum, pontium, & aliorum locorum publicorum, prastantur. 78.
79. Vectigalia fraudans de iure civili committit omnes merces, vel totum quod vehit, in quo toto continetur tamen etiam simplum, videlicet debiti vectigalis.
80. Fraudator iustorum pedagiorum peccat Deo & iudici.
81. Via publica cursus tenendus est, aliâ presumitur contra transeuntem, & potest puniri ut fraudator vectigalium, etiam si nondum exierit locum territorij. 82. nisi vel cum bulleta transeat, vel aquarum inundatione, vel ob hostilitatem impeditus sit regiam viam ingredi. 83.
84. Privationis vel commissi pœna, etiam si afficiat ipso iure, rerum tamen commissarum possessio non est auferenda, si extet contradictor, qui neget confiscationi locum esse.
85. Fiscales causa tractantur summarie nisi inveniatur contradictor, tunc enim ordinario processu opus est.
86. Fiscus debitor, notorius ex archivi actis, pro debito detineri potest.
87. Ingressus alieni fundi, contra nostram voluntatem prohibetur.
88. Turbans me in libertate mei prædij, potest in factum præscriptis verbis, vel iniuriarum, vel etiam negatoria conveniri: de iure autem Saxonico pignorari possunt ei res propria auctoritate. 89.
90. Pignoratio interrumpit de iure Saxoni o præscriptionem, dummodo cum pignore legitime procedatur, tradendo illud iudici, num. 92. item 124. cum seqq.
91. Patientia in corporalibus loco traditionis est.
92. Præscriptio interrumpitur per quemlibet actum, facti vel verbi, ex quo nostra contradictio & dissensus colligi potest.
93. Interruptio præscriptionis quid dicatur.
94. Pignorum datio de iure civili interrumpit præscriptionem, & quomodo hoc intelligatur? 139.
95. Invitus etiam dicitur qui expresse non consentit.
96. Dissensus vel dispatientia plus declaratur facto, quam verbis.
97. Facta

97. Facta verò proximiora, quàm nuda vocabula.
98. Prescriptio 30. annorum rumpitur sola citatione verbali.
99. Citatio realis efficacior est quàm verbalis, & interruptit prescriptionem: communis tamen est in contrarium. num. 154.
100. Prescriptio interrumpi dicitur naturaliter per violentam expulsionem possessoris: secus in vi turbativa. 142. & 143.
101. Pignoratō de iure Saxonico non rumpit prescriptionem, quando pignus manet in bonis pignorantis, ita, ut pignorans non aliter prosequatur ius suum coram iudice. 102 & 124.
103. Denunciatio, vel protestatio extrajudicialis, prescriptionem semel ceptam non interruptit. & 126. 134. 135.
104. Possessionis initium sufficit esse bonum, etiamsi ex postfacto interveniat mala fides.
105. Canonistarum & LLarum pugna de male fidei possessore remissivè.
106. Veritas non infringitur propter nostrum asserere, vel negare.
107. Dubitans & ignorans equiparantur.
108. Prescriptionem rectè inchoat, qui credit tradentem esse dominum, vel qui putat, suo se iure uti.
109. Possidens per annum & diem alienum fundum, vel ius in fundo, sine contradictione iudiciali ipsius domini, dicitur habere legitimam possessionem. & 136.
110. Possessio annalis de iure Saxonico non tribuit dominium, sed possessionem legitimam.
111. Debitor, in casu fuga, potest etiam privata auctoritate creditoris capi: ita tamen, ut presentetur postea iudici.
112. Captus ab aliquo privato, in casibus permissis, non debet detineri ultra viginti horas, aliàs incurritur pœna privati carceris. 113. clericus in delicto deprehensus à iudice seculari tradendus est Ecclesiastico.
114. Res à debitoribus per creditores ablata propria auctoritate, debent presentari iudici.
115. Carcerem exercere in personam, est publici iuris, vel imperij, neq. competit privatis.
116. Debitor, de iure Saxonico, adiudicatus manibus creditoris, si aufugiat, per eum retrahi potest, propria auctoritate, ita tamen, ut postea sistatur iudici.
117. Reprasalijs, vel pignoratione rerum permissis, res ita pignolata debent postea consignari iudici, ut ex illis satisfiat creditori, ne plus a quo exigat.
118. Possessio bonorum debitoris, etsi ex pacto privata auctoritate invadi potest, tamen iudicis permissum requiri tutius est. 119.
120. Pignorationum cause & cognitio hodie sunt species inferioris iurisdictionis. & 125.
121. Maleficio sciens & non revelans, vel denuncians iudici, de iure Saxonico punitur, secus est de iure civili. & 122.
123. Maleficia quatenus denunciare quis teneatur, vel non, & de malefactorum denunciatoribus, remissivè.
124. Pignus captum noxam inferenti, si non representetur iudici, punitur pignorator in 30. solidis.
127. Creditor detinens debitorem penes se, nec tradens iudici, ipsi ad emendam, & parti ad mulctam tenetur.
128. Generalitas restringitur secundum alias leges specialiter loquentes.
129. Pascens pecudes suas in alieno fundo, tenetur ad astimationem damni, & si presens fuerit, in tribus solidis, aliàs in sex nummis: apud nos autem in 30. solidis mulctatur. 130.
131. Pœna, in quam quis ipso iure incurrit, re-

- rit, requirit tamen interlocutum declaratorium commissi delicti.
132. Damni, in fundo rustico facti, aestimatio demandatur per iudicem pagani loci.
133. Pro pignore non redempto à iudice, in singulas noctes pignoratius puni-
tur in tribus solidis.
134. Dissipientia domini fundi, etiam extra iudicialis, impedit inchoationem prescriptionis, non autem interruptit prescriptionem iam antea ceptam. 135. item 103. & 126.
136. Possidens alienum ius, vel fundum, per annum & diem, quia legitimus possessor efficitur, & in possessione tuendus est, eam continuando praescribit, non obstante pignoratione extra iudiciali. 139. & 144.
137. Praescriptio tricennalis etiam cum mala fide de equitate canonica sustinetur.
138. De iur. Saxon. non attenditur bona vel mala fides in praescriptione tricennali.
140. Pignoratio pecudum in materia pasculationis de iur. civil. regulariter prohibita.
141. Non entia nulla sunt qualitates.
142. Turbatus in quasi possessione usus pasculandi, vel similis iuris, potest defendere suam possessionem, etiam opponendo se turbanti de facto, vel, si ita potens non est, interdicto uti possidetis se tuetur. 143.
145. Pasculanti, qui in possessione iuris est, ei, si turbetur, interdictum retinenda competit: nisi semel turbatus, dimittat deinceps usum pasculandi, & sic deponat animum possidendi. 146.
147. Turbatus in possessione sua vel quasi, potest turbatorem suum vicissim turbare, & molestia afficere.
148. Denuntiatio dissipientia domini fundi, facta praesidi loci, si solennitas l. ut perfectius. C. de annal. excep. observetur, non minus, quam citatio, praescriptionem tricennalem interruptit.
149. Interdictum uti possidetis contra omnem turbantem est proditum.
150. Citatio realis, quae sit per capturam persona, non interruptit praescriptionem ante ceptam. 151. 152. 154.
153. Propter periculum in mora cessant regulae iuris prohibitive.
155. Non exemplis, sed legibus iudicandum est.
156. Pignorari potest colonus pro censu non praestito dominis etiam propria auctoritate, in bonis suis.
157. Pignorum ad captionem proceditur contra debitorem qui promissam solutionem facere in loco ubi bona habet, & postea citatus se absens rat.
158. Debito super liquido iudex potest statim incipere à precepto executivo.
159. Multam non solvens pignoratur, per effractionem unius scissura ex foribus ostij, & non solvens intra annum, amittit omne ius in bonis pignoris, si multa ad eam quantitatem ascendit.
160. Debitor non solvendo existens, de iure Saxonico condemnatur ad compedes, vel operas creditoris.
161. nisi persona obligata sit femina. 163. & quid iuris, si talis sententia adiudicationis fuerit lata contra absentem, qui forte tempore sententiae mutavit domicilium, an hodiernus iudex domicilij, ad requisitionem pronunciantis cogatur exequi traditionem ad manus. & num. 212.
162. Cessio bonorum iure Saxonico non agnoscitur.
163. Femina ob as alienum non condemnatur ad carcerem, vel manus creditoris.
164. Creditor in casu impotentiae solvendi, si petat in foro Saxonico, debitorem detrudi in carcerem publicum, debitor potest se liberare à carcere, cedendo bonis: nisi ex capite dilapidationis, vel suspitionis

- spicionis fuga peteretur eius detentio, tunc enim detineri debet in persona 165. ac, si relaxetur invito creditore, iudex facit litem suam. 166.
167. Creditor abducens debitorem ad iudicatum ex territorio iudicis, debet cavere de tractando ipsum ad instar alterius ex familia quam alia, & de restituendo incolumem, post receptam satisfactionem: alias demittet eum in territorio custodiae iudicis. 170.
168. Debitor cogitur, ad mandatum creditoris, facere ipsi operas, & haec taxantur, ac, si compedes ei iniiciat creditor, ea quoque taxantur ad instar operarum in singulos dies, ut ita quotidie aliquid imminuatur de debito. 169.
171. Lex municipalis ligat homines municipij, etiam suburbanos.
172. Statutum dicitur in loco ubi viget ius commune.
173. Consuetudo non vincit legem vel rationem, si consuetudo sit irrationabilis 174. vel lex habeat clausulam derogatoriam consuetudinis 176.
175. Sepultura in civitatibus prohibita obfctorem.
177. Consuetudo sequens legem semper derogat legi, & tollit omne ius positivum. 178.
179. Statutum item consuetudo ligant etiam forenses ibidem contrahentes, & repertos.
180. Forenses ligantur legibus loci particularibus, sive ibi verè, sive quasi contrahant, sive etiam delinquant.
181. Contrahentes in dubio intelliguntur contraxisse secundum ius commune, vel ius particulare, in loco contractus usitatum. 182. sive in stricti iuris, sive bona fidei iudicijs. 183.
184. Consuetudo loci subintrat contractum qui celebratur, praesupposito quod contrahens, vel in persona, vel bonis, ibi reperitur. 185.
186. Consuetudines horum locorum sunt locales: nec ligant non subditos.
187. quatenus illi non veniunt ad locum consuetudinis, ibi contrahendo, vel delinquendo. 188.
189. Vivens Romae secundum leges Romae vivito.
190. Monasterij hospitio frui volens, debet contentus esse cibis monachorum.
191. Conversatio facit quem posse conveniri in loco, ubi multum versatur.
192. Consuetudo, ut liceat manum iniicere etiam in forensem, qui in loco neque contraxit neque deliquit, valet.
193. Iudicium dicitur quasi contractus.
194. Litigans extra domicilium, ligatur statutis loci, ubi litigat.
195. Executio parata ibi petitur, ubi viget statutum executionis paratae & 202. item num. 208. & 212.
196. Statutum loci de manus iniectione an prosit etiam forensi, item 199. 200. & 209.
197. Privilegium datum communitati non prodest nisi civibus loci, qui ibi subeunt munera.
198. Reprasalia non conceduntur non subditis eius magistratus, à quo petuntur. & num. 205.
201. Statutum loci de parata executione contra civem, prodest etiam clericis ibi litigantibus, quia concernit ordinaria. 203. & 208.
204. Beneficio meo nemo potest uti, me invito, quomodo intelligendum?
206. Ecclesiasticis bonis quod decedit, detrahatur Deo.
207. Clericorum bona patrimonialia, in loco statuti in rem loquentis sita, ipsa quoque comprehenduntur: licet ecclesiarum bona excludantur.
208. Statutum, de non alienando bona civitatis in ecclesiam, an valeat. & an, eo non obstante, saltem clerici, vel

- rici, vel scholares ea emere possint, tanquam alia patrimonalia?
209. Scholares non reguntur statutis civitatis, quomodo intelligatur?
210. Iudiciorum in ordinativis attenditur consuetudo fori, ubi processus instituitur.
211. Executio ubi postulatur, ibi servatur stylus curie, in qua agitur.
212. l. 3. §. f. ff. de testibus intellectus. & 216.
213. Probationis modus non concernit ordinatoria, sed decisoria iudiciorum.
214. Statutum tribuens paratam executionem instrumentis, videtur concernere decisoria iudiciorum.
215. In decisorijs litis consideratur locus contractus, & ius commune. 216.
217. Statutum, de evocandis testibus ex aliena provincia, concernit ordinatoria litis, non decisoria.
218. Statutum, quod solutio debiti non probetur nisi per instrumentum, an concernat decisoria, vel ordinatoria processus?
219. Instrumentum guarentigie, vel aliter executivum ex vi statuti eius loci ubi conficitur, an possit ubique mandari executioni? quod non, num. 221.
220. Instrumentum confectum in loco ubi viget ius commune, si producat in alio loco, ubi viget statutum paratæ executionis, an debeat executari absq. alio processu?
222. Executor sue, non etiam alienæ iurisdictionis consuetudinem sequitur.
223. Iudiciorum in ordinarijs attenditur locus aditi iudicis, sive loquamur de ordine processus, sive executionis.
224. Executio petita ad requisitionem iudicis, qui decrevit paratam executionem, ex vi statuti, contra debitorem, in alio loco ubi viget ius commune, petenti deneganda est. 226.
227. Condictio ex lege, vel statuto loci, ubiq. intentari potest.
228. Forensis in ordinativis litis, procedit & iudicatur secundum leges loci, ubi litigatur, in decisorijs autem secundum ius scriptum.
229. Statutum in rem loquens, afficit bona in loco statuentium situata, sive possideantur à cive, sive ab adventena. & 238.
230. Successionis lex in loco particulari, prodest etiam forensibus, & qui alicubi habent sua domicilia, ubi viget ius commune.
231. Statutum de succedendo certo modo, in bonis situatis in loco statuti, intelligitur non tantum de civibus illius loci, sed etiam de forensibus, activè & passivè. 240.
232. Statutum lenense, tribuens superstiti coniugi lucrum omnium mobilium, cum bonis soli, acquisitis stante matrimonio, prodest etiam mulieribus magistrorum, doctorum, & aliorum professorum, licet non fuerint subditi civitatis, sed rectoris. & 234.
233. Doctores & magistri in academia, licet propriè non dicantur subditi civitatis, tamen sunt incolæ.
235. Mulier sequitur forum mariti, eiusque dignitatem.
236. Vidua retinent ius & dignitatem suorum maritorum, donec ad secundas nuptias transeunt. 237.
239. Regis territorio subiecta bona, secundum leges regni iudicantur.
241. Authen. præterea. C. unde vir & ux. dispositio recepta est in terris Saxonie, maxime autem Turingie, & locum habet non tantum pro bonis mariti, situatis in domicilio eius, sed etiam in alijs, extra forum mariti sitis.
242. Statutum de succedendo, deferens superstiti coniugi medietatem, vel tertiam omnium bonorum, intelligitur de bonis soli in territorio statuentium, non autem extra situatis, nisi sint mobilia. 244. & 245.
243. Annui

243. Annuus redditus equiparantur l. mis soli. & 248.
245. Maritus post mortem uxoris, de iure Saxonico, lucratur omnia mobilia, ubicumq; etiam extra terras Saxonia habita, pro quibus personalis actio competebat marito, 252. & 255. 256. ita tamen, ne liberi defraudentur sua legitima, 247. licet de iure communi secus sit. 246.
247. Mobilium appellatione in statuto, non veniunt annui redditus, sed bene nomina debitorum, pro quibus actio personalis competit. 250.
249. Res soli ex pecunia dotali comparata, an post mortem uxoris predecedentis, in provincijs Saxonia, marito debeantur, an verò heredibus predefunctæ?
251. Nomina debitorum neq; sunt mobilia, neq; immobilia, ubi tamen necesse est ea collocari in alterutra specie, siquidem actio realis pro nominibus, vel iuribus competit, iudicantur de bonis soli, si personalis, iudicantur mobilia. 252.
253. Nomina debitorum non circumscribi loco quomodo intelligatur?
254. Mobilia non separantur à persona domini, sicut anima non separatur à corpore.
257. Erbschuldt / vel Erbgeldt non dicitur hereditas semel adita, quia hac efficitur aduentis proprium patrimonium.
258. Erbschulden / vel Erbgelder defunctæ mulieris non lucratur maritus, quatenus adhuc herent in communi hereditate, & mulier non supervixit terminum solutionis deputatæ.
259. Dotalitij fructus & pensiones, quæ erant exigibiles ante mortem usufructuaria, debentur post ipsius mortem marito, alij autem fructus heredem sunt.
260. Fructus in bonis mulieris nondum percepti bonis soli equiparantur.
261. Tempora solvendorum censuum, vel reddituum, quæ sint de iure Saxonico?
262. Dotatio filie non pertinet ad matrem, sed ad patrem.
263. Solutione collata in certum diem, dies expectandus est, priusquam exigatur debitor.
264. Debitum ad diem vel conditionale, potest cedi alteri.
265. Cessibile quod est, idem est & transmissibile.
266. Acquirendum facilius tollitur, quàm ante acquisitum.
267. Dies solvendi apponitur in favorem promissoris, qui & antè solvere potest, sed prius non exigitur.
268. Dos intra annum & diem promissa, si sponsa intra istud tempus premoriatur, an superstiti marito peti possit numeris superioribus facti speciebus, aliquot & decisione Tomingij l. citi declaratur.
269. Mariti bona activè & passivè afficiuntur statutis locorum, ubi maritus habet suam residentiam.
270. Viduis an debeatur gerada, *Mussteil* / & *Morgengabe* ex solo loco domicilij, an verò etiam ex alijs feudis, vel prædijs mariti. & 271.
271. Viduæ exigunt dotem suam secundum consuetudinem loci, ubi maritus habuit domicilium.
272. *Nissfelgerade* nomine veniunt omnes species geradæ propriè ita dictæ, exceptis ovibus à defuncta ad maritum delatis.
273. Res expeditorie *Heergewette* quomodo de iur. Sax. dividantur, & ad proximos agnatos devolvantur.
274. Bona item hereditatis vacantia, quæ non inveniunt heredem, post tricesimum occupantur à iudice loci, munito iure gladij, & obrenta per annum præscribuntur contra heredem, si sint mobilia: secus, si immobilia, vel cum hereditate

ditate sint mixta etiam mobilia,
nondum diuifa vel separata ab ha-
reditate. 276.

275. Iudex superiore iurisdictione mu-

nitus, ex fructibus iurisdictionis
erigit furcas, parat compedes, &
similia, suis sumptibus.

CAPVT TERTIVM.

DE EXECVTIONE PARATA, VEL
manus injectione, quæ causatur ex statuto, vel con-
suetudine.

De ST. A-
tutis & iu-
re munici-
pali.

ISO DE MANVS INIECTIONE, QVAE EX
jure communi fomentum & formam suam recipit, transeundum
nunc ad aliud detentionum genus, quæ oriuntur ex legibus parti-
cularibus certorum locorum, quas ius statutarium provinciale,
vulgò Landrecht/vel municipale, vulgò Stadrecht item Weich-
bildt/ & utrumque generali vocabulo Wilscher appellatur, de
quo in Weichbildt/item Landrecht nostro Saxonico plenissime tractatur. Di-
cuntur autem statuta, ius quoddam civile, quod unaquælibet provincia, civitas,
vel municipium, pro lege sibi constituit. §. sed ius quidem. & §. lex est, Instit. de
iure nat. gent. & civil. Sicut enim unaquælibet provincia, vel communitas sua
peculiaria habet dona, illi loco præ alijs diuinitus collata: ita pro fructuum
cujusque loci qualitate, item varietate negotiorum, vel mercimoniorum, quæ ibi
celebrantur, diuersis legibus gubernari didicit, secundum eum sensum, in quo
abundat, ita, ut maiorum præcepta vim legis obtineant. c. utinam. in f. distinct.
76. & c. certificari. extra. de sepulturis. Vnde leges conduntur, pro ut ad utilita-
tē cuiusq; patriæ intelliguntur magis profuturæ. l. si quod extra ordinarium. s. §. in
loco autem publico, de communi utilitate provincialium. C. de legation. lib. 10. & l.
per iniquum. 7. §. quapropter in verb. iudicibus obediant, ad quos cura & sollicitudo
professionis, item negotiationis gubernatio spectat. C. de iurisd. om. iud. quod ius pri-
uatum, vel proprium eorum populorum dicitur. Bar. in l. cunctos populos. 1. C. de
summ. Trin. l. omnes populi. 9. ubi etiam alij legiste hoc notant. ff. de iust. & iur. c. 1.
§. sua quoq; ibi: secundum leges & consuetudines terrarum. de pac. Constan. in
usib. feud. Ac, siquidem ex hoc astringi debet provincia, ius provinciale nomina-
mus, si verò una vel alia civitas leges condat, istud ius municipale appellamus.
c. ius civile. dist. 1. l. 1. in princ. ibi: si lex municipij duumviris dedit hanc potestatem.
C. de emancip. lib. 1. Antiochiensium. 37. vers. lege sua. ff. de reb. auct. iud. possid.
l. municipij lege. 6. & l. quod semel. 5. de decret. ab ord. fac. l. prohibere. 3. §. plane. 4.
ibi: si lex municipalis concedat. quod vi aut clam. l. item eorum. 6. circa princ.
quod cuiusq; univers. l. ut gradatim. 11. §. 1. de mun. & hon. De quo latius Iason. in
d. l. omnes populi. 9. num. 33. & 34. ac ibi Raynerius de Foro Livio. num. 9. de iust.
& iur. Constituitur autem istud ius provinciale per constitutiones Ducum,
Principum, Marchionum, Comitum, Baronum & aliorum superiorum, vel re-
ctorum in provincijs perpetuam dignitatem habentium, cum consensu tamen
primariorum ordinum & statuum, puta nobilium, & civitatum cuiusq; provin-
ciæ latas, Bart. in d. l. omnes populi. 9. num. 5. & paulò post. n. 15. requirit, ut talia
statuta condantur cum consilio sapientum. l. humanum. 8. C. de ll. Quod & ita
observatur in usu. Vnnd wird der gemeine Ausschuss von der Landschaft/das
seind die von der Ritterschafft/vnd die von vornemen Stedten darzu beschrieben.
hoc est, citantur ad eum conventum primarij ex nobilitate, & maioribus civitati-
bus ejus

- bus ejus provinciæ, in qua conventus celebratur, de quo habetur *gl. in l. 1. §. qui magistratum. ff. quod quisq. iuris. & in l. 2. verb. coacto. cum l. sequenti & l. quod semel ordo. s. ff. de decret. ab ordin. fac. l. nulli. 3. l. planè. 4. quod cuiusq. univers. nom. l. quod maior. 19. ad municip. l. nominationum. 46. C. de decurion. §. iubemus igitur. auth. de sanctiss. episc. coll. 9.* Quod vel multò magis sublimioribus magistratib. puta electoribus, archiepiscopis, & similibus, per ipsorum terras facere licet. *l. illicitas. 6. §. qui universas. 8. de off. pras. l. non ambigitur. 9. de ll. & l. Formam. 2. C. de offic. pras. prator.* ita tamen, ut tales leges effectum suum non fortiantur, nisi omnibus provincialibus publicè fuerint intimatæ, & insinuatæ, tunc enim demum subditos ligant post duos menses. *auth. ut facta nova constit. §. 1. coll. 5.* etiam si interessentes conditioni novæ legis de ea, etiam ante publicationem, scientiam habuerint. *Bald. in l. un. §. f. per illum tex. C. de caduc. toll. & in c. 2. num. 5. ubi etiam Barbatia. 67. extra. de constit. & Henricus Boick. num. 3.* Municipale autem jus, vel statutarium, ordinatur per decuriones loci, ubi lex vigorem suum obtinere debet, cum consensu tamen totius populi, *Bar. in d. l. omnes populi. 1. num. 16.* qui debet ad hoc solenniter in curiam, vel alium locum publicum convocari, per sonum videlicet tubæ, campanæ, vel voce præconia. *Raynerius. d. l. omnes. 9. num. 27. per l. 2. in illis verb. solenniter in curiam convocatis. ibiq. gl. verb. solenniter. & Bar. num. 3. C. de decurion. lib. 10. l. si quod. 5. in verb. loco publico. C. de legation. ac facit quod notant gloss. verb. facere. & ibi Bar. in l. sed & ex dolo. 15. §. sed an in municipes. 1. ff. de dolo & in d. l. sicut. 7. §. 1. verb. non debetur. ff. quod cuiusq. univers. nom. l. aliud. 160. §. refertur. 1. de reg. iur. ac probat l. Antiochiensium. 37. de privileg. cred. cum alijs iuribus præcitatis.* Etiam si verò nostris temporibus decuriones regulariter non habentur, secundum gloss. rub. C. qua sit longa consuetudo, & notatur in l. pupillus. 239. §. decuriones. 5. ff. de verb. signif. ac refert *Imola. in l. municipibus. 97. de condit. & demonst.* tamen Consilij & senatores, electi per urbem, hodiè succedunt in decurionum locum, prout tradunt gloss. Bar. & alij, in rub. C. de decur. lib. 10. ac Botognetus in l. omnes populi. 9. num. 75. ff. de iust. & iur. Sic itaque ad introducendum novum jus alicujus municipij, vel civitatis, congregato populo, propositiones in ipsorum præsentia fiunt publicè, & super ijs requiritur voluntas subditorum. *gl. d. l. sicut. 7. §. 1. ac facit. §. lex. & §. plebiscitum. Inst. de iure nat. gen. & civil. cum l. 2. §. eodem tempore. ff. de orig. iur. sive omnium, sive majoris partis civitatis, ita, ut ad minus duæ partes civitatis, vel decurionum consentiant. gl. l. nominationes. 27. C. de appella. verb. publicum. l. nulli. 3. ff. quod cuiusq. univers. nom. l. f. C. de præd. decur. lib. 10. ac notat gloss. in l. & quia. 6. verb. ipsa lex. ff. de iurisd. om. iud. & est bonus tex. in l. si. circa finem in illis verb. quod maioris partis probaverit assensus, id solennis firmet auctoritas. C. de legation. lib. 10. cum l. 2. & 3. C. de decret. ab ordin. fac. l. quod maior. 19. ff. ad municip. l. nominationum. 46. C. de decurion. lib. 10. cum, quod plures tangit, ab omnibus debeat approbari. l. f. C. de autor. præst. c. quod omnes. extra. de reg. iur. in 6. c. 1. de his qua fiunt à maior. par. capit.* Unde est, quod etiam in jure Saxonico legitur, scultotum non aliter, nisi cum consensu majoris partis paganorum, pro utilitate communitalis, vel villæ, ordinationem condere posse, & hoc vim legis obtinere, non obstante contradictione minoris partis. *Landrecht. lib. 2. art. 55.* Et hoc jus loci particulare vocamus, quod regulariter non ligat, nisi eos, cum quibus, & cum quorum voluntate confectum est. *gl. f. ar. 62. lib. 2. & fac. ar. 79. lib. 3. Landrecht.* Quod autem sufficit majoris partis consensus, hoc ideo est, quoniam, si omnium & singulorum vota specialiter requiri deberent, negotia universitatum non possent facile expediri, *d. l. aliud. 160. §. refertur. 1. & ibi notat Dec. num. 1. ff. de reg. iur. per l. 2. §. deinde quia difficile. de orig. iur. propter*

naturalem plurium hominum ad dissentiendum facilitatē. *l. itē si unus. 17. §. principaliter quaritur. 6. de arbit. cum l. 1. §. fin. de acquir. possess.* His ad modum prædictum intervenientibus, sufflatur statutis robur & auctoritas, ac non aliter. *Raynerius in d. l. omnes populi. 9. num. 27. 28. & 29. post Innocent. in c. cum accessisset. extra. de constit. & c. peñul. de consuetudine.* tametsi confirmatio superioris non accedat. *Bar. in d. l. omnes. 9. num. 4. per illum tex. & §. ius autem civile. vers. nam quod quisq. Inst. de iure nat. gen. & civil. cum l. Antiochiensium. 37. ff. de priv. cred.* dicit tamen Bartolus, quod regulariter observetur contrarium, *Bar. ubi supra. nu. 4. &* quod statuta, sine Principis confirmatione, non valeant, *refert Bald. in l. humanum. 8. num. 2. C. de ll. & in l. fin. num. 4. C. de iurisd. om. iud. & in l. privatorum. 2. num. 1. ibidemq. Cynus. C. eod. tit. &* ista sententia tutior est, per fundamenta quæ ad longum tradit Baldus *in d. l. omnes populi. nu. 4. 5. 6. & seqq.* licet altera de jure videatur verior, cum jus etiam consuetudinarium, conflatum videl. ex tacito consensu populi, non indigeat aliqua superioris confirmatione. *Bar. in d. l. omnes. 9. num. 9. & probatur in l. de quibus. 32. de ll.* Imò jus non scriptum inducitur non tantum sine consensu, sed etiam sine scientia superiorum, qui consuetudines cujusque loci intelliguntur ignorare *c. 1. extra. de constit. in 6. &* sic multò minus debet requiri consensus superioris in statuto, quod ex consensu civium expressio constat, *l. expressa. 195. de reg. iur. per d. l. de quibus. 32. §. nam cum ipse.* dummodò populus statuens, sit munitus omnimoda jurisdictione, cum mero & mixto Imperio: siue istæ leges sint conceptæ super commodiore administratione rerum istius loci, *l. per iniquum. fin. C. de iurisd. om. iud.* siue etiam decisiones litium concernant. *Raynerius in saepe citata l. omnes populi. 9. num. 25. per §. iusjurandum. & ibi gl. magna. aut. de defenso. civit. coll. 3. ac latè Bolognetus in d. l. omnes 9. num. 74. 75. 76. 77. 78. 79. & 80. post Iasonem ibidem in secunda repet. num. 8. qui hoc extendit,* quod videlicet robur obtineant ista statuta, quantumvis per superiorem non sint confirmata, & post Paulum de Cast. eodem loco, inducentem ad hoc *c. veniens extra. de jurejur. ubi civitas Tudertina, & populi Tudertini, potuerunt condere & habere statuta propria, etiam sine licentia & confirmatione Papæ, ac sequitur Alex. cons. 176. num. 4. vol. 2. & Marcus Anton. Natta. cons. 12. nu. 1. ubi loquuntur etiam in terminis fortioribus, de civitate videlicet, quæ aliàs destituitur omni jurisdictione, ut tamen ipsis ex potestate à lege concessa, statuta facere liceat, sicut hanc sententiam communem esse refert Vivius in communib. opin. verbo statuta condere. & post eum Emanuel Suarezus in thesaur. receptarum sententiarum in verb. statuta & à populo. nu. 178, post Alcia-*

tum in c. quod sedem. nu. 59. ext. de offic. ordin. & Gozadinum cons. 35. nu. 16. Ex hoc fundamento introducta sunt, & vigorem suum acceperunt statuta locorum, in quibus disponitur, quod instrumenta confessionalia habeant paratam executionem, quemadmodum sententiæ. *Bal. in l. un. n. 3. C. de conf. prout sunt in Tuscia & Italia instrumenta guarentigiata, secundum Bal. in l. etiam. 5. nu. 2. C. de execut. rei iud. idque propter iussum Notarij habentis jurisdictionem, & potestatem mandandi ex forma statuti, ei, qui coram ipso confitetur debitum. Francis. Paduanus in l. tale pactum. 40. §. qui provocavit. 1. ff. de pact. Bal. in l. iubemus. 14. §. sane 1. nu. 3. C. de SS. eccles. Ang. in l. si debitori. 21. nu. 5. ff. de iud.* Hinc est, quod alibi tradit Alexander, guarentigiam nihil aliud esse, nisi præceptum factum per Notarium, de instrumento rogatum à partibus, ut observent contenta in instrumento, ac sit illud præceptum volenti & acceptanti. Adeoq; sicut præceptum, factum debitori confitenti, per judicem ordinarium, habet executionem paratam, *l. si debitori. 21. ff. de iud. d. l. post rem iudicatam. de re iud.* ita idem est in præcepto, facto corā tali Notario, *Alex. de Imo. in l. ait prator. 5. §. 1. n. 7. & 8. ff. de re iud.* quod præceptum

Instrum-
ta guaren-
tigiata ha-
bent para-
tam execu-
tionem.
Et quæ di-
cantur in-
strumenta
guarenti-
giata.

- præceptum quando redigitur in instrumentum, ut vocant, guarentigiæ, istud deinceps, ob vim statuti, absque omni libello, & litis contestatione, vel alio ordine judiciali, mandatur executioni, *Boer. decis. 295. num. 6.* Ratio est, quod de jure communi tabellio iudex chartularius dicatur. *Bal. in l. pen. num. 2. C. de fideiussor. post gl. l. 1. ff. de iudic. & in l. rem non novam. 14. verb. facultatem. C. eo. tit. Ang. in l. 4. §. condemnatum. num. 4. & in l. ait prator. 5. §. si iudex. 1. num. 4. ff. de re iud.*
- ¹⁸ *Bar. in l. 1. num. 7. de iudic.* Licet enim contentiosam non habeat jurisdictionem: tamen voluntaria notatio ijs in locis attribuitur, ut videlicet partibus, coram ipso confitentibus, possit facere præceptum guarentigiæ, de servando videlicet omnia super quibus instrumentum guarentigiæ sonat, secundum *Bar. in l. un. ibidemq. Cyn. num. 5. C. de confessis. & Bar. in l. non fatetur. 2. num. 5. ff. eod. tit. & Ang. in d. l. si debitori. 21. num. 5. Paul. de Cast. cons. 260. num. 4. vol. 1. post Innoc. in c. cum à nobis. num. 2. extra. de testib. Bar. in l. 2. ibidemq. Ias. & alij. ff. de offic. procons. & legat. Bart. in l. 1. num. 7. de iudic. Alex. in l. si cum dotem. 22. §. eo autem. 3. nu. 6. sol. matrim. & in l. f. num. 3. C. de edict. D. Adrian. toll. Bald. in l. etiam. 5. C. de execut. reitud. num. 2.* Et vocantur guarentigiata forsan à guardia, quod Tuscis & Lombardis custodia, vel securitas est, quia videlicet per talia instrumenta, plenius custodiuntur & observantur pacta, & magis in tuto constituitur creditor, sciens nimirum, quod, in casu non servatæ fidei, habebit in continenti proditam paratam executionem, absque alio processu judiciali. Ideò Baldus alibi refert guarentigiam dici à firmitate, quod videlicet tali instrumento præcise stetur. *Bald. in c. 1. §. inter pares. num. 1. de lege. Corradi. in usib. feud. & guarentigiare est firmare, & instrumentum guarentigiæ est instrumentum firmitatis & observabile. Ias. in*
- ²⁰ *l. 1. §. si quis ita. num. 28. de verb. oblig.* Undè est, quod hæc instrumenta guarentigiæ per alios confessionata appellantur, ut supra monuimus, propter confessionem, factam coram iudice chartulario, & vim sententiæ definitivæ obtinent. *Bar. in l. 1. ubi etiam Cynus num. 5. C. de confess. & in l. vinum. 22. num. 7. ff. si cer. pet. Ang. in auth. de hered. & Falcid. num. 3. colla. 1. Bar. in l. cum unus. 12. num. 11. ff. de reb. auth. iudic. possid. & in l. à Divo Pio. 15. num. 8. de re iudic. idque ita communiter praticari testatur Bartolus in l. 3. §. in hoc num. 11. ff. commodati.* Et si verò Alexander tradit, istud præceptum guarentigiæ posse expediri per quoscunque Notarios, qui vel ab Imperatore, vel à Comitibus Palatinis creantur, utpote, quibus intelligitur attributa potestas judicialis. *Alex. in l. si cum dotem. 22. §. eo autem tempore. 3. num. 6. sol. matr.* tamen, quia illa statuta vel consuetudines, quod videlicet instrumenta guarentigiata mereantur paratam executionem, ut sententiæ, regulariter non nisi apud Tuscos & Italos sunt usitata, ac cum dispositione juris communis pugnant. *l. minor annis viginti quinq. cui si teicommissu 40. de minor:* sequitur, non esse trahenda ista statuta in consequentiam ad alia loca, in quibus tale ius provinciale non obtinet. *Angelus in l. tale pactum. 40. §. qui provocavit. 1. in 2. repetit. num. 6. de pact. Benedictus de Barzys in tract. de guarenti.*
- ²¹ *gijs prima parte princip. Quest. 1. post Bart. in l. fin. C. ubi & apud quem, & in l. à Divo Pio. 15. §. sententiam. 1. de re iudic. idemq. Angel. in l. ait prator. 5. §. si iudex. de re iudic.* Ex quo itaque nostri temporis & loci tabellionibus nulla potestas judicialis competit, ideò nec præceptum istud facere possunt, prout finaliter concludit *Alex. in d. §. eo autem tempore num. 6. circa finem secunda limitationis, per l. adoptio. 4. subtiliter ponderatam, secundum eundem, C. de adoptionib. ac alibi legitur: ad hoc, ut guarentigiam facere possit Notarius, debet in libro communitalis esse immatriculatus. Bal. in l. ex eo tempore. 42. in princ. ff. de test. mil. & in l. petitiones. 5. nu. 1. C. de advocat. divers. iud.* Notanter autem diximus, hanc executionem paratam, quæ absq; alio processu, vel solennitate judiciali perficitur, oriri

De consue-
tudinibus.

ex statutis vel consuetudinibus locorum particularium, ubi tales processus vigent. Sicut enim jus provinciale, vel alicujus municipij scriptum, constat ex consensu subditorum alicujus civitatis expresso. *l. sicut 1. §. 1. ff. quod cuiusq. univers. nom. cum §. lex. & §. plebiscitum. Inst. de iure nat. gen. & civil.* cujus videlicet verba & mens publicè proponuntur, & insinuantur populo, ejusque firmantur assensu, adeò, ut alia interpretatio non exigatur, *argu. l. Labeo. 7. de suppell. leg. l. non aliter §. 1. de legat. 3. l. in ambiguo. 3. de reb. dub. l. si quis filium. 3. C. de lib. prater:* ita econtrà non scriptum, quod consuetudinarium appellamus, ex tacito subditorum consensu colligitur & introducitur, adeò, ut inveterata consuetudo pro lege observetur. *l. de quib. 32. vers. inveterata. ff. de ll.* Quid enim interest, an publico & expresso suffragio populus declaret suam voluntatem, an verò rebus ipsis & factis. *d. l. de quibus.* Et sic nihil aliud est consuetudo, nisi jus quoddam non scriptum, diuturnis tamen utentium moribus comprobatum, *§. ex non scripto. Inst. de iure nat. gen. & civil.* Et quo nunc & illud patet, quòd talis consuetudo debet esse diuturna. *l. diuturna. 33. l. sed & ea. 35. ibi per plurimos annos observata. cum l. si de interpretatione. 37. verb. in huiusmodi casibus civitas retrò usa est. de ll. cum l. 1. & 2. C. qua sit longa consuet.* ideo alibi requiritur, inveteratam esse, *d. l. de quibus. 32. vers. inveterata enim,* hoc est, præscriptam longo tempore, ad minus videlicet decem annorum. *Bar. d. l. de quibus. 32. num. 15. ibidemq. las. 41. & 50.* Tanti namque temporis usus non vilem præbet authoritatem: ita tamen, quòd semper meminimus, consuetudinem non usque adeò valere, ut juri positivo debeat præjudicium generare, nisi duobus concurrentibus, puta, quòd & rationalis, hoc est, non contra jus naturæ. *c. flagitia. 32. q. 7. & legitime præscripta sit. c. fin. in f. extra. de consuet.* Quantumvis autem ad introducendam consuetudinem, super rebus vel juribus ecclesiasticis, requiratur præscriptio quadragenaria, *per notata gloss. 1. in d. c. fin. ac fac. c. cum ecclesia. extra. de causa poss. & proprietat. cum c. auditis. de præscript. c. f. de consuet. in Roch. Curt. in c. cum tanto. sect. 3. nu. 28. eo tit.* tamen in rebus & juribus secularib. acquirendis, sufficit consuetudo præscripta saltem decennio inter præsentis, & vicennio inter absentes, sicut hæc sententia communi Dd. calculo approbatur. *Roch. Curt. in c. cum tanto. sect. 3. num. 1. & 2. iunctis his quæ ibidem tradit, num. 25. vers. prima est conclusio. extra. de consuet.* qui lapsus decennij incipit currere à die primi actus, gesti contra vel præter legem, qui verisimiliter venit in notitiam populi, vel saltem majoris partis, sicut & illam sententiam refert communem esse, *Curt. in d. c. cum tanto. sect. 3. num. 25. vers. communiter enim. & ita tenuit etiam Ang. in d. l. de quibus. 32. 3. q. ibidemq. las. nu. 43. & completur alio superveniente simili actu infra vel post exactos decem annos. las. d. l. de quibus. num. 95.* De jure autem Saxonico, quantumvis glossa prologi *Landrecht num. 7.* recitet tantum opiniones legistarum & canonistarum, circa introductionem consuetudinis, nihil firmando, quid juris sit de tempore requisito ad præscriptionem de jure nostro provinciali: tamen longæva consuetudine introductum est, ut, ad instar immobilium, item jurium, requiratur ad minus spatium triginta annorum anni & diei *Landrecht lib. 1. ar. 29.* cum, secundum illud, regulariter duæ tantum sint species usucapionum, una annalis pro mobilibus, & alia tricennalis cum anno & sex septimanis, currens pro immobilibus, sicut & servitutibus, sive continuis, sive discontinuis. *d. ar. 29. iuncta gl. lib. 2. ar. 28. & gl. Weichb. verbo. Jar vnd tag. art. 4. ac sequitur Schurffius conf. 69. nu. 1. cent. 1. & conf. 84. cent. 2. nu. 2. VVesenb. conf. 42. nu. 35.* Neq; enim jus Saxonicum, circa acquisitionem rerum corporalium immobilium, vel jurium, agnoscit præscriptionem longi temporis, 10. vel 20. annorum, prout fit de jure civili, *l. 2. C. de servit. & aqua l. f. §. f. & per tot. tit. C. de præsc. long. temp.* sed mobilium acquisitionem concludit anno, immobilium autè & jurium tricennio cum anno & die, *d. lib. 1. ar. 29.*

Differ. iur.
eius & Sax.
11. lib. 1. &
lib. 2. part.
6. differ. 1.
in Zobel. 2.
part. 2. nu.
3.

Landrecht

- Landrecht.** Et si verò contra annalem præscriptionem opponi possit, eam semel fuisse cassatam & antiquatam constitutione Iustiniani, *in l. 1. C. de usucap. transf.* tamen contrarium loquitur de annali præscriptione, quæ viguerat ante tempus illius constitutionis *d. l. 1. C. de usucap. transfor.* non autem prohibet, quin in futurum tempus statuto, vel consuetudine ea induci possit. *ita solvit Bal. in c. cum tanto. num. 36. ext. de consuet.* Vnde, quia consuetudo præscripta tribuit jus publicum, quod æqualiter afficit omnes homines ejus loci, ubi viget talis consuetudo, *Curt. in c. cum tanto. sect. 3. num. 1. ext. de cons.* usus obtinuit, ut ad introducendam consuetudinem non minus tempus, quàm 31. annorum, & sex hebdomadarum, ad instar jurium, quæ privatus acquirere intendit, exigatur, & ita quotidie pronunciatur, quod in specie propositi nostri firmat D. Schneidevvinius *in §. ex non scripto. num. 4. Inst. de iure nat. gen. & civil.* Verùm, quia consuetudo facti est, nec præsumitur, nisi probetur, *c. 1. de constit. in 6.* ideò, si ve loquamur de consuetudine novi juris introductiva, si ve veteris legis interpretativa, vel extensiva, *31* ubique fundans se super consuetudine, quæ ipsi negatur per adversarium, (quia & præsumptionem juris communis contra se habet, *arg. l. 1. ac quæ ibi traduntur per Dec. & Cagnol. de reg. iur.* & si probetur ab adversa parte unus actus intermedius, allegatæ consuetudini contrarius, viciat & interrumpit præscriptionem. *Curt. in c. cum tanto. sect. 4. num. 66. extra. de consuet.*) circa probationem allegatæ consuetudinis cautus esse debet advocatus, ut rectè formet articulos probatorios in hac materia, præmittendo primo loco articulum generalem, quod talis in loco fuerit consuetudo antiquitùs, & ultra tempus à lege requisitum observata, ut super instrumentis recognitis, vel confessionibus in jure, vel etiam extra ban-
32 chum, aut tribunal loci publicum vel consuetum, coram iudice factis, procedatur ad paratam executionem, absque alio ordine judiciali, & sic legitime sit præscripta. *c. cum tanto. §. f. inf. extra. de consuet.* Secundò concipiet articulum specialem, de uno aliquo vel primo actu publicè celebrato contra vel præter legem, *Curt. d. c. cum tanto. sect. 3. num. 25.* Tertiò articulabit de continuatione huius usus, faciendo mentionem alterius similis actus subsequuti, cum requiratur, frequentia actuum, *l. 1. & 2. C. quæ sit long. consuetudo.* quod ipsum, si
33 plura exempla, vel frequentiores actus pro tunc haberi non possunt, sufficit. Vltimò, si quidem possibile est, deducatur in articulo, istam consuetudinem, puta, quod in proposito debitores morosi, post binam aut trinam admonitionem, si solvere cessent, introeant carcerem obedientiæ, vel detineantur in rebus vel personis: item semel in contradictorio iudicio, inter alias partes antè fuisse probatam & confirmatam, *argum. l. cum. de consuetudine. 34. ff. de legibus. & c. abbate. verb. contradictorio. extra. de verb. signif.* Et si enim de necessitate non requiritur ad hoc, ut valeat consuetudo, liquidari, quod obtenta sit in contradictorio iudicio, secundum *las. & omnes in d. l. cum de consuetudine. & asserit Curtius, hanc opinionem communem esse, Curt. d. c. cum tanto. sect. 4. num. 34. & 35.* tamen vel eo nomine fidem de illa fieri utile est, ut præcludatur adversario via excipiendi de actibus fortè recentioribus, & intermedijs contrarijs, per quos aliàs viciaretur & interrumpetur præscriptio consuetudinis nondum completæ. *Curt. in d. c. cum*
36 *tanto. sect. 4. num. 70. & 71.* Sententia si quidem semel lata, & in rem iudicatam transacta super consuetudine loci, puta, in qua dicitur, allegatam consuetudinem loci sufficienter esse probatam, afficit non tantum ipsos litigantes, inter quos lata est, sed etiam tertios, qui quoquo modo cives sunt ejus territorij, ubi sententia publicata fuit. *Curt. in d. c. cum tanto. sect. 4. num. 35. post. Bartol. in repetit. l. de quibus. 32. 4. quest. princ. ff. de ll. num. 20. & Albericus de Rosate num. 52.* dicit in questione super consuetudine, si iudex pronunciaverit, apparere ex actis, eam probatam

batam esse, talis sententia facit jus inter omnes, non ex eo, quod talis sententia inducat consuetudinem, sed quia prius inductam declarat, *arg. gl. sicut. 8. §. 3. sed si queritur ff. si servit vindic.* Cum enim sententia definitiva non proferatur, nisi cum magno & longo conflictu partium, *l. fin. C. commina. epist. program.* præsuntur, quod major pars populi, vel saltem Consiliariorum, qui totum populum repræsentant, istud sciverit. *Raven. in tit. de consuet. sect. 5. num. 17.* & approbaverit saltem tacite. *argum. l. sape. 60. ff. de re iud. ac sequitur Curt. in d. c. cum tanto. sect. 4. nu. 65.* Crebro enim contingit, tum propter imperitiam, tum etiam propter mutationem iudicum, *arg. l. proponebatur. 76. de iudic.* ut super una eademq; specie diversimodè jus dicatur, etiam in una eademq; provincia, vel civitate, & ita jus loci quodammodo incertum redditur, prout olim vidimus fieri super interpretatione juris Saxonici, *in textu Landrecht. lib. 1. artic. 3. & 17.* cujus virtute, licet frater, item soror alicujus consanguinei, vel uterini, in successione defuncti, cum patruis sint in pari gradu, tertio videlicet, **Dann halbe geburt vorrucket oder vorsethet ein gesippe** / ita, ut fratres ex uno tantum latere dicantur in tertio gradu attingere defunctum, *d. ar. 3.* adeoq; æqualiter videbantur admittendi. *§. caterum.*

Frater uterinus quoto gradu contingat germanum, & illo mortuo an excludat patrum. *Jur. Civil. & Sax. differ. 41. lib. 2. part. 1. in Zobel. 8. par. 3. n. 20. & 17. ead. par. n. 20.* *vers. quare enim. Instit. de legit. agnat. success.* eo tamen non obstante, consuetudo harum & vicinarum provinciarum antiqua & inveterata ita interpretata fuit legem Saxoniam, ut tunc demum ex uno latere conjunctus dicatur transponere gradum, quando succedere intendit cum fratre vel sorore utrinq; conjunctis, sicut planè indubitatum est, quando cum fratribus uterinis vel consanguineis concurrat utrinq; conjunctus, præferri ex utroq; latere conjunctum, propter videlicet duplex vinculum. *auth. itaq. C. commun. de success.* sicut & e contra, quando cum liberis fratrum utrinq; conjunctorum, concurrat uterinus, vel consanguineus, tunc omnes pariter succedunt, ex quo pariter reperiuntur in tertio gradu, verum, quando cum avunculo vel patruo certat uterinus, vel consanguineus, eo casu potius consideratur sanguinis propinquioris vinculum, quia ex eodem sanguine patris, vel saltem ex uno eodemq; utero matris fuerunt procreati, defunctus & ejus frater, qui nunc intendit succedere; & ita non mirum est, si hic in successione defuncti præfertur patruo, vel avunculo, non obstante gradus paritate. *gl. Weichbild. ar. 62.* & hæc interpretatio longæva non est mutanda, *l. minimè. 32. ff. de ll.* Bene fateor, quod olim dissimiliter super hac facti specie judicabant Lipsenses & Vitebergenses, prout patet ex annotationib. *D. Joannis Scheid. in Inst. de hered. quæ ab intest. defe. in 3. ordine succedendi, sub rubric. de success. fratrum. n. 27.* sed in his provinciis Thuringiæ semper fuit pro fratribus & sororibus uterinis, item consanguineis, contra defuncti patruos, uniformiter pronunciatum, & hodiè Elector Saxonie D. Augustus redegit utrumq; dicasterium Lipsense & Vitebergense, in unam consonantiam, ut idem in proposito nobiscum pronuncient, per ipsius novellas, *constitutione 18. parte 3.* Sic valet statutum, vel consuetudo loci particularis, quod uxor teneatur pro marito, filius pro patre & e contra. *Bart. in tract. repræsent. tertia questione prima partis principalis. Chassan. in consuet. Burg. rub. 4. §. 1. verb. & edictis. n. 1. & idem ibid. §. 11. verb. contra le femme. n. 1 per l. hac definitione. 12. C. de omni agro deser. lib. 11. & l. f. C. de primipito. lib. 12. cum l. f. C. in quibus caus. pig. tac. contrah. 1as. in §. actiones. n. 29. Instit. de act. ac sequitur Gail. obser. 36. nu. 2. & 3. lib. 1.* Quod ideo moneo, ut videant tyrones, quàm sæpè difficilis sit probatio consuetudinis, ubi aliquid vario modo, nunc sic, nunc aliter fuit observatum. Quo casu suaferim, ut Advocatus diligenter inquirat de actibus, an semper fuerint uniformes, an verò difformiter gesti, posteriori siquidem casu recurrendum est ad jus commune, vel statutarium, prout literaliter loquitur, *Bart. in l. 2. in fine princ. ff. sol. mat. Raven. in tit. extra. de consuetud. sect. 5. nu. 24. & Curtius in c. cum*

- cum tanto. sect. 4. nu. 66. extra. de consuetud.* Ac, ut quasi in speculo contemplari liceat, quàm utile sit in materia consuetudinis, inter alios, unum articulum formare, quòd secundum istam consuetudinem loci, tanquam probatam, semel fuerit
40. iudicatum, subijcio exemplum, quod in facti specie practicum vidi. Ius Saxonicum inter duos cohæredes, qui veniunt invicem ad divisionem alicujus prædij, tribuit juniori hanc prærogativam, ut, majore constituyente partes, & faciente æstimationem, minor eligat. *Landr. lib. 3. art. 29.* at, si plures quàm duo ad divisionem
41. invicem provocent, relinquatur iste casus dispositioni juris communis, ut videlicet dirimantur partes per iudicium fortis. *l. 2. C. commun. de leg. ac notatur per gloss. & Bar. in l. ad officium. 3. C. communi divid.* Insinuabantur cuidam dicasterio acta ex diocesi Altenburgensi, in quibus actor retrahere volebat prædia parterna, virtute cujusquam allegatæ consuetudinis, usitatæ in præfectura ejusdem loci, quæ etiam inter plures hæredes reservat minimo natu jus electionis vel optionis, usq; ad tempora majorennitatis, verum quia lis contestabatur inter partes negotivè, actori fuit imposita probatio consuetudinis, in qua se fundabat, super qua, & ejus disputatione, cum omnibus actis & actitatis, post conclusum in causa ad requisitionem consilij anno 1578. transmissis, respondebatur de jure, consuetudinem plenè probatam esse, adeoq; ex liberis minimo competere, de consuetudine loci, jus retractus circa annos majorennitatis. Quantumvis enim in reprobatorijs rex partis plures actus deducerentur in contrarium, maxime, qui gesti erant à tempore mutationis dominationum in his provincijs, post captum Electorem Saxonie Ioannem Fridericum, laudatissime constantiæ, pietatis, & memoriæ Principem, ab anno 1547. ubi præfecti locorum inveniebant nova aucupia, sub quorum prætextu illis licebat gratificari uni partium, cui magis favebant, allegando, prædictam consuetudinem abrogatam esse per supervenientiam novorum gubernatorum, juxta illud vulgatum: novus rex, nova lex: tamen, quia ex actis de hoc nihil relevans probabatur, sed planè contrarium apparebat, puta, quòd etiam post bellum illud Schmalkaldicum, ut vocant, plures divisiones secundum illam consuetudinem antiquam institutæ, & minoribus usq; ad annos majorennitatis jus optionis reservatum fuisset, & simul de hoc etiam fiebat fides, ante decem annos, vel circiter in contradictorio iudicio obtentam fuisse talem sententiam, in qua narrabatur, præmemoratam consuetudinem sufficienter esse probatam, saltem ex illo unico capite fuit lata sententia pro actore, *per doctrinam Curtij in d. c. cum tanto sect. 4. num. 70. & 71. paulò antè allegatam.*
42. Licet autem in secunda instantia, per sententiam appellationis & leutationis, prior sententia fuerit reformatà: tamen, quia res ipsa loquitur, verissimum esse, quòd tradit Vlpianus, non utiq; semper melius pronunciare, qui novissimam sententiam laturus est. *l. 1. vers. non enim. ff. de appell.* ideò, cum appellatus suspenderet dictas sententias secundæ instantiæ per viam secundæ leutationis, (*was man Oberleuterung nennet*) vel potius per modum reclamationis & querelæ, peteretq; à superiore loci, ut reviderentur acta, & audirentur aliorum etiam Iurisperitorum censuræ, denuò retractatis omnibus, quæ in secunda instantia contra actorem erant iudicata, confirmata fuit anno 1580. mense Martio, primæ instantiæ sententia, ita laborare quidem & labefactari ad tempus veritas, opprimi autem, vel penitus destrui non potest. *Ioan. Franc. Ripa. in l. is apud quem 2. nu. 13. ibidemq; Albericus nu. 22. C. de edend. per c. queritur. 2. q. 8. & sequitur Io. Nevizanus in sylva nuptiali. lib. 5. num. 115.* cum veritas dicatur ipsa rerum substantia & firmitudo, sitq; basis & fundamentum justitiæ, qua virtute nulla est præclarior. *Bald. conf. 344. nu. 3. vol. 1. Ay. mon Cradeta conf. 6. nu. 27. parte 1. & tradit Albericus d. l. is apud quem. num. 22.* quòd veritas non quærat angulos, sed publicè se exhibeat in plateis,

Quomodo
in divisione
hereditatis
procedatur.
Jur. Civil.
& Saxon.
differ. 42.
lib. 2. par. 1.
& lib. 1.
differ. 31.
in Zobel.
14. part. 3.
num. 7.

Tandem bona causa triumphat.

Porro ad propositum redeundo, sicut statutum, permittens creditori licentiam ingrediendi, vel occupandi possessionem bonorum nostri debitoris, post moram, etiam extra omnem casum conventionis, valet, secundum omnes in *l. creditores. 3. C. de pign.* & in specie probat Aymon. Cravet. *conf. 4. num. 13. vol. 1.* quia enim secundum eum, pactis hæc licentia concedi potest, *d. l. creditor. & l. pen. C. de pig. act.* ergo multo magis statuto, cum argumentum à pacto ad legem affirmative ductum quasi infallibile sit, *gloss. rub. C. de decur. lib. 10. & l. non est impossibile. ubi Ias. ff. de pact. Rebuffus de lit. oblig. ar. 2. gl. 1. num. 2. & 3.* ac, quod valeat tale statutum, de parata executione super instrumentis, maxime recognitis, sequitur etiam Menoch. *de adipisc. poss. remed. 5. num. 96. Cyn. in l. un. C. de confess. Bald. in l. 2. num. 6. C. de execut. rei. iud. Dec. conf. 582. num. 2. 3. & seqq. quo de latius infra. num. 60. 61. 62.* Quod autem instrumenta harum regionum sint executiva de consuetudine, non aliter atque instrumenta guarentigiata, probat etiam V Vesenbecius *conf. 31. num. 23.* Imo plus dicit Albericus de Rosate, quod valeat statutum vel consuetudo de pignorando, vel detinendo debitore, etiam in persona, vel rebus, & quidem propria creditoris autoritate, nec interveniente iudicis requisitione. *Albericus in d. l. creditores. num. 1. ubi allegat Cynum & alios,* addendo, istud observari communi usu & praxi iudiciorum. Quo de tamen non nihil dubito, *per ea quæ trademus in sexto capite huius partis, num. 12. 13. & 14. cum seqq.* licet mediante iudicis ministerio, hic usus detentionum vel arrestationum Germaniæ nostræ non incognitus, sed receptissimus existat, & maxime in illis locis, ubi vigent frequentiora emporia, prout fit Francofurti ad Moenum, & in plerisque civitatibus Imperij, item Lipsiæ & alibi, ita, ut liceat creditoribus, ob non factam solutionem, arrestare vel impedire debitores, qui ibidem contraxerunt etiam forenses, sive in personis, sive rebus, absque omni alio processu iudiciali, quantumvis per pactum ad arrestum quis se non obligaverit, *prout de arrestis Gallicæ tradit. Molinæus in consuet. Paris. tit. 2. gl. 1. verb. arrest ou. brandon. num. 3.* Simile genus arresti est, quod ex consuetudine horum locorum ubi jus Saxonicum observatur, descendit, ac regulariter usurpatur in casibus, quando debitores notorie labuntur facultatibus, tum enim quilibet creditor separatim instat pro arresto omnium bonorum obligati penes superiorem loci, ubi bona sita sunt, illudque de una quindena in aliam quindenam renovat & prosequitur, in tertia demum quindena proponendo suum libellum arrestatorium, *de quo testatur Schurff. conf. 15. num. 8. cent. 9. & videantur quæ supra in secundo capite huius partis, num. 187. cum seqq. tractata fuerunt fusiùs.* & alibi Abbas inquit: valere consuetudinem vel statutum, quæ in casu moræ permittunt, processum inchoari ab executione, sive in res, sive in personam debitoris, absque eo, quod edatur libellus, aut aliæ solennitates iudiciales interveniant. *Panor. in c. 1. num. 16. post Innoc. ibid. num. 4. extra. de libel. obl. Rochus Curt. in c. cum tanto sect. 1. num. 16. & sect. 9. num. 21. usq. ad num. 31. extra. de consuetud. ac facit. l. f. C. de privil. scholar. lib. 12. & c. 3. extra. de eo qui mitt. in poss. Molin. in consuetud. Paris. tit. 2. gl. 1. num. 2. in verb. arrest. num. 3. & 11. Pyrrhus ad consuetud. Aurelian. rub. de execut. instrum. cap. 12. & c. 7. Boërius ad consuetud. Bituric. tit. 1. §. 13.* Cæterum, quia tales consuetudines vel statuta localia sunt, sequitur, in alijs locis vivendum esse jure communi, quod regulariter prohibet, ab executione, item arrestatione, vel sequestratione processum inchoari *l. un. C. de prohib. seq. pecu. c. 1. & 2. extra. de sequest. poss. de quo in c. 2. huius partis num. 210. cum seqq. dictum fuit latius.* Id tamen quod superius tradidimus, hanc arrestandi in proposito consuetudinem, quia facti

De arrestis
consuetudi-
narijs.

44

45

46

47

48

49

50

- facti est, & non præsumitur, per actorem, & qui se in ea fundat, probandam esse, per ea quæ tradit Philip. Franc. in c. non est. num. 4. extra. de consuetud. in 6. & habetur text. in c. 1. de constit. eod. lib. intelligatur procedere, nisi talis sit consuetudo manifesta ac notoria omnibus & singulis in loco, ubi viget. Bald. in l. ea quidem. 7. num. 15. C. de accusat. & l. 1. num. 8. C. quæ sit long. consuet. Ias. l. de quibus. 32. num. 88. ff. de ll. Decius cons. 445. num. 70. Craveta cons. 137. num. 5.
- 51 par. 1. cum pluribus concordantijs ibidem per eundem adductis. Quo casu nulla probatione est opus, nec allegatione, Bar. in d. l. 2. num. 29. C. quæ sit long. consuet. & in l. exceptorem. num. 4. per illum text. ubi gl. verb. manifestissimi. ff. de action. sequiturq. Baldus in l. generaliter. 2. num. 2. C. de episc. & cler. & Roch. Curt. in d. c. cum tanto sect. 8. num. 4. cum notorium sit probatio probata, vel saltem de facili probabilis. Bald. in l. 1. num. 3. C. de revoc. his quæ in fraud. credit: prout etiam in notorio legis concludunt. DD. And. de Barbat. in cons. 62. incip. illud in medium referam. col. 3. vol. 1. cum isto casu consuetudo dicatur jus commune in loco, in quo extat, gl. l. 3. §. Divus in verb. sepe. liri. circa ff. de sepul. viol. ac facit l. venditor. 13. §. si constat. 4. communia præd. & l. consuetudinis. 2. C. quæ sit longa consuet. unde pari modo, sicut jus scriptum, omnibus civibus ejus loci nota esse debet. l. leges sacratissima. 9. C. de ll. ita, ut neminem excuset juris ignorantia l. regula. 9. ff. de iur. & fact. ignor. ac multò minùs judicem, cui valdè turpè foret, jus, in quo reddendo quotidie occupatur, ignorare, arg. l. 2. §. Servius. vers. namq. cum dixisse. de orig. iur. & fac. tex. in proemio. ff. veteris. ibi: quis ampliùs, quam vos, cognoscit. & l. quamquam. 7. ibi: non poterit ignorantiam prætere. ad S. C. Velleian. l. 2. quo quisq. iuris. cum l. professio. 6. C. de muner. patrim. lib. 10. & alibi scriptum reliquit
- 53 Chassaneus: sicut iudex universalis non debet ignorare jus commune, ita iudex particularis non debet ignorare jus particulare, per consuetudinem loci introductum. Chassan. in consuetud. Burgund. in proem. num. 30. Ex quo ulterius infert Curtius, quòd in consuetudine notoria iudex non aliter teneatur supplere, quàm sicut in jure, absque videlicet eo, quod allegatur vel probatur à parte. Roch. Curt. d. ca. cum tanto. sect. 8. num. 4. extra. de consuetud. Potest enim iudex judicare secundum id, quod ei est notum, ut notorium, maximè in jure vel consuetudine, quæ succedit in vicem legis. gl. verb. in consilio. l. 1. C. qui & ad-
- 54 versus quos. iuncta l. un. C. ut quæ desunt advocat. part. & addit Bartolus magnum verbum: quòd adeò compellitur supplere circa id, quod est consuetudinis, ut, nisi istud præstet, sed iudicet contra consuetudines in loco notorias, non minùs faciat litem suam, & in syndicatu teneatur, atque si iudicaret contra jus commune. Bart. in auth. iubemus. num. 1. in fine. & num. 2. C. de iudic. & in l. filiusfam. 8. §. veterani. 2. num. 3. ff. de procur. & in l. planè. 38. de petit. hered. quod Bartoli dictum etiam probat Baldus in l. un. num. 12. ibidemq. Alex. 4. &
- 55 Paul. de Cast. num. 3. ac. 4. C. ut quæ desunt advoc. Addit tamen Alexander, quòd parti consultius & tutius sit, proponere & allegare notorium consuetudinis. Alex. d. l. un. num. 4. & adstipulatur Curt. in d. ca. cum tanto. sect. 8. num. 4. ac Ias. l. 2. num. 15. C. si contra ius vel util. publ. Craveta. d. cons. 137. num. 6. & 7. part. 1. ac firmat Hippol. in præct. crim. §. queritur. num. 6. & 15. tùm, quia regula est: notorium, licet doceri non oporteat: tamen allegari debere. gl. clem. appellanti. verb. iudicis. de appellat. Panorm. in ca. 2. num. 12. Ex. ut lite non contest. quod probat etiam Bart. in l. eum qui ita. 56. §. qui ita stipulatur. 4. num. 4. de verb. oblig. & in l. cum quid. num. 13. si cert. petat. Abb. in ca. pervenit. num. 3. ext. de censib. & latè Felin. in ca. cum ordinem nu. 14. 15. & 13. ext. rescript. ubi innuit istam opinionem communem esse: quod idem testatur etiam Vivius in
- commu.

Instrumenta quæ de consuetudine habeant paratam executionem.

communibus opinionibus verbo notorium. num. 4. tunc, quia libellus debet concludere judici saltem præsumtivè, *argum. l. omnes. 17. §. Lucius. 2. ff. quæ in fraud. cred.* Quare autem præmissis casibus processus à manusinjectione, vel parata executione inchoetur, ratio est, quod voluit jus scriptum, item non scriptum, in certis casibus, pro arcenda reorum calumnia, *clém. ut calumnijs. de re iudic.* præcidere omnes moratorias ambages, & exceptiones, quæ possent obijci per debitorem, si creditor adstringeretur ad litem ordinaria via prosequendam, quo casu reus, emendicatas passim exceptiones opponendo, medio tempore fieret fortè non solvendo, atque ita impediret, aut frustraretur executionem. *Rebuff. de literis oblig. ar. 2. gl. 1. num. 1. & 2. qui allegat Ausrerium in stylo parlamenti in 1. parte. rub. de exceptione. §. & de stylo.* cum tamen omnis circuitus sit vitandus. *l. dominus. 53. & ibi Bart. num. 1. ff. de condict. indeb. l. cum fundus. 31. §. servum tuum. 1. & ibidem Bar. num. 3. si cert. pet. cum clém. auditor. de rescript.* & omnes frustratorias dilationes in materia litium amputare conveniat. *ca. finem litibus. extra. de dolo & contumac. clém. dispendiosam. de iudic.* Quorsum enim super debitis liquidis opus est processu longo & judiciario, per quem nihil aliud consequi potest actor, quàm ut tandem feratur sententia condemnatoria adversus reum. *l. 1. & l. post rem iudicatam. 56. ff. de re iud.* Atqui dicta instrumenta habent vim iudicati, ex auctoritate videlicet juris municipalis, vel provincialis, ideoque mandanda sunt executioni, sine alio ulteriore processu. *Rebuff. ubi supra. de lit. oblig. ar. 2. gl. 1. num. 2. & 3. ac traditur in 3. parte huius operis, ca. 2. num. 7. cum seqq. ea de re latius.* Ex hoc fundamento, sicut etiam prius meminimus, procedit ac sustinetur constitutio illustrissimi Saxonie Ducis & Electoris Augusti &c. quam ab antecessoribus ipsius Clementie acceptam renovavit anno 1555. disponendo, quod instrumenta publica, vel privata roborata sigillo debitoris, & recognita, hoc est, non negata, sed confessata per debitorem, quatenus in ijs non continetur aliqua reprobata vel turpis promissio, habeant executionem paratam, non obstantibus quibuscunque exceptionibus: nisi reus docere paratus sit, quod jamdudum satisfecerit: ita tamen, ut eidem debitori liberum sit, post factam executionem, condicere, quod indebitè prius exolvit, prout innuit rubrum & nigrum, *von vorsakten Brieff und Siegeln.* & in Ducatu Saxonie, quam Thuringie oram vel partem vocant, sicut & in vicinis provincijs, quæ jure Saxonico reguntur, ex inveterata quadam consuetudine hætenus semper obrinuit, quod videlicet instrumenta recognita mandantur executioni, non aliter atque iudicata. Ac fundantur hæ constitutiones in eo, quod instrumentum jam est comprobatum per recognitionem sigilli debitoris, ideo amplius reprobari non debet, *argumento l. cum fidem cautionis. 4. C. de non numer. pec. l. in arenam. 11. C. de inoff. test.* & sic debitum est confessatum, adeò, ut nihil aliud nisi executionem mereatur *l. un. C. de confess. l. certum. 6. ff. eo. cum l. post rem iudicatam. 56. de re iud. & facit ordinatio nostra provincialis in Thuringia. 14. quæ in edition. ab anno 89. est 21. von befendlichen Schulden.* Quantumvis enim aliàs de jure communi instrumenta non habeant paratam executionem, prout notat *las. in l. cunctos populos. 1. num. 58. C. ac sum. trin. & si 1. cathol. Ang. de Perus. in l. tale pactum. 40. §. qui provocavit. 1. num. 11. ff. de pact. Ang. & Alex. in l. si cum dotem. 22. §. eo autem. 3. & idem Ang. in l. si marito. 31. §. si voluntate. sol. mat. Bal. in l. 1. C. de exec. rei iudic. Alex. in l. sed si possessori. 11. in f. ff. de iureiur. ac est pro hac sententia textus melior de iure, in l. minor. 25. annis, cui fideicommissum. 40. ubi etiam Bar. istud notat de minor. quo de latius in 3. part. huius operis ca. 2. per tot:* tamen, cum debitor, requisitus ad fatendum, vel diffitendum, chirographum & sigillum suum non audeat negare, sed agnoscat fidem suæ cautionis, quid est æquius, quàm eundem ex confessione sua semel facta, tanquam

- tanquam irretractabili, ad solutionem ejus, quod debet, compellere. *d. l. cum fidei cautionis. 4. l. generaliter 13. C. de non num. pec. & l. cum de indebito. 25. ff. de probat.* Et, quod consuetudo possit tribuere plenam fidem instrumento, quod tamen de jure communi per se non esset ad probandum sufficiens, saltem quo ad faciendam paratam executionem, *istud notat Curt. in ca. cum tanto. sect. 1. num. 21. extra. de consuet. per ca. cum dilectus. §. 1. de fide instrum.* Unde, si obligatus per instrumentum recognitum, non solvat infra terminum, adversus eundem executio merito intentatur, *d. l. post rem iudicatam 56.* propter videlicet præsumptionem quæ militat pro instrumento, donec per adversarium probetur contrarium. *l. cum precibus. 18. & ibi gl. verb. oportet. C. de probat. ac fac. §. si verò moriantur, auth. de instrum. caut. & fide. coll. 5. l. si post divisionem. 4. & ibi gl. verb. non posse. C. de iur. & fac. ignor. ac notant Innoc. Fel. & alij Cc. in ca. 1. extra. de fide instrum.* Et hæc sententia, quod videlicet statutum valeat, ut instrumenta recognita mandentur executioni, nec possit aliqua illis opponi exceptio, nisi solutionis, communis est, *secundum Benedict. Capram, in regula vel conclus. 15. num. 52. & in communibus eiusdem opinionib. verb. instrumentum. num. 7.* adeò quidem, ut tale statutum, vel constitutio, quantumvis nova, trahatur etiam ad instrumenta ante temp⁹ statuti confecta. *Capra in suis conclus. conclus. 6. n. 52. & in cōmunibus opinionibus. verb. constitutio. num. 56.* Sic in legibus nostris Saxonis habemus eodem modo plures species detentionum vel executionum paratarum, quæ virtute juris communis aliàs non permetterentur, ex quibus paucas & communiores duntaxat
- 64 recensimus. Primò namque, licet de jure communi, ob damnum acceptum ex animalibus vicini nostri, nemini permittatur illa detinere, vel pignora, sed, qui alienum pecus in suo deprehenderit, id alio modo expellere non debet, quàm si proprium deprehendisset, neque istud includendi, vel aliter, quàm suum agendi, habet potestatem. *l. quintus. 39. aliàs incipit l. quamvis. ff. ad l. Aquil.* Pro incommodo enim, quod nobis illatum est, competentibus actionibus experiri licet, cuiuscunque generis animal, sive quadrupes, sive aliud, pauperiem fecerit. *l. qui servandarum. 14. §. fin. de præscrip. verb. & d. l. quamvis. quod & probat Panorm. in ca. si laferit. num. 3. extra. de iniurijs & dam. dat. in 6 nisi fortè ejus sic pecus non agnoscat, eam enim ob causam liberum est agri domino, retinere illud tam diu, donec intelligatur, ad quem pertineat, ut ita adversus certam personam instituire valeat suas actiones. Specul. tit. de actore §. 1. num. 59.* nequaquam autem ex auctoritate juris civilis, potest pignoris loco pecus eò usque retinere, donec ipsi de interesse satisfiat, *quicquid dicat D. Zobelius in suis addit. ad artic. 47. litera E. lib. 2. & est contra Zobelium communis sententia doctorum, prout attestatur Alex. de Imol. in l. hoc amplius. 9. §. de his. 2. num. 4. quam communiter per Legistas teneri asseverat etiam ibidem Pet. Paul. Paris in suis addit. ad Bar. num. 4. ff. de dam. infec.* De jure tamen Saxonico, dominus agri non prohibetur pecus, pauperiem inferens, in suo solo, vel in quo ipsi aliquod jus competit, apprehensum, sive depascat gramina vel segetes, sive aliter noxam faciat, etiam propria auctoritate detinere, vel pignora tam diu, donec ipsi per dominum animalis satisfiat de damno, vel alio interesse, æstimaturq; tale damnum vel per taxationem rusticorum, vel per judicem ejus loci. *Landr. lib. 2. art. 47. §. Ist er aber nicht gegenwertig. & ita tota die practicatur:* ita tamen, ut pignora pecora postea tradantur judici loci, neq; detineantur in privati pignoris custodia, *quo de habetur gl. ar. 28. eod. lib. 2. §. findet man jne. ac notatur infra n. 125. & 155. ac fac. gl. verb. frehet aber/ ibi: vmb schaden mag man einen pfenden/ vnd die pfandung mit dē geruffte bestetigen. & cōcordat gl. ar. 27. in f. l. 2. cū gl. a. ar. 47. §. sechs pfenning.*

Quod

De inclusione animarum.

Differ. iur. Civil. &

Sax 68. &

69. lib. 1. & lib. 2.

par. 5. diff. 18. in Zobel 36. par.

2. num. 5. 6. & 8. par. 4.

num. 6. 7.

Quod si verò animalia forsan ferociora sint, vel perniciores, quam ut pignorari possint, prout sunt fues, item anseres, permittunt eadem leges Saxonicae, illa canibus adhibitis abigere, adeò, ut impellenti canes impune sit, quantumvis unum vel aliud animal noxam dans interficiant, *textus ad hanc rem habetur clarus in art. 40. §. fin. lib. 2. Landrecht. ac notat Schneidevvinus in §. f. num. 5. Inst. ad l. Aquil.* Pari modo, si quis eques vel in curru transeat per alienum agrum, prote-
 67
 rendo segetes, vel aliud damnum inferendo domino prædij, iterum illo casu est concessum pignorare transeunti, vel prætervecto tot res, quarum valor ascendat probabiliter ad æstimationem damni. *Landrecht. lib. 2. art. 27.* ubi habetur: si ager fuerit seminatus, & transiens cum incommodo non resarciat damnum, licitè pignoratur. Idemque est in quolibet alio, qui hortos vel agros nostros depopu-
 68
 landi, & vastandi, vel furandi causa, ingreditur, illi enim pignoris loco, quod se- cum defert, rectè capitur, donec nobis satisfaciatur de damno, idque sit ob pericu- lum in mora, ut videlicet dominus facilius & citius injuriæ, vel damni sibi dati re- cipiat ultionem à transeuntibus, qui quasi sunt in pede fugitivo, & quorum prose- cutio aliàs futura esset difficilis, aut forsan etiam impossibilis ei, cui damnum da-
 69
 tum est, *secundum gl. f. d. art. 27. lib. 2.* ita tamen, ut nihilominus singuli, qui vel ipsi, vel quorum pecora nobis noxam fecerunt, ultra veram æstimationem damni sex nummos pro emenda præstent. *Landrecht. lib. 2. art. 47. §. si autem dominus. vers. sex nummi eius emenda erunt. & ibi gl. verb. sechs pfenning. ac facit art. 20. lib. 3. cum art. 27. & 28. lib. 2.* nisi fortè graviores poenam statuerit communi-
 70
 tas, adversus tales violatores alienorum bonorum, ei enim inter incolas istius villæ standum foret. *Landrecht. lib. 2. ar. 55. & lib. 3. art. 79.* Eadem pignora-
 71
 tio, non præcedente aliqua requisitione judicis, de jure Saxonico locum habet, etiam adversus vicinum, qui subigit aratro agros nostros. *d. art. 20. §. quilibet eti-*
 72
am arantem. lib. 2. Licet autem glossa ibidem istum textum restringat ad extra- neos, non autem ad incolas ejusdem communitatis, à quibus damnificatus singu- lis temporum momentis jus suum consequi potest, *gl. vers. er mag auch wol pfen-*
 73
den. d. ar. 20. tamen ego istum textum generaliter intelligo procedere, etiam ad- versus incolas, contra quos hæc pignoratio saltem probat factum violenti ingres- sus, ne deinceps fortè negent turbationem vicinis illatam, prout hæc posterior sententia approbatur usu, idque tota die pro omnibus noxis fieri comperimus, quod sistuntur & pignorantur damnificantes, absque omni requisitione judicis, si modò in præsentis facto deprehendantur *d. art. 27. & 28. §. findet man. lib. 2.* ubi de omnis generis damnificationibus loquendo, disponitur, quod repertus in facto damnificationis agrorum vel hortorum alienorum, licitè pignoretur. *Wann man einen vff frischer that befindet / oder an der stat / So mag man ihn wol auff-*
 74
halten / vnd pfenden vor den schaden / ohne des Richters vrlaub. Similiter, & si quis fortè vias inusitatas, omisis regijs, ambulando, defraudet gabellas, telonia, vel vectigalia, imposita transeuntibus per territorium alicujus Domini, eum ex
 75
 vi juris Saxonici licet sistere, & detinere propria autoritate, in persona & rebus donec persolvat quadruplum ejus vectigalis, quod debetur, aut aliter cum domi-
 76
 no accordet. *Landrecht. lib. 2. art. 27. in princ. iuncto. §. si verò ager. ibi: licitè pignorantur.* qui, si ultra fraudationem gabellarum iter fortè faciant per fata, infe- rendo aliquod damnum dominis, illud etiam pignorantibus resarcire tenentur. *d. art. 27.* ubi additur ulterius: si quis se opponit tali pignorationi, eum arestan- dum esse cum clamore violentiæ, hoc est, denunciandum judici, ut illius ministe- rio mediante, detineatur eò usque, donec damnificatis satisfaciatur pro injuria vel noxa, vel, ut germanica versio innuit, *so vff solchen fall / det / so den Zoll vorsah- ren / vnd vngewöhnliche wege brauchet / oder an der Saat vnd sonstien schaden ge- than /*

De eo qui
agros no-
stros inu-
ria aratro
subegit.

Fraudantes
vectigal.

Differ. iur.
Civil. &
Sax. 3. p. 5.
lib. 2. in
Zob. 13.
par. 4. nu.
1. 2. 5.

- than/ durch den Richterlichen gewalt gekömmert/ vnd so lange angehalten wer-
den/ biß er sich mit der Obrigkeit vnd andern/ welchen er vff ihrem Gute mit
fahren oder reiten schaden gethan/ der gebür nach abgefunden vnd vorglichen ha-
be. *d. art. 27.* Idque caret dubio, si de crimine fraudationis auriga vel convictus,
vel confessus sit: sin autem neget delictum, ad hoc, ut relaxationem mereatur,
saltem debet satisfacere de iudicio sisti. *argum. l. si fideiussor. 7. §. ff. qui satisd. cog.*
- 77 & notat Ferrariens. in forma saxamenti, verb. sapiens. num. 5. Quod idem jus
pignorationis, ratione defraudati portorii, per terras Saxonix, nemini iniquum
videri debet, cum ad dominos cuiusque territorij, vel civitatis, pertineant resectio
viarum & pontium, item præstationes annuæ ad communes necessitates pro re-
bus publicis, scholis, ecclesijs, theatris, muris & similibus. *l. vectigalia. 10. l. omni-*
- 78 *um. 6. & l. aniverf. 5. C. de vectig. & com.* ut videlicet ex adverso vicissim sen-
tiant & accipiant hoc commodi, ac qualem qualem sublevationem ex gabellis,
pro meliorationibus stratarum publicarum, à transeuntibus. *arg. ca. qui sentit*
onus. de reg. iur. in 6. l. post perfectam. & l. id quod post. 7. ff. de peric. & commod.
- 79 *rei vend.* Ac jure quidem civili poena multò durior statuta est, adversus tales
fraudatores gabellarum, quia committunt merces suas ipso jure. *l. fraudati ve-*
ctigalis. 8. & l. commissa. 14. ff. de publican. idque crebrò videmus practicari à
dominis terrarum, quibus competit jus vectigalium, aut pedagiorum, habent
enim eo nomine constitutos speculatores & stationarios, ex omnibus partibus ad
hoc intentos, ne aurigæ vel vectores mercium, per insolitas vias deflectendo, de-
fraudent datias & portoria dominorum, ac, si quem in vijs inusitatis, ad evaden-
dum passagium deprehendunt, illum detinent, & puniunt in amissione rerum
suarum, quas portat, & nihilominus tenetur solvere pedagium, si credimus *Mat-*
thæo de Afflict. in ca. 1. verb. vectigalia. num. 52. quæ sint regal. in usibus feud. al-
legat. l. f. §. divi. ff. de publican. l. qui fiscales. 7. C. de navicular. lib. 11. l. cum propo-
nas. 3. C. de naut. fœn. l. si quis. 5. C. de cursu publ. lib. 12. l. 4. in 2. responso. ff. de off.
procons. sed textus illud ultimum, quòd scilicet, ultra poenam amissionis omnium
mercium, quas transuehant, iidem etiam teneantur ad gabellâs ordinariè imposi-
tas, non probant, ac certè istud simplum meritò continetur in universo, quod per-
ditur ex delicto. *argu. §. ex maleficijs. vers. quadrupli. Inst. de act.* Cæterum, adeò
sunt privilegiata, pedagia vel vectigalia, ut Archidiaconus profiteatur, eum, qui
declinando ad inusitatas vias, fraudat portoria dominorum, non minùs in foro
conscientiæ, quàm justitiæ peccare. *Archidiac. in ca. Romipetas. 24. q. 3.* Quod
verum est de justis & legitimis vectigalibus, institutis videlicet cum permisso prin-
cipis, ea enim fraudans, Deo delinquit, & mundo. *Bar. in l. vectigalia. 10. in princ.*
C. de vectigal. & commiss. Bal. in l. f. num. 3. C. de iure aur. annul. & in l. 2. num.
2. C. de vectig. & l. veluti. 2. num. 4. ff. de iust. & iure. ideoq. Afflictus in d. ca. 1.
verb. vectigalia adducit illud ecclesiastici ca. 2. v. qui derelinquunt vias rectas.
- 81 & sequitur Bald. in ca. 1. num. 2. quæ sint regal. ac monet Bart. quòd quilibet
auriga semper debet sequi viam publicam, qua communiter utuntur omnes, &
si extra illam reperitur, mala generatur adversus eum suspicio, quòd videlicet vo-
luerit fraudare vectigalia. *l. præsidiis. 2. §. sed nec per aliam viam eundi quisquam*
habeat facultatem, nisi per quam cursus publicus stare dignoscitur. ibidemq. Bart.
C. de cursu publ. lib. 12. & in l. qui fiscales. 7. ibi: si devia sectatus, rectas vias a vera
- 82 *tendo. C. de navic. lib. 11.* non obstante, quod tradit Baldus, ad hoc, ut possit pu-
niri in amissione mercium, expectandum esse, donec exeat locum territorij, aliàs
semper poterit redire in viam rectam, & poenitere. *Bal. in l. cum proponas. 3. per*
illum tex. C. de naut. fœn. & sententia Bartoli ad stipulatur Franc. Lucanus. in
tract. de fisco & eius privil. in 4. part. de vectigal. num. 14. & idem sequitur etiam

Bertachin, in tract. de gabellis seu vectig. in 9. part. princ. de fraud. gabell. num. 18. & 19. Sic itaque iter usitatum ingredi oportet: nisi forte transiens per viam inusitatam, hoc faceret ex justa aliqua & legitima causa, quia, puta, communis strata fuit inundata ab aquis, vel latrunculis occupata. *Bertach. in d. part. 9. de fraud. gabell. num. 18. per l. 2. § si quis tamen. ff. si quis caution. quia calliditas & dolus in hoc edicto punitur, l. rectissime. 14. & l. imò. 16. de liber. caus. l. casar. 15. de publican.* aliàs nunquam debet egredi viam rectam absque boleta. *Bertach. ubi proxime. num. 18.* Etiam si verò, ut suprà dictum fuit, merces, in quibus contigit fraudatio porteriorum, de jure civili committuntur ipso jure, *d. l. commiss. 14. & l. fraudati. 8. de public.* ubi traditur, quòd commissum fuit, statim definere ejus esse, qui crimen contraxit, dominiumque rei vectigali acquiri: non tamen fiscus ita confestim debet occupare, vel usurpare de facto, mercium vel bonorum, in quibus contigit fraudatio, possessionem, si fortè reperiatur contradictor, qui neget, confiscationi locum esse, nisi præcedat sententia declaratoria commissi. *Bar. in l. commiss. 14. post gl. ibi. & in l. hi qui per illam tex. C. de iure fisc.* Quantum vis enim dominium, propter fraudationem vectigalis, perdat ipso jure, non tamen transit possessio. *Dyn. in l. imperator. 35. ff. de iure fisc. & l. f. C. de SS. eccles.* & sic est necessaria citatio adversarij, ad hoc, ut privetur possessione. *Pet. Paul. in addit. ad Bar. in d. l. commiss. 14. litera A. addendo, quòd ista questio tunc dependebat in facto. ac concordat l. cum heredes. 23. ff. de acquir. poss. l. à Titio, 64. de furt. Octavianus in decis. Pedemontan. respons. 86. & Bart. in l. penul. in f. C. de conven. fisc. de lib. 10. ac habetur bonus textus in l. defensionis facultas. 7. C. de iure fisc. lib. 10.* quem Cujatius ita summat: bona, quæ possessor sibi defendit, & ad fiscum minimè pertinere contendit, fiscus possidere, distrahere, vel describere non potest, antequam, re disceptata, locum esse fisco, probatum & pronunciatum fuerit, pendente igitur lite, apud possessorem bona remanent, *l. f. C. de bon. vacan. lib. 10.* Idque Bartolus in tantum ampliat, ut indubitanter asserat, etiam in casu commissi vectigalis non esse locum sequestrationi, *Bart. in l. defensionis facultas. 7. num. 4. & 5. C. de iure fisc. lib. 10.* De quo tamen ego valdè in proposito dubito, cum tales aurigæ ut plurimum sint forenses & extranei, quorum sequestratio facilius permittitur, ut dominus accipiat suæ injuriæ ultionem, & quia in mora periculum est. *per ea quæ in 2. ca. num. 110. notantur.* Ac sanè de jure Saxonico istud absolutum est, quòd ij valeant detineri, tam in persona, quàm in rebus, donec domino portorij satisfaciant pro injuria. *Landrecht lib. 2. art. 27. & 28. & notavimus suprà. num. 75.* In hoc tamen omnes concordant, quòd regulariter requiratur sententia declaratoria commissi, ad hoc ut auferri valeat possessio, quod procedit etiam in crimine læsæ majestatis, *testante Gaillo. ca. 5. num. 4. 12. & 13. lib. 2. de pac. public. Idem decidit etiam Gail. in suis obser. pract. lib. 1. obser. 20. num. 8.* ubi inquit: quòd, licet causæ fiscales sint summariæ, in quibus sola facti veritate attentà proceditur: tamen, si contradictione partis in dubium revocetur causa, ex qua intenditur confiscatio, juris ordine opus est, *allegat textum clarum in l. 3. C. de conven. fisc. deb. lib. 10. & in l. un. C. de conduct. & procur. lib. 11. ubi Platea & Luc. de Penna hoc probant, & Isernia. in ca. 1. §. in quibusdam. num. 7. & ibi Afflict. 7. de consuetud. rectifendi.* Secus est, si debitor fisci semel redactus sit in matriculam fisci, cum ipsius consensu, prout hodiè fit in contributionibus publicis Imperij Romani, cujus virtute omnes Principes, ordines, & status regni, habent certas & determinatas taxas, quid & quantum, in casu impositarum collectarum, ipsi pendere debeant, contra tales enim debitores de plano & summarie proceditur, adeoque tanquam

- tanquam ab executione inchoatur processus, *Gail. d. obser. 20. num. 5. & notavi-*
mus supra ca. 2. num. 170. Cæterum, ad propositum redeundo, sicut de jure ci-
 87 vili, contra eum, qui invito domino, alienos agros ingreditur. *contra. l. divus. 16.*
de ser. rust. prad. l. naturalem. 5. §. apium. 2. de acquir. rer. dom. & l. per agrum. 11.
 88 *C. de servit.* & multò magis adversus eum, qui cum pecoribus suis in nostro fun-
 do depascit, aut vastat gramina vel segetes, in damnum & injuriam nostrorum
 pecorum, nonnunquam præscriptis verbis in factum agitur. *l. qui servandarum.*
14. §. f. ff. de præscript. verb. nonnunquam injuriarum. *l. iniuriarum. 13. §. si quis*
me prohibet. 7. de iniur. cum hoc ipso fiat injuria domino, qui prohibetur cum
 suis solus uti re sua pro arbitrio. *l. si quis proprium. 24. eod. tit. l. sicut. 8. §. Aristo.*
5. si ser. vend. l. qui pendentem. 25. ibi: iniuriarum agere. de act. empt. vel actione l.
Aquilæ, ex tertio videlicet capite. §. capite tertio. Inst. ad l. Aquil. prout in eam
 rem, contra turbatorem etiam negatoria actio competit. *§. equè. & ibi Ias. Inst.*
 89 *de act. & facit l. 2. ff. si servitus vind.* ita de jure Saxonico permixta est domino de-
 fensio rei suæ propria anthoritate, contra invasores & vastatores, per remedium
 pignorationis. *d. art. 20. & 47. lib. 2. Landrecht/ iuncta ibi gloss. ubi & modus*
pignorandi & multa describitur. Vnde, si quis utitur jure pascendi in alieno fundo,
 invito adversario, & dissensum suum per pignorationem armenti ostendendo, *wird ge-*
pfendet/ vnd gleichwol treibet darüber mit gewalt hinein/ vi potius possidere dici-
 tur. *Schneid. Inst. de serv. urb. & rust. prad. sub rub. qualiter servitus constit. nu.*
 90 *11.* Estque hoc genus detentionum, & pignorationum, vel arrestationum, maxi-
 mè circa res incorporales, quādò agitur de acquisitione servitutis, jurisdictionis,
 venationis, aut alterius cujuscunque juris, per fundum vicini in his locis eo nomi-
 mine usitatus, quòd talis captio pignorum dicitur quædam species interruptio-
 nis, qua mediante, dominus agri conservat jus suum, quòd aliàs, propter assiduam
 inquietationem adversarij, futurum erat deterius. *Landrecht. lib. 3. art. 20.* Quid
 enim, si quis oves suas pasculatum agat in prædium meum, animo acquirendi ser-
 vitudinem, non tantum licita, sed & necessaria, ac quasi tota die communissima est
 pignoratio, ad eum videlicet finem, ut præscriptionis, qua mediante, alius intendit
 jus servitutis in fundo nostro acquirere, fiat interruptio. *Zobel. in suis addit. ad*
Landrecht d. lib. 3. art. 20. litera C. Et hoc quidem indubitatum est, quādò do-
 minus fundi pignus captum tradit judici, & vel pignoratus illud luit, vel dimittit
 iudicanti, loco videlicet emendæ, quæ debetur in singulas noctes redempti pi-
 gnoris. *Landrecht. lib. 2. art. 27. in f. & ibi Zobelius. ac concordat gl. lib. 2. art. 28.*
§. findet man aber. Cæterum, an idem jus sit etiam in pignore, quod turbatus in
 suo fundo accepit, vel à familia, vel ex pecoribus turbatoris, penes se illud reti-
 nendo, nec tradendo judici, nec aliter jus suum prosequendo? Quod videtur,
 propter generalitatem dictæ additionis. *lit. C. art. 20. & tangit idem additiona-*
tor litera D. d. art. 28. lib. 2. quam allegant aliqui in hanc sententiam argument.
 91 *l. de pretio. 8. de Public. in rem act.* Pro quo & illud facit, quòd sicut in incor-
 poralibus adversarij patientia inducit quasi possessionem, quæ loco traditionis
 habetur, & tribuit initium præscribendi. *l. quoties. 15. §. f. ibi: ut aliquid patia-*
tur. de servi. tit. generali. l. 1. in fine. de aq. plu. arc. l. sicut. 8. §. competit. 1. in final.
verb. ibi: ut tigna suscipiat. si ser. vend. ita econtra, dispatientia; quando fundi
 92 dominus desinit pati, vel exercet aliquem actum, per quem adversarius pro-
 hibetur uti suo prætenso jure, interruptit quasi possessionem servitutis, &
 consequenter etiam præscriptionem. *Balbus de præsc. 3. part. 6. & ult. part.*
princ. q. 4. num. 40. per ca. auditus. & ibi Innoc. num. 5. extra. de præscrip. &
idem fusiùs in ca. cum ecclesia Sutrina, post glo. finalem de caus. poss. & propriet.

talis enim contradictio parit interruptionem, hoc est, dissolutionem & repagu-
 lum usucapionis inchoatæ, ejus videlicet effectus, quod præscriptio cœpta, per
 hoc plenè & penitus evacuatur & tollitur, *secundum Ias. in l. ex hoc edicto. 3. in*
princ. num. 3. ff. de eo per quem fact. & sic omnes actus possessorij, vel quasi hæte-
 nus usurpati in prædium, vel bona vicini, nihil profunt, sed habentur pro non ex-
 ercitis, ut ita, qui denuò intendit præscribere, vel fundum nostrum, vel aliquod
 jus in eo, illi necesse sit de novo inchoare præscriptionem, à tempore videlicet,
 quo cessat impedimentum, vel contradictio domini. *Balb. de præscr. in 3. part.*
& ult. part. princ. q. 4. num. 42. ac ante eum idem tenuit Panor. in ca. illud. num.
28. in f. extra de præscript. Et, quod pignoratîo, quantumvis privata, ubi quis
 acceptum pignus penes se retinet, de jure civili interrumpi faciat præscriptionem
 firmare videtur, etiam de jure civili, *Ferrat. in sua practica, forma responsionis rei*
conventi. verb. præscriptionis. 27. vers. tertio interrumpitur per pignorum datio-
nem. pro quo est textus optimus, rectè inducendo, in l. cum notissimi 7. §. illud. 4. C.
de præscript. 30. vel 40. ann. ubi dicitur: præscriptionem tricennalem adversus
 non petentem debitum eo ipso interrumpi, quod creditor res sibi suppositas pi-
 gnori, vel hypothecatas detinet & in manibus habet, quia, inquit, hic modus inter-
 ruptionis multò tutior est, quàm ejus, quæ fit per judicialem conventionem, cum
 litis contestationem imitetur illa detentio, secundum textum ibi. Ex pignoratio-
 ne siquidem, & inclusione pecorum turbatoris, satis arguitur dissensus & contra-
 dictio domini, recusantis videlicet pati servitutem in suo fundo. *Innoc. in d. ca.*
auditis. num. 5. per illum tex. extra. de præscrip. cum per factum pignorationis, qua-
 si in re præsentî testetur dominus, contra ipsius voluntatem hætenus possessio-
 nem ejusdem fundi à vicino introitam cum pecoribus fuisse. *arg. l. de pupillo. 5. §.*
si quis fortè. 4. ff. de no. op. nunc. & bona glossa verb. utraq. pars. in ca. veniens ex-
tra. de testib. & ca. si autem. de cohab. cler. & mul. ac sequitur Balbus de præscript.
in 3. part. ult. par. princ. q. 4. num. 60. pro quo facit l. invitum. 5. ff. de ser. urb. præd.
cum etiam is dicatur invitus, qui expressè non consentit. gl. d. l. invitum. verb.
contradicit. concordat l. filius. 8. §. invitus. 1. de procur. Ac aliàs dicitur, quod dis-
 sensus voluntatis nostræ, vel dispatientia, non minùs declaretur factò, quàm ver-
 bis, *l. de quibus. 32. in f. de ll. l. Non tantum 5. rem ratam hab. l. reprehendenda. 5.*
C. de instit. & substit. imò fortior est actus facti, quàm verborum, *secundum Ias.*
in l. non solum. 8. §. morte. 6. num. 6. ff. de novi op. nunc. per l. si tamen. 48. §. ei.
qui. 3. ibi; multo amplius est id facere, quam pronuntiare, de adil. edict. ca. dilecti.
extra de appel. l. nostram. 30. C. de testam. Et alibi Baldus inquit: facta verò pro-
 ximiora esse, quàm nuda vocabula. *Bal. in l. non ignorat. 9. num. 3. C. de his qui ac-*
cusare non poss. Accedit & illud, quod sola citatio verbalis in præscriptione odi-
 osa, hoc est, 30. annorum, interrumpat eam, quantumvis nulla alia sequatur pe-
 titio. *l. cum notissimi. 7. in princ. & l. sicut. 3. C. de præscript. 30. ann. ac notat. Ias.*
in l. ex hoc edicto. 3. num. 5. ff. de eo per quem factum erit & c. Fel. in ca. illud. num.
7. extra. de præscript. Balb. de præscript. 3. part. 6. & ult. part. princ. q. 4. n. 14.
 adeoque multò magis pignoratîo, vel captura realis, sive in persona sive in re-
 bus turbatoris, arguet dissensum ejus, adversus quem intenditur præscriptio. *Ias.*
in d. l. ex hoc edicto. 3. num. 6. vers. septimò limita regulam prædictam, ut procedat
in citatione verbali. cum efficacior sit citatio realis, quàm verbalis, prout tradit
 idem Ias. in l. 2. post gl. de iuris d. om. iud. item, quia citatio realis ipsa quoque satis
 excusat negligentiam cessantis, ex qua, & non aliter, currit præscriptio tricen-
 naria. *ca. placuit. §. præscriptionum. 16. q. 3.* Movet & hoc, quod præscriptio
 dicitur rumpi, & effectus ejus vitari per violentam expulsionem posses-
 sionis

foris, *secundum Ferrar. in forma responsionis rei conven. verb. prescriptionis num. 27. vers. naturalis verò interruptio. & Balbus de prescrip. 3. par. 6. & ult. par. princ. q. 4. num. 4. & probatur in l. naturaliter. s. ibi: cum quis de possessione vi eicitur.*

101 *ff. de usuca.* Atqui pignoratio juris Saxonici, de qua in terminis hujus dubij agitur, non procedit sine expulsionem adversarii, sicut docet experientia, cum dominus fundi repellat opilionem vel bubulcum vicini è suo fundo violenter, cum ovibus & pecoribus, & pro manifestatione suæ contradictionis, pignoret pastori aliquot oves, tibiā vel similes res. Etsi enim videtur in culpa constitutus dominus, qui scivit, vicinum, spreta pignoratione, continuare servitutem pascendi in suo fundo, & non prosecutus fuit jus suum judicialiter: tamen, quia superius probatum extitit, sufficere citationem verbalem, ad præscriptionis tricennariæ interruptionem, etiam si nullus præterea desuper offeratur libellus, *1as. in d. l. ex hoc edicto. 3. nu. 5. vers. quintò extende, iuncto vers. sep: imò limita. in fin. de eo per quem fact. est.* & pignoratio quasi realis citatio est, ideò pignoratio una vel altera interruptionem inducit, ut maximè pignorator deinde nihil faciat, neque pignus vel iudici tradat, vel jus suum aliter prosequatur, **Also das er vff die Pfand nicht weiter flaget.** Quod & expressè innuere videtur laudatissimus Elector Saxonie D. Augustus, *constit. 7. parte 2.* in novellis, ubi in terminis movetur illud dubium, quòd quidam fuerint in ea opinione, si in casu pasculationis, aut alterius servitutis, quæ intenditur fundo alieno, dominus fundi pignoraverit, pignoratus autem se de facto opponat, & non obstante pignoratione, continuet quasi possessionem præscriptionis semel inchoatæ, per hoc interrumpi præscriptionem, & subiungit: nostri verò deputati concluderunt, quòd talis pignoratio tribuat effectum interrumpendi, præscriptionem, adeò, ut pignorato de novo sit opus inchoare præscriptionem tricennariam, & secundum hanc opinionem de jure responderunt VVittebergenses, anno domini 1562. nobili cuidam circa Menacum, cuius verba literaliter in hoc adscribere placuit: **Wo ihr beweisen möchtet/ das ihr aus ewrem Schaffh aufe mit ewren Schafen vff Klegers Fluren vber dreissig jare/ jar vnd tag gehütet/ So habet ihr hiermit die Triffigerechtigkeit vorweret/ Wo euch aber gleichwol inwendig vorwerter zeit/ ewre Schafe/ darumb/ das man das treiben nit vorstatten wollen/ durch die Innehabere des Gutes gepfendet vnd umbr getrieben worden/ So were damit ewre vorfarung, interrumpiret vnd zurstöret/ vnd möchtet euch damit nit behelffen.** hoc est, si probare poteritis, quòd cum ovibus vestris jus pascendi in fundo vicini ultra 30. annos exercuistis, præscriptione tuti estis, nisi adversarius doceat, illam præscriptionem ante decursum tricennalis temporis interruptam fuisse.

102 Quantumvis autem hæc motiva magnopere urgeant pro ista parte, quòd sola pignoratio, etiam si pignorans deinceps nihil faciat, neque tradat pignus iudici, neque aliter prosequatur jus suum, præscriptionem interrumpat: tamen istud ultimum non est sine scrupulo, maximè, si præsupponamus, quemadmodum ut plurimum fit, præscriptionem tricennalem in personis hæredum illius, qui eam inchoavit impleri. Ponamus enim, Titium fuisse in possessione, vel quasi juris pascendi cum suis jumentis per fundum vicinum Mœvij, ad biennium, triennium vel diutius, mortuo deinceps Titio, ejus hæredes continuant possessionem pasculationis in fundo vicini, quòd agrè fert Mœvius, & pignorat ipsis aliquot capita pecorum, pignorati autem non cessant à pasculatione in fundo vicini, adeò, ut computato tempore authoris, decurrant jam triginta anni cum anno & die, ideoque compellebatur Mœvius, adversarios ob illam assiduam turbationem in jus vocare, cumque illi obijcerent petitori exceptionem præscriptionis, hic autem replicaret de sua dispatientia, quam declaravit in pignoratione pecorum vicini, quærebat, an per hoc diceretur interrupta præ-

scriptio? Ac, ut ingenuè dicam quod sentio, in proposito (salva tamen rectius iudicantium determinatione) contrariam opinionem & juri conformiorem & communio-rem esse iudico, per sequentia fundamenta. Primò siquidem pignorat-
 103
 partis nuda, cum, & super qua deinceps iudex non aditur, nihil aliud est, nisi sim-
 plex quædam denunciatio, vel protestatio extrajudicialis, qua videlicet mediante
 fundi dominus declarat suum dissensum super jure pasculationis, quod adversa-
 rius in fundo vicini habere intendit. Quæ quidem denunciatio, vel contestatio
 extrajudicialis, post usucapionem jam antè inchoatam, si nihil subsequatur, nec
 urgeat denunciator citationem contra adversarium, non vitiat aut labefactat
 præscriptionem prius cœptam, *Bar. in l. alienam. 23. num. 2. per illum tex. verb. non esse interpolatam. qui in hac materia est notabilis & signandus. ff. pro emptor. si-*
 cut nec talis denunciatio, post semel inchoatam usucapionem, constituit posses-
 sorem in mala fide, *Ang. & Bart. uterq. in d. l. alienam. 23. num. 2. per l. si fundum. 17. à contrario. C. de rei vend. ac ita tenuit Innocent. in ca. dilecti. num. 3. extra. de maiorit. & obed.* Ac, si quis obijciat, ab eo ipso momento, quo quis scit, aliquid à
 se peti, interpellatum, etiam extrajudicialiter, constitui in mala fide, *l. item veniunt 20. §. petitam. 11. & 12. ff. de petit. her.* respondet Angelus: contrarium loqui
 de possessore hæreditatis non habente titulum, hoc est, qui ita de facto occupavit
 hæreditatem, quam nunc cognoscit ad interpellantem pertinere. *Angelus in d. l. alienam. 32. nu. 2.* secus est in habentibus titulum, saltem pro hærede, vel pro em-
 ptore, eos enim nihil prohibet usucapionem, per authorem ipsorum cœptam,
 perficere vel continuare. *l. pleriq. 3. & toto tit. ff. pro herede. & pro emptore.* cum
 enim prædicti hæredes bona fide hætenus fuerint in possessione, vel quasi, juris
 pascendi, quod acceperunt à patre, vel authore suo per neminem prohibito su-
 perveniens denunciatio rei alienæ, & quidem extrajudicialis, nec arguit defectum
 bonæ fidei in possessore, nec de jure civili interrumpit præscriptionem antea bo-
 na fide cœptam. *Bart. in l. naturaliter. 5. nu. 1. & 9. ff. de usucap. Bal. in l. 1. nu. 3. & 4. C. de usucap. transfor. & in l. super longi. n. 9. C. de præscrip. longi temp. adeo,*
 ut Baldus tradat magnum verbum: præscriptionem ita continuatam, ne qui-
 dem interrumpi per sequestrationem, nisi de voluntate partium possessio in se-
 questrum translata fuerit. *Balb. de præscript. in 3. part. 6. & ult. part. princ. q. 4. num. 30. vers. nono limitatur, allegando Felinum. in ca. illud. in conclusione circa f. ibiq. Anto. de But. n. 7. extra de præscriptio.* Sufficit enim initium possessionis in-
 104
 culpatum, eamq. bona fide, sine videlicet scientia juris alieni cum interventu pa-
 tientis Domini cœptam esse. *l. sequitur. 4. §. de illo 16. vers. quod si iam, cum usu-*
caperet, cognovit alienam. & l. iusto. 44. §. etsi possessionis initium. de usucap. l. clam
possidere. 6. in princ. ibi: origo nacta possessionis inspicienda est. de acquir. poss. ideo
alibi tradit Bald. in l. 2. n. 2. C. de servit. & aqua. præscriptionem adhuc forman-
 dam, quæ est in fieri, benè interrumpi per contradictionem, formatam autem per
 consummationem nunquam interrumpi per contradictionem partis, arg. *l. cum*
quis. 38. §. si quis pro eo 4. de solut. l. nemo. 123. §. temporaria. 1. de regul. iur. Et,
 quod superveniens scientia rei alienæ, quæ habetur ex denunciatione contradi-
 ctoris extrajudiciali, non interrumpat præscriptionem, antea bona fide cœptam,
 probat etiam Dynus in *ca. possessor mala fidei. n. 9. extra de reg. iur. in 6. Fel. in ca. illud. n. 17. vers. decima quinta conclusio. & in ca. nihil. n. 5. de præscript. post. gl. fi-*
nalem. in fine ibidem. Quod idem & Balbus sequitur in tractatu præscriptionum. in
3. part. 6. & ult. partis princ. 4. questione principali. n. 18. & 35. vers. & ex ibi no-
tatis. Alex. cons. 80. incip. excellentissimi iurisconsulti. nu. 17. ac facit textus iuris
canonici clarus & per concilium Africæ novum approbatus. in ca. placuit. lect.

lect. 2. §. praescriptionum. vers. bona verò fides. 16. q. 3. ubi ita legitur: bonam fidem non ad tractum medijs temporis, sed ad initium possessionis referri. sufficit enim cuiq. ab initio bona fide possidere coepisse, quantumvis medio tempore scientiam rei alienae habuerit. hac in litera. Licet autem canonistae replicent, praedictae constitutioni deinceps fuisse derogatum. per c. fin. extra. de praescript. & d. ca. possessor male fidei. de reg. iur. in 6. quasi leges, quae indulgent praescriptionem cum supervenientia scientiae rei alienae, sint peccati nutritivae, pro ut firmat Baldus de praescript. in 3. par. 6. & ult. part. princ. q. 4. num. 8. ubi subiicit: jura de male fidei praescriptione loquentia, hodiè in utroque foro, tam civili, quam canonico, correctae esse: tamen ego in isto puncto transeo cum Ferrariensi, in forma responsionis rei conventi verb. praescriptionis. num. 31. vers. alij sunt. ubi tenet: canonistarum opinionem servandam esse in terris ecclesiae, contrariam autem in foro civili vel imperij, post gl. d. ca. f. verb. canonica. ubi absque trepidatione concludit, dictum ca. f. non observari in iudicio seculari, & addit Ferrar. ubi supra num. 28. quòd ista glossa capituli ultimi, tanquam verior, communiter practiceretur, quo de latius videri potest in mea repetitione. d. ca. fin. extra. de praescript. ideò alibi Innocentius scriptum reliquit: quòd denunciatio extrajudicialis nunquam interrumpat praescriptionem, nisi in casibus à jure expressis. Innocen. in ca. olim causam. num. 2. extra. de censib. quod etiam probat Balbus, ubi proxime num. 19. Cumque in proposito nostro dominus fundi, ab initio coeptae pasculationis, se non opposuerit vicino, jus servitutis in praedio suo acquirere intendenti, superveniens turbatio extrajudicialis, in personis maxime haeredum vel successorum singularium, qui probabilem habent ignorantiam gestorum per suos antecessores, l. qui in alterius. 42. de reg. iur. non impedit progressum, aut cursum praescriptionis, ante plures annos inchoatae. d. l. cum alienam. Ac, si quis urgeat, ex quo agitur de acquisitione servitutis in alieno fundo, qui praesumitur ex sui natura liber esse, l. altius. 8. C. de servit. ideò, sicut in authore praesumitur mala fides, tanquam habente conscientiam rei alienae, ca. illud ca. vigilant. & c. f. extra. de praescript. neque verisimile est, dominum scienter hoc fuisse concessurum, l. cum de indebito. 23. ff. de probat: ita pari modo de haeredibus dicendum esse videri huic respondetur: malam fidem authoris, quae tantum ex praesumptione pendet, absque alia legitima probatione, successoribus non nocere, quò minus usucapiant. gloss. magna in l. tutor. rerum. 56. in f. de admin. tut. quam multum commendat Paul. de Cast. in l. nunquam. 31. in p. de usucap. & Alex. in l. Pomponius. 13. §. cum quis. 1. num. 22. de acquir. poss. & post eos Balb. de praescript. 2. par. 3. partis. princ. q. 12. num. 4. & 13. in 1. limitatione. Et ex eodem fundamento diluitur etiam praesumptio dispatientiae circa pasculationem antecessoris, cum enim turbatio vel interpellatio facti sit, non praesumitur, nisi probetur. Alciat. in tract. praesumpt. reg. 3. praesum. 9. num. 18. cum seqq. per ca. quoniam contra. extra. de prob. ca. tenor. de re iud. & l. asseveratio. 10. C. de non num. pec. cum alijs quae ibidem allegat. Ac, quòd de praesenti turbatus, mediante pignoratione, non teneatur credere nudis allegationibus adversarij, qui praetendit, se ejus loci esse dominum, vult Felinus in ca. nihil. num. 6. extra. de praescript. cum per hoc non sit plenè confirmata conscientia praescribentis circa rem alienam, Fel. in ca. illud. num. 1. circa finem. extra eod. Quod vel maxime in terminis praesentis quaestionis dicendum est, ubi adversarius aliud nihil allegat, nisi, se esse dominum fundi, in quo servitus pasculationis dicitur esse praescripta, cum nihil prohibeat, & Moevium esse dominum, & reos esse quasi possessores ser-

vitutis in dicto fundo, *argum. l. naturaliter. 5. §. nihil commune. ff. de acquir. poss.* Licet itaque dominus fundi neget, mihi jus pascendi ibidem competere: tamen, quia ego cum prædecessoribus meis hætenus in quasi possessione istius juris fui, & adhuc sum, meritò insisto meæ possessioni, in qua etiam manutenendus sum, tamdiu, donec adversarius me jure deiciat. *§. retinenda. vers. commodum. Inst. de interdict.* cum ei etiam manutenentia competat, qui est in possessione, vel quasi, juris pascendi. *Menoch. de retin. poss. remed. 3. nu. 137. cum seqq. & sequitur Virginius de Bocatijs à Cingulo, in tract. de manutenentia. ca. 2. num. 55. & ante eum Socin. cons. 91. nu. 20. lib. 3.* neq; teneor fidem habere simplici assertioni pignorantis, cum propter nostrum asserere, vel negare, non violetur veritas. *l. assumptio. 6. in princ. ad municip. & l. legatus. 20. cum l. illicitas. 6. §. veritas. 1. de off. pres. l. nec omissa. 15. C. de liber. causa.* Et quòd ex sola jactatione contradictoris, nemo constituatur in mala fide, nisi simul ostenderit adversarius ipsi sua jura, tradit Tiraquel. *de retract. conven. §. 3. gl. 6. num. 7. per l. 1. in p. ubi not. gl. verb. quamvis. ff. de eo per quem factum erit. Specul. in tit. de citatione. §. sequitur. num. 2. Baldus de prescrip. in 3. part. 6. & ult. part. princ. q. 4. num. 20. vers. fallit. post Panor. in ca. illud. num. 8. extra. de prescription.* Quantumvis enim contradictio moveat nobis dubitationem: *l. nemo. 10. in f. C. de acquir. poss.* tamen per eam non interruptitur præscriptio. *Bald. de prescrip. 3. part. 6. & ult. part. princ. q. 2. num. 3.* cum dubitatio sit quædam animi passio, cum præcisa ignorantia extremorum. *Bal. in rub. C. de probat. num. 4.* & dubitans æquiparatur ignoranti *107 Bart. in l. fin. num. 1. per illum tex. C. de condict. indeb. & in l. 2. ff. quis ordo in poss. bon. ser. & in l. f. §. cum autem. num. 2. per illum tex. in verb. nesciens aut dubitans. C. de furtis. l. as. in l. quamdiu. 5. num. 5. C. qui admitt. ad bon. poss. & in l. 3. §. genera. num. 8. & 9. ff. de acquir. poss. Chassaneus in consuet. Burg. verb. Des. retract. 5. rub. 10. §. 6. nu. 12.* Ignorans autem, alium esse dominum rei, vel juris contro- *108 versi, quàm eum, à quo accepit, usucapit, quia possessor bonæ fidei est. l. exempto. 11. de act. empt. §. si quis à non domino. Inst. de rerum divis. & notat gl. verb. nihil transfert. in l. traditio. 20. de acquir. dom. per l. clavibus. 74. de contrahend. empt. & notat Dec. ac Cagn. in l. Nemo plus iuris. 54. de reg. iur.* Imò plus dicit glossa juris Canonici: etiam si alicui moveatur à contradictore causa, etiam justa: tamen adhuc præscribit. *gl. fin. in ca. f. extra. de prescrip. ibiq; Innoc. in f. & Anton. de But. num. 12.* quia adhuc dicitur bonæ fidei possessor, quo ad usumfructum, *arg. l. qui scit. 25. §. bonæ fidei. 2. ff. de usur. Bar. in l. naturaliter. 5. num. 9. ff. eod. & hac sententia communis est teste Felin. in d. ca. f. num. 9.* quod idem firmat etiam Alex. post gl. d. l. 3. §. genera. num. 6. & 7. ff. de acquir. poss. ubi addit, istam opinionem esse etiam de jure veriore, cum nemo jus suum inconcussum relinquere debeat. *arg. l. illud. 40. de pet. her. alibiq; Baldus scriptum reliquit, quòd dubius in conscientia non dicatur facere cōtra conscientiam, nisi aliter ei innotuerit veritas. Bald. in c. f. n. 42. extra de consuet. & quòd talis dubitatio non interruptat præscriptionem coeptam, conclusivè tenet Felinus in d. c. f. num. 9.* Cum itaque in proposito denunciatus, aut semel atque iterum pignoratus in ovibus ad pascua ibidem ductis, in probabili sit errore, qui vel eo etiam nomine tolerabilior est, quòd successit in jura suorum antecessorum, si ipse insistit possessioni, non intelligitur peccare. *Panor. d. c. illud. num. 2. de prescript. per l. f. vers. quod tamen. ff. pro suo,* maxime quandò post pignorationem unam aut alteram, cui non acquiescit adversarius, pignorator ulterius non urget aut prosequitur jus libertatis sui prædij, neq; producit jura sua, ex quibus certior fieri possit semel aut iterum turbatus, quòd vicino jus prohibendi, vel arcendi alium à pasculatione, in fundo suo competat. Ac, quidquid sit, habet pignoratus juris præsumptionem pro se, quòd videlicet

- delicet rectè continuat possessionem, quia hactenus usque ad tempus pignorationis adversarius accommodavit suum consensum & patientiam per unum aut alterum annum, ipsi & suo antecessori ad usum pascendi saltem tacitè non contradicendo. *Iason. in l. si certis annis. 28. nu. 4. C. de pact. per gloss. & text. l. 1. C. de fideicommiss. gl. c. cum ecclesia. verb. episcoporum, & c. fin. extr. de caus. poss. & propriet.* adeò ut ex possessione quieta triennali feudi de cavena vel camera præsumatur etiam jus feudale *c. 1. §. si vero Vasallus. Quid sit investitura. in usib. feud. dor.* Quo de in proposito nostro, & quòd ex possessione quieta etiam unius anni præsumatur legitima possessio, habetur apertus textus juris Saxonici ad literam *Differ. iur. civ. & Sax. 50. lib. 2. par. 6. in Zobel. 35. part. 2. nu. 6.*
- 109** Landrecht lib. 2. art. 44. in princ. ubi dicitur: *Wer ein Gut hat in seinen gewehrten Jahr vnd tag / ohne rechtliche widerrede / der hat daran eine rechte gewehr.* latinus textus sic habet: quicumq; bona aliqua per annum & diem possidet, absq; iusta cuiusquam contradictione, eorundem verus efficitur possessor. Quod idem etiam intelligendum est de iuribus alienis, *secundum additionatorem ibi, litera A. & concordat glossa iuncto textu, Lehenrecht. cap. 14. & cap. 32. ac facit l. bonorum appellatio. 208. 1. §. aequè. de verb. sig. ibiq; Alciatus num. 7. & 8.*
- 110** Etiam si enim per possessionem annalem non acquiratur dominium, vel titulus alieni fundi, vel juris: tamen tanti temporis usucapio possessionem vel quasi tribuit indubitatè, *secundum glossam verb: mag man auch wol pfenden. Landrecht lib. 2. art. 27. & 44. ac facit l. 1. de itin. actus pri.* Huic accedit, quòd quantumvis debitor in casu fugæ possit pignorari, & capi per creditorem, propria auctoritate, *l. ait prator. 10. §. si debitorem. 16. & ibi Bart. ff. qua in fraud. cred. & in l. generali. 54. per illam tex. C. de decur. lib. 10. cum l. 1. C. ubi causa status. l. omnes omninò. 6. & l. si coloni. 14. C. de agric. & censit. lib. 11.* tamen si vult impunè dominus exercuisse talem capturam vel detentionem, debet reum immediatè perducere ad iudicè, & petere ejus carcerationè. *Bart. in l. interdū. 56. §. qui furē. 1. n. 1. ff. de furt. Quando & 10. de Plat. in d. l. generali 54. n. 1. Ioan. Caccial. de debit. suspect. q. 7. princ. n. 1. per l. quomodo de 1. & 2. C. ubi quis decurio. & idē Caccial. in 4. q. princ. n. 11. arg. notatorū per Bald. bitor impu- nē capi pos- sit. 1*
- 111** *Alvar. & alios feudistas. in c. 1. §. conventiculam. per illum text. in vers. illicitas*
- 112** etiam exactiones, de pace tenend. & iura, fir. in usib. feud. Si enim hoc non fecerit, sed detinuerit adversarium ultra 20. horas penes se, tunc incurrit capiens crimen privati carceris. *l. unica C. de privat. car. in lib. cum l. capite quinto. 25. ac ibi gl. & Bart. ff. ad l. Iul. de adulter. & idem tenet Angelus in d. l. un. C. de privat. carcer. ac Bart. in §. necessitatem. post gl. auth. ut iudices sine quocq; suffragio coll. 2. pro quo &*
- 113** illud facit, quòd, quamvis iudex secularis, aut ejus familia, clericum in delicto vel rixa deprehensum capere potest: tamen non debet eum penes se detinere, sed præsentare iudici ecclesiastico. *Bald. in l. si qua per calumniam. 22. nu. 7. C. de episcop. & cler. ac latè Panorm. in c. cum non ab homine. num. 15. ubi etiam Felin. nu. 5. ex. de iudic.* imò subdit ipse Caccialupus in loco proximè allegato, si res, siue persona debitoris, aut adversarij nostri, per ipsam partem fuerit capta,
- 114** semper deinceps debet fisci & consignari magistratui. *Caccialupus in loco ubi supra. 4. quest. princ. n. 10. post Ang. in l. nemo carcerem. 2. num. 1. & ibi 10. de Plat. C. de exact. trib. lib. 10.* & magis ad propositum refert Baldus, licet ex statuto permittatur apprehensio personæ, vel rerum debitoris: tamen non debet apprehendens res in sua custodia vel potestate retinere, sed iudici repræsentare, quàm
- 115** primùm potest. *Baldus in aut. sed omninò. num. 3. C. ne uxor pro marito.* addendo rationem, quia exercere carcerem in personam, est publici juris, neq; conceditur, aut convenit privatis. *allegat. l. 2. §. deinde cum esset. ff. de orig. iur. & l. f. in princ. C. de malefic. & math.*
- 116** Sic de jure Saxonico debitor, ob defectum solutionis adjudicatus manibus creditoris, si auffugiat, etsi propria creditoris auctoritate retrahi potest:

potest: tamen ita retractum debet sistere & exhibere iudici, *per tex. manifestum. Weichbild art. 27. §. f. in fine.* Quamvis autem Bartolus circa pignorationem rerum asserere videatur, quod de necessitate non requiratur, adiri iudicem pro rebus apprehensis, easque illi tradi, cum possint retineri pignoris loco, donec nobis de injuria satisfiat. *Bart. in tract. repraesal. q. 9. princ. nu. 3. & in l. ratis. 8. per illum textum, ff. de incendio ruin. naufrag. & l. creditoris. 8. ff. de distract. pig.* tamen Baldus ad minus requirit, fieri inventarium de rebus ablati, in publicarum personarum praesentia, alias, nisi immediate consignet res iudici, iurabitur adversus pignorantem in litem. *Bal. in d. aut. sed omnino. num. 3. per l. defensionis facultas. 7. C. de iure fis. lib. 10. quod probat & sequitur etiam Rodericus Suares allegatione. 18. num. 7.* Verum Iacobus de Belviso, *in d. auth. ut non fiant pignorat. nu. 34.* concludit expresse, quod impetratores repraesaliarum, ne quidem res apprehensas debeant in sua custodia retinere, sed repraesentare superiori, ut ex illis satisfiat creditoribus autoritate iudicis, ne videlicet plus aequo & iusto exigant, aut iniquum lucrum extorqueant. *allegat gl. in l. iudex. 5. verb. non ambigitur. C. comminat. epist. program. l. ob es. 12. cum auth. imo. C. de act. & oblig. l. qui filios. 6. C. quae res pign. l. iuste. 11. ff. de acq. poss. ac facit, secundum eum, d. l. illicitas. 6. §. 1. & §. ne potentiores. cum seq. de offic. praes. & d. c. 1. §. conventicula. vers. illicitas etiam exactiones. de pac. ten. in usib. feud. neve injuriarum inde nascatur occasio, unde iura oriri deberent. l. meminerint. 6. C. unde vi. & melior text. extat in l. creditores. 3. C. de pignor.* ubi dicitur: quantumvis creditor, ex vi pacti, possit in casu morae occupare bona debitoris proprio motu: tamen autoritate iudicis possessionem adipisci debet, saltem ex urbanitate vel civilitate. *arg. l. civile. 5. C. de furt. l. si pupillorum 7. §. si pupillus. 1. vers. tutius tamen fecerit. si prius praetorem adierit. ff. de reb. eor. qui sub tut.* Sic locator, cui res conductorum invecas licet includere propria autoritate, *l. 2. C. in quib. caus. pign. tac. contrah. & §. item Serviana. Inst. de act.* debet hoc facere, pro majori securitate, cum ministerio iudicis, petendo ipsius officiales, *secundum Alex. cons. 134. n. 3. vol. 4. pro ut superius etiam attigimus in hac ipsa parte. ca. 2. n. 235. 236. cum seqq.* Et quicquid dicat Bart. *in tract. repraesal. q. 9. princ. nu. 3.* idem tamen alibi in terminis propositi nostri respondit contrarium, puta, ut maxime de jure civili permitteretur, pecus dans noxam pignorare: tamen tutius esse, ut isto casu dominus fundi, res ita pignoratas penes se non retineat. *Bart. in l. hoc amplius. 9. §. de his. 2. n. 3. vers. Titius. & vers. quare dic. de da. infec. quod idem probat. etiam Cepolla de servit. rust. praed. cap. 9. de servitute iuris pascendi. nu. 30. & Chassaneus in consuet. Burg. rub. 1. §. 3. nu. 2.* ubi concludit cautius esse, ut talia pignora mox reponantur in manibus iustitiae, & idem Chassaneus *ead. rub. §. 5. verb. en mesusage. n. 1. allegat Matth. de Afflict. in constit. Neapol. lib. 1. verb. cultum pacis. nu. 34. cum quo dicto transeunt communiter Dd. teste Petro Paulo Paris. in suis addit. ad Bar. in d. §. de his. ver. maius periculum. litera D. & idem innuit etiam Zobel. circa materiam pignorationis, in suis addit. ad Landrech. lib. 2. art. 27. lit. F. in f.* ubi tenet, quod ultra 24. horarum spacium dominus fundi non debeat penes se detinere pignora, *allegat Bessianum in consuetud. Alvernica fol. 237.* Hinc alibi dicitur, quod jus pignorandi in nemoribus, pascuis, hortis, & similibus, non pertineat ad privatū, *l. Quintus Mutius. 39. cum l. seq. ff. ad l. Aquil.* imò de jure mixti imperij est, ad instar executionis proprietate ita dictae. *Chassaneus in consuet. Burg. rub. 1. verb. des iustitz. 2. num. 97. vers. item ius bannizandi & pignorandi. per l. 2. C. de pasc. publ. lib. 11.* Quintò & ultimò pro hac nostra sententia, praesertim in illis foris, ubi jure Saxonico utimur, militat etiam illud communissimum, quod pignorationum causae & cognitiones reputantur inter gradus & species inferioris jurisdictionis, ex quo pignora isto casu capiuntur, ut

- tur, ut plurimum propter violentum ingressum & invasionem fundi alieni, præter & contra dominorum voluntatem, & tales injuriæ, item violentiæ saltem per syndicos villarum (*die wir Baurmeister/oder Dorffs Vormünder nemen*) denunciandæ vel referendæ sunt, judici locorum hæreditario, *deme die Erbgerichte zu stehen. Landrecht lib. 3. art. 91.* ubi in genere traditur: siue homicidium, siue vulnerationes, siue injuriæ perpetrentur in loco territorij, omnes hujusmodi casus, quatenus poenam corporis afflictivam ingerunt, per scultetum, vel hospitem, in cujus villa vel diversorio talia maleficia perpetrata fuerunt, in judicio, vel judici, sub poena manifestandos esse, quod vernacula nostra lingua, *rugen*/hoc est, denunciare appellamus. *Landrecht lib. 1. art. 2. § die Landessen. ver/ darinnen d. art. 91. § f. ibiq. gl. verb. Also gethane ding.* Quod intelligendum est de delictis publicis, & publicum interesse concernentibus: secus est in privatis injurijs, super quibus factæ transactiones inter partes ratæ, *l. transigere 18. C. de transact.* impunes sunt, ut maximè non revelentur judici, licet enim in aliquibus præfecturis, sicut & apud quosdam nobiles inoleverit antiqua consuetudo, ut omnes & quæcunq; injuriæ, siue privato, siue communitati factæ, etiam non referentibus scultetis, per privatos denunciandæ sint in statis terminis judicialibus, superiori, *Wann er Erbgerichte/oder Voigt gedinge heltet*/dummodò velint evitare multam jusdicentis, ad quam aliàs tenebatur injuriam faciens: tamen ubi cessat hæc consuetudo, vel probari nequit, dicasteria harum provinciarum suas sententias conformant cum jure civili, quod neminem punit, ob non denunciatum vel relevatum maleficiū commissum, *per ea quæ tradit Dec. in l. culpa caret. 50. n. 11. de reg. iur. & ista sententia, contra Bartolum in l. utrum. 6. ff. de l. Pomp. de parricid. de iure civili communis est, teste Cagnol. in d. l. culpa caret. 50. n. 12.* idq; in pronunciando sequimur, quòd videlicet privatus, non denunciatis injuriam sibi vel suis factam, sit impunis, ne quis invitatus accusare vel agere compellatur, *l. 1. C. ut nemo invitatus. 1a. in l. ut vim 3. n. 32. de iust. & iur. Dec. in d. l. culpa. n. 10. 11.* Nemini siquidem suadendum est, ut se per denunciationem alicujus delicti quoquomodo ponat in discrimen vitæ, famæ, vel honoris, etiam si habeat scientiam perpetrati maleficii, quòd forsan ita clarè probare non poterit, prout requiritur *in l. scienti cuncti fin. C. de probat.* & ita in calumniæ poenam se præcipitabit, *Ang. de malefic. verb. & hoc tradito. n. 11. per l. neminem. 9. C. ex quib. caus. infam. irrog. iuncta l. nostris 8. in fin. C. de calum. & Cagnol. in d. l. culpa. ac latè Panorm. in cap. 1. n. 9. extra de restitut. spol. at. ubi & alij canonistæ hoc sequuntur*, ac pro hoc habetur clarus & apertus textus juris Saxonici, *Landr lib. 1. art. 62. in p. & §. 1. ubi dicitur: Ein jeglich Mann mag seinen schaden wol vorschweigen/vnd nicht klagen wann er wil: nisi ut suprà tetigimus, talis sit in loco longæva & uniformiter præscripta consuetudo, ei enim standum esset.* De maleficiorum autem denunciatoribus videantur, *quæ latè tradit Ang. de Aret. de maleficijs. verb. nec non ad denunciationem num. 1. 2. 13. & per totum.* Sicut autem alia maleficia, vel injuriæ, per deputatos ad hoc denunciatores judicibus locorum intimandæ sunt, ita qui agrum suum vi invasum, eaque ratione invasorem per se pignoratū esse asserit, ad hoc, ut consequatur injuriæ suæ ultionem, & ut fortius defendatur in sua possessione, debet istud denunciare jus dicenti in loco, apud eumque pignora capta deponere, ne ipsemet sibi in sua causa jus dixisse videatur. *l. un. C. ne quis in sua caus. iuncta l. un. C. de privat. carcer.* & istud observat consuetudo quasi generalis, in provincijs Saxoniz. Cum enim tales pignorationes eo fine introductæ, & legibus Saxonis permittæ sint, ut pars damnificata per hoc jus suum consequatur, sicut rectè monet Zobelius *in suis addit. ad Landrecht. lib. 2. art. 27. litera F. vers. sanè uterq;* necesse est, pignora non teneri in manibus privatorum, sed de-

poni apud eos, qui iurisdicendi facultatem & mulctæ impositionem habent. *l. eos qui, 6. C. de modo mulct. iuncta l. privatorum. 2. C. de iurisdic. om. iud.* Hinc est, 124
quod is, qui ob violentum ingressum fundi sui, quem pignorat, & pignora capta penes se retinet, non præsentando ea iudici competenti, in cuius territorio pignora cepit, vel aliò transfert, in alienam videlicet iurisdictionem, damnatur ad mulctam 30. solidorum, unà cum restitutione pignoris. ita D. Elector Saxonie Augustus, veterum scabinorum responsa fecutus, in suis novellis, *parte 2. const. 7. & in §. f. vers. Es sol aber gleichwol. iuncta const. 8. eiusdem partis.* ex quo injuria afficit iudicem, cuius non tantum territorium offenditur per eum qui legetib. vel pratis alienis ibidem fitis damnum infert, sed etiam per pignoratorem, qui iudicis competentis iurisdictionem defugit, pignora ad aliud tribunal transferendo, & ita subtrahendo mulctam iudici, *argumento quod tradit Bartolom. Capolla de servit. rust. præd. cap. 3. de servitute via. num. 31. per l. 1. inf. & l. si verò. 5. §. 2. v. quod si in meridiano. ff. de his qui deiec.* ideoq; meritò plectitur ad instar alterius injuriantis, in 30. solidis. *Landrecht. lib. 1. art. 68.* Ac, ne forsan obijciatur, constitutiones Electorales non ligare homines aliarum provinciarum, quæ non recognoscunt iurisdictionem Electoris, *arg. l. f. ff. de iurisd. om. iudic. & c. ut animarum. de constis. in 6.* probo, idem juris, quò ad pignorationes, ut censeantur 125
esse pars, vel species iurisdictionis, saltem inferioris, observari etiam in partibus Thuringiæ per Ducatum Saxonie, sicut patet *aus der Fürstlichen Landsordnung*/promulgata de anno 1556. *constit. 21. sub tit. von Erbgerichten. S. zu den Erbgerichten gehören scheden sachen/Item Pfandungen / 2c.* imò etiam in vicinis locis quibuscunque, quæ reguntur jure Saxonico, adeò, ut quasi quotidianæ sint in Saxonico solo controversiæ, ad quem pertineat cognitio de causis pignorationum, sicut inter quandam præfecturam, non longè ab hinc distantem, ex una, & nobilem vicinum ex altera parte, coram iudicio nostro curiali ventilabatur haud ita pridem magna lis, super illo dubio, quantumvis præfectura ducalis nobilem, vel ejus subditos non arceret à pignoratione, in casibus à lege statutaria permisis facta: tamen quia nobili negabatur iurdictio inferior, *Man gestande jme die Erbgerichte gar nicht*/ideò præfectura volebat, pignora ita capta præsentari quæstori ejus loci, cui, nomine principis, merum & mixtum imperium, unà cum simplici iurisdictione ibidem competeat. causa nunc transactione sopita est. Ex quibus omnibus jam manifestè constat, licet pignorationes permixtæ sint privatis, in superius enumeratis casibus: tamen pignorantem adstringi ad præsentandum pignus iudici, si modò vult hoc jus inde consequi, ut dicatur fieri interruptio præscriptionis, adversus pignorantem, semel coepte. *quod ipsum etiam innuere videtur gl. Landr. lib. 2. art. 28. in verb. Findet man jne. ubi dicitur: rectè pignori eum, qui damnum nobis infert, dummodò legitimè procedat cum pignore. Wann er mit der Pfandung recht umgeheth. intelligite tradendo rem pignoratam iudici.* & huic sententiæ adstipulatur D. Elector Saxonie Augustus in suis novellis, *alleg. par. 2. const. 7. §. f. vers. Es sol aber. ubi sicut ab initio disponit, pignorationes operari effectum interrumpendi præscriptionem, ita postea interpretatur & declarat legem suam, de qua videlicet pignoratione sentiat, in illis verbis: Es sol aber gleichwol mit d Pfandung gebürlich/vnd/wie Landbreuchlich/gebarci/vnd die Pfande in das Gericht/darinnen der Grund gelegen/vberantwortet werden*/quasi dicat, eam demum pignorationem de jure Saxonico esse interruptivam præscriptionis, quando pignorator non detinet penes se accepta pignora, sed illa præsentat iudici. *quod idem etiam innuit litera d. art. 20. lib. 3. §. quilibet etiam arantem. ibi: ut adversarium ad faciendum iustitiam inducat.* Quis autem alius administrare justitiam gravato potest, quàm is, cui iurisdicendi potestas competit?

- 126 *arg. c. forum. §. vocatur autem ibi: iustitia, quasi iuris status, extr. de verb. sig.* Aliās enim, nisi adeatur cum pignore iudex, ista pignoratio extraiudicialis nihil plus operatur, quàm alia denunciatio, protestatio, vel contradictio extraiudicialis, quæ vsucapionem iam antè inchoatā non interrumpit. *d. l. alienam, 13.*
- 127 *ff. pro emptore.* Vnde est, si quem in persona, sine cognitione superioris, creditor detinuerit, neque statim præsentauerit iudici, is condemnatur reo ad emendam, & iudici ad mulctam, teste *Regulo in sua pract. cap. 138. nu. 10. in f.* quod idem etiam de rebus dicendum, cum à personis ad res, & e contra, bona fiat argumentatio. *l. qui furere, 20. vbi Bar. de sta. hom.* Et sic non obstant motiua in contrarium adducta, ac primùm illa generalitas dictæ additionis *ad art. 20.*
- 128 *lit. C. & art. 28. lit. D. lib. 3. Landrecht.* siquidem respondetur: illam generalitatem restringendam esse secundum alias leges specialiter loquentes, *argum. quod tradit gl. in l. quamuis, 11. ff. de in ius voc.* Cæterum alibi legitur, quod immittens pecora sua in alienum agrum, si fuerit pignoratus, ipsi fundi domino non modò damnum datum secundum taxationem rusticorum loci resarcire, sed etiam eidem iniuriam, ex violento fundi ingressu, & usurpatione ipsi illatam, saltem cum sex nummis vsualibus, si dominus pecorum pasculationi non interfuit, & aliās in tribus solidis emendare debeat. *Landrecht. lib. 2. art. 47. in p. §. si autem dominus pecorum immisioni præsens non fuerit. & §. qui pecora sua. & concordat Landrecht. lib. 3. ar. 20. §. quilibet etiam pignorantem.* Quod tamen in his regionibus paulò aliter obseruatur, ex quo taliter pasculantes, quia iniuria afficiunt dominos fundorum, eorum agros inuadendo, contra & præter ipsorum voluntatem, *iuxta l. iniuriarum, 13. §. si quis me prohibet, 7. ff. de iniur. condemnantur in 30. solidis, ad instar cuiuscunque alterius iniuriæ,*
- 131 per ea, quæ latiùs exposita fuerunt in procemio huius libri. *num. 14. & 16.* quæ emenda cum nihil aliud sit, nisi satisfactio pro violento ingressu alieni fundi, si fortè reus neget introitum in fundum, vel neget damnum datum, aut alleget, pignorationem in fundo pignorantis non factam, & ita respectu pignoratoris inualidam esse, requirit saltem interlocutum iudicis, quod sit declaratorium commissæ violentæ, *arg. quod tradit Cardin. in clem. 1. de pæn. per c. cum secundum. vbi notat gloss. extra. de hered. in 6. Bal. in l. 1. in f. C. de ll. & in c. licet. extra. de preben. in 6. qui, nisi adeatur per pignorantem, partes suas, in puniendo violentum, interponere non tenetur l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. inf.*
- 132 Accedit & illud, quod pagani, ex vi iuris Saxonici, debent æstimare damnum iniuria datum. *d. ar. 47. lib. 2.* quibus tamen per se nulla competit iurisdictio. *l. priuatorum, 2. C. de iurisd. om. iud.* sed necesse est illis hoc iniungi per mandatum iudicis, vt ad ocularem inspectionem, ac in rem præsentem veniant, & æstiment noxam, prout de æstimatoribus scriptum reliquit *Bar. in l. 2. n. 20. C. de rescind. vend. per l. hac edictali, 6. §. his illud, 1. C. de secund. nupt.* Vnde inferitur non incommodè, acceptum pignus iudici insinuandum, non autem in
- 133 manibus pignorantis retinendum esse. Præterea consuetudine harum regionum ita introductum est, vt pro contumacia non statim redimentis pignus à iudice, pignoratus pro singulis 24. horis puniatur in 3. solidis, eò quod iudicis cognitionem detrectauit, sicut attestatur *Zobelius d. art. 27. in addit. lit. F. lib. 2.* de qua mulcta satis est assecuratus iudex per retentionem pignorum captorum, & ipsi traditorum, ac æstimatur talis mulcta ex computo dierum, currentium à tempore traditi pignoris ad manus iudicis in singulos dies naturales, prout dictum fuit, ad tres solidos, donec illa quantitas adæquet pretium rerum pignori captarum. Also das sich nun das Pfand vorstehet. quo casu & vltiori luitioni ampliùs locus non est, & mulctari porrò per iudicem pigno-

ratus non debet, *argum. l. senatus. 14. de accusat.* idque regulariter, quamdiu
 memini, fuit de iure responsum, tam in scabinatu Lipsensi, quam etiā in hoc
 nostro dicasterio, eamque observationem comprobavit D. Elector Saxoniae
 in suis nouellis, *constitut. 27. part. 2. sub tit. von vbernechtigen Pfanden.* Re-
 linquitur itaque, quatenus additionator in d. art. 20. & 28. lib. 3. tradit, per
 pignorationem interrumpi praescriptionem, ipsum sensisse de tali pignoratio-
 ne, cum qua proceditur legitimè, secundum ordinem iuris, prout rectissimè
 interpretatur eam dispositionem legum Saxonicarum, circa pignorationes,
 an interrumpant praescriptionem, nunquam satis laudatus Princeps Elector
 Saxoniae D. Augustus in praecitatis suis nouellis. *constitut. 7. & 8. parte. 2.* Mi- 134
 nus aduersatur, conclusioni nostrae superius formatae, allegata dispatientia do-
 mini fundi, quam per pignorationem satis luculenter ostendit, quod videlicet
 noluit vicino permittere vsum pasculationis in suo fundo, atque ita creat im-
 pedimentum praescriptionis, *argum. l. 2. & ibi gloss. verb. te sciente. à contrario
 sensu. C. de seruit. & aqueduct. & l. qui patitur. 18. ff. mandati. ac facit l. quoties.
 15. §. f. de seruit. cum l. sicut. 8. §. 1. si ser. vend.* ex quo contraria loquuntur de
 praescriptionis inchoatione, puta, quando vicinus, animo acquirendae seruitu-
 tis, incipit pecus suam in fundo vicini pasculationem agere, cui pasculationi se
 opponit dominus fundi, quia tunc deficit ex parte pascentis id, quod ipsi de-
 bebat esse loco traditionis, puta patientia aduersarii, praedictis contrariis. Secus 135
 est in praescriptione iam dudum inchoata, & continuata pluribus annis, ac
 fortè per antecessores huius pignorati, talis enim vsucapio per pignorationem
 subsequutam vnam vel alteram, non magis interrumpitur, quam per quam-
 cunq; denunciationem, vel contradictionem extraiudicialem. Neque enim
 nouo iure, sed antiquo, à parentibus nimirum accepto, haeres istud ius pascen-
 di vsucapere, vel possidere intelligitur, *argum. eius, quod tradit Dec. in conf. 56.
 incip. in causa. cum sufficiat praescribenti, pro continuatione possessionis, pati-
 entia aduersarii ab initio coepta possessionis, vsq; ad praesens tempus huic pos-
 sessori, eiusq; antecessoribus, accommodata, super vsum pasculationis. d. l. aliepan 136
 13. ff. pro emp. iuncta l. sequitur. 4. de vsuca.* Eo enim ipso, quia semel, puta, ultra
 annum & diem, vel diutius pasculando, is qui nunc pignoratur, fuit constitu-
 tus in quasi possessione huius iuris, per ea, quae habentur Landr. lib. 2. ar. 44. in f.
 iuncta gl. verb. Mag man sie auch wol pfenden. ar. 27. lib. 2. & Leshenr. c. 14. & 37.
 ideo iste vsum iuris pasculationis, pro traditione quasi possessionis accipitur. l.
 quoties. 15. vers. ego puto. de seru. tit. gen. & l. seruitutes quae in superficie. 20. in prin.
 ibi: per causam signi possideo habendi consuetudinem. de seru. urb. praed. & possessor
 in exercitio huius iuris tamdiu tuendus est, donec alius eum iure expellat. l. 1.
 §. qui à me vi. 30. & l. colonus. 12. l. cum fundum. 18. de vi & vi arm. arg. c. in literis.
 in f. ext. de rest. spol. Vnde, quia idē pignoratus deinceps continuat vsum huius
 seruitutis, per tempus à lege requisitū, non obstante pignoratione, vel contra-
 dictione illa extraiudiciali, praescribit. Et haec quidē sententia, secundum iuris
 ciuilis dispositionem caret omni dubio. l. si quis empt. 8. §. quod si quis eam rem. 1.
 C. de praes. 30. vbi habetur: praescribentem, etiā cum mala fide, saltē post triginta
 annos, tutū esse aduersus dominū, proposita videlicet praescriptionis exceptio-
 ne. Quod & de aequitate canonica videtur procedere maximè in praesenti que- 137
 stione praescriptionis tricennariae, vbi dubitatur, an praescribens, itē eius author
 habuerint bonā, vel malā fidē, quod vltimū certē in longissimi temporis vsu-
 capione, ne quidē de iure can. desideratur, gl. f. in c. f. v. bona fides. vbi sequitur
 Pan. n. 14. ac not. gl. v. debes. in l. pen. C. de euict. per l. si fundū 17. ibi: quos mala fide
 praecepisse fueris prob. C. de rei vin. cum in alieno regulariter praesumatur igno-
 rantia donec

- donec contrarium probetur. *l. veriùs. 21. ff. de probat. c. præsimitur. ext. de reg. iur. in 6.* Accedit & illud, quod in prouincijs Saxonis, non attenditur bona vel mala fides in præscriptione tricennali, idque apud nos & in vicinia communi vsu practicandi ita introductum est, *pro ut testatur D. Matth. VVesenbec. cons. 14. rubric. de fideiussorib. n. 77.* adeoque non mutandum, quod certam interpretationem semper habuit. *l. minimè. 23. de legib.* Nec repugnat, quod adductum fuit ex Ferrariense *supra n. 94. h. c.* pignorum captionem esse modum interrumpendæ præscriptionis. *Ferrar. in forma respons. rei conuent. verb. præscriptionis. nu. 27.* quia dictum doctoris est intelligendum secundum legem quam allegat. *Bar. in l. non solum. 8. § si verba liberationis. ff. de lib. leg.* adducit autem Papiensis vbi *suprà. l. cum notissimi. 7. §. imò illud. C. de præs. 30. vel 40. an.* quæ loquitur in pignore conuentionali, quod videlicet creditor, vel ab initio contractus, vel deinceps, sua sponte, sciens volens tradidit creditori, pro maiore securitate sui crediti, ideoque quamdiu retinet creditor illud pignus, etiam si decurrant triginta vel plures anni, non dicitur completa præscriptio, ad eum finem, vt ipsi liceat deinceps dominium pignoris sibi vindicare, item pro suo, vel quasi vti, cum illa dimissio pignoris apud creditorem, cum quo is contentus hætenus fuit non aliter petendo suum creditum, arguat assiduam quasi interpolationem, vel interruptionem, adeoque tam ab initio contractus, quam ex postfacto impedit cursum præscriptionis, ita, vt non sit dare aliquam culpam, vel negligentiam, ex parte pignus dantis, cui obijcitur tricennalis præscriptio, *d. §. imò.* Cæterum, in proposito agitur de pignore, quod extra. & præter omnem conuentionem, imò etiam inuito & contradicenti aufertur, & quidem extraiudicialiter. Nusquam autem in toto iure probatur, quod talis extorsio pignorum, vel contradictio, seu protestatio extraiudicialis, ab aduersario sese opponente proueniens, inducat interruptionem præscriptionis, *per ea, quæ habentur in c. illud. c. auditis. extra. de præs. Balbus de præs. in 3. part. 6. & ult. par. princ. q. 4. nu. 19. allegando Alexandrum in suis apostillis ad Bartolum in l. naturaliter. s. n. 19. verb. interrumpatur ciuilitè. ff. de vsucap. ac notat Io. de Imol. in l. si seruum 91. §. sequitur. 3. n. 7. de verb. obl. cum & pignoro*
- 140 ratio pecudum, in materia pasculationis, de iure ciuili regulariter sit prohibita. *l. Quintus Mucius. 39. §. Pomponius. 1. ad l. Aquil. &* quod non est, nequeat parere aliquem effectum, puta interrumpendi præscriptionem, per id, quod
- 141 vulgò dicitur: non entis nullas esse qualitates. *l. eius qui. 41. §. sicut enim. ibi: non possunt bonæ fidei esse possessores, vt qui nec possidendi animum habeant ff. si cert. pet. & sæpè dictum est, quod contradictio extraiudicialis non impediat cursum*
- 142 vsucapionis iam ante coeptæ. *d. l. alienam. 13. pro empt.* Ad l. naturaliter, & alia superius in contrarium adducta iura, in quibus disponitur, interrumpi possessionem eo ipso, quod quis de possessione vi repellitur, facilis est solutio, quia loquuntur in vi expulsiua, quando videlicet quis in totum eiicitur ex possessione, ita, vt deiectus non ampliùs inhæreat possessioni naturali, sed eiiciens, *d. l. naturaliter. 5. & ita procedit gloss. in l. si quis. 10. in princ. verb. ac si possideret. ibi: non quo ad vsucapionem, cum sit interrupta. de acquir. poss. & ita respondet*
- 143 *Balbus de præs. in 3. part. 6. & ultima par. princ. q. 1. n. 4.* Secus est in vi turbatiua, quando quis in quasi possessione seruitutis, vel alterius iuris aliquandiu quietè vsurpati, inquietatur, ei enim licet quoquo modo possessionem rerum vel iurium suorum defendere, qualitercunque se opponendo, dummodo hoc & in continenti faciat, & cum moderamine inculpatae tutelæ. *l. vt vim. 3. & ibi tradit Bolog. num. 62. hanc opinionem communem esse. ff. de iust. & iur. per c. 2. & c. suscepimus. extra de homicid. & facit l. quoniam multa faci-*

nora. 6. C. ad l. lul. de vi pub. cum l. ex hoc iure. 5. ff. de iust. & iur. l. scientiam.
 45. §. qui cum aliter. 4. ff. ad l. aquil. cum similib. Atqui, si ita potens non 144
 est qui molestatur, ut propria auctoritate possessionem suam defendere, vel
 retinere queat, proditum est ei contra violentum inuasorem, vel turbatorem,
 interdictum uti possidetis, saltem utile. gl. verb. fundum in l. 1. vers. item nun-
 quid pro incorporalibus. C. uti possid. ac facit l. quoties. 15. ff. de seruit. l. 3. §. hoc
 interdictum. ibi: videris mihi controuersiam facere, qui prohibes me uti mea possess.
 ff. uti possid. l. iniuriarum. 13. §. si quis me. 7. de iniur. l. vim facit. 11. De vi & vi
 armat. l. si ades. 12. communi diuid. l. sicut. 8. §. Aristo. 5. vers. sed & interdictum
 uti possidetis. si seruit. vindic. Ex quo autem semel quis possessionem alienam 145
 ea mente ingressus est, ut ius in fundo vicini sibi acquirat, argum. l. possideri. 3.
 ibi: cum mente & cogitatione. de acquir. poss. l. f. ibi: seruitute usus dicitur, qui suo
 iure se uti credit. quem ad. ser. amit. l. si opus. 21. §. si iussero. 1. quod vi aut clam. &
 possidet per annum & diem, sine contradictione iudiciali domini fundi, is di-
 citur acquiescere, & habere, saltem de iure Saxonico, legitimam possessio-
 nem, per ea, quae habentur in art. 44 lib. 2. Landrecht. & sic merito praetor possi-
 denti vim fieri vetat. d. l. 5. §. est igitur. & l. penul. uti possid. l. 1. & per totum. ne
 vis fiat ei, qui in poss. missus est. Ac in specie, quod pro iure pasculationis, ei, qui 146
 est in quasi possessione huius seruitutis, eodem modo reddatur hoc interdi-
 ctum, uti possidetis, tenet Bartolom. Socin. consuet. 95. ad finem lib. 3. Petrus Re-
 buff. ad constit. reg. Gall. tom. 3. sub tit. de causis beneficiorum possessorijs. in praefat.
 nu. 9. post Capollam in tract. de seruit. rust. praed. cap. 9. de seruitute iuris pascendi.
 num. 5. & sequitur Menoch. in tract. retinenda possess. remed. 3. nu. 137. & 138.
 Fateor tamen, si semel pignoratus vel aliter turbatus, & prohibitus uti seruitu- 147
 te, non reuertatur ad vltim iuris pascendi in fundo vicini, acquiescendo pro-
 hibitioni (quia forte timet maiorem vim) quod is dicatur amisisse seruitutem.
 l. 3. §. in amittenda. 6. cum §. seq. incip. si quis nunci. 8. l. si id quod. 25. §. quod autem
 solo animo. 2. de acquir. poss. ceterum, si redeat ad priorem causam, ita, ut non
 patiat, se deijci a sua possessione, quis dixerit interruptam possessionem ex
 vna vel altera pignoratione, vel contradictione extraiudiciali? prout in simili-
 bus terminis argumentatur Rodericus Suares allegatione 16. num. 5. vers. sed in
 proposito. Sicut enim qui vi deijcitur e possessione, eidem licet in continenti
 rursum deijcere suum inuadentem, cum potius in pristinam causam reuertis
 quam vi possidere intelligatur. l. 3. §. eum igitur, qui cum armis. 9. l. 1. §. eum qui
 neq. animo. 26. vers. deijcitur. & l. qui possessionem. 17. de vi & vi arm. ita multo 148
 magis turbato in sua possessione vel quasi, licet eundem turbatorem vicissim
 turbare & molestia afficere, pro tollendo videlicet impedimento. Aymon
 Craueta. cons. 4. nu. 7. 8. & 9. parte. 1. post Alex. in l. si de eo. 40. §. si forte. 1. de
 acquir. poss. dummodo istud fiat intra modicum tempus. Bar. in d. l. 3. §. eum
 igitur. 9. de vi & vi arm. las. in l. clam possidere. 6. §. qui ad nundinas. 1. n. 6. de
 acquir. possess. Menoch. de retin. poss. remed. 3. n. 252. & ibidem n. 485. & 498. ubi 149
 tradit: interdictum uti possidetis contra omnem turbantem prodi, qui quo-
 quo modo se nobis opponit, impediendo nos, quod minus possimus liberè &
 quierè frui re nostra, vel iure nostro, post Io. Fab. in l. vn col. 3. vers. sed quaritur.
 C. uti possid. Rebuff. in constit. reg. Gall. tome 3. tit. de materijs possess. art. 11. gl. 2.
 nu. 29. & 36. Papiens. in for. libelli pro turbat. poss. verb. & presentiter turbat.
 n. 1. per l. vim facit. 11. de vi & vi arm. l. vi facit. 20. quod vi aut clam. Et sic patet
 quasi luce meridiana clariùs, pignorationem illam extraiudicialem, qua me-
 diante, dominus fundi includit aliquod pecus, & detinet illud penes se, non
 offerendo pignus iudici, esse nudam denunciationem vel protestationem extra-
 iudicialem,

iudicalem, quæ præscriptionem antè coeptam non interrumpit. *1as. in l. ex hoc edicto. 3. n. 6. fall. 1. de eo per quem factum est. & Balb. de præf. 3. par. 6. & ult. par. 150 princ. q. 4. n. 18. & 19. per l. alienam. 23 ff. pro empt.* Imò, quantumvis aliàs denunciatio vel querela, per modum libelli insinuata præfidi loci, contra aduersarium potentem, qui est difficilis conuentionis, vel absentem, non aliter, atque citatio, facit interrumpi præscriptionem tricennariam, *arg. l. ut perfectius 2. C. de annal. except.* tamen, quia solennitas *d. l. ut perfectius. 2.* in proposito nostro non interuenit, ac pignoratio, sicut & cognitio super pignore, saltem de iure Saxonico prouinciali, est vnus ex casibus vel gradibus pertinentibus ad inferiorem iurisdictionem, quam vulgò vocamus *die Erbgerichte. d. nostra const. prouinc. 21. sub tit. von Erbgerichten.* ideo pignus captum, ex post facto iudici insinuari debet, ac, si istud non fiat, pignoratio simplex non est modus interrompendæ præscriptionis, per sæpè dicta. Parum etiam aduersus prædicta facit aliud motiuum, quòd pignoratio, quæ est captura realis, plus arguit dissentium, quàm citatio verbalis. *de qua in l. sicut. 3. C. de præscript. 30. annor.* ideoque meritò interrumpi præscriptionem, etiam si iudex super hoc non adeatur. *1as. d. l. ex hoc edicto. 3. n. 6. vers. septimo limita. ff. de eo per quem factum est.* quia primò respondetur: *lasonem in allegata l. ex hoc edicto 3.* intelligendum esse de citatione reali, quæ fit per capturam personæ, non autem per apprehensionem rerum, quemadmodum fit in pignoratione, prout explicat eam *Baldus de præscrip. 3. part. 6. & ultima par. princ. q. 4. n. 29.* ubi confirmat istam opinionem *lasonis.* quia, inquit, si verbalis citatio interrumpit præscriptionem, multò magis realis, quæ longè est efficacior. *Balbus d. num. 29. & Ang. in §. 1. num. 13. auth. de exhib. reis. coll. 5.* Deinde vt maxime concedamus, nonnunquam pignorari pecudes, tibiæ opilionis, vel etiam ipsum pastorem, etiam priuata auctoritate, propter periculum in mora, in quo cessant regulæ iuris prohibitiuæ, *l. de pupillo. 5. §. si quis riuos. 11. ubi gl. & Bar. de no. op. nunc.* tamen hoc ita demùm permittitur iure nostro prouinciali, si cum hominibus aut rebus pignoratis pignorator postea se conferat ad iudicem, ei præsentando pignus, ad hoc; vt & ipse consequatur celerem satisfactionem damni, ob quod in ipso facto pignoratus est vicinus, aut eius familia, vnà cum inhibitione vterioris turbationis, & iudex suam multam, *per ea, quæ habentur in gloss. art. 28. lib. 2. §. findet man jhn. iuncto art. 27. in fine lib. 2. & art. 47. §. Sechs Pfennige. act actum fuit supra num. 66.* Quam formam procedendi cum pignore si non obseruat pignorator, incidit in poenam priuati carceris, item priuatae violentiæ. *l. vn. C. de priuat. carc. inhib. l. extat. 13. ff. quod met. caus. cum similib.* Et istam formam procedendi cum pignore semper obseruarunt veteres scabini Liptenses, sicut etiam ad requisitionem consilij, propositam ipsis à ciuib. Delicentibus de iure responderunt, an. 1542. quòd si vicinus pergat eos moleitare in suo, cum pasculatione pecorum, vt ipsi turbati vrantur pignoratione, & pignora capta iudici offerant, intentando contra turbatorem actionem negatoriam; exemplum huius sententiæ reperitur in secundo volumine meorum decisionum Liptensium. Accedit & illud, quod hæc sententia, an citatio realis interrumpat præscriptionem? non est sine scrupulo, cum alibi Baldus teneat, nusquam inueniri iure dispositum, quòd citatio realis interrumpat præscriptionem, *Baldus in addit. Specul. post finem tituli de citat. §. citatio rei per capturam persona. vers. nunquam tamen legi, quod dictum etiam allegat ac sequitur Alex. de Imo, in suis addit. ad Bar. in l. accusaturus. 35. n. 2. de adulter. ac probat Fel. idg. refert communiter teneri, in c. illud. num. 5. vers. pulchre etiam, extra de præscript.* Nec mouet responsum Vvitebergensium Iuriscon-

sultorum superius allegatum *num. 101.* cum non exemplis, sed legibus sit iudicandum *l. nemo. 13. C. de sen. & interloc. om. iud. l. singuli. 14. C. de accus. l. f. in f. C. si contra ius vel util. publ. l. sed licet. 12. ff. de off. pres.* ac paulò antè tradita est forma procedendi cum pignore, quam olim tradiderunt patres nostri, ad eum videlicet finem, ut pignurator ex sua pignoratione lucrum, non autem damnum sentiat. Deinde respondetur, controuersiam pignorationis ibi motam fuisse inter duos nobiles, habentes vicina pradia, quorum vterque munitus erat iurisdictione, ut vocamus, saltem inferiori, *der Erbgerichte* quo casu licebat pignoranti, pignus acceptum in suo fundo & territorio, penes se retinere, donec competenter lucretur, vel iure repeteretur ab aduersario, & sic, cum in persona pignorantis simul concurrat potestas iurisdicendi, non est mirum, si pignoratio in proposito interrumpat prescriptionem, & est, quòd sibi imputet pignoratus, quare acquieuerit illi pignorationi, & contra turbatorem non proposuerit interdictum retinendæ possessionis. *§. retinendæ. Inst. de interdict. l. 1. C. uti possid.* vel confessoriam in rem actionem, ad eum finem, ut defenderetur in eo iure pasculationis, quod intendebat habere in fundo vicini, *arg. §. aquè. ubi Ias. num. 55. Instit. de act.* Et ita declarat suam constitutionem D. Elector Saxonie Augustus, in 7. & 8. *constit. parte. 2.* in nouellis. Et per hæc satis defensa videtur ista opinio, quòd videlicet sola pignoratio priuati non interrumpat prescriptionem prius inchoatam, nisi pignora ita capta, secundum communem usum huius patriæ, iudici eius territorij, in quo contingit pignoratio, dominus fundi præsentauerit, tunc enim & non aliter, effectum interrompendi sortitur talis pignoratio, *per ea, quæ ad longum superius fuerunt adducta.* Sic domino alicuius fundi, quem ipse pro certis modiis frumenti, vel alterius pensionis pecuniariæ quantitate annuatim sibi soluenda, hæreditariè concessit emphyteutæ, ita tamen, ut mutato possessore, pro visitato laudemio, fundus de nouo recognoscatur à domino, liberum est, moram in solutione trahentis bona, puta, boues, oues, & similia pignorare, etiam propria autoritate, sine omni licentia iudicis. *Landr. lib. 1. ar. 54. ibiq. gl. nu. 3. & lib. 2. ar. 59. Weichb. art. fin. in recapitulationibus antiquis,* idque quasi quotidie seruatur in usu practico, von den Lehen vnd Erbzinsherren / gegen ihren Lehen vnd Zinsleuten. Quod est notandum. Et est ratio quòd omnia bona illata dicantur oppignorata domino, pro mercede pensionis, vel annui canonis. *Landrecht lib. 3. ar. 77. & 79. & gl. Lehenrecht cap. 5.*

Pignoratio
licita in bonis
emphyteutæ non
soluentis
laudemium.

Executio
quomodo
fiat in bonis
debitoris
non habentis
domicilium in loco
solutionis
destinatæ.

Est & alia species pignorum captionis, vel executionis à iure prouinciali Saxonum introducta, contra videlicet debitorem, non habentem suum domicilium, sed tantum aliqua bona soli in territorio iudicis aditi, qui tamen promisit ibi facere solutionem, siquidem isto casu, ad instantiam creditoris, reo simplex fit præceptum, iustificatum cum clausula, ut infra quindenam satisfaciatur, vel, exacto illo tempore, in termino compareat, propositurus suas exceptiones, quibus intendit elidere petitionem actoris, & tunc, si in termino reus fuerit contumax, nec opponat exceptiones reuantes, solutionis puta, vel alias peremptorias, bona eius, in loco citantis existentia, ministerio iudicis capiuntur pignori, & seruantur indistincta, per spatium trium quindenarum, quibus elapsis, poterunt pignora ita capta, cuicumque pro summa debiti impunè obligari, vel in totum alienari, ita tamen, ut residuum, in quo pretium rerum superat quantitatem debiti, restituatur debitori. *Landrecht lib. 1. art. 70. §. agatur autem actione. & ibi gl. num. 9. ac fac. Weichbild art. 27. & 64. de cuius tamen textus, in d. art. 70. intellectu, in quantum contumacem in primo termino planè condemnat super causa principali, absq. reservatione deductionis,*

aut probationis legitimorum impedimentorum, videantur quæ tacta sunt in capite
 158 *praced. n. 42.* Quod idem etiam hodie de consuetudine extenditur ad omnia
 debita liquida, hoc est, de quibus constat ex instrumento executiuo, vel per
 confessionem debitoris, coram iudice citante & cognoscente saltem summa-
 riè de causa, per ea, quæ in 3. part. huius operis cap. 1. num. 1. cum seqq. latius exige-
 159 *mus.* Quin & de iure Saxonico pignoratatio permittitur aduersus debitorem
 contumacem in soluenda multa, quo casu executor publicus ad iussum iu-
 dicis, absque alio processu iudiciario, pignorat bona contumacis, apponendo
 super ianuam domus crucem, vel, ut hodiè fit aliquibus in locis, frangendo è
 foribus ostij aliquam scissuram, cincti Span/ quod est signum pignorationis,
 ac, si pignoratus infra annum non veniat, satisfaciendo iudici de multa, con-
 demnatur in amissione omnis iuris, quod habuit in bonis pignoratis. Landr.
lib. 3. art. 41. Quod aliquomodo coincidit cum annotatione bonorum fugi-
 tiui, de qua in l. 1. §. f. & per totum ff. de requi. reis. & facit l. pen. §. 1. ff. de pub. iud.
Bald. in l. multarum. s. C. de mod. mult. Bart. in l. missi apparitore. C. de exact.
trib. lib. 10. Licet autem innuat Zobelius, practicam istius articuli, de signo
 pignorationis imponendo ædibus, hodiè non esse in vsu: tamen istud multis
 in locis, in primis in Thuringia, adhuc quotidie fieri, docet experientia. Quod
 verò dicitur, ex parte domini amitti omne ius in bonis pignoratis, istud intel-
 ligendum est, quatenus se in tantum extendit multæ quantitas, arg. auth. &
qui iura. C. de bon. aut iud. poss. si verò pretium, aut valor domus excedat mul-
 tæ, residuum illud reddendum est debitori d. ar. 70. §. agatur autem actione
debitorum. lib. 1. Landrecht.

160 Est & alia species executionis paratæ de iure Saxonico, aduersus perso- De tradi-
 nam debitoris prodita, qua mediante debitor non soluendo existens, traditur tione ad
 creditori ad manus, eo videlicet fine, ut ipsum vel in compedibus & vinculis, manu, quæ
 ligatum & inclusum teneat, vel eius operis & seruitio tam diu vtatur, donec hodie abro-
 aut ex taxatione operarum, item vinculorum, aut aliter satisfiat creditori, de gata &
 quo est textus clarus Landrecht lib. 3. art. 39. in princ. & concordat Weichbildt sublata est
 161 art. 27. circa finem. Quod quamuis iniquum esse videatur, & ex diametro per consti-
 pugnet cum iure ciuili, vetante, liberos homines ob æs alienum ad seruitia nouell. 22.
 creditorum teneri, imò, si hoc attentaret creditor, non tantum debito cade par. 2. par.
 ret, sed teneretur detento, vel eius cognatis tantundem dare, ipso etiam credi- So wol
 tore corporalibus pœnis subdendo. l. ob es. 12. iuncta auth. seq. C. de act. & Beust. de
 oblig. & §. quia verò, aut. ut nulli iudicum lic. hab. ser. loci. coll. 9. adeò, ut tradat iureiur.
 Salic. tale statutum, quod homini priuato committit compedes & carcera fol mibi.
 tionem debitoris, tendere in offensam reipub. ideoque ipso iure non valere, 332.
 Salic. in l. 1. num. 4. C. qui bon. ced. tamen lex prouincialis ita scripta, ideoque, Differ. iur.
 quantumuis dura, seruanda est, arg. l. prospexit. 12. ff. qui & à quib. manu. ciu. & Sax.
 Idque ampliatur, ut debitor non liberetur, etiam per beneficium cessionis bo 10. lib. 1. &
 norum, per quod aliàs, ex vi iuris ciuilis, reus carceres euitare potest. l. 1. & 2. lib. 2. part.
 ac per totum tit. C. qui bon. ced. poss. Quantumuis enim Baldus circa hanc 4. diff. 12.
 quæstionem in terminis propositam, an, stante statuto, quod debitum liqui- vide infra.
 dam mandetur executioni per carcerationem personæ, cessionis locus relin- c. 6. n. 125.
 quatur? respondeat, adhuc cessionis locum esse. Bal. in d. l. 1. num. 3. vers. & c. 7. nu.
 quæro. cui ad stipulatur etiam Zobel. n. d. art. 39. lit. D. in p. tamen in contra- 18 in fin.
 riam sententiam inclinat Angel. in l. alia. §. eleganter. in f. ibidemq. Paul. de in Zobel.
 Cast. ff. sol. mat. & idem Ang. in l. nemo carcerem. 2. paulò ante finem. C. de exact. 30. part. 2.
 162 trib. lib. 10. Et hæc posterior opinio in foro Saxonico approbatur vsu, sicut ita num. 9.

Vnd wird der Schuldener dem Gleubiger stracks an die hand geantwortet / mit
 ihme nach Sachssen Recht zugebaren. hoc est, adiudicatur debitor creditori ad
 manus, vt cum ipso procedat secundum determinationem iuris Saxonici.
 Qua clausula in sententijs vtimur aduersus debitores, non soluendo existen- 163
 tes, masculos tamen, foeminas enim pro causis pecuniarijs, sicut carcerari ne
 queunt, secundum Ias. in l. pleriq. 18. num. 34. ff. de in ius voc. & in l. ad personas
 egregias. 15. n. 9. de iure iur. ac fac. aut. nouo iure. C. de cust. reor. ita etiam ad com-
 pedes, vel operas creditorum condemnari nefas ducitur, aliàs facile periclita-
 retur apud detinentes mulierum pudicitia, per id quod tradit additionator ad
 textum germanicum d. art. 39. in princ. super verbo. vff einen Mann. litera A.
 Cumque textus ibidem de viro loquatur, in hoc casu, tanquam odioso &
 poenali, non fit extensio de masculis ad foeminas. c. odia. ext. de reg. iur. in 6.
 qua de re videantur quae traduntur inferius cap. 6. de pact. executiuo in personam.
 n. 109. Sic itaq; licet aliàs mitius agatur cum iudice, quam cum priuato, ma- 164
 ximè si creditor est tyrannus, per ea quae tradit Salic. in d. l. 1. n. 3. verb. sed iuxta
 hoc. C. qui bon. ced. poss. tamen de iure Saxonico reus nunquam condemnatur
 ad vincula ius dicentis, sed tantum ad compedes, aut operas creditoris, ac, si
 creditor in foro Saxonico peteret debitorem mancipari carceri publico, libe-
 rum foret obligato, confugere ad beneficium cessionis omnium bonorum,
 atque ita euitare carcerem magistratus, sicut responsum fuit de iure, aduersus
 quendam Christophorum Osterlandum anno 1569. quaestori Gothano Paulo
 Schalreutero. Benè tamen verum est, si ex capite dilapidationis, vel suspicio- 165
 nis fugae, petatur detentio & carceratio, vel etiam sequestratio aut arrestatio de-
 bitoris, ad eum finem, vt creditor ius suum aduersus reum consequi possit, id
 iudex non debet denegare creditori, etiam in foro ciuili, per l. si fideiussor. 7. §.
 f. & ibi Bal. ac Ias. ff. qui sat. d. cog. adeò, vt, si iudex istud non faciat, sed sinat 166
 elabi debitorem, denegando eius sequestrationem, vel relaxando arrestum per-
 sonae, sine consensu creditoris, is teneatur creditori ad interesse, hoc est, ad aesti-
 mationem eius quantitatis, in qua habebat obligatum reum, argumento Inst.
 de oblig. quae ex quasi malefic. nasc. in p. & l. fin. C. de poen. iud. qui male iud. ac facit
 l. ad commentariensem. 4. C. de custod. reor. quò de videantur, quae in precedenti ca-
 pite n. 116. 117. & 118. exacta fuerunt latius. Ac si obijciatur, debitorem de 167
 iure Saxonico adiudicatum creditori, tradi quasi lacerandum & cruciandum,
 Salic. d. l. 1. n. 4. vers. sed iuxta C. qui bon. cred. respondeo: ex vi legum Saxoni-
 carum creditoris potestatem esse restrictam ad certas metas & limites, cum &
 debitori, ad instar alterius familiae, de alimentis prouidere, & si nullum nouit
 artificium, quod ultra operas aliorum ministerialium, reum nec virgere, nec
 corpori ipsius aliquo modo nocere, sed post receptam satisfactionem, eun-
 dem incolumem ad suos remittere velit, regulariter de his omnibus satisfacto,
 per fideiussores, vel pignora, promittere ac cauere compellatur, dum modò
 creditor in alium districtum velit abducere debitorem, secus si eum distringe-
 ret sub eiusdem iudicis territorio, tunc enim cessaret cautio. d. ar. 27. Weichb.
 §. ist er denn ein Gast. & ita super ista quaestione de iure responsum fuit lena-
 tum Altenburgensi anno 1581. mense Ianuario, cum his verbis: Es sollen die
 auswertigen Gleubiger jren debitorn gleich halten / jhrem andern Gesinde / mit
 Speiß vnd Tranck / vnd / ehe er jhnen in die hand vberantwortet wird / des Schul-
 deners Weibe vnd Kindern vorsicherung / durch Bürgschafft oder Pfande auff-
 richten / das sie nach erlangeter Zahlung den Schuldener / an seinem Leibe vnuor-
 lezt / wiederumb antworten wollen. ita est textus notabilis iuncta gl. Weichb. d.
 art. 27. §. Ihr sollet wissen / würde also ein Mann in des Richters. vers. fin. vbi
 etiam

- 168 etiam subiicitur, has ipsas operas recipere in singulos dies certam æstimationem & taxationem, atque ita de die in diem quantitatem debiti per seruitium
 169 liberale minui. Ad eundem modum, si creditor elegerit priuatam carcera-
 tionem personæ, ita, ut eum in compedibus potius detinere velit, quàm eius
 operis uti, tunc etiam in singulos dies æstimatur ista carceratio, ad instar ope-
 ratum, quas creditor præstare potuisset, & ita carcer quotidie facit decrescere
 summam sortis vel debiti. *gl. d. vers. fin. iuncta ibi additione marginali litera C.*
ubi dicitur, Mit Gefengnis siset einer seine Schuld ab. & notat Regulus in suo
 170 *processu ca. 103. num. 11.* Sin verò creditor in territorio, unde abducere inten-
 dit debitorem, cautionem sufficientem præstare nequeat, debet eum, ut supra
 fuit dictum, dimittere in territorio penes iudicem, siue in compedibus, siue
 aliter custodiendum, ne possit effugere, donec satisfaciat creditori *d. art. 27.*
Weichb. §. hat er aber der Bürgen nicht/quo casu si relaxetur, iudex tenetur
ad interesse, per superius dicta. Cæterum, his ita stantibus, quòd ex statuto vel
 consuetudine loci, debitor post moram possit detineri in rebus aut persona,
 171 quætionis est, quòd hominum genus istis statutis ligetur? De quo breuiter
 sciendum est, talibus statutis, vel moribus locorum, ligari non tantum ho-
 mines illius municipij, sed etiam forenses & aduenas, qui ibi contrahunt. Ac
 de prioribus quidem nihil est ambiguitatis, quòd, sicut legibus generalibus
 & communibus reguntur omnes homines totius orbis, adeò, ut nemini li-
 ceat eas impunè transgredi *l. leges sacratissima. 9. C. de ll.* ita ius municipale
 scriptum, vel non scriptum, comprehendit indubitatè ciues loci, ubi tale ius
 municipale usurpatur, *l. omnes populi. 9. de iust. & iur. iuncta l. de quibus. 32. ff.*
de ll. imò etiam habitatores suburbiorum, & proximorum vicorum. *Rebuffus*
ad const. reg. Gall. tomo 1. de lit. obl. ar. 6 gl. 3. num. 43. per l. edificia. 139. ff. de
verb. sig. l. qui ex vico. 30. ad municip. ac notat gl. in l. filios. 3. C. de municip. &
orig. lib. 10. licet addat, se non vidisse, istud obseruari in paganis, sed in subur-
 172 banis tantum. *Rebuff. ubi supra. num. 43.* Dicuntur enim tales particulares
 leges locorum ius commune in loco, ubi vigent, *l. venditor. 13 §. si constat. 1.*
in verb. nisi talis consuetudo in illis lapidicinis existat. communis præd. l. item. 6. in
sine principij, ibi: nisi lex municipij vel perpetua consuetudo prohibeat. ff. quod cuiusq;
 173 *uni. nom. & ca. f. in f. extra. de consuet.* Licet enim alibi dicatur, eam con-
 suetudinis auctoritatem non esse, ut vincat legem, vel rationem, *l. 2. C. qua*
sit long. consuet. Vnde & in *l. 3. §. diuus. iuncto vers. quid tamen si in ciuitate. ff.*
de sepulch. viol. habetur, quòd lex particularis, vel consuetudo, permittens
 fieri sepulturam in ciuitate, contra prohibitionem iuris communis, non va-
 leat, neque legem tollat, cum imperialia rescripta auctoritatem suam obti-
 nere, & in omni loco vigere debeant: tamen ista contraria sunt intelligenda
 174 de consuetudine irrationabili. *d. ca. fin. §. f. ibi: nisi fuerit rationabilis.* quem-
 admodum in præcitato textu. *l. 3. §. diuus Adrianus.* videri potest, cum con-
 175 suetudo, permittens sepulturam in ciuitate fieri, sit contra rationem natura-
 lem, & aduersus publicam vtilitatem, ex quo putrescentia cadauera, propter
 foetorem, & aërem noxium, & pestilens coelum minantur. *l. 1. ff. de cloac.*
iuncta l. sunt personæ. 43. l. ne corpora. 38. de relig. & sumpt. fun. adeoque non
 valet talis lex municipij, tanquam irrationabilis. *ca. erit autem lex. distinct.*
4. ac facit l. nec damnosa. 3. C. de precib. imp. offer. Potest & aliter respon-
 176 deri, videlicet, quòd in *d. §. diuus.* lex Adriani generalis habuerit clausu-
 lam derogatoriam statuti, vel consuetudinis, disponentis contrarium; ita
 respondet Bart. qui affirmat, hunc intellectum communem esse, in *d. §. di-*
 177 *uus in f. per ca. 1. extra. de constit. in 6.* Extra autem hos casus, consuetudo
 loci

loci particularis sequens, semper derogat legi præcedenti. *Curtius in ca. cum tanto. sect. 7. num. 16. extra de consuetud.* & hanc sententiam esse meram veritatem, ac communiter teneri, docet *las. in l. de quibus. 32. num. 33. ff. de legibus.* & *Curt. d. ca. cum tanto. sect. 1. num. 9.* ubi inquit: quod consuetum sit, haberi pro necessario, cum consuetudo sit actus practicus, ad vnguem observandus, *Bal. in l. quicung. 4. n. 18. C. de ser. fug.* & alibi refert idem Baldus, nullum esse ius positivum, quod consuetudine contraria tolli nequeat, *Bal. in ca. Imperialem. §. præterea ducatus. num. 3. de prohib. feu. alien. per Fed.* Neque verò statuti, aut consuetudo loci, solos ciues & homines suburbiorum, veluti subditos statuentium comprehendit. *ca. ut animarum extra. de constit. in 6.* verum etiam forenses ac extraneos, dummodò hoc posteriore casu duo interueniant cumulatiuè, puta, quod forensis in loco statuti executiui contrahat, ac post moram in loco contractus, siue in persona, siue in rebus suis reperiat, per ea, quæ traduntur inferius, *parte 2. ca. 1. num. 41. cum seqq. usq. ad num. 57. inclusiue.* & *ca. 3. nu. 6. eiusdem partis 2.* Extranei namque venientes in alienum territorium, siue quid negotij ibidem gerant, contrahendo vel quasi, siue delinquant, censentur ratione facti sui ibidem celebrati, eodem iure, quo populus territorij. *Bal. in ca. 1. num. 2. de forma fidel. allegat auth. de quaestor. in princ. coll. 6. ubi, secundum eum, textus est singularis, & qui non habetur alibi, ac sequitur Aluarotus. in ca. 1. num. 2. qual. olim vasa. iur. deb. Capolla in seruitut. rust. præd. ca. 3. de seruitute via. num. 19.* Quemadmodum enim aliàs contrahentes in dubio intelliguntur suos contractus conformasse ad dispositionem iuris communis. *l. item quia conuentiones. 4. l. Labeo. 2. l. tale pactum. 40. §. fin. ff. de pact. §. Seruiana. Inst. de act. & l. f. in quib. caus. pig. tac. contrah.* ita forensis, contrahens in aliquo loco, ubi est particularis consuetudo, contra vel præter ius commune, contractum suum legibus illius loci subijcere, & quasi secundum illius loci consuetudinem iudicari velle præsumitur, quantumuis hoc in litera instrumenti non contineatur. *l. si fundus. 6. ibi: ex consuetudine loci, ubi negotium gestum est, cauere oportet. ff. de euiction. l. 1. in princ. de usuris. l. 1. ibi: si lex municipij, ubi emancipatus es, dedit hanc potestatem. C. de emancip. lib. l. 1. §. f. ibi: mos regionis inspiciendus. de vent. in spic. l. si prius nocturna. 17. §. Rectè placuit. 1. ibi: quæ in consuetudine esse solent, veniunt, et si nihil de ijs sit comprehensum. de aq. pl. arc. l. quod si nolit. 31. §. qui assidua. 30. de edil. edict. l. exigere. 65 ff. de iud. l. circa locationis. 19. C. locati. idq; generale est, non tantum in bonæ fidei, sed & in stricti iuris iudicijs, puta in stipulationibus & similibus, in quibus non minus, atque in cæteris contractibus, primo loco sequimur quod actum est, & ubi de eo non apparer, quod in regione, in qua quid gestum est, frequentatur. *l. semper in stipulationibus. 34. ubi Decius & Cagnolus, de reg. iur.* Et, quod contrahens, etiam forensis, ligetur consuetudine contractus loci, tenet Baldus in *auth. omnes peregrini. num. 1. C. communia. de success. Abbas in ca. 1. num. 1. extra. de sponsal. Curt. d. ca. cum tanto. sect. 9. num. 3. idè Chassaneus scriptum reliquit, consuetudinem loci, ubi negotium geritur, subintrare quasi contractum, adeò, ut secundum illam consuetudinem actus videatur esse celebratus. Chassaneus in consuet. Burgund. rub. 4. §. 2. verbo. selon. la generale. num. 1. ac notat Alberic. in l. arbitraria. 2. nu. 3. ff. de eo quod certo loc. quæ sententia communis est, secundum Decium in l. semper. 34. num. 8. ibiq; Cagnolum, num. 5. & 6. de reg. iur.* Quod non tam de decisorijs causæ principalis, quàm etiam de ordinatiuis processus intelligendum est, quando contrahens in loco contractus reperitur, ut & ibi forum sortiatur, & per omnia inuinculetur statuto, vel consuetudine eius loci. *Ant. de But. in rub. de consuet. num. 7. & 8. quem sequitur Rochus Curt. in d. ca. f. sect.**

- ca. f. sect. 9. num. 2. & 3. ac in primis 15. Hinc est, quod stante statuto in loco, ut pro quolibet contractu soluatur gabella, contrahens, etiam forensis, ad solutionem gabellæ condemnari potest. *las. in l. cunctos. 1. num. 18. C. de summa trin. & fid. cathol. post Bal. in l. 1. num. 4. C. de contrahen. empt.* Nec obstat, quod consuetudines particulares sunt locales, & extra limites territorij statuentium non extenduntur. *ca. ut animarum. extra, de constit. in 6.*
- 187 *cum l. f. ff. de iurisd. om. iud.* consuetudo enim localis non ligat non subditos. *Roman. consil. 93. num. 5. Alberic. de Rosat. in l. cunctos populos. 1. num. 26. C. de summa trin. & fid. cathol. cum vulgatis.* quia istud verum, quo ad effectum statuti, ut is non porrigatur ultra vel extra territorium. *d. l. extra territorium iudicenti fin. ff. de iurisd. om. iud.* & sic alieni territorij homines non afficit, quatenus ij non veniunt ad locum, nec habent ibi bona, ubi extat specialis consuetudo, celebrando ibi contractus, vel delinquendo, ita intelligenda sunt contraria superius adducta. Quatenus autem in territorio, vel in loco statuti alterius iurisdictioni subditus contrahit, vel delinquit, iam tunc iudex, iudicando contra talem, non dicitur egredi limites iurisdictionis, cum in loco peregrino versari volens, accommodare se debeat legibus loci ubi viuit, iuxta illud vulgatum:

Si fueris Romæ, Romano vivito more.

- 190 *ca. quisquis. distinct. 41. ca. ad mensam. 11. q. 3.* Hinc est, quod hospitatus in monasterio, non debet appetere esum carniū, sed debet esse contentus
- 191 cibis regularibus, sicut monachi *cl. 2. in princ. de cens.* Et diutina conuersatio facit conuersantem posse conueniri in loco, licet ibi non habitet. *Bal. in l. sciens. 2. in f. C. ubi de crim. agi oportet. & l. senatores. 2. C. ubi senat. vel clariss. de quo latius in 2. parte huius op. ca. 1. num. 36. cum seqq.* Imo tanta vis est consuetudinis inueteratæ, ut eius virtute liceat iniicere manus in personam vel res debitorum, non tantum planè forensium, sed & eorum, qui aliter neque ratione contractus, neque domicilij, neque destinatæ solutionis, neque ratione delicti, ibi forum sortiuntur, puta, quando tale ius ciuitati quæsitum fuit ex priuilegio, vel præscripta consuetudine, ut bona debitorum, etiam forensium, sistere liceat. *Rebuffus ad ord. reg. Gall. tomo. 1. de liter. oblig. art. 6. gloss. 3. num. 40.* Hinc & illud est, quia in iudicijs dicuntur partes quasi contrahere, *l. 1. adiles. 25. §. item sciendum. 8. de edil. edict.* quod is, qui litigat extra domicilium
- 194 alio in loco, ligetur consuetudine eius fori, ubi litigat. *Bal. in l. cum clericis. 25. in f. C. de epis. & cler.* Sic in executionibus, quæ dicuntur ultimus actus, vel processus iudicialis, secundum *Marantam de ord. iudic. parte. 6. rub. de execut. num. 1.* considerari, & ad vnguem quasi debet obseruari ius, vel consuetudo eius loci, ubi petitur executio aduersus reum, siue de processu executionis, siue de pignorum captione, vel eorum adiudicationibus agatur, *Bal. in l. ordo. 3. num. 6. & 7. C. de exec. rei iud. VVesenbecius cons. 49. num. 12. cum similib.* Et hæc de isto puncto, quos videlicet statuta vel consuetudines afficiant passiuè, pro hac vice dixisse sufficiat.

- Restat, ut explicemus, quæ personæ gaudeant beneficio statuti, tribuentis paratam executionem in casu moræ, aduersus personam vel res debitoris, adeoque dubitatur: an pro parata executione penes iudicem loci, ubi viget tale ius municipale scriptum, vel non scriptum, possit instare etiam is creditor, qui non est ciuis eius loci? Super hac quæstione *Rebuffus* videtur respondere, quod creditorem oporteat esse ciuem, vel habitatorem istius ciuitatis, aut prouinciæ, ubi extat talis consuetudo, *Rebuffus ad ord. reg. Gall. tomo 1. de lit.*

Qui gaudeant beneficio statuti alicuius.

de lit. oblig. art. 6. gl. 3. num. 43. & 44. ac, quantumuis nihil alleget, tamen
 forè mouetur ex eo; quòd, sicut statutum non debet alicui, extra territorium
 statuentis habitanti, nocere, l. f. de iurisd. om. iud. & ca. ut animarum. extra de
 constit. in 6. ita eidem etiam prodesse non debet, cum beneficio meo nemini
 liceat uti, nisi quatenus volo. l. si iudex circumuento. 41. ff. de minor. l. amicissimos 197
 36. §. 1. de excus. tut. nec videtur competere priuilegium alicuius communi-
 tatis vel municipij, ei, qui ibidem non subit munera. argum. l. manifestissimi.
 22. §. sed cum in secunda. 3. verbis ubi periculum, ibi & lucrum collocetur. C. de
 furt. l. qui sub pretextu. 9. C. de SS. eccles. cum l. 1. C. de collator. lib. 12. iuncta l. 1.
 & l. incola. 29. ff. ad municip. ac, quòd non subditis non patrocinentur bene-
 ficia statutorum, videtur sentire Alex. cons. 111. num. 1. 2. & 3. volu. 7. & ita
 in materia repræsaliarum concludit Bartolus, illas concedi non debere pere- 198
 grino, qui non est subiectus iurisdictioni iudicis loci, qui aditur pro repræsa-
 lijs. Bart. de reprasal. 5. q. princ. num. 1. & 2. ac sequitur Iacobus de Canibus in
 eodem tractatu repræsaliarum, num. 29. per l. si non speciali. 9. C. de testam. &
 Martinus Laudensis de reprasal. num. 22. Statutum enim, habilitans credito-
 res ad impetrandam manus iniunctionem contra morosos debitores, intelli-
 gitur de creditoribus loci, in quo vrget tale statutum. Baldus in l. cunctos popu-
 los. 1. num. 15. C. de sum. trin. & fide cathol. cum quo transire videtur etiam la-
 son. ibidem num. 40. 41. & 42. & idem Baldus in authen. sed omnino. num. 8. C.
 ne uxor pro mar. per l. 1. in fine. ff. de tut. & cura. datis ab his. l. etiam. 10. de tutel.
 titulo generali. ac facit. d. l. cum speciali. 9. C. de testam. Contrarium tamen 199
 verius est, ex quo in actibus voluntariæ iurisdictionis, consuetudo loci fauora-
 bilis extenditur etiam ad alienigenas & extraneos. Bart. in d. l. cunctos. 1. nu.
 25. per l. 1. C. de emancip. lib. licet possit responderi, quòd ibi lex expressè de 200
 terminet, beneficium consuetudinis loci proditum esse non tantum pro ciui-
 bus, sed & pro forensibus. ac facit l. f. ff. de mil. testamento. Verum, quòd
 beneficium statuti, vel consuetudinis, generaliter & indefinitè loquentis,
 profit etiam extraneo, nisi specialiter prouisum sit contrarium, firmat
 Alexander cons. 111. num. 5. vol. 7. post Lapum in allegatione sua 110. incip. in
 ciuitate Florentie sunt duo statuta. & ante eum tenuit Baldus in l. de quibus. 32.
 num. 26. ff. de ll. per ca. si in adiutorium. distinct. 10. & ca. dilecti. extra. de foro
 compet. & idem Baldus in l. si non speciali. 9. num. 2. & 3. C. de testam. Salicet. in d.
 l. cunctos. 1. num. 8. & 9. quam sententiam sequuntur ibidem etiam Cynus & Ful-
 gosius: ac, quòd etiam forenses & extranei gaudeant beneficio statuti, tribu-
 entis paratam executionem instrumentis liquidis, istud firmat Curtius in d. ca.
 cum tanto. sect. 9 num. 9. & 15. Cardinalis in clem. sepe. §. & quia quæst. 4. de
 verb. sig. Baldus in consil. 285. incipiente, casus. in fine num. 4. volu. 2. eamq. com-
 munem esse attestatur Ias. in d. l. cunctos. 1. num. 4. vers. contrarium tenent
 magis communiter Dd. Vnde est, quòd statutum loci, tribuens paratam exe- 201
 cutionem pro debito liquido, competit etiam clericis, contra laicos, litigan-
 tibus ibidem, quod ideò est, ex quo talia statuta respiciunt ordinem pro-
 cessus. Marianus Socinus, in ca. quod clericis num. 5. in fine. extra. de foro 202
 compet. ibiq. Panorm. num. 10. vers. primo casu. Sicut & econtrà, statuta dis-
 ponentia, quòd instrumenta guarentigiata habeant paratam executionem,
 non tantum obseruantur pro clerico contra laicum, sed & econtrà, pro laico
 aduersus clericum, non tantum in foro ecclesiastico, sed & seculari. Panor.
 in d. ca. quod clericis. num. 18. post Bart. in l. cunctos populos. C. de summa Trin.
 & fide cathol. licet Panor. ubi suprà, finaliter contrarium teneat, si causa de-
 cidatur in foro ecclesiastico; Panor. d. ca. quod clericis, num. 19. & 20. Et est 203
 ratio,

- ratio, quòd tale statutum concernit ordinatoria iudicij vel processus, ideoque lex vel consuetudo fori attenditur, in quo causa ventilatur, etiam contra clericos, cùm istud statutum nihil determinet circa personam, sed circa causam, quæ subijcitur illi foro ratione bonorum ibi situatorum. *Rachus Curtius in ca. cùm tanto. sect. 8. num. 65. extra. de consuetud. ubi tradit, istud dictum communiter teneri per*
- 204 *Canonistas in d. ca. quod clericis. & idem Curt. ubi suprà num. 69. ubi latè.* Cui nihil obstat, quod diximus, beneficio alterius neminem posse uti, eo invito, quia id procedit, quando conditor statuti exprimeret, istud beneficium activè & passivè competere debere solis civibus, non etiam extraneis, & sic clericos vel forenses à favore & beneficio talis statuti clarè exciperet, sicut posset, *secundùm Alexandrum in d. cons. 111. num. 8. ubi addit, istud communiter teneri, post Baldum in l. si quis curialis. 12. nu. 2. C. de epis. & cler. cùm generalis exclusio forensium, non subditorum, excludat etiam clericos.* *Alex. ubi suprà, per l. in fraudem. 15. §. 1. ff. de mil. testam.* Licet enim statuens nequeat auferre clericis privilegia ipsorum, habita ex jure communi: tamen benè potest denegare iisdem beneficia sui statuti. *Bald. in auth. cassa. num. 2. ubi etiam Salicetus sequitur. C. de SS. eccles.* Quod dicitur: ei, qui non subit onera, deneganda esse commoda loci, istud verum, si statutum aliquid favoris introduxisset pro oneribus reipublicæ, quæ supportantur forte à civibus. *ca. qui sentit onus. ubi Dynus. extra. de reg. iur. in 6. secus, si alio respectu emanat, puta ad præstationem fidei, ut hîc, quam convenit servari, non tantùm civi ejus loci, sed cuilibet extraneo, imò & hosti. l. 1. de pact. l. 1. de constit. pecun. Decius in l. debitori. 7. num. 6. C. de pactis. Raphael Cumanus in l. conventionum. 5. ff. eod. ac facit. ca. innocens. 22. q. 4. ca. noli. 23. q. 1.* Et ita etiam responderetur *ad text. l. 1. ff. de tutelis*, ubi magistratus jus dandi tutores pupillis suæ tandem provinciæ habet, quia extranei non spectant ad istius potestatis protectionem. *l. ius dandi. 3. de tutor. & cura. datis ab his.* Nec adversatur d. l. si speciali. 9. *C. de testam.* quia non meretur pro contrario in proposito allegari, cùm nihil aliud dicat, nisi quod circa solennitatem testamenti sit observandum jus commune, ut videlicet testes in conspectu testatoris adhiheantur, nisi speciale sit privilegium loci, vel patriæ, ubi quis testatur. *l. 3. §. f. ff. de testib.*
- 205 Minus obstat dictum Bartoli & aliorum suprà relatum in tractatu de repræfalijs, quia loquuntur in casu speciali, ubi videlicet via facti, vel pignorationis intenditur contra innocentes, quod est contra jus commune, volens, pœnas non sequi alios, quàm suos authores. *l. sancimus. 22. C. de pœnis.* unde nihil mirum est, si superior, aditus pro repræfalijs, eas non teneatur dare non subjectis suo imperio. Sicut autem ex suprà dictis innuimus, in casu, ubi statutum in rem loquitur, dari jus paratæ executionis etiam clericis, & quibuscunque forensibus, contra civem loci, ubi extat tale statutum, ita versa vice, ex eadem ratione jus paratæ executionis ex vi
- 106 statuti exerceri potest, adversus bona clerici vel forensis ibidem habita. Quantumvis enim aliàs statuta loci non sortiantur effectum contra bona ecclesiæ. *authen. cassa. C. de SS. eccles. ca. quæ in ecclesiarum. extra. de constit. ca. ecclesia. S. Mariae eotic.* cùm quasi DEO decedere videatur, quod detrahitur ministris ecclesiæ. *ca. semel DEO. extra. de reg. iur. in 6. & in istis terminis loquuntur iura prædicta, & in authen. item nulla communitas. C. de epis. & cler.* unde est, quòd volunt Dd. neque collectas extraordinarias rebus ecclesiæ imponi, neque aliud onus indici, per quod libertas ecclesiæ aggravatur, ut, si statutum fortè dicat, quòd bona civitatis non alienentur in ecclesiam, *prout habet communis opinio doctorum, secundùm Iasonem in l. filius familias. 114. §. divi. 11. num. 82. ff. de lega. 1. Parisius cons. 25. num. 6. vol. 1. Schurffi. cons. 69. num. 26. centur. 1. Gailius obser. 32. num. 8. lib. 2.* tamen secus est in bonis clericorum patrimonialibus, quæ habent in territo-
- 207

rio statuentium, quæ & collectari, & alio modo per statutum, in rem loquens, affici solent, cum bona ecclesiastica multum differant à bonis clericorum patrimonialibus, *secundum Parisium cons. 40. num. 24. parte. 3.* adeoque non est generaliter verum, quod dicitur, patrimonialia clericorum gaudere iisdem privilegijs cum bonis ecclesiarum. *Felin. in d. ca. ecclesia. num. 8. vers. sed nihilominus prædicta.* maximè si bona principaliter in considerationem deducantur, prout fit, quando collectæ imponuntur pro facultatibus cujusque patrimonij, vel si statutum loquatur de collectis aut tributis extraordinarijs, indicendis pro modo & quantitate bonorum soli ibi sitorum. *Decius in d. ca. ecclesia S. Maria. num. 21. super gl. 2. in finalibus verbis, de constitut.* & Antonius de Butrio scriptum reliquit, quod bona clericorum patrimonialia, non gaudeant privilegijs ecclesiæ, nisi in casibus per legem expressis. *Butriensis in ca. si diligenti. num. 18. & 19. extra. de præscrip.* ubi etiam addit, quantumvis præscriptio contra bona ecclesiastica non currat, nisi quadragenaria, *aut. quas actiones. C. de SS. eccles. ca. de quarta. extra. de præscrip.* tamen patrimonialia clericorum præscribuntur, ad instar aliorum bonorum, quæ tenent privati & laici, *Butriensis d. ca. si diligenti. num. 18. post gl. in ca. possessiones. 16. q. 4.* Vnde scholares, item clerici, respectu bonorum patrimonialium, quæ in loco indictionis possident, à collectis vel alijs oneribus, quæ prædijs in loco statuti imponuntur, immunitatem non merentur, ex quo ipsis liberum est, de illis, tanquam de proprio patrimonio, facere quod volunt, adeo, ut vendendo bona soli, habita in civitate, possint se liberare ab oneribus, *argumento l. in rem mandata. 21. C. mandati.* cumque commodis civitatis utantur pro se, non debent detrectare onera imposita per statutum. *ca. f. extra. de vita & honesta cler. iuncto ca. qui sentit onus. à contrario. de reg. iur. in 6.* Et hac ratione attenta, licet statutum, de non alienando bona civitatis in ecclesiam, respectu ecclesiæ non valeat, tanquam gravans libertatem ecclesiasticam, *secundum magis communem opinionem ad, qua de testatur Iason. in l. filius familias. 114. §. divi. 11. num. 82. ff. de leg. 1. Parisius cons. 25. num. 6. vol. 1. Schurffius cons. 69. num. 26. centur. 1. quantumvis Homodeus cons. 21. num. 18. & 19. contrarium teneat, per fundamenta ibidem ab ipso adducta, quod etiam probat & sequitur Gailius obser. 32. num. 5. & seqq. lib. 2. ubi addit. num. 7. pro hac Homodei sententia pronunciatum etiam fuisse in Camera;* tamen illud indubitatum est, quod dictum statutum, de non alienando bona civitatis in ecclesiam, non intelligatur arcere clericos vel scholares, habitantes in loco, quin ipsi, si velint, emere possint bona civitatis, tanquam patrimonialia, ut ijs pro suis usibus & necessitatibus fruantur, non autem, ut incorporarentur ecclesijs, à quibus, sicuti vel impossibilis, vel saltem admodum difficilis est recuperatio bonorum soli, *c. nullus. extra. de rebus eccles. non alien.* ita econtra, cum bona patrimonialia clericorum, vel scholarium, nullo jure distrahi vel alienari prohibitum sit, non minùs atque alicui laico, nihil obstat, quin clericus aut scholaris, statuto non impediante, talia bona emere possit, cum cessante ratione cesset effectus. *c. cū cessante extra. de appella.* Nec obstat, quod *in ca. quod clericis. extra. de foro compet.* 209 habetur, clericos item scholares, siue sint actores, siue rei, non judicari secundum statuta civitatis, ubi degunt, sed secundum suas leges, adeoque videtur super præmissa questione concludendum, quod statuta locorum ut pro instrumentis liquidis & recognitis procedatur in bona debitorum executive, non comprehendant clericos, vel scholares, in loco statuti habitantes, quia contrarium, procedit, & intelligendum est de statuto, concernente personas scholarium, vel clericorum, quibus laici non habent imperare, sed obtemperare, *c. fin. extra. de rebus eccles. non alien. & ca. benè est distinct. 96. ac facit ca. si diligenti. & ca. nullus indicum.*

- iudicium. extra. de foro compet.* secus est, si loquatur in rem. *Alex. de Imola in cons. 111. num. 5. 6. & 7. volu. 7. & Curtius in c. cum tanto. sect. 9. num. 13. & in primis. 16. extra. de foro comp.* ac dicit Henning. Goden. *in cons. 7. de statutis. quod alias in ordine est cons. 36. num. 6. & 7.* statutum Erfordiae, quod donatio, quam non est subsecuta traditio rei donatae in vita donatoris, evacuetur viribus, locum sibi vindicat etiam in donatione facta clerico. Ad propositum itaque redeundo, creditor etiam clericus, vel scholaris, aut aliter extraneus & forensis, quando experitur executivè contra debitorem in loco, ubi instrumenta liquida merentur paratam executionem, ex vi statuti, gaudebit ipse etiam hoc beneficio, sicut istud videmus in provincijs Electoratus & Ducatus Saxoniae, alijsque vicinis locis, ubi de consuetudine, pro debitis liquidatis per instrumentum recognitum, proditur parata executio, quibuscunque creditoribus, etiam forensibus quotidie practitari, cum tritum sit in iure: quandocunque agitur de ordinativis iudiciorum, in qua nempe forma processus sit instituendus, semper attendendum esse locum fori, ubi agitur, si ve loquamur de ordine processus, si ve de ordine faciendae executionis, quicumque tandem ille sit, qui agit, vel executionem petit, si ve civis ejus loci, si ve forensis. Hanc notabilem regulam pro una maxima tradit Baldus *in l. an. num. 4. C. ne filius pro patre. per l. 2. C. quemadmodum testamenta aper.*
- 210 *& l. missi opinatores. 7. C. de exacto. tribut.* ubicunque enim postulatur executio, ibi servatur stylus & consuetudo illius curiae. *Romanus cons. 367. num. 11. per l. 3. §. sibi: quae sit consuetudo in ea provincia, in qua iudicat. ff. de testibus.* Et si verò iste textus duplicem habet lecturam, unam videlicet, prout fuit inductus, cum illis verbis: in qua iudicat, dum interim alij legunt, & volunt, attendi consuetudinem provinciae, in quam iudicat, hoc est, ejus loci, ex quo testes evocari debent, & secundum hanc lecturam dicunt doctores, probationes, vel probationis modum, non concernere ordinatoria, sed decisoria iudiciorum, ideoque statutum loci, quod debitum aliter non probetur, nisi per instrumentum, non ligare
- 211 clericos, vel alios forenses. *Abbas in ca. quod clerici. num. 12. extra de foro compet.* cum tollere probationem per testes, videatur respicere decisionem litis, & merita causae principalis, ex quo in effectu rescatur debitori illa peremptoria exceptio solutionis, *contra l. siquidem. 9. C. de excep. & l. exceptionem. 19. C. de proba.* ideoque saltem forenses, & non subditos ligare nequit. *Abbas in d. ca. quod clerici. num. 12. & Curtius in d. ca. cum tanto. sect. 8. num. 70.* & alibi
- 212 Baldus tradit, statutum, quod in loco petita executionis, contra instrumentum nulla possit opponi exceptio peremptoria, non arctare forenses, ex quo istud ad decisionem causae pertinet, circa quam consideramus locum celebrati contractus, aut jus commune, non autem locum agitati iudicii. *Baldus in l. 1. num. 5. C. ne filius pro patre.*
- 213 Sed prior lectura *l. 3. §. sibi. ff. de test.* vulgatiores ac communior est, teste Contio *in d. §. fin. verbo, in qua.* eamque sequimur, circa evocationem testium ex aliena provincia, in his regionibus, ut videlicet inspiciamus consuetudinem tribunalis, in quo iudicium ventilatur. Adeoque, si ab antiquo introductum sit, quod pro indagatione veritatis, testes ex aliena provincia citati, praecedentibus tamen literis subsidiarijs ad ipsorum magistratus, compareant in loco citantis iudicis ad praefixum in citatione terminum, evocatorum officium est, venire, si autem nulla talis consuetudo extet in loco iudicii, mittuntur articuli probatorii, cum interrogatorijs desuper formatis, & designatione nominum testium forensium, ad iudicem ipsorum domicilij, ubi testes degunt, ut ibidem depositiones suas faciant, & iudex ejus loci talia attestata, in rotulum examinis redacta, & conclusa, postea remittit iudici, coram quo processus judicialis insti-

tutus fuit, *secundum ea, quæ exigemus in tertia parte nostri operis ca. 7. num. 37. 38. 39. 40. & 41. cum seqq.* Et sic patet, statutum, de evocandis ex alieno territorio testibus, ad deponenda testimonia, non concernere deciforia litis, sed tantum ordinationem processus, *ita concludit Curtius in d. ca. cum tanto. sect. 8. num. 70. de consue.* ex quo infert ipse ad superius motam questionem, statutum, quod solutio debiti non aliter probetur, nisi per instrumentum, non concernere decifionem causæ, sed tantum ordinatoria litis, licet in fine addat, de hoc articulo latius cogitandum esse, propter autoritatem tot doctorum, tenentium contrarium. Sed certè, in quantum hi ipsi arguunt, statutum prædictum, quod nimirum debitum, pro quo parata petitur executio, non aliter probetur, nisi per instrumentum, auferre debitori probationem per testes, & per consequens, tollere ei suam defensionem, istud negatur, ex quo, licet de præfenti non admittatur probatio per testes: tamen non penitus excluditur, sed restringitur tantum & variatur, aut potius differtur defensionis modus. *Decius in rub. extra de appella. 3. quest. princ. & in l. ut vim. 3. num. 4. ff. de iust. & iure.* cum post factam executionem, denuò liberum fit debitori, solutionem ab ipso allegatam probare per testes, atque ita condicere solutum, tanquam indebitum, adeò, ut dictum Baldi in præcitato textu, *l. un. num. 5. C. ne filius pro patre.* nihil obstat, & ita respondet ad ista motiva Angelus *in l. si sic. 35. num. 2. ff. de lega. 1. ac Suarezius in l. post rem iudicatam. 56. fall. 12. nu. 3. de re iudic. quo de videantur, quæ latius exigemus in tertia parte nostri operis ca. 1. num. 65. cum seqq. & in primis num. 70.* Et per hæc dubium redditur dictum Bartoli *in l. à Divo Pio. 15. §. sententiam. 1. num. 8. ff. de re iud.* ubi decidit, instrumentum guarentigie, vel aliter executivum, ex vi statuti vel consuetudinis loci, ubi conficitur, nullius expectata requisitione, ubique mandandum esse executioni, etiam si in alio loco, quam negotij gesti, productum fuerit, quod idem probat etiam Iason. *in l. cunctos. 1. repetit. num. 22. C. de summa Trinit. & in l. admonendi. 31. lectura. 2. num. 92. ff. de iure iur. sicut & allegat Curtius in d. ca. cum tanto. sect. 3. num. 48. & sect. 8. num. 70.* ac concordat Baldus *in l. 1. num. 5. C. de confessis.* ubi tradit: instrumentum confectum super debito liquido, in loco, ubi viget jus commune, etiam si producat in alio iudicio, ubi instrumenta merentur paratam executionem: tamen executari, non præcedente ordine judiciali, non posse, cum hoc pertineat ad decifionem causæ, ideoque spectandum esse locum contractus, ubi jus commune usurpatur, quod nulli instrumento judiciali paratam executionem tribuit. *l. minor. 25. annis, cui fideicommissum. 40. ff. de minor.* Cum igitur in præmissa primo loco questione præsupponatur, instrumentum in tali loco confectum esse, ubi vigeat jus paratæ executionis, quod, secundum supra dicta, deciforia litis concernit, ideò arguunt, in foro, ubi petitur exactio, servandam esse legem, vel consuetudinem loci, ubi celebratus fuit contractus, non autem ejus loci, ubi lis vertitur. *Abbas in ca. quod clerici. num. 10. extra. de foro compet.* & sic transire videtur privilegium paratæ executionis, ad quemcunque magistratum vel iudicem, coram quo producit istud instrumentum, etiam in foro imperij. *Ias. in d. l. cunctos. 1. num. 22. ubi addit, Paulum de Castro quidem in l. 2. ff. de eo, quod certo loco. tenere contrarium, sed malè.* Verum, quicquid sit, contraria sententia communior est, & fortè etiam verior, eamque tenet Iason, ab ijs, quæ sensit in l. cunctos. sibi contrarius, *in l. à Divo Pio. 15. §. sententiam. 1. num. 7. & 24. ff. de re iud.* ubi concludit, quod instrumenta executiva ex vi statuti ejus loci, ubi conficiuntur, si producantur coram iudice alterius territorij, ubi jus commune in usu est, non merentur paratam executionem, allegando Baldum *in l. 1. num. 47. in fine, C. de confessis.* ubi tradit il-

- 222 dit illam theoricam generalem, quando parata executio non trahit causam & fomentum suum à jure communi, sed ex forma statuti municipalis alicujus loci particularis, tunc talis executio non potest expediri per judicem diversi territorij, ubi simile statutum non extat, eò, quòd exequendo suam, non alterius jurisdictionem, vel alterius jurisdictionis statuta sequi debet. *Baldus d. l. 1. num. 47. in fin.* & addit, istud menti tenendum esse, per *l. missi opinatores. 7. C. de exactor. trib. lib. 10.* eamque sententiam tenet *Alex. de Imola in d. l. à Divo. §. sententiam. num. 12. & num. 7. vers. secundò limita & idem. Alex. in addit. ad Bar. in d. §. sententiam, num. 1. verbo. ubiq. ibidemq. Paulus de Cast. num. 4. & idem Castrensis in l. 2. num. 9 ff. de eo quòd cer. loco.* ubi subiicit, istud verius esse, cum non agatur de decisione, sed de modo & forma processus executionis, quod & Baldus firmat
- 223 in alleg. l. 1. num. 4. C. ne fil. pro patre, ubi refert, quantum ad ordinem vel ordinatoria, semper respiciendum esse ad locum iudicij, sive loquamur de ordine processus, sive de ordine executionis, per *l. 2. C. quemad. testamenta aper. cum qua opinione transit etiam Felinus in ca. fin. num. 11. vers. secunda intelligentia extra. de foro compet. Cynus in l. 1. quest. 9. C. de confess. Paulus de Cast. in l. 2. num. 2. C. quemad. testamenta aper. Bal. in l. 1. num. 9. C. quæ sit longa consue. Rochus Curtius in d. ca. cum tanto. sect. 9. num. 43. & sect. 8. num. 69. & 70. Ioan. And. in addit. ad Speculatorem, tit. de confess. §. nunc videndum. num. 2. verb. quia de confessione in fine, & apostillator ad Baldum in d. l. 1. num. 5. C. ne fil. pro patre. refert, quòd, ubi postulatur executio, ibi servetur consuetudo illius curiæ, ubi reus convenitur, allegat. *Ludo. Roma. in cons. 240. sed malè. voluit allegare cons. 362.* Imò,*
- 224 quod plùs est, volunt doctores, adeò localem esse consuetudinem, ut, quantumvis aliàs regulariter unus iudex teneatur sententiam per alium latam, ad pronunciantis requisitionem exequi, *l. à Divo Pio. 15. §. sententiam. 1. de re iud. l. properandum. 13. §. sin autem reus. 3. ibi: per relationem ad alium iudicem. C. de iudic. l. cum unus. 12. §. is qui 1. ff. de bonis auth. iud. poss.* tamen, quando petitur executio parata non ex vi iudicati, vel juris communis, prout est in *l. creditores. 3. in secundo membro. C. de pignor.* sed ad literas rogatorias iudicis loci, qui absque processu iudicati interlocutus est, executionem paratam adversus debitorem meritò fieri, virtute statuti vigentis in loco, tunc iudex alterius territorij, quantumvis requisit⁹ à priore iudice, in cuius territorio viget consuetudo manus iniectionis, non teneatur facere paratam executionem in bonis ibidem sitis, quia requisitus servat circa processum consuetudinem suæ curiæ. *Bal. in d. l. un. num. 47. C. de confess. Ias. in d. §. sententiam, num. 24. Hippol. sing. 138. incip. iudex unius. & cum ista decisione transit etiam Schurffius cons. 33. centur. 1. num. 4. ac tradit gl. in l. cum quadam puella. 19. verbo. & generaliter. ibidemq. Bar. ff. de iuris d. om. iud. gl. l. 2. verbo. ex causa. si quis in ius voc. non ierit. Bal. in l. final. num. 46. C. de edicto. D. Adr. toll. & Menochius de adipis. poss. remedio. 4. num. 404. adeò, quòd inde satis*
- 225 apparet, istam sententiam communem esse. Quod notandum est pro constitu-
tione Saxonica in Electoratu, in rub. vber vorsahen Brieff vnd Siegel. ubi tra-
ditur, scripturam vel cautionem, etiam privatam, recognitam tamen à debitore
quatenus nihil turpitudinis continet, executandam esse, nulla obstante exceptione,
nisi solutionis, quod etiam in alijs curijs, ubi jus Saxonicum observatur, usu lon-
gissimo introductum est. Si quis igitur cum instrumento liquido, confecto in
locis Saxonix, veniat ad iudicem in foro, ubi servatur jus commune, petendo istius
scripturæ, tanquam liquidæ & recognitæ, paratam executionem, huic respon-
debit iudex aditus creditorem nimis properare, qui pignora capi ante rem judi-
catam desideret & prius esse, ut, servato juris ordine, actionem adversus reum di-

rigat, & causa cognita, sententiam accipiat, *l. 1. & 2. C. de execut. rei iud.* cum instrumenta de jure communi non mereantur paratam executionem. *l. minor. 25. annis cui fidei commissum. 40. ff. de minor. l. tale pactum. 40. §. qui provocavit. 1. ff. de pact.* Idque ampliatur procedere, quantumvis uterque litigator, tempore contractus, in electoratu domicilium suum habuerit, nunc autem reus illud mutaverit, semper enim verum est, quod iudex pro executione aditus, servet leges suæ regionis, nec sequatur statuta alterius provinciae. *Curtius d. ca. cum tanto. sect. 9. num. 5.* Ex quo ulterius inferri potest, stante jure nostro provinciali, 226 quod iudex debitorem, non solvendo existentem condemnet, adjudicando eum ad manus creditoris, pro faciendis illi operis, & præstandis servitijs, vel ad tenendum eum in compedibus. *Landrecht. lib. 3. art. 39. Weichbild. art. 27. circa finem, de quo supra num. 160. cum seqq.* nihilominus, si obligatus, tempore publicati interlocuti, mutavit fortè domicilium, alius iudex loci, ubi nunc degit reus, etiam rogatus pro executione pronunciati, non videtur cogendus illud exequi, vel debitorem tradere in manus creditoris, cum ista sententia sit lata secundum statuta loci requirentis iudicis, non autem secundum jus commune, quod servatur in provincia, cujus iudex imploratur pro executione per superius adducta, ex quo ob æs alienum, jus civile iniquum judicat, liberum hominem ad servendum compelli. *l. ob æs. 12. cum auth. seq. C. de actio. & oblig. maxime, quando reus paratus est cedere bonis. l. 1. & toto tit. ff. & C. qui bonis ced. poss.* Non desunt tamen, qui creditoribus cautelam monstrant, qua mediante, possunt etiam alibi petere executionem paratam, ex statuto loci, in quo negotium gestum fuit, quod videlicet alibi experiantur conditione ex lege loci. *l. 1. ubi Bar. num. 10. ff. de condict. ex lege ibiq.* Alber. de Rosa. num. 6. ubi in longè fortioribus terminis tenet, si nova lex vel statutum aliquid disponat contra jus commune, quod ne 227 quidem necesse sit, intentare conditionem ex lege, sed ex potestate & dispositione legis, ubique debeat esse parata executio, *allegat l. cum quasi. 30. §. si plures. 6. ff. de fideicom. libert.* verum ipsemet in continenti se corrigit, respondendo *ad textum. d. §. si plures.* quod loquatur in casu speciali, & ubi militat favor libertatis: conditionem autem ex lege loci contractus, cum suo privilegio; ubique locorum intentari posse, tenet etiam Io. de Imola. *in d. l. à Divo. 15. §. sententiam. 1. num. 4. & ibi Ang. de Perus. 3. in fine. & las. num. 24. allegat textum in l. f. §. sed licet ipse actor. C. de prescrip. 30. ann.* prout enim semel obligatum sequuntur personales actiones, quocunque vadat, sicut lepra leprosum, *secundum gl. singularem in l. 3. ff. pro soc. & notat Iason. in §. omnium. num. 2. Inst. de actio.* ita sequuntur etiam reum, cum dicto privilegio paratæ executionis, si conditio ex lege statuti intentetur, & forsan eò respexit, atque ita salvari potest dictum *las. in d. l. cunctos populos. 1. num. 22.* in quantum dicit, iudicem aditum in iudicando observare debere statutum, in loco contractus gesti existens, etiam si simile statutum in loco instrumenti producti non extet. Licet autem istud sit indubitatum, 218 quod statutum circa ordinativa processus comprehendat non tantum cives loci, sed etiam clericos, scholares, & quoscunque forenses, qui ad locum statuti veniunt, ibique litigare intendunt, *per ea, quæ tradit post Cynum Baldus in l. cum clericis. 25. num. 6. C. de epis. & cler.* tamen circa deciforia litis, quatenus statuta aliquid disponunt de personis, judicantur scholares, item clerici, quantumvis in loco statuti residentes, secundum suas leges, vel secundum jus scriptum, non autem secundum consuetudinem loci, *ca. quod clerici. ubi fusiùs hoc exigì, extra. de foro compet.* nisi in rem loquatur statutum, quo casu afficit bona, in loco statuentium 229 sita, siue possessa fuerint à cive, siue ab advena, vel aliter non recognoscente iurisd-

- risdictionem statuentium. *Carol. Ruinus cons. 49. num. 7. & 8. vol. 3. post Bart. in l. cunctos. 1. num. 27. & 32. ibiq. Salic. 13. & Baldus 23. C. de summa trin. per l. rescripto. 6. §. 5. vers. intributiones, quæ bonis fiunt, & adibus possessoribus indicuntur. ff. de muner. & hono. l. an in totum. 3. verb. quæ in oppido. frequenter fiunt. C. de edific. priva. Curtius in ca. cum tanto. sect. 9. num. 13. extra. de consuet. post Alex. cons. 44. incip. Alphonsus. vol. 2. & Romanus cons. 161. incip. visis. &*
- 230 *Panor. in ca. quod clerici. num. 11. extra de foro compet. Ex quo inferunt, stante statuto in Anglia, quod bona decedentis ab intestato veniant ad primogenitum, etiam si defunctus, super cuius hereditate litigatur, aut etiam successor ejus, ibidem non habuerit domicilium: tamen, quia lex loci afficit res ipsas, in Anglia, sitas ideò de omnibus bonis Anglicis judicandum, & determinanda lis est secundum Angliæ consuetudinem, non obstante, quod defunctus fortè habuit suam residentiam in Imperio Romano. Bar. d. l. cunctos. 1. num. 42. Panor. d. ca. quod clerici. num. 11. & 39. per l. f. C. de prædijs navicular. lib. 11. Sic itaque primogenitus, qui habet prædictum statutum pro se, ubicunque tandem foveat suum larem, potest petere, virtute prædicti statuti, se mitti iudicis officio nobili executive in possessionem bonorum hereditariorum per Angliam, secundum ea, quæ tradunt Iason in l. f. num. 25. Decius 26. Curtius 82. & Alex. 13. C. de edic. D. Adr. toll. ac latè Menochius de adipisc. poss. remedio 4. num. 337. Henningus Godenus cons. 37. nu. 1. post Alber. d. Rosat. in 1. parte statutorum, q. 46. Ias. d. l. cunctos. 1. num. 90. Alex. cons. 128. incip. consideratis. num. 2. & in cons. 16. incip. viso titulo questionis. num. 1. vol. 1. ubi addit, istam sententiam communem esse. Vnde infert Cynus in d. l. cunctos. 1. num. 10. & 11. ad statutum existens ultra montes, quod præmortuo viro, uxor habeat medietatem bonorum ejus immobilium, si decedat maritus intestatus, relictis duplicibus bonis, intra & ultra montes, vidua tantum lucrabitur medietatem de ijs bonis soli, quæ sunt ultra montes, juxta statutum vel consuetudinem loci, non autem de bonis, quæ sunt intra montes. Cyn. ubi supra, per l. certa forma. 4. C. de iure fil. l. constitutionibus. 24. in f. ff. ad municip. quod idem placuit etiam Ioanni Andrea in addit. ad Specul. tit. de instrum. edit. §. compendiosè. num. 16. verb. quid si de consuetudine. & Petr. de Ravenna, in tract. de consuetudine, sect. 4. num. 20. Statutum siquidem de succedendo in bonis alicujus defuncti ab intestato, ratione bonorum, intelligitur non tantum de defunctis, qui fuerunt subditi & cives loci, ubi extat tale statutum, verum etiã de ijs, qui non fuerunt cives, sed tantum incolæ, vel etiam forenses, sive clerici, sive scholares, vel alij penitus extranei, dummodò habuerint eo in loco bona. Sicut & versa vice prodest tale statutum respectu bonorum, quæ extant in loco statuentium, non tantum civibus loci & incolis, sed etiam quibuscunque alijs forensibus & extraneis succedere intendentibus. Alexander de Imola cons. 111. num. 5. 6. & 7. vol. 7. ubi addit, istam sententiam communem esse, post Petrum de Ancharano in ca. canonum statuta. quest. 12. principali. vers. quæro iuxta prædicta de questione tali. extra. de constitu. Curtius in d. ca. cum tanto. sect. 9. num. 13. & in pri-*
- 232 *mis num. 16. Quod facit ad statutum hujus civitatis Ienæ, quod, in casu deficientium liberorum lucrum omnium mobilium indistinctè cum bonis soli, quæ stante matrimonio conjuges compararunt, tribuit superstiti, etiam quo ad proprietatem, quia istud extenditur ad bona doctorum, magistrorum, & scholarium, quæ ibidem post mortem suam dimittunt, ut nimirum in ijs succedatur per viduos, exclusis proximioribus defuncti cognatis, vel agnatis, licet defunctus, quo ad personam, non fuerit subditus civitatis, sed rectoris in academia, cum bona mortuorum deferantur secundum statuta locorum, ubi extant, non tam civibus & inhabitatoribus, sed etiam forensibus & exteris, ex*

quo in rem loquitur istud statutum, *per supra allegatas auctoritates*. Pro quo
 movet, quod doctores, magistri, & alia membra academix, licet non subditi & ci-
 ves hujus oppidi: tamen sint saltem incolæ, & teneant ibi larem suum, & alias
 possessiones, inter quos & civitatem celebratur tacitus quasi contractus, ultro
 citroque obligatorius, quo mediante, & civitas ad defensionem protectionem-
 que incolarum tenetur, & incolæ vicissim obligantur ad munera realia & pa-
 trimonialia, de bonis ibidem suis præstanda. *Alex. conf. 111. num. 10. per l. in-*
eola. 29. ff. ad municipal. & l. 1. C. de incolis. Accedit & illud, quod statutum ci-
 vitatis injecit vinculum in bona, maximè soli, ibidem situata, priusquam docto-
 res, item scholares, fixerunt ibi pedem, aut eo loci aliqua bona possidere cœpe-
 runt, non mirum igitur, si eo statuto ligantur scholares & Dd. quantumvis non
 sint subditi. *Aretinus in d. c. quo clericis. circa finem, ubi adijcit, istam decisio-*
nem communem esse, eamque sequitur Curtius in c. cum tanto. sect. 8. num. 81. de
consuet. Urget & aliud, quod nempe doctores & scholares succedant civibus
 hujus loci, secundum statuta civitatis, sicut & in alijs necessitatibus contra cives
 urgent statuta loci, adeoque non est iniquum, ut in ipsorum bonis eodem modo
 succedatur secundum consuetudinem hujus civitatis. *c. fin. extra. de vita & ho-*
nes. cler. iuncta l. 1. ff. quod quisque iuris. Sicut itaque foemina in vita marito-
 rum, ipsorum radijs illustrantur, eorumque forum sequuntur. *l. foemina. 8. in*
princ. & vers. foeminis dignitatem clarissimam mariti tribuunt. ff. de senato. & §.
hoc itaque vers. decet enim. auth. de coff. colla. 4. cum l. 1. C. de mulier. & in quo loco,
lib. 10. ita par est, post mortem virorum reddi idem jus etiam ipsorum viduis,
 ut quæ dignitatem & jura maritorum retinent, *l. filij. 22. §. vidua mulier. 1. ff. ad*
municip. l. quoties. 3. C. de privileg. scholar. lib. 12. donec nimirum ad secundas
 nuptias pervenerint, tunc enim ad primævum statum, quem ante copulationem
 habuerunt, revertuntur. *l. cum te. 10. in finalibus verbis. C. de nuptijs. quo de ha-*
betur etiam textus iuris Saxonici clarus in lib. 1. Landrecht. ar. 45. §. moriente
autem viro. & lib. 3. ar. 45. §. uxor. cum lectum mariti. vers. mortuo viro. Ac,
 quod bona cujusque loci subjaceant legi, vel statuto territorij, in rem loquentis,
 neque sit habendus respectus ad legem conditionemve personæ, quæ petit hære-
 ditatem, vel possessiones hæreditarias, tenet etiam Ioan. Faber. *in l. cunctos po-*
pulos. 1. num. 18. C. de summa Trin. item Romanus conf. 161. num. 1. Alex. conf.
44. num. 4. vol. 5. Petrus de Ravenna in tractatu de consuetudine. num. 20. &
21. Rebuff. de literis obligator. art. 2. gl. 1. num. 7. & tit. de literis requisitor. in
præfatione, num. 24. Panor. in c. fin. num. 36. extra de foro compet. Henningus
Godenus conf. 8. de statutis. Schurffius conf. 6. num. 1. 2. & 3. centur. 1. Brunus in
tractatu statutorum, artic. 8. num. 123. cum seqq. ac novissimè D. Gailius obser.
124. num. 17. lib. 2. ideò res, quæ sunt sub territorio regis, secundum leges re-
 gni judicantur, *Baldus in c. cum venissent. num. 3. per illum tex. extra. de eo qui*
mitt. in poss. quod & jure Saxonico comprobatur. Landrecht lib. 3. art. 33. §. f.
ubi habetur. Der König solrichten vmb eigen/ hoc est, pro bonis soli nach des
Landes recht/ darinnen es liget/ nicht aber nach des Mannes recht/ quod idem et-
iam notat glossa. Weichbildt art. 9. vers. ihr sollet wissen/ Ac, quod in successi-
 onibus attentatur statutum, vel consuetudo loci, ubi bona defuncti sunt sita, in
 ijsque etiam forensis secundum loci consuetudinem admittatur, *tradunt Bart. in*
l. 1. num. 41. ibiq. Bald. 17 C. de summa Trin. & Socin. conf. 288. num. 3. & 4.
& conf. 292. num. 2. & 3. vol. 2. & conf. 36. num. 2. 5. & 6. vol. 1. ubi subiicit,
hanc sententiam communem esse, & fusissimè D. Matthæus Wesenb. conf. 1. num.
42. Quod quidem indubitatum est in provincijs Saxonix, per textum inevi-
 tabilem, loquentem in materia successionis alicujus advenæ & forensis. *Landr.*
lib.

- lib. 1. art. 130.* ubi dicitur. Ein jeglich einkommen Man empfahet erbe im Lande zu Sachsen / nach des Landes recht / vnd nicht nach des Mannes recht / Er seye Vater / Schwab oder Franck. cum quo concordat & alius locus, *ar. 79. lib. 3.* in verbis: kein auslendisch Man antwortet in einem sondern Dorffe / nach ihrem Dorffrecht / sondern nach Landrecht / Er klage dann auff Erbe oder Gut. *ac fac. d. art. 33. in f. eod. lib. 3.* Quia verò maritus & uxor omnia bona pro indiviso possident, *lib. 1. Landrecht art. 31. & art. 45.* sequitur, quòd isto casu superstes ex conjugibus jure retentionis tam diu remaneat in bonis prædefuncti conjugis, donec ipse consequatur lucrum dotale, ex vi statuti debitum,
- 241 *per ea, quæ tradidimus in secundo capite huius partis num. 219. cum seqq.* Sicut autem jus commune, tribuens mulieri viduæ, in casu existentium trium, vel pauciorum liberorum, quartam, & ubi plures superstites sunt, virilem portionem, *ex auth. præterea. C. unde vir & ux.* (secundum quam ante hæc tempora semper pronunciarunt scabini Lipsenses, teste apostillatore ad marginem *gl. art. 22. Weichbild colum. antepen. vers. die Fraw behelstet. litera C. ac notat additionator ad gl. Landrecht lib. 1. art. 21. num. 4. in f.* & ante Lipsenses idem responderunt de jure etiam Magdeburgenses, quòd nimirum vidua, si tres sint vel pauciores, succedat in quarta parte bonorum mariti mobilium & immobilium, & aliàs tantum in virilem quotam. *gloss. Landrecht. lib. 1. art. 24. §. dis ist gesagt. & ibi additionator, quod firmat Schneiduvvin. Inst. de hered. quæ ab intest. defer. rub. de success. inter vir. & uxor. num. 47.* quam sententiam etiam nos in his partibus Thuringiæ semper fuimus secuti, & adhuc sequimur, nisi per pacta dotalia, vel statuta locorum particularia, aliud fuerit dispositum) intelligitur de quarta, vel virili parte omnium bonorum viri, siue in loco domicilij mariti, siue in alijs territoriis fuerint sita, cum ista quarta deferatur à jure communi, *per id, quod scriptum reliquit Iason in d. l. cunctos populos. 1. in secunda repetit. num. 96. & 94. C. de summa Trinit. & idem Iason. in l. à Divo. 15. §. sententiam. 1. num. 6. ff. de rei iud.* ita e contra, in statuto loquente de successione superstitis conjugis in bonis prædefuncti, siue eidem medietatem, siue tertiam bonorum deferat, non veniunt, nisi bona soli in territorio statuentium sita, alia enim regulantur secundum statuta priorum & peculiarium locorum, in quibus reperiuntur. *Iason in d. l. cunctos. 1. nu. 90. post Bart. ibidem num. 42. & per alia hætenus allegata.*
- 243 Dico autem signanter, quòd statutum loci de succedendo in certa parte bonorum non extendatur ad bona soli, in alio quam statuentium territorio sita, sicut nec ad annuos redditus, qui bonis immobilibus æquiparantur, tam de jure civili, *cl. ex vi de paradiso. §. cumq. annui redditus. de verb. signif. l. iubemus nulli. 14. C. de SS. eccles. l. f. C. de vendit. rerum ad civita. pertin. lib. 10. & utrobique in præcitatis legibus Bartol. ac latius exequitur Tiraquellus de retractu lignagier. §. 1. gloss. 6. num. 56. & seqq. sicut & Gailus in obser. practice, observa. 10. per totum lib. 2.* quam etiam de jure Saxonum, *Henningus Godenus cons. 12. de success. & cons. 6. de legitima.* Secus est in mobilibus, præsupposito enim, quòd ex statuto loci mulieri debetur medietas omnium bonorum defuncti, lucrabitur eadem pecunias, supellectilia, item omnia alia mobilia vel se moventia, quocunque in loco existant, in prædicta medietate, cum hæc mobilia intelligantur adhærere quasi ossibus domini, & esse de eo loco, ubi defunctus habuit domicilium. *gl. l. 3. vers. ea verò quæ pro soc. sicut paulò post latius deducetur,* cum mobilia concernant personam, ubicunque illa sit, immobilia autem territorium, in quo sita sunt, *prout notat additio latina ad Landrecht. lib. 1. art. 52. litera B.*
- 245 Hinc illud est, quòd etiamsi maritus post mortem uxoris omnia mobilia, ubicunque sita, etiam extra territorium provinciarum Saxonicarum, lucratur, exceptis utensi-

Diff. iur. civ. & Sax. 34. lib. 1. & lib. 2. par. 1. diff. 35. & 56. in Zobel. 47. part. 2. num. 7. & 9. part. 3. num. 6. & 7. item 12. in fin. & 32. Vide & diff. 18. lib. 1.

utensilibus, Landrechte lib. 1. art. 31. & lib. 3. art. 76. ibi: Der Man behest alle des Weibes fahrende habe: quod statutum vel consuetudo, ut nimirum superstes ex conjugibus lucretur omnia prædefuncti vel prædefunctæ mobilia, adeo sustinetur favore matrimonij, ut tradant, eo in casu liberos etiam excludi à petitione legitima. Rota decis. 1. de rescriptis, in novis. Chassaneus in consuet. Burgund. titu. 10. des infans. §. 4. in verbo. & à son profit. ac probat Gailius obser. 124. num. 3. lib. 2. & obser. 126. num. 6. & 8. eo. libro. Quantumvis contra istud ultimum membrum, à communi opinione in his terris recedatur, & pronuncietur, quatenus liberi ex alijs bonis maternis legitimam suam consequi nequeunt, ut ea ipsis suppleatur per maritos ex mobilibus, per additionem latinam litera B. d. art. 76. & in glossa germanica, num. 4. ac notat additio latina lit. C. d. art. 31. cum habetur: maritis, post mortem uxorum, deberi omnia mobilia, detracta tamen liberis vel parentibus legitima, si eam ex alijs bonis defunctæ consequi nequeant. Ioan. Schneidvvin. Instit. de her. quæ ab intest. defer. in rub. de success. inter virum & ux. num. 30. ubi addit: ita communiter pronunciari. ac sequitur Wesenbecius cons. 24. num. 5. vol. 1. ubi addit, quod ita sæpius meminerit iudicatum, adeoque minimè mutandū esse, quod certā interpretationē semper habuit. l. si dei nre pretatione. 37. & l. minimè. 23. ff. de ll. tamen hoc jus provinciale, de lucrands mobili- bus uxoris, non extenditur ad perpetuos annuos redditus mulieris, sive in frumen- tis, sive in pecunijs annuatim solvendis consistant, ut quæ immobilium jure cen- sentur. Henningus Godenus d. cons. 12. de successio. & cons. 6. de legitima. item Schurffius cons. 65. num. 5. centur. 3. & ita semper recordor in dicasterijs harum regionum, ubi jus Saxonum viget; de jure responsum fuisse, sicut & D. Ioan. Schneidvvin testatur, in suis commentarijs ad Instit. de hered. quæ ab intest. a. defer. sub rub. de successione inter virum & ux. num. 33. & 34. per d. art. 36. in f. & extat exemplum sententie Lipsensium scabinorum veterum post Landrechte sub tit. von succession vff Erbgüter in §. vnd weil widerkeuffliche Zinsen: nisi fortè tales annui redditus, aut aliud prædium soli, ex pecunia dotali mulieris, stâte matrimo- nio, per maritum fuerit comparatum, quo casu isti annui redditus, vel res soli, em- ptæ de pecunia dotali, in terris Saxonis, virtute juris nostri provincialis, marito cedunt post mortem uxoris sine liberis prædefunctæ, non autem ejus hæredibus, maximè transverfabilibus, Landrechte. lib. 1. art. 31. & art. 45. Ac, pro hac sententia est, quod res ex pecunia dotali comparatæ dotales esse videntur. l. res quæ. 54. l. ita constante. 26. l. si ex lapidicinis. 32. ff. de iure dot. l. si mulier. 21. in f. de pact. dotal. Si namque res ex pecunia dotali comparatæ succedunt loco do- tis, & dos extitit in mobilibus, habetur illa dos pro non transmutata, & retinet primævam naturam rei videlicet mobilis, adeoque ex vi statutorum nostrorum, mariti lucro cedunt arg. l. si eum. 10. §. qui iniuriar. 2. si quis caution. Quod autem in contrarijs, pro re ex pecunia dotali per maritum emptæ, mulieri prodita est actio saltem utilis, id ea ratione contingit, quod ibidem agitur de interesse ipsius uxoris adhuc post mortem viri superstitis, quam iniquum esset fraudari dote, tanquam proprio ipsius patrimonio, ex facto mariti, præde- cedentis, qui eam convertit in emptionem prædiorum soli, cum istud tantum inspiciatur, quid ex re mulieris vir possideat, l. uxor marito. 55. ff. de don. inter vir. & ux. ne dotis conditio deterior fiat, arg. l. 1. sol. matr. l. 3. §. hæc donatio. de don. inter vir. & ux. Ideo alibi Accursus scriptum reliquit, quod res emptæ de pe- cunia uxoris, fiat uxoris, istud non esse simpliciter verum, sed demum in sub- sidium, donec foemina suam consequatur dotem. gl. verb. non negabit. in f. l. si ut proponis. 8. C. de rei vind. cum dominium rei emptæ ex pecunia dotali, vel quavis aliena, per maritum, ipsi ementi applicetur, non autem mulieri, vel ei, ex cujus

- ex cuius pecunia res soli fuit comparata, *textus sunt clari in l. ex pecunia. 12. C. de iure dot. & in l. multum interest. 6. C. si quis alteri vel sibi.* Vnde satis patet, solum superstitis mulieris favorem in iuribus pro contrario adductis attendi, qui favor cum cesset, post eius mortem, in ipsius hæredibus, cessat etiam istud privilegium. *c. cum cessante. ext. de appellat.* Verum, præsupposito, quod ex vi statuti, vel consuetudinis, debeantur superstiti coniugi omnia mobilia, vel certa pars mobilium, dubitatur, an appellatione mobilium, veniant etiam nomina debitorum, *aussensiehende Schulden/* præsertim eorum, quos in aliena provincia, extra locum statuti, sibi habuit obligatos præmortuus conjunx? Quid enim, si mutuo dedisset 1000. florenos pro quincuncibus usuris, ad certum tempus, puta triennij, alicui forensi, an istud nomen vel debitum in totum, aut pro parte, pertineat ad superstitem, an verò tota summa debeatur alijs defuncti hæredibus, ab intestato venientibus? Licet autem, propriè loquendo, nomina debitorum fiat quædam tertia species à mobilibus & immobilibus separata, *prout notant Bar. & Dynus in l. potest. 18. ff. de auth. tut. per l. quam Tuberonis. 7. § pen. de peculio. l. à Divo Pio. 15. §. in venditione. 2. de re iud.* tamen, quando quæritur de effectu, descendente ex obligatione, vel lege, & omninò sub certa mobilium aut immobilium specie, etiam poni nomina necesse est, tunc, siquidem actio profequitur quid immobile, ipsa quoque immobilis reputatur. *Bart. & Alciatus in l. moventium. 93. ff. de verb. sig. & idem Bart. in d. l. potest. 18. n. 1. Baldaeus in c. 1. num. 26. de pacten. Decius cons. 461. num. 2. & 3. Tiraquellus de retractu lignagier. §. 1. gl. 7. in princ. ac profitetur Gailius, eam distinctionem esse veriore, quam etiam sequuntur assessores in Camera Imperij. Gailius observat. 11. num. 10. lib. 2.* Et ita potest intelligi Chassanæus, quatenus refert, nomen debitoris, ad instar bonorum soli in loco habitorum, censeri de eo territorio, in quo reperitur. *Chassanæus in consuetud. Burgund. rub. 9. §. 15. verbo. & les hortages. num. 1.* cum, qui actionem ad immobile corpus habet, ipsam rem habere videatur. *l. rem in bonis. 52. de acquir. domi. l. is qui actionem. de reg. iur. l. bonorum appellatione. 108. in fine, cum l. id quod. 11. de R. l.* Sin verò actio debitori competat pro rebus mobilibus, prout sunt pecuniæ frumentum, pecora & similia, quæ mobilium & moventium appellatione continentur, *d. l. à Divo. 15. §. in venditione. 2. & d. l. moventium. 93.* talia nomina debitorum jure mobilium censentur, *per præmemoratas auctoritates.* Ex quo infertur, priore casu, quando maritus habuit prosecutionem ad quid immobile in alieno territorio, lucrum statuti, de nominibus ex aliena jurisdictione ipsi debitis, non accrescere viduæ, vel viduo, ex consuetudine loci, ubi prædefunctus obiit, sed deberi ejus hæredibus ab intestato venientibus, posteriore verò casu, quando est simplex creditum vel mutuum, cedere viduæ vel viduo lucrum talium nominum, quantumvis ex alieno territorio debeantur, censentur enim jure aliorum mobilium, neq; æstimantur ex loco, unde debentur, sed ex toto patrimonio & domicilio debitoris, quod respiciunt, & cui debentur. *l. si fideicommissum. 50. §. tractatum. 1. ibi: cum non loci sit res alienum, sed totarum facultatum. iuncto §. sed & rescriptum est 2. de iudic. l. Caius. 86. de leg. 2. ac tradit Tiraq. in l. si unquam. 8. verb. bona. n. 9. C. de revoc. dona.* Vnde de isto casu verè locum habet, quod dicitur: nomina debitorum non circumscribi loco, in quo reperiuntur, sed cohærere personæ domini, & esse de territorio, ubi creditor, cui debentur talia mobilia, habet suum domicilium. *gl. & Bar. in l. ex facto. 19. c. 2. n. 1. ff. de her. instit. & facit l. uxori. §. legaverat. de leg. 2. l. generali. 32. §. uxori. 2. de usufr. leg.* adeò, ut mobilia, & quæ mobiliū jure censentur, non magis separari possint à persona domini, quàm anima separari potest à corpore. *gl. verbi nom. in. quis ergo de pec. & d. l. Caius. 86. de leg. 2. gl. l. 3. verb. ea verò qua. pro socio, & in l.*

in l. 3. verbo. *actiones apud te remanserunt*. C. de nova. Alex. cons. 31. num. 5. 6. & 7. vol. 1. & cons. 16. num. 3. eodem vol. 1. ac sequitur Chassenaus, qui super hac materia plura cumulat, in consuetud. Burgund. verb. des confiscationis. rub. 2. §. 1. gl. 7. per totum, ubi num. 17. fatetur, distinctionem modò relata de iure communi, & communioem & verioem esse, declarando tamen, ut ibi per eum. Sicut itaque maritus, post mortem prædefunctæ uxoris, de iure Saxonico lucratur omnia mobilia, ita istud extendendum est non tantum ad mobilia, habita in loco domicilij, sed ad omnia alia, etiam in peregrinis provincijs, ubi ius Saxonicum in usu non habetur, existentia, exceptis solis utensilibus, per generalitatem textus Landrecht. lib. 1. art. 31. & lib. 3. art. 76. quod sequitur etiam D. 10. Schneidevvin. ad Instit. de hered. quæ ab intest. defer. sub rub. de successione inter virum & uxorem. num. 19. & 28. cum seqq. Et istud quidem de ære alieno uxoris activo, quod in pecunijs, vel alijs rebus mobilibus, ipsa vel maritus ejus crediderunt alicui extraneo, certo tempore reddendum, stante statuto, de quo supra, indubitatum est, quod lucro mariti cedant talia nomina undecunque debita, cum tales pecuniæ mulieri semel appropriatæ, inque dotem, vel aliter assignatæ & traditæ, ipsiusque bonis ac patrimonio unitæ, & incorporatæ fuerint. Quo casu, quantumvis maritus, aut uxor, ista bona mulieris dotalia vel paraphernalia foenori deinceps exposuerint, vel aliter mutuo dederint: tamen, uxore mortua, indistinctè ista nomina, tam quò ad capitale, quam etiam quò ad usuras, reputantur pro mobilibus, & lucro mariti cedunt, siue diem solutioni destinatum supervixerit mulier, siue non, *Es seindt vortagte oder vnuortagte schulden/ prout eruditè scriptum reliquit Schneidevvin. de success. inter virum & uxorem. num. 37.* cum mulieri sola personalis actio, contra debitorem, pro istis pecunijs, tanquam pro rebus mobilibus, in vita competierit, per superius allegata. ac notat Alexand. in d. l. a Divo Pio. 15. §. in venditione. 2. ubi & Iason. & alij in locis præcitatis. Quantumvis enim mulier istas pecunias forsan acceperit ex hæreditate paterna, vel materna, easque postea ad usuram, certo tempore reddendas collocarit: tamen istud nomen non ideò potest dici hæreditarium, *Es kan nicht Erbgelt oder Erbschuldt genennet werden/* ex quo hæreditas semel adita, & apprehensa, definit esse hæreditas. gl. magna, verbo. per unum. in l. 1. §. veteres. 16. de acquir. poss. ac facit l. cum heredes. 23. ibi: *adita hæreditate, omnia iura ad nos transeunt. eo tit.* sed confunditur cum patrimonio hæredis, & efficitur de bonis proprijs mulieris, quæ vel penes se retinere, vel ad usuras dare, vel aliter de ijs, accedente tamen consensu mariti, in cuius ipsa per nuptias tutelam transit, pro arbitrio disponere potest. Decius in l. hæreditas. 62. num. 3. de reg. iur. ac facit l. sed si plures. 10. §. filio. 2. de vulg. & pupill. iunctis quæ habentur in textu Landrecht lib. 1. art. 31. Secus est in pecunijs, & bonis hæreditarijs nondum divisjs, neque dum appropriatis mulieris substantiæ, vel per eam apprehensis, quæ nostrates vocant, *Erbschulden/ oder Erbgelder/* hoc est, in talibus nominibus, quæ adhuc debentur ex communi hæreditatè, quo casu distinguendum est, an dies solutionis extiterit, nec ne, ut priore casu nomina debitorum tanquam quæ in vita mulieris fuerunt exigibilia, *seind vortaget vnd fellig gewesen bey leben des Weibes/* reputentur pro mobilibus, & lucro mariti cedant, quando verò celsit tantum, nec tamen venit dies, adeò, ut debitor, aut possessor hæreditatis nondum possit exigi, tunc immobilium jure censetur istud debitum, *Nis vnuortaget/* & hæredibus foeminæ, non autem superstiti marito applicatur. Schneidevvin. ubi supra num. 36. & 37. & ita tota die pronunciatur, per articulum. 76. lib. 3. Eadem distinctio observatur etiam circa dotalitia mulierum, ex quibus debentur viduis annuatim affictus, vel fructus, in pecunijs, vel frugibus. Siquidem enim post terminum solutioni cuiuscunque redditus præfixum, ab hac

ab hac luce decesserit dotaria, vel usufructuaria, relictis ex vna marito, & ex altera parte hæredibus ab intestato venientibus eo casu omnes redditus, qui in vita mulieris poterant exigì, lucro mariti cedunt, tanquam stipendium deseruitum, vt loquamur cum compilatore iuris Saxonici, *Landrecht lib. 3. art. 76. §. Was auch Zinses. ibi: Stirbet die Fraw nach dem rechten Zinstage / alle Zins und Pflicht ist des Mannes heimgefallen gut.* in quo aliquantulum sese conformare videtur ius Saxonicum cum iure communi, quòd nimirum pensiones, quarum soluendarum dies nondum venit, nec tempore mortis vxoris fuerunt exigibiles, fructibus nondum perceptis comparat, ita, vt pro immobilibus habeantur, *argumento l. fructus. 33. ff. de rei vindic. l. Iulianus. 13. §. si fructibus. 10. de actio. empti.* redditus autem iure exigibiles æquat fructibus à solo separatis, vt mobilium iure censeantur. *Baldus in c. 1. num. 25. ibidemq. Matthæus de Afflict. 13. de paceten. in vsibus feud. & Aluaretus in d. c. 2. §. si verò pacis. num. 6. eo tit. ac probat Tiraquellus de retractu conuentionali. §. 1. gloss. 7. num. 37. quos allegat etiam Gailius obserua. 10. num. 3. & 4. lib. 2. vbi vltèrius infert, si diuersæ fuerint relictæ pensiones, aliæ exigibiles, die allbereit vortaget gewesen / aliæ nondum exigibiles, die noch nicht fellig wehren / de singulis iudicandum esse pro rata temporis, *argumento d. l. Iulianus. 13. §. si fructibus. 10. ff. de actio. empti.* & addit Gailius, istam distinctionem obseruandam esse pro statutis locorum, disponentibus, quòd post mortem alter-*

261 utrius coniugum, superstes lucretur omnia mobilia prædefuncti. Quæ verò in terris Saxoniz sint tempora legalia soluendorum censuum, aut annuorum reddituum in pecunijs, frugibus, anseribus, gallinis, caponibus, ouibus, ouis, linis, papauere & similibus prouentibus, qui ex feudo, vel dotalitio debentur per subditos fundi, extra videlicet conuentionem partium, de eo legatur *Landrecht art. 58. lib. 2.* & illi prouentus omnes debentur marito, post mortem mulieris, quæ superuixerit terminum, solutioni cuiusque præstationis destinatum. *d. art. 58. iuncto art. 76. lib. 3.* Et per hoc decidi poterat dubium, quod nostro dicasterio haud ita diu mouebatur in facto, vbi marito, nomine, vxoris Bertæ, fuerant promissa per matrem sponsæ aliquot millia, nomine dotis, soluenda demum sponso post annum & diem, cum quæ Berta, nondum exacto anno, decederet, ambigebatur, an dicta summa dotis, soluenda certo die, qui nondum venerat, aut exiterat, debeatur marito, tanquam res mobilis, de iure Saxonico, an verò cederet eius adhuc viuenti ma-

262 tri? Verum, quia ex matris bonis regulariter nulla dos debetur filiabus, *l. neg. mulier. 2. C. de iure dot. cum l. cognouimus. 19. C. de hæreticis.* pater quæ Bertæ iamdudum fuerat mortuus, ex cuius bonis, pro dignitate natalium, ac facultatibus patrimonij, dos constitui debuit, *l. f. C. de dotis promiss. iuncta l. cum plures. 12. §. cum tutor. 3. ff. de administ. tut.* tum etiam, quòd narratio facti nobis proponebatur obscurius, & absque transmissione dotalis instrumenti, responsum fuit de iure pro marito, præsupponendo, dotem nempe prænominatam, ex bonis paternis filiæ debitam, de eiusque patrimonio iamdudum effectam, & à communi hæreditate separatam fuisse, quo casu, non aliter ista dos promissa, mobilium iure reputanda fuit, quàm si sponsa prædictam summam in cista sua repositam reliquisset, aut ad vsuras credidisset, receptura sortem, cum deductis in stipulatum vsuris certo die, quem siue superuixerit fœmina, siue non, vtroque casu tale ius, quantumuis in nominibus consistens, cedere debuit lucro mariti, *per ea, quæ notat Schneideuvin, de success. inter virum & vx. n. 36. & 37. & per regulam suprà traditam,* quòd actio pro pecunijs, vel alijs mobilibus competens, ipsa quoque iure rei mobilis

O

censeatur.

censeatur. *suprà nu. 248. 249. & 252.* Et in simili casu idem responsum fuit
 de iure, anno 1583. cuidam Schueidnicensi in Silesia, cui per tutores sponsæ,
 post mortem patris, promissa fuerant in numerata pecunia, dotis nomine,
 mille, quæ demum soluerentur infra annum & diem, nulla facta mentione
 de cæteris bonis paraphernalibus, siue mobilibus, siue immobilibus, sponsæ
 debitis ex hæreditate paterna, cumque intra annum nupta decederet ex viuis,
 adiudicata fuerunt ipsius marito prædicta mille, tanquam mobilia, ut quæ se-
 mel separata à communi hæreditate, & tutoribus nomine pupillæ suæ tradita,
 & sic de pupillæ patrimonio effecta fuerant, non obstante, quòd dies solutio-
 ni dotis præfixus nondum extiterat. Fateor tamen, si præsupponeremus, in
 hac, vel priori facti specie, istud debitum promissæ dotis, vel adhuc extitisse in
 communi corpore hæreditatis paternæ, tanquam indiuisæ, vel, quia ipse pater
 in testamento suo disposuisset, quòd filia aliquando elocata, per tutores vel
 alios cohæredes, certa summa pecuniæ deberet ex hæreditate constitui, quæ
 tamen non solueretur, nisi post annum & diem, ita, ut talis dos, in vita spon-
 sæ, nondum sit incorporata vel vnita patrimonio filia, sed demum veniat in-
 corporanda post annum & diem, totum contrarium respondendum erat,
 quòd nempe maritus prænominatam dotem, ut cuius soluendæ terminum
 Berta non superuixit, nequaquam lucretur, cum ex debitis vel nominibus
 hæreditarijs, quæ adhuc hærent soluenda ex corpore communis & indiuisæ
 hæreditatis, ea demum mobilia præmortuæ vxoris lucretur maritus, quorum
 solutionis dies lapsus & exactus est, Das heisset man vortagte vnd fellschaffige
 Erbschulden/ita intelligendus est Schneideuum. *in loco præcitato num. 36. &*
37. ac facit articulus 58. superius allegatus, & articulus 67. §. fin. libr. 3.
Landrecht. Ac, si quis dicat, etiam si, viua muliere, nondum venerit dies, ita, 263
 ut ius petendi, vel exigendi debitum, superstiti marito non statim nascatur
 post mortem vxoris, per ea quæ notant glossat. *in l. cum qui calendis. 41. §. f.*
verbo. debeat. & *in l. centesimis. 4. ff. de verb. oblig. cum l. cedere diem. 213. de*
verb. signif. sicut de vicualitijs aut dotalitijs nostri temporis, quæ vocamus
 Leibgedinge/ tradit Zasius *in l. qui hoc anno. 24. de V. O.* cum illa sint directa & li-
 mitata ad certum tempus, diem istum expectandum esse, neque statim nasci
 petitionem, argumento *l. in illa. 8. & d. l. cum qui 56. §. qui ita. 4. de verb. obligat.*
 quamdiu enim dies solutioni destinatus in pendentem est, tam diu exactio cessat.
l. non omnis. 19. vers. & cum pecunia. & vers. cum verò certum. in fine. si cer. pet. l. si
mandauero tibi. 17. in princ. & vers. 1. mandati. c. vn. §. tempore plus. extra. de plus
petit. §. si quis agens. iuncto. §. plus autem. vers. tempore plus institut. de actio. cum
§. appellantur. vers. temporales. Institut. de exceptionibus; tamen, sicut ius alicuius
 nominis conditionale, vel ad diem, per contractum inter viuos cuiunque 264
 etiam extraneo cedi poterat. Baldus *in l. per diuersas. 22. C. mandati,* cum cessio
 pro traditione habeatur. gloss. *l. fin. C. quando fiscus vel priuat. Bart. in l. 1. num. 1.*
ibidemq. Baldus 6. C. de actio. & oblig. per l. 1. C. de hered. vel actio. vend. & l.
ad eum. fin. ff. de dona. ita nihil videtur prohibere, quin idem ius, vxori com-
 petens, ad hæredes, siue sanguinis, siue ex testamento, vel ad hæredes ab inte-
 statato ex statuti virtute transire possit, per illud vulgatum: quod est cessibile, 265
 idem etiam fore transmissibile. Bart. *in l. Ex pluribus. 42. ff. de adminst. tut.*
 & *in l. non solum. 67. §. si puella. 5. de ritu nupt. Tiraquellus de retractu lignag. §.*
26. num. 47. & 48. responderetur, sicut & supra tactum fuit; contraria loqui
 iniure semel acquisito, & appropriato ijs personis, à quibus per viam
 cessionis, vel successionis, istud in alios deinceps deuolui debet. Secus 266
 est in iure nondum plene acquisito, prout sunt redditus & assensus dotalijs,
 qui

qui neque exacti, neque exigibiles fuerunt, tempore mortis usufructuariæ, cum denuò acquirendum facilius tollatur, quàm iusiam antè acquisitum. Baldus in *authen. si qua mulier. C. de SS. eccles.* & in *l. Imperator. 60. ff. de pact.* & in *l. puillorum. 5. C. de repud. hered. idemq. Baldus & Ludo. Roma. in l. si is qui. 56. ff. de acquir. hered. per l. quod autem. 6. de his que in fraud. credit. & l. si sponsus. 5. §. si maritus heres. 13. de dona. inter virum & uxorem. Deinde in hoc themate promissæ dotis, promissor adiecit vel præfixit diem solutioni in suum ipsius fauorem, non autem in gratiam stipulatoris, adeò, ut promissor, si velit, possit quidem præuerrere terminum destinatæ solutionis. *d. l. cum qui calendus. 41. §. quoties. fin. vers. ex quo apparet.* & *d. §. omnis. vers. quod in diem. Inst. de verb. oblig.* non autem potest inuitus cogi, ante lapsum anni promissam dotem numerare. Vnde satis nunc liquet, muliere præmortua ante finem anni, expirasse in totum, ex præsumpta mente contrahentium, obligationem principalem, per *d. l. non omnis. 19. in verbis: non aliter obligari quem, nisi extiterit casus, in quem obligatio collata fuit. iuncto vers. & cum pecunia. ibi: quam diu in pendentis est, cessabit obligatio. ff. si cer. pet. ac facit l. si cum. 10. §. homo sisti. 1. ibi: tota stipulatio in diem collata videtur. si quis cautio. iudic. sisti. & l. si ita stipulatus essem abs te. 14. vers. Cess. in verbo: non ante acquiri posse ex ea causa, quàm tempus præterisset. de verb. oblig.* Cumque & verba pactorum dotalium denotent, intentionem promissoris fuisse, quòd aliter ad solutionem dotis non voluerit teneri constituens dotem, nisi matrimonium cum nupta durasset per annum, & illa ipsa dos per mulierem in postremo casu nondum fuerit apprehensa, sed hæserit adhuc in corpore communis hæreditatis, sicut mulier per contractum inter viuos non potuit alicui cedere illa mille, quæ de eius patrimonio nondum erant effecta, ita ad maritum, post mortem suam, nihil horum mobilium, ex vi statuti, potuit transmittere. *l. nemo plus iuris. 54. de reg. iur. l. traditio. 20. de acquir. rerum dom. ac facit d. art. 58. lib. 3. & 76. lib. 2. Landrecht.* quod ipsum expressè firmat D. Tomingus in *suis decis. decis. 29. nu. 11.* ubi concludit, quòd marito, cui infra annum & diem, post contractum matrimonium, certa dos per patrem promissa fuit, matrimonio postea infra annum dissoluto, non comperat, etiam post lapsum anni, dotis petitio vel exactio. Cuius rei non est alia ratio, quàm quòd talis dos, ante lapsum temporis ad soluendum præfixi vel destinati, nondum fuit effecta de patrimonio mulieris, neque vnquam incorporata ipsius bonis, sed demum veniebat incorporanda post annum, & hanc pronunciandi consuetudinem in foro Saxonico receptam & vsitatam esse, testatur idem Tomingus *d. decis. 29. in ratione dubitandi num. 5.* Est & alia ratio in facti specie, quæ narratur in præcitata decis. 29. quòd ibi pater ipsemet dotem promisit vel constituit, ideo in eius potestate positum fuit, super re sua legem contractui, quam volebat apponere. *l. legem quam dixisti. 10. C. de pactis.* & dies isto casu potius differendæ solutionis causa, ne confestim à tempore promissionis exigat stipulator, quod in certum tempus promissum & limitatum fuit, appositus esse censetur. *Zasius in l. cum qui ita stipulatur. 56. §. qui ita stipulatur. decem. 4. de verb. oblig. num. 10. & 12.* Et ista distinctio circa hæreditaria, quorum dies cessit, vel venit, facit pro statutis plurium ciuitatum in Thuringia, quæ, ut supra dictum fuit, post mortem maritorum, etiam mulieribus tribuunt omnia mobilia, relicta in bonis prædefunctorum virorum, tempore mortis, ut, si qua dimittant nomina hæreditaria, nec dum incorporata mortuorum patrimonijs (quia vel adhuc pars sunt hæreditatis, aut saltem sub diem, quæ nondum extitit, ex communi hæreditate debentur) ea inter mobilia non computemus, sed*

tanquam hæreditaria, vñd vnuortagte Schulden / dimittamus hæredibus viri ab intestato venientibus. Sin verò prædefunctus semel apprehenderit quoriam suam hæreditariam, in pecunijs, aut alijs mobilibus existentem, eamque postea vni ex cohæredibus, aut etiam alicui extraneo crediderit, vtcunque dies repetendæ pecuniæ extiterit in eius vita, vel non extiterit, istud nomen pro re mobili censebitur, & lucro superstitis viduæ cedit, ne diuersa sit correlatiuorum ratio. *l. f. C. de indicta vid. toll.* De quo quidem minùs dubium est, ex 269 quo cum statuto, tribuente lucrum bonorum mobilium superstiti coniugi, concurrat domicilium mariti, *argumento, l. exigere. 65. ff. de iudic.* cùm mulier sequatur forum viri, & sic tam actiue, quàm passiuè, mariti, item vxoris bona afficiantur legibus loci, vbi maritus habuit suam residentiam. *l. ea quæ 32. ibidemq. gl. verbo. ante. & l. f. §. item rescripserunt. 3. ff. ad municipal. & de incolis. l. cum quedam. fin. de iuris. om. iud. l. f. C. de incolis. iuncta l. mulieres. 13. C. de dignita. lib. 12.* Et ex eodem fundamento potest decidi dubium illud 270

Differ. iur. civil. & Sax. 21. lib. 1. m. Zobel. 3. part. 3. n. 9. & 12.

vulgare: Moritur quidam nobilis, relictis bonis mobilibus, ex eorum genere, quæ geradæ, item Morgengabe / & comestibilium, hoc est, musteils nomine comprehenduntur, & deferuntur viduæ, post mortem mariti, *per ea, quæ tradit tex. Landrecht lib. 1. art. 24. item Weichbildt artic. 22. 23. & 24. iunctis ijs, quæ latius explicat D. Hartmannus Pistoris decis. 31. & 33. & 44. num. 19. parte 1.* Dato nunc, quòd in pluribus locis maritus habuerit certa feuda, vel prædia, quæ sanè sine his domesticis adiumentis consistere nequeunt, quæritur, an debeantur superstiti viduæ illa sola mobilia, ad geradam, musteil & Morgengab pertinentia, quæ reperiuntur in corte eius loci, vbi maritus habuit suum fixum domicilium? an verò simul etiam omnes aliæ huius generis res mobiles, in alijs locis, extra locum domicilij mariti, in prijs autem extra territorium Saxonicum sitæ, veniant? Et videtur, viduam contentam esse debere rebus, pertinentibus zu Weiblicher gerade / quæ reperi- 271 untur in domicilio mariti, secundum cuius loci consuetudinem exigunt viduæ ius & lucrum dotale, *per ea, quæ habentur in l. exigere. 65. ff. de iudic. Alexand. cons. 101. incip. ex inspectione. vol. 3. Felinus in c. 1. extra de sponsal. ac tradit latè Curtius in c. cum tanto. sect. 9. num. 4. extra. de consuetud.* Cui 272 sententiæ etiam illud accedit, quòd ius Saxonicum, maximè circa vtenfilia, respectum habet ad possessionem viduæ, Was sie nemlich / zur zeit ihres Mannes absterbens / in ihren beschlossenen gewehren gehabt / *per ea, quæ tradit textus Weichb. art. 23. in prin. in verbis: Was Weiber pflegen in jren gewehren zu haben.* vnde additionator *ad ar. 38. li. 3. Landr. litera E. vers. similiter.* innuit, quod tantum eius loci gerada debeatur viduis, quæ in domicilio defuncti reperitur, vbi videlicet mulier consuevit commorari, addendo, quòd ista sententia nostra tempestate habita fuerit pro æquiore, ne mariti, post obitum suarum vxorum, per cognatas plerisq; quasi supellectilibus, ad vsum cuiusque cornis comparatis, spolientur. Et secundum hanc sententiam, de iure responderunt scabini quondam Donenses, & D. Simon Pistoris, Iuriconsultus & Consiliarius aulae Electoris celebratissimus, sicut & filius eius D. Modestinus Pistoris Præceptor meus recolendæ memoriæ, super vna eademq; causa, prout videre licet ex ipsorum responsis, quæ D. Hartmannus Pistoris adiunxit quæstioni 32. par. 1. vbi concludunt, ea solum vtenfilia deberi viduæ, quæ in domo solitæ habitationis mariti (da er hausgehalten) reperiuntur, non autem ea, quæ in alijs locis reliquit. Neque istud caret ratione, cùm enim in loco domicilij concurrat quotidiana cura & custodia mulieris præsentis, obeuntis munera domestica, circa culinam, circa texturam filorum & linteorum, item oc-
cupatio

eupatio circa lectulos & cubilia, labor circa inspectionem stabulorum, ubi vaccae, oues & similia animantia seruantur, ideò in hoc priuilegiata est mulier à iure Saxonico. Das sie die Weibliche Gerechtigkeit daselbst/ vnd was darzu gehörig/ vor den Erben allein hinweg nimmet/ quæ cura cum cesset in alijs prædijs, à quibus abest mulier, meritò cessat etiam eius priuilegium. *c. cum cessante. & ibi Tiraquellus, extra. de appella.* Si tamen rectè ponderentur dicta præmemoratorum doctorum, in præcitata quæstione 32. ipsi loquuntur in terminis. quando post mortem mariti, superstes coniunx ipsa quoque decedit, relicta propiore cognata, ihre neheste Niffstel/ ad quam pertinere dicitur die Niffstelgerade/ *qua de loquitur text. lib. 1. art. 20. §.* Also behestet auch ihre Niffstel. *& clarius art. 37. eiusdem libri primi, & libr. 3. art. 38.* secus est, ubi agitur de successione viduæ in bonis mariti, pertinentibus ad geradam, comestibilia & Morgengabe. per id, quod vulgò fertur, mobilia non circumscribi loco, sed affixa quasi intelligi ossibus & personis dominorum, in loco, ubi fouent domicilium. *per ea qua supra tradidimus nu. 254.* Et ista sententia, quòd videlicet omnes species vtensilium, in quibuscunq; prædijs mariti, etiam extra ipsius domicilium reperta, viduis mulieribus, post mortem virorum, debeantur, communior est, & in practica receptior, prout videre licet ex sententijs veterum scabinorum Lipsensium, apposis ad calcem Weichbildtrechts *sub tit. Von gerade / Morgengabe / musteil vnd Erbe/ §. zu musteile. ibi: Was die Menner vff iren Schlössern/ Forwercken/ vnd Höfen nach sich gelassen. & sequitur D. Hartmannus præcitata quæst. 32 pag. 362.* ac probatur hæc opinio per textum ineuitabilem, loquentem tamen in terminis rerum comestibilium, *Landr. lib. 1. art. 22. §.* Nach diesem vbi legitur. Die Witwe mus mit den Erben musteilen alle Hoffspeise / die nach dem dreissigsten vberley bleibet/ in ieglichem Hofe ihres Mannes / oder wo er sie hette in seinen gewesen. latinus textus sic habet: vidua cum hæredibus domestica diuidat cibaria, quæ post tricesimum in omnibus mariti curijs, vel eius potestate reperiuntur. Licet autem restringat illam generalitatem tantum ad cibaria sufficientia pro necessitate vnius anni. *in d. art. 22. lit. E. per tex. Weichb. art. 24. in fine princ.* tamen, quia Weichbildtrecht/ licet sit posterius, non derogat iuri prouinciali, dem Landrecht/ *per ea, qua tradit gloss. Weichbildt art. 1. §.* Nun fragen wir ob der Sachßenspiegel: ideò posterior opinio seruetur hodiè in practica, sicut & ipsemet Zobelius testatur, *in fine sue additionis, lit. E. ad art. 24.* Pro qua & vrget bonorum communio, quæ iure saltem Saxonico introducta est, inter mulierem & maritum, possidentes omnia bona pro indiuiso. *Landrecht. lib. 1. art. 31. in princ. & art. 45. §.* Das Weib. *eodem libro. ac est textus Lehenrecht iuncta glossa cap. 69.* Vnde, cum ex bonis communibus, & comuni industria vel labore ista supellestilia comparentur, legislator Saxonicus superstiri viduæ talia detulit, quæ rationes cum cessent in casu præcedentis mulieris ante maritum, inde fit, quòd inferunt vltèrius supradicti, hoc posteriore casu proximæ cognatæ non deberi omnes species ad geradam pertinentes, sed tantum eas, quæ mundum muliebrem concernunt. Was nemlichen die verstorbene angetragen vnd in ihrer vorwarung gehabt/ was aber dessen der Man sonst vor gemeine Haushaltung erkaufft vnd genühet/ das folget nicht zur Niffstelgerade/ & Hartmannus Pistoris *d. quæst. 32. parte 1. num. 2.* allegat nonnulla præiudicia, ex quibus inferre licet, niffstelgeradæ nomine non contineri, nisi mundum muliebrem, quem vxor à principio ad virum intulit, vel constante matrimonio, de suo comparauit, aut donatam à marito

vel cognatis accepit, addendo: in iudicio curiæ principalis istud ita fuisse obseruatum, & esse æquiorē illam opinionem, eamque secutus fuit etiam Zobelius in suis addit. ad Landrecht lib. 3. art. 38. litera E. ubi innuit, præter & ultra mundum muliebrem, nihil ex rebus ad geradam pertinentibus, lucrari proximam cognatam, nisi quicquid huius vxor ad maritum intulit, vel, stante matrimonio, per donationem, vel suis pecunijs proprijs acquisiuit, ita refert, fuisse quondam iudicatum per Vvitebergenses, D. Hartmannus in d. decis. 32. num. 3. fol. 342. sicut & responsum Vvitebergensium subiungit fol. 350.

Differ iur. & 351. Verum, quicquid sit, in prouincijs Saxoniz partis Thuringiæ, 273
ciuil. & quam diu memini, contrarium fuit iudicatum, quod nempe, etiam in casu
Sax. 26. niffelgeradæ, omnes species sub vocabulo, geradæ, in art. 24. lib. 1. recensitæ
lib. 1. & 31. (solis ouibus exceptis) veniant & debeantur proximæ cognatæ adeo, vt valde
lib. 2. part. exigua inter geradam & niffelgeradam sit differentia, sicut & circa finem
1. in Zobel. huius materiæ id ipsum profiteretur sæpè memoratus D. Hartmannus in d.
17. part. 3. quest. 32. fol. 345. ac notat Zobelius in addit. ad art. 20. lib. 1. per text. d. art.
n. 13. 14. 38. in finalibus verbis. lib. 3. Landrecht. Plerisque tamen in ciuitatibus, ex
15. 21. statutis, aut consuetudinibus locorum, habentur certæ tantum species, quæ
 post mortem mulierum, per maritum proximæ cognatæ solent assignari, id-
 que non alio fine, quam ne afflictis & orbatis vxore maritis addatur alia af-
 flictio, contra l. tam dementis. 28. C. de episc. audien. & auferantur omnia su-
 pellectilia domus, non sine magno labore per viros comparata, & quæ in
 dubio eorum industria acquisita censentur, l. Quintus. 51. ff. de dona. in-
 ter virum & vxor. Quemadmodum autem proximiori cognatæ proditum
 est ius paratæ executionis, pro vtenilibus defunctæ, absque alio processu iu-
 diciali, ita viceversa propiori agnato debentur executiue, sine alio processu iu-
 diciali, res expeditoriæ, per æquiparationem, de qua habetur Landrecht lib. 3.
 art. 15. in fine. Ex quo nunc illud sequitur, data paritate graduum in pluri-
 bus agnatis, res expeditorias æqualiter diuidi inter ipsos, eo tantum excepto,
 quod senior agnatus præcipue habet meliorem gladium, per textum clarum
 Landrecht lib. 1. art. 22. §. f. ubi legitur: Wo jhr zween oder drey zum Heergewette
 wette geboren seind/ hoc est, qui in pari gradu agnationis defuncto fuerint
 coniuncti, der Elteste nimmet das Schwerdt zuorn/ das ander theilen alle zu
 gleich. & ita semper in Thuringia fuit pronunciatum, quamdiu memini.
 Nec obstat textus art. 23. d. lib. 2. in princ. ubi innuitur: agnatum seniore
 res expeditorias solum tollere, quia loquitur contrarium in casu existentium
 defuncti liberorum adhuc impuberum, quorum cum senior agnatus in fa-
 milia legitimus existat tutor, recipit interim, non iure domini, sed quasi pro
 custodia, res expeditorias, restitutus illas pupillis, quando ad annos ma-
 iorennitatis peruenerint. ita soluit additio latina d. artic. 22. litera I. licet gl. d.
 art. 23. verb. nimmet das Heergewette/ videatur textum precedentis articuli in-
 telligere, quasi senior agnatus eas recipiat iure domini, pro labore videlicet
 suæ administrationis, sed prior intellectus sanior & verior est. Porro maius
 dubium est, præsupposito, quod defunctus relinquit post se fratres ex vtro-
 que latere, & vnum fratrem consanguineum, an fratres vtrinque coniuncti
 excludant fratrem ex latere patris tantum? quod videtur, ex quo proximior
 agnatus in ista materia intelligitur, secundum ius commune, vt videlicet ei
 minus derogetur. auth. post fratres. C. de legit. her. aut. defuncto. C. ad SC.
 Tertull. Contrarium tamen verius esse iudico, argumento eius, quod mo-
 uent de gerada, eam deferri sorori vterinæ pari modo, sicut vtrinque con-
 iunctæ,

- iunctæ, ideoque omnes sorores isto casu æqualiter ad successionem admit-
tendas esse, cum sola cognatio, ex feminina linea descendens, non vinculo-
rum pluralitas consideretur. Landrecht lib. 1. art. 27. in verb. ein jeglich Weib/
& ita concludit D. Schneidewin. Inst. de hered. quæ ab intest. defer. in rub. de
success. inter vir. & vxor. num. 55. & fusius explicat D. Hartman. Pistoris quæst.
13. num. 16. 17. 18. & seqq. parte 1. Quod & in agnatis locum sibi vindic-
care de iure Saxonico, suadet parificatio, geradæ scilicet & Heergewettes/ de
qua habetur Landrecht lib. 3. art. 15. in fine. iuncto art. 27. lib. 1. §. masculus.
vbi dicitur: sicut mulier nobilis vtenilia proximiori cognatæ, quæ ipsam ex
feminino genere contingit, dimittit, ita nobilis masculus consimili modo res
expeditorias in proximiorum agnatum deuoluit, per illud vulgatum: Quo-
ties duo per legem vel statutum æquiparantur, dispositum in vno æquipara-
torum, etiam ad alterum extenditur. gl. c. si postquam §. 1. & §. f. extra. de
elect. in 6. & tradit Euer. in loco à simili. num. 7. Et ita respondimus de iure,
super utroque membro, Christophoro Tangeln in Obertrebra, mense Fe-
274 bruario anno 1585. Simile exemplum paratæ executionis, in iure Saxonico
habetur super bonis quomodocunque vacantibus, non inuenientibus hære-
dem, ea enim absque periculo violentiæ, sine alio processu iudiciali impunè
occupantur, post tricesimum, per iudicem loci supremam ibi iurisdictionem
exercentem, non autem per iudicem hereditarium, vel inferiorem, cum ille
ex fructibus iurisdictionis teneatur alere familiam, pro capiendis & citandis
275 malefactoribus, aut alijs reis, item teneatur sumptus facere, pro factis testis
præstandis, & erigendis patibulis, furcis, compedibus, & id genus alijs, ad
conservationem pacis publicæ & æqualis iustitiæ necessarijs, textus est iuncta
additione latina litera B. art. 28. lib. 1. Landrecht ac concordat. Weichbildt. art.
59. adeo ut etiam si post exactum annum, veniat hæres: tamen ei obstat præ-
scriptio saltem annalis. addit. latina litera C. d. art. 58. & lib. 2. art. 44. in prin. Differ. iur.
276 Quod verum est in mobilibus per se consideratis, ut sunt res expeditoriæ, civil. &
vtenilia, & similia, secus est in bonis soli, existentibus de hereditate, pro ijs Sax. 35.
enim nulla currit præscriptio, nisi tricennaria cum anno & die. l. hereditatis. n. 5. lib. 1.
7. C. de petit. hered. iuncta. addit. latina ad d. art. 28. litera C. & art. seq. 29. & 34. li. 2.
eo. lib. 1. vel, si mobilia adhuc inseparata in ipsa hereditate hæreant, nam & part. 1. in
tunc 30. annorum præscriptio obtinet, argumento addit. latina litera E. d. art. Zobel. 11.
28. per gl. l. in modicis. de contrah. empt. utraque tamen præscriptione compu- part. 2. n. 4.
tanda, à tempore scientiæ mortis defuncti, in persona hæredis prætenfi, gl. cum seqq.
verbo. fomppt aber niemands d. art. 28. num. 3. Et hæc quidem, occasione
paratæ executionis, quæ instrumentis liquidis, ex vi statuti, vel consuetudi-
nis apud nos vigentis, tribuitur, ad denotandum effectum statutorum, per
commemorationem quorundam exemplorum, quæ iure Saxonico desumpto-
rum, breui calamo perstringere volui, deinceps fortè, si Deus vitam & sa-
nitatem concesserit, in observationibus meis practicis, quas successiuis tem-
poribus raptim collegi & consignavi, latius illustraturus le-
gum nostrarum & consuetudinum prouin-
cialium intellectum.

CAPVT IIII.
S V M M A R I V M
CAPITIS IIII.

1. Priuilegium est lex priuatis quibusdam personis data.
2. Priuilegium iuri communi vel addit, vel detrahit aliquid, circa locum, vel personam priuilegiati.
3. Priuilegium dicitur quasi priuans legem.
4. Priuilegium generale quia?
5. Legati habent priuilegium reuocandi domum.
6. Clerici non debent trahi ad forum secularis iudicis.
7. Doctores ll. non debent detineri in persona pro debito ciuili.
8. Doctor qui praeuenit fabrum, potest eum expellere à vicinia.
9. Priuilegium ciuitatibus indultum, ut ipsis liceat sistere res suorum debitorum ibidem repectas, etiam in rebus forensium valet.
10. Priuilegium fortius operatur, quam pactum.
11. Priuilegium & consuetudo immemorialis equiparantur.
12. Priuilegia specialia sunt personalia, & cum persona extinguuntur, nec trahuntur de persona rei ad fideiussorem, vel alias personas, nec de loco ad locum, 17.
13. Priuilegium immunitatis ab oneribus publicis quid?
14. Priuilegium induciarum quinquennalium facit, ut debitor interim à suis creditoribus molestari vel exigi nequeat.
15. Literae moratoriae non extenduntur ad futuros creditores.
16. Moratoria solutio, à maiore parte creditorum concessa, arctat etiam minorem, nisi obligatio erga unius, vel alterius personam fuerit iurata. 17.
18. Creditores chirographarij quamuis numero multi; tamen non preferuntur hypothecarijs.
19. Priuilegium dilationis moratoria ad fideiussorem non extenditur, nisi principalis, defendendo fideiussorem, in se susciperet iudiciū, & opponeret de dicta dilatione moratoria, n. 22. secus tamen, si fideiussor renūciasset authentica. presente. C. de fideiuss. 21. & 23.
20. Cessio bonorum facta à principali non nocet fideiussori.

CAPVT QVARTVM.

DE DETENTIONE RERVM, VEL PERSONAE DEBITORIS, CAUSATA
ex priuilegio.

De priuilegio, quid, quatuorplex.

VIA PRAEMISIMVS IN SUPERIORIBVS, IVS DETINENDI res vel personas debitorum non tantum causari à lege, statuto, & consuetudine, sed etiam à priuilegio, *Molinaus in consuet. Paris. tit. 2. gl. 1. verb. arest.* ideò, absolutis tribus primis, ordo rei postulat, ut paucis etiam de hac specie executionis aliquid attingamus. Cumque priuilegium nihil aliud sit, nisi lex, priuatis quibusdam personis, aut certo generi hominum, vel etiam communitati posita, vel indulta, *ca. priuilegia, dist. 3.* quae videlicet circa personam, vel locum priuilegiatum, aliquid addit, vel detrahit iuri communi, & alio nomine ius singulare appellatur. *l. ius singulare. 16 ff. de legib.* Ideò nomen suum accepit priuilegium à priuando, quasi priuans legem, hoc est, aliquid

aliquid diuersum & separatum à iure communi statuens & inducens. *Ias. l. miles. 6. num. 10. ff. de re iudic. & l. fin. num. 27. de consuet. princ.* Suntque priuilegia duplicia, alia generalia, alia specialia. *Franc. Lucan. in tract. de fisco, num. 3. per ca. sanè. ubi gl. extra. de priuileg. & facit l. leges ut generales. 3. in p. iuncto §. fin. C. de legibus.* Generalia dicuntur, communia alicui generi personarum, vel vniuersitati in commune. Eorumque quædam sunt clausa in corpore iuris communis, *Lucanus ubi supra num. 3.* prout est priuilegium reuocandi domum, quod proditum est legatis, conuentis in peregrinis locis, *l. 2. §. legatis. 3. ff. de iudic.* item, quod tribuitur pupillis, vel viduis, ne conueniantur alibi, quàm in sua prouincia. *l. vn. C. quando Imper. inter pup. & viduam.* item clericorum, ne trahantur ad iudicem secularem. *ca. si diligenti. extra. de foro compet. athen. statuimus. C. de episc. & clericis.* vel quoquo modo vapulent. *ca. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. ca. si de terra. ca. porro. & ca. in his. extra. de priuileg.* item priuilegium S. C. Velleiani, quo iuuantur mulieres in suis intercessionibus. *l. 2. C. ad S. C. Velleian. & Macedoniani,* quo consulitur filijs familias contra creditores. *l. 1. ff. ad Macedon.* item priuilegium Studiosorum, in *auth. habita. C. ne filius pro patre.* Tale est priuilegium doctorum iuris, ne quoquo modo personaliter detineantur pro debito ciuili. *Albertus Brunus de cession. bon. q. 10. 4. part. princ. num. 3. per l. medico 6. ubi gl. & Bart. C. de profess. & medicis. lib. 10. & Mathesila. in sing. 59.* licet in quodam doctore viderim contrarium practicum, qui tamen non erat Doctor actu legens in studijs approbatis, neque aduocationem exercens, atque ita à priuilegio *l. medicos. 6. C. de profess. & med. lib. 10.* exclusus, per ea, quæ tradit Brunus, ubi supra num. 3. quo de latius in secunda parte huius operis *ca. 3. num. 153. cum seqq.* Tale etiam est priuilegium ordinis doctoralis, contra fabros ferrarios, & lignarios, item alios malleatores, qui suo strepitu nocturno & diurno impediunt meditationes & studia doctorum, talis enim Doctor, maximè actu legens, quatenus præuenit fabrum, potest eum repellere ex vicinia, prout notat *Alex. de Imola in additione ad Bartolum in l. unica, §. ita ut unicuique. num. 3. per illum textum, C. de studijs liberalibus urbis Romæ. lib. 10.* ex quo, secundum eum, turbantur actu legentes, & distrahuntur à lectionibus publicis, in quibus vertitur communis scholarum utilitas. & hæc sententia communis est, teste *Bartolo in l. 1. num. 30. ibidemque Thomas Parpalea num. 44. Aloyatus 51. & 52. item Iason 46. ubi addit, hanc magis communem esse. ff. soluto matrimonio.* Quod idem firmat eo in loco etiam *Ioannes Franciscus Ripa num. 127. 128. & 129. & 130.* Et est ratio, quia Doctor præuenit fabrum. *Abbas in ca. f. circa finem, extra. de iudic.* cum causa præuentionis in iure potissimum consideretur, pro ut istam rationem assignat *Menochius de arbitrar. iud. lib. 2. centur. 3. casu 237. num. 7. per l. 2. §. si quis nemine. ff. ne quid in loco pub. cum l. potior. 11. l. qui balneum. 9. qui pot. in pig. hab. aliàs secus. Menoch. d. num. 7. & 17. cum seqq.* Quam theoricam ego practicaui haud ita diu in hoc loco, contra quendam victorem, qui se mihi ingerebat ad latus in vicinia, & sub mediam noctem surgendo, ac compingendo stipandoque vasa vinaria, tantos strepitus & clangores excitabat, vt multas noctes insomnes transigere cogerer, non sine periculo meæ salutis, verum compellati hac de re Consiliarij Illustris gubernationis Vuimariensis, dederunt Senatui Ienenſi in mandatis, vt compellerent victorem, ea habitatione dimissa, de alia cogitare, vel operas suas in ista vicinia omittere.

Aliqua priuilegia non sunt redacta in volumen legum ciuiliū, cuiusmodi est in proposito nostro, priuilegium ab Imperatore concedi solitum ciuitatibus, aut alijs communitatibus, vt, in casu moræ, liceat eis sistere, vel impedire res suorum debitorum, etiam forensium, in illa ciuitate priuilegiata repertas, prout tale priuilegium habetur Parisijs teste *Rebuffo ad constit. reg. Gallie, tomo primo. in tit. de literis obligat. art. 6. gl. 3. num. 4. & de sententie executione. art. ult. gl. 1. num. 12. vers. 5. & num. 4.* Sicut ciuibus montis Pessulani simile priuilegium, aduersus ipsorum debitores indultum est, testante *Rebuffo ubi supra art. 11. gl. 3. num. 13.* Et istud ius detentionis, competens ex priuilegio, æquiparatur ei, quod procedit à consuetudine vel statuto, si enim pactis partium istud permittitur, prout notant omnes interpretes in *l. creditori. s. C. de pact. quo de infra capite 5. huius partis, per totum latius. ergo* idem est in priuilegio, quod, ad instar statuti, ipsum quoque fortius operatur, quàm pactum. *Bal. in l. 3. num. 1. C. de bon. qualib. iunctis. qua tradit Iason. in l. non impossibile. s. ff. de pactis.* vnde & illud est, quod traditur, consuetudinem saltem immemoriam habere vim priuilegij. *l. hoc iure. 3. §. ductus aqua. 4. ff. de aqua quotid. & asti. toll. ca. super quibusdam. §. praterca. extra. de verb. signif.*

Specialia priuilegia vocamus, propria singulorum quæ plerumque & certæ personæ conceduntur, & cum persona extinguuntur. *l. priuilegia. 196. cum l. in omnibus causis. 68. ff. de reg. iur. §. sed & quod principi. vers. planè ex his quadam sunt personales. Instit. de iure nat. gent. & ciuil. l. leges ut generales. 3. in princ. iuncto. §. fin. in fi. C. de legibus, de quo videantur plura apud Franciscum Lucanum in d. tract. de fisco num. 3.* Tale est, quod princeps alicui, ob beneficia, vel egregias dotes ingenij & doctrinæ, tribuit priuilegium scilicet immunitatis à gabellis & datijs, aut similibus oneribus publicis, à quibus aliàs non foret exemptus, de quo *Angelus in l. 1. §. si quis tutor. ff. quando appell. sit.* Huius generis est priuilegium priuati alicuius creditoris, quo mediante, Imperator mandat iudici debitoris immediato, vt ipse super debito liquido faciat executionem paratam, contra debitorem, sine alio processu iudiciali, cum princeps possit in certis casibus, maxime ex causa, tollere solennitates iudiciorum, ab ipso introductas, & ita defensiones iuris positiui, competentes reo, adeò, vt, redeundo ad ius primæuum, vel gentium, creditori manu regia administretur iustitia, ab executione processum inchoando, secundum *Felinum in ca. qua in ecclesiarum. num. 55. extra. de constit. per l. 2. in princ. ff. de orig. iur. & addit Felinus ubi supra, hanc sententiam communem esse.* Cuius fatinæ est & beneficium induciarum quinquennalium, quod pro temporum diuersitate, annales, item literas dilatorias, ac moratorias dilationes nominant. *Rebuffus ad constit. reg. Gall. tomo 1. in tract. de dilat. annalib. ac indulgentur debitoribus ad eum finem, ne infra tempus in priuilegio præfixum, molestentur à suis creditoribus, de quo in l. quoties. 2. C. de precibus imper. off. vt videlicet medio tempore liceat eis respirare, & cogitare de modis soluendi exigendo vicissim ipsorum debita, in quibus alios obstrictos habent, atque ita peruenire ad pinguiorem fortunam.* Cum enim talis moratoria præscriptio non auferat creditori ius suum, sed differat tantum. *d. l. quoties. 2. in princ. & in mora modici temporis non verratur magnum præiudicium. l. si debitori. 21. ff. de iudijs,* ideo creditoribus, pendente illa dilatione, contra tale priuilegium aliquid attentare non permittitur. licet in curia parlamenti Delphinatus Gallie istud non obseruari tradat Guido Papæ *decis. 97. illud autem certum est, tales literas ad futuros creditores non extendi, Idem Guido decis.*

- decis. 113. num. 1. Videmus etiam interdum beneficium moratoriae dilatio-
 16 nis, aut induciarum annalium, vel quinquennalium, ab ipsis partibus in-
 dulgeri debitori, quo casu minor pars maiori cogitur consentire. *l. f. C. qui
 bonis cedere possunt. l. maiorem. 8. & l. si unus. 27. §. Marcellus. vers. hodie ta-*
 17 *men. cum vers. seq. ff. de pact.* Si tamen vnus creditor habeat aliam securitatem
 pinguiorem, cui præ alijs innitatur, puta, quia debitor cum iuramento
 ipsi obligatus est, hoc casu ad consentiendum in dilationem, à maiore parte
 creditorum datam, non compellitur. *Alex. cons. 205. incip. visis num. 6.
 vol. 2.* imò, licet Imperator concederet debitori inducias ad soluendum:
 non tamen intelligeretur velle derogare actui iurato, *idem Alex. cons. 38.
 num. 4. 5. & 6. vol. 3. ac notat Euerhardus in suis topicis, loco à vi iuramenti.*
 18 *num. 31.* pari modo concludunt Doctores, quòd creditores chirographarij,
 quantumvis maiorem partem creditorum constituent; tamen nequeant
 præiudicare vni vel pluribus creditoribus, munitis hypotheca siue circa da-
 tionem dilationis, siue circa remissionem partis debiti. *l. rescriptum. 10. ff.
 de pact. l. si precedente. 58. §. Lucius. 1. mandati.* Quo de videatur latissimè
 differens & distinguens Beneuenutus Straccha in tract. mercator: tit. de de-
 19 coctorib. parte 6. num. 13. cum seqq. Eademque ratione istud priuilegium
 moratorium personale tantum est, & ad fideiussorem debitoris non exten-
 ditur. *ca. priuilegium. extra. de reg. iur. in 6. & d. §. sed & quod principi.*
vers. sanè. cum nec de persona ad personam, nec de loco ad locum trahi
 debeat, secundum Cagnolum in *l. in omnibus causis. 68. per illum tex. num. 8. &
 11. ibiq. Decium num. 6. ff. de reg. iur.* quia stricti iuris est. Baldus in *l. 1. in
 princ. C. de legibus. 1. as. in l. 1. num. 17. & ibi Bart. num. 2. ff. de constit. princ.
 & in l. 3. §. quod autem, quod quisq. iuris. glossa in ca. sanè. extra. de priuileg.
 ac in terminis, quòd priuilegium moratorium, item literæ annales, vel
 quinquennales, non prosunt fideiussoribus, quin medio tempore possint
 exigi, tradit in specie Rebuffus ad constit. reg. Galliae tomo 1. in tract. de
 literis dilat. annal. artic. 1. glo. 1. num. 24. post Staphilum de literis gratia, per
 l. et si fideiussor. 24. cum l. sciendum. 25. de re iud. ac notat Bartolus in *l. heres à
 debitore. 21. §. quod si stipulator. 3. num. 2. de fideiussor.* pro qua habetur textus
 de iure melior, attenta videlicet ratione decidendi, in *§. fin. vers. ecce*
 20 *enim debitor. Inst. de replica.* vbi legitur: quòd exceptio cessionis bono-
 rum non profit fideiussori, cum, qui alios pro debitore obligatos ha-
 bet, id egisse videatur, vt, in euentum lapsi facultatibus debitoris, ipse
 nihilominus recipiat ac consequatur suum ab ijs, quos pro principali obli-
 gatos habet. ac facit *l. 1. §. sed aut proprio. vers. qui alieno. ibi: hoc curamus,
 adhibendo fideiussorem, vt, quod in obligationem deduximus, tutius nobis de-
 beat. ff. de actio. & oblig. cum l. si reus. 12. iudica. solui.* & quantumvis
 reus, qui promisit iudicatum solui, datis fideiussoribus, acquirat durante
 lite, priuilegium, nec cogatur inuitus litigare: tamen nihilominus com-
 mittitur stipulatio contra fideiussores, adeoque nihil prohibet, etiam du-
 rantibus inducijs quinquennalibus debitori concessis, eiusdem fideiussores,
 pro dando, quod in pactum deductum fuit, conuenire, saltem in casu,
 quando renunciatum est in literis obligatorijs beneficio auth. presente.
 21 *C. de fideiussor. Bald. in d. l. quoties num. 4. & ibi Cynus num. 8. vbi dicit:
 se habuisse istam questionem de facto, fuisseq. valde arduam, & agita-*
tam inter ciues albos & nigros de Pistorio, ac ibidem Salic. num. 4. vers.
aut fideiussore contractus, quod & Bar. probat in l. cum filius familias. 49. §. si
*stipula-**

stipulatus. 1. num. 2. ff. de verb. oblig. ac notatur in ca. 10. huius partis, num. 382.
 Sed, an eo nomine fideiussor conuentus possit denunciare litem suo principi²²
 pali, ita, vt debitor ipsum defendat, in se iudicium suscipiendo, & ex sua per-
 sona opponendo priuilegium moratorium? quo casu videtur dilatio, data
 reo, impedire medio tempore exactionem erga fideiussorem, *Bal. in d. l. quo-*
ties, 2. num. 5. & ita sentire videtur etiam Bart. in d. l. et si fideiussor. 24. num. 2.
per authent. de fideiussor. in princ. §. sed & hoc quidem. vers. iudex det tempus in-
tercessori. coll. 1. & auth. presente. C. de fideiussor. aliàs siquidem priuilegium
 moratorium non sortiretur suum effectum, sed per indirectum, & alia via fie-
 ret, quod per directum fieri prohibetur. *Cynus. in d. l. quoties. 2. in fine.* Eti-
 am si autem hæc Cyni & Baldi opinio procedere possit in fideiussore simpli-
 ce, qui non intelligitur aliter se obligasse ad solutionem, nisi quatenus ex-
 cussus & non soluendo repertus fuerit principalis. *d. §. sed hoc quidem. & d.*
auth. presente; tamen secus est in casu, quando authen. presente fuit renun-²³
 ciatum, prout supra tactum est, ex quo istud beneficium ordinis, vt primùm
 exigatur principalis, & tunc demum deueniatur ad fideiussorem, concernit
 fauorem non publicum, sed hominum priuatorum, puta fideiussorum, qui
 pro alijs spondent, indubitatum nunc est, siquidem fideiussor renunciavit d.
 auth. presente. talem renunciationem valere, ideoque fideiussorem etiam
 isto casu, non minùs atque principalem, primo loco conueniri & exigi
 posse, non obstantibus inducijs quinquennalibus, indultis à principe soli
 personæ rei, per ea, quæ in ultimo capite huius primæ partis, num. 381. cum seqq.
 explicantur latius. Ideò, si reus pro suo interesse excipiat de impetrato pri-
 uilegio moratorio, replicabit creditor, quòd illud non profit fideiussori, qui
 in proposito exigitur tanquam principalis. Et pro hac sententia, in casu
 factæ renunciationis dicto beneficio auth. presente. non semel consului, &
 obtinui sententiam pro meis clientibus. quod notetur tanquam in practica
 quotidianum,

SUMMARIUM

CAPITIS V.

1. Pactum executiuum quia?
2. Conuentionis vocabulum generale
est, & accipitur de omnibus
dandi & faciendi obligationibus.
3. Creditori inuito aliud pro alio solui
non potest.
4. Soluere obligatus non satisfacit pa-
cto, si paratus est fideiussores vel
pignora creditori inuito obtru-
dere.
5. Reditum non dicitur, quod non
redditur in eodem genere & bo-
nitate.
6. Factum promittens, puta, descriptio-
nem libri, sub pacto executiuo,
vt in casu mora debitor inclu-
datur compedibus creditoris va-
let. idemq; est in pacto non faci-
endi, si contra fiat. 7.
8. Pactum executiuum apponi potest
contractui, non tantùm mutui,
sed & pignoratitio. 9. item ven-
ditionis. 10. denique omnibus
contractibus mundi. 11. idemq;
est in ultimis voluntatibus. 12.
9. Pignora recipiunt qualibet pacta,
excepto pacto l. commissoria.
13. l. creditores. C. de pignor. est funda-
mentum omnium manus inia-
ctionum in bona debitoris.
14. l. ob es. C. de act. & obligat. basis
est omnium paratarum execu-
tionum in personas obligate-
rum, pro causis pecuniarijs.
15. Dispu-

25. Disputatio quasi ferro viam aperit veritati.
26. Veritas arguendo pro & contra magis splendescit in lucem.
27. Iudex nemo sibi ipsi esse debet in sua causa, contra videlicet invitum, secus contra volentem. num. 43.
28. Possessio ab alijs res nemo debet propria auctoritate auferre, aliàs vim committit. 19. nisi pactis contrahentium ipsi hoc concedatur. 15. & 44.
29. Vis privata punitur civiliter in amissione crediti, & criminaliter, nisi de consensu partium fuisset exercita. 39.
30. Executionem iudicati facere non licet, etiam ei creditori, qui habet pro se sententiam.
31. Executio est meri & mixti imperij, neq. competit privatis. 22. quod verum de executione, quæ venit in consequentiam iudicialis processus, aliàs secus. 52.
32. Emphyteuta, ob non solum canonem per triennium, potest quidem expelli è pradio emphyteutico, sed debet id fieri cum ministerio iudicis, nisi in pacto aliud sit provisum. 53.
33. Colonus, finita locatione ministerio iudicis expellitur, licet is non sibi, sed domino possideat. 25. item 54. 55. & 56.
34. Debet, est verbum precisa necessitatis, interdum tamen etiam accipitur pro potest. num. 58.
35. Posteriora derogant prioribus.
36. Libelli oblationi, & alijs requisitis in authen. offeratur. non potest renunciari litigatorum pactis.
37. Libelli oblatio respicit etiam utilitatem publicam, ut videlicet sciat iudex, super quo pronunciare debeat.
38. Ordini pro forma requisito non potest renunciari.
39. Auxilium ordinarium excludit extraordinarium, nisi hoc sit pinguius, 71. vel sit inductum pro auxilio ordinarij. 72.
40. Facti via non habet locum, ubi iuris remedium superest.
41. Processus ab executione non est inchoandus, nisi aliud pacto fuerit inductum. 35.
42. Executio parata nunquam proditur pro stipulationibus extraiudicialibus, non pratorijs nisi consenserit debitor, quod ab executione contra eum inchoetur processus. 42. & 77.
43. Hominis cautela vel provisio facit eum securum, ut legum cautelis non indigeat.
44. Manus iniectio toleratur, propter voluntatem & consensum domini.
45. Conventiones partium, & iudicis iussus equiparantur, in terminis, in quibus parificantur à lege: aliàs fortior est ratio conventionis, quàm iudicati. 50.
46. Violentia actualis non officit, ubi præcedit licentia conventionalis.
47. Ingressus alienæ possessionis de consensu debitorum, excusat ab omni violentia & clandestinitate, item à pænis violentiæ.
48. Conventio partium, quod, in casu moræ, detur parata executio creditori, non excludit ministerium iudicis.
49. Voluntas debitoris excludit violentiam creditoris. 45.
50. Spoliatus non dicitur, qui accomodat licentiam ingrediendi possessionem bonorum suorum creditori.
51. Voluntas non durabilis non dicitur voluntas, nisi simul in actibus momentaneis, qui recipiunt suam consummationem à consensu semel præstito. 48.
52. Pœnitentia non habet locum post ius semel acquisitum parti.
53. Iudicia redduntur in invitum.

51. Sententia producit tantum civilem obligationem.
55. Possessionis sua causam nemo sibi potest mutare.
57. Ex verbis enunciativis, vel narrativis facti in aliqua lege, non bene arguitur.
59. Civilitas est amica legibus.
60. Consilij verba, posita in lege, non necessitant.
61. Qui peccat contra urbanitatem, non meretur poenam.
62. Urbanum habitum à lege, minoris est potentia, quam aequitas, & sic non praefertur rigori iuris.
63. Pactum de ingrediendo alienas possessiones, non operatur acquisitionem possessionis. & 97.
64. Possessio aliena potest intrari absq. licentia iudicis, & pacto partis, si hoc fiat iure familiaritatis, aut vicinitatis.
65. Possidere, & in possessione esse, sunt diversa.
66. Iuri publico, licet habeat annexum privatum commodum, non potest renunciari, nisi illa privata utilitas separabilis sit à publico commodo. 67.
69. Libellus est de materia ex qua formatur sententia.
70. Iudicialis ordo potest in totum remitti pactis partium.
73. Possessionem incumbere praestat, quam in personam agere.
74. Via magis explicata & compendiosa eligi debet.
75. Instrumentum etiam executivum, cum quo aditur iudex, non meretur à publico paratam executionem, secus si pars uteretur manusinjectione. 77. Contrariam tamen verius est. 78.
79. Periculum ubi maius vertitur, plenius consulendum.
80. Pacto privati permissum, potest expediri etiam per aditum iudicem in executionem pacti.
81. Lex aeterna iudiciorum ordina-

riam tunc demum compellit partes, quando ipsi inter se aliter non concordant.

82. Possessionis aliena ingressus, cum consensu iudicis, quare sit securior, quam ingressus partis, etiam permissus ex pacto.
83. Molinae refutatio, concludentis contra communem opinionem Dd. in l. creditores.
84. Perplexitas dicitur, super qua, quicquid respondetur, arguitur falsi.
85. Argumentum à perplexis dicitur indissolubile.
86. Contradictoria in uno eodemq. subiecto simul & semel stare non possunt.
87. Correctio legis non praesumitur in una eademq. lege.
88. Iurium contrarietas quoquo modo evitanda.
89. Aequiparatorum à lege eadem est ratio & dispositio, & num. 38. in terminis videlicet, in quibus aequiparantur, alias secus. num. 50.
90. Lex non debet esse de indubitabili.
91. Pignus datum creditori potest cuiusq. vendi, dummodo contrarium non sit actum in contractu, precedente tamen denunciatione erga debitorem. 92.
93. Creditor non potest ingredi possessionem pignoris, à debitore possessa propria auctoritate.
94. l. pignoris. C. de pignor. act. verus & genuinus intellectus.
95. Debitor non potest, etiam soluto debito, privata auctoritate auferre creditori res ipsi oppignoratas & traditas.
96. Pacto etiam executivo munitus creditor civilius & securius facit, si ingrediatur possessionem bonorum debitoris, in casu mora, cum iudicis auctoritate, & num. 59. maxime si intendat possessionem acquirere. 63. & 97.

98. Cre-

98. Creditor, ex vi pacti ingrediens possessionem bonorum debitoris, debet abstinere ab ingressu violento, si inveniat resistantem cum armis, secus si verbis tantum sese opponat, ex iusta tamen causa. 106. & hac sententia receptior est, 110. vel debet pro ista vice recedere, alio tempore reversurus, & commodius idem factururus. 112. nisi creditori semel fuisset tradita possessio, sive verè. 113. sive fictè, puta, per constitutum. 114. cum seqq. vel per precarium. 117.

99. Exequendi licentiam habens, etiam à iudice, non debet cum vi armata executionem facere. 104. 105.

100. Pactum inductivum peccati non valet.

101. Defensio rerum, maximè arduarum, permittitur cuiq., etiam cum armis, dummodò defendens sit dominus & possessor rei, quæ intenditur invadi. 102.

103. Possessio civilis animo retinetur, & amittitur, sed non acquiritur animo.

107. Causa iustitia, vel iniustitia consistit in discretionem iudicis, non par-

te, & quando debitor, opponens se invadenti, dicatur fovere iustam causam? num. 111.

108. Possessor, qui sese opponit creditori, in dubio intelligitur fovere iustam causam, & habetur pro reo, vel defensore, ideoq. ei plus favetur. 109.

115. Constitutum transfert naturalem & civilem possessionem in creditorem, super qua, si turbetur, potest etiam cum armis deicere resistantem. num. 116.

117. Precarium transfert in rogatum saltem civilem possessionem, maximè, si precedat titulus donationis, vel similis, quo casu utraq. possessio transfertur in rogatum. 118.

119. Creditor in casu constituti, vel precarii, potest deicere possessorum, resistantem etiam cum armis, nisi tamen iustam habeat causam resistendi. 120. ut quia allegat solutionem. 121. vel, ne expellatur à naturali possessione. 122. quo casu debet hoc facere in continenti, non ex intervallo. 123. item absq. fusione sanguinis. num. 124.

125. Anima salus preferenda est rebus transitorijs.

CAPVT QVINTVM.

DE PACTO PARATAE EXECUTIONIS IN bona debitoris.

IN SUPERIORIBVS CAPITIBVS ACTVM fuit de causis paratarum executionum, quæ oriuntur ex legibus generalibus certorum locorum vel hominum. Nunc sermo convertendus est ad illam paratæ executionis speciem, quæ principaliter ex conventionem contrahentium fomentum suum trahit, prout est pactum ingrediendi, vel apprehendendi bona debitoris,

in casu moræ, de quo in l. creditores. 3. C. de pign. Vocamus autem pactum executionis, conventionem debitoris cum creditore, quod in casu, quo non datur, quod ipsi dari debuit, aut non fit, quod fieri debuit, aut fit, quod fieri non debuit, stipulator aut creditor habeat licentiam, processum ab executione inchoandi, contra reum, hoc est, quod possit, vel ipsemet propria autoritate ingrediendo occupare, iuxta l. 3. ff. de acquir. re. dom. vel etiam acquirere possessionem bonorum rei. Bal in d. l. creditores. 3. num. 3. ver l. si quis ante. 10. ff. de acquir. possess. vel à iudice petere, ut ejus ministerialium officio inducatur, ex lege conventio-

Pactum
executionis
quid.

nis, in possessionem bonorum obligati, vel res debitoris sequestrentur, ubicunque repertæ fuerint, absque alia solennitate judiciali, secundum quod in pacto dispositum est. *Hæc definitio probatur in d. l. creditores. 3. & quæ ibi tradunt Bar. Salic. Albericus de Rosate. Bal. & alij Dd. C. de pignorib.* Accipiat autem vocabulum conventionis, in definitione positum, prout ibidem etiam innuitur, generaliter de quibuscunque contractibus & obligationibus, sive dandi, sive faciendi, *argumento l. stipulationum quedam. 2. in princ. de verb. oblig.* cum ista pacta executiva latè pateant, & nonnunquam opponantur obligationi dandi, ut in mutuo, ubi non redditur ad diem solutioni præfixum, quod dari debuit. *d. l. creditores. ibi: qui, non reddit a sibi pecunia, conventionis legem ingressi, possessionem exercent.* Idemque est, si detur, quod dari non debuit, puta si solvatur loco pecuniæ frumentum, vel diversa res, & alterius generis quam accepit creditor, hic enim locum habet, quod aliud pro alio, creditore invito, solvi non potest. *l. 2. §. mutui datio. vers. nam si creditor. si cert. pet.* cum in aliam rem, quam quæ credebatur, non fuerit concepta obligatio, *l. si ita fideiussorem. 42. de fideiussor.* Idemque est, si in vicem solutionis offerantur creditori invito fideiussores, vel pignora, quantumvis idonea, quia nec hoc etiam casu satis fit mutuum danti, qui ita concepit pactum, ut pecunia solveretur. *l. si se non obtulit. 4. §. ait prætor. 3. de re iudic. l. promissor Stichus. 21. §. constituto. 2. in princ. de constit. pecu. l. quod si non solvere. 10. de pignor. act. & l. item liberatur. 6. §. fin. quibus mo. pignus vel hypo. sol. quo de latius in tertia parte huius operis ca. 11. num. 94. cum sequentibus.* Potest itaque in prædictis omnibus lex conventionis exerceri, quia non videtur redditum, quod non est deductum in stipulationem. *d. l. si ita fideiussorem. 42. de fideiuss.* Ac, si aliud, etiam in qualitate, quam quod acceptum fuit, redditur, minus restitutum intelligitur. *l. 3. §. reddita. commodati.* Eodemque modo procedit istud pactum executivum super obligatione faciendi, puta, ubi non fit, quod fieri debuit, *argumento l. exceptiones. 3. de except.* prout tradunt Dd. exemplum de scriptore, qui promisit creditori suo scribere librum medicinæ vel juris, & in casu, quo non scribit, obligat se ad compedes, vel vincula stipulatoris. *Bar. Alex. de Imola. 1as. & alij post gl. in l. stipulatio. 21. §. opus autem. 3. versic. sive autem. in verbo sive de novi op. nunc. & in l. alia. 14. §. eleganter. 1. solut. matrimo. & l. stipulationes non dividuntur. 72. vers. Celsus. de verb. oblig.* Similiter potest hæc conventio adijci stipulationi non faciendi, ut, quia promittis per te non fieri, quod minus mihi hæredique meo vindemiam tollere liceat, & si quid contra feceris, in eum eventum mihi liberum sit, possessionem aliorum bonorum tuorum intrare, ac detinere, tam diu, donec consequar quod mea interest, impedimentum mihi creatum non fuisse, *argumento l. in executione. 85. §. quod si stipulatus fuero. 3. de verb. oblig.* Et sic potest concedi pactis dicta licentia inchoandi processum ab executione, non tantum in mutuo, *d. l. creditores. 3.* sed & in pignore, ut videlicet liberum sit creditori, cui supposita est res pro pignore, in casu amissæ possessionis, ad se revocare pignus ex manibus debitoris, sive clam, sive palam, etiam propria autoritate. *gl. verb. contrahere. in l. cum creditor. 55. ff. de furt.* cum in pignoribus quælibet pacta, extra tamen conventionem legis commissoriæ, tollerentur. *l. 1. & per totum C. de pact. pignor. item in venditione. l. si quis sub hoc pacto. 56. ff. de contrah. empt. l. Titius. 9. de servo export. l. 1. & 2. C. si mancip. ita sue. alien. ne p. sit. l. 1. & 2. ff. si ser. expor. ven.* adeo, ut doctores istud pactum paratæ executionis extendant generaliter ad omnes contractus mundi, teste Bart. *in d. l. creditores. 3. num. 30. & ibi Bal. 3. Salic. 4. & sequitur Anton. Negutz. in tract. pigno. 4. part. princip. num. 11. & 12.* sicut & ad ultimas voluntates, de quo est tex. in *l. Titia cum testamento. 34. §. 1. ibi: volo eam à seipsa accipere.* & ibi

- 13 & ibi gl. verbo. non sic. vers. vel tertio à se. ff. de legat. 2. Ceterum, quia quasi fundamentum omnis generis manusinjectionum, præcipue in res vel bona debitorum, est materia l. creditores. C. de pigno. cum, quæ pactis contrahentium fieri non prohibentur, eadem lege, vel statuto indici posse, nulla extet dubitatio. *l. non impossibile. 50. ff. de pactis.* prius est, ut in manus sumamus d. l. creditores. 3. de parata executione in bona debitorum loquentem, eaque absoluta, transitum faciamus ad l. nemo carcerem. 2. C. de exactor. tribut. juncta l. ob æs 12. C. de act. & obligat. quæ de manusinjectione in personas reorum tractant. Itaque in l. creditores. 3. C. de pignorib. hæc est facti quæstio, inducendo eam ad propositum nostrum: Titius, accepta quadam summa pecuniæ mutuo à Cajo, obligat se ad restitutionem dictæ sortis in certo termino, addito pacto executivo, si contingat, cum esse morosum circa solutionem, quòd isto casu creditor habeat licentiam, proprio motu, vel cum ministerio judicis ejusdemque familiæ, ingrediendi, acquirendi, seu aliter detinendi bona vel possessionem rerum debitoris. Quæritur nunc, an tale pactum de jure subsistat? & an ejus virtute, post moram, possit adversus debitorem processus inchoari ab executione, ita, ut creditor invadat & detineat possessionem bonorum debitoris, vel propria auctoritate, vel saltem, mediante judicis, ejusdemque ministerialium officio, absque alio processu vel ordine judiciali? Et, quia vetus dictum est: ferro aperire viam, qui per contraria transit. *Ball. precibus. 8. num. 33. C. de impub. & alijs substit.* ac arguendo pro, & contra, veritas magis splendet in lucem, *ca. grave. 35. q. 9. l. munerum. 18. §. mixta. 26. ibi: notando & disputando ff. de muner. & honor.* vix enim fieri potest, ut lateat veritas, tot oculis spectata, tot insinuata sensibus, prout in simili loquitur Imperator, in *l. hac consultissima. 8. circa finem. C. qui testament. fac. poss.* nos quoque istud punctum in utramque partem examinabimus. Ac prima fronte videtur in genere dicendum creditorem, nec propria auctoritate, nec mediante ministerio judicis, posse involare in bona debitoris. Prius membrum ex eo probatur, quòd judiciorum vigor, jurisque publici tutela, ideò in medio posita sit, ne quis ipse sibi permittere valeat ultionem. *l. nullus. 14. C. de iudeis. l. 1. C. ne quis in sua causa. l. qui iurisdictioni. 10. ff. de iurisdic. om. iud. l. penult. de arbit. l. Iulianus. 16. in fi. de iudic.* Quod vel maxime in proposito tenendum, ubi debitor & dominus est, & possidet bona, quæ creditor intendit occupare, contra illud vulgatum: quòd res ab alijs detentas, aut possessas alius impedire non debeat. *l. 1. & 2. C. ut nemini lic. sine iud. author. signa impon.* Possessio siquidem, sive iusta, sive injusta, nemini debet auferri, nisi via ordinaria. *l. 1. §. 1. ibi: prætoris potestate. ubi Alber. num. 1. ff. si mul. vent. nom. in possess. mittatur. concordat l. si super possessione. 9. C. de transact. ca. 1. ca. laudabilem. extra. ut lite pend.* ac, si contra fiat, spoliū committitur, ita ut spoliatus ante omnia veniat restituendus, ut maxime prædo fuisset. *ca. in literis. ca. gravis. & tot. tit. extra de restit. spol.* Ac alibi habetur, quòd invasor alienæ possessionis vim saltem privatam committat. *l. in possessionem. 5. C. ad l. Iul. de vi pub.* & tam civiliter ad restitutionem conveniri, quàm etiam criminaliter, puta, lege Julia de vi privata, puniri potest. *l. si de possessione. 4. & l. meminerint. 6. C. unde vi.* Ac, ut maxime opponatur, quòd hic intercessit pactum ingrediendi, factum à domino, iuxta *l. creditores. 3. C. de pignor.* tamen, quia pactum & sententia æquiparantur, *l. 1. C. si in causa iudic. l. penult. C. de pignor. act.* habensque etiam rem judicatam, pro se non audet, virtute talis iudicati, alienarum rerum possessionem ingredi, & quasi privatam executionem facere, absque speciali licentia judicis, *Alex. de Imola in l. iuste possidet. 11. num. 28. & ibi. Bar. las. ac alij. ff. de acquir. possess. l. non est singulis. 176. de reg. iur. l. 1.*

Resolutio h.
creditorum
C. de pigno-
ribus. per
rationes du-
bitandi &
decidendi.
Vide &
infr. part.
3. c. 5. mon.
29. de cad.
l.

vis. l. dotis. 9. ibi: ingrediendi, sine competentis iudicis autoritate, non habes facultatem. C. sol. matr. & l. cum debitoris. 7. in verb. ad possessionem pignoris magis iudicis officio venire te convenit. C. de iudic. l. si ex stipulatione. 5. ff. de acquir. poss. l. 1. & 2. C. ut nem. lic. signa impo. rei aliena. ideo idem juris erit de pacto executivo. Quod vel ex eo etiam convincitur, quod executio, item missio in possessionem, sunt actus saltem meri & mixti imperij, qui expediuntur iudicis officio nobili. *l. iubere cavere. 4. & ibi Bart. de iuris. om. iud. l. ea que. 26. ad municip. l. 1. de offic. eius cui mand. est iuris. l. nec quicquam. 9. §. 1. de offic. procons.* non autem competunt privato, neque pactis contrahentium conferri valent illi, qui ipse nulla munitus est iurisdictione. *l. privatorum. 2. C. de iuris. om. iud.* Præterea corroboratur hæc sententia ex eo, quod communiter dici solet: pacta contrahentium esse maioris operationis, quam dispositionem legis. *gl. ordinaria in rub. C. de decret. decur. lib. 10. l. fin. C. de fideiussor. & l. non impossibile 50. ubi latè la-son ff. de pactis.* Licet autem emphyteuta privati, ex iuris dispositione, non sol-
 uendo canonem de prædio emphyteutico, infra triennium, rectè expellatur, *ca. potuit extra. locati. l. 2. C. de iure emphyt.* tamen istud fieri debet auctoritate iudicis, non autem propria. *gl. d. l. 2. verbo, repellere. & ibi Bal. num. 10. Bar. 3. Angel. de Perus. 3. Salic. 10. & 11. C. de iure emphyt.* & hæc sententia, de non expellendo propria auctoritate emphyteutam, communis est, prout refert Alber. de Rosate in d. l. 2. num. 3. Concurrit & illud, quod domini prædiorum, adversus con-
 ductores, qui, finita locatione, è prædijs conductis discedere nolunt, competen-
 tibus legum remedijs uti debent, eosque privata auctoritate expellere non per-
 mittitur. *l. conductores. 34. C. locati. l. colonus. 12. & l. cum fundum. 18. ff. de vi & vi ar.* cum tamen colonus sibi non possideat, neque naturaliter, neque civili-
 ter, *l. malè agitur. 2. C. de præscript. 30. an.* sed soli domino, cuius videlicet no-
 mine possidetur. *l. quod meo. 18. ff. de acquir. possess.* Vnde, cum in terminis no-
 stræ. l. creditores. debitor possideat, & quidem sibi ipsi, non debet è sua possessione expelli privata creditoris auctoritate. & hæc opinio negativa videtur probari per literam l. creditores, in finalibus verbis, ibi: attamen iudicis auctoritate possessionem adipisci debent. ponderando verbum, debent, quod est præcisæ necessi-
 tatis. *Rebuffus in l. debitor. 108. num. 8. de verb. sig. post gl. in clem. attendentes. 26. verbo, debuit, de statu Monach. ac facit l. 1. in princ. ff. de eden. l. 1. §. qui magistratum, quod quig. iuris. l. hac autem. 5. §. 1. ex quibus caus. in possess. eatur. l. 2. §. 1. de curat. bo. dando. l. 1. §. 1. quod vi aut clam.* Nec obstat principium l. credito-
 res, cum corrigatur per sequentem dispositionem, prout in iure frequens est, po-
 steriora derogare prioribus. *l. sed & posteriores. 28. ff. de ll. l. pacta novissima. 12. C. de pactis.* Et regulariter attenditur, quod ultimo loco dispositum est. *l. si quis ante. 10. vers. quod si. ff. de acquir. poss.* De secundo membro, puta, quod creditor, in casu dicti pacti executivi, ne quidem cum iudicis ministerio possit in-
 vadere possessionem bonorum obligati, patet, quod libelli oblatio, & alia requi-
 sita. in auth. offeratur. C. de lit. contest. descripta, non tantum ad utilitatem par-
 tis privatam introducta sunt, ut deliberet reus, an cedere, vel contendere debeat, *l. 1. ff. de edendo. l. edita. 3. C. eo. c. 1. & 2. extra. de libelli oblat.* sed etiam ad utili-
 tatem iudicis, ut sciat, super quo sententiam ferre debeat. *l. de qua re. 74. ff. de iudic. l. ut fundus. 18. communi divid. c. licet Heli. extra. de Simo.* & sic est jus pu-
 blicum, & ordo pro forma requisitus, cui non potest renunciari. *l. ius publicum. 38. & ibi Bar. num. 2. de pactis. gl. ca. de causis. ubi latè Felinus, de offic. deleg. & idem Bar. in d. auth. offeratur. num. 3. pro quo facit l. nemo potest. 55. ff. de leg. 1.* Accedit & illud, quod ad auxilium extraordinarium non pateat ingressus ei, qui
 habet

Differ. iur.
 cin. & Sax.
 11. lib. 2.
 part. 1. in
 Zohel. 45.
 part. 2.
 num. 16.

habet ordinarium. *l. in causa. 16. ibi: cum ipso iure munitus sit, non debet tribui extraordinarium. de minor. l. cum sine. 11. in princ. de Carbon. edicto. l. 1. in fine, ibidemq. gl. verb. supervacuum. ad municip. l. quadam. 9. in princ. de edendo. l. unica. C. de thesau. lib. 10. & notatur in l. 3. C. de tut. vel curat. qui satis non dedit. ac alibi scriptum reliquit Romanus ubicunque suppetit remedium juris, cessare debet via*

32 facti. *Ludo Rom. cons. 71. num. 6.* item, ab executione non est inchoandus

33 processus. *l. 1. & 2. C. de execut. rei indic. l. negantes. 9. C. de action. & oblig. l. un. C. de prohib. pecu. sequestr. ca. 1. 2. & 3. extra. de sequestra. poss. & fruct. cum simi-*

34 *libus.* Ultimo loco pro hac sententia negativa movet id, quod exclamat Angelus: conventiones vel stipulationes extrajudiciales, non prætoriae, mereri paratam executionem, hoc esse contra omnia jura mundi. Angelus in *l. tale pactum. 40. §. qui provocavit. 1. num. 3. per illum tex. ff. de pactis ubi subjicit. quod iste intellectus ad literam communis sit.* Angelus d. *§. qui provocavit. 1. num. 3. & ibi las. 9. per l. minor. 25. annis, cui fideicommissum. 40. ibi: partem ex causa iudicati executionem ad initium alterius petitionis redegerat. ff. de minor.* Sed

35 contraria sententia, affirmativa puta, quod virtute pacti de ingrediendo possessionem bonorum obligati, creditores, qui, non reddita sibi pecunia, conventionis legem ingressi, possessionem occupant nullam vim facere intelliguntur, verior est, per tex. inevitabilem, & cui responderi non potest, in hac *l. creditores. 3. ubi Bart. num. 4.* ac habetur similis tex. in *l. pignoris. 11. ibi: creditori, citra conventionem, vel præfidalem iussione, debiti sui causa, res debitoris arbitrio suo auferre non permittitur. C. de pignor. act. à contrario sensu.* Sic stipulatio, de tollendo rem emptoris, si contra legem venditionis ventum fuerit, eam habet vim, ut res vendita per primum venditorem possit auferri propria auctoritate, non tantum ab emptore, sed etiam à tertio possessore. *l. si quis sub hoc pacto. 56. ff. de contrah. empt.* qui enim, vigore pacti de manusinjectione, sibi ipsi legem dixit, jure suo usus existimatur. *l. 1. & 2. C. si ser. export. ven. l. 1. C. si mancip. ita fue. alien. ne prostit. ac facit l. Titia cum testamento. 34. §. Lucius. 1. ff. de leg. 2. iuncta ibidem gl. fin. in verbo. non sic interpretandam. in prima expositione, ubi declarat verba textus, à se accipiat, quasi dicatur, legataria non petat ab herede, sed propria*

36 auctoritate ingrediatur. Cujus rei ratio est, quod, qui ipse sibi specialiter in omnem eventum cavit, cautelis juris non indiget. *l. 1. §. si convenit. 6. de positi. l. & habet. 13. §. cum quis de restituendo rem, ipse sibi cautum habet. 3. de precario. l. 4. §. si ex conventionem. de re indic. l. minor. 25. annis, cui fideicommissum. 40. de minor. l. si causam. 2. C. de execut. rei indic. l. fin. C. de pactis conventis.* Voluntas siquidem domini excusat factum manusinjectionis. *l. qui ratiario. 30. ubi Bart. per illum tex. in verb. sua auctoritate detinuit. iuncto vers. sed si debitor sua voluntate con-*

37 *cessisset ff. de pignor. act. l. legitima. 6. de pactis.* Ac alibi dicitur: conventionem partium præfidali iussione equiparari. *l. 1. C. si in causa iudic. pignus cap. l. penult. C. de pignor. act.* Sicut itaque vim non committit, qui prætoris decreto possessionem ingreditur. *l. iuste. 11. ff. de acquir. poss. l. non videntur. 167. §. qui iussu. 1. de reg. iur. c. quod quis mandato. extra. eod. in 6.* ita à vi excusatur, qui occupat possessionem bonorum debitoris ex pacto. *Bart. d. l. creditores. 3. num. 23.* cum paria sint, conventum esse, & iudicatum esse. *l. si convenerit. 26. ff. de re indic. adeo, quod sententia, etiam injusta, vel nulla, pacto vel consensu partium confirmari potest. l. 2. & ibi notat glossa, verb. socij. C. communi utriusq. iud. & sic violentia actualis non officit, ubi præcedit licentia conventionalis, sive scientia & præ-*

39 *sentia debitoris eo tempore, quando ex pacto apprehenditur possessio, inter-*

40 *venerit, sive non, propter conventionem præcedentem.* Et excusatur talis ingressus ab omni vitio clandestinitatis & violentiæ, *gl. l. penult. C. de pignor. act. Sa-*

act. Salic. in l. creditores. 3. num. 4. & 13. Bal. 3. Bart. 20. Franciscus de Aretio in l. si ex stipulatione. 5. num. 4. ff. de acquir. possess. similiter à pœna bonorum raptorum, item legis Iulix de vi publica & privata, item, ne incidat in edictum divi Marci. l. extat. 13. quod metus causa. item à pœna. l. meminert. 6. & l. si quis in tantam. 7. C. unde vi. Anton. Negutz. in tract. de pig. 4. partis princip. num. 9. & 13 Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. num. 90. Et, quòd virtute pacti executivi creditor etiam propria auctoritate rectè invadat possessionem rerum debitoris, neque cogatur invitus adire eo nomine iudicem, tenet post alios Panor. in c. de cetero. num. 13. extra. de re iudic. & cons. 42. num. 1. vol. 2. Albericus de Rosate in l. nec quicquam. 9. §. ubi decretum. 1. num. 5. ff. de offic. pres. Circa quòd tamen illud est notandum, si pactum vel instrumentum sonaret simpliciter de parata executione, istud accipiendum esset de executione facienda ministerio iudicis, non autem de executione privata, sumpta videlicet denominatione à potentiore significatu vocabuli executionis. argumento l. 1. §. qui in perpetuum. si ager vectigal. vel emphyt. petatur. quo casu aditus iudex poterit instrumentum istud, roboratum pacto executivo, executioni mandare, absque omni ordine judiciali. Rodaricus Suarez. in repetit. l. post rem iudicatam. 56. ad declarationem legis regni. §. 1. num. 12. ff. de re iudic. Rebuffus ad ordin. reg. Gallie tomo 1. in tract. de literis oblig. art. 6. gloss. 2. num. 8. & idem in gl. 3. num. 27. ubi allegat textum. quem dicit ipse non omnibus cognitum, ideòq. notandum esse, in l. cum quasi 30. §. si plures. 6. ibi: perinde obligati erunt, atq. si ob eam rem ex causa iudicati ageretur, de fideicom. libert. cum gl. l. 2. C. communia utriusq. iud. Quòd ampliat idem Rebuffus, procedere etiam in instrumento non authentico, neque sigillato, dummodò hoc actum sit inter partes, quòd habeat executionem paratam contra bona debitoris. Rebuffus ubi supra num. 27. ac sequitur Aymon Craveta cons. 4. num. 12. par. 1. unde Boerius scriptum reliquit: quòd quamvis instrumenta, quantumcunque authentica, regulariter non mereantur paratam executionem, d. l. minor. 25. annis, cui fidei commissum. 40. de minor: tamen secus est, si expressè consenserit debitor, incipi processum ab executione adversus se, vel bona sua. Boerius decis. 295. num. 10. Firmianus in suo repert. verb. consensu partium. unde & Gailius scriptum reliquit: valere pactum debitoris cum creditore, ut post moram rei camera imperialis inchoet processum in ipsius bona ab executione, ita, quòd instanti creditori executoriales literæ absque mora decernantur, sub pœna pecuniaria. Gailius de pace pub. lib. 2. c. 2. num. 26. ubi num. 28. adjicit, ita fuisse ex conventionibus partium aliquot mandata executorialia decreta, in causis pecuniarijs. Et hæc sententia, quòd videlicet ex vi pacti executivi, liceat creditori ingredi & occupare possessionem bonorum debitoris, vel propria auctoritate, vel cum consensu iudicis, absque eo, quòd præcedat ordo judicialis, aliàs requisitus à lege, communis est, testante etiam Molinæo in consuet. Paris. tit. 2. gloss. 1. verb. arrest. num. 188. licet tandem in contrariam opinionem deflectat, quam paulò post refutabimus. Quòd ampliatur procedere, ut idem juris sit etiam in pacto faciendæ sequestrationis, cuius ratione, si contra morosum petatur manusinjectio, sive in bona, sive in personam obligati, secundum tenorem literæ, audietur reus cum hac sua petitione, absque eo, quòd probet de suspitione fugæ, vel dilapidationis. Ferrariensis in forma sequestri seu Saximenti. verbo. sapiens. num. 4. quem allegat etiam Franciscus Curtius in tract. de sequestri. num. 73. licet ab hac sententia ipse etiam ibidem declinet, per exigua quædam motiva, quibus paulò post respondebitur, & sic Ferrariensis, ubi proximè, concludit, affirmativam opinionem esse veriore, quo de notatur etiam supra. cap. 2. num. 179. Nec obstant

stant contraria, superius adducta & primum, quod nemo sibi ipsi jus dicere debet, quia istud verum est contra invitum, secus contra volentem & consentientem, talis enim consensus habetur pro eo, ac si contra debitorem iudicatum fuisset. *l. penult. ibi: citra conventionem, vel præsidentem iussione, res debitoris auferre non convenit. à contrario. C. de pig. act. l. 1. C. si in causa iudic. pig. cap. sue, ac concordat l. dotis. 9. ibi: non consentientibus heredibus, ingrediendi facultatem non habes. itidem à sensu contrario. C. solu. matr.* Vnde & colligitur solutio ad illa jura, quæ arguunt, ingressum alienæ possessionis non carere violentia, adeoque punibilem esse, *per prius allegata*, ex quo loquuntur contraria de violento & temerario invasore alienorum bonorum, qui neque licentiam iudicis, neque partis, de ingredienda possessione debitoris, pro se habet. *d. l. extat. 13. cum similibus*, quod non est in proposito, ubi intervenit expressa approbatio & voluntas rei, declarata in pacto executivo, quæ excludit violentiam, tanquam contrariam violentati. *l. 1. vers. vis enim de eo quod metus causa.* & alibi dicitur: volenti neque vim inferre, neque injuriam. *l. 1. §. usq. ad eod. de iniurijs. c. scienti & volenti, extra. de reg. iur. in 6. quam solutionem innuit etiam Bart. in d. l. creditores. 3. num. 4.* Sic nec spoliatus dici potest, sed ipsemet se spoliatur, qui in hoc consensum suum accommodat. *argumento l. inter omnes. 46. §. rectè dictum. 7. de furt. & dolo caret, qui, legem conventionis ingressus, invadit possessionem bonorum obligati ex ipsius licentia. d. l. creditores. 3. & l. nullus videtur. 55. ff. de reg. iur. cum juris executio non habeat injuriam, vel dolum. l. iniuriarum. 13. vers. iuris enim, de iniurijs.* Ac, si replicetur: quantumvis olim id promiserit, tamen debitorem hodiè dissentire, neque dici accommodatam voluntatem, in qua quis non perseverat. *l. item eorum. 6. §. quid si actor. 2. ibi: permissa videntur, quæ permissa durant, quod cuiusq. univer. no. l. si pro patre. 10. §. versum. 6. de in rem verso.* habetur enim voluntas pro non interposita, quæ non durat. *l. stipulatus es. 44. in fine. de fideiussor.* sicut non sufficit, litem instituere, nisi quis eam prosequatur usque ad finem. *l. nam etsi. 15. §. heredi. 1. de inoff. testamento, iuncta authen. qui semel. C. quomodo & quando index:* Dico, contraria loqui in actibus requirentibus tractum temporis successivum, prout est in pecunia mutuo accepta per servum, quæ tunc demum obligat dominum actione de in rem verso, si versa durat. & mandatum revocatum habetur pro non dato. *d. §. quod si actor.* secus est in actu momentaneo, qui statim perficitur in principio, voluntate videlicet partium, absque alia continuatione vel perseverantia. *ita respondet Menoch. in tract. adipisc. possess. remed. 3. num. 37. sumpta distinctione ex Philippo Decio in l. si quis heredem. 6. num. 3. C. de instit. & substit. post Alexand. cons. 53. incip. consideratis. num. 12. vol. 6.* In actibus siquidem momentaneis, prout sunt contractus, qui recipiunt suam consummationem ex consensu partium, vel rei interventu, ut in venditione, mutuo, & similibus, initium solum spectatur. *l. sicut. 5. C. de actio. & oblig. l. ab emptione. 58. ff. de pactis. l. quid ergo. 13. vers. prator ad initium se retulit. de his qui not. infra.* & verè hîc locum habet vulgatum illud: quod cuiusque rei potissima pars sit principium. *l. 1. §. & certè de orig. iur. l. si procuratorem. 8. in princ. mandati. quo de tangitur etiam infra cap. 8. num. 71. & 72. huius partis.* Ac, quod licentia de ingrediendo & occupando bona debitoris, in eventum moræ, concessa creditori, non tollatur per revocationem debitoris, ex intervallo subsequentem, testatur Bart. *in d. l. creditores. 3. num. 18. & ibidem Salicet. num. 4. & 10. inquit:* quod obligato non liceat, contra conventionem juris creditoris conservativam venire, vel mutare consilium suum in ejus præjudicium. *per c. mutare. c. quod semel. extra. de reg. iur. in 6. cum jus semel quæsitum ex conventionem partium non tollatur unius partis revocatione, vel*

ne, vel poenitentia, licet secus sit in mandato, quod in solum favorem mandantis suscipitur. *l. aliud. 106. in fine.* & ibi notat Bart. n. 1. ff. de solut. ac idem Bart. in *l. si cum fundum. 36. per illum textum. de pact. cum l. hoc iure. 19. §. penult. de donat.* unde est, quod mandatum revocatur morte mandantis. *l. & quia. 6. de iurisd. om. iud.* cum amplius velle desinat. *arg. l. 1. C. de SS. ecclesiis.* Quod verò obijcitur, judicatorum & conventorum parem, aut saltem non minorem esse rationem. *l. 1. C. si in causa iudic.* & victorem in causa, etiam eum, qui habet rem judicatam pro se, arceri ab ingressu alienæ possessionis, absque licentia iudicis. *d. l. iustè. ubi Alexander.* respondeo, respectivè intelligendum esse antecedens, de causis nimirum in iudicium semel deductis, ut nempe, qui habet iudicatum pro se, semper auctoritate iudicis uti debeat, & cum semel fuerit ingressus limen iudicii, extra permissionem iudicis nihil faciat, aut attentet, sed expectet & petat jus dicentis officium, etiam pro facienda executione. *l. à Divo Pio. 15. §. sententiam. 1. ff. de re iud. l. exsecutorem. 8. C. de execu. rei iud.* Econtra verò, qui ipse sibi cavet extrajudicialiter per pactum scilicet de occupandis propria auctoritate bonis obligati, in eventum moræ, is ex vi conventionis, etiam proprio motu, & sine requisitione magistratus, ingredi potest, *per d. l. creditores. 3. in princip.* & sic nulla iudicis interpellatione super hoc est opus. Accedit & illud, quod regulariter fortior sit ratio conventionis, aut pactorum inter partes initorum, quam iudicati, ideò videlicet, quod iudicata, sicut & iudicia, reddantur in invitos, cujus contrarium est in pactis conventis. *l. inter stipulantem. 83. §. Stichum. 7. de verb. oblig. l. neq. fœmina. 54. l. si reus. 73. de procurat. argum. à speciali in l. ius singulare. 61. de legibus.* Hinc est, quod sententia producat tantum civilem obligationem, non autem naturalem. *l. Iulianus verum debitorem. 59. in princ. ibi: verus debitor manet, etiam absolutus. de condict. indeb.* Legitima autem conventio producit non tantum civilem, sed & naturalem obligationem simul. *l. 1. l. legitima conventio. 6. l. iurisdictionum. 7. §. quin imò. 5. de pactis.* ac, quod sit major ratio pactorum & conventionum, inter partes celebratarum, quam iudicatorum, textus est expressus in *l. tale pactum. 40. §. qui provocavit. 1. ibi: nullo alio de principali causa discussio, iudex conventionem partium sequetur. eo tit. de pactu.* Nec movet, quod executio sit meri & mixti imperij, ideoque privatis competere non possit. *l. iustè. 11. de acquir. poss.* quia replicatur, prout prius istud etiam motivum procedere in executione, quæ sequitur lites in iudicium deductas, & per sententiam, quæ transijt in iudicatum, terminatas. Ad quem enim spectat iudicare, ad eundem etiam spectat exequi, quia est appendix necessaria, & ultimus actus telæ iudiciariæ, quo videlicet mediante, rei iudicatæ vigor ad effectum perducitur, vel per ipsum iudicem & ejus ministeriales, *l. exsecutorem. 8. & l. ordo. 3. C. de execut. rei iudic.* vel, ad ejus mandatum, per alios. *l. à Divo Pio. 15. §. sententiam Roma dictam. 1. ff. de re iudic.* Secus est in executione conventionum, quibus pacta contrahentium certam legem executionis præscribunt. *l. 1. §. si conveniat. depositi. l. legitima conventio. 6. de pact.* Ad l. 2. in verbo. repellere. C. de jure emphyt. solutio in promptu est, quod videlicet *d. l. 2.* non destruat, sed magis adstruat decisionem superius positam, ut videlicet conventiones de expellendo, vel non expellendo emphyteutam, in eventum non soluti canonis, prout in contractum deductæ sunt, observentur, adeoque primo casu, si quid de expellendo emphyteutam, in casu moræ conventum sit, liceat expellere possessorem, etiam propria auctoritate, si minus, repellat eum per viam juris, mediante iudicis officio. *gl. verb. repellere. in d. l. 2. & hanc solutionem innuit principium d. l. 2. iuncto. §. si autem.* Sicut enim ab initio dicitur, pactiones initas inter contrahentes, etiam de reiectione emphyteutæ, in omnibus capitulis observandas esse, ita in d. §. si autem, ponitur totum

totum contrarium, attenta natura dictionis, autem, quæ est adverbativa, ac adverbatur præcedentibus, diversam determinationem inducendo, tam in jure, quam in facto. *Ias. in l. 1. num. 11. ff. ne quis eam, qui in ius voc. est. gl. l. patris, 20. ubi Bart. de vulg. & pupill. substit. & idem Bart. in l. hoc amplius. 9. §. de his autem. de damno. inf. quam solutionem probat etiam Salic. in d. l. 2. num. 12. & in l. in possessionem. n. 1. 2. & 3. C. ad l. l. de vi publ. idque ideò, ut pactum aliquid operetur ultra jus commune. argum. l. si quando. 109. ff. de legat. 1. Quia itaque extra casum pacti licet domino expellere emphyteutam, cum requisitione iudicis, igitur, si expressè in conventionem deductum sit, ut, in casu moræ, rejiciatur emphyteuta, debet hoc intelligi, quòd possit expelli possessor, etiam propria auctoritate domini. *Salic. d. l. 2. num. 11.* Neque enim dicitur isto casu violentiam inferre, sed violentiæ possessoris resistere, qui intendit prædium emphyteuticum, absque solutione impositi canonis, quasi gratis retinere, ab eoque dominum excludere. & sic nihil dicitur ibi alienum à nostra l. creditores. Etsi autem subjungat Salicetus, super hoc cogitandum esse: tamen addit, prædicta sibi pro nunc videri verissima. *Salic. d. l. 2. num. 12. & hanc opinionem, contra gl. & communem, amplectitur, tanquam veriore, Ias. in d. l. 2. num. 109. & 110. per satis bona & pregnantia fundamenta, de quibus ibi.* Ad l. colonus ff. de vi & vi arm. cum concordantibus, respondet Angelus, contraria loqui in possessione interversa, quando videlicet colonus dominum possessione civili deturbat, adeoque non amplius alieno, sed proprio nomine intendit possidere, tunc enim iudicis auctoritate expelli debet. *Angelus d. l. 2. num. 3. in fi. & ibi Salic. 10. C. de iure emphyt. & videtur ista solutio probari per d. l. colonus, in princ. ibi: non admisit. & l. cum fundum. 18. in verb. intrare prohibent. ff. de vi & vi arm.* Sed hæc solutio facile morderi potest, cum nemo sibi causam possessionis mutare possit. *l. cum nemo. 5. in princ. C. de acquir. possess. l. ad probationem. 23. C. locati. l. qui bona. 19. §. 1. & l. 3. §. illad. 19. ff. de acquir. poss. l. 2. §. 1. pro hærede.* ideò alij adferunt alias solutiones, quasi videlicet contraria loquantur in resistente & opponente secum armis, secus si resistat solo verbo, sine justa causa, tunc enim, secundum eos, licitè intrari potest possessio, etiam propria auctoritate. *Bart. in hac l. creditores. n. 19. cuius intellectus communiter approbatur, si credimus Socino cons. 147. n. 11. vol. 1. quod idem etiam sensisse videtur Tiraguellus de iure constituti possessorij. parte 1. n. 3.* Etsi verò ista distinctio in se vera est: tamen, quia ad proposita motiva divinat potius, cum ex verbis legum non pateat, quòd coloni sese repetentibus dominis opposuerint, cum, vel sine armis, item cum justa, vel injusta causa, ego aliter solvo: quòd nimirum dicta contraria *d. l. colonus. 12. & l. cum fundum. 18.* loquantur de dominis, qui, repulsi per detentatores à repetitione suarum possessionum de facto intentabant interdictum unde vi. & sic, quæ leguntur ibi, interdictum nempè unde vi cõpetere non admissio, ista sunt tantum verba narrativa, vel enunciativa, quæ nihil disponunt. *l. ex hac scriptura. 16. & ibi Bar. ac alij Dd. de donat.* Sæpè enim fit, quòd in narratione alicujus facti, concurrant plures circumstantiæ, & postea subijciatur decisio, ubi tamen aliàs vel una circumstantia sufficeret ad decisionem, ita, quòd plura copulata non requirebantur, prout tradit Bolognetus in l. ut vim. 3. n. 66. de iust. & iure. per c. 2. ibi: se suaq. defendendo. extra de homicid. Cumq; ex narratione facti in lege propositi non liceat arguere, quando jurisconsultus in eo non fundat decisionem suam, prout tradit Iason in l. si ita quis promiserit. 135. nu. 6. de verb. oblig. & in l. unica. lectura 3. n. 22. post gl. ibi. C. quando non petentium partes. Alex. in l. qui se patris. fin. n. 7. C. unde lib. & Everhard. in topic. loco. à contrario sensu. n. 13. per c. si Papa iuncta ibi glos. ext. de privileg. in 6. Ias. in §. quoniam. n. 5. inst. de act. inferri inde nequit, quòd dominus in terminis istarum*

istarum legum, tanquam turbatus in sua possessione non potuisset eam repetere propria autoritate. *Salic. in d. l. 2. n. 101. C. de iure emphyt.* maxime, cum dominus per colonum possideat civiliter & naturaliter. *d. l. malè agitur. 2. C. de prescript. 30. an.* quo casu turbatus, cui intervertitur possessio, potest eam tueri, etiam per viam facti. *Menoch. de retin. possess. remed. 3. n. 252. 488. & 489. post Papiensem in for. libelli pro turbata possessione. verb. si presentialiter turbat. n. 1.* Parum etiam adversatur motivum, adductum ex finalibus verbis. *l. creditores. 3. ibi. iudicis autoritate adipisci debent.* quia respondet gl. quod verbum, debent, exponitur hoc casu, pro possunt, *gl. verb. debent. d. l. creditores. 3.* quam probant ibi Bart. Fulgos. Angel. ac Menoch, *in tract. adipis. possess. remed. 5. n. 5.* ut ita sit sensus, quod creditor, cui liberum est propria autoritate ingredi possessionem bonorum debitoris, idem & multo magis possit hoc facere cum licentia iudicis, cum dictio, debet, in oratione affirmativa posita, si respiciat favorem ejus, ad quem profertur, exponatur pro potest. *l. observare. 4. §. finali. de offic. procons. l. qui interrogatur. 5. de interrog. in iur. fac. ac notat gl. in l. sapè. 8. per illum tex. de off. praesid.* Sed hæc solutio vix est, ut subsistat, cum verbum, debet, directum ad eum, qui aliquid petit, regulariter sit necessitativum, per ea quæ superius *nu. 26.* fuerunt tradita, & textus modò adducti ex diametro probant contrarium. Secundò respondet Bartolus (quæ tamen solutio in effectu videtur coincidere cum prima) quod ultima verba, in fine *l. creditores.* posita, non sapiant vim præcepti, sed consilij. *Bart. in d. l. creditores. 3. n. 3. & 4.* quasi diceretur in proposito: potest quidem creditor, ex vi conventionis, possessionem bonorum debitoris à se ipso accipere, eamq; propria autoritate occupare, de rigore juris, consultius tamen, item cautiùs, & urbanitati civilitatiq; magis amicum esset, si ingrederetur cum auctoritate iudicis. *gl. d. l. creditores. 3. in secunda solutione. ac ibi Bart. nu. 3. & 4. & 59* probat eam *Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. nu. 5. per l. quidem Hiberus. 13. ibi: cum Hiberò loquaris, ne rem illicitam faciat. de servit. urba. præd. cum l. incivilem. 2. C. de furt. l. is qui 24. ff. de rei vindic. & est melior de iure tex. in l. si pupillorum. 7. §. si pupillus. 1. in illis verbis: potest creditor ius suum exequi, tutius tamen fecerit, si prætorem super hoc adierit. ff. de reb. eorum qui sub tut.* quo casu iudex aditus, parte etiam non vocata, accommodabit familiam suam petenti, ad associandum creditorem, pro occupanda possessione rerum debitoris, donec eam realiter fuerit ingressus, ne videlicet interveniant rixæ & scandala. *Salic. in d. l. creditores. 3. nu. 9. & 30. eiusq; dicto ad stipulatur Alex. de Imola in consil. 131. incip. in causa & lite. nu. 6. vol. 4. ac sequitur Matthæus de Afflictis in constit. Neapol. lib. 1. de cultu pacis. rub. 8. nu. 22. ubi subiicit. istam practicam Saliceti in contingentia facti fuisse approbatam in sacro concilio.* Et hic est intellectus antiquus Guidonis & Accursij, cum quo transiverunt omnes Dd. usque ad tempora Bartoli, & eundem hodiè etiam sequuntur communiter moderni, secundum *Salic. in d. l. creditores. 3. nu. 1. circa fi. & num. 6. 9. & 30.* Cæterum, quia consilij verba nullam præcisam necessitatem imponunt ei, ad quem diriguntur. *l. consilij. 47. de reg. iur.* idè, quantumvis creditor contra hoc consilium legis, vel contra civilitatem, propria autoritate ingrediatur possessionem bonorum debitoris: tamen ex hoc capite nec poenam merebitur, *Salic. d. l. creditores. 3. num. 4. & 30.* nec urbanitas illa deficiens vitiat actum. *Bart. in d. l. creditores. 3. in princ. & num. 2. & 4. ibidemq; Salicetus. n. 5. & in l. 2. num. 13. C. de iure emphyt.* Inurbanè enim commissa, dum tamen non prorsus sint à jure reprobata, non inducunt poenam. *per l. 2. §. nam perpetua. ff. de sepulchro viol. & d. l. incivilem. 2. C. de furt.* ex qua solutione infert *Salic.* quod habitum pro urbano à lege, non præferatur rigori juris, & sic minoris est potentia in jure urbanitas, quàm æquitas, *Salic. d. l. credi-*

- l. creditores. 3. nu. 5. per l. placuit. 8. C. de iudicijs.* Adfertur & tertia solutio ad finalia verba *l. creditores. ita.* quod verbum, debent, relinquitur in suo proprio & necessitativo sensu, debere vel oportere creditores iudicis auctoritate possessionem adipisci, quando videlicet ingrediuntur bona debitoris eo animo & fine, ut acquirant eorum possessionem. tunc enim ex pacto de ingrediendo non sufficit ingredi propria auctoritate, quia istud tribuit tantum nudam tenutam, & asininam quandam detentionem, de qua in *l. officium. 9. ff. de rei vindic.* sed ad hoc, ut possessor efficiatur, necessario debet interuenire inductio iudicis in possessionem. *Bart. in l. creditores. 3. n. 4. Salic. 1. & 7. ubi addit, quod hunc etiam intellectum sequuntur communiter moderni.* Licet enim ibidem Angelus de Perus. n. 3. & Baldus eodem numero insurgant contra hanc solutionem, vrgendo, quod, si licentia de ingrediendo non importaret possessionis acquisitionem, verba pratoris essent derisoria, cum & alias ingrediens alienam possessionem, absque animo acquirendi, non dicatur vim committere, secundum eos in *d. l. creditores*: tamen ipsorum opinio procedit in ingressu, qui fit iure familiaritatis amicitiae, vel vicinitatis. *l. qui iure familiaritatis. 4. de acquir. possess. l. 1. §. is cuius. 7. de itin. actusq. priua. & l. usu 11. usufr. quemad. cau. ubi videlicet ingressus nullum alium finem habet pro se, quam, quod se in alieno horto vel fundo expariando oblectet, & tempus fallat. d. l. qui iure. 41. non autem, ut acquirat custodiam rei, & sit molestus domino. contra ipsius voluntatem, sicut fit in proposito nostro, ubi ingrediens possessionem ex pacto, saltem efficitur custos rei, & creat domino molestiam donec ipsi satisfiat de credito, per ea, quae notant *Bart. in l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. & ibi Iason. Alexand. de Imol. & alij. de damno infect. & in l. Fulcinius. 7. ex quib. caus. in poss. eatur. quae de re videantur, quae traduntur fusi in tertia parte huius operis cap. 12. num. 23. cum sequentibus.* Ideo principium legis solum tribuit creditori ius custodiae, sicut eiusdem finis pollicetur ingresso cum iudicis auctoritate possessionem, vel possessionis acquisitionem, cum omnibus possessionis commodis, cum aliud sit in possessione esse, aliud possidere, argumento *l. 3. §. fin. & l. si quis ante 10. de acquir. poss. iuncta l. officium. 9. de rei vindic.* An autem in pacto ingrediendi, ingressus sine processu iudiciali de licentia iudicis acquirat possessionem, iuxta *l. creditores 3. in secundo membro. C. de pignor.* videantur, quae traduntur in tertia parte huius operis cap. 5. n. 27. Minus vrget, quod libelli oblatio, & alia requirita in auth. offeratur. *C. de litis contestat. sunt publici iuris, & non minus ob publicam, quam priuam utilitatem introducta, ideoque tali iudiciorum ordini non possit renunciari.* Quia contrarium loquitur de iure publico quod pro mero favore communis utilitatis principaliter inductum est, & ab utilitate priuata non potest separari, argumento *c. si diligenti. extra. de foro compet.* Secus est, si istud ius habeat admixtam priuam utilitatem, quae recipit separationem ab utilitate publica, quo casu non minus valebit renunciatio, quam si beneficium istud concerneret solum utilitatem priuam. *Bart. in l. si quis in conscribendo. 29. in 1. repet. n. 3. ibiq. Sal. 3. C. de pactu. allegat. l. iuris gentium. 7. §. si paciscar. 13. ff. eod.* Et sic renunciatio beneficii legalis, quatenus personam renunciantis concernit, valet, publico autem iuri vel interesse non infert prauiudicium. *Pan. in c. si diligenti. nu. 7. ibiq. Felin. 20. ext. de foro compet.* Cumque istud beneficium ordinis iudicialis, quo pacto sit procedendum coram iudice, sit fauor quidam priuatus, separabilis a favore publico, ex quo nullae sunt partes iudicis contra eos, qui separant se a iudicijs, & sua sponte volunt recedere a contentione & rixis. *l. 1. §. inde quaritur. de noui oper. nunc. l. 13. §. aequissimum. 3. de usufr.* nihil impedit renunciationem huius beneficii,*

ficij, quò minus videlicet possint partes inuicem pacisci, vt, omisso omni ordine iudiciali, procedatur executiuè. *Abbas in c. de causis. n. 8. ext. de offic. deleg. per gloss. cap. fin. de re iud. in 6. & d. l. creditores. 3. C. de pig. Ac, si vltèrius vrgeatur, quòd ius publicum in d. auth. offeratur. concernat formam actus, quæ dat esse rei. & quæ rem conseruat inesse. l. iulianus. 9. §. sed & si. ff. ad exhib. adeoq; ordini pro forma introducto non possit renunciari. Bar. in l. ius publicum. 38. nu. 2. de pactis. & in d. auth. offeratur. n. 3. per l. nemo potest. 55. de leg. 1. cum l. 1. §. si quis ita. de verb. oblig. replicatur, sicut & ante dictum fuit. contraria obtinere, quando partes vtrinq; semel iudicij telam fuerint ingressæ, instituto videlicet legitimo processu, tunc enim ordo pro forma traditus debet obseruari, neque potest ei pactis partium derogari, puta, quòd libellus non edatur, quia est de materia, ex qua formatur sententia, & sic, deficiente libello, tanquam materia, deficeret etiam materiaturum. Bald. in d. auth. offeratur. nu. 6. per l. qui res. 98. §. 69 aream. 8. ff. de solut. secus, si sit conuentum inter partes, vt sine omni iudiciali processu deueniatur ad executionem, hanc solutionem innuit Rebuffus in ordina. regni Gal. tom. 1. tit. de literis oblig. ar. 6. gl. 3. n. 25. ex quo liberum est partibus, in totum remittere ordinem iudicalem, paciscendo inuicem, vt, in casu non seruati contractus, contra fallentem inchoetur processus ab executione, sine omnia solennitate, & glossa in c. si. verb. illustrium. in medio. ext. de re iud. in 6. ac probat. Hostiensis cum alijs Cc. in c. de causis. vbi Pan. n. 8. ext. de offic. deleg. gl. verb. iudices recusare. in c. cum olim. de causa poss. & propr. Speculator tit. de libelli conceptio. §. nunc dicendum. n. 18. Felinus in c. si diligenti. n. 20. ibiq; Pan. n. 7. ext. de foro compet. Et, quòd pendeat ex voluntate partium, renunciare ordini iudiciario in totum, est communis opinio omnium Dd. secundum Marantam de ord. iud. par. 2. n. 41. licet subiiciat, non valere pactum litigatorum, quòd post ingressum litis ordo iudicialis omittatur in vno vel altero actu tantum. Maranta vbi supra. Nec his refragatur, quòd, vbi habetur auxilium ordinariu, ibi cessat extraordinarium, l. in causa. 13. ff. de minor. siquidem istud procedit, quando vtrumq; beneficium, tam ordinarium, quam extraordinarium, tendit ad vnum eundemq; finem, nec est magis agenti consultum per vnum, quam per alterum remedium. d. l. in causa. Secus, quando remedium extraordinariu pinguius prouidet, tunc enim ita quis vti potest extraordinario, sicut ordinario remedio, ista solutio colligitur ex traditis à Panorm. in c. ex parte. 1. n. 9. ext. de rest. spol. argumento textus iuncta gl. in c. 2. ext. de in integ. rest. lib. 6. & notat Ias. in l. in prouinciali. 3. §. 1. n. 9. in questione, an ordinarium faciat cessare extraordinarium? fallentia. 4. ff. de noui oper. nuncia. Sic potest etiam extraordinarium remedium concurrere, & intentari cum ordinario, quando extraordinariu pròditu est pro auxilio ordinarij. Ias. in d. l. in prouinciali. §. 1. n. 9. vers. secunda principalis. fall. 1. per l. 1. §. dixerit aliquis. de publica. & Petrus de Anch. in c. per hoc. n. 1. ext. de her. in 6. ac sequitur Bal. in suis addit. ad Spec. post §. fin. in tit. de sent. n. 77. allega. pro hoc l. 1. §. per hanc. in primo responso. & ibi gl. magnam. verb. vindicare. circa fin. ff. de rei vind. Atqui in proposito longè consultius est, vrgerè ingressum bonorū summarium, & incumbere possessioni, tanquā pignori, quam in personā agere §. furti. v. const. 1. de obl. quæ ex delict. l. plus cautionis. 25. ff. de reg. iur. Quia itaq; litē ordinariā instituere, & beneficio iuris cōmunis vti, valde futurū erat laboriosum, & exitiale creditori, ob id ipsum prospexit sibi de speciali remedio manusinjectionis, vel executionis paratæ, siue priuatæ, siue publicæ, quod præbet ei viā magis explicatā & compendiosā, quā creditor negligere nō debet. Bal. in l. 2. n. 4. C. de præd. min. Nec ad rē facit obiectio illa generalis, de prohibita sequestratione, vel arrestatione, vel de nō inchoado processu ab executione, quia*

- quia fallit ista regula in casu, quo aliud sit conuentum inter partes, *per ea, quæ probantur superius in capite secundo huius partis num. 179. & paulò antè in hoc ipso capite num. 42.* Ad communem Dd. sententiam, qua dicitur, pacta vel conuentiones extraiudiciales non mereri paratam executionem, d. l. minor 25. annis, cui fideicommissum, de minor. Baldus affert istam solutionem, quòd d. l. minor. & Dd. volentes, instrumenta non habere paratam executionem, loquantur de executione facienda ministerio iudicis, secus est, si pars ipsa virtute pacti velit ingredi. *Bal. in l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit. de pactis. nu. 14.* quasi dicat, quodocunque aditur iudex cum instrumento executiuo, non esse aliter procedendum ad executionem, nisi seruato iuris ordine, *per ea, quæ tradit Ias. in l. edicto. 3. num. 6. C. de edict. D. Hadr. toll.* & sic non facit Baldus aliquam differentiam, siue in pacto vel instrumento contineatur clausula executiua, siue non, licet in priori casu bene fateatur, posse executionem expediri ab ipsa parte, virtute videlicet conuentionis. *Baldus in d. §. qui prouocauit. nu. 14. per d. l. creditores. in princ. & respondet ad d. §. qui prouocauit.* quòd ibi pactum adiectum erat conforme sententiæ, cum appellans promitteret satisfacere iudicato, idè iudex ibidem, nullo alio discusso, secundum eum, mandat sententiam executioni, non autem ipsum pactum, ac sequitur Angelus in d. §. qui prouocauit. ubi addit, hunc intellectum communem esse, licet Bart. ibidem nu. 2. & 3. cum alijs ipsum secutis, teneant contrarium, puta, quòd in terminis d. §. qui prouocauit. iudex non exequatur sententiam, sed conuentionem partium, per expressa verba illius legis in fine. Potest meo iudicio responderi, & tutius, contraria videlicet iura, in quibus dicitur, instrumentis denegari paratam executionem, loqui de simplici obligatione debitoris, redacta in instrumentum, non autem de executiua, qua de loquitur textus in l. creditores. 3. C. de pignoribus. Sic in d. l. minor. reus condemnatus de soluendo cum victore pro certa summa pecuniæ, transegerat, exponendo ei, licet minori, cautionem quasi creditæ pecuniæ, & ita paratam ex causa iudicati executionem redegerat ad initium alterius petitionis, in quo læsus minor meritò restituebatur in integrum. d. l. minor. Eodemque modo in l. si pacto quod poenam. 14. C. de pactis. transigens cum Titio, promittebat ei poenam, si placitis non steterit, cumque dubitaretur, an illa poena subiecta stipulationi summarie posset exigì, respondet Imperator, eam, more iudiciorum, actione ex stipulatu, per solennem processum exigendam esse. Pariter in l. 2. C. de execut. rei iudic. & in l. si se non obtulit. 4. §. fin. de re iudic. victores in causa post sententiam recedebant à re iudicata, nouandi animo, ac stipulabantur ubique certum quid pro eo, quod ipsi fuerat adiudicatum, ac, quia quærebatur, præsupposita mora debitoris, an pro pacto eodem modo parata esset executio, quemadmodum pro iudicato, in cuius locum successerat illa noua conuentione? deciditur, quòd non, cum nouatio intercesserit, & sic pacta, quantumuis liquida, non merentur paratam executionem, sed, seruato iuris ordine, super talibus obligationibus actio contra reos dirigenda, & causa cognita, sententia accipienda est. l. 1. C. de execut. rei iud. l. negantes. 9. C. de act. & obligat. cum hoc expressè non sit actum inter partes, quòd, nullo præcedente processu, vel ordine iudicali, veniatur ad executionem, adeoque non præsumuntur litigantes in dubio voluisse renunciare ordini processus à iure introducto, sed contractus suos legibus scriptis conformare. quam solutionem in proposito reperio ante me approbasse etiam Rodericum Suarez. in l. post rem iudicatam 56. ad declarationem legis regni num. 14. ff. de re iudic. ac Rebuffum ad constit. regni Gallie tit. de literis obligat. art. 6. gloss. 3. n. 27. Secus itaque est, quando

obligatus per pactum expressum tribuit creditori potestatem ingrediendi propria auctoritate. *d. l. creditores. in p.* hinc enim locum habet, quod dicitur, provisionem hominis tollere provisionem legis, *l. fin. C. de pactis conuentis*. Cumque non diffiteatur ipsemet Baldus, creditorem isto casu ab occupatione alienae possessionis, etiam quae fiat priuata auctoritate, non arcendum, quid verat, in casu non motae querelae iudicialis, super eo iudicem requiri, ut ipsius ministerialium officio mediante creditor inducatur in possessionem? cum, quib. maius periculum intenditur, illis plenius sit consulendum. *l. 1. §. nam 79 vel magis. ff. de Carbo. edicto. c. ubi manum. extra de elect. in 9. c. quiescamus. dist. 42. & c. fin. 7. q. 2.* quo casu, factum iudicis reputabitur pro facto partis. *Ang. de Perus. in l. 1. in prin. C. fin causa iud. pig. l. si ob causam 13. C. de emptione.* cum quod pacto fieri permittitur, idem etiam indubitatum sit explicari posse per iudicem in executionem pacti, prout fatetur similiter alibi Baldus in *l. consentaneum 2. n. 26. C. quomodo & quando iudex.* quam rationem decisionis etiam affert Rebuffus in *const. reg. Gallie, de literis oblig. ar. 6. gl. 3. n. 28. idq. & iustus & urbanus esse probatum fuit supra n. 60. cum sequentibus, in secunda solutione contrarietatis, quae colligitur ex principio & fine l. creditores*. Si enim in hoc semel concordarunt partes, quod ad executionem paratam procedatur absq; ordine iudiciali, praetor, nullo alio discussio, iustam partium conuentionem sequi debet. *d. l. tale pactum. 40. §. qui pronocauit. ff. de pact.* ex quo eius auctoritas ideo in medio posita est, ut controuersias eorum dirimat, inter quos lites existunt. *l. quidam existimauerunt. 2. si cert. pot. c. finem litib. extra. de dolo & contum. a quibus si ipsimet sponte recedunt, iudiciali processui & ordini renunciando, debet ipse has conuentiones, tanquam non improbatas, ratas habere, l. 1. §. inde queritur. de noui oper. nunc. & pacta consensu facta custodire. l. 1. de const. pec.* Et hanc sententiam, quod videlicet, in casu permissae creditori licentiae de ingrediendo propria auctoritate, iudex aditus possit eundem immittere per suos officiales, firmat Iason. in *l. iuste. 11. n. 16. & 19. ff. de acquir. poss. ubi addit, omnes communiter Da. ita tenere*. Eaq; via, ad eundem iudicem pro impetranda inductione in possessionem bonorum debitoris, ex vi pacti executiui, quod permittit ingressum alienae possessionis, etiam priuata auctoritate, duplici nomine securior videtur; primo namq; vix est, ut quis effugiat iniuriarum actionem, saltem ratione violatae iurisdictionis, eius potestatis, in cuius territorio illa vis priuata fuit commissa. *Chassanaus in consu. Burgund. rub. 12. §. unico n. 2. & 3. per c. ex parte. 1. ubi notant Da. extra de verb. sig. ac facit l. si quis. 8. §. sed hac. & §. sed & si quis. C. de prescrip. 30. an. ac sequitur Iacobus de Beluiso in sua practica, tit. de fuga reorum, n. 49.* Deinde etiam aliter non est tutus ingressus priuatus, pro euitando periculo armorum & fusionis sanguinis, si creditor inueniret resistentem, per ea, quae tradit Alex. in *d. l. iuste. 11. n. 28. de acquir. poss.* Vltimo praestat habere iudicis auctoritatem, ex quo, qui iussu iudicis possidet, is contra violentos inuasores & turbatores attentius defenditur per eum, qui ipsum immisit, *l. 1. cum l. si quis missus. 3. ne vis fiat ei qui in poss. missus est. ne deinceps, sicut creditor facilis fuit in seipsum immittendo, ita reus, maxime potentior, eodem modo facilis sit in extramittendo, vel repellendo creditorem, prout in simili dixit Baldus in l. edict. 3. n. 5. C. de edict. D. Adr. toll. per l. minor. 39. in pr. ff. de emptione. & l. si pacto quo pena. 14. in fi. C. de pact.* Cuius rei illustre posset adduci exemplum nostra aetate, de quodam creditore, ex vi pacti executiui inuadente bona cuiusdam coenobij principalis, sibi obligata in instrumento post moram, in euentum videlicet non factae solutionis ad praefixum terminum, qui occupator postea per haeredes domini debitoris eadem facilitate, qua ingressus erat possessionem coenobij, ca detur.

ea deturbatus & deiectus fuit, cum potentioribus pares esse non possimus. *l. 1. in fine. ff. de aliena. iud. mut. causa facta. l. 1. C. ne liceat potentior. l. si per impressionem. 11. C. quod metus causa. l. 1. C. si quacumq. prad. potestate. cum similibus.*

33 Quamuis autem, ut superius etiam monuimus, hæc conclusio, quod creditor, virtute licentiæ sibi permissæ à debitore, propria auctoritate valeat ingredi possessionem bonorum obligati, communis sit: tamen subtilis & acutissimi iudicij Iurisconsultus Carolus Molinæus, contra illam insurgendo, non veretur profiteri, Doctores communiter omnes hætenus errauisse, qui senserint, licitam esse prehensionem rerum debitoris ex pacto, absque auctoritate iudicis, quia, secundum eum, hoc non probatur lege. *Molin. in cons. Paris. tit. 2. gl. 1. verbo. arrest. num. 188. & respondet ad d. l. creditores.* quod in illa non Doctorum, sed sua Molinæi sententia probetur, ex quo ibi in fine expressè innuitur, creditorem cum iudicis auctoritate possessionem adipisci debere. Deinde, secundum ipsum, etiam *l. pen. C. de pign. act.* nihil probat pro communi, sed aduersus illam, quia verba finalia ibidem posita, si Molinæo credimus, non debent intelligi de facultate auferendi debitori rem pignoratam, quam creditor iam tum possidebat, sicut patet ex verbo, restitui debere, statim sub initium textus posito, sed de potestate vendendi & transferendi pignoris dominium in alium, quod citra conventionem, vel præsidalem iussionem, fieri non potest. *hæc ille, ubi supra, per d. l. penult.* Sed Molinæus, ut cum venia tanti viri loquar, ita torquendo textus, non conciliat contrarietatem, quæ ex hoc intellectu resultat, *d. l. creditores.* ubi sub initium in effectu dicitur, quod creditores, legem conventionis secuti, possessionem impunè ingredi possint, & mox sequitur, quod debeant adipisci iudicis auctoritate, & ita possunt, & non possunt ingredi, per quod implicatur perplexitas, quem locum Dialectici tractatum & *ψόδος* vocant, quo videlicet mediante, quicquid re-

34 spondetur, semper arguitur, respondentem dicere falsum. *tex. est & ibi not. gloss. ac Dd. in l. si is qui quadringenta. 80. in princ. vers. etenim quicquid constituerimus verum esse, falsum reperietur. ad l. Falcid. l. æquissimum. 5. §. 1. ad Tertullia. c. cum contingat. & c. capitulum sanctæ crucis. extra. de rescript. ac memi-*

35 nit Euerb. in suis top. loco à tractatu. Argumentum enim, quod à perplexis ducitur, habetur pro indissolubili. & aliàs dicitur, quod in implicatis & perplexis cessant regulæ dialecticorum & legistarum. *Iason. in l. ita stipulatus. 115. num. 18. de verb. oblig.* ubi citat exemplum huius loci ex Gellio in 5. lib. *Notitium Atticarum cap. 10.* de Prothagora, eiusque discipulo Eutalo, qui præceptoris suo promiserat dare centum ea die, qua primum causam orasset, & vicisset. Quantumuis autem euadebat excellenter doctus, nullam tamen causam perorandam suscipiebat, ne videlicet Prothagoræ condemnaretur ad exolutionem promissæ mercedis, id animaduertens Præceptor conuenit discipulum in iudicio, ea intentione, quod, siue victus, siue victor existeret, utroque tamen casu teneretur satisfacere de didactro, si enim, inquit, ego vicero, tu reus cogeris soluere virtute iudicati, propter sententiam. Sin verò tu vice-
ris, iterum necessitas soluendi tibi imponetur propter pactum, cum in prima causa victor peroraueris. Eutalus, retorquendo hoc argumentum contra magistrum, si, inquit, vicero, tutus ero virtute sententiæ, vel exceptione iudicati, sin succubero, tuebor me ex pacto, eò, quod in prima causa non victor, sed victus extiti. Sic in proposito nostro, posse ingredi possessionem propria

36 auctoritate, & non posse ingredi sine ministerio iudicis, implicant perplexitatem, & sunt contradictoria, quæ simul & semel in eodem subiecto stare non valent, *Iason. in l. si quis, 8. pro emptore num. 282. ff. de usucap. l. si ancillam. 4. in*

fine pro suo, ac facit l. ubi pugnancia. 188. de reg. iur. Nec obstat, quod in d. l. creditores, membrum posterius derogare priori videtur, *argumento l. pacta novissima. 12. C. de pact.* quia illud verum, quando apparet de intentione legislatoris expressa, quod scilicet voluerit corrigere priores leges, aut prius dictum, *87*
 secus est in dubio. neque verò correctio præsumitur in vna eademque dispositione, vel lege. *l. penult. ubi Bal. notat. in fine. C. per quas personas nob. acquir. ac facit c. cum expediat. in princ. in illis verbis: iurium correctio, si sustineri valeant, evitari debet. extra. de electi. in 6. cum l. si quando. 35. C. de inoffic. testam.*
 Ad hoc itaque, ut evitetur legum contrarietas, *argumento l. 2. §. contrarium. 88*
C. de vet. iure enact. necesse est tenere, quod principium l. creditores loquatur de licentia ingrediendi possessionem bonorum obligati, etiam priuata auctoritate, finis autem loquatur de acquisitione alienæ possessionis, qua mediante ingressus fit possessor, quæ non permittitur sine iudicis auctoritate, vel, quod primum membrum l. creditores. loquatur de rigore iuris, posterius autem *89*
 de urbanitate vel ciuilitate, *secundum ea, quæ paulo antè num. 59. & 63. fusiùs sunt explicata.* Vtiterius, et si Molinæus istam æquiparationem conventionis partium, & prædialis iussionis, de qua in d. l. pen. C. de pig. act. intelligat, quod ad quid, puta, quod ad translationem vel alienationem pignoris, ut tunc demum licita sit, quando illud creditor vellet alienare: tamen nihil respondet ad alia iura, quæ adæquant legem conventionis cum iussu prætoris, etiam quod ad ingressum & occupationem rei alienæ. *l. dotis. 9. ibi: heredibus mariti non consentientibus, ingrediendi, sine iudicis auctoritate, facultatem non habes. à contrario sensu. C. sol. matr. & manifestè innuit Iurisconsultus, cum, qui ingreditur alienam possessionem cum voluntate domini, pro prædione non haberi, in l. si ex stipulatione. 5. à contrario. ff. de acquir. poss. & l. minus. 2. ibi: si sciente venditore in possessione fuisti. C. eod. tit.* Vnde alibi respondit Imperator, pignus pro executione iudicati captum per prætorem distrahi debere, non aliter, atque conuentionale pignus, quod ex iusta obligatione descendit, per creditorem vendi potest. *l. 1. C. si in causa iudica. pignor. cap.* Ideoque, sicut pro conuentionali pignore, cuius possessio fortuito casu vel aliter amittitur, proditur actio hypothecaria: ita idem est in prætorio pignore, *l. 2. C. de prætor. pignor.* Etecontrà, sicut ex commissione prætoris licitum est ingredi alienam possessionem, *l. iustè. 11. ff. de acquir. poss. l. non videntur. 167. §. qui iussu. 1. de reg. iur.* ita idem potest concedi pactis contrahentium, cum quilibet rei & contractui suo possit legem imponere, quam vult. *l. in re mandata. 21. C. mandati. l. 1. §. si conueniat. ff. de positi. l. legem quam dixisti. 10. C. de pact.* propter naturam æquiparatorum. de qua Bart. in l. Marcellius. 11. §. quod autem. 1. num. 1. ff. rerum amot. Præterea illa solutio, quam adfert Molinæus ad l. penult. C. de pignor. act. non caret scrupulo, hoc enim innuit, quod debitori, post solutionem debiti pignus repetenti, res suæ restitui debent, in quo rectè & benè dixit, *argumen. l. si rem. 9. §. omnis. 3. ff. de pignor. act.* sed, quod addit, sequentia verba in d. l. penult. ibi: nec creditor, citra conuentionem, vel prædalem iussionem, ob debiti causam, res debitoris arbitrio suo auferre potest, intelligenda esse de facultate vendendi, quasi videlicet creditor non habeat potestatem pignora distrahendi, citra voluntatem debitoris, vel citra decretum iudicis, id non video, quo pacto saluari possit. Aut enim intelligimus casum d. l. penult. in finalibus verbis, de creditore, qui, recepto debito, volebat res pignoratatas vendere, ac tunc responsum istud esset de indubitabili, *contra 90*
l. quod Labeo. 9. ubi notat gl. ff. de Carbo. edict. & l. 1. in fi. ad municipalem.
 cum semel recepto debito, pignus veniat restituendum domino, *d. l. si rem. 9. §. omnis.*

§. *omnis. 3.* bona namque fides non patitur, bis idem exigi. *l. qui bis idem. 18. de verb. oblig. l. bona fides. 57. de reg. iur.* aut verò præsupponimus; quòd creditor
91 nondum receperat suum, ideoque post solutionis terminum effluxum, vole-
bat res sibi hypothecatas vendere, & ad hoc non requiritur vel auctoritas iu-
dicis, vel etiam consensus obligati, sed sufficit, conventionem non esse factam
in contrarium, puta, ne venderetur pignus, saltem de iure digestorum, textus
est manifestus in *l. si conuenerit. 4. vers. sed et si non conuenerit. ff. de pignor. actio.*
quin & de iure Codicis eodem modo non prohibetur creditor vendere pi-
gnus, etiam sine requisitione iudicis, & inuita ac contradicente parte, *l. 1. &*
92 *per totum. C. debitorem vendit. pignor. impedire non posse.* dummodo obseruet
solennitatem legis, puta, quòd denunciet hoc debitori, atque ita bona fide
rem gerat. *l. creditor hypothecas. 4. C. de distract. pignor. cum l. fin. §. si autem*
nulla pactio. C. de iure dom. impet. Minus vrget, quod pro se allegat Molinæus,
Imperatorem in *d. l. penult.* circa determinationem principij, loqui per ver-
bum, restitui debere, ex quo infert, creditorem fuisse possessorem, ideoque in
fine legis agi de translatione rerum pignoratatum in alium & tertium, siue
93 vendendo, siue quoquo modo alienando, *arg. l. 1. C. de reb. alien. non alien.*
siquidem istud præsuppositum est mera diuination, & figmentum, de quo nec
somniauit Imperator in *d. l. penult. C. de pignor. act.* imò prorsus alienum est à
verbis legis, à quorum propria significatione non receditur, nisi probetur de
contraria mente disponentis. *l. non aliter. 69. ff. de leg. 3. & l. non distinguemus.*
94 *32. de arbitris.* & in clavis non est locus coniecturis. *l. continuus. 137. §. cum ita*
2. de verb. oblig. Accertè, si penitiùs exigamus literam, nihil in *d. l. penult.* dici-
tur diuersum ab his, quæ habentur in *d. l. creditores.* cum in præmemorata *l.*
95 *penult. C. de pignor. act.* determinetur, citra conventionem, vel præsidalem
iussionem, non esse auferendas debitori res suas per creditorem. quasi dicat
Imperator, inuerso ordine literæ, vt finalium verborum explicationem præ-
mittamus: sicut creditor, extra casum pacti, vel extra licentiam & iussam iu-
dicis, in casu non soluti crediti, non debet inuolare propria auctoritate in pos-
sessionem bonorum debitoris. *l. extat. 13. ff. quod metus causa. l. in possessionem. 5.*
C. ad l. iul. de vi. publ. l. f. ff. ad l. iul. de vi priua. ita econtrà respondet ad quæstio-
nem in principio legis propositam, si videlicet ab initio contractus, pro maiori
96 securitate, creditori fuerint hypothecata certa bona debitoris & simul tradita,
secundum expositionem glossæ primæ d. l. penult. verb. obligatas & non traditas. per
95 l. plebs. 238. §. pignus. ibi: manu traduntur. ff. de verb. sig. soluto etiam credito,
eodem modo debitori non permittitur, propria auctoritate repetere pignus,
aut eius possessionem inuadere, sed debet vti actione pignoratitia, *l. si rem. 9. §.*
omnis. 3. ff. de pignor. act. & sic legis remedio. *d. l. extat. 13. ff. quod metus causa.*
Et hic est simplicissimus, ac non tam literæ *d. l. penult.* quàm etiam *l. credito-*
res. & alijs in hac materia allegatis iuribus amicus, & maximè consentaneus
intellectus. Per quæ nunc apparet, sufficienter propugnata esse commu-
nem opinionem, quòd videlicet virtute pacti de ingrediendo possessionem
bonorum debitoris, creditor, post moram, rectè occupet eius bona, etiam
97 propria auctoritate. Restringitur autem, vt suprà etiam monuimus, hæc con-
clusio, primùm de vrbantate vel ciuilitate, secundùm quam creditor, ex vi
pacti, non ingreditur bona obligati sine permisso iudicis, pro maiori videlicet
cautela & securitate, quæ in actibus quibuscunque adhibita non nocet. *l. in*
testamenti. 26. C. de testam. cum l. quæ dubitationis. 81. ff. de reg. iur. & hac limi-
tatio communiter approbatur, teste Saliceto in d. l. creditores. 3. num. 1. & 6. C. de
pignor. quo de videantur ea, quæ superius num. 59. & seqq. tacta sunt latius.

Cautela itaque est, quòd, in casu habitæ licentiæ ingrediendi propria auctoritate, eandem creditor, ante ingressum, simul petat à iudice, qui tunc, parte etiam non vocata, familiam suam accommodabit requirenti, vt creditorem associent ad occupandum possessionem rerum debitoris, donec eam realiter fuerit ingressus, vt videlicet, metu ministerialium iudicis, aduersa pars sibi temperet ab iniurijs, rixis & scandalis. *Salic. in d. l. creditores. 3. & eius dicto ad stipulatur Alex. de Imola in cons. 131. incip. in causa & lite. num. 2. vol. 4. ac sequitur Matthæus de Afflict. in constit. Neapol. lib. 1. de cultu pacis, rub. 8. num. 22. ubi subiicit, istam practicam Saliceti in contingentia facti fuisse approbatam in sacro concilio.* Fallit secundò, in creditore, qui, virtute pacti de ingredien- 97 do concepti, non tantum intendit ingredi, sed etiam acquirere & exercere possessionem, id enim non potest sine licentia iudicis fieri. *d. l. creditores. 3. in fi. & hæc quoque declaratio communis est, secundum Salicet. in d. l. creditores. 3. num. 7. & attigimus supra num. 63.* Quæ tamen limitatio an sit vera, videantur, quæ traduntur in tertia parte huius operis. *ca. 5. num. 27.* De ingressu verò, vel acquisitione possessionis, & quis cuiusque sit effectus, in eadem tertia parte huius libri explicabitur latius, *capite 12.* Fallit tertio, in credi- 98 tore, qui, virtute conuentionis ingressurus possessionem bonorum debitoris, inuenit resistentem cum armis, aut eum, qui obijcit corpus suum, talem enim possessorem per vim & armata manu non debet expellere. *Matth. de Afflict. in d. const. Neapol. lib. 1. rub. 8. de cultu pacis, num. 15. & 16. Innoc. in ca. cum olim, super glossa verb. pratorium: extra de priuileg.* Siquidem istud pa- 99 ctum, sicut & permissio iudicis, vt quis propria auctoritate occupet possessionem bonorum debitoris, aut condemnati, ad vim armatam non extenditur, secundum *Salicetum. in l. creditores. 3. num. 10. Bar. 18. Angel. de Perus. 3. Bal. num. 4. C. de pignor. Panorm. in ca. de cetero. num. 13. extra. de re iudic. Angelus in l. à diuo Pio. 15. n. 8. ff. eod. tit. Salic. in auth. & qui iurat. num. 26. C. de bon. auth. iud. possid. Bar. l. iustè. 11. num. 3. ff. de acquir. possess. & hanc restrictionem Bartoli sequuntur communiter interpretes, attestante Iasone in d. l. iustè. 11. num. 21. & ibidem Ludo. Rom. addit, eam seruari in practica, propter auctoritatem Bartoli & Innocentij, item propter scandalum, ne fortè talis ingressus præbeat occasionem tumultus, aut fusionis sanguinis, *l. non est singulis. 176. ff. de reg. iur. l. equissimum. alius incipit l. si cuius. 13. §. sed si inter. 3. de usufr.* Ac, si 100 quis istud pactum, de ingressu cum vi armata vellet intelligere, hoc esset contra leges, tanquam inductiuum peccati, argumento. *l. illud conuenire. 5. de pact. dotal. l. pacta quæ contra. 6. C. de pactis. cum similibus.* Quantumuis autem allegetur Baldus in sua disput. incip. *accusatus de vi turbativa.* qui taxat in hoc Bartolum, quasi pessimè & insipidè loquatur, cum illud sit absolutum pro defensione rei suæ, aliquem arma capere posse. *l. ut vim. 3. & ibi Ias. num. 101 23. de iust. & iure. per l. 1. §. eum qui. vers. vim vi repellere. de vi & vi armata. ac cum Baldo videtur concordare etiam Salicetus in d. l. creditores. 3. num. 12. in fi. ibi: ego puto, quòd licet indistinctè, maximè quando agitur de periculo vel amissione rei ardua & magna, per l. furem. 9. ad l. Cornel. de sicar. & sequitur Iason in §. superest. num. 69. Instit. de action. & alibi firmat idem Salicetus, quòd de licentia iudicis possit priuatus alium capere, ac, si resistentem vulneret, non tene- tur. *Salic. in l. neminem. 3. num. 3. C. de exhib. reis:* tamen istud speciale est respectu facinorosorum hominum, & sic fauore reipub. cuius interest, prouinciam purgari à malis hominibus, licet eiusdem Saliceti & Baldi sententia 102 contra Bartolum posset forsan procedere in casu, vbi quis simul est dominus & possessor, vel saltem possessor rerum, super quibus mouentur arma, per ea, qua**

- que paulo post num. 103. exigemus latius. Secus est in proposito, cum per pa-
 103 trum executivum, de ingrediendo, positum in instrumento contractus, quod
 allegatur, creditor neque acquisiverit dominium, neque possessionem, siue
 naturalem, (quia ei non insistit. *l. 1. de acquir. poss.* Imò naturalis est penes
 debitorem. *l. is cui. §. ut in possess. leg. servan. causa.*) siue civilem. Quan-
 tumvis enim hæc solo animo retineri, *l. clam possidere. §. l. quemadmodum. §. de acquir. possess.* item sola affectione amitti possit, *l. 3. §. in amittenda. eo tit.*
 tamen solo animo acquiri sine corporali insistentia vel occupatione rei nun-
 quam potest, *d. l. 3. in princ. & §. Neratius. eod.* Ex quo itaque creditor nihil
 iuris realis in bonis debitoris habet, meritò denegatur ipsi licentia expellendi
 debitorem, resistentem cum armis, hanc rationem etiam innuit *Ias. in l. 2.*
 104 num. 107. ibidemq. *Salic. 12. C. de iure emphyt.* facit, quòd ne quidem iudici
 licet ita committere parti licentiam exequendi, vel expellendi condemna-
 tum ex bonis victori adiudicatis, si possessor sese opponat cum telo, argu-
 mento *l. missi opinatores. 10. C. de exact. tribut. lib. 10.* & ibi notat *Iehan. de Pla-*
tea, ac sequitur Cynus in l. fin. num. 7. C. si per vim. & *Angel. de Perus. in d. l. cre-*
ditores. 3. num. 4. subijcit, ita tenere Azonem, & eius sententiam veram esse.
 Estque illud, quod Baldus alibi innuit, sibi, quo ad hoc, contrarius ab ijs,
 quæ tenuit in disputa, accusatus de vi: licentiam habitam à iudice, de ingre-
 diendo possessionem alienam propria auctoritate, intelligi de ingressu civili,
 absque videlicet violentia facti. *Bal. in ca. 1. §. si quis verò. num. 31. de pace*
iura. fir. in v. sib. feud. & hac opinio videtur æquior Romano, quem allegat *Alex.*
de Imola in l. iuste possidet. 11. num. 28. ff. de acquir. possess. licet adiciat *Alexan-*
der, alteram opinionem, quòd videlicet de licentia iudicis creditor pro exea-
cutione possit ingredi possessionem rerum debitoris, etiam si inueniat resi-
stentem, de iure esse veriorum. *Alex. in d. l. iuste. 11. num. 28. quod & sentire*
videtur Panor. in d. ca. de cetero. num. 6. extra. de re iudic. per d. l. iuste. 11. &
d. non videntur. 81. §. qui iussu. ff. de reg. iur. ac probatur per rub. & nigrum. C. ut
non lic. signa. impon. reb. al. sine licentia iudicis. à contrario sensu. Siquidem cre-
 105 ditor istud non facit, tanquam priuatus, sed iure publico, argumento *l. conti-*
net. 3. §. 1. verbo. non eam vim, quam magistratus intulit iure licito, & honoris
causa, quem sustinet. ff. quod metus causa. Prior tamen sententia, quòd videli-
 cet licentia exequendi, etiam à iudice impetrata per victorem in causa, vel
 quemcunque alium creditorem, non includat executionem priuatam, ha-
 bentem annexum factum violentiæ, contra resistentem cum armis, prout
 superius aliquoties attingimus, communis est, quam omnes indifferenter Dd.
 tenent, secundum *Ias. in d. l. iuste. 11. num. 21. & 22. & l. in emphyteoticarijs.*
 2, num. 103. *C. de iure emphyt.* & hanc sententiam magis communem esse, firmat
 etiam *Matthæus de Afflict. in constit. Neapol. lib. 1. de cultu pacis, rub. 8. num.*
 22. & 23. post medium. Sic itaque concluditur, alienam possessionem, ne-
 que ex pacto contrahentium, neque ex speciali permisso iudicis intrari
 posse violenter, si ingressurus inueniat resistentem cum armis possessorem.
 106 Verum illud non caret dubio, si debitor sese opponat inuasori, non quidem
 cum armis, sed verbis, protestando nimirum, & iubendo, ne ingrediatur cre-
 ditor, an non obstante ista resistentia verbali, saltem ex vi pacti, iuncta per-
 missione iudicis, creditor nihilominus possit ingredi possessionem bonorum
 debitoris? *Salicetus* respondet, isto casu licere creditori apprehendere posses-
 sionem, inuito etiam, & contradicente debitore, dummodò is non ha-
 beat aliquam iustam causam, ob quam aduersarium admittere nolit. *Salice-*
 107 tus in allegata *l. creditores. 3. num. 11. & 12.* Verum istud dictum non est absque
 scrupulo,

scrupulo, quia, an debitor habeat iustam causam, nec ne, hoc consistit in discretionem iudicis, non autem partis, ne sibi ipse ius dixisse videatur. *l. 1. C. ne quis in sua causa.* & illa disputatio de iusticia causæ, vel, vter ex litigatoribus foueat iustiorē litem, nisi dirimatur per prætorem, dabit ansam & faces armorum, ita vt à verbis descendatur ad verbera, & sic illa resistentia, quantumuis verbalis, fortè erit causa fusionis sanguinis, *argumento l. penult. in fi. ibi: nisi fortè tumultus aliter sedari non possit. ff. ad l. Cornel. de sicar.* quæ ipsa etiam fuit ratio prohibiti ingressus possessionis contra eum debitorem, qui cum armis resistit, prout superius tradidimus. Et satis iustam causam eo ipso videtur fouere reus, quod possidet, vnde plùs iuris habet in tuenda possessione, quàm is, cui factum est pactum de occupando possessionem, in casu moræ, & qui de præsentī planè non possidet, cùm, vbi obscura sunt iura partium, contra petitorē iudicari soleat. *S. commodum. Instit. de interdict. ca. in pari causa. extra. de reg. iur. in 6.* Pro reo autem habetur, & partes defensoris sustinere intelligitur is, qui corporaliter possidet, vel detinet rem, *argumento l. liberis. 7. S. f. ff. de liber. causa. & tradit Tiraquellus in suo tract. le mors. saisis. par. 6. declar. 7. num. 2. per d. S. commodum.* etiam si non constet de iure possessoris, quia sufficit eum possidere. *l. res alienas. 28. C. de rei vindic. l. uti frui. 5. ff. si usufr. per.* Licet autem hæc sententia (quod videlicet, non attenta iustitia vel iniustitia causæ, ob quam debitor sese creditori verbaliter opponit, semper licitus sit ingressus,) videatur esse probabilis: tamen altera, Saliceti scilicet opinio, est receptior. & hæc est IV. fallentia ad conclusionem superius formatam, quod videlicet ex pacto non liceat ingredi possessionem bonorum debitoris, opponentis se etiam nudis verbis, dummodò iustam causam resistendi habuerit. Secus, si prohiberet creditorem ingredi absque iusta causa. *Bart. d. l. creditores. num. 19. & ibi Salic. 12. Angel. de Perus. 3. Bald. 3. & Neguz. de pignor. 4. par. principalis. num. 14. & las. l. 2. num. 104. C. de iure emphyt. cum qua sententia communiter interpretes transeunt, testante Socino consil. 147. num. 11. vol. 1. & Tiraq. de iure constit. possessorij, parte. 1. num. 37. quod idem probat etiam, ac sequitur Menochius de adipisc. possess. remed. 5. nu. 80.* exemplificatque Bartolus, quid vocet iustam causam, puta, quando debitor solutionem debiti, cuius nomine possessio nunc inuaditur, integraliter offert, *argumento l. 2. ibi: debitoris denunciatio, ne creditor vendat pignus, ita demum efficax est, si vniuersum, tam sortis, quàm usurarum debitum offerat creditori. C. debitorem vendit. pig. imped. non poss. cum l. si reus paratus. 73. ff. de procurat. vel, quia obijcit, diem solutionis nondum expirasse. gl. verb. allegatio. in l. non abs re. 10. C. unde vi. aut alia allegatione per leges approbata ntitur. Bart. d. l. creditores. num. 19. per l. colonus. 12. in fi. ibi: nisi propter iustam & probabilem causam id fecisset. ff. de vi & vi arm.* Tradit tamen isto casu Salicetus cautelam pro creditore, quæ potest esse generalis ad omnem resistentiam debitoris, siue realem, siue verbalem, si metuat inuasor pugnæ, sanguinis fusionem, vel tale quid ex ingressu euenturum, quod tendat in delictum, aut videat materiam præparatam ad malum, quod pro tunc debeat recedere, alio tempore reuersurus, & commodius idem factururus. *Salic. d. l. creditores. 3. num. 12. in fine.* Porro, quod dictum fuit, creditorem non posse repellere debitorem resistentem cum armis, id non tenendum est pro regula generali vel vniuersali, sed cum illa declaratione, nisi videlicet creditor semel habuerit possessionem rerum debitoris, sibi ab ipso traditam, vel verè, ita vt debitor discedat à possessione, in eamque dimittat creditorem. *arg. l. generaliter. 9. ibi: nobis volentibus. ff. de acquir. possess. vel etiam fictè, quod fit in terminis pro-*
positi

- positi nostri, si vltra pactum ingrediendi interuenisset etiam constitutum. *Bart. d. l. creditores. 3. num. 11. & 19.* per quod transfertur naturalis & ciuilis
- 115 possessio in creditorem. *l. quod meo. 18. l. re pignoris. 37. ff. de acquir. possess. l. quædam mulier. 77. de rei vindic. l. si pignus. 37. de pignora. act. l. minus instructus. 2. C. de acquir. poss. l. qui bon. 19. in principio, & l. interdum. 21. §. fin. ff. eo.* hæc enim
- 116 esset iusta causa, in casu non factæ solutionis, per vim expellendi debitorem, etiam resistentem, siue cum verbis, siue cum armis, ex quo tunc reus interuertit creditori possessionem, si non ipsum planè spoliat. *Bartolus in d. l. creditores. num. 11.* ac facit, quod notat *Baldus in l. 2. num. 29. C. de seruit. sequitur Syluanus cons. 26. num. 5. ac Vitalis de Cambanis in tract. clausularum. verb. constituit precario nomine possidere. num. 12. & seqq. pag. 32.* Adeoque creditor isto casu non dicitur vim inferre, sed illatam propulsare, arg. *l. qui possessionem. 17. l. cum fundum. 18. ff. de vi & vi arm. & idem Bartolus in sapius allegata l. creditores. num. 29. & 26. sicut idem tenet Franc. de Aretio in l. si ex stipulatione. 5. nam. 5. ff. de acquir. possess. & Alex. cons. 82. num. 8. vol. 2.* Idemque foret, si debitor, vltra pactum ingrediendi, constitueret creditorem etiam possessorem rerum suarum, eandemque rursus possessionem precario ab eo rogaret, donec soluat, quo casu in creditorem rogatum transfertur possessio saltem ciuilis. *l. & habet. 15. §. eum qui ff. de precario, & l. interdum. 21. in princ. ubi Bald. notat de acquir. poss. qui,* si circa executionem talis pacti inueniret resistentem debitorem, posset saltem suam ciuilem possessionem, in qua eum turbat debitor, armis defendere. *1as. d. l. iuste 11. per l. 3. §. eum qui cum armis. de vi & vi arm. & in l. 2. num. 104. & 105. C. de iure emphyt. Alex. d. cons. 82. num. 8. Anchor. cons. 263. in fine. Romanus in l. si ex stipulatione. 5. in fine. ff. de acquir. poss. Imola in ca. potuit. num. 32. extra. locati. Bart. d. l. creditores. 3. num. 18. & ibi Salic. 12. & 25. Neguz. in tract. pig. par. 4. num. 14.* Et, quod ciuilitè possidenti liceat corporaliter ingredi auctoritate pratoris, testatur *Baldus in cons. 436. incip. quidam creditor. num. 3. vol. 3. per l. si seruus. 6. qua, secundum eum, ad hoc propositum propriè conuenit, ibidemq. glossa magna. vers. vel dic. non erat. C. quod cum eo qui in alie. pot. & l. clam possidere. 6. §. fin. cum l. seq. ff. de acquir. possess.* Idque multò magis tenendum, si precarium præcedat aliquis titulus translatiuus domini, prout est venditionis, puta, si dicat debitor, quatenus non soluero tempore præfixo, fundus Scianus erit tibi emptus ex tunc prout & nunc, ideoque tibi trado eius possessionem, quam medio tempore mihi precario concedi peto, quo casu transfertur & naturalis & ci-
- 118 uilis possessio in creditorem, vt, qui habet titulum, & propter titulum dominium rei habeat. *Rebuffus ad constit. regni Gall. in tract. de donat. & earum insinuat. ar. 3. gl. 3.* Estque ratio, quod ille, qui de præsentem rem tenet, mihi, non sibi possideat, *d. l. quod meo. 18. de acquir. possess. cum l. non solum. 33. §. finali, de usucap. & hæc sententia communis est, quam omnes sequuntur, teste Tirac-*
- 119 *quello in tractatu de iure constituti possessorij, part. 1. num. 37.* Etiam si autem plerique Dd. in locis nunc allegatis, videantur concludere indistinctè, quod in casu constituti, item precarij (siue debitor foueat iustam, siue iniustam resistendi causam) creditor, etiam contra obicientem corpus suum, possessionem rerum, quas de facto debitor tenet, valeat occupare: tamen Menochius
- 120 istam conclusionem restringit pluribus modis. Primò siquidem etiam in his terminis, constituti & precarij, distinguit, an videlicet reus habeat legitimam causam contradicendi, vt ne tunc quidem liceat creditori intrare possessionem contra resistentem, *Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. num. 81. & ante eum idem tenuit Salic. in l. in possessionem. 5. in princ. C. ad l. lul. de vi publ.*

publ. & Socinus *conf. 78. nu. 7. vol. 3.* ubi inquit: quod, quamvis in contractu sit pactum executivum, cum clausula constituti: tamen ne tunc quidem potest quis via facti vri, resistente illo, qui naturaliter rem tenet, quando ex iusta causa contradicit, puta obijciendo, quod soluerit, vel denuò solvere paratus sit, per ea, quæ traduntur in 3. parte huius operis ca. 12. num. 93. Secus, si forte reus allegaret, datum sibi mutuum non esse, vel simile quid, tunc enim, quia illa causa habetur pro non causa, licitus est isto casu ingressus, etiam contra resistantem. Menochius ubi supra num. 83. post Bart. in l. 2. num. 2. num. 3. & ibi Ias. 103. C. de iure emphyt. idem tenet etiam Imola in ca. potuit. num. 30. extra. locati. quæ declaratio satis placet. Iustam autem causam dicimus esse eius, qui opponit se creditori, ad eum finem, non ut ipsum expellat, vel prius sua civili, sed ut tueatur se in naturali possessione, ideoque talem possessorem per vim expelli non debere censet. Menoch. de adipis. poss. remed. 5. num. 82. post Imolam in d. ca. potuit. num. 32. extra. locati. Secundo restringit idem Menochius hæc dicta doctorum, quod tunc demum procedant, quando creditor statim, simul atque videt, debitorem sine iusta causa resistere, nec admittere ipsum in possessionem, per vim ingreditur. Secus, si hoc faceret ex intervallo, Menoch. de adipis. poss. remed. 5. num. 84. allegat Imolam in d. ca. potuit. nu. 32. & Bart. d. l. creditores. 3. num. 18. per l. 3. §. cum igitur, qui cum armis. 9. vers. sed hoc confestim, non ex intervallo. ibi gl. ff. de vi & vi arm. Tertiò restringit hanc limitationem Menochius ad talem violentiam, quæ tamen non habeat admixtum delictum, Menoch. ubi supra num. 85. puta, ubi violentia non adhibetur cum coadiuvatione hominum, vel fusione sanguinis, ista enim totaliter est prohibita. Salic. d. l. creditores. 3. num. 11. & sequitur Neguz. de pignor. 4. parte princ. num. 14. Quod inde procedit, quia aduersarius, qui oppugnatur, saltem naturaliter insistit possessioni, ideoque resistentia, quam facit etiam cum armis, præsumitur in dubio pro defensione rerum suscepta maxime, si sint magnæ æstimationis & pretij, argumento c. 2. ibi: se suaq. defendendo. extra. de homicid. l. 1. C. unde vi l. 3. §. cum igitur. 9. ff. de vi & vi arm. l. is qui aggressorem. 2. l. si ut allegas 4. C. ad l. Corn. de sicar. & tactum fuit paulo ante n. 122. Quantumcunq; enim non contemnendi valoris sint bona, quorum possessionem quis inuasurus est: tamen, quia sunt transitoria, quibus longè præferenda est animæ nostræ salus, cuius respectu totus etiam mundus debet haberi pro re vili, secundum Bolog. in l. ut vim. 3. num. 66. ff. de iust. & iure. per l. facinus. 21. in fine, ibi: animas hominum quibuscunq; rebus præferri. C. de SS. eccles. (quid enim iuvat lucratorum mundum, si animæ tuæ periculum quis faciat. ca. Matheus. extra. de simonia) benè cautus & sollicitus creditor esse debet, ne, inhiando rebustransitorijs cum violentia facti, se vel ipsum, vel alium, in discrimen non tantum vitæ, sed etiam æternæ salutis præcipitet. arg. ca. susceptus. ubi not. Abb. extra. de homicid. & ca. significavit. extra. de penit. & remissio. Sic itaque probata est conclusio nostra, in qua tradidimus, manusinjectionem in bona debitoris, virtute pacti executivi, etiam absque ordine iudiciali per creditorem fieri posse. Quam conclusionem generaliter intelligi volumus, non tantum de ea manus iniectione in bona debitoris, quam creditor facit propria auctoritate, sed etiam de ea, quæ fit per iudicem, siue per viam paratæ executionis, ut, quia instrumentum cantat, contra debitorem, in casu moræ, posse procedi ad executionem, siue per viam missionis in possessionem, siue per arresti viam, siue per medium sequestrationis, puta, quando conveniunt inter partes, ut, in casu moræ, creditor habeat licentiam denudandi

nandi vel arestandi res obligati. Idemque per omnia juris est in terminis juris municipalis scripti, vel non scripti, dictantis post moram creditori tribui paratam executionem, vel licentiam arestandi, vel aliter detinendi bona debitoris, cum à pacto ad statutum affirmative ductum argumentum in jure sit infallibile. *l. non est impossibile. 50. & ibi notat glo. ac Iason. ff. de pact. ac facit l. finalis C. de fideiussor. & glo. communiter approbata in rub. C. de decretis decur. lib. 10.*

S V M M A R I V M CAPITIS VI.

1. *Fœminæ & maris coniunctio diversorum sexuum & formarum fetus edit.*
2. *Pacta qualiacumq; apposita contractibus vestiunt & informant illos.*
3. *Detentio debitoris est multiplex.*
4. *Manuiniectio in personam debitoris quid?*
5. *Carceris definitio.*
6. *Privatus carcer regulariter prohibitus.*
7. *Carcer est quadruplex, pœna, custodia, 8. pœnitentia. 9. item t. adij. 10. qualis est carcer debitoris, qui usurpatur pro executione pacti, num. 81.*
11. *An valeat conventio ut in casu non factæ solutionis debitor incarcerationetur?*
12. *Debitor morosus, etiam ex pacto non potest carcerari.*
13. *Captura personæ est citatio realis, & species iurisdictionis.*
14. *Iurdictio per privatum privato conferri nequit.*
15. *Captura occasionem præbet tumultibus & rixæ, ideo non permittitur creditori, etiam ex vi pacti, capere debitorem, sive ut privato, sive ut publico carcere coërceatur. 16. 20. contrarium tamen verius. num. 47. 48. 55. & 101.*
17. *Scriptor libri morosus potest ex pacto conijci in compedes. & nu. 47.*
18. *Obligatus ad factum, cuius industria fuit electa, non liberatur præstando interesse, sicut in obligatione facti, quod concernit publicam utilitatem. 19.*
21. *Debitor non potest se obligare, in casu moræ, ad subeundum publicum carcerem, etiam cum iuramento, nisi tale pactum sustineatur ex loci consuetudine. 22. item num. 47. 53. vel ineatur super obligatione momentanea, num. 54. licet magis communis opinio sit in contrarium, num. 47. & 48. cum seqq. & nu. 55. 56. item 91.*
23. *Debitor non excussus, nec non solvendo repertus non potest carcerari, sicut nec debitor insufficiens, qui tamen fideiussores sufficientes habet. 24. nisi ad carceres sese adstrinxerit. num. 80. item, 53. & 55. cum seqq.*
25. *Fideiussorum facultates censentur aggregata facultatibus principalis. & 121.*
26. *Pecuniaria pœna non luitur in corpore, nisi obligatus desinat esse solvendo.*
27. *Minima etiam pœna corporalis maior est quavis pecuniaria.*
28. *Carcer non nisi ad custodiam inventus regulariter.*
29. *Liber homo non debet in stipulationem deduci.*
30. *Membrorum suorum nemo est dominus, quo ad extinctionem vel amputationem eorum. num. 86. ideo non potest se obligare testis ad membri abscissionem, in casu deposita falsitatis. 31. & 35.*

32. Verberandi potestas an alicui concedi possit per pactum?
33. Libertas hominis infringitur per pactum partis de carcerando ipsum in casu mora.
34. Servire hominem liberum ob as alienum, indignum est.
35. Servitus mortalitati comparatur, intelligendo de servitute illiberali, qua quis efficitur mancipium domini, secus in serviente, qui praestat operas suas creditori. 82.
36. Personae detentio magis est ignominiosa, quam detentio rerum.
37. Carceratio species est tortura, intelligendo de carcere subterraneo noxiorum hominum, secus in carcere debitorum. 81. & 91.
38. Carcer mala mansio, & custodia deputatur, non poena.
39. Carcerem ex causa pecuniaria nemo debet pertimescere, nisi ex pacto. num. 45.
40. Malitijs hominum obviandum, quibus maior datur ansa incarcerando debitorem.
41. Debitor detentus in carcere arceatur à divinis, intelligendo, de ingressu ecclesiae, non autem ab ijs quae aliter pro salute anima conducunt. 97.
42. Debitor detentus in carcere retrahitur ab exhibitione uxoris, & procreatione sobolis, contrarium tamen verius. 100. & 98.
43. Carceratio debitorum est quadam species executionis.
44. Cessione bonorum non renunciatur. & 95. & 96.
45. Debitor ex pacto executivo potest capi sine aliquo processu iudiciario, ut maximè nulla sit adversus eum suspicio. 46.
49. Tortura pactum non valet, etiamsi conveniatur, quod iudex eam inferat, si cum per eam debilitetur corpus. 52.
50. Pactum, quod, in casu non servata fidei, adversarius mihi alapam infringat, an valeat?
54. Pactum, quo quis se pro alio obligat ad poenam corporalem, non valet.
55. Captura permessa alicui privata auctoritate ex pacto debitoris, potest ad instantiam creditoris per iudicem exerceri, in executionem pacti.
56. Debitor carceratus per iudicem ad petitionem partis, ex vi pacti, potest per creditorem mitti, & licite recedere, etiam sine requisitione iudicis.
57. Locus obstagij non praescribitur arbitrio iudicis, sed pendet à potestate creditoris.
59. Servus dicitur esse in bonis nostris, liber homo autem extra commercium est. 60.
61. Adscriptitius ex pacto obligatur ad perpetuò herendum in pradio, & est nihilominus liberi status.
62. Interdictum, de libero homine exhibendo, non habet locum contra eum, qui detinet volentem.
63. Plagij crimen non incurrit, qui liberum hominem volentem vendit.
64. Consensum semel accommodari sufficit, licet in eo non perseveretur.
65. Remittentibus actiones suas non datur ad eas regressus.
66. Legatum uxori relictum, ut sit cum heredibus testatoris, utile est.
67. Argumentum ab ultimis voluntatibus ad contractus valet.
68. Vltio vel vindicta privata ex pacto non est prohibita, dummodo servetur moderamen legis.
69. Executiva pacta, vel statuta non auferunt defensionem reis, sed differunt tantum.
70. Citatio ex partium conventionem remitti potest.
71. Libelli oblationi potest renunciari per pactum.
72. Argumentum à rebus ad personas & contra validum.
73. Furiosus retinet nihilominus bona sua, & dignitatem.
74. Debi-

74. Debitor fiscalis potest executari absque omni alio processu, super debito liquido. 75.
76. Operarum pactum valet, etiam perpetuarum.
78. Obstagij obligatio licita est.
79. Sententia, quae transiit in rem iudicatam, sicut parit officium iudicis, pro executione parata, ita idem est in pacto parata executionis.
81. Contumax pro causa pecuniaria potest per iudicem puniri carcere.
82. Detentio liberi hominis dolosa prohibita est, secus in voluntaria, & quae sit ex legitima causa.
83. Mariti pactum, quod pro dote exigatur in solidum, reprobatur.
84. Debitor dicitur quasi servus creditoris.
85. Pactum bonis moribus naturalibus contrarium prohibetur, secus, si civilibus tantum obviet.
87. Pactum perpetui & praecisi carceris non valet, secus, si sit temporale.
88. Faciendi obligatio, licet post moram in contractibus succedat ad interesse, tamen in ultimis voluntatibus praecisa est.
89. Liber homo non potest obligari, ut servitus aut pignus in eo constitutur. 90.
92. Carceris pactum creditori est ad hoc proditum, ut magis sollicitè cogitet debitor de remedijs solvendi, pro sua liberatione. & num. 99.
93. Renunciari iuri publico nequit, si illud ius utilitatem privatam, à publica tamen inseparabilem, contineat, aliàs secus.
94. Clerici conventi non possunt in laicum iudicem consentire.
96. Debitor carceratus in casu morae ex pacto, offerendo se ad cessionem bonorum, è carcere liberatur.
98. Debitori in carcere detento non praeciditur uxoris cohabitatio.
99. Captivus potest pro utilitate reipublicae liberari è carcere, etiam invito debitore.
100. Carcer talis esse debet, in quo possit etiam operas suas facere detentus. & 113.
101. Communi opinioni non inhaerendum, si lex vel urgentiores rationes habeantur in contrarium.
102. Carceratus pro debito pecuniario in agone mortis debet relaxari, adhibita tamen fida custodia ad domum, ne, si per fugam evadat, iudex postea teneatur solvere, quod debebat principalis.
105. Carceratus suis expensis se exhibet, si habet, alias debet alii per carcerari facientem. 103. ac, nisi fiat, impune relaxatur, etiam invito creditore. num. 104.
106. Carceratus per magistratum ex officio, si non habet unde se alat, alitur à iudice, nisi ad alterius instantiam fuerit captus, tunc enim capiens providebit ei de sumptibus.
107. Carceratus ad instantiam privati, si is alimenta denegat, impune relaxatur per iudicem, nisi alia sit loci consuetudo, quod carcerati vivant ex eleemosynis. 108.
109. Carceribus includi foemina non debent pro causa pecuniaria, etiam si recusent cedere bonis. 110.
111. Debitores in causa pecuniaria non sunt includendi carceribus subterraneis, vel compedibus ligandi, sed libera custodia committendi, nisi consuetudo loci sit in contrarium.
112. Debitori ex causa pecuniaria potest etiam tota civitas, vel diversorium certum in ea deputari pro carcere, secundum dignitatem videlicet personae.

114. Carceratio debitoris evitatur per dationem in solutum prædij melioris, item per cessionem bonorum. 121. secus tamen, quod ad ultimum, est de iure Saxo. 125.
115. Ordo executionis qui servandus est adversus debitorem in l. à Divo Pio §. in venditione de re iud.
116. Debitoris defuncti corpus non debet arestari, & de arestantis pena 118. licet Angelus teneat contrarium. num. 119.
117. Sepultura non tradita corpora factorem excitant. 120.
120. Sepultura cæmeterij cui denegatur, potest sepeliri in horto suo, vel alio loco privato. 121. Cessione bonorum evitatur carcer, & quomodo.
122. Cedenti nihil relinquitur, præter nuda pannicularia.
123. Bonus cedentis curator datur.
124. Cessio bonorum debitoris non liberat fideiussorem, si creditor contra eum velit procedere.
125. Debitor non solvendo existens condemnatur de iure Saxo. ad compedes, vel operas creditoris, nec auditur cedendo bonis, & talia statuta valent.
126. Ab obligatione operarum debitor non liberatur cedendo bonis.
127. Debitor offerens rem meliorem de suis bonis, pro solutione pecunie debita, vel alia pignora, evitat adiudicationem ad manus creditoris, idemq. est, si offerat idonea nomina. num. 130.
128. Creditor non cogitur unum pro alio recipere invitus, quo ad hoc, ut dimittat remedium executionis instituta vel instituenda contra debitorem, non autem, quod statim possit devenire ad manusinjectionem contra personam obligati.
129. Captura persona non aliter permittitur, nisi prius excussis bonis debitoris, & solvendo non repertis.
131. Solvendo etiam is dicitur, qui habet nomina debitorum saltem exigibilia. Item is qui quamvis bona non possidet in loco in quo convenitur: alibi tamen sufficientes facultates habet. 132.
133. Debitor habens fideiussores idoneos prius datos, evitat per hoc carcerationem & adiudicationem ad manus creditoris, donec ipsi quoque excusati fuerint.
134. Fideiussorum novorum oblatio an impediat executionem paratam, in personam debitoris? hoc est, adiudicationem debitoris ad manus creditoris, qua questio in utramq. partem discutitur. 135. & quid hic tutius sequendum ostenditur. 136.
135. Lix ex lite resuscitari non debet.
137. Creditor abducens condemnatum ad manus debitorem, eius uxori & liberis tenetur cavere de non offendendo, item, de alimentando ad instar sue familie.
138. Debitoris adiudicati & constricti opera de iure Saxonico taxantur.
139. Laborant non debent subtrahi alimenta.
140. Opera debitoris adiudicati creditori quotidie minuunt debitum, etiam si in manicis ferreis detineretur, nihil operando.
141. Debitores non solvendo existentes, ex lege 12. tabularum, cuius verba hic recitantur, & qua non multum distat à iur. Sax. 143. ad capitis pœnam, vel ad servitutem condemnabantur. 142.
142. Dura quidem utraq. lex, sed quia sic scripta, est servanda 141.
144. Leges pro diversis hominum moribus sæpe mutantur.
145. Debitor fugiens ad ecclesiam impune extrahi potest.
146. Nobiles non condemnantur, nisi in quantum facere possunt.
147. Nobiles privata conditionis hominibus præferuntur, quia dicuntur habere dignitatem. 148.
149. Doctores actu legentes non patiuntur executionem in personam, propter

propter magnam ipsorum claritatem, secus in non exercentibus suam professionem. 151.

150. Doctores actu legentes in studio privilegiato per 20. annos, adipiscuntur comitivam primi ordinis.

152. Militum privilegia extenduntur etiam ad nobiles, obtinentes feuda pro servitijs, nisi heluando, vel propter turpitudinem vite, se indignos faciant privilegio. 153.

154. Solvendi impotentia vel insufficiencia, an probetur per creditorem, vel debitorem?

155. Paupertas debitoris allegata per creditorem, per eundem etiam probari debet, si antè fuit dives & possessionatus, aliàs secus. 162.

156. Nomina debitorum habens dicitur

esse solvendo, nec patitur executionem in personam, si modò certa & exigibilia sint, aliàs secus. 164.

157. Carcerem evitare volens, tenetur omnia sua bona exhibere, ut ne obulum quidem retineat. 159. etiam sub iuramento. 158.

160. Mobilia executandus eo ipso habere non dicitur, quando non producit ea.

161. Dives nemo nascitur, ideò solvendo quis nō presumitur, nisi appareat, eum esse possessionatum, vel olim fuisse divitem. 162.

163. Pauper, item dives quis dicatur, arbitrio iudicis relinquitur.

165. Fideiussor nunquam presumitur idoneus, nisi probetur.

CAPVT SEXTVM.

DE MANVS INIECTIONE IN PERSONAM DEBITORIS, ortum habente à pacto executivo.

SICUT EX CONIVNCTIONE MARIS ET

foeminæ natura procreat diversorum sexuum & formarum foetus, l. maximum vitium. 4. §. constitutio. vers. qui enim differentiam. C. de liber. præter. ita non dissimiliter in contractibus partium conventio, tanquam mater, non unam, sed plures manuum injectionis species edit ac producit, argumentol. licet. 42. §. ea obligatio. ff. de

- 2 *procur.* cum multiplicia, imò omnis generis pacta, quæ in specie prohibita per leges non inveniuntur, circa contractus admittantur. l. 1. §. si conveniat. ff. de positi. l. 1. C. de pact. pig. & l. 2. in princ. C. de iure emphyt. ac nota. glo. & Bart. in l. iurisdictionum. 7. §. quin imò. 5. de pact. l. legem quam dixisti. 10. C. eo. Nonnunquam enim agitur inter contrahentes, ut in casu moræ, creditori liceat iniicere manum in bona obligati, quo de quantum sufficit, actum fuit in cap. præcedenti. interdum convenitur, quòd æquè liceat in personam manus iniicere, sicut in bona, cum captura videlicet debitoris, quæ ipsa quoque inter species executionis refertur, secundum Bart. in l. is qui reipub. 44. num. 3. ff. ex quib. caus. maio. per l. 1. & 2. de cess. bonor. Atque ea ipsa executio, per detentionem personæ, non est uniformis, sed diversimoda, quia vel agitur, ut persona debitoris, in eventum moræ, includatur carceri, de quo habetur per glo. & Dd. in l. ob es. 12. C. de act. & oblig. ca. lator. extra de pignor. & notant legistæ, in l. creditores. 3. C. de pignor. vel convenitur, ut ad creditoris instantiam, reus per iudicis officium arestetur tam diu, donec satisfaciat creditori. Molin. in consuet. Paris. tit. 2. gl. 1. verb. arest. sæpius etiam in stipulationem deducitur, ut, in eventum non servatæ fidei, debitor, ad requisitionem

tionem creditoris, ipsemet se sistat in aliquo certo loco, inde non recessurus, donec solvat, quod genus executionis in personam obstagium vocamus, & habetur de eo textus in *ca. ex rescripto. extra. de iureiur.* quin & illud non est inusitatum, quod debitor, recepta mercede vel mutuo, obligat se ad operas temporales, certas vel incertas, tantisper, donec consequatur creditor, id, quod in obligationem est deductum, *qua de re videatur Angelus de Perus. in d. l. ob es. 12. num. 2. & auth. imò. sequente C. de action. & oblig. cum gl. in l. nemo carcerem. 2. ubi etiam notat Bart. & Ioan. de Platea. C. de exact. lib. 10.* Vocamus itaque manusinjectionem in debitorem, quando ipse, in eventum non factæ solutionis, prehenditur aut sistitur personaliter ac corporaliter, ad eum finem, ut secundum formam conventionis, aut dispositionis in instrumento vel statuto comprehensæ, captivus in carcere, vel in aliqua libera custodia (prout in arrestis & obstagijs fieri solet) vel ad præstandum operas teneatur, sive per partem. sive per iudicem requisitus, à quibus locis aut operis, constricto impunè recedere non licet, *l. 2. ff. de libero hom. exhib. l. hominis. 2. de usufr. leg.* Verum, quia ista disputatio de detentione personarum pendet principaliter ab ea quæstione, an valeat pactum de carcero debito in casu moræ? ideo, quid super hoc articulo juris sit, ab initio explorandum venit. Definitur autem carcer, esse locus publicus, securus, horribilis, repertus non ad poenam, sed ad facinorosorum custodiam. *Bal. in tract. de carcere. num. 2. quem tamen aliqui Bartolo ascribunt. (quod verius est, sicut & inter alias Bartoli lecturas habetur)* Ac dicitur in definitione, esse locum publicum, ad differentiam privatorum carcerum, qui regulariter sunt inhabiti. *l. un. C. de privat. carcer.* & additur, securus, quia inventus est pro affecuratione noxiorum, qui detinentur ex criminali causa, sanguinis puta, vel aliam corporis poenam ingerente, *arg. l. nemo carcerem. 2. vers. carcer poenaliū. C. de exact. trib. lib. 10. de quo in l. de custodia. 1. & l. divus. 3. ff. de custod. reorum.* ideoque additur, horribilis, quia ut plurimum subterraneus est, & omni luce carens, ad differentiam ejus carceris, qui assignatur debitoribus pro custodia, donec solvant. Et si enim doctores aliàs triplicem carcerem regulariter constituent. *Io. de Imola in l. nemo carcerem. num. 6. C. de exact. tribut. lib. 10.* unum poenæ, prout est damnatio in metallum, sive ad certum tempus, sive sine præfinito tempore, quo posteriore casu condemnatio ad decennium intelligitur. *l. capitalium. 28. §. divus. iuncta l. sine præfinito. 23. ff. de poenis.* item, condemnatio servi delinquentis ad perpetua vincula vel compedes. *l. servus 10. C. eod. tit.* alium custodiæ, quæ tamen tendit ad faciendam tandem poenæ executionem adversus carceratum. *d. l. divus. & d. l. nemo carcerem. vers. carcer noxiorum:* & tertium poenitentiae. *c. quamvis. ibi: in perpetuum vel ad tempus carceri mancipis, ad poenitentiam peragendam. extra. de poenis. in 6. & c. fin. de heret. eo tit. quo de videatur Romanus sing. 711. num. 1. ac latè Hippol. in pract. crim. §. attingam. num. 26. & singul. 565. per l. aut damnum. 8. §. solent. ff. de poenis. l. qui neg. 48. §. solutum. l. vinculo. 24. l. verum. 218. de verb. sig. l. qui in carcerem. 22. quod metus causa l. penul. §. f. de dona. causa mort.* tamen est & quartus carcer, debitorum videlicet, quo de tractatur in materia nostra, & nihil aut parum cum omnibus tribus suprâ descriptis commune habet, quia nec subterraneus, nec opacus est, ut hominum noxiorum, neque vel ipse poenæ loco ingeritur, neque ad poenam, vel ad poenitentiam tendit, sed eo tantum fine imponitur, ut tantisper hæreat reus in locis pro carcere deputatis, donec satisfiat creditori, eumque vocant tædialem. *Io. de Platea in d. l. nemo carcerem. in principio. vers. carcerem intelligo, tam poenalem, quam tædialem. per illum textum, vers. si quis obdurata.* propter molestiam videlicet & tædium, quod captivo iniicit illa commoratio diutina in uno eodemque loco.

- 11 Hoc ita præmissis, dubium incidit, an valeat conventio inter creditorem & debitorem inita, ut hic, in casu non factæ solutionis ad præfixum diem, carcerari possit? Et ista quæstio continet tria membra, primò, an, virtute dicti pacti, creditor propria auctoritate manus in reum iniicere, eumque detinere possit in suis privatis parietibus & latumijs? *arg. l. succurritur 9. ex quib. caus. maio. l. qui in carcerem. 22. quod metus causa. l. cum heredes. 22. §. item quæro. de acquir. poss. sess.* aut, si forsitan istud iuribus abominabile videatur, an licitum sit creditori, ex vi prætenfæ conventionis, debitorem suum saltem proprio motu apprehendere, & apprehensum deinceps publicis carceribus iudicantis commendare? tertio & ultimò, an ad minus in casu præmissi pacti, non facta solutione sub diem destinatum, reus, ad instantiam creditoris, per officiales ac familiam iudicis capi, ac
- 12 carceribus constringi valeat, donec creditori satisfiat? De primo accipite hanc conclusionem pro indubitata, quòd videlicet creditori non permittatur, etiam in casu expressæ conventionis, debitorem morosum propria auctoritate capere ac carcerare. *Dynus in l. alia. 14. §. eleganter. quem ibidem refert & sequitur Alex. nu. 6. Ioh. de Imola 5. Bart. 11. Alber. 5. Bald. num. 1. & Franciscus Aretinus 2. ff. sol. matrimo. ubi addit Aretinus, istam opinionem per Dd. communiter teneri, & idem profitetur Alciatus in c. cum non ab homine. num. 75. extra. de iudic. quam sententiam certam & veram esse probat etiam Ioh. Franc. Ripa in l. obligatione generali. 6. num. 22. ff. de pignor.* Cum enim captura personæ sit citatio realis, & species jurisdictionis, *Alex. in d. l. alia. §. eleganter. num. 6. vers. octavo quòd non possit. per §. si verò. auth. de exhib. reis. & ibi glo. verb. iudex. collat. 5. Alex. in l. imperium. 3. num. 22. & ibi Bart. 8. ff. de iuris. om. iud. & idem Bart. in l. interdum 49. §. qui furem. num. 2. de furt. allegat. l. Divus Pius. 3. de servis fugit. cum §. & iudicare. ibi: non debent trahere obligatos. accipiendo verbum trahere pro eo, quòd aliàs dicimus, apprehendere, vel sistere auth. de defensor. civitat. collat. 3.*
- 13 *sed melius probat tex. in l. un. C. de privat. carcer. inhib.* satis patet, quòd per dictum pactum, de capiendo & carcerando debitorem, non potuit conferri jurisdictionis creditoris, qui per se erat privatus, & nullam habebat jurisdictionem, vel à Principe, vel à lege sibi tributam. *l. privatorum. 3. C. de iuris. om. iud. iuncta l. 1. in princ. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio.* Accedit & illud, quòd captura privata præbeat occasionem tumultibus & rixæ, maximè, si creditor inveniat debitorem resistentem, per ea, quæ in materia prehensionis bonorum, facienda propria creditoris auctoritate, notant *Alex. in l. iustè. 11. num. 77. & alij Dd. de acquir. poss. & omnes in l. alia. 14. §. eleganter. soluto. matrimo. & in l. creditores. 3. C. de pignor. ac sequitur Matthæus de Afflict. in const. Neapol. lib. 1. de cultu pacis. rub. 8. num. 16. per l. non est singulis. 176. de reg. iur. & l. si cuius. 13. §. sed si inter. 3. vers. aquisitionum. de usufr. ac faciunt, quæ latius fuerunt tractata in capit. preced. num. 98. & 99. cum seqq.*
- 14 Idemq; juris est & in secundo membro, quòd videlicet creditori non liceat ex pacto capere debitorem propria auctoritate, quantumvis eum postea in continenti præsentet iudici ad publicum carcerem. *Ioh. de Imola in d. l. alia. §. eleganter. n. 3. vers. idem dicas, si ad publicum. quòd sensit etiam gl. l. interdum. 56. §. qui furem. verb. damnato. de furt. & Alex. in d. §. eleganter. nu. 9. ibidemq; Albericus n. 5. & 6. Angelus in l. nemo. 55. n. 1. de legat. 1. & hanc quoq; sententiam refert communem esse Iohann. Franc. Ripa in d. l. obligatione generali. 6. nu. 24. de pignor. pro qua etiam militent omnia fundamenta pro decisione primi membri adducta.* Et si verò cum hac sententia pugnat *gl. in l. stipulatio*
- 15 *21. §. opus. vers. siue autem. de novi oper. nunc.* ubi tradit, valere pactum cum scriptore alicujus libri initum, ut, in eventum moræ, teneatur in compedibus

tantisper, donec scripserit librum. & addit, omnes Dd. Bononiæ tunc residentes
 in hoc concordasse, quam sequitur etiam Specul. in tit. de renunciat. & conclus.
 §. 1. vers. item est beneficium. num. 29. Bal. in ca. quemadmodum. num. 7. extra. de
 iureiur. & in l. si traditio. 4. quest. 1. C. de action. empti. & in l. si hi contra. quos.
 22. C. de locato. & in l. quisquis. 26. in fi. C. de episcop. & cler. Ioh. de Imola in ca.
 2. num. 19. extra. de pignoribus. Bart. in l. stipulationes non dividuntur. 72. quam
 ipse legit cum §. Celsus num. 36. vers. aut erat implendum in persona actoris. de
 verb. obl. & in l. stipulatio. 21. §. siue autem. n. 1. de nov. op. nunc. Albericus n. 7. ubi
 post Guiel. de Cuneo subiicit, illam glossam esse communiter approbatam. &
 quod scriptor libri, obligans se ad compedes, in eventum moræ, possit in vinculis
 detineri, eam sententiam communi Dd. calculo approbari, fatetur Ias. in d. l. stipu-
 latio. 21. §. habet autem. num. 11. de novi oper. nunci. ubi reprehendit Alexan-
 drum. in l. alia. 14. §. eleganter. num. 6. vers. fallentia secunda. in fi. sol. matrimo.
 tenentem diversum: tamen istud est speciale, tùm, quia ibi fuit electa industria
 personæ, unde tenetur præcisè ad factum. l. nemo est qui nesciat. 5. de duobus reis.
 l. inter artifices. 31. de solut. tùm, quia vertitur in eo publica utilitas, quò schola-
 ris habeat multos bonos libros, ex quibus se possit instruere ad publicam utili-
 tatem. Alber. in d. §. siue autem. num. 5. 6. 7. & Alex. d. l. stipulationes non
 dividuntur. 72. num. 29. licet ipse ibidem magis inclinet in contrariam senten-
 tiam, quæ est Bartoli, in d. l. stipulatio. §. siue autem. num. 1. circa finem. Ego ad-
 do tertiam solutionem, quòd scriptor libri, ex non servata obligatione, possit in-
 cludi carceribus, donec stet promissis, istud intelligendum esse, ut fiat mediante
 iudicis officio. Aditus enim à creditore prætor, exposito ipsi pacto executivo,
 faciet apprehendi scriptorem, eique assignari certum locum, in quo detineatur
 ligatus compedibus vel manicis ferreis, donec absolvat scripturam, & ita nihil
 contrariabitur dicta gloss. in l. stipulatio. §. siue autem. conclusioni nostræ. Ac,
 quòd pactum, quo quis obligat se ad carceres, siue privatos, siue publicos, per-
 mittendo manus injectionem creditori, non valeat, istud communiter approbari
 testatur Vivius in tract. commun. opin. verb. debitor non potest se obligare. & Al-
 ciatius in ca. cum contingat. num. 69. extra. de iureiur. ac firmat Emanu. Suarez.
 in communi. sententijs verb. carceri. num. 14. Tertium membrum huius arti-
 culi maiorem aliquantò dubitationem recipit, an scilicet, ex pacto debitoris, de
 carcerando ipsum in casu moræ, creditor possit adire iudicem, pro impetranda
 ejus familia, cujus ministerio debitor & capiatur, & includatur publico carceri,
 donec satisfaciatur de ære alieno? Et circa hoc quoque punctum non desunt, qui
 existiment, istud pactum non valere, nec posse debitorem se obligare etiam ad
 publicum carcerem, ut videlicet in eum conijciatur per officiales publicos post
 moram. Ioh. de Imola in l. alia. 14. §. eleganter. sol. matrimo. & in l. Titio centum
 71. de condit. & demonstr. Franc. Arët. in d. l. alia. §. eleganter. num. 7. & refert
 Baldus: ridiculos esse, qui volunt, capturam ex pacto licitam esse, sine alio pro-
 cessu judiciali. Bal. cons. 289. num. 9. vol. 1. non satis memor eorum, quæ ipse tra-
 diderat in d. l. Titio centum. 71. §. Titio centum. & in l. alia. §. eleganter. Ac,
 quòd nemo se possit obligare ad carceres, tradit Lucas de Penna in l. curiosi. 1.
 C. de curios. & stationar. lib. 12. & in l. cum scimus. 22. num. 5. C. de agricol. &
 censit. lib. 11. Chasson. in consuetud. Burgund. verb. rentes vend. rub. 5. §. 3. nu. 10.
 Et hanc partem amplectitur Brunus in tract. de cessione bono. 5. quest. princ. quest.
 20. num. 14. post Ioan. de Imola in locis præcitatis, & in ca. cum contingat. extra.
 de iureiur. additq. Brunus ubi suprâ, istam sententiam communem esse, allegando ad
 hoc Felinum in ca. ex rescripto. num. 13. ubi idem firmare videtur, extra. de iureiur.

Et,

- 22 Et quod non valeat pactum carceris etiam publici, in eventum moræ, nisi roboretur consuetudine loci, refert quoque Molin. *in tract. de commerc. quest. 36. num. 21.* & cum hac opinione ita generaliter transit Didacus. *variarum resolu. lib. 2. ca. 1. num. 7. versic. 1.* Pro qua parte urget primò, quòd ad capturam
- 23 nunquam descenditur, nisi prius excusso & non solvendo invento debitore. *l. 3. §. tutores. & ibi glo. verb. vinculis. ff. de suspect. tutor. quam ibidem num. 3. & in l. nemo carcerem. 2. num. 5. C. de exact. trib. sequitur Bartolus, & Baldus in l. fin. ff. de in ius voc. & l. 1. C. si quid in frau. patro. & in l. potest. 23. num. 1. ff. de leg. 1. Ripa. in l. obligatione generali. 6. num. 20. de pignor.* hoc ampliat, ut, priusquam
- 24 deveniatur ad capturam, non tantum necessaria sit excussio bonorum debitoris principalis, sed etiam fidejussorum ejus, quorum facultates, quòd ad effectum illius debiti, super quo fidejussio intervenit, principaliter obligati facultatibus aggregatæ censentur. *l. si plures. 27. §. prater ea si queratur, de fideiussor. & notat Hippol. in suis singul. singul. 3. incip. ad hoc ut carcerationem.* Non enim quis luit in
- 25 corpore pro pœna pecuniaria, nisi ita demum, quando non potest solvere. *l. 1. §. fin. ff. de pœn. l. si quis id quod. 7. §. in servis. de iurisd. om. iud. cum l. fin. de in ius voc.* ex quo quælibet pœna corporalis, quantumcunque minima, major est quavis pecuniaria. *l. in servorum. 10. ff. de pœnis.* Deinde carcer regulariter non est
- 26 inventus, nisi ad custodiam. *l. aut damnum. 8. §. solent. de pœnis. & notat glo. in 6. quamvis. extra. eo. in 6. at, si probaremus pactum carceris, importaret pœnam, imò quasi hominis caro & corium deduceretur in commercium inclusionis carcerum, prout loquitur Albertus Brunus de cessio. bonorum. 5. quest. princ. quest. 20. num. 5. post Bald. in l. 1. num. 9. C. qui bon. ced. & debitor quasi in periculum vitæ conijceretur, quod est contra bonos mores. l. alia. 14. §. eleganter. ff. sol. matrim. ex quo liber homo nec in stipulationem deduci, nec ejus casus aut adversa*
- 27 fortuna sperari debet. *Instir. de inut. stip. in princ. cum l. liber homo. 103. de verb. oblig.* Et, si opponeretur, prædicta contraria procedere, quòd ad obligationem
- 28 tertij, quem nos non habemus in potestate, & cui paciscendo neque prodesse neque obesse possumus. *l. si unus. 27. §. ante omnia. ff. de pactis. l. stipulatio ista, habere licere. 38. §. alteri. & l. inter stipulantem. 83. de verb. oblig. cum similibus.* respondetur: quòd ne quidem suum ipsius corpus debitor quoquo modo possit obligare ad injuriam realem, quæ inferatur corpori, cum nemo sit dominus membrorum suorum. *d. l. liber homo. ac facit l. 1. §. sed cum homo. de his qui deiecer. l. si quis. 6. §. fin. de pœn. l. omne delictum. 6. §. pen. de re milit. l. 2. l. 3. C. si res alle. pig.* Ex
- 30 quo fundamento Gailius infert: pacta debitorum, quibus se obligant ad pœnam banni imperialis, ut videlicet, in eventum moræ, declarentur & denuncientur in bannum Imperij Romani, non valere. *Gailius de pace publica lib. 2. c. 2. num. 13.*
- 31 Et decidit Guido Papæ quæstionem in facto ipsi propositam, de eo, qui juravit veritatem fateri sub pœna amissionis manus, quòd etiam in casu compertæ falsitatis, non debeat ipsi abscindi manus, cum talem obligationem inire reus non potuerit. *Guid. Pap. decis. 278.* quia esset quasi homicida suæ vitæ, contra illud: Non occides. Ac alibi tradit Angelus, non valere pactum, quo mediante tibi concedo potestatem verberandi me, si inveniar in tua vinea *Angel. in d. l. si unus. §. pacta quæ turpem. num. 1. de pact. licet in hoc ab Angelo dissentiat Bart. in l. 1. §. usq. adeo. num. 3. ff. de iniurijs.* imò plùs dicit Baldus, quòd ne quidem sacramento firmetur talis conventio, de carcerando debitorem in casu moræ. *Bald. in auth. sacramenta puerum. num. 4. C. si advers. vendit. & Imola. in ca. cum contingat. in 1. membro. num. 7. extra. de inre iur.* Accedit, quòd pactum carceris in-
- 33 fringat

fringat jus libertatis, in qua nati sumus, & quæ nullo pretio æstimabilis est. *l. libertas. 106. & l. non est singulis. 176. §. infinita. de reg. iur. l. procurator. 8. §. si quis à procuratore. rem ratam hab.* ideoque non est admissibile. *l. Titio. 71. §. Titio centum relicta. de condit. & demonst.* item liber homo, ne quidem volens, potest paciscendo se astringere ad servitutem, *10. Fab. in l. nec servus 1. C. de iniurijs. per l. nec si volens. 6. & l. Liberos. 10. C. de liber. causa.* & alibi dicitur: liberum hominem ob æs alienum servire durum est. *l. ob æs. 12. cum auth. seq. C. de actio. & obli. c. lator. extra. de pignor. §. quia verò huiusmodi. auth. ut nulli iud. collat. 9. l. fin. ff. quæ res pignori. l. qui filios. 6. C. eod. auth. ut non si. pignor. coll. 8.* cum servitus mortalitati compareretur. *l. servitutem. 209. de reg. iur. l. intercidit. 59. in fi. de condit. & demonst. l. cum hic status. 32. §. si donator. de donat. inter vir. & uxor. ac facit l. res uxoris. 24. C. eod. tit.* servitutis autem instar habetur, detineri carceratum, ita, ut à loco deputato quis non possit recedere. *l. 2. ff. de lib. hom. exhib. & ibi notant Bart. & in l. qui neg. 48. l. vinculorum. 224. de verb. signif. & d. l. Titio. 71. §. Titio centum relicta, ne à monumento. ubi Bal. & Paul. de Castro.* facit, quòd personæ detentio majoris sit ignominia, quàm captura rerum. *Bal. l. penult. num. 14. C. mandati.* Imò plùs dixit Baldus, quòd carceratio sit species torturæ, & mortuus in carcere dicatur mortuus in cruciatu. *Bal. in l. 1. nu. 6. C. de his qui ad liberta. & gl. verb. tormentis. in clem. 1. de heret.* ideoq; in legibus appellatur mala mansio. *l. si hominem. 7. ff. de positi. l. item apud Labeonem. 15. de iniur.* propter videlicet squalorem, frigus, tenebras, inediam, solitudinem, & diuturnitatem. *Vvesenbecius cons. 43. per l. 2. circa finem. C. de custodia reorum. & l. 3. ff. eo.* quia spoliatur captura carceratu in libera potestate fruendi communis aeris & coeli, in qua natus est. *Bart. in sua disput. incip. Lapis fuit captus nu. 1. Bal. l. si quis non dicam. s. num. 6. C. de episcop. & cler. per d. l. 2. ff. de lib. hom. exhib. & d. l. Titio centum.* Hinc est, quòd Imperator rescribat: carcerem pro poenalibus & hominibus noxijs repertum esse, quem debitor ex causa pecuniaria perhorrescere non debeat. *l. nemo carcerem. 2. C. de exact. trib. lib. 10.* Quibus adminiculatur, quòd hominum malitijs est obviandum. *l. in fundo. 38. de rei vindic. l. 2. in princ. sol. matrim. l. 1. §. illud, in fine, de aqua quoti. & est. cum l. si cui 9. vers. non enim. de servit. tit. generali.* Cumque ex vi pacti capi faciens debitorem nihil aliud agat, nisi quòd magis reddat sibi obnoxium reum, qui cogitur in vinculis ipse sibi subministrare expensas, si habet, unde se alat, *per glossam communiter approbatam in l. fin. C. de erog. anno. militar. lib. 12.* & extra carceres faciendo operas, quotidie possit aliquid lucrari, & ita ad pinguiorem fortunam pervenire, quod ipsi in carcere denegatur, *Vitalis de Cambanus in tract. clausul. in quæst. an cessione bonorum renunciari possit. nu. 32. mihi pag. 390.* adeoq; qui extra carcerem non potuit satisfacere, vix est, quòd in custodia cogitet de remedijs solvendi, & sic nec sibi quid proficit creditor, & nocet debitori, *contra l. rescripta. 7. C. de precib. imp. offerend.* ideoq; merito arguitur de durtia, *arg. l. servus ea lege 7. ff. de servis expor.* ac peccat contra legem naturæ, ad quam conditi sumus, ut videlicet beneficijs alij alios afficiamus, *d. l. servus. in fi. ac quàm minimas alijs creemus molestias aut nocumenta, l. 1. §. 1. de peric. & com. rei vend. l. exempto. 11. §. emptorem de act. empti.* Quin & illud addo, peccare contra conscientiam, & edificare ad gehennam creditorem, qui, continendo debitorem in carcere, impedit, quo minùs ipse possit audire verbum DEI, & in publico preces facere, & sic salutis animæ suæ consulere. *argumento. ca. qui sacramento. 22. q. 4. ca. cum contingat. cum ca. si verò. extra. de iurciuran.* sicut & per carcerationem impeditur cohabitatio

habitatione cum uxore, & ita nocetur utilitati publicæ, circa procreationem liberorum hominum, *argumento. l. 1. ff. soluto matri.* item, circa ministerium reipub. in obeundis muneribus personalibus, *de quibus in l. 1. & toto tit. ff. de muner. & honor.* item impeditur vir circa exhibitionem victus & aliorum necessariorum ad sustentationem uxoris & familiæ. *arg. l. pro oneribus. 20. C. de iure dot.*

- 43 Accedit, quod carceratio debitoris sit species executionis. *Bar. l. is qui reipub. 30. num. 3. ff. ex quib. caus. maio. Alexander in l. à Divo Pio. 15. §. in venditione. n. 5. & 6. ff. de rei iud.* ad quam executionem in personam non devenitur, quamdiu extant bona debitoris. *glo. l. 3. §. tutores. ff. de susp. tutor. & Alex. in d. §. in executione. num. 8.*
- 44 Ultimo, lex prodit beneficium cessionis pro debitoribus, ne in carceres detrudantur. *l. 1. & l. qui bon. ced. poss. ca. Odoardus. extra de solut.* quia verò huic beneficio cessionis non potest renunciari. *secundum omnes Dd. in l. alia. 14. §. eleganter. ff. solut. matrimo. Guido Papa decis. 211. per totum. Ang. in §. fin. num. 11. Inst. de actio. Alex. cons. 37. num. 7. vol. 2. Felinus ca. ex rescripto. num. 13. extra. de iureiur. quam sententiam communem esse refert etiam Ripa in d. l. obligatione generali. 6. num. 3. ff. de pigno. & post eum Albertus Brunus de cessione. bono. 5. quest. princ. quest. 20. num. 3. eamq. ut humaniorem, amplectitur Salic. in d. l. 1. num. 9. post Richardum de Malumbre, & Cynum ibi. C. qui bon. ced. quam sententiam etiam Camera Imperialis, in suis decisionibus observat, teste Gaillo de pace pub. lib. 2. cap. 2. nu. 23. satis jam patet, obligationem, per quam se debitor, in eventum non factæ solutionis, astringit ad detentionem iudicis, & ad carceres, quantumvis publicos, nullius esse momenti.*

- 45 Verum, quicquid huius afferatur in medium, contraria opinio, quod videlicet pactum contentum in instrumento, ut, in casu non factæ solutionis ad terminum, liceat reum capere & carcerare, ejus sit effectus, ut post moram, ad creditoris instantiam, debitor, sine omni alio processu vel ordine judiciali, per familiam iudicis capi, & tam diu in carcere publico detineri valeat, donec satisfaciatur, communior est, & melioribus ac firmiter nititur fundamentis, eamq. tenuit Abbas cons. 24. num. 1. part. 2. Ang. de Perus. in l. alia. 14. §. eleganter. num. 5. vers. ad carcerem autem publicum sic. ff. soluto matrimo. ubi etiam idem post Baldum probat Alex. de Imola. num. 9. & idem Ang. in §. quia verò. num. 11. auth. ut nulli iudic. colla. 5. & in auth. ut non si. pignor. in princ. coll. 5. Baldus in l. Titio centum. 71. ne à monumento. n. 1. & ibi. Paul. de Cast. 3. de condit. & demonstr. ubi subiicit, ita consuluisse Dynum, & sic tenere Cynum post And. de Vbia. in l. fin. C. de lib. hom. exhib. ubi tamen Cynus nihil eiusmodi dicit. & idem Baldus in l. 1. num. 10. C. qui bon. ced. possint. Anton. de Canario in tract. de execut. instrum. num. 60. 67. & 68. quod idem etiam firmat Paris de Puteo in tract. syndic. sub rub. barataria. verbo. captura. num. 3. mihi fol. 73. ac Baldus in l. consentaneum. 8. ubi post multa ita concludit, num. 26. C. quomodo & quando iudex. Angelus in repet. l. nemo carcerem. 2. C. de exact. trib. ac sequitur Maranta de ordine iudic. par. 6. de citat. n. 11.
- 46 ubi tradit, isto casu posse capi debitorem sine alio processu, vel etiam citatione, quātūvis nulla adsit suspicio, vel fugæ, vel dilapidationis, adiiciendo, hæc diligenter esse notanda pro ponderatione clausularū executivarū in instrumentis, ac ante eū idē tenuit Matth. de Afflict. in constit. Neapol. lib. 1. de cultu pacis. rub. 8. n. 16. & in decis. Neapol. responso. 326. num. 3. Alex. de Imola. in cons. 131. incip. in causa inter universitatem Strazarolorum, num. 3. & 4. vol. 4. Iohan. Neviz. cons. 52. num. 4. Romanus consil. 142. num. 2. Boer. in repetit. d. l. consentaneum. 8. conclus. 5. & 6. ac decis. 295. num. 10. & 17. ubi refert, talia pacta, de de-

de detinendo debitorem in prisone, vel carcere publico, quotidie fieri. *idem tenet Anto. de Massa in forma cameralis oblig. quest. 6. par. 3. Joh. Fab. in §. fin. num. 7. Instit. de actio. & huic sententia accedit etiam Vitalis de Cambanis in tract. clausularum, super questione, an cessione bonorum renunciari valeat. num. 19. in fi. mihi fol. 387. Alciatus in repetitione rubrica, extra. de iudic. num. 74. & in rub. de iureiur. num. 210.* Didacus item Covarruvias in lib. 2. var. resol. cap. 1. post medium, ubi tenet, liberum hominem non posse detineri invitum, nisi ex causa pacti, puta, si aliud fuerit conventum. *Chass. in consuet. Burgund. rub. des rentes vendoes. §. 3. num. 8.* Guido Papæ decis. 61. num. 1. ubi addit istud communiter observari de generali consuetudine. *de quo inferius nu. 101. eodem modo tangitur.* Idque vel ex eo suadetur, quod alibi tradunt Dd. valere pactum cum scriptore, qui promisit conscribere certos libros, & nisi hoc fecerit infra tempus præfixum, obligat se ad poenam compedum & carceris publici, *de quo supra num. 17.* ac in his terminis indubitata est apud me illa decisio Speculatoris in tit. de renunc. & conclus. §. 1. num. 29. & *Joh. de Imola in c. nullus presbyt. num. 19. extra. de pigno.* Quam distinctionem, an videlicet obligaverit se reus ad privatum carcerem & privatam detentionem, quod isto casu non valeat pactum, an verò convenerit, ut, sub eventum moræ, in publico carcere detineatur, quod tunc à captura, mediante tamen officio iudicis, processum inchoare liceat, sequitur etiam Socinus *cons. 99. nu. 11. lib. 4.* addendo istam distinctionem magis communem esse. Ad quod & allegatur, quod alibi tradit gl. in l. interdum. 56. §. qui furem verb. damnato, in fine, & ibi Angel. de Perus. num. 6. ff. de furt. quod licet pactum, quo mediante, quis se subijcit torturæ alicujus privati, nullius sit momenti: tamen secus, si dicoret, sum contentus, quod ducar ad iudicem, ibique quæstionibus subijciar, talis enim conventio valet, secundum Ang. in d. §. qui furem. num. 6. pro qua sententia posset adduci similiter & Bartolus qui in l. 1. §. usq. adeò. num. 2. de iniurijs. refert, tolerari pactum, quod adversarius meus, in eventum non facti vel præstiti quod promissum est, alapam, vel aliud mihi inferat, per quod tamen corpus non frangatur aut destruat, idque propter consensum partis. *Bartol. d. §. usq. num. 2.* Ex quo itaque, secundum Angelum, tortura non infert aliquam abscissionem aut fractionem membrorum, sed est tantum laxatio quædam & dissolutio neruorum, qui de facili possunt denuò reëficari, prout sentire videtur Ang. in §. quia verò nos oportet. num. 16. auth. ut nulli iudic. colla. 9. satis, inquit ipse, posset attentari, quod toleratur pactum torturæ per iudicem infligendæ. *Ang. in d. §. qui furem. n. 6.* Sed hæc ipsa sententia communiter reprobat, & contrarium sentit Paris de Puteo, super quæstione mota de duobus captivis, quorum alter alterum arguebat de furto, & facta invicem conventionem, quod unus post alium torqueretur per iudicem pro eruenda veritate, cum primus in tortura perseveranter diceret, ipsius antagonistam fecisse dictum furtum, peteretque, illum eodem modo torqueri ex pacto, alter recusavit subire torturam, & provocavit ad jus, decidit Paris de Put. eum torquendum non esse, sed fuisse conventionem invalidam. *Paris. in tract. syndic. paulò ante finem, in verb. quero de una notabili quæstione. num. 1. mihi fol. 349.* & in hoc concordat Bart. in d. §. qui furem. num. 2. innuendo, quod ista gl. deviet à veritate. & eam reprehendit Alex. ibidem, cum nemo sit membrorum suorum dominus l. liber homo. 37. ad l. Aquil. ubi etiam Florianus hoc tenet contra gl. in d. l. interdum. 56. §. qui furem, ac sequitur hanc sententiam Gailius de pace publica lib. 2. cap. 2. num. 15, quod idem etiam teneri communiter asserit Mantua *centur. 1. num. 12.* & sequitur Clarus in lib. 5. recept. sentent. §. f. quest. 63. num. 7. quia negari non potest, per quæstiones debilitari corpus, & istam dissolutionem membrorum vel articulorum graviolem esse utriusque manus

manus abscissione, teste Imperatore, *in d. §. quia verò nos oportet, in princ. auth. ut nulli iudic. colla. 9. & experientia testatur, multos in ipsa tortura, maximè immodica, mortem suam obiisse, propter cruciatum & extremas corporis angustias, quas nequiverunt sustinere. Bossius in pract. criminali, tit. de tortura. num. 12. & 13. ad quod allegatur etiam Ioh. Andr. in nouellis. c. cum in contemplatione. de reg. iur., Catharinus in tract. syndicatus, charta. 31. colla. 3. vers. & aduerte. Bal. in l. 2. num. 3. C. quorum appellat. non recip. ac facit l. item apud. 15. §. questionem. & §. quamuis. ff. de iniurijs. l. 1. §. questionis. ad SC. Syllanian.* Et ita super contingentia facti, vbi vnus accusabat alterum furti, & accusator offerebat se ad torturam, quasi per illam intenderet probare veritatem criminis, quo de infamulabat reum captiuum, ita tamen, vt post primum tractum accusatus similem experiretur fortunam, Vnd solte einer einen Zug vmb den andern leiden / consulti nos in dicafterio Ienensi, super causa suspecti & captiui cauponis in Lissa, anno 1575. mense Maio respondimus de iure, iudicem ad neutrius torturam accedere posse. Licet autem hanc sententiam, quòd videlicet non valeat pactum, quo mediante quis, in euentum fractæ fidei, se subijcit torturæ etiam iudicis, existimem veriolem, & in iudicando sequendam esse, propter distensionem videlicet & cruciatum, qui infertur membris: tamen, quia in pacto carceris publici cessat illa ratio afflictionis corporis & neruorum, non mirum est, si istud pactum toleratur, prout attestatur Guido Papa d. decis. 61. hoc quotidie fieri. Verum est, quod Molinaus in effectu sentit, alteram opinionem, quasi videlicet non valeat conuentio, quòd debitor post moram etiam per iudicem capiatur, & in carcerem publicum detrudatur, de iure veriolem videri, nisi consuetudo sit in contrarium. Molinaus in tractatu de commercijs, quest. 36. num. 271. Capella Tholos. decis. 61. Petrus Iacobi in sua practica, de bonorum cessione. Ripa in l. obligatione generali. 6. num. 29. & sequitur Didacus var. resol. lib. 2. cap. 1. num. 7. versic. secundum hoc ipsum. Quo posteriore casu minùs relinquitur dubitationis, cum tunc duplex concurrat vinculum, scilicet ipsum pactum contrahentiũ, & consuetudo, quæ istam conuentionem per se inualidam, secundum Molinaum, firmat, prout in simili scriptum reliquit Decius in c. quæ in ecclesiarum. num. 14. extra. de constit. allegat Baldum in ca. venientes. nu. 7. extra. de iure iur. & Archidiacon. in ca. certè. 12. q. 1. in princip. & sic fortius ligat. auth. itaq. C. commu. de success. ideo alibi Felinus refert: quamuis pactum, quòd quis se ponat in manibus inimici, non valeat: tamen aliud est, si istud pactum statuto vel moribus sustineatur. Felinus in c. contingit. num. 1. extra. de sentent. excommu. post gloss. in c. cum homo. verbo. supplicium. 23. q. 5. quam probauit Felinus in c. 2. num. 12. extra. de const. licet ista gloss. loquatur de eo, qui se pro alterius delicto obligat ad poenam corporalem. Decius in l. nec ex pratorio. 27. num. 6. ff. de reg. iur. in quo tamen ipso etiam contrarium sensit Didacus lib. var. resol. 2. cap. 8. num. 8. vers. his accedit. Ac sanè testatur quotidiana experientia, istis pactis, de ingrediendo carcerem obedientiarum & non recedendo, donec satisfiat creditoribus, hodiè nihil esse vñtatius. sicut de obligationibus momentaneis, vbi quid semel soluendum venit, istud pactum executiuum de ingrediendo carcerem publicum, approbari consuetudine, attestatur ipsemet etiam Molinaus in d. tract. de commerc. quest. 36. num. 271. licet secus sit, secundum eundem, in obligationibus successiuis & perpetuis, quo casu carcer, qualiscunque ille sit, idem quoque perpetuus, futurus est. Molinaus d. num. 271. & in suis addit. ad cons. Alex. 181. incip. viso instrumento.

55 num. 9. vol. 2. Ex quo sequitur, quantumuis verba contrahentium generaliter

raliter concepta sint, de mancipando carceri debitorem in casu moræ, sustineri tamen istud pactum saltem eo fine, vt, exclusa apprehensione priuata, permittat eam, quæ sit per ministeriales iudicis, & qua mediante reus postea ducitur ad publicum carcerem, tùm, vt pactum communi consensu initum aliquid, & quidem illud operetur, quod operari potest, *argument. l. si stipulatus. 4. ff. de usur. l. 1. in f. ad municip. l. si quando. 109. iuncta ib. gloss. verb. alioquin frustra legaturus fuisset. de leg. 1.* tùm etiam, quia cessant omnia absurda pro prima opinione circa pactum carceris adducta. & istud firmat Baldus. *in d. l. consentaneum. 8. num. 26. C. quomodo & quando iudex.* vbi dicit: quando-cunque ex pacto captura debitoris licita est; iudex potest dare nuncium pro capiendo, in executionem videlicet ipsius pacti. *argument. gloss. in §. serui. Instit. de libertin. & notat Ang. in l. fici. in princ. de leg. 1.* Ac roboratur firmatque conclusio nostra non tam vsu & consuetudine, quàm lege, quicquid dicat Albertus Brunus *de cessione bonorum 5. quest. princ. quest. 20. num. 3.* quod sanè testatur Hostiensis, Henricus Boick, Cardinalis & Felinus. *in ca. ex rescripto. num. 13. post glossam ibi. extra. de iureiur.* vbi asserunt, hanc esse communem, quam sequitur etiam Baldus *in l. 2. num. 9. C. de patribus qui filios distrax.* Zasius in singularibus responsis *cap. 8.* Gailius de pace publica *lib. 2. ca. 2. num. 8. & 9.* vbi tradit, generaliter arrestationes, siue manuum iniectiões, & apprehensiones ex causa ciuili valere, & ratas esse per totam Germaniam, dummodò publica magistratus auctoritate, non priuata fiant, *allegat Pyrrhum ad consuetud. Aureliæ. rub. de execut. instrum. ca. 12. & de execut. ex locato. ca. 7.* Quod vel maximè verum est, si istud sit conuen-tum inter partes, quæ pro sua voluntate & obligationem & liberationem inducere possunt. vnde alibi legitur, debitorem, qui ad instantiam creditoris bannitus vel arrestatus extitit in certo loco, ad permissionem creditoris licitè 56 recedere à loco arresti vel banni, etiam sine requisitione iudicis. *Bart. in l. 1. §. & post operis. num. 4. ff. de noui oper. nuncia.* cùm rem etiam iudicatam victor in causa possit tollere, & nouare sua voluntate. *l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iud. cum l. minor 25. annis, cui fideicommissum. 40. de minor. & similibus.* licet Iacobinus de S. Georgio *in l. neg. impuberes. 22. ff. de in ius. voc. §. qui in ius.* contrarium asserat, quòd arrestatus nimirum, vel quoquo modo carceratus pro debito, etiam obtenta licentia à creditore, sine permissu iudicis, impunè non possit ex arresto recedere, sed opus est ei bullera iudicis, cuius dictum refert & probat Chassan. *in consuetud. Burg. rub. 5. §. 2. num. 15.* idemq; ante eum tenuit Angel. *in d. l. neg. impuberes. 22. §. fin. num. 1. ibiq; Bart. num. 3. de in ius vocando.* Paris de puteo *in tract. syndicatus, verb. licet dicatur. in fin.* cùm eius sit relaxare cuius est carcerare *l. fin. ff. de officio procurat. Cas. l. nemo. 37. & l. nil tam naturale. 35. de reg. iur.* Cæterum, quia præcitata contraria propriè loquuntur in terminis carcerationis, quam ad mandatum iudicis exsequitur nuncius publicus, cuius contrarium fit in obstagio, vbi 57 locus obstagij non præscribitur arbitrio iudicis, sed pender à potestate creditoris, adeo, quod iudicis officium isto casu succedit in vicem partis, *argumento l. creditores. 3. in secundo membro. versi. attamen iudicis auctoritate. C. de pignor. l. 1. ibi, in vicem obligationis succedit ex causa contractus iubentis auctoritas. C. si in causa iudicati.* nihil impedit quin in proposito obstagiatas, qui, ad monitorium etiam iudicis, ingressus est obstagium, *ca. ex rescripto. extra. de iureiur.* possit licitè recedere, permittente creditore, quantumuis iudicem super eo non requisierit, & istud practicatur tota die in locis, vbi obstagia adhuc durant, Ex quibus omnibus

omnibus nunc patet, negatiuam sententiam, quòd videlicet pacto quis se obligare nequeat ad carcerem, falsò haberi pro communi, ac magis communem esse in contrarium, si numerum Doctorum spectemus. Ne itaque creditor, qui virtute pacti petit arestationem vel carcerationem personæ, isto casu grauetur onere probandi consuetudinem, ideò, quo iure sustineantur pacta publici carceris, etiam cessante consuetudine, operæ pretium est inuestigare.

- 59 Probatur autem hæc nostra conclusio primùm, per l. Titius seruum 9. de seruis export. l. si quis sub hoc pacto, 56. de contrah. empt. l. 1. & 2. C. si mancip. ita fuerit alienatum ne prostit. l. 1. & per totum C. si seruus export. veneat. in quibus locis omnibus habetur, quòd, accedente pacto de manusinjectione, regulariter permessa sit detentio, licet secundùm Bart. ad ista contraria facilis esset responsio, quòd allegati textus loquantur in seruis, qui dicuntur esse in nostris bonis, §. singulorum. Instit. de rer. diuis. §. ius autem gentium. Instit. de iure nat. gent. & civili. non autem in capite libero, quod dicitur extra hominum commercium. §. fin. Instit. de contra. empt. vnde & serui, quatenus nostro dominio sese subtrahunt, furtum sui nobis facere dicuntur, adeò quòd possumus eos etiam propria authoritate in nostram potestatem retrahere & vindicare. l. interdum. 13. §. serui. de publica. l. Pomponius. 16. in princ. de acquir. possess. quam solutionem innuit Bart. in l. alia. 14. §. elegantur. num. 10. sol. matr. Egotamen nihil hîc reperio diuersitatis, quare manusinectio ex pacto non ita debeat concedi contra debitorem, quàm prout datur aduersus alienum seruum, cùm in proposito seruus venditus, & traditus emptori, tam quò ad dominium, quàm etiam quò ad possessionem in nostra potestate esse desierit. l. traditionibus. 20. C. de pactis. & §. per traditionem. Instit. de rerum diuis. adeoque pro recuperatione serui cum tali pacto distracti nulla alia est prodita actio, quàm ex stipulatu, propter legem videlicet manusinjectionis, appositam in contractu, allegatis suprâ iuribus. Sicut itaq; ex pacto licet mihi propria authoritate retrahere seruum, in casu, quando contra conuentionem ventum fuerit, ita multò magis poterit detineri debitor in casu obligationis executiue in persona, saltem officio iudicis, si in præfixo tempore non soluerit, ex quo ius dicentis authoritas facit licitum, quod aliàs erat illicitum, argumento eorum, quæ habentur in l. iuste possidet. 11. ff. de acquir. possess. Quin & adscriptitius obligatur pacto, quòd semper hæreat in prædio. l. omnes. 8. C. de agric. & censit. lib. 11. & tamen talis adscriptitius glebæ connumeratur inter homines liberæ conditionis, secundùm gloss. verb. aut serui. Instit. de iure person. in princ. ac facit l. iubemus. 37. §. seruos. C. de episcop. & cler. & §. adscriptitios. auth. de sanctiss. episcopis. coll. 9. Ac, ne cogitemus, hoc esse speciale in adscriptitio, idem disponitur etiam in alijs liberis capitibus. l. 3. §. generaliter. cum §. & si quis volentem. ff. de lib. hom. exhib. ubi non prohibetur detentio liberi hominis, facta de eius consensu, vel ex alia iusta causa. Sic plagij crimen non incurrit, qui liberum hominem volentem vendit. l. liberum. 15. à contrario. C. ad l. Flauiam de plagiar. volenti siquidem non fit iniuria vel vis l. 1. §. vsq; adeò. ff. de iniurijs. ca. scienti. extra. de reg. iur. in 6.
- 62 Et, vt maximè replicaretur, debitorem, quantumuis olim consenserit in suam capturam: tamen hodiè detineri inuitum, respondetur, sufficere semel consensum adhibitum esse. l. in diem. 9. vers. nullam enim potest videri iniuriam accipere, qui semel voluerit. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. prodest. in fi. quor. legat. l. videamus. 17. ibi: sufficit semel peruenisse, quod metus causa. l. de accessionibus. 14. §. fin. in fi. ibi: illo tempore, quo contrahebas, videris consensisse.

*siffe. de diuers. & tempor. prescript. & sic semel obligatus deinceps consilium suum in praiudicium creditoris mutare non potest. ca. mutare. extra. de reg. iur. in 6. & aliàs dicitur: semel remittentibus ius suum postea denegari ad illud regressum. l. queritur. 14. §. si venditor. ff. de adil. edicto. l. cum donationis. 34. C. de transact. l. fin. C. de remis. pigno. ac facit l. fin. §. itaq. vers. ex quacung. in illis verbis: quod semel repudiatum est, redintegrari minimè concedimus. C. de condit. insert. quo de etiam supra ca. prox. num. 47. & seqq. Et, quamuis stare in certo loco ita adstrictum, vt non liceat recedere, videatur quodammodo sapere speciem seruitutis. l. 1. & 2. ff. de lib. hom. exhib. tamen est sibi quod imputet, qui detinetur in carcere ex sua propria voluntate. d. l. 3. §. item si quis volentem eo. tit. Sic videmus, vtile esse legatum vxori relic-
tum, vt stet cum hæredibus testatoris in certo loco. l. qui quatuor. 30. §. vxori mee, si cum filio meo Capue erit, hæres ducenta dato. de leg. 3. Cumque bo-
num sit argumentum ab vltimis voluntatibus ad contractus, l. quidam testa-
mento. 96. de legat. 1. cum similibus, inferitur, pactum carceris, quod nihil aliud est, nisi detentio ad certum aliquem & determinatum locum, non esse improbatum. Vt autem maximè vrgeri possit, quòd in d. §. vxori lega-
tum fuit conditionale, & sic stetit in arbitrio legatarie, quamdiu veller in loco destinato morari, & acceptare legatum, quod non videtur in proposito, vbi debitor præcisè & purè se obligat ad detentionem in casu moræ: tamen, si penitus exigamus quæstionem nostram, hæc etiam promissio, de stando in carcere, donec soluerit, in effectum merè est conditionalis, & committitur liberæ voluntati rei, an bima trima die velit se liberare, per solutionem eius, quod debetur, à nexibus carceris. Præterea debitor in proposito sciuit, vel saltem scire debuit, arg. l. regula. 9. de iur. & facti igno. & l. quod te. 5. si cert. pet. ob æs alienum neminem posse inuitum, ac non excussum, nec contumacem ad carcerem rapi. gl. l. 3. §. tutores verb. vinculis. de susp. tut. d. l. ob æs. cum auth. seq. & l. nemo carcerem. 2. C. de exact. tribut. lib. 10. igitur obligando se ad carcerem intelligitur beneficio legum pro se introducto renun-
ciare. l. si quis in conscribendo. 29. C. de pact. Sicut autem debitor legis auxilio dignus non est, qui contra legem delinquit, & nunc beneficium semel abdicatum repetere intendit, contra l. auxilium. 37. ff. de minor. iuncta l. que-
ritur. 14. §. si venditor. de adil. ed. ita creditor, qui ex pacto facit detineri per-
sonam obligati per iudicem, non habet pertimescere aliquod crimen, cum nouerit, arbitrium huius vltionis sibi ab aduersario concessum esse, secundum
gl. verb. repellere. in l. 2. C. de iure emphyt. per l. deuotum. 5. C. de metatis. lib. 12.
licet ille textus loquatur in permissione propriæ vltionis, quæ à lege prædi-
tur. d. l. deuotum. sed idem est etiam in vltione ex pacto, dummodò seruetur moderamen legis. Et, si dicatur, quòd tale pactum executiuum, cuius virtute proceditur ad arrestum vel detentionem personæ, tollat citatio-
nem, & sic defensionem iuris naturæ, de quo Alex. l. iuste possidet. 11. num. 27. de acquir. poss. arg. clem. pastoralis. de re iudic. respondetur, non
funditus tolli defensionem, sed variari tantum ordinem & modum de-
fensionis, quæ ipsi reseruatur post implementum suæ obligationis de stan-
do in arresto vel carcere. ita soluit. Matth. de Afflict. in constit. Neapol. lib. 1. de cultu pacis. rub. 8. num. 19. de quo tangitur aliquid etiam in tertia
parte huius operis ca. 7. num. 19. & seqq. Facit, quòd ex partium conuen-
tione, potest remitti citatio. Luao. Rom. cons. 142. num. 2. allegat l. diem proferre. 27. §. si quis ex litigatoribus. iuncta gloss. verb. promatur. ff. de arb. vbi habetur, valere compromissum, quòd feratur sententia, etiam vna vel altera*

- 71 altera parte absente, & non citata. sicut & potest renunciari libelli oblationi. *l. 3. §. sed si talis. ibi: sine scriptis, consentientibus tamen partibus. C. de privileg. schol. lib. 10.* Ac, ne dicatur, hoc esse speciale, ratione scholarium, & propter utilitatem causæ publicæ, habetur pro hoc textus inconuincibilis in *l. creditores. 3. C. de pign. vbi valet conuentio de inchoando processum ab executione, siue priuata, siue publica, sine omni interuentu aliarum solennitatum, quæ conuentio si sustinetur super bonis debitorum, quid est quod prohibeat*
- 72 pactum detentionis personæ? cum bonum sit argumentum à rebus ad personas, & e contra. *l. si quis inquilinos. 112. §. si ita legatum. de legat. 1.* Vnde qui furere coeperit, sicut retinet dominium rerum, ita etiam dignitate vel statu suo, in quo persona constituta est, priuatus non censetur. *l. qui furere. 20. de stat. hom.* & tenuit alibi Socinus, quod, qui ex libris publicis apparet debitor, possit, nullo interueniente processu iudiciali, condemnari. Socinus *cons. 151. num. 9. vol. 1. allegat l. 2. §. quod si frumentaria. ff. de administ. rerum ad ciuit. pertin. concordat Bart. in 2. repetit. l. nec quicquam. 19. §. vbi decretum. num. 3. ff. de offic. procons. ac facit l. missi opinatores. 7. C. de exactor. tribut. lib.*
- 73 *10. l. quoniam nonnulli. 18. C. de appellat.* Hinc est, quod semel redactus in numerum debitorum fiscalium, quia debitum liquidum & absque controversia est, potest exigi & condemnari reus absque omni alio processu. *Plat. in l. uni. num. 1. C. de conductor. & proc. lib. 11. & l. penult. num. 2. C. de conuen. fisci debit. per illum tex. & l. vn. C. de ca. & distrab. pignor. trib. lib. causa. lib. 10. de quo videantur quæ supra. c. 2. num. 170. cum seqq. & ca. 3. num. 86.*
- 74 dicta fuerunt latius. Sic videmus, vtile esse pactum, quo debitor se obligat creditori ad faciendas operas, etiam perpetuas. *Salic. in l. antiquitas. 14. n. 4. vbi addit, hanc sententiam communem esse, & ibi Baldus num. 8. C. de usufr. Francis. Ripa in l. obligatione generali. 6. num. 10. ff. de pignor. quo de paulo post latius ca. 9.* Sin verò licet quem detinere ad operas ex pacto, quid vetat eidem certum locum ratione conuentionis deputare pro carcere, ex quo non licet recedere debitori, donec promissis steterit. *Angel. de malef. verb. fama publi. ca. num. 87. & Angelus in l. qui in carcerem. 22. ff. quod metus causa.* Similiter indubitatum est, valere pactum obstagij, quod nihil aliud est, nisi priuatus quidam carcer, ex quo non licet mouere pedem obsidi de loco pro obstagio destinato, donec satisfaciatur creditori. *c. ex rescripto. extra. de iureiur. Bal. in d. l. 2. num. 9 C. de patr. qui fil. dist. qua de re in capite octauo latius agetur.* Vltimò facit, quod, sicut consuetudo, ita etiam pactum dat ordinem causæ, vt in ea procedatur summarie & executiue, prout conuentum fuit inter partes, *Rodericus Suarez in repet. l. post rem iudicatam. 56. in declarat. legis regni. nu. 10. ff. de re iudic. & est casus, secundum eum, singularis in l. missi opinatores. 7. C. de exact. trib. lib. 10.* quæ tamen, mea quidem sententia, nihil probat in proposito, licet per se verum sit illud dictum, per *l. 1. C. si in cau. iud. l. penult. C. de pigno. act. & facit l. 1. §. si conueniat. ff. de positi. l. legitima 6. de pact. l. 1. C. de pact. pign. cum similibus, unde idem Suarez. subiicit, quod ex conuentione manus*
- 75 iniectionis in personam debitoris oriatur ius quoddam executivum præcedentis obligationis, & facit istam obligationem habere paratam executionem, secundum voluntatem partium, sicut ex sententia nascitur actio iudicati, vel officium iudicis, consistens in executione iudicati. *Suarez. vbi supra num. 11*
- 76 Et, hac sententia retenta pro vera, pactum videlicet, quod debitor in casu moræ, ad instantiam creditoris per iudicem capiatur, & in publica custodia detineatur, vtile esse, restat, vt respondeamus ad argumenta superius ab initio

huius capituli relata, quæ fortiter videntur obstare conclusioni nostræ, etiam circa tertiam distinctionem, de pacto carceris publici.

Primò itaque ad id, quod obijciebatur ex gl. l. 3. §. tutores. verb. vinculis. 80
de susp. tut. respondetur, contrarium loqui in simplici debitore ex causa tutelæ, qui nullo modo se adstrinxit ad carcerem in casu moræ, eius enim facultates prius executi debent, antequam ad capturam personæ deueniatur. d. l. 3. §. tutores. ac notat gl. in §. eum quoq. *Instit. de action.* Iecus si corpus debitoris obligatum sit ex pacto, ita respondet Rebuffus in tract. de lite. obligat. art. 11. gl. 3. num. 1. & 2. allegat. Ioh. Fab. in §. penult. num. 6. in fin. *Instit. de iure perso.* & §. si. num. 3. *Instit. de action.* Eodemque modo dissolvitur contrarium de d. l. nemo carcerem. 2. C. de exact. trib. lib. 10. quia nec ibi debitor promisit subire carcerem, in euentum non factæ solutionis: nec est, ubi interuenit stipulatio de hærendo in carcere, donec stetur promissis, quia talis prouisio hominis tollit prouisionem legis. l. fin. C. de pact. conuent. nec potest dici peruersus ordo iuris, à quo disceditur cum voluntate partium 1. l. & habet. 15. §. cum quis. ff. de precar. c. unico. extra. de commodato. c. bona fides. depositi. cum 81
 liceat paciscentibus abdicare à se beneficium, in ipsorum fauorem indultum. Panor. c. cum dilectus. num. 2. extra. de arbit. Quod autem pactum executiuum de detinendo debitorem, inducat carcerem poenæ, istud negatur, quia debitor in proposito non asseruatur ad poenam aliquam, de qua loquitur l. aut damnum. 8. §. solent. ff. de pænis, sed tantum ad eum finem, ut satisfaciatur promissis, eo enim ipso, quo reus liberabit suam fidem, liberabitur is vicissim à sua custodia. *Instit. quib. mod. tol. oblig. in princ.* Quod & à simili probatur, quia iudex inobedientem & contumacem vel morosum reum, etiam pro causa pecuniaria potest in carcerem concludere donec pareat. Bart. in l. 1. n. 7. ff. si quis ius dic. non obtemp. & sic multò magis licebit iudici, ex pacto conuentionis inter partes initæ, ad instantiam creditoris, uti re medio carcerationis aduersus debitorem, post moram. arg. l. 1. C. si in causa iudic. & l. pen. C. de pign. actio. Nec aduersatur, quod carcer vel detentio sit quasi seruitutis species, l. 2. ff. de lib. hom. exhib. cum istud contrarium loquatur de detentione dolosa 82
 & violenta, ubi quis inuitus & contradicens, detinetur. l. 1. ff. eo. secus in voluntaria, siquidem per eam non inducitur aliqua seruitus, saltem illiberalis. l. 3. §. eum qui volentem. de lib. hom. exhib. l. ei quoq. 11. in ver. bona fide seruiat homo liber. ex quib. caus. maiores in integ. restit. & infra num. 89. Ad l. alia. §. 83
 eleganter. soluto matrimo. respondetur, ibidem non valere pactum, cuius virtute maritus se obligauit, ut in solidum conueniri posset, contra l. in condemnatione. 173. de reg. iur. ratione videlicet reuerentiæ, quam vxor debet marito. d. §. eleganter. l. patronus. 17. l. non tantum dotis. 20. de re iudic. secus est in 84
 creditore, qui nullo modo debet reuerentiam debitori, imò totum contrarium, cum debitor mutuo accipiens etiam seruus creditoris esse dicatur. ita soluit, Alex. in d. §. eleganter. nu. 6. per gl. l. fideicommissa. 11. §. Ergo etsi nomen verb. non accipere. de legatis. 3. & l. 3. verb. à cliente. C. de nouat. Quod de bonis moribus obijcitur, quasi illis pacta non debeant obuiare, hoc intelli- 85
 gendum venit de bonis moribus naturalibus, quæ videlicet prohibitionem iuris naturæ, vel turpitudinem aliquam concernunt, ut quia se quis obligat ad maleficium committendum, de quo habetur in l. si plagij faciendi causa. 123. l. generaliter. 26. & l. stipulatio hoc modo concepta. 61. ubi Zas. & Dd. de verb. oblig. secus, si sint contra bonos mores ciuiles. Zas. d. l. stipulatio. n. 49. Minus 86
 facit, quod nemo dominus membrorum suorum existat. l. liber homo. 37. ad l. Aquil. quia contrarium loquitur de extinctione vel amputatione membrorum,

- rum, ad quam non potest extendi pactum: secus est in pacto carceris, quo de in proposito agitur. *ita soluit. Bart. in l. 1. §. usq. adeo. num. 2. & 3. ff. de iniur.* Nec enim carcer, de quo nos loquimur, est afflictivus vel extinctivus membrorum, sed arctat debitorem absq; omni periculo corporis ad hærendum in certo loco, donec soluat. Ac, si vrgeatur illud ipsum etiam prohibitum lege,
- 87 *per l. Titio centum. 71. §. Titio 100. relicta, ne à monumento. de condit. & demonstr.* responderetur: in contrario hoc actum esse, vt Titius perpetuò, & quidem purè ac præcisè maneret adstrictus ad commorandum in loco monumenti, vel ad habendum domicilium in illa ciuitate, & non alibi, ideoque commodè deciditur ibidem, quòd talis appositio conditionis aut modi non valeat, quia infringit ius libertatis, *d. §. Titio*: secus est in terminis nostræ quæstionis, vbi qui obligauit se ad carcerem, non tenetur ad hoc, vel perpetuò, vel etiam præcisè, sed liberatur quandocunq; soluendo pecuniam vel interesse, per superius adducta. Ac, si replicetur, *in d. §. Titio*, potuisse legatarium eodem modo euitare istud onus perpetuò manendi in loco destinato, cùm in faciendi obligationibus post moram obligatio succedat ad interesse. *l. si quis ab alio. 13. §. fin. in finalibus verbis, de re iudic. l. stipulationes non diuiduntur. 72. vers. Celsus. de verb. obli.* negatur antecedens, cùm, qui grauatur ex testamento ad aliquid faciendum, istud præcisè facere teneatur, neq; liberetur præstando interesse. *l. fideicommissa. 11. §. si quis opus. de leg. 3. & l. Imperatores. 13. in princ. de pollicita.* quia in testamentis & vltimis voluntatibus vberior fit interpretatio, quàm in contractibus. *l. in testamentis. 12. de reg. iur. l. si pars. 10. de inoff. testam. Bart. & omnes Dd. in l. 1. C. de SS. eccles. & plenissimè Ias. in l. qua de legato. 46. ff. de leg. 1. ac facit c. cùm dilecti. extra. de donation.* Minus obstant leges, disponentes, quòd liber homo, ne quidem volens se ad seruitutem adstringere possit. *d. l. nec si volens. 6. C. de liber. caus.* Primò siquidem responderetur: pactum carceris nullam imponere seruitutem, & si qua sit, non est illiberalis, aut quæ mortalitati comparetur, puta, qua quis efficiatur perpetuum mancipium eius, cui soluit. *§. in potestate. Instit. de his qui sunt sui.* sed loquimur de seruitute liberali, vbi quis bona fide seruit; *argum. l. ei quoq. 11. ibi: siue bona fide seruiat homo liber. ff. ex quibus caus. maiores.* & non perpetua, sed ad tempus, & tam diù durabili, donec soluerit quod debet iste carceratus, *ita soluit Bal. in l. 2. n. 1. C. de patr. qui fil. distra. vbi post Nicol. de Matatis addit,* talem non dici propriè seruum, sed seruientem, eiusdemq; ingenuitatem & libertatem non esse absorptam aut extinctam, sed velatam ad tempus. *Baldus vbi proximè num. 1.* Eodemque modo responderetur ad contrarium *d. c. lator, extra. de pigno. & l. qui filios. 6. C. quæ res pigno. ob. possunt.* quia non detinetur in proposito debitor, vt in eo constituatur ius pignoris, sed vt cogitet de vijs soluendi, si velit liberari à carcere. *ita soluit. Ioh. Francif. Ripa in l. obligatione generali. 6. n. 9. ff. de pig.* Nihil etiam aduersus communem conclusionē faciunt incommoda carceris, puta, fœtor, squalor, tenebræ, solitudo, & alia superius relata; quia contraria procedunt in carcere noxi-orum subterraneo, in quo custodiuntur deputati ad poenam ob aliquod flagitium. *d. l. nemo 2. vers. carcer pœnaliū. C. de exactor. tribur. lib. 10.* secus est in carcere debitorum, vel obedientiarum, qui assignatur reis in causis pecuniarijs, & plerumque habetur in locis editioribus, super portis ciuitatum, aut in curia, ita ne adimatur carcerato lumen cœli & Solis. Nec aduersatur, quòd istud pactum non tam nocet debitori, quàm quod ne quidem creditori est per hoc consultum, cùm eo mediante & durius obligetur reus, & nequeat cogitare ita facilè de remedijs soluendi, sicut faceret & facere posset extra carcerem, *contra l. rescripta. 7. C. de precibus. imperat. offer.* quia retorquetur

istud argumentum contra negatiuæ opinionis assecclas, puta, quoniam hæret 92
in carcere, ideo magis erit sollicitus de satisfactione, ad hoc, ut reuertatur ad
pristinam libertatem, in qua si esset, forsan per fugam subtraheret sui conue-
niendi copiam creditori. Pro qua solutione facit, quod regulariter quilibet
creditor intelligatur in stipulationem deducere, quod ipsi maximè prodest, &
confert ad citius recipiendum suum, prout tradit Vitalis de Camba, in tract.
clausul. in questione, an cessione bonorum possit renunciari? num. 34. argumento l.
quoties. 15. ff. de seruitut. & l. sicuti. 8. ad fin. si seruit. vindic. à contrario. ac facit
l. inter stipulantem. 83. & l. stipulatio ista habere licere. 38. §. alteri. de verb. oblig.
Et sic prædictus carcer non erit magis poenalis, quàm tædialis, secundum Vita-
lem. ubi proxime, & Ioan. de Platea in l. nemo carcerem. 2. in princ. C. de exacto.
trib. lib. 10. Neque sanè carcer custodiæ publicæ, in quo sistuntur rei ex causa
pecuniaria, ita est conclusus, quin, præcedente saltem super hoc salutatione
iudicis, ad colloquium suum amicos & cognatos admittere possit, pro deli-
beratione de remedijs soluendi, sicut probat experientia quotidiana in ijs ciui-
tatibus, ubi habentur carceres obedientiarum. Nec mouet, quod prohibitio
capturæ liberi hominis videatur concernere ius publicum, ordinis videlicet 93
iudicialis, cui renunciari nequit. *l. ius publicum. 38. de pact.* quia istud pactum,
paratæ manus iniectionis in personam debitoris, non magis commodum pu-
blicum, quàm priuatum, eorumque, qui contraxerunt æs alienum, respicit, &
sic non est remotum à re priuata pactum, ideoque renunciare huic beneficio
licet. *l. si quis in conscribendo. 29. C. de pact. c. cum olim. & ibi Abbas num. 7. extra.*
de prescript. & est optimus textus in l. si unus. 27. §. pacta. quæ turpem. vers. in
summa. ibi: si pactum à re priuata remotum sit, non seruandum esse, à contrario
sensu. ff. de pactis. Ac, si instetur, istud priuilegium, de non capiendo liberum
hominem, esse proditum pro toto genere hominum liberorum, & ita pactis
priuatorum abdicari non posse. arg. c. si diligenti. extra. de foro compet. respon- 94
detur: contrarium loqui in casu speciali, ratione ordinis clericalis, quod per
iplos priuilegio fori non possit renunciari, ne, subeundo tribunal iudicum
laicorum, secularibus negotijs immisceantur, atque ita abstrahantur à diuinis
officijs. c. 1. extra. ne cler. vel mon. secular. negotijs se immisc. quod non est hic. 95
Parùm etiam facit in oppositum, quod allegabatur pactum, de capiendo &
carcerando debitorem in casu moræ, ideo non valere, quia beneficio cession-
is bonorum renunciari nequeat, per ea quæ superius num. 39. fuerunt adducta.
Primò siquidem responderetur: illam sententiam satis esse dubitabilem, & te-
netur contrarium per Fridericum de Senis *cons. 60. num. 1. post Specul. in tit.*
de renunc. & conclus. §. 1. n. 29. ubi in specie loquitur de renunciatione beneficij. l.
ob es. 12. C. de act. & oblig. & quod beneficio cessionis possit renunciari etiam
absque iuramento, & ita multos doctores sentire, scriptum reliquit Panor.
cons. 42. num. 1. vol. 2. & idem probat Iacobus de Arena, quem allegat Vitalis de
Cambanis in tractatu clausularum, super illa questione, an beneficio cessionis renun-
ciari possit. num. 7. & 33. quia carcer isto casu non est afflictius membrorum
corporis, sed est quidam modus executionis, per quem deuenitur ad exolutio-
nem debiti, adhibita tamen quadam moderatione & misericordia, prout lo-
quitur Bald. in l. 1. num. 9. C. qui bon. cedere. quod & Bart. innuit in l. alia. 14. §.
eleganter. num. 13. ff. sol. matr. & facit decis. Rota 32. num. 3. sub tit. de sentent.
aliàs est decisio 678. in antiquis, ac concordat Staphilus in tract. de literis gratia. 96
ver. quando quis petit. Quamuis autem altera opinio communior sit, quod
huic beneficio cessionis bonorum renunciari non possit, secundum Vitalem,
ubi suprâ: tamen adhuc pactum carceris non est inutile, medio siquidem tem-
pore,

- 97 pore, donec cedat bonis debitor, detineretur in carcere, quin imò etiam detento denuò liberum est cedere bonis, saltem de iure civili, & per hoc euitare diuturniorem carcerem, per ea, quæ circa vltimam fallentiam huius conclusionis, exigentur latius. Minus potest adducere pro se debitor, quòd per carcerem abstrahatur à diuinis, quia quantumuis per hoc in templo prohibeatur esse; tamen priuatim suæ animæ salutem curare potest, aduocando ad se homines religiosos & ministros ecclesiæ, à quibus & consolationem, item remissionem à peccatis, & sacramentum Cœnæ DOMINI petere ipsi licet. quæ omnia ne quidem condemnatis ad vltimum supplicium denegari solent. *c. quod te. extra. de pœnit. & remiss. & c. fin. de senten. excom. in 6. & paulò pòst circa primam fallentiā n. 102. annotabitur*, quòd in periculo vitæ constitutus debitor
- 98 è carcere plane dimitti possit. Quod ad cohabitationem cum vxore, & ad solis procreationem attinet, illud non est ita in consideratione, ex quo per gratiam Dei mundus alioquin hodiè est satis populosus. Præterea monuimus supra, carceres ad pecuniarias causas deputatos non esse ita rigorosos, vt præcudatur mulieribus omnis ad viros aditus, & ego memini, ante paucos annos in quodam regno vicino, debitorem in carcere conclusum aliquot liberos ex vxore per tempus captiuitatis suæ suscepisse, prout & de in metallum damnatis legitur in *l. capitalium. 29. §. & vt generaliter. s. aliàs. incipit. diuus Hadrianus. vers. proinde & mulieres ad metallum damnatae liberos pariunt. ff. de pœnis.*
- 99 Munera verò publica adeò non impediuntur per captiuitatem debitoris, vt, si res pub. eius seruitijs indigeat, licitum sit ex hac causa captum, etiam inuito creditore, ad se retrahere, *argum. l. Lucius. 11. de euiet. l. item si verberatum. 15. de rei vend. ac notat Bart. in l. Antiochiensium. 37. de reb. auct. iud. poss. aliàs incipit de priuil. cred.* Ad exhibitionem verò vxoris & familiæ, quæ impediri videtur per carcerationem debitoris, ideò non habetur respectus, quòd, qui nudus est, & ipsemet nihil habet, nihil dare, sicut & eidem detrahi nihil possit. *arg. l. nam is nullam. 6. ff. de dolo.* Neq; sanè carcer, de quo loquimur, ita arctus vel angustus est, quin ibidem eodem modo debitor operas, quas didicit, regulariter facere & exercere possit. Vitalis de Cambanis in *tract. clausul. mibi pag. 390. n. 32. per l. nemo carcerem. 2. vers. securi. C. de exact. trib. lib. 10.* vbi inquit: detinendos esse debitores in aperta, libera, & ad vsum hominum instituta custodia. & sic non
- 100 prohibentur aliquid lucrari, qui saltem otio non indulgere volunt. Vltimò nec illud obstat, quòd opinio negatiua adstruitur esse communis, per Brunum de *cessio. bon. s. quæst. pr. q. 20. n. 3. 14. & 15. pòst alios ibidem relatos*, quia, præterquam quòd communi opinioni non sit inhærendum, si reperiantur textus iuris in contrarium, vel vrgentiores rationes. *l. 2. §. sed nec multitudini. C. de vet. iure enucl. & c. ego solis. dist. 9.* saltem in præcedentibus abundè probatum extitit, affirmatiuam sententiam esse de iure veniorem, & testimonia superius adducta *n. 45. & 46. cum seqq.* satis demonstrant, siue numero, siue autoritatibus scribentium inniti velimus, facile vincemus, hodiè eam plurimum & illustriorum doctorum autoritatibus, quàm contrariam, munitam esse, prout & hanc communi calculo doctorum magis approbari testatur Socinus *cons. 99. n. 11. vol. 4. in quam inclinat etiam Ioh. Franciscus Ripa in l. obligatione generali. §. nu. 36. vers. contrariam sententiam ff. de pign. ac nouissimè Minsingerus in suis obserua. Camerae cent. 6. obs. 51. n. 7. hanc sententiam & veriore & communiore esse profitetur.* Sic itaq; firmata est conclusio superius posita, quòd videlicet conuentio, vt in casu moræ debitor, ad instantiam creditoris, à familia iudicis capiatur, & in carcere publico custodiatur, tam diu, donec satisfiat creditori, valeat, eamq; de generali consuetudine obseruari refert Henningus Godenus
- 101 *cons. 2. de iniur. n. 26.*

Ripa tamen, vbi supra, addit notabilem limitationem, quòd non proce- 102
dat hæc conclusio, imminente periculo mortis, tunc enim debitor dimitten-
dus est ex carcere, vt curam animæ suæ agere possit, cùm salus morituri cui-
cunque causæ pecuniariæ præferri debeat. *Ripa d. l. obligatione. num. 31. per c.
non satis dist. 86. & facit l. iubemus. 10. C. de SS. ecclesijs.* Cautus tamen isto
casu sit iudex, vt nihilominus ægro custodes adhibeat, *argum. eius, quod tradit
Ioh. de Plat. in d. l. nemo carcerem. 2. num. 14. C. de exact. trib. lib. 10. post Bart. in
l. qui in carcerem. 22. num. 1. ff. quod metus causa.* ne, in euentum reconua-
lescentiæ, vel morbi simulationis, euadendi & subtrahendi sui copiam occa-
sio præbeatur debitori; atque ita iudex litem faciat suam, & conueniatur pro
debito principali, in vicem debitoris, *per ea quæ tradit Ioh. Fab. in § fin. num. 6.
Inst. de action. per l. quoties. 3. C. de exactor. tribut. lib. 10. ac facit l. quemadmodum
29. §. magistratus. 7. & ibi Baldus. ff. ad l. Aquil.*

Fallit secundo in casu extremæ mendicitatis & famis, quando videlicet 103
debitor carceratus nec ipse habet, vnde se alat, nec victum & alia necessaria
accipit à faciente carcerari, prout istud requirit gl. communiter approbata in l. fin.
*verb. agnoscere. C. de erog. mil. anno. lib. 12. Specul. tit. qui filij sint legit. nu. 20.
Ias. in l. si victum. 34. nu. 2. & 3. ff. de re iud.* nam & tunc iudex impune poterit
debitorem relaxare, etiam inuito creditore, ne fame contabescat in carceri- 104
bus, *Ripa d. l. obligatione generali. 6. num. 31.* Etsi enim carceratus, siue pro pe- 105
cuniaria, siue pro criminali causa, ipsemet sibi debet administrare expensas,
& de victu, stratis, alijsque necessarijs prouidere, *per ea, quæ tradit Paris de
Puteo in tract. syndic. verb. an carceratus. m. h. fol. 48. num. 2. ac probatur per di-
ctam gl. l. fin. C. de erog. mil. anno. lib. 12.* tamen si talis sit inopia captiui, vt non 106
habeat, vnde se exhibeat, siquidem iudex reum per se & proprio motu, vel
respectu debiti, in quo reipublicæ tenebatur, vel maleficij ratione, de quo in-
quirebat, carcerauerit, ei victus administrandus est ex publico. *l. iudices. 8.
ibi: victualem substantiam non habentibus faciant ministrari. C. de episc. audien.
Paris vbi supra. & Boërius decis. 303. num. 2.* Ad instantiam verò priuati car- 107
ceratus, qui ipse non habet, ex quo alimentetur, exhibendus est per carcerari
facientem, *allegatis supra iuribus. & ita distinguit etiam Felinus in c. 1. num. 9.
extra. de lib. oblat. & in c. ex rescripto. in fi. de iureiur. & sequitur Brunus de
cess. bon. quest. 6. princ. num. 8. quo de tractatum fuit etiam supra cap. 2. num.
113. cum seqq. ac, si istud non fiat, nec prouideatur per creditorem de lectis,
alimentis, alijsve necessitatibus ipsi capto, poterit reus vel actione iniuriarum
aduersus detinentem agere, *l. si victum aut stratum. 24. ff. de re iudic.* vel petere
à iudice dimissionem ex custodia, ad quod iudex pronus & facilis esse debet,
*secundum Matthæum de Afflict. in decis. 71. & notat Angel. de Aretio in §. fin. in
fin. Inst. de actio. ac latissime prosequitur Antonius Corduba de Lara in repetit. l. si
quis à liberis. 5. §. solent. 8. nu. 37. & 38. ff. de liber. agnos. allegando Corsetum in
sing. incip. creditor. & Gerardum in sing. 78. incip. pauperes. & Lucam de Penna
in l. fin. C. de his qui num. liberorum se excusant. l. b. 11. & latissime Brunus de
cessio. bon. q. 6. princ. num. 8. quo de habetur etiam supra d. capite 2. num. 111. cum
sequentibus.* Ideoque cauti sint creditores, adhibendo omnia possibilia reme-
dia, si quo pacto per stipulationem fideiussoriam, vel alio modo suum reci-
pere valeant, ne statim, in euentum moræ, profiliant cum debitoribus ad
carceres, cùm & commentariensibus, in casu inopiæ obligari, de suo satisfac-
cere, & carceratum, vt dictum fuit, proprijs sumptibus exhibere cogantur,
edocti de suo periculo ex illo Phormionis Terentiani vbi inquit:*

Aliud

*Aliud alijs est periculum, unde quid abradi potest,
Mibi sciunt nihil esse, dices, ducent damnatum domum,
Alere nolunt hominem edacem.*

- 108 Quod tamen sublimitatur, nisi aliud sit introductum de consuetudine loci, puta, quod carcerati pro debito pecuniario, viuant tantum ex eleemosynis transeuntium, quo casu releuantur creditores ab exhibitione carceratorum pro causa pecuniaria, prout Pragæ & in alijs pluribus ciuitatibus hoc practi-
catur.
- 109 Restringitur tertiò, in foemina debitrice, quæ ne quidem ex pacto quo-
cunque capi, vel capta detineri debet, *Rebuffus in ord. reg. Gall. tit. de literis obli-
gat. art. 11. gl. 3. n. 32.* idque propter periculum pudicitie, quod vertitur cum
ea, quæ constringitur in loco aliquo solitario, *Decius in l. foemina. 2. n. 78. ff. de
reg. iur. & Ias. l. pleriq. 18. n. 34. ff. de in ius voc.* Quod ampliatur procedere etiam
110 in foemina recusante bonis cedere, vt ne illa quidem carceribus includi possit.
Alb. Brunus de cessio. bon. 1. questione. 4. quest. princ. num. 1. saltem iure authen-
ticorum, argumento §. necessarium. auth. vt nulli iudicum, collat. 9. auth. sed
hodie C. de offic. diuers. iudic. cum auth. sed nouo iure. C. de custod. reorum. &
hæc sententia quod mulier pro debito non carceretur, communis est, secun-
dum *Gomezium de contract. tomo 2. cap. 11. nu. 51.* quod ipsum tamen an sit
vniuersale, de eo videantur tradita in capite tertio partis secundæ huius operis.
num. 199. cum sequentibus.
- 111 Fallit quartò in carceribus subterraneis & tenebricosis, qui non magis
hominibus, quàm bestijs & vermibus communes sunt, lucisquæ priuationem,
adeoque torturæ speciem inferunt. *Bal. in l. 2. num. 6. C. de episc. & cler. & in l.
1. C. de custod. reorum,* sicut nec de tali carceratione hæc intelligenda sunt, quæ
fit cum iniectione vinculorum, & compedum, de qua in l. solutum. 48. & l.
vinculorum 224. de verb. signif. & l. qui in carcerem. 22. quod metus causa. sed de
edificio conueniente ad custodiam deputato, quod alio nomine carcerem
obedientiarum, vel ciuilem coërtionem, vulgò Bürgerlichen Gehorsam no-
minamus, d. l. Nemo carcerem. 2. vers. securi. in illis verbis: contineatur in aperta,
& libera, & ad vsum hominum instituta custodia. C. de exacto. trib. lib. 10. vbi
etiam *Platea n. 14.* fatetur, carcerem debitorum esse talem locum, quem im-
112 punè non potest egredi detentus, ac vocatur alio nomine tridialis. *Ioh. de Plat.
in d. l. nemo. in princ.* ac liberum est iudici, deputare debitori, pro dignitate per-
sonæ, etiam vnā aliquam domum priuatam, vel publicam, aut palatium.
Aug. de Aret. in §. si. n. 2. vers. in carcere verò publico. Instit. de action. vel etiam
totam ciuitatem pro carcere obedientiæ. *Ias. in l. si pecuniam. 5. §. sed si accepe-
rit. 3. n. 6. ff. de condict. causa data. & sequitur Regulus noster in suo processu cap.
103. n. 9.* quo de videantur, quæ tradimus latius in cap. 3. partis secundæ n. 166.
cum sequentib. & in c. 7. huius partis nu. 10. Sic in plærisq; ciuitatibus videmus
113 extare carceres obedientiarum super portis earum, aut in palatio, vel alijs locis
eminentioribus, vbi est aer peruius, ac habetur lumen Solis & Lunæ, de quo
tradit *Bart. in tract. de carceribus. n. 2 per l. 1. verb. salubribus locis. C. de custod.
reo.* ac, si aliter tractaretur inclusus debitor, posset, tanquam grauatus, à tali
duriciæ carceris appellare, arg. c. vt debet. extra. de appel. & l. lata sententia. 22.
C. eod. tit. prout eiusmodi causam, per viam appellationis ad iudicium nostrū
curiale deuolutam, nuper admodum habuimus in lite, vertente inter quendā
nobilem ex vna, & eius subditos ex altera parte, super pecuniario debito, pro
quo

quo appellans conquerebatur, se in subterraneum & pro scelestis ædificatum carcerem coniectum fuisse, quod fieri non debet, nisi fortè ex statuto vel consuetudine loci habeantur carceres debitorum etiam duriusculi & asperiores, in quibus includuntur, qui contraxerunt magnum æs alienum, & decoctores atque falliti nominantur, tunc enim obligatio ad carceres publicos, etiam duriusculos, valebit, *per ea quæ tradit Bart. in l. si decesserit 4. nu. 2. qui latid. cog. idque vel maximè in proposito, propter duplex vinculum, concurrentis videlicet pacti, & consuetudinis. arg. auth. itaq. C. commun. de succession.*

Fallit quintò, in debitore moroso circa solutionem eius, quod debetur, 114 qui tamen offert in solutum vnum aliquod prædium immobile ex suis bonis melioribus, puta, quod facilè reperiat emptorem. eo siquidem ipso reus cui tabit carceres, ad quos siue per pactum, siue per statutum loci adstrictus erat, cùm in hoc nihil decedat creditori. *hanc limitationem adstruit Felinus in c. quod ad consultationem. num. 11. extra. de re iudic. per §. quod autem de cetero. vers. rerum verò datio sit huiusmodi, ut, quæcunq. meliora sunt, dentur creditoribus. & ibi: Bart. auth. de fideiussor. coll. 1. & facit l. eum à quo. 16. cum auth. seq. C. de solutio. idem tenet Aretinus in §. fin. num. 2. in fi. Inst. de actionibus. post Bart. in l. 2. §. 1. ff. si cert. pet. ac sequitur Albert. Brunus de cess. bon. quæst. 34. 4. quæst. princ. allegat Imolam in l. filiofamilias. num. 2. ff. sol. matr. idque propter ordinem executionis. descriptum in l. à diuo Pio. 15. §. in venditione. 2. de re iudic. quo mediante, fit initium captionis pignorum à mobilibus & se mouentibus, 115 ab ijsque ad immobilia, & illis non sufficientibus, ad nomina debitorum peruenitur, & si nec inde etiam possit satisfieri creditori, recurritur demùm ad extremum remedium, puta, detentionem personæ, secundùm gloss. communiter approbatam. in l. 3. §. tutores. verb. vinculis. de suspect. tut. & sequitur Bart. in l. nemo carcerem. 2. C. de exact. trib. cum Angelo Aretino in d. §. fin. nu. 2. vers. quod carceratus pro debito fiscali. de quo etiam supra cap. 2. num. 167. cum seqq. actum fuit. Et quod iustissimum sit, ei, qui offert rem meliorem ex suis bonis creditori, parti circa carcerationem, patet, cùm creditor, qui accipit suum ex venditione rei immobilis, non habeat quod conqueratur, & si ipse vrgeret ex pacto solutionem faciendam in pecunia, per l. 2. §. mutui datio, in fin. si cer. pet. conuinceretur de malitia & duricie, quia ipsius nihil referret. argumento §. ideo autem. Instit. de seruit. cum l. si cum. 14. ad fin. si seruit. vendic. Et an debitor per oblationem rei melioris in vim pignoris, euitet adiudicationem ad manus creditoris, videatur infra plenius num. 127.*

Fallit sextò, in debitore, qui decessit ex humanis, non prius exoluto ære 116 alieno creditoribus, eius enim defuncti corpus detineri, sequestrari, vel arestari non potest. *l. cum sit iniustum. 6. cum auth. seq. C. de sepul. viol. ac facit auth. ut defuncti seu fun. eorum non iniur. coll. 5. cùm reipub. interlit, mortuorum corpora quàm citissimè mandari sepulturæ, ne cadauera foetorem excitent, & pestem aut alios morbos caulentur. arg. l. 3. §. diuus ff. de sepul. viol. ac notat Spec. in tit. de appella. §. in quibus. n. 10. Nicolaus Boërius decis. 287. Didacus Conaruias lib. 2. var. resolut. cap. 1. num. 10. ideoque creditores, qui contrarium 117 attentant, de iure ciuili puniuntur in tertia parte suorum bonorum, & cadunt ab actione contra hæredes debitoris ipsis competente, ac tantundem iisdem soluere tenentur, & insuper infamia notantur, prout tradit Ripa in tract. de peste, primo remedio præseruatiuo n. 101. vers. & primò quæro. & in l. obligatione. 6. n. 34. vers. viso de libero homine. ff. de pignor. Angelus tamen hoc restringit in instrumento vel sententia, quæ ex forma statuti, ad beneplacitum & volunta- 118 tem creditoris executioni mandari debet, tunc enim, secundùm ipsum, sicut liberum*

liberum fuit creditori, contra debitorem suum viventem, in bona ejus facere executionem, ita potest ea fieri post mortem in corpus ipsius, ne sepeliatur, donec creditori satisfiat. *Angel. in d. auth. ut defuncti vel fun. eorum non iniur. §. 1. collat. 5. ac sequitur Hippol. de Marsil. in l. fin. col. pen. nu. 63. vers. item adde prædictis. ff. de question. & in singul. 199. incip. in iure expressum.* de quo tamen dicto ego valde dubito, cum ratio publicæ utilitatis cuicunque commodo privato sit anteferenda. *arg. l. 1. ff. sol. matrim. & in contraria etiam sententia est Thomas Grammat. decis. 82. incip. incidit sermo. quam & probat Felinus in c. sicut Iudei. n. 1. extra. de Iudeis & Saracen. ac adstipulatur Gomezius in to. 2. de qualitat. contractuum cap. 12. num. 56. quod idem tenuit etiam Rodericus Suarez. in repet. l. post rem iudicatam. in declarat. legis regni. extensione 5. n. 1. & 2. ubi addit, istud Angeli dictum esse terribile, nec probari lege.* Hinc est, quod, cui denegatur sepultura publica per episcopum loci, is possit sepeliri in horto, vel alio loco privato, ex eadem ratione, ne corpus hominis inhumatum maneat, & odorem ingratum excitet. *Ripa in d. tractatu de peste n. 102.* Et si enim ipsi defuncto facilis jactura sepulchri est, siue humatus, siue inhumatus maneat, cum ejus corpus careat omni sensu: tamen in primis viventium gratia sepultura reperta est, quibus cadavera, tanquam naribus foetida, & oculis infesta, occultantur, *secundum Ripam in d. tract. de peste n. 98. & 99. ac faciunt tex. in l. sunt persone. 43. vers. nam propter publicam utilitatem, & l. ne corpora aut ossa. 38. ff. de religios. & sumptib. fun.* cumque hæc res dilationem non recipiat, ideo prohibetur defunctorum sequestratio, *arg. l. fin. ff. de appel. recip. & l. constit. 16. de appellat. tit. generali. & l. quisquis. 6. C. quorum appellat. nō recip.*

120 Fallit septimò conclusio nostra, in debitore cedente bonis, eo siquidem casu evitat carceres, etiam si, in eventum non factæ solutionis, ad carcerem subeundum se obligaverit, vel aliter extiterit statutum, quod instrumenta guarentigiata mandentur executioni per carcerem, & quavis alia via, quæ magis placuerit creditori. *Baldus in l. 1. n. 3. C. qui bon. ced. pos. Petrus de Anchor. in c. canonum statuta. vers. occurrunt alie questiones. extra de constit. sequitur Alexand. cons. 82. n. 2. vol. 2. Paulus de Castr. in l. alia. 14. §. eleganter. 1. ad finem. ff. sol. matrim.* Ac, quod per pactum manusinjectionis non excludatur remedium cessionis, patet, cum non debeat plus operari tacitum, quam expressum. *l. expressa nocent. 195. de reg. iur.* Sed supra convictum fuit ex communi Dd. sententia, per conventionem debitoris cum creditore, etiam expressam, non posse renunciari beneficio cessionis, prodito pro reis in causis pecuniarijs, *secundum Ripam in l. obligatione generali. 6. n. 30. ff. de pign.* unde nec per simplex pactum manusinjectionis intelligitur istud beneficium cessionis aliquo modo abdicatum. *& hoc in specie decidit Albertus Brunus de cessione bon. quest. 3. princ. num. 4.* ubi loquitur in fortioribus terminis, puta, quod reus secum juramento obligaverat ad detentionem personalem, & tamen concludit, per cessionem evitari carceres. *quod ipsum etiam voluit Felinus in c. si diligenti. num. 4. extra. de foro compet. & Ioh. de Imola in c. cum contingat. de iure iur.* licet per hanc ipsam cessionem parum admodum consulatur debitoribus, cum in ea omnia sua bona creditoribus cedere cogantur, ita, ut ne unus obulus quidem cedentibus relinquatur, præter camisiam & nuda pannicularia, vestesque quotidianas. *Aretinus d. §. fin. num. 6. Instit. de action. arg. l. divus. 6. vers. pannicularia. ff. de bonis damnat.* alia omnia reis auferuntur, etiam usque ad peram & sacculum, *prout loquitur Ias. in d. §. fin. nu. 26 & probat Ludovicus Gomezius qui dicit, hodiè debitores executari in omnibus bonis, etiam usque ad indumenta, non relictæ ipsis nisi unica veste, qua corpus tegant, ne nudi incedant, Gomezius in §. item Serviana. n. 37. Inst. de actio. & Albert. Brun. de cessione bon. quest. 3. princ. nu. 9.* ubi addit hanc sententiam communem esse, & communiter in pra-

De cessione bonorum, & quomodo debitor incarcerationem effugere possit.

etica fervari, & ante eum idem tenuit Panor. *inc. Odoardus. nu. 8. ext. de solut. & Petrus Iacobus in rub. de cessio. bon. & Aufrerius in decisionibus Capella Tholos. decis. 436.* & sic ei vix dimittitur interula. *Bal. in d. l. fin. num. 4. C. qui bon. ced. quo fit, ut cedens deinceps panem ostiatum, aut honestis manuum laboribus quætere cogatur, nisi fame perire malit, cum econtra carcere detentus hoc saltem beneficii consequatur, quod, si ipse non habeat, unde se alat, sumptibus detineri facientis exhibendus veniat. Boer. decis. 103. num. 1. de quo supra num. 103. 104. cum seqq. latius dictum est.* Bonis autem cedentium curator datur, qui ea administret, aut vendat, ac creditoribus vel de fructibus, vel de pretio rei satisfaciat. *l. fin. ff. de curat. bon. dan.* & contra debitores cedentium utiles actiones exercent. *l. curator circa princ. eo tit. ac notat. Brun. de cessione bon. quest. 18. princ. num. 20. 11. & 12.* Quam quidem cessionem creditor, qui fidejussores unâ cum principali reo obligatos habet, acceptare non cogitur, sed potest, spreto debitoris beneficio, impune contra fidejussores, secundum formam literarum, in qua se obligarunt procedere. *Bar. in l. heres à debitore. 21. §. Quod si stipulator. 3. n. 1. & 2. de fideiussor. Ang. de Aretio in §. fin. Instit. de actio. nu. 10. ac faciunt, quæ de privilegio moratorie dilationis diximus supra cap. 4. nu. 16. & 17. cum seqq.* Etsi verò per
 jus nostrum provinciale non agnoscitur istud flebile & miserabile beneficium
 cessionis bonorum, sed penitus excluditur, ita, ut debitorem non solvendo exi-
 stentem, non obstante quacunq; cessione, condemnet ad manus creditoris, cui li-
 cet deinceps debitorem vel in compedibus, vel ad operarum aut servitiorum ex-
 hibitionem detinere. *Landrecht lib. 3. art. 30. ac concordat tex. Weichbildt art. 27. circa finem:* tamen ejus legis illa fortè potest assignari ratio, quod debitor, circa exhibitionem operarum vel servitiorum, semper existimetur sufficiens, ideoque non liberatur ab ijs per bonorum cessionem, *argum. eius quod tradit Salicetus in l. 1. nu. 5. & 6. C. qui bonis ced. possunt. quo de latius infra capite 9. nu. 90. huius partis.* An autem extra casum pacti de manus injectione in personam, saltem ante impetratam bonorum cessionem, de jure civili judicis officium implorari possit, pro compellendo debitorem non solvendo existentem, ad operandum vel serviendum creditori, donec ei satisfiat, videantur tradita in capite 9. huius partis nu. 30. cum seqq. Idq; planè indubitatum est, si notoriè sit inops debitor, nec habeat unde satisfaciat creditori, propter expressam literam juris Saxonici, quod condemnat debitorem non solventem ad manus creditoris, pro faciendis operis, aut hærendo in compedibus, donec solverit. quemadmodum etiam Baldus scriptum reliquit, de statuto super instrumentis guarentigiatis, ut ea mandentur executioni etiam per carcerationem personæ, tunc namq; debitores, secundum eum, non audiuntur offerendo bonorum cessionem *Bal. in l. 1. nu. 3. vers. quero si statutum dicit. in verbis: nisi statutum nominatim. C. qui bonis cedere possunt.* cum statuta præcisè & ad unguem, prout loquuntur, sint servanda, & plenioris censeantur operationis, quàm pacta, *l. non impossibile. 50. de pact. ac concordant in his ipsis terminis cum Baldo Ioannes de Imola in l. alia. 14. §. eleganter, quem ipse legit pro initio legis, nu. 5. ibidemq; Angelus de Perus. & Paulus de Castro uterq; num. 4. ff. solut. matr. & ita consuluit Corneus cons. 212. incip. placet. vol. 2. ac sequitur Albertus Brunus de cessione bon. quest. 3. princ. num. 4.*

Cæterum illud non caret dubio, si reus forsan de præsentis non habeat paratam pecuniam, offerat autem immobilia, vel unam rem meliorem de suis bonis, aut alia pignora, ad valorem æris alieni ascendente, an, quia creditor invitatus aliud pro alio in solutionem accipere non cogitur. *l. 2. §. mutui datio. ff. si cert. per.* per hoc obligatus evitet adjudicationem juris Saxonici ad manus creditoris? Et quia paulò antè in quinta fallentia. *num. 114.* diximus,

Sup. e. 3. n.
 160. cum
 seqq. latius.
 Differ. iur.
 civ. & Sax.
 10. li. 1. in
 Zobel. 30.
 part. 2. n.
 10.

123

124

125

126

127

- mus, istud remedium evitandi carceres de jure civili proditum esse, per §. quod autem de catero. authen. de fideiussor. colla. 1. & leges Saxonicae circa hoc nihil mutant, non video, quid prohibeat in proposito, quin eodem modo, per oblationem bonorum æquivalentium debito, adjudicationem ad manus credentis exactus effugere debeat, *argumento l. precipimus. 32. C. de app. lla. ac facit textus Landrecht lib. 3. art. 39. vers. Wer nicht gelten mag. à contrario sensu.* Nec obstat d. §. mutui. & quod habetur Landrecht art. 40. lib. 3. in princ. ubi dicitur: *Wer Pfennige oder Silber gelten soll / beutet er da andere Haab vnd Pfande vor / er wird darmit nicht ledig.* quia dicti textus sunt intelligendi, quod contradicentibus aut invitis creditoribus, qui unum pro alio in solutionem accipere recusant, per hoc debitores non evitent executionem in bona, sed procedatur adversus eos secundum formam juris *l. à Divo Pio. 15. §. in venditione. 2. de re iud.* non autem, quod deveniri statim possit ad manus injectionem contra personam, ad eum finem, ut tradantur macerandi creditoribus. Quamdiu namque supersunt bona, ex quibus solutio fieri potest, medio tempore cessatur ab adjudicatione personæ in manus debitoris, quod & innuit Zobelius *d. ar. 39. litera B.* & idem in casu statuti, tribuentis creditori paratam executionem adversus personam debitoris, tenet Antonius Canarius *in tractatu de execut. instrum. num. 60. 67. & 68.*
- 129 Nunquam enim devenitur ad capturam personæ debitoris, nisi prius rei bona excussa & non solvendo reperta fuerint. *gl. l. 3. §. tutores. in verb. vinculis. de tutel. & rationibus distra. l. nemo carcerem. 2. C. de exactor. tribut. lib. 10.* Ac, si obijciatur, prædia loco solutionis oblata fortè non esse sufficientia, vel non habere mox emptorem, in primis eum, qui pro parata pecunia illa comparet, respondetur: eo casu liberum esse creditori, pignus ita traditum subhastare, & quanti emptorem invenerit pro parata pecunia distrahere. *l. à Divo Pio. 15. §. quod si res. 5. iuncto §. sed si emptor. vers. oportet enim res captas pignori pro presenti pecunia distrahere ff. de re iudic. quo de videantur, quæ habentur plenè in tertia parte huius operis cap. 9. per totum, & in primis num. 94.* ac, si quid ad integram satisfactionem deest, ad illud residuum denuò poterit experiri per viam paratæ executionis in alia bona rei. *d. l. à Divo Pio. 15. §. quod si res. 5.* sin verò omnia ejus bona non adæquant residuam quantitatem debiti, vel forsan offerantur res inutiles futuræ creditori, quæ pro nullis sunt habendæ, *secundum Baldum in auth. sed hodie. num. 4. C. de actio. & oblig. per l. si nulla. 10. ff. ut in poss. legatorum* tunc demum succedit adjudicatio juris Saxonici ad manus creditoris, sicut secundum ordinem prædictum de jure responderunt etiam veteres scabini Lipsenses, Senatui Mitrveidensi an. 1543. cum illis verbis: *Wann / nach geschener Hülffe zu den Gütern / der Gleubiger nicht bezalet wird / mag er in dem vbrigen / was zu voller Bezahlung mangellet / sich an des Debitorn Person / wie Recht / halten / darmit nach Sechsischen Rechten zugebaren.* quemadmodum post paucos menses M. Otto Hurman Pegaviensis, in simili causa similem decisionem eodem anno accepit. Idemque per omnia est de eo, qui, in casum deficientium bonorum, offert nomina debitorum certa & idonea, vel exigibilia, quantumvis aliquam dilationem habentia, cum ista mora modici temporis meritò non debeat esse in consideratione. *l. si debitori. 21. ff. de iudic.* Ex quo namque hoc beneficium isto casu reportat creditor, quod per receptionem nominum, saltem post tempus consequetur suam satisfactionem, licet tardiùs, multò satiùs ipsi est, huic remedio acquiescere, quàm, eo spreto, debitorem vel ad operas detinere, vel ad compedes distringere secundum quam sententiam pronunciarunt etiam præmemorati scabini Lipsenses VVolfgango Tileni iudici oppidano in Fribergo anno 1544. ut sequitur: *Und lesset sich der Gleubiger an die vbergabung vnd anweisung des auffenstehenden*

Erbgeldes/ ob sich gleich desselbigen entrichtung vorziehen möchte/ billich begnügt/ gen/ hat auch darüber nicht fug/ sich an des Schuldigers Person/ solcher Schuld halben/ zu halten/ &c. Et hæc potest esse ad conclusionem nostram, in qua tenebamus, obligatum ex vi pacti vel statuti post moram ad manusinjectionem in personam, rectè detineri, saltem officio judicis mediante, IIX. restricto, & cautela pro evitatione carceris, vel adjudicationis rei ad manus creditoris. Solvendo namque is etiam intelligitur, qui habet nomina debitorum saltem idonea & exigibilia. *Bal. in l. facere. 28. ubi etiam Alex. ff. soluto matr. & idem Bal. in l. 2. in princ. de noxal. ac. not. Decius in l. nemo dubitat. 95. num. 2. de reg. iur.*

Nonò fallit in debitore qui, ut maximè non sit possessionatus in illo territorio, ubi ejus detentio petitur, allegat sufficientiam suarum facultatum in alio loco, vel territorio. Quo casu ante omnia audiendus, & bona ejus excutienda sunt, priusquam ad detentionem personæ deveniatur, ita, ut ante excusionem ad capturam personæ non possit perveniri. *Bal. in cons. 248. incip. in causa Baptiste vol. 4. Paul. de Castro in l. si fideicommissum. 50. §. 1. de iudic. quos adducit Hippol. de Marsil. in practica criminali §. attingam. num. 57.*

Tradi potest etiam decima restrictio vel cautela pro debitore insufficiente, cujus adjudicatio petitur per creditorem, ut videlicet reus alleget sufficientiam sui fidejussoris, cujus facultates, quo ad hoc dicuntur esse aggregatæ patrimonio debitoris principalis, non minùs, atque plurium confidejssorum dicuntur bona quasi commixta vel unita. *Paulus de Castr. in l. si plures. 27. §. prater ea si queratur. 2. de fideiuss. & mand.* ubi per illum textum infert, siquidem maritus fidejssores dotis dederit, quantumvis postea ad inopiam vergere cœperit, mulierem tamen dotis restitutionem, vel consignationem petere non posse, cum fidejssor adhuc sit idoneus, licet ab ista opinione finaliter deflectat, per *l. si constante. 24 ff. soluto matr. & l. ubi adhuc. 29. C. de iure dot.* Quatenus enim fidejssor idoneus est, eatenus ipse principalis solvendo esse intelligitur. *Bal. in aut. sed hoc ite. n. 1. C. de actio. & oblig. ac facit l. mulier. 28. ubi Bal. n. 2. C. de iure dot. Decius in d. l. nemo dubitat. 95. n. 1. ff. de reg. iur.* Sed quid juris de debitore, qui, quamvis ipsemet non habeat paratam pecuniam, aut etiam bona, vel sua vel fidejssorum prius datorum, ex quibus satisfieri possit creditori, offert tamen sufficientem cautionem cum novis fidejssoribus? nam & tunc ad operas vel compedes creditoris videtur cessare condemnatio, arg. *l. si fideiussor. 7. §. fin. & ibi Bald. per illum textum. ff. qui satisd. cog. Ferrar. in for. saxim. in verb. Sapiens vir. nu. 1.* Si enim sequestrum rerum dissolvitur per cautionem fidejssoriam, allegatis iurib. & notat Cyn. *Salic. & alij in l. un. C. de prohib. pec. sequestr. & c. 2. ubi Panor. Butr. & Cc. ext. de sequestr. poss. & fruct. ac notatur infra par. 3. cap. 11. num. 93.* quantò magis idem in detentione personæ ad compedes vel operas dicendum venit, argum. *l. si hominem. 7. ff. depositi.* quod majorem injuriam habet, quàm manusinjectione in bona. *Bal. in l. si clericus. 2. num. 6. C. de episc. aud.* ac certè pro ista opinione videtur facere textus inevitabilis in *l. f. §. Labeo ait. ibi: non cogi iudicium accipere, qui reum locupletem offerat. ff. si cer. pet. ubi habetur:* quòd adversus eum, qui pro aliquo fidem suam interposuit, ut Seio decem solverentur, non potest processus aliquis executivus, vel etiam ordinarius institui, si præstet idoneum fidejssorem. Sed contraria sententia Rebuffo magis placet, quòd videlicet carceratus ob debitum liquidum vel guarentigiatum, & habens paratam executionem, non liberetur à carcere vel manusinjectione, præstando fidejssores, sed teneatur præcisè solvere, *ita tenet Rebuffus in oratna. regni Gall. de literis oblig. ar. 11. gl. 3. num. 10. per gl. parvulam & ultimam, quam refert pro singulari in l. fin. in fin. & ibi Bal. ff. si cer. pet. ad hoc,* ne videlicet oriatur una obligatio ex alia. *l. 4. §. prætor ait. de re iudic.*

re iudic. l. terminato. 3. C. de fruct. & lit. expens. c. finem litibus. extra. de dolo & contumac. Nec obstat d. l. si fidejussor. §. fin. quia loquitur de sequestro ob litem agitandam, vel coeptam prosequendam, secus est in sequestro personæ, decreto ad finem faciendæ executionis super debito liquido, *per ea quæ notabimus in tertia parte huius operis capite 11. num. 100. cum seqq.* Ac, si urgeatur, solvendo etiam eum dici, qui habet fidejussorem idoneum, *d. l. si plures. 27. §. fin. de fideiuss. l. nemo dubitat. 9. de reg. iur.* respondetur: prædicta contraria loqui de fidejussore ab initio contractus interveniente, cuius facultates intelliguntur esse aggregatæ patrimonio principalis debitoris, secus est in terminis executionis, ibi enim verè locum habet, quòd lis ex lite resuscitari non debeat. *d. l. 4. §. ait prætor. de re iudic.* Minus adversatur, quòd habetur in l. fin. §. Labeo ff. si cert. petat. quia in dicto contrario fidejussor non præcisè se astringit ad solvendum, sed ad curandum, ut Seio solveretur, quo casu liberatur ille expromissor, si idoneum & locupletem reum præstet. *gl. d. §. Labeo. verbo. cogendum. per l. si ita stipulatus fuero te sisti. 97. §. possum utiliter. 1. in finalibus verbis. ibi: quid enim mea interest, utrum à te hoc fiat, an verò apud alium equè salvam pecuniam promissam habiturus sim. l. si quis stipulatus sit. 112. §. si quis ita stipulatus. 1. cum l. illa stipulatio. 67. §. eum qui decem. ff. de verb. obligat.* ubi clarè innuitur, promissorem, qui effecturum vel curaturum se promisit, ut stipulanti decem dentur, frustrà exigi pro decem, cum is liberari possit per oblationem locupletis rei. Nemini tamen suaserim, ut ita præcisè urgeat adjudicationem rei ad manus creditoris, non acceptando in proposito etiam novos fidejussores, maximè qui de solutione futura ad modicum tempus spondeant, quo casu mora exigui temporis in aliqua consideratione esse non debet. *l. si debitori. 21. ff. de iudic.* dummodò tales rei vel fidejussores non tam patrimonio, quàm etiam fide idonei existimentur, ut facilè patiantur se conveniri, *l. si quis stipulatus. 112. §. si quis ita. in fine. de verb. oblig.* Indubitatum namque est, quòd creditor per istud medium citius consequetur suam satisfactionem, quàm per adjudicationem personæ ad manus, quo casu, quòd dictum acquiritur ex operis debitoris, id demum minuit subindè debitum, per ea, quæ explicantur in cap. 9. huius partis *num. 40.* quæ particularis exactio multùm habet difficultatis & incommodi, *l. planè 3 ff. famil. hercis.* Notandum autem obiter est circa illam Saxonico jure usitatam condemnationem debitoris ad manus creditoris, quòd hic, priusquam abducat debitorem, teneatur uxori & liberis idoneè satisfacere, datis pignoribus aut fidejussoribus, *iuxta l. 1. qui satisfac. cog. de exhibendo & alimentando condemnatum, ad instar alteri⁹ suæ familiæ, & de non offendendo vel quoquo modo lædendo ipsum, sed de restituendo incolumem post receptam satisfactionem. ita est gl. notabilis Weichb. art. 27. §.* *Er sollet wissen/ würde also ein*
Man in des Richters. vers. fin. ubi etiam habetur, illas ipsas operas in singulos dies recipere certam taxationem ex arbitrio iudicis, atque ita quotidie quantitatem debiti diminui, siquidem, si sit artifex, quicquid debitor de die in diem ex suo officio lucrabitur, illud omne assignabitur creditori, qui eum alit, & in suo famulatio habet. *Vitalis de Camba. in tract. claus. super quest. utrum bonorum cessione possit renunciari. num. 4.* si semetipse exhibet, tùm, quòd superest ultra necessarium debitoris victum, qui laborantibus subtrahi non debet, id cedit creditori. *Vitalis ubi supra, per l. suo victu. 18. de oper. libert. de quo in cap. 10. huius partis n. 98. 99. 100. 101. tractabitur fusiùs.* ac, quòd operæ taliter servientium de die, in diem extenuent sortem, tenet post Nicolaum de Matat. etiam Bal. *in l. 2. n. 2. C. de patrib. qui fil. distrax.* Ad eundemq; modum, si creditor elegit compedes personæ, ita, ut eum in manicis ferreis potius detinere velit, quàm ad operas compellere, tunc in singulos dies æstimatur illa districtio, ad instar operarum, quas

præstare potuisset, si ijs adhibitus fuisset, & ita attenuat etiam illa detentio in compedibus paulatim quantitatem debiti. *gl. d. 6. In sollet wissen vers. fin. iuncta ibi marginali additione litera C. in verb. Mit Gefängnis sihet einer seine Schulde abe. & notat Regulus in suo processu iudiciario cap. 103. num. 11. vers. Aber nach den Sachsen Rechten.* Licet autem istud valdè videatur durum esse & crudele,

Differ. iur. civ. & Sax. lib. 2. par. 4. diff. 12. in fin. & lib. 1. diff. 10. in fin. in Zobel. diff. 30. par. 2. n. 9

liberum hominem ita pro causa pecuniaria tenere ligatum compedibus: tamen, ex quo lex provincialis ita scripta fuit servanda est, *argumento l. prospexit. 12. qui & a quib. manumissæ lib. non fiant*, cum non omnium legum, quæ sunt depositiva iusticia, semper possit reddi ratio. *l. non omnium. 20. ff. de ll.* sed sufficiat, principem ita disposuisse, juxta illud vulgatum:

Sic placuit magno, qui nos distinxit, Othoni

gl. c. 1. ibiq. Phil. Francw. extra. de atate & qualitate in 6. Ac certè minis habet crudelitatis, quàm lex 12. tabularum, quæ debitorem tribus vicibus aut nundinis in publicum productum, si ad satisfaciendum erat inidoneus, condemnabat ad capitis poenam, vel ad venditionem in servitutem, ut ex pretio ejus satisfaceret creditori, imò, si plures erant creditores, dissecabatur: cujus meminit Didacus Covar. *in tract. var. resol. lib. 2. c. 1. n. 1. allegat legē 12. tab. in tit. de re iudic.* Postea illa lex fuit mitigata, ut liceret debitorem teneri in vinculis, eaq; poena apud Romanos sepiusimè frequentabatur, teste *Didac. ubi supra n. 11* cujus rei testis est etiam Cicero in oratione pro Flacco, de quodam Heraclide, cum inquit: judicatum non faceret addictus Hermippo. & de tali nexu, quo mediante tradebantur debitores creditoribus, meminit etiam Budæus *tit. de in diem addict. ex Quintil. lib. 7. cap. 4. de quo latius apud Didacum ubi supra.* Et, quia leges nostræ Saxonice non pro-

Vide Gell. lib. 20. c. 1. Cuiac obser. lib. 3. c. 39.

cul discedunt à lege 12. tabularum in hac materia, libet ve ba ejus ascribere: Aeris confessi, ærisque debiti judicatis triginta dies justi funsto. Post dein, manus injectio esto: in jus ducito. Ni judicatum faxit, nemut quips endo eo in jure vindex esit, secum ducito. Vincito aut nervo, aut compedibus quindecim pondo, ne minore, aut, si volet, majore vincito. Si volet, suo vivito ni suo vivit, qui eum vinctum habebit, libram farris endo die dato, si volet plus, dato. Ni cum eo pacit, sexaginta dies in vinculis retineto. Trinis nundinis cōtinuis in comitium prociato, ærisque æstimiam judicati prædicato. Tertijs nundinis capite poenas luito, aut trans Tyberim peregrè venum ito. Atque ita videmus, pro diversarum provinciarum diversis moribus, veteres interdum leges immutari, interdum etiam ab immutatis rursum discedi ad jus antiquum, juxta illud Claudiani:

*Priscamq; resumunt
Caniciem leges, emendanturq; vetusta,
Succeduntq; nova.*

ac facit c. non debet. extra. de consanguin. & affin. Et ista lex Saxonica, de adjudicatione debitoris ad manum creditoris, à qua obærat per cessionem bonorum sese non potuerunt liberare, crebrò practicata fuit in his provincijs Thuringiæ nostræ: communiter tamen postea intervenerunt mulieres & cognati, qui quomodo suam fidem interposuerunt pro debitoribus, ne, in contumeliam familiaræ, repeterentur ad perpetuum quasi carcerem. Quod adeò verum est, ut procedat etiam in debitore fugiente ad ecclesiam: Et si enim de jure communi pro causis civilibus inde non possit extrahi *l. presenti. 6. §. cum autem. 3. ubi Cynus G. de his qui ad eccles. confug. Alb. in c. inter alia n. 22. Oldraa. conf. 504.* tamen quia ex beneficio statuti Saxonici talis reus potest detineri ad operas, non debet ab operis de-

ris defendi per fugam ad loca sacra: *Ita Gomes. tomo 2. cap. 12. num. 55. de qualitate contractuum.*

- 146 Quin & illud observandum est, illam adjudicationem locum habere in solis plebeijs & vilioribus, secus est circa personas in dignitate constitutas, prout sunt nobiles, five ex suis erga rempub. meritis, five ab origine natalium, item doctores, & similes, qui, cum ita sint privilegiati, ut nequeant exigi, nisi in quantum facere possunt, ideo pro debito civili realiter nec citari, nec detineri valent, *secundum gl. & Bart. in medicos. 6. & ibi Ioh. de Plat. C. de profess. & med. lib. 10. ac probat Mathesil. in suis singularibus, singulari. 59. verb. nota quod legum doctores. & Paris. de Puteo in tract. syndicatus. verbo, an doctor. num. 5. per l. miles. 6. & ibi Bartol. cum alijs interpretibus. ff. de re iud. ac plenè Albertus Brunus de cessione bon. 10. quest. 4. quest. princ. num. 3. imò, quod tales personæ ne quidem possunt obligare suum corpus ad compedes, tenet Hippol. de Marfil. in prac. crim. verb. attin-*
- 147 gam. num. 61. & seqq. Idque ratione dignitatis, in qua sunt constituti, adeò, ut privatæ conditionis hominibus præferantur. l. 1. & per tot. C. de dignit. lib. 10. & l. 2. C. ut dignit. ordo ser. lib. 12. de quo latius in secunda parte huius operis cap. 3. num. 166. & 167. cum seqq. & hæc est undecima Fallentia ad conclusionem
- 148 suprà formatam. Quod autem nobiles ipsi quoque dicantur in dignitate constituti, & differant à plebeijs, probatur in l. nobiliores. 3. C. de commercijs & merc. & in l. milites. 31. C. locati. De doctoribus autem habentur textus in c. quando extra. de magistris. & in d. l. medicos. 6. C. de profes. Doctores enim quasi splendor firmamenti lucere, & tanquam luminosæ candelæ universum corpus orbis profligatis errorum tenebris, velut sydus matutinum, & stellæ in omnem perpetuitatem mansuræ, irradiare dicuntur. ca. super specula. extra. de magistris. ca. ex eo. de electio. in 6. ideo alibi ab Imperatore dicuntur nobilissimi. l. providendum 7. C. de postul. & scriptum reliquit Azo in proemio Instit. quod scientia juris civilis faciat ejus professores per orbem terrarum solenniter principari, & in aula Imperiali sedere, ipsorum siquidem doctrina totum illuminat mundum, & ad obediendum Deo ac magistratui vitam subjectorum informat, *auth. habita C. ne filius*
- 150 *pro patre.* Hinc est, quod jurisperitis actu legentibus per 20. annos in studio privilegiato, etiam dignitas comitum sacri palatii, quam comitivam primi ordinis vocant, absque tamen administratione (cum nec pagos, nec oppidula possideant) attribuitur. l. 1. in fine iuncta gl. fin. & ibi Ioh. de Plat. num. 2. C. de professor. qui in urbe Constanti. iuncta l. 1. C. de comit. & archi. lib. 12. de quibus & alijs doctorum privilegijs videantur Felinus in rub. & c. fin. extra. de magistr. Sed hanc prærogativam, quod non liceat in personam debitoris executionem facere contra doctores restringit Bartolus ad actu legentes, & quidem in studijs approbatis, vel saltem advocatiam exercentes. *Bart. in d. l. medicos. 6. n. 2. & ibi Ioh. de Plat. ac facit l. advocati. 14. C. de advoc. divers. iudic.* innuens, in alijs secus esse. Quod ita vidi de facto observatum cum quodam doctore, qui, cum nec actu legens, nec advocatiam exercens esset, sed, sua vocatione relicta, alienis, ac ad suam professionem non pertinentibus negotijs se immisceret, includebatur ob res alienum per aliquot annos carceri, donec concordaret cum suo creditore. Quantumvis autem Albertus Brunus privilegia militum restringat ipse quoque ad actu militantes, ideoque, secundum eum, nobiles nostri temporis, non merentur istud privilegium, *Albert. Brun. de cessione bon. 11. quest. 4. quest. princ. num. 2. post Bart. in l. ex eo. 42. ff. de milita. testam. & alias ibidem adductas auctoritates:* tamen
- 152 ego magis in Baldi sententiam inclino, quod videlicet nobiles, obtinentes à

dominis feuda pro servitijs militaribus obeundis, quodcumque requiruntur, eadem in hoc gaudeant prerogativa, quæ competit militibus armatæ militiæ. Illi enim licet non semper actu militent: tamen potentia, & habitu milites sunt, ac omnibus momentis, quibus exiguntur servitia, domino militare coguntur, & ita quasi sedent in perpetuo procinctu & apparatu cum armis, equis & famulis, ad serviendum domino. *Bal. in l. 1. in fi. C. qui bon. ced. poss.* argumento, quod de parato ad defensionem regis, quoties necessitas poposcerit, tradit Iacobus de Ravenna in l. 1. & ibi Cynus quest. 6. ac Salicetus num. 9. C. de iuris & facti igno. & ipsemet Brunus de cessio. bonorum. 11. quest. 4. quest. princ. num. 10. In quorum tamen numerum non includo nobiles & milites horum temporum, qui, degeneratingo à virtutibus suorum progenitorum, pro repub. non occupantur, sed tantum sua dissipando, per plateas ambulant, tumultuando, potando, & heluando, illi siquidem militum privilegijs non gaudent. *Paulus de Cast. in l. sancimus. 8. num. 2. C. de restit. milit. Cynus in d. l. 1. quest. 6. num. 11. C. de iuris & facti igno. & Albericus in l. militem. 7. num. 1. C. de procur. ubi addit, se ita de facto obtinuisse. quod & Bruno placet ubi supra 11. quest. 4. quest. princ. num. 5.* propter turpitudinem videlicet vitæ, quam elegerunt, per l. si qua. 2. ibi: honestæ nobilisque persona decore privetur. C. de secund. nup. l. 1. ibi: omnem honorem reatus excludit. C. ubi Senato. vel clariss. l. Senatoris filia. 47. & ibi Bal. ff. de ritu nupt. l. 2. l. iudices. 12. & l. quoties. 17. in verb. dignitate per suum facinus privatos. C. de dignitat. lib. 12. qua de re & quo pacto amittatur nobilitas, videatur latè Tiraquellus in tract. nobilitatis cap. 24. Cæteris autem omnibus, & nobilibus, & doctoribus hoc prerogativæ etiam per terras Saxonie debetur, quod videlicet, ad instar aliorum plebeiorum, ob æs alienum non veniant vel carcerandi, vel condemnandi ad manus creditoris, de quo latius in cap. tertio secunda partis operis nostri num. 153. cum seqq.

Ultimò pro coronide huius capituli, si debitor possideat quidem bona immobilia, sed plures extent creditores, quorum aliqui per viam executionis impetrarunt jamdudum generale pignus in bonis obligati, alius autem urget executionem in personam debitoris, qui tamen nectit moras, & ad evitandam carcerationem, ex vi statuti vel pacti permissam, vel adjudicationem creditoris ad manus, allegat, se adhuc solvendo, ideoque vel carcere, vel adjudicatione ad manus creditoris gravandum non esse, altero istud negante, dubitatur, cui hoc in casu incumbat probatio? Ac sanè creditori hoc onus probandi incumbere, urgeri potest ex eo, quia is allegat impotentiam solvendi, ideo ipsi imponenda probatio, *argumento. l. ei incumbit. 2. de probat. l. ex persona. 3. C. eod. & in terminis istud decidit Iacobus de Arena. in tractatu de excussione debitoris. n. 14. per l. fin. §. fin. ff. si certum pet. ac videtur bonus textus in l. si creditores. 31. §. fin. in illis verbis: si non inopia laborantem creditores ostendere potuerint, de rebus auct. iud. possid. aliàs incipit de privileg. cred. præsumptionem namque juris, quod idoneus sit, quilibet pro se habet. §. sed & propter paupertatem. in vers. nisi se imparem oneri possit docere. Instit. de excusa. tuto. vel cura.* Neque verò locus est executioni in personam, quæ immobilia, vel etiam nomina debitorum possidet, donec excutiantur. l. 1. & l. 2. C. qui bonis ced. pos. iuncta gl. l. 3. §. tutores. verbo. vinculis. ff. de susp. tut. l. nemo carcerem. 2. C. de exact. tribut. l. 10. quia uterque solvendo dicitur, cum executio etiam in bonis debitorum debitoris nostri fieri possit. l. à divo Pio. 15. §. sic quoque ff. de re iud. pro quo movet l. facere. 28. ubi notant Bart. Bal. & Dd. sol. matr. cum l. 5. qui actionem. 15. de reg. iuris. Sed contrarium respondendum videtur, ex quo enim debitor non agnoscit suam bonam fidem in reddenda pecunia ipsi mutuo data, neque vel bonis cedere, vel curatorem bonis dari permittere vult, præsumitur adversus illum, quod tergiversetur, & prætendat suam

suam idoneitatem ad eum tantum finem, ut ludat adversarium, & interim evitet
 detentionem ad compedes, aut operas debitoris. Cum non esse & non apparere
 paritcentur, arg. l. quoties. 6 ff. qui satud. cog. ac facit l. solvendo. 114. de verb.
 sig. & §. falloni verò. Inst. de oblig. quæ ex delicto nasc. ac tradit Decius in l. nemo
 dubitat. 95. ff. de reg. iur. Et si enim communiter Dd. in eo concordent, excusio-
 nem debitoris primo loco fiendam esse, antequam ad fideiussores, vel ad captu-
 ram principalis rei deveniatur. Ias. in l. decem 116. num. 27. ubi etiam alij inter-
 pretes istud notant. ff. de verb. obl. tamen impossibilis creditori redditur excusio
 quando reus occultat sua bona, argumeno. l. 2. C. quando & quibus quarta pars
 deb. lib. 10. ac notat Aymon Craveta conf. 77. num. 5. parte 1. Sicut autem non
 præsumitur solvendo, qui bona sua vendidit, aut alijs hypothecavit, Bartolus in
 157 l. tres tutores. 55. num. 4. ff. de admin. tut. ita, qui gravamen carceris intendit ef-
 fugere, tenetur manifestare, & quidem ita specificare omnia sua bona, ut ne ob-
 lum quidem taceat, secundum gl. & Bart. in l. penult. ff. de bon. cessio. Alberic. de
 Rosate in rub. C. qui bon. ced. poss. num. 7. & Baldus in authentica, sed bonæ. num.
 158 2. C. de actio. & obliga. ac notant communiter omnes Dd. in l. 1. C. eod. tit. Imò, quod
 plus est, compellitur talis reus, ad hoc ut evitet compedes, & ad cessionem bono-
 rum admittatur, omnia sua bona mobilia saltem, item iura & nomina specificare
 mediante iuramento. l. scimus. 22. §. licentiam. 10. C. de iure de lib. l. 2. §. in exa-
 gendis. ibiq. Bart. num. 12. C. quando & quib. quarta pars. lib. 10. l. presenti. 6.
 §. 4. vers. sicubi. C. de his qui ad eccles. conf. l. Divus. 7 ff. si cui plus quam per l. Fal-
 cid. pro ut hoc quasi in terminis decidit Ferrar. in forma responsionis libelli in actio-
 ne hypothecar. §. exceptione excusationis. n. 16. versic. & idem servatur in fideiussore,
 ac quod debitor mediante iuramento tenetur omnia sua bona manifestare, etiam in
 eo casu, ubi in locum pecuniæ debitæ offert solutionem de bonis suis, ut quod sibi
 videtur melius, eligat creditor, tenet idem Ferrar. in forma respons. libel. in actio-
 ne hypothec. vers. exceptionem solutionis. num. 3. ubi addit istud observare generalem
 159 practicam. unde Brunus in suo tractatu de cess. bon. assignat optimam cautelam
 pro creditoribus, quod officialis aut executor dicat debitori: bona, in quibus exe-
 cutio fieri possit, exhibeas, alioquin in personam tuam executionem faciam. Bru-
 nus de cessio. bon. quæst. 5. princip. num. 1 post Paridem de put. in tract. syndic. §.
 pone commissæ est executio. num. 4. mibi. fol. 124. ubi addit, si tunc reus in mora
 sit exhibendi procedet creditor ad capturam, quæ eo ipso dicitur justificata. Paris
 ubi supra allegat Andream de Isernia in constit. regni, incip. circa violentiarum.
 quam cautelam sequitur etiam & commendat Maranta de ordine iudiciorum parte
 160 6. sub tit. de execut. sententia. num. 23. Hinc est quod Alex. tradit practicam, quo
 pacto appareat in executione, non posse capi mobilia: statuitur enim, inquit con-
 demnato terminus, ad ostendendum mobilia, quæ habet, aliàs proceditur ad pi-
 gnorationem immobilium. Alex. de Imola in l. à Divo Pio. 15. §. in vendi-
 tione. 2. num. 24. post gl. ibi ff. de re iud. per l. si quis instituitur. 23. de hered. inst.
 & l. si servus. 4. de rebus autho. iud. possid. additque hanc practicam esse multum
 notabilem, pro facienda excusatione reorum. Alex. d. §. in venditione. num. 24.
 & tradit ante eum ibidem Bart. num. 7. ubi adjicit, quod iste novus modus dis-
 cussionis sit bonus, quem probat etiam Iason in d. §. in venditione. num. 18. asse-
 rens, istud communiter ab omnibus teneri. Nec obstant motiva, superius in contra-
 rium adducta, & primo l. si creditores. §. fin. quia contrarium loquitur in posses-
 161 sionato vel divite, qui nec dum quicquam ex bonis suis diminuisse aut alienasse
 probatur, secus, si nihil constet de ipsius facultatibus, vel præsentibus, vel in præ-
 teritum, vel appareat bona pleraque detineri in manibus aliorum ipsius credito-
 rum, quo casu, nisi probetur contrarium, quilibet præsumitur pauper, juxta illud
 Catonis:

Nudum

Nudum natura creavit.

pro quo est c. sicut hi. distinct. 47. ac notat Lucas de Penna in l. 2. C. quando & quibus quarta pars deb. lib. 10. & pulchrè Franc. Aretinus in cons. 66. incip. viso puncto, col. 7. vers. quòd autem non probetur, apparet. ubi refert, qualitatem divitiarum regulariter esse repugnantem naturæ, ut, quæ nullum divitem producat, ideò, qui se solvendo esse allegat, probare debet, se habere bona immobilia, & olim fuisse divitem, & reputatum pro sufficiente: licet etiam illa præsumptio valde sit debilis, argumento eius, quod tradit Bart. in l. in confirmando. 8. num. 1. per illum textum. ff. de confir. tut. secus est, si bona conventi hodiè diminuta, vel passim alijs creditoribus obligata, vel arestata fuisse appareat, aut doceatur. Alciatus in secunda regula præsumptionum, præsumpt. 27. per totum, & in primis num. 4. Bar. in l. tres tutores. 34. in fine. ff. de administ. tut. Decius in l. nemo dubitat. 95. num. 4. ibiq; Cagnolus 8. ff. de reg. iur. Sic in d. §. sed & propter paupertatem præsumere debemus, tutorem habuisse bona immobilia, ideò, si velit se excusare ab onere tutelæ, debet probare, se nunc insufficientem esse. Alex. cons. 37. num. 1. vol. 7. per l. paupertas. 7. ff. de excusa. tut. & idem Alex. in cons. 91. num. 3. eo volum. 7. ubi addit, istud committi iudicantis arbitrio, attendenda videlicet qualitate & conditione personarum, quæ de præsentis est, & hæc sententia communiter probatur, teste Iasone in l. si constante. 24. n. 148. ff. soluto matrimo. Minus adversatur l. facere 28. solut. matr. cum l. à Divo Pio. 15. §. sic quoq; 8. de re jud. quia illud procedit in nominib. certis & exigibilibus, quando videl. debitores nostri debitoris sunt facilis conventionis & exactionis: aliàs secus. Decius in d. l. nemo dubitat. 95. num. 3. ibiq; Cagnolus num. 7. Bat. in l. 2. in p. de noxal. Alex. in l. facere. 28. solut. matrim. & est textus pro hoc optimus in l. si quis stipulatus. 112. §. si quis ita stipulatus. in verbis: idonei non tam patrimonio, quam fide quoq; æstimantur. ff. de verb. oblig. l. 2. qui satisd. cog. l. scire oportet. 21. de tutor. & cura. datis. ab his. Rebuffus in l. solvendo. 114. de verb. signif. per l. vel à debitoribus. 13. ibi; de facili exiggi possit. de religiosis. Sic itaque debitor in dubio non magis præsumitur sufficiens ad solvendum, quam de fideiussore dicitur, eum aliter non intelligi idoneum, nisi probetur, prout tradit Alex. in cons. 37. incip. viso & opportunè discusso. num. 3. vol. 2. per l. si verò. 5. §. qui pro rei ff. qui satisd. cog. & ibi habetur gl. de hoc melior quam sit iniure, secundaum Batium in l. non prius. 4. C. quando fiscus vel priva. ac notat Iacob. Butrigar. in l. actor. 23. ad finem. C. de probat. quo de tamen infra latius in hac ipsa parte operis cap. 10. num. 382.

SUMMARIUM
CAPITIS VII.

1. Liber homo non arestatur pro causa pecuniaria, nisi aliud fuerit conventum inter partes. 5. & 17. 2. Persona digniores sunt rebus. 3. Pactum facit licitum, quod in se est illicitum. 4. Arestum minus grauat partem quam carcer. num. 9. 5. Pactum pignorandi debitorem non prohibetur: imo & clerici eo tenentur.	6. Carcerare quem possum, eundem & arestare licet. 7. Sequestratione permessa, multò magis permessa intelligitur bonorum descriptio. 7. Executionem paratam habens in res vel personam debitoris, potest petere earum sequestrationem. 9. Arestatio est detentio magis civilis, nec tam ignominiosa quam carceratio, & potest coniungi cum pacto carce-

carcerandi in eodem instrumento.

10.

11. *Carceratione alicuius nobilis petita, iudicis arbitrio continetur, an potius illum aresto detinere velit.*

12. *Nobilis, aut aliter magnæ dignitatis, non præsumitur profugere ex loco sibi pro aresto deputato.*

13. *Arestandi licentiam etiam propria auctoritate habens, debet nihilominus adire iudicem, quod multis*

de causis est tutius. 15.

14. *Executor quis in sua causa esse potest ad decretum iudicis.*

16. *Nuncio publico in his, quæ sunt ipsius officij, plena datur fides.*

18. *Arestatus potest se liberare ab aresto per cessionem bonorum, de iure civili, secus de Saxonico, si debitum est liquidum, aliàs liberatur etiam per cautionem fideiussoriam, de iudicio sisti. 19.*

CAPVT SEPTIMVM.

DE PACTO ARESTI, VEL SEQUESTRA- tionis personæ.

ETSIPACTVM ARESTI, ITEM OBSTAGII sicut & detentionis, ad præstationem operarum, propriè pertinet ad caput præcedens, cum hæ species executionis paratæ à pacto carceris parùm admodum differant: tamen, quia superiùs monuimus, aliud esse sequestrationem, & aliud carcerationem, de singulis speciebus hujus manusinjectionis separatim agere volumus,

ideoque nunc subnectimus præsens caput, in quo dubitatur, an ex conventionem partium liceat reum, in casu moræ, personaliter arestare, vel sequestrare? quod est aliquantò mitius, quàm detinere in carcere, cum plerumque contingat, arestatis deputari vel palatium civitatis, vel totam civitatem, vel saltem diversorium publicum pro custodia, ubi & amicorum, & aliorum hospitem subinde venientium & recedentium consortio ac confabulationibus uti possunt, argumento quòd alibi de sequestratione rerum scriptum reliquit Baldus, quòd illa, tanquam quæ apud bonum virum fit, minùs sit onerosa & tædialis, quàm missio in possessionem.

An liber homo pro debito civili arrestari vel pignorari possit.

- 1 *Bal. in l. un. num. 2. in fine. C. de prohib. pecu. sequestr. Quamvis autè sint, qui teneant, liberum hominem pro debito pecuniario non tantùm nō capi, sed ne quidem arrestari, vel pignorari posse, pro quibus facit c. lator. extra. de pignor. l. qui filios. 6. C. quæ res pigno. oblig. poss. & auth. ut non fiant pignorat. in princ. collat. 9. & ista sententia pro communi habetur, à qua in practica non est recedendum, si credimus Johanni Francisco Ripæ in l. obligatione generali. 6. num. 20. ff. de pigno. tamen ejus dictum accipiendum est in casu, de quo loquitur, puta, si non aliud existat statutum in loco, vel aliud sit conventum inter partes, tunc enim, sicut à sequestratione rerum, ita & ab aresto personæ, sine causæ cognitione, non debet inchoari processus. arg. l. 1. & 2. C. de execut. rei iud. l. ob as. 12. cum auth. seq. C. de act. & oblig. Et hoc tantò minùs, quantò personæ sunt digniores quibuscunque rebus, quæ propter homines, & in humanos usus conditæ sunt. §. fin. instit. de iure nat. gent. & civili. l. 2. ff. de statu hom. & l. iustissim. 44. de edil. edicto. Sed quando aliud actum fuit inter partes, habet locum, quòd vulgò dicitur: pactum facere licitum, quod aliàs erat illicitum. Abbas in c. 1. num. 6. extra. commotati. & in c. fin. de precario. per l. pacta conventa. 12. ff. de contrahen. empt. & c. contractus ex conventionem extra. de reg. iur. in 6. Prout itaque conventio interposita de detinendo in casu moræ debitorem per officiales iudicis in publico carcere valet, per ea*

per ea quæ ad longum in priori capitulo sunt firmata: ita, quia arrestum minus
 gravat partem, quam carcer, nihil prohibet, pacto induci, ut debitor arrestetur ac
 sistatur in certo aliquo loco, mediante tamen ministerio iudicis, cum & Angelus
 profiteatur, valere pactum, quod possis me pignora. *Angelus de Perus. in d. auth.*
ut non si. pignor. num. 2. Quod idem tenet etiam Ferrar. in forma execut. sententie
definitiva, verb. sapiens. n. 21. post Bart. in l. sacrilegij. 9. §. cum eo ad l. lul. pec. Ver-
 rum, quod ex pacto obligatus ad arrestum rectè detineatur, saltè per officium iu-
 dicis, expressè tenet Ioh. Fabr. *in §. is quoq. n. 2. in fi. Inst. de action.* & subiicit, hoc
 ita praticari in curia regis Franciæ, adeò, ut, etiam clerici, virtute huius pacti, ad
 observantiam contractus compelli possint, *Faber ubi supra. nu. 3.* licet ibi magis
 videatur loqui de obstagio, quam arresto, *propter l. obsides. 11. quam allegat. ff. qui*
test. fac. poss. ac est melior textus de obstagio in iure. in ca. ex rescripto. extra. de iu-
reiur. sed cum ratio diversitatis nulla assignari possit, ex quo uterque detinetur ex
 pacto, ideò utrinque idem juris obtinet, *arg. l. illud. 32. ad l. Aquil. l. à Titio. 64. de*
furtis. Imò, quantumvis expressè conventio concepta sit, ut in casu non factæ so-
 lutionis, liceat debitorem capere: tamen nihil prohibet, illa via, tanquam asperi-
 ori, relicta, reum arrestare, non minus atque creditor, cui privata authoritate ma-
 nus injectio ex conventionem permissa est, potest adire iudicem, & petere detentio-
 nem fiendam officio ministerialium. *Paris de Puteo in tract. syndic. verb. captura.*
mibi fol. 73. nu. 5. quod firmat etiam Felinus in ca. significaverunt. nu. 14. extra. de
iudic. Vnde alibi tradit Baldus, quod, ubicunq; cadat sequestratio, ibidem & per-
 missa sit honorum descriptio. *Bal. in l. 1. nu. 6. C. de prohib. pecu. seq.* Eodemque
 modo, cui executio parata prodita est, huic multò magis, ad ipsius instantiam, se-
 questrum concedi debet, quod est minus. *Bal. in l. dies. 11. num. 1. C. de ferijs.*
 Utque plus est, fundum de facto apprehendere & auferre, quam impedire, ita
 plus est, personam capere, quam arrestare. *Molin. in consue. Paris. tit. 2. glo. 1.*
verb. arrest. num. 3. & 11. idque ex illa regula generali, quod cui liceat quod plus
 est, eidem non censeatur denegatum quod minus est. *c. cui licet. extra. de reg. iur.*
in 6. l. nec in ea. 22. §. ius occidendi ff. ad l. lul. de adult. Sed arrestatio est deten-
 tio magis civilis, & honorifica, quam sit carceratio, *secundum Iohan. de Neviza.*
in cons. 22. num. 2. & minus etiam ignominiosa, quam captura. *Paulus de Ca-*
stro in l. 4. §. condemnatum. num. 3. & ibi las. num. 23. & Alex. de Imola. 30. ff.
de re iudic. Sic non dissimili ratione pactum sequestri cum pacto carceris in
 eodem contractu, saltè alternativè conjungi potest, ut videlicet liceat post mo-
 ram debitoris ipsius bona detinere, vel etiam ipsum in persona arrestare vel car-
 cerare, *secundum Mattheum de Afflictis in constit. Neapol. lib. 1. de cultu pacis.*
rub. 8. num. 16. de quo in c. ultimo huius partis latius, adeò etiam, quod petita
 carceratione debitoris, adhuc resideat in arbitrio iudicis, an velit decernere ca-
 pturam, an verò arrestationem adversus obligatum, cum in materia carcerum
 multum deferatur nobilitati, dignitati, & integritati personarum. *Neviza. d.*
cons. 22. num. 2. & notat Albericus de Rosate in l. 1. num. 3. ff. de custod. reor.
itemq; Lucas de Penna in l. quoties. 17. C. de dignit. lib. 12. ac Paris de Puteo in
tract. syndic. verb. fideiussor officialium. mibi fol. 134. num. 3. & 4. unde refert
 Angelus, quod multoties vidit, iudicem statuere pro carcere unam civitatem.
Angel. de Perus. in l. nullus. 2. num. 3. C. de exhib. reis. & l. qui in carcerem. 22.
num. 2. ff. quod metus causa, quod & placuit Francisco Curtio in repet. l. admonen-
di. 31. num. 8. & ibi las. num. 174. & 182. ff. de iureiur. Ac est ratio, quod non
 præsumatur vir nobilis, aut alius probatæ dignitatis & famæ profugere ex eo lo-
 co, qui ipsi pro carcere est deputatus. Et hæc est causa, quare nostris tem-
 poribus, ubi istæ detentiones debitorum ex statuto, vel consuetudine loci
 usurpan-

- vsurpantur, ciuibus, item negociatoribus, & id genus alijs debitoribus, pro aresto, vt plurimùm assignatur locus aliquis publicus in curia vel ædificijs, constructus super portis oppidorum. Nobilibus autem deputatur vel propria domus, si quam in vrbe habent, vel diuersorium vrbis, vel etiam tota vrbs pro custodia, quam promittunt, stipulata manu sese adstringentes, quòd ex loco ipsis pro custodia deputato non velint recedere, *de quo latius infra parte. 2. cap. 3. num. 167.* Et hoc genus hominum vocamus *vorstricte / vorföme* merite oder angehaltene Leute / *qua de specie executionis loquitur etiam Conradus*
- 13 *Lagus in Methodo iuris ciuilibis cap. 32. de execut. rei iud. num. 23.* Diligenter autem obseruent creditores hanc ciuilitatem & cautelam, de qua sæpè monuimus, quantumuis pactum expressè in eum finem conceptum sit, vt possint debitores propria autoritate detinere vel arestare, quòd nunquam hoc faciant proprio motu, sed cum ministerio iudicis, *Bar. in l. creditores. 3. num. 18. C. de pignor. Ias. l. iustè possidet. 11. num. 16. & 21. ff. de acquir. possess. Innoc. in c. cum olim. super gl. verb. per prætorem. extra. de priuileg. & subiungit Ludo. Rom. in d. l. iustè. quòd ista doctrina Bartoli, tam propter eius authorita-*
- 14 *tem, quàm etiam ob equitatem seruatur in practica.* Etsi enim quis in sua ipsius causa per decretum iudicis rectè constituatur executor, *l. 1. à contrario sensu. C. ut nemini liceat sine iud. author. sig. ac notat Angel. in l. eum qui. 14. §. si epistola. ff. de furt. Bart. l. si finita. 15. §. Iulianus. num. 21. ff. de dam. infecto. &*
- 15 *Alex. in d. l. iustè. num. 27. de acquir. possess.* tamen altera sententia magis est communis, testante *Matthæo de Afflictis in constit. Neapol. lib. 1. de cultu pacis, rub. 8. num. 23.* tùm, quia priuata requisitio pro aresto debitoris, etiam ex iussu iudicis facta, non caret periculo & scandalo, ac facilè præbere posset occasionem maioribus tumultibus, *argument. l. non est singulis. 176 de reg. iur. cum l. 13. ver. equissimum. de vsufr.* tùm etiam, quod creditori minor adhibetur fides super allegatione mandati iudicis, de arestatione vel alia detentione rei, vel executionis in bona debitoris condemnati, cùm testimonium cuiusque in re sua valdè sit suspectum *l. nullus 10. ff. de test.* Ideoque isto casu creditor adibit iudicem, ab eo petendo arestationem sui debitoris, & iudex ita requisitus per nuncios & executores publicos faciet præceptum obligato, vt vel soluat, vel hæreat in tali loco, donec lis finem acceperit. Hoc enim edictum prætoris & maioris erit autoritatis, *argum. l. si prætor. 75. de iudic. & l. 1. si quis iudic.*
- 16 *non obtemp.* & plenioris fidei, cùm nuncio attestanti de mandato ius dicentis, in his quæ spectant ad eius officium, plena adhibeatur fides, si sit publicus & iuratus, *secundum gloss. in ca. cum parati. extra. de appell. l. omnes 37. §. si autem apparitor. C. de epis. & cler. Specul. tit. de citatione §. sequitur num. 7. & 8. Lanfrancus in cap. quoniam contra num. 15. extra de probat. ac concordat ius Saxonicum Landrecht lib. 1. art. 8. vbi habetur, quòd testimonium præconis*
- 17 obtineat vim duorum testium. Ex his itaque constat, arestationem ex vi quidam pacti permissam, sed eam expediendam esse cum ministerio iudicis. Et huic sententiæ subscribit consuetudo totius ferè Germaniæ, & maximè harum provinciarum notoria, *secundum Zasium in suis intellectibus sing. lib. 2. cap. 8. nu. 3. & testatur D. Henningus Gôdenus cons. 103. num. 56.* Benè verum est, vt tradit *Rebuff. in ordin. regni Gall. tomo. 1. de literis obligator: art. 2. gl. 1. num. 76.* ab hac obligatione aresti, prout & carceris, debitorem de jure ciuili posse liberari per cessionem bonorum, cùm pactum aresti non tollat beneficium iuris. Verùm istud in provincijs Saxoniz non est expeditum, cuius scilicet virtute, exclusa cessione bonorum, ad instantiam creditoris, si soluere reus nequeat, venit adiudicandus creditori ad manus, *per ea,*

quæ in precedenti cap. nu. 124. cum seqq. fusiùs prosecuti sumus. & sup. c. 3. n. 100. Si itaque ab obligatione compedum, aut carceris item adiudicationis ad manus creditoris, quod æquè durum est, per bonorum cessionem in foro nostro non eximitur reus, infertur multò magis, eundem per cessionem bonorum non posse evitare arrestum, tanquam mitius malum *argum. c. 2. Ex. de dolo & contum.* Idque sine dubio procedit, quando de debito constat, quod si illiquidum est, & super debito negato offerat se iuri reus, tunc per satisfactionem condignam cum pignoribus aut fideiussoribus, de iudicio listi & iudicatum solui, liberatur à nexibus arresti vel sequestrationis, per textum l. si fideiussor. 7. §. f. ubi notant las. & alij Dd. qui satisd. cog. F. l. Panorm. & alij in c. 2. extra. de sequestr. poss. & fruct. De quo tamen articulo, videantur, quæ traduntur latius in tertia parte operis nostri cap. 11. num. 93. & 94. cum sequentibus.

SUMMARIVM CAPITIS VIII.

1. Obstagium ab arresto quomodo differat.
2. Iudicis autoritate factum, quod propria autoritate expedire quis poterat, non vitatur.
3. Obstagium promittens in certo loco potest eo citari, quantumvis ibi non reperiatur.
4. Obstagium quid, & unde dicti obsides. 5.
6. Liber homo pro debito non pignorat vel detinetur inuitus, sed volens sic. 7.
8. Obsides nostri temporis non mutant statum, nec seruire compelluntur. 10.
9. Pro obstagio tenendo reus etiam extrajudicialiter à creditore interpellari potest.
11. Iuramentum & datio fidei equiparantur, circa promissionem obstagij.
12. Promissor facti alieni non tenetur, nisi se obligarit ad pœnam, vel interesse. 13.
14. Difficultas vel impossibilitas facti excusat à pœna.
15. Obstagij pactum, etiam iniuratum, & inter priuatos, valet. 19.
16. Monachi equiparantur seruicis.
17. Nocere proximo per id, quod nobis non prodest, est peccatum contra legem naturæ.
18. Obstagiorum causa finalis.
20. Pactum obstagij non est contra bonos mores naturales, nec inducit seruitutem, aut constringit libertatem. 22 & 25.
21. Pactum moribus naturæ contrarium iuramento non confirmatur.
23. Obstagiorum origo cœpit à iure naturali secundario.
24. Obsides olim non poterant testari, sed ipsorum hereditas applicabatur fisco, hodiè verò secus. 25.
26. Obsides etiã nostro tempore dantur.
27. Obsides hodiè tractantur ut homines liberi.
28. Capti in libello non moto Sarracenis aut alijs exteris regnis, non fiunt serui capientium.
29. Obstagia nobilium.
30. Obstagij promittendi forma.
31. Leistung unde dicatur.
32. Obstagium promittitur per fideiussores alternatiuè.
33. Copula, & posita inter duo incompatibilia, resoluitur in disiunctiuam.
34. Alternatiuorum electio pertinet ad debitorem, si rerum disiunctarum

- rum qualibet est in obligatione, & solutione. 36.
35. Alternativa posita inter duo, quorum unum est in obligatione, alterum ad cautelam creditoris, electio ad creditorem spectat.
37. Practica in terris Saxonia in termino obstagij obseruanda.
38. Plura remedia cui competunt, ei, uno electo, non denegatur regressus ad aliud, si creditori per primum non sit satisfactum. 41. 42. & 43. alias secus. num. 48. & sequentibus. dummodo descendant ex eadem causa. 50.
39. Debitor carceratus ad instantiam creditoris, non euitat executionem in sua bona. & num. 45.
40. Debitoris captura non liberat fideiussorem, quin etiam is capi possit, si ex vi pacti se ad hoc obligauit.
41. Cessio bonorum facta per principalem, non prohibet processus institutionem contra fideiussorem.
42. Creditor, dimisso processu, aduersus principales, vel tertios possessores rerum instituto, potest regredi ad fideiussores.
43. Fideiussoris detentio non prohibet capi reum, etiam in casu, quo fideiussor appellasset.
44. Missus in bona debitoris, si non consequitur integram satisfactionem, potest petere etiam carcerationem rei.
46. Sequestratio bonorum non impedit executionem debitoris per ordinariam viam.
47. Exceptio de processu contra alium super eadem causa instituto, non liberat reum.
48. Electio unius remedij ex pluribus impedit recursum ad aliud, & num. 45. dummodo prius remedium habuerit suum effectum, alias non. nu. 49. & 50.
- item, nisi protestetur de uno ad aliud habere regressum. num. 65.
49. Ordinaria via persecutus ius suum, ad extraordinariam postea se potest conuertere.
51. Argumentum à personis ad res valet.
52. Alternativa promissio implemen-
to unius membri contenta est.
53. quando per hoc integrè satis fit stipulatori. 54. ut, qui duos fines sibi propositos habet, secus, si unum finem tantum, ad quem tenditur per diuersa media. 55.
56. Remedia plura si competant petitori, quod ex uno non consequitur, potest alia actione persequi, & salutaris est protestatio, quod ex uno consequitur, id ex alio se petere non velle, siue ab eodem, siue ab alio simul obligato. 66.
57. Iudicia pratorum non debent esse contemptui inferioribus.
58. Lex maioris operationis est, quam pacta contrahentium, nisi in uno & altero casu lex idem disponat. num. 63.
59. A lege ad pactum affirmatiue ductum argumentum non valet.
60. Contumacia rei durabilis per prætorem plectitur durius.
61. Si electio circa plura remedia legis competit iudici, si ad eum verba legis dirigantur, alias parti, maxime quando pro priuata utilitate partis interposita reperiuntur. num. 62.
63. Pactum futura successionis regulariter non valet, nisi statuto sustineatur.
64. Pacta contrahentium dicuntur lex contractus.
65. Obstagio durante, nihil prohibet vel contra ipsos, vel contra principalem executionem in ipsorum bona petere, protestando

- ramen quod uno electo, non ve-
lit recedere ab alio, ibid.
66. Plura remedia intentans prote-
stari debet, quod consequitur
ex uno, id se non petiturum
ex alio.
67. Fidem fallens an possit notari ut
perfidus.
68. Iniuriarum actione conueniri non
potest, qui volenti iniuriam
infert.
69. Pactum debitoris cum creditore,
quod, in euentum non facta so-
lutionis ad terminum, hic possit
reum publice diuulgatis literis
contumelia afficere, an valeat?
& num. 70.
70. Alapam alicui impingens ex
pacto, non conuenitur iniu-
riarum, nisi ex interuallo hoc
fiat.
71. Voluntas semel accommodata ad
actum durabilem, & habentem
tractum temporis successuum,
non potest mutari, secus in con-
tractu momentaneo. 72.
73. Hominis voluntas non semper du-
rat in eodem statu.
74. Conuentio, quod repertus alio tem-
pore in meo horto vapulet, non
valet.
75. Pactum de rumpenda pace non
valet.
76. Pactum, quo quis se ponit in mani-
bus inimici, prohibetur.
77. Pactum tortura subeunda de iure
non toleratur.
78. Fama & vita causa equipara-
tur.
79. Infamia metus maior quam mortis
esse debet honesto viro.
80. Fama bona nobis opus est ob pro-
ximum, conscientia bona quoad
Deum & nosmetipsos.
81. Quae contra dignitatem aut pieta-
tem nostram sunt, in obligatio-
nem deduci non possunt.
82. Iudiciorum vigor ad prohibitio-
nem priuata vindicta inductus
est. 83.
84. Iusticia non minima pars est alte-
rum non ladere.
85. Debitor non seruans conuenta, co-
ram suo iudice de perfidia recte
arguitur, nec tenetur arguens
iniuriarum.
86. Iniuriam alicui dicens coram iu-
dice quae sit vera, excusatur ab
animo iniuriandi.
87. Iniuriato non licet dicere: tu
mentiris, si iniuria per aduersa-
rium ipsi illata sit vera.
88. Ostagia nostri temporis nihil sunt,
nisi beluationes.
89. Crapula inducunt mentis exilium
& libidines.
90. Ebrietas in Deum contumeliosa,
& dicitur voluntaria insania.
91.
92. Ostagia in Electoratu & Duca-
tu Saxonia abrogata propter
utilitatem ipsarum partium, &
93.
93. Aequipollentium non refert quid
fiat. 94.
96. Obses an licite recedat ex ostagio,
cui propter inopiam hospes dene-
gat vltiora alimenta?
97. Iuramentum habet clausulam
possibilitatis & facultatis.
98. Ostagiatus ex ostagio licite re-
ceat cum consensu creditoris,
quantumuis iudicem, qui eum
requisiuit pro ostagio, super eo
non adierit.
99. Obses an liberetur ab ostagio per
cessionem bonorum?

P A R T I S I.
CAPVT OCTAVVM.
DE PACTO OBSTAGII
DEBITORIS.

219

ABSOLVTO PACTO ARESTI, OPORTVNE AD PAC-
tum obstagij transeundū, quod affine arestationi remedium
est, adeo, vt istis etiam vocabulis interdum indifferenter vno
pro alio vtamur. Reuera tamen in eo à se inuicem discedunt,
quod requisitio pro aresto de consuetudine saltem regulariter
expediatur, interueniente iudicentis, vel eius familiz officio:

*Obstadium
quomodo ab
aresto dif-
ferat.*

detentio autem ad obstadium communiter fiat mediante monitione, vel in-
terpellatione creditoris etiam extraiudiciali, *ca. ex rescript. extr. de iure iur.* Neq;

tamen negatur, quin post moram in soluendo commissam, aut si requisitus
pro obstagio sistere nolit, etiam iudex rei adiri possit, ad eum finem, vt vide-
licet compellat debitorem prestare conuenta, soluendo nempe quod debet,
aut seruando obstadium, propter illud vulgatum: quodcunque propria au-
thoritate expedire licet, illud si fiat iudice authore, non meretur poenam. Ro-

*Explicatio
c. ex re-
scripto de
iure iur.*

*daricus Suarez. in l. post rem iudicatam. § 6. in declaratione legis regni. §. secutus. n.
13. ff. de re iudic. & in ijs terminis propriè loquitur d. c. ex rescripto. cuius ob-
stagij habetur etiam mentio Landrecht lib. 2. art. 11. §. hat er auch gelobt vor die*

Schulde einzureiten. Quod ampliant procedere, vt obligatus ad se repræ-
sentandum in certo loco, possit à iudice loci ad creditoris instantiam citari,
quantumuis alibi pro nunc degat, vt sistat se ad obstadium in loco deputato.
*ita Ias. in l. si conuenerit. 18. num. 41. de iurisd. om. iud. Bal. in l. cum Archi-
medoram. 4. num. 6. C. ut in poss. lega. Felinus in c. finali num. 22. extra. de foro
compet. & Ioh. Franc. Ripa. in c. 1. num. 67. extra de iudic. contrarium tamen de
iure verius esse censeo, quod nimirum iudex reorum deberet requiri pro ser-
uando obstagio, per ea que traduntur in secunda parte huius operis, cap. 1. num.*

99. & 100. Est autem obstadium conuentio quædam iurata, vel aliter data
fide confirmata, de sistendo & non recedendo ex certo loco, donec conuen-
tis satisfiat. *ita definit Anton. de Butrio in d. c. ex rescripto. num. 10.* Et nomen

assumpsit obles ab obsidendo, ea videlicet occasione, quod oblessi quondam
dabant vades & sponsores in publica causa, pro seruandis fœderibus, quos ob-
sides appellant. Et hinc est, quod volunt Dd. pro publica causa obstadium
promitti posse, non pro priuata. *Bal. in l. ob es. 12. num. 3. C. de actio. & oblig.
Felinus in d. c. ex rescripto. num. 6. in secunda fall.* Festus vocabulum obsides
vult compositum ex ob & fides per mutationem literæ, ac dici obsides, quasi

ob fidem datos. Licet enim quemadmodum in præcedenti capite eodem
modo tactum fuit, regulariter liber homo, quantumuis res defuerint, pro
causa pecuniaria pignori *c. 2. ext. de pign. vel obles dari non possit. l. qui filios.
6. C. que res pignori,* imò creditor, qui liberum hominem pignori accepit, re-
legatur. *l. fin. ff. eo. & iure authenticorum, qui liberam personam præsumpse-
rit detinere vel pignori pro debito, vltra poenam corporalem cui subijcitur,
amittit etiam ius crediti, & refundit tantundem debitori, quem detinuit, §.
quia verò. 1. & §. huiusmodi, auth. vt nulli iudic. 134. coll. 9. & facit. d. l. ob es. 12.
cum auth. sequenti. C. de act. & oblig.* tamen ista contraria omnia pro parte lo-
quuntur de tertio, quod videlicet tertius non consentiens, non possit dari ob-
ses, partim etiam, quod debitor non possit teneri in obstadium, inuitus vide-
licet, vel eo fine, vt ius pignoris, aut seruilis ministerij in ipso constituatur.

istam solutionem innuit ipsemet Imperator in d. §. quia verò. sub finem. Secus est, quando detinetur ex pacto, l. 3. §. qui volentem. ff. de lib. hom. exhib. & alia intentione, non ut seruiat, vel ut pignus in eo constituatur, sed ut fiat, quod in conventionem est deductum, ita respondet gl. verb. obsides. d. c. ex rescripto. & ibi Anton. de Butrio nu. 14. Abbas 7. Bal. 1. Ioh. de Imola 8. Felinus 6. & omnes Dd. eo in loco probant istam solutionem, cum qua etiam transit Baldus in l. 2. num. 9. & ibi Salic. 4. & Azo. in si. C. de patrib. qui fil. distrax. Bal. l. 1. num. 5. C. qui bon. ced. poss. Ideo Felinus in d. c. ex rescripto. subiungit rationem, quare permittatur obstagium, quia, inquit, obsides non mutant statum, neque servire compelluntur, sed tantum morantur in loco, ad eum finem, ut solidius obseruentur conuenta. Felinus ubi proxime, n. 7. Ioh. de Plat. in l. nemo carcerem. C. de ex act. trib. lib. 10. num. 20. & gl. 2. d. c. 2. extra. de pign. ac sequitur Iason in l. rogasti. 1. §. si tibi. n. 10. ff. si cert. pet. Ex quo inferitur, pactum debitoris, quod, in casu non factæ solutionis, hærebit in certo & nominato loco, neque inde mouebit vestigia, donec creditori satisfiat, valere, & virtute huius pacti reum etiam extrajudicialiter interpellari posse per creditorem, ut conventionem obstagij adimpleat, sicut & de iure ad hoc tenetur, ac, si volens non sistat, officio iudicis ad id compelleretur, & in illis terminis propriè loquitur d. c. ex rescripto. ac notat Socinus in tractatu fallentiarum regula. 174. verbo. homo liber. Bal. in l. ob es. 12. num. 1. in si. C. de act. & oblig. Guido Papa decis. 61. n. 2. Abbas & Imola in c. lator. extra. de pignor. & Bal. l. 2. n. 9. C. de patrib. qui fil. dist. Detinentur enim non in causam seruitutis aut alicuius ministerij, sed ut liberi homines, quibus sua libertas in nullo alio constringitur, quam in non recedendo à loco, ad quem sese obligarunt. August. Beron. cons. 159. n. 16. vol. 3. Bart. in extrauag. de pace Constant. in gl. verbi. damna. Ac, si vigeretur, in ista decretali, incip. ex rescripto, hoc esse speciale, ratione iuramenti interpositi ibidem à debitoribus, quod venit obseruandum, dummodo sine periculo salutis æternæ, & præiudicio tertij seruari possit. c. cum contingat. extra. de iureiur. & c. quatuor. de pact. in 6. istud negatur, cum non tam consideretur ipsum iuramentum, quam interpositio fidei, pro præstandis conuentis, maximè de iure canonico. ca. peruenit. 2. ubi gl. & Butr. n. 4. extra. de fideiuss. c. ad aures. quod metus causa. ac notat Ias. in §. item si quis postulante. 11. n. 57. Instit. de action. Felinus c. præterea. n. 15. extra. de sponsal. licet de iure ciuili aliud sit, testante Fabro in d. §. item si quis. num. 15. & sic idem est in obstagio etiam non iurato. Anton. de Butrio in d. c. ex rescripto. n. 10. per tex. in c. exposita. ubi Innoc. extra. de arbit. & facit c. simpliciter. 23. q. 8. cum. l. obsides. 11. ff. qui testam. fac. possunt. & l. diuus. 31. de iure fisci. Neque verò tantum promittuntur obstagia à principalibus debitoribus, sed & ab ipsorum fideiussoribus, prout quotidiana testatur experientia. Ac, si moueatur, fideiussores spondentes, vel quolibet modo intercedentes pro principali, non posse exigi, cum ipsi promittant factum alienum, puta solutionem, quæ consistit in facto debitoris, contra l. 4. §. Cato. & l. stipulatio ista habere licere. 38. in princ. ibi: nemo alienum factum promittendo obligatur. de verb. oblig. & §. si quis alium. 2. Instit. de inutil. stip. respondetur: quod illa promissio non sit ita nuda, & tantum directa ad factum à tertio præstandum, de qua in d. §. si quis alium. Inst. eod. sed habeat adiunctam in effectum poenam, & obligationem facti proprii, puta, si morosus fuerit debitor in soluendo ad terminum, quod ipse fideiussor de suo istud debitum, aut, quantum minus creditor à principali consequi potest, soluere, vel obstagium ipsi præscriptum præstare velit. arg. l. decem stipulatus. 116. de verb. oblig. l. si decem. 12. de solut. ita, quod non liberabitur fideiussor alienæ solutionis, præstando eam operam, quam

- quam potest, admonendo videlicet principalem & similia faciendo. *Abbas in d. c. ex rescripto. in fi. n. 10. ibidemq. Anto. de Butr. n. 17.* sed & qui paratur fideiussor sub pœna obstagij promissori alieni facti, qui in euentum non facti quod fieri debuit, obligauit se ad pœnam vel interesse, & saltem incurrit pœnam conuentam, quantumuis omnem etiam extremam diligentiam adhibuerit. *l. sancimus. 16. C. de fideiuss. Aretinus in l. si ita stipulatus fuero, te sisti. 97. §. possum. ff. de verb. oblig. cum §. versa vice. 20. Instit. de inutil. stipul.* Et si enim
- 14 alias dicatur, circa promissionem de facto tertij, si promissor fecerit quod potuit, & tamen perficere nequiuit, quod talis difficultas facti regulariter excuset à pœna. *l. si vehenda. fin. §. penul. ff. ad l. Rhod. de tactu. & l. continuus. 137. §. illud inspiciendum. de verb. oblig.* (quam sententiam & communior em esse, & in practica seruari, testatur idem Aretinus in *d. l. si ita stipulatus fuero, te sisti. 97. n. 1. vers. & quia dixi. ac sequitur las. in allegata l. stipulatio ista habere licere. 38. n. 10*) tamen casus noster nullam habet dubitationem, cum fideiussor, in terminis propositi nostri, prout superius etiam tactum fuit, nihil promittat impossibile, nec tam factum alienum, quam proprium, puta, quod, si principalis non soluat, fideiussor obnoxius sit de suo satisfacere, vel in casu moræ præstare obstagium, quantumuis forte principalis ad hoc non erat adstrictus. Licet
- 15 autem Panorm. in effectum sentire videatur, obligationem ad obstagium interpretatos non aliter tenere, nisi accedat iuramentum, *Panorm. d. c. ex rescripto. n. 7. in fi. per fundamenta valde tenuia, quæ paulo post dissoluemus*: tamen altera opinio fauorabilior & communior est, vt videlicet seruentur conuentiones. *Feli. d. c. ex rescripto. n. 7. Bal. l. 2. n. 9. ibidemq. Salic. 4. C. de patrib. qui fil. distrax. cum in plebeijs non minus atq; in publicis aut illustribus personis exuberare debeat fides. l. 1. de pactis. l. 1. de const. pecun. dummodò is, cui mittuntur literæ monitoriales pro seruando obstagio, in illud semel vel ipse consenserit, vel potestati debitoris subiectus sit, vt seruus, Instit. de his qui sunt sui vel alie. iuris. in princ. aut monachus, d. c. ex rescripto. vt qui non aliter, & fortè durius abbati addictus est, quam seruus obstringitur domino. c. multos. dist. 54. cum omnia*
- 16 quæ in iure traduntur de seruis, locum habeant etiam in monachis. *Bar. las. & alij in l. cum fundus. 31. §. seruum tuum. ff. si cert. pet.* Quod idem est, si homo liber, in euentum non solutæ pecuniæ, vel proprio vel fideiussorio nomine spondeat, intrare obstagium, per supra dicta. Ac, si obijciatur, quoniam creditor prohibetur vti operis obsidum, neque licet ipsi eos alteri pignorare, vel quoquo modo distrahere, *d. l. qui filios. 6. C. quæ res pig. dar. poss. & sic nihil redit*
- 17 utilitatis ad credentem. Quid prohibet igitur, quin obstagiatu statim redeat ad suam naturalem libertatem? cum in legem naturæ peccet, qui vrget, quod ipsi non prodest, & nocet proximo. *l. rescripta. 7. C. de precib. imp. offer. l. fin. ff. de senat. l. fin. C. de præpos. sacri cubic. lib. 12. l. neg. Dorotheum. 61. C. de decur. lib. 10. replicatur: contraria loqui in casu, vbi prorsus nihil emolumenti redit ad deponentem, quod non est in proposito, vbi ista resultat utilitas ad creditorem*
- 18 (& hæc est finalis causa obstagij. sicut & omnium remediorum executiuorum, pro causis ciuilibus in personas inductorum) quod reus ita detentus, de vijs satisfactionum diligentius cogitabit, requireretque crebrius, ac facilius inueniet cognatos & alios, qui pro ipso soluant, aut aliter securum reddant creditorem, ad hoc videlicet, vt detentus reuertatur in pristinam libertatem, quod non facturus esset, si omnimodò naturali libertate gauderet, prout tota die videmus, tales debitores, qui libenter mutuum accipiunt, esse somnolentos, & querere tantum de die in diem dilationes, donec videant extremis morbis extrema adhiberi remedia: quam rationem innuunt Felin, in *d. c. ex*

Vide Gailium in editione 4. d. ob. 5. 45. n. ubi hoc ius nouissima Imperij lege anno 77. sub tit. 17. immutatum affert.

rescripto, num. 7. Alex. de Imola in l. alia, 14. §. eleganter, nu. 6. ff. sol. matrimo. & Specul. in tit. de renunciat. & conclus. §. 1. num. 29. in quibus locis addunt 19
præmemorati doctores, obstagiorum, etiam iniuratorum, conuentiones inter quoscunque priuatos comprobari generali consuetudine. Vnde & ex constitutionibus Imperij non tantum tolerantur, sed etiam multis præiudicijs in Camera confirmata esse talia obstagia, testis est An. Gailius, lib. 2. de pace publ. cap. 2. num. 5. & 6. & in obser. practicis lib. 2. obser. 45. per totum: licet Iohannes Franciscus de Ripa super ista questione distinguat, an nempe hoc agatur, ut obsides transeant in potestatem, vel seruitutem eorum, quibus dantur, quo casu, inquit ipse, non dantur, nisi in causa publica, & ab hostibus, aut non deduntur ad seruitutem, sed tantum pro obseruatione conuentorum & interpositæ fidei, & tunc possunt etiam inter priuatos dari. Ripa d. l. obligatione generali, 6. num. 12. ff. de pignor. Neque verò hæc detentio per viam obstagij 20 est contra bonos mores naturales, aliàs etiam iuramentum in tali pacto superueniens non foret obligatorium. c. non est obligatorium. extra. de reg. iur. in 6. ac notat Baldus in l. pacta quæ contra, 6. C. de pactis, in princ. & l. non dubium. 5. C. de ll. cum tamen iuramenti appositio, etiam teste ipsomet Panormitano, tale pactum, à priuatis cum priuato initum, confirmet. Panorm. in d. c. ex rescripto, num. 7. Ad alterum Panormitani motuum, quasi hoc pactum in seruitutem redigat paciscentem, aut saltem constringat ipsius libertatem, ex quo denegatur de loco recedere. l. Titio 100. §. Titio centum. de condit. & demonstr. l. 2. de lib. homine exhib. cum gl. c. de raptoribus. 36. q. 1. Sicut & ad id, quod notat Innoc. in c. nuper in princ. extra. de sent. excommunicat. responsum superius est, contraria loqui de detentione inuiti, & per pactum proprium non adstricti ad talem commorationem in certo loco. d. l. 2. & ita loquitur etiam d. l. Titio 100. §. Titio centum. ubi legatario præter ipsius voluntatem per testatorem iniungebatur, habitare in vno aliquo loco, & quidem illa mora residebat in arbitrio detinentis, & sic poterat esse perpetua, ac causari damnum corporis, aut valetudinis, propter deficientem motum. d. §. Titio. & d. l. 2. sed hæc detentio ad obstagium fit ex præcedente consensu debitoris, neque damnificat corpus, nisi per accidens, quando videlicet obsides immoderato cibo & potu se replent, quod non est in aliqua consideratione: item talis detentio non est durabilis, sed temporalis, eoque ipso extinguitur, quando satisfactum fuerit creditori. Felinus in d. c. ex rescripto, num. 8.

Cœpit autem obstagiorum origo à iure naturali secundario, quod alio nomine ius gentium appellamus, per ea quæ habentur in §. ius autem gentium. 23
Instit. de iure natur. gen. & civili. quod, sicut introduxit seruitutes, l. manumissiones. 4. l. ex hoc iure. 5. ff. de iustitia & iure. adeò, quod capti in bello redigebantur olim in potestatem capientium, §. serui. Instit. de iure persona: ita eodem modo introduxit iura obstagij, quæ durauerunt vsque ad tempora Romani Imperij. Hostes enim deuicti ab Imperio vel Imperatoribus, & e contra, cogebantur pro facienda pace, vel composita seruanda, dare obsides. Felinus in d. c. ex rescripto, nu. 6. fall. 2. qui sanè quondam non habebant multò plus priuilegiorum, aut libertatis, quàm captiui, cum & testari prohiberentur, nisi specialem gratiam super hoc à principe impetrassent, d. l. obsides. 11. iuncta ibi gl. ff. qui testam. fac. poss. gloss. in §. eius qui. Inst. eo. & ipsorum etiam fortunæ, 24
ijs defunctis, ad hæredes non peruenirent, sed fisco applicarentur. l. diuus Commodus. 31. cum l. seq. ff. de iure fisci. Hodiè autem obsidum conditio, qui capiuntur in bellis, motis vel infrà terminos Imperij, vel contra alios, dogma 25
CHRISTI nobiscum professos, (inter quos seruitus ampliùs locum non habet.

- bet. *l. hostes. 24. & ibi Bart. nu. 16. de captiuis & postlim. reuers. ac notat Molin. cons. 16. num. 13. lib. 1. & in consuet. Paris. tit. 1. gl. 3. num. 8.*) melior & tolerabilior esse coepit, nec enim mutant libertatem, nec seruire compelluntur, sed tantum ad eum finem tenentur, vt timore peioris coërcitionis & custodiæ, districtius teneantur foedera & pacis condiciones, pro quibus dati sunt. *Bal. in d. l. 2. num. 9. C. de patribus qui fil. distrax. Felin. d. c. ex rescripto. nu. 2. ac sequitur Gailus de pace pub. lib. 2. num. 11. & de talibus loquitur textus in c. suppliciter. ibi:*
- 26 *obsides dignos, de quibus considerare possitis, accipite. 23. q. 8. quod etiamnum nostris temporibus vsitatum est.* Sic Franciscus rex Galliarum ab Imperatore Carolo V. sub annum salutis Christianæ 1525. in die Matthiæ Apostoli, qui erat 24. Februarij, captus ad Ticinum, cum aliquandiu fuisset in custodia victoris, dando duos filios maiores natu pro obsidibus seruandi foederis, liberatus fuit,
- 27 teste Iouio in sua historia nostrorum temporum lib. 23. in fine. Suntque isti obsides per omnia tractandi vt liberi homines, arbitrio videlicet boni viri, vnde & contractus inter viuos celebrare, *August. Beronius cons. 159. num. 16. vol. 3. & testamenta facere possunt, Bart. d. l. obsides. 11. ac concordat Bal-*
- 28 *dus in l. 1. num. 19. C. de SS. ecclesiis.* vbi etiam istud extendit ad captos in bello legitimo, intertamen Christianos populos, & subiungit, quod audiuerit ab antiquis aduocatis Perusij, fuisse ibi quæstionem de facto super hæreditate Borgariti de Massiano comitis, qui captus fuit à Pisanis in conflictu de monte Catino, & facto testamento, in custodia Pisanorum decessit. Quantumuis enim istud bellum erat iustum, tanquam indictum ab Henrico Imperatore: tamen, ex quo post mortem Henrici captus fuit, finito nempe mandato eius, qui diffondendi ius habebat, *argumento l. 4. ff. locati. cum l. & quia. 6. de iurisd. om. iud. & l. iudicium soluitur. 58. de iudic. & quia bellum erat inter Christianos, fuit tunc de iure obtentum, testamentum eius valere. arg.*
- 29 *l. qui à latronibus. 13. qui test. fac.* Sicut autem obstagia coeperunt primum à militia, per antè dicta: ita hodiè remanserunt vestigia veterum obstagiorum, in primis inter milites nostrorum temporum, quos nobiles nuncupamus, ipsorumque fideiussores, illi siquidem, pro adimplendis quibuscunque obligationibus dandi vel faciendi, vt plurimum creditoribus promittunt obstagia, in euentum non soluti debiti. vulgò dicimus: Sie haben sich vff leistung vorschrieben. & est formula promittendi obstagij vulgaris in personis fideiussorum:
- 30 *Et nos fideiussores omnes & singuli, pro nobis, heredibus, & successoribus nostris spondemus, quatenus principalis ad prefixum diem non soluerit creditori, quod ipsi faciemus solutionem de sorte, usuris, & omni interesse, qua in re si morosos etiam nos esse contigerit, damus ei licentiam vtendi paratæ executione, vel propria authoritate, vel mediante iudicis officio, in nostra bona, eaq; occupandi & possidendi pro arbitrio, absq; omni impedimento, vel requirendi nos omnes & singulos pro obstagio, quo casu, ad omnem requisitionem creditoris, eiusq; heredum, vel cuiuscunque bonæ fidei possessoris harum literarum, siue ore tenus illa fiat, siue in scriptis, omnes & singuli cum tot equis & seruisingrediemur hospitium publicum eius civitatis, quod & quam nobis ipse*

Vide supra
num. 19.

ipse pro obstagio determinauerit, & ibi tenebimus legitimum obstagium, & iura obstagij seruabimus, prout ab antiquo fieri consuevit, inde non recessuri, donec creditori, eiusq; heredibus, aut bonafidei possessoribus huius obligationis, tam de sorte, quam etiam de usuris, ac omni interesse, plenè sit satisfactum. Vnde & Gaius fatetur, per Germaniam obstagiorum vsum esse frequentissimum. *ca. 2. num. 6. lib. 2. de pace pub.* Opinor autem etymon Germanicæ dictionis, *leistung* / ³¹deriuatum esse à vocabulo *leisten* / quod est præstare, *Ich wil leisten was ich zusage* / hoc est, volo stare promissis. Et concipitur hæc obligatio debitoris, ³²ut plurimum alternatiuè, puta, quòd velit soluere, vel ad interpellationem creditoris se sistere in certo loco, aut, quod in effectu non est dissimile, promittit soluere, & nisi soluat, hære in loco ipsi præfixo, vel præfigendo, donec satisfiat creditori, quo posteriore casu copula, &, quia ponitur inter duo ³³diuersa & incompatibilia, cum is, qui soluit, non debeat detineri in persona, contra *l. bona fides. § 7. ff. de reg. iur.* talis copula mutat officium suum, quod est copulare, & resoluitur in disiunctiuam, *l. si Titio fructus. 33.* & ibi Bart. per illum tex. de usufr. iuncta *l. fin. C. de codicil.* Bal. in auth. hoc locum, circa finem. C. si secundo nupserit mul. Salicetus in d. *l. multum. § C. si quis alteri vel sibi. ad melius facit l. si heredi plures conditiones. § in si. ibi. si disiunctim, cuilibet. ff. de condit. instit.*

Cæterum, hîc non incommodè cadit illa dubitatio, cum plerumque, ut habet formula, hæc promissio debitoris, item eius fideiussorum, concipiatur alternatiuè, quòd videlicet fideiussor promittit soluere, vel obstagium præstare, an electio isto casu sit debitoris, aut creditoris? Quæ quidem quæstio magni momenti est, siquidem enim in fideiussorum arbitrio hoc resideat, & ij obstagij iura in loco ad hoc destinato teneant, per hoc est parum consultum creditori, qui non propterea mox recipit suas pecunias, quod sanè videtur, cum in alternatiuis electio sit debitoris, ut probatur in *l. plerumq. § 10. §. si res in dotem. vers. verum si ita fuerit. ff. de iure dotium. c. in alternatiuis. extra. de reg. iur. in §. cum §. huic autem qui loco. vbi Ioh. Fab. notat Instit. de action. ac facit authen. habita. C. ne filius pro patre.* & sic, quomodocunque concipiatur hæc clausula obstagij, videtur semper in potestate debitorum esse, executionem paratam in bona eludere. Pro resolutione breuiter dico, quòd ³⁵electio in proposito non spectet ad debitorem, sed ad creditorem, cum isto casu dictio alternatiua ponatur inter duo, quorum vnum est in obligatione, alterum autem apponitur ad cautelam creditoris, prout tradit Bart. in *l. quamuis. §. per illum tex. num. 2. ff. de pignor. act.* vbi mouetur hæc quæstio in terminis: promissisti mihi soluere centum in Paschate, vel dare obfides, aut aliud sufficiens pignus, volo te cogere ad soluendum præcisè, quæritur an possim? respondet Bartolus, quòd sic, cum, quod dicitur de obfidibus, sit adiunctum pro fauore creditoris, & sic in eius odium retorqueri non debet. *l. quod fauore. §. C. de ll.* Et aliàs dicitur, inducta ad augmentum, prout obstagij cautela adijcitur pro maiori securitate creditoris, non debent operari diminutionem *l. legata inutiliter. 14. ff. de adim. legat. l. causam. 10. §. puellam. de manumis. l. qui legati. §. C. ut in possess. leg.* idèò, quantumuis solutionis stipulationi accesserit stipulatio etiam obstagij, nō tamen ab ipsa petitione solutionis intelligitur recessisse creditor. *tex. est clarus in l. 4. §. si ex conuentione. vers. sed et si pignora accepta sint. in verbis: non cessare executionem, quippe cum accesserit*

accesserit aliquid rei iudicata, non esse à re iudicata recessum. ff. de re iudic. & ibi Alex. de Imola num. 2. & 5. Ias. 5. Paulus de Castro 5. per quem textum inferrebat Tiraquellus de retractu lignagier. §. 3. glo. 3. num. 16. quod promittens ad certum diem soluere, vel fideiussores, vel pignora, non liberatur, offerendo pignora vel fideiussores, inuito debitore, per d. l. quamuis. 6. & ibi Bart. de pignor. act. ubi addit, istud perpetuò menti tenendum esse. & idem Castr. in l. cum proponas. 17. num. 4. in fi. C. de transact. Nec obstat d. c. in alternatiuis. cum alijs prius adductis, quia contraria procedunt in alternatiua rerum, quarum quælibet est in obligatione & solutione: secus, si vna est in obligatione, & altera ad cautelam creditoris adiecta, ut eò magis reddatur securus, ita soluit Iason in d. l. 4. §. si ex conventionem. num. 5. ibidemq. Alex. de Imola 5. Bart. in l. quamuis. 6. num. 2. & 3. de pignor. act. ac notat Euerh. in suis top. loco à vi dictionum alternatiuarum. num. 7. Tiraquellus ubi proximè §. 3. glo. 3. num. 16. in fine. quæ de re tangitur etiam infra in secunda parte huius operis cap. 1. num. 47. Ex quo inferitur, quòd per terras Saxoniz, ubi instrumenta sigillata merentur paratam executionem, absque alio processu & ordine iudiciali, in terminis propòiti nostri licebit creditori post mortem, dimissa via obstagij, executionem paratam in bona debitorum, vel fideiussorum urgere, sicut istud à cautis creditoribus ita regulariter practicitur.

Quin & maius dubium est, si creditor semel elegerit viam obstagij, requirendo videlicet mediante iudicis officio fideiussores, ut se listant in certo loco, tanquam obsoles, vel literas monitoriales ad fideiussores emittat, quòd vel soluant infra tempus ipsis assignatum, vel ingrediantur obstagium, & requisiti ingrediantur loca pro obstagio ipsis deputata: an postea liceat creditori mutare consilium, & petere paratam executionem in ipsorum bona? Super quo dubio ego affirmatiuè decidendum censeo, per notata Angeli in l. qui restituere. 68. num. 5. ff. de rei vindic. ubi tradit, electionem vnus remedij executiui non præcludere viam alijs. quando per primum non est satisfactum creditori. Bartolus in auth. at qui semel. num. 19. C. quomodo & quando iudex. Baldus in l. consentaneum. num. 16. C. eo. Ioan. de Platea in l. nemo carcerem. 2. n. 16. C. de exacto. tribut. lib. 10. ac probatur per expressum iuris text. in l. persecutione. 24. C. de pignor. ubi habetur: quantumuis creditor egerit hypothecaria contra possessores pignorum, nihil tamen impedire, quò minus regressum ad principalem reum habere, eumque personali actione conuenire possit. Hinc est, quòd Baldus in c. contingit. n. 19. & 20. extra. de dolo & contum. videatur dubium nostrum quasi in terminis decidere: Reus, inquit, positus est in carcere, quia debitum liquidum non soluit, quæritur, an interim, ad creditoris instantiam, debeat pati missionem in bona, & venditionem? ac responderet, quòd sic, non obstante theoricæ l. quod in heredem. 9. §. eligere. ff. de tribut. act. quia, secundum eundem, loquitur in remedijs cogendi. & addit ibi num. 20. quòd simili modo captura rei principalis non liberet fideiussorem, quin is etiam capi possit. & idem Baldus in l. 2. n. 2. C. de fideiussor. quem sequitur Hippolytus de Marsil. in l. vnus. 18. §. custodia. n. 31. & 36. ff. de quest. & in tractat. de fideiussor. n. 380. & in singulari 300. Stracha in tractatu de mercator. tit. de decoctibus, n. 46. & post alios Petrus de Duenna in reg. 277. Bar. in l. heres à debitore 21. §. quod si stipulator. in fine, ff. de fideiussor. ubi dicitur: quantumuis creditor missus sit in possessionem bonorum debitoris, fideiussorem tamen æque, ut prius, obligatum remanere. & ibi Bar. n. 1. & 2. ac concordat §. fin. Inst. de replica. & subiicit Bar. in d. §. quod si stipulator. rationem, quòd quamuis deuentum sit ad capturam:

capturam : tamen creditori nondum est satisfactum. *l. nepoti. 6. in fine, de fundo instructo.* vnde Baldus *in c. dilectus nu. 4. de appellat.* dixit, quod carcer non soluit debitum, sed bursa pecuniaria, quod dictum refert & sequitur Marsil. *in §. attingam, num. 54. practica criminalis.* Et legitur alibi, quod cessio bonorum, facta per principalem debitorem, non profit fideiussori. *Ang. Aretinus in §. fin. nu. 10. Instit. de actio. per d. l. heres. 21. §. quod si stipulator. ubi Bart. n. 1. & 2. & l. ubicunq. 60. iuncta ibi glossa, de fideiussor.* vno siquidem conuenito, nisi is solidum persoluerit, aut alio modo creditori integraliter satisfacerit, alter non liberatur. *l. fin. C. de fideiussor. quo de videantur quae tradidimus supra cap. 4. n. 20.* Eidemque, qui egit hypothecaria contra singulares successores, vel pignorum possessores, liberum est, ista via dimissa, fideiussores conuenire. Baldus *in l. etiam. 9. num. 1. C. de fideiussor.* cum vnum praesidium non excludat aliud. *l. penul. ff. quibus mod. pig. vel hypo. sol.* Sicut & econtrà, secundum eundem, si primò captus est fideiussor, potest etiam adhuc lite durante capi reus, adeò, ut non iuuetur principalis, quantumuis à tali grauamine appellatum fuisset. Baldus *ubi supra num. 20. allegando glossam, quam ipse commendat tanquam singularem, in l. creditor, 60. verb. posse. ff. mandati.* alibi scriptum reliquit Bartolus: qui de pluribus remedijs sibi competentibus vnum eligit, cum per hoc non censeri aliud dimisisse: adeoque, secundum ipsum, qui missionem in bona impetrauit, idem postea non prohibetur petere, quod reus mancipetur carceri. *Bar in l. consentaneum. 8. num. 17. per illum textum. ibidemq. Alexander in suis addit. litera L. C. quomodo & quando index. pro quo allegant etiam textum in l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iudic. l. 1. §. ex hoc vers. sed singe. de ventre inspic. c. quoniam frequenter. §. fin. vers. si autem personali. in verbis: alterutra poena iudex ab initio sit contentus, ad aliam nihilominus processurus, si hoc mereatur proteruitas contumacis. extr. ut lite non contest. Bar. in l. nemo carcerem. 2. num. 7. C. de exact. trib. 10. & idem Alex. in d. l. heres. §. quod si hic seruus; in addit. ad Bart. litera C. ff. de fideiussor. Bal. in l. 1. ad finem. ff. si quis iudic. non obtemp. & ibi Iason num. 22. per d. l. 1. §. quid ergo de ventre inspic. ac est melior de iure textus in allegata l. nemo carcerem. 2. vers. securi. vbi habetur: qui ob non solum debitum fiscale, detinentur personaliter in custodia, siquidem ita praefracti sint, & vltèriùs contumaces in soluendo existant, ad omnem ipsorum substantiam manum apponi posse.* Vnde est, quod, qui impetrat sequestrationem, ex vi statuti, in bona sui debitoris, idem non impediatur alio modo petere suum debitum, ita ne per exceptionem sequestri repellatur à limine iudicij, petitor, ex quo per priorem viam ipsi nondum est satisfactum. Baldus *in l. qui legati. 5. num. 1. C. ut in poss. lega. ser. causa esse lic. adducit glossam ordinariam & singularem in authen. de fideiussor. §. quod si pignus. colla. 4. Archidiaconus in ca. 1. extra. de sequest. poss. & fruct. in 6. & in hanc sententiam concludit cum alijs Iason in praetata l. 1. num. 23. ff. si quis ius dicenti.* vbi vult, quod, si in actorem translata sit possessio rerum debitoris ex primo decreto, adhuc possit petere, reum citari personaliter: & econtrà, licet reus ad instantiam creditoris positus sit in carceribus: tamen aduersus eundem licebit petere missionem. Baldus *in l. ignorare. 3. in fine. C. de restit. mil. Philippus Decius cons. 73. incip. praestantissime Doctor. num. 1.* & in terminis propositi nostri legitur alibi, quod debitor alternatiuè obligatus soluere creditori, vel tenere obstagium, etiam si ad requisitionem creditoris hæreat in obstagio obligatus, nihilominus per remedia iuris legitima, puta, per viam paratæ executionis, (si ea aliter vel pacto vel statuto sit permessa,) compelli ad soluendum possit, ex quo per intentionem

- nem unius remedij non intelligitur alijs renunciassse. *Guido Papa cons. 105. incip. in casu vertente num. 3. & 4. post Bartolum in l. 1. ff. de lege commissor. & idem Guido Papa magis specialiter in cons. 114. incip. quia in causa. num. 5. vers. secundo, quia videmus, quod & in effectu firmat Iason in l. 1. §. quid ergo. ff. de ventre inspic. & Antonius Capicius decis. 119.* sicut & pari modo missus in possessionem bonorum debitoris, deinceps potest redire ad fideiussorem, ita, ut unius viæ electio creditori, quod ad alios correos aut simul obligatos, non præjudicet. *Ang. de Aretio in d. §. fin. num. 10. instit. de actio. ubi addit: istud perpetuo notandum*
- 47 *& menti tenendum esse.* Nec auditur reus, excipiendo de priore processu, contra ipsum vel fideiussorem instituto, quia replicabitur ipsi, quod per primam viam nondum fuerit plenè vel integrè creditori satisfactum. *Ang. in l. qui restituere. §. 8. num. 5. ff. de rei vindica. Ias. in d. l. 1. nu. 23. si quis iudic. Rebuffus de literis obligator. ar. 11. gl. 3. num. 25. & seqq.* Non enim sequitur, creditor processit per viam sequestrationis, aut cuiuscunque alterius manus injectionis adversus Titium, igitur recepit suum debitum, ex quo hæc illatio à separatis instituitur, ac probat *Bartolus in authen. qui semel. num. 19. C. quomodo & quando iudex.* unde concludunt etiam domini de Rota, quando primus actus vel primum remedium nondum fuit suum effectum sortitum, nihil impedire, quin suspenso primo, ad alterum descendi possit, cum humanitas justæ pœnitudinis nemini sit auferenda. *d. decis. 8. num. 2. per ca. si quis libellos 2. quest. 5. c. cum cessante, & c. interposita. extra. de appellat. l. Papinianus. §. §. meminisse. vers. caterum si ante sententiam destitit. ff. de inoff. testam. l. si convenerit. 18. ibi. si mutata voluntas fuerit. de iurisd. omn. iudis, ac videantur quæ traduntur infra parte 3. cap. 5. num. 40.*
- 48 Nec adversatur, quod, cui plura remedia competant, ei, post unius electionem, denegetur ad aliud regressus *l. quod in heredem. §. eligere. ff. de tributor. act. l. cum filius. 76. §. varijs. de leg. 2. l. nemo ex his. 43. §. quoties. de reg. iur. c. ut qui duas. extra. de elect. in 6.* quia istud verum, si viæ primæ electio facilè de jure sortiri potest effectum, aliàs non. ita limitat *Tiraquellus in l. boves. §. 9. §. hoc sermone. num. 14. de verb. sig. per l. si verò. 8. de bonis liberi. l. filiam. 5. §. si quis contra. de legatis. prestand.* ac, quod per electionem unius remedij inutilis, non tollantur alia utilla, probatur textibus juris *in l. mater decedens. 19. ibiq. Romanus, de inoff. testam. l. Clodius. 97. de acquir. hered. l. legitimam. 8. de petit. hered. & l. f. C. de codicill.* Sic, si reus ordinario iudicio pulsatus latitet, non prohibetur actor, virtute conventionis inter partes initæ, vel occupare bona debitoris privata auctoritate, vel mediante iudicis officio ea detinere, seu sequestrare. *Decius in l. fia. num. 7. C. de edicto D. Adr. toll.* & alibi *Accursius* traditum reliquit, quod unum remedium extraordinarium ne quidem tollat aliud præsidium extraordinarium, *gl. l. quemadmodum. 29. §. magistratus, verbo in factum. ff. ad l. Aquil. & in l. de pecoribus. 5. C. eo tit. & glo. in l. si filius familias. aliàs incipit, viaticum. 14. ff. si cert. pet. & in l. qui bona. 13. §. si quis opus. de damn. infect.*
- 50 Quod maximè verum est de pluribus remedijs rerum persecutorijs, ex eodem fonte & causa descendentibus, quo casu unius electio non impedit alterum intentari. *Angelus de Aretio in §. fin. num. 8. per illum textum post glossam. verb. consumit. Instit. si quadrupes paup. fecisse dicatur. ac facit l. cum ex uno. 32. ff. de actio. & oblig. l. nunquam plura. 2. de privatis delictis. l. 1. l. facienda. 8. arborum furtim casarum. l. & ita. 3. §. fin. nauta, caupo, stabular. ac plenissimè Albericus de Rosate in l. in provinciali. nu. 5. 6. 7. 8. & per totum de novi operis nuncia.* & militat pro ista sententia textus quasi inconvincibilis, & aureis literis signandus *in l. fin. in princ. & §. invenimus enim cum §. seq. C. de fideiusso.* ubi legitur: per electionem unius ex pluribus fideiussoribus,

foribus, vel etiam unius ex correis promittendi vel debendi, alios liberationem non mereri, nisi satisfactum sit creditori, sed manere ipsi ius integrum, donec in solidum ei pecuniæ exoluantur, vel alio modo satisfiat, & sic superesse ipsi actiones integras, & personales, & hypothecarias, donec per omnia creditor contentetur. Licet autem iste textus loquatur de electione unius inter plures personas, ut per electionem unius creditori non denegetur recursus ad alios: tamen bonum, & frequens est argumentum in iure de personis ad res. *Albericus de Rosate & Baldus in l. qui furere. 20. ff. de statu hom. per l. si quis inquilinos. 112. §. si ita legatum. de lega. 1. l. si quis filio exheredato. 6. vers. ergo, de iniusto, rupto. irrog. facto testa. ac notat Euerhardus in loco à persona ad res.* Ac, si quis urgeat, in alternativis promissionibus, sub disiunctiva vocula comprehensis, sufficere, alterutram partem obligationis adimpleri. *c. in alternativis. in secundo membro, ibi. Dynus num. 4. extra. de reg. iur. in 6. ac facit l. si heredi plures conditiones. 5. in fine, ibi: si disiunctivè cuilibet, hoc est, cui placet, ut exponit glossa. ff. de condit. instit. ac concordat §. si plures, vers. si illud aut illud factum fuerit, cuilibet, hoc est, alterutri conditioni obtemperare satum est, Instit. de hered. instit. l. si quis ita stipulatus fuerit. 129. vers. at si sit, in verbis. sufficit unum factum. de verb. oblig. & si ulterius instetur, quòd etiam tunc, quando stipulatori electio in alternativis competit, is actor electione alterutrius contentus esse, nec deinceps ad alterum redire debeat, propter naturam alternativæ, quæ contenta est implemento unius membri ex promissis alternativè, vel cum disiunctione. l. cum pupillus. 78. §. disiunctivè. & l. quod traditum. 87. ibidemq. gl. ff. de condit. & demon. cum l. cum quarebatur. 13. in princ. vers. ecce enim, si quis stipulatur, si navis ex Asia venerit, aut Titius consul factus fuerit, tantum sibi dari. ff. iudicatum solvi: facilis est solutio ad contraria, quòd ea procedant in casu, ubi per implementum alterutrius facti, vel conditionis, integrè satisfiat voluntati stipulatoris. Neque enim ejus interest, utrum ex duobus promissis faciat, aut utri conditioni pareat, cum ambo fines aut effectus æquè placeant stipulatori. *d. §. si plures. Instit. de her. instit. & d. l. si quis ita stipulatus. 129. de verb. oblig.* Caterum in proposito unum solum finem pro se habet creditor, ad quem respicit, ut nimirum consequatur suum debitum, licet de pluribus remedijs ad eum finem tendentibus sibi prospexerit, unde, si unum medium ex his eligit, obstagium puta personæ, & nihil cum eo proficit, sed uno tempore, sicut alio cogitur carere suo debito, ex quo obsides vivunt in diem, heluando, potando, non aliter ac Epicuri de grege porci, nihil aut parùm admodum de solutione solliciti, nihil prohibet, quin creditor, qui videt istud remedium obstagij esse inefficax & inutile, sese convertere possit ex vi pacti ad aliud præsidium, paratæ videlicet executionis in bona fidejussorum, & obsidum, in quibus plus securitatis est, quàm in detentione personæ. *l. plus cautionis. 25. l. minus est. 204. de reg. iur. & §. furri. Instit. de obligationibus quæ ex delicto.* ac, si aliter doceretur, jam pluritas beneficiorum, quam creditor excogitavit pro suo favore, & majore securitate, in ipsius redundaret & retorqueretur perniciem & læsionem, contra *l. quod favore. 6. C. de legibus. l. non eo minus. 14. C. de procura. l. 3. §. due. ff. de Carbon. edicto l. si iudex. 41 de minor.* Et notum est, quando plura remedia competunt, electo uno, petitor non prohibetur prosequi, quòd minùs in uno, quàm in altero continetur. *gl. l. cum ex uno. 32. verbo obtinuit, per illum tex. de actio. & obl. & ita patitur sibi deduci & defalcari in posteriore remedio, quòd ex priore adeptus est, ad hoc, ut consequatur reliquum. l. 1. l. faciendaa. 8. ff. arborum furtim casarum* Nec movet, quòd posset urgeri, d. l. cū ex uno, & concordantes superius adductas *si. ut & las. in d. l. 1. n. 22. & 23. post alios ibid. si quis ius dic. nō obrepe.* loqui*

loqui in pluribus remedijs contumaciæ, proditis videlicet pro iudice, ut ei ab uno ad aliud progredi liceat, quasi istud speciale sit, ob authoritatem videlicet iudiciorum, ne iudicia, vel prætorum edicta & decreta habeantur elusoria, vel contemtui sint inferioribus suis & subditis. *l. si prætor. 75. in fine, de iud. l. si in fine ne quid in loco pub. l. f. §. fin. vers. non autem. ibi: ne ludibrio fiant leges. C. de bonis quæ lib.* quæ ratio specialitatis cessat in privato, cuius requisitio facilius & impuniùs contemnitur, quàm iudicis. Eodemque modo in *l. 1. ff. arborum fur. cas. & d. l. cum ex uno, & similibus*, offenditur ipsa lex, *l. non dubium. C. de legibus*. quæ cumulationem plurium auxiliorum videtur tribuere successivè, puta, quòd unum post aliud intentetur, cum lex semper fortioris operationis sit, quàm pacta contrahentium. *l. non est impossibile. ubi notat Ias. num. 1. ff. de pact.* unde, quia lex ipsa prodidit adito iudici, pro tuenda sua iurisdictione, vel etiam privato, pro iudiciali petitione sui debiti, & ad conservationem sui juris, plura præsidia & arma, ideo electio unius non præcludit viam alijs. *d. l. 1. & sic malè infertur à lege ad pactum affirmativè, quia est argumentum à maiore ad minus. Iason. in d. l. non impossibile. 50. num. 1. de pactis.* cum non omnia permittantur privatis, quæ publica authoritate, vel lege permittente, in iudicijs conceduntur. *l. non est singulis. 276. de reg. iuris.* & plus operatur actus iudicialis, quàm extrajudicialis, *arg. l. eum pro quo quis apud offic. cavet. 17. ff. de in ius voc. l. manumissio per licitorem, etiam domino tacente, expeditur. 23. de manumiss. vin. ac notat Bar. in l. 1. num. 2. de verb. obligatione.* Cæterum, si rectè ponderemus fundamenta, pro priorè opinione adducta hæ dissolutiones nihil obstant. Quod enim de authoritatè iudiciorum dicitur, in se quidem verum est, eam apud subditos non habendam in vili pretio, & securiùs contemni monitionem partis, quàm iudicis, adeò, quòd hic pro tuenda sua iurisdictione, remedia iudicenti prodita acuere, & pro contundenda contumacia partis reæ, malo nodo pejorem & duriores subinde possit applicare cuneum. *c. quoniam frequenter. §. in alijs. circa finem. extra. ut lite non contest. ca. cum non ab homine. de iudic.* eligendo videlicet unam vel aliam poenam, quæ magis timeri videtur. *d. ca. quoniam. §. in alijs. vers. si autem in personali, & d. l. 1. si quis ius dic. non obtemp.* siquidem istud ideo fit, quòd in prædictis locis lex dirigit verba ad iudicem, per ea quæ notat Panormit. in *c. inter ceteras. nu. 5. extra. de rescript. & in c. à crapula. de vita & honestate cleric.* neque se opponit pars, sive unum, sive aliud remedium eligat iudex pro contundenda rei contumacia: Secùs si dirigantur verba ad partem, non ad iudicem. Quibus casibus, & in dubio, ea accipitur interpretatio, ut parti tributum intelligatur ius eligendi. *Bart. num. 3. in l. 1. §. expilatores. de effractor.* potest & aliter solvi, contraria videlicet locum habere, quando poenæ principaliter concernunt ius & interesse publicum, quod consistit in animadversione facinorosorum. *arg. l. congruit. 13. de offic. præsid.* Secùs est, si in poenis alternativis, principaliter vertatur interesse vel privata utilitas partis. Quo casu parti datur optio, unum auxilium è pluribus (quod ipsi magis expedire putaverit) eligendi. Ista est notabilis limitatio, quam tradit Abbas in *c. prout num. 22. Extra. de dolo & contum.* commendando eam veluti singularem, quam nullus Canonistarum attigerit, *allegat Innocent. in c. 2. nu. 2. extra. de iureiur. & Bart. in l. consentaneum. 8. n. 16. C. quomodo & quando iudex.* Ex quo nunc illud infertur: siquidem creditor sibi providerit de pluribus remedijs in pacto etiam extrajudiciali pro receptione suæ pecuniæ, vel conservatione sui juris, quin & unum ex ijs ipse eligere & coram iudice urgere, ac si illud forsan viderit inefficax esse, possit ad aliud remedium sibi conducibilius descendere. *Ioan. de Platea in l. nemo carcerem. 2. num. 16. C. de exact. tributorum. lib. 10. per l. creditores. 3. C. de pigno. Iason. in l. 1. n. 23. ff. si quis ius dic. quan-*

nūvis n. regulariter major sit vis legis, quā conventionū, item actionū judicialiū,
 quā extrajudicialiū, adeo, quod statutum possit firmitatē & robur concedere a-
 ctui, aliter per legem prohibito & improbo, sicut potest approbare pactū futurę
 successionis. *las. d. l. non impossibile. 50. n. 4. per c. morib. & c. filij nati, si de feudo fuerit controvers.* inter dominū & agna. & ut suprà probatum fuit, multa valent in
 iudicio gesta, quę extrajudicialiter facta non tenerent: tamen istud indubitatum
 est, sicut lex plura præsidia pro creditoribus, & ipsorum favore introduxit, ita pa-
 ri ratione permissum esse creditori, sibi prospicere & cavere, quanto magis potest.
l. f. C. de pactis conventis. l. que dubitationis. 81. ff. de reg. iur. l. testamentum. 17. C. de testam. & talis conventio, quę imponitur contractui, dicitur ipla quoque
 lex. *l. 1. §. si conveniat. ff. de positi. l. legem. quam dixisti. 10. C. de pactis. l. f. C. de
 pign. ac notat las. in d. l. non impossibile. 50. n. 5. ff. de pact.* pro quo est text⁹ singula-
 ris in hac materia in *l. fin. §. si enim pactis conventis hoc fieri conceditur. C. de fide-
 iusso.* ubi deciditur: licitas esse conventiones de pluribus remedijs adversus de-
 bitores principales, vel etiam correos debendi, aut fidejussores usurpandis, ita, ut
 ab uno remedio discedatur ad aliud, & ab una persona contra aliam. Ac, quod
 conventio partium executiva non minoris authoritatis sit, quā iustus iudicis,
 faciunt textus juris, ut *l. creditores. 3. in princ. C. de pignor. l. pignoris. 11. ibi: citra
 præsidentem iussionem, vel conventionem partium. C. de pig. act. l. dotis. 9. ibi: here-
 dibus non consentientibus, sine authoritate competentis iudicis iustam causam non
 habes. C. soluto matrim.* quod pluribus firmatum est superi⁹ in hac ipsa parte
 operis *cap. 5. per totum.* Adeoque in proposito nostro, si per requisitionem
 debitorum vel fidejussorum in obstagium, creditor nihil proficiat, nihil impedit,
 quin is, etiam durante adhuc obstagio, paratam executionem adversus obfides,
 in deputato obstagio hærentes, mediante iudicis officio, postulare valeat. cum
 semper militet illa ratio, quod per viam intentatam, obstagij videlicet, creditori
 nondum sit satisfactum, *per ea quę notant Baldus & Canonista in c. contingit. nu.
 20. extra. de dolo & contumac.* Quod vel maxime verum est, si, durante obsta-
 gio fidejussorum, creditor urgeat paratam executionem adversus bona principa-
 lis debitoris, *per ea quę supra tradidimus num. 40. 41. 42. 43. & 46.* cum isto
 casu plura remedia contra diversos intententur, *arg. l. & ita. 3. §. fin. l. licet. 6.
 §. possumus. ff. nauta, caupones, stabular:* sicut idem non prohibetur etiam adver-
 sus ipsos obfides, *arg. d. l. f. C. de fideiusso.* Cautela tamen est in hoc ancipiti passu,
 & quasi quotidie practicatur per creditores, ut, stipulando solutionem sub poena
 obstagij, vel paratę executionis in bona, protestentur statim ab initio contractus,
 apponendo instrumentis clausulam, quod eligendo unum remedium, per hoc non
 intendant recedere ab altero remedio, sed ab uno ad aliud tam diu habere regres-
 sum, donec ipsis integrę satisfactum fuerit. Anton. Massa Galeusius in forma ob-
 ligationis camerę *parte 1. num. 1.* & in illis verbis; obligavit & hypothecavit sua
 bona, item consensit, se in eventum non servatę fidei, arrestari, capi, incarcerari, &
 detineri, uno eodemque tempore, vel diversis, usque ad plenariam solutionem,
Massa ubi proxime. ideo notarij plerumque suis instrumentis apponunt illam
 clausulam: alio remedio per electionem alterius non cessante. *qua de Boerius
 in repetitione l. consentaneum. 8. C. quomodo & quando iudex. & in capite decima
 huius partis. n. 224. ea de re latius.* Pro maiore tamen securitate non est negligen-
 dum, quemadmodum & supra tetigi, quod, qui plura remedia, sive simul & semel,
 sive unum post aliud intentat, is protestetur, se ex altero tantum velle consequi,
 quod ipsum contingit, *iuxta l. 1. §. quia autem in fine. ff. quorum lega.* maxime,
 cum ista incertitudo causetur ex facto adversarij, de quo probabilis est dubita-
 tio, an

tio, an ex primo remedio suum sit consecuturus petitor, *argumento quod tradit Iason in l. edita. 3. num. 33. C. de edendo. & Bar. in l. ubi autem non apparet. 75. §. illud ff. de verb. oblig. post gl. l. nemo ex his. 43. §. 1. de reg. iur. & gl. magnam in c. abbate sanè. extra. de re iudic. in 6.*

- 67 Ceterum, quia ut plurimum circa materiam nostram concipiuntur obliga- *Pactum dif-*
tiones in personis debitorum, & fidejussorum, quod, in casu non soluti debiti, vel *famationis*
non servati obstagij, liceat creditori traducere reos per literas diffamatorias, in *an valeat.*
loco publico intimatas, aut aliter: quaeritur hinc non intempestive, an virtute istius
us pacti, de obstagio, vel aresto, vel etiam aliter, si pactum nullum sit appositum
post moram liceat diffamare debitorem, tanquam perfidum, aut perjurum, ut qui
fidem datam & promissam, contra officium boni viri, fefellerit? *arg. l. 1. ibi: gra-*
ve est fidem fallere. ff. de const. pec. in quam sententiam & Cicero lib. 1. & 3. offi-
ciorum, item pro Roscio Comædo scriptum reliquit: nefarium & perfidiosum
esse, fidem frangere, quæ vitam continet. *ac facit l. 1. §. merito. in fine. ff. de positi.*
Ac certè docet experientia, id quasi tota die fieri, quod tales notentur de perfidia
per famosas scripturas, picturas & libellos, publicè passim propositos, de quo eti-
am meminit Gailius *de pace publica lib. 2. cap. 2. num. 6.* ac videtur, in casu con-
ventionis, ita expressè conceptæ, istud sustineri, per illud vulgatum: quod volen-
ti non inferatur injuria. *l. 1. §. usq. adeò. de iniur. c. scienti & volenti extra. de reg.*
68 *iur. in 6.* Ex quo sequi videtur, si reus, aut fidejussores, in eventum non solutæ ad
69 diem pecuniæ, per creditorem impetantur cum opprobrijs & criminationibus,
aut cum famosis picturis, privatim vel publicè intimatis, denegari ipsis querelam
& actiones super injurijs, *Bart. d. l. 1. §. usq. adeò. num. 2. & 3. ut qui semel volue-*
runt l. in diem. 9. vers. nam is nullam. de aqua plu. arcenda. l. 3. §. item si quis vo-
lentem. de lib. hom. exhib. l. sed si unius permissu. 17. de iniurijs. l. nemo fraudare vide-
tur. 145. de reg. iur. l. non putavit. 8. §. si quis sua manu. de bon. poss. contra tab. l.
70 *cum donationis. 34. C. de transact. & l. venditor. 11. C. de resc. vend.* Ac tradit
Bart. quod, si quis permittat & contentus sit, sibi dari alapam, ea ipsi rectè impin-
gatur, nec timere habeat percutiens, quasi ex illo maleficio conveniri possit inju-
riarum. *Bart. d. l. 1. §. usq. adeò. num. 2. vers. quandoq. quis promittit.* Quibus ta-
men non obstantibus, contrarium verius est, si ve loquamur de injuria reali, si ve
personali, inferenda alicui etiam ex pacto, si non in ipso continenti fiat, sed de-
mum ex intervallo, prout & ipsemet Bar. restringit suum dictum, de alapa infrin-
genda alicui ex pacto, ad tempus verbi, *arg. l. in delictis. 4. §. si extraneus. de no-*
xa. act. quando nimirum adhuc voluntas adest. *& ita loquuntur contraria in d.*
l. 1. §. usq. adeò. & in d. c. scienti & volenti. aliud autem esse monet, si ex inter-
71 vallo sequatur injuria. *Bar. d. l. 1. §. usq. adeò. num. 3.* Etsi verò isti limitationi vi-
detur obviare textus *d. l. in diem. 9. cum alijs superius adductis,* in quibus innuitur
sufficere, quod semel quis voluerit, quo casu mutatio voluntatis non admittitur:
tamen contraria procedunt in actu facti, habentis & requirentis causam continu-
am & durabilem, vel tractum temporis successivum, puta concessionem aquæ du-
ctus, vel similis juris, cum nihil profit impetranti, habere jus servitutis, aut quid
aliud ad unam aliquam horam & momentum temporis. *l. ei apud. 5. §. fin. ff. de-*
positi. l. 1. §. prodest quorū leg. l. videamus. 17. quod metus causa. l. de accessionib. 14.
in fi. de diversis & temp. præsc. l. fidei commissi. 11. §. si quis decem. de legat. 3. l. fi.
C. de remis. pign. cum. l. fin. C. de condit. insertis. item stipulatio fabricari insulam,
quo casu semel voluisse, vel coepisse fabricam non sufficit, nisi sit absoluta, *arg. l.*
72 *si insulam. 84. ff. de verb. oblig.* Secus est in actu promissi facti momentaneo
qui statim recipit suam perfectionem & consummationem, argumento ejus, quod
distinguat Bartolus de actu reiterabili vel momentaneo, circa obligationes fa-
ciendi,

ciendi, in *l. stipulationes non dividuntur. 72. nu. 30. de verborum obligationib. per l. si sic stipulatus. 93. n. 2. non enim ad unam vim pertinet eodem titulo & p. novissima. 19. indic. solvi. iuncta l. si procurator. 18. rem ratam haberi.* ubi habetur, quod promissio, iudicatum solvi, item dolum malum abesse & abfuturum, cum similibus, demonstrent factum permanens etiam in futurum tempus, nec admittant poenitentiam vel revocationem, sed cogatur promissor in prima voluntate perseverare: secus est in facto non reiterabili, sicut fit in eo, qui se obstringit ad ferendam alapam, quo casu, non obstante obligatione prima, mutare voluntatem suam non prohibetur, *per ea quae tradit Dynus in c. mutare. extra. de reg. iur. in 6. tum, quod stipulator ex hac infractione alapae post aliquod intervallum factae, non sentiat ipse aliquod commodum, & noceat proximo. contra. l. rescripta. 7. C. de precib. imper. offer.* tum etiam, quod ista obligatio proficiatur a quadam levitate animi humani, cuius voluntas cum sit ambulatoria, potest mutari de die in diem. *l. 4. ff. de adm. legat. l. cum hic status. 32. §. ait oratio, vers. poenitentiam. de donat. inter vir. & uxor. l. 1. C. de sacros. eccl. de quo tactum fuit etiam supra cap. 5. num. 47. & 48.* Vnde idem Bartolus infert ad pactum, quo mediante unus rusticus permittit alteri, si deinceps in ejus horto vel vinea reperiatur, quod dominus horti possit eum verberare, nam, ut maxime promissor denuo ingrediatur hortum domini, tamen ex vi pacti non debet pulsari, ideo, quod consensus ab initio adhibitus, tempore verberationis intelligatur cessare. *Bart. in d. l. 1. §. uq. adeo. num. 6.* Et pari modo non valet pactum duarum civitatum inter se, quod cuilibet liceat rumpere pacem, cum utrumque sit contra tranquillitatem publicam. *Bal. in auth. sacramenta puerum. num. 2. C. si adversus vendit.* Eodemq; modo non valet conventio, qua mediante offendens ponit se in manibus offensi vel injuriati, ut de eo possit sumere vindictam, aut facere quod vult. *Bart. in d. §. uq. num. 4. & in l. sed si unus. 17. §. prator. num. 1. de iniurijs.* quia istud esset peccare in suum corpus. *contra l. fin. §. si quis autem. de bon. eorum qui sibi mortem consci. l. liber. homo. 13. ad l. Aquil.* Et aliis dicitur, non valere pactum, quo quis se subijcit torturae, *Gailius de pace publ. lib. 2. num. 15. ac supra tactum fuit latius cap. 6. num. 49. 50. & sequent.* Cum itaq; conventio non valeat, per quam damnificatur aliquo modo corpus, maxime si id non fiat in continenti, sed ex intervallo, non est diversum, idem concludere circa hoc pactum diffamationis, quod videlicet pari modo prohibitum esse intelligatur, debitorem non solventem arguere perfidia, vel mendacij, vel aliter eum injuria afficere, siue ad hoc se debitor obligaverit ex pacto, siue non, cum famae & vitae periculum aequiparetur, & experi vita non debeat, quae cum infamia exigatur. *l. iusta causa. 9. in illis verbis: periculo vitae infamiae. de manumiss. vindict. l. Iulianus. 26. si quis omissa causa testamenti.* ac alibi habetur, quod metus infamiae in proprio, vel liberorum corpore, major quam mortis esse debeat bonis viris. *l. isti quidem. 8. §. quod si dederit. quod metus causa.* cum infamia sequatur, & aggravet opinionem & honorem infamati apud omnes bonos & honestos viros. *l. honori. 2. §. 1. de obseq. a lib. & libert. praest.* Duabus siquidem rebus nobis in primis opus est, bona scilicet conscientia, quod ad DEVM & nos ipsos, bona fama vero, quod ad proximum. *c. nolo 12. q. 1. & c. non sunt audiendi. 11. q. 3.* & Salomon inquit: melius est nomen bonum quam divitiae multae. Vnde Iurisconsultus scriptum reliquit: quod, quae facta laedunt pietatem, existimationem, & verecundiam nostram, in obligationem deduci prohibeantur, sicut nec facere nos posse credendum est. *l. filius qui. 15. in fine, de condit. instit. ut quae salva dignitate vel promitti, vel praestari nequeant. l. nepos Proculo. 125. §. potest etiam illa. ibi: quae salva dignitate. de verb. sig. l. vestis an vestimenta. 23. §. muliebria. ibi: quibus uti non facile potest sine vituperatione.*

- 82 *de auro & arg. leg. ac concordat c. faciat homo quod potest. 22. q. 2.* Et hæc quidem ratio militat in persona debitoris, quare non possit in casu moræ, creditori dare licentiam, publicè se diffamandi, ne in famam propriam crudelis existat. In persona autem creditoris ideò prohibetur talis injuria, quòd judiciorum vigor, jurisque publici tutela sint in medio constituta, ne quis sibi ipsi permittere valeat ultionem. *l. nullis. 14. C. de iudeis.* sicut nec inter alios casus permissæ privatæ vindictæ reperitur, quòd ex pacto liceat alicui inferre injuriam, *in l. 1. & 2. C. quando lic sine iud. se vindic.* unde nec nos illud dicere debemus, *arg. l. non distinguemus. 32. ff. de arbit. iuncto §. consideremus. auth. de tri. & sem. colla. 1. ac fac. l. extat. 13. quod metus causa. l. si quis in tantam. 7. C. unde vi. cum similibus.*
- 83 Nec caret hæc vindicta periculo, quia fortè offensus, cujus fama ita publicè proscinditur, vicissim cogitaturus est de ultione qualicunque, quæ posset adferreurbationem tranquillitatis publicæ, ac præbere occasionem tumultibus & fusioni sanguinis. *l. non est singulis. 176. de reg. iur.* & propulsandæ ab hominibus, non autem inferendæ sunt injuriæ. *c. non inferendæ. 22. q. 2.* Cumque justitiæ pars sit vel maxima, neminem lædere. *l. iustitia. 10. vers. iuris præcepta. ff. de iust. & iure.* regulam caritatis & dilectionis sequamur, quæ malum non operatur, & quod nobis fieri non patimur, alijs non faciamus. *c. ubi sana. 24. quæst. 1.* Neque tamen hoc eam rationem habet, quasi creditor, contra veritatem, prædicare debeat fidem sui debitoris, quam ita præter æquum & bonum fallit, quin saltem coram iudice, vel in libello supplicatorio ius dicenti porrecto, liceat de reo impunè dicere, vel scribere, quòd contra datam, & sigillo atque idiochiro suo confirmatam fidem, reus in solutione ejus, quod debetur, fuerit cessator, *per id, quod tradit Romanus in l. fin. ff. quod quisq. iuris.* cum iudicentis intersit, scire istas circumstantias, ut secundum eas decisionem suam formet, non minùs atque si tale delictum alicui obijciatur, quod reipublicæ scire conducatur, cum veritas convitijs excuset proferentem.
- 84 *l. cum qui nocentem. 18. de iniur. facitq. l. igitur. 12. §. & generaliter dicendum. de liberali causa. ac notat idem Romanus cons. 96. incip. super eo quod queritur. n. 2. per l. siquidem. 10. C. de iniur. l. si quis de libertate. 12. à contrario, ff. eo. & l. si tibi servitutis. 31. C. de liberali causa.* juxta illud Horatij in lib. 1. sermonum. satyra. 1.
- 85

Si quis

*Opprobrijs dignum allatrataverit, integer ipse,
Solventur risu tabula, tu missus abibis.*

Cum enim illa supplicatio pro citatione, vel etiam ipsa querela & libelli oblatio, nihil aliud contineat, quàm facti narrationem, & quidem iudici propositam, iam omnis animus injuriandi abesse præsumitur. *Romanus d. cons. 96. num. 2. & Ol. drad. de Ponte cons. 53. n. 1. & 2. per l. iniuriarum actio. 13. §. 1. & §. quæ iure. de iniur. cum l. factum. 155. §. non videtur. de reg. iur.* Et huic sententiæ finaliter accedit Didacus Covarruvias *variarum resolutio. lib. 1. cap. 11. nu. 6. vers. tertio. cum vers. tertium.* ubi tradit: objectionem vitij, etiam veri, & cujus scire reipublicæ intersit, non excusare injuriantem ab injuria, nisi ob interessè & utilitatem ipsius negotij, quod in iudicio ventilatur, & ad probationem juris agentis, aut se defendentis, procedat. *allegat Speculatorem ibiq. Ioannem Andream in §. 1. de iniur. littera B. paulò ante finem additionis.* Unde est, quòd, si quis in libello, vel producto suo dixerit, aliquem esse infamem, & probet hoc, ad finem repellendi eum à testimonio, non, tenetur de injuria, *Abbas in c. si. n. 5. extra. de iniur. per c. testimoniū de testib. c. licet. de accusa. per id, quod alibi refert Felin. in c. 1. n. 17. vers. qui autē pro-*

bat. extra. de excep. Alexand. de Imola in l. fin. num. 2. & 3. ff. quod quisq. iur. Ideo taliter cum veritate injuriato non licet retorquere injuriam, dicendo, quod alter mentiatur. Felinus in c. dilecti filij. num. 10. vers. primo dummodo. extra de excep. ac sequitur Carrerius in practica criminali. vers. circa quartum, de modo defendendi. num. 13. mihi fol. 177. Quod facit ad quaestionem, haud ita dudum de facto nobis propositam per quendam debitorem, qui conventus coram suo superiore, quasi falleret fidem, non servando promissa roborata suo sigillo & autochiro, dixerat, creditorem ea fingere, tanquam mendacem virum, eo nomine conventus debitor per creditorem, allegabat, se provocatum, & defendendi animo fecisse, ideoque petebat absolvi: sed nos de jure respondimus, ex quo verum scripserat creditor, & quidem ad iudicentem, coram quo petivit paratam executionem in bona obligati, virtute instrumenti executivi, debitorem injuriarum actionem non evitare, anno 1583. mense Septembri. Ceterum, revertendo ad materiam obstagiorum, illa nostris temporibus nihil aliud sunt, nisi meræ crapulae & heluationes, per quas & mentis inducitur exilium, & omnium libidinum provocatur incendium. *c. venter. & c. 1. dist. 35.* in quibus verificatur illud Horatii in epistola 2. ad Lollium libro. 1. epistol:

*Sirenum voces, & Circa pocula norunt,
Vivunt ut canis immundus, vel amica luto sus,*

cum ex obsidibus hodie nemo laudetur, nisi qui calices frequentiores & pocula exhauriendo, plures ex socijs & alijs hospibus inebriat, aut totos forsan, enecando potationibus, ad orcum mittit, prout crebro fieri videmus, *arg. c. a crapula. extra. de vita & honest. cleric.* Adeoque contra nostros obsides verè locum habet, quod vir nunquam satis celebratus, deque omnibus scholis & civibus, non tam nostræ patriæ, quàm etiam totius orbis terrarum, optimè meritis, piæ & sanctæ memoriæ Philippus Melanthon, communis Præceptor noster, de Germanorum moribus in genere dicere solebat: eos crebris ingurgitationibus accersere sibi tria mala, paupertatem videlicet, adversam valetudinem, & maledictionem divinam. *Sie sauffen sich arm/franck/vnd in die Helle.* Cum igitur invocatio Nominis Divini, & boni motus Spiritus Sancti, per istam continuationem crapularum in hominibus non tam impediuntur, quàm, quod luxuriosa per se res sit vinum, & contumeliosa in DEVM ebrietas, nec possit esse, qui cum his miscetur, sapiens. *c. luxuriosa. dist. 35.* & Chassanæus ebrietatem definit, esse voluntariam insaniam. *Chassan. in consuetud. Burgund. rub. 1. §. 6. verb. messior. num. 57.* Ideo jam olim Duces Saxonie in his partibus Thuringie obstagiorum usum penitus abrogarunt, ac haud ita diu, pio non minus zelo, illustrissimi herois, atque sincere pietatis, & omnium liberiorum doctrinarum & scientiarum, cunctarumque virtutum principalium studia & exercitia nati, Electoris Saxonie D. Augusti &c. publicè promulgatis constitutionibus prudentissimè provisum est, per omnes provincias & territoria, quibus imperat, ne creditoribus deinceps ibidem fidejussores ad obstagia requirere liceat, nève requisiti sese sistant, scituri, quod obstagium ingressis, pro repetitione expensarum, damnorum, & interesse, denegabitur jus executionis adversus principales debitores, prout patet ex ipsius Celsitudinis novellis, const. 22. §. *Wir wollen auch das einreiten.* parte 2. Ac, si quis obijciat, per talem legem aut consuetudinem creditorib. magnoperè præjudicari, qui per hoc tardius, aut ægrè saltem, satisfactionem suam recepturi sunt, replicatur: eos non habere, quod conquerantur, cum in iisdem provincijs longo usu & lege intro-

*Idque in toto imperio factum ap-
paret ex ijs, que notata sunt supra ad num. 19.*

introducitur sit, quod instrumenta liquida & recognita, quantumvis in cautionibus per debitores subscriptis de eo nihil specialiter expressum sit, mereantur paratam executionem in bonis suorum debitorum, prout apparet ex antiquis constitutionibus domus Saxonice, *sub tit. Vorsante Brieff vnd Siegel. & habetur in novellis d. const. 22. §. Hierkegen aber. & in constit. Thuringicis sub rub. Von bekendlichen Schulden. 21.* Ex quo itaque per talem executionem paratam habetur effectus obstagii, videlicet satisfactio, ideò non curatur de modo. *l. 3. C. de instit. & substit.* cum ex æquipollentibus non referat, quid fiat. *l. Iulianus. 45. ff. de condit. & demonstr. l. fideicommissa. 11. §. si cum. de leg. 3. l. servo. 58. de condi. indeb. l. mulier. 22. in princ. §. decrevisse ad Trebell. l. filius matrem. 25. C. de ineffic. testamento.* Adeoque prodest hæc obstagiorum abrogatio non tam principalibus debitoribus, quam ipsis etiam fidejussoribus, cum principales, quantumvis morosi, tandem cogantur, vel invitati satisfacere fidejussoribus, de sorte & uluris, cum omni interesse creditoris, aut actione mandati. *l. mandati. 14. C. de fidejussor. l. fideiussorem. 52. & l. ex mandato. 20. ff. mandati.* aut saltem ad hoc compelli possunt per actiones cessas fidejussoribus à creditoribus, *secundum ea, que in capite 10. verbo, cedendarum. num. 415. & sequentibus huius partis latius habentur.* Accedit illud etiam, quod, si sponsores ingrediantur obstagium, & forte debitor non solvendo, vel aliter inidoneus existat, ipsimet non solum creditori satisfacere, sed & obstagii expensas de suo ferre, ac nihilominus curam rei familiaris interim, donec hærent ut obsides, negligere coguntur, ita, ut utrique parti, tam principali, quam fidejussoribus satius sit, ab initio laborare de solutione, vel potius missionem in bona pati, quam unum malum cum alio conduplicare. *c. duo mala. dict. 13.*

Denique pro coronide huius capituli quæritur, quid juris de obligato ad obstagium servandum, siue jurato, siue non, si obses nihil habeat amplius facultatum & hospes, ut cui non satisfacit de precio cibi & potus, in posterum denegat exhibitionem & alimenta, an excusetur, si recedat ab obstagio; Videtur, quod non, sed potius debet victum manibus quærere, vel ostiatim panem mendicare, ad hoc, ut servet promissa, *argumento c. clericus victum. & c. clericus quilibet. distinct. 91. iuncto c. cum voluntate. §. predicatorum. in fine, extra. de sent. excom.* Contrarium tamen verius esse innuit, quod videlicet excusetur, qui isto casu discedit ex obstagio, *Hostiensis in sua summa. extra. de iureiur. cap. quo modo versit. quid ergo. & concordat Imbertus de Bovenco in auth. sacramenta puerum. num. 57. C. si adversus vendit. ac sequitur Guido Papa decis. 61. nu. 2. pro quo facit c. querelam. ibi: si non ex necessitate fecit. à contrario. & c. brevi. extra. de iureiur.* ex quo, qui circa observantiam promissionis, siue simplicis, siue juratæ, laborat inedia, & cum fame conflictatur, quasi cum natura bellum gerit, & verecundia deterretur à mendicando, cum facere posse non intelligamur, quod salva honestate non possumus. *l. filius qui. 15. ff. de condit. inst. cum l. nepos Proculo. 125. de verb. sig.* ideò merito excusatur à perjurio vel perfidia, *argumento. c. si propter necessitatem extra. de furt.* habet enim iuramentum illam tacitam conditionem possibilitatis & facultatis, *l. f. ibi: non videtur peierasse, qui ex concessa causa aliud fecerit. ff. qui sat. d. cog. l. f. ad municipal. iuncta. l. adigere. 6. §. quamvis. de iure patronatus. & l. f. C. de non numer. pecun. quo de videatur Alciatus in c. cum contingat. num. 176. extra. de iureiur. & hanc partem amplectitur etiam Ioan. de Imo. in d. c. cum contingat. num. 285. & 286.* Rectius tamen & consultius facit obstagiatas, qui quoquo modo ex obstagio intendit recedere, ut cum consensu creditoris hoc faciat, quo casu impunè recedere potest, quantumvis per iudicem pro obstagio ingrediendo requisitus fuerit, *per ea qua notavimus in sexto capite huius partis. num. 56.* Quod si isto

si isto casu cōsensum suū denegat creditor, & obstagiat, in tali necessitate deferat obstagium, nemo hoc illis vitio vertet, qui cum fame, & sic cum ipsa natura diutius colluctari noluerunt, *per supra dicta*. Ac, quod obligatus stare in certo loco, timore periculi, quod creatur vitæ vel sanitati alicujus obstagiat, possit inde impunè recedere, tradit Felinus *in c. accedens 2. num. 10. extra. ut lite non contest. per l. habitatores. 27. §. iterum. ff. locati*. Ea enim, quæ sine periculo salutis explicari non possunt, reputantur pro impossibilibus, ad quæ nemo obligatur. *Marian. Socinus in tit. de citatio. ar. 18. num. 6. post Oldradum cons. 44. incip. citatio*. Quo pacto autem aliter recedens ex obstagio puniatur, videbimus in tertia parte hujus operis *cap. 11. num. 49*. Et si verò in casu promissi obstagij Gaius velit, debitorem bonis cedentem ab obstagio liberari, sicut celsio liberat à carceribus. *Gaius obser. 45. num. 6. lib. 2. pract. ob. post Henricum Boick in c. Odoardus. extra. de solut. & Guidonem Papæ singul. 852*. tamen istud non est absolutum, cum obligatus ad factum non liberetur cedendo bonis. *Iason in §. f. num. 12. Inst. de acti.* Et est ratio, secundum eum, quia istam obligationem facti obligatus ad obstagium semper potest præstare, cum ea tantum hæreat in personali residentia obstagiat, vel arestati ad certum aliquem locum. Ac, si dicatur: obligationem faciendi post moram succedere ad interesse. *l. miles. 6. §. f. de re ind.* respondet Iason ubi supra, illud verum, ubi potest præstari interesse, hoc est, in nostro casu, solvi pecunia, aliàs secus, *l. in stipulationibus. 54. §. f. ff. de verb. oblig.* Præterea celsio principalis rei non liberat fidejussorem, quia personalis hæc exceptio est, quæ ad fidejussorem non extenditur. *l. exceptiones quæ personæ. 7. ff. de excep. tit. generali*. sicut de exceptione moratoria, principali concessa, superius dictum fuit *cap. 4. num. 16*. An autem, in casu non factæ renunciationis beneficio authen. præsent. C. exig. possit pro obstagio, de eo videantur, quæ traduntur in decimo capite hujus partis, *num. 378*.

S V M M A R I V M CAPITIS IX.

1. *Pacti operarum definitio.*
2. *Opera est diurnum officium, nec præstantur opera noctu, 4. nisi alia sit consuetudo artificij, quod quis didicit, vel regionis, in qua exigitur. 5.*
3. *Opera præstantur de mane usq. ad vespem.*
4. *Artificialis dies dicitur, quamdiu Sol extat super nostrum horizontem.*
5. *Opera sunt duplices, officiales, & artificiales, & quomodo differant.*
7. *Officialium operarum nomine veniunt etiam obsequiales, item ministeriales, ac serviles, quæ consistunt in officio & obsequio. 13.*
8. *Opera artificiales consistunt in artificio addidicito per doctrinam, &*

partim tendunt ad exhilarationem, partim ad commodum domini. 9. & 11.

9. *Voluptatum artifices qui dicantur.*
10. *Aulicis Gnathonibus den Fursweili gen Xethen / nulla debetur merces.*
12. *Opera serviles rectius connumerantur inter officiales. & num. 13.*
13. *Opera servorum & brutorum aequiparantur.*
14. *Operas præstare debitor, quantumvis non solvens, extra casum pacti, de iure civili non tenetur.*
15. *Opera ministerialium liberales præstantur ab hominibus liberis, illiberales à servis.*
16. *Obligatio ad perpetuas operas an valeat*

- leat per rationes dubitandi, negativè prius concluditur.
17. Intellectus l. 3. §. ne tamen. ff. de usu. fr. & num. 74.
18. Operarum stipulatio est stipulatio faciendi, in qua post moram obligatio succedit ad interesse 19.
20. Testator ei, quem non manumittit in testamento, non potest operas imponere. & num. 83.
21. Heres iussu testatoris manumittens servum non imponit ei operas, quia ex necessitate facit. & 84.
22. Pater à filio emancipato operas stipulari nequit. & 85.
23. Opera promittuntur per libertos, non autem per liberos homines, etiam iurato, dummodò liber homo per errorem eas promississet, putans se libertum esse. & num. 86. cum seqq.
24. Operarum pactum est restrictivum libertatis naturalis.
25. Operarum pactum valet, in eventum non factæ solutionis per debitorem. & num. 27. quantumvis quis ad perpetuas operas se obligaverit. num. 66.
26. Opera præstanda creditori ex pacto, sunt modus quidam exolvendi debitum.
27. Opera ita debent exigi, ne plus iusto gravetur debitor. & num. 68.
28. Opera debitoris possunt peti ex causa pacti imò etiam cessante pacto, 29. 32. mediante iudicis officio, dummodò istud fiat ante impetratam quinquennalem dilationem, vel ante oblatam bonorum cessionem. 30.
31. Præstatio operarum iur. Sax etiam absq. pacto indubitati iuris est.
33. Dilatio quinquennalis etiam de iure Sax. locum habet, dummodò petatur ante adiudicationem debitoris in manus creditoris. Sed in cessione bonorum ius Sax. à iur. civ. in hoc differt. 34.
35. Opera peti possunt in libello præcisè, sed conventus potest se liberare, penam debitam offerendo quandoque.
36. Aequitas regina iuris.
37. Hypothecaria agens contra tertium possessorem, licet prosequatur rem, tamen conventus liberatur, offerendo pecuniam.
38. Operarum in aestimatione attendenda est qualitas artificij, ætas, valetudo, robur, & dignitas debitoris, item consuetudo regionis. 91.
39. Merces diurna in uno loco maior est, quàm in alio, item maior est in æstate, quàm in hyeme.
40. Operarum aestimatio de die in diem minuit debitum.
41. Operas à libero corpore nobis debitas etiam alijs locare possumus, maxime artificiales, si talis operarum delegatio non noceat promissori. 42. & num. 91.
43. Feudi dominus non potest vassallos iuvitos in aliam alienare.
44. Dominos non mutare interest subditorum, & econtra.
45. Liberum corpus non recipit aestimationem nisi circa operas amissas in libero corpore, vel membro, 49. 50.
46. Corporis lesio, etià minima, gravior est, qualibet pœna pecuniaria.
47. Liberum corpus & eius membra in nullius sunt dominio.
48. Libertas actionum & loco motiva inæstimabilis est.
50. Vulnera vel cicatrices, quas accipit liber homo ex facto adversarij, non aestimantur de iure civili, sed de iure Saxonico. 51.
52. Digni, pedis, pedicæ amputatio, item dentis eradicatio, singula aestimantur pro duobus iochimicis, de iure Saxonico.
53. Vulnera accepta in facie, ore, naribus, lingua, vel oculis, stiche/ debilitationes membrorum, puniuntur in amputatione manus, si criminatiter agatur, aliàs non, nisi in dimidio vverigelto. 54.
55. Vulnerator hodiè de iure Saxonico, si sequitur debilitatio ex membro, con-

- condemnatur laeso ad pœnam dimidiij vverigelti tantum etiamsi criminaliter agatur, quamvis contrarium in amputatione manus, & talione Lipsie practicum. 56. Id quod & iure provinciali Thuringiae obtinuit. 57. quo tamen si probalis sit causa offensionis, siue civiliter, siue criminaliter intentetur actio præter dimidium vverigelti, ad mercedes medicorum, impendia curationis, & ad æstimationem operarum, quibus caruit, & cariturus est, insuper condemnatur reus.
59. Damnum violentia ablativa emendatur, quanti æstimaverit damnificatus, nisi adversarius illud minuatur suo iuramento.
60. Pecuniaria pœna facile contemnitur à ditioribus.
61. In casu necessaria defensionis vel homicidij fortuiti, qua pœna irroganda. 63. 65.
62. Delictorum frequentia auget pœnã.
63. Homicidium non dolosum de iure Saxonico punitur in vverigelto, præstando agnatis, & sexaginta solidis, solvendis iudici, ac simul homicida relegatione plectitur.
64. Homicidij pœnam pecuniariam dictantia statuta sunt irrationabilia.
66. Vasalli acceptis feudis obligant se ad servitia personalia, pro se & heredibus in perpetuum. & n. 75. eaq; sunt vel determinata, vel indeterminata. 68.
67. Rustici accepto manso obligant se ad certas vel incertas operas, de anno in annum domino pro manso suo præstandas. & num. 75.
69. Subditi qui nimis onerantur assituis operis, possunt superioris officium implorare.
70. Servitia inherencia prædijs transeunt etiam ad singulares successores, origo tamen eorũ cœpit ex pacto. 71
72. Mercenarius locat operas suas siue diurnas, siue annuas pro certo salario, id quod præstandum donec operatur.
- 73 Opera licet in perpetuum locentur, tamen sunt redimibiles per pecuniã quandocunq; præstat. 75.
74. Operarum perpetuarum pactum valet, quando obligatio post moram succedit ad interesse, aliàs secus. n. 16.
76. Refutatio fidelitatis aut servitij sine refutatione feudi fieri non potest.
77. Feudum à fidelitate nomen habet.
78. Refutatum feudum dominus libere concedit alteri.
79. Feudum refutans, etiam post refutationem tenetur dominum non offendere.
80. Vasallus vim illatam à domino impune propulsat.
81. Feudatarius & dominus circa ius fidelitatis ad paria iudicantur.
82. Maritus, soluto matrimonio, non tenetur de deterioratione fundi dotalis postea contingente.
83. Onerari non potest, qui non honoratur in aliquo commodo pecuniario.
84. Necessitatis, non meræ liberalitatis causa quid faciens, non meretur premium, sed gratis exhibere tenetur.
85. Liberi parentibus debent officium, non operas.
86. Errans non consentit.
87. Erroris iure salvo, regulariter omnes contractus celebrari intelliguntur.
88. Error reddit invalidum contractum, etiam iuramento firmatum.
89. Liberti operas promittunt, non autem liberi homines. & num. 23.
90. Cessio bonorum non habet locum in obligatione faciendi, vel operarum.
91. Opera exigenda sunt secundum artificium operas debentis, & præstanda secundum voluntatem stipulantis. 92.
93. Operis pluribus intentus debet eas operas præstare in quibus prævalet.
94. Artificium nullum edoctus debitor solvit operas officiales.
95. Opera debentur secundum dignitatem promissoris.
96. Opera

96. Operæ artificiales præstantur victu debitoris, officiales sumtu domini. 98.

97. Operarum artificialium debitor habet suam quietem pro valetudine, & pro acquirendo etiam proprio victu.

99. Operæ taxantur arbitrio iudicis,

vel secundum æstimationem magistrorum artis.

100. Perito in sua arte credendum.

101. Operæ præstantur in eo loco, quem deputat stipulator, sicut & illo tempore, quod præscribit creditor, 102.

CAPVT NONVM.

DE PACTO OPERARVM.

ESTAT, VT DE VLTIMA SPECIE MANVS iniectionis, quæ ex conuentione oritur, & pactum operarum vocatur, itidem aliquid tradamus. Est autem detentio ad operas, remedium executiuum, quo mediante, creditor compellit debitorem, vt ipsi vel soluat quod debet, vel loco pecuniæ seruitia & operas, in euentum non factæ solutionis promissas, exhibeat, donec satisfaciatur, de quo in l. ob es. 12. cum auth. seq. C. de action. & obligat.

Antequam autem deueniatur ad determinationem quæstionis, an pactum operarum valeat, hoc est, an debitor pro causa pecuniaria, in euentum non soluti debiti, possit se obligare ad faciendas operas creditori, necessarium est, pro terminorum explicatione, prius vocabulum operarum definire. Diciturque opera in hac materia diurnum officium, l. 1. ff. de oper. lib. quod per diem exhibet quis alteri, de mane vsque ad vespeream, donec lux est, iuxta illud Genesis c. 1. ibi: appellauitque lucem diem, & tenebras noctem, & Regius Propheta Dauid dicit Psalm. 103. orto sole exhibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vespeream. de quo Rebuffus in l. 2. §. 1. de verb. sig. Et istud temporis spacium, ab ortu videlicet solis vsque ad occasum, quamdiu extat sol supra nostrum horizontem vel hemisphaerium, vocant iuris interpretes diem artificialem, tanquam artificijs deditum. Bart. in l. si non sortem. 26. §. libertus. nu. 18. de condict. in deb. de noctu enim regulariter non præstantur, nisi tempore necessitatis, Bal. in rubr. C. de oper. libert. num. 1. cum debeant exhiberi, salua valetudine & quiete hominum, argum. l. continuus. 137. §. cum ita. verbo. non diebus ac noctibus, ff. de verb. oblig. cum l. nec audiendus. 17. de oper. libert. Ego verò in hac materia diem artificialem non ita restringo simpliciter ad tempus lucentis adhuc solis, sed capiendum esse existimo, attentis & inspectis more regionis, & debitorum artificijs, cum plerique artifices, maximè per hyemem, etiam de noctu operentur, prout videre est in sartoribus, sutoribus, fabris ferrarijs & similibus opificibus, quorum aliqui operantur de hora tertia, vel quarta matutina, vsque ad nonam, vel septimam vespertinam, pro consuetudine videlicet cuiusque loci. Rebuffus in d. l. 2. §. 1. vers. aduertendum est. de verb. sign. Diuiduntur autem operæ dupliciter, in officiales, quibus & obsequiales annumeramus, & artificiales, Zasius etiam addit tertiam speciem, earum videlicet, quas seruiles, & aliàs sordidas nominant, Zasius in suis intellect. singularibus, lib. 1. cap. 3. num. 19. Officiales vel obsequiales appellant consistentes in officio & obsequio, quod inferior superiori debet. l. officio. 5. C. de negoc. gest. l. 1. & tot. tit. ff. de obsequijs à lib. & libert. par. & patron. prest. ac facit l. patron. 2. C. qui per,

pet. tut. & discernuntur ab artificialibus, quòd officiales operas quilibet exhibere nouerit, etiam absque arte. *l. legatis. 65. §. si ex officio. ubi not. gl. verb. officio. de leg. 3. & Bart. d. §. libertus. n. 8.* quia respiciunt regulariter personam edentis, & eius, cui eduntur, *Bar. d. §. libertus. n. 19.* prout est, seruire domino in mensa, in Camera, associare eum per terram, *l. quod nisi. 20. l. hæc demum. 38. in fine, de oper. liber.* & in summa, si Zasius credimus, concernunt principaliter personale commodum, & honorem domini, *Zas. in suis singul. lib. 1. cap. 3. nu. 14.* Sed Accursius inter officiales operas reputat etiam eas, quæ quomodocunq; saltem in consequentiam, seruiunt utilitati domini, puta esse agaloniem, auri-gam, mulionem, opilionem, subulcum, aut pastorem, saltuarium, armigerum, dapiferum, cocum, pincernam, ostiarium, & huius generis aliorum hominum, quorum operas Zasius ubi supra seruilibus ascribit, *pōt gl. verbi, officio. d. l. legatis. 65. §. si ex officio.* Artificiales dicuntur, quæ consistunt in artificio didicito per doctrinam, *Bar. d. §. libertus. n. 8. per d. l. legatis. 65. §. si ex officio ad artificium. & ibi gloss. verbo, transierit.* quæ & fabriles appellantur, *Ias. d. l. si non sortem. 26. §. libertus. n. 24.* Et hæc partim exhibentur ad exhilarationem domini, in quorum numero sunt cantores, parabolani, cytharædi, athletæ, musici, gladiatores, mimi, saltatores, histriones, *Iason. d. §. libertus. nu. 3. Zas. ubi supra. n. 15. & 17. & est textus in l. eius artificij. 16. & l. hæc demum. 38. vers. nec arenarius. ff. de oper. libert.* quod genus hominum alibi Iurisconsultus appellat voluptatum artifices, *Freudenmacher. l. ut iurisiurandi. 7. §. dabitur. co. tit. Saxo vocat ioculatores, Spielleute/* vt qui iocando demulceant & deuinciant sibi animos superiorum. *Landrecht lib. 1. art. 37. ac notat gloss. verbo. den man alleine nicht rechtloß/ verbo, Die Sechsten sind Spielleute vnd Geuckler. art. 70. lib. 3.* Aulici istud hominum genus, quod quasi assidue affectatur dominos, ad placitum ijs loquendo, plures vinorum calices exhauriendo, & per omnia sese accommodando ad ingenia principum, ciuiliore vocabulo nominant, *fürhweilige Räthe.* Quibus etsi de iure nulla deberur merces, nisi in stipularum deducta fuerit, sed sufficit illis frui mensa, conuersatione, poculis, & vestita dominorum, cum nulla sit voluptatis æstimatio, *Zasius in suis singularibus lib. 1. cap. 3. n. 44. per l. fin. ibi: voluptatis, ob quam dilexit eum dominus, non habetur æstimatio. ff. de operis seru. ac facit l. in voluptuarijs. 11. & l. voluptuaria. 7. de impensis in rebus dotal. factis:* tamen, vt nunc sunt mores nostrorum temporum, isti voluptatum artifices in aulis hodie plius ditescunt, quàm vigilantissimi Consiliarij, in quorum operis ac consilijs principum & totius reipublicæ salus consistit & requiescit, ita crebrò fit, vt stulti melioris conditionis sint, quàm prudentes, & periti, *contra id quod legitur in c. eum qui. de præbend. in 6.* idèd rapiant & capiant quantum possunt, dum durat gratia, à qua si cadant, vel princeps moriatur, ijque contenti futuræ liberalitatis expectatione in tali seruitio dominorum se collocarint, nihil exigere possunt ab hæredibus, iuxrà illud vulgatum: *Wer auff gnade dienet/ dem wird mit Barmhertzigkeit gelohnet/ Landr. lib. 1. ar. 22. §. Wer auff gnade/ & alibi dicitur, quòd histrionibus & ioculatoribus illata iniuria emendetur vmbra viri, Man giebet ihnen zu busse einen schatten eines Mannes/ Landrecht lib. 3. ar. 45. cum infames sint, & quasi mortui, ac pro vmbri habeantur, vt exponit ibi gl. verb. Spielleuten. d. art. 45.* Aliæ autem operæ concernunt saltem personale commodum domini, circa res & patrimonium ipsius, in quorum numero recentio factores, fabros lignarios, ferrarios, pistores, pictores, librarios, calculatores, scribas, & similes artifices, quos videmus in aulis necessarios, & ad latus esse principum, vt horum operis, quocunq; tempore pro suis vestimentis, equis, curculis, item in mensa

- in mensa & cellis, proque libris & rationibus suis vtantur. *Iason d. §. libertus. nu. 3. & tactum fuit supra num. 7.* Seruiles vocat Zasius omnes, cuiuscunque generis, etiam turpes & bestiales, puta, verrere domum, arcam, plateas, operari in molendino, ruri macerari, haurire aquas, fodere, ligna scindere, & ad culinam ac fornaces portare, metere & colligere segetes, eas conuehere in horrea, ligna ex syluis cum equis educere, esse bestiarium, agaloniem & similes.
- 13** *Zas. d. lib. 1. cap. 3. num. 19. per l. finalem in fin. ff. de oper. ser. & de ista specie operarum seruiliū esse intelligendam æquiparationem brutorum animantium cum seruis, tradit Zasius ubi supra, post gl. in rub. ff. de oper. seru. ac facit tex. in l. huic. 5. vers. sed etsi habitatio. ibi: si opera hominis, vel cuiusuis alterius animalis relicta sint. ff. usufructuarius quemadmodum caueat, cum l. 2. §. igitur ubi seruis exæquat quadrupedes. ad l. Aquil. & l. 3. §. constituitur usufructus etiam in seruis & iumentis. de usufr.* Quam tamen ego speciem seruiliū operarum (pro ut tactum fuit supra num. 7.) includo generaliter sub operis ministerialibus, quæ & obsequiales & officiales dicuntur, tum, quia præstantur ad mandatum & obsequium domini, *l. 1. de obseq. à lib. & libert. prest.* tum, quia fiunt officij gratia, quod quis debet hero vel domino, à quo mercedem vel alia beneficia habet & obtinet, *l. officio. 5. C. de negot. gest. siue illæ operæ sint certæ, siue incertæ.* Et, quod tantum duæ sint species operarum, officiales, videlicet, & artificiales, testatur *Iason. in d. l. si non sortem. 26. §. libertus. nu. 3. & ibi Bart. 78. & 79. post gl. d. l. legatis. 65. §. si ex officio. verb. officio & verb. transierit. de leg. 3. de. quibus operis & roidis hominum videatur Iacobinus de sancto Georgio latè, in suo tractatu de roidis per totum.*

- His ita præmissis, transeundum est ad decisionem quæstionis propositæ,
- 14** & pro opinione negatiua, quod videlicet tale pactum operarum non valeat, videtur esse textus ad literam in *l. ob es. 12. cum auth. seq. C. de actio. & obligat.* ubi habetur: quod ob æs alienum seruire liberos homines creditoribus, iura non permittant. & ibi gl. verb. seruire. in illis verb. vel retine propriam significationem, cum quis se obligat ad seruiendum. Duplex siquidem est seruitus, vna videlicet illiberalis, qua mediante quis subiecitur alterius potestati, tanquam mancipium, de qua in §. serui. *Instit. de iure person.* alia est liberalis, qua quis in libertate seruiat, hoc est, famuletur & operas præstet. *Salic. d. l. ob es. 12. nu. 1.* ad neutram autem, secundum ipsum, potest se debitor obligare per pactum. *Salic. & Bal. in d. l. ob es. 12. in prima casus positione, ibidemq. Bartol. vers. item quod non facit seruitia. & exemplificat Angelus de Perus. in eo, qui accepta pecunia, obligauit se ad seruiendum vel ministrandum. Angelus. d. l. ob es. 12. num. 1. & ibi Odofredus ac Fulgos. item Cynus in princ. qui omnes transeunt cum lectura glosse & Bartoli, adeò, quod ista sententia quasi communiter teneri videtur per Dd.*
- 16** in *d. l. ob es.* Idque vel eò maximè, quod facile factu est, si debitor sit inops, neque possit soluere pecuniam, quæ in conuentionem deducta est, vt perpetuò cogatur seruire, vel ministeria seruilia exhibere, quod est contra illud vulgatum; neminem posse se obligare ad perpetuas operas, prout notat gloss. verbo, tibi, in *l. post certi. 36. C. de liber. causa. ac in l. 3. §. ne tamen. ff. de usufr. & in l. hominis. 3. in princ. de usufr. leg. & in §. usufructus. ubi sequitur etiam Platea, *Instit. de usufr. per illum textum.* Pro cuius inductione præsupponit glossator, in operis debitorum consistere vsumfructum creditoris, qui habet promissorem obligatum ex pacto, tanquam innuat, quod propter libertatem promissoris vel debitoris, in eius persona, ceu capite libero, quasi consistat dominium vel proprietas, penes stipulatorem autem vsumfructus hominis, argum. *l. 3. & 4. ff. de oper. ser.* iam ita arguit: proprietates non debent esse in vni-*

uersum inutiles. d. §. *ne tamen*. ideo vsusfructus finitur morte vsusfructuarij. §. *finitur*. *Instit. de vsufr.* Porro, casu quo diceretur, pactum perpetuarum operarum valere, vsusfructus, quem habet creditor ex operis obligati, non terminaretur, etiam extincto vsusfructuario, puta creditore, sed transiret ad hæredes stipulantis, quibus non minus, atque sibi ipsi, per pactum prospexisse creditor eo ipso intelligitur, quod aliquo casu, puta, si sibi non satisfaceret, voluit operas esse perpetuas, & ad hæredem transitorias. *l. si pactum. 9. ff. de probat. l. vn. C. vs actio ab hered. & contra hered.* & sic talis promissio operarum, secundum Dd. non valet: aliâs enim nunquam vsusfructus consolidaretur cum sua proprietate, sed proprietate, item libertas eidem debitori, veluti libertatis in corpore suo existentis domino, qui se obligasset ad operas, forent inutiles, *per ea que tradit Florianus in l. in hoc iudicium. 14. §. 1. ff. communi diuid. & Roma. in l. si finita. 15. §. postea autem de damno infe.* vnde refert Baldus, tale pactum, quo se obstringit liber homo ad perpetua seruitia, esse nullum. *Bald. post gl. in d. l. post certi. 36. in princ. quasi oneratum libertatis. l. 1. §. qua oneranda. quarum rerum actio non datur.* Et, quod quis operas suas in perpetuum promittere nequeat, asserit etiam Zas. *in l. si mora. 9. per illum tex. ff. sol. matr.* Pro quo & illud facit, quod promissio operarum est obligatio faciendi, cum factum in stipulationem deducatur. *l. stipulationes non diuiduntur. 72. in princ. vers. idem puto, & si quis faciendum quid stipulatus sit, fossam fodi, fabricari insulam vel operas. de verb. oblig.* Cumque faciendi obligatio non obliget præcisè ad factum, hoc est, ad operandum, sed tantum ad interesse. *d. l. stipulationes. 72. §. Celsus. l. si quis ab alio. §. fin. de re iud. ac habetur textus expressus in l. in stipulationibus. 54. §. operarum. ibi: solutio operarum expeditissima est, si malit promissar estimatione operarum offerre. de verb. oblig.* satis iam constat, pactum operarum non valere. Cui adminiculatur, quod ne testator quidem, qui tamen de re sua pro arbitrio disponendi habet facultatem, *l. parentibus. 8. l. omnimodo. 30. C. de inoff. testamento, & cuius ordinatio legis instar est, §. disponat. auth. de nup. coll. 4.* non possit ei, quem in testamento manumisit, imponere operas: idque propter fauorem libertatis. *l. plane. 34. §. fin. cum l. videndum. 95. ff. de leg. 1.* Idemque est, si fideicommissaria libertas relicta, & hæres iussus fuerit libertate donare seruum, nam ne tunc quidem manumittens operas liberto imponere potest, aut, si hoc de facto fiat, non poterunt exigi. *d. l. videndum. 95. & l. cerdonem. 42. de oper. libert. concordat l. 2. & l. mater. 5. C. eod. tit.* Sic libero & ingenuo homini non possunt imponi operæ, etiam per viam contractus inter viuos, adeò, quod pater eas frustra stipuletur à filio emancipato. *l. penult. ff. de obsequijs à lib. & libert. præstand.* Soli enim liberti manumissi promittunt operas, liberi autem homines non item, qui, si ad præstationem operarum se etiam cum iuramento obstrinxerint, & insuper fideiussorem dederint, nec ipsi, nec fideiussor tenebuntur. *l. si quis pro eo. 56. iuncta l. Gracè. 8. §. illud. de fideiussor.* Vltimò, præstatio vel pactum operarum est restrictiuum libertatis naturalis, ita, vt electio operarum, quas exercere velit, non sit penes promissorem, sed præcisè ligetur ad ea seruitia, quæ creditor ipsi imponit. *contra l. Titio centum. 71. §. Titio centum ne à monumento. de condit. & demonstrat. l. cum duobus. 52. §. idem respondit, societatem pro socio.*

Diff. iur.
ciu. & Sax.
54. lib. 2.
part. 6. in
Zob. 30.
num. 7.

Verum, præmissis non obstantibus, teneatur conclusio, quod debitor per conuentionem benè se possit obligare, in casu non factæ solutionis, ad præstandas operas, tam diu, donec satisfiat creditori. *pro quo sunt textus inuitabiles in l. hominis opera. 2. & in l. hominis quoque. 3. de vsufr. legat. & in l. qui operas 38. l. qui mercedem. 40. & tot. tit. ff. locati, in quibus habetur, hominis etiam liberi operas*

- operas legari, locari, & in stipulationem deduci posse. *l. opera in rerum. 9. & l. operarum. 50. ibi: liberum, & quemlibet alium operas edentem. de oper. libert. l. si non sortem. 26. §. libertus. verb. sed si delegatus. de condiēt. indebiti. l. stipulationes non diuiduntur. 72. in princ. vers. item operas. l. in stipulationibus. 54. §. operarum stipulatio. de verb. oblig. l. fin. in illis verbis: laboris obsequio, vel opera quinquennij*
- 26 *vicem beneficij referre. C. de capti. & postlim. reuers. cum operari, vel liberalia ministeria subire, non sit species seruitutis, sed quidam modus exoluendi debitum, adhibita tamen moderatione & misericordia, secundum Vitalem de Camba. in tract. clausul. super questione. an pacto possit renunciari bonorum cessione. num. 3. & 33. & est originale dictum Baldi in l. 1. num. 9. C. qui bon. ced. hoc*
- 27 *est, vt circa impositionem operarum obseruetur inuicem, ne plus iusto grauetur laboribus. l. operarum. 50. cum l. nec audiendus. 17. ff. de oper. libert. Ac, quod debitor pro pecunia credita, firmiter se possit adstringere per pactum ad præstandas operas, libero homini conuenientes, tenet Angel. de Perus. in authent. imò. num. 2. C. de actionib. & obligationib. per l. cum stipulatus sim à Proculo. 113. ff. de verb. obligat. ac facit l. quisquis. 16. ibi: in ruralibus obsequijs, quo*
- 28 *maluerit subrogato, C. de episco. & cler. Quæ conclusio ampliatur procedere etiam in operis perpetuis, nam & in perpetuū potest liber homo operas suas alicui promittere, maximè si est pauper, nec habet vnde soluat, aut aliàs viuat. gl. verbi, nunquam. vers. nos contra. & Salic. in l. antiquitas. num. 4. ibidem Baldus & Albericus num. 1. in fine. Odofredus 3. Cynus 4. Paul. de Cast. 4. Fulgos. n. 2. C. de usufr. per l. unicam, ibi: colonatu perpetuo fulciatur. C. de mendic. val. lib. 11. sumpto argumento à lege ad pactum, l. non est impossibile. 50. ff. de pactis. & d. l. quisquis. 16. & §. 1. auth. de sanctiss. episcopis. collat. 9. quam opinionem tenet similiter glossa in l. 3 §. ne tamen. ff. de usufr. num. 7. & ibi Aretinus & in §. usufructus. num. 1. Instit. eod. & Ioh. Faber in §. penult. Instit. de iure person. Specul. tit. de locato. §. postquam vers. quid si locauit: num. 18. gl. verb. lex. in ca. lator. extra. de pignor. Albericus de Rosate in l. hominis. 2. ff. de usufr. leg. gl. l. si hi. 14. verb. redemerant. per illum tex. C. locati. Guido Papa decis. 314. num. 2. Bart. d. l. Titio centum. 17. §. Titio 100. in tertio responso. num. 2. ff. de condit. & demonst. ac sequitur Baldus in d. l. 1. num. 9. C. qui bon. ced. possunt: vbi hoc habet pro constante, quod liber homo possit operas promittere tam diu, quousque per operarum æstimationem, aut aliter satisfiat creditori de debito: concordat Peccius Ziriceus de iure sistendi. cap. 4. num. 4. & hæc sententia, quod videlicet valeat obligatio liberi hominis etiam pro perpetuis operis faciendis, communi Dd. calculo approbatur, teste Christophoro Porco super gl. verbo, salua, in 3. & 4. addit. num. 2. Inst. de usufruct. in p. Ang. Aretinus in §. usufructus. num. 1. Inst. eod. Didac. Couar. in tractatu sponsal. 2. parte cap. 7. num. 5. quam & communem esse refert Emanuel Suarezus in commun. opinio. litera O. num. 16.*
- 29 *Imò, quod etiam cessante pacto creditor possit instare, vt iudex compellat debitorem non soluendo existentem, ad præstandum operas, & seruiendum tantisper, donec ei satisfaciat, tenet gl. verb. maximè. circa finem, & ibi Ang. num. 4. in l. pro herede. 22. §. si quid tamen. de acquir. heredit. Bal. in d. l. fin. num. 5. C. de captiuis & postlim. reuers. & in d. l. 1. num. 9. C. qui bon. cedere poss. & in l. 1. num. 5. C. de oper. libert. Firmianus in suo repertorio, verb. debitor pauper. num. 18. & sequitur additionator ad Bal. in l. si tempore. 1. in fi. C. de oper. libert.*
- 30 *Ideoque hanc optimam fore cautelam pro creditore tradit Brunus, quod antequam debitor dilationem petat quinquennariam, vel se ad bonorum cessionem præparet, creditor instet apud iudicem, quod compellat reum, ad præstandum creditori operas & seruitia, eò vsque, donec illum contentauerit.*

Differ. iur.
ciu. & Sax.
55. lib. 2.
part. 6. in
Zobel. 30.
num. 10.

*Albertus Brunus de cessione bono. 6. quest. princ. num. 9. qui dicit, se hoc vidisse
 Romae observari. & istam sententiam probat glossa Lehenrecht cap. 60. §. Wer
 Zinßgut haben wil/ & §. Nun möchte jemand fragen. Quæ quidem præstatio
 operarum ex persona debitoris, etiam non deducta in pactum, indubitata est
 de iure Saxonico, quo in his terris utimur, Landrecht lib. 3. art. 39. ibidemq;
 additionator litera C. per illum textum, ubi habetur: si petatur ab aliquo debi-
 tum in iudicio, qui soluendo non est, nec inuenire potest fideiussorem, iudex
 eum pro debitis creditori tradere debet, ad faciendas operas, vel ad includen-
 dum eum compedibus, ita tamen, ut obligatum tractet in victu & labore,
 sicut aliam familiam, aliter autem eum non tormentet. Et hoc, quod vide-
 licet debitor non soluendo existens cogatur laborando satisfacere, refert Re-
 gulus noster, de iure Saxonum esse speciale, in sua practica cap. 103. num. 11.
 §. aber nach Sachsenrecht. qua de re videantur tradita superius cap. 6. nu. 125.
 cum seq. & num. 137. 138. cum seqq. ibidem. Licet autem, attentis quæ circa
 hoc ultimum punctum notant Brunus, Bal. & alij Dd. modò relati, possit
 dici, nihil isto casu specialitatis inter ius commune & Saxonicum esse, per
 suprâ dicta: tamen ego de hoc puncto, an videlicet, cessante pacto, debitor,
 in euentum non factæ solutionis, ex vi iuris communis compelli possit ad
 operandum creditori, satis dubito, & magis inhæreo communi opinioni in-
 terpretum, in l. ob as. 12. C. de act. & oblig. superius relatæ. Ac, si omninò
 Bruni sententia deberet esse receptior, dico, in alio esse specialitatem, quòd
 secundum Dd. iuris ciuili, ista petitio operarum debeat fieri ante cessionem,
 item ante impetratas inducias quinquennales, per prius adducta. De iure
 verò Saxonico, licet non eam inficias, dilationes quinquennales vel annales,
 debito modo impetratas, ipsas quoque impedire vel suspendere executio-
 nem, item exactionem debiti, usque ad finem quinquennij, vel anni, per
 illud vulgatum: quod non mutatur, quare stare prohibeatur. l. precipimus.
 32. in fi. C. de appellat. l. sancimus. 26. C. de testam. cum similibus: tamen ex quo
 cessio bonorum de iure nostro prouinciali planè non agnoscitur, per ea, quæ
 ad longum tradidimus sup. cap. 6. num. 125. cum seqq. Ideò locum habet in
 foro Saxonico ista operarum exactio, siue antè, siue post oblata bonorum
 cessionem petatur. & in hoc differt Saxonicum à iure ciuili. Quod tantò
 magis tenendum est, si ultra istam dispositionem iuris nostri prouincialis, ac-
 cedat etiam expressus consensus debitoris, qui promisit famulari in euentum
 non factæ solutionis, quo casu, post moram rectè petuntur operæ in stipula-
 tionem deductæ, cum non soluerit reus, quod promisit. argumen. d. l. si quis
 ab alio. 13. §. fin. de re iud. l. stipulationes non diuiduntur. 72. in princ. l. si ita sti-
 pulatus. 14. l. interdum. 73. de verb. oblig. ac notat Aymon Craueta consil. 234.
 num. 8. parte 1. Licet autem isto casu stipulatori liberum sit, implorando
 iudicis officiū pro executione, præcisè petere operas in stipulatum deductas,
 secundum Angelum in l. pro hærede. 22. §. si quid tamen. num. 4. ibi: habet ius eli-
 gendi, utrum velit operas, vel astimationem. de acquir. hered. tamen nihil pro-
 hibet, quin denuò debitor, etiam adiudicatus creditori pro faciendis operis,
 offerendo pecuniam, possit se quandocunque ab operis liberare, & hoc
 ipsum suadet æquitas, quæ dicitur regina iuris, secundum Zasium in l. si insu-
 lam. 84. num. 11. de verb. oblig. Nec enim ita rigidè cum hominibus liberis
 agendum est, ut, si in modico non seruetur conuentio, mox deueniatur ad
 laqueum, prout in simili loquuntur doctores, in l. si seruum. 91. §. sequitur. per
 illum tex. ibi: posse emendare moram etiam postea offerendo. eo. tit. de verb. oblig.
 Actiologia est, prout suprâ etiam tangebatur, quòd, ubicunque agitur ad
 factum*

- factum (prout in proposito petuntur operæ, *d. l. stipulationes non diuiduntur. 72. in princ. ibi: vel operas. de verb. oblig.*) nunquam quis ad factum præcisè compellatur, sed liberetur reus, præstando interesse: *Angel. de Perus. in d. l. stipulationes non diuiduntur. 72. num. 2. & ibi Bart. 37. cum alijs Dd.* prout videre est in obligatione rem restitui, quando creditor agit hypothecaria, prosequendo debitum. *l. Paulus. 12. §. 1. quib. mod. pig. vel hypoth. sol. l. si fundus. 16. §. in vindicatione. de pigno. & l. mulier. 19. qui pot. in pignore hab. vbi tertius possessor, hypothecaria conuentus, non compellitur præcisè restituere, sed, siquidem creditori soluat pecuniam, cuius nomine res hypothecata fuit, absolui debet.* Causa autem, propter quam creditor exigit operas promissoris, est ipsa pecunia in termino præfixo non soluta, adeoque principaliter habetur respectus ad pecuniam, minùs autem principaliter & in consequentiam quandam, ad operas. & hæc quidem operæ deinde recipiunt suam æstimationem. *l. si non sortem. 26. §. libertus. vers. nam plerumq. cum seq. de condict. indeb. & l. in stipulationibus. 54. §. operarum. vers. solutio. de verb. oblig.* secundum videlicet qualitatem artificij, quod obligatus didicit. *l. eius artificij. 16. de operis libert. vel aliter secundum robur hominis, & oportunitatem temporis. d. §. libertus,* attenta etiam ratione ætatis, valetudinis, aut dignitatis promissoris. *d. l. nec audiendus. 17. l. operarum. 50. de oper. libert.* item secundum consuetudinem cuiusque regionis, quæ frequentatur in conductione operariorum, illa enim seruanda est, quia sic actum videtur. *Bart. d. §. libertus. num. 32. per l. excepto. 18. verbo. secundum præteritam consuetudinem. C. locati. l. domini prædiorum. 5. ibi: nisi consuetudo. C. de agricol. & cens. lib. 10. & l. quod si nolit. 31. §. quia assidua. vers. ea quæ moris & consuetudinis sunt. ff. de edil. edict.* Vnde videmus, quod in diuersis prouincijs plùs & minùs constituatur mercedis mercenario in singulos dies, & hyeme quidem minùs, æstate verò plùs. *145. in d. l. si non sortem. 26. §. libertus. num. 12.*
- 40 *notab. 8. Bal. l. liberti. num. 15. C. de oper. lib.* Et, quicquid huius acquirit dietim creditor ex operis debitoris, hoc de die in diem extenuat sortem principalis debiti: *Bal. in l. 1. num. 5. C. de oper. libert. & l. fin. num. 5. C. de capri. & postlim. reuers. per l. 1. & 2. C. de pignor. act. ac facit gl. Landrecht lib. 3. art. 39. & melior art. 27. Weichbildt in §. ihr sollet wissen / wird also ein Man in des Richters. in fine, ibi: Man soll seinen Dienst vnd Arbeit schätzen vnd am Gelde abschlagen.* Quod procedit etiam in casu, quando creditor includeret reum compedibus, tunc enim æstimantur eius operæ, quas facere potuisset, si eius seruitio dominus vti voluisset, per ea, quæ plenius exegimus in cap. 6. huius partis, num. 138. & 139. cum sequentibus. Adcò autem obligatur creditor in casu pacti, quo de loquimur, vt creditor operas promissoris etiam alteri pro certa mercede locare valeat. *Bal. in l. 1. num. 9. vers. tu*
- 41 *concorda. C. quibon. ced. poss.* Operæ enim, maximè artificiales, eius naturæ sunt, vt, iubente domino, cuicunque edi debeant. *l. opera in rerum. 9. ff. de oper. libert. l. hominis quoque. 3. de usufr. lega. ac not. Bar. in l. si non sortem. 26. §. libertus. num. 30. de condict. ind. Bal. l. 1. num. 5. C. de oper. libert. & Zas. in suis singularibus intellectibus. lib. 1. cap. 3. num. 50.* Siquidem & qui locat vti frui re in qua vsumfructum habet, dicitur, *l. arboribus. 12. §. usufructuarius. & l. 3. §. constituitur. ff. de usufructu.* cum operarum mercedes dicantur fructus hominis. *Bart. in l. 1. §. diuus. num. 6. de var. & extraord. Bal. in l. 2. num. 1. ad finem. C. locati. per textum. l. cum duobus. 52. §. in coeunda. ff. pro socio.* vbi traditur: operarum pretium artis esse

esse velamentum, hoc est, pecuniam velare, vel supplere, quod deest arti, vel operæ vnius socij, ac est melior textus in l. 3. & 4. de oper. seruorum. Quod 42
indubitanter procedit, si talis delegatio operarum promissori nihil noccat. Bald. d. l. liberti. 10. num. 14. arg. l. 2. in princ. ff. sol. matrimo. vt, quia debitoris operæ per creditorem fortè delegantur alicui tyranno, fauienti in familiam, tunc enim inuitus debitor ad operas alteri, quàm stipulatori, faciendas compelli non potest. arg. l. inuitus. 34. in princ. & l. generaliter. 24. §. quoties autem, vers. cogetur. iuncto vers. quod si nolit. de fideicom. libertat. Hinc est, 43
quòd dominus feudi vasallos inuitos non possit in alium alienare. ca. 1. §. ex eadem lege. de lege Corradi, in vsib. feud. & hac est communis conclusio feudistarum, teste Curtio in tract. feud. 6. parte princ. quest. 2. num. 3. per gl. communiter approbatam in d. l. inuitus. 34. Sicut enim interest domini, non mutare 44
subditos, ita subditorum interest, non mutare dominos. Innoc. in c. auditus. & ibi notat Felinus num. 26. extra. de prescript. cum ius domini, & ius vasalli, per omnia iudicentur ad paria. Aluarotus in ca. 1. §. ex eadem, per illum tex. de lege Corradi. & per ca. 1. in fine, de forma fidel. super quo latius insistentem legere licet Felinum in ca. dilecti. verb. hominibus inuitis. extra de maior. & obed. licet illud vltimum de consuetudine malè obseruetur. Sic itaque debitor, qui promissit operas, in casu non soluti crediti, potest compelli ad earum præstationem, tam diu, donec ex earum æstimatione, vel aliter ter satisfiat creditori, allegatis suprà iuribus. Ac si quis dicat, liberum corpus non recipere æstimationem, l. 1. §. corporum. ad l. Rhod. de iactu. l. qua actione 7. in princ. ad l. Aquil. l. 1. §. sed cum homo liber. l. fin. de his qui deiecerunt vel effud. & l. ex hac lege. 3. si quædrup. pauper. fec. dic. respondetur: contraria loqui in æstimatione ipsius corporis, vel membrorum eius per se, tum, quòd digniora nobilioraque & præstantiora sint membra hominis, quàm quòd aliquod pretium condignum eis respondere vel comparari possit, ideoque quælibet, etiam minima læsio corporis, per solam ictum fustium, gra- 46
uior & durior reputatur quacunque pœna pecuniaria. l. in seruorum. 10. in fi. de penis. tum, quòd liberi hominis membra, quasi in nullius bonis vel dominio sint. l. liber homo. 13. ad l. Aquil. §. 1. Instit. de inutil. stipul. l. inter stipulantem. 83. §. sacram. de verbo. oblig. tum etiam propter libertatem actionum & loco motiue, in obeundis vel non obeundis laboribus, quæ non recipit aliquod pretium aut æstimationem. l. libertas omnibus. l. libertas inæstimabilis. 106. cum l. non est. 176. §. infinita. de reg. iur. Secus est in operationibus huius 49
mani corporis, quæ benè valent deduci in taxationem, prout videlicet vnius operatio melior est, quàm alterius. d. l. eius artificij. 16. & l. hæc demum. 38. de oper. libert. vnde, quantumuis læditur liber homo ex ictu vel iniuria alterius, 50
ipsius tamen deformitatis acceptæ, vel cicatricum ex vulnere, non habetur ratio, cum corpus liberum sit inæstimabile, sed in condemnatione habetur respectus ad mercedes medicis præstitas, item ad impensas in curatione factas, & operas hætenus per curæ tempus omissas, quibus caruit, & eas, quibus deinceps cariturus erit, propterea, quòd inutilis ad laborandum factus est. d. l. ex hac lege. 3. in fin. & l. fin. de his qui deiecer. & sic, ea ratione, quòd membrum debilitatum in æstimationem deduci nequit, ad amissas membri operas habetur consideratio de iure ciuili. Cæterum, in quantum dicatur 51
de æstimatione mutilati membri corporis, sciendum est, de iura Saxonico quodlibet membrum, etiam liberi hominis, si mutiletur, habere certam & determinatam à lege æstimationem, quam prosequitur agendo quoquo 52
modo læsus, adeò, quòd cuiusque digiti, vel pedicæ, einer Zehen / amputatio item

Pœna iuris
Saxonici
quando ci-
uilitè agi-
tur de da-
mno dato
corpori.

- item dentis læsio, puniatur in decima parte vuerigelti, quod efficit duos florenos vsuales cum sex albis vel grossis Landrecht *lib. 2. ar. 16. §. jeglich Finger.* *Differ. iur. ciu. & Sax. 67. lib. 1. & lib. 2. par. 5. diff. 5. in Zobelians diff. 30. num. 7. par. 1. & 7. part. 4. nu. 20. ead. par. diff. 28. n. 7.*
- 53 Vulnere verò ex proposito inflicta in facie, ore, naribus, lingua, vel oculis, vulgò Schandmal appellata, item quæcunque alia, quæ habent profunditatem vnguis, & longitudinem longissimi articuli in medio manus digito, tunc videlicet, quando adhuc sunt recentia, neque tùm inrumuerunt, vulgò Kampfer/oder Fleischwunden nominata, prout describuntur per glossam Weichbildt *art. 81. & Landrecht lib. 1. art. 68.* licet & ictus cum mucrone, vel pugione, vulgò Stiche/ item quæcunque debilitationes membrorum, vulgò leimbden/si pro ijs criminaliter agatur, poena vulnerantis olim erat amputatio
- 54 manus, Landrecht *d. lib. 2. art. 16. §. Wer den andern lemet: Sin autem ciuili* ter experiatur læsus ad æstimationem pecuniariam, tunc talia vulnera, vel debilitationes hoc iure non plectuntur durius, quàm in dimidio vuerigelti, *d. art. 16. §. Welcher Man an dem Munde.* Licet autem Regulus noster in processu iuris Saxonici attestetur, hodiè de consuetudine, etiam pro actionibus criminaliter super vulnere vel debilitatione membrorum intentatis, poenam amputationis manus ab vsu recessisse, & in eius locum subiisse ciuilem, adeò, quòd talis vulnerator, vltra quantitatem dimidij vuerigelti, non sit condemnandus. *Regulus vbi supra cap. 138. num. 4. §. Begebe sich aber eine freuelthat mit Kampfer oder leimbden / vers. Doch so ist diese straff ihund: tamen contrarium vidi etiam meis temporibus Lipsiæ de iure responderi, vbi pro illato capiti vulnere, vulnerator, vtpote qui sine omni causa innocentem ita imperuosè adortus fuerat, condemnabatur in amputationem manus.* Sicut & similiter pro manus amputatione poenam talionis pronunciarì memini, nec iniuria, cum per hoc, ex iusta videlicet causa, fiat recursus ad antiquas leges iuris diuini, quod oculus pro oculo, manum pro manu plecti iubet. *Exod. cap. 20. ac facit ca. sex differentie. 23. q. 3.* Et in nostro
- 57 dicafterio contra eos, qui ex proposito, ac mera temeritate, hominem vel transfixerunt, vel ictu bombardæ transuerberarunt, ita tamen, vt mors inde secuta non sit, eandem poenam amputationis manus dictauimus. At, si ciuilitè agatur, aut casu quo criminale intentetur iudicium, probabilis causa offensionis, aut culpa leuior damnificantis appareat, hodiè vsitatum est, condemnare vulneratores in medietatem vuerigelti, ita tamen, vt vltra illam
- 58 poenam 12. vicenarum, vulnerator etiam resarciat vulnerato mercedes medicorum, impensas in curatione factas, vnà cum operis, quibus ipse caruit, & cariturus est per tempus suæ vitæ, propter debilitationem principalium membrorum, quorum vsus ad vitæ adminiculum ipsi fuit interceptus. Adeoque circa amissionem operarum præteritarum & futurarum suppletur isto casu, quod deest iuri Saxonico, ex iure ciuili, *l. ex hac lege. 3. si quadrup. paup. fec. l. fin. de his qui deiecerunt.* quod & iuri diuino conforme est. *Exodi cap. 21. vbi dicitur: percussorem isto casu, quando mors non sequitur, saltem condemnandum ad impensas medicorum, & operas læsi, vt ita accipiat læsus suæ mutilationis quantulameunque recompensam, tùm, quia valdè durum & crudele foret, pro accepto damno corporis perpetuo & irreparabili, in brachio, pede, vel alio membro, per cuius vsum, vulneratus antea tàm seipsum, quàm totam familiam honestè exhibere potuit, satisfactione 12. vicenarum ipsum contentum esse, quæ ad victum vnus semestris, aut quadrantis anni vix suppetant,*

petant, & ita pro sequenti vitæ tempore fame confici, vel ostiatim panes quæ-
 rere compelleretur: quo casu vilior esset æstimatione damni illati personæ, 59
 quàm damni accepti in rebus nostris, quod vltimum de iure Saxonico debet
 emendari à violento inuasore, quanti videlicet æstimauerit illud damnifica-
 tus, nisi aduersarius hoc possit minuere suo iuramento. *Landrecht lib. 3. art.*
47. tùm etiam, quòd, si sufficiat pro isto insultu poena pecuniaria tam vilis,
 dabitur per hoc turbulentis & seditiosis hominibus occasio delinquendi,
contra l. illud conuenire. 5. ff. de pact. dot. al. maximè ditioribus, qui tam exilem 60
 mulctam pecuniariam non admodùm curant, dummodò indulgeant suis
 affectibus. *Panorm. in ca. 2. num. 2. extra. delict. de puero.* cùm citò violetur
 auro iustitia, nullamque reus pertimescat culpam, quam redimere nummis
 existimat, *ca. pauper. 11. quest. 3.* Ex quo fortè similis æquitatis ratione ar- 61
 tentari posset, etiam circa occisionem hominis liberi, in casu necessariæ de-
 fensionis aut homicidij fortuiti, pro qua de iure Saxonico imponitur poena
 pecuniaria, non sufficere vnum vuerigeltum, *de quo habetur Landrecht lib. 2.*
art. 16. in fine, sed habendum esse eodem modo respectum ad æstimationem
 operarum defuncti, ex quibus, si superuixisset, exhibere vxorem & liberos
 cum familia potuisset: his enim per vnius vuerigelti præstationem non satis-
 fit, ideoque vltra æstimationem legis petere posse videntur ab interfectore,
 etiam alimenta, per totum tempus vitæ, secundùm videlicet æstimationem
 eius artificij & lucri, quod potuisset annuatim ex opere artis vel manuum
 acquirere interfectus, donec vel vidua ad secundum matrimonium, vel
 liberi ad eam ætatem peruenerint, in qua ipsi sibi manibus suis victum acqui-
 rere possunt, tùm, quòd in hoc vertitur interesse familiæ, tùm etiam propter
 frequentiam excessus legitimæ tutelæ circa homicidia, ob quam exasperan- 62
 tur meritò poenæ, cùm multis grassantibus, opus sit exemplo. *l. aut facta. 16.*
§. fin. & l. si quis. 36. §. qui abortionis. ibi: etsi dolo malo non faciant, res tamen
mali exempli est ff. de pœnis. item, vt vnius vltio & vindicta grauior, sit metus
 & terror multorum. *l. diuus. 15. in fi. eod. tit. l. 1. C. ad l. Iul. repetunda. cum*
l. quicumq. 8. §. si verò. C. de heret. Regulariter tamen hodiè vsitatum est, 63
 pro homicidijs fortuitis, dummodò præcedat culpa interfectoris, vel ne-
 cessarijs, vbi tamen legitimæ tutelæ vel defensionis modus fuit excessus, con-
 demnare homicidam primo ad emendam 60. solidorum, persoluendam
 iudici territorij, in quo delictum commissum est, & simul imponere ei
 mulctam integri vuerigelti, præstandam agnatis occisi, vnà cum relegatio-
 ne homicidæ, siue perpetua, siue temporali, pro arbitrio iudicantis, & se-
 cundùm qualitatem facti, idque ideò, ne, si homicidis quotidie quasi ante
 oculos hæredum interfecti oberrare liceat, vltioris detur occasio tumultus.
 Verum tamen est, quod alibi Abbas Panormitanus pòst Hostiensensem scri-
 ptum reliquit, *in ca. 2. num. 2. extra. de del. puero.* quòd statuta, imponentia
 poenam pecuniariam, maximè vilem, pro homicidio, sint irrationabilia, 64
 quia talis mulcta facile spernitur à diuitibus, *per suprà tradita num. 60. &*
licet Bart. in diuersa sit sententia in l. 2. num. 10. ff. de publ. iudic. tamen contra-
 ria opinio receptior est, teste *Anania in ca. fin. num. 1. extra. de delict. puero.*
Decius in ca. 2. num. 2. de constit. quam & veriore & magis communem
 esse refert Iulius Clarus *lib. 5. recept. sententiarum, §. homicidium. num. 19.*
 Ideò vidi nonnunquam, pro qualitate & circumstantia excessuum, homi- 65
 cidis imponi poenam amputationis manus, vel perpetuæ relegationis, ad ar-
 bitrium iudicantis, prout memini Numburgi cuidam, qui eum, à quo ala-
 pam acceperat, statim confodit pugione, per sententiam super actis latam,
 istam

- istam poenam amputationis manus, vel relegationis alternatiuè dictari, anno 1552. Cæterum, ad propositum, vnde ratione æstimationis operarum, in hominis liberi corpore, vel membris, digressi fuimus, redeundo, constat ex suprà dictis, pactum operarum etiam perpetuarum legibus non improbari.
- 66 Hinc est, quod vasalli ab antiquis temporibus vsque in hodiernum diem, acceptis feudis, obligent se ad seruitia dominorum perpetua, tam pro se, quam etiam pro omnibus ex corpore ipsorum descendentibus masculis & foeminis, modò de his nominatim dictum sit in inuestitura. *ca. in quibus caus. feud. amit. ca. fin. de capit. qui cur. vend. & ca. firmiter. de prohib. feud. alien.*
- 67 Sic agricolæ & censiti, accepto manso, obligant se & suos ad certas vel incertas operas diurnas, de anno in annum, pro tempore determinato præstandas nobilibus suis, vel alijs dominis, cum manibus aut equis, vulgariter mit Hand oder Pferde frönen / secundum conuentionem ab initio inter eos celebratam. *Iacobin. de S. Georgio in tract. feudorum, sub rub. de rhydas num. 5. & ante eum Speculator tit. de feudis. §. quoniam super homagys. num. 15. De-*
- 68 terminata & certa seruitia appellamus, *gesakte frönen* / puta, in vere tot dies cum aratro, in messe tot dies cum curru: indeterminata verò seruitia non habent circumscriptum aliquod tempus, sed pendent ex arbitrio & libera voluntate dominorum, & toties præstandæ sunt, quoties exiguntur. *Gailius obser. 62. num. 12. lib. 2. vbi tamen addit, ad superiorum officium pertinere, vt prouideant, ne dominorum arbitria in cyclopicam sæuitiam transeant, ac subditi assiduis operis, angarijs & perangarijs ira grauentur, vt vix suppetat eis tempus se & suos alendi, & idem Gailius obser. 17. lib. 1. per totum: sicut in aliquibus locis nostræ viciniae fieri videmus, quòd subditi per integram septimanam onerentur continuis laboribus, in diebus festis autem*
- 69 tabulariorum vices subire cogantur. Contra quæ iniusta, ac indebita seruitia dominorum, potest implorari officium superioris, vt dominorum oppressionem & tyrannidem reprimant, quantumuis aliquandiu sub tali iugo hæserint, & per plures vices indebita seruitia præstiterint. *Chassan. in consuetud. Burgund. rub. 1. §. 4. num. 14. & 15. cum, secundum eundem ibi, talis præstatio seruitiorum præsumatur metu extorta. allegat Baldum in tit. de pace Constantia. verbo. pactiones. num. 2. Licet autem talia seruitia hodiè*
- 70 dicantur esse realia, & prædijs inhærere, adeò, vt quocunque vadant prædia, ad eos etiam rhydas deferantur. *l. quisquis censibus. 16. C. de episco. & cler. vbi gl. & Bal. hoc notant, ex quo res transit cum onere suo. l. res pignoris. 10. C. de remis. pig. l. si debitor. 12. in fi. C. de distract. pig. fac. c. cum non sit. extra. de decimis. & ca. recolentes. de statu monach. tamen origo horum seruitiorum*
- 71 coepit à pactis, testante Iacobino *vbi suprà num. 5. & notat gl. Weichbilde art. 3. §. zu einer aufflösung. Denique ab hac conuentione pendent seruitia nostrorum ministerialium, vnserer Dienstmenner / de quibus habetur in glossa germanica art. 42. num. 5. vers. da vnserer Borsfaren. paulò ante finem lib. 3. Lands recht / & aliorum hominum mercenariorum, qui, accepta certa mercede, locant nobis operas suas, vel diurnas, vel annuas, pro salario, d. l. qui operas. 38. ff. locati. quibus donec operantur, debetur salarium: infirmis autem & ægrotantibus, tanquam qui operas non impendunt, subtrahitur & dimi-*
- 72 nitur, pro tempore durantis impedimenti. *Ita Bald. in l. liberti libertag. 10. num. 16. C. de oper. libert. l. si seruus communis. 18. §. fin. ff. de sepul. seruo. Contraria tamen sententia videtur verior de iure, per l. qui operas. 38. ff. locati. vbi dicitur: locatori operarum deberi promissum salarium, si*

Diff. iur.
ciu. & Sax.
39. part. 1.
lib. 2. in
Zob. 1. 59.
part. 2.
num. 3.

non stetit per eum, puta, impeditum valetudine, quò minùs laboraret, & facit *l. Mania. 13. de annuis leg. cum l. fin. in princ. ad l. Rhod. de iactu.* Cui 73
conclusioni superius formatæ, & ut visum fuit, dilatatæ & ampliata, non
obstant primo loco *l. ob æs.* & quæ ibi notant legistæ *C. de act. & oblig.* quia
loquitur contrarium extra casum pacti, quòd videlicet debitorem non solu-
uendo existentem, aut de facto non soluentem, pòst moram non possit cre-
ditor ad operas distingere. Ac si illa *l. ob æs.* extenderetur etiam ad casum
pacti, quando videlicet conuentum esset, ut in euentum moræ reus teneretur
laborare, donec per operas creditori fuerit satisfactum, tunc obstarent omnia
iura mundi, disponentia, quòd promissor operarum teneatur ad earum ex-
hibitionem. *Angelus de Perus. in auth. imò. num. 2. C. de actio. & oblig.*
ita tamen, quòd debitor ex causa pecuniaria non præcisè compellatur ad
operas, sed tunc demùm, si nolit, aut nequeat præstare pecuniam. *Angelus*
ubi suprà: Licet autem communiter Dd. transeant etiam cum secunda lectu-
ra, *glo. in d. l. ob æs. 12.* quasi ne quidem valeat obligatio ad operas expressa
in causa ciuili: tamen iidem omnes, nullo excepto, in *l. antiquitas. C. de usufr.*
tenent contrarium, à priore sententia recedendo, per ea quæ superius fuerunt
tradita *num. 28.* Quòd verò de perpetuarum operarum promissione dici- 74
tur, quasi illo casu usufructus nunquam rediret ad suam proprietatem, *glo.*
l. 3. §. ne tamen. ff. de usufructu. id locum habet in obligatione præcisa, puta,
quando quis præcisè tenetur ad perpetuò seruiendum, vel operandum cre-
ditori, tunc enim usufructus nunquam consolidaretur cum proprietate: sed
hic non agitur de tali pacto operarum præciso, sed in quo succedit obligatio
ad interesse, si modò hoc eligat, vel ante, vel pòst moram, promissor. *l. in sti-*
pulationibus. § 4. §. operarum. vers. solutio. de verb. oblig. & hanc solutionem
innuit Bal. in *d. l. antiquitas. num. 8.* ubi super quæstione, an liber homo lo-
care possit operas suas in perpetuum, respondet, quòd non, ita videlicet,
quòd præcisè teneatur seruire, sed casualitè sic, puta, si nolit seruire, ut præ-
stet interesse, quod in proposito nostro est ipsa pecunia in stipulatum de-
ducta. Adeoque nihil aduersatur, quòd obligatio faciendi pòst moram 75
succedat ad interesse, quia illud ipsum est interesse debitoris, & eo fine petit
operas ab obligato, ut consequatur id, quod sibi debetur. Nec mouet, quod
superius *num. 66. & seqq.* de operis vasallorum, item rusticorum, in perpe-
tuum ex pacto præstandis, tradidimus, à quibus ipsi non liberantur soluendo
interesse, vel pecuniam, quia ista pacta sunt realia, & afficiunt res ipsas, qua-
rum nomine promittantur seruitia, per ea quæ tradit Albericus de Rosate in *l.*
creditores. 3. num. 6, 7. & 8. pòst alios Dd. ibi, *C. de pignor.* ideò liberum est
talibus hominibus, dimittere, refutare, vel vendere mansum, in quo hærent
taliter seruitia, atque ita se ab illis liberare. Neque verò vasallo, vel subdito 76
fidelitatem & seruitia refutare, vel denegare domino licet, retentis tamen
prædijs, vel feudis, quorum ratione homagium præstitit, & seruitia superiori
exhibere obnoxius est, cum, quamdiu retinet feudum, respectu iurisiurandi
sui fidelitatem præstare teneatur, *Schurff. in cons. 27. num. 1. & 2. centur. 1.*
ubi addit (alludendo ad casum, qui eo tempore de facto accidit) magnam
esse repugnantiam, quòd quis fructus feudi habeat sine fidelitate, à qua feu-
dum nomen sortitur, secundum glossam in *ca. 1. §. nulla autem. verbo. à fidelita-* 77
te. per quos fiat inuestit. Licet enim inuestitura abusu præcedat fidelitatem,
prout refert *Mattheus de Afflictis in d. §. nullam. & ca. 1. ubi textus. quid præced.*
deb. an fidelitas, vel inuestitura: tamen, si fidelitas non sequatur, aut quando-
cunque respuatur, apertum domino rursus feudum est, adeò, ut illud dein-
ceps

- 78 ceptis alteri liberè possit concedere. *Afflict. d. ca. 1. §. nulla. num. 2.* Et est iusta causa auferendi bona, & non relinquendi vasallum in pace bonorum infeudatorum. *ca. hac edictali. §. praterea sancimus. de pace sev. & eius viola.* ideo subiicit Schurffius *d. cons. 27. n. 5.* quòd vasallus, durante causa feudali, & retento in manibus feudo, ab obseruatione fidelitatis non excusetur, sed, si alium, quàm fidelem se gerat, iusta offertur causa domino, eundem pari ratione disuestire, sicut cum inuestiuit, *Afflictus d. §. nulli. num. 12. per l. nihil*
- 79 *tam naturale. 35. ff. de reg. iur.* Accedit & illud, quòd refutans feudum domino, etiam post refutationem non debeat dominum quoquo modo offendere, propter reliquias præcedentis vasallagij. *Jacobinus de feudis. verbo. & unus ex dictis. vasallus refutauit. num. 1.* quæ sententia communis est, teste *Julio Claro de feudis. 34. num. 2. in fine quod & Borcholdus sequitur de feudis cap. 8. nu. 53.* Ideoque nulli author esse velim, cui quoquo modo mouetur aliqua guerra per dominum, quòd ei mox feudum refutet, sed ius suum iustè prosequatur, coram videlicet paribus, si iustitiæ locus relinquitur. Sin verò dominus de facto vim inferre non cesset, poterit eidem vasallus impunè resistere. & vim illatam à se propulsare, absque periculo amissionis feudi, ex quo dominus & vasallus, ratione fidelitatis, ad paria iudicantur, *glo. ca. 1. §. nulli. per quos fiat inuest. ac facit ca. vn. §. domino. si de feudo def. contentio sit.* ubi habetur: si dominus apertam feloniam committat aduersus vasallum, quòd puniatur respectu vasalli in amissione proprietatis feudi. *& facit ca. vn. quemad. dominus feudi prop. priuetur.* Ob quamcunque enim feloniam vasallus priuatur utili dominio feudi, ex eadem dominus amittit directum eius dominium. *glo. ca. de forma. verbo. vicem. 22. q. 5. & late Burcholdus de feudis cap. 8. num. 133. 134. 135. & 136.* Idque de realibus operis, aut seruitijs, domino, à quo recognoscuntur prædia, præstandis, indubitatum est: secus in pactis operarum personalibus, quæ promittuntur in euentum non factæ solutionis eius, quod debetur, per superius tradita. Ad l. si mora. ff. soluto. matrimo. datur solutio, quòd ibi operæ de colendo agrum non fuerint in stipulationem deductæ, sed exerceretur cultura fundi dotalis propter fructus debitos marito ex dote. *l. pro oneribus. 20. C. de iure dotium.* quo dissoluto per diuortium, cum mulier oblatum agrum ad se recipere nollit, cessantis culturæ nomine meritò maritus super deterioratione fundi conueniri non poterat, qui dolum tantum, non etiam culpam, & quidem ex mulieris facto contingentem, præstare debuit, ne per hoc agrum mulieris in perpetuum colere cogeretur, cum, cessante propter matrimonij dissolutionem usufructu mariti, cesset etiam eius opera, quam respectu usufructus inde percipiendi hætenus impendit. *ca. cum cessante. extra. de appellat.* adeoque non meretur reprehensionem, qui rei ampliùs ad se non pertinenti sese immiscere metuit. *l. culpa est. 36. ff. de reg. iur. l. si iudex fin de var. & extraordinarijs. cum l. si quis absentis. 5. §. si iudex. de action. & oblig.* Parum etiam facit, quòd testator prohibetur seruo, quem manumittit in testamento, imponere operas,
- 83 *l. videndum. 95. de legatis. 1.* cum, quem non honorat testator, eundem etiam non debeat onerare. *l. ab eo. 9. C. de fideicom. l. 1. in fi. C. commu. de legat. l. sed si sic. 6. §. 1. ff. de leg. 3.* Et consistit iste honor in commodo pecuniario, ita, vt qui non honoratur in pecunia, vel alia re, quæ recipit æstimationem, non possit grauari. *d. l. ab eo. 9. ac ibi notant Bald. & Salic. in princ. & idem Bal. in l. Titius. 9. num. 1. per illum textum. C. de oper. libert.* Cumque libertas non recipiat æstimationem, *l. libertas. 106. de reg. iur.* patet manifestè donato libertate in testamento non posse imponi onus operarum. Quòd

autem heredi fideicommissario, qui iussu testatoris donat seruum libertate, 84
 denegatur operas imponere liberto. *l. cerdonem. 42. de oper. libert. cum similibus*,
 id alia ratione contingit, quia videlicet hæres, qui de mandato testatoris con-
 fert libertatem, facit hoc ex causa necessitatis, ob aditam videlicet heredita-
 tem, non autem meræ & spontaneæ liberalitatis, ideoque non meretur præ-
 mium. *Bal. in l. 2. num. 1. C. de oper. libert.* Quod enim quis ex necessitate
 imperit, gratis exhibere tenetur. *l. 3. §. utrum. ff. ad SC. Syllania* Ad l. penult. 85
 de obsequiis. quare videlicet filio dimisso ex patria potestate pater non possit
 imponere operas, patet ex textu solutio, quod parentibus liberi reuerentiam
 & obsequia, non autem operas debent. *d. l. penult. de obsequiis à liber. & li-*
bertis. l. patri qui filium. 4. si quis à parente manumissus. & habetur alibi: libe-
 ros ad paterna obsequia prouocandos magis meritis, quam pactationibus. *l. si*
quando. 35. §. illud etiam. C. de inoffic. testam. Quod vero dicitur, pacta ope- 86
 rarum liberi hominis etiam iurata non valere, *l. si quis pro eo. 56. in princ. ff. de*
fideiussor. id inde est, quia in contrario fuerunt operæ promissæ per eum, qui
 putabat se esse libertum, cum tamen non esset, & ita ignorabat conditionem
 suæ personæ, adeo, ut ex tali errore non potuerit induci validus consensus.
l. si quis per errorem. 15. ff. de iurisd. om. iud. cum regulariter omnes obliga- 87
 tiones intelligantur, salvo iure erroris, teste Baldo in *l. fin. §. Titius. in 2. nota-*
bili. ff. de condict. indeb. & facit l. si filia. 20. in princ. fam. hercis. Vnde inte- 88
 rebat idem Baldus, quod error reddat inualidum contractum, etiam iura-
 mento firmatum. *Bal. in ca. 1. §. item sacramenta. num. 3. de pace iura fir-*
manda. ex quo deficit fundamentum consensus, tanquam anima contra-
 ctus, idem Bal. in *l. emptione. 3. num. 4. C. plus valere quod agitur. per l. final.*
C. de non numer. pecun. quam solutionem innuunt & verba textus. *d. l. si*
quis. dum inquit: pro eo, qui libertus non esset, & operas præstare iurasset, 89
 fideiussit, quasi dicat: iurauit præstare operas, quas liberti solent, cum tamen
 libertas non esset, sed ingenuus, siquidem & iuramentum per se non est
 modus inducendæ obligationis, secundum Bart. & Bal. in *d. l. si quis pro eo.*
56. in princ. cum ad hoc, ut iurisiurandi super operis obligatio contrahatur,
 libertum esse oporteat, qui iurat, & libertatis causa iurare. *l. ut iurisiurandi.*
7. ff. de oper. libert. Ac, si aliud diceremus, quod videlicet in *d. l. si quis.*
 promissor seuerit suum statum, esset impossibile defendere illum textum à
 contrarietate aliorum iurium, in *l. hominis quoq. 3. de usufruct. lega. &*
ceteris superius adductis: cum simplex promissio non debeat plus operari,
 quam iurata. *l. 1. cum auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vendit.* Ad
d. l. 2. ff. de lib. hom. exhib. & l. Titio centum. §. Titio 100. ne à monu-
mento de condit. & demonstr. respondetur. quod contrarium non loqua-
 tur de pacto operarum, sed de stando & hærendo in certo loco, ac quidem
 perpetuò & præcisè, prout superius etiam demonstratum fuit, cap. 6. huius par-
 tis num. 87. Ultimò, si urgeatur, contrà exactionem operarum, etiam 90
 pacto promissarum, adhuc opponi posse exceptionem cessionis bonorum.
l. 1. 2. & l. fin. C. qui bon. ced. poss. respondetur: illud beneficium locum
 habere in obligatione dandi: secus est in obligatione faciendi, vel opera-
 rum, ad quas præstandas debitor semper præsumitur esse sufficiens, & sol-
 uendo, adeoque per cessionem non potuit sese liberare à præstatione seruitij
 promissa. *Salic. l. 1. num. 6. vers. quero quinto, an obligatus. C. qui bon. ced.*
poss. & quod obligatus ad factum, non audiatur, volens cedere bonis, te-
 nent gl. & Dd. in *l. stipulatio. 21. §. pen. de noui oper. nunc. & Masuerius in pra-*
ctica

- etica forensi, tit. de oblig. & renuncia. num. 6. vers. tertio si est obligatus ad factum.* Locuples autem, vel sufficiens ad soluendum, non auditur, volens bonis cedere. *Salic. d. l. 1. num. 5. ac notatur supra cap. 6. num. 126.* Siue igitur ex pacto, siue statuto loci, prout fit de iure nostro municipali, *Landrecht d. art. 39. lib. 3.* quis obligatus sit ad operandum creditori, in casu non factæ solutionis, semper post moram, officio iudicis compelli potest ad seruiendum creditori, donec aut per operas, aut alio modo reddat contentum creditorem, per conclusionem nostram. Edet autem debitor operas artificio suo conuenientes, *ut supra num. 8. ad commodum tamen & vtilitatem domini. d. l. si non sortem. 26. §. libertus. & ibi Bart. num. 8. de condict. indeb.* adeoque si lutor erit, calceos parabit, si sartor, vestes, si scriptor, scribet, si pictor, pinget, & ita de similibus iudicandum est, *l. eius artificij quod didicerit. 16. cum l. nec audiendus. 17. ibi: non poscet operas, quas propositum vitæ recusat. l. hæc opera. 23. in princ. l. hæc demum. 38. §. si tamen libertus. & l. opera in rerum. 9. de oper. lib.* Ac, si dominus huius debitoris artificio non indigeat, poterit eius operas tutò alteri pro certa mercede locare, vel delegare: *l. hominis quoque. 3. de usufr. legat. ac facit l. si libertus artem. 27. l. opera in rerum. 9. in fi. de oper. libert.* dummodò per hoc non præiudicetur debitori, per ea, quæ notauimus supra *num. 42.* Neque posset isto casu creditor obligatum cogere ad faciendum alias operas, quàm in quibus se exercuit tempore promissionis, iuxta illud: *exerceat artem, quam didicit. d. l. nec audiendus. 17. in fine.* Sicut enim iniur ratio eius, cui edendæ sunt operæ, ut ex usu eius fiant. *l. quoties. 24. in §. fin. ibi: ex commodo patroni operas edere debet, eod:* ita vicissim respectus habendus est ad personam promissoris, ne videlicet talia ministeria reus obire cōpellatur, quæ à proposito ac instituto suæ vitæ sunt aliena, *d. l. nec audiendus. 17. d. l. hæc demum. 38. ac facit l. plenum. 12. §. equitij. 4. de usu & hab. cum l. idemque. 10. & l. ab eo. mandati.* Quod benè notandum est contra morosos & acerbos creditores, qui onera intolerabilia debitoribus suis imponunt: prout faciebat quidam in his regionibus, qui ribaldum quendam, antea ex spolijs clientum, quibus operas suas garriendo præstiterat, viuere solitum, cum ei ad manum ex vi iuris Saxonici per sententiam condemnaretur, volebat includere lapidicinis, ut ibi cum alijs mercenarijs diurnas, quibus non assueuerat, operas faceret. Et, quòd seruitia conuenta debeant præstari, secundum qualitatem & conditionem operantis, hoc est, prout ipse scit operari, testatur etiam Bal. *in l. liberti libertaque. 10. num. 13. C. de oper. libert.* Sin verò promissor vno tempore pluribus operis artificialibus, & diuersi generis vacabat, iudicabitur de eo secundum artem, in qua plurimum versabatur. *Bar. d. §. libertus. num. 28. ac facit l. legatis seruis. 65. §. si unus seruus. de legat. 3.*
- 94 Quòd si debitor, sub tempus promissionis, aut condemnationis, nullum exercebat artificium, vel nullum didicerat, tunc in dubio intelligitur operas officiales promississe, & ad eas condemnandus esse. *Bart. d. §. libertus. num. 28. & sequitur Zasius in singul. intellectibus. lib. 1. ca. 3. num. 40.* Neque isto etiam casu creditor debitorem ad obeunda manualia & seruilia officia compellere potest. Qui enim artificium non tenet, tales operas exhibere debet, quæ non sint contra eius dignitatem, puta, quòd dominum comitetur, cum eo moretur, simul peregrè proficiscatur, aut negocium eius exerceat, prout loquitur Iurisconsultus *in l. hæc demum. 38. ff. de oper. lib.* ac obedientiam humiliter præstet in his quæ iubetur, & officio eius competunt. *c. in summa. & c. si inimicus. dist. 83.* nisi planè vilis persona sit, eius siquidem operis ad omnia, etiam seruilia ministeria uti possumus, *Zasius in suis singul. intellect. lib. 1. cap. 3.*

num. 19. per l. fin. ff. de stipul. seruo. in fi. facit l. huius. 5. ad finem vers. et si habitatio quemadmodum usufructus caueat. l. 2. §. 1. ad l. Aquil. Circa quod obseruandum obiter & illud est, quod operæ artificiales regulariter veniant edendæ proprio victu & sumatibus eorum, qui illas debent. Bal. d. l. r. nu. 9. C. qui bon. ced. poss. per l. suo victu. 18. ff. de oper. libert. ac notat Zas. ubi supra cap. 3. num. 51. Ratio est, quia vnusquisque, quod spondit, suo impendio dare debet, quandiu id, quod debet, in rerum natura est. l. quod nisi fiat. 20. de oper. lib. Tenetur etiam stipulator tantum otij vel temporis relinquere, quantum ad faciendum alimentorum quæstum, & ad curam corporis sui sufficit. l. penult. l. aut certe. 19. de oper. libert. quem & secundum conditionem personæ, interdum meridiano tempore acquiescere, & valetudinis suæ rationem habere patietur. l. meritis. 26. eod. tit. Officiales autem operæ, in quas & seruiles, vel ministeriales includimus, per ea, quæ supra num. 14. dicta sunt, præstantur sumptibus & victu dominorum, quibus eduntur. Zas. ubi supra num. 52. iunctis, quæ ibidem tradit num. 69. & 70. per l. operæ enim 21. de oper. lib. maximè quando mercedem, vel pretium pro labore non recipiunt, sed gratuitas operas exhibent. l. in rebus. 18. §. possunt. ff. commodati. Barto. d. §. libertus. num. 32. & ibi las. 28. & 25. Salic. 24. las. num. 66. Bald. in l. liberti. 10. num. 14. C. de oper. libert. Bart. in d. 2. C. de negot. gest. per l. fructus. 4. ff. de oper. seruorum. ac facit. c. cum ex officij. §. cui spiritualia. ibi. nemo cogitur suis stipendijs militare. extra. de prescript. cum. §. ne autem labor sine mercede procedat. auth. de iudic. colla. 6. Qualescunque autem faciat operas promissor aut debitor, in vno vel alio casu, semper taxabuntur illi labores arbitrio iudicis, in quantum videlicet bono viro æquum videbitur, argum. l. si in lege. 24. in princ. & §. si domus. cum l. qui insulam. 30. ff. locati. l. si societatem. 4. pro socio. l. hac venditio. 7. de contrah. emti. habito videlicet respectu ad conditionem & artificium eius, qui operas edit, per supra deducta nu. 39. & 40. Ac, si dubitet iudex quanti cuiusque operæ diurnæ æstimandæ sint, consultum est, magistros artificiorum adhiberi, qui arbitrentur, quid pro operis cuiusque die de summa principalis debiti sit defalcandum, argumento quod habetur in ca. quia iudicante. ubi Felin. num. 1. ibiq. Panorm. extra. de prescript. scriptum reliquit: si de controuersia finium lis sit, eam per agromeffores determinandam esse. Eodemque modo, si alicuius operis ædificium & periculum quis in se suscipiat, non prius agit ad mercedem, donec id per aliquos peritos approbetur. l. opus quod. 36. cum l. seq. ff. locati. & in rebus publicis benè constitutis, designantur, qui opera & operas locata vel locatas, inspiciant & iudicent, teste Oldendorpio in suis classibus actionum. classe 4. sub rubr. locati in questione, quid veniat in hoc iudicium. num. 3. quia peritis in sua arte credendum venit. l. 1. in princ. & ibi Bart. de ventre inspic. maximè, si sint deputati à publico, vel à magistris mechanicis eius artificij, Zas. l. 1. §. fin. num. 9. de verb. oblig. & concordat Gomezius tomo 2. in tit. de contractibus cap. 9. in 4. illatione ante finem. per §. quod autem dictum est. auth. de non alien. aut permut. rebus ecclesiæ collat. 2. ac facit l. semel. 6. C. de re milit. de quo latius videatur Bal. in l. hac edictali. 6. §. his illud. C. de secundis nupt. Bart. l. si quis arbitratus. 43. num. 7. ff. de verb. oblig. & in l. 3. ad finem. C. de pigno. Iason. in §. quedam. num. 78. Inst. de action. Decius in ca. proposuisti. num. 15. extra. de probat. Bart. l. 2. num. 20. & ibi Arius Pine-
lus in tertia parte cap. ultimo, num. 2. C. de rescind. vendit. Sicut autem su-
perius ostensum fuit, operarum electionem pertinere ad stipulatorem, vt vi-
delicet edantur, quæ ipsi placent: ita de loco idem sentiendum est, vt vi-
delicet eo in loco præstentur, in quo illas exigit is cui debentur. Bald. in d. l.
liberti,

liberti. 10. num. 14. C. de oper. libert. Bart. in l. si stipulatio. 38. §. si quis insulam.
 102 ff. de verb. oblig. Ex quo & illud elicitur, obligatum ad operas, non posse
 tempus pro tempore eligere, aut alijs temporibus seruitia præstare, quàm quæ
 ei ad hoc deputantur per stipulatorem aut creditorem, Dynus in l. usumfru-
 ctum cum moriar. 5. §. 1. de usufr. legat. Florianus l. quæsitum. 37. de usufr. Bal.
 in l. Ex conducto. 15. §. item cum quidam, in fi. ubi & Alex. notat. locati. & aliàs
 à loco ad tempus bonum est argumentum, & econtrà. l. vinum. 22. ibidemq;
 Bart. & alijsi cert. pet. l. fin. de condict. tritic. l. Ratio. 3. §. si per venditorem.
 de act. emti.

S V M M A R I V M C A P I T I S X.

1. Subtilitas nimia sæpè periculosa est.
2. Clausule insolite arguunt dolum.
3. Forma instrumenti executivi.
4. Solutio etiam in alia pecunia: quàm ut eam reus accepit, creditori fieri potest, dummodò sit eiusdem astimi & ligæ: & 6. minutam tamen pro grossa accipere non tenetur. 7. & 9. 13. sicut nec tenetur aliam accipere, si hoc expressè actum sit in instrumento, quid ipsi reddi debeat. 16.
5. Argenti debitor liberatur dando pecuniam signatam, eiusdem tamen estimationis.
8. Quæ ad formam nummorum requirantur & in quo intrinseca monete bonitas consistat.
10. Moneta citius reducibilis ad primam materiam, unde conflata est, dicitur melior.
11. Moneta minuta plùs habet additamenti de cupro, quàm grossa.
12. Sumptus in moneta cudenda facti, augent eius estimationem.
14. Trinarios, vel id genus moneta minuta, nemo ultra viginti quinq; florenos pro magna summa accipere cogitur in Imperio Romano. 17.
15. Pactum non debet esse frustraneum.
18. Moneta reddi debet in eodem pondere & intrinseca etiam bonitate. & 20.
19. Moneta grossioris valor estimatur per minutam, & econtrà.
21. Moneta bonitas consistit in materia argenti vel auri, in forma autem, quam habet impressam, ex charactere Imperij. & estimatione, vel valore, quem habet deputatum à publico. 22. & 24.
23. Monetam cudere est de regalibus.
25. Bonitas in moneta consideratur, secundum aliquos, duplex: intrinseca, qua consistit in materia pura, usq; ad legitimum additamentum, exterior est approbatio & valor publicus.
26. Forma monete mutata quomodo debeat fieri solutio, remissiue.
27. Ludo vel aliter de presenti mox dilapidaturo mutuata pecunia, an repetatur? & 30.
28. Mutuum filios familias factum ad studia, vel in legatione, repetitur, non obstante S. C. Macedoniano.
29. Mutuum factum ciuitati, ecclesie, vel pupillo, debet probari, in rem versum esse.
30. Mutuum pro refectiione, vel emptione rei, tribuit priuilegium personale, ut alijs chirographarijs præferatur.
31. Liberatio præsupponit obligationem.
32. Heredes obligantur ex contractu defuncti,

- defuncti, quantumvis eorum ibi nulla sit facta mentio.
33. Pacta manus iniectionis & similes obligationes ad quas personas extendantur.
34. Mora contrahitur per lapsum diei appositum ad soluendum, absq. aliqua requisitione.
35. Usura non debentur ex mutuo, nisi in stipulatum sint deducta.
36. Usura definitio.
37. Usura damnata in veteri testamento & nouo. 38. item iure canonico. 39. & Imperij constitutionibus. 43. 44.
39. Usurarijs denegatur sepultura, & communio Christianorum.
40. Usura species furti est, & dicitur improbum fœnus, quatenus videlicet legitimum & à consuetudine præscriptum inter usurium excedit.
41. Usura quasi fœtus est, quotidie crescens in utero nummi erogati.
42. Mutuum debet esse gratuitum, quia nummus non fructificat: nisi hominis accedat industria. 69.
43. Usura in mutuo, neg. ex stipulatu, neg. ex mora debentur: nisi probetur, quod tantum creditoris inter sit. 48. & n. 118. 120.
44. Usura quincunces in retrouenditionibus, & non aliter permittuntur in Imperio: de quo tamen num. 77. & 78.
45. Usura iure quoq. civili nouissimo sunt interdicta. de quo tamen num. 71. etiam de pecunijs pupillaribus. 46. quod tamen, quemadmodum intelligi debeat, videatur n. 72. & 73.
47. Usura in totum iure canonico prohibita, & num. 80. secus de iure civili, 71.
48. Permutatio quondam fuit principalis negotiatio.
49. Nummus mutuo acceptus, & fructificans accipienti, non debet esse creditori sine lucro, & nam. 61.
50. Iniquum est debitorem locupletari, cum creditoris damno.
51. Bona soli aestimantur secundum fructus, quos annuatim ferre possunt.
52. Usura in contractibus emptionum & venditionum à Theologis concessa.
53. Pretio venali rerum immobilium sapè non respondent fructus.
54. Studia diuersorum diuersa.
55. Mercator, qui multum lucratur cum pecunia accepta, gratitudinis ergò mediocre lucrum creditori debet, id quod exemplo agricolæ, & patrisfamilias etiam explicatur. 56. 57.
58. Usura quantitas ex parte stipulantis certa est, ex parte verò accipientis incerta.
59. Sterilitas unius anni compensatur cum ubertate posterioris temporis.
60. Paupertas fatalis, in quam quis præter culpam incidit, commiseratione digna est: secus in voluntaria.
61. Mutuum dare sine usuris, precipitat tandem in extremam inopiam.
62. Fructus de centum florenis, collocatis in emptionem bonorum soli, vel reddituum redimibilium, annuatim aestimantur in quinq. 63.
64. Contractus annuorum reddituum perpetuo redimibilium iur. diu. can. & constit. Imper. licitus & concessus.
65. Mutui, quia statim à mutuo dante eius dominium transit in accipientem, lucrum soli debetur accipienti, non autem credenti, quo pacto intelligatur?
66. Beneficium pro officio mutuationis referre par est.
67. Alijs faciendum, quod sibi quis fieri postulat.
68. Usura

68. *Vsura illicita damnantur iure diuino, non autem legitima.*
69. *Pecunia ipsa quoque fructificat, si accedat industria hominis.*
70. *Permutatio quondam conferebat lucrum contrahentibus, in cuius locum hodie successit nummus.*
71. *Vsura l. eos. C. de usur. non intelliguntur sublata iure nouissimo.*
72. *Vsura pupillares olim erant necessariae, hodie autem sunt restrictae ad eum casum tantum, quando mobilis est pupilli substantia.*
73. *Annui redditus coacti ex bonis pupilli causae sunt recondendi, vel si in mobilibus extet pupilli substantia, ad usuras dandi.*
74. *Leges humanae non possunt tollere diuinas, sed bene limitare.* 75.
76. *Leges diuinae saltem ex causa publica utilitatis possunt limitari.*
77. *Vsurae per constitutiones Imperij sublatae comprehendunt illegitimas, non autem usuras licitas, ubi genuinus intellectus constitutionum Imperij von wucherslichen contracten explicatur & num. 78.*
79. *Legum correctio non inducitur per argumentum à contrario sensu.*
81. *Respublica sine commercijs, & commercia sine usuris medicribus, mutuo accepto respondentibus, consistere nequeunt.*
82. *Vsurae quincunces ad centenarium permittuntur in territorio Saxonico Thuringiae, sicut & olim in electoratu, vel domo Saxonica linea Dresdensis.* 83. *Quod & hodie fit, propter renouationem veteris constitutionis.* num. 100. *qua sublata fuit discrepantia, quae in utraq. antea domo inuauerat de qua hic num. 84.*
85. *Vsuras moderatas in mutuo approbat Balduus, aliàs magnus canonista, imò iure gentium & naturali permitti dicit, ubi querela de faeneratorib. nostris.* 86.
87. *Vsura usurarum in totum prohibita.*
88. *Arguens alios de vitijs, illis ipse carere debet.*
89. *Vsura quincunces tolerantur in toto imperio de consuetudine, & sic in prouincijs Saxonia & Thuringia.*
90. *Ius omnibus, & omni tempore aequale esse debet.*
91. *Interesse probatio difficilis, & saepe ad minimam quantitatem redigitur.*
92. *Prouincia cuiusque mores sequendi: etiam quò ad adjudicationem contractuum usurariorum.*
93. *Statuta, permittentia usuras quincunces, aut etiam duriores, valent, item nu. 95. & 96.*
94. *Dotus non restituta nomine, de consuetudine Saxonica soluntur viduis usurae decunces, seu dextantes.*
96. *Statutum, quòd missus ex primo decreto in centum annuatim lucretur quinq., valet.*
97. *Communiter pro licito habitum non meretur poenam, etiamsi aliquo modo tendat aduersus legem.*
98. *Vsura quincunces approbantur etiam à Luthero & alijs Theologis modernis.*
99. *Per prouincias Thuringiae quincunces usurae adiudicantur creditoribus, siue in stipulationem deductae fuerint, siue non, saltem ob moram, tanquam interesse commune.*
101. *Vsurae quincunces ubi usurpantur, creditori non denegatur de maiori interesse probare, si onus probandi in se suscipere velit.*
102. *Vsurarum quincuncium renouatiua constitutio in electoratu, an trahatur retrò, etiam ad usuras ante tempus nouae constitutionis decursas? item ad lites adhuc indecisas? pro & contra differitur, & n. 105. ubi declaratio constitutionis Electoralis de anno 83. vom wucher. item 108. cum seq. & num. 104.*

103. *Lex nova declaratoria, vel renouatoria veteris iuris, ad præterita trahitur, etiam ad causas in lite pendentes in secunda instantia, num. 106.*
104. *Declaratio nihil noui inducit, sed, quod prius est, confirmat. 107.*
109. *Ius Saxonicum tuas tantum præscriptionum species agnoscit.*
110. *Ad consuetudinem interducendam quæ requirantur. & præcedenti num.*
111. *Interesse ex mora debitum regulariter probari debet: secus si sit conuentum secundum consuetudinem loci, ubi & declaratio habetur constit. 30. Elect. part. 2.*
112. *Princeps unum calamus & unam linguam habere debet.*
113. *Interesse verum & probatum plus meretur fauoris, quam usura lucratoria, quantumuis statuto permissa.*
114. *Usura lucratoria, & recompensatoria quid?*
115. *Lucrum non capere, & suum in totum amittere, non sunt paria.*
116. *Creditores hypothecarij, licet præferantur chirographarijs in sorte, tamen usuras non consequuntur, nisi demum post satisfactionem chirographariorum super ipsorum capitali.*
117. *Obligatio re contracta non initur in plus, quam fuerit datum, 119.*
121. *Usura, loco interesse promissa, non debentur, quantumuis reus in instrumento dicat, se certo scire, quòd in tantum ascendit creditoris interesse.*
122. *Tempus non est causa augenda vel minuenda obligationis.*
123. *Mutui in contractu facile præsumitur fraus.*
124. *Mora non contrahitur, pendente dilatione ad soluendum, & num. 130.*
125. *Interesse ex mora quòd nam sit de sententia Molinai.*
126. *Interesse definitio.*
127. *Interesse cuiusq; consistit in facto, ideo probari debet.*
128. *Probatio de interesse damni emergentis quo pacto fiat?*
129. *Interesse damni emergentis dicitur usura recompensatoria, & debetur omni iure, num. 130. non tantum pro mora facta in soluendo, sed etiam antemoram. 131. & 132.*
132. *Lucri etiam cessantis habetur ratio in mercatoribus, &, quo pacto debeat istud probari ibidem. 133.*
134. *Interesse ratione sufficit probationem à communiter accidentibus, aut solitis concludere.*
135. *Negotiari olim solitus non præsumitur hodiè negotiari, nisi aliud probetur.*
136. *Lucrati ratio tunc habetur, quando mercator, post contractum mutui cum alio celebratum, nihilominus mercaturam suam exercet: aliàs secus.*
137. *Lucri cessantis interesse debet quodammodo certum esse.*
138. *Lucratum fuisse quem per prius, non infert, quòd & in sequens tempus istud lucrum pro certo habere potuisset.*
139. *Interesse probato ex parte producentis saltem semiplenè, locus est iuramento suppletorio, quod iudex petenti actori deferre cogitur. 140. maxime, si aliquando plus, quam semiplenè fuerit probatum. 142. dummodò non inhonestæ conditionis sit, ac veritatem sciat. 143. licet in contrarium militent auctoritates multe. num. 144.*
141. *Iuramentum suppletorium peti potest post aperturam & publicationem attestationum, etiam post conclusionem cause in secunda instantia.*

145. Iudex ex officio potest deferre iuramentum suppletorium. Libri mercatorum semiplene probant, & faciunt locum iuramenti suppletorii. 146.
147. Pactum, de stando nuda assertio- ni creditoris, non valet: pro qua sententia multe rationes affe- runtur, contrarium tamen com- muniter tenetur. 151. 158. sed in his terris contra communem deciditur. 159.
148. Avaritia vitium in omnibus præsimitur.
149. Mercator sine periurio & men- dacio vix esse potest.
150. Scriptura maior est fides, quam vox vocis.
152. Ius divinum decreto principis tolli aut mutari non potest, nedum pactis privatorum.
153. l. f. C. de fideicom. intellectus.
154. Iusiurandum expedit lites.
155. Interesse non liquidatum à parte non potest taxari per iudicem.
156. Allegare & non probare, vel ni- hil allegare, parificantur.
157. Interesse per iudicem restringitur ad eam quantitatem, quæ est usitata in provincia.
160. Capitula probationum super in- teresse quomodo formanda. sup. 133. 134.
161. Expensæ qualiter probentur re- missivæ.
162. Pactum, de ingrediendo bona de- bitoris post moram, non tribuit ius hypothecæ, sed personale tan- tum: nisi hypothecæ, vel pignoris in contractu fiat mentio. num. 163.
164. Clausula, ab omni nexu æris alie- ni libera, quid importet?
165. Pignoris ius habens in alicuius bo- nis, si subscripsit secundæ obliga- tioni sui debitoris, in qua is fate- tur, bona sua esse libera, & nemi- ni oppignorata, intelligitur ius pignoris remittere.
166. Scientia sola de alienatione rei sibi pignorata, non adimit cre- ditori ius pignoris. & n. 140.
167. Scientia sine contradictione mi- nus operatur, quam subscriptio tabularum.
168. Subscribens se testamento solenni, non intelligitur ius suum in re- bus, quas fortè legavit testator, remittere.
169. Errans non est consensus.
170. Legatum alienæ rei valet, ita, ut domino pro ea solvatur iustum pretium, si eam velit dimittere, sin minus, soluitur legatario per heredem æstimatio.
171. Scientia actus, quem quis non po- test impedire, non inducit con- sensum.
172. Testi officium suum non debet esse damnosum.
173. Bonorum appellatione non veni- unt iura, largè tamen venit etiam id, quod habetur in per ses- cutionibus. 176.
174. Bona dicuntur à beando.
175. Locuples non dicitur, qui quid ha- bet in actionibus.
177. Bonorum in obligatione veniunt præsentia, non autem futura: se- cùs in ultimis voluntatibus. 180.
178. Donatio bonorum omnium intelli- gitur de præsentibus.
179. Verba generalia & indefinita ad tempus contractus referenda sunt.
181. Voluntas ultima semper est reuo- cabilis, non item in contractibus.
182. Constitutum transfert possessio- nem civilem & naturalem.
183. Constituti clausula salutarior est, quam precarij.
184. Constituti ex pacto, creditor po- test expellere etiam vi armata eum, qui ipsi vult intervertere possessionem.
185. Alienationis prohibitio non impe- dit translationem domini in re de facto ita alienata: nisi eam præcesserit contractus pignoris, cum

- cum adiectione clausula, quod debitori non liceat eam alienare, num. 186.
187. Feudalia sunt inalienabilia sine consensu domini.
188. Alienationis vocabulo venit etiam ususfructus concessio, & hypotheca.
189. Bona censitica & emphyteutica sine consensu domini oppignorantur, proq. eorum remocatione creditori competit hypothecaria aduersus tertium possessorem. 190.
191. Pignus habens sibi constitutum in instrumento publico, praefertur alijs creditoribus, hypothecam priuatam habentibus, siue res, in qua pignus extat, feudalís, siue allodialis fuerit.
192. Publicum instrumentum maiorem fidem meretur, quam priuatum.
193. Clandestini contractus non carent suspitione fraudis.
194. Censiticorum bonorum infeudationem, & annuum canonem reseruant sibi domini, quibus & laudemium per sequentes successores solui oportet. 195.
196. Domino inuito non debet obtrudi non acceptabilis colonus.
197. Hypothecam habens constitutam cum consensu superioris, de iure Saxonico praefertur habenti hypothecam anteriorem, etiamsi prior per publicum instrumentum sit constituta.
198. Alienatio bonorum soli, etiam de allodijs, non valet absq. consensu domini, in tertium: secus est, quod ad impletionem contractus. 199.
200. Hypotheca iudicialis praefertur extraiudiciali.
201. Hypotheca iudicialis dicitur, non quod eam coram tribunali impetrari oporteat, sed quod iudicis consensus quoquo modo impetratus accedat.
202. Oppignoratio bonorum soli debet fieri coram ordinario loci superiore, si ibi pignora fuerint sita, aliás coram immediato. 203. dummodò tamē is in loco pignorum habeat iurisdictionem saltem inferiorem. 204.
205. Praeceptum executionis, vel iussus iudicis de mittendo, ante apprehensam possessionem, non tribuit mittendo ius pignoris.
206. Actor in rem agens, potest conuenire reum vel coram iudice loci, vel domicilij.
207. Executio parata ex vi instrumenti guarentigati, & iudicati, equiparantur. 218.
208. Pignora capta in causam iudicati, vel instrumenti guarentigati, non statim distrahuntur, sed expectatur quadrimestre, à die facta executionis, & medio tempore subhastantur. De iure verò Saxonico, post captionem pignorum, expectantur tres quaterdenae, & medio tempore praenizantur, ac dantur plus licitanti. 209 & 210.
211. Pactum de ingrediendo, acquirendo, & detinendo possessionem, quid operetur.
212. Pactum, quod pignus in solutum habeatur in euentum mora, non valet: nisi addatur, quod habeat in solutum pro iusto pretio, 214. vel, nisi ista conuentio interponatur demum post moram. 215.
213. Pignoris contractus non admittit pactum legis commissoriae.
216. Traditio etiam ficta, sequens titulum, transfert dominium.
217. Clausula, utendo fruendo bonis meis, quemadmodum ego ipsi uti frui consueui, quid importet?
219. Solutio ubicunq. locorum destinata, operatur, quod ubiq. possit cogi ad soluendum debitor: secus est, si promittat ubiq. stare, vel posse conueniri, tunc enim reus potest paenitere. 220.
221. Solutio-

221. *Solutionem destinans incerto loco, intelligitur ibidem contraxisse.*
222. *Obstagij promissor, in casu non facta solutionis, post moram interpellandus est pro obstagio saltem extraiudicialiter.*
223. *Via, quam elegisti, tibi pateat.*
224. *Renuncianti ius suum denegatur ad illud regressus, nisi pacto contrahentium aliud actum fuerit.* 225.
226. *Litis pendentia impedit, quò minus debitor ex instrumento executiuo etiam alibi executari possit: nisi aliud in contractu sit conuentum.* 227.
228. *Iurisdictionis loca & tempora possunt mutari per partes.*
229. *Exceptio non numerata pecunia pro reis prodita.*
230. *Lege inuenta, inuenitur fraus legis.*
231. *Exceptionem non numerata pecunie opponens, habet fundatam intentionem pro se per presumptionem legis, ante videlicet biennium, postea autem excipiens debet probare negatiuam non factam numerationis.*
232. *Renunciatio exceptionis non numerata pecunia facit, ut debitor perdat beneficium legis, praesumentis numerationem non factam, ideoq; debet negatiuam probare: contraria tamen sententia verior, 235. & communior. 235.*
233. *Renunciatio non debet esse ociosa.*
234. *Superfluum ne quidem minimum verbum in contractibus intelligi debet, dummodò intellectus non repugnet iuri.*
236. *Exceptio non numerata pecunia non tollitur per renunciationem obligati, ne creditoribus fraudum fenestra aperiatur, & hac communis est, 238. nisi renun-*
- ciatio fieret post interuallum,* 240. & 246. *vel esset iurata,* 248. *vel lapsum biennium.* 252.
237. *Temporis in eodem instanti praesumitur idem animi motus.*
239. *Renunciare quilibet fauori suo potest: nisi per hoc detur alteri malignandi occasio: vel exceptio non tam fauore debitoris, quàm etiam odio creditoris prodita fuerit.* 241.
242. *Exceptio requirens latiore indaginem & probationem, non impedit executionem.* & 253.
243. *Exceptio non numerata pecunia infra biennium proposita, impedit processum parata executionis, quantumuis ei renunciatum sit per partem.* 245.
244. *Exceptio de non numerato probatur eo ipso, quòd creditor non probat contrarium.*
247. *Renunciatio exceptionis, geminata ex interuallo, plus operatur, quàm simplex.*
249. *Renunciatio exceptionis non numerata pecunia intelligitur, quatenus subsequuta sit numeratio.*
250. *Causa finalis defectus circa obligationem rei, impedit obligationem.*
251. *Iuramentum de iure canonico obseruandum.*
254. *Executio facta contra debitorem non impedit, quin, ea finita, denudò ius suum prosequi possit creditor.* 255.
256. *Doli vel violentiae futurae renuntiatio inualida est: secus de praeterito.* 257. & 258.
259. *Renunciatio cuiuscunq; lationis quid operetur?*
260. *Exceptioni, quòd ab executione non inchoetur processus, renunciari potest.*

261. Renunciatio l. ob as. C. de act. & oblig. cuius sit effectus?
262. Renunciatio cessionis bonorum quid importet, remissive.
263. Renunciatio de remedijs iuris non scripti quid operetur?
264. Dilationis moratoria impetrationi an possit renunciari?
265. Dilatio ad soluendum, data debitori, non aufert creditoribus ipsorum ius.
266. Privilegia specialia facilius tolluntur, quam iura communia.
267. Renunciatio de exceptione simulationis non valet, etiam cum iuramento, & hac communis est opinio. num. 268.
269. Contractus simulatus verè non dicitur contractus, quia abest consensus partium. n. 270.
271. Apparentia tantum sunt in consideratione: secus de non apparentibus.
272. Exceptio simulationis est facti, quæ non præsumitur, sed probatione indiget.
273. Iuramento assensuans, omnia contenta in instrumento esse vera, & in nullo contravenire, saluat contractum à simulatione. & 274.
275. Renunciatio generalis non excludit beneficia iuris in specie non expressa: nisi aliquibus in specie enumeratis, apponatur generalis renunciatio omnium aliorum iurium. 276.
277. Iurata promissio plus arctat, quam simplex.
278. Periuri ultor DE V. S. est.
279. Promissio simplex an equiparetur iuramento?
280. Iuramentum an requirat corporalem tactum rei sacre, & 285.
281. Promissio sub fide, vel per verbum veritatis, equiparatur iuramento. 286. & 288.
282. Simile non est idem. & 283.
244. Loco iuramenti promittere, an idem sit, atq; iurato promittere?
287. Iuramentum etiam propria superstitione electum, puta per suam salutem, item sub fide, est servandum, maxime à personis in dignitate constitutis utpote principib. comitib. nobilib. etiam & Doctoribus. 289.
290. Digniores fidem suam strenuius observare tenentur.
291. Fideiussores idè accipiuntur, ut quis plures habeat obligatos.
292. Constitutor merus obligans se ut principalem, & quidem purè absq; conditione, ante principalem exigitur, n. 299. cum sequentibus. ex quo intelligitur expresse novatum primum debitum. & hac sententia observatur in practica. 306.
293. Fideiussor constituens se principalem, ante excussionem debitoris exigi non potest, de iure Codicis. 294. 296. 298. & hac communis est. 297.
295. Sponsor dicitur constitutor alieni debiti.
300. Glossa recitans plures opiniones, & neutram approbans, intelligitur transire cum ultima.
301. Glossæ adhaerendum tanquam carrocio veritatis.
302. Iacobi de Belviso magna auctoritas.
303. Promittens id, quod debet Titius, videtur promittere ut principalis, non ut fideiussor.
304. Carcerati obligationem suscipiens in se, ut debitorem liberet à carcere, non iuuatur exceptione non factæ discussionis.
305. Exceptio excussionis est de apicibus iuris. & 309. item 394. infra.
306. In instrumentis contractuum ne minimum quidem verbum sine operatione ponendum.
307. Obligans se purè pro alieno debito habetur pro principali, quod sic in

sic in practica communiter ob-
servatur.

308. Summarijs in causis excluduntur
exceptiones, quae sunt de iuris
apicibus.

310. Tutor se obligans pro pupillo, si
non addit, quod istud faciat offi-
cij nomine, habetur pro princi-
pali.

311. Dolum abesse, stipulatio, quid im-
portet?

312. Heredes tenentur ex contractu
defuncti, & quid de iure Saxo-
nico? 314. & 315. ubi verus in-
tellectus. S. Wo ein Mann
Bürge. Weichbildt art. 118.

313. Fideiussoris contra heredes potest
ex pacto, vel statuto, parata peti
executio, de iure civili, sicut &
Saxonico: nisi dictum sit in con-
tractu, quod post mortem unus
ex fideiussoribus substituatur
alius. 319.

316. Heres non tenetur ex delicto de-
functi, nisi quatenus ad ipsum
peruenit: de iure canonico tamen
debet exonerare conscientiam
defuncti. 317.

318. Dictionis taxativae natura est ex-
cludere omnes alios casus in
dispositione positos.

320. Fideiussor, ad certum tantum
tempus se obligans, exacto tem-
pore non tenetur.

321. Fideiussor decedens absq; herede,
transfundit onus suae ratae in
cofideiussorem.

322. Mortis vocabulum propriè in-
telligitur de naturali: nisi ex
morte civili idem resultet effe-
ctus, qui ex naturali. 323.

324. Pecunia est vita & secundus
sanguis hominis.

325. Conditio, cuius eventus nihil
operatur, frustra expectatur.

326. Heredum propria bona non sub-
iiciuntur pacto, vel statuto exe-
cutivo, nisi vel hereditas am-
plius non extet. 327. vel heres
omiserit confectionem inventa;

ry. 328. vel negarit se heredem.
329.

330. Heredem quem esse, quo pacto
probetur?

331. Heres debet prius certificari &
interpellari de debito sui ante-
cessoris, antequam ad paratam
executionem contra eum proce-
datur.

332. Heres debitoris non potest mole-
stare hereditatem, vel alium
coheredem, pro ista parte, in
qua est heres.

333. Heres debitoris, ex pacto manus
injectionis in personam, post mo-
ram non potest detineri persona-
liter: secus si tale sit statutum.
334.

335. Statuta odiosa non extenduntur
de persona in personam: nisi ter-
tius ille sit suus heres obli-
gati.

336. Statuta maioris operationis sunt,
quam pacta.

337. Differentia Socini de statuto lo-
quente in rem, vel in personam
reijcitur, & communi opinioni
insistendum docetur.

338. Fideiussor pro debitore, ut post
annum solvat, etiam exacto an-
no tenetur, quia ante exigi non
potest. 340.

339. Mora rei nocet fideiussori. & 351.

340. Debitum ante lapsum termini non
potest exigi.

341. Tempus non est modus finiendae
obligationis.

342. Fideiussor, si post lapsum termini,
ad soluendum appositus, proroge-
tur debitori solutio, in scio fide-
iussore, ipse durat nihilominus
obligatus. 344. 346. 353. 355.
quamvis contrarium videantur
tenere Ferrariens. & Tiraquel.
n. 345.

343. Prorogatio solutionis intelligitur
feri cum precedentibus qualita-
tibus. 347.

148. Pignorum & fideiussorum cause
equiparantur.

349. Fideiussor non liberatur per dationem aliorum fideiussorum: nisi animo nouandi accepti sint.

350. Nouatio quantumcunque generalis olim liberabat fideiussorem hodie non.

352. Fideiussor pro officiali ad certum tempus, si, eo finito, ipsi prorogetur officium, citra consensum, vel scientiam intercessoris, ex tunc amplius non tenetur, pro futuro scilicet temporis rationib.

354. Fideiussor pro mercede conductio- nis quinquennalis, si, ea finita, prorogetur locatio, de ulteriori tempore non tenetur, ad mercedem tamen priorum annorum recte conuenitur.

356. Fideiussor, protestando, quod creditor exigat debitum, vel ipse nolit amplius teneri, non liberat sese.

357. Fideiussor non potest cogere creditore, ut pignus debitoris vendat: quia liberum est personali actione illum conuenire: nisi in id, quod ex pignore redigi nequit, acceptus sit. n. 359.

358. Fideiussor, protestando post lapsum termini, quod creditor exigat à debitore suum creditum, alias non vult amplius teneri, contra creditorem postea agentem, de dolo excipere potest.

359. Fideiussor indemnitate, vel in subsidium, quantum minus à debitore exigi potest, non exigitur: nisi post lapsum termini solutionis creditor sit in mora exigendi, donec reus labatur facultatib.

360. Fideiussor non potest agere contra creditorem, ut pignus suppositum creditori vendat: ipse tamen bene vendere potest, si in id interuenit, quod ex pignore redigi nequit.

361. Fideiussor potest urgere debitore, lapso tempore, ut se liberet. & nu. 364, 365. cum sequentibus.

362. Fideiussori ante factam solutio-

nem non competit actio contra principalem ad solutionem nisi consignatam pecuniam obtulisset recusanti creditori, vel diu stetisset in obligatione. 363. vel fuisset lapsus solutionis dies, aut ita inter partes conuentum fuisset, aut debitor labatur facultatibus. 364.

363. Solutio vera & interpretina equiparantur. & n. 376.

365. Fideiussor condemnatus ad soluendum, potest agere contra reum, etiam ante solutionem: idemq. est, si per instrumentum executivum sit obligatus. 366.

367. Fideiussor carceratus ratione mora rei principalis, potest etiam ante solutionem petere, compelli debitorem, ad se exonerandum.

368. Fideiussor ex instrumento executivo, ante solutionem non agit contra suum principalem, etiam si ex instrumento iurato sit obligatus. 369. ad hoc ut aliquid ipsi restituat: sed bene, ut ipsum indemnem seruet. 370. quod verum est, si intempestive istud fiat. 371

372. Executandus de proximo habetur pro executato.

373. Confessio creditoris de recepta pecunia, est sufficiens ad hoc, ut si fideiussori pateat regressus contra principalem, quando lapsi sunt triginta dies. 376. secus, in confessione debitoris de numerato. 374.

375. Iura priora ad liberandum.

376. Creditor contra confessionem recepta solutionis, post 30. dies exceptionem non soluta pecunia opponere prohibetur.

377. Cautela qua fideiussor potest agere contra principalem, antequam soluat.

378. Fideiussor simplex olim ex arbitrio creditoris primo loco poterat exigere: hodie illud immutatum, 379. nisi forte processus executiuus contra fideiussorem instituat

380. vel

380. vel authentica, presente, renunciatum fuerit. 381.
382. Renunciatio authen. presente, & renunciatio omnium beneficiorum pro fideiussoribus proditorum equiparantur.
383. Fideiussori prosunt regulariter omnes exceptiones competentes reo principali: fallit in privilegio moratorie solutionis. 384.
385. Fideiussor excipiens de excutiendo principali, non auditur, quando is notorie est inops. 386. aut bonis cessit. 387. item si est absens, aut difficilis exactionis. 388. & 391. vel bona debitoris talia sunt, quod non facile repariant emptorem. 392.
386. Soluendo quem non esse notorie quo pacto probetur, modis videlicet quinq. qui recensentur hic & num. seqq. 387. 388. 389. 390.
388. Soluendo dicitur, qui bona habet etiam in alieno territorio, licet non sint sita sub iudice executionis.
393. Mercatorum in causis non habet locum exceptio excussionis, & idem in alijs, ubi de bona fide & equitate tractatur. 411.
395. Fideiussori iurato denegatur beneficium excussionis, idemq. iudicandum est de impediante excussionem contra principalem, 396. & eo, qui fideiussionem negat. 197.
398. Fideiussor succedens debitori non iuuatur exceptione ordinis.
399. Fideiussor constituens se reum, animo nouandi, frustra de excusione excipit: idemq. est de fideiussore iudicatum solui, 400. & sponsore indemnitis 401. item in eo, qui promittit pro naturaliter tantum obligato. 404.
402. Litigiosam rem emens pendente iudicio, & conuentus hypothecaria, non auditur excipiens de excusione principalis rei.
403. Excussionis beneficio non utens non impedit, quod minus processus sit validus.
405. Fideiussor obligatus ad obstagium, an possit excipere de excusione rei? negatur, & diluuntur contraria. 406.
407. Excussionis exceptio non datur tertio possessori, si creditor rem ab eo possessam antea tenuit per viam constituti: idemq. est, si agat contra debitorem debitoris. num. 408.
409. Diuisionis, vel epistole D. Adriani, quid differat ab auth. presente, renunciatione?
410. Fideiussor, item correus, unus ex pluribus in solidum conuentus, excipit de diuisione, etiam si solidum promiserint, nisi executiue agatur. 411. vel in contractum huic beneficio renunciatur. 412.
413. Obses unus ex pluribus confideiussoribus, an possit egredi obstagium, solutus expensis alimentorum hospiti pro se tantum, non etiam pro alijs socijs?
414. Obstagij hospes ut plurimum stipulatur a creditore indemnitate.
415. Cessione non impetrata fideiussor, etiam soluens nihil repetit a debitore, vel etiam confideiussore: & quidem ante solutionem impetranda cessio, 416. nisi protestetur tempore solutionis, de cessione sibi deinceps facienda. 417.
418. Solutionem recipiens in solidum ab uno fideiussore, intelligitur soluenti vendere sua nomina, ita, ut proditus ei sit regressus contra creditorem, etiam post interuallum, pro iurium cessione. 419.
420. Fideiussor soluens, an mandati actione repetat a confideiussoribus suis quotam, aut saltem actione negotiorum gestorum? 421.

422. Correi debendi habent utilem actionem recuperandi suum, etiam absq. cessione: secus in pluribus fideiussoribus. 423.
424. Cessio actionum peti potest per fideiussorem à creditore etiam post solutionem.
425. Fideiussor soluens solidum, presumitur voluisse suas ratas à confideiussoribus repetere.
426. Donatio non presumitur, ubi alia coniectura capi potest.
427. Negociorum gestor utili actione negotiorum gestorum, quod expendit, repetit.
428. Solutione eius, quod debetur, tollitur obligatio, in persona videlicet creditoris, non autem eius, qui soluit, quin minus suum possit recipere à suis correis debendi.
429. Cedendarum actionum renunciatio valet, & quid operetur?
430. Renunciatio generalis omnium beneficiorum excludit etiam specialia beneficia & 432. & 433. contrarium tamen practicatur. 434.
435. Generalitas operatur in qualibet specie, ubi per medium habile verificari potest. 431. item, tantum operatur, quo ad omnia, quantum specialis, quo ad speciem. 432. & hoc procedit in re scriptis & statutis, secus in contractibus partium. 436.
437. Renunciatio generalis non trahitur ad ignorata: nisi in genere deus potuit cogitari. 438.
439. Renunciationes generales apponuntur crebrò instrumentis cum modica deliberatione, inscientibus principalibus per notarios. 440.
441. Notarij circa extensionem non debent apponere clausulas, de quibus nihil fuit actum: idq. multo magis si contrarium sit actum.
442. Notarij non intelligunt effectum clausularum.
443. Renunciationes sunt stricti iuris, adeò, ut specialia ab expressis remedia non includant, idq. constitutiones Electoral. Saxonica sequuntur part. 2. art. 17. de qua constit. etiam infra num. 448. 449.
444. Renunciatio generalis fideiussorum de omnibus beneficijs ipsis competentibus, inducit renunciationem auth. presente. epistola. D. Adriam. & cedendarum actionum, & hac communis est. 446. quando in primis quibusdam specialiter enumeratis sequitur clausula: & renunciat omnibus alijs.
445. Fideiussor renuncians privilegijs pro fideiussoribus introductis, non potest se deinceps iuuare, quòd exceptioni diuisionis, vel aut. presente, in specie non renunciarit.
446. Renuncians in specie quibusdam remedijs subiecta deinceps generali renunciatione omnium ceterorum beneficiorum, excludit renunciantem ab exceptione privilegiarum, sibi aliter competentium.
447. Comparationi literarum creditur, nec diuersitas atramenti viciat instrumentum, si eadem sit manus.
449. Generalis clausula, aliquibus remedijs fideiussorum in specie enumeratis subiecta quid operetur.
450. Fideiussor indemnitatis, etiam renuncians in specie, beneficio excussionis, adhuc potest uti exceptione auth. presente.
451. Indemnitis fideiussor promittit, quando minus creditor à debitore exigere potest.

CAPVT DECIMVM.
DE FORMVLA OBLIGATIONIS, VEL
INSTRVMENTI EXECVTIVI PRO
causis pecuniarijs.

VISO, NUM ET QVO IVRE SVSTINEANTVR PACTA parata executionis, aut manus iniectionis in bona vel personas nostrorum debitorum, priusquam porrò ad materiam, vel obiectum paratarum executionum deueniamus, restat, creditoribus formam quandam vsitatam cautionum vel obligationum executiuarum, & clausularum, quæ in talibus instrumentis hodiè apponi solent, monstrare & præscribere, tum, vt ipsos magis securos reddamus de recipiendo debito, tum etiam, ne inusitatis clausulis vtendo, disputationibus occasionem præbeant, ac fenestras patefaciant, & ita paratam in res vel personas reorum executionem ipsimet sua quasi culpa differant ac impendant; adeò, vt ipsorum subtilitas in eorundem perniciem reuertatur argumen. *l. sancimus. 7. in p. C. ad SC. Trebell. ac notat Cagnolus in l. qua*
dubitationis. 71. num. 4. ff. de reg. iur. Etsi enim diligenter sibi vigilare & prospicere in contractu nemo prohibetur, neque in hoc aliqua mala fides vel fraus præsumitur, *l. non ex eo. 30. C. de euid. l. testamentum. 17. C. de testam. l. qui*
non probasse. 3. C. de calum. tamen multitudo clausularum, præsertim insolitarum, instrumentum magis reddit suspectum de fraude & simulatione, secundum glossam notabilem c. in *l. si quis sub conditione. 7. ff. de condit. insti.* ac notant Bal. Salic. & alij in *l. emptione. 3. C. plus valere quod agitur.* Et Tiraque-
lus de retractu conuentionali, in præfatione, num. 28. post Baldum in cons. 75. num.
2. vol. 2. fatetur: quò plus cautelarum sit, eò plus præsumatur fraudis, doli, & simulationis, per textum, quem ipse commendat, tanquam optimum, si non oscitanter expendatur *l. ita fidei. 40. ff. de iure fisci.* ubi, secundum eum, habetur, qui ita facit actum, ne fraudem fecisse videatur, contra eum magis præsumi fraudem, & notant canonistæ in c. ad nostram. extra. de empt. & vend. & in c. illo vos extra. de pignor. ac in primis Capolla de simulat. contract. in 9. præsumpt. num. 48. Conueuit autem talis esse in contractu mutui forma obligationis, vel scripturæ priuatæ, ad quam etiam aliorum contractuum formæ sunt exigendæ:

3 Ego A B testatum facio hoc meo chirographo, pro me & meis heredibus, quòd vir strenuus & prouidus C D, ad preces meas, ipsa die data huius cautionis, mihi mutuo dedit mille florenos, moneta Saxonica, grossa, a in taleris probis, ponderosis & vsitalis. b quam summam ego in presenti pecunia mihi realiter & actualiter adnumeratam, adq. securas manus traditam, accepi, inq. rem & utilitatem meam ac meorum eam versam esse, virtute huius cautionis profiteor, c ipsumq. creditorem libero. d Et simul me obligo ad sortis supra nominatæ restitutionem, faciendam creditori, eiusq. heredibus, e & bona fidei possessoribus huius instru-

Instrumentum executiuum.

menti, ^f in kalendis Januarij anni proxime subsequenti, absq;
omni alia requisitione vel interpellatione creditoris ^g, una cum le-
gitimis, ^h per has provincias usitatis interusurijs, ⁱ in moneta
grossa, proba, ac tali, in qua creditum accipi, cum omnibus expen-
sisen eam rem factis, ac fiendis, ^h omni damno ^h interesse, ⁱ super
quibus omnibus ^h singulis nude assertioni creditoris, absq; alio
processu, liquidatione, vel iuramento, stare, plenamq; fidem adhi-
bere, stipulata manu promitto. ^k Proq; pleniore eius securitate,
oppignoro ^l creditori omnia mea bona, mobilia ^h immobilia, ab
omni nexu ^h onere arii alieni libera, ^m qua vel de presenti possi-
deo, vel deinceps quacunq; ratione acquisiturus sum, ⁿ cum omni-
bus iuribus ibidem mihi competentibus. ^o Ac insuper constituo,
predicta mea bona omnia ^h singula in posterum non meo, sed cre-
ditoris nomine possidere, ^p neq; ea ulterius, absq; consensu credi-
toris, vel obligare, vel aliter distrahere. ^q Et super hac oppigno-
ratione curabo, ut dominus, a quo recognosco mea predia vel
fenda, huic mea obligationi infra certum tempus consensum suum
adhibeat. ^r Ac si, quod DEVS prohibeat, contingat, me fidem
datam fallere, tribuo creditori meo licentiam ^h potestatem,
pramemorata mea bona omnia ^h singula sequestrandi, arestan-
di, detinendi, ^s vel per viam paratam executionis occupandi: ita, ut
in eorum possessionem realem aut officio iudicis inducatur, ^t aut
ipse met illa, sine curia vel superioris aditione, ingrediatur, ^x oc-
cupetq; priuata auctoritate, ^h retineat, ^y ac, si istam viam
etigat, loco crediti, pro iusto pretio in solutum habeat, ^z plenoq;
iure possideat. Aa In qua possessione, utendo fruendo bonis meis,
tanquam suis, per omnia, quemadmodum ^h in quantum ego uti
frui, solitus fui, illa vendendo, obligando, vel quoquo modo alie-
nando, de ijsq; pro suo arbitrio disponendo, non aliter per magi-
stratum loci defendatur, quam si solenniter, ^h ex causa iudicati
in possessionem inductus fuisset. Bb Sin vero creditor meus plus
spei reponat super executione in personam, quam in bona mea,
liberum etiam illo casu ipsi permitto, ut, in euentum mora, faciat
me sequestrari, capi, vel aliter in persona detineri, Cc quando ^h
ubicunq; me repereris. Dd Quin ^h, si libet in euentum mora
obstagnum

obstadium mihi indicare, Ee promitto ulterius, aa creditoris requisitionem quamcunque, etiam extraiudicalem siue in scriptis, siue ore tenus factam, Ff in quocunque loco & diuersorio, quod mihi denominauerit, cum tot equis & seruis, sponte me sistere, & inde non recedere, Gg donec soluam ultimum quadrantem pecunia mihi credita, cum omnibus usuris & interesse, ad beneplacitum creditoris, eiusque heredum, & bonae fidei possessorum huius cautionis. Quibus praememoratis remedijs compulsiuis omnibus & singulis, tam in personam, quam in res meas, Hh licebit creditori simul uti, atque uno ad aliud discedere, ac rursus habere regressum, uno eodemque tempore, & loco, Ii uel etiam diuersis temporibus & locis, unius tribunalis executione alterius tribunalis executionem aut processum, non impedi- ente, uel retardante, iuribus disponentibus, quod, ubi coe- ptum est iudicium, ibidem etiam finem accipere debeat, non obstantibus. Kk Ac, ne aliqua ratione videar mea obligationi contravenire uelle, renuncio exceptionibus non numeratae uel non receptae pecuniae, Ll doli mali, fraudulentae persuasionis, Mm violentiae ac metus, Nn & cuiuscunque lisionis, aut machinatio- nis, Oo ac specialiter illis legum beneficijs, quibus prohibetur ab executione processum inchoari. Pp item, quod debitor pro pecu- niarijs & civilibus causis in persona detineatur, Qq sicut & remedio cessionis bonorum & omnibus alijs remedijs, exceptio- nibus, ac dilationibus, de iure scripto, uel non scripto, Rr item ex speciali mandato uel indulto Caesarea maiestatis quo- quo modo impetratis, uel deinceps impetrandis, Ss statutis etiam & ordinationibus, siue generalibus, siue particulari- bus, de praesenti extantibus, aut in posterum extituris, exceptio- ni contractus non ita celebrati uel initi, plus uel minus uel item gesti, quam quod continetur in literis: Tt & summatim omni- bus alijs in uniuersum privilegijs, siue generalibus, siue speciali- bus, item exceptionibus, de iure uel facto competentibus, ac spe- cialiter iuribus, dicentibus, generalem renunciationem non ua- lere, nisi praecesserit expressa specialis. Vu Adeo, ut hac mea obligatio in omnibus ac singulis punctis & clausulis, sine

aliqua tergiversatione, vim legis obtineat. Quae omnia & singula supra scripta stipulata manu, sub fide mea, Xx Bey meinen Fürstlichen / Grefflichen / Adelichen / Ehren / treuen / vnd gutem Glauben (diuersificando clausulam secundum dignitatem personae, cum qua contrahitur) loco iuramenti corporaliter praestiti, promitto, & in me recipio fideliter observare, ac in nullo contravenire.

Adiiciuntur vt plurimum etiam fideiussores, maioris asssecurationis gratia, his aut similibus verbis:

Et pro maiori asssecuratione eorum omnium, qua continentur in presenti instrumento, rogavi cognatos & amicos meos, E F, G H, & I K, vt fidem suam pro me interponant, Yy tanquam principales. Et nos fideiussores ita rogati, fidem nostram pro principali reo obligamus, constituendo nos pro hoc debito principales, Zz promittimusq, omnes & singuli, separatim & coniunctim, pro nobis, heredibus, & successoribus nostris, Aaa quod, in casu non facta solutionis ad diem in hac cautione prescriptum, ipsimet creditori sponte, sine aliqua eiusdem requisitione, vel si, nobis cessantibus, ab illo quoquo modo & quandocunq, interpellati fuerimus, non obstante cuiuscunq, temporis cursu, Bbb post moram debitoris computando, tam de sorte, quam de promisso interesturario, cum omnibus expensis, damnis, & interesse, soluemus. Ad cuius rei maiorem euidentiam & fidem, nos ipsi oppignoramus omnia bona ac iura nostra, praesentia & futura, liberam creditori tribuendo potestatem, post moram, pro executione huius debiti, omnibus vijs compulsiuis, quae competebant ei contra principalem, iisdem etiam aduersus nos omnes & singulos, heredesq, & successores nostros utendi, siue in personam, siue in bona nostra, siue ad utrumq, simul, ac vel eodem tempore & loco, siue diuersis temporibus & locis intendatur executio. Sicut & aduersus nos, ac successores nostros quoscunq, omnes cautelas & clausulas praemissas, & circa obligationem rei principalis proditas, hoc loco pro repetitis & expressim insertis haberi volumus.

Circa finem instrumenti subiiciuntur vsitatae clausulae renunciationum sub forma sequenti.

Renuncia-

Renunciamus praterea in specie beneficio authent. presente. C. de fideiussorib. Ccc divisionis, vel epistola D. Hadriani, Ddd cedendarum actionum, Ecc. Et novarum constitutionum, de fideiussoribus, Et pluribus debendi correis, omnibus etiam alijs exceptionibus, principali nostro quandocumq, Et quoquomodo, siue nunc competentibus, siue in posterum competituris: adeo, quod contra hanc nostram obligationem, Et tributam licentiam paratæ executionis, post terminum solutioni præfixum, non tuebitur nos ulla exceptio, nullum rescriptum, nullum arrestum, aut præceptum, siue principale, puta ab Imperatore, vel pontifice, siue à quibuscumq, R. Imperij statibus aut ordinibus impetratum, siue deinceps impetrandum, nec appellationis aliquod remedium, quin, ijs non obstantibus, ad paratam executionem omnibus supra scriptis modis Et vijs procedi, Et uno electo ad alterum recurri, vel utrumq, simul cumulari possit, secundum id, quod habet aut sonat nostra vel debitoris nostri principalis obligatio, eò usq, donec ad arbitratum creditoris ipsi satisfiat. Quibus supra scriptis singulis, Et omnibus alijs iurium beneficijs ac remedijs, etiam quæ expressa non sunt, non aliter, atq, si particulariter Et nominatim in hoc ipso instrumento comprehensa Et specificata fuissent, Etf ego principalis, Et nos fideiussores, providè, omnibus benè deliberatis Et perpensis, renunciamus, ac sub fide nostra nos obstringimus, ista omnia Et singula, quæ in his literis continentur, fideliter præstare, neq, contra facere, de iure, vel de facto: remotis omni fraude doloq, Quarum literarum fidem ego N. principalis, Et nos NN. fideiussores, sigillis nostris congenitis Et solitis, sicut Et autochiris nostris roboravimus ac communimus.

In hac formula instrumenti, habentis paratam executionem, ex pacto inter contrahentes appposito, inseritur primo loco clausula: *a acceptæ et solvtae pecuniae in moneta grossa.* quæ innuit, pro taleris acceptis debitorem non posse solutionem facere de nummis, triobolaribus, trimatijs, aut alia minuta pecunia, per ea quæ tradit Bar. in l. Paulus. 101. 1. n. 4. *ff. de solutio.* Nam etsi moneta, etiam diuersæ formæ, quando saltem eiusdem est ligæ & æstimationis, & sic æquivaleret acceptæ, respici non debeat. gl. l. 2. §. mutui. verb. non possit. si cert. pet. ac facit textus l. 1. de contrah. empr. ubi dicitur: pro subueniendo difficultatibus contractuum, circa permutationes mercium

Explicatio
formule.

An numerus
mutuo dati
in alia for-
ma reddi
possint.

cium pro mercibus, electam esse materiam, cuius publica & perpetua æstima-
 tio æquiparet quantitatem quarumlibet mercium, eamq; in forma publica
 deinceps percussam fuisse, vsumq; suum non tam ex substantia, quam ex
 quantitate præbere. Cui consonat illud Pomponij in l. 1. §. si de auro & arg. leg.
 vbi habetur: quod debitor certi ponderis argenti, liberetur ipso iure, dando
 pecuniam numeratam, si in pecunia soluta eadem fuerit æstimatio. Nec
 enim tam ad ipsam massam materiæ, quam ad pretium præsentis temporis, re-
 spectus habitus fuit. l. cum certum. 9. l. cum aurum. 19. l. Titia amica. 35. in verb.
 aurum vel pretiū auri. de auro & arg. leg. ac facit l. si quis argentum. 35. ibi: vel in
 ipso argento, vel in eius æstimatione. C. de donat. sic pro argento aurum solui
 potest. l. 1. C. de arg. pretio. lib. 11. Ac, quod pro pecunia signata vnus mone-
 tæ liceat soluere aliam pecuniam signatam, alterius formæ & impressionis,
 puta, pro solido Mutinensi solidum Bononiensem, item minutam pecuniam
 pro grossa, & e contra, probat glossa magna in l. 2. §. mutui. vers. sed Hugo. si
 cer. pet. quam sequuntur Cynus Bald. Bart. & Ang. ibidem, & in l. fructus. 7. §. ob
 donationes. sol. matr. & in l. qua extrinsecus. 65. de verb. oblig. item Paulus de
 Cast. in l. Paulus respondit. 101. num. 3. de solut. ac Salic. in l. si quis argentum. 35.
 num. 1. & 2. C. de donat. lateq; Francis. Curtius in d. §. mutui. num. 14. & hæc
 sententia communis est, teste Alexandro de Imola in d. §. mutui. num. 2. & in
 additione ad Bartolum ibidem. num. 7. litera D. vbi eodem modo refertur: istam
 opinionem magis communem esse. ibidemq; Bartolus testatur, istam opinio-
 nem approbari vfu, & sic illi standum esse. Bart. d. §. mutui. num. 4. in f. per l.
 Imperatores. 71. de contrah. empt. quod & Baldus obseruari generali consue-
 tudine totius mundi tradit, in l. libera. 8. nu. 7. C. de sent. & interloc. om. iudic.
 vers. & nota, quod diuersitas pecuniarum. idemq; firmat Alex. de Imol. in addit. ad
 Bar in d. l. Paulus. 101. n. 4. verb. dare florenos. litera B. Prædictis tamen non ob-
 stantibus, contraria sententia verior videtur, quod videlicet creditor in propo-
 sito monetam parua aut minutam pro grossa accipere non teneatur. Primò
 siquidem regula est: creditorem non compelli, vnum pro alio, & sic num-
 mos mutuo datos in alia & diuersa moneta vel forma, quam dedit, inuitum
 recipere. d. l. 2. §. mutui datio. in fine, cum l. eum à quo. 16. C. de sol. & liber. & l. si
 se non obtulit. 4. §. f. de re iudic. l. promissor. 21. §. fin. de constit. pec. l. item libera-
 tur. 6. §. qui paratus. quibus mod. pig. Deinde etiam quia contraria omnia lo-
 quuntur in casu, quando est eadem bonitas intrinseca, quò ad materiam ar-
 genti vel auri, & extrinseca, quò ad valorem. d. l. cum quid. 3. ibi: in eadem boni-
 tate. si cert. pet. ac facit optimus text. in l. 1. ibi: dummodò & debiti ponderis sint, &
 speciei probæ. C. de vet. numism. potestate. lib. 11. ita, ne ex redditione monetæ in
 alia forma creditor habeat expectare aliquod damnum. l. Paulus respondit. 101.
 ibiq; Castrensis n. 3. ff. de solut. Scio sanè Dd. communiter concludere, intrinse-
 cam bonitatem monetæ consistere in solo cursu, valore & æstimatione, quam
 habet à publico, vtpote, quæ constituit formam, substantiam & esse ipsorum
 nummorum, sine quo valore nummus inexpendibilis est, & publica approba-
 tione remota, desinit esse pecunia. l. eleganter. 24. §. qui reprobos. de pign. act.
 iuncta l. Iulianus. 9. §. sed & si quis. ad exhib. & fac. l. 1. C. de veter. numismat. po-
 testate lib. 11. Verum quid respondeant ad iura in contrarium allegata, non
 satis percipio. Primò namque textus in l. 1. de contrah. emt. ad substantiam
 nummi requirit tria, primò bonitatem materiæ, ibi, Electa est materia, puta
 auri & argenti, pro vt supplet ibi glossa. Secundò formam publicam d. l. 1. ibi:
 Forma publica percussa, quam aliqui extrinsecæ bonitati connumerant.
 Afflict. d. c. vn. verbo, moneta, n. 6. Quæ sint regalia, ac notat Brunus de aug. mon.
 num. 15.

num. 15. per l. 2. C. de fals. moneta. *Laudensis eodem tractatu de monetis, num. 12.*

Tertiò considerat d. l. 1. de contrah. emt. iustum & legitimum pondus monetæ: ibi: non tam ex substantia, quàm ex quantitate, hoc est, ex pondere vsum suum præbet. Et quòd vocabulum quantitatis ibidem accipiat pro debito pondere, satis conuincit textus in c. quanto extra de iureiur. vbi moneta Regis Arragoniæ ex eo solo capite abrogatur, & pro reproba iudicatur, quod fuit de fraudata legitimo pondere, eodemque modo l. 1. C. de veteris numis. potest. l. 11. requirit in moneta publica hæc duo, quasi pro substantia, probitatē videlicet materiæ, item debitum pondus. Sic itaque solus valor sine materiæ bonitate & legitimo pondere non constituit substantiam nummi, quemadmodum & hæc duo non præstant vsum expensionis monetæ, nisi accedat valor publicus.

¶ Et si verò non referat creditoris, vtrum accipiat taleros Saxonicos, aut alterius principis in Imperio Romano, quia omnium est eadem bonitas intrinseca & extrinseca, iuxta constitutionis Imperij, & ita de similibus: tamen secus est in minuta moneta, ex qua id resultat incommodi ad creditorem. Primò, quia in numerando & iterum expendendo, multum consumitur temporis, & accipiens facilius fallitur, accipiendo reprobos nummos pro probis. Secundò, moneta parua ponderosior est, & plus loci occupat in vasis vel cistis, & difficilius, maioriq; cum periculo transportatur de vno loco in alium. Adde & illud, quia talis minuta moneta minoris alibi, vel etiam nullius est valoris, teste Francisc. Curtio. in tract. de moneta, qui habetur in 1. volumine tractatum num. 24. post Martinum Laudensem in eodem tractat. de moneta, qui habetur ibidem. vol. 10. num. 3. 4. & 15. Vltimò etiam bonitas intrinseca non respondet bonitati maioris monetæ, prout paulò post monstrabimus. hanc solutionem innuit gloss. in d. l. 2. §. mutui. verb. non potest. ibi: æstimatio est in nummis argenteis, ære non contaminatis. quasi dicat: etiam si quantitas debeat in moneta grossa: tamen potest solui etiam in minutiore, dummodò sit æqualis bonitas, tam circa materiam, puta, quòd non sit vltra modum ære contaminata, quàm etiam circa formam, hoc est, æstimationem. & concordat glossa. d. l. Paulus respondet. 101. in verb. cogitur recipere in alia forma, si ei damnum non est. de solut. & hoc est de mente Baldi in d. l. libera. 8. num. 6. C. de sent. & interloc. om. iudic. & Bartoli in d. l. Paulus. 101. num. 4. ibi: non tenetur accipere in alia moneta, que non sit eiusdem ligæ. ac Curtius vbi supra. de monet. num. 23. Eundem liquidem vsum debet præstare pecunia quæ redditur, in forma, quem præstat in materia, & tantum in materia, quantum præstat in forma. Bart. d. §. mutui. num. 6. adeoque non sufficit, eandem præstari æstimationem in diuersa forma monetæ, quæ soluitur, nisi eiusdem etiam sit materiæ, & puritatis, æqualisque bonitatis cum moneta accepta, alias damnicaretur creditor. d. l. Paulus respondit. 101. creditorem. & Ferrariensis in form. responsionis libelli pro action. hypothecar. §. relaxandum. nu. 2. per l. eleganter. 24. §. qui reprobos. de pign. act. & l. cum quid. 3. si cert. petat. in f. & notat. Anton. de Butr. in c. quanto. num. 14. extra. de iureiur. ac facit l. cum quid. 3. ibi: id agi intelligatur, ut eiusdem generis, in eademq; bonitate reddatur, qua datum est. ff. si cert. pet. Balanus in l. si quis argumentum. 35. in princ. C. de donat. & in d. l. libera. 8. n. 6. C. de sent. & interloc. om. iudic. Quòd autem in nummis, triobolaribus, trinarijs, & alijs huius generis monetis minutis, vtcunque habeant suam designationem & æstimationem a publico, secundum pondus, vel numerum, minus est de materia vel argento, quàm in taleris, patet, vltra superius enumeratas difficultates, quod, quæ moneta citius est reducibilis ad primam materiam auri, vel argenti, vnde conflata est, dicitur esse melior.

Bart.

Bart. d. l. 2. §. mutui datio. num. 4. & 7. nummorum verò resolutio in primam materiam eo difficilior est, quò maiori ære reperiuntur contaminati, & plus additamenti de cupro participant. Quod sanè necessariò fit: primo ob expensas, quæ in cudendo tales monetas fiunt, & longè maiores sunt, quàm in signandis taleris, sicut probat experientia. Quantumvis enim numismata publica publicis expensis cudenda, nec pluris taxanda forent, quàm materia ipsa sine publico charactere æstimeretur, secundum *gl. d. l. 1. de contrah. empt. verb. prabet. ac tradit Matth. de Afflict. decis. 90. item Bar. in l. Paulus. 101. r. num. 5. ff. de solut. per l. 4. §. 1. finium regund. & idem Bar. in l. qui fallam. 19. num. 3. ad l. Cornel. de fals. & in l. 1. §. si. nu. 1. de auro & argent. leg. ubi reprehendit Innocentiam tenentem contrarium, in c. quanto. extra. de iureiur. & hanc opinionem communiter teneri refert Curt. iun. in l. 2. §. mutui datio. num. 12. ff. si cer. pet.* tamen contraria sententia, quòd nimirum sumptus, qui in cudenda moneta fiunt, augeant eius æstimationem, quantumvis intrinseca bonitas non respondeat valori nummorum dato de publico, magis communis est, & in quotidiano usu practicatur. *Innoc. in c. quanto. in p. ibidemq. Abbas num. 11. Anton. de But. 10. de Imo. 17. Egid. de Bellam. num. 2. de iureiur. Laudensis in tract. de monet. nu. 9. Petrus Velluga in speculo principum, tit. de mutatione monete. num. 7. Boer. decis. 327. num. 3. Albertus Brunus in tract. de augmen. & diminut. conclus. ult. n. 2.* Quam quidem sententiam hodiè communiter observari in practica, testatur ipsemet etiam Bar. in l. 2. §. mutui datio. nu. 7. ff. si cer. pet. ac probat idem *Didac. Couar. in quest. practicus, de veterum collatione numismatum. cap. 7. nu. 5. & idem de mutatione monete in pr. & num. 5. per multas auctoritates, de quibus ibi, additque, istud iam dudum in toto orbe Christiano receptum esse, quod & Curt. refert. d. l. 2. §. mutui. n. 12. per l. 1. §. 1. & l. videlicet. 29. ex quib. caus. maior. ac facit l. sed si quis ex signatoribus. 7. quemad. testam. aper.* Deinde in reductione signatæ monete ad primam materiam, plus iterum fit impendij, propter separationem cupri ab argento, ideò receptum est, in minuta moneta non rectè fieri solutionem pro grossa, *Bart. l. 2. §. mutui datio. nu. 4. & 7. & ibi Ias. 9. Cyn. n. 11. vers. advertatis. Bal. 6. Angel. de Perus. 3. Salic. 9. Francis. Curt. iun. n. 16. & 17. Albericus de Rosa. 14. Paulus de Cast. 7. Franc. Ripa. 12. Odofred. 5. & Alex. de Imol. nu. 2. si cer. pet. ubi addit Alex. hanc distinctionem communiter approbari.* De quo quidem hodiè minùs est dubij, propter ordinationem de monetis, per Ferdinandum Imperatorem anno 1559. Augustæ publicè promulgatam, ubi in genere definitur: quòd nemo cogatur, in solutionem qualemcunque summæ alicuius notabilis, de minuta pecunia ultra 25. florenos accipere, reliqua verò omnia, etiamsi specialiter ea de re conuentum nihil sit, in grossiore & usitata solui debent. Accedit, quòd in terminis huius questionis, quam formula nostra describit, istud fuerit expressè actum, ut in eadem moneta grossa, in qua debitor accepit creditum, & non in alia, fiat solutio, istud enim placitum patrium observandum est, *Paulus de Castro in l. Paulus respondit. 101. r. n. 3. de sol. ad hoc, ut pactum aliquid operetur. l. si quando. 109. ibi: alioqui frustra. de legat. 1. l. si stipulatus. 4. de usur. cum l. 1. in fi. ad municip. ac facit l. exempto. 11. ibi: nihil magis bonæ fidei congruit, quàm id præstare, quod inter contrahentes est actum, de act. empt. & in specie Franc. Curt. iun. quantumvis in d. l. 2. §. mutui. teneat, aurum pro argento, & econtrà, item pro argento monetam argenteam, eiusdem tamen pretij, solui posse: tamen limitat, ista, nisi aliud fuerit conuentum. Curt. d. §. mutui. num. 14. versic. ultimò pro ista. in f.* Eandemque restrictionem innuit etiam Panor. in c. quanto. num. 15. extra de iureiur. vers. aut fuit dictum, mutuo in florenis, & volo mihi restitutionem fieri

- 16 fieri in florenis, quo casu in alia moneta, quàm accepta, maximè alterius materiz puta argenti pro auro, vel econtrà, solutio fieri non potest. *Abbas, ubi proxime.* Imò, quòd ex obligatione, concepta de certa specie monetæ reddenda, creditor non teneatur recipere aliam monetam, quantumvis probam, & conformem æstimationi promissæ monetæ, testatur per multas auctoritates Didac. Covarru. *de vet. numis. collat. cap. 7. §. 1. num. 1.* licet addat, consuetudine contrarium receptum esse. Sed sustinetur prior opinio, per præcitatum edictum Ferdinandi Imp. disponens: solutionem esse faciendam in ea moneta, qua de cantat cautio mutui desuper confecta, *publicatum Augusta anno. 1559. §. Die iho gemelte Nechnungen.* ubi habetur: *Was vff Golt geteidinget vnd vorschrieben ist/ desgleichen was hinsort also gehandelt/ pacisciret, oder angedinget wird/ das sol mit Golde/ vnd nicht mit anderer münhe bezalt werden.* Et in multorum adhuc recenti memoria hæret, cùm Bohemici grossi, quorum viginti constituunt unum florenum usualement, in his regionibus ab usu recederent, quendam tunc magni nominis principem, ut à quadam civitate libera imperij redimet præfecturam, quondam oppignoratam pro aliquot millenis florenis, in nulla alia moneta, quàm Bohemicorum grossorum, rursus exoluendis, coactum fuisse, precibus impetrare à Ferdinando Imperatore, ut ad eam quantitatem denuò de novo cudi faceret in Bohemia tales grossos, pro satisfaciendo voluntati creditorum, & tenori ipsius obligationis: licet aliud determinet Ferrar. *in forma responsionis libell. super act. hypo. verbo. relaxandum iure pignoris. num. 3.*
- 18 *b* PONDEROSIS PROBIS, ET VSITATIS, aut, prout fieri solet, quòd creditores provident sibi in instrumentis de reddendo nummos ejusdem materiz, valoris, ponderis, & cursus, *de hoc videatur Anto. de But. in d. c. quanto. num. 10.* vel ut Afflictus loquitur, ejusdem ligæ, ponderis & tenutz. *Affl. ff. c. un. vers. moneta. num. 6. que sunt regalia.* Quantumvis enim moneta talis ubique cudi debeat, ut quibuscunque in locis tanti expendi valeat, prout habet æstimationem,
- 19 *Bal. d. c. quanto. num. 11 extra. de iureiur. per l. ideo arbitrium. 3. ff. de eo quod cer. loco.* ejusdemque valor æstimetur nummis minutis, sicut & econtra minutæ monetæ valor taxatur & æstimatur per grossiorem. *Anto. de Butr. in d. c. quanto. num. 12.* tamen ob difficultatem temporum, in quæ incidimus ratione bellorum, & aliarum tempestatum, videmus alicubi cudi monetas etiam grossiores, in taleris,
- 20 ad exemplum & imitationem earum, quæ in Imperio Romano usurpantur, pondere quidem non multum distantes, sed differentes bonitate intrinseca, propter contaminationem æris vel cupri, quod habent admixtum illæ extraneæ monetæ, excedentis mixturam cupri in signatis nummis imperij: adeoque non rectè fieret solutio alicujus quantitatis debitæ in taleris, si solvantur extranei & forenses, extra videlicet territorium Imperij Romani signati vel impressi. cùm in monetis, *ut supra etiam tactum fuit. num. 8.* triplex bonitas vel probitas consideretur, circa videlicet materiam, formam, & æstimationem, teste Alberto Bruno in suo tract. *de monetis, qui habetur in 2. vol. tractatum num. 13. & Panor. d. c. quanto. num. 9.* Materia siquidem in se debet esse proba, puta argentea, vel aurea, non adulterata. *l. 1. & l. fin. C. de vet. numis. potest. cum l. 1. C. de ponder. & auri illat. l. 1. C. de auro coronar. l. 1. C. de argent. pretio. lib. 10. ac facit. l. 1. §. 1. ibi: electa materia est. ff. de contrah. empt.* Forma est impressio, vel ipsum signum publici characteris, aut inscriptio principis, autoritate publica, non autem privata, monetis adjecta, juxta illud CHRISTI: cujus est inscriptio. *ac notat Brunus de monetis num. 15. per d. l. 1. §. 1. ibi: forma publica percussa. de contrahen. empt. post Panor. & Anto. de Butr. in d. c. quanto. & Bar. in l. 1. & 2. C. de fals. mon. cùm monetas cudere*

fit vnum de regalibus. *et vn. verb. moneta, quæ sint regalia. Fab. de Monte, in tract. de empt. & vend. s. quest. princ. n. 3. & 4.* Aestimatio autem, quam & valuum, 24
& valorem monetæ nuncupant, assignatur à publico, adco, quia nonnunquam vnus & eiusdem monetæ valor, etiam in vno eodemque loco dimi-
nuitur, aut extollitur, pro conditione temporis, & locorum consuetudine. *per ea, quæ tradit Anto. de Butr. in d. c. quanto, n. 12. & ibi Panor. ac sequitur Brunus, ubi supra, n. 15. vers. valor. item Fabia. de Monte in tract. de empt. & vend. d. s. quest. princ. n. 6.* Martinus verò Laudensis hanc distinctionem brevius contrahit, secundum doctrinā Dd. in l. quæ extrinsecus. 65. de verb. oblig. & confide-
rat duplicem tantum bonitatem vel qualitatem, circa nummos signatos, vnā intrinsecam, quæ consistit in materia argenti vel auri, vt videlicet sit pura, vsque ad additamentum cupri, correspondens expensis in cudendo; 25
item, in pondere, puta ne in libripendio posita existat vilior alijs. Alteram in extrinseca probitate, quam efficit forma characteris publici, & valor à com-
muni vel publico deputatus, prout approbatur vsu vel cursu cuiusque loci, & temporis, ac sequitur Baldus in d. c. quanto, n. 9. Laudensis in tractatu de monetis, qui reperitur vol. 10. n. 18. & 19. Didacus Couarru. in quest. pract. cap. 8. de ver. nummis. collat. n. 1. Carolus Molin. de comere. q. 93. n. 716. de quibus videantur, quæ latius prosecuti fuimus supra n. 7. & 8. cum seqq. Quid autem iuris sit in 26
moneta, quo ad æstimationem, à tempore contractus mutata, vel etiam totaliter abrogata & prohibita, cuius temporis æstimatio circa solutionem atten-
denda sit, videantur. Ias. Bart. & alij, in l. cum quid. 3. l. vinum. 22. si cert. pet. Canonistæ in c. quanto. extra de iurei. item Albertus Brunus de mutat. mon. p. 1. n. 3. p. 2. n. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & part. 8. n. 3. item part. 18. limita. 8. n. 8.

IN REM ET UTILITATEM MEAM AC MEORVM VERSAM
ESSB. In rem versionis ideò fit mentio, ne videatur ad lusum, vel aliam pro- 27
digalitatē debitorem datum mutuum, quod non repetitur, si mutuo dāns fuerit collusor, aut mutuum accipiens prodigus, quamvis instrumentum executivum de super confectum fuerit. *Salic. in auth. alearum vsu. n. 1. & 3. C. de relig. & sumpt. fun. iuncta l. is cui bonis. 6. ff. de verb. oblig.* Secus, si ludens, & aliter non prodigus, à tertio sumsisset mutuum, ei enim competit repetitio. *gl. l. 1. verb. simpliciter. ff. de aleator. Imola in l. si quis cum sciret. 8. & ibi Bar. pro empt. Panor. in c. penul. n. 15. extra. de vita & hon. cler. & idem Bar. in l. si filiofam. 2. §. si in alea. ff. quarum rerum act. non datur.* Sic videmus, vbi filiofamilias 28
datur mutuum in vita patris, eo casu cessare repetitionem, l. 1. ad Macedon. nisi talis pecunia in rem & utilitatem studiorū fuerit collocata, quo casu non iuuabitur debitor exceptione Macedoniani contra creditorem, *Bal. in l. Macedoniani. s. per illum tex. in verb. studiorum vel legationis causa. & l. f. §. f. ad SC. Maced. l. sed si paterfam. §. hoc senatus. cons. ff. eod.* Idem q; si ciuitati fiat mutuum, 29
& tota vniuersitas ciuitatis, legitimè conuocata, confiteatur in instrumento, istud in vsu communitalis versum esse, tenebitur effectu aliter soluere, ad quod aliās non teneretur, nisi liquidis documentis probaretur versio l. ciuitas. 27. & ibi Bart. ff. si cer. pet. Idemque etiam de pupillo ac ecclesia sentiendum est, *Bart. in l. 1. C. qui & aduers. quos. Alexan. & Bald. in l. singularia. 15. in f. ff. si cert. pet. & idem Bald. in l. ei, qui seruo. 7. C. quod cum eo, qui in alie. potest.* Et generaliter istud verum est, si quis contrahit cum vero similiter mox consumturo, talis contractus adeò videtur esse prohibitus, vt ne quidem iuramento validari posse credatur, secundum Alciatum in c. cum contingat. n. 206. extra. 30
de iurei. per l. si quis cum sciret. 8. ff. de vsucap. pro empt. Sic mutuum, factum, pro refectione, cuius sit mentio in contractu, eius operationis est, vt tribuat
priuilegium

privilegium saltem personale, cuius ratione mutuator alijs creditoribus chi-
rographarijs præferatur. *l. qui in nauem. 26. iuncta ibi gl. & l. quod quis. 34. cum*
l. si ventri. 124. §. 1. de priuil. cred. iuncta l. interdum. 5. & l. huius. 6. qui pot. in
pig. & l. quamuis. 7. C. de pig.

31 *d* IPSVM CREDITOREM LIBERO. Hæc clausula probat, quod
creditor impleverit suam obligationem de dando mutuo, à qua se liberauit
per adnumerationem pecuniæ promissæ, *argum. l. decem. 116. de verb. oblig. &*
eius, quod tradidit Bald. in l. si absentis. 4. n. 9. C. si cert. pet. per l. minor 25. annis,
cui fideicommissum. 40. in princip ibi: cauerat se accepisse. ff. de minor. ex quo in
cautione fatetur reus, tantam pecuniam ad ipsius manus peruenisse, ideoque
se vicissim obligat ad redditionem dicti mutui, in loco & tempore designatis.
l. 1. 2. & 3. l. si intra. 8. l. si quasi. 7. O. de non nu. pec. & c. si cautio. extra. de fide
instrum. qua de re tamen, & an ista clausula excludat exceptionem non nu-
meratæ pecuniæ, saltem infra biennium proponendam, paulò post in verb.
renuncio exceptioni non numeratæ. *num. 243. & seqq. latius agemus.*

32 *e* HAEREDIVS. Hæredis vocabulum hoc loco membranam occu-
pat, & ad superfluum cautelam, pro tollenda omni dubitatione, vel disputa-
tione adiicitur, *l. quæ dubitationis. 81. de reg. iur.* siquidem & aliàs, vt maximè
in instrumento de eo nihil dictum fuerit, talis obligatio hinc inde activè &
passivè regulariter ad contrahentium hæredes transitoria est. *l. ex contractu.*
49. ff. de act. & oblig. l. 1. C. ut act. ab hered. & contra her. incip. & in specie ma-
nus iniectionis ex pacto competentis tradit Baldus *in c. si qua verò. n. 7. in f. de*
pace iura. firm. addendo rationem, quòd ista manus iniectio non comperat ex
privilegio, sed ex iure communi, *allegat l. qui ratiario. 30. ff. de pig. action. sed est*
melior textus, ubi etiam alij Dd. notant, in l. creditores. 3. C. de pignor. de quo tamen
plura videantur infra n. 312. cum seqq.

33 *f* BONAE FIDEI POSSESSORIBVS ideo additur, quòd pacta ma-
nus iniectionis, & similes obligationes non profint alijs personis, quàm con-
trahentibus. *l. stipulatio ista habere licere. 38. §. alteri. l. inter stipul. item. 83. de*
verb. oblig. & ijs, in quas ius suum creditores transtulerunt. Quis autem dica-
tur bonæ fidei possessor, paulò post explicabimus *in 2. parte huius oper. cap. 2.*
num. 77. cum seqq.

34 *g* IN KALENDIS IANVARIJ, ABSQVE OMNI REQUISITIO-
NE CREDITORIS. Hæc clausula ideo necessaria est, vt debitorem ipso
iure constituamus in mora, cuius multi & magni sunt effectus, *de quibus habe-*
tur in l. mora. 32. ibidemq. glossa in verbo, difficultis. ff. de usur. ne videlicet opus
sit interpellare debitorem, qui fortè sui conveniendi nobis subtrahit copiam,
& ante moram ad vsuras nullas tenetur, nisi demum à tempore requisitionis,
congruo loco & tempore factæ. *d. l. mora. 32. cum non omnis dilatio solutio-*
nis inducat commissionem moræ, l. sciendum. 21. eod. tit. ac facit. l. si ex legati.
23. de verb. oblig. cum l. quod te. 5. si cer. pet. Diei verò certæ appositio, maxime
cum dicta clausula, in contractibus interpellat pro homine ipso iure, adeò, vt
deinceps non pateat excusationi locus, quasi nullus debitorem admonuerit.
l. magnam. 12. ibidemq. Bald. & Salic. C. de contrahen. & commit. stip. l. 2. §. fin. C.
de iure emphyt. l. creditor. 3. C. de pignor. l. pecunia. 9. ff. de usur. l. si fundus. 4. §. f. de
lege commiss. l. Thais. 41. §. intra. de fideicommiss. liberta. ac, quòd statim post
lapsum diei, ipso iure incurratur mora, nec expectetur tempus etiam modi-
cum, hæc sententia communis est. *Bolognetus cons. 16. num. 2.*

35 *h* LEGITIMIS INTERVSVRIIS. Hæc adiectio inde est, quòd de *D. usuris.*
iure ciuili regulariter non debentur vsuræ ex contractu mutui, nisi per stipula-

tionem sint promissa. *l. quamuis. 3. C. de usur.* super quo tamen articulo, quia valde disputabilis est, præmittendum: usuram esse omne id, quod excedit sortem acceptam, vel quicquid petit aut exigit creditor, ob usum capitalis summæ, ultra id, quod dedit. *Innoc. & omnes Cc. in c. 1. c. consuluit. c. nauiganti. ext. de usur. ac facit. c. plarig. c. si fœneraveris. & c. usura. 14. q. 3. l. rogasti. 11. §. si tibi. ff. si certum pet. §. 1. l. quib. mod. re contra. obl.* Quia verò executiones, quibus de tractamus, ut plurimum versantur circa contractus mutui, ubi videlicet creditor exigit à debitore non tantum ipsum capitale, sed etiam aliquid ultra sortem, propter videlicet officium mutationis, cum sua pecunia aliquandiù caruerit: in dubium vocatur, an usuræ peti possint? & in qua quantitate? Pro quo sciendum est, usuras, maximè quæ cadunt in mutuo, propter officium mutationis, regulariter damnatas & reprobatas esse. ac de iure quidem diuino, habentur clari textus, *Leu. 25. Pecuniam non dabis fratri tuo ad usuram, & superabundantiam frugum non exiges. Deut. 23. Non fœneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, neq; fruges, neq; quamlibet aliâ rem, sed fratri tuo, absq; usura, id quo indiget, commodabis. item Exod. 22. Si pecuniam dederis mutuo populo meo pauperi, qui habitat tecum, non vrgebis eum tanquam exactor, nec usuris opprimes. & Ezech. c. 18. legitur, quod anima ad usuram dans proximo, & amplius accipiens, non viuet.* Ac in primis commendat iustum regius Propheta David *Psal. 15. ab eo, quod pecunias suas non dedit ad usuram.* Quin & in nouo testamento *CHRISTVS Lucæ. 6. præcipit: Mutuum date, & nihil inde sperate.* Et hæc quidem usura, quam vocant lucratoriam, & ex qua percipitur plus quam dedimus, iure canonico adeò non toleratur, ut manifestis usurarijs & communio ecclesiæ, & sepultura Christiana denegetur. *c. quia in omnib. ubi Abbas n. 7. ext. de usur. & c. quanquam usurarij. eod. in 6. quia secundum eos species furti est, c. si quis. & c. seq. 14. q. 4. & hæc communis est, teste Pan. in c. cum sit. nu. 18. ext. de foro comp. Didac. Couar. var. res. lib. 3. c. 1. n. 7. Sal. in auth. ad hac n. 3. & 5. ibidemq; Bal. 2. C. de usur. vnde & Aristoteles lib. 1. c. 7. pol. scriptum reliquit: contra naturam pecuniæ esse, ut nummus nummum pariat. & Baldus assumi- lat usuram vermiculo ligni, de die in diem arrodenti quasi medullas omnium facultatû mutuo accipientis, donec tandem totum deuoret, quod habet proximus in patrimonio. Bal. cons. 449. incip. ius naturale. n. 8. vol. 3. Cumq; mutuum debeat esse gratuitum, ita, ut creditor nihil recipiat, quam idem genus rerum fungibilium, in pondere, mensura, vel numero consistentium, quas dedit. *l. 2. in pr. si cer. pet. & quod ultra accipitur, in furti quasi crimen incidere videtur, ideò ad lucrum usurariû rectè accommodari potest illud Hesiodi: Mala lucra æqualia damnis.* Ac certè pro hac sententia dimicant acerrimè non tantum veteres & recentiores Theologi, sed omnes canonistæ, imò etiam legistæ, qui simpliciter denegant creditorib. omnem actionem pro usuris, siue in stipulatum deductis, siue aliter ob moram debitis, nisi creditores docere possint, ipsis ob tale mutuum, maximè post moram, tantum abesse, in quod promissum vel petitum interusurium se extendat, siue damni incursum ratione, siue etiam lucri cessantis respectu, siue mercator is sit, siue alius privatus. *Dec. cons. 119. n. 9. & 11. & cons. 167. inf. Alex. cons. 121. n. 2. 3. & 4. vol. 2. & cons. 63. n. 4. vol. 4. item cons. 31. n. 12. & 8. vol. 6. Aymon. Crauetta. cons. 189. n. 7. & cons. 75. n. 5. par. 1. Aret. cons. 151. n. 3. & 4. & Conradus Sumanhard. de Calu. de contract. quest. 84. & subiicit, hanc sententiâ communem esse, adeò quidem, ut omnes cuiuscunq; generis usuræ, in quibus aliquid accessionis percipitur ultra sortem, etiâ generalib. constitutionib. Imperij damnatæ, & sub poena confiscationis quartæ partis sortis reprobatæ reperiantur: exceptis solis illis usuris, quæ ex pacto retroven-**

ditionis,

- ditionis, ad rationem quinque pro centum, in perpetuis redditibus admittuntur, prout videre licet in *Reichs abschieden zu Augspurg. anno 1500. Item zu Augspurg anno 1548. sub rubrica. Von reformation guter Polliceyen. tit. Von Bucherlichen contracten.* Quod idem nostri temporis Iurisperiti sequuntur, prout apparet ex consilio Schurfij *3. cent. 2. per totum. & ad l. eos. 26. cum l. quamvis. 3. C. de usur.* respondent, eas constitutiones saltem esse revocatas *per l. cunctos populos. 1. C. de summa trim. & auth. de ecclesiast. tit. colla. 9.* ubi præcipitur subditis, quod vivant in religione Euangelij, ex cuius præceptis unum est, mutuum dare & inde nihil recipere: sed ego allego textum magis prægnantem, in loco valdè peregrino, *puta in authen. novissimè. C. de admin. tut. & in corpore unde sumitur, authen. de his, qui oblig. se habere perhibent res minorum.* ubi prohibentur tutores etiam pupillares pecunias in usuras convertere, nisi probetur tantum ipsorum interfuisse, *per ea, quæ traduntur in voc. sequent. verbo interesse.* & hæc sententia de abolendis usuris, si corticem literæ in sacris scripturis attendamus, conscientijs securior est. Cæterum, quicquid hujus sit, divi Imperatores, habito respectu ad commercia hominum, quibus in hac societate humana carere non possumus, & quæ absque pecunijs paratis exerceri nequeunt, quia videbant mutationes ejus temporis esse tales exactiones, per quas pars mutuo accipiens planè redigebatur ad extremam paupertatem, & ex duobus malis minus & tolerabilius eligendum judicabant, usuras pro mutuo non tam in stipulatum deduci, quàm etiam exigi rectè posse permiserunt. *l. quamvis. 3. C. de usur.* Et, ne proximus exhauriretur per istud lucrū, quod exigitur ultra sortem, certum modū & quantitatem præfiniverunt, ultrà quā usuras vel stipulari vel exigere non liceret. *l. eo. 26. C. de usur.* restringendo videlicet dicta veteris & novi testamenti, prohibentia usuras, ad regulam charitatis Christianæ, & juris naturæ, dictantis: quicquid vultis, ut faciant vobis homines, idem & illis præstate. *Matth. 7. prout testatur Molin. in tract. commerc. quest. 2. num. 71. quo de infra num. 67.* Sicut enim olim negotiationes & contractus constituebantur ex permutatione mercium, adeò, quia ex ulteriore deinceps commutatione earum, quas quis sibi comparabat, licebat homini industrio augere de die in diem suum patrimonium, prout videre est ex illa, sed valdè inæquali permutatione Glauci cum Diomede, qua de Homerus scriptum reliquit Iliados lib. 6.

Χρύσεια χαλκείων εκατόμβοι ἐννεαβοίων.

Quod Andr. Alciat. *lib. prætermisforum. 2. ad titulum. de contrah. emptione. mibi. folio. 162. ita vertit:*

*Pro factis ex ære, bovesq; valentia centum
Accipiens, bubus vix equiparanda novenis,*

Ad quam historiam & Martialis alludit in quodam disticho:

*Tam stupidus nunquam nec tu, puto, Glauce fuisti,
Chalcea donanti, chrysea qui dederas.*

ita postquam in locum permutationis successit nummus, hodiè in forma publica cudi consuetus, *l. 1. de contrahen. empt. & l. 1. de rer. permut.* quem videlicet à me mutuo accipit mercator, aut alius, aucupando suum quæstum & utilitatem cum mea pecunia, æqualitatis ratio suadet, beneficium modici alicujus lucri mihi pro officio meo retribui, ad hoc ut substitutum sequatur naturam ejus, in cuius locum

surrogatur. *l. si eum. 10. §. qui iniuriarum, si quis cautio*: quemadmodum in con-
 tractu emptionis, post traditionem rei venditæ, loco fructuum, qui inde percipi-
 untur, ex mora non soluti pretij, deberi constat pretij usuras venditori. *arg. l. lu-*
lianus. 13. §. ex vendito ff. de act. empt. l. curabit. s. cum l. fructus. 13. C. eo. adeo, 49
 quia nimis mutuo datus, & fructificans accipienti, non debet esse plane ocio-
 sus absque fœnore mutuatori, *de quo latius infra num. 61.* Exemplo res fit illu-
 strior. *l. 1. §. videamus ff. de coll. bon.* Pone enim, quod instituat inter tres
 fortè fratres divisio paternæ hereditatis, cum in communione perpetua manere
 nemo cogatur. *l. in hoc iudicium. 14. §. si conveniat ff. commun. divid.* propter
 videlicet discordiam, quæ ut plurimum excitatur à communione. *l. cum pater. 77.*
§. dulcissimis. inf. de leg. 2. l. in re communi. 26. de ser. urb. præd. post Aristotel. lib. 2.
polit. cap. 3. Cum verò hereditas non constet, nisi ex paucis quibusdam mobili-
 bus, & uno aliquo prædio, quod commodam divisionem in partes non recipit,
 quo casu uni vel duobus adjudicandum est prædium, ita, ut hi vicissim conde-
 mnentur tertio fratri ad justam æstimationem ratæ partis, sibi in eo competentis
l. ad officium. 3. C. commun. divid. §. quod si commode. Inst. de offic. iud. qui tertius
 frater, si æstimationem suam in pecunia, tanquam in re per se infructuosa, acce-
 ptam, non collocat ad moderatas saltem usuras, necesse est, eum paucis annis pes-
 sum ire, cum pecunia de momento ad momentum consumatur, pro vitæ necessi- 50
 tatibus, quibus homo carere nequit. *l. si chorius. 79. §. 1. de leg. 3.* nonne hæc esset
 summa inæqualitas inter cohæredes, inter quos jus fraternitatis obtinere debet.
l. verum. 63. §. f. pro soc. quod alij quor annis habent suos certos redditus in fru-
 mento vel pecunijs, ex quibus vivunt, & se cum sua familia exhibent, salva semper
 sua sorte & substantia, econtra autem tertium fratrem, (ut qui sub usuris pecu-
 niam suam alicui credere prohibetur) de die in diem fieri paulatim pauperiorem
 donec tandem ad extremam redigatur egestatem? ex quo, secundum Aristote-
 lem *4. ethic. cap. 1.* usus pecuniæ est ejus consumptio, & expensio vel erogatio.
 quod & Didacus fatetur *in lib. 3. var. resol. cap. 1. num. 5.* Pro quo & illud mi- 51
 litat, quod immobilia prædia regulariter taxantur & æstimantur secundum redi-
 tus & fructus, ita, ut pensio vel fructus inde speratus, in viginti annis efficiat rei
 æstimationem & valorem, prout tradit Matth. de Afflict. decis. 284. num. 4. post
 gl. in auth. perpetua. verb. inst. a. C. de SS. eccles. quam opinionem communiter
 receptâ esse refert Ioan. Bap. Lupus *in l. 2. §. 2. num. 77. C. de actio. empti. post*
Tiraquellum de retractu lignag. §. 1. gl. 6. num. 19. Molinaus in tract. commer.
quest. 5. num. 113. Covarruvias lib. 8. var. resolut. cap. 9. num. 5. Cumque apud 52
 dominos theologos istud sit in confessio, non improbari usuras in contractibus
 emptionum & venditionum, quæ est iniquitas vel inæqualitas, ex pecunia mutua
 eodem modo accipi tot fructus, usurarum vel pensionum nomine, qui vicésimo
 anno adæquant sortem, atque ita pretium succedere loco rei, ex qua in hoc uni-
 versali, maximè iudicio familiæ herciscundæ, talis pecunia fuit redacta. *arg. l. si*
rem & pretium. 22. de petit. hered. Ac, si quis dicat, imputare sibi debere, qui pec-
 uniam sibi adjudicatam ex divisione non collocat in emptionem prædiorum, vel
 annuorum reddituum: huic responderetur, neque redditus annuos, neque prædia ex-
 culta & fructuosa ubique, vel omni tempore esse obvia, vel venalia, ac, si occur-
 rant, nequaquam pro tam vili æstimatione reperiuntur, prout veneunt prædia hæ-
 reditaria, inter fratres videlicet & cohæredes: ita, ut agrorum venalium fructus 53
 nostris temporibus crebrò nequaquam correspondeant pretio, sicut tamen fieri
 debebat. *arg. l. si fundus sit sterilis. 13. in fine principij. ibiq. gl. verb. fructuum. de*
reb.

reb. eorum qui sub. tut. l. 3. §. divi fratres. de iure fisci. l. pretia rerum § 3. ad l. Fal-
cid. taceo, quod circa prædia aliena, de quorum bonitate nihil certi cognitum
 54 *habet emptor, facilis incidat deceptio. Deinde etiam studia diversorum diver-*
sa sunt, & diversi ingeniorum motus, ita, ut non quilibet vel agriculturæ tractan-
dæ curam norit, vel circa eam se impedire possit, quia fortasse doctor est & stu-
dijs suis invigilat, adeoque se accommodare debet ad illud vulgatum: exerceat
artem quam didicit. l. 1. C. negotiato. ne mil. l. 12. & ca. 1. extra, ne clerici sa-
 55 *cular. negoc. se immisc.* Subijciatur aliud exemplum, esse aliquem industrium
 mercatorem, qui, si pecuniam habeat ad manus de præsentis, potest cum centum
 florenis in mercibus hodiè coemptis infra anni spacium lucrari alia centum, vel
 saltem quinquaginta, prout sæpè contingit, quod secundum diversitatem tempo-
 rum varientur etiam mercium & aliarum rerum pretia, *argum. l. pretia rerum, § 3.*
ad l. Falcid. nonne is magni beneficii loco ducet, quando de centum ad annum
 non stipulatur creditor, nisi quinque pro officio mutationis, quod sanè iustitia
 æqualitatis postulat. Hic nihil noxiæ, nihil contra jus divinum vel naturæ, nihil
 contra charitatem proximi, sed potius ex mutua charitate geritur: alter benefi-
 cium mutui præstat debitori de suo, mutuarius econtra benefactorem suum abs-
 que omni suo damno, cum exigua parte lucri percepti ex pecunia creditoris, re-
 56 munerat. *hac Molin. de commer. post principium num. 10.* Finge, alium esse
 bonum agricolam, cui mutuo centum pro coemendis agris, qui fortè pro uno
 grano seminis possessori ferent duodecuplum, aut fructus etiam longè uberiores,
 nonne is cum sua familia meam prædicabit erga ipsos benevolentiam, qui, dedu-
 ctis omnibus, tam culturæ quàm seminis impensis, duodecim, vel quindecim lu-
 crabitur annuatim cum mea sorte, de qua ego nullum aliud, vel minus lucrum,
 57 quam quincuncem usuram exspecto? Quid si fortè paterfamilias, alias satis
 idoneus & sufficiens facultatibus, indigeat pecunia, pro dotatione filia suæ, vel
 pro studijs liberorum suorum, sed, quia paratos nummos ad manum non habet,
 nisi adjuvetur à proximo ejusque nummis, cogetur partem fortunarum suarum
 vendere, pro redigendo ex illis pretio, quibus tamen bonis ipse pro sustentatione
 & exhibitione sua, item uxoris & familiæ, sine magno incommodo rei suæ fami-
 liaris carere nequit, hic mea creditoris pecunia salvam facit causam bonorum
 obligati, *argumento quod dicitur in l. interdum. §. iuncta. l. huius enim, § ff. qui*
por. in pig. hab. ita ut debitori nihil decedat ex prioribus fructibus annuis quibus
 58 omnibus jam careret, si istud officium mutationis ipsi à me non exhibitum fuisset.
 Neque verò ignoro, quid proximè dictis obijciatur, lucrum videlicet usu-
 rarium, quantulumcumque illud sit, in persona creditoris esse certum econtra
 verò lucrū debitoris versari sub incerto, quid enim si magna anni sterilitas inci-
 dat? quid, si fulgure prosternantur omnes fruges, prout crebrò fieri videm? quid,
 si fluctivago mergantur in æquore merces? quid, si negociator in latrones inci-
 dat, qui ipsum exutum & spoliatum omnibus rebus, seminecem relinquunt? his
 replicatur: & primò, in considerationem ea potius deduci, quæ frequenter & ut
 59 plurimum accidunt, quàm quæ perrarò eveniunt. *l. nam ad ea. §. dell.* Deinde
 damnum aut sterilitas unius anni compensatur ut plurimum cum majoribus fru-
 ctibus, & ubertate posteriorum annorum, & sequentis mercaturæ, item naviga-
 tionis felicioris, *argumen. l. ex conducto. 15. §. Papinianus. a. tās incip. l. si uno*
anno. 15. ff. locati. ca. propter sterilitatem in f. extra. eod. & facit l. legatum. 17. §.
 60 *vini Falerni ff. de annuis leg.* Denique si contingat sortem perire unà cum lucro,
 quod expectabatur ex parte debitoris, hic iterum ad regulam charitatis

Christianæ recurrendum est, ut talem debitorem non solum commiseratione dignum esse judicemus, *secundum illud Proverb. cap. 14.* Honorat DEVM, qui miseretur pauperis. *item 19.* Fœneratur domino, qui misericordiam pauperi exhibet, sed eidem etiam in totum remittamur usuras, juxta suprà dicta: Non urgebis pauperem debitorem, quasi exactor, nec usuris opprimes. *Exodi. 22. cum alijs allegatis. & d. ca. propter sterilitatem, ibi: remissio pro rata pensionis facienda,* imò, in quantum res familiaris creditoris patitur, & expetit inopia debitoris, ejusque familiæ, debemus etiam sortem, aut saltem quantum possumus de sorte remittere, ut ejus inopiam sublevemus, juxta illud CHRISTI: Mutuum dantes, nihil inde sperantes. Quod & pietas Christiana, ac jus naturæ superius allegatum flagitat, ut videlicet quæcunque nobis fieri volumus, eadem faciamus & alijs. Qui enim dat pauperi, non indigebit. *Salom. cap. 28.* Quod ipsum tamen de pauperate fatali, in quam absque culpa sua præcipitatur reus, non autem de voluntaria, quæ ex prodigalitate vel desidia venit, accipiat, de qua legitur *Proverb. cap. 19.* Abscondit piger manus in sinum, nec ad os quidem admovent. *& in l. 1. C. de validis mendic.* Illis enim (ut idem Salomon cap. 5. inquit) ceu viator veniet inopia, & obruet eos paupertas, ut latro. Deinde ex aduerso cogitemus, quanta sit injuria, benefacere proximo, cum detrimento ipsius creditoris. Pone enim, quod quis ex hæreditate paterna, vel beneficio fortunæ, & honestis laboribus juventutis, aliquantulum corrasit pecuniæ, & ob adversam valetudinem, vel etiam ratione senectutis, ex operibus manuum suarum victum amplius quærere impeditur: aut finge, pupillum esse: nōne is peccaret in legem naturæ, si mutuo det proximo sine usuris? nōne impingeret aduersus illud Salomonis cap. 5. Fontes tui deriventur foras, & tu dominus ipsorum maneto? item ibidem jubet ita misericordiam exhiberi proximo, ne nobis desit, & forsan extranei impleantur proventibus nostris, & labores nostri pristini sint in domo aliena. *d. ca. 5.* Ideo divus Paulus scriptum reliquit *in 2. epist. ad Corinth. cap. 8.* Non ut alijs sit relaxatio, vobis autem angustia, sed ut vestra copia illorum succurrat inopiæ. Ac, si duplicetur: quis cogitet, pecuniosum alteri benefacere de eo, quo ipse indiget, cum ordinata charitas incipiat à seipso. *l. præses. 6. & ibi Salic. C. de servit. & aquaed.* adeo, ut nec eo pallio usuræ contegi vel excusari possunt: non deest etiam ad hoc honesta oratio, quod videlicet in proposita facti specie senibus, valetudinarijs, pupillis, & id genus alijs personis, per hoc non est consultum, retinere, vel domi relinquere, & in cista occultare ac reponere infructuosas pecunias, quæ sine peculio (hoc est, quatenus quis non habet aliquid præsidij causa, & in eventum necessitatis repositum) sunt quiddam fragile, & ad quotidianum victum ac amictum de die in diem, & de una hora in alteram, imò quasi de momento in momentum consumuntur, donec paulatim depereat tota substantia. *d. l. si chorus. 79. §. his verbis. ff. de legat. 3. & facit. l. lex qua tutores. §. f. C. de administ. tut.* adeo, quod, si pecunia sine usuris credenda est, ea consumpta, cum dominis tandem res ad restim redibit, cum amplius nec fodere, nec laborare valeant, & mendicare erubescant, *juxta illud Lucæ cap. 16.* Contingit etiam sæpè, illum, qui hætenus ex sudore vultus, & labore manuum suarum aliquid acquisivit pecuniarum, eas destinasse ad emptionem bonorum soli, vel redditum redimibilem, ad rationem quinque pro centum, id resciscens alius, qui nummis indiget, venit ad vicinum, orando & obsecrando, ut ipsi hanc gratiam faciat, mutuando mille, repromittens de talibus mille, inter usurij nomine, annuatim quinquaginta, prout in redimibilibus contractibus fieri consuevit, addendo, ita futurum esse, ut ipsi in augendo suo patrimonio multum consulatur & creditori inde, sine omni damno mutuum accipientis, quot annis legitimum inter usurium sperare liceat.

- 62 Ita persuasus creditor, qui emptionem reddituum redimibilium, aut bonorum soli intermittit, (ex quo contractu aliàs certum lucrum in fructibus, aut pecunijs annuatim, saluo capitali, percipere poterat) quid iniquitatis aut iniustitiæ committit, si pro beneficio mutui expectat modicum aliquod, & tantum lucellum, quod correspondeat aliquo modo fructibus, qui ex bonis immobilibus, aut redditibus redimibilibus, percipi poterant? *d. l. Iulianus. 13. §. ex vendito. ibi: cum re mea emptor fruatur, equissimum est, eum usuras pretij pendere. de act. empt. d. l. curabit. 5. & l. fructus. 13. C. eod.* Licet autem communis opinionis assertores huic obiectioni respondeant: primò, quòd, ut superius etiam tactum fuit, lucrum speratum ex agrorum fructibus sit incertum, vno maius, & alio tempore minus, & quod *d. l. Iulianus. §. ex vendito. cum alijs,* loquantur in contractibus bonæ fidei, qui multò maiorem fauorem merentur, quàm stricti iuris iudicia. *per ea que notant glo. & Ias. in §. actionum. instit. de act.* tamen ista solutio nequaquam satisfacit, quia secundum communem provincie æstimationem, prædia quorum valore est centum florenorum, compensatis vbertate & fertilitate plurium annorum cum alijs aliquantulum sterilibus, omnibus impensis deductis, communiter ad minus fructificant annuatim quinque: & ista quantitas est attendenda, sicuti de iusto annui redditus pretio traditur, hoc illud esse quòd communi provincie vñ taxatum & definitum fuerit. *Guido Papa cons. 180. Molin. de commer. quest. 72. & Didac. Couar. lib. 3. var. resol. cap. 10. num. 2. & Tiraquellus de retractu lignagier §. 1. gl. 6. num. 19.* Quantumvis autem bona fides magis exuberare debeat in obligationibus empti & similibus: tamen, dummodò in stipulatum sint deductæ usuræ, non minori leuitate fallit suam fidem & promissionem debitor, etiam in contractibus stricti iuris. *l. 1. de pact. l. 1. de const. pecun.* Et præsupposito, quòd lucrum fructuum speratorum ex immobilibus sit incertum, tamen creditori suas pecunias licuit, in emptionem annuorum reddituum, saltem perpetuò redimibilium, conuertere, quo casu nunquam ipse periclitabitur de suo capitali, cum semper maneat illi salua substantia, & nihilominus, loco fructuum, annuatim de centum lucrabitur quinque. & hic contractus, secundum omnes, licitus & approbatus est, etiam de iure diuino, *Levit. cap. 25. pontificio, ca. ad nostram. extra. de empt. & vend. iure civili, l. 2. C. de pact. inter empt. & vend.* denique etiam, de iure constitutionum & ordinum Imperij R. in Germania, qua de re restatur Conradus de contract. *q. 14. Molin. de commer. q. 127. Couarru. lib. 3. var. resol. cap. 10. num. 2.* Quod medium cum postponat creditor, ad hoc, ut debitorem egentem sua pecunia subleuet, quid prohibet, illum ab eodem exigere tale lucrum, quod honesta ratione, & permissu omnium legum, aliter habere poterat? Nec obstat, si dicatur: in contractu redimibili emptorem reddituum non habere in manu vel potestate sua repetitionem capitalis, cuius contrarium fit in simplici contractu mutui, cum istud tanti effectus esse non debeat, ut debitor ex mea pecunia locupletetur, ego autem nihil accipiendo lueri, vel interusurij etiam legitimi, tandem ad nihilum redigar. *l. nam hoc natura. 14 ff. de condict. indeb. ca. locupletari, extra. de reg. iur. in 6.* Ac, si ulterius urgeatur, lucrum qualitercunque proveniens ad debitorem ex pecunia mutuata, soli accipienti deberi, tùm, quia nummi, eo ipso momento contractus quando traduntur, transeunt ex dominio creditoris in dominium accipientis. *l. 2. §. appellata. ff. si cer. pet.* tùm etiam, quia, quicquid cum ijs medio tempore lucratur creditor, istud ex eius operis & laboribus acquiritur, non autem

autem ex ipsa natura nummorum, qui per se non fructificant. *per ea, quæ supra n. 41. notavimus, ac facit l. qui scit. 25. §. in alieno. ff. de usuris. ubi habetur: in percipientis fructibus, magis corporis ius, ex quo percipiuntur, quam seminis, ex quo oriuntur, inspicere: cumque ex opera & re, vel pecunia sua, debitor, quicquid corradit, habeat, sequi videtur, tale lucrum nec in totum, nec pro parte, venire communicandum creditori, argumento l. quasitum. 40. in finalibus verbis. de acquirendo domin. pro solutione dicimus, si proximam causam lucri attendamus, procedere contrarium sine aliqua difficultate: si verò remotam spectemus, occasionem videlicet lucri, provenientis debitori ex mera beneficentia & commiseratione creditoris, hæc nimirum est causa sine qua non, cum indubitatum sit, nisi à creditore hoc beneficii accepisset reus, non potuisse eum aliquid, aut saltem non tantum lucri facere, imò coactus fortasse fuisset ipse domi cum sua familia egere. Ideò non solum non iniquum 66 est, sed iuri naturæ maxime conveniens, debitorem isto casu agnoscere bonam fidem, & gratitudinis ergò obligari, saltem pro eo, in quo locupletior est factus, ad mediocria ἀντίδωρα, tanquam ad quoddam genus permutationis, suo creditori, argumen. l. sed etsi lege. 25. §. consuluit. verb. nec si donaauerunt. ff. de pet. her. iuxta illud vulgatum: beneficium pro officio. cum talis obligatio, ad benefaciendum nostris benefactoribus naturalem causam habeat, & ex instinctu naturæ procedat. glo. d. l. sed etsi lege. 25. §. consuluit. verb. obligauerunt. per l. si verò non remunerandi. 12. & l. si remunerandi. 6. mandati. l. Aquilius Regulus. 27. & l. si pater. 34. §. si quis aliquem. de donat. tit. generali. adeò, quia isto casu, obligatus non debet esse ingratus cuculus, & denegare 67 id, cuius contrarium ipse postulaturus erat, si creditoris personam repræsentasset, argum. l. pen. C. de solut. l. si ea lege. 17. C. de usur. per illud CHRISTI: Matth. 7. Omnia quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, idem & vos illis facite, in hoc pendent lex & Prophetæ. & tradit Ferrar. in for. lib. pro act. hypothecar. verb. sine aliqua usurarum. n. 2. quòd vitium ingratitudinis exurit fontem pietatis. ubi, sicut & nu. seq. multa fundamenta pro hac sententia adducit. Ac in summa, non debet ægrè ferre reus, si ab illo non plus accipiat & exigatur, quàm ipse à debitore voluisset accipere vel exigere, si is in tali necessitate & periculi constitutus, & ipsius beneficio vel pecunijs adiutus fuisset, prout eruditè scriptum reliquit Molinaus in tract. commerc. in præfat. n. 10. & idem Molinaus de commercijs, quæst. 2. nu. 71. propter regulam Christianæ charitatis, quam tradit Hostiensis in præmio suæ summæ. §. unde habuit. num. 12.*

*Quod tibi vis fieri, mihi fac, quod non tibi, noli,
Sic potes in terris vivere iure poli.*

quod quidem præceptum dependentiam suam habet à iure naturæ, secundum glossam in ca. firmiter. verbo. ordinatissimam. extra de summa trin. & fide cathol. per ca. humanum genus. distinct. 1. Nec obstant, secundum cum, 68 leges diuinæ superius allegatæ, cum hæc eam demum usuram damnent, quæ proximum prægruat & exhaurit, ita, ut ipsi fraudi sit, non autem eam, quam mutuum rogans, sine aliquo damno, vel diminutione sui patrimonij, aut facultatum suarum incommodo, sed etiam cum magno earum lucro, & accessione soluere potest. Vnde idem Molinaus turpes & illicitas usuras illas demum iudicat, quæ quotam, aut quantitatem ab æquabili lege vel consuetudine loci taxatam, excedunt, & improbum fœnus in legibus appellantur, item usuras usurarum. Molin. ubi supra. num. 48. vers. turpes ergo. per l. 2. &

- l. 2. § l. f. C. de usur. rei iud. iuncta l. improbum fœnus, 20. C. ex quib. causis infam. irreg. Minus aduersatur illud Aristotelis, quod contra naturam nummi est, fructificare & nummos parere, cum istud idem de plerisque rebus nascentibus dici possit, quod videlicet per se, & de sui natura non fructificent, nisi accedat industria hominis, colentis agrum, plantantis vineas, hortos, & similia. Vnde Conradus Sumanhardus in tract. de contractibus scriptum reliquit: quantumvis res mutuo data, puta nummus, per se non sit apta fructificare: tamen, accedente industria hominis, ad fructificandum nata est. *Conrad. ubi supra tract. 2. q. 30. in 3. conclus. vers. contra hanc euasione[m] arguitur tripliciter.* Eodemque modo merces, vina, segetes, per se non fructificant, sed vendita commoditatem illam præbent, ut ex ijs, salua semper sua substantia, se & familiam suam competenter exhibere negociator possit, ita per se quidem nummus non fructificat, nisi hominis industria accedat, qui vel negociatur in pecunia, vel conuertit eam in emptionem prædiorum, aut alijs industriosis mutuo dat ad fructificandum. Quæ verò inæqualitas est, mutuo accipientem ex pecunia mea percipere fructus, & de ijs modicam aliquam mihi recompensationem in pecunia communicare? vsus enim meorum nummorum apud proximum existentium, habet utilitatem, saltem pecunia æstimabilem, quam ei ascribimus, de cuius sorte debitor lucrum multò maius expectat. Sic itaque creditor non compellitur, illam commoditatem, quæ sua est, alteri gratis dare, & utilitates proprias omittere, hæc Molinæus de *commerc. q. 69. num. 441.* ubi addit, omnes etiam theologos scholasticos idem fateri in 4. sent. dist. 15. allegat ca. precarie. ad f. 10. q. 2. ac facit. l. iure natura. § 296. ff. de reg. iur. cum l. nam hoc natura. 14. de condict. indeb. Pro quo & illud stringit, quod, ut ab initio factum fuit, olim vivebatur ex commutationibus mercium mutuis, ubi uterque contrahentium, secundum suam indigentiam & necessitatem, utilia sibi, pro ijs, quæ ipsi erant inutilia, pro tempore permutabat, & ita commoditas mercis acceptæ per commutationem suppeditabat ipsi victum, ad tempora suæ vitæ, unde & se & familiam alere poterat. l. 1. § 2. ff. de rer. permut. l. 1. de contrahen. empt. Cum verò hodiè in locum mercis successerit nummus in forma publica percussus, d. l. 1. de contrah. empt. quid verat, quod in locum alterius succedit, id eiusdem etiam naturam induere, l. si eum 10. § qui iniuriarum. si quis cautionib. l. si donata 36. § sponsus. ubi gl. f. de donat. inter vir. & uxor. & sic pecuniam non esse ociosam domino, qui vicino hoc officij præstat, ut mutuando ipsi commodet ac profit? Quod autem de sublati vsuris per ius novissimum authenticorum, maxime per rub. de ecclesiast. tit. §. 1. coll. 9. obijcitur, id ibidem non probatur. Etsi namque eo in loco præcipitur, seruari regulas ecclesiasticas quatuor synodorum, Nicenæ, Constantinopolitanæ, Ephesinæ & Calcedonenis: tamen illa constitutio promulgabatur principaliter ad conseruandum & propugnandum articulos fidei & doctrinæ Christianæ, contra errorem Nestoris, Eutychis, & similium hæreticorum, in dictis concilijs damnatorum, non autem intelligitur, leges contractuum, pro conseruando statu politico multis vigilijs excogitatas, per hoc euertere, vel labefactare voluisse, prout in simili loquitur Imperator in l. si quando. 35. C. de inoff. testam. & ita soluit Bal. in l. cunctos populos. 1. num. 3. C. de summ. trin. Pariter his non aduersatur authen. nouissimè. C. de admin. tut. pro affectis contrariæ opinionis superius adducta, cum ibidem non intenderit Imperator abolere in totum vsuras pupillares, sed tantum consulat tutorum indemnitati, in eo, quod, sicut olim tenebantur generaliter (si quidem idoneos homines reperiebant, quibus

quibus tutò credere poterant) pecunias pupillares ad usuras collocare, & qui hoc omiserant, de suo usuras pendere. *l. si pecuniam. 3. C. de usuris pupillaribus*: ita nunc illud est correctum per jus authenticorum, ut videlicet hodiè illud plus, quod redigitur ex redditibus pupilli annuis, ultrà ejus exhibitionem, non sit opus ad usuras dare, sed sufficiat cautè recondi: nisi mobilis sit pupilli substantia, quo casu pro exhibitione pupilli, quantum sufficit, sub usuris credi etiamnum jubentur, *d. auth. novissime*. ita, quòd circa usuras ipsas, & modum usurarum nihil immutatur. Licet autem indubitatum sit, per leges imperatorum, ceu humanas, non posse tolli constitutiones divinas. *l. f. C. si contra ius. & notatur in ea. quæ in ecclesiarum. extra. de constit.* cùm minor in maiorem imperium non habeat. *l. nam magistratus. 4. ff. de arbit. ca. cùm inferior. extra. de maior. & obed.* tamen potest princeps leges divinas, ex causa utilitatis publicæ, vel aliter, restringere ac limitare, prout *lasd Felinus in d. ca. quæ in ecclesiarum*. Imò, quòd etiam statutum vel consuetudo, restringens jus divinum ex legitima causa, publicæ videlicet utilitatis, valeat, testatur Rochus Curt. *in ca. cum tanto sect. 1. num. 19. & sect. 2. num. 6. & 8. extra. de consuetud.* ubi addit, quòd in hoc neminem reperiat contradicentem. quàm solutionem in specie propositi nostri tradit etiam *lasd in l. cunctos populos. 1. num. 57. C. de summ. trin.* adeò, ut, qui deinceps tali ordinationi magistratus resistit, Deo ipsi inobedientiam exhibere, & rebellis esse dicatur, secundum Paulum. Ac, si quis dicat: per istas solutiones, nondum esse dissolutum saltem eum nodum, quo constringuntur ex ordinationibus imperij, **In den gemeinen Reichs abschieden** tales usurarii, quæ cùm novissimum jus sint, meritò derogant omnibus prioribus. *l. sed & posteriores. 28. ff. de fl. cum l. pacta novissima. 12. C. de pact. & similib.* replicatur: si penitiùs constitutiones imperij introspeciamus & examinemus, nusquam clarè & in terminis exprimi, quòd usuræ quincunces prohibeantur, aut quòd nominatim fuerint abrogatæ. *l. eos. 26. l. quamvis. 8. C. de usur.* Verum est, quòd anno 1500. in comitijs Augustanis ordinatum est sub tit. **Von wucherlichen Contracten.** ne ordines imperij deinceps permittant usurarios illos, ac debitoribus multum præjudiciales contractus, **Sie sollen wucherliche/gefährliche/vnd vnzimliche Contract** (hoc est, contractus illegitimos, qui excedunt taxatam quantitatem *in l. eos. 26. C. de usur.*) nicht leiden. & hic intellectus declaratur ex sequentibus verbis, ibi: **Dadurch Landen vnd Leuten mercklicher Schade zugefüget wird**/ sicut porro declaratur iste sensus per ea quæ notantur de reformatione status politici in Augustanis comitijs anno 1530. habitis, sub tit. **Von wucherlichen contracten.** ubi præmittitur: **Die Keyserliche Maiestat komme in erfahrung / das vnzimliche/vnchristliche/wucherliche contract wieder Gott vnd recht getrieben zc.** & specificando, enumerantur plura pallia talium contractuum, puta, quòd pro 800. mutuo datis, in capitali ponatur summa 1000. ita, quòd in sorte principali plus ex parte creditoris in stipulatum deducatur & recipiatur, quàm sit erogatum, ac nihilominus ijdem debitores 50. annua, vel plus, usurarum nomine in eandem summam promittere cogantur, item, quòd pro mora modici temporis, exigendo immensum & illegitimum interesse, de die in diem augeant capitale, usuras usurarum stipulando, hoc est, quòd ibi dicitur: **Sie steigen mit der Heupsummen/vnd wollen dieselben vmbschlagen.** Alibi etiam plures decipulæ legum usuras prohibentium recitantur, puta, quòd creditores alium contractum simulent, quasi videlicet vendant emptori, habita fide de pretio, equos, merces, panna, & similia, pro majori æstimatione, quàm unquam valeant: item, mutuo dantur centum pro certo & mediocri interusurio (quod intelligo regulatum secundum *l. ens. 26. C. de usur.*) & accipiuntur à debitore ultrà istam usuram, sub prætextu nescio cujus servitij vel ministerij, annuatim magna stipendia,

stipendia, vulgò *Nhat vnd Dienstgelde*/ à quibus antè satisfactionem sortis sese non possunt liberare obligati: item mutuo datur certa summa in florenis vsualibus, & pro ijs recipitur repromissio de solvendis totidem florenis in auro Rhenano: concipiuntur etiam instrumenta debitorum, quasi gratis mutuetur, cum interim creditores perfruantur vsufructu mercium, aut bonorum hypothecatorum vel oppignoratorum, quæ ipsis medio tempore vtenda dantur, ex quo vsu creditores plùs quàm duplicatum interusurium recipiunt: item mutuo datur certa summa, pro qua mutuarius in quatuor mercatibus certum & denominatum soluat interesse, ex quo surgit vsura longè maior quàm centesima, *Vffzwankig oder mehr Gùlden*/ vulgò vocant *Wechselgelder*/ de quibus *Io. Baptista Lupus in ca. nauiganti. §. 2. num. 47.* Hæc, inquam, interusuria illegitima in ordinationibus imperialibus damnantur, sub pœna confiscationis quartæ partis sortis principalis, prout innuitur in d. ordinatione politici status, anni 1530. Von wucherlichen contracten ad quam legem sese etiam referunt constitutiones Imperij Ratisbonæ promulgatæ, sub tit. *Pollicey wucherlicher contracten.* & idem etiam quasi iisdem verbis repetitur in præcitatis constitutionibus Imperij, Augustæ promulgatis, sub magnis comitijs anni 1548. Ac, si dicatur, non fieri ibi mentionem, nisi vnus vsuræ permissæ, puta quincuncis, in vno videlicet casu tantum, reemptionis nempe perpetuæ, *Das man mit hundert Gùlden Hauptgut/ ierlichen fünffgùlden widerkufflicher Zinse kuffen möge*/ adeoque per consequens omnes alias vsuras intelligi prohibitas. respondetur: correctionem iuris non induci per argumentum à contrario sensu, sicut notat *gl. in c. vn. verbo, permittimus. extra. de etate & qual. in 6. & ca. significasti. de foro compet. & est tex. in l. 2. C. de condit. insert. & in ca. à nobis. 2. ubi Panor. & Fel. probant. de sent. excommun.* Ac certè, quòd in dubio, quando videlicet non expresse apparet derogatum esse præcedentibus legibus, correctio iurium non præsumatur, habetur ad ad hoc apertus tex. in *ca. cum expediat. de elect. in 6. & l. si quando. 35. C. de inoff. testam. & aliàs dicitur: quod non reperiatur apertè mutatum, ei standum esse. l. precipimus. 32. C. de appellat. l. sancimus. 15. C. de iudic.* Parum etiam ad rem facit, quòd canones quasi perpetua serie prohibuerunt vsuras, prout videre licet ex Patribus, D. Augustino, D. Hieronymo, Ambrosio & alijs, quorum dicta fuerunt canonizata in *ca. non licet. dist. 46. & ca. quoniam multi. ac per tot. dist. 47. & ca. si fœneraberis. cum seqq. 14. q. 3. & q. 4. per tot.* in quibus iuribus omnibus dicitur: minimum quodque, quod accipitur vltra sortem, id fœneratorem constituere, & damnabile esse: quia in hoc fuerunt secuti dictum illud *CHRISTI*: Mutuum date, nihil inde sperantes. cum quibus & Lutherus, reformator purioris doctrinæ per ecclesias Imperij Romani in primo Tomo Ienenſi, sub rub. *Grosser sermon von wucher.* de anno 1519. fol. 139. & omnes alij nostrorum temporum Theologi, τὸ πῖτον sacræ scripturæ vrgendo, similiter transeunt, & respondent ad alia præcepta veteris testamenti, (quæ videntur distinguere inter fratres & extraneos, item inter pauperes & diuites, vt his quidem sub vsuris credi possit, fratribus autem, maximè pauperibus, sub vsuris nequaquam fœnerari liceat, *Deut. 23. iuncto Leuit. 25. & Exodi 22. capitibus*) illa præcepta secundum alias leges prohibitiuas intelligenda esse, quasi videlicet loquantur implicativè, & ita non excludant alias personas, ibidem non enumeratas, cum in illo ipso *cap. 22.* Exodi etiam illud mandetur, ne peregrini vsuris opprimantur. Deinde respondent, vt maximè sit facta distinctio in veteri testamento inter peregrinos & populum *DEI*: tamen istud esse quiddam politicum, quod

non releuet conscientias coram Deo, non aliter, atque si leges regni fortè permittant concubinatum. *l. 1. ff. de concub.* item publica lupanaria, ne quid deterius fiat. *l. 1. 3. & 4. ac per tot. tit. de concub. iuncto ca. duo mala dist. 13.* item, istud fortè concessum est, ob duritiem cordium Iudæorum, sicuti permessa fuerunt diuortia eodem iure: *Deuteronom. 24.* quod CHRISTVS reprehendit *Matth. 5.* his quidem ego, tanti nominis, pietatis, & sanctitatis viris, non habeo, quod respondeam, aliud, quàm, oprandum esse, totam vitam & actiones humanas ad amissim Decalogi, & ad omnia mandata, quæ CHRISTVS præcipit in *cap. 5. Matthæi*, regulari & accommodari posse: sed ubi sunt illi novem, qui reddunt gloriam Deo, ipsique per omnia obtemperant? Interim tamen, si respublicæ consistere debent, quia sine commercijs & contractibus viui non potest, & vt cum Papiense loquamur, mundus hodiè non sustinetur, neque regitur absque vsuris, cum charitas proximi refrixerit, & dilectio mortua sit. *Ferrar. in forma lib. actionis hypothecar. verbo. sine aliqua usurarum. num. 1.* dubito, an non satius sit, permitti moderatum aliquod lucrum creditoribus pro mutuis pecunijs, quàm egentes, qui gratis pecuniam nusquam inueniunt, fame consumere? argumento, quod de deceptionibus circa contractus dicitur, etiamsi omnem fraudem abominentur leges, tamen, quia, pro personarum contrahentium siue simplicitate, siue etiam vafricie, sæpè incidunt modicæ deceptiones, illæ ferendæ sunt, nec propterea rescindendi contractus. *l. scio illud. 4. de restit. in integ.* ita quod meritò Iurisconsultus scriptum reliquit: in pretio emptionis & venditionis naturaliter licere contrahentibus se inuicem circumvenire. *l. in causa. 13. §. 1. ver. idem Pomponius. de minor. l. item. 2. §. quem a modum. locati.* In cuius quæstionis 82
explicatione ideò fui prolixior, vt quantum licet, salvarem consuetudinem horum locorum, & provinciarum per Thuringiam, in quibus non tantum vsuræ quincunces permittantur, sed etiam si ad contradictorium iudicium ventum fuerit, ita per decreta, sicut & per sententias definitivas, absque omni probatione interesse, adiudicantur creditoribus, vnâ cum sorte principali, non tam ex stipulatione, quàm etiam ratione moræ, in non soluendo commissæ. Licet enim istud videatur esse contra constitutiones Ducum Saxonie in Thuringia, *ordinat. 7.* Von Wucher: tamen dicta constitutio semper fuit intellecta & restricta ad vsurariam prauitatem eorum, qui immoderatas vsuras, non solum centesimas, sed etiam duplum centesimarum, & alias illegitimas exigendo, exugendoque & exuendo pauperes omnibus quasi facultatibus, quas tandem deserere, & velut nudi relinquere coguntur, piraticam quandam exercent terrestrem. Quincunces autem vsuræ non 83
tam ex tempore promulgatarum anno 1556. constitutionum Saxonicarum, sed iam dudum ante semper in aula permissæ & adiudicatæ fuerunt creditoribus: sicut & à tempore stantis huius Academiæ idem in hoc dicasterio indistinctè de iure repositum fuit. Quam distinctionem inter vsuras moderatas & immoderatas obseruari, illustrissimis Saxonie Elector Augustus etiam ipse, in suis ordinationibus provincialibus, editis anno 1555 approbavit, secutus in hoc prædecessores suos, sub tit. Von wucher. ubi habentur illa verba. Es sol sich hinfort ein jeder der wucherlichen contract. enthalten/ &, explicando se vltèrius: Wir wollen hinfort den Buchrern/ so jerlich vber fünff vom hundert nemen/ innerhalb vnserer Lande/ zu dem Buchergeldt nicht helffen lassen/ auch vber die vorschreibungen/ darinnen ein höhers/ denn fünff vom hundert gesagt/ jemand einige gunst aus vnserer Cansley nicht geben. additurque ibidem poena eorum, qui
non

34 qui vltra quincunces vsuras quid exigunt, confiscatio scilicet quartæ partis in
 sorte principali. At nescio quo fato hætenus factum sit, quòd semper in his
 arctissimo sanguinis & vicinitatis foedere coniunctis domibus, & provincijs
 Saxonis, aliquid extiterit, quod subindè dissonantiam & discrepantiam in-
 duxit. Præmemoratus enim D. Elector in prædicta constitutione, Von
 Bucher / permiserat anno 1555. vsuras quincunces, econtra Thuringica
 linea sub annum immediatè sequentem, puta 1556. in constitutionibus
 publicè diuulgatis, generaliter prohibebat omnes vsuras, etiam quincunces:
 quæ inter se ex diametro pugnant & dissident. Sed vide porro quid fiat,
 quemadmodum à tempore Thuringicarum constitutionum, sicut & dudum
 antè, non obstantibus illis prouincialibus statutis, Tyrigetæ semper & per-
 miserunt & adiudicarunt creditoribus vsuras quincunces, non tam in amica-
 bilibus causarum compositionibus, quàm etiam in contradictorijs iudicijs:
 ita vicissim in Electoratu Saxonie, quantumvis per prius vsuræ quincunces
 in stipulatum deductæ, etiam in contradictorijs iudicijs, semper fuerint ad-
 iudicatæ creditoribus, prout memini adhuc anno 1567. in supremo iudicio
 curiali Electoratus Saxonie, in hebdomada crucis, inter G D. actorem ab
 vna, & H D. pro se & nomine fratris M D. reos ex altera parte, sententiam
 in sequentia verba conceptam, & publicatam Lipsiæ fuisse. So seind Wes
 flagte dem Klegern das versprochene Dienstgelt der fünffhundert Gulden / zu
 sampt dem bewilligten interesse zuerlegen schuldig. (puta quinque de centum,
 ita enim sonabant verba obligationis) tamen deinceps paulatim, posthabita
 illa anni 1555. constitutione, sub tit. Von Bucher. publicè promulgata, cò-
 res deuenit, vt tandem ex paucorum annorum receptis moribus nullæ planè
 vsuræ, neque quincunces, neque minores, adiudicarentur creditoribus, sal-
 tem in contradictorijs iudicijs, siue illæ vsuræ per stipulationem fuissent pro-
 missæ, siue aliter ob moram in non solvendo commissam exigerentur, nisi
 quatenus istæ vsuræ petebantur tanquam interesse, ratione vel damni incur-
 si per creditorem, vel lucri cessantis ob moram debitoris, de quo interesse pro-
 bari liquidò oportuit, per ea quæ paulò post adducemus. Quæ quidem sen-
 35 tentia rigori iuris divini & canonici convenientior & receptior fuit: licet non
 defint, qui contrariam opinionem multis rationibus magis amplectendam
 esse demonstrent. in primis autem Baldus, aliàs magnus canonista, refert,
 vsuras non tantum iure gentium & naturali permitti, sed & optandum esse,
 multos extare foeneratores vel creditores sub vsuris, puta moderatis, sine quo-
 rum officio aliàs multi fame perirent. *Bal. inc. 1. num. 4. extra. de iureiur.*
& in l. cunctos populos. 1. num. 3. C. de sum. trin. cum quo sentit etiam Alciatus
in. usura. 121. num. 10. ff. de verb. sig. inquit: certè publicè interesse, le-
 gem civilem observari, quæ certum modum foenerantibus præscribit, vt, qui
 36 cum excederent, plecterentur. *l. eos. 26. C. de usur.* hodiè siquidem propter
 canonum prohibitionem, non, nisi pessimus quisque, & impudentissimus
 foenerat: qui cambij nomine, vel alio ficto titulo, indigentem, atque necessi-
 tate, quòd humaniores creditores non inuenit, compulsum, deglubit, nec
 Episcopi, & sacerdotes id hominum genus vllò modo coèrcent, sed adiu-
 uant potius, suas pecunias talibus danistis in id lucrum clam credendo. *hæc*
Alciatus in d. l. usura. 121. num. 10. ff. de verb. sig. Sed vereor, ne forsan eti-
 am hodiè in repurgatis ecclesijs, de multis, qui sedent ad rerumpub. guber-
 nacula, & vsuras etiam levissimas mortalis noxiæ damnant, idem conqueri
 liceat, prout movet istam querelam de peruerfitate horum temporum, quæ
 culices colant, & camelos deuorant, ac homines pauperes auxilio bonorum

virorum, apud quos cum moderato interusurio mutuare licebat, destitutos, crudelissimis latronibus & hircudinibus, quæ sanguinem & prædam pauperum inter se diuidunt, vsque ad interulam exugendos & spoliandos obijciunt, Molin. *de commerc. q. 2. num. 78.* Quod si, collatione facta, hæc probè in animis nostris reputemus, (cùm resplicæ sine mutuantibus consistere nequeant, vt quæ non magis ex diuitibus, quàm indigis hominibus ac opificibus constant, quibus, si nemo sit, qui gratificetur in pecunijs, tunc cum suis vel fame contabescant, aut ad seditiones, item furta, vel rapinas se conferant, quia mutuantibus absque vsuris, vel nunquam, vel rariùs inveniunt, docente experientia) quantò satius est, legitimas vsuras permittere, & miserorum inopiam aliorum officijs sublevare, mechanicas & alias operas honestas, per quas & salus civitatis, & cuiuscunque in privato, eiusdemque familiæ constat & conservatur, promovere, quàm, planè non reperto mutuo, pauperes in præcipitium rapinæ, vel aliorum scelerum, ociosos agere, vel validos ex ijs mendicantes efficere. *argumen. l. vn. C. de valid. mend. lib. 11.* Loquor autem isto casu, sicut & suprà monui, de vsuris moderatis, quincuncibus videlicet, non autem de alijs excessivis, vel vsuris vsurarum, quas Aristoteles *πολυτοκίαν* nominat, quæ de die in diem germinat, & producit plures foetus nummorum, quam vsuram Suida in nubibus Aristophanis vocat feram quandam beluam *δὲ γυρότοκον*, Alciatus in *l. usura. 121. num. 3. ff. de verb. sig. Didacus Couarru. lib. 3. var. resol. cap. 3. num. 5. Ioan. Baptis. Lupus in l. curabit. §. 3. num. 20. C. de act. empt. & Molin. in tract. commerc. p. num. 44.* Et si verò memini, in pleno consensu multorum Iurisconsultorum & nobilium, sicut & alibi in locis Imperij, acerrimè super hoc articulo disputatum fuisse, vrgentibus præsertim aliquibus sententiam Schurffij, Practici in terris Saxonie celebratissimi, qui consulaerit, si quis vnâ guttam aquæ vltra sortem vel stipulatus sit, vel receperit, vsurarij criminis eum condemnandum esse: tamen hac in parte eum, sicut & Legistas plerosque nimis ad sententiam canonum deflexisse, res ipsa docet: ego verò suaferim, vt quilibet hac in re suam conscientiam consulat, & vltra id, quod à se recipi velit, non petat: quantò magis ego miror, quosdam aduersus vsuras quincunces tantoperè dimicare, cùm ex ijs, etiam si sint admodum pecuniosi, neminem nouerim, qui suas pecunias gratis mutuet. Atque vtinam ex illorum numero non essent, qui suos nummos, sub prætextu nescio cuius cambij, pro velamento vsurarum, non etiam ad centesimas vsuras exponerent, immemores illius Iuuenalis:

Quis tulerit Grachos de seditione loquentes?

argumento c. vna tantum vers. quomodo poterit esse hortator viduitatis, qui & ipse coniugia frequentauit. dist. 26. & c. f. vers. quomodo. in illis verb. qua libertate peccatum corripere potest, qui tacitus ipse sibi respondet, se eadem admisisse, quæ in alio reprehendit. dist. 25. & idem Iuuenalis satyr. 2.

Clodius accuset mcechos, Catilina Cetezum.

Deinde, quicquid sit de iure, videmus, & testatur experientia, vsuras saltem quincunces, ex longæva consuetudine tolerari in toto Imperio, ita, vt principes Imperij suis sigillis & autochiris robovent ac confirment contractus mutui, in quibus promittuntur vsuræ quincunces, imò etiam, lapso solutionis tempore, præcepta executiva faciunt debitoribus, vt infrà præfixum iudicatis terminum liberent suam fidem, satisfaciendo creditori tam de vsuris, quàm de sorte. Quod quidem non tam in nostris, quàm etiam vicinis provincijs vsitatum

usitatum est, sicut de ista consuetudine & moribus, fiendæ executionis super usuris quincuncibus, etiam in electoratu Saxonæ, testatur D. Vvesenb. *conf. 50. num. 34. vers. quanquam autem moribus.* & idem *conf. 14. num. 96.* refert: Imperij & horum locorum statuta atque consuetudines adeò admittere quincunces usuras, ut executionem etiam ita demandari super his quotidie videamus. Idemque firmat D. Hartmannus Pist. *in suis quest. respon. 49. num. 24. parte 1.* his verbis: secundum huius egentissimi seculi mores, quivis etiam diligens paterfamilias eam, quam paratam habet, pecuniam, sub usuris consuetis mutuo dare solet. idque passim licere, modò usura legitimam quantitatem, quincuncium videlicet ad centenarium computandam, non excedat, multis persuasum est. adiciendo & illud: tantum abesse, ut usuras legitimas exercere apud nostros vitio detur, quòd etiam instrumenta, in quibus quis usuras pecuniæ mutuo datæ stipulatus fuerit, indies consensu magistratuum confirmantur, & executioni etiam mandentur. Hæc si ita sunt, scire desidero ab oppugnatoribus moderatarum usurarum quæ sit ratio diversitatis inter hæc duo, magistratum videlicet permittere stipulationem usurarum, & roborare talia instrumenta sua autoritate & consensu, item, quando vrgetur parata executio virtute instrumenti liquidi, etiam mandare executionem; contra verò, si ad contradictorium iudicium peruentum fuerit, superioribus persuadere, quasi peccati mortalis instar habeatur, super usuris quincuncibus pronuntiare, vel condemnare debitorem. Certè, si permittere usuras est peccatum, tum omni in loco, & quocunque tempore erit peccatum, ita, ut ad usuras quantumcunque modicas, in stipulatum deductas, princeps vel superior nullum omnino consensum adhibere, neque eas executioni mandare, vel vni magis, quam alteri, hac in parte favere vel gratificari debeat, ad hoc, ut æquale ius omnibus reddatur. *c. in iudicijs. ext. de reg. iur. in 6. §. 1. & §. è conuerso. auth. iusiurandum quod praestatur ab his. coll. 2. & §. deinde propter. vers. quod autem. auth. ut iudices sine quoq. suffragio. coll. 2. & §. usus est. auth. de defensor. civit. coll. 3.* Sin verò permittit magistratus stipulationem usurarum, confirmando contractum suæ autoritatis & consensus interpositione, ac, quando contra debitores post moram, ex vi legis provincialis, vber richtige Brieff vnd Siegel/ super sorte & usuris instrumentatis & liquidis parata petitur executio, eo casu, super sorte tantum procedere, & super usuris per stipulationem promissis, & autoritate superioris semel permissis & approbatis, creditoribus executionem tantisper denegare, donec probent, quòd tanti sua interfuerit, quis inficias ibit, eo ipso decipi creditores, qui gratis mutuare volebant, ideoque consensum superioris non tam super capitali quam etiam super usuris conuentis impetrarunt? Et armari videntur debitores ad neçtenda cresphygeta, & ad fallendam fidem contra ius naturæ. *l. 1. de pact. l. 1. de const. pecun.* nec non simul deterrentur alij pecuniosi, ut pauperibus in posterum benefacere cessent, & in hoc peccatur aduersus pietatem & charitatem Christianam.

91 Quod vel alia etiam ratione suadet, ex quo super interesse damni emergentis, secundum omnes, admittitur probatio, quæ non sine magnis sumptibus & labore confici potest, & tamen sæpius ad minutissimam quantitatem redigitur. *l. f. ff. de pratorijs stipula. §. penul. Inst. de verb. oblig. iuncta l. inter stipulantem. §. 3. §. si stipulante. ver. diuersa. & l. si ita. §. 3. ff. eod.* Præterea hoc impio seculo res eò devenit, ut, qui probare debet suum interesse, is tantum currat ad aliquem danistam vel foeneratorem, à quo impetrat contestationem in scriptis, quòd creditor usurarum nomine ipsi solverit usuram centesimam loco cambij, sicut idem mercator forsan asserit, se ab alijs ipsum quo-

que sub iisdem usuris mutuas accepisse pecunias, eo tantum fine, ut eidem, litiganti deinde super usuris cum alio, hic vicissim mutuas præstet operas, sicut non rarò vidi practicum, & sub eo prætextu ex parte creditorum, obtentas fuisse non tantum centesimas usuras, sed etiam maiores, quod quàm impium, & ab hominibus Christianis alienum sit, nemo est, qui non intelligat: adeoque præstat, commune aliquod & moderatum interesse vel interusurium statuere, & accipere, ut ex utraque parte, ad hoc, ut circa probationem interesse, cuitetur longior tela iudicialis, & eventus litis aut probationis dubius. *l. quod debetur. § 1. ff. de pecul. l. etiam. 15. ut legatorum nomi. caueatur.* Conclufivè itaque sentio, si extet statutum vel consuetudo in loco, permittens moderatas usuras, puta, quincunces, etsi non ignoro, dominos theologos trahere causas usurarum ad suum forum: tamen, si casus se offerat super usuris quincuncibus, salva conscientia eas stipulanti adiudicari posse: ut ita quamlibet provinciam isto casu in suo sensu abundare patiamur, *c. utinam. dist. 76.* cum consuetudo cuiusque loci sit optima legum interpret. *l. anniculus. 132. de verb. sig. l. minime. 23. de ll. & ita Paul. de Cast. in simili respondit super materia usurarum, cum illis verbis: præsupposito, quòd de facto in aliquo loco tolerantur & exiguntur usuræ saltem modicæ, propter hominum necessitates & indigentias, ac ius redditur super ipsiis, tanquam essent licitæ, si opponatur de utriusque testamenti pagina, usuras prohibentis, & quærat a me, quæ pars prædictarum sit verior in puncto iuris, & quam partem ego vellem sequi, si essem iudex, de stricto iuris rigore? videtur dicendum, salva correctione melius & sanius sentientium, quòd hæc secunda pars sit verior, & cum positus sim ad respondendum de iure cuilibet petenti, non video posse de iure aliter responderi. hæc Paulus de Cast. cons. 174. incip. videtur dicendum, quòd dictus Iudeus, num. 3. parte. 2. cuius vestigijs insistere me non pudet. Et pro ista sententia semper in hoc dicasterio stantis Academiae nostræ Salanzæ, pronunciauimus. Ac, si quis opponat, statuta & consuetudines, quæ usuras permittunt, esse ipso iure nullas, prout tenent canonistæ in *c. quia in omnibus. extra. de usur. & facit clem. 1. eodem. Curt. in c. cum tanto. sect. 1. num. 18. extra. de consuet. Bal. in auth. adhuc. num. 2. C. de usur.* & hanc sententiam communem esse intimant multi, *Iason. in §. omnes. num. 14. Inst. de actio. Berous in rub. extra. de usuris. num. 80. Alciatus in c. perniciosam. num. 74. de offic. ordinar. ac latè Didacus Covarru. lib. 3. resolut. cap. 1. num. 5. & sequenti, & istam communem extendit Curtius in d. c. cum tanto. quest. 1. num. 18. etiam ad usuras, quæ penduntur viduis pro mora, donec dotem suam recipiant: huic respondeo, istam sententiam non esse ita generaliter receptam & approbatam, sed contrarium tenere Laurentium Rudolphum in *c. consuluit. parte 2. q. 64. num. 88. extra. eo. item Bal. in l. §. præterea. num. 5. C. de iure dot. & cons. 166. vol. 1. ac firmat Cardinal. in clem. 1. extra. de usur. quem allegat Didacus lib. 3. var. resolut. capit. 3. quod & Rochus Curt. probat. in d. c. cum tanto. sect. 1. num. 19. vbi addit, consuetudinem vel statutum, de solvendo quinque pro centenario ratione dotis, communiter observari, & ita sententiatum in causa cuiusdam viduæ, eique per sententiam adiudicata fuisse quinque pro centenario, etiam in casu, vbi aliàs habebat vidua, vnde viueret. refert Afflictus decis. 284. num. 4. in fine.* Et in longè fortioribus terminis tota die etiam per electoratum & ducatum Saxoniz de iure idem respondetur, vbi videlicet pro dote illata, in quemcunque eventum soluti matrimonij, ad rationem centenarij, absque omni probatione eius quod interest, viduis adiudicantur non tantum quinque, sed decem annua in centum ex longa horum locorum consuetudine, prout**

- prout legi potest ex confilio iuridicæ Facultatis in almo studio Lipsensi, quod
 95 inter suas quæstiones retulit D. Hart, Pistor, in 1. part. q. 4. per totum. Quod
 autem valeat talis consuetudo, vt pro dote non restituta, in eventum soluti
 matrimonij, debeantur mulieri decem pro centenario in singulos annos, fir-
 mat Baldus. in d. l. f. §. præterea, num. 5. C. de iure dot. post Cardin. in clem. 1.
 q. 6. de usur. quos sequitur Alex. de Imo. in suis addit. ad Bart. in l. quid sit fugi-
 tiuus, 17. §. apud Labeonem. litera O. ff. de edil. ed. quibus cum transit etiam Chas-
 senus in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 23. verb. cest. à scauoir. & istam senten-
 tiam approbati in practica, testatur Matth. de Afflictis decis. 284. quem sequitur
 etiam Suarezus in receptis sententijs, verbo usura. num. 78. Ac, si quis dicat,
 præcitas autoridades loqui in casu speciali, favore videlicet dotis, cuius
 multa sunt privilegia, Tiraquellus de priuileg. dot. tamen non videtur esse aliqua
 diversitas in hoc, vel alijs creditis, prout sentit pariter Ioan Bapt. Lupus in l. cu-
 96 rabit, s. §. 4. nu. 91. C. de act. empti. vbi per hoc fundamentum approbat sta-
 tutum Florentinum, quod creditor missus ex primo decreto lucretur quinque
 ad rationem centum. Cum itaque, in hoc maximè ducatu Turingiæ, ex
 longævo vsu & toleratæ & adiudicatæ sint vsuræ quincunces creditoribus,
 non video, quo modo ab illa vsitata & recepta consuetudine pronunciandi
 97 recedere liceat, per id, quod tradit Alexander: quando variæ sunt opiniones
 super aliquo dubio, etiam si quis vnâ earum sequitur (vt maximè forsan
 altera verior sit) nihil tamen peccari. Alexand. cons. 1. num. 9. vol. 2. & fir-
 mat in terminis propositi nostri Bart. si quis fecit aliquem actum, qui commu-
 niter per provinciam æstimatur licitus, etiam si sapiat aliquo modo vsurariam
 prauitatem, tamen per hoc non dicitur quis vsurarius, aut illicitum quid
 commississe. Bart. in l. quis sit fugitiuus, 17. §. apud Labeonem. num. 1. ff. de
 edil. edict. vnde & Baldus scriptum reliquit: quod contractus, in rationem
 annuorum quinque, pro centenario celebratus, si in regione hic reditus com-
 muniter frequentatur, & inter bonos servatur, non debeat iudicari foenera-
 titius. Baldus in l. vn. num. 39. C. de his quæ pæne nom. Iason. in l. 1. num. 5. &
 58. C. de summa trin. vbi tenet, laudabiles, & sine onere conscientiarum esse
 conventiones, quas populus & civitates ineunt cum foeneratoribus pro mo-
 dicis vsuris, sicut, secundum ipsum, inolevit talis mos per totam Italiam.
 quod sequitur etiam Alexand. cons. 1. num. 8. vol. 2. Iason in cons. 78. num. 12.
 vol. 3. Dec. cons. 170. num. 28. vol. 2. ac post alios D. Hart. Pist. in suis quæst. re-
 98 sponso 46. num. 26. parte 1. Pro qua conclusione non parùm facit, quod pu-
 rioris doctrinæ in his ecclesijs restaurator D. Lutherus, bonæ memoriæ, in 7.
 Tomo Ienenfis literæ, recedens in hoc à Canonistis, quorum opinionibus
 ab initio fuerat imbutus, quamvis usuras damnare non cessat, tamen, quia
 animadvertit, in hac vita, isto præsertim casu, non præcisè omnia ad amissim
 regulæ divinæ, propter necessitates hominum, exigi posse, ne quid deterius
 contingat, ac planè exugantur pauperes pecunia indigentes per illas lamas, de
 quibus ille vulgatus versiculus vsurpatur:

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

moderationem illam vsurarum, factam per Imperatorem Iustinianum in l.
 eos. 26. C. de usuris, nō modò non improbat, sed addit: Ran diese messigung des
 Keyfers/zu abwendung des alten/harten/schweren/wucherlichen Lastes dienen/
 so wil ich gerne mitstimmen/vnd helfen tragen vor Gott/sonderlich/wo es dürff-
 tige Personen/vnd ein notwucher oder barmhertziger wucher were:& addit: Dañ
 es ist jho die zeit nicht/das man mit fünff oder sechs güldē pffs hundert reichthumb
 gewinnen

gewinnen kan. concludendo vterius: Frommer Leute heimlicher guter Rache mag hierinnen Meister seien/ Vnd sollen die Pfarrer solche Disputation von sich abe/ zu den Juristen/ oder sonst ad bonos viros weisen. *hec Lutherus in septimo Tomo Ienensi, sub tit. Vormanung an die Pfarrer vom Bucher zu predigen. fol. 405.* cuius sententiam video sanioris iudicij Theologos, etiam modernos magnæ authoritatis sequi. Ex quibus nunc & illud inferitur, 99 quod per provincias Thuringiæ, in obligationibus dandi, siue aliquid vltra sortem sit promissum per stipulationem, ita tamen, ne metas legitimi interusurij excedat, siue etiam petatur interesse, ob moram in solvendo adhibitam, nulla liquidatione, an videlicet tantum damnum in centum, quod ad quinque ascendat, passus fuerit, apud nos opus est ex parte creditoris, sed restringitur illud officio iudicis regulariter ad modum vsurarum quincuncium, quasi istud lucrum ex consuetudine loci in omnem eventum certum sit. Et istud quotidie, prout crebro memini, tam in aula, quam in dicafterio nostro per Thuringiam hætenus observatum fuit, non tantum eo casu, quando vsuræ legitimæ deductæ sunt in stipulatum, ita, vt certa earum quantitas in instrumento contineatur. *l. quamvis. §. C. de vsur.* sed etiam, quando vsurarum nulla facta fuit ibidem mentio, reus tamen est in mora solvendi. *l. mora. §. 2. ff. eod.* nam & tunc, exclusa omni probatione interesse, adiudicantur creditori non maiores vsuræ, quam quincunces, ratione moræ, non tanquam vsuræ, sed tanquam interesse commune. Ex quo inferitur & illud, in his regionibus paratam prodi executionem, super debitis instrumentatis & liquidis, non solum super sorte principali, sed etiam super interesse, quod ad quinque florenos in singulos centenos restringimus, non alio fine, quam vt partim sumptibus litigatorum parcat, & difficultas probationis super interesse evitetur, partim etiam, vt præcidatur occasio tergiversandi creditoribus, quorum calliditas & fallacia nostris temporibus tanta est, vt vna aliam tradat, dum per collusionem cum alijs pecuniosis & exteris, ac crebro parum conscientiosis mercatoribus, impetrant testimonia & confessiones, per tabelliones in instrumentum publicum redactas, in quibus asserere non verentur, quod talis actor ipsis, tanquam negociatoribus, centesimas vsuras exoluerit, quæ instrumenta deinceps in vim probationis sui interesse producit petitor, quemadmodum paulò antè *num. 91.* itidem attigimus. Sic manus manum fricat, & vnus alteri isto nomine facile gratificatur, quod ab altero in pari causa expectat paria officia, ac fit fraus legi. *l. non dubium. §. C. de ll.* per quas fraudes deinceps non tantum ipse principalis debitor in extremam conijcitur inopiam & perniciem, sed etiam alij creditores, qui de iure prælationis super bonis communis debitoris inter se certant, postponuntur cum suis creditis, adeò, vt nihil, aut parum ex obligati bonis impetrent. Hanc partem operis nostri primam 100 dum ad prælum præparo, commodè mihi offertur novum edictum Illustrissimi prudentissimiq; herois, ac potentissimi Principis, Ducis & Electoris Saxoniz (cui procul dubio fataliter Augusti nomen in prima nativitate inditum fuit, quod nimirum omnia sua consilia ad augendam ecclesiæ purioris & reip. Rom. tranquillitatem, & status publici dignitatem, adque conservationem iustitiæ & æquabilis iuris inter subditos directurus fuit, & direxit semper, fortunante Deo, sedulo, vt non immerito hodiè in illam vnam columnam omnium oculi per imperium coniecti sint) vbi inter alia continetur etiam reformatio cuiusdam vsus per aliquot annos ibidem introducti, de non admittendis vel agnoscendis vsuris quincuncibus, nisi creditor probet, sui tan-

tum interesse, ideoque renouauit suam & antecessorum suorum eo nomine ante plures annos publicatas constitutiones, ut deinceps super quincuncibus usuris & executio demandetur, & in iudicijs contradictorijs creditoribus adjudicentur istæ usuræ, tanquam legitimæ, sine aliqua probatione interesse. Per quod edictum, sub 18. diem mensis Maij anni 1583. publicatum, & insinuatam subditis, redigitur vtraque provincia, & Electoratus & Ducatus Saxoniz per Thuringiam, denuo, etiam super hoc articulo usurarum, ad vnâ eandemque consonantiam, quàm concordiam, sicut in religione feliciter coeptam, ita in cæteris omnibus, quæ faciunt ad laudem & gloriam Dei, item ad ecclesiæ & subditorum salutem & vtilitatem, ut Opt. Max. huius orbis terrarum gubernator diu stabilem & infractam seruet, ardentibus votis oro: & valeant, valeant inquam, omnes, qui inter hanc domum Saxonicam dissidium deinceps volunt, aut discordiarum semina serunt, vel faces incendiorum excitant. Relinquit tamen præmemoratus Elector creditoribus istam optionem, vtrum videlicet, loco sui allegari interesse, cum usuris quincuncibus ad centenarium contenti esse, an verò de alio maiore interesse probare velint: quod ab æquitate & iustitia non est alienum, maximè in illis locis, vbi habentur emporia celebratiora, & pauci reperiuntur, qui sub usuris quincuncibus mutuant. & roboratur hæc sententia per l. f. ibi. si negociator fuit, & cum pretio, si ad tempus conuentum solutum fuisset, ex mercibus plus, quàm ex usuris, acquirere potuisset. ff. de peric. & commodorei vend. l. si sterilis. 21. §. cum per venditorem. de actio. empti. l. venditor. 8. ibi: etiam ea, quæ per ipsum acquiri potuerunt, præstari. de evictio. l. si seruum meum. 33. §. in lege. ibi. amisisse aicimur, quod aut consequi potuimus, aut erogare cogimur. ad legem Aquil. quod tamen in provincijs Thuringiæ nemini permissum memini, sed coacti fuerunt creditores usuris quincuncibus & consuetis esse contenti. Casu tamen, quo debeat haberi respectus etiam ad interesse cessantis lucri, ad iudicis officium pertinet, ne illis emendicatis, & apud alios danistas aut manifestos foeneratores collectis super prætenso interesse suffragijs & testimonijs, nimium fidei tribuat.

Cæterum ambigi poterat, an ista constitutio permissiua quincuncium usurarum, etiam ad contractus ante constitutionem electoralem nouiter promulgatam celebratos, & in primis ad lites ante tempus nouissimæ constitutionis nondum definitivè decidas, sed adhuc pendentes, retro trahatur, ita, ut pro ijs etiam reus ad quincunces usuras condemnari debeat? Quod prima fronte non videtur, tum, quia negocia iam ante decisa & determinata, non debent amplius in dubium reuocari. Iason in l. non dubium. 5. num. 14. C. de ll. post Baldum in l. f. ff. de iustit. & iure, per l. causas. 16. C. de transact. Bartolus in l. f. per illum text. C. sententiam rescindi non posse. Felinus in c. quoniam. num. 3. vers. hanc fallentiam limita sex modis. & num. 10. extra. de constitut. tum etiam, quod natura statuti, sicut & cuiusque nouæ legis est, de futuris disponere, non autem de præteritis. l. leges & constitutiones. 7. C. de ll. c. quoniam. in fine, extra. de constitution. adeo, quod ius nouum ne quidem ligat subditos, ante bimestre tempus à die insinuationis computandum, authen. ut factæ novæ constitutiones post insinuationes earum, post duos menses val. §. sancimus. coll. 5. tum etiam, quod lex nova, licet maximè dicat nominatim, quod extendatur ad præterita, tamen non trahitur ad ea, in quibus semel iudicatum est, aut, quæ adhuc pendent, saltem in instantia appellationis. Felinus d. c. quoniam, num. 3. primæ declarationis, per authen. ut cum de appell. cognos. coll. 6. Sed ijs non obstantibus, contrarium adstrui posse censeo, ex quo

ex quo prædicta contraria & authoritates partim loquuntur in litibus per sententiam definitivam iam terminatis, quas restaurari deinceps prætextu novæ constitutionis exemplo perniciosum esset, argumento *l. terminato. 3. C. de fructibus & lit. exp. c. finem litibus. extra. de dolo & contum.* partim autem videntur tunc demum locum habere, quando novæ leges novum aliquod ius statuunt, tunc enim futurorum tantum, non autem præteritorum determinationem inducunt. *d. l. leges. 7. & l. si quis argentum. 35. §. si autem. C. de dona. ac facit authen. ex causa. C. de liberis præter. cum l. de usuris. 27. C. de usur. ubi disponitur, modum usurarum, taxatum in l. eos. 26. C. eo. nequaquam concernere illas, quæ decursæ sunt ante tempus promulgatæ legis, sed tantum eas, quæ decurrent in futurum.* Secus est, quando lex nova vetus ius interpretando confirmat, tunc enim, quia constitutio recens nihil novum facit, retrò trahitur etiam ad præteritos casus, nondum tamen decisos, & in rem iudicatam transactos, ita Baldus restringit istud dictum in præcitata *l. leges & constitutiones. 7. num. 5. in tertia fallentia. maxime in §. breviter concludamus. versic. aut non disponit.* ubi dicit: quando statutum nihil disponit, sed confirmat aut declarat vetera statuta, tunc indistinctè retrorahitur, ibidemq; Salicetus num. 2. per §. finalem, *authen. de filiis ante dotal. instrum. natis, colla. 3. post Ioannem Anaræ in c. fin. extra. de verb. sig. in 6. ac facit l. benè à Zenone. 3. §. quia igitur. C. de quadrienn. præscrip. & idem Balanus in l. non dubium. 5. num. 2. vers. tertio nota, quòd declaratio præterita respicit, ubi etiam Iason idem tenet, num. 10. C. de legibus, per l. legis virtus. 7. ff. eo. cum qui declarat, nihil novi inducat, sed quod prius est, interpretetur & confirmet.* Salicetus in *d. l. leges. 7. num. 2. per l. adeo. 7. §. cum quis. ff. de acquir. rerum dom. quæ tamen parùm servit ad propositum, ac melius probat l. heredes palam. 21. §. si quid post, in verbis: declarando nihil dat, sed datum significat. ff. qui testa. facere possunt. l. sicut autem. 8. §. sed si queritur. in verbis: servitus per sententiam non constituitur, sed quæ ante est, declaratur. si servitus vindic. l. si donata. 36. §. si sponsus. ibi: donationem confirmare videtur, non novam inchoare. de dona. inter vir. & vxor. cum similibus.* Ex quo infert Iason, quòd declaratio respiciat præterita & futura, constitutio verò solum futura. Iason in *l. non dubium. 5. num. 10. C. de legibus. per textum, quem ipse vocat meliorem de iure, qui possit allegari, in auth. de raptu mulierum. §. superfluum igitur dubitationem. vers. quam interpretationem non in futuris tantummodo casibus, verum etiam in præteritis valere sancimus, tanquam si nostra lex ab initio cum tali interpretatione promulgata fuisset. colla. 9.* Quod idem in effectu firmat etiam Bartolus in *l. omnes populi. 9. num. 44. ff. de iust. & iure. per l. finalem. C. de transact. & l. fin. C. de pact. & per d. §. fin. auth. de filiis ante dotalia instrum. natis. colla. 3. Iacobus de Belviso in *authen. ut cum de appella. cognos. colla. 8. quest. 1. Imola & Geminianus in c. deliberatione. §. volentes. extra. de offic. lega. in 6. Federicus de Senis cons. 112. incip. amice charissime. num. 3. Alexan. de Imola. cons. 7. incip. visis & diligenter animadversis. num. 4. vol. 2. ubi addit, ita communiter Doctores sentire. in c. fin. per illum textum. extra de constitut. & Petrus de Anchoran. in c. canonum statuta. circa finem, eo. tit. & tradit Felinus in *d. c. fin. num. 4. fallen. 2. ubi addit, omnes interpretes sequi istam sententiam in d. c. fin. de constitut. ac facit gl. c. 1. in verbo huiusmodi ibi: quia idem erat etiam ante. & in c. cum tamen. vers. super his: in verbis: siue ante, siue post interdictum nostrum. extra. de usuris.* Quod vel multò magis de Saxo-
nica constitutione veteris ordinationis, de quincuncibus usuris, interpretativa vel declaratoria, sentiendum est, ex quo Illustrissimus Elector ibidem haud obscurè fatetur, suæ Celsitudinis, eiusque antecessorum constitutionem,
super**

super permissione quincuncium vsurarum antea promulgatam, haftenus finitè, vel prout ipsius illustris celsitudo loquitur, mit einem missverstände/acceptam ac intellectam, & difformiter de iure responsum fuisse, ex quo aliquibus vsuræ quincunces, absque aliqua liquidatione sui interesse, ex vi stipulationis, alijs autem præcisè adiudicatæ fuerint, ideoque subiicit in §. Darumb so haben wirsere. iuncto §. Als haben wir solches ihrer bitte/etc. Das ihre Ehre fürsiliche gnaden ihre vorige/ anno 1555. derowegen ausgegangene Landsordnung anher widerholet haben wollen. adeo, quod isto casu statutum Saxonicum designet irrationabilitatem præteritæ, vel haftenus observatæ consuetudinis erroneæ, qua mediante, non aliter admittebantur vsuræ quincunces, quam, si probaretur per creditorem, tanti sua interfuisse, *argumento eius quod tradit Felinus in c. quoniam, num. 6. extra. de constit.* ita, vt super contractibus per sententiam nondum decisis, quantumvis adhuc in lite pendentibus, nihil impediat, quin & quinque de centum actor petere, eaque absque aliqua alia probatione ipsi adiudicari debeant, cum hæc posterior constitutio, vsurarum quincuncium permissiva, dicatur confirmatoria antiquæ constitutionis, editæ anno 1555. Ideoque non immerito trahitur etiam ad contractus ante innovationem huius postremæ constitutionis celebratos, per iura superius allegata, maxime ex quo fatetur præmemoratus dominus Elector in §. Darumb so haben. quod quincunces vsuræ per has provincias Saxonie, non tantum ultra nominam memoriam, sed etiam per totum tempus suæ Celsitudinis gubernationis, æquabiliter permissæ, & in usu fuerint, *per ea quæ concludit Felinus in d. c. quoniam, num. 15.* Ac, si quis opponat, illum ipsum textum in d. c. quoniam. vers. declaramus, probare contrarium, ex quo pontifex ibi declarat intellectum constitutionis antea editæ, & tamen subiicit, istam declarationem de futuris solum, non autem de præteritis negocijs intelligendam esse, responderetur: magnam esse diuersitatem inter constitutionem d. c. quoniam. & hanc nostram. Illa namque concernit tantum ordinem & prærogatiuam certi generis personarum, clericorum videlicet, qua vnus præ alijs gaudere debuit, interim tamen pontificibus liberum fuit, habito respectu ad qualitatem vel dignitatem personæ, per viam dispensationis, vnum alteri præferre, cum Papa non ligetur sua constitutione. *gloss. d. c. quoniam. verbo. multum dubia. post glossam in c. nulli. & c. si aliquam. extra. de sen. excom. & c. statutum. eo. in 6. propter videlicet plenitudinem potestatis. Baldus in l. 2. q. 6. C. de seruitut.* Secus est, quod ad propositam declarationem domini Electoris, quæ legem illam generalem, super viuris quincuncibus antea latam, denuò corroborat, & ita confirmat, vt velit eam generaliter in omnium & singulorum personis remota omni prærogatiua vel exemptione, firmiter & inuiolabiliter observari, sicut fatetur ipsius celsitudo in d. §. Darumb haben. in præcitis posterioribus nouellis, quod, vt superius etiam tangebatur, vsuræ quincunces per provincias Saxonie haftenus non tantum ultra tempus immemorabile, sed etiam per totum curriculum suæ gubernationis permissæ, & in perpetuo usu extiterint, licet interdum diuersimodè super eo articulo pronunciatum fuerit in iudicijs contradictorijs. Ideo Felinus in d. c. quoniam num. 7. & 9. extendit effectum nouæ constitutionis declaratorie expressè ad causas ante tempus declarationis pendentes etiam per appellationem. Licet enim, secundum eum, aliàs constitutio noui iuris diuulgatoria non trahatur ad causas pendentes per appellationem, *authen. ut cum de appella. cognos. in princ. colla. 8.* tamen secus est in constitutione declaratoria, quia illa seruari debet etiam in causis pendentibus per appellationem. *allegat Vincentium & Ioannem Andream ibidem.*

ibidem, addendo, istud esse tenendum mente. Ex quo itaque in proposito nostro non magis ex noua, quàm ex veteri, & anno 1555. promulgata constitutione, usurarum quincuncium permissiua, agitur, cui per nouam illam declarationem fortius robur additur, satis patet, quòd pro causis nondum decisis, licet in lite pendentibus, siue in prima, siue in secunda instantia creditoribus denuò petere licebit usuras quincunces, absque omni probatione eius, quod interest, pro negocijs cum aduersaria parte gestis, cum innouatio anti- 107
 quæ legis nihil noui inducat. *c. innouamus. iuncta gl. 1. extra. de treuga & pace. c. innouamus. de censibus. cum c. si quis romipetas. & c. paternarum. 24. quest. 3.* quod & in specie tradit idem Baldus in *l. ius ciuile. §. n. 3. v. item nota, quòd statuta confirmata. ff. iust. de & iure.* vbi scriptum reliquit: statuta renouata per modum confirmationis, indubitatè retrò ligare, ac facit. *c. 1. §. prouinciarum verò vers. unde potestatem. in verbis: non infringi volumus, sed ratas esse declaramus, authen. vt facta noua constitutio. colla. 5. & authen. hæc constitutio interpretatur priorem, de ijs qui ingrediuntur ad appellationem. in verbis: primam illam legem alia constitutione interpretantes. colla. 6.* Addo & illud, quòd alibi scriptum reliquit generaliter Benedictus Capra, nouas constitutiones trahi retrò ad instrumenta & cautiones, etiam ante tempus nouæ constitutionis confectas, *conclus. 6. num. 52.* vbi addit, hanc sententiam communem esse. *& in communibus opinionibus versic. constitutio. num. 56.* Quod tamen eiusdictum cum mica salis intelligendum existimo, secundum prædicta, de nouis constitutionibus confirmatorijs priorum: secus, si prorsus aliquid noui inducant, vel, accipiendum est hoc Capræ dictum saltem de ijs constitutionibus, quæ concernunt processum, & ordinem causæ, & sic ordinatoria, non autem decisoria iudiciorum. *per ea, quæ tradit Felinus in d. c. quoniam. numer. 15. extra. de constit.* vbi ex hoc infert: statutum disponens, quòd debitor ex instrumento guarentigato, vel aliter liquido, post moram in persona derineatur, extendi non tantum ad instrumenta post nouam constitutionem confecta, sed etiam ad obligationes antè tempus statuti initas, & ante eum idem tradidit Baldus in *l. leges & constitutiones. 7. num. 48. ibidemq. lason. 10. C. de ll. & Bart. in l. omnes populi. 9. nu. 44. ff. de iustit. & iure.* Nec obstat, si dicatur, dato quòd quincunces usuræ anno 1555. & præcedentibus temporibus fuerint permissæ per ordinationes prouinciales, tamen ijs fuit derogatum per contrariam consuetudinem, *argumento l. sed & posteriores. 28. ff. de ll. iuncta l. 2. C. quæ sit longa consuetud.* quia istud manifestè falsum est, ex sequentibus fundamentis, Primò namque lex scripta, siue sit generalis, siue particularis alicuius loci, semper dicitur loqui, & esse in viridi obseruantia, donec per contrariam legem vel consuetudinem probetur abrogata. *l. Arriani. §. cunctis. C. de heret.* de contraria verò lege quincuncium usurarum abrogatoria, fidem facere est prorsus impossibile. Probatio porro de consuetudine contraria eodem modo expediri nequit, tum, quia talis consuetudo requirit tempus præscriptum, *l. de quibus. 32. l. diuturna. 33. ff. de ll. l. 1. & 2. C. quæ sit longa consue.* Et, licet de iure communi ad inducendam consuetudinem sufficiant 10. anni, *allegatis iuribus*, tamen secus est de iure Saxonico, quod non nisi duas species præscri- 109
 ptionum agnoscit, tricenariam videlicet cum anno & die, in bonis soli, item iuribus, & annalem, pro mobilibus, *Landrecht lib. 3. art. 29. ac notatur supra in hac ipsa parte nostri operis. cap. 3. num. 30.* Ac in specie, quòd consuetudo per terras Saxonie requirit tempus præscriptum per 31. annos cum sex hebdomadis & tribus diebus, testatur D. Schneidevvin. *in §. ex non scripto. num. 4. vers. de iure verò Saxonico. institut. de iure natu. gen. & ciuil.* Eo præsupposito, ab anno

ab anno 55. quo publicabatur constitutio permissiua quincuncium vsurarum, vsque in annum 1583. si instituatur computus, deerit ad complementum istius præscriptionis integrum triennium, ac plùs, & ita vnum substantiale consuetudinis probandæ deficiet, contra id, quod habetur in c. cum tanto. *ibi.*

110 *nisi legitime sit præscripta. extra. de consuetud.* Deinde indubitatum est, consuetudinem contra ius vel commune vel municipale, non aliter induci, nisi ex suffragio & consensu saltem tacito subditorum, qui debent ligari per talem consuetudinem, *l. de quibus. 132. vers. quare. in verbis: leges non solum per legislatorem, sed etiam tacito consensu populi abrogari. ff. de ll. ac facit l. 1. & 2. cum ibi notatis per Baldum & alios C. quæ sit longa consue.* Verùm, si acta conuentuum & ordinum prouincialium per Misniam euoluantur, apparet, subditos semper sese opposuisse huic consuetudini, quòd legitimum interusurium non permetteretur, eoquæ ipso daretur occasio quibusdam lamijs, iniquissima lucra à debitoribus suis extorquendi: quod sane alia probatione non indiget, cum ipsemet legislator in sua nouella, *Don wucherlichen contracten.* huius rei satis locuples sit testis, de hoc se referendo ad verba formalia dictæ nouellæ adeò, quòd nequidem etiam ex capite vsus contrarij, qui abusus magis, quàm consuetudo dici debuit, saluari vel liquidari possit. Mouet & illud, quòd, præsupsita etiam legitima præscriptione, sicut tamen non est, nihilominus conformistalis actuum continuatio & reiteratio vel frequentia requiratur, adeò, vt etiam vnicus actus contra consuetudinem interueniens, præscriptionem interrompere dicatur. *Panor. in d. c. cum tanto. num. 19. ibidemq. Rochus Curt. sect. 4. num. 38. 66. & 71. extra. de consuet.* Quod ipsum etiam deficit in proposito, ex quo confirmans prædictam constitutionem anni 1555. de permissione vsurarum quincuncium, fatetur ipsemet, super ista materia hæcenus diuersimodè pronunciatum, & aliquibus creditoribus quincunces adiudicatas, in aliorum verò personis contrarium obseruatum fuisse, idquæ ex erroneo intellectu prædictæ constitutionis euenisse: cum tamen aliàs requirant leges pro valore consuetudinis, vt scilicet non erronea, vel per errorem introducta sit. *Panorm. in d. c. cum tanto. num. 13. ibidemq. Rochus Curt. sect. 4. num. 1. per l. quod non ratione. 39. verbis: errore primùm, deinde consuetudine obtentum est. ff. de ll. adeò, quia malè adinuentæ, malæquæ vel erroneæ consuetudines nequidem ex longo tempore confirmantur, prout loquitur impera. in §. nunc verò perfectè. vers. malè enim adinuenta. auth. vt nulli iud. liceat habere loci serua. colla. 9.*

111 Cæterùm huic sententiæ videtur fortiter obstare, quòd sæpè memoratus Elector illustrissimus anno 1572. promulgauit, cum consensu omnium ordinum prouincialium, aliam posteriorem constitutionem, quæ est in ordine nouellarum ipsius tricesima, *parte 2. sub. rub. Wie vnd vff was meinung das interesse zu erkennen.* vbi legitur, interesse super contractu mutui non aliter adiudicandum esse creditoribus post moram, nisi liquidetur saltem per probabiles circumstantias & coniecturas, quia loquitur illa constitutio de interesse lucri cessantis, aut damni emergentis post moram, quod innuit principium constitutionis 30. in illis verbis: ob solam moram *fünff Gûlden* ierliches interesse vffs hundert zu erkennen. quasi dicat, secus esse, si quincunces vsuræ promissæ per stipulationem in conuentionibus partium fuerint, quo casu, cum duplex concurrat vinculum ex parte creditoris, primò, quòd per annum caruit sua pecunia, deinde quòd gratis mutuare noluit, ideoquæ quina in singula centena vsurarum nomine stipulatus fuit, fortius ligat, quàm illa vnica consideratio, moræ videlicet. *argum. auth. itaque. C. communia de success.* adeò, vt in hoc nihil possit dici derogatum veteri con-

stitutioni anni 1555. de permissione quincuncium vsurarum ex pacto, tūm, quia à proprietate verborum statuti non receditur, ex quo stricti iuris est, ita vt expressum habeatur pro expresso, & omissum pro omisso, *argum. l. 3. §. 1. ff. de negot. gest. l. quicquid adstringenda. 99. de verb. oblig.* ac, quod non mutatur, quare stare prohibeatur, *l. sancimus. 27. C. de testam.* tūm etiam, quia non intelligitur illustrissimus, & excelssissimi ac profundissimi iudicij princeps, per illud ius nouum, obligationes antea inter partes confectas, & ipsius celsitudinis autoritate confirmatas, de quincuncibus vsuris sonantes, eneruare ac retractare, vel viam perfidiæ partibus aperire voluisse. *argumento l. 1. C. si aduersus vendit. iuncta l. 1. ff. de pactis. & l. 1. de constit. pecu.* cū princeps præsumatur habere vnum calamum & vnam linguam, iuxta illud: quæ processerunt ab ore meo, non faciam irrita. *Egidius Bossius in criminalibus, tit. de principe. num. 19. post Baldum cons. 279. incip. pridie enim. volum. 3.* Interim nec illud hoc loco prætereundum censeo, quod sapientissimo consilio idem Elector, vbi proximè, restringit edictum vsurarum quincuncium permissorium, in concursu plurium creditorum, quando nimirum per adiudicationem vsurarum quincuncium posterioribus creditoribus ita noceretur, vt vel nihil prorsus, vel parum admodum de capitali suo ipsis liceret expectare: quo casu, quantum vis ex prærogatiua temporis, vnus creditor hypothecarius posterioribus omnibus, siue hypothecarijs, siue personalibus, ratione sortis præferatur: tamen, quando, vsuris quincuncibus computatis, bona rei pro satisfactione omnium creditorum non sufficiunt, vsurarum etiam quincuncium nulla habetur ratio. ita D. Elector in loco sæpè citato edicti sui declaratorij vsurarum, diuulgati sub 18. Maij de anno 1583. §. Als haben wir. *iuncto vers. 113* Jedoch wann eines Schuldners Güter so weit nicht reichen. Quod pari planè ratione videtur extendendum esse etiam ad causam veri interesse posteriorem creditorum, puta, quando illi probant, se ob moram debitoris alibi contraxisse magnum æs alienum, & sub graui interesse: vel ex mora debitoris coacti fuerunt, vendere paternos lares & prædia: ad hoc, inquam, interesse, tanquam damnum emergens, aut lucrum cessans, quod passi fuerunt reuera posteriores creditores, circa diminutionem sui patrimonij, magis est habendus respectus, quàm ad vsuras lucratorias, quas ex vi permissionis statuti captat, vnā cum sorte principali, primus creditor. Licet enim ex statuto vel consuetudine loci creditori quincunces vsuræ debeantur: tamen, cū huiusmodi vsuræ sint merum lucrum, posteriores autem creditores de damno vitando dimittent, summa æquitas dicat, damnum, quod debitoris sui causa passi sunt, ipsis ab eodem restitui, *Rebuff. in l. vn. num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. ac in primis num. 24. & 25. post alios ibidem Dd. C. de sent. que pro eo, quod interest prof. ac fac. l. quod si Ephesi. 4. in f. ff. de eo quod certo loc. cum l. 1. & l. 2. ad l. Rhod. de iactu. c. peruenit. extra. de fideiussorib. ac notat latè Cunrad. de contract. q. 30. per totum.* cū isto casu, quod vltra sortem accipitur, ad indemnitatem pertineat. Et tale interesse vocant vsuram recompensatoriam, vt, quæ nihil aliud est, nisi eius, quod abest creditori propter moram obligati, legitima & æqualis *114* compensatio. *Molin. de commerc. in p. num. 5. & in consuet. Paris. tit. 1. §. 1. gloss. 9. num. 20. & ante eum tradidit istam distinctionem, inter vsuram lucratoriam & recompensatoriam vel restauratiuam damni, Salic. in l. si vsuras. 21. n. 2. C. de vsur. & sequitur Ioan. Bap. Lupus in repet. l. curabit. 5. §. 3. num. 20. iunctis que tradit in §. 6. num. 101. & seqq. C. de act. empt. & ita tunc non habetur ratio vsuræ lucratoriæ in persona primorum creditorum, ne, dū ipsi lucro inhiant, posteriores in damno sint, cū non par militet ratio, amittere in totum debita,*

debita, & lucrum non facere. *l. f. §. si quis verò. vers. non enim par. C. de codicillis.* ex quo primus creditor de praeda captanda sollicitus est, non sine magno præiudicio aliorum, qui vel de sua sorte, vel saltem eo, quod reuera pro debitor exposuerunt, in periculum veniunt, *argum. §. pen. Inst. quib. alien. non lic. l. eum fin. C. pro emptore. l. si minoris. 25. ff. de admin. tut. l. quod autem. 6. quæ in fraud. cred. ac facit l. non fraudantur. 134. de reg. iur.* Et, quod diuersa sint, lucrum non capere vel non acquirere, & damnum in amissione fortunarum suarum pati, probatur expresso iuris textu in *l. iuris ignorantia. 7. & l. error. 8. de iuris & fac. ignorant.* Quæ tamen omnia intelligantur secundum determinationem dictæ constitutionis declaratorię anni 1583. sub rub. *Don wucherslichen Contracten vnd partiten* ne videlicet creditoribus hypothecarijs illæ vsuræ quincunces conuentę præcidantur in totū, sed vt referuentur in aliud tempus, donec nimirum alij creditores personales, qui tunc sunt in lite, de ipsorum capitali contententur: quo casu, si quid residuum est in bonis debitorum, creditoribus hypothecarijs etiam de vsuris suæ sortis vel capitalis deinceps satisfaciendum est, per dictam declarationem anni 1583. sub rub. *Don wucherslichen Contracten vnd partiten. §. Jedoch wann eines Schuldners.* aliās enim ipsorum vigilantia, circa impetrationem consensus hypothecæ in bonis debitorum, non tam super sorte, quàm etiam super vsuris nociua foret, & parum utilis ipsis hypothecarijs quod esse non debet. *l. pupillus. 24. in fine, verbis: vigilavi, meliorem meam conditionem feci, ius vigilantibus scriptum est. ff. de his quæ in fraud. cred. l. quod autem. 6. §. sciendum. eo. tit.*

INTERESSE. In præcedente vocabulo, incip. legitimis interusurijs. *De interesse eiusque probatione.* tradidimus regulam de vsuris, quod videlicet, siue moderatę, siue immoderatę petantur, regulariter prohibitę esse censeantur. *Baldus in l. cunctos populos. 1. num. 4. C. de summa. trin. & fide cathol. & in l. rogasti. 11. §. si tibi. n. 8. ff. si cer. pet. ibiq. las. num. 4.* subijcit rationem quod obligatio, quæ re contrahitur, non possit iniri in plus, quàm re ipsa sit datum, etiam si istud expressè agatur, quod in plus contrahatur. Quia, secundum eum, potius sydera caderent de cœlo, quàm quod obligatio contrahatur in plus, quàm fuerit acceptum. *Iason. in d. §. si tibi. num. 4. Decius cons. 116. num. 2. & probat Alexander cons. 61. incip. viso processu cause inter Ioannem. num. 12. vol. 2.* Ideoque vt maximè moderatum interesse, puta sola quinque pro centum deducta sint in stipulationem: tamen non aliter admittetur creditor ad petitionem istius interesse, nisi probetur, tanti sua interfuisse. *Bald. & Ias. ubi proximè. Cagnolus in l. curabit. 5. n. 54. C. de actio. empti. & in l. vnic. num. 49. C. de senten. quæ pro eo. quod interest, profer. ibiq. Rebuffus nu. 4. Bart. 8. Craucta cons. 87. num. 5.*

117 *& cons. 189. num. 12. parte prima.* cum talis conuentio de plus accipiendo, quàm erogatum fuerit, in obligatione dandi prauitatem vsurariam sapiat, ideoque illicita sit. *Ioan. Bapt. Lupus in d. l. curabit. 5. §. 6. nu. 121. ibiq. Cagnolus 54. & in d. l. vn. num. 49. ubi & Rebuffus idem tenet super gl. finali num. 34.*

118 & sic vsuræ etiam quincunces, & in stipulatum deductę, regulariter non debentur tanquam vsurę, sed si quis eas petere velit vt interesse, probare debet, in tantum sua interfuisse. *Decius in c. cum venerabilis. num. 19. extra. de excep.* Etiam si enim pro officio mutuationis interim, dum ea durat, certam partem lucri pro suo interesse creditor stipulari possit ab initio, idq; secundum omnes deberi indubitatum extet: tamen illa recompensatio moderati lucri aliter non adiudicatur, nisi vt interesse, de quo, vt prædictum est, ante omnia liquere debet. *Baldus in l. cum allegas. 15. num. 14. C. de usur.*

121 Secus, si de eo interesse nihil probetur. Quod adeo verum est, vt extendatur etiam ad casum,

quando obligatus posuisset illa verba in instrumento: se scire, quòd creditoris interesse per tantum tempus se extendat ad vsuras conuentas, vt ne tunc quidem ista partis confessio sufficiat, cùm intelligatur in fraudem vsurarum apposita fuisse. Bald. *d. l. rogasti. 11. §. si tibi. n. 8. vers. in contrarium. & d. l. cunctos. 1. num. 4.* vbi addit rationem, quòd in tempore nulla sit proportio, cùm istud sit commune, sicut cœlum & aer, ideoque ex illo non possit augeri vel diminui obligatio. *argum. l. obligationum ferè. 44. §. placet. ff. de actio. & obl. Decius cons. 111. num. 2. Alex. cons. 221. n. 2. vol. 2. & cons. 121. n. 4. vers. tamen hoc est verum, nisi aliud actum sit. vol. 5.* Et Ioan. de Imola. *in ca. f. num. 62. extra. de 123* *vsur.* addit, quòd non sit alius actus aut contractus in toto mundo, de quo ita facile præsumatur fraus & simulatio, sicut in mutuo, *l. per diuersas. 22. C. mandati.* Idque maxime in proposito, vbi, pendente adhuc dilatione ad sol. *124* uendum, nulla intelligitur mora contrahi. *l. lecta. 40. §. sed si soris. ff. si cert. pet. ac notat Abbas cons. 66. num. 4. lib. 1. Ioan. And. in c. salubriter. extra de 125* *vsur.* nisi fortè statuto vel consuetudine loci aliud fuerit introductum, prout in præcedentibus latissimè fuit examinatum, & agatur paulò post de hoc articulo latius. Molinæus interesse ex mora vocat promiscuum & successuum *125* interesse, quòd videlicet nihil in contractu actum fuit, sed causatur, ratione moræ commissæ in non soluendo destinatis locis & temporibus, *per l. 2. & l. 3. ff. de eo quod certo loco. Molinæus de commercijs in principio num. 34. & num. 90. 499.*

Esti verò, quicquid in probatione per testes, & in latiore indagine consistit, remotum & alienum est, à processu nostro executiuo, *per ea, quæ tradimus in tertia parte huius operis cap. 1. per totum:* tamen quia post factam executionem super sorte, velut liquida, vrgetur etiam solutio interesse, de illo quoque, & eiusdem probatione, quantum sufficit, tangemus. Definitur *126* autem interesse, æstimatio damni emergentis, vel lucri cessantis ratione moræ, vel aliter, *Bar. in l. vn. num. 8. & 9. Bal. 6. & Salic. 7. C. de sententijs, quæ pro eo, quod interest, profer. Ferrariensis in sua practica de forma libelli pro actione reali. §. & in florenis. num. 18. & 28.* adeò, vt hîc non consideretur æstimatio ipsius pecuniæ creditæ, vt quæ per se fructificationem facere nequit, sed taxatio damni medio tempore incurri, vel amissio utilitatis & commodi pecuniarij, quod redire poterat ad mutuantem, si pecunia credita non caruisset, aut mora in soluendo non incidisset. *Ang. in l. loci corpus. 4. §. in confessione, ff. si ser. vind.* ideoque Alciatus definit interesse non tantum æstimationem ipsius rei, simpliciter acceptam, sed eam, quæ vltra & extra sortem debetur ratione damni emergentis, & lucri cessantis, ita, vt non tantum rei principalis, sed & accessionum sequentium habeatur ratio. *Alcia. in tit. C. de eo, quod interest. cap. 3. num. 6. per l. hæc verba quanti. 193. ff. de verb. sig.* ideoque *Alci. vbi proximè num. 18.* addit, interesse nonnunquam considerari, tanquam utilitatis non habitæ pretium aut valorem. Quia verò id ipsum, qua *127* tenus cuiusque interest, in facto, non in iure consistit. *l. quatenus. 24. ff. de reg. iur. l. 2. §. f. ibi: quod interfuit, veniet, & quidem vltra legitimam vsurarum modum, imò & lucri ratio habebitur, non solius damni. ff. de eo quod cer. loco. l. si in lege. 24. §. colonus, locati. l. fin. de prator. stipula. l. liber homo. 103. in fine de verb. obl.* ideo illud ipsum interesse, siue damni emergentis, siue lucri cessantis directò probari debet per creditorē. *Cagnolus in l. quatenus. 24. n. 7. de reg. iur. per l. si emancipati. 9. C. de collatio.* Exemplum itaque probationis super in- *128* teresse damni emergentis esse potest, quòd ratione moræ debitoris, in soluendo adhibitæ, creditor ad refectionem ædium suarum, vel ad exolutionem

eris alieni, in quo suis vicissim creditoribus tenebatur, coactus fuerit, sub magno fœnore ab alijs mutuum accipere, & sic tanti sua interest, vltra sortem accipere, quantum alijs fœnoris nomine dare cogeatur. Item, potuit tunc temporis, quando solutio fieri debebat, annonas pro sua & familiæ suæ exhibitione annua, in vili pretio comparare, quarum valor postea excrevit in duplum, hoc, inquam, duplum dicitur interesse creditoris ob moram. Item, quod creditor, ob defectum pecuniæ, non suo die solutæ, coactus fuerit distrahere bona sua pro modico, vel aliud simile damnum passus fuerit, de quibus & alijs exemplis huius interesse videantur Rebuffus in l. vn. in præfatione. num. 24. & 25. ibiq; alij Dd. C. de sententijs, quæ pro eo, quod interest, profer. & Ferrariensis in forma libelli pro actione reali. verbo. & in florenis. num. 18. & 29. ubi addit: istud interesse, de quo hoc loco tractatur, dici interesse veritatis, ac
 129 probari diuersimodè. Quibus omnibus casibus, cum agentis intentio sit, consequi satisfactionem de interesse, hoc est, de eo, quod ipsi abest ob moram debitoris, debet creditor certam & determinatam quantitatem sui allegati interesse ostendere, ac probare, Matth. de Afflictis decis. 22. num. 2. & 4. Cagnolus. d. l. curabit. 5. num. 53. C. de actio. empti. Decius cons. 13. num. 4. Neque
 130 vero istud solum procedit in æstimatione damni emergentis, sed, ut supra etiam num. 126. tactum fuit, super interesse lucri cessantis, quatenus illud legitime probabitur. vtrumque enim tam iure ciuili, quam etiam pontificio peti & exigi potest. Purparatus d. l. rogasti. 11. §. si tibi, num. 39 ff. si cer. pet. Felinus in c. cum venerabilis, num. 7. ibiq; Decius 14. extra. de excep. Alex. cons. 31. num. 6. vol. 3. Cagnolus in l. vn. num. 48. C. de sen. quæ pro eo quod interest. cum istud nō dicatur vsura lucratoria, sed potius damni illati, vel utilitatis nō acceptæ recompensatoria, c. conquestus, c. salubriter. ubi notant canonistæ, extra. de usur. ac probat. Ioan. Baptista Lupus in d. l. curabit 5. §. 6. num. 102. & 103. cum sequentibus, ubi tradit, hanc sententiam communem & indubitatam esse, idemq; probat Francis. Curt. iunior in d. l. vn. num. 39. & 40. Bar. in d. l. vn. num. 21. & 25. Alex. in l. nummis. 3. num. 8. ff. de in litem iur. ac latissime Anto. Gabriel. lib. 3. communium conclus. de solutio. conclusio. 10. vers. amplia. Quod tamen videtur contra textus expressos in l. si sterilis. 21. §. cum per venditorē. 3. ff. de actio. empti. ubi dicitur: non haberi considerationem lucri cessantis ob moram, sed tantum damni emergentis. l. Proculus. 26. de dam. infect. l. 1. §. sicut. cum l. si in meo. 21. de aqua plu. arc. cum alijs concordantibus per glossam adductis in d. §. cum per venditorem.

131 Cæterum in eo discedunt à se inuicem doctores, an videlicet interesse siue damni emergentis, siue etiam lucri cessantis, debeat etiam ante commissam moram? Quid enim, si dederim tibi mutuum ad biennium, ea videlicet lege, ut repetenti mihi meum creditum, non tam de sorte, quam etiam de interesse damni emergentis, item lucri cessantis, donec pendeat ad solvendum data dilatio, satisfacias: ambigitur hoc loco, an istud interesse medijs temporis, antè moram commissam, currens, deinceps cum capitali peti vel exigì valeat? Felinus in d. ca. exceptionem. num. 8. respondet negativè, quod nimirum, cessante mora, non debeat aliquod interesse etiam ex conuentione partium. Aymon Craueta cons. 320. num. 1. tomo 1. allegat Aretinum cons. 137. vers. præterea interesse promissum. Abbas cons. 66. num. 4. lib. 1. Alex. de Imola cons. 3. num. 13. in fine, vol. 2. Ac quod, remota mora, nullum interesse debeat, tenet etiam Ruinus cons. 55. num. 5. vol. 2. & cons. 48. nu. 1. 2. & 3. vol. 5. Craueta cons. 699. num. 3. & 4. & cons. 893. num. 1. post glossam in c. conquestus, extra. de usur. & in specie, quod non valeat pactum

de præstando interesse citrà moram, tradit idem Craueta *cons. 461. num. 9. & 10.* vbi addit rationem, quòd interesse lucri cessantis, extra moram in stipulatum deduci non possit, cum vsurariam prauitatem sapiat: nisi detur in causam societatis alicui, ita, vt vtriusque, tam accipientis, quàm dantis sit æquale lucrum & damnum. Craueta vbi proximè, *num. 10.* iecus, si capitale creditori semper debeat esse saluum, *argumento l. verum. 63. ff. pro soc. & ista sententia communiter tenetur, prout latissimè & multis authoritatibus eam confirmat Anton. Gabr. in communibus conclus. lib. 3. de solutio. conclus. 10.* quæ & videtur munita esse fortissimis textibus, quibus vix est, vt responderi possit: primò enim probatur per tex. *l. socium qui in eo. 60. circa princ. pro soc.* vbi dicitur: socium, qui in communicatione lucri cum socio moram adhibuit, cum ipse pecunia vteretur, ad vsuras teneri, non quasi vsuras, sed quòd socij interfuerit, cum in mora non fuisse. *l. mora. 32. in princ. iuncto §. in bona fidei. ff. de vsur. l. nummis. 3. ibi: quod sua interfuit, nummos sibi sua die redditos esse. de in litem iur. l. lecta. 40. vers. sed cum sortis. ibi: vsura ex eo tempore, quo moram fecit, accedunt. si certum pet. l. f. ibi: in pretio soluendo moram fecerit, de peric. & commodo rei vend. cum similibus.* Alij verò tenent affirmatiuam sententiam, quòd in proposito lucrum cessans debeat, etiam cessante mora. Hostiensis in *c. salubriter. vbi etiam Abbas n. 3. & Ioan. de Anania in ca. conquestus. n. 16. de vsur. Roma. cons. 117. num. 7. & 8. Dec. in c. cum venerabilis. num. 14. & Carolus Molinaus in tract. commerc. in princ. num. 34. & quest. 74. num. 500. vbi addit, istam sententiam communem esse, quod testatur etiam Didacus Couarruias variarum resol. lib. 3. cap. 4. n. 5. addendo, eam opinionem, tanquam communem, observandam esse. quod & Ioan. Baptista Lupus testatur in d. l. curabit. 5. §. 6. n. 112. licet ipse ibidem in contrariam sententiam inclinet n. 113.* Vtunque autem hæc sunt, sciendum est, lucri cessantis tunc demùm rationem haberi, si qualitas & conditio credi-
toris admittat aliquod modicum & honestum lucrum, vt, quia fuit mercator
solitus negociari & lucrari. Lupus vbi proximè, *num. 117. iunctis quæ tradit
ibidem num. 126. argumen. l. f. in finalibus verbis. ff. de peric. & commo. rei vend.
l. si sterilis. 21. §. cum per venditorem. de actio. empti.* Quod facit ad dissolutio-
nem quæstionis motæ euidam mercatori super instituta probatione sui præ-
tensi interesse, qui ab initio contractus stipulatus fuerat in singula centena
annua octo pro interesse, cumque istud videretur vsurariam prauitatem redo-
lere, oneratus fuit probatione, quòd tanti sua interfuisset, hoc est, quòd annua-
tim de centum poterat lucrari octo. Is articulauerat & probauerat, quòd erat
solitus mercantiam exercere in certa negociatione, quod est primum requisitum
circa articulationem super interesse. Decius in d. c. cum venerabilis, *nu. 14. & cons. 39. num. 5. Craueta cons. 320. num. 1. parte 1. Bar. Socin. cons. 26. num. 18. vol. 4. Craueta cons. 49. num. 4. Tomo. 1.* Secundò deduxerat idem, &
probauerat, quòd suæ qualitatibus homines in eodem genere negociationis
quotannis de centenariò ad minus lucrabantur octo: Tertiò, capitulauerat
idem, & probauerat per vnum testem, quondam suum institorem, quòd pro-
ducens ipse quoque ita fuisset industrius, vt quotannis ad minùs in centum
potuerit octonos florenos lucrari: tacendo interim, quod de credulitate ex
communiter accidentibus deponebant testes, se articulum de lucrando 8. cum
centenariò per annum, credere verum esse, addendo rationem suæ scientiæ,
quòd istud inter mercatores industrios rarò falleret. Disceptabatur hinc de
duobus: primò, an plenè probatum fuerit interesse deductum, & ab initio
contractus conuentum? &, casu quo non facta fuisset de interesse promissio
plena fides, tanti videlicet reuera interfuisse creditoris, ambigebatur vterius,
an saltem

- an saltem ex parte producentis non esset locus iuramento suppletorio? Quò ad primum membrum huius quæstionis videbatur dicendum, de isto interesse plenam fuisse factam fidem, Cagnolus in *l. quatenus. 24. n. 19. ff. de reg. iur.* vbi hæc sunt eius verba: nota diligenter, quò sufficiat, petentem interesse fuisse & esse mercatorem bonæ vocis, conditionis & famæ, talemque negotiationem exercere & exercuisse, item, quò mercatores consimilis conditionis, degentes in loco, vbi viuit actor, talem negotiationem, mercaturam, aut trafficum exercendo, communiter lucrentur, & lucrari consueuerint tantum pro centenario, & quò ipse quoque tantum lucratus fuisset, si pecunias
- 134 sibi debitas à reo, ad manum habuisset. Is enim intentionem suam probasse eo ipso intelligitur, quò sufficiat in hac materia interesse, tanquam difficili, probationem à communiter accidentibus concludere. *hæc Cagnolus vbi supra, post gloss. & Bald. in l. neg. natales. 10. C. de probat. & Decium in l. non hoc. 4. C. unde legit.* cum ad probationem eiusmodi interesse sufficiant etiam probationes coniecturales. *Ias. in l. 3. §. f. ff. de eo quod cert. loco. Ruinus cons. 103. num. 4. lib. 1. Craueta cons. 320. num. 36. Neuiza. cons. 77. nu. 24. Rolandus cons. 35. num. 5. & 6. lib. 1. Cagnolus in d. l. curabit. 5. n. 68. & in d. l. vn. num. 43. ac, quò interesse lucri cessantis probetur à solitis, testatur Iason. in l. arbitraria. 2. §. nunc de officio. num. 2. 6. & 7. de eo quod certo loco. post gl. ver. solebat. ibiq. Angelum, & sequitur Lupus in repetitione d. l. curabit. 5. §. 6. num. 130. vbi subiicit, istud communiter receptum esse. ideò Cagnolus in d. l. quatenus. 24. num. 20. commendat istam practicam articulandi & probandi super interesse, tanquam notabilem & vtilem, quam ita viderit praticari, & secundum eam iudicari. Contrariam tamen sententiam in proposito veriore & sustentabiliorem esse, dici potest, primum ex eo fundamento, quò qualitas assertæ negotiationis, quæ erat de præterito, ante videlicet contractum cum præsentibus reis celebratum, non præsumatur ad tempus præsens, cum olim solitus negociari, non præsumatur hodiè negociari, nisi aliter probetur. *Aymon**
- 136 *Craueta cons. 320. num. 2. & 3.* Deinde interesse, quò petitur ratione temporis, quo caruit sua pecunia creditor, venit considerandum respectu eius temporis, quo nummi producentis extabant penes debitorem, cum qualitas verbi secundum tempus verbi intelligatur, *l. in delictis. 4. §. si extraneus, in finalibus verbis, ff. de noxal. act.* Atqui ex actis probatum extabat, quò post contractum mutui iste produciens omnem negotiationem planè dimiserat & deseruerat, exponendo videlicet, quas habebat, pecunias, ad certum & infallibile lucrum, ex quo nullum sperabat timere damnum, igitur de eo, quò in rerum natura non erat, negotiatione nimirum in totum deposita, non poterat allegare aliquod interesse lucri cessantis, ex quo priuatio præsupponit habitum. *l. manumissiones. 4. ff. de iust. & iure. l. decem. 116. de verb. obliga.*
- 137 Tertiò requiritur, istud lucrum esse quodammodò certum, in potentia nimirum propinqua, per ea, quæ notat Decius in *l. quatenus 24. num. 7. in fine. ff. de reg. iur. & in cons. 322. num. 5. Francisc. Curt. iunior in l. 2. §. mutui datio, num. 20. ibi: lucrum erat quodammodò certum. ff. si cer. pet. Decius in l. diem functo. 4. notab. 4. de offic. assessorum. Craueta dicto cons. 320. num. 6. & cons. 460. num. 7. ac sequitur Ioan. Baptista Lupus in d. l. curabit. 5. §. 6. num. 117. C. de actio. empti. per multas authoritates ibidem adductas. Cæterum, in proposito nec illud constabat, hunc producentem semper præ manibus habuisse tales merces, ex quibus tantum potuisset lucrari, per ea, quæ tradit Paulus de Cast. in *l. 3. num. 6. vers. si autem consuevit lucrari. ff. de in litem iur. Ias. in l. arbitraria. 2. §. nunc de officio. num. 8. de eo quod certo loco**

Quartò mala est illatio: fuit mercator, & antea solitus lucrari tantum ex mercantijs, ergò in posterum quoque idem lucrum facere potuisset, si pecuniam ad manus habuisset. *Paulus de Cast. in d. §. nunc de officio. num. 3. & Matthæus de Afflictis decis. 20. num. 2. allegando l. quemadmodum. 29. §. si navis. ad l. Aquil. cum multa accidere & impedire possint, quò minus quis capiat. l. naturaliter. 12. §. 1. in fine, de acquir. possess. & Craueta cons. 320. num. 6. addit, mercatores non semper in lucro esse, sed sæpius iacturam facere.*

Porro super altero quæsito maius incidit dubium, an saltem producens in proposito non potuerit se offerre ad iuramentum suppletorium, & offerens tale iusiurandum cum eo audiri debeat? Quod omninò concludendum arbitror, ex quo aliter interesse difficilis est probationis. *l. f. ff. de prator. stipula. Bart. in d. l. vn. num. 34. post Cynum, ibidemq. Baldus num. 48. l. quatenus. 24. de reg. iur. ubi Decius & alij. & Plotus in sua repetitione l. si quando. 9. §. 12. nu. 7. C. unde vi. & Anchoranus in suis quæst. responso 33. num. 15. & 16. ideoque inferunt Dd. in locis præcitatis, sufficere fidem fieri de interesse etiam per probationes coniecturales. Deinde illud quoque in confesso est apud interpretes, quòd super lucro verosimiliter probato, vel liquidato saltem per vnum testem, possit actor petere, sibi deferri iuramentum in supplementum semiplenæ probationis, eoque mediante, causa cognita, rem decidi oportet. *l. in bonæ fidei. 3. in fine, C. de rebus cred. ibiq. glossa. verbo, decidi oportet. vers. vel per vnum testem. iuncto versic. respondeo, deferam actori. ac notant Iason in l. admonendi. 31. num. 75. & 118. ubi idem etiam tenent alij Dd. ff. de iureiur. Alexan. cons. 31. num. 1. volum. 1. adeò, quòd Panorm. scriptum reliquit: si iudex in casu semiplenæ probationis non admittat offerentem se ad iuramentum suppletorium, istam fore iustam causam appellandi. Panorm. in c. fin. §. sanè. num. 140. 3. 4. & 9. propter verb. oportet. positum in d. l. in bonæ fidei. 3. Maranta de ordine iudic. part. 6. rub. de iuramento. num. 4. & quòd iudex necessitetur isto casu actori, in defectum plenæ probationis, iuramentum deferre, tanquam qui saltem semiplenè probauit, testatur Bart. d. l. admonendi. 31. nu. 59. cuius dictum in hoc communiter approbatur, testante Francisco Curtio ibidem nu. 74. circa finem. Et si namque super hoc est dubitatio inter Doctores, præsupposita semiplena probatione ex parte actoris, an iudex pro decisione litis, debeat iuramentum imponere reo, vel actori, & in vtramque partem illud disputari possit, prout fit per Panor. in d. c. fin. num. 9. tamen istud procedit, quando, quòd ad probationem, vtrinque litigatores sunt pares, quolibet videlicet semiplenam probationem pro se habente, secus, si actor solus pro se semiplenè probarit. *Salic. d. l. in bonæ. 3. num. 24. maximè, quando actor instat pro iuramenti suppletiui delatione, & non reus, quo casu Baldus intrepidè affirmat, istud sacramentum actori deferendum esse. Baldus d. l. in bonæ fidei. 3. num. 1. post Bartolum in d. l. admonendi. 31. num. 57. per optima fundamenta, quæ pro hac opinione allegat ibidem Salic. num. 25. & 26. ubi subdit, pro ea esse communem practicam, ideoque se etiam illam tenere, respondendo singulariter singulis motiuis, quæ pro aduersa parte adducuntur, ac sequitur Ripa in d. l. admonendi. 31. num. 69. ibiq. Ias. num. 118. adiiciens, istam sententiam tenendam esse, quicquid in contrarium adducat Panorm. in d. c. fin. num. 9. de iureiur. Idque etiam à iure Saxonico non est alienum, pro vt testatur Mauferus in processu iuris sub rubrica, de semiplena prebatione, vers. idem aduertite, mihi. col. 195. ubi col. 196. post Bartolum in l. admonendi, istud extendit, quòd videlicet hoc iuramentum suppletorium peti possit, etiam post aperturam***

ram & publicationum attestationem, pòst Angelum in l. in contractibus. 14. nu. 4. C. de non num. pec. & sequitur Marant. de ordine iudic. parte 2. actu 9. num. 2. cum eo demum tempore constet, semiplenè probatum esse, nisi fortè sit in causa conclusum & renunciatum, quo casu petens suppletium iuramentum sibi deferri, amplius non foret audiendus, secundum Mauserum in loco ubi proximè, nisi deinceps à sententia fuerit appellatum, quo casu saltem in secunda instantia, poterit is, qui semiplenè probavit, petere suppletium iuramentum sibi deferri, licet in prima instantia istud omiserit, cum in instantia appellationis omnes errores, qui causas causæ concernunt, purgari possint. Mauserus ubi suprà d. pag. 196. per glo. l. creditor. §. missus. verbo, appellandi auxilium, citando Iasonem in l. admonendi. 31. num. 270. ex beneficio l. per hanc.

- 142 4. C. de tempor. appell. Quod vel maximè verum est in proposita facti specie, ubi interesse ex parte actoris producentis plus quàm semiplenè fuit probatum. Alex. in d. l. admonendi 31. num. 50. ibiq. Francil. Cur. iun. nu. 67. vers. postremò nota. & Alex. de Imola num. 54. vers. sed Iacobus Butr. distinguit. & idem Ias. in secunda repet. l. admonendi. 31. num. 231. Ac quòd actori isto casu deferendum sit iuramentum, non autem reo, probabilis ratio suadet, ex quo aliàs producenti nihil profutura esset sua semiplena vel vltior probatio. Albericus de Rosate in d. l. in bona fidei. 3. num. 5. pòst Speculatorem tit. de iuramenti delatione. circa finem, num. 8. in primis quando actor est honestæ conditionis, & scit veritatem, & econtrà reus de facto semiplenè probato, tanquam alieno, probabilem habet ignorantiam, sicut fit in terminis nostris, ita concludit Bar. in d. l. admonendi. 31. num. 57. circa finem, vers. ratio patet. Pro quo & illud facit, ubicunque aliter constat & probatum est, de veritate & substantia debiti petiti, licet plenè non liqueat de quantitate debiti, tamen creditor offerre se potest ad iuramentum suppletium, quod ipsum ei etiam per iudicem imponi debet Cepolla cautela 232. incip. aliquis. Anton. de Butr. in ca. fin. num. 19. Extra. de iureiur. Alex. cons. 69. num. 7. vol. 3. Marsil. sing. 322. & tradit Purpuratus in l. admonendi. 31. num. 264. cum seqq. de iurei. istam opinionem communiter teneri, quòd dictum citat & sequitur etiam Alexand. Siaticus in practica iudiciaria cap. 20. num. 40. Quantumvis autem contrariam sententiam, & in specie, quòd videlicet in defectum plenæ probationis, ut maximè semiplenè de suo interesse fecit actor fidem, iuramento suppletorio locus non relinquatur, teneat Decius in l. quatenus. 24. num. 4. ff. de reg. iur. Aymon. Craueta cons. 320. num. 7. tomo 1. pòst glossam magnam in d. l. unica. verbo. subtilitatem. circa finem ibiq. Bar. num. 68. C. de sententijs, quapro eo, quòd interest, profer. quòd idem etiam firmat Iason. in §. curare. num. 59. Instit. de actio. ubi in specie concludit, quantumvis interesse probatum sit per vnum testem, non tamen poterit producenti deferri iuramentum in supplementum probationis, ac sequitur ita generaliter Ioan. Baptista Lupus in d. l. curabit. §. §. 6. num. 117. pòst Decium cons. 322. num. 3. tamen dicta præmemoratorum doctorum intelligenda sunt secundum auctoritates, quas allegant: allegatur autem ab omnibus glossa verbi, subtilitatem. in d. l. vn. quæ requirit super interesse probationem plenam, per duos videlicet testes. Præsupponendo itaque quòd semiplenè probauerit actor suam intencionem, eo casu succedit iuramentum in vicem alterius semiplenæ probationis, adeò, ut efficiatur plena probatio, per ea quæ tradit Salice. d. l. in bona fidei. 3. num. 26. cum iuramentum ipsum quoque species probationis esse dicatur, l. 1. ff. de iureiur. & l. non erit. §. §. dato. eod. Et, ut maximè replicetur,

replicetur, neminem esse idoneum testem in propria causa. etiam ad eum finem, ut semiplenè ei credatur, *l. omnibus. 10. C. de testibus. l. nullum. 14. ff. eo. pro* solutione dicitur, istud procedere, si actor proprio motu offerat se ad iusiurandum, nullis alijs adiutus monumentis aut documentis, istud namque iusiurandum prætor non tuebitur, aliàs vilissimus quisque facilè ad iusiurandum decurreret, nemine ipsi deferente. *l. 3. §. nec frustra. ff. de iureiur.* Præ- 145
 terea idem retorquetur contra contrariæ opinionis assecclas, si enim iudex, causa cognita, non potest iuramentum deferre actori semiplenè saltem probanti, ergo multò minùs reo posset, nihil videlicet probanti, cuius tamen contrarium tenet Panorm. *in d. ca. fin. num. 9. extra. de iureiur.* ibique Anton. de Butrio *num. 19. Extra. de iurei.* ubi etiam respondet ad motuum quorundam qui tenebant, iuramentum suppletorium consistere tantum in arbitrio iudicis, ita, quòd de necessitate non arctetur istud iuramentum deferre semiplenè probanti, *argumen. l. non quicquid. 40. ff. de iudic.* Quia secundum ipsum contraria sententia, Bartoli videlicet, verior est, quòd necessitetur per literam oportet in d. l. in bonæ fidei, adeò, ut si non deferatur, tunc semiplenè probans tanquam grauatus, iustam causam appellandi habeat. *Hæc Butr. ubi supra.* Ac, si aliter diceremus, euerteremus totam materiam *l. admonendi. 31. de iureiur. l. nummis. 3. l. in actionibus. 5. l. videamus. 4. §. deferre. ff. de in litem iur.* imò decisio *l. f. de præto. stip.* in quantum dicitur, difficilem esse probationem eius quod interest, foret falsa, quia impossibile planè videtur, probare directò de alicuius interesse, ex quo sequeretur *l. quatenus. 24. de reg. iur. cum alijs,* frustrà imponere probationem eius quod interest. ita soluit, licet non ita declaret, Salic. *d. l. in bonæ fidei. n. 26.* Potest & aliter responderi, quòd nimirum iuramentum suppletorium eo ipso nomine reperiat locum, quia, ut modò diximus, aliàs probatio huius interesse difficilis est, ne videlicet facultas probandi pereat partibus. *l. curent. 22. ff. de proba.* Ideò cum causæ cognitione iudex, pro coadiuuanda semiplena probatione actoris, defert ei istud iuramentum suppletorium. *d. l. in bonæ fidei. 3. C. de iureiur.* idque propter præsumptum dolum, aut saltem latam culpam aduersarij, non restituentis creditum in præfixis loco & tempore. *Bar. in d. l. nummis. 3. num. 7. & clariùs in l. videamus. 4. §. planè. n. 22. de in lit. iur.* ac certè, quia reus in specie facti superius proposita habet vnum testem, imò plùs quàm semiplenam probationem contra se, ideò reo, contra quem est iuris præsumptio, non venit deferendum iuramentum. *Iason in §. sed iste. n. 92. Inst. de actio. Bar. in l. inter. 46. §. rectè. circa finem, de furt. Plotus d. l. si quando. 9. §. 51. n. 10. C. unde vi.* Quod de Iasonis dicto in §. curare. mouebatur, etiam is sibi non constat, ex quo contrarium tenet. *in l. nummis. 3. nu. 1. ff. de in litem iurando. & in l. admonendi. 31. in secunda repet. num. 231. & in prima repetitione eiusdem legis num. 118.* & hanc sententiam, quòd nimirum semiplenè probanti deferendum sit iuramentum, si ad hoc se offerat, tenendam esse, eamque communem, profitetur Salicet. *d. l. bonæ fidei. 3. n. 25. & 26. & Ripa in l. admonendi. 31. num. 69.* imò, quod plùs est, legitur alibi, quòd iurari possit etiam in litem per creditorem, super allegato suo interesse earum pecuniarum, quas lucrari potuisset, si debito tempore ipsi satisfactum fuisset, idque communiter ita teneri tradit Plotus *in sua repetitione l. si quando. 9. §. 12. nu. 7. C. unde vi.* Licet enim ibi loquatur de iuramento affectionis in litem, quo etiam solo mediante, absque alia probatione, actor obtinebit. *Plotus in d. l. si quando. 9. §. 53. num. 1.* tamen idem, & multò magis erit in interesse communi, vel veritatis, ratione non factæ restitutionis in præfixo termino, quo casu in complementum semiplenæ

semiplenæ probationis, quæ de veritate huius interesse suscipitur, iuramento suppletorio locus erit. *Plotus ubi proximè. §. 53. num. 3. in fine.* Ex quibus inferri potest, istam sententiam (quod nempe mercatori de suo interesse lucri cessantis semiplenè probanti, debeat deferri iuramentum suppletorium) & iuri fortè conformiorem, & communio rem, sicut & æquio rem esse. Sicut & haud ita diu ex hoc ipso fundamento pronunciauimus iudicio Halberstadienfi: re-
 146 gistra & libros cuiusdam mercatoris, qui tunc vicem actoris sustinebat, & aliàs reputabatur bonæ fidei, integræque opinionis & famæ, in quibus rationes datorum & acceptorum propria ipsius manu conscripta erant, constituere semiplenam probationem, adeò, quod idem admittendus sit ad iuramentum suppletorium peti tum in actis, in defectum plenæ probationis. in causa Hansen Brandes actoris, contra Hansen Meier reum. anno 1586. mense Iulio, *secuti in hac Gaylium obs. 20. num. 2. 3. & 4. lib. 2.*

K STABIMVS SUPER INTERESSE NYDAR ASSERTIONI CREDITORIS, SINE IVRAMENTO VEL ALIA IPSIVS PROBATIONE. Hæc clausula non caret dubio, an videlicet valeat tale pactum de stando simplici verbo creditoris super damno emergente, vel lucro cessante, ratione moræ? Ac certè pro negatiua opinione decidit Signorolus de Ho-
 147 modeis, *cons. 123. incip. cum instrumentis. num. 3. & cons. 156. incip. factum sic se habet, quidam fecit testamentum. num. 18. ac Paulus de Castro in l. videamus. 4. §. differre. num. 3. ubi tamen sub dubio loquitur, ff. de in lit. iur. Salic. in l. iusiurandum quod ex conuentione. 17. num. 2. in f. principij ibidemq. Iason. in vers. aduerte tamen. de iureiu. Specul. in tit. de probationibus. §. videndum. num. 7. Ludouicus Rom. in l. admonendi. 31. col. 19. de iureiu. & in l. nuda ratio. 26. de donat. Cyn. in l. si quis in conscribendo. 51. num. 9. C. de episc. & cler. ubi loquitur etiam in terminis fortioribus, puta, quod ne quidem valeat conuentio, de stando assertioni creditoris iurata. Pro qua sententia facit, quia, si contrarium teneamus, sequitur istud absurdum, quod vnus & idem creditor fungetur simul vice actoris, quia petitor est, & iudicis, cum sua sententia vel assertionem decidat quantitatem interesse, cuius declaratio aliàs pertinet ad iudicem, non autem ad partem. *Homodeus d. consil. 165. num. 8. per l. 1. C. de sent. que pro eo quod interest. iuncta l. pen. ff. de arbit. l. Iulianus. 16. de iudic. l. qui iurisdictioni. 10. de iurisd. om. iud. l. vn. C. ut nemo in sua causa iud.* Secundo aliud infertur inconueniens, quod vnus & idem foret pars & testis in propria causa, *contra l. nullū 14. C. de test. cum tamen summo principi reputetur impossibile, decernere, quod stetur dicto partis contra aduersarium. Marianus Socinus in c. dilecti. super gloss. 3. extra. de foro comp. per c. iudicet ille 3. q. 8.* Tertiò, habetur fides vnus dicto tantum, quod legibus est execrabile. *c. licet vniuersis. & c. in omni. ubi gl. extra. de testib. ac facit l. ubi numerus. 12. ff. eod.* Quarto, creditur isto casu testi non iurato, *contra l. iurisiurandi. 9. C. de testibus.* Quinto, vel eo etiam nomine videtur istud pactum inutile, quod intelligitur adiectum in fraudem constitutionum, & pro palliatione usurarum, *argumen. l. Iulianus. 13. §. idem Iulianus. ubi Paulus de Castro. ff. de act. empt. l. cum allegas. 15. ubi Bald. num. 14. C. de usur. l. pecunia fenebris. 9. ff. eod. cum longè minùs, & crebrò nihil etiam inter sit creditoris, qui habuit alias pecunias ad manum, & ita ipsi nihil defuit, secundum Aymon. Crauet. cons. 189. incip. quando fœmina excluditur. num. 5. parte 1. allegat. 10. de Anania in ca. salubriter. extra. de usur. & Dec. cons. 38. ubi tamen nihil de hoc reperitur, voluit fortè allegare cons. 189. incip. in controuersia que agitur. num. 3. par. 1. ac sequitur Anchora. in q. 33. incip. venditor n. 2.* Sextò, pro parte negatiua facit dictum*

dictum Baldi, in l. rogasti. 11. §. si tibi. num. 8. ff. si cer. pet. quòd ex pacto creditoris de solvendis vsuris etiam quincuncibus, ratione moræ, non aliter possint tales vsuræ peti, nisi probet mutuans, tanti sua interfuisse, Bal. d. §. si tibi. nu. 8. Cum enim in mutuo per interuentum rei contrahatur obligatio. Inst. quib. mod. re contra. oblig. in p. non potest sese extendere in plus, quàm quod re ipsa accepit contrahens, etiam si expressè actum sit de plus reddendo, siquidem istud legibus non minùs habetur impossibile, quàm si quis intendat sydera de coelo deducere. Ias. d. l. rogasti. 11. §. si tibi. n. 8. vers. ultimò nota. Septimò, 148 ista sententia ex eo etiam fundamento videtur verior, vt per hoc obuierur prauitati naturæ hominis, cui quasi innatum est vitium auiditatis habendi, & in dubio omnes præsumuntur auari. Bertrandus consil. 59. vol. 3. par. 2. Mens autem auari, semel cupiditatis stimulis imbuta, semper aurum, semper argentum litit, semper redditus computat, ac gratius intuetur aurum, quàm solem. c. sicut bi. dist. 37. Diuitias enim per fas & nefas congerit, c. nonne vobis. dist. 47. ideò deinceps euenit, vt malè quæsitæ, malè & absque mora dilabantur & prodigantur, iuxta illud Salomonis: Melius est modicum iusti, quàm diuitiæ impiorum multæ. Ad quod etiam alludit Ovidius in primo Fastorum, dum scribit:

*Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis,
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit:
At postquam fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit summo vertice Roma deos,
Creuerunt & opes, & opum furiosa cupido:
Et cum possideant plurima, plura petunt.
Querere ut absument, absumpta requirere certant:
Atq; ipse vitij sunt alimenta vices.*

Ex quibus omnibus inferitur, si teneamus valere conuentionem suprà dictam, quòd per hoc ipsum aperiatur creditoribus fenestra sæpiùs allegandi interesse, quod in rerum natura non est, aut saltem in tantum se non extendit, prout asseritur à parte: & sic datur materia delinquendi, contra l. illud conuenire. 5. de pact. total. l. cum vnus. 27. §. illud. & §. pacta quæ turpem. de pact. Præsertim, si à mercatoribus accipiantur mutua, quibus nec iuratis multum creditur in ipsorum causis, cum sine mendacio & periurio esse vix possint, secundum Chrysostomum, cuius dictum refertur in c. eiciens. dist. 88. Quod tamen fortè non de veris & propriè ita dictis mercatoribus, sed de mangonibus illis & venalitiarijs, vel propolis & annonarijs accipi debet, qui, quæ ad vsum quotidianum hominum necessaria sunt, vndique coëmunt, eademque minutatim rursus in duplo vel triplo pretio vendunt, de quibus loquitur IC. in l. mercis appellatione. 207. in verb. mangones, non mercatores, sed venalitiarios. & ibi Alciat. num. 10. de verb. sig. in eos enim verè conuenit illud Cicronis: quòd tales parùm proficiant, nisi multum mentiantur. Cic. de offic. lib. 1. ac fac. d. c. eiciens. dist. 88. Ultimo loco pro hac parte negatiua adduci potest, quòd ma- 150
ior omninò fides sit scripturæ, quàm viua vocis, iuxta illud:

Litera scripta manet, volat irrevocabile verbum.

Bartolus in l. nuda, 26. num. 4. ff. de donat. & facit l. Arriani, s. §. cunctis. C. de heret. ac nihilominus conventio, quod plena fides adhibeatur priuata scripturæ non solenniter confectæ, etiam iure civili reprobat, Innoc. c. cum P. tabellio, num. 3. extra. de fide instrum. quem sequitur Ludouic. Rom. cons. 204. incip. pro discutienda veritate, num. 4. & cons. 405. n. 3. ac Bal. l. Imperator. 18. in 1. repet. num. 7. ff. de sta. hom. Quotò itaque magis de obligatione, quod videlicet stetur super quantitate damnorum nudo dicto partis, idem sentendum est, eam haberi pro inualida. Contrariam tamen sententiam, quod videlicet ob vim conventionis standum sit nudæ assertioni creditoris super damnis & interesse, probat ac amplectitur Bar. in l. f. num. 3. ibidemque Dynus de prator. stip. & idem Bar. in l. iusiurandum quod ex conventionione. 17. nu. 2. Ias. 1. vers. conclude veram & communem esse sententiam. & num. 6. ibidemq. Alber. de Ros. num. 1. de iureiur. Bartol. Soci. cons. 90. incip. visis quibusdam actus in causa agitata. num. 12. par. 4. Alex. cons. 37. incip. viso & oportune discussio processu. num. 31. vol. 2. ac sequitur Ferrariensis in forma libelli actionis realis. verbo. & expensis. num. 11. & Ioannes Baptista Asin. in praxi iudic. §. 32. cap. 2. ampliatione 9. num. 2. & ibidem hoc extendit etiam ad expensas, ut super ijs stetur nudo dicto partis, ampliat. 12. allegando Hippolyt. de Marsil. in l. patre vel marito. 6. num. 62. ff. de quest. & quod ista opinio sit communis, refert vltra alios etiam ultimo loco D. Ioachimus à Beust. in d. l. iusiurandum quod ex conventionione. 17. num. 3. & 4. per illud vulgatum: quod nimirum debitor in proposito potuerit favori suo renunciare. d. l. si quis in conscribendo. 29. C. de pact. Sed ad eam rationem facilis esset responsio, nimirum, eam procedere in renunciatione illorum iurium, quæ competunt ex beneficio legis communis, aut specialis: secus, si competant ex iure diuino, quod ne quidem decreto principis tolli vel mutari potest. Ias. Bar. & alij in l. f. C. si contra ius vel util. pub. Panorm. Felinus & Cc. in c. quæ in ecclesiis, extra. de constit. ac multò minùs pactis partium, argumento eorum quæ habentur in gl. ordinaria rub. C. de decret. decur. lib. 10. ac tradit Iason in l. non impossibile. 50. num. 5. ff. de pact. Quod autem ius diuinum circa indagationem veritatis deroget fidem pauciori numero testium, quàm trium aut duorum, habetur Matth. cap. 18. ac Deutor. 17. dicitur: Neminem occidendum, vno aduersus ipsum dicente testimonium. & clariùs ibidem cap. 19. Potest & aliter responderi, quod videlicet renuntiatio tùm demum valeat, quando ex tali pacto non datur aut resultat occasio delinquendi. ita limitat Ias. d. l. si quis. 17. num. 14. per l. conuenire. 5. de pact. data l. Arqui, si stetur simplici verbo creditoris super eius interesse, nulla erit subtilior fabrica, vel melius fomentum prauitatis usurariæ, quàm hoc ipsum pactum, quod adieitur in instrumento, cum ista fuerit ab initio mens & intentio mutuum dantis, ut siue damnum pateretur, siue non, ipse multum lucri vltra sortem reciperet. argumento c. consuluit. extra. de usur. & facit l. 3. C. plus valere quod agitur, quàm quod simul. conci. Licet autem id id, quod superius adduximus, vnum & eundem non posse officio iudicis & partis simul fungi, communis opinionis affectu, respondeant, contrarium procedere, nisi partes aliam legem contractui impoluerint. argumen. l. 1. §. si conueniat. de pact. & allegant pro se text. in l. f. C. de fideicom. vbi dicitur: heredem recusantem iuramentum delatum à legatario vel fideicommissario, super legatis vel fideicommissis ipsi relictis, ad solutionem compellendum esse, utpote cuius fides & religio à fidei-

commissario electa est, adeò, quòd potuit ipse iudex & testis in eadem causa
 esse: tamen patet dilutio, si dicamus: illud iuramentum fuisse iudiciale, & de-
 latum à parte parti. quo casu, sicut aliàs illud vel subire vel referre, vel consci-
 entiam suam probationibus defendere quis potest, *argum. l. manifesta. 38. ff. de iureiur. l. delata. 9. C. de reb. cred. ac notat singulariter Ias. in d. l. manifesta. 38. num. 3. vers. tertio quæro. per l. in contractibus. 14. §. illo. ubi allegat, Bartolum istud tenuisse, C. de non num. pec. ac facit. l. eum qui. 30. in p. vers. cum omissa. ff. de iureiur.* ita speciale est in casu legati, vel fideicommissi, quando legatarius de-
 fert hæredi iuramentum super legato, vt tunc cogatur illud præcisè subire
 reus, neque audiatur cum aduentitijs probationibus. *d. l. f. C. de fideicommissis.* Et
 hæc est vera & genuina solutio ad d. l. finalem quam tradit Ias. in d. l. mani-
 festa. 3. §. num. 4. vers. secundo moueor. per tex. præcitata l. f. in 2. responso. C. de
 fideicommissis. Posset & aliter responderi, quod videlicet in d. l. f. interueniat
 iuramentum, quod est species probationis, & probatio saltem summaria. *Bal. post glo. in l. si is à quo. 3. ff. ut in poss. legat. & in l. 3. §. ibidem. ad exhibendum ac notat glo. in rub. extra. de iureiur.* Cum enim iusiurandum sit non mini- 154
 mum litium expediendarum remedium. *l. 1. ff. de iureiur.* & iurans DEVM
 aduocet in testimonium veritatis, non est verosimile, iurantem peieraturum,
 atque ita salutis suæ immemorem futurum esse. *l. f. §. & licet. C. ad l. iul. repe-
 tund.* ideo deferens iuramentum magis, quàm alibi, sequitur fidem alienam,
 faciendo aduersarium esse simul quasi iudicem, partem, & testem, prout lo-
 quitur Ias. in rub. ff. de iureiur. in p. ac mouet. d. l. fin. ibi: eius religio & fides à
 fideicommissario electa est. C. de fideicom. Quæ omnia remouentur à pacto
 de credendo simplici assertioni creditoris, non vallatæ iuramento, ideoque,
 secundum omnes, parit minorem fidem, *Cassen. in consuet. Burg. rub. 1. §. sexto. vers. par leus sermons. num. 3.* Ad illud, quod obijcitur per Signoro-
 lum de Homodeis *cons. 133. & cons. 157.* quasi videlicet illud pactum non
 careat fraude vsurarum, siquidem creditor immodicè taxabit suum interesse
 ratione moræ, replicant communis opinionis assertores, illud non esse in
 consideratione, quia, si subit suspicio nimis æstimationis damnorum, redu-
 cetur illa taxatio ad arbitrium boni viri, hoc est, iudicis, qui arbitrabitur,
 quantum pro allegato interesse creditori debitorem soluere oportebit. *Ias. in d. l. iusiurandum quod ex conventionem. 17. num. 1. vers. nec obstat. Socinus d. cons. 90. num. 12. parte 4. Bart. in l. f. num. 3. de pratorijs stipul.* quasi habeat ista
 promissio tacitè subintellectam clausulam vel conditionem, si creditor de-
 bito modo suas expensas & interesse taxauerit. *argumen. l. si libertus. 27. 2. ff. de op. lib.* Verum nec hæc solutio caret scrupulo: quo pacto enim arbitrium 155
 suum interponet iudex, super interesse, de quo nulla præcedit liquidatio, &
 ipsemet probabiliter ignorat, an creditoris aliquid, aut nihil interfuerit? *ar-
 gumen. l. in actionibus. 5. §. planè. in fine. ibi: iudex rem, qua non extat, æstimare non potest. ff. de in litem iur. & l. vn. ibi: quod re vera inducunt damnum. iuncto §. in alijs autem. C. de sen. qua pro eo quod interest.* cum paria sint, aliquid alle- 156
 gare, & non probare, vel nihil allegare. *Alex. cons. 72. incip. videtur prima consideratione dicendum num. 4. vol. 3. per l. si prius. 15. iuncta ibi glo. verb. egisset, id est, probasset. ff. de no. op. nunc. c. post electionem. & c. super. extra. de prabend.* Benè verum est, si interesse aliter sit certum & determinatum ex 157
 consuetudine loci, prout in prouincijs Thuringiæ generaliter est restrictum
 da vsuras quincunces, de quo supra monuimus nu. 101. quòd isto casu iudex in
 declarando interesse possit motum animi sui ad illud consuetum interusu-
 rium deflectere, & super quantitate longè minori, quàm vt eam definiuit
 pars,

pars, sententiam ferre, argumen. quod tradit Bar. in l. 3. §. idemq. diuus. per illum tex. ibi: tu magis scire potes, quanta fides sit habenda ff. de test. & ita respondet Alex. cons. 37. num. 32. & 33. vol. 2. ubi addit, istud æquissimum esse, quòd non, nisi interesse solita & consueta reficiantur. ac facit l. properandum. 13. §. sin autem alterutra. ibi: pro solitis expensis. C. de iudic. Bar. l. non ignorat. 4. C. de fruct. & lit. expens. & l. 1. ad f. ff. si quis iusd. non obtemp. Frider. de senis. cons. 119. incip. nullam dubium. num. 4. & 5. & idem Bar. in l. 1. num. 32. vers. si verò agitur contra non dolosum interesse, probandum est verè. C. de sent. quæ pro eo, quod interest, profer. & in l. semper. 15. §. hoc interdicto. num. 1. & 2. ff. quod vi aut clam. Et si verò posterior sententia, quòd videlicet credatur isto casu
158 nudæ assertioni creditoris, absque alia probatione vel iuramento, ex vi conventionis inter contrahentes initæ, magis communis esse traditur: tamen Iason concludit alteram opinionem in puncto iuris sustentabiliorem videri, per motum & authoritates ibidem adductas, Ias. d. l. iusiur. quod ex convention. 17. n. 6. quibus accedunt à me superius n. 147. cum sequentibus, allegata fundamenta. Imò plerique Dd. qui sequuntur communem, partim loquuntur de assertionem creditoris iurata. Ias. in d. l. iusiur. quod ex convention. 17. num. 4. & 6. partim etiam restringunt eam ad illos terminos, quando iam iuratum fuit super interesse, ita, ut res non ampliùs sit integra, Ias. ubi proximè. num. 6. idque rationem habet, ne videlicet post præstitum iuramentum admittatur quæstio periurij, quod solum Deum ultorem habet. l. 2. C. de rebus cred. & iureiur. secus, si vel iuramentum nondum realiter præstitum, vel interesse per fidem & assertionem creditoris saltem nudam, ut quæ in locum iuramenti succedit, nondum est declaratum. Iason, ubi proximè. num. 6. Bald. in d. l. fin. num. 3. per l. si quis iusiurandum. 11. C. de rebus cred. & iureiur. Anton. de Butr. in c. 2. n. 9. extra de testibus. & in c. finem litibus. n. 20. de dolo & contumac. addit rationem, quia, si iuramentum delatum in iudicio potest reuocari ante realem eius præstationem, d. l. si quis iusiurandum. 11. multò magis idem dicendum est extraiudiciali. cum actus in iudicio gesti semper sint firmioris roboris & obseruantie, quàm extraiudiciales. Butriensis d. c. finem. num. 20 Ferrar. in d. forma libelli super actio. reali. §. & expensis. num. 11. in fine. Asinius in praxi iudic. §. 32. cap. 2. amplia. 9. num. 2. & amplia. 12. Licet Panorm. in d. c. finem. num. 7. in fine contrarium teneat, secutus in hoc Angelum, Baldum, & Imolam in d. l. fin. de prætor. stip. sicut & Alex. de Imola cons. 130. num. 6. vol. 1. in eadem opinione residet, quam non veretur profiteri communem esse, contra sententiam Bartoli in d. l. fin. Quo de tamen alijs iudicandum relinquo, maxime, quandò super isto dubio incipit moueri controuersia iudicialis, quòd iudicis super eo sententiam ferre debeat, quo casu, cum illa fides de interesse saltem per asseuerationem creditoris coram iudice fieri debeat, argumeno l. 1. in fin. & l. f. iuncta l. voluit. 5. §. quod ait prætor. ff. de interroga. actio: non video, quid impediatur in persona creditoris reuocationem talis pacti extraiudicialis, argumento eorum, quæ tradunt glossa in verbo,
159 soluere, l. 1. & ibi Dd. C. de confessis. Ac, quicquid huius adferatur in medium, ego memini non semel in his prouincijs Thuringiæ, sicut & in supremo tribunali D. Electoris Saxonici Augusti, in magno numero & confesso præcipuorum iurisconsultorum, & Consiliariorum, contra communem sententiam de iure responsum fuisse, quòd nimirum nudis verbis vel assertioni creditorum, fides super interesse vel damnis allegatis, habenda non esset, ideoque, non obstante dicta clausula instrumenti, interlocuti fuerunt domini, me, licet indigno, tunc interessente, anno 70. ut creditores denuò
Ec 2 liquida-

liquidarent debito modo suum interesse, quod prætendebant, tùm, quia de iure Saxonico ad probandum suam intentionem nemo admittitur, nisi cui hoc onus per iudicis interlocutum impositum est, tùm etiam, quia planè immodicum petebatur, ac dicti creditores communi opinione reputabantur promagnis fœeneratoribus. De qua decisione eiusque motiuis procul dubio adhuc hodiè exstabit protocollum apud eximij iudicij, prudentiæ, doctrinæ, & authoritatis Iurisconsultum D. Davidem Peifferum, præmemorati Domini Electoris ab intimis consiliarium. Quo pacto autem capitula probationum 160 super interesse formanda sint, & qualis requiratur probatio vltra superius n. 133. 134. cum sequentibus, allegata, lectorem remitto ad ea, quæ traduntur in 3 parte huius operis cap. 1. & qualiter probentur expensæ, an requiratur plena 161 probatio, vel sufficiat coniecturalis, aut etiam sacramentalis, videatur gl. verb. approbaverit, in l. f. §. in computatione. C. de iure delib. ubi etiam Dd. hoc notant, & in l. si quis pro redemptione. 36. C. de donat.

l. OPPIGNORO. Istud vocabulum necessariò apponitur instrumento 162 mutui, ad hoc, vt res afficiatur onere reali, cuius ratione ingressus fundi ex pacto contrahentium deinceps subsecutus, tribuit ingresso ius reale, & sic possessionem cum lucro fructuum, per ea, quæ tradimus in tertia parte huius operis capite 12. num. 82. cum seq. vsq. ad num. 87. inclusivè, vbi e contra, si 163 hypothecæ vel pignoris in contractu nulla fiat mentio, ingressus ex vi conventionis aut statuti non acquirit possessionem, sed tantùm nudam tenutam fundi occupati, de quo plenius in d. parte 3. nostri operis cap. 12. num. 45. 67. 8. & 9. cum seqq. Quid autem operetur circa processum executivum, hoc est, an is institui possit aduersus tertium possessorem, in quem fortè pignus, durante processu, fuit alienatum, de hoc videantur tradita in secunda parte huius operis. cap. 3. num. 44. & 45.

m. AB OMNI NEXU AERIS ALIENI LIBERA. Hæc clausula 164 inseritur instrumentis executivis, tribuentibus ius pignoris, & priuati ingressus creditoribus post moram, respectu testium, qui interessendo contractui subscribunt, & sigillant instrumentum obligationis, vnà cum reo principali, non obstante, quòd ipsi bona debitoris habent, vel habere putantur per prius nexa pignori. Hi enim eo ipso intelliguntur ius suum hypothecæ, quantumvis anterioris, remittere, & à se abdicare. *l. Titius Sempronio. 9. §. f. vers. inueniebatur. ff. quib. mod. pign. vel hyp. ubi Mauius præsens & subscribens cautioni & oppignorationi bonorum Titij, quam faciebat reipub. & in qua continebatur, prædicta bona nulli alijs obligata esse, intelligitur iuri pignoris, si quòd ei compete- 165 bat, renunciaffe, ac facit l. si consensit. 7. in princ. l. sicut re corporali. 8. §. si voluntate creditoris. in princ. eod. tit. Nec obstat textus l. sicut. 8. §. non videtur. 166 eo. tit. quib. mod. pig. vel hypot. sol. vbi habetur, quòd, quamvis primus creditor patiat, rem antè sibi pignoratam alienari; tamen non ideo amittit ius pignoris, vt, qui scit, sibi illud durare, quocunque res vadat. d. §. non videtur. & facit l. si debitor. 12. C. de distract. pignor. cum aliud sit scientia sine con- 167 traditione, & aliud subscriptio tabularum contractus, per quam inducitur expressus consensus. d. §. non videtur. vers. sed si se subscripserit. ac facit l. fideiussor. 20. §. pater. ff. de pignor. Et aliàs notum est, expressa nocere, non expressa nō nocere l. expressa. 195. de reg. iur. Cui tamen solutioni videtur vltèrius 168 obistere alius textus l. Caius. 39. de pignor. act. vbi ne quidem subscribens, censetur ius pignoris sibi competens in fundo alteri legato remittere: sed respondetur, quòd ibi, tanquam testis, subscribebat testamento solenni, & clauso, cuius tenor non fuit lectus, aut publicatus, vel intimatus testibus. l. hac consul.*

consultissima, 21. §. 1. C. de testam. & d. l. Titius Sempronio. p. in princ ff. quib.
mod. pignor. & sic subscribenti erat ignotum istud legatum, quo casu non
presumitur consensus in errante, vel ignorante. l. si per errorem. 15. de iurisd.
om. iud. tūc, quia, ut maximè fuisset ipsi nota tota dispositio testamentaria,
non potuisset impedire ultimam voluntatem defuncti, qui rem etiam alie-
nam, & sic multo magis alteri obligatam, legare potest, ita tamen, ut talis res
deinceps per heredem à domino, vel eo, qui ius in re habet, cum æquivalente
pretio redimatur, si is rem suam, in testamento alteri legatam, dimittere velit,
aut, si illud recusat, præstetur legatario eius æstimatio. §. non solum autem. Inst.
de leg. l. non dubium. 14. §. fin. deleg. 3. & l. cum servus. 39. §. constat. ff. de leg. 1. &
sic succedit, quod, præsupposita, etiam scientia super actu, quem quis contradi-
cendo impedire non potest, non inducat consensum. l. qui patitur. 18. à con-
trario, & ibi gloss. verb. intelligitur. ff. mandati. tūc etiam, quia officium suum
testi non debet esse damnum. l. si quis ex signatoribus. 7. quemad. test. aper. l.
Titia. 34. §. Lucia. de leg. 2.

n CVM OMNIBVS IVRIBVS. Hæc verba inseruntur obligationi,
quod sub appellatione bonorum mobilium vel immobilium, propriè lo-
quendo, regulariter non veniant iura, vel nomina debitorum, quæ sunt tertia
quædam, & separata species, l. à D. Pio. 15. §. in venditione. de re iud. l. quam
Tuberonis. 7. §. f. de pecul. l. potest. 18. & ibi Bart. de auth. tut. & idem Bart. in l.
mouentium. 93. ubi etiam notat Alciat. num. 3. de verb. sig. ac latè prosequitur
Iason. in d. §. in venditione. n. 7. Quod & alia ratione suadet, cum bona di-
cantur à beando, quasi beatos faciant, qui habent, l. bonorum. 208. de verb.
sig. sed, qui habet aliquid in actionibus, non dicitur beatus & locuples, ante-
quam acquisierit. l. hereditatum. 68. ad l. Falcid. cum minùs sit habere actio-
nem, quàm rem. l. minus. 203. de reg. iur. licet sub indefinita bonorum appel-
latione largè comprehendatur etiam, quod in actionibus & persecutionibus
est. d. l. bonorum. 208. & ibi Rebuffus col. 4. vers. quidam obligant. De quo vi-
deantur quæ supra cap. 3. n. 250. cum seqq. latius exegi.

o QVAE VEL DE PRÆSENTI POSSIDEO, VEL DEINCEPS
ACQVISITVRVS SVM. Hæc clausula vtiliter adijcitur, cum in contra-
ctibus, item delictis, sub vocabulo bonorum, siue indefinitè, siue vniuersali-
ter posito, regulariter non includantur futura, sed tantum præsentia. l. si man-
dauero. 22. §. is cuius. ff. mandati, ubi habetur: quod in publicatione omnium bo-
norum delinquentis non includantur ea, quæ postea acquirit. Sic in donatione
omnium bonorum inter viuos, comprehenduntur tantum ea, quæ tempore
contractus extant, non autem, quæ deinceps superlucrabitur donator, teste
Bart. in l. f. num. 11. C. de pact. cum verba generalia & indefinita sint referenda
ad tempus initi contractus. l. f. §. 1. & ibi Bar. ff. de leg. 2. ac facit l. in delictis. 4.
§. si extraneus. l. quod ait. 31. §. Iulianus. de noxal. act. quod firmat etiam Alex. de
Imola in l. stipulatio hoc modo concepta. 61. n. 14. vers. tamen verior videtur. de
verb. oblig. Secus in ultima voluntate l. iubemus. 10. 2. post principium, C. de
SS. eccles. l. si quis argentum. 35. §. sed & si quis. ubi Bal. C. de dona. idque pro-
pter præiudicium, quod vertitur in contractibus, qui ab initio quidem volun-
tatis sunt, sed ex post facto necessitatis, ita ut ab ijs discedi nequeat. l. sicut. 5. C.
de act. & obliga. quod non est in ultimis voluntatibus, quæ sunt reuocabiles
quoquo momento, vsque ad extremum vitæ spiritum. Alex. d. l. stipulatio
hoc modo. 61. n. 14. per l. 4. ff. de adim. leg. & l. 1. C. de SS. eccles.

p CONSTITVO CREDITORIS NOMINE POSSIDERE.
Huius cautelæ vsus in instrumentis maximus est, cum operetur translatio-

nam omnis possessionis, quæ penes debitorem erat, tam naturalis, quam civilis, secundum Bart. in l. creditores. 3. num. 11. ac concordat Baldus num. 5. Salic. 11. & 25. C. de pignor. Neguz. de pig. 4. parte princ. num. 14. & 20. vers. octava conclusio. Menoch. de adipis. poss. remed. 5. num. 36. per l. quod meo. 18. ff. de acquir. poss. l. si pignus. 37. de pig. act. l. quedam mulier. 77. de rei vind. Ex quo videre est, clausulam constituti multò salutariorem esse quàm clausulam precarij. quod & innuit Bart. in d. l. creditores. 3. num. 11. cum in hoc ultimo non transeat in stipulantem nisi naturalis possessio, civili remanente penes promissorem & dominum. l. & habet. 15. §. cum qui. de prec. Ac, si dicatur, in materia constitutæ possessionis, frustrà adijci clausulam pacti de ingrediendo propria auctoritate eam videlicet possessionem, quam antè habet. Bart. d. l. creditores. 3. num. 11. per l. & an eadem. 14. §. actiones. in f. de excep. rei iud. respondetur: quòd eius effectus operetur circa interuersionem possessionis. Menoch. ubi supra num. 36. Quid enim, si ingredientem ex vi pacti nolit admittere debitor? creditor poterit etiam vi armata, & contrà resistentem ingredi, cum non magis occupare, quàm defendere suam possessionem dicatur, cui possessionis iam antè constitutæ causa mutari intenditur. l. qui possessionem. 17. l. cum fundum. 18. de vi & vi arm. iuncta l. nemo. 10. C. de acquir. poss. Bal. l. 2. quest. 10. C. de seruit. & aquæ duct. quo de videatur latissimè, per multas auctoritates & fundamenta, Tiraquellus de iure constit. possessorij. nu. 38. & in tertia parte huius operis cap. 12. n. 88. & 89. ex getur, quantum pro nostra materia sufficit, fusiùs, & supra cap. 5. num. 117.

q VLTERRIVS SINE CONSENSV CREDITORIS NON ALIENARE. Hæc clausula ipsa quoque non parùm operatur in instrumento. Etsi enim aliàs, prohibita alienatione, si de facto res alienetur dominium in accipientem transeat. l. ea lege. 3. C. de condict. ob caus. ita, ut solum teneatur alienator ad æstimationem rei, arg. l. vinum. 22. ff. si cer. pet. & l. si seruum. 91. §. pen. & §. f. de verb. obl. tamen, si adijciatur contractui pignoris præmissio hæc clausula, quòd debitor promittit talem fundum nulli alteri alienare vel distrahere, tunc venditio, quantumvis de facto subsecuta, ipso iure non valet, ad hoc, ut pactio ni stetur, propter reservationem videlicet iuris realis in bonis debitorum, de quo Guido Pap. decis. 569. n. 1. & ante eum tenuit Bart. in l. creditores. 3. nu. 25. C. de pign. per tex. notabilissimum in l. si creditor. 7. §. f. ff. de distract. pign. Ex quo infertur, quòd contrà successorem etiam singularem tunc transeat illud ius executivum. Bart. d. l. creditores. 3. num. 25. ibidemq. Salic. 23. & Neguz. de pign. 4. part. princ. num. 21. in f. quo de videantur, qua tradimus in secunda parte huius operis cap. 3. num. 460.

r VT DOMINVS, A QVO RECOGNOSCO MEA PRAEDIA VEL FEVDA, HVIC MEAE OBLIGATIONI INFRA CERTVM TEMPVS CONSENSVM SVVM ADHIBEAT. Clausula, consensus domini, in hoc contractu, ubi pignoris fit mentio, apprimè ipsa quoque utilis est. Ac circa feudalia quidem bona illam adijci præcisa necessitas exigit, cum ea, non consentiente domino, sine periculo caducitatis, in alium quoquo modo transferri nequeant. c. imperialem, ibi: & nulli liceat feudum vel partem feudi vendere, pignorare. de prohib. feud. al. per. Fed. & aliàs sub vocabulo alienationis venit tam vñsfructus datio, quàm hypotheca & pignoris nexus. l. f. C. de reb. al. non alien. Etsi verò de iure civili secus est in prædijs emphyteuticis & allodialibus vel censiticis, quæ regulariter etiam absque consensu domini pignorari possunt. gl. l. f. verb. alijs vendere. vers. item an pignorare. C. de iure emphyt. cum & donari valeant, salvo tamen iure domini vel fisci, à quo recognoscuntur. §. adeò. Instit. locati. l. 1. C. de

Oppignora-
tio & alie-
natio bono-
rum immo-
bilium quo-
modo rite
fiat.

Differ. iur.
civil &
Saxon. 23.
lib. 2. par. 1.
in Zob. 32.
par. 2. n. 10.

183

184

185

186

187

188

189

- C. de fund. patrimon. lib. 11. & l. f. C. de præd. cur. ac melius facit l. tutor. 16. §. f. ibi: & vectigale, hoc est, emphyteuticum prædium, pignori dari potest. ff. de pign. action. l. lex vectigali. 31. & l. contrahitur. 4. de pign.* tamen illud verum est, quòd
- 190 ad causandam hypothecariam actionem aduersus debitorem, vel tertium possessorem pignorum, post excussionem videlicet bonorum principalis, & eius intercessorum, *l. persecutione. 24. cum authent. hoc si debitor. C. de pignor.* quo casu sufficit nuda voluntas debitoris hypothecantis, etiam absque consensu superioris, *suprà citatis iuribus.* secus est, quòd ad priuilegium antelationis in concursu plurium creditorum, eo siquidem casu creditor posterior, habens hypothecam publicam, cum iudicis videlicet loci consensu sibi constitutam, præfertur alijs creditoribus habentibus hypothecam priuatam, quantumuis anteriorem tempore. *l. scripturas. 11. §. si autem ius pignoris. ibi: cum,*
- 191 *qui instrumentis publicè confectis nititur, præferri. C. qui pot. in pign.* Aetiologia est, quòd in his, quæ publicè fiunt, minus præsumatur fraudis, quàm in ijs, quæ clàm & priuatim geruntur. *l. non existimo. 54. §. & multum refert, palam aperteq. & l. quoties. 9. §. non tantum. ff. de admin. tut. l. cum ipse. 5. C. de contrah. empt. cum clandestini contractus, vt plurimum habeantur pro suspectis. l. pupillus. 5. §. sed si per interpositam. ibi: non bona fide videtur rem gessisse. & §. sanè. in verb. non mala fide, sed simpliciter, vt solent honestiores. de auth. tut. ac facit l. palam. 43. cum l. f. de ritu nup. l. vxor quæ. 7. ibi: non temerè vel clanculo, sed publica contestatione. C. de repud. vnde, si scripturæ priuatæ, & inter priuatos parietes confectæ, publicis æquipollerent, facile committi posset fraus, anticipando nimirum datas hypothecarum in præiudicium aliorum, qui palam, & præsentibus testibus contraxerunt, ita *Neguzan. de pignor. in 5. parte principali, membro 2. num. 30. fall. 18. ac sequitur D. Gailius in suis obser. lib. 2. obser. 25. n. 9. post Calcaneum consil. 29. incip. & prius. num. 13. cum alijs autoritatibus ibidem per eundem adductis.* Ex quo infertur, qui habet instrumentum publicum, confectum super hypothecæ constitutione coràm notario, cum præferri alteri, priuatam cautionem & hypothecam etiam anteriorem prætendenti. *Gailius præcitato loco, num. 9.* Leges verò nostræ Saxonicae in eo paulatim discedunt à iure ciuili, quòd illæ, in terminis prælationis plurium creditorum, non magis considerent publicam fidem instrumenti, quàm ipsum ius*
- 194 domini, vel superiorum, qui, sicut in bonis feudalibus & emphyteoticarijs retinent sibi directum dominium, ita in prædijs censiticis reseruant sibi ius annui census vel canonis, item infeudationis circa personas aliorum successorum, in recompensationem & memoriam præstiti beneficij, *arg. eorum quæ tradidit Panorm. in c. constitutus. num. 20. & 21. extra. de relig. domib. Rebuffus in ordina. regni Gall. tomo. 2. in tract. de constit. reddit. art. 2. gl. 1. num. 3. per l. 1. C. sine censu vel reliq. l. 2. C. de cens. l. 1. ff. de publica.* vbi innuit Rebuffus, onus illud annuæ præstationis, tanquam reale, reseruat domino intelligi in prædijs, concessis etiam cuiunque priuato. idè hodiè, per prouincias, imprimis Saxoniae. longissimo vsu introductum fuit, bona etiam censualia, was man
- 195 Bauer oder Erbgüter nennet/in quemcunque euentum mutati possessoris, recognosci denuò à superioribus, & peti renouationem inuestituræ, pro eaque offerri domino, per hæredes quidem laudemium vnus saltem solidi, eius Schillings/per singularem verò successorem (prout sunt emptor, donatarius, & similes personæ) laudemij nomine solui vicesimam partem pretij, & ita in hoc participat censualis de contractu emphyteutico. *l. f. C. de iure emphyt.* de quo non tam ad quotidianam practicam & experientiam, quàm etiam ad constitutiones nostras Thuringicas prouoco, *tit. Bon Lehenwar, constit. 16.*

Quod idem etiam per Electoratum Saxoniam, ex antiqua consuetudine magis, quam ex vi iuris prouincialis scripti, inualuit, sicut Saxo de natura censitico-
rum prædiorum, in quantum & quomodo ab emphyteoticis prædijs differ-
rant, vel nihil, vel pauca admodum tradit. *Landrecht. lib. 1. art. 30.* ideo hæc
& similia ex quotidiana practica magis, quam ex libris addisci possunt. Eius 196
itaque iuris, quod dominus in prædio censitico, quod ad inuestituram, sibi re-
seruauit, habito respectu, ne domino non idoneus vel non acceptabilis colo-
nus obtrudatur, *argumento eorum, quæ tradit Alex. in l. si finita. 15. §. si de* 197
uectigalibus. num. 12. ff. de dam. infec. per l. si non sortem. 26. §. libertus. de
condict. indeb. eò res deuenit, ut per prouincias Saxoniam, respectu prælationis,
nulla valeat pignoris de aliquo fundo obligatio, nisi consensus domini vel
superioris, à quo recognoscitur fundus, interueniat, cuius interuentus dein-
cepseius roboris & effectus est, quod creditor hypothecarius ex consensu
domini, alijs quibuscunque hypothecarijs, siue anterioribus, siue posteriori-
bus, siue publico siue priuato instrumento munitis, præferatur, & ita, quam-
diu memini, per prouincias Saxoniam fuit de iure responsum, prout patet ex
quadam decisione inter responsa Lipsensium, subiecta post *Weichbildrecht*
sub rub. gemeine tegliche Ortheit. tit. Von vorypfendung. ubi habetur: credi-
torem hypothecarium cum consensu senatus, tanquam superioris, omnibus
alijs anteferendum esse, quod & Dominus Elector Saxoniam Augustus com-
probauit, in suis nouellis, *parte 2. constit. 23. §. Wann auch ein Gleubiger*
iuncto §. Es sollen aber. Et facit alia ratio, quod nimirum ius Saxonicum 198
nullo modo permittit alienationem bonorum proprietariorum, vel soli, nisi
cum approbatione & authorisatione iudiciali. *Landrecht lib. 1. art. 8. ibiq. addi-*
tionator litera B. & C. & art. 52. in p. cod. lib. in verb. Ohne der Erben vr-
laub/ vnd ohne Gerichte/ kan niemand sein Erb oder Eigenthumb (intelligendo
vnbewegliche Güter) *vorgeben/ ubi subiicit additionator lit. B. non aliter va-*
lere alienationes, nisi fiant coram iudice, vel eo, qui ipsius vicem & perso-
nam repræsentat, addendo, quod istud ita practicetur. Ac, si obijciatur *de* 199
art. 34. lib. 1. quod videlicet etiam sine iudicis permisso bona allodialia licite
alienentur, respondetur, contrarium procedere, quod ad ipsam substantiam,
contractus, ne videlicet ante perfectum contractum cogatur venditor requi-
rere dominum pro consensu, sed, ut transferatur plenum dominium in acci-
pientem, requiritur traditio, & consensus iudicis: videlicet, ut venditor ibi-
dem coram iudice renunciaret suæ possessioni, eamque tradat accipienti, &
emptor fundum recognoscat à domino, ita soluit additionator *d. art. 34. li-*
tera A. ac facit. *art. 24. lib. 2.* *Landrecht §. ein jgliche Man.* ubi habetur: Ein
Mann kan sein Gut wol an loß werden/ mit vorkauffen vnd vorsehen/ wann er es
gegen seinem Lehenherren auffleß. hoc est, si coram domino loci resignet suam
possessionem. prout habet latinus textus ibi. Requiritur itaque ex parte ven-
ditoris abdicatio possessionis, Das er die Lehen aufflasse/ & ex parte emptoris
recognitio, Das er es widerumb von den Lehenherren zu Lehen entpfahet/ gegen
entrichtung gebürliches Lehengeldes / quo casu plenum dominium accipienti
acquiratur, *per prædicta.* sicut idem etiam comprobatur *per 4. differentiam 1.*
partis, inter eas, quæ Fachsj nomine circumferuntur, & traditur certa forma
oppignorationis, item traditionis bonorum immobilium, Weichbildt artic.
20. & 26. Licet autem ista practica sit tutissima, quod, pro consequendo
iure hypothecæ, hæc impetratio consensus à iudice vel superiore insinuetur
actis, propter maiorem fidem, quam habent gesta publica, *l. gesta. fin. C. de re*
iud. & hinc fortè apud nostrates emanauit illud vulgatum: hypothecam iu- 200
dicialem

201 diciallem præferri extraiudiciali. *de quo VVesenbecius cons. 40. decess. bon. num. 1.* tamen hoc eam rationem non habet, quasi iudicem vel superiorem loci, pro tribunali sedere oporteat, cum iste actus non sit contentiosus, sed voluntariæ jurisdictionis, qui etiam à procedente, vel deambulante iudice expediri potest. *l. à procedente 4. ibidemq. Bartol. in p. C. de ailat. l. 2. §. dies ff. quis ordi. poss. bon. fer.* dummodo de tali consensu superioris fiat plena fides, siue in

202 scriptis, siue sine scriptis ei fuerit communicatus. Ceterum an hæc oppignatio debeat fieri cum consensu iudicis ordinarij, an vero sufficiat intervenire consensum immediati domini, à quo recognoscitur prædium, de cuius hypotheca agitur, dubitationis est. Additio latina *lit. B. & C. in d. art. 8. libr. 1.* innuit, quod ordinarij consensum interuenire oporteat, pro qua sententia potest allegari *tex. Lehenrecht cap. 55. §. sol man aber.* ubi dicitur: *Sol man gut vorsehen/ das es hülfflich seie/ so mus es geschehen vor des Landes Richter.*

Differ. iur. civ. & Sax. 4 lib. 1. in Zobel. 28. part. 2. num. 11. 12. 13.

203 hoc est, coram superiore & ordinario, quod tamen non inficias eo, si fundus, de cuius hypothecatione agitur, immediatè recognoscitur ab ordinario generali, vel provinciali, siue is sit princeps, siue alius superior: alias sufficit consensus immediati iudicis inferioris, à quo recognoscitur fundus & in cuius territorio est situs, *ita loquitur art. 21. libr. 1. in p. ibi: Inwendig dem Gerichte/ das das eigen innen ligt. ibidemq. notat additio latina lit. B. & libr. 1. art. 52. ibi: ohne Gerichte.* Circa quod obiter notandum est, ex quo prædicta

204 iura, loquentia de hypothecatione valida, requirunt, das dieselbige vor Gerichte geschehe / quod dominus prædij emphyteutici, vel à quo recognoscitur aliodium & censiticum prædium, in memoriam veteris domini, si non sit manus iurisdictione saltem inferiori, Also das er die Erbgerichte hat/ frustra aditur pro consensu sed requiritur debet immediatus superior, in cuius territorio sita sunt prædia, de quorum hypothecatione agitur, cum interpositio consensus superioris apud nos sit præambulum executionis paratæ, quæ per alium, quam armatam iurisdictione saltem inferiore, nequit expediri vel committi, *per ea, quæ traduntur in 2. parte huius operis, c. 1. num. 145. & 146. cum seqq. & facit pro hoc l. executorem, 8. l. si ut proponis, 6. C. de execut. rei iudic. iuncta l. 2. ff. de iurisd. om. iud. unde alibi legitur de instrumento guaranteegiato, vel executione, quod concurrente duplici iurisdictione, una potestatis loci, altera capitanei, hoc est, mediati superioris, debeat executio peti coram potestate loci, non autem coram capitaneo, nisi petitor malit priuari iure suo & causa executionis cadere. *Baltus in l. in criminali 5. num. 3. C. de iurisd. om. iud.* Et ex prædictis infertur ad questionem, quæ lenæ mouebatur de facto inter M. P. ex vna, & E. VV. ex altera parte creditores, super vinea, in qua M. P. habebat hypothecam anteriorem cum consensu senatus, tanquam iudicis loci immediati, sibi constitutam. superuenit E. VV. priusquam terminus solutionis M. P. faciendæ existeret, & impetrat non tantum arrestum, sed etiam præceptum executiuum, de mittendo in possessionem vineæ dictum E. VV. cui se opponebat aduersarius, allegans prioritatem consensus, & quidem immediati iudicis. Alter autem fundabat se super consensu superioris, & præcepto eius executiuo, ideoque ambigebatur, utrius ius esset potius? consultus super causa respondi M. P. anteferendum esse creditori E. VV. tum, quia ex parte M. P. ad oppignorationem interuenisset consensus iudicis immediati, eius videlicet loci, in quo situabatur vinea, *d. art. 20. Weichbild. & glossa, f. d. art. 30.* tum, quia istud pignus erat antiquius. *c. qui prior tempore. extra. de reg. iur. in 6. iuncto tex. Landrecht/ libr. 1. artic. 21. & alijs superius adductis,* tum etiam, quia decretum vel præceptum executionis, vel*

sententia

sententia condemnatoria superioris, de mittendo creditorem E. VV. in possessionem bonorum rei, non tribuit etiam victori in causa, & qui iudicatum pro se habet, ius pignoris, ante corporalem possessionis apprehensionem, *c. cum aliquibus, extra, de sent. & re iudic. ac facit l. non est mirum. 26. ff. de pignor. act.* & pro hac sententia fuit iudicatum in prima & secunda instantia, anno 1580. mense Septembri. Ac faciunt supra dicta ad dissolutionem alterius questionis, dicasterio nostro haud ita pridem propositæ, ubi quidam rusticus, habens suum domicilium in præfectura VV. & alia bona censitica sub iurisdictione E. situata, accepto mutuo à quodam lanista, obligabat ei vnum prædium censiticum, quod aliàs recognoscebatur à senatu E. coram dicta præfectura, in talem hypothecam consentiente, cumque creditori deinceps, in concursu plurium creditorum, alij, qui consensum suarum hypothecarum impetrarant ab E. præferrentur, creditor voluit regressum suum habere aduersus præfecturam VV. nos respondimus de iure ad hanc consultationem, denegandum ipsi aduersus quæstorem VV. processum esse. Sicut enim actori in rem agenti licet reum conuenire vel coram iudice loci, in quo res situatur, vel coram iudice domicilij. *l. f. C. ubi in rem actio, c. fin. & ibi canonista, extra, de foro compet.* ita liberum fuit creditori, coram iudice domicilij mutuantis impetrare consensum ad oppignorandum sua bona, ad eum videlicet finem, ut creditor iure pignoris aduersus debitorem uti posset. *d. art. 8. lib. 1. ibiq. additionator litera B. & C. & d. c. 55. Lehenrecht. §. soll man aber.* licet, quod ad priuilegium prælationis. creditor, ad hoc, ut anteferretur alijs creditoribus, dispicere debuerit, sub cuius iurisdictione prædium obligatum immediate situm fuerit, vnd von weme das zur Lehen herrürete Landrecht *lib. 1. art. 21.* Neque enim in ampla & latè patente præfectura, magistratus loci semper cognitum, & quasi in memoria habent, quæ vel quot prædia nominatim ab ipsis recognoscantur, ideo earent fraude, si subditis requirentibus consensum suum ad oppignorationem, non visis prius aut discussis libris censualibus, quos Erbbücher vocant, generaliter communicent.

/ SEQUESTRANDI. De hac clausula sequestrationis vel arrestationis rerum, eiusque importatione & effectu, videantur quæ pluribus acta sunt, in materia sequestrationis, *superius cap. 2. n. 67. cum seqq. & tradetur in 3. parte huius operis cap. 8. n. 36.*

t PER VIAM PARATÆ EXECUTIONIS OCCUPANDI. De hoc pacto remitto me ad ea, quæ tractauimus in *cap. 5. huius partis, & in tertia parte nostri operis, circa processum, agatur de eo latius cap. 9. per totum.*

v OFFICIO IUDICIS INDUCATUR, VEL PRIVATA AVTHORITATE INGREDIATUR. De ista quoque clausula fuit supra facta mentio *cap. 5. per totum, ad quæ remitto lectorem.*

Pignora
capta quo-
modo distra-
hantur iure
ciuili &
Saxonico.

x SINE CVRIÆ PROCLAMATIONE. Hæc verba adiunguntur ad euitandum circuitum subhastationis, quando enim pro executione iudicati, vel instrumenti executiui (quæ duo parificantur, *secundum gl. & Baldum in l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit. n. 14. per illum textum, ff. de pact. ac facit l. pignoris. 11. C. de pignor. act. & l. creditores. 3. C. de pignor.*) pignora capta sunt, non statim distrahuntur, sed, sicut pro executione iudicati tributæ sunt debitoribus induciæ quadrimestres, de iure ciuili, *l. 2. §. 1. C. de usur. rei iud.* ita, eo exacto, postquam peruentum ad captionem pignorum fuit, expectandum est ulterius tempus saltem arbitrarium, ad motum iudicantis regulatum, priusquam fiat venditio pignorum, præcedente tamen subhastatione vel publica præconizatione, *l. si tempora. 4. ibiq. glossa. 1. C. de fide instrum. & iure*

- iure *haste fiscalis*. *libr. 11.* ubi etiam Bartolus notat, numer. 1. 2. & 7. reprobata glossa. l. 1. C. si in causa iud. pig. Bal. in l. ordo. 3. num. 5. & 6. ibiq. Paulus de Cast. 3. C. de exec. re. iud. Ioan. And. in addit. ad Specul. tit. de sent. in f. mihi num. 66. idem etiam tenet Ias. in l. à dno Pio. 15. §. in venditione. n. 15. ubi addit, hanc opinionem communiter teneri per Dd. ff. de re iud. allegant l. debitoribus. 31. ibi:
- 209 *pignora capta*, si deinceps infra duos menses non soluerint, vendantur. eo tit. De iure verò Saxonico, prout post tempus trium quaterdenarum, à die iudicati computandarum, regulariter capiuntur pignora de consuetudine, *Regulus in suo processu cap. 103. num. 4.* licet in aliquibus locis præcisè obseruetur tantum intervallum vnius quaterdenæ, per literam. *Landrecht lib. 2. art. 5. & lib. 1. art. 70. & traditur in constitutionibus Thuringicis, art. 14. art. 21. in editione postrema. sub rub. befentliche Schulden:* ita post captionem pignorum, expectantur alie tres quaterdenæ, ac, si medio tempore non luerit ista pignora reus, tunc dimittuntur offerenti maius pretium. *Landrecht lib. 1. art. 70. & ibi gloss. n. 9.* Quemadmodum autem iure ciuili adhibetur circa venditionem pignorum ista solennitas, quòd ante omnia publicè subhastentur, vel in publico loco præconizentur, ac proponantur venalia, l. ordo. 3. verb. *subhastatus.* & ibi gl. C. de exec. rei iud. l. 1. ibi: *neg. habitis hastis. l. quacung. 5. ibi: sub haste solennis arbitrio. & l. f. ibi: decursis hastis. C. de fide instr. & iure haste fisc. lib. 11. ac concordat auth. hoc ius porrectum. C. de SS. eccles. de qua solennitate subhastationis latè Masuerius in sua practica tit. de execut. & subhast. n. 17. & Rebuffus ad ordina. regni Gall. in tract. de præconijs, licitatio. & subhast. per totum.* ita idem etiam fit de iure Saxonico, ubi post factam executionem pignorum, talia pignora non mox distrahuantur, sed tenentur per sex hebdomadas, & publicè præconizantur in foro, tempore mercatus publici, vel alio in loco publico, trinis aut tenis vicibus, pro numero mercatum, qui in quolibet oppido per hebdomadam habentur, ac plus licitanti venduntur. d. art. 70. & ita regulariter vbique practicatur à sanis iudicibus, prout testatur *Regulus in suo processu Sax. cap. 103. nu. 4. & 19. ac notat gl. n. 9. d. art. 70. Item Weichbildt art. 46. & 64.* qua de practica præconizationis plenius habetur in tertia parte nostri operis cap. 9. n. 91. cum seqq. In proposito tamen, si creditor vrget literam cautionis, de non præconizando, hæc solennitas ita necessaria non est, quin etiam absque ea saltem bonorum rei possessionem creditor apprehendere & acquirere possit, secundum tenorem pacti in instrumento contenti, maxime si cum iudicis autoritate ingressus fuerit. l. creditores. 3. C. de pignor. & ibi Bart. cum alijs communiter notant. Idque ob conuentionem partium, quæ suis beneficijs renunciare non prohibentur. l. si quis in conscribendo. 29. C. de pactis.

Differ. iur.
ciu. & Sax.
57. lib. 1.
Zob. par. 1.
diff. 45.
num. 8.

- 211 *y OCCUPET, ACQUIRAT, ET RETINEAT.* Hæc membra ideò coniunguntur, vt ingressus conuentionem partium subsecutus, plus iuris ingresso conferat. Esi enim intrans possessionem virtute pacti de ingrediendo, licitè intret: tamen non, nisi nudam tenuram & custodiam consequitur; ubi autem prædicta clausula apponitur, de ingrediendo & acquirendo, item retinendo possessionem bonorum aduersarij, nihil prohibet ingressum, etiam absque iussu iudicis, fieri possessorem. Bart. d. l. creditores. 3. n. 4. in f. ubi addit: *benè aduertat, rogo te. ibidemq. Salic. in p. & Bal. n. 3. sequitur. Neguz. de pignor. & Hypol. 4. parte princ. num. 11. quo de videantur tradita fusiùs in 3. par. huius oper. cap. 12. num. 69.*

- 212 *z PRO IUSTO PRETIO IN SOLVTVM HABEAT.* Hæc clausula, de habendo in solutum pignus, cuius possessionem creditor ingreditur, sicut & superior, de non facienda subhastatione, inseritur obligationi, ad hoc.

vt

vt euictetur solennitas circa distractionem bonorum debitoris, & quia extraneus pluri licitando posset vincere creditorem, in proposito autem nostro partes simpliciter intelliguntur consentire in eam æstimationem, quam fecerit iudex, tanquam vir bonus, argumento *l. vir bonus, 18. ff. iudica. solui.* Ideò autem inferuntur hæc verba: pro iusto pretio, quòd pactum simplex, de habendo rem debitoris pignoratam in solutum pro credito, non valeat, ita *Petrus de Bella Pert. & Bar. in d. l. creditores. 3. nu. 13. ac Salic. 24. quem sequitur Neguz. ubi supra n. 11. vers. secunda conclusio.* quia redoleret pactum *l. commissoriae*, quod in pignoribus est reprobatum, per *l. quamuis. 45. ubi Bar. notat. 213* *num. 1. ff. de solut. melius facit. l. 1. C. de pact. pign. & c. significante, extra. de pignor. prout etiam concludit Socinus iun. cons. 147. num. 16. vol. 1. ac latissime Ioan. Bapt. Lup. in repetitione l. 2. num. 20. C. de pact. inter empto. & vend. & ante eum Tiraquellus de retract. conuent. ad finem tituli. n. 140.* Si verò pactum ita conceptum est, vt res pro debito hypothecata detur in solutum, vel habeatur empti pro iusto pretio, sustinetur obligatio. Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. num. 44. post d. in locis paulò antè relatis, per *l. si fundus. 6. §. f. ff. de pign. ubi manifestè probatur hæc conuentio, si intra certum tempus creditori non satisfiat, vt is possideat rem pignoratam in solutum, iusto tamen pretio æstimandam.* Quo casu practica est, quòd valor rei determinetur per iudicem, vel arbitros aq. eo datos, prout tradit *Neguz. de pignor. 4. par. princ. num. 11. ac notat Bart. in l. 2. in ult. quest. C. de rescind. vend.* Benè tamen verum est, quòd pactum, vt creditor retineat pignus in solutum, initum post tempora ad soluendum appositum, valeat, adeoque, quantumuis postea creditori per emptorem offerantur fors & usura, tamen non toleratur reuocatio, *l. Titius. 34. in fine, de pignor. act. l. rescriptum. 12. in princ. de distract. pig.*

Aa PLENO IVRE POSSIDEAT. Hæc clausula nihil aliud est, nisi sequela præcedentis cautelæ, de habendo in solutum res debitoris. Ille enim, qui emit, & per traditionem etiam fictam accipit rem emptam, dicitur habere plenam proprietatem, iuxta ea, quæ tradit *Bart. in l. si quis vi. 17. §. differentia. de acquir. poss. iuncta l. traditionibus. 20. C. de pact.*

Bb IN EAQVE POSSESSIONE, VIENDO FRVENDO BONIS MEIS, TANQVAM SVIS PER OMNIA, QUEMADMODVM ET IN QVANTVM EGO IIS VTI FRVVI SOLITVS FVI, DEFENDATVR, AC SI EX CAUSA IVDICATI IN POSSESSIONEM MISSVS FVISET. Prior clausula, in quantum & quemadmodum ego vsus fructus, ideò apponitur, vt, si quid forsan ex demonstratis & circumscriptis finibus emptori euincatur per rei vindicationem, vel alio modo, id periculo authoris fiat: si verò per finium regundorum iudicium nouo possessori aliquid fuerit abiudicatum, ea lis finalis ad venditorem non pertineat. *l. si fines agri. 10. C. de euictio.* Sic, quòd post consummationem contractus accedat rei traditæ, etiam si deinceps euincatur possessori per vicinum, non habet regressum de euictione contra suum authorem. *l. bonitatis. 13. l. non in dimidiam. 14. l. sed si quid. 15. de euictio.* Sufficit enim, quòd semel licuit habere emptori rem in eo statu, in quo erat apud venditorem. *l. habere licere. 57. l. si plus. 74. §. qui nomen. l. quod ad seruitutes. 75. eo. tit.* Sic, qui pignus cum sua causa vendidit, in ea conditione est, vt præstet id, sicut ipse habuit. *l. si in venditione rem hereditariam. l. cum ea conditione. 68. ff. eo.* Per quos textus respondimus pro venditore, cuius subditi in fodiendo, rastrando, & similibus causis, pro necessitate cuiusdam vineti, priori domino, accepto certo pretio in diem, ex singulari propensione erga dominum, laborarunt, si deinceps illas operas, tanquam precario præstittas,

tas, nouo possessori edere recusent, emptor eo nomine non habet regressum contra venditorem, ex quo in ea conditione feudum venditum fuit, sicut erat apud venditorem, cui, cum precario editæ fuissent operæ, & successor velit illas ab inuitis extorquere, merito & subditi à contractu precarij possunt recedere. *l. cum precario. 12. in princ. & §. 1. cum l. & habet. 15. in p. l. interdictum. 218 14. ibi: magis beneficij causam, quàm contractum respicit. ff. de precario.* Posterior cautela probatur ex eo, quod decretum iudicis & pactum partis æquiparentur. *d. l. creditores. 3. l. pignoris. 11. C. de pignor. act. l. 1. C. si in causa iudic. qua de relatè suprà cap. 5. num. 38. & seqq.*

Cc FACIAT ME SEQUESTRARI, CAPI, VEL ALITER IN PERSONA DETINERI. De hac clausula, & quid importet pactum arresti vel capturæ, & quo pacto inuicem differant, remitto lectorem ad ea, quæ paulò antè tradidimus, *in cap. 6. 7. & 8. huius partis. & trademus infra in 3. parte, cap. 8. n. 36. latius.*

219 Dd VBI CUNQUE REPERERIT. Hæc clausula ideò apponitur instrumento, quod, licet aliàs faciens creditori licentiam conueniendi sui, vbicunque repertus fuerit, eidem tamen liberum est, ante aditionem iudicis, aut litem contestatam poenitere, & prouocare ad suum iudicem, *l. si conuenit. 18. ff. de iuris d. om. iud.* Cæterum, si ad soluendum, vel ad manus iniectiōem se obligat reus, vbicunque locorum repertus fuerit, tunc ad hoc, vt pactum aliquid operetur, potest in bona, vel personam eius manus iniectio fieri, quocunque in loco ipse, vel eius bona deprehensa fuerint, *Bart. d. l. si conuenit. 18. num. 4. ibidemq. lason. 36. & 37. & Panorm. c. 1. num. 22. ubi etiam Dec. num. 33. & 34. extra. de iudic. Bart. in l. 3. §. si quis ita. in 1. respons. per illum tex. num. 1. & ibi lason 2. de eo quod certo loc. concordat l. Lucius. 27. in p. ibi: 221 quæ, quando voles, & ubi voles. numerabo. depos. siquidem per destinatam vbi- que locorum, in quibus reperitur, solutionem, intelligitur eo in loco, vbi deprehenditur, contraxisse. l. contraxisse. 21. de act. & obl. l. 3. §. contractum autem. de bon. auth. iud. poss. cum l. heres absens. 19. §. f. de iudic. c. Romana. §. contrahentes. extra. de foro comp. Et hæc conclusio magis communis est, teste Decio, qui latissimè hanc questionem examinat. in d. c. n. 34. ext. de iudic. & refert Alex. de Imola, quod hæc opinio sit de iure verior, Alexand. d. l. si conuenit. 18. n. 9. fall. 10. quo de, quantum necesse est circa hanc materiam, trademus in 2. parte huius operis cap. 1. num. 103. & seqq.*

Ee OBSTAGIVM INDICERE. De hoc pacto obstagij specialiter egimus suprà cap. 8. ad quem locum lectorem hinc remitto.

222 Ff AD CREDITORIS REQUISITIONEM QVAMCUNQUE. Hæc clausula ideò apponitur, quod, licet dies solutionis, apposita in instrumento, interpellet pro homine, *l. magnam. 12. C. de committ. & contrah. stip.* tamen istud est, ad constituendum debitorem in mora, ratione non factæ solutionis, quò ad vsuras & alios effectus. *de quibus in l. mora. 32. & ibi gloss. verb. difficilis. de usur.* secus est circa obligationem faciendi, puta obstagij, vel similem, ad quam, quantumcunque se adstrinxit reus in casu moræ, non aliter teneretur, nisi saltem extraiudicialiter super hoc requisitus & interpellatus fuerit, *c. ex rescripto. extra. de iureiur.* idque vel eo magis, quando locus obstagij adhuc incertus, & in instrumento non expressus est, ac pendet à determinatione creditoris, prout istud superius circa pactum obstagij fuit examinatum copiosius.

Gg SISTERE ET INDE NON RECEDERE. Hæc clausula adijcitur, quia factum obstagij non est momentaneum, quod impleatur per so-

lum ingressum diuersorij pro obstagio præfixi, sed debet ibi hæere obses tam diu, donec satisfiat creditori, *secundum Panor. & omnes in d.c. ex rescripto. ext. de iureiur.* De quo, & qualiter puniatur recedens ex obstagio vel carcere, in 2. part. huius op. cap. 1. num. 101. & 102. & in 3. part. cap. 11. num. 49. & 50. agitur fusiùs.

Hb REMEDIIS COMPELSIVIS OMNIBVS ET SINGVLIS, 223
TAM IN PERSONAM QVAM IN RES MEAS. Hæc clausula multum necessaria est, propter illam disputationem: an pluribus remedijs munitus, electo vno, possit ad aliud transire, contra illud vulgatum: *via, quam elegisti, tibi pateat. l. si mulier. 12. §. fin. ff. quod met. caus.* quæ de re videantur, quæ latius examinauimus suprà cap. 8. n. 38. cum seqq. usq. ad n. 66.

Ii AB VNO AD ALIVD DISCEDERE, ET RVRSVM HABERE REGRESSVM. De hac clausula, quod liceat ab vno remedio ad aliud transire, 224 videantur larè, quæ superiùs dicta sunt in præcitato cap. 8. de pacto obstagij, num. 65. & 66. ac tradit Boër. in repetit. l. consentaneum. §. C. quomodo & quando iud. nu. 8. Et adduntur hæc verba pro maiore cautela, eò, quod aliàs regulariter iuribus absolum videtur, ad ea remedia demùm redire velle, quæ semel quis intentauit, sed postea abdicauit, illisque quasi renunciandum censuit. *l. si quis iniuriandum. 11. vers. satis enim videtur absurdum. C. de reb. cred. & iureiur. l. generaliter. 13. vers. nimis enim indignum. C. de non num. pec. l. cum quidam. 7. §. f. vers. quod enim semel repudiatum. C. de condit. insert. l. homo liber. 21. ibi: non reuertitur ad statum, à quo se abdicauit. ff. de statu hom. l. de die. 8. §. f. qui satisd. cog. propter inconstantiam, quæ in homine ingenuo non est ferenda. l. in causa. 225 27. in princ. verb. iuste hanc inconstantiam recusabit. de procurat. l. Celsus. 5. §. idem Celsus. ad exhib. l. prator. 7. §. unde queritur. de damno inf. §. non autem dabimus. auth. de hered. & Falcid. colla. 1.*

Kk VNO VEL DIVERSIS LOCIS, VNIVS CVRIÆ EXECVTIONE ALIAM NON RETARDANTE. Hæc adiectio ponitur, propter 226 exceptionem litis pendentiæ. Quid enim, si debitor diuersis in locis possideat immobilia, ac creditor vno in loco executionem paratam intentauerit, videritque fortè, sicut tota die contingit, quod ei vix satisfiet ex bonis illius loci, nihil enim tunc prohibet, quin, vigore huius pacti, in alio loco, & coràm diuerso iudice, eodem modo per viam executiuam aduersus reum procedere possit, non obstante l. vbi coeptum. 30. ff. de iudic. quod aliàs non parùm esset disputabile, vt, qui iudicium semel motum, coràm iudice, vbi coepit, prosequi 227 debuit. *d. l. vbi coeptum. 30. & auth. qui semel. C. quomodo & quando iud. & alibi dicitur: quod trahens reum in iudicium coràm vno iudice, si postea conueniat eundem coràm alio, amittit causam. l. 1. §. f. in f. ibi: iure suo priuabuntur. vbi & Salic. notat, C. de assert. toll. & hanc cautelam de impetrando licentiam accumulatiuè petendi debitum, coràm diuersis tribunalibus & locis, tradit Bar. in d. l. vbi coeptum. 30. n. 1. ff. de iudic. vbi subiicit: istud fallere & limitari de vo- 228 luntate partium, penes quos est, mutare locum & tempora iurisdictionis, & idem Bart. in l. f. num. 3. ff. de iust. & iur.*

De excep-
tione non
numeratæ
pecuniæ.

Ll RENVNCIO EXCEPTIONI NON NVMERATÆ PECVNIAE. Et si regulariter conuentiones dant legem contractibus, *l. legitima. 6. de pact. cum simil.* tamen salubriter prouisum, & nonnunquam fauore reorum, interdum etiam odio creditorum inductum est, vt debitor, contra suam obligationem, iuuetur beneficijs certarum legum, ne indebitè damnum incurrat, prout fit in exceptione non numeratæ pecuniæ, prodita pro reis, qui ex necessitate habendæ pecuniæ, frumenti, vel alterius cuiuscunque rei, quæ in pondere, 229 numero,

- numero, vel mensura consistit, arg. l. 2. §. *mutui datio. si cer. pet. & l. pecunie verbum. 178. de verb. sig.* sæpè exponunt suas cautiones spe futuræ numerationis, quam tamen postea non consequuntur. quo fit, vt deinceps creditor aut eius hæredes, virtute talis obligationis exigant à debitoribus pecuniam ipsiis nunquam creditam, aut saltem in totum, prout sonant verba instrumenti, non numeratam: cuius rei nomine æquissimum est, conueniēis hanc
- 230 exceptionem dari. l. 1. l. *si ex cautione. 3. & per totum, C. de non num. pec.* Cumque inuenta lege, facile inueniatur fraus legis. argumen. l. *non dubium. 5. C. de* ll. creditores, pro elidendis defensionibus, tanquam armis reorum, inuenerunt hoc antidotum renunciatorium, cuius intuitu iisdem, tanquam remittentibus ius suum, siue agendo, siue excipiendo, denegandus videtur deinceps ad illud recursus, saltem regulariter. l. *queritur. 14. §. si venditor. ff. de edil. edict. l. generaliter. 13. C. de non num. pec.* Queritur itaque in proposito: an exceptioni non numeratæ pecuniæ renunciari valeat, ita, vt per eius exceptionem superfedere iudicem ab executione parata, ex vi pacti vel statuti, oporteat? Quantumuis autem, quò ad primum punctum, Azo, qui fuit subtilissimus inter omnes iuris Doctores, teste Cyno in l. *si ex cautione. 3. num. 5. C. de non num. pec.* scriptum reliquerit, debitori, qui spe futuræ numerationis se obligat ex causa crediti, fatendo se accepisse quod non accepit, duo remedia prodita
- 231 fore. Primum est, exceptio non numeratæ pecuniæ, & alterum, deriuatio oneris probandi in aduersarium de pecunia numerata, ante videlicet biennium, postea autem admittitur saltem excipiens cum illa probatione negatiuæ, de non facta numeratione. l. *si ex cautione. 3. iuncta l. assueueratio. 10. l. generaliter. 13. C. de non num. pecun.* tamen, secundum eundem, vbi interuenit, ex parte debitoris, renunciatio, debet saltem perdere prius beneficium, quòd videlicet transferat onus probandi numerationem in aduersarium, & ipsemet probet exceptionem non numeratæ, in qua se fundat excipiens. l. *et incumbit.*
- 232 3. iuncta l. *in exceptionibus. 19. ff. de prob.* ita, vt renunciatio non sit de vento, sed aliquid operetur. Azo. C. de non num. pec. n. 8. per l. *si quando. 109. ff. de leg. 2.* cum nulla clausula, nullum verbum debeat intelligi sine virtute aliquid operandi. l. *as. l. quo minus. 2. num. 124. de flumin. post Bal. in rub. C. de contrahend. empt. quest. 9. ac facit gl. ordin. verbo. restat. in c. solita. extra. de maior. & obed.*
- 234 De quo vel ideò minus mirum est, quòd priuatus fauori pro se introducto efficaciter renunciet. l. *penul. C. de pact.* ita, quòd semel abdicans hanc exceptionem, videatur fidem suæ cautionis agnoscere, nec ferendus sit, si denuò postea velit opponere, de non numerata pecunia, exceptionem, cui semel renunciandum putauit. l. *cum fidem cautionis. 4. l. generaliter. 13. C. de non num. pecun. l. cum de indebito. 25. §. f. ff. de probat.* & ita videtur hæc exceptio de non numerato, secundum Azonem, ad eum solum finem obijci posse, vt pareatur creditori, ne is onus probandi realem numerationem in sese assumere cogatur, licet, non obstante renunciatione, debitor saltem admittatur ad onus probandi negatiuam, puta, numerationem actualem secutam non esse. Azo. vbi
- 235 *suprà.* Contraria tamen opinio receptior est, quòd videlicet, non obstante renunciatione exceptionis de non numerato, reus habeat & retineat fundaram intentionem eatenus pro se, quatenus creditor non probet contrariam, istud firmat Felinus in c. *si cautio. post 10. de Imo. ibidem, extra. de fide instrum.* vbi tenet, istam sententiam esse de iuris rigore veriore, tùm, quia, si aliud diceretur, vel sequeremur Azonis sententiã, istud pactum induceret ad delinquendum,
- 236 *contra l. Illud conuenire. 5. ff. de pactis. dot. l. iurisperitum. 7. §. pacta que contra. de pact.* & aperiretur creditoribus occasio, lucra iniquissima & exactiones illi-

citas à debitoribus extorquendi, vel planè non numerando, vel non totas numerando, de quibus conuentum fuit, pecunias, & sic fraudandi suos debitores, *Cynus in d.l. si ex cautione. 3. num. 5. in f. ibidemq. Salic. 15. C. de non num. pec.* tum etiam, quia ista exceptio non numeratæ introducta est ad occurrendum facilitati debitorum, pecunia indigentium, *secundum Cyn. in l. in contractib. 14. nu. 3. C. de non num. pec.* Sicut autem inopiæ pressura vrget debitorem ad confitendum, spe futuræ numerationis: ita vrget eundem ad renunciandum beneficio suo in vno eodemque continenti ac momento, *Salic. d. l. si ex cautione n. 7. per l. si mulier 16. ibi. ne ex consequentia suæ fragilitatis. C. ad SC. Velleian. l. doli. 19. vers. diuersum. ff. de nouat. ac sequitur Fel. in d. c. si cautio. num. 49. cum* 237
in eodem instanti temporis præsumatur vnus & idem animi motus in reo, ad hoc solùm videlicet intentus, vt pecunias inueniat, ideoque non detrectat, se se quoquo modo obligare ad placitum creditoris, & sic beneficium legis, de non numerato, proditum pro reis indigentibus pecunia, esset de vento, ac imponeretur tantùm verbis, non rebus, aduersus l. 2. in f. C. commun. de leg. l. f. C. quæ res pignori. l. 3. C. de lib. præter. l. 3. §. conditio. ff. de adim. leg. Et hanc sententiam, 238
 quòd debitor, etiam renunciando exceptioni non numeratæ pecuniæ, non propterea releuet creditorem, à probatione actualis numerationis, imò, non valeat renunciatio de exceptione non numeratæ pecuniæ, facta in eodem instrumento cautionis, in quo continetur confessio debiti, tenent Bar. Cyn. Bal. iacobus de Aret. & omnes Dd. teste *Salic. in d. l. si ex cautione. 3. num. 7.* quam etiam communem esse, testatur Alex. de Imola. *in cons. 179. num. 3. vol. 2. Ang. de Aret. Instit. de liter. oblig. in princip. num. 14. ac Panor. in d. c. si cautio. num. 8. ibidemq. Felin. 49.* Neque obstat, quòd fauori suo priuatus 239
 valeat renunciare: quia illud verum, nisi per hoc aduersario detur ansa malignandi, à l. conuenire. 5. ff. de pact. dot. al. ita limitat istam regulam *Ias. in d. l. si quis in conscribendo. 29. num. 14.* Minus facit d. l. cum fidem, quæ loquitur de 240
 renunciente post interuallum, qui ipso facto solutionis particularis agnoscit fidem cautionis: secus in eo, qui tempore interpositæ cautionis, vno eodemque momento, simul etiam renunciat huic exceptioni de non numerata pecunia, ita soluit *Fel. in d. c. si cautio num. 49. argumen. l. Titius. 34. ff. de pig. act.* Parùm etiam aduersatur, quod obieiebatur: renunciationem non esse ociosam, sed aliquid operari debere *d. l. si quando. 109.* quia contrarium procedit in renunciatione exceptionis, quæ proditur à lege, pro mero fauore rei: secus est, vbi concurrit odium creditoris. *Cynus in l. si ex cautione. 3. nu. 6. per l. si intrà. 8. cum l. asseueratio. 10. & l. aduersus. 5. C. de non num. pec.* Probatur autem suprà 241
 fuit, exceptionem non numeratæ pecuniæ inductam fuisse, non tantùm fauore debitorum, qui, tanquam egentes pecunia, spe futuræ numerationis, eadem facilitate renunciant, sicut se obligant, *Felinus ubi suprà. num. 48.* verùm etiam odio fœeneratorum, ne per hanc iuris cautelam offeratur creditoribus occasio fraudandi, & quasi deprædandi miseros debitores pecuniæ indigos, *argumen. l. tametsi. 11. ff. ad SC. Macedon & facit. l. qui exceptionem. 40. in fine principij. de condict. indeb.* Præterea certum illud est, sicut parata executio non datur, nisi pro debito liquido, per ea quæ Bar. & omnes Dd. notant, in l. creditores 3. C. de pignor. quo de plenissimè tractatur in 3. par. huius oper. cap. 1. per totum, & in primis num. 11. & 12. cum seqq. ita econtrà, exceptionem, quæ opponitur ad impediendum executionem, aliàs paratam ex vi statuti, vel 242
 conuentionis, liquidam & notoriam oportet esse, nec indigere latiore indagine, vel probatione: aliàs siquidem, exceptionibus à debitore propositis non obstantibus, proceditur ad executionem, reseruatim nimirum debitori
suis

- suis iuribus post executionem denuo proponendis. *Bar. in l. creditores. 3. n. 28. C. de pignor. ac notatur infra num. 253. argumen. l. 2. in verbis. salva exceptione criminis, debitorem ad solutionem compelli. C. de fals. ac latius in 4. par. huius operis cap. 1. per totum.* Præsupposito itaque, sententiam Azonis veram esse, quod scilicet, in terminis factæ renunciationis de exceptione non numeratæ pecuniæ, saltem debitori incumberet onus probandi negatiuam, inde sequetur, quod exceptio non numeratæ pecuniæ nunquam habeat locum in executiuis remedijs, vbi scilicet ab executione inchoatur processus, ex quo, secundum Azonem, requiritur ex parte proponentis probatio illius negatiuæ, pecuniam scilicet numeratam non fuisse, *per ea quæ habentur infra num. 252.*
- 243** Atqui hoc est contra id, quod habetur alibi: exceptionem, puta, non numeratæ, impedire executionem ex vi pacti vel statuti aliàs paratam, per ea, quæ tradit *Bal. in l. in contractibus. 14. num. 8. C. de non num. pec. & Rodaricus Suarez. in repet. l. post rem iudicatam. 56. in declaratione legis regni. vers. sed pro*
- 244** *euidencia. num. 12. ff. de re iud.* quia, secundum eum, probatur hæc exceptio
- 245** eo ipso, quod per creditorem non ostendatur contrarium. *ac notat gl. in l. 1. verb. constiterit. vers. sed verius. C. de non num. pec.* Ac, quod per renunciationem non tollatur exceptio non numeratæ pecuniæ, hæc sententia communis est, testante *Suarez in d. l. post rem iudicatam. 56. vers. sed pro euidencia. num. 26. quo de tangitur aliquid etiam in quarta parte nostri operis. cap. 1.*
- 246** *n. 109. & 110.* Quæ conclusio tamen restringitur, primò in renunciatione exceptionis de non numerato, quæ interponitur ex aliquo temporis interuallo post primum contractum: illa enim valida est, *secundum Salic. in d. l. cum fidem. num. 4.* adeò, vt apposita ad processum executionis paratæ, vi garantigiæ, eam nequaquam impediat. *Cynus in d. l. in contractibus. 14. num. 7.*
- 247** *& ibi Bal. 8. & Salic. 7. C. eod.* quod inde prouenit, ex quo renunctio, post interuallum interueniens, magis est deliberata propter geminationem. *Bar. in d. l. si cautio. in fine.* quæ plus operatur, quàm simplex promissio. *l. balista. 32. ff. ad Trebel. auth. itaq. C. commun. de success. l. si mulier 22. C. ad SC. Velleian. l. si intra. 6. C. de in integr. restit. & l. si iudex. 41 ff. de minor.*
- 248** Fallit II. Si renunciatum sit huic beneficio non numeratæ pecuniæ cum iuramento, ita, quod debitor iuratò promittat etiam circa primum contractum, in perpetuum non opponere hanc exceptionem: tunc enim cum ea se tueri non potest ab executione reus conuentus. *Bar. in l. f. in 2. repet. num. 2. C. de non num. pec. & cum hac sententia Bartoli concordat etiam Vitalis de Cambanis in tract. clausul. super quest. an exceptioni non num. pec. renunciari possit. mibi.*
- 249** *fol. 410. num. 1. vers. breuiter distingue. & vers. non obstat.* Etsi enim textus præcitatus l. f. videtur vrgere in contrarium, quasi videlicet debitor, iuratò renunciens huic exceptioni, intelligatur conditionaliter promittere, quatenus nimirum soluatur sibi pecunia, attento videlicet subiecto materiæ, iuper qua interponitur, *d. l. f. cum l. quero. 54. §. inter locatorem. ff. locati. & aliàs dici solet: quod defectus causæ finalis in obligatione, reum eximat ab impetitione actoris. Bald. d. l. si ex cautione. 3. num. 6. per l. si libertus ita. 30. ff. de oper.*
- 250** *libert.* & sic per talem renunciationem non augetur effectus obligationis. *argumen. l. triticum. 94. de verb. oblig. & hanc sententiam, quod videlicet iuramentum isto casu, habeat tacitè subintellectam conditionem, quatenus pecunia numeretur, tenet Cynus in d. l. si ex cautione. 3. num. 4. per d. l. fin. C. de non num. pec.* vbi addit, istud saltem verum esse de iure ciuili, secus de iure
- 251** canon. cum qua transit etiam *Albericus in d. l. si ex cautione. 3. num. 7.* tamen, quia versamur in causa spiritali, iuramenti videlicet, cui iuramento dari de-

bet, quatenus sine dispendio salutis æternæ observari potest. *c. cùm contingat, extra. de iureiur. c. quamvis. de pact. in 6. cum auth. Sacramenta puerum. C. si adversus venditionem.* vix est, ut liceat huic iuratae promissioni contravenire. *Bar. d. l. f. num. 3. in f. idq. tenet Felinus in d. c. si cautio. num. 50.* ad hoc, ne via periurijs aperiatur, *l. 1. C. si adversus vendit.* & in concernentibus periculum animæ, leges non dedignantur imitari canones. *ca. 1. & 2. ubi Panor. & alij Cc. probant. extra. de no. op. nunc.* iuramenti namque ea est virtus, ut de obligatione non efficaci, cui videlicet obstat exceptio, faciat efficacem & validam. *Euer. in loco à vi iuramenti. num. 4. & 66.* idè hanc posteriorem opinionem tenere, securius est conscientijs, in foro non tam ecclesiæ, quàm etiam sæculari, sicut & in hanc sententiam crebrò pronuciari vidi in scabinatibus Saxoniz.

Fallit. III. pòst biennium, tunc enim huic exceptioni non numeratæ 253 pecuniæ locus non relinquitur, ad evitandum scilicet executionem, quia transferretur onus probandi de non numerato in excipientem, quo casu requireretur antecedere ordinarius processus, per ea, quæ notat *Paul. de Cast. in l. ait Pretor. 7. num. 5. & 6. ff. de iureiur. per illum tex. sicut idem tenuit Bar. in l. creditores 3. num. 26. vers. prædicta intellige vera. C. de pignor.* Siquidem enim 254 de exceptione proposita notoriè, vel in continenti non constat, sed debet de mùm liquidari per testes, requiritur ordo iuris, proponi videlicet libellum, & litem contestari. *Aut. offeratur. C. de litis contest. & l. prolatam 4. C. de sent. & interloc. om. iud. iunctu c. 1. & c. quoniam frequenter. ac per totum extra. ut lites non contest.* ideoque, illa non obstante, proceditur ad executionem, per ea quæ tradunt *Io. de Im. in l. 1. §. quæsitum. num. 31. fall. 6. ff. à quib. appell. non lic. ac Panor. & alij Cc. in ca. ex parte. 1. & ibi Fel. n. 7. & 16. extra. de offic. de leg. per l. veteres. 4. ff. de iun. 1. Tug. priuato.* Benè tamen verum est, quòd in omni- 255 bus prædictis casibus, de quibus loquuntur hæ tres fallentiæ, pòst factam executionem, liberum relinquitur debitori, ordinario iudicio solutum condicere, tanquam indebitum vel nunquam ipsi adnumeratum, *Vitalis de Camban. in tract. claus. ubi supra. num. 3. in f. pòst Bar. in l. indubitati iuris. 16. in 1. repetit. num. 1. C. de non num. pec. per ca. debitores. extra. de iureiur.* Quod eo ipso 255 fiet, si probabit illam negatiuam de non facta numeratione pecuniæ, in instrumento contentæ. *l. 1. in contractibus. 14. ubi Bar. & Salic. notant, ac facit l. assueratio l. generaliter. 13. C. de non num. pec.* & secundùm hanc declarationem, responsum fuit de iure cuidam nobili à Bendeleben, ad ipsius requisitionem, anno. 1580.

Mm DOLI MALI ET FRAUDULENTAE PERSVASIONIS.
Sæpè fit, in mutuo circumueniri debitores, obtrudendo eis pro pecunia vinum, vel frumentum, vel alias merces in magno pretio, quæ sunt exigui valoris, item malas pro bonis: crebrò etiam tales fœneratores easdem merces pluris distractas, rursus vili pretio ad se redimunt, atque ita duplex ex vno eodemque contractu mutui sentiunt compendium. contra quos sanguisuga, & iure quidem, inuehitur *Molinæus in tract. de commerc. in proemio num. 14.* ubi talem piraticam terrestrem, nostris temporibus, plùs quam sat 256 est, vñtatam, per multa describit exempla. Et si verò non desint, qui obijciunt, imputandum esse debitori, qui minùs circumspèctè sua negocia gerit. *ca. damnum. extra. de reg. iur. in 6.* tamen, quia ista ab initio per proxenetas & collutores, aut fratres finantiarum, ita callidè tractantur, ut non perlentiscat statim debitor damnum, quod ipsi in consequentiam emergit: tùm quia indigus & famelicus: tùm, etiam, quia simplex est, & credit omni verbo isto-
rum

rum mediatorum. *argumen. c. innocens. 22. q. 4.* merito taliter obligato proditur exceptio doli dummodo de eo vel notorie constet, vel in continenti probetur, *l. 1. §. dolo malo. ff. de doli mali excep. l. 1. §. persuadere. de ser. corrup. ut pote. qui prater omnem spem & expectationem in illos laqueos & decipulas incidit. l. 1. §. dolum autem. ff. de dol. mal.* Ceterum, si post cognitum dolum, deceptus renunciet exceptioni de dolo commissio, vel praterito, talis renunciatio valet. *Jacob Butrig. de renunc. verb. beneficio exceptionis doli. ac Rolandin. in tract. renunciat. vers. exceptio doli mali. pro quo est tex. in l. si unus. 27. §. illud nulla. verb. pactum, ne de dolo agat, proderit. & ibi glo. verb. agat. ff. de pact.* Ex quo illud inferitur, si quidem instrumentum mutui conficiatur super rebus mutuo acceptis, & ante emissam cautionem renuncietur exceptioni doli, tunc executio super tali instrumento, propter doli exceptionem, non retardabitur, quantumvis in continenti probari posset, cum dolus prateritus censeatur esse remissus. *gl. d. l. si unus. 27. §. illud nulla.*

¶ N VIOLENTIAE ET METVS. Crebro contingit per concussionem latronum, vel magistratus, extorqueri cautionem vel obligationem, contra quam obligatio succurri poterat per edictum praetoris, ratum non habentis, quod vi metusve causa gestum est, *l. 1. l. qui in carcerem. 22. & toto tit. quod metus caus. l. 1. de concussion.* Ne itaque praetextu huius metus, id, quod inter partes actum fuit, rescindatur, renunciatur huic beneficio de metu & violentia, prout apparet ex hoc instrumento, ac, quod valeat talis renunciatio, testatur Butrigar. *ubi supra, verb. beneficio actionis & exceptionis, quod met. caus.* Quod tamen vos accipite de renunciatione metus vel violentiae, quae post confactionem instrumenti interponitur. Quo casu violentia vel iniuria remissa videtur. *d. l. conuenire. 5. de pact. dotal. quemadmodum de renunciatione doli mali paulo ante tradidimus.* An autem haec exceptio metus, opposita contra paratam executionem, quae intenditur debitori, ex vi statuti vel pacti executiui, eam remoretur, de hoc videantur, quae tradimus *in 4. par. huius op. cap. 1. num. 93.*

259 ¶ O O CVIVSCVNQVE LAESIONIS. Haec verba respiciunt ad deceptionem ultra medietatem iusti pretij, si forte pro pecunijs, alia quaecunque res, siue mobilis, siue immobilis, nobis fuerit appretiata. *l. 2. C. de rescind. vend. vel alios modos enormis laesionis, ex qua competit restitutio. l. 1. ff. de in integ. restit. cum l. 1. & per tot. ex quib. caus. in poss. eatur.*

260 ¶ P P BENEFICIIS LEGVM, PROHIBENTIBVS INCHOATIONEM PROCESSVS AB EXECVTIONE. Haec renunciationis clausula facit ad elidendum exceptionem, quae oritur ex *l. 1. & 2. C. de execut. rei iud. l. vn. C. de prohib. pec. sequest. l. negantes. 9. C. de act. & oblig. c. 1. 2. & 3. extra. de seq. poss. & fruct.*

261 ¶ Q Q VOD DEBITOR PRO PECVNARIIS CAVSIS NON DETINEATUR. Item CESSIONI BONORVM. Haec clausula super renunciatione beneficij *l. ob es. 12. C. de act. & oblig. & l. nemo carcerem. 2. C. de exact. trib. lib. 10. & in c. lator. extra. de pign. iuncta. l. 1. & l. f. C. qui bon. ced. poss. probatur per Butrigar. tit. de renunciat. verb. beneficio l. ob es. 12. & per Bal. l. 1. l. 2. & l. f. C. qui bon. ced. poss.* Licet Rolandinus in eodem tract. renunciationum verb. beneficium quoddam est, quod disponit, ne liber homo ob alienum pignoretur, contrarium teneat. Sed prima sententia verior est, prout multis firmavimus in prima parte huius operis *cap. 6. & 7. de pacto carceris, ubi etiam de renunciatione cessionis bonorum habetur.*

R OMNIBVS ALIIS REMEDIIS IVRIS SCRIPTI VEL NON
SCRIPTI. Hac clausula generaliter denotamus omnes alias exceptiones,
quæ nobis quoquo modo, siue ex legibus generalibus, siue specialibus, siue sta-
tuarijs, aut etiam consuetudinarijs particularium locorum comperunt. *argu.*
§. ex non scripto. inst. de iure nat. de qua tamen generalitate, & eius effectū, paulo
post plura subiiciemus.

S ITEM EX SPECIALI MANDATO VEL INDULTO CAE-
SARIS MAIESTATIS. Hæc clausula inducit renunciationem petendæ
dilationis moratoriæ, pro satisfactione creditorum, *quo de habetur in l. quo-*
ties. 3. & l. vniuersa. 4. C. de precib. Imper. offer. Quantumuis enim debitor
inducias quinquennales ex causa petere, & princeps concedere non prohi-
bearur, cum per hoc creditorum ius non fiat deterius, nisi tempore, propter
dilationem datam, & sic, quod differtur, non aufertur. *l. quoties. 2. ubi Bar.*
Salic. & las. C. de precib. Imp. offer. ac fac. l. quamuis. 37. cum glossa ibidem. ff. de
arbit. & gl. verb. differtur. in §. quod si dominus. inst. de singul. reb. per fid. l. cum
furius. 39. ff. de iudic. quo de plenius in prima parte operis nostri. cap. 4. num. 14.
cum sequentibus: tamen huic beneficio induciarum eodem modo, sicut dila-
tioni quadrimestri, quæ datur iudicatis ad soluendum, iuxta *l. 2. C. de usur. rei*
iud. & l. debitoribus. 31. ff. de rei iud. renunciari potest. argumen. c. quod ad con-
sultationem. §. f. ibi: videtur amplius beneficium contempsisse. extra. de sent. & re
iud. ac notat Butrig. de renunc. verb. beneficio induciarum. Et si verò ibidem aga-
tur de renunciatione beneficij legalis, ex communi iure descendens, quod
non est in proposito: tamen eadem facilitate renunciatur etiam iuri speciali,
quod deinceps posset acquirere reus ex speciali gratia Imperatoris, cum faci-
lius tollantur priuilegia, quàm iura communia, *secundum gl. verb. periurij. in*
fine l. 1. C. si aduersus vendit. ac facit §. quia verò verosimile. Aut. de non alien.
colla. 2. cum l. eius militis. 34. §. militia missus. ff. de mil. testam.

*Simulatum
contractus.*

T EXCEPTIONI CONTRACTVS NON ITA CELEBRATI,
PLVSVE MINVSVE GESTI. Hæc renunciatio de exceptione simulati con-
tractus, per notarios adijci solet, sed parui est momenti, ac, si fuerit in conti-
nenti contractus adiecta cautioni hæc renunciatio, non valet, prout concludit
Bar. in l. nemo potest. 55. ad f. ff. de leg. 1. cum quo transit etiam Io. de Imol. &
Butriensis in c. cum contingat. extra. de iureiur. & Anto. de Burgoz. post Panor.
in c. ad nostram. extra. de empt. & vend. Quod adeò verum est, vt exceptioni
simulationis, etiam cum iuramento, renunciari posse negent scribentes, per
gl. singularem, & ab omnibus approbatam in l. emptione. quæ est. l. 3. C. plus vale.
quod ag. & hanc opinionem communiter receptam esse, testatur las. in d. l.
nemo potest. 55. num. 44. idè alibi concludunt Dd. quòd exceptio simula-
tionis, opposita pro impedienda executione, ex vi statuti vel pacti executiui,
eam remoretur, etiam si dicatur in statuto vel pacto, quòd procedatur ad exe-
cutionem, non obstantibus quibuscunque exceptionibus, cum contractus si-
mulatus non dicatur contractus. *Felinus in ca. ex parte. 2. num. 14. & De-*
cius 22. in fallentia 12. extra. de offic. deleg. quo de videatur latissimè Tira-
quellus in retractu lignagier. §. 1. glo. 2. num. 12. 13. 14. cum seqq. & in retractu
conventionali circa prefationem. num. 28. quod verum est, dum modò appa-
reant legitimæ probationes, aut saltem præsumptiones simulationis, de quibus
Cepolla de contract. simulatis. per totum. tunc enim, sicut substantia contractus
præsu-

præsumitur simulata, ita pariter & renunciatio. *Vital. de Camban. in tract. clausul. super quest. an iuramentum validet contractum simulatum, num. 21. per l. doli. 19. §. diuersum, ff. de nouat. cum tales præsumptiones dicantur legales probationes, quibus statuitur, donec per aduersarium probetur contrarium.*
 270 *l. siue possidetis. 16. C. de probat.* Ratio, quare renunciatio, de simulatione contractus, non valeat, illa est, quia, siue accedat iuramentum, siue renunciatio, non habet fundamentum, in quo figat pedem, videlicet consensum partium, cum, contrarium actum esse, lex præsumat. *d. l. emptione. 3. & ibi gl. communiter approbata.* & quia obligatio dici nequit, à qua remouetur consensus, cum contractus à consensu partium pendeant, & eo mediante, perficiantur. *l. sicut. 5. C. de obl. & act.* Ideò, iurare de seruando contractum simulatum, perinde est, ac si iuretur seruare nihil, & renunciare exceptioni simulationis, habetur pro eo, ac si renunciatur aëri, qui vento agitur. *Vitalis in tract. claus. verb. an iuramentum validet contractum, num. 9.* Ex quo sequitur, quòd exceptio simulationis, quæ probatur ex legitimis præsumptionibus, comprehensis effectualiter in instrumento, vel aliter notoria, meritò obstat paratæ executioni, donec de viribus & meritis negocij principalis plenè fuerit cognitum. *Dectus in ca. ex parte, num. 22. & Felinus ibidem 14. extra. de offic. deleg.* Quid enim, si producat cautio creditoris, vt vocant, reuersalis coràm iudice executionis, vnde apparet aliud actum, & aliud scriptum fuisse, per objectionem huius exceptionis repellatur creditor, per id quod tradit Baldus, instrumentum simulatum, probata simulatione, non esse instrumentum, saltem in effectu. *Baldus in l. f. §. in computatione, circa finem, C. de iure delib. & in l. si non verum. 15. n. 2. C. de dona. inter virum & uxorem.* Sin verò tales præsumptiones iuris aduersus instrumentum non appareant, tunc, quia de apparentibus tantum sumitur iudicium, & quæ non apparent, pro non existentibus habentur. *l. in lege. 77. ff. de contrahen. empt. stabitur verbis instrumenti. l. cum precibus. 18. C. de probat. l. f. C. de edict. D. Hadr. toll. ca. 1. & 2. extra. de fide instrum.* ita, quòd ob exceptionem simulationis non differatur parata executio, tùm, quia, vt dixi, pro verbis instrumenti præsumitur. *d. l. cum precibus. 18.* tùm, quia exceptio simulationis exceptio facti est, *secundum Bart. in l. 1. §. & parui. num. 4. ff. quod vi vel clam. Bal. in l. si non sortem. 26. §. indebitum. num. 3. de condict. indeb.* Quæ, licet ipsa quoque in numero exceptionum computetur: *gl. 1. in l. nemo ex his. 43. de reg. iur.* (excludit enim factum, quod in intencionem vel condemnationem est deductum. *l. 2. in princ. de excep. tit. generali*) tamen, quia probatione indiget, cum facta non præsumantur, nisi de ijs fiat fides. *l. quæcunq. 13. §. f. & ibi gl. ff. de publ. in rem act. & l. penul. ibi: nisi astruxerint veritatem, C. de probat.* & sic tela ordinarij iudicij necessaria est, *ca. 1. & tot. tit. extra. vt lite non contest.* non debet ob exceptionem simulationis, tanquam illiquidam, differri executio. Ideò alibi scriptum reliquit Baldus, quòd instrumentum simulatum tunc demùm non operetur fidem, quando simulatio est probata, puta, siue verè, siue præsumptivè. *Baldus in l. f. §. in computatione, num. 17. C. de iure delib. per ea, quæ notat idem Baldus in l. fraus. 30. nu. 1. 2. & 3. ff. de ll. quod & Bartolus innuit in d. l. 1. §. & parui. num. 4.* vbi tenet, quòd exceptio contractus simulati non possit opponi executioni, nisi fuerit liquidata, *qua de re scribit Antonius de Canario in tract. de execu. instrum. quest. 13. & Benedictus de Barzijs de guarentigia. parte 3. quest. 19. & Bartoli opinionem in d. l. 1. §. & parui. refert de iure vetiore esse Io. de Imola in l. quæsitum. 2. num. 32. ff. à quibus appel. non licet.*
 Pro

Pro cautela tamen superabundanti traditur, quod est quasi herba betonica 273
pro saluando contractum à simulatione, quod creditor faciat partem appo-
nere iuramentum, quo mediante astruat, omnia contenta in instrumento esse
vera, ideoque iuratò promittit, non contrauenire de iure vel de facto. *Vitalis*
ubi suprà. n. 21. post Bar. in l. f. n. 1. & 2. C. de non num. pec. l. as. in d. l. nemo po-
test. 55. num. 46. ubi addit: istud esse valde quotidianum & utile. Quo casu, si 274
contraueniret debitor, detegeretur ipsius periurium, ideoque non audiretur,
per ea, quæ tradit Bar. in l. iusiurandum quod ex conuentione. 17. ff. de iureiur. per
ea. inter dilectos. extra. de donat. Et hanc sententiam communem esse, refert
Alciatus in ca. cum contingat. num. 180. per multas allegationes, ibidem extra.
de iureiur. quæ & in proposito, quod videlicet executioni paratæ non obstat
hæc exceptio, verissima est, cum latiore indaginem requirat, per superius
tradita.

V SPECIALITER IURIBVS DICENTIBVS, RENUNCIATIO-
NEM GENERALEM NON VALERE, NISI PRÆCESSERIT SPECIA-
LIS. Hæc clausula sumitur ex l. sed & si quis. 4. §. quæsitum. vers. ita demum 275
valet conuentio, si specialiter causæ exceptionum expressæ sint, quibz à pro-
missore spontè est renunciatum. & ibi glo. verb. *specialiter. ff. si quis cautionib.*
ubi innuunt Bulgarus & Ioan. quantumuis partes dicant, quod velint haberi
pro expressis & specificatis omnia beneficia legum, pro reis prodita, non ta-
men intelligitur renunciatum beneficijs specialibus. *l. as. d. §. quæsitum. n. 2. per*
l. si ita scriptum. 45. §. si sub conditione de leg. 2. nisi præmittatur specifica quæ-
dam enumeratio particularium beneficiorum, & postea subiiciatur generalis 276
renunciatio, tunc enim, secundum eos, in ista generali renunciatione inclu-
duntur non tantum nominata & expressa, verum etiam alia quæcunque iuris
beneficia. Et hæc est communis opinio Doctorum, secundum l. as. in d. §. quæsi-
tum. n. 14. per §. præterea igitur. Aut. ut sine prohib. matres. De qua clausula vi-
deantur, quæ tradit Hip. de Marfil. in tract. *fideiussorum n. 28. 29. 30. 31. 32. 33.*
34. & 35. & paulò post in hoc ipso cap. num. 408. sup. illa quæst. an generalis
renunciatio omnium exceptionum præcidat renuncianti beneficium oppo-
nendæ specialis alicuius exceptionis, à lege proditæ, insitemus latius.

XX IURATÒ PROMITTO. Huius clausulæ iuramenti, quæ sit vis, 277
tactum fuit aliquando hoc ipso capite. *num. 248. & 249. item nu. 273. & seq.*
quos autem ulterius operetur effectus, de hoc remitto lectorem ad ea quæ latè
tradit Euerhar. in suis top. loco à vi vel efficacia iuramenti. in primis autem
illud certum est, multò firmiorem & arctiorem esse obligationem iuratam,
quàm simplicem, prout patet ex l. 1. iuncta Aut. *sacramenta puberum. C. si ad-*
uersus vend. c. cum contingat. c. debitores extra. de iureiur. cum iurans obtestetur 278
tur & adducat in testem ipsum DEVM, super obseruatione eorum, quæ promi-
sit, & nisi iter religioni iurisiurandi, eundem contra se aduocet, tanquam vin-
dicem periurij. l. 2. in p. ibi: *DEVM ultorem habet. C. de iureiur.* iuxta illud Ouidij:

Promisit pater hanc, hac adiuravit amanti.

Ille homines, hac est testificata DEVM.

Cæterum, quia aliàs habetur, quod inter simplicem loquelam, vel promissio- 279
nem, DEVS non faciat aliquam differentiam, cum, sicut peierando incurritur
periurium, ita mentiendo incurratur mendacium, & vtrunque diuini iu-
dicii poena damnetur. *c. iuramenti. 22. q. 5.* consuevit dubitari, an loco iura-
menti, vel sub fide nostra aliquid promittere, æquiparetur promissioni iurata?
quod

- 280 quod prima fronte non videtur, cum iuramentum requirat pro substantia, ut & per DAVM, & per tactum sacrorum Euangeliorum iuret, unde, a quo remouetur definitio, ab eo etiam definitum remoueri censebitur. *l. omnis definitio. 202. & ibi Cagnolus. de reg. iur. ac notat Bart. in l. 1. §. 1. de dolo.* prout illa solennitas describitur in Aut. iusiurandum quod praestatur ab his. *in princ. coll. 2. ac facit l. 1. ibi: iureiurando corporaliter praestito confirmasti. C. si aduersus vendit. ac satis probatur textu iuris in l. si alterius. 3. C. si minor se maiorem dixer.* ubi contractus celebratus cum eo, qui absque dolo se maiorem esse dixerit, & contractum seruare promiserit, intercedente laesione, saltem rescinditur beneficio in integrum restitutionis, nisi, iuramento corporaliter praestito, se maiorem asserens, cum aduersario contraxerit. Quod idem etiam de promissione sub fide videtur dicendum, prout exemplum est in fideiussoribus, qui fidem suam interponunt pro principali, quis enim dixerit, eorum obligationem esse iurata, vel loco iuramenti haberi? *Instit. de fideiussor. in p.* unde, quamuis dicatur in instrumento, quod debitor promittit loco iuramenti: tamen per hoc non est iuramentum, cum nullum simile sit idem. *secundum glo. semper ad hoc allegari solitam. in l. quod Nerva. 32. verb. dolum. ff. de pos. & in ca. capitulum S. crucis. verb. consimili. ibi, Ioan. de Imola. extra. de rescrip. ac facit text. in ca. innotuit. ubi & Panorm. notat. num. 7. extra. de elect. ca. 2. de transla.*
- 281 *Episcop. & l. 1. C. de vet. iure enuc. ac aliud sit, talem esse, & pro tali haberi. Bar. in l. si maritus. 15. §. legis. n. 1. ff. de adulter. ex quo haberi pro tali, denotat fictionem, & non proprietatem, prout innuit Bart. in l. rei iudicata. 15. §. socere. nu. 6. sol. matr. post glo. verb. mangonibus. circa f. in l. mercis. 207. de verb. sig.* Et
- 282 sic infertur, promissionem loco iuramenti, vel sub fide, non esse iuramentum. *argumen. l. Papinianus exuli. 20. ff. de minor.* Contraria tamen opinio, quod videlicet obligatio de seruando conuenta, cum clausula loco iuramenti: *Ich wil alles halten was ich zugesaget habe an Endes stadt / item obligatio sub interpositione fidei, Bey meinen trewen vnd Glauben / habeatur pro iuramento verè & corporaliter praestito, saltem quod ad vinculum contractus, ita, ut ei contraueniri non possit, tenetur à Panormitano in ca. ad aures. num. 3. extra.*
- 283 quod metus caus. per ca. et si Christus. extra. de iureiur. Quia secundum eum, ad esse iuramenti de necessitate non requiritur tactura alicuius rei sacrae vel scripturae. *glo. ca. in summa. 22. quest. 1. quod & las. probat in l. 3. §. iurari. n. 3. ff. de iureiur.* Vbi clarè testatur, paria esse, promittere aliquid sub fide, vel iurare per Deum, aut sacra Euangelia. *secundum gl. d. ca. ad aures. & ca. pen. de iureiur. & gl. f. in ca. f. de fideiuss.* ac, quod dicere, Deus est mihi testis, vel assero per fidem meam, aut in verbo veritatis, habetur pro eo, ac si iurarem per Deum, docet Iason. *d. §. iurari. n. 2. ac facit glo. verb. duo. §. quoniam verò.*
- 284 Aut. quibus modis natur. eff. sui collat. 6. Sic iurari potest per salutem propriam, quo casu, sicut & propria superstitione praestitum iuramentum, ad voluntatem creditoris, Praetor tuebitur *l. qui per salutem. 33. & l. non erit. 5. in princ. ff. de iureiur.* Quocunque enim modo iuret, si verbum iurandi usurpetur, iusiurandum, quantumuis non corporaliter praestitum, obseruari debet, saltem de iure Canonico, prout notat Bar. in d. Aut. sacramenta puberum. n. 8. & ibi firmant Cyn. n. 4. Salic. 6. Fab. 1. & Panorm. in d. c. ad aures. Et quod asserere per fidem suam, sit iuramentum, & eandem vim habeat cum iuramento verò, tenet etiam Bal. in c. in literis. n. 12. extra. de praesumpt. & Panorm. in ca. peruenit. n. 13. extra. de fideiuss. Schurffius cons. 37. n. 11. & plenius 20. & 21. & cons. 53. num. 19. centur. 3. ubi astringit, illam opinionem communiter teneri per Dd.
- Quod

Quod etiam de notissima consuetudine ita receptum esse, & in practica obseruari, testatur Minsingerus *obser.* 17. *cent.* 1. Idque vel maximè verum est, de personis in dignitate constitutis, prout sunt principes, Die da zusagen bey ihren Fürstlichen Ehren vnd Wirten/ *Minsing.* ubi proximè & addit: secundum hanc opinionem fuisse iudicatum in Camera, nec diuersum super promissione Comitum, facta per fidei interpositionem, Bey vnseren Gräfflichen Ehren/ consuluit etiam D. VVesenbecius *cons.* 10. n. 41. sicut idem & in nobilibus nostri temporis procedit, qui sub fide suæ nobilitatis, Bey ihren Adelichen Trawen vnd Glauben/ promittunt soluere, *testante Ias. in l. 3. §. iurari. n. 3. ff. de iureiur.* item ampliatur procedere in Doctoribus, & quibuscunque alijs personis honestioribus, Quo enim quisque maioris est dignitatis, eò magis in ipso bona fides exuberare, & ab omni perfidia vacare debet, cum dignitas exaggeret delictum. *l. quadam delicta. 14. & l. 2. ff. de pænis l. omne delictum. 6. §. augetur. de remilit. & ca. non asseramus. 24. q. 1.*

¶ **VT FIDEM SVAM PRO ME INTERPONANT.** Hastenùs de consuetis clausulis, principalem debitorem concernentibus diximus. Cæterùm, quia pro pleniore assecuratione creditorum, circa repromissionem debiti, consueuerunt accedere etiam fideiussores, aut plures rei debendi, vt, quod à principali repeti nequit, creditores saltem à correis, aut fideiussoribus consequantur. *Ferrar. in form. libelli contra plures reos debendi, verbo. intercesserunt. num. 1. ac facit inst. de fideiussor. in p. cum intersit nostra, plures habere obligatos, l. 4. §. fin. ff. de libera. leg. ad eum videlicet finem, vt, quod in obligationem deductum est, & tutius debeatur, ac præstetur certius. l. 1. §. sed aut proprio. vers. qui alieno. de act. & obliga. §. 1. instit. de fideiussor. & §. f. instit. de replica. quo de Suarez in l. post rem iudicatam. 56. in declar. legis regni. §. nunc oportune. n. 2. ff. de re iudic.* Nunc ordo formulæ nostræ desiderat, videre vltèrius de clausulis, etiam circa fideiussorum personas apponi solitis, imprimis autem de clausula illa vñtata:

Fideiussores
qui se obli-
gant tan-
quam prin-
cipales.

ZZ CONSTITVIMVS, ET OBLIGAMVS NOS PRO HOC DEBITO, TANQVAM PRINCIPALES. Hæc clausula adijcitur ex consuetudine notariorum, pro maiore cautela creditoris, & vt efficacius teneantur fideiussores. *Specul. tit. de fideiussor. in princ. num. 2. & Rolandinus in summa de debitis & creditis. cap. 3. sub rub. si verò detur in instrumento fideiussor mutui.* Quo casu, secundum eos, creditori liberum est, aduersus constituentes, Wider die selbschuldigen Bürgen/ agere statim post moram, in non soluendo commissam, etiam non excusso principali, & non facta renunciatione de beneficio Aut. præsentis *C. de fideiussor.* ista conclusio probatur argu. textuum iuris. *utpote l. non rectè 4. l. iure nostro. 5. l. si alienam. 19. C. eo. tit. ac facit l. 1. cum Aut. si quando. C. de constit. pec.* Cæterùm contrarium, quòd videlicet iura loquentia de beneficijs fideiussorum, de quib. habetur in Aut. præsentis *C. de fideiussor.* habeant locum & in constituentibus se principales, tenet Faber in *§. in personam. vers. de constituta. num. 6. inf. inst. de acti.* ac probatur textu in *l. f. C. de constit. pec.* vbi dicitur: remedium Epistolæ D. Adriani, proditum pro fideiussoribus, habere locum etiam in constituentibus, cum æquitatis ratio diuersas species obligationis excludere non debeat, *ac concordat Ang. Aret. in §. si plures. num. 3. Inst. de fideiussor.* Vnde glossa superius memoratæ *l. si aliena. vers. quocunque:* æquiparat obligationem, ac conditionem fideiussorum, & constituentium, etiam quo ad beneficium citatæ Aut. præsentis *C. de fideiussorib.* concludendo, quòd *d. l. si alienam. 19.* hodiè sit correctæ per d. Aut. præsentis. Quod & Accursius innuit in *§. si quis igitur crediderit. verb. fideiussor.*

fideiufforem. vers. idem dico de constituyente. Aut. de fideiuffor. colla. 1. vbi vult, quod etiam constituens possit opponere de prius conueniendo principali, ad instar fideiufforum, idque propter generalitatem dictæ constitutionis de fideiufforibus, quæ non tam de fideiufforibus, quàm etiam mandatoribus, & sponsoribus loquitur, accepto ibidem vocabulo sponsoris pro constituyente, secundum Martinum glossatorem, cuius intellectum sequitur Contius in addit. ad d. §. si quis igitur. verb. sponsores. post Alcyatum. lib. 1. parergorum. cap. 2. & probat Guido Papæ. decis. 570. num. 6. & in suis singular. singul. 604. ac Petrus de Rauenna. sing. 200. & idem Guido Papæ. decis. 94. num. 2. cum dicit ex communi obseruantia curiæ parlamenti non admitti hanc exceptionem, quantumuis beneficio excussionis non sit renunciatum: ac scriptum reliquit Panor. quantumuis quis se constituat principalem debitorem, vel pagatorem: tamen, si exigatur ante principalem, non prohibetur opponere beneficium d. Aut. præsent. Panor in c. peruenit. num. 6. extra. de fideiuff. Quod ampliatur procedere etiam in casu, quando diuersis temporibus, & in diuersi interualli scripturis interuenisset obligatio principalis, & constitutam, puta, quia primò se obligauit principalis reus, & ex interuallo accessit fideiuffor, qui se obligat tanquam principalem debitorem. Nam & tunc constitutor gaudebit exceptione, de prius discutiendo principali, si credimus Ang. in d. §. si plures. num. 3. & pro hac opinione est decisio Tholosana 80. in qua habetur: quod constituens se principalem solutorem pro alio prius obligato, adhuc gaudeat beneficio Aut. præsent. quod & Iacobus Phil. Porcius proficitur in communib. conclus. conclus. 41. ampliatione 12. & 20. post gl. d. §. si quis igitur. Aut. de fideiuffor. Alex. in apostilla ad Bar. in rub. ff. iudic. solui. & Cynus in Aut. præsent. num. 4. C. de fideiuffor. Et hanc esse quasi communior sententiam Dd. innuit Ferrar. in forma libelli contra plures reos debendi. verb. beneficio nouarum constitutionum. num. 3. vbi hanc dubitationem in specie determinat: an fideiuffores, qui se constituunt principales debitores aut pagatores, prout quotidie fit in instrumentis, possint vti beneficio excussionis, vel ordinis, aut alijs remedijs, quæ pro fideiufforibus sunt prodita? & respondet, quod sic, addendo: & idem dic esse in quocunque constituyente alienum debitum, de quo loquitur torus titulus ff. & C. de constit. pecu. allegando glo. in Aut. de fideiuffor. in p. & ibi Iacobum de Beluiso, cuius determinationem, secundum eum, sequuntur omnes Dd. nisi beneficio excussionis renunciauerint. hac Ferrar. vbi supra. Ex quo sequeretur, quod præmissa clausula hoc loco, circa personas fideiufforum, qui se principales constituunt, apponi solita, in casu non factæ specialis renunciationis authenticæ præsent. nullius aut modicæ foret utilitatis. Et hoc ita praticari de æquitate, testatur etiam VVesenbecius in suis consil. sub rub. de fideiuffor. cons. 14. num. 12. Quod ipse quidem satis existimo procedere, siue in vno eodemque siue diuerso instrumento, & diuersis temporibus confecto, quis se constituat principalem debitorem, in euentum non factæ per principalem solutionis ad præfixum terminum. quo casu non aliter intelligitur voluisse se obligare ad exactiorem, nisi, quatenus & in quantum non satisfaceret, vel non satisfacere posset principalis. argumen. l. si fideiuffores. 41. ibi: in id, quod à curatore seruari non poterat. & l. inter creditorem. 63. in f. in illis verb. quod minus esset redactum ex pignoribus rei venditis. ff. de fideiuff. cum eo casu reus principalis remaneat adhuc obligatus. Hostiensis in summat. de fideiuffor. in princ. Et est ratio satis euidens, & bona, quia tunc iste constitutor videtur quasi sponsor indemnitatis esse, adeò, quod ante omnia explorandum sit, in quantum possit satisfacere

facere principalis, ita, vt de reliquo teneatur constituens, *argumento quod dixit Bar. in l. 1. num. 1. C. de conuen. fisc. deb. lib. 10. per l. si stipulatus. 15. §. 1. ff. de fideiussor. l. f. ibiq. Bal. num. 2. si cer. pet. l. tutor. 19. ad Velleian. & l. 2. C. si mater indem. promiss. ac latè Alex. cons. 29. num. 23. 24. 25. 26. 27. & 28. volum. 7. Cx. 299* terum, an idem sit etiam in mero constituyente, qui videlicet proprio nomine, & non in euentum dilatare, vel non facta solutionis per principalem, obligat se pro alieno debito, magis ambiguum est. Et, quia exemplis res fit illustrior. *l. prator. 3. §. videamus de colla. bon. ponamus: Titium debere mihi centum, venit Sempronius ad me, petendo, ne ab eo exigam hoc nomen, constituens se principalem debitorem, purè & absque omni conditione, promittendo, quòd ex suo marsupio velit soluere in termino dicta centum, quo casu non vereor affirmare, quin hic constitutor etiam extra casum renunciationis de beneficio excussionis, primo loco conueniri valeat, & remedio d. Aut. præsente, iuuari nequeat. Quod ipsum etiam in effectu sentit, & concludit gl. verb. fideiussor. vers. item quid si principaliter. Aut. de fideiuss. coll. 2. vbi sequenti modo distinguit, quòd, aut hoc agitur, vt primus debitor denuò remaneat obligatus, prout fit, quando in euentum moræ, fideiussor se constituit principalem pro alieno debito, & tunc constituens adhuc gaudebit beneficio d. Aut. præsente, aut verò nouatur & exringuitur obligatio primi debitoris, ita, vt transfundatur in personam constituentis, & constituens solus velit exigi, tunc frustra opponitur de prius executiundo principali debitore. glo. d. verb. fideiussor. vers. item, quid si principaliter. Ex quo enim in proposito constituens, & separatim, & purè se obligauit, transfundendo in se alienum debitum absque omni conditione soluentis, vel non soluentis principalis, meritò substituitur in locum debitoris, adeoque ipsi prædictum beneficium denegatur, d. gl. verb. fideiussor. vers. idem dico in constituyente, propter 300 regulam: quòd, quando glossa plures rationes recitat, & nullam expresse approbat, videtur transire cum vltima. per gl. notab. l. qui filium. 74. verb. alia. ad Trebell. Hostiens. in ca. 1. extra. de pen. in 6. argum. quod tenet Bart. in l. bona fides. 31. num. 2. ff. de pos. ac notant Bar. & Ang. in l. si dem cum eodem. 11. §. f. per illum tex. de iurisd. om. iud. ac Euerhardus in top. loco ab autoritate. num. 15. Quam posteriorem distinctionem glossa probat etiam, ac sequitur Iacob. de Beluio in d. aut. de fideiussor. verb. item de eo qui principaliter. Et, quia sub 301 dubio glossa adhærendum est, tanquam carrocio veritatis, &, qui hoc facit, in æternum non errabit. Bal. in l. f. §. necessitatem. num. 9. C. de bon. qualib. maxime, si habeat famolum aliquem & celebrem doctorem post se, quo casu ab ea recedi non debet. Iacob. Butrig. in l. 1. C. qui pro sua iurisd. ac notat. Euerh. in loco ab autoritate. nu. 12. non est, os in cœlum ponere, si Iacobo de Beluio, idem tenenti cum glossa in posteriori ipsius parte, fidem habeamus. Qualis 302 autem fuerit autoritas huius Iacobi de Beluio, satis testatur Caro Saccus, inter sui temporis Iurisconsultos facile primus, qui cum tanti fecisse dicitur, vt ex antiquis nullum cum ipso comparandum consuerit, imprimis autem in materia feudali, vt quam aliquoties legit & absoluit, secundum Imolam in c. ceterum. num. 2. extra. de iudic. cuius dictum citat & commendat Curtium in tract. feud. parte 5. num. 10. vers. contrariam opinionem. Neque tamen desunt etiam alij huius opinionis asseclæ, cum istud idem sentiat etiam Alexander de Imola. cons. 29. num. 35. vol. 7. vbi infert: quando intercessor pro alio suscipit in se alienam obligationem, obligando se pro isto debito, tanquam principalem, animo nouandi, quòd is primo loco possit conueniri, neque audiatur cum exceptione*

exceptione d. auten. præsente. quantumvis ei in specie non fuerit renuncia-
 tum. ac probat Baldus in l. in personam. 30. §. fin. n. 2. ff. de pactis. & in l. antiqua.
 23. §. sed si minus. n. 2. C. ad senatusconsult. Velleia. cum quo transit etiam Iacob.
 Phil. Portius in suis communibus regulis. conclus. 41. fall. 28. & imprimis. 29.
 ubi restringit regulam, de facienda excussione contra principalem debito-
 rem, in eo, qui se obligavit principaliter. h. e. ut principalem. allegat Baldum
 in l. 1. C. de conuen. fis. deb. lib. 10. & Gratum consil. 87. col. fin. vol. 1. & apostillam
 Ausrerij ad decis. Tolosanas. responso 23. & in respons. 196. Pro quibus facit,
 quod promittens id, quod debet Titius, non videatur promittere, ut fideiussor,
 303 sed tanquam principalis. Alexan. in l. ubi autem. 75. §. illud. n. 4. post Raphaellem
 Cuman. de verb. oblig. per textum in d. §. illud. vers. qui verò ita stipulatur, quod
 mihi Seius debet, dare sponles? Auten. de fideiuss. licet conclusiue ab hac senten-
 tia discedat Alex. ubi suprà. quo de videantur, quæ infra in hac ipsa parte iti-
 304 dem tanguntur. Vnde, si debitor principalis fuerit carceratus, vel capta eius
 bona pro executione, & alius interueniat, qui promittat solutionem pro reo
 principali, ad hoc, ut pignora relaxentur, talis intercessor habebitur pro prin-
 cipali, ita, quod non liberabitur per exceptionem discussionis, faciendam de
 bonis principalis debitoris. Portius in d. fall. 29. post Ioan. And. in addit. ad
 Specul. tit. de renunciat. & conclus. §. 1. num. 16. verb. sponsorib. & idem tenuit
 etiam Bertachinus in verb. discussio non requiritur. vers. item, nec quando fide-
 iussor constituit se principalem debitorem. Ausrer. in decis. Tholosan. 23. num. 2.
 Bar. in l. hi qui accessionis. 34. num. 16. ff. de fideiuss. Ac, quod ij, qui se princi-
 paliter obligant, beneficium excussione frustra pro se allegent, cum alium à
 se principalem, cuius bona excutiantur, nominare nequeant, testantur Bal-
 dus in l. frustra. 6. num. 1. C. de non num. pecun. & Alexan. in apostillis suis ad Bar-
 tolum in l. Marcellus. 25. verbo. tamen fideiussor. de pactis. Iason. in l. singularia.
 15. num. 39. si certum pet. ac latè Romanus cons. 114. incip. visis. num. 3. & 4.
 ubi decidit, si plures se reos debendi constituerint, etiam si ad vnum tantum
 pecunia peruenerit: omnes tamen, non ut fideiussores, sed, ut principales te-
 neri. quod etiam firmat Ferrariensis in forma libelli contra plures reos debendi,
 verbo. quilibet. n. 5. & 6. ac post supradictos D. Vvesenbecius cons. 10. n. 18 & 19.
 305 parte 1. Eandem opinionem, videlicet, quod constituens se principalem
 pro alieno debito, non iuuetur beneficio Aut. præsente, tenet etiam, & plu-
 ribus probat Hippolitus de Marsilijs in tit. de fideiussor. nu. 62. & 65. item 70.
 ubi concludit, quod nec de æquitate, (utpote, quæ iuris apices, prout est ex-
 ceptio discussionis, non curat. Bar. in l. 1. de condict. indeb. Iason in §. item si
 quis. num. 78. instit. de actio. cum quasi ex iniqua iuris subtilitate manet.
 Guilielmus Benedictus in repetitione c. Raynutius. verb. absq. liberis. num. 52. ibique
 Couarruias. extra de testam. & Chastianeus in consuetud. Burgund. rub. 5. §. 2.
 num. 3. & Hippol. de fideiussor. num. 12. quo de habetur etiam infra num. 405.
 407. possit se iuare constitutor alieni debiti, sed habeatur tantum respectus
 ad rationem iuris naturæ, quod iubet pacta seruari. l. 1. de pact. l. 1. de constit.
 pecun. neque de rigore iuris ipsi consultum erit. Quia satis constat ex verbis,
 in quibus quis se constituit principalem pro alieno debito, quod creditor
 eius solius, non autem personæ veteris debitoris, fidem de pecunia habere vo-
 luerit. Vnde est, quod sibi imputet promissor, qui tali generalitate verbo-
 rum usus est. arg. l. f. C. de promiss. dotis. Alias siquidem ista clausula super-
 fluè posita fuisset in præmissa cautione, contra l. ampliorem. 39. §. in refutatorijs
 306 C. de appellat. cum c. solita. extra. de maior. & obæd. cum ne minimum quidem
 verbum, in instrumentis contractuum positum, sine operatione debeat esse.

Alexan. Consil. 51. nu. 6. & consil. 157. vol. 2. per l. si quando. 109. ff. de leg. 1. l. si stipulatus. 4. de usur. Item, si obligatio fideiussoria & constitutoria, haberentur pro vna & eadem, sequeretur, quod frustra positi forent in ff. & C. diuersæ rubricæ de constit. pec. item de fideiussoribus. *contra l. si idem. 7. C. de codicill.* Et si autem magnus est opinionum super hoc puncto conflictus, & vt superius innuimus, communi calculo Doctorum videatur distinguendum, an facta fuerit nouatio primi debiti, nec ne, vt priore casu non possit excipere constituens, de discussione facienda contra reum principalem, altero autem istud ei liberum sit. *Cynus d. Aut. presente. num. 5. & pleriq. alij Dd. supra relati, quod & Gaylius sequitur, obser. 28. num. 4. lib. 2.* ac in dubio, quando non expressè constat de animo nouandi, h. e. extinguendi primam obligationem, nouatio non præsumatur. *l. f. C. de nouat.* tamen, quando quis nominatim se obligat, tanquam principalem, Als einen Selbstschuldner/ vel promittit purè, simpliciter & absque omni conditione, de suo solvere id, quod alius principi- 307
paliter debet, ita, vt creditor huius vnus constituentis fidem sequatur, is poterit executari & condemnari, etiam ante discussionem rei principalis, propter verborum expressionem, quæ inferunt obligationem principalem, non autem fideiussoriam. *Natta cons. 52. in p. & num. 1. per l. reos. 11. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. Wesenbecius in allegato cons. 10. num. 20. per l. non aliter. 69. vbi Bar. & in l. ille. 25. §. cum in verbo. de leg. 3.* ac certè, non magis ad vana nomina vocabulorum, an videlicet contrahentes dicant, se animo nouandi promittere, quàm ad intentionem & sensum partium respiciendum est. *l. receptitia. 2. C. de constit. pec. l. 3. C. de lib. præteritis.* ideoque vocabula: constituo solvere ex meo pro Titio, accipienda sunt in eo significato, quasi velit principalem debitorem eximere, & in se transferre, vel transfundere totum onus alienæ obligationis. cum in contractibus, si quid obscuri vel ambigui reperitur, interpretatio fiat contra eum, qui apertius dicere legem poterat. *Cagnolus in l. in ambiguis. 85. num. 2. & l. semper in obscuris. 9. num. 16. ff. de reg. iur. per l. veteribus. 39. de pact. & l. f. C. de dotis promiss.* ac, quicquid sit de iure, in practica communiter tenetur hæc opinio, quæ & æquitati magis amica est, ita *Gaylius obser. 28. num. 6. lib. 2.* Et per istam Theoricam, iunctis alijs fundamentis, quæ subiiciam, aliquando fuit responsum de iure, in causa vertente inter V. M. creditorem ex vna, & S. M. debitorem ex altera parte, qui nomine suarum cognatarum, habitis rationibus cum ipsarum tutore, pro residua summa, in qua tenebantur istæ pupillæ tutore, constituit se principalem debitorem, & quidem purè, determinando certum tempus, infra quod solueret, cum oppignoratione suorum priorum bonorum, &, lapso solutionis termino, denuò renouarat priorem suam obligationem sub promissione suæ fidei, *Wey trawen vnd guten glauben/* remotis omni fraude & dolo, renunciando præterea omnibus beneficijs, quibus debitor iuuari, & creditori nocere potest. urgente creditore paratam executionem ex vi autochiri recogniri, *iuxta l. scripturas. 11. C. qui pot. in pig.* reo e contra opponente de beneficio excussionis, ex *Aut. presente*, quod, secundum eum, etiam in constitutoribus alieni debiti obtinere debebat, condemnatus fuit fideiussor, absque discussione rei principalis, ad soluendum, vel patiendam paratam executionem in ipsius bonis, tum, quia principalem obligationem suam fecerat, nouando saltem tacitè. *Gaylius obser. 30. num. 3. lib. 2.* tum etiam, quia renunciauerat omnibus beneficijs, quibus ipse, tanquam principalis debitor, iuuari poterat, cum per illa verba: & renunciauit omni iuris & legum auxilio, intelligatur etiam renunciatum authenticæ, præsentè. *Alex. cons. 29. num. 35. & 36. vol. 7. eumq. secutus Gaylius*

- 308 *Gaylius in practiciis obser.* 27. num. 21. lib. 2. cum quibus & illud concurrat, quod in causis summarijs, prout sunt processus executiui, super debitis liquidis & confessionatis, habentes paratam executionem ex horum locorum consuetudine, in quibus proceditur de plano sine strepitu, & figura iudicii, non auditur debitor cum exceptione discussionis, & similibus. *Hippol. de Marfil.*
- 309 *in rub. ff. de fideiuss. num. 10. & ante eum idem tenuit Bartol. Socin. cons. 24. incip. visis. num. 28. vol. 1. cum excussio sit de apicibus iuris, secundum gloss. in l. si mancipium. 34. de euct. & addit Bald. in tali processu executiuo, intelligi remissam & exclusam omnem solennitatem iuris positiui. per clem. sapē. 53. de verb. sig. & not. Bar. in extrauag. ad reprimendum. verb. & figura num. 7. & 8. & attigimus supra num. 305.* Mouebat & illud, quod condemnatus erat persona honoratior, quæ prouocando ad iuris rigorem argueretur de malitia *in fundo. 38. de rei vind.* imò, etiam de fraude & dolo, quem tamen abfore promiserat in instrumento. Ac, cum dixisset, se tanquam protutorem suorum cognatarum isto casu ratiocinia cum V. M. contraxisse, & quod ita, quicquid egerit, sub officio protutoris egerit, quod ipsi non debeat esse damnosum *l. sed si quis ex signatoribus. 7. ff. quemad. test. aper.* respondebatur, quod non obligarit se, ut tutor, vel curatorio nomine, sed nomine proprio, adeoque nullo modo poterat euitare executionem. *l. si non subscripsisti. 15. & l. cum quedam. 26. à contrario sensu. C. de administ. tut.* Quibus adminiculatur & insertio clausulæ: remotis omni fraude & dolo, de qua in *l. stipulatio ista habere licere. 38. §. si quis dolum malum abesse. & l. doli clausula. 119. ff. de verb. oblig.* Quo casu actio, vel saltem replicatio ex doli clausula competebat. *l. si sine iudice. 22. §. si in stipulationem rem ratam hab.* tum, quod promiserat de suo soluere per fidem suam, quæ promissio iuramento æquiparatur, per ea quæ notauimus supra num. 281. & 286.

- AAA PRO NOBIS ET HAEREDIBVS NOSTRIS.* Ista clausula, qua mediante, fideiussores sese obligant, non tantum proprio nomine, verum etiam pro hæredibus suis, prima facie quasi superflua iudicari poterat, ex quo istud inest obligationi fideiussoriz, sicut & omnibus alijs contractibus, quod ad hæredes sint transitorij, quantumuis de illis nulla fiat in instrumentis mentio. *§. fideiussor non tantum ipse. instit. de fideiussor. l. fideiussoris. 24. C. eod. ac facit l. ex contractibus. 49. ff. de act. & obl. l. si pactum. 9. de prob. l. hereditas. 62. l. heredem. 59. cum l. quod ipsis. 143. de reg. iur. l. vn. C. ut act. ab hered. & contra her. incip. l. 1. C. de hered. actio. l. heres. 22. ff. de usucap.* Ex quo alibi inferebat Iason, hæredum nominationem in testamento esse superfluum, cum etiam sine expressione hæredum, in eos transeat contractus defuncti, activè & passivè. *Ias. in l. 2. §. uem si in facto. num. 1. de verb. oblig. per l. veteris. 13. C. de contrah. & commit. stip. & Ioan. de Imo. tradit: hæredum obligationem*
- 313 *semper in instrumento virtualiter contineri. Ioan. de Imo. in l. 1. col. 3. de his quæ in test. del. & Alex. de Imola. in l. postulante. 44. num. 9. ad SC. Trebel. ad eò, ut bona hæredum, in quibus defuncto successerunt, ex vi pacti, statuti, vel iudicati, eodem modo detineri possint, sicut apud defunctum poterant. Bart. in l. creditores. 3. num. 22. C. de pignor. Neguz. de pignor. 4. parte princ. num. 20. inf. & num. 21. ibiq. Ang. 7. C. de pigno. Suarezus in l. post rem iudicatam. 56. in prima extensione num. 1. ff. de re iud. ac, quod ius executiuum transeat etiam in hæredem obligati, habentur textus clari in l. ex contractu. 44. & l. miles. 6. §. f. ibi iudicati actio heredi, & in heredem competit. ff. de re iudic. & facit Landrecht*
- 314 *libr. 1. art. 6. ubi habetur: hæredem non obligari ad soluendum debitum, pro quo ipse (supple, uel eius antecessor, cuius hæres est) non fideiussert,*

Diff. iur.
ciu. & Sax.
19. lib. 2.
part. 1. in
Zobel. 39.
num. 8.

ibidemq. notat gl. num. 3. & 4. à contrario sensu. Nec obstat quod legitur in 315
Weichbild. art. 118. Wo ein Man Bürge wird/ stirbt er/seine Kinder dörfen
vor ihn nicht gelten. Quia textus iste secundum ius commune intelligendus
est, quod nempe fideiussoris hæredes non veniant exigendi, vel executandi,
ante discussionem principalis debitoris. Aut. presente. C. de fideiussoribus.
cum §. non solum. Aut. eo. tit. collat. 2. Eamque sententiam, & non aliam fuisse
compilatoris Des Weichbild rechts/satis testantur verba ibidem subsequencia:
Der Sachwalden Erben sollen es leisten vnd bezahlen/thun sie es nicht/ mag man
als dann der Bürgen Kinder manen. d. §. Wo ein Man Bürge/iuncto versic.
Des Sachwalden/quasi dicat: mortuo fideiussore, liberi ipsius non rectè con-
ueniuntur, sed hæredes debitoris principalis, quibus non soluentibus, vel non
soluendo existentibus, proditus est regressus creditori aduersus liberos fide-
iussoris, & iste est verissimus intellectus. d. art. 118. Weichbildt in §. Wo auch
ein Man Bürge/per d. auten. presente. C. de fideiussor.

Fallit tamen, quod diximus, primò in casibus furti, rapinæ, vel pecunia- 316
rum ludo perditarum, pro quibus, sicut & quocunque alio delicto defuncti,
hæres non tenetur respondere, nisi, quatenus ad eum peruenit, aut aucta fuit
hæreditas, & patrimonium antecessoris. d. art. 6. vers. furt a vel spolia. Landrecht.
lib. 1. cum quo concurrat etiam ius ciuile in l. vn. C. ex delict. defun. in quan. her.
conuen. Sicut enim filius pro delicto patris plecti non debet, ita iniquissimum
foret, si quid huius impij lucri ad liberos peruenisset, eos alieno scelere ditari.
d. l. vn. inf. licet fortè de iure Can. dici posset, obligari hæredes ex delicto de-
functi, etiam eo casu, quo nihil ad ipsos peruenit, ad hoc, vt purgentur manes 317
& conscientia defuncti. per tex. in c. in literis. extra de raptor. c. fin. §. sed eius hæ-
redes. extra. de sepult.

Fallit secundò, quandò in instrumento cautionis expressum fuit, quòd 318
solus fideiussor, non etiam hæredes eius obligentur executivè: Tunc enim,
quia dictionis taxatiuæ natura est, excludere omnes alios casus, in dispositione
positos, hæredes non comprehenduntur, argumento l. non solum. 8. §. tale le-
gatum ff. de liber. leg. l. ob es. 12. C. de prædijs minorum, ac notat Euer. in suis topicis.
loco à natura dictionum taxatiuarum n. 2, ac ante eum latissimè Ias. in l. unica nu.
9. & 10. ff. si quis ius dicenti non obtempera.

Fallit tertio, quandò de hæredibus fideiussorum nihil quidem fuit spe- 319
cificè tactum in cautione, sed conuentum aliter est, prout sæpè fieri solet, vt in
locum defuncti fideiussoris, alius infra certum tempus, aut aliter, per principa-
lem vel ipsos fideiussores substituatur, sicut pro fideiussore fideiussorem accipi
posse, nequaquã dubium est l. græcè. 8. f. §. cum l. si plures. 27. §. proinde si ex duo-
bus. de fideiussoribus, ex quo, tacitè saltem eo casu actum fuisse intelligitur,
quòd talis fideiussio personam fideiussoris non egrediatur, neque ad hæredem
transmittatur, sed tantum duret ad vitam fideiubentis, ita, vt post mortem eius
in totum expiret obligatio, argumento quod habetur in §. at si ita. verb. quo ad 320
viuam dare. inst. de verb. obligatio. iuncta l. si homo mortuus. 69. l. si ex legati
causa. 23. ff. eo. Reputatur enim iste contractus ad instar obligationis perso-
nalis, ad certum tempus directæ, quo elapso, in facultates fideiussoris amplius
non est inquirendum, argumento eius, quod tradit Panorm. in cap. constitutus
num. 11. extra. de fideiussor. item Ang. Paul. de Cast. & Alexand. in l. si vnus. 27.
ff. de pact. & ita potest intelligi textus Weichbildt art. 118. §. Wo auch ein
Man/ vbi habetur: mortuo fideiussore, hæredes eius non teneri, sed ipsum
principalem, eiusque liberos; nisi respondeatur: contrarium accipiendum
esse, in casu non factæ renunciationis, de excussione principalis debitoris, quo
casu

casu prius ad reum ipsum, & deinceps ad fideiussorem, eiusque hæredes regressum haberi posse. *d. autem, presente. C. de fideiussor. prout innuit ibidem etiam litera d. art. 118.* Pactum autem de substituendo alio fideiussore, in locum deficientis, pro eo est, ac si per dictionem taxatiuam se obligasset fideiussor, ut ipse tantum eò usque, donec superstes esset, teneretur pro principali, non autem eius hæres, per *notata Tiraquelli in retract. conuent. §. 1. gloss. 2. num. 22. & 23. & gloss. 6. num. 2. 3. 4. & 5. Wesenbecius cons. 14. num. 85. & 86. per præcitatum textum Weichbildt art. 118.* Qui tamen ad propositum non meretur allegari, per ea, quæ tradidi in hoc ipso capite num. 314. & 315. & sic prouisio hominis tollit prouisionem legis. *l. f. C. de pact. conuent. l. & habet. 15. §. 1. ff. de precar. ac est, quod sibi imputet creditor, qui legem contractui non apertius dixerit. l. veterib. 39. de pact. & l. fin. C. de dot. promiss. ad quod benefacit. l. si necessarias. 8. §. de vendendo. ibi: si nihil in contrarium sit actum. ff. de pign. act.* sicut etiam super hac quæstione in dicasterijs, Lipsensi & Ienensi, iam dudum vni formiter de iure responsum fuit. Quam sententiam probauit etiam
321 D. Elector Saxonæ Augustus in suis nouell. ordin. 20. parte 1. Idemque est, si vnus fideiussor absque hærede, qui velit hæreditatem defuncti adire, decesserit, tunc enim non aliter, atque si viuis deficeret facultatibus, & non soluendo fieret, eius pars ad cæterorum onus pertinet. *l. inter fideiussores. 26. ff. de fideiuss.* Ex quo fundamento inferrur, ad quæstionem, haud ita diu nobis propositam mense Ianuario, anni 1578. per nobiles à G. & B. quibus se obligauerunt aliqui fideiussores pro principali N. in euentum decedentis vnus confideiussoris, loco eius substituere notum sponsoem, vel intercessorem infra mensem, & nisi hoc facerent, ad requisitionem creditoris, promittebant obstagium, subiecta in fine instrumenti clausula: quod si omnes decederent, aut morerentur, ut tunc demum, & non aliter, hæredes ipsorum tenerentur agnoscere vel soluere præmemoratum debitum. expirauerant autem omnes fideiussores, exceptis duobus, qui erant extremæ sortis, obæratu videlicet, & non soluendo, ideoque quærebatur, an saltem hæredes aliorum
322 fideiussorum ex illo capite exigì possent? quod non videbatur: cum clausula de morte omnium. intelligenda sit de morte naturali, non autem ciuili, vel extrema inopia superstitum, ex quo stipulatio, collata in tempus mortis, accipienda est de morte naturali, non autem ciuili *l. ex ea parte. 121. §. in insulam de verb. obl. l. si ita quis. 51. §. is cui de leg. 2. l. fideicommissum. 76. in princ. de condit. & demonstr. cum l. f. C. de his qui ven. etat.* Contrarium tamen fuit responsum per doctrinam Iasonis. *d. §. in insulam num. 3.* vbi tenet, quando em per omnia resultat effectus ex morte ciuili, sicut ex naturali, isto casu verbum mortis verificari etiam in morte ciuili, addendo, hanc distinctionem probari per communiter scribentes in *d. §. in insulam.* Cynus in *l. Deo nobis. num. 2.* vbi etiam Bald. notat num. 8. *C. de Episc. & Cler. per l. si decesserit. 4. finalibus verb. ibi: si decesserit, aut amiserit ciuitatem. ff. qui satisd. cog. concor. l. actione. 65. §. morte. iuncto §. publicatione, & ibi notat Bart. pro Soc.* m verò pecunia sit vita & secundus sanguis hominis, secundum Bal. in *l. si 7. in princ. C. de oper. libert. per l. aduocati. 14.* vbi etiam istud notat Franc. Aret. post glossam verb. vitam. *C. de aduocat. diuers. iud.* eius spiritus defunctus, faciebat duos illos superstites fideiussores haberi pro expiratis, & mortuis, aut talibus, qui in rerum natura non extarent, adeoque locus erat exactioni, saltē penes hæredes aliorum fideiussorum, cum frustrā expectetur conditio, vel euentus, cuius existentia nihil operatur. *l. non cogendum. 45. §. Sabinus.*

ff. de procur. l. aliquando. 13. §. fin. ad SC. Velleian. l. quod si dubitetur. 33. de acquir. hered. cum similibus.

Fallit quartò in bonis, quæ sunt hæredum propria, aduersus ea siquidem non intenditur executio. *Salic. ad l. creditores. 3. num. 22. C. de pigno.* nisi fortè bona hæreditaria non ampliùs extarent, quo casu, etiam in hæredis propria bona licita erit manuum iniectio, dummodò non extendatur, vltra ratam hæreditatis, quæ ad hæredem debitoris peruenit. *argum. l. 1. C. si cert. pet. l. pacto successorum. 26. C. de pact.* per quos textus vulgò dici solet: hæredes tantum teneri pro portionibus hæreditarijs, nisi pignus vel hypotheca intercedat, eo enim casu, possessor rei in solidum conueniri potest. *l. pro hæreditarijs. 2. C. de hered. act. cum similibus.* Sic itaque bona hæredum propria in eo, quod excedit

Diff. 1. ciu.
et Sax. 38.
lib. 2. par. 1.
et 57. par.
6. in fin.
In Zob. 55.
part. 2.

vires portionum suarum hæreditariarum, pro ære alieno defuncti, detineri nequeunt, nisi fortè hæres fuisset in mora conficiendi inuentarium, quo casu, etiam vltra vires hæreditatis, teneretur de iure ciuili. *Salic. d. l. creditores. 3. n. 22.* non autem de iure Saxo. *d. art. 6. lib. 1. Landrecht.* 328

Quintò limitatur hæc conclusio in eo, qui negat, se hæredem, siquidem aduersus illum ius pacti executiui exerceri non potest, nisi præcedat citatio aduersarij, & liquidatio illius qualitatis, quòd citatus sit hæres, ita docuit Bartolus in *l. proinde. 22. §. notandum ad l. Aquil.* Baldus in *l. per diuersas. 22. num. 14. C. mandati.* Felinus in *c. quia Gu. num. 4. extra de iudic. ac sequitur Rodaric. Suarez. in l. postrem iudicatam. 56. in declar. legis regni. extens. 1. num. 2. ff. de re iud.* Ad hoc enim, vt procedatur ad bonorum detentionem contrà hæredem, prius constare debet, quòd is, contra quem intenditur executio, sit hæres, secundum Cagnolum in *l. heredem. 59. num. 5. de reg. iur. ac facit l. de atate. 11. §. qui interrogatus. de interroga. actio.* & notat Baldus in *d. l. per diuersas. 22. num. 1.* & Socin. *cons. 121. num. 15. vol. 1. Alex. cons. 188. num. 2. vol. 2. Bal. in l. 2. num. 9. C. de execut. rei iud. Socin. cons. 4. num. 3. vol. 1. las. in l. 1. in p. num. 31. ff. de edendo. Dec. consil. 323. num. 3. & consil. 682. num. 9.* Probatur autem, quem hæredem esse, vel per testamentum, in quo est scriptus hæres, vel per testes, in testamento descriptos, qui dicunt, eum fuisse nominatum hæredem in instrumento. *l. iubemus. 29. C. de testam.* Sic probatur quis ab intestato hæres, copio, quòd gessit se pro hærede. *l. pro hærede. 20. ff. de acquir. her.* item, quòd hæreditati se immiscuit, quo casu cum creditoribus defuncti quasi contraxisse intelligitur. *l. si quis. 5. §. hæres de act. & oblig. & §. hæres instit. de oblig. quæ ex quasi contract.* 329

Fallit sextò in hærede, nondum certificato de debito sui antecessoris, & lapsu termini; ad hoc enim, vt bona hæredum ex pacto defuncti apprehendi possint, requiritur, hæredem de debito defuncti prius esse certificatum, & factam ipsi fuisse fidem obligationis. *Anto. Massa in form. Cameral. oblig. par. 2. quæst. 1. num. 16. argumento l. si quis inficiatus. 13. & ibi notat Bart. ff. de pos. siue per ostensionem instrumenti, siue per alia documenta, quibus credere teneatur. gl. & Bart. in l. qui in alterius. 42. de reg. iur.* Prius enim non constituitur in mora, nisi sciat se debere. *l. mora. 32. de usur. l. quod te. 5. si cer. pet. l. si ex legati. 23. de verb. oblig.* 331

Fallit septimò, si creditor existat hæres debitori, succedendo ipsi, tunc enim, quia pro ea parte, in qua succedit confunditur actio. *l. debitori. 7. C. de pact.* non poterit pro ista portione, in qua est hæres, vel ipsam hæreditatem, vel alios hæredes molestare, sed tantum pro residuo. *l. 1. ibidem gl. verbo competente. C. de her. act. l. si ab eo. 7. C. de negot. gest. l. si uxor. 7. C. de bon. aut. iud. poss. cum l. licet. 14. C. ad l. Falcid.* 332

Fallit

- 333 Fallit octauò, in pacto manusinjectionis aduersus personam, quando videlicet debitor, in casu moræ, obligauit se ad carcerem, vel arrestum, hæc enim obligatio ad hæredem obligati non transit. *Bart. in l. si decesserit. 4. nu. 2. & ibi las. 13. ff. qui satisd. cog. Salic. in l. f. §. in computatione. vers. si verò & ipse. num. 23. C. de iure delib. & in eadem l. f. §. & prefatam. Bal. num. 3. Ang. in l. creditores. 3. num. 11. C. de pignor. Alex. in l. postulante. 44. num. 2. ff. ad SC. Trebell. & Rebuffus de lit. oblig. art. 3. gloss. 3. num. 12. post Benedictum de Barziz in tractat. guarentig. parte 1. q. 9. Secus, si extaret statutum in loco, quòd*
- 334 debitores pro debitis capiantur, & carcerentur, nam virtute talis statuti, posset detineri etiam hæres debitoris, quantumuis eius in instrumento non fieret mentio. *Baldus in l. per diuersas. 22. num. 4. C. mandati. Ang. de Perus. in d. l. creditores. 3. num. 11. C. de pignor. Bart. in d. l. postulante. 44. num. 2. & ibid. Alex. de Im. num. 2. ff. ad Trebell. Socin. cons. 120. num. 8. vol. 2. las. in §. fuerat. num. 61. ibique Gomesius num. 35. inst. de act. Chassan. in consuetud. Burg. tit. de successione. rub. 8. §. 13. verb. se auenit. num. 13. & rub. 11. §. 6. verb. contra leg. principal. num. 2. Abbas cons. 86. num. 4. lib. 2. Decius cons. 536. num. 2. Iason in l. fructus. 7. §. interdum. num. 6. ff. soluto matrimo.*
- 335 Etest ratio, quòd, licet statuta odiosa non debeant extendi de persona in personam. *c. odia. extra. de reg. iur. in 6. ac facit c. statutum. de elect. in 6. l. cum quidam. 19. ff. de lib. & posthum. her. instis:* tamen hæc procedunt in personis extraneis, quæ non reputantur eadem cum defuncto, secus, si repræsentent eandem personam, prout fit in hærede. *Alexan. in d. l. postulante. 44. num. 4. per textum Aut. de iureiur. à mor. prest. in princ. Et hanc distinctionem probat etiam Rebuffus ubi supra. art. 33. gloss. 2. num. 12. & 13. Verum tamen est, quòd rationes differentiar, quare aliud sit in vno, quàm in alio casu, assignatæ per Dd. satis sunt debiles, nisi fortè dicamus, quòd lex vel statutum semper sit*
- 336 maioris potentiar & effectus, quàm pactum hominis, qui legi subest, *secundum Iason. in l. non impossibile. 50. de pact. & lex omnibus horis loquitur, ac semper est in viridi obseruantia. l. Arriani. 5. inf. C. de heret. Socinus autem facit differentiam, an statutum loquatur in rem, puta de ipso debito, vt isto*
- 337 casu teneatur hæres, an verò loquatur in personam, puta, de debitore, vt tunc hæres non comprehendatur. *Socin. cons. 120. num. 18. vol. 2. Vnde subiicit ipse, quòd quodocunque quis est hæres cum beneficio inuentarij, etiam si statutum loqueretur de hærede, tamen non comprehenderet eum, qui adit cum beneficio repertori. Socin. ubi supra. per l. f. §. sin autem. & §. donec. C. de iure delib. Quæ tamen distinctio Socini non satis corroboratur lege, ideò communi sententiar doctorum inhære tutius est. arg. l. 1. ibi: crebrior opinio apud veteres est. ibidemq. gl. notat. ff. de offic. consul. Circa quod tamen diligenter aduertendum venit, vt superius etiam monuimus, siue ex pacto, siue ex statuto, detentio debitoris licita sit, istud non accipi, vel de priuata captura, vel de tenuta in priuatis carceribus, sed hæc omnia expedienda esse per iudicem, vel eius familiam. *Anton. de Canario de execut. instrum. num. 67. cum sequentibus. Ioan. Crotus in repetit. c. 1. & 2. extra. de constitut.**

- 338 **Bbb** NON OBSTANTE CVIVSCVNQVE TEMPORIS LAPSV. Ista clausula, quòd fideiussores, quamprimùm & quodocunque interpellati fuerint, nullo temporis cursu obstante, soluere promittunt, ideò opponitur, quòd magna crebrò oriatur disputatio, an fideiussor ad certum tempus, puta ad annum, eo elapso liberetur? Super qua quæstione, breuiter eam resoluendo, dico: quòd obligatus ad soluendum pro principali in certo termino

mino, etiam post terminum teneatur, non minus, quam ipse principalis, cum
 adiectio temporis regulariter definiat dilationem, infra quam promissor debet
 cogitare de facienda solutione, non autem est modus terminandæ obligatio-
 nis. *l. obligationum ferè. 44. §. placet. ff. de act. & oblig. prout hanc sententiam
 communem esse refert Panorm. in c. constitutus. num. 11. inf. extra. de fideiuss.
 allegat l. Celsus. 23. §. idem ait si fideiusserit. vers. licet igitur, ibi: tamen committis
 in eam partem, quod non das. etiam post Calendas. ff. de arbit. & habetur melior
 de iure textus in c. cum dilecti. vers. si enim mandatur. extra. de dolo & contuma.*
 in quo dicitur: Eum, qui ex præcepto iudicis obligatur ad soluendum certa 339
 die, etiam lapso die, solutioni præfixo, ad solutionem nihilominus teneri,
 cum eo ipso, quod non satisfacit promissis, tam fideiussor, quam principalis,
 vterque constituatur in mora. *l. mora rei fideiussori quoq. nocet. 88. l. si seruus. 91.
 §. nunc videamus. & ibi Bar. in p. ff. de verb. obl. l. mora. §. f. l. si à colono. 58. §.
 1. de fideiuss. ac facit. l. si quis solutioni. 24. §. cum reus moram. de usur.* Actio-
 logia est, quod demum post lapsum termini, ad solutionem præfixi, & non 340
 ante, poterat conueniri & exigere reus, *l. cedere diem. 113. ibi: cum diem venisse,*
*quo pecunia peti possit. de verb. sig. l. quoties in diem. 59. ibi: ex quo dies obligationis
 venit, tunc enim ab eo peti potest. de verb. obl.* Et, siquidem ante lapsum ter-
 mini vñisset solutionem creditor, obstitisset ei exceptio plus petitionis tem-
 pore. *§. si quis agens. vers. plus autem. inst. de act. & §. appellantur. vers. tem-
 porales. cum §. hodie. inst. de except.* Accedit & altera ratio, de qua supra, quod
 tempus non sit modus finiendæ, sicut nec inducendæ obligationis. *d. l. obliga-* 341
*tionum ferè. 44. §. placet. de act. & obl. l. seruitutes. 4. de seruit. tit. general. ac, quia
 certa dies pro dilatione solutionis apponitur, non potest eius lapsus liberare
 vel reum, vel fideiussorem, ne inducta ad vnum finem, operentur contra-
 rium. l. legata inutiliter. 14. de adim. leg. l. cum tale. 72. §. f. de condit. & demon. &
 l. in ratione. 30. §. cum quidam. ad l. Falcid.* Ac quod finito tempore, etiam se-
 cundæ prorogationis, vel dilationis, prima actio adhuc efficaciter intendi
 queat, probatur in manifesto iuris textu in *l. si cum vnus. 27. §. si cum reo ad cer-* 342
*tum tempus. ibi gl. verbo fideiussori. de pact. & concordat l. sed si manente. 5. de
 precar.* Ex quo infertur ad aliud dubium: quando videlicet reus, accepto mu-
 tuo, promittit mihi reddere post annum Calendis Martij, adhibito videlicet
 fideiussore, qui, in euentum moræ, ipsemet de suo satisfacere pollicetur, quan-
 tumuis, post lapsum anni, ad instantiam debitoris, ipsi prorogetur per credito-
 rem terminus solutionis, vsque in alterum annum, etiam inscio fideiussore,
 per hoc tamen fideiussor non erit liberatus. *Panor. in c. constitutus. n. 10. extra.
 de fideiuss. Bal. in l. tam mandatori. 12. n. 5. C. de non num. pec. cum per simpli-
 cem prorogationem solutionis vel per adiectionem nouæ dilationis, non tol-
 lantur accessoria, hoc est, fideiussoria obligatio. Bal. ubi proximè. nu. 5. per l.
 Aemilianus Largianus. 38. ff. de minor. qui tamen parum facit ad propositum, sed
 cum Baldo concordat Innoc. in c. prater ea. extra. de appel. n. 5. vers. item si ad-
 ueniente termino prorogato, ubi concludit: quod terminus soluendi intelliga-
 tur prorogatus cum omnibus suis accessorijis & qualitatibus, ac latè Iason per* 343
*bona fundamenta in l. 1. n. 18. 19. 20. & 21. C. de iudic. & hanc sententiam renun-
 ciat esse communem idem Iason. in l. lecta. 40. n. 9. ff. si cer. pet. & Berous in c. si causis.
 n. 37. & seqq. extra. de offic. iud. deleg. Alex. cons. 72. nu. 2. vol. 2. & cons. 72. n. 7.
 vol. 6. Quod affirmat etiam Emanuel Suarez. in suo thesauro recep. sent. verb. fide-
 iussores. n. 161. per l. quod certa die 70. ff. de sol. iuncta l. 1. in f. quando dies usus. leg.
 ced. & l. item quia 4. cum gl. de pact. & in l. certi condict. 9. si cer. pet. Quib. addatur,
 qua sub-*

- subiungimus paulo post. num. 347. Ac quod fideiussores, per prorogationem temporis, factam principali, etiam in scio fideiussore, non liberentur, hanc sententiam magis communem esse tradit Gabriellus in commun. conclus. conclus. 3. vers. tenendo tamen primam opinionem, quæ videtur magis communis, magis vera. Quod idem profitetur etiam supra dictus Emanuel Suarezus in thesauro recept. sen. verb. fideiussores ob temporis prorogationem. nota. 161. licet
- 345 Ferrariensis indistinctè teneat, fideiussorem obligationis, cuius solutio limitatur ad certum tempus, per prorogationem vltioris temporis, factam principali absque sponsoris consensu, liberari. Ferrar. in forma libelli contra plur. reos debendi. verb. solutionem. num. 2. & 3. per l. f. ff. de pact. Quod & Tiraquellus ita firmare videtur de retractu conuentionali. §. 1. gl. 7. num. 126. vbi in genere tradit: prorogationem nemini damnosam esse debere, nisi solis prorogantibus, & addit Ferrariensis vbi supra. num. 3. cautelam esse pro fideiussoribus, ut eurent cum debitore, quod ipsi prorogetur terminus ad soluendum, quo casu intercessores erunt liberati ab obligatione sua, dummodò prorogationi non consentiant, concludendo, illud tenendum esse menti. Verum, quod Doctores præcitati loquantur in terminis, vbi fuit actum, de finienda obligatione, non autem de differenda in longius tempus solutione, patet ex l. cum Hermes. C. locati. per Tiraquellum, Panor. & alios in locis, supra dictis, allegata. Idemq; etiam respondet Geylius in suis obser. obser. 30. num.
- 346 11. lib. 2. Quæ tamen solutio mihi non videtur realis, ideoque dico, quod, quomodocunque sonant verba fideiussionis in contractu, etiam si dicatur, quod tantum ad triennium, & non vltra, velit teneri, tamen non liberatur intercessor per solum lapsum triennij ab obligatione, in ea summa pecuniæ, quæ demum post triennium erat exigibilis, per ea, quæ mox subiungo, & num. 352. ex quo secundum pactum de non petendo debitum infra aliud certum tempus, ita adiectum est in fauorem fideiussoris, sicut in gratiam ipsius principalis, & sic neuter habet, quod conqueratur de indulta dilatione, ut, qui aliter fuissent coacti solutionem præcipitare, & in primo termino satisfacere, quantumcunque magno sub fœnore alibi mutuas emendicassent pecunias. argumen. l. si cum unus. 27. §. si cum reo ad certum tempus. & ibi gl. verb. fideiussori. ff. de pact. vbi subiicit, quod finito tempore secundæ dilationis, prima actio efficaciter intendatur, per l. si manente. §. ibi: in longius tempus profertur. de precar.
- 347 Per prorogationem enim vltioris temporis, non tollitur, sed differtur tantum exactio. Alex. d. cons. 72. num. 7. vol. 6. cum, ut supra tactum fuit, prorogatio termini, vel extensio dilationis intelligatur facta cum omnibus qualitatibus & accessorijs. Iason in l. 1. num. 11. C. de iudic. post Bar. in l. 1. §. post operis. num. 5. ff. de noui oper. nuncia. Paulus de Cast. in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. 113. in princ. de verb. oblig. per l. 2. §. sed si iudex. cum. l. si iudex. 32. de iudic. Capolla cons. 8. num. 5. Alexan. cons. 106. num. 23. vol. 3.
- 348 ac facit textus litem queritur. 13. §. qui impleto. ff. locati, vbi habetur: qui remanserit post tempus finitæ conductionis in ædibus locatis, eum non tantum reconduxisse intelligi, sed & pignora durare obligata, & sic idem erit etiam in fideiussore, cum pignoris & fideiussorum causa æquiparentur. l. f. ibi: si aliam personam adhibuerit, vel pignus acceperit. C. de nouat. l. 1. ff. qui satisd. cog. quicquid dicat de pignoribus extranei gl. d. §. qui impleto. verb. durare.
- 349 Vnde & illud est, quod fideiussores, in prima obligatione interuenientes, per dationem aliorum fideiussorum, post terminum destinatæ primæ solutionis, non liberentur. Bart. in l. si praeses. 10. num. 5. ff. de prætor. stip. vbi etiam Ang. num. 3. in fine, ac notat Geylius obser. 30. num. 6. lib. 2. per l. f. C. de nouatio.

Nec obstat. l. f. ff. de pactis, quam aduersa factio pro se allegat, cum nihil minus probet, quam id, ad quod adducitur. Dicitur enim solum, quod temporalis exceptio pacti, de non petendo, facti debitoribus, profit eorum fideiussoribus, cumque in proposito nostro principalis daret obligatus, quomodo dicemus, fideiussoriam obligationem, tanquam accessoriam, expirare, quæ pendet à principali? *argumento. l. cum principalis. 178. de reg. iur. c. accessorium extra. eod. in 6.* Quod obijcitur de dilationibus, quæ ab initio sunt arbitrariæ, l. 2. ff. de rei iud. ex post facto autem, quando semel datæ sunt, non possunt prorogari in damnum alterius partis, non consentientis. *iuxta l. 1. §. f. C. de dilat.* istud speciale est, in actibus videlicet iudicialibus, ad quos omnes & singulos debet aduersaria pars citari, cui aliàs præiudicari posset. *l. de uno quoq. 47. ff. de rei iud.* Ad l. si cum Hermes patet, ut suprâ dixi, solutio ex finalibus verbis textus, ubi dicit: fideiussorem ex prorogatione temporis non teneri ad pensiones in futurum, pro tempore videlicet prorogato, ergo non negat, fideiussorem nihilominus pro pensionibus primi quinquennij obligatum manere, *argum. l. cum prætor. 12. ff. de iudic.* Quod enim non mutatur, quare stare prohibeatur. *l. precipimus. 32. C. de appel.* Quib. nec aduersatur l. ubicunque. ff. de fideiuss. ubi habetur, si in genere nouetur, fideiussorem liberari, si non ipso iure, saltem ope exceptionis. Quia, 350 quicquid fuerit de iure antiquo, hodiè per adiectionem temporis non inducitur nouatio, sed stant anteriora omnia, & aliter nouatio facta non intelligitur, nisi istud specialiter actum & expressum fuerit. *l. f. C. de nouat.* & ita dissoluit istud contrarium Gomeſius in resolutionibus suis. *tomo 2. de contract. cap. 13. in rub. de fideiuss. num. 19. vers. sexto & ultimo fideiussor liberatur.* Circa 351 quod tamen illud non omittendum, quantumuis fideiussor, post terminum, vel finem decursæ primæ obligationis, non teneatur in plus, quam se obligauit, puta, quia pro centum annuis ipse spopondit, ad sola centum obligatur, non etiam ad vsuras, vel ad aliquid aliud, quod ob moram rei principalis, ex interuallo primam obligationem auxit, istud enim non prægrauat fideiussorem. *l. fideiussores magistratuum. 68. §. pro Aurelio. ff. de fideiuss.* cum culpa debeat tenere suos autores. *l. sancimus. 22. C. de pæn. & mora sua cuique, non autem alteri, sit nociua. c. mora. extra. de reg. iur. in 6.* adeò, ut qui pro pecunia mutua in centum fidem suam astringit, non possit conueniri pro pignore, quod vnâ cum fideiussore reus dedit creditori, vel pro vsuris, quæ post lapsum diei solutionis currunt ex mora. *l. si in pignore. 54. eo. tit.* tamen secus est, si in omnem causam fideiussorit, ad instar principalis, quo casu etiam pro vsuris tenetur. *l. initio venditionis. 5. in finalibus verb. C. de pact. inter empt. & vend. l. si mandator. 8. in verb. & sorti & vsuris teneris respondere, si te pro his omnibus obligasti. C. quod cum eo qui in al. pot. l. fideiussor. 10. in p. C. de fideiuss. & d. l. quero. 54. §. Paulus respondit. ff. locati.* Nec obstat, quod dicitur, moram rei nocere fideiussori. *l. mora rei. 88. ff. de verb. oblig.* Quia istud verum, quo ad hoc, ut nascatur actio, respectu capitalis, aut sortis, contra fideiussorem post moram, non autem quod augeatur principalis obligatio. *gloss. d. l. mora. 88. & l. centum capue. 8. vers. nec oportebit, quod forte per reum stetit, quò minus tota centum capue soluerentur, obligationem fideiussoris augeri. de eo quod cer. loco.* nisi forte post lapsum termini, ad solutionem præfixi, fideiussor ipse fuerit requisitus pro soluendo. *l. mora. 32. ff. de usur.* vel dies certa sit appositâ in obligatione, quæ pro homine interpellat. *l. magnam. 12. C. de contrah. stip.* Quo casu cum ex sua propria culpa conueniatur, tanquam interpellatus, vel tacitè, per lapsum termini ad soluendum appositâ, vel expressè, per requisitionem creditoris,

creditoris, tenetur ratione moræ, etiam ad illud plùs, quod causatur ob moram, in soluendo adhibitam. *gl. d. l. centum caput. 8. verb. augeri, ibi: quod dicitur hic, estimari litem, quanti actoris interest, subauditur, ex mora ipsius fideiussoris.* Idemque est in præmemorato casu, quando fideiussor generaliter sponondit in omnem causam. *d. l. initio. 5.* Sic itaque, qui fideiussit pro ali-

352 quo officiali ad quinquennium, super reddendis rationibus, & restituendo residuo, finito quinquennio, non tenetur regulariter ad aliquid aliud, quam, quod in conuentionem expressè deuenit, allegatis iuribus, neque etiam ulterius ad rationes prorogan reo sine consensu fideiussoris temporis, vel ad periculum sequentium annorum astringitur. *Panor. in d. c. constitutus. num. 10. extra. de fideiussor. & ibi additionator. Fel. in c. de causis. num. 3. de off. deleg. Ioan. Andr. in addit. Specul. ad tit. de fideiussor. num. 19. Bart. in l. Lucius. 46. 2. §. Paulus. num. 1. ff. de admin. tut.* Sicut in simili concludit etiam Tiraquel. *de retract. conuent. §. 1. gloss. 7. num. 32. & 33.* & est ratio, quòd fideiussio pro locatione, intelligatur pro prima, quæ fuit renovata, siue expresso siue tacito consensu locatoris cum conductore. *Idem Tiraquellus in l. boues. 79. §. hoc sermone. num. 130. & 131. ff. de verb. sig. per litem queritur. 13. §. qui impleto. ff. locati. & l. si cum Hermes. 7. C. eo.* Ersi verò Dd. vt suprà tetigi, huius conclusionis rationem reddant, quòd nimirum terminus quinquennij, ad quod quis fideiussit, non est præfixus ad differendam solutionem, sed ad finiendam obligationem. *Panor. d. c. constitutus. num. 10. ibiq. addition. & 1as. in l. lecta. 40. num. 21. ff. si cer. per.* tamen suprà monui, illam solutionem non esse realem, ex quo idem de quacunque obligatione temporali dici posset, tempus nimirum appositum fuisse ad finiendam obligationem, hoc est, quòd fideiussor ulterius teneri nolit. Neque enim præsumitur quis in perpetuum se obligare velle. *l. si mora. 9. ubi Zas. in ult. notab. per illum tex. sol. mat. sicut & nemo tenetur omni momento stare in ancipiti. l. si is à quo. 3. inf. vt in poss. legat.* Ex quo tamen non infertur, quòd fideiussor, finito tempore ad quod intercessit, non debeat agnoscere ex promissionem suam in principali obligatione, pro qua fidem suam astrinxit, idq. probatur in alleg. *l. si cum Hermes. 7. inf. à contrario sensu, & in l. item queritur. 13. §. qui impleto. ff. locati. l. Labeo. 25. §. f. de arbit. Innoc. in c. praterea. num. 5. extra. de appell. Bald. in l. tam mandatori. 12. num. 5. C. de non num. pec. Specul. d. rub. de*

353 *fideiussoribus. num. 19.* idèò concludo resolutiue, quòd lapsus termini, ad soluendum appositus, siue tacitus, siue expressus, quantumuis ad futurorum annorum obligationes non extendatur, non tamen est eius operationis, vt liberet fideiussorem à solutione pecuniæ, vel mercedum aut pensionum, pro quibus in præteritum fideiussit, ex quo per posteriorem contractum, circa hoc cum fideiussore nihil noui contrahitur, & nulla fit cum eo nouatio, nec illud agitur in prorogatione termini, vt per istum contractum creditoris cum reo principale fideiussor aut principalis liberentur. *arg. l. nouat. 4. C. de fideiuss. ac facit. d. l. si cum Hermes. 7.* quam præticaui in persona cuiusdam officialis, pro cuius rationibus spononderam potestati ad annu, potestas autem ipsi, tanquam habili, prorogauit officium ad longius tempus, me inconsulto: Repetij itaque cautionem meam, quam &, attento, quòd dictus officialis pro tempore præterito suæ administrationis probè satisfecerat suo superiori, recepi cum bona gratia,

354 anno 1580. Idemque est in quolibet alio fideiussore, & pro priuato debito vel rationibus intercedente erga priuatum, ad certum solummodò tempus, anni nimirum, vt in tempus prorogatum, inscio fideiussore, non teneatur, licet pro rationibus præteriti temporis, solutione per principalem non facta,

rectè exigi possit. *d. l. si cum Hermes. 7.* Quod & Alexandro de Imola placuit, in *d. cons. 72. num. 4. in f. & num. 5. vol. 6.* vbi tenet: non obstante nouo contractu, manere saltem fideiussorem isto casu debitorem, in quantum respicit tempus, & obligationem priorum annorum, & facit *l. f. in f. C. de usur. rei iud.* Ac, quòd fideiussor obligatus ad certum tempus, puta, quinquennij, pòst 355 prorogationem termini, factam à creditore debitori, in scio fortè, nec præsente fideiussore, non liberetur à sorte & usuris præcedentis quinquennij, in stipulationem deductis, istud innuunt Hostienſis & communiter Cc. in *d. c. constitutus. vbi* idem etiam firmat Panorm. *num. 11.* Bald. in *l. tam mandatori. 12. num. 5. C. de non num. pec. & in l. cum plures. 69. §. lege. ff. locat. tal. in l. lecta. 40. num. 9. vers. ista secunda opinio. quòd fideiussor non sit liberatus, est multum aqua & iusta. ff. si cer. pet. & in *l. 1. nu. 10. C. de iudic.* vbi addit, se in hoc subtili passu, quicquid aliàs tenuerit, hodiè istud tenere pro firmo, quòd per prorogationem termini, factam principalibus, non liberentur fideiussores. Quam sententiam adeò probat & complectitur Gomes, vt addat, eam opinionem, tanquam verissimam, in iudicando & consulendo tenendam esse, non autem contrariam. Gomes. *d. tomo 2. de contract. cap. 13. de fideiussor. num. 19. vers. sexto & ultimo.* Ac, si instetur, quòd fortè tempore destinatz primæ solutionis, potuerit esse soluendo debitor, qui postea cœpit labi facultatibus, sicut crebrò fit, iuxta illud vulgatum:*

Frus est subito, qui modò Crasus erat.

Ideò iniquum videri, quòd deinceps vrgeatur solutio contrà fidelussorem, quam tempestivè consequi poterat à principale creditor, si occasionem eius tunc conueniendi non omisisset: Respondetur, esse, quòd sibi fideiussor imputet, quare moram neſtente principali, ipsemet non satisfecerit creditori, exacto solutionis præfixo termino, & deinceps vlus fuerit regressu contra 356 principalem, donec adhuc erat idoneus. cum ne quidem denunciando, vel protestando creditori, vt in tempore exigat, donec debitor adhuc soluendo est, fideiussor ex tunc liberetur à sua obligatione, prout habetur text. in terminis in *l. si fideiussor creditori. 62. & l. fideiussoris. 23. de pact. l. tam mandatori. 12. C. de non num. pec.* Neque enim potest præscribere fideiussor creditori mo- 357 dum, ipsumque arctare ad exigendum certo tempore, sicut pariter non potest creditorem cogere ad distrahendum pignus, si quod habet, cum, pignoris persecutione omiſsa, liceat creditori fideiussorem directò conuenire. *l. inter eos. § 1. §. creditor. ff. de fideiuss.* Bal. in *l. f. num. 3. si cer. pet.* Licet non defint, qui 358 contrarium asserant, maximè in casu præmissæ protestationis, vbi fideiussor instat apud creditorem pro exactiōe nominis, aut debiti sui, cum illa declaratione vel obtestatione, quòd in futurum, aut, si fortè contingat debitorem labi bonis, vltèriùs nolit teneri. Tunc enim, secundum eos, si creditor sit in mora exigendi, ex proposito videlicet nocendi, ad eum nempe finem, vt conspiret in necem & dispendium fideiussoris, creditori, contrà fideiussorem deinceps agent, doli exceptionem proſtare, cum sua culpa ipsæ actiones factæ sint inanes. Bal. in *d. l. fin. num. 3. ff. si cert. pet. per l. itaq. 12. de furt. Bar. in l. si fideiussor. aliàs incipit l. fideiussor, qui minori. 64. num. 2. de fideiuss.* Quod vel maximè locum obtinere potest, quando fideiussores beneficio ordinis, vel excussionis, non renunciauerunt, simpliciter fideiubendo, quo casu si defidem ac negligentem in exactiōe sui debiti creditorem præmonuerint, isque à principale nihil voluerit petere, quantumuis principalis deinde reddatur inidoneus,

- inidoneus, fideiussores tamen erunt liberati. *Gomesius de fideiussor. cap. 13. num. 9. ubi renunciat, hanc sententiam esse communem, eundemq. secutus Suarez in thesauro recep. sententiarum. num. 169. incip. fideiussor indemnitis.* Sc-
- 359 eundò restringunt quidam conclusionem superius formatam in fideiussore, qui promissit in subsidium, quantò videlicet minùs à principale exigì potest. Tunc namque creditor sibi imputare debet, quòd debitor ex propria mora creditoris, ad soluendum inidoneus redditus sit, cum eius factò conditio habeatur pro iam defecta. *Bal. d. l. fin. num. 3. ff. si cer. pet.* Ideoque talem fideiussorem indemnitis nominant, *Schadlosbürgen* / qui, principale non discussò, conueniri nequit, etiam in casu, quo beneficio. Auten. præsente. non renunciauit, propter videlicet naturam obligationis, quæ est, quòd promissor non velit teneri, nisi in id, quod à principali reo creditor consequi non valet. *Bar. in l. 1. num. 3. C. de conuen. fis. debit. ibiq. Alex. in sua additione. Hippol. in tract. de fideiussor. num. 23. Duennas. reg. 335. amplia. 2. Quo de latè Gaylius lib. 2. obser. obser. 27. num. 13. & aliquid attigimus supra num. 298. & tange-*
- 360 *mus. infra. num. 425. & 426.* Vnde manat & illud, quòd, licet fideiussor debitoris, qui cum fideiussore creditori, pro maiore securitate, etiam pignus dedit, regulariter, pòst lapsum termini, ad soluendum appòsiti, non possit cogere creditorem, vt pignus vendat. *l. inter creditores. 63. cum l. inter eos. 51. §. creditor. ff. de fideiuss.* tamen benè fideiussori istud permittitur, si in id, quod ex pignore redigi nequit, acceptus sit. *l. omisus. 17. C. de fideiuss. l. qui mutuam. 56. ff.*
- 361 *mandati.* Cautela itaque pro fideiussore est, vt, lapso solutionis termino, vel ipse soluat, ac repetat à debitore, vel aliter perat, vt debitor, tanquam diutiùs iusto solutionem remoratus, fideiussorem à fideiussione expediat & liberet. *l. fin. extra. de fideiussor.* Et si enim regulariter fideiussori, aduersus debitorem principalem, non competit actio ante factam solutionem, & sic, antequam damnum aliquod, aut diminutionem sui patrimonij sustineat. *l. hi qui. 34. ff.*
- 362 *de fideiuss. l. cum alter. 11. C. eo. & l. f. ff. rem pupilli. sal. for. vel saltem in casu, ubi sine periculo creditori solutio fieri nequit, puta quia vel is minor, aut furiosus est, pecuniam in iure, hoc est, apud competentem iudicem consignatam deposuerit, quod solutioni æquiparatur. l. fideiussor, qui minori. 64. ff. de fideiuss. l. qui mutuam. 56. §. fideiussor. manda. l. acceptam. 19. C. de usur. l. ob signatione. 9. C. de solutio l. 1. §. si pecunia. ff. depos.* tamen, quando is diu stetit in obligatione (quod sanè tempus consistit in arbitrio iudicis. *l. si pro ea. 10. C. mandati, ibidemq. Bal. num. 12. & Ang. de Perus. Alber. de Rosat. item Odofredus & omnes num. 1. pòst glo. verb. condemnatur. in l. Lucius. 38. ff. mandati, ac notat Rosfredus*
- 363 *in formatione libellorum super actione mandati contraria in fine*) & terminus solutionis lapsus est, aut ab initio ita fuit contractum, vt liceat fideiussori, etiam ante satisfactionem creditoris, debitorem suum conuenire, vel fortè pòst contractam obligationem fideiussoriam, debitor coeperit labi facultatibus, vel malè vti sua substantia, istis omnibus casibus nihil prohibet, adiri iudicem à fideiussore, pro compellendo videlicet debitorem, vt eximat reum ab obligatione, restituta videlicet ipsi sua cautione, & si hoc omittat, comminetur ei executionem in ipsius bona. *gl. verbi. feceris. d. l. si pro ea. 10. & d. l. Lucius. 38. & in d. ca. f. ubi etiam Panor. notat. extra. de fideiussor. Socinus in reg. 148. fallen-*
- 364 *tia. 1.* quod vel multò magis verum est, si fideiussor ad faciendam solutionem sit condemnatus. *d. ca. fin.* aut saltem per instrumentum executiuum ita obligatus, vt executio parata præ foribus imminet fideiussoris. *Chastian. in consuet. Burg. rub. 5. §. 2. num. 26. & 27. Bar. in l. fideiussor pro venditore. 45. num. 2. ff. de fideiuss. ibidemque Alex. & Bal. in d. l. si pro ea. 10. num. 7. & 9. ubi*

etiam Salic. 8. & in l. certum. 13. num. 9. & Cyn. 2. C. fam. hercis. ac sequitur Socin. reg. 147. fall. 9. & regula 148. fall. 2. 1as. in auth. si qua mulier. num. 23. C. de S. S. Eccles. cum quo tranſit etiam, D. Geyl. obser. 29. practicarum obser. lib. 2. num. 11. & 12. vbi tradit, in præmemoratis casibus, fideiussori supplicanti pro citatione aduersus reum, saltem pro sese liberando & indemnem seruando, eam merito decerni. Geyl. d. obser. 29. in p. ac facit textus l. si mandato meo. 45. §. si in iudicio. in princ. ff. mandati. vbi fideiussor de iudicio sisti, & iudicatum solui, statim potest agere, post stipulationem commissam, propter videlicet paratam executionem, quæ imminet fideiussori. Ac, quod in omnibus suprà dictis casibus fideiussor possit agere ad sui exonerationem, vt videlicet per reum principalem eximatur ab obligatione fideiussoria, & restituatur ipsi sua cautio, quam exposuit creditori pro reo principale, hæc sententia, communis est, secundum Villalobum, in communibus opin. verbo fideiussor. num. 36. post Anto. de Tremo in additione ad Banaccursium in practica excep. rub. quib. modis suo nomine. Sic fideiussor carceratus 367 pro ære alieno sui principalis, etsi nondum soluerit, potest petere, compelli debitorem ad se liberandum, & exarcerandum, vel ad præstandum interesse. Bal. in l. 2. num. 6. C. mandati. l. si quis mandato. 28. ff. de negot. gest. Non 368 defunt tamen, qui contrariam sententiam defendere nitantur, quod nimirum fideiussori, quantumuis executivè obligatus sit, priusquam is soluerit, aut executionem passus sit, denegari oporteat exactionem principalis debitoris. Anto. Mas. in forma Cameralis obligationis. sub rub. de persona petentis executionem. num. 5. vbi subiicit: quod secundum istam opinionem semper viderit in rota curie Romane iudicari, quod probat etiam Rodaricus Suarezus in l. post rem iudicatam. 56. in declar. legis regni. in verb. visum est suprà, quod instrumentum, num. 11. & 13. subiiciendo, ita practicari, neque viaisse se unquam, obtentum fuisse contrarium, allegat Angelum in l. fideiussor pro venditore. 45. ff. de fideiuss. vbi adducit istam rationem, quod fideiussor, intercessionis tempore, certus erat, fore, quod in casu moræ principalis debitoris, aduersus eum procederetur executivè, & nihilominus fidem suam interponendo, soluere promissit, in fauorem nimirum debitoris. argumen. l. tribus 8. de usufr. ear. rer. quæ usu consumuntur. cumque datam fidem nondum agnouerit, nec soluerit, quo pacto antè implementum sui promissi, poterit aduersus reum ita experiri, vt reus non dicatur deceptus esse amici beneficio. argumen. l. in commo- dato. 17. §. sicut. ff. commod. Assignat Suarezus etiam hanc rationem, si aliter dicamus, afficietur reus magno incommodo, dum laborabit, de inueniendo alium fideiussorem, quem fortè reperire non potest, cum quilibet timeat illud vulgatum: sponde, noxa præstò est: Geyl. obser. 29. lib. 2. num. 3. & inquit Salomon Proverb. 10. Si sponderis pro amico tuo, illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs sermonibus. Quin & Bartolus alibi tenet, fide- 369 iussorem, qui interuenit pro reo, etiam sub instrumento iurato, quod eodem modo habet paratam executionem, per ea quæ traduntur in tertia parte huius op. cap. 2. num. 14. & 15. cum seqq. non posse prius aliquid exigere, vel petere à debitore principali, nisi realiter soluerit, neque sufficere factam illam solutionem ob periculum imminuentis executionis. Bar. in l. in duobus. 28. §. à fideiussore. num. 2. & ibi ial. 5. ff. de iureiur. Et hæc opinio. communis est, si credimus Alexandro in d. l. duobus. 28. §. à fideiussore num. 2. & addit Bart. magnum verbum: ad hoc, vt locus sit repetitioni, 370 non sufficere etiam instrumentum, in quo fatetur creditor, solutionem sibi factam esse per fideiussorem. Bar. in d. §. à fideiussore. num. 2. quam legit Alex. sub

sub §. quod autem. num. 2. pōst gl. verb. solutionis. quam ipse refert communiter teneri. Quia, secundum eum, apocha de recepto non probat numerationem, sed confessionem. glo. & Dd. in l. si non singuli. §. C. si cert. pet. ac notat idem

- 371 Bar. in l. si ex cautione. 3. num. 1. & 2. C. de non num. pec. Ceterum ista mortua nihil obstant conclusioni præmissæ, loquuntur enim autoritates citatæ in alijs terminis, quando videlicet statim, pōst fideiussionem, intercessor vellet vrgere liberationem, vel restitutionem cautionis suæ fideiussoriæ. Quo casu deciperetur reus amici beneficio, intempestivè agendo, & intercipiendo ipsa, quod antea sponte & liberaliter præstiterat, beneficium. d. l. in commo-
dato. 17. §. sicut. ff. commodati. prout in his terminis expressè loquitur Suarezus. ubi suprà. num. 12. & Bar. in d. l. duobus. 28. §. à fideiussore. num. 2. cuius di-
uersum est in proposito nostro. Neque enim probamus, quod fideiussor statim possit retrò agere, & quasi reuocare suum beneficium intercessionis, sed ita demùm, quando diu hæsit in obligatione. l. si pro ea. 10. C. mandati: puta, pōst moram debitoris incursum, vel pōst condemnationem, aut, vbi reus dissipator esse, vel labi facultatibus cœperit. d. ca. fin. extra. de fideiussor. & in alijs suprà specificatis casibus, vbi cessant omnes illæ contrarietates, per prius adducta, & quia fideiussori in proposito imminet periculum paratæ executionis præforibus, adeò, vt de proximo executandus habeatur pro exe-
cutato. argumen. l. filiusfam. 43. ibidemq. notat Bar. ff. de mil. test. certè, vt ma-
ximè iure deficeremus, dictaret naturalis æquitas, fideiussori non denegen-
dam esse aduersus reum petitionem indemnitis, argumen. l. 2. §. item Varus.
273 vers. quanquam. inf. de aqu. plu. arc. Quod ad dictum Bartoli attinet, quasi ne quidem fideiussori, habenti confessionem creditoris de facta sibi solutio-
ne, antè probationem actualis adnumerationis, dandus sit regressus contrà reum, istud apud me est valde dubitabile, & tradit Alexander alibi, quòd ve-
ritas sit in contrarium. Alex. in cons. 90. incip. viso instrumento celebrati con-
tractus. num. 3. & 4. vol. 3. Licet enim confessio accepti mutui non probet
numerationem antè biennium. l. si ex cautione. 3. & l. in contractibus. 14. §. super
ceteris, ubi notant Bar. Sal. & alij. C. de nou. n. pec. tamen secus est de confessio-
ne receptæ solutionis. Bar. in l. generaliter. 13. num. 15. C. de non num. pec. per.
375 l. publica. 26. §. f. ff. depos. Et est ratio, quòd leges plùs faueant liberationi-
bus, quàm obligationibus. l. Arrianus. 47. de act. & obl. l. fauorabiliores. 125. de
reg. iur. Vnde legitur, quòd pecuniæ solutæ professio, maiorem rei gestæ
probationem contineat, quàm redditio chirographi obligatorij: l. pecunia.
376 14. C. de solut. Quod maximè procedit pōst triginta dies, ex tunc enim actualis
solutio, & confessio solutæ pecuniæ æquiparantur. Alex. d. cons. 90. num. 3.
per l. in contractibus. 14. §. quoniam. C. de non num. pec. & istud tenet ipsemet
Bar. in cons. 160. incip. Titius promisit. num. 1. & 2. par. 1. eùm, secundum
eum, vera solutio & interpretatiua æquipollecant. glo. l. inter causas. 26. §. ab-
esse. ff. mandati. cum l. qui debitorem. 18. de fideiuss. ac facit l. Lucius. 46. §. tua
zela. de admin. tut. & fatetur Alex. in d. l. qui duobus. §. quòd autem, num. 2.
vers. sed in secunda. quòd, sicut confessio creditoris de accepta solutione, pro-
ducta per creditorem, eius effectus est, vt repellat fideiussorem agentem
contrà reum pro indemnitate. l. desiderium. 7. C. depos. ita, secundum eum,
nulla potest ratio diuersitatis prodi, quare non idem operetur etiam confessio
creditoris, facta de recepto ipsi fideiussori. Bal. in d. l. desiderium. 7. Neque
potest hac in parte debitor allegare aliquod incommodum, quasi videlicet
oporteat eum inuenire nouum fideiussorem. Quia, pōst moram, vel lapsum
termini, istud agitur, vt creditori satisfiat per actualem solutionem pecuniæ

debitæ, non autem, vt idoneum expromissorem offerat, vel aliter caueat, ne vna obligatio ex alia descendat. *argum. eius quod dicitur in l. si se non obtulit. 4. §. ait prator. ff. de re iud. l. terminato. 3. C. de fruct. & lit. expens.* imò certè istud conducibile est debitori, vt potius in se suscipiat executionem, ratione principalis debiti, quàm, quod expectet executionem primò fiendam aduersus fideiussorem, ne cogatur postea, pro vno damno, duplex grauamen subire, propter expensas & sumptus executionis, quas ita refundere tenetur fideiussori, qui executionem patitur, quàm eius etiam, quæ per fideiussorem ipsi reo intenditur, ad hoc, vt per omnia fideiussor indemnus conseruetur. *argumen. l. que utiliter. 45. §. Titius. ibi: æquum est, in damno eum non versari. ff. de negot. gest.* Suarez tamen in d. l. post rem iudicatam. 56. verb. visum est. num. 14. tradit cautelam, quam ipse fuit solitus praticare, quòd nempe debitor in limine contractus præstet assecurationem & cautionem indemnitas fideiussori, cum illis verbis: quotiescunque fideiussor petiuerit, se extrahi ab obligatione, &c. Tunc enim, secundum eum, potest fideiussor agere, etiam antequam soluat. *per l. si pro ea. 10. ubi etiam notat Ang. de Perusio. num. 1. C. mandati.*

CCC RENVNCIAMVS AVT. PRÆSENTI. C. DE FIDEIVS-
SOR. Hæc clausula de necessitate apponitur. Et si enim aliter libetum erat creditori, post moram debitoris ipsum principalem vel fideiussorem conuenire. *l. iure nostro. 5. l. non rectè. 3. C. de fideiuss. l. si testamento. 49. §. quæsitum. ibiq. Paul. de Cast. ff. eo. l. est in arbitrio fin. C. de act. & oblig. nisi fideiussor in id acceptus fuisset, quod minùs à debitore exigi potuisset. l. inter creditorem. 63. & per totum. ff. de fideiuss.* tamen de iure nouissimo, hoc fuit immutatum, adeò, vt regulariter & ante omnia discutiendæ sint facultates præsentis principalis, & quatenùs nõ reperitur soluendo, eatenus demùm fideiussores teneantur. *auten. præsen. C. de fideiuss. & in corpore unde sumitur. §. si quis igitur. & §. non solum. auten. de fideiuss. & mandator.* Quod sanè de processibus ordinarijs intelligendum est: In processibus enim executiuis, quæ merentur paratam executionem ex vi statuti, vel conuentionis executiue, sicut & in similibus casibus, pro quibus proceditur leuato velo, summarie nimirum, & de plano, sine strepitu & figura iudicij, tales exceptiones sublata esse intelliguntur. *ita Bart. in extrauag. ad reprimendam. in verb. & sine figura. Hippol. in tract. fideiussorum. num. 13. Bart. Socinus. in cons. 24. incip. visis. num. 48. vol. 1. ac, quòd per talia verba intelligatur remissa omnis solennitas iuris positiui, tradit Bar. d. verbo. & sine figura. notaturq. per Canonistas in Clem. sepè. de verb. sig. & in specie Portius in communibus regulis. conclus. 41. limitatione. 12. & 23. ubi concludit: fideiussorem obligatum per instrumentum gaurentigie, non iuari exceptione discussionis rei principalis. allegat Cynum in l. 1. nu. 5. C. de confessu. Baldum in l. 1. in secunda repetitione. num. 2. ff. qui satisd. cog. quod & probarunt Angelus & Paulus de Castro in l. si dubitet. 10. §. 1. vterq. num. 3. ff. de fideiuss. qua de rein quarta parte huius operis, capite 1. num. 114. nonnihil etiam tangitur.* Et hæc limitatio, super puncto exceptionis, de discutiendo priùs debitore principali, quàm ad fideiussorem deueniatur, quod ad materiam nostram de processibus executiuis attinet, sola poterat sufficere. Cæterum, quia sepe numero contingit, vt indocti sedeant ad tribunalia, qui, siue per inicitiam, siue per affectum, denegant petitori paratam executionem, remittendo partes ad ordinariam

dinariam causæ cognitionem, aut fortè creditores ipsi solennem processum, per viam ordinarij libelli contrà obligatos instituunt, ad hoc itaque, vt informentur fideiussores, quibus exceptionibus, in casu non factæ renunciationis de exceptione discussionis, etiam in ordinario iudicio seruari possint, operæ precium esse existimaui, ne præmissa regula de non exigendo fideiussore ante principalem, quasi pro vniuersali habeatur, alias etiam restrictiones hoc loco subnectere:

- 381 Fallit itaque II. si huic beneficio authenticæ præsentæ. C. de fideiuss. expressè renunciauerint, quemadmodum notat glossa verbi accedat. auten. de fideiussor. in princip. colla. 1. & Speculator in tit. de renunciatione & conclus. §. finitis. num. 16. ibiq. Ioan. Andrea in suis additio. verbo. sponsorib. Ausfrer. ad decis. Tholos. 196. vers. idem quando fideiussor renunciasset. & ad decis. 80. Ferrariensis in forma libelli contra plures reos debendi. verb. intercesserunt. nu. 5. Bal. in d. auten. præsentæ. in f. Roman. cons. 392. num. 5. Decius in l. f. num. 9. ff. si cer. pet. Hippol. in tract. de fideiussor. num. 7. & hæc sententia communis est, teste Iacobo Phil. Port. in commun. regul. conclus. 41. fall. 26. ac sequitur nouissimè Gailius obser. 27. lib. 2. num. 21. Vocamus autem istam cautelam.
- 382 beneficium excussionis, quod idem alio nomine solet etiam appellari beneficium de fideiussoribus, adeò, vt quocunque nomine intimeretur talis renuntiatio, semper dicatur fideiussor hoc beneficium. auth. præsentæ. à se abdicasse & primo loco exigi posse. ita Hippol. de Marsil. d. tract. de fideiussor. num. 7. ac notat. Specul. in tit. de renunciat. & conclus. §. finitis. num. 16. licet Vasquius contrariam sententiam, quasi videlicet fideiussor non possit renunciare beneficio excussionis, communioem dicat. Vasquius lib. 1. illustrium contra-
- 383 vers. quæst. 33. num. 25. à qua tamen opinione ibidem ipsemet recedit. Tanræ autem operationis est ista renunciatio, vt, quantumvis aliàs regulariter fideiussor non teneatur in plus, quàm obligetur principalis. l. gracè. 2. §. illud. ff. de fideiussor. l. cum filiusfamilias. 49. §. si stipulatus. de verb. obli. item, exceptiones, principali competentes, regulariter proliant etiam fideiussoribus. Bar. in l. constitutionibus. 20. num. 1. C. de usuris. per l. si alius pro muliere. 2. ff. quæ res pignori. cum l. tam mandatori. 12. C. de non numer. pecun. l. si uxor. 15. C. ad Senat. consul. Velleian. l. exceptiones. 7. §. rei autem coherentes. ff. de excep. l. defensiones. 11. C. eo. tit. Quod & in moratoria exceptione, videtur procedere, secundum Cynum in l. quoties. 2. ibidemq. Baldus. num. 5. C. de precibus Impera.
- 384 offer. tamen, si renunciauerit beneficio de fideiussoribus, vel authenticæ præsentæ. C. de fideiuss. non iuuabitur exceptione moratoriz dilationis, concessæ reo principali, ex quo personale est istud priuilegium, ideoque ad fideiussorem non extenditur. Bar. in l. cum filiusfamilias. 49. §. stipulationum. num. 2. ff. de verb. oblig. per l. exceptiones, quæ personæ. 7. de exceptio. l. etiamsi fideiussor. 24. cum l. sciendum. 25. de re iud. quo de latius actum fuit suprà cap. 4. num. 21. Et ista est prima declaratio regulæ superiùs traditz, quòd videlicet hodiè non possit perueniri ad exactionem intercessoris, nisi discussio prius principale debitor.

- 385 Fallit III. quando notorium est, principalem non esse soluendo Hippolytus de Marsilijs in tract. fideiuss. num. 10. cum quo concordat etiam Iacobus de Arena in tract. de excussione bonorum. num. 5. Portius in communibus conclus. lib. 1. conclus. 41. limitat. 5. vbi multis autoritatibus probat, istam sententiam communem esse, idque caret omni dubio,

cum frustra instituaturs executio aduersus eum, qui nulla habet bona. *l. de cem. 116.* & ibi glossa. verbo excussum. ff. de verb. obliga. ac facit *l. nam is nullam actionem habet, quem excludit inopia debitoris. 6. de dolo.* quo casu primo loco fideiussorem conuenire licet, quantumuis autem. præsens. non fuerit renunciatum. *Iacob. de Arena ubi proximè. num. 5. & 6. & Capolla cautela 137. num. 1.* Debet tamen istud vocabulum notorietatis isto casu accipi, quando 386 omnibus in vicinia manifestum & notum est, principalem non habere bona; quod fit, si vel ipse citatus ad iudicem & iussus indicare sua bona, mediante videlicet iuramento, argumento *l. scimus. 22. §. licentia. C. de iure delib. iuncta l. 2. §. in exigendis. C. quando & quibus quarta pars deb. lib. 10.* respondet, se nulla habere bona, in quibus fieri possit executio. Si namque exploratio deinceps instituaturs apud uxorem, vel familiam, item apud vicinos, eodemque modo respondeant, sibi non constare de bonis, ex quibus pignora pro executione capi possunt, iam ex ista communi opinione & scientia eorum, qui præsuntur notam habere substantiam bonorum debitoris, iudicabiturs soluendo non esse. argumento *l. consensu. 8. §. seruis. iuncto. §. super plagis, in verbis: non facile, qua domi geruntur, per alienos, qui non sunt domestici, sciri possunt. C. de repud. iuncta l. cum de lanionis. 18. §. optimum ergo. ibi: in qua presumptione sunt, qui in qua regione commorantur. ff. de fundo instructo instrumentis leg. l. 1. in princ. verb. estimatione circumcolentium. de fluminib. Se- 387 cundo casu diciturs non soluendo, & cessat excussio in debitore, qui bonis cesserit. *Cynus in autem. hoc si debitor. num. 3. C. de pig. allegat Iacobum de Aretio, quem refert consultum, ita de iure respondisse, ac sequitur Ferrar. in forma libelli actionis hypothec. verbo. exceptionem excussionis. num. 9.* Tertio casu diciturs non soluendo, qui semel executatus & excussus per iudicem competentem, repertus fuit non soluendo. *Ferrar. ubi proximè. num. 13.* Sed tunc quæriturs, an excussio alterius creditoris, ad ipsius instantiam facta, proffit præsenti creditori, qui paratam executionem vrget? Quod videtur, ex quo vnus factum & commoditas omnibus alijs in communi adminiculatur *l. si. in prin. C. de bonis auto. iud. possid. l. cum vnus 12. in p. ff. eo.* Contrarium tamen determinat Ferrariensis in *for. lib. respons. in actione hypothecar. verbo. exceptionem excussionis. num. 24. post Iacobum Butrigarium in aut. præsente C. de fideiuss. addendo, istud ita in practica obseruari, de quo tamen ego non nihil subdubito, cum de præterito in præsens tempus præsumaturs. l. non omnes. 5. §. à barbaris ff. de re mil. ac notat. Euerhar. in top. loco à tempore ad tempus, num. 8. Sed 188 vltèrius dubitatur, an circa excussionem bonorum habeatur ratio solum eorum, quæ extant in territorio aditi iudicis, vbi videlicet petiturs excussio, an verò habendus sit respectus etià ad alia bona in alterius districtu situata? Porcius in communibus regulis reg. 41. fall. 9. respondet, bona principalis alibi, quàm in territorio aditi iudicis situata, non releuare fideiussorem, quò minus absque excussione contrà eum procedi valeat. Contrarium tamen videtur verius, per *l. si fideiussor. 7. §. si necessaria. ibi: potest audiri, si in alia eiusdem provincie civitate satisfactionem offerat. ff. qui satisd. cog. & hanc sententiam tenet conclusivè Iacobus de Arena in tractatu excussionum. num. 9. & 10.* Neque enim, quia forensis iudicari debet in idoneus & non soluendo esse. *Iason. in d. l. si fideiussor. 7. §. si necessaria. num. 1. post Baldum ibi num. 1. licet idem Baldus in l. sciendum. 15. num. 2. circa finem. in terminis huius quæstionis contrarium sentiat. per dictam l. sciendum. 15. §. possessor autem is accipiendus est, qui in agro vel civitate rem soli possidet. ff. qui satisd. cog. Iacobi tamen de Arena sen-***

na sententia videtur maiore æquitate niti, quam & conclusivè tenet idem Iason. in d. §. possessor. num. 1. & probatur per l. f. ibi: in urbe vel in provincijs. C. de princip. agen. in rebus lib. 12. Ac, si quaratur, quomodo discussionem faciet iudex aditus in alieno territorio? respondet Iason. d. §. possessor. quòd requireret in scriptis iudicem alterius territorij, pro facienda excussione, argumento. l. à Diuo. 15. §. sententiam Roma dictam. ff. de re iud. & l. f. C. de

389 bonis auto. iud. possid. Quartus modus explorandi debitoris insufficientiam & communior atque vltatior ille est, vt mittantur duo executores, ad inquirendum, quæ & cuius quantitatis bona habeat reus principalis. *Arena ubi proximè num. 15. & sequitur Ferrar. in pract. lib. respons. in actione hypothec. verbo. exceptionem excussionis. num. 17.* Eorum namque relationi stabitur, argumento l. presenti. 6. §. sic ubi. ibi: rerum, ubicunq. sita sunt, procedat inquisitio. C. de his, qui ad Eccles. confug. ac facit l. ea quidem. 7. ibi: aliqua possunt familie iudicis etiam citra solennia iudiciorum committi. C. de accusa. qui, si renunciauerint, nulla bona debitoris reperiri, vel non sufficientia pro exolutione peritæ quantitatis, horum relationi stabitur, & vel in solidum procedatur aduersus fideiussorem, vel, si pro parte reus inueniatur non soluendo, super eo, quod deest, ad integram satisfactionem contrà expromissorem processus instituatur. *Arena ubi proximè. num. 16.*

390 & 17. Quintus modus, explorandi sufficientiam vel insufficientiam rei principalis, est, quòd iudex vel etiam executor iubeat reum exhibere & manifestare bona sua, in quæ possit procedere executio, & , nisi ostendat, præsumitur esse non soluendo. *Maranta de ordine iudic. parte. 6. sub tit. de execu. senten. num. 23.* qui tamen modus in proposito, vbi de præiudicio fideiussorum agitur, non est satis tutus, cum omnes sibi melius esse consultum malint, quàm alteri, ideoque procedit tunc demùm, quando de captura ipsius personæ agitur, in defectum aliorum bonorum iuxta l. 1. ff. & C. qui bonis cedere possunt. per ea, quæ tradidi supra capite 6. num. 150.

391 IV. Fallit, quod dictum est, processum executionis non posse inchoari contra fideiussores, etiam non facta renunciatione discussionis bonorum rei, in debitore absente, vel præsentem quidem, sed non existente facilis conuentionis, propter potentiam eius, vt quia fortè possidet in territorio bona ita munita, vt faciliè expugnari pro facienda executione nequeant, prout sunt forralitia & castra. *Portius ubi proximè. limita. 9. vel propter rixositatem, aut alia ratione. Portius in communibus reg. reg. 41. limita. 10.* Quo casu nihil prohibet, etiam non præcedente discussione principalis debitoris, initium processus contrà fideiussorem fieri. *autem. presente. §. absente. verò. C. de fideiussor. iuncta glossa l. f. ubi etiam Bar. notat. num. 1. ff. si cer. pet. per. l. 2. qui satisd. cog. post glossam in l. decem. 116. de verb. obl. ac tradit per multas allegationes. Hippol. de fideiussor. num. 10. Porcius conclus. 41. in tertia limita.*

392 V. Fallit, quando debitor excussus habet quidem bona, sed emptorem non inueniunt. Tunc namque regressus proditus est creditori contrà fideiussorem, quantumuis autem. presente non fuerit renunciatum. *Hippol. de fideiussor. num. 18. allegat Paulum de Castro in l. inter eos. 51. §. creditor. ff. de fideiussor.*

393 Fallit VI. in causis mercatorum, namque fideiubendo pro alijs, si primo loco conueniantur, non possunt vti beneficio ordinis de excussione bonorum

bonorum prius facienda contra principalem debitorem, idque propter præcipuam fidem, quæ debet abundare in dictis personis, ita glo. in §. fin. autem. de fideiussor. Bald. in l. frustra. §. num. 1. C. de non num. pec. Iason in l. singularia. 15. num. 30. & 39. si cer. pet. & in l. si constante. 24. num. 180. solut. matrim. Hippol. de fideiussor. num. 8. ubi ampliat, istud procedere etiam in omnibus alijs casibus, ubi de bona fide & æquitate tractatur. Hippol. ubi proximè. num. 12. & quod in curia mercatorum negocia decidantur bona æquitate, nec locus sit exceptionibus, quæ sunt de apicibus iuris, voluit Bar. in l. quin- 394
tus. 48. in fine. ff. mandati. & l. fideiussor, qui minori. 64. num. 5. de fideiuss. Porcius ubi supra. reg. 41. limita. 12. & attigimus in hoc ipso capite. num. 305. Stracha tamen in tractatu de mercatura. tit. quomodo in causis mercatorum proceden. sit. num. 8. distinguit, an hæc exceptio excussionis obijciatur ratione processus, contra videlicet ordinem iudicarium, qui est, ut prius excutiantur bona debitoris, ne processus peruertatur, vel præposteretur. autem. hoc si debitor. C. de pignor. an verò ratione æquitatis, suggerentis iniquum esse, fideiussorem molestia affici, cum suum consequi possit à principale, ut nimirum priore casu non audiat fideiussor excipiens de non seruato ordine processus, in eoque sensu vult accipienda esse dicta glossæ & Bartoli. l. si mancipium. 34. §. 1. ff. de eucto. Secundo verò casu omninò audiendus sit, per ea, quæ tradit Neguzantius de pignor. in prima parte, octauæ partis principalis, num. 35.

VII. Restringitur præmissa conclusio in fideiussoribus iuratis, quibus 395
merito denegatur hæc exceptio discussionis ipsius principalis, licet renunciatum non sit. Euerhardus in loco à vi iuramenti. num. 46. post glossam. ibiq. Baldum. num. 5. in ca. ex rescripto. extra. de iureiur. Anton. Corsetus in singulari. in rub. de iureiur. in 12. privilegio iuramenti, ac sequitur Hippol. de Marsil. in tractatu de fideiussor. num. 9. Porcius in communib. conclus. conclus. 41. fallentia 1.

Fallit IIX. in fideiussore, qui excussionem, primo loco contra prin- 396
cipalem institutam, ipsemet impediuit, Hippol. de Marsil. de fideiussor. nu. 15. & 16. ubi limitationem hanc ipse sibi attribuit, siue de manibus familiæ sortè captum exemit, siue ei facta denunciatione, ne se domi contineret, fugam persuaferit. Hippol. ubi proximè. num. 16. post Petrum de Anchorano. cons. 341. incip. viso themate. sub finem. Porcius in communibus conclus. conclus. 41. fall. 17. Neque enim isto casu conuentus beneficio legis vel ordinis setueri potest, cum frustra legis auxilium impleret, qui in legem commisit. l. auxilium. 37. ff. de minor. c. quia frustra. de usur.

IX. Fallit, fideiussore negante fideiussorem, cuius deinceps conuicti 397
pœna est, ut beneficium excussionis perdat. Hippol. de Marsil. in tract. fideiussor. num. 19. post Baldum in autem. contra qui propriam. num. 8. C. de non num. pecu. & Alexandrum in addit. ad Bartolum in l. si dubitet. 10. §. 1. ff. de fideiussor. & idem Alex. in l. etiam. 18. §. licet in dotalibus. num. 6. soluto matrimo. per l. sed hoc ita. 22. §. 1. de re iud. cum alijs quæ allegat Hippolitus ubi proximè. num. 324. & seqq. item Ferrar. in for. lib. contra plures reos debendi verbo. intercesserunt. num. 3. & hæc sententia communiter approbatur. teste Porcio conclus. 41. fall. 18. Vnde alibi habetur, quod neganti se fideiussorem, conuicto postea denegetur beneficium diuisionis. l. si dubitet. 10. §. ita demum de fideiussor.

Fallit X. si fideiussor succedat debitori, quo casu ipse substituitur in 398
locum principalis debitoris, nec auditur cum illa exceptione ordinis, Hippol. ubi

ubi supra. num. 20. per l. fideiussoris. 24. ubi Angelus notat. C. de fideiussor. ac facit l. debitori. 7. C. de pact. Porcius in communibus conclus. conclus. 41. limita. 35.

899 Fallit XI. ubi quis se obligat animo nouandi obligationem principalis debitoris, & intercessor propriè, non autem fideiussor dicitur, hic enim conueniri potest ante excussum principalem. Bald. in l. in persona. 30. §. f. num. 2. ff. de pact. & l. antiqua. 23. §. sed si minus. num. 2. C. ad SC. Velleia. Porcius in communibus conclus. conclus. 41. fallen. 14. & 28. quo de latius supra hoc ipso capite. num. 299. 300. cum sequentibus.

400 Fallit XII. in fideiussore iudicatum solui, cui similiter exceptionem discussionis rei principalis contra processum executiuum opponere non permittitur. Baldus in l. 1. in secunda repetit. num. 2. ff. qui satisd. cog. quo de tamen videatur Porcius in communibus conclus. conclus. 41. fall. 25. latius.

401 XIII. Limitatur in fideiussore indemnitis. Is enim ita priuilegiatus est, ut siue renunciarit beneficio excussionis, siue non, semper tamen adhuc audiatur cum illa oppositione. Porcius ubi proximè fallen. 25. in fine. quo de plenius infra hoc ipso capite. num. 430. & 431.

402 XIV. Restringitur conclusio nostra in tertio possessore, in quem res litigiosa, pendente iudicio, fuit alienata, contra eum hypothecaria instituitur vtiliter, nec auditur reus cum exceptione de discutiendo prius bona debitoris. gl. magna in fine. ibiq. Bar. in l. prosecutione. 24. num. 7. & 8. C. de pignor. ubi addit istam opinionem veram, & quod sit communis concordat Porcius ubi supra. conclus. 41. fall. 2.

403 XV. Fallit conclusio nostra, quandoque exceptio excussionis non fuit opposita ad impediendum iudicium, vel ad remorandam executionem, quo casu processus sustinetur, ex quo non fuit usus debitor ista exceptione. Bar. in l. siego. 18. num. 2. ff. si cer. pet. Panorm. cons. 29. num. 2. parte 2. Socinus cons. 24. num. 48. vers. & tamen. volum. 1. Bartolus in l. si mancipium. 34. ff. de euctio. quo de videatur latè Porcius in sæpè citata conclus. 41. limita. 6.

404 XVI. Fallit in fideiussore, qui interuenit pro debitore naturaliter tantum obligato. Ille namque pulsatus, siue ordinario, siue executiuo iudicio, non potest opponere exceptionem excussionis. Bart. in l. Marcellus. 25. circa finem. ibiq. Ang. & Paulus de Cast. ff. de fideiussor. Et hi quidem casus superius enumerati communiores sunt & frequentiores, de alijs legantur plura apud Porcium dicta conclus. 41. per totum. & Socinum in regula 134. eiusdemq. subnexis fallentijs.

405 Cæterum, hoc loco non incommodè dubitari potest de quæstione, quæ tota die apud nos occurrere potest, an nimirum fideiussor, obligatus ad obstagium, in euentum non factæ solutionis, si exigatur alternativè, pro satisfactione videlicet crediti, vel pro ingressu obstagij, requisitus possit excipere de prius excutiendo principali? Breuiter responderetur, cum audiendum non esse, quantumuis authenticæ præsentæ. C. de fideiussor. non fuerit specialiter renunciatum. tex. est in ca. ex rescripto. ibi: dedit Monachos & uxorem fideiussores, iunctis verbis. conventionem ipsorum faciatis adimpleri. extra. de iureiur. cum excussio respiciat ad executionem in bona obligati, quæ non fieri potest, antequam principalis inveniatur non soluendo. autem. præsentæ. C. de fideiussor. Obstagium autem isto casu respicit arctiorem obseruantiam contractus, per repræsentationem nimirum personæ fideiussoris in loco

loco conuento, tam diu, donec per fideiussorem vel ipsum principalem sol-
uatur pecunia debita, & sic ad implementum representationis personæ non
interest, an reus principalis soluendo sit, nec ne. *d. c. ex rescripto*. Et ita respon-
dimus Henrico ab Emdorff iuniori, anno 1583. mense Martio. Ac si quis ob-
ijciat, fideiussorem in duriorē causam, quā reus principalis tenetur, ob-
ligare se non posse. §. *fideiussores. instit. de fideiussor. l. si testamento. 49. §. f. l. fi-*
deiussor. 16. §. qui certo loco. ff. eo. responderetur, contraria procedere quando
intercessor durius, & in plus se obligaret, siue re, siue loco, siue tempore.
quā ipse reus, per prædicta: Secus est, si non plus, sed arctius & efficacius
se obliget, vt hic. Etiam si enim principalis obstagium non promiserit, sed
solus fideiussor: tamen ideò non durius vel in plus obligatur re, loco vel
tempore, quin is eodem modo possit liberare suam fidem, per solutionem
eius, quod debetur, puta, eodem tempore, eodem loco, eadem re & causa,
sicut debitor principalis. Quod autem, in euentum non seruata fidei, vel
non soluta ad diem pecuniæ, fideiussor se obligauit ad obstagium, istud fir-
mitatem obligationis concernit, vt creditor habeat plures vias repetendi suum,
sicut non diuersimodè potest fideiussor in casu non soluta in termino pecu-
niæ, promittere poenam, quantumuis in persona principalis nulla fuerit ap-
posita poenæ mentio. *gl. l. sicut. 65. verbo. inutiliter. & ibi 10. de Imola. ff. de*
fideiussor. Alex. in addit. Bar. in l. græcè. 8. §. illud num. 2. & l. hi qui. 34. eo. tit.
Bal. in l. qui crimen. 3. num. 18. C. qui accus. non possunt. Vnde Bar. in *l. centum*
capua. 8. num. 9. ff. de eo quod cer. loco. restringit istud dictum, quod fideiussor
non teneatur in plus, quā principalis, respectu eorum, quæ principaliter de-
ducuntur in obligationem: Secus est in ijs, quæ deinceps, propter videlicet
non expeditam creditori solutionem, in euentum moræ rei principalis, pro-
mittuntur per fideiussorem. Bar. *ubi proximè*. Sic pro debitore simpliciter ob-
ligato per instrumentum, contra quod nulla de iure communi proditur pa-
rata executio. *l. minor 25. annis, cui fideicommissum. 40. ff. de mino.* fideiussor in
euentum moræ principalis executivè se obligare potest. Bar. in *l. hi qui. 34.*
nu. 2. ff. de fideiussor. Suarez in *l. post rem iudicatam. 56. in declaratione legis*
regni. §. visum est num. 7. de re iud. per l. Marcellus. §. fideiussor obligari. & §. fi-
deiussor. de fideiussor. & §. fideiussor. instit. eo l. si Pupillus. 127. in fine vers. vel ex sua
mora. de verb. oblig. Eodemque planè modo cessat excussio, *iuxta autem. hoc si*
debitor. C. de pignor. quando creditor via ordinaria vel executiva prosequitur
rem, quam Titius ab illo constituti nomine possederat, & in alium alienaue-
rat, in scio creditore. Ferrar. in *forma lib. resp. in actio. hypotheca. verbo. exceptio-*
nem excussionis. num. 8. ubi & num. 9. subiicit, idem esse, si principalis bonis
cesserit. Idemque est, si creditor agat contra debitorem debitoris sui. Nam
& tunc exceptio excussionis non impedit processum aduersus tertium pos-
sessorem. Ferrar. *ubi proximè. num. 7. post Cynum in l. nomen. 4. num. 3. C. que*
res pig. ex quo nomen debitoris dicitur esse in bonis sui creditoris, cum pro eo
ipsi competat actio. l. rem in bonis. 52. ff. de acquir. domi. l. qui actionem. 15. de
reg. iur. An verò ex pacto vel statuto executivo detur parata executio contra
debitores debitoris nostri, aut an saltem arrestari possint, & quæ sit forma pro-
cedendi, de his videantur notata in secunda parte huius operis. *cap. 3. num.*
490. ibidemq. 494. iunctis, quæ habentur in tertia parte huius operis cap. 8.
num. 40.

Ddd DIVISIONIS VEL EPISTOLAE D. ADRIANI. 409
Hoc differt à præcedente renunciatione, quod renunciatio beneficij de fide-
iussoribus, concernit exceptionem fideiussorum, ipsius competentem, respectu
principalium

principalium reorum, ne ante ipsorum discussionem exigantur. *d. Aut. praesente*: hoc verò beneficium concernit personas plurium fideiussorum inter se inuicem. Regulariter enim ex pluribus fideiussoribus vnus conuentus in
 410 solidum, rectè ex epistola D. Adriani petet, diuidi inter ipsos obligationem, & quemlibet pro rata sua exigi. *l. fideiussor seu mandator. 10. C. de fideiuss. l. si dubitet. 10. §. 1. l. si fideiussores. 41. §. idem. & l. inter eos. 51. §. f. ff. eod.* quantumuis fideiussores in solidum sese obligarint. *Ferra. in forma libelli contra plures reos. verb. beneficio nouarum constitutionum. num. 1.* & hæc sententia communis est, prout notat glo. in verb. teneatur. §. si plures. inst. de fideiuss. vbi Syl. Aldobrandinus refert, istam sententiam communiter teneri. Quod & in pluribus
 411 reis debendi procedit, qui in solidum sese obligauerunt. *Aut. hoc ita. C. de duobus reis.* Cæterum hæc omnia accipienda sunt, quando creditor per viam ordinariam procedit, exigendo solidum ab vno fideiussore: Secus foret, si
 412 executivè procedat ex vi nempe statuti, vel instrumenti tribuentis creditori paratam executionem. Tunc enim cum ea non audiretur, per ea quæ tradi-
 mus in quarta parte huius operis. cap. 1. num. 115. idque vel multò magis, si isti beneficio fuerit renunciatum. secundum ea, quæ tradit Ferrar. in d. for. libelli contra plur. reos. debent. verb. beneficio nouarum constitutionum. num. 1. in fine. Quo casu vnus ex pluribus in solidum poterit exigi, neque iuuabitur per Epistolam D. Adriani, cui semel renunciandum putauit. *l. si quis in conscribendo. 29. C. de pact. ca. si diligenti. extra. de foro comp.* Et in hoc fraternizat beneficium constitutionis nouæ de duobus reis, cum beneficio epistolæ D. Adriani, quod pluribus fideiussoribus competit, vt vtamur verbis Hippolyti de Marf. in tract. de fideiuss. num. 74. & Specul. tit. de renunciat. & conclus. §. finitis. num. 16. 17. & 18. vbi describit etiam formam huius obligationis, qua mediante
 413 intelligitur vnus pro alio intercedere, quodocunque se vltra contingentiam suæ partis obligat. de qua renunciatione videatur etiam gl. d. Aut. hoc ita. C. de duobus reis. Et per hoc dissolui potest quæstio, haud ita diu mihi de facto
 414 proposita, an videlicet pluribus fideiussoribus, obstagium ingressis, in aliquo diuersorio, quos habita fide de pretio, hospes per annum iam exhibuerat, & alimentauerat vnus ex illis, satisfaciendo hospitij de sua parte pro expensis, liberet suam fidem, ita, quòd dominus hospitij ipsum dimittere cogatur, absque eo, quòd soluat etiam pro socijs? Si enim obligarunt se in solidum, cum renunciatione Epistolæ D. Adriani, sicut vnus, soluendo partem suam in capitali, non liberat fidem suam, nisi de quotis etiam confideiussorum satisfaciat: ita idem est in accessorijs huius obligationis, puta in effectu obstagij, vt inde mouere pedem alicui non liceat, nisi pro expensis tam suis, quàm aliorum etiam obstagiatorum & correorum debendi satisfaciat. argumento *l. cum principalis. 178. ff. de reg. iur. & c. accessorium. extra. eo. in 6.* Nec mouet, quòd obijci posset, pactum cum creditore factum non esse extendendum ad eum, qui obsides excipit hospitio. *l. si vnus. 27. §. ante omnia. ff. de pact.* cum hîc agatur de interesse non tam hospitij, quàm ipsius creditoris, qui pro obstagio & omnibus ijs damnis, quæ inde sequuntur, habet obligatos obsides, ne videlicet expensas reliquorum, non soluendo existentium, ipse creditor deinceps in se
 414 suscipere compellatur, cum, vt nunc sunt mores, creditor, qui diuersorium alicuius ciuitatis fideiussoribus pro obstagio intimat, ante omnia cogatur de indemnitate cauere domino hospitij, in casu non solutorum per obsides alimentorum, sicut etiam in proposito creditor suam fideiussoriam cautionem hospitij fidei, in vicem maioris assecurationis, commiserat.

Eee CEDENDARVM ACTIONVM. Hoc est tertium beneficium 419
 pro fideiussoribus introductum, quod conuentus in solidum, non aliter tene-
 tur soluere pro reo principali, nisi ante omnia ipsi cedantur actiones cum in-
 strumentis principalis debiti, ad hoc, vt is habeat regressum suum aduersus
 principalem, suosque confideiussores. *l. Modestinus. 76. l. Stichum aut Pamphi-*
lum. 95. §. si creditor a debitore. de sol. l. fideiuss. 17. l. cum is qui. 36. de fideiuss. l. cum
alter. 11. C. eo. l. Papinianus. 28. ff. mandati. l. mandati. 14. sicut eligendi. 21. C. de
fideiuss. & l. ut fideiussor. 39. ff. eod. Quod adeo verum est, vt Dd. precise requi-
 rant, hanc cessionem actionum, vel iurium fieri ante solutionem, vel in ipsa
 solutione, ita, quod postea frustra petitur cessio, prout de hoc videtur esse clarus
 tex. in *d. l. Modestinus. ibi*: si ex interuallo post solutum fiat cessio, nihil cum ea
 cessione actum est, cum nulla superfuerit actio. Vult dicere Iuriconsultus:
 solutione eius, quod debetur, tolli omnem obligationem, neque referre, quis
 soluat. *Inst. quibus mod. toll. obl.* & ita non restare aliquam actionem, quam
 creditor in soluentem, pro regressu aduersus confideiussores alios transferre
 possit. *d. l. ut fideiussor. 39. & l. cum is qui. 36. vers. nullas iam esse, cum suum per-*
ceperit. de fideiuss. iuncta l. eius qui in provincia. 41. si cer. pet. extincta videlicet
 semel obligatione, per solutionem eius, quod debebatur *l. quires. 98. §. aream.*
8. de solut. Vnde, post interualum a facta solutione frustra deinde instatur 417
 per soluentem, pro cessione actionum, nisi tempore solutionis protestatio vel
 pactum intercesserit, de deinceps facienda cessione iurium, quæ habet creditor.
d. l. Modestinus. vers. quod si ante. & ibi Bar. num. 2. & Io. de Imo. 1. & 3. item
Ang. de Peru. 3. Contrarium tamen innuitur in *d. l. cum is qui. 36. de fideiuss.*
 vbi per modum dubitandi mouet IC. an creditor, qui ab altero fideiussore 418
 satisfactionem accepit, deinceps teneatur aut possit actiones præstare? Et pote-
 rat, inquit, dici, nullas iam esse, cum suum acceperit, sed non est ita, quia non
 simpliciter in solutum accepit, sed quodammodo nomen debitoris vendidit,
 adeo, vt fideiussor soluens saltem habeat actionem ex empto, quando-
 que contra creditorem, ad hoc, vt ei præstet actiones. *d. l. cum is qui. & ibi gl.*
vers. & ideo, vbi inquit: quantumvis apud cedentem actio sit inutilis, tamen
 utilis erit ei, cui ceditur, adeoque creditor etiam inuitus, & post satisfactio-
 nem, per actionem ex empto compelleretur cedere fideiussori soluenti sua iura,
 cum cæterorum fideiussorum & principalis respectu, ea iura emisse intelligen-
 tur. *l. fideiussoribus. 17. ibi: vendere cæterorum nomina. & l. si dubitet. 10. ibi: non*
semper est facilis nominis emptio. ff. de fideiuss. Et habetur alibi, quod pretium
 magis mandatarum actionum solutum, quam actio, quæ fuit, perempta vi-
 deatur. *d. l. Modestinus. 76. de solut. vbi Ang. num. 7. & Paul. de Cast. 6. Et* 419
 quod soluens possit etiam post interuallum adhuc cogere creditorem, ad ce-
 dendum sibi actiones, hæc sententia communis est, secundum *Raphaël Cu-*
man. in d. l. Modestinus. num. 3. & optimè facit d. l. cum is qui vers. sed non est
ita. Nec tamen ignoro, non deesse, qui velint, quod fideiussor solidum 420
 soluens, aduersus confideiussores, etiam absque cessione actionum impetrata
 a creditore, quod exposuit, recuperare possit, saltem per actionem mandati
 contrariam, ex quo plures fideiussores non tantum pro principali debitore,
 sed etiam inter se inuicem fideiubere intelliguntur. secundum *Cynum in l. 1.*
num. 2. C. de duobus reis. ac facit l. reos. 11. in p. iuncta gl. verb. accipi. ff. eo. & §.
1. verb. alterna fideiussione. Aut. de duobus reis. coll. 2. & §. si quid autem. iuncta
ibi gloss. verb. mandati iudicium. Inst. de fideiuss. aut, quod saltem negotio- 421
 rum gestorum actio competat soluenti pro alijs, cum aliorum negotium,
 soluendo

- soluendo videlicet eorum partes, vtiliter fuerit gestum, & ea solutione alij fideiussores à creditore sunt liberati, prout habetur in *l. cum pecuniam. 43. & l. que vtiliter. 45. §. Titius. 2. ibi: equum est, in damno eum non versari. de neg. gest. ac concordat gloss. l. creditor. 2. verb. iurare. C. de duobus reis. cum l. si in rem communem. 12. ibi gl. verb. in solidum. C. si cer. pet. Sed non discedo à communi sententia, quòd videlicet, absque cessione actionum, nulla competat fideiussori soluenti solidum actio contra alios fideiussores, propter textus inenitabiles in *d. l. ut fideiussor. 39. & l. cum is qui. 36. ff. de fideiuss. & l. cum alter. 11. C. eod.**
- 422 *tit.* Nec obstant contraria præmemorata, quia loquuntur in pluribus correis debendi, qui in hoc sunt magis priuilegiati, quàm plures fideiussores, illis enim triplex remedium inter se ipsos proditur. Vnum est beneficium Epistolæ D. Adriani, secundum, cedendarum actionum, tertium, quòd habent vtilem actionem, etiam absque cessione. *gl. l. cum alter. 11. C. de fideiuss. per l. 1. §. nunc tractemus. iuncta ibi gl. ff. de tutel. & rationibus distrab. & l. 1. C. de duobus reis.* Fideiussoribus autem, etsi prima duo beneficia cum pluribus tutoribus vel correis communia sunt: tamen tertium denegatur, hoc est, si ipsis non fuerint cessæ actiones, non possunt, quod erogarunt, ab alijs saltem confideiussoribus, recuperare. *gloss. d. l. cum alter. verbo non competit. & Ronchegallus in l. reos. 11. n. 55. ff. de duobus reis. gl. verb. in solutum. d. l. cum is. 36. de fideiuss. & dico notanter, fideiussori soluenti nullam esse prodatam actionem pro repetitione portionum, quas pro alijs exposuit, contra fideiussores, vt excludi intelligatur repetitio à principali, contra quem ipsi prodita est mandati actio. l. si mandauero tibi. 22. ff. mandati. l. fideiussor. 16. vbi notatur. de fideiuss. §. penul.*
- 424 *inst. eo. tit.* Quæ tamen cessio iurium, prout suprà monuimus, non ita restringenda est, quòd videlicet vel antè solutionem, vel in ipsa solutione, vel in continenti possit, peti eam, vel protestationem subijci necesse sit, sed sufficit ex interuallo etiam fieri, adeò, vt nulla præmissa reservatione cessionis, fideiussor, etiam post solutionem, compellere possit creditorem, ad cedendum sibi actiones, intentata videlicet cōtra ipsum actione ex emto, ad tradendum sua iura, quia talis fideiussor, quasi emptor nominis est adeoque creditor tenetur quodocunque cedere sua nomina & iura, fideiussori soluenti solidum. *d. l. cum is qui. vers. sed non est ita. iuncta l. emptor. 5. l. ex nominis. 8. C. de hered. vel act. vend.* Qua cessione impetrata, patet ei regressus, siue aduersus debitorem, siue etiam aduersus confideiussores, per superius dicta. Minus
- 425 vrget, quod opponunt Dd. soluentem intelligi fecisse solutionem pro sui exoneratione tantum, (cū propter renunciationem beneficij diuisionis in solidum obligatus fuerit) non etiam pro alijs. Quia antecedens negatur, cū non præsumatur fideiussor soluens, voluisse suis confideiussoribus ipsorum ratas, quas pro ijs soluit, donare. *l. 1. §. quoties verò. & l. Et magis quod meo.*
- 426 *4. de solut.* Ex quo donatio nunquam præsumitur, vbi alia coniectura capi potest. *Bar. in l. si cum aurum. 50. num. 2. de solut. ac notant Cyn. & omnes in l. falsus. 19. C. de furtis.* An autem fideiussori in solidum exacto, actiones etiam in solidum, vel pro rata cuiusque confideiussoris, cedi debeant, videantur, quæ tradentur in 2. parte huius oper. *cap. 2. num. 12. 13. & 14. cum seqq.* Caterum, hac opinione retenta pro vera, quòd, absque cessione soluenti solidum, ne quidem vtilis negotiorum gestorum, pro repetitione pecuniæ suæ, prodita sit actio, vix est respondere *ad l. cum pecuniam. 43. de neg. gest.* nisi dicamus, quòd ibi negotiorum gestorem planè non tangebatur
- 427 causa, cū ipse neque ciuilitè, neque naturaliter fuerit obligatus creditori, nimirum, si, quòd exposuit pro debitore & quidem absente ac ignorante,

repetit negotiorum gestorum actione, cuius diuersum hinc est in fideiussore, exacto in solidum ex sua propria obligatione. Nec obstat, quod diximus, ideò denegari soluenti post solutionem petitionem cessionis actionum aduersus creditorem, quod solutione debiti sublata fuerit omnis obligatio. *Inst. quibus mod. toll. oblig. in princ.* Quia id verum in persona creditoris, qui, 428 cum receperit suum, inutiliter denuò acturus est, eò quod bis idem petat. *l. bona fides. 57. de reg. iur. cum l. quibus idem. 18. de verb. oblig.* Secus est in actione cessa. Eam enim vtiliter exercet cessionarius, ad recuperandum, quod pro alijs exposuit. *ita soluit gl. in verb. non competit, in f. d. l. cum alter. per l. Stichum. 95. §. 2. ver. aliquando ff. de solut.* Superest tantum adhuc vnus casus, in quo 429 fideiussor soluens, etiam absque eo, quod impetret actionum cessionem, potest recuperare, quod expendit, vel à principali vel à fideiussoribus, puta, si in instrumento renunciatur beneficio cedendarum actionum. Hunc notabilem effectum tradit Hippol. de Marfil. *in tract. de fideiuss. num. 28. vers. si tantum. & num. 29.* Et, quod beneficio cedendarum actionum possit renunciari, testificatur etiam Iacobus de Buttrigar. *in tract. renunciationum. verb. beneficio cedendarum.* Et hæc quidem, quæ diximus de renunciatione prædictorum trium beneficiorum, quod videlicet excludant deinceps renunciantes ab ipsarum oppositione, verissima sunt & indubitata. Sed an idem etiam operetur renunciatio generalis omnium iurium, exceptionum, & beneficiorum, quo- 430 modolibet fideiussoribus competentium, hæc disputatio multorum ingenia magnoperè exercuit. Voluerunt enim aliqui, hanc renunciationem generalem sufficere, cum ista generalitas extendatur ad omnia. *Nicol. Boër. conf. 30. num. 13. per textum l. pluribus. 7. de accep.* vbi in generali acceptilatione intelliguntur acceptilatæ omnes stipulationes, etiam plurium summarum: nisi aliud inter partes sit actum. *Idem tradit Salic. in l. age cum Geminiano. 3. & l. sub pretextu. 19. & l. si de certa. 31. per illos text. C. de transact. l. emptor. 47. §. Lucius. 1. ff. de pact. l. Aquiliana. 4. de transact.* Vbicunque enim generalitas 431 per medium aliquod habile verificari potest, generalitas illa in qualibet eius specie operatur. *Euerh. in suis top. loco à generalita. in pr. per d. l. emptor. 47. §. Lucius. 1. iuncta ibi gloss.* Hinc est, quod Baldus dehortetur contrahentes à verbis generalibus. *Bal. in l. pactum dotali. 3. num. 11. C. de collation.* ne videlicet, effuso sermone vtentes, in promptum incidant periculum. *l. f. C. de dot. pro-* 432 *miss.* Tantundem enim operatur generalis dispositio, quo ad omnia, sub genere illo contenta, quàm operatur specialis, quò videlicet ad species, per expressum enumeratas. *l. si duo. 52. circa finem ibi:* quantum facit in totum denegata, tantum valet, si in ea re, qua de agitur, denegata sit. *de admin. tut. l. que de tota. 76. de rei vind. l. si chorus. 79. in princ. de leg. 3. l. omnes. 4. in p. C. de prescrip. 30. an.* Et per hanc regulam inferebat Francis. de Aret. quod fideiussores, renunciantes omni beneficio, quod pro ipsis facere potest, vel, per quod promissio per eos facta impediretur, aut aliter effectum non sortiretur, excludat omnia & singula beneficia, pro fideiussoribus prodita, & superius enumerata, non minùs, atque si omnibus & singulis in specie renunciaffent. *Aretinus conf. 33. incip. consultatio premissa & causa. num. 13. per allegatam l. si duo. & Alexand. conf. 68. num. 8. vol. 5.* Et, quod per renunciationem generalem 433 omnium exceptionum & beneficiorum, renunciantibus competentium, excludatur exceptio, non tantum excussionis principalis debitoris, sed etiam distributionis, item cedendarum actionum, tradit Imola. *conf. 46. incip. in casu premissis ante omnia & latè And. Tiraquei. in l. si unquam. 8. in prefat. num. 121. C. de renouand. donat. ubi etiam num. 117. refert, istam sententiam communi Dd. calculo*

- calculo approbati. Quod & testatur Iason in d. l. sed & si quis. §. quesitum. num. 14. vers. considera. & vers. quia attenta. & num. 15. Accertè si proprietatem & generalitatem verborum inspiciamus, quæ aliàs frustra viderentur adiecta, nisi prædicta etiam beneficia in ijs continerentur. arg. l. si quando. 109. de leg. 1. hæc opinio, sicut communior, ita etiam de iure fortè verior est. per l. f. ubi gl. notat. per illum tex. verbo. omniq; alijs auxilio. C. quand. mul. tut. off. fungi pot. Contrarium tamen, quòd videlicet generalis renunciatio non*
- 434 sufficiat, sed requiratur specialis enumeratio eorum beneficiorum, quibus quis intendit renunciare, amplectitur Decius *cons. 37. incip. & pro virili. nu. 1.* ubi dicitur: quòd non sufficiat generalis renunciatio per clausulam: renunciamus omni auxilio iuris, sed requiritur specialis renunciatio; & scriptum reliquit Romanus, quòd fideiussor, qui promisit soluere sine aliqua exceptione, per hoc non intelligatur renunciasse beneficio. Aut. præsent. *Roma. cons. 211. incip. allegationes. num. 2.* Quia, secundum eum, talis renunciatio exceptionum, intelligitur de friuolis, non autem de legitimis, prout concludunt. *Bart. in l. 1. §. parui. num. 3. ff. quod vi aut clam. ac fac. pro hoc c. ex parte. extra. de offic. deleg. c. ut debitus. de appel. & l. 1. §. interdum. ff. à quibus appel.*
- 435 *non lic. cum l. f. C. de sent. & interloc.* & quòd per illam generalitatem renunciationis, non excludantur illa remedia, pro fideiussoribus specialiter prodita, puta, discussionis, diuisionis, & cedendarum actionum, nisi specialiter & expressim illis renunciatum fuerit, aut, aliquibus in specie enumeratis, sequatur generalis clausula: & omnibus alijs, istud tenet Panor. *in d. c. ex parte. 2. num. 5.* & addit rationem Felinus, quòd videlicet generalitas renunciationis non tollat illam defensionem, quæ competit ex natura subiectæ materiæ, prout sunt, exceptio cedendarum & similes. *Felin. d. c. ex parte. num. 12.* Et hanc sententiam communem esse testatur Ioan. de Imol. *in d. l. 1. §. quesitum. num. 15. & 19. ff. quibus appel. non licet,* & quòd beneficio cedendarum actionum, per generalem renunciationem non intelligatur derogatum, sed requiratur specialis renunciatio, sequitur etiam Decius *in d. c. ex parte. nu. 19. post Romanum. cons. 472. circa finem.* licet ad ista contraria facilis sit solutio, quòd autoritates hîc adductæ loquantur de statutis, item rescriptis principum, quorum generalitas meritò restringenda est ad legum limites: nisi manifestè constet, disponentes aliud voluisse. Secus est in contractibus partium, tunc
- 436 enim fit interpretatio contra eum, qui potuit legem apertius præscribere. *l. veteribus. 39. ff. de pact. l. quicquid astringenda. 99. de verb. oblig. l. 3. §. in hoc. de negoc. gest.* verùm pro sententia posteriore facit etiam illud, quòd nemo intelligatur renunciare iuri, quod verosimiliter ignorat. *l. mater decedens. 19. de inoff. test. l. qui cum tutoribus. 9. & l. Aquiliana 4. de transact.* siue renunciatus sit foemina, cui leges ignorare impunè licet. *l. f. C. de iuris & fac. ignor.* siue masculus, cui, vt maximè non patrocinetur iuris ignorantia in compendijs vel lucris: tamen in damnis vitandis excusat. *l. sed et si me putem. 22. ff. de condict. indeb. & l. error facti. 8. §. 1. de iuris & fac. ignor. Ferrar. in form. libelli contra plures reos debendi. verb. alijsq; omnibus legibus. num. 1. & 2.*
- 438 Cui tamen posteriori motiui ipsi quoque respondent contrariæ opinionis affectæ, illud procedere, quando de beneficijs renunciationum nulla fuit facta mentio, vel in genere vel in specie: Secus, si de remedijs in fauorem renunciantium etiam marium introductis, vel specialiter vel generaliter actum est, tunc enim sufficit, renunciantem in genere cogitasse de beneficijs sibi competentibus, ita respondet Aretinus dicto *cons. 33. num. 13. per l. sub pretextu. 19. ubi notat Bartol. C. de transact. ac fac. l. qui iure militari. 7. ff. de testam.*

mil. & notat Bar. in l. etiam. 29. in f. de minor. quantumvis ad hanc rationem de renunciatione beneficiorum in genere cogitata, etiam pateat alia solutio, 439 quod videlicet huiusmodi renunciationes generales, vt plurimum apponantur instrumentis obligationum, cum modica deliberatione, & sæpius magis ex consuetudine notariorum, quam, quod ita inter partes sit conuentum. Ang. consil. 253. incip. Domina Antonia col. pen. Decius cons. 399. num. 8. post Salic. in l. 2. quest. 19. C. de iure emphyt. vbi dicitur: quod ille clausula apponantur à notarijs, partibus sæpè non intelligentibus, quid agatur. Idem testatur & Gozadinus cons. 80. num. 15. post Bart. in l. 1. quest. 6. in f. ff. de iure codicill. quod Bartoli dictum communiter approbatur, teste Decio in cons. 394. num. 8. ac tradit Tiraquellus in l. si unquam. 8. num. 126. C. de reuoc. dona. Quod eo ipso præsumitur, nisi ex præambulis contractus in instrumentum redacti appareat de partis debitriceis expressa renunciatione. Et hoc facit ad dissolutionem quæstionis huic dicasterio non ita dudum propositæ: vbi plures correi debendi, qui & fideiussores se nominabant, expressè fuerant protestati, quod singuli tenerentur tantum pro ratis portionibus, notarius autem, qui rogatus fuit de isto contractu conficere instrumentum, apposuerat in fine clausulam renunciationis de Epistola D. Adriani, respondimus de iure, istam clausulam pro non adiecta haberi. l. 1. & per totum C. plus valere quod agitur. Quantumvis enim notarius, etiam de eo non rogatus, possit contractui, quem redigit in instrumentum, solitas clausulas apponere, Paul. de Castr. in l. 3. num. 3. ff. de iuris. om. iud. Bart. in l. de die. 8. in princ. qui satisd. cog. Alex. in l. si finita. n. 15. 2. de dam. infec. per l. si pignore. 22. §. f. de pign. act. cum l. f. C. de fideiuss. ac latè Felinus in c. ex literis. num. 11. & 12. extra. de fide instrum. & tradit Rolandinus de officio tabellionatus: rubrica de quatuor requisitis in notario instrumentorum, vers. in ultima verò questione, quod ab hac opinione non esset recedendum, in iudicando, secundum communiter canonistas: tamen Bart. in l. heredes palam. 21. §. in testamentis. ff. qui testa. fac. poss. l. sciendum. 30. de verb. obl. Item Nicolaus de Matar. in rub. C. de fide instrum. contrarium tenent, & addit Paulus de Castro in d. §. in testamentis. hanc posteriorem opinionem esse communem, quam refert conclusiue etiam Rolandinus in loco præalleg. Potest etiam in terminis propositi nostri responderi, quod prior opinio procedat eo tempore, quando contractus adhuc est in fieri, ita vt tenor obligationis partibus utrimque præsentibus prælegatur, ab ijsque comprobetur. Secus est, si post 441 perfectum & hinc inde consummatum contractum, circa suam extensionem, velit clausulas, aliter apponi consuetas, adijcere, quarum nulla fuit in contractu facta mentio. Hippol. de Marsil. in sing. 123. num. 3. post Andr. de Barbacia in c. 2. n. 2. extra. de precario. per l. apud Celsum. 4. §. in hac. 17. vers. siquidem ex peculiari. ff. de doli excep. ex quo pauci tabelliones sunt, qui intelligunt 442 effectum renunciationum, quæ crebrò sunt de apicibus iuris. Bal. in rub. C. de reuoc. quæ in fraud. cred. sicut nec alias iuris clausulas, quas ponunt in instrumentis. Quia sunt vt pica, vel gallus pſitacus qui stant in palatio Dominorum & loquuntur sine intellectu Ludo. Roman. sing. 52. num. 2. ideoque eorum rudiras & inscitia non debet esse præiudicialis partibus. Bald. in l. f. num. 3. C. de fideiuss. & vulgatum est illud, quod ex clausulis & pactis extraneis, quæ tendunt ad illaqueandum & grauandum debitores, inducitur fraudis & doli mali suspicio. Capolla de simula. contractibus. præsumpt. 8. & 9. num. 47. & 48. Vnde tradit cautelam Hippol. de Marsil. in tractatu fideiuss. num. 36. quod iudex ex officio interroget notarium, an ipse intelligat effectum illarum clausularum, ac si responderit se nescire, tales clausulæ nullius erunt momenti,

menti, cum quo transit etiam *Cassianus in consuetud. Burgund. rub. 5. §. 2. nu. 2.* pro quo & illud mouet, quod scriptum reliquit *Tiraquellus in l. si unquam. 8. in prefatione, num. 172. C. de reuoc. don.* quod appositio clausulæ instrumenti circa extensionem alicuius instrumenti nihil habeat momenti, per ea quæ tradit *Ioannes Francisc. Ripa in l. centurio. 15. num. 82. ff. de vulg. & pupill. cum alijs ibidem adductis. Et idem Tiraquellus d. l. si unquam. 8. in prefatione, num. 126.* Pro quo & illud mouet, quod renunciationes sint stricti iuris, in ijsque non veniant, nisi quæ sunt expressæ. *Dec. cons. 52. incip. visa instructio. ne. num. 21. & 22. & consil. 460. incip. viso puncto. num. 6. las. in l. postquam liti. 4. num. 10. C. de pact. ac facit c. sanè. c. conueniens. extra. de renunciat.* Et *Guido Pap. decidit, renunciationes generales non valere, nisi beneficia, quibus renunciatur, specialiter exprimantur. Guido decis. 367. num. 1.* Pro qua sententia videtur etiam militare tex. apertus in *l. sed & si quis. 4. §. quesitum. 4. si quis caution.* vbi dicitur: ita demum conuentionem, de non opponenda aliqua exceptione, valere, si specialiter causæ exceptionum expressæ sunt, quibus à promissore spontè renunciatum est, ac facit *l. 1. in f. ibi: fideiussor pro non dato habetur, nisi suo privilegio specialiter renunciauerit. si quis inius voc. non teris. l. debet. 7. §. item si. Nauta caup. stabu. l. non solum. 39. in f. l. Pomponius. 40. in p. & l. qui duo. 47. de procur. l. illud. 25. §. si tales. de minor. l. negotium gerentes. 22. C. de neg. gest. & §. soluto. ibi: aut moriens non expressim. Aut. de nuptijs. colla. 4.* Et hæc sententia, quod videlicet renunciatio exceptionum generalis non excludat renunciantem à propositione specialium beneficiorum sibi per ius indultorum, secundum *Tiraquellum*, tutior & humanior est. *Tiraquel. in prefat. d. l. si unquam. 8. num. 132. C. de reuoc. donat. & sequitur Specul. in tit. de renunciat. & conclus. in §. finitis. num. 7. vers. tertij dicunt. & num. 15.* Eamque fuit amplexus *Electo Saxoniæ Augustus* in suis nouellis constit. parte 2. art. 17. vbi disponit, Das in solchen fellen eine ausdrückliche vorzicht/ vnd specificirte renunciation erforderet werde.

Et secundum hanc posteriorem sententiam, donec decisionibus causarum, in hoc territorio & scabinatu Thuringiæ interfui, (quod ab hoc tempore retrò computando ad 27. annos se extendit) semper iudicauimus: nisi fortè partes, non vtendo quidem renunciatione speciali privilegiorum in forma consueta, verbis tamen vsi sint in effectu idem importantibus, puta: Wenn sie sich vorschreiben nicht alleine sempelich vnd sonderlich / Sondern vorseprechen darneben/ Das einer vor alle vnd alle vor einen zalen/ vnd sich keiner mit dem anderen behelffen solle/ subiecta renunciatione generali omnium beneficiorum sibi competentium. Tunc enim, quia de intentione partium constat, quod videlicet vnus soluat totum, si istud ita sederit creditori, renunciando simul beneficijs competentibus, non attenta forma verborum, talis renunciatio generalis habetur pro ea, ac si specialiter privilegio diuisionis, item excussionis fuisset renunciatum, per *l. 1. C. de formulis & impetrat. subla. l. f. C. de his qui in ecclesia manumit. l. quoniam. 8. C. de testam. l. ne in arbitris. 4. §. f. C. de recep. arbit.* ita respondimus de iure *Georgio à Rotleben*, mense Decembri anno 1575. rationem huius fallentiz expediā in secunda limitatione.

345 Fallit itaque secundò, quod diximus, requiri specialem renunciationem illorum trium remediorum, quæ pro fideiussoribus sunt prodita, vt procedat, quando saltem sensus recti sermonis, vel in genere, vel in specie hominem sanæ mentis & rectæ rationis, in eam cogitationem probabiliter adducere potuit, de quorum remediorum renunciatione fuerit actum, puta, si sit renunciatum exceptionibus & privilegijs, quæ pro fideiussoribus introducta; tunc

enim quantumuis in specie vnum & alterum non fuerit expressum, tamen ex quo, facta saltem relatione ad beneficia fideiussoribus prodita, renunciatio aliàs nullum sortiretur effectum, ideò deinceps cum illis exceptionibus, cecendarum, diuisionis aut excussionis, quibus saltem in genere renunciasse intelligitur, amplius audiendus non est. Decius in l. f. nu. 20. ff. si cer. pet. vbi 446 in fine subiungit, renunciationem generalem per illa verba: renunciamus beneficijs fideiussorum, excludere remedium diuisionis, quantumuis in specie de illo nihil sit actum. Quod idem etiam tenet Speculat. in tit. de fideiuss. §. 1. num. 5. & Phil. Corneus conf. 109. incip. viso. num. 1. vol. 1. vbi tamen loquitur de fideiussore indemnitate, quo de paulo post latius. Et ita concludit Aret. conf. 33. num. 7. 8. 10. & 13. Roman. conf. 472. Bart. in d. l. sed & si quis. §. quesitum. num. 1. Paul. de Cast. 4. Alex. 11. ff. si quis cautio. & Corneus conf. 109. incip. viso. vol. 6. ac latè probat D. VVesenbec. conf. 10. num. 28. vbi addit: præmemoratam generalitatem habendam esse pro speciali renunciatione, ita, vt omnia remedia, ad quæ, salua ratione recti sermonis, extendi potest, complectatur, addendo, hanc esse communem conclusionem omnium Doctorum in d. §. quesitum. & ex hoc fundamento aliquando consului contra quendam fideiussorem, qui se obligauerat pro principali debitor, renunciando simul omnibus iurium beneficijs, in gratiam fideiussorum introductis, & in primis erroris calculi, non numeratæ pecuniæ, ad marginem simul addendo: excussionis & diuisionis, subiungendo, er wolte sich mit dem Principalen nicht schützen/etc. Etsi enim ab heredibus fideiussoris proponebatur, eam apostillam marginalem non in ipso tempore contractus, sed post interuallum, sine videlicet consensu contrahentium apposita fuisse, & quidem diuerso atramento, tamen quia heredes non negabant, eam quoque additionem fuisse de manu Notarij qui confecerat instrumentum, respondi per exceptionem auth: præsent: heredes se defendere non posse: primum ea ratione quòd marginalis additio de renunciatione excussionis idem planè determinabat, quod series literæ in medio posita, per prædicta, secundum Bart. in l. fin. §. cum autem. num. 3. C. de edict. diui Hadr. toll. post glossa. in c. cum venerabilis. extra de religios. domibus. Eamq; sententiam probant & sequuntur Panormit. in c. ex literis. num. 4. ibiq; Felin. num. 14. in verbis: nisi intellectus, quem sonat rasura vel additio, necessario surgeret ex præmissis. extra. de testament: Idemque 447 censent procedere Dd. si ex scripturæ comparatione fides fiat, illam additionem marginalem vel interlineaturam esse de manu præsentis notarij scriptam. Aymon Crauetta conf. 88. num. 4. part. 1. Paul. de Castro conf. 131. num. 1. 2. & 3. volum. 2. & addit Crauetta vbi supra. num. 4. quòd isti assimilationi vel comparationi literarum credatur, quasi tempore contractus interuenerit, nisi pars aduersa contrarium docuerit. Bar. Socin. conf. 94. num. 3. 4. & 5. Alex. conf. 59. num. 5. & 6. vol. 2. & respondet Aymon Crauetta ad aliam obiectionem de diuersitate atramenti, quam mouet Curt. lun. in conf. 52. ad fin. quasi inde resultet suspicio falsitatis, quòd nec illa etiam viciet Crauet. d. conf. 88. num. 7. tùm, quia manus est eadem, tùm quia Curtius, secundum ipsum loquitur sine lege, & idem ante Crauettam tenuit etiam Socinus d. conf. 94. num. 8. vol. 1. Illustrissimus tamen Saxonix Elector in nouellis, vbi 448 supra, disponit, quòd ne quidem renunciatio generalis beneficiorum pro fideiussoribus introductorum excludat fideiussores ab exceptione d. Aut. præsent. vel epistolæ D. Adriani. parte 2. constit. 17. Quæ quidem constitutio in Electoratu meritò obseruatur, licet in his & vicinis provincijs contrarium pronuncietur.

449 Fallit tertio, si aliquibus remedijs fideiussorum in specie enumeratis, subsequatur generalis clausula: quod prædictis omnibus, & quibuscunque alijs beneficijs fideiussor renunciet. talis enim renunciatio quantumvis generalis, æquiparatur ei, ac si in specie de vnoquoque remedio nominatim dictum fuisset. *gl. verbis specialiter. in d. l. sed & si quis. §. quesitum. vers. Bulgarus autem dixit. Quod etiam firmat D. Wesenbec. cons. 10. num. 28. vers. constat enim quoties. facit. §. præterea igitur Aut. ut sine prohibitione matres deb. coll. 5. ac sequitur Hippol. de Marsil. de fideiussor. num. 30. & 35. & probat hanc restrictionem Dominus Elector Augustus in allegata const. 17. par. 2. nouellarum.*

450 Quarto fallit, quod attigimus, specialem renunciationem omnium beneficiorum in personis fideiussorum interuenire debere, ad hoc, ut postea quis cum suis exceptionibus non audiat, in fideiussoribus indemnitis, qui promittunt soluere omne id, quod creditor à principali debitore consequi vel exigere non potuerit. Is enim fideiussor, siue generaliter, siue specialiter, & expresse renunciauerit beneficio excussionis, nihil tamen prohibet, quin adhuc obijcere possit remedium d. Aut. præsent. C. de fideiussor. *ita Decius in l. si ego. 18. num. 10. per illum tex. ibidemq. 141. in f. principij. & num. 1. Alexan. 10. & 11. ff. si cer. pet. post Bart. in l. 1. num. 1. & 2. C. de conuen. fisc. deb. lib. 10. & idem Bart. in l. quero. 54. num. 2. ff. locati. Bal. in l. 1. C. de reuocand. qua in fraud. cred. Satic. in l. 1. num. 5. C. quod cum eo qui in alterius. & in l. 2. C. si mater indemnitem promis. & l. 1. C. de fideiuss. tut. Bal. in l. si pro ea. 16. quest. 12. C. mandati. ac facit l. Imperatores. 9. §. f. ff. de admin. rer. ad ciuitat. pertin. cum istud inter partes tacite videatur actum, quod fideiussor id*
 451 *demum promittat, quanto minus à Titio debitore exigi poterit. Alex. cons. 29. num. 24. & 28. vol. 7. Roman. consil. 211. incip. allegationes. per tot. & late Chastian. in consuetudinibus Bituricens. rub. 11. §. 6. num. 26. & rub. 5. & 2. num. 11. Et hæc sententia communis est, attestante Emanuele Suarezo in thesauro recep. senten. n. 138. incip. fideiussor indemnitis. adeò, ut extendat istud dictum etiam ad fideiussionem iurata.*

Suarezus in communibus sententijs.

*num. 139. & attigimus
suprà. num. 274.*

Explicit prima pars, cum laude DEI.

S V M M A R I V M

C A P I T I S I.

1. Iudicis aditio regulariter in omnibus processibus executivis necessaria est.
2. Executio non potest fieri, etiam per servitorem publicum: nisi ad mandatum iudicis.
3. Executio parata requirit aliqualem causae cognitionem.
4. Executor merus non habet causae cognitionem.
5. Officium publicum bonae fidei praesumptionem inducit.
6. Executio petenda est coram ordinario & competenti iudice Rei.
7. Iudicis incompetentis exceptio impedit paratam executionem.
8. Sequestratio rerum debitoris petenda est coram iudice ipsius conuenti.
9. Donatio inutiliter insinuat coram incompetenti iudice.
10. Iudicem incompetentem qui adit pro causa criminali, cadit causa.
11. Probationes, coram incompetente iudice factae, sunt nullae.
12. Incompetentiae exceptio & ante & post executionem opponi potest.
13. Iudex incompetens habetur loco priuati, nec habet praesumptionem iustitiae pro se. & num. 70.
14. Intellectus constitutionis Spirensis anno 1570.
15. Arrestum, ab incompetenti iudice debitoris in eius bona impetratum, veluti ab inferiore iudice contra immediatè subiectos imper, factum est nullum, ideoq; relaxari debet.
16. Princeps in dubio non intelligitur derogare statutis locorum particularibus, quae ut plurimum intelligitur ignorare, num. 17.
18. In quaestione de competentia iudicis, in puncto manus iniectionis, duplex consideratio observanda, cum quò ad personam debitoris, tum etiam iudicentis.
19. Reus siue debitor pluribus modis sortitur forum, de quib. etiam, num. 22, 23, 25, 26.
20. Executio contra debitorem non petitur in loco originis paterna, sed domicilij proprii. Et debitor ratione contractus, sortitur forum, 23. sicut & ratione destinata solutionis, 25. dummodo ibid, reperiatur. & num. 44.
21. Transferens domicilium ex loco originis, ciuis eius loci esse desinit.
24. Distractus eodem modo coram iudice loci contractus peti potest.
26. Bonorum etiam iudex potest adiri pro parata executione contra Reum.
27. Executionis iudex est idem, qui ordinariae cognitionis in causa.
28. Domicilij forum est generale & ordinarium, concurrens cum quolibet alio foro.
29. Subditi dicuntur, qui subditi sunt, ratione domicilij, non alij. & num. 59.
30. Forum sortiri, & ligari statutis, non procedunt à pari.
31. Domicilij iudex nulla alia exceptione, nisi praeventiois, aut litis pendentiae, declinabilis est.
32. Domicilij

32. Domicilij index quis dicatur?
33. Scholaris, pro contractibus alibi gestis, non convenitur in loco studij.
34. Incola quis, & num. 39.
35. Domicilium re & facto demum contrahitur, contrarium tamen verius. 36. & 37.
36. Reus convenitur tribus in locis: ubi focum suum, vel maiorem partem bonorum habet, vel, ubi assidue commoratur, aut etiam interpolatè. 40. & num. 42.
38. Domicilia sapè quatuor quis habet.
39. Civium appellatione continentur incolae.
40. Scholaris vel forensis, habitans in loco studij per decennium, an sortiat ibi forum: nisi in pluribus facultatibus complere velit. 41.
43. Quinam sortiantur forum ex constitutione Thuringiaca in iudicio curiali, vñ Hoffgerichte / & si quis horum debitor fuerit, ubi sit executandus.
44. Contractus celebrati index tunc dicitur competens, quando reus in loco contractus reperitur, vel reus ibi habet pergulam, aut tabernam, vel alia bona in qua fiat executio. num. 46.
45. Remissio debitoris, alibi degentis, ad locum contractus non fit.
47. Bonorum situatio, concurrens in loco contractus facit, ut debitor etiam ibi ex vi pacti rectè executetur, absq; alio processu, aliàs sola bonorum situatio non tribuit fori competentiam: nisi in iudicijs realibus. 57.
48. Iudicis domicilij, & contractus concurrentia, tribuit praeventioni locum, & potest creditor eligere, ubi agere velit. 44. & 49.
49. Forum contractus vel solutionis, non tollit forum domicilij.
50. Alternatiue electio regulariter pertinet ad debitore, in alternatiua videlicet rerum: Secus in casu plurium iudicum, inter quos creator electionem habet 51. & 52.
- Item in persona scholarium, qui habent tres iudices, & inter eos potestatem eligendi, coram quo conveniri velint. Ibidem num. 51.
52. Mercatores, qui in causis mercantia habent suos speciales magistratus, per hoc non eximuntur à magistratu oppidano loci.
53. Debitor, qui alternativè plures sortitur iudices, non habet electionem, ubi exigi velit, post moram nimirum, sed ante moram ipsi competeat electio, ubi vellet solvere.
54. Executio parata ex vi conventionis executiva, ita coram iudice loci contractus, ubi reperitur reus, quemadmodum coram iudice domicilij rei peti potest. idemque est de parata executione, quae ex vi statuti in utroq; loco existentis exercetur: aliàs secus. 55.
56. Instrumentum quocumq; in loco factum, si exhibeatur uni ex iudicibus debitoris competentibus, eog; in loco extet statim, quod instrumenta mereantur paratam executionem, executabitur absq; alio processu iudiciali.
57. Bonorum situatio sola non tribuit competentiam eius loci iudici, pro decernenda parata executione, ex vi statuti ibi vigentis: nisi concurrat locus contractus, vel destinata cō solutionis. 61.
58. Contumax, in loco contractus non reperitur, nec comparens, non excommunicatur, licet missio in possessionem contra eum decerni valeat.
59. Solutionis destinatae in certum locum ratione, index eius loci dicitur competens, non iuxta contractus, & n. 57.
60. Consensus cuiusq; ibi esse intelligitur, ubi vult.
61. Solutionis destinatae in loco petitur parata executio, quatenus ibi reperitur reus, & viget statutum parata

- parata executionis, vel conuen-
tio partium executiua est, & iste
iudex aditus indeclinabilis habe-
tur. 62. nisi forum domicilij ele-
gerit creditor. num. 63.
63. Solutionis destinatio tribuit in casu
mora iurisdictionem iudici loci,
ad quem solutio fuit deputata,
excluso iudice loci contractus,
non autem domicilij.
64. Loci iudex, ubi contractum est,
extra casum pacti executiui,
etiam stante ibi statuto, quod de-
bitor post moram detineatur in
rebus vel persona, non habet ius
distringendi personam vel res
obligati, quando aliò fuit collata
solutio.
65. Debitor, certo loco dare obligatus,
non tantum in loco destinata so-
lutionis, sed in omnibus alijs, in
quibus aliter sortitur forum,
exigi potest, cum restrictione ha-
bilitatis loci, & solutione contra-
riorum. 66.
67. Iudicis incompetencia non facit
actum illicitum, quem quis pro-
pria autoritate exercere pote-
rat: nisi in terminis fuga debito-
ris. 68.
68. Solennitas interueniens viciose,
que aliter non requirebatur, non
viciat actum.
69. Mora periculum facit licitum,
quod alias erat illicitum.
70. Actus voluntaria iurisdictionis
non requirunt eas solennitates,
que requiruntur in contentiosa.
71. Executio est pars principalis iu-
dicij.
72. L. Titium & Meuium. §. tutores.
de admin. tut. intellectus, usq. ad
num. 76.
73. Diuisio administrationis tutela
facta per iudicem, facit quemli-
bet de sua administratione tan-
tum teneri.
74. Cessante una causa legis ex pluri-
bus, non ideo cessat dispositio.
76. Fictum non debet plus operari,
quam verum.
77. Videtur: est verbum in propieta-
tis & fictionis, sepe tamen etiam
veritatem denotat, ut ibi.
78. Locus contractus dicitur forum
competens rei ex tacita, mente
contrahentium.
79. Locus solutionis destinata dicitur
verum forum competens debito-
ris, sed non subiicit contractum
legibus municipalibus loci, in
quo fienda est solutio. 85. 86.
cum seq.
80. Consuetudo loci, ubi negotium ge-
ritur, subintrat contractum.
81. Equi venditor de iure civili tenetur
de omnibus vitijs interioribus &
latentibus: de iure vero Saxo-
nico tantum de tribus. 82.
83. Euictio debetur secundum consue-
tudinem regionis.
84. Gabella debet solui in loco perfecti
contractus, non autem destina-
ta solutionis, quantumvis res,
super qua contrahitur, alibi sit
sita. 85.
86. Emptor Perusinus, destinans epi-
stolam venditori Bononiensi, in-
telligitur Bononia contractum
perfecisse.
87. Actus imperfectus non sortitur
effectum.
88. Lex loci contractus afficit contra-
ctum.
89. Vagabundus nusquam est, qui ubi-
que est.
90. Fugitivus subtrahit sui conveniendi
copiam.
91. Debitor vagabundus vel fugitivus,
ubiq. locorum detineri potest.
92. Necessitas non subest legi.
93. Fugitivus non excipit de fori in-
competencia.
94. Debitor detentus in loco, ubi depre-
henditur, venit relaxandus, si
praestet cautionem de iudicio fisci
coram competenti iudice, casu
quo ibi habet bona pro solutione
eius, quod debetur, sufficientia.

Alias

- Aliàs non sufficit cautio iudicio sisti, sed requiritur etiam satisfactio de iudicato solvendo.*
95.
96. Vagabundus declinans iudicem aditum, & provocans ad curiam ordinariam, non auditur.
97. Debitor obligatus ad manusinjectionem, ex vi pacti vel statuti, si vel oblatitationem, vel vagationem detineatur in rebus vel persona, pro debito liquido, non dissolvit arrestum per praestationem cautionis fideiussoriae, siue stando iuri, siue iudicato solvendo.
98. Sequestratio rerum, vel personae debitoris, in casu permissio, potest peti à quolibet iudice, quantumvis aliter incompetente.
99. Debitor, promittens se personaliter sistere certo loco, potest per iudicem loci pro obstagio citari, quantumvis ibi non reperiat.
100. Obstagii pro ingressu potest debitor post moram requiri, vel per nudam interpellationem partis, vel per ordinarium iudicem Rei.
101. Obstagiatus, si fugam arripit, potest per iudicem loci, ubi obstagium semel iniuit, requiri pro redeundo.
102. Detentus personaliter in arresto ob causam pecuniariam, tam diu debet morari in loco, donec satisfaciatur creditori.
103. Solvere promittens, ubicumque repertus fuerit, sub poena detentionis persona vel rerum, ubique locorum detineri potest, etiamsi securitatis causa, vel per transitum ibi moretur. 104. nisi certis locis per prius designatis, adijciat illam clausulam generalem, & ubicumque. Tunc enim in locis remotioribus ab expressis exigere non debet, 105.
106. Repraesaliarum impetratio coram quo fieri debeat.
107. Pignorari potest etiam privata autoritate, qui nos quoquomodo turbat in possessione.
108. In causa feudali dominus feudi pro competente aditur iudice, non ordinarius loci ubi habitat reus.
109. Executio sententiae definitiva, quae in via appellationis fuit confirmata, pertinet ad iudicem secundae instantiae, non primae, dummodo beneficium iudicis nobile imploretur: secus, si ex iudicato agatur, idemque est, si sententia primi iudicis in secunda instantia reformatur. 110.
111. Appellationis renunciatio, an tribuat executionem sententiae primo iudici, an verò iudici secundae instantiae? & num. 113.
112. Intellectus l. tale pactum, §. qui provocavit, ff. de pact.
114. Appellationi deferendo, primus iudex intelligitur abdicasse iurisdictionem causae.
115. Executio sententiae confirmata per appellationem, de iure Canonico, item Saxonico, remittitur ad inferiorem. 117.
116. Executio appellationis frustratoria pertinet ad iudicem inferiorem.
118. Executio appellationis deserta pertinet ad inferiorem.
119. Actione in factum ex iudicato si agatur, ad quem pertineat executio.
120. Iurisdictio dividitur in imperium merum, mixtum, & simplicem iurisdictionem: de iure verò Saxonico non est, nisi duplex iurisdictio, superior & inferior. num. 124. 125.
121. Imperium merum, vel alta iustitia consistit in potestate gladij, & à iure Saxonico non agnoscitur. num. 124.

122. *Mixtum, quod dicitur media iustitia, concernit actus ad officiū iudicis nobile pertinentes.*
123. *Iurisdictio simplex deseruit actioni.*
125. *Iurisdictio superior comprehendit omnes causas criminales, & cognitiones criminum, usq. ad vulnerationem inclusivē, & olim dicebatur bannum, ac concedebatur à solo Rege; quod hodiē secus est. 127.*
126. *Bawermeysters / sive Sculteti, qui olim fuit in quarto gradu eorum, qui ius gladij habebant, de quibus hic, officium de iure Saxonico, hodiē recessit ab usu in nostris provincijs. 133. quorum in locum qui successerint, & quoto olim gradu, & nunc etiam iurisdictio istorum ad proximos agnatos perveniat, traditur num. 128.*
127. *Superiores subinfeudant inferiores de iure iurisditionis usq. ad 4 gradum. 126.*
129. *Principes & reliqui superiores hodiē plerumq. tantum simplicem iurisditionem suis Vasallis concedunt, iur. Saxon. Die Erbgerichte.*
130. *Erbrichter cur dicantur, & hi quidem hodiē funguntur iure pedaneorum iudicum.*
131. *Sculteti hodierni in hisce provincijs nullam habent iurisditionem, sed eius tantum ministri sunt, de quorum officio hic, & quod parificantur cum veteribus Gografis. 132.*
134. *Diversitas circa modum indicendam mulctarum, der gewette in superioribus & inferioribus iudicijs.*
135. *Accusationes super quibuscunq. delictis pertinent ad superiorem iudicem.*
136. *Iniuria atrociores pertinent ad cognitionem superioris iudicis, & 137.*
137. *Iurisdictio superior, quas species maleficiorum contineat.*
138. *Iurisdictio inferior comprehendit causas pecuniarias, & cognitiones super parvis delictis, usq. ad vulnusculum sanguinolentum.*
139. *Causas civiles iudex maleficiorū ad inferiorem iudicē remittere debet.*
140. *Causa pecuniaria, descendentes ex maleficio, quantumvis pro ijs civiliter agatur, pertinent tamen ad magistratum superiorem, non ad inferiorem, maxime si incidenter hoc fiat, & quid in praxi hac in re per hasce provincias Sax. & Thur. obtineat. 141.*
142. *Iudex inferior de iure civili non iudicat ultra summam trecentorum florenorum: de iure verō Saxonico super quacunq. etiam maxima summa. 143.*
144. *Executio summaria de iure civili petitur à iudice, qui est armatusmero vel mixto imperio: secus de iure Saxonico 146. quando videlicet iurisditiones inferior & superior sunt separatae. 147.*
145. *Executio iudicati & aliorum instrumentorum executivorum, fit officio iudicis nobili.*
148. *Iurisdictio inferiori collata, presumitur cumulativē, nō privativē, locū tamen habet praeventio. 149 licet Godenus teneat, concessionē etiam utriusq. iurisditionis in dubio intelligi factam privativē, non autem accumulativē. 153. maxime, si dicatur hereditariē concedimus 154. & hac sententia receptior est, n. 157. & 160.*
150. *Iurisditionē inferiorem conferens subdito, reservato tamen sibi iure imperij, intelligitur iurisditionē inferiorem privativē concessisse.*
151. *Iurisditionum diversitate data, una non intromittit se de alia.*
152. *Gladius extractus si ex statuto loci debeatur iudici, siquidem alicui vulnus cum eo intulit, debetur iudici superiori, sin extraxerit solum*

solum absq. vulneratione, debetur inferiori.

155. Principum beneficia debent esse durabilia, & latissime interpretanda sunt.

156. Iurisdictionem unius alius turbare non debet.

158. Iurdictio prescriptione acquisita intelligitur exclusivè.

159. Civitates olim habebant tantum Iurisdictionem inferiorem, hodie autem ut plurimum habent omnimodam iurisdictionem in civilibus & criminalibus causis.

161. Magistratus minorum iurdictio cessat, superveniente maiore ma-

gistratu, & quomodo hoc sit intelligendum. 162.

163. Iurisdictionis etiam omnimoda concessione, non excluditur ius superioritatis, competens superiori.

164. Iurdictio collata per modum donationis aut investitura non auferitur inuestito.

165. Magistratu maior inferioris iurisdictionem non debet turbare: nisi ad ipsum appellatum fuerit.

166. Canonista omnia trahunt ad suum molendinum.

PARTIS II. CAPVT I.

DE IVDICE PARATAE

EXECUTIONIS.

ROMISIMVS IN PRIMA PARTE NOSTRI OPERIS capite primo circa finem, absolutis causis efficiente & protractata paratarum executionum, subiungere de causa instrumentali & materiali, puta, pro quibus bonis, aut rebus, detur manus iniectione, quibus videlicet medijs ad executionem, quam appellamus publicam (discernendo eam ab ingressu possessio-

nis, quæ priuata autoritate apprehenditur) perveniendum sit. Cæterum, quia in potissima consideratione est iudicis persona, qui pro executione regulariter adiri debet, ad hoc, ne per alienæ possessionis inuasionem crimen violentiæ incurratur. *l. extat. 13. ff. quod metus causa l. si ex stipulatione. 5. de acquir. possess. l. nec ex vera. 9. C. cod. l. in possessionem. 5. C. ad l. Iul. de vi pub. l. 3. C. vi bonor. rap. l. 1. C. ne quis in sua causa. l. Iulianus. 16. ff. de iudic. & l. pen. de arbit. prius est, ut de iudicis persona, cuiusque potestate videamus. c. forus. §. in omni quoq. negotio. extra. de verb. sig. Siue enim ius dicentis officium imploremus pro communicatione executionis ordinariæ, quam præcedit iudicatum. *l. post rem iudicatam. 56. de re iud. iudex est, qui manus iniectione vtitur, capiendo pignora in bonis condemnati. l. à Divo Pio. 15. §. in venditione. 2. & §. si pignora. 3. eod. siue tractemus de quacunque missione in possessionem bonorum, ex primo vel secundo decreto, iudicis licentia requiritur. l. Fulcinius. 7. ex quibus caus. in possess. eat. l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. de dam. infect. l. 1. ne vis fiat ei, qui in possess. missus est. l. iuste possidet. 11. de acquir. poss. Eodemque modo, quando agitur de sequestratione, ius dicentis partes necessariae sunt, qui, ponderatis circumstantijs, pro diuersitate causarum & personarum statuit, an res controuersa vel persona, de cuius exhibitione agitur, sisti vel arrestari debeat, nec ne? ita Francisc. Curt. de sequest. quest. 6. num. 30. & 73. post glossam & Dd. in l. si fideiussor. 7. §. fin. per illum textum in verbis: Si hoc iudici sederit. ff. qui satisd. cog. facit ca. 1. vers. sed iudex actorem. & ca. 2. ibi: iudices induxerunt. extra. de sequest.**

sequest. poss. & fruct. l. Diuus. 5. ff. de petit. her. & l. 13. §. aquisitum. 3. de usufruct. in repræsalijsetiam, & pignorationibus iudicis cognitio versatur, an concedi vel denegari debeant. Bald. in Aut. sed omnino. num. 4. & 5. C. ne uxor pro marito. Bartol. in tract. repræsal. 3. quest. principal. num. 1. 2. & 3. Iacobus de Canibus in eodem tract. repræsal. num. 10. & 11. ac Martinus Laudensis eod. num. 12. & 13. cum priuata detentio & pignoratio sub magna poena sit prohibita. Aut. ut non fiant pignor. colla. 5. & ca. lator. extra. de pignor. l. ob as. 12. cum Aut. sequen. C. de act. & oblig. Sed & par causa est arresti, quod ex vi statuti, consuetudinis, aut specialis privilegij causatur, quo de supra in prima parte cap. 3. & 4. & 5. egimus. Nam & super hoc regulariter iudex aduocatus est, & sic denegatur isto casu parti, in se assumere personam ius dicentis, arestando res, vel personam obligari. l. fin. ibi: neminem exhibendum, nisi de cuius exhibitione iudex pronunciauerit. & ibi Baldus num. 2. C. de exhib. reu. iuncta l. vn. C. de prohib. pec. sequest. & Bart. in l. generali. 54. num. 3. C. de decurion. lib. 10. Oldradus conf. 88. incip. tertio queritur. num. 3. Quæ regula in hac materia executionum quasi generalis est, adeo, quod etiam seruitor vel apparitor, aut officialis publicus, non præcedente iussu iudicis, non potest debitorem quantumcunque inster creditor, detinere, vel in persona, vel in rebus. Rebuffus in ord. reg. Gallie. tit. de citat. art. 2. glo. 4. num. 8. & 9. post Baldum in l. si quando. 19. num. 12. C. de testibus. Debet enim talis executor ante omnia docere de mandato iudicis, ostendendo eius literas, vel commissionem in scriptis, alias impune resistitur. l. prohibitum. 5. ibi: prohibitum est, capi bona, priusquam a nobis forma fuerit data. & in verb. literis nostris, non ex arbitrio suo. C. de iure fis. l. fin. ibi: iussu nostro vacantia bona occupentur. C. de bon. vac. lib. 10. ac notat Bar. in l. Palatinos. 2. num. 2. C. de colla. fund. fiscal. lib. 11. quem sequitur Maranta de ord. iudic. part. 6. tit. de citat. num. 78. Ratio est, quod executio parata aliqualem causæ cognitionem desiderat, an, & quare processus ita sit inchoandus. d. l. si fideiussor. 7. §. fin. ibi: si iudici sederit. ff. qui satruda. cog. à qua nuncius publicus abstinere debet, quia merus executor est, & rei iudicatæ vel instrumenti exequibilis vigorem ex præcepto iudicis ad effectum perducit. l. executores. 8. C. de execut. rei iud. Et quod ad executionem hodiè regulariter non perueniatur, nisi iudex præmittat præceptum executium de soluendo, istud apparebit ex tertia parte huius operis. cap. 6. Quod maximè verum est, quando agitur de executione, in personam debitoris, siue per viam capturæ, siue per viam arresti. Semper enim dicitur realis citatio, quam nuncius publicus, ad requisitionem solius partis, absque iudicis decreto, expedire non potest. argumento eius quod tradit Ioan. Fab. in §. quadrupli. num. 7. instit. de actio. l. f. ubi Bal. num. 2. C. de exhib. reis. Ex quo satis datur intelligi, cum officiali iudicis, absque eius mandato, executionem facere interdictum sit (quantumuis publicum officium bonæ fidei præsumptionem inducat. Bal. in l. pen. num. 2. ff. de condict. cau. data caus. non secut. & in ca. conquirente. nn. 3. extra de restit. spol. cum ca. præterea. de dilat.) multò minus istud priuato per-mitti, ut, qui omni iurisdictione caret. l. privatorum. 3. C. de iuris. om. iud. nisi talis ab initio conuentio inter partes inita, vel statuto loci introductum sit, quod liceat creditori priuata autoritate facere executionem post moram in bona debitoris; tunc enim nihil obstat, quin etiam, in salutato hac de re iudice, pars ipsa exequatur, dum modò resistentem cum armis non inueniat, per ea, quæ tradit Alex. in d. l. iustè. 12. num. 28. & ibi las. num. 16. de acquir. poss. ac facit l. creditores. 3. C. de pigno. l. Titia cum testamento. 34. §. Lucius. 1. ff. de lega. 2. l. 1. C. si in caus. indicati l. pignoris. 11. C. de pignor. act. & l. si ob causam. 13. C. de eniet.

enit. de quo videantur plura in ca. 5. prima partis. num. 98. & seqq. usq. ad finem capitis. Licet autem in prædictis casibus privata executio creditori non denegetur: tamen, quia tunc etiam tutius & civilius est, requiri super ea re iudicis licentiam. d. l. creditores: in secundo responso. ibi: attamen iudicis autoritate possessionem adipisci debent, idcirco dubitatur ulterius, an quilibet iudex, pro impetranda manus iniectione in bona vel personam rei, adiri possit? Pro cuius questionis resolutione teneatur regula: Quod pro impetranda in possessionem inductione, vel etiam executione in personam, non quilibet iudex, sed tantum competens adeundus sit, cum iudici incompetenti reus non ardeat parere, *Vantius in tractatu nullitatum. tit. de nullitate ex defectu iurisdictionis ordinariæ. num. 107.* Quia privati loco habetur l. 3. ff. de offic. procons. Et quidem de manus iniectione in bona reorum vel possessorum, pro causa civili, habetur tex. in l. fin. ibi: *competenti iudici instrumentum ostenderit. C. de edict. D. Adr. toll. & ibi Ang. exponit, competentem iudicem intelligi pro ordinario. Angelus in d. l. fin. num. 6. & Alex. 14. post glo. ibidem verbo. competentem, communiter approbatam, ac sequitur Bart. in l. creditores. 3. num. 26. C. de pignor. facit l. dotis. 9. ibi: ingrediendi possessionem rerum dotialium, sine competentis iudicis autoritate, facultatem non habetis. C. solut. matrimo.* Et, quod exceptio incompetentiæ iudicis quodocunque opponi possit, etiam ad executionem impediendam, siue ea procedat ex vi iudicati, siue statuti, siue pacti inter partes inito, tradunt Decius in ca. ex parte. 2. num. 28. fall. 18. & Felinus ibi. num. 16. fal. 18. extra. de offic. delegati. Quo de videatur latius in quarta parte nostri operis. ca. 1. num. 54. cum seqq. ac facit clem. vn. ibi: *per loci ordinarium apud aliquam personam sequestretur. de sequest. poss. & fruct.* cum idem & de alijs actibus iudicialibus, quantumvis voluntariæ iurisdictionis, statuatur, puta, in donationibus, quarum insinuatio, nisi fiat coram competenti iudice, nullius est momenti l. in hac sacratissima. 30. verb. apud magistrum census. & l. secundum Diu. 32. ibi: *non in incompetenti loco, vel iudicio. C. de dona.* Super detentione verò personæ, & quod reus ad iudicem incompetentem, siue per modum ordinarij libelli, siue per viam paratæ executionis, trahi non debeat, & aliter faciens cadat causa, ac iure suo privetur, istud innuit Baldus in l. in criminali. 5. num. 3. C. de iurisd. om. iud. & alibi scriptum reliquit idem Baldus, quod nullus alius iudex, nisi competens, vel sequestrum rerum facere, vel personam detinere valeat. Bald. in l. si fideiussor. 7. in secunda repetit. num. 5. ff. qui satisd. cog. Hinc & illud est, quod traditur, processum circa probationes factas coram incompetente iudice, ipso iure nullum esse. ca. at si clerici. vers. sicut enim. extra. de iudic. Vnde, prohibita appellatione, non intelligitur prohibita appellatio interposita à iudice incompetente. glo. singularis in clem. vn. verb. non obstante. post mediam. de sequestra. possess. Angel. cons. 195. incip. Guilielmus, & Francis. Curtius in cons. 124. incip. sacratissime. Sic, stante statuto, quod in primo termino statim per reum contestetur lis, reueratis ipsi exceptionibus peremptorijs post litem contestatam, iuxta ea, que habentur in ca. pastoralis. extra. de except. potest nihilominus, pro impediendo processu, opponi exceptio iudicis incompetentiæ. Bald. in l. exceptionem. 19. num. 15. C. de proba. Quia, secundum eum, actus peccat in forma, cum non sit concursus trium personarum. ca. forus. §. in omni quog. negocio. extra. de verb. sig. adeo, quod possit obijci quodocunque etiam post sententiam. l. fin. & per totum. C. si à non. compet. iudic. Neque enim dicitur iudicatum, quod fuit iudicatum ab eo, qui causæ cognitionem non habuit. l. 1. §. fin. ibi. iudicata

intelligimus ab ijs qui ius iudicandi habent. ff. ad S. C. Terent. & l. 1. §. hæc verba
 ibi: quod inter eos iudicatum est, super quos iurisdictionem non habet prætor, pro
 nullo habetur. Quod quisq. iuris. unde tradit Bart. in propositi nostri termi-
 nis, quod autoritate iudicis incompetentis sit, id priuata autoritate factum
 cenleri Bart. d. l. creditores. num. 26. item, si iudex incompetens quem priuati
 tua possessione, dicitur id egisse, tanquam priuatus. Crauetta cons. 151. num.
 4. parte 1. & Menoch. de adipsen. poss. remed. 4. num. 429. neque is, aduer-
 sus quem petitur executio, parere cogitur, cum iudex incompetens priuati
 loco habeatur. l. 3. ibi: præses provincie, si excesserit, privatus est. ff. de offic.
 præf. cum l. 1. & 2. de offic. procons. Unde est, quod, quamvis aliàs instru-
 mentum, quod exhibetur competenti iudici, reputetur pro eo, ac si iudiciali-
 ter coram tribunali editum fuisset. Jason. in d. l. f. num. 4. C. de Edicto D. Atr.
 toll. tamen nequaquam eam vim habet, quando producitur coram incom-
 petenti iudice. Tunc enim præsumitur surreptitium. Bal. in l. quoties. 3. num.
 6. in fin. C. de iudic. argumento l. si quis per divinam. 5. & ibi glo. verb. elicium.
 C. de aquad. lib. 11. & alibi Bal. refert, quod pro processu vel sententia incom-
 petentis iudicis non præsumatur. Baldus in l. cum servus. 15. num. 2. in prima
 solutione. ff. de condict. cau. data cau. non sec. ac, quod exceptio incompeten-
 tiæ iudicis notoria, vitiet processum executionis paratæ, vel sequestri, seu
 arresti, permitti aliàs ex vi statuti vel consuetudinis, in loco aliquo particulari,
 traditur latius in quarta parte nostri operis. cap. 1. num. 54. 55. 56. & 57 cum
 seqq. Unde probabiliter inferri potest, quod constitutio Spirienfis anno
 1570. promulgata, in comitijs ibid. celebratis, in §. Wenn auch die arresta,
 wie die repræsalien, im Rechten verboten/etc. non intelligatur tollere arresta.
 de iure speciali alicuius loci particularis introducta, non tantum per illam ra-
 tionem vel solutionem, de qua innuimus in prima parte huius operis. cap. 2.
 num. 96. item 104. 105. sed etiam ex eo fundamento, quod super arrestorum
 impetratione, in terminis dictæ constitutionis aditus fuit incompetens iudex
 debitoris. loquitur enim in casu speciali, quando nimirum subiectus imme-
 diatè Imperio Romano, vel iurisdictioni cameræ, arrestatur, siue in persona,
 siue in rebus, à Magistratu inferiore, vel ab aliquo principe, cui in personam
 subiecti imperio nulla competit iurdictio. argumento l. extra territorium. 26.
 ff. de iuris. om. iud. cum c. ut animarum. Ext. de constitut. in 6. & per conse-
 quens, processus arrestatorius ab inferiore iudice, contra immediatè subiectos
 imperio, factus, peccat in vitio incompetentiæ, & potest dici nullus. l. 1. & 2.
 C. si à non compet. iud. fuerit, adeò, quod in casu arresti decreti contra subditos
 imperij immediatos per inferiores magistratus, non immeritò tunc Camera
 decernit contra arrestantes mandatum poenale, de relaxando arrestum sine
 aliqua clausula iustificatoria, citando simul partem in certo termino, ad do-
 cendum se paruisse mandato, vel ad videndum, quo pacto arrestator declare-
 tur in poenam mandato insertam. d. §. Wenn auch die arresta. & probatur ista
 solutio per textum clarum in clem. vn. ibi: per loci ordinarium sequestretur. de
 sequest. poss. & fruct. & ita in subditis immediatis imperij speciale vel singu-
 lare est, quod ij non debeant detineri vel arrestari in rebus vel personis, ab in-
 ferioribus magistratibus, tanquam incompetentibus: Secus est in alijs, qui
 immediatè Romano Imperio subiecti non sunt, sed civitati, vel principi eius
 loci, ubi arrestum decretum fuit, parent. argumento l. ius singulare. 16. l. Quod
 verò contra. 14. ff. de ll. Pro qua solutione & illud movet, quod in dubio
 non præsumitur princeps velle derogare statutis locorum particularium antea
 conditis. secundum Felinum in ca. nonnulli. num. 9. Ext. de rescrip. nisi videretur
 clausula

- clausula derogatoria: non obstantibus quibuscunque statutis in contrarium, *ca. 1. Vbi Petrus de Anchorano. post glossam verb. derogare, num. 10. & Ioannes Monachus notant. Extra. de constit. in 6. & glo. l. 3. §. Divus Adrianus. ff. de sepul. viol. Cynus in l. fin. num. 4. C. de testam. Iason in l. de quibus. 22. n. 53. 54. ff. de ll. multò verò minùs in proposito intelligitur voluisse tollere alias leges generales iuris communis, in casibus sequestrationem rerum debitoris permittentibus. argumento l. si quando. 35. C. de inoffic. testam. Quod sanè probatur per litteram dictæ constitutionis imperialis. in §. Wenn auch die aresta. vbi habetur ratio istius legis nouæ, quare videlicet ordines imperij eam sanxerint, quia, inquit, etiam iure communi, prohibita sunt aresta generaliter, quod intelligo regulariter, & fuit forsan error Notarij concipientis istam constitutionem, quòd pro verbo regulariter, quo intendebat vti, posuit verbum generaliter, & ita non fuit intentio principis, & ordinum imperij, quòd velent derogare robur sequestris, in casibus à iure communi permissis, vel ijs, quæ approbantur statutis aliquorum locorum particularium, quæ princeps ut plurimùm intelligitur ignorare. d. c. 1. in finalibus verbis. de constitut. in 6.*
- 17 Nec obstat, quòd ista lex fuit edita in concilio generali, quo casu subintelligitur clausula derogatoria statutorum vel consuetudinum contrariarum, per ea, quæ tradit Rochus Curtius in c. cum tanto. sect. 7. num. 8. & num. 25. Ext. de consuetud. Quia eius dictum intelligi debet, data præscientia principis de consuetudine, vel statuto in contrarium: Secùs est in dubio, prout hæc tradit Cynus in d. l. fin. num. 4. C. de testam. Anchoranus in d. c. 1. num. 10.

- 18 Quis autem in proposito circa manus iniectionem, in res vel personam obligati, quorum derinendorum potestas creditori ex lege conuentionis, aut ex vi statuti permessa est, dicatur iudex competens, ista quæstio dupliciter intelligi potest. Primò, quid debeat considerari in persona debitoris, ad hoc, vt sortiatur alicubi forum, & exerceri possit in eius bona vel personam ius paratæ executionis? Secundò, quæ conditio requiratur & attendenda sit in ius dicente, circa ipsius iurisdictionem: hoc est, an iudex aditus debeat esse armatus potestate meri, vel saltem mixti imperij, an verò sufficiat, cum habere simplicem iurisdictionem? quam distinctionem tradit Bar. in l. fin. num. 13. C. de edict. D. Ar. tollen.

- 19 De primo præmittendum est, reos multipliciter sortiri forum, & primò, quidem ratione originis domicilij paterni. Bal. in l. omnes. §. verum si apparer. 5. num. 2. C. de epis. & cleric. Panormita in ca. postula sti. num. 4. extra. de foro compet. per glo. ca. nullus. extra. de tempor. ordi. in 6. ac facit l. 1. l. assumptio. 6. l. ordine. 15. §. ius originis. 3. cum l. eius. 27. ff. ad municip. & de incol. Cæterùm hoc forum, quantumvis quòd ad munera & eius loci honores competentensest, & ius originis retinetur, non obstante translatione domicilij. per l. origine. 4. C. de municip. & orig. lib. 10. & l. assumptio. 6. vbi Bar. ff. ad municip. tamen, quòd ad iurisdictionem, hoc est, quòd ad facultatem conueniendi, vt contra quem ibidem agi possit, vel executio institui, non consideratur domicilium paternum, sed proprium, quod quis sibi constituit in loco electæ habitationis & residentię glo. verbo. domicilium. in illis verbis: non, quòd ibi conueniatur. d. l. assumptio. §. filius. Reenim ipsa, & facto: transulit domicilium, qui sibi in alio loco, quàm originis primæ residentiam deputauit. l. placet. 3. l. non utiq. 4. l. domicilium. 20. eod. tit. ac facit l. filios. 3. ibi & si modò domicilys non retineantur, cum l. fin. ibi. ad illam ciuitatem incolatus ratione se contulerit. C. de municip. & orig. lib. 10. quod & Ripa probat. in ca.

1. num. 65. extra. de iudic. & sequitur Geylius in pract. obser. lib. 2. obser. 36. num. 6. & 7. vbi addit. quod de consuetudine generali in Germania, trans- 21
ferens ex loco originis domicilium suum, cuius loci originis esse definit, non
tantum quod ad iurisdictionem, sed etiam, quod ad munera & honores, licet
num. 11. addat, si originarius in loco originis deprehendatur, quod ibi nihilo-
minus sortiatur forum, quod tamen, an in practica obtineri possit, valde
dubito.

Secundus locus competens, quod ad iurisdictionem in bona vel perso- 22
nam rei, dicitur locus domicilij. l. 2. C. de iurisd. om. iudic. l. assumptio. 6. §. filius.
cum l. domicilium. 20. ff. ad municip. & l. ciues. 7. C. de incolis. lib. 10. quo de loquitur
text. in l. iuris ordinem. 2. C. de iurisd. om. iud. & in ca. cum sit generale. extra. de
foro compet.

Tertius est locus celebrati contractus, quatenus nimirum debitor in loco 23
contractus reperitur. l. heres absens. 19. §. 1. & §. proinde. ff. de iudic. ca. Romana.
§. contrahentes. extra. de foro compet. in 6. & l. 1. C. vbi de ratiocinijs agitur, quo
de infra. num. 34. latius. Idque ampliatur, siue pro legibus contractus ler- 24
uandis, siue etiam pro distractu vel resolutione ac rescissione contractus aga-
tur. Lapis in allegatione 10. Bar. in l. qui loco certo. 27. num. 1. & 2. ff. de
condict. indeb. & in l. 2. num. 2. C. vbi & apud quem in integr. restit. postul. Anton.
de But. in cap. fin. num. 12. vers. sed est dubium. extra. de foro compet. & hæc
sententia communis est, secundum Alex. in suis addit. ad Bartolum in l. heres ab-
sens. 19. §. si quis absens. ff. de iudic. & idem Alex. post Angelum in l. Pomponius.
13. §. præterea. num. 4. de acquir. poss. quam sententiam communem esse refert
etiam Anchoranus. quaest. 14. num. 2. licet Baldus in d. l. 2. num. 1. ibidemq.
Castren. contrarium sentiant. Sed pro prior opinione est textus vnicus &
quali singularis in l. in contractibus. 14. §. in omni. 4. C. de non num. pecu. vbi
habetur: quod querela non numeratæ pecuniæ, qua agitur ad rescissionem
contractus mutui, possit proponi etiam coram iudice loci contractus, & ita
summat illum textum Balasus ibi cum distractus iudicentur secundum naturam
& qualitatem contractuum. l. de tutela. 7. C. de in integr. rest. l. ab emptione. 58.
ff. de pact. Bar. in l. & ideo. 12. de condict. fur. in princ. Zas. in l. si decem, cum pe-
tiero. 48. num. 9. & 10. de verb. oblig. l. item veniunt. 20. in princ. §. 1. de petit.
her. ac latè Iason. in Aut. sacramenta. C. si aduer. venditio.

Quartò causatur forum in loco destinatæ solutionis. l. contraxisse. 21 ff. de 25
act. & obl. l. 3. §. fin. ff. de bon. aut. iud. possid.

Quintò iurisdictionem crebrò sortitur reus, etiam ex situatione bono- 26
rum, quæ possidet extra loca prænominata. d. ca. Romana. §. contrahentes.
ibi: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent. extra. de foro compet. in 6. ac
notat Hostiens. in summa eod. tit. §. 2. vers. item ratione contractus. Et si verò
de iudice domicilij, item ius dicente in loco contractus, aut destinatæ solu-
tionis, non videatur referre, quem ex ijs pro impetranda parata executione
contra personam, vel res debitoris, creditor adire velit, cum, quo ad fori
competentiam, idem sit iudex executionis, qui est ordinariæ cognitionis, 27
l. à Diuo Pio. 15. in princ. & §. sententiam. vbi Iason. num. 3. & 4. Bart. 1. Alex.
5. & alij Dd. notant. ff. de re iudic. & in l. fin. cum l. ordo. 3. C. de execut. rei
iudic. Panormitanus in ca. fin. num. 30. extra. de foro compet. ac facit l. cum
specialis. 18. ibi: Executore negocij, cui mandata est huiusmodi causa examina-
tio, imminente, & statuta ab arbitris effectui mancipante. C. de iudic. clem.
vn. de sequest. poss. Executio enim, tanquam consequens, & effectus,
regulatur

regulatur à suo antecedente, vel causa. *l. cum principalis. 178. ff. de reg. iur. cum ca. accessorium. eod. in 6.* Et, ubicunque deficit iurisdictio in personam, vel bona rei, circa cognitionem, ibidem intelligitur etiam deficere circa executionem, & e contra. *Bar. in l. 2. num. 5. per illum text. ff. de iurisd. om. iud. & quod equiparentur forum ordinariæ cognitionis, & executionis, est textus in l. in criminali. 5. ibi: qui causam in vetito examine introduxit, aut executionem poposcit. C. eod. tit. & sic inter plures iudices rei, videtur præoccupationi vel præventioni locus relinqui, argumento, quod tradit Anton. de Butr. in ca. licet. num. 5. extra. de foro compet. per l. iurisperitos. 30. §. cum oriundus. ff. de excus. tut. tamen hæc ita indistinctè non procedunt.*

Ideo circa istam materiam sequens conclusio memoria teneatur, quod siue locus contractus coincidat cum loco domicilij, siue non, regulariter & quasi semper, post moram in soluendo adhibitam, adeundus est pro executione parata, siue in res, siue in personam debitoris, iudex loci domicilij, ubi reus habet suam residentiam. Hæc regula probatur in ca. cum sit generale. ca. si clericus. extra. de foro compet. & l. iuris ordinem. 2. C. de iurisd. om. iud. ac in terminis detentionis personalis habetur textus in ca. ex rescripto. extra. de iureiur. ubi contra obligatos ex pacto obstagij, mandatur manus injectio in personas monachorum, absque alio processu iudiciali, Sardinensi Episcopo, qui habebat ordinariam iurisdictionem aduersus abbatem & monachos Tremenses, qui se ad obstagium deuinxerant. Quod vel multò magis verum est de manus injectione ad bona debitoris, ut videlicet aduersus ipsius bona, in territorio domicilij rei situata, executivè procedere liceat ex vi conventionis. *l. creditores. 3. C. de pignor.* Ac, quod competens demùm causæ iudex sit adeundus & non alius, tenet Baldus in l. si fideiussor. 7. §. fin. in secunda lectura. num. 5. ff. qui satisd. cog. quo de supra latius num. 5. 6. & 7. Idemque etiam extenditur ad casum, ubi nulla præcessit conventio inter partes de parata executione, extat tamen tale statutum in loco domicilij debitoris, quod in euentum retardatæ solutionis, contra debitorem absque omni alia solennitate, vel ordine iudiciali procedatur executivè. Tunc enim eodem modo ex vi statuti iudex domicilij dicetur competens, quò ad petendam paratam executionem, aduersus obligatum, quatenus istud statutum executiuum in foro domicilij debitoris viget, ex quo bonum & infallibile quasi est argumentum à pacto ad statutum ductum affirmativè, per ea, quæ tradit Iason in l. non impossibile. 50. num. 5. ff. de pactis. & istud sentit expresse Anton. de Canario de execut. instrum. quest. 34. num. 32. Ad dato, quod aliàs plures iudices sortiretur reus: tamen illud sciendum, forum domicilij semper esse generale, & ordinarium, ac prædominari, vel saltem concurrere cum quolibet alio foro, siue contractus, siue delicti, siue destinatæ solutionis, siue etiam rei situatæ, & subditi ex alijs prænominatis capitibus non dicuntur subditi, sed tantùm ij, qui sunt subditi ex causa domicilij. *Felinus in d. c. licet ratione delicti. num. 23. extra de foro compet. post gl. ordin. in clem. 1. verb. subditos. eod. tit.* Ideò alibi tradit Abbas, quod, licet quis sortiatur forum in loco contractus, vel rei situatæ, vel etiam in loco delicti: tamen non dicitur subditus illius loci. *Abbas in c. dilectus filius 2. num. 5. extra. de rescrip. gl. a. nonnulli. eo. tit. & in clem. 1. eo. & in c. à nobis. extra. de sen. excommu. Felin. in d. c. dilectus. 2. vers. pro hoc. & in d. ca. nonnulli. num. 31. Panor. in c. ex parte B. nu. 8. extra. de foro compet. & gl. c. statutum. per illum tex. in §. cum verò. vers. in his quippe. de rescript. in 6. ex quo inferebat Rolandus de valle, non procedere à pari, forum sortiri, & ligari statutis, ut quæ videlicet neminem regulariter ligant,*

ligant, nisi idem sit etiam subditus, ratione domicilij, de quo tamen paulò post copiosius erit agendum. Adeò verò iudex domicilij dicitur competens, ut ceteris paribus, nulla exceptione, nisi prauentionis, aut litis pendentie, sit declinabilis. *Felinus d. ca. finali. num. 23. & 24. ibidemq; Pan. de foro compet.* Dubitari verò consuevit hoc loco, quis dicatur iudex domicilij? Et respondent, utique eum esse, in cuius territorio larem & residentiam suam reus ita fixit, ut ibidem & domicilium, & maiorem partem fortunarum suarum habeat. istud tenuit Baldus in *l. 1. nu. 7. C. ubi de crim. agi oportet*, inferendo, quòd scholaris de contractibus alibi celebratis, aut delictis alibi commissis non possit in loco studij conueniri, secundum opinionem Iacobi Butrigar. ibidem, quam Baldus reputat esse veriore. *Bal. d. l. 1. nu. 7. per l. senatores. 2. C. ubi Senatores vel clariss. legendo illum textum per dictionem alternatiuam, & istud sequi videtur Speculator de competentis iud. adit. §. 1. num. 29. 30. & 31. ac facit, quòd dicitur, eum esse incolam, qui in aliquam regionem domicilium suum ita contulit, ut perpetuò manere velit. l. pupillus. 239. §. incola. de verb. sig. & l. domicilium. 20. ad municip. iuncta glossa fin. verbo inter absentes. in l. f. C. de prescript. long. temp.* Pro quo etiam vel imprimis facit textus. *l. cives. 7. C. de incolis, & ubi quis domicilium habere videtur. lib. 10.* in quo dicitur, non ambigendum esse, ubi quis larem, rerumque ac fortunarum suarum summam constituit, unde rursus non sit discessurus, domicilij ius eum sortiri, cum domicilium re & facto demum contrahatur. *d. l. domicilium. iuncta l. non utiq; 4. ff. ad municip. ac facit gl. l. forma. de censibus.* Quo de latè Wesenbecius consil. 1. de controversa possessione feudi. num. 57. per multas autoritates ibi adductas. Vnde inferunt Dd. in dubio, & quando non constat de animo habitatoris, quòd ibi domicilium constituere voluerit, semper stabitur & fides habebitur declarationi ipsius conueniendi. per nota. las. in §. sed ista. num. 54. Instit. de act. Ripa in l. admonendi. 31. num. 122. ff. de iureiur. Paris. cons. 20. num. 65. lib. 1. & cons. 51. num. 5. lib. 4. quos inter alias autoritates allegat etiam Menochius de arbitrar. iud. quest. lib. 2. casu 86. num. 5. & 6. Romanus tamen non tam animum habitandi, quam alia tria requisita considerat. Primò, quòd habitet quis in eo loco, fouendo videlicet ibi domicilium. *l. 1. §. habitare. ubi Bar. ff. de his qui deiecer. vel effude.* Secundò, quòd maiorem partem bonorum suorum ibi collocarit, & continuò habitarit, & tertio, quòd cum familia, & vxore sua ibidem versatus sit. *Romanus consil. 264. num. 1. 2. & 3. ac cons. 197. num. 2.* Hæ enim circumstantiæ, secundum ipsum, intentionem constituendi ibidem domicilium arguunt, cum ab exterioribus coniecturis & actibus probetur animus interior. *Menoch. ubi proximè. num. 13. per c. 2. extra. de renunciat in 6.* Mihi verò probatur contraria sententia, eorum videlicet, qui tenent, non requiri copulativè, quòd & larem, & maiorem partem bonorum suorum in loco reus habeat, quo ad eum finem, ut ibi conueniri vel exigi possit, sed alterum sufficiat. Et hanc sententiam amplectitur Innocentius, organum veritatis appellatus, in *ca. dilectus. 2. num. 1. post glossam ibi. extra. de rescript. & idem Innocentius in c. ex parte. B. num. 3. ibidemq; Ioan. de Imola. de foro compet. ubi etiam Panor. num. 8. & 9. item Marianus Socinus. num. 4. & in c. quod clericis. num. 3. eo. tit. & ante eos. Bar. in l. senatores. 2. num. 1. ibidemq; Azo & Albericus. C. ubi senatores vel clariss.* Cui astipulatur etiam Baldus, sibi in hoc contrarius, in *d. l. senatores. num. 1.* ubi plùs dicit, in tribus locis alternatiuè quem posse ciuilitè conueniri, vel in loco domicilij, ubi forum suum crexit, vel in loco, ubi habet maiorem partem bonorum suorum, vel ubi assiduè degit ac commoratur, saltem per decennium. *Baldus d. l. senatores. num.*

num. 1. post Cynum. ibi. licet addat, Bartolum esse in ea opinione, quod videlicet reus sortiatur forum in loco assidue conuersationis, quantumvis per decennium ibidem non hæserit. Baldus d. l. senatores. num. 1. Et, quod forum iudicis loci, in quo reus habet maiorem partem suarum fortunarum, maximè ibidem morando, vel conuersando, declinare non valeat, infinitis autoritatibus probat Tiraquellus de retractu lignagier. §. 36. glo. 3. num. 7. ac facit glossa in l. ciues. 7. C. de incolis. lib. 10. in verb. electio. vbi concludit, aliquem in pluribus locis sortiri domicilium, non tantum, vbi fouet larem, sed etiam, vbi bonorum suorum maiorem partem habet, vel assidue conuersatur. Ac, ne videamur ire per mendicata suffragia, textus pro hac sententia habetur in tonuincibilis in l. assumptio. 6. §. filius. vers. viris autem prudentibus. ff. ad municipal. vbi legitur: viris prudentibus placuisse, duobus in locis aliquem contrahere domicilium, si ita se instruxit utrobique, ut non minus apud alteros se collocasse videatur. ac facit l. Labeo. 5. eo. tit. vbi Paulus taxat sententiam Labeonis, iudicantis eum, qui pluribus in locis ex æquo negocietur, nusquam domicilium habere, alios autem e contra existimare, pluribus in locis eum incolam esse, & domicilium habere, subiiciendo, istud vltimum verius esse, ac facit textus l. eius qui manumissit. 27. §. Celsus. vers. ego dubito. ad Municipal. vbi pariter concludit Iurisconsultus, pluribus in locis quem domicilium habere posse. concordat l. filij. 22. §. senatores. eo. tit. c. ex parte. 15. extra. de foro compet. Quod idem etiam tenet, & pluribus probat Marianus Socinus in c. fin. num. 21. extra. de foro compet. post glossam ibi, & textum in c. 2. de sepul. in 6. per d. l. assumptio. §. filius. cum l. Labeo. 5. & l. si quis. 7. ff. ad municipal. ac tradit Tiraquellus, nobiles imprimis viros plura, & sæpè quatuor, pro diuersis annorum temporibus, habere domicilia. Tiraquellus de nobilitate. cap. 37. num. 131. post Bal. in ca. dilectus. num. 3. extra. de rescrip. per l. 3. §. saltus hybernos. ff. de acquir. poss. & est tex. in l. senatores. 2. in verbis: vbi larem fouent, aut, vbi maiorem bonorum partem possident, & assidue versantur. C. vbi senatores vel clariss. secundum lecturam communiter approbatam, quæ dictione alternativa utitur, eamq. lecturam literæ cum alternativa communem esse refert Marianus Socinus in d. ca. fin. num. 25. vers. & sic etiam per contrarium. de foro compet. quam etiam probabiliorē esse fatetur Menochius de arbitrar. iud. quest. lib. 2. casu 86. num. 12. & 20. quod & Geylio placet in obser. 35. num. 8. lib. 2. Nec obstat prædictus textus in d. l. ciues. 7. C. de incolis lib. 10. Quia, sicut præcitæ leges contentæ sunt vno requisito, videlicet domicilio loci, vel omnium fortunarum, ita planè non ambigitur, vbi ambo hæc vincula concurrunt, quem eo in loco forum indubitatè sortiri. d. l. ciues. per Aut. itaq. C. communia de successio. Licet autem Romanus in d. cons. 274. asserat, ius domicilij non attribui habitantibus in loco, nisi perpetuò habitandi ibidem animum habeant, ideoque astrui possit, incolam magis, quàm ciuem esse, qui non habitat in loco, animo figendæ ibi perpetuæ habitationis. l. pupillus. 239. §. incola. ff. de verb. sig. tamen & appellatione ciuium incolæ continentur. l. provinciales. 190. eodem tit. & saltem de iure communi, per moram decennij, præsumitur quis ibi sortiri domicilium, vbi tam diu habuit residentiam cum familia sua, per id quod notat gl. in l. heres absens. 19. §. 1. ff. de iud. gl. l. 2. & 3. C. d. incolis. lib. 10. Abbas in ca. fin. n. 8. extra. de paroch. Alex. cons. 155. n. 3. lib. 7. Ruinus cons. 61. n. 21. lib. 5. ac probat Menochius de arbitrar. iud. lib. 2. Centur. 1. casu. 86. n. 15. & 16. & ante eum Cynus in d. l. Senatores. n. 1. C. vbi Senatores vel clariss. post Bartolum in l. lex Cornelia. 5. in §. si tamen. n. 1. ff. de iniur. vbi tenet:

Scholarem,

Scholarem, qui per decennium moratur in studio alicuius loci, sub dubio præsumi fixisse ibi domicilium, addendo: istud tenendum esse, ibidemque Alex. in addit. ad Bartolum litera G. post glossam in l. est verum. 3. C. de incolis lib. 10. cum quo transit etiam Thomas Grammaticus. decis. 87. n. 2. ubi post Bartolum in l. 1. §. habitatores. ff. de his qui deiecer. vel effuderunt. tradit, cum intelligi in loco habitare, qui habitat cum familia sua, focum ibi & ignem seruando, & alia faciendo, quæ faciunt, & facere consueuerunt habitatores: licet circa scholarium personas secus sentiat. Panor. in ca. quod clericis. n. 4. extra. de foro compet. cum scholaris, quantumuis hærens per decennium in vno loco, magis videatur commorari causa studiorum, prout notat Panor. in præmio. epist. decretal. incip. Gregorius. n. 18. & istud probat Menochius. d. quest. 86. n. 17. addit tamen Panor. quia in septennio & quinquennio debuit absoluerè curriculum suæ scientiæ, si vltèrius ibi moratur, posse dici, quòd istud non faciat causa studij, sed animo figendæ ibidem habitationis. Panor. in d. præmio decretalium. n. 18. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. casu 86. nu. 15. & 18. Pro qua sententia habetur textus inconuincibilis in l. nec ipsi. 2. C. de incol. & ubi quis dom. hab. vide. lib. 10. ubi traditur, eos, qui studiorum causa in aliquo loco morantur, domicilium ibi non sortiri: nisi, decem annis demùm exactis, sedes in eo loco sibi constituerint, ibiq. glo. verb. constituerint, ubi addit Bar. sufficere solam commorationem in loco per decennium, quod & Felinus probat in ca. dilectus. 2. n. 4. 11. & 12. in secunda declaratione. §. tertius casus est, & §. limita dupliciter. extra. de rescript. Quia vix est, vt post decennium quis intelligatur vltèrius studiorum gratia in loco commorari, sed magis figendæ habitationis causa & propter sodalitia, cum quibus quotidie versatur, sicut egomet memini, cum scholaris essem Lipsiæ, habuisse me quendam commentalem, ex nobili familia natum, virum aliàs bonum, qui per integros 50. annos ibidem in Academia hæserat vt scholaris, habitando in collegio. non quidem studiorum gratia, cum plures libros non haberet, nisi duos: Vnum sacrorum Bibliorum, & alterum dictionarij, vt vocant, Latino germanici, vtrosque tamen situ & pulueribus ita obritos, vt literas quascunque in ipsorum superficie notabiliter ducere potuisses, de quo aliter dici non poterat, nisi quòd figendæ ibidem residentiæ intentione commoraretur, licet idem deinceps, ducta quadam vxore Medica, inde recesserit. Cæterum, quia ista præsumptio, circa decennalem in loco habitationem, tantum est iuris & non de iure, ideò probatio in contrarium admittitur, per ea que tradit Bar. in l. siue possidetis. 16. C. de probat. & sic quando aliter liquidum est, vel constat, quem hære in loco, post certum tamen tempus discessurum, quantumvis vltra decennium ibi steterit, nequaquam eò loci forum sortiri existimatur. Felin. in c. dilectus. 2. n. 12. §. limita dupliciter. extra. de rescript. Eodemque modo hæc præsumptio, constituendi domicilij, eliditur per alias præsumptiones fortiores. Quid enim si Castellanus in loco sui officij commoretur vltra decennium? quo casu, cum finito officio præsumatur denuò rediturus ad locum sui domicilij, igitur non intelligitur ibi fixisse sedem suam. Menoch. de arbitrar. iud. qq. lib. 2. casu 86. n. 8. per l. quesitum. 78. in princ. ff. de leg. 3. cum l. nihil. 26. de capti. & postlim. reuer. & l. 2. §. rerum. de her. instit. Eodemque modo si scholaris steterit in Academia per decennium, pro studio complendi in vna facultate, & in secundo decennio vel quinquennio ibidem remaneret pro studio alterius facultatis, quemadmodum multos videmus in pluribus facultatibus elaborare. Qua verò foelicitate istud fiat, ipsi viderint, & docet Imp. in l. fin. in vers. ad vtrumque festinans, neutrum benè peragit. C. de assesso. ubi glo. allegat vetus distichon.

*Qui binos lepores una sectabitur hora,
Uno quandoq; quandoq; carebit utroq;.*

Hoc inquam casu, vbi certum est, addiscendi plura animo quem in scholis hærere, commoratio decennij non arguit domicilium. *Felin. d. ca. dilectus. 2. num. 12. §. limita dupliciter. vers. exemplificat. quod idem etiam probat, ac sequitur Maria. Socin. in c. fin. num. 25. vers. & hoc etiam. extra. de foro comp. quantumvis in vno loco hæreret quis per mille annos. Dd. vbi supra. post Dyn. in l. 42 lex Cornelia. §. si tamen. ff. de iniur. Bart. in l. 2. num. 2. C. de incolis. lib. 10. De alijs autem non studentibus indubitatum est, quod ex sola commoratione vel conuersatione in loco per decennium, etiam absque eo, quod ibi possideant bona, inducatur facultas ibidem ipsos conueniendi. *gl. d. l. nec ipsi. verb. constituerint. in fi. & responderetur ad l. est verum. 3. l. cum neg. 4. C. eod.* quod ibi minori tempore hærerant, quàm per decennium. Quod extendit Fran. Aret. vt tales habitantes in loco habitationis conueniri possint etiam pro contractibus alibi celebratis. *Aret. in c. quod clericis num. 1. verbo. commorantes extra. de foro compet.* addendo, istam sententiam communioem esse, quod & firmat *Parisius cons. 12. num. 20. & seqq. volum. 1. ac probatur per textum clarum in l. nec ipsi. 2. C. de incolis. lib. 10.* idè Panor. in d. c. quod clericis. n. 5. ipse etiam finaliter hanc opinionem amplectitur, cum absurdum videatur, quod quis in loco commoretur, ibique nolit respondere. *per l. 2. C. vbi senator. vel clariss. & l. 2. C. vbi de crim. agi oportet.* Plus dicit etiam Marianus Socinus, hoc procedere, quantumvis quis in loco non assiduam, sed interuallatam habitationem teneat, ita vt ab vno loco subinde ad alium discedat & recedat. *Socinus in ca. ex parte. B. n. 4. de foro compet.* & illud in his terris Saxoniae indubitatum est, per constitutionem nostram Thuringicam in ordinationibus iudicij curialis sub tit: *Wer vor Hoffgericht möge geladen werden/ vbi habetur: quod omnes feudatarij, comites, nobiles, & alij qui quoquo modo possident bona in provincia, tenendo ibidem focum & ignem, Die des Ortes Feuer vnd Rauch halten/ siue in persona, siue aliter, hoc est, per suos familiares habitent, aut, si maiorem partem fortunarum suarum eò loci possideant, non obstante, quod alibi fortè fixerint suum domicilium & larem suum foveant, in hoc territorio forum sortiantur.* Ex quo nunc inferitur, præsuppositis alternativè, siue maiore parte facultatū, siue personali residentia debitoris, vel eius institutorum aut ministrorum, qui focum & ignem nomine domini in his terris habent, quod talis debitor, vel ex vi pacti executiui, instrumento inserti, vel deficiente pacto, ex vi statuti, tribuentis eo in loco instrumentis liquidis paratam executionem pro debito, absque omni alio processu, & solennitate iudiciali in loco, vbi focum suum & ignem tenet, ibidem commorando, executari possit. Neque obstant textus in contrarium allegati, quia procedunt in eo, qui in loco conuersationis nondum absoluit decennium. *gl. verb. constituerint. in l. 2. C. de incolis. lib. 10.* Et, quod de animo constituendæ habitationis dicitur, is præsumitur ex commoratione decennij, nisi diuersæ circumstantiæ aliud suadeant, neque verò in hoc stabitur declarationi ipsius conuenti vel conueniendi, nisi mox ab initio ingressus sui protestatus fuisset, se non esse eius intentionis, quod ibidem velit domicilium constituere, aliàs, si ex post facto staretur eius declarationi, hæc foret optima cautela pro ludenda iurisdictione iudicis, in cuius territorio conuentus tam diu hærat. Ita intelligo Menochium *de arbitrar. iud. lib. 2. casu 86. n. 5, 6, 7. iunctis, quæ ibidem tradit, n. 11. & 12.**

Quantumuis autem iudex contractus, ipse quoque dicatur competens 44
 in hac materia: tamen, ut prædiximus, istud demum procedit, si debitor in
 loco initi contractus deprehendatur. *Innocentius in c. 1. per gloss. verb. loco.*
extra. de plus petit. & tactum fuit supra. num. 15. Et hæc est prima fallentia, ad
 regulam præmissam, in qua concludebamus, pro executione parata iudicem
 domicilij rei vel maioris partis fortunarum, aut assidue habitationis ad eun-
 dum esse, tanquam competentem, fallit, inquam, ista theoreica, si in loco gesti
 contractus reus reperiatur, quo casu ibidem etiam recte conuenitur, *gloss. verb.*
contractus. in d. c. licet ratione delicti. versic. quidam tamen dicunt. ibidemq. Pa-
nor. n. 79. extra. de foro comp. l. heres absens. 19. in prin. in verb. si ibi inueniatur.
ff. de iud. Ioan. Franc. Ripa in c. 1. n. 65. extra. de foro comp. Panor. in c. fin. nu. 30.
31. 32. 33. & 36. extra. eod. ac facit c. Romana. §. contrahentes ibi: nisi inuenian-
tur ibidem. ubi etiam Phil. Francus hoc notat. n. 1. de foro comp. in 6. addendo,
 istine manare illud vulgatum, quod in contractibus non fiat remissio, de quo 45
 etiam Bart. in d. l. heres. §. 1. & addit, hodie de hoc esse casum in d. c. Romana. §. con-
 trahentes, quæ sententia communis est, teste Mariano Socino in c. dilecti. n. 38.
extra. de foro comp. & idem refert Ioan. Bernardus Diazus in regula 642. in ip.
remissio in civilibus. post Panor. in c. fin. n. 37. de foro compet.

Fallit secundò, si reus, in loco contractus etiam non repertus, ibidem 46
 tamen habeat pergulam, tabernam, armarium, vel officinam. *d. l. heres §.*
proinde. vers. at si quis ab eo, vel alia bona, quo casu nihil prohibet, uti processu
 executiuo etiam aduersus bona, in loco contractus reperta, maximè, si forsan
 maliciosè reus à loco contractus se absentarit. *d. c. Romana. §. contrahentes. in*
verbis: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habet, creditores mitti possunt. ac
notat Anton. de But. in d. c. fin. num. 13. extra. de foro compet. Dico autem 47
 notanter, quod istud ita demum procedat, si reus teneat bona in loco contra-
 ctus, si enim in loco, ubi bona possidet, non contraxit, & alibi domicilium
 fixit, iudex bonorum diceretur incompetens, *per ea quæ latius tradimus infra.*
num. 56. item 57. & seqq. Vnde Marianus Socinus scriptum reliquit, quod
 contrahens in loco, ibi possit conueniri, si ibidem habeat forsan officinam,
 vel tabernam, quantumuis non habeat animum ponendi ibi domicilium.
Socinus in c. fin. nu. 18. ibidemq. Panor. 33. extra. de foro compet. per d. l. heres
absens. §. 1. ac probat Paulus de Castro in l. 1. num. 3. ff. de eo quod certo loco. vers.
& per hoc dico. ubi refert: Si in loco contractus debitor possideat bona, iudi-
 cem loci, ubi bona sunt situata, posse citare reum, licet ibi non sit, (subsidia-
 riè intellige) ac, si quidem non compareat, creditorem mittendum esse in
 possessionem rerum, quas ibi habet. *per d. §. contrahentes.* vnde alibi scri-
 ptum reliquit Speculator, de debitore, qui tempore contractus fouebat domi-
 cilium suum Tolosæ, ante verò euenientiam diei solutionis, mutat domici-
 lium, transferendo se Narbonam, quod tunc creditor habeat optionem, an
 Tolosæ, an verò Narbonæ suum creditum exigere velit, idque non alia ratio-
 ne, nisi ratione contractus Tolosæ gesti, ubi adhuc habet forstè suum tugurio-
 lum, etiam si alibi nunc habitet, & domicilium fixerit. *Speculator de compe-*
tentis iud. adit. §. 1. num. 33. per l. 2. §. non utiq. 3. ff. de eo quod certo loco. Si
 enim Tolosæ nihil amplius possideret proprij, frustrà ibi conueniretur, tunc
 quia remissio in contractibus fienda non est, *ut supra num. 45.* tunc, quia
 nulla ibidem extant bona, in quæ procedat executio. *argumento. d. c. Roma-*
na. §. contrahentes: verbis: in possessionem bonorum, quæ ibi habent. à contrario
sensu, tunc, quia domicilium mutauit, antequam praueniretur per citatio-
 nem iudicis loci. *c. proposuisti. extra. de foro compet. ac facit l. ubi acceptum. 30.*
ff. de

- 48 ff. de iudic. & l. cum quadam puella. 19. de iurisd. om. iud. Sic itaque, isto casu, vterque iudex, tam domicilij, quam contractus, habentur pro competentibus: ita tamen, ut, coram quo primò fuit coeptum iudicium executiuum, ibidem etiam finem accipiat. d. l. ubi acceptum. ff. de iud. cum locus sit præoccupationi, vel præuentioni, quæ per solam citationem præuertitur. l. pen. ff. de petit. hered. l. si quis postea. 7. de iudic. Butriensis. in d. c. fin. num. 5. per c. proposuisti. extra. de foro compet. ibidemq. Socinus. num. 4. & Maranta in suis disputationibus, annexis speculo, disputat. 6. num. 20. Quare verò isto casu creditor debitorem suum, non tantum in loco gesti negocij, sed & coram iudice sui domicilij conuenire queat, ratio est, quod forum acquisitum ex contractu in certo loco, non tollat forum domicilij, sed foro forum accumulet, prout tradit Felinus in d. c. licet ratione. num. 18. ibidemq. Anton. de Butri. nu. 1. & Marianus Socinus in c. dilecti. num. 7. extra de foro compet. post Bar. in l. quod si Ephesi. 4. ff. de eo quod certo loco. Sicut autem prædicta absque omni dubio procedunt in terminis ordinariæ cognitionis, ita, si debitor sese per pactum expressum ad manus iniectionem in personam vel bona, sub euentum moræ, obligauerit, istud, ex vi iuris communis, sortitur effectum paratæ executionis, apud quemcunque iudicem conuenti, qui aliàs est competens & indeclinabilis, cui videlicet istud instrumentum executiuum exhibetur, siue in bona. Bart. in d. l. creditores. num. 26. siue etiam in personam. d. c. ex rescripto. ubi Panor. extra. de iure iur. Cæterum, si inter partes ea de re nihil actum fuit, ac nihilominus creditor malit per viam executiuam, quam per ordinarium processum, suum consequi, tunc, siquidem utroque in loco, puta domicilij, item celebrati contractus, extat tale statutum, quod debitor post moram arrestetur, vel detineatur in persona, vel parata sit executio aduersus ipsius bona, adhuc in creditoris optione positum est, coram quo paratam executionem petere velit, per superius tradita. Licet enim aliàs in alternativis debitori competat electio. l. illud. 25. ff. de constituta pecu. l. cum illud aut illud. 25. Quando dies. leg. cedit. c. in alternatiuis. extra. de reg. iur. in 6. l. plerumq. 10. in f. ff. de iure dot. l. 2. §. 3. de eo quod certo loco. l. si plures. 17. l. si heredi. 5. de condit. instit. & scholaris, qui tres iudices sortitur, potestatem loci, episcopum & Doctorem, habet eligere, coram quo conueniri velit, adeò, ut conuentus coram vno possit eius iurisdictionem declinare, & ad alium iudicem prouocare. aut. habita. §. verum tamen. ibidemq. Salic. num. 21. post alios ibidem Doctores. C. ne filius pro pat. tamen contrarium verius est, quod videlicet in potestate actoris resideat, inter plures iudices partis reæ, eligere vnum vel alium, quem velit pro distringendo debitore eiusve bonis. ita Salic. in d. Auth. habita. num. 20. per l. cum clericis. 25. verb. volentibus tamen actoribus. ibidemq. Baldus num. 1. C. de episc. & cler. Phil. Francus in c. Romana. §. contra-hentes. num. 12. & Anchoran. 5. extra. de foro comp. in 6. ac Panor. in c. licet ratione. num. 36. & c. dilecti. num. 10. per illum textum. extra. eod. tit. ubi addit: istam opinionem communiter teneri, per l. fin. ubi Bart. C. ubi in rem actio. Pro qua sententia etiam facit textus l. sed & si suscepit. 52. §. si eares. 3. ff. de iudic. ubi habetur: Quod hæres conuentus pro re particulari, in alio loco, quam maioris partis hereditatis, vel domicilij, sita, non possit declinare iudicem aditum, quasi alibi conueniri debeat. concordat l. 3. §. quero. ibi. petitoelectionem, ubi petat, habet. de eo, quod cer. loco. Ad auth. habita respondetur, illud esse speciale priuilegium, inductum in fauorem certarum personarum, studentium videlicet, quod non est trahendum in consequentiam. l. 1. §. fin. de constit. princ. c. priuilegia. distinct. 3. ac notat Dynus in c.

privilegium, extra. de reg. iur. in 6. vade, stante consuetudine alleculi loci,
 quod mercatores habeant suos consules, qui dicuntur fungi ordinaria iuris 52
 dictione in causis, ad mercaturam pertinentibus, per ea quæ notat Salic. in l.
fin. num. 3. C. de iurisd. om. iud. iidem non propterea intelliguntur exempti à
 iurisdictione superioris magistratus, hoc est, potestatis oppidanæ, adeoque pro
 credito utrobique exigì possunt, ad libitum videlicet creditoris. *Stracha de*
mercat. tit. quomodo in caus. merca. proced. particula 1. num. 7. & 8. argumento
l. 1. C. de offic. prefec. urbis. Nec obstat. c. in alternatiuis. extra. de reg. iur.
 in 6. quia contrarium procedit in alternativa rerum, vel in alternativa debendi.
d. l. plerumq. ff. de iure dot. Secus est circa alternatiuam exigendi in pluri-
 bus foris: ita soluit Felinus in c. inter ceteras. num. 4. fall. 2. extra. de rescrip.
 post Paulum de Cast. in l. cum proponat. 17. num. 4. C. de transact. ubi tradit
 illam generalem regulam: quòd in pluribus remedijs securitatum, proditis
 ad fauorem creditorum, electio semper sit petitoris, allegat Guilhelm. de Cu-
 neo in l. quamvis. 6. de pig. act. & facit l. causam. 20. §. puellam. 2. ff. de manumiss.
 tit. generali. Ferrariensis nominat istam alternatiuam circa exactionem,
 alternatiuam hominis. in for. lib. actio. realis. verb. saluo iure. num. 7. sed ma-
 gis placet Felini solutio. Hinc manat, quòd, qui pluribus in locis, puta vel
 Lipsiæ vel Erfordiæ, soluere promisit per dictionem alternatiuam, possit 53
 exigì in alterutro loco, quem creditor elegerit. Ripa in c. 1. num. 70. extra. de
 iudic. per l. 2. §. secuta. ver. quare. in verbis: damus igitur auctori electionem
 ubi exigat, licet ante petitionem creditoris (hoc est, antequam incurratur
 mora per debitorem) in rei arbitrio steterit, quo in loco voluerit soluere ff. de
 eo quo à certo loco. l. f. C. ubi in rem actio. ubi Bartolus. ac si aliter diceremus,
 quòd nimirum in potestate debitoris positum esset, ubi vellet soluere, inutilis
 foret obligatio. argumenta d. l. 2. & l. Titia. 134. §. idem respondit. 1. de verb.
 oblig. Ex quo nunc & illud sequitur, sicut ex vi pacti executivi creditori li- 54
 cet contra suum debitorem, vel in loco contractus, quatenus ibi reperitur, vel
 in loco domicilij, petere paratam executionem, & in his terminis intelligea-
 dum est dictum Bartoli, quòd instrumentum guarantee, tanquam confe-
 ctum de voluntate partium, ubique possit executioni mandari. Bar. in l. à
 Diuo Pio. 15. §. sententiam. 1. num. 8. ff. de re iud. ita, si nulla conuentio execu-
 tiua interuenerit, & utroque in loco, tam domicilij, quam celebrati contra-
 ctus, vigeat statutum paratæ executionis, pro instrumentis liquidis, adhuc lice-
 bit creditori manus iniectione contra reum uti eodem modo, vel in loco gesti
 negocij, si debitoris in persona, vel rebus ibidem possit habere copiam, vel in
 loco domicilij, per superius adducta. Sin verò in altero eorum tantum vi-
 geat statutum paratæ executionis, tunc pro illius impetratione, solus eius 55
 loci iudex adeundus est, ubi instrumenta recognita, ex vi statuti vel consuetu-
 dinis, executantur absque alio processu iudiciali, non autem, alterius territorij,
 cum semper inspicitur statutum aut consuetudo eius loci, ubi petitur execu-
 tio. Felinus in c. postulasti. num. 11. extra de foro compet. Bal. in l. 1. num. 4. C. ne
 filius pro patre. per l. 2. ibi: secundum mores legesq. locorum. C. quemadmodum te-
 stamenta aper. l. missi apinatores. 7. in verbis: seruata regionum consuetudine, ubi
 etiam Bart. istud notat. num. 6. C. de exactor. trib. lib. 10. allegando l. 1. C. de
 petit. bon. subla. lib. 10. & l. penul. C. de iure fisci. eo lib. Bald. in l. unica. in fine.
 C. de confes. ac facit textus l. 3. §. fin. in verbis: explorari debet consuetudo vi-
 gens in prouincia, in qua iudicat. ff. de testibus. quem textum commendat & ex-
 tollit Ludo. Roma. cons. 367. num. 11. post Bart. in l. cunctos populos 1. n. 15.
 Baldus ibidem, 20. las. 20. C. de summa trin. ubi infert ad propositum, quòd
 instru-

instrumentum, quantumvis alibi factum, in loco ubi viget statutum de parata executione, executabitur absque alio processu iudiciali, cum istud respiciat, ordinem iudicii, quod probat in terminis etiam Maranta, *de ordine iudiciorum. part. 6. in ultimo actu iudiciali. num. 10. post lasonem in l. cum quedam puella. 19. num. 20. & 21. ff. de iurisd. om. iud.* Quæ tamen dicuntur de parata executione, facienda ex vi statuti, vel consuetudinis loci, ubi situantur bona, in quæ missio petitur, ista omnia, *sicut præmissum fuit. num. 44.* accipienda sunt cum ea restrictione, quatenus videlicet cum loco situatorum bonorum, ubi instrumenta liquida mandantur executioni absque alio processu, vel solennitate iudiciali, simul concurret vel locus domicilij, vel celebrati contractus. Sola enim situatio bonorum (quantumcunque ibi vigeat ius paratæ executionis pro debitis confessatis & recognitis) non tribuit fori competentiam, aduersus debitorem in personalibus: licet in realibus, ubi de dominio rei petitæ agitur, iudex loci bonorum declinari nequeat, per ea, quæ habentur in *l. f. C. ubi in rem actio. & in c. fin. extra de foro compet.* Vnde est, quod Anton. de Butrio monet, licet ratione contractus, in loco gesti negocij non repertus, quod ad effectus, personam concernentes, condemnari nequeat, ut contumax, in poenam excommunicationis. *argumento. c. 1. extra de iudic.* tamen quod ad effectus, bona situata in loco contractus respicientes, bene potest citari, adeo, quod si contumaciter se absenter, missionem patietur. *Butriens. in d. c. fin. num. 15. ibidemq. Felin. 21. & Panor. num. 36. vers. si verò non reperitur.* Licet autem idem Butriensis in loco præcitato. *num. 20.* videatur istud dictum suum restringere in casu, quo realiter agitur: tamen *d. c. Romana. §. contrahentes. de foro compet. in 6. cum l. heres absens. 19. §. proinde. 2. ff. de iudic.* loquuntur fundamenta in actione personali, descendente ex contractu, ac nihilominus deciditur, quod in bona rei, existentia in loco contractus, ut maximè se libi reperiri non patiatur obligatus, expediri valeat missio? & Marianus Socinus generaliter scriptum reliquit, siquidem talis est causa, in qua, absque litis contestatione, siue de iure, siue ex vi statuti vel consuetudinis particularis loci, procedi potest ad sententiam condemnatoriam, vel ad missionem in possessionem, tunc ad requisitionem iudicis loci bonorum, obligatus ibi defendere debet, etiam alibi degens, sua bona, vel missionem patietur. *Socin. in c. dilecti. num. 15. extra de foro compet. vers. sed multò plus.* quam sententiam verissimam esse iudico, quando cum loco situationis bonorum concurret locus contractus, alias secus. Et istud videmus, in his & vicinis provincijs praticari tota die, non tantum Lipsiæ, sed etiam in alijs locis Misniæ & Thuringiæ, ubi instrumenta liquida merentur paratam executionem ex statuto vel consuetudine provinciali, quod nempe creditores post moram, bona reorum, in loco contractus reperta, faciant arrestari, & instituant deinceps aduersus ea processum paratæ executionis, *quo de latius in tertio capite huius partis. num. 35.*

59 Fallit tertio, quod ante de iudice domicilij conclusimus, quasi is dicatur competens, pro petenda bonorum executione, quando tacite vel expresse aliud egerunt partes, conferendo videlicet solutionem in certum locum. Tunc enim post moram soluendi adhibitam, creditor ex vi pacti executiui contra debitorem rectè vrget ius paratæ executionis in foro, ad quod se astringit pro soluendo, cum fictè saltem dicatur contraxisse reus in loco, ubi solutionem destinavit, *referente Anton. de But. in d. c. licet ratione. nu. 12. extra de foro compet.* Qui enim certo loco dare promissit, nullo alio in loco, inuito stipulatore, soluere potest, *l. is qui certo. 9. de eo, quod certo loco.* ex quo, sicuti

consensu perficitur contractus, *l. consensu. 2. l. actionum genera. 25. de act. & oblig.* ita talis consensus non circumscribitur loco, sed ibi est, ubi esse vult. 60
*Ripa d. c. 1. num. 63. extra. de iudic. Bal. in l. multum interest. 6. num. 12. C. si quis alteri vel sibi, per l. nihil interest. 26. & l. retrò creditur. 16. ff. de capti. & postlimin. reuers. l. f. C. de prescrip. longi temp. l. ex facto. 35. §. rerum. 3. ff. de her. instit. l. debitor. 32. de pignor. & §. Pauonum. 15. inst. de rer. diuis. adeoque propter animum & intentionem partium, ubi volunt fieri solutionem, locus deputatæ solutionis attenditur, sicut eam esse meram veritatem, affirmant Ias. in §. 33. ver. plus autem. num. 18. instit. de actio. Innoc. in c. 1. num. 1. super gloss. verbi. loco. extra. de plus petit. Bart. in l. eum qui. 5. ibidemq. Baldus ff. de constit. pec. & hæc sententia communis est, teste Paulo de Cast. in d. l. hæres absens. §. illud. num. 2. & Salic. in d. l. vn. in fin. C. ubi conue. qui cert. loc. dare promiss. ubi concludit, quod ipse stet cum gloss. ibidem, quam, secundum eundem, communiter secuti sunt patres nostri. Eamque communem esse testatur etiam Aldobrandinus in d. ver. plus autem. vers. loco plus. super gloss. verb. sine conuentione. Ripa in c. 1. num. 96. extra de iudic. & Iason in l. 1. num. 4. ff. de eo quod certo loco. Et si verò autoritates præcitatæ loquuntur vt plurimum in terminis ordinariæ cognitionis: tamen idem est in materia paratæ executionis, quæ intenditur ex conuentione partium, per regulam superius traditam. num. 27. Si verò inter partes hac de re nihil actum sit, & creditor nihilominus ordinarij iudicij telam euitare cupiat, ob moram videlicet, & sumtuum profusionem, argumentoc. finem litibus. extra. de dolo & contumac. cautela est, quod credi- 61
tor diligenter exploret, an saltem in loco destinatæ solutionis, vel domicilij rei, vigeat consuetudo paratæ executionis absque alio processu iudiciali, quo casu, si in loco destinatæ solutionis deprehenderit morosum, creditor securè poterit iudicem loci, ad quem fuit deputata solutio, pro executione adire. Quod in terminis tradit Marianus Socinus in tract. de citatione. art. 17. num. 29. ubi assignat rationem, quod nempe obligatus in certo loco & termino solutionem facere, si se absentet, maliciosè istud facere præsumatur, ideoque, quamvis ad definitiuam contra talem procedi nequeat: tamen saltem missio in possessionem aduersus eundem rectè decernitur. Socin. ubi proximè. nu. 29. allegat Panor. in c. fin. extra. de eo qui mit. in poss. num. 13. & ibidem Anton. de But. 10. Quantumuis autem sint, qui istud dictum restringant ad eum vnicum casum, quando nimirum reus in persona deprehenditur in loco destinatæ solutionis. Innocen. in c. dilecti. num. 3. vers. & intelligo hoc. ibidemq. Anton. de But. num. 24. extra. de foro compet. quod ibidem etiam probare videtur Marianus Socinus. num. 10. in verbis: Siue reperiatur in loco destinatæ solutionis, vt habens tabernam, siue vt viator, tamen idem prorsus esse iuris censeo, etiam in eo, qui vel tabernam vel alia bona in loco destinatæ solutionis possidet, etiam si is se à tali loco de præsentibus absentet, cum locus destinatæ solutionis faciat intelligi, ibidem contractum celebratum fuisse, l. contraxisse. 21. ff. de actio. & oblig. l. 3. §. 1. ex quibus caus. in poss. eatur. iuncto c. Romana. §. contrahentes. extra. de foro compet. in 6. cum l. hæres absens. 19. ff. de iudic. Et de iure quidem Saxonico iste casus nihil videtur habere dubij, per textum. Landrecht lib. 1. art. 70. §. agatur & actione. ubi debitor forensis promissit facere solutionem in certo loco, & certa die, si fallat fidem, & possideat ibi bona soli, quantumuis alibi habeat domicilium, non tantum in loco situatorum bonorum sortitur forum, sed inchoatur mox aduersus eum processus à præcepto executiuo, vt infra quindenam soluat, aut compareat coram iudice, propositurus suas exceptiones executionis impeditiuas, adeò, vt
contra*

contrà contumacem procedatur ad executionem, vel captionem pignorum, missio videlicet creditore in bonorum, quæ ibi habet reus situata, possessionem, adeoque ius Saxonicum in proposito conformat se cum iure Canonico
 62 *in d. §. contrahentes.* Adeò verò arctat locus solutionis, in contractu appositus promissorem, ut quantumvis aliàs reo, qui prorogavit iurisdictionem iudicis non sui, promittendo videlicet stare ibidem & respondere, si conveniatur coràm iudice prorogato, non denegetur in ordinario iudicio, quando-
 cunque ante litem contestatam, mutare voluntatem, petendo, ut actor remittatur ad ordinarium iudicem rei. *l. si conuenerit. 18. de iurisd. om. iud.* tamen in loco destinatæ solutionis exactus, siue per processum ordinarium, siue per executium, nullo modo potest declinare iudicem. *Joan. Franc. Ripa in c. 1. num. 62. extra. de iud. Iason. d. l. si conuenerit. num. 27. Panor. in c. f. num. 30. extra. de foro compet. per l. un. C. ubi conven. qui certo loco dare promiss. &*
 hæc sententia communis est, teste *Panor. in d. c. 1. num. 22. extra. de iudic.* Quòd autem dicimus, locum solutionis attendendum esse circa fori competentiam, non habet illam rationem, quasi in solo loco destinatæ solutionis, ac non alibi, manus in debitorem eiusque bona iniici debeat, cum idem
 63 & in loco domicilij fieri possit, præsupposito videlicet semper, quòd ex vi pacti executivi, inter partes inito, vel ex vi statuti ibidem extantis, parata sit executio contrà obligatum post moram, per superius tradita, circa iurisdictionem aditi iudicis ratione contractus. *num. 28. & 29. cum seqq. ac facit glossa verb. & in alio. in fine per illum tex. in l. 1. C. ubi conven. qui certo loco dare promiss. & in d. l. 3. §. contractum. ff. de bon. aut. iud. poss. gl. c. Romana. §. nec etiam. verb. respondere. extra. de foro compet. in 6. Fel. in c. fin. num. 19. extra. eod. per l. heres absens. 19. §. illud sciendum. ibi: obligatus ut solveret in Italia, si in provincia habet domicilium, utrobique potest conveniri, & hic & ibi. ubi etiam Angelus notat. ff. de iudic. ac concordat c. dilecti. §. verum. ibi: qui certo loco solvere promiserunt, & ibi: & ubi habent domicilium, conveniri possunt. extra. de foro compet. adeoque forum destinatæ solutionis, non excludit forum domicilij, sed forum foro accumulatur, prout loquitur Ripa. *in d. c. 1. num. 64. extra. de iudic. post Felinum in cap. fin. num. 17. de foro compet.* Etsi verò Iason velit, quòd debeat creditor isto posteriori casu conclusionem libelli alternativè instituire, puta, quod denuò compellatur reus solvere, vel in loco domicilij, ubi aduersus ipsum agitur, vel in loco destinatæ solutionis & quòd simul condemnatur plus petens in expensas litis, vnà cum omni interesse, quantum videlicet refert creditoris, creditum suum debito loco & tempore accepisse, sicut istam formam libellandi tradit Iason *in §. si quis agens. vers. plus autem num. 14. l. de act.* ne videlicet utilitas & commoditas loci reo auferatur. *l. 2. §. si quis Ephesi. in fin. iuncta l. is qui. 9. de eo quod certo loco & 33. vers. loco plus. & vers. propter quam causam. Inst. de act.* tamen quicquid iuris sit, in processu ordinario, in obligationibus vel iudicijs summarijs & executiuis, quæ habent paratam executionem ex vi statuti, vel consuetudinis, sufficit urgeri solutionem crediti præcisè eò loci, ubi processus executivus institutus est, cum non tam loci, quam temporis etiam commoditas & lucra ex parte creditoris, iam dudum amissa sint, quæ ipse expectabat, & habere potuisset, si conuento loco & tempore solutio fuisset ipsi expedita, ideò frustrà remittitur reus ad locum destinatæ solutionis, tum quia per hoc nascetur lis ex lite *contra c. finem litibus. extra. de dolo & contumacia, & Clem. dispendiosam de iudic.* tum etiam, quòd non debeat se tueri reus auxilio iuris, quòd ipse in non soluendo, debito loco & tempore,*

spreuit, *l. auxilium. 37. de minorib.* Et hoc tota die praticari videmus: Cæ- 64
 terum, istud magis ambiguum est, an isto casu in totum excludatur locus
 contractus, adeò, quòd reus, existens in mora soluendi constituto loco &
 tempore, non possit detineri saltem in loco celebrati contractus? Super qua
 quæstione breviter concludite: sicut creditor in proposito, quando alibi con-
 trahitur, & aliò destinatur solutio, debitorem morosum prohibetur conue-
 nire iudicio ordinario in loco contractus, nisi ibidem reus etiam domicilium
 habuerit, aut id expressè conuentum fuerit, sed debet eum exigere in loco de-
 stinatz solutionis, dummodò ibidem se reperiri patiatur. *Angelus in l. quæro.*
100. post. gloss. ac Bart. de solut. & in l. contraxisse. 21. ubi etiam notat Petrus de
Bella Pert. de act. & oblig. & Bart. post gloss. in l. vn. C. ubi conuen. qui certo loco
dare promis. per l. 3. §. contractum non utiq. in eo loco intelligitur, ubi gestum ne-
gocium est, sed in quo soluenda pecunia venit. ff. de reb. auto. iud. poss. d. l. haeres ab-
sens. 19. §. proinde. verb: nisi aliò loci, ut defenderet, conuenit: ita non dissimili
 modo, qui ex pacto manus iniectionis in res, vel personam, obligatus
 est, post moram soluendi adhibitam, in loco contractus distringi vel detineri
 non debet, sed aut in loco promissæ solutionis, ad quem scilicet est destinatus
 effectus celebrati negocij, aut in loco domicilij executabitur, per præmissam
 regulam, quòd non sit alius iudex paratz executionis, quàm qui est ordinariæ
 cognitionis. *l. à Diuo Pio. 15. in princ. & §. sententiam. de re iud. & supra latius*
num. 27. Ex quo infertur, quòd extra casum pacti executiui, etiam stante
 statuto in loco contractus, quòd debitor in proposito non soluens distringa-
 tur in persona vel rebus, & præsupposito, quòd debitor in loco contractus
 gesti reperitur: non tamen ibi manus iniici poterit, vel in res, vel in perso-
 nam obligati, cum effectus obligationis in alium locum, quàm gesti negocij,
 sit collatus. *d. l. 3. §. contractum. de bon. aut. iud. poss. & d. l. contraxisse. 21. de*
act. & oblig. cui consequens est, si non extat simile statutum de parata exe-
 cutione aduersus morosum in loco ipsius domicilij, vel ibi, ubi solutionem
 destinavit, ab executione aduersus debitorem processum non inchoari, sed
 per viam ordinariam experiendum esse. *l. 1. & 2. C. de execu. rei iud. l. vn. C. de*
prohib. pec. sequest. cum similibus. Quod idem innuit etiam *Ioh. Franc. Ripa in*
c. 1. num. 72. vers. iuxta præmissa. extra. de iud. Ac, si quis opponat funda-
 mentali *l. 1. ff. de eo, quod certo loco. cum l. si duo. 16. §. 1. de constit. pecun. & l. cum* 65
qui insulam. 43. de iudic. ubi innuitur: debitorem, qui fidem suam obligauit
 de soluendo, vel aliud quid faciendo in certo loco, ac fallit, in quolibet loco
 exigì posse: respondetur, contraria loqui de loco apto, & idoneo, qui tribuit
 fori competentiam. Ita soluit gl. *d. l. si duo. 16. verbo: sed & certo. & in l. cum*
qui. verbo: quocunq. & in l. vn. ubi Salic. C. ubi conuen. qui certo loco. cum dispo-
 sitio, quantumcunque generalis, restringatur secundum habilitatem. *l.*
adigere. 6. §. quamuis. 2. ff. de iure patron. l. ut gradatim. 11. §. ea lege ibi: si
idonei sunt. ff. de muner. & honor. ac, si leges in contrarium adductæ ita gene- 66
 raliter intelligerentur, sequeretur, debitorem alligari etiam ad remotissima
 quæque loca, quod esset valdè absurdum. *Anto. de Butr. in c. 1. num. 37.*
vers. si autem pactum est generale. extra de iudic. & sic necessitas imponderetur
 debitori, ut ubi iis terrarum cum sacco paratus esset ad soluendum, contra *l.*
ratum. 13. & l. quod dicimus. 105. ff. de solut. Quæ quidem solutio & intelle-
 ctus communiter approbatur. *Bart. in l. 1. num. 2. ff. de eo quod certo loco.*
 Cui tamen adhuc obstare videtur, quod alibi legitur: debitorem, quem pro-
 prio motu creditor detinere potest, eundem per quemcunque iudicem etiam
 incompetentem sisti posse, *l. 1. verbo: à iudice, qui in locis aditus fuerit. & ibi*
 gloss.

gloss. verb. iudice. C. ubi quis de curiali vel cohortali. ac sequitur gloss. l. 1. verb. requiruntur. C. ubi de crim. agi oport. ac notat Bart. in l. 1. num. 2. ff. de eo quod
67 certo loco. Quod enim priuata autoritate licet expedire, id si fiat per iudicem incompetentem, non vitiat actum, prout tenet Ioan. Baptist. Caccialupus in tract. de debitore suspecto. 4. quest. princ. num. 4. post Ludo. Roma. in l. 2. num. 15. ff. de iurisd. om. iud. & aliàs dicitur: actum, qui de necessitate non requi-
68 ritur, etiam si fiat viciosè vel ineptè, non propterea annullari. gloss. magna. & ibi las. in l. vinum. 22. num. 33. ff. si cer. pet. item, quando negotium potest perfici extra præsentiā iudicis, id si expediatur iudice præsente & autorisante, absque tamen solennitatibus aliàs requisitis, aut coram incompetenti iudice, non infringi, quod gestum est. gloss. singularis in §. serui verò. verb. transitu. per illum tex. instit. de libertinis. Vnde, cum in casu pacti executiui, de quo loquitur l. creditores. 3. C. de pignor. impunè liceat creditori inuadere possessionem bonorum rei, etiam priuata autoritate, si adeatur de ciuilitate iudex, & is incompetens, non debet ista vrbānitas actum quoquomodo vitare. per tex. notabilem in l. cum tabula. 7. ff. de bon. poss. secundum tab. ac bene facit l. 1. in princ. vers. eodemq. modo, si inutiliter facta sit stipulatio, adiuuari eam magis, quàm euanescere oportet. C. de rei vxor. act. Sed ista nihil obstant cum d. l. 1. C. ubi quis de curiali. cum similibus, loquantur in terminis fugæ & incertæ sedis obligati, & ubi competentis iudicis copia haberi non potest per l. generali. 54. C. d. decurion. lib. 10. Ita respondet Caccialupus. de debitor. suspecto. quest. 4. num. 4. & Ioan. de Platea in l. nemo carcerem. 2. num. 18. C. de exact. trib. lib. 10. adeoque non habet isto casu reus, quod opponat contra
69 manus iniectionem, de incompetencia iudicis. Iason d. §. superest. num. 95. instit. de actio. Alex. de Imola in l. 2. num. 8. ff. de iurisd. om. iud. ac patet ratio, quod ubicunque vertitur periculum in mora, ibi cessant regulæ iuris prohibitiuæ. l. de pupillo. 5. §. si quis rivos. 11. vers. præterea. verb. quorum mora periculum erat allatura, & ibi las. num. 1. post Bart. & alios. de noui oper. nuncia. per l. 1. §. fin. vers. planè quoties res urget. de ferijs. l. si quis filio exheredato. 6. §. hi autem. 8. ibi: praueniendi periculi causa. de iniust. rup. irritog. testa. l. Diuus. 5. in fin. princ. vers. sed res tempore perituras. de petit. her. ita, quod tunc non tantum rerum, sed etiam personæ detentio vel sequestratio permessa est, de quo supra. parte 1. cap. 2. huius operis. num. 131. 132. & 133. cum seqq. actum fuit latius. Cum verò in proposito nulla sublit fuga, & in mora modici temporis, antequam adeatur iudex competens, puta domicilij, vel destinatæ solutionis, nullum vertatur periculum, mirum non est, quare in hac facti specie iudex loci contractus vel alius incompetens, pro facienda executione adiri nequeat, cum leges velint isto casu competentem adiri iudicem. Decius in l. fin. num. 31. & ibi alij Dd. C. de edicto D. Adr. toll per illum textum, cum quo & Menochius transit. de adipisc. poss. remed. 4. num. 404. & videantur, quæ supra tradidimus post principium num. 7. 8. & seqq. Potest & aliter responderi, quod videlicet creditor in terminis d. l. creditores. bene potuerit propria autoritate sibi ius dicere, & apprehendere possessionem bonorum obligati, sed quia hoc non fecit, sed viam iudiciariam elegit, quod facere potuit. l. si mulier. 21. §. fin. ff. quod metus causa. iudex competens ad eundem erat pro parata executione. Ita soluit Menoch. de adipisc. poss. remed. 4. num. 413. & 414. item num. 423. licet in sequentibus aliquo modo ab hac solutione videatur recedere. Menoch. num. 427. cum seqq. vsq. ad num. 435. ideoque prima solutio verior & receptior est. Menoch. ubi proximè.
70 num. 420. & 430. Iudicis enim incompetens iussui nemo tenetur parere, cum

cum priuati loco habeatur. *l. 3. ff. de offic. procons. ac bene facit pro hoc l. fin. C. de edict. D. Adr. toll.* quæ missionem requirit fieri coram competenti iudice. Minus aduersatur glossa *d. §. serui. verb. transitu. cum d. l. cum tabula.* Quia 71 contraria loquuntur in actibus voluntariæ iurisdictionis, vt est manumissio, item tabularum testamenti apertio, quæ non aliter fiunt, nisi cum omnium partium consensu: Secus est in actibus contentiosæ iurisdictionis. *l. à procedente. 4. C. de dilation.* prout est executio, quæ est pars iudicij quasi principa- 72 lior, & ad quam omnes aliæ solennitates iudicij tendunt. *l. executorem. 8. C. de execut. rei iud.* quod redditur etiam in inuitos. *l. qui restituere. 68. ff. de rei vindica. l. inter stipulantem. 83. §. Stichum. 7. de verb. oblig.* Idem quoque respondetur ad *l. vn. C. de rei vxor. act.* Quia ibi fauore dotis toleratur stipulatio etiam inutilis, ad hoc, vt actus sustentetur. *l. si quando. 109. & ibi gl. ff. de legat. 1. cum similibus,* cuius contrarium est in iudicialibus, vbi fori incompetencia vitiat totum processum. *l. 1. & per tot. C. si à non compet. iud. indicatum fuer.* Verum huic communi sententiæ, quod in loco contractus non valeat distringi vel executari debitor, qui certo loco solutionem promisit, vltius 73 opponit Salicetus textum in *l. Titium & Maenium. 47. §. tutores. 2. ff. de admin. tut.* quem dicit fortissimè stringere in oppositum. *Salic. d. l. vn. num. 4. C. vbi conuen. qui cer. loc.* vbi secundam inductionem Doctorum, quo ad hoc, vt in Italia vel provincia forum sortiatur debitor, qui Romæ, vel vbiq; petitiu fuisse, soluere promiserat, neque tamen Romæ, vel in Italia habebat domicilium aut possessiones, deciditur: Si prouincialis sit contractus, hoc est, qui in prouincia fuerit celebratus, ad prouinciales tutores eam rem pertinere. Ex quo arguunt interpretes, quia contractus sit in prouincia celebratus, ideò debitores sortiri forum in loco contractus, non autem in loco destinatæ solutionis. Sed facilis est solutio, si dicamus, plus esse in conclusione, quam in præmissis. Benè verum est, ex quo contractus fuit in prouincia celebratus, innuere Iuriconsultum, quod exactio & periculum horum nominum pertineat ad prouinciales tutores, non autem ad domesticos, vbi degit pupillus, idque propter textum *l. ad eos. 2. C. de peric. tut.* quatenus videlicet diuisio administrationis rerum facta est per iudicem *l. 1. & 2. C. de diui. tut. l. si diuisum. 2. C. si ex plur. tut. vel curator.* Quæ solutio patet ex rub. de administ. tut. sub qua situatur istud 74 nigrum. *argumento, quod tradit Bar. in l. Imperator. 16. ff. de in diem addict. & in l. fin. in princ. de condict. indeb.* Neque verò inde sequitur, quod ratione contractus, in prouincia celebrati, debitores ibi, ac non alibi, sortiantur forum, sicuti nec hoc innuitur in litera. Et, vt maximè quis extendere velit illam decisionem aduersus debitores, etiam quò ad fori competentiam, attenta ratione decidendi ibi posita: Si prouincialis sit contractus, respondeo, istam rationem, quæ in decisione assignatur de celebratione contractus in prouincia, non esse principalem, vel vnicam, sed plures alias, easque longè prægnantiores, quam sit ista, puta, quod hîc cum foro contractus coincidat etiam domicilium debitorum, qui in prouincia degebant, in verb. neq; debitores in Italia essent. item quòd nullas possessiones habebant in Italia. Vnde non obstat destinatio solutionis Romam facta, quia ibidem non reperiiebantur, ac inuiti eò trahi non poterant. *Ripa c. 1. num. 65. extra. de iudic. de quo fusiùs suprà num. 61.* adeoque non fundatur decisio istius §. tutores. principaliter super ratione contractus ibidem expressa, quæ est tantum causa coadiuuans, & minus principalis, ac consequenter non potest argui à cessatione illius solius rationis ad cessatio- 75 nem dispositionis, *per ea quæ tradit Euerhard. in top. loco à cessatione rationis. n. 4. & 5. in prima fallentia, ac facit l. 2. §. fin. ff. de dolo. l. 1. §. sexum. de post. cum §. affinitatis.*

- affinitatis. instit. de nupt. Et ista procul dubio est vera solutio, & genuinus intellectus ad Titium & Mævium. 47. §. Tutores. 2. de admin. tut. Ac, si quis ulterius opponat, fictum non operari plus, quam verum. l. si is qui pro emptore 15. vers. Quemadmodum enim, de usucap. ac facit l. filio, quem pater. 23. ibi: ne imagine natura veritas obumbratur. ff. de lib. & postum her. instit. ut itaque maxime locus, in quem collata est solutio, dicatur locus contractus: tamen istud sit fictè, intellectu puta & iuris fictione. d. l. 3. verb. intelligitur, de bon. aut. iud. poss. l. contraxisse. 19. verb. intelligitur, de act. & obl. ideoque magis debet inspicere locus, ubi reuera fuit contractum, responderetur: licet contraria loquantur per verbum, intelligitur, quod (sicut & verbum videtur) regulariter importat fictionem. Bar. in d. l. si is qui pro emptore, num. 5. per l. 1. §. deiecit. de vi & vi arm. cum similibus: tamen non est novum, quod verba, videtur, item intelligitur, sæpe non fictionem, sed proprietatem denotent. l. Labeo. 14. §. rem amisisse videtur, qui nullam habet eius prosecutionem. de verb. sig. l. sed et si quemcumq. 5. ibi: si potuit comprehendere & maluit occidere, magis est, ut iniuria fecisse videatur. ad l. Aquil. & alibi habetur, quod naturaliter videatur possidere, qui usumfructum habet. l. naturaliter. 12. de acquir. possess. l. fin. in finalibus verbis. de eo, quod certo loco. l. si pro patre. 10. §. in rem. 4. de in rem verso. Atqui, si in proposito questionis respiciamus ad verba contrahentium, qui solutionem pecuniæ destinat ad certum locum, is expressè se obligat, quod ibi velit exigi. Ceterum, qui contrahit alicubi, non exprimit clarè, ubi velit pro solutione pulsari, sed lex ipsa præsumit, aut potius fingit, contrahentem in loco intendere, saltem tacitè, quod velit etiam in illo loco iudicari vel exigi, ubi negotium gessit. l. 1. & 2. C. ubi de ratiocin. agi. oportet. l. heres absens. 19. §. si quis tutelam. 1. ff. de iudic. Et sic forum, quod ratione negotij certo loco gesti sortitur contrahens, descendit tantum à præsumta & tacita mente contrahentium, forum autem destinatæ solutionis causatur ab expresso consensu partium, ideoque magis attendendum est, quam forum contractus. l. expressa nocent. 195. de reg. iur. l. nonnunquam. 52. & ibi gl. de cond. & demon. ac facit l. quero. 100. ibi: si specialiter ut Roma redderetur, promitti curaverit. de solut. succedit enim, quod prouisio hominis tollat prouisionem legis. l. fin. C. de pact. conuen. Quæ tamen omnia procedunt, quò ad competentiam fori, in quo reus pro facienda solutione pulsari vel exigi valeat. Secus est, si agatur de subiiciendo contractum legibus, aut consuetudini alicuius loci. tunc enim attenditur locus & consuetudo fori, ubi verba obligatoria proferantur, & contractus perficitur, non autem locus destinatæ solutionis. Pan. in c. licet ratione. num. 30. extra. de foro compet. Consuetudo siquidem loci, ubi negotium geritur, ita subintrat ipsum contractum, ut secundum leges loci intelligatur actus fuisse celebratus, quantumvis ea de re nihil fuerit expressum. Bart. in l. cunctos populos. 1. C. de sum. trin. & fid. cathol. Chastian in consuetudin. Burgund. rub. 4. §. 2. verb. selon la generale. num. 5. per l. circa locationes. 19. C. locati. l. semper in stipulationibus. 34. ff. de reg. iur. cum similibus. Vnde, licet de iure ciuili redhibitoria in factum actione, emptor pro omnibus vitijs equi internis, & non apparentibus experiri possit, siue calcitrosus sit, hoc est, pedibus feriens. l. bouem, qui cornu petit. 43. in princ. iuncta gl. l. ob qua. 4. §. 3. verb. dixerant. ff. de edil. edict. siue lunaticus aut phreneticus, vulgò Kollerernde. l. 1. §. interdum. eod. tit. siue ita pauidus, vulgò Schewe/ ut semetipsum turbet & eripiat. d. l. bouem. §. ea quoque iumenta, item qui transungi non potest, aut vnum tantum iugum pati tur. l. adiles aiunt, qui iumenta. 38. §. questum. 8. eod. tit. siue sit retrogradus. Stesfig/ aut habeat superossa vel gallas, de quo Specula. tit. de rescind. vend. §. nunc dicendum.

Diff. iur.
cin & Sax.
56 lib. 2.
par. 6. in
Zobel. 38.
part. 2.

dicendum. num. 2. & Odofredus in formatione libellorum de redhibitor. act. tamen, quia de iure Saxonico, & in primis ciuitatis Magdeburgi, quod Weichbildt appellamus, venditor regulariter non tenetur, nisi de tribus vitijs, puta, quod non sit retrogradus, Das er nicht stetig sey/ neque cæcitate latente vel inuisibili laboret, Das er nemlich nicht staar blind sey. item quod non sit scabiosus Das er nicht Haarschlechtig sey. Weichbildt art. 97. quod in provincijs Thuringiæ obseruari sapias comperi Butstadij à propolis, qui negotiantur cum equis & alijs iumentis, nisi fortè alia lex contractui fuerit dicta. l. legem. quam dixisti. 10. C. de pactis: Ideò, siue ciuis, siue forensis in his terris, vbi viget ius prædictum, equum emerit, venditor non, nisi super illis tribus vitijs, redhibitoria conueniri, vel pro instrumento executiuo in his locis executari poterit, quantumvis solutio pecuniæ Noribergam aut in alium locum Imperij, vbi ius ciuile obseruatur, collata fuerit per l. si fundus. 6. ibi: ex consuetudine eius regionis, in qua negotium gestum est, pro euictione caueri oportet. de euct. De quo tamen articulo, an videlicet solum pro tribus prædictis, aut etiam alijs inuisibilibus vitijs alicuius iumenti teneatur venditor, de nostro iure Saxonico, habetur latius in obseruationibus meis practicis. Hinc est, quod stante statuto in loco, vt pro singulis contractibus aut mercibus soluatur certa gabella, tunc locus contractus inspiciatur, & eius oppidi domino debeatur gabella, non autem alterius loci, ad quem destinata solutio est. Bald. in l. multum interest. 6. num. 12. C. si quis alteri vel sibi, & alibi tradit idem, quod in loco contractus, non in loco, vbi res est sita, gabella soluatur. Bal. l. 1. num. 3. C. de contrahen. emt. Licet autem Salic. in d. l. multum num. 22. innuat, quasi gabella non in loco contractus, sed destinatae solutionis solui debeat, cum quo & transit Ioan. Bertachin. in tract. gabel. 4. q. princ. 6. part. num. 8. sub dubio tamen, addendo, de eo cogitandum esse latius: tamen istud dictum Saliceti in d. l. multum. fortè procederet in venditionibus, confectis per epistolam, vbi videlicet venditor Perusij degit, & vendit emtori Bononiæ existenti, prout exemplificat Alexander in suis additionibus ad Bartolum. in l. si ut proponitur. 61. num. 2. littera G. ff. de fideiussor. & mand. quo casu inspicitur locus Bononiæ: cum ibi demum, & non aliter perficiatur contractus emtoris, qui eo in loco tandem pro precio aestimato, merces, in contractum deductas, accepit. Panor. d. c. fin. num. 30. alias secus, cum, quod ad subiiciendum contractum legibus loci, locus destinatae solutionis nequaquam habeatur pro loco contractus, sed is demum, vbi negotium gestum & perfectum est. Butriensis d. c. fin. num. 12. post Felin. ibi. num. 1. extra de foro compet. & sequitur Ripa in c. 1. num. 63. extra. de iudic. iuxta illud Lucani de Casare:

Nil credens actum, si quid superesset agendum.

Ac facit l. penul. vers. sed ne verbis videatur aliquid imperfectum. C. ad Syllanum. Et hæc posterior sententia practicarur tota quasi die, maxime in mercatibus nundinarijs locorum, vbi emptor tenetur de mercibus emptis soluere datias, quantumvis, vel habita fide contraxerit, vel in alium quemcunque locum solutionem destinauerit. De quo videantur plura, & imprimis, quomodo ista theorica: legem videlicet loci contractus afficere contractum, vel contrahentem secundum leges loci videri contraxisse, intelligenda sit, videatur supra in parte prima huius operis. cap. 3. num. 181. & 182. cum sequentibus.

Quandò

- 89 Quartò fallit in vagabundo vel fugitivo, cum Prior nusquam videatur esse, qui ubique est, propter incertitudinem habitationis, aut domicilij. *Felin. d. c. fin. num. 13. extra de foro comp. post Bart. in l. 4. §. prator ait. num. 1. ff. de dam. infect. & idem Bartolus. in d. l. heres. §. proinde. num. 4. ff. de iudic.*
- 90 Fugitivus autem planè sui conveniendi copiam subtrahat creditori. *l. Fulcinius. 7. §. latitare. 8. ex quibus caus. in poss. eatur. gl. l. 1. C. ubi de causa status agi. l. 1. verb. à iudice, qui in locis aditus fuerit. ibiq. gl. C. ubi quis de curiali vel cohor. alia. condit. conven.* Item cum rebus & persona non tantum in locis præmemoratis, sed ubicunque reperti fuerint, non tantum ex vi pacti de manus iniectione, sed & extra casum conventionis, aut etiam statuti particularis locorum, rectè detinentur aut arrestantur, vel sequestrantur. *Joan. Bapt. Caccialupus de debitore suspecto. 4. quest. princip. num. 3. per illud vulgatum: Quòd ubi de foro alicuius non apparet, reus sortitur forum in omni loco, ubi reperitur. Bal. in l. si in possessione. 3. num. 2. C. ubi de caus. status agi oportet. & notat Alberic. de Rosat. in l. heres absens. 19. §. si quis tutelam. 1. num. 7. & Ang. 10. & Alex. in apostil. ad Bar. in eadem l. heres §. proinde. num. 1. in fine. de iudic. Ang. in l. nemo carcerem. 2. circa finem. & ibi Benedictus de Plumbino. colum. 3. C. de exactor. tribut. lib. 10. Ang. in l. 1. num. 1. C. ubi quis de curiali. quod ideo fit, ne creditoribus pereat actio, vel facultas recipiendi sui crediti. Baldus in addit. ad Speculatorem, tit. de compet. iudic. adit. in princ. num. 30. verb. sequenti. In vagabundo siquidem aut fugitivo, obtinet illa autoritas: ubi te inuenero, ibi te iudicabo. Panor. in d. c. fin. num. 13. extra. de foro compet. & notat. glossa. verb. comprehendendi. in §. si verò quis comprehensorum. aut. ut nulli iudicium. collat. 9. Ac habetur alibi, quòd in casu necessitatis, iurium solennibus relaxatis, multa permittantur, quæ aliàs sunt prohibita. *l. 1. ff. de offic. cons. c. si quis propter necessitatem. extra. de furtis.* ideoque fugitivus, sicut & vagabundus, non possunt excipere de fori incompetencia. *Roman. cons. 239. & in l. de pupillo. 5. §. meminisse. ff. de op. no. nunc. ubi addit. se ita conclusisse Florentia super ardua questione, cuius dictum refert & approbat Caccialupus de debitore suspecto. 4. quest. princ. num. 3. & 4. ubi latè prosequitur & quest. 7. num. 1. allegando textum. l. 1. ibi: adeat iudicem, cuius primò potuit habere presentiam. C. in quibus causis coloni. lib. 11. ac concordat Anchoranus cons. 192. incip. in auxilium. & Decius in l. cui iurisdictio. 2. num. 17. & ibi Alex. 5. in f. ff. de iurisd. om. iud.**
- 92 Licet autem quidam hanc restrictionem modificandam censeant, non, ut debitores in foro, ubi deprehensi sunt, tam diu detineantur, donec fiat solutio, sed solum, ut tantisper hæreant, donec detentus offerat satisfactionem de stando iuri, vel respondendo in loco domicilij, prout declarant gl. & Bart.
- 93 in sepe citata l. heres absens. §. proinde. num. 2. de iudic. & Bal. in l. cum longi. 12. num. 2. C. de longi tempor. prescrip. & in l. 1. num. 5. ibiq. Cynus. C. ubi de crim. agi oportet. & Alex. in l. ideo. 3. ff. de eo quod certo loco. ac Carolus Ruinus. cons. 18. num. 3. vol. 5. quòd idem sensit etiam Pileus Modicensis. in suis decis. quest. 19. incip. Bonus Accursius. & Alberic. de Rosa. in d. l. heres absens. §. si quis. num. 7. ubi subiicit, hoc ita servari: tamen istud fortè procedere posset in terminis ordinariæ litis, quandò videlicet contractus non habet paratam executionem, vel ex vi pacti vel statuti in loco aditi iudicis, item ubi debitum adhuc est disputabile, nec de eo in præsentì liquet, per ea quæ tradunt Ias. & Dd. in l. si fideiussor. 7. §. f. ff. qui satisd. cog. cum enim primo casu ordinaria iudicij tela texatur, præsupposito, quòd reus in loco domicilij, ad quod prouocat, sit sufficienter possessionatus, ita, ut creditor ex illis bonis satisfactionem consequi posset, sufficeret cautio iudicio sisti: Secus foret, si etiam in illis terminis vel

nulla vel non sufficientia bona teneat. Tunc enim audiendus non est cum 95
illa cautione, de stando iuri in loco domicilij: nisi paratus simul sit etiam fide-
iussores dare de soluendo iudicato. *argumento quod tradit Caccialupus de debi-
tore suspecto. 9. quest. princ. num. 4. & 5. allegat Paulum de Cast. in l. nec impuberes.
22. §. qui ius. num. 2. de in ius. voc. per l. in omnibus. 41. iuncta l. si debitor. 25. de
iudic. ac facit l. si creditores. 31. ibi: satisfactionem exigere possunt pro suo debito
reddendo. de reb. auct. iud. possid. aliàs incipit t. à l. 26. de privilegijs cred. Imò, 96
quòd etiam in terminis ordinariæ litis, vagabundus non audiat, offerens
cautionem de presentando se in curia competente, restatur Panor. in ca. fin.
num. 13. extra. de foro compet. Idque triplici ratione, tum, quia tempore citatio-
nis reperiat absque domicilio, & sic fundata sit iurisdictio illius iudicis, in
cuius territorio reus deprehenditur. *Ang. in l. 1. num. 2. C. ubi quis de curiali.
tum etiam, propter prævencionem. c. proposuisti. extra. de foro comp. l. cum qua-
dam puella. 19. ff. de iuris d. om. iud. tum etiam, quòd reus presumatur istam di-
lationem petere malitiosè, ac in fraudem creditorum. argumen. c. ex parte. 3.
in verb. ut iurisditionem tuam elidant. extra. de privileg. & ca. 1. ibi: propter pe-
tuntariam causam deprehendatur in fraude. extra. ne clerici vel monachi. In 97
nostro autem proposito, ubi agitur de parata executione, siue ex vi pacti, siue
ex statuto loci, detentus debitor, vel in persona, vel in rebus, non aliter relaxa-
tionem meretur, nisi satisfaciatur creditori, quantumcunque tandem paratus sit
offerre cautionem fideiussoriam, siue de protequendo rem, siue etiam de
soluendo iudicatum, cum instrumentum de presenti mereatur paratam exe-
cutionem, sicut sententia, ex vi nimirum pacti, vel statuti localis, tribuentis
manus iniectionem in bona, vel personam debitoris post moram, per ea, quæ
notat Baldus in l. tale pactum. 40. §. fin. num. 14. ff. de pact. ne ex vna lite materia
alterius litis repullulet. l. si se non obtulit. 4. §. ait prætor. 3. de re iudic. quo de latius
in tertia parte huius operis. cap. 11. n. 93. & 94. cum seqq. item 100. & 101.**

Fallit quintò in sequestratione permessa à lege, pro certis casibus contra 98
suspectos debitores, de quibus habetur per Cynum, Salicet. & alios in l. un. C. de
prohib. pecun. sequest. Panormitan. cum ceteris Canonistis in c. 2. extra. de sequest.
poss. & fruct. ea enim peri potest coràm quocunque iudice, etiam aliter in-
competente, in cuius territorio reperitur reus suspectus, vel cum persona, vel
cum rebus suis, textus est clarus in l. si fideiussor. 7. §. si satisfactum. 2. ibi: apud offi-
cium deponi iubebit, si hoc sederit iudici. ff. qui satisf. cog. cuius fallentia ratio est
periculum in mora, propter videlicet fugam aut dilapidationem ac prodigali-
tatem suspecti debitoris. Quo casu reus forum aditi iudicis declinare nequit,
per ea, quæ supra. n. 91. 92. & 93. fuerunt præmissa. Qui verò dicantur suspecti,
& quæ requirantur ad hoc, ut ad sequestrationem contra debitores morosos
perueniri possit, de eo videatur Francisc. Curtius in tract. de sequestris. 2. quest.
princ. num. 31. 32. & 33. ac latius in prima parte nostri operis. capite 2. n. 130. 131.
133. cum seqq.

Sextò fallit conclusio supra dicta in casu, quo debitor ipse, sub euen- 99
tum moræ, ad sistendum personaliter in aliquo loco se obligauit, tunc enim,
ad eum locum citari potest, quantumvis ibidem non reperiat. *Idem in l. si con-
uenerit. 18. num. 41. ff. de iuris d. om. iud. Bal. in l. cum Archimedoram. 4. num. 6. C.
de inposs. lega. Felin. in ca. fin. nu. 22. extra. de foro compet. & Ripa in ca. 1. n. 67.
extra. de iudic. Quod sanè non est sine dubio, propter tex. in c. ex rescripto.
extra. de iureiur. ubi debitor, in casu non factæ solutionis, promiserat stare
obtes in certo loco, ibidemque morari in persona tam diu, donec satisfacisset,
cum verò ibidem non reperiretur, mota hac de re querela Pontifici, man-
datur*

datur iudici ordinario abbatis & conuentus Tremensis, vt remissos ad locum destinati obstagij, faciat adimplere conuenta, *d. c. ex rescripto*. atque ita requirendus esse videtur ordinarius iudex reorum pro mandando obstagio, non autem iudex loci, in quo se, vt obses, sistere promissit reus. Licet multi in contraria sint sententia, de quibus habetur in prima parte nostri operis, *cap. 8. num. 3.* cuius rei fortè eam rationem habent, quòd creditori non denegatur extraiudicialiter requirere suos debitores pro ingrediendo obstagio, per ea quæ in prima parte huius operis, *cap. 8. num. 2. & 3. tradidimus*, cum, quod propria auctoritate quis facere potest, idem etiam per incompetentem iudicem explicari non denegetur. *Menoch. de adpisc. poss. remed. 4. num. 422. post Grauetam in tract. de antiq. temp. 4. parte princ. in verb. absolutis. num. 62. Decius consil. 37. num. 6. in fin. Curt. in l. edita. 3. num. 7. C. de eden. & in l. 1. num. 33. ff. si cer. pet.* Sed ad hanc oppositionem superius fuit responsum in hoc ipso *cap. num. 67. 68. & num. 92.* quòd contraria procedant in casibus, vbi periculum vertitur in mora, item in actibus voluntariæ iurisdictionis, aliàs secus. Et hanc sententiam veriore esse statuo, quòd, si mediante iudicis officio creditor requirere velit debitorem pro obstagio, istud faciat coràm eo iudice, vbi aliàs forum sortitur reus, non alibi, per superius allegata: nisi fortè semel detentus, arestatus, aut obstagiat, aliquandiu in loco hæserit personaliter, & postea fugam arripiat, is namque poterit compelli per iudicem loci, in quo fuit obses, vt redeat ad locum ex quo recessit, prout in his ipsi terminis obstagij tenuit Aufrerius in *decis. Tholosan. respons. 422. post Bar. Brixensem quæst. dominicali 37. vbi- cunque enim iustè detentus est debitor, ibidem etiam perseuerare tenetur* (ad exemplum eius, contra quem lis est inchoata) vsque ad finem processus, tam propter præuentionem, quàm propter litis pendentiam. *Bal. in l. consentaneum. 8. num. 8. per illum tex. C. quomodo & quan. iud. ac sequitur Ripa in c. 1. num. 62. extrà. de iudic. per l. vbi acceptum. 30. ff. eod. & ca. proposuisti. extrà. de foro comp. Panorm. in d. ca. fin. num. 36. eod. tit. post gloss. in l. si is qui Roma. 34. verb. iudicium. & verb. debet. ff. de iudic. & de poena frangentis arestam, vel carcerem, tangitur in tertia parte huius operis. cap. 11. num. 49. 50. & seqq.*

Septimò fallit in eo, qui fecit creditori licentiam generalem detinendi sui, vel in persona, vel rebus, sub euentum moræ, vbiunque repertus fuerit. Quo casu non tantum coràm iudice contractus & domicilij, item alijs prænominatis, sed quouis alio etiam in loco, ex vi conuentionis, detineri potest, ita, vt non sit locus poenitentiae. *Panor. in ca. 1. num. 22. extrà. de iudic. Bar. in l. Titium & Mæuium. 47. §. tutores. num. 1. ff. de admin. tut. Alex. in l. si conuenerit. 18. n. 9. & 10. & ibi las. num. 17. de iuris. om. iud.* Idque propter verborum generalitatem. *argumento l. fin. C. de dotis promiss.* Et hanc sententiam communem esse profiteretur. *Ioan. Franc. Ripa in cap. 1. num. 78. extrà. de iudi.* Quod ampliatur, quantum vis deprehendatur reus hodiè in loco peregrino, in quo vel per transitum, vel securitatis causa, in casu, puta grassantis pestis vel belli moratur. *Imola in l. cum res. 47. de leg. 1. quia debuit cogitare, quòd istud euenire poterat. l. si quis domum. 9. §. huic subiunge. 1. ff. locati. licet contrarium tenuerit Angel. in d. l. cum res. num. 2. & ibi Alex. 4. quem sequitur las. in d. l. si conuenerit. num. 43. per l. obligatione generali. 6. de pig. & l. is qui certo. 9. de eo quod certo loco.* Sed primam opinionem vidi in practica obseruari, & est tutior, propter effusum sermonem, quo vsus est promissor, idè sibi impu- tet, aliàs semper posset allegare debitor, se in loco, vbi reperitur, morari per transitum & mox discessurum esse, quo casu elideretur conuentio, & lex

verbis, non rebus esset imposita, contra l. 2. C. commu. de legat. & ista sententia communis est, teste Decio in ca. 1. num. 34. extrà. de iudic. & notavimus suprâ parte 1. cap. 10. num. 221. Intelligatur tamen istud ita demùm procedere, si debitor absque aliqua particulari specificatione certorum locorum, solvere promiserit, ubicunque repertus fuerit: Secus, si promiserit solvere Romæ, vel ubi-¹⁰⁵ cunque inveniretur, tunc enim non poterit exigì vel executari in loco, qui multùm sit remotus à loco specificato. c. sedes. §. nos igitur extrà. de rescrip. l. fin. §. cui dulcia vers. Quod si ita esset legatum ff. de trit. vino oleoq. leg. & facit pro hac sententia, secundum unum intellectum, l. Titium & Maevium. 47. §. tutores. de administ. tut. ubi, quæ Romæ, vel ubicunq. petatum fuisset, solvere promisit, non potest in provincia exigì, quia locus foret remotior, quam restrictionem sequitur Iason. in d. l. se convenerit. num. 44. ibidemq. Alex. 12. eamq. communi calculo Docto-^{rum} approbati, refert Ioannes Franc. Ripa in c. 1. nu. 72. extrà. de iudic.

Octavo fallit in casu, quando in loco bonorum situatorum extat consuetudo vel statutum paratæ executionis, & simul ibi concurrit locus celebrati ibidem contractus. Tunc enim nihil prohibet, quin creditor pro impetratione paratæ executionis in bona obligati iudicem bonorum loci adire possit, per ea, quæ traduntur suprâ hoc capite, num. 46. 47. & 48. & in tertio capite huius partis, num. 17. cum sequentibus.

Nonò fallit conclusio nostra in repræfaliarum impetratione, pro qui-¹⁰⁶ bus, in casibus, ubi superior Magistratus pro administranda iusticia requisitus eam imploranti exhibere recusavit, non ampliùs aditur iudex debitoris, sed creditor requirit suum superiorem, qui demùm, causa denegatæ iusticiæ cognita, creditori repræfalias concedit aduersus suum debitorem, omnesque alios contines, vel conterraneos, aut subditos eius regni, vel prouinciæ, in quo vel qua iusticia fuit denegata petitori. ita Bart. in tract. de repræfal. 3. q. princ. num. 3. 4. & 5. Iacobus de Canibus in eodem tract. num. 36. & 37. & Martinus Laudens. num. 8. 9. 10. & 11. Quo de latius in prima parte huius operis, capite 2. num. 303. cum sequentibus.

Decimò fallit in pignorationibus nostri temporis, quæ exercentur contra illos, qui quoquo modo nos in possessione nostra intendunt molestare,¹⁰⁷ Ex enim expediuntur priuata autoritate per dominum eius loci, qui inuaditur per vicinum, ipso inuito, mediante videlicet pignoratione, ad hoc, vt tueatur suam possessionem, ne in illa molesteretur. Super ista namque pignoratione nullus aditur iudex, per ea, quæ habentur in ordin. Camera Imperialis parte 2. constit. 22. sub tit. Von Pfandungen/ de quibus latius egimus in prima parte huius operis, cap. 2. num. 286. & videatur elegantissimus tractatus domini Gaylij de pignora. imprimis obser. 23.

Vndecimò limitatur conclusio nostra in causis feudalibus. Quantumuis¹⁰⁸ enim reus sub ordinario loci forsan habeat suum domicilium, & alibi feudum possideat: tamen in causa feudali ordinarius loci in competens est, & frustra aditur pro litis determinatione, sed pertinet eiusdem cognitio ad dominum feudi, qui ordinariam iurisdictionem isto casu habere dicitur. Curtius de feudis, parte 7. quest. 1. princ. num. 13. per ea quæ tradunt Felinus & alij Canoniste in c. caterum. extrà. de iudic. ca. imperialem. §. præterea si inter duos. de prohib. feu. alie. per Federicum. Quo de latius in hac parte 2. nostri oper. cap. 3. num. 352. cum sequentibus. Quid autem iuris sit, si pro debito pecuniario procedatur contra vasallum debitorem ad executionem paratam, saltem in fructus & commoditates feudales, coràm quo iudice petenda tunc sit executio, videantur, quæ latius tradimus infrâ hac ipsa parte. capite 3. n. 317. 318. cum sequentibus.

Vltimò

109

Ultimò fallit, quòd tradidimus, iudicem cognitionis causæ principalis, & sic regulariter domicilij, etiã circa processum executiuum esse competentem, in executione eius sententiæ à qua fuit appellatum ad superiorem, siue enim iudex appellationis infirmauerit & reformauerit sententiam, iuxta l. 1. ff. de appella. siue confirmauerit eam, pronunciando malè appellatum, & benè iudicatum fuisse, iuxta l. eos qui. 6. in finalibus verbis principij. C. de appella. vtroque casu executio iudicati non pertinet ad iudicem ordinariæ cognitionis in causa, qui videlicet primam sententiam tulit, sed ad iudicem appellationis, ita Bart. in l. à Diuo Pio. 15. num. 15. ff. de re iudic. per d. l. eos qui. in princ. vbi vtrang. membrum probatur. C. de appella. ex quo ibidem dicitur, quod ab eo, qui de appellatione cognoscit, nequaquam possit fieri recursus ad iudicem, à quo fuerit appellatum, neque remitti debeant litigatores, cum super omni causa interpositam prouocationem vel iniustam liceat pronunciare vel iustam: licet ad istum textum possit responderi, quòd vocabulum, remissio, positum in d. l. eos. non sit intelligendum de remissione executionis, sed potius de remissione cognitionis causæ appellationis, quæ ideò non remittitur determinationi iudicis à quo, tanquam suspecti, vt qui habeat affectionem ad causam, quasi velit defendere suam sententiam à prætensa iniquitate vel imperitia. argumento l. præfecti. 17. ff. de minor. Verùm, quòd in casu, quando iudex confirmat sententiam primi iudicis, iudex appellationis ipse exequatur istud iudicatum, non autem iudex prioris instantiæ, habetur de hoc textus clarus in l. precipimus. 32. §. in his. 2. verbis: officijs eorum, cum quibus iudex appellationis indicat, exequentibus iudicata. C. de appellat. aut. si quis litigantium. in princ. verbis: si inuenerit rectè iudicium factum, etiam per sententiam suam hoc confirmet & executioni tradat. C. de episc. audien. & in corpore vnde sumitur. §. si quis autem litigantium. auten. de sanctiss. Episco. colla. 9. & ita tenet Ferrar. in forma executio. sententiæ definiti. verb. sapiens. num. 1. ac probatur. per l. addictos. 29. in fine. C. de appella. vbi iudex appellationis in criminalibus pronuncians malè iudicatum, ipse etiam poenā infert, nec exequitur iudex

Differ. iur.
ciu. & Sax.
28. lib. 2.
part. 4. In
Zobel. 41.
part. 1.
num. 13.

110 à quo. De altero verò membro, quando videlicet infirmatur vel retractatur sententia primæ instantiæ per iudicem appellationis, minus est dubiũ, cum tunc per prouocationem, superueniente videlicet sententia reformatoria, extinguatur pronunciatum primi iudicis, quod ab initio tantum relinquebatur in suspensio. l. 1. in fine principij. ff. ad SC. Trebel. ac notat gl. in l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit. iuncto versic. iudex appellationis. verb. sequetur. per illum textum. de pactis. Eandem etiam in vtroque membro sententiam amplectuntur Alex. in d. l. à Diuo Pio. 15. num. 22. ibidemq. Iason. 26. post glossam in c. pastoralis. §. præterea. verbo. discussio. extrã. de offic. deleg. & Baldus in d. l. eos. n. 6. & Salic. 8. C. de appella. vbi ambo referunt, istam sententiam communem esse, addendo rationem, quia primus iudex, appellationi deferendo, abdicauit in totum à se iurisdictionem huius causæ, ac sequitur Bar. in d. l. precipimus. 32. §. officijs. num. 1. & 2. & in d. l. eos. num. 10. & 12. C. de appella. ideò executio intenditur ex sententia confirmante, non autem ex confirmata, argumento eius, quod dicitur de secundo testamento, confirmante primum, vt ex secundo agatur, non ex primo. l. posthumus. 12. §. si paganus. 1. de iniusto, rap. & irrito fa. test. & l. 11. §. testamento facto. de secundum tab. bon. poss. Quod & Ioanni Andrea placet in addit. ad Speculatorem tit. de executione sententiæ. §. nunc dicamus. num. 8. vbi addit: eam opinionem etiam probari per Hostiensem, cui accedit & Francis. Aretinus in ca. ex ratione. extrã. de appella. extendendo istud dictum ad casum, vbi litigatores mutuo consensu ab appellatione discedunt, vt

111

executio etiam tunc spectet ad iudicem appellationis. *per l. vale pactum. 40. §. ff. de pactis. & ca. 1. de appella. in 6. ac notat Phil. Francus in c. Romana. §. cum autem. num. 2. & 3. extr. de appella. in 6. additq. istud communiter teneri. concordat Octavianus Vestrius de actionibus, & iudiciorum moribus. lib. 8. cap. ultimo. num. 9. ubi eodem modo testatur, istam sententiam communem esse, quod & firmat Alex. in d. l. à Diao. num. 23. de quo tamen ultimo ipse valde dubitat, per fundamenta ibi posita in §. ego dico tibi. vers. prima est ratio Imola, cum sequentibus. Ego verò non video, quomodo Doctores ex eo textu. d. §. qui provocavit. extruant, quod appellatio, cui renunciandum appellator putavit, veniat executanda, per iudicem appellationis. quia, quicquid dicant Dd. id est alienum à litera textus, qui nihil loquitur de executione conventionis, ad quem ea pertineat, sed de illo dubitatur, quando appellans, ante prosecutionem appellationis, transigit cum appellato pro certa summa pecuniæ, sub ea conditione, quod in euentum non factæ solutionis, iudicato sit satisfactorius, fallente postea fidem appellato, quæ sint partes iudicis secundæ instantiæ circa pronunciationem super appellatione, ad ipsum devoluta, & respondet Iuriscultus, cum, nullo alio de causa principali discussio, iustam conventionem, veluti confessi, sequi oportere, ita, ut nihil dicat de executione. d. §. qui provocavit. in fine, quasi dicat: ex quo, post appellationem, transactum fuit inter partes, & sic recessum ab appellatione, iudici appellationis incumbere, ut omissis meritis causæ principalis, suam sententiam conformet ad solam conventionem partium, condemnando nimirum appellantem ad præstandum, quod promisit in transactione, vel ad satisfaciendum iudicatis, secundum renorem primæ sententiæ. Ac, si dicatur, quia fuit appellationi renunciatum, ad iudicis appellationis officium non pertinere, quod se intromittat de causa, imò cognitionem istius controversiæ nemini ali, nisi iudici à quo competere: responderetur, quod prior iudex, à quo fuit appellatum, appellationi detulit, & secuta fuit, ut moris & styli est, inhibito superioris, ideoque cum manus inferioris sint ligatæ, ita, ut nullam amplius iurisdictionem in causa habeat. l. 1. ff. & C. nihil novi fieri appel. pend. siquidem appellans post renunciationem appellationis, placitis non stetit, non potuit appellatus alium iudicem, quam appellationis, adire, petendo, ut vel condemnatur renunciatus ad standum promissis, vel, ut confirmetur prima sententia & remittatur ad executionem iudicis à quo. Hæc solutio videtur esse conveniens literæ, & verior. Siquidem enim recessum fuit ab appellatione expressè, istud non minorem effectum operari debet, quam saltem tacita renunciatio, quæ fit per lapsum fatalium, ita, ut deserta pronuncietur appellatio per iudicem appellationis. Quo casu, secundum omnes, iudex primæ instantiæ deinceps debet sententiam, à iudice appellationis latam, executioni mandare, *per ea, que mox subiungemus, in secunda fallentia. num. 118.* Et hic intellectus in effectu videtur placere (licet ita non declaret) Alexandro de Imola. in d. l. à Diao. num. 23. vers. prima est ratio. iuncto vers. secunda responsio. & ibi Iason. num. 26. quod etiam innuit Phil. Francus in c. Romana. num. 3. extr. de appella. in 6. licet addat, in casu interpositæ post appellationem transactionis communem Dd. sententiam esse in contrarium, quod videlicet iudex appellationis debeat exequi conventionem partium, & non alius. Sic itaque volunt Dd. executionem sententiæ, à qua fuit appellatum, siue benè, siue malè, regulariter pertinere ad superiorem, non autem ad primum iudicem, secundum receptam Legistarum & Canonistarum opinionem, quam probat etiam Ferrarionensis de forma sententiæ in causa appella. verb. causis. num. 2. cum seqq. ac notat*

ac notat Felinus in c. Pastoralis. num. 14. extra. de offic. deleg. & sequitur eam Camera Imperij, teste Gaylio. obser. 113. num. 13. & 14. lib. 1. per ordinationem Camerae. par. 3. tit. 50. §. 5. cum sequentibus.

Quam quidem conclusionem ego ita demum intelligo procedere, quod videlicet de necessitate non ardeatur superior inuitus, & contra suam voluntatem, sententiae in instantia appellationis confirmatae, vel reformatae, executionem remittere ad iudicem primae instantiae, ut qui semel iurisdictionem illius causae a se abdicauit, deferendo videlicet appellationi, de quo habetur textus clarus in c. cum appellationibus. circa finem. de appellat. ubi dicitur: Quia tamen iudex, quantum in se fuit, abdicauit iurisdictionem, deferendo appellationi minus iustae, totius causae decisio in superioris est potestatem transfusa, nec est illi ulterius causa de necessitate remittenda, & ita summat
 114 illum textum Ioan. Andreæ ibidem. Stylus tamen curiae Romanae videtur suadere, quod etiam eo in casu causa remittatur ad executionem primi iudicis, cuius sententia per iudicem secundae instantiae fuit confirmata, per textum apertum in c. ut debitus. vers. et si minus. extra. de appell. ubi deciditur: si minus rationabiliter quem appellasse constiterit, illum ad inferiorem iudicem remittendum, & simul in expensis condemnandum esse, quod etiam clarius disponitur. in c. cum speciali. §. porro. eo tit. ubi distinguitur, an causa grauaminis, in appellatione deducta, coram superiore fuerit probata, ita, ut appellans pro se reportet sententiam. Et isto casu, inquit Pontifex, superior suae iurisdictionis officium exequatur. Sin autem in probatione eius defecerit, ad eum, a quo ipsum malitiose appellasse constiterit, appellantem remittet. Et scriptum reliquit Decius: quando appellatio fuit facta & declaratur frustratoria, seu pronunciat, male appellatum, & bene pronunciatum esse, causa debet expresse remitti. Decius in d. c. ut debitus. notab. 7. allegando decisionem Rotae 61. incip. auditor, quae est 153. in antiquis. & decis. 24. incip. item si auditor. quae est. 29. in nouis. sub tit. de appellationibus: licet ibi loquatur in casu desertae appellationis, idque vel eò magis dicendum, quod confirmans sententiam iudicis a quo, arguat appellationem fuisse frustratoriam, quo casu primus iudex exequitur iudicatum. secundum Alex. de Imola in d. l. a Diuo Pio. 15. in princ. num. 22. ff. de rei iud. per glossam ca. cum in Ecclesia. & ibi notat Abbas. num. 5. extra. de appella. Eamque sententiam tenuit Ioannes Monachus, quem allegat Baldus in d. l. eos. §. num. 6. C. de appel. ex eo quod per confirmationem superioris iudicis a quo, sententia non nouatur vel extinguitur, sed quae prius erat suspensa & in dubio excitatur & reconvalescit, argumento textus. l. generaliter. §. ff. de fideiuss. & mand. ubi habetur: quando duae obligationes eiusdem sunt potestatis, non posse reperiri, cur altera potius, quam altera, consumatur, & ita propter reliquias primae sententiae, sic corroboratae, videtur officium iudicis, etiam nobile, pro executione iudicati posse implorari ab eo, qui primam sententiam tulit, non autem a confirmante. Bal-
 116 dus d. l. eos. n. 6. Ac, quidquid sit de iure civili, stylus curiarum in provinciis Saxoniae conformat se stylo Romanae curiae, adeo, quod regulariter iudex appellationis, qui confirmat sententiam, a qua fuit prouocatum, remittat eius executionem ad iudicem a quo. prout est usitata clausula, Belangende die materia, ist aus den Acten allenthalben so viel befindlich/das vbel appelliret vnd wolgesprochen oder wol vorgefaren/ Derwegen wird diese Sache an den Richter a quo zu gebürlicher execution billich gewiesen/wie wir sie denn hiermit dahin remittiren vnd weisen/auch appellanten in die Unkosten dieser anderen Instanz vorteilen/ hoc est, quoad materialia, apparet male appellatum, & bene
 117

iudicatum vel processum fuisse, ideoque remittimus istam causam pro debita executione ad iudicem à quo, condemnato nihilominus appellante in expensas secundæ instantiæ, per iudicem à quo moderandas, *iuxta d. c. ut debitor. extra. de appella.* Et ista est prima sublimitatio vel declaratio ad ultimam fallentiam superius assignatam.

Secundò declaratur, quòd diximus, ad iudicem appellationis pertinere executionem, si vel sententia confirmetur lapsu temporis, puta, quia non fuit appellatum infrà decendum, *c. quod ad consultationem. extra. de re iud.* vel appellatum quidem, sed postea deserta fuerit appellatio, utroque siquidem casu executio pertinebit ad iudicem primæ, non autem secundæ instantiæ, *ita Bart. d. l. à Diuo. num. 15. vers. quandoq. iudex appellationis non confirmat. ff. de re iud. per l. si contra maiorem 8. & l. quoniam nonnulli. 18. C. de appella. & autem. ei qui. cum l. fin. §. illud etiam. in verbis: tanquam ab initio. C. de tempor. appell. ac facit l. furti. 6. §. 1. v. retrò. ff. de his qui not. infam. quantumuis appellationis iudex eam desertam pronunciauerit. Archid. in c. Roman. §. fin. ibiq. Phil. Francus num. 3. de appellatio. in 6. Baldus in d. autem. si quis litigantium. num. 6. C. de Epis. aud. Geminianus in d. c. Romana. §. fin. n. 1. & Alex. in d. l. à Diuo. n. 23. vers. si autem prima. ibiq. las. n. 26. vers. secundus casus. Baldus in d. l. eos. n. 6. ibidemq. Bar. n. 10. & 12. C. de appellatio.*

Tertiò declaratur hæc conclusio, si agatur actione in factum ex iudicato. Ea enim executio periri potest etiam coràm iudice à quo: Secus, si imploraretur officium iudicis nobile. *Bar. d. l. à Diuo. num. 13. & seq. Bal. in d. l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit. & Phil. Francus in c. Romana. §. cum autem. nu. 3. vers. secundò limita. prædicta. de appell. in 6.*

De iurisdictione iudicis.

Differ. iur. ciu. & Sax. 45. par. 6. lib. 2. Zob. part. 1. diff. 1. nu. 13. 14.

Absoluto igitur & viso, quid debeat considerari in persona debitoris, ad hoc, ut in eum, eiusvè bona, manus injici valeat, oportune nunc quæritur, qualis debeat esse iudicis conditio circa iurisdictionem, secundum distinctionem Baldi in l. f. num. 13. Alex. 14. Salic. 8. C. de edicto D. Adr. toll. Pro cuius motui elucidatione, præmitto, de iure ciuili tres esse gradus iurisdictionis, in genere sumptæ, imperium scilicet merum, quòd aliàs vocant iusticiam altam. *Masuerius in sua præf. forensi. tit. de iudicibus & eorum iurisd. num. 12.* quod principaliter consistit in inquisitione, incarceratione, & animaduersione facinorosorum, vel in potestate gladij, & generaliter versatur in cognitione criminum, pro quibus imponitur quæcunque membri mutilatio, & poena corporalis, item banni vel præscriptionis inflictio. *Masuerius ubi supra. num. 12. Speculator de iurisd. om. iud. §. 1. num. 11. & 12. per l. publicorum. 2. ff. de publ. iud. l. capitalium. 29. de poen. ac facit l. imperium. 3. in princ. ibiq. las. num. 16. & Bolog. 25. & 26. de iurisd. om. iud.* Et istum primum gradum iurisdictionis, quæ consistit in exercitio meri Imperij, in Germania vocamus, *Das Halsgericht* item, *Den Blutban*. Mixtum, quod alio nomine iusticiam mediam appellant, *Masuerius ubi proximè. num. 12.* residet in officio iudicis nobili, ad priuatam tamen, ut plurimum, utilitatem tendente, puta circa bonorum possessionem decernendam. *d. l. imperium. §. mixtum. ubi Bart. num. 15. & las. 2.* item circa decretorum & præceptorum executio- rum interpositionem, pignorum captionem, subhastationem, & huius generis similia officia. *Speculator de iurisd. om. iud. §. 1. num. 19. per l. 1. de offic. eius cui manda. est iurisd. cum l. iubere cauere. 4. de iurisd. om. iud.* Ad huius mediæ iusticiæ officium pertinet etiam cognitio excessuum, vel delictorum, quæ poenam arbitariam concernunt, item accipere bona vacantia, vel iura malè parta. *Masuerius tit. de iudicibus. num. 13. post Speculat. in tit. de iurisd.*

- 123 *iurisd. om. iud. §. 1. num. 19.* Tertia species vel gradus iurisdictionis in genere sumptæ, est iurisdicção simplex, quæ versatur circa præstationem autoritatis ad manumissiones vel adoptiones, item circa exercitium iurisdictionis contentiosæ. *Speculator ubi proximè. num. 31. per l. magistratibus. 12. de iurisdicção. om. iud. l. imperium. 3. vers. iurisdicção. & ibi glo. eo. l. nec quicquam. 9. §. ubi decretum. 1. & §. aduocatos ultrò dare. 5. de offic. procons. & leg. l. quintus. 40. §. fin. de actio. empt. cum §. iusiurandum. in f. ibi: & ex ipsa iudicum autoritate pendent. Auth. de defensor. ciuit. coll. 3. l. placet. 2. C. de pedan. iud.* Et hæc est communis, teste Bolognino in d. l. imperium, num. 49. Neque verò habet talis etiam iudex in pecuniarijs causis, cognitionem vel potestatem iudicandi ultrà trecentos florenos, secundum Ias. in allegata l. imperium, num. 31. in §. facias tres gradus, per §. sed neque. *Auten. de defensor. ciuita. l. 1. C. de magistra. municipal. conuen. l. 1. C. de defensor. ciuita. & modicam castigationem, vel correctionem etiam in corpus. l. magistratibus. 4. ubi glo. notat. verb. iudices. vers. ordinarius, si tamen humiliter disceptat. de iurisdicção. l. quadam. 5. C. de pedan. iud. §. iudicare. aut. de defensor. ciuit. coll. 3. & §. audiant. de iudic. coll. 6. cum iurisdicção, sine modica coercitione, nulla sit, teste Paulo in l. fin. in f. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd.* Et in summâ, ad hanc simplicem iurisdictionem, quam & iusticiam bassam vocant, pertinent omnes causæ pecuniariæ, actiones personales & possessoriæ, non priuilegiatæ, item cognitio modicorum excessuum, secundum Masuer. in sua præf. forensi. tit. de iudicibus eorumq. iurisd. num. 14. Verum hæc de iure Saxonico paulò aliter se habent, secundum quod (nisi fortè ea, quæ pertinent ad supremum gradum meri Imperij, velimus attribuere iuri superioritatis, quod vocant. *Die Landfürstliche Obrigkeit vnd Oberbotmessenigkeit* in quo membro connumeramus regalia & cætera reseruata Principum, de quibus Ias. in d. l. imperium. nu. 24. & alij Feudistæ in ca. 1. quæ sunt regal. in vsib. feud.) non reperiuntur nisi duæ species iurisdictionis: Vna Imperij, sub qua comprehendimus omnes gradus meri & mixti Imperij, aliæ videlicet & mediæ iusticiæ, eamque vocamus iurisdictionem superiorem, & nostro idiomate die *Obergerichte* / item *Peinliche Gerichte* & *Halßgerichte* / item *Blutbann* / puta, quando poena concernit diminutionem vitæ, amputationem manus, aut alterius membri, item, vt nostri loquuntur, *Wann die Klage an Haut vnd Haar gehet* / hoc est, quando poena ascendit ad fustigationem. secundum addit. latinam. *litera F. art. 13. lib. 2. & lib. 2. art. 28. Landrecht lit. F. & glo. Weichbild art. 16. §. Ihr sollet wissen / das dis nicht vnrecht.* Et hæc poenalis iurisdicção (vt ita dicam) olim vocabatur bannum, nec poterat conferri, nisi à solo Rege. *Landrecht lib. 3. art. 64. §. Des Königs Bann mag niemand leihen / denn der König selbst. & art. 69. & concordat art. 59. lib. 1. §. bey Königs Bann. & lib. 1. art. 3. ubi describuntur clypei & ordines dignitatum in glo. 1. num. 6.* vnde erat quòd olim à Comite infeudato de aliquo castro etiam per Marchionem (quia in Marchia non erat regalis bannus) appellabatur à sententia Comitum non ad Marchionem, sed ad ipsum Regem, vel Imperatorem Romanum. *Landrecht lib. 2. art. 12. §. kein beschulten Urteil. & ita quondam solius Cæsaris fuit infeudare de superiore iurisdictione, & iure gladij, prout apparet ex textu. Landrecht lib. 3. art. 52. §. feudum seu iurisdicção feudalis, ubi legitur: quòd tale feudum siue* Diff. iur. ciu. & Sax. 52. p. 4. lib. 51. Zobel. differ. 1. num. 10.
- 126 iurisdicção feudalis, qua mediante quis in vita, vel manu condemnatur, in quartam personam non transfertur, ex quo Rex in dignitate primus confert comitatus & vexilla feudalia Principibus, & Comitibus, tanquam tertio statui præfecturas, id est, scultetias in comitatu, vnde iudex absque Sculteto iudicium legitimum

legitimum habere nequit, quod ibidem Germanicus textus magis propriè explicat, dum inquit: *Über die vierde Hand im Heerschilde von dem Könige nicht derwärts sol kein Lehen kommen/da ein Gerichte sey/vber Hals vnd Hand (one das Schulterstumb alleine in der Graffschafft) durch daß/das kein Graff mag Rechtgedinge halten in der Graffschafft ohne seinen Schulteiß. & concordat Landrecht lib. 1. art. 59. versic. nec poterit ullus Comes & Weichbild art. 10. 16. & 18. ac habetur Lehenrecht. cap. 72. §. Wer Gerichte zu Lehen hat. ac notat additionator ad d. art. 59. litera C.* Sic itaque Scultetus quondam fuit in quarto ordine eorum, qui ius banni regalis, vel ius gladij, habebant ex inuestitura Regis. *ac notat glossa art. 53. num. 7. lib. 3. art. 81. eo. vbi & illud innuitur,* quando Scultetus vel Scabinus moritur absque hæredibus, quòd tunc ad Imperatorem pertinet, alium Scultetum de iisdem manfis infeudare, cum omnimoda iurisdictione. Sicut autem hodiè iurisdictionio superior, poenalis puta, ¹²⁷ non tantum impetratur aut confertur immediatè a summo Principe, sed etiam ab alijs inferioribus ordinibus Imperij, puta à Ducibus, Marchionibus, Comitibus, vt qui benè meritos vaallos de certis castris vel manfis cum omnimoda iurisdictione sub infeudant, idque ex inueterata quadam consuetudine, *teste Vvesenbecio. cons. 45. num. 36.* ex quo summus Princeps vbique locorum in Imperio non potest esse præsens. *Landrecht lib. 3. art. 52. §. Der Keyser mag in allen Landen nicht sein:* ita nobiles, vel de nobilibus feudis infeudari, ciuitates itidem inuestitæ cum omnimoda iurisdictione, hodiè in locum Scultetorum succedant, adeò, quod ipsis æqualis multa debeatur, sicut Principibus & Comitibus, cum istud genus iudicium, quòd ad emendam & vuergetum, æquiparentur, vel, prout Germanica versio habet. *Fürsten/Herren/vnd Schepffenbar freye Leute/werden einander an Bussen vnd Vergelde gleich gehalten. Landrecht lib. 3. art. 45. in princ. ibiq. glossa. num. 5. ac facit. art. 54. in princ. eodem libro.* Tales itaque siue Sculteti, siue sedem scabinalem cum ¹²⁸ omnimoda iurisdictione infeudatam habentes à superiore, post suam quondam mortem deuoluebant dictam sedem in primogenitum regulariter, eoque deficiente, in seniore ex liberis, vel alium agnatum, sibi in generatione æqualem. *Landrecht lib. 3. art. 26.* hodiè autem ad liberos vel agnatos paris gradus, sicut ipsum feudum, ita etiam iurisdictionio feudalís deuenit æqualiter. Quia tamen hodiè Principes, vel Comites, qui aliquem infeudant de castro cum iurisdictione, vt plurimum, maximè circa inferiora & tenuiora ¹²⁹ feuda, libimet reseruant ius meri & mixti Imperij cum regalibus, transferendo solum in nobiles, & alios id genus vasallos, simplicem iurisdictionem, quam inferiorem & bassam vocant, quos nos hodiè iudices hæreditarios, vulgò Erbrichter/vocamus: tum, quia vt plurimum, circa successiones hæreditarias, aliasque causas pecuniarias & ciuiles occupantur, tum etiam, quòd ¹³⁰ deuoluunt istam iurisdictionem inferiorem ad suos hæredes. *Landrecht lib. 1. art. 56. ibiq. glo. 1. cum additione marginali,* ideò ipsos propriè Scultetos hæreditarios appellare possumus, cuius rei vestigium & exemplum habetur in Lusatia & Marchia, vbi in pagis reperiuntur etiamnum Sculteti, qui cum officio scultetiæ hereditariæ inuestiuntur, adiectis certis prædijs, quæ ipsi, eorumque hæredes, successiue coguntur à dominis feudi recognoscere. *Landrecht lib. 1. art. 56. ibiq. glossa verbo. Leihet sie aber ein Herr. & eodem lib. art. 58. & 71. & lib. 3. art. 28. & 60. in fine, idem tradit etiam additionator ad art. 54. litera A. eodem lib. 3. & in litera M. ad art. 12. lib. 2. concordatq. glossa. Weichbild art. 33. in fin.* Quocumque autem nomine insigniantur iudices hæreditarij, *Die wir bey uns in Sachsen Erbrichter heissen/ omnes funguntur iure*

- 131 iure pedaneorum iudicium, de quibus in l. Procurator. r. l. placet. 2. C. de pedaneis iudic. In his tamen provincijs, etiam si vocabulum Scultetorum in pagis valde est vſitatum: tamen hi de iurisdictione nihil habent proprium, ſicut videre eſt ex additione latina *litera M. d. art. 12. lib. 2.* ſed miniſtri & quaſi præcones ac executores ſunt eorum, qui iurisdictionem in loco, ſine omnimoda ſive inferiore ſaltem conceſſam habent, item ſunt denunciatores maleficiorum, *Rugen das Vngerichte bey ihrer Obrigkeit in den gedingen zu ordentlichen zeiten des Jares/oder wann es ihnen auffgelegt wird. Landrecht lib. 1. art. 2. §. pagani.* ibi: vnusquisque Scultetus clamores illatarum violentiarum, vel iniuriarum, item vulnerationes, vni ab altero illatas, ſicut & comminationes & euagationes gladiatorum, in cuiuſcunque damnum factas, item contumacias eorum, qui citati ad iudicium non venerunt, denique omnem iniuriam, poena mortis, aut membri abſciſſione plectendam, denunciare debet. *lib. 1. Landrecht art. 2. ubi etiam tangit addit. litera E. G. & I. iuncta gl. Germanica.* ſicut idem quoque ſit de minoribus criminibus, quorum cognitio & animaduerſio ad iudicem hereditarium vel pedaneum in loco pertinet. Nam & ea Sculteti noſtrorum temporum & locorum denunciare ſuis ſuperioribus tenentur, qui deinceps puniant delinquentes pro modo perpetrati maleficii, adeò, quòd noſtri Sculteti per Miſniam & Thuringiam regulariter tantum præbent nudum miniſterium, & manum circa exercitium iurisdictionis, vique maximè ſedeant in banco, vel ſede ſcabinali, tamen, vt plurimum, omnia ex iuſſu & nutu nobilium vel ſuperiorum diſponunt, &
- 132 ſic Gograſijs veteribus parificantur, qui olim eligebantur in pagis pro adminiſtratione iuſticiæ, & nihil habebant proprium in iurisdictione, nihil etiam commodi vel fruſtus inde ad ipſos redibat, nec eam poſt mortem deuolvebant in ſuos hæredes, de quibus rectè verificatur, quòd dicitur in textu *Landrecht lib. 1. art. 56. in principio.* Das an Gograſſſchafft kein Lehen oder Folge iſt. Hinc eſt, quòd alibi Godenuſtra dit, in his partibus Comes, nobiles, & alios quosunque, qui cum mixto & mero Imperio ſunt infeudati, conſtituere iudices vniuerſales & Scultetos, per quos ipſi exercent ſuam iurisdictionem ſuperiorem & inferiorem, nunquam autem, vel admodum raro, per ſemetipſos. *Henningus Godenus conſ. 2. de iurisdictione. aliàs eſt in ordine* 39. num. 21. Sic alibi Sculteti noſtri villarum Syndici, Dorffs Vorſteher oder Vormanden/item Bawermeiſter/ hoc eſt, magiſtri villarum nominantur. *Zobelius in ſua addi. latina ad art. 2. lib. 1. litera K. iunctus, quæ habentur in glosſa. Landrecht lib. 2. art. 13. §. B. ſchiehet aber in einem Dorffe. & lib. 1. art. 13. §. Der Bawermeiſter. & additio latina art. 55. litera C lib. 1.* Idè non inſuſè alibi legitur, quòd Sculteti vel Magiſtri ruſticorum officium, quale olim erat, noſtris temporibus & in his regionibus penitus ab uſu reſceſſit, prout tradit autor informationis ad calcem *Landrecht poſitæ ſub rubrica: Raſchlag von Ober und Nidergerichten. §. Auch hat derſelbige wollen die Erbgerichte.* Umbra tamen manet iurisdictionis, ſi qua dici poteſt, apud noſtros Scultetos, vel Magiſtros pagorum, quòd hi, homines ſuæ communis, qui in aliquo actu vniuerſitatis ſe inhoneſtè gerunt, vel etiam alios, qui aliquid in diſciplinatè agunt in iudicijs, ſine venia ſcilicet ſe ingerendo tribunali, vel ſine licentia à banco recedendo, vel aliter immodestos ſe exhibent, mulctare poſſunt in tribus ſolidis, aut etiam in vna vel altera amphora cereniſæ, nonnunquam etiam plus vel minus pro modo delicti, Das wird hernach in der Gemeine oder in Gerichten reſpectivè verſoffen / cuius meminit *glosſ. d. art. 64. verſ. drey Schillinge. num. 5. lib. 3. per textum ibi in §.*
- Dem

Differ. iur. civ. & Sax. 52. part. 4. lib. 2. In Zoh. part. 1. differ. 1. num. 10.

Dem Bawermeister. *argumento eorum, quæ habentur lib. 1. art. 53. §. attamen in dex. ibiq. glossa latina litera E. & glossa Germanica. verbo. oder vnter dem gesdinge.* Et si verò iniuriarum, & modicorum excessuum cognitio inter partes litigantes eodem modo ad illum, qui omnimoda iurisdictione in suo territorio armatus est, sicut & ad eum, qui tantum bassa in loco sui territorij munitus reperitur, pertinet: tamen circa modum multæ indicendum, non nihil est diuersitatis. Qui enim de omnimoda iurisdictione, hoc est, cum banno¹³⁴ regali inuestitus est, siue Princeps sit, siue Dux, siue Marchio, siue Comes, siue inferioris ordinis vasallus, ei vel eis, etiam pro modicis excessibus, pro quibus condemnantur ad satisfactionem vel emendam partis, debetur multa 60. solidorum. Das höchste Gewette regulariter, nisi maiorem multam præscripserint, *argumento ca. auditis. extra. de prescrip.* Qui autem inferiorem tantum iurisdictionem locorum habent, his in proposito solum debentur 3. solidi zu Weichbild/ & 3. solidi zu Landrecht/ multæ nomine, & ita pronunciarunt veteres scabini, sicut apparet ex informatione addita Landrecht sub tit. von Wette vnd Bussse. In his autem prouincijs Thuringiæ, quamdiu memini, fuit istis iudicibus inferioribus pronunciata multa 30. solidorum. De quo legantur, quæ latius prosecuti fuimus in prima parte nostri operis circa prolegomena. *num. 19. in fine. ac notat Zobelius. Landrecht lib. 3. art. 45. litera B.* Ad hos itaque iudices, armatos superiore iurisdictione, quos peinliche Richter/ item Ouerichter vocamus, deferuntur omnes querelæ & accusatio¹³⁵ nes, super quibus unque delictis & maleficijs, quæ Saxo vocat Vngerichte. Landrecht lib. 1. art. 68. in princ. lib. 2. art. 13. & 16. ubiq. in fin. & art. 28. & concordat. Weichbild art. 38. 70. 71. 88. & 89. Item Lehenrecht. cap. 23. & cap. 61. in glossa. in notat Regulus in suo processu Saxonico cap. 138. etiam pro iniurijs¹³⁶ atrocioribus, quarum cognitio pertinet ad superiorem, non autem ad inferiorem iudicem, si credimus auctori eius informationis, quæ habetur ad Landrecht. Von Ober vnd Vntergerichten/ vbi omnes causæ, pertinentes ad cognitionem superioris iudicis, describuntur specialiter, *sub prædicta rubrica: Ratschlag*¹³⁷ *auff Ober vnd Erbgerichte.* Et habentur enumerata crimina, ad iurisdictionem superioris pertinentia, in constitut. prouincialibus Ducum Saxonie in Thuringia cap. 21. puta: crimen Hæresis, Veneficij, Incantationis, Sacrilegij, Incestus, Raptus mulierum, Fractæ pacis, Violentiæ publicæ, & grassationum, Homicidij, Incendij, Proditionis, Peritrij, Seditionis, binorum sponsaliorum & nuptiarum eodem tempore, Luxuriæ contra naturam, Prædationis aratorum, & molendinorum. Relegationum ex prouincia, ciuitate, vel pagis, Inuasionis violentæ alienarum ædium, Furti vltra tres solidos, Receptationum, Violationis membrorum virilium, aut mamillarum muliebrium, Consilij aduersus superiores, Sepulchri violati, Iniuriarum atrocium, quatenus perionis priuilegiatis fiunt, & criminaliter ad pœnam fisco applicandam intentantur, Plagij, Criminis falsi cuiuscunque, item Stellionatus, item eorum, qui vnâ rem duobus vendunt, aut oppignorant, Reuelationis secretorum in iniuriam alterius, Finantiarum, & venalium decretorum, Pacis domesticæ, item murorum violationis, vel fractionis. Gladiorum, cum quibus alicui inferuntur vulnera, terminorum motorum, Nouorum vectigalium, Piscinarum læsiones, Famosorum libellorum, Maleficiorum, Vulnerum, item deformitatum, quæ faciet alicuius ingeruntur, Transfessionum, Etuum, Contusionum, ex quibus periculum vitæ fluit, maximè si illæ fiant in strata vel foro publico: *Autor informationis sub tit. Ratschlag auff Ober vnd Erbgerichte ad Spec. Saxo. in §. auch hat er zu straffen die Schlege vnd Würffe/ so auff*
Marctten

In postrema
 editione ab
 anno 89.
 c. 26.

- Marciten oder öffentlichen Landestrafen geschehen / Membrorum mutilationis, & amissionis, vsque ad vulnera qualiacunque inclusive. Neque sine mysterio dictum est, relegationes etiam ex pagis, esse maioris Iurisdictionis. Magistratus siquidem inferior nec relegare, nec patriam interdicere potest. *gl. l. nulli. 10. verb. facultatem. C. de sent. & interloc. om. iud. glo. §. relegari. 2. Inst. quibus mod. ius pat. pot. sol. Alex. de Imola. in l. magistratibus. 12. num. 1. & 2. ff. de iuris d. om. iud.*
- 138 Altera species est simplicis iurisdictionis, quam vulgò vocant, die Erbgericht / item Nider oder Untergerichte / ac iudices, die Erbrichter vnd Unterrichter / prout notat *gl. penult. art. 33. lib. 3. Landrecht & lib. 1. art. 68. in princ.* vbi textus describit causas, ad cognitionem inferioris magistratus pertinentes. Generaliter autem in hanc speciem iurisdictionis includuntur causæ pecuniariæ, quas vocamus Schulde vnd Gülde / pro vt sunt: petitiones hereditarium, transactiones super ciuilibus causis, pignorationes, punitiones minorum delictorum, puta: furti infra tres solidos, veritarum mercium & armorum distractiones, veritorum ludorum, iudicialium contumaciarum, & impudicorum gestuum, denique iniuriæ non atroces, ictus, contusiones, pulsationes, vellicationes, et ceterum, [Werffen / braun vnd blau schlagen / bluts runsten / & omnes aliæ qualescunque percussiones, quæ sine fusione sanguinis procedunt, ita *Regul. in sua præf. cap. 138. num. 10. per tex. Landrecht lib. 1. art. 68. & lib. 2. art. 16. ibidemq. glossa & apostilla. Weichbildt. art. 38. cum sequentibus. & gloss. Landrecht iuncta ibi apostilla. lib. 3. art. 37. gloss. Lehenrecht*
- 139 *c. 1. circa finem.* Et si autem ex vi iuris nostri municipalis ad hanc speciem iurisdictionis pertinent regulariter omnes de mundo causæ ciuiles, & pecuniariæ, super quibus iudex maleficiorum à cognitione supercedere, talesque lites ad determinationem inferioris iudicis remittere debet. *l. solemus. 61. §. latrunculares. ff. de iadic. & l. 1. de Abigeis:* tamen id ita demùm verum est, si agatur actio, descendente ex contractu vel delicto, non inferente poenam corporis, saltem potentia, prout fit, quando super maleficio, de quo criminaliter accusatio institui poterat, aduersus reum tantùm agitur ciuilitè, ad poenam videlicet, parti applicandam. Isto enim casu origo facti, ex quo ius oritur, quo ad competentiam fori attendenda, & lis coràm iudice maleficiorum intentanda est, quantumuis non criminaliter, sed tantùm ciuilitè eo nomine agatur, ita *Augustinus de Arimino in addit. ad Angel. de Malefic. verb. per iudicem maleficiorum. in f. allegat Cataldum in tract. Syndica quest. 138. & Bartolum in l. interdum. 50. §. qui furem. 1. num. 4. ff. de furt. qui tamen loquitur eo in casu, quando questio ciuilis incidenter & in consequentiam causæ criminalis, non autem principaliter coràm eo moueretur, Bart. ubi supra. & in l. 3. §. si dicatur. post gloss. ibi verbo, de crimine. per illum tex. fin. regun. vbi habetur: quòd iudex, quide crimine motorum terminorum cognoscit, idem etiam de finibus pronunciare potest. & in l. pen. de calumnia.* Verùm inoleuit apud nos hæc practica, vt quantumuis super maleficijs atrocioribus principaliter agatur pecuniariè, ad poenam videlicet parti applicandam, eam actionem nihilominus coràm iudice superiore, non autem coràm inferiore, quem hereditarium den Erbrichter vocamus, intentari oporteat, ita *autor consilij in d. rubric. Rahtschlag von Ober vnd Erbgerichten. §. Vnd ob auch der chebemelten Peinlichen sachen. & tractat Zobelius in suis addit. ad Spec. Saxon. art. 16. lib. 2. Landrecht. num. 10. in fin.* De quò in his partibus Ducatus Saxonie in Thuringia minùs est dubij, propter constitutiones nostras prouinciales. *ca 21. Von Ober vnd Erbgerichten. vers. Zu Erbgerichten gehören verb. Item, Alle e. 25. vñ Bürgerliche Sachen / die von Peinlichen nicht herfließen / à contrario sensu.*

*Differ. iur.
ciu. & Sax.
lib. 2. par. 4.
differ. 30.
Zob. par. 1.
diff. 1.
n. 14.*

Quod ideo forte fit, ex quo tales causæ dant lac & lanam superioribus, à quibus deinceps illæ multæ pecuniariæ impetrantur precario per addictos ipsorum lateri, vel aulis, pro vt experientia testatur quotidiana. Recedit tamen in aliquibus articulis, & aliter ius Saxonicum à iure ciuili, quod huius virtute, inferior index, quem & minimum, & pedaneum, vel defensorem ciuitatis nominant, vt supra etiam fuit tactum n. 123. vltra trecentos aureos iudicare nequit. *S. audient. aut. de iudicibus coll. 6. ac notat. gloss. l. fin. C. de pedan. iudic. & in l. 1. ff. de defensoribus ciuitat.* Secus est de iure nostro provinciali, secundum quod Iudex etiam inferior, super quacunque & cuiuscunque summæ causa pecuniaria rectè cognoscere & iudicare potest. *Landrecht lib. 2. art. 13. S. Vmb Pfennige aber / & ibi gloss. num. 8. inf.* Quod ita indistinctè & communiter in practica obseruatur, teste autore consilij vel informationis ad calcem *Landrecht posita, Von Ober vnd Nidergerichten. S. Aber an demselbigen Orte. inf.* Ex quo, in proposito quæstionis nostræ superius formatæ, etiam illud maneat, quantumuis ius summariæ vel paratæ executionis in res præsertim debitoris, de iure ciuili non competat, nisi magistratib. habentibus ius meri, vel saltem mixti imperij, non autem inferioribus ab eis, & qui tantum habent exercitium simplicis iurisdictionis. *Baldus in l. fin. num. 13. Salic. 8. Bar. 17. Dec. 31. Curt. iun. 58. Ias. 16. Sapien. 58. & 61. Iacobinus à S. Georgio. num. 22. vers. in gloss. Carneus. 18. in fin. Mantua itidem in prima repet. eiusdem legis. num. 123. Quam sententiam communem esse tradit ibidem Francis. Curt. iun. in d. l. fin. num. 58. & Zuchardus. num. 264. C. de edict. D. Adr. toll. eosq. secutus Menochius de adipis. possess. remed. 4. num. 414. 415. 417. 418. & 419. per l. 4. iubere cauere, in possessionem mittere, magis Imperij quàm iurisdictionis est. ff. de iurisd. om. iud. & l. ea qua. 26. ad Municip. cum alijs fundamentis & autoritatibus, per Menochium, ubi supra, adductis.* Cuius rei ratio est, quod hæc inductio in possessionem, quantumuis extet contradictor, expeditur nobili iudicis officio, non autem ad intentatam actionem, per ea, quæ habentur in 3. parte huius operis cap. 5. num. 3. De iure tamen nostro consuetudinario vel provinciali, secundum quod omnes causæ pecuniariæ, siue per viam iudicij ordinarij agatur, siue petatur summaria executio, vel immissio in bona debitoris, datis iurisdictionum diuersitatibus, semper ad iudices inferiores eorum cognitio pertinet, cum nostro iure non aliter distinguantur istæ duæ iurisdictiones, inferior videlicet à superiore, nisi quod hæc omnem maleficiorum cognitionem, & punitionem, aut animaduersionem vsque ad causas vulnerum, inclusiue tamen, complectitur: illa autem exceptis iniurijs atrocibus, omnes alios casus, qui vel modicam correctionem, aut ius mulctandi, desiderant, item omnium causarum ciuiliū dijudicationem comprehendit. Idque ita de consuetudine obseruari, testatur experientia, adeo, quod stante statuto in loco, quod instrumentum liquidum mereatur executionem paratam in res vel personam debitoris, post moram in soluendo adhibitam, iudex immediatus, aut inferior loci, non autem superior, pro facienda ista manusinjectione adeundus est. Quod tamen eo demum casu procedit, quatenus superior & inferior iurisdictionis, ita inuicem sunt separatæ, vt superior, cui competebat omne imperium, in alium inferiorem transtulerit simplicem vel inferiorem iurisdictionem, *Hat syne die Erbgerichte vorliehen vnd geschenecket / ita, vt inferiori, respectu superioris, potestas iurisdicundi dicatur competere priuatiue, non autem cumulatiue, textus est manifestus in l. solemus. 61. S. latrunculator de re pecuniaria iudicare potest. ff. de iudic. & concordat. l. 1. de abigeis.* Etsi enim aliàs regula est in contrarium, quod videlicet concedens inferiori iurisdictionem,

nem, intelligitur eam in dubio, non priuativè, sed cumulativè concessisse, prout notat Panor. in c. pastoralis. num. 6. per illum textum extra. de offic. ordinarij. adeò, vt eadem potestas & iurisdictio superiori aduersus homines sui vassalli etiam deinceps competat, vti priùs, ex regula: Si vinco vincentem te, multò magis te vinco. c. autoritate. ext. de concess. praben. in 6. l. de accessionibus. 14. §. itaq. vers. nam qui me potior est, cum ego te superaturus sim, multò magis aduersus te obtinere debet. ff. de diuersis. & tempora. præcrip. & sic cumulativè concurrat superior cum inferiore circa iurisditionem: nisi videlicet illa fuerit præuenta per inferiorem. prout hoc idem concludit Anto. de Butr. in d. c. pastoralis. num. 14. post Ioan. Anar. ibi. ac concordat Bart. in l. 1. notab. 1. C. de offic. præfect. urb. Dec. cons. 3. num. 3. Brunus cons. 47. num. 3. Ripa de Peste in cap. de remed. præseruati. num. 60. Paris. cons. 9. nu. 11. lib. 4. Gramma. cons. 6. in fine. Menoch. de arbitrar. iudic. lib. 1. quæst. 40. num. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. nisi apertissimè constet de contraria mente concedentis. Rom. singul. 23. & cons. 393. ac latè Ang. Aret. in l. 1. §. si quis in appellatione. num. 6. ff. de appell. pro quo facit etiam tex. in l. fin. C. de iurisdict. om. iud. vbi Rectores collegiorum inferiorum non habent iurisditionem priuativè ad ordinarium generalem loci, sed accumulativè. l. iudicium soluitur. 58. ff. de iudic. l. studentibus. 1. C. de offic. præf. urb. qua de re videatur latè Ludouic. Rom. cons. 393. incip. præsens consultatio in hoc recidit, vbi nouem allegat & inducit ad hoc textus. Quæquidem sententia communis est, teste Iason. in l. quod in rerum. 24. §. fin. num. 8. de lega. 1. & Horatio Mandosio in suis addit. ad Ludouic. Roma. cons. 393. verb. accumulativè. & Ioan. Baptista Ferretus. cons. 142. incip. punctus difficultatis. num. 15. tamen contraria loquuntur in casu dubio, quando non apparet, an

149 per inuestituram generalem de iurisditione, dominus abdicativè transtulerit iurisditionem in inferiorem: tecus est, si reseruato iure superioris iurisditionis infeudet suum vasallum de iurisditione inferiore castri, eiusque pertinentiarum. Tunc enim, quia dominus ipsemet diuisit & separauit iurisditiones, intelligitur inferiorem iurisditionem in dubio, quantumuis nihil de hoc exprimat, non accumulativè, sed priuativè concessisse, ita limitat prædictam regulam Felinus in d. c. pastoralis. num. 2. limitatione 2. de offic. deleg. per d. l. solemus §. latrunculator. Ideò alibi scriptum reliquit Angelus, quòd, vbi diuersæ sunt species iurisditionum, vna non intromittat se de alia. Ang. in l. cum prætor. 12. num. 3. ff. de iudic. idque, ne iudicia vel iurisditiones turberentur aut confundantur. l. consulta. 23. C. de test. im. Bal. in l. 1. ff. de offic. procons. de quo latius Felin. in d. c. pastoralis. & Ludouic. Rom. in d. cons. 393. num. 10. allegando. §. & iudicare. aut. de defensor. ciuit. vbi habetur: quòd in cognitione ciuiliū causarum, iure ordinario attributa magistratui ciuitatis, & sic iudici inferiori nullam iurisditionem censeatur habere præses provinciae, cui subest illa ciuitas, & sic magistratus superior. ac facit tex. singularis in l. tam collatores. 18. & ibi Bart. ad fin. C. de remilit. lib. 12. cum l. fin. C. de assessor. & c. nouit ille. extra. de iudicijs. Cum enim iurisditiones differant, tanquam genus & species, sequitur generi per speciem derogari. c. generi. extra. de reg. iur. in 6. & l. in toto iure. ff. eod. Hinc est, quando duæ reperiuntur diuise iurisditiones

152 in aliqua provincia, vel ciuitate, ita, vt superior habeat cognitionem criminalium, inferior autem solum de ciuilibus causis iudicet, stante statuto, quòd stringens gladium eum committat iudici, prout habetur textus iuris Saxonici. Landrecht lib. 1. art. 62. §. Wer sein Schwert zucket. si quidem aduersarium cum ense vulnerauerit, ensis committitur superiore iurisditionem in loco habenti, Sin autem tantum strinxerit, nec ad alterius vulnerationem deuenit,

vel solum vulnuscum sanguinolentum sine Blutrünst intulit, iudici hæreditario debetur gladius, *additionator ad tex. germanicum d. art. 62.* ubi etiam addit, solum ensen deberi iudici, non autem vaginam, quæ crebrius multo argento exornata reperitur. Imò, quòd in concessione vel infeudatione etiam omnimodæ iurisdictionis, inferioris scilicet & superioris, intelligatur superior à se abdicasse omnem potestatem iurisdicendi, ita, vt nihil reliquum habeat, præter solum ius superioritatis, & aliorum regaliū, istud tenet Henningus Gódenus *consil. de aurifodinis 2. num. 18. ff. de iurisd. om. iudic. Ang. in d. l. cum prætor. num. 3. vers. quandoq. uni conceditur iurisdicção generalis. ac facit c. 1. de capit. qui cur. vend. & D. Vvesenb. de iurisdicção. cons. 95. nu. 57.* Quod verissimum esse censeo, si hæreditariè collata vel subfeudata fuerit, per ea quæ paulò post subiiciemus, tùm, quia beneficia principum latissimè sunt intelligenda *l. beneficia. 3. ubi 1 as. num. 19. 25. & 31. ff. de constit. princ. §. iusiurandum. aut. de defensor. ciuit. colla. 3. l. repetita. 41. C. de episc. & cler. l. 2. C. de sportul. l. in prouincijs. 4. C. de numerar. & actua. lib. 12.* tùm, quia imputatur inuestitori, qui legem contractus non scripsit apertius, adeoque contra ipsum fit interpretatio. *l. veterib. 39. ff. de pact. l. fin. C. de dotis promiss.* tùm etiam, quòd si aliter diceretur, sequeretur ex hoc confusio, & turbatio iurisdictionum. *contra l. consulta. 23. C. de testam.* adeò, quia non desunt, qui volunt, quod per concessionem iurisdictionis etiam indefinitam, & absque vocula, omnimodæ, intelligatur superior & inferior iurisdicção collata. *Decius cons. 292. nu. 4. Tiraguellus de retractu conuentionali. §. 2. gl. 1. n. 8. Vvesenbecius d. cons. 95. n. 18. 19. 20. & 21. per ibi allegatas autoritates.* Licet autem super hoc puncto subsistam: tamen in proposito disputationis nostræ, hanc posteriorem opinionem iudico magis esse veram, & receptiorem, ac certè in practica communior est, quòd videlicet infeudans vasallum de omnimoda, hoc est, alta & bassa, vel superiore & inferiore iurisdictione, intelligitur eam abdicativè & priuativè in accipientem contulisse, non autem accumulativè, sicut & per præscriptionem acquisita iurisdicção, eodem modo priuativè, respectu maioris vel superioris acquisita intelligitur. *Felinus in d. c. pastoralis. n. 4. limitat. 8. post Abbatem ibi. n. 7. ac facit c. auditu. §. quocirca. & ibi Fel. n. 9. c. cum olim. per illum textum. ibi: Abbatem legitima præscriptione munitum absoluat, silentium imponendo episcopo. extra. de rescrip.* Ex quo infertur, quantumvis ab antiquo ciuitates in prouincijs Saxonie non fuerint munitæ alia iurisdictione, quàm inferiore, prout istud patet ex articulo. 42. & 43. Weichbildt: tamen quia plerisque ciuitatibus iurisdicção hodiè per principes regulariter cum mero & mixto Imperio, & omnibus fructib. iurisdictionis fuit vendita, saltem cum pacto de reuendendo vel aliter hæreditariè, & in perpetuum concessa, quòd ad instar aliorum vasallorum, qui de omnimoda iurisdictione inuestiti sunt à domino, immediatè habeant cognitionem omnium causarum, siue ciuiliū, siue criminaliū, adeoque pro impetranda manusinjectione, siue in personā, siue in bona debitoris, ipsi, ceu immediati iudices, in prima instantia, regulariter adeundi sunt, non autem eorum superiores. Neq; repugnant iura in oppositum allegata per Ludo. Rom. cons. 393. quia breuiter respondeo, ista contraria omnia loqui in casibus specialibus, puta in iurisdictione temporali, delegata ratione officij demandati inferioribus à superiore, quatenus & quamdiu illud durat. *d. c. pastoralis.* ubi agitur de iurisdictione tributa iudici delegato. Secus est in iurisdictione omnimoda hæreditariè translata in vasallum, eiusq; hæredes masculos in infinitum. Quod etiam de ciuitate dicendum est, quæ nunquā moritur ad instar Ecclesiæ. *l. proponebatur. 76. ff. de iud. & not. in l. ciuitas. 27 si cer. pet.* Vnde, quod dicitur, solui iudicium,

- 161 iudicium, vetante eo, qui maius imperium in eadem iurisdictione habet. *d. l. iudicium soluitur. de iudic.* & quod alibi scriptum reperitur, quodocunque inferior iurisdictionem suam recognoscit à superiore, superior potest inhibere inferiori, ne iudicet. *Alexan. in d. l. iudicium. in apostil. ad Bart. num. 3. Bal. in l. 1. num. 19. & quomodo & quan. iud. item.* quod per superuenientiam maioris magistratus, cessat minoris iurdictio, cum potioris gradus iudicibus competens præstanda sit reuerentia. *l. potioris. s. C. de offic. rectoris prouinc. sicut & in Landrecht lib. 1. art. 58. §.* Wann der Graff/ dicitur, quodocunque rex vel Imperator intrauit prouinciam sui vasalli, siue is Dux fuerit, siue Comes, aut quicunque alius, cessat iudicium Comitis, sic & huic ingredienti iudicium sui Sculteti, eius etiam iurdictio cessat, *ac concordat art. 26. & art. 52. §.* Den König wehlet man. *lib. 3.* & alibi dicitur: In welch Land der Keyser kömme da ist in das Gericht daselbst ledig/ das er alle Klagen richten mag / die vor ihne kommen. *Landrecht lib. 3. art. 60. vers.* In welche Stadt/ ac quod alibi tradit Masuerius *in sua pract. forensi. tit. de iudicibus & eorum iurisd. num. 22.* quod, quicquid est in regno, Ducatu, vel Comitatu, id de iurisdictione Regis, Ducis, vel Comitis esse dicitur, adeo, quod in quocunque loco sui territorij iurisdictionem exercere potest. *per c. cum Episcopus. extra. de offic. ordinar. in 6. & l. pupillus 239. §. territorium. ff. de verb. sig. illa, inquam, omnia, quæ pro opinionone negatiua adducta sunt, loquuntur in concessione temporalis iurisdictionis, quæ vel quodocunque reuocabilis est, ad beneplacitum videlicet concedentis, prout est mandata vel delegata iurdictio. l. & quia. 6. de iurisd. um. iud. & d. c. pastoralis. & hanc solutionem innuit gl. Landrecht lib. 3. art. 60. verbo. In welche Stadt. & Weichbild. art. 8. vel quando inferiori iurdictio tribuitur, pro coadiuuatione Imperij superioris, vt inter eos quasi communio sit & societas muneris. l. 1. C. de offic. præfect. urb. l. in hac sacratissima. 30. C. de dona. Potest & alio modo responderi ad contraria, quod illa procedant, quoad ius superioritatis, Der Fürstlichen oder Gräfflichen Landsobrigkeit haben.*
- 163 Secus, quo ad administrationem iusticiæ in causis ciuilibus, tunc enim causæ cognitio pertinet ad inferiorem. *Ita in effectu respondet Masuerius ubi supra. de iudicibus. num. 22.* Ex quo inferitur, iurisdictionem, Der Ober vnd Nider
- 164 gerichte/ collatam inferiori, eius esse effectus, vt in feudatus solus debeat gaudere fructibus omnimodæ iurisdictionis, in qua quidem superior ipsum nequaquam impedire potest. Quod vel maximè procedit in terris nostris, vbi iurdictio confertur feudatarijs per modum donationis & inuestituræ. In belehneten Gerichtsbarkeit/ quemadmodum, vt plurimum, in inuestituris additur illa clausula: Haben ihn mit den Gerichten Oberst vnd Niderst zu gleich begnadet vnd belehnet/ quo casu donator vel inuestitor non potest reuocare iurisdictionem loci, tanquam à se semel abdicatam. *Ang. in d. l. iudicium. nu. 4. allegat Innocentium in c. in causis. num. 4. extra. de elect. ubi tradit: quando potestas eligendi confertur alicui, per modum donationis, superior deinceps illam ad se reuocare nequit. §. alie. instit. de donat.* Quam solutionem etiam
- 165 Baldus innuit. *in d. l. iudicium. lectura. 1. num. 3. & in 2. lectur. circa fin. & Albericus de Rosa. ibidem. num. 4.* scribit, quod maior magistratus se de iurisdictione, minori magistratui concessa, non debeat impedire, nisi per appellationem vel denegationem iusticiæ ad eum deuoluatur causa. *c. Metropolitana. num. & ibi gl. 2. quest. 7. & Panormitanus in c. 1. num. 15. & 17. iunctis notatis in c. ceterum. extra. de iudic.* & subiicit illud notandum esse, ne generalitas textus d. l. iudicium. ibi: vetante eo, qui maius imperium in iurisdictione habet, inducat lectorem in errorem. *Albericus ubi supra.* Quodque non

expiret iurisdictio minoris iudicis, sub aduentum superioris, *notat Aufreuius in decis. Tholos. responso 433. & traditur in c. 2. extra. de offic. leg. ac facit c. peruenit. 11. quest. 1. c. Ecclesia. distinct. 95. cum l. in hac sacratissima. 30. C. de donatio.* Fateor tamen, prout paulò ante etiam tactum fuit non raro fieri, quòd aulici, suis rationibus forsan innixi, causas arduas & pecuniosas, earumque cognitionem, quæ aliàs ad inferiorem magistratum spectabant, ad se reuocent, secuti Canonistas, qui omnia quæstiosa ad suum molendinum trahunt, & suæ discretionis reseruant, *referente Zasio in l. stipulatio hoc modo concepta. § 1. n. 28. ff. de verb. ob. minoris interim quæstus & præiudicij causis ad ciuiles magistratus remissis.*

S V M M A R I V M CAPITIS II.

1. Executionem paratam petens Actoris loco habetur.
2. Creditor dicitur, ex quacumq; causa, siue actionis personalis siue realis ipsi debeatur.
3. Credendi obligatio generalis est.
4. Executio parata potest peti etiam per fideiussorem, qui vel soluit, vel per instrumentum executiuum obligatus est. n. 5.
6. Fideiussor iudicatum solui activè & passivè habet & patitur executionem paratam.
7. Fideiussor contractus regulariter non habet paratam executionem, sicut nec contra eum intenditur parata executio: nisi manus iniectio ex vi pacti vel statuti ipsi & aduersus ipsum competat. num. 9.
8. Contractus vel instrumenta contractuum non merentur paratam executionem regulariter: nisi ex statuto instrumentis tribuatur parata executio, vel id ita conuentum sit inter partes.
10. Fideiussor non debet esse peioris conditionis quàm principalis. sup. num. 4.
11. Fideiussor non aliter habet regressum, aduersus debitorem vel confideiussores: nisi ipsi cedantur actiones.
12. Fideiussori an in solidum cedenda sint actiones contra confideiussores an verò pro rata cuiusq; & communis est quòd pro rata. Contrarium tamen de iure verius. num. 16. usq; ad n. 21. ubi contraria dissoluntur usq; ad num. 25. & ita seruatur de iure Saxonico. 18.
13. Correns soluens exigit alios correos pro portionibus ipsorum, non in solidum, etiamsi beneficio diuisionis fuerit renunciatum. 14.
15. Fideiussor soluens, sub dubio intelligitur soluere, ad liberandam suam obligationem, non alterius.
17. Solutio particularis valdè est incommoda.
19. Fideiussor, qui cæsis actionibus petit solidum ab uno confideiussorum, in eo non intelligitur petere suam portionem, sed partes aliorum confideiussorum.
20. Fideiussor primo loco soluens, etiamsi ab alio confideiussore omnium aliorum portiones repetere valeat: tamen si unus ex ijs non sit solvendo, onus eius pro rata ad ipsum quoq; spectat.
22. Diuersitas equiparationis correorum debendi & confideiussorum.
23. Solutio quæ debetur ex duplici causa, puta fideiussionis & proprii debiti.

- debiti, intelligitur facta suo nomine, non fideiussorio.
24. Mora est culpa, qua mediante, nemo suam conditionem meliorem facit.
25. Heres fideiussoris sicut & creditoris ius manus iniectionis, ex pacto vel statuto competens, exercere potest, etiam ante aditam hereditatem, n. 26. nisi solius creditoris in instrumento fiat mentio, per particulam videlicet taxativam, n. 27.
28. Taxativa particula qua vis sit.
29. Legatario potest relinqui legatum, ita, quod ipse à se accipiat, & non ex manu heredis.
30. Tutor & quilibet administrator alienarum rerum, qui loco domini est, iure manus iniectionis uti potest.
31. Cessionarius habet paratam executionem, sicut ipse cedens, & n. 33.
32. Statutum loquens de creditore, comprehendit etiam cessionarium.
33. Ius manus iniectionis siue in personam siue in bona debitoris, in alium transferri potest, modò id non fiat in potentio rem. 34.
35. Procuratori etiam competit ius manus iniectionis, maxime si speciale mandatum habeat. 37.
36. Alteri mandare non prohibeor, quod ipse expedire possum.
37. Captura personae delinquentis, sicut & eius relaxatio, non potest peti per procuratorem, generali tantum mandato munitum, quando criminaliter agitur; secus, si civiliter. 48.
38. Hereditatis aditio requirit specialem iussu eius, in cuius heres est potestate.
39. Tutor non potest suspectus agi per procuratorem: nisi habeat speciale mandatum.
40. Soluens procuratori illegitimo non liberatur.
41. Executio iudicati nequit peti per procuratorem ad litem generaliter datum, & qua sit ratio. 50.
42. Procurator generalis non potest intentare interdictum de liberis exhibendis, qui videlicet ex iniusta causa detinentur: Secus si ex iusta causa. 51.
43. Procurator etiam generaliter datus ad exigendum debitum in casu statuti vel pacti executivi, potest petere processum inchoari ab executione.
44. Cui committitur consequens, ei & id sine quo ad istud perveniri non potest, & e contra.
45. Procurator generalis potest omnia expedire, qua non continentur in c. qui ad agendum, extra. de procurat. in 6.
46. Mandatum generale idem operatur quo ad omnia, sicut mandatum speciale, quo ad speciem.
47. Procurator generaliter constitutus, si velit expedire actus, qui requirunt speciale mandatum, praestat cautionem rati.
49. Fama causa dicitur ardua & capitalis.
50. Procuratoris mandatum ad litem finitur cum sententia definitiva, ideò non potest iudicati executionem petere.
52. Procurator cum libera potest omnes actus expedire, etiam eos, qui speciale mandatum desiderant.
53. Cessio iurium non fit, nisi per personas habiles, & qui liberam suorum bonorum administrationem habent, non autem per pupillos, minores, prodigos, &c.
54. Successor non est melioris conditionis regulariter quam suus author, & causatum pendet à sua causa.
55. Executio parata, si petitur per tertium, is debet probare vel mandatum, vel titulum. 67.

56. Cautionis redditio, vel cancellatio arguit remissionem debiti. 64. 65.
57. Maritus, exigendo debita uxoris nomine, non indiget mandato, si habet instrumenta ad causam facientia, 66. quod distinctione non caret. n. 63.
58. Instrumenti productio non legitimat personam actoris: nisi aliter doceat de mandato, vel offerat saltem cautionem rati.
59. Mandatum prescriptum in insinuationibus non sufficit, sed requiritur expressum.
60. Instrumenti traditionem probans, intelligitur habere mandatum agendi nomine principalis. 62. & 76. nisi vel pactum vel statutum dicat, quod possit solutio fieri, etiam bonae fidei possessori literarum obligatarum. Tunc enim probata traditione, portitor literarum, poterit etiam suo nomine exigere debitum, 81. & 75.
61. Voluntas cuiusque non minus declaratur facto quam verbis.
62. Verba cum effectu accipienda.
68. Exceptio: tu non es nominatus in instrumento, recte opponitur ad impediendam executionem.
69. Cessionarius, petens suo nomine paratam executionem instrumenti, ex titulo emtionis vel simili, tenetur ante omnia probare titulum, & haec est communis, quae in praxi observatur, num. 74. cum ne quidem semiplena probatio cum iuramento, aut rati habitio hic valeat. 71.
70. Traditio instrumenti nuda, non arguit translationem dominij.
72. Instrumenti guarentigiani sive executivi effectus quis sit.
73. Executio impeditur per exceptionem inhabilitatis personae, petentis executionem.
75. Executiva causae dicuntur summariae.
76. Traditione instrumenti probata, directae actiones producenti nomine principalis competunt, non autem nomine proprio, ubi autem de traditione non apparet, praesumitur instrumentum esse penes producentem ex causa depositi.
77. Clausula de faciendo solutionem creditori, eiusque heredibus, & possessoribus cautionis quibuscumque bonae fidei, releuat quidem possessorem a probatione tituli, non autem a probatione bonae fidei, quae fit per traditionem domini. num. 80.
78. Possessor non cogitur dicere titulum suae possessionis.
79. Solutio fieri potest creditori, vel tertio, de creditoris voluntate, vel eo postea ratificante. 82.
80. Bona fides in possessore instrumenti praesumitur, donec contrarium probetur, dummodo de traditione instrumenti fiat fides, num. 81.
81. Statutum, quod pro Instrumento detur parata executio, intelligitur ad instantiam creditoris, non autem tertij, non nominati in instrumento.
82. Qualitas bonae fidei vel similis, a statuto requisita, debet probari, quia non praesumitur. num. 72.
83. Statutum, quod nemo admittatur ad honores, nisi mille in bonis habeat, requirit probationem talis quantitatis in eo, qui promoveri vult, etiamsi praesumptionem aliquam iuris pro se habeat.
84. Feudum quamvis potius vetus, quam novum praesumatur, quod naturalia magis praesumantur, quam accidentalia, tamen in dubio, qualitas quae intenditur probanda est. 85.

85. Vetera, quàm noua, magis præsuntur.
86. Allodialis licet qualibet res esse intelligatur: tamen actor secundum fundans in hac qualitate, quae ipsi negatur, tenetur probare fundamentum suae intentionis.
87. Instrumenti productio sola, absque probatione traditionis, non arguit titulum cessionis. & num. 88.
88. Tituli probatio in producente instrumentum non est necessaria, si fides fiat de traditione.
89. Adiecto ad solutionem rectè soluitur.
90. Solutio adiecto facta, principali fieri intelligitur, & n. 92.
91. Alteri per alterum non quaeritur actio, nisi ex numeratione cessi.
92. Cessionis loco habetur traditio instrumenti, de ijs quae in instrumento continentur.
93. Traditio instrumenti in solutum, arguit venditionem quasi nominis.
94. Executionis parata ius non competit interessentibus, puta creditori creditoris, vel alijs, qui nullum ius cessum à creditore obtinent.
95. Exceptio: tu non es nominatus in instrumento, concludit etiam in illo casu, quando eius interest, habere paratam executionem aduersus debitorem. & 96.
97. Executionis parata ius proditur etiam administratoribus eius, in quem directa est manus iniectio, siue curatores, siue Oeconomus sint, siue Praelati.
98. Pupillis, minoribus, furiosis, prodigijs denegatur ius petendae paratae executionis, quia legitimam personam standi in iudicio non habent, sicut & bannitis vel proscriptis, item excommunicatis.
99. Proscriptis cassantur omnes ipsorum obligationes, ipsi tamen ab omnibus conueniri possunt, 100.

CAPVT SECVNDVM.

DE PERSONA ACTORIS, INSTANTIS

PRO PROCESSV EXECVTIVO.

EXPLICATIS NECESSARIIS, QUAE IUDICIS OFFICIUM concernunt, ad petitoris personam transeundum est, qui in iudicio executiuo, tanquam prior ad iudicem prouocans, actoris partes sustinere intelligitur. argumento l. in tribus. 13. ff. de iudic. l. inter coheredes. 44. §. qui familia. 4. fam. l. hercis. l. 2. §. f. commun. diuid. l. iudicium. 10. fin. regund. Prima itaque quaestio

est, cui competat illa petitio manus iniectionis, aduersus bona vel personam debitoris. Ac illud quidem indubitatum est, istud ius processus executiuus creditoribus proditum esse, ut videlicet post moram, in soluendo adhibitam, ipsis liceat ingredi possessionem bonorum obligati, vel eius personam, per viam arresti, seu obstagij, secundum conuentionem, inter partes initam, distringere, sicut istud probant textus & Dd. in l. creditores. 3. C. de pignor. de quo in prima parte huius operis. cap. 6. 7. 8. 9. cum sequentibus latius videre licet. Vocamus autem hoc loco creditores, qui non tantum ex causa mutui, sed quocunque contractu mediante, sequuntur fidem alterius, cum ipsis contrahentis. Ias. in l. 1. num. 43. per illum tex. vers. omnes enim contractus. ff. si cer. pet. ex quacunque tandem causa, etiam delicti, ipsis debeatur. Iason d. l. 1. num. 46. per l. creditores. 55. & l. creditorum. 11. in fin. de verb. sig. siue debitum in obligatione dandi, siue faciendi consistat. Iason §. 1. num. 88. instit. de action. Bal. in l. pen. num. 5.

Cui competat petitio manus iniectionis.

num. 5. C. quod cum eo qui in ali. po. & l. fin. C. de bon. aut. iud. poss. cum credendi obligatio generalis sit. d. l. 1. si cer. pet. ac facit l. pecunie. 178. §. actionis verbum, de verb. sig. l. is cui. 42. §. 1. de actio. & oblig. De quo latè Rebuffus in l. creditores. 55. circa princ. & verb. vel persecutione. iuncto. verb. vel honorario. ibidemq. Alciatus. num. 1. de verb. sig. Vnde & domino, ratione domini, quod prætendit in loco, cuius possessio turbatur à vicino, videmus proditum esse remedium executiuum pignorationis, tam contrà personam, quàm contrà bona turbatorum, sicut habetur in const. 22. ordinationum Camere Imperij. part. 2. sub tit. Von Pfandungen/ qua de re supra in parte prima huius operis. cap. 2. num. 286.

Secundò ampliatur conclusio nostra, quòd ius processus executiuu com-
petat etiam fideiussori, qui videlicet soluit, aut quoquo modo satisfecit cre-
ditori. argumento l. si rem. 9. §. omnis. 3. ff. de pig. actio. vel condemnatus, aut
aliter per instrumentum executiuum obligatus est, ac videt debitorem in so-
lutione morosum esse. gl. l. fideiussoribus. 17. de fideiuss. vel diu stetit in obliga-
tione. l. si pro ea. 10. ibidemq. gl. C. mandati. ac latè Hippolytus de fideiussoribus.
quest. 31. de quibus omnibus fusiùs in prima parte huius operis. cap. 10. n. 358. 359.
cum seqq. Talis enim, qui sua pecunia luit, & redemit ad se obligationem, &
autochiron debitoris principale, rectè ipse quoque petit paratam executionem
aduersus principalem, pro quo soluit, ne videlicet deterior sit conditio fide-
iussoris, quàm principaliter obligati. Bal. in l. fin. §. fin. vers. quero utrum. C. de
usur. rei iud. idque in proposito nostro, vbi videlicet, vel ex vi conventionis in-
strumentata, vel ex vi statuti, ita contra fideiussorem, sicut contrà principalem
parata datur executio, tenendum pro constanti est. Rebuffus in ordin. reg. Gall.
tom. 1. de literis oblig. art. 6. gloss. 3. nu. 7. per d. l. fin. §. fin. verb. statim. ac notat
Anto. Massa, in forma Cameralis obligationis, sub tit. de persona petentis execu-
tionem. num. 5. post Cynum in l. vn. quest. 2. C. confess. Eodemque modo fi-
deiussor, etiam nondum realiter exactus, potest executivè agere contra debi-
torem, vt vel indemnitas conseruetur, vel contrà eum decernatur fideiussori pa-
rata executio pro consequenda indemnitate, cum ipsi à creditore imminet
executio quasi præ foribus. c. fin. extra. de fideiussor. secundum ea, quæ latè tra-
didimus in parte prima huius operis. cap. 10. verbo. non obstante cuiuscung. temporis
lapsu. num. 359. & seqq. usq. ad num. 378. inclusivè. Et si vero Rebuffus in
loco præcitato, sicut & alij Dd. distinguunt in fideiussore contractus, & fi-
deiussore iudicatum solui, vt sicut contrà hunc datur parata executio ex sen-
tentia, lata contrà principalem. l. 1. & ibi Bart. num. 1. ff. iudic. solui: ita, si is
soluere quid pro debitore condemnatur, eidem vicissim competat executio
parata aduersus debitorem. Bart. d. l. 1. num. 5. & ibi Ang. 7. Secus autem
esse in fideiussore contractus, qui ex sententia contrà principalem lata non
poterit executari sine nouo processu. Guido Papa. decis. 26. num. 1. & 2. Re-
buffus d. art. 6. gloss. 3. num. 7. Hippolyt. de Marsil. in tract. de fideiussor. n. 363.
& hanc distinctionem ab omnibus communiter Doctotib. probari, refert Bar.
in d. l. 1. num. 1. iudic. solui. per l. grege. 13. §. etiam si creditor. 4. vers. & si cum
defensore. de pignor. l. à sententia. 5. in princ. de appellat. & l. present. 6. §.
4. ver. sic ubi deposita. C. de his qui ad Eccles. confug. Cumque in fideiussor-
em contractus, ex sententia lata contra debitorem, non derur parata execu-
tio, sed nouo processu opus sit, innuunt iidem, quòd fideiussor etiam sol-
uens pro principali, aduersus eundem, prout & contrà confideiussores,
non habeat paratam executionem, sed ordinario iudicio experiri debeat.
argu. l. 1. & 2. C. de execut. rei iudic. tamen contrariæ autoritates intelligendæ
sunt,

sunt, in terminis obligationis communis, quæ non habet priuilegiatam, vel paratam executionem ex vi statuti vel conventionis: licet addat Rebuffus, optandum esse, ut de iure communi etiam iste casus soluentis pro principale fideiussoris, esset vnus de executorialibus, ex eodem puta processu, & coram eodem iudice, ut videlicet, quanto minus fieri potest, fideiussor pragrauetur sumtibus. *Rebuffus, d. art. 6. gl. 3. num. 7. vers. diuersum est in fideiussore contractus. Hippol. de Mars. de fideiussoribus. num. 363.* Quæ quidem distinctio de fideiussore contractus, & iudicatum solui, non aliunde sortitur originem, nisi, quod iudicatum habeat paratam executionem, *l. post rem iudicatam. 56. ff. de re iud. c. quod ad consultationem. extra. de sent. & re iud.* Contractus autem vel instrumenta regulariter paratam executionem non merentur. *Bal. in l. tale pactum. 40. §. qui promouit. 1. ff. de pact. num. 14. per illum tex. & est melior textus in l. minor 25. annis, cui fideicommissum. 40. ff. de minor. quo de fusiùs in tertia parte huius operis. cap. 1. num. 1. cum seqq.* Cum verò in terminis propositi nostri non agatur de simplici obligatione, sed de executiua, quæ nimirum, ex vi statuti siue ex vi conventionis, aut aliter, paratam in tergo executionem secum portat, & tales obligationes guarantee & equiparentur iudicatis. *Baldus in d. l. tale pactum. 40. §. fin. num. 14. Wesenb. in suis commentarijs Pandect. tit. de fideiussor. num. 5. Bart. in l. cum vnus. 12. in fin. princ. de reb. autor. iud. poss.* (Quia propter recognitionem continent quandam confessionem quasi iudicialem, atque ita inducunt executionem, quemadmodum sententia, *d. l. post rem. 56. l. debitoribus. 31. de re iud. l. proinde. 25. §. notandum. ad l. Aquil. l. 1. C. de confess.* prout in his prouincijs Saxoniz vsitatum est, propter constitutionem Electoralem, promulgatam sub tit. *Don richtigen Brieff vnd Sigeln. item, Thuringicam, sub tit. Don bekentlichen Schulden*) certe, si iure scripto deficere-mus, æquitas naturalis dictabit, quod fideiussor etiam contractus, executatus summarie, ipse vicissim summariam executionem absque ordinario processu, & solennitatibus iudiciorum, consequatur aduersus principalem, pro quo soluit, sicut & contra alios confideiussores, ne in hoc fideiussor deterioris sit conditionis, quàm principalis. *l. presenti. 6. ibi: Quæ de principalibus, idem in personis fideiussorum statuimus. C. de his qui ad Eccles. confug. l. fin. §. cum antiquitas. C. de usur. rei iudic. cum statutum in vno correlatiuorum, debeat etiam dispositum intelligi de altero. l. f. C. de indict. vid. toll. & l. vn. C. de cupress. lib. 11. ex quo regula correlatiuorum est regula parium. Euerh. in suis topic. loco à correlatiuis. num. 10. post Bal. in l. cum te in Gallia. 9. C. si cer. pet. num. 2. Pro quo facit c. fin. ibi: moneas debitorem sub censura, ut indemnem seruet fideiussorem. extra. de foro compet. in 6.* Et ita quotidie in his terris praticatur, ut fideiussori, eo ipso, quod soluit, aut aliter satisfecit creditori, aperiatur, ad ipsius instantiam, statim processus executiuus contra principalem debitorem, vel eius confideiussores. Caterum, quia fideiussori etiam soluenti, denegatur saltem regressus aduersus confideiussores, nisi habeat actiones cessas à creditore *l. cum alter. 11. C. de fideiuss. cum l. ut fideiussor. 39. ff. eod.* quod ipsum etiam extendit Ronchegallus ad plures correos debendi *in l. reos. 11. nu. 58. ff. de auob. reus: licet, secundum eum, aliud sit in pluribus tutoribus, quorum vnus, si solidum exoluat, dabitur ei utilis actio aduersus contutorem, etiam absque alia cessione. l. 1. §. nunc tractemus. de tutel. & ration. distraben. quo de latius fuit actum supra in cap. 10. prima partis huius operis. num. 392. & fusiùs. num. 387. cum sequentib.* ideo nunc quaeritur, si vnus ex pluribus fideiussoribus in solidum, & pro tota summa fuerit exactus, quod fit, quando beneficio diuisionis in contractu renunciatum fuit, prout videre licet in prima parte

huius operis, cap. finali, num. 385. cum sequentibus, qualis illi debeat cedi actio per creditorem, saltem aduersus confideiussores, an videlicet in solidum, an vero pro parte virili quemque contingente? Istud dubium mouet Bar. in l. Modestinus, n. 76. 10. de solut. ac videtur dicendum, pro rata tantum cedi oportere, 12 & in viriles portiones, contra quemlibet confideiussorum, non autem in solidum, licet hoc attestatur gl. verb. nomina. ibi: non in solidum, sed pro rata, id est, pro partibus ceterorum. in l. fideiussorib. 17. de fideiuss. & in l. cum pupillus. 21. verb. pro parte. per illum tex. de tutel. & ration. distrab. ubi uni tutori exacto & condemnato in solidum, non ceditur per aduultum actio aliter, quam pro rata non condemnati, ac facit l. si plures. 38. §. unde querendum vers. sed cum propria. ubi gl. verb. pro parte. de admin. tut. & quod pro rata tantum fienda est cessio, refert etiam Ioan. glossator. in d. l. Modestinus. verb. actionum. proque ista sententia videtur vrgeretextus in l. cum possessor. 5. ff. de cens. ubi possessor prädiorum alicuius vniuersitatis, condemnatus in solidum, pro pecunia tributi, non impetrat a fisco, nisi cessionem iurium, pro parte & modo prädiorum, aduersus singulos ciues. Quod & in pluribus correis debendi obrinet, vt videlicet 13 alij, pro quibus solutum est, non teneantur vltra viriles portiones, sed in tantum demum. in quantum inde consecuti sunt vtilitatem contractus, hoc est, in quantum pro cuiusque virili portione satisfactum est. Ronchegallus in l. reos. 11. num. 56. ff. de duobus reis. & Ioan. à Grossis de cess. iur. & act. §. 6. num. 7. ac sequitur Iacobus de Aret. in tractatu eodem. de cess. iur. & act. rub. 6. num. 70. allegat l. si fideiussores. 41. §. ubi gl. & gl. l. fideiussoribus. 17. de fideiuss. & l. fideiussor. 10. C. de fidei. & mand. quam sententiam amplectitur etiam Alex. cons. 38. num. 4. vol. 5. post tex. in l. si plures tutelam. 38. vers. unde querendum. iuncta ibi gl. verb. pro parte. ff. de admin. tut. & sequi videtur Cynus, in l. 1. num. 5. & 6. C. de duobus reis, ubi ampliat istud procedere, etiam in casu, 14 quando fuit hinc inde renunciatum per plures correos vel confideiussores exceptioni diuisionis. Cynus ubi supra. num. 4. & huic opinioni inheret. Bar. in d. l. si plures tutelam. num. 2. vers. ego dico, quod ista distinctio. quod idem etiam probat ac sequitur Wesenbecius in suis comment. Pandectarum. tit. de fideiussor. num. 6. post Euerhard. in cons. 1. per totum. ac certe Ronchegallus circa plures correos debendi attestatur, istam opinionem communem esse. Ronchegall. d. l. reos. num. 56. vers. circa secundum. Cumque non sit in hoc dispar conditio plurium confideiussorum, ex quo diuersitatis ratio reddi nequit, argumento l. illud. 32. ad l. Aquil. sequeretur, si fideiussori, primo loco soluenti, cedantur actiones in solidum, & soluens vnum ex confideiussoribus rursus exigat in solidum, exactus petet vicissim, sibi in solidum cedi actiones, & ita fideiussor soluens cogetur cedere, etiam contra seipsum, ac per consequens peter id, quod statim restituere cogetur, contra l. dolo facit. 8. de doli mali except. ac notat Bartol. in d. l. si plures. num. 2. & in l. Modestinus. ubi latè, num. 6. & 9. de solut. addendo, istam opinionem glossatoris Ioannis, quod videlicet cessio non fiat, nisi pro parte tantum, etiam in casu, ubi expresse fuit renunciatum diuisioni obligationis, communiter teneri. quod idem ibidem etiam attestatur Ioan. de Imola. num. 6. subiiciendo, istam opinionem esse satis equam. Quomocunque enim correus debendi soluat, sub dubio intelli- 15 gitur solvere pro sua obligatione, vt videlicet liberetur à creditore, non autem nomine aliorum. Bar. d. l. Modestinus. num. 4. & ibi Ioan. de Imola. 2. & 4. per l. Papinianus. 23. ibi: suum soluit & suo nomine. ff. mandati. & l. si filius. 15. de in rem verso. cum l. 7. magis. 4. de solut. Quod ipsum etiam ad plures confideiussores extendit, ex paritate rationis. Bar. in d. l. Modestinus. num. 9. vers. circa

circa tertium casum. Cui & illud adminiculatur, quod si aliter dicatur, sequetur istud absurdum, confideiussorem videlicet, qui primo loco soluit, melioris fore conditionis, quam sint posteriores, maxime verò nouissimus, qui ultimo loco soluit, cum is, præter reum principalem, à quo suum recuperet, habeat neminem. *argumento quod legitur in glos. verbi. iurare. l. creditor. 2. C. de duobus reis.* Et hæc quidem opinio caret dubitatione, quatenus plures fideiussores non renunciarunt beneficio diuisionis, vel epistolæ D. Adriani, ita, vt vnus ex ijs, contra suam voluntatem, in solidum exigi non possit. *per l. fideiussor seu mandator. 10. C. de fideiussor.* Qua de re videantur quæ latius exegimus in ultimo capite primæ partis, num. 386, 387. 388. Sed in quantum dicunt, idem iuris esse, quantumuis beneficio diuisionis, fideiussores renunciauerint, in hoc Dynus ex diametro tenet contrarium, concludendo, quod fideiussor, qui propter renunciationem beneficij diuisionis in solidum exigitur, actiones etiam in solidum sibi cedi, rectè postulet. *Dynus in l. Modestinus. 70. de solut. per gl. verbi. pro parte. d. l. si plures tutelam. 38. ff. de admin. tut. & in l. creditor. 2. verbi. iurare. in fine. C. de duobus reis.* Et hanc partem de iure veriore esse, licet alia videatur æquior, tradit Ioan. de Imol. in d. l. Modestinus, num. 6. Raphael. Cumanus. num. 11. & Cynus in l. 1. num. 6. C. de duobus reis.

17 Neque caret istud ratione, si enim primo loco exactus fideiussor non impetraret actionem in solidum contra confideiussores, sed singulariter singulos conuenire teneretur pro eorum ratis, ipse oneraretur & distraheretur in multas partes, adeoque difficilior ipsi foret exactio illa particularis, quod valdè durum & iniquum esset. *l. Tutor. 41. §. Lucius. de usur. l. Iulianus. 13. §. offerri. 8. de act. emt. l. qui pignori. 19. de pignor. l. quidam. existimauerunt. 21. à contrario. si cer. pet. tùm, quia aliorum fideiussorum negotium vtiliter gessit, soluendo videlicet omnium & singulorum ratas. argumento eius, quod tradit gl. verbi. iurare. in d. l. creditor. & est tex. iuncta gl. in l. si in rem communem. 12. C. si cer. pet. cum non tam pro se, quam etiam pro aliorum partibus satisfecerit. Raph. Cuman. d. l. Modestinus. num. 12. tùm, quia agnitio debiti, pro quo fuit exactus in solidum, non debet ipsi esse fraudi, propter aliorum moram. c. mora sua. extra. de reg. iur. in 6. tùm etiam, quia non agit ex iure suo, sed ex iure cedentis. l. vt fideiussor. 39. ff. de fideiussor. l. cum alter. 11. C. eod. apud quem cum actiones essent in solidum, easdem debet etiam in solidum cedere. Bar. d. l. Modestinus. num. 10. Cyn. in l. 1. num. 6. C. de duob. reis. allegant l. Stichum. 95. §. pen. ff. de solut. quæ tamen parùm facit, sed est melior tex. in l. 2. C. de fideiussor. vbi habetur: quod creditor recipiens suum, debeat in soluentem transferre omnia iura, siue personalia, siue realia, puta pignorum, quæ & qualiacunque habet, non tantum contra reum principalem, sed etiam contra confideiussores, ac facit l. si fideiussores. 41. §. idem respondit. cum l. fideiussoribus. 17. ff. eodem. Mouet & illud, quod cæteri confideiussores non habent quod conquerantur, cum electio fuerit penes creditorem, adeoque, si ab initio vnus ipsorum exactus fuisset in solidum, is non potuisset derectare solutionem solidi, vnde, quia nunc alius pro eo pondus & onus totius debiti solus in solidum sustinuit, non debet difficulter ferre conuentus secundo loco, si primus fideiussor ab eo vicissim reperat solidum, excepta tamen parte, quæ primò soluentem pro sua rata contingit, *per ea quæ tradit Angelus de Perus. in d. l. Modestinus. num. 4.* Ac si aliter diceremus, in duriore conditione constitutus foret primò soluens, quam cæteri, quia obligationem diuidere, & singulos pro ratis portionibus in diuersis locis exigere cogeretur, non sine magna incommoditate, quam affert particularis exactio. *l. planè. 3. ff. famil. hercis. cum alijs superius adductis.* Cui*

sententia accedit gl. *germ. lib. 3. art. 85. Landrecht in princ. vers. Geschehe es ober/vbi*, posteaquam glossa dixit, si quis ex pluribus fideiussoribus in solidum fuerit exactus, cum à confideiussoribus, quod soluit, pro rata cuiusque recuperare, *per illum text. & gl. S. Wer Bürge wird. vers. Das vierde ist. art. 9. & art. 39. lib. 3. per l. Stichum. 95. S. si mandato. ff. de solut.* subiicit additionator, istud fallere in casu, quando fideiussores renunciaissent beneficijs fideiussorum, & inprimis exceptioni diuisionis, tunc enim, secundum ipsum, soluens solidam, poterit deinceps ab vno confideiussore istud solidum, vique tamen ad suam quotam exclusivè, repetere. *Zobelius vbi supra.* Et cum hac posteriore sententia transit etiam Hartmannus Pistoris *quest. 48. num. 10. in fin. allegando pro hoc Bar. in d. l. Modestinus. num. 10.* Licet autem Bartolus videatur cum seipso pugnare in his, quæ tradit. *num. 6. 9. & 10.* tamen, si rectè ponderetur, Bartolus hoc vult in prioribus numeris, quòd videlicet non ita cedantur in solidum actiones fideiussori soluenti solidum contra alios fideiussores, vt ab vno eorum solidum accipiat, etiam quòd ad illam portionem, quæ concernebat primum soluentem, benè tamen concludit, quòd solidi actio ipsi competat, etiam contra vnum ex alijs confideiussoribus, exclusa tamen rata, quæ contingebat primò soluentem. Exempli gratia: quinque fideiussores intercesserant pro debitore in summam quingentorum florenorum, si ex his vnus solidum soluat, puta integra 500, non habet solidi exactiorem aduersus vnum confideiussorem pro totis quingentis, sed solum pro 400. exclusa videlicet ea rata, quæ contingit primò soluentem fideiussorem, *gl. verbi iurare. in d. l. creditor. 2. vers. item pone, quòd tres erant rei debendi in triginta. C. de duob. reis.* & secundum hanc opinionem pronunciatum fuit in Dicasterio nostro lenensi pro quibusdam tutoribus hæredum fideiussoris, qui solidi solutionem fecerat pro Georgio Blanco in VVaren, quòd videlicet ipsis vicissim liberum esset, vnum ex confideiussoribus in solidum exigere de mta tamen ea parte, quæ contingebat ratam primo loco soluentis. Quod respon-
sum tamen etiam cum mica salis intelligi voluimus, restringendo, quatenus videlicet alij confideiussores adhuc essent sufficientes, & ad soluendum idonei: Secus, si non soluendo facti forent, tunc enim deficientis pars ad onus primi soluentis simul respicit *l. inter fideiussores. 26. inf. & l. si plures. 27. in prin. de fideiuss.* ad hoc, vt portiones sociorum vel confideiussorum exæquantur. *l. verum. 63. S. si cum tres socij. 5. ff. pro soc.* & ita fuit quondam, me tunc assessore, responsum de iure in supremo tribunali Electoratus Saxonie, quod vocant causas appellationum, inter Alexium à VVolfersdorff actorem ab vna, contra Fridericum à Planitz confideiussorem & reum ab altera parte, anno 1570. per quam decisionem vtrumque membrum decisionis nostræ probatur, vbi inter tres fideiussores vnus VVolfersdorffius in solidum exactus repetebat, cessis actionibus, à Friderico à Planitz, duas portiones, vnam quæ contingebat personam Planitij, & alteram quæ contingebat tertium confideiussorem, Planitio duas exceptiones proponente. alteram, quòd non posset exigì vltra suam contingentem portionem, & in euentum, quatenus teneretur pro partibus etiam confideiussoris, eatenus, quia alter defectus esset facultatibus, pertinere onus confideiussoris simul & ad actorem pro rata. Responsum fuit ex superius adducta doctrina, quòd Planitius teneretur primò suam ratam agnosce-
re, & medietatem ratæ circa personam tertij confideiussoris, ex quo tertius non erat soluendo, adeò, vt portio deficientis æqualiter ad actorem & reum spectaret, Also das ein jeder noch lebendiger Bürge den dritten vnuermögendẽ Bürgen zum halben theile vbertragen helfen mußte / *iuxta d. l. inter fideiussores. de fideiussor.*
Et hac

- 21 Et hac opinione retenta pro vera, nihil obstat fundamentum Bartoli, quasi videlicet fideiussor soluens solidum, si in solidum impetret cessionem, & repetitionem contra ceteros confideiussores, is vicissim cogatur secundo loco exacto in solidum actiones cedere, ita, vt in effectu, saltem ratione eius partis, quæ primò soluentem concernebat, cederet aduersus seipsum, & sic obstaret in solidum agenti respectu suæ contingentis portionis, illa exceptio: Dolo facis, petendo, quòd statim restitutus es, in quibus terminis, & non aliter intelligendi sunt Bar. num. 9. & alij Dd. in d. l. *Modestinus*. Nos autem in cessione solidi, quam facit creditor fideiussori primò soluenti, contra alios confideiussores, non comprehendimus eam portionem, quæ continebat primò soluentem pro sua rata, adeoque, si primò soluens repetat ab vno confideiussore solidum, cessis vicissim actionibus, nihil cedit aduersus seipsum, sed contra alios, cum in sermone, quantumcunque generali, nunquam comprehendatur persona loquentis. l. 1. & ibi Bar. de senator. gl. c. 1. in fine, hic finitur lex, in vsibus feudorum. Bal. in l. inquisitio. 18. C. de solut. l. si mercedem. 53. §. si habitatoribus. ff. de act. empt. Facit & illud, quòd fideiussor, semel soluens totum, in quo continetur etiam ipsius rata, liberauit suam obligationem & fidem, ita, vt ratione suæ partis in totum expirarit obligatio, & sic in vltiore solutione solidi non potest actionem cedere contra seipsum, quia aliàs diceretur resuscitari obligatio, semel in persona ipsius extincta, contra l. qui res. 98. §. aream. 8. ibi: in perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest, de solut. Nec obstat, quod de æquiparatione plurium fideiussorum & correorum debendi tradunt. DD. in l. *Modestinus*. 76. de solut. & Ronchegallus in d. l. Reos. 11. num. 56. quia, an istud ita absolutè verum sit, adhuc sub iudice lis est, & tenent contrarium, Cynus. num. 6. Bal. & Salic. & alij Dd. in l. 1. C. de duobus reis. Et est ratio, quia vt maximè correo soluenti non ceduntur actiones in solidum: tamen tales correi debendi in eo priuilegiati sunt, quòd iisdem, etiam sine cessione actionum, post factam solutionem viles actiones aduersus correos proditæ sunt, quod non est in pluribus fideiussoribus. gl. l. cum alter. 11. verb. non competit. C. de fideiuss. Bar. in d. l. *Modestinus*. nu. 8. & 9. ac facit l. vt fideiussor.
- 22 39. ubi glossa & Bar. istud notant ff. de fideiuss. Minus aduersatur, quod obijciebatur, soluentem in dubio intelligi soluisse pro liberanda sua fide & sua obligatione, non autem alieno nomine. d. l. *Papinianus*. 28. ff. mandati. cum l. & magis. 4. de solut. quia contraria procedunt in duplici & diuersa obligatione vnus & eiusdem, quæ ex diuersis causis procedit, puta, si quis debeat Titio centum ex causa mutui item in alijs centum fideiussit pro Caio, is, si soluat, magis, quod suo, quàm quod fideiussorio nomine debet, soluisse præsumitur. d. l. & magis. cum d. l. *Papinianus*. aliàs secus: cum nemo censeatur ita resupinus, quòd velit iactare suum. l. cum de in debito. 25. de probat. aut exponere pecunias pro alijs, quas ipsis donet cum animo non repetendi, qui nunquam præsumitur in solvente, vbi alia coniectura capi potest, per id, quod tradit Bart. in l. si cum aurum. 50. num. 2. de solut. ac certè illa solutio fideiussoris tendit non tam ad vtilitatem soluentis, quàm etiam aliorum fideiussorum, qui per hoc liberantur à sua obligatione, qua obstricti erant creditori. l. 1. §. hac actio ex persona. ibi: alius pro me soluendo liberat me. de solut. & facit. instit. quibus mod. toll. oblig. in princ. l. soluendo. 39. de negoc. gest. l. solutione. 23. & l. si debitor. 63. de solut. & est pro hoc bonus tex. in l. si filiusfam. 15. §. planè si soluat. ibi: licet pro se videatur soluisse, in rem tamen patris meritò vertisse dicetur. ff. de in rem verso. Parùm etiam mouet, quod obijciunt contrariæ opinionis auctores, si soluens ab vno confideiussorum solidum exigere possit, vltimo loco conuentum fore

iniquissimæ conditionis, cum tamen debeat esse exæquatio, & par causa omnium fideiussorum. Quia illud damnum causatur ex proprio aliorum fideiussorum facto & culpa. *c. damnum. extra. de reg. iur. in 6.* qui in termino, solutioni destinato, priusquam vnus confideiussorum exigeretur in solidum, poterant, offerendo quisque suas partes, sese liberare à sua fideiussione, quod cum non fecerint, sibi imputent, ex quo in mora soluendi fuerunt, quæ merito ipsis patrocinari non debet. *ca. mora sua. extra. de reg. iur. in 6.* cum mora sit culpa. *gl. l. videamus. 11. ff. locati. l. si is qui. 56. de iur. dot. iuncta l. si mora. 9. sol. mat. & delinquendo nemo faciat conditionem suam meliorem. l. non fraudantur. 134. §. nemo ex suo delicto. de reg. iur. & l. siue hereditaria. 22. ibiq. glo. de negoc. gest. & alibi dicitur, quod vltima mora noceat. d. l. si mora. & l. si & per emptorem. 51. de act. emt.*

Ad l. cum possessor. de censibus, responderetur primò, quod soluens ibi possidebat omnia prædia communitatis, & in muneribus patrimonialibus prædia ipsa & possessores eorundem conueniuntur. *l. f. in fine. C. sine censu vel reliquis*, ideò in solidum exigebatur, sed cessio in solidum contra vnum ex communitate fieri nequit, quia contributiones pro modo facultatum, & cuiusque patrimonij indicuntur. *d. l. f. ibi: pro modo agrorum. l. Imperatores. 7. in princ. ff. de publican. & facit. §. hoc autem iubemus. autem. de collator. & alijs capit. colla. 9.* Potest & aliter responderi, quod in d. l. cum possessor. fortè vnus ex illa communitate voluntariè soluit solidum, non excipiendo, quod videlicet teneretur tantum pro rata suarum facultatum, sibi itaque imputer. *glo. l. in fraudem. 45. §. qui pro alio. 9. de iure fisci.* Et sic firmata est illa conclusio, quod fideiussori soluenti, actiones in solidum cedendæ sint, & ipsi deinceps ab vno confideiussorum solidum exigere liceat.

Tertiò ampliatur conclusio nostra, quod videlicet ius paratæ executionis competat non tantum creditoribus & fideiussoribus in casu præmissio, sed & eorum hæredibus vniuersalibus, quantumuis in instrumento hæredum nulla facta fuerit mentio. *Bal. in ca. si quis verò. num. 7. in fin. de pace. iur. firm. & not. Aretin. in l. si ita stipulatus. 109. ff. de verb. oblig. siue tale ius manusinictionis proueniat à pacto executiuo. Roder. Suarez. ad l. post rem iudicatam. 56. in declaratione legis regni. extens. 1. num. 10. de re iud.* Quia, secundum ipsum, istud non est priuilegium, sed ius commune, quam rationem etiam adducit Neguz. in tract. pig. 4. part. princ. num. 17. in nona conclusione per l. qui ratiario. 30. ff. de pig. act. ac facit l. creditores. 3. C. de pignor. siue etiam ex statuto, cum maior omninò virtus sit statuti in loco, vbi extat, quam pacti, prout notat Iason in l. non est impossibile. 5. ff. de pact. ac facit gl. ordinaria in rub. C. de decret. decur. lib. 10. maximè, quia talia statuta veniunt ad coadiuuandum ius gentium, quod olim manu regia expediebat executionem. *l. 2. ff. de orig. iur. Bal. in l. contractus. 17. num. 2. C. de fide instrum. & creditor contrahendo, non magis sibi, quam etiam hæredibus iuis prospexisse & cauisse præsumitur. l. si pactum. 9. de probat. l. 51. necessarias. 8. §. penul. de pig. act. ac facit l. 1. C. ut act. ab hered. & contra her. incip. siue is sit hæres ex testamento, siue ab intestato, & siue iam adita, siue non adita fuerit hereditas. Ripa in c. 1. n. 88. extra. de iud. dum modo ante omnia probetur, cum, qui executionem petit, hæredem creditoris esse. Bal. in l. per diuersas. 22. quest. 10. C. mandati. Angelus, Bar. & alij in l. creditores. 3. C. de pig. Rodericus Suarezus in l. post rem iudicatam. 56. extens. 1. n. 10. ff. de re iud. Boërius decis. 10. n. 6. quod ipsum facere potest, implorato testimonio sui magistratus, qui fateatur, latorem literarum fuisse hæredem creditoris in totum vel pro parte, assignatis videlicet rationib. suorum testimoniorum.*

Debet

- Debet enim ista legitimatio auctoris notoria esse, ut procedatur ad paratam executionem. Quam si testibus demum docere velit, petitor ad ordinarium processum remittetur, cum absque libello & litis contestatione testes non recipiantur. *ca. 1. & per totum. ut lite non contest. testes non recip.* & sic regula nostra vniuersalis est, quod ius iniectionis manus etiam ad heredem transeat: nisi fuerit restrictum per particulam taxatiuam ad solum creditorem. Cuius taxatiuæ, affirmatiuè positæ, natura est asseuerare illud, quod ponit, & contra excludere omnes alias personas, & alios casus, præter expressos.
- argum. l. Aurelio. 20. in princ. §. Modestinus. ibi: ipsum debitorem tutam esse, diuersum in persona heredis. cum l. non solum. §. §. tale legatum. ibi: quoties personale est legatum, puta, soli Titio, ad heredem vel alium non transit. ff. de lib. legat. & l. si sine. 22. §. si in stipulatione. rem ratam haberi. cum l. 2. C. de patrib. qui filios distinx. & l. ob es. 12. C. de prædij. mino. ac notat Euer. in loco à natura dictionum taxatiuarum. num. 2.
- Quartò ampliando, comperit illa potestas iniiciendi manum in bona vel personam debitoris etiam legatario, & fideicommissario, cui tribuitur à testatore licentia capiendi rem, in testamento ipsi relictam, propria autoritate, ita, ut non necesse sit, adipisci eius possessionem ex manu heredis, prout refert Ripa in l. 1. nu. 9. ff. quorum legat. per l. Titia cum testamento. 34. §. Lucius Titius in testamento. ibi: volo eam à se ipsa accipere villam. ubi & gl. notat verb. non sic interpretandum versic. vel tertio à se, ita, quod non petat ab alio, sed propria autoritate ingrediatur. ibidemq. Bar. de leg. 2. 1a in l. non est dubium. 5. num. 2. C. de LL. glossa. §. illud. verbo decreto. Aut. de hered. & falcia. colla. 1. ubi etiam Angelus hoc notat, & istum casum, tanquam quotidianum, & qui alibi in specie non reperitur commendat. Iason in l. f. num. 16. & 14. ibidemq. Alex. de Imola. num. 13. C. de edicto D. Atr. toll. Curtius Iunior. in l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit. num. 30. ff. de pact. Alex. in l. ait prætor. 5. §. si in lex. n. 5. de re iud. Decius in l. in testamento. 12. num. 6. ff. de reg. iur. Alciatus in l. pecunia verbum. 178. §. actionis. num. 10. de verb. sig. Socinus conf. 113. in princ. vol. 3. Rodaricus Suarez. in l. post rem iudicatam. 56. notabili 6. in prima extensione. num. 12. ff. de re iud. Et hæc sententia videtur communior, licet Decius in d. l. fin. num. 16. teneat contrarium, qua de re videatur prolixius Menochius de adipisc. possess. remed. 2. num. 43.
- Quintò ampliatur conclusio nostra, quod potestas manus iniectionis transit etiam ad tutorem, item curatorem pupilli vel adulti, cui debetur ex contractu, siue cum ipso tutore, siue cum antecessore pupilli celebrato, habente tamen paratam executionem, siue ex vi pacti, siue alterius iuris municipalis. Rebuffus in ordin. reg. Gall. de tutor. oblig. art. 2. gl. 1. num. 18. Bal. in addit. Specul. tit. de appellat. sub rub. incipiunt quedam dicta extrauagantia. vers. tutori. colum. 2. cum enim potestas eorum in alijs approbetur, in hac etiam obligatione approbata censebitur. Rebuffus ubi supra. cum tutor, item curator in rebus pupillorum & minorum loco dominorum habeantur. l. 2. & 3. de admin. tut. l. qui fundum. 7. §. si tutor. pro empto. & late Bar. in l. hoc iure. 86. num. 3. 4. & 5. de solut.
- Sextò extenditur, ut facultas executionis paratæ possit exerceri etiam per singularem successorem, in quem videlicet per viam cessionis, donationis, aut aliter translatus est ius manus iniectionis per creditorem. Neguza. in tract. pig. parte 4. princ. num. 21. Cum statutum loquens de creditore, comprehendat etiam cessionarium, eo quod in ius ipsius succedit. Bal. in l. 1. num. 23. C. de act. & oblig. & in l. per diuersas. 22. num. 14. C. mandati. Bar. in l. 1. §. usufructuarium

fructuarius autem. num. 2. per illum tex. in verb. procuratorio nomine potest nunciare, non suo. ff. de no. oper. nunc. quem eo in loco tradit esse meliorem de mundo Bartolus, ad hoc, quod ius etiam extraiudiciale cedi potest, & istud communiter tenetur, teste Parisio Cardinale ibidem in sua additione ad Bar. litera F. & in d. §. usufructuarius. vnde Angelus, Imola & alij in specie exclamant & commendant illum textum, quod licentia de ingrediendo rem propria auctoritate, possit per habentem transferri in alium. ita additionator ad tex. d. §. usufructuarius. in Contiana editione: quo casu omnia iura creditoris saltem surrogative transeunt in cessionarium. Salic. in l. si à creditore. 7. num. 1. C. de actio. & obligatio. Bald. in l. qui necessarias. 8. ff. de pig. act. & in c. 1. num. 3. quid sit inuestit. in vsibus feudorum. & cum predictus transit Chassaneus in consuetud. Burgund. rub. 5. §. 1. num. 44. & 39. post Barbaciam in cons. 51. incip. scripsit sapientia fons. columna 34. vers. & sic. volum. 1. adducit textum. in l. quod si in diem. 16. §. Iulianus. 4. ff. de pet. hered. ubi dicitur, interdictum vnde vi cedi posse. Ac quod statutum vel pactum executium, tribuens scilicet instrumentis liquidis paratam executionem, profit quoque cessionario creditoris, ad consequendum suum, per paratam executionem, tradunt Bal. Salic. Decius. in l. 1. ff. si cer. pet. & idem Salic. in d. l. si à creditore. num. 1. & 2. Alex. in l. si sic. 75. n. 24. ff. de lega. 1. Paulus de Castro in l. postulante. 44. n. 6. ibidemq. Alex. 9. ad SC. Trebel. ubi subiicit, istam esse magis communem opinionem, quod etiam Cuius firmat in communibus opin. verb. statutum executionem habens paratam, dummodo ante omnia constet de cessione eiusdemque iuribus, Vinus ubi prius. num. 3. Ac est ratio, siquidem, quod quis habet, etiam in alias personas, per titulum venditionis, donationis vel aliter transferre potest. l. fin. §. si autem. C. de bon. qualib. & cessionarius representat personam creditoris. l. 2. C. de dona. ideo largè creditor dici potest. l. ab Anastasio. 23. verb. alium creditorem. C. mandati. & not. Bal. in l. 1. num. 5. ff. si cer. pet. & Speculat. tit. de cessio. act. num. 18. & 21. Et in specie, quod ius executium cedi, & cessionarius pro illo debito, vt ita dicam, exequibili vel guarentigato, paratam executionem petere possit, tradit Alex. in d. l. postulante. 44. in fine ff. ad SC. Trebel. Paris. cons. 107. n. 30. vol. 3. Menoch. de adipisc. poss. remed. 4. n. 254. & remed. 5. num. 100. Molin. in consuet. paris. tit. 1. gl. 3. num. 22. Natta. cons. 399. n. 1. vol. 2. Guido de Sura. in tract. de instrum. guarentig. n. 32. & 37. Berous cons. 187. nu. 29. & 30. vol. 1. ac latè Tiraquellus. de retract. conuentio. §. 26. gl. 3. n. 23. & 15. & plenius. d. §. 26. gl. 1. n. 63. 64. & 65. ubi addit, istam opinionem communem esse. Vnde alibi scriptum reliquit Boërius, quod ius manusinjectionis etiam contra personam debitoris in alium per cessionem deuolui possit. Boer. decis. 275. n. 5. Rebuffus in ord. reg. Gall. tit. de lit. oblig. art. 3. gl. 2. n. 17. & Tiraquellus ubi supra. §. 26. glo. 3. n. 24. allegando textum, quem, secundum ipsum, nullus doctorum ad hoc ponderauit in l. Imperator. 7. ibi. pecunia accepta manusinjectionem vendiderat. ff. qui sine manu miss. ad liberta. peruen. poss. Et hanc sententiam, quod videlicet debitor etiam capi possit per cessionarium ex pacto vel statuto executiuo, tradit communiter teneri. Ang. Aretinus. in d. l. si ita stipuler. 92. in fin. de verb. oblig. Quod tamen eatenus procedit, quatenus cessio non fuit facta in potentiorē, aut personam priuilegiatam, puta ratione studij, vel aliter. Guido Pape decis. 273. num. 2. per l. 1. ff. de aliena. mut. iud. caus. fact. Tunc enim quia molestior & durior aduersarius debitori obtruditur, fortè non valet cessio, cum potentioribus pares esse non possumus. d. l. 1. & l. 3. ff. eod. ubi gl. subiicit illum vulgatum versiculum:

Contra

Contra maiorem nemo præsumat honorem.

Maximè si appareat, cedentem reuera retinere nomina debitoris in suis manibus, litis tamen prosecutionem in potentio rem transferendo. *Rebuffus. in ord. reg. Gall. tomo 2. de præconijs. art. 1. gl. 1. num. 10. per litem. 4. in fine. in verb. & per hoc uerum ad se recipiat. ff. de alien. iud. mut. causa facta.* Secundò restringitur, quando de iure cesso fit fides iudici per aliud instrumentum: secus, si de cessione velit probare petens executionem paratam per testes. Tunc enim ordinario processu uti debet. *per ea quæ tetigimus supra. num. 26. & 32. & in tertia parte huius operis. cap. 5. num. 31. trademus latius.* Quod & ad omnes alias personas, quomodocunque causam habentes à creditore, extendi, censendum est, ut ibidem.

- 35 Septimò ampliatur conclusio præmemorata, ut procedat non tantum in cessionario, quem procuratorem in rem suam vocamus, sed etiam in simplici mandatario vel procuratore, qui negocia aliena ex mandato domini administrat, hoc est, exigit aliena debita, non proprio nomine, sed nomine creditoris. *l. 1. de procurat.* siquidem & ei competit ius manusinjectionis, siue in personam, siue in bona debitoris, *gl. paruula. in l. 1. verb. alijs. C. ubi quis de curiali vel cohortali.* quæ tenet, fugituum, etiam si libera persona sit, in causa pecuniaria capi posse, non tantum per dominos, à quibus fugit, sed & per ipsorum procuratores. quam glossam, tanquam notatu dignam, in hac materia commendat ibidem Ang. de Perus. *num. 1. & sequitur las. in §. superest. num. 78. Instit. de actio. & Ripa in ca. 1. num. 88. & 89. extra. de iudic.* quod enim possum per me facere, idem licet mihi explicare etiam per ministros meos, vel alios de meo mandato. *Castrensis in l. refectionis. 11. num. 4. ff. communia prædiorum. & concordat Ioan. Baptista Caccialupus in tract. de debitore suspecto. 2. q. princ. num. 1.*

- 37 Verum hæc oritur dubium, an sufficiat procuratori propriè ita dicto, mandatum generale ad litem, contra obligatum mouendam, pro exactione videlicet pecuniæ, quæ debebatur mandanti, adeò, ut tali mandatario, ex vi istius mandati generalis, liceat urgere paratam executionem, vel manusinjectionem in bona, vel personam debitoris? Et quod requiratur ad hoc mandatum expressum, suaderi videtur ex eo, quod ad detinendam personam, vel impetrandam capturam, sicut & ad faciendam relaxationem carcerati, requiritur speciale mandatum. *Fel. in ca. 1. num. 11. extra. de iudic. & antecum tenuit Bar. cons. 84. incip. in causa Stasij num. 1.* Vnde idem concludendum est, quod ad faciendam detentionem rerum debitoris, cum sit bonum argumentum à personis ad res, in primis affirmativè ductum. *l. qui furere. 20. ubi Alberic. de Ros. & Bal. notant, de statu homin. l. si quis inquilinos. 112. §. si ita legatum. de leg. 1.* Sic alibi dicitur, ad hereditatem ad eundam non sufficere generale iussu eius, cuius potestati subest hæres institutus, sed requiri consensum specialem. *l. si quis mihi bona. 25. §. iussu. 4. iuncto vers. utrum generaliter. de acquir. vel amit. hered.* Vbiunque enim causa est ardua, & magni præiudicii, non facilè conceditur eam agi per procuratorem, nisi ad hoc habeat speciale mandatum. *l. non solum. 39. §. fin. vers. sed non facile. ibi: nisi constet, et à tutore nominatim mandatum. de procurat.* Quod autem ius manusinjectionis, siue aduersus bona, siue contra personam debitoris, contineat causam magnam præiudicii, & periculi, patet, quia, si non perueniret illa pecunia exacta ad creditorem, per manum procuratoris, tunc ad instantiam creditoris, denuò cogeretur debitor, bis idem solvere. *l. qui hominem. 34. §. si nullo mandato*

ibi: procuratori ultrò se alienis negocijs ingerenti soluendo, nemo liberabitur. de solut. l. si urbana. 55. §. nam si seruus, cum §. quòd si vecturas. de condict. indeb. vnde, quia ad litis prosecutionem principaliter procurator constitutus est, tale mandatum sese non extendit ad paratam executionem, quæ nullum processum ordinarium præsupponit, argumento l. diligenter. 5. ff. mandati. Pro quo & illud stringit, quòd executio sententiæ condemnatoriæ aduersus victum non potest peti per procuratorem, qui habuit generale mandatum ad litem, l. si procurator. 28. vers. sed cum agit iudicati. ff. de procurat. sicut & eidem 41 ante rem iudicatum minùs cautè soluitur. l. sed si tantum. 13. de pact. nisi specialiter ad hoc detur, vt eidem etiam solui liceat. l. hoc iure. 86. de solu. vel, nisi sit procurator vniuersalis omnium bonorum. l. vero procuratori. 12. ibi: cui vel mandatum est specialiter, vel cui vniuersorum negotiorum administratio commissa est. ff. eod. Cumque petitio manusinjectionis, siue ex partium conuentione, siue ex statuto competens, habeatur instar actionis iudicati, vel pro imploratione officij iudicis nobilis, ad communicandam executionem paratam. Bal. in l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit, num. 14. de pact. & sit species executionis. Molin. in consuetudin. Paris. tit. 2. gl. 1. verb. arest. num. 3. procurator generalis ab ea debet abstinere, sicut & in simili videmus, quòd procurator generalis non potest intentare interdictum de liberis ducendis, nisi duorum alterutro concurrente, puta, quòd aut speciale mandatum habeat, aut pater 42 valetudine detineatur. l. Pomponius. 40. in princ. ubi glossa notat. in verbo. & pater. iuncta l. non solum. 39. §. fin. in finalibus verbis. ff. de procurat. idque vel cò magis, quòd manusinectio per se sit contrà regulas iuris communis, prohibentis, processum ab executione inchoari. l. si cum nulla. 58. de re iud. cum l. negantes. 9. C. de act. & oblig. Contraria tamen sententia, puta, quòd procura- 43 tor, etiam generaliter constitutus ad litem, possit petere paratam executionem aduersus personam, vel bona debitoris, secundum tenorem conuentionis executiæ, vel statuti, tribuentis creditori post moram ius manusinjectionis, absque eo, quòd præcedat alius ordo, vel processus iudicialis, verior est. Primò per illud vulgatum: quòd cuiunque mandatur aut committitur conse- 44 quens, eidem intelliguntur omnia alia commissa esse, sine quibus ad id, quod principaliter mandatum fuit, perueniri non potest. l. ad legatum. 62. l. ad rem mobilem. 56. ubi gl. & Bar. de procurat. sicut & e contra, cui committitur antecedens, is omnia alia expedire potest, quæ ex illo sequuntur. l. 2. ff. de iuried. om. iud. & l. quamuis simpliciter. 15. C. de fideicom. Cumque, vt sæpè dictum est, petitio manusinjectionis in bona vel personam debitoris, qualitercunque illa fiat, siue arestando, siue pignorando, siue aliter detinendo, in proposito nostro sit præparamentum executionis, qua mediante, extorquetur solutio à debitore. d. l. creditores. 3. C. de pignor. Bal. in aut. captiui. num. 1. C. de Episc. & cler. ac facit c. 2. verb. ut radio affecti. extra. de dolo & contum. l. is cui. 5. §. qui in possessionem. 5. ff. ut in poss. lega. cum similibus, quis dubitat, per mandatum generale ad litem, quantumuis aliud non exprimatur, intelligi demandatam etiam licentiam petendæ paratæ executionis, quæ est effectus & finis instituti contra debitorem processus ordinarij l. executorem. 8. ibi: vigorem rei iudicatæ ad effectum perducit. C. de excep. rei iud. Deinde, quia certi tantum casus de 45 scribuntur, qui requirunt speciale mandatum, enumerati videlicet in glossa. ca. qui ad agendum. extra. de procurat. in 6. ac notat Specul. tit. de procurat. §. 1. num. 4. idè ceteros quoscunque casus, ibi non recensitos, iudicabimus in generali mandato contineri. argumen. gl. in §. actionum. verb. bonæ fidei. Inst. de actio, cum inclusio vnius sit exclusio alterius. l. cum prætor. 12. de iud. ac quod certis

certis vel aliquibus in casibus prohibitum est, in alijs non prohibitis censetur
 permittum. *l. ex eo. 18. de testibus. l. quæsitum. 12. §. idem respondit. 38. de fundo*
 46 *instructo. cum similibus.* Et habetur alibi, quod generalis iussus, aut mandatum
 tantum operetur, quod ad omnia, quæ sub illo genere continentur, quantum
 efficit speciale mandatum, quod ad speciem, nisi certa lege aliquid inueniatur
 prohibitum. *Bar. n. 1. per illum tex. in l. si duo. 52. in f. in ijs verbis.* Quod enim
 facit in totum denegata, tantumdem valet, ac si in ea parte, qua de agitur, de-
 negata sit. *ff. de administ. tut. l. 1. §. iussum. quod iussu.* Ideo scriptum reliquit An-
 gelus: Procuratorem generaliter constitutum, ad exigendum debitum, non
 minus, atque creditorem ipsum, posse in casu fugæ manum iniicere aduersus
 47 debitorem. *Ang. in l. generali lege 54. C. de decurion. lib. 10.* Denique certum
 est, quod in ijs casibus, qui requirunt mandatum speciale, sufficiat procura-
 tori saltem cauere de rato pro legitimatione suæ personæ. *l. non solum. 39. §. est*
& casus. de procurator. l. quod si de speciali. 26. de minor. Dato itaque, quod non
 sufficeret generale mandatum: tamen in proposito nostro saltem sufficeret
 cautio de ratihabitione domini, etiam post detentionem rerum, vel personæ
 interueniens, & æquiparabitur mandato speciali, traheturque retrò ad tempus
 instituti processus executiui. *ca. ratihabitionem. extra. de reg. iur. in 6. cum l. fin.*
C. ad SC. Maced. ac fac. tex. in l. Mæuia. 48. ubi Ioan. de Imol. num. 2. sol. mat.
 Et cum hac sententia transit conclusiue Ioan. Baptista Caccialupus de debitore
 48 *susp. 2. q. princ. num. 1. & quest. 6. num. 24.* Nec obstant contraria superius ad-
 ducta, & primò dictum Felini in *c. 1. extra. de iudic.* quia loquitur in captura,
 vel manusinjectione pro causa criminali, criminaliter intentata, ubi istud est
 speciale, quod requiratur expressum ad hoc mandatum in procuratore: Se-
 cùs in causis ciuilibus & pecuniarijs. *l. 1. §. usus. de procur.* cum regulariter
 omnis causa, ex qua non resultat, nisi pecuniaria condemnatio, per quem-
 cunque procuratorem, etiam speciale mandatum non habentem, agi possit.
l. 1. §. planè si pecuniaria. ff. an per alium cause appel. agi. Neque enim magis
 habetur respectus ad ipsam manusinjectionem, quæ venit in consequentiam,
 quàm ad principalem intentionem creditoris, quæ est, vt consequatur suum
 debitum. *argum. l. 1. de auter. tut. cum l. non omnis. 19. si cer. pet.* sicut & pro cri-
 minali causa, ciuilitè tamen ad poenam pecuniariam parti applicandam in-
 tentata, non prohibetur procurator etiam generaliter constitutus interuenire.
Felinus in c. meminimus. n. 11. extra de accus. Bal. in l. reos. 11. num. 30. C. eod. per
l. sed si unus. 17. §. procurator. 16. ff. de iniurijs. Minus aduersatur *l. non solum.*
 49 *39. §. sed non facilè. de procur.* Quia loquitur in causa famæ, & sic ardua, ubi
 videlicet tutor accusatus de suspecto, incurret diminutionem honoris & famæ,
 quæ vitæ periculo æquiparatur. *l. iusta. 9. & ibi gl. de manu. vindicta.* alibique
 dicitur, omnem causam existimationis videri capitalem. *l. licet capitalis. 103. de*
 50 *verb. sig. ac facit. l. ex hac lege. 3 si quadrupes paup. fec. dic. cum c. nolo. 12. q. 1.* Ad
l. si procurator. de procur. quasi procurator generaliter datus, non possit pe-
 tere executionem sententiæ, in promptu est solutio, quod contrarium loquatur
 in procuratore ad litem. *l. hoc iure utimur. 86. de solut.* cuius nempe officium
 per sententiam, qua transiit in rem iudicatam, expirauit, ad instar officij iu-
 dicis, quod per determinationem causæ, vel sententiam definitiuam, ipsum
 quoque finitur. *l. 1. l. iudex posteaquam. 55. de re iud. iuncta. l. græcè. 8. §. & post*
litem. 3. de fideiussor. l. cum apud. 20. iud. solui. Secus est in procuratore, ad litem
 generaliter ordinato, quam nullus adhuc præcessit actus iudicialis, adeoque
 non potest inferri, iudicium finitum esse, quod nondum cœpit, sed inchoatur
 demùm lis cum ipsa petitione paratæ executionis, cuius rei patet ad oculum
 ratio,

ratio, ex quo demum incipit tela iudicij, quando creditoris procurator implorat manus iniectionem aduersus obligatum, quæ petitio est præparamentum futuri iudicij. *Ioan. Baptista Caccialupus de debitore suspect.* 2. quæ princ. num. 3. allegat *Paulum Castrens. in l. hoc iure. 86. num. 2. de solut.* ideoque citatio rei, ad videndum, quo pacto contra ipsum procedatur ad executionem, in isto processu executiuo quasi primus actus iudiciarius est, & instar litis contestationis obtinet. *argumento eorum, quæ tradunt Alex. de Imola. in l. nulla. 23. num. 2. C. de procura. & Felinus in ca. exceptionem. num. 10. extra. de excep. quo de latius in quarta parte huius operis. cap. 1. num. 83.* Nec obstat *l. Pomponius. 51 in p. de procurat.* quia loquitur contrarium in casu speciali, interdicti videlicet de ducendis liberis, quod procuratori, absque speciali mandato, intentare lex ipsa denegauit, cum sit species quædam quasi solutionis recipiendæ. *Alber. de Rosate. d. l. Pomponius. num. 2. vers. ad aliud quod dicit glossa.* quæ solutio sine speciali mandato per procuratorem exigere nequit. *l. hoc iure. 86. de solut.* Secus est in interdicto de liberis exhibendis, secundum *Albericum ubi supra.* cum istud sit præparatorium alterius interdicti de ducendis liberis. *argumento l. 3. §. ibidem. & §. sciendum. de lib. exhib.* adeoque minus in hoc, quam priore, vertitur præiudicium, per glossam 3. & ibi *Alber. super gl. verbi, duo d. l. Pomponius.* Deinde, ut maximè detentio personæ permittatur in proposito procuratori etiam generali: tamen istud fit ex iusta causa, conventionis videlicet, vel statuti executiui. *l. 3. §. generaliter, qui iustam causam hominis liberi apud se retinendi habet. de lib. exhib.* & non, nisi ephemera est, omnibusque momentis dissoluitur, quando reus soluit pecuniam. *Molin. de commercijs. q. 36. num. 271.* Minus pugnat cum conclusione superius formata *l. illud. de minor.* quia in mandato generaliter ad agendum dato, non intelligitur contineri in dubio, quod minor desideret, aliquid contra proprium ipsius factum attentari. *l. generaliter. 13. C. de non num. pec.* petitio autem restitutionis in integrum nihil aliud est, quam impugnatio eius actus, qui antè per minorem gestus fuit. *l. quod si minor. 24. §. restitutio. 4. ff. de minor. l. 1. C. si aduer. transact.* ideoque petitio restitutionis nominatim enumeratur inter eos casus, qui speciale mandatum requirunt. *in cap. qui ad agendum. extra. de procurat. in 6.* Deinde, ut maximè mandatarius non habeat speciale mandatum, ad inchoandum processum ab executione contra debitorem: tamen sufficit generale cum libera, quod cum tali clausula datur, ut procurator omnia expedire valeat, quæ ipse constituens in facto vel iure facere potuisset, adeoque nihil prohibet, quò minus paratam executionem etiam ei intendere liceat, secundum *Cynum in l. 1. C. etiam per procur. caus. in integr. restit. per l. procurator cui generaliter libera. 58. ff. de procur. ac not. Alex. cons. 133. nu. 6. volu. 6.* Etsi verò regulariter quibuslibet liberum est, in alios transcribere vel transferre sua iura, cum quisque patrimonij sui legitimus sit moderator & arbiter. *l. in re mandata. 21. C. mandati. l. 1. §. usq. adeo. ff. si quis à par. manumiss. fuer.* tamen istud intelligendum est de personis habilibus, quibus libera rerum administratio permittitur. *argum. l. ut gradatim. 11. §. 1. de muner. & hon. l. adigere. 6. §. quamvis. de iure patron.* Secus de alijs, puta pupillo, minore, prodigo, furioso, filiofamilias, & similibus personis, quibus propter imbecillitatem iudicij & consilij, frenum iniectum est, circa dispositionem suorum bonorum. *Ioan. de Grassis in suo tract. de cession. iuris & action. §. 2.* Et est ratio, quia successor regulariter non est melioris conditionis, quam fuit suus autor. adeoque exceptio, quæ obstabat principali ex *l. 1. & 2. C. qui legit. perso. standi in iud.* obstabit etiam successor, in quem illud ius transcriptum est. *l. in omnibus officijs.*

bus officijs. §. non debet. de reg. iur. l. exceptio. 28. cum ibi notatis. de excep. rei iud. l. omnes. 19. de except. & gen. & vulgò dicitur: causatum pendere à sua causa. l. sed & si quid. 25. §. interdum. ubi Ang. de Perus. de usufr.

- 55 Cæterum hîc oritur dubium, an, sicut ad solam editionem instrumenti originalis, factam coràm iudice, iudex possit procedere ad paratam executionem aduersus debitore, non obstante aliqua exceptione, ita idem sit in tertio, qui agit vel alieno nomine, vt procurator, vel suo, vt cessionarius, aut procurator in rem suam, vt is ad nudam exhibitionem instrumenti mereatur paratam executionem, absque eo, quòd doceat de mandato, cessione, vel titulo, siue emtionis, siue donationis, siue hæreditario, maximè, quando debitor opponit exceptionem contrà petitorum, quòd cum ipso nihil contractum, neque ipse sit nominatus in instrumento? Quod videbatur. Sicut enim redditio instrumentorum, facta debitori, arguit remissionem debiti. l. Labeo. 2. vers. & ideo si conuenerit. de pact. & instrumenti cancellario, facta per creditorem, inducit liberationis præsumptionem in persona obligati. l. si chirographum. 24. de probat. Bar. in l. fullo. 82. §. qui tabulas. 3. ff. de furt. ita instrumentorum originalium productio arguit ius, vel potestatem exigendi debitum, in persona producentis, ad hoc videlicet, vt contrariorum eadem sit disciplina. l. 1. de his qui sunt sui, ac not. Bar. d. l. Labeo. §. 1. in princ. adeò, vt producens instrumentum principalis obligationis, non habeat necesse aliter docere de mandato, vel titulo, qui ex originalis traditione præsumitur. l. f. in p. ibi: mulier marito fœneratitias cautiones, quæ extra dotem sunt, dederit. ibiq. glo. verb. ratihabitione.
- 57 C. de pact. conuen. Vnde & Angelus inferebat: quantumuis maritus, nomine vxoris, sine mandato ad agendum non admittatur: tamen, si ostendat instrumenta vxoris, ad causam facientia, intelligitur eo ipso habere mandatum experiendi. Ang. in l. maritus. 21. num. 2. C. de procur. Satis namque constare videtur de mandato vel titulo, ex quo petitor producit originalia, facientia ad causam, secundum And. de Barbat. in c. coram dilecto. num. 6. ibidemq. Felin. n. 9. & 3. ext. de offic. deleg. Sicut itaque ex instrumentorum traditione, facta per vxorem marito, colligitur & præsumitur tacitum mandatum de agendo, per prædicta, ac notat Bar. in l. maritus. 21. num. 3. C. de procur. adeò, vt non opus sit isto casu cautione rati, quæ aliàs in coniunctis loco mandati exigitur, argumento l. sed & hæ persone. 35. ff. de procura. ac notat Iason in l. exigendi. 12. num. 3. 4. 5. & 9. C. eo. tit. prout hac de re testatur Romanus consil. 446. num. 10. & eam conclusionem Doctorum communem esse refert Gailius, obser. 133. n. 4. lib. 1. ita ibidem in specie addit, istud ipsum etiam extendi ad procuratorem, non habentem à domino mandatum, sed tantum instrumenta, ad causam pertinentia, quod & firmare intelligitur Bartolus in l. 3. §. cause. n. 2. ff. de Carbon. ed.
- 58 Contraria tamen sententia verior videtur, putà, quòd productio instrumentorum principalium, super debitis confectorum, non legitimet personam producentem, ad exigendum nomina, nisi in proposito is, qui alterius nomine petit executionem paratam, saltem caueat de rato, aut, si proprio nomine exigat tanquam procurator in rem suam, quòd is doceat de titulo. De primo, quòd videlicet exigens debitum nomine principalis, per exhibitionem instrumenti desuper confecti, non admittatur, saltem sine cautione ratihabitionis, tex. est manifestus in c. coram dilecto. ibi: cum instrumento eiusdem ecclesie, sed absq. literis de ratihabitione accesserat. ubi glo. verb. absq. ratihabitione. ibidemq. notat Bal. n. 2. extra. de offic. deleg. inquit: quòd editio instrumentorum isto casu faciat tantum probationem semiplenam, & sic præsumptionem, propter quam actor admittitur ad agendum cum cautione de rato, non autem sine cautione

cautione, allegat notata in l. non solum. 39. §. si status. de procur. & Innoc. in c. causam. 2. num. 2. extra. qui filij sint legit. ac concordat Ioan. de Imol. in l. Mævia. 40. num. 3. ff. sol. matrimo. adducendo Bartolum in l. 3. §. causa. de Carbon. edict. per textum in l. plenum. 12. §. equitij quoq. legato usu. 4. de usu & habit. quod in effectu tenet etiam Rebuff. in ordina. reg. Gall. tomo 2. in tract. nominationum. quæst. 14. num. 181. addendo rationem, quia, inquit, in insinuationibus nunquam sufficit tacitum & præsumtum mandatum, sed requiritur expressum, Bar. in l. vulgo. num. 4. ff. de admin. tut. Debet enim ante omnia constare quod illa instrumenta, pertinentia ad causam, deuenerint ad exhibentem de voluntate domini, aliàs potuisset esse furatus. Ioan. de Imol. in d. c. coram. super glo. verb. de mandato dubitabatur. in penul. notab. num. 8. vel, quod ciuilius est, possent talia instrumenta in causam depositi apud eundem esse, & sic deponenti, non autem depositario, sequestraria depositi actio competeret. l. ei apud quem. 5. ff. de pos. prout in dubio præsumitur, secundum Bald. in l. Mævia. 40. num. 1. sol. matrim. Romanus d. cons. 446. num. 10. & seqq. Quod maxime verum est, si, qui petit executionem, sit persona domestica, vel cognata, quæ cum domino cohabitaret, in quam facile cadere potest aliqua suspicio subtractionis, aut fraudis, quo posteriore casu ne quidem semiplenè præsumitur mandatum adeo, ut nec cum cautione rati admittatur petitor, si credimus Ludouico Romano. in sing. 693. incip. nunquid per productionem instrumentorum, allegat l. unicam. §. illa autem C. de lat. liber. toll. & idem Romanus d. cons. 446. num. 13. Quod tamen eatenus verum est, nisi producens probet saltem de traditione instrumenti, quo casu adeo mandatum & præsumi & probari dicitur, quod alia probatione non est opus. And. de Barbat. in d. ca. coram. num. 8. & 9. ubi subiicit, se illud habere pro certo, quod videlicet traditio instrumentorum probata, inferat mandatum agendi, non aliter, atque traditio sigilli ad causam pertinentis, facta nuncio vel procuratori, cum, secundum eum, non minus facto, quam verbis, probetur alicuius voluntas. l. reprehendenda. 5. C. de instit. & substit. imò plus æstimantur facta, quam verba, l. Iulianus. 13. §. offerri. 8. ff. de act. emt. l. de quibus. 32. in verbis: quid refert, facto, an verbis declaret suam voluntatem. d. ll. Deinde, si aliter diceremus, illa traditio esset absque fructu & effectu, cum tamen actus per nos gesti debeant esse alicuius operationis & importantie, l. 1. §. hæc autem verba. quod quisq. iuris. l. si per alium. 5. §. docere. ibi: verba cum effectu sunt accipienda. ne quis eum, qui in ius voc. est, vi exim. & quod probans traditionem instrumentorum, rectè admittatur ad petendam executionem paratam nomine principalis, absque alia probatione mandati, vel cautione de rato, tenet etiam conclusivè Felinus in d. ca. coram. n. 9. & ibi Bal. 2. Romanus d. sing. 696. & cons. 446. num. 10. & 11. Bar. in l. 3. §. causa. num. 2. ff. de Carb. edict. Bal. & Ang. in l. Mævia. 40. sol. mat. Præsumitur enim mandatum agendi ex instrumentorum traditione, quæ vir producit coram iudice. l. fin. in princ. ibiq. gl. verbo, ratihabitione. C. de pact. conuen. Vnde & Gailius in practica obser. 133. num. 5. 6. & 7. lib. 1. dictum suum, de marito, quod ex traditione instrumentorum vxoris præsumatur mandatum agendi, restringit tantum ad bona dotalia, quorum bonorum cum sit dominus, etiam stante matrimonio, meritò competit ipsi rei vindicatio. l. doce ancillam. 9. & ibi gl. verb. nequisuisse. C. de rei vindica. & l. quoties. 5. C. de iure dot. item ad paraphernalia, d. num. 7. In receptitijs autem, quæ stante matrimonio, vxori aliunde proueniunt, secundum eum, non admitteretur maritus etiam habens instrumenta causæ, nisi vel mandatum suum exhiberet, vel de rato caueret. Gailius, d. obser. 133. num. 7. per l. maritus. 21. C. de procura. Et huic conclusioni nostræ

- nostræ iura superius adducta in contrarium nullam vim faciunt, siquidem l. Labeo. & l. si chirographum. cum similibus loquuntur in terminis remissionis debiti vel liberationis, quæ eò facilius à lege præsumitur, quo iura ad solvendum & liberandum proniora sunt, quàm ad inducendum obligationem.
- 65 *l. Arrianus. 47. de act. & oblig. l. fauorabiliores. de reg. iur.* Deinde loquuntur oppositæ leges in terminis, ubi manifestè apparet de cancellatione instrumenti, facta per creditorem, item de traditione instrumentorum, probata saltem ex tacita voluntate uxoris, non contradicentis, *argumento l. hac lege. 8. in finibus verbis. ibi: muliere prohibente, nolimus virum in paraphernis se immiscere. C. de pactis conuen. à contrario sensu.* cum eo ipso, ex quo mulier transit in thorum mariti, se, suaque omnia viro credidisse & tradidisse præsumatur. *l. 2. C. ne fideiuss. dot. den.* Sufficit enim, ut dixi, mulierem non prohibere, quò minus maritus actiones moueat super paraphernalib. *d. l. hac lege.* Et sic speciale est in marito, quòd præsumitur mandatum ad petenda paraphernalia ex instrumentorum traditione, propter indiuiduam vitæ & animorum coniunctionem in coniugibus. *l. 1. ff. de ritu nup. quod & gl. innuit in d. l. fin. verb. rati habitione. ibi: vel verius tacite fuit mandatum. C. de pact. conuen.* quòd non est in simplici productione, facta per tertium, ex qua de traditione creditoris nihil potest liquidò, vel etiam præsumtivè constare, sed probabiliter ambigitur, prout in hypothèsi nostra non liquet, quò iure cautiones nominum sint penes petitozem, & sic tenetur exactor alieni nominis saltem de eo fidem facere, quòd instrumentum ipsi sit traditum per nominatum in eo creditorem, de eiusque voluntate, ita, quia bona fide acceperit, & possideat istam cautionem, cuius nomine paratam executionem hodiè in bona obligati petit. *Barbatia. d. c. coram. num. 8. & 9. ibiq. Ioan. de Imola. 8. & Baldus 2. extra. de offic. deleg.* quam probationem si omittat, non immeritò debitor, item fideiussores, audiuntur cum illa exceptione, quòd actoris nomen non contineatur in instrumento, quo factò, compellitur is aliter legitimare suam personam, per mandatum videlicet eius, cuius nomine agit, aut saltem per cautionem de rato. *Maranta de ord. iud. par. 4. distinct. ultima. num. 6.* licet Felinus videatur asserere, quòd sufficiat producere instrumenta, ad causam facientia, eoque ipso præsumi mandatum. & hanc opinionem pro communi affirmat Gailius in loco ubi suprà, *obser. 133. nu. 4.* & antè eum idem retulit Felinus in *d. c. coram. num. 9. vers. tamen prima opinio communis est. allegat Imolam ibidem.* sed, pace Felini loquendo, Imola istud non aliter firmat eo in loco, nisi producens instrumentum saltem offerat cautionem rati, quòd videlicet dominus, cuius nomine experitur, ratum sit habiturus. *Imola. in d. c. coram dilecto. num. 9.* & ita ibidem intelligi debet etiam dictum Felini. De secundo membro, quòd diximus, non aliter audiri exigentem nomine proprio, nisi idem probet de titulo, patet: quia sicut in præmissis dictum est, ex productione instrumenti non præsumi mandatum, ita multò minùs præsumitur titulus cessionis, donationis, aut alius, siue onerosus, siue lucrativus, nisi de tali titulo, vel causa, liquidò fiat fides. *Andr. de Barbat. in d. c. coram. num. 9. argumento l. cum de indebito. 25. §. fin. ff. de probat. & c. super hoc. extra. de renuncia.* imò, probata etiam traditione instrumenti, in quo continetur nomen debitoris, nondum intelligitur probata cessio actionum, quæ competeabant creditori aduersus debitorem. *Alex. de Imola. in l. possideri. 3. num. 12. ff. de acquir. poss.* Nunquam enim ex nuda traditione præsumitur vel donatio, vel venditio, vel alius titulus ad translationem dominij habilis, nisi probetur, quòd talis titulus præcesserit, & in eius executionem traditio subsequuta fuerit. *Baldus in l.*

*Mœnia. 48. num. 1. & Alex. de Imo. 2. ff. sol. mat. Philip. Dec. in l. pacto successorum. 26. num. 3. C. de pact. Molin. cons. 27. num. 21. vol. 1. ac facit l. nunquam nuda. 21. ff. de acquir. dom. ideo cessionarius, vel procurator in rem suam, qui petit, sibi solutionem fieri eius aris alieni, quod per alium creditum fuit, debet plenariè probare de cessione & titulo, siue emtionis, siue donationis, siue hæreditario, quem ipse allegat, ita etiam, ut non sufficiat semiplena probatio cum iuramento, vel cautione rati, si credimus Baldo post gloss. in l. non solum. 73
39. §. qui alieno. 1. num. 3. ff. de procurat. & additionatori ad Bar. in l. 1. num. 11. littera G. C. eod. tit. ac latè Roder. Suarez. in l. post rem iudicatam. 56. in declarat. legis regni. §. quia superius visum est. num. 23. ff. de re iud. per l. ut fideiussor. 39. ibi: nisi cessæ sint ipsi actiones. de fideiuss. & l. cum alter. 11. C. eod. tit. Et quod traditio instrumentorum, etiam probata, non operetur tamen in dubio, nisi nudum mandatum agendi nomine principalis, adeò, quod proprio nomine actiones utiles exercere non possit, tenet Ioan. de Imola. num. 1. & ibi Ang. de Perus. in d. l. Mœnia. 48. per illum tex. sol. mat. sed si vult vrgerè executionem nomine proprio, necesse habet probare de titulo. ita Paulus de Cast. in l. 1. §. editiones. num. 10. de eden. Ang. in l. creditores. 3. nu. 5. vers. unum tamen pro executione. C. de pignor. Bal. in l. per diuersas. 22. num. 14. C. mandati. las. in §. fuerat. num. 61. Inst. de actio. Ang. in l. si actor. 10. num. 1. C. de appellat. Quan- 73
tumuis enim instrumentum guarentigiatum, vel aliter executiuum, eius sit effectus, ut absque alio processu iudiciali, non obstante aliqua exceptione, maximè dilatoria, possit manus iniici in debitorem eiusve bona, per ministerium iudicis, ad exhibitionem solius instrumenti; tamen istud verum, quando producitur per creditorem: secus, si tertius eo uti velit aduersus debitorem, is namque, siue agat nomine creditoris, siue suo experiatur, ante omnia respectiue, vel de mandato, vel de titulo suo probare compellitur, antequam ad executionem deueniatur, cum in iudicijs, quantumcunque summarijs, 73
nunquam intelligatur exclusa exceptio de inhabilitate personæ petentis executionem, vel instantis pro summario processu. Bart. in extrauaganti ad reprimendum. verb. figura. num. 4. Bal. in l. 3. §. ibidem. num. 2. ff. ad exhib. & in l. nec quicquam. 9. §. de plano. 3. num. 5. de offic. procos. Alex. in l. f. num. 5. & ibi Salic. 5. C. de edict. D. Adr. toll. Lanfrancus in clem. sapè. vers. figura. num. 3. de verb. sig. Anto. de Canario. de execut. instrum. quest. 15. post Innoc. in c. quia V. num. 3. extra. de iudic. ac facit l. si queramus. 4. ibi: animaduertendum, an, qui fecerit testamentum, etiam testamenti factionem habeat. ff. qui testam. fac. poss. Maranta de ord. iud. parte 4. ultima distinct. princ. num. 16. & latè Boerius decis. 10. num. 2. ubi addit: de hac sententia, quod cessionarius non possit ex- 74
periri pro parata executione, nisi prius cognito, an habeat titulum, conuenire inter omnes Doctores. & secundum hanc opinionem, tanquam communem, memini non semel pronunciari, quando videlicet reus petenti executionem paratam opponit exceptionem non habiti tituli, & quod is non est nominatus in instrumento. Ac, si quis fortè dicat, contraria loqui in iudicijs summarijs, quæ saltem causæ cognitionem desiderant, item probationes exigunt. Bar. in extrauag. ad reprimendum. verb. summarie. Iccus autem esse de executiuis, in quibus, absque alio ordine iudiciali, processus inchoatur ab executione, respondetur: executiuas etiam causas summarias appellari. Pan. 75
in c. 1. num. 18. de libelli edit. Paulus de Cast. cons. 48. incip. in causa, quæ vertitur coram potestate. num. 2. vol. 2. & Maranta ubi supra part. 4. dist. 8. num. 41. item eadem parte 4. distinct. 9. num. 18. Ut enim in alijs summarijs causis, ubi regulariter excluduntur exceptiones dilatorie, non tamen repellitur exceptio*

exceptio de inhabilitate actoris, propter præiudicium rei, ne duobus, puta, & huic petitori, & forsan deinceps etiam principali creditori bis idem soluere teneatur, ita eadem ratio militat etiam in executiuis processibus, ab eo, qui in instrumento crediti non fuit nominatus, intentatis. *argum. l. qui hominem. 34. §. si nullo mandato. 4. ff. de solut.* Quando autem de traditione instrumenti apparet, vel docetur per editionem mandati, vel aliter, tunc producens instrumentum executiuum, habet quidem exercitium directarum actionum vel directæ prosecutionis, nomine creditoris, non autem vtilium, nomine proprio. *Cast. in d. l. Mæuia. 48. num. 2. ibidemq. Ioan. de Imol. ff. soluto matr. per l. 1. C. de donat. iuncta l. f. C. de pact. conuen.* cum instrumentum tunc intelligatur esse traditum ad eum finem, vt experiatur nomine creditoris, non autem nomine proprio. Vnde Baldus scriptum reliquit: Quando traditio instrumentorum habet causam præcedentem, aptam ad iuris translationem, tunc illa habet vim mandatæ actionis, non tantum directæ, sed etiam vtilis: sin verò talis titulus vel causa non præcedat, sed alia, quæ sit apta nudæ administrationi, tunc traditio nihil aliud importat, quàm simplex mandatum experiundi nomine principalis: quòd si de causa vel animo mandatæ ad ministrationis itidem nihil appareat, tunc instrumentorum productio non inducit, nisi præsumptionem depositi, vel custodiæ instrumentorum in persona producentis, *Baldus in d. l. Mæuia. num. 1. & ibidem Ang. de Perus. 2.* Licet autem Bart. videatur tenere contrarium *Bart. in l. Labeo. 2. §. sed & si conuenit. num. 5. de pact.* vbi decidit: Si quis mihi tradat instrumentum, in quo sumus obligati ego & alius, ex parte mea inducet ista traditio liberationem, ex parte autem socij intelligitur creditor mihi aduersus ipsum donare actionem. *Bart. vbi supra. per l. 1. C. de donat. & l. si is qui duos. 29 in fine. ff. de liber. leg.* tamen Bart. intelligendus est de eo creditore, de cuius animo constat, quòd voluerit donare, vel aliter transferre ius suum directum in accipientem, abdicando illud à se penitus. Secus est in dubio, tunc enim ex sola traditione instrumentorum nihil aliud præsumitur, nisi mandatum exigendi nomine creditoris. ita limitat istud dictum Bartoli Anto. de But. *inc. ecclesia. 2. num. 9. extra. vt lite pend. nihil inno. & accordat Alex. de Imol. in l. possideri. 3. num. 2. ff. de acquir. poss.* Et tale mandatum, ad instantiam debitoris petentis executionem, debet edi apud acta. *Tiraquellus de retractu lignag. §. 1. gloss. 10. num. 97. 98. cum seqq. usq. ad num. 105. & 106.* Et per hæc potest decidi alia quæstio:

77 Vñtatum est, nostris temporibus, in omnibus instrumentis mutui, & aliorum contractuum exprimi, quòd debitor teneatur soluere, non tantum creditori & eius hæredibus, sed etiam quibuslibet bonæ fidei possessoribus, ac detentatoribus instrumenti, prout illa clausula communissima est: *Ich gerede vnd gelobe/ meinem Gleubiger/ seinen Erben vnd Erbnemen/ oder sonstem trewen Brieffsinnehabern / auff N. Tag vnd Jahr zahlung zu thun/ Vnd wo ich es nicht thue/ so sollen er oder sie gut fug vnd macht haben/ meine Person vnd Güter/ wo sie die antreffen/ zu hemmen/ zu kummern/ vnd auffzuhalten/ etc.* Pone itaque, quòd instrumentum, post terminum solutioni præfixum, existat in alterius manibus, quàm creditoris, quæritur, an iste tertius possessor instrumenti executiui, volens manus injectione vti, petendo arestationem bonorum vel personæ debitoris, sit audiendus, an verò teneatur antè omnia probare titulum, ex qua videlicet causa ad ipsum peruenerit hoc instrumentum, aut saltem docere, quòd bonæ fidei possessor existat? Breuiter existimo respondendum, quòd ad primum, quòd non arctetur probare de titulo, cum in titulo sese non fundet petitor, sed sufficiat ipsum possidere, ex quo nemo possessionis

suæ causam vel titulum inuitus dicere cogitur. *l. cogi. 11. C. de pet. her. & facit 78*
l. fin. C. de rei vindic. Habet enim præsumptionem pro se ex possessione, ob
 quam releuatur ab onere probandi titulum. *l. 2. C. de proba. §. commodum.*
Instit. de interd. l. 1. C. de eden. l. est decretum. 25. ibi: non exigendam probatio-
nem unde habeat. ff. de iure fis. ac notat Bart. in l. communi. 7. §. inter prædones. 4.
num. 2. com. divid. post gloss. in l. sicuti. 8. §. 3. si ser. vend. & sequitur Crauet. conf.
150. num. 5. parte 1. Facit, quod paria sunt, soluere ipsi creditori, vel alteri **79**
 tertio, de voluntate & consensu creditoris. *l. si cum dotem 22. §. transgrediamur*
12. ibi: siue ipsi dos data sit, siue alteri, de voluntate eius. ff. sol. mat. l. solutum. 11. §.
solutam. 5. de pig. act. l. nihil. & ibi Bald. notat. C. de solut. l. etiam si. 8. C. de iure
dot. sicut & stipulatio facta ei, cui creditor concedere vel relinquere voluerit,
 intelligitur facta ipsi stipulanti. *l. secundum 4. responsum. 4. C. de contrah. & com-*
mit. stip. ubi Bal. & Ang. istum tex. reputant pro singulari, & idem Baldus in
l. cum post. 69. §. gener. 4. ff. de iure dot. non minus, atque valet promissio facta
 ei, quem stipulator nominabat. *Bal. in l. 1. num. 5. in f. & ibi alij moderni, de*
pact. las. in l. si ita stipulatus. 109. num. 6. de verb. oblig. Cumque in proposito
 nostro creditor contulerit solutionem debiti, non tam in se creditorem, quam
 in quemcunque possessorem istius autochiri, satis dicitur nominatus in instru-
 mento is, qui nunc exigit tale nomen ex vi originalis, ab ipso producti. *Re-*
buffus in ord. reg. Gall. tomo 1. de lit. obl. art. 1. gloss. 9. num. 34. Et hoc eo
 magis videtur procedere, quod instrumentum ex parte eius, cui solutio fieri
 debet, nihil aliud requirat, nisi possessionem, quæ nihil commune habet cum
 proprietate. *l. naturaliter. 12. §. nihil commune. de acquir. poss. l. 1. §. huius autem*
rei. l. si duo. 3. §. f. in f. uti possid. l. si mulier. 21. §. qui possessionem. 2. quod metus
caus. Adeoque talis possessor non debet grauari cum probatione tituli, qui ti-
 tulus præsumitur primo ex eo, quod creditor non tam sibi, quam cuilibet
 possessori literarum obligatarum solui stipulatus sit, & deinde, quia præsens
 exactor possideat talem cautionem, & sic non obstat ei exceptio: Tu non es
 nominatus in instrumento, quia replicabit, licet nomen eius non contineatur
 expressè in instrumento: tamen tacitè comprehenditur sub persona eius, qui
 possidebit istud instrumentum, ac sufficit aliquid per se esse certum, vel rela-
 tione ad aliud. *l. certum. 6. si cer. pet. l. in sentijs, aliàs in summa. §. 1. ff. de re iudic.*
 Sed an saltem ab eo exigatur probatio, quod bonæ fidei possessor existat? quili- **80**
 bet prima fronte responderet, etiam ad hoc compellendum non esse petito-
 rem, ex quo bona fides in possidente tam diu præsumitur, donec contrarium
 ab aduersario doceatur. *l. non ex eo. 30. C. de euct. l. super seruis. 6. C. qui militare*
possunt vel non. lib. 12. l. verius. 21. ff. de probat. siue aliquem titulum alleget,
 siue nullum. *Felin. in c. si diligenti. num. 4. extra. de præscrip. Bart. & Legista in l.*
Celsus. 27. ff. de usucap. Molin. conf. 20. num. 12. & 3. vol. 1. Et huius sententiæ,
 quod videlicet possessor instrumenti originalis, qui petit executionem instru-
 menti vel statuti, dictantis, non tantum creditori, sed cuicunque portatori vel
 exhibitori literarum obligationis solutionem faciendam esse non teneatur
 probare, istud instrumentum sibi per creditorem esse traditum, sed sufficiat,
 ostendi originale iudici, item debitori, ad hoc, ut fiat parata executio, vide-
 tur esse *Rebuffus in d. tract. de lit. oblig. art. 1. gl. 9. num. 34. allegando Boë-*
rium in suis decis. Burdegalsibus. decis. 145. ubi tamen de hoc verbum nullum,
 voluit forsan allegare decisio. *Boërij q. 281. num. 6. & 7. ubi tamen nihil*
 aliud legitur, quam ex traditione instrumenti præsumi mandatum exigendi
 debitum, in ipso instrumento contentum, quod & firmat *Guido Pap.*
decis. 13. num. 3. cum non debeat præsumi subtractio. Rebuffus ubi supra, per
l. merito.

- l. merito* 51. ff. pro soc. adducit etiam Ioan. Gallum in quest. per arest. q. 4. Cate-
 81 rum, illa ratio valde est infirma, ut enim maxime non præsumatur, ex causa
 furtiva instrumentum esse penes hodiernum deponentem: tamen posset esse
 ex causa depositi, & sic non pareret aliquam actionem depositario, per ea, quæ
 tradit Bal. in *l. Mævia*. 48. num. 1. & 2. sol. mat. & notauimus supra. num. 77. Ac
 certe in hoc Rebuffus sibi met contrarius est, in eo ipso loco superius allegato.
 num. 28. ubi tradit pro regula, quod instrumentum habeat paratam executio-
 nem solum pro creditore, & eius hærede, non autem pro extraneo, non no-
 minato in instrumento, allegat Ias. in *l. si quis nec causam*. 4. num. 10. ff. si cer.
 pet. & Dec. in c. cum teneamur. inf. extra. de appellat. & ad stipulatur Bal. in *l. 1.*
 num. 2. C. communia de legatis. Ideo altera opinio verior, & magis iuridica esse
 videtur, puta, quod tali possessori incumbat probare saltem de traditione,
 quod videlicet istam cautionem habeat ex voluntate & traditione domini, &
 per hoc effectus sit bonæ fidei possessor, quo casu præsumitur eo ipso consti-
 tutus in rem suam procurator pro exigendo debito ab ipso principali, virtute
 clausulæ in instrumento comprehensæ, quod etiam bonæ fidei possessori so-
 lutio fieri debeat. & in illis terminis intelligendum est dictum Boërij. decis.
 82 281. n. 6. & Guidonis decis. 13. n. 3. Pro qua sententia mouet, quod, qui fundat
 intentionem suam in aliqua qualitate, quæ habet se ad esse, & non esse, semper
 debet probare qualitatem, tanquam fundamentum suæ intentionis. *l. ei in-*
cumbit. 2. & ibi notat Albericus de Rosat. n. 8. de probat. & *l. habebat*. 13. in princ.
de instit. act. l. eum actum. 17. de negot. gest. *l. si creditores*. 31. de reb. auth. iud.
possid. Cumque probabiliter dubitari possit, an portitor instrumenti sit posses-
 sor bonæ vel malæ fidei, nisi constet, de voluntate domini possessionem in-
 strumenti ad producentem peruenisse, merito exigitur ab eo probatio bonæ
 fidei possessionis, quæ ex traditione producti instrumenti præsumitur, aliàs si-
 quidem per solutionem eius, quod continetur in instrumento, debitor non
 acquireret liberationem, nisi creditor deinceps illam ratam habeat. *l. vero pro-*
cursatori. 12. *l. si seruus*. 32. *l. ratum*. 13. *l. quod si forte*. 14. & *l. qui hominem*. 34. §.
si nullo. 4. de solut. Vnde alibi scriptum legitur: quando statutum vel instru-
 83 mentum requirit certam qualitatem, tunc non sufficit constare de illa quali-
 tate per præsumptionem iuris, sed debet liquidò probari. Albericus de Rosate, in
l. si vero. 5. §. qui pro rei. n. 5. qui satisd. cog. ubi infert: Stante statuto, quod nulli
 admittantur ad dignitatem senatoriam, nisi habentes mille in bonis, licet is,
 qui in præterito diues fuit, reputerur etiam in præsens non factus pauperior aut
 inidoneus, cum de præterito in futurum præsumatur. *l. si defunctus*. 10. inf. C.
arbit. tutela. tamen illa præsumptio non releuat ab hoc, quin compellatur ad-
 spirans ad honores probare, se tantum in bonis habere. & e contra, stante sta-
 tuto, quod pauperes possint se excusare à muneribus, licet quis alleget præsum-
 tionem iuris pro se, cum quilibet nascatur nudus & absque diuitijs, c. sicut hi. §.
sed ait aliquis. dist. 47. iuxta illud Catonis:

Infantem nudum cum te natura creauit.

- Nihilominus volens gaudere immunitate, debet probare id, quod est funda-
 mentum suæ excusationis à muneribus. Alber. d. §. qui pro reo. num. 5. per *l.*
 84 *fin* ff. de lib. agnos. & §. item propter. inst. de excus. tut. Sic in simili videmus,
 licet feudum potius præsumatur vetus, quàm nouum, cum id, quod naturale
 est (puta, ex successione antecessorum nostrorum acceptum) magis præsuma-
 tur, quàm, quod est accidentale. *l. qui habet*. 3. in p. de tutel. & aliàs dicitur:

quamlibet rem magis intelligi veterem, quam nouam. *gl. clem. literas. verb. 85*
reatum. de rescrip. quam allegat & commendat Bal. cons. 269. incip. tres sunt sen-
tentie. vol. 2. tamen is, qui vendicat feudum, si allegat antiquum, non obstan-
 te præsuntione, quam pro se habet, tenetur qualitatem, quam intendit, pro-
 bare. *Martin. Laudens. Almarot. & alij in c. 1. §. f. de grad. succed. per tex. c. 1.*
de conten. inter me & do. & c. 1. §. cum autem. de controuer. inuestit. in vñibus
feud. Et quòd fundans se in qualitate, etiam à iure præsuntia, si negetur per ad-
 uersarium, teneatur eam probare, testatur Tiraquellus *de retract. lignag. §.*
36. gl. 1. n. 93. 94. 97. 98. & 99. vbi addit: quantumuis alias quælibet res in
 dubio præsuntatur allodialis, tamen si quis actoris personam repræsenteret, in-
 tentando, libellatas res esse patrimoniales, tenetur id, quod est fundamentum *86*
 suæ intentionis probare. Et superius, *n. 59. 60. 61. & seqq.* multis probatum
 fuit, per productionem instrumenti originalis, non aliter videri fidem factam
 de mandato actoris, nisi doceatur, quòd instrumentum deuenit ad deten-
 torem, cum bona voluntate domini. *per ea quæ tradit And. de Barbac. in c. co-*
ram. n. 6. 7. & 8. & ibi Fel. n. 9. extra. de offic. deleg. Roma. sing. 693. & cons. 446.
num. 13. Quod si verum est in simplici mandatario, qui alieno nomine agit,
 multò magis idem iuris in eo statuatur, qui proprio nomine experitur, & in
 quem dominus, non aliter probata bonæ fidei possessione, non intelligitur in
 dubio profudisse suam substantiam. *Molin. cons. 20. n. 2. vol. 1.* Non obstat di-
 ctum Rebuffi *de literis obligator. art. 1 gl. 9. n. 34.* quia confunditur per com-
 muniter notata doctorum, in *l. Mæuia. 48. sol matr. de quo supra n. 59. & seqq.*
& n. 68. & 69. item 76. & 77. Probata itaque traditione instrumenti, intelli- *87*
 gitur in proposito ius agendi collatum in accipientem tanquam bonæ fidei
 possessorem, ideo conuentus debitor non poterit ab exigente postulare titu-
 lum, vel sollicitus esse, an suo, vel alieno nomine petat debitum, item, an eam
 pecuniam sit verus in vsum proprium, aut alienum, cum ei obstat replica-
 tio: ego bona fide possideo hoc instrumentum, ideoque, cum solutio non tam
 in creditorem, quam in bonæ fidei possessorem collata sit, ego, quò ad te, libe-
 ras ades habeo. *l. loci corpus. 4. §. competit. ff. si ser. vendic. cum l. fin. C. de rei vin-*
dica. & ita mihi tanquam ad solutionem adiecto, recte soluitur. l. eum qui ita. 89
56. §. qui sibi, vel filio, aut extraneo aliquid dari stipulatur ff. de verb. obliga. l. cum
quis. 38. §. si debitorem meum iusseram Titio soluere. l. Stichum aut Pamphilum.
95. §. usufructum mihi aut Titio. 6. cum. §. seq. ibi: persona filij solutionis gratia ad-
iecta est. ff. de solutio. Dum enim adiecto soluitur, principali creditori solui vi-
detur. l. si ita stipulatus sum mihi aut Titio. 59 eo. tit. Ac si quis urgeat, quasi talis
90
cessionarius producens instrumentum principalis obligationis sibi traditum,
 saltem non habeat aliquam petitionem vel exactionem contra debitorem, &
 sic in solo arbitrio debitoris residere videatur cui videlicet soluere velit, an
 adiecto, vel verò & principali creditori. *Ioan. de Imol. in d. l. eum qui ita. §. qui sibi*
super glossa, verbo. solutionem. per l. Caius. 45. vers. sed dicendum est soluto matrim.
 maxime, cum alibi dicatur, quòd alteri per alterum non acquiritur actio ex *91*
 stipulatu. *l. stipulatio ista. 38. §. alteri. 17. cum l. inter stipulantem. 83 ff. de*
verb. ob. responderetur primò, quòd credens ex numeratione, voluerit acqui-
 rere tertio actionem. *Alex. in l. certi condictio. 9 §. si nummos. nu. 3. si cert. pet.*
 quia potentior est actus naturalis ad acquirendum alteri, quam ciuilis. *l. ea quæ*
ciuilitur. 53. ff. de acquir. rerum dom. ideo acquiritur etiam ex stipulatu actio
 sine omni exceptione. *Alex. d. §. si nummos. n. 9. & facit l. singularia. 15. si cer. pet.*
cum l. si absentis. 4. C. eo. tit. & l. 2. C. per quas person. nobis acquir. & ita tenet etiam
Gomezus tom. 2. cap. 11. n. 18. vers. quintus casus. vbi addit: communiter Dd. ita
 tenere

- venere. per l. quoties. 3. C. de dona. qua sub modo. ubi gl. & alij interpretes ita conclu-
dunt, & idem Gomezius ibidem eo. n. vers. sextus casus. per l. si cum Cornelius. 82.
quam ipse, post Bart. ibi, reputat unicam & singularem. ff. de solut. post Baldum in
rub. extra. de pactis. & Ang. in l. 1. ff. de pact. Deinde, quod de adiecto dicitur,
quasi ei denegetur exactio vel prosecutio pecunie per alium creditam, hoc forte
procedere posset in eo, qui se fundat ex sola & nuda possessione instrumenti,
absque videlicet probatione traditionis, factae per principalem creditorem, ut
cui istud instrumentum forte poruit esse subtrahum: secus est, si de traditione
probetur, quo casu, ut possessor bonae fidei, actionibus, saltem iuris fictione, vel
praesumptione ipsi cessis, utitur, exigendo debitum, tanquam solutioni adiectis,
92 cum cessio de corporalibus nihil aliud sit, nisi traditio, & instrumenti traditio
habeatur loco cessionis in praesentem vel inhaerentem causam. Baldus in l. f. C.
quando fiscus vel priua. per l. 1. C. de dona. ubi traditio instrumentorum, super
emtionem mancipiorum inducit in effectum donationem, & traditionem ipsorum
mancipiorum, quem textum Baldus breuiter summat: quod tradens instru-
mentum, intelligatur tradere possessionem rei in instrumento comprehensae.
ac sequitur Ioan. de Imol. in l. Mxua. 48. in princ. ibiq. Ang. n. 1 ff. soluto matrim.
93 Quod vel maximè procedit, si probatur, istud instrumentum debiti in solutum
traditum fuisse, quo casu venditio nominis contracta intelligitur. Ang. in d. l.
Mxua. n. 2. per l. si praedium. 4. C. de euictio. cum l. nominis venditio. 3. C. de hered.
vel act. vend. Cumque in proposito concurrant duo vincula: vnum nimirum,
quod bonae fidei possessor literarum, de qua fit mentio in litera, habetur pro
adiecto ad solutionem, & creditor deinceps illi ipsi tradit instrumentum debiti,
non est mirum, quare huic possessori & petitio, & exactio debiti competat, de-
bitorque, etiam inuitus, compelli possit ad soluendum istud capitale cum accen-
94 sorijs, de quibus sonat instrumentum. Ex quo nunc & illud infertur, quod cre-
ditores creditoris, ut qui nullum habent in manibus instrumentum originalis
debiti, frustra instituant processum executiuum contra debitores sui debitoris,
etiam executiue obligatos, cum in nomina debitorum non aliter iudicetur, vel
instrumentorum executiuorum executio expediatur, quam si nihil aliud sit,
quod in causam pignoris à debitore principali accipi possit. l. à Diuo Pio. 15. §. sic
95 quoque iudices. ff. de re iud. semper enim obstat experienti exceptio: Tu non es no-
minatus in instrumento: nisi probet, se causam habere à debitore, & sua inter-
esse. ita Rebuffus de literis obligator. ar. 1. gl. 9. n. 28. per l. ad probationem. 21. C. de
proba. l. Iulianus. 131. cum l. si sim stipulatus. 133. & utrobique las. ff. de verb. oblig. &
idem las. in l. si cui legetur. 49. §. si Titio. 4. nu. 4. de leg. 1. allegando Baldum in l. 1.
96 n. 3. C. quorum lega. Ideò alibi Baldus refert: stante statuto, quod instrumenta
confessionata mandentur executioni, istud, secundum eum intelligitur ad pe-
titionem creditoris, non autem tertij extranei, etiam si illius tertij interfit. Bal-
dus in l. si pater marito. 5. per illum tex. n. 2. C. de dotis promiss. qua de re paulò post in
hac ipsa parte cap. 3. nu. 457. aliquid etiam tangemus.
- 97 Sicut autem in praecedentibus tactum fuit, competere hoc ius paratae
executionis omnibus illis, qui causam habent à creditore, dummodo pro-
bent titulum: ita pro octaua ampliatione conclusionis nostrae sciendum est,
istud extendi etiam ad alias personas, quae nullam habent causam à creditore,
sed à lege, prout sunt tutores, curatores, & generaliter omnes Praelati eccle-
siarum, & communitatum, item oeconomii, hospitalarii, & similes personae,
quibus à lege defertur administratio bonorum alterius. Bart. in l. hoc iure. 1.
num. 3. per l. quod si forte. 14. §. 1. de solut. Rebuffus de literis oblig. art. 2. gl. 1.
num. 18. cum hi omnes, in administratione commissorum negotiorum, loco

dominorum habeantur. *l. interdum. 56. §. qui tutelam. 4. de furtis. l. qui fundum. 7. §. si tutor. 3. pro emptore. c. volumus. & seqq. dist. 89. c. saluator. 1. q. 3.* Ex quo⁹⁸ nunc infertur, pupillis, minoribus, prodigis & similibus personis denegari, iura sua executiva, si quæ habeant, in alios devolvere, vel transcribere, prout & aliter non possunt actus sibi præiudiciales exercere, sine interuentu tutorum, curatorum & similiarum personarum, sub quarum sunt potestate: sicut & iisdem non conceditur, paratam executionem aduersus debitores suos petere, cum semper ipsis obstat, quod legitimam personam standi in iudicio non habeant. *l. 1. & 2. C. qui legit. perso. standi in iud.* Ex quo & illud sequitur,⁹⁹ bannitis vel proscriptis, sicut & excommunicatis, recusari istud beneficium paratæ executionis aduersus suos debitores, cum, virtute generalium constitutionum imperij, quas vocamus, *Die Reichsabschiede*/ interdicator illis non tantum prosecutio suarum actionum, sed etiam cassentur iisdem omnes obligationes, contra quemcunque competentes, prout apparet ex constitutione *V Vormacensi*, de pace publica, cuius tenor repetitur in secunda parte ordinationum Camera imperij. cap. 9. Et si enim contra proscriptos, vel excommunicatos etiam de iure communi non denegetur actio, ne videlicet ex sua¹⁰⁰ malitia commodum reportent, *c. intelleximus. extra. de iudic.* tamen ipsi, tanquam actores, in iudicijs experiri nequeunt. *c. excommunicamus. §. credentes. extra. de heretic. & c. si verò. de sent. excommun.* sicut & bannitis denegatur, iura & actiones suas in alios transcribere. *Anton. de Butr. in d. c. intelleximus. num. 9.* nisi ex causa necessaria, puta, iudicati, vel simili, istud facere decreto iudicis compellantur, tunc enim cessionarijs illa exceptio banni, quæ obstabat principali, obijci non potest, *Bal in l. per diuersas.*

22. n. 13. C. mandati. Bar. in l. doli. 19. num. 12. ff. de noua. ac facit l. exceptiones. 3. qua persona in pr. de excep. tit. generali.

S V M M A R I V M CAPITIS III.

1. Executio parata, contra debitorem executivè obligatum, peti potest coram iudice domicilij, pro immobilibus, vel mobilibus ibidem situatis.
2. Statuta regulariter ligant omnes homines & subditos statuentium.
3. Locus contractus tribuit competentiam fori, quatenus ibidem reperitur debitor in persona. num. 5. vel cum rebus immobilibus, num. 6. aut quæ ijs equiparantur, ut est taberna cum mercibus, num. 7.
4. Argumentum à personis ad res valet. & num. 8.
7. Merces in taberna ideo equiparantur rebus soli, quod in locum distractarum subinde succedunt novæ.
9. Bonorum situatio, absq; eo, quod debitor eo in loco contraxerit, aut domicilium habeat, non operatur fori competentiam, item num. 15. 16. & 17. nisi in actionibus realibus. num. 18. 20. & 23.
10. Possessiones, situate in aliquo loco, trahunt ad se personam, & quomodo hoc intelligatur. numero 23.
11. Iudex pro executione aditus, non potest incere manum in bona alterius territorij, nisi subsidarie. num. 19.

12. Terri-

12. Territorium cuiusq. iudicis clauditur certis finibus, ac mensura, non animo constat.
13. Executio petitur à iudice loci, ubi bona situantur.
14. Statutum in rem loquens, si tribuat instrumentis paratam executionem, afficit bona etiam forensis: sed non operatur fori competentiam, quòd videlicet debitor, alibi degens, ibi exigi possit. nu. 15. & 22. nisi ibidem etiam contraxerit. 16. vel deliquerit. 17.
15. Actio personalis non sequitur fundum, sed intentatur coram iudice domicilij rei. numero 20.
16. Bona forensis in loco statuti situata, ratione contractus ibidem gesti, parata executioni subiacent.
17. Fugitivi delinquentis bona, in loco delicti pro parata executione capi possunt, quatenus pro delicto civiliter agitur.
18. Realis actio coram iudice loci bonorum, vel domicilij, intendi valet.
19. Iurisdictio una alteram fortificare tenetur.
21. Statutum parata executionis in bona debitorum concernit formam processus, non autem ligat forensem: nisi ibidem contraxerit, quo casu afficit tantum bona soli, ibidem reperta, & quæ ijs equiparantur, puta, habere in loco tabernam, vel officinam cum mercibus, n. 23. non autem comprehendit alias res mobiles transitorias. 24.
22. Statuta locorum non ligant forenses non subditos, nisi ibidem contraxerint, & reperti fuerint.
25. Legatum domus eorumq. quæ ibi sunt, non extenditur ad res ibidem non duraturas.
26. Mobilia quotidie de manu in manum transeunt.
27. Pecunia est de ijs rebus, quæ servando servari nequeunt.
28. Pecunie destinata ad emtionem prædiorum, an rebus soli connumerentur, adeò, quòd maritus, cui ex statuto loci debetur fortè quarta pars bonorum uxoris immobilium, etiam partem capiat in dictis pecunijs.
29. Mobilia coherent persone domini, ideo statutum parata executionis non extenditur ad bona forensis mobilia, tanquam transitoria.
30. Iudex persone dicitur etiam competens iudex rerum ipsius.
31. Confiscatio bonorum facinorosi trahitur non tantum ad bona in imperio Romano, sed etiam extra illud situata.
32. Mobilia esse de territorio, ubi reperiuntur, quomodo accipiantur.
33. Nomina debitorum esse ubiq. quo pacto intelligatur.
34. Mobilia forensis transitoria, & nomina debitorum, non comprehenduntur sub statuto loci, ubi reperiuntur per transitum, sicut & si debitor alibi est possessionatus, sequestrari nequeunt. n. 35. quatenus consuetudine longeva aliud introductum non est. n. 38.
36. Arrestum rerum vel personarum regulariter decernitur cum clausula: in quantum de iure.
37. Clausula, in quantum de iure, effectus est, quòd eius determinatio pendet à futuro eventu.
39. Arrestum iniuste factum relaxatur, & condemnatur arrestator ad expensas & interesse partis.
40. Arrestantes, ad instantiam iudicis, onerantur cautione de indemnificando tribunali, & refundendis expensis, in casu succumbentia.
41. Executionis parata permissio in bona debitoris ex conventionione, comprehendit

- prehendit omnia mobilia, etiam extra domicilium rei, ubicumque reperta, quantumvis sint in transitu: nisi res quadam speciali privilegio sint exempta. 42.
43. Fideiussor debitoris appellatione comprehenditur, & in eum, ex vi statuti, vel pacti, manus ini-ci potest, quemadmodum contra debitorem, siue sit fideiussor iudicatum solui, siue contractus. 44. De quo tamen posteriori ambigitur ex sententia Bartoli, sed dissoluntur contraria. 45. Et an in fideiussorem iudicio sisti. 47.
46. Fideiussoris bona intelliguntur aggregata esse facultatibus debitoris.
47. Reus tenetur cauere iudicio sisti, etiam in pecuniarijs causis: de iure tamen Saxonico & usitato secus. 48.
49. Executio parata ex vi statuti non conceditur pro debito illiquido.
50. Fideiussor non sistens reum, siue pro causa pecuniaria siue pro criminali condemnatur in pœnam pecuniariam, arbitrio iudicis declarandam, tam de iure civili, quam Saxonico. 54.
51. Liberum corpus non recipit estimationem pecuniariam, de iure civili: secus de Saxonico. 52.
53. Fideiussor iudicio sisti pro accusato criminaliter non obligatur ad pœnam corporalem.
54. Fideiussor de sistendo reum in iudicio criminali, non recipitur, nisi, in casu non facta exhibitionis, promittat certam pœnam pecuniariam, & n. 66.
55. Pœna pecuniaria, per fideiussorem, de sistendo reum in certo termino, etiam si committitur statim lapso die iuridico, tamen mox executivè contra eum procedi non potest, sed indulgetur fideiussori aliud tempus, ad dennè sistendum reum. 56.
57. Fideiussor non sistere valens reum accusatum, potest in se suscipere iudicium, & ante condemnationem in causa euitat pœnam pecuniariam: dummodò ita conuentum sit, quòd absentem defendat, alias non. 58.
59. Fideiussor non conuenitur ad pœnam, durante impedimento aduersa valetudinis, vel simili, in persona rei. Idemq. est, si factò magistratus in iuridicium venire prohibeatur. 60. & 61. item si mors rei interuenerit. 64.
61. Iudicij locus debet esse securus.
62. Rei contumacis bona pro causa criminali annotantur.
63. Reus, in causis, corporalem pœnam concernentibus, usq. ad fustigationem, & ultra, tenetur semper se in persona sistere.
64. Mors subsecuta extinguit crimen & pœnam accusati, sicut & obligationem fideiussoriam. num. 65.
67. Impossibilitas facti excusat à pœna.
68. Pœna conventionalis absorbet pœnam legis, vel iudicis, & potest esse maior, quàm sit legalis. num. 69.
70. Pœna non sistens reum, quem exhibere promissit fideiussor, de iure Saxonico non est maior, nisi unius vverigeldi, quod, an sit uniuersaliter verum, videatur n. 82. 86. & 89.
71. Fideiussio in criminalibus causis multò facilior est in terris Saxonia, quàm in civilibus.
72. Captus de iure civili non relaxatur sub fideiussoribus, si crimen mereatur pœnam ultimi supplicij, vel fustigationis. De iure verò Saxonico cessat relaxatio, quando criminolus accusatur, vel citatur realiter aut personaliter, priusquam pernoctetur delictum. num. 74.

73. Intellectus l. nullus. C. de exhib. & transmit. reis.
74. Capi in ipso facto, & in fuga facti (in handthafftiger that) parificantur: & dicitur in fuga constitutus, donec fugitivus recipiat se ad locum securitatis, ad quem tendebat. 75.
76. Fugiens iudicium videtur de causa sua diffidere.
77. In fuga captus dicitur etiam deprehensus cum euaginato gladio.
78. Captus etiam in manuali facto non statim decapitatur, sed auditur cum suis defensionibus: exceptis furibus, & latronibus. 79.
80. Contumax ad citationem iudicis, super delicto nondum pernoctatio, statim bannitur.
81. Violator iurate pacis absq. mora condemnandus.
82. Captus post intervallum, non in facto manuali, relaxandus est indistinctè sub fideiussoria cautione, ascendente ad summam unius vverigeldi, de iure Saxonico, vel, si ipse sit in tantum possessionatus, dimittitur etiam absq. fideiussoribus. 83.
84. Captus in manuali facto habet contra se presumptionem iuris, donec probet de sua innocentia, quod non est in persona capti post factum, vel fugam facti.
85. Negando factum res efficitur dubia.
86. Vverigeldi ad summam fideiussio hodie sublata est. & n. 90.
87. Fuga inducit presumptionem delicti.
88. Reus non dimittitur sub fideiussoribus, nisi habeat aliquas presumptiones innocentie, vel legitimas defensiones pro se.
89. Fideiussor iudicio sisti, quamvis pro reo solvat pœnam vverigeldi, vel aliam pecuniariam, tamen nihilominus proceditur contra reum ad bannimentum. & num. 93. & 99.
90. Pœna promissa per fideiussorem de iudicio sisti, & commissa, de iure civili solvenda est iudici, secus de iure Saxonico, num. 92. nisi pœna pro bannito stipulata sit, tunc enim ipsa quoq. iudici, non parti committitur. 93.
94. Pœna conventionalis applicatur parti laesa, & index nihil consequitur ratione talis delicti, nisi suam emendam, quæ est 60. solidorum. 95. quatenus de consuetudine longæva ius maioris mulctæ non præscripserit. 96.
97. Captivum dimittens cum fideiussoribus sub summa pecuniaria, in euentum non exhibiti rei, per hoc non efficit causam civilem, quæ antea fuit criminalis: nisi de contraria intentione partium constet. 98.
99. Protestatio, de non efficiendo causam super crimine motam civilem, retinet eam criminalem, quia habet vim clausulæ: rato manente pacto. num. 103.
100. Pœna pecuniaria, ob contumaciam rei non exhibiti, soluta parti, an adimat accusatori, ius prosequendi pœnam iuris adversus reum, saltem usq. ad pœnam banni.
101. Pœna corporalis minima etiam, quavis pecuniaria est maior.
102. Bannitus ex capite contumacie, si se à proscriptione liberare intendat, datis fideiussoribus incertam summam pecuniæ, de prosecutione sue innocentie, si postea contumax fiat, tunc & fideiussores pecuniam promissam amittunt, & nihilominus proceditur contra reum ad secundum bannimentum.
104. Novatio prosecutionis criminalis contra reum, non præsumitur per stipulationem pœna pecuniaria cum fideiussoribus, in casu non exhibiti rei, de cuius relaxatione agitur.
105. Trans-

105. Transactio super crimine, facta inter partes, magistratui non tollit prosecutionem poenae contra reum: licet eo casu mitius puniatur. 106. aliqui tamen contrarium sentiunt. numero 107.
108. Heredes fideiussorum, item debitorum, eodem modo tenentur executivè.
109. Debitor in diem, vel sub conditione, antequam existat dies, vel conditio, executivè conveniri vel arrestari, in bonis, aut persona, non potest, nisi sit suspectus de fuga, vel dilapidatione bonorum. 111. vel metuat creditor, ne interim alij ipsum anteveriant. 113. & n. 114.
110. Iudicium vii de futuro esse non potest, ita nec executio.
112. Heredibus infra tempora conficiendi inventarij, parcitur circa executionem.
115. Vigilantibus iura subveniunt.
116. Arrestum pro debito conditionali, vel in diem, dissolvitur per cautionem de satisfaciendo adveniente die, vel existente conditione.
117. Parentes, liberi, socer, maritus, patronus & similes personae, non executantur in solidum: cuius tamen contrarium de consuetudine observatur. 129. nisi ex speciali gratia creditorum aliud impetrent. 130.
118. Donator, item socius, executantur in quantum facere possunt.
119. Militibus armata, togata, vel caelestis militia, circa executionem debet tantum relinqui, ne egeant: nisi creditor ipsemet inopia laboret. 126.
120. Alimenta privilegiatorum tribuuntur secundum conditionem personarum.
121. Dignioris conditionis homini, circa executionem, pro exhibitione plus tribuitur, quam viliori.
122. Rustico sufficit pro alimentis panis ater, cum capis & alijs.
123. Contra Doctores & Magistros, aliosq. qui ex opere artis vivere possunt, executio in solidum procedit. & num. 131.
124. Executionis, in quantum reus facere possit, qualis ineatur ratio, & quid hac in re potius sequendum, ac consuetudo horum locorum obtineat. n. 125.
126. Altare unum cooperire, discooperto alio, parum habet utilitatis.
127. Reverentiali iuri renunciare non licet. & n. 128.
129. Donatoris pactum, quod in solidum videlicet conveniatur, valet.
132. Militibus, sive armata, sive togata militia, circa executionem non debent auferri arma, & libri. 134. item 137. Secus de consuetudine, 139. & quando aliud non habent 145.
133. Reprasalia non extenduntur ad clericos & ipsorum bona, pro studijs clericalibus habita.
135. Doctorum privilegium intelligitur de promotis in legitimo studio, non autem de bullatis, ubi de requisitis ad gradum Doctoris obtinendum, & probationibus quibus qualitas Doctoralis potest probari. 136.
138. Immunitas tributa pro necessarijs alicuius praesidis, vel alterius privilegiati, non extenditur ad alias merces, non pertinentes ad ipsorum usum.
139. Privilegij causa cessante, cessat privilegium. 163. ubi facti specie hoc declaratur. Item 192.
140. Privilegio abutens, illo privatur, saltem in ea parte, in qua contra fecit. 141.
142. Clericus, in bonis extra causam suae professionis habitis, non gaudet privilegio, quo minus in ijs executetur.

143. Generalis consuetudo, vel lex, extenditur etiam ad privilegiatos, in casibus, in quibus speciale privilegium non habent.
144. Stipendia doctorum & scholarium, quò ad executionem, sunt privilegiata: nisi ipsimet ijs abutantur. 145. & 146. vel, nisi deficiant alia bona, in quæ expediatur executio. 148. & 152.
146. Miles, alienando humeralia, vel tibialia, fustigatur, si tota arma dissipat, capite punitur. 147.
149. Scholares visitando scholas, neque tamen studendo, non gaudent privilegijs.
150. Scholaris ut studeat, cautela est pro parente, mittere ipsi exiguum viaticum.
151. Innocentes sæpè propter conversationem cum nocentibus patiuntur.
153. Propter quod unum quodq. tale est, illud magis habetur tale. Ideoq. persone, quarum bona sunt privilegiata, magis privilegiata sunt, ita ut detineri personaliter non possint.
154. Scholares debent tuti esse ab iniuria & detentione personali.
155. Persona detentio est magna iniuria.
156. Carcerari faciens quem iniuste, de iure Saxonico in singulas 24. horas solvit carcerato 30. solidos.
157. Doctores & advocati non sunt personaliter detinendi pro causa pecuniaria, etiam stante statuto, quod debitores post moram sistantur.
158. Clerici per laicos distringi non debent, aut pro repræsalijis capi & num. 160.
159. Parentes inuisuri filium in studio, non debent, capi pro repræsalijis.
160. Iudex secularis non debet tangere vinctos Domini.
161. Nobiles, barones, milites, & similes persone in dignitate constitutæ, non debent arrestari, nisi si quid de facto fiat, ubi tamen locum habet illud: Iustitia sæpè premitur, sed non opprimitur. 162.
164. Nundinarum tempore debitores non arrestantur, nec eorum bona.
165. Privilegio doctorali non convenit mercantias & cambia facere.
166. Laici clericis & ordini scholastico sunt infensi.
167. Talis quisq. indicatur, qualis reperitur.
168. Clericus repertus cum armis, detinetur ut alius privatus.
169. Dignitatum ordo servandus.
170. Privilegio cuiusq. ita sunt restringenda, ne, quantum fieri potest, ledant ius commune: nisi sint redacta in corpus iuris. num. 171.
172. Privilegia facilius tolluntur quàm iura communia.
173. Doctores, item nobiles, non debent pro maleficijs capi, vel torqueri: contrarium tamen servatur de consuetudine. 174. dummodò precedant indicia à legibus approbata. num. 175.
176. Legis auxilium non meretur, qui contra eam delinquit.
177. Nobiles, & similes in dignitate constituti, regulariter non debent poni in carceribus subterraneis, nisi prius convicti sint de crimine. 178.
179. Nobilibus multum deferitur in materia carcerum, quibus & tota civitas pro carcere deputatur.
180. Nobiles habent presumptionem bonæ fidei pro se.
181. Ecclesiæ bona non debent deduci in executionem, sive ex pacto, sive ex statuto, coràm seculari iudice.

182. *Posseſſio donata eccleſia ſub conditione, ea ceſſante, licite reuocatur: niſi conuerſa ſit in cœmeterium, vel ad eam ſacram, quo caſu debetur donatori, propter non obſervatam legem contractus, rei æſtimatio. 183.*
184. *Conditionis defectus vitiat diſpoſitionem.*
185. *Executio iuris excuſat à ſacrilegio, & iniuria.*
186. *Veſtes, & alia pertinentia ad uſum debitoris, in executione non ſunt pignoranda, alijs rebus exiſtentibus.*
187. *Agricola, ſicut & ipſorum terra, & instrumenta ad culturam fundi pertinentia, non ſunt in executione capiendâ pignori: niſi in defectum aliorum. 189.*
188. *Sterilitas agrorum præcauenda quoquo modo.*
190. *Agricultura nos omnes alit.*
191. *Legati, pro contractibus antea in loco celebratis, neq. in rebus, neq. in perſonis ſiſti poſſunt, ne quidem pro repræſalijs 194. ſive in eundo, ſive redeundo. 193.*
192. *Ambaſiatores debent ſecum portare literas credentia, pro maiore ſecuritate.*
195. *Legatorum privilegium concernit tantum res neceſſarias ad uſum: ſecus in alijs.*
196. *Legati, pro contractibus in loco legationis obita celebratis, recte exiguntur.*
197. *Peregrinantes ex probabili cauſa, habent ius revocandi domum, dummodo ante in loco, ubi conveniuntur, non contraxerint.*
198. *Romipeta, & peregrinantes ex cauſa religionis, non debent repræſaliari.*
199. *Mulier pro debito non carcera-
tur: niſi in honeſta vita fuerit, 200. vel tutrix liberorum renuntiaverit S. C. Velleiano. 201.*
202. *Pupillus abſq. tutore, non patitur paratam executionem in poſſeſſionem bonorum ſuorum, ex ſtatu-
tuto, vel pacto executivo, propter defectum conſenſus, & quod conditionem quidem ſuam meliorem facere poteſt, deteriorem verò non abſq. tutoris conſenſu. num. 203. niſi licentiam ingre-
diendi tantum, non etiam adquirendi poſſeſſionem creditori permiſiſſet. 204. 205. vel ex contractu defuncti exigetur. 214.*
206. *Alienationis vocabulum accipitur de translatione poſſeſſionis, quàm ſequitur ius uſucapiendi.*
207. *Pupilli factum habetur pro non facto.*
208. *Posſeſſio naturalis, cui inheretur corpore, amittitur per reſeſſum ex poſſeſſione, alio ingre-
diente.*
209. *Pupillus non poteſt alienare poſſeſſionem qua conſiſtit in animo.*
210. *Posſeſſio non tranſfertur ex contractu inutili, ratione deficientis conſenſus.*
211. *Principatus tituli nullitas reddit etiam poſſeſſionem nullam.*
212. *Alienatio facta per mulierem, ſtante ſtatu-
to, quod mulier ſine conſenſu viri nihil alienet, non tranſfert etiam poſſeſſionem.*
213. *Maritus & uxor de iure Saxo-
nico poſſident bona pro indi-
viſo.*
215. *Pupillus hæres, faciens adverſus factum patris, ſine tutoris conſenſu, non tenetur ad pœnam.*
216. *Privilegium, & conditio præſens ſucceſſoris, aut defuncti, an conſideretur circa executionem? & num. 203.*
217. *Hæredum in perſonis conditio obligationis non immutatur, circa contractum cum defuncto conſummatum. 218.*
219. *Pupilli*

219. Pupilli pubertas non expectatur in executione contractus paterni.
220. Aetas debitoris hereditarij non infringit ius creditoris.
221. Pupillus non tenetur ad interesse creati impedimenti vicino, cui pater promiserat, per se heredem vè suum non fieri.
222. Pupillo minùs cautè solvitur, si non & tutoris, & pratoris auctoritas interveniat.
223. Pupillus pro liberanda sua vel defuncti fide rectè solvit.
224. Praescriptio nondum completa cum privato, in rebus deinceps ad ecclesiam pertinentibus, requirit tempus 40. annorum.
225. Nihil actum dicitur, quando-cumq; quid agendum superest.
226. Litis contestatio praecidit locum poenitentiae, circa iurisdictionem iudicis.
227. Tutor regulariter non potest per-mittere creditori licentiam ingrediendi & acquirendi possessionem rerum pupillarium, in euentum non factae solutionis: licet contrarium communiter teneatur per distinctionem inter ius reale & obligationem personalem. 228. 230. quare probatur, & tenetur negativa. 229. Fallit in mobilibus 242. item in pacto ingrediendi possessionem. 243.
231. Possessio & res sunt diversa.
232. Possessio dicitur res momentanea, & parvi praedicii, etiam si agatur de re magna. 233. Hoc verum in possessorio recuperanda, aliàs secùs. 236.
234. Tutor in rebus pupillaribus domini loco habetur, quando benè administrat, secùs si male. 243. quod casu speciali declaratur, 244. & refutantur contraria. 245.
235. Traditionis loco patientia est.
236. Possessio eo ipso amittitur, quando quis constituit nolle possidere.
237. Bona fidei possessor dicitur, qui habet rem à domino, vel quasi, & is usucapit. 240.
238. Usufructus rerum pupillarium, sine pratoris decreto, etiam per tutorem non constituitur.
239. Licentia ingredienda & acquirenda possessionis tribuit ingresso ius pignoris.
241. Praescriptio tricennaria tuetur etiam iniustum possessorem.
242. Possessio non potest transferri per quemcumq; administratorem in praediciam domini.
246. Argumentum à contrario sensu non habet locum, ubi resultat alijs iuribus contrarius intellectus.
247. Possessio & proprietas differunt tanquam excedentia & excessa.
248. Possessorium recuperanda privilegiatum est, ne ab eo appelletur.
249. Possessionis magna sunt commoda, ideo pro vili & abiecta non debet haberi.
250. Possessor mala fidei, si deinceps rem emat à domino, confirmat sibi possessionem, & usucapere incipit.
251. Pupillus maiorem se mentiens, facit contrahentem cum ipso bona fidei possessorem.
252. Error iuris non patrocinator possessori, ad causandam usucapionem, si putet, se legitime emere posse à pupillo.
253. Mobilium possessio habetur pro vili & abiecta.
254. Pactum tutoris executivum, de ingrediendo & acquirendo possessionem rerum pupillarium, quae servando servari non possunt, valet.
255. Pactum ingrediendi possessionem post moram, tribuit tantum custodiam & observationem rerum

- rum ingresso, non autem possessionem.
256. Tutor pro debito pupillari non patitur executionem in sua propria bona: nisi proprio nomine pro tali ere alieno se obligasset. 258.
257. Officium suum nemini debet esse damnosum.
259. Pupillus pro debito vel causa pecuniaria personaliter detineri non debet, etiamsi sit doli capax. 260. Secus, si sit adultus, item minor. 261.
262. Dotis fructus, etsi marito debeantur: tamen in ijs non recte fit executio pro debito mariti, 263. vel etiam pro debito communi. 274.
264. Tertius, quo pacto debeat comparere pro suo interesse, ad impediendam executionem?
265. Executivum pactum, vel statutum, non extenditur ad aliam personam, quam contrahentis.
266. Executio in bonis usufructuarij non impeditur per proprietarium, qui tunc temporis non habet aliquod interesse. 270.
267. Ususfructus ius alteri non potest cedi, sed bene concedi, vel locari. 268.
269. Acquiri prohibita, quod ad commoditatem utendi non intelliguntur prohibita.
271. Mulier, de iure Saxonico, sedet in communi & indivisa possessione bonorum omnium cum marito.
272. Communibus in rebus melior est conditio prohibentis.
273. Possessor in dubio presumitur dominus.
275. Mulier opponens se executioni, impetrata per creditores in bona mariti, pro suo interesse, probare debet, pradium, in quo intenditur manus iniectio, vel dotale, vel pro dote obligatum esse, siue generaliter, siue specialiter, maxime si & alia bona adsint. 276.
277. Dotium bonorum fructus in executione recte pignorantur: nisi vel ex eo contingat, mulierem sine dote remanere, vel necessaria exhibitione carere. 280.
278. Maritus lucratur fructus sua cultura & semine productos.
279. Fructus annuatim renascuntur.
281. Dos & alimenta equiparantur, adeo ut statutum in uno, intelligatur etiam in altero.
282. Feudalia in executione non pignorantur, quod ad ipsam substantiam utilis dominij. 298.
283. Feudi dominus non cogitur alium vasallum invitus accipere.
284. Dominus feudi non potest ius vasallagij, vasallis invitis, alienare.
285. Vasallus domini conditionem, circa feudum, deteriore reddere nequit.
286. Bonorum mentione, quantumvis generali, non comprehenduntur feudalia, sed bene eorum fructus. 289. tanquam burgensatici. 290. item commoditates feudales. 291. 295.
287. Executio, de iure Saxonico, transfert possessionem rerum pignori captarum.
288. Ususfructus est species servitutis, quae in feudo constitui nequit, si realis sit, secus, si personalis. 299.
289. Beneficia clericorum in executione non pignorantur, sed fructus tantum.
292. Acquiri plenè prohibita, acquiruntur saltem quod ad commoditatem utendi fruendi.
293. Vasallus vendere potest commoditates feudales, etiam per totum tempus vite, sine consensu domini: ita tamen, ut prior vasallus praestet domino servitia. 296.
294. Alienatione feudi prohibita, non prohibetur alienatio fructuum. 297. Feudorum

297. Feudorum dominium utile duplici modo considerari potest.
299. Servitus realis in feudo constitui nequit, sed bene personalis, ut est ususfructus.
300. Obligatio personalis non infert alienationem feudi.
301. Acceptoris ius cessat, resolutio iure datoris.
302. Fructus feudi, aperti inter Augustum & Martium, debentur domino vel agnatis, post Martium vero usque ad Augustum, heredibus decedentis: secus de iure Saxonico, ubi attenditur, an ultima cultura agri vel vinea sit adhibita. 303.
304. Fructus dicuntur, deductis expensis, & quatenus in hoc ius Saxo. congruat vel pugnet. 305.
306. Tutor, siue feudi pupillaris dominus, siue extraneus fuerit, non lucratur fructus ex bonis pupilli.
307. Aedificia, post mortem vasalli, decedentis absque herede, debentur domino, de iure Saxonico, & quomodo in hoc textus iur. Sax. sit exaudiendus.
308. Statutum restringitur secundum ius commune.
309. Heredes allodiales habent ius retentionis feudi, donec ipsis solvantur expensae in aedificia, vel fructus ultimi anni.
310. Poma & pyra in horto feudali, post diem S. Urbani, lucrantur heredes vasalli, sicut & fenum, gramina, ligna. 311. quamvis in hoc posteriori contrarium defendat. Hartm. Pist. 312. quod & in Elect. Sax. tenent Scabini. 315. Priorem sententiam defendente authore, quam & in hisce Thuringia provinciis praticari ostendit. 314. 315.
313. Lex correctae non alleganda est ad decisiones causarum.
316. Pisces in piscina an pertineant ad vasalli heredes, an vero agnatos, aut dominum?
317. Feudicognitio pertinet ad dominum feudi, quando naturam feudi concernit, tam in possessorio, quam in petitorio. 318.
319. Pecuniaria pro causa si agitur adversus vasallum, etiamsi petatur executio in feudum fieri, coram superiore & ordinario loci agendum est. 320. nisi dominus feudi habeat etiam infeudatam iurisdictionem eius loci, tunc enim excludit ordinarium. 322. si iusticiam facere non negligat. num. 324.
321. Feudi de constitutione, vel privatione ubi agitur, eius cognitio ad dominum feudi, aliae omnes causae ad ordinarium spectant.
323. Forma investitura alicuius feudi cum iurisdictione.
325. Feudum a principe subinfeudatum inferiori cum iurisdictione, abdicat in illo castro iurisdictionem domini.
326. Subditus pro domini are alieno non debet exigi.
327. Domini & subditorum personae sunt diversae.
328. Homo hominis mei non dicitur homo meus.
329. Socius mei socij non dicitur meus socius.
330. Superior nobis auferre non debet, quod non dedit.
331. Imperator est dominus mundi, quod ad protectionem & iurisdictionem, non quoad dominium rerum privatarum. 334. quod est iuris natura. 335.
332. Rex dicitur quilibet in sua domo.
336. Princeps auferens privato res suas ex causa publica, tenetur ad recompensam pretij.
337. Transactio ducis belli cum hoste, ut in posterum de ablatiis nulla moveatur querela, non praecidit subditis ius repetendi id, quod eis ablatum est.

338. Magistratus culpa non transit ad subditos & innocentes.
339. Reprasalia dantur non tantum contra denegantem iusticiam, sed etiam contra eius subditos.
340. Culpabiles ab inculpabilibus in magnis vniuersitatibus, non bene possunt separari.
341. Liber homo alicuius baronis per ipsum non potest obligari.
342. Vasalli & subditi pignorantur pro debito domini, ut deinceps apud creditorem sint in eadem causa, prout apud dominum: sed non tenentur pro domino debitum solvere, nec egentem alimentare.
343. quia Principes contenti esse debent ordinarijs tributis, & ultra ea subditos non gravare.
344. Civitates, item cives, non possunt sisti vel exigi pro debito domini, nisi pro eo se obligassent, vel solvere constituisent.
345. Mutuum debet solvi per eum, qui se obligavit, licet pecunia ad alios pervenerit.
346. Civitas non obligatur ex mutuo, accepto per eius administratores annales, vel aliter temporales, & nu. 377. nisi totus ordo consilij, quod repraesentat civitatem, consenserit, vel pecunia in utilitatem publicam versa fuerit: & aliter accipientes de suo debent solvere 354. Secus in perpetuis administratoribus qui obligant civitatem ex mutuo, 372. licet non probetur versio. 361. 366.
347. An ex mutuo contracto nomine civitatis, per administratores generales, teneatur civitas, Vbi est explicatio l. civitas. de reb. cred.
348. Consilium integrè & legitimè congregatum repraesentat populum civitatis, & 361. 362. & reputatur pro lege ipsorum decretum. 376.
350. Civitates hodiè habent tria consilia regulariter, drey Räte.
351. Administratores non debent esse dissipatores.
352. Creditor agens contra civitatem pro mutuo, probet, illud versum in utilitatem publicam, vel communi consilio contractum celebratum fuisse, alias eos solum, qui mutuum acceperunt, exiget. 354.
353. Ecclesia & Resp. equiparantur.
354. Iuris occasio ad iniquum compendium trahi non debet.
355. Magistratus intrusus, vel violentus, mutuum accipiens provincia vel civitatis nomine, eam non obligat, nisi probetur versio. 357.
356. Non iuste electus habetur pro reprobo.
357. Tyrannus quis dicatur?
358. Reprasalia in Romano imperio non conceduntur.
359. Factum consilij, vel perpetuorum magistratum, reputatur pro facto civium. 351.
360. Magistri collegiorum quod statuunt, omnes collegiarum habere debent.
361. Magistratus, minores usuras, quam promissas, accipiens per longum tempus, praeiudicat civitati.
362. Sigillum commune obligat omnes de communitate, etiam si appositum sit per solos regnantes.
363. Praepositi alicuius corporis vel communitatis, legitimè convocati, quod faciunt, id tota communitas fecisse existimatur, neq. opus est probatione versionis mutui in rem communitatis. 366.
364. Solutio facta a reipublica probatur per quietationem administratorum.
365. Electio mali administratoris vel ministri imputatur eligenti.
366. Mutuum, acceptum per administratores civitatis perpetuos, obligat

- ligat quidem communiatem & bona communiatas, non autem singulos ciues. 371. nisi singulorum civium nomina specialiter exprimantur. 372. vel dictum sit in contractu, quod uniuersi & singuli pro eo teneantur. 373.
370. Vniuersitas quod debet, singuli non debent, & contra.
374. Totum infert omnes suas partes.
375. Civium singulorum bona non possunt specialiter obligari pro debito magistratus, illis ad hoc non specialiter conuocatis: contraria tamen sententia videtur verior. 376.
376. Syndicus habens speciale mandatum, potest obligare bona etiam omnium civium in particulari, pro debito civitatis.
377. Vnus ordo senatorius, qui per annum regit, non adhibitis alijs duobus consilijs, non obligat civitatem ex mutuo.
378. Plures in idem non facile consentiunt.
379. Maioris partis factum dicitur, quod fit à duabus partibus ex tribus, curia legitimè conuocata.
380. Ciues uniuersi & singuli, obligati in instrumento communiatas, non tenentur aliter, quàm quilibet prorata: nisi dictum sit, quod uniuersi & singuli in solidum sint obligati. 381.
382. Ciues, exacti pro debito communi, debent per civitatem indemnes servari.
383. Civitas obnoxia ari alieno, ex necessaria causa contracto, potest etiam pradia communiatas vendere, vel hominibus de uniuersitate collectam imponere.
384. Collecta imponitur communiatas regulariter per as & libram.
385. Collecta pro debito antiquo, solvuntur non tantum per veteres, sed & per novos habitatores communiatas, imò etiam per possessores pradiorum.
386. Forensis, possidens in loco pradia, tenetur contribuere pro communi debito uniuersitatis.
387. Hereditatem in iacentem ius parata executionis non conceditur, nisi rei seruanda causa in uno casu. num. 404.
388. Hereditas iacens dicitur, quamdiu non aditur.
389. Hereditas vacans dicitur, quando deficit omnis spes adeundi, & 331.
390. Pupillus indefensus non constituitur in contumacia.
391. Hereditas iacens ad instar pupilli reputatur indefensa, & hereditaria res, antequam heres existat in nullius quasi bonis esse dicuntur. 392.
393. Hereditas tribus temporibus iacere dicitur regulariter, per trimestre integrum, & nu. 395.
394. Tempus à iure praefixum ad aliquid faciendum, non currit impedito.
396. Executio rei iudicata, item instrumentorum executiuorum contra defunctum, cessat, quamdiu iacet hereditas non adita.
397. Hereditatis iacentis tempus, de iure Saxonico tantum est triginta dierum.
398. Hares de iure civili, non confecto inventario, tenetur ultra vires hereditatis: secus de iure Saxonico, & canonico. 399.
400. Inventarij confectio ex vi statuti omitti potest.
401. Inventarij confectionem omittens, tenetur iuramento manifestare, quæ in hereditate defuncti post eius mortem reperit.
402. Iuramentum à lege impositum, in casu non confecti inventarij, & similibus, etiamsi petatur ab actore, tamen non potest referri.
403. Inven-

403. Inuentarium ut releuet à iuramento heredem, debet esse confectum infra triginta dies.
404. Statuto stante, quod infra tricesimum conficiatur inuentarium, illis diebus exactis, in hereditatem, quantumvis nondum aditam, executio peti potest.
405. Hereditas iacens repræsentat personam defuncti, non heredis futuri.
406. Hereditate iacente, lapsus terminus ad prosequendam appellationem prorogatur ad quatuor menses.
407. Hereditate etiam iacente pœna committitur, sed exigere per viam executionis tunc non potest.
- 408.
409. Contra pœnam iacente hereditate incursum, datur restitutio ex generali clausula.
410. Arrestum intra tricesimum impetrans in hereditatem iacentem, an præferatur alijs post tricesimum venientibus?
411. Arrestatore sententiam pro se in causa principali impetrante, ius pignoris retrò trahitur ad tempus impetrati arresti. & 412.
413. Fictio legis nunquam habet locum, nisi subsit res vel persona, cum qua fingere possit.
414. Hereditas iacens non potest arrestari, benè tamen in ea sit missio ex primo decreto. 415. & quæ sit ratio. 416.
417. Statuto stante, quod liceat ingredi bona debitoris post moram, permittetur etiam ingressus, hereditate iacente.
418. Pupillus & hereditas iacens aquirantur.
419. Pupillus, etiam indefensus, patitur primum decretum, idq. rerum seruandarum nomine.
420. Ingressus possessionis tribuit nudam custodiam rerum.
421. Periculum in mora facit licitum quod aliàs erat illicitum.
422. Hereditati iacenti datur curator, ad instantiam creditorum.
423. Legatum pauperibus relictum, etiam iacente hereditate, exigere potest, sicut & legatum restitutionis usurarum. 425.
424. Vidue & familie defuncti, quomodo usq. post tricesimum de alimentis prospiciendum.
426. Anima alius omnibus rebus præferenda.
427. Expense funebres, etiam iacente hereditate, exigere possunt.
428. Defuncti corpus ob es alienum non debet arrestari, sub gravissima pœna debitoris contrafacientis. 429. etiam stante statuto, quod post moram debitor in persona sisti valeat, contra opinionem Angeli. 430. quæ neq. de æquitate, neq. de iure aut consuetudine subsistit. 431.
432. Successor singularis dicitur heres, item emtor rerum alienarum.
433. Ius pacti, vel statuti executivi personale est, debitoris personam solum concernens, non tertij possessoris.
434. Personalis obligatio non sequitur fundum.
435. Alienationis prohibitio afficit solum prohibitum, non autem tertium, nisi in fraudem creditorum processisset alienatio. 439. etiam in casu testati contra legatarium. 440. vel res fuisset litigiosa. 441. vel pactum manusinjectionis adiectum resolveret contractum ipso iure. 444. vel dominium rei in iudicium deducta, fuerit adiudicatum petitori, quam tamen victus postea alienat in tertium. 445.
436. Executio non intenditur contra tertium, in instrumento non nominatum.
437. Instrumentum quod non cantat, nec ego cantabo.
438. Pactum

438. Pactum executivum non obligat, nisi quam diu res est penes debitorem.
442. Litigiosa bona quae sint iure noviss. & 443.
446. Sententia lata super principali, non tantum ipsi nocet contra quem lata est, sed etiam habenti causam ab eo.
447. Sententia maior est effectus, quam pacti.
448. Litigiosa res, super cuius dominio movetur controversia, est inalienabilis, & si alienetur, potest advocari per manusinjectionem, sicut poterat ab ipso debitore.
449. dummodo processus executivus prius fuerit institutus adversus principalem: secus si ordinarius. 452.
450. Litigiose rei alienatio habetur pro non facta.
451. Successor non debet esse deterius conditionis, quam eius antecessor.
453. Executio parata ex vi pacti vel statuti, cum obligatione etiam hypothecae coniuncta, non datur contra tertium possessorem. & num. 454.
455. Hypothecae alienatio non inducit vitium litigiosi, nec extendit paratam executionem ex vi pacti vel statuti contra alium, quam debitorem: licet Bartolus contrarium statuatur. 459.
456. Privilegium concessum in instrumento contra ius commune, solum afficit nominatos in instrumento, non etiam alios.
457. Executio parata impeditur per exceptionem, tu non es nominatus in instrumento.
458. Hypothecaria non datur contra tertium possessorem, non prius discussis bonis debitoris, nisi fuisset in pacto hypothecae etiam lex, de non alienando pignus, adiecta.
460. & quidem specialiter, non autem generaliter, 461.
462. Hypotheca specialis magis impedit, quam generalis.
463. Arrestum an afficiat bona vitio litigiosi?
464. Arrestatorium libellum proponens, non dicit se dominum, sed habere in rebus debitoris ius saltem taciti pignoris.
465. Fictum nunquam plus operatur, quam verum.
466. Ignorans non dicitur esse in culpa, ideoque non punitur.
467. Venalitiarii qui dicantur.
468. Arrestator primus praefertur posteriori, quantumvis merces ipsius vendita apud emptorem, eundemque debitorem suum adhuc extent: secus, si non fuerit habita fides de pretio. num. 469.
470. Litigiosi vitium non inducitur per arrestum, & num. 472.
471. Arresti effectus est, inducere ius tacitae hypothecae.
472. Bona coloni inuenta, etiam si tacite dicantur locatori oppignorata: tamen ante inclusionem rite alienantur.
473. Arrestator, bona arrestata nunc existentia penes tertium, potest prosequi hypothecaria actione, praemissa tamen excussione debitoris principalis.
474. Bonis pro mobilibus rectius petitur sequestratio, vel inclusio, quam arrestum.
475. Sequestratorum, vel inclusorum bonorum alienatio est ipso iure nulla.
476. Inclusio bonorum debitoris vitium litigiosi inducit, quia traditionis instar est. 477.
478. Possessio acquiritur per traditionem clavium, item per conspectum rei in praesentia adversarii.
479. Inclusio pignorum tribuit possessionem, & est loco missionis.
480. Debitori, cum quo periculum est dissipationis bonorum, mittitur ad domum

ad domum preceptum de non alienando, quod impedit translationem domini.

481. Executivum pactum, cum clausula constituti, vel precarij, operatur ius manus iniectionis, etiam contra tertium, & 482. quantumvis non citatum. 484. sicut & privata autoritate potest creditor ingredi. 483.

483. Precarium transfert in creditorem possessionem civilem, constitutum omnem possessionem, tam naturalem, quam civilem.

485. Debitor debitoris an per ius pacti executivi molestari possit?

486. Instrumentum, habens paratam executionem, executatur non tantum pro obligatis expresse, sed etiam pro tacite hypothecatis 487.

488. Rei appellatione veniunt etiam nomina & iura.

489. Executio iudicati fit non tantum in bona soli, & mobilia, sed etiam contra debitores debitoris condemnati, si modò non sit aliud, quod in causam pignoris penes principalem debitorem capi potest. 490. item, si debitor debitoris debitum confiteatur, alias non. 491.

492. Debitor debitoris si negat debitum, creditor ordinarium, non executivum processum contra eum instituit.

493. Instrumentum etiam sigillatum non habet paratam executionem, nisi sit etiam executivum. 494.

495. Debitoribus debitoris nostri fieri potest arrestum, & denunciatio ne solvant.

496. Executio repraesaliarum fit etiam contra subditos iustitiam denegantis.

CAPVT TERTIVM. DE BONIS ET PERSONIS DEBITORVM, CONTRA QVAE VEL QVOS INTENDITVR parata executio.

Contra quas personas & pro quibus rebus executio petatur.

Rem contra quem executio petitur, quo in loco conveniendus sit.

IN PRAECEDENTI CAPITE EXPLORAVIMVS CONDITIONEM PETITORIS, cui videlicet competat istud ius manus iniectionis: superest nunc, ut aliquid subijciamus de persona debitoris, contra quem, & pro quibus bonis parata peti possit executio. Verum, quia regulariter prima quaestio in materia nostra cadit de bonis debitoris, in quae, virtute pacti vel statuti, manus iniiciatur, ideò de his, tanquam de materia & subiecto principali, in quod operatur parata executio, primo loco agemus, annexuri vel subiecturi simul, pro occasione cuiusque loci, etiam alterum caput, contra quas videlicet personas ius executivum exerceri valeat? In cuius dubij elucidatione pro repetitis hoc loco volumus haberi, quae tradidimus supra in hac parte operis nostri capite primò, quòd videlicet alia bona debitoris sita sunt in loco domicilij, alia in territorio contractus, alia in foro destinatae solutionis, alia verò extra illa tria loca, ubi videlicet nec larem fouet debitor, nec contraxit, nec eò solutionem destinavit. De primò certum est, quòd, ubicunq; reus fixit suum domicilium, ibidem possit etiam peti paratae executionis ius, in bona eò loci sita, siue mobilia sint, siue immobilia, siue etiam in iuribus vel actionibus consistant, servato tamè ordine praescripto per l. à Dino Pio, l. 5. §. in vena. ff. de re iud. Idque

- Idque ampliatur, siue præcesserit conventio de manus iniectione, sicut in *l. creditores. 3. C. de pign.* siue aliter in loco domicilij extet tale statutum vel consuetudo, quod debitor post moram executetur, vel etiam arestetur, absque alio
- 2 processu, cum statuta regulariter ligent omnes homines & subditos statuentium. *l. cunctos populos. 1. & ibi notant Bart. las. Salic. & communiter interpretes. C. de summa trin. & fide cathol.* Idque extenditur, siue alibi gestus contractus, siue eo, siue alio, fuerit destinata solutio, cum forum contractus celebrati, vel deputatæ solutionis, nunquam excludat forum domicilij, sed forum foro addat. *Felinus in cap. fin. num. 18. & 23. ibidemq. Anto. de Butrio. num. 1. & diximus supra in hac parte 2. capite primo. num. 49. & num. 63.* De secundo & tertio membro, quando quis in loco gesti contractus vel destinatæ solutionis bona possidet (excepto eo solo, quod locus deputatæ solutionis excludit locum contractus, adeo, quia, qui certo loco soluere promisit, non potest in loco contractus conveniri vel exigi, siue per processum ordinarium, siue
- 3 etiam extraordinarium, prout istud latè firmavimus. *d. num. 63. & seqq.*) accipiat hęc conclusio, quod, siquidem in loco contractus, aut destinatæ solutionis reperitur debitor, ibidemvè bona immobilia possideat, tunc non solum ex pacto executivo, verum etiam ex vi statuti, ibidem tribuentis paratam executionem instrumentis liquidis in loco gesti contractus, aut destinatæ solutionis, post moram, ibidem indistinctè creditor instare poterit, pro parata executione contra debitorem, cum isto casu statutum indubitatè afficiat bona, in territorio statuentium sita, quando locus destinatæ solutionis, vel contractus celebrati (quæ parificantur. *l. contraxisse. 21. ff. de actio. & oblig. l. 3. §. 1. de bonis aut. iud. possiden.*) concurrat cum loco situationis bonorum, saltem immobilium. *c. Romana. §. contrahentes. extra. de foro compe. in 6.* Sicut enim reus, in persona deprehensus in loco contractus, rectè convenitur ibidem pro debito per solennem & ordinarium processum, adeo, quod forum iudicis loci contractus regulariter declinare nequeat. *l. heres. 19. §. 1. de iud.* ita non dissimili modo, in processibus summarijs aut executivis, debitor iurisdictionem iudicis loci, in quo contraxit, agnoscere debet, pro bonis soli, quæ ibi possidet, & quæ afficiuntur statuto loci, paratam executionem tribuente instrumentis liquidis, tum, quia, ut sæpius tactum fuit, quò ad fori competentiam, idem est iudex executionis, qui est ordinariæ cognitionis. *l. à Divo Pio. 15. in princ. & §. sententiam. ff. de re iud.* tum, quia bonum est argumentum à personis ad res, & e contra. *l. patre furioso. 8. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. si quis inquilinos. 112. §. si ita legatum. de leg. 1. l. illi 40. de usu & usufr. leg. & probatur hęc decisio, rectè inducendo, per textum apertum. in d. c. Romana. §. contrahentes. extra. de foro compet. in 6.* ubi habetur: quantumvis forensis extra locum suæ residentie contrahens, à loco gesti contractus de præsentia absit: tamen ex foro domicilij saltem subsidiariè citari, citatusque in contumacia constitui, & aduersus eum ad missionem in possessionem bonorum, quæ in loco contractus tenet, procedi potest. allegant pro concordante alium textum, in *l. heres absens. 19. §. proinde. ff. de iudic.* ubi ab initio præmittitur, quod contrahens cum advena, quem mox scit profecturum, domicilium eius sequi, non autem pro possessione bonorum, quæ in loco gesti negocij habet, instare debet: sin verò forensis in loco, ubi contraxit, constitit, non dico iure domicilij, sed, ut tabernulam, armarium, vel officinam habens, ibique contraxit, defendere se eo loci compellitur. Sed hęc lex ad propositum parùm facit, ex quo ibi è loco contractus debitor nondum discesserat, sed causa suæ negotiationis in pergula sua ibi posita commorabatur, ita, quod eius persona deprehendebatur in loco contractus,

contractus, vnà cum mercibus, aliàs secùs, prout cum ista sententia transeunt Marianus Socinus, in c. dilecti, num. 10. ibiq. Innoc. 3. & Anton. de Butr. 24. extra. de foro compet. Paulus de Castro tamen. in d. l. heres. §. si quis tutelam, num. 5. vers. secùs si non. tenet, quòd forensis habens in loco pergulam, vel domum, etiam conductam ad certum tempus, indistinctè eo in loco conueniri possit, hoc est, siue ibidem cum mercibus suis reus deprehendatur, siue solæ merces reperiantur in loco contractus, vtroque siquidem casu, secundum ipsum, indistinctè sortitur forum in loco contractus, vbi & defendere sua bona, & si non defendantur, missionem saltem ex primo decreto expectare cogitur, in casu videlicet absentiae, vel contumaciae. Licet enim citatio per iudicem loci contractus, missa subsidiariè extrà territorium, non adstringat personam ipsius citati ad comparendum: tamen bene ligat, quòd ad effectum distringendi res ipsius citati, existentes in territorio citantis, quantumvis ibi se non patiatur reperiri. Philippus Francus in d. §. contrahentes, nu. 2. & 9. in fine. ideo Gailius alibi scriptum reliquit: citationem forensi extra territorium ideo destinari, vt habeat scientiam litis, vtque deinceps iudex loci bonorum in suo territorio sitorum, in contumaciam citati, non comparentis, ad missionem in possessionem deuenire possit. Gailius obser. 56. num. 4. lib. 1. per l. omnes. 33. §. verum si apparitor. C. de epis. & cler. Panor. in c. fin. num. 36. vers. si verò. ibiq. Anton. de Butr. 13. & 15. vers. puta tamen. extra. de foro compet. & stringit tex. inuitabilis in ca. Romana. §. contrahentes de foro compet. in 6. cum quo concordat etiam ius Saxonicum in art. 70. §. agatur autem. lib. 1. Landrecht. quem textum superius induxi cap. 1. huius parit, num. 53. Sicut autem litera in d. §. contrahentes. loquitur de bonis soli: ita, si debitor teneat pergulam, vel officinam perpetuam in loco gesti contractus, ibidem per se vel suos negociando, eodem modo merces in taberna habitæ, cum quibus negociatur, & lucrum eius loci captat, afficiuntur nexu consuetudinis illius territorij, in quo deprehenduntur etiam si debitor alibi suum domicilium fixerit, cum in locum talium mercium etiam distractarum, subindè substituantur nouæ, atque ita naturam rerum soli (præsupposito, quòd in loco contractus reperiantur) sortiri videantur. l. cum tabernam. 34. l. grege. 13. ff. de pignor. l. peculium. 65. de lega. 2. cum similibus. Si namque persona debitoris, in loco contractus deprehensa, efficit reum de foro iudicij loci, vbi contraxit, adeò, quòd ex vi conuentionis, aut statuti localis, personaliter detineri valet, quid prohibet, res debitoris eodem iure censerì, vt nimirum ad illas manus in eò competat in loco contractus? argumento, quòd tradit Baldus in l. mercatores. 4. num. 1. C. de commerc. siue immobiles sint de sui natura, siue in tali conditione constitutæ, vt saltem potentia quasi perpetuò ibi hauræ existimentur, per id, quòd de inductis in prædium conductum dicitur, quæ eo animo sunt illata, vt perpetuò ibi maneat, non ad tempus, hæc tacitè intelligi obligata domino domus pro mercede locationis. l. debitor. 32. in fine, ff. de pignor. l. in prædys. 7. §. f. in quib. cau. pig. vel hypoth. cum l. si non inducta. 5. C. eo. tit. Econtra vero, stante statuto, quòd post moram, debitor, eiusvè bona arestantur, vel in ijs procedat executio parata, absq; alio processu iudiciali, solā situatio bonorū immobilium non operatur fori competentiam, ita, vt reus ibidem possit exigi per viam paratæ executionis, aut arresti. Quid enim, si ex contractu, Martisburgi vel alibi celebrato, vbi fortè viget ius commune, quòd pro debitis quantumcunque liquidis non prodit paratam executionem, argumento l. minor 25. annis cui fideicommissum. 40. ff. de minor. Titio quis sit obligatus in centum, quæ reus in termino ad solutionem præfixo solvere.

soluere cessat, creditor, ut de suo quam citissime, & absque solennitate iudiciali recipiendo sollicitus, comperto, quod debitor ipsius aliqua bona soli in ducatu Saxonie possideat, ubi, ex consuetudine, vel statutis locorum, instrumenta liquida merentur executionem, absque alio processu iudiciali, urget ibidem paratam executionem, quaeritur in proposito, an, ratione situationis bonorum, creditori in provinciis Saxonie ius paratae executionis aduersus reum, qui eò loci nec contraxit, nec illò solutionem destinavit, communicari debeat? Quod videbatur, per ea, quae notat Iason in l. si conuenerit. 18. nu. 39. ff. de iurisd. om. iud. cum possessiones situata in certo loco, trahant ad se personam, Baldus in l. fin. num. 45. C. de edicto D. Adr. toll. allegat l. cum miles. 11. ff. de aliena. iudic. mut. causa facta. cum l. is cui. 5. §. qui in possessionem. 5. ff. ut in possess. leg. ser. causa esse lic. quæ tamen iura parum faciunt, sed pro eo possunt allegari alij textus, ut c. Romana. §. contrahentes. extra. de foro compet. in 6. l. heres absens. 19. §. si quis tutelam. 1. & §. proinde. 2. ff. de iudic. ac stringit l. cum unus. 11. §. is qui possidere. 1. de bonis author. iud. possid. l. pupillus. 239. §. territorium. 8. de verb. sig. cum l. 2. C. qui petant tuto. vel cura. in quibus omnibus dici videtur, quod inductio. vel missio in possessionem bonorum petenda sit à iudice loci, ubi debitoris bona reperiuntur sita. Quia ea ratione facilius poterit creditor suum conseq̃ui à debitore, in loco videlicet bonorū ipsius, ubi & viget statutum paratae executionis, & creditor non abest in remotis, ad cuius satisfactionem in loco domicilij forsan ulteriore, & ubi ordinario processu cogere- tur pulsare reum, non peruenturus esset sine magna molestia, & infinitis difficultatibus, ob sumtus itineris, salaria aduocatorum, sportulas, & similia onera, argumento c. finem litibus extra. de dolo & contumac. clemen. dispendiosam. de iudic. Accedit, quod crebrò debitor in loco domicilij nihil, aut parum bonorum possidet, ita, ut ex ijs satisfieri creditori nequeat, inanisque sit prosecutio, argumento l. nam is nullam. 6. ff. de dolo. l. cura. 4. de muner. & honor. neque enim eius loci iudex, per viam executionis, ad bona alibi sita manum suam apponere potest. glossa l. fin. verbo. competentis. C. de edicto D. Adr. toll. l. 1. C. ubi de possess. agi. l. 1. C. ubi de hered. ac facit l. cum unus. 11. §. penul. in verbis: possidere iussus, eo loci iussus videtur, cuius cura adiubentem pertinet ff. de bonis author. iud. possid. cum iudicentis territorium claudatur certis finibus, eiusque longitudo & latitudo facti sit, ac mensura, non animo constet. Baldus in l. fin. num. 46. C. de edic. D. Adr. toll. per l. in agris. 16. ff. de adquir. dom. l. f. de iurisd. om. iud. quod ipsum quasi in terminis propòiti nostri firmare videtur Bart. Socinus cons. 167. num. 19. vol. 2. ubi secundum eum, licentia ingrediendi executivè bona debitoris nostri, peti debet à iudice loci, in cuius territorio bona sunt sita. allegando Bar. in l. à Divo Pio. 15. §. sententiam. 1. ff. de re iud. ac facit l. pro- perandum. 12. §. si autem reus. post gloss. verbo. absentem. & verbo. ad ma- iorem. ibidemq̃, Paulus de Cast. num. 3. & Salicet. 4. C. de iudic. per quos textus generaliter infert D. Hartmannus Pistoris: executionem faciendam esse per eum iudicem, in cuius territorio bona reperiuntur. Hartmannus in suis quæst. responso 15. num. 30. parte 1. idque innuere videtur etiam Gailius obser. 56. nu. 4. lib. 1. ubi tradit: eo ipso fundatam esse iurisdictionem iudicis, quod res, in quas executio petitur, extent in eius territorio. Pro quibus & illud urget, quod statutum, tribuens paratam executionem in bona debitoris instrumen- tis liquidis, videatur in rem loqui, quo casu afficit bona ibi sita, siue possidean- tur à ciue, siue ab aduena. Alex. cons. 16. num. 1. vol. 1. Bart. in l. cunctos. 1. num. 42. & 27. & Bal. 17. C. de summa trinit. per l. rescripto. 6. in fine. ff. de muner. & honor. cum l. an in totum. 3. C. de edific. priva. & alibi scriptum reliquit

Felinus: quod indistinctè permittant iura, quem convenire, vbi res est sita. Felinus in c. nonnulli, num. 31. extra. de rescrip. Alex. de Imola cons. 31. num. 5. & d. cons. 16. num. 1. vol. 1. vbi addit: hanc esse communem sententiam doctorum, quod & sequitur Godefridus de statutis cons. 2. num. 1. ac probari videtur per ius Saxonicum Landrecht lib. 3. art. 33. §. fin. vbi habetur: quod reus, non secundum hominis, sive actoris, sive rei leges, sed secundum iura provinciae, in qua consistit proprietas, iudicari debeat. vel, ut habet germanica versio: *Um eigen sol man richten/ nicht nach des Mannes/ sondern nach des Landes recht.* Ex quibus omnibus inferri nunc videtur, stante statuto in provinciis Saxoniae, quod instrumenta liquida mereantur paratam executionem, poterit ea peti in territorio Saxonico, etiam aduersus debitorem forensem, dum modò possideat in Saxonia bona soli, quantumvis neque domicilium suum in his terris fixerit neque aliter contraxerit, aut solutionem ad eum locum destinarit, per superius adducta. Et hanc quidem sententiam non semel in his terris vidi de facto praestari: licet contraria opinio indubitatè de iure verior & sustentabilior sit, quod nimirum ius pacti, vel statuti executivi, exerceri non possit contra bona debitoris, in loco statuti situata, nisi idem reus simul, vel ratione domicilij, vel ratione contractus, aut saltem destinatae solutionis, ibidem etiam sortiatur forum competens. Cum enim debitum, quod in petitione est, praesupponatur ex contractu, & sic ex obligatione personali descendere, ideò parata executio tali in loco intendenda est contra personam debitoris, vbi ipse de iure sortitur forum: ex quo obligatio personalis fundum non sequitur. Bart. in l. creditores. 3. num. 22. ibidemq. Salic. 15. & 16. ac Albericus de Rosate, nu. 6. 7. & 8. C. de pigno. & Neguzantius de pignor. quarta parte principali nu. 20. Mouet, quod in capite primo huius partis num. 27. praemisimus, & subindè repetiuimus, eundem esse iudicem executionis paratae, qui est ordinariae cognitionis. Cumque nemo sit, qui ignoret, actionem aduersus personam debitoris nostri, & ex contractu personali, inaniter in loco bonorum, quae reus alibi possidet, moveri, ita, ne prius adeatur iudex domicilij. l. actor. 3. C. vbi in rem actio, iuncta l. 2. C. de iurisd. om. iud. ideò debitor, in loco rei situatae conuentus, repellat actorem à limine iudicij, proposita exceptione fori declinatoria, quo casu conuentus absolvetur ab instantia, & remittetur ad iudicem domicilij cum refusione expensarum. gl. Bart. & Dd. in l. apertissimi. 16. C. de iudic. Speculator tit. de excep. §. viso. num. 14. per c. ac si clerici. ibidemq. notata, extra. de iudic. c. si diligenti. & c. cum sit generale. de foro compet. Nec obstat, 16 quod in bona, alibi quàm in loco domicilij situata, potest fieri missio contra forensem, etiam absentem. d. §. contrahentes. quia istud in allegato contrario speciale est, ob duplex vinculum, quod nimirum ibi concurrit obligatio ex contractu in illa provincia celebrato, cum situatione bonorum soli, qui funiculus duplicatus plùs ligat, quàm sola rei situatio. hanc solutionem innuere videntur Panorm. in d. c. fin. num. 36. vers. si verò non reperitur. extra. de foro compet. vbi addit: licet reus nequeat citari pro exercenda iurisdictione in personam: tamen poterit citari ad eum finem, ut videat, quo pacto procedatur ad missionem vel executionem in ipsius bona. quo de traditum fuit etiam supra in primo capite huius partis. num. 46. & 105. limitatione 8. Sic etiam intelligendus est Gailius obser. 56. num. 4. & 6. lib. 1. vbi refert: quod in casu d. §. contrahentes. si citatus contumaciter se absintet, quantumvis in bona, sub territorio iudicis citantis sita, ad missionem rectè procedatur: tamen ad multam pecuniariam, aut bannum personae descendendi nequeat, in quibus terminis loquitur etiam Baldus, volens, res debitorum immobiles, sitas in certo

- In certo loco trahere ad se personam, ita, ut, licet reus aliàs sit forensis, tamen ibi respondere, & bona sua defendere cogatur, quatenus videlicet missionem evitare intendit. *Baldus in l. f. num. 45. C. de edicto D. Adr. toll. quod ita in specie firmat Anto. de Butr. in d. c. fin. num. 13. & 15. vers. puto tamen, de eo, qui habet pergulam in loco contractus. extra. de foro compet. in 6. quia, secundum eum ibi, duæ causæ vincunt vnam, auth. itaq. C. communia de success. & Abbas in c. ex parte B. num. 8. & 9. extra. de foro compet. per c. 1. de treuga & pace.*
- 17 Hinc est, quod alibi traditur, delinquentem in alicuius territorio, si, arrepta fuga, aliò se conferat, aut vagabundus sit, licet coràm iudice loci, in quo deliquit, non sortiatur forum, non deprehensus ibidem, neque citari potest, quoad effectum distringendi personam: Et Panor. in c. cum contingat. nu. 6. extra. de foro compet. per c. pastoralis. §. quod si punitio. de sententia & re iud. docet, punitionem criminis, intrà districtum superioris commissi, pertinere quidem ad ius dicentem in eo loco, quatenus reus ibidem comprehenditur aut reperitur, secus, si extrà eius territorium commoretur: tunc enim per iudicem loci delicti neque excommunicari, neque de delicto personaliter condemnari potest, quod & firmat Anto. de Butrio in c. fin. num. 6. vers. quo autem ad effectus personam concernentes. iuncto vers. hoc ideo. cum seq. extra. de foro compet. tamen, si talis fugitivus forsitan haberet bona soli in loco delicti, & accusator vellet prosequi suam iniuriam civiliter, instituendo actionem suam ad certam æstimationem pecuniariam, citatus subsidiariè ex loco ubi nunc degit, si contumaciter sese absente, patitur missionem, vel executionem in bona, quæ habet in loco perpetrati maleficii sita. *Butriensis d. c. fin. num. 6. vers. in quantum autem ex tua.* Sufficit enim, reum vel bona ipsius non defendi in loco, ubi contrà ipsum agitur. *l. 3. cum l. hac autem. 5. ff. ex quib. caus. in poss. eat. & d. c. Romana. §. contrahentes. extra. de foro compet. in 6.* Cuius rei non est alia ratio, quàm, quod concurrat ibi duplex vinculum competentie, vnum ex loco, in quo deliquit, argumento *l. 1. cum auth. qua in provincia. C. ubi de crimine agi oportet.* & deinde locus bonorum in territorio commissi delicti sitorum. *Butri. d. c. f. num. 6.* Minus aduersatur cap. fin. de foro compet. quia ibi mouebatur actio realis super dominio rei, contrà possessorem, quo casu ita adiri potest iudex loci, ubi bona sita sunt, sicut iudex domicilij. *l. fin. in 1. respons. C. ubi in rem actio.* Quod verò dicitur: iudicem domicilij frustra adiri, cum nec ibi statutum paratæ executionis vigeat, ac, si fortè secundum iuris ordinem aditus sententiam dixerit, eum non posse exequi, ex quo non habet aliquam executionem, vel iurisdictionem contrà bona debitoris, alibi sita: id verum non est. Quantumvis enim sententiam, secundum iuris ordinem à se latam non possit in alio territorio, vel ipse exequi, vel executionem eius alteri mandare: tamen ad ius dicentis preces, potestas loci, in quo sita sunt bona condemnati, requisita per literas rogatorias, quas mutui compassus vocant, vice iudicantis iudicatum exequetur, cum vna iurisdicatio alteram iuvare teneatur, per ea, quæ notat Iason in d. l. à Divo Pio. 15. §. sententiam. 1. num. 4. ibidemq. alij Dd. ff. de re iud. Menochius de adipisc. poss. remed. 4. num. 404. Baldus in l. fin. num. 46. C. de edicto D. Adr. toll. Sic extrà propositum allegari videtur etiam consilium Socini 167. num. 10. vol. 2. de licentia ingrediendi executivè bona debitoris, cum ipse ibidem loquatur de ingressu executivo ipsius domini, qui intendit, ex causis à iure permissis, recipere & occupare propria auctoritate possessionem bonorum suorum, alteri per viam conductionis, vel emphytheuseos hætenus concessorum, quam possessionem ipsi nunc intervertere nititur colonus, argumento *l. colonus. 12. & l. qui possessio-*

nem. 17. ff. de vi & vi armata. l. 2. & ibi gl. verbo. repellere. ubi Iason & alij C. de iure emphyt. Illud namque generaliter verum est, quodocunque reali actione non agitur, sed personali, quod recurrendum est regulariter ad locum domicilij, cui subiectus vel subditus reus esse dicitur. *Panorm. in c. dilectus filius. 2. num. 3. extra. de rescript. & Gailus d. obser. 56. num. 4. & 6. lib. 1.* Quin & illud parum facit, quod statutum dicitur in rem loqui, quoniam, si subtiliter ponderemus, non magis loquitur in rem, quam in personam. Sicut enim contra personam rei, quæ fallit fidem in soluendo, aliàs procedendum erat via ordinaria, per oblationem libelli, litis contestationem, & similes actus iudiciarios, donec tandem perveniretur ad sententiam definitivam. *l. 1. C. de execu. rei iud. l. negantes. 9. C. de actio. & oblig.* ita in proposito statutum parata executionis non operatur, nisi contra eam personam, quæ iurisdictioni statuentium subiecta est, ratione videlicet domicilij, vel concurrentis eo in loco contractus. quo casu releuat creditorem à textura telæ iudiciariæ, & onerat debitorem parata executione, adeò, quia prædictum statutum isto casu plus respiciat & concernat processum, item solennitatem ac formam iudicij, quam rem ipsam, argumento eius, quod tradit *Ias. in l. cunctos. 1. in secunda repetit. num. 157. cum seqq. C. de summa trinit. & Velsenbecius cons. 14. num. 56. post Parisium cons. 120. num. 10. vol. 1. Mynfingerus obser. 82. centur. 4. gloss. Landrecht lib. 3. art. 33.* Verum, ubi persona debitoris non est subdita iudici loci, in quo res eius situantur, quia alibi habet suum domicilium, non præsupposita fori competentia ex vi contractus, vel destinatæ solutionis, quò ad fori sortitionem, vel competentiam, nequaquam intelligitur ligari statutis illius territorij, cum statuta non ligent non subditos. *Rolandus à Valle in questionibus suis. quest. 17. num. 5. ac facit c. ut animarum. extra. de constitut. in 6.* Et si verò Felinus *in d. c. nonnulli. num. 31. extra. de rescript.* velit indistinctè quem exigì posse, ubi res est sita: tamen Panormitanus, quem ipse allegat *in c. ex parte B. de foro compet. de hoc nihil dicit, & ipsemet Felinus aliter distinguìt in c. dilectus filius. 2. num. 13. de rescript.* ubi vult, in actione personali attendi forum domicilij, in reali autem considerari locum rei sitæ, secundum glossam ibidem, quam Felinus tradit communiter approbari *in d. c. dilectus. num. 13.* Deinde, quod urgebatur: statutum afficere bona etiam loci, ubi sita sunt, istud non est intelligendum, quo ad hoc, ut reus forensis in loco bonorum sortiatur forum, qui aliàs est extraneus, sed de alijs effectibus, puta, quando forsitan agitur de successione bonorum, isto namque casu inspicitur consuetudo loci, ubi bona soli reperiuntur, adeò, quia etiam forensis gaudeat illo statuti beneficio, per ea quæ supra notauimus parte 1. cap. 3. num. 229. item, ubi agitur de oneribus & intributionibus, quæ ex statuto loci imponuntur fundis, ut nempe de singulis mansis annuatim solvatur vnus denarius. *Bart. d. l. cunctos. 1. num. 27. per l. rescripto. 6. §. intributiones. ff. de muner. & honor.* item, quod quis cadere possit lapides in fundo priuati. *Bart. ubi proximè, per l. venditor. 13. §. si constat. ff. communia prædio. vel de qualitate & quantitate ex statuto attribuenda ædificijs. Bart. d. l. cunctos. 1. num. 27. per l. an in totum. 3. C. de ædifi. priua.* ita intelligendus est etiam Gódenus *in cons. 2. de statutis, aliàs est cons. 37. vers. octauò probatur per Landrecht. lib. 3. art. 33. §. fin. & §. 1. cum gloss. Ihr sollet wissen. art. 9. Weichbild.* Sic itaque statuta locorum afficiunt bona soli, ibi sita, tunc demum nexu, vel onere paratæ executionis, quando persona domini ita qualificata est, ut in loco bonorum personalis actio contra ipsum proponi possit, ad quam fori competentiam non sufficit

- sufficit sola bonorum situatio, nisi cum loco situationis bonorum, copulative etiam concurrat locus domicilij, gestive contractus, aut destinatae ibidem solutionis. Dico autem cum mysterio, quod statutum comprehendat tantum bona soli, in loco statuentium sita, vel, quae bonis soli in loco contractus aequiparantur, puta. habere ibi assiduam pergulam, vel tabernam cum mercibus. *d. l. heres absens. 19. §. 1. ff. de iudic.* quia secus iudicandum est de alijs mobilibus transitorijs, puta, de equis, iumentis, pecunijs, mercibus, vel similibus rebus, quas forensis per has provincias, ubi contra morosum debitorem proditur parata executio pro debitis liquidis & instrumentatis, deferret, aut per suos institores deferri facit, tales enim res, ad mercantiam pertinentes, & alias res venales, ad locum statuti pro celeri distractione earum delatas, ceteris paribus, hoc est, si in loco domicilij possessiones habeat, non comprehendit. *Godenus d. conf. 2. alias. 37. num. 4. vers. ad secundum dubium.* Imò, ut maxime forensis, Lipsiae contrahens, obligaret vel hypothecaret creditori expresse omnia sua bona: tamen haec obligatio non comprehenderet merces aliasque res mobiles, quae sunt in transitu, per vnam atque alteram noctem ibi, vel alibi duratura, donec mercatori forensi rursus insinuentur in loco sui domicilij. *Balauus in l. cum tabernam. 34. num. 2. ff. de pigno. Alex. de imola. in l. si constante. 24. num. 27 soluto matrimonio. Bart. in l. generali. 32. §. uxori. 2. num. 4. de usufr. leg. ac facit melior de mundo textus in d. l. heres absens. 19. §. proinde. 2. in verbis: non oportet ibi bona possidere, sed domicilium eius sequi. de iud. intelligendo literam de bonis mobilibus, quae apportarat, vel apportari fecerat ibidem contrahens, nec erant eo destinata ad perpetuam mansionem. Henningus Godenus d. conf. 37. nu. 4. per l. ex facto. 35. §. rerum aut. 3. ff. de hered. instit. cum l. debitor. 32. de pignor. l. si ita legatum. 86. de legatis. 3. ac notat Panor. in c. fin. nu. 36. ext. de foro compet. Bart. Cynus, Salicetus, & Paulus de Cast. in l. f. C. ubi in rem actio, ac facit l. debitor. 32. in fine ibi: eos, qui hoc animo inducti sunt, ut perpetuo eo loco haerent, non*
- 25 autem in causam temporis, obligatos esse. ff. de pigno. Sic alibi legitur: in legato bonorum aliquius loci non contineri res mobiles, & transitorias, in dicto loco non duraturas, propter videlicet celerem earum motum. *Bal. in rub. C. de verb. sig. nu. 4.* Et clarius in l. certi iuris. 5. n. 9. C. locati, per l. si tibi legatum est. 86. in princ. l. qui filium. 64. & d. l. uxorem. §. legauerat. 6. de leg. 3. ubi in legato domus, eorumque quae ibi sunt, quando morietur testator, non comprehenduntur pecuniae deputatae ad perpetuam collocationem pro pensione, vel ad foenerationes, quantumvis tunc exactae fuerint, quando moriebatur testator, ac concordat. *Lex facto. 35. §. rerum. 3. vers. rerum Italicarum nomine eas demum venire, quas perpetuo ibi habuerit, atque ita disposuit, ut perpetuo ibi haerent, non autem illas, quas ad tempus eo deputavit, ut de nouo ad pristinum locum revocaret. ff. de hered. instit. l. si uxori. 39. §. cum ita legatum. 1. vers. Labeo. ibi: praesentes custodia*
- 26 causa, non perpetuae. de auro & arg. leg. cum pecuniae & similes res mobiles, eius conditionis & naturae sint, ut quasi quotidie transeant de manu in manum. argumento l. si chorus. 79. §. 1. de leg. 2. ac notat Balauus in l. f. n. 19. C. de compensa. Et, quia nummorum usus est in assidua consumptione, ideo ijs rebus comparantur, quae seruando seruari nequeunt, argum. l. cum in fundo. 78. §. si fundus communis. 4. in verbis: sed ita, ut non vice corporis habeatur. ff. de iure dot. Bart. in l. 1. §. fuit quaesitum. n. 3. ibidemque Iason, in l. cetera. 41. §. sed si paravit. 14. num. 21. cum seqq. de leg. 1. ubi ipse post alios tradit. si vigore statuti, superstes
- 28 ex coniugibus lucrari debeat certam partem immobilium, non debebuntur ei pecuniae, etiam ad praediorum emtionem destinatae, quod & Tiraquellus probat de retractu conuentionali §. 1. gl. 7. n. 105. & 106. licet contrarium teneat

Ludovicus Romanus in *conf. 188. incip. in causa mihi commissa. nu. 5. per l. 3. §. usuras. vers. quid ergo. de contrar. & utili iud. tut.* cum vult, quod pecunia pupilli, reposita ad emtionem prediorum, non sit alienabilis, sine decreto iudicis, & idem Romanus singulari 103. incip. *tu habes*, item Cremonensis in *notabili. 59. verb. pecunia.* Corsetus in suo singulari. *verb. pecunia.* Ludovicus Gomezius in *§. item Seruiana. n. 21. l. de action. ac sequitur Chassanens in consuet. Burgund. rub. 4. §. 25. verbo. sunt assigne Z. n. 1. & facit d. l. uxori. §. cum ita legatum paulo ante allegata*, quorum sententia ego magis subscribo, quod nempe superstes consequatur etiam partem pecuniarum, quæ fuerunt deputatæ ad comparationem bonorum immobilium. licet fortè prior, Tiraquelli nimirum opinio, magis communis videatur, *per ea, quæ tradit Mandoſius ad consil. Romani. 188. littera C. allegans Nicolaum Boerium latissimè illud disputantem in decis. 219. eamque communioem & verioem esse tradit Geil. lib. 2. obs. 11. num. 4. respondendo ad textum in l. 3. §. usuras. de contrar. & utili iud. iudic.* quod istud sit speciale in pecunia pupilli & minoris, adeoque jus commune sit in contrarium *arg. l. ius singulare. 16. de legib.* Quæ hoc in loco ideò prosecutus fui latius, ²⁹ vt intelligerent scholares effectum statuti Saxonici, de parata executione, tributa pro instrumentis liquidis. Siquidem enim cum forensi neque contractus in Saxonia celebratus, neque eò destinata fuit solutio, ista consuetudo, vel lex provincialis, de parata executione, non exerit vires suas in mobilia debitoris transitoria, per hæc loca, *Salicetus in l. 2. num. 8. C. de iurisd. om. iud. & in l. cunctos populos. 1. n. 14. C. de summa Trin. & fide cathol.* Cum enim mobilia personæ domini coherere intelligantur, *gl. l. quæ ergo. 16. ff. de pecul.* ideò sequuntur conditionem domini, quò ad iurisdictionem & fori competentiam, adeò, ³⁰ vt iudex personæ, dicatur etiam iudex rerum. *Bertrandus conf. 121. nu. 3. vol. 3. parte 1. allegando satis bonam rationem, quòd bona hominum causa sint creata. l. in pecudum. 28. ff. de usur.* ideò, tanquam accessorium, regulantur secundum naturam sui principalis. *c. de prudentia. extra. de dona. inter virum & uxorem. Baldus in l. mercatores. 4. n. 1. C. de commercijs. Alexander conf. 21. num. 5. vol. 1. vbi ex hac ratione determinat, in publicatione bonorum alicuius faci-* ³¹ *norosi, intelligi confiscata esse non tantum bona immobilia & mobilia, quæ habet in imperio, verum etiam quæcunque alia mobilia, quantumvis extra fines imperij habita, cum mobilia reputentur affixa quasi ossibus domini, quæ patitur istam capitis diminutionem, & hanc sententiam de iure verissimam esse, testatur Chassanens in consuetud. Burgundia rub. 9. §. 16. verbo. tant en meubles. n. 3.* Quantumvis enim alibi referat Baldus, quòd mobilia censcantur ³² *esse de illo territorio, in quo reperiuntur. Baldus in c. 1. in princ. n. 6. & 23. de pace tenen. & eius viola. ibiq. Præpositus n. 4. per l. forma. 4. §. is verò. 2. ff. de sensibus. allegando Hostiensem in c. nimis. extra. de inre iur. tamen istud speciale est in casu violatæ pacis, & interpositæ delinquentis fugæ à facie iudicis, quo casu res eius mobiles, in loco delicti habitæ, veniunt in populum publicandæ & dispensandæ, prout loquitur ille tex. in d. c. 1. §. si verò violator pacis à facie iudicis. de pace ten.* Quod idem etiam sentiendum est de nominibus debitorum, pro quibus actio personalis competit ad quid mobile, quo casu talia iura etiam mobilibus connumerantur, ita, vt iudex loci, ex quo alicui forensi quid debetur, in ea debita non possit paratam ex statuto eius provincie executionem facere, sed debeat remittere creditorem ad iudicem domicilij, vbi sedet obligatus, *per ea, quæ tradit Alex. conf. 16. n. 1. vol. 1. quæ de fustius in prima parte* ³³ *operis nostri cap. 3. n. 251. cum sequentibus, egimus.* Nec obstat, quòd alibi legitur: nomina debitorum esse ubique, non autem in certo loco, *l. Caius. 86. in princip. ibi: in*

- ibi: in legato omnium mobilium, quæ in domo sunt, nomina debitorum non contineri. de lega. 2. l. si fideicommissum. 50. §. tractatum. 1. vers. sed & hic placuit, non loci esse res alienum, sed uniuersarum facultatum, de iudic. cum similibus, quia respondetur: contraria circumscriptivè intelligenda esse, quòd videlicet nomina non comprehendantur aut circumscribantur eo loco, ubi sunt, sed cohereant personæ domini, ad quem pertinent illa nomina, vel alia mobilia, ita solvit Alex. d. conf. 16. n. 5. vol. 1. & alibi tradit idem, quòd actio personalis pro nominibus debitorum, intelligatur coherere quasi ossibus personæ, cui debetur. Alex. conf. 19. n. 3. vol. 6. & Gozadinus conf. 49. n. 14. per l. quis ergo casus. 16. ff. de peculio, & l. 3. pro socio. Idèò valdè succinctè Baldus loquitur: mobilia respicere personam, immobilia verò territorium, in quo sita sunt. Baldus in d. l. mercatores. 4. n. 1. C. de commerc. quem citat & sequitur Gailus obser. 124. nu. 18.
- 34 lib. 2. Ac, quòd extra præmemoratos casus, quando vel in loco statuti contractum est, vel eò destinata solutio, neq; res mobiles, per transitum ibidem deprehensæ, & aliter non permanens, puta, quas custodiæ causa in certum locum deferri dominus fecit, mox reuocaturus, pro suo arbitrio, neque persona debitoris alibi, quàm in loco domicilij (dummodò ibidem vigeat statutum paratæ executionis, vel istud ita inter partes sit conuentum) sisti vel detineri possint, eam doctrinam communem esse refert Panor. in c. fin. nu. 43. extra. de foro compet. Et si enim ibidem addat, tales res mobiles saltem sequestrari poterant istud tunc demùm verum est, quando reus in loco domicilij non esset
- 35 possessionatus, aut aliter de fuga, vel dilapidatione suspectus, arg. l. si fideiussor. 7. §. fin. ibi: & persona suspecta sit. ff. qui satisd. cog. prout ipsemet Panor. in allegato loco se ita restringit, n. 44. in illis verbis: si aliter non sit suspectus, aut alibi teneat immobilia, neque sequestrationem istorum mobilium permittendam, neque cautionem de re non barandanda exigendam esse. Abbas in d. c. fin. n. 44. arg. Clem. ne Romani §. sanè de elect. c. nam & ego extra de verb. sign. ac facit l. generali. 32. §. uxori. 2. de usufr. leg. ubi per legatū usufructus domus, eorumq; quæ sunt in domo, non veniunt ea, quæ sunt in domo causa mercium, ac faciunt, quæ superius annotauimus, parte 1. cap. 2. n. 110. & sequentib. Quantumvis autem Chassanzus in loco præcitato adijciat, quod de consuetudine vix credat hanc distinctionem in effectu seruari, sicut ipsemet fateor, quasi tota dñe manus iniectionem, vel arrestum decerni, non tantùm pro bonis immobilibus loci, sed etiam pro mobilibus, & nominibus debitorum, non obstante, quòd, maximè mobilia, sint tantùm transitoria ac ephemera, neque duratura in loco statuti vel consuetudinis, arg. l. fin. C. ubi in rem actio: tamè respondeo, istud de facto fieri, non de iure. cum & Bart. sentiat, illam theoricam, quòd debitor conueniendus sit in loco, ubi res eius reperiuntur, intelligendam esse, de rebus in loco permanentibus, & secus esse in alijs, quæ vel custodiæ causa, vel per transitum ibi sunt: nisi debitor ibidem foueat domicilium suum, Bart. d. l. fin. num. 1. & 2. & hanc opinionem probat Ioan. And. ad Specul. tit. de comp. iud. adit. §. generali. n. 17.
- 36 vers. tertia opinio. post Pan. in c. fin. & c. sanè. extra. de foro compet. Præterea hodiè super concessione arrestorum, maximè aduersus personas debitorum, cauti iudices plerunque circa iniectionem manus, siue in personam, siue in bona debitoris, adijciunt clausulam: Nos arrestum istud in personam, vel res NN. præsentis debitoris, interposuimus, ad instantiam creditoris, in quantum iuris ratio patitur, Wir haben dem Creditorn. auff sein ansuchen/ den gebeten arrest solcher Güter/ so viel von Rechts wegen geschehen kan/ gestattet. Item: Ewre Güter/ in quantum de iure zu arrestiren vnd anzuhalten befohlen. quo casu relin-
- 37 quitur demùm disputationibus & allegationibus partium, an iuste vel iniuste arrestum

Cautela pro
iudicibus
qui pro
arresto con-
ueniuntur.

arrestum decretum fuerit. De cuius clausulæ: in quantum de iure fieri potest, effectu, videatur Baldus *cons. 248. incipiente. delegatus apostolicus. num. 3. vol. 1.* ubi tradit: quod huius clausulæ determinatio pendeat ex futuro euentu, ac declaretur per sententiam, super impugnatione processus denuo publicandam, qua vel confirmabitur vel infirmabitur arrestum. & latè Vitalis in tract. clausul. cap. 5. & in primis 6. arg. cap. 2. in finalib. verbis. ext. de in integr. restit. & l. diximus. 4. ibi: pendentia tertia curationis finem expectari. ff. de excus. tut. Cum securius faciant iudices, admittendo superfluum, quam omittendo necessarium. c. non astinemus. vers. melius enim supererunt. 13. q. 2. de facit l. qua dubitationis. § 1. cum l. non solent. § 4. ff. de reg. iur. nisi fortè talis in loco inueterata, & ab antiquo consuetudo inducta fuerit, ut liceat personam, vel quæcunque bona, siue soli, siue mobilia, & transitoria forensis debitoris, etiam extrâ eam dilapidationis, aut suspicionis fugæ, in loco statuti executivi deprehensa, arrestare, tunc enim sustinetur arrestum vigore longævæ consuetudinis. Rebuff. ad ordin. regni Gallie tomo 1. de literis oblig. art. 1. gloss. 3. num. 40. quo de latius in prima parte nostri operis cap. 4. num. 9. Sed hæc consuetudo, quia facti est, & in facto consistit. c. 1. extra. de constit. in 6. probari debet ex parte eius, qui illam allegat. l. ei incumbit. 2. ff. de probat. In cuius probatione si cadit, aut non docebit. quod ex alia causa, per leges approbata, puta, propter fugæ suspicionem, vel similem, sequestratio processerit, secundum ea, que habentur in l. si si deiussor. 7. § fin. qui satisd. cog. non tantum arrestum relaxabitur, sed condemnabitur præterea arrestator ad refusionem sumtuum & interesse, pro rebus debitoris, ita de facto sequestratis. Prout istud antè paucos annos in persona cuiusdam mercatoris Antuerpiani practicum & pronunciatum memini, contra eius præsum creditorem, ad cuius instantiam is fuit detentus in arresto personaliter. Sicut enim arrestum de facto processerat: ita fuit condemnatus detinens, in expensas litis & interesse, suo aduersario, anno 1578. Ideoque ut plurimum iudices, super arrestis rerum aut personarum aditi, utuntur & alia cautela, recipiendo videlicet ante omnia à creditoribus cautionem, de seruando indemne tribunal iudicis, & refundendo expensas, cum omni interesse, in casu succumbentiæ. arg. eius, quod habetur. in c. suscitata. in fin. ibi: recipiatis idoneam cautionem. extra de in integr. rest. l. si in fraudem. 7. C. de legat. & traditur plenius in c. 2. partis primæ nostri operis, num. 116. cum seqq. Quæ tamen omnia, sicut præmonuimus, in terminis statuti, vel consuetudinis, paratam executionem tribuentis, intelligenda sunt. Si enim manusinectio causetur ex pacto executiuo, vel conuentione partium, vniuersaliter, & sine determinatione certi loci, concepta de apprehendendo, in casu moræ, omnia debitoris bona, ubicunque reperta, tunc talis obligatio operatur in omnia bona, siue immobilia, siue mobilia, etiam transitoria rei forensis. ita intelligo Anton. Neguz. in tract. pign. 2. membro. 2. part. princip. num. 14. Alex. de Imola in l. si constante. 27. num. 27. vers. sed si bene aduertas ff. sol. matrimo. post Car. in l. generali. 32. §. uxori. 2. n. 2. & 4. de usufructu leg. nisi fortè lege vel privilegio aliquæ personæ vel res reperiantur à tali manusinectioe specialiter exemptæ, prout hanc restrictionem in terminis ordinariæ executionis innuit Maranta de ord. iud. p. 6. de execut. sentent. n. 28. argum. l. ab ea parte. 5. ibi: qui speciali lege vel constitutione se exemptum dixerit, id probare oportet. ff. de probat. l. nec non. 28. §. quod eius. 2. ibiq. not. gl. ex quibus causis maior. l. mutus. 43. §. cum queritur. 1. de procurat. cum similibus. Quæ autem de manusinectioe in bona debitorum hætenus tradita sunt, extendantur non tantum ad bona rei principalis, sed etiam eius fideiussorum, dummodo tamen pariter, sicut principalis, licentiam

Quando in
bonis fidei-
iussoribus pos-
sit fieri
sequestratio.

licentiam fecerint creditori, ingrediendi, occupandi, vel quoquo modo deri-
 nendi, post moram, ipsorum res vel possessiones, aut aliter, in loco aditi contra
 fideiussores competentis iudicis, tale statutum vel consuetudo extet, quod in
 casu moræ, locus sit manusinjectioni in bona obligatorum, cum & fideiussor
 debitoris appellatione contineatur. *l. si seruum. § 1. §. nunc videamus. 4. in fine.*
de verb. oblig. quia, ut ibidem innuit I C. in totam causam sponponderunt, ac
 facit *l. si fideiussor. aliàs incipit l. si cui. 49. §. Iulianus. 6. de legat. 1.* Idque proce-
 dit, siue exceptioni ordinis, vel discussionis principalis rei fuerit renuncia-
 tum, siue non. quo de legatur Gaius in lib. 2. *pract. obser. obser. 27. num. 1. & 2.*
 & per totum, & tetigi latius in prima parte huius operis, cap. 10. num. 380. &
 44 *seqq. & in quarta parte cap. 1. num. 114. cum seqq.* Ac, quod tam aduersus
 fideiussorem contractus, quam iudicatum solui, absque alia solennitate & or-
 dine iudiciali, locum habeat parata executio, maximè, quæ oritur ex sententia
 contra debitorem lara, vel in proposito nostro, ex instrumento executiuo vel
 guarentigiato, quod iudicatum equiparatur, secundum Bal. in *l. tale. 40. §. qui*
promocauit. num. 14. ff. de pactis. tenet Oldradus in *l. fin. §. adicientes. C. de his*
qui ad eccles. confug. & Guido Papa decis. 26. num. 2. nisi fortè fideiussor cui-
 dentem exceptionem habuerit. Guido ubi supra, licet contrarium teneant Bart.
 & alij in *l. 1. ff. iudic. solui. Alexand. cons. 131. num. 7. vol. 2. & in l. cum filius fa-*
miliæ. 49. num. 9. de verb. oblig. & sequitur, post Bartolum, lason in l. 1. num.
49. ff. si cert. pet. ubi subiicit, hanc sententiam, quod in fideiussorem contra-
 ctus regulariter non detur parata executio, indifferenter teneri a Doctoribus,
 eamque communem esse referunt Paulus de Cast. in *d. l. 1. num. 3 ff. iudic. solui.*
 & in *l. f. §. f. C. de usur. rei iud. Corneus cons. 211. lib. 3. Mynfinger. in suis ob-*
 45 *seruationibus imperialis Camera. centur. 4. obser. 96.* Sed facilis est solutio, si
 respondeamus, contraria procedere in debitis non executiis, pro quibus ordo
 iuris obseruandus, & ab executione processus inchoandus non est. *l. 1. & l. 2.*
C. de execu. rei iudic. diuersum est, si fideiussor, vnà cum principali debitore
 sese executiuè obligasset, quo casu aduersus eum procedet executio, sicut
 contra principalem. *Gratus cons. 87. num. 25. ac notat Asinius in praxi iudicio-*
rum §. 31. in 22. ampliationis extensione. num. 5. mibi. pag. 336. & est quod sibi
 imputet fideiussor, quare executiuè sese obligauerit, secundum ea, quæ de de-
 bitore principali in 2. capite huius partis. num. 8. 9. & 10. latius prosecuti fui-
 mus, quæ tamen omnia intelligenda sunt de debitis liquidis, non autem de
 illiquidis. Sicut enim exceptio debiti non liquidi impedit paratam executio-
 nem aduersus principalem, secundum Bart. in *l. creditores. 3. nu. 16. C. de pignor.*
per l. 4. C. de compensat. de quo paulò post latius: ita multò magis contra perso-
 nam fideiussoris cessabit. *Rebuffus de sent. execut. art. vlt. gloss. 1. nu. 24.* ne is in
 duriores causam obligetur, quàm suus principalis. *l. græcè. 8. §. illud. 7. de*
fideiuss. In debitis autem liquidis, & quò ad paratam executionem, ex vi statuti,
 vel pacti executivi privilegiatis, eodem modo proceditur executiuè contra fi-
 deiussorem, quemadmodum contra principaliter obligatum, cum fideiussor-
 um facultates, quò ad effectum solutionis, censeantur aggregatæ bonis prin-
 cipalis debitoris. *Paulus de Castro in l. si plures. 27. §. præterea si queratur. 2. & l.*
inter fideiussores. 26. de fideiussor. quem textum, tanquam singularem, commendat
Hippolyt. singul. 3. incip. ad hoc. & Ludo. Romanus in cons. 320. incip. hac istorum
in quinq. circa princ. quem allegat & sequitur Chassaneus in consuet. Burgund.
rub. 5. §. 2. n. 13. licet addat, Marfilium in practica criminali, §. *attinam. num.*
56. & in sing. 3. contrarium docere, quod nimirum istud ita non practicetur.
 An autem pendente executione contra debitorem principalem, siue in eius
 bona,

bona, siue in personam, possit simul exigi fideiussor, & econtra fideiussore executato, possit executari debitor, maxime, quando per vnā viam aut remedium nondum est satisfactum creditori, tradit Ias. in l. 1. ff. si quis ius dic. non obtemp. & Baldus in c. contingit. extra. de dolo & contum. De quo articulo remitto me ad superius tradita cap. 8. in 1. parte huius operis. num. 38. 39. & 40. cum sequentibus.

Sed, an parata executio extendatur etiam ad fideiussorem de sistendo iudicio reum, quem postea non exhibuit, quæstionis est? Circa quod dubium, 47 præmittendum, quod de iure civili reus, etiam pro causa pecuniaria conuentus, si non possideat immobilia in territorio adiri iudicis, teneatur præstare cautionem de perseuerando saltem in lite vsque ad sententiam definitiuam, vel vsque ad determinationem controuersæ. l. senatus. 16. de offic. præsidis. §. sed hodie. Inst. de satisfat. iuncta l. sciendum. 15. & l. fin. qui satisfat. cog. in quo ius etiam Saxonicum non discrepat. Landrecht. lib. 2. art. 9. §. Der Richter. vbi dici- 48 tur: quod iudex ab actore & reo cautionem recipere debeat, vt iuri se repræsentent, cum vterque respectum & confidentiam habere iurium suorum ad iudicium teneatur, & cordat Landrecht. lib. 3. art. 10 §. si verò actio ciuitis pro debito proposita sit. licet iste mos satisfaciendi ex parte rei, vt plurimum, hodie ab usu nostrarum prouinciarum recesserit, de hoc se ad communem practicam referendo, qua de attestatur etiam D. Regulus in suo processu cap. 46. Bon- 49 nu. 5. & 7. cautionen vnd Vorstenden. num. 3. ver. Aber in vbung. Est tamen dare casum, vbi debitor, etiam pro causa pecuniaria, de iure Saxonico, oneratur non solum satisfatione iudicio sisti, sed etiam iudicatum solui, puta, si sequestrantur vel arrestentur persona vel res alicuius debitoris, in casu à iure vel consuetudine permissio. Quo casu, si relaxationem arresti desiderat reus super debito nondum liquido, non minus de stando ibidem in iudicio, quam etiam de iudicatum soluendo cautionem præstare compelletur. Schurff. conf. 15. n. 15. cent. 3. post Curt. de sequest. quæst. 2. num. 55. per l. si fideiussor. 7. §. fin. ff. qui satisfat. cog. Et ita potest intelligi textus Landrecht lib. 3. art. 10. §. Ist er aber vmb schuld. Qua de re, & an istud ita sit vniuersaliter verum, infra pluribus agetur in tertia parte operis nostri. cap. 11. nu. 93. cum sequentibus. Respondendo itaque ad præmissam quæstionem, dico: quod in fideiussorem, qui promisit reum principalem exhibere in iudicio, quantumuis eum non sistat creditori, tamen denegetur parata executio, licet ista stipulatio in iudicio interposita sit, quia militat adhuc ratio debiti nondum liquidi. Rebuffus de sentent. execut. art. vlt. 49 gl. 1. num. 24. cum in fideiussores iudicio sisti, qui reum vsque ad sententiam non repræsentant, tanti demum, quanti ea res erit, hoc est, in quantum condemnabitur principalis, actio detur, nisi in certam summam sponponderint. 50 l. 2. §. fin. & ibi gl. verb. promiserit. & verb. quod virum. ff. qui satisfat. cog. ac facit l. fin. ibi: si stipulationi iudicio sisti pœna adiecta non sit, incertum eo agendum esse ad id, quod interest. ff. si quis inius vocatus non ierit. l. quoties quis. 81. in princ. de verb. oblig. In facti siquidem obligationibus post moram, succedit obligatio ad interesse regulariter. l. stipulationes non diuiduntur. 72. ver. Celsus. de verb. oblig. ac facit in proposito l. 2. §. fin. Qui satisfat. cog. cum l. ex hoc edicto. 3. in princ. ibi: si in iudicium vocatus non sistat, in factum actio competit. quanti videlicet interfuit actoris reum sisti. ff. de eo per quem fact. est, quo minus. Idemque iuris etiam est in fideiussore, iudicio sisti pro criminalibus causis, vt contra non sistentem non procedatur executiue, in casu, vbi reus plectendus venit pœna pecuniaria, pro motu videlicet & arbitrio ius dicentis, de quo demum

Diff. iur.

ciu. & Sax.

lib. 1. c. 40

& lib. 2.

p. 4 diff. 2.

In Zeb. 10.

nu. 5. & 7.

part. 1 &

par. 4 diff.

26. num. 9.

& seq. diff.

in parag.

die caution

demum apparebit ex sententia iudicantis. *l. si Bersatorum. 13. & ibi gloss. 1. C. de fideiuss. iuncta l. si quis reum. 4. ibi: si certa quantitas comprehensa non est, nec extat alia consuetudo, praeses provinciae statuet de modo pecuniae, quam inferri oportebit. ff. de custod. reorum.* Idque vocat Iulius Clarus interesse praetoris, ob reum non exhibitum. *Clarus in receptis sent. crim. lib. 5. §. fin. quest. 46. n. 17.* Et in hoc concordat etiam ius Saxonicum *lib. 3. art. 9. in princ. ubi dicitur: Wer Bürge wird vor Gerichte eines Mannes / ohne wider vorzustellen / vnd mag jnen nicht haben / wenn er ihn stellen sol / er muß es bessern / nach dem der Principal beklagt war, vel, ut habet Latinus textus: Si quis fideiussorem se obligarit, de sistendo aliquo in iudicio, & id implere non valeat, tenetur pro reo ad soluendum, secundum modum actionis, qua absens victus iudicatur.* Licet enim Zobelius *ibi in addit. litera A.* constituat isto casu differentiam inter ius civile & Saxonicum, quasi hoc iure teneretur fideiussor ad aestimationem litis secundum autem leges civiles, tantum ad interesse non factae praesentationis: (idque ideo forte, cum de iure civili liberi hominis corpus non recipiat aliquam aestimationem, *l. 1. §. sed cum homo liber. l. fin. de his qui deiecer. vel effud. cum l. ex hac lege. 3. si quadrup. pauper. fec. dic.* adeoque, ubi poena corporalis in petitione est, & vrgetur, nulla potest iniri aestimationis ratio, cuius contrarium fit de iure Saxonico, quod & ipsi corpori, & singulis membris, hominis certam tribuit aestimationem pecuniariam, *Landrech. lib. 2. art. 13. & 16.*) tamen ista distinctio additionatoris pugnat cum glossa. *l. si Bersatorum. 13. C. de fideiussor.* ubi fideiussor iudicio sisti, etiam pro criminoso delinquente, si eum non representet, condemnatur ipse quoque ad aestimationem totius litis. *ac est melior de iure textus in l. si quis reum criminis. 4. in principio. ibi: poena pecuniaria plectitur. iuncto §. 1. in finalibus verbis. ibi: de modo pecuniae, quam inferri oportebit, praetor statuere debet. ff. de custod. reorum.* Et illud ipsum, quanti videlicet contingit condemnari reum in causa principali, concernit interesse accusatoris, maxime in causis criminalibus, civiliter intentatis. Idemque est, si ad poenam corporis afflictivam actum sit; in processu tamen apparet, poenam in libello petitam non habere locum, sed mitiorem imponendam esse, prout tota die contingere videmus. Vnde & illud est, quod fideiussor iudicio sisti, non possit se obligare ad poenam corporalem pro reo. *Socius in l. filius familias. 14. num. 6. de verb. oblig. & notat Apostillator ad art. 10. lib. 3. litera B. & ut maxime istud faceret: tamen non punitur corporaliter, sed tantum pecuniarie, Hippolyt. de Mars. in pract. crim. §. & quia. & §. attingam. num. 3. & haec sententia communis est, teste Claro in recept. sententijs crim. lib. 5. §. fin. quest. 47. n. 17. cum & poenae suos persequi debeant autores. l. sancimus. 22. C. de poenis. & nemo suorum membrorum sit dominus. l. liber homo. 13. ff. ad l. Aquiliam. iuncta l. 1. de his qui sibi mortem consciuerunt.* Vnde in causis criminalibus, ad poenam corporis extinctivam vel afflictivam intentatis, cauti accusatores non admittunt fideiussorem de iudicio sisti, nisi idem, in casu non factae exhibitionis accusati, simul se obliget ad certam poenam pecuniariam, parti vel fisco applicandam. *Clarus de receptis senten. in criminalibus. §. fin. quest. 46. n. 12. post Bart. l. si quis servum. n. 3. ff. de custod. reorum. per l. procurator ad exhibendum. 8. §. fin. rem ratam haberi. l. 2. §. fin. ibi: nisi fideiussor pro certa quantitate accesserit. qui satisd. cog. l. si quis in ius voc. non ierit.* Et si verò videbatur isto casu dicendum, cum & dies sistendi certa, & poena apposta sit, eo ipso commissam intelligi poenam, & executivè contra fideiussorem procedi posse, ex quo lapsus fuit dies, ad sistendū reum à iudice definitus, per id, quod habetur in *l. magnā. 12. C. de con. & com. stip. & l. traiecitia. 23. v. de illo ff. de act. & obl. l. si fundus. 4. §. si. de leg.*

Differ. iur.
ciu. & Sax.
lib. 1. d. 41.
In Zob. 4.
part. diff.
26. num. 3.
& 5.

deleg. commis. l. 2. §. fin. C. de iure emphyt. neque enim habere fideiussor videtur, quod conqueratur, cum frustrā expectetur casus, cuius euentus nihil operatur. Alex. in l. inter stipulantem. § 3. §. sacram. s. num. 9. de verb. oblig. l. sciendum. 15. §. fin. in fi. qui satisd. cog. adeoq; rectè dici potest, hodiè moram committi, & sic hodiè executivè procedendum esse. gloss. verb. absolui. in l. 3. §. ibidem subiungit. per illum tex. ff. ad exhib. & facit l. si is à quo. 3. in princ. ut in possess. leg. ser. causa. esse lic. l. 3. §. causa. de Carbo. edicto. Contrarium tamen verius est, quòd nec eo etiam casu contra fideiussorem iudicio sisti, executivè possit procedi ad poenam, sed admittitur fideiussor ad purgandam moram sui principalis, ne sibi noceat c. mora sua. extra. de reg. iur. in 6. & ita benignius cum fideiussore, quàm cum ipso moroso agitur. Bald. in d. l. magnam. num. 6. vers. item quarto fallit. allegat textum l. fideiussor. 15. ff. de doli mali except. cum l. sancimus. 26. in princ. quæ est melior in iure. C. de fideiussor. ubi habetur: Si quis reum accusatum sistere, & quatenus non sisteret, centum poenæ nomine promisit, siquidem in termino ei præfixo reum non præsentaverit iudici, committitur quidem poenalis stipulatio, ita, ut fideiussor incurrat poenam, verum ita mox in continenti exigi non poterit, sed indulgetur fideiussori alius terminus, priori æqualis, intra quem fideiussor admittitur ad moræ purgationem, sistendo videlicet reum personaliter, & ita liberabitur à poena conventa: sin verò infrà terminum non præsentaverit reum, tunc demùm poena in stipulatum deducta ab eo exigitur. nisi malit reum defendere, & iudicium in se suscipere, usque ad determinationem causæ, quo facto, medio tempore pecuniarum exactionem & executionem euitat. Bart. in l. si quis reum. 4. nu. 3. ff. de custod. reorum. per textum d. l. sancimus. 26. ver. sed siquidem. iuncto. §. seu siquidem post statutum. Licet istud cum mica salis veniat intelligendum, ut videlicet fideiussor tunc demùm possit reum absentem & contumacem in causa principali defendere, si hoc ita actum & conventum fuit inter partes, quòd fideiussor suscipiat rei defensionem, aliàs non. d. l. sancimus. §. sed siquidem. vers. nisi pacti tenor ad hoc reclamaverit, puta, quòd sine defensione facienda pro reo fideiussor sit. Sicut nec ad poenam conventam tenetur, quando subest iustum impedimentum, puta, fonticus rei morbus, tempestas, vis fluminis, aut quid simile, quod prohibet, quo minùs reus causam suam defendere possit: cum istis enim exceptionibus auditur fideiussor, adeo, ut contra eum, ratione contumaciæ rei, interim ad poenam conventam executivè procedi nequeat. l. 2. §. si quis iudicio. si quis caut. ind. sisti. Idemque est, si facto magistratus impediatur. d. l. 2. §. simili modo. Et ita super quaestione, de facto nobis proposita, ubi reus principalis, de quo sistendo sub certa poena pecuniaria fideiussor alius, timore minarum, ipsi forsan ex præfectura infinuatarum, cum in iudicio personaliter comparere vereretur, & à fideiussore nihilominus poena conventa exigeretur, de iure respondimus Quæstori lenensi, anno 1580. mense Octobri, præmaturè scilicet & intempestivè conveniri fideiussorem ad poenam, sed dandas esse literas salui conductus reo principali, ut sine periculo carcerationis, aut alio, coràm iudice se sistere, & causam suam ibi defendere possit. cum locus iudicii cuilibet securus esse debeat, & tutus partibus, eorumque procuratoribus. gl. c. cum loco. extra. de sponsal. clem. pastoralis. de re iudic. ac notat Felinus in c. accedens. extra. ut lite non contest. per l. quid tamen. 25. §. Papinianus. s. ff. de arbit. & l. habitatores. 27. §. 1. locati. quod de fusiùs in quarta parte huius operis, cap. 1. num. 198. 199. cum seqq. Ac si dictum fundamentum. l. sancimus. 26. §. seu siquidem. ita generaliter intelligeretur, quòd indistinctè in quibuscunque casibus admitteretur fideiussor pro defendendo

- fendendo reum in causa homicidij, vel alia criminali criminaliter intentata.
- 63 Ierò admodum fiscus posset peruenire ad vindicationem bonorum annotatorum ipsius fugitivi & contumacis, de qua in l. 1. & l. fin. §. 1. C. de requir. reis. item, frustrà proditum esset legibus, quòd reus in criminalibus, vbi vertitur poena corporalis, quæ est vltra relegationem, personaliter, & non per procuratorem comparere teneatur. l. penult. §. ad crimen. ff. de public. iud. ac notant Bart. & Dd. in l. seruum quoq. 33. §. publicè. 2. de procur. sicut hanc opinionem communem esse, tradit Iulius Clarus in recept. sent. crimin. lib. 5. quest. 32. n. 2.
- 64 & istud obseruat consuetudo. Bart. d. §. ad crimen. n. 11. Euitat verò omnem poenam fideiussor iudicio sisti, quando reus principalis, nondum conuictus, infra dilationem, quæ adsignatur fideiussori pro denuò presentando reum, fuerit subtractus ab hac luce. d. l. sancimus. 26. ver. sin autem & secundum tempus. C. de fideiussor. Quemadmodum enim crimen & poena extinguuntur morte accusati. l. defuncto. 6. ff. de publ. iud. l. 1. & 2. C. si reus vel accus. mort. fue. l. 1. §. quamuis. ff. si pendente appellat. mors interue. l. in senatus. 15. §. Si propter. 3. ad SC. Turpil. quæ sententia communis est, teste Cagnolo in l. pupillum. 111. §. qui in heredes. num. 4. ver. & prædicta. de reg. iur. Plaza lib. 1. de delict. cap. 38. n. 2.
- 65 Iulius Clarus in recept. sentent. crimin. lib. 5. §. fin. quest. 51. n. 12. & 15. cum mors soluat omnia. §. deinceps. auth. de nuptijs. collat. 4. l. in sententijs. 59. ff. de re iud. ita non dissimiliter mors accusati superueniens dissoluit obligationem etiam fideiussoriam, tanquam accessoriam. l. cum principalis. 178. de reg. iur. & est pro hoc textus ad literam in l. si decesserit. qui satisd. cog. vbi dicitur: defuncto eo, qui fideiussorem dederit iudicio sisti, expirare fideiussionem, neq. compelli amplius fideiussorem ad exhibendum reum. Nec in eo etiam discedit ius Saxonicum à ciuili. Landrecht lib. 3. art. 10. §. Ist er aber vmb schuldt. vbi habetur: Wenn ein Man vmb schuldt beklaget wird/ die noch nicht auff ihne gewonnen ist/ vnnnd stirbet er binnen den tagen/ hoc est, intra dilationem concessam fideiussori ad presentandum reum, Vnd der Bürge kan seines Principaln todt bezeugen selb dritte/ so ist er ledig/ vnd muß als denn des todten Erbe antworten vor die schuld. & concordat Weichbild. art. 118. §. 1. Licet autem iste textus loquatur in iudicijs ciuilibus; tamen multò magis idem de criminalibus dicendum est, ex quo maius periculum fideiussoris vertitur, & patet ex Landrecht lib. 2. art. 65. de quo paulò pòst fusiùs. num. 70. Ac certè vtroque casu impossibilitas facti excusat à poena. l. fin. §. idem iuris. vbi Bart. ff. ad l. Rhod. de iactu. & l. 2. §. si quis in iudicio sisti. si quis caution. Circumspecti itaque sint accusatores, item inquisi-
- 67 tores, vt in criminalibus non aliter patiantur relaxari criminofum, nisi fideiussores promittant consignationem, vel redhibitionem malefactoris, vsque ad sententiam inclusivè, sub certa aliqua & determinata poena. Iulius Clarus d. quest. 46. n. 12. pòst glo. in d. l. sed & si quis. §. fin. verb. plus quàm statutum est. si quis caut. vbi addit, istud communiter obseruari. Absorbet enim hæc poena conuentionalis poenam legis vel iudicis arbitrariam, quæ consistit in estimatione interesse, cuius non tam difficilis probatio est, quàm quòd interdum ad exiguam, & modicam summam restringitur. l. fin. in finalibus verb. ff. de prætor. stipu. l. 1. C. de sentent. quæ pro eo quod inter. prof. iuncta l. fin. C. de pact. conuent.
- 69 Neque vero reperitur prohibitum, stipulari poenam, etiam multò maiorem, quàm sit legalis. glo. in l. non est impossibile. 50. vbi Bart. num. 2. per illum textum, de pactis. & idem Bart. in l. si ita stipulatio facta. 19. num. 2. de verb. oblig. per d. l. finalem. de prætor. stip. Quod, licet de iure ciuili careat omni dubio: tamen de iure Saxonico non videtur prima facie, isto casu maior cautio à fideiussore exigì posse, quàm quæ ascendat ad valorem vnus vverigeldi, hoc est, 24. vi-
- 66 quo paulò pòst fusiùs. num. 70. Ac certè vtroque casu impossibilitas facti excusat à poena. l. fin. §. idem iuris. vbi Bart. ff. ad l. Rhod. de iactu. & l. 2. §. si quis in iudicio sisti. si quis caution. Circumspecti itaque sint accusatores, item inquisi-
- 67 tores, vt in criminalibus non aliter patiantur relaxari criminofum, nisi fideiussores promittant consignationem, vel redhibitionem malefactoris, vsque ad sententiam inclusivè, sub certa aliqua & determinata poena. Iulius Clarus d. quest. 46. n. 12. pòst glo. in d. l. sed & si quis. §. fin. verb. plus quàm statutum est. si quis caut. vbi addit, istud communiter obseruari. Absorbet enim hæc poena conuentionalis poenam legis vel iudicis arbitrariam, quæ consistit in estimatione interesse, cuius non tam difficilis probatio est, quàm quòd interdum ad exiguam, & modicam summam restringitur. l. fin. in finalibus verb. ff. de prætor. stipu. l. 1. C. de sentent. quæ pro eo quod inter. prof. iuncta l. fin. C. de pact. conuent.
- 69 Neque vero reperitur prohibitum, stipulari poenam, etiam multò maiorem, quàm sit legalis. glo. in l. non est impossibile. 50. vbi Bart. num. 2. per illum textum, de pactis. & idem Bart. in l. si ita stipulatio facta. 19. num. 2. de verb. oblig. per d. l. finalem. de prætor. stip. Quod, licet de iure ciuili careat omni dubio: tamen de iure Saxonico non videtur prima facie, isto casu maior cautio à fideiussore exigì posse, quàm quæ ascendat ad valorem vnus vverigeldi, hoc est, 24. vi-

cenarum, per ea, quae habentur. Landr. lib. 2. art. 10. §. Rein Man ist pflichtig / so er vmb vngericht bestetiget wird / höhere Bürgen vor Gerichte zu setzen / denn sein Wehrgeld stehet. latine sic: fideiussores nemo statuere tenetur ultra mensuram sui vverigeldi, nisi pro debitis confessatis. ibidemq. notat etiam additionator litera B. post gl. verb. Rein Man iuncto vers. Es sey denn Schuldt. concordat gl. 2. num. 4. in art. 65. lib. 1. in illis verbis: Der Bürge darff des selbstschuldigen Recht nicht leiden / sondern gibt jenes Wehrgeld / vnd wird damit loß. quod & ibidem apertius firmat gl. 4. art. 65. num. 5. ibi: Bürgschafft ist leichter in Sachen / da die Klage auff Leibsstraffe gehet / als in Bürglichen. Denn in Peinlichen Sachen ist nur ein Wehrgeld dar auff gesaß. quod probat ibidem euidenter textus d. art. 65. §. Wer auch in illis verbis: Wer einen Man borget vmb vngerichte vorzubringen / ob er ihn nicht vorbringen mag / er muß sein Wehrgeld geben. vel, prout habet latina versio: qui pro crimine iniuriarum quem exhibere promisit, id si facere nequeat, cum suo absoluetur vverigeldo. & addit Zobelius ibidem in sua addit. litera B. quod hoc ita seruetur in usu. Ac quod longè facilius sit fideiussio, de presentando reum in criminalibus, quam in civilibus, id testatur litera. Landrecht. art. 9. in princ. lib. 3. cum illis verbis: Wer da Bürge wird vor Gerichte / den 71 Man vorzustellen / vnd mag ihn denn nicht haben / wenn er ihn wider stellen sol / er muß es bessern / nach dem jener beklagt ward / Gehet jm aber die Klage an Leib / so muß der Bürge sein Wehrgeld geben. latine sic: fideiussorem si quis se obligarit pro sistendo aliquo ad iudicium, intelligendo de causa civili, & id implere non valeat, tenetur pro reo ad soluendum, secundum modum actionis, hoc est, secundum estimationem, petitam in libello: si verò actio iniuriarum, vel criminalis fuerit intentata, tenetur prestare vverigeldum, cum quo con. or dat etiam Weichbild. art. 27. §. Ihr sollet wissen. vers. Peinliche Bürgschafft / & ibi textus in §. Ist die Sache also gestalt. vbi habetur: Wenn die Sache den Beklagten an seinen Leib oder Gesundheit gehet / er muß Bürgen setzen vor sein Wehrgeld / wil er anders nicht durch den Richterlichen Gewalt behalten werden. idq. sine omni discrimine videtur Saxo tenere, ut indistinctè, siue agatur de poena corporis extinctiua, puta, concernente ultimum supplicium, siue etiam afflictiua. Die ihm an seinen Leib vnd Gesundheit gehet (prout fit in fustigatione, crinium euulsione, in cuius locum hodie successit fustigatio. Weichbild. art. 27. Landrecht lib. 2. art. 13. §. Geschiehet. vbi gl. & additionator notant. n. 6. lib. 2. art. 38. §. Ob er aber. & lib. 2. art. 14.) reus veniat relaxandus sub fideiussoribus, interuentibus usq. ad quantitatem vnius integri vverigeldi. Verum, antequam hac de re, & quid hodie seruetur in practica, exponam meam sententiam, admonitum volo lectorem, textus iuris Saxonici non ita grosso modo accipiendos esse, quasi velint, per oblationem cautionis fideiussoriae, carceratum semper & indistinctè in ea causa esse, ut mereatur relaxationem è sua custodia, quia istud absurdum foret, & contra ea, quae tradunt Bart. & alij Ed. in l. 1. num. 1. ff. de custodia reorum, vbi concludunt: quando pro crimine imponitur poena corporis afflictiua, vel extinctiua, accusatum regulariter sub fideiussoribus dimittendum non esse. & hæc 72 sententia communis est, testante Gomezio cap. 9. delictorum. n. 8. quem sequitur Iulius Clarus in 5. lib. recep. in criminalibus sententiarum. §. f. q. 46. n. 7. post Zarez, quem ipse allegat in volumine allegationum. fol. 693. circa finem, & addit Clarus vbi supra, huic conclusioni applaudere consuetudinem: licet ei è diametro contradicere videatur rex. in l. nullus. 2. C. de exhib. & transmit. reis, vbi 73 habetur: nullum in carcere vinciendum esse, priusquam conuincatur de crimine: nisi respondeamus, prout respondet gl. verbi. omnis. in d. l. nullus. quod carceratus non debeat poni in manicis ferreis & ligaminibus, antequam con-

- conulnecatur, ne afflicto ulterius addatur afflictio. *l. tam dementis. 28. C. de epis. aud.* ideoque alibi scriptum reliquit Hippolytus: tunc demum relaxari posse, etiam sine fideiussoribus, carceratum, quando apparet, ipsum esse in terminis absolutionis: quod quidem liquere non potest, nisi demum post publicationem attestatorum & processus. *Hipp. in tract. de fideiusso. num. 219. & sing. 381. post Baldum in l. sed & si is. 21. num. 2. ff. de in ius voc. per tex. in l. qui pæne.*
- 74 s. §. 1. ff. de manumiss. Ceterum in eo non nihil discedit Saxo, circa relaxationem carceratorum sub fideiussoribus, à distinctione interpretum iuris civilis, quod nimirum Saxo considerat tempus propositæ accusationis, an videlicet nomen homicidæ vel alterius criminosi sit receptum inter reos, ita, ut is citetur eadem die commissi criminis, priusquam delictum pernoctetur, *Chen. 6. & 8.* die thät vbernechtig wird/quo casu reus captus, de iure Saxonico, non dimitte-
tur sub cautione fideiussoria. *Landrecht. lib. 1. art. 70. §. Wer vmb vngericht. & ibi glo. verb. Allzuhand. & concordat glo. verb. Vnd schadet ihnen. vers. Hie wisse auch der Richter.* Idemque est, si realis citatio interuenerit, puta, quod delinquens in facto vel delicto manuali, vel fuga facti fuerit deprehensus, ut is eodem modo relaxationem à carceribus sub fideiussoribus minimè mereatur. *Landrecht. lib. 2. art. 9. ibi: Man sol den Gefangenen zu Bürgen handen geben/ hoc est, debet committi fideiussoribus, Er sey denn in der handhafften thät gefangen. ac concordat art. 66. in princ. lib. 1.* Et appellamus Handhafft-
tige thät/ quando reus deprehenditur in ipso delicto, vel in fuga delicti, hoc est. Auff frischer thät / oder in der flucht der thät / prout est textus manifestus. *Weichbild. art. 114. ac concordat Landrecht. lib. 2. art. 35. in princ.* Et dicitur fuga facti, quæ intenditur toto illo tempore, donec durat persecutio facinorosi latitantis, aut fugientis, priusquam se recipiat ad locum securitatis, quem petit. *glo. d. art. 114. & d. art. 35. per l. fur est. 3. cum l. quò destinarit. 4. & l. siue igitur. 5. ff. de furt.* Fugiens siquidem iudicium, videtur de iustitia vel innocentia sua diffidere. *c. oneratos. dist. 84. & l. in eos. 13. ff. de custod. reorum.* Et alibi describitur Handhafft tige thät/ non solum Wann der Man auff der thät/ oder in der flucht der thät begriffen wird/ sed etiam Wann man Schwerdt vnnnd Waffen in seinen Henden findet / vnnnd ihn gefangen vor Gerichte bringet. *Weichbild. art. 114. & d. art. 35. lib. 2.* Adeo verò aggrauat Zobelius capturam, in manuali facto exercitam, ut contra talem homicidam, deprehensum in flagranti crimine, statim velit executionem & decapitationem intendi. *Zobel. in addit. latina ad d. art. 66. litera B. circa finem, & d. art. 9. litera F. in illis verbis: deprehensum in manifesta violentia sine mora ad iudicium rapiendum, & condemnandum esse. quod & innuere videtur gl. 1. Landrecht. lib. 2. art. 35. in princ. in illis verb. Wer in handhaffter thät eingezogen wird/ den vor theilet man allzuhand. allegat Landrecht. lib. 1. art. 55. & 66. & lib. 1. art. 70. §. Wer vmb vngerichte. ibi: Man echtet in allzuhand. ac probatur lib. 3. art. 9. §. Bricht aber. vbi habetur: Wann ein Mann in handhafftiger thät gefangen wird/ so richtet man wol vber in binnen friedes. & ibi glo. verbo. Bricht aber. Et addit Zobelius d. art. 55. litera D. quod viderit hoc ita de facto obseruari, ac*
- 78 vtrumque tam occisum, quam homicidam, vno tumulo sepeliri. Quod ipsum tamen valde durum foret, præcidere videlicet homicidæ, vel alij delinquenti, suas defensiones, quæ iuris naturæ sunt, contra clem. pastoralis. de re iudic. & l. ut vim. 3. ff. de iust. & iur. Ac certè leges Saxonice, per gl. & Zobelium ad hunc finem allegatæ, istud non probant. Licet enim. *art. 55. lib. 1.* videatur decidere, Das man wider den / so auff handhafftiger thät begriffen wird/ die thät eilend richten sol/ hoc est, prout exponunt Zobelius & gl. quod

in continenti procedatur ad captiui condemnationem: tamen loquitur in casu speciali, furti videlicet, & rapinæ, cum quibus rebus furtiuis, & in præda 79 captis, deprehenditur fur, item latro, adeò, vt factum euidenter constet, neque aliqua tergiversatione celari possit. Vnde est, quòd in his terris, vbi viget ius Saxonicum, videmus, adhuc hodiè contra fures & latrones summarie procedi, non obseruato legitimo iuris ordine, per dicta iura Saxonica idque propter frequentiam delicti, quæ meretur poenæ celeritatem. *l. aut facta. 16. §. fin. ff. de pœnis.* vt videlicet vnus poena sit metus multorum. *l. 1. C. ad l. lul. repetund.* Et sic loquitur. *d. art. 55.* in casu speciali, ita, vt non extendatur ad alios similes casus *arg. l. ius singulare. 16. & l. quod verò contra. 14. de leg.* Articulus verò 66. lib. 3. licet loquatur generaliter de criminosis quibuscunque, in manuali facto deprehensis; tamen aliud nihil decidit, quàm, quòd talis sit includendus compedibus, neque dimittendus sub fideiussoribus, sicut hoc manifestè probatur ibidem, *Man sol ihn nicht zu Bürgen geben / sondern vor Gerichte stellen / vnd sol ihn der Klegger selb siebende vberzeugen.* Cum quo concordat etiam art. 70. §. *Ber vmb vngerichte. lib. 1.* vbi determinat, quid iuris, & quo- 80 modo procedendum sit aduersus criminolum fugientem, & respondet: siquidem aditus super hoc iudex fuerit cum clamore iudiciario, ac faciat requiri, & citari partem, priusquam delictum pernoctetur, in continenti procedendum esse ad bannimentum vel proscriptionem fugitiui contumacis. quòd & probatur per tex. *lib. 3. art. 9. §. fin.* in quo habetur: *Römpe der Theter hinweg / man ehet in allzuhand / wann man ihn in handhaffter that gesehen vnd beschrien hat.* Nec contrariatur his idem prædictus art. 9. *pòst principium, in §. Bricht aber.* vbi dicitur: *Wird der Man gefangen in handhafftiger that / man richtet wol vber in binnen frieden.* quia loquitur ille quoque textus in casu speciali, 81 violationis scilicet iurata in iudicio pacis: tales enim deprehensi absque mora condemnantur nach Friedbrecher Rechte. *lib. 3. art. 36. in fine. iuncta ibi ad additione Zobelij littera C.* hoc est, ad poenam gladij. *Landrecht lib. 2. art. 13. & fac. glo. verb. Wird aber der Friedbrecher gefangen. d. art. 36. & in hoc concordat cum iure communi. c. si quis hominem. de pace. ten. in vsibus feud.* Quantumuis itaque homicida in facto manuali fuerit comprehensus: tamen, quia ipsi possunt competere exceptiones necessariae defensionis, iniquissimum esset, talem continuò ad supplicium rapi, sed prius legitime conuinci de delicto, ac postea condemnari eum oportet. *d. art. 70. & d. art. 66. & gl. d. art. 9. §. Gehet. & gl. art. 10. lib. 2. vers. Es sey dann schuld. num. 3. lib. 3. & lib. 2. art. 18.* idque ita obseruatur in practica. Sicut itaque eum, qui in manuali facto deprehensus, aut fugiens ab initio iudicium & cognitionem causæ, fuit accusatus, & per clamorem iudicarium requisitus, priusquam delictum pernoctaretur, ac deindè pòst aliquod temporis intervallum fuerit mancipatus carceri, sub fideiussoribus verat Saxo relaxari: ita econtrà, qui in manuali facto non depre- 82 henditur, sed fugiendo forsan euadit custodiam iudicis, neque contrà eum instituitur processus coràm iudice delicti, priusquam istud pernoctetur, illum, postea captum, indistinctè sub cautione fideiussoria, nec quidem maiori, quàm, quæ ascendat ad valorem vnus vverigeldi, à carceribus relaxari permittit. *d. art. 70. & lib. 2. art. 9. ac notat gl. Weichbild. art. 27. verb. Ist aber die sache also gewand.* vbi etiam textus innuit, sufficere, quòd possideat in loco 83 immobilia ad valorem vverigeldi ascendentia, quo casu, ne quidem cautione fideiussoria tunc onerandus est. *d. art. 27. verb. Ob er vnbesessen. & verb. Hat er dann eigen.* Ratio diuersitatis illa videtur, quòd homicida, deprehensus in 84 manuali facto, vel fuga facti, per iudicem vel eius familiam, habeat contrà se præsumtio.

præsumtionem iuris, cum constet de facto, & lex dolam ac propositum nocendi in interfectore præsumat tam diu, donec ipse doceat contrarium, quod videlicet animo occidendi id non fecerit. *l. 1. ibi: si probauerit, non animo occidendi hominem à se percussum esse. C. ad l. Cornel. de sicarijs. & l. si non conuictus. 5. C. de iniurijs.* vel, quod ob causam defensionis, & quia aliter euadere non poterat, istud homicidium perpetravit. *l. scientiam. 45. §. qui cum aliter. 4. ad l. Aquil. cum l. ut vim. 3. ubi notant Bar. Ias. & alij, de iustit. & iure.* Adeoque, extra prædictos casus, notorietas facti, de quo constat iudici, vel ex proprio visu, vel ex relatione familiarum, efficit, ne dimittatur sub fideiussoribus captus in manuali facto, donec probet de sua innocentia, vel defensione ne deinceps, fugam arripiendo, intercipiat iudici sui puniendi facultatem. Cum enim aptitudine saltem ista causa sit capitalis, non debet admitti fideiussor, etiam si mille offerantur. *Bald. in cons. 337. incip. duo famuli. num. 3. vol. 2. ac facit l. diuus. 6. ibi: nisi tam grave scelus. de custod. reorum.* Cui non dissimile est, quod tradit Augustinus de Arimino. *in addit. ad Angelum de maleficijs, verbo: fama publica.* ubi decidit, quod carceratus in flagrante crimine repertus, non sit relaxandus sub fideiussoribus, etiam si pro delicto imponeretur poena pecuniaria ac sequitur Marfilus, *in pract. crim. §. attingam. num. 5. 6. & 7.* quod utique dictum tanquam singulare commendat Menochius. *de arbitrar. iud. lib. 2. centur. 4. casu 303. num. 12.* Secus est de eo, qui in facto vel eius fuga non sistetur, sed demum post interuallum mancipatur carceri. Licet enim is inculpetur de homicidio per cognatos interfecti: tamen, quia negando factum res efficitur dubia, ideoque probatio accusatori incumbit. *l. negantes. 9. C. de actio. & oblig.* merito reus euitat carceres, offerendo cautionem fideiussoriam, quia videlicet homicidium ipsius non est ita notorium, sed consistit adhuc in probatione, unde medio tempore non debet gravari compedibus aut carcere, si vel immobilia possideat, vel fideiussores iudicio sibi præstiterit, donec feratur sententia, siue super adhibendis questionibus, siue super causa principali. Caterum, in quantum hætenus diximus, innuere nimirum textus iuris Saxonici, quasi cautio fideiussoria quæcunque sufficiat, dummodo ascendat ad valorem vnus vverigeldi, in eo recessum est à litera per contrariam consuetudinem horum locorum, cum talis fideiussio patefaciat euidenter fenestras ad nequitiam, ita, ut crimina remaneant impunita. *contra. l. ita vulneratus. 51. ad l. Aquil. & l. congruit. 13. de off. præf.* Quid enim frequentius, quam quod homicidæ, post perpetratum tam crudele factum, fugam arripiant, ne ex carceribus respondere cogantur? cum fuga in se sit delictum, & præbeat saltem indicium, ac qualem qualem præsumtionem, si non semiplenam probationem homicidij. *secundum Ripam in l. admonendi. 31. n. 168. & ibi Ias. 158. de iure iur. & Iulius Clarus in recep. sententijs criminal. lib. 5. §. fin. quest. 21. nu. 22.* Præsupposito itaque, quod reus, post interuallum à perpetrato homicidio, retractus ad locum delicti, & mancipatus carceri, de iure Saxonico sub fideiussoribus poenæ vnus vverigeldi, veniret relaxandus (quod tamen ego ita simpliciter & indistinctè non firmo, nisi reus habeat aliquas probabiles præsumptiones innocentie pro se, das er sich nemlich der Klage und Straffe mit recht erwehren möge per ea quæ notat gl. 2. d. art. 9. n. 8. in §. Gehet jme aber die Klage. vers. Weil man aber niemand zu Bürgen thut. lib. 3. tunc enim demum, quando, pendente processu, apparet, aut iudex pro certo credit, reum non fore culpabilem super eo delicto, de quo insinulatur, fideiussoriæ cautioni locus est, per ea, quæ tradunt Bart. & Da. in l. 1. C. de exhib. reis. & refert apostillator ad Baldum, istud Florentia ita praticari, in l. nullus. nu. 2. ibiq. Angelus 3. quem allegat Chassaneus

super consuet. Burgund. rub. 1. §. 5. nu. 170. ac sequitur Iulius Clarus lib. 5. recept. sent. quest. 46. n. 10. & 11. post Bossum in criminalibus tit. de sent. nu. 6.) quis unquam, quæso, plectetur pro homicidio, qui non vel ipse per se, vel eius fideiussor, mallent incurrere tam exiguam poenam pecuniariam, quam expectare vel torturam, vel aliam poenam corporalem? *arg. l. in seruorum. 10. §. in personis. 2. in final. verbis. ff. de pœnis.* cum multos videamus, etiam sub fideiussoria cautione semel relaxatos, deinceps ad quæstiones per tormenta, item ad vltimum supplicium condemnari, quod eo ipso effugerent, mittendo iudici poenam vverigeldi, atque ita eluderent iudicium, *contra l. si prator. 75. de iudic. 89*

Ac, si contra istud opponatur: licet vverigeldi poena solvatur, causam tamen nihilominus manere criminalem, & procedi ad bannum, vel proscriptionem ipsius accusati, Das er gleichwol hernach geachtet/vnd im Gerichte vor todt gehalten wird. *prout notat gl. verbi: Gehet ihme aber. d. art. 9. lib. 3. nu. 8. circa finem. per §. maxima. Instit. de capit. diminut. & l. fin. ff. eod. cui concordat. gl. verbi: Es sey dann Schuld. num. 3. vers. Aber solchs. art. 10. lib. 2.* tamen nec illud etiam sufficit. Pone enim, quod fideiussor liberauit suam fidem de representando captiuum, per solutionem 24. vicenarum, etiam si deinceps aduersus principalem, tanquam contumacem, procedatur ad poenam banni: tamen non habetur ita contra personam & corpus malefactoris parata executio, quemadmodum fieret, si detineretur in carcere. Imò, ut maximè secunda sententia bannimenti feratur, quod vocamus Die Oberacht / darinnen dem Angeklagten endlichen sein Leib/ Ehr vnd Gut voretheilet wird / *secundum ea, quæ habentur in gl. Lehenrecht. cap. 12.* de quibus & alijs effectibus bannimenti videatur processus D. Reguli, qui habetur adiectus ad Speculum Saxonicum in fine Landrecht. *sub rub. Von Vorfestung oder Acht / was die sey vnd wircke:* tamen pecuniosi facile possunt apud alios superiores, non recognoscentes imperium, sese insinuare, sub quorum tutela securi viuunt, & veluti

Differ. iur. civ. & Sax. lib. 1. diff. 45. & lib. 2. par. 1. 21. & part. 6. §. 1. In Zobelianis part. 4. diff. 26. num. 7. fuci telas aranearum, ita ipsi leges transiliunt & eludunt, facessendo negotium accusatoribus, & fatigando illos inanibus sumptibus & expensis. Ideò, post habitis, in hoc, legibus Saxonis, vsu receptum est, in casu, quo locus habet relaxatio sub fideiussoria cautione, quod fideiussores promittant, reum toties, quoties opus fuerit, in iudicio presentare, sub poena, nonnunquam 500. interdum etiam mille & plurium florenorum, attenta conditione personæ interfectæ, & ipsius familiæ, item circumstantijs & patrimonio interfectoris conuienti, pro arbitrio videlicet ius dicentis. *arg. l. si Bersatorum. 13. & ibi gl. C. de fideiuss.* super qua quantitate, eiusq; moderatione, litigatur inter partes, priusquam reus relaxetur, donec interueniat sententia iudicis, qui, inspecta dignitate & facultatibus partium, definit certum modum, ad quem fideiussores iudicio fisci pro reo interuenire debeant. Neq; rarò vidi, sub poena duorum, item trium & plurium millenorum, fideiussores recipi, de presentando reo in omnibus & singulis terminis iudicialibus, vsq; ad sententiam definitiuam.

Differ. iur. civ. & Sax. lib. 1. 45. In Zobel. vbi supra. Verum, eo definito, maius adhuc dubium restat, cui debeat illa poena conuenta, ad quam se obligauit fideiussor, in casu non exhibiti rei, an videlicet applicetur fisco, vel parti? Ac de iure quidem ciuili indubitatum est, eam committi iudici, non parti, *prout testatur Bart. in l. si quis reum. 4. num. 4. vbi addit, istud observari de consuetudine, & ibi Angel. nu. 7. subiicit, hoc ita praticari. ff. de custod. reorum.* quod sequitur etiam Clarus in criminal. lib. 5. recept. sent. §. fin. quest. 46. n. 24. à quo non dissentire videtur etiam ius Saxonicum, Landrecht. lib. 2. art. 4. §. Zeuhet sich ein Man auß der Acht / vnd setzet Bürgen / vorzukommen vor Gerichte / Kommet er dann nicht vor / das gesetzte Bürgen Geld

- Geld hat der Richter gewonnen/vnd nicht der Klegler. Latina versio sic habet: si quis, absente auctore, se à proscriptione exuere intendat, promittendo, fideiussoresq; statuendo pro comparando in iudicialibus terminis, neq; tamen comparuerit, rem stipulatam non auctor, sed iudex tollit, id est, poena iudici cedit, non parti. Ceterum, additio latina ibidem litera F. responder, istud esse speciale in casu bannimenti, vbi qui prius bannitus erat, volens postea probare de sua innocentia, offert fideiussores in certam summam pecuniae, puta vnus vverigeldi, vel similem, de stando liri vsq; ad determinationem causae, qui si deinceps copiam sui in iudicio non faciat, condemnatur eius fideiussor ad poenam conuentam, soluendam iudici, non parti, *Zobelius vbi supra à litera F. & nihilominus profertur aduersus principalem secunda sententia bannimenti, ut ibi, cum quo concordat etiam gl. germanica. verb. Sie sollen sich darzu ziehen. n. 7. in fine art. 41. lib. 2.* Landrecht vbi additur: Das der Richter solche Bürgschafft dñßfals/auch one zuziehung/vnd bewilligung des Anklegers/auff vñnd annemen
- 93 möge & concordat additionator ad art. 9. lib. 2. litera E. Diuersum itaq; est, secundum eum, in nondum bannito, vel proscripto, qui, si ad eum finem, vt relaxetur à carceribus, fideiussores iudicio listi præbeat, & circa exhibitionem sui, in vno vel alio termino contumaciter emanserit, vrgetur quidem poena contra fideiussores, sed ea soluta committitur parti, non iudici. *ita additionator d. art. 4. litera F. lib. 2. cui ad stipulatur etiam gl. notabilis. Landr. lib. 2. art. 41. verb. Sie sollen sich darzu ziehen. vbi habetur: Das nur in einem falle alleine dem Richter das Wehrgeld gebüre/Nemlich/ Wann sich ein vorfesteter Man aus der Ache ziehen wil / vnd sehet dem Richter Bürgen vorzukommen / kommet er als denn nicht/so gewinnet der Richter das Bürgnus vnd Wehrgeld/vnd nicht der Klegler. Et sic in alijs casibus, quando non bannitus præstat fideiussores iudicio listi, & incurrit contumaciam, poena à fideiussoribus exacta debetur parti, non iudici, à contrario sensu d. art. 4. li. 2. & d. art. 10. in gl. n. 2. & 3. eod. lib. 2. ac concordat gl. lib. 3. d. art. 9. §.* Gehet aber. n. 8. per illum textum, qui quasi est irresponsalis: dicitur enim ibidem: Wann der Bürgen den jenigen/welchem die Klage zu Leibe gehet / vor Gerichte nicht vorstellig machen kan / So mus er ein Wehrgeldt geben/dasselbige wird als dann dem Klegler / vnd nicht dem Richter / Sondern hat daran der Richter mehr nicht/denn sein gewette. Latine sic: si fuerit actio iniuriarum, hoc est, accusatio criminaliter instituta, contumax in non sistendo tenetur soluere vverigeldū, quod ad auctorem, non autem ad iudicem dignoscitur pertinere. ideoq; gl. ibidem n. 9. rectè dissoluit illam antinomialam, quod nimirum contraria iura, quibus innuitur, poenam promissam deberi iudici, loquantur in terminis iam antea factæ proscriptionis rei, à qua si per dationem fideiussorum sub poena se liberare vult, Vnd wil sich aus des Richters Gewalt bürgen/ so kommet solch Bürgengeld billich dem Richter zu. secus est in accusato, qui detinetur in vinculis ad instantiam accusatoris. Landr. lib. 1. art. 62. in §. Wer sein Schwerd zucket. vbi in fine gl. monet, Das in keinem anderem falle der Richter das Bürgengeld gewinnet/dann wann sich der beschuldigte auß der Ache zeuhet/vnd/vnangesehen seiner gethanen Bürgschafft vnd vorstandes/zu Rechte nicht antwortet. & concordat gl. d. art. 41. lib. 2. verb. Sie sollen sich darzu ziehen.
- 94 Cumq; iudicium suprema vel maxima multa, pro quibuscunq; criminibus, regulariter de iure Saxonico vltra 60. solidos, hoc est, quatuor vicenas, non ascendat, Vnd dieses nennet man das höchste gewette. Landrecht. lib. 3. art. 64. §. Sechzig Schillinge wettet man: gl. lib. 1. art. 59. & lib. 2. art. 61. & art. 12. ibidem, 70. lib. 1. in textu & glossa, ac facit gl. Weichb. ar. 10. iunctis quæ dicuntur ar. 53. post pr. lib. 1. ibi. Vmb alle schuld/da der Man seine buß mit gewinnet/da hat der Richter sein

gewette an: satis patet, ius dicentem in proposito, cum dictis 60. solidis contentum esse debere, Vnd kan weiter kein gewette oder straffe fordern vnd begeren. *gl. Landrecht lib. 2. art. 62. verb.* Wer sein Schwerdt zucket. *in fin. & est bonus textus lib. 1. art. 53. §.* Niemand wettet vmb eine Sache zwier. Hinc est quod *gl. Saxonica. d. art. 62. verb.* Wer sein Schwerdt. §. Ist er dann fatetur, non 96 esse credibile, quod pro quibuscunque iniurijs iudex maiorem poenam petere possit, Dann das höchste gewette: nisi ius maioris mulctæ legitimè fuerit præscriptum per habentes iurisdictionem in loco, prout videmus tota die prædicari in præfecturis principum, qui mulctas suas pro arbitrio extendunt, secundum videlicet facultates & patrimonium offensoris. Ac, si prædictis opponatur, cautioni fideiussoriarum sub poena pecuniaria pro relaxatione carceratorum 97 non esse locum in criminalibus, cum, instar transactionis tentatæ, illa conuentio censi possit, adeo, vt etiam is, qui saltem loquitur cum aduersario de compositione criminis, ab accusatione destituisse videatur. *l. ab accusatione destitit. 6. ff. ad senatuscons. Turpil.* quia animum & intentionem criminaliter agendi, qui pecuniarium tractatum instituit super causa criminis, deposuisse præsumitur. *l. destitisse. 13. ff. eod. & l. fin. C. eod.* sicut memini per scabinos Lipsenses de iure responsum fuisse anno 1550. iudici eiusque Assessoribus in Schnebergo, super causa Ioannis Hempolis, qui fuerat relaxatus sub fideiussoribus à carcere, illum nempe non amplius posse reum peragi in criminali iudicio, sed ciuilitè aduersus eum agendum esse. & idem apparet etiam ex sententia, addita ad Weichbildrecht *sub rub.* Peinliche Sache wie die Bürglich wird §. Wo auch. vbi dicitur: Wann der beschädigte oder seine Freunde den Gerichten oder jemand anders gütlich zu handeln einreumen/ vnd vorstatten/ so wird dadurch dieselbige Sache Bürglich. Sed responderetur, contraria lo- 98 qui de accusatore, qui sponte sua, & quidem expressè deposuit animum & affectum agendi criminaliter, peractum videlicet accusationi planè contrarium, per quem apparet, eundem magis captare & prosequi pecuniariam poenam, quàm vindictam occisi. *ita soluit Bart. in d. l. ab accusatione. 6. in princ. per l. destitisse. 13. ibidem. & facit. l. quasitum. 40. ad l. lul. de adul.* secus est in accusatore, qui ad præceptum & interlocutum ius dicentis, recipit fideiussores sub certa poena pecuniaria, in euentum non exhiberi, toties, quoties sua interest, rei in iudicio, quo casu nulla præsumitur affectio deponendi ultionem publicam necis defuncti, cum accusator iudicis interlocuto, de relaxando sub fideiussoribus captiuo, necesse habuerit parere, quæ necessitas aut coactio liberam eius voluntatem excludit, *argumento l. 1. §. vis enim. ff. quod metus causa. iuncta. l. 1. si quis ius dic. non obtemper. de quo latius infra num. 103.* & alias notum est illud vulgare: iudicia reddi etiam contra inuitos. *l. inter stipulantem. 83. §. si Stichum. 1. vers. nam stipulatio. de verb. oblig. cum l. neg. femina. 54. & l. si reus. 73. de procura.* Cautela tamen est, quod in casibus, 99 vbi agitur de liberatione alicuius captiui, sub fideiussoribus, accusatores expressè protestentur, quod per hoc non intendant discedere à prosecutione poenæ, vel poenali iudicio, quæ protestatio conseruat ius protestantium, per ea, quæ habentur in decisione Lipsensi, *addita ad Weichbildrecht. sub rub.* Peinliche Sache wie die Bürglich wird. §. Wo auch. *ac facit l. non solum. 8. §. morte. 6. de noui op. nunc. vbi Bart. & c. cum M. Ferrariensis. vbi latè Panor. extrà. de constit.*

Præmissa itaque protestatione iam dicta, si post præstitam & receptam 100 cautionem fideiussoriam, de sistendo reum ad omnes iudiciales terminos, sub poena 500, aut plurium florenorum, contumaciter sese absentauerit reus, licet

licet poena in stipulatum deducta à fideiussoribus rectè & exigatur & committatur parti: tamen ea etiam recepta, dubitari adhuc contingit, an propter reservationem poenalis iudicii, interpositam ab accusatore, is aduersus reum, qui copiam sui porro iudici subtrahere pergit, nihilominus possit procedere criminaliter, saltem vsque ad sententiam banni vel proseriptionis? Quod videtur, cum relaxatio à carcere, processerit in fauorem ipsius homicidæ, propter certas & probabiles causas, quæ mouerunt iudicem ad relaxationem rei sub fideiussoria cautione, quantumuis inuito & contradicente actore, ne vel reus ex vinculis causam dicere cogeretur, vel defensionem suam & innocentiam minùs benè expedire & probare impediretur, in cuius purgatione cum nunc desistat, contumaciter sese absentando à terminis iuridicis, satis patet, reum suæ causæ diffidere, ac, quia accusator non pecuniam, sed sanguinem rei fuit persecutus, iuxta illud: qui sanguinem fuderit, eius sanguis fundetur in terra. *l. 3. C. de episcop. aud.* iniquissimum foret, pro poena sanguinis, ipsum cogi pecuniam accipere, eaque contentus esse. *argumen. l. 2. §. mutui datio. in fin. ff. si cert. pet.* cum poena corporalis, etiam minima, maior sit quacunque
101 alia pecuniaria, quantumuis magna. *l. in seruorum. 10. §. in personis. 2. in fine. de poenis.* ac, si voluisset actor pro pecunia, in stipulatum à fideiussoribus deducta, transigere cum aduersario, longè consultius & rectius id fecisset antè acceptum iudicium, quo casu & laboribus viarum, & sumptibus parcere potuisset. Ita, quòd hæc poena conuenta & promissa à fideiussoribus, magis intelligatur concernere contumaciam fideiussorum, non sistentium vel exhibentium reum, quàm quòd plectat ipsum crimen facinorosi, quod quasi impune per hanc fabricam futurum est, *contra l. ita vulneratus. 51. §. quod si quis absurde. ad l. Aquil. l. si longius. 18. §. 1. de iudic. l. 4. §. cum dominus. de noxal. l. si à reo. 70. §. fin. ibi: poenas ob maleficia solui magna ratio suadet de fideiuss. cum*
102 *similibus.* Pro qua sententia mouet, quod suprà tetigimus, fugitiuum semel bannitum, si purgationem suæ innocentie deinceps offerat iudici, præstando fideiussores de iudicio sisti, sub vverigeldi, vel alia certa poena pecuniaria, & contumaciter sese absentauerit, isto casu non tantum luitur iudici poena pecuniaria per fideiussores, ratione contumacie rei, sed etiam vltèrius proceditur contrà eundem, saltem ad sententiam secundi bannimenti, prout est textus. *in lib. 2. Landrecht. art. 4. §. Zuehet sich* vbi dicitur: *Zuehet sich ein Man auß der Acht/ vnd setzet Bürgen/ vor zukomen/ vnd kömmet nicht/ das Bürgengeld/ so darauff gefast ist/ hat der Richter gewonnen/ Ob er ihn wider in die Acht thut/ wie er zu recht thun sol* Cuius rei non est alia ratio, quàm, quòd iudex primò bannimenti, in secunda instantia, quando, datis fideiussoribus de sistendo sub certa poena, reus purgare intendit primam contumaciam, & se à proseriptione liberare, sustinet personam accusatoris, vnde non est mirum, quòd ipsi poena conuenta committatur, sicut ex latino ibi textu apertius patet, vbi habetur: si quis exuat se à proseriptione in absentia actoris, ac fideiussores pro sistendo statuatur, nec tamen compareat, pecuniam in stipulatum deductam non actor, sed iudex tollit, id est, poena iudici cedit, non actori, dummodò eum secunda vice proseribat, sicut de iure facere tenetur. vnde ibidem in additione latina, *litera G. super d. art. 4. lib. 2.* dicitur: quòd bannitus, per solutionem vverigeldi, ob contumaciam suam in non comparendo, non liberetur à poena, parti, vel potius ipsi iusticie debita, *allegat Bart. in l. venia edicti. 2. num. 3. & 4. C. de iniur. voc.* quasi dicat: in proposito vverigeldum vel poenam conuentam præstari pro sola contumacia, poenam autem delicti continuari nihilominus in personam, ita, vt procedatur saltem ad sententiam secundi
bannimenti.

bannimenti. Cumque ratio diuersitatis inter hunc & alterum casum reddi non possit, idem ius vtrobiq; statuendum videtur. *l. illud. 32. ad l. Aquil. cum vulgatis.* Ac si aliter diceretur, tunc & ipsum facinus homicidij impunitum existeret, & frustra fuisset interposita protestatio à parte actrice, quod per illam liberationem sub fideiussoribus, non intenderit ab accusatione desistere, ad hoc, ne pactum sit superfluum. *l. si quando. 109. de legat. 1.* cum illa protestatio videatur habere effectum clausulæ; rato manente pacto. *de qua in l. qui fidem. 16. ff. de transact.* adeò, vt non tantum summa conuenta possit à fideiussoribus peti, sed ipsa etiam poena sanguinis, ad quam principaliter fuit actum, denuò maneat in prosecutione contra reum principalem, per id quod innuit *Ang. de Perus. in d. l. qui fidem. 16. n. 1.* attento in primis, quod, vt supra dictum fuit, accusator in proposito non sponte acceptauerit cautionem fideiussoriam, sub poena certæ quantitatis pecuniariæ, in euentum relaxati, nec toties quoties opus fuerit, in iudicio exhibiti rei, sed coactus per interlocutum iudicis, argumento eius, quod tradit *Angelus in l. rescriptum. 10. §. si pacto. 1. nu. 1. de pact. & in d. l. qui fidem. n. 3. per l. si quis maior. 41. in verbis: nullo cogente imperio. C. de transact.* Cui & illud adminiculatur, quod quantitas pecuniaria hoc casu non exigitur à principali, sed à fideiussoribus, adeoq; stipulatio prædicta quantitatis, ob non factam exhibitionem rei, non intelligitur nouare poenam sanguinis, ad quam contra reum principaliter fuit actum, argumento eius, quod tradit *Iason. in l. ita stipulatus. 115. n. 19. vers. item cum stipulatio penalis. ff. de verb. oblig. allegando l. 4. cum l. fundum Cornelianum. 28. de noua.* Et, licet in practica non meminerim, euenisse talem casum, qui decisionem iudicalem requisuisset: tamen si de facto contingeret, vix est, vt putarim, ab hac sententia tutò recedi posse: licet in contrarium non pauca stringant, quæ de præsentī non moueo. Illud autem verissimum est, dato, quod accusator, accepta certa pecunia, desinat ipse ius suum criminaliter prosequi (sicut crebrò fieri solet:) magistratus tamen, maximè superiores, per hoc arctari se non patiuntur, ad accipiendum mulctam iuris Saxonici, *Des hō hestien gewettes/puta 60. Schillinge/vel vnius etiam vverigeldi,* hoc est, viginti quatuor vicenarum, quin ipsi denuò procedant ex officio ad poenam corporalem; cum hac desistentia videatur sapere speciem cuiusdam transactionis, super homicidio per partes initæ; vbi iudices, in primis illustres, non contenti mulcta Saxonica, non modò tantundem, prout accusatori solum fuit, sed etiam crebrò duplum eius, poenæ nomine sibi solui postulant & vrgent, aliàs comminantur, se continuaturos esse processum criminalem. Quod quidem eò facilius ipsis est, cum pars, remittendo iniuriam, ac faciendo cum aduersario pacem, per hoc non præiudicet vindictæ publicæ, quin iudex ex officio procedere, & prouinciam malis hominibus purgare possit. *arg. l. congruit. 13. de offic. præsid. ac notat Bal. in l. si quis in hoc genus. 10. n. 5. C. de episcop. & cler.* Licet autem *Dd.* velint, isto vltimo casu condemnationem non debere fieri ad poenam sanguinis, sed mitiorem. *Bart. in l. transigere. 18. n. 7. ibiq; Curt. iunior, n. 29. C. de transact.* vbi addit, istam sententiam communem esse: tamen & *Iulius Clarus in suis criminalibus lib. 5. recept. sententiarum. §. fin. quæst. 58. n. 3. & Antonius Gomezius cap. 1. delictorum. n. 36. vers. ex quo.* aperte contrariam sententiam amplectuntur. & aliàs notus est versiculus:

An nescis longas Regibus esse manus.

de quorum facto disputare (cum in suis territorijs dicantur esse Reges & Principes, c. venerabilem, vbi *Panor. notat, extra. de election.*) fortè sacrilegij instar habere-

haberetur. *l. disputare. 3. C. de crimine sacrilegij. l. sacrilegij. 5. & l. sacri affarius. 6. C. de diuers. rescript.*

- 108 Et hæc quidem conclusio, quod regulariter executionis paratæ ius ita in fideiussorum, sicut & debitoris principalis bona potest exerceri, extenditur etiam ad bona hæredum, siue debitoris, siue fideiussoris: secundum tamen ea, quæ in formula obligationis executiæ, in verbo, *pro nobis & hæredibus nostris. lib. 1. cap. 10. num. 318. & 319. cum seqq.* latissimè prosecuti fuimus. Quod quidem indubitatum est de fideiussoribus, item debitoribus, obligatis purè, & de præsentibus exigibilibus: secus est in debitoribus aut fideiussoribus, in diem, vel sub conditione. Hi enim pro debito quantumvis aliàs ex vi pacti, statuti, vel consuetudinis, quod ad paratam executionem privilegiato, antè existentiam diei, vel purificationem conditionis, neque in bonis, neque in persona detinendi vel executandi veniunt, secundum Petrum Paulum Parisium. *ad Bartolum in l. proinde. 25. §. notandum. 2. n. 3. ff. ad l. Aquil. Baldus in l. cum testamento. 4. in fine. C. de manumissis testamento. ponderando ad hoc textum in l. hoc iure. 10. ibi: non ante peti posse, quàm exploratum sit, Titium in Italiam venire, non posse. ff. de verb. obliga.* quod idem probat etiam Alexander de Imola *cons. 95. incip. in causa & lite inter spectabilem. n. 1. & 2. vol. 1.* ubi addit, quod ista exceptio, tu petis antè diem, nunquam intelligatur reiecta à statuto, denegante exceptionem contrà instrumentum, allegando Baldum. *in auth. præsent. C. de fideiuss.* licet ibi in specie de hoc nihil dicat, voluit fortassis allegare Baldum in *l. si causam. 2. circa finem. & in l. etiam. 5. n. 6. C. de exec. rei iud. ac,* quod non intelligatur repelli exceptio, quæ ex ipsa petitione resultat, cum actor se ipsum excludat, tradit Alex. *d. cons. 95. n. 2. & cons. 119. n. 2. sequiturq. Rebuffus in ordinationibus regni Gallie tomo. 1. de literis oblig. art. 11. gl. 1. num. 71. & 72. quo de*
- 110 *tangitur etiam in quarta parte huius operis capite 1. num. 65.* Sicut enim de futuro iudicium esse non potest, *l. non quemadmodum. 35. ibi: iudicium verò, antequam quid debeat, esse non posse. ff. de iudic. l. cedere diem. 213. de verb. sig. l. pecuniam. 36. si cert. petatur. l. quod in diem. 7. de compensat. l. si stipulatus. 111. de verb. obligat. l. lecta. 40. de reb. cred. §. plus autem, Instit. de actio. ita executio, quæ est potissima pars iudicij, iuxta *l. executorem. 8. C. de execut. rei iudic.* antequam dies solutionis veniat, intendi contra debitores non potest, *l. in possessionem. 6. secundum unam expositionem glossæ, & l. si quis creditorem. 14. §. creditor autem conditionalis in possessionem non mittitur. ff. ex quibus caus. in possess. eat. cum paria sint, debitorem non esse, vel conueniri nondum poss. l. Ful-**
- 111 *cinus. 7. §. si in diem. 14. eo. tit. cum l. conditionales. 54. de verb. signif.* nisi forte debitor labatur bonis, ita, ut periculum extet in mora, vel substat timor fugæ, seu dilapidationis: hæc enim erit iusta causa detinendi obligatum & ipsius bona, etiam antè euentum diei, vel existentiam conditionis. *las. in §. 1. n. 77. & 89. Instit. de act. per l. quesitum. 14. ff. de pigno. Ang. de Perus. in l. consensisse. 2. §. in omnibus. num. 4. de iudicij. post glossam, quam ipse commendat tanquam singularem, & quæ non sit alibi, in l. 1. C. de ferijs.* ubi habetur: quod debitor fugitiuus, aut aliter suspectus, possit capi etiam in persona, & detineri tam diu, donec caueat. allegat etiam Speculatorem. *in tit. de pactis. §. postremo. num. 2.* cuius tamen dicta ad propositum parùm seruiunt, ac melius facit, quod tradit Bart. *in l. si debitori. 21. num. 2. & 3. de iudic. debitorem in diem, si, pendente dilatione, suspectus fiat, interim capi & incarcerari posse, donec caueat de soluendo adueniente die, vel bonis cedat, & idem Bart. l. fin. num. 4. C. de confess. Bal. in l. 1. num. ult. C. de condict. ex lege. per l. in omnibus. 41. ff. de iudicij. l. 2. & 3. de condict. causa data, causa non secun. l. si creditores. 16. de priuileg. credit.*

credit. l. omne es. 27. §. fin. pro socio. l. 2. §. si sub conditione. de collat. bonorum. In quibus iuribus habetur, quod debitor in diem, vel sub conditione, licet nondum valeat exigi, tamen ex iusta causa, puta, si periculum sit in mora, propter eius dilapidationem vel fugam, saltem ad eum finem interim sisti vel conueniri possit, ut caveat de soluendo, adueniente die, vel existente conditione. *Bart. in d. l. creditores. 3. num. 17. Salic. 28. Ang. 4. Bal. 4. C. de pignor. Neguzan. de pignor. quarta parte principali, num. 15. Bal. in l. 1. num. 2. C. de condic. ex lege. Ang. in l. 1. §. hac stipulatio. num. 16. ff. si cui plus quam per l. Falcid. ubi ex hac theorica infert: Ut maximè hæres infra tempora pro confectione inuentarij indulta, neque ipse debitores molestare, neque à creditoribus conueniri potest. l. f. §. donec. C. de iure delib. tamen, si debitores hæreditarij forent suspecti de fuga, etiam pendente dilatione pro faciendo inuentario, poterit petere à iudice, ut debitores hæreditatis detineantur in personis vel rebus. Ang. d. l. hac stipulatio. num. 16. vers. tertio fallit. ubi addit: se pluries ita vidisse de facto praticari & obseruari. Cui sententiæ etiam adstipulatur, Iason. in l. vinum. 22. nu. 3. si cer. pet. per bona fundamenta, quæ ibi allegat, item Ruinus cons. 152. num. 4. & 9. vers. non obstat tertio. vol. 4. & cons. 119. num. 1. & 8. vol. 5. & Neguzan. d. tractatu. de pigno. quarta parte princ. n. 16. ubi addit: istam capturam rerum vel personæ fieri saltem ad eum finem, ut reus, datis fideiussoribus, caueat de satisfaciendo eueniente die, vel existente conditione, argumento l. in omnibus. 41. de iudic. l. inter omnes. 12. qui satisd. cog. l. quod si in diem. 16. de petit. her. l. pro socio. 38. pro soc. Ex quo fundamento deciditur quæstio, quam vidi de facto occurrere inter duos creditores, vnum ex ciuitate Lipsiæ, alterum ciuem Hamburgensem, quorum vterque habebat obligatum quendam B. mercatorem, tunc defunctum, in certa summa pecuniarum: ita tamen, quod Lipsensi creditori cesserat quidem dies, sed nondum venerat tempus, quo exigi potuit debitor, creditori verò Hamburgensi ante obitum debitoris euenerat tempus exigendi debiti. Creditor itaque Lipsi. ut qui propior erat loco defuncti, metuens, ne periclitaretur de sorte sui crediti, cum, præsertim de mercatoribus nostri temporis, illud Poëtæ, modica verba immutando, verificari possit:*

————— *Diuesq; vocari*
Ante obitum nemo supremaq; funera debet,

prior impetrat arrestum in omnia bona defuncti, quo mediante, tributum ei erat ius reale, ad instar hypothecæ tacitæ & legalis, adeò, ut virtute huius arresti, ex consuetudine loci, venerit præferendus omnibus alijs creditoribus, anteriori hypotheca non munitis, per ea quæ tradit VVesenb. in suis commentarijs Pandectarum de priuileg. cred. num. 9. & notatur in prima parte huius operis cap. 2. num. 204. & 205. & in tertia parte cap. 11. num. 26. Venit deinceps ille Hamburgensis, ad cuius instantiam ipsi quoque secundo loco per iudices concedebatur arrestum, sicut & alijs creditoribus, subinde succedentibus, suo ordine & modo idem contingebat. Sed controuertebatur in primis inter duos priores arrestantes, vtor alteri præferendus esset. Et quidem creditori Lipsensi obijciebatur, quantumuis prior arrestum impetrauisset; tamen, quia eius debitum non erat purum, aut de præsentī debitum, sed infra annum demum exigibile, ideo intempestivè & contrà leges petatum arrestum fuisse. per l. pen. §. creator. & l. Fulcinius. 7. §. si in diem. 14. ex quib. causis in possess. ideoque illi ob stare exceptionem plus petitionis tempore. c. unico. §. tempore plus. extra. de plus

plus petit, & §. temporales. Instit. de except. & videtur textus esse quasi expressus in l. in lege Aquilia si delictum. 40. in illis verbis: tunc demum exactio condemnationis competit, cum debiti conditio vel dies extiterit. ff. ad l. Aquil. l. 1. quando dies usufr. lega. cedit. l. quod si in diem. 16. de pet. heredit. ac faciunt notata superius num. 109. Sed respondebatur de iure contrarium, pro creditore videlicet Lipsensi, idque propter eius interesse. d. l. quasitum. 14. ibi: pignoris persecutionem competere etiam ante diem, si creditoris interfit. de pignor. Quod inde est, quia, si alij, prætendentes purum debitum, huic præferrentur, ita, ut is reiiceretur usque ad diem solutioni destinatum, totum fortè patrimonium obligati foret exhaustum, & ita ius hypothecæ, quod ex vi arresti consecutus fuerat, ipsi futurum erat inutile, quod dici non debet, cum vigilantibus iura subueniant, non dormientibus. l. pupillus. 24. quæ in fraudem cred. Vnde Iason mouet questionem de pluribus deponentibus, quorum vnus fuit sollicitus in exigendo suo deposito, alijs cessantibus, interim depositarius effectus est non soluendo, quærebatur, an primus exactor teneretur reponere quod exegit in communi, ita, ut pro rata inter omnes diuidatur? ac decidit, quod non. Iason in l. inter eos. 19. num. 2. ff. de re iud. post Baldum in l. f. quæst. 2. C. de pos. nisi fortè de collusionem appareret. ut ibi Ias. d. l. inter. num. 2. & in terminis hanc questionem decidit Rodericus Suarez. in repetit. l. post rem iudicatam. 36. in declaratione legis regni. verbo. ibiq. las somplades. limitatione 7. num. 2. pag. 614. per d. l. quasitum. & ibi gl. verbo. interest. Nec obstant textus in l. Fulcinius 7. §. si in diem, ex quib. caus. in possess. eatur. cum alijs superius adductis: quia loquuntur de creditoribus, non obrendentibus aliquod interesse, quare videlicet petant debitum ante diem. secus in ijs, quib. creatur periculum ex mora. d. l. quasitum. ibi: si creditoris interfit. Minus aduersatur l. in l. Aquilia si delictum. ad l. Aquil. quia ista lex est pro decisione Suarezi, cum innuat, saltem ex causa delicti chirographi, ante diem agi potuisse, ita tamen, ut exactio condemnationis differatur vsque ad tempus debiti. Et sic in proposito nostro arrestum petitum fuit ex legitima causa, ne videlicet præuenteretur creditor Lipsensis per alios defuncti concreditores. Quod arrestum, si vel hereditas iacens, vel alius eius nomine, velit dissoluere, præstando cautionem de satisfaciendo, adueniente die, non eo inficias, quin pro eo tempore arrestum sit relaxandum, iure tamen prioritatis primo arrestanti saluo, per ea, quæ tradit Iason. d. §. 1. num. 77. & 89. instit. de act. Proditur autem istud ius paratæ executionis in bona debitorum, siue omnia, siue aliqua, quæ probabiliter ascendunt ad quantitatem liquidati debiti. authen. & qui iurat. C. de bonis anth. iud. possid. quod de latius agitur in tertia parte huius operis, cap. 9. num. 5. cum seqq. nisi priuilegium personæ, vel rerum debitoris, aliqua bona specialiter eximat. Cuius rei habetur exemplum, primò in patre, matre, liberis, socero, socru, genero, marito, vxore, patrono, patronaque, & similibus debitoribus, quibus vel ob sanguinis vinculum, vel affectionem, vel reuerentiam hoc debetur, ne eos planè denu-demus. l. sunt qui in id. 16. vers. item patrem. l. patronus. 17. l. sicut autem. 21. de re iud. l. alia. 14. §. eleganter. soluto matrimo. iuncta l. parentes. 6. de in ius voc. l. liberto. 9. de obsequijs à lib. & libertis præstandis. Illæ enim non in solidum, sed in quantum facere possunt, condemnantur. l. in condemnatione. 173. in verbis: non totum quod habent, extorquendum, sed ipsorum ratio habenda est, ne egeant. & l. diuus. 28. de reg. iur. Aliquibus etiam ob officia, siue priuatim creditori præstita, prout est socius, respectu socij, l. sunt qui in id. 16. §. socius. cum l. sed hoc ita. 22. §. quod autem. 1. de re iud. item donator, respectu donatarij, ne ex sua liberalitate inops factus, fame pereat. l. ne ex liberalitate. 50. eo tit. siue etiam

in publicum collata, vel denuò conferenda, prout sunt milites armatæ militiæ. *l. miles qui sub armata. 6. & l. Item miles. 18. eod. tit.* comites, item barones¹¹⁹ & alij in dignitate vel magna nobilitate constituti. *Tiraquellus in tract. de nobilitate cap. 20. num. 28. 29. 30. & sequentibus, VVesenbecius cons. 50. num. 20.* quibus & togatæ & cœlestis militiæ homines, doctores videlicet, magistros, professores, aduocatos, scholares & clericos, propter omnis generis disciplinarum, legumque diuinarum & humanarum cognitionem, connumeramus. *gl. ordinaria, & communiter approbata, in d. l. miles. 18. & Brunus de cessione bonorum. quest. 3. princ. num. 10. per proœmium Institut. verb.* imperatoriam maiestatem non solum armis decoratam, sed & legibus armatam esse oportet. cum hi omnes non minus prouideant humano generi, quàm, si prælijs atque vulneribus patriam parentesque tuerentur. *l. aduocati. 14. in princ. C. de aduoc. diuers. iudic.* quorum scientia totus mundus illuminatur, & ad obediendum Deo ac magistratui vita subiectorum informatur. *auth. habita. C. ne filius pro patre.* Vnde siue creditori, ex vi conuentionis inter partes initæ, siue ex vi statuti, parata competat executio contra debitorem, non aliter fiat captio pignorum aduersus personas præmemoratas, nisi prius de bonis obligati tantum deducatur, quantum ipsis sufficit, ne egeant. *d. l. in condemnatione.* Et, quod denegetur executio pro debito, quantumcunque liquido, contra scholares, in solidum, quin ipsis relinquendum sit tantum, vnde honestè se sustentare possint, *notat Ias. in §. item Seruiana. num. 65. & 66. Instit. de action. Bart. in l. 2. §. legatis. num. 3. per illum tex. vers. idem Claudio, de iudicijs. & facit auth. omnes peregrini. C. communia de success.* Ac, quod comites, barones & alij in magna nobilitate constituti, non exigantur in solidum, sed deducendum sit tantum, ne egeant, istud communi obseruantia horum locorum & prouinciarum vñratum esse, scriptum reliquit VVesenbecius *d. cons. 50. num. 20.* de quo tamen ego valdè dubito, sicut paulò post *num. 128. 129. & num. 130.* latius declarabitur.

Regulariter autem in computatione ne egeant, habendus est respectus¹²⁰ ad tria: primum ad quantitatem patrimonij: secundò ad conditionem & qualitatem personæ: & tertio loco ad annos vel ætatem obligatorum, *Iason, in §. item si de dote. num. 7. Inst. de action.* Circa primum disquiritur, an amplum sit patrimonium obligati, respectu æris alieni, in quo tenetur creditoris quo casu, licet debitor sit vnus ex personis superius tactis, tamen in solidum sit executio, non obstante, quòd videlicet ea ratione deinceps cum minori splendore & apparatu vitam suam transigat, quàm vt hætenus fecit, salua adhuc & integra omnium facultatum substantia. Si autem ex eo, quod post solidi satisfactionem superest, debitor commodè ali nequeat, considerabitur secundo loco personæ conditio, qualitas & honestas, cum nobilis, & alius in dignitate positus, lautioribus & delicatioribus esculentis & poculentis, puta, carnibus & vino vesci consueuerit. *Ang. d. §. item si de dote. num. 4.*¹²¹ post Albericum de Rosate in *l. si maritus in id. 43. sol. matrim.* ideoque secundum eius dignitatem, honestiùs veniat exhibendus, per *l. tutor secundum dignitatem. 13. de administr. tut. l. 1. §. mulier. l. habitatio. 4. §. seruus. ibi. secundum dignita*¹²² *tem, de ventre in poss. mit. l. alimenta. 30. de alimen. leg.* aliter, quàm rusticus, cui pro victu quotidiano, in casu, quo denegatur aduersus ipsum executio solidi, sufficit constitui panem atrum, allium, & cæpas cum caseo. *gl. verb. libellus. in l. seruis urbanis. 99. in princ. de legat. 3. & Ang. d. §. item si de dote. num. 4. vers. & aduertat, ibidemq. Ias. 8.* Sic in executione contra scholarem diligentem, debet ipsi tantum relinqui, vt possit absolvere cursum suorum studiorum,

- studiorum, ne cogatur ea deferere. *las. d. §. item Seruiana. num. 65. & 66.* nisi
 123 fortè studia sua ita pertexuerit, vt ex opere artis viuere valeat, quo casu debitor,
 quantumuis priuilegiatus, siue sit artifex, siue miles, siue doctor, in solidum
 exigetur, & computabuntur ipsi loco annuorum reddituum, fructus, quos ex
 operis suis percipere potest. *Angel. in d. §. item si de dote. num. 3. per l. 3. & 4.
 ff. de oper. seruorum. gl. verbi. donantem. l. si quis argentum. 35. §. sed etsi quis. 4.
 C. de donat. & notat gl. in d. l. si maritus. 43. solut. matrimo. & l. si quis à liberis.
 5. §. sed si filius. 7. de liber. agnosc.* Neque enim audiendus est, qui, cum ex
 opere artis se alere possit, ad beneficium deductionis, ne egeat, conuolare au-
 det, vt deinceps sibi vacatio contingat à laboribus & exercitio sui artificij: si-
 quidem isto casu frueretur bonis, alieno labore partis. *Ialon, d. §. item si de
 dote. num. 7.* & effectus ex laborioso & industrio artifice, vnus de validis
 mendicantibus. *contra l. 1. C. de valid. mendic. lib. 10.* retraheretur ad otium
 & segnitiam, quæ vt plurimum causatur vitia & alios illicitos actus. *§. si verò
 aliqui. ibi:* segnitie eos ad illicita impellente. *auth. de quæstor. colla. 6.* Tertiò
 124 habetur ratio ætatis vel senij, quia, si infra viginti annos est, fit computatio
 ad alios triginta annos, adeò, vt, si iudex arbitratus fuerit, pro exhibitione
 condemnari rustici suffecturos ipsi annuatim 10. florenos, iam deducantur
 ab executione tot bona, quorum pretium ascendat ad decies triginta, hoc est,
 ad trecentos aureos, & computabuntur condemnato per iudicis officium pro
 sua sustentatione, quindecim annua. *Angelus in §. item si de dote. num. 3. inst.
 de actio.* atque ita in similibus casibus, attenta videlicet dignitate, vel vilitate
 personæ, de cuius alimentatione quæritur, argumento l. computationi. aliàs in-
 cipit l. hereditarium. 68. ad l. Falcid. ac notat *Ioh. de Platea in d. §. item si de
 dote. num. 4.* ita tamen, vt, si diutius vixerit debitor, ei deinceps suppleatur
 per creditorem quod deest, sin verò citius moriatur, tunc vtgeatur porro exe-
 cutio per creditorem in istud residuum. *Bart. in d. l. hereditarium. 68. num. 2.*
 125 ad l. Falcid. Satiùs tamen est, ipsum debitorem separari cum certis bonis, quæ
 ad vitam suam obrineat, fructus inde percipiendo, deuoluturus eadem post
 mortem denuò in creditorem, pro quantitate liquidati debiti: & istud obser-
 uat consuetudo horum locorum, quòd videlicet priuilegiato debitori ex cer-
 tis bonis constituitur annuatim suum dementum, post cuius obligati mor-
 tem, dicta bona rursus applicantur creditoribus. Verùm, quia pro perso-
 na debitoris tantum istud priuilegium deductionis, ne egeat, proditum est,
 non habetur circa illud ratio familiæ vel liberorum. *Ang. d. §. item si de dote.
 num. 3. vers. quòd si maritus. & ibi Ioh. de Platea, & post eum Albertus Brunus
 de cessio. bon. quæst. 31. in princ. num. 5. & 6. per c. priuilegium. extra. de reg.
 iur. in 6.* Licet in eo puncto à prænominatis doctoribus iterum discedat
 VVesenbecius *conf. 50. num. 22.* volens, vt priuilegium concessum personæ,
 intelligatur etiam indultum eius familiæ, sine qua cum honestate viuere non
 potest. VVesenbecius *conf. 50. num. 22.* per ea, quæ tradit *Tiraquellus in tract.
 nobilitatis cap. 20. num. 124.* & alias authoritates ibidem adductas. Sic itaque
 quando executioni obijcitur illa exceptio, quòd non executetur, nisi in quan-
 tum facere potest, cessat in solidum executio, & relinquuntur executato tot
 bona, ex quorum annuis prouentibus debitor, in hoc priuilegiatus, probabi-
 liter tantum nancisci valeat, quantum ad ipsius exhibitionem sufficere vide-
 tur: nisi fortè creditor, petens executionem, casu quo solidum non conse-
 126 queretur, ipsemet laboraturus esset inopia, tunc enim, si omninò elegendum
 sit, æquiùs erit, debitorem indigere, non habendo respectum ad splendorem
 vnde viuat, quàm creditorem carere necessarijs. *las. in d. §. item si de dote.*

num. 10. Bal. in d. l. si maritus. 43. num. 3. post Iacob. de Aretio & Bart. num. 1. & idem Bart. l. maritum. 12. num. 4. soluto matr. ubi additior litera E. innuit, istam opinionem communem esse, tum, quia creditor eo ipso certat de damno vitando, cum patiatur diminutionem sui patrimonij. l. 3. ff. de damno infect. e contra verò debitor de captando lucro dimicat, arg. l. fin. C. de codicil. cum, quia ordinata charitas incipit à se ipsa. Salic. in l. preses. 6. C. de seruit. & aquad. ibidemque gl. refert veterem versiculum:

Ille perit merito, qui plus se diligit vllum.

ac facit d. l. si quis à liberis. 5. §. de alimentis. 25. ff. de liber. agnos. & d. l. verum 11. §. fin. de mino. Vnum namque altare, & quidem proprium disco operire, & aliud tegere, stultum est, secundum Bald. in auth. nisi rogati. num. 5. C. ad SC. Trebellian. per l. assiduus. 12. §. exceptis. C. qui pot. in pig. hab. Etiam si verò propter reuerentiam, vel officia, superius enumeratis personis debita, debitores huic suo priuilegio per pactum & abdicationem, etiam expressam, renunciare nequeant. l. alia. 14. §. eleganter. ibi: quia contra receptam reuerentiam, quæ maritis exhibenda est, tendit. & ibi Alex. n. 4. & 5. ff. sol. matr. l. si patronum. 44. de bon. libert. cum primo loco recitatae personæ omnes instar quasi parentum & liberorum sint, l. quia parentis. 17. sol. matrim. & sanguinis ratione coniuncti, quod ius sanguinis, tanquam publicum, pactis tolli nequit. §. sed & naturalia. inst. de iure nat. gent. & civili. l. ius gentium. 7. §. & generaliter. 16. l. si unus. 27. §. pacta quæ turpem. 4. l. ius agnationis. 14. de pact. quod idem extendit etiam Baldus ad casum, ubi priuilegium introductum est ob dignitatem personæ: non enim potest tolli, secundum eum, etiam per renunciationem specialem. Bal. in l. 1. num. 8. & 9. C. qui bonis ced. poss. tamen circa alias personas, quæ sanguinis & reuerentiæ ratione non sunt coniunctæ, puta in socio, donatore, & similibus contrarium tenet Decius in l. diuus Pius. 15. num. 8. de re iud. post Alex. in cons. 133. incip. super quasitis. num. 2. volum. 5. Imò, tradit Rebuffus, se nunquam vidisse, de consuetudine illud obseruari, quod pro debitoribus, quantumvis priuilegiatis, ne exigantur, nisi in quantum facere possint, fuisset facta deductio, ne egerent, sed processit, secundum ipsum, executio aduersus illos in solidum, non aliter atque contra alias personas non priuilegiatas, exceptis solis parentibus. Rebuffus in ordina. regni Gallie in proæmio gl. 5. num. 91. Quod idem & ego, licet multis executionibus, fiendis contra debitores, maxime nobiles, item tractatibus de futura executione præsens interfuerim, affirmare aulam, eo vnico excepto, quod in amicabilibus compositionibus interdum memini actum fuisse cum creditoribus, ne ita strictè & in solidum exigerent obligatum, sed nobilitatis, agnationis, & sanguinis, vt qui de vna familia procreati essent, item senij rationem haberent, constituendo ipsi aliquam certam quantitatem pecuniarum, vel frumenti, pro alimentis ad tempus suæ vitæ, ex bonis, in quæ decernitur executio: quod nonnunquam etiam ita obtentum fuit apud tractabiles, & non morosos creditores, ex speciali gratia & affectione, arg. l. cum alimenta. 22. in prin. ibi: pro charitate defuncti ex facultatibus eius modum statuendo. & l. cum unus. 10. §. alimentis viri boni arbitratu relictis. 2. de alim. legat. Ideoque tantò minus parcitur circa executionem militibus, siue armatæ, siue togatæ, siue celestis militiæ, quin in solidum exigantur, quando de his personis certior spes est, & expectatio, quod ex laboribus manuum suarum tantum acquirere poterunt, quantum ipsis suppetat pro sui exhibitione, per id quod tenet Angelus in d. §. item si de dote. num. 3. Illud tamen sciendum, milites cuiuscunque militiæ, in qui-

- In quibusdam bonis gaudere speciali prerogativa præ omnibus alijs debitoribus, quod nulla videlicet executio contra eos intendi possit, sicut videmus militem armatæ militiæ, quantumvis in omnibus alijs rebus executetur: tamen circa arma & equos, quibus utitur pro defensione reipub., ita privilegiatum esse, ut ipsi circa executionem earum res auferri nequaquam debeant. *Alciat. post gl. in l. Nepos Proculo. 125. verb. dignitate. num. 12. de verb. signif. cum sine illis militare nequeant.* Sic doctoribus & scholaribus non debent auferri libri, item res, quæ portantur vel ab ipsis, vel ipsorum aurigis, aut nuncijs, pro causa studiorum. *Baldus in d. auth. habita. num. 5. Rebuffus in d. l. Nepos Proculo. 125. vers. inò hodie. & in privilegijs scholasticorum, privileg. 113. & in const. regni*
- 133 *Gallie tomò 1. de literis obligat. art. 2.* Vnde nec repræfaliarum concessio ad eosdem, vel eorundem bona, quæ causa studiorum habentur, extenditur. *Sal. in d. auth. habita. num. 12. per l. 2. C. de episcop. & cler. & notat Angelus in l. universi. 5. per illum tex. C. de vectigal. & commiss.*
- 134 Vnde pulchrè scriptum reliquit Baldus, quod in executione arma sint relinquenda militibus, libri scholaribus, & breuiarium clericis. *Bal. in rub. C. qui bon. ced. poss. num. 1. cum sine dictis adminiculis miles vocationis suæ munus circa prælia obire, & scholaris, item doctor, sine libris studia pertexere, vel, quæ didicit, alijs communicare nequeat. Ias. in §. item Serviana. num. 65. & 66. Inst. de action. per l. obligatione generali. 6. ff. de pignor. l. fin. C. in quibus caus. pig. l. si horreum. 3. l. eo iure. 4. ff. eo & l. certi. 5. C. locati.*

- Quod autem de privilegio doctorum & scholarium traditur, id de promotis, & receptis legitimo modo accipiendum est: secus in ijs, qui in matriculam facultatis alienius in Academia publica non sunt inscripti, vel habent gradum doctoratus ex rescripto & bulla. *Guid. Papæ decis. 68. num. 3. post Alex. in l. centurio. 15. num. 10. 20. & 21. ff. de vulg. & pupill. substit.* Cum ad creandum doctorem requiratur, primò, ut legitime examinetur, & approbetur: neque enim dicitur doctor, nisi optimorum ordinis aspirante consensu. *Abbas in c. 1. nu. 38. extra. de iudicijs. per l. magistros. 7. C. de professoribus & med. lib. 10.* item, ut promotores sub iuramento suo deponant, eum sufficientem esse. *Abbas in c. proposuisti. num. 13. extra. de probat. per l. nemini. 11. C. de aduoc. divers. iudic. tertio, ut croceus pileus in signum splendoris imponatur eius capiti. quarto, ut ei tradatur cathedra pro inuestitura possessionis. & ultimo, ut liber, tanquam materia doctorandi, in qua se exerceat, ipsi aperiatur, quæ omnia in bullatis deficiunt. *Guido Papæ decis. 338. num. 11. ubi addit: quod traditio annuli, osculum, & benedictio, non sint de substantia.**
- 136 Probatum autem ista qualitas, quem doctorem, vel scholarem esse, per literas testimoniales academiarum, vel etiam facultatis, in qua quis studuit, vel gradum consecutus est, *d. l. magistros. ibi: iudicio ordinis comprobatos. & l. si quis. 10. ibi: septem vel amplius iudicantib. idoneum approbetur. C. de professor. & medic. lib. 10. & Salic. d. auth. habita. num. 3.* probatur etiam per matriculam, secundum *Bart. in l. 3. num. 4. C. de agent. in reb. lib. 12.* probatur denique talis qualificatio, alijs documentis deficientibus, per iuramentum scholaris, vel doctoris, asseuerantis, se talem esse. *Rebuffus in tract. de privileg. scholar. privileg. 147.* Quod notandum est contra eos, qui veniunt ex peregrinis nationibus, allegando, se ibi consecutos licentiam, pro effugiendis iudicijs doctorum in examinibus priuatis: illorum enim assertioni non adhibetur fides, nisi allegatam qualitatem probent suprà dictis modis, aut saltem per suum iuramentum. Quin & illud aliqui requirunt in doctore, ut sit actu legens, ac quidem utiliter & bene. *Bart. l. 2. num. 1. & 2. C. de professor. & med. lib. 1. Felinus c. 1. num. 5. extra. de maior. & obed.*

cum debeat habere peritiam docendi, facultatem dicendi, subtilitatem interpretandi, vna cum copia discernendi, hoc est, quod præditus sit bono iudicio. *Abbas in c. proposuisti num. 14. extra. de probat. ac sequitur Ioh. Franc. Ripa in c. 1. num. 94. de iudic. vbitamen ad finem exclamat: sed quis est hic? & laudabimus eum.*

Sicut autem milites cuiuscunque militiæ, quò ad executionem, priuilegiati sunt circa arma & libros: ita secus est in alijs eorundem bonis, quæ habentur extrà causam militiæ, vel studij. Alber. de Rosate in d. auth. habita. nu. 2. & Iacobus de Canibus in suo tractatu repræsentationum. num. 45. allegando rexrum l. si publicanus. 4. §. de rebus. 1. ff. de publica. vbi priuilegium immunitatis à gabellis, & vectigalibus publicis, datum rectoribus prouinciarum, intelligitur tantum super rebus ad ipsorum usum comparatis, ideoque si aliæ res transportarentur, non pertinentes ad usum præsidum, pro ijs non aliter debet solui pedagium, ac si tales merces ad priuatum pertinerent. gl. d. auth. habita. verb. speciali. vers. ita, quia in usum proprium. Bart. d. §. de rebus. num. 2. & notat idem in l. eodem ferro. 11. §. dominus. 2. num. 1. ff. eod. sequitur Bald. in l. cum proponas. 3. C. de nautico fœnore. & fac. l. in lege censoria. 203. ibi: in seruis, quos quis ducit pro suo usu, portorium non dato. ff. de verb. signif. & est similis textus in l. vniuersi. 5. ibi: pro rebus, quæ ad usum proprium, vel exercendi ruris gratia, transuehunt. secundum vnam lectionem, quam tenet Angel. ibi num. 2. C. de vectig. & commiss. quantumuis pleraq. exemplaria legant, iuris, & non ruris. & additur ibidem: ea verò, quæ extra prædictas causas transportantur, à præstatione vectigalium non sunt libera. d. l. vniuersi. 5. & quòd bona scholarium, quæ à causa studij sunt remota, extrà protectionem specialem sunt, & pignori rectè capiuntur, tenet Alex. in l. centurio. 15. num. 22. ff. de vulg. & pupil. substit. cum, cessante causa priuilegij, cesset priuilegium. l. Geometra. 22. ibi: donec curam gerunt. si duas. 6. §. gentium. 14. ibi: quo ad in præsidatu sunt. l. idem Vlpianus. 13. in princ. de excusat. tut. ac latè Tiraquel. in suo tractatu, cessante causa. n. 210. Vnde clerici negotiatores, in quantum causa, qua de agitur, concernit negotiationem, iure communi uti debent. Tancredus in l. 2. C. de epis. & cler. neque enim sunt puri laici, argumento l. sub prætextu. 9. C. de SS. eccles. l. f. C. de iurisdic. om. iudic. ac facit c. fin. extra. de vita & honest. cleric. Quod notandum est contrà membra academiæ, quibus ut plurimum hodiè tributa est immunitas à collectis & datijs pro vino, item cereuisia, & alijs esculentis: ea siquidem intelligitur solum de rebus, quas ita priuilegiati in usum suum & familiæ comparant: secus, si fiant publici cauponantes, reuendendo esculenta & poculenta pro satis magno pretio, quæ ipsi pro vilissimis pecunijs coemunt, qui quidem, propter abusum priuilegij, non immerito eo priuantur. c. priuilegium. c. placuit. c. plarung. vers. sed benè. 11. q. 3. ac notat Felinus in c. cum accessissent. num. 28. extra. de constit. per c. recolectes. vers. si enim. extra. de statu monach. saltem in ea parte, circa quam contrà priuilegium peccant. Felinus d. c. cum accessissent. num. 29. per l. voluntaria. 12. C. de excusat. tut. & facit bonus tex. in l. 1. §. Trebatius. ff. de aqua quot. & est. toll. Hinc est, quòd neque clericis, in bonis extrà causam suæ professionis, puta, ob negotiationem vel similem quæstum habitis, parcitur, quin, non obstante ipsorum priuilegio, detineri possint. c. quanquam. ibi: pro rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, à contrario sensu. extra. de censib. in 6. & clem. 3. eod. tit. In contractibus enim, sicut & in statutis & consuetudinibus generaliter loquentibus, comprehendi intelliguntur etiam personæ priuilegiatæ, dummodò in illo casu specialiter non reperiantur exemptæ, cum per hoc

- hoc non infringatur priuilegium. *litera habetur ad hoc solennis in l. in fraudem. 15. §. fin. ubi notat Baldus num. 1. ff. de mil. testamento. ac sequitur Rebuffus in ordinat. regni Gallie, tom. 1. de literis obligat. art. 2. glo. 1. n. 119.* Quemadmodum
 144 verò libri, & quæ causa studiorum apportantur scholaribus & Dd. quò ad executionem, priuilegiata sunt, vt ea inuadere non liceat: sic idem extenditur ad ipsorum honoraria in causis clientum, item ad salaria doctorum, quæ dantur pro ipsorum operis in erudiendo scholasticam iuuentutem, item in stipendijs, quæ studiosis pro continuatione studiorum suorum ex publico erogantur. *l. stipendia. 4. C. de execut. rei iudic. l. commodis. 40. ff. de re iudic. l. spem eorum. 5. C.*
 145 *quæ res pignor.* Quod ipsum tamen cum mica salis intelligendum, quatenus videlicet & alia ad sunt bona, in quæ possit fieri executio. *d. l. commodis. 40. & doctores, item scholares, alijque priuilegiati suis stipendijs ad suam exhibitionem,*
 146 *non autem ad heluationes vtuntur. Iccus, si turpiter illa prodigant, & pro continuis potationibus libros suos in publicas tabernas mittant & obligent: quo casu, sicut milites armatæ militiæ, alienando tibialia vel humeralia, quibus corpus tegunt aduersus ictus hostium, fustigatione digni habentur. l.*
 147 *qui commeatus. 14. §. arma. 1. de re milit. ac, si omnia arma alienauerint, capite puniuntur. l. 3. §. miles. ff. eod. ita scholares & Dd. qui suos ipsi libros & stipendia dissipant, cum amissione sui honoris & famæ, meritò exauthorantur, & pro debitis liquidis, ad instar aliorum priuatorum, paratam executionem patiuntur, etiam in libris & similibus rebus, aliàs priuilegiatis: nisi forsan ob necessariam alimentationem in infirmitate hoc faciant, ita, vt libros hypothecæ supponant, aut ex hac causa alijs commilitonibus subueniant. Rebuffus de liter. obligat. art. 2. gl. 1. n. 9. & art. 4. gl. 2. n. 18. & 19.* Sin verò deficient alia bona, per quorum executionem creditori, sine armis, item libris & stipendijs militum vel scholarium, satisfieri nequit, tunc ne his quidem parcitur. *1as, in d. l. commodis. 40. n. 2. ff. de re iud. & Bald. in l. stipendia. 4. n. 1. 2. & 3. C. de execut. rei iudic.* Hinc est, quòd nostris temporibus videmus, finito tempore locationis, pro executione mercedis habitationum, ita sæuiri in libros, quemadmodum in alias res scholarium, eosq; arestari, donec satisfaciant adium dominis, contra id, quod tradunt Dd. in §. item Seruiana, instit. de action. Cuius rei non est alia causa, nisi quòd hodiè scholares plerunq; magis comestationibus, nocturnis grassationibus, & discursationibus, quàm studijs inuigilando, & sumtus ad discendum necessarios ipsis transmissos turpiter prodigendo, suis se priuilegijs
 149 indignos reddant. *d. c. priuilegium. 11. q. 3.* Vnde & scriptum reliquit Iohannes de Ligna, quòd scholares, etiam qui visitant scholas, & tamen non attendunt, nec student, non gaudeant priuilegijs scholarium. *Ioh. de Lign. in proæmio clement. quem sequitur Abbas in c. 1. n. 39. extra. de iudic. per gl. l. vni. §. sin autem. ibi: si aduersus cœlestia oracula facientes, deprehensi fuerint, nihil penitus ex illis priuilegijs consequantur, quæ aliàs ipsis deferuntur. C. de studijs liber. vrbis Romæ. lib. 11. ac facit l. si quis. 3. C. de domest. & protec. lib. 12. ubi habetur: etiam vagabundos perdere suum cingulum, cum indignum sit, desides, & à proprijs munijs diu aberrantes, in numero priuilegiatorum censeri. idemq; est, si inhonestè & luxuriosè viuant.*
 150 *Bal. in proæmio. ff. n. 3. & Ioh. Franc. Ripa in d. c. 1. n. 96. extra. de iudic.* Contra quos tradit salutare Pharmacum & alexiterium idem Ripa, vt videlicet parentes, qui volunt liberos suos in studijs proficere, mittant ipsis tenue viaticum, cum pecunia causam lasciuie præbeat. *Ripa in d. c. 1. n. 95. allegando Fulgos. in l. cum filius familias. 14. si cert. pet. & gl. c. prophetauit. 1. q. 1.* Licet autem
 151 iniquum videatur, quòd innocentes luant pœnam nocentium, contra l. sanctimus. 22. C. de pœnis. per illud vulgatum:

*Parcite paucorum diffundere crimen in omnes: tamen, quia
Morbida facta pecus, totum corrumpit ovile*

& distinctio scholarium, an sint bonæ frugis, an verò malæ vitæ, difficilis est, propter quotidianam conversationem & communicationem cum perversis, innocentes cum nocentibus sæpè puniuntur pariter. *argum. c. facientis culpam dist. 86. & c. ita planè. 23. q. 4. de quo infra hoc. cap. n. 340.* Ac quia, ut plurimum, creditores, petentes satisfactionem à scholaribus, non inveniunt aliud peculium, quàm libros & exigua lectisternia, ideò nec istis rebus, quantumvis aliàs privilegiatis, circa executionem parcitur. *Bal. num. 1. & Salic. 1. post gl. in verb. aratorum in l. executores. per illum textum, & in l. spem. 5. num. 2. & ibi Salic. 1. C. quæ res pignori. & l. stipendia 4. per illum tex. ibi: cum possit alia ratione iudicatum exequi. à contrario sensu, C. de execut. rei iudic. & notat. glo. d. l. commodis 4. ff. de rei iudic. ac sequitur Maranta. de ord. iudic. parte 6. sub rub. de execut. in ult. questione, num. 44. 45. & 46. ubi addit, hanc limitationem communiter à Dd. omnibus teneri, in d. l. commodis.*

Differ. iur.
civ. & Sax.
9. lib. 2.
part. 5.
Zob. par. 1.
diff. 43.
num. 9.

Quemadmodum autem prædictum fuit, bona scholarium esse privilegiata adeò, ut in pacto executivo, quantumvis generaliter concepto, item in statuto, tribuente paratam executionem pro debitis liquidis, regulariter non veniant bona ad causam studij pertinentia: ita multò magis privilegiatæ sunt personæ doctorem, scholarium, militum, nobilium & similium, ne videlicet possint personaliter detineri, per illud vulgatum: propter quod vnum quodque tale est, illud magis est tale. *auth. multò magis. & ibi Bal. C. de episc. & cler. sicut de scholaribus habetur textus in auth. habita. ibi: nullam corporalem iniuriam perferant. C. ne filius pro parte.* Manus autem iniectionem, siue illa fiat per arestationem, siue per detentionem personæ, magnæ iniuriæ instat haberi, & esse ignominiam irretractabilem, tradit Iason. *in l. 4. §. qui condemnatum. num. 22. 23. & 24. post. Bart. Alex. Paulum de Castro & alios Dd. ibi. ff. de re iudic.* Vnde iure nostro provinciali, pro carceratione iniusta, siue per arestum, siue quoquo alio modo fiat, soluuntur detento per singulos dies naturales 30. solidi, non minùs, atque pro alia iniuria. *Landr. lib. 1. art. 68. siue priuatus quispiam, siue iudex illum detineri fecerit. Landr. lib. 2. art. 34. & 16. glo. fin. Weichb. art. 83. & plenè art. 45. lib. 3. quod & probat D. Regulus in suo processu. cap. 120. num. 2.* Et de doctoribus, item aduocatis, & scholaribus, quòd in eos non possit manus iniici, habetur textus singularis *in l. medicos. & ibi gl. verb. exhiberi. ubi etiam Bart. num. 2. & Ioh. de Plat. num. 2. C. de profes. & medic. lib. 10 Bal. in l. 1. in fin. C. qui bon. ced. poss. & Ioh. de Imola in l. miles 6. ff. de re iudic. quantumvis extet statutum, vel consuetudo in loco generalis, quòd post lapsum terminum solutionis, debitores in persona sisti possint. istud tenet Matheslanus in suis singular. notab. 95. Bart. in tract. de carceribus. num. 5. De clericis, quòd per laicos distringi nequeant, habetur in iure canonico. *in c. si diligenti. c. significasti. c. nullus iudicum. ubi Panor. num. 5. & c. quod clerici. per illum textum, extra. de foro compet. & in specie tradit Bart. quòd clerici. item scholares, pro repræsalijs, etiam legitimo modo impetratis, capi non debeant. Bart. in tract. repræsaliarum 7. q. princ. num. 6. & 7. cuius dictum refert & sequitur Albert. Brunus. de cessio. bonorum. quest. 3. princ. num. 3. Sicut nec aduersus parentes, qui vadunt pro inuisendo filios, in studio vniuersali existentes. *Bart. de repræsalijs. q. 7. num. 9. & Panor. in c. fin. num. 47. extra. de foro comp.* Ideoque alibi Faber refert: etiam si clericus, in casu**

- casu moræ, super non facta solutione, sese ad arrestum expressè obligauisset pro debito ciuili: tamen in ipsum iudici sæculari manum iniicere nequaquam licet. *Iob. Faber in §. fin. num. 3. Instit. de action.* cum sæcularibus dictum sit: nolite tangere christos meos. *Rebuffus de literis obligat. art. 2. gl. 1. num. 10.* vbi tamen subiicit, quod hodiè clericus, qui in persona est obligatus, prehendatur etiam à iudice sæculari, & ducatur pro detentione ad carceres episcopi. *pro quo videtur etiam militare litera in c. ex rescripto. extra. de iur. iur.* nisi dicatur, quod ibi monitoriales literæ, pro ingrediendo obstagio, emanabant ab im-
- 161 mediato & ordinatio iudicereorum, puta episcopo. Quod idem etiam traditur de militibus, item nobilibus. *Alex. de Imola in l. miles. 6. & ibi alij Dd. ff. de re iudic. Paris de Puteo in tract. syndic. verb. doctor. in fine. mih. fol. 117. ac concordat Barr. in tracta. de carcere. num. 5. & in l. si libertus. 1. C. si ser. vel. liber. ac latè prosequitur Alex. de Imola in l. centurio. 15. num. 24. & 25. ff. de vulg. & pupilla. subst. 1. quo de latius infra num. 166. cum seqq.* Licet autem de facto interdum quid attentetur in aulis aduersus talia priuilegia, sicut ipsemet vidi, ad instantiam creditoris, per quendam principem decerni arrestum contra personam comitis ex magna familia, qui de nocte in ciuitate istius ducatus commoratus erat: tamen, quia istud euenit ad importunas preces, & crebrò obrepitur principibus in venationibus & similibus locis, vbi destituti sunt consiliarijs, maximè iurisperitis, locum habet. *l. rescripta. 3. C. de precibus imp. offer.* sicut in proposito casu relaxabatur tandem arrestum comitis, absque aliqua fideiussoria cautione, tum propter priuilegium personæ, *d. l. miles. 6. de re iud.* tum etiam, quod debitum nondum erat liquidum. *l. negantes. 9. C. de act. & obl.* tum etiam, quia comes erat in transitu, tanquam peregrinus. *l. 2. §. legatis. ff. de iudicijs. Panor. in c. fin. num. 47. extra. de foro compet. per auth. omnes*
- 162 *peregrini. C. communia de successio.* & alibi dicitur, quod iustum iustè prosequendum, tandem enim illud sequentur omnes recti corde. Meminerint tamen omnes priuilegiati, vt contineant se intra metas suæ vocationis, ne pedem extra ponendo, & contrauentendo suæ vocationis studijs & officijs, veniatur deinceps etiam aduersus ipsorum priuilegia, quæ, causa studiorum, vel officij, cessante, ipsa quoque cessant, *per ea. quæ num. 139. & seq. paulò antè notauimus.* Sicut accidit cuidam doctori, non infimi nominis, in diuersorio
- 163 cuiusdam ciuitatis, habentis ex priuilegio emporium publicum, & exercentis de consuetudine antiqua & legibus loci, ad instantiam creditorum, ius arrestandi debitores, etiam forenses, pro contractibus ibidem celebratis, post moram, super debito nimirum liquido, *secundum ea, quæ tradidimus in parte 1. huius operis cap. 2. num. 110. & 174.* qui cum fecisset ibidem aliquandiu sumtus, tandem, fide de solutione habita, vsque ad certum terminum, hospes pro eo tempore doctorem dimisit. Sed, quia sæpius idem in loco sui domicilij requisitus, moram faciebat in solutione, redeuntem deinceps ad sequentes nundinas in aliud hospitium, finitis nundinis (in quibus regulariter omnes venientes, non malæ conditionis & famæ homines, pro debitis antea contractis, sunt securi, *secundum Angelum in l. heres. 19. §. si quis tutelam. num. 9. ff. de iudicijs.* adeo, quia, stantibus illis, neque res, neque persona debitoris, etiam pro repræsalijs capi possunt. *Bart. in l. 1. per illum tex. C. de nundi. ac notat Bertachinus in tractatu gabeliarum in 2. memb. 8. partis principalis. num. 19.*) facit eò loci arrestari. Promittit quidem arrestum debitor: sed quia, nimis confusus suo priuilegio, putabat, arrestum iure contemni posse, ideo postposita fide sua, in salutato iudice, & illicentiatus è diuersorio, in quo sistere promiserat, recessit.

cessit. Senatus verò ciuitatis ibidem aduersus doctorem processum instituit, requirendo subsidiariè iudicem domiciliij, vt citaret reum pro repræsentando se in loco, vnde contrà datam & promissam mediante stipulatione fidem, recesserat. Citatus vtitur exceptione fori declinatoria, petendo, actorem remitti ad iudicem ordinarium, itaque contrà arrestum allegabat authenticam, habita. & l. medicos. C. de professor. & medic. lib. 10. cum similib. Pòst conclusionem in causa, mittuntur acta ad consilium sapientum, & requiritur eorum sententia, qui pronunciant, propositis exceptionibus non obstantibus, doctorem teneri in dicto loco ad sistendum, à qua sententia licet appellaret condemnatus ad superiorem; tamen, ventilatis diligenter in consilio vtriusque partis disputationibus, confirmabatur prior sententia, tum, quia diuertendo apud primum hospitem, ratione esculentorum & poculentorum ipsi præstitorum, eò loci contraxerat, *argumento l. heres. 19. §. 1. & 2. ff. de iudic.* tum quia solutionem eò destinarat, *argumento l. contraxisse. 21. de actio. & oblig. l. 3. §. 1. ex quibus caus. in poss. eatur.* accedebat tertiò promissio arresti vel obstagij, & quidem facta ministerialibus iudicis, quod ipsi. per recessum sine licentia, frangere non licuit, *per ea quæ traduntur in tertia parte huius operis cap. 11. num. 49.* vltimò non parum operabatur, quòd idem doctor perhibebatur, relictà penitus sua functione, se ad mercantiam & cambia conuertisse, ita ut privilegio doctorali sese quasi ipse exuisset. Quod ipsum huic dignitati & prærogativæ, quæ confertur doctoribus, ratione lecturæ & aliorum munerum publicorum, non convenit, *secundum ea, quæ in hoc ipso capitulum. 137. & seq. notavimus, ac docet Albertus Brunus de cessione bon. 10. quest. 4. quest. princ. num. 17. Iohannes de Platea in l. medicos. 6. num. 3. Cod. de profess. & medicis. lib. 10. ac facit l. unica Cod. negotiat. ne mil. l. nobiles. 3. Cod. de commerc. & l. si cohortalis. 12. C. de cohortal. lib. 12.* Eoque magis & scholares suæ vocationis terminis insistere debent, quò sæpius incidunt in iudices ipsi non satis æquos, & literarum osores (de quibus verissimum est quod legitur: laicos clericis & ordini clericali, vel scholastico, oppidò esse infensos. *gl. verb. pacto priuatorum. in c. si diligenti. de foro compet. & c. laici. 2. quest. 7.*) & non rarò in planè rudes, contrà quos illud Comici competit: homine imperito nihil quicquam iniustius. prout cuidam acolyto (quem latinè cerophorarium appellant, à deportandis lychnis cereis, & accendendis in templo luminibus eo tempore, quando legitur Euangelium. *c. clericos. §. acolytus. dist. 21.*) tempore papatus, in patria mea Altenburgi accidit, qui noctu obuius factus pratori ciuitatis, ipsius iussu per hactorem comprehendebatur, cum quæ is allegaret suum priuilegium, excipiendo, quòd esset acolytus, iudex rudis, qui linguarum & artium ignarus erat, existimabat, ipsum allegare locum originis, quasi patria ipsi Colditz esset, oppidulum per duo miliaria inde distans, ideo replicabat germanicè, siue sis à Colditz, siue à Leisnick, tu hac nocte manebis in custodia. Quod ideo recito, non quòd improbem processum istius iudicis, sed vt admoneam priuilegiatos sui officij, cum clericali ordini non conueniat, de noctu discursare per plateas ciuitatum: & quisquis, qualis inuenitur, talis iudicandus sit. *Panor. in c. fin. num. 13. vers. secundò potest intelligi. extra. de foro compet. post gloss. l. 1. verb. à iudice. C. ubi quis decuriali vel cohortali.* Vnde, licet pro temeraria manuum intectione in clericum, violentus ipso facto notetur excommunicatione, *c. si quis suadente diabolo. 17. quest. 4.* tamen, si, relictò clericali habitu, arma sumat pro iniuria corporali illata, tunc in ijs comprehensus, frustra legis auxilium, contrà quam deliquit, implorat. *c. in audientia. extra. de sentent. excommunic. l. auxilium. 37. in fi. ff.*

in fi. ff. de minor. cum l. isti quidem. §. quod metus causa. cum non intelligatur ordinem contemnere, qui ordinem ignorat. *l. si ignorans. §. ff. locati. ac facit l. item apud. 13. §. si quis virgines. 15. ibi: si meretricia veste. de iniur.* Studeant

169 itaque privilegiati, ut functionem quisque suam, pro modulo suæ vocationis exorner, quo casu, idem, non obstantibus fortè loci alicuius statutis, vicissim honorem ordini suo debitum, ab alijs convenienter expectat. *l. 1. & 2. C. ut dignitatum ordo seruetur. lib. 12. & l. vn. C. de privileg. eorum qui in sacro palatio milit. eo. lib. 12.* cum in statutis, quantumcunque generalibus, non comprehendantur specialiter exempti, ne videlicet per hoc derogetur aliquid eorum

170 privilegijs. *Bart. in l. 2. num. 1. C. de noxal. action.* Ac, si obijciatur, privilegia ita restringenda esse, quantum fieri potest, ne iuri communi, in loco esistenti, obuiant aut præiudicent, per id, quod notant *Bartol. & Dd. in l. si verò. §. 4. §. de viro. §. solut. matri. Phil. Francus in c. 1. num. 2. in princ. & in §. 1. per illum tex. extra. de privileg. in §. ac facit l. heres absens. 19. in fi. principij. ibi: nullo privilegio excusatur. ff. de iud. cum auth. qua in prouincia. ibi: omni privilegio cessante. C. ubi de crim. agi oport. respondetur: contraria loqui de specialibus privilegijs, indultis forsan alicui indiuiduo, vel personæ per principem, neque*

171 redactis in corpore iuris, d. l. heres. absens. 19. ibi: nullo proprio privilegio excusatur. & ibi gl. verbi. excusatur. secus est in privilegijs, non indultis à principe, sed per ipsam legem: tunc enim statutum, quantumcunque indefinitè loquens, non intelligitur derogare privilegijs contentis & clausis in corpore iuris, gloss. singularis in d. auth. qua in prouincia. verb. illic. ibi: non autem indulta per legem, redactam in Corpore iuris. & ibi *Bal. num. 1.* ac *Paulus de Castro num. 5.* ubi refert exemplum de procuratore Florentiæ, qui multa privilegia & immunitates, propter sua benemerita per senatum ipsi concessas, ad eum finem, ne per reformationes statutorum generales, sæpè etiam cum clausulis derogatorijs subsequentes, quid derogaretur ipsius privilegijs, fecerat ea inseri in volumine statutorum, rescribit, quod prudenter & cautè fecisset, allegando gl. d. authentica qua in prouincia. & d. l. heres. verb. excusatur. quam solutionem etiam probat *Bart. in constit. ad reprimendum. verb. non obstantibus.*

172 num. 12. & *Abbas in c. fin. num. 11. extra. de iudic.* Et patet ratio, quia fortior est causa vtentis iure communi, & privilegio intus sibi indulto, quam vtentis solo privilegio personali, specialiter impetrato à superiore: cum facilius tollantur privilegia, quam iura communia. gl. l. 1. verbo. periurij. in fine. C. si aduersus vendit. & habetur tex. in §. quia verosimile. vers. oportet. auth. de non alien. coll. 2. ubi dicitur: oportere ea potius valere, quæ communiter & generaliter in omnium vtilitatem sanciantur, quam pragmaticas sanctiones aliquorum, quæ tendunt ad corruptionem communium legum. ac facit. l. eius militis. 34. §. militia missus. 1. ff. de milit. testam. Cumque hoc privilegium doctorum, & scholarium, non magis tendat ad commodum priuatum debitorum, ut studijs suis diligentius inuigilare valeant, quam ad vtilitatem communem, ne à muneribus & operis reipub. nauandis retrahantur, meritò specialem protectionem superiorum merentur, illisque circa de-

173 tentionem personalem pro causis pecuniarijs parcitur. Licet autem *Bossius* hæc ipsa privilegia etiam extendat ad causas criminales, adeò, ut velit, doctores, nobiles, scholares, & similes personas privilegiatas, ne quidem pro maleficijs capi, & multò minùs torqueri possent. *Bossius in pract. crimin. sub tit. de iudic. & consider. ante torturam. num. 109. 110. & 111. ubi addit: non valere consuetudinem in contrarium. & hanc opinionem communiter teneri per l. seueram. 10. C. de dignit. lib. 12. l. milites. §. l. diuo Marco. 11. l. decuriones. 26. C. de questio.*

& est

& est textus longè optimus pro omnibus nobilibus & in dignitate constitutis, quòd non torqueantur, saltem in scio principe, *in l. nullus. 4. verb. generis aut dignitatis. C. ad l. Iul. maiest.* tamen nemini fuerim author, quòd istis iuribus nimium fidat. & Rebuffus asserit, non obstante priuilegio iuris communis, in regno Franciæ moribus receptum esse, quòd nemini, siue comiti, siue baroni, 174 siue doctori pareatur, sed omnes æquè torqueantur. *Rebuffus ad constis. regni Gal. in proæmio gl. 5. num. 115. quod & Ausferius in 4. parte eius operis, cui titulus est, stylus parlamenti, cap. 19. & Tiraquellus de pœnis, causa 81. num. 16. testantur.* Et infinita nostris temporibus delinquentium exempla referri possent, in quibus ordini & nobilitati adeò non fuit delatum, vt eodem modo ad torturam, sicut ad carceres fuerint rapti, non secus atque alij priuati. Quod equidem, si 175 præcedant aduersus eos indicia à legibus approbata, & magistratus non magis ex priuata vindicta & affectu, vel ex nudis suspicionibus, prætextu proprii arbitrii, quàm ex zelo iusticiæ, ad tormenta deueniant, omisso iuris ordine & solennitatibus, contra ea, quæ requirit Iulius Clarus *in recept. sentent. criminal. lib. 5. §. fin. q. 64. num. 9. post Thomam de Piperata in tract. de fama, num. 55. & est communis sententia doctorum, sicut profitetur Albericus de Rosate in l. maritus. 20. num. 4. ff. de questio. non reprehendo, ex quo secundum illud Iuuenalis:*

*Omne animi vitium, tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò, qui peccat maior habetur.*

quod & Iohannes de Platea probat *in l. medicos. 6. num. 2. C. de profess. & medicis.* quia, secundum eum, reatus omnem honoris prærogatiuam excludit. *l. 1. C. ubi senat. vel clarissimi. l. presbyteri. 8. C. de episcop. & clericis.* ex quo tales suis proprijs facinoribus sua se dignitate exuunt, ac indignos reddunt. *l. quoties 17. C. de dignit. lib. 12.* itaque beneficio iuris communis vel legum, qui aduersus præcepta legum deliquerunt, se tueri nequeunt. *l. auxilium. 37. in fine. ff. de minor. c. bona memoria. & ibi glo. verb. exceptione. extra. de electione. l. fin. §. si verò postquam. C. de iure delib. l. 1. §. hoc autem. ff. si fam. furt. sec. dicatur. l. senatoris filia. 47. cum l. seq. §. ignominiosam. de ritu nupt.* Illud tamen quasi generaliter 177 obseruari videmus, quòd nobiles, & in dignitate constituti, etiam pro maleficijs, regulariter non ponantur in carceribus subterraneis, sed vel in palatio, vel in loco ædificio, sub custodia militum vel commentariensium, quos eorum lateri adiungit iudex, asseruentur. *ita Lucas de Penna in l. mulieres. 13. num. 5. vers. octauo. & in l. quoties. 17. num. 2. vers. item nota secundum. C. de dignitat. lib. 12. & Archidiaconus refert, nobilem non ita strictè esse detinendum, quemadmodum alium. Archidiaconus in c. quisquis. 2. q. 8. Quod maxime 178 verum est, de eo qui nondum conuictus fuit. Bal. in l. 2. num. 3. C. de exhib. reis. & ibi Cynus. num. 2. cum qua distinctione transit etiam Tiraquellus in tract. de nobilitate cap. 20. num. 30. & 31. & idem in tractatu de pœnis, causa 31. nu. 10. & 11. Generale enim illud est, quòd in materia carcerum, maxime in causis 179 ciuilibus & pecuniarijs, multum defertur nobilitati. *ita Angelus in l. qui in carcerem. 22. num. 2. ff. quod metus causa.* vbi tradit, nobilibus posse assignari loco carceris vel palatium, vel totam ciuitatem, adeò, quia ius dicens intelligitur per hoc satisfacere statuto, dictanti, debitores post moram, vel etiam criminosos, esse carcerandos, cuius dictum citat & sequitur Iason *in l. si pecuniam. 5. §. sed si accepit. 3. num. 6. ff. de condict. causa data.* quod & his temporibus apud nos vsitatum est, teste Regulo in processu iudiciali, cap. 103. num. 9. Et alibi scriptum*

- scriptum reliquit Angelus, quòd ipse ex hoc fundamento liberauerit quendam potestatem Bononiensem, cui tradebatur nobilis ad carcerandum, ipse autem curialiter eum tractauit, asseruando sub libera custodia, recepta tamen prius ab eo fide, vt inde non moueret pedem, qui cum au fugisset, deinceps & potestas in magno periculo foret, allegans in gratiam potestatis præsumptionem, pro nobilitate & eorum fide militantem. *Angelus in l. si à bona fidei. 21. num. 2. de rei vindic. per l. argentum. 20. l. si vt certo. 5. l. in rebus. 18. ff. commodati. l. non solum. 13. de noxal. & est bona glossa in c. illud distinct. 40. & istud*
- 180** *Angeli dictum citat Tiraquellus de nobilitate, cap. 20. num. 28. Nobilitas enim generis non patiebatur, aliquid deterius, vel sinistrum, aut perfidum de eo suspicari, prout tradit Aymon Craueta cons. 208. num. 18. par. 1. per c. nisi essent, extra. de prabend. ac notat Innocen. in c. 1. de clericis peregrin. addit tamen Craueta vbi supra num. 18. de nobilibus suæ patriæ, quòd plerique fidei religionem & obseruantiam relegent ad mercatores, & fidem quoquo modo datam, facile fallant, quæ res alijs nobilibus de ipsorum honore non parùm detrahit, hæc Craueta. Sicut autem in executione parcitur bonis militum, con-*
- 181** *cernentibus ipsorum vocationem: ita multò magis istud procedit in bonis ecclesiæ semel additis, vt in statuto de parata executione, quantumuis generali, ista non veniant, cum laicorum constitutiones non ligent clericos, auth. cassa & irrita. C. de sacros. ecclesijs. & c. quæ in ecclesijs, extra. de constit. Idemque procedere etiam in conuentione executiua, quod videlicet manus ad bona ecclesiæ poni non possit, author est Innocentius in d. ca. verum. nu. 2. extra. de foro compet. Quia, secundum eum, dominium, semel quæsitum ecclesiæ, sanctum sanctorum est Domino, adeoque non potest capi sine incurso sacrilegij, nisi cum autoritate iudicis ecclesiastici. ca. nulli liceat, cum sequentibus. 12. quest. 2. fac. §. sacra. Inst. de rerum diuis. l. sancimus. 22. C. de S. S. ecclesijs. & §. quoniam cognouimus. auth. de alienat. & emphyt. collat. 9. & toto titulo, extra. de rebus eccles. non alien. c. semel dictum. extra. de reg. iur. in c. Quod quidem ego de bonis ecclesiæ, per prælatum sub pacto executiuo obligatis non admodum pugno, sed quatenus Innocentius hoc extendit ad bona, etiam collata ecclesiæ, sub conditione aliquid faciendi, ac, si istud non fiat, quòd locus pateat manus iniectioni, quasi etiam tunc, lege contractus non seruata, tamen cesset manus iniectio, istud est contra textum expressum in c. verum. extra. de condic. appos. vbi habetur: siquidem ecclesiæ donetur aliqua possessio, sub conditione, quòd, ea cessante, collatum reuocetur, locum esse manus iniectioni, cum deficiat causa ob quam res donata fuit. l. si extraneus. 6. & toto tit. ff. de condic. causa data causa non sec. ac facit l. creditores. 3. C. de pignor. collatio siquidem facta sub conditione, non aliter valet, nisi demùm conditione existente, vel adimpleta. l. qui heredi. 44. §. fin. & l. qui sub conditione. 111. ff. de condic. & demonstr. cum l. hac venditio. 7. de contrah. emt. nisi dicamus, Innocentium loqui vel de manus iniectione priuata, vel quæ fiat cum*
- 183** *ministerio iudicis secularis tanquam incompetentis. c. si diligenti. extra. de foro compet. aut saltem in casu, vbi prædium donatum iam fuit conuersum in ædem sacram aut cœmeterium: quo casu, ne quidem ob non seruata pacta, poterit, quod donatum est, ab ecclesiâ reuocari, sed debet donator contentus esse æstimatione rerum, pro quibus agit, Felinus d. c. verum. num. 9. vers. secunda*
- 184** *declaratio. de foro compet. Idque illa ratione, quòd mutata est antiqua conditio rei, Anton. de Butr. in d. c. verum. num. 12. per c. ad hoc. extra. de religios. dom. nisi fortè negligentia solius Prælati, absque culpa collegij vel ecclesiæ, interuenisset. ita declarat Felinus in d. ca. verum. num. 7. & 8. vbi etiam Panor. notat,*

num. 2. & Anto. de Butrio. 12. cum Iohanne Andr. & Hostiensibus ibidem, & post eos hanc opinionem, contra Innocentium, asserit & sequitur etiam Bart. in l. fin. num. 1. ff. ut in poss. legat. ser. causa esse lic. & in l. creditores. 3. num. 4. C. de pignor. ac fac. l. si quis curialis. 12. in verb. ad pristinam sortem, veluti manu iniecta, reuocetur. ibidemq. Salic. num. 2. C. de episc. & cler. Afferunt rationem, quod executio iuridica excuset à sacrilegio. l. quanquam. 4. in princ. ff. de aqua plu. arc. cum prosecutio iuris cuiusque non habeat in se iniuriam. l. 1. §. usq. adeo. & l. iniuriarum. 13. §. 1. de iniurijs. c. scienti & consentienti. extra. de reg. iur. in 6. Licuit enim donatori ab initio, circa traditionem rei suæ imponere ei legem, quam volebat. l. in traditionibus. 20. ff. de pactis l. legem quam dixisti. 4. C. eodem, hanc rationem innuit Anto. de Butr. in d. ca. verum. num. 12. eaq. sententia communis est, teste Ruino conj. 145. num. 6. vol. 4. quem allegat & sequitur Menoch. de adipis. pol. remed. 5. num. 25.

Leſti quoque & vestes vulgares, ad quotidianum & necessarium vsum cuiusque debitoris, etiam priuati, deputatæ, sine quibus homo commodè & honestè viuere non potest (tanquam quæ sub generali vocabulo alimentorum veniunt. l. legatus. 6. & l. fin. de alim. & cibarijs. legatis) in ea conditione sunt, quantumuis aliàs à mobilibus ordiamur executionem. l. à diuo Pio. 15. §. in venditione. de re iudicata. vt, alijs existentibus bonis, pro executione, pignori capi nequeant. 1as. in §. item Seruiana. num. 64. Instit. de action. & fac. l. 1. C. quæ res pignori. iuncta glo. l. executorem. 8. & l. stipendia. 4. C. de exec. rei iudic. l. obligatione generali. 6. de pignor. l. peculij. 4. de pecul. Ac, quod hæ res priuilegiatæ, demum in subsidium deficientium aliorum bonorum debitoris, pro executione pignori capi debeant, ista sententia communiter practicatur, teste Hippol. in rub. de fideiussor. quest. 27. num. 202.

In rebus etiam ad agriculturam pertinentibus, prout sunt equi, vel boves aratorii, pecora stercorationis ob causam comparata, ligones, aratra, furculi, falces putatoriæ, bidentes vel vomeres, item castella, & similia instrumenta, quibus agricolæ pro subigendis & renouandis, item pro impinguandis agris indigent, iuxta l. in instrumento fundi. 8. ff. de fundo instructo, vel instrum. leg. executio fieri non permittitur, cum prædictas res, sicut & ipsos agricolas eorumque terras, plena securitate gaudere, & pro debito in causam iudicati vel instrumenti executiui, à pignoratione immunes esse conueniat. ca. 1. cum c. fin. extra. de treuga & pace. l. executores. 7. ibi: boues vel seruos aratorios, item instrumenta, pignoris causa de possessionibus non abstrahant. l. pignorum. 8. & auth. agriculores. C. quæ res pignori oblig. & §. sancimus itaq. auth. nullum credentem agrico. tenere eius terram. col. 4. & sequitur 1as. in l. 1. ff. de ferijs. Et est ratio, quod harum rerum inclusio, vel pignoratio, non tam priuatum, quam publicum commodum impediatur. l. diuus Pius. 5. in princ. ibi: ne alias utilitates impediatur. de petit. hered. siquidem, propter non factam prædiorum culturam, sterilitas fructuum induceretur. Bart. num. 2. & 3. & Salic. in d. l. executores. 7. allegant textum in l. 1. §. eo opere. in verbis: frumenti auctorat quarendi causa. ff. de aqua plu. arc. Licet autem præcitatæ leges videantur tantum loqui de pignore iudicali, quod capitur pro executione iudicati, ideoq. secus esse in conventionali, prout sub dubio tenuit gl. in l. pignorum. 8. & ibi Angel. C. quæ res pignori: tamen communi calculo doctorum hoc extenditur ad hypothecam etiam conuentionalem, siue generalem, siue etiam specialem, ita, vt pro executione præmemoratæ res agricolarum, si alia bona haberi possunt, pignori capi non debeant. Salic. in l. executores. 7. num. 1. & ibi Angel.

- Angel. 2. in fine. item Odofredus num. 2. qui refert idem tenere etiam Petrum & Cynum eo loci. num. 3. ac ibidem Bart. num. 1. per l. pignorum. §. C. eod. quod & sequitur etiam Ioh. Franc. Ripa in tractatu de remedijs conseruat. contra pestem. num. 222.* Benè verum est, quod notat Albericus de Rosate: illud hodiè de consuetudine malè obseruari, cum magis habeatur respectus ad priuatum creditoris commodum, quàm ad publicum. *Alber. in d. l. executores. 7. in princ. & contrarium quasi tota die practicatur. Bal. ibidem num. 1.* Sed illud tunc procedit, quando, vt dixi, non habentur alia bona debitoris, in quæ fiat executio, aliàs etiam hodiè dictis rebus ad fundum agricolæ pertinentibus, siue sint equi, siue boues aratorij, siue oues ad stercoreandum agrum habitæ, in executione parci debet, ex beneficio legis, omni humanitate & pietate gaudentis, omnibus egenis consulentis, & creditoribus mediocri solatium adferentis, prout loquitur Imper. in §. & hanc saluberrimam. auth. nullum cred. agricol. coll. 4. Licet Rebuffus nullo casu, etiam in subsidium deficientium aliorum bonorum executionem in istis rebus priuilegiatis permittat. *Rebuffus de literis oblig. art. 2. gl. 1. nam. 105.* quia, secundum eum, ob publicam vtilitatem, melius est debitum perdi in persona priuati, quàm rempub. destitui agricultura, quæ nos omnes alit. *Lucas de Penna in l. 1. ac ibi Iohan. de Platea. num. 2. & 3. C. de agricol. & cens. lib. 11. & facit auth. nullum credentem agric. coll. 4.*
- 189
- 190
- 191
- Ambasiatores etiam, qui legationis munus in locis, vbi commorantur, obeunt, in ea causa sunt, vt pro contractibus ibidem antea celebratis, non obstante, quod tunc in loco contractus reperiantur, circa executionem priuilegiati sunt, ita, vt neque ipsi, neque eorum res, quas deferunt, detineri, vel sisti possint, sed detur illis ius reuocandi domum, & petendi, actorem remitti ad locum domicilij ipsorum, tanquam ad forum ordinarium. *l. 2. §. legatis. ibi: in eo, quod ante legationem contraxerunt. & l. si quis in legatione. §. in verbis: quod ante legationem debuit. & l. non alias. 24. §. 1. vbi Bart ff. de iudic.* Quia habent, quod sibi imputent, creditores, quare cum peregrinis, quos sciebant confestim profecturos, non potius pro præsentī pecunia contraxerint: vnde, tanquam fidem debitorum semel secuti, iudicem eorum domicilij adire debent, per textum clarum in *l. hares absens. 19. §. proinde. 2. ibi: non oportet bona possidere, sed domicilium rei sequi. ff. de iudicijs.* Hinc est, quod plerunque solent secum portare literas patentes suorum superiorum, ex quibus constat de ipsorum mandatis & credentijs. *Bart. in l. si quis decurio. 34. num. 2. C. de decur. lib. 10. & in l. quoties. §. num. 4. C. de legat. eod. lib. vt videlicet maiore securitate fruantur. Bart. in l. conuentionum. 5. num. 3. ff. de pactis. per l. fin. de legatio. & l. sanctum. 8. de rerum diuis.* Quod procedere quidam existimant, durante adhuc legationis munere: secus, si eo obito & perfectō, diutius ibi subsistant. *d. l. 2. §. legatis. vers. planè si perfectā.* cum finita causa priuilegij, finiatur priuilegium, secundum *Tiraquel. in tract. cessante causa. num. 210.* Ideoque cautela est pro ambasiatoribus, quod post consummatam ambasiatam, in loco legationis, & alijs, per quæ reditum suum instituunt, non diu subsistant, cum in remeatione non gaudeant priuilegio legatorum. *Bart. in l. fin. in fi. C. de commerc. & mercato. ibiq. Bald. & Salic.* Licet in hoc vltimo ego magis accedam dicto Innocentij, volentis, quod post expeditam legationem, licet expiret legati priuilegium: tamen eidem non denegetur beneficium reuocandi domum per totum tempus, donec est in via. *Innoc. in c. fia. num. 2. vers. item quæ ratione. extra. de foro compet.* Durissimum siquidem foret, eundem in omnibus locis, per quæ transit, vel nauigat, conueniri vel detineri
- 192
- 193

posse. d. l. heres. 19. §. proinde vers. nam ubi sic venit. cum securitas ambasia-
tis concessa pro cundo, eadem debeat etiam communicari pro redeundo. l.
utimur eo iure. 5. ubi Bart. num. 1. ff. de sepulchro viol. ac facit ea. fin. ubi Felin.
num. 1. & 2. extra. de treuga & pace. & Ioh. de Imola, post Abbatem in c. quia
diuersitatem. num. 2. extra. de concess. preb. quo de videantur, quæ trademus
fusiùs in 4. parte huius operis cap. 1. Ac in specie, quod generaliter in am-
basiatores, eorumque res, manus iniici, etiam pro licitis repræsalijis non possit,
per totam terram, per quam transeunt, tradit Bart. in l. si quis legatum. 17. in
princ. ff. de legatio. & idem Bart. in d. l. 2. §. legatis. num. 1. & 3. de iudic. & in l. 1.
in d. l. Iuliam. maiest. num. 2. per auth. omnes peregrini. verb. liberè hospitentur. C.
commu. de successio. Quod tamen restringit Iohannes de Lignano ad res ne-
cessarias pro legatione, sicut sunt equi & vestes, secùs in alijs. Ioh. de Lignano
in tract. repræsal. 2. parte 2. questionis principalis. questione 1. in fine: Sin verò
legatus, tempore obitæ legationis, in illo ipso loco contrahat, aut delinquat,
amittit priuilegium. d. l. 2. §. legatis. vers. exceptis. & in l. non alius. 24. §. legati.
ex delictis in legatione commissis, coguntur iudicium Romæ subire, de iudic. Si nam-
que aliter diceremus, esset pulchra fabrica pro legatis impostoribus, qui sub
istò prætextu merces alienas domum secum deferrent sine omni pretio. l. si
legationis. 25. in fin. eo tit. quæ fraudandi occasio ipsis meritò intercipitur. arg.
l. 1. in fine. nauæ caup. stab. ut recepta restituant. & l. 1. §. illud etiam nouissimè. C.
de latina lib. toll.

Quæ autem de legatorum priuilegijs dicta sunt, eadem obtinent etiam in
quibuscunque alijs personis, ex necessaria & probabili causa peregrinantibus,
prout sunt, qui causa testimonij, vel causa iudicandi, in prouinciā euocan-
tur, aut aliter destinantur, item qui pro iustificatione suæ appellationis, ad
aliū locum, quā sui domicilij, citantur. Omnibus enim ius reuocandi
domum proditum est, dummodo in loco peregrino, ubi nunc exiguntur,
non contraxerint, solis legatis exceptis, qui in hoc præ alijs priuilegiati sunt.
ut, ne quidem pro contractibus, ante legationem ibidem celebratis, in locis
peregrinis respondere vel soluere cogantur. ita Felinus in d. c. fin. num. 46.
extra. de foro compet. & probatur in l. 2. §. legatis. vers. omnes autem. iuncto vers.
ceterum. de iudic.

Quod idem sentiendum est de Romipetis & quibuscunque alijs, ex cau-
sa religionis, vel simili, peregrinantibus, ut etiam pro repræsalijis, aliter iustis,
detineri nequeant. Bart. de repræsal. q. 9. septimæ questionis princip. num. 14. & 15.
per auth. omnes peregrini. & c. 1. extra. de peregrin.

Sexus etiam muliebris, licet pro contractibus, per eas celebratis, execu-
tionem in bona sua non euitet. auth. hodiè. in verbis: legitime in reb. ipsius exe-
cutio procedat. C. de priuat. carcer. tamen manus iniectio in personas foemina-
rum regulariter, neque pro debito priuato, neque pro fiscali, fieri potest, sal-
tem de iure authenticorum, §. necessarium. auth. ut nulli iud. col. 9. cum auth.
sed nouo iure. C. de custod. reorum. & notat Iohan. de Platea in l. nemo carcerem.
num. 21. C. de exactor. tribut. lib. 10. sequitur Guido Pape decis. 256. num. 2.
& hæc sententia communis est, per ea, quæ tradidimus in cap. 6. primæ partis
huius operis num. 109. cum in eo parcatur verecundiæ sexus, ne quis in illa
solitudine struat insidias pudicitie foeminarum. l. 2. §. si autem. C. de iure-
iur. propter. cal. & l. 1. C. de offic. diuers. iud. cum l. 1. §. sexum. ff. de postu. Ideo
alibi habetur, quod mulieres, quacunque de causa, quæ in iure specialiter
non reperitur expressa, hodiè personaliter citari, vel in iudicium trahi ne-
queant, ca. 2. extra. de iudic. in 6. ac sequitur Bart. in tract. de carceribus. nu. 4.

Licet

- Licet de iure Codicis secus fuerit, cuius virtute non aliter, atque masculus, carcerari foemina poterat, nisi bonis cedere mallet. *l. penult. in verb. utriusq. sexus. ac ibi notant Bal. & Salic. C. qui bon. ced. poss.* Verum istud hodie correctum est per iura praecipitata: nisi forte talis mulier impudicam vitam elegerit, quo casu, cum se privilegio sexus indignam reddiderit, ad instar viri, in carcerem vel aliam custodiam detrudi potest. *Bal. in l. consentaneum. 2. num. 46. C. quomodo & quando iudex. Albert. Brunus de cessio. bon. 1. quest. 4. questio-*
- 201 nis principalis per totum.* Secundò sublimitatur in muliere tutrice liberorum, quæ renunciavit SC. Velleiano, alijsque beneficijs, pro isto sexu proditis. *auth. matri & auia. C. quando mul. tut. officio fungi.* quo casu, quantumvis istud non exprimitur, intelligitur simul renunciassse beneficio carcerandi. *Bart. in d. auth. matri. num. 13. ibi Ang. super gl. verb. Velleiani, ac Bal. num. 2.* vbi addit, per illam renunciationem foeminas redigi ad iura masculorum. & *idem Bala. in l. 1. num. 2. ff. qui satisd. cog. probatq. Bart. in tract. de carcer. num. 4. vers. unum tamen.* Contrariam tamen sententiam amplectitur Gomezius *inc. mulieres. num. 23. extra. de iudic. in 6. Hippolytus de Marsil. in practica crim. §. attingam. num. 65. Didacus lib. 2. variarum resolut. cap. 1. num. 3. quam sequitur etiam Menochius de arbitrarijs iudicium. lib. 1. quest. 88. num. 12.*
- 202* Quin & ætatis ratio suadet, aliquibus personis parci circa executionem, qui non dicuntur velle, vel nolle. *l. pupillus nec velle. 189. ff. de reg. iur. nec in ea ætate, quid agant scire, vel discernere præsumuntur. l. pupillus. 9. l. more. 8. §. fin.*
- 203 ff. de acquir. hered. l. 1. §. impuberes. C. de fals. mon.* ideoque noluerunt leges, huius ætatis homines ex contractibus proprijs, sine tutoris autoritate celebratis, quoquo modo obligari, vel illaqueari. *l. contra iuris regulas. 28. ff. de pact. & §. pupillus. instit. de inutil. stipul.* Et si enim meliorem conditionem suam contrahendo, etiam per semetipsos reddere valeant: tamen deteriore non aliter efficiunt, nisi consensus eorum, in quorum tutela & potestate sunt, accedat. *Instit. de auctor. tut. in princ. vers. ut ecce. iuncto vers. namq. placuit.* Sicut enim res suas sine consensu tutorum obligare, vel alienare nequeunt. *l. 1. C. quæ res pignori oblig. cum l. lex. quæ tutores. 22. C. de administr. tut. ac tradit Neguzan. in tract. de pignor. 3. membro 2. partis princ. num. 45. ita, ut maximè pupillus conventionem etiam expressam faceret cum suis creditoribus, quod ipsis post moram liceat, per viam priuatæ vel publicæ executionis, apprehendere possessionem bonorum suorum, vel statuto generaliter caueatur, quod pro debito liquido parata detur executio creditoribus: executivè tamen neutro casu contra pupillum, eiusdemque bona procedi posset. ita Bart. circa terminos conventionis executivæ. in l. creditores. 3. n. 5. & ibi Salic. 26. C. de pignor. quatenus videlicet agitur de tali executione, quam sequitur distractio bonorum, prout regulariter in his terris Saxoniae fieri solet: secus, si creditori permitteretur solummodò nudus ingressus, aut custodia bonorum. Neguz. de pignor. 4. quest. princ. num. 18. vers. aut creditor vult uti pacto ad executionem iuris personalis, quod respicit ingressum. per textum. l. apud Iulianum. 3. in princ. & §. contractum autem. 1. ibiq. gl. verb. possideri. & verb. servandum. ff. ex quibus caus. in poss. vbi habetur: ex contractu pupilli decernitur saltem missio in possessionem bonorum rei servandæ causa, ita tamen, ut distractio, vel venditio bonorum differatur vsque ad tempus pubertatis. gl. verb. servandum. d. l. apud Iulianum. Quod autem per modum utendi, fruendi in creditorem à pupillo transcribi non possit possessio, saltem eo casu, vbi pupilli conditio reddita deterior fuisset ex contractu, probatur in l. pupillus. 11. de acquir. do. vbi in specie deciditur,*

deciditur, pupillum nullam rem alienare posse, nisi tutore autore, ne quidem possessionem, quæ naturalis est. *d. l. pupillus.* accipiendo videlicet illud vocabulum alienationis in potentiore significato. *arg. l. 1. §. qui in perpetuum, si 205*
ager, vectig. vel emphyt. petat. de ea nempe alienatione, quæ habet effectum, & importat ex parte pupilli abdicationem, & translationem possessionis in personam eius, cui fit alienatio, *arg. l. alienationis verbum. 28. de verb. signif.* Et secundum hunc intellectum non parit aliquam contrarietatem responsum Vlpiani, quod extat *in l. possessionem. 29. de acquir. possess.* ubi habetur possessionem pupillum, etiam sine tutoris autoritate, amittere posse, quia vis solutio 206
 nis istius antinomix consistit in diuersitate vocabulorum, alienationis puta, & amissionis cum verbum prohibet alienationis, *in d. l. pupillus.* importet repudiationem naturalis possessionis à pupillo eamque facere non potest, cum ad hoc requiratur animus perdendi, hoc est, quod quis animo desinat velle possidere. *l. 3. §. in amittenda. cum l. quemadmodum. 8. de acquir. poss.* & id per pupillum sine consensu tutoris fieri nequit. *d. l. pupillus.* cum is non dicatur habere perfectum animum, aut constantem vel stabilem animi sententiam. *arg. l. fin. C. de testam.* Et Albericus refert: factum pupilli, tanquam carentis in 207
 intellectu, haberi pro non facto. *Alb. de Rosate in l. ad diem. 77. num. 3. ff. de verbo. oblig. per l. quod infans. 60. de rei vindicat.* In his verò, quæ animi iudicium desiderant, semper autoritas tutoris necessaria est, cum pupilli nulla sit voluntas. *d. l. pupillus nec velle.* sicut & hæc ipsa solutio innuitur in *d. l. possessionem* in posterioribus verbis, ibi non, ut animo desinat possidere. Bene tamen 208
 potest pupillus sine consensu tutoris amittere possessionem naturalem, quæ facti est, & diutius non tenetur, nisi, quamdiu pupillus rei insit corporaliter quasi pedibus. *l. 1. in princ. ibi, quasi pedum positio. de acquir. possess.* Simul igitur atque deserit eam corpore, recedendo è conspectu rei, alio occupante, perdit eam, sicut quilibet maiorennis, si medio tempore forsan alius possessionem ingrediatur. *arg. l. clam possidere. 6. §. qui ad nundinas, 1. cum l. si id quod. 25. §. quod autem. 2. de acquir. possess. ita soluit. Bart. & Alex. de Imola in d. l. possessionem. num. 2. Francif. de Aretio 4. Angel. de Perus. & Ioh. de Imola num. 1.* Et 209
 istud est, quod decidit Vlpianus amitti posse possessionem per pupillum, ita, ut corpore desinat possidere: quod enim facti est, potest amittere: alia causa est, si forsan animo possessionem dimittere vellet. Et, quod possessio naturalis, quæ consistit in detentatione corporali ex parte pupilli, etiã sine consensu tutoris perdi vel transferri possit, per recessum videlicet pupilli à possessione, non autem ea, quæ in animo consistit, animoque retinetur & dimittitur, hæc sententia communis est, *testante Franc. de Aret. in d. l. possessionem. 20. num. 4. & 5. & ibi Alex. num. 2. & in l. is cui bonis. 6. num. 4. de verbo. oblig.* Ac, si contradicatur, etiam ex contractu inutili, & quo mediante non transit dominium, nihilominus trans possessionem, *Francif. de Aret. in l. 1. §. si vir uxori. num. 43. & ibi Ias. nu. 11. & 13. ac Claudius de Sysell. 15. per illum tex. de acquir. poss.* respondetur: istud verum, quando inualiditas contractus oritur ex alio, quam 210
 ex defectu consensu contrahentis, secus est, quando inualiditas actus causatur ex defectu voluntatis eius, quo cum contrahitur: quo casu nec dominium, neque possessio transfertur in contractu ipsi præiudiciali, *ita Ioh. de Imola, pōtē glo. in d. l. 1. §. si vir. notab. 1. de acquir. poss. per l. emptor. 12. in princ. verbo. nisi simulata venditio fuerit, de aqua plu. arc. iuncta l. nuda & imaginaria. 55. de contrah. eat.* Et quod possessio per actum ciuilem non transferatur ex contractu nullo, refert *Alex. de Imola cons. 81. num. 11. & 12. vol. 3. per l. iubemus. de o. §. fin. C. de SS. ecclies.* & addit, hanc opinionem esse communem *Alex. d. cons.*

- 211 *cons. 81. num. 11.* Quia, secundum eum, ubi principalis titulus est nullus, redditur etiam nulla, quæ ex eo sequitur possessio, vel constitutum. *Alex. ibidem n. 14. post Bal. in l. ex testamento. 29. n. 2. C. de fideicom. & in c. 2. nu. 2. in fine, de feudo dato in vicem legis commissio.* Vnde, quia circa facti nostri speciem, creditor fundamentum sui ingressus in possessionem bonorum pupillarium, in nulla alia re ponere potest, quam in sola voluntate pupilli, quam declaravit, attributa creditori licentia manus iniectionis, quæ tamen voluntas habetur pro nulla: inferitur euidenter, quod creditor, virtute talis pacti, non possit ingredi & acquirere possessionem rerum pupillarium. *Bart. in d. l. creditores. 3.*
- 212 *n. 5. Salic. 26. & Albericus de Rosate. d. l. pupillus. n. 1.* Vnde inferit ipse ad questionem, stante statuto, quod mulier, sine consensu viri, non possit quid alienare (prout fit de iure nostro provinciali. *Landrecht lib. 1. art. 31. ibi: Kein Weib mag Ihtes vorgeben one des Mannes willen.*) si de facto forsan alienet domum in Titium, constituendo, Titij nomine possidere, iuxta *l. quod meo. 18. de acquir. possess.* & postea Titius expellat mulierem propria authoritate, refert Albericus, determinatum fuisse, quod, ex canone redintegrandæ, ipsa, tanquam spoliata, possit agere ad restitutionem, cum possessio ex tali contractu inutili transferri in accipientem non potuerit, per regulam: quod, qui contrahendo se obligare nequit, nec possessionem tradendo, illam amittit. *Alex. in l. is cui bonis. 6. n. 2. & 4. de verb. oblig.* Idque vel maximè procedit de iure Saxonico, ex cuius dispositione maritus & vxor omnia bona inter se possident pro diuiso. *d. art. 31. in princ.* Dènn sie sitzen miteinander in gleicher gewehr / prout traditur etiam in art. 45. eodem lib. 9. *Ein Weib mag one ires Mannes willen. & gl. Lehenr. cap. 69.* Vnde iure communi potior est conditio prohibentis. *l. Sabimus. 28. ff. communi diuid. l. parietem. 8. de seruit. vrb. prædio.* Quæ quidem
- 214 omnia procedunt, quando pupillus ex contractu proprio conuenitur: secus, si ex contractu paterno, vel alterius sui antecessoris. *l. ex contractibus. 49. de actio. & oblig. l. 1. C. ut actio. ab hered. & contra hered. incip.* Licet enim contrarium videatur dicendum etiam in posteriori casu, cum pupillo nihil possit imputari, qui, licet soluere velit, non potest. *l. cum quidam. 17. §. si pupillo. 3. vers. quid enim. de usur. l. arbiter kalendis. 40. in fi. de arbit. l. 1. in fi. C. ac annali except.* Et
- 215 alibi habetur, quod promissio patris, per ipsum, heredemve eius non fieri, non committatur aduersus heredem pupillum. *l. cum filius familias. 14. §. in hac, de verb. oblig.* Facit, quod hîc versamur in causa executionis, qui est actus de futuro, contingens videlicet post mortem debitoris principalis, ideo non consideramus conditionem defuncti, tanquam de præterito, sed eam, quæ est de presenti, atque ita habendus est respectus ad priuilegium personæ, in cuius bona faciendæ est executio. *Bal. in auth. quas actiones. num. 11. C. de SS. ecclesijs. ac notat. Archidiaconus in c. placuit. 16. q. 3. pro quo sunt multa iuris fundamenta l. 1. C. creditorem euictionem pig. non deb. l. fiscus. 6. ff. de iure fisci. l. cum quidam. 17. §. fiscus. 5. iuncto §. si debitores. de usur.* in quibus dicitur: fiscum, qui priuato succedit, pro anterioribus quidem temporibus, priuatorum iure uti, ceterum, postquam successit, gaudebit suo priuilegio, sicut & econtrâ, quamuis fiscus immunis sit à datiarum vel pædagiorum præstatione: tamen successor fisci singularis, hoc est, emtor, non est immunis, suo enim priuato, non authoris utitur iure. *l. licitatio alias incipit locatio. 9. §. fin. de public. & vectig.* Dato itaq; quod ex contractu defuncti, processus in bona debitoris executiuè institui poterat, nihilominus videtur istud cessare in bonis pupilli, tanquam personæ priuilegiatæ. Contrarium tamen verius est.
- 217 Quodocunque enim versamur in terminis obligationis vel contractus,

iam antè cum persona prædecessoris conclusi vel absoluti, & cuius forma non amplius pendet, tunc est inuariabilis, neque mutatur conditio obligationis ex persona hæredum. *l. 2. §. ex his. vers. non enim. ff. de verb. oblig. l. pupillus. §. in princ. & §. sed etsi creditor. iuncta ibi glo. de auth. tuto. & est bonus tex. in l. toties. §. ibi: as alienum in persona hæredis non minuitur. de pollicita.* Cumque contractus semel fuerit consummatus cum defuncto, priuilegium successoris nihil operatur. *Salic. in auth. quas actiones. num. 9. C. de SS. eccles.* Et, quod ex contractu paterno non inhibita sit parata executio in bona pupillorum, siue illa descendat ex vi statuti, siue etiam conuentionis executiæ, tradit *Neguz. in tract. pignorum 4. quest. princ. num. 17.* quia, secundum eum, priuilegium hæredis succedentis debitori, non impedit ius pacti executiui in bonis à defuncto acceptis. *allegat Salicetum in l. creditores. 3. num. 22. & 24. C. de pignor. per d. l. pupillus. §. sed etsi creditor. quæ tamen parum facit ad propositum. melius probat l. 1. C. quando decreto non est opus. & facit textus, cui responderi non uolet, in l. si tibi. §. ibi: exequi ius obligationis pignoris contra pupillos, si in solutione cessabitur. C. mandati. & l. Aemilius. 38. Largianus. ff. de minoribus. ubi pactum legis commissoriæ, initum cum defuncto, exercetur etiam contra hæredem pupillam, remoto omnis in integrum restitutionis obstaculo: quia, inquit *IC. pater eius, non ipsa, contraxerat. d. l. Aemilius. 38. vers. putabam. concordat l. 219 apud Iulianum. 3. vers. Marcellus. ibi: per iniquum esse, expectare pubertatem pupilli eum, qui nihil cum pupillo, sed cum patre eius contraxit. ex quib. caus. in possess. eatur. & l. magis puto. §. si pupillo stipulanti. de rebus eorum qui sub tutela vel cura.* Cum ætas debitoris hæreditarij non infringat ius creditoris. *l. sub præ-textu. 4. C. de hæred. actio. l. si intra. 8. C. de non num. pec.* Ea siquidem, quæ à patre geruntur, non decet per filios in irritum reuocari. *l. ea quæ à patre. 7. C. de restit. milit. l. successores. 10. C. de solution. l. uenditrici. 3. C. de reb. alien. non alien. l. Polla. 2. C. de his quibus ut indig. l. 2. C. si aduersus uendit. pig. ita concludit etiam Cynus in d. auth. quas actiones. num. 5. Ruinus cons. 152. num. 6. vers. si uero pupillus. vol. 4. & cons. 119. num. 8. vol. 5. Socinus cons. 125. num. 5. vol. 2. Rolandus cons. 20. num. 1. lib. 1. Salic. in l. si quis curialis. 12. num. 2. C. de episc. & cler. & post alios Rodericus Suarez. in repet. l. post rem indicatam. 56. in declaratione legis regni, extens. 1. num. 4. ff. de re iudic. itemq. Rebuffus in ordinat. regni Gallie, de literis obligatorijs, art. 3. gl. 2. num. 9. & ista sententia communis est, secundum Iasonem in l. cum filius familias. 14. §. in hac. num. 5. & ibi Angel. de Perus. 2. de verb. obligat.* Quibus ita firmatis, non aduersatur *d. l. cum filius. 14. §. in hac de verb. oblig.* quia, quantumuis ibi obligatio descendat ex contractu defuncti: tamen, quia in d. §. in hac. principaliter ex suo facto, & proprio impedimento conuenitur pupillus ad interesse commissæ stipulationis, quod non poterat incurrere, propter imbecillitatem ætatis, sine iussu vel mandato tutoris, meritò gaudet suo priuilegio. *d. §. in hac.* secus in proposito, ubi pupillus exigitur ex contractu sui antecessoris, à quo uidelicet obligatio non tantum initium, sed etiam perfectionem suam habuit. ita soluit glo. in l. si cum militarijs. 6. C. de restit. milit. *Salic. d. auth. quas actiones. num. 9. & Alber. de Rosate in d. §. in hac num. 12. ubi Angel. de Perus. num. 2. & las. §. ambo subiiciunt istam solutionem communiter teneri.* Verum est, quod alij distinguant inter stipulationem, quæ committitur propter non fieri, quando uidelicet pupillus non soluit debitum defuncti, & tunc non attenditur eius ætas, quia tempus non est modus soluendæ obligationis. *l. obligationum ferè. 44. 1. ver. Placeat. de action. & obligat.* secus si ob non fieri non committatur, puta, quia pupillus creat in sua persona impedimentum stipulatori contra promissionem sui*

- 222 sui antecessoris, & ita loquitur d. §. in hac. *Bal. in l. 2. num. 2. C. si adversus, vendit.* Minus obstat *l. cum quidam. 17. §. si pupillo. 3. vers. quid enim, de usur.* cum is loquatur de solutione facta pupillo per debitorem, qui absque tutoris vel pratoris assensu liberationem plenam non consequitur, *l. sancimus. 25. C. de administ. tutor. l. ait prator. 7. §. 2. ver. permittitur ff. de minor. & §. nunc admo-*
- 223 *nendi. Inst. quibus alien. lic. vel non.* non autem de solutione pupilli, quam facit sui antecessoris creditori, & qua mediante, liberat suam & defuncti fidem, quod etiam absque tutoris autoritate facere permittitur, *l. magis puto. 5. §. si pupillus stipulanti. vers. sed si pater. & vers. idemq. de rebus eorum qui sub tut. vel cura, cum l. 1. & 2. C. quando decreto opus non est.* Nec repugnat, quod executio sit actus de futuro, circa quem inspiciendum erat privilegium personæ, in cuius bona fit executio *Bal. d. auth. quas actiones, num. 11.* quia istud est contra alia iura. *in l. Aemilius. 38. ff. de minor. & d. l. magis puto. 5. §. si pupillus.* Ac si virgeatur tex. *d. auth. quas actiones. & d. c. placuit.* ubi ecclesia, succedens
- 224 priuato in certis rebus, utitur suo privilegio, ne videlicet aduersus ipsam præscribatur infra 40. annos, licet contra antecessorem tricennalis præscriptio cucurrisset: solutio facilis est, quod eo tempore, quando res controuersa peruenit ad ecclesiam, præscriptio nondum fuit completa, sed adhuc imperfecta, ideo, ut ecclesiæ obster præscriptionis absolutæ exceptio, necesse est quadra-
- 225 ginta annorum curriculum adimpleri. *d. auth. quas actiones. & d. c. placuit. cum alijs legibus suprâ allegatis.* cum nihil actum esse dicatur, quandocunque quid agendum superest. *l. penult. C. ad Syllaniam. c. nihil. 7. q. 1.* Quod si aduersus istam solutionem de contractu consummato, vel non consummato, vltcrius instetur ex eo, quod tradit Angelus *in l. hares absens. 19. num. 2. ff. de iudicijs,* quod clericus, succedens laico, possit conueniri coram iudice laico, dum modo ibidem fuerit inchoata instantia cum defuncto, per *l. si cum hominem. 33. de fideiussor.* & sic in causa etiam coepta, nec dum finita, cessat privilegium successoris respondetur: quod ad fori sortitionem sufficiat, instantiam cum de-
- 226 functo perductam esse saltem ad litis contestationem: quo casu adeo fundata & prorogata est iurisdictio aditi iudicis, ut actor deinceps poenitere nequeat. *l. 1. & 2. ff. de iudic. l. est receptum. 14. cum l. si conuenerit. 18. de iurisdict. om. iud.* ideo nihil mirum est, si ob litispendentiam ex persona successoris, quantumvis privilegiati, non mutatur fori conditio. *argumento. l. seruus. 14. de his qui not. infam. l. de quare. 74. & l. ubi ceptum. 39. de iudicijs.*

- 227 Hoc nunc articulo explicato, quod videlicet pupillus, absque tutoris autoritate, non possit facere pactum executium, & translatium, ut ita loquar, possessionis suo creditori, quaeritur, quid iuris, si tutoris autoritas accesserit, aut ipsemet tutor talem conventionem de inuadendo possessionem bonorum pupilli in casu moræ, inierit cum creditoribus, absque tamen eo,
- 228 quod prætor suum decretum interponat? Et hic distinguunt doctores: aut enim, inquiunt, præcedit ius reale, puta pignoris, & quatenus talis oppignoratio cum decreto prætoris antè facta est, valet pactum executium sequens, tam de ingrediendo, quam etiam de acquitendo possessionem rerum pupillarium, in casu moræ. *Bart. d. l. creditores. 3. num. 8. per l. si pupillorum. 7. §. si pupillus dedit res pignori permissu prætoris. 1. iuncto vers. sed dicendum est, posse creditorem ius suum exequi. ff. de rebus eorum qui sub tut. vel cura, cum l. 2. C. de prædijs min. non alien.* aut præcessit tantum obligatio personalis, & regulariter pactum tutoris executium, de acquitendo possessionem rerum pupillarium, non valet: nisi fortè fuisset dictum, quod liceret tantum ingredi vel occupare, non autem acquirere possessionem.

possessionem. *Bart. d. l. creditores. 3. num. 5. Salic. 9.* eamque distinctionem communiter approbati tradit *Neguz. de pignor. 4. parte princ. num. 18. Menoch. de adipisc. possess. remed. 5. num. 11. & 12.* Quia verò hæc distinctio, an conventionem executivam præcesserit ius reale, vel personale, est obscurior & contractior, igitur vos in hac quæstione, an tutori liceat alienare possessionem rerum pupillarum per conventionem executivam, sine prætoris permisso, in creditorem? accipite hanc conclusionem negativam: quòd videlicet regulariter tutor, absque iussu iudicis, non possit creditori tribuere licentiam ingrediendi & acquirendi, vel exercendi possessionem bonorum pupillarum post moram, cum prædia eorum, qui sub tutela vel cura sunt, sine decreto prætoris, etiam per ipsum tutorem alienari obligarive nequeant. *l. magis puto. 5. §. 1. cum l. 1. ibi: prætor adeatur, qui pro sua religione æstimet, an alienari obligarive debeant. ff. de reb. eo. qui sub tut. cum l. 1. & per totum. C. de prædys mino. sine decreto non alien. vel oblig. ac facit l. pupillus. 11. ff. de acquir. rer. dom. cum qua conclusione, circa pactum executivum (ut ipsi loquuntur) iuris personalis, transeunt Bart. in d. l. creditores. num. 5. Franc. de Aretio. in d. l. possessionem. 29. num. 6. ff. de acquir. possess. Neguz. de pignor. 4. q. princip. num. 18. vers. aut pactum fuit initum, quòd liceat ingredi & adipisci. & Menoch. de adipisc. possess. remed. 5. num. 17. vers. quartus casus.* Licet uterque, tam Neguzantius, quàm etiam Menochius, finaliter recedant ab ista conclusione, per *l. 2. §. si à pupillo. ff. pro. emptore. & l. pupillus. 11. de acquir. dom. secuti in hoc Iohannem de Imola in d. §. si à pupillo. num. 4. & Ias. l. 1. §. si vir uxori. num. 14. de acquir. possess. sicut eandem etiam opinionem tenet Raphaël Cumanus in d. l. possessionem. 29. num. 1. in fine, ibidemq. Alex. num. 3. allegando, Baldum idem tenere in d. l. magis puto. 5. §. 1. de quo tamen ibi verbum nullum, sed istud firmat in d. l. creditores. num. 4. per *l. si pupillorum. 7. §. si pupillus. 1. ibi: dicendum est posse creditorem ius suum exequi. ff. de reb. eorum, qui sub tut.* licet ille textus nihil faciat, cum loquatur in terminis præcedentis pignoris, & quidem constituitur cum decreto prætoris: adeò, quia hæc posterior sententia videtur communi doctorum calculo approbati. Nituntur tamen fundamentis non admodum speciosis, & primò quidem, quòd, licet res pupillares soli sint inalienabiles, tamen istud est quo ad translationem dominij, sed nusquam invenitur prohibitum, quòd tutori non liceat alienare possessionem bonorum pupillarum, imò, secundum eos, potius contrarium probatur in præcitat. *l. 2. §. si à pupillo. & d. l. pupillus. 11. à contrario sensu.* Et, quòd sit magna diversitas inter ipsas res pupilli, & earum possessionem, patet ex *l. naturaliter. 12. §. nihil commune. 1. de acquir. possess. l. si mulier. 21. §. qui possessionem. 2. quòd metus causa. l. si quis nec causam. 4. §. fin. si cert. petatur.* Pro quibus & illud facit, quòd possessio dicatur res momentanea, ideoque à iudicijs possessorijs appellari prohibetur. *l. 1. C. si de momenta. possess. fuerit appel. cum l. momentanea. 8. C. unde vi.* Et Bart. alibi scriptum reliquit: quando vertitur quæstio super possessione etiam rei magnæ, tamen dicitur esse levis momenti, & modici præiudicij. *Bart. in l. admonendi. 31. num. 55. ff. de iureiur. quem allegat Raphaël Cumanus in d. l. possessionem. 29. num. 1.* Verum, quicquid in hoc sentiant præmemorati Dd. ego conclusionem Bartoli iudico in puncto iuris veriore & æquiore esse, propter magnum præiudicium pupillare. Primò enim effectus huius pacti est, quòd, post moram, creditori permittitur apprehendere possessionem bonorum pupillarum, quo casu, quia corpore inhæret creditor, translata est in eum naturalis possessio. *l. clam possidere. 6. §. qui ad nundinas. 1. de acquir. poss.* Quia verò accedit consensus, & patientia tutoris,*

- tutoris, qui in rebus pupillaribus loco domini est. *l. interdum fur. 56. §. qui tutelam. 4. ibi*; quia tutor domini loco habetur. *ff. de furt. ac facit illud Pauli ad Galatas cap. 4. heredem puerum, quamdiu sub tutoribus est, nihil differre*
- 235 à seruo, idè secuto ingressu, præsimitur tutor, sub conditione non factæ solutionis ad terminum, abdicasse possessionem, & animum possidenti à se & suo pupillo, eamque quasi de manu in manum tradidisse creditori *argumen. l. minus instructus. 2. ibi: si, sciente domino, in possessione fuisti. C. de acquir. poss. l. non idcirco. 44. ff. de iudic. l. quoties. 2. ad municipal. cum possessio eo ipso à*
- 236 possessore recedat, quando constituit nolle possidere. *l. si quis vi. 17. differentia. 1. l. quemadmodum. 8. & l. 3. §. in amittenda. de acquir. poss. Exercebit itaque post ingressum creditor possessionem, capiendo videlicet fructus ex dictis re-*
- 237 bus immobilibus, propter bonam fidem, eò, quòd tutorem nouit esse loco domini in re, de cuius possessione agitur. *l. bona fidei. 109. de verb signif. l. si quis fundum. 43. de acquir. poss. ac notat Baldus de prescrip. 2. parte 3. partis princip. quest. 1. num. 2. adeò, ut per suprà dictum pactum, in effectum ususfructus re-*
- 238 rum pupillarium, per tutorem transferatur in creditorem, quod est contrà textum clarum in *l. sed si pecunia. 3. §. si ius emphyteuticum. 4. vers. nec usufructus sine decreto alienari potest. de reb. eorum qui sub. tut. cum talis alienatio non tutoribus, sed prætoris arbitrio commissa sit. l. magis puto. 5. §. in primis igitur quoties desideratur. 11. eod. tit. Præterea conuentio prædicta, de ingrediendo*
- 239 & acquirendo possessionem, post ingressum, tribuit creditori ius pignoris, per ea, quæ tradit Salicetus in *d. l. creditores. 3. num. 9. in fine. C. de pig. quod ipsum etiam absque decreto prætoris fieri nequit. l. 1. & per totum. C. de prædij min. non alien. vel oblig. l. 1. §. 2. ibi. prætor pro sua religione æstimet, quæ alienari vel obligari possint. & §. fin. ibi: non posse obligari. ff. de reb. eorum qui sub tut. vel cura.*
- 240 Imò, quod plùs est, per talem translationem possessionis, accipiens, ut qui in bona fide constitutus est, incipit iam possidere pro suo. *l. non solum. 33. de usucap. iuncta l. 2. pro suo. adeò, ut, si ex eo tempore, quo pupillus maior est factus, possessio continetur, saltem de iure Codicis, per 30. annos, expiret pupillo omnis actio, pro recuperanda re sua, quam creditor inuasit. l. sicut. 3. l. omnes. 4. l. si quis emtionis. 8. §. quòd si quis eam rem. 1. vers. sin verò. ibi: etiam iniustus possessor exceptione munitus est. C. de prescript. 30. annorum. & , quòd sola*
- 241 possessio bonæ fidei, etiam sine titulo, sufficiat ad præscriptionem tricennariam, hæc sententia communis est, teste Balbo. *de prescript. 2. part. 3. part. princ. num. 3. & in l. Celsus. 27. num. 4. ff. de usucap. Quæ omnia, quàm sint*
- 242 præiudicialia pupillis, nemo non est, qui videat. Ac certè pro hac opinione negatiua militat textus. in *l. fin. C. de acquir. poss. ita arguendo à maiore: per factum serui vel procuratoris, cui mandata fuit per Titium administratio rerum, quas alterius nomine possidebat, transferri non potest corporalis possessio, ad eum finem, ut domino inde aliquod generetur præiudicium, etiam circa possessionem. Ergo multò minùs poterit tutor præiudicare pupillo, circa possessionem, quam transtulit per pactum executium in creditorem, cum pupillus magis sit priuilegiatus, quàm is, qui sui iuris est. l. lex qua. 22. C. de administr. tut. iuncta l. pupillus. 5. & l. obligari. 9. ff. de auct. & con. tut. Sanè*
- 243 tutor in bonis pupilli, tunc demùm loco domini reputatur, cum tutelam administrat, non autem cum pupillum spoliat. *l. qui fundum. 7. §. si tutor. 3. pro emptore. l. pactum curatoris. 22. ibi: non autem remittentes. C. de pactis. & melior textus. in l. tutor. 33. cum l. interdum. 56. §. qui tutelam. 4. de furtis. ubi traditur: tutoribus administratione rerum in bonis pupillaribus, non autem intercipiendi vel*
- 244 dissipandi vim datam esse. Quod facit ad quæstionem, quam habui in practica, ubi

ubi tutor nomine pupilli acceperat pecunias mutuas, ad certum diem soluen-
das, & casu quo non solueret, tribuebat creditori, pro more vſitato noſtra-
rum provinciarum, licentiam, vel cum authoritate iudicis, vel proprio motu
ingrediendi & exercendi poſſeſſionem bonorum pupillarium, de illis diſpo-
nendo pro arbitrio, non aliter, atque ſi per viam iudicati in illam inductus
uiſſet. Cumque creditor, in caſu moræ contra iam adultum peteret execu-
tionem paratam, ex vi inſtrumenti, per oppoſitionem prædictorum funda-
mentorum reus euitavit executionem, & fuit de iure reſponſum, creditori
contra tutorem ſuum reſreſſum patere, non autem contra pupillum, tūm,
quia ſine decreto iudicis fuerat data creditori iſta poteſtas, tūm etiam, quia
non poterat doceri, dictas pecunias in rem pupilli verſas eſſe. *arg. l. 1. C. ſi ad-
uerſ. vendit. & notat laſ. in l. ciuitas. 27. nu. 13. ff. ſi cert. pet. quo de plura inferius.
num. 246.* Ad motiua ſuperius adducta reſpondetur, & primò ad authori- 245
tatem Ioan. de Imola, in d. l. 2 §. ſi à pupillo. 15. num. 4. ff. pro emtore. & Neguz.
de pignor. 4. quaſt. num. 18. verſ. unde verior videtur opinio. item Menochij de
adipiſc. poſſeſſ. remed. 5. num. 21. verſ. quaſanè interpretatio probabiliſ videtur;
quòd omnes Dd. loquantur ſub dubio, per verbum videtur, quod ſoluitur
per non videtur. Nec obſtat l. poſſeſſionem. de acquir. poſſeſſ. & l. pupillus.
de acquir. domi. ex quibus arguunt, ſiquidem pupillus, ſine tutorum con-
ſenſu, non poteſt alienare poſſeſſionem bonorum ſuorum, ideò, ſi tutoris au-
thoritas intercedat, nihil eſſe, quod impediatur pactum ingrediendæ & retinen-
dæ poſſeſſionis rerum pupillarium. Quia argumentum à contrario ſenſu 246
non habet locum, quando ex eo reſultat abſonum & alijs iuribus contrarius
intellectus. *gl. 2. in l. conuenticula. 15. ubi etiam Baldus notat num. 2. C. de epiſcop.
& cler. cum per argumentum à contrario ſenſu non ſint corrigendæ leges
aliter loquentes, prout tradit Stephanus de Federicis in tractatu, cui titulum fe-
cit, de interpretatione iuris, parte 2. mihi. folio 120. & addit, ita reuiſſe Dynum in
conſulendo, Butrigarium diſputando, & Bartolum legendo, prout etiam in hanc
ſententiam concludit Bart. in l. omnes populi. 9. num. 61. ff. de iuſt. & iure. per l.
nemo. 4. verbo, poſt litem conteſtatam. ubi Martinus gloſſator, & Salicetus num. 1.
C. de iuriſdict. om. iudic. iuncta l. apertiſſimi. 16. C. de iudicijs. & eſt melior textus
in l. 2. C. de condic. inferi. ubi cautio ſuper legato ad diem, præcepta per teſta-
torem filia hæredi, inſtituta ſub conditione, ſi non diuertiret à marito, non
intelligitur remiſſa ſub contraria conditione, videlicet, ſi diuertiret, ex quo
aliàs induceretur turpis obligatio, & contraria alijs legibus, prohibentibus di-
uortia & repudia, niſi accedat legitima cauſa, comprobata coram iudicio
eccleſiæ. *c. porro. & toto titulo, extra. de diuor. ca. 2. & 3. ut lite non conteſt. &
ordinantibus, quòd hæres pro legato, ad diem vel ſub conditione relicto, ca-
ueat de ſoluendo illud, adueniente die, vel exiſtente conditione. l. 1. ff. ut
legat. nomine caue. ac notat Euerhardus in ſuis topicis, loco à contrario ſenſu. per l.
ſi cum dote. 22. ſoluto matrimonio. & l. ſi extraneus. 6. de condic. cauſa data,
cauſa non ſec.* Cumque ſuprà probatum fuerit, per licentiam ingrediendi &
acquirendi poſſeſſionem, pro iure personali, permitti creditoribus uſumfru-
ctum rerum pupillarium, quod lex abominatur, *d. l. ſed ſi pecunia. 3. §. ſi ius. 4.
de reb. eorum.* quia accipiens ſcit, tradentem eſſe loco domini. Balbus de præ-
ſcrip. 2. par. 3. partis princ. q. 1. num. 1. & 2. item conſtituitur in uſucapiendi
conditione. §. ſi quis à non domino. Inſt. de rerum diuiſ. quod ipſum etiam pu-
gnat cum legibus, dictantibus, præſcriptionem ipſo iure non currere contra
pupillum, ſaltem longi temporis. Balbus de præſcrip. 1. parte 6. & vlt. parti.
princ. q. 1. num. 37. per l. non eſt. 3. C. quibus non obijcitur præ. longi tempor. tūm
etiam,*

- etiam, qui translatio possessionis, facta per administratorem, quantumvis generalem omnium bonorum, non praeiudicat in hoc vero domino. *d. l. fin. in fine. C. de acquir. possess.* merito stabimus expressæ tot legum prohibitiuarum determinationi, non autem ei, quæ colligitur ex coniecturata mente legis, à
- 247 contrario sensu. Minus obstat, quod aliter æstimatur possessio, & aliter res ipsa, tanquam inter se nihil commune habentes, quia contraria debent intelligi, ne videlicet vnum pro alio accipiatur, cum habeant se ad inuicem, tanquam excedentia, & excessa, ad quorum vnus positionem vel remotiorem, non ponitur, aut remouetur alterum. *gl. verbo, nihil d. l. naturaliter. 12.*
- 248 §. *nihil commune. 1.* Parum etiam facit *l. 1. C. si de moment. possess.* quia contrarium procedit in possessorio recuperandæ, quod ita est priuilegiatum, ob odium spoliij & violentiæ, vt ab illo appellare non liceat. *ita soluit Angelus de Perus. super gl. 1. in d. l. 1. & istud sequitur Menochius de recuper. possess. in prælud. num. 32.* sicut & in eo non auditur excipiens de refractione dominij, sed restituitur antè omnia spoliatus, reseruato nihilominus condemnato petitorij iure. *Bart. in l. si quis ad se fundum. 7. C. ad l. Iuliam de vi publ. licet gl. Bart. & ceteri dicant, idem esse & in alijs possessorijs, videlicet retinendæ, & adipi-*
- 249 *scendæ possessionis. glo. Bart. & alij in d. l. 1.* Ad Bartoli dictum in *l. admonendi. num. 55.* respondetur, quod illud non sit sine dubio, neque enim possessio rei, maximè immobilis, ita vilis & abiecta habetur in iure, propter magnum commodum possessionis, de quo in §. *commodum. Instit. de interdict. l. ordinarij. 13. ubi gl. & Bart. C. de rei vendic. l. incerti. 3. C. de interdict. l. si quis. 3. C. fin. regund. l. si de vi. 37. ff. de iudicijs. l. exitus. 35. de acquir. possess. Ad d. l. 2.*
- 250 §. *si à pupillo, pro emptore, replicatur:* quod non aperiat ibi Iuriconsultus, à quo possessor acceperit traditam possessionem, quam etiam potuit antè illud tempus ab extraneo aliquo habuisse, & quia postea titulum pro emptore acquisiuit à pupillo, ratione eius tituli, ex quo nunc rem habet à vero domino, incipit vsucapere. *ita soluit gl. in d. l. 2. §. si à pupillo. & probatur per l. non solum. 33. §. quod vulgò. 1. de vsucap. ubi habetur, quod, qui possidet etiam mala fide fundum, quia sciens emit à non domino, si idem deinceps eundem à vero domino emerit, incipiet pro emptore possidere. adeò, vt ex illo inferri nequeat, quasi pupillus transtulerit possessionem in accipientem, & sic causam vsucapiendi præbuerit.* Sed vera solutio & ratio decisionis, meâ quidem sententiâ, indè dependet, quod in *d. §. si à pupillo.* pupillus fortè per mendacium allegabat, se adultum, & qui curatorem non haberet, *argumento l. si is qui minorem 2. C. si minor se maiorem dixerit.* quod & innuunt verba in *d. §. posita. ibi: quem puberem esse putem.* & sic erat ille contrahens eum pupillo bonæ fidei, ignorans videlicet quod adhuc sub alterius tutela vel potestate regeretur, vnde ex traditione possessionis bona fide acceptæ adeò acquiritur emptori possessio, vt etiam in vsucapiendi conditione constituatur. quod non est in proposito: semper enim scit, vel scire debet, qui cum tutore contrahit, alienationem rei
- 252 immobilis, sine decreto prætoris, quocunque modo fiat, prohibitam esse, & sic error iuris, in quantum existimat creditor, autoritate tutoris se rectè capessere possessionem bonorum pupillarium, ex qua deinceps non tam ius vtendi fruendi, quàm etiam vsucapiendi nascitur, merito creditori non debet patrocinari. *d. l. 2. §. si à pupillo. vers. quod si scias pupillum esse, existimes autem illi licere, ac facit l. 1. cum l. fin. C. si quis ignorans rem minoris. iuncta l. nunquam nuda. 31. De acquir. rer. dom. & l. si fur. 32. §. 1. in fine. ff. de vsucapi. ac notat Balbus de prescript. 2. parte. 3. quest. princip. 1. num. 4.*
- 253 Respondent & tertio loco, quod *d. §. si à pupillo.* intelligatur de venditione rei mobilis, maximè

cuius, quæ seruando seruari non potest, qua de loquitur *l. lex qua tutores. C. de administr. tut.* cuius possessio si tradatur emtori per pupillum, causatur usucapionem, ideo, quod rei mobilis adiecta & vilis est possessio, adeoque negligitur illius custodia, *gl. verb. erepta. in l. rem qua nobis. 15. per illum text. & in l. si rem. 47. post princip. ff. de acquir. possess.* Licet autem secunda solutio mihi magis probetur: tamen hic etiam intellectus in se verus est, quod videlicet de rebus, quæ seruando seruari non possunt, pactum executiuum iuris personalis, de ingrediendo possessiones bonorum pupillarium, tributum per tutorem creditori, post moram valet. secundum *Neguz. de pignor. 4. parte. princip. nu. 18. vers. aut pactum fuit initum, quod liceat ingredi & possessionem adipisci. 1. as. l. 1. §. si fuit questum. nu. 30. & 34. ff. ad Trebellia. ac concordat Menoch. de adipisc. possess. remedio 5. nu. 17. ubi tradit, communiter Dd. cum Bartolo in hoc consentire.* Et hæc potest esse prima declaratio ad regulam modò traditam.

Secundò declaratur hæc conclusio, de prohibito pacto executiuo tutoris, super occupando in casu moræ res pupilli immobiles, quatenus videlicet dicitur in conuentione, quod liceat non tantum ingredi, sed & acquirere: secus est, si tribueretur tantum modò ingrediendi licentia per tutorem: quo casu, cum nihil aliud transferatur, nisi quædam possessio, vel detentatio asinina, ita, vt creditor solum admittatur cum pupillo, vel tutore, ad mutuam cohabitationem, per ea, quæ tradunt *Bart. 1. as. & alij in l. Fulcinius. 7. ex quibus causis in possess. eatur. & in l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. de damno inf. & sic pupillo per hoc non inferatur magnum præiudicium, cum & ipse maneat possessor, & ingressus non nisi nudam custodiam acquirat, fructuum seruandorum causa. argumen. *l. is cui. 5. ff. ut legat. seruand. causa in possess. esse liceat. l. apud Iulianum. 3. in princ. & §. sequitur. ex quib. caus. in poss. eatur. l. 3. §. genera. 21. vers. nam qui. ibi: non possessionem, sed custodiam ac observationem rerum concedit. de acquir. possess.* ideo persona pupilli, quo minus creditor, vi rure dicti pacti, ingredi possit, non est impedimento, *Bart. d. l. creditores. 3. num. 5. Neguz. de pignor. 4. quest. princ. num. 18. vers. aut creditor vult uti pacto. & Menoch. de adipisc. poss. remedio 5. num. 16. vers. tertium casus.**

Verum hinc dubitari potest, casu quo denegatur parata executio aduersus pupillum, an non saltem fieri possit executio contra tutorem, ita, vt ipsius bona, in eum euentum, capiantur pro debito pupilli: sed responderetur breuiter, tutoris bona pro ære alieno pupilli, maxime si finita tutela, in pignoris causam regulariter, pro iudicato vel instrumento executiuo, capienda non esse, tum, ne officium eius ipsi sit damnosum, *l. sed si quis ex signatoribus. 7. quemad. testa. aperiantur. l. si seruum. 61. §. quod verò. 5. de furt. l. videlicet. 29. ex quibus caus. maio.* cum ex necessitate muneris sibi iniuncti, non voluntariè contraxerit, *l. aduersus. 30. §. tutoribus. 1. l. filius. 22. ff. de inoff. testa. l. tutorem. 22. de his quæ ut indig.* tum etiam, quod executio non debeat fieri, nisi in bonis eius, cuius nomine contractum fuit, *l. Iuliana. 1. vers. nam tutores. C. quando ex facto tutoris. l. si non subscripsisti. 15. C. de administr. tut. l. mutua. 13. ibi. subscribentem instrumento non habet obligatum, C. si cert. pet. l. si pater. 6. in final. verb. C. de fideiuss. l. distrahente. 2. C. de rebus al. non al. ac facit *l. sepe. 63. ff. de re iudic. l. ex pecunia. 12. C. de iur. dot. l. multum interest. 6. C. si quis alteri vel sibi. nisi tutor proprio nomine se obligasset: quo casu parata foret aduersus ipsum executio, etiam finito officio. l. cum quadam. 26. vers. inuenimus. & vers. damus igitur. cum d. l. si non subscripsisti. 15. C. de administr. tutor. & ita tenet etiam Rebuffus**

buffus de literis obligator. art. 2. glo. 1. num. 96. & 97. vbi addit: istud esse
 notandum contra habentes officia, maximè tutelæ, ne ita facilè se obligent
 suo nomine, adeoque finito officio, ipsimet pro ære alieno exigantur & con-
 demnentur. Quod sanè intelligendum est, quatenùs illud mutuum ver-
 sum fuit in vtilitatem pupilli: secùs est, si de tali versione non constet: quo
 casu, contra pupillum actio non competit, sed aduersus tutorem. glo. &
 Bar. in l. si in rem 3. ibidemq; Bald. Ang. Albericus & Salice. per illum textum
 à contrario sensu. C. quando ex facto tutor. ac notat Salic. in l. prediorum. 10. C.
 pred. minorum non alien. in princ. & tactum fuit suprà. num. 230. item 243.
 Quod facit ad quæstionem nostro dicasterio haud ita diù propositam, vbi tu-
 tores acceperant certam summam pecuniæ mutuò, nomine pupilli, obli-
 gando creditori bona pupillaria, cumque pupilli exacti negarent, mutuum
 illud in ipsorum rem verum esse, creditores autem contra allegarent, quod
 non suo, sed pupillorum nomine contraxissent, respondimus, interrogati de
 iure, ipsos tutores conueniendos esse, non autem pupillos, nisi probetur ex
 parte creditorum, aut tutorum, pecuniam in rem minorum versam fuisse,
 per l. ciuitas 27. in finalib. verbis. ibiq; Iason. num. 15. & 16. & Paulum de Castro,
 post glossam. ibidemq; Alex. num. 6. ff. si cert. petat. Aliàs enim, secundum
 ipsum, sequeretur illud inconueniens, quod creditor, finito officio curato-
 rum, neminem haberet obligatum, adeoque pecunia cederet lucro admini-
 stratoris. Alex. vbi proximè. Licer autem eo in loco loquantur interpretes
 de mutuo ciuitati facto: tamen idem est in eo, quod pro pupillis vel adultis
 per eius tutores vel curatores accipitur, argumento l. respublica. 4. C. quibus ex
 259 caus. maior. Quod autem de rebus pupillorum, per viam executiuam, abs-
 que decreto iudicis, non obligandis vel alienandis, hætenùs tradidimus, illud
 vel maximè locum habet in executione contra personas pupillorum, hæc si-
 quidem, neque ex vi pacti, neque statuti, sisti vel detineri possunt, cum nefas
 sit, impuberes personaliter capi pro causa pecuniaria. l. neq; impuberes. 22. vbi
 notat Bartol. num. 1. Alex. 4. & Ias. in princ. & in l. 2. num. 11. ff. de iniur. voc.
 argumen. l. neq; 22. in princ. eo. tit. & fac. l. ergò 22. ex quibus caus. maio. l. con-
 260 tra pupillum 54. de re iud. l. si minor. 5. de reb. author. iud. poss. Secùs tamen,
 innuit Bartolus, esse cum impubere doli capace, qui, secundum eum, pro de-
 bito, ex vi statuti executiui in personam, rectè carceratur: si tamen per hoc
 læsus sit, in integrum restituitur. Bart. in tractatu de carcere num. 7. per l. f.
 in verb. atatemq; C. de custod. reorum, quod & probat Ias. in l. neq; impuberes.
 22. num. 2. in diuersa tamen est sententia idem Bartolus, sibi in hoc contra-
 rius, in d. l. neq; 22. in princ. cum quo transit Angelus in l. nemo carcerem. 2. in
 quarta col. & ibi Ioh. de Plat. num. 21. C. de exact. trib. lib. 10. Ludouicus Rom.
 in d. l. neq; 22. Barbatia in c. Raynuitius. num. 25. extra. de testam. Bal. in l. 1.
 num. 10. & Salic. 11. C. qui bon. ced. poss. quam sententiam sequuntur etiam Cac-
 cialupus de debit. suspect. in 1. quæst. princ. & Alber. Brunus. de cess. bon. 3.
 261 quæst. 4. quæst. princ. num. 11. 12. & 13. vbi addit: istud non solum in pu-
 pillis, sed etiam in adulto, & minore obseruari debere. Brunus vbi suprà.
 num. 14. post Salic. in d. l. 1. num. 10. Idque inde est, secundum ipsum,
 quod non fit per minorem, sed per ætatis beneficium, quo minùs soluere
 possit, l. magis puto 5. §. si pupillus stipulanti. 5. ibi: sine magistratus autoritate
 soluere non potest, alioquin inuenta erit alienandi ratio. ff. de reb. eor. qui sub.
 tut. vel cura sunt non alien. quod beneficium non debet resolui in carcerem.
 Salic. in d. l. 1. num. 11. & ibi. Bal. 10. C. qui bonis ced. possunt. Ac, quod pro causa
 ciuili, vel pecuniaria, minor non possit sisti, vel carcerari, tenet etiam Ludo-

uicus Rom. consil. 120. num. 2. & ista est communis opinio, secundum Heratium Mandosium in suis addit. ad d. cons. 120. litera B.

Mulierum etiam bona, siue dotalia, siue paraphernalia, circa executionem super debito mariti priuilegiata sunt, ne pignori capiantur. Bart. 263
Bal. Salice. & omnes in l. ob maritorum. 2. C. ne uxor pro marito. Quantumuis enim vir in bonis uxoris, stante matrimonio, pro oneribus coniugij supportandis, hoc est, pro exhibitione uxoris, communiumque liberorum, ac familiarum, ius utendi fruendi habet. l. pro oneribus. 20. C. de iure dotium. l. dotis fru- 264
ctum 7. & l. quamuis 75. ff. eo. tamen eas, velut alienas, creditor, neque ex vi statuti executiui, neque ex vi conventionis cum marito initæ, inuadere potest. Rebuffus in constit. reg. Gall. tom. 1. de liter. obliga. art. 2. glo. 1. num. 99. & habetur textus in terminis ubi Bart. Bal. Ang. de Perus. Salic. & omnes communiter Dd. notant, in d. l. ob maritorum. Adeoque, si contra ea intendatur quo- 264
quo modo manusinectio pro debito mariti, licebit mulieri sese opponere fiendæ executioni, pro suo interesse, mouendo videlicet questionem de proprietate fundi, in quem de præsentí executionem comminatur iudex. l. à diuo Pio. 15. §. si rerum 4. aliàs incipit, §. si super rebus ff. de re iudic. ubi istam practicam opponendi contra executionem tradit, post Ioannem de Imola, laion. num. 9. & Alex. 9. quod videlicet iste tertius contradictor petat, super illa executione subsisti, ne qua fiat nouitas in rebus. quæ capiuntur pignori, quia sunt contradictoris, ac in quantum executio subsequatur, petit, talem missionem contrario imperio reuocari. Ang. d. §. si super reb. num. 1. notantq. Panor. Felinus, & alij canonistæ in c. cum super. per illum text. verbo. executionem differatis, ne Onetensis Ecclesia circa possessionem detrimentum incurrat. extra. de senten. & re iud. Quæ protestatio eius effectus est, ut si, illa non obstante, fiat executio, dicatur processus ipso iure nullus esse: adeo, quia, veluti de facto processit executio, ita eodem modo retractanda venit. Alex. in d. §. si super reb. num. 9. Bal. in d. l. ob maritorum. 2. in princ. & num. 2. per ca. ex literis. extra. de pignor. ac facit. §. quoniam contingit. auth. ut nullius in d. lic. habere serua. coll. 9. quod & Balanus Nouellus sequitur in tract. de dote. parte 7. priuile. 18. num. 2. & 3. Cuius rei ratio est, quod pactum, item statutum, non extendantur, nisi ad personas contrahentes, earumque bona, 265
inter quas est confectum instrumentum, non autem contra tertium, & sic mulierem. Felinus in d. c. cum super. num. 15. & c. penul. extra. de re iud. Alex. de Imo. in l. à diuo. 15. §. si rerum 4. num. 28 ff. eo. post Bart. in l. 1. §. interdum. num. 4. à quib. appel. non lic. & Alex. in l. 1. §. si hæres. in p. ad SC. Trebel. Bar. in l. creditores. 3. num. 24. & 25. C. de pignor. Benedictus Barzila in tract. guarantee. coll. 32. vers. descendendo nunc ad nouum. Contra quam tamen restrictio- 266
nem de non faciendâ executione in bona dotalia, videtur obstare, quod executio parata prodita sit etiam contra usufructuarium, nec possit impediri per proprietarium, opponentem se pro suo interesse, ratione videlicet dominij rei, ad ipsum spectantis. Bald. in d. c. cum super. num. 12. extra. de re iud. & in ca. quoniam frequenter. §. quod si super. num. 5. ut lite non contest. per l. cuiuscunq. 60. §. si fundus 1. vers. sed si ipsi usufructuario moueatur questio. ff. de usufr. Pro 267
quo & illud facit, quod, quantumuis usufructus ab usufructuario cedi non potest, ac, si alteri cedatur, nihil agitur, sed perditur, & cum proprietate consolidatur. l. si usufructus 35. in princip. de usufruct. §. item finitur. ibi: cedendo extraneo, nihil agitur. Instit. eo. tamen benè potest alteri concedi, siue gratis, 268
siue pro pretio, ita, ut vendi vel locari. vel in vim pignoris dari possit. §. minus autem. Instit. de usu & hab. ac notat Iob. de Plat. in d. §. item finitur. num. 14. Iob.

*Ioh. Fab. in d. §. minus. num. 2. & Ang. 3. quo de, & quæ sit differentia inter vocabulum, cessio, & concessio, videatur remissive Franc. de Arer. in l. 1. §. si vir uxori. num. 14. ff. de acquir. poss. Vnde Bar. scriptum reliquit: quando debitor non possidet iure domini res, in quas est facienda missio, decretum eo modo interponi: *Decerno tibi, quod utaris in rebus, in quarum possessionem mitteris, eo ipso iure, quo debitor utebatur. hanc formulam præscribit Bar. in l. is cui. §. bonorum. 6. num. 2. ff. ut in poss. leg. ser. cau. esse lic. & probatur per l. si finita. 15. §. si de vectigalibus. 26. ibi. decernendum, ut eodem iure esset, quo foret is, qui non cauerat. de dam. inf.* Cumque quæ plenè acquiri non possunt, saltem quò ad commoditatem acquiri valeant. *l. necessario. 8. §. ff. de peric. & commod. rei vend. ac facit l. arboribus. 12. §. usufructuarius. 2. de usufr. & d. §. minus autem iuris. ac latè probat Tiraquellus de retractu. linag. §. 26. glo. 1. verb. ne peult estre. num. 26. quid vetat, quin creditor saltem isto casu petere possit executionem in ipsum ius vtendi fruendi bonis dotalibus mulieris, quod competebat marito per tempus stantis matrimonij? Verùm plana est solutio, quòd nimirum contraria modò adducta lo-**

quantur in iure vtendi, concernente solius usufructuarij personam, ita, vt tertius, quantumuis dominus, de tali usufructu, donec viuit usufructuarius, nihil participet, adeoque in eo nullum interesse allegare potest: quod non est in proposito, vbi mulier non tantum remanet domina fundi dotalis. l. in rebus dotalibus. 30. ibi: cum eadem res & ab initio uxoris fuerint, & naturaliter in eius dominio permanserint. iuncto vers. volumus. C. de iure dot. sed insuper mulieris interesse in illo etiam vertitur, quòd ex tali usufructu bonorum dotalium pender ipsius & totius familiæ exhibitio. d. l. pro onerib. 20. C. de iure dot. l. dotis fructu. 7. ff. eod. Quod vel maximè verum est de iure Saxonico, cuius virtute, sicut superius etiam attigimus, coniuges in tali indissolubili communione omnium bonorum, hinc indè illatorum & acquiretorum, constituti sunt, vt possessio eorundem sit penes vtrumque pro indiuiso. *Landrecht lib. 1. art. 31. & art. 45. §. Das Weib.* Cumque excipiens pro suo interesse, aduersus executionem, etiam ratione solius proprietatis, impediatur processum executionis, secundum *Alex. in d. l. à diuo Pio. 15. §. si super rebus. num. 13. & ibi omnes alij legistæ. Bart. in auth. & qui. num. 6. C. de bon. auth. iud. possid. Bal. in l. etiam. 5. num. 8. C. de execut. rei iud.* quo modo non magis idem tenendum est etiam in illa interessente, ad quam non tantum spectat proprietas bonorum, sed & communis possessio? In re namque communi melior est conditio prohiben-

tis. l. Sabinus. 28. ff. commun. diuid. licet verum sit, ex quo maritus possidet vtendo fruendo, mulierem saltem onerari probatione, prædium, in quod intenditur executio, esse dotale, & de ipsius dominio. *ita Salicet. in d. l. ob maritorum. 2. num. 1. & 4. post glo. C. ne uxor pro marito.* propter præsumptionem videlicet iuris, quòd in dubio possessor præsumitur dominus. *l. 2. C. de probat. l. clauibus. 74. ff. de contrah. emt. Anto. de Butr. in c. cum ad sedem. num. 27. de restit. spol. & sub dubio bona intelliguntur viri, non autem mulieris industria acquisita, l. Quintus. 51. ff. de dona. inter virum & uxor.* Et ampliatur ista

restrictio procedere, vt ne quidem possit fieri captio pignorum in bonis mulieris, pro debito etiam communi vtriusque coniugis. ita Salicet. in d. l. ob maritorum. 2. num. 3. per l. sed si alia. 5. ff. de bon. damna. & l. si quis post hac. 9. C. de bon. proscrip. Secundò ampliatur, quòd mulier pro suo interesse, possit se op-

ponere non tantum contrà executionem fiendam in ipsius bonis, verum etiā, si intendatur in bona mariti, quæ tamen ipsi vel tacitè, vel expressum pro dote

numerata sunt obligata. *l. assiduis. 12. C. qui pot. in pig. hab.* cum mulieri licitum sit, bona propter nuptias donata, vel, ut nos loquimur, hypothecata pro dote, si de facto alienentur, eadem vindicare, etiam stante matrimonio, in casu, quo maritus vergit ad inopiam. *l. ubi adhuc. 29. in fi. cum auth. donationem. C. de iure dot. ac sequitur Baldus Nouellus de dote in privilegio 34. quem allegat Chassaneus in consue. Burgund. rub. 4. §. 17. num. 9.* Ideo, alijs præsertim 276 bonis existentibus, iudex ad talia bona, pro dote mulieris hypothecata, à manus iniectione circa pignorum captionem supersedere debet. *l. à diuo Pio. 15. §. 4. vers. sed illud debet dici, ubi controuersia est de pignore. ff. de re iud.* Vnde, quantumuis inferri possit, quòd saltem alijs non existentibus, executio non impediarur, etiam in ijs bonis, super quibus pignoris mouetur controuersia. *d. vers. sed illud. quem aliqui legunt sub §. si rerum. 4.* tamen istud procedit in iure pignoris, quod competit alicui priuato, secùs, si creditor concurret cum muliere, quæ in hoc est priuilegiata, ut omnibus alijs creditoribus, non habentibus expressam hypothecam anteriorem, præferatur. *d. l. assiduis. 12. Et ita pronuntiatur. §. fuerat. ibiq. Iason & alij. Instit. de action.* In fructus tamen ex re- 277 bus dotalibus, ut etiam pro dote obligatis, perceptos, siue à solo separati sint, siue non, dummodò vltima cultura fuerit adhibita fundo dotali, executio, non obstante contradictione mulieris, rectè intenditur, cum illi indubitatè ad maritum pleno iure pertineant. *d. l. pro oneribus. 20.* Et si enim in solo stantes de iure ciuili dicantur fundi pars. *l. fructus. 33. de rei vindic.* tamen secùs de 278 iure Saxonico, cuius virtute etiam soluto matrimonio, fructus fundi dotalis debentur marito, & eius hæredibus, dummodò per ipsum seminatus ager, & semen per rastrationem absconditum fuerit subtus terram. *Landr. lib. 2. ar. 58. vers. Des Mannes saet.* Nec aduersatur, si dicamus, decedere per hoc mulieri. 279 suam exhibitionem & alimenta, cum fructus annuatim renascantur, argumento *l. Fructus. 7. §. si fundum. 12. sol. matr. Et facit l. si vno. aliàs incipit. l. ex conducto. 15. §. Papinianus. 4. locati.* & de modico temporis præiudicio non curat prætor. *l. scio. 4. de in integr. restit. l. res. 54. de contrahen. emt. Et l. si quis. 9. §. Labeo. 3. in fine. de dolo. iuncta l. si debitori. 21. de iudic.* nisi forsan aliud in mo- 280 bilibus vel immobilibus non extaret, vnde pro dote sua mulieri consuli posset, quo casu creditori denegaretur etiam in fructus executio, ad eum finem, ne foemina vel remaneat indotata. *l. 1. sol. matr. l. 2. de iure dot. §. quia verò auth. de equal. dot. collat. 7.* vel, donec viuit in matrimonio, necessaria exhibitione careat, idque pietatis intuitu, propter fauorem alimentorum. *l. Mela. 14. ibidemq. Bar. & Dd. post gl. ff. de aliment. Et cibari. legat.* Cumque aliàs dos & alimenta æquiparentur, adeò, ut statutum in vno, intelligatur etiam statutum 281 in alio. secundum gl. *l. ob as. 12. C. de præd. mino quam ad hoc notat Sal. in l. capi te. 19. ff. de ritu nup.* quis dubitet, ubi ambo fauores, circa vnā & eandem personam coniunctim militant, eidem etiam plenius succurri debere, per illud vulgatum, quòd duplex vinculum maioris efficaciz habetur. *auth. itaq. C. commun. de success.*

Idemq; iuris est etiam circa bona feudalia, in quæ, virtute iudicati pactive, 282 vel etiam statuti executiui, non magis, quàm in dotalia, manus injici potest. *Baldus in auth. Et qui iurat. n. 21. Et Sal. 46. Et 47. C. de bon. auth. ind. possid.* Cuius rei ætiologia est, quòd non nisi vtile dominium feudi pertinet ad feudatarium, remanente proprietate penes dominum. *c. 1. §. beneficium. in quib. caus. feud. amitt.* Ideoque si per medium executionis transferretur ius aut substantia feudi in alium, tunc obtruderetur domino, & quidem inuito vel ignoranti, 283 nouus, ac fortè non acceptabilis vasallus, cuius seruitia dominus respueret.

Alex.

- Alex. de Imola in l. si finita. 15. §. si de vectigalibus. num. 12. & Bar. 5. ff. de dam. infect. per l. si non sortem. 26. §. libertus. 12. de condict. indeb. ibidemq. 12. num. 12.*
Cumque dominus & vasallus regulariter iudicentur ad paria. *Felinus in c. dilecti. n. 1. extra. de maior. & obed. per c. 1. in fine, de forma fidelit.* Sicut dominus ius vasallagii in suo homine, vel feudatario ipso inuito, in alium transferre vel alienare nequit, cum subditorum interfit, non mutare dominos. *Felinus d. c. dilecti. n. 1. per c. 1. §. eadem. de lege Corradi. ibidemq. Martinus Laudensis num. 2. & Curtius de feudis parte 6. quest. 2. n. 3. ubi subiicit. hanc sententiam communi calculo doctorum approbari, post gloss. in l. inuitus. 34. per illum textum. ff. de fideicommiss. liberta. quo idem testatur etiam Iulius Ciarus in lib. 4. recep. sententiarum. §. feudum. quest. 28. n. 1. post Gratum. cons. 147. n. 5. & 6. lib. 2. ita multo minus vasallus domini conditionem peiorem facere potest, alienando feudum suum, etiam per viam executionis, ut hac ratione dominus alterius servitia inuitus agnoscere & recipere teneatur, etiam si feudatarius in extrema necessitate fuerit constitutus, *Bal. in c. 1. n. 2. qualiter olim feud. & id communiter tenetur, teste Curtio de feudis in quarta parte princ. quest. 16. n. 107. & Claro, ubi supra, verb. feudum. quest. 31. nu. 11. propter videlicet magnam inter homines differentiam, circa industriam & servitia. argumen. l. inter artifices. 31. ff. de solut. ac facit l. probatorias. 9. ubi glo. & Bar. C. de diuer. offic. lib. 12. l. nemo est qui nesciat. 5. ubi Ranciegallus n. 12. & 13. ff. de duob. reis. & Felinus in c. fin. §. si autem. n. 12. & 13. extra. de offic. deleg. Et in specie, quod executio in feudalia non detur, tradit Iacobinus de S. Georgio in tract. feud. vers. & dict. vasalli. num. 39. Matth. de Affl. et. in ca. 1. §. quid ergo. n. 7. & ibi alij Feudista. de inuest. de re alie facta. qua sententia communis est, teste Henningo cons. 15. de success. feud. num. 5. & Regulo in sua pract. cap. 103. sub rub. Von hülffe auff Lehengue.*
286 *nu. 20. Vnde alibi legimus, quod in obligatione bonorum vel dispositione quantumcunque indefinita & generali, non includantur feuda militaria. c. in generali. si de feud. defun. fuer. contro. ac notat Iacobus de Ardizone in sua summa feudali, tit. utrum etiam pig. obl. in feud. val. & Laudensis in ca. 1. §. donare.*
287 *num. 6. qual. obl. feud. pot. alien. per ca. 1. de vasallo decrep. atat. Pro quibus & illud est, quod per executionem, saltem de consuetudine nostrarum provinciarum, in terris Saxonie transfertur possessio cum iure vtendi fruendi in eum, qui mittitur, sicut in 1. par. huius operis cap. 2. num. 56. dictum est, & tangetur plenius in tertia parte huius operis cap. 12. num. 110. Cum vero usufructus inter species servitutum referatur. l. 1. de servit. & not. gl. sub rubr. inst. de usufruct. & vasallus in re feudali servitutem nemini constituere possit. c. 1. §. quid ergo. de inuest. de re al. fac. sicut hac conclusio communis est, teste Curt. in tract. feud. part. 4. quest. 14. num. 15. satis infertur, ab executione in feudali-bus superiendum esse: nisi in fructus feudi quis executionem petat, ea siquidem ipsi denegari non debet. *Bar. in l. commodus. 40. nu. 1. ibiq. 12. & Alex. uterq. num. 3. ff. de re iudic. Bar. in l. si is qui. 21. num. 2. de pignor. 12. in §. item Serviana. num. 104. Inst. de actio. Craucta. cons. 197. num. 2. & 3. vol. 2. Decius in cons. 445. num. 107. Vresenbecius cons. 50. num. 7. 8. & seqq. parte 1. post Tiraquellum in retractu lignagier. §. 1. glo. 7. num. 44. cum seqq. usq. ad num. 50. argumento, quod de beneficijs clericorum scriptum relinquitur: pro reo alieno clericorum, non in ipsum beneficium, sed in redditus eius executionem intentandam esse. glo. ca. pervenit. & ibi Panor. num. 12. & But. 6. extra. de fideiuss. & alibi habetur: quantumvis spiritualia, quod ad sui substantiam, alienari nequeunt. ca. querelam. ca. consulere. extra. de simonia: tamen secus est in eorundem fructibus. c. vestra. extra. locati. Cumque feuda ipsa quoque***

dicantur beneficia, c. 1. §. 1. in quibus caus. feud. amitt. idè mirum non est, licet in feudalia non procedat executio: fructustamen in feudo natos in vim iudicati pignorari, maximè quatenùs à solo separati sunt, quo casu mobilium iure, à quibus executionis ordo incipi debet, censentur. l. à duo Pio. 15. §. in venditione. 2. de re iud. Vnde & in generali obligatione bonorum, veniunt saltem fructus feudales percepti, secundum Ioh. Francis. Ripam in l. obligatione generali. 6. num. 37. de pig. cum non sint amplius in solo stantes, d. l. fructus²⁹⁰ pendentes. 44. à contrario sensu, de rei vindic. Et hoc est, quod docuit Camerarius, tales fructus recollectos, & resectos à solo, esse burgentaticos. Camer. in repetit. c. imperialem. mihl. fol. 121. versic. prima igitur conclusio. de prohib. feud. alien. post Andr. de Iser. in c. 1. §. si quis verò. num. 12. de pace ten. & eius viol. & quòd inter allodialia computentur, latè probat D. Hartmannus Pistoris in suis quæstion. q. 24. num. 38. parte 1. & antè eum ita tenuit Curtius de feudis parte 3. num. 47. post Baldum in cons. 33. incip. ad eidentiam. vol. 1. per textum optimum in c. 1. an agnatus vel filius. Idemque iuris est in fructibus feudi²⁹¹ nondum perceptis, sed in futurum percipiendis, quos vocamus commoditates feudales, siue enim conuentio præcesserit inter contrahentes, quòd post moram creditori licitum sit ingredi & acquirere possessionem feudi, ad eum finem, vt ingressus tam diu fructibus & commoditatibus feudalibus vtatur, donec ipsi satis fiat de credito, siue aliter ex statuto tribuatur executio instrumentis liquidis, aut etiam ex iudicato contra debitorem morosum intendatur exactio, nihil prohibet, executionem fieri, quò ad commoditatem vtendi fructuendi, circa fructus agrorum, iurisdictiones, & alios redditus, etiam in bona feudalia. Ripa in d. l. obligatione generali. num. 37. ac sequitur Maranta de ord. iudic. part. 6. rub. de execut. quæst. ultima. num. 49. & Alex. in l. commodis. 40. num. 3. ff. de re iud. Bar. in l. si finita. 15. §. si de vectigalibus. num. 4. de dam. infec. Ias. in l. pro herede. 20. §. si quid tamen. 1. num. 17. de acquir. her. Bal. in l. voluntas. 4. num. 6. C. de fideicom. Andreas de Isernia in c. 1. §. quid ergo. num. 4. & Alvaro. 3. de inuestit. de re alie. fac. Curtius in tract. feudali. parte 4. sexta quæst. principali. num. 95. post Ioannem Fabrum in §. item Seruiana. num. 31. Instit. de actio. Ac, quòd saltem in subsidium, deficientibus videlicet alijs bonis, mitti possit creditor in possessionem feudaliū, vt deinceps missus feudi redditus & fructus percipiat, probat etiam Gailius obser. 117. num. 2. lib. 1. per illud vulgatum: quæ plenè acquiri nequeunt, saltem quò ad commoditatem acquiri²⁹² possunt. Bal. in l. cum oportet. 6. num. 18. C. de bon. quæ liber. per l. necessario. 8. §. fin. ff. de peric. & commod. rei vend. & l. fin. §. vsum fructum. C. de usufr. Imò, quòd vasallo, ex causa necessaria, puta, vrgentis æris alieni, licitum sit vende-²⁹³ re, vel quoquo modo alienare fructus seu commoditates rei feudalis, etiam pro toto tempore, quo feudum apud ipsum est permansurum, absque requisitione vel consensu domini, testatur Ias. in l. filiusfam. 114. §. diui. 14. in 2. lectura, num. 22. 83. & 84. ff. de legat. 1. & Natta cons. 573. num. 5. vol. 3. Cum non dicatur feudum alienare, qui redditus vel fructus eius alienat. l. in²⁹⁴ adibus. 9. §. 1. de donat. vbi in consideratione donationis, an sit immodica, & insinuatione egeat, consideratur ipsa substantia, hoc est, valor fundi donati, existens tempore donationis, non autem habetur respectus ad fructus, post donationem perceptos, vel perceptibiles. ac facit l. pater filium. 38. in prin. de leg. 3. Et, quòd executio in commoditates feudales rectè intendatur, maxi-²⁹⁵ mè ex pacto executiuo, & quòd commoditates feudales sint obligabiles, referunt Mart. Laudens. in c. 1. §. 1. & §. quid ergo. num. 12. in f. de inuest. de re alien. fac. Bal. in c. 1. §. aut si libellario. num. 3. vers. sed commoditates. quib. mod. feud. amit.

- amitt. *And. de Iser. in c. imperialem. num. 15. ibidemq. Aluarot. 12. de probib. feud. alien. per Feder. ac sequitur Iser. in c. 1. nu. 11. an agnat. vel fil. Hartmannus Hartmanni in pract. obser. tit. de feud. obser. 41. versic. sicut etiam vasallus potest. Iulius Clarus in §. feudum. q. 31. num. 9. Paris de Put. de redinteg. feud. cap. 20. num. 20. & latissime Tiraquellus de retract. lignagier. §. 1. gl. 7. num. 47. & 48. Burcholdus deniq. in suis commentar. ad consuet. feudales cap. 8. sub rub. quomodo feud. amitt. num. 48. & ista sententia communis est, secundum Alex. 296 de Imola in l. si finita. §. si de vectigalibus. num. 16. de dam. infect. Ita tamen, ut prior vasallus paratus sit prestare nihilominus seruitia. *Bar. in d. §. si de vectigalibus. num. 5. & Alex. 26. vel si is recuset, expectet, quod dominus ipse satisfaciat creditori, & feudum ad se reuocet, tanquam sibi commissum, ob non**
- 297 *prestata seruitia. argum. c. 1. de mil. vas. qui contum. est. Et sic in priore casu reperire est duplex vrile dominium, inferius & superius. Bal. in ca. ceterum. num. 13. extra de iudic. allegat glossam, quam dicit subtilem in l. ex asse. 28. in verbo, me puto. ff. ad SC. Trebell. & in c. imperialem. §. illud. verbo. alium vasallum de probib. feud. alie. per Feder. quo de videantur, quae & infra tanguntur num. 317.*
- 298 *Nec obstat huic conclusioni c. in generali. si de feud. defun. fuerit contro. cum illud intelligendum sit de executione facienda in ipsam rem, vel substantiam, & vrile dominium feudi, ad hoc ut domino inuito obtrudatur etiam nouus vasallus: secus est in commoditatibus & fructibus feudalibus. Alex. in d. §. si de vectigalibus. num. 16. post Salic. in d. auth. & qui iurat. num. 46. & 47. C. de bon. auth. iud. possid. Minus mouet, quod seruitus in feudo constitui nequit: quia istud verum est de seruitute reali, quae est durabilis in praedio ipso feudali, & cum illo onere transit, argumento l. debitorem 10. C. de pignor. l. res. 10. C. de remiss. pig. cum similibus: hanc enim feudatarius absque consensu domini, & in eius detrimentum, feudo imponere vetatur. d. c. 1. §. quid ergo. de inuest. de re alien. fac. secus in seruitute personali, prout est vsusfructus. l. 1. de seruit. Vnde Laudensis in quaestione: an vasallus obligatus suis creditoribus actione personali, possit fructus feudi deinceps prouenturos, vendere vel obligare ad triginta annos? respondit: validum esse hunc contractum, cum personalis obligatio non inferat alienationem rei. Laudensis in c. 1. §. donare. num. 6.*
- 300 *quat. olim. feud. pot. alien. nec sequatur aut afficiat rem. l. f. ff. de contrahen. emt. Respondent & alio modo doctores, licet in effectu concurrat ista solutio cum priore, quod c. 1. §. quid ergo, loquatur in tali constitutione seruitutis, ex qua nascitur fraus & prauiudicium domino, in casu apertionis feudi, sicut fit in reali seruitute, quae semper comitatur rem, quocunque vadat. Ias. in §. aequè. num. 19. Inst. de actio. per l. via constitui. 23. §. si fundus 2. & l. cum fundo 36. ff. de ser. rust. praed. quod non est in proposito, ubi concessio vsusfructus personalis est, neq; durat, nisi ad vitam concedentis, sed cum eius persona extinguitur. Ias. in d. §. aequè. nu. 11. per l. sicut. 3. §. fin. ff. quib. mod. vsusfr. amitt. cum l. non solum. 8. §. tale 3. de lib. legat. & sic nihil decedit domino, vel agnatis, siue in vita, siue post mortem vsufructuarij. Cum priori casu dominus proprietatis non debeat sese impedire, circa vsum fructum rei, dummodò eius substantia vsufructuarius non abutatur. l. 1. de vsufr. Post mortem autem eiusdem, itidem non habent quod conquerantur, vel dominus, vel agnati, ad quos feudum est recasurum, quia aperietur ipsis liberum & absq; omni*
- 301 *onere: resolutio enim iure datoris, resoluitur ius acceptoris. Curt. in tract. feud. 4. part. q. 14. nu. 105. per l. lex vectigali. 31. ff. de pign. & c. 1. §. rursus si de inuest. feud. fuer. contro. fortè voluit allegare ca. 1. §. rursus. ibi: qui ab eo acceperit, nullo iure aduersus dominum se tueri poterit. quib. mod. feud. amitt. Neque enim*

enim potuit concedens diuturnius ius creditoribus in feudo constituere, quàm quod ipse habebat. *Bal. in ca. caterum. num. 13. de iudic. per ca. Daybertum 1. q. 7.*

Ultimò, pro coronide huius materiæ, ponendo, quòd creditor in vita sui debitoris, per viam factæ executionis consecutus semel est ius vtendi fructuendi bonis feudalibus vasalli, sed priusquam ex feudi commoditatibus satisfiat creditoribus, moritur feudatarius, ita, vt feudum, vel domino vel simultaneè inuestitis aperiatur, quaeritur: quid iuris de fructibus ultimi anni nondum recollectis, an debeantur creditori, an vero successori feudali? Breuiter respondendo, concludendum, siquidem vasallus decesserit inter Augustum & Martium, quocunque tempore istius interualli, fructus ultimi anni adhuc in solo stantes, domino vel simultaneè inuestitis, quibus feudum aperitur, deberi: sin autem post Kalendas Martij. vsque ad Augustum, fato suo vasallus functus sit, fructus pendentes ad creditorem de iure feudali pertinere, prout pertinuisent ad hæredes allodiales vasalli, si in eius bonis & possessione feudum tempore mortis extitisset. *c. 1. §. his cosequenter. hic finitur lex. iuncto c. 1. vers. sed in fructib. an agna. vel fil. qua sententia & Tiraquello placet de retract. conuen. §. 5. glo. 4. num. 3. eamq. probat D. Hartmannus Pistoris quest. 24. num. 39. 43. & 50. parte 1. ubi addit, illam opinionem communem esse. eandemq. tenuerunt Pet. Iacobi in sua practica, sub forma libelli de condict. ex morib. num. 5. Idem in forma libelli ad reuocationem feudi, verb. nec superstitibus, num. 16. Borcholus in suis commentarijs ad consuet. feud. cap. 7. sub tit. quomodo feud. acquir. num. 95. vers. his cognitis. allegando ultra præcitatas auctoritates etiam Vurmserum in practicis obser. tit. de feudis. obser. 26. & Couarruiam lib. 1. variarum resol. cap. 15. num. 14.* Secus tamen est in terris Saxoniæ, vbi in fructuum perceptione solum habetur respectus ad id, an ex possessoris industria prouenerint, vt ex tunc competant creditori, vel alteri bonæ fidei possessori, etiam ex feudo, propter videlicet adhibitam industriam & extremam culturam ultimi possidentis. *Landrecht lib. 2. art. 58. §. Des Mannes saat.* Quod non minus in feudalibus, quàm & in allodialibus bonis locum habet, siue fructus agrorum, siue vinearum sint, testante additionatore in d. art. 58. lit. C. ac sequitur D. Hartmannus Pistor. d. q. 24. num. 73. & 74. per text. *Landrecht lib. 3. art. 76. & 77.* Siquidem, prout agrorum rastratio post seminationem concludit ultimam culturam, ita, vt ab eo tempore in futurum fructus nascituri debeantur possessori. *d. art. 76. ibi: Stirbet die Frau nach der saat / wann die Ege das Land bestrichen hat / die saat ist jres Mannes: sic circa vineas die Kure / quæ sequitur ligam racemorum, & contingit demum circa mensem Iulium, concludit labores vinearum, ad hoc, vt exinde debeantur vuzijs, qui vineam coluerunt. 104. Schneiduin. in §. 16. verò. nu. 3. Inst. de rerum diuis. idq. quotidie ita in his Thuringiæ prouincijs practicatur. Licet Hartman. Pistor. velit haberi respectum ad diem Urbani, circa fructus vindemiarum demeritos. Pistor. d. q. 24. num. 85. & 93. per art. 58. lib. 2. propter verba. ibi: An S. Urbans tage ist der Weingarten zehend vordienet. & §. Das rede ich darumb. verb. geschihet sie bis auff S. Urbans tag: tamen istud fortè procedit, in locis, vbi pauciorib. operis concluduntur labores vinearum: secus est in prouincijs Thuringiæ, vbi nimirum tempus der Kuren ex longo interuallo sequitur festum Urbani per sex scilicet hebdomadas, aut circiter. Vnde sequitur, in quantum vltima cultura, qua de præmissum fuit, agris vel vineis non sit adhibita, præteritæ operæ possessoris, qualescunque sunt, quò ad lucrum fructuum, apud nos non habentur in aliqua consideratione, sed debentur*

104 debentur fructus nascituri successoribus feudalibus, vel alijs hæredibus defuncti. *gl. ultima. Lehenrecht. cap. 6. vers. Aber die Früchte:* ita tamen, ut pro operis eius anni hætenus impensis, in agros vel vineas, condigna æstimation præstetur ijs, eorumque hæredibus, qui fundos excoluerunt, cum fructus non debeantur, nisi deductis antè omnia impensis, quærendorum conservandorumque eorum gratia factis. *l. si à domino. 36. §. sine de petit. hered. l. Fructus. 7. §. impendi. 16. sol. mat. cum l. f. de oper. lib. adeò, quia, quicquid impendij factum est in agro, id omne fructus agri ipso iure diminuit. l. quod in fructus. 46. de usur. & alibi scriptum reliquit Iulianus, quòd nullus casus interueniri possit, qui hoc genus deductionis impensarum impediatur. l. fundus qui dotis. 51. fam. hercis. l. fructus. 7. sol. mat. qua de re latè Tiraquellus de retract. lignagier. gl. 1. num. 1. & 2. & huic sententiæ suffragatur itidem glossa Lehenr. c. 57. in verbis: Jener mus jhne das Gut reumen / Er soll aber jenem seine Arbeit gelten / vnd seinen Samen wiedergeben / vnd denselbigen also abweisen mit deme / was er dar*

105 auff gewand hat. Cum qua tamen sententia planè ex diametro pugnare videtur ius Saxonicum *lib. 2. art. 58.* ubi innuitur, sicut dominus antè pubertatem sui vasalli tutelam eius gerit, omnesque fructus perceptos antè annos pubertatis suos facit. *Lehenr. cap. 26. §.* Der Herr ist ja immer des Kindes Vormund / vnd soll die Gülden des Lehens / so er vnter ihm hat / einnehmen / bis daß das Kind zu Jahren kömme: ita, postquam feudatarius euaserit annos pubertatis, recipit lata, adhuc in solo stantia, absque eo, quòd domino sumtus operarum suarum refundere teneatur. Sicut & è contrà, quando moritur vasallus, & feudum aperitur domino, is non tantum feudum, sed etiam fructus ibi pendentes lucratur, neque cogitur hæredibus vasalli pro suis laboribus & operis præstare æstimationem, vel impendia reddere, *allegato art. 58.* Sed respondetur: per contrarium vsum esse recessum à tota illa dispositione iuris Saxonici. Neque enim hodiè dominus feudi magis, quàm alius quicumque tutor durante pubertate pupilli, fructus feudi suos facit, sed tenetur actione tutelæ de fructibus totius temporis, donec eius administratio durauit, pupillo rationem reddere, non aliter atque de allodialibus bonis fieri solet, quòd & innuit Zobel, *in suis addit. ad dictum art. 58. litera D.* & ita fuit responsum de iure in causa cuiusdam nobilis GA. à VV. contrà eius tutorem & dominum feudi C. à. G. comitem anno 1561. Cuius dispositionis, aut consuetudinis Saxonice ratio forsan fuit, quòd olim feuda tantum erant beneficia gratuita, pro strenuè nauatis domino operis & seruitijs, collata militibus. *c. 1. §. beneficium. quibus mod. feud. amit. c. ius militare. dist. 1.* neque enim interuentu pecuniæ, sed gratis, ex honore & amore domini concedebantur. *c. 1. de feud. dato in vicem legis commiss. ac notatur in prologo Lehenrecht §.* Dann worumb. & *gl. Lehenrecht c. 2.* idè plùs iuris olim obtinebant domini in feudis, quàm hodiè, ubi pleraque fermè feuda sunt emticia. quæ quasi à nouis hominibus, prout vnus altero ditior, aut domino acceptabilior est, possidentur, ab ijsque ad hæredes masculos transeunt. Minus repugnat, quòd alibi habetur in iure nostro prouinciali, mortuo vasallo, ædificia posita in feudo censuali, transire ad dominum absque refusione impendiorum, quatenus defunctus ea non contulerit vxori. *Landr. lib. 2. art. 21. §.* Der Zinsman. quia respondetur: textum germanicum corruptum & defectuosum esse, siquidem in vetustioribus exemplaribus latinæ versionis aliter legitur, quòd videlicet ædificia tùm demum cedant domino, quando homo militaris absque hærede decesserit. Quod idem etiam est de iure communi, cum isto casu habeantur eius bona pro vacantibus, quæ iure fiscali deferuntur domino vel superiori.

Differ. inter
 civ. & Sax.
 15. lib. 1. in
 Zobel. 12.
 part. 2. num.
 32. & 8.

Differ. inter
 civ. & Sax.
 36. lib. 1. &
 23. lib. 2.
 part. 3. in
 Zobel. 29.
 part. 3.

superiori. l. 1. C. de bonis vacantibus. lib. 10. l. 1. §. diuus. 2. & §. bona. 1. ff. de iure
ff. ac, quod iste sit verus intellectus literæ, patet ex glossa *ibi num. 3.* vbi addit
 rationem. Dann alle Dorffgebede seind Erbe/ es sey der Zinsman von Ritters
 art/oder nicht. ac facit art. 53. lib. 2. in p. vbi probatur: quicquid censu in prædio
 censuali ædificat, id omne recedenti, sicut & hæredibus eius provincialibus,
 Den Landerben / tollere vel vendere licet. Weichb. art. 62. iuncto art. 67. ibi:
 Sie mögen wol sein gebewe vorkuffen. Pro quo & illud mover, quod statu-
 tum in dubio debet intelligi & restringi secundum ius commune, maxime
 quando aliàs quis indebitè damnum pateretur. *gl. singularis in l. f. §. in computa-*
tione. C. de iur. delib. ac notat Euerhardus in topicis, loco à vi geminationis, num. 5.
 sicut in proposito nostro iniquum & iuri naturali contrarium foret, dominum
 looupleri ex ædificijs & laboribus defuncti cum iactura hæredum. *l. nam hoc*
natura. 14. ff. de condict. indeb. Quod autem in feudis per generationem fini-
 tam, aut aliter, sine tamen culpa vasalli, domino apertis, de iure communi feu-
 dorum melioramenta, pro venientia ex industria vasalli, ipsi & hæredibus eius
 restitui, aut saltem æstimatio ipsorum præstari debeat, habetur textus clarus in
 ca. 1. §. vasallus. hic finitur lex. *ibi demq. Baldus num. 3. & 4. item Aluarotus in c. 1.*
 §. si quis de manso num. 5. de controver. inuestit. quo de uideatur latius Iulius Cla-
 rus in §. feudum. quest. 88. num. 1. Et, quicquid sit de iure Saxonico, saltem in
 practica istud observatur, quod creditores, item alij bonæ fidei possessores, eo-
 rumque hæredes, circa restitutionem rerum feudalium, dominis vel alijs suc-
 cessoribus feudalibus fiendam, eatenus gaudent beneficio retentionis in bonis
 possessis, donec ipsis restituantur expensæ saltem necessariæ, tam in rem ipsam,
 quàm etiam in perceptionem fructuum ultimi anni erogatæ, secundum ta-
 men distinctionem iuris Saxonici supra traditam: adeo, vt dominus aut
 agnati, quibus aperitur, allodialibus vel provincialibus, vulgò den Landerben/
 impensas, & operarum æstimationem pro cultura posterioris anni præstent,
 secundum arbitrium boni viri. Et ita crebrò memini, non tantum in hoc
 nostro, sed & in alijs Saxonie dicasterijs, de iure responsum fuisse.

De fructibus tamen naturalibus, qui regulariter, absque magna cultura,
 vel industria possessoris, acquiruntur, prout sunt poma, pyra, cerasa, mespila,
 & similes pomariorum fructus, quando quaeritur: an, sicut marito licet exe-
 cutiue vel propria auctoritate, occupare & inuadere fructus, sua industria &
 cultura partos, & adhuc stantes ac pendentes in fundo, cuius proprietates specta-
 bat ad ipsius uxorem: ita idem statuendum sit etiam de fructibus, in horto
 mulieris nondum ab arbore decerptis? Et isto casu tenenda est regula. Land-
 recht. lib. 2. art. 58. §. An S. Urbans tage. quod nimirum circa acquisitio-
 nem illorum fructuum considerandum est, an vetus possessor illos hortos te-
 nuerit vsque ad diem S. Urbani, vt tunc, siue iam percepti, siue adhuc ex ra-
 mis pendentes sint, ipsi soli, eiusque hæredibus, non autem nouo successorì,
 puta domino vel agnatis, debeantur. Et si verò de foeno, graminibus, lignis,
 quæ in pratis & nemoribus annuatim crescunt, ex quo isti fructus planè sua
 sponte ex vi naturæ magis, quàm ex aliquo facto hominis proueniunt, D.
 Hartmannus Pistoris. in d. quest. 24. num. 85. & 93. parte 1. respondet, ea
 omnia ad nouum successorem pertinere, allegando ad hoc d. art. 58. §. Et
 mag auch nicht des Kindes Holz. vbi habetur, quod tutori, post pubertatem
 pupilli, neque gramina, neque ligna, secare permittatur, innuens nimirum,
 illa omnia non veteri, sed nouo possessori vel successorì deberi: tamen, quia
 superius num. 308. ostensum fuit, isti legi Saxonice, cuius beneficio tutor &
 tutelam vasalli impuberis gerebat, & fructus in eius feudo natos ac perceptos
 ipse

ipse lucrabatur, hodiè per contrariam consuetudinem derogatum esse, de
 313 quo ad quotidianam practicam sedium scabinalium merefero, ideò illa,
 tanquam lex correctà & antiquata, pro decisione præsentis controuersie fru-
 strà allegatur, per ea, quæ tradit Bar. post glossam in l. fin. num. 3. circa tertium
 membrum distinctionis, in fine ff. de fals. & l. 1. num. 4. post gl. ibi. de coniung. cum
 emancipato lib. ac latè Felinus in c. fraternitatis. num. 2. extra. de hæreticis. &
 alibi Baldus tradit, sublata lege, sublata etiam intelligi glossas & interpreta-
 tiones eius. Bal. in l. fin. num. 13. C. de edicto D. Adr. toll. Accedit, quòd d. art.
 38. §. Er mag auch. loquitur in casu specialissimo, sicut suprà tetigimus num.
 306. in domino videlicet feudi, qui circa inuestituram saltem sibi reseruauit
 ias directi domini in re feudali. l. 1. ff. si ager vectig. vel emphy. pet. adeoq; non
 nisi utile dominium transfudit in accipientem. ca. 1. §. huius autem generis ibi:
 proprietates rei beneficiatae penes tandem remanet. in quibus causis feudum amittit. Vn-
 de, quia maritus & similes personæ, in bonis mulierum & alijs, simile ius
 non habent, ideò dispositio dicti. §. ad alias personas extendi non debet, ar-
 314 gumento l. ius singulare. 16 ff. de ll. l. 1. in fine. ff. de constitutio. c. priuilegium. extra.
 de reg. iur. in 6. Neque tanè video, quo pacto hi fructus debeant censi di-
 uerso iure à fructibus pomarij, si enim obijciatur, hortos aliquam culturam
 & factum hominis simul requirere, puta, quod præcidantur arboribus inuti-
 les rami, fodiantur serobes pro irrigandis radicibus, respondeo, ista omnia
 requiri etiam in pratis, ad quæ nonnunquam riuuli aquarum ducendi sunt,
 pro humectatione soli in salictis superflui rami sunt putandi, & alia simi-
 lia expedienda bono patrifamilias, qui fructus vberes ex pratis vel lignis ex-
 pectare intendit. Quod & alia ratione probo ex d. §. An S. Urbani tages.
 ubi dicitur: Der Baumgarten gehende sey verdienet an S. Urbani tages. ita
 arguendo: si decimas pomariorum lucratur maritus, aut vetus possessor, ni-
 hil erit diuersum etiam in alijs fructibus, puta fœni, lignorum, graminum,
 & similium, quæ in pomarijs habentur, cum decimæ sint pars fructuum,
 quæ ex rebus soli, præsertim Ecclesiæ debentur. c. cum homines. extra. de deci-
 mis. cum quod de toto, quò ad totum statuitur, idem de parte, quò ad par-
 tem, statuendum veniat. l. quæ de tota 76 ff. de rei vendic. & l. tres tutores. 55. ubi
 notat Bar. de administ. tut. & Euerhardus in topicis, loco, à toto ad partem num. 5.
 315 Et ita per has prouincias Thuringiæ semper pronunciauimus, adiudicando
 maritis fructus etiam hortorum & pratorum, si ipsorum coniuges usque ad
 diem S. Urbani fuerunt superstites: licet in Electoratu Saxoniæ diuersum
 pronuncietur, ob nouellam 32. partis tertiæ.

De piscibus etiam in piscinam pro fructificatione coniectis, cum & hi
 316 in fructu esse dicantur, ambigi solet, an, mortuo vasallo, in cuius feuda, pro
 executione debiti liquidi, creditores vel iam missi sunt, vel mitti speran-
 tur, tales pisces debeantur hæreditati, an verò ad dominum feudi, vel succes-
 sores feudales pertineant, cum adhuc in fundo feudali hæreant? quod vide-
 batur, argumento l. fructus pendentes 44 ff. de rei vindic. Ego post mortem Co-
 mitis Gunterii Schuarzburg, laudabilis recordationis, de facto consultus
 per dominos fratres, non obstantibus, quæ tradunt Chassan. in consuetud. Bur-
 gund. in §. 2. gl. penul. num. 4. & Zasius in epitome feudali parte 4. post princ.
 contrarium respondi, pisces nimirum, quantumcunque in fundo feudali
 adhuc stantes, hæredibus deberi, non autem agnatis, per rex. clarum in l. Lines
 & labra. 15. vers. pisces autem de act. emti. ubi habetur: pisces, existentes in pisci-
 na neque ædium, neque fundi esse. Accedebat & illud, quod narrabatur
 per consulentes, à tempore iniectionis piscium, exactum fuisse triennium

sub mortem præmemorati Comitis, ita, ut piscinæ, prout nostri loquuntur, fuerint piscabiles, & sic pro re collectis habeantur fructus de proximo recolligendi, *argumento l. penult. ff. de mil. testam.* Et ita in simili casu respondimus filiabus C. ab Ermanisgrun, anno 1578. Et istam distinctionem, an in-
 ter tempus piscationis, nec ne, longa consuetudine per terras Saxonie approbatam esse, testatur etiam Hartmannus Pistoris *d. quest. 24. num. 66. 67. & 69. parte 1.* licet olim indistinctè fuerit pronunciatum, quod pisces in piscinas multiplicationis gratia immixti ad hæredes allodiales pertineant, prout videre est ex responso scabinorum Lipsensium, addito Weichbildr. sub tit: *Ob die Fische in Teichen.* ibi: *Die Fische folgen des Rittermessigen Mannes Erben.*

*Differ. iur.
 cin. & Sax.
 13. 15. 18.
 par. 3. lib. 2.
 In Zobel. 2.
 par. 1. per
 totum. Con-
 stis. Elesto.
 27. par. 1.*

Quia verò sermo nobis est de executione in bona feudalibus, vel eorum fructus, pro ære alieno vasalli, in quo tenetur (uis creditoribus, non immerito dubitatur, quis sit iudex competens, & coram quo parata executio in com-
 moditates feudales peti debeat? Licet autem istud sit absolutum, cognitio-
 nem feudi regulariter ad dominum spectare, iuxta illud Gunteri:

*Inter vasallos unus forte patroni,
 Questio de feudo quoties agitur, eodem,
 Quo feudi domino gaudent, hoc iudice certent.*

quem allegat in proposito Borcholdus in suis comment. ad usus feud. cap. 10. num. 1. & 17. Dominus enim, respectu causæ concernentis feudum, dicitur habere iurisdictionem ordinariam, secundum gl. c. imperialem. §. præterea si inter duos. verb. duos. de prohib. feud. alien. per Federicum, ac sequitur Panor. in c. ceterum. num. 1. extra de iud. & in c. verum. & c. nouit. de foro compet. ac concordat ca. 1. apud quem vel quos contro. feud. defin. c. 1. §. si autem inter pares. vers. sed cum unum producant inuestitorem. & ibi Bal. de lege Corradi. cum. c. 1. de inuest. de re alie. fac. Ferrar. in sua præf. forma libelli per reuoc. feud. verb. nec superstitibus. num. 28. Vnde Anto. de Buttr. infert: ad hoc, ut includatur iurisdictione domini respectu feudi, sufficit litigatores allegare, se titulum vel possessionem habere à domino. Butriensis in d. c. ceterum. num. 3. & 7. Quod
 ampliat, siue controuersia de feudo concernat petitorium, siue possessorium, secundum communem opinionem Feudistarum, de qua attestatur Borchold. in præcitato loco. num. 18. post Curtium in tract. feud. parte 7. q. 1. nu. 23. & ante eos hanc communem asseruit Barbatia, in c. ceterum. nu. 55. extra. de iudic. & Dec. ibid. num. 19. Quod si verò lis non tangat ipsum feudum, vel eius naturam, puta, si iniuriarum, vel pro debito pecuniario conueniatur vasallus, coram ordinario loci agendum. Butriensis. in d. ca. ceterum. num. 8. & 9. Innoc. 3. Fel. 14. ideoque ibidem Panor. tradit regulam quasi generalem: Quodcumque quæstio non tangit feudum, vel naturam feudi, nec agitur ex legibus feudorum, sed ex iniurijs, forsan illatis in feudo, vel aliter vertitur quæstio ciuilis aut criminalis, tunc dominus non iudicat, secundum omnes, cum lex restringat domini iurisdictionem solum ad litem super ipso feudo. Panor. in d. c. ceterum. num. 13. vers. si verò est quæstio inter vasallum. per d. c. imperialem. §. præterea. ubi idem tenet etiam Mattheus de Afflict. num. 3. vers. sed propter. Et Innoc. in d. c. ceterum. num. 4. fatetur: si inter vasallos, aut vasallum & extraneum, agatur actione aliqua personali, quæ non sit de iure feudali, sed fortè pignoratitia, depositi, vel simili iudicio, ordinarius

- ordinarius isto casu iudex erit. Eodemque in loco tradit And. de Barbat. Quod in dubio, quando videlicet ambigitur, an causa sit feudalis, semper recurritur ad ordinarium. *Barbatia d. ca. ceterum, num. 55. per l. nemo-4. C. de iuris d. om. iud. & hæc sententia communis est, secundum Curtium de feudis parte 7. q. 1. princ. num. 9.* Et alibi Iacobinus scriptum reliquit: Quando questio non tangit substantiam feudi, sed aliquam extraneam & accidentalem causam, isto casu cognitionem spectare ad ordinarium superiorem. *Iacobinus de feud. verb. & dicti vasalli, num. 4.* Vnde etiam Menochius concludit, non nisi duas causas concernere naturam feudi, ita, ut earum cognitio ad dominum feudi pertineat, puta constitutionem & conservationem, item priuationem feudi, & aliarum litium omnium dijudicationem spectare ad ordinarium. *Menoch. de retin. poss. remed. 3. num. 422.* Et in specie, quod executio in bona feudalia, ratione æris alieni per feudatarium contracti, non pertineat ad dominum feudi, sed ad ordinarium loci vel territorij, firmat latè
- 322 D. Hartman. Pistor. in suis quest. responso. 15. num. 29. parte 1. Quæ sententia vera est, nisi idem dominus feudi haberet vnâ cum feudo infeudatam eius loci etiam iurisdictionem, tunc enim dominus feudi de quacunque causa & lite, mota adversus vasallum suum, siue sit feudalis, siue non, semper cognoscet, non quidem iure domini, sed ordinario iure. *Innoc. in c. ceterum, num. 4. verb. quod si iurisdictione sit infeudata. & ibi Panor. num. 13. vers. si verò est questio, verbo: nisi, secundum Innocentium, esse sibi infeudata iurisdictione. ibidemq. Felinus num. 8. & And. de Barbat. num. 66.* Ideo Anto. de Butr. num. 9. ibidem refert: Multos Comites, & Barones, non solum infeudari de bonis feudalibus, sed etiam de omnimoda iurisdictione, in loco bonorum feudalium. Quò casu, benè cognoscit dominus feudi, secundum eum, de omnibus causis, etiam non feudalibus, non quidem ratione feudi, sed ratione iurisdictionis infeudatæ, siue hanc iurisdictionem dicti Comites vel Barones, Episcopi, Abbates, vel quicunque alij, habeant infeudatam ab ordinario loci, siue ab Imperatore, vel alijs superioribus. *Egid. de Bellamera in d. c. ceterum, num. 9. & 10. & Curtius de feudis d. parte 7. quest. 1. num. 9. in f. ac concordat Matthæus de Afflict. in cap. imperialem. §. præterea si inter, num. 19. & ibi Andr. de Isernia. num. 39. in fine. & num. 40. de prohib. feud. alien. per Fed.* ubi ponit formam concessionis, ad quam solent infeudari vasalli etiam de
- 323 iurisdictione, puta: *Concedimus tibi in feudum hoc castrum, cum omnibus pertinentijs, iuribus, & iurisdictionibus.* Sicut hodiè plerumque idem fieri solet per illa verba: Wir bekennen unsern lieben getrewen N. N. das Gut N. zu rechtem Manlehen mit allen seinen zugehörungen vnd Gerichten/oberst vnd niderst: Quo casu intelligitur regulariter iurisdictione feudataria collata priuatim, secundum ea, quæ in hac parte 2. nostri operis cap. 1. nu. 145. & 146. cum seqq. latius exegimus: adeò quia Ordinarius territorij, isto casu, nequaquam sese debet impedire circa executionem pro debito pecuniario in bona feudalia alicuius mediati vasalli, sed pertinet huius causæ cognitio & executio ad dominum feudi, non quidem, ut supra crebrò tactum est, ex lege feudorum, sed ex lege iurisdictionis ordinariæ, ipsi collatæ vel per ordinarium istius territorij, vel Imperatorem vel superiorem, qui eo in loco tribuere iurisdictionem potest. *c. nouit. extra. de iudic. quam limitationem etiam innuit. D. Hart. Pistoris in allegato responso 15. n. 33. parte 1. & hæc sententia ipsa quoq; communis est, & communiter ab omnibus approbatur:*
- 324 nisi fortalsè dominus feudi in exhibenda iustitia sit cessator & negligens:

tunc enim eius exercitium deuoluetur ad superiorem, siue causa sit feudalis, 324
 siue non feudalis, per ea, quæ tradunt omnes Canonistæ in d. c. ceterum. & in d.
 c. verum. & c. ex parte. extra. de foro compet. Quod ideo hoc in loco trado,
 ex quo sæpè videmus, superiores, ratione sui territorij, extendere longas ma-
 nus, & iurisdictionem suam ad loca inferiorum iudicum, vbi extrà eorum de-
 negatæ vel dilatæ iusticiæ, non ipsis, sed inferioribus competit iurisdictione, con-
 tra id, quod habetur in d. c. nouit ille. c. ex transmissa. c. verum ca. licet ex sus-
 cepto. & c. ex tenore extra de foro compet. Quod maximè verum est de 325
 Principibus & alijs, qui feuda sua recognoscunt ab imperio, & postea illa
 subfeudant Comitibus, vel alijs, quo casu, dominium & iurisdictione directa
 remanent penes imperiū, vtilis verò cum omni iurisdictione, transit in vltimò
 accipientem. quo de videatur elegans consilium in terminis Beroi, quod
 extat vol. 1. & est cons. 74. incip. & si in causa. num. 7. & 8. & idem Berou
 cons. 76. incip. etsi in hac tam graui. num. 6. eod. volu. qua de re mentionem
 etiam supra fecimus. num. 296. & 297. Cogitent itaque omnes illud
 vulgatum:

Si sua cuiq; damus, tunc nobis nostra manebunt.

cum scriptum sit: Væ qui spolias, quia spoliaberis.

Subditi quoque alicuius domini vel potestatis in ea causa sunt, vt pro 326
 debitis suorum superiorum exigere non valeant. Quantumuis enim dux, Co-
 mes, vel Baro forsitan, accepto mutuo, se obligarint, in casu non exolutæ pe-
 cuniæ ad certum tempus, vt creditoribus liberum sit inuadere, arestare, vel
 quoquo modo detinere mutuararium, siue in persona, siue in rebus suis: ta-
 men ad homines & res hominum istius superioris hæc licentia non extendi-
 tur, l. nullam. 4. ibi possessionem pro alterius debitis publicis aut priuatis conueniri
 prohibemus. C. de execut. & exact. lib. 12. l. hac definitione. 12. C. de om. ag. de-
 fer. lib. 11. l. 1. & per tot. C. ne fil. pro pat. l. 1. l. 2. & auth. omnino. C. ne vxor pro
 mar. cum non tam legibus, quam æquitati naturali contrarium sit, pro alie-
 nis debitis alios molestari. l. vn. C. vt nullus ex vicar. lib. 11. c. 1. extra de iniur.
 & dam. dato. Et alibi scriptum reliquit Imperator: rationem non habere,
 quod vnus quidem sit debitor, alius autem pro eo exigatur, auth. vt non fiant
 pign. pro alijs. & ibi Angel. de Perus. num. 2. l. prouidendum 23. C. de decur. lib. 10.
 Quod autem alia sit persona subditi, & alia domini, gestumq; cum uno non
 liget alium, satis probatur in c. cum super. extra. de re iudic. vbi executio senten- 327
 tiæ indubitatè poterat fieri aduersus monasterium Cellæ nouæ, non autem
 valebat in præiudicium sui superioris, Episcopi videlicet Onetensis Ecclesiæ.
 Sicut enim homo hominis mei non dicitur homo meus. glo. fin. in ca. legitur. 328
 dist. 81. Bal. in ca. cum dilecti. num. 6. extra. de delo & contumac. ac facit l.
 Modestinus. 105. ff. de verb. sig. l. si quis à liberis 5. S. si & libertus. 21. de lib. agno.
 & socius socij mei non dicitur socius meus. l. nam socij. 20. pro soc. ita sub ob- 329
 ligatione bonorum debitoris non veniunt bona subiectorum, adeò, vt ne
 quidem specialiter bona suorum subditorum quis oppignorare in causam
 executionis possit, nisi spontaneus ipsorum consensus interueniat. l. consensu
 2. de act. & oblig. & si quis alium. Instit. de inutil. stip. cum superior nemini possit
 auferre, quod non dedit. Ioan. de Neuizan. consil. 73. num. 8. ac notat Bar. in
 1. constitutione digestorum, num. 5. per textum, quem ipse refert, esse meliorem de 330

- mundo. in l. venditor. 13. §. si constat. 1. ibi: neg. priuato neg. publico nomine. ff. communi a praed.* Et, licet Imperator dicatur dominus totius mundi, *l. deprecatione. 9. ad l. Rhod. de iactu. cum l. benè à Zenone. 3. C. de quadri. praescrip.* quod idem etiam videtur dicendum de quolibet magistratu, qui munitus est suprema iurisdictione, imò etiam de quolibet priuato, quòd is in suo territorio, vel domo, possit dici princeps & rex. Panormitanus *in ca. venerabilem. num. 19. extra. de elect. per ca. duo sunt nomina. 23. q. 4.* vbi æquiparantur gubernatio Principis, regentis gentem suam, & gubernatio priuati, regentis familiam suam; tamen loquuntur contraria, quòd ad protectionem & vniuersalem iurisdictionem imperatoris, cui quilibet subiectus obedire, etiam ex mandato D. 1. tenetur. *c. qui resistit. 11. q. 3. ca. magnum. 22. q. 1. c. prodest. 23. q. 5.* iuxta dictum Pauli ad Romanos *cap. 13.* Non autem est dominus rerum particularium, quæ dicuntur singulorum priuatorum. *§. singulorum Instit. de rerum diuis.* & sic non possunt esse Principis, aut alterius inferioris potestatis, cum dominium vnius & eiusdem rei penes plures in solidum existere nequeat. *l. si ut certo. 5. §. si duobus vehiculum 15. ff. commod. l. 3. §. ex contrario. 5. de acquir. poss.* Præterea dominia rerum sunt iuris naturæ. *l. ex hoc iure de iust. & iure.* concessa videlicet primò occupantibus, eorumque hæredibus, aut successoribus, qui ab ipsis causam habent. *l. quod enim. de acquir. dom. &* sic non possunt nobis auferri per Principem, saltem sine iustis, ac per legem approbatis causis. Felinus *in ca. quæ in Ecclesiarum. num. 26. & 49. vbi & alij Canonista tradunt. extra. de constit. & Bart. cum alijs legistis in l. f. C. si contra ius vel util. pub.* Imò, casu quo Princeps vel respub. mouerentur, etiam ex iusta causa, puta ob utilitatem publicam, ad auferendum res alicui priuato: tamen tenetur dominus ad æquiualens, vel ad recompensationem in sufficienti pretio. Bal. *in l. 2. per illam tex. C. pro quibus caus. serui pro pram. liber. accip. ac facit l. Lucius. 11. ff. de euiet. & melior. text. in l. quòd semel. 5. de decret. ab ord. fac. las. in d. l. fin. nu. 3. per l. item si verberatum. 15. §. item si fortè. 2. quem legit Bar. sub §. si quis rem. in p. & nu. 1. de rei vindic. & idem Bar. & Ang. in l. Antiochiensium 37. de reb. auct. ac latè las. in l. Barbarius 3. nu. 36. 37. 38. 39. & 40. cum seqq. de offic. prator. Ang. de Aret. in l. f. col. 2. de appellat. recip. &*
- in consil. 136. incip. visis omnibus statutis & reformationibus. num. 5.* Vnde est, quòd transactio ducis belli cum hoste, vt de damnis hinc inde datis in posterum nulla moueatur querela, non nocet subditis, quin suum ab inuasoribus per legitima media recuperare valeant. Felinus *in d. c. quæ in Ecclesiarum. num. 63.* nisi vel subditi collegialiter in hoc consenserint Hostiens. *in ca. 1. extra. de iure iur. vel aliter pax ab hoste haberi non possit: tunc enim superior belli iniurias, vtrò citroque illatas, remittere potest, cum censeatur in hoc subditorum negotium vtiliter gessisse. Afflictus decis. 361. num. 4. & 5. & in ca. 1. §. similiter potest. num. 11. & 12. de capit. qui cur. vend. & hanc sententiam communi calculo doctorum approbari refert Gailius in pract. obser. 57. num. 1. lib. 2. allegat Iulium Clarum in pract. crim. §. fin. quest. 59. vbi tamen de ista pace, quam superior pro communi necessitate impetrat, nihil habetur, benè verò eam communem tradit Decius *cons. 520. num. 4. & 5.**
- Ac quòd pro delicto vel culpa magistratus, illos tantum, qui sunt culpabiles, pignorari conuenit ad alios autem innocentes, sicut & ad ipsorum res, vltio transire non debet, decidit Iacobus de Beluiso *in auth. vt non fiant pignora. num. 2. quem sequitur Bal. in auth. sed omnino. num. 2. C. ne uxor pro mar. cum poena suostendere debeat authores, non alios l. sancimus 22. C. de pæn. ca. Romana. extra. de sent. excom. in d. l. sed & ex dolo. 15. §. 1. vers. sed si quid. ff. de dolo*

de dolo, vbi clarè dicitur: *municipes non teneri de dolo suorum administratorum, nisi quid ex dolo gubernatorum ad ipsos peruenerit. ac facit textus, in hac materia optimus, & à paucis ad propositum allegatus, in §. quoniam verò contingit, ibi: quilibet vindictam sui criminis sustineat, eius autem homines & subiecti nullum inde damnum sentiant. auth. ut nulli iud. lic. habe. loci serua. coll. 9.* Nec obstat, quòd alibi concludit Bartolus, repræsalias non tantum afficere magistratum, vel principem eius ciuitatis & prouinciæ, quin pro denegata iustitia per superiorem, nihilominus ipsius etiam subditos pignorare liceat. per *c. dominus noster. 23. q. 2.* & propter delictum domini fertur sententia excommunicationis in vniuersitatem, *ca. Romana. extra. de sent. excom. in 6.* quam sententiam, tanquam de iure veriore, amplectitur Bart. in tract. *repræsal. q. 6. princip. num. 6. Bal. in d. auth. sed omnino. num. 2. Iacob. de Canib. de repræsal. num. 25.* Siquidem istud speciale est, propter incertitudinem videlicet, & difficilem separationem culpabilium ab inculpabilibus, prout tradit Bart. ubi supra num. 6. & Iacob. de Canib. nu. 26. per *l. usufructuarium 2. §. si viuarijs. 1. ff. de usufruct. ac facit, quòd notat Dynus in ca. utile. extra. de reg. iur. in 6. & l. 1. in princ. & §. 1. de magist. conuen.* quo de videantur, quæ attigimus etiam supra hoc ipso capite num. 151. Quia verò in proposito ex ipso instrumento satis liquidum est, quis contraxerit, aduersus eum solum, non autem contra subiectos ipsius, executio decernenda venit. Et si verò alibi habetur, ad detentionem alicuius sufficere consensum eius, qui ipsum habet in potestate, licet ipsemet se non obligarit, *Bal. in l. 2. n. 9. C. de pat. qu: fil. distrax.* tamen illud de potestate dominica, item patria, quam exercent in liberos & seruos, intelligendum est, *qua de loquitur princ. & tot. tit. Inst. de his qui sunt sui iur.* Secus est in potestate dominorum, quam habent in subiectos, tanquam liberæ conditionis homines, cum ne Imperator quidem hoc facere possit, quòd vnus pro alio soluat ipsius æs alienum *l. rescripta. 7. l. nec damnosa. 3. & l. quoties 2. C. de prec. imper. offer.* Sicut nec illud aduersatur, quòd tradit Ias. in *præludijs feudorum. num. 55. post Bal. in l. liberti libertaq. 10. in f. C. de oper. libert.* quòd vasallus, idem subditi, & sic liberi homines, possunt in causam pignoris accipi, pro debito domini, secundum Ias. in *l. à diuo Pio 15. §. sic quoq. 8. num. 1. ff. de re iud. per textum l. pro herede. 20. §. si quid tamen in f. de acquir. her.* vbi creditor potest exigere operas etiam à liberto debitoris. Quia respondetur, sicut in debitorem debitoris nostri, eiusq; res, quando nihil aliud proprij habet obligatus, quòd pignori dari possit, rectè manus iniicitur, ad hoc, vt is creditori sui creditoris deinceps soluat quòd debet, *arg. d. l. à diuo Pio. §. sic quoq. 8. ff. de re iud.* ita contra vasallum vel subditum, pro perpetuo seruitio vel censu annuo, in quo obligatus est suo domino, potest fieri executio, ad eum finem, vt is deinceps creditori idem seruitium, eundemq; canonem annuum præstet, quem soluisset domino. *Ias. in d. l. à diuo Pio. 15. §. sic quoq. 8. n. 1. limitat. 2.* quo casu, quia subditus nihil soluit de suo, sed de iuribus domini, nihil decedit executato, vt quia pari conditione fiet obstrictus creditori, & non durius, sicut erat apud suum dominum. *Bal. in d. l. liberti libertaq. 10. nu. 40. & 41. C. de oper. libert. post. gl. d. l. pro herede. 20. §. si quid tamen. 1. vbi not. Ioh. de Imol. & hanc solutionem innuit etiam Iacobus de Can. de repræsal. num. 26. fall. 4.* Alias autem nequaquam compelluntur subditi soluere æs alienum, vel debita domini, *Bal. in l. 3. num. 1. vbi Salic. C. de act. & oblig. per illum tex. ac facit ca. vn. §. licet vasallus. ibi: vasallus liberare fidem domini, pecuniam suam dando, non tenetur, quantum eius periculum viderit. si de feud. def. sit conten. inter. dom. & agn. ibi demq;*

- demq. Prapof. & Andr. de Iser. vterq. num. 3. quem textum allegat Io. de Ana. cons. 7. incip. visis & ponderatis. Ias. in l. si ex toto 8. num. 16. de leg. 1. & Ioan. Jacob. Leonardus de Pisanfa in suo consil. relato inter consilia Alberti Bruni cons. 117. num. 60. Quia, secundum eum, Principes debent esse contenti ordinarijs tributis & impositione onerum, nec debent subditos vltra grauare. l. cum satis. 23. §. 1. vers. caueant. C. de agri. & censit. lib. 11. extraordinarijs nimirum censitationibus vel collectationibus, extra causam necessitatis & vtilitatis publicæ, sicut Cicero lib. 2. Officiorum præclare scriptum reliquit, dandam esse proceribus operam, ne, quod apud maiores sæpè fiebat, propter ærarij tenuitatem & assiduitatem bellorum, tributum sit conferendum: sin verò necessitas obuenerit, dandam esse operam, vt omnes intelligant, si salui esse velint, necessitati parendum esse, quod Iurisconsultus in l. 2. §. exactis 3. vers. post deinde. de orig. iur. vocat, censum agere. Ac, quod subditus non obligetur pro debito domini, firmat etiam Bart. Chassan. cons. 1. nu. 98. & Raph. Cuma. cons. 191. col. 5. & antè eos tenuit Ioh. de Ardizone in summa feud. tit. quib. mod. feud. amit. in quæst. an vasallus teneatur egentem dominum alimentare.
- 344 & hæc sententia, quod vasallus non teneatur soluere pro domino, vel aliter dominum egentem alimentare, communis est, teste Aluaroto in d. ca. vn. §. licet vasallus. num. 7. si de feudo sit conten. inter do. & ag. Et sic manifestè patet, pro debito domini non esse executandos subditos l. 2. & 3. C. quando fisco vel priuat. vel etiam ciuitatem domini: nisi vnà cum domino, vel pro eo, sese executiuè obligauerit, quo casu, tam in bonis, quàm in personis, secundum tenorem instrumenti detineri possunt, siue vniuersi, siue singuli, non obstante, quod nulla probetur in rem ciuitatis versio, vel etiam, quod manifestè liquet, pecuniam ad Cameram superioris peruenisse, & ex ipsius ærario hætenus pensiones exolutas fuisse, ita, vt nihil redierit ad vtilitatē cōmunem. Bart. in l. ciuitas 27. num. 2. & Ias. 31. Decius 4. & ibi alij Dd. si cert. pet. per l. metum autem præsentem 9. §. animaduertendum 1. quod metus causa. Tenetur enim ciuitas agnoscere suam bonam fidem, & solutionem facere creditori, propter sigilli appositionem, cum sufficiat ipsorum confessio de accepto mutuo, & cautio de reddendo, adeò, vt ex hoc ciuitas rectè exigatur, non autem is, ad quem porrò pecunia peruenit. l. eum cui mutuam 13. C. de act. &
- 346 obl. l. non aduersus 15. C. si cert. pet. l. eum à quo 16. C. de solut. l. si is 8. C. depositi. & l. his solis 44. ff. de condict. indeb. Quia intelligitur quasi communicato consilio, & re inter omnes benè deliberata, in talem contractum vndequaq; consensum, dummodo administratores perpetui ciuitatem obligarint, per ea, quæ tradit Abbas in c. dilectus. 2. nu. 13. de simon. vbi subiicit istam sententiam
- 347 communiter approbari. Secus foret, si essent temporarij magistratus, qui fortè de vno semestri in alterum, vel de vno anno in alium mutantur, vbi ciuitas, apponendo etiam suum sigillum, nun aliter obligatur, nisi vel tota ciuitas, vel maior pars ciuitatis, vel saltè totus ordo decurionum, vel maior pars legitimè congregata, in istam obligationem pro domino consenserint, per ea quæ paulò post subiungemus num 349. cum seqq. Et ita responderunt de iure scabini Lipsenses, contrà oppidum Helmstet, quod se obligauerat pro suo Principe, tanquam principalis debitor, anno 1554. mense Martio: & nos in lite vertente inter quendam doctorem, & ciuitatem Alstet, quæ sese obligauerat pro quodam Comite, idem pronunciauimus in iudicio curiali, anno 1575. Facit & alia ratio, quia, dato, quod reuera dictum mutuum fuit numeratum Principi vel Comiti, & non ciuitati: tamen est, quod sibi imputet ciuitas, quare suscepit in se alienam obligationem, & constituerit alterius debitum

debitum ex fisco communis ciuitatis soluere, quo casu saltem ex constituto tenetur. *l. 1. ac per totum. C. & ff. de const. pec.* Sed, an iuuetur saltem beneficio authenticæ præsentæ. *C. de fideiussor.* non obstante, quod se constituerit principalem debitorem, ea de re videantur quæ in capite decimo primæ partis nostri operis. *verb. constituimus nos principales. num. 292.* cum seqq. latius exegimus.

Explicatio
l. ciuitas. de
de rebus
crediti.

Cui non dissimilis quæstio est: an ex mutuo, contracto nomine ciuitatis, per senatum & alios administratores generales, qui quoquo modo representant ciuitatem, teneatur ciuitas? Quo casu, sicut & in superiore, duo membra veniunt in considerationem. Primò enim ambigitur, an ex contractu administratorum ita teneatur ciuitas, vt in bona ciuitatis communia vel publica, pro debito per magistratus contracto, ex vi pacti vel statuti executiui, manus iniectio fieri possit? Secundò, dato, quod obligetur ciuitas, succedit aliud dubium, an virtute prædicti pacti vel statuti, possit manus inijci in personas vel bona singulorum ciuium? ita habebitis breuiter contractam totam materiam. *l. ciuitas 27. si cer. pet.* in cuius enarratione, sudando vltra modum, ita se inuoluunt doctores, vt ex illo labyrintho disputationum vix ipsimet sese extricare valeant. Quò ad primùm, teneatur conclusio: consules vel burgimagistros harum & vicinarum prouinciarum, vt quorum iurisdictio vel administratio non durat nisi per annum, subinde alijs ex electione succedentibus, quia temporales sunt magistratus, accipiendo mutuum nomine communis ciuitatis, regulariter non obligant vel ciuitatem, vel bona ciuitatis communia: nisi vel re prius deliberata, & communicato consilio cum omnibus ciuibus aut saltem omnibus consiliarijs & tribunis plebis (qui fortè de consuetudine loci vnà cum alijs populum ciuitatis representant) & quidem legitime conuocatis, istud fecerint, vel, si remotis & exclusis alijs, obligationem inierint, probetur, istud mutuum in rem communem ciuitatis, ad vtilitatem publicam versum esse *d. l. ciuitas. 27. vbi las. nu. 4. Bar. 2. Ang. 8. & ista sententia communis est, & tenenda. Bolog. ibi. nu. 15. & 17. circa ff. si cer. pet. D. Hartman. Pistor. in suis qq. responso. 37. num. 1. par. 1. ac facit tex. l. ambitiosam 4. iuncta l. quod semel ordo 5. de decret. ab ord. fac. vbi dicitur: siquidem tales magistratus de publico alicuius vel prædia, vel ædes, vel certam quantitatem præstare decreuerint, nihil valebit huiusmodi decretum, ac concordat l. 1. C. de annon. & trib. lib. 19. l. 1. C. de solut. & libera. debitorum ciuita. lib. 11. gl. l. 1. C. de vendend. rebus ciuitatis. eo. lib. 11. Cum enim in mediocribus ciuitatibus regulariter tria sint consilia, Drey Richte/qui cum tribunis plebis, mit den Bierteil oder Zungemeistern/ representant populum ciuitatis, adeò, vt penes ipsos consistat summa administrationis totius ciuitatis (vnde est, quod senatores, §. senatusconsultum. Inst. de iure nat. & ordo decurionum, d. l. quod semel ordo 5. & Consiliarij ciuitatis appellentur. glo. rub. & l. 2. C. qua sit long. consues.) ideò, quod communiter cum omnium consilio geri oportet, & omnes tangit, in priuato ab vno & altero tractandum non fuit. l. f. C. de auto. prest. l. receptum 18. ff. comm. prad. cap. quod omnes tangit. extra. de reg. iur. in 6. ac, quia non apparet, in publicam vtilitatem, pecunias mutuo acceptas conuersas fuisse, præsumitur potius versio in rem propriam, & non magis administrationi, quam dilapidationi, talis contractus similis est, quæ in administratoribus cuiuscunque conditionis non toleratur. l. praeses. 12. C. de transact. l. qui fundum 7. §. si tutor. 3. ff. pro emt. l. interdum. 56. §. qui tutelam 4. de furt. l. f. §. 1. de cura fur. & facit l. 3. §. planè. vbi Bar. notat, num. 1. ff. quod vi aut clam. Ex quo sequitur, creditori, qui aduersus*

- 352 aduersus ciuitatem experitur, isto casu onus probandi tunc incumbere, quod sua pecunia in utilitatem publicam communis, cuius sigillum habet, conuersa fuerit. *gl. d. l. ciuitas 27. quam ibi sequuntur Bar. num. 2. las. 4. Ang. 8. & Bal. in l. 1. nu. 2. C. ne fil. pro pat. & in d. l. ciuitas 27. Bolog. num. 15. istam communem esse tradit. Idque ampliatur procedere, quantumuis in instrumento dicatur, pecuniam in rem ciuitatis versam esse, prout concludit Bar. in d. l. ciuitas 27. num. 13. & idem Bal. cum alijs in authen. hoc ius porrectum. per textum, ibi: creditor probare debet, in utilitatem domus istud processisse. C. de SS. Eccles. & in §. hac etiam super ipsis, auth. de alienat. & emphyteosi. cum, qui cum alio contrahit, notam debeat habere eius conditionem. l. qui cum alio. 19. de reg. iur. maximè, si cum eo contrahat, qui per se est inhabilis, cum enim curiosum & sollicitum esse oportet. *Molineus in tractatu de usuris, quest. 37. num. 281. per l. vir & uxor. cum l. fin. in principio ubi notat Paulus de Castro. ff. ad Velleia. Bal. in d. auth. hoc ius porrectum. C. de SS. Eccles. num. 9. & 10. ubi concludit, nihil operari in hoc confessionem administratoris, qui accepit mutuas pecunias & simul asserit in instrumento eas, in rem Ecclesiæ veras esse. quod & Alexander probat. cons. 4. num. 4. vol. 9. Wesenbecius cons. 12. num. 7. allegat Redoam in tract. de alie. rerum Eccles. §. & deinde num. 6. Licet autem prædicti loquantur de mutuo, facto Ecclesiæ: tamen idem est, si ciuitati fiat, cum Ecclesiæ & Respublica æquiparentur. l. respub. 4. C. quibus ex caus. maio, ac sequitur D. Hart. Pistoris quest. 31. nu. 31. parte 1. Quod si de in rem versione, vel**
- 353 legitima congregatione totius ordinis decurionum, vel, ut hodiè apud nos loquimur, Aller dreyer Rechte/ nullam facit creditor fidem, ciuitas non tenebitur, sed dabitur creditori regressus aduersus illos administratores, qui mutuas pecunias acceperunt. *Bolog. d. num. 15. & 16. per textum l. cautiones. vn. vers. cum autem is. C. de solut. & liber. debito. ciuit. lib. 11. ubi habetur: siquidem sola scriptura recipientis pecuniam promatur, eam tantum defensionem conuenit admitti, si, quod solutum est, ratione reipub. profecisse dicatur, alias suscipiens solus restituet: ne videlicet administratores occasione iuris ad iniquum trahant compendium, argumentol. f. ff. pro emt. l. pen. de rebus eorum qui sub*
- 354 *tut. ac facit authen. hoc ius porrectum. C. de SS. Eccles.* Quia aliàs facile futurum esset, ut administratores prodigi, pro habendo pecuniam, acciperent mutuum, abutendo sigillo communi. *Henningus de iure ciuit. cons. 5. num. 23. & ita antè paucos annos, in causa cuiusdam vicini oppiduli R. ubi consules gestauerant commune civitatis sigillum de collo, & undique corraferant pecunias mutuas obligando pro ijs oppidulum, cui præerant, respondimus de iure ex suprà dictis fundamentis, quod dicti consules soli tenerentur de suo creditoribus satisfacere, & civitati, eiusque bonis merito parceretur.*
- 355 Idemque est, quando fortè per impressionem, motum, aut seditionem popularem, siue iusta vel ordinaria electione, quis succederet in magistratu, & sigillum ciuitatis, vel prouinciæ communi vsurparet, non quidem ex libero consensu subditorum, sed ex voluntate coacta, quia contra eum eiusque affeclas. tanquam potentiores, mutire non audent subditi, *argumen. l. si mulier 21. §. fin. ibi: coactus voluit. ff. quod metus caus.* Quod idem est de intruso per superiorem, contra ius & ordinem vsitatum communis electionis, prout crebro procures solent facere de ciuitatibus, cooptando in numerum senatorum eos, quos suo magis, quàm ciuitatis commodo studere norunt. Obediens siquidem obedientia coacta, non perdit deinceps ius contradicendi, *l. cum aliquis 21. & ibi Bal. secundum vnā lecturam, C. de iure delib.* Tales namque magistratus, quantumvis communi prouinciæ, vel ciuitatis sigillo
- mediante,

mediante, prouincialium aut ciuium nomine, mutuas acciperent pecunias, obligando pro earum restitutione popularium omnium & singulorum bona & personas, non faciunt pro hoc ære alieno, vel ciuitatem, vel eius bona obnoxia, nisi creditor probet, istud mutuum in rem prouinciæ vel commun-
 nitatis versum esse, *tex. est ad hoc notab. in l. si is qui 11. in p. ibi: qui bona reipub. iure administrat. à contrario sensu. ff. de pignor. iuncta l. ciuitas 27. cum ibi nota-
 tu. si cer. pet. ac facit l. eum qui vectigal. 16. ibi: publica appellatio ad populum Romanum respicit. ff. de verb. sig.* Qui enim non iuridicè eligitur, habetur pro
 reprobato *ca. venerabilem in princ. vers. si electionis. ibi: electioni se ingerens, ex-
 tra. de electio. c. cum Ecclesia Sutrina. & ibi Panor. extra. de caus. poss. & prop.* Li-
 cet autē ciuitas, vel prouincia, cum agnoscat pro superiore, permittendo ipsi
 iurisdictionem & regimen: tamen quia potentiam reformidant, seque illi
 non audent opponere, ipse rector legitimus non est: cū iurisdicō debeat
 transferri voluntariē, & si per metum fiat, ipso iure non valeat. *Bar. in tract. de tyrannia. num. 14. per l. si mulier. 21. §. si dos. ff. quod metus caus. & l. 2. in f. princ. ibi: extra nauem non prestat. de iud.* Vnde Baldus infert, si rex Fran-
 ciæ occupet aliquam ciuitatem imperij, compellendo ciues, vt faciant ipsi
 iuramentum fidelitatis, & confiteantur, eam regis esse, quod talis confessio
 & iuramentum nullius sint momenti, & occupator non pro domino, sed
 pro tyranno censendus sit, addendo, istud pro reo perpetuò notandum esse,
ac sequitur Petrus Gerhard. de Petrasanda sing. 38. Bald. in l. decernimus 10. nu. 1. & 3. C. de SS. Eccles. Quod adeò verum est, vt etiam ratificatio Principis
 superueniens, non confirmet vllam violentam occupationem. *Salic. in l. 3. num. 2. C. ne rei domini. Bar. in l. auctoritatem. 3. num. 2. & 3. C. unde vi.*
 Vnde est quod Angelus definit tyrannum, qui accepit dominationem
 in terris, quæ aliàs consueuerunt gubernari per regem. *Ang. de Perus. in d. l. ciuitas. 27. num. 11. per l. decernimus. 16. C. de SS. Eccles.* Et hanc theo-
 ricam cum alijs circumstantijs allegaui pro quadam ciuitate, in cuius sena-
 tum superior loci intruserat quendam suum familiarem, consulem illum
 creando, eo videlicet fine, vt eius reipub. sigillo, cū opus esset, per istius
 hominis interuentum & suatum, pro arbitrio vteretur, sed lis adhuc pendet
 indecisa. Ac haud ita diū nobis occurrit quæstio, à proposito nostro non
 aliena, in personis quorundam Præfectorum militarium, quibus communi
 nomine statuum vel ordinum in B. eorum superiores, pro tempore tunc re-
 gentes, super aliquot turmis equitum, quos defensionis causa adduxerant,
 constituerunt certa salaria menstrua, statis temporibus exoluenda, adiecta
 illa asssecuratione, quod, si contingeret, ordines in B. esse in mora soluendi,
 vt ex tunc liceret dictis magistris equitum, detinere & arrestare personas, ac
 bona omnium prouincialium, vbicunq; deprehenderentur vel reperirentur,
 tam diū, donec ipsis integrè satisfaceret de promissis stipendijs militaribus ad-
 iecta simul omnium priuilegiorum & iurium renunciatione generali, prout
 fieri consuevit. Quærebatur itaque, an non virtute dicti pacti liceret consu-
 lentibus detinere personas, aut merces quorumcunque mercatorum B. per
 Rom. imperium? Fuit de iure responsum: etsi virtute præmissæ licentiæ, de
 qua supra, integrum esset consulentibus gubernatores & principales statuum
 B. qui cum ipsis contraxissent, detinere vel in personis, vel in rebus, per ea,
 quæ in prima parte huius operis cap. 5. & 6. ad longum fuerunt exposita, ac habe-
 tur in l. ciuitas 27. in final. verb. si cer. pet. tamen istud factum gubernato-
 rum subditis fraudi esse non debere: tū, quia non, nisi temporales magi-
 stratus existebant, ideoque subditos per suos contractus obligare nequiu-
 erunt,

per ea, quæ suprà num. 342. & seqq. docuimus: tùm, quia forsan inferiores metu magis potentiz, quàm ex vi spontanei consensus, obedire cogeantur: tùm etiam, quia tales pignorationes, vt vnus pro alio derineatur, & repræsentetur, aut inferior soluat debita sui superioris, iuri aduersantur. *auth. vt non fiant pignorat. pro alijs. col. 5. iunctis quæ tradunt Feudistæ in c. vn. §. licet vasallus per illum tex. si de feu. sit conten. inter dom. & agna.* tùm etiam, quia pro conseruatione pacis & tranquillitatis publicæ, Imperatores per imperium R. non consueuerunt permittere repræsalias, quæ occasionem bellorum inducere, & communis tranquillitatis turbationi causam præbere dignoscuntur, prout attestatur D. Gailius in tract. de pignora. obser. 2. num. 3. quæ de re latius in prima parte huius tractatus. c. 2. num. 317. cum sequentibus.

361 Fallit itaque, quod diximus, ciuitatem, eiusue bona, ex facto administratorum regulariter non obligari in mutuo, per administratores perpetuos communi nomine ciuitatis accepto, vbi videlicet, facta congregatione omnium: qui sunt de corpore & consilio communis, & populum communis repræsentant (inter quos, vt suprà diximus, & tribunos plebis & alios connumeramus, quos de loci consuetudine talibus deliberationibus adhiberi consuetum est) mutuam accipitur. quod enim ita gestum est per ordinem decurionum communi ciuitatis nomine, rescindi non debet. *l. quod semel ordo. §. ff. de decret. ab ord. fac.* adeò, quia ex tali contractu administratorum firmiter obligatur & ipsa communitas, prout clarè firmiter text. in *l. si is qui bona reip. & l. si rem. de pig.* vbi habetur: quod qui bona Reip. iure administrat, mutuam pecuniam accipiendo, ciuitatem obligat. *l. curator. 3. C. si aliena res pig. & auth. hoc ius porrectum. C. de SS. Eccles.* ex quo infertur, quòd post moram nihil prohibeat, quin creditor paratâ executionem in bona ciuitatis communia, vel etiam aduersus ipsam ciuitatem, intendere possit. *las. in l. ciuitas 27. num. 3. Paul. de Cast. 5. Bar. 2. Dec. 4. si cer. per.* cùm, quod proceres ciuitatis, quibus gubernatio & omnis administratio rerum publicarum commissa est, faciunt, id pro eo habeatur, ac, si singuli ciues fecissent. *gl. rub. C. quæ sit longa consuet. & hæc sententia communis est, teste Bolognino in d. l. ciuitas 27. num. 15. paulò ante finem. pro quo mouet l. nulli. 3. ibi: si ordo decreuit. ff. quod cuiusq. uni. nom.* Pacta siquidem eorum, qui præsunt corporibus & collegijs, profunt & nocent ipsi collegio. *l. item magistri. 14. de pact.* cùm ciues intelligantur sciuisse & scire, item fecisse & facere, quod sciunt & faciunt ij, quibus perpetua gubernatio corporis concredita est. *l. municipales. 14. ad municip. l. sed & ex dolo. 15. §. 1. de dolo malo. l. 2. de iure immunit.* Vnde alibi Bartolus tradit, administratores perpetuos vniuersitatis habere liberam administrationem, & super causis communis, etiam absq; speciali mandato, tam pacisci, quàm transigere posse. *Bar. in l. præses 12. nu. 4. C. de transact.* Cùm enim consilium totam congregationem ciuitatis repræsentet, non aliter, atq; tutor personam pupilli, ideò dominorum quasi loco habentur. *arg. l. metum 9. §. animaduertendum. 1. ff. quod metus caus. iuncta l. interdum fur. 56. §. qui tutelam. 4. & l. tutor. 33. de fur.* Sic defensores ciuitatis, recipiendo per longius tempus minores vluras, quàm promissas, præiudicant reip. *l. aduersus creditorem. 5. C. de usur.* Præsumitur autem iste consensus totius ordinis decurionum, si istud ita expressum sit in instrumento, quòd Consules & Senatores trium consiliorum, vnâ cum tribunis plebis, in istud mutuum consenserint, & sigillo communi ciuitatis roborauerint istud instrumentum mutui, cùm populus præsumatur approbasse omnia, quæcunq; mediante sigillo communi, administratoribus commisso, gesta sunt. *gl. c. significauit. vbi Panor. nu. 3. extra. de appel. post Innoc. in c. 1.*

in c. 1. & 2. de fide instr. Sicut enim quod communiter fit in aliqua vniuersitate, præmissa tamen deliberatione cum subditis, congregatis pulsata campana, omnes obligat, etiam in delictis, secundum communem opinionem doctorum, de qua testatur Panor. in ca. dilectus, num. 2. & 13. extra. de simon. ita idem, & multò magis de contractibus sentiendum est, ut videlicet ciues vniuersi & singuli cogantur ratum habere & præstare, quòd fecit consilium ciuitatis, ab iisdem præpositum communitati, cum factum præpositorum habeatur pro facto singulorum ciuium. c. qui per alium, extra. de reg. iur. in 6. Bar. in l. sicut 7. nu. 2. ff. quod cuiusq. uni. nom. & l. ciuitas, 27. nu. 5. si cert. pet. ac probat Alex. in d. l. 4. nu. 24. de re iud. & in d. l. ciuitas, 27. nu. 3. 4. & 5. ubi etiam Zas. 11. Ang. de Perus. 22. Ias. 10. Bal. in l. etiam. 5. nu. 15. C. de exec. rei iud. & in l. 2. num. 4. 5. & 6. C. qua sit longa consuet. & hac sententia communis est, teste Bolog. in d. l. ciuitas 27. num. 15. in f. & num. 35. & 36. ubi subiicit, ab hac opinione, tanquam communi, non esse recedendum. Quod ampliatur, ut nec isto casu³⁶⁵ necesse sit creditori probare versionem pecuniæ in utilitatem ciuitatis, Bolog. d. l. ciuitas, num. 15. Ias. 12. & 13. cum non præsumatur, administratores electos à populo, voluisse aliquem contractum damnosum & præiudiciale ciuitati facere, quod non tantum in aliorum concuium, sed etiam in ipsorummet consiliariorum redundaret detrimentum. Bolog. in d. l. ciuitas 27. nu. 44. argum. l. cum de indebito. 27. de probat. quod comprobat etiam D. Hart. Pistor. in suis quaest. responso 37. num. 1. parte 1. Et alibi traditur, quod debitores³⁶⁷ Reipub. etiam in maxima quantitate, liberentur per apodissam, ab administratoribus generalibus aut alijs ad hoc officium deputatis, subscriptam, absque eo, quod probent, pecunias in rem ciuitatis versas fuisse, l. 1. C. de solut. & liber. debit. ciuit. lib. 11. ac facit l. pupilli. 96. & l. si pupilli. 66. ff. de solut. siue enim pecunia numeretur ipsi vniuersitati, siue magistratibus perpetuis, utroque casu intelligitur interuenire multitudo bonorum virorum, & cessat omnis sinistra suspicio, ca. nisi essent viri prouidi & honesti, extra. de præbend. cum etiam isto ultimo casu præsumantur electi gubernatores idonei frugales, fideles, & viles. Bolog. in d. l. ciuitas, 27. num. 35. Et, ut maximè nonnunquam³⁶⁸ contrarium eveniat: tamen est quod sibi imputet populus ciuitatis, quare tales præfecerint, cum mala electio sit in culpa. l. f. & ibi gl. verb. præiudicium, C. de acquir. poss. l. cum in plures. 60. §. serv. 7. cum l. videamus. 11. ff. locati. l. si seruus seruum, 27. §. si fornicarius, 9. & §. si furnum, 10. vers. Proculus ad l. Aquil. l. 1. §. proinde si imperitè versatus est sibi imputare debet qui adhibuit. si messor fals. mod. dix. l. se & si quis, 7. §. fin. de instit. act. l. 2. in princ. ibi: factum suorum præstat, quos quisq. suo periculo adhibuit. de iudic. & facit notabilis tex. in l. 1. §. unde querit Osius. de exercit. act. ubi exercitor præpositi naui, ex mutuo tenetur exercitoria, etiam si is pecuniam in suum vsum conuerterit, imputandum enim domino est, quod videlicet talem præposuerit, d. §. una.

Circà secundum membrum, in quo agitur de effectu obligationis, per administratores generales ac perpetuos & iuridicè electos contracte, nomine³⁶⁹ communi ciuitatis, concludendum est: etiam si ex tali mutuo obligentur ciuitas & bona ciuitatis communia, adeo, ut ex vi pacti vel statuti, post moram, manus in ea rectè tamen iniiciatur pro tali debito vniuersitatis singulares personæ non sunt vexandæ. Ferrar. in forma libelli super act. hypothecaria, verb. mutuo. num. 8. loa. Franc. Ripa. in l. si se non obtulit. 4. quem ipse legit cum §. actor, 2. num. 4. ibidemq. Iason. Alex. & alij de re iud. & Decius in d. l. ciuitas, 27. num. 6. ac sequitur Hartmannus Pistoris quaest. 37. num. 6. parte 1. Ideoque virtute dictæ conuentionis detineri non possent vel personæ ciuium vel ipso.

- vel ipsorum bona, cum pro Repub. interuenerint administratores, non autem pro singulis, sicut de actore vniuersitatis habetur in l. 2. in finalibus verbis quod cuiusq. uni. nom. Sicut enim, quod debetur vniuersitati, non debetur singulis: ita vicissim, quod ipsa communitas debet, singuli non debent. l. sicut. s. §. si quid vniuersitati. eo. tit. Decius cons. 61. num. 2. & 3. Cagnolus in l. aliud est. 160. §. refertur. nu. 14. ff. de reg. iur. Sic theatra, & illa publica ædificia sunt vniuersitatis, non autem singulorum. §. vniuersitatis. Inst. de rer. diuis. cum l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. eod. tit. & libertus Reip. singulos ex communitate in ius vocare potest, etiam sine venia, ipsam autem communitatem non potest. l. sed si hac lege. 70. §. qui manumittitur. 4. de in ius voc. Fel. in c. cum te. num. 13.
- 37¹ extra. de rescrip. Vnde, cum in proposito debitum sit ciuitatis, & ciuitatis nomine contractum, ideò ex bonis communibus ciuitatis solui debet, non autem ex marsupijs singulorum, cum bona singulorum vel priuatorum improprie dicantur bona communitatis, ne circa vnam eandemque rem plures in solidum dominos constituamus, contra §. singulorum. Inst. de rer. diuis. iuncta l. si ut certo. s. §. si duobus vehiculum. 15. ff. commodati. ac faciunt ea, quæ in præcedenti membro. num. 334, annotauimus pluribus. Fallit tamen quod dictum est, pro debito communi, contracto per magistratus etiam perpetuos & canonicè electos, non obligari singulares ciues vel ipsorum bona, si ipsorum nomina specialiter & sigillatim in literis cautionis obligatorie descripta reperiantur: tunc enim non tantum ciuitatis, sed & singulorum bona pro tali debito intelliguntur obligata esse. argumen. quod tradit Bar. in l. 1. num. 5. vers. quandoq. agitur de venditione & alienatione, ac omnium nomina inscribi necesse est. ff. de albo srib. Ang. de Perus. in l. ciuitas 27. num. 22. per l. 1. ubi etiam Baldus notat num. 3. ff. de mag. conuen. ac fac. l. f. vers. in provincijs verè unumqueng. eorum qui conuenerint designare. C. de vend. reb. ciuit. lib. 11. concordat. §. f. auth. ut iudices non expectata sacra iuss. colla. 9. & auth. hoc ius porrectum C. de SS. Eccles. Henningus Godenus cons. 5. num. 14. de iure ciuitatis, idque planè indubitatum est, cum in istam obligationem non tantum ipsa vniuersitas, & eius administratores, verum etiam singuli ciues sigillatim consenserint, & huius æris alieni nomine commune sigillum ciuitatis imprimi fecerint. Panor. post gl. in ca. significauit. num. 3. extra. de appel. & faciunt, quæ tradidimus supra num. 364. & 365.
- 373 Fallit secundo, si dictum fuerit in instrumento, obligamus pro hoc mutuo non tantum bona ciuitatis, sed etiam vniuersorum, & singulorum ciuium, quo casu, quantumuis singuli ciues nominatim & expresse fuerint designati in instrumento: tamen illorum bona, virtute dictæ clausulæ, non minus ex vi pacti, vel statuti executiui, post moram detineri possunt, quam bona vniuersitatis communia. Bar. in l. 4. §. actor. nu. 4. ff. de re iud. & ibi Ripa num. 43.
- 374 Baldus in l. etiam 5. num. 14. C. de execut. rei iud. Et est ratio, quia totum infert omnes suas partes, siue sit totum integrale, siue vniuersale. Euer. in loco à toto ad partem, num. 9. per l. si quis cum totum. 7. & ibi gl. de excep. rei iud. l. qui scit. 25. in p. & ibi gl. de usur. iuncta l. Lucius 28. & ibi gl. de fundo instructo l. grege. 21. & ibi Bar. ac Paul. de Cast. de leg. 1. Sicut enim ex nominatione singulorum, probatur omnium particularium personarum voluntas: ita, si absque designatione indiuiduorum, dicatur in cautione, quod pro hoc debito vniuersorum & singulorum bona hæreant hypothecata, præsumitur eodem modo consensus omnium ciuium in dictam obligationem, cum factum administratorum habeatur pro facto vniuersorum, & singulorum ciuium, per supra tacta num. 361, 362. & infra 376.

Cæterum in hoc maius est dubium, an gubernatores perpetui, vel ordo 375
 decurionum & trium consiliorum, legitimè conuocatus, accipiendo pecu-
 nias mutuas communi nomine ciuitatis, possunt omnes & singulares perso-
 nas istius corporis, ad hoc specialiter non conuocatas, item non præsentes,
 aut consentientes obligare? Super hac quæstione innuere videtur Baldus,
 quod particulares personæ non aliter intelligantur obligatæ, nisi ad hoc spe-
 cialiter fuerint conuocatæ per rectores ciuitatum, pulsata campana, & pro-
 positione publicè facta, ac deliberatione sublecuta, in id conclusum fuerit.
Bal. in l. 1. num. 2. C. ne fil. pro pat. Paul. de Cast. in d. l. ciuitas. 27. num. 7. Salic. 4. l. 10. Ang. 13. per l. fin. C. de vendend. reb. ciuit. lib. 11. ac sequitur Ripa in l. si se non obtulit 4. num. 40. ff. de re iud. Pro quibus facit l. toties. 6. ibi: qui non promi- sit, non necesse habet obtemperare. ff. de pollicit. l. venditor. 13. §. si constat. 1. ibi: nec privato nec publico nomine. commun. præd. allegant ad hoc etiam l. si priuatus. 17. in p. qui & à quib. manumiss. & l. Antiochiensium. 37. de priuil. cred. aliàs inci- pit h. t. de bon. aut iur. possid. quæ tamen duæ leges posteriores parum faciunt ad pro- positum, sed hanc opinionem amplectitur. gl. l. 2. C. quæ sit long. consuet. & Alex. in cons. 44. num. 5. vol. 1. vbi addit, eam teneri per communiter Doctores, cum per contractum, factum etiam à maiore parte populi vel vniuersitatis, non fiat præiudicium singularibus personis, secundum eundem Alex. vbi supra num. 5. per c. cum omnes. vbi Panor. extra. de constit. Quæ opinio, sicut com- munis dicitur: ita fortè plus habet æquitatis & humanitatis, ne absentibus & super eo inconsultis ciuib. generetur præiudicium, cum plures etiam extre- mæ sortis homines plura videant, & facilius inueniatur quod à pluribus in- quiritur. Spec. tit. de aduocato. §. nunc tractemus. num. 7. per c. de quibus. in f. dist. 20. ca. prudentiam. in f. extra. de offic. deleg. iuxta vulgatum versiculum:

Sapè etiam est olitor valde opportuna locutus.

aut saltem debent primo loco conueniri, qui susceperunt pecunias, & eorum demùm facultatibus excussis, perueniri ad subditos. argumen. l. 1. §. si inter ma- gistratus. ff. de mag. conuen. Contrarium tamen Bar. in d. l. 4. §. actor. num. 376
 4. de re iud. determinat, quod videlicet vniuersi & singuli ciues, item vniuer-
 sorum & singulorum ciuium bona pro debito communitatis per admini-
 stratores perpetuos, etiam absque speciali conuocatione omnium homi-
 num istius corporis, rectè obligari possint, adeò, vt secundum eundem, et-
 iam Syndicus, habens ad hoc speciale mandatum à consilio ciuitatem repræ-
 sentante, vel solus bona singulorum ciuium obligare non prohibeatur, cum
 talium administratorum plurium siue vnius, quibus cura Reipub. generalis
 & perpetua commissa est, facta & contractus transeant in vim legis, non ali-
 ter atque si eum Imperatore gesta fuissent: Bar. d. §. actor. num. 1. & 4. & in l. ciuitas 27. nu. 5. vbi & las. 4. Ang. 29. Bolog. 27. & 29. Bartol. in l. sicut 5. num. 2. quod cuiusq. vn. nom. Bald. in hoc sibi contrarius, in l. pen. num. 1. 2. & 3. ibidemq. Bar. 1. C. de don. inter vir. & uxor. per illum tex. & in l. Caesar. 15. ff. de publ. quam sententiam amplectitur etiam D. Hartman. Pist. in suis qq. respons. 37. num. 17. parte. 1 Nec obstant contraria superius adducta, in d. l. toties. 6. & l. venditor. 13. §. si constat. 1. quia in d. l. toties. 6. vni ex toto corpore, per gubernatores communitatis imponebatur soli onus ponendæ Principi statuæ. Sicut & in d. §. si constat 1. Resp. volebat grauare agrum cuiusdam priuati, vt suam in co- lapidicinam communicaret cuilibet de populo, ad lapides cadendos pro ædi- ficijs ciuitatis, quod ordo facere non poterat, maximè sine compensatione æquiualentis pretij, ita soluit Ripa. d. l. si se non obtulit. 4. nu. 42. ac facit illud vulgatum;

vulgatum : quòd superior nemini debeat auferre dominium rerum suarum. *l. f. C. si contra ius vel util. pub. & l. item si verberatum 15. ff. de rei vindic.* Minus mouent leges, de speciali conuocatione singularium hominum in toto corpore alicuius communitatis loquentes : quia procedunt contraria vel in tali communitate, quæ non habet aliquod generale consilium, sed conuocatis fortasse duabus partibus ciuitatis, quid determinat, tertia parte hominum omiſſa, id enim fieri non potest. *Alex. d. consil. 44. num. 5. vol. 1.* vel, si habet Consiliarios, tamen fortè vnus ordo decurionum, qui pro eo tempore gubernabat ciuitatem, solus accepit mutuum, obligando omnium & singulorum ciuium bona, quod facere non poterat, exclusis alijs duabus partibus vel ordinibus decurionum, qui simul, demùm iuncti, non autem separatim considerati, populum ciuitatis repræsentant, quo casu, si deliberatione subsecuta in communi concludatur, illud ratum erit quod maior pars statuendum censuerit. ita loquuntur *l. quod maior 19. ad municip. l. f. C. de vend. reb. ciuit. lib. 11. & d. auth. hoc ius porrectum.* neque aliter intelligendi sunt Doctores superiùs relati. Nec aduersatur, quod plurium consilium requiringendum est, quia id verum, nisi homines ciuitatis omnem potestatem & dictaturam, vel summam Reip. omniumque deliberationum publicarum in ordinem decurionum semel reiecerint, transcripserint aut transtulerint, sicut regulariter vbique fieri solet, tùm, quia plebi graue vel potius impossibile est, omnibus & singulis congregationibus, quæ pro Reipub. necessitate suscipiuntur, interesse. *argumen. l. 2. §. deinde quia difficile 9. iuncto §. populo deinde aucto 18. ff. de orig. iur.* tùm, quia naturale est, vt plures in idem difficiliùs consentiant. *l. quia poterat. 4. ff. ad Trebel. & melior tex. in l. item si vnus. 17. §. principaliter 6. de arb.* igitur, quòd à maiore parte totius ordinis congregati, hoc est, à duabus curiæ partibus ex tribus partibus, omnibus citatis & requisitis, salubriter constituitur, habetur pro eo, ac si omnes & singuli istud fecissent. *Cagnolus in l. aliud est. 160. §. refertur. in p. de reg. iur. per c. 1. & c. f. extra. de his quæ fiunt à maiore parte capit. d. l. quod maior 4. ff. ad municip.* Et de hoc consensu vnanimi & concordi duarum partium, ex tribus partibus omnium Consiliariorum ciuitatis communiter conuocatorum, accipi debent. *l. nulli 3. l. planè. 4. quod cuiusq. vni. nom. ita,* vt hæc posterior opinio de iure videatur verior.

380 Porro noua rursùm hîc se offert dubitatio, præsupposita posteriori opinione pro vera, quòd videlicet ordo decurionum vel consilium ciuitatis, pro debito communis ciuitatis nomine contracto, possit executiuè obligare non tantùm bona ciuitatis communia, sed etiam bona omnium & singularum personarum, siue specialiter & nominatim, siue sub illa generalitate : obligamus vniuersos & singulos : an tunc vnus ciuis, pro debito ciuitatis, in persona vel bonis suis, post moram, in proposito tam diu detineri possit, donec solidum soluat ? an verò pro rata sua soluendo liberetur ? Communis hîc conclusio traditur, attendenda esse verba obligationis. si enim dicatur : obligamus ciuitatem, item vniuersos & singulos de ciuitate, tunc obligatio censetur diuisa, adeò, vt quilibet tantùm pro rata sua teneatur. *Bar. in l. 4. §. actor. num. 4. de re iudic. Baldus. in l. etiam. 5. nu. 14. C. de exec. rei iud. & intelligit Ripa, ratam cuiusque tunc esse, facta videlicet computatione per*
 381 *as & libram, non autem secundùm numerum personarum in communitate. Ripa d. l. si se non obtulit. 4. num. 43.* nisi addatur illa clausula : Obligamus omnes & singulos in solidum. tunc enim vnus soluendo partem suam non foret liberatus, sed teneretur in solidum, *Bar. in d. §. actor. num. 10. & 11. in f.*

*Bal. in l. sicut. 7. num. 2. & §. quod si nemo. num. 3. quod cuiusq. uni. nom. per l. aliena. 20. §. 1. de pig. act. vbi eadem res pluribus obligata facit omnium conditionem & causam parem, ac æqualem. Licet autem Ang. de Perusio in d. l. ciuitas 27. num. 23. ad d. l. aliena. 20. §. 1. respondeat, quod iste textus potius probet contrariū, si enim debet esse par conditio omnium creditorum in pignore, necesse est, cuilibet illud obligatum censeretur pro virili portione, non in solidum, ac fortificatur ista solutio per textum iuris l. si fundus hypotheca. 16. §. si duo pariter de hypotheca. 8. vers. & magis est, ut pro quantitate debiti pignus obligatum habeant, de pignor. tit. generali. ac notat Ronchegallus in l. eandem. 9. num. 280. ff. de duobus reis. per d. l. si fundus. 16. §. si duo. 8. de pignor. vbi pro re duobus pignori data, vni non competit actio in solidum, sed pro rata: nisi aliud conuentum sit, ex quo infertur, si pro eodem debito plures personæ sint obligatæ, vocabuntur singuli pro rata vel virili portione, per l. reos. 11. §. cum tabulis 1. ibi: virilem partem singuli stipulati videntur, de duobus reis. per quæ iura etiam Alex. de Imo, in d. l. 4. num. 25. de re iud. videtur in hoc puncto concludere aduersus Bart. tamen idem Alex. ibidem in fine. num. 25. addit, quod 382
 maxima sit authoritas Bartoli, & quod neminem inuenerit, qui eum in hoc reprobet, adeoque temerarium foret, tenere contrarium, hæc ille. Bene tamen verum est, quod ciues quoquo modo obligati vel exacti, debeant indemnes seruari per magistratum vel senatum loci, ita, ut ciuitas ex communi ærario liberet suos ciues, ita arrestatos vel executatos. Bar. in d. §. actor. num. 6. Ac, si 383
 fiscus laboret inopia, vendendum est commune ciuitatis prædium, argum. l. f. C. de vend. reb. ciuit. lib. 11. ac facit l. cum proponas 9. C. de bon. auth. iud. poss. l. Fulcinius. 7. §. 1. ff. ex quib. caus. in poss. eat. l. hac autem eod. aut, si fortè communitas nihil habeat proprii, debent imponere suis ciuibus & habitatoribus collectam, pro satisfactione æris alieni, per glo. singularem verb. pro consul. in l. 1. §. quod nemo. vbi Bar. num. 2. & 3. quod cuiusq. uni. nom. Bal. in d. l. etiam. num. 13. Alex. in d. l. si se non obtulit. 4. num. 13. de re iud. Spec. in tit. de exec. sent. §. sequitur. vers. quid si vniuersitas. num. 5. Bal. in l. 1. num. 2. C. ne filius pro patre. Et imponetur ista tallia, non secundum capita, vel nu- 384
 merum personarum, sed secundum quantitatem cuiusque patrimonij, per æs videlicet & libram. Alex. in d. l. si se non obtulit. 4. num. 15. & 16. post Bar. in l. 1. §. discretionem. C. de apochis pub. lib. 10. & latius in l. 1. num. 18. C. de mulieribus & in quo loco. ac facit. l. omni. C. de vectig. & commiss. l. rescripto. 6. §. f. de muner. & honor. l. sunt munera. 11. & l. ab his oneribus. 10. de vacat. mun. & est melior de iure tex. in l. omnes prouinciarum. 12. ibi: ascripto currat pro iuribus singulorum. C. de oper. pub. & ibi Salic. in p. notat, istam contributionem fieri secundum ratam cuiusque æstimi: & deficientium vices suppleantur 385
 per alios de vniuersitate. l. 1. C. de omni ag. deserto. lib. 11. Licet autem Baldus velit, ad tales collectas pro ære alieno præteriti temporis, non teneri conferre, qui de nouo venerint ad habitandum, Bal. in d. l. 1. §. quod si nemo. num. 5. vers. super secundo puncto. ff. quod cuiusq. vniuers. nom. allegat. l. prouidendum. 23. C. de decur. lib. 10. ac sequitur Matthæus de Afflict. in constit. Neapol. rub. de contuma. lib. 1. & Rebuff. de lit. oblig. num. 2. glo. 1. nu. 10. Guido tamen Papa in contraria est sententia, puta, quod debitum, etiam per antecessores contractum, noceat successoribus, cum illi noui successors representent prædecessores, & faciant eundem populum. Guido Pap. decis. 279. per l. proponebatur. 76. circa medium ff. de iud. Imò, quod plùs est tenet ipse, 386
 ad talem collectam etiam obligari forenses, qui prædia possident in loco, vbi communis collecta imponitur. allegat. Bar. in l. libertus. 17. §. sola. 5. num. 2. ad munic.*

ad munic. per d.l. rescripto. 6. §. intributiones quæ agris fiunt, possessoribus indicuntur. de mun. & honor. & ista est communis conclusio, secundum Curt. iunct. cons. 61. num. 1. & 2. de quo videatur latius Remigius de Gonny in suo tract. de charita. subsid. sub tit. an Ecclesie vel Clerici teneantur. mihi fol. 235.

- 387 Hæreditas etiam iacens priuilegiata est, vt in illam neq; ex vi iudicati, neque ex vi pacti cum defuncto celebrati, neque ex vi statuti, manus iniectione vel parata executio locum habeat. Ias. in l. 1. num. 1. vers. secus est in secundo decreto. & ibi Bal. num. 2. C. de iudic. accipiendo videlicet vocabulum executionis in potentiore significatione, & secundum consuetudinem horum locorum, vbi ius Saxonicum in vfu est, de ea missione in possessionem, quæ aliâs tribuitur per secundum decretum. argu. eorum, quæ habentur in lib. 1. art. 70. Landreche & Weichbild art. 29. §. f. & art. 64. ac notat Regulus noster in sua practica cap. 303. num. 8. quæ de re in 3. parte huius operis cap. 9. num. 13. & seqq. dicendum veniet fusiùs. quod ampliatur etiam in arresto procedere, per ea, quæ tradimus in 3. parte huius operis cap. 11. num. 90. Et, quod Processus executiuus contrà hæreditatem iacentem fatuè & sine omni fruge instituatur, ac sit ipso iure nullus, testantur Ang. de Perus. in l. ad diem 77. num. 1. Ioan. de Imola. 2. Alex. 4. Ias. 5. de verbor. oblig. Ang. in l. 4. §. toties. per illum tex. in verbis: cessabit hæc pars de dam. infec. Vocamus autem hæreditatem iacentem, 388 quamdiù illa non aditur, vbi tamen adeundi spes est. l. si quis ita hæres instituitur, si legitimus. 82. de her. inst. l. quamdiù institutus. 69. l. quamdiù potest. 389 39. l. quamdiù prior. 3. de acquir. her. Sicut & econtrà, vacans hæreditas dicitur, cum deficit omnis spes adeundi, puta, quando, facta diligenti inquisitione & citatione eorum, quos causa successionis contingit, nullus inuenitur, qui velit esse hæres. gl. verb. hærede & ibi Bar. num. 3. in l. sancimus. 7. §. cum autem aliquis. 1. C. ad SC. Trebell. & facit l. scimus. 22. §. si autem dubius. 2. C. de iure delib. quo posteriore casu bona defuncti omnia, tanquam vacantia, ad fiscum deuoluuntur cum suo onere. l. 1. & l. vacantia. 4. vbi Platea. C. de bon. vac. lib. 10. Actiologia, quare in hæreditatem iacentem non possit manus 390 iniici, siue executionem, siue sequestrationem, siue arrestum ei intentando, illa est, quod nulla extet persona, quæ possit eo nomine interpellari, vel citari, & sic in mora constitui. argum. l. si constante. 22. §. si exheredato. sol. mat. vbi mulier ex dote data socero, si eo mortuo, & marito exheredato, contra hæredes institutos ad restitutionem agere velit, expectare iubetur, donec adeatur hæreditas. Quamdiù enim iacet, reputatur ad instar pupilli vel furiosi, qui non defen- 391 duntur. Ias. d. l. ad diem. 77. nu. 4. ac facit l. is cui s. §. cessatum non accipimus, si pupillus tutorē non habeat. ibidemq; 20. Bar. num. 3. vt in possess. l. ser. causa. Ex qua theorica refert Angelus, se struxisse multos processus, factos contra hæreditatem iacentem, cum omnes citationes super ea emanatæ ipso iure fuerint irritæ & inanes. Ang. d. l. 4. §. toties num. 3. de dam. infec. Res siquidem hære- 392 ditiaræ, antequam aliquis hæres existat, in nullius quasi bonis esse dicuntur. l. 1. §. quod autem ff. de rerum diuis. ac notat Alex. cons. 100. nu. 10. vol. 1. Matthæus de Afflictis in suis singular. sing. 4. num. 7. & quod antè aditam hæreditatem frustrà intentetur executio, probat Decius in l. heredem 59. num. 8. ff. de reg. iur. & Alex. cons. 36. num. 11. vol. 3. & per hanc theoricam nuper admodum defendimus iudicium curiale, in prouincijs Thuringiæ, quod denegauerat processum creditori aduersus pupillum nobilem indefensum, vt cui tutor datus non erat, quia enim ad secundum decretum, nisi data contumacia rei non peruenitur. l. Fulcinius. 7. ex quibus caus. in poss. eat. l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. de dam. infec. & hæreditas iacens persona est indefensa, quæ in contumacia

*Differ. iur.
cin. & Sax.
57. par. 6.
lib. 2. &
Zob. l. ubi
Paulo infra
m. 6. in fin.*

constitui nequit, secundum Bal. post Guilhelm. de Can. in d. l. cum debitoris. 7. n. 2. C. de iud. & in rub. C. de successio. edicto. num. 4. per hæc satis patet veritas suprà dictæ conclusionis. Ac istud quidem, quod videlicet, hæreditate iacente, nulla manus iniectio in bona hæreditaria detur, expressè tenet gl. 1. & Andr. lib. 1. art. 22. Generaliter autem iacere dicitur hæreditas, secundum ius civile, tribus temporibus. Primò namque est illud interuallum, quod extat à die mortis defuncti, vsque ad tempus, quo aperiuntur tabulæ testamenti, l. 1. ff. quemad. test. aper. vel in casu intestati, quando hæres comperit, succedendi ius ad se deuolutum esse. l. f. §. similiq. modo. ibi: postquam nota fiet ei apertura tabularum, vel delata sibi ab intestato hæreditatem cognouerit. iuncto §. donec ibi: nulla sit licentia creditoribus, hæredes interim molestare. C. de iure delib. cum tempus ad aliquid faciendum de iure præfixum, dicatur utile, nec currat ignoranti, vel impedito impedimento facti vel iuris. Abbas in c. quia per diuersitatem. num. 7. iuncto §. 1. & 3. extra. de concess. præbend. & in c. ne profectu. num. 2. de elect. Secundum tempus incipit à die notitiæ testamenti, vel cognitæ successionis ab intestato, & durat per triginta dies, quibus præparat se hæres ad confectionem inuentarij cum solennitatibus ad hoc requisitis. d. l. fin. §. sin autem dubius. ibidemq. Salic. post Richardum Malumbre. ac not. gl. in. auth. sed cum testator. C. ad l. Falcid. Spec. tit. de instru. edit. §. f. & sequitur Sebast. Monticulus de inuent. her. in p. num. 2. septimo memb. princ. num. 1. & seqq. Tertium tempus currit post illos triginta dies, & durat vsque ad alios 60. dies, in quibus & inuentarium conficere & deliberare hæredi licet, an velit hæreditatem adire, vel eam repudiare. d. l. fin. §. sin autem. & l. 1. ff. eo. adeoque totum tempus iacentis hæreditatis, quo & inuentarium perfici, & deliberari debet, an quis velit esse hæres, nec ne, in rebus præsentibus, à die comperitæ successionis de deuoluta hæreditate ab intestato vel ex testamento, spacium est trimestre, aut, si res non sint in loco. annale. gl. verb. sexaginta. d. l. fin. §. sin autem dubius. & d. §. donec. ibi: infra tres menses vel annale spacium. Quo interuallo durante, non datur licentia neq; creditoribus, neq; legatarijs, aut fideicommissarijs, hæreditatem vel ad iudicium vocare, vel per alios processus executiuos molestare, vel etiam ex pacto hypothecæ, res hypothecatas vindicare. d. l. fin. §. donec. adeo, vt, quamuis sententia contrà viuentem lata sit illo tamen postea defuncto, infra prædictum tempus, hæreditate nondum adita, iudicatum executari non possit: sicut & interim cessat executio instrumentorum guarentigiatorum aut aliter executiuorum aduersus iacentem hæreditatem. Chassan. in consuet. Burg. rub. 8. des successions. §. 13. verb. semmes. num. 12. Boër. decis. 10. num. 3. Phil. Cor. d. l. f. §. donec. & ibi Bar. num. 1. & 2. subiungit, istud ita practicari tota die, quod & sequitur Roder. Suarez. in repetit. l. post rem iudicatam. 56. in declarat. legis regni, extens. 1. num. 5. ff. de rei iud. Iure verò Saxo. paulò aliter se res habet, de quo tempus iacentis hæreditatis inter præsentis non est, nisi 30. dierum, computandorum à tempore scientiæ mortis defuncti, vel cognitæ suæ didicitiæ ex testamento, vel ab intestato, hæreditatis, quod adeò priuilegiatū est, vt infra illud non tantum creditores hæreditatem iacentem inquietare vetentur, sed ipsi etiam hæredes possessionem bonorum defuncti, nisi rerum seruandarum causa, ingredi nequeant. Landrecht lib. 1. art. 22. ibi: Anders soll der Erbe keine Geracht haben vor den dreissigsten. & sic tempus iacentis hæreditatis, infra quod executio impeditur, de iure Saxonico regulariter non durat vltra 30. dies. Estque ratio diuersitatis inter ius civile & Saxonicum, quod illius vigore, hæres, semel adita hæreditate, absque confectione inuentarij, tenetur creditoribus

*Differ. Zob.
bel. 55. par.
2. num. 6.
& diff. iur.
cin. & Sax.
43. lib. 2.
par. 1.*

- roribus in solidum, etiam si hæreditas ad summam æris alieni non ascendat.
- 399 *l. f. in p. & §. 1. C. de iure delib. & Montic. de inuent. hered. 7. membr. princ. num. 5. 6. 7. & 8.* idè longiore deliberatione indiget, dictis iuribus: quod non est de iure nostro prouinciali, cuius virtute hæres, etiam non confecto repertorio, tamen non tenetur vltra vires hæreditarias. *tex. est. Landrecht lib. 1. art. 6. ibi: Wer das Erbe nimmet / soll zu rechte die Schuldt zahlen / Als ferne das Erbe reichet mit der fahrenden Habe. ibidem g. glo. 1. cum additione litera A. intelligit istum textum generaliter, etiam in terminis non confecti inuentarij, ut one- ribus hæreditarijs vltèrius non implicetur, quàm in quantum se extendunt vires hæreditatis, quod & probatur in glo. Weichbild art. 26. ac testatur Henning. Gødenus, istam sententiam de generali consuetudine harum prouinciarum ita in feudalibus, quemadmodum etiam in allodialibus obseruari. Gødenus *cons. 11. sub rub. de success. feudi num. 8. ac sequitur VVesenbecius cons. 13. num. 24. & addit num. 15.* istam consuetudinem, non conficiendi inuentarium, esse tolerabilem, post Bart. in *l. tutor, qui repertorium, 7. num. 18. de admin. tut. Ang. de Perus. in l. 1. §. hæc stipulatio. num. 20. si cui plùs quàm per legem Falcid. cùm confectio inuentarij sit iuris positiui, adeoque contraria lege, siue scripta siue non scripta, tolli valeat. Montic. de inuent. hered. in princ. num. 28. & 29. & plenius in tertio membro princ. num. 11.* Ac in hoc concordat ius nostrum Saxo. cum iure Canonico, quod ipsum quoque hæredem, quantumuis non confecto inuentario, non condemnat vltra vires hæreditatis, cum ex ea nihil commodi senserit. *gl. c. quanquam. verb. dicebat. ibidem g. Philip. Franc. & Petrus de Anchor. vterq. num. 9. per illum tex. verb. prout patiuntur facultates. extrà de hered. in 6. post Hostiensem in summa tit. de testam. §. penul. vers. sequente**
- 401 *& Ang. de Perus. in d. l. 1. §. hæc stipulatio. num. 3.* Etsi autem hæc ita sint, quòd videlicet hæredes de iure Saxon. non compellantur conficere repertorium, cùm, eo etiam deficiente, non teneantur vltra vires hæreditatis, per supra dicta: tamen nemini auctor esse velim, qui quoquo modo sese impedit circa aliquam hæreditatem, vt descriptionem inuentarij omittat, ne vel apud hæredes, vel cohæredes, aut etiam creditores, in suspicionem expilatæ hæreditatis incidat, *l. aduersus. 4. C. de crim. expil. hered. & vires hæreditatis, non existente legitimo inuentario, mediante iuramento patefacere teneatur. l. scimus 22. §. licentia. 10. C. de iure delib.* Quod etiam in vidua & viduo procedit, qui eodem modo de patrimonio defunctæ personæ, quod habebat tempore mortis, respondere hæredibus coguntur. *l. 2. & ibi gl. verb. iurata. C. quando & quibus quar. pars debeat. lib. 10. ac glo.*
- 402 *Landrecht lib. 1. art. 25. §. Das Weib antwortet.* Et istud quidem iuramentum, quod ex legis dispositione imponitur, & succedit in locum deficientis inuentarij, eius naturæ est, vt, quantumuis delatum reo, referri nequaquam valeat deferenti. *ita est glo. singularis in ca. f. verbo famosus. extrà. de iur. iur. auth. nouo iure. vers. sed si datum. C. de pæn. iud. qui mal. iud. & est bonus tex. in l. presenti. 6. §. 4. vers. sicubi. verb. de sua conscientia satisfacere iubeatur. & ibi glo. verb. conscientia. in f. C. de his qui ad Eccles. conf. vbi in specie tradit, quod iuramentum, de quo in l. 2. C. quando & quibus quar. pars. deb. & l. scimus. 22. §. licentia 10. C. de iure delib. referri nequeat. & ita fuit de iure responsum per Scabinos Lipsenses, in causa ver- tente inter G. VV. ab H. cum consortibus, actores ab vna, & H. VV. ab H. reum ab altera parte, anno 1577. mense Ianuario. Istud autem inuentarium, de quo præmissi, rerum vdelicet in hæreditate ex- existentium, etiam in terris Saxonæ debet confici, dummodò fidem*
- debeat

debeat mereri, infra tricesimum, secundum communem obseruantiam ho-
 rum locorum. per gl. 1. & andrecht lib. 1. art. 6. ac sequitur Zobelius d. art. 22. lib. 404
 1. in addit. latina litera A. circa medium. Cumq; talis sit lex prouincialis apud
 nos, vt infra tricesimum confici inuentarium oporteat, inferitur inde, quod,
 tali tempore exacto, non prohibeatur ius petendæ executionis, etiam in hære-
 ditatem iacentem. Rebuffus de lit. oblig. art. 3. gl. 2. nu. 21. Quod autem hære-
 nus traditum est, de non permittendo paratam executionem aduersus hære-
 ditatem iacentem, ampliatur procedere, non tantum in casu, quando mora
 sine interpellatione hominis non committitur. argumen. l. si ex legati causa. 23.
 ibi: si interpellatus non dedisti. de verb. oblig. cum l. mora. 32. in p. de usur. cum
 isto casu non extet persona quæ interpellari valeat. Bar. in l. ad diem. 77. nu. 4.
 de verb. oblig. ac fac. l. lecta 40. vers. non enim in mora. si cert. pet. l. sciendum. 21.
 cum l. seq. de usur. Sed etiam, quando solutioni certus est præfixus terminus,
 ita vt dies interpellet pro homine. l. magnam. 12. C. de contrahen. stip. & hoc est,
 quod alibi scriptum reliquit Baldus iacente hæreditate, nullam intelligi in-
 tercedere moram, nullum animi consilium. & nullam culpam. Bal. in l. li-
 cet 8. num. 6. C. de iure delib. Et si enim hæreditas dicitur sustinere personam 405
 fictam: tamen repræsentat personam defuncti, non autem hæredis futuri, de-
 functus autem neque citari, neq; latitare, neq; secundum decretum pati po-
 test. hæc sunt pulchra verba Baldi in rub. C. de success. edict. num. 4. per §. seruus
 etiam alienus in f. Inst. de hered. instit. iuncta l. in eo. 33. l. hæreditas enim 34. l.
 hæreditas in multis. 61. vbi not. glo. verb. domini. de acquir. rer. dom. iuncta l. 1.
 quæ sent. sine appel. rescin. l. in sententijs 59. alijs in summa. §. fin. de re iud. Sicut 406
 eodem modo lapsus fatalis ad appellandum præfixus prouocantibus, non no-
 cet hæreditati iacenti, sed alius demum terminus quatuor mensium indulge-
 tur hæredibus post aditionem, ne videlicet ignorantes negotium, vel etiam
 super adeunda hæreditate dubitantes, priusquam aliquod commodum sen-
 tiant, damnis eos affici contingat. l. f. C. si pend. appell. mors interuen. Quan-
 tumuis autem contra hanc restrictionem saltem in ultimo membro multum 407
 videatur vrgere l. ad diem 77. de verb. obl. vbi poena in eventum non factæ so-
 lutionis ad certum diem promissa, etiam ante diem mortuo promissore, com-
 mittitur, licet eius hæreditas nondum adita fuerit. ac concordat l. debitor. 19.
 ff. de negot. gest. & l. 2. cum l. f. de naut. fan. tamen responderetur simplicissime
 vt maxime committatur poena etiam tempore iacentis hæreditatis, nihilomi-
 nus inde non inferri, quod in iacentem hæreditatem permittatur manus in- 408
 iectio, vel parata executio, vt quæ ius possessionis immisso tribuat. Bal. in
 rub. C. de success. edict. num. 4. Ac si quis opponat de l. cum filiusfamilias. 49. §.
 in hac 2. de verb. oblig. quod videlicet etiam contra absentem & ignorantem
 committatur stipulatio, per te hæredemue tuum non fieri: pro solutione di-
 cendum, quod eodem modo contrarium loquatur extra casum iacentis hæ-
 reditatis. extabat enim ibi hæres, qui contraueniendo promissioni defuncti,
 ipso iure incurrit poenam, licet illa propter pupillarem ætatem ab eo non po-
 tuerit exigi. d. §. in hac. Tradunt & aliam solutionem Dd. ad prædicta con- 409
 traria, quod, licet poena incuratur etiam per iacentem hæreditatem: tamen
 æquitas suadet subueniri hæredibus contra petitionem poenæ per in integrum
 restitutionem, ex illa generali clausula: si qua mihi iusta causa videbitur. l. 1.
 ex quib. caus. maio. ita respondent Ang. de Perus. d. l. ad diem. num. 2. ibiq; Alex.
 de Imo. 3. l. 1. §. 6. vbi addunt, hanc solutionem & sententiam communem esse. quod
 & Zafi. eo in loco attestatur num. 6. Et si verò ista doctrina in se vera est: ta-
 men non euacuat contrarium, ideo teneatur prima solutio. Et istud facit
 ad quæ.

- ad questionem sæpius incidentem, ex quo de hominum facultatibus vt plurimum plùs speratur, quàm in ijs est. §. *in fraudem. vers. sæpè enim. Instit. quib. ex caus. manumit. non lic.* pone, quod, mortuis debitoribus, creditores, prout fit tota die, suspectam habent de ære alieno hæreditatem, ideoque vnus post
- 410 alium arrestum impetrare properat, an infra tricesimum (qui de iure Saxonico regulariter concludit tempus iacentis hæreditatis. *d. art. 22. lib. 1. & anders recht*) arrestum impetrans, alijs arrestantibus, qui videlicet exacto demùm tricesimo veniunt, præferatur? decisio pendet ex eo, quale ius tribuatur arrestantibus. Admonuimus autem suprà in parte 1. huius operis *cap. 2. num. 189. & seqq.* de iure Saxonico, ex vi talis arresti induci hypothecam legalem & tacitam. Et si enim hæc neque ex obligatione debitoris expressa, cum consensus eius ab initio non accesserat, *l. contrahitur 4. l. res hypotheca. 5. ff. de pign.* neque ex obligatione tacita vel legali, in casibus puta à iure ciuili approbatis, *in tit. ff. & C. in quib. caus. tac. pig. contrah.* descendit: tamen lex consuetudinaria potest hoc operari, vt pignus etiam in bonis absentis constitutur, argumento eius, quod dicitur, consuetudine induci posse, vt quis tertio etiam absenti stipuletur. *las. in l. stipulatio ista 38. §. alteri. 17. num. 2. ibique Zas. 18. ff. de verb. oblig. per l. certi condictio. 9. §. si nummos 8. ibi: quotidie euenit, vt mutuam pecuniam ab vno petendo, stipulemur eam nostro nomine futuro debitori numerari. iuncta l. singularia. 15. si cer. pet. l. si quis donaturus. 24.*
- 411 *ibi: vsitatum est. de usufr.* Quo facto, si in processu super validitate arresti subsequatur sententia, per quam confirmetur peritio & decretum arresti, fingitur tacitum pignus super bonis arrestatis retrò, ab initio videlicet impetrati arresti interuenisse. *argum. l. potior. 11. §. videamus. vers. cum enim semel conditio extiterit, perinde habetur, ac si illo tempore, quo actus factus est, sine conditione stipulatio interposita fuisset. qui pot. in pig. hab. ac facit l. quod si 14. de peric. & com. rei vend. cum ratihabitio, siue voluntaria, siue necessaria, propter sententiam iudicis, quam etiam contra inuitos ferre potest. l. inter stipulantem. 83. Stichum. 7. de verb. obl. trahatur retrò ad initium celebrati cuiusq; actus. c. ratihabitio. extra. de reg. iur. in 6.* Et sic istud arrestum statim à die impetrationis tribuit arrestanti ius reale. Eine gedingliche Verrechtigheit/puta hypothecæ, cuius ratione prior in tempore præfertur omnibus alijs sequentibus creditoribus, anteriore videlicet hypotheca non munitis. *Vvesenb. de priuileg. credit. nu. 9.* idque probat etiam illustrissimus Saxonix Elector in suis nouellis *constit. 28. §. Ferner. part. 1.* adeò, vt isto casu factum iudicis arrestum concedentis, habeatur pro facto partis, *argumento l. 1. C. si in causa iudica. l. pignoris. 11. C. de pig. act. per vulgatam regulam: qui prior tempore potior est iure l. quoties vtriusq. 98. ff. de reg. iur. c. qui prior. extra. eod. in 6. l. qui balneum. 9. in p. & d. l. potior 11. qui pot. in pig. hab.* quo de videantur quæ superius tradita fuerunt in prima parte nostri operis *cap. 2. nu. 205. cum seqq.* Vnde infertur de necessitate, præsupponendam esse personam, qui cum lex fingat negotium gestum esse eo tempore, quo arrestum impetrabatur, cum fictio nunquam habeat locum, nisi inueniat rem vel personam, super qua figat pedes. *Bart. in l. sciendum. 18. in princip. ex quibus caus. maio. l. quoties. 14. ibi: quia non subest. res eo tempore. de noua.* ideo alibi tradit lason, quod fictio requirat duo extrema habilia, & quando retrò quid fingit, nec inuenitur extremum, in quo fingat, quia videlicet persona, cum qua fingitur contractus initus, iam decessit ex humanis, nulla est fictio. *lason in l. si is qui. pro emtore. 15. nu. 343. sicut & 117. 118. 119. 152. 153. & 155. ff. de usucap. per l. huic scriptura. 15.*
- 414 *ad l. Aquil.* Porro hæreditas in proposito, tempore videlicet arresti impetrati,

trati, erat quasi extra rerum naturam, cum defuncti personam repræsentaret. *l. hereditas in multis. §. de acquir. rer. dom.* cum quo defuncto nullus contractus, & sic, nec pignoris, celebrari, tempore impetrati arresti, poterat, adeo, ut hac ratione attenta, ne quidem lex in arresto fingere vel præsumere possit, inductionem hypothecæ. Ac, ne camus per mendicata suffragia pro hac sententia, quod videlicet de iure Saxonico infra tricesimum, nequaquam sit permittendum arrestum, ac, si de facto permittatur, arrestari faciens, nullum ex eo ius consequatur, habetis gl. manifestam. *Landrecht lib. 1. art. 22. verb.* Das Erbe mag wol / *vbi dicitur:* Vor dem dreissigsten soll niemandt auff des Verstorbenen Schuld klagen / der Richter soll auch nichts daraus pfenden / noch jemand ins Erbe weisen oder kummern / &c. Relinquitur ergo, quod arrestantes infra tricesimum, nullum ius reale consequantur, cuius ratione alijs post tricesimum arrestantibus præferantur. Ac si obijciatur, contra hereditatem iacentem saltem perueniri posse ad primum decretum, ut videlicet bona rei seruandæ causa possideantur, *arg. l. apud Iulianum. 3. ver. & ait. Iulianus. vers. si verò nihil. quib. ex caus. in poss. eatur.* respondeo: aliud esse in missione ex primo decreto, quæ cæteris creditoribus, nihil præiudicat, cum missus non tam sibi, quam omnibus alijs creditoribus, detineat rem, in qua contingit missio. *l. cum vnus. 12. in p. ff. de reb. auth. iud. possid.* & sic istud pignus prætorium non operatur aliquam præuentionem ratione temporis, in concreditoribus eiusdem tituli, *gl. verbi, creditoribus d. l. cum vnus. ac concordat l. is cui. 5. §. qui prior. 3. ut in poss. legat. l. si finita. 15. §. si plures 15. & l. prætor. ait. 7. §. eius rei. de dam. infec. cum l. f. C. de reb. auth. iud. poss.* nec sine causæ cognitione fit. *l. si diu. 8. ibi:* causa cognita permittendum, bona rei seruandæ causa possideri. *ff. ex quibus causis in poss. eatur.* secus est in arresto Saxonico, in quo nulla planè causæ cognitio interuenit, per ea, quæ fuerunt tradita in prima parte huius operis, *cap. 2. num. 189.* & nihilominus arrestator ius & priuilegium reale, ac tale quidem consequitur, cuius ratione, prout prior arrestauit, sic omnibus alijs posterioribus creditoribus præfertur, per superius dicta. Potest & alia, ac fortè melior solutio dari, quod videlicet ius Saxonicum materiam primi decreti, maximè circa casum contumaciarum, hodiè planè non agnoscat, prout rectè notat Zobel. *in suis addit. ad tex. Landr. lib. 2. art. 41. litera B.*

Ex quo vltèrius infertur, stante statuto vel pacto, quod post moram debitoris liceat ingredi possessionem bonorum ipsius, nihil prohibet ingressum vel missionem ex primo decreto, etiam aduersus hereditatem iacentem expediri. *Ias. in l. cum debitoris. 7. num. 1. ibidemq. Alex. de Imo. & Ang. de Persf. uterq. num. 2. C. de iudic. post Bar. in l. si bona. 5. per illum tex. C. de bonis auth. iud. poss.* licet ille textus de vacante, non autem iacente hereditate loquatur. melior est tex. *in d. l. si diu. 8. ff. ex quibus causis in poss. eatur.* vbi habetur: quamdiù incertum est, an hæres sit exiturus, nec ne, causa cognita permittendum, bona rei seruandæ causa possideri, *ac facit l. 4. §. toties. ibi:* si non sit cui denunciatur, veluti cum hereditas nondum adita est, *de dam. infec.* cum hereditas iacens & pupillus in ista materia æquiparentur. *Ias. in d. l. cum debitoris 7. contra pupillum autem, si non sint, qui eum defendant, tutor vel cognati, indubitanter potest perueniri ad primum decretum, l. Fulcinius 7. in p. & §. 1. & l. apud Iulianum. 3. in p. iuncto §. si verò & l. hac autem. 5. ff. ex quib. caus. in poss. eat.* Estq; ratio, quia talis ingressus non magis possessionem, quam nudam custodiam & detentionem tribuit, sicut probatur per *l. creditores 3. in p. iuncto vers. seq. C. de pig. secundum vnum intellectum. & l. is cui. 5. §. qui seruandorum*

dorum 22. ff. ut in poss. lega. ac fac. l. 3. §. genera, ibi: misso in possessionem ex causa damni infecti, vel ventris nomine, vel causa rei seruanda, non possessionem, sed custodiam & observationem rerum concedi, ff. de acquir. poss. In quo concordat & ius Saxonicum, quod hæredi (nulli tamen alij) permittit, rei seruandæ causa, etiam iacente hæreditate, & antè tricesimum, ingredi possessionem. Landrecht lib. 1. art. 22. in illis verbis: Der Erbe mag wol in das Haus oder Gut ehe dem dreissigsten einfaren / Auff das er beware / damit nichts verloren werde. Et quidem hæc est prima sublimitatio ad id, quod tenuimus in iacentem hæreditatem denegari executionem paratam, quod videlicet falit prædicta regula, quando intenteretur ingressus, vel peteretur missio causa rerum seruandarum. cum periculum in mora, circa res videlicet hæreditatis, quæ non tam ex immobilibus, quàm ex mobilibus, quæ seruando seruari non possunt, constat, faciat licitum, quod aliàs foret illicitum, quod & Rodericus Suarezus confirmat in l. post rem iudicatam 56. declaratione legis regni, extens. 1. num. 6. de re iud. & facit d. l. si diu. 8. ibi: si res urgeat vel conditio, ex quibus caus. in poss. eatur. Vbicunq; enim periculum est in mora, tunc propter damnum non facile reparabile discedimus à regulis iuris communis. Alex. de Imola, in l. f. §. donec. num. 1. C. de iure delib. Angelus in l. 2. ff. de appel. recip. & l. tutor qui repertorium 7. per illum textum, in verbis: nisi id, quod nec modicam dilationem expectare possit. de admin. tut. & glossa ordinaria l. de pupillo 5. §. si quis riuos. 11. vers. præterea. & vers. proinde. ibi: quoties mora vel dilatio periculum est allatura, & ibi omnes Dd. notant de no. op. nuncia. ita tamen, ne ingressus, etiam ex casibus celeritatem desiderantibus, aliter, neque ad alium finem fiat, nisi pro custodia rerum, secundum Bartol. & omnes communiter Dd. in d. l. ad diem. 77. de verb. obligatio. Alexander in d. l. 4. §. toties. nu. 24. & in l. si quis instituatur 23. inf. de her. instit. & l. si bona. 5. num. 2. C. de reb. auth. iud. possess. & in d. l. si diu. Baldus in rub. C. de success. edict. num. 4. & 422 l. debitori. 7. nu. 3. C. de pactis. Ludo. Rom. cons. 158. num. 1. Vnde & illud est, quod iacenti hæreditati vt plurimum curator datur, qui eam administret & defendat, maximè ad instantiam creditorum. Bar. in l. 2. num. 1. de cura. bonis dando. Alex. cons. 100. num. 16. vol. 5. cuius persona sapius etiam ex numero creditorum desumitur, quantumuis non sit extraneus, secundum Romanum singulari 131. incip. volo tibi dari, per l. debitor. 13. ff. de negoc. gestis. & l. 2. §. voluntarius. in finalibus verbis. de cura. bon. dando.

Et ex hac ipsa ratione assignant Dd. etiam secundam fallentiam & casum, in quo, hæreditate iacente, peti potest missio in possessionem bonorum, puta pro legato pauperibus relicto ad alimenta, namque & isto casu, quia in mora periculum est, ne medio tempore, donec hæreditas adeatur, pauperes fame pereant, licebit legatarijs non tantum ingredi, sed etiam exercere possessionem ex secundo decreto. Ang. in l. scimus. 22. §. donec. 11. num. 1. & ibi. Alex. de Imola. 2. C. de iure delib. & idem Ang. in l. 1. §. hac stipulatio. num. 16. ubi & Ioan. de Imola. notat. ff. si cui plus quàm per l. Falc. Et ex hoc fundamento saluatur illa practica, quæ quotidie in vsu est, vt videlicet viduis & familiæ defuncti, vsque post tricesimum, prouideatur de certis alimentis, ita, vt hæc, ad instar aliarum rerum hæreditariarum, non includantur, neque consignentur.

Restringitur tertiò in mandata restitutione vsurarum, soluendarum debitoribus, à quibus fuerunt exactæ, pro ijs enim paratam esse executionem in hæreditatem etiam non aditam, ad purgandam conscientiam defuncti, tenet Alex. in d. l. f. §. donec. num. 2. & 3. Ang. 1. & 2. Bal. 1. Salic. 27. & Paulus de Castro

Castro in 2. limitat. ibidem. C. de iure delib. ac sequitur Rodericus Suarezus in d. l. post rem iudicatam. extens. 1. num. 6. propter videlicet periculum animæ, quæ 426 omnibus rebus humanis est præferenda. l. sancimus. 22. C. de SS. Eccles. & ca. cum infirmitas. extra. de pœnit. & remiss.

Declaratur quartò in impensis funebribus, pro quibus non minùs, quàm ad pias causas relictis, hæreditas etiã nondum adita distringi potest. 427
Ang. in d. l. 1. §. hæc stipulatio. num. 16. summa siquidem ratio est, quæ pro religione facit. l. sunt personæ 43. de relig. & sumt. fun.

Sicut autem in hæreditatem iacentem, neq; virtute pacti executiui, neque ex vi statuti, permittentis executionem paratam post moram, potest manus injici, vel exequendo, vel arestando, vel quoquo alio modo detinendo, ut in eo ius aliquod acquirat consulens: ita idem & multò magis de ipso cor- 428 pore, vel cadauere defuncti statuendum est, quòd nullo modo sisti, neque aliter eius exequiæ impediri vel prohiberi possunt. *l. f. C. de sepul. viol. l. pen. C. quæ sent. sine appel. rescind. l. in sententijs. 59. §. f. ff. de re iud. ac facit auth. ut defuncti seu funera eorum non iniurientur. colla. 3. & §. meminimus. ibi nullam esse licentiam corpora defunctorum debiti gratia detinere, vel impedimenta facere eorum sepultura auth. ut cum de appel. cognos. col. 8. Idquæ adeò verum est, ut 429 creditor contra faciens & debitum suum amittat, & aliud tantundem hæredibus iniuriati soluere cogatur, insuperque tertiæ partis omnium bonorum suorum confiscationem patiatur cum infamia. §. sancimus. d. auth. ut defuncti seu fun. eor. non iniur. ubi etiã additur ratio. qui enim, inquit Imperator, hominis naturam non erubuit, dignus est & pecunia & gloria, alijsque rebus omnibus mulctari, & alibi dicitur: quod contaminata religio defunctorum habeat poenam sacrilegij. l. pergit audacia. 5. C. de sepul. viol. Ac in specie, quod parata executio ex vi instrumenti guarentigiati, vel quantumcunque aliter executiui contrà cadauer non detur, tradit Abbas in ca. ex parte 1. extra. de sepultur. Benedictus in c. Raynutius. verb. mortuo itaq; testatore. num. 56. de testam. Rodericus Suarezus in l. post rem iudicatam 56. ampliatione 5. ff. de re iud. Didacus Couarruias lib. 2. variarum resolut. cap. 1. num. 10. Per quæ destrui- 430 tur opinio Angeli, afferentis, stante statuto, quod instrumenta confessionata mereantur executionem paratam, creditorem mediante tamen ministerio iudicis, rectè impedire sepulturam defuncti debitoris, tam diu, donec ipsi satisfiat. Angelus in auth. ut defuncti, seu eo. fun. num. 1. quod & Marsilius probat in l. f. num. 63. vers. item adde etiã predictis. ff. de quest. & in sing. 199. incip. in iure expressum. siquidem istud Angeli dictum reprehenditur per Felinum in ca. sicut Iudæi. num. 2. extra. de Iudæis & Sarracenis. quod non pro- 431 cedat de æquitate, sed ego dico, quòd nec de iure defendi possit tanquam publicæ utilitati contrarium, cuius interest, ob foetorem non diu iacere inhumata cadauera. d. l. sunt persona. vers. nam propter publicam. & l. ne corpora vel ossa. 38. ff. de relig. & sumt. fun. idèò communiter ista doctrina Angeli reprobatur, secundum Thomam. Gramma. decis. 82. incip. incidit sermo inter fratres. num. 4. qui ibidem circa finem addit, quòd vltra triginta annos, tanquam iudex in magna curia regum Arrogantiæ, semper vidit contrarium iudicari, & creditoribus denegari arresta vel detentiones debitorum mortuorum usque ad impetratam satisfactionem, & hanc sententiã communiter approbari testatur Franciscus de Aretio in l. ex facto. 43. num. 16. ff. de vulg. & pupil. substit. quòd ita non tam in his provincijs, quàm in plerisque ciuitatibus imperij celebrioribus practicari memini.*

Quia

Quia verò superius *num. 108.* sicut & in capite ultimo primæ partis. *num. 312.* latius conclusimus, ius pacti vel statuti executivi regulariter prodi non tantum adversus debitores ipsos, sed etiam adversus eorundem hæredes, ut maxime nulla hæredum in instrumento facta fuerit mentio, per *l. ex contractu 44. & l. miles 6. §. f. de re iudica.* succedit nunc dubitatio: an illud ius ingrediendi & occupandi, vel etiam acquirendi possessionem bonorum obligati, vel, quod idem est, ius paratæ executionis, competens ex pacto vel statuto, exerceri possit adversus singularem successorem? puta contra legatarium, in quem per testamentum translata est res aliqua particularis debitoris, eos namque vocamus singulares successores, *Bal. in l. 1. nu. 1. C. si cer. pet. & l. 3. in f. C. ut in poss. leg.* sicut & emtores rerum hæreditariarum vel quarumcunque, quos & successores ex contractu nominant, *Bald. in l. 2. num. 1. C. de pact.* item donatarium, qui donationis titulo à debitore Titij rem acquisivit. *Aufrerius decis. Tholos. quæst. 38. per l. omnes 17. §. Lucius. ff. quæ in frau. cred.* de his inquam, & consimilis tituli tertijs possessoribus quæritur, an contra eos manus iniectio non minus competat pro rebus quas possident, quam prout competitura erat, si in manibus debitoris permanissent? Omissa distinctione doctorum, qui constituunt differentiam inter pactum executivum iuris personalis & iuris realis, distinguendo & subdividendo, ut per eos in *l. creditores 3. C. de pignor.* explicabimus hanc materiam per modum regulæ, subiunctis fallentiis. Conclusionem itaque isto casu accipite eam, quod regulariter ius pacti, vel statuti executivi non transit in singularem successorem, vel tertium possessorem rei. *Bar. in d. l. creditores. num. 18. & 22. Salic. 9. & 16. Ang. de Perus. 5. & 7. Rosates 7. Baldus 5. ac latè Menochius*
433 de adipisc. poss. remed. 5. num. 111. & 112. 122. & 126. cum seqq. per l. cum precibus 4. ibi: contra emtorem nullam te habere actionem perspicis. C. de rerum permuta l. f. §. f. de contrah. emptio, quia personalis est conventio, quæ, sicut tertio non prodest, ita nec nocere debet, *l. si unus 247. 4. vers. §. ante omnia. & ibi Ias. num. 4. & 5. & l. iurisperitum 7. §. ait prator 7. num. 9. de pact. & in l. Imperatores 3. num. 2. de transact.* per id, quod in omnium ore est, obligationes
434 personales non sequi fundum. l. 1. §. si hæres, ad Trebell. l. 3. §. opus de alien. indic. mut. caus. fac. l. ut pomum 8. de servit. tit. generali. l. eum cui mutuam 13. C. de act. & oblig. Sic prohibitio alienationis bonorum ex vi contractus, licet obliget personas prohibitas, ita, ut contra faciendo teneantur ad interesse: tamen
335 non afficit emtorem, & sic tertium, quo minus in ipsum rei alienatæ dominium transeat, l. ea lege 3. C. de condict. ob caus. & pactum quod liceat in fundo tuo deambulare, spaciari, pecora pascere, personale est. l. pecoris 4. l. Lucius 37. ff. de ser. rust. præ. l. cum servus 39. §. si quis alicui 4. de leg. 1. l. Mela. 14. §. 1. de ali. & cibari. leg. a. l. fin. de contrahen. emptio. Vnde & Bartolus ipsemet, profiteretur, primum effectum huius conventionis, de permissa licentia ingrediendi, esse, quod debitor ita obligatus ex pacto, teneatur ad præstandam patientiam, quod creditor securè ingredi possit, & iste effectus nihil aliud, nisi personalem obligationem continet. *Bar. in l. creditores 3. num. 15. & 22. Salic. 9. item 15. vers. secunda opinio. & ibi Ang. de Perus. 5. Bal. num. 4. & 5. C. de pignor.* quod ibi comprobant etiam Martinus antiquus glossator, Rosfred. Iacob. Butrig. & Iacob. de Belviso, item Afflict. in comment. ad constit. Neapol. verb. pacis cultum, num. 22. *Neguzan. de pig. 4. par princ. num. 20. vers. tertio restringitur. & Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. num. 114. 115. & 122.* adeoque executio huius pacti contra tertium possessorem intentari nequit. *Chass. in consuet. Burg. rubr. 4. §. 1. num. 31.* quod & Albericus de Rosa. firmat in *d. l.*
Aaa credito-

creditors. num. 6. 7. & 8. vbi subiicit, quod nullum pactum afficiat rem ipsam nisi ius queratur in re, puta, quia in ea constituitur pignus, servitus, vel quid simile, hinc est quod dicitur: contra tertium, non nominatum in instrumento, denegandam esse executionem. Bal. cons. 149. num. 1. vol. 3. Fel. in ca. cum super num. 15. extra de re indic. Bald. & Ang. in l. 2. C. si adversus cred. & item Bal. in l. hac edictali 6. C. de secundis nup. l. si pro dote 2. C. de dot. promiss. l. 2. C. de inoff. dos. & in l. si bina 11. ff. de iniustorup. irrit. test. ac, quod ius pacti vel statuti executivi non transeat contra singularem successorem, vel tertium possessorem, in instrumento non nominatum, tenet in specie Bar. in l. 1. num. 6. C. communia de lega. & indubitanter profiteretur Molin. in consuet. Paris. tit. 1. gl. 1. verb. Arest. num. 24. & ibidem gl. 1. num. 16. vbi taxat contrarium tenentes in l. creditors 3. C. de pign. & alias dicitur: quod instrumentum non cantat, nec ego cantabo. Baldus in l. ad probationem domini. num. 1. C. de probat. Benedict. de Barzijs in tract. guarentig. part. 1. q. 9. Rebuff. ad const. reg. Gall. tom. 1. de tit. oblig. art. 1. Glo. 9. num. 31. & in quantum agitur de pacto executivo iuris vel obligationis personalis, ante videlicet ingressum bonorum debitoris, quod non detur parata executio contra tertium quo cum nihil fuit contractum, ista Bartoli sententia videtur communis esse, quam & sequitur Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. num. 122. 125. & 126.

Fallit hac regula primò, quando virtute pacti vel statuti executivi, creditor semel fuisset ingressus possessionem bonorum debitoris, & deinceps à possessione caderet: tunc enim primus ingressus creditoris haberet vim cuiusdam traditionis, factæ per debitorem, adeò, vt deinceps possessio per viam manus iniectionis à tertio avocari posset ex debitoris consensu. *Salic. d. l. creditors: num. 21. per l. minus instructus 2. C. de acquir. poss. licet ipse conclusivè ab hac sententia recedat, & benè: tùm, quia istud pactum non obligat, nisi, quàm diu res est penes debitorem. Salic. vbi supra num. 21. versu nec etiam. tùm etiam, quia verbum ingrediendi intelligitur de prima vice, non de pluribus. l. boves. 89. §. hoc sermone ff. de verb. sign.*

Fallit secundò, si personaliter & executivè obligatus, alienaret res suas in fraudem creditoris, quo casu, rescissa videlicet & revocata alienatione, per ea, quæ habentur in §. item si quis in fraudem Inst. de act. executio parata, provt intentari poterat contra principalem, ita pariter locum habebit adversus singularem successorem. *Bar. in d. l. creditors. num. 23. vers. circa hoc autem. iuncto vers. primo casu aut loquimur in contractibus. Salic. l. f. in fin. C. de execut. rei iudic. Ferrar. in forma executionis sententia definitiva. §. 1. num. 18. Anton. de Butr. in ca. quia Gn. num. 13. extra de iudic. las. in l. 1. à divo Pio 15. §. si super rebus. num. 17. ff. de re iudic. Ripa in l. 1. §. si heres. num. 21. vers. aut executio non erat. ad Trebell. Anton. Gabrielus lib. 5. commun. conclus. conclus. 8. num. 2. Neguzan. de pignor. 4. parte princ. num. 20. vers. tertio restringitur. & Menoch. vbi supra num. 126. Quæ fallentia ampliatur, vt procedat etiam in casu testati, qualiscunque tandem sit illa vltima voluntas, in qua testator, sciens habere se creditores quibus antea dedit licentiam manus iniectionis in ipsius bona, nunc aliqua eorum legavit Titio in testamento, prædictum pactum manus iniectionis, ob dolum & fraudem testatoris, eodem modo afficiet bona penes legatarium, & sic tertium possessorem, quemadmodum affecisset, si penes defunctum vel eius hæredes remanissent, secus, si legatum absque dolo factum esset. ita Bartolus in d. l. creditors num. 23. vers. aut in vltimis voluntatibus. ibidemq. Salic. num. 14. & in l. si quis immissum 17. §. si iudex. ff. de dam. infec. & Gabriel. vbi sup. conclus. 8. num. 5. ac latè Menoch. de adipisc. poss. remed.*

remed. s. num. 130. ubi adijcit, idem etiam procedere, quando hæres legatario reliquisset certam rem, cum permessa licentia apprehendendi & vindicandi illam propria autoritate, iuxta *l. Titia cum testamento 34. §. 1. secundum tertiam lecturam gl. de leg. 2.* siquidem & eo casu, si contingat, fraudulenter istum fundum legatum alienari per hæredem, licitum erit legatario, paratæ executionis ius etiam adversus singularem successorem intendere. *Menoch. practicato loco num. 131.* quod latius prosequitur num. 31.

- 441 Fallit tertio, in alienatione rei litigiosæ, quæ pendente iudicio personali distrahitur, quo casu alia rescissione, secundum aliquos, opus non est, quin competat parata executio, etiam contra singularem rei successorem. *Bal. in l. executorem 8. num. 22. C. de exec. rei iud. & in l. ob maritorum 2. num. 4. vers. breviter dico. C. ne vxor pro mar. & post eos Menochius ubi proxime num. 127. Salic. in l. creditores. num. 16. & 17.* De qua tamen fallentia in isto membro, circa iura & obligationes personales non parum dubito, ex quo saltem iure
- 442 novissimo nulla bona dicuntur litigiosa, vel vitio litigiosi subiacere, nisi pro quibus in rem actio, siue directa, siue utilis super dominio vel quasi instituta est. *Ferrariensis in forma libelli actionis realis verb. veris ac legitimis num. 81. per autem. litigiosa C. de litigios. & in corpore unde sumitur. autem de litigios. in princip. collat. 8.* nisi forte personalis obligatio directa fuisset ad obtinendum dominium rei, prout fit in actione ex emto. *l. 1. cum l. ex emto 11 ff. de actio. emti.* quo ipso etiam casu contrahitur vitium litigiosi, saltem tunc, quando post litem contestatam alienatio facta est in huius litis benè consciuum successorem singularem, si credimus Didaco Covarruvias in *practicis question. cap. 15. num. 6. & 7.* per rationes & auctoritates ibidem ab ipso adductas, cum quo transit etiam Gailius *lib. 1. obser. 118. num. 3. post glossam & Paulum de Castro in l. quanquam 4. de aqu. plu. arc. & Bar. in l. creditores 3. num. 23. C. de pignor. allegat Didacus. num. 7. etiam Rodericum Suarezum in repetitione. l. post rem iudicatam. in octava ampliatione,* qui nihil huius ibidem, sed num. 4. planè contrarium asserit, puta, quòd ius executivum, ex contractu non transit adversus singularem successorem, siue loquamur de iure executivo actionis personalis. *§. item si quis. Inst. de action. siue de iure executivo actionis realis. l. sepe 63. ff. de re iud. cum l. 1. & 2. C. quib. res iudic. non nocet.* & istud tenet communis schola interpretum, quòd eo casu, quantumvis actio ex emto litigiosa efficitur: tamen non afficit vitio litigiosi rem ipsam, quæ petitur. *Ferrariensis in forma libelli actionis realis, verb. veris ac legitimis. num. 81. & allegat ipsemet Didacus pro contraria sententia infinitas auctoritates & inter alios Romanum cons. 270. num. 3. addendo, istam opinionem communem esse. Didacus in d. cap. 15. num. 6. quem sequitur etiam Hartman Pistoris. in suis quest. respons. 40. num. 7. parte prima. licet Ioan. Franciscus Ripa alteram opinionem referat æquiorē esse. Ripa in cap. cum M. Ferrariensis. num. 192. & 193. de constitut.* Possent fortè in materia executionis res etiam illæ dici litigiosæ, super quibus iam petita fuit à iudice parata executio, & præceptum executivum impetratum in bona debitoris obligati personaliter, quas tamen ante factam immissionem debitor alienat, argumento eius, quòd *Accurs. in l. 2. verb. deducta. C. de litigios.* tradit, non corrigi per d. autem. incipientem litigiosa, ius Pandectarum in actionibus personalibus, quin saltem post litem in ijs contestatam, vel executionis comminationem, quæ æquiparantur, per notata in quarta parte huius operis. cap. 1. eodem modo res debitoris dicantur factæ litigiosæ. *l. 1. §. si inter primum. ibidemq. Bar. ff. eod. tit.* Vnde, cum in proposito nulla fuerit necessaria litis contestatio, sed pro-

cessus ex conventionione partium, vel ex vi statuti inchoaretur ab executione, si nunc pendente illo processu aliquid de rebus suis alienet debitor, istud omne litigiosi vitio diceretur affectum esse de quo tamen, ne quid temerè videar asserere, cogitandum relinquo.

Fallit quartò, quando pactum manus iniectionis, appositum contra- 444
 &ui, in casu non impletæ obligationis ex parte debitoris vel promittentis, rescinderet contractum ipso iure. tunc siquidem manus iniectionis extenditur non tantum ad eum, qui cum stipulatore contrahit: verum etiam aduersus singularem rei successorem. *Bar. in l. creditores. num. 12. & 23. Salic. 18. Menoch. ubi supra num. 128. post Gabrielum lib. 5. conclus. commu. conclus. 8. num. 4. & Afflictus in d. consti. pacis cultum. num. 25. per l. Titius 9. ff. de ser. expor. l. 1. 2. & 3. ac per. tot. C. si ser. expor. ven. & est optimus tex. in l. 1. C. si mancip. ita fuer. alie. ne prostit.* in quibus iuribus omnibus habetur, quòd seruus alienatus cum pacto manus iniectionis, si contra legem venditionis peccatum fuerit, possit in casum contrauentionis pacti per primum venditorem propria autoritate retrahi in potestatem, etiam à tertio possessore, ac concordat *l. si quis sub hoc pacto 50. ibi: et si per plures manus mancipium cucurrerit; tamen ei, qui primo vendidit, abducendi ius esse. ff. de contrah. empt.* Cuius rei nulla alia est causa, nisi prohibitio de non alienando, contra legem primæ venditionis, cum pacto manus iniectionis, si contra legem contractus factum fuerit. *argumen. l. si Creditor 7. §. queritur. de distract. pig. ubi patet de non alienando, factum creditori, habenti ius in re, illius est effectus, ut nulla videatur esse venditio pignoris, de facto postea subsequuta, adeoq; etiam à tertio possessore res alienata revocari possit, quod regulariter non est, l. ea lege 3. C. de condict. ob causam.*

Fallit quintò, in casu acquisiti iuris executiui per sententiam, quæ transiit in rem iudicatam, liquidata iam videlicet, & plenè probata inten- 445
 tione actoris. Tunc enim, siquidem debitor, in fraudem paratæ executionis per viam contractus, vel quoquo modo transferat possessionem suam in alium, tertium videlicet possessorem, sicut isto casu parata executione victor vti poterat aduersus victum, vel condemnatum, ita eodem modo istud ius paratæ executionis, transit etiam aduersus singularem successorem, habentem videlicet causam ab eo, contra quem principaliter exequendi ius intentari poterat. *Baldus in l. ob maritorum 2. num. 4. vers. breuiter C. ne uxor pro marito & idem Baldus in l. executorem 8. num. 22. C. de execut. rei iud. & in l. certa. est forma 7. num. 1. vers. considera C. ut in poss. lega. & Paulus de Castro in leg. à Divo Pio 15. §. si super rebus. num. 8. ff. de re iudic. allegat Baldus in d. l. ob maritorum num. 4. leg. chirographus 57. §. f. ff. de administr. tut. Bartol. in d. l. creditores num. 23. vers. auth. habet causam. Anton. de Butr. in ca. quia Gu. num. 13. vers. primus quando, extra de iudic. & clarius Ripa in l. 1. §. si hares. num. 21. vers. aut executio ff. ad Trebell. Gabrielus lib. 5. commun. conclusionum conclusio. 8. num. 8. & Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. num. 133. cum sententia lata super principali, non tantum ipsi noceat, contra quem lata est, sed etiam habenti causam ab eo, 446
Paul. de Castr. in l. si mater 11. §. si egero 9. vers. item si rem. & in l. iudicata 28. §. f. per illos text. ff. de excep. rei iud. l. si superatus 3. §. 1. de pig. licet Iason in l. si unus 27. §. 4. vers. ante omnia. num. 5. de pact. teneat contrarium. Quod certè in via disputationis, videtur obtineri satis posse, cum sententia maximè, super actione personali lata, non tribuat possessionem, vel simile ius reale,
 ante*

ante immissionem vel executionem. *ca. cum aliquibus in verbis: nisi corporali possessione latentur. extra. de re iudic. l. non est mirum. 26. ff. de pignor. actio. l. possideri 3. in princip. de acquir. poss.* ideo Philippus Decius in suis adait, ad Baldum in d. l. ob maritorum, num. 4. verbo breviter. subiicit, priorem opinionem non videri iure probari, quæ tamen communior est, teste Negazan. de pignor. quarta parte principali. num. 19. dummodo ante omnia saltem summarie fides fiat iudici, quod tertius possessor habeat causam à principali debitor. Bart. in d. l. creditores. num. 23. & Menoch. ubi supra. num. 136. Circa quod tamen bene observandum est, quod doctores restringant executionem, fiendam contra singularem successorem, tantum ad vnum casum, iudicati videlicet, in quibus terminis etiam loquantur leges prius adductæ. Etsi verò attentari possit, idem etiam esse in pacto executivo pro debito vel iure personali, cuius ratione debitor, in eventum moræ, promittit licentiam ingrediendi & acquirendi possessionem suorum bonorum, ut istud ius manus iniectionis exerceri possit, non tantum adversus principaliter obligatum, sed etiam contra singularem successorem, qui causam habet à debitor, cum, sicut ex sententia oritur actio iudicati vel in factum, item officium iudicis, quod consistit in parata executione. *l. post rem iudicatam 56. de re iud. l. minor. 25. annis cui fidei commissum 40. de min.* ita eodem modo potestas ingrediendi, competens creditori ex conventionem, æquiparetur potestati & licentiæ per sententiam vel præceptum iudicis acquisitæ. *l. pen. Cod. de pig. act. l. Que dotis. 33. ff. sol. mat. l. 1. C. si in caus. iud. pig.* & notatur supra cap. 5. num. 38. partis primæ huius operis: tamen isto casu sententiæ maior ac latior est vis ac potestas, quam pacti, cum illa faciat ius inter omnes, qui habent causam à condemnato: *l. sepe 63. §. fin. ibidemq. Alex. num. 69. ff. de re iud. per l. si à te 9. §. f. & l. exceptio 28. de except. rei iudic. l. 2. §. solet queri. de hered. vel act. vend. l. ex contractu 44. ubi glo. de re iudic. & in l. si patroni. 55. §. f. ad Trebell.* Pacti autem effectus personalis est, & personas paciscentium regulariter non transgreditur. *l. si unus 27. §. 9. ver. ante omnia. l. si tibi 17. §. si pactus. de pact. & facit totus tit. C. res inter alias actas.* Quod idem est etiam in instrumento guarentigato, per ea, quæ paulo post, num. 454. tangemus.

447 Fallit sexto, quando agitur de executione iuris realis adversus tertium possesorem, mota videlicet auctori ipsius lite super dominio rei, eaque pendente, conventus rem vendicatam alienat, tunc enim propter vitium litigiosum, quod facit rem inalienabilem, aut litigiosa, C. de litig. recta via ius paratæ executionis etiam adversus tertium possesorem, in quem res litigiosa fuit translata, intentari potest, dummodo singularis successor habeat causam vel titulum à nostro debitor, hanc restrictionem tradit Bart. in d. l. creditores. num. 23. §. secundo casu. & num. 25. ubi eius verba hæc sunt: Aut per talem actum res fuit facta inalienabilis, ut, quia quæstio erat de dominio, & sic res erat litigiosa, quo casu contra talem successorem transit ius exequendi, quod & quasi iisdem verbis firmat Salicetus ibidem. num. 18. §. si autem sit appositum ad executionem iuris realis. item num. 22. & 25. ubi etiam Bal. num. 5. §. sed si in persona debitoris est ortum, & Ang. de Perus. num. 3. in §. pro executione autem iuris realis. per l. 2. C. de litig. quod & Gaillius probat obser. 118. num. 2. & 4. libro 1. ubi plus dicit, hoc procedere etiam in casu, quando emptor ignorasset, litem super re motam fuisse. per l. f. C. de litigiosis. & addit Bar. rationem quia, inquit, non est necesse intentari conditionem ex illa lege pro restitutione rei, licet istud posset fieri, si quis velit, Bar. ubi proximè. num. 23. quod

ita communi calculo doctorum approbatur, ac sequitur Anto. de Butr. in *ca. quia Gu. num. 13. vers. secundus casus. extra de iudic. & Gabriel. lib. 5. recept. conclus. conclus. 8. num. 10. ac Menoch. de adipi. poss. remed. 5. num. 137.* Verum ego, ut ingenuè fatear meam infantiam, aut non intelligo hoc membrum distinctionis, aut vix est, ut possit salvari. Præsupposito enim, motam fuisse litem Titio super dominio fundi Tusculani, quem possidebat, quo casu fundus statim fit litigiosus & inalienabilis, antequam ad sententiam definitivam perveniat, is, si lite pendente, per reum transferatur de facto in tertium, quo pacto potest adversus tertium ius paratæ executionis competere? sicut tamen concludunt *Ed. in l. creditores 3. Cod. de pignorib. cum vitium litigiosi faciat redire rem in priorem statum, in quo erat ante alienationem. c. 2. in verbis: si quid distractum inveneritis, in priorem statum revocetur. extra. de sequestr. possess. ac facit. lite pendente 25. verbo transferri, tanquam si nihil factum sit. Cod. de litigios. ac tradit Ferrariensis in forma responsi. rei conventi. verb. exceptionem litis pendente. num. 4.* quod effectus rei litigiosa sit, ne quoquo modo illa alienetur, & sic cogetur venditor demum defendere dictum prædium, super quo mota fuit lis, aut, si iure auctoris sui vel velit tertius possessor, saltem eidem ius exceptionis idem salvum erit, quod proditum erat suo antecessori, cum, qui in ius alterius succedit, eodem iure quo ille, uti debeat. *c. 10. qui in alterius. extra. de reg. iur. in 6. l. invitus. 156. §. plerumq. ff. eod. & successor alienantis non debeat esse deterius conditionis, quam eius auctor, cuius ius in illum transivit. Bal. in l. si rei 3. num. 6. C. de eo quod metus caus. per l. in venditione 41. de act. empt. Quod vel maxime procedit in iure defensionis, item excipiendi, secundum Dynum in l. fluminu 24. §. adij. itur 1. ff. de. dam. infec. & idem Dynus in *ca. is qui num. 3. de reg. iur. in 6. per l. dolia 76. §. cum. ff. de contrah. emt. l. etiam si in rem. 8. de iureiur. l. emtori 6. de her. vel act. vend. l. si à te 9. §. Iulianus 2. l. si mater 11. §. item Iulianus 3. de excep. rei iudic. l. idemq. 16. §. fin. pro soc. l. in hoc iudicium 14. §. Si inter socios 2. communi divid. ac tradit latè Bar. in l. si tertius. 6. §. si quis prius. 4. nu. 6. de aq. plu. arc. post Dynum in d. cap. qui in ius. & Anto. de Butr. in d. cap. quia Gu. num. 9. extra de iud.* Atqui nemo inficias ibit, auctori convento rei vendicatione, & sic iudicio ordinario, priusquam deveniretur ad sententiam definitivam, competisse ius excipiendi, item litem negativè contestandi, quod videlicet actor non esset dominus. *auth. offeratur. Cod. de litis contest. l. prolatam 4. Cod. de sentent. & inter loc. om. iud.* quo casu hinc ante omnia cogebatur ex parte sua probare de dominio. §. omnium. *Instit. de act. l. si. in rem 6. ff. de rei vindic.* & antequam actor impleteret suam intentionem, non poterat contra reum executivè, vel manu militari procedi. *l. negantes 9. C. de act. & oblig. l. 1. & 2. C. de execut. rei iud.* quis itaque idem in persona singularis successoris observandum esse dubitet? Ac, si quis obijciat, fundum fuisse inalienabilem, tanquam litigiosum. *l. 1. & 2. ac per totum ff. & C. de litig. respondetur, alienationem factam pro non facta haberi, & revocari omnia in priorem statum, in quo erant ante alienationem, ita, ut prior processus adversus principalem continetur & peragatur usque ad sententiam definitivam, tex. habetur superius allegatus ad hoc clarus in l. 2. ibi: tanquam si nihil factum sit, lite nihilominus peragenda C. eod. tit. & d. c. 2 extra de seq. poss.* Concludo itaque circa hoc membrum, nisi ex vi iudicati, vel resolutionis contractus cum pacto executivo, de quo supra. num. 445. processus ab initio adversus principalem fuerit institutus, non posse etiam eo casu, quando lis super dominio rei fuit mota possessori, nec dum determinata, post alienationem in*

tertium factam, contra singularem successorem executivè procedi. Et in his terminis litis pendentis, ac inchoatæ super processu executivo pro iure reali contra principalem, si, antequam actualiter ingrediatur, vel inducatur creditor in possessionem, rem alienari contingat, salvari fortè potest communis opinio, ut eodem modo procedi valeat executivè contra tertium possessorem sicut contra eius autorem fieri poterat. Sin autem super dominio rei nondum mota fuit lis nostro debitori, isque vendiderit rem tertio, planè indubitatum relinquitur, ex præcedentibus, denegandum esse ius paratæ executionis adversus singularem successorem, cum fundus nunquam adhuc litigiosus factus fuerit. *Bar. d. l. creditores num. 23. vers. tertio casu Menoch. de adipisc. possess. remed. 5. num. 139. per multas auctoritates, quas ibi allegat.*

453 Verùm circa hoc quarunt Dd. cum mediante pignore, vel hypotheca, nobis dicatur acquiri ius in re, & tale quidem, quod cum ipsa re deinceps transit ad quemcunq; possessorem *l. debitorem 15. C. de pigno. l. si debitor 12. C. de distract. pig.* unde & hypothecaria actio contra tertium possessorem prodita reperitur. *l. persequutione pignoris 24. C. de pigno.* an post alienationem pignoris, pendente lite factam, res alienata fiant litigiosæ: adeoque avocari possint per viam paratæ executionis à singulari successore? Pone enim quod debitor oppignoravit certum prædium creditori cum pacto executivo vel aliter extabat in loco statutum, quod instrumenta liquida recognita mereantur paratam executionem, ambigitur nunc, an istud habeat locum, non tantum adversus principaliter obligatum, & quamdiu pignus est penes ipsum, sed etiam

454 res fuit alienata? Communiter Dd. resolvunt, sive nondum vertebatur lis super dicta hypotheca, sive etiam lis pendebat, denegari ius paratæ executionis adversus singularem successorem, sed novo & ordinario processu opus esse contra illum tertium. *Bar. in d. l. creditores num. 23. vers. aut erat in actus Anton. de Burr. in c. quia Gu. num. 13. extra. de iudic.* ubi verba eius hæc sunt: si lis super aliqua re sit mota, quæ tamen, non obstante litigio, poterat alienari, ut quia quæstio erat de hypotheca, tunc, cum respectu proprietatis non contrahatur vitium litigiosi. *aut. litigiosa Cod. de lit. g. & tractabitur in sequenti fallentia.* non transit ius paratæ executionis contra tertium possessorem, sed novo & ordinario processu opus est: *Butriens. ubi supra. num. 13. & alibi legitur:* stante statuto, quod instrumentum guarantee mereatur paratam executionem, istud intelligi, quando agitur personali actione contra principalem debitorem, secus, si adversus tertium institueretur hypothecaria. *lat. in l. unus 27. §. 4. vers. ante omnia num. 4. ff. de pact. & etiam na. 5. subiicit:* quod executio instrumenti guarantee non possit periri contra teneantem aliqua bona obligati. *& in l. iurisperitum 7. §. prator ait. num. 11. eod. tit. & in l. quedam 9. §. nihil. num. 7. de eden. Alex. consil. 83. num. 13. vol. 3. Bal. in l. 1. num. 4. C. communia de leg. But. in l. si debitori 2. C. si adversus cred. præ-*

455 scriptio. Ac, quod ius pacti, sicut & statuti executivi, de capiendis bona debitoris etiam hypothecata, sit tantum personale, neque transeat ad singularem successorem, tenet in specie Rodericus Suarez in *l. post rem iudicatam 56. in declaratione legis regni. extens. 8. fol. 1. num. 1. 2. & 3. de re iudic. ubi addit post Ang. in l. 1. §. si heres. ibiq. Alex. uterq. num. 1. ad SC. Trebell. fatuos esse creditores, qui isto casu petant executionem talis instrumenti contra possessores bonorum debitoris, sed debent, ordine iuris servato, hypothecariam contra ipsos intentare, quod etiam probat Bal. in l. 2. num. 1. C. si adv. cred. præscrip. opp. per gl. in l. ea lege 3. C. de conduct. ob caus. addendo istud notandum esse contra*

ignorantes advocatos & procuratores, & Bar. in l. solent. 3. num. 5. ff. de alim. leg. ac Rodericus ubi supra. num. 2. & 3. idque ex regula generali, quod ubi-
 cunque privilegium aliquod contra ius commune conceditur instrumento, 456
 istud intelligitur esse indultum, quando utitur instrumento, adversus eos co-
 rumvè hæredes, quibus cum confectum est, non autem contra tertium, post
 Alex. de Imola d. cons. 83. num. 11. vol. 3. & ante eum Ioan. de Imol. in l. fin. num.
 21. ff. à quibus appell. non lic. Chassan. in cons. Burg. tit. des successions. §. 13. n. 7.
 & 15. Rebuff. in ordin. reg. Gal. tom. 1. de lit. oblig. art. 8. gl. 2. num. 22. & 23. ac se-
 quitur Petrus Duennas in fallentijs reg. iur. reg. 277. in 5. limitat. & hæc senten-
 tia communis est, ac verior, inque iudicando & consulendo tenenda, secun-
 dum Neguzantium de pignor. quarta parte princ. num. 20. in princ. sicut & vice
 versa tertius non auditur petendo executionem instrumenti guarentigiat, 457
 contra obligatum executivè, cum semper possit ei opponi exceptio: tu non
 es nominatus in instrumento. l. si in d. l. si unus 27. §. ante omnia. 4. num. 5. &
 Ioan. de Imola in clem. 1. num. 8. post glo. ibi de re iud. quo de latius in cap. 2. hu- 457
 ius partis num. 68. num. 88. usq. ad 97. actum fuit. idè alibi legitur: ubi ex
 forma statuti, instrumentum debiti cum hypotheca meretur summariam co-
 gnitionem, istud locum obtinere, quatenus contra debitorem ipsum institui-
 tur processus: secus, si adversus singularem successorem, c. licet causam. & ibi
 And. de Barbat. num. 3. extra de probat. Fel. in c. 2. num. 16. eod. Chassan. in con-
 suet. Burgundiarum. 5. & 3. verb. quand. ilz. font. num. 4. & rub. 8. §. 13. num. 15.
 Ratio autem, quare pactum vel statutum executivum de iniectione manus in
 bona debitorum velint esse personale, illa assignari potest, quia pro hypothe-
 ca nobis supposita, ne quidem iudicium ordinarium, prosecutionis videlicet 458
 hypothecariæ recta via adversus tertium possessorem pignorum competit,
 quamdiu & quatenus principalis est solvendo, adeò, ut semper possit obijci
 creditori exceptio excussionis principalis debitoris. aut, hoc si debitor, ibi. inhi-
 betur hypothecaria, donec personaliter actum sit cum debitore eiusq. fideiussoribus.
 C. de pignor. & concordat aut. sed hoc C. de act. & obl. & in corpor. unde sumitur.
 §. sed neq. auth. de fideiuss. col. 1. Fateor tamen Bartolum in contraria esse sen-
 tentia, quasi videlicet pactum manus iniectionis cum hypotheca sit eius effe- 459
 ctus, ut exerceri possit etiam contra singularem successorem. Bar. in d. l. credi-
 tores. num. 22. in p. post. gl. ibi per l. Titius 9. ff. de ser. expor. & l. si quis sub hoc pa-
 cto 56. de contrahen. emt. cum similibus. Sed ista contraria loquuntur in casu
 speciali, resolutive videlicet contractus ipso iure: per ea, quæ in 3. fall. num.
 441. tradidimus. Utitur & alio fundamento circa præmissam decisionem
 Bartolus, quod ius pignoris est in rem. l. debitorem 11. C. de pignor. & pactum
 adiectum est executivum illius iuris realis, adeoque afficit etiam tertium pos-
 sessorem, ad quem bona cum onere in hærente transeunt. (quod tamen ab
 alijs doctoribus ibi negatur.) Bartol. ubi supra num. 22. & ibi. Cyn. num. 2. Spec.
 tit. de pignor. §. 1. num. 20. & in specie Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. num.
 143 & 144. ubi istud ampliat, quod in casu præsuppositæ hypothecæ cum pa-
 cto executivo, possit manus inijci contra singularem successorem rei, etiam
 absque eo, quod præcedat excussio principalis debitoris, per fundamenta ibi-
 dem adducta satis probabilia ac Neguz. de pig. 4. parte princ. num. 20. in princ.
 ubi addit, ab ista opinione Bartoli, Baldi, & sequentium non esse recedendum
 in via decisiva, allegando pro hac Corneum in cons. 218. incip. videtur in hac
 conclusione. vol. 2. quod tamen consilium ego non invenio, sed videtur volu-
 isse allegare consilium Cornei 215. num. 3. vol. 2. quod eodem modo incipit,
 videtur in hac conclusione: ubi hanc Bartoli sententiam amplectitur, quod
 videli.

- videlicet executio parata ex vi statuti, etiam extendatur contra tertium possessorum bonorum obligati, per authoritates ibidem ab ipso relatas. Sed contrariæ forsan opinioni tutius est adherere, tanquam de iure veriori, quam & ipsemet Bar. in d. l. creditores, num. 23. vers. aut erat in actu producendi finaliter sequitur, quod videlicet ius pacti executiui, etiam cum hypotheca, non transeat ad successorem singularem, nisi forte conventioni executivæ annexa fuisset etiam alia clausula, vel lex de non alienando medio tempore res hypothecatas, quo casu, si contra factum fuerit, poterit creditor ius pacti, vel statuti executiui, recta via etiam aduersus tertium possessorem intentare. Bar. ubi supra num. 25. Salic. 18. Neguz. num. 21. circa finem. Chassaneus in consuetud. Burgundie, rubr. 5. §. 1. num. 34. & in rubr. 11. §. 3. num. 32 ubi addit, istam sententiam communem esse & verissimam, à qua non sit recedendum, allegat Claudium de Aquis l. si quis ita 135. §. ea lege 3. de verb. obligat. & Alex. in l. filiusfam. 114. §. divi 11. de leg. 1. ac facit l. creditor. 12. §. fin. ff. de distract. pig. secundum litteram negativam, qua est vera, & illū textum reputat ad hoc singularem, & qui non reperiatur alibi, las. in d. l. si ita quis promiserit 135. §. ea lege 3. num. 28. de Verb. Oblig. post Ang. Imo & Alexandrum in l. qui Romæ 122. §. coheredes. 3. eod. tit. cum duo iura vel rationes vincant unam gl. §. vetustas. Instit. de hered. que ab intest. defer. ac facit l. cum in adoptivis 10. ubi notat. Bal. num. 6. C. de adopt. & l. sed & milites 8. in p. ff. de excusat. tut. las. in l. re coniuncti 89. num. 17. & 18. de leg. 3. Quam tamen limitationem Rebuffus restringit, ut eodem casu procedat, quando res aliqua specialiter obligatur cum pacto de nō alienando: secus, si generaliter. Rebuff. ad ordin. reg. Gall. tomo 2. de reddituum constitut. art. 1. gloss. 14. num. 8. allegat Baldum in d. l. si ita quis 135. §. ea lege. 3. qui tamen eo in loco ad propositum nihil dicit, voluit forte allegare las. ibidem, num. 32. post Ioan. de Imo. col. 3. cum specialis hypotheca magis impediat, quā generalis, secundum glo. l. 1. verbo pignori. ubi etiam Bal. hoc notat. C. de necessar. ser. her. instit. & in hac sententia residet finaliter las. in d. §. ea lege num. 32. per multas authoritates ibidem adductas, licet Rebuffus, ubi supra, in fine subiungat multos doctores tenere contrarium, & tangitur hac de re aliquid etiam in prima parte nostri operis cap. 10. num. 186. Ex quo dubitari contingit, cum de iure nostro consuetudinario, arresta regulariter & in distincte ad instantiam creditorum concedantur aduersus bona debitorum nostrorum, an post impetrationem arresti, bona arrestati ita efficiantur litigiosa, ut deinceps sint inalienabilia? ac, si de facto alienentur, alienatio reuocetur? argum. l. 1. ff. & C. de litigioso. siue loquamur de arresto primo & secundo, quod nondum intimatum est debitori, siue etiam agamus de tempore tertij arresti, ubi arrestator prosequitur suum arrestum, petendo eius renouationem, & edendo libellum, ut vocant, arrestatorium? Et si verò affirmatiue videatur respondendum, quod nempe arrestum afficiat bona vitio litigiosi, saltem propter tacitam hypothecam, quam fingit lex consuetudinaria à tempore primi arresti interuenisse: tamen, quia arrestator ex obligatione personali agit, & superius abunde probatum fuit, bona debitorum, non nisi in vno casu, fieri litigiosa, puta, quando petitor agit super dominio rerum, quas possidet conuentus, saltem de iure nouissimo authenticorum. aut. litigiosa C. de litigios. & supra num. 448. & bona etiam per conventionem partium expresse hypothecata, si lite pendente alienentur, neq; vitio litigiosi afficiuntur, neq; pro ijs aliquo modo aduersus singularem successorem manus injectio prodita est, secundum communiter Dd. in d. l. creditores 3. de qua communi opinione attestatur Neguzan. de pig. 4. par. princ. nu. 20. in p. & in precedenti questione nu.

Arrestum
non reddit
bona litigiosa,
sed sequens
num. 1. nu.
474. &
seqq.

453. 454. cū seq. ista sunt explicata fusi: quis dubitet, in terminis aresti, quod 465
 non nisi tacitam & legalem hypothecam inducit, idem iuris esse debere? cum
 semper expressi maior virtus sit, quam taciti. *l. expressa nocent. 195. de*
reg. iur. l. cum quid. 3. si cert. pet. & verum efficacioris operationis sit, quam fi-
 ctum. *l. qui ad certum 14. ff. locati. iuncto. §. minorem. inst. de adopt. ac facit l. fi-*
lio quem pater 23. ubi Alex. & Bar. ff. de lib. & posth. har. instit. & idem Bar. in l.
eius qui 41. si cert. pet. Quod quidem eo minùs ambiguum est, si pòst tempus
 primi item secūdi aresti, antequam hoc debitori intimeretur (pro vt antè tertiam
 quindenam fieri regulariter non solet) is aliquid de bonis suis alienet, cū
 pæna nulla dīctetur aduersus eos, qui ex ignorantia quid faciunt *l. generali 2. 466*
ibi: consensum non ignorantiam volumus obligari C. de tabular. lib. 10. l. si
defunctus 15. §. quod si aliter in verb. inscium teneri planè incivile est. ff. de pro-
curat. l. genero. 8. ibi. ne ignorantia puniatur. de his qui not. infam. ac fa-
cit l. f. §. f. de decret. ab ord. fac. cum similibus. Quod facit ad decisionem
 dubij, nuper admodum nobis propositi, super lite vertente inter plures credi-
 tores, cuiusdam propolæ vel venalitarij in civitate VV. (ita enim vocamus 467
 eos, qui, quæ ad vsum quotidianum indigentium faciunt, coëmunt, & dein-
 de minutatim rursum venalia proponunt. *Alciat. in l. merces 66. de verb.*
sign.) inter quos creditores & arestantes primus quidam extiterat D. N. po-
 steà vidua, quæ allegabat, merces ex taberna memorati propolæ in solutum
 datas D. N. fuisse suas, ideoque vrgebat vidua earum vindicationem, & succe-
 debant deinceps etiam alij creditores, cumque D. N. primus arestator, metu-
 ens, ne alij ipsum præverterent, sibi vigilaret, &, priusquam ad processum
 deveniretur, quasdam merces à debitore in solutum accepisset, sequentes
 creditores & arestantes vrgebant restitutionem ablatorum, vt videlicet mer-
 ces acceptæ in solutum, per D. N. reponerentur in communem tabernam,
 multis hinc inde ab vtraque parte pro & contrà adductis: nos consulti de iu-
 re in collegio nostro iuridico, super actis ad partem nobis transmissis, respon-
 dimus, D. N. absolvendum esse ab impeditione viduæ, & aliorum arestan-
 tium. Ratio decisionis, quò ad viduam, illa fuit, quòd merces semel cre- 468
 ditæ venalitario, transiverant in eius dominium. *§. per traditionem iuncto. §.*
vendite. instit. de rerum divis. l. traditionibus 20. C. de pact. l. incivile 12. C. de rei
vendic. l. procuratoris 5. §. planè. vers. sed si dedi. iuncto vers. enim vero ff. de tribu-
tor. act. ac, quòd venditor, pòst factam traditionem rei venditæ, si debitor ce-
dat bonis, etiam si res vendita apud emtorem adhuc extet, non præferatur alijs
creditoribus, in specie decidit Gaius. obser. 15. lib. 2. in princ. Quod omninò 469
 indubitatum est, si venditor de pretio fidē habuerit, secùs, si in præsentē pecu-
 nia emtor debuit satisfacere, & se forsan cum mercibus subduxit. *Gaius*
ubi proximè. num. 4. Sic itaque vidua, non obstante, quòd merces ab ipa
 processerunt, vocatur solùm cum alijs creditoribus habentibus personales
 actiones in tributum, adeò, vt si omnibus in solidum ex bonis obligati satis-
 fieri nequeat, quilibet pro rata sui debiti patiatur sibi aliquid deduci. *d. l. pro-*
curatoris. §. planè. ibi: omnes in tributum venire, nisi merces vni eorum spe-
cialiter fuerint obligatæ. ff. de tributo. act. ac facit ad hoc l. quamvis ea pecu-
nia 17. ibi: nisi specialiter vel generaliter res obligarit. C. de pignor. l. qui aliena 8.
C. si quis alteri vel sibi. Nec obstat hīc arestnm aliorum creditorum, per quod
 merces arestatæ videntur factæ litigiolæ & inalienabiles: quia paulò antè nu.
 463. contrarium probavimus, maximè in proposito, vbi debitor de arestis
 sequentium creditorum (vt super quibus ipsi nudam à magistratu recogni-
 tionem acceperunt) eo tempore, quo in solutum dabantur merces primo
 arestanti,

- arestanti, nihil dum cognitum habuit, adeoque tergiversari non potuit. Quia
 470 & post tertiam renovationem arresti, factamque oblationem libelli arresta-
 torij, & sic ex tempore habitæ noticiæ sequestri, à creditoribus suis facti, si de-
 bitor quid alienet, adhuc res in ea conditione est, ut vitio litigiosi non affi-
 ciatur, neque impediatur translatio domini, ex quo sequestrum impetrans,
 regulariter præsupponit debitum, sive ex causa mutui, sive ex alio quocun-
 que contractu, atque ita sumus in iudicio personali, super quo, quantumvis
 litis pendentia inducatur ex sola citatione, transmissa convento. §. *omnium*.
Inst. de pena tem. litig. l. 1. l. 4. §. prator. & per tot. ff. de in ius voc. tamen etiam
 iure Codicis bona conventi non fiebant litigiosa antè acceptum iudicium,
 hoc est, antè litem contestatam. *l. 2. in p. & ibi ita exponit. gl. verb. deferretur. C.*
de litig. argum. l. sed & si 28. ff. de iudic. de iure verò authenticorum, bona de-
 bitoris, quantumcunque lis sit mota super actione personali, nullo prorsus
 tempore, ne quidem post litem contestatam fiunt litigiosa, vel inalienabilia.
auth. litigios. C. de litig. & ita semper adhuc locum habet, quod ingenuis & li-
 beris hominibus non sit deneganda rerum suarum alienatio. *l. non usq. aded*
 471 *2. ff. si quis à par. manumiss. fuer.* Pro quo & illud facit, quod arrestum nihil
 aliud tribuat arestanti ex consuetudine harum provinciarum, nisi ius tacitæ
 & legalis hypothecæ, ad instar pignoris, quod ius commune constituit &
 fingit super rebus in vectis vel illatis in domum conductam. *l. certi iuris 12.*
 472 *ibi inducta in fundum conductum pignoris iure dominis prædiorum tenentur. C. lo-*
cari & l. eo iure 4. ff. in quibus causis tac. pig. contrah. Atqui in talibus indu-
 ctis non prohibetur conductori alienatio illatorum, quin ex ijs vendere vel
 distrahere, quod vult, possit, antequam manus illis iniecta, vel respectu talis
 taciti pignoris, bona in vecta per dominum inclusa fuerint. ita Petrus Vande-
 ranus de privil. cred. capite 1. in rub. de his quibus privil. compet. num. 80. ac no-
 tat Iason. in §. item Serviana num. 52. & latius 78. cum seq. *Inst. de act. Bal. in*
d. l. certi. num. 6. Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. num. 134. Semper enim ve-
 rum est, quod supra diximus, ius hypothecæ non afficere res hypothecatas vi-
 tio litigiosi, ita, ut ipso iure veniat revocanda alienatio. *Neguz. de pign. 4. par.*
 473 *princ. num. 20. post Bar. & omnes in d. l. creditores.* Et si vero Bartolus alibi vide-
 atur innuere, quod possessor bonorum hæreditatis rectè exigatur per credito-
 res. *Bar. in l. controversia 14. num. 7. ff. de transact. allegando textum in l. filius-*
familias 34. §. si servus de petit. hered. tamen illud tunc demùm procedit, quan-
 dō excussis bonis hæreditarijs, hæreditas non reperitur solvendo, ut tunc exa-
 periat hypothecaria actione contra possessorem pignorum, iuxta *authen.*
hoc ita si debitor. C. de pigno. cum authen. sed hoc C. de actio. & obliga. Quod sit
 per ordinarium processum, servatis nimirum iuris solennitatibus, non au-
 tem, ut per viam executivam ille singularis successor bonorum hypothecato-
 rum molestetur, ita solvit Suarezus in *l. post. rem iudicatam 56. vers. ibiq. las*
complades. num. 1. mihi. fol. 575. ff. de re iud. quem sequitur Duennas in *reg. 277*
limita. 3. vers. ex quo infero. & Ioan. Bap. Asinius in praxi iudiciorum; §. 31. in
 474 *ampliatione 16. regula principalis. limit. 3. num. 3. mihi. pag. 333.* Quia verò, ut
 præmissum fuit, arrestum nō afficit bona debitoris arrestata vitio litigiosi, quin
 de ijs debitor possit disponere pro arbitrio, cautela est, si forsan obligatus ha-
 beat maiorem partem bonorum suorum in mercantijs, vel alijs mobilibus,
 quæ usu consumuntur, argumento *l. lex qua 22. in f. C. de adm. tut.* vel facilis
 sunt dissipationis, ob frequentem & celerem motionem de loco in locum. *l.*
moventium 93. de V. S. item de una manu in aliam. Bal. in l. certi, 12. n. 6. C. loca.
 ad hoc, ut, quod subest, periculum dilapidationis, (maximè, si talis negotiator

laboret in extremis, & in locum deficientium, alias res non substituat. *argument. l. cum tabernam 34. §. f. ff. de pignor.*) evitetur, ut creditor postposito illo vſitato & consueto remedio areſti, confugiat potiùs ad ſequeſtrationis, propriè ita dictæ, auxilium, petendo à iudice, ut claudi tabernam, vel horrea debitoris, aut aliter in tutum reponi & cuſtoditi faciat merces, vel fructus, ne medio tempore diſtrahantur, & in alienas manus perveniant. Quo caſu, ſiquidem obligati poſſeſſiones in immobilibus non videantur ſufficientes ad ſolutionem, pro quantitate videlicet petiti debiti, vel aliter is quodammodo ſuſpectus arguatur, neque cautionem iudicio ſiſti, & de rebus non diſtrahendis, vel, ut loquuntur doctores, baraſtandis præſtiterit, aditus iudex, circa permiſſionem ſequeſtri, durum ſe exhibere non debet, *l. ſi fideiſſor 7. §. ſin. & ibi Bar. Bal. & omnes Legiſtæ. qui ſatùd. cog. & in c. 2. Panor. & alij Canoniſtæ. extra de ſeq. poſſ. & fruct.* ac ſi forſan includantur merces, fructus aut alia mobilia per ius dicentem, eoque non obſtante (prout crebrò per contumaces debitores fieri videmus) de facto diſtrahantur, in priſtinum ſtatum omnia reducenda ſunt. *c. 2. in final. verb. ibi. ſi quid diſtractum inveneritis de fructibus, in priſtinum ſtatum revocetis. extra de ſequeſt. poſſ. & fruct.* Et ſic in-
 cluſio, vel ſequeſtrum rerum debitoris nobis oppignoratarum afficit quodammodo, bona, poſt incluſionem vel ſequeſtrationem alienata, vitio litigioſi, adeò, ut pro non alienatis habeantur. *argumento l. 2. C. de litigioſ.* Et
 eſt ratio, quòd incluſio ſapiat quandam quaſi traditionem poſſeſſionis. *Joan. Fab. in d. §. item ſerviana, num. 21. & ibi Iaſ. 81. Inſtit. de action. per l. eſt differentia 9. verſ. antequam penſionis nomine præcludantur ff. in quibus cauſ. tac. pig. & l. cum domini horreorum 56. locati.* Cum ad adipiſcendam poſſeſſionem
 non ſemper ſit neceſſe, corpore vel manibus inſiſti, & inhærere bonis, quorum poſſeſſionem acquirere intendimus, ſed ſufficiat, in conſpectu domini, eam oculis, & effectu per clavium traditionem apprehendere. *l. 1. §. ſi iuſſero, in f. de acquir. poſſ. l. clavibus 74. de contrahen. emt. & facit gl. in l. ſolutum. 11. §. ſolutam. verb. experiri, de pig. act.* Quo caſu, quia incluſio inſtar miſſionis
 eſt, merito ſibi vendicat locum. *d. c. 2. in f. de ſeq. poſſ. & fruct.* ſicut & ſequeſtrum affine remedium eſt miſſionis, adeò, ut in eius locum rectè pro arbitrio iudicis ſubſtitui poſſit. *c. 2. extra de dolo & contum.* Ac, quod per incluſionem pignorum, quæ tacitè ex diſpoſitione legis obligata dicuntur, & non antè acquirat creditor poſſeſſionem, ita, ut ab eo tempore non liceat debitori bona ſua alienare, illa ſententia communiter tenetur, teſte Iaſ. *d. §. item ſerviana, num. 81. & 82.* Præctica tamen quaſi quotidiana eſt, ut contra debitoris etiam mobilia, antequam diſcutiantur merita principalis negotij, utpote, quia cauſa
 nondum cognita, nec auditis allegationibus partium, ad ſolam inſtantiam creditoris pro ſequeſtro, rarò inchoatur proceſſus ab incluſione vel ſequeſtratione, mittatur obligato ad domum præceptum de non alienando quid ex bonis ſuis, antè determinationem cauſæ. Qui iuſſus iudicis deinceps impedit alienationem rerum, de facto ſubſecutam, & ſic translationem domini in præiudicium creditoris, dummodò ex probabili, & à legibus approbata cauſa, iſtud interdictum, vel inhibitiò emanaverit, aliàs ſecùs. *Bal. in l. ſi ſciens 26. per illum text. ff. de contrahen. emt. Ioan. de Imola in l. ſi ita, quis promiſerit. 5. §. ea lege 3. num. 13. de verb. oblig. ac ſequitur Iaſon in l. filiusfam. 114. §. divi 11. in prima repetit. num. 76. & in ſecunda repetit. num. 130. de leg. 1.*

Fallit ſeptimò, quando pacto executivo de ingrediendo vel occupando poſſeſſionem, annexa eſſet clauſula conſtituti, vel precarij: qua videlicet
 mediante, reus à tempore initi, contractus ex tunc promittit, non ampliùs
 ſuo,

- 482 suo, sed creditoris nomine, per viam constituti vel precarij possidere bona sua, quo casu, istud ius pacti executiui etiam contra tertium exerceri potest. *Bart. in d. l. creditores. num. 25. vers. sed pone quod debitor.* Siue enim precariam possessionem in se accipiat debitor, in creditorem transfertur possessio, vt, quamuis obligatus detineat naturaliter, propter insistentiam corporis, res maneat tamen ciuilis possessio creditori, cum animo non discedat à possessione semel ipsi tradita. *l. & habet. 15. §. eum qui cum l. certe. 6. ff. de precar. l. 3. §. in amittenda. & l. quemadmodum. 8. de acquir. poss.* siue per viam constituti debitor possidere incipiat, quo casu omnem possessionem tam naturalem, quam ciuilem transfert in creditorem. *l. quod meo. 18. eod. tit.* vitroque
- 483 sanè casu ratione possessionis, siue ciuilis, siue naturalis, ius pacti executiui poterit licitè exerceri contra singularem successorem. *Bar. ind. l. creditores 3. C. de pig. num. 25. in f.* vbi addit, licitum esse tunc creditori ingressum in bona tertij possessoris, quæ à debitore nostro habet, etiam priuata authoritate exercere, non obstante quacunque resistantia debitoris, item non præmissa alia iurium suorum liquidatione. vel citatione. *cum quo concordat Salic. ibidem num. 25. Afflictus in constit. Neapolit. verb. pacis cultum. num. 28. Neguzan. de pigno. 4. part. princ. num. 20. vers. octaua conclusio. & num. 21. vers. tamen quando Chassaneus in consuetudinib. Burgund. rub. 7. num. 2. post Baldum in cons. 47. incip. præclarè. vol. 2. quod tamen non inuenio, ac plenè Tiraquellus de iure constituti. parte 1. num. 43. & Menoch. de acquir. possess. num. 140.*
- 484 Vnde tradit alibi Aretinus, quando debitor fecit pactum de capiendis res ipsius, in euentum moræ, cum constitutione precarij & constituti, quod isto casu, creditor, non facta solutione ad tempus destinata, possit inuadere res debitoris, non tantum quamdiu apud ipsum sunt, sed etiam apud tertium possessorem, ac quidem non citatum. *Aretinus cons. 21. vers. his tamen non obstantibus. Socinus cons. 82. num. 9. vol. 3. & commendat istud dictum Maranta de ordine iudiciorum parte 6. de citatione. num. 38. vbi addit, istud perpetuò notandum esse, quia millies vidit euenire in facto.*
- 485 Octauò fallit conclusio, in qua firmauimus, ius pacti vel statuti executiui, non posse exerceri contra tertium possessorem, vel singularem successorem, tanquam non nominatum in instrumento, circa debitores debitoris nostri, siquidem, aduersus eos manus iniectio comperit, quantumuis nulla præcesserit cessio vel delegatio. *Chassaneus in consuet. Burg. rub. 5. verb. des rentes vendues. §. 2. & ita tenet Rebuffus de ordina. reg. Gall. tit. de lit. oblig. art. 6. gl. 3. num. 63. licet idem Rebuffus ibidem & in eo ipso tit. de literis oblig. art. 1. gl. 9. num. 31. tenuerit contrarium, per authoritatem Bartoli in l. 1. num. 3. ff. de his quæ in testam. del. vbi tradit: stante statuto, quod instrumenta mandentur executioni, sicut sententiæ, mulier habens mariti confessionem & quietationem de accepta dote, soluto matrimonio, in eius bona, vigore tacitæ hypothecæ, de qua in l. unic. C. de rei vxor. act. paratam executionem exercere non potest. Rebuffus vbi suprà per l. 1. §. lege. vers. ceterum. ff. de his quæ in testamento del. quæ tamen nihil huius probat. Etiam si enim dicatur in textu, quæ extrinsecus intelliguntur, non videri comprehensa in testamento: tamen Iurisconsultus ibi agit de dispositione testamenti inducta, vel cancellata, distinguendo, an videlicet legi possit, vt isto casu non noceat incon-sulta inductio, sin vero oculis perspicui nequeat, non debet aliquis sensus & intellectus extraneus affingi, imò debet potius pro deletò & cassato haberi, quod ita inductum fuit. Neque verò inde sequitur, quasi nulla præsumptio etiam coniecturata mentis testatoris in instrumento testamenti admittatur,*

istud siquidem esset contra casum quotidianum. *l. cum ams. 102. ff. de condit. & demonst. l. eo facto. 17. §. si quis autem suscepit. 7. & l. heredes mei. 56. §. cum ita ad Trebel. l. cum acutissimi. 30. C. de fidecommis. cum similibus.* Ac in terminis propositi nostri, quod statutum, tribuens paratam executionem instrumentis liquidis, habeat locum, non tantum pro obligatis expresse, sed etiam pro tacite hypothecatis, licet ad oculum istud non exprimat in instrumento. tenet Andreas de Barbat. in suis addit. ad Baldum in *l. ad probationem. 21. num. 2. verb. executioni.* & ibidem Paulus de Castro. num. 4. C. de probat. ac Parisius in suis annotat. marginal. ad Bartolum in d. *l. 1. ff. de his quæ in testamento del. num. 3. litera H. circa finem* testatur, contrariam opinionem aduersus Bar esse de iure veriore, & communiter teneri, post Barbatiam in repetit. rub. C. qui admitti ad bonorum possess. charta. 26. col. 4. Pro quibus & illud facit, quod permittens licentiam ingrediendi, & accipiendi res suas, intelligatur permittere etiam apprehensionem nominum & iurium, pro quibus videlicet nobis actio competit. *l. rei appellatio. 5. & l. rei appellatione. 23. ff. de verb. signif. l. rem in bonis. 52. de acquir. dom. cum l. is qui actionem. 15. de reg. iur.* Sic videmus, quod executio iudicati expediatur non tantum in bona mobilia & immobilia nostri debitoris, condemnati in sententia, sed etiam contra debitores debitoris nostri, *tex. est clarus in l. à diuo Pio. 15. §. sic quoque & ibi notat Alexander de Imola. num. 6. de re iud. ac concordat l. 1. & 2. C. quando sis. vel priuat. debitores debitoris sui conuen. poss.* quod probat etiam Chassanæus in consuet. Burgund. rub. 5. §. 2. nu. 1. per *l. si pignori. 29 ff. familiae hercis.* Hinc est, quod executio parata ex vi pacti, vel statuti executiui, intendatur etiam aduersus annuas præstationes debitorum. Bal. in *l. etiam. 5. num. 13. C. de execut. rei iud. & Tiracuellus de retractu lignagier. §. 1. gloss. 6. num. 6.* Et si verò non diffiteor, victori in causa vel creditori isto, casu, etiam in nomina, & sic in bona debitoris nostri, executionem iudicati dari: tamen vix mihi persuadere patior, quod mox à captione pignorum (sicut in executione iudicati contra principalem fieri contigit) per processum executiui, ex vi pacti vel statuti aduersus debitores debitoris nostri, executionem inchoare liceat, ex quo de illis nihil cantat nostrum instrumentum, per ea, quæ notat Balau in *l. etiam. 5. num. 6. C. de execut. rei iud. & paulo antè. num. 436. attigimus latius.* Cuius rei in promptu ratio est, quia vltra illam exceptionem: ego non sum nominatus in instrumento: potest ille tertius debitor opponere creditori, quod executio iudicati vel instrumentorum guarentigiatorum non fiat in iura debitorum, nisi demum in subsidium, quando videlicet alia mobilia, vel bona soli non extant, in quæ captio pignorum exerceatur, *l. à diuo Pio. 15. §. sic quoque. in princ. iuncto §. in venditione ff. de re iud. l. 1. 2. & 3. C. quando sis. vel priuat. debitores debitoris sui conuen.* Accedit & illud, quod ex parte debitorum debitoris posset negari debitum, obijciendo, quantumvis instrumentum inter eum, qui petit executionem, eiusque debitorem, sit liquidum: tamen negabit fortè conuentus, se debitori istius petitoris aliquid, vel tantum debere, & cum ista exceptione audiendus esset, cum in debitores debitoris nostri non aliter fiat executio, quam si debitum confiteantur. d. §. sic quoque & ibi Alex. num. 2. & *l. 2. C. quando sis. vel priuat.* ideoque, vbi negatur intentio petitoris, & paratæ probationes in continenti non sunt, processu ordinario opus est, sicut innuit Rodericus Suarez. in d. *l. post rem iudicatam. 56. declaratione legis regni. verb. secundo quero, an possit fieri executio contra nomen debitoris. mihi. pagina. 673. num. 1. & 3. ff. de re iudic. post alios in l. creditores. 3. C. de pign.* Et sic intelligo dictum Rebuffi contrarium, in quo firmat, quantumvis de-

debitoris nostri debitor sit obligatus suo creditori sub instrumento etiam sigillato: tamen quia istius tertij debitoris nomen non continetur in illo instrumento, quod hodiè producit creditor, & super quo petit manus iniectionem aduersus tertium, paratam executionem contra eum cessare debere. *Rebuffus de literis oblig. art. 1. gloss. 9. num. 31. allegando Benedictum de Barzys in tractatu guarentigie. part. 1. quest. 9.* Neque enim sequitur, instrumentum est sigillatum, ideò habet paratam executionem, cum nullæ obligationes, quæ non sunt pretoriæ, paratam executionem mereantur. *l. minor 25. annis cui fideicommissum. 40. de minor. quo de latius in tertia parte huius operis capite 2. num. 1. & sequentibus*: nisi fortè debitor debitoris suo etiam creditori per instrumentum executiuum sit obligatus. *Rodericus Suarez ubi proxime num. 3. & Alexander de Imola in d. l. à diuo Pio. §. sic quoque. num. 3.*

495 & debitum sit in confesso. Neque tamen interim nego, quin, in omnem euentum, & quascunque tandem exceptiones opponat debitor debitoris nostri, ad impediendum executionem paratam, creditor, saltem pro asssecuratione sua, possit adire iudicem, implorando arrestationem eius pecuniæ, quam Titio Scius, & ita tertius debet. *Guido. Pap. decis. 346. nu. 3.* Quo casu, practica arestandi est, quòd creditor petat à iudice, vt debitoribus debitoris sui denunciari faciat, ne soluant id, in quo obligati sunt suo creditori immediato, sine vltiore permissu ius dicentis, hæc enim ipsa inhibitiō loco arresti est, prout tradit *Rebuffus in alleg. art. 6. gl. 3. num. 64. per tex. in l. heres cum debuerat. 21. in f. ibi: debitoribus denunciant ne soluerent. ff. ad SC. Trebell.* Et hoc etiam modo potest conciliari ista contrarietas dictorum *Rebuffi in practicato. art. 6. gl. 3. num. 64. & in d. art. 1. gloss. 9. num. 31.* quo de tangitur etiam in tertia huius parte operis. *cap. 8. num. 40*

496 Fallit nonò & vltimò ista conclusio in iure repræsaliarum, quæ exercentur non tantum contra debitores iusticiæ, quam creditori ad ipsius requisitionem denegarunt, verum etiam regulariter contra omnes subditos eius superioris, qui iusticiæ administrationem recusauit, quatenus hi in territorium repræsalias concedentis, veniunt, vt ibidem sisti possint. *Jacob de Beluiso. in aut. vt non fiant pignora. col. 9. Bart. in tract. repræsaliarum 6. q. princ. num. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. distinguendo tamen, ut ibi per eum.* Et est ratio quod vniuersalis culpa transeat ad omnes, qui non facillè possunt à capite vel corpore iusticiam denegantis separari. *Jacobus de Canib. de repræalijs. n. 26. per c. 1. extrà de postul. & c. Romana. de sent. excom. & sequitur Martinus Laudens. in eod. tract. n. 41. & seqq.*

Et per hoc absoluta est cum laude DE I etiam secunda pars huius operis.

S V M M A R I V M

C A P I T I S I.

1. *Requisita octo ad obtinendam executionem.*
2. *Executio parata ex vi statuti, pacti, vel aliter, non datur, nisi pro debito liquido in presenti, non autem de postea liquidando. 3. & 10.*
3. *Debitum liquidum dicitur, de cuius quantitate constat.*
4. *Exceptio debiti illiquidi impedit executionem.*
5. *Non esse, & non apparere, procedunt à pari.*
6. *Instrumentum debiti, non habens annexam causam obligationis, dicitur indiscretum, & non meretur executionem, obstante videlicet exceptione doli. 8.*
7. *Scire est, rem per causas cognoscere.*
8. *Debitum probatur per confessionem rei, vel per instrumentum. num. 11. & 12.*
9. *Executio parata contra debitorem non decernitur, nisi debitum probetur per instrumentum; secus est, si per testes. & num. 17, 18. & seqq.*
10. *Instrumentum productum coràm iudice facit, ut debitum quodammodo transeat in notorium.*
11. *In notorijs non servatur ordo iurum.*
12. *Instrumenti, coràm iudice producti, effectus est, ut possit etiam, capiendi personam debitoris, licentia permitti. & num. 19.*
13. *Probatio per testes oblata, non meretur param executionem, sed requirit ordinariam telam iudicij. 22.*
14. *Instrumentorum appellatione veniunt etiam testes.*
15. *Instrumentorum executiuorum virtus non coadiuuatur per extrinsecas probationes.*
16. *Executio non decernitur parata, nisi iudex legerit instrumentum debiti.*
17. *Testes non recipiuntur, nisi lite contestata.*
18. *Depositi causa est executiva, quatenus depositum probatur per instrumentum: alàs non.*
19. *Instrumento debiti perduto, non potest illud peti per viam paratam executionis, sed processus ordinarij.*
20. *Executiones summaria, requirunt formam instrumenti.*
21. *Testamentum in scriptis executatur ut notorium: secus in nuncupatio.*
22. *Executio parata requirit probationem debiti instrumentalem.*
23. *Executio rei iudicata non fit, nisi productis & exhibitis actis causae.*
24. *Iudiciorum acta non probantur, nisi per scripturam.*
25. *Sequester ut decernatur, requiritur debiti probatio per instrumentum.*
26. *Arestum requirit liquidationem debiti per scripturam.*
27. *Repre-*

33. Represalia non sunt concedenda, donec probatur denegatio iusticiae per instrumentum.
34. Instrumentum argute probat, quod in eo continetur.
35. Super interesse, cuius liquidatio offertur in processu executionis, an possit procedi ad praeceptum executivum?
36. Interesse plenè probandum, nec testimonio alterius feneratoris in scriptura priuata facto de certa quantitate interesse sibi persoluti à suo debitore adhibenda fides. 38.
37. Interesse, quod incertum est, dimisso, creditor urgeat paratam executionem super sorte. & num. 41. cum protestatione, quod per hoc non intendit renunciare petitioni interesse. num. 42.
39. Interesse probatur per iuramentum super re, quae affectionem admittit: alias secus. 40.
43. Expensarum omissarum in sententia taxationem potest sibi iudex reservare ad aliud iudicium.
44. Obligatio faciendi, quantumvis roboretur per pactum, vel statutum executivum, non meretur paratam executionem.
45. Interesse obligatio incerta debet detegi testibus, aut instrumentis.
46. Interesse nomine, quando inter terminis paratae executionis litigatur inter partes, debet reus solvere, vel obsignatam deponere capitalem summam. & offerre etiam solutionem interesse, quatenus liquidatum fuerit.
47. Instrumentum super quo parata executio decerni petitur, in originali exhibendum, imò etiam de eo copia mittenda parti, num. 52. & penes acta reservandum 53. & num. 54.
48. Exemplar non probat, sed authenticum, ex quo desumitur.
49. Exemplar instrumenti productum absque originali, suspicionem obreptionis parit, nisi exemplata scriptura pariter esset principalis, sicut originale. 50.
51. Executionis processus super non producto originali factus, est ipso iure nullus.
52. Executionis in decreto simul mittenda est copia instrumenti partibus.
53. Instrumenta principalia penes acta reservantur, quod tamen aliter obtinet in praxi, apud nos in Saxonia. 55.
54. Notorium ita nihil est, quin praesumatur aliqua defensio in contrarium competere.
56. Instrumentum faciens mentionem de alio non probat absque productione relati, maxime contra tertium. num. 58, nisi tota narratio relati in referente contineatur. 57.
59. Instrumentum disputabile sub dubio non est exequendum.
60. Instrumentum debiti, prima facie non continens vitium visibile, meretur executionem, & num. 76, nisi instrumentum producat per eum, qui ibidem non fuit nominatus. 77.
61. Instrumento & eius litera statatur, donec probetur contrarium.
62. Probationes in causis summaris, etiam leves & per iuramentum sufficiunt.
63. Executiua causa dicitur summaria.
64. Executio parata ex vi statuti, vel pacti, non tribuit creditori ius durabile, cum post factam executionem processus in alia instantia per debitorem legitime impugnari possit.
65. Executionem paratam in casibus permissis petens, cogitur satisfacere de refundendo expensas, & restituendo omne id, quod exigit, in eventum succumbentiae, circa secundam instantiam. Quae executio etiam reuocabilis est, ex constit. Electorali. num. 66.
67. Executione facta super instrumento liquido, si deinceps conuincatur instrumentum de falso, vel probetur

- betur solutio, retractantur omnia.
68. Defensio inter terminis parata executionis debitorum non tollitur, sed differtur.
69. Bannitus, licet non possit agere, tamen potest per se, ut reus, defendere.
70. Debitum liquidabile, de quo in presenti constat, compensatur cum alio debito similiter liquido, alias secus.
71. Executiuus in processibus reijciuntur exceptiones requirentes altiore indaginem, secus de probabilitibus in continenti.
72. Instrumentum executiuum, in summario vel executiuo processu, pro valida presuppositum, impugnari nihilominus potest in ordinario iudicio.
73. Summaria cognitio non operatur pra iudicium veritati plenius indaganda.
74. Fuga debitoris suspicio probatur etiam per iuramentum, ad hoc, ut iudex licentiam detinendi permittere valeat, licet deinde in ordinario processu fuga debeat probari plenè.
- 75.
78. Instrumenta sunt duplicia, publica & priuata.
79. Instrumenta publica vel authentica quæ dicantur.
80. Acta iudiciorum dicuntur scriptura authentica.
81. Instrumenta regulariter conficiuntur à solo Notario, quemadmodum Misse à solo presbytero.
82. Scriptura debitoris coràm iudice facta, etiam absq; testibus probat.
83. Scriptura custodita in archiuo publico planè probat, sicut & transumptum ex ea, dummodo habeat subscriptionem archiuista, 84. nisi eis obijciatur, quod non mereantur fidem. 85. Quo casu recurritur ad monumenta ciuitatis publicæ.
- 86.
87. Tabelliones à quibus creentur & in qua forma, remissiuè.
88. Instrumentum, item sigillum Principis vel Episcopi, plenam facit fidem.
89. Instrumentum si negetur scriptum à Notario, is pro recognitione requirendus.
90. Instrumenta priuata, autochira, item chirographa idem sunt, & eorum appellatione continentur etiam missiua, vel litera priuatorum.
- 91.
92. Instrumentum publicum meretur plenam fidem, quò ad paratam executionem.
93. Scriptura priuata non probat, etiam si subscripta vel sigillata fuerit per partes. 94. & satius est ab executione tunc cessari 97. nisi fuerit recognita 98.
95. Sigillum est res inanimata, per se nihil probans.
96. Comparatio literarum est fallax testimonium.
97. Executio super priuata scriptura, vel sigillo iudici non notis differtur, donec fiat recognitio, vel probentur per comparisonem, aut aliter, citata videlicet parte.
99. Recognitio debitoris vim confessionis debui habet.
100. Confessio idem operatur, quod instrumentum publicum.
101. Recognitionem facere contumaciter recusans, facit scripturam haberi pro recognita.
102. Sigilli recognitio idem operatur, quod recognitio scriptura.
103. Instrumenta recognita in Electoratu & Ducatu Saxonia merentur paratam executionem, dummodo recognitio fiat coràm iudice, etiam non sedente pro tribunali 106. & bona fide. 108. secus, si fraudulenter 112. & alij creditores instrumentum publicum magistratus pro se habeant.
104. Recognitio priuata scriptura, ut fidem faciat, requiruntur sex.
105. Iudicij calore multa valent, alias non valida.
107. Summa-

107. Summaria iudicia non requirunt eam solennitatem, quam ordinaria.

109. Confessio mariti de recepta dote non praeiudicat creditoribus, nisi aliter probetur numeratio, maximè si stante matrimonio emanarit 110. quia praesumitur in fraudem legis facta. 112. in primis ubi renunciatur exceptioni, non numeratae dotis. 113. siue creditores fuerint anteriores, siue posteriores tempore 114. quantumvis maritus iuravit se recepisse, num. 115.

116. Confessio dotis receptae, stante matrimonio praesumitur donatio, quae inter virum & uxorem non valet, 111. etiam iurata, quantumvis sint qui contrarium teneant. 117.

118. Confessio mariti de recepta dote exposita ante contractas nuptias, post lapsum temporis praeiudicat creditoribus ad appositionem exceptionis de non numerata praefructi. 119.

120. Exceptio non numeratae dotis, intra quae tempora opponatur?

121. Exceptio non numeratae dotis, an possit opponi post decennium, constante adhuc matrimonio inter virum & uxorem.

122. Confessio mariti de illata dote, est ficta probatio, ideo creditores probantes de vera numeratione mulieri praeferruntur.

123. Scripturam priuatam, etiam recognitam, pro se habens postponitur, quò ad praeiudicationem, alijs probantibus de suo debito per publicum instrumentum, nisi statutum loci tribuerit instrumentis recognitis idem privilegium antelationis. 124. Vel scriptura priuata cum hypotheca trino teste, & ipsorum con-

trahentium manu fuerit subscripta 125. secus tamen de iure Saxonico. 126.

127. Sigillum instrumento debet esse appositum cum consensu domini: Contrarium tamen de iure verius 128. item requiritur, quod sigillans legerit in eo contenta 129. sed utrumq. praesumitur, nisi probetur contrarium. 130.

130. Sigillans vel subscribens schedulam vacuum, non obligatur, nisi legerit contenta.

131. Sigillum vel scripturam producens, debitore negante esse suum, creditor probare debet.

132. Sigillum vel scripturam apponens pro testimonio, non intelligitur se ex causa instrumento inserta obligare.

133. Sigillum tunc demum obligat sigillantem, si dicatur in scriptura, cuius sit sigillum, item per quem fuit appositum, ac in quem finem, quia per se est mutus & incertus testis. 134.

135. Sigillum in dubio praesumitur appositum, causa testimonij.

136. Statutum, quod scriptura & sigillatio etiam priuata meretur paratam executionem, valet, idemque est de pacto contrahentium, quòd nimirum stetur nudo chirographo creditoris 137. aut si habeat subscriptionem. 3. testium, quo casu, etiam absque omni litterarum comparatione probat. 138. dummodò testes suas scripturas recognoscant 139.

140. Scriptura etiam non subscripta, vel sigillata à partibus, item negata à debitore, facit nihilominus fidem, si sit subscripta per testes recognoscentes sua chirographa, vel sigilla, vel aliter deponant, se viasse numerationem de qua in scriptura continetur.

141.

Bbb 4

142. Scriptura

142. Scriptura primata, negata per debitorem, & confecta aliena manu, probat nihilominus, si testes subscripti dicant, se interfuisse, & recognoscant manus suas, dummodò accedat comparatio literarum eius, qui dicitur scripturam subnotasse
143.

144. Scripturam suam negans, compellitur manibus suis aliam scribere eiusdem tenoris.

145. Scriptura negata per debitorem, si testes subscribentes defecerint, fortificatur per comparationem literarum vel sigillorum.

146. Scriptura cuius recognitionem detractat reas, habetur pro recognita.

147. Instrumenta, an, & quando semiplenè vel aliquantulum, & quatenus probent, remissinè.

PARTIS III. CAPVT I. DE EXECVTIONE PROPRIE ITA DICTA.

ABSOLVTIS PRIMIS DVABVS PARTIBVS HVIVS OPERIS, in quibus de causa efficiente, instrumentali, item materiali paratarum executionum, vnde nempe oriantur, coram quo iudice, item per & contrà quem, ac pro quibus bonis dentur hæc remedia, quantum in proposito sufficit, diximus, accedendum nunc est ad tertiam partem, in qua tractabimus causam formalem, quo pacto videlicet, & in qua forma processus sit instituendus, irem finalem, ad quem nimirum finem & effectum tendant hæc remedia. In primis autem ad impetrandam executionem paratam, petitor octo capita vel requisita in consideratione habeat. Sicut enim in 2. par. huius operis docuimus, iudicem competentem pro parata executione adendum esse. per l. fin. C. de ed. D. Adr. toll. ita post aditionem iudicis requiritur: primo liquidatio debiti vel iuris, quod petitur, per instrumentum: secundo, quod istud instrumentum habeat paratam executionem ex vi iuris communis vel municipalis, vel etiam pacti: tertio quod debitor sit in mora soluendi, quarto, quod creditor coram iudice urgeat paratam executionem: quinto, quod proponatur qualis qualis petitio, ex qua de intentione creditoris constet, quid sibi dari vel fieri velit: sexto, præceptum executium iudicis, de soluendo infra certum tempus, fiendum debitori, quod & comminationem executionis appellamus: in quo præcepto continetur simul septimum requisitum, puta, citatio rei ad videndum, quo pacto contrà ipsum procedatur ad executionem, & ad opponendum, si quas habet, exceptiones impeditivas executionis: octavum & vltimum requisitum est ipsa executio, hoc est, manus iniectio in bona debitoris, per viam captionis pignorum aut personæ vel aliter, secundum ea, quæ in instrumento continentur, de quibus omnibus & singulis in hoc & sequentibus capitibus specialiter agemus.

Quid requiratur ad obtinendam executionem.

Super qua instrumenta fiat executio.

De debito liquido, quando dicitur liquidum, & quomodo probetur.

Quod ad primum attinet, necesse est, debitum vel ius, cuius executio petitur, esse liquidum in continenti. Bart. in l. creditores. 3. num. 15. & ibi Ang. de Peru. 4. C. de pig. Pro debito siquidem illiquido, neque captura personæ, neque rerum, neque alia quæcunque executio permittitur. Baldus in l. apertissimi. 16. num. 9. C. de ind. l. 1. num. 31. ff. de edendo. licet ibi videatur innuere communem opinionem, esse in contrarium, quod videlicet ab initio non requiratur de necessitate liquidatio, sed sufficiat eam in processu fieri, h. e. in termino executioni destinato, quod paulò post latius declarabitur. Quod autem

tem

- tem regulariter super debito nondum liquidato iudex non debet decernere præceptum executium, vel ad executionem procedere, faciunt plurima iuris fundamenta, *l. fin. ibi: si causa liquida sit, & non multis ambagib. innodata, h. e. quæ altiore indaginem requirat. C. de compen. auth. & qui iurat. ibi: secundum mensuram declarati, h. e. liquidati vel probati debiti. C. de bon. auth. iud. poss. l. 1. ibi: causas sigillatim, quibus strangulatur debitor, exponat creditor. C. de prad. decurio. lib. 10. l. cum proponas. 9. in verb. & debitorem tuum esse constat. C. de bon. auth. iud. poss.* Et alibi Bald. refert, statutum, cuius virtute instrumenta debitorum mittuntur executioni, quemadmodum sententiæ,
- 3 intelligi de liquidis in præsentis debitis, non autem de postea liquidandis in processu, *Bal. in l. si causam 2. num. 6. C. de exec. rei iud. & in cons. 165. incip. statutum disponit. num. 1. vol. 4. Paulus de Castro. cons. 169. incip. viso puncto in dubio. circa finem. vol. 2. Aymon Crauetta cons. 164. num. 2. part. 1. Curt. iunior in l. fin. num. 5. C. de edicto D. Adr. toll. Menoch. de adipisc. possess. remed. 3. num. 188. Ias. in §. 1. num. 55. Instit. de action. Ferrar. in forma executionis sententiæ diffinitivæ. verbo. sapiens. num. 5. & 6. Chassan. in consuet. Burg. rub. 5. §. 3. num. 14. post Ias. d. l. 1. num. 31. ff. de edendo. ac plenè Andreas de Barba. cons. 19. col. 5. vol. 1. cum talis probatio requiratur, quæ, si fieret parte præsentis sufficiens esset ad condemnationem. Maria. Soci. in tract. de dilatio. art. 20. q. 28. & Gail. lib. 2. obser. 44. nu. 6. in fin. & num. 8. post Bar.*
- 4 in *l. 4. §. si ex conventionem. num. 1. ff. de re iudic.* Vocamus autem debitum liquidum, quod est certum, hoc est, de quo apparet, quid, quale, quantumue sit. *arg. l. certum. 6. & ibi Bart. cum Ias. & alijs. si cert. pet. l. ubi autem non apparet 5. de verb. oblig. vel de quo constat ac liquet. l. hæc autem 5. §. non defendi. in verbis constare liquereq. debet pratori. ff. ex quibus causis in poss. eatur. & d. l. ibi: si causa liquida sit. C. de compensat. l. 1. ibi: ad liquidum deducta ratione. C. si secundò. mul. nupserit.* Quandiū enim de quantitate certa non apparet ex instrumento, eatenus executioni semper opponi potest, quod debitum non sit liquidum, talis namque exceptio remoratur paratam executionem. *Ias. in §. superest. num. 86. Instit. de action. Bart. Socin. in cons. 51. incipiente. præstantissime Doctor. num. 5. & 6. vol. 1. Bart. in l. proinde. 25. §. notandum. num. 3. ff. ad l. Aquil. Rebuffus in ordin. regni. Gall. tom. 1. de literis obligat. art. 1. glo. 9. num. 7. Bald. in extrauag. appositæ ad Speculat. post tit. de appellat. in §. sed nunquid. ex præcepto guarentigiæ. vers. si tamen instrumentum. cum pars executionis præambula sit debiti liquidatio, secundum eundem*
- 6 *ibidem. & in d. l. si causam 2. num. 6. C. de execut. rei iud.* Siquidem de his, quæ non sunt, & quæ non apparent idem est iudicium. *l. duo sunt Titij. 30. ff. de testam. tut. l. si quis ita 16. §. si quis cum ignoret. 3. eod. tit.* Idemque est, si quantitas in instrumento extet determinata, sed cautio est indiscreta, ex qua non apparet de causa obligationis, quo casu multò magis impeditur executio, per ea, quæ tradit *Ioh. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de confess. §. nunc videndum. num. 6. vers. sed quæ est ratio. litera F. ibi: Rosfredus tamen.*
- 8 Et est ratio, secundum eum ibi, quia stipulationi non habenti expressam causam obligationis, doli exceptio obstat. *l. 2. §. circa vers. si quis sine causa ab alio stipulatur. de doli mali excep. & solutum ex obligatione sine causa condicatur. l. qui sine causa 3. de condict. sine causa. l. cum de indebito. 25. §. fin. de probat. & l. nuda. 26. de donat. gl. magna. l. scripturas. 11. circa finem. C. qui pot. in pigno. hab. & facit l. instrumenta. 5. C. de probat. Bal. l. generaliter. 13. num. 11. C. de non num. pec. Rom. in l. generaliter. 2. ff. de verb. oblig. ac latè Felin. in c. si cautio. num. 3. cum seqq. ext. de fide instrum.*

strum. ubi addit: istam opinionem communiter teneri. post Imolam & Romanum in d. l. generaliter. 26. de verb. oblig. Sicut enim scire est, rem per causas cognoscere. Panor. in ca. vestra. num. 10. ext. de cohab. cler. & fac. l. scire leges. t. 7. ff. de legib. cum c. intelligentia. ext. de verb. signif. ita de debito tunc demum liquere dicitur, quando constat vel liquet de causa debiti. ca. si cautio. ibi. indeterminatè loquatur, iuncto vers. sed si causam. extra. de fide instrum. & d. l. cum de indebito. §. fin.

Dicitur autem de debito liquere dupliciter: vel per confessionem partis, vel per instrumentum fide dignum. Primò enim, si creditor cautè velit agere, faciendo citari aduersarium, & interrogari officio iudicis super debito, quod petitur, isque fateatur, parata datur in eum executio, propter confessionem, in iudicio vel coram iudice factam. quæ æquiparatur iudicato, *Rodericus Suarezus in l. post rem iudicatam. in declaratione legis regni. verbo. secutus vestigia. num. 8. vers. ecce ego intentum. & num. 15. & nullæ aliæ in confessum partes sunt, quàm cogere per medium executionis, vt soluat, assignando ei certum ad hoc terminum. l. post rem iudicatam 56. ff. de re iudic. l. unica. C. de confess. l. 1. l. certum. 6. l. Iulianus. 3. ff. eo. & l. proinde. 22. §. notandum. ad l. Aquil. 10b. Franc. Ripa in l. si insulam. 84. num. 15. de verb. oblig. Paulus de Castro in l. si debitori. 21. num. 7. de iudicijs. Alex. in l. fin. num. 21. Decius 93. vers. & dicit Alexander. ubi etiam Curtius notat num. 5. C. de edicto D. Hadr. toll. Marsilius in singulari 184. incip. si verò loqui, Menoch. de adipisc. poss. remed. 4. num. 103. & 104. de qua specie probationis debiti, loquitur etiam constitutio Saxonica in prouincijs Thuringiæ 14. quæ in editione ab anno 89. est 21. sub titulo, Von bekentlichen Schulden/ quod videlicet super ijs iudex facit præceptum executiuum de soluendo infra 14. dies, ac, si in mora fuerit, & aduersa pars institerit pro executione, præfigitur terminus quatuor hebdomadarum debitori, ad videndum, quo pacto contra eum procedatur ad executionem: licet in vno loco magis quàm in alio, tempora executionis fiendæ varientur, de quo paulò post latius agemus. Et iste modus videtur mihi securissimus contra debitores, præsentialiter in territorio constitutos, eius iudicis, à quo intenditur impetrari parata executio. De altera specie probationis, quòd tradidimus, necesse esse, ad impetrandam executionem, debitum probari per instrumentum, id eò pertinet, ne forsam existimetur, stante statuto, quod post moram detur creditori manus iniectio in bona vel personam debitoris super debito liquido, illud etiam dici liquidum & mereri paratam executionem, de quo paratus sit creditor, iudici facere fidem per testes, quinimò, illo casu supersedebit iudex ab executione, remittendo creditorem ad ordinarium processum, & legitimam causæ cognitionem. l. 1. & 2. C. de execut. rei iudic. Fides itaque de debito fieri debet iudici per instrumentum, & non per testes. ita Salic. in l. creditores. 3. num. 29. & 30. ibidemq. Bart. nu. 15. & 26. C. de pignor. & notatur infra num. 28. 29. 30. & 31. cum sequentib. Instrumentum namque productum coram iudice, facit, vt debitum quodammodò transeat in notorium. *Castro. in l. fin. num. 5. ibidemq. Bal. 13. las. 4. C. de edicto D. Adr. toll. & idem Bal. l. generali. 13. num. 2. C. de sacrosanctis Eccles. & idem Paulus de Castro in l. ait prator. 7. num. 5. ff. de iureiur. In notorijs autem ordo iuris est, ordinem non seruare. c. ad nostram. 3. extra de iureiur. Panor. in ca. vestram. num. 18. de cohab. cle. & mul. ac notat Bar. Socinus cons. 99. num. 5. vol. 3. & alibi tradit Baldus, in notorijs non opus esse cognitione, sed executione. Baldus in l. ea quidem. 7. num. 7. ibiq. Salic. C. de accusa. idem Baldus in l. cum fratrem. 9. num. 4. & 5. C. de his quibus vt indig.**

Felinus

- 16** *Felinus in c. evidentiā. & c. qualiter. 2. extra. de accusatio. quo de etiā in 4. parte huius operis tangitur capite 1. num. 50. & seqq.* Imò plus dicit Iason, quod iudex, viso instrumento, possit concedere licentiam etiā capiendi debitorem in persona. *Ias. in d. l. fin. num. 4. C. de edicto D. Adr. toll. post Bal. in l. fin. C. de exhib. reis.* Quod postremum tamen tunc demum intelligatur verum esse, si reus forsan ad carcerem isto casu sese specialiter obligarit, aut statutum vel consuetudo loci distent, quòd debitorem post moram in soluendo, personaliter sistere liceat, per ea quæ tradit *Iohan. de Platea, in l. nemo. 2. C. de exact. trib. lib. X. & Alex. de Imol. post Bar. & alios in l. alia. 14. §. eleganter. ff. sol. matrim.* quo de latissime in prima parte huius oper. cap. 7. & cap. 8. per totum. Ac, quod iudex, vel curia, non possit ad appositionem manus procedere, etiā aduersus bona debitoris: nisi antea saltem summarie constiterit de iure creditoris, aut de debito eiusq; quantitate in continenti ipsi fiat fides per instrumentum, testatur *Guido Pap. decis. 246. num. 2.* tunc enim locum habet illud vulgatum: hodie constat, hodie agatur. *l. si is à quo*
- 17** *3. in p. ff. ut in poss. leg.* Sunt tamen aliqui in ea opinione, quòd de necessitate non requiratur liquidatio debiti per instrumentum, vel chirographum obligati, sed sufficiat illud probari testibus, quia, secundum eos etiā aliter non citato debitore, saltem summarie recipi possunt, & ad hoc allegant *Bartolum in l. aut prator. 10. §. si debitorem. 16. num. 6. ff. de his quæ in frau. cred. quod innuere etiā videtur Socinus reg. 406. fal. 6. Port. lib. 1. communium conclus. conclus. 43. limit. 2. ac latè Gailius in suis obser. lib. 2. obser. 44. num. 6. & 8.* Verum præmemoratæ autoritates loquuntur in terminis fugæ, siue actualis, siue saltem præparatæ, de qua verisimiliter suspectus est debitor: aliàs secus, sicut in 1. par. huius oper. ca. 2. num. 122. & 123. cum seqq. de hoc dictum fuit fusius. quo casu, ob periculum in mora, permittitur, quòd aliàs non permetteretur, *gl. l. de pupillo. 5. §. meminisse. 10. & §. si quis riuos. 11. de noui ope. nuncia.*
- 18** quam solutionem innuit etiā *Ias. in l. 1. nu. 31. ff. de edenio.* Etsi enim aliàs non referat, an de debito vel iure actoris probetur per instrumenta, vel testes, cum talia documenta. & viuz vocis testimonia parem firmitatem obtineant. *l. in exercendis. 15. C. de fide instr. & instrumentorum appellatione etiā testes contineantur, l. 1. ff. eod.* tamen differunt in modo cognoscendi, ex quo statutum, tribuens paratam executionem, præstat beneficium summarie cognitionis, ac celeris expeditionis, idè non extenditur ad probationem per testes. *Fel. in cap. sicut nobis. num. 4. vers. prima declaratio. ext. de re iud. post Bart. in l. 1. in princ. & clarius in fine. ff. de his quæ in testam. del. Ias. in l. si fideiussor. 7. §. si satisfactum. 2. nu. 11. ff. qui satisfacta. cog. Bart. l. litibus. 20. n. 21. ubi etiā Angel. hoc tenet. C. de agricol. & censu. lib. 12. ac, quòd petens executionem paratam, vel detentionem rerum aut personæ debitoris, debeat habere in manibus instrumentum crediti, illudque iudici ad videndum exhibere, & aliàs executio ipsi deneganda sit. notat etiā *Duennas in fallentis regularum. regula 88. verb. sequestrum post Corsetum in suis singularib. sing. 334. allegando Bartol. in d. l. litib. & in l. iubemus. per hanc. 16. C. de erog. mil. anno. lib. 12. licet nulla lex ibi reperitur ita incipiens, sed voluerunt adducere, l. iubemus. 10. ubi Bart. hoc tenet. in p. C. de erog. mil. anno. Bal. in c. olim ex literis. nu. 4. extra. de rescript. imò in**
- 19** fortioribus terminis decidit *Matthæus Matthæsilanus*, non esse concedendam capturam personæ debitoris, etiā de fuga suspecti, nisi antè omnia debitum liquidetur per instrumentum fide dignum. *Matthæsilanus in tract. de carcere & antè eum tenuit Bal. in l. consentaneum. 8. num. 1. C. quomodo & quando iud.* Probatio siquidem instrumentalis dicitur euidens, *c. cum dilecti. vers. ex tenore instrumenti*

instrumenti euidenter apparet extrâ. de dona. c. cum olim. ubi Pano. extrâ. de censib. & alibi dicitur, instrumentum esse veritatem apparentem, & probationem probatam, non autem probandam. Chassan. in cons. Burgund. rub. 1. §. 7. verb. souffi samment. num. 21. 22. 23. 24. allegat Baldum in l. Imperator. 8. nu. 4. ff. de statu ho. & l. 2. C. quando fiscus vel priuatus. Estque id, quod tradit Bart. instrumentorum executiuorum veritatem non coadiuari extrinsecis probationibus, Bart. in d. l. fin. num. 3. vers. oppono. & num. 15. C. de edicto. D. Adri. toll. Bal. in l. generali. 13. num. 2. C. de SS. Eccles. Menoch. de adipisc. poss. remed. 4. num. 53. Legere enim iudex instrumentum debet. arg. l. 2. §. sed si dubietur. ff. quemadmodum testamenta aper. Legi autem non potest, quod oculis non subiicitur. l. de his quæ in testam. del. Quæ probatio instrumentalis nisi habeatur in promptu, ita vt in continenti fiat fides iudici de iure petitoris, non debet ad executionem procedi, nisi seruato iuris ordine, citata videlicet solenniter parte, dato libello, & lite contestata. Bart. in d. l. creditores. 3. nu. 15. & plenius 26. §. super tertio. autem membro. vers. prædicta intelligo vera. ibidemq. Salic. num. 30. vers. & aduerte. C. de pig. Neguz. eod. tit. 4. parte principali num. 20. & Cast. in l. fin. num. 5. ubi etiam Ias. 4. C. de edicto D. Adri. toll. ac Roder. Suarez. in lectione. l. post rem iudicatam. 56. in declaratione legis regni limit. 3. num. 1. ff. de re iud. per l. prolatam. 4. C. de sent. & interloc. om. iud. & auth. offeratur. C. de litis contest. Nec id caret ratione: ad receptionem liquidem testium, lite non contestata, perueniri nequit. c. 1. & toto tit. extra. vt lite non contest. testes non recip. vnde Curtius iunior in l. tale pactum. 40. §. qui promoucauit. num. 28. ff. de pactis inferebat ad causam depositi, quæ summariam tantum cognitionem desiderat, secundum ea, quæ tradit Bart. l. si quis. 11. C. depositi. num. 2. dato, inquit quod ea mereatur paratam executionem: tamen hoc aliter non procedit, nisi de deposito appareat per publicum instrumentum, aut pars confiteatur, si enim neget, quia eo ipso ius actoris efficitur dubium. l. negantes. 9. C. de oblig. & act. opus erit, depositum probari per testes, quod absque legitimo & solenni processu, puta, sine ordinario libello, & litis contestatione fieri nequit, ad hoc, vt deinceps ad testium receptionem decurratur, & istud firmat Angel. in l. si deposita. 4. C. depositi. & Alex. in suis addit. ad Bart. in l. si quis. 11. num. 2. C. eod. Ac si contrâ vrgeatur, depositi causam esse summariam, in qua nec ipsa sit opus libello, vel litis contestatione. l. penul. verb. illic. & ibi glo. C. depositi. respondet Curtius, etsi dici possit summaria, non tamen inde sequitur, illam esse executiuam. Curt. in d. §. qui promoucauit. l. tale pactum. 41. ff. de pact. num. 28. allegans Angelum de Perus. ita limitantem hanc theoricam, quem refert etiam Matthæulanus in suis singul. notab. 6. vbi commendat istam restrictionem. Mihi tamen magis arripet solutio Felini, quam ipse tradit in ca. sicut. num. 4. & seqq. extrâ de sen. & re iud. inquiring, præcitata l. penul. loqui de causa depositi, quatenus probatur per instrumentum: secus est, si liquidari velit per testes: tunc enim, secundum eum, requiritur libelli porrectio & litis contestatio, ad hoc, vt examinationi testium locus fiat d. c. quoniam. ext. vt lite non contest. Ex quo & illud infert, quod, perduto instrumento exequibili, pro quo ex forma statuti parata competeat executio, etiam si non denegetur petitio debiti per modum ordinarij libelli: tamen ab executione processus non venit inchoandus. Fel. in d. c. sicut. de re iud. num. 4. allegat Paulum de Cast. in l. 1. ff. de his quæ in testamento del. & in l. nostram. 30. num. 5. C. de testa. de quo etiam infra in 5. capite huius partis fal. 1. in fine num. 26. Executiones liquidem summarie requirunt idoneam formam instrumenti, Fel. d. c. sicut de re iudic. num. 4. allegat Baldum

- 27 *Baldum in l. fin. num. 2. C. ut in poss. legat.* Vnde alibi legitur, voluntatem ultimam in scriptis redactam, in hoc solum differre à non scripta, quòd in executione scripti testamenti procedatur vt super notorio. *l. fin. C. de edicto D. Hadriani toll. in alio verò non. Bal. in l. generali. 13. in fi. C. de SS. eccles. Bart. in l. 1. in fine princip. num. 3. ff. de his que in testamento del.* Ex quibus iam euidenter clarum est, & communiori calculo doctorum approbatum, cum, qui iuris sui paratam executionem petit, instructum esse oportere instrumento debiti vel iuris, quod petit, ad hoc, vt oculis iudicum subijciatur & legatur *d. l. 1. in princ. & §. 1. siue petatur executio iudicati ex præcedenti sententia, quo casu gesta iudicii produci debent ei, qui vigorem rei iudicatæ ad effectum deducit, Fel. in d. c. sicut. num. 3. & 4. cum acta iudiciorum regulariter non probentur, nisi per scripturam. Bart. in l. ne in arbitris. 4. num. 3. & 6. C. de arbit. Bart. in l. gesta. 6. num. 11. C. de re iud. Lanfrancus in d. c. quoniam contra. in princ. num. 1. extra. de probat. vbi tradit, istam sententiam communem esse, siue petatur executio ex vi conventionis inter partes initæ. *l. creditores 3. C. de pignor. siue etiam ex vi statuti, vel consuetudinis, per ea, quæ superius ab initio huius requisiti pluribus comprobauimus. num. 3.* Sic in materia sequestri, ad hoc, vt decernatur à iudice, requiritur regulariter & de necessitate probatio debiti per instrumentum publicum, aut aliter saltem fide dignum. *Ias. in l. si fideiussor. 7. §. fin. num. 12. ff. qui satisda. cog. Matthæus Matthesilanus in tract. de carcere. Bart. in l. litibus. 20. num. 21. C. de agricol. & censit. lib. 10. Ias. in §. 1. nu. 86. Inst. de actio. Anton. Cors. in singul. 324. incip. sequestrum. ac probat Felin. in ca. examinata. num. 10. extra de iudic. Licet autem ab hac sententia recedere videatur Curtius in tractatu sequestrorum. num. 50. tamen ipsemet ibidem & nu. 49. fatetur, contrariam opinionem, quòd nimirum ad impetrandum sequestrum, necesse sit debitum liquidari per instrumentum, & non aliter, esse communioem, & vnanimi calculo doctorum approbatam in l. f. C. de edicto D. Adr. toll.* Eodemque modo, vt impetretur arrestum in res aut personam obligati, debet creditor docere de debito per instrumentum, *Kirchouius inter consilia variorum cons. 8. tom. 21. num. 43.* Nec dissimili ratione denegantur repræsalie tam diu, donec iudici fides fiat de denegata creditori iusticia. *Bart. in tract. repræsaliarum, secunda quæst. princ. num. 2. & 3. ita, vt tunc instrumento publico sit opus, ad docendum de facta debita requisitione iudicis, contra quem, eiusque subiectos petuntur repræsalie, & de subsecuta iusticiæ denegatione. Gailius in suis obseruat. lib. 1. obser. 25. num. 3. in tertio requisito, allegat ordinationem Camera imperialis parte 2. tit. 8.* Idemque est in omnibus alijs causis, vbi parata petitur executio, siquidem tunc per instrumentum fide dignum creditor de iure suo fidem facere compellitur, cum instrumentum argutè probet, quod in eo continetur. *Ang. in l. desiderium. 7. num. 1. C. de positi, & in l. ad probationem 22. num. 2. C. de probat.**

- 35 *Ceterum, quia vt plurimum adijcitur in instrumentis clausula, quòd debitor promittat ad certum terminum restituere summam mutuò acceptam, cum omnibus damnis & interesse, ac, quòd super his omnibus liceat manum iniicere, vel parata executione vti: ambigitur non immeritò, ex quo quantitas interesse nondum est liquida vel probata, an super eo non minùs atque super capitali, executio peti & decerni possit? Doctores respondent, executionem non tantum pro sorte, sed etiam super interesse, non solum per partem peti, sed etiam per iudicem expediri, & rectè decerni posse. Sufficit siquidem, secundum eos, interesse postea liquidari, in processu & termino executiuo, antequam videlicet capiantur pignora, quam practicam ponit & commen-*

De interesse liquido.

commendat Bart. in l. 1. n. 8. ubi idem etiam tenent Paulus de Castro. Ludo. Roma. & alij Dd. ff. de edendo. & istam sententiam communiter teneri asserit las. d. l. 1. n. 31. sicut idem etiam attestatur Petrus Paulus Parisius in suis annotationibus marginalibus ad Bart. in l. proinde. 22. §. notandum. num. 3. ff. ad l. Aquil. Sed Baldus in contraria est opinione, puta, quod parata executio, siue super sorte, siue super interesse nondum liquido, nequaquam decerni valeat, neque admitti debeat liquidatio in processu vel termino executionis. Baldus in l. 1. post glo. verbi, mora. ad finem. ff. de legat. 2. ibidemq. probat istud etiam Raphaël Cumanus. num. 6. & Bart. quod ad hoc sibi contrarius in d. l. proinde §. notandum. num. 3. ideoque etiam las. quamuis asserat, prius dogma communiter astrui per interpretes: tamen finaliter ab illa opinione recedit per fundamenta relata in d. l. 1. num. 31. & 32. de eden. cuius allegatis autoritatibus si addantur ea, quæ in princ. huius capituli à num. 3. usq. ad num. 33. cumulauius, satis apparebit, sententiam lasonis hodie communiorē esse, quod videlicet super interesse nondum liquido non debeat procedi ad decretum paratæ executionis, de qua cum hodiè agatur, hodiè constare debet, & non aliter. l. si is à quo 3. in princ. ff. ut in possess. legat. Quando itaq. de præsentī non constat, vel liquida est quantitas debiti, siue circa sortem, siue circa interesse, iudicis officium est, remittere creditorem super eo, quod est illiquidum, ad ordinarium processum, ut videlicet, oblato libello & lite demum contestata, & expectata sententia definitiua, tunc demum executionem urgeat. l. 1. & 2. C. de execut. rei indic: nisi fortè priuatæ scripturæ & recognitioni alicuius foeneratoris (quam creditor ab alio foeneratore fraudulenter impetrat, pro liquidatione sui interesse, promittens in simili casu se facturum paria) fidem adhibere velimus, quod sanè est contra l. scripturas. 11. C. qui pot. in pign. hab. maximè in præiudicium terrij. Taceo, quod tale dictum testis, in scriptis factum, fidem non meretur, sed eatenus deponere debuit. c. testes. 3. q. 7. cap. si quis. extra. de elect. in 6. ut videat iudex, utrum præmeditatum sermonem adferat, item, an ad interrogata dicat verisimilia. l. 3. §. tu magis scire potes. ff. de testibus. Accedit & illud, quod isto casu testi iniurato crederetur, contra l. iurisiurandi. 9. C. de testibus. Etiam si enim aliàs dicatur, interesse liquidari etiam per solum iuramentum partis. l. videamus 4. §. deferre. cum l. nummis. 3. ff. de in litem iur: tamen istud procedit in iuramento affectionis, super petitione videlicet eius rei, in qua, ex parte offerentis se ad iuramentum, cadere potest intrinseca affectio & singularis. eo enim vel solo, probatur interesse, ut in contrarijs. Secus est in summis, super quibus nulla alia cadit affectio, nisi quod reddantur in eodem numero & bonitate. l. 2. §. mutui datio. ff. si cer. pet. sin autem accedat mora, ita, ut eius ratione, conditio creditoris fiat deterior, hoc, inquam, casu, consideratur interesse veritatis, hoc est, extrinsecum, extra rem ipsam contingens, super quo non auditur offerens se ad iuramentum sui interesse super damno emergente: nisi de eo saltem semiplenè probauerit, quo casu, creditor ad iuramentum suppletium admittendus venit. l. in bonæ fidei 3. C. de rebus cred. & iureiur. quo de videantur, quæ fusiùs exegimus in prima parte huius operis cap. 10. num. 128. & 139. cum sequentibus. Ideoque nisi forsitan interesse ex consuetudine loci sit certum, puta, quia in singula centena per annum quinque computantur, (quo casu, ad eam quantitatem, absque aliqua probatione vel iuramento, istud taxabit iudex, secundum ea, quæ in prædicto cap. 10. num. 157. annotauimus) consilium est, ut accipiat isto casu creditor quod certum, & sine difficultate offertur ei, hoc est, sortem, & de interesse, tanquam nondum liquido, litem modo ordinario peragat, & probationes

- probationes suas instituat, argumento eorum, quæ tradit Bart. in l. quidam existimauerunt. 21. §. sed in utrag. per illum tex. si cert. pet. cum separari utile ab inutili conueniat. l. 1. §. Marcellus. vers. quia pecora separari possunt. ff. de aqua plu. arc. & ca. utile. de reg. iur. in. 6. Fateor tamen, ista interdum parùm benè obseruari, quando ex aulis super instrumentis liquidis mittuntur præcepta executiua ad inferiores iudices, vt faciant paratam executionem non tam super sorte, quàm etiam super interesse, quatenus & in quantum coràm ipsis liquidabitur. quo casu, illi delegati, qui ius ignorant, crebrò exequuntur, non tantùm super sorte, quàm etiam super interesse, prout illud prætenditur à parte, cùm tamen executio isto casu, non nisi super sorte, tanquam re certa, fieri, de interesse autem creditor ad liquidationem ordinariam in alio iudicio, aut instantia remitti debuerit. Cæterùm, quia non sunt duæ actiones, altera sortis, & altera vsurarum vel interesse, vnde receptione sortis facta, futurum est, vt creditor deinceps à petitione interesse excludatur. l. 4. C. de positi. l. terminato. 3. C. de fruct. & lit. expens. ideò cautela est, creditorem protestari, quod per receptionem sortis, non intenet recedere à petitione interesse, quod offert probare, hæc enim protestatio reseruatoria ius protestantis saluum facit, per ea, quæ tradunt Ias. & alij in l. non solum. 8. §. morte. num. 14. & 15. ff. de noui op. nunciat. & Panor. item Felin. in c. cum M. Ferrar. extra. de constit. non aliter, atque iudex sibi potest reseruare taxationem expensarum in alio iudicio, secundùm Bart. in l. terminato. 3. num. 2. in fine. & Salic. 4. ubi tradit istam practicam communem esse. C. de fruct. & lit. expens.
- Ex quo infertur vltèrius, siquidem factum sit in obligatione (quo casu, post moram obligatio succedit ad interesse, l. miles. 6. §. fin. ff. de re iudic. l. stipulationes non diuiduntur. 72. de verb. obligat.) quantumuis in instrumento dicatur, quòd promissor facti, in casu moræ, permittat licentiam ingrediendi & occupandi sua bona, donec consequatur suum interesse, priusquam istud interesse plenè probatum fuerit, ab executione parata in totum super sedendum esse, ex quo statutum, permittens manus iniectionem, intelligitur super debito liquido, non autem super illiquido. Romanus consil. 211. num. 6. Alex. cons. 90. num. 8. vol. 3. Paulus de Castro cons. 165. num. 2. vol. 2. ac latè Benedictus de Barzijs in tractatu Guarentigie super 2. questione. 1. partis principalis, ubi innuit, istam liquidationem necessariò præcedere, ad hoc vt fundetur intentio petitoris, ei que processus executiuus decernatur. Benedictus de Barzijs ubi proximè vers. cùm ergo iuncto vers. virtus executiua, cùm aliter obligatio interesse adhuc sit velata, quod velum, vel restibus vel instrumentis, & sic in processu ordinario, detegendum est, prout loquitur Baldus in l. si causam. 2. n. 6. C. de execut. rei iud. per auth. & qui iurat. verb. declarati debiti. C. de bonis auth. iud. possid. ideò infert Berous ad obligatum executiuè sub pacto obstagij pro interesse, antequam illud liquidetur, cùm adhuc sit incertum, obstagiatu non ingrediens locum obstagij, non dicitur in mora. Berous cons. 193. num. 7. 12. & 34. vol. 1. nisi fortè de interesse per aliud instrumentum in continenti, hoc est, infra terminum, per quem durat executio, vel priusquam ad realem executionem aut capriorem pignorum deueniatur constet. tunc enim audiendus esset debitor vsq; ad terminum petendæ executionis, non autem postea. Benedictus de Barzijs ubi proximè in quinto & vltimo quesito partis 2. princ. Cùm verò non rarò contingat, quando partes super liquidatione interesse non concordant, quod executio non tam super interesse, quàm etiam super summa principali, vel capitali, differatur, ne itaque medio tempore currant vsuræ vel interesse, in

primis, ubi metuitur periculum condemnationis in expensis termini saltem executiui, quæ raro evitantur: cautela est, quando reus agnoscit debitum in sorte principali, negat autem interesse per partem aduersam præsum, ut is soluat, aut saltem iuxta l. acceptam. 19. C. de usuris. l. obfignatione. 9. C. de solutione, obfignatum deponat capitale, & quantitatem in instrumento comprehensam, offeratque se ad satisfactionem etiam interesse, quatenus illud donec probetur per creditorem. Eo siquidem casu, quantumuis contradicente creditore, qui accessorium, interesse scilicet, à principali non vult diuidi, vitabit executionem eiusque impendia, & futurum interesse. *Rebuff. ad ordinat regni Gallie tomo 1. de literis obligat. art 1. gloss. 9. num 12. per l. statu liber rationem. 5. & l. cum hæres 4. §. item si decem. 6. ff. de statu liber. & d. l. quidam existimauerunt. 24. si certum pet. cum l. f. quibus modis pign. sol. & l. si seruus 9. §. si plurium. si quis caution.*

Quale in-
strumentum
hic probet.

Quod verò diximus, non posse iudicem aditum decernere paratam executionem, nisi viso prius & lecto instrumento, istud de scriptura originali accipiendum est, non autem de exemplo, quod regulariter non probat. *auth. si quis in aliquo. ubi Ias. num. 2. C. de edendo. ac facit l. 2. ibi: non ex indice, vel exemplo alicuius scriptura, sed ex authentico conueniendus est, ut fides veri constare possit. ff. de fide instrum. ubi enim exemplar non apparet, ibi nec exemplatum. l. in testamento. 27. ibi: quia exemplum nusquam apparet. ff. de cond. & demonstr. nec aliter iudex habet fundamentum, super quo extruat processum executiuum, cum, destructo principali, destruantur omnia ea, quæ ad istud principium referuntur, prout in terminis decidit Bal. in auth. & qui iurat. n. 10. C. de bon. author. iud. possid. ex quo regula iuris communis est in contrarium, prohibens nimirum ab executione processum inchoari. l. minor. 25. annis, cui fidei commissum. 40. ff. de minor. l. 1. & 2. C. de execut. rei iudic. ac, quod non sufficiat exhibere iudici exemplar instrumenti, tradunt Paulus de Castro in l. fin. num. 2. & num. 13. vers. & quod dicitur. C. de edicto D. Hadriani toll. ac late Menochius de adipisc. poss. remedio. 4. num. 651. Ratio est, quia copia instrumenti, absque originali producta, suspicionem obreptionis parit, *Neuizanus cons. 37. n. 28. per l. si quis obrepserit. 29. ff. ad L. Corn. de fals. ac facit. l. 1. & 2. C. si ex fals. instrum: nisi fortè scriptura exemplata pariter esset principalis, sicut originale. Bart. in l. Sempronius 47. n. 1. per illum textum, verb. causa exemplaris. ff. de legat. 2. Licet istud hodiè rarò obseruetur, & quidem male, ex quo tales processus, qui fundantur super instrumento originaliter non producto, sunt ipso iure nulli. Bal. l. 1. n. 13. C. de senten. ex breuic. recit. & Angel. Arétinus. in l. 1. §. si quis ita nu. 15. de verb. obligat. ubi addit hanc sententiam communem esse. Imò plùs requirit Bartolus, quod originale non tantum fuerit in actis exhibitum, sed & transmittatur eius copia parti cum termino opponendi. Bart. in extrauag. ad reprimendum. verb. de plano. num. 3. quem sequitur *Neuizanus cons. 37. num. 26. licet istud postremum in his curijs planè non obseruetur. Et hinc est, quod alibi doctores concludant, ista probationum instrumenta iudici non tantum ad legendum exhibenda, sed & penes acta relinquenda esse, ut videlicet, quandocunq; comparente contradicte, fieri recognitio, & reus certior reddi possit, quo iure petatur executio vel manus iniectio. Ias. in l. properandum. 12. §. sin autem reus n. 5. C. de iudic. per c. quoniam contra. extra. de probat. & l. quingenta 12. ff. de probat. quod & probat *Menoch. ubi suprà n. 65. cum nihil ita sit notorium, quin præsumatur aduersus id competere aliqua defensio vel exculatio. Neuizan. d. cons. 37. nu. 29. alleg. Curt. cons. 21. col. 11. Caterum, apud nos inoleuit hæc practica, quod****

quod videlicet originale, semel exhibitum ad legendum iudici, non relinquatur apud acta, sed reproducatur per creditorem in termino executiuo ad recognoscendum in persona debitoris, qua recognitione facta, & consummata executione, post satisfactionem creditoris, ista originalia restituuntur debitori per iudicem. *argumen. l. si rem 9. §. omnis ff. de pignor. act.* Ex quo & aliud sequitur, quod instrumentum faciens mentionem de alio instrumento regulariter ipsum quoque non probet, absque relati productione. *las. in auth. si quis in aliquo num. 7. C. de edendo*: nisi referens referat se ad aliud cum clara facti narratione, quod continetur in instrumento relato vel principali. *Alex. de Imola in l. sciendum. 30. num. 9. ff. de verb. oblig.* Pone enim, Titium intercedere pro Sempronio, faciendo eius creditori instrumentum, in quo fateatur se fideiubere in summam mille ducatorum, quos Sempronius accepit mutuo, virtute literarum, inter principaliter contrahentes confectarum, quarum tenor hic inferitur, & nisi solvantur statuto die & termino, ipse cum renunciatione auth, presente *C. de fideiussor.* tribuit creditori potestatem manus iniectionis in sua bona, vel personam, quo casu, pro impetranda parata executione, non est necesse edi instrumentum debiti principalis, cum de contento principalis documenti plenè liqueat ex referente, instrumento videlicet fideiussionis. *Alex. d. l. sciendum. num. 9. & ibi Castrens. 4. Angelus in §. hoc insuper. num. 3. auth. ut sponsalitia largitas. collat. 9. & Florianus in l. ab eo. 9. C. de fideicom.* Nec obstat textus d. auth. *si quis in aliquo*, quia loquitur contrarium in instrumento confecto inter alias personas. *Bart. d. auth. si quis in aliquo. num. 11.* puta, si in cautione aliqua transcribas mihi mille ducatos, quos asseris te credidisse Titio, virtute scripturæ inter te & illum confectæ: nisi enim relatum producat, referens contra Titium nihil probat, ita loquitur allegata auth. *si quis in aliquo*, cumq; fideiussoris contractus cum creditore æquè principalis sit, atque is, qui celebratur cum debitore. *Alex. d. l. sciendum. num. 9. per l. optimam. 14. C. de contrah. & commit. stipul.* sicut & debitoris appellatione venit quoq; fideiussor, *l. si seruum. 91. §. nunc videamus. 4. in fine. de verb. oblig. l. si fideiussor. aliàs incipit l. si cui. 49. §. Iulianus. 6. de legat. 1.* idè, ubicunque ex referente, & eius narratione, expressim habetur sensus instrumenti narrati, nec tractatur de præiudicio tertij, tunc probat litera referens etiam adq; editione principalis instrumenti, ad quod fuit acta relatio, *Bart. Socinus cons. 266. in princ. nu. 4. vol. 2.* Et si vero super instrumento dubirabili, de quo iudex probabiliter ambigit, an mereatur paratam executionem, consultius est, cessare interim à præcepto executiuo, donec super eo hinc inde audiantur partes, cum talis probatio instrumentalis, super qua denuo disputandum est inter litigantes, nequeat dici probatio in contenti oblata. *Mench. de arbitra. iud. quest. lib. 2. casu. 12. num. 4. in fine. post Cornueum & Salicetum in l. 2. nu. 3. & 5. & Albericum de Rosate in l. fin. nu. 13. ubi etiam Baldus sequitur num. 33. C. de edicto D. Adr. toll. Neuius cons. 56. num. 1. 2. 3. & 7.* tamen eam rationem non habet, quasi necesse sit, tale instrumentum esse omnibus numeris absolutum, cui videlicet nihil omnino labis aut defectus opponi valeat, sed sufficit, ex prima sui forma & figura non apparere aliquod vitium visibile, circa videlicet literarum abolitionem, rasuram, aut cancellationem, (vel etiam interlineaturam, aut apostillam marginalem) in loco principali. *argumento l. fin. C. de edicto D. Adriani toll.* (Quo de tamen dicatis, ut notatur latius in 1. parte huius operis cap. 10. num. 447.) Ideo, si quod vitium insit latens, illud apud iudicem non est in aliqua consideratione, sed tutò proceditur ad comminationem executionis, in

euentum non soluti ad terminum præfixum debiti, ac in termino executiuo
 relinquitur partibus potestas accuratius disputandi & conferendi de eius va-
 liditate, vel inualiditate, & aliàs dicitur, standum esse instrumento, donec⁶¹
 probetur contrarium. *l. cum res. 12. l. cum precibus. 18. C. de probat. & c. 2. ex-
 tra de fide instrum.* Quo casu, si in termino executionis aliqualis fides fiat de⁶²
 vitio instrumenti, ad iudicis officium pertinet, ab executione supersedere, &
 partes ad ordinarium processum remittere, cum etiam per probabiles conie-
 cturas & præsumptiones iudex in suspicionem falsitatis adduci possit, in causis
 Summarijs. *Bart. in extrauag. ad reprimendum verb. summarie. num. 19. per l.
 in lege Aquilia si deletum 40. ibi: ad suspicionem iudicem inducam. ff. ad l. Aquil.*
 Sicut enim summaria fides tribuitur instrumento per petitem productam:
 ita eodem iure & fauore reus in sua etiam persona gaudere debet. *ca. non de-
 bet licere. extra de reg. iur. in 6.* Idque propter leue præiudicium, quod ad-
 fertur in causis Summarijs, & reparari potest in iudicio ordinario. *Bart. in l.
 si quis à liberis 5. §. si quis. num. 3. de lib. agnos. per l. thesaurus ad exhib. & fa-
 cit c. veniens. 2. ubi notant Panor. & alij Canonista. extr. de testam. & notatur in-
 ferius in hoc capite num. 73.* Quod autem causa executiua dicatur summa-⁶³
 ria, testatur Maranta de ordine iudiciorum. *parte 4. in nona distinctione princ.
 num. 59. Bart. in l. libus. 20. num. 13. C. de agricol. & censit. lib. 11. Lanfranc. in
 clem. sepe. de verb. signif. conclus. 13. ac notant Bart. & omnes Dd. in l. creditores.
 3. C. de pignor. & in l. fin. C. de edicto D. Hadriani toll.* Quod etiam in propo-⁶⁴
 sito nostro vertatur exiguum præiudicium, patet, ex quo immissio in bona
 debitoris, vel etiam detentio personæ, nullum tribuit ius durablem creditori:
 sed, simul atque facta fuit executio, admittitur contradictor, qui illam ma-
 nus iniectionem impugnet, quare fieri non debuerit. *Albericus de Rosate in
 l. fin. num. 16. per illum tex. C. de edicto D. Adriani toll.* Ac, ne quis cogitet,
 contrarium loqui in missione ex primo decreto, quæ immissio non tribuit
 nisi tenutam & custodiam, per ea, quæ notantur *l. Fulcinius. 7. ff. ex quibus cau-
 sis in poss. eatur & in l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. de damno infec.* ideoque secus
 esse in executione, ubi proceditur ad captionem pignorum, & nonnunquam
 etiam ad dationem in solutum. *l. à diuo Pio. 15. §. in venditione. §. si pignora. &
 §. si post distractum. de re iudic. aded, ut is, contra quem fit executio, pe-
 riclitetur etiam de amissione rei suæ: dico, ista contraria nihil obstat, & tolli*⁶⁵
 omne periculum satisfactione creditoris, qui executionem petit, cogitur enim
 is non tantum, ad instantiam rei, cauere de iudicio fisci, in causa reconuentio-
 nis, vel impugnationis istius summarij processus, item de refundendis expen-
 sis in casu succumbentiæ: sed etiam de restituendo, quod nunc exigitur, cum
 aliter non fiat de præsentis executio, quam reseruat reo suis exceptionibus,
 quas in hoc summario iudicio magis malitiosè, & proremorando creditore,
 quam iusticiæ ratione præsumitur apposuisse. *argumen. l. 2. C. ad l. Cornel. de
 fals. & l. 3. §. ibidem verbis: exceptionem, quæ habet altiore questionem, diffe-
 rendam in directum iudicium. ff. ad exhibendum. & recepta præmissa satisfatio-
 ne, fit executio.* *Petrus de Anchoran. in clem. sepe. num. 19. circa finem, de
 verb. sig. & Bart. in constit. ad reprimendum. verb. summarie. num. 30. & in l.
 libus. 20. num. 12. C. de agricol. & censit. lib. 11. per l. 2. iuncta l. fin. C. de ord.
 cognit. ac facit optimus textus in authen. quæ supplicatio. ibi: nisi victrix pars
 condignam fideiussionem præbuerit tantundem reddendi cum legitimis aug-
 mentis, in quantum processit executio. ubi Baldus notat notabili. 2. C. de prec.
 imp. offer. & in ca. suscitata. ibi: recipiatis idoneam cautionem, extra. de in integr.
 restit. speulat. in rit. de supplicatione, §. differt. & Maranta de ordine iuric.
 parte*

parte 6. in rub. de appella. num. 16. ac concordat cum his constitutio Electoralis in Saxonia. sub tit. Vorsätze Brieff vnd Siegel. vbi habetur, quod super recognitis, & non falsificatis cautionibus, & sigillis, quatenus non continent inhonestam promissionem, parata executio creditoribus communicari, & reus cum nulla alia exceptione, nisi solutionis, vel satisfactionis, audiendus sit: ita tamen, vt post factam executionem liberum relinquatur debitori, suum debitorem re conuenire, condicendo puta ab eo solutum, tanquam indebitum. Et sic dicta executio parata vel summaria, ex vi statuti vel pacti, reuocabilis est, cum mox, post factam executionem audiatur reus cum suis defensionibus & oppositionibus, quibus intendit oppugnare instrumentum ex vitio fortè inuisibili, quod non erat apparen-
66
67
68
69
70
71
s, & quo de iudex, antè processum executionis, non poterat sese informare, quo casu, si vel instrumentum conuincatur de falso, vel probetur solutio debiti, in instrumento contenti, omnia attentata per iudicem executionis reuocabuntur in priorem statum. Ang. in l. ille à quo. 13. §. si de testamento. num. 2. ff. ad Senatusconsultum Trebellian. & Rodericus Suarezus in repet. l. post rem iudicatam. 56. ad declarationem legis regni. limitat. 12. princip. num. 2. de re iud. Quatenus itaque reus in continenti probare nequit de vitio instrumenti, adeo vt iudicem ad suspicionem falsitatis deducat, proceditur ad paratam executionem aduersus reum, nec dicitur, per hoc tolli conuento sua defensio, quæ naturalis est. clem. pastoralis, de re iudic. cum l. vt vim. 3. de iust. & iure, item nemini ius suum auferendum vel detrahendum esse l. 2. de his qui sunt sui vel alie. iuris. Quia per hanc viam executionis non tollitur defensio debitori, sed restringitur, & variatur defensionis modus, prout inquit Decius in rub. extra. de appellat. 3. q. princ. & in l. vt vim. 3. num. 4. ff. de iust. & iur. Alex. in l. cum mulier. 55. num. 13. sol. matr. Baldus tamen ad istud contrarium paulò aliter respondet, defensionem quidem non posse tolli per statutum vel pactum, quando consistit in terminis meræ defensionis: secus est, quando talis defensio habet vim, vel instar mutæ accusationis vel reconuentionis. Bal. l. quoniam. 26. num. 6. ad l. iul. C. de adulter. per l. 2. §. si publico. ff. eodem. & Bart. in d. constit. ad reprimendum. verb. summarie. nu. 29. Vnde infert idem Baldus, stante statuto, quod bannito non reddatur ius, poterit reus sese defendere, si vult vti mera defensione, idq; indubitatum est. c. cum inter. c. dilecti. c. significauerunt. extra. de except. c. intelleximus, de iud. si in verò intendat vti tali defensione, in qua non solum est reus, sed & actoris vicem sustinet, puta, quia vult obijcere actori exceptionem criminis, quare non possit stare in iudicio, item compensatio-
nis, vel similem, tunc non auditur, Bal. in l. quoniam. 26. n. 7. C. ad l. iuliam, de adulteriis, per l. 2. verb. salua exceptione criminis falsi, debitorem ad solutionem compelli oportere. C. de fals. & notat Innoc. in c. 1. n. 1. ext. de excep. Ac, si virgeatur, interesse debitorem, potius non soluere, quam solutum repetere. l. 2. & 3. ff. de compensat. l. si stipulatus esses 15. in f. prin. de fideiuss. dicendum, contraria procedere, quando debitum, cuius de compensatione agitur, esset liquidum, & aliter non l. f. C. de compensa. Neq; verò in processibus executiuis, ex vi statuti vel pacti, excluduntur indistinctè omnes, sed ex demum, quæ non sunt in continenti probabiles, ac latiore indaginem requirunt, prout tenet Deci. in l. fin. n. 43. C. de electo D. Atr. toll. & in ca. ex parte de offic. deleg. & cons. 474. cum præsumantur, differendarum litium gratia, tales moratorie oppositæ esse. Panor. in d. ca. suscitata. num. 7. ext. de in integr. restit. Eas siquidem iudex reijcit ad nouam instantiam, post factam executionem, ita: vt processus executiuus

non sit destructius, sed peruersius & præposteratius ordinis defensionis, prout eleganter loquitur Angel. de Perus. in l. si sic. 75. nu. 2. ff. de legat. 1. ac Suarez. in d. l. post rem iudicatam 56. limit. 12. num. 3. de re iud. ac, si denuò instituitur frustra institui reprobationem instrumenti executiui, siue arguatur de falso, siue de alio vitio, cum eius fides semel fuerit approbata in iudicio: respondetur, probationes vel attestaciones, in causa summaria receptas, non facere plenam fidem, in plenario vel ordinario iudicio. c. veniens. 2. & ibi gl. ac Felin. in princ. & plenius Panor. num. 16. ext. de testibus. Et alibi tradit Baldus, summariam cognitionem non operari præiudicium veritati. Bal. in extravagantibus, conferentibus pro materia appellationum, positus ad Speculator. post tit. de appell. & est tex. in l. si quis a liberis. 5. §. si quis. vers. meminisse autem oportet. ff. de liber. agnos. & in l. penul. ibi: alimentorum causa non facit præiudicium veritati, de his qui sunt sui vel alieni iuris. adeò. quòd in nihilo fiat deterior conditio debitoris, utpotè, qui saltem ius suum tandem est consecuturus, licet tardius argumen. l. à diuo Pio. 15. §. quod si res. in fine, de re iud. & l. 3. §. competit. ibi: nihil interest emtoris, cum possit condicere, quod dedit. si mensor fal. mod. dix. & faciunt, quæ paulò antè adduximus. num. 62. & 67. Pro quo & illud facit, quamuis contra debitorem, ad hoc, vt aduersus ipsum ad capturam perueniatur, sufficit probare fugæ suspicionem, etiam per iuramentum creditoris. Caccia. de debitore suspecto in 6. quest. princ. num. 11. ubi addit istam opinionem communem esse, & num. 15. & 16. tamen post capturam, & quando nunc peruentum est ad processum ordinarium, debet illa suspicio reo videlicet negante, plenè probari & iustificari, aliàs captura redderetur nulla, & tanquam facta contra iusticiam, veniret retractanda. Ang. in l. nemo carcerem 2. C. de exactor. trib. lib. 10. & Ioh. de Imo. l. 2. super gl. verb. suspect. num. 3. ff. sol. matr. ac sequitur Caccialup. in d. tractatu de debitore susp. in d. 6. quest. princip. num. 17. 18. 19. & 20. & per totum. Sic itaque sufficit ad hoc, vt processus executiuus decernatur per iudicem aduersus obligatos, instrumentum super debito confectum, prima facie sine omni vituperatione apparere. l. fin. C. de edi. D. Adr. toll. quod idem est, ac si dicatur, prima fronte, vel primo intuitu, secundum alteram expositionem glossæ, verbo, figura. in d. l. fin. & ita vitium inuisibile, vel latens non impedit executionem. Alber. de Rosate in d. l. fin. num. 13. & 15. ibidemq. Castrensis 6. Præsumitur enim habere esse, quod habet formam esse. glo. l. si post diuisionem. verb. non posse. ubi etiam Bar. notat num. 5. de iuris & facti ignor. ac fac. l. si quis legatum. 6. ff. ad l. Cornel. de fals. ubi, qui sibi ascripsit legatum in testamento, incurrit pœnam falsi, etiam si testamentum deinceps pro rupto vel non iusto facto iudicetur. Quod tamen dictum est de instrumentis, mereri ea paratam executionem, istud intelligendum est, quatenus tales cautiones producantur à creditore, cum quo sunt confectæ, sin verò à tertio producantur, impeditur parata executio eo ipso, quando reus petitori opponit exceptionem: tu non es nominatus in instrumento. qua de re in parte 2. huius operis. cap. 3. num. 435. & 436. aliquid attigimus.

His ita præmissis, quod videlicet executio parata regulariter non decernatur, nisi constet de debito per instrumentum iudici exhibitum, succedit nunc illud dubium, an quælibet scriptura mereatur fidem, ita, vt ad eius productionem iudex præceptum executiuum facere, & ad manus iniectionem in bona obligati conuolare possit? In quo sciendum est, duplicis esse generis instrumenta, alia publica, alia priuata. Publica vocamus generaliter, omnē scripturā, productā coram iudice, cui sine alio adminiculo creditur de iure,

- iurē, statuto, vel consuetudine speciali. ita definit Innoc. in c. 1. n. 2. ext. de fide instru. & Ferrar. in forma productionis instrumentorum. verb. exhibens. n. 5.
- 80 Huius generis sunt scripturæ authenticæ, quæ conficiuntur in præsentia iudicis, prout sunt acta iudiciorum. l. gesta. §. C. de re iud. l. is apud quem. 2. C. de edendo. c. quoniam contra ext. de prob. c. 1. & 2. de fide instr. §. sed & si instrumenta. auth. de instru. cautela & fide. col. 6. siue tales scripturæ fiant manu Notarij (prout regulariter solent confici à solo tabellione, non aliter atque Missa celebratur à solo presbytero, ut loquamur cum Ferrariense in loco præcitato verb. exhibens. num. 3. & facit §. penul. & fin. in verb. nisi tabellioni, qui auctoritatem habet. auth. de tabelli. col. 3.) siue manu propria debitoris coram iudice, nam & cæ plenam fidem faciunt, etiam absq; testibus l. ne in arbitris. 4.
- 81 ubi est casus singularis, & ibi Bald. C. de arbit. Eodemque modo dicitur scriptura publica, quæ assumitur ex archiuo publico vel cancellaria, aut rationario, librisue principis alicuius, vel communitalis. Ferrar. ubi supra. num. 5. vers. quinto illa. per l. in fraudem. 45. §. quoties. ff. de iure fisci. c. ad audientiā. ext. de prescrip. & §. si vero, auth. de his qui ingred. ad appel. coll. 5. Quæ gesta ita extracta, vel transsumta ex monumentis publicis, si habeant subscriptionem alicuius officialis, vel archiuistæ ad hoc deputati, ut maximè non sit notarius, fidem faciunt, auth. ad hac. vers. item & charta, quæ profertur ex archiuo publico publicum testimonium habet, ubi etiam Bal. notat. C. de fide instru. Bart. in auth. si quis. C. qui pot. in pignore hab. & est glossa singularis in c. cum causam. & c. inter dilectos. ext. de fide instru. nisi fortè notario, qui scripturam confecit, vel officiali, aut alteri personæ publicæ, qui illud transsumtum extraxit ex libris publicis, obijciatur, eos non esse ita qualificados, ut ipsorum scripturæ aut transsumtis, vel à lege, vel ex consuetudine plena fides adhiberi debeat.
- 82 ita Innoc. in c. 1. num. 3. ext. de fide instrum. quo casu, qualitas legalitatis circa personam notarij venit probanda per producentem, per ea, quæ traduntur in 4. parte huius operis. cap. 1. num. 126. vel, si de transsumti ex archiuo fide disputetur, recurritur ad acta, vel monumenta communitalis, ex quibus quid extractum esse dicitur, per ea, quæ habentur in auth. si quis in aliquo. C. de edendo. & notat Alex. de Imola cons. 138. incip. oportune. num. 5. volum. 1.
- 83 A quibus autem creentur tabelliones, & in qua forma instrumenta publica confici debeant, latè tradit Ferrar. in Forma productionis instrument. verb. exhibens. num. 3. & 4. & Didacus Couarru. in cap. 19. 20. & 21. practicarum questionum. Sic & instrumentum, item sigillum principis, & episcopi, cui propter approbatam patriæ consuetudinem creditur, publicam fidem meretur. c. cum dilectus. §. super tertio. c. scriptura. ext. de fide instru. & c. tertio loco. de prob. Talia itaque instrumenta publica planè probant contractum, in ijs descriptum, absque alio adminiculo viuz vocis. Innoc. d. c. 1. num. 2. de fide instru. hoc est, non requiritur, super veritate gestorum, recognitio testium item notarij, vel debitorum ibidem descriptorum vel subscriptorum, quin, etiam si mortui sint, ita ut scripturas suas vel sigilla recognoscere nequeant, nihilominus authenticam publicam fidem obtineant. §. sed etsi. §. si verò. auth. de instrum. cautela. & fide, collat. 6. ac facit gloss. l. 2. ff. quemad. testam. aper.
- 84 Sin verò negetur instrumentum scriptum à notario, vel officiali, vel alia persona publica, citandus est tabellio, vel officialis, ut deponant, vtrum confecerint istam scripturam, & eorum dicto stabitur. Lanf. in c. quoniam contra. cap. 9. n. 9. ext. de prob. per l. si quis decurio. 21. ibi. script. veritas, si res poposcerit, per ipsum debet probari authorem. C. de fals. ac fac. rex. §. si verò moriantur omnes. in verbis: neq; tabellio superest, qui compleuit, quatenus testimonium perhibeat pro se. d. auth.

se. d. auth. de instr. caut. & fide col. 6. Priuata verò instrumenta vocamus⁹⁰ scripturas, non confectas à publicis personis, prout sunt apochæ, vel apodis. sæ h. e. confessiones de debito, quæ dantur creditoribus, l. plures apochis. 19. C. de fide instr. item cautiones, quas debitores exponunt suis creditoribus, quæ vulgò nuncupamus authochira, vel chirographa. l. si chirographum 24. ff. de prob. Cuius farinae sunt etiam Epistolæ, vel literæ alicuius priuati, l. non nu-⁹¹ dis. 14. C. de prob. l. si ex cautione. 3. C. de non num. pecu.

Ex publico instrumento planum est, plenè conuinci debitorem de ac-⁹² cepto credito. c. 1. & 2. ext. de fide instru. puta, quando apparet, scripturam vel sigillum authenticum esse, maximè alicuius magistratus, de quo non est su- spicio, quod apposuisset suum sigillum, nisi sciuiisset, illud, quod scribebatur, inter contrahentes actum fuisse. Purpuratus in l. admonendi. 31. num. 177. ff. de iureiur. post Angelum in l. si ita stipulatus. 126. §. Chrysogonus. 2. de verb. oblig. Menochius de arbit. iud. lib. 2. casu 113. num. 5. & 8. ac facit auth. ad hac §. item charta, quæ affertur ex archiuo publico, publicum testimonium habet, C. de fide instru. & in corpore unde sumitur eo tit. coll. 4.

De priuatis autem scripturis, vel instrumentis teneatur conclusio, quòd⁹³ ea regulariter non faciant plenam fidem, etiam contra ipsum scribentem. l. scripturas 11. C. qui pot. in pig. c. 2. extra. de fide instru. l. instrumenta. 5. secun- dum unam lecturam l. non epistolis 13. l. non nudis. 14. C. de probat. l. compara- tiones. 20. C. de fide instr. Quod ampliatur procedere etiam in casu, quando ta-⁹⁴ les scripturæ vel instrumenta sunt sigillata, vel subscripta per partes, & acce- dit literarum vel sigillorum comparatio. Bald. in l. nuda. 26. num. 6. in fine ff. de don. ac fac. autem. si contractus. in fine. C. de fide instru. & in corpore unde su- mitur. §. 1. auth. de instrumentorum caut. & fide. colla. 6. Sicut enim sigil- lum est res inanimata, per se nihil probans, prout sentit Bal. in l. falsus 19. in. 98⁹⁵ fine C. de furt. Felinus & Decius in c. tertio loco. num. 1. ext. de proba. Crauet a cons. 46. nu. 5. par. 1. item facile fieri potest, ut alicui suum sigillum clam surripi- atur, atque ita falsitas cum eo committatur. Bar. in d. l. scripturas. num. 3. ita comparatio scripturæ præbet fallax & debile indicium, cum multi reperian- tur, qui exactè norunt in scribendo manum alterius imitari. Bar. in d. auth. at⁹⁶ si contractus. in prima repetitione. nu. 6. Marsilius in rub. C. de proba. num. 318. quod de Monacho quodam scriptum reliquit Zasius. lib. 2. singular. responso- rum. cap. 25. ac citat Menochi. de arbitrar. iud. lib. 2. casu 114. num. 13. 14. 97⁹⁷ & 15. sicut & in cons. 260. incip. respondebo paucis num. 3. & 4. lib. 3. Ideòq; isto casu, quando iudici producitur instrumentū priuatum ipsi non notū, sa- tius est, interim cessari à comminatione executionis, & citari partes antè omnia pro facienda recognitione instrumenti exhibiti. ita Rebuff. in ord. re- gni Gallie tit. de lit. oblig. ar. 6. gl. 5. num. 10.

Fallit hæc conclusio primū in scriptura priuata, recognita videlicet⁹⁸ per debitorem, qui, in iudicium vocatus fatetur, subscriptionem & sigillum, productum à creditore, suum esse. argumento l. si procuratorem. 65. in verbo: hoc casu literis eius approbatis. ff. de procurat. l. f. ibi. si de earum fide constiterit. de proba. l. cognoscere 56. ibidemq; Alciatus n. 1. de verb. sig. siue habeat subscrip- tionem testium, siue non. l. Publia. 26. §. f. de pos. l. cum antiquitas 28. §. f. ibi: nec alia subscriptio requiritur. C. de testam. item, siue signum debitoris sit impres- sum siue non, gl. Bart. & alij in l. 2. ff. quemad. testam. aperiantur. cum recogni- tio debitoris vim confessionis habeat, cui standum est. l. cum de indebito 26. §. fin. ibi: stare oportere sue confessioni de proba. l. plures. 19. C. de fide instr. & in confessum sicut & in iudicatum, parata detur executio, l. post rem iudic. 56. de re⁹⁹ iud.

- 100 *iud. l. proinde. 25. §. fin. ad l. Aquil.* ideo Rebuffus scriptum reliquit, quod confessio idem operetur, quod instrumentum publicum super contractibus confectum. *Rebuffus in tract. de chirographo, in prefatione. num. 45. & 46.* scriptura namque priuata, sed recognita, æquiparatur publico instrumento. *Zasius cons. 6. incip. cum nobis. num. 8. vol. 1. Marcus decis. 991.* Et de ista recognitione chirographi loquitur etiam textus iuris Canonici *in ca. relatum. in princ. ext. de iure patron. & c. 1. §. fin. ibi: de recognoscendis contractibus de foro competenti in 6.*
- 101 Sin verò citatus recognitionem facere recuset, vel differat, cautela est pro creditore, ut petat, scripturam productam haberi pro recognita, quo casu, super ea non aliter proceditur ad executionem, ac si fuisset probè recognita & confessata. *ita Masuerius in sua practica forensi, titulo de dilation. num. 9. per c. ponderet. distinct. 50. licet illud nihil, aut parum probet, sed istud sequitur Rebuff. in ordin. regni Gallie de chirographi recognitione. num. 17. Gailius in suis obserua. obser. 80. num. 6. lib. 1.* ideoque alibi scriptum reliquit, quod in casu non factæ recognitionis, manus & sigilla reorum in causis ciuilibus habeantur pro recognitis, & causa ex officio pro conclusa acceptetur, reusque definitiue ad solutionem condemnatur. *Gailius de pace publica. lib. 1. cap. 15. num. 14. 15. & 16.* Quo pacto autem reus ad recognitionem sigilli vel idiochiri sui compellatur, videantur, quæ infra tradimus *cap. 8. num. 17. & seqq.* Idque maximè verum est, si iudex iubeat scripturam recognosci per debitorem, *secundum Philippum Corneum in cons. 296. num. 9. & 10. vol. 3.* Vnde, si debitor ita citatus, recognitionem facere recuset sui sigilli & subscriptionis, illa ad petitionem creditoris, ut paulò ante tetigimus, pro recognitis habeantur. Et hoc ita communiter practicatur, non tam in Camera, qua de re testatur *Gailius in obser. practicis. lib. 1. obser. 80. numero 6. & idem Gailius fusiùs in tractatu de pace publica. l. 1. cap. 15. num. 14. 15. & 16.* quam etiam in terris Saxonie circa processus executiuos super sigillis priuatis. Idemque est, si debitor instrumentum fortè non subscribens, sigillauerit illud tantum, siquidem sigilli recognitio pari ratione facit plenam fidem contra sigillantem, *gl. l. 2. C. de reb. alie. non alien. Hippol. de Marsil. in repet. rubrica. C. de prob. n. 300. ac sequitur Rom. cons. 303. n. 2. & Castr. in l. emtor 47. §. Lucius. n. 4. ff. de pact. pro quo facit l. si ita stipulatus. 126. §. Chrysogonus. ibi: assignante domino. de verb. oblig. l. sicut. 8. §. non videtur. vers. sed si subscripserit tabulis. quib. mod. pignor. vel hypoth. sol. l. subsignatum. 39. de verb. signif.*
- 102 Hinc est, quod, ut & superius memini, virtute constitutionum illustrissimæ domus electoralis Saxonie, scriptura debitoris etiam priuata, quam idiochiron Græci appellant, *l. scripturas 11. C. qui pot in pig. hab. dummodò sit sigillata & recognita per debitorem, habeat paratam executionem, adeò, ut contra illam non admittatur alia exceptio, quam solutionis, aut alterius satisfactionis, sed statim, ad instantiam creditoris, iudex comminetur executionem, non aliter, quam si sententia præcessisset, reseruando tamen reo suas exceptiones, quas ei post factam executionem liberum est proponere, sicut hoc testatur electoralis Constitutio sub tit. Vorsechte Brieff vnd Siegel/ & , quod loquatur de chirographo recognito, patet ex verbo, Unleugbaren/posito in dicta constitutione, quasi dicat, illas demum priuatas literas & sigilla haberi pro executiuis, quas reus non neget, sed pro suis agnoscat.*
- Verum hæc recognitio tunc demum tribuit fidem priuatae scripturae vel
- 104 sigillo, concurrentibus sex requisitis, de quibus sequitur. Primò quod talis recognitio fiat in iudicio, secus, si extra iudicium. Tunc enim regulariter non
- 105 probat, *Rebuffus ubi proximè in tractat. de chiregr. num. 68.* Quod quidem licet

licet in se verissimum sit, ob calorem iudicij, cuius ratione multa valent, quæ
 alias non valerent. *Arg. l. certum 6. §. si quis. ff. de confess. gl. l. 1. in fi. de inter-*
rog. act. non tamen hoc ita grossè accipiatur, quasi instrumentum, vel con- 108
 fessio alibi, quàm in banco, vt loquuntur, iudicij, coram iudice sedente pro
 tribunali productum, & facta, non operentur effectum paratæ executionis.
 cum enim hîc nulla causæ cognitione opus sit, satis in iudicio dicitur recogni-
 ta scriptura, quæ coram iudice, etiam extra locum sessionis maiorum, reco-
 gnita fuit. *Ias. in l. fi. num. 4. & ibi Paulus de Cast. 5. C. de edicto D. Adr. toll.*
 Siquidem in summarijs non requiritur ista solennitas, sicut in ordinarijs iudi- 107
 cijs. *Bart. in l. 4. §. hoc autem, n. 2. ff. de damno infec. l. à procedente, 4. C. de di-*
latio. l. penul. cum notatis ibidem per Bart. ff. de iust. & iure. Idemq. etiam tenet
Iohannes Bapt. Caccialupus de debitore suspecto, 6. q. prin. n. 23. ac facit l. voluit 4.
§. fin. in illis verbis ibi: ius reddi dicitur, ubi iurisdicundi vel iudicandi gratia con-
sistit iudex, vel si domi, item in itinere agat. ff. de interrog. act. ubi Bart. supplet.
istud procedere in his, quæ causæ cognitionem non desiderant, Bart. in d. §. fin. ac
notat Cynus in l. vn. q. 4. C. de confessis. pro quo & stringit etiam bonus textus
 in l. 2. §. dies. ff. quis ordo in possess. bon. seruetur. vbi habetur, non numerari
 dies sessionum, in quib. iudex pro tribunali agit, si agatur de ea bonorum pos-
 sessione, quæ de plano, hoc est, absque causæ cognitione peti potest, ac con-
 cordat textus in l. 3. §. si causa cognita, de bon. poss. tit. generali. Et hæc quotidie
 videmus ita practicari, quod iudex, inspecto instrumento executiuo, decer-
 nat processum paratæ executionis, etiam domi suæ priuatæ, quantumuis non
 sedeat pro tribunali. Secundò requiritur ad hoc, vt recognitio fiat bona fide: 108
 secus de ea, quæ sit fraudulenter, in præiudicium videlicet creditorum, prout
 contingit, quando maritus, recognoscendo instrumentum dotale, vel aliam 109
 scripturam priuatam, fatetur, vxorem ipsi dotis nomine certam summam in-
 tulisse, prout in suo chirographo continetur. *Bart. in l. post contractum, 15.*
n. 17. ff. de donat. per l. 1. §. quod si in lite. si quid in fraudem patroni. illa enim
 non aliter probat, nisi de reali adnumeratione aliter appareat. *Socinus cons. 78.*
incip. visis actis. n. 2. vol. 4. per l. 2. ff. quæ in fraud. credit. Rebuffus ubi supra.
de chirographi recognitione art. 1. n. 22, ac facit tex. iuncta gl. verbo, pecunias.
in l. In contractibus. 14. §. sed quoniam, C. de non nu. pecu. gl. l. assiduis 12. ver-
bo data. C. qui potio. in pig. l. 1. ibiq. gl. verbo. instrumenta. C. de dote cauta non
num. Alex. in l. 1. n. 33. ubi etiam Socinus num. 69. ff. soluto matrimonio. Bart.
in l. 2. §. fin. n. 6. si cert. pet. Iason in §. fuerat, nu. 73. & seqq. Instit. de actio.
item Tiraquellus de retractu conuentionali, §. 4. gl. 6. nu. 14, per infinitas alle-
gationes & authoritates eo loci adductas. Cæterum, quia iste articulus, an dos
 confessata per maritum habeat idem priuilegium antelationis cum dote reue-
 rà data, distinguantur duo casus, an videlicet ista confessio mariti emanarit,
 constante matrimonio, an verò ante contractas nuptias. De primo sciendum 110
 est, quatenus constante matrimonio, maritus istam confessionem numeratæ
 dotis in pecunia vel alijs mobilibus, quæ non facile apparent, exposuerit,
 eatenus præsumitur in fraudem creditorum facta, adeo, vt creditor nulla alia
 oneretur probatione allegatæ fraudis, vel doli: & hæc sententia communi-
 ter tenetur, secundum *Angel. de Aret. in d. §. fuerat, num. 14. vers. venio ad*
secundum. in verb. & vt breuiter. ubi addit, illud perpetuò menti tenendum esse.
post glossam d. l. assiduis: verbo, data. in princip. & facit l. 1. in verb. dotem, nu-
meratio, non scriptura dotalis instrumenti facit. C. de dote cauta non num. cum l.
si ex cautione 3. C. de non numer. pecu. ubi gl. notabilis. in verbo, probare. ac pro-
batur in authen. sed iam necesse, in verbis: ne fraudis erga creditores suspicio subesse
 possit.

- possit. C. de dona. ante nup. cum animo donandi lex eam confessionem fieri præsumat, secundum Alex. cons. 142. num. 3. vol. 5. Neque enim debet esse in potestate viri, fraudare suos creditores. Boërius decis. 330. num. 4. per l. 1. §. si culpam. ff. si quid in frau. patro. & d. auth. sed iam. Quæ donatio inter virum & uxorem constante matrimonio, ne coniugum amor & concordia pretio magis, quàm animis conciliari videantur, item, ne vnus alium ob mutuum amorem spoliare dicatur, regulariter est prohibita. l. 1. l. 3. & per totum. ff. de dona. inter virum & uxorem. Ac, quod confessio de recepto inter personas, quibus interdictitur alienatio, præsumatur facta in fraudem legis, istud probatur multis textibus. in l. cum quis decedens. 37. §. Titia. 6. ubi Bar. num. 2. per illum tex. in finalib. verbis: *exigi non posse, tanquam in fraudem legis relictum*, de leg. 3. & in l. qui testamentum. 27. in verbis: *videtur hæc in fraudem legis adiecisse*, de proba. & in l. si fortè. 8. ibi: *veritatem spectamus, non quod quis finxit*, de cast. pecul. iuncta l. si is qui ex bovis. 6. in fine, de vulg. & pupill. cum l. 1. C. de natur. lib. & l. hoc edicto. §. alienare. ff. de alie. iud. mut. causa facta. & melior de iure textus in l. emptione. 3. cum l. 1. & 2. C. plus valere quod agitur. Et hanc conclusionem renunciat non tam veram, quàm etiam magis communem esse, quam ipse semper solitus fuerit sequi in legendo & consulendo. Alex. de Imola. in d. cons. 142. num. 5. vol. 5. & Ioannes Crotus in l. si constante. 24. col. 52. vers. secunda conclusio ff. soluto mat. maximè, ubi renunciatum est exceptioni non acceptæ dotis, quo casu probabilior est præsumptio donationis. Felin. in ca. si cautio. num. 71. cum seqq. extra de fide instrum. & hoc communi placito interpretum approbari firmat Curtius iunior cons. 95. num. 6. & tradit Ang. Aretin. formam practicandi in d. §. fuerat. num. 14. vers. virtus ergo. quod nimirum creditores aduersus dictam confessionem receptæ dotis opponant non tantum de fraudatione, sed etiam de simulatione contractus, & maritus in veritate intendebat uxori donare quantitatem allegatæ dotis, cum tamen in veritate nihil receperit, adeò, ut hæc omnia tendant in fraudem & perniciem creditorum. Ang. ubi supra. num. 14. quos sequitur Villabolus in communibus opinio. concl. 158. verbo, confessio. item siue loquamur de præiudicio præteritorum, & ita antiquorum creditorum, siue etiam futurorum vel nouissimorum: neutris enim hæc confessio oberit, secundum glo. in d. auth. sed iam necesse. verb. suspicio. in fi. & verb. aduersus. ubi addit, eam partem teneri, per Hugonem, Bulgarum, Azonem & Accursium, prout hanc etiam sententiam communem refert Ioa. Cepha. cons. 102. num. 21 licet Craue. cons. 44. nu. 1. par. 1. firmet contrarium, & aptè eum Ang. de Aret. in d. §. fuerat. num. 14. vers. sed contra futuros creditores non est præsumptio fraudis: & in summa, quod dotis acceptæ confessio facta à marito, constante matrimonio, vana prorsus & inutilis sit, secundum communem sententiam Doctorum asserit Iason. cons. 32. lib. 3. Decius cons. 202. num. 2. Boërius decis. 330. num. 2. & 3. Bellonus cons. 47. Gozadinus cons. 42. num. 1. & 2. & post omnes probat, supra dictas conclusiones communiter teneri, Ripa in l. fœmina 3. num. 36. C. de secundis nup. Didacus Couarr. in suis resol. variarum lib. 1. ca. 7. & Gailius obser. 81. num. 2. & 3. lib. 2. Suarez in thesauro recep. senten. verbo, dotis acceptæ. nu. 330. 331. 332. 334. 335. Quod æmpliat procedere Curtius etiam eo casu, quando iuramentum mariti de recepta dote accesserit. Curtius iunior d. cons. 95. num. 4. quem ita simpliciter sequitur Suarez in d. verbo, confessio. nu. 336. motus fortè, quod iuramentum sit personale cuius virtus vel effectus ad tertium non extenditur, c. veritatis. ibiq. Panor. nu. 3. extra de iureiur. per l. veteris. 13. C. de contrah. stipula. pro quibus facit, quod confessio de recepto, etiam iurata, ad utilitatem incapacis facta, non valeat.

Bar. in l. cum quis decedens. 24. §. Tutia. num. 2. de leg. 3. & l. finali. §. f. de alim. legat. ac in auth. si qua. num. 4. C. ad SC. Velleianum. & in simili tradit. Bal. in l. 1. num. 4. & 5. C. de inoffic. dona. idg. tenuit indubitatè Decius cons. 202. num. 1. & 2. per c. non est obligatorium. extra de reg. iur. in 6. Ex quo talis confessio nihil aliud est, quàm donatio inter virum & uxorem, quæ, constante matrimonio, ne quidem iuramento roboratur. Bal. cons. 398. incip. questio talis vertitur. num. 3. & 4. circa finem. tum, ne paupertas alterutrius coniugum inducatur, tum, ne diuortij occasio præbeatur, tum, ne matrimonia sint venalia. Decius d. cons. 202. num. 2. tum etiam, ne vni per alterum iniqua conditio inferatur. c. non debet. extra de reg. iur. in 6. & c. non præstat impedimentum. extra. eo. ac sequitur Arctinus in d. §. fuerat. num. 14. vers. virtus. verbis: quamuis maritus in instrumento recepta dote iuramentum præstitisset. post Bar. in l. si quis pro eo. §. 6. in fine principij. ff. de fideiussor. & in l. Seius & Augerius. 27. num. 4. ad l. Falcid. licet Ioannes Cephalus contrarium teneat, propter iuramentum, cum nemo præsumatur immemor esse suæ salutis & animæ. l. f. vers. & licet. C. ad l. Iuliam repetund. adeoque excludatur omnis alia præsumptio fraudis, item donationis inter virum & uxorem. Cephalus cons. 131. num. 5. volum. 1. vbi ex eo infer-
fert, quod talis confessio mariti noceat etiam creditoribus mariti, allegando Gozadinum in cons. 42. num. 12. 13. & 14. & idem Gozadinus. cons. 69. num. 16. & ante eos Felinus in d. c. si cautio. num. 84. quam posteriorem sententiam amplectitur Gailius obs. 81. n. 9. lib. 2. Licet autem tanti nominis scriptoribus non libenter contradicam: tamen prior opinio videtur verior, ex motiuis ibidè adductis. Et hæc de primo membro distinctionis suprâ traditæ dixisse sufficiat.

De secundo membro sciendum est, siquidem talis confessio mariti, de recepta dote, emanarit ante contractum matrimonium, quia tunc intelligitur interposita spe futuræ numerationis dotis, ne videlicet vir accipiat mulierem indorata, cessat præsumptio donationis, item fraudis, cum ante nuptias donatio non pariter intelligatur prohibita, sicut ea, quæ post nuptias inter virum & uxorem celebratur. l. 1. & toto tit. C. de dona. ante nup. iuncta l. 1. & per totum. ff. & C. de dona. inter virum & uxorem. vbiunque enim alia capi potest præsumptio, quàm donationis, nunquam præsumitur donatio, maximè quando ea à lege prohibita reperitur. l. si cum aurum. §. 50. ibidemq. Bar. ff. de solut. l. cum de indebito, 25. de proba. iuncta l. merito §. 1. pro socio. quod in specie firmare videtur Alex. d. cons. 142. num. 5. vol. 5. & Ang. in d. §. fuerat. num. 15. vbi tradit, quando confessio dotis acceptæ emanauit ante contractum matrimonium, tunc, siue sit renunciatum exceptioni non numeratæ dotis, siue non, item siue præscriptum sit exceptioni dotis cautæ, nec numeratæ, siue non, iuxta l. fin. cum authen. ibi posita. C. de dote cauta. præiudicat omnibus creditoribus, cum spe futuræ numerationis intelligatur processisse, & habetur ista confessio pro vera numeratione. Ang. d. §. fuerat. num. 15. vers. vel etiam clarius. & in eodem §. fuerat. las. num. 91. allegando Ioannem de Platea ibidem n. 5. & Nicolaum de Neapolis in apostilla eius textus, item Baldum in l. cum aliquis. 21. nu. 5. vers. fallit in mutuo & dote. C. de iure delib. vbi formaliter inquit. glossam d. l. assiduus. verbo data. esse verissimam. Quòd verò dicimus, confessionem mariti ante nuptias de recepta dote præiudicare creditoribus, istud intelligatur procedere, quando lapsa fuerunt tempora opponendi dictam exceptionem de dote cauta non numerata, isto namq. casu par esse priuilegium dotis actualiter datæ, sicut confessatæ, tradit Cephalus d. cons. 131. num. 11. vol. 1. Afflictus decis. 402. num. 10. vbi subiicit, illam communem esse, & Felin. in d. ca. si cautio. num. 78. eandemq. magis communiter teneri, asserit Gailius d. obser. 81. num. 10.

120 *num. 10. lib. 2.* Computatur autem istud tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis, non à tempore illatæ dotis, vel contracti, sed demùm dissoluti per mortem vel repudium matrimonij, vt videlicet iure nouissimo, quatenus soluitur matrimonium infrà biennium, ex tunc annus pro opponenda exceptione non numeratæ dotis currere incipiat, & sic ista exceptio sit annalis. Quòd si biennio exacto, quocunque tempore infrà decennium dissoluatur matrimonium, à die dissoluti matrimonij habetur vnum trimestre, infrà quod, hanc querelam opponere licet: sin verò coniuges per decennium cohabitauerint, & medio tempore ista exceptio non numeratæ proposita non fuerit, omnis querela denegatur. *l. in dotibus, 3. cum authen. quod locum. C. de dot. cau. non numer.*

Sed hîc dubium vertitur non satis explicatum, aut saltem aliquialiter controuersum inter Doctores, quod tamen tota die contingere videmus, an videlicet, stante adhuc matrimonio, ista exceptio non numeratæ dotis sit perpetua, ita, vt quocunque tempore durantis talis coniugij, etiam pòst decennium, possit mulieri opponi? Quod indubitanter affirmat Albericus de Rosate *in d. auth. quod locum. in princ.* Sed ibidem Salic. *num. 2. pòst gl. verbi, transcurrit.* decidit contrarium, inquiens, si transiit decennium à die contractarum nuptiarum, quantumuis matrimonium adhuc constet: tamen pòst decennium non posse opponi hanc exceptionem non solutæ dotis, addendo, quòd Accursius per hoc innuat, ante decennium à tempore contracti matrimonij exactum, semper locum esse huic exceptioni non solutæ dotis, ac certè glossa *ad verbum transcurrit.* istud apertè innuit, quòd, si durauerit matrimonium inter coniuges vltra decennium, nequaquam locus sit huic exceptioni pòst decennium, quantumuis vxor & maritus adhuc sint superstites. Et ista sententia videtur confirmari per *authen. de tempore non solutæ pecuniæ super dote. in princ. vers. quia enim. iuncto §. si ergo annis. vers. si autem neg. infrà decennium queratur.* vbi ab initio præmittit Imperator, olim licuisse maritis per omne tempus matrimonij, donec illud constabat, queri de non data dote, hodiè autem, si mariti taceant per decennium, non licere pòst decennium mouere hanc querelam neque ipsis maritis, neque eorum hæredibus. Et, quòd transacto isto tempore, ad proponendam exceptionem non solutæ dotis præfinito, ne quidem creditoribus mariti liceat ea vti, istud firmat Bart. *in d. l. assiduus num. 11.* vbi profiteretur, mulierem in dote confessata habere idem priuilegium prælationis, respectu creditorum, sicut in realiter illata, si vel renunciatum exceptioni non numeratæ pecuniæ, vel tempus ad opponendum eam lapsum sit, *ac sequitur Calderinus in cons. 3. in fine. tit. de dona. inter virum & vxor. Fulgos. cons. 132. incip. proponitur probatum. n. 3. Alexander cons. 90. n. 5. vol. 3. & cons. 142. n. 5. & 6. vol. 5. Aretinus cons. 80. num. 5. & Bart. Socinus. cons. 42. n. 1. & 3. vol. 3.* vbi addit, istam mariti confessionem præiudicare etiam successoribus singularibus. *Gozadinus cons. 42. num. 1. & 2. Aufrerius in decis. Tholos. quest. 217. num. 1. Rubens Alexandrinus cons. 78. num. 10. vers. tertio stringit. Baldus nouellus in tract. de dote. parte. 10. nu. 4. 5. & 6. Boërius decis. 330. num. 25. & hanc partem Molinæus veritiorem esse censet. Molinæus in addit. ad Alex de Imola. cons. 90. num. 5. vol. 3.* idque communi calculo interpretum probari testatur Afflictus *decis. 402. & Suarezius in thesauro receptarum senten. verbo, dotis acceptæ. num. 333. quicquid in contrarium adferant relati à Didaco Couarruias lib. 1. resolut. var. cap. 7. num. 6.* Quod etiam ad fiscum extendunt Doctores, vt is non magis gaudeat priuilegio contra confessionem mariti, de

dote recepta, quàm alius priuatus creditor. *Aymon Craueta cons. 70. incip. quaritur si dotis non numerata. num. 1. tomo 3. post Angelum. Salicetum, & alios scribentes in l. si quis post hac 9. C. de bonis proscip.* Sic itaque concluditur, mulierem in dote confessata per maritum, ante contractas nuptias, quando lapsa sunt tempora opponendi exceptionem de non numerata dote, semper præferendam esse mariti creditoribus: nisi hi probare possint de actuali & reali adnumeratione mutui. quo casu, quia mulier non habet pro se, nisi probationem fictam ex confessione mariti, & transcurso temporis, ad opponendum exceptionem non solutæ dotis: creditores autem probationem veræ numerationis, ideò ficta numeratio cedit veræ, *Aufrerius decis. Tholos. 217. n. 1. ne fictio plus operetur, quàm veritas, l. filio quem pater. 23. ff. de lib. & posthum.* tunc enim cautio vel confessio mariti, super dote vxoris adnumerata, nocere non debet. *Vvesemb. cons. 50. num. 25. post Iasonem in §. fuerat. nu. 73. 74. & 81. ibiq. alios doctores. Instit. de actio. Craueta de antiquitate temp. §. 3. nu. 69. Schurffius cons. 22. incip. presens. num. 3. & 4. centur. 1.* Est & alia ratio, coincidens tamen cum prima, quòd nimirum creditores habeant causam onerosam, & certent de damno vitando, mulier autem circa dotem confessatam, de lucro captando dimicat, vnde non est mirum, si hæc illis postponatur. *argumento l. fin. §. licentia. C. de iure delib. & l. f. vers. si quis vero. ibi: amittere debita, & lucra non capere. C. de codicil. Bar. in authen. sed iam necesse. nu. 1. C. de dona. ante nup. Bello, cons. 74. n. 4. Alex. cons. 142. per totum, vol. 5. ac sequitur Gailius obser. 81. num. 3. lib. 2.* fin. verò creditores ipsi quoque nituntur nuda debitoris syngrapha, nec aliam probationem realis numerationis eius pecuniæ, super qua paratam executionem petunt, adferre possunt, in eo casu mulieri adhuc ius prælationis comperit. *Mynsinger. obser. 61. centur. 1.* Et ista de chirographo receptæ dotis sufficiant. Tertiò, quòd dicitur, recognitam scripturam mereri fidem & paratam executionem, istud procedit, quando agitur de præiudicio scribentis debitoris, non autem operatur eundem effectum paratæ executionis contra tertium, qui creditum suum probat forsitan ex publico instrumento: hic enim alteri præfertur. *l. scripturas. 11. §. sin autem in verb: eum qui publicis instrumentis nititur, præponi decernimus, etiamsi posterior sit. C. qui potiores in pignor. hab.: nisi forte statutum, vel consuetudo in loco extarent, quæ post recognitionem vel alio certo casu, creditoribus tribuerent ius hypothecæ.* tunc enim recognitio trahetur retrò ad tempus contractus, teste *Rebuffo ad ordinationes regni Gall. titul. de constitut. reddituum. art. 1. gloss. 8. num. 37. Bar. Socinus. cons. 240. numero 3. volum. 2. ac sequitur Antonius Neguzantius de pignor. in secundo membro quintæ partis principalis. numero 47. vers. modo dubitatur.* ita vt posteriores creditores, etiam publico instrumento muniti, per hunc excludantur à prioribus, cuius nos exemplum habemus in arestis Saxoniciis & consuetudinarijs horum locorum, quæ tribuunt ius tacitæ hypothecæ, & prælationi arestantibus, ante omnes alios creditores sequentes, siue hypothecarios, siue chirographarios, dummodò in processu arestatorio fiat fides de debito per instrumentum saltem priuatum, recognitum tamen à debitore. Quo casu hypotheca trahitur retrò, non quidem ad tempus contractus initi, sed ad diem primi aresti, petiti & impetrati à magistratu loci. *quo de videantur supra tacta in prima parte huius operis. cap. 2. num. 204. & infra. cap. 11. huius partis. num. 42. & 43.* vel, nisi priuata scriptura debitoris, hypothecantis bona sua creditoribus, roborata sit trium testium subscriptione, de qua appareat per ipsorum recognitionem, aut saltem literarum comparisonem, iuncta subscriptione

126 scriptione vel sigillatione obligati, quo casu, habens pro se scripturam debitoris anteriorem, etiam priuatam, præfertur creditoribus posterioribus, etiam publicum instrumentum habentibus. *Neguzantius ubi supra. num. 47. post Paulum de Castro. conf. 134. incip. in causa ser. Ludouici. num. 2. part. 1. quem tamen Socinus. conf. 274. num. 7. & 8. vol. 2. reprehendit, quasi inaduer-*
 127 *tenter fuerit locutus. Ac, quicquid sit de iure ciuili, saltem in his terris Saxoniæ, ubi requiritur consensus magistratus ad constituendam hypothecam in bonis debitorum. Landrecht lib. 1. art. 8. ibidemq. additio latina litera B. & C. cum gl. lib. 2. art. 30. istud non procederet, sed præferretur creditori, siue publicum, siue priuatum, & tribus testibus subscriptum habenti instrumentum cum hypotheca is, qui habet instrumentum hypothecæ, sigillatum & roboratum sigillo & autoritate vel consensu eius potestatis, sub cuius territorio bona obligati situantur, prout alibi traditum est fusiùs in prima nempe*
parte huius operis. cap. 10. num. 197. 198. cum sequentibus. Quartò requiritur pro fide priuatæ scripturæ, item priuati sigilli recogniti, quòd videlicet recognoscens non tantum agnoscat scripturam & sigillum pro suo, sed etiam fateatur, istud cum sua voluntate appositum esse, si enim hoc neget, nullam facit fidem, cum priuata signa facillè surripi possint. Molineus in consuetud. Paris. tit. 1. §. 5. num. 12. & 14. allegat Albericum de Rosate in l. 1. ff. quemad. testam. aper. ubi tamen de hoc verbum nullum, sed pro eo facit. l. 2. C. de rebus alie. non alie. cum l. unica, §. ille autem vers. sed ne furandi. C. de latina lib. toll. Et quòd in dubio non præsumatur sigillum cum voluntate domini appositum, si is neget, tradit Albericus in l. si procuratorem. §. 5. ff. de procura. Felinus in c. 2. num. 14. & 15. extrà. de fide instrum. Panor. in c. post cessionem. de proba. Vesembecius conf. 27. num. 12. parte 1. & Didacus in practicis quest. ca. 22. circa finem, & Menochius de arbitrar. iud. lib. 2. casu. 113. num. 3. licet addat Decium in ca. tertio loco. num. 2. post Butriensem ibi num. 2. de probat. & Crauetam de antiquitate temporum, 11. particula prima partis princip. num. 46. aliter sensisse. Et si verò Butriensis ubi proximè ita in genere transit cum illo dicto, quòd sigillum probet contra sigillantem: tamen refert se de hoc ad Innocentium in ca. 1. extrà. de fide instrum. ubi num. 10. ipse tradit, istud posse procedere in causis modici vel exigui præiudicii, idque obseruari de generali consuetudine, & maximè speciali Romanæ curiæ, ac, certè Craueta de antiquitate temporum parte 1. vers. queritur etiam in hac materia. num. 46. & 49. mihi pag. 132. ad arguendum consensum sigillantis pro forma requirere videtur, sigillum impressum esse ab eo, cuius est, & de eius voluntate. Verum
 128 *quicquid sit, ego sententiam Decij & Crauetæ, de iure veriore esse censeo, quòd nimirum recognoscens sigillum pro suo, in contractu cum aduersa parte celebrato, eo ipso, præsumitur vel ipsemet illud apposuisse, vel alius de eius consensu, siue istud sigillum publicum sit, siue priuatum: nisi contrarium debitor probare velit, ita sentit etiam Panorm. in ca. 2. num. 15. ibiq. Felinus 37. extrà. de fide instrum. per c. tertio loco. de proba. ubi, qui sigillum allegat, sine suo vel capituli consensu appositum esse, probat istam negatiuam, ac not. gloss. verb. conquisita. in d. l. 2. C. de rebus alie. non alien. Consignatio enim & subscriptio, sicut & eorum alterum tantum isto casu consensum & obligationem inducit. l. sicut 8. §. non videtur ff. quibus modis pig. sol. Schurffius conf. 17. n. 12. 13. & 14. centur. 1. Balauus in l. si procuratorem §. 5. num. 5. ff. de procura. & in l. 1. §. sed ne furanda. C. de latina liber. toll. Panorm. in ca. post cessionem. extrà. de probatio. num. 4. Balduus in cap. 1. num. 6. & 7. de pace constan. Hip. pol. in rub. C. de proba. num. 301. Romanus conf. 303. num. 2. Balduus in rub. C.*

de fide instrum. num. 41. per l. plures 19. l. comparationes. 20. C. eo. cum l. scripturas. 11. C. qui potio. in pig. Quintò desideratur etiam illud, quòd sigillans legerit contenta in scriptura, cui ipse suum sigillum vel chirographum apponit. l. fin. ubi Bal. notat in princ. C. plus valere quod agitur. Ias. in l. si ita stipulatus. 126. §. Chrysogonus. n. 13. Alex. 2. pòst Ioannem de Imola ibidem. & Ang. de Perus. 2. per illum textum. ff. de verb. oblig. & per d. l. fin. & ita tenuit Innoc. in c. 2. ibidemq. Felin. n. 37. extra de fide instrum. & in ca. quoniam contra. n. 48. de proba. ac transit cum hoc dicto Hieron. Schurffius cons. 13. num. 11. centur. 1. per l. sicut §. non videtur. in verbo: si se subscripserit. ubi etiam Bar. ff. quibus modis pignus tacite contrahatur. ac facit l. tribunus. 20. §. f. de testam. mil. & Barbatta. in cons. 8. incipi. omnipotente. num. 10. vol. 1. Siquidem enim non legerit contenta, sed simpliciter subsignet aut subscribat schedulam vacuum, non intelligitur ea confirmasse, quæ postea in papyro scribuntur. Felin. in ca. quoniam contra. num. 48. extra de proba. ac sequitur Rebuffus de chirographi recog. art. 11. num. 102. Verùm tamen est, quòd si aliæ circumstantiæ non sint in contrarium, puta, si charta sigillata fuerit vacua, vel similes, est præsumtio contra scribentem, vel sigillantem, puta, quia sigillauit, & subnota-uit prius cognita, qui si contrarium asserere velit, tenetur de eo probare. Schurffius ubi suprà. cons. 17. num. 12. pòst Bar. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemad. testa. aper. docendo videlicet, quòd ipse fuerit deceptus, neque legerit instrumentum. Alex. de Imola, in d. l. si stipulatus. §. Chrysogonus. num. 13. ubi etiam Iason. & Alex. num. 3. & Panor. in d. tertio loco. nu. 15. extra de proba. & Iason in l. quæ dotis 33. num. 94. ff. soluto matrim. Ex quo fit, cum reus non habeat paratam in continenti probationem suæ exceptionis, ut medio tempore, ad instantiam creditoris, rectè decernatur præceptum executium aduersus reum, Rebuffus ubi proximè. num. 103. Secùs, si scripturam vel sigillum suum negauerit. Tunc enim producent tenetur de eo fidem facere. l. ei incumbit probatio. 2. de proba. l. actor. 23. C. eo titu. Sextò requiritur, subscriptionem, vel sigillum adiectum esse pro inducenda obligatione subscribentis, vel sigillantis; secùs, si solùm ad finem testimonij, non tanquam à contrahente, sed veluti à teste appòsita fuissent. Hoc enim casu frustrà peteretur executio super eo, quod in instrumento continetur aduersus tertium sigillantem, qui ipse non contraxit, & quem negotium non tangit, siue principaliter, siue in consequentiam. Felin. in c. quoniam contra. nu. 47. extra de proba. Albericus in l. distrabente. 2. nu. 3. ibi: non ex ea, quòd sit testis in negotio. C. de reb. alie. non alien. allegat. l. Titia. 34. §. Lucia. ibidemq. glossa. ff. de leg. 2. Baldus in l. si pater. 6. per illum text. in verbis: frustrà ex eò, quòd tabulas obligationis pater tuus, ut testis, signauit, conueniris. C. de fideiussor. ac facit. l. si non subscripsisti 15. C. de admin. tut. l. Caius. 39. ff. de pign. act. l. fideiussor. §. si pater. eo tit. cum actus agentium non operentur vltra eorum intentionem. l. non omnis. 19. si cert. pet. Vnde Panormitanus alibi scriptum reliquit, ad hoc, ut sigillum obliget sigillantem, tria requiri, primò, quòd dicatur, cuius sit sigillum, deinde à quo apponatur, & vltimò ad quem finem apponatur. Panor. in c. 2. n. 14. & 15. pòst Innocentium ibidem. ext. de fide instrum. & latius Felin. in d. ca. pòst cessionem. n. 17. de proba. cum sigillum per se nihil loquatur. Bal. in l. falsus. 19. in fine. C. de furtis, sed sit, ut suprà detigimus, mutus & incertus testis, secundùm eundem Baldum de pace constantia. c. Imperialis. nu. 5. & 7. Vnde, quando aliud non apparet, sigillum vel subscriptio intelligitur potius processisse in vim autorisationis, quàm obligationis. Iason. in l. si ita stipulatus. 126. §. Chrysog. 2. n. 11. ff. de verb. oblig. idèò vulgò consuevit, pro maiore

pro maiore securitate, per testes subscribentes, vel subsignantes alienum contractum suis annulis, in fine adijci clausula, quod sigillauerunt, tanquam testes, ad preces contrahentium, sine tamen suo, vel heredum suorum præiudicio: Haben/ als Zeugen/ auff bitte der Principalen/ ihre angegebene Pestschafften / zu ende dieses offenen Brieffs gedruckt vnd angehengt/ doch sonst ihnen vnd ihren Erben vnschädlich. Quæ cautela non est improbanda *argum. l. quæ dubitationu 81. de reg. iur.* Et hæc quidem circa primam restrictionem conclusionis nostræ de recognitione scripturæ priuatæ dixisse sufficiat.

136 Fallit secundò, si consuetudo vel statutum dictarent, quod crederetur scripturæ etiam priuatæ, non recognitæ. Tunc enim stabitur consuetudini loci, de scripturis priuatis ibidem factis. *Innocentius in c. cum P. Sabellio. extra. de fide instrum. & facit c. cum dilectus. de consuetud. Bart. Salic. & alij in l. 1. C. de emancip. lib.* Vnde Boërius *decis. 295. num. 19.* tradit: statutum disponens, quod scripturæ debitorum mereantur paratam executionem, extendi etiam ad nudum chirographum obligati, allegando Angel. *in l. si ita stipulatus. 126. §. Chrysogonus. 2. de verbis obligat.* vbi tamen de hoc nihil reperitur, sed ita tenuit ante eum Barbat. *in ca. si quis presbyter. num. 4. & 5. extra de rebus eccles. non alie.* ita tamen, ne talis priuata scriptura, continens hypothecam bonorum debitoris, in his terris Saxoniz præponderet instrumento publico, habenti authoritatem & consensum eius magistratus, sub quo bona debitoris sunt sita, *per supra tradita. nu. 126. & in prima parte huius oper. cap. 10. num. 197. cum seqq.* Quod extenditur etiam ad casum, quando talia chirographa priuata alibi producuntur, vel alibi agitur, vbi similis consuetudo non est, si credimus Iasoni *in l. admonendi, 31. in 2. repetitione. nu. 92. ff. de iureiur.* idèò nimirum, quod in decisorijs attendimus statutum loci, in quo celebratus fuit actus. *Abbas in c. quod clericis num. 10. extra de foro compet.* De cuius tamen dicti veritate remitto lectorem ad ea, quæ latius prosecuti fuimus in prima parte huius operis, *c. 3. num. 220. 225. 226. 227. cum seqq. ac tangitur in secunda parte. c. 1. num. 53.*

137 Fallit tertio, si fuerit conuentum inter partes, quod steretur, & adhibeatur plena fides scripturæ etiam priuatæ, non recognitæ. *Alex. in l. 1. §. fin. n. 3. ff. de verb. obligat. Bal. in l. de quibus. 32. n. 9. de legibus. ac sequitur Rebuff. in constit. regni Gallie de chirographi recognitione. num. 40.*

138 Fallit quarto, si scriptura ita abnegata vnà cum subscriptione vel sigillo partium, habeat etiam subscriptionem, vel sigillum trium testium. Talis enim plenè probat. *Bart. in d. auth. At si contractus. num. 8. C. de fide instrum.* propter illum vsitatum versiculum:

*Cautio priuata, cum trino teste notata,
Hoc ius est nacta, quod cautio publicè facta.*

gl. verbo idiochiriz. in l. scripturas. 11. C. qui pot. in pig. hab. cum ob tot testium præsentiam cesset omnis suspicio fraudis & erroris. *Bal. in d. l. scripturas. n. 5.*
139 *& Ias. in d. l. admonendi. 31. 2. repetitione. n. 88. ff. de iureiur.* Quo casu, ne quidem opus est accedere aliquam literarum comparisonem, *Bart. in l. nuda. 26. num. 6. de donat. Socinus cons. 224. num. 5. vol. 2.* cum tamen testes superuiuant, & subscriptiones suas recognoscant, fatendo, puta, quod se subscripserunt, & quod debitor scripsit, aut subscripsit, ipsis præsentibus & videntibus, *Socinus vbi proximè, ac sequitur Rebuffus de chirographi recognitione in præfatione. n. 29. & Ias. in d. l. admonendi. secunda repeti. nu. 85. & 86.* Secus foret,

si solum deponant, quod illam quidem scripturam pro chirographo debitoris recognoscant, sed tamen non viderint eam scribi. *Stracha de mercatoribus, & quomodo in causa mercatorum procedatur. rub. de probat. num. 11. mihi. fol. 470.* Idemque est, quantumvis testes non subscripserint, nec sigillarent instrumentum: cum tamen aliter requisiti fateantur, se contractui interfuisse, atque ita scire veritatem contentorum in tali scriptura, puta, quia viderunt creditorem numerare Caio in causam mutui centum. Tunc enim plenè probant etiam absque alio adminiculo subscriptionis, aut literarum comparationis. *Bart. in d. auth. at si contractus. num. 6.* Quod obiter adijcere libuit, non tanquam fallentiam, cum isto casu non ipsum instrumentum, sed testes arguant negocij veritatem, quod inter contrahentes est actum, adeò, ut hinc scriptura non probet, sed contentum in eo probetur, prout in simili de adminiculis ad fidem instrumenti requisitis loquitur *Molinæus in consuetud. Paris. tit. 1. §. 5. num. 16.*

Fallit quintò in scriptura etiam negata per debitorem, & scripta manu aliena, neque habente subscriptionem contrahentium, dummodò sit subscripta per testes, affirmantes, se de consensu, & ad requisitionem presentium partium subscripserint instrumento, de cuius fide nunc dubitatur. Nam tunc recognita à solis testibus, facit plenam fidem. *glossa c. 2. extra. de fide instrument. Rebuffus de chirographi recog. in prefat. num. 36.* Quod verum est, duobus concurrentibus, primò, si iustus numerus sit testium. *Cornelius cons. 58. nu. 4. volum. 3.* puta duorum in contractibus. *l. ubi numerus 12. ff. de testibus*, vel quinque in ultima voluntate regulariter. *l. f. C. de codicil. & l. f. C. de dona. causa mort.* Deinde, si ad recognitionem testium accedat adminiculum comparationis literarum eius, qui dicitur talem scripturam presentibus partibus confecisse. *Bart. in d. l. nuda. 26. num. 6. in fine. ff. de dona. alleg. §. si quis igitur. auth. de instrum. caut. & fide. & sequitur Bartol. Socinus cons. 274. num. 4. volum. 2.* Et sic in priuata scriptura, neque sola subscriptio, & recognitio testium, absque comparatione literarum, neque comparatio literarum, absque subscriptione & recognitione testium fidem merebitur. Sed ad hoc indiget vnum alterius adminiculo, ita, ut, quæ non profunt singula, multa iuuent. *argum. ca. cum causam. extra de probat. ca. praterea. de testibus & l. 2. ff. de excus. tut.* Notandum autem est in practica, quod pro habenda comparatione literarum compelli possit debitor, negans, scripturam esse suam, ad pingendum, vel scribendum aliam eiusdem tenoris. *d. §. si quis igitur ubi notat Angel. & Hippol. de Marsil. in l. de minore. 10. §. tormenta. ff. de quest. ac Socinus in l. qui agnitis. notab. 2. per illum textum. de excep. ac facit l. comparationes. 20. C. de fide instrum.*

Sextò fallit, si scriptura negata per debitorem, propter mortem, vel absentiam testium subscriptorum, ab ipsis recognosci nequeat. Tunc enim, facta comparatione literarum, tam ad scripturam, quam ad testium subscriptionem & sigilla, si inueniatur concordans literarum, vel sigillorum similitudo per omnia, adeò, ut ipsorum subscriptiones planè sint similes ijs, quas nunc pingunt, sola comparatio plenam fidem facit contra negantem. *d. §. si quis igitur. in verb. similia quidem, sed non per omnia, à contrario sensu. ac sequitur Rebuffus ubi supra de recog. chirographi. num. 30.*

Fallit septimò & ultimo in scriptura, cuius recognitionem reus requisitus in se non vult recipere. Tunc enim ad petitionem creditoris, talis scriptura priuata, in contumaciam debitoris, habetur pro recognita, per ea, quæ supra fuerunt tradita. *num. 101. & in hac ipsa parte. c. 8. num. 18. & seqq. paulò post agitur*

agetur fortè latius. Extrà autem istos casus, an & quando instrumenta semiplenè vel aliquàliter, & quatenus probent, videatur latè Rebuffus in allegato loco de chirographi recognitione, ac tractant Ias. & Dd. in l. admonendi, 31. de iureiur. Specul. in tit. de fide instrum. per totum Ferrar. in forma productionis instrumentorum. Didacus Couarruias in practica quest. cap. 19. & 20. & sequitur Matthæus Afflictus in constit. Neapol. lib. 1. rub. 79. de fide & auctoritate instrument.

S V M M A R I V M CAPITIS II.

1. Instrumenta regulariter non habent executionem paratam: sicut & regulariter omnes stipulationes non pratorie. 2.
3. Sententia habet paratam executionem, quatenus pro iudicato imploratur officium iudicis nobile: Secus, si intentetur actio in factum ex iudicato, num. 4.
5. Conuentio partium facit, ut processus ab executione inchoari possit.
6. Instrumentum guarentigiatum tribuit paratam executionem.
7. Instrumentis ex statuto loci potest tribui parata executio, non obstantibus, nisi certis exceptionibus, cum reservatione tamen, ut in alia instantia liceat eis uti. 11.
8. Saxonice in prouincijs instrumenta recognita executantur, summarie.
9. Confessata in iudicio debita paratam executionem habent & num. 26.
10. Excipi ab alio nihil potest, quod in eo non continetur.
11. Iurata obligatio paratam executionem sortitur, siue loquamur de iuramento iudicali, siue voluntario. num. 12. secus in iuramento consolidatio contractus, num. 14.
13. Iuramentum extraiudiciale litis decisuum habet vim iudicij & litis contestate.
15. Iuramenti prestatio apud quosdam notam leuitatis, apud alios contemptum religionis habet.
16. Depositi instrumentum est executiuum. & num. 20. Quæ opinio communis & verior est contra Bald. & Salic. 21. etiam in foro Saxonico. 22.
17. Statim, illico, & similia, important paratam executionem, item priuationem ipso iure 18.
19. Omnibus modis, vel omnino, vocabula important ipsa quoq;, non requiri sententiam.
23. Debitum, ex actis iudicialibus liquidum, paratam meretur executionem: nisi coram delegato sit gestum. 28.
24. Iudiciorum calor plus prestat fomenti contractibus ibidem celebratis, & insinatis, num. 27. & 29.
25. Fideiussor iudicatum solui executatur absq; alio ordine iudicali.
30. Testamenti instrumentum executatur per missionem in possessionem bonorum heredis scripti, absq; alio processu iudicali: nisi adsit legitimus contradictor. 31.
32. Legatarius non habet executionem paratam in bona defuncti, pro legato consequendo.
33. Fideiussor exactus pro principali, habet beneficium paratæ executionis pro suo regressu contra debitorem.
34. Computus finalis super rationibus, hinc inde reuisis, executatur sine nouo processu iudicali, si recognosca-

- recognoscatur à debitore. 35.
 36. Rationes ut plurimum sunt intri-
 cata & illiquide.
 37. Debita fiscalia exiguntur summa-
 riè, stante statuto, quòd liber
 communis mereatur plenam fi-
 dem 40.
 38. Collectarum fiscalium nomine exe-
 cutantur debitores absque alio
 ordine iudiciali. & num. 41. quod

& in collectis imperij obtinet con-
 tra morosos & contumaces ordi-
 nes 42.

39. Vectigalia exiguntur per de-
 tentionem rerum & persona-
 rum.
 40. Liber rationum fisci non probat de-
 bitum fiscale: nisi fides adhi-
 beatur rationibus ex consuetu-
 dine loci.

CAPVT SECVNDVM.

DE SECVNDQ REQVISITO, AN OMNIA, VEL QVAE INSTRVMENTA MEREANTVR paratam executionem?

Quæ instru-
 menta habe-
 ant para-
 tam execu-
 tionem.

IN PRAECEDENTI CAPITE DICTVM FVIT, QVOD non aliter nisi per instrumentum fiat probatio debiti, pro quo parata manus iniectio petitur, aduersus bona vel personam obligati, item qualia esse debeant instrumenta, ad hoc, vt fidem faciant iudici, & paratam, vt loquuntur Doctores, executionem in dorso quasi secum ferant, succedit iam dubitatio, super secundo requisito, an videlicet ad exhibitionem cuiuscunque instrumenti, quod alias meretur fidem, secundum praemissa in priori capite, iudex aditus creditori processum paratae executionis aperire debeat? Super quo dubio teneatur illa conclusio quasi generalis, quòd obligationes, item instrumenta, quantumcunque fide digna, regulariter non habeant paratam executionem, sed ab actione, proposiro videlicet ordinario libello, processus inchoandus sit. l. 1. & 2. C. de execut. rei iud. l. negantes. 9. C. de actio. & oblig. l. unica. C. de prohib. pec. sequestr. c. 1. 2. & 3. ext. de sequestra. poss. & fruct. ac est textus melior de iure, ad hoc allegari solitus, in l. minor 25. annis, cui fideicommiss. 40. ibi: partam ex causa iudicati persecutionem, ad initium alterius petitionis redegerat. ff. de minor. ac concordat l. si se non obtulit. 4. §. si ex conuentione. de re iudic. cum l. si pacto quod pœnam. 14. C. de pactis. Ias. in l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit. num. 9. per illum textum. ubi Bal. num. 14. Castr. 2. & Francis. Curt. iunior. num. 27. ff. eo. Ang. in l. si cum dotem. 22. §. eo autem tempore. num. 2. sol. matr. Boërius quaest. 295. num. 5. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. casu. 17. num. 1. Imò plus di-
 cit Ang. de Perus. in d. §. qui prouocauit: instrumenta, vel conuentiones non pratorias, aut iudicialiter factas, mereri paratam executionem, illud esse contra omnia iura mundi. Ac concordat Alciatus in d. l. si pacto quo pœnam. num. 39. Eamque sententiam communem esse testatur etiam Rodericus Suarez. in repetit. l. post rem iudicatam 56. in declaratione legis regni. verbo. secutus vestigia. num. 6. de re iud.

Verum hæc regula non est vniuersalis, sed limitatur primò in instru-
 mento sententiæ, quæ transiit in rem iudicatam. Pro eo enim, si impleretur officium iudicis nobile, parata est executio absque alio ordine iudiciali. l. 1. l. 4. §. si ex conuentione. & l. post rem iudicatam. 56. de re iud. & d. l. minor 25. annis cui fideicommissum. 40. in illis verbis: paratam ex causa iudicati execu-
 tionem. Quo casu proceditur summarie, ac per viam præcepti, assignando debitori

debitori certum terminum, infra quem soluat. *Ferr. in tit. de forma executionis sententiae definitivae. verb. sapiens num. 3. & ante eum tenuit Bart. in l. intra dies 7. num. 1. circa finem. ubi latè Alex. de Imola 5. & 6. ff. de re iud. Bal. in l. 2. num. 2. C. de execut. rei iudic. & l. ab executione. 5. num. 5. C. quorum appellat. non recip. Angelus in l. tale pactum. 40. §. qui provocavit. in prima repetit. num. 3. ff. de pactis. & d. l. 4. §. si ex conventionem. num. 1. Bart. in l. iubere cauere. 4. num. 3. de iurisdict. omnium iudic. & in saepe allegata l. creditores. 3. ubi omnes sequuntur. C. de pignor. Roman. cons. 174. num. 1. & 3. Alex. cons. 50. num. 4. vol. 2. Bart. in l. si causam 2. C. de execut. rei iudic. Angel. l. 1. C. de iudicijs. Spec. tit. de execut. sent. §. breuiter. n. 1. & ita practicitur, teste Ferrariense in d. verb. sapiens. num. 3. Hostiensis in c. 1. ibidemq. Felin. num. 7. extra de libelli oblat. ubi subiicit, istam opinionem communem esse, casu, quo pro executione imploratur officium iudicis: Secus, si agatur actione in factum ex iudicato. Felin. ubi proxime. num. 7. Estque illud officium iudicis, quod imploratur pro executione iudicati, vel aliorum instrumentorum exequibulum, nobile prout tenet Bart. in l. iubere cauere 4. num. 3. ibidemq. sequitur Iason. num. 12. ff. de iurisdict. om. iudic. Alex. in l. à diuo Pio. 15. §. 1. num. 7. & ibi Bart. 2. & idem Alex. in l. intra dies. 7. num. 6. de re iud. ubi etiam assignat rationem. Quia, inquit, post sententiam, officium iudicis mercenarium expiravit. l. iudex posteaquam 55. ff. eo. l. terminato. 3. C. de fruct. & lit. expens. Et Angelus in l. qui restituere 68. num. 2. de rei vendic. adeoque iudex exequens merus est executor, nec assumit in se partes iudicis, circa causam principalem. Speculator de execut. sent. §. breuiter num. 1. Verum hic casus iudicati fortè frustrà recensetur inter priuilegiatos, ex quo processus & solennitas iudicialis praecessit instrumentum iudicati.*

5 Fallit secundo in instrumento habente annexam clausulam executiuam, puta, quod creditori, in euentum non factae solutionis, liceat praeherere vel sistere debitorem in persona vel rebus, absque alio processu iudiciali. de quo in l. creditores. 3. ubi omnes Dd. C. de pignor. & Alex. in l. alia. 14. §. eleganter. ff. sol. matrim. ac tradit latius Eman. Suarezus in repetitione l. post rem iudicatam. 56. verb. secutus vestigia Praeceptoris num. 10. ff. de re iud. per l. creditores 15. secundum unam lectionem glossae. ff. de fur. & l. pen. vers. nec creditore citra conventionem C. de pignor. act. l. totis. 9. C. solu. matrim. Qua de re videantur plura in prima parte huius operis. cap. 5. & 6. per totum.

6 Fallit tertio in instrumento guarentigato, quo mediante, Notarius facit debitori praeeptum de soluendis debitis, coram Notario confessionatis, ex autoritate legis municipalis, in loco vigentis, quod scilicet Tabellio, ad instar iudicis, habeat potestatem & iurisdictionem faciendi tale mandatum obligato, confitenti coram ipso debitum, & tale praeeptum redigitur in instrumentum, ut vocant, guarentigia, quod propter vim statuti deinceps absque libello, item litis contestatione, & alio ordine iudiciali mandatur executioni. Boerius decis. 295. num. 6. Baldus in l. si causam. 2. num. 3. C. de execut. rei iud. & in l. quanquam pecunie. 6. num. 6. C. de senten. quae sine certa quantitat. Anto. de Canario de execu. instrum. quest. 4. num. 8. & 9. Quo de videantur, quae prosecuti fuimus latius in prima parte huius operis. cap. 3. num. 15. & seqq.

7 Quarto fallit in instrumentis, quibus ex statuto vel consuetudine loci tribuitur parata executio, consuetudo enim facit instrumentum authenticum, quod alias non foret authenticum. Francis. Marc. q. 309. num. 1. Panor. Felin. & alij in c. 2. ext. de prob. facit c. dilectus. ubi gl. verb. approbata de fide instru. & Gata

& Gailius obser. 119. num. 4. lib. 1. prout in prouincijs Saxoniz habetur consti-
 tutio illustrissimi Electoris & Domini nostri clementissimi D. Augusti, &c.
 quod super instrumentis liquidis, non habentibus aliquod viciu visibile,
 quatenus non continent pactum turpe, contra debitorem præcisè fieri debeat
 executio, non obstantibus quibuscunque exceptionibus, à reo præten-
 sis: nisi docere paratus sit, quòd satisfecerit creditori. Vnde, simul atque creditor
 producit instrumentum coram iudice, iudex ad instantiam creditoris, facit
 præceptum de soluendo cum comminatione executionis, non obstante qua-
 licunque contradictione obligati, ita tamen, vt reo liberum sit, post factam
 executionem, suas exceptiones quibus processum impugnare nititur, vel con-
 dictionem indebiti intentare, prout videre est in constitut. prouincialibus præme-
 morati domini Electoris Saxoniz. sub tit. Vorsachte Brieff vnd Siegel/ de anno
 1555. promulgatis, de qua reservatione videatur Bart. in l. si quis. num. 3. C. depo-
 siti. & in l. fin. C. de compensat. licet hæc exemplificatio paratæ executionis ex
 constitutionibus Electoratus Saxoniz pro instrumentis productis non sit ge-
 neralis, sed tantum restringatur ad instrumenta per reum recognita, Nuff vns
 feuzbare Brieff vnd Siegel/ de quibus in capite præcedenti. num. 98. cum seqq.
 videri potest latius. Neque dissimili ratione promulgarunt etiam illustris-
 simi Principes, Duces Saxoniz in Thuringia, constitutionem de debitis con-
 fessatis in ordine decimam quartam, in editione verò ab anno 89. vigesimam
 primam, eiusdem tenoris de parata executione, cuius quidem litera, licet tan-
 tum de debitis confessatis in iudicio vel coram iudice loquatur: tamen cum
 instrumenta recognita parem effectum cum confessione debiti iudicialiter
 facta operentur, diutina consuetudine recepta interpretatio, eam etiam ad
 scripturas priuatas, recognitas tamen extendit. l. minimè. 32. ff. de legib. Et ita
 quotidie in his terris pronuntiatur. Eodem modo extant speciales consuetu-
 dines in plerisque vrbibus Imperij, vbi sunt celebratiora emporia, quòd debi-
 tor, obligatus ex instrumento liquido, si non soluat in termino, detineatur in
 persona, vel rebus, tam diu, quousque æs alienum exoluerit, aut aliter cum
 creditore suo transegerit. Quod autem valeant talia statuta locorum, item
 consuetudines de parata manus iniectione contra debitorem super instru-
 mento liquido, siue in res, de quibus loquitur Bal. in l. vnica. num. 3. C. de con-
 fess. & omnes Dd. per illum textum in l. creditores 3. C. de pign. siue etiam in per-
 sonam, videantur lason in l. si decesserit. 4. num. 3. ibidemque Alex. & alij Do-
 ctiores ff. qui satisda. cog. & idem Alex. in l. alia. 14. §. eleganter. soluto matrimo.
 item Rebuffus de literis obligat. in glo. 1. num. 2. & 3. Et de vtroque membro
 fusissimè fuit actum in prima parte huius oper. cap. 5. & 6. quamuis teneri
 possit, quod etiam hæc duæ proximæ fallentiz, propriæ loquendo, non perti-
 neant ad conclusionem supra positam, quæ est, quòd instrumenta de iure
 communi non mereantur paratam executionem, cum hæc executio istis ca-
 sibus non causetur, ex iure communi, sed municipali, vel particulari. Ideo-
 que locum habet illud vulgatum: quod nihil possit ab alio excipi, nisi sub
 eo contineatur. item quòd exceptio debeat esse de regula. l. nam quod liquida.
 4. §. fin. ff. de penu legata. Dynus post gloss. in rub. extra de regul. iur. in 6. ac no-
 tat Euerhard. in topicis. loco ab exceptione ad regulam. num. 9.

Quintò fallit, quando obligatio instrumentalis contineret interpositi-
 onem iuramenti. Nam & ea meretur paratam executionem. Bart. in l. 2.
 in fine. ibi: maiorem habet auctoritatem, quam res iudicata. ff. de iureiur. Alex.
 l. si cum dotem. 22. §. eodem tempore. num. 6. solut. matrimo. & sortitur vim gua-
 rentigiz, adeò, vt vigore eiusdem, competat exactio sine strepitu & figura iu-
 dicij,

dicij ac possit creditor de facto incipere, etiam à captura personæ, vel rerum, si credimus Euerhardo in *Topicis*, loco à vi iuramenti. effectu 18. num. 50. & 51. post Ludou. Rom. cons. 133. incip. in presupposito casu. in princ. Ac, quod obligatio iurata sit exequibilis in continenti, absque alio solenni processu, tenet Ias. in l. fin. num. 6. C. de edicto. D. Adriani toll. & in d. l. 2. nu. 10. cum seqq. Ioan. de Anania. cons. 21. num. 21. & latius Nicolaus Maronus. in tractatu de fide, treuga & pace. quest. 11. num. 1. Licet autem Doctores istud restringant tantum ad iuramentum iudiciale, quod deferitur à parte parti in iudicio. Euerhar. ubi supra num. 50. Bart. Socin. cons. 120. num. 11. vol. 1. Berom. cons. 170. num. 38. vol. 1. Rodericus Suarezus in l. post rem iudicatam. 56. notab. 2. num. 8. ff. de re iudic. Et Alciatus in l. si pacto quod pœnam. 14. num. 39. C. de pactis. cum iuramentum iudiciale imponat finem controuersie, ad instar iudicati. l. 2. ff. de iureiur. iuncta l. post rem iudicatam. 56. de re iudicata. ex quo post iuramentum actualiter præstitum, nihil aliud quæritur, quam, an iuratum sit, remissa quæstione, an debeatur. l. non erit. 5. §. dato. l. in duobus. 28. in fine cum l. nam postea. 9. §. 1. de iureiur. & §. item si quis postulante. Inst. de act. tamen contraria opinio receptior est, quod videlicet iuramentum etiam extraiudiciale redactum in scriptis, & per instrumentum in continenti probabile, non minus mereatur paratam executionem, quam sententia, dummodo ad dilationem rei per actorem iuratum fuerit, sibi certum deberi. Ias. in d. §. item si quis num. 17. Bal. in l. 1. num. 6. C. de reb. cred. Bart. in l. sed si possessori. 11. §. fin. ff. de iureiur. & idem Bart. in d. l. 2. num. 8. eod. ubi etiam notant. Fulgosius Bald. Ludo. Roma. & Alex. num. 7. qui addit opinionem Bartoli esse veriore & notabiliorem, & ipsemet Iason in præcitata l. 2. num. 20. subiicit, hanc sententiam esse communiter approbatam. Ac, quod ista sententia Bartoli communis sit, tenet etiam Francisc. Curt. Iun. in d. l. 2. num. 7. Cuius rei potissima ratio, ut mihi quidem videtur, illa est, quod iuramentum extraiudiciale, quatenus tendit ad decisionem litis, habeat vim iudicij & litis contestatæ. l. nam posteaquam. 9. §. si is qui temporaria. & ibi notat Alexan. de iureiur. & est melior textus in l. sed etsi. §. ex quibus. ibi: insiurandum in locum litis contestatæ succedit. l. qui iurasse. 26. §. fin. eod. tit. Quam rationem probat etiam Iason. d. l. 2. num. 18. & Bart. in l. cum qui 30. §. si iurauero. num. 3 per illum textum. eod. Dixi autem notanter, illud procedere in iuramento extraiudiciali litis decisiuo, quod fit, quando pars rea submittit se iuramento creditoris, pollicendo solutionem eius summæ, in quam à creditore iuratum fuerit, ex quo tale iuramentum transactionis speciem sapit. d. l. 2. & Alex. in l. ait prætor. 3. §. 1. num. 6. de iureiur. Secus est, secundum Doctores, in iuramento promissorio, vel consolidatiuo contractus, quod executionem paratam non habet. Ias. in §. item si quis postulante. num. 87. Inst. de actio. ac facit l. non erit. iuratum 5. §. diuus Pius de iureiur. Et eam etiam sententiam communem esse refert Ias. in d. l. 2. nu. 20. lim. 4. de iureiur. Licet autem Mathesilanus in suis singularib. notab. 28. num. 2. asserat, istam practicam non esse satis tutam, ex quo, secundum eundem, debitor, habita pecunia, possit fallere creditorem, iurando, se debitorem non esse: tamen rectè eo ipso in loco perstringitur per additionem Gabrielem Saraynum ibidem n. 4. quod non aduerterit ad dictum Bartoli in præmemorata l. 2. nu. 8. qui loquitur in debitore, deferente iuramentum creditori, illud acceptanti & præstanti, de quo tamen dubio minus est curandum, ex quo, inter mille practicanes, vix vni per totam vitam talis occurrit casus. Quis enim creditor ita temerarius est, qui, cum aliter contractui possit adijcere robur paratæ executionis, iuramentum sibi super eo, quod in ob-

ligatione continetur, vltro deferri postulet, ac iurare velit. Quod sanè
apud multos aut speciem contemtæ religionis habet, aut leuitatis notam præ
se fert, sicut & econtra aliqui metu diuini nominis in causa etiam honestis-
sima & iustissima auocantur & deterrentur à iurciurando. *l. quæ sub conditione*
§. ff. de condit. instir.

Sexto fallit in instrumento depositi, quando depositarius, dato chiro-
grapho, fatetur, habere penes se ex causa depositi centum. Tunc enim, abs-
que alio ordine iudiciali, potest procedi contra obligatum ad executionem.
*l. penult. ibi: reddere modis omnibus illico compellatur. iunctis verbis: res deposi-
tas quam ocyssimè recuperare. C. depositi.* Vocabula enim, illico, statim, &
similia, significantia extremitatem temporis, important summariam cogni-
tionem, absque alio ordine iudiciario. *Bart. in l. 1. num. 2. ff. iudic. solui. & fa-
cit tex. iuncta glo. l. momentanea. §. C. unde vi. & in l. ab eo. 3. verb. illico. C.
quomodo & quando iud. item, vbi reperitur illud verbum, statim, vel simile, de-
notat, non requiri sententiam. Bart. in d. l. 1. num. 2. per textum. §. 1. ibi: mox
cirerum suarum casum imminere, hoc est, priuationem bonorum incurri ipso iure, non
premissa aliqua sententia, vt exponit ibi gl. verb. imminere. auth. de incest. nupt.
collat. 2. de quo latius infra, ca. 6. num. 3. & 4. cum seqq.* Pro quo facit &
vocabulum, omnibus modis, positum in præcitata *l. penult. C. depos.* quod,
sicut & dictio omnino, intelligitur ipso iure. *Barbacia in ca. fin. num. 6. extra.
depositi. Et est glo. in §. sancimus. vers. omnibus modis. auth. vt defuncti & eo-
rum funera non iniur. collat. 5. quam glo. pro singulari allegat Ludo. Roman. in
suis singularibus, notab. 1. Felin. in ca. de regularibus, num. 2. extra, de simonia.
Mathesilanus in suis singularibus, notabili. 10.* Ac quod pro instrumento de-
positi parata sit executio, tenet etiam *Bart. in d. l. penult. num. 3. Angel. 2.
Paulus de Castro. 3. C. depositi Ias. in l. fin. num. 6. C. de edicto D. Adr. toll. &
in l. 1. num. 4. C. de edendo. Alex. in l. ait prator, §. 1. num. 4. ff. de re iudic.
Felinus ca. sicut, num. 3. extra, de sententia & re iud. Bal. in l. acceptam. num.
2. C. de usur. & cons. 384. num. 1. vol. 1. Iacobus Mandellus consil. 3. num. 12.
ac sequitur Rodericus Suarezus in l. post rem iudicatam. §. 6. notab. 5. verbo, adde
quintum, de re iudic. Francis. Curt. iunior in l. tale pactum. 40. §. qui prouoca-
uit. num. 27. & 28. ff. de pactis. Ferrariensis in forma libelli pro actio. hypothe-
car. verbo, in deposito. num. 1. & 2. item & Barbatia. in d. ca. fin. num. 5. &
6. extra, depositi, vbi addit istam opinionem esse veriore, propter videlicet
bonam fidem, quæ in hoc iudicio debet exuberare. *l. bona fides. 31. ff. eod.
ac sequitur Ang. in §. prater ea etiam, num. 4. Instit. de except.* Licet autem
Baldus & Salic. in d. l. penult. C. depositi. teneant contrarium, cum quibus
etiam concordat *Rebuffus ad constitut. regni Gallie. tomo. 1. de literis oblig. art.
6. glo. 3. num. 16.* tamen prior sententia communis est, teste *Ludouico Ro-
mano in cons. 174. incipiente, amplissime Doctor. num. 4.* & apud nos, saltem
in his regionibus, habetur pro indubitata, quando de tali deposito fit fides
iudici per instrumentum fide dignum, propter constitutionem, *Don Brieff
vnd Siegesln/* quæ ita recepta est de consuetudine non tantum in Electo-
ratu, sed & in Ducatu Saxonie per prouincias Thuringie, vt pluribus alibi
fuit expositum.*

Septimo fallit in qualibet obligatione apud acta, hoc est, quæ coram iu-
dice fuit redacta in monumenta publica. Nam & ea, siquidem liquida est,
meretur paratam executionem. *glo. verb. conscribat. in auth. generaliter. C. de
Episcop. & Cler.* Cum tales conuentiones factæ in iudicio, fomententur ca-
lore iudiciorum, ita *Curt. in l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit, num. 25. & 27.
ff. de*

- ff. de pactis Alex. l. eum pro quo. 17. nu. 3. ibidemq. Castr. de in ius voc. Anto. de Butr. in cap. P. & G. num. 5. extra. de offic. & potest. iud. deleg. & in ca. ad reprimendum. num. 12. de offic. ordinarij. Panor. in ca. si quando. num. 3. ubi etiam Felinus notat. num. 3. & 4. de offic. deleg. ac Matthæus de Afflict. in decisione Neapol. decis. 387. num. 1. probaturq. per l. cum ostendimus. 4. §. fideiussores. ibi: sua nomina in acta publica referri passi sunt. de fideiuss. tutor. Et hæc sententia communis est, teste Curtio. in d. l. tale pactum. §. qui prouocauit. num. 27.*
- 25** Hinc est, quod contra fideiussorem iudicatum solui, acceptum pro reo in iudicio, fiat executio iudicati sine nouo processu, quantumuis is nec in lite fuerit, neque quicquam aduersus eundem sit iudicatum. *Bart. in l. 1. num. 2. ff. iudic. solui per l. fin. §. fin. C. de usur. rei iudic. ubi Baldus num. 2. ac sequitur Afflictus, ubi supr. num. 1.* Sic instrumentum, publico sigillo munitum, in quo habetur, debitorem confessum fuisse debitum, in quo sit obligatus creditori, statim executatur aduersus reum, idque ita seruari in practica tradit Rebuffus *de literis obligat. art. 2. glo. 1. num. 60. Bart in d. l. 1. num. 2. & 3. Baldus in l. eum, pro quo. 17. circa finem. de in ius voc. & in d. l. fin. §. fin. num. 1. C. de usu. rei iud. argumen. l. si debitori. 21. ff. de iudic. & l. proinde. 25. §. notandum. ad l. Aquil. l. post rem iudicatam. 56. ibi: confessionem iniure, hoc est, coram iudice factam. de re iudic.*
- 26** Imò, quod pro quolibet contractu iudiciali oriatur officium iudicis, super quo proceditur executiuè, tenet Baldus *in l. qui crimen. 3. num. 14. C. qui accus. non possunt.* Et hæc sententia communis est, teste Alexandro de Imola. *in l. à diuo Pio. 15. num. 23. ff. de re iudic. pro qua est casus expressus in d. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ubi conuentionem initam in iudicio ita exequitur iudex, sicut confessionem in actis factam, secundum lectionem Bartoli, quem sequuntur communiter Doctores, prout refert Iason in d. l. à diuo Pio. in princ. num. 26.* Licet enim Abbas astruere videatur, quod communiter Doctores sentiant contrarium, quasi videlicet iudex, etiam pro conuentione coram ipso facta, non possit executiuè procedere. *Abbas in d. cap. si quando. num. 3. & ibidem Andreas de Barba- cia 10. extra. de offic. deleg. tamen loquuntur in iudice delegato, secus in ordinario.*
- 27** Quam solutionem & restrictionem tradit Decius *eodem in loco. coll. 3. vers. item attende.* Imò, quod etiam transactio, vel conuentio, coram iudice delegato facta, saltem habeat executionem paratam coram ordinario, tenet Felinus *in sapè memorato ca. si quando. num. 4.* Ex quo infertur contractus, maximè emtionum & venditionum (qui regulariter nostris temporibus insinuantur monumentis publicis: Werden in die Gerichts vnd Handelsbücher eingeschrieben / tùm propter diuturniorem rei gestæ memoriam, l. contractus. 17. C. de fide instrum. tùm propter meliorem & faciliorem probationem, cùm instrumentum sit probata probatio. c. quoniam contra. extra. de probation. tùm etiam ob firmitus robur. argumen. l. omnium. 19. C. de testam.) exequibiles esse absque alio ordine iudiciali. Iudex enim super his aditus, propter notorietatem facti, actis insinuati, inchoat processum à præcepto, præfigendo videlicet parti certum terminum, infra quem suæ obligationi satisfaciat, *glo. l. 1. in fine. C. de litis contestat. per l. si debitori. 21. ff. de iudic. l. qui Stichum. 5. ibi: condemnandus est. l. Julianus. C. ibi: confessus pro iudicato habetur. ff. de confessis. & suprà. num. 9.*
- 28** Fallit octauò in instrumento testamenti non rasi, non aboliti, non cancellati, vel aliud vitium visibile habentis. Nam & id absque alio processu ordinario executatur per missionem scripti hæredis in possessionem bonorum hæreditariorum, non obstante, quod fortè testamentum falsum, vel
- 29**
- 30**

inofficiosum, vel alteri vitio, prima tamen facie inuisibili, subiectum sit. *l. 2. & l. fin. ubi Bart. & omnes Dd. hoc notant. C. de edicto D. Adriani toll. ac notat Franciscus Curtius iunior in l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit. num. 29. ff. de pactis. Ang. in §. illud post gl. verb. decreto per illum tex. auth. de hered. & Falcid. coll. 1. Boërius decis. 295. num. 12. & latè Menoch. de adipis. poss. remed. 4. per totum.* Estque ista sententia communis, prout attestatur Rebuffus in constit. regni. tit. de literis oblig. art. 6. glo. 3. num. 20. nisi videlicet appareat legitimus contraditor, quo casu, ordinarius processus est instituendus. *d. l. fin. §. si autem legitimus contraditor. C. de edicto D. Adr. toll.* Et, quis dicatur legitimus contraditor, videatur post Doctores Menochius in 4. remed. adipis. poss. num. 554. cum sequentibus. Licet autem Doctores extendant hoc beneficium *l. fin. C. de edicto. D. Adr. toll.* etiam ad legatarium, quasi & ei parata sit executio in bona defuncti, pro consequendo suo legato, *glo. in d. §. illud. verb. decreto. auth. de her. & Falcid. collat. 1. ac commendat istud dictum, velut singulare las. in d. l. fin. num. 6. & 14. ibidemq. Alex. num. 13. & Curt. iunior in d. §. Qui prouocauit. num. 30. Roder. Suarez. in l. post rem iudicatam. 56. notab. 6. de re iud. Decius in l. in testamentis. 12. num. 6. de reg. iuris. Alciatus in l. pecunia verbum. 178. §. actionis. num. 10. de verb. signif. Marianus Socinus cons. 113. in princ. vol. 3. tamen contraria sententia iure verior videtur, per ea, quæ tradunt Decius in d. l. fin. num. 16. & Alex. in l. si cum dotem. 22. §. eo autem tempore. num. 6. sol. mat. ac latissimè Menochius de adipisc. poss. remed. 4. num. 694. per fundamenta ibidem deducta, ad quem remitto lectorem, nisi fortè testator iusserit legatarium legatum à se ipso accipere. *l. Titia cum testamento. 34. §. Lucius Titius. vers. volo eam à se ipsa accipere. ff. de lega. 2.**

Nonò fallit conclusio nostra in fideiussoria obligatione. Fideiussori siquidem exacto summarie, pro reo principali, aduersus debitorem ius paratæ executionis merito tribuitur. *Bal. in l. fin. §. 1. num. 3. C. de usur. rei iudic. Angelus in l. cum eorum. 5. num. 3. C. de sent. & interloc. om. iud. & in l. cum vendente. 4. C. ubi causa fiscal. & Bart. in l. 1. num. 5. ff. iudicatum solui.* Quod an indistinctè verum sit, & quādo procedat, videantur quæ tradidi in prima parte huius oper. cap. 10. circa formulam obligationis executiæ, *verb. non obstante cuiuscunq. temporis lapsu. num. 371. cum seqq. & latius in secunda parte nostri operis. ca. 3. num. 43. 44. & seqq.*

Decimò fallit in instrumento computi finalis, vel calculationis, conclusæ super redditione rationum, de alicuius administratione. Quod sit, quando partes hinc inde concordant, rationibus videlicet vtrinque discussis & expunctis, ac scripto reliquo vel residuo, quod debetur ei, ad quem res administratæ pertinebant. *argumen. l. quamuis 32. l. cum seruus. 82. & l. qui sub conditione 111. de condit. & demonstr. l. si ita fuerit. 13. §. questio hac, de manum. testa. & l. 4. C. eod.* siquidem & pro tali resto consequendo, via executiua intentari potest, absq; videlicet alio processu iudicario. Istam doctrinam tradit Rebuff. de liter. oblig. art. 6. glo. 3. num. 37. allegans Boërium decis. 295. per totum. Quod verum est in computo recognito, puta, quando debitor fateatur, & calculationem ita factam & scripturam reliquit. Aliàs secus, cum rationes communiter sint intricatæ, & non liquidæ. *Boërius in praeitato num. 16.* Quo casu, obstaret petenti executionem paratam, exceptio debiti non liquidi. *secundum Bal. in l. si causam. 2. num. 6. C. de execut. rei iudic.* ideoq; alibi tradit Baldus, quando agitur de rationibus reddendis, quod calculatores ad hoc eligendi sint, qui ponant calculum, partibus tamen vtrinq; præsentibus & citatis, atque ita causæ cognitio requiritur, aliàs illa calculatio non meretur

meretur paratam executionem. Baldus in l. hac edictali. §. C. de secundis nup. Maria. Socin. in tract. de citatio. art. 7. num. 43. & 46. per ea, quæ in primo capite huius partis. num. 3. & seqq. fulissimè sunt explicata.

- 37 Undecimò fallit in obligationibus debitorum fiscalium, qui & ipsi existunt in ea causa, quòd aduersus illos parata sit executio, ita, vt contumaces possit moram, tam in rebus, quàm in personis constringi possint. Bart in l. nemo carcerem. 2. num. 3. & in l. missi. 7. per illos textus. C. de exacto. tribut. lib. 10. ac facit l. penult. ibi: sine frustratione, hoc est sine mora, vel tergiversatione, prout exponit Cuiatius, vel prout Bartolus interpretatur, summam eos exigendos esse, ibidemq. Platea. num. 2. C. de conuen. fisci. debito. lib. 10. ac mouet. l. unica. C. de capiend. & distrab. pignor. eod. lib. 10. Platea in l. unica. num. 1. C. de conduct. & mercat. lib. 11. sic etiam publicæ functiones, item collectæ, & tributa leuato velo exiguntur. Bart. in §. coges. & §. publicorum. auth. de mandat. princ. coll. 3. Idque firmat Baldus. cons. 328. incip. ad usitatum. num. 2. vol. 2. adiiciendo, quòd idem sit in vectigalibus publicanorum, qui pro libello ipsi quoque inferunt vectoribus capturam & carcerem, item rerum detentionem, per l. penult. §. nauem. ff. locati. l. commissæ. 14. ibi: statim ac sine eius esse, qui commisit de publican. & addit, quod de hoc nunquam fuerit dubitatum. Baldus ubi proximè. & Rebuffus de literis obligatorijs, art. 11. glo. 3. num. 10. & de sententijs executorialibus, art. vlt. gl. 1. nu. 3. Quod tamen catenùs
- 40 verum est, quatenùs instrumentum, à fisco productum, aut liber rationum, saltem ex vi statuti, vel consuetudinis loci, plenè probat, iuxta notata Felini in cap. 2. num. 6. extra de fide instrum. vel aliter de debito constat, aut reus illud fatetur. Sin verò instrumentum, vel liber rationum ex consuetudine loci,
- 41 non meretur plenam fidem, reo negante, ne quidem, pro fauore fisci, proceditur executiuè, sed requiritur solennis libellus & litis contestatio. Rodericus Suarezus in alleg. l. post rem indicatam. notab. 7. num. 4. Vnde scriptum reliquit D. Gailius de collectis imperii, quæ habent certam & determinatam quantitatem & præstationem ex albo, vel matricula imperij, quòd contra morosos, status & ordines regni, tanquam super debitis liquidis, processus inchoetur ab executione, sine aliquo libello vel strepitu iudicij, Gail. in pract. obser. obseruatione. 20. num. 5. §. & 7. lib. 1. ac testantur processus fiscales, qui intenduntur quotidie contra contumaces in soluendis collectis, ordines imperij Romani,
- 42

S V M M A R I V M CAPITIS III.

1. Executio instrumenti executiuæ non potest intendi ante moram, sed obstat petenti exceptio plus petitionis tempore. num. 2. quantumvis instrumentum vel obligatio sint iurata. num. 3. nisi debitor sit suspectus. 4. 5. Mora in obligationibus non habentibus adiectum diem solutionis, ad hoc, vt interpellari, vel	exigi debitor possit, relinquitur arbitrio iudicis. 6. Obligatio sine die solutioni præfixo, facit in præsens tempus deberi: nisi natura contractus aliud suadeat. num. 7. 8. Iudicati soluendi in causa mora currit statim à decendio, quando non fuit suspensa sententia.

CAPVT TERTIVM.

DE TERTIO REQUISITO PARATÆ
EXECUTIONIS, VIDELICET MORA
soluendi.

Quomodo
quæ consti-
tuatur in
mora. &
nn. 4. cum
seqq.

DICTVM FUIT IN PRINCIPIO HVIVS TERTIÆ PAR-
tis, requiri inter alia, ad manus iniectionem, etiam illud, quod
debitor sit in mora soluendi, vel aliter præstandi, quod in con-
ventionem deductum fuit. *l. creditores. 3. ibi: non reddita pe-*
cunia. l. debitores. 10. ibi: si conventi de debito satis non fecerint.
C. de pignor. l. soluitur. 5. §. si paciscar. ff. quib. mod. pig. vel hypo. l. cum soluen-
da 4. de distract. pignor. l. item quia conventiones. 4. ff. de pactis. Prout enim
antè incursam moram, siue per lapsum diei, ad soluendum appositæ, siue
per interpellationem creditoris, opportuno loco & tempore factam, aduersus
reum ordinarium processum instituere non permittitur. *l. mora. 32. de usu-*
riu. iuncta l. magnam. 12. C. de contrah. & commit. stipul. quin agenti obstat ex-
ceptio plus petitionis tempore. c. vn §. tempore plus extr. de plus petition. §. tem-
porales. iuncto §. hodie autem. instis. de exceptio. ita ante commissam super
satisfactione moram, debitor oppugnari non debet per processus executiuos,
aut per manus iniectionem, siue in bona, siue in personam. *Bart. 1. l. cre-*
ditores. num. 17. Salic. 28. Angel. de Perus. 4. Bal. 4. Neguzantius de pignori-
bis. quarta parte princip. num. 15. Ruinus cons. 152. num. 4. & 9. vers. Non
obstat tertio. vol. 4. & cons. 119. num. 1. & 8. vol. 5. Idque adeò verum
est, vt, ne quidem pro obligationibus executiuis etiam iuratis, possit ad ma-
nus iniectionem deueniri, nisi vel terminus solutionis elapsus, aut aliter reus,
saltem extraiudicialiter requisitus fuerit. *las. in l. si ex legati. 23. num. 7. ff. de*
verb. obligat. allegat. Bart. l. cum qui 30. §. si iurauero. num. 4. in fine de iure-
iur. ac sequitur Rebuffus ad constitutiones regni Gallie. tom. 1. tit. de literis obligat.
art. 2. g. 1. num. 27. post Antonium de Canario de executione instrumentorum.
Idque ampliatur, siue reus per ipsum creditorem, siue per eius procurato-
rem, aut negotiorum gestorem interpelletur. Semper enim interpellatus
per hoc in mora constitutus dicitur. *Chassanais in consuet. Burgund. rub. 4.*
§. 23. num. 43. per l. si qui solutioni. 24. §. mora. ff. de usur. gloss. Bartolus &
alii in l. si seruum. 91. §. Nunc videamus. 4. de verb. obligat. l. prohibere. 3. in
principio. ff. quod vi aut clam. Quòd autem ex sola & quidem vnica inter-
pellatione, quantumvis extraiudicali, reus in mora constituatur, probat glos-
sa in *l. mora. 32. de usuris. Bartolus in l. Titia Scio. 87. §. usuras. de legat. 2. &*
in l. qui Roma. 122. §. coheredes. num. 2. ubi etiam Aretinus 1. las. 9. & Alcia-
tus 21. & in §. Scia. in fine. ubi idem las. in fine de verb. obligat. testatur, eam
sententiam communem esse, sicut & Felinus in cap. ex literis. num. 8. extra de con-
stitut. & Tiraquellus de retractu lignagier. §. 9. glossa. 3. num. 23. quod firmat
etiam Menochius de arbitrar. iudic. lib. 2. centur. 3. casu. 220. num. 26. quicquid
alii teneant, quorum argumenta refutat Menochius d. casu. 220. Sic itaque
demum mora rei in soluendo facit locum executioni paratæ, nisi fortè ante
moram debitor suspectus sit de fuga vel dilapidatione, quo casu, etiam ante
diei, vel conditionis existentiam reus sisti potest, ad eum finem, vt saltem
caucat de soluendo in termino, per ea, quæ plenè deduximus in secunda parte
huius operis. capite 3. num. 110. & 111. Cæterum, quantum temporis inter-
cedere debeat eo casu, quando instrumento obligationis non est adiecta cer-
ta dies, infra quam obligatus reddere promisit quod accepit, ad hoc, vt cre-
ditor,

ditor & interpellari, & in mora constitui dicatur, de eo nulla certa iuris regula tradi potest, sed relinquitur arbitrio & moderationi discreti iudicis. *glossa l. si pro ea 10. C. mandati. & in l. Lucius Titius. 38. ff. eod. Bartolus in l. si pœna. n. 68. num. 3. ff. de verb. obligat. per l. penult. ubi notat glossa final. C. commodati. Curtius iunior in l. final. num. 46. ibidemq. Zuchardus 322. C. de edicto D. Adriani toll. Neguzantius conf. 56. num. 3. & 7. Socinus iunior conf. 67. num. 9. volum. 1. Guido Papa decis. 132 & Menochius de arbitrar. iudic. lib. 2. casu. 12. num. 4.* Et si enim aliàs in obligationibus puris, non habentibus appositum certum satisfactionis tempus, præsenti die debetur. *l. cum qui calendis 41. in princip. & §. quoties. de verb. obligat. l. si dies 21. quando dies leg. ced. §. omnis Instit. de verb. obligat. cum l. in omnibus obligationibus 14. de reg. iur.* tamen illud verum, nisi ex præsumpta voluntate contrahentium, vel ex natura contractus aliud suadeatur: tunc enim ista obligatio non accipitur ad vnguem, sed cum temperamento temporis, arbitrio iudicis limitandi. *Decius in d. l. in omnibus. num. 4. ibi Cagnol. 1. & 2.* Si namque mox repeti posset creditum, ad quemcunque motum creditoris, tunc ex illa intempestiva conditione nullum habiturus esset debitor emolumentum. *Bartolus d. l. cum qui. 30. §. si iurauero. num. 1. & 3. de iureiuran. & in l. si tibi pecuniam. 20. num. 4. si cer. pet. & in l. 2. in fine. C. commodati. per l. qui sic soluit. 55. ff. de solution. l. si ut certo. 5. §. in commodato. commodati. & glossa in d. l. penult. verb. commodati. in fine. C. commodati. Decius in d. l. in omnibus. num. 4. ibidemq. Cagnolus 1. & 2. ideo tale debet intercedere temporis intervallum, ut verisimile sit, & usum eius pecuniæ obligatum habuisse, & soluere potuisse, si voluisset, quo casu, iudex intrepidè ad executionem procedet. *Rebuffus de literis obligat. art. 1. glossa 1. num. 27. allegat Panormitanum in cap. final. num. 11. extra de precario.* Sicut autem per lapsum diei, ad soluendum appositæ, item per interpellationem iudicalem vel extraiudicalem, contrahitur illa saltem mora, cuius ratione ad petitionem & exactionem debiti perueniri potest: ita sciendum est, post latam sententiam definitivam, & exactum decennium, (infra quod non fuit appellatum) sententiam transire in rem iudicatam. *auth. hodiè. C. de appellat. adeò, ut statim à finito decennio, post tempus publicatæ sententiæ, mora currat, cuius ratione rectè admittitur victor, ad implorationem officij iudicis nobilis pro parata executione. l. à diuo Pio. 15. §. sententiam l. post rem iudicatam. 56. de re iudic. quæ deinceps regulariter nullo remedio appellationis suspenditur. cap. quod ad consultationem. extra. de re iudic. ac notatur in parte prima huius operis. capite 2. numero 1. & 2. cum sequentibus. nisi modus circa executionem excessus fuerit. l. ab executione. 5. C. quorum appell. non recip.* An autem istud ita generaliter verum sit, quod per interpellationem extraiudicalem quis constituatur in mora, de hoc videatur latè Chassanæus in consuetud. Burgundiæ rub. 4. §. 23. verbo. Seia souffisamment. n. 8. cum sequentibus. ubi tradit multas notabiles restrictiones vel declarationes huius regula.*

CAPVT IIII.
S V M M A R I V M
CAPITIS IIII.

1. Executio non decernitur, nisi ad instantiam partis.	4. Iudex pro executione potest adiri domi sue.
2. Iudex, pro priuata utilitate non impertit officium suum non imploratus, nec debet diuinare intentionem partium, num. 3.	5. Arrestum consuetudinarium à iudice loci impetratur.
	6. Via facti excludit viam iuris.

CAPVT QVARTVM.
DE INSTANTIA PARTIS PENES IVDI-
CEM PRO PROCESSV EXECVTIVO.

Imploran-
dum offi-
cium iudicis
super exe-
cutione.

QUARTVM REQUISITVM, QVOD VENIT IN CONSI-
derationem circa paratam executionem, illud est, vt creditor
apud ius dicentem in loco instet pro decreto executionis in
bona, vel personā obligati. *Rebuff. ad ordinat. reg. Gal. de liter. ob-*
lig. art. 6. glo. 3. num. 58. ac fac. l. si quis nauicularius. 2. ibi: adeat
provincia iudicem. & l. de submersis. 5. ibi: conquerentibus his. C. de naufrag. lib.
11. Nisi enim iudex & quidem comperens ea de re aditus, ac pro sistendis
rebus aut persona debitoris imploratus fuerit, ipse proprio motu ad detentio-
nem, vel manus iniectionem pro commodo priuati properare non debet.
l. 4. §. hoc autem. ibi: si postulatum est. ff. de damno infecto. l. 1. §. magistratibus
ibi: si moniti non dederint. de magistr. conuen. tūm, quia de iure creditoris, quod
ex facto oritur, l. si ex plagis. 52. §. in cliuo. 2. ibidem q. glo. verbi, causa. ad l.
Aquil. iuncta l. fin. pro suo. & l. qui in alterius. 42. de reg. iur. iudici nihil constat,
neque potest vel debet iudex diuinare. l. si putator. 31. ad l. Aquil. iuncta l. si
fideiuss. 29. §. si um debitor, mandati. tūm, quia, si vel maxime ius dicenti con-
staret de iure actoris ex inspectione instrumenti, tamen incertus adhuc est, an
petitor ordinaria via suum debitum prosequi, an verò summariam executio-
nem vrgeret velit, igitur vt responsum congruum accipiat, suam intentio-
nem magistratui pars manifestare debet. l. vt responsum. 15. C. de transact.
Quod adeo verum est, vt procedat etiam in arresto consuetudinario alicuius
loci. *Rebuffus de liter. oblig. art. 6. glo. 3. num. 58.* Neque verò hæc ita accipi-
enda sunt, sicut & in præcedentibus monui, quasi iudicem pro tribunali se-
dere oporteat, quando petit summariam executionem creditor. *arg. l. à pro-*
cedente. 4. C. de dilatione sed sufficit, vel domi sue ipsum adiri in hoc summa-
rio iudicio. arg. l. 3. §. si causa cognita. ff. de bonorum poss. tit. generali. l. 2. §.
dies bonorum, quis ordo in poss. bon. ser. Et hæc quidem hætenus dicta proce-
dunt, quatenus mediante ius dicentis officio, quis vult induci in possessio-
nem bonorum debitoris: lectus est, si ex vi statuti vel pacti, post moram rei,
propria auctoritate velit ingredi & occupare bona obligati. *arg. l. creditores.*
3. C. de pignor. hæc enim via facti excludit viam iuris. Aretinus in l. Si filius
qui patri. 12. num. 10. circa finem. ff. de vulg. & pupil. cum is de necessitate,
vel inuitus iudicem requirere non teneatur. ita intelligitur textus in d. l. credi-
tores. in primo membro, in princ.

S V M M A-

PARTIS III.
SUMMARIUM
CAPITIS V.

595

1. Libelli oblatio, licet non sit necessaria in processibus executivis, requiritur tamen qualis qualis petitio. & nu. 3. siue in scriptis, siue viva voce, dummodo per actuarium registretur in scriptis. nu. 20.
2. Executiva remedia sæpè plura in uno instrumento cumulantur, inter quæ creditoris est electio.
3. Executio iudicati vel instrumentorum executiuorum petitur officio iudicis nobili.
4. Litis contestatio in processu executiuo non requiritur.
5. Executiuus processus in quo differant à processu ordinario.
6. Officium iudicis nobile non præsupponit obligationem propriæ, sed largo modo. num. 7.
7. Emphyteutam contra, qui propter non solutum canonem potest expelli propria auctoritate, si iudicis officium impleretur, libello opus est, sed contraria opinio communior. num. 10.
8. Spoliatus licet spoliatorem in continenti rursum deicere potest: tamen, si adit iudicem, per libellum solennem hoc facere debet, scilicet contrarium verius. 15.
9. L. fin. C. de edicto D. Adria. toll. remedium tunc requirit libellum, quando existit legitimus contradictor.
10. Libelli, vocabulum in iure circa summarias causas, accipitur de quali quali petitione.
11. Possessor ordinario iure expellendus è possessione.
12. Verba enunciatiua in legibus nihil disponunt.
13. Executio priuata cui conceditur, multò magis publica, per summarium processum.
14. Origo & causa rei cuiusq. præponderat.
15. Petitio generalis, & incerta, in causis summarijs non viciat: nisi tanta sit incertitudo, ex qua iudici constare nequit, quid petitor sibi dare velit. 19.
16. Copia libelli summarie editur reo suis sumptibus per notarium.
17. Petitio qualis qualis in scriptis offerenda: nisi petatur associatio ministerialium iudicis pro occupandis obligati bonis, quo casu oretenus etiam peti potest. 23. quod de iure Saxonico indistinctè receptum est pro quocunq. ingressu. 24.
18. Libelli editio necessaria est, si de debito velit probare per testes, idemq. est, si pro debiti consecutione, solennem processum institueret intendat. num. 33.
19. Instrumento debiti non existente, an examinatis summarie testibus, & attestatis redactis in scripturam, aperiatur processus executiuus.
20. Pactum ingrediendi possessionem bonorum debitoris priuata auctoritate, an tribuat ei, qui ingreditur cum iudicis permissu, acquisitionem possessionis? Id quod affirmatur reiecta opinione Bartol. 29. Inducta ad unum finem, non debent operari contrarium. 28. & num. 30.
21. Petitor, ut ipsi decernatur processus executiuus super instrumento, inter alios confecto, debet ante omnia legitimare suam personam in continenti, per instrumentum videlicet cessionis, vel similis tituli & ita plenè, neque sufficit semiplena probatio. 32.
22. Ordinem iudiciorum seruare nunquam nocet, facilior tamen via est per remedium executiuum, quàm viam ordinariam procedere.
23. Ordina-

35. Ordinariam actionem instituens, pro consequendo suo debito, non potest redire ad processum executivum, competentem ipsi ex pacto vel statuto. 38.
36. Via, quam elegisti, tibi pateat.
37. Iudicia non debent esse derisoria.
39. Testamentum in scriptis condere volens, si non testatur solenniter, tunc tale testamentum non valet, etiam ut nuncupativum.
40. Electio unius remedij ex pluribus, excludit regressum ad alia: nisi in specialibus quibusdam casibus, & si qui derelicto primo, ad aliud conuolat, sit paratus reddere expensas primi iudicij. 42.
43. Ordinariam actionem eligens, per hoc non intelligitur renunciare viae summarie, quando actor nuper admodum cepit procedere: secus quando iurisdictio firmatur utriusque partis consensu. 44. item,
- nisi reus latitando, impediat litis prosecutionem, nu. 50. vel si contra damnatum super ordinario iudicio propter inopiam non possit impetrari executio. num. 51.
45. Eligens remedium ordinarium, potest redire ad summarium, si per primum remedium non potest satisfactionem consequi, vel quia contumax est reus: alias secus. 47.
46. Pignori inherens non potest implorare capturam personae.
48. Litis pendentia nequit allegari per contumacem, qui coram adito iudice comparere noluit.
49. Contumax in primo iudicio non potest pro se allegare beneficium, vel acta primae instantiae.
52. Arresto rerum impetrato contra debitorem, si is pergat esse in mora, creditor ordinaria via ius suum prosequi potest.

CAPVT QVINTVM

DE QVALI QVALI PETITIONE CREDITORIS, PROPONENDA IN PROCESSV executiuo.

Libellus sollemnis non est necessarius in petitione executionis.

SICVT IN ORDINARIIS IUDICIIS DE NECESSITATE requiritur oblatio libelli, *auth. offeratur. C. de litis contest. ca. 1. & c. 2. extra. de libelli oblatione.* ad hoc, vt iudex super petitis in libello accomodet suam sententiam definitiuam. *l. vt fundus. 18. ff. commu. diuid. ca. licet Heli. extr. de simonia:* ita in processibus executiuis, etiam si non sit opus, libellum solennem interuenire: tamen necessario qualis qualis petitio siue in scriptis, siue ore tenus insinuanda est ius dicenti. *Ferrariensis in forma libelli actionis realis. verbo. summarie. num. 4. & 9.* ex qua intelligat, quid sibi fieri, item, an ordinario remedio creditor vti, an vero summarie, vel executiue procedere intendat. *l. vt responsum. C. de transact. & sequitur Ferrariensis in d. forma libelli super actione reali. verb. summarie. num. 4. ac probatur per l. de submersis. 5. & l. si quis. 2. C. de naufrag. lib. 11.* Est enim qualis qualis petitio breuis quaedam facti narratio, minus solenniter ad acta transcripta. ita definit *Ferrariensis in forma libelli actionis realis, verbo: qualis qualis. num. 1.* Et, quod sufficiat qualiscunque petitio summaria, tradit *Alex. in l. intra dies. 7. num. 6. ff. de re iud. vbi Zasius num. 10.* addit, istud ita de consuetudine obleruari. Deinde & alio nomine saltem qualis qualis petitio necessaria est, vt iudex discernere possit, an petitio sit iusta, ac talis, quae mereatur paratam executionem, alias namque citationem partis vel commissio.

missionem pro executione auctori denegabit. *Maria, Socinus in tract. de citat. art. 11. num. 3. allegando Baldum in l. cum clericis. 25. num. 3. & 4. C. de Epis. & Cler. addendo, quod boni assessores aut iudices semper hoc faciant, & quod talis commissio citationis dicatur sententia interlocutoria per d. l. cum clericis. Quod & alia ratione suadetur, ex quo nimirum reus in citatorio informari debet, ex qua causa citetur, ut se preparare possit ad defendendum. Socinus tit. de citatio, art. 12. num. 9. & art. 20. num. 9. cum enim citatus, quomodo-
 2 docunq; sese coram iudice citante presentare debeat, l. ex quacunq; 2. ff. si quis in ius voc. non ierit. necessario reus certiorandus est de quali quali petitione ipsius auctoris, c. cum dile. extra de dolo. & contum. l. si ex multis. 3. C. de annali excep. Quod & ideo fit, cum saepe plura remedia executiva & extraordinaria in obligationibus debitorum cumulentur, pro maiori asscuratione creditoris, prout videre licet ex formula obligationis, de qua in prima parte nostri oper. ca. ult. inter quae ipsius est electio. c. in alternatiuis. extr. de reg. iur. in 6. ideoque necessario requiritur petitio creditoris qualiscunque, ut constet, quo remedio experiri velit. l. cum filius. 76. §. varijs. 8. ff. de leg. 2. l. quod in herede. 9. §. eligere. de tribut. act. Et hae sex requisiti, in 5. capitibus praecedentibus enumerata, circa omnes processus executivos interuenire necesse est, siue de executione proprie ita dicta, siue de missione in possessionem ex primo decreto, siue de sequestratione, siue de aresto, siue etiam de repraesalijs agamus. Ac, quod non requiratur libellus, quando per viam inductionis in bona debitoris, ex vi statuti vel pacti creditor petit executionem, sed sufficiat summaria petitio, ad instar executionis iudicati, quae & ipsa quoque summarie, & officio iudicis nobili petitur, non autem via actionis, tenet Salic. in l. creditores. 3. n. 30. vers. sed in praecedenti casu. post Bart. ibi: nu. 26. vers. super tera-
 3 tio autem membro. & num. 29. Neguz. de pignor. 4. parte princip. num. 23. & 24. Ruinus. cons. 145. nu. 6. vol. 4. Bal. in l. consentaneum. 8. num. 26. C. quomodo & quando iudex Bart. in extravagante ad reprimendum. verb. & figura. nu. 8. Petrus de Anchoran. in clem. saepe num. 37. de verb. sig. Bal. in l. minor. 25. annis cui fideicommissum. 40. num. 1. ff. de minor. Ias. in l. nec quicquam. 9. §. ubi decretum. num. 72. & 73. ibidemq; Bart. 6. de offic. procons. & legat. Roder. Suarez. in l. post rem iudicatam. 56. n. 10. & 11. ff. de re iud. iunctis quae tradit Alex. in l. si cum do-
 tem. 22. §. eo autem tempore. num. 6. sol. matr. Ias. in l. a diuo Pio. 15. §. sententiam. n. 4. & 5. Bar. 2. & 8. Alex. 7. idemq; Alex. in l. intra dies. 7. n. 3. & 4. ff. de re iud. ubi utrunq; membrum firmatur, puta, quod & nobili iudicis officio petatur, & summarie, absque villo libello vel litis contestatione, addendo, istam sententiam communem esse, a qua in practica non sit recedendum, quod idem etiam de remedio. l. f. C. de edicto. D. Ader. Zuchardus ibidem tradit, num. 178. & 179. istam opinionem Soc. esse, quem in hoc sequitur Menochius de adipisc. poss. remed. 4. num. 435. & num. 494. Rebuffus de literis oblig. art. 6. glo. 3. num. 5. Ac, quod ista sententia communis sit, tenet etiam Felinus in ca. 1. num. 7. extra. de libelli oblat. Quod tamen de litis contestatione dicitur, in executiuis eam non requiri. Ferras. in for. lib. de actio. real. §. summarie. num. 9. istud accipiendum est in terminis, quando videlicet reus fatetur debitum, cuius ratione petitur executio in ipsius bona, vel agnoscit aut recognoscit suum chirographum, & sigillum: alias secus, per ea, quae traduntur in hac ipsa parte operis nostri. cap. 8. numero. 18. cum ea sit sollemnitas iuris ciuilis, quae per aliud ius posituum tolli potest. Panor. Felinus & omnes in ca. quae in Ecclesiarum. extra. de constitut. neque dantur dilationes ita longae. clem. de iudicijs. neque fertur sententia in scriptis, sed sufficit iussus iudicis etiam verbalis,
 5 c. afferte.*

c. afferte, extra, de præsumption. nec necesse est, coram tribunali eam publicari, sed sufficit etiam à precedente iudice decretum illud interponi, quod alias non fit. l. 2, C. de sentent. ex breui. recit. c. fin. extra. de re iudic. in 6. iuncta l. à precedente. 2. C. de dilation. item respuuntur exceptiones, quæ tendunt ad retardandum processum, siue sint dilatoriae, siue etiam peremptoriae, quæ altiorē indaginē requirunt, & in continenti non sunt probabiles. Rebuff. de sent. exec. art. 9. glo. 3. nu. 49. & notatur plenissimè in quarta parte huius oper. cap. 1. & 2. per totum. Denique reditur ad manum regiam, vel officium iudicis nobile, quo olim explicabantur omnia. l. 2. in princ. ff. de orig. iur. Cui tamen conclusioni videtur obstare, primò, quòd officium iudicis nobile nullam præsupponit obligationem. l. qui per collusionem. 49. §. fin. ff. de actio. emti. l. quintus. 10. de auro & argen. leg. l. deducta. 58. in princip. ff. ad SC. Trebel. l. cum postulasset. 44. de damno infecto. & sic inferre licet, quod nec ex parte creditoris opus sit quali quali petitione, ex quo ista omnia resident in potestate iudicis, quæ velit, aut debeat facere, officio suo conuenientia, l. non quicquid. 40 ff. de iud. ac notat Bart. in l. 4. C. depositi. & in l. terminato. 3. C. de fructibus. & lit. expens. Sed parùm faciunt hæc motiua. Licet enim, quod officio iudicis nobili petitur, in proposito non dicatur, propriè loquendo, præsupponere obligationem: tamen præsupponit eam, largo modo intelligendo. ita soluit Bart. in simili. in l. fin. nu. 3. ff. de iniurijs. Ac, si non est debitum propriè loquendo, dicitur tamen debitum largo modo, glo. l. si seruum. 91. §. fin. vers. peti possit. de verb. obligat. & in l. rescriptum. 10. in princip. de pactis. & probat hanc solutionem Ias. in §. superest. num. 62. & 63. Instit. de action. Secundo vrget, quod contra emphyteutam, qui propter non solutum canonem pòst triennium potest expelli propria domini autoritate, si adeatur iudex, libellus est offerendus, gl. verb. repellere in princip. l. 2. C. de iure emphyt. Ad eundem modum in beneficio. l. fin. C. de edicto D. Adr. toll. lex requirit libellum. Sic ab illo, qui nos vi deiecit à possessione, licet etiam armata manu possimus repetere possessionem, si in continenti fiat. l. si id quod 25. §. fin. ff. de acquir. poss. l. 3. §. eum qui cum armis. de vi & vi armata: tamen si adeatur iudex, libellus ex interdicto vnde vi, vel simili causa offerendus est. arg. l. 1. §. si necessario. ibi: ad ius ordinarium remiserit. si ventris nom. mulier in poss. & l. colonus. 12. de vi & vi arm. l. conductores. 33. C. locati. Sed respondetur breuiter, gl. verbi, repellere. d. l. 2. reprobari communiter per Dd. adeoque iudicem, ad simplicem requisitionem domini, etiam absque libello, in proposito posse mandare expulsionem emphyteutæ. Bart. in d. l. 2. num. 5. ibidemq. Alber. num. 3. in fine. & Ias. num. 111. Bart. in l. creditores. num. 26. vers. super tertio. & Bal. in praeitata. l. 2. num. 10. & in l. ade. 3. num. 13. C. locati. Specul. de emphyteusi. num. 13. Quod etiam de libelli oblatione in remedio, l. fin. C. de edicto D. Adr. toll. obijcitur, id procedit, existente legitimo contradicte. gl. verbi, conductor, in d. l. fin. In proposito autem reus non potest esse legitimus contradicte, qui hanc licentiam manusinictionis ipsemet attribuit creditori. Salic. in d. l. creditores. num. 30. circa finem. Respondent & aliter scribentes in iure, quòd libelli vocabulum in d. l. fin. accipiat pro quali quali petitione, quam in proposito non excludimus, per supra dicta, ita Menochius de adipis. poss. remed. 4. num. 471. Minus adueriatur l. 1. §. si necessario ff. si ventris no. mul. quia illud efficit commodum possessionis, ut videlicet semel in possessione constitutus, non nisi ordinario iure expellendus veniat. §. retinenda. vers. commodum. Instit. de interdict. Nec obstant. l. colonus. & l. conductores. superius allegata, quia verba ibi posita sunt tantum narratiua,

- narratiua, quod videlicet locator ibidem remedium ordinariæ actionis ita de facto elegit, ideò nihil disponunt. *l. hac scriptura. 16. de donation.* Nec valet argumentum à contrario sensu, sumtum à verbis legis enunciatiuis, secundum gl. notabilem. in *l. 1. C. quando non pet. partes. ac tradit Euerhard. in topicis loco à contrario sensu. num. 13.* adeoque in dictis contrarijs liberum fuit turbato vel deiecto, simpliciter implorare officium iudicis pro expulsionem coloni. ita soluit. *Salic. in d. l. creditores. n. 30.* quòd manifestè innuit etiam Rebuffus, inquiens: quantumuis conuentiones partium sonent tantum in priuatam executionem: tamen nihil prohibere, quo minus creditor super tali manus iniectione iudicis officium nobile per summariam petitionem, absque solenni libello implorare possit. *Rebuffus de lit. obligat. art. 6. gl. 3. num. 28.* cum isto casu prætoris officium substituat loco pacti. *argumen. l. si cum. 10.*
- §. qui iniuriarum. ff. si quis caution. Originem namque & causam præponderare oportet. *l. qui id quod. 33. de donat.* & alibi Speculator scriptum reliquit, quando partes in hoc conueniunt, vt de plano procedatur, aut, vt ab executione inchoetur processus, libellus de necessitate non exigitur. *Speculator in §. nunc dicendum. num. 8. de libel. concept. Bal. in l. minor. 25. annis cui fideicommissum. 4. in princ. ff. de minor.* Ac, quod in casu permissæ priuatæ executionis, multò magis liceat cum ministerio iudicis ingredi, sine strepitu iudiciali est tex. in *l. creditores. in princip. iuncto. vers. 1. C. de pignor. quo de latius infra hoc cap. fal. 2. num. 27.* Ex quibus omnibus conuincitur, ad obtinendam paratam executionem sufficere qualem qualem petitionem creditoris, cum exhibitione instrumenti, ex quo in continenti liquet de debito, adeò, vt, quantumuis petitio sit generalis, aut incera: tamen non vitiet,
- secundum glo. magnam in *l. 1. ff. de edendo. Bart. in d. l. creditores. 3. num. 8. C. de pignor. Anchor. & Philip. Francus in clem. sape de verbo. signif. Alex. cons. 182. incip. lectis & ponderatis. num. 1. vol. 2. & in l. si ita stipulatus. 126. §. Chrysogonus. 2. num. 8. ff. de verb. obligat. Ias. l. vinum. 22. num. 34. & 34. si certum petatur. dummodò non tanta sit incertitudo, ex qua dubius reddatur iudex de petitione creditoris, quid sibi dari vel fieri velit. *Maranta de ord. iud. parte 4. dist. 9. princip. n. 13. 14. & 15.* Ampliatur & tertio quòd non referat, siue in scriptis proponatur dicta petitio, siue etiam viva voce creditoris. *Paul. de Castro in l. fin. num. 5. C. de edicto D. Adrian. toll.* Debet tamen illa qualis qualis petitio creditoris ita oretenùs facta, postea redigi in scripturam, & in actis registrari per tabellionem. *Maranta ubi supra. num. 13. & ante eum Petrus de Anchorano in d. clem. sape. num. 13. per illum textum.* neq; necesse est eam offerri reo, sed sufficit ipsum copiam accipere à Notario actorum, suo videlicet sumtu. *Bal. in auth. offeratur. num. 5. C. de litis contest. post glo. in clem. quamuis §. oblatio. de appellat.* Alij tamen sunt in ea sententia, quòd in scriptis sit insinuanda iudici hæc qualis qualis petitio per creditorem, & ista sententia communis est, teste Zuchardo in *l. fin. num. 9. C. de edicto D. Adr. toll.* Quod & rationem habere videtur, cum hæc petitio sit pars actorum, ideò in scriptis offerenda. *c. quoniam contra. & ibi Lanfrancus. nu. 12. extra. de probat.**
- Neguzan. autem super hoc dubio ita distinguit, sicut, inquit, creditor, cui manus iniectio, etiam priuata autoritate permissa est, habet duplicem viam: vnā implorando officium iudicis nobile pro immiſsione in bona debitoris, & alteram pro associatione familiarium vel ministerialium iudicis, quorum satellitio stipatus, ipse securius possit ingredi, per ea, quæ tradit *Salic. in d. l. creditores. num. 30.* ita priore casu qualis qualis petitio in scriptis proponenda est, posteriori verò sufficit oretenùs explicari creditoris petitionem.

Neguz. de pigno. 4. parte princip. num. 24 Ceterum, in practica harum regionum, ubi ius Saxonicum in usu est, observatur communiter & indistinctè, quòd iudex, siue ore tenens siue in scriptis imploratus pro parata executione super debito liquido post moram, comminatur executionem debitori, nisi infra terminum iudicatis datum satisfaciatur creditoribus. Et sic ex vi pacti vel statuti indubitatum nunc est, ad impetrandum processum executivum sufficere qualem qualem petitionem creditoris editam ius dicenti, neque requiri solennem libellum, per superius adducta.

Fallit hæc conclusio primò, in casu quando de debito non constaret ex instrumento, sed vivæ vocis testimonijs demùm veniret liquidandum, quod deberi sibi petitor intendit. tunc siquidem, quia ad testium receptionem sine ordinario processu regulariter deveniri non potest, necessaria est libelli interpositio, & litis contestatio, cum alijs solennibus. descriptis in *auth. offeratur. ff. de litis contest. ac facit c. quoniam frequenter. & totus tit. ext. ut lite non contest.* Hanc limitationem tradunt Bartol. in *a. l. creditores. 7. num. 26. Salicetus 27. & 30. & Neguzantius de pignor. 4. parte princip. num. 23.* adeò, quia non audiretur petens paratam executionem super eo debito, quod nondum liquet, sed per testes demùm probandum veniret: Is enim ad ordinarium processum remittendus esset. *Boërium decis. 295. num. 7. per l. 1. & 2. C. de execut. rei iudic.* Quæ de re latius in primo capite huius tertie partiæ. num. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & sequentibus. Licet autem Angelus in hoc tradat cautelam, inquiens, stante statuto, quòd instrumenta habeant paratam executionem, si de debito non extet instrumentum. ut examinentur testes, quorum dicta deinceps redigantur in scripturam, quo casu, secundum eum, illa attestata non minùs merentur executionem paratam, quàm si ab initio super debito confectum instrumentum fuisset. *Angelus l. fin. post gl. ibi; num. 4. C. de edicto D. Adriani toll.* tamen Alexander & Iason, ibidem tenent contrarium, & istud verius est, *Iason d. l. fin. num. 20. & Alexander 21.* Quod idem etiam tenet Castrensis, in *l. nostram. 30. num. 5. C. de testam.* Quod magis placeat, sicut monuimus in primo capite huius partis, num. 25.

Fallit secundò iuxta aliquos, quando creditor, cui in casu moræ per debitorem licentia permessa est ingrediendi & occupandi possessionem bonorum obligati, propria autoritate, intendit, mediante iudicis ministerio, non tantùm ingredi & occupare, sed & acquirere possessionem rerum inusufructu. Tunc enim, quia tantùm est ordinata conventio ad ingressum, non autem ad acquisitionem possessionis, ad hoc, ut adipiscatur possessionem creditor, requiritur processus ordinarius, puta, libelli editio, litis contestatio, & alia solennia. Istam limitationem tradit Bart. in *l. creditores. num. 27. & eum secutus Menochius de adipisc. poss. remed. 5. num. 155.* cum inducta ad unum finem, non debeant operari contrarium. *l. legata inutiliter. 14. ibidem q. Bart. de adm. legat.* Quod si verum esset, haberetur magna restrictio ad *l. creditores. & ibi notata Dd. qui generaliter profitentur, eum, cui licentia ingrediendi est facta per debitorem, si ingrediatur eum permissu iudicis, fieri possessorem, non distinguendo, an autoritas iudicis per solennem libellum, an verò per qualem qualem petitionem creditoris obtenta fuerit, & sic neque nostrum est distinguere *l. non distinguemus. 32. de arbitr. l. de pret. 8. de public. in rem act. ac certè, si ista Bartoli doctrina teneatur, ordinatio libello opus esse ad impetrandam acquisitionem possessionis, tunc in totum extinguitur, aut saltem multum vacillat beneficium *l. creditores. C. de pignor.* quod duplici privilegio munitur, vno quidem, ut ingressus propria autoritate ac-**

quirat tenutam & custodiam rei, altero verò, vt cum authoritate Præsidis occupans bona, adipiscatur possessionem, secundum communem intellectum Doctorum, quo de attestatur Salicetus in *l. creditores. num. 1. circa finem. & num. 6.* Cum itaque in textu ibidem duo dicantur, vnum, quod ex conventionem liceat creditori priuata authoritate, & sic sine solenni processu ingredi possessionem bonorum obligati, alterum, quod idem creditor possit adipisci, vel acquirere possessionem, requisita authoritate iudicis, igitur istud posterius membrum eodem modo debet intelligi de summaria inductione in possessionem, quæ fit executiuè, & summariè, ad mandatum ius dicentis, per eius ministeriales, sine videlicet processu ordinario, & absque libelli propositione, vel litis contestatione, ne videlicet vna & eadem determinatio illa duo præsupposita determinabilia inæqualiter determinare videatur. *argum. l. iam hoc iure. 4. vers. sed si aliter. de vulg. & pupil. substit. l. quamuis. 4. C. de impub. & alijs substit. cum eadem dispositio diuerso iure censi non debeat. l. 1. & ibi Iason. notab. 2. ff. de rerum permuta. ac facit l. cum qui ades. 23. de usucap. Et hanc sententiam communem esse, in terminis tradit Rebuffus de literis obligat. art. 6. gloss. 3. num. 28. post Salicetum in d. l. creditores. num. 6. de quo actum fuit etiam aliquid paulo antè. num. 16. & 17.* Nec obstat, quod intentio partium fuerit, in casu moræ solum ingressum permitti, & per consequens talis actus plius non debeat operari. *argumento l. non omnis. 19. ibi: quoties id ipsum agitur ff. si cer. pet. l. contractus. 23. de reg. iur. vbi innuitur, in quibusdam contractibus venire solummodò dolum, in alijs autem cum dolo etiam culpam, nisi quid nominatim conueniat plius vel iminùs in obligatione partium, quia verba denotant mentem, voluntatem, & propositum partium. l. Labeo. 7. §. id Tubero. ff. de supellect. leg. iuxta illud: loquere, & cognoscam te. Baldus in rub. extra. de testibus, in fine.* Quia, quantumuis *l. creditores, in princ.* innuat, ex pacto ingrediendi nudum ingressum partis permitti, non autem acquisitionem possessionis: tamen istud verum est in terminis, in quibus loquitur initium, puta, si creditor propria authoritate inuolet in possessionem rerum debitoris, secus, si hoc faciat cum requisitione iudicis, quantumuis summaria, & quæ expeditur adiunctis creditori ministerialibus iudicis, ea namque sufficit, ad hoc, vt ingressus ad iussu iudicis fiat possessor. *l. iuste 11. de acquir. possess. l. qui authore iudice. 137. l. non videtur. 83. §. qui iussu. de reg. iur. facit & illud contra Bartolum, quod is misso in possessionem ex causa iudicati, tribuit possessionem pignorum. Bartolus in l. à diuo. 15. §. si rerum que pignoris. nam. 1. ff. de re iudic. cum tamen illa missio ex causa iudicati ipsa quoque expediarur summariè officio iudicis nobili, absque alio strepitu & processu iudiciali, prout docent omnes interpretes in d. l. à diuo. in princip. & §. sententiam. itaque nihil prohibet, idem teneri in proposito quæstionis nostræ. Et hæc sententia indubitata est in foro Saxonico, prout notauimus in secundo capite huius partis. num. 3. & 27. & tangetur infra parte 3. cap. 12. nu. 66.*

31 Tertiò fallit, si quis perat manus iniectionem in bona vel personem obligati virtute instrumenti cum alio confecti, à quo possessor allegat se habere causam, vel eius prætendit se esse hæredem, tunc enim, nisi cessionarius, vel procurator in rem suam, item hæres, vnà cum instrumento principalis debiti, simul etiam offerat instrumentum legitimationis suæ, vel cessionis, vel aliter in continenti appareat, ius debiti in possessorem cautionis executiuæ transcriptum esse (sicut cessiones, donationes, & similes contractus, super iuribus regulariter celebrantur in scriptis, expressa ibidem certa causa tituli. Baldus in l. per diuersas. 22. nu. 6. post gl. verb. venditionis, C. mandati. l. si no-

men 4. ff. de hered. vel act. vend.) tunc neque creditur auctori, allegandi qualitatē, si reus neget. *argu. l. si quis inficiatus. 13. ff. de positi.* neque executiue proceditur, sed requiritur libellus, non obstante, quod causa, à principali creditore dependens, summariam tantum cognitionem exigebat. ita *Bal. in l. fin. nu. 42. C. de edicto D. Adr. toll. ibidemq. Zuchardus. num. 293.* cum in iudicijs quantumcunque summarijs, persona, qua de agitur, plenè debeat legitimari. *l. 2. ibiq. Bartolus num. 3. C. eod. Vantius in tract. nullitatum sub rub. quis possit dicere de nullitate. numero. 44. Parisius consil. 11. num. 2. parte. 2. Hippolytus de Marsilijs in l. si quis. 5. num. 5. & 11. ff. de quest. ac latissimè Menochius de recup. poss. remed. 15. num. 273. Alex. in l. à diuo Pio. 15. §. si super reb. num. 3. ff. de re iudic.* Et hanc sententiam communem esse refert Decius in d. l. fin. num. 47. & Zuchardus 301. Felinus in cap. veniens. num. 14. extra. de testibus. & Neuizanus cons. 18. num. 4. ac Menochius de adipisc. poss. remed. 4. num. 443. quo de tangitur etiam in quarta parte huius operis ca. 1. num. 74. & seqq. Quantumvis autem Iason in d. l. 2. num. 7. C. de edicto D. Adria. toll. contra communem teneat, quod nempe legitimatio personæ non requirat plenari-³²am probationem, sed sufficiat summaria & semiplena, prout etiam innuit *Bart. in extrauag. ad reprimendum verb. summarie num. 3.* cum incidens causa reguletur secundum naturam sui principalis. *Baldus in l. 3. in princip. super addit. nouis. ff. ad exhibendum. Menochius de arbit. iudic. quest. lib. 1. quest. 45. num. 9.* tamen item Menochius de adipisc. poss. remed. 4. num. 446. confutat illam sententiam, sustinendo communem. Quam quidem verissimam esse iudico, nisi petitor in continenti, vel saltem in termino executionis, de legitimatione personæ suæ probare plenè possit per instrumentum fide dignum, quod videlicet istud ius, vel nomen ipsi cessum, aut aliter in eundem transcriptum fuerit. Quod si non faciat, sed testibus probare conetur, remittendus est petitor ad processum ordinarium, de quo etiam tangit *Baldus in l. per diuersas. 21. num. 14. Codice mandati.*

Quartò & vltimò fallit conclusio superius tradita: si creditor, cui li-³³centia executionis publicæ vel priuatæ, sine processu solenni, per debitorem permixta est, experiatur via ordinaria, quod potest. *per l. si quis in conscribendo. 29. C. de pactis.* tunc enim, quia de necessitate subsequi solet sententia priusquam deueniatur ad executionem *l. 1. & 2. C. de execut. rei iudic.* solenni libello opus est. *auth. offeratur. C. de litis contest. & l. prolatam. 4. C. de sentent. & interlo. omni. iudic.* Quòd autem isto casu solennem processum instituere liceat, istud indubitatum est, *per ea, quæ notant Bartolus in d. l. creditores. num. 26. §. prædicta intelligo vera. vers. sed fateor. Salicetus num. 29. & 30. Speculator in tit. de emphyteusi. §. nunc aliqua. num. 6. Neguzantius de pigno. 4. parte princip. numero 23. & 24. Baldus in l. minor 25. annis. 40. in princ. ff. de minor. Ruinus. cons. 165. num. 6. volum. 4. Rebuffus de literis obligat. art. 6. glossa. 3. num. 5. Rodericus Suarezus in l. post rem iudicatam. 56. in princip. num. 10. & 11. de re iudic. Menochius de adipisc. possess. remedio 5. num. 161.* Et facit textus expressus *l. de submersis. 5. C. de naufragijs lib. 11. in quo habetur,* quòd super amissis in naufragio mercibus, contra possessores liceat coram competente iudice vel ordinariam litem instituere, vel leuato velo procedere. Vnde alibi Baldus refert, priuilegium, quòd summarie in causa procedatur, vel inchoetur processus ab executione, non impetire vel oppugnare ordinem iudiciale, ne concessum in fauorem priuilegiati, redundet in ipsius odium. *Bald. in l. quod fauore. 6. num. 1. in fine. C. de legibus. & Inno-*³⁴
centius scriptum reliquit, quòd nunquam noceat, ordinem iudiciorum seruare,

uare. *Innoc. in c. nouit. num. 2. extra. de iudic.* Addunt tamen Doctores, factum esse creditorem, qui, cum possit remedio executiuo, quod facilis est terminationis, uti, confugiat ad viam ordinariam. *Franciscus Curtius iunior in l. tale pactum. 40. §. qui prouocauit. num. 31. ff. de pactis.* cum hac posterior multum habeat ambagum & difficultatis. *argum. c. finem. litibus. extra de dolo & contum. cum clem. dispendiosam. de iudicijs, & per alia quæ in prima parte huius operis. cap. 1. num. 10. cum seqq. fuerunt allegata.*

- Cæterum, illud non est absq; scrupulo, an creditor, qui ab initio ordinarium processum instituit, edendo libellum solennem, deinde possit poenitere, ac redire ad processum summariū & executiuū? vel, an is, qui iudicio, siue ordinario, siue summario prosecutus fuit suū ius, habeat deinde regressum ad viam facti, priuata videlicet authoritate, ex vi conuentionis, ingrediendo bonorum possessionem obligati? Breuiter respondendum censeo, quod semel ingressus viam ordinarij iudicij, in posterum ab eo recedere, & ad remedium summarie executionis redire, vel propria authoritate res debitoris inuadere regulariter non possit. *Baldus in l. 2. num. 29. C. de seruit. & aqua. l. ade. 3. num. 13. C. locati. & in l. 1. num. 4. C. de execut. rei iudic. Neguzantius de pignor. in quarta parte principali. num. 25. notat Angelus in l. nemo carcerem. 2. post medium, vers. item an capi possit. C. de exacto. trib. lib. 10. ac sequitur Tiraquellus in tractatu constituti possessorij, parte 1. numero. 39. & Menochius de adipisc. possess. remedio 5. num. 157.* Cuius rei ratio est, quod, qui semel assumsit ordinarij iudicij telam, cogatur in ea perseuerare, donec determinetur causa. *Baldus l. 1. numero 1. in fine. C. de execut. rei iud. per auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex.* Habet siquidem locum istud vulgatum: via, quam elegisti, tibi pateat, *l. si mulier 21. §. fin. ff. quod metus causa. cap. exhibita. in fine. ubi etiam notat Abbas, extra. de iudicijs.* ne videlicet sit in potestate creditoris, iudicium semel coeptum eludere. *argumento. l. si quis rem. 30. & l. ne in potestate. 26. de arbitr. l. si quis id quod 7. §. 1. de i. iisd. om. iudic. l. si prator. 75. in fine princip. de iudicijs.* Cum iudicis authoritas, aut processus, impunè calcari non debeat. *Bal. l. qui crimen. 3. num. 15. C. qui accus. non possunt.* Et alibi scriptum reliquit Baldus, quando partes procedere possunt summarie, & eligunt viam ordinariam, causa efficitur ordinaria. *Baldus in l. diffamari. 5. num. 3. C. de ingen. manumiss.* Quod enim solenniter inchoatur, idem etiam solenniter per sententiam est finiendum, per glossam singularem in *l. proinde. 15. §. notandum. verb. aestimata. in fine ff. ad l. Aquil. & ita per illam glossam tenet Franciscus Curtius in addit. ad Alexandrum in l. vinum. 22. circa finem, si cer. petat.* Ad quod facit istud Bartoli, de testatore, qui poterat testari sine solennitate, faciendo videlicet testamentum nuncupatiuum, si eligat viam in scriptis testandi, ac non valet, quod actum est, in vim testamenti solennis, non valebit etiam in vim testamenti nuncupatiui. *Bartolus in l. fin. numero 3. ff. de iure codicillorum.* cum ibi sibi locum vindiget: quod potuit, voluit, quod voluit, non potuit. *l. multum. 6. C. si quis alteri vel sibi.* Et vulgò fertur, cui plura remedia competunt, ei vnum eligenti, denegari recursum ad aliud. *l. quod in herede 9. §. eligere ff. de tribut. act. l. cum filius. 76. §. varijs. de deleg. 2. l. nemo ex his. 43. §. quoties. de reg. iur.* Ac quod eligens viam ordinariam, intelligatur renunciare viæ summarie & executiue, tanquam electione vnus ex contrarijs facta, tenet Ludo. Romanus *cons. 133. incip. in presupposito casu. n. 2. argumento c. ut qui duas. extra. de elect. in 6. & cap. 1. de postulat. eod. lib.* Idque innuit Romanus, indubitatè procedere, quando processus principalis factus est

Viam ordinariam eligens, an poenitere possit & deuenire ad extraordinariam.

cum consensu vtriusque partis, ab eo enim modo agendi, altera parte non simul annuente, recedi nequit. *d. authen. qui semel.* non minùs atque à contractu bonæ fidei semel perfectò. *l. ab emtione. § 8. ff. de pactis. l. sicut. §. C. de act. & obligat. ac facit l. postquam liti. 4. vbi Iason & alij notant. C. de pactis.* quod etiam Rebuffus sequitur *de literis obligat. art. 6. glossa 3. num. 7.* Ac, si obijciatur, litis renunciationem permissam esse, etiam inuito aduersario. *l. postquam liti. 4. C. de pactis.* & in terminis tradit Baldus: illi, qui de plano ac summarie procedere poterat, & ordinariam viam est ingressus, ommissa prosecutione ordinaria, non denegari regressum ad processum summariū. Baldus in *l. 3. num. 2. ff. de milit. testamento. cum quo etiam transit Maranta de ordine iudiciorum. parte. 4. distinctio. 9. num. 90. per modica fundamenta, de quibus ibi, quod & Gailius confirmare videtur in materia contumacie, obseruat. 60. num. 1. 2. & 3. lib. 1. vbi tradit, quòd, licet ex pluribus remedijs, quibus obtunduntur contumaces, petitori liceat eligere, quod vult: tamen electo vno, non denegatur regressus ad alia remedia, puta, quia ob contumaciam partis petijt litem haberi pro contestata, nihil prohibet quin postea variare, & poenam banni eligere possit. Gailius vbi supra. num. 4. vbi adijcit, ita obseruatum fuisse multoties in iudicio Camera. Verum istud est peculiare, in casu contumacie, quo de videatur Iason in *l. 1. num. 21. & sequentibus. ff. si quis ius dicenti non obtempera.* Quamuis contra hanc vltimam solutionem vrgeri possit, quòd intentato petitorio, illud suspendere, & possessorij causam ingredi actori liberum sit. *clém. vn. de caus. poss. & propriet. ca. cum Ecclesia Sutrina. ca. cum super c. pastoralis. extra. eod.* Sed illud etiam speciale est, fauore videlicet personarum spoliatarum, & in odium spoliantium, prout notant Domini de Rota in *tit. de caus. poss. & propriet. Decis. 8. in nouis. num. 2. de quo videantur quæ dicta fuerunt in prima parte huius tractatus cap. 8. num. 48.* Potest & aliter ad hoc vltimum responderi, quòd videlicet possessorium sit pinguius quàm petitorium, eoque mediante, facilius peruenimus ad recuperandam vel adipiscendam possessionem rei, pro qua agimus, *argum. l. is qui destinauit 24. de rei vindic. cum l. ordinarij. 13. C. eod. l. incerti. 3. C. de interdictionis.* ita, vt relicto processu ordinario, ad executiuam redire viam petitori non videatur denegandum esse. Rebuffus *de literis obligat. artic. 6. glossa 3. num. 7. & artic. 6. glossa 1. num. 21. adducendo glossam, secundum ipsum singularem, in clem. sepe. verb. partibus, de verbo, signif. & Andream de Barbatia in clem. 1. num. 5. de libelli oblat. cum Felino. in ca. si quis. num. 3. §. item legato. vers. nec obstat ratio. de foro compet. adducit & Romanum cons. 133. num. 2. qui tamen totum contrarium astruit.* Sed responderi potest, contraria forte procedere, quando actor, deserta & renunciata prima instantia, nouam instantiam inchoat, refusis tamen antea expensis prioris instantie, per ea, quæ notant Dd. in cap. examinata. maxime Andreas de Barbatia. numero. 58. extra. de iudic. Baldus in *l. postquam liti. 4. num. 12. C. de pactis. & authen. contra qui propriam. num. 2. de non num. pecun.* quod & ipsemet Rebuffus innuere videtur, *de literis obligat. articul. 6. glossa. 3. num. 7. & d. articul. 2. glossa 1. num. 21.* Ac sanè Maranta in loco predicto. num. 90. restringit dictum suum, quòd tunc demùm habet locum, quando actor haud ita pridem incepisset ordinariè procedere, & secùs esse, quando expressus partium consensus ex actis colligeretur, & diu durasset. Maranta vbi supra. parte 4. distinctio. 9. numero. 90. & 97. Quod autem obijcit Baldus, per electionem vnius remedij ex pluribus, non intelligi renunciatum alijs, adeoque non præcidi creditori facultatem, derelicto primo, rursum trans-*

- transeundi vel diuertendi ad alia, Baldus in d. l. fin. numero 7. C. de edicto D. Adriani toll. ubi in specie tradit, creditorem, qui propria autoritate poterat facere ingressum, adeundo iudicem non intelligi renunciaſſe facultati rem accipiendi extraiudicialiter, & manu propria. Decius ubi ſuprà. d. l. fin. & idem Decius conſ. 460. num. 7. ac alibi tradit Iaſon, quòd, qui ſua autoritate poterat expellere clandestinum poſſeſſorem, ſibi non præiudicer, adeundo iudicem per viam interdicti. Iaſon l. clam poſſidere. 6. §. qui ad nundinas. num. 54. ff. de acquir. poſſeſſ. quem ſequitur Menochius de adipiſc. poſſeſſ. remedio 4. num. 424. & ſequentibus. ac faciunt l. perſecutione. 24. C. de pignor. & alia quæ in hunc finem fuerunt allegata in prima parte huius operis, capite 8. nume. 38. & 39. cum ſequentibus. Quia, ut ibidem num. 47. oſtenditur, in contrarijs creditor per electionem primi, vel ordinarij iuris remedij, non poterat ſatisfactionem conſequi, ideò nihil prohibebat, quin eidem ad alias vias reſgreſſus pateret, ſecùs eſt, ubi per primum remedium plenè poteſt conſuli creditoribus: tunc enim, vno electo, tollitur aliud. d. l. quod in heredem. 9. §. eligere. de tribut. act. cum alijs concordantibus. & diximus in prima parte huius operis, capite 8. numero 43. 44. Atqui in dubio non præſumitur, quòd actor per ordinariam actionem non ſit conſecuturus ſuum, ſi modò in lite perſeuerauerit uſque ad finem. authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. ex quo enim nemo intelligitur inſtituiſſe litem aduerſus eum, cum quo inaniter agitur. l. nam is nullam 6. ff. de dolo. iuncta l. cum de indebito. 25. de probatio. ideò ſubſequens executio, tanquam vltimus actus iudicialis, petitionem creditoris ad effectum transferet. l. executorem. 8. C. de execut. rei iudic. cum l. poſt rem iudicatam. 56. ff. de rei iudic. Nec obſtat, ſi dicatur, quod in proceſſu ordinario tardiùs conſequetur creditor ſuum, quàm ex proceſſu executiuo, propter ſubterfugia rei: ſiquidem ab initio cogitare debuit, ac, ſi non fecit, eſt, quòd ſibi imputet proceſſus retardationem. argumento. c. damnum. extra. de reg. iur. in 6. Hinc eſt, quod legitur, inhærentem pignori non poſſe implorare à iudice capturam perſonæ. Bartolus in l. creditor. num. 2. ff. ſi cer. petat. cum pignus per ſe intelligatur ſufficiens, & in eo plùs tradatur ſecuritatis, quàm in perſona obligati. l. cautionis. 25. l. minus. 154. de reg. plùs iur. l. ſi fundus. 16. §. in vindicatione. de pignor. & §. furti. Inſtit. de obligat. qua ex del. naſc. Ac, ſi inſterur, quòd, iſta ſolutione præſuppoſita pro vera, nunquam euenturum ſit, ut inſtituenti proceſſum ordinarium liceat redire ad aliud remedium ipſi de iure competens; & ſic executione defraudabitur quaſi in æternum, iſtud negatur. Quid enim, ſi reus in ordinario iudicio pulſatus non faciat ſui conueniendi copiam? certè dimiſſa via ordinaria, tunc petitori, cui ius manus iniectionis competit ex pacto vel ſtatuto, licebit ad extraordinarium, puta ſequeſtrationis, vel aliud remedium executiuum in perſonam vel bona debitoris confugere, ut denuò ipſi ſatisfiat. ita Baldus poſt gloſſam in l. vn. numero. 2. C. de prohib. pecun. ſequeſtr. & Innocentius in ca. ex literis. numero 2. extra. de dolo & contum. ac facit cap. quoniam frequenter. §. fin. ibi: alterutra pœna ſit contentus, ad alteram nihilominùs proceſſurus, ſi iſtud poſtulauerit contumacia proteruitas. extra. ut lite non conſteſtat. ac ſequitur Thomas Grammaticus conſ. 95. incip. in cauſa præſentationis. numero. 28. ac, ſi tunc reus contra variantem velit excipere, quod lis pendeat in ordinario iudicio, à quo retrocedere non permittatur. d. l. ubi captum. 30. ff. de iudic. & d. authen. qui ſemel. replicabitur contra eum, fruſtrà allegari litis pendentiam ab eo, qui fuit contumax, & in iudicio comparere vel reſpondere ſemper reſuſauerit, atque ita ipſe

met in causa est, quod nouus processus aduersus eum instituat, ita Baldus in l. 1. nu. 33. C. commu. de legatis. cum dolo suo causam dederit variationi. 49 Idem Baldus in l. fin. §. 1. num. 24. C. eod. Et hoc est, quod Panormitanus tradit contumacem in primo iudicio, qui non purgauit contumaciam, non posse uti beneficio primæ instantiæ, ex quo eam non approbavit, comparando videlicet. Abbas in c. ex tenore. numero 8. extra. de rescript. Et est de mente Bartoli in l. sepulchri. 1. numero 2. ff. de sepulchro viol. per l. sancimus. 15. C. de iudicijs, ac facit l. 1. §. scientes. de assert. toll. Sic itaque via ordinaria vltus, 50 non potest recurrere ad extraordinarium, vel summarium remedium, nisi reus latitando, vel aliter dolos neſtendo, impediatur, quo minùs lis cæpta perducatur ad finem, & ita securus reddatur petitor. Quòd maximè verum est, lite non contestata. argumento l. si conuenerit 18. ff. de iurisd. om. iudic. l. apertissimi. 16. C. de iudic. l. amplius non peti. 15. ff. rem ratam haberi. Postea namq; desijt res amplius esse integra. Butriensis in cap. postulasti. numero 13. vers. totum pendet. extra. de foro compet. per l. si quis posteaquam. 7. ff. de iudic. & l. cum quadam puella 19. de iurisd. om. iudic. Idemque est, si fortè, reo condemnato 51 ad soluendum, non reperiantur mobilia, immobilia, vel nomina, quæ pro executione capi possunt pignori, quo casu, non denegatur creditori regressus ad petendam à iudice summariam manus iniectionem in personam, semper ex eo fundamento, qua ipsi nondum est satisfactum Baldus in c. contingit. numero 19. & 20. extra. de dolo & contum. Iason l. 1. numero 21. ff. si quis ius dic. non obtemp. Ex quo inferitur etiam vice versa, quòd ei, qui ex forma statuti impetrauit arestationem rerum debitoris, nihilominus liberum sit, ordinario 52 iudicio prosequi suum ius, aut debitum. Baldus l. qui legati. 5. numero. 1. C. ut in possess. legat. cum per detentionem bonorum obligati, arestator nondum receperit suum. argumento l. nepoti. 6. in fin. ff. de fundo instru. ac sequitur Abbas in d. c. ex tenore. num. 8. ibidemq; Felinus num. 15. de rescript. Antonius de Butrio in d. c. postulasti. n. 13. vers. ad hoc quod notat Bartol. extra. de foro compet.

SUMMARIUM CAPITIS VI.

1. Iudicati & instrumentorum executiuorum dilatio ad soluendum olim erat arbitraria. 2. hodie est quadrimestris, & de iure Saxo-nico trium quaterdenarum regulariter. num. 7. 3. Mox, statim, denotant extremitatem temporis, & innuunt sine mora quid fieri, item intelliguntur ad longum biuo. numero. 4. 5. Mox, illicò, & similia denotant summariam executionem. 6. Mox, illicò, important tempus arbitrio iudicis determinandum.	7. Iudex habens liberum arbitrium debet tamen istud restringere secundum leges. 8. Instrumentum executiuum etiam si dicet, quòd statim altero die post moram executetur; tamen non excludit terminum, miserationis gratia indultum debitoribus. 9. Tempus iudicatis datum non potest coarctari, nisi concurrat aliqua probabilis causa, quæ coarctationem termini suadeat. num. 10. ampliari autem vel extendi potest etiam sine causa num. 16.

11. Pere-

11. Peregrino creditori breuior terminus pro executione contra debitorem assignandus, quam alteri incola.
12. Pauperi longior terminus pro executione assignandus, quam diuiti.
13. Quantitas litis magna, in qua reus est condemnatus, expedit longiorem dilationem pro executione iudicati.
14. Executio in realibus fit in continenti, non expectato tempore iudicati.
15. Terminus legalis absq. ministerio iudicis non potest restringi: Secus, si mediante ministerio iudicis datur. Vbi explicatur antinomia l. 2. & 4. §. si quis condemnatus. de re iud. num. 16.
17. Iudex semper praesumitur moueri ex iusta causa.
18. Dilatio ad executionem cum re-
19. Fuga debitoris vel actualis vel preparata facit, ut dilatio iudicati nulla detur, ne quidem legatis.
20. Praeceptum executiuum in quo differat a rescripto.
21. Rescripta emanant sine causa cognitione, cum clausula: si preces veritate nitantur, ac, si non exprimitur, saltem tacite subintelligitur. 22.
23. Praecepta executiua non dantur nisi cum causa cognitione.
24. Clausula si te grauatum senseris, compareas tali die, inseritur de necessitate in rescriptis, alias impune spernuntur.

CAPVT SEXTVM

DE PRAECEPTO EXECVTIVO.

VISO ET PERFECTO INSTRUMENTO DEBITI SUPER quo creditor paratam executionem in bona obligati petit, iudex facit praecipuum executiuum debitori, designando ipsi certum terminum, infra quem satisfiat creditori, cum comminatione paratae executionis in eventum morae, ad quam videndum, & ad opponendum, si quas habet exceptiones, citat reum, Bal. in l. error. 7. num. 9. C. de iuris & facti ignor. ac in l. 1. num. 4. & l. non fatetur. 2. num. 5. ff. de confess. & Specul. in tit. de sentent. & quae ipsam sequuntur. §. species. num. 4. & de forma huius praeccepti videantur quae inferius tradam capite 8. num. 12. & 13. Eratque olim istud tempus arbitrarium, quod iudicatis indulgebatur miserationis gratia. l. debitoribus. 31. ff. de re iudic. & extendebatur etiam ad eum casum, quando vel statutum vel conuentio partium distarent, quod mox, illico, vel statim post moram liceat paratam executionem, vel manusiectionem intendere in bona obligati. Bald. in l. 3. §. eum igitur. nu. 2. de vi & vi armata. Quantumuis enim ista vocabula denotent extremitatem temporis, adeoque videntur importare, quod executio fieri debeat ex tunc, sine omni vltiore mora & temporis interuallo, secundum Iasonem in l. arrogato. 40. num. 10. ff. de adoption. post Bartolum, Salicetum & alios in l. 1. si cert. pet. & est glossa in d. l. momentanea. 8. C. unde vi. ac melior de iure glossa in authen. de incest. nupt. verb. mox imminere. collat. 2. & in l. si pater capus. 29. ff. de vulg. & pupil. substit. Bal. in l. Quoniam nonnulli 18. per illum textum in verb. mox. C. de appellat. vbi vult, quod post desertam appellationem statim

Tempus rei iudicatis & an prorogari possit.

statim & in continenti debeat fieri executio contra condemnatum, ita, ut non sit habiturus quadrimestre tempus ad soluendum, sed eo ipso die, quo incidit mora, vel saltem sequenti die facienda videatur executio. *argumen. l. cum qui kalendis. 41. ff. de verb. oblig. & l. inter illam. 217. §. item ita data. de verb. signif. ubi promissio faciendi in diebus, si nihil aliud sit adiectum, intelligitur de bi-duo. argu. l. libertas. 17. §. fin. de manumissis testam. l. ubi numerus. 12. de testib. aut saltem, inspecta distantia locorum, quam citò commodè fieri poterit. arg. ca. quamvis extr. de electi. in 6. tamen istud non est ita absolutum, quin nonnunquam hæ voces, mox, illicò, confestim, idem sonent, quòd verbum summarie: ita, ut in proposito denotetur summaria executio, in qua non requiritur solennitas iudicialis, nec admittitur aliqua exceptio, maximè requirens altiore indaginem. *Barr. in l. momentanea. 8. num. 2. C. unde vi. & in l. 1. C. quorum bonorum. & glo. verbi, illicò. in l. meminerint. 6. C. unde vi. ac fac. l. si quis vel pecunias. 11. §. sed & si ex utraq. in verb. quam celerrimè sine obstaculo restituantur. iuncto §. quod si in scriptis. in verb. res depositas quam ocysimè recuperare. C. depositi. interdum etiam important arbitrium iudicis, tanquam boni viri. arg. l. 1. §. item si ita. vers. & quod dixi in continenti, intelligendum cum aliquo spacio. ff. ad l. Falc. ut videlicet ius dicens, secundum subiectam materiam, & personarum conditionem determinet tempus, infra quod actus expediendus venit. *argumen. l. si is à quo 3. in princ. ut in poss. lega. ac notat Ia). in l. edita. 3. num. 30. C. de edendo. Abbas in ca. 1. num. 15. extra. de mutuis petitis. & in c. veniens. 2. num. 11. de testibus. Baldus in l. 3. §. cum igitur. num. 2. ff. de vi & vi armata. hoc est, nec minimum nec maximum temporis spatium, sed moderatum, & tale, quod magis intellectu percipi, quam elocutione exprimi potest. l. ratum. 13. l. quod dicimus. 105. de solution. & l. continuum. 137. §. cum ita. 2. de verborum obligation. l. si debitori. 21. de iudicijs. l. debitoribus. 31. de re iudic. Vbicunque tamen certum interuallum temporis, miserationis gratia debitoribus indulti, reperitur à lege vel statuto definitum, bonus vir arbitrium suum non conformat ad voluntatem proprii capitis, sed ad dispositionem legis vel statuti, secundum Iason. in l. si conuenerit. 18. num. 38. ibidemq. Alexandrum 14. de iuri d. om. iudic. ac notat Bartolus in extrauaganti ad reprimendum. vers. videbitur. num. 2. per l. vir bonus. 18. ff. iudic. solui. l. si societatem. 6. §. arbitratorum. pro socio. & l. 1. de arbitris. de quo latius in quarta Differ. iur. parte huius operis. capite 2. num. 15. Sicut autem de iure Codicis hodiè istud tempus est limitatum ad 4. menses. l. 2. & l. fin. C. de usuris rei iudic. ita in his provincijs dilatio, quæ datur iudicatis, item confessis, vel conuictis de debito per instrumentum executiuum, restringitur per ius nostrum Saxonicum ad vnā quindenā, de communi consuetudine verò ad sex hebdomadas cum tribus diebus. Landrecht lib. 1. artic. 70. iuncta ibi glossa. num. 9. & lib. 2. artic. 24. in princip. ac facit Weichbildt. artic. 27. & 64. Et ita sæpius praticari vidi, etiam in casu, quando instrumentum executiuum dictabat, quòd statim altero die post moram fieret executio. Cum enim debitor quantumcunque de debito conuictus, non possit statim cum sacco paratus ad solutionem venire. d. l. quod dicimus. in fine. de solut. merito obseruatur iudicati tempus, infra quod exigendus debitor non est, licet spontè, si velit, se ab obligatione liberare possit. l. intra dies. 7. ff. de re iudic. nisi fortè in literis obligatorijs huic beneficio dilationis legalis in specie renunciauisset, quod facere potuit. l. si quis in conscribendo. 29. C. de pactis, etiam si Cornarius de execut. instru. quest. 42. num. 80. in executione pacti teneat contrarium. Sed magis disputabile est, an illud tempus iudicati, quòd à lege vel statuto tribuitur debitoribus***

Differ. iur. parte huius operis. capite 2. num. 15. Sicut autem de iure Codicis hodiè istud tempus est limitatum ad 4. menses. l. 2. & l. fin. C. de usuris rei iudic. ita in his provincijs dilatio, quæ datur iudicatis, item confessis, vel conuictis de debito per instrumentum executiuum, restringitur per ius nostrum Saxonicum ad vnā quindenā, de communi consuetudine verò ad sex hebdomadas cum tribus diebus. Landrecht lib. 1. artic. 70. iuncta ibi glossa. num. 9. & lib. 2. artic. 24. in princip. ac facit Weichbildt. artic. 27. & 64. Et ita sæpius praticari vidi, etiam in casu, quando instrumentum executiuum dictabat, quòd statim altero die post moram fieret executio. Cum enim debitor quantumcunque de debito conuictus, non possit statim cum sacco paratus ad solutionem venire. d. l. quod dicimus. in fine. de solut. merito obseruatur iudicati tempus, infra quod exigendus debitor non est, licet spontè, si velit, se ab obligatione liberare possit. l. intra dies. 7. ff. de re iudic. nisi fortè in literis obligatorijs huic beneficio dilationis legalis in specie renunciauisset, quod facere potuit. l. si quis in conscribendo. 29. C. de pactis, etiam si Cornarius de execut. instru. quest. 42. num. 80. in executione pacti teneat contrarium. Sed magis disputabile est, an illud tempus iudicati, quòd à lege vel statuto tribuitur debitoribus

- ribus miserationis gratia, in eorum præludicium possit coarctari? Super qua quaestione accipite hanc conclusionem, quod regulariter tempora iudicati seruanda sint, & ante eorum lapsum non diuertatur ad executionem, sed, si quidem temerario quodam ausu minus spacium statuit iudex tempore legitimo, repleatur ex lege. quod sententiæ iudicis deest. Sin autem amplio rem numerum dierum sua definitione iudex complexus est, computatur reo non tantum legitimum tempus, sed & quod super id iudex præstitit *l. 4. §. si condemnatus ff. de re iudic.* cum iudex alligatus sit ad leges & constitutiones. *Instit. de offic. iudic. in princip. ac facit ca. indultum. extra. de reg. iur. in 6. ubi notat Dynus num. 4. per l. 1. vers. neq; enim pratoris factum iuri derogare debet ff. de feriis, cum similibus. ac notatur in quarta parte nostri operis. capite 2. nu. 15.*
- 10 Et ista sententia communiter in practica harum regionum obseruatur: nisi forte litis quantitas, aut personarum qualitas & conditio diuersum, puta, vel coarctationem, vel prorogationem termini iudicatis dandi suaserit. *l. 3. ibi: iudex non semper tempus iudicati seruat, sed nonnunquam prorogat pro causa qualitate & quantitate, item pro personarum obsequio vel contumacia. ff. de re iudic. ac facit c. quod ad consultationem §. sed nec executionem. in verbis: tempus quadrimestre nonnunquam arctari à sedente pro tribunali, interdum etiam prorogari potest. extra. de sentent. & re iudic.* Quid enim, si creditor, è longinquis regionibus veniens, ostendar iudici instrumentum debitoris vel publicum, vel saltem recognitum pro suo idiochiro & sigillo? isto casu iudex probabilem causam habet, tempus iudicati abbreviandi, ne videlicet debitor extraneus cum magno suo dispendio per quadrimestre vel simile tempus, quod à statuto conuictis indulgetur, in loco aditi iudicis commorari, & sua necessaria negligere cogatur, hæc, inquam, est iusta causa restringendi terminum legalem, condemnatis vel confessis indultum. *d. l. 2. & d. cap. quod ad consultationem.*
- 12 Econtrà, si creditor forte polleat facultatibus, prematur autem inopia debitor, poterit iterum ius dicens, attenta illa causa paupertatis, ex officio tempus ad soluendum etiam longius quadrimestri præfigere conuictio
- 13 glossa verbi. *quantitas d. l. 2. per textum in verb. personarum.* Sic pro magna quantitate, in qua processit condemnatio, probabilis causa est ampliandi terminum iudicati, & vicissim pro parua quantitate, quæ in iudicium diducitur, legitimam habet causam iudex dilationis restringendæ. *gl. verbi quantitate. in d. l. 2. per l. in fraudem. 45. §. qui pro alio. 9. vers. fiscalibus, ibi: in maioribus summis tres menses, in minoribus non plus, quàm duos, pro dilatione ad comparandas pecunias dandas esse debitoribus fiscalibus ff. de iure fisci.*
- 14 Sic, quantumuis aduersus condemnatum rei vindicatione, executio restitutionis in continenti expeditur: tamen si allegat victus, se in præsentem restituere non posse, laxius illi spacium indulget iudex. *§. si in rem. iuncto §. sed si possessor neget. instit. de offic. iudic.* Cæterum isto casu, quicquid sit de iure ciuili, in foro nostro Saxonico semper vidi, condemnatis etiam reali iudicio terminum legalem eodem modo, sicut in personalibus, dari, puta, trium quaterdenarum.
- 15 Scio equidem Doctores circa concordiam istarum duarum antinomiarum in *l. 2. & l. 4. §. si quis condemnatus. de re iudic.* alia solutione vti, quod nimirum *d. l. 4. §. si quis.* loquatur in tempore legali, quod immediatè ipsa lex indulget condemnatis, absque omni iudicis ministerio vel tacito, vel expresse: contrà verò *d. l. 2.* locum habeat in dilatione, quæ datur. quidem à lege, sed mediatè, puta, concurrente iudicis ministerio, illam enim, secundum eos, potest iudex vel extendere, vel restringere pro arbitrio. *Abbas in dicto capite. quod*

quod ad consultationem, num. 16. & fuit hæc solutio originaliter Bartoli in d. l. 2. num. 1. & ibi Iohannis de Imola, quam probat ibidem Franciscus Ripa. numero 1. & Alexander 5. versic. quarta fuit. verbo. idem tenuit. ff. de re iudic. ubi addit Alexander, istam solutionem & intellectum communiter teneri. De cuius tamen distinctionis veritate ego non parum dubito, siue enim præsupponamus, tempus iudicatis indultum proditum esse à lege, siue ministerio iudicis, siue cum eius ministerio: tamen vtraque lex, puta. l. 2. & 4. §. si quis condemnatus. loquitur super eodem casu, in termino videlicet dando iudicatis causa miserationis, ac nihilominus l. 2. decidit, iudicem posse illud tempus coarctare & extendere. econtrà l. 4. §. si quis. totum contrarium innuit. Et huc accedit, quod vtraque lex est Vlpiani, & situatur sub vno eodemque rubro, vel titulo, atque ita non præsumitur immemor Iurisconsultus fuisse vnius vel alterius suæ decisionis. Baldus in l. penult. circa finem. C. per quas person. nob. acquir. idè prior solutio, saluis tamen iudicijs rectius sentientium, magis placet, quòd videlicet sine iusta & à legibus approbata causa, iudex coarctare terminum legis datum iudicatis non possit, & ita loquitur l. 4. §. si quis condemnatus. ex causa autem valeat, & sic procedit l. 2. de re iudic. Ac, si vrgeatur, hac solutione præsupposita pro vera, saltem illud negari non posse, quin saltem iudici, etiam sine causa, liceat ampliorem tempore legali dilationem concedere, istud enim expressè firmare videtur textus d. l. 4. §. si quis condem. vers. sin autem ampliorem. Verùm negatur antecedens, siquidem illud non dicitur in altera, quod absq; causa possit dilatare, & licet generaliter loquatur: tamen quantumcunq; generaliter loquentes, recipiunt restrictionem & interpretationem secundum alias constitutiones specialiter loquentes, gl. l. de precio. 8. de Publ. in rem act. Angel. in l. quamuis. 11. ff. de in ius voc. n. 2. per illū text. verbis: licet edicti verba non patiantur. Quia itaque in d. l. 2. quæ eiusdè est Vlpiani, ad alterandum tempus iudicati exigitur legitima causa, idè dicta generalitas l. 4. §. si quis condemnatus. vers. sin autem ampliorem intelligenda est in casu subsistentis alicuius legitimæ causæ. Potest enim responderi, quòd tempus iudicati fauore reorum proditum sit, ratione commiserationis, ne videlicet ob breuitatem dilationis ad soluendum indultæ, præcipitentur in angustias. l. debitoribus 31. de re iudic. l. si debitori. 21. de iudic. l. quod dicimus. 105. l. ratione de solut. idè, sicut istud beneficium legis ipsis non potest auferri ab homine, sine iusta & legitima causa. cap. indultum. extra. de re iur. in 6. ne, quod ipsorum fauore inductum est, hoc in eorundem odium retorqueatur. l. quod fauore. 6. C. de ll. ita nihil prohibet. istum fauorem ampliari. cap. oia. extra. de reg. iur. in 6. l. cum quidam. 19. ff. de lib. & posthu. etiam si fortè nulla legitima causa in medium adferri posset. d. l. 4. §. si quis. vers. sin autem ampliorem. Et quia semper in iudice præsumitur iusta causa. cap. in presentia. extra. de renunciation. cap. in nostra. de testibus. & ca. causam quæ. de re iud. dummodò super actu, solito iudicialiter exerceri, iudicialiter, & non extrajudicialiter processerit, per gloss. in ca. conquerente. verb. experiri, ubi etiam notat Panormit. num. 3. & 7. ac facit cap. post cessionem. in princip. extra. de probat. & l. penult. §. prætor. de iust. & iure, & latè Gabrielius in communibus conclus. lib. 5. de restitut. spoliat. conclus. 1. num. 108. cum sequentibus. sciendum est, quando iudex per suum interlocutum vel decretum prorogat aut restringit terminum legalem, quòd istud non sit ipso iure nullum, ideoque, qui se per hoc grauatum putat, à tali præcepto appellare debet, aliàs siquidem est, quòd sibi debitor imputet, quare isti interlocuto acquieuerit, l. ad solutionem. 5. C. de re iudic. & sic ampliùs beneficium contempsisse intelligitur, textus est pro hoc clarus

- clarus in d. c. quod ad consultationem, extra. eo. quia infra tempora appellan-
tibus à iure præscripta non appellauit. Panormitanus in d. c. quod ad nume. 7.
& Antonius de Butrio, s. & sequitur istud dictum Ioannes de Imol. in l. 4. §.
si quis condemnatus. ff. de re iudic. Quæ sententia communis est, teste Felino
in d. c. quod ad consultationem. num. 3. de quo plura in prima parte huius ope-
ris. capite. 2. nu. 3. 4. 5. & 6. Atque ita habetur ad conclusionem superius tra-
ditam prima declaratio, quod videlicet iudex ex causa terminum legalem al-
19 terare possit, siue dilatando, siue restringendo illum, Fallit secundo, si de-
bitor fortè de fuga, item dilapidatione, vel aliter sit suspectus, tunc enim
statim post moram, non expectato tempore iudicati, ad instantiam credito-
ris proceditur ad manus iniectionem contra res, vel etiam personam debito-
ris, per viam sequestri, vel arrestationis, aut etiam carcerationis, secundum
exigentiam statuti, vel consuetudinis, in loco vigentis, secundum ea, quæ in se-
cundo capite primæ partis huius operis. numero. 122. 123. cum sequentibus. usq. ad
20 numerum. 134. inclusiue latius explicauimus. Est autem hoc nostrum præ-
ceptum de soluendo ex vi pacti, vel statuti executiui, in hoc diuersum à præ-
cepto vel rescripto, quod emanat ad preces, Imperatori vel alteri superiori
oblatus, de quibus in l. 1. & per totum. C. de precibus Imperator. off. & l. 1. ac per
to. m. C. de diuers. rescrip. & extra. de rescriptis, de quo habetur in prima parte
21 operis nostri. c. 2. num. 265. cum sequentibus. tum, quia in hoc posteriore nul-
la prorsus præcessit causæ cognitio, sed creditum fuit solis narratis supplican-
tis, & plerumque ex abrupto emanant cum illa clausula: si preces veritate
nitantur. l. vniuersa. 7. in princ. C. de diuers. rescript. l. & si cognitio sed execu-
tio mandatur de veritate precum inquire oportet. 4. C. si contra ius vel util. pub.
22 Quæ clausula in præmemoratis rescriptis, vel præceptis executiuis, semper
intelligitur saltem tacite, quantumuis in mandato expressè non inseratur.
c. ex parte. §. verum extra. de rescript. & traditum fuit superius in prima parte
capite. 2. numero. 278. cum sequentibus. In nostro autem præcepto executi-
uo interuenit causæ cognitio saltem summaria, ac si non plena, tamen semi-
23 plena, vel qualis qualis probatio, mouens iudicem ad comminandum para-
tam executionem, in euentum non obseruatæ vel custoditæ fidei, prout ex re-
quisitis hætenus enumeratis videre licet, tum etiam, quia in dictis rescriptis,
ad solas preces supplicantium extortis, regulariter apponitur alia clausula
iustificatoria: si te grauatum senseris, compareas tali die, supplementum iu-
stitiæ accepturus. Quo de Panormitanus in c. 1. numero. 6. extra. de causa
24 possess. & plenius in prima parte huius operis. capite. 2. numero. 274. & 275.
cum sequentibus. post Marantam de ordine iudiciorum parte 6. in rub. de senten-
tia. numero. 27. & 28. Nostrum autem præceptum, quo de in hac parte
tractatur, valet absque omni clausula iustificatoria, nisi fortè quis obijciat,
citationem debitoris, quæ præcepto simul inferi solet, ad videndum videlicet
in casu contemti iussus iudicis, fieri contra se executionem, & ad opponen-
dum, si quas habet exceptiones impeditiuas executionis, supplere locum
clausulæ saluatoriæ, sicut ex sequenti capite hoc apparebit clariùs. Vnde
Maranta scriptum reliquit, istud præceptum, quod fit in eum, qui oretenus
conuentus fatetur debitum, non esse meram interlocutoriam, sed habere vim
sententiæ diffinitiuæ, cum diffiniat negotium principale. Maranta
ubi supra numero. 28. post Angelum in §. illud numero. 56. au-
then. de hered. & Falcid.

CAPUT VII
SUMMARIUM
CAPITIS VII.

1. *Citatio partis ad videndam executionem necessario precedit, cum assignatione competentis termini.*
2. *Cautela pro iudicibus antequam perveniatur ad preceptum executivum.*
3. *Summaria iudicia non excludunt citationem partis.*
4. *Citationi cum precepto executivo quæ inferenda sint.*
5. *Missio scripti heredis ex l. fin. C. de edicto D. Adriani toll. requirit citationem.*
6. *Manus iniectio, competens ex vi pacti vel statuti, non datur, nisi citato prius aduersario.*
7. *Priuate auctoritate cui quid permittitur, si is adeat super eodem negotio iudicem, non agere ferre debet citationem aduersarij.*
8. *Instrumentum debiti, super quo index comminatur executionem, debet in termino executionis recognosci per debitorem.*
9. *Executionem cui comminatus est index, eam evitare potest in termino executionis, denuò solvendo.*
10. *Creditor privata auctoritate, ex vi pacti, occupans bonorum debitoris possessionem, citatione non indiget, sicut nec is, qui adit iudicem pro associatione familiarium, in quorum presentia ipse ingrediatur. 11. idemq, si tantum petat licentiam per sese ingrediendi. num. 12.*
13. *Solennitas per se non requisita ad actum si accedat, & inutiliter, non per hoc vitatur actus.*
14. *Multa propter contumaciam, in conspectu iudicis commissam, absq, citatione infligi potest.*
15. *Arestatio debitorum, ex vi pacti vel statuti permessa, non requirit citationem, & num. 17. Etiam si de arestatione persona agatur. num. 19. & quæ sit ratio, num. 21.*
16. *Fugitivum debitor detinetur ad instantiam creditoris, absq, omni citatione premissa.*
18. *Preceptum executivum loco monitorij est.*
20. *Forensis, & alibi non possessionatus potest detineri cum mobilibus, donec præstet cautionem de solvendo, vel stando iuri, & rebus arestatis non baractandis, idq, propter metum fuga vel dissipationis. num. 22.*
21. *Arestum, sicut & sequestrum, sunt mitiora remedia, quam executio vel missio in possessionem.*
22. *Executio procedit contra eos, qui habent bona durabilia in loco iudicis exequentis.*
23. *Sequestratio non est durable gravamen, quia dissolvitur satisfactione partis.*
24. *Sequestrationis requisita hodiè non ita exactè observantur.*
25. *Arestatus, nisi arrestari faciens legitime prosequatur ius suum, potest petere relaxationem arresti.*
26. *Preceptum de non alienando, impetratur etiam absq, liquidatione debiti.*
27. *Ad arresti Saxonici firmitatem non requiritur aliqua citatio.*
28. *Citatus latitans, per edictum citatur, quando est vagabundus. n. 29. Secus, si certus est locus eius residentie. 30.*
31. *Executione parata instituta contra bona alicuius loci, reo alibi habitante, index eius ordinarius requiritur pro insinuanda ipsi citatione ad comparandum in termino executionis, & ad defendendum ibidem sua bona. & num. 41. etiam si uterque locus pareat eidem domino. 32. idq, non tantum*

- tantum pro prima vice, sed pro omnibus alijs actibus. 38.*
33. *Iudex fori etiam minimus maior est quolibet alio iudice non eius loci.*
34. *Rex in sua domo quilibet est, & quivis etiam minima iurisdictione munitus, actus iudiciales suos in loco exercere potest.*
35. *Germania tota hodie paret uni Monarcha, Romano videlicet Imperatori.*
36. *Princeps citat etiam mediatos subditos directò, absq; requisitione suorum superiorum.*
37. *Citandi forma ex alieno territorio, & qua sit ratio subsidiaria huius citationis. 38.*
39. *Plurium sententia tot sunt, quot sunt capita, nec possunt facile ad concordiam redigi. 40.*
42. *Iurisdictione una per aliam adiuvanda est: quatenus in re magna saepe se offert difficultas.*
43. *Auocatio citatorum, ne compareant ad locum citantis. valde periculosa & noxia est citatis.*
44. *Testes ex alieno territorio quomodo auocandi, vel ibidem examinandi, qua & ipsa res hodie magna difficultate non caret.*
45. *Iudicem propitium habere, multum utile est.*
46. *Iudex domicilij citat reum immediate; etiam in alieno territorio degentem. 47.*

CAPVT SEPTIMVM. DE CITATIONE.

SEPTIMVM REQUISITVM, quod in materia paratæ executionis exigitur, est citatio aduersarij, contra quem intendetur executio. Perlecto enim instrumento debiti, & reperto sine vitio visibili, cognitaque inde mora debitoris, & intentione creditoris, iudex aditus mandat solutionem fieri infra certum tempus, de quo in proximè præcedente capite dictum est, ac simul citat debitorem, ut in casu cessationis, ipse compareat tali die, pro videndo, quemadmodum parata contra ipsum decernatur executio, & ad opponendum exceptiones, si quas habet, rematorias vel impeditiuas executionis. Quantumvis enim ex iudicato parata nascatur executio, adeò, ut executio fiat sine causæ cognitione, secundum glossam l. 1. C. de iudic. quam allegat Marianus Socinus in tit. de citatione. art. 7. nu. 22. vers. Baldus verò. & Benedictus de Barzijs, de guarentigijs, in secunda parte principali, quest. 2. nisi vel nova persona, vel novum factum interueniat. Socinus ubi prius, vel post sententiam oriatur nova exceptio prius non obiecta, vel etiam exceptio modificatiua, qua de in quarta parte huius operis. cap. 1. num. 144. & 144. latius: requiritur tamen citatio partis cum competentis termini assignatione, l. à diuo Pio. 15. §. in venditione. ibidemq; Bar. nu. 2. l. 9. Alex. 30. ff. de re iudic. ac facit. l. de uno quoq; 47. ubi etiam notat Hippol. de Marsilijs. nu. 107. ff. eod. Ferrar. in forma executionis sententia definitiue, verb. sapiens. nu. 4. Angel. 1. num. 22. C. de iudic. Cynus in l. ab executione. 5. num. 2. vers. si verò iudicis officium. C. quorum appell. non recip. Schurfius cons. 19. num. 4. centur. 1. Marianus Socinus in tit. de citatio. artic. 7. numer. 22. Et hæc quidem practica communior est. quòd nempè iudex, viso & lecto instrumento debiti, facit præceptum executiuum de soluendo in certo termino, iudicatis per legem dato, alias comminatur paratam execu-

De citatio-
ne.

tionem, ad quam videndum, & ad opponendum suas exceptiones, citat reum, ex quo pars altera, si aliter diceremus, laedi posset, argumento l. nam ita diuus. 39. ff. de adopt. ac notatur in l. 1. C. de iuris & facti ignor. Ferrar. in forma libelli actionis realis. verbo. summarie. num. 3. Adhibent saniores iudices, in primis circa executionem instrumentorum, quæ ex vi pacti vel statuti paratam executionem merentur, priusquam veniant ad præceptum executiuum, etiam aliam cautelam, quæ tanquam securior, mihi magis placet, quod nimirum ante omnia citant debitorem cum creditore ad suam audientiam, ibique summarie cognoscunt de causa, cognitoque de liquidatione debiti, comminantur reo oretens executionem, faciendam aduersus eum in certo termino, nisi interim ipse satisfaciat creditori. Nec obstat, quod in summarijs iudicijs ius dicens sequatur solam facti veritatem, omisso iuris ciuilibus ordine, Bald. in c. 1. §. inuestitura. num. 3. in fine. de noua forma fidelitatis. per c. ad petitionem. extr. de accusat. Siquidem non inde sequitur, omitti posse citationem, tanquam iuris naturalis inuentum. clem. postoralis. de re iudic. l. ut vim. 3. ff. de iustic. & iure. Bal. in d. l. ab executione. §. num. 6. C. quorum appell. non recip. & in l. 1. C. de iuris & facti ignor. Paulus de Castro in l. postulante. 44. num. 5. ibidemque Alex. ff. ad SC. Trebellia. Ruinus conf. 15. nu. 17. vel. 4. & conf. 37. nu. 9. vel. 5. quantumcunque factum sit notorium, prout hæc sententia communis est, teste Alex. in l. a diuo Pio. 15. §. in venditione nu. 30. & 31. ff. de re iudic. De forma verò citandi videatur infra c. 8. nu. 30. Circa quod etiam illud obiter notandum, quod in tali citatione cum præcepto executiuo debeat inferi summarius tenor, & causa propositæ per creditorem qualis qualis petitionis, ad hoc vt reus instructus veniat, cum istud indubitatè in ordinarijs iudicijs fieri consueuerit, vt videlicet copia libelli reo cum citatione transmittatur. Panor. in c. cum dilecti. num. 8. extra. de dolo & contumac. Specul. tit. de citatione. §. 1. num. 6. Bal. in l. consentaneum. 2. nu. 4. C. quomodo & quando iudex. Cynus in Authen. offeratur. numer. 2. ibidemq. Bart. 3. C. de litis contest. Maranta de ordine iudic. parte 6. tit. de citatione. numer. 69. cum seqq. & hæc sententia communis est, tam in ciuilibus, quam in criminalibus causis, secundum Bartol. in l. inter accusatorem. 10. numero 6. ff. de publi. iudic. maximè, quando fit executio super obligatione personali, vel persecutione pecuniaria, tunc enim ad executionem faciendam, etiam ex causa iudicati, causæ cognitio requiritur: secus foret, si peteretur executio super certo aliquo prædio, quod vindicabatur per actorem. Cynus in d. l. ab executione. num. 2. Rota decis. 24. de sent. & re iud. in nouis. Bar. in l. 1. in fine. ff. de iudic. & in l. 1. iudicatum solus. Angelus in l. habere licere. num. 1. de euctio. & l. 1. num. 28. vers. tertia conclusio. C. de iudic. Paulus de Castro conf. 76. num. 2. vol. 1. Quod vel eo fortius sentiendum est de processibus executiuis, quo magis in hoc vertitur obligati præiudicium & periculum. c. ubi periculum maius. extra. de elect. in 6. l. 1. §. 1. ff. de Carbo. ed. cum in executione iudicati plenaria causæ cognitio & discussio præcesserit. inxta l. 1. & 2. C. de execu. rei iud. in nostro autem processu super executione instrumentorum ex statuto loci, vel pactis contrahentium creditori indulta, summaria tantum causæ cognitio interuenerit, Ang. in d. l. habere licere. 57. nu. 1. ff. de euctio. Vnde & circa missionem hæredis scripti in testamento, carente vitio visibili, in possessionem bonorum hæreditariorum, eodem modo citatio necessaria est, Bart. in l. fin. nu. 16. Bal. 14. Decius 3. Salic. 16. & omnes ibidem. C. de edicto D. Adriani toll. quam sententiam communi calculo Doctorum, nemine repugnante, comprobati refert Menochius de adipisc. poss. remed. 4. m. 447. & quod

- & quòd illa opinio magis communis sit & vera, ante eum tenuit Alex. *conf. 131. nu. 1. vol. 4.* Quod idem in omnibus alijs, quantumcunque summarijs iudicijs, communiter procedere testatur Ias. *in l. nec quicquam. 9. §. ubi decretum. nu. 5. & 6. ff. de offic. procons. & leg.* idque de consuetudine ita seruari asseruit Guido Papæ *decis. 246. num. 4.* & in terminis executionis paratæ ex vi statuti vel pacti, idem profiterur Rebuffus *ad ordinat. regni Gall. tomo 2. de sentent. execut. art. 7. glo. 11. num. 12.* Vnde Baldus alibi infert: licet propria autoritate alicui permittatur, actum expedire posse: tamen, si adit iudicem, citatio necessaria est. *Bal. post gl. in l. 2. num. 10. C. de iure emphyt. Bart. in l. creditores. 3. num. 25. vers. aut iudex. ibidemq. Salic. 29. & Albericus de Rosate 3. C. de pignor. Et est ratio, quod certæ sint exceptiones, quæ etiam paratæ executioni opponi possunt. Bal. in l. peremptorias. 2. num. 19. C. sententiam rescindi non posse. & Bart. omnesq. alij commentatores in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. quo de in quarta huius operis parte fusiùs agetur. cap. 1. num. 26. & seqq.* Facit & illud, quando instrumentum debiti non est authenticum, sed ex priuata tantum scriptura & sigillo constat, quod ad hoc, vt actualis executio fiat pro debito allegato, per captionem pignorum, necessaria est, saltem ex parte rei, cognitio. *Bar. post gloss. in l. penult. num. 1. & 2. ff. qui bon. ced. poss. Cynus in l. 1. quest. 3. C. eod. gl. l. scripturas. 11. C. qui pot. in pig. hab.* Urget & hoc, quòd reus citatus in termino ad solutionem præfixo, ita commonefactus de suo periculo, potest de pecunijs conquirendis interim cogitare, & soluendo denuò in termino executionis, sumtus, qui certè his temporibus magni sunt, euitare. *arg. l. si reus paratus. 73. ff. de procurat. l. fideiussor. 15. de doli except. l. si debitori. 21. de iudicijs. & §. fin. instit. de offic. iud.*
- 10** Fallit primò hæc conclusio, quando creditor, virtute licentiæ, sibi per partem concessæ, semetipsum immittit, occupando videlicet possessionem bonorum obligati. Tunc enim, quia iudex prorsus non aditur, sed respuitur eius auxilium, nullæ quoq; partes interueniunt iudicis in citando, cum via facti excludat viam iuris. *l. creditores. 3. in princ. C. de pigno.* Qua autem cautela ingressus isto casu vti debeat, vt attentius defendatur in sua possessione impetrando videlicet possessionis inualæ confirmationem, videatur Bart. *in l. 3. §. missum ff. de Carbon. edicto. de quo in seq. c. 8. num. 5. & 8. fusiùs.*
- 11** Fallit secundò, quando creditor, virtute datæ sibi per creditorem licentiæ de ingrediendo possessionem bonorum morosi, adit iudicem, non quidem missionem, vel executionem, sed associationem ministerialium eius petendo, quorum satellitio stipatus tutius, & securius occupare valeat possessionem bonorum rei, ista siquidem associatio non requirit, vt aliqua debitoris citatio præcedat. *Salic. in d. l. creditores. num. 30. §. alio modo per viam associationis. Neguz. de pigno. 4. quest. princ. num. 24. Iohan. Neuizan. conf. 82. num. 28. Et Menoch. de adipisc. poss. remed. 5. num. 150.* licet Alexander de Imola innuat, etiam eo casu citationem necessariam esse. *Alex. conf. 131. nu. 6. vol. 4.* Idemque est, si creditor non quidem petat satellitium familiarium ius dicentis, per quos associetur ad inuadendam possessionem bonorum rei, sed tantum de vrbانيتate & gratia adit iudicem, rogando, vt, sicut aliàs hoc poterat facere ex vi pacti vel statuti etiam propria autoritate, & sine omni iudicis licentia, ita tunc ipsi soli; cum magistrarus permissu, liceat ingredi bona debitoris, pro maiore videlicet cautela. *Bart. in l. creditores. num. 26.* Et hæc est tertia fallentia, cum, qui authore iudice possidet, iustè possideat. *l. iustè possidet 11. de acquir. poss.* Hæc enim licentia creditoribus tribuitur, absque omni citatione obligati. *Bart. in d. l. creditores. num. 26. & ibi Albericus de*

Rosate, s. *Imola in cap. potuit. numero 6. extra. locati.* cum hic ingressus, præmissa salutatione ius dicentis, habeatur ad instar eius, qui ex vi conuentionis exercetur, priuata auctoritate, *Bartol. Socinus cons. 82. numero 8. conclus. 6. vol. 3.* Ac concordat *Ruinus consil. 152. num. 10. in fine. vol. 4.* ex quo solennitas per se non requisita ad aliquem actum, si interueniat ea vitiose, vel minus solenniter, non ideo reddit actum nullum. *glossa magna in l. vinum. 22. si cert. pet. Bart. in l. 1. in princ. ff. de edendo. ac facit l. unica. in princip. C. de rei vxor. act.* Et quod, quando ex ciuilitate, vel vrbani-
tate iudex aditur & requiritur pro licentia ingrediendi, istud non exigat aliquam citationem aduersarij, tradit *Salicetus in d. l. creditores. num. 30. per gloss. l. is qui Reipub. 44. verb. passurus in fine. ibi: eo irrequisito. ff. ex quibus cens. maio. & l. Quaru. 3. de natal. restit. Neguz. de pignor. quarta parte princip. num. 23. & 24. loh. Neniz. cons. 82. num. 28. Menoch. de adipisc. poss. remedio 5. num. 150.* Et hac opinio communis est, teste *Alex. in cons. 131. nu. 4. 5. & 6. vol. 4.* & *Molinæus* inquit: Quando prætor minus solenniter concedit licentiam ei, qui sua sponte ingredi poterat, non irritatur ingressus, ex defectu solennitatis, cum saltem iste ingressus, vt conuentionalis, iustineatur, licet non vt prætorius. *Molin. in consuet. Paris. tit. 1. §. 1. gl. 4. num. 41. quem refert ac sequitur Menochius de adipisc. poss. remed. 5. nu. 149.*

Fallit quartò, circa multæ impositionem, quæ intenditur contra partem, ratione contumaciæ in iudicis conspectu commissæ, vbi nulla cadit ex-
cussio. Ea namq, infligi potest absq; noua citatione contumaciæ. *Bartolus in l. 2. num. 13. ff. si quis ius dic. non obtemp. per l. 2. §. si quis in ius. ff. si quis in ius voc. non ierit. & idem Bartolus in l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. de dam. infec. & in l. desertorem. 3. de re milit. cuius distinctionem probat ac sequitur Marianus Socinus in tract. de citatione. artic. 7. num. 31.*

Quintò fallit, quando non agitur de executione vel inductione credi-
toris in possessionem bonorum obligati, per quam acquiritur inducto ali-
quod ius, siue tenuræ, siue possessionis, sed tantum de sequestratione, arresto
vel alia qualibet detentione rerum, aut personæ debitoris, puta, quando pa-
ctum instrumento appositum, aut etiam consuetudo, vel statutum dicta-
rent, quod debitores post moram sequestrare vel arrestare liceat, tunc enim
ad arrestationem proceditur, quantumuis nulla præcedente vel monitione
vel citatione. *Bal. in l. consentaneum. 2. num. 26. ibiq; Salic. 10. C. quomodo & quando iud. las. §. 1. num. 89. Inst. de action. Bal. in l. 2. num. 1. C. de seruus fugit. & in l. si fideiuss. 7. §. fin. num. 1. ff. qui satisd. cog.* Licet autem *Dd.* in locis mo-
dò allegatis, vt plurimum loquantur de debitoribus fugitiuis, ad quorum
detentionem, prout non requiritur citatio, ne videlicet instruantur ad fug-
gam, ita saltem cognitio summaria præire, & qualis qualis fides iudici fieri
debet de præsumpta fuga debitoris. *Bal. in l. si quis curialis. 12. in princ. C. de Episc. & Clericis.* puta, quia sarcinas composuere, vel pedem habent in stapedio,
vt loquitur *Bal. in l. creditor. 252. num. 2. ff. si cert. petat. & l. quod euitand. 3. numero 3. C. de condict. ob turp. causam:* tamen quoad citationem idem iuris
est, etiam extra casum fugæ, vel inopiæ debitoris, in terminis propositi no-
stri, quando videlicet ex vi statuti, vel pacti, prodita est manus iniectio con-
trà morosum debitorem. Sufficit enim qualis qualis liquidatio debiti per
instrumentum, ad hoc, vt decernatur sequestum vel arrestum contra re-
um, absque eo, quod præcedat citatio debitoris. *Bal. in c. 1. §. si quis verò. num. 7. de pace iuram. firmanda. Angel. de Perus. in l. si sic. 75. nu. 18. ff. de leg. 1. per il-
lum textum, innot. a l. cum quidam. 21. de legat. 2. vbi innuit stante statuto, quod
debitor*

debitor per instrumentum guarentigie capiarur ad voluntatem creditoris, isto casu iudex, viso instrumento, poterit incipere etiam à captura personæ, nulla præmissa citatione. Quod & Alexander de Imola probat. *cons. 145. num. 1. volum. 5.* ubi addit, tale statutum valere, secundum communem opinionem, allegat. Bartol. in l. Titio centum 100. & ibi Castr. nu. 2. de condit. & demonstrat. & Bald. in l. 1. nu. 6. C. qui bonis cedere poss. Quod & de instrumento executiuo ex conuentione confirmat Roman. *cons. 133. incip. præsupposito. num. 1. ac Roderic. Suarez, in l. post rem indicatam. 56. in duodecima limitatione principali. nu. 3. ff. de re iudic. Francis. Ripa in l. obligatione generali. 22. nu. 20. de pignoribus.* Neque enim sublata citatione, tollitur defensio, sed defensionis modus, & ordo variatur, adeo, ut prius expediatur executio contra personam, vel res debitoris, ex vi pacti vel statuti, eaque peracta, denuò audiatur debitor cum suis defensionibus & exceptionibus, quas contra creditorem habere intendit. *Matthæus de Afflictis in constit. Neapol. lib. 1. de culm pacis. rub. 8. nu. 17. ac dictum fuit supra in prima parte huius operis. cap. 6. num. 69.* Et ampliatur hæc restrictio procedere etiam contra extraneum & forensem debitorem, qui transit per locum statuti executiuo, cum equo suo, vel alijs mobilibus: Nam & ipse, absque omni præuia citatione & præcepto, poterit arrestari, donec comparendo coram iudice, & negando debitum, domicilium sibi elegerit, aut idoneam & acceptabilem creditori cautionem de soluendo exposuerit, prout tradit, hanc practicam in Gallia vsitatam esse, Rebuffus ad *constit. regni. rubr. de literis oblig. art. 2. glossa 3. num. 70. ac notat Gailius in obseruat. 44. num. 10. lib. 2. post Francis. Marcum decis. 396. parte 1. & attingimus de eo aliquid in prima parte huius operis. cap. 2. numero 110.* De cuius tamen dicti veritate ego non nihil subdubito, cum statutum non liget forenses, & ita transeuntes cum rebus mobilibus per locum statuti, secundum ea, quæ in secunda parte huius operis cap. 3. fuerunt tractata fusiùs, & ad sequestrationem de iure ciuili aduersus forensem regulariter perueniri nequeat, qui saltem alibi habet suas possessiones, nisi vel dilapidationis vel fugæ suspicio sublit. *l. si fideiuss. 7. §. fin. ibi: si persona subiecta sit, ex qua satis desideratur. ff. qui satisd. cog.* aut fortè arrestum forensem, donec caueatur de solutione, sustineatur ratione longæ consuetudinis, prout asserit alibi idem Rebuffus ubi supra. *art. 6. glo. 3. num. 70. quo de latius in 1. parte huius operis. ca. 4. num. 9.* Quæ autem sit ratio diuersitatis circa executionem, vel aliam inductionem in possessionem bonorum obligati, quare videlicet ibidem citatio cum præcepto executiuo requiratur, in arresto autem secùs, in promptu hæc est, quòd maius vertatur præiudicium circa executionem & missionem, quæ fit, captis pignoribus, ubi videlicet debitor exiit quasi, & nudatur suis bonis. *l. à diuo Pio. 15. §. in venditione. ff. de re iudic.* aut saltem sicut in missione bonorum accidit, creatur domino molestia turbationis circa possessionem & vsum rerum suarum, propter cohabitationem missi, per ea quæ tradunt omnes in *l. si finita. 15. §. iulianus. 16. ff. de dam. infec. & in l. Fulcinius. 7. ex quibus causis in poss. eatur, quo de videantur, quæ tradimus infra cap. 10. per totum.* Cæterum in arresto diuersum accidit, cum res arrestatæ non perueniant ad manus & potestatem creditoris arrestantis, sed relinquuntur in custodia ipsius domini, donec lis finem accipiat; licet autem in sequestro transeat saltem custodia rei sequestratæ ex manibus debitoris in potestatem commissarij vel sequestri: tamen sufficit aduersarium non possidere neque frui re sequestrata, per ea, quæ in hac ipsa parte inferiùs cap. 10. & 11. prosequimur latius. Vnde, quia grauius periculum vertitur circa executionem, quàm circa arrestum, vel

sequestrum, ideò in illa citatio necessaria est, hoc posteriore verò casu non. *argumen. cap. ubi maius periculum, extra. de elect. in 6.* Est & alia ratio, quia 22
 executio fit contra eos, qui habent bona soli, vel alia durabilia in loco aditi
 iudicis, in quæ procedit executio. Forensis autem in loco, vbi arestatur, &
 arestari potest, non habet alia bona, nisi, quæ ipse secum ducit, vnde, si mo-
 nitorium posteriore casu præcedere deberet, facile futurum esset, vt is medio
 tempore cum rebus suis discederet, adeoque præceptum vel edictum citato-
 rium iudicis haberetur ludibrio, *contra l. fin. §. ibi: ne ludibrio leges fiant. C. de*
bonus qualib. l. adoptare. 37. §. cum. ff. de adopt. l. fin. in fine. ibi: aliàs inane &
luditorium erit prætoris imperium. Ne quid in loco publico. Hanc, in simili, ratio 23
 nem tradit Ias. in §. 1. num. 89. *Inst. de action.* Potest assignari & tertia ra-
 tio, ex quo præiudicium illud, quod creatur arestato, vel sequestrato non est
 durabile, sed statim potest reparari in primo termino, qui sequestrationem
 petenti, & sequestrato assignatur, vbi disputatur de iustitia vel iniustitia,
 sequestri, vel aresti, vt posteriore casu dissoluatur penitus. *Schurffius cons. 15.*
num. 18. & seqq. centur. 3. & traditur in cap. 11. huius partis. item reus, cuius
 bona sunt arestata, per oblationem cautionis idoneæ, vel etiam satisfactionis,
 facile impetrat aresti relaxationem, ita, vt nihil, aut parùm admodum ei no-
 ceatur. *l. si fideiussor. 7. §. fin. vbi Bal. Ias. & omnes. ff. qui satisd. cog. & traditur*
infra. ca. 11. num. 81. & 883. Vnde est, quod requisita sequestrationis de 24
 consuetudine non exactè obseruari scriptum reliquerit D. Gailius *d. obseruat.*
44. num. 10. lib. 2. Si tamen iudex, qui arestauit debitorem vel eius bona, 25
 moram faceret in citando partes ad disputandum super iustitia, vel iniustitia
 aresti, vel non admitteret cautionem fideiussoriam, arestus eo casu, tan-
 quam libertate sua spoliatus, posset à superiori petere restitutionem, vel re-
 laxationem aresti, cui & superior non inuitus morem gerit. *Gailius d. obseru.*
44. num. 9. & obser. 26. num. 23. & 4. lib. 1. Idemque est etiam in præceptis 26
 iudicum, de non alienando, transmissis debitori, prout communiter fit in
 iudicijs vniuersalibus. *l. diuus de petit. here.* quorum facilis est impetratio, eti-
 am absque eo, quod liquidetur debitum, aut interueniant alia solennia, ha-
 stenus enumerata, ex quo coràm superiore nihil aliud allegatur, nisi inter-
 esse supplicantis, aut debitorum, in quo Titius ipsi sit obnoxius, cum suspicio-
 ne vergentiæ ad inopiam, vt, quia plures habet creditores, ideò petatur, inhi-
 beri reo, ne ne quicquam de bonis suis alienet, aut dissipet: super qua implo-
 ratione iudex aditus, sine alia causæ cognitione mittit literas inhibitoriales
 reo, in quibus præcipit, ne quid ex suo patrimonio, quod de præsentì possi-
 det, alienet vel dissipet, ita, vt non requiratur præmissio citationis. Et hæc
 est sexta fallentia idque propter exiguitatem præiudicij, cum inhibitus, etiam
 pendente inhibitione, nihilominus vtatur fruatur bonis suis, præterquam
 quòd impeditur circa videlicet alienationem rerum suarum, *de quo latè in*
prima parte huius operis. cap. 2. num. 264. cum seqq.

Septimò fallit in aresto Saxonico speciali vel consuetudinario, ad cuius 27
 firmitatem non requiritur aliqua citatio, *qua de re videantur, qua tractamus*
in cap. 11. huius partis. num. 59. 60. 61. cum seqq.

Ultimò, circa hoc quæritur in casu, quo debitor, secundum ea, quæ in 28
 secundo capite partis 2. diximus, sortitur forum in territorio aditi iudicis, si,
 absentando fortè se, latitet quo pacto requirendus sit talis reus? Philippus
 Francus sentit, cum citandum esse per publicum edictum in valuis curiæ, vel
 alio albo citantis propositum. *Philippus Francus in c. Romana. §. contrahentes.*
v. 11. extra. de foro comp. in 6. Quod idem prima facie videtur sentire Rebuffus
in ordi-

Quomodo
 citandus ex
 aliena iuris-
 dictione
 euocari
 possit.

- in *ordina. reg. Gallie. tom. 2. de liter. requisitor. & rogatorijs. gl. 3. numer. 25.*
- 29 verum istud tunc demum locum habet, quando reus est vagabundus, ita, ut iudex bonorum ignoret, ubi degat citandus. Quo casu citatio edictalis in publico proponitur. *Bar. in l. ut perfectius. 2. C. de annali excep. Maranta de ordine iudic. parte 6. tit. de citatio. num. 83. cum seqq.* Et de pluribus casibus, in quibus per edictum citare liceat, videatur post Marantam *Geylius obser. 57. per totum lib. 1.* Alias etenim, quando certus est locus residentie debitoris, eius superior requiri debet, *tex. est ad literam in §. si verò quis comprehensorum. aut. ut nulli iudicum, colla. 9. ubi habetur:* Eum, qui deliquit in prouincia, si sit in fuga vel aliter latitet, requirendum per edictum publicè propositum, sin verò certo in loco degat, per epistolam, hoc est, per literas subsidarias, euocandum esse, ut remittatur ad iudicem loci, ubi deliquit. Quod idem etiam in ciuilibus & pecuniarijs causis procedit, præsupposito videlicet, quod in loco bonorum, in quæ intenditur executio parata, reus non degat, sed alibi foueat suum domicilium. *iuxta. ca. Romana. §. contrahentes. extra. de foro compet. in 6. ac notat Felin. in c. fina. nu. 1. vers. sed aduerte accurate. iuncto. versic. ceterum eo. nu. 5. & Rebuffus ubi suprà. numer. 25. & 26. sequitur Maranta de ordin. iudic. parte. 6. de citatione. num. 82. & 83. Geylius. obserua. 56. num. 5. lib. 1. ubi addit: hanc non esse propriè citationem, sed quandam litis insinuationem, qua mediante, reo futura lis denunciatur, isque admonetur, ut tunc compareat, propositurus, si quas habet exceptiones, aduersus processum executionis. Siquidem, ubicunque iudex alio modo potest reo insinuare citationem, non debet hoc per edictum facere, ac si contrà fieret, grauaret partem, ita, ut super eo possit appellari. *Bar. in extrauag. ad reprimendum. post edictum. in princ. num. 1. & 2. quod & Alex. probat in apostillis. ad Bart. super l. 2. ff. de appellat. recip. num. 12. verb. appellari à citatione.* Licet autem idem Phillip. Francus in d. §. contrahentes. num. 12, vltèriùs addat, quòd iudex bonorum non teneatur de necessitate requirere iudicem domicilij rei, pro subsidio, vel per literas mutui compassus, (quas ideò subsidiales vocant, ut sine quibus executio fieri nequit. *l. properandum. 13. §. sin autem reus. 3. C. de iudic. l. 1. ff. de offic. cons. Bar. in l. 1. §. sententiam. num. 1. ibidemq. omnes. de re iudic.*) quando locus residentie pareat eidem Duci, Marchioni, vel Comiti, cui subijcitur locus iudicis citantis, Francus ubi suprà. & ante eum videtur idem docuisse *Bar. in l. 1. §. presides. nu. 4. ff. de requir. reis. ubi dicitur: etsi diuersi iudices habeant iurisdictiones separatatas; tamen si illæ iurisdictiones habeant dependentiam ab vno Principe, prout sunt diuersi Præsides diuersarum prouinciarum ab vno Rege vel Principe constituti, tunc vnus citare potest immediatè in alterius territorio, quasi videatur ipsi istud permissum ab eo Principe, cui omnes subiant. per l. omnes. 33. §. executoribus. s. vers. verum si apparitor. C. de Epis. & Cler. tamen istud non caret dubio, cum quilibet iudex habeat suum territorium & iurisdictionem in feudatam, in qua nemo alius terrendi vel citandi ius habet. *l. fin. ff. de iurisd. om. iud. & ille magistratunculus (ut Felini verbis utar) quantumcunq; minimus, maior est quolibet alio magistratu, non eius loci. Felin. in d. c. licet in princ. vers. de verbal. extra. de foro compet. per l. apud eum, cui par imperium est. manumittere non possumus 14. ff. de manumiss. quæ non est alibi secundum eum***
- 32 Sicut enim quilibet est rex in sua domo, secundum Panor. in c. venerabilem. num. 19. extra. de elect. ubi post Ioan. Andream recitat fabulam de quodam rustico, apud quem diuertit Richardus rex Angliæ incognitus, cumque iuberetur lauare manus, & recusaret, accepit alapam, audiendo illam vulgaram allegationem, quòd quilibet esset rex in sua domo. *Panor. & Ioan. Andr. in d. c.*

in d. ca. venerabilem. ita quilibet, etiam minima iurisdictione munitus, in suo loco actus iurisdictionales exercet, & non alius. l. pupillus. 239. §. territorium 8. de verb. signif. & latè Corneus consil. 200. num. 2. & 3. parte 2. non obstante, quòd vterque locus sub vnius domini territorio sit situs, cum vterque iudex alteri, quòd ad iurisdictionem, sit æqualis, ac par in parem, citando ex alieno territorio, non exerceat imperium. d. l. nam magistratus. 4. de arbit. Aliàs se- 35
queretur istud absurdum, cum tota Germania hodiè pareat vni Monarchæ, Imperatori puta Romano, tanquam Domino orbis. l. deprecatio. 9. ad l. Rhod. de iactu. l. benè à Zenone. 3. C. de quadrien. prescrip. (Roma siquidem commu- nis omnium patria est. l. Roma. 32. ff. ad municip. & de incolis) quòd indistin- 36
ctè cuilibet iudici tam inferiori, quàm æquali, liberum foret, ex alio Ducatu, Marchionatu, Comitatu, & Ciuitatibus euocare reum, vbicunque degentem, neque opus esset aliquo subsidio iuris; aut literis mutui compassus, contra id quod tradit Maran. in loco paulò antè citato parte 6. de citat. num. 82. Neque
tamen inficias eo, quod Principes, Duces, & similes potestates, qui subfeu-
darunt alios de suis demanijs cum omnimoda iurisdictione, citent hodiè in-
feriores, eorumque subditos absque requisitione illorum, sub quorum ter-
ritorio immediatè degunt citandi. Quod forsàn exculari, & factum dici po-
test, in signum videlicet, & pro memoria prateritæ subiectionis, argumento
eius quod tradit Panorm. in c. constitutus. numer. 21. extrà. de religios. dom.
adeoque, sicut Princeps summus citat ex qualibet prouincia etiam imme-
diatè. l. sed etsi 26. §. fin. verbo. testimonij causa euocatis. ff. ex quib. caus. ma. l.
2. §. legati. l. non aliàs, verb. quos Princeps euocauit. de iudic. Maranta de or-
dine iudic. parte 4. verbo citatio. num. 10. Bossius in pract. crim. de citat. num. 25.
& in tit. de Principe eiusq. priuilegijs per totum: ita inferiores Principes idem
facere, & suorum subditorum subditos, immediatè absque omni iuris sub-
sidio citare consueuerunt. Ias. in l. fin. num. 24. ff. de iurisd. om. iud. Bal. Cynus.
& alij in l. omnes 33. §. verum. C. de Episc. & Cler. & in l. 1. §. 1. ff. de requir.
reis. & latius Wesenbecius consil. 97. num. 2. & 3. Est autem forma in alieno 37
territorio citandi, siue testes siue alias personas, vt videlicet iudex citans, mit-
tat literas rogatorias iudici alterius prouinciæ, cui subijcitur immediatè debitor,
in quibus petat, vt iudex requisitus subsidiariè, vel permittat citationis
executionem fieri in loco sui territorij, vel ipse saltem reum ad præfixum ter-
minum, qui in edicto citatorio continetur, moneri ad comparitionem curet,
offerendo, se in simili casu facturum paria. Iste est bonus citandi modus,
teste Oldrado consil. 88. incip. tertio queritur. circa finem. num. 5. vers. non tam
nego. & vers. scribatur magistratui, vt citato notificet citationem. Bar. Socin. consil.
167. incip. non inutilis quest. numer. 19. in princip. vol. 2. Rebuff. ad ord. reg. Gall.
tomo. 2. tit. de literis requisitor. in prefatione. num. 1. vbi subijcit rationem, 38
istud idè esse, ne videlicet quis occupet aut impediat alienam iurisdictionem,
c. nouit. in princ. extrà. de iud. l. nemo. 4. ibidemq. gl. verb. auxilium. C. de
iurisd. om. iud. c. peruenit. 11. qua 1. §. nulla. authen. de defensor. ciuita. collat.
3. l. fin. vers. ridiculum enim. C. unde vi. ac est melior de iure textus in l. si qui
latrones. 2. §. si autem propter multitudinem. in verbis. à tribuno militum auxi-
lium postulet. C. de his qui latrones occul. Aliàs, siquidem duo pluresue iudi-
ces circa iurisdictionem in vna eademque causa concurrerent, iam conringe-
ret promiscuis actibus rerum turbari officia. contra. l. consulta. 23. vers. ab-
surdum. C. de testam. l. fin. vers. ne, dum ad utrumq. festinat, neutrum benè
peragat. C. de assessor. & domest. vel cancellar. iudic. ex quo:

Segnius

Segnius expediunt commissa negocia plures.

- 39 Plurium siquidem, vel diuersorum sententiæ tot sunt, quot sunt capita. *gl. 1. in c. quia propter diuersitatem, extr. de concess. præbend. & alibi dicitur:*

Velle suum cuiq; est, nec voto viuatur uno.

- 40 *l. quia poterat, 4. vers. non enim. in verb. quia varia sunt hominum voluntates, ff. ad Trebell.* Vnde plurium iudicum sententiæ, propter diuersitatem opinionum, & quia naturalis est hominum ad dissentiendum pronitas, non possunt facile in vnam consonantiam aut concordiam redigi. *l. 2. §. deinde. ff. de orig. iur. l. item si unus. 17. §. fin. de arbit. ita, vt bono consilio prouisum sit, & tuendæ tranquillitatis causa statutum, quod citandus ex aliena iurisdictione euocetur per subsidium iudicis loci, ubi degit debitor. l. 1. §. hæc autem in illis verbis: litteræ ad magistratus dentur. ff. de ser. fugit. & in l. 2. C. eod. ac notat gl.*
- 41 *verb. præsidentes, in l. omnes. 6. C. de agric. & censit. lib. 11.* Quo casu, iudex requisitus remittit solo verbo, puta iubendo, vt citatus compareat in loco citantis, secundum *Bal. in l. omnes. 33. §. verum. num. 2. C. de Epis. & Cler. Manus enim manum fricat, & vnus magistratus alterius armis indiget, argumento quod dicitur in secunda const. C. de Iustinian. C. confir. post princ. & Rebuffus in præfat. de lit. requisitor. in princ. num. 11.* Et vna iurisdicatio per aliam adiuuanda venit. *Panor. in ca. 1. num. 5. & in c. quoniam. ubi Panor. & alij Canonistæ, extr. de offic. ordinar. per c. administratores. 23. quest. 5. l. 2. C. de his qui latrones occultar. & gl. in c. statuimus. ver. potestatem, extr. de maledic. Maranta disputa. 1. num. 6. ac fundatur ista practica in clem. pastoralis. §. nos quoq; ibi: non fuimus pro remissione requisiti de sent. & re iudic.* Itaque talis citatio in alieno territorio expeditur ad preces, non autem ad mandatum iudicis citantis, cum par in parem, aut inferior in superiorem non exerceat iurisdictionem. *d. l. nam magistratus 4. ff. de arbit. l. ille à quo 13. §. tempestiuum. 4. ad SC. Trebell. c. innotuit. in princ. extra. de elect. & c. cum inferior. de maior. & obed.* Et hoc quidem, prout ex adductis legibus & authoritatibus apparet, iuris est, sed propter æmulationes potestatum, aut suggestiones eorum, qui sunt à lateribus Principum, sæpeque captant lac & lanam, pro suo commodo passim laborando, & loquendo placentia, sicut in simili loquitur *Zaf. in l. stipulatio hoc modo concepta. 6. num. 32. ff. de verb. oblig. proh dolor, in aliquibus locis malè obseruatur, siue enim agatur de remissione reorum ad locum competentis iudicij, requisiti superiores domicilij debitoris suum subditum non tantum nolunt remittere, sed inhibent præterea multoties eidem, ne ad locum iudicis citantis accedat, offerendo exhibitionem iustitiæ ijs, qui coram ipsis velint agere aduersus obligatum, argumento c. ex transmissa. ibi: Nobilis vnde campis inhibuit, ne coram Episcopo responderent, extr. de foro compt. & malè, quia, ubi notoria est iurisdicatio, interim procedet iudex citans, qui quacunque ratione competens est, faciendo executionem in bona sub territorio citantis sita aduersus debitorem, etiam absentem ratione contumaciæ, d. c. Romana. §. contrahentes c. 1. c. 2. & c. fin. extra. de eo qui mit. in poss. rei ser. cau. quam fortè potuisset euitare citatus, si comparuisset, & aduersus executionem opposuisset exceptiones impeditiuas processus, per ea, quæ tradunt *Bar. Paul. de Cast. & alij Dd. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. siue tractetur de euocatione testium ex aliena prouincia, de qua in l. 3. §. fin. ff. de test.* Nam & eorum remissio, vt plurimum hodie recusatur, ac offerunt se iudices requisiti ad examen testium, in suo territorio degentium, si ipsis transmittantur articuli probatorii, sicut nonnunquam fieri consuevit, vt pro examine testium requiratur*

requiratur iudex territorij, sub quo degunt testes, per notata Baldi in l. iudic. 1 §. in princ. C. de fide instrum. ac facit §. & quoniam scimus authen. de testibus. coll. 7. & militat textus pro hoc singularis in c. constitutus. circa finem. de fideiuss. ubi habetur: quod iudex, coram quo ventilatur causa, debeat significare iudici alterius regni vel prouincie, ut testes ibidem degentes super articulis producentis recipiat & examinet diligenter, eorumque depositiones transmittendo inclusas significet. quanta fides testibus vel instrumentis adhiberi debeat. Caterum, si concurrat æmulatio inter ordinarium iudicem, coram quo pendet lis, & iudicem loci, ubi degunt testes, adeo, ut hi euocari velint ex aliena iurisdictione, iudex autem loci prohibet, ne alibi ferant testimonium, istud valde periculosum & molestum est tam producentibus, quam productis, propter sumtus itinerum, & alias difficultates, ac crebro fit, quod in casu denegatæ remissionis testium, iudex primo loco aditus, ut qui in maiori fortè vel æquali dignitate constitutus est, quam alter, qui requiritur, alterius territorij iudicem contemnendo, planè deneget transmissionem articulorum probatoriorum, quo casu subtrahitur, aut saltem differtur facultas probationis parti, aduersus id, quod innuit Baldus in auth. atqui semel. num. 6. C. de probat. post Bar. in l. quoniam. 21. in princ. & numer. 1. C. de heretic. Adco-
que videmus quo pacto præmemoratis in casibus multum interfit, quocumque etiam modo licito, & à legibus permisso, procurare & habere sibi louem propitium & fauorabilem, cuius arbitrio & in altum erigi, & quasi ad infernum detrudi quis potest. c. visis. 11. q. 2. & l. fin. in verbo: reuerentia non fuerit in salutatione delata. C. de offic. diuers. iud. c. ut debitus. ext. de appell. Caterum redeundo ad propositum, quod videlicet subsidiariè requirendus sit iudex loci domicilij, ubi nunc degit reus, per iudicem, qui intendit facere executionem in bona debitoris, sub citante sita, non tantum in prima vice, arg. l. boues 89. §. hoc sermone 1. de verb. sign. sed in omnibus alijs processibus iudicialibus, qui sequuntur, adeo ut semel subsidiariè citatus à competente iudice, etsi non paruerit præcepto primo iudicis, eoque deuentum sit ad captionem pignorum pro executione: tamen deinceps ad expeditionem aliorum omnium actuum iudicialium, donec integrè satisfactum fuerit creditori, citanda pars sit non simpliciter & immediatè, sed præmissa requisitione iudicis, ubi tunc domicilium suum habet debitor. ita Rebuff. ad ord. reg. Gall. tom. 2. tit. de lit. requisit. glo. 3. num. 29. post Inno. in c. præterea. num. 1. §. sed si postquam venisset. extr. de dila. ubi vult, quod etiam contra præuentum citationem in loco citantis, iuxta c. proposuisti. extr. de foro compet. adhuc non possit procedi in causa principali, nisi denuò vel imploretur iudex rei hodiernus & ordinarius, vel forsan in loco rerum sitarum, ubi procedit iudex citans, debitor simul etiam habeat suum domicilium. Quo casu, posset
euocare reum immediatè etiam ex alieno territorio, per regulam, quam tradit Felinus, quod iudex domicilij citare possit subditum, ubicunque existentem, quia semper subditus est, quocumque vadat.

Felin. in c. licet ratione delicti. num. 23. vers. illud etiam nota. ext. de foro compet.

P A R T I S I I I .
S V M M A R I U M
C A P I T I S V I I I .

62

1. Ingressus in possessionem conuentio-
nalis & pratorius equiparantur.
2. Via facti excludit viam iuris.
3. Violenta inuasio non venit ex con-
uentione partium.
4. Possessionem ingressi propria auto-
ritate, non ita in ea defendun-
tur, sicut missi à iudice, ideòq;
ingressi proprio motu debent pe-
tere confirmationem possessionis
à superiore, num. 5. & 7.
5. Factum bene semper potest in meli-
us reformari.
7. Possessio cum vitio occupata, non
confirmatur per iudicem.
8. Ingressu permissso per partem, sa-
tius tamen & urbanus est adiri
iudicem.
9. Forma qualis qualis petitionis co-
ram iudice, super impetranda
parata executione.
10. Forma petendi associationem mi-
nisterialium iudicis, pro priuato
ingressu in bona debitoris.
11. Forma petendi licentiam ingredi-
endi bona debitoris propria au-
thoritate creditoris.
12. Forma precepti executiui.
13. Preceptum iudicis executivum
non est quidem sententia defini-
tiua, sed eius vim obtinet.
14. Prafixio termini ad soluendum fit,
ut medio tempore reus adhuc
cogitet de vijs satisfaciendi, &
evitet expensas refundere.
15. Executionis onera & expensa re-
funduntur per debitorem, con-
tra quem procedit executio, quod
observat stylus & consuetudo in
foro Saxonico. 17.
16. Intra, item infra denotant extre-
mitatem temporis.
18. Recognitio instrumenti fit in ter-
mino executionis, & quidem me-
dio iuramento, ut ibi, quod de
priuata scriptura intelligendum.
Secus est in publico instrumēto 19.
20. Exceptiones impeditina executio-
nis audiuntur etiam in termino
executionis.
21. Executiois cōminatio necessaria est.
22. De consuetudine denunciandi
reo executionem per signa facti
extrinseci, Das man ein Span
aus der Thür schneidet.
23. Terminus solutioni praefixus cum
cōminatione executiois, est prima
dilatio in materia executionis.
24. Terminus trium quaterdenarum,
post captionem pignorum ad lu-
endum eam, est dilatio secunda,
qua sape non observatur, cum
magno dispendio debitorum. 25.
26. Hülffgelt quinq; vel decem in
singula centena.
27. Sententiam proferens, si conde-
mnatus non habeat bona in co-
loco, communicat literas execu-
toriales aëtori, ad iudicem bo-
norum rei.
28. Executorialium literarum forma.
29. Executor merus non cognoscit de
iustitia causa, sed, si qua oppo-
nuntur exceptiones impeditina,
remittit ad delegantem. 32.
30. Executio per iudicem potest com-
mitti etiam ipsi parti.
31. Executio parata ex vi pacti, vel
statuti, si coram iudice loci peti-
tur, non debet impediri per pra-
ceptum superioris.
33. Creditore in termino executionis, se
absentante, edictum cassatur,
& absoluitur reus ab instantia,
cum refusione expensarum.
34. Missio ex primo decreto expeditur
pari modo, sicut executio.
35. Missiois in possessionē petende forma.
36. Sequestrationis petende forma de
iure communi, item statutario,
vel ex vi pacti, num. 39.
37. Sequester quis dicatur?
38. Sequestrū si deficiat in forma valet
saltē in vim pcepti de nō alienādo.
40. Executio

H h h

40. Executio quo pacto fiat in nomina debitorum.
41. Forma petendi arresti consuetudinarij in Saxonia: qua si omittitur, arrestum vitatur. numero 49. item relaxatur ad petitionem arrestati, si in termino praefixo ad prosequendum arrestum arrestator contumaciter se absentarit. num. 48.
42. Arresti renovandi ratio de una quindena in aliam, & unde procedat? num. 45.
43. Arrestatorij libelli forma, qui cum tertia renovatione arresti offertur.
44. Arrestum facilius conceditur, quam sequestratio.
45. Arrestum tribuit ius reale, tacite videlicet hypotheca, & prelacionem, ratione temporis. & n. 54.
46. Arresti confessio quid operetur?
47. Clausula, in quantum de iure cuius sit effectus?
48. Clausula non astringens se ad superflua, quid operetur?
49. Arresti solennia debent constare ex actis iudicialijs. & strictè sunt obseruanda alias fit nullitas processus. 50.
51. Solemnia circa appellationem obseruanda.
52. Origo & causa siue ratio solemnium, quæ circa arrestum in foro Saxonico obseruanda sunt.
53. Arrestatorius processus strictus est in solemnibus suis obseruandus, quàm alij.
54. In arresto contra debitorem solum persecutato, omittitur clausula prelacionis, respectu aliorum creditorum, quando nulli aduenit.
55. Tela ordinarij processus.
56. Arrestatore in termino non comparente, arrestatus absoluitur.
57. Precepti de non alienando forma.
58. Hereditas litigiosa non potest alienari.
59. Quæ pro maiori cautela fiunt, actum non viciant.
60. Reprasaliarum petendarum forma.
61. Forma liquidationis debiti per instrumenta.
62. Instrumentum producens pro se, potest etiam per aduersariũ contra ipsum allegari, nisi producat cum clausula: in quantum pro ipso; & contra aduersarium faciat.
63. Actus agentium non operantur ultra eorum intentionem.
64. De clausula: petendo recognitionem.
65. Clausula de reseruando sibi iure plura instrumenta producenda superflua.

CAPVT OCTAVVM.

DE FORMA PROCEDENDI SUPER

REMEDIIS EXECVTIVIS.

Quomodo
fiat execu-
tio propria
autoritate,
ex lege, pa-
cto, statuto,
vel consue-
tudine.

FORMA PROCESSVS CIRCA MANVVM IN-
iectiones multiplex est. Prima prorsus extraiudicialis, in qua iudicis ministerium planè non intervenit, sed priuata apprehensio bonorum debitoris, puta, si lege, pacto, statuto, vel consuetudine cuique permittatur manus inieccio in rebus vel persona obligati, creditorque propria autoritate istam viam facti eligat, ex quo ingressus conventionalis & pratorius æquiparantur. l. pignoris 11. C. de pignor. act. & l. 1. C. si in causa iudic. pig. captum sit. Quo casu, frustra quærimus de processu, cum via facti excludat viam iuris l. creditores 3. ibi: conventionis legem ingressi possessionem exercent. C. de pignor. & alibi dicitur: quod voluntas vel consensus Domini semel adhibitus, excuset ingressum priuatum. l. qui ratiario. 30. & ibi gl. verbo. maiorem. de pigo. act. l. cum in plures 6. §. lege dicta. 3. de locato. & l. legem quam dixisti. 10. C. de pactis. adco, vt tunc factum partis surrogetur in locum facti iudicis, secundum Francis. Arctium in l. §.

- in l. si filius qui patri, 12. nu. 9. ff. de vulg. & pupil. post Bal. in l. accusationis, 10. n. 1. C. de his que vi metusue caus. Debet tamen sibi isto casu creditor temperare à violentia, per ea, quæ notant las. Alex. & omnes in l. iuste, 11. de acquir. poss. cum pactum ingrediendi non extendatur ad vim armatam. Salic. in l. creditores 3. nu. 10. & latius in prima parte huius operis, ca. 5. nu. 98. & 99. ne iniuriarum inde nascatur occasio, unde iura oriri debebant, l. meminert. 6. C. unde vi. Verum hæc via non est satis tuta, cum raro fiat, reperto contradictore, quin legitimus tutelæ modus excedatur, l. 1. C. unde vi. contra l. non est singulis 176. ff. de reg. iur. iunctis quæ notant las. & Dd. in l. ut vim, 3. de iust. & iur. Facit & illud quod, qui seipsum immiserunt, non ita defenduntur in sua possessione, ac si publica autoritate inducti fuissent, arg. l. 1. §. hoc interdictum. & l. si quis missus 3. ff. ne vis fiat ei qui in poss. missus est l. is cui 5. §. 1. possessionem, 26. ut in poss. legat. seruand. causa esse liceat l. de die, qui satisd. cog. l. metum, 9. §. fin. quod metus causa.
- 5 & videantur de hoc plura in prima parte huius operis, cap. 5. nu. 82. Si tamen virtute initæ inter contrahentes conuentionis, creditor de facto occupet possessionem bonorum obligati, vtatur deinceps ista cautela, vt petat, eam possessionem, quam ingressus est, sibi confirmari, quo casu, quantumuis ab initio petita non fuerit immissio per ministerium iudicis: tamen debet ei de nouo concedi, istam practicam tradunt las. in l. fin. nu. 18. vbi etiam Alber. de Rolate 16. Dec. 44. C. de edicto D. Aar. toll. Angel. in l. si finita, 15. §. Iulianus, 16. nu. 3. de dam. infec. l. Carbonianum 3. §. missum, nu. 1. ff. de Carbon. edicto. Ac est casus, secundum veram lectionem Cyni, in l. 1. C. eod. tit. cum l. 2. §. si sub conditione. ff. de bon. poss. secundum tab. & l. 3. §. si quis filio. de bon. poss. contra tab. Quam sententiam communem esse attestatur Tiraquellus in tract. l. mort. satisd. par. 6. declarat. 2. nu. 8. eumque secutus Menoch. de adipisc. poss. rem. 4. n. 348. Semper enim beneficium potest in melius reformari, prout dicit Bal. in d. l. fin. nu. 22. & sequitur Neuizan. cons. 56. n. 12. Licet autem Doctores in locis modò adductis, vt plurimum loquantur de hærede, qui seipsum immisit in possessionem bonorum, ex quibus fuit scriptus hæres. d. l. fin. tamen idem est in terminis conuentionis executiæ, quando creditor seipsum, ex voluntate debitoris, immittit in possessionem bonorum eius, propria autoritate, siquidem eodem modo illi etiam petere licet à iudice confirmationem possessionis, in qua nunc reperitur, Bart. d. l. creditores 3. nu. 26. vers. mihi autem, ibidemque Salic. nu. 29. in fine. Menoch. de adipisc. poss. rem. 4. nu. 349. & Neguz. de pig. 4. par. princ. nu. 23. neque habet ista sententia, quantum ego quidem legi, contradictorem. Etiam si enim aliàs dicatur, quod possessio cum vitio occupata, non possit confirmari, etiam per rescriptum Principis. Bar. l. autoritatem, 3. n. 3. C. unde vi. tamen contrarium loquitur de occupatis iniuste, & per vim, quo casu, confirmationes illegitimarum possessionum concedi non solent, & concessæ non valent, teste Baldo in d. l. autoritatem, n. 2. ac not. las. in l. iuste, 11. n. 15. ff. de acq. poss. secus in ingressu, qui fit ex vi conuentionis executiæ, vel statuti: is namque caret omni vitio. Bar. in d. l. creditores, 3. n. 20. & probatur latè in 1. parte huius oper. c. 5. n. 35. 36. 37. 38. & 39. cum seq. Ac est vñtata forma petitionis, vt creditor, qui antea proprio motu fuit ingressus, nunc adeat iudicem, rogando, possessionem sibi confirmari, vel, quatenus opus est, missionem in possessionem bonorum ex integro decerni, seq; manu teneri, quo casu, obtinebit pro se decretum iudicis super confirmatione istam formam, de petendo confirmationem possessionis antea inuasæ, tradit Dilectus de arte testandi, cautela 20. n. 8.
- 8 Secunda forma procedendi, quam ad differentiam primæ, iudicialem Quomodo appellare libet, expeditur per viam iuris, hoc est, adito iudice, & implorato faciendæ executionis eius

autoritate
iudicis.

eius officio, pro executione vel detentione rerum, aut personæ obligati, & hoc urbanius, ciuilius atque tutius est. *Bart. in d. l. creditores. 3. num. 4. Ang. 3. post glossam finalem in fine principij. Salic. num. 4. & 9. per illum tex. in finalib. verbis. ibi: attamen iudicis autoritate possessionem adipisci debent. C. de pignor. ac facit l. si pupillorum. 7. §. si pupillus. 1. vers. sed dicendum. in illis verbis: tutius erit, si prætorem adierit. ff. de rebus eorum, qui sub tut. vel cura. l. si stipulatus sim mihi aut Titio. 81. §. si lancem. 1. ibi: optimum esse, si prætor aditus iusserit. de solut. l. cum proponas 3. vers. ut autem omnis scrupulus auferatur. C. de interd. matrim. l. qui totam. 45. ff. ad Trebel. l. is cui. 5. §. si ex duob. 11. ut in poss. leg. l. fin. ac inoffic. testam. l. fin. quod quisq. iuris. l. 1. §. necessario. si mulier ventris nom. in poss. l. 1. §. licet. de periculo & commodo rei vend. quo de videantur plura, ubi sudrà in 1. parte huius oper. c. 5. n. 58. & 59. cum seqq. Et explicatur hic processus perviam summarie executionis, aut immissionis in bona obligati, absq. alia causæ cognitione & solennitatib. iudicialibus, per iudicem post visum & perlectum instrumentū debiti, adeo, ut tunc vel ipsemet per se, vel per familiam & ministeriales eius inducat, vel induci faciat creditorem in bona obligati, per superius tradita.*

FORMA QVALIS QVALIS PETITIONIS SUPER EXECUTIONE

PARATA, VEL SUPER MANVS INIECTIONE

in bona debitoris, prodita ex vi pacti

vel statuti.

Oram vobis, domine iudex, compareo & propono ego NN. quod ante hoc tempus mutuo dedi viro prouido A. B. mille florenos, quam summam ipse cum legitimo interusurio medij temporis katendus May huius anni currentis restituere promissu, subiecto pacto, si fidem in termino falleret, ut ex tunc liceret mihi propria autoritate occupare & possidere ipsius bona, prout hac omnia patent ex instrumento, quod vobis legendum & ponderandum exhibeo. Contra quem debitorem nunc in mora soluendi per lapsum temporis existentē, aut (si fortē dies solutionis adiectus non sit) sæpius à me requisitum, sed prestare quod debet, recusantem, et si mihi liberum foret ex vi permissæ licentiæ, proprio motu ingredi & occupare possessionem bonorum eius: tamen, ne illi per hunc meum ingressum, fiat aliqua offensa, vel oriantur eius occasione inter nos rixæ vel scandala, quibus melius est in tempore occurrere, ideo peto, ne grauemini, officio vestro nobili decernere mihi executionem in possessionem bonorum obligati, & ad hoc designare certum terminum, citando aduersarium. Hæc forma petendi traditur per Salicetum in d. l. creditores. 3. nu. 30. in princ. ac probat eam Rebuffus de literis obligat. art. 6. gloss. 3. num. 38. Est & alia forma concludendi isto casu, ut creditor oretenū petat à iudice associationem familiæ,

milie, hoc est, ut magistratus mandet suis officialibus, ut comitentur, & associant creditorem, qui ex vi conventionis intendit ingredi bona obligati, donec fuerit ingressus, & corporalem possessionem acceperit. *Neguzantius de pignor. quarta parte princip. num. 24. & Iohannes Neuizanus cons. 82. num. 8.* idque pro evitandis tumultibus & rixis, quæ evenire possunt, si creditor autoritate priuata hæc attentaret *gl. l. creditores. 3. in fine. C. de pignor. quo casu, nulla citatio aduersarij de necessitate requiritur. Salicetus d. l. creditores 3. nu. 30. vers. alio modo de quo plenius capite 7. huius partis. nu. 9.* Circa quod tamen diligenter aduertendum est officialibus, ne excedant fines & terminos iurisdictionis aditi iudicis. *Baldus in auth. & qui iurat. num. 18. C. de bonis author. iud. possid.* Est & tertia forma procedendi executiue coram iudice, ut videlicet creditor, qui priuata autoritate intendit ingredi ex pacto possessionem bonorum debitoris, pro maiori securitate simpliciter petat à iudice licentiam ingrediendi, ad eum videlicet finem, ut attentius per ius dicentem defendatur in possessione, cum ipsius permisso inuasa, ne vis ipsi fiat. *l. 1. & l. si quis missus. ff. ne vis fiat ei. & notatur in cap. 7. nu. 12. & 13. & supra hoc ipso capite. num. 2. & 3.*

Quod si licentia ingrediendi vel occupandi bona debitoris sub euentum moræ in conventionem partium comprehensa non sit, permittatur autem ex vi legis communis aut statuti, vel consuetudinis particularis in loco, tunc addatur: præmissis præmittendis, de quibus in prima forma: *Quia lex, item statutum, aut consuetudo huius loci dicunt, super isto meo instrumento debiti, tanquam liquidi, fieri executionem, absque alio solenni processu: ideo peto, &c.* ut ibi, quo casu iudex, viso instrumento, & cognito, quod non habeat aliquod vitium visibile, facit præceptum reo, ut infra certum terminum creditorem securum faciat, aliàs comminatur ei executionem. *ita Bald. in l. error. 7. nu. 9. C. de iuris & facti ignor. ac in l. 1. num. 4. & l. non fatetur. 2. num. 5. ff. de confessis.* Soler autem regulariter isto casu præceptum iudicis in subiequente forma emanare.

FORMA PRÆCEPTI EXECUTIVI.

12

Onquestus fuit apud nos A. B. quo pacto tu C. D. ipsi ex mutuo sis obligatus in mille florenis, quos creditori ad talem diem restituere promissisti, facta creditori licentia, ut post moram, ipsemet exequendo, propria autoritate ex bonis tuis sibi satisfacere valeat, virtute instrumenti desuper confecti. & coram nobis originaliter producti & exhibiti. Etsi verò non dubitarit, quin & fidem abs te datam ipse agnoscere, & mutuum ad petitionem tuam tibi factum creditori tuo cum gratiarum actione restituere debuisses: tamen, quia tu moras in soluendo nectis, petiuit idem, ut, pro maiori securitate, ex vi obligationis, chirographo & sigillo tuo testata ac

Hh h 3

confir-

confirmata, super predicta summa ipsum per viam executionis in possessionem bonorum tuorum realiter inducere non dedignaremur. Cumque ipsius petitio non tam iuri, quam constitutioni nostra, super sigillis & literis debitorum promulgata, item consuetudini horum locorum consentanea sit: ideo mandamus tibi, ut infra terminum iuris Saxonici, trium videlicet quaterdenarum, vel quadraginta quinque dierum, securum facias creditorem, solvendo quod debes, ac, nisi parueris, citamus te peremptorie, ut sequenti die post tempus scilicet, quod indulgetur ad solvendum iudicatis, compareas in tali loco, videre paratus, quo pacto, ad instantiam tui creditoris vel eius procuratoris, post factam rei productionem & recognitionem instrumenti pramemorati, adversus te instituatur executio, vel ad opponendum causas & exceptiones, si quas habere te existimas, quare executio fieri non debeat. Subiecta illa usitata clausula finali: Sive compareat reus siue non quod nihilominus, ad instantiam adversarii, procedetur in quantum iuris ratio merebitur. Hanc formam inchoandi processus executivos, & preceptorum, quæ fieri solent in convictos vel confessos, tradit Bart. in l. defendente penul. num. 1. per illum textum, in verb. facias iudicata. ff. de author. tut. & in l. 1. num. 3. C. de execut. rei iudic. ac Speculator tit. de sententia & quæ ipsam sequuntur §. species. num. 4. ac probant Bartolus, Salicetus & omnes interpretes in d. l. creditores. 3. C. de pignor. idque ita tenetur in practica harum regionum. Requiritur autem isto casu preceptum iudicis, ideo ab initio, quod aliàs regulariter non potest perveniri ad executionem, nisi præcedat sententia definitiva. l. 1. & 2. C. de execut. rei iudic. Licet autem, propriè loquendo, talis iussus iudicis sententia definitiva dici nequeat. c. 1. & per totum. extra. ut lite non contest. ad sentent. definit. non proced. ac facit auth. offeratur. C. de litis contestat: tamen, quia in euentum, quando reus in præfixo tempore non satisfacit creditori, tendit ad executionem, definitivæ vim obtinet istud preceptum iudicis. Bart. in l. 1. num. 4. & l. 2. nu. 5. ff. de confessis. & in l. 1. nu. 21. ubi etiam Alex. C. de litis contest. ibidemq. Salicetus nu. 7. & idem Alex. in l. ait prator. §. 1. nu. 4. ff. de re iudic. ac facit l. quoties 3. §. quoties autem 4. in not. versiculo, sed si talis sit negocij utilitas. C. de privileg. scholar. lib. 12. & extat gl. in §. sancimus. verb. litis contestationem, circa finem, authent. de exhib. & introduc. reis colla. 5. & similis gl. in l. proinde. 25. §. notandum. 2. verbo, estimanda. ff. ad l. Aquil. quod etiam sequitur Aret. in §. si minus. nu. 15. Instit. de action. & Anton. de Butrio in c. dudum. num. 56. & 57. extra. de elect. ubi adijcit, hoc esse tenendum, per l. si debitori. 21. ff. de iudic. Præfigitur autem terminus ad solvendum, quia iudex non cogit reum, ut in continenti veniat cum sacro paratus ad satisfaciendum, sed debet illi relinquere miserationis gratia temperamentum temporis, vel à lege præfixi vel eius arbitrio determinandi, ut interim cogitet de vijs satisfaciendi. l. quod dicimus. 105. l. ratum. 13. de solut. l. promissor Strich. 21. de const. pecu. l. debitorib. 31. de re iud. Potest & alia ratio reddi, istud eo fine fieri, ne partibus causentur damnosæ & inutiles expensæ. Sicut enim victus victori regulariter

gulariter condemnatur in expensis, *l. properandum* 13. §. *sive autem alterutra*.
6. C. de iudic. ita, cum expensæ executionis ipsæ quoque pendeant à causa princi-
 15 pali, dubium non est, si in continenti fieret executio, reum etiam eas evitare
 non posse. *arg. l. cum quem temerè. 79. ff. eod.* Indulgetur itaque, ipsi adhuc termi-
 nus, infra quem cogiter de remedijs soluendi, adeò, ut si denuò committat
 moram vsq; ad diem præfixum, non aliter evitaret executionem, nisi & ex-
 pensas & alia executionis onera, circa sportulas iudici exequenti & eius affes-
 soribus, item notario iudicij & taxatoribus, item alijs officialibus iudicis debi-
 16 tas (secundùm ea, quæ de histerris in constitutionibus ducum Saxoniarum, *constit.*
15. quæ est in postrema edit. ab anno 89. const. 23. describuntur, vel alibi in usu
 sunt) simul portare ac sustinere paratus sit. ita *Rebuff. de literis oblig. art. 2. gl. 1.*
nu. 67. & art. 11. gl. 1. & art. 3. gl. 3. nu. 2. ubi addit, hoc in regno ita servari. Ac, si
 obijciatur, quòd reus, siquidem etiam in ipso termino executionis sit paratus
 solvere, denuò audietur, cum vocabulum, intra, sicut & infra, includant eti-
 am ultimum, ac sic illum ipsum diem, infra quem quis facere vel dare iussus
 est, prout probatur in *l. 1. C. ut infra certum tempus questio crim. term. l. intra. 3. ff.*
de appell. recip. l. 1. §. si quis tutor datus. 1. iunct. §. biduum. 5. quando appell. sit l. sci-
re oportet. 13. §. 1. ibi: intra centesimum lapidem à civitate, intra 50. dies excusabi-
tur. iuncta l. quinquaginta. 38. de excusat. tut. ac notat plenè Oldrad. cons. 49. in-
cip. consuevit dubitari. nu. 4. Iniquum enim foret, executionem contra illum
 peragi, qui paratus est solvere. *l. si reus paratus. 73. & ibi gl. verb. oportet. de pro-*
curat. l. si debitori. 21. de iudicij. & l. iudicatum ind. solui. respondetur: prædicta
 contraria loqui de termino, hoc est, de ultimo die, finiente videlicet & termi-
 nante dilationem ad soluendum datam, quo tempore non potest dici natum
 esse aliquod interesse creditori, ex quo reus satisfecit præcepto iudicis saltem
 in ultimo die termini ipsi assignati: *Rebuff.* autem loquitur de die præfinito
 ad executionem; qui sequitur ultimam diem termini ad soluendum deputati.
 Unde, ex quo tunc fatigatur creditor laboribus & expensis, ita, ut suas res do-
 mi negligere & captioni pignorum vacare, nec non magnos sumptus iudici
 & assessoribus circa executionem erogare cogatur, non aliter evitat executio-
 nem debitor, nisi cum satisfactione sortis principalis simul etiã subeat onera
 17 & impensas executionis, ut hoc pacto creditor sit indemnis. *Rebuff. ubi suprà.*
 & istud ita observat stylus & consuetudo iudiciorum in foro Saxonico.

Ponitur & clausula: *AD RECOGNOSCENDVM INSTRUMENTVM.*
 18 ut videat reus, iudicem procedere super notorio, cum probatio, quæ ex in-
 strumento sumitur, dicatur notoria & evidens. *Io. Andr. in addit. ad Spec.*
tit. de execut. §. dicto. num. 3. in fine apostille. Et fit illa recognitio ad man-
 datum iudicis, qui iubet scripturam productam recognoscere, interrogando
 reum, an sit scripta ipsius manu, item roborata suo sigillo, cui etiam inter-
 rogationi reus respondere cogitur. *Bal. in authen. si quis. numer. 2. C. qui po-*
tio. in pig. Corneus cons. 296. numer. 9. & 10. vol. 3. per l. ubicunq;. 21. ff. de
interrog. actio. l. ad recognoscendos. 10. C. de ingen. manu. Romanus cons. 373.
incip. in casu proposito. numer. 2. Ac, quod ista responsio facienda sit
 mediante iuramento, profitetur *Ripa inc. 1. nu. 21. extra. de iudic.* Quod ta-
 19 men de recognitione privatarum scripturarum intelligatur, secundùm ea, quæ notavi-
 mus in 1. capite huius partis: *num. 93. 94. cum seqq.* ex quo publicum instru-
 mentum etiam absque omni requisitione plenam fidem facit, *l. scripturas. 11.*
ubi notant Bartol. Salicetus & alij. C. qui pot. in pignor. hab. Licet enim ad
 comminationem executionis sufficiat editio instrumenti, facta iudici: ta-
 men ad realem executionem ante recognitionem partis, isto casu procedi

non debet. *Rebuffus in ordin. regni Gallie. tomo 1. de chirographi recognit. in prefatione. num. 27. & seqq.* argumento quod dicitur de oblatione libelli ab initio porrecti ius dicenti, ut idem etiam deinceps parti offeratur, secundum quem responsiones suas formare possit. *Panor. in c. 1. num. 7. ibidemq. Felinus. extra. de libelli oblat.*

Necessaria est & clausula: VEL VENIAT AD OPPONENDVM CAUSAS EXECUTIONIS IMPEDITIVAS, ne dicatur iudex reo sustulisse suas defensiones, cum quædam exceptiones sint adeo privilegiatæ, ut earum probatio, in continenti oblata per reum, impediatur litis ordinariæ ingressum, & per consequens multo magis processus executiuos. *c. 1. extra. de litis contest. in 6.*

Quod etiam necessaria sit comminatio executionis, notat *Henricus Boick in c. literas extra. de offic. deleg. 10h. Andr. in c. peruenit. 2. de appellat. Guido Papa decis. 12. num. 1. & 2.* Et est quidam quasi nervus, quo constringitur debitor ad præstandam iudici obedientiam, per ea quæ tradunt *Bartolus & Iason in l. 1 si quis ius dicenti non obtemp.* Assignat *Rodericus Suarezus* & aliam rationem, quare præmittatur ante executionem ista comminatio, ut pars, cui insinuat comminatio, medio tempore cogitet de assignatione rectorum bonorum; in quibus fieri velit pignorum captionem. *Suarezus in l. post rem iudicatam. verb. sed pulchrum dubium est. num. 1. ff. de re iudic. qua de re tamen in sequenti capite videatur latius.*

Licet autem in quibusdam locis aditi iudices, simul atque ipsis fides fit de debito, non aliter citata parte, statim per signa facti extrinseci denuncient reo executionem, puta, per scissuram aliquarum particularum de asseribus fori debitoris: *Lassen ihm ein Span aus der Thür schneiden/* vel simile quid faciundo, quod denotat executionem realiter fiendam, nisi in termino iuris ad solutionem præfixo satisfaciatur creditori: tamen ista practica nititur sola consuetudine. *arg. l. 1. C. quemad. testamenta aper. cum circa formam fiendæ executionis obseruetur stylus iudicij, ubi petitur executio. Rochus de Curte in c. cum tanto. sect. 9. nu. 9. & 38. extra. de consuetud.*

Tempus autem, quod, ut supra diximus, intercedit à die facti præcepti, usque ad terminum executioni præfixum, est prima dilatio ad soluendum, commiserationis intuitu per legem debitoribus concessa, quam doctrinæ gratia appellare possumus, tempus faciendi iudicata, *arg. l. defendente. penult. ibi: facias iudicata. ff. de auth. tut.* Est & secundum tempus, & altera dilatio iuris Saxonici, qua mediante pignora, quæ capiuntur in executione iudicati, commodantur vel reseruantur per alias tres quindenae indistincta, ut videlicet medio tempore denuò debitoribus eorum libera sit luitio, *Land. lib. 1. art. 70. §. Klaget man aber verb. Thut er aber das nicht. quo de in sequenti capite fusiùs.* Quæ quidem obtinent non tantum in executione sententiarum definitivarum, ritè & solenniter prolatarum: sed & pro instrumentis executiuis, habentibus paratam executionem ex vi pacti, statuti, vel confessionis iudicialiter factæ. Idq; memini in præcipuis aulis & tribunalibus magnorum Principum, nec non in Scabinatibus prouinciarum Saxonie regulariter obseruari, licet id nonnunquam propter importunitatem petentium, aut sæpè, per ob & subreptionem supplicantium non obseruetur, sed præcipitentur executiones, non sine magno & irreparabili dispendio debitorum. Cuius rei non exiguam crebrò occasionem præbet auaritia executorum, qui inhiant luero & parti de tunica, quæ ad ipsos redit de expensis executionis, quas *Hülffgelt* vocant, puta quinq; vel etiam, quod valde durum est, decem in singula centena, super quibus capiuntur pignora in vim iudicati, vel præcepti ius dicentis. Contingit

- 27 tingit autem nonnunquam, potestatem cognoscendi, & exequendi, distincta officia ac diuersis iudicibus attributa esse, puta, quando iudex ferens sententiam definitiuam, vel prorsus non habet iurisdictionem in bona condemnati, tanquam alibi sita, vel habet quidem, sed mediatè, ita, vt prædia vel res debitoris, in quas intenditur executio, sub immediato inferiore sita sint, aut aliter ius dicens impediatur exequi suam sententiam, & isto casu, victor in causa solet impetrare literas executoriales ad immediatum iudicem bonorum rei, pro facienda videlicet executione iudicati, de quo est gl. ordinaria in l. cum vnus. 12. §. is qui 1. ubi notant Dd. gl. & ff. de reb. author. iud. possid. ac meminit Speculator de execut. sententia §. sequitur. num. 2. Maranta de ordin. iud. parte 6. in ultimo actu iudiciali. num. 19. per l. à diuo Pio. 15. §. sententiam. 1. ubi notant Iason. num. 5. Bart. & alij Legistæ ibidem. de re iudic. Estque forma literarum executorialium vulgaris: Scribit iudex pronuncians iudici immediato bonorum rei post præmissam salutationem in subiequente forma:

FORMA LITERARVM EXECUTORIALIVM.

- 28 **I**ta est tali die sententia inter A. B. & C. D. in qua C. D. fuit condemnatus creditori suo in mille florenis, prout apparet ex exemplo sententia vobis transmissa. Quia verò ista sententia transiit in rem iudicatam, ac inane est, sententias ferri, nisi sint, qui illas exequantur, nosq. diligenter inquirendo, non potuimus in nostro territorio peruestigare tot bona, quæ sufficiant pro executione, & victor in causa petiuit ad vos literas executoriales, non debuimus iusta petenti denegare nostrum auxilium. Ideoq. rogamus, quatenus condemnatus habet aliqua bona, quæ vestra iurisdictioni subiacent, vt hanc sententiam, ad victoris requisitionem, in ministerium iuris, per res & facultates condemnati, usq. ad summam, & quantitatem in instrumento sententia contentam, exequi curetis. Et quod iudex exequens super his omnibus missum aduersus vim debitoris & cuiuslibet alterius, prout iuris est, tueatur.

Ista forma literarum executorialium in subsidium traditur per Speculatorem de execut. sententia. verb. sapiens. num. 13. Verum stylus nostrarum curiarum interdum hoc etiam addit, quòd iudex, requisitus per subsidium, tradat victori in causa res saltem mobiles, pro executione iudicati capras, ita vt ipsi eas tanquam proprias possidere, tollere, oppignorare, iisque pro arbitrio vti frui, liceat. Sin autem bona sita sunt sub aliquo immediato iudice istius superioris, hic tunc non perit, sed mandat executionem inferiori: ita vt hoc posteriore casu executio fiat ad iussum, altero autem ad preces & rogatum pronunciantis, cum par in parem non habeat imperium l. 4. ff. de arbitri. & c. cum inferior. extra. de maior. & obed. quo posteriore casu inferior meri executoris officio fungitur. Ferrar. ubi suprà. num. 14. allegat. c. pastora.

*v. pastoralis. §. quia verò. ibidemq. Panor. num. 2. extra. de offic. deleg. neq. poterit tunc sibi sumere, quòd de iustitia causæ velit cognoscere. l. executorem. §. C. de exec. rei iudic. l. & si non cognitio. 4. C. si contra ius vel util. publ. & utrobique Bart. & alij Dd. Quæ quidem hæcenus dicta intelligantur procedere, super executione iudicati: secus est, si petatur executio, virtute conventionis, vel statuti executivi, tunc namq. siue agatur de manus iniectione in res, siue in personam debitoris, regulariter debet adiri immediatus & competens iudex personæ vel bonorum rei, per ea, quæ habentur in secunda parte huius operis, cap. 1. num. 16. & seqq. Cum superior circa iurisdictionem inferioris & immediati iudicis, etiam subditi, ipse non habeat se impedire, sed petitorum ad inferiorem iudicem remittere debeat, maximè quando inferiori tributa est iurisdicatio priuatiuè, sicut istud pluribus fuit comprobatum in secunda parte huius operis, cap. 1. num. 133. cum seqq. usq. ad finem capituli: nisi fortè inferior creditori administrationem iustitiæ in totum denegasset, aut vltra debitum tempus distulisset, cap. ceterum. ibi: *quandiu parati sunt iusticiam exhibere. à contrario sensu. & ibi Felinus cum alijs. extra. de iudic.* Ut plurimum autem iudex pronuncians mandat executionem familiæ, & officialibus suis, qui dicuntur ministri iustitiæ: licet interdum eam permittat ipsi creditori, ac valet talis commissio. *Angel. de Perus. in l. 2. in fine. ubi etiam Alber. de Rosate in princ. C. si in causa iudic. pig. cap. quo de videantur tradita in parte 1. huius operis. cap. 5. num. 102.* Porro, cuiuscunq. fiat talis commissio, cautela est, ut insinuetur actis curiæ. Et est forma redigendæ commissionis ad acta, quòd registretur: *Tali die N. iudex Curia mandauit N. executori suo, vel requisit N. iudicem loci N. ut creditori A. B. daret tennam vel possessionem corporalem istius rei in specie, in qua processit condemnatio, vel in personalibus, ut mittat creditorem in possessionem bonorum debitoris, usq. ad legitimam quantitatem debiti, in qua fuit facta condemnatio.* Hæc forma commissionis traditur per *Speculat. de execu. sententia. §. sequitur. num. 1.* Rectius tamen fecerit executor, ut pro maiori fide, ad finem istius insinuationis, faciat scribi tenorem commissionis, vel requisitionis iudicis requirentis de verbo ad verbum.*

Verum, quia magna est in hoc postremo seculo debitorum peruersitas, ita, ut per falsas preces & tergiversationem, vel alias obreptiones, nonnunquam obtineant rei contrarium rescriptum & inhibitionem ad iudicem, cui antea fuit mandata executio super debito, quantumuis liquido & recognito, dubitatur: an inferior iudex huic inhibitioni sui superioris acquiescere debeat? Hanc quæstionem decidit in terminis *Rebuffus de literis obligator. art. 1. glo. 15. num. 13.* respondendo: cum semel ex vi pacti vel statuti acquisitum fuerit ius paratæ executionis creditori, illa per superioris præceptum impediri non debet, nisi talis inhibitiio, citatis partibus, cum causæ cognitione emanauerit, tunc enim inferior non debet vltius exequi vel procedere, quia id in contemptum superioris facere videretur. *Rebuffus ubi supra, num. 4.* Idemque est si fortè debitor in termino executionis tales exceptiones opponat, quæ executionem vel penitus infringant, vel saltem tam diu, donec de ipsis legitimè cognitum fuerit, impedianr & remerentur, de quibus *in l. 4. §. si quis condemnatum. ff. de re iudic.* & in quarta parte huius operis examinabitur prolixius, tunc enim executor super se debet ab executione, & siquidem merus est executor, cognitionem istarum exceptionum remittere ad iudicem delegans

- delegantem, vel ipse cognoscat, si cognitionem causæ habeat. l. & si non
 33 cognitio. 4. ubi gl. & Bart. cum alijs C. si contra ius vel utilit. publ. Sin verò cre-
 ditor, in termino executionis contumaciter emanserit, circumducitur edi-
 ctum. Rebuffus de literis obligat. art. 6. gl. 5. num. 5. per l. & post edictum 73. §.
 circumducto 2. ff. de iudicijs. & petet reus non tantum edictum cassari, sed se
 ab instantia & observatione iudicij, vna cum refusione expensarum absolui.
 l. cum quem temerè 79. de iudicijs. & c. actor. extra. de dolo & contum in 6. l.
 34 properandum. 13. §. & si quidem pars actoris. 2. cum sequentib. C. de iudicijs. Iure
 verò Saxonico, etiam illud addi potest per reum, quòd petatur, actorem con-
 tumacem condemnari ad multam præstandam iudici. Landrecht. lib. 2. art.
 8. & notat Regulus noster in processu iudiciali. cap. 36. num. 2. Sicut autem ex vi
 iudicati, vel conventionis executiæ, proceditur ad captionem pignorum. l.
 à diuo Pio. 15. §. in venditione. 2. de re iudic. Ita ex causa contumaciæ & alijs,
 descriptis in prima parte huius operis. in præfatione num. 19. & sequentibus, eo-
 dem planè modo proceditur contra debitores ad missionem ex primo decre-
 to, de quo & eius effectu videatur latè Speculator in tit. de primo & secundo de-
 creto. & Bartolus, 1as. & alij omnes in l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. ff. de damno
 infec. Et est forma libellandi circa missionem in possessionem ex primo de-
 creto super actionibus personalibus.

FORMA PETENDÆ MISSIONIS IN POSSESSIONEM EX PRIMO

DECRETO.

- 35 **N** Arrat creditor, quo pacto Titius ipse fuerit & sit ob-
 ligatus in mille. Qua, quia non soluerit die & loco
 præfixis, ideo fuit coactus coram iudice ius suum prose-
 qui. Cumq; reus, tribus edictis, vel uno peremptorio pro omni-
 bus citatus, non fecerit sui copiam, adq; instantiam actoris condem-
 natus sit, tanquam contumax, in qua contumacia victus adhuc
 perseveret: ideo petit actor, se mitti in possessionem mobilium, aut,
 ijs deficientibus, immobilium, in bona rei, pro mensura & quan-
 titate petiti debiti, saltem custodiæ & rerum servandarum gra-
 tia, cum condemnatione expensarum, in eaq; se defendi tam diu,
 donec suum consecutus fuerit. Hanc formam tradit Speculator de
 primo decreto. num. 5. ac facit c. 1. & 2. extr. de eo qui mitt. in possess. causa rei
 seru. & c. Romana. §. contrahentes. extra. de foro compet. in 6. Super qua
 petitione interloquitur iudex: actorem ex præmemoratis causis mittendum
 esse, addendo simul nuncium, qui cum in corporalem tenutam & possessio-
 nem rerum debitoris, pro causa custodiæ, realiter immittat. Hæc forma
 approbatur per communem usum & practicam. Speculator
 de primo decreto, num. 5.

FORMA

FORMA PETENDÆ ET CONCEDENDÆ
DE IVRE COMMVNI SEQUESTRATIONIS
NIS TALIS EST.

Comparet creditor coram iudice, exponendo, quo pacto Titium habeat obligatum in non exigua summa eris 36 alieni. Quam, quia destinato tempore & loco non modo non soluit, sed circa administrationem rerum suarum ita se suspectum gerit, ut pauca, vel nulla immobilia possideat, ac mobilia quotidie consumat, adeo, ut de die in diem timendum sit de totali dissipatione omnium facultatum, & fuga debitoris: ideo petit creditor, bona obligati, quaecumque habet, cum fructibus inde perceptis, vel deinceps colligendis, sequestrari, inque publicam custodiam recipi, & neque domino, neque ulli alij assignari, sed tam diu, & eo usque teneri in sequestro, donec videlicet reus solvat, aut aliter satisfaciat creditori. Hanc formam sequestrationis petendæ tradit Ferrarientis in sua practica, sub forma sequestri vel saximenti, in princip. ac probatur per ea, quæ latius exegimus in prima parte huius operis. capite 2. numero 62. 63. 64. cum sequentibus. Et ista practica vtuntur quotidie locatores habitationum, aduersus Scholares morosos in solutione mercedis. Quo facto, 37 & summariè habita cognitione tam de debito, quam etiam de suspitione fugæ, vel dilapidatione bonorum, mandat iudex aditus alicui tertio, qui sequester appellatur, vt res obligati accipiat ad suas manus, & in suam custodiam cum fructibus, donec lis inter partes per sententiam terminata fuerit. per l. propriè 6. ff. de positi. l. sequester, 110. de verb. signif. lason. in l. si fideiussor, 7. §. si satisdatum. 2. numero 3. qui satisd. cog. c. 1. & 2. extra. de sequestration. possess. & fruct. De quo remitto lectorem ad tradita in capite 2. primæ partis huius operis. num. 63. 64. & sequentibus. Notandum autem pro cautela est, 38 quod monet Petrus Paulus Parisius. cons. 107. num. 70. volum. 3. quod si fortè deficiat aliquid ex requisitis ad sequestrum, ita, vt non valeat in vim sequestri vel saximenti propriè ita dicti: valebit tamen in vim simplicis prohibitionis, & præcepti de non alienando, per illud vulgatum: quod non valet modo, quo agitur, saltem valere debet meliore modo, quo de iure valere potest. Bartolus l. 1. §. si quis ita. numero 5. ff. de verb. obligat. ac facit, l. fin. C. de Codicill.

FORMA

FORMA PETENDÆ ET CONCE-
DENDÆ SEQUESTRATIONIS VEL ARE-
STATIONIS, DE REBUS VEL PERSONIS
debitorum, ex causa conventionis, aut
statuti executivi.

39 **C**oram vobis, domine iudex, comparet A.B. propo-
nendo breviter: quantumvis cuidam, nomine C.D.
vendiderit equum, habita fide de pretio, ita tamen,
ut in nundinis Lipsensibus satisfacere promiserit, &
in eventum non servatæ fidei, permiserit creditori licentiam are-
standi ipsum in bonis vel persona, se de hoc referendo ad instru-
mentum debiti, quod de presenti exhibet iudici: tamen, cum is ni-
hilominus hætenus in solvendo cessarit, ac creditor alio pacto
suum de facili recipere desperet, debitorq; hodiè sub aditu iudicis in-
iurisdictione commoretur & reperiatur, ideo petit, ut virtute
pacti instrumento inserti, vel statuti, vel consuetudinis (si aliqua in
loco hac de re extet) iudex faciat arrestari res & personam obligati,
secundum tenorem instrumenti, neque dimitti ex tali arresto, donec
solverit, aut aliter satisfecerit creditori. Quo casu, iudex cogni-
to, quod instrumentum careat visibili vitio, tunc absque iudicati ordine vel
processu, mittit familiam, cuius ministerio facit præceptum obligato, ne vel
ipse in persona recedat, vel moveat bona sua ex diuersorio, vel alio loco, in
quo ipsi arrestum denunciatum fuit. Ista est notabilis practica inchoandi pro-
cessum à manus iniectione, quam commendat, tanquam singularem, Re-
buffus in ordinatione regni Gallie. tomo. 1. de literis obligat. art. 6. gloss. 3. num.
58. & ante eum tradidit Paulus de Castro in l. fin. num. 5. ibidemq; lason 4. C. de
edicto D. Adriani toll.

FORMA PETENDÆ EXECVTIO-
NIS CONTRA DEBITORES DEBI-
TORIS NOSTRI.

40 **N**arrat creditor, quo pacto Titius ipsi sit obligatus in
magna summa pecunia, quam cum ex bonis ipsius,
tanquam ad solvendum insufficientibus, consequi pos-
se desperet, econtra verò dictus Titius habeat vicissim sibi
obligatos alios debitores, puta Seium & Caium: petit, apud
dictos Caium & Seium arrestari pecuniam in manibus iustitie.
Quo casu, ita requisitus iudex præcipit Caio & Seio, ne quid solvant suo cre-
ditori immediato. Quod impedimentum eius effectus est, ut ipsorum
immediatus creditor in posterum nihil possit ab ijs effectualiter exigere, nisi

amotoprius & relaxato aresto. *Hac practica traditur in l. 1. & 2. C. quando fiscus vel priuatus. & in l. a diuo Pio. 15. ubi Alexan. Iason, Bartolus & alij. ff. de re iud. Masuerius in tit. de execut. §. item si creditor. numero 4. Rebuffus de literis oblig. artic. 6. glossa 3. numero 9. allegat Cynum hoc dicentem in l. 2. C. ubi in rem actio. qui tamen de hoc in specie nihil meminit, sed melius facit, quod notat Bartolus in l. 1. num. 20 ff. de noui operis nunc. per l. 1. §. si hares. in fine, ad SC. Trebellian. & glossa l. 13. grege. §. finali, verb. solutorum, de pigno. tit. generali, quo de aliquid etiam supra tetigimus in secunda parte huius operis. cap. 3. nu. 491. & sequentib.*

Potest etiam primus creditor isto casu petere, ut Scius & Caius tanquam debitores debitoris, ipsorum pecunias quas debent, in manibus iusticie vel curie deponant, & ad hoc compellantur officio iudicis, *Masuerius ubi supra. num. 14. quem allegat ac sequitur Rebuffus in praecitato loco, articulo 6. glossa 3. num. 64. ac notat Parisius cons. 107. num. 65. 66. 67. 68. & 69. volum. 3. Quod si prestitierint debitores, ad mandatum videlicet iudicis, deponendo suas pecunias penes officium, erunt liberati, secundum Bartolum in l. creditores. 3. in princ. numero 3. ff. de solut. tanquam exacti a republica, maxime, si super hac solutione recognitionem & ordinamentum ciuitatis receperint, & ostenderint creditori suo immediato, cuius superioris mandato non erat ipsis integrum sese opponere. Bartolus in d. l. creditores. 3. num. 3. per l. 1. §. qua oneranda quarum rerum actio non datur. cum l. fin. §. 1. & sequentibus, quod metus causa.*

Est & alia forma executionis in nomina debitorum, quod videlicet iudex citabit eos, & interrogabit, an, & quid debeant victo? & quantum? ac, si fateantur debitum, assignabit eos iudex creditori, & compellet per iuris remedia, solvere victori in causa, ad eundem modum, sicut satisfacere debuerunt suo immediato creditori. Hanc viam executionis in debitores debitoris, tradit & commendat Ferrariensis in forma executionis sententia, verb. sapiens, numero 2. post glossam in l. a diuo Pio. 15. §. fin. verbo, capi. de re iudic. & in l. 1. C. de prator. pig. Sin vero negabit se debitorem, relaxabitur. *Ferrariensis ubi supra, numero 24. per gl. l. 2. C. quando fiscus vel priua. Quod quidem in executione iudicati indubitatum est: sed an aduersus debitores debitoris nostri procedi possit executiue, virtute pacti, vel statuti, quod tribuit creditori paratam executionem in bona debitoris, hac de re remitto lectorem ad ea, quae fuerunt tradita in secunda parte huius operis, capite 3. numero 485. & 486. vsq. ad finem capitis.*

FORMA PETENDI ET CONCEDENDI ARESTI CONSUVETUDINARII IN PROVINCIIS SAXONIAE.

Quia in praecedentibus diximus, illud genus aresti in his provinciis valde esse vsitatum, &, propter exiguitatem praedicti, quod parit debitori, absque magna solennitate concedi, a ideo narrat isto casu creditor: *se habere debitorem Titium, qui ei post terminum solutionis, iam dudum effluxum, soluere cesset. Cumq. creditor metuat, ne fortassis alij etiam grauiore ere alieno sit obstrictus, & ceteri eum prauertant, b* (per notata in prima parte capite secundo numero 207.) *petit, arestum, sibi concedi aduersus omnia bona debitoris, quae possidet. Quo casu, iudex aditus,*

maxime

42 maximè super debito liquidato per instrumentum, non inuitus petitori annuit, confitendo ei arrestum, & in quantum de iure, d & registrando illud ad acta iudicij, ac simul recognitionem tribuendo arrestanti, pro testimonio videlicet & fide quæsitæ ac impetratæ arresti, quo videlicet pacto, & quo tempore illud fuerit indultum. Idque ad eum finem, vt deinceps sequentibus creditoribus ipse, tanquam anterior tempore, præferatur. Hæc practica probatur per ea, quæ tradidimus in prima parte huius operis. *capite 2. num. 180. & sequentibus.* Quam quidem petitionem arresti arrestator renouat post secundam quindenam, sicut & post tertiam, petendo videlicet denuò, vt ipsi de quæsitæ renouatione primi arresti noua detur recognitio, & actis infinuetur, & simul cum tertia renouatione proponit libellum arrestatorium, *secundum ea, quæ tradit Schurffius cons. 15. nu. 8. cent. 3.* Quod olim ante promulgatas nouellas Electoris Saxonie constitutiones erat secretum dicasteriorum, & paucis, etiam doctoribus, nisi benè in practica harum regionum exercitatis, cognitum. Concipitur autem libellus arrestatorius, offerendus iudici cum tertia petitione renouationis arresti, in sequenti forma.

LIBELLI ARESTATORII FORMA.

43 Oràm vobis, domine iudex, comparet N. N. actor, reseruando sibi ab initio omnia beneficia & indulta, iuris communis & consuetudinarij, in primis autem, quòd ad superfluum probationem non astringatur, & de quibus omnibus & singulis protestatur. Quibus consequenter proponit ipse, cum hac tertia renouatione arresti, libellum suum arrestatorium aduersus Titium: quo ad formalia huius arresti sese ad acta referendo, s. & ulterius breuiter dicendo, quòd Titius ab hoc actore antè biennium accipit mutuò mille florenos, quos promisit creditori sub festum Martini bona fide restituere. Et si verò terminus solutionis iam dudum effluxerit, reusq; saepius pro solutione amicabiliter fuerit interpellatus & requisitus: tamen, quia satisfactionem distulit in hunc usq; diem, præter voluntatem suam coactus fuit actor, ad vestrum, tanquam iudicis, officium, pro decreto arresti confugere. Ideoque petit, vestro ministerio eundem citari, & ad respondendum huic petitioni condemnari, ac, post factam responsionem & litis contestationem, de iure pronunciari, quòd reus denuò sit obnoxius liberare suam fidem,

Jii 2

fidem, eumq; omnibus & quibuscunq; iuris remedijs ad solutionem compelli, actoremq; ceteris omnib. creditoribus, posteriorem hypothecam vel arrestum prætendentibus, præferri, g. & simul etiam reum in omnibus expensis huius litis, præteritis & futuris, mediante tamē iudiciali taxatione et moderatione, condemnari. Super quibus omnibus & singulis, quæ petita sunt, aut peti quoquo modo debuerunt vel potuerunt, officium ius dicentis nobile humiliter actor implorat: protestando, de augendo deinceps & minuendo libellum suum, prout ipsi consultius visum fuerit.

[a] Dicitur ab initio circa formam impetrationis huius arresti, quod absque magna solennitate, ad nudas preces petentis concedatur, ideò, quod circa istud remedium executium, non requirantur istæ solennitates, quæ circa sequestrationem propriè ita dictam desiderantur, puta, quod debitor saltem summarie conuincatur de suspitione fugæ vel dilapidationis, de quibus capite 2. primæ partis nostri operis. numero 81. Sicut nec desiderantur isto casu alia solennia, puta citationis, & similium, saltem ab initio interpositi arresti, de quibus in hac tertia parte capite 1. 2. & sequentibus vsq; ad caput 8. præmissimus. Ratio est, vt supra tetigimus, modicitas præiudicii, quod inferitur reo, qui medio tempore, quantumcunq; diu stante arresto, & dominus & possessor bonorum suorum interim manet. Quod non fit in sequestro, sicut de hoc & alijs differentijs, inter arrestum nostrum consuetudinarium & sequestrum cum alijs remedijs executiuis, remitto lectorem ad notata in præmemorato capite 2. primæ partis huius operis. num. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. cum sequentibus.

[b] Additur circa petitionem arresti, arrestantem metueret, ne alij eum præuertant, quod inde fit, siquidem arrestum nostrum consuetudinarium operatur ius tacitæ hypothecæ, retrò à tempore primi arresti in bonis debitoris computandæ, cuius ratione, prout est prior tempore, ita alijs etiam potior est iure, testante Wesenbecio in suis commentarijs ad Pandectas tit. de privileg. credit. numero 9. ac traditur in nouellis ill. tristissimi Principis Saxonie Electoris Augusti constit. 28. §. Ferner sollen & constit. 29. Quod etiam, quandiu memini, ita semper fuit obseruatum in omnibus Saxonie ducatibus.

[c] Apponitur circa descriptionem formæ arresti, quod iudex confiteatur creditori arrestum in bonis obligati. Quæ confessio instar cuiusdam decreti est, qua mediante, obligantur bona debitoris arrestati in vim taciti cuiusdam pignoris & hypothecæ, quam introduxit consuetudo horum locorum contra debitorem, ab initio impetrati arresti, etiam absentem, attribuendo eidem arrestanti prærogatiuam antelationis præ omnibus alijs creditoribus futuris, in bonis arrestati, per ea, quæ tradidimus in prima parte huius operis. capite 2. num. 190. item numero 191. & 192. & parte 2. capite 3. num. 412.

[d] De clausula concessi arresti in quantum de iure, & eius effectu videantur tradita in d. c. 2. partis nostre primæ. num. 198.

[e] De clausula libelli arrestatorij, non restringens se ad superflua, ne videlicet quis oneretur probationib. non necessarijs, sed eorum tantum probationē in se recipiat, quæ ad reportandam causæ victoriam sufficere existimantur, videatur Ias. §. omnium. n. 161. Inst. de action. Bart. in l. diuus. 33. n. 7. ff. de re iudic. & Felinus cum alijs Canonistis in c. cum dilecti, extra, de dolo & contumacia.

[f] Adij.

(f) Adijcitur in libello arrestatorio, quod super formalibus arresti sese referat actor ad acta iudicialia, *propter c. quoniam, extra. de probat.* siquidem ad hoc, ut confessio arresti, item impetratio arresti, & alia mereantur fidem, necesse est, ista solennia actis iudicialijs insinuari, *Lanfran. in c. quoniam contra nu. 1. extra. de probat. Bal. l. ne in arbitris. 4. nu. 3. C. de arbit. iuncta l. procurator. 7. cum auth. si quis in aliqua. C. de edendo l. chirographis. 56. in princ. ff. de administr. tut. l. publicati. 2. C. de testam. & ad hoc ut, arrestum operetur cum effectum & finem ad quem fuit impetratum, necesse est primo istud propositum esse, & renouatum coram iudice de vna quindena in aliam, & in tertia quindena, vna cum petitione renouationis arresti, oblatum fuisse iudici libellum arrestatorium. Quas solennitates siquidem omittit, aut inuertit creditor, dicitur arrestum peccare circa formalia, ac pronunciatum nullum & invalidum. *Schurffius cons. 15. nu. 8. centu. 3.* non aliter, atque de appellatione dicitur, circa interpolationem ab initio tempus decendij observandum esse, *auth. hodie. C. de tempor. appell.* item petendos Apostolos, & quidem instantanter instantius & instantissime. *l. 1. §. sufficit autem. ff. de libel. dimissor. l. 6. eos. §. Apostolos. 6. C. de appellat.* saltem infra dies 30. computandos à die publicatæ sententiæ. *c. cordi. §. sancimus. ibidemq. gl. verb. de properandum. & c. ab eo. ext. eod. in 6.* item Apostolos ita impetratos, esse præsentandos & insinuandos superiori infra alios triginta dies, qui præfiguntur appellanti per iudicem à quo, eidemque faciendam fidem & relationem per documentum in scriptis, quod superior ad quem istam appellationem comprobarit, cum literis videlicet inhibitorijs, de quibus & alijs formalibus habetur in *l. 2. §. fin. C. de tempor. appell. Bal. in l. præses 5. C. de appel. ac facit clem. 2. eod. tit.* Quæ quidem formalia si non fuerint observata, sicut tunc appellatio dicitur peccare in formalibus, & pronunciatum deserta, ita ut habeatur pro non interposita. *gl. verb. executioni. d. l. 2. C. de tempor. appell.* sic non dissimili ratione, circa petitionem arresti sunt observanda solennia, quæ requirit stylus harum curiarum, *argumento l. 1. C. quæ sit longa consuet.* Ac, si quis causas harum solennitatum, de renouatione arresti ab vna quindena in aliam per tres vices, à me requirat, licet non omnium, quæ à maioribus tradita sunt, ratio reddi possit. *l. non omnium 20. ff. de ll. cum multæ leges, quantumvis de ipsarum ratione non liqueat, & duriusculæ fortè videantur, nihilominus observandæ sint propter auctoritatem condentis legislatoris, aut vim inueteratæ consuetudinis. l. prospexit. 12. qui & à quibus. iuncta l. 1. C. quæ sit longa consue. & c. fin. ext. eo.* tamen ratio prædictæ renouationis videtur manare ab antiquo more & stylo iudiciorum, in prouincijs Saxonie observato, secundum quem stylum de vna quindena in aliam exercebantur olim actus iudiciales, vel, ut Saxo loquitur, *Würden die gedinge gehalten. Landrecht lib. 1. art. 70. in princ. ibi. Zu dreyen dingen. & §. Mus aber / in illis verbis. Zu den nechsten dreyen dingen. & §. Klaget man. ibi. Zum nechsten dinge iuncto §. Thut er das nicht. in verbis Und solches dreyimal je vber vierzehnen tage. ac concordat glossa lib. 3. art. 5. & 40. de quo aliquid etiam supra tactum fuit in prima parte huius operis. capite 2. numer. 188.* Quod etiamnum hodie in plerisq; locis, ubi pagana iudicia exercentur, vsitatum est. Licet autem aliàs in processibus iuris, siue ordinarijs, siue extra ordinarijs sufficiat regulariter vnum peremptorium pro omnibus, habens videlicet sua legitima intervalla 14. nempe dierum, argumento *l. & post edictum 73. ff. de iudicijs. & l. tres denunciations. 9. iuncta l. consentaneum. 9. ibi: vno pro omnibus edicto peremptorio. C. quomodo & quando iudex, ac notat Regulus noster in processu cap. 27. sub. tit. Von endlicher**

Differ. Reinbardi 8. p. 4. quæ alias est 82. in Zobel. differ. 16. nu. 26. pag. 108. Item differ. 47. p. 4. lib. 2. Zobel. diff. 6. vnd part. 1. n. 8.

und peremptorischer citation num. 2. §. Aber in den Gerichten. iuncto §. Die an-
dere citation: tamen secus est in processu arrestatorio, in quo tempora renoua-
tionis arrestorum de vna quindena in aliam precise & ad vnguem sunt obser-
uanda, neque sufficeret libellus arrestorius ab initio cum prima petitione
arresti iudici oblati, quantumvis sequeretur citatio ad partem ream post per-
emptorium. Quod & ita in concursu aliorum creditorum arrestantium pra-
ctici memini.

g. Petitur in libello arrestatorio, arrestantem omnibus alijs creditoribus
posterioribus preferri, tunc videlicet, quando concurrat arrestator cum alijs
creditoribus, siue personalibus, siue etiam hypothecam aliquam, sed poste-
riorem, habentibus, arg. c. qui prior, tempore extra. de reg. iur. in v. secus est,
si debitor, in cuius bona decretum creditori fuit arrestum, alios creditores non
habeat, tunc enim frustra adderetur ista clausula, de preferendo arrestantem
alijs creditoribus, ex quo post inchoatum processum, (quod fit exacta
tertia quindena post citationem rei in termino prefixo) non aliter procedi-
tur, quam in iudicijs ordinarijs, ita, vt requiratur solennis libellus, audiantur
exceptiones conventi, contestetur lis, fiant probationes, admittantur alle-
gationes & disputationes partium, sequatur renunciatio & conclusio in cau-
sa, donec tandem perveniatur ad sententiam definitivam. d. c. quoniam con-
tra. de proba. auth. offeratur. C. de litis contest. l. 1. & 2. ac l. prolatam. 4. C. de
sent. & interloc. om. iud. Postremo, sicut & alibi monui, illud etiam no-
tandum venit, quod si in termino ad prosecutionem arresti arrestatori prefixo,
is non comparuerit, & ius suum iudicialiter deduxerit, arrestatus petet arresti
relaxationem, & arrestanti perpetuum imponi silentium ex l. diffamari. 5. C.
de ingenuis manu:

FORMA IMPETRANDI PRÆCEPTI DE NON ALIENANDO, VEL SIMPLI- CIS INHIBITIONIS.

Reposit actor supplicationem suam pro petitione heredi-
tatis, narrando, quo pacto Caius nuper admodum absq;
liberis decesserit, relictis mobilibus & immobilibus, alijsq; iuribus
ac nullo alio propiore herede, quam hoc actore, veluti fratre:
ideoq; petit se heredem defuncti declarari, & hereditatem eius ad
se pertinere, nec non compelli reum ad restituendum actori omnes
res hereditarias per ipsum possessas, & simul fieri reo præceptum
de non alienando quicquam ex hereditate, donec lis finē receperit:
Hæc communis forma petendi hereditatem probatur per notata Iasonis in §.
omnium. num. 214. Instit. de action. & per Bartolum in l. 2. C. de petit. hered.
& in l. licet minimam. 10. ubi gl. verbo officio iudicis. ff. eod.

Appendix autem de inhibitione alienationis probatur per l. diuus. 5. in
princ. ibi: prohibendum possessorem hereditatis, antequam lis inchoetur,
aliquid de ea distrahere. eod. tit. & in l. alienationes. 13. fam. hercis. adeo, vt qui
post motam vel illatam questionem super hereditate aliquid ex ea emit,
tanquam malæ fidei possessor rem eantam cum fructibus restituere cogatur.
Ias. l. filiusfamilias 114. §. diui. 11. nu. 97. in 1. repetitione. §. num. 130. in 2. re-
pet. de leg. 1. ac facit l. si sciens. 26. de contrab. emt. & l. 51. si post motam. C. de pe-
tis. hered. Ac si dicatur, frustra impetrari in vniuersali iudicio petitæ heredi-
tatis

tatis praeceptum de non alienando, cum alienata tunc afficiantur vitio litigiorum propter litis pendentiam l. 2. & auth. litigiosa. C. de litigiosis. & d. l. 2. si post moram. respondetur: quae dubitationis, vel periculi evitandi causa per abundantiam pro maiori cautela fiunt, actum non vitare, l. quae dubitationis. § 1. ff. de reg. iur. l. in testamentis. 26. C. de testam.

FORMA PETENDI ET CONCEDENDI REPRÆSALIAS ILLA EST.

60 *Oram Vestra Maiestate, invictissime Caesar, comparet humiliter Titius, proponendo, quod habeat debitorem, Caium in Gallia, qui ipsi sit obstrictus in summa aliquot mille florenorum, pro qua summa, licet ipsum crebro interpellerit, Et tandem etiam ipsius superiorem adierit, petendo ut compelleret suum subditum ad satisfaciendum creditori, Et ad liberandum suam fidem, pro iuris Et iustitia administratione officium ipsius subiectissime implorando: tamen, quia nullam iusticiam consequi potuerit, secundum tenorem instrumenti publici, per authenticum notarium in meliori forma desuper confecti, quod vestra maiestati pro facienda fide narratorium exhibetur, ac iusticiam denegans, non recognoscit aliquam superiorem: Ideo ad vestra maiestatis auxilium Et presidium nunc recurrit creditor, suppliciter petendo, ut ipsi licentiam concedas, subditos regni Galliae, quoscunque repererit, repraesaliandi, detinendi, Et pignorandi in rebus vel personis, donec ipsi de quantitate debita cum promissis usuris, damnis, Et interesse, plenarie satisfiat.*

Quo facto, & recepta plenaria fide de debito, ac habita summaria cognitione de denegata iusticia, concedit aditus Princeps repraesalias, quarum virtute deinceps creditor, vel propria auctoritate, vel, mediante ministerio inferiorum iudicum, incolas regni Galliae, ubicunque in impetio deprehensos, sistere, & in eos, eorumque bona manum injicere potest. Haec forma probatur per ea, quae habentur in prima parte huius operis, cap. 2. num. 305, 306. cum sequentibus usque ad numerum 334. De forma vero obligationis, aut etiam requisitionis debitoris ad obstagium, videantur tradita in parte 1. capite 8. num. 30.

FORMA LIQUIDATIONIS DEBITI PER INSTRUMENTA.

61 *N primo capite huius partis conclusimus, ad hoc, ut parata detur executio petitori in bona rei, necessario praecedere liquidationem per instrumenta vel documenta fide digna, quae, si in primo limine aditi iudicis non habeat ad manum petitor, sufficit exhiberi in termino praefixo executioni, quo casu, siue otetenus, siue in scriptis produci possunt instrumenta sub sequenti forma:*

Premissis praemittendis: Comparet petitor in hoc termino, sibi cum parte adversaria praefinito, exhibens Et producens iura sua ac instrumenta, quibus debitum suum liquidare intendit, in passis

bus & punctis, pro se, & contra reum facientibus, a petendo eorum recognitionem, ac, si reus ea non diffiteatur, aut aliter recognoscere recuset, petit illa pro recognitis haberi, b ipsiq; paratam executionem in bona rei communicari, reservato tamen sibi iure, plura documenta, quibus de presenticare, exhibendi & producendi: c de quibus omnibus & singulis protestatur.

a Ponitur clausula: In quantum pro se & contra aduersarium faciunt, ex quo sine illa protestatione, intelligitur producens omnia in tali instrumento contenta confiteri. Innocentius in ca. cum olim. extra. de censibus. Bartolus in l. post legatum. s. nam. 6. 7. & 8. ff. de his, que ut indig. Panormitanus in c. cum venerabilis. nu. 31. extra de excep. cum contra prædicta clausula reseruet saluum ius protestantis, per ea, que tradunt Canonista. in ca. cum M. Ferrariensis. de constitu. ac Bartolus cum alijs Legistis in l. non solum. §. morte 6. ff. de oper. noui nunci. cum glossa l. 1. §. diem. de edendo. ex quo actus agentium non operantur vltra eorum intentionem. l. non omnis. 19. ff. si cert. pet. c. cum dilectus. in fine. extra. de ord. cog. ac notat Ferrariensis in forma productionis instrum. verbo. in illis passibus. num. 1. quo de videantur etiam, quæ tanguntur in quarta parte huius operis capite 1. num. 118.

b. Clausula: petendo recognitionem, eaque non facta, haberi documenta pro recognitis: fundatur in his, quæ superius in capite 1. num. 99. 100. & 101. huius tertie partis leguntur.

c. Vltima clausula, de reservando sibi iure plura instrumenta producendi, videtur esse superflua, ex quo terminus executioni præfixus, idem etiam est peremptorius, exclusiuus aliarum vltiorum probationum, non tantum ex parte actoris, vt qui instructus venire debuit. l. pure s. §. ff. de excep. doli mali: sed etiam ex parte rei, adeo vt deinceps litigatores in hac instantia cum alia probatione regulariter non audiantur, per ea, que notantur in quarta parte huius operis. capite 2. num. 14. & 15.

S V M M A R I V M CAPITIS IX.

1. Finis cuiusq; rei, ad quem quid adhibetur, attenditur, & principijs item medijs melior est. 2.

3. Propter quod unumquodq; tale est, illud magis est tale.

4. Finis declarat intentionem premisorum, & est causa omnium aliarum causarum s.

6. Iudicati executio petitur actione in factum ex iudicato, & officio iudicis nobili, sed vltimum remedium tutius & communius est. 7.

8. Processus est diuersus circa executiones in realibus & personalibus actionibus.

9. Iudicatum super actione reali executatur per missionem executoris, qui manu militari auferat rem possessori, tradendo eam victori in causa.

10. Missus ex iudicato super iudicio reali, tenet ex primo decreto, item possidet simul & fruitur re, tanquam ex secundo decreto.

11. Pignus iudiciale super adiudicata possessione non aliter constituitur, nisi per actualem missionem.

12. Executor quis dicatur?

13. Forma

13. Forma registrandi ad acta iudicij missionem super reali iudicio.
14. Executio super condemnatione in realibus, expeditur statim, non attempta dilatione iudicatus data: in personalibus demum post quatuor menses. n. 17.
15. Pignora pro executione iudicati super actione personali capta, assignantur misso tantum ex primo decreto, de iure civili: secus de iure Saxonico. 16.
18. Executio rei iudicata, & instrumentorum habentium paratam executionem ex vi pacti vel statuti, equiparantur.
19. Executionis super personalibus ordo in hoc consistit, ut primo capiantur mobilia, secundo mouentia, tertio immobilia, & quarto loco iura.
20. Ordo executionis circa captionem pignorum si praeposteretur, vitiat processum.
21. Omisio solemnitate à iure requisita vitiat actum.
22. Mobilibus vel mouentibus pluribus existentibus, creditori vel victori in causa non licet eligere, quid velit pignoris loco capi, sed pignorandum est, quod minus nocet debitori: licet altera opinio apud nos seruetur in practica, 38. & de iure verior sit. 37. 43.
23. Debitori in executione non debent pignorari bona, quibus is carere nollit, si ex alijs potest satisfieri commodè.
24. Immobilium plarium circa pignorationem non sunt capiendae res magni pretij.
25. Pecunia primum pignoranda in executione, maxime pro debito pecuniario.
26. Pecunia aestimantur omnes res.
27. Executionis in actu primo loco capiuntur, quae facilius reperiunt emtorem, siue mobilia, siue immobilia, licet sint meliora, 28. & 41.
29. Grauatius in uno, debet releuari in alio.
30. Lex loquens generaliter à nobis distinguere non debet.
31. Ordo captionis pignorum fauore creditoris, non autem debitoris inductus est. & 33.
32. Nominum distractio facilius permittitur, quam alienatio bonorum soli.
33. Creditor, pro executione iudicati, non compellitur accipere in solutum nomen sui debitoris.
34. Ratio naturalis suadet restrictionem legis quantumcunque generalis, dummodo & lex patiatur istam limitationem, & per hoc non incommode tur reipublica. 35.
36. Aequitas non scripta postponitur rigori iuris scripto.
39. Ordo literarum inducit praelationem.
40. Pignus non est accipiendum de bonis ad agriculturam pertinentibus.
42. Mobilium & mouentium ordo circa captionem pignorum non est in consideratione.
44. Mobilibus non repertis, aut occultatis dolo debitorum, capiuntur bona soli meliora: ita tamen ne pro debito parua quantitatis res magni valoris pignorentur, aut vendantur, si ex alijs satisfieri iudicato possit. 45.
46. Debitor in executione, debet aperire seras & ferramenta, ut dispiciatur, an adsint mobilia, in quibus fiat executio, alias, & quando non adsunt res soli, capitur in persona.
47. Executio à mobilibus incipitur: nisi talia sint, quae tardiùs inveniunt emtorem, tunc enim à bonis soli initium fieri potest.
48. Mobilia si obtrudantur creditori in executione, debet statim petere ipsorum venditionem.
49. Exo

49. Executio instrumentorum ex vi pacti vel statuti, parus est effectus cum executione iudicati.
50. Pecunia in executione iudicati re-
perta assignantur statim credi-
tori.
51. Mobilia vel mouentia pro iudicato
capta, absq. eo, quod subhastentur,
dantur in solutum creditori, pro
communi valore, quem habent, &
qui ex loco fori publici aestimatur.
52. & 81. ita tamen, ut si iudex
dubitet probabiliter de eorum iusto
pretio, adhibeat peritos in arte.
53. nisi sint mobilia valde pretio-
sa. 54.
55. Pignus captum de immobilibus, si
de valore concordant partes, ad-
dicitur creditori pro summa sui
crediti.
56. Aestimatio facit emtionem.
57. Iudex facile ratum habere debet id,
de quo inter partes sponte conue-
nit.
58. Pignus in solutum datum intelli-
gitur pro toto debito, siue id fiat de
expresso partium consensu, siue ta-
cito.
59. Nisi forte creditor fuerit de eo pro-
testatus. 62. alioquin ista est pre-
sumptio iuris, & de iure.
61. Quamuis aliud sit in pignore con-
ventionali. 60. nec potest irritari
datio in solutum, ex capite lesionis,
in l. 2. C. de rescind. vendit. 63.
nisi error summae interuenerit. ubi
datio in solutum in totum vitia-
tur. 65.
64. Pignus conventionale, & cuius do-
minium impetratur a principe, eius
conditionis est, ut, si quid deest ad
summam debiti, illud peti, & si quid
supereat ex pretio rei, per debitorem
condici possit.
66. Adiectio pignoris in solutum pro
maiore summa quam debetur, non
valet, etiam pro ea parte, que
revera debetur, & procedit hoc
etiam in pignore capto pro exe-
cutione conventionis executiva
& 72.
67. Decretum iudicis super uno capitu-
lo, non potest pro parte valere, &
pro parte non.
68. Utile per inutile in indiuiduis vi-
tiatur, in diuiduis non item.
69. Datio in solutum est indiuidua,
ideoque propter minimam etiam par-
tem, qua non debetur, venit retra-
henda.
70. Decretum ex falsa causa interposi-
tum, est ipso iure nullum, sicut sen-
tentia.
71. Pignus pro causa debiti datum in so-
lutum per partem, sine iudicis de-
creto, an ex errore super quan-
titate debiti in totum irritetur?
an vero tantum pro quantitate
indebita.
73. Pignus an accipiatur in solutum, an
iure pignoris, in creditoris arbitrio
ponitur.
74. Pignora in executione iudicati ca-
pta, de iure Saxonico debent inali-
enata seruari per alias tres quin-
denas. & 88. duplices siquidem
inducias habet condemnatus, de
quibus. num. 75. de iure autem ci-
vili istud tempus, in bonis ecclesia
viginti dierum est, in privatorum
autem bonis arbitrium. 76. me-
dio tamen tempore subhastantur.
89.
77. Pignora soli pro iudicato capta li-
berum est creditori possidere ex
causa pignoris, aut petere eorum
subhastationem. 78. & 86. vel
addictionem pro iusto pretio.
79. Cum quo triplici remedio sine pra-
ctica transeunt communiter. 80.
82. Subhastatio non fit pro mobilibus,
sed tantum pro rebus soli.
83. Pignorum soli ad possidendum,
& utendum datorum pro credito,
fructus extenuant quotannis sor-
tem. 84.

84. Solutio particularis incommoda est creditoribus. ideoq; ad eam inuiti non sunt arctandi.
85. Pignora pro iudicato capta, neq; tenetur creditor in solutum accipere, neq; in ea aestimatione, qua volunt obtrudi ipsi per iudicem aut creditorem, quo casu subhastantur. 86.
87. Subhastationi expositum pignus potest licitari per creditorem, non minus, quam per extraneum.
88. Subhastari debent res venales ecclesie per viginti dies, in bonis priuatorum dilatio est arbitraria.
89. non tamen debet protrahi ultra annum. 110. nec sufficit una proclamatio. 90. & 94.
91. Subhastandi forma de iure Saxónico, qua nec iuri communi ignota. 92. & cur sit introducta solennitas subhastationis? 93. & 96.
94. Pignora qua subhastationi exponuntur, presente pecunia distrahuntur, non habita fide de pretio, nisi consuetudo loci aut regionis alicuius aliud obseruet. 95.
96. Proclamatio pignorum etiam extraneis & forensib. prodest, ut in ijs intra terminum ius suum quarant.
97. Subhastaturus pignora debet prius summam explorare eorum valorem: ita tamen, ne eum licitatoribus manifestet, sed carius aestimet.
98. Subhastatio alio nomine dicitur auctio.
99. Licitator primus, qui minus obtulit, offerendo plus, quam secundus, secundum licitatore denuò vincit: nisi in subhastatione dictum sit, quod plus licitanti dabitur. 100.
101. Subhastationes non fiunt in die sacro, neq; in ecclesia: exceptis pagis, in quibus & per provincias Saxonie fiunt à Sacrificulis, quibus id minimè conuenit. 102.
103. Subhastationum complementa pre-co refert iudici, qui debitori citato significat pretium maius, offerendo rem denuò luendam ipsi, vel, quem ipse supponet emtorem, plus offerentem. 105.
104. Nuncius publicus habet vim duorum testium de iure Saxónico.
106. Pignore vendito, pretium datur creditori, & si quid deest, reservatur pro eo ipsi ulterior pignoratitio, si quid superest, illud restituitur debitori.
107. Executor non debet prius taxare pignora, pro iudicato capta, sed si quidem discordatur de pretio, subhastabit ea.
108. Pignus pro iudicato captum, tantum valet, quantum offertur infra tempora subhastationi prefixa.
109. Creditor inuitus non cogitur, pignus in vim iudicati captum, accipere pro pretio per iudicem taxato: nisi subhastatio precesserit, & emtor inuentus non fuerit.
110. Ultra annale tempus non differenda luitio pignoris, sed executio perficienda.
111. Pretium cuiusque rei tantum est, & non maius, sicut emtorem inuenit.
112. Subhastationis per viam pignora vendita carent evictione, respectu iudicis vel creditoris: tenetur tamen de evictione debitor. 113.
114. Pignoris addictio fit regulariter ultimo loco creditori pro iusta aestimatione, reiecta contraria opinione, quod inuitus cogatur pignora in solutum accipere absque iusta quantitate. 115. tam de iure civili, quam de iure Saxónico. 116.
117. Pignore in conventionali quod actum est, de vendendo, vel non, id observandum est.

118. Pignus conuentionale, de cuius venditione nihil fuit actum inter partes, denuò post biennium vendere licet, quod consuetudine fori Saxonici ab usu recessit 119.
120. Quo pacto iudex estimationem pignorum facere debeat in casu non reperti emptoris.
121. Taxationis ad renunciationem, per aestimatores sciendam iudici, non est necesse citari debitorem.
122. Taxationis pro maiore certitudine, iudex bona soli, de quorum taxa agitur, praesens inspicere debet, idq. sumptibus petentis, ut si inter taxatores incidat ambiguitas, ipse partes suas interponat. 124.
123. Ocularis inspectio est certissimum testimonium, & firmissima probatio.
125. Aestimatoribus cuiusq. loci iuratis super valore rei creditur.
126. Vicinus praesumitur habere noticiam de fundo, & valore fundi vicini, item de quantitate fructuum, qui inde colligi possunt annuatim. 158.
127. Aestimatores certi, si in loco non reperiuntur deputati, eligendi sunt per partes, aut, illis recusantibus, eliguntur per iudicem ad minus duo, si tot inveniuntur 128. alias etiam unus sufficit. 129.
130. Aestimatores debent esse iurati super singulis actibus; nisi per partem eligantur. 135. vel ad officium suum generaliter cum iuramento assumpti fuerint. 136.
131. Aestimatores sunt testes valoris rerum.
132. Agrimessores & testes iurant de veritate, aestimatores de credulitate. 133.
134. Aestimatores reddunt rationem sui dicti, qualem possunt.
137. Agri de modo si dubitatur, mensurandus venit.
138. Agrimessores ipsi quoq. debent esse iurati.
139. Agrorum pro mensurationibus citanda sunt partes, ut designent limites & fines.
140. Ager unus, pro ratione situationis, est preciosior quam alius.
141. Vicinum bonum habere, augee estimationem pretij.
142. Cultura melior reddit agrum maioris valoris.
143. Agri libertas augee pretium eius.
144. Feudalia bona minoris sunt estimationis, quam allodialia.
145. Litigiosa res minoris venit, quam non litigiosa.
146. Agrorum bonitas praeualet magnitudini.
147. Bona soli aestimantur, facta collatione aliarum venditionum ibi celebratarum.
148. Valor cuiusq. rei aestimatur etiam ex redditibus annuis, licet inaequalibus, quorum sterilitas uno anno contingens, compensatur per ubertatem sequentium annorum. 149.
150. Reditus perceptibiles per viginti annos constituunt valorem rei.
151. Pretium commune rei dicitur, cuius quantitas redigitur ex fructibus viginti annorum, licet Molinaus de triginta quinque annis dicat. 152. & , quo pacto pretium rei colligatur ex fructibus incertis? 153.
154. Fructuum si ex qualitate pretium rei computandum sit, non inspicitur valor fructuum, qui de presenti est, sed communis, quanti plerumq. fructus vendi solent.
155. Annuorum reddituum, absq. laudemij & iurisdictione, in frumento duriore, unus modius Lipsensis vel lenensis regulariter aestimatur pro uno floreno.
156. Fructuum redditus sumuntur ex depositione habentium vicina praedia, vel ex libris rationum. 169.
157. Aestio

157. *Aestimatores, post collationem votorum inter se, faciunt relationem iudici, etiam partibus absentibus.* 158.
159. *Aestimatores super pretio sufficit presumptivè concludere: ita tamen, ut dicti sui assignent rationes congruentes.* 160. *saltem ex iudicio intellectus.* 161. *etiam de causa dicti non interrogati.* 162. *&, quæ ratio scientiæ in aestimatore exigatur?* 163.
164. *Aestimatores dictum, quod ipse tantum pro re daret, nullus est momenti.*
165. *Pretia rerum non ex affectione singulorum, sed ex communi estimatione sumuntur.*
166. *Pretia rerum iusta dicuntur, quæ habentur ex communi provincie usu.*
167. *Pretium rei tanti est, quantum communiter daret emtor, sciens rei conditionem.*
168. *Aestimatione pignorum pro executione captorum renunciata per aestimatores, iudex, citatis partibus, definit pretium, & in eo acquiescit.*
169. *Aestimatum commune non probat valorem rei inter fiscum & privatum: secus inter emtorem & venditorem.*
170. *Dominus feudi si velit retrahere ad se pradium sui subditi, debet tantum offerre pretij, quantum extraneus, nec sufficit pretium aestimi publici.* num. 171.
172. *Interesse, item expensarum habenda est ratio circa executionem.*
173. *Expense executionis liquidantur per partem, postea sequitur moderatio iudicis, & tertio loco instrumentum petitoris, quod non minus expenderit.*
174. *Expense executionis, etiam aliter non probata, definiuntur & aestimantur per iudicem.*
175. *Executionis expensa, quæ præstatur ius dicenti, proprie sportula appellatur, & creditori refundenda sunt.*
176. *Expensarum executionis quantitas consistit in moderatione iudicis exequentis: nisi merus executor fuerit. Per fora autem Saxonia, maxime in Thuringia habetur certus modus earum expensarum, quæ hinc determinantur.* 177.
178. *Expensarum executorialium modum sæpe transcendunt quaestores, ubi gravis additur querela de avaritia istorum hominum, & nostri seculi.* 179.

CAPVT NONVM.

DE CAUSA FINALI, HOC EST, DE EFFECTV

ET UTILITATE REMEDIORVM EXECVTIVORVM

& in primis pignoris iudicialis, quod per executionem iudicati tribuitur creditoribus.

IN PRÆCEDENTIBVS CAPITIBVS TRACTAVIMUS de processu, quo videlicet pacto per remedia executiva creditor ad manusinjectionem contra bona vel personam obligati peruenire possit, item, in qua forma eam à iudice petere, & obtinere debeat. Nunc discutiendum est, ad quem finem fiat talis detentio, vel manusinectio, & quæ utilitas ex

1. singulis remedijs ad creditores redeat. Finis siquidem cuiusque rei, ad quem negocium tendit, potissimum attendendus est, l. *et si non sint. atias incip. l. cum aurum.* 19. §. *perueniamus.* 13. ibi: *semper illud spectamus, cuius rei causa quid adhibeatur.* ff. de auro, & arg. leg. adeoque principijs & medijs, quæ ad finem
- 2.

Processus
qui obser-
uatur in
executione
tam in rea-
libus, quam
personali-
bus actioni-
bus.

sunt ordinata, nobilior iudicatur, secundum quem etiam omnia præordina-
ta regulari debent. *Aymon Craueta consil. 137. num. 14. vol. 1.* Propter quod
enim vnum quodque tale est, illud magis est tale. *Bald. & Alex. in l. ex diuer-*
fo. 17. §. 1. sol. mat. ac facit d. §. perueniamus. & ex fine apparet intentio præ-
missorum. Tiraquellus de retractu lignagier. §. 36. ad finem tit. num. 19. c. fra-
ternitatis, in f. extra. de frig. & malefic. l. 1. §. non autem omne, de flumin. l. non
omnis. 19. si cer. pet. can. is autem. §. fin. 22. quest. 2. & aliàs dicitur: finem esse
causam omnium aliarum causarum, *Joan. Neuman. cons. 50. num. 22.* Vnde,
cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad vniuersos pertinent. *l. cuius*
effectus. 148. de reg. iur. Cumque nihil magis sit quotidianum in practica ho-
rum locorum, quam executio propriè ita dicta, prius est, ut de eius effectu &
utilitate præmittamus, subnexuri deinceps etiam aliorum vicinorum remedi-
orum effectum, circa manus iniectionem ad res aut personas debitorum.

Et si verò supra dictum fuit, executionem iudicati impetrari duobus mo-
dis, actione videlicet in factum ex iudicato, vel per implorationem officij iu-
dicis nobilis. *l. miles. 5. §. fin. iudicati. vbi Ias. Bartol. & omnes de re iud. Cyn. in l.*
ab executione. 5. num. 3. C. quorum appel. non recip. tamen, quia altera via, de im-
ploratione officij iudicis nobilis, & communior & tutior est, secundum Cy-
num in *l. ab executione. 5. num. 2. vers. si autem eligitur officium iudicis nobile. C.*
quorum appell. non recip. *Maranta de ord. iud. part. 6. rub. de executione & ult.*
actu iud. num. 8. allegat. Alex. cons. 50. vol. 2. vbi tamen de hoc verbum nullum,
licet istud in se sit verum. Iason in l. intra dies. 7. num. 3. & 4. post alios ibidem
ff. de re iud. vbi addit, ab ista practica non esse recedendum: postposita in fa-
ctum actione, quæ ex iudicato oritur, hoc in loco tantum perstringemus effe-
ctum eius executionis, vel manus iniectionis, quam impertit iudex ex officio
nobili, de super requisitus.

Cæterum, sicut alia iudicia sunt rei persecutoria, quæ in rem actiones
concernunt, alia personalia, quæ ex contractibus oriuntur. *§. omnium. Instit.*
de act. Ita diuersus est processus circa executiones super actionibus rea-
& personalibus. Priore namque casu, iudex aditus per victorem in ca-
& rogatus super executione, vel ipse vadit, vel mittit suos officiales ad domi-
cilium debitoris, pro facienda executione in rem petitam, super qua pro-
cessit condemnatio, auferendo eam possessori, quasi manu militari, & tra-
dendo illam victori in causa. *l. qui restituere. 68. ff. de rei vindic. l. 1. C. de execu.*
rei iudic. adeo, ut victor in causa super actione reali mittatur in possessionem
rei, ad tuendum & possidendum ex primo decreto, item ad vtendum fru-
dum re, in quam missus est, quasi ex secundo decreto. *Speculat. de secund.*
decret. §. videndum restat. num. 21. versic. præterea agens reali, per c. cum Bertol-
toldus, extra. de re iud. acc. quoniam frequenter. §. in alijs. extra. ut lite non con-
test. Et istud in adiudicata possessione vocamus pignus iudiciale. *l. 1. & per*
tot. C. si in causa iudic. pig. cap. sit. Neguzan. de pig. 2. mem. 2. part. princ. nu-
mero, 10. quod decerni non sufficit, nisi missus corporali possessione lætetur.
c. cum aliquibus, eod. tit. & l. non est mirum. 26. ff. de pignor. act. Cum enim exe-
cutor is dicatur, qui vigorem rei iudicæ ad effectum perducit, *l. si ut propo-*
nis. 6. in princ. & l. executorem. 8. C. de execut. rei iudic. & in iudicio reali actum
fuerit, condemnatioque processerit ad restitutionem possessionis eius rei,
quæ tunc tenebatur ab aduersario. *l. actionum genera. 25. versic. in rem. actio. ff.*
de act. & oblig. ideo res, in quam processit adiudicatio, realiter restituenda
venit victori in causa, arg. *l. ut fundus. 18. ff. commun. diuid.* Et talis missio su-
per reali iudicio, facta per iudicis officiales, registratur ad acta iudicij in se-
quenti

- quenti forma: *Hac die, &c. N. executor huius curiæ retulit, se de mandato iudicis, exequendo sententiam, tali tempore latam inter A. & B. dedisse & attribuisse victori corporalem possessionem bonorum, in quibus fuit condemnatus reus.* Speculator tit. de exec. sent. §. sequitur. num. 1. versic. forma. & num. 3. Quæ conclusio ampliatur, ut locum habeat parata executio circa realia iudicia statim ab eo tempore, quando sententia transiit in rem iudicatam, ita ut non expectetur dilatio data iudicatis, aut saltem erit arbitraria dilatio, puta, quando res non est præsens. §. 1. instit. de offic. iudic. Bar. in l. à diuo. 15. §. in venditione. 2. num. 10. Alex. in l. debitoribus. 31. numero. 10. ibidem q. 145. 13. ff. de re iudic. post gl. & Bar. in l. f. num. 4. 5. & 6. per illum tex. in §. cum antiquitas. ibi: statim res in condemnatione posita exigere. C. de execut. rei iud. Marian. Socinus in tit. de citatio. art. 7. num. 22. Posteriore verò casu, quando personaliter fuit actum, neque mox fit executio, neque finis executionis iudicati eò tendit, ut pignora ex bonis debitoris capta assignentur victori in causa, ex primo tantum, non autem ex secundo decreto, secundum omnes communiter dd. in l. à Diuo Pio. 15. §. si rerum. ff. de re iud. Licet ille ipse textus aduersus communem sententiam fortiter stringat, sicut & multi contrariam partem tenent, tanquam verior.

- De iure verò Saxonico illud indubitatum est, siue quis ex re iudicata super actione reali mittatur in possessionem rei peritæ, siue in actione personali, pro quantitate videlicet declarari debiti, victori in causa pignoris loco certa bona debitoris assignanda esse, & utroque casu missum fieri possessorem, & lucrari fructus, quo de remitto lectorem ad ea, quæ in prima parte huius operis. capite 2. numero. 56. & 57. tradidimus. & in sequenti capite. 11. post princip. latius examinabimus. Et hæc executio super actionibus personalibus non expeditur hodiè, nisi post tempus quadrimestre. l. 2. C. de usur. rei iudic. Est autem vnus & idem effectus, qui resultat ab executione rei iudicatæ, & eius executionis, quæ cauatur ex instrumento exequibili, merente scilicet paratam executionem ex vi statuti vel pacti, prout refert Bartolus in l. cum vnus. 12. numero. 11. ff. de reb. auth. iudic. possess. & Alexander, licet sub dubio, in l. à diuo Pio. 15. §. si rerum. num. 2. de re iudic. Quod ipsam etiam probat Rodericus Suarezus in l. post rem iudicatam. 56. vers. secutus vestigia. num. 11. ubi latè, eod. tit. ac benè facit pro hoc tex. in l. 1. ibi in vicem obligationis succedit ex causa contractus auctoritas iudicantis. C. si in caus. iudic. pignor. cap. fue. iuncta l. penul. ibi: citra præsidalem iussionem vel conuentionem. C. de pignor. act. l. dotis. 9. ibi: ingrediendi non consentientibus hæreditibus, sine auctoritate competentis iudicis, non habes facultatem. C. solut. matrim. l. creditores. 3. C. de pignor. de quo supra in hac ipsa tertia parte, capite. 2. num. 5. & latissimè in prima parte nostri operis. cap. 5. & 6. egimus.

- De ordine verò faciendæ executionis in personalibus sciendum est, quòd capiantur pignora primùm de rebus mobilibus & se mouentibus, deinde de immobilibus, & his non apparentibus, aut insufficientibus, pignorantur iura & actiones debitorum, tandem & vltimo loco, si neque mobilia, neque immobilia vel nomina ad sunt, deuenitur ad carcerationem personæ. d. l. à diuo. 15. §. in venditione. 2. iuncto §. si pignora. 3. & §. sic quoq. 8. ac sequitur Speculat. in tit. de execut. sent. §. sequitur. n. 3. iunctis qua notat Alex. d. §. in venditione.

ditione. nu. 3. per gl. l. 3. §. tutor. ff. de suspect. tut. ac tradunt Bar. Bal. & alij in l. 1. C. qui bon. cedere. & Ang. item Io. de Plat. in l. nemo carcere. 2. C. de exactor. trib. lib. 10. Qui quidem ordo cum sit pro forma traditus, eius peruersio vel 20
 preposteratio annullat processum, secundum omnes in d. §. in venditione. 2. per
 illum tex. ibi: si mobilia non suffecerint, etiam soli pignora capi iubent, iuncto vers.
 sic deniq. interloqui solent, quod & probat Euerhard. in top. loco, ab ordine. nu. 6.
 & Maranta de execut. num. 9. cum omissio solennitatis, à iure requisitæ, viti- 21
 et actum, l. cum hi. 8. §. si prator. 17. ibidemq. Bar. in princ. & nu. 1. ff. de transact.
 l. prolatam contra solitum iudiciorum ordinem. 4. C. de sent. & interloc. & istud
 est absque scrupulo, tam apud glossatorem, quam etiam apud Bartolum in d.
 §. in venditione. 2. nu. 3. ac satis probatur per tex. d. §. in venditione. vers. nam
 à soli pignoribus initium faciendum non est. sicut ea sententia communi calculo
 comprobatur. Iason. ibidem num. 19. & practicatur. Alex. d. §. in venditione.
 num. 38. de quo tamen videantur, quæ traduntur in quarta parte huius tra-
 ctatus capite 1. num. 147. Licet ipse Alex. glossam verbi, animales, intelligat
 generaliter de toto ordine executionis, quasi videlicet ab Accursio istud du-
 bium moueatur ibi, an à nominibus, item à rebus soli initium facere liceat,
 posthabitis mobilibus & se mouentibus? cum tamen istud in glossatoris
 mentem nunquam venerit, sed tantum illud in dubium vocat, sicut & Bar.
 in d. §. in venditione. 2. num. 5. an nimirum inter plura mobilia diuersarum 22
 specierum, aliquis sit seruandus ordo, ita, vt creditor teneatur accipere illa pi-
 gnora, quæ ipsi intendit obtrudere reus, vel iudex, etiam inuito? an verò lice-
 at ipsi ex his eligere vnum vel alterum genus, aut speciem mobilium, super
 quibus fiat executio? puta, existunt penes debitorem, pecunia, item catenæ
 argenteæ vel aureæ, vestes, frumenta, oues, & alia animalia: quæritur tunc,
 an sit in optione creditoris, aut iudicis, quid ipse velit eligere, vt super eo
 procedat executio? Glossa d. verb. animales. respondet: licet Iurisconsultus
 eo in casu non præscribat aliquem certum ordinem, eum tamen ordinem
 obseruandum esse, vt pignorum captio inchoetur ab ijs rebus, quarum di-
 stractio minus nocet debitori, prout sunt supellectilia, & similia, adeo, vt si
 alio modo procedatur, executio dicatur esse nulla, quasi contra solitum iu-
 diciorum ordinem processus institutus sit. l. prolatam. 4. C. de sentent. & inter-
 loc. om. iud. aut, quod saltem executatus à tali grauamine possit appellare, ar-
 gumento l. ab executione. 5. C. quorum appel. non recip. quam sententiam glossa-
 toris tenet & probat etiam Ioan. And. in 6. quoniam frequenter. §. fin. extra. vt
 lite non contest. cum, secundum eum, textus in d. §. in venditione. 2. loquatur alter-
 natiue ibi: res mobiles, animales, bona soli. in alternatiuis autem electio sit debi-
 toris. l. plerumq. 10. ff. de iure dot. c. in alternatiuis. extra. de reg. iur. in 6. Acc- 23
 dit, quod in hoc vertatur utilitas debitoris, ne ipse contra suam voluntatem
 amittat eas res, quibus carere nollit, ex quo de alijs bonis creditor satisfactio-
 nem suam consequi potest. argumento. l. 1. ibi: in arbitrio debitoris est, quid po-
 tius voluerit solutum. ff. de solut. Et, quod non lædit creditorem, ac prodest
 debitori, istud de facili est concedendum. l. rescripta. 7. C. de precib. imp. off.
 Pro quo & illud est, quod volunt interpretes, ordinem captionis pignorum
 proditum esse in fauorem debitoris, Imola in d. §. in venditione. 2. num. 4. per l.
 quam ai. 6. C. de distract. pig. ac facit d. §. in venditione. 2. vbi præmittuntur res
 mobiles, de quibus fiat captio pignorum, cum mobilium vilis & abiecta sit custodia.
 l. si rem mobilem. 47. in princ. & l. rem que nobis. 15. vbi notat gl. verb. erepta. ff.
 de acquir. poss. Quod & Bartolo placet non tantum circa mobilia, verum eti- 24
 am circa plura immobilia, ne videlicet pro modica quantitate pecuniæ ven-
 dantur

dantur res magni pretij, cum ex alijs modicis possint redigi pecuniæ. *Bar. d. §. in venditione. num. 5. per d. l. quamdiu. 15. cum quo & Panor. transit in c. quod ad consultationem. nu. 27. extr. de sent. & re iud. item Bald. in l. ordo. 3. num. 9. C. de execut. rei iud.* Et hanc glossæ opinionem Iason firmat esse communem. *Ias. in d. §. in venditione. num. 10. vers. Petrus de Bexuio tenet contra glossam & communem. & vers. breuiter tene contrarium, secundum glossam & communem. eandemq. asseuerat communiter teneri etiam Maranta de ordin. iudic. parte. 6. in 9. & ult. actus iudic. de executione. nu. 11. allegat Alex. de Imo. in d. §. in venditione. num. 38. ubi tamen in versic. nec bona videtur loquitur per verbum dubitatum, hanc sententiam propter auctoritatem Bartoli forte in practica seruandam esse.* Verum, si benè ponderentur, quæ scripsit Alex. ibidem, apparet, sicut & supra tactum fuit, quod ipse confundat disputationem de ordine exequendi super mobilibus, immobilibus, & nominibus adeoque innuit, mobilibus existentibus, non esse transeundum ad captionem pignorum de immobilibus vel iuribus, quod absolutum & indubitatum est, cum iste ordo exequendi in d. §. in venditione præscriptus sit pro forma, & hoc quotidie practicatur, quod quamdiu mobilia vendibilia ad sunt, cessari vel supersederi
25 debeat à captionem pignorum de rebus soli. Sicut nec illud inficias eo, quando reperiuntur penes victum pecuniæ, ipsas pecunias primo loco pignorandas, & victori vel creditori confestim assignandas esse pro debito pecuniario, vt quæ in suo genere functionem recipiant, ne vnum pro alio creditor inuit?
26 accipere cogatur. *l. 2. §. mutui datio. si cer. pet. & cum nummus illo fine sit percussus, vt per eum aliæ merces & omnes res æstimentur. l. 1. de contrah. emt. frustra tunc pignorantur alia mobilia pro euitando circuitu, ne illa deinceps denuò taxari & æstimari, vel aliter in pecuniam redigi oporteat, argumento. l. 2. C. de priuileg. domus Augustæ. lib. 11.*

Verum, quod inter ipsa mobilia, puta, inter oues, boues, equos, frumenta vel etiam inter bona soli plura, ac diuersarum specierum, à minimis sit exordium, vt ea capiantur pignori, in hoc à Bartolo discedit prima fronte
27 Iason. & benè, meo quidem iudicio, in d. §. in venditione num. 10. Quia secundum ipsum, primo loco debent capi ea, quæ facilius reperiant emtorem, siue mobilia, siue immobilia fuerint, ad hoc, vt liberetur fides obligati, & satisfiat creditori de mutuo, quod liberaliter credidit: licet in fine innuat, Bartoli opinionem tanquam communiorē tenendam esse, *Iason ubi supra. num. 10.* Sed certè contra Bar. & communem in effectu concludere videtur Alex. de Imol. in d. §. in venditione. num. 2. & 4. post Ioan. de Imola ibidem. num. 1.
28 ubi tradit: hodiè pro satisfactione debiti pecuniarij capi posse res etiam meliores, per auth. hoc nisi debitor. ibi: *si in pecunia vel alia re mobili solutio fieri nequeat, res immobilis, quam debitor habet meliorem, solui, & per creditorem peti potest. C. de solut. & in corpore vnde sumitur. §. quod autem auth. de fideiuss. coll. 1.* Et addit ibi glossa rationem, cum vnum sit contra creditorem indutum, vt videlicet pro pecunia contra suam voluntatem alias res recipere cogatur. *l. 2. §. 1. ff. si cer. pet.* aliud in eius fauorem vicissim est constitutum, vt electionem habeat creditor rem optimam accipiendi in solutum, d. auth. hoc nisi debitor. verb. meliorem. ibidemq. gl. per l. eum qui 30. ff. de iurciu. in p. & l. 1. §. 1. ex quib. caus. maior. Pro qua sententia mouet, quod in conuentionali obligatione bonorum arbitrio creditoris permittitur, ex rebus sibi hypothecatis, quibus velit distractis, suum consequi. *Baldwinus in tractatu de pignor. cap. 18. pag. 105. per l. creditoris. 8. ff. de distract. pig.* Ergo idem est in pignore iudiciali, quod capitur pro executione iudicati, vel instrumenti exequibilis, ha-

bentis in primis adiectam clausulam oppignorationis omnium bonorum, quo de in 1. parte huius operis. cap. 10. tractatur, num. 162. ita tamen, vt, si ex vnus pignoris venditione creditori satisfieri possit, ad aliorum distractionem non procedatur. l. 2. C. de pignorib. Pro hac etiam sententia facit, quod, sicut ordo exequendi descriptus & distinctus est inter mobilia & bona soli, item nomina, per *Ulpianum* in d. §. in venditione: ita non sit veri simile, si eodem modo circa plures species mobilium & mouentium, vel circa plura immobilia diuersarum specierum vel corporum, voluisset distinguere legislator, eundem istud omittendum fuisse, nullam prorsus ordinis mentionem faciendo: adeoque nostrum distinguere non est, vbi lex generaliter & indistincte loquitur. l. non distinguemus. 32. de arb. l. de pretio. 8. de Public. in rem act. Cui adminiculatur, quod in excussione debitoris, ad hoc, vt possit perueniri ad fideiussores, vel pignorum possessores, non habeatur respectus ad res inutiles, quæ penes principalem extant. *Bal. in aut. sed hodie num. 4. C. de act. & obl. ac sequitur Alex. in d. §. in venditione. nu. 23. per l. si inutiles. aliàs incip. si nulla. 10. ff. ut in poss. leg.* Quod porro obijciatur, ordinem captionis pignorum esse proditum in fauorem debitoris, istud negatur, quoniam, si respectum habuisset legislator ad fauorem obligati, iussisset executionem potius à nominibus debitorum facere, quàm à bonis soli, prout in bonis pupillorum & minorum constitutum est. l. magis puto. 5. §. non passim. 9. vers. querere ergo debet, an pecuniam pupillus habeat, vel in numerato, vel in nominibus, quo casu ad prædiorum soli distractionem procedi non debet. ff. de reb. eor. qui sub tut. vel cur. cum multò satius sit, habere & retinere res ipsas, quæ iam dudum sunt in nostris manibus, quàm ea, quæ consistunt in nominibus & persecutionibus. l. minus est habere actionem. 204. l. plus cautionis in rem. 25. de reg. iur. Cum verò in executione contrarium obseruetur, vbi creditor pro mutua pecunia, dimissis alijs mobilibus aut bonis soli, nomen debitoris sui in solutum accipere non compellitur. l. eam à quo. 16. C. de solut. satis patet, fauore creditoris pignorum captionem introductam esse, vt facilius suam satisfactionem consequi possit. *Ias. in d. l. de D. Pio. 15. §. in venditione. 2 n. 10. per §. si rerum. 4. vers. sed sciendum. & vers. sed illud. de re iud.* Nec obstat, l. quamdiu. 6. C. de distract. pig. quia illa magis facit contra communem, quàm pro ea, cum ibi dicatur: etiam si satisfactum sit creditori pro maiore parte sui crediti, non tamen prohibetur, pignus, quod scilicet longè maioris æstimationis erat, etiam pro illo modico residuo distrahere. Quod autem dicitur, à mobilib. fieri initium executionis, inde non inferitur, quasi ordo capiendorum pignorum fauore debitoris emanauerit, sed contrarium. cum enim res mobiles, prout sunt frumenta, oues, boues, quibus carere non potest pro alimentis vita humana, plures, & faciliùs atque citiùs inueniant emtores, in gratiam creditoris introductum est, vt ab ijs inchoaretur pignorum captio. d. §. in venditione. At, inquiunt, etiam si lege deficiamus, suadet tamen hoc æquitas naturalis, ne videlicet damno afficiatur debitor. *arg. l. 2. §. item Varus. de aq. plu. arc. vnde saltem propter naturalem rationem licet restringere dispositionem, quantumuis aliàs generalem, §. 1. vbi notat. gl. verb. æstimatas. aut. vt sine prohib. mat. deb. col. 7.* Sed respondetur: contraria procedere, quando ratio alicuius dispositionis, siue ibi, siue alibi scripta, restrictionem patitur, neque per hoc incommodatur reipub. aliàs secùs *Euerh. in suis top. loco à ratione legis stricta. n. 10. & 11. per l. 1. §. si is qui nauem ff. de exerc. act. l. non aliter. 69. de legat. 3. l. si vero. 64. §. de viro. 9. sol. matr.* Cum verò remedium executionis, in fauorem creditoris proditum sit, ne videlicet ex sua liberalitate & beneficio is sit in damno, sed suum quàm celerrimè recipiat,

piat, & simul proſit reip. vt videlicet reperiantur, qui indigentibus mutuas pecunias dando ſubueniant, non immerito in creditoris arbitrio poſitum eſt, inter plures res mobiles eligere vnā, quam putat facilius fore venalem, item ex immobilibus capere tale aliquod prædium, quod citius emtorem inueniat. *Alex. d. §. in venditione. n. 3. & 4.* Et notum illud eſt, æquitatem non ſcriptam rigori legis ſcriptæ non præualere. *l. placuit. §. & ibi Iaſ. nu. 3. in 3. lim. C. de iud.* Satis tamen puto, communem ſententiam doctorum ſuſtineri poſſe, ſi inter plura mobilia, item immobilia diuerſarum ſpecierum, & corporum, creditor vellet eligere res magni pretij, vbi tamen ad res minoris valoris æque facile reperire poſſet emtorem, tunc enim forte non eſſet audiendus, & ita videntur etiam affectu communis opinionis eam modificare & reſtringere. *Alex. d. §. in venditione. n. 4. vbi vult, capiendas eſſe res minus nocivas, ſi æque bene poſſit fieri executio in illis, ſicut in alijs, ibidemq. Iaſ. 16. Bar. 5. Panor. in d. c. quod ad. n. 27. de re iud. Bal. in l. ordo. 3. n. 9. C. de exec. re. iud.* Ac certè, quicquid eius ſit de iure ciuili, quod ex generali conſuetudine creditor poteſt eligere, quid de bonis ſoli maluerit loco pignoris capi, idq; potiſſimum, quando non reperiuntur bona mobilia, refert Maſſuer. in ſua præſt. tit. de exec. & ſub. n. 8. & in noſtris prouincijs hoc tempore contraria opinio, aduerſus Bartolum & communem, quotidie practicatur, ita, vt executor vel apparitor, deputatus à iudice ad executionem, in primis quærat à creditore, in quas res petat ſibi fieri executionem, & præcepta executiua ex auliſ tota die emanant ſub illa vſitata clauſula ad quæſtores & iudices delegatos: Das ſie dem Gleubiger in des debitoren Güter / auff ſeine anweiſung / ſchleunige Hülffe wiederfahren laſſen ſollen. Quod tamen ciuilitè intelligi volunt, ne videlicet violetur ordo pignorum expreſſè præſcriptus in *l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud.* Licet autem Vlpianus in ſæpè citata *l. à diuo Pio. §. in venditione.* ſaltem videatur tradere ordinem inter mobilia & mouentia, hoc eſt, res animatas & inanimatas, vt videlicet primo loco capiantur pignori mobilia, & ijs non apparentibus, deum mouentia, argumento quod dicitur, ex ordine literæ induci prælationem, vt prius ſcriptum intelligatur primo loco habendum, arg. *l. quoties duob. 34. in p. de uſufruct. l. generaliter. 24. §. quid ergo. 2. de fidei commiſſ. lib. l. qui ſoluen. 42. de har. inſt. & notat Euerb. in loco ab ordine. nu. 7.* adeo, vt quamdiu mobilia exiſtant, tam diu captio pignorum de rebus animatis debitoris ceſſare debeat. Idq; vel ex eo etiam fortificari poteſt, quod in hoc vertitur vtilitas prædiorum, imò etiam reipub. non interuerti agrorum culturam per ſubtractionem ouium, vaccarum, equorum, boum & ſimilium animatorum, quæ habentur pro ſtercoratione, item ſubaſtione & raſtatione fundorum. argum. *l. in inſtrumento. §. ff. de fundo inſtruct. & inſtrum. aut agricultores. C. quæ res pig. oblig. poſſunt. & in conſtitutione Friderici. §. agricultores. aut. de ſtatutis & conſuet. cont. lib. eccleſ. ed. colla. 10.* tamen Ioan. de Imola in *d. §. in venditione. num. 1.* tenet contrarium, puta, ſi primo loco pignorentur oues, & ſi res animatæ, dimiſſis alijs ſupelleſtilibus & mobilibus, proceſſum nullo modo infici, quaſi præpoſterato ordine. Quia, ſecundum eum, vt maxime IC. circa captionem pignorum præmittat vocabulum res animales, quod de ſe mouentibus intelligitur. *l. mouentium. 92. de verb. ſignif.* tamen quia in ſequenti verſiculo quod ſi nulla. & verſ. ſic deniq; tantum meminit rerum mouentium, omiſſis mobilibus, tradendo, ſi mouentia nulla adſint, à pignorib. ſoli initium executionis rectè fieri: ſatis innuitur, quod pro vno eodemque indifferentè acceperit vocabulum res mobiles & animales, neque voluerit per hoc denotare ordinem, quaſi à mobilibus primùm pignora capi, & ijs non

reptis demum ad se mouentia deueniri debeat. *Imol. d. §. in venditione. n. 1.* & facit pro hoc textus inculcabilis in *l. mouentiū. § 2. de ver. sig.* vbi dicitur, mouentium & mobilium appellatione idem significari, nisi expresse constet de contraria mente disponentis. Sic videmus sub donatione mobilium comprehendi etiam mouentia. *l. f. de dona. l. Titia. § 8. de salut. l. si fideiussores. 2. §. f. qui satisd. cog. & versa vice, sub vocabulo mouentium veniunt etiam mobilia. l. generali. 32. §. f. de v. s. leg. l. vulgaris. 21. §. certē. 6. ibi: ex pluribus rebus mouentibus in horreo reclusis. de furiis. cum similibus.* Et hæc Ioan. de Imo. sententia in prouincijs Saxoniz practicatur tota die ex quo, vt superius etiam tactum fuit, videmus, executores flagitare à creditoribus circa executiones designationem pignorum, quæ capiantur pro iudicato, & per ipsos, in casu deficientium pecuniarum, indistinctè non tantum peti, sed etiam inchoari captionem pignorum, tam ab ouibus, equis, vaccis, & similibus animantibus, quam etiam à frumento & alijs mobilibus; licet prior opinio videatur de iure verior, & æquior, in primis quando ex frumento & alijs mobilibus de facili creditori satisfieri potest, cum regulariter executio in res & instrumenta fundi institui prohibeatur. *l. pignorum. §. C. qua res pig. cum authen. seq. & c. 1. & c. f. extr. de treuga & pac.* Quæ mobilia vel mouentia, siquidem occultat debitor, per id, quod habetur in *l. 2. C. quando & quib. quarta pars deb. lib. 11. l. 1. §. sed cum possint ff. de coll. bon. l. illud. 7. in p. de tributor:* tunc, quia mobilia subtracta oculis subijci non possunt, per ea quæ tradit Bal. in aut. *sed hodie. num. 2. C. de act. & obl.* initium executionis fit à melioribus, aut illis saltem bonis soli, quæ denominantur executori per creditorem, cum sit, quod sibi imputet debitor, qui bona mobilia non nominauerit aut ostenderit. *Alex. in d. l. à d. Pio. 15. §. in venditione. num. 24. post gl. ibi per l. si quis instituat. 23. §. item si conditioni. 2. in verb. quæ urgebunt procuratores distrahi ff. de har. inst. & est melior de iure tex. in aut. hoc nisi debitor C. de solut. licet Bald. in l. ordo. 3. num. 9. C. de exec. rei iud. respondeat,* istam authenticā loqui in casu speciali, ex quo ibi agebatur de maceratione & tribulatione creditoris per carcerem & compedes, ex quib. se non poterat aliter liberare, nisi per solutionem rei ex bonis soli melioris aliàs secus. Prima tamen opinio probabilior & de iure verior est, quam etiam probat & sequitur Ferr. in *for. actio. hypo. verb. exceptionem solut.* vbi hoc extendit pro tanto, vt debitor sub iuramento debeat omnia bona sua designare, ex quibus creditor, quæ meliora sunt, eligere potest, & addit, istud ita generaliter seruari in practica. Sic itaque, non apparentib. mobilib. & se mouentibus, capiuntur res soli, designatæ per creditorem, eo tamen saluo, quod pro debito exiguæ quantitatis non capiantur aut distrahantur res magni valoris & pretij, si ex alijs rebus viliorib. facile pecunia redigi possit. *Ias. d. §. in venditione. num. 10. ibidemq. Alex. 1. & 2. & Alb. de Ros. 1. maximè in casu, quando debitor non ipse indicat alia bona mobilia vel immobilia, ex quib. æquè facile pecunia redigi possit.* Hinc est, quod regulariter fit præceptum debitori ad ostendendum mobilia, priusquam ad bona soli deueniatur. *Alex. d. §. in venditione. num. 24. & 25. post gl. verb. statuere. & addit, istum modum esse notabilem in practica pro excussione debitoris faciendâ. quod & sequitur ibidem Ias. num. 18. Ang. de Perus. 1. & 2. ac Maran. de ord. iud. part. 5. de execu. num. 23.* Ex quo sequitur, quando debitor contumax est in aperiendo seras & ferramenta forium, cistarum, & cæterorum receptaculorum, in quibus solent asseruari mobilia, potest processus executionis etiam à captura debitoris inchoari. *Paris de Put. in tract. syndi. verb. executio. vers. pone quod commissa. numer. 3. in f. quem sequitur Mar. de ord. iud. par. 6. in ultimo actū.*

num. 23. per l. pen. ff. de cess. bon. ac probat Massuer. in sua pract. tit. de exec. & subh. num. 8. Quod tamen ego intelligo procedere in casu, quando non ad sunt res soli: aliàs secus, per ea, quæ tradit Alex. in d. §. in venditione. numero. 8. post gl. communiter approbatam, in l. 3. §. tutores. ff. de suspect. tutor. quam gl. testatur
 47 indistinctè probari per Dd. Alex. d. §. in venditione. num. 8. Ex quo nunc & illud infertur, quòd in casu etiam existentium rerum mobilium, si tales sint, ut emtorem non facile vel tardius reperiant, nihil prohibet in his terminis, quin executor sese etiam ad immobilium pignorationem conuertere possit. Alber. de Rosa. d. §. in venditione. num. 1. per l. 1. §. diminutio ff. de vend. in poss. mittit. licet illa parùm probet ad propositum. Quod notandum est, ut obuietur fraudibus debitorum, qui, ne quid inueniatur mobile pretiosum, in quo fiat executio, ante terminum executiui omnia distrahunt, vel extra domum aliò transferunt, & quæcunque vilissima in ipsorum locum supponunt. neq; enim cogitur creditor res alias, ipsi inutiles aut superfluas futuras,
 48 pro executione rei iudicatæ in solutum accipere. Bal. in d. auth. sed hodiè. nu. 4. C. de act. & obl. per l. si inutiles. 15. aliàs incipit, si nulla. ff. ut in poss. legat. ideoq; consultum est talia mobilia per iudicem mox exponi venalia, & plus offerenti dari, pretiumq; ex ijs redactum solui creditori, hanc cautelam tradit Ferrariensis in forma executionis sent. definitiue. vers. 1. num. 23. Quod faciebat contra quendam mercatorem in ciuitate, qui cum condemnatus esset suo creditori in summam trium millium, deputareturq; ipsi terminus pro facienda executione, is pecuniam, cyphos argenteos, catenas aureas, & quicquid habebat pretiosi, transferebat ex ædibus, relinquendo in illis, non nisi tapetia & aulaa, item pelles cebellinas, quæ raro vel tardius emtorem inueniunt, creditori nolente accipere in vim executionis dicta mobilia, fuerunt venum exposita, & minutissimo pretio, prout emtorem inueniebant licitata. Debitor autem videns fraudem fraude compenari, cogitauit de satisfactione & transegit cum creditore. Neque verò existimet quis, suprà dicta solummodo procedere in executione, quam antea iudicatum: quin imò idem etiam est in conuentionibus & statutis executiuis, vbi processus ex vi pacti vel statuti inchoatur ab executione. Rodericus Suarezus in l. post rem iudicatam. 56. in declaratione. legis regni verb. secutus vestigia. num. 11. ff. de re iud. post. Bart. in l. cum vnus. 12. num. 11. de bon. aut. iud. possid. & concordat Alex. de Imol. in l. à diuo Pio. 15. §. in venditione. n. 22. vers. & quia secundum illud sequeretur. iuncto vers. idem etiam haberet locum in misso in possessionem pro executione instrumenti guarentigiat. de re iud. post Bal. in l. si & iure. 10. qui pot. in pig. hab. & quòd pro omni instrumento exequibili eadem sit ratio circa executionem, prout in iudicato, firmat vltra alios, Neguzantius de pignor. 3. memb. 2. parte princ. num. 10.

His ita nunc præmissis, à quibus rebus initium captionis pignorum sit faciendum, consequens est, exactius inuestigare, quid fiat de pignoribus ita captis, an statim assignentur creditori, & in quem finem? Ac primò quidem de pecunijs, post tempus iudicatis datum in vim sententiæ vel instrumentorum exequibilium captis, illud absolutum est, quòd creditoribus, vsque ad
 30 summam & quantitatem liquidi debiti, in continenti tradendæ & exolvendæ veniant, pro debito videlicet pecuniario, quod in genere suo functionem recipit. l. 2. §. mutui datio. si cer. pet. & notatum fuit supra. numero. 25. & 26. quare in personalibus à pecunijs initium executionis fieri oporteat. Sicut autem de nummis & signata moneta, si qua reperiatur circa captiones pignorum, indubitatum est, eam in continenti posse assignari creditoribus
 vsque

In quem finem pignora capi assignentur creditori.

vsque ad legitimam quantitatem liquidati debiti: ita idem planè procedit etiam in alijs rebus, pro vi iudicati pignoratis, siue mobilibus, siue se mouentibus, vt quorum pretium ex eo certum est, quia per singularum hebdomadarum mercatus habentur per ciuitates venalia in foro publico, prout sunt frumenta, lardum, vinum, oleum, butirum, casei, cum similibus esculentis & poculentis. Hæc enim eodem modo, secundum communem valorem, statim traduntur & applicantur quasi de manu in manum creditoribus iure domini, & frustrâ subijciuntur subhastationi. *Bal. in l. 1. num. 5. C. si propter pub. pensit. cum earum rerum æstimatio tam manifesta sit, vt ibidem collusiones interuenire nequeant, ex quo omnibus notum est, quantum sit pretium modij in frumento cuiuslibet generis, & quanti vendatur singulis septimanis, prout innuit etiam Damhuderius in tract. subhastat. cap. 2. & 7. Bart. in l. 2. nu. 24. C. de rescind. vend. & plenius in l. pretia rerum. 63. §. nonnullam. fin. num. 3. ff. ad l. Falc. ac sequitur Bal. in l. 1. num. 31. de rescind. vend. probaturq; in c. 1. in verb. non carius quàm in mercatu vendere, extra. de emt. & vend. Bar. in l. si seruus. 4. nu. 7. ff. de condict. furt. Ias. in l. qui Roma. 122. §. coheredes. 3. nu. 25. vers. item quantum frumentum, de verb. obl. & Bar. in l. septem diebus. 12. num. 1. C. de erog. militar. annon. lib. 12. scriptum reliquit: æstimationem annonarum & aliarum rerum victualium, non esse sumendam aliundè, quàm, ex loco fori publici, quanti videlicet ibi vendi ac emi solent. Corsetius in singulari. 391. verb. venditio. Matth. de Afflict. decis. 316. nu. 7. Io. de Plat. in l. 1. num. 1. C. de censitis lib. 11. Fel. in c. cum causam. 2. num. 2. extra. de testibus. Et, quod ex valore, quem habent in foro vel mercatu publico per certum tempus, facilius probetur & colligatur rerum mobilium, in esculentis maximè & poculentis existentium æstimatio, tradit etiam Arius Pinelus in l. 2. parte 3. cap. 4. & ult. num. 17. C. de rescinden. venastio. Quod & de alijs mobilibus vel se mouentibus dici potest, vt quorum exhibitio vel præsentatio informabit iudicem de æstimatione, siue equi, siue boues, siue oues, siue aliæ res animatæ, vel inanimatæ fuerint. Baldus in l. 2. num. 32. post gloss. magnam in f. ibi: in mobilibus pretium semper est certum. quod & eodem in loco firmat Cagnolus. nu. 257. C. de rescind. vendit. per l. fin. §. æstimationem, in verb. quod iudex super hoc statuerit, id in æstimationem pignoris obtineat. C. de iure dom. impet. Consultius tamen & securius faciunt iudices, qui probabiliter subdubitant de eorum iusto pretio, vt statim in primo termino ad captionem pignorum præfinito, vnâ cum executore mittant peritos in arte, lanios vel opiliones pro æstimandis ouibus, pannifices pro taxandis lanis, & ita de similibus. Et hanc practicam circa adiudicationes & dationes in solutum, item circa alienationes rerum, quibus debet ius dicens decretum interponere, vt adhibeantur periti pro taxatione, refert sibi placere Salicet. in d. l. 2. num. 23. C. de rescind. vend. Itaque non observatur tunc solennitas subhastationis publicæ, ne quidem in foro Saxónico, licet aliquibus in locis vsitatum sit, tribui saltem condemnatis potestatem luendi pignora, etiam de mobilibus capta, infra tres alienas hebdomadas à die prioris executionis vel pignorationis computandas: quo tempore finito, mittuntur iidem ad domicilium condemnati, vel debitoris, qui tunc res pro iudicato captas æstiment, & æstimatas statim tradant creditori pro satisfactione sui crediti, (Quæ cautela notabilis est,) nisi fortè sint mobilia vel mouentia valdè pretiosa, prout sunt gemmæ, margaritæ, & similia. *argumento l. lex quæ 22. in fine. C. de admin. iur. vel in quibus cadit affectio.* hæc enim mox de manu in manum creditori non traduntur, sed deueniendum est ad subhastationem, non aliter, quàm prout in sequente membro de æstimatione bono-*

ac bonorum soli dicemus, Baldus in *l. si quis*, 3. num. 5. *C. si propter publ. pens* per *l. si in emtione*, 35. ff. de minor.

- Porro maior difficultas vertitur super immobilibus, an ea quoque mox post pignorationem creditori sint assignanda? Breuiter respondendo ad illam questionem, quæ est quotidiana, tenete hanc conclusionem: Siquidem
- 55 super valore vel æstimatione rerum pignori captarum, etiam immobilium, inter se conueniant & accordent partes, tunc dubium non est, quin datus executor bona ita pignolata, maximè quando ex vtraque parte æqualis portio, pretij videlicet rerum & quantitas debiti, reperitur, pro summa crediti statim possit addicere creditori, prout notant Accursius & alij legiste in *l. à diuo Pio*, 15. §. *si pignora*, 3. de re iudic. ac facit *l. fin. in princ. ibi: ea observantes. de quibus inter debitorem & creditorem conuentum est. C. de iure dom. impet. cum. l. 1. C. de pact. pig. Bald.* in *l. ordo*, 3. num. 4. *C. de execut. rei iud.* ac faciunt duæ glossæ, quas Baldus ibi vocat aureas, num. 1. in *d. l. à diuo*, 15. §. *si pignora*, 3. verb. *adiudicentur. & verb. contentus. inf.* Cum regulariter æstimatio rerum, quando in
- 56 contractu fit mentio de pretio, constituat emtione. *l. si in l. 1. num. 23. C. de iure emphyt. & in l. ex conuentione*, 11. nu. 2. *C. de pact. gl. l. si inter virum*, 21. ubi etiam Baldus nu. 3. & in *l. cum dotem*, 10. per illum tex. in verb. *pro æstimata ex emto actionem esse. & l. quoties*, 5. *C. de iure dot.* Si namq; partes sua sponte controuersias dirimant, & à lite inuicem discedant, iudex id facile debet ratum
- 57 habere, arg. *l. 1. §. inde quaritur. vers. quid enim aliud. de no. op. nunc. l. quidam*, 21. *si cert. pet. & l. 2. si quis caut.* Quod adeò verum est, vt quantumvis valor rerum pignori captarum adiudicatarumq; creditori excederet, aut etiam non
- 58 contingeret quantitatem debiti: tamen vbi semel in æstimationem pignoris certam contrahentes consenserunt, siue tacite, siue expresse, nequeant deinceps super læsione conqueri, vel vterius quid vnus ab alio petere. *d. §. si pignora*, vbi habetur, quod post additionem pignorum denegetur partibus regressus ad vterius quid petendum. Idemque iudicari debet etiam in du-
- 59 bio, quando inter partes specialiter nihil fuit actum, vel conuentum de valore pignorum, sed acquiescitur vtrinque in eo, quod iudex capta pignora creditori tradit in solum, quo etiam ipso casu pro toto debito respectiue data & accepta esse intelliguntur. *quam sententiam & communem & veriorems esse probat Alex.* in *d. §. si pignora*, nu. 24. & 25. Et si enim alibi habetur, quod creditor in idoneum, vel non sufficiens pignus acceptando, non amittat exactionem debitæ quantitatis, in quam pignus non sufficit, *l. creditor qui non idoneum*, 28. *si cert. pet. l. aduersus*, 10. ibi: *de residuo manet integra actio. C. de act. & oblig. l. hypothecis*, 3. *C. de distract. pig. l. quesitum*, 9. §. ff. eo. cum insufficiens
- 60 pignus nunquam impediatur exactionem integri debiti: tamen contraria loquuntur in pignore conuentionali. *l. si pro mutua*, 8. in finalibus verbis. ibique Salicet, num. 1. *C. si cert. pet.* secus est in iudiciali. ita soluit Iason in *d. l. à diuo*, 15. §. *si pignora*, 3. per illum tex. num. 2. & 3. post glossam ibi, verbo, *quanquam*. ex quo in pignore iudiciali, facta adiudicatione per iudicem, dominium pignoris transit in creditorem, ita, vt res sua efficiatur, quasi pro tanto æstimata, quanti est debitum, Iason vbi proximè num. 2. ibidemq; Alex. num. 9. & 10. per *l. neg. pignus*, 45. ff. de reg. iur. licet contrarium Alciato videatur esse æquius, vt videlicet semper intelligatur tradi pignus secundum iustum valorem & pro rata. Alciat. *d. l. creditor*, 28. num. 4. per *l. si ex maiore*, 7. *C. de excep.* Nec enim videtur op^{us} aliqua reservatione, vel protestatione de reddendo, quod pignus pluri valebit, cum ipso iure res ita se habeat, etiam eo non adiecto, *l. quesitum*, 9. §. ff. de distract. pig. sed respondetur, quando aliud non protestatur, pignus

gnus in dubio legis præsumptione videri pro quantitate petiti debiti assignatum. unde est, quod sibi imputet, quare non possit residuum petere. *d. §. si pignora.* Vt enim debitor pro quantitate debiti sub dubio rem pignoratam semel dimisisse, ac tanti, non pluris aestimasse intelligitur. *Alex. de Imola in l. si non sortem. 26. §. si centum. 4. n. 3. ibidemq. Ias. 2. de condict. indeb. Decius in l. certi. 9. §. quoniam. 3. num. 4. si cert. pet. & in l. cum amplius. 84. n. 2. de reg. iur.* Ita creditori, qui non contradicendo semel pignus in solutum à iudice accepit, pro quantitate debiti eodem modo petitio pluris vicissim denegatur, adeo, ut utrinque partes præsumentur consensisse, & pro tanto pretio pignus aestimasse, in quo extat debitum. *d. §. si pignora.* & ista est præsumptio iuris & de iure, si credimus Bartolo in *d. §. si pignora. ibidemq. Ang. de Perus. n. 1. Ioan. de Imol. 3. & Alex. num. 9. & 10. post gl. verbi contentus. d. §. si pignora.* ideo nimirum, quod ista datio in solutum vel additio, vicem venditionis obtinet, unde & pro euictione utilis ex emto actio competit creditori aduersus debitorem. *l. si pradium. 4. C. de euictio. iuncta l. si plus. 74. §. si iussu. 1. ff. eo cum. l. eleganter. 24. in princ. de pig. act.* unde sicut, quando semel consensum fuit inter partes de merce & precio, non licet vni in alterius praeiudicium mutare suam voluntatem, vel à contractu recedere. *l. sicut. 5. C. de actio. & oblig. l. ab emtione. 58. ff. de pact.* ita & hic, cum quaelibet restanti esse intelligatur, quanti emto-rem inuenit. *Alexan. de Imola in l. 1. §. si haeres. num. 2. ff. ad Trebel. per l. si ser-uus. 4. de condict. fur. iuncta l. mortis causa capimus. 18. in fine. ibidemq. gl. de don. causa mor. ubi legitur, id haberi pro iusto pretio, quod liberaliter offertur ab eo, qui nouit rei conditionem:* nisi fortè creditor de hoc fuerit expressè protestatus, quo casu existimari, eam sententiam esse humaniorem, quod videlicet creditor, qui allegat, se contradixisse adiudicationi in solutum pignoris, quod aliter nolebat accipere, nisi quatenus se extenderet ad sui debiti quantitatē, ideoque protestatum fuisse de petendo residuum in alijs bonis debitoris, admittendus sit cum ista probatione, nisi dicamus, ex quo creditor ab illa additione in solutum, tanquam grauatus, non appellauit, intelligi ipsum saltem tacitè consensisse in aestimationem pignoris, prout ipsi fuit traditum, hoc est, in solutum, *argumento c. quod ad consultationem. extra. de re iud.* Imò in *d. §. si pignora.* plus dicit Iason, numero 3. quod isto casu remedium. *l. 2. C. de rescind. vend. contra additionem pignorum in solutum ex neutra parte intentari valeat.* Ratio est, quia, *vt inquit iurisconsultus, de ceteris pacto trans-* egisse intelliguntur, *per d. §. si pignora. ubi Bart. numero 1.* Addit & aliam rationem, quod iudicis officium isto casu sit, totaliter liti finem imponere, vigoremque rei iudicatae ad effectum perducere. *argumento. l. si ut proponis. 6. & l. executorem. 8. C. de execut. rei iudic.* Quod non fieret, si ex capite latio- nis ultra medietatem datio in solutum foret rescindenda, quo casu noua texeretur iudiciorum tela, & lis ex lite resuscitaretur, *contra l. terminato. 3. C. de fruct. & lit. expens. & c. finem litibus. extra. de dolo & contum.*

Et si verò praeiudicis obstare videtur *l. si ex maiore. 7. C. de excep.* ubi habetur: cum, cui minus solutum est, quàm debebatur, non arceri à petendo residuum, quantumuis aduersario generale pactum fecerit de amplius non petendo: tamen loquitur de pacto non petendi per errorem interposito, ubi nimirum existimabat creditor, sibi nihil plus deberi, licet postea aliter compererit veritatem. ac probatur hac solutio per *l. si inter 6. C. de solutio. l. post deci- sionem. 13. C. de furtis. & ser. corrup. l. siquidem. 24. C. de transact. cum errantis nullus sit consensus. l. si per errorem. 15. ff. de iuris d. om. iud. & facit l. cuius per errorem. 53. de reg. iur.* Nec aduersatur *l. finalis. §. sed siquidem minus in pigno-*

- re. 4. iuncto vers. *sin autem minus in debito. C. de iure dom. impe.* quia ultra eam, de qua supra tetigimus, quod nimirum hæc lex loquatur in pignore conuentionali, sed *d. §. si pignora.* procedat in iudiciali, adfero aliā solutionem, quod
- 64 nimirum *d. l. fin. §. sin verò minus. iuncto §. sed siquidem.* loquatur in pignore assignato creditori, absente vel saltem contradicente debitore, quo casu, in absente aut ignorante nulli⁹ potest induci vel præsumi consensus. Secus est, in *d. §. si pignora.* ubi vterq; litigator est præsens, & victor accipit pignus in solutum pro debito, & victus illud dimittit creditori, patiturque ipsi addici pro quantitate debiti, ita, vt hinc inde contractus quasi emtionis & venditionis initus esse intelligatur. *argumento l. si prædium. 4. C. de euictio.* Quod non fit in *d. l. fin.* ex quo absentis vel etiam ignorantis nullus est consensus, nec expressus, nec tacitus, ideoque princeps circa pignoris additionem non præsumitur partibus velle inferre præiudicium. *l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publ.* sed potius intelligitur creditori addicere pignorum dominium vsque ad veram æstimationem. *d. l. f. §. sed siquidem minus. & §. cum autem minus.* adeoque non est mirum, quare in casu nostro pignora pro iudicato capta, loco totius
- 65 debiti & data & accepta esse intelliguntur: nisi forsan error summæ interuenisset, puta, quia fortè falsa calculatione deceptus debitor existimabat, se debere ducenta, cum centum tantum deberet, & dedit in solutum creditori fundum valentem centum & quinquaginta. Isto namque casu, datio in solutum adeo non valet, vt in totum vitietur, etiam pro rata eius partis, quæ reuera creditori debebatur. *1as. in l. si non sortem. 26. §. si centum. 4. num. 1. per illum tex. ff. de condict. indeb. ampliando,* quod si de minimo, etiam in vno florenno, reperiatur ex errore plus facta, tota datio irritabitur, & sic poterit conditi res ipsa cum fructibus interim perceptis a creditore, vel, si omnino creditor pro debito liquido circa pignus vtatur iure retentionis, omnes fructus computabuntur in sortem ad eius extenuationem. *1as. ubi proximè, & idem tenet Paul. de Castro num. 2. ubi subiungit. istud esse vtilissimum & quotidianum, cum quibus accordat etiam Maranta de ord. iud. parte 6. rub. de execut. num. 20.*
- 66 Sicut enim aliàs, propter excessum modi circa executionem adhibiti, licet debitori, tanquam grauato appellare. *l. ab executione. 5. ubi Bart. numero. 4. C. quorum appel. non recip.* ita isto casu, adiudicatio in solutum, super rebus
- 67 maioris pretij, quàm sit debitum, erroneè facta, in totum annihilatur, cum decretum iudicis super vno capitulo sit indiuiduum, prout sententia, nec possit pro parte valere & pro parte non. *hanc rationem assignat Bald. in l. certi condictio. 9. §. quoniam. 3. num. 3. vers. secundus. ff. si cer. pet. Ludou. Roman. conf. 454. num. 12. per l. in hoc iudicio. 27. famil. hercis.* In indiuiduis autem etiam vtile per inutile vitari notum est. *c. utile. extra. de reg. iur. in 6. ubi notat Dyn. & habetur tex. in l. 1. §. item queritur. 17. & §. Trebatius. 18. ff. de aq. quot & est. toll. & idem Romanus. conf. 450. num. 4. per l. græcè. 8. §. illud. 7. de fi. de iuss. ac notant Bar. & Dd. in l. 1. §. si quis ita. 2. de verb. oblig.* Quod autem datio in solutum sit indiuidua, ideoq; tota, vel ob minimam partem eius, quod non debetur, & tamen deberi existimatum fuit, veniat retractanda, testatur Tiraquellus *de retract. lig. §. 23. gl. 1. num. 26.* idq; inde est, ne debitor propter adiudicationem creditori in parte factā, in alia parte, super qua indebitè processit executio, cum eo habere communionem compellatur. *d. l. si non sortem. 26. §. si centum. 4. & ibi Alex. n. 2.* cum decretum ex falsa causa interpositum sit ipso iure nullum, *Franc. Aret. in l. certi condictio. 9. §. quoniam. 3. n. 22. si cer. pet.* ad instar sententiæ ex falsis allegationibus lata. *l. 1. & 2. C. si ex falsis instrum. iud. fuer.* & ita Bartolum de facto consultum in terminis respon-

disse, asserit idem Bart. in d. §. quoniam, num. 3. Ludo. Rom. in l. penul. ubi etiam notat Franc. Aret. num. 34. de verb. obl. Alex. in l. à diuo Pio. 15. §. si pignora, num. 26. de re iud. Fulgos. consil. 136. incip. quia ex facto. in p. & cons. 172. incip. visis col. 2. vers. quenquam moueat. Ludouic. Rom. cons. 254. num. 12. & cons. 450. num. 3. & 4. Dec. cons. 403. num. 21. & cons. 587. vol. 2. cons. 12. numero. 4. Curtius iun. cons. 118. circa f. & cons. 170. num. 2. Tiraquell. de retract. lig. §. 23. gloss. 1. numero. 26. Ac quod secundum omnes, decretum iudicis in proposito, tanquam ex falsa causa interpositum, sit ipso iure nullum, refert Horat. Mandos. in suis addit. ad Lud. Rom. cons. 454. num. 12. litera S. Quod ex- 71
tendunt Dd. etiam ad dationem in solutum, quæ fit per partem abiq; decre-
to vel iussu iudicis, ut etiam illa sit in totum reformanda propter errorem cir-
ca quantitatem & summam debiti. las. in d. §. si centum. nu. 2. in p. Ruinus cons. 136. num. 5. vol. 1. cons. 160. num. 27. vol. 2. & cons. 17. num. 6. vol. 5. & Curt. iun. d. cons. 170. n. 3. Tiraque. ubi supra de retractu conuen. §. 23. gl. 1. num. 26. Licet Aretinus videatur esse in contraria sententia, quod videlicet, etiam si error circa summam debiti intercesserit: tamen bene valet datio pro vera quantitate debiti. Franc. Aret. in d. l. certi conditio. 9. §. quoniam. 3. nu. 23. si cer. pet. & l. 1. §. pen. nu. 34. circa f. de verb. obl. ac facit pro eo. l. 1. §. si duæ res. 12. cum vers. seq. quod legat. ac, quod in additione pignoris, quod datur etiam vi- 72
gore pacti executiui, datio in solutum ex errore, ultra quantitatem debiti, non vitiet totam executionem vel dationem, testatur Maranta de ordin. iudic. parte 6. tit. de execut. numer. 20. vers. hoc tamen limita. & Ioan. Baptista Asin. in praxi iudiciorum. §. 7. cap. 5. in 9. limitat. num. 16. idque benignius est, & utile extra. de reg. iur. in 6. Notanter autem diximus, ita demum ab initio pigno- 73
rum pro iudicato captorum dationem, vel adiudicationem in solutum, pro summa debiti valere, si ei acquiescant partes, maxime creditor: secus est, ipso contradicente, quo casu, cautela est pro creditore, cui voluit addici pignora in solutum, ut is renuat accipere, eorumque subhastationem petat. Cast. d. §. si pignora. numero. 1. vers. quando tamen valent minus, iunctis quæ ibi tradit Bart. num. 3. de quo videantur, quæ infra exiguntur latius. num. 109. Porro 74
contra conclusionem nostram principalem, in qua asseruimus, iudicem ex-
quentem posse pignora in vim iudicati capta, pro summa sui crediti adiudica-
re creditori, videtur pugnare tex. iuris Saxonici Landrecht. lib. 1. art. 70. §. Thut
er das nicht. ubi generaliter quasi disponitur, quod pignora capta neq; credi-
tori in solutum dari, neq; per iudicem manu teneri, sed in possessione debito-
ris dimitti debeant, hæc enim sunt verba legis: Solet der Schuldener nicht/so
sol man ihn daruor pfenden vnd das Pfand sol man zu borgen bieten/vnd dieses
thun dreymal/je vber viersehen Tage/ob man es anders zu borgen begeret. Be-
geret man es aber nicht zu borgen/so sol es doch sechs Wochen vnuorthan gehal-
ten werden. quasi dicat: Etiam si debitor in prima dilatione, ipsi commiserationis gratia ad soluendum à die iudicati indulta de iure Saxonico, nō solue-
rit, & sic in termino executionis iudex fecerit reo capi pignora: tamen res pi-
gnoratæ non sunt mox auferendæ debitori, sed ipsi dimittendæ per aliud in-
teruallum sex hebdomadarū, cum trib. diebus, siue fideiussores de soluendo
præstiterit, siue non. Habet enim condemnat⁹ duplices ad soluendū inducias, 75
prioris quidē, ut dixi à tempore iudicati vsq; ad terminū executionis fiendæ,
& alteras, post terminū captorum pignorum, quas doctrinæ gratia, dilationem
pro lutione captorum pignorum appellare possum⁹, & eā quoq; trium qua-
terdenarum, 2. art. 70. infra quas adhuc auditur, volens satisfacere creditori, &
ad se recipere suū pign⁹. arg. l. f. §. si autem, ibi: licentia dabitur debitori sese ma-
nifestare,

- nifestare, & pignus à pignoratione liberare. C. de iure dom. imp.* Sed breuiter respondetur: Saxonem *d. artic. 70.* loqui in pignore, de cuius datione in solutum, propter valorem rei, adhuc discordabant partes, creditore minoris licitante, & econtrà debitore plaris æstimante pignora, quo casu, prædicta dilatio vtriusque partis fauore introducta fuit, tùm, ne iudicio taxatorum fortè nimis præcipiti, per maiorem æstimationem pignoris prægrauaretur creditor, tùm, ne ob minorem iusto taxationem, in discrimen adduceretur reus. *argumentol. si quos. 16. C. de resc. vend.* Et consulitur per istud medium ipsi etiam iudici, qui interim venale proponit pignus, & factis licitationibus, se melius informat de vero rei pretio, *de quo est tex. in aut. hoc ius porrectum. C. de SS. eccles. ac paulò post numero 86. & 87. cum sequentibus, ea de re dicetur*
- 76 *fulius.* Et in hoc concordat Speculum nostrum prouinciale cum iure communi, quod ipsum quoque post captionem pignorum, super quorum æstimatione discordant partes, concedit inducias, in rebus ecclesiæ quidem 20. dierum, in priuatorum autem bonis spacium temporis arbitrio iudicis determinandum, quo subhastantur pignora, eoque durante adhuc licet reo luere pignus, & pecuniam debitam creditori offerre, sin autem cessat, isto casu pignus plus licitanti venditur. *d. aut. hoc ius porrectum. ubi Bartolus numero 1. 2. & 7. & alij Dd. & in l. 1. ubi glossa etiam notat, C. de fide inst. & iure hast. fisc. lib. 10.*
- 77 Exaucto itaque tempore, quod commiserationis gratia à die iudicati debitorib. indulgetur. *arg. l. debitoribus. 31. ff. de re iud. fit executio, & capiuntur pignora, iuxta l. à diuo Pio. 15. §. in venditione. 2. eod. tit.* circa quæ pignora, in vim iudicati capta, si partes super æstimatione rerum inuicem non concordent, triplex remedium proditur, creditori, puta, quòd aut res captas possideat in causam pignoris, tamdiu ipsis vtendo fruendo, donec fructus præcepti respondeant sorti & vsuris capitalis summæ, vel pecuniarum principaliter debitarum, *per ea, quæ post Iacob. de Rauenn. & Alb. de Ros. in d. l. à diuo Pio. 15. §. si pignora. 3. num. 1. tradit las. per l. 1. & 2. C. de pig. act. ac fac. aut. hoc ius porrectum. in princ. C. de SS. eccles. & Ferrar. in forma executionis faciendæ. verb. sapiens. numero. 20.*
- 78 Secundum est, quòd petant creditores, bona publicè subhastari, ac venalia proponi, & plus licitanti vendi, pretio ex ijs redactò, vsque ad condignam quantitatem debiti, assignato creditoribus. *Ferrar. in form. execut. verb. sapiens. num. 20. vers. secundo modo. & probatur per d. aut. hoc ius porrectum. vers. quod si nolit creditor.*
- 79 Tertium remedium est, si non reperitur emtor post subhastationem pignorum, quòd creditor admittitur ad emendum pro iusta licitatione & quantitate: ita tamen, vt ipsi in eo, quod deest, residui petitio maneat integra. *Ferrar. d. verb. sapiens. num. 20. vers. tertio modo. per l. 2. & l. f. C. si in causa iudic. pig. cap. & d. aut. hoc ius porrectum. vers. emtore autem.*
- 80 Et hanc triplicem practicam, procedendi cum pignoribus captis, probat etiam Bartol. Socin. *cons. 37. num. 9. vol. 4. & Maran. de ord. iud. parte 6. verb. executio. num. 19. ac Ioan. Bap. Asinius in praxi iudiciaria. §. 7. cap. 5. limitat. 9. num. 10. per l. à diuo Pio 15. §. si pignora. 3. ubi communiter omnes transeunt cum ista practica. ff. de re iud. & facit l. ordo. 3. & l. f. C. de execu. rei iud. cum l. 2. C. si in caus. iud. pig. cap. fuer.*
- 81 Quod ad primum remedium attinet, illud regulariter locum habet in bonis soli, quæ quotannis ferunt certos fructus. *d. aut. hoc ius porrectum. ibi: si ex mobilibus debitum solui nequeat, dentur pignori res immobiles. non autem in mobilibus, quæ & fructus per se non ferunt, & ipsorum vilis est & abiecta cura. l. si rem mobilem. 47. in p. & l. rem quæ nobis. 15. ubi gloss. & l.*

peregrè. 44. de acquir. possess. Sicut & mobilia subhastationi non exponuntur, ut quæ regulariter, non, nisi in soli rebus obtinet. *Bal. in l. 1. num. 5. C. si ob publicas pensitationes.* Mobilia namque, maximè in esculentis & poculentis consistentia, ut plurimum habent suum certum valorem ex communi cursu, & venditione similium rerum in mercatibus ciuitatum publicis, quo de superius. num. 51. latius actum fuit. Itaque bona soli, pro debito creditoris, in vim iudicati vel instrumentorum exequibilibus capta, & de quorum valore inter se non conueniunt aut consentiunt partes, ab initio per executorem offerantur creditori in vim pignoris usurpanda, ad eum nempe finem, ut fructibus rerum pignorataram eò usque utatur, donec pignus sese ipsum liberet, argumento. *c. cum contra. in verb. possessiones ipse iam extenuassent totum onus. extra. de pignor. ac facit l. si pignore. 22. cum l. nec enim. 23. ff. de pig. act. l. 1. & 2. C. eod. tit. & l. 1. C. de distract. pig.* Verum, quia per hanc viam non satis consulitur creditoribus, cum isto casu & tardius suum consequantur, priusquam videlicet res pignolata ferat tot fructus, qui sorti respondeant, & talis receptio particularis valde incommoda est creditori *l. planè. 3. in p. ff. fam. herc. l. cum hi. 8. §. in caus. vers. causa. de transact. l. communi. 7. commun. diuid. cum similibus.* tum etiam, quod, ut dictum est, fructus percepti annuatim extenuent capitale. *d. l. 1. & 2. C. de pig. act.* ideò creditores ad accipiendum res pro iudicato captas in vim pignoris, inuiti non sunt arctandi. *Ferrar. in forma executionis. d. verb. sapiens. num. 20. in f. & probatur per alias auctoritates paulò antè adductas.* Sicut nec audiendus est debitor, petens creditorem compelli ad accipiendum pignus, vel in solum, vel pro ea æstimatione, quam ipse vel iudex inconsulto facit, & ad soluendum sibi vel alijs creditoribus residuum, *l. in ciuile. 4. C. de bon. aut. iud. poss.* qui textus in hac materia est notabilis contra petitionem debitorum, quæ fit tota die, offerentium videlicet pro solutione debiti sua bona, magni pretio per ipsos æstimata, & instantium apud ius dicentes, ut cogant creditorem, pro debitis pecunijs illa in solum accipere, & residuum soluere dominis pradiorum.

Subhastatio

Proditum itaque isto casu est secundum remedium, cuius virtute creditori licet instare penes iudicem, qui iudicatum fecit, vel decreuit executionem, pignora pro iudicato vel instrumento exequibili capta, proponi publicè venalia. *l. 2. C. si in caus. iudic. l. si pignora. 50. ff. de euct. iuncta aut. hoc ius porrectum. §. quod si nolit. C. de SS. eccles.* quem actum vulgò subhastationem vocant. *Bar. in l. licitatio. ff. de publican. & l. 1. C. de fide inst. & iure hast. fis. lib. 10. Bal. in l. ordo. 3. per illum tex. verb. diu subhastatas. C. de execut. rei iud. quo de habetur Landrecht. lib. 1. art. 70. ac notat Regulus noster in cap. 103. num. 8. cum seqq. & Wesenbecius conf. 50. num. 5.* Admittitur autem isto casu ad licitandum, quemadmodum suprà monuimus, etiam creditor, non minùs quàm quilibet alius extraneus *Salic. in l. 2. C. si in caus. iud. pig. & las. in l. à diuo Pio. 15. §. si pignora. 3. num. 8. ff. de re iud.* duratq; tempus intermedium à captione pignorum usque ad finem subhastationis, prout pari modo in præcedentib. ead. re facta est mentio, per interuallum 20. dierum in reb. ecclesiar. *d. aut. hoc ius porrectum. §. quod si nolit. vers. quo subsecuto. C. de SS. eccles. §. nos igitur. aut. de alien. & emphyt. col. 9.* Quod & in rebus fiscalibus communiter receptum esse, refert *Bart. in l. si tempora. 4. num. 7. C. de fide & iure hast. fis. lib. 10.* In rebus autem priuatorum, quia certum tempus à iure ciuili taxatum non reperitur, arbitrio iudicis illud permittitur, *Salic. in l. ordo. 3. num. 2. & ibi Bal. 2. C. de execut. rei iud. 102. de Plat. in d. l. 1. & l. si tempora. 4. ibiq; gloss. 1. C. de fide & iur. hast. fis. lib. 10. quod & firmat Anton. Capic. Neapol. decis. 36. numero 4.*

De

De iure autem Saxonico ista etiam dilatio trium regulariter quaterdenarum est, Landrecht. lib. 1. art. 70. §. Wegeret man es aber nicht zu borgen. nisi statutis, vel consuetudine locorum istud interuallum sit restrictum, quo de superius quoque in prima parte huius operis. capite 10. n. 208. aliquid attigimus, & paulò antè. num. 76. Estque illud tempus ita priuilegiatum, ut pignora in vim iudicati, vel instrumentorum executiuorum capta, super quorum valore inter se non concordant partes (siue fideiussores eo nomine offerantur, siue non) in primis per terras Saxonie, interim debeant reseruari illibata & indistracta per alias tres quaterdenas, infra quas audiuntur licitationes extraneorum, nemini tamen realiter alienantur, aut venduntur, sed denuò liberum est obligato, offerendo pecunias debitas, vel medio tempore, vel post illas tres quaterdenas, pignora luere. d. artic. 70. §. Thut er das nicht. iuncto §. So sol man das Pfand vorsehen. prout infra num. 92. cum seqq. hac de re fusius

90 *exigetur.* Neque tamen circa subhastationem sufficit vna præconizatio, nisi fortè statuto vel consuetudine loci aliud determinatum sit. *Salicetus*

91 *in d. l. ordo. 3. num. 2.* Ac certè moribus harum prouinciarum receptum est, quòd pignora pro executione capta proponantur venalia per sex hebdomadas. cum tribus diebus, ita, ut regulariter in singulis septimanis, per illud bi-
duum, quo ut plurimum in plerisque ciuitatibus populosioribus celebrantur publici mercatus, fiant singula proclamata per apparitorem, in foro publico & frequentiore populi confluentia, nominatim exprimendo ac designando res illas, quæ sunt venales, & addendo, ut, qui eas emere intendit, veniat ad talem locum, licitaturus iustum eorum valorem & pretium. Sicut autem ista forma proponendi venum pignora, probatur consuetudine notoria nostrarum regionum, in quibus istud quotidie quasi praticatur, per d. art. 70. lib. 1. §. Thut er das nicht. & Weichbild. art. 46. iuncto art. 64. quod &

92 *firmat Regulus noster in suo proces. cap. 103. num. 19.* ita etiam de iure communi non est ignota, vbi eodem modo singulis mercatibus, quotiescunq; forum rerum venalium habetur per ciuitatem, in vna hebdomada, toties fieri debet proclamatio pignorum vendibilium, sicut tradit Damhuderius in tract. de subhast. cap. 3. num. 4. & 5. item cap. 4. num. 4. & attigimus in prima parte nostri operis. cap. 10. num. 208. & 209. Et ista forma ac solennitas cuiusq; loci

93 *circa subhastationem pignorum exactè & ad vnguem obseruari debet.* Bal. in l. ordo. 3. nu. 9. C. de execut. rei iud. ne fenestra fraudibus aperiatur, & possessionibus viliori pretio distractis, plùs exactor ex gratia, quàm debitor ex pretio consequatur, argumen. l. si quos debitorum mole. 16. C. de rescind. vend. cum, quæ certam semper obseruantiam habuerunt, nō sint mutanda. l. minimè. 23. ff. de ll. l. 1. & 2. C. que sit long. cons. & pignorum venditio procedat in fauorem creditoris, ut is suum recipiat: ideo pignora pro præsentē pecunia, non

94 *autem habita fide de pretio, distrahenda veniunt.* gl. l. 1. vbi etiam Bart. sequitur. nu. 8. C. de fide & iure hast. fil. lib. 10. & in l. si curator. 5. verb. soluto. ff. de iure fisc. Quod & Ferrar. placet in forma executionis sententie definitiue. verb. publico nuncio. num. 6. & 7. ac probat Rebuffus in ordina. regni Gallie. tit. de literis obliga. art. 11. gloss. 3. numero. 16. vbi rationem assignat, quòd, cui potestas vendendi permittitur, is non possit habere fidem de pretio, sed pro præsentē pecunia distrahere debeat, nisi aliud habeat in mandatis. Bal. post gl. in l. cum vendente. 4. C. vbi causa fiscales. & plenius in l. inciuile. 12. num. 2. & 3. C. de rei vindic. ac est tex. de iure melior in l. à diuo Pio. 15. §. sed si emptor. 7. in illis verbis oportet res captas pignori præsentē pecunia distrahi, non sic, ut post tempus pecunia soluatur. ibiq; Ias. n. 2. Ang. 2. Alex. n. 1. & 5. ff. de rei iud. Et ita memini de iure re-

sponsum fuisse antiquitus per scabinos dicasterij Lipsensis, seulteto & senatui Quersurdensi, item iudici cum scabinis in Libestet, item praefectura Al-
 tenburgensi, anno 1554. In quo tamen seruendum est moribus cuiusq; re-
 gionis & provinciae, prout ibi consuetum est, vel pro praesente pecunia, vel
 habita fide de pretio, venditiones facere. Sicut autem ista praekonizatio in-
 troducta fauore debitorum est, quib. medio tempore coram iudice, vel exe-
 cutore licet denuò realiter offerre pecuniam debitam, & sic impedire pigno-
 ris venditionem. *arg. l. 2. C. de bit. vend. pig. imped. non posse. l. si rem 9. §. fin. ff. de pig. act.* ita eodem modo prodest forensib. & extraneis, qui fortè praten-
 dunt habere ius in re super qua fit proclamatio, vel confidunt praeferi huic
 creditori, vt ijs etiam liceat, causas & allegationes suas infra terminum sub-
 hastationi praefixum proponere, quare scilicet iudex ad talem venditionem
 properare non debeat, ac si istud infra terminum facere cessent, sciant, se de-
 inceps à talibus allegationibus exclusos esse. *Massuer. in pract. tit. de exec. nu. 17. & 19.* Tradit tamen utilem practicam in proposito Paul. de Cast. quòd,
 antequam iudex ad subhastationem procedat, per peritos aestimatores aut pa-
 tresfamilias exploret pretium rerum venalium, & tunc demùm eas publicè
 subhastari faciat. *Paul. de Cast. in d. l. si quos. 10. nu. 2. C. de rescind. vend. Dam-
 bud. de subhast. cap. 2. nu. 11.* ideoq; licitatoribus vt plurimùm reticetur verum
 pretium rei, definitum ab aestimatorib. & aliquantò carius aestimatur pignus,
 vt appareat quis pluri sit licitaturus. Et inde subhastatio alio nomine auctio
 dicitur, ab augendo, propter videlicet augmentationem pretij in qua vnus
 plùs offert, quàm alius, *argum. eorum quae tradit Bartolus in l. locatio 9. nu. 3. & 4. ff. de publican.* adeò, quòd, qui ab initio minùs obtulit, requisitus à pracone,
 & certioratus de pluri, quo alius licitatus fuisse dicitur, denuò licitantem vin-
 cere possit, *gl. & Bar. in l. si tempora 4. nu. 2. & 4. C. de fide & in. hast. ff. lib. 10.*
 Quòd verum est, nisi fortè adiecta fuerit illa clausula vñtata, quòd plùs offe-
 renti dabitur, quo casu plùs offerenti vendendum, neque posset ille vinci in
 pretio per priorem, qui viliùs eam licitabitur. *Bartolus d. l. si tempora 4. nu. 4. per l. 4. §. Idem Iulianus ver. eum qui. inf. & l. Sabinus. 9. ff. de in diem. addict. ac
 notat Bald. in l. licet 7. cum l. necesse. 8. per illos textus, eo tit.* Etiam verò prae-
 moratae proclamationes vel praekonizatio in diebus dominicis, ad instar aliorum
 actuum iudicialium, fieri prohibentur, *l. §. dominicam diem. C. de ferijs* ta-
 men fallit in pagis, vbi fieri videmus talia proclamata, vel subhastationes, eti-
 am diebus festis, & in Ecclesia illius loci, vbi res sunt sitae, statim sub exitum
 missae. Cuius rei ratio dubio procul est, quòd rustici non nisi in diebus festis,
 & rarò in alio loco, quàm in Ecclesijs, aut taberna vinaria vel cereuissaria fre-
 quentes conueniant. *Rebuffus ad ordin. reg. Gallie de praekoniz. artic. 7. glossa
 vn. num. 5.* Ac cerre per has provincias valde frequens & vñtatum est, tales
 praekonizationes intimari rusticis per sacrificulos cuiusq; pagi, in ade sacra,
 mox post peractas & finitas publicas preces, quòd quemadmodum conue-
 niat personis Ecclesiasticis, legatur c. 1. & tot. tit. extr. ne cleric. secul. sese immis-
 Absolutis autem & completis trinis edictis proclamatorijs, refert prae-
 iudici, quòd omnes auctiones iam compleuerit, cuius, tanquam iuratae per-
 sonae, relationi, etiam absque eo, quòd actis singula proclamata infinuata
 fuerint, item absque eo, quòd partes citentur ad relationem, secundum ea,
 quae inferiùs, creditur, vtpote de his quae pertinent ad eius officium. *Iason
 in l. age. 3. num. 11. C. de transact. Abbas in c. cum parati. num. 4. extra. de
 appell. maximè de iure Saxonico, cuius virtute nuncius publicus supplet duo-
 rum virorum testimonium. Landrecht, lib. 1. §. Des Fronboten gezeugnus. art.
 8. &*

Differ. iur.
 civ. & Sax.
 26. lib. 2.
 part. 5. in
 Zobel. 38.
 part. 1. n. 12.

104

105 *8. & lib. 2. art. 22. §. Ist aber die Schuld höher. & lib. 3. art. 25. §. 1. & art. 56. in gl. 2. lib.* Quo cognito iudex, citato ad se debitori denunciatur, quantum pecunie pro pignore in vim iudicati capto oblatum fuerit, ei que liberum relinquit, an denuo pro ista quantitate ipsemet rem suam luendo retinere, an vero aliquem animosorem licitatore, qui plus offerat, submittere velit. *Rebuffus ad const. reg. Gallie, rub. de praconijs. art. 7. gloss. vn. num. 15. ac probatur in l. f. §. si vero nemo. cum §. seq. C. de iur. dom. impe. notatq. Merantia de ord. iudic. parte 6. rub. de execut. num. 19. allegando Matth. de Afflict. in decis. Neapol. 358. quae tamen ad propositum parum facit.* Quod si vero debitor neq; ipse pignus redimat, nec alium emptorem, qui plus dare velit, in continenti nunciet, executor plus aestimanti vel licitanti assignat pignus pro executione captum, recepto vicissim ab eo rei pretio. *Ferrariensis in form. execut. sententiae definit. verb. sapiens. num. 20. vers. secundo modo providetur. post Bart. in l. à diuo Pio. 15. §. si pignora. 3. num. 3. & glo. 2. ibi, in verb. addicatur de re iudic.*

106 Quo facto, creditori soluit executor, quod debetur, una cum impensis, super processu executionis & taxationis erogatis per creditorem, superfluum autem restituit domino pignoris. Quod si vero aestimatio rei non ascendat ad quantitatem debiti, creditori pro eo, quod ipse deest, reservat ius vltioris executionis in alia bona debitoris. *Massuer. de exec. & subhast. num. 22. per l. f. §. si vero creditor postquam. C. de iur. dom. im. l. adversus. 10. circa f. in verbis: in residuum manet integra actio. C. de act. & obl. l. hypothecus. 3. C. de distract. pig.* Vnde patet, praeposterè iudices agere, qui inuertendo ordinem à iure praescriptum, circa executiones, vel adiudicationes bonorum soli, in casu, ubi discordatur inter partes de pretio rerum, in vim pignoris ex causa iudicati vel exequilibrium instrumentorum captarum, statim & inconsulto procedunt ad taxationem rerum, non praemissa subhastatione, compellendo creditores, ut pignora secundum eam taxationem in solum capiant, & debitoribus residuum refundant, vel econtra, debitores pro taxata quantitate res suas dimittant, & in residuo vltiorem executionem patiantur, quod iniquum est, *l. incivile. 4. C. de bon. auth. iudic. poss.* Ita enim fit, ut aut debitor ex viliori taxatione laedatur, & eam respuat, quo casu, si deinceps procedatur ad subhastationem, nullus invenitur emptor, qui plus rem emere velit, quam prout à iudice taxata fuerit, aut creditor, ob immensam taxationem ipse quoque conqueratur, & pignus pro tanta quantitate aestimatum in solum accipere recuset, quo ipso etiam casu deterrentur alij emptores, quo minus ad licitationem accedant, adeo ut per hanc viam, tam debitori, quam creditori noceatur.

108 Verum itaque rei pignoratæ, in casu quando inter partes de valore rei discordatur, pretium est, quod habetur ab eo, qui plurimi rem licitaverit, per tempora subhastationi praefixa, ita, ut pro illa taxa dimitti & vendi debeat, siue creditori siue extraneo, quicumq; maioris rem licitatus fuerit. *gl. d. §. si pignora, verb. addicantur. vers. tertio potest emere & licitari ab executore, ut quilibet alius. ibidemq. Alex. num. 11. & Salic. in l. ordo. 3. num. 2. vers. quero primo. C. de execut. rei iud. ac fac. bonus tex. in l. 2. C. si in caus. iud. pig. cap. fuer.* Quod facit ad dissolutionem eius dubij, quod nobis haud ita diu proponebatur in facto: Creditores viderant executionem in bona cuiusdam debitoris, quæ executor aestimabat magno pretio, & quidem in triplo carius & plus, quam prout eas emerat ipse debitor ante quadriennium, volebatq; cogere creditores ad acceptandum illa pignora in solum pro taxata quantitate, quod cre-

ditores recusabant, vrgendo videlicet subhastationem, & licitando dictum pignus pro certo pretio, in quo ipsi volebant istud pradium accipere, cum illa protestatione, quod si quis alius ipsos licitatione maiori vinceret, ei venderetur pignus, ipsis autem fieret solutio de pecunia debita, addendo etiam illud, quod si nemo reperiretur, qui per tempora ad subhastationem requisita carius emeret, quam ipsi fuissent licitati, se istud pignus indistrahendum per integrum annum seruaturus debitori, vt denuò ipsi vel alijs eius nomine liberum foret, redimere pro eodem pretio. Respondimus de iure, credito-¹⁰⁹ res meritò audiendos, neque compellendos esse ad acceptandum pignora pro pretio per primos executores taxato: idque propter texum clarum & apertum, in l. f. C. si in cau. iud. pig. cap. fuer. vbi dicitur, in causa iudicati pignora ex autoritate præsidis capta potius distrahi, quam iure dominijs possideri consueuerunt, adeò, vt prior causa sit subhastationis, antequam ad additionem perueniatur. Vltra enim annale tempus dilationem ad tuen-¹¹⁰ dum pignus iudex non facile debet concedere, sed infra annum perfectam executionem facere. Baldus in l. ordo. 3. num. 6. C. de execut. rei iud. per c. consultationibus, quod ibidem inducit, ext. de offic. deleg. & glossam magnam in l. f. in vers. sed forte expectatur per annum. C. de exe. rei iud. per l. si quis emtionis. 8. §. f. C. de prescrip. 30. Licet autem l. f. C. de iure dom. impe. videatur velle, quod biennium statuendum sit ad offerendum denuò debitum, & recipiendum suum pignus: tamen Imperator ibidem loquitur de pignore conuentionali, secus est in iudiciali. hanc solutionem innuit etiam glossa magna d. l. f. C. de execut. rei iudic. Neque verò tunc debitor habet quod conqueratur, quasi pro pre-¹¹¹ tio per æstimatores taxato non fuerit vendita, cum nulla res pluris, aut maioris pretij sit, quam prout emtorem inuenit. Alex. in l. 4. §. si heres. num. 2. ff. ad Trebell. Abbas in c. cum causam. 2. nu. 3. extra. de testib. per l. si seruus. 4. in f. de cond. furt. l. si vendidero. 80. §. 1. cum l. si quis uxori. 52. §. f. de furt. Circa quod etiam illud obiter notandum est, res venditas per subhastationem carere euictione. Massuerius de execut. numer. 20. Quod verum est, respectu iudicis¹¹² exequentis, aut etiam victoris in causa, qui de consensu iudicis pignus ita caprum vendit, illi namque de euictione non obligantur. secus tamen est respectu debitoris, cui proficit solutio. Massuerius vbi supra ac not. gl. in l. à¹¹³ diuo Pio. 15. §. si post verb. periculum, de rei iud. & ibi Bar. numero. 2. Alex. 7. & idem Alex. in eadem l. à diuo Pio. 15. §. si pignora. 3. num. 7. vbi addit, istam conclusionem communiter teneri. ac est pro ijs textus in l. si pradium. 4. C. de euict.

Quod si verò pignora, sub hasta publica proposita, emtorem non inue-¹¹⁴ niant, ob tergiuerlationem fortè debitorum, qui dolo faciunt, ne reperiat emtor, ideoque pro magna quantitate pignus æstiment, eo fine, vt alios deterreant ac dimoueant ab emtione. l. f. ibi: si per callidatem condemnati emtor inueniri nequeat. C. si in caus. iud. pig. cap. vel etiam licitatores per se sint nimis delicati, nec offerant iustum pretium: eo demùm casu, & non aliter, iuxta l. ordo. 3. C. de execu. rei iud. & d. l. f. in p. proditum est, pro victore in causa, vel creditore, tertium remedium, quod vocamus adiudicationem, qua videlicet mediante, iudex addicit victori pignus pro iusta æstimatione. Alex. d. l. à diuo Pio. 15. §. si pignora. 3. num. 14. per d. l. f. C. si in caus. iud. & l. f. §. si autem in tempore. C. de iure dom. imp. Licet autem aliqui velint, quod isto casu creditor etiam inuitus compellatur per iudicem, pignora pro iudicato capta in solutum accipere, vt maximè valor earum non ascendat ad quantitatem debiti. Paulus de Castro in d. §. si pignora. 3. num. 1. & in f. eiusdem. §. & in d. l. ordo.

- l.ordo.3.num.2.ubi etiam Albericus.1.à qua sententia alienus non est etiam Ang. de Perus.in d. §. si pignora.3.num.2. proq. illa videtur militare textus in d. §. si pignora, quatenus dicitur: quòd pignora in vim iudicati capta, sint addicenda creditori pro ea quantitate, quæ debetur: tamen in vers. seq. incip. nam si creditor, in verb. maluerit. expressè innuitur, quòd istud existat in arbitrio & voluntate creditoris, non autem quòd etiam contradicens compellendus sit, pignora in creditum possidere, ijsque contentus esse, ideoque contraria opinio rejicitur, tanquam ab æquitate deuians. prout rectè tradit Alex. in d. §. si pignora. num. 9.*
- 115** Quid enim est iniquius, quàm cogere creditorem, ut rem valentem centum pro debito ducentorum accipiat in solutum? Et quid è conuerso, magis est inhumanum, quàm compelli debitorem, ut pignus valens ducenta, dimittat creditori pro debito solummodò centum florenorum, maximè litigatoribus contradicentibus? *Bald. d. l.ordo.3. num. 5.* Ideò non potest alia & æquior haberi ratio æstimationis, quàm per subhastationem, per superiùs tradita. Ac, si nullus planè reperiat licitator, tunc demùm, & non priùs, partes iudicis sunt, adhibitis personis æstimatorum iuratis, eo in loco, ubi res soli sita est, taxare pignora in vim iudicati capta, pro iusto & æquali pretio, secundum ea, quæ in hoc ipso loco paulò pòst *nu. 123. 124. & seqq.* latius exigentur, & sic pro taxata ab eo quantitate in solutum dare creditori. *gl. d. §. si pignora. verb. contentus. & verb. addicantur. ubi etiam Bartol. num. 3. ff. de re iud. addit, quòd istud obseruat consuetudo, cum qua transit etiam Bald. in d. l.ordo.3. nu.3. Salic.2. Alb. de Ros.2. ac sequitur Ferrar. in form. execut. sent. def. verb. sapiens. n. 20. vers. primò poterit. pòst Ioan. de Imol. ac Raph. Cumanum. 1as. in d. §. si pignora. n.8. ubi subiicit, istam opinionem æquiorè & uerioresse, quàm & ab omnibus communiter approbari tradit ibidem Alex. nu. 15. vers. est & sexta. per l. si ex maiore. 7. C. de excep.*
- 116** Ac de iure nostro Saxónico hæc sententia absque controuersia est, per art. 70. §. Soll man denn lib. 1. Landrecht. ubi habetur: Wann das Pfand mehr gilt/denn die Schuld ist/das soll man dem Schuldener wieder geben / gebriecht aber etwas daran / so soll man in weiter pfenden. Idq; ita in practica harum regionum obseruari, attestatur etiam Regulus noster in suo processu. cap. 103. n. 19. inf. Et ea quidem de pignoribus in vim iudicati, item statuti, vel conuentionis executiua, captis per iudicem dixisse sufficiat.
- 117** Sin verò creditor pòst moram, ex vi pacti, propria autoritate & sine ministerio iudicis, occupat bona debitoris, actumq; est, ut illa in vim pignoris habeat ac distrahere liceat, isto casu, omnes cautiones in tali pignore conuentionali appositæ, quemadmodum debent vendi, siue in tempore, siue in alijs articulis sunt obseruandæ, tanquam in mero pignore conuentionali, *l. f. §. sancimus itaq. C. de iure do. impe. l. si cessante. 7. C. de distract. pig. l. si conuenierit. 18. ubi gl. ff. de pig. act.* ita tamen, ut pòst lapsum temporis præfiniti, hanc venditionem, quam intendit facere creditor, notificet debitori, ad eum finem, ut videat, rem bona fide geri. *l. creditor hypothecas. 4. C. de distract. pig.*
- 118** Sin autem nulla pactio vendendi pignoris interuenerit, tunc demùm pòst biennium à tempore denunciationis inchoandum, res pignoratæ vendere licet. *d. l. f. §. sin autem nulla ibidemq. Bar. n. 2. & ista sententia communis est, secundum Alex. de Im. in l. debitoribus. 3. n. 6. ff. de re iud.* Licet tex. in d. l. fin. videatur loqui in casu speciali, respectu videlicet foeneratoris, vnde in alijs secus esse innuit Ang. in d. l. debitoribus. 3. n. 6.
- 119** Cæterum quicquid sit de iure ciuili, saltem in prouincijs, ubi viget ius Saxonicum, illa distinctio, *d. l. f. §. sin autem nulla, de seruando videlicet indistracto conuentionali pignore ad biennium,*
- in

in quantum nimirum capitur executiue per iudicem, ex vi pacti executiui aditum, recessit ab usu, adeo, ut ad instar alterius pignoris iudicialis cum eo procedatur secundum dispositionem, d. §. si pignora. 3.

Quia vero in casu non reperti emtoris ad bona pignolata pro executione, necessario iudex defertur ad taxationem rerum pignori captarum, ut eas videlicet iusto pretio aestimatas, vel in totum, vel pro parte in solutum addicat victori in causa vel creditori, operæ pretium est, videre nunc, quo pacto talem aestimationem inire iudex & facere debeat? Licet autem Bar. in d. l. credi-
tores. 3. num. 29. & Salic. 31. C. de pignor. & idem Bart. in l. Theopompus. 14. num. 9. & 10. ff. de dot. preleg. & in l. qui bona. 13. §. huius stipulationi. 15. n. 2. de dam. infec. & l. susceptores. 3. n. 2. C. de susceptor. lib. 10. innuant, citationem necessariam esse: tamen istud intelligi debet de actu præambulo taxationis, hoc est, de communicatione executionis, & ipsa executione, quæ expeditur per captionem pignorum, tunc namque citatio præmittenda est, ut videlicet prius audiatur reus, an aliquid contra illum processum executiui velit opponere, per ea, quæ tradidimus in 7. cap. huius 3. part. per totum. & aliter citatio necessaria non est: nisi forte ignorentur termini eius prædij, de cuius aestimatione agitur, tunc enim citandus est debitor ad eum finem, ut designet suorum agrorum confinia, per authoritates, quas infra num. 138. item. 157. & 158. referemus. & ita sese circa hoc punctum explicant etiam Bar. in d. l. creditores. 3. num. 19. vers. erit igitur ordo, ibi: tunc iudex faciat, & ibidem Salic. ubi subiiciunt, si reus nihil habeat releuans, quod opponat aduersus ipsum processum, debet iudex mandare partibus, ut eligant idoneos aestimatores pignoris. Bar. & Salic. ubi supra. de quo infra latius agemus. num. 126. & 127. non autem requirunt, ut debitor interfuit, aut citetur, vel ad licitationem emere volentium, vel etiam ad aestimationem taxatorum, donec videlicet omnes auctiones pignoris subhastati fuerint completæ, per ea, quæ paulò antè nu. 103. fuerunt tractata. Priusquam autem taxatores in se suscipiant istud officium, magnopere
re conducit, iudicem ipsummet venire in rem præsentem, & contueri bona soli, in vim pignoris capta. argum. l. si irruptione. 8. §. ad officium ibi: fundum oculis subijcere. ff. fin. reg. l. 4. in p. verb. si localem requirit inquisitionem de dam. inf. cum testimonium oculorum & proprii aspectus certissimum sit, & raro
soleat fallere. l. eadem. 2. & ibidem gl. verb. atrox aspectu. de fer. l. 3. §. tu magis scire potes. de testib. l. 1. §. 1. de ven. inspic. l. comparationes. 20. §. omnes autem. C. de fid. instrum. neque melior habetur probatio, quam ex euentia rei oculis subiecta, quæ derogat omni generi probationum. Curt. cons. 70. nu. 18. Calcanæus cons. 8. num. 7. post Bal. in l. contra negantem. 4. num. 5. C. de l. Aquil. secundum illud Horatii:

Segnius irritant animos demissa per aures,

Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus.

Fitq; ea inspectio sumtibus & expensis petentis. Decius in l. in consilium. 6. nu. 6. ff. de offic. assess. Iason in l. prator ait. 4. §. etiam. 4. num. 9. & 10. ff. de edendo. quo de latissime Asinius in practica iudiciaria. §. 32. ampliatione. 32. Ideo autem
in rem præsentem ab initio iudex venit, ut in pignora, eorumque qualitatem ipse inquirat. arg. l. f. inf. C. de iure do. imper. ac, si forte deinceps inter aestimatores non concordantes incidat controuersia super pretio rei, vno scilicet pluris & altero minoris licitante, ipse litem sua determinatione dirimere possit, sequendo arbitrium eius, qui attentata rei vel corporis qualitate, videtur iudici meliorem rationem sui æstimi adferre. Ang. in §. si quis agens. quæ ipse legit
cum

cum §. plus autem. nu. 2. 3. & 4. & Ias. in d. §. plus autem. nu. 5. 6. & seqq. Instit.
 de act. & Alex. in l. pretia rerum 63. n. 6. ff. ad l. Falcid. vel adhibendo fidem pe-
 ritiori in arte. Bal. in 1. constit. ff. num. 6. Fel. in c. proposuisti. n. 10. extra. de probat.
 cum regulariter ad iudicis officium æstimatione, maximè pignorum, perti-
 neat. l. f. §. æstimationem autem pignoris. C. de iure dom. imp. & Ang. in d. §. si quis
 125 agens. num. 1. in f. & in l. si quod ex Pamphila. 73. in f. de lega. 2. Subiecto itaque ^{De æstima-}
 oculis prædio, de cuius valore agitur, practica est, siquidem in illa diocesi vel ^{lore.}
 territorio, quædam personæ ad hoc specialiter fuerint designatæ, illi æstima-
 tores assumuntur. Pinelus in repet. l. 2. 3. parte. cap. 4. num. 3. sicut hodiè apud
 nos in qualibet quasi villa habentur scabini iurati, quibus id officij demanda-
 126 tur, quotiescunque de æstimatione bonorum soli agitur, Intelliguntur
 enim, propter vicinitatem, habere notitiam communis pretij bonorum, in-
 tra & iuxta sua prædia sitorum, arg. l. si vicini. de nupt. l. filium. 6. in f. ff. de his
 qui sunt sui vel al. iur. c. quanto. c. quosdam. ubi Panor. extra. de presumpt. Alex.
 cons. 82. in f. vol. 1. Robertus Maranta in l. is potest. 18. num. 198. & 199. ff. de
 acquir. her. Tantò namque faciliùs præsumitur quis habere notitiam fun-
 di, quantò quis est vicinior. Bar. in l. 1. num. 15. si cer. pet. ac fac. l. 1. §. flumen. in
 127 verbis: ex æstimatione circumcolentium. de flumin. Verùm, si in loco non ha-
 bentur æstimatores iurati, & ad hoc expressè deputati, iudex præcipit parti-
 bus, hoc est, tam debitori, quam creditori, ut ipsi eligant duos idoneos æsti-
 matores. l. hac edictali. 6. §. Hu illud. ubi Bar. num. 2. C. de secun. nupt. l. 1. §. 1. ff.
 128 de ven. in spic. Qui si ipsi eligere recusent, vel super personis accordare non
 valeant, iudex eligit ad minus duos. arg. §. quod autem. auth. de non al. reb. eccles.
 coll. 2. ac fac. l. in venditionem. 8. circa f. ibi: prætorem eligere. ff. de bon. auth. iud.
 poss. & tradit Bar. d. l. creditores. 3. in f. Bal. in l. 2. num. 25. ibiq. Cagnol. 259. &
 129 Cremensis. 298. C. de rescind. vend. Quod tamen eatenus verum est, quate-
 nus duo idonei æstimatores in loco haberi possunt, aliàs enim, pro re-
 rum qualitate & circumstantia, etiam vnus sufficit, partibus in primis con-
 sentientibus. Ang. in §. quod autem. num. 26. auth. de non alien. rebus eccles.
 coll. 2. ac facit l. si ab arbitrio. 10. ff. qui satisd. cog. cum. l. 1. si mensor fal. mod. dix.
 Bal. in 1. constit. ff. num. 6. Fel. in d. c. proposuisti. nu. 7. ibidemq. Panor. 4. ext. de
 probat. & latè Menochius de adipis. poss. remed. 5. num. 162.
 130 Debent autem, prout etiam paulò antè attigimus, prædicti æstimatores
 iuramento generali astricti esse ad hoc officium, vel saltem denuò iurabunt
 super ista causa in manibus iudicis, quòd videlicet legaliter & fideliter æsti-
 mationem sint facturi, & secundum quod credunt, rem, de cuius æstimatione
 agitur, communi modo valere. Fel. in c. quia iudicante. n. 1. extra. de præ-
 scrip. Ang. in d. §. quod autem. nu. 1. per illum tex. in verb. architectis. num. 26.
 Alex. in d. l. pretia rerum 63. n. 2. ff. ad l. Falcid. Salic. in auth. peregrinos. n. 5. in f.
 C. de SS. eccles. ac quòd iurati debeant esse, ista sententia communis est, refe-
 rente Menochio de adipis. poss. remed. 5. num. 164. & Pinello in l. 2. part. 3. cap.
 131 4. numer. 3. C. de rescind. vendit. Sunt namque isti æstimatores nihil aliud,
 nisi testes valoris rerum, de quarum pretio agitur. Pinel. ubi supra. num. 2 per
 d. c. proposuisti. extra. de probat. vnde, sicut testi non iurato non creditur. l. iu-
 risiurandi. 9. C. de testib. ita idem de æstimatoribus, & alijs in arte peritis senti-
 132 endum est. argum. eorum quæ notat Bar. in l. 1. ff. de ven. in spic. In eo tamen
 differunt à testibus, quòd hi, sicut & agrimeffores, de veritate facti, vel modi,
 sacramentum præstant, cum facti veritas, vel veritatis notitia infallibilis isto
 casu haberi possit. apostillator ad Bar. in d. constit. ff. num. 8. litera M post Bal.
 133 ibi. num. 6. illi autem de credulitate tantum iurant, hoc est, quòd credunt in
 sua

sua conscientia, rem non pluris aut minoris pretij esse, quàm prout ipsi eam
 æstimarunt. *Fel. in d. c. proposuisti. numer. 7. vers. tertia conclusio. ac notat Alcia-*
tus in l. 1. §. f. ibidemq. 1. as. numer. 11. post Bar. numer. 2. ff. de verb. oblig. nec ob
verba credulitatis infirmatur eorum æstimatio. Pin. d. l. 2. par. 3. cap. 4. nu. 5. C.
de rescind. vend. cum sufficiat, taxatores reddere dictorum suorum talem ra-
tionem, qualem referre possunt. Bar. in 1. constit. ff. nu. 8. per l. 1. in verb. refert
pregnantem videri. ff. de ven. inspic. Quod autem dicitur, eos iurare oportere
super æstimatione facienda, illud procedit in æstimatoribus à iudice deputa-
ris, secus, si designentur per ipsos litigatores, hi enim, ut qui de communi con-
sensu partium assumuntur, iuramento non obstringuntur. Bartolus in l. Theo-
pompus. 14. n. 7. ff. de dot. preleg. Ant. de But. in c. veniens. n. 8. extra. de testib. cum
cuius fides à partibus approbatur, eius assertio non requiratur esse iurata, Fel.
precitato. c. proposuisti. nu. 7. vers. fallit secundò; & ibi Panor. 10. ext. de probat.
c. quia indicantē. n. 1. de prescrip. allegat. Bar. in l. Lucius. 24. in f. ff. de fideiuss.
Idemque est si ab initio sui officij æstimatoribus medio iuramento, ad illud fuif-
sent suscepti, tunc enim ulterius, aut ad singulos actus iurare eos de nouo non
oportet. Fel. in d. c. quia. nu. 1. per l. 1. ff. de vent. inspic. Baldus in l. hac edictali. 6.
§. his illud. num. 1. C. de secund. nup.

De agri-
 messor.

Sed quia sæpè, pro habenda notitia valoris, dubitatur de modo agri, ille
 mensurandus est per artifices, quos agrimessores appellamus, ad hoc, ut cer-
 tius modus agrorum renunciatur. *l. 1. in princ. iuncta ibi. gl. ff. si mens. fal. mod.*
dix. Quos ipsos etiam iuratos esse oportet, de benè & legaliter exercendo offi-
cium iuum circa mensurationem. Ang. in d. §. quadam actiones. num. 12. ibi-
demq. 1. al. 77. 78. & 79. Inst. de act. Pro qua mensuratione videnda, & ad de-
signandum limites & fines fundorum, ambæ partes citantur, ut tali die com-
pareant, cum tali magistro vel agrimessore, vel cum iudice concurrant in cer-
to loco, l. 3. C. fin. reg. l. generaliter. 12. §. pen. C. de iureiu. Fel. in d. c. quia indican-
te. num. 11. Ang. in §. quadam. in f. Instit. de act. Bar. d. l. qui bona. 13. §. huic sti-
pulationi. 15. nu. 2. ff. de dam. infe. Et designum co modo per agrimessores fa-
ctum, in partium præsentia, facit plenam fidem. Hier. de Monte in tract. fin. reg.
cap. 31. nu. 5. post. Pet. Paul. Paris. consi. 4. n. 7. vol. 4. & cons. 104. n. 28. vol. 1. Ipsi
autem æstimatoribus sumunt informationem de valore rei immobilis, ut pluri-
mum, ex situ & qualitate prædij. De situ dubium non est, quin vnus locus
ferendis frugibus magis sit idoneus, quàm alius, cum pretia prædiorum vari-
entur secundum varietatem & diuersitatem regionum. Ang. in §. si quis agens.
n. 1. Inst. de act. & l. pretia rerū. 63. ubi notant Bar. & omnes. ff. ad l. Falcid. item
vnus locus, quàm alius, minùs est periculis & tempestatib. obiectus. arg. l. et si.
7. alias incipit: Ait prætor, & §. habet eisi. 7. ad f. princ. vers. qua fortuitis casibus
subiecta sunt. & l. verum §. penul. ibi: si urbana prædia ruinosas vel casib. obnoxia
fuerint. de mino. cum l. non solū. 53. de petit. hered. item dubiū nō est, augeri pre-
tiū rei sitæ penes bonū & cōmodum vicinū, sicut & econtrā minuitur, si ma-
lum aut rixosum vicinū habeat. Pinel. in d. l. 2. par. 3. cap. 4. n. 19. C. de rescind.
vendit. per l. quod sæpè. 35. §. si quis in vendendo confinē celauerit. fin. & l. cum ser-
uo. 63. §. f. ubi gl. de contra emt. De qualitate prædiorum habetur in l. si quos. 16.
ibi: rei qualitas & reddituū quantitas æstimetur. C. de rescind. vend. Cōstitit enim
qualitas prædiorum in diligenti cultura, per quam, sicut valor agrorum am-
pliatur, ita è contrario, si negligentius habiti sint, minui æstimationem ipsorū
necesse est. gl. verb. distractio. in l. ad rescindendum. 4. C. eo tit. ac habetur tex. in l.
non intelligitur. 35. diui fratres. 5. vers. sicut enim ff. de iure sis. & §. sanctiss. aut. de
sanctis.

- sanctis. epis. col. 9. §. si autem annales. aut. de eccles. tit. ead. col. & facit §. quia verò Leonis. & §. si verò alius. aut. de non al. aut permut. reb. eccles. colla. 2. Con-*
sistit etiam qualitas rei in eius libertate, puta, quòd non habeat annexum ali-
 143 *quòd onus. Alex. in d. l. pretia rerum. 63. n. 3. Hinc est, quòd, bona allodialia*
quam feudalia, quæ conceduntur ob seruitium domini, semper maioris sint
 144 *æstimationis. Sicut & minoris æstimatur res, quæ subiaceret retrouenditioni ex*
pacto, quàm alia. Ripa in l. 1. §. si heres. n. 26. ad Trebellianum ac vilius venit
 145 *taxanda res litigiosa, quàm non litigiosa. Felinus in c. cum causam. 2. n. 3. & 4.*
& c. 2. n. 5. vers. item si esset litigiosa. ex. de testib. & latè Pin. in d. l. 2. par. 3. c. 4.
 146 *n. 19. cum seq. C. de rescind. vend. Prædia siquidem non tam ex magnitudine*
item quantitate, dimensione, quàm ex bonitate eorum æstimantur. Afflictus
decis. Neap. 58. n. 6.
 147 *Accipitur etiam informatio ex collatione aliarum venditionum, in*
loco capti pignoris celebratarum, siue dicatur per testes, vel per taxatores,
quòd eundem fundum, de cuius venditione hodiè agitur, vel alium confinem
viderunt pro tali pretio non semel, sed sæpius distrahi. Felinus in d. c. cum cau-
sam. 2. n. 6. extra. de testibus. Bartolus in l. pretia rerum. 63. §. 1. n. 2. & 3. ff. d. l. ad
L. Falcid. & idem Bartol. in l. 2. n. 19. C. de rescind. vend. Item, ut supra notatum
fuit, ex quantitate fructuum & reddituum perceptibilium. Dd. in locis præalle-
gatis, per præcitatum. §. sanctissimas. ibi: non de minore pretio, quàm de pensionib.
 148 *eius in quinquaginta annis percipitur. aut. de sanctis. epis. coll. 9. l. si quos. 16. C. de*
rescind. vend. l. si fundum per fideicommissum. 92. ibi: expresse pretio secundum re-
ditum. de leg. 1. l. penul. in f. princ. ibi: utiq; pro fructuum modo pretium inuentu-
rus. de rebus eorum, qui sub tutel. l. qui bonu. 6. ibi: pro quantitate, hoc est, pro utili-
tate, quæ ad accipientem redit. de cess. bon. Ac, si quis opponat, quantitatem redi-
tuum non esse semper certam, cum vno anno crescant vberiores fructus,
quàm in alio, vno anno grex ouium valdè multiplicatur & augetur, alio an-
no fortè venit lues, quæ serpendo diu totum corrumpit ouile, item, vno tem-
pore metalli fodinæ sunt fructiferae, alio planè steriles. Quod idem dicen-
dum venit de fructib. iurisdictionis, prout sunt multæ pecuniariæ, item de de-
cimis: addo, quòd vno anno plures sint fructus, quàm in alio, vno anno plu-
ra præstentur vectigalia, tributa, laudemia, quàm in alijs, & sic fructus sint in-
certissimi, ideoq; videtur impossibile, quòd ex quantitate reddituum, certa pos-
sit iniri computatio rerum, vel reddituum, tanquam instabilium & incertorū,
 149 *quos exprimimus vulgari vocabulo, Steigende vnd fallende nûsungen. respõ-*
detur: ex quantitate fructuum vnius anni non institui computum integra-
lis pretij, sed plurium annorum simul coniunctorum, adeò, vt vbertas vnius
anni compenset sterilitatem exterorum annorum, & econtrà. arg. l. si uno ali-
às l. ex conducto 15. §. si uno in p. ff. locati l. forma. 4. §. illam equalitatē! de censib.
 150 *& c. propter sterilitatem. in f. princ. extra. locati. Taxaturq; isto casu integrale*
pretium rei immobilis, ex quantitate reddituum, qui præstantur per 20. annos.
tanto enim tempore collecta quantitas fructuum constituit verum totius rei
valorem, secundum Salic. in auth. perpetua. n. 2. in f. post gl. ibi verb. iusta. C. de
SS. eccles. & est gl. §. si verò. verb. viginti annis computari. auth. de non alien. vel
permut. reb. eccles. coll. 2. Ias. in l. si fundum per fideicommissum. 92. n. 5. ff. de leg. 1.
Alciatus in l. propemodū. aliàs, Tantam 38. n. 1. in f. de verb. sig. per illum tex. Lu-
doui. Rom. cons. 423. incip. pro pleniore. n. 1. Guido Papa cons. 180. n. 1. & hæc opi-
nio communis est, teste Tiraquello de retract. lig. §. 1. gl. 6. n. 19. & Didaco Co-
 151 *uar. in lib. 3. var. res. c. 9. n. 5. idq; satis æquum videtur, ex quo pensio, vel redi-*
tus tot annorum, viginti nempe, vsuris quincuncibus, hoc est, vbi in singula

centena annuatim solvantur quinque, respondent & adæquantur ac produ-
cunt integrum capitale, centum videlicet florenos, *Mol. in suo abaco usurarum,*
tractatu de commercijs. in pr. camq; etiam sententiam receptam & communẽ
esse, tradit Pinelus in d. l. 2. par. 3. c. 4. n. 29. licet Molinæus alibi contrarium te-
nere videatur, ac responder ad textus & gl. hinc allegatos, quod loquantur in
casu speciali, concessionis videlicet rei ecclesiasticę pretiosę, sed paucorum re-
dituum, in emphyteusim temporalẽ. *d. §. si verò.* secus autem esse in alijs, Mo-
linæus *ubi sup. quest. 5. n. 118.* ideo sentit ipse, quod commune pretium alicu-
ius rei inueniatur ex collectione fructuum per triginta quinque annos, adeo, ut
sit adæquatum pretium ad rationem 35. pro vno annuo. *Molin. ubi sup. n. 113.*
& sic non responderent fructus rei etiam vsuris quadrantib. puta, ubi annua-
tim solvantur in singula centena tres floreni. *Mol. d. abaco usurarum. n. 53.* Ceterum, quicquid sit, communis opinio & æquior, ac apud nos receptior est in
his prouincijs, in quibus, quandocunq; agitur de æstimatione rerum immo-
bilibum, maximè feudaliũ, tũ primo loco annui redditus in certa pecunia,
item in certa mensura vel pondere consistentes, separatim ponuntur, incerti
autem ita colliguntur, ut ex libris rationum, continentibus videlicet accepta
& expensa, per duodecim, item plures aut pauciores annos, redigatur in vnã
summam quantitas omnium fructuum incertorum & variabilium, de toto
illo tempore, vltra sumptus & expensas in reb. factas residuorum, & summa
ita redacta ex annis, quorum habentur registra, diuiditur deinceps per duode-
cim, vel eum numerum annorum, super quorũ annis libri rationum fuerint
examinati vel exhibiti, quodq; inde prouenit, coniungitur postea certis & in
variabilib. redditibus, omnib. tamẽ æstimatoris in pecunia, pro cõmuni videlicet
pretio, ita, ut singuli annui redditus de quinque æstimentur in & pro centenis.
Quæ ratio licet in specie diuersa esse videatur a calculatione, quę initur de iure
communi, & qua de tangit Salic. *in d. auth. perpe. n. 2. in f. c. de SS. eccles.* tamẽ
in effectu nihil differt, cũ ibi eodem modo in singula centena supputentur
quinque annorum reddituum, quæ collecta per viginti annos reddunt &
æquant sortem. *quo de videantur, quæ notantur in prima parte huius operis. cap.*
10. n. 51. Circa quod obiter etiam illud monendum est, quando prædij æsti-
matio initur secundum fructus, eos nõ taxari, quanti fortè nunc sunt, tempo-
re existentis caristię, ubi fruges sunt in magno pretio, vel habito respectu ad
tempus laudabilis fertilitatis, ubi prorsus in exiguo valore sunt, sicut nec habe-
tur consideratio ad venundationem vnus, aut alterius hominis, sed ad com-
mune pretium, quod consuetudo prouincię definit. *Ang. in d. §. si quis agens.*
n. 1. Petrus in d. c. cum causam. 2. n. 2. 3. 4. 5. & 6. de test. Bar. in l. pretia rerum.
63. §. nonnulla. n. 2. & 3. ff. ad l. Falc. Guido Pap. cons. 180. n. 1. Couar. lib. 3. var.
resol. c. 10. n. 2. Vnde est, quod, si quis annuos redditus nudos, absq; laudemij &
iurisdictione, in annonis emerẽ intendit, regulariter vnum frumenti triticarij.
Hartes Getreydes/als Kockens/Weihens oder Gemandes/modiũ vel medim-
mũ, qui habetur Lipsiæ vel Ienæ, pro vno floreno æstimaunt, adeoq; pro centũ
florenis quinque modij frumenti annui durioris, ut loquuntur, taxantur &
emuntur, se de hoc referendo ad communem vsum emendi & vendendi, In
Erbschleggen oder Keuffen. Ceteræ autem fruges molliores, prout sunt hor-
deum, avena, & similes, multo minoris veneunt. Porro si desint fortè libri ra-
tionum ex quib. annui fructus aut redditus fundi colligi possint, isto casu, æsti-
matores informant se de quantitate annuorũ fructuum eius prædij, quod pi-
gnori captũ est, per depositiones testium, quos hinc inde vtraq; pars producet
vel iudex aut executor ex officio nominabit, eorũ maximè, qui habent confi-
nes agros. *Pan. in d. c. cum causam 2. n. 3. ex. de testib. & præsumuntur haberi noti-*
tiam

tiam intrinsecæ fundi bonitatis, facta collatione eorum agrorum ad fructus, quos ex suis prædijs annuatim percipiunt, *argumento quod tradunt Bart. & Ang. in l. si quis 52. §. si statu liber. 29. ff. de furt. ac facit. l. 1. §. flumen. de flumin. 157 min.* Itaque taxatores, post inspectionem fundi, habita inter se collatione & deliberatione de iusto pretio rei, quod ipsi credunt, faciunt relationem iudici, quæ in actis redigi debet, *secundum Fel. in c. quia indicante. nu. 1. extra de præscript. quæ quidem iudici fieri potest, etiam partibus absentibus, & ad hoc non citatis. Bar. in l. Theopompus. 14. n. 9. ff. de dot. præleg. Vlpian. in l. si irruptione. 8. §. ad officium. n. 21. fin. regund. Hiero. de Monte in tract. finium cap. 32. n. 158 s. & tactum fuit supra nu. 121.* ac quod etiam in absentia litigatorum æstimatores aut calculatores sententias suas proferre possint, testatur Bar. in l. 2. §. de frumentaria. n. 2. de administ. rer. ad civit. pertin.

Sufficit autem, ut supra diximus, n. 131. eosdem super pretio saltem præsumptiuè concludere. *Alex. de Imo. in l. 1. §. si heres. n. 2. ad Trebell. eo ta-*
men attento, quod, cum æstimatio rerum non comprehendatur sensu corporeo, sed iudicio intellectus, testium depositio debet constare per deposi-
tionem scientiæ actui congruentem. Bar. in l. qui testamento. 20. §. fin. per illum
160 tex. num. 3. ff. de testam. Et hanc rationem facti, de quo non immediatè ex
sensu aliquo corporeo, sed oculo mentis & iudicio intellectus tantum co-
161 gnouit (prout in simili loquitur Speculat. tit. de testam. §. tractandum. n. 25.) testis
debet reddere isto casu, quantumvis de causa scientiæ non interrogatus, aliàs
eius dicto nulla adhibetur fides. Bal. cons. 280. incip. thema. vol. 2. & idem
162 Bal. in l. sola. n. 2. C. de testib. Fel. in d. c. cum causam. 2. num. 1. extra de testib.
Bal. in l. fin. §. f. nu. 2. C. de iure dom. impet. Alex. in d. l. pretia. 63. nu. 12. ff. ad l. Falcid. Lanfrancus in c. quoniam contra. verb. testium. 156. Ias. in §. plus autem. num. 12. Inst. de act. Bertrandus consil. 256. n. 7. & cons. 164. num. 4. vol. 3. post Innoc. & Canonistas in d. c. cum causam inter Archiepiscopum. extra. de testib. Bar. & alij in l. sola C. eo tit. & idem Bar. in tract. de testib. & hæc sententia com-
muniter tenetur, secundum Pinelum in repetit. l. 2. parte 3. capite 4. num. 11. C. de rescind. vend. licet ipse defleat in contrariam sententiam ibidem. Depo-
163 net itaque testis, aut etiam æstimator, in materia nostra, de valore fundi per
rationem scientiæ, quod ipsemet similem fundum, tanti ambitus, in illo loco
situm, tanti vendiderit, idem quod tot fructus quotannis inde percipiantur,
sicut & ipse ex suo fundo eiusdem magnitudinis ibidem tot fructus collegit,
& quod fructus communiter pro tanto pretio vendi & distrahi soleant.
Hanc præcticam articulandi & deponendi tradit Angelus in §. si quis agens. num.
164 1. & 4. Instit. de act. Salicetus in l. 2. num. 23. C. de rescind. vend. Debet enim
ratio, quæ in proposito nostro à teste exigitur, concludens esse, neque suffi-
ceret irrelevans, puta, si diceret, rem tanti valoris esse, quia ipse, si licuisset,
tantum dedisset. Videtur enim vel ex affectione loqui, vel habere respectum
ad suam privatam utilitatem, aut saltem ignorare fundi naturam. Salicetus
165 d. l. 2. num. 23. & Panormitanus in d. c. cum causam. 2. num. 3. Pretia verò
rerum neque ex affectione singulorum, neque ex utilitate eorundem consti-
tuuntur, sed ex communi hominum æstimatione. d. l. pretia. 63. in princ. ad
l. Falcid. & quanti emtorem reperiunt. l. si servus 14. in fine principij. ff. de con-
166 dict. furt. Vnde iustum rei pretium illud esse traditur, quod ex communi
167 provinciæ alicuius usu taxatum & definitum fuerit. Didacus Covarr. ubi supra
lib. 3. var. resol. cap. 10. num. 2. & quod communiter daret emtor, qui perfectè
nouit qualitatem, & condiciones prædij. secus si ignoraret. Bart. in d. l. si servus
14. num. 7. Alexander d. l. pretia. 63. n. 3. Iason in l. 1. §. si heres. n. 9. ad Tre-

bellianum. Felinus in d. c. cum causam. 2. num. 4. extra. de testibus. & Antonius Burgos. in capite 1. nu. 2. de emt. & vendit. per glossam. l. mortis causa capimus. 18. §. qui hominem. 3. verb. potuisse. quam commendat ibi Ioan. de Imola in princ. ff. de donat. caus. mort. & ista est communis traditio Doctorum, teste Pinelo. in d. l. 2. parte. 3. capite. 4. num. 18. Renunciata itaque ad hunc modum æstimatione 168 per taxatores, iudex pronunciat, citatis partibus, constituendo certum valorem pignoribus captis pro executione, & quicquid iudex super hoc decreuerit, in æstimationem pignoris obtinere debet, ac pro eo pretio tenetur creditor pignus in solutum accipere, & debitor illud dimittere. Bartolus in l. creditores. 3. num. 13. C. de pignor. & l. 2. num. 20. C. de rescind. vend. per l. fin. §. æstimatione. C. de iure dom. impe. Angelus in l. si quod ex Pamphila. 73. de leg. 2. per l. semper. 15. §. hoc interdicto. 7. in verb. officio iudicis æstimandum est. ff. quod vi aut clam. ac notant Dd. in l. vn. C. de sentent. qua pro eo, quod inter. profer. Tradit 169 etiam Angelus tertium modum inuestigandi pretia rerum, videlicet per librum communis æstimi, in quo describuntur bona singulorum ciuium vel subditorum, quanti videlicet fundos suos quilibet æstimauerit, cum tanti valoris iudicetur esse, quanti reperiuntur descripta in æstimo communi. Angelus in d. §. si quis agens, numero. 2. Instit. de act. per l. fin. C. de nauicular. lib. 12. sub dubio tamen, quia, prout inquit ipse, ista probatio, licet bene faciat fidem inter fiscum & eum cuius res descriptæ sunt, circa pensionationes publicas, tamen secus foret inter alios, Angelus ubi suprâ. num. 2. allegat Baldum in l. penul. circa f. princ. numero 2. ff. de conditio. institu. Alexander de Imola in d. l. pretia rerum. 63. num. 7. ad l. Falcid. Ideoque haud ita pridem cuidam nobili, 170 qui prædium sui subditi venale volebat sibi applicare pro eo pretio, quo inueniebatur taxatum in æstimo collectionis, respondimus de iure, cum non esse audiendum, nisi paratus sit tantum offerre, quanti hodiè communiter vendi potest. l. f. vers. seane in verb. quantum pretium ab alio reuera accipi potest. C. de iure emphyt. cum in æstimis fundorum alicuius vniuersitatis, aliquantò 171 minoris ideo taxentur bona, ex quo pretium rerum est variabile, quod nunc augetur, nunc minuitur, & tamen domini terrarum circa collectiones patrimoniorum pristina æstima attendi, & secundum ea contributiones persolui volunt, prout docet experientia.

Circa quam partem captionis pignorum pro executione in vim iudicati vel etiam instrumentorum executiuorum, obseruent obiter etiam illud ryrones iuris, quandocunque creditori dantur in solutum, aut aliter distrahantur pignora, rationem habendam esse non tantum petiti capitalis, vnâ cum legitimo ac consueto interusurio, sed etiam expensarum circa processum executionis. Etsi namque aliàs regulare est, quod interesse, quatenus in factio 172 consistit, antè omnia probandum veniat. l. quatenus. 24. ff. de reg. iur. l. vn. ubi omnes Dd. C. de sententijs, qua pro eo quod interest profer. & tradidimus suprâ in prima parte huius operis. capite 10. numero. 128, cum multis sequentibus. item in tertia parte capite 1. numero. 39. & 40. sicut & expensæ circa victoriam causæ non tantum debent liquidari, sed insuper necessaria est iudicis moderatio, & vt ad quantitatem ita per iudicem taxatam petitor iuret, se non minus expendisse, Ferrariensis in forma libelli actionis realis verbo. & expensis numero 10. per l. properandum. 13. §. & siquidem. 2. inf. cum vers. sin autem ex gestis. & §. sin autem alterutra. 6. ubi Iason numero. 25. per illum textum, iuncta l. sancimus. 15. cum authen. seq. C. de iudic. & §. oportet, authen. de iudicibus. collat. 6. 173 ac concordat Speculator in tit. de expensis. §. postremò dicendum in principio: tamen circa expensas Aduocatorum, item Notariorum, item circa sportulas veritus

vertitur officium iudicis nobile, ut, ijs etiam non probatis, constituat moderatam quantitatē de expensis videlicet solitis, prout tradit Bartolus per illum textum in l. non ignorat. 4. num. 3. C. de fruct. & lit. exp. Alexander cons. 37. num. 33. volum. 2. Decius in l. edita. 3. num. 94. C. de eden. ac sequitur Asinus in praxi. iudic. §. 32. ampliatione 15. num. 5. & 6. & distinctius ibidem §. 32. capite. 6. num. 1. quando namque interesse aliter liquidum est iudici ex consuetudine loci, puta, quia de centum annuatim solvuntur quinque, secundum ea, quae notavimus in tertia parte huius operis. capite 1. numero 39. & 40. tunc circa processum executivum etiam habenda est ratio interesse, quod ex consuetudine loci liquet, atque ita notorium est, item expensarum, quae dantur executoribus, eorumque officialibus: & tales sumtus propriè dicuntur sportulae, de quib. loquitur l. 1. C. de sportulis, iuncto §. ne autem. auth. de iudicib. collat. 6. & extat determinata ipsorum quantitas pro duobus casibus, in clericis puta, & in quibusdam alijs personis in l. omnes qui. §. executorib. & auth. sed hodiè. C. de epis. & cler. iuncta l. fin. C. de agen. in rebus. lib. 12. aliorum autem sumptuum qui verisimiliter noti sunt ius dicenti ex morib. eius provinciae, quantumvis directio non liquidatorum, moderatio ad iudicem eiusque arbitrium spectat. Adeoque quicquid circa executionem expenderit creditor, hoc omne ipse tenetur refundere executatus, ut servetur aequalitas, Speculator d. tit. de expens. §. postremo. nu. 21. per l. Quid tamen 21. §. si cum dies. 5. §. ubi aliàs incipit nova lex. §. penul. l. Pedius. 7. vers. in servum. ff. de arbitrio. C. 2. extra. de mutuis petitionibus & c. cum inter. de exceptio. & addit Speculator nu. 22. hac procedere tam in iudicijs ordinarijs, quam etiam extraordinarijs, per l. 1. ibi: sumtus quos in litem fecerit, recuperabis. C. de sumptuum recuperat. lib. 10. iuncta l. 1. §. sed si per calumniam. ff. de vacation. mun. & l. 2. C. de decurio. lib. 10. Fit autem moderatio expensarum regulariter non per merum executores, sed per delegantem, qui habuit principalis causae cognitionem, Rebuffus in ordina. regni Galliae, de executione. art. 7. gloss. 9. n. 16. & de sent. provis. art. 3. gloss. 2. n. 20. atq; ita servatur etiam in practica per fora Saxonie vbi, ut plurimum quæstoribus, qui aliàs habent ordinariam iurisdictionem in præfectura, committuntur executiones, qui deinceps, sequendo stylum fori, benè norunt, quid & quantum pro executione debeat postulari, & in fiscum Principis redigi. Qui sanè sumtus in his & vicinis locis non sunt exigui: regulariter enim pro valore bonorum ad singula centena postulantur superiorum nomine, qui iurisdictione muniti sunt, floreni ad minùs quini: taceo, quòd in aliquibus locis tantundem etiam pro taxatione & reali immessione exigitur, quod nimis durum videtur. In hoc ducatu Thuringiae penduntur de singulis centenarijs pro executione 5. floreni & deputato executori 5. grossi argentei, actuario verò pro præfixione termini ad exequendum vnus grossus, & deniq; pro taxatione bonorum in vim pignoris captorum 5. grossi, & iterum totidem argentei pro immessione solvuntur. Præterea singulis scabinis, qui in quoquo termino adhibentur, vnus grossus adiudicatur, & iterum actuario, pro descriptione & inventario pignorum captorum, quini grossi, nuncio autem publico pro singulis citationibus numerantur. 16. nummi, prout ex constitutionibus Ducum Saxonia, constit. 15. videre licet. His accedit, quòd petens executionem cogitur omnes personas prius enumeratas, quæ vel ad executionem, vel ad immessionem conuocantur, in singulas vices exhibere & alimentare. Atque utinam in præfecturis, nem civitatibus, & apud alios magistratus iuri dicundo propositos, illa ordinaria taxa, licet satis ampla, observaretur, minùs querelarum apud subditos existeret, quorum facultates, pro modo æris alieni per ipsos contracti, sportula-

rum nomine attenuari, & quod de pecudibus alibi scriptum reperitur, ton-
deri sufficebat, si non in totum degluberentur. Cæterum, quia in hæc vlti-
ma tempora incidimus, vbi, vt cum Propertio loquar :

*Undiq; desertis cessant sacraria lucis,
Aurum omnes victa iam pietate, colunt.
Auro pulsa fides, auro venalia iura,
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.*

deplorare potius, quàm emendare hæc & similia mala possumus, accommo-
dando ad propositum illud scripturæ : Habenti dabitur, à non possidente
verò, etiam id, quod habet, auferetur. Redeundo itaque, vnde digressi su-
mus, dico, cum expensæ executionis sint notoriæ & certæ ex statuto loci, non
esse necessariam aliam liquidationem, sed, quia iudici, & respectu iudicij exe-
cutiui debentur, procedi super ijs, sicut & super interesse legitimi interusurij,
non minùs atque super sorte principali, ad paratam executionem, & impu-
tet sibi reus, qui moram trahendo in solutione sortis, vel etiam vsurarum,
causatur prædictas expensas executionis, ratione suæ contumaciæ, per ea, quæ
tradit Ioan. Bap. Asinius in praxi iudic. §. 32. ampliatione 32. num. 4. post Ioan.
Andream in c. 2. vbi idem probat & sequitur Panormitanus num. 7. extra. de
dolo & contuma. maximè si tales expensæ sportularum nomine fiant. & in
specie Asinius d. §. 32. ampliatione. 36. num. 1. 2. & 3. iunctis quæ ibidem tradit
limita. 3. num. 1. post Baldum in l. f. C. de fruct. & lit. expens.

S V M M A R I V M CAPITIS X.

1. Missus ex causa contumaciæ super
reali iudicio in possessione bonorum
fit possessor, in personali verò tan-
tùm efficitur custos. 2. de iure ve-
rò Saxonico missio ex primo de-
creto planè non agnoscitur. 5. non
obstante art. 70. lib. 1. in princip.
Landrecht/qui declaratur.
3. Possidere & in possessione esse disse-
runt.
4. Missionis finis ex capite contuma-
ciæ eò tendit, vt reus affectus tadio
custodia, denuò respondeat.
7. Condemnatus, siue ex veris, siue fictis
probationibus, puta ex capite con-
tumaciæ, de iure Saxonico perdit
causam principalem.

CAPVT DECIMVM.

DE PRAETORIO PIGNORE, EIVS- DEMQUE FINE ET UTILITATE.

Missio in
bonorum
possessionem
quem effe-
ctum habe-
at.

EX QVIBVS CAVSIS LOCVM HABEAT MISSIO CRE-
ditoris in possessionem bonorum debitoris, satis constat ex
ca. 1. 2. & seq. extra. de eo qui mittitur in possess. caus. rei seruand.
l. Fulcim⁹. 7. ex quib. cau. in poss. eatur. l. si finit a. 15. §. Julian⁹. 16.
vbi Bar. & omnes latissimè prosequuntur, de dam. infect. & attigi-
mus, quantùm ad propositũ nostrum sufficit, in prima parte hu-
ius operis, cap. 2. num. 21. 22. 23. & 24. cum seqq. sicut & de forma petendæ hu-
ius missionis in cap. precedenti, num. 35. dictum fuit. Nunc paucis subiiciam,
quis

1. quis sit effectus huius missionis ex primo decreto. Ac de reali quidem persecutione, quando videlicet super dominio alicuius rei actum, & victor, ratione contumacie partis reæ, in possessionem bonorum petitorum missus est, nihil dicam, cum in hoc communiter nulla sit inter doctores disputatio, quin missus super actione reali verè possideat, & fructus rei percipiat, non aliter quàm creditor conventionalis. *Alex. de Imo. in d. l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. num. 4. ubi tradit, istam opinionem esse magis communem, item num. 10. & 11.* ita tamen, vt, si debitor purget suam contumaciam infra annum, de nouò audiat, petendo restitutionem rei. *l. consentaneum. 8. C. quomodo & quando iudex. l. si quis emtionis. 8. §. sed & si quis. 3. C. de prescri. 30. ann.* dummodò prius satsdet de proseguendo litem, ac creditori refundat expensas. *Speculator de primo decreto. §. iam de effectu. num. 13. Alex. de Imo. latius in l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. num. 68.* Ac quòd missus in reali secundum omnes effectus possessionis possideat, firmat etiam Salic. *in auth. qui iurat. n. 22. C. de bon. auth. iud. poss. ac est bonus tex. in c. quoniam frequenter. §. fin. extra. ut lit. non contest.* Missus autem ex actione personali, licet in possessione sit, tamen regulariter non possidet, sed nudam tantum tenutam & custodiam rei, in quam missus est, acquirit, pro mensura videlicet debiti, vel quantitatis, in qua fuit condemnatus reus. *d. auth. & qui iurat. C. de bon. auth. iud. poss. l. cum legatorum. 12. ff. quib. ex cau. in poss. eat. Speculator de primo decret. num. 1. & 6.* Cum aliud sit possidere, & in possessione esse. *l. possideri. 3. §. f. de acquir. poss. l. si duo. 3. §. creditores. 8. uti possid. & in d. §. Iulianus. ibidemq. post gl. Alex. num. 75. & 99. per l. is cui. 5. ff. ut in poss. leg. Salic. d. aut. & qui iurat. num. 22.* Ac, si quis inferat, ergò frustrà repertum erit istud remedium missionis pro creditore, qui non ipse vitur, aut fruitur possessione rei, in quam manus iniicitur, sed tantum impendit operam rei & custodiam, ac quidem gratuitò, huic respondeo: finem missionis eò tendere, vt debitor, tadio affectus perpetuæ cohabitationis & molestiæ, quam creat ei immisus, tandem responsurus veniat. *Alex. d. §. Iulianus. num. 78. Salic. d. aut. & qui iurat. nu. 22.* qua de re, cum paulò post, in capite. 12. de pacto ingrediendi possessionem bonorum rei, effectus istius ingressus pluribus explicetur, nolo hoc in loco esse prolixior.

2. Vnum addo, quòd de iure Saxonico, maximè in casu contumacie missio in possessionem bonorum debitoris ex primo decreto planè non agnoscitur, prout est tex. iuncta gl. *Weichb. art. 24. & refert. Zob. in addit. Landrecht. lib. 2. art. 41. lit B.* cuius sententia vera est, & adstipulatur communis practica earum prouinciarum, in quibus obseruatur ius Saxonicum. *per tex. Landr. lib. 2. art. 9. in princ. ibi: Rõmet er nicht vor/Er ist des flagen vberwunden. & art. 45. eiusdem libri. 2. & lib. 3. art. 39. §. Also thut man auch zum andern.* vbi & additionator notat, istud ita approbari in communi vsu, ac quo similiter etiam testatur *Regulus noster in processu cap. 27. num. 2. ac actum fuit in 1. parte huius operis. cap. 2. num. 14. 15. & 16. 17.* Quibus omnibus non obstat. *art. 70. lib. 1. in p. vbi dicitur: quòd contra contumacem, trinis vicibus citatum, creditor in possessionem bonorum mittendus sit, non aliter, neque ad alium finem, quàm prout sit de iure ciuili, puta, quòd missus per hoc non efficiatur irreuocabilis dominus, sed liceat condemnato, infra annum venienti, refutis tamen prius expensis, denuò prosequi ius suum in causa principali, argumento eius, quod traditur in c. quoniam frequenter. §. in alijs verò casibus. vers. qui si venerit. infra annum. extra. ut lite non contest. & d. art. 70. in p.* Ac videtur ista sententia fundari in ratione satis bona, quòd nimirum sententia lata contra contumacem, præsumatur potius lata in odium rei, propter

videlicet contemptum iudicis, quàm propter ius partis aduersæ, vel, quòd condemnatus malam causam foueat, arg. l. p. r. s. s. ibi: non causa cognita, sed prescriptione, C. de pignor. ac facit l. si ideo. s. s. vers. quid si ille, contra quem iudicatum est, non adfuit. ff. de euiet. l. Papinianus. 8. §. meminisse. 14. & l. qui repudiatis. 17. §. f. ff. de inoff. testa. & c. f. ibi: contumaciter absuit. extra. de emt. & vend. que iura post Bartolum in l. sepe. 63. ff. de re iudic. allegat Romanus cons. 327. n. 10. Ac eertè per istum textum in d. art. 70. lib. 1. Magdeburgenses olim præcisè responderunt de iure, quòd videlicet actor ex capite contumaciæ rei, missus in possessionem rei petitiæ, non efficeretur irreuocabilis dominus, saltem infra lapsum anni, sed admitteretur denuò ad impugnandam illam missionem, prout notatur in apostilla marginali. Landr. lib. 2. art. 67. verbo. Vmb anders sein Klage. Quæ sententia si esset vera, minor de iure Saxonico foret pœna contumaciæ, condemnati super actione reali, quàm eius, qui super pecuniaria causa personaliter conuenitur, ac condemnatur ex capite contumaciæ. Contra illud namque quantumuis procedat executio per missionem in possessionem rei iudicatæ, non aliter, atque si ex veris probationibus conuictus fuisset: tamen illa contumacia foret purgabilis, saltem infra annum. d. art. 70. In posteriori verò casu, secus, cum ibi deueniatur ad captionem pignorum, eorumq; æstimationem & regulariter etiam ad distractionem vel venditionem, fiendam scilicet secundum ea, quæ in præcedenti cap. 9. num. 76. 77. 78. & seqq. tradidimus. Id quod vel manifestè etiam apparet in d. art. 70. §. Klaget man aber auff Schuld. lib. 1. vbi legislator decidit alterum casum, puta executionis instituendæ aduersus condemnatum ex capite contumaciæ, in actione personali, respondendo, quòd victo pro executione iudicati, debeant non tantum capi pignora, sed post tres quindenar, nisi luantur, etiam alijs obligari ac distrahi possint, cum tamen delictum contumaciæ non minus sit reprehensibile in actionibus realibus, quàm in personalibus, ac ratio diuersitatis reddi nequeat. Ideoq; concludendum est, quòd d. art. 70. lib. 1. in princ. & similib. legibus iuris Saxonici derogatum sit per contrariam consuetudinem, adeò, vt, sicut aduersus condemnatum in iudicio reali ex veris probationib; fit missio irreuocabilis, ita & missus per hoc efficiatur dominus, d. l. qui restituere. 68. de rei vindic. sic idem fit in condemnato actione reali ex capite contumaciæ, absq; eo, quòd ex vi iuris Saxonici, denuò liceat condemnato refricare causam principalem, purgando contumaciam infra annum. Ad eundem quæ modum, vt priùs tactum fuit, proceditur per viam executionis ad captionem & distractionem pignorum in actionibus personalibus, aduersus condemnatos ex causa contumaciæ, non purgatæ per deductionem vel probationem legitimorum impedimentorum, non aliter, ac si per veras probationes conuicti & damnati fuissent, prout notat apostilla marginalis paulò ante allegata. lib. 1. Landrecht. art. 27. §. fin. ad glossam verb. Vmb anders sein Klage: circa fin. vbi traditur, Lipsenses semper ita de iure respondisse. Et quòd indistinctè aduersus condemnatum ex causa contumaciæ usque ad executionem, Vis auff die Hülffe, ita super realibus, sicut super personalibus iudicijs, respectiue procedatur ad missionem irreuerabilem, iuxta d. l. qui restituere. 68. item ad captionem & distractionem pignorum, iuxta l. à diuo Pio. 15. §. si pignora. de re iudic. huius rei satis locuples testis est Regulus noster in suo processu capit. 37. num. 2. per iura superius pro ista opinione allegata, ac sequitur Schneidevvinus in §. summa autem diuisio. num. 16. Inst. de interd. & ita quotidie practicatur, quo de, & an missus in realibus efficiatur possessor infra annum, videatur plenius capite 12. num. 52. huius partis tertia.

P A R T I S I I I .
S V M M A R I V M
C A P I T I S X I .

679

1. Sequestri propriè ita dicti custodia & possessio sicut & dominium manent penes sequestratum.
2. Index in dubio non intelligitur velle alicui suam possessionem interuere.
3. Sequestratio mitius est remedium, quàm in possessionem missio.
4. Sequestratio illegitimè facta relaxatur, & res sequestrata cum lucro fructuum medij temporis restituuntur debitori.
5. Sequestrari faciens, si in processu probet de iure suo, obtinet executionem in res sequestratas, cum fructibus, medio tamen tempore, etsi non habet sequestratus, unde se alat, vel luiget, ex rebus sequestratis ei providetur de alimentis & sumptibus litis. 6.
7. Sequester fructus annuatim perceptos, qui supersunt deductis impensis, in tutum reponit, vel soluit ad iussu iudicis creditoribus privilegiatis, in quantum se extendunt, donec fundus emptorem inuenerit. num. 8.
9. Sequester non potest deponere munus semel susceptum, nisi ad iussu iudicis.
10. Præceptum de non alienando impedit dominij translationem in re alienata.
11. Præceptum de non alienando mitius remedium est, quàm sequestratio.
12. Præceptum de non alienando, non priuat quem sua possessione & lucro fructuum, ideò fieri potest etiam in casu, ubi aliàs sequestratio prohibita est. 13.
14. Præceptum de non alienando in universali iudicio, non impedit lucrum fructuum.
15. Præceptum de non alienando, non habet locum in iudicio particulari
78. nisi appareat de temeritate & malitia litigantis, quòd videlicet medio tempore velit lucrari fructus, idemq; est, si de dissipatione fructuum appareat in conuento reali actione, tunc enim etiam fructus sequestrari possunt. 16.
17. Fructuum omnium annuatim natorem consumptio, facit locum sequestrationi, si debitor non habeat alia bona, sufficientia pro exolutione debiti.
18. Fructus rei petita, & adiudicata creditori, pendente appellatione à sententia, sequestrantur.
19. Litigiosa vocantur bona statim post motum de dominio ipsorum controuersiam, etiamsi sola citatio interuenerit, siue iudicium reale, siue personale intentetur. 20.
21. Creditor etiam personali iudicio conueniens reum, in casu suspecti de dilapidatione, vel recessu debitoris, potest petere interdictum alienationis bonorum immobilium & mobilium sequestrationem. 22.
23. Emptor pro consecutione traditionis rei empta, non potest processum inchoare à sequestratione: nisi ex contractu defuncti heres conueniretur: tunc enim peti posset aduersus eum saltem præceptum de non alienando. 24.
25. Præceptum de non alienando habet vim citationis iudicialis, ita, ut reus cogatur ibidem bona sua defendere.
26. Arresti consuetudinarij effectus primus est, inducere tacitam hypothecam in rebus arrestatis, & hypothecariam actionem aduersus tertium possessorem. 39. excusso tamen prius principali. 27. licet contra tertium non possit

processus

- processus inchoari ab executione.
28.
29. Arresto in consuetudinario fingitur hypotheca contractus interuenisse, licet absente & inscio debitore, idq. ex legis consuetudinaria fictione. 37.
30. Conuentionale pignus procedit ex conuentione partium expressa.
31. Pignus tacitum non contrahitur, nisi in casibus, qui habentur in tit. quibus ex caus. tacit. pig.
32. Pignus pratorium presupponit missionem in possessionem bonorum.
33. Pignus iudiciale presupponit iudicatum.
34. Re si priueris, nec nomen habere mereris.
35. Arrestum Saxonicum, etiam contra inscium debitorem impetratum, tribuit ius reale saltem tacite hypotheca, dummodo legitime fuerit prosecutatum. 36.
38. Consuetudo & diuturni mores utentium inducere possunt solennitatem, ex qua transferatur ius reale in aliquem, absque corporali prehensione.
40. Arresti consuetudinarij secundus effectus est, inducere privilegium praelationis circa concursum plurium creditorum, ita, ut prior arrestator omnibus etiam anterioribus preferatur, qui privilegio tacita vel expresse hypotheca anterioris non sunt muniti.
41. Regula: qui prior tempore & c. non habet tantum locum in hypotheca conuentionali, sed etiam in legali & tacita.
42. Arrestum legitime prosecutatum tribuit ius pignoris & praelationis, statim à die impetrati primi arresti & sententia in processu de super lata trahit suum effectum retrò. 43.
44. Ratihabitionis spontanea, & necessaria, quæ ex iudicis oritur sententia, par est effectus.
45. Condemnationis tempus spectatur, non initij, quando initur aestima-
- tio rei secundum tempus commissæ mora.
46. Arrestum consuetudinarium iuris Saxonici, relinquit bona arrestata custodia domini, quod non fit in sequestro.
47. Arrestum Saxonicum non afficit bona arrestata vitio litigiosi.
48. Arrestatis bonis, si ea iudicentur non soluendo in concursu plurium creditorum, curator datur.
49. Arrestum frangens vel ex carceribus fugiens eorumve effractor in criminalibus habetur pro confesso: in pecuniarijs autem causis incarcerationatur tam diu, donec caueat de soluendo, vel stando iuri. 50.
51. Contraria Iasonis & aliorum Dd. sententia adducitur, quod frangens arrestum non habeatur pro confesso, sed extraordinarie puniendus sit, cum distinctione inter plebeias & nobiles personas. 52.
53. Quid in fugituo seipsum qui pœnitendo representat, obtineat.
54. Sequester & preceptum de non alienando, vim suam habent ex lege scripta.
55. Arrestum consuetudinarium iuris Saxonici promerit ex consuetudine horum locorum.
56. Sequestratio versatur regulariter circa mobilia.
57. Preceptum de non alienando fit super bonis soli.
58. Arrestum Saxonicum comprehendit mobilia & immobilia in foro domicilij debitoris.
59. Sequester requirit citationem partis.
60. Citatio requiritur pro cognitione causæ, nisi periculum sit in mora. 63.
61. Sequester nihil aliud est, nisi captura rerum debitoris.
62. Captura persona debitoris regulariter prohibetur, nisi precedat citatio.
64. Arresto super consuetudinario non citatur pars, nisi post tertiam interpellationem.

65. *Interpellationem creditoris. numero.*
 66. *Provincia qualibet suos mores habet.*
 67. *Aresti post tertiam renouationem, assignatur obligato terminus, ad dicendum contra arrestum.*
 68. *Præceptum de non alienando ab initio non requirit citationem aduersarij, in quo concordat cum arresto, & quod sine causæ cognitione procedat.*
 69. *Argumentum de tempore ad locum in iure reali est validum.*
 70. *Doctore testanti de abrogatione legis scriptæ fides non adhibetur, nisi doctores communiter illud assenserint.* 71.
 72. *Consuetudines facti sunt, quæ non præsumuntur, nisi probentur.*
 73. *Lex scripta dicitur semper in viridi obseruantia, nisi probetur abrogata.*
 74. *Sequestrum ita propriè dictum, ne quidem in terris Saxonie decernitur absq. causæ cognitione.*
 75. *Sequestrari faciens, debet probare de debito saltem semiplenè, priusquam ei deferatur.* 89.
 76. *Sequestrum est preparamentum petitionis principalis, quæ sequitur sequestrum.*
 77. *Arestum consuetudinarium decernitur etiam super debito neg. plenè neg. semiplenè probato.*
 79. *Præceptum de non alienando statim ab initio requirit libellum solennem, concludentem super meritis causæ principalis.*
 80. *Arestum speciale Saxonicum non requirit solennitatem libelli.*
 81. *Sequestrum non habet stata temporaria prosecutionis sub pœna relaxationis, sicut arrestum.* 82.
 83. *Sequestrum regulariter transfert custodiam rei sequestratæ de manu debitoris in manu alicuius officialis.*
 84. *Arestum consuetudinarium relinquit arrestato rerum suarum custodiam & administrationem regulariter donec lis finem accipiat.*
 85. *Sequestrum non tribuit ius reale, taciti pignoris puta, cuius ratione alijs creditoribus præferatur.*
 86. *Missus in possessionem antè alios creditores, per hoc non acquirit aliquod ius prælationis.*
 87. *Arestum prius impetrans præferatur alijs posterioribus creditoribus vel arrestatoribus, etiam expressam hypothecam habentibus.*
 88. *Sequestrum item arrestum quomodo prosecutentur? Et in quibus tria ista remedia conueniant, usq. ad num. 94.*
 90. *Aresto item sequestro quæ exceptiones opponantur.*
 91. *Tria ista remedia conueniunt circa formam pronunciandi.*
 92. *Sequestratus vel arrestatus cum rebus suis non debet herere in perpetua custodia.*
 93. *Sequestrum item arrestum tolluntur per oblationem cautionis de stando iuri & indicato soluendo, in casu quo debitum negatur: super debito autem liquido & confessato, non auditur volens satisfacere, sed tenetur præcisè soluere.* 94. *nisi ante tempus petatur.* 98.
 95. *Lites ex litibus necti iuri contrarium est.*
 96. *Condemnatus ad soluendum non satisfacit indicato, si satisfactio nem offerat.*
 97. *Reus de iure civili non præstat nisi cautionem iudicio sisti, & de iure Saxonico non grauatur aliqua cautione, nisi res vel persona debitorum ex causa aliqua à legibus vel statuto permissa, fuerint arrestata: quo casu, arrestum non relaxatur, nisi cautionem duplicem, de sistendo iuri, & cautionem de soluendo indicato præstiterit.* 99.

100. Arrestum vel sequestrum, indultum pro debito forensis negato, non relaxatur per cautionem iuratori- am, qua nimis fragilis est. 105. nisi forte aliàs inculcata vita, vel pau- per, aut forensis reus sit qui fideius- sores non inueniat, 102. quo casu

debet hypothecare bona alibi habi- ta. 103. 107. secus si propter corru- ptos mores, vel suspicionem fuga non inueniat fideiussores. 106.

104. Paupertas habet magnum fauorē.

105. Peregrini sunt sub protectione ec- clesie.

CAPVT VNDECIMVM.

DE CAUSA FINALI ET EFFECTV SEQUESTRI,

ITEM PRAECEPTI DE NON ALIENANDO, ET

arresti Saxonici specialis.

Effectus se-
questratio-
nis.

ICVT IN PRAECEDENTI CAPITE CONCLVSIMVS, finem missionis in possessionem bonorum obligati ex primo decreto cum esse, vt missus sit custos & obseruator rerum, in quas missus est. l. 3. §. fin. l. si quis ante. 10. §. idem Pomponius. 1. de acquir. poss. adeo, quia vt dominus non cogitur discedere à possessione rei suae, sed creditor inductus cohabitat illi in vno eodemque praedio, futurus ipsi tam diu molestus & onerosus, donec vel su- um consequatur, vel debitor purget suam contumaciam. l. si finita. 15. §. si quis autem. 20. de dam. infec. l. si duo. 16. vt leg. seu fidei c. seru. caus. can. absq; tamen eo quod vel fructus, vel alimenta missus consequatur. l. Fulcinius. 7. in p. quib. ex caus. in poss. eat. nisi in casibus, de quibus in prima parte huius operis. cap. 2. num. 58. 59. 60. 61. 62. & 63. ita sequestri propriè ita dicti effectus, ex parte impetrantis, adhuc minoris utilitatis esse videtur, ex quo ne quidem custodi- am aut obseruationem rei consequitur arrestator, sed tantum deponitur res ex iussa iudicis ad manus & custodiam alicuius tertij, quem sequestrum appel- lamus. l. ei apud quem 5. ff. de positi. l. is penes quem. 6. C. eod. tit. iuncta l. sequester. 110. ff. de verb. sig. Ita, vt quantumuis res controuersa quodammodo transeat ex manib. possidentis ad depositarium, vel sequestrum, saltem quò ad custo- diam, vel administrationem ac manutentionem: tamen interim proprietatis rei, sicut & possessio, maneat apud dominum. l. licet. 17. §. rei deposita. 1. de pos. Ac, quod per sequestrationem necessariam, quæ fit mediante iudicis officio, non transfertur in dubio possessio, sed tantum causa custodiæ, nisi de volun- tate iudicis aliud appareat, istud tenet Bar. contra gl. ibid. in l. interesse. 39. num. 4. de acquir. poss. vbi Alex. num. 4. addit, ita intelligi istam legem per omnes communiter doctores, quod per sequestrationem iudicalem, ex parte debi- toris, in dubio non perdatur possessio. & hanc sententiam communem esse tradit VVelsenbec. de iure sequest. cons. 7. num. 3. post Ferrar. in for. saximen. verb. audeat. num. 1. Cyn. & alios in l. unic. C. de prob. pec. seq. & notant Canoni- sta in c. 1. extr. de seq. poss. & fruct. qua de re latius in 1. par. huius operis. cap. 2. nu. 84. Sicut enim generaliter nemini possessio sua auferenda est sine causæ cognitione. c. laudabilem. extr. vt lue pend. c. conquerente. de restit. spol. c. satis peruersum. dist. 56. & c. inuentum. 16. quest. vlt. ita de iudice in dubio istud minus praesumitur, quasi per sequestrationem voluerit vero possessori & do- mino possessionem suam interuerrere, vel ea illum spoliare, c. 1. 2. & 3. extra. de sequestra. possess. & fructuum. l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. c. in praesentia. extra. de renunciat. cum similib. Et hoc respectu Alexander, eius nominis pontifex ter- tius, scriptum reliquit in c. 2. ext. de dolo & contumac. mitius esse remedium seque-

- sequestrationis, quàm in possessionem missionis, quod est aliquantò rigorosius, *secundum glo. d. c. 2. verb. sequestrari inf.* Ac, si hinc quoque contrà urgeatur, ex quo debitor tam possessor, quàm dominus rei manet, istam coërtionem contumaciæ, quæ fit, mediante sequestratione, in nullo prodesse creditoribus, respondetur: Etiam si tempore motæ litis, & dominus & possessor rerum sequestratarum maneat reus: tamen hæc iura fictione quadam legis potius, quàm verè apud eum existere, prout videlicet euentus litis docuerit. Si namque cadent in probatione sui debiti, creditores, res sequestratæ redibunt salutæ debitori, etiam cum lucro fructuum intermedij temporis, deductis solis impensis in rem ipsam factis. *l. si in Asia. 12. in princ. depos. l. planè. 38. de petit. her.* adeò, ut sequester, vel curator bonorum, medio tempore intelligatur debitoris nomine possedisse. *argumento l. quod meo. 18. de acquir. posses.*
- 3 Sin autem creditores probent de debito suo, ac aliter ipsi non satisfiat per debitorem, tunc non tantum in bonis sequestratis, sed etiam in fructibus eorundem, expeditur executio usque ad legitimam quantitatem debiti, qua de constat ex actis. Et sic pendente lite prædicta sequestratio in effectu nihil aliud creditoribus tribuit, nisi pleniorē debiti assècurationem, quò magis certi sint, in euentum victoriæ, de recipiendis suis creditis, ne fortè lite durante bona debitoris eorumque fructus dissipentur & pessum eant, in fraudem & perniciem creditorum, quod fieri nequit, rebus debitoris apud sequestrum existentibus, qui legem rei sequestratæ impositam seruare tenetur. *l. is penes quem 6. C. depositi. d. l. si in Asia. 12. §. cum sequestro. 2. ff. eod.* Fateor tamen, si debitor non haberet aliundè, ex quo se aleret, talem exhibitionem & sumtus litis mediocres, pro arbitrio videlicet iudicis, subministrandos esse ipsi ex rebus sequestratis. *l. f. §. quod si ei. vers. nam qui tales. C. de ord. cog. ac notat Curtius de sequestris. num. 10. quò de plenius in prima parte huius operis. capite*
- 7 *2. num. 153.* Superfluos autem fructus annuatim collectos, sequester vel intuitum reponit, *arg. l. is cui. 5. §. qui legatorum. 22. ut in possess. leg. ser. caus. vel. si de aliquibus debitis, ac creditorum prioritare constat, interim soluere iubetur æs alienum de fructibus prædiorum, in quantum se extendunt, donec*
- 8 prædia sequestrata commodum repererint emptorem. *l. 1. & 2. iuncta l. imperatores de tut. & rat. distrab.* Adeò verò sequestri munus necessarium est, ut
- 9 semel susceptum regulariter sine iussu vel interlocuto iudicis, aut nisi alia legitima causa superuenerit, illud deponere non possit. *Iason. in l. si fideiussor. 7. §. f. num. 4. & 5. qui satisd. cog. per l. ei apud quem. 5. §. f. depos. iuncta l. fin. §. si autem in verb. per suam interlocutionem creditorem ex pecunijs depositis accipere suum debitum. C. de bon. auth. iud. possid.* Et ex isto fundamento ante paucos menses fuit condemnatum quoddam oppidulum, ubi certæ pecuniæ penes senatum fuerant depositæ, eo fine, ut restituerentur victori in causa, ciuitas autem ad preces sui immediati superioris, recepta cautione de restituendo, vel seruando eos indemnes, ipsi eas pecunias adnumerarant, quod facere non debuerunt, *per superius allegata.*
- 10 Huius generis impedimentum est etiam præceptum de non alienando, in hoc saltem participans de utilitate & effectu sequestrationis, quod nō tantum interdicat ei, cui inhibitiō facta est, alienationem rerum suarum: verum etiam adeò arctat inhibitiū, ut, si de facto subsequatur alienatio, impediat translatiō in accipientem. *Bar. in l. si sciens. 26. per illum tex. ff. de contrah. emt. ubi emens ab eo, cui scit bonis interdictum esse, iuxta l. is cui bonis 6. de verb. oblig. non efficitur dominus, quod idem etiam Baldus notat in l. fin. in p. de pactis. ac Ioan. de Imol. in l. si ita quis. 135. §. ea lege. 3. de verb. oblig.*

*Effectum
præcepti de
non alienando.*

Quia verò istud præceptum nec priuat dominum suo dominio, nec posses-
sione, nec suspendit aut impedit eidem fructuum perceptionem, aut custo-
diam, satis inde luculenter apparet, tolerabilius esse debitori præceptum de
non alienando, quàm sequestrationem, quæ medio tempore suspendit &
interdicit domino etiam vsum rei sequestratæ, donec lis inter creditorem &
debitorem terminata fuerit. *cap. 1. 2. & 3. extra de sequestra. poss. & fruct.*
Ideoque supra conclusimus, regulam prohibitæ sequestrationis, in præcepto
de non alienando non habere locum, *in parte. 1. huius oper. cap. 2. circa fal-*
lent. 20. num. 175. Cum enim hæc inhibitiō non fiat ad alium finem, quàm
ne res petita, vel tota, vel aliquid ex ea distrahatur. *l. diuus. 5. in princ. de pet.*
her. debitorque, vel alio modo reus, isto casu, etiam post factam inhibitiō-
nem, non tantum dominus rei suæ maneat, verum etiam possessor, retinen-
do videlicet in manibus proprijs omnia sua bona, quam diu pender contro-
uerfia, vtendo & fruendo ijs, sine cuiusquam impedimento, pro arbitrio. *præ-*
citata. l. diuus. 5. & l. alienationes. 13. fam. l. hercis. non habet reus, quod con-
queratur de ablata sibi possessione, vel saltē commodò vtendi fruendi, quod
aliàs circa sequestrationem in consideratione habetur, & rationem prohibitæ
regulariter sequestrationis inducit. *Schurffius conf. 1. 6. 15. & 24. per totum.*
cent. 3. Godeu. conf. de sequest. 3. aliàs est in ordine conf. 106. per totum VVesenbe.
conf. 6. num. 3. Sic itaque, si reus aliàs frugalis est, non dilapidator, neque
suspectus, & habet facultates mediocres, ex quibus aliter creditori, vel actori
consuli & satisfieri potest, contentus esse prætor debet hoc interdicto de non
alienando, vt videlicet iubeat, reum nihil minuire, de suo patrimonio, adeò
vt nulla fiat prohibitio super fructibus rei. *l. si creditores. 31. §. planè si doceat-*
tur. 4. de privileg. cred. aliàs de rebus autorit. iud. poss. Ac, si quis dicat, in petitiō-
ne hereditatis cæterisque iudicijs vniuersalibus, venire non tantum res ipsas,
sed etiam fructus. *l. item veniunt. 20. §. item non solum. 3. vers. fructus aut. au-*
gent hereditatem de petit. her. cum similib. adeò, vt in præcepto de alienando
intelligatur etiam prohibita esse alienatio fructuum: replicabitur: istud non
esse in consideratione, ex quo alias habet facultates debitor, de quib. agens,
etiam fructuum nomine in euentum victoriæ, nihilominus suum consequi
valet. *d. l. si creditores. 31. §. planè. 4. ac notat Panor. in d. c. fin. num. 7. 8. & 9.*
extra. de sequest. poss. & fruct.

Licet autem in vniuersalibus iudicijs indubitatum sit, præceptum de
non alienando rectè emanare: tamen an idem etiam fieri possit aduersus
eum, qui singulari vel particulari iudicio conuenitur, puta, à quo fortè vin-
dicatur certus fundus, maius dubium est? Et prima facie videtur, quòd non,
tùm, propter regulam sequestrationis prohibitiuam. *l. vn. C. de prohib. pec. seq.*
tùm, quia speciale est in vniuersalibus iudicijs. d. l. diuus. 5. & d. l. alienationes.
13. item in appellatione ab executione, & in casu depopulationis fructuum,
vt fructuum alienatio inhibeatur l. Imperatores. 21. §. ff. de appella. iuncta
l. ab executione. 5. §. quod si de possessione. C. quorum appel. non recip. Vnde sequi-
tur, extra præmissos casus ius commune esse in contrarium. *l. quòd verò con-*
tra. 14. l. ius singulare. 16. ff. de ll. & in hac sententia acquiescit Curti⁹ de sequest.
num. 8. circa fin. Contrarium tamen innuit Panor. quòd videlicet ob ali-
quam æquitatem vel probabilem causam, hoc præceptum etiam in alijs,
quàm præmissis casibus, fieri possit. *Panormitanus d. c. 2. num. 16. extra. de*
causs. possess. & propriet. addendo: probabilem causam esse, quando iudex
præsumit, reum idè descendisse in contentionem, vt medio tempore lucre-
tur fructus, pro his enim, & huius generis causis, facilis debet esse iudex, ad
conce-

- concedendum saltem istud præceptum de non alienando, quod Panormitanus ipsum quoque inter restrictiones prohibitz sequestrationis enumerat, ac sic quasi planè facit illud arbitrarium. *Panorm. d. c. 2. n. 16.* Addit ibidem & alium casum, quando videlicet metuitur de dissipatione fructuum, lite videlicet mota super actione reali, allegando *l. Imperatores. 21. §. ijdem rescripserunt. 3.* in illis verb. *quamvis usitatum non sit, fructus agri, de quo disceptatio est, deponi, tamen, cum depopulantur, æquum est, eos apud sequestrum interim constitui ff. de appell. & facit c. fin. §. quo circa. ibi: faciatu fructus, quos pro libitu sue voluntatis possessores distrahunt, sequestrari. extra. de seq. poss. & fruct.* Verùm in hoc non est magnoperè laborandum, quando enim interdicatur alienatio fructuum, tunc ista prohibitio notissimos terminos præcepti de non alienando egreditur, & transit in naturam sequestrationis. *d. c. fin. §. quo circa. ibi: fructus sequestrari.* quæ indistinctè permittitur, ubicunq; met⁹ dilapidationis interuenit, per ea, quæ latius tradita fuerunt in prima parte huius operis, capite 2. nu. 125.
- 17 Quod quidem Angelus extendit, non tantum contra conuentum, qui inconsultè & temerè prodigit fructus, sed etiam ad eum, qui omnes fructus annuatim renatos conuertit in vsum suum & familiæ, nihil faciendo reliquum. *Angelus in d. l. Imperatores. 21. §. ijdem. n. 2. ubi & Ioan. de Imol. istud probat. n. 2. & idem Angelus in l. diuus. 5. per illum text. n. 2. de pet. her.* Sed hoc fortè procedit in casu, quando bona litigiosa non existimantur sufficientia pro exolutione creditorum, neque satisfactio aliqua offertur, aliàs enim prohibitus alienare, non prohibetur, pendente lite, fructibus ex fundo natis uti pro suo arbitrio, per superius allegata. & videantur de hoc plura in prima parte nostri operis, capite 2. n. 149. 150. 151. & 152. nisi in solo casu iudicati, quod suspenditur per appellationem, ex alia scilicet causa, quam quod executor modum excesserit, tunc enim, si res mobilis vindicetur, aufertur appellanti possessio, si immobilis petatur, tunc rei in controuersiam deductæ fructus, qui extant tempore prouocationis, sequestrantur & in tuto collocantur. *l. ab executione. 5. C. quor. appellat. non recip.* Quod sanè speciale est in casu prohibitz appellationis ab executione, in qua non exceditur modus, prout rectè aduertit *Ioan. de Imol. in d. l. Imperatores. 21. §. ijdem rescripserunt. n. 2.* Mouet & illud, quod in actionibus realibus, lite semel mota super dominio fundi, quem possidet conuentus, siue sola citatio subsequuta sit post preces principi oblatas, iudiciq; insinuatæ, siue lis desuper contestata fuerit, dicuntur nouissimo iure bona facta litigiosa, ita quod vitio litigiosi subiacent, ne valeant alienari. *auth. litigiosa. C. de litigios. Ferrarien. in form. libelli act. realis. n. 81. Baldus in l. 1. num. 6. C. commun. diuid.* Et hæc sententia, quod videlicet bona, quantumuis particulari iudicio vindicata, mox post emissam citationem, etiam ante litis contestationem, fiant litigiosa, communis est, attestante Romano *cons. 270. num. 3. & in l. quam. 4. §. 1. ff. de aq. plu. ars. ac sequitur Didacus Couarruius capite 15. practicarum quest. num. 6.* ita, ut nihil impedire videatur præceptum de non alienando, etiam vindicatio rei particularis. Posset & pro Panormitano adduci, quod creditoribus etiam super actionibus personalibus licet petere, quod possessori hæreditatis conuento fiat istud præceptum de non alienando. *l. si creditores. 31. §. planè si doceatur. 4. de priuileg. cred. alias de reb. auct. iudic. possid. ubi creditores heredem tantum habent personaliter obligatum, ex contractu videlicet defuncti, & debitor conuentus neq; dilapidator, neq; aliter suspectus est, ac nihilominus dicitur eo in loco, quod prætor isto casu iubeat, reum nihil diminuerede reb. hereditarijs.* Accedit, quod Rebuffus scriptum reliquit, quo pacto creditor asssecurationem sui debiti consequi valeat aduersus debitorem, in

primis forensem & extraneum, puta, quod petat, interdicti ipsi per ius dicentem, bonorum immobilium in loco arresti situatorum, alienationem, & fieri sequestrationem de alijs mobilibus, si sit suspectus. *Rebuffus in ord. reg. Gallia* *tomo 1. de literis obligat. artic. 6. glossa 3. num. 28. Baldus in l. per diuersas 22. num. 9. C. mandat. lason in l. si fideiussor 7. §. f. num. 7. & 8. ff. qui satisd. cog. Romanus cons. 241. num. 9. Alexander cons. 103. num. 6. volum. 2.* Idque propter timorem recessus ex loco, qui faceret creditori difficiliorem persecutionem iuris sui in alieno territorio. *Bartolus in l. de pollicitationibus 8. num. 3. per illum tex. ff. de pollicitat.*

Et si verò hæc sententia in rei vindicatione, quando petitur dominium rei per alium possessa, verissima est, quod vitium litigiosi contrahatur, & sicut post emissam citationem, ipsa legis dispositione reus prohibetur alienare rem petitam. *auth. litigiosa. & in corpore vnde sumitur. auth. de litigios. coll. 2.* ita liceat eidem facere impedimentum per præceptum iudicis de non alienando, per *superius adducta*: tamen secus est, si agatur personali iudicio pro certa re vel fundo, sicut fit, quando actor prosequitur fundum, emptum suo pretio, ac petit, post citationem adversarij decerni sequestrum adversus rem venditam, istud siquidem nullo modo permitti debet. *Jacobus de Areti. de sequestr. num. 10. in f.* Cuius rei videtur esse ratio, quod actio empti, licet tendat ad traditionem rei venditæ, tamen non ita sit præcisa, quin, si tempore ferendæ sententiæ res non amplius inueniatur in bonis venditoris, is ad interesse condemnatur *glossa l. 1. & l. ex empto. 11. per illos textus. de action. empti. ubi additionator ad glossam aperit post Bartolum in d. l. 1. & post glossam in §. pretium. Inst. de empt. & vend. hanc sententiam communem esse.* Nec obstat præcitata. l. si creditores 31. §. planè. 4. de priuil. cred. quia in dicto contrario præsupponitur, creditores habuisse obligatum heredem ex contractu sui antecessoris, ita, quod creditum ipsorum erat liquidum, ideoque non mirum, si saltem possessor hæreditatis, idemque hæres, nihil de paternis bonis iubetur diminuisse. *d. l. si creditores 31. §. planè 4. cum ad eum ex hæreditate nihil redire debeat. quàm quod superest, deducto prius ære alieno sui antecessoris. l. subsignatum 39. §. bona 1. l. venisse ad heredem 165. de verb. sig. l. cum emancipati 2. §. illud 1. de colla. bon. l. mulier bona 72. in fine prin. de iure dot. l. non amplius 26. de legat. 1.* Super actione verò personali, instituta contradebitorè, qui fortè debitum negat, nec vult recognoscere suam cautionem, quia res per negationem efficitur dubia *l. negantes 9. C. de act. & obl. diuersum est, cum à remedijs executiuis processus inchoari non debeat. l. 1. C. de exec. rei iud. l. vn. C. de prob. pec. seq.* Minus adversatur l. de pollicitationib. 8. in fin. verb. de pollic. quia loquitur contrarium in casu instituti recessus debitoris à loco, in quo agere coeperunt creditores siue ille discessus fiat ex causa necessaria, puta relegationis, siue spontanea, tunc enim pro maiore creditorum asssecuratione nihil prohibet, impetrare à iudice loci interdictum de non alienando bona ibi sita, ne postea cum ex actione sui debiti distrahantur creditores ad alia loca vel fora, non sine magnis sumtibus & molestia. *d. l. de pollicitationibus. 8.* Operatur enim ista inhibitiio vim iudicialis citationis, per quam reus præuentus ibidem bona sua defendere cogitur, quantumvis deinceps forum domicilij sui mutauerit. *argum. c. propositi. extra. de foro compet. l. si quis postea. 7. & l. ubi acceptum 30. ff. de iudic.* An autem vitium litigiosi afficiat etiam singularem successorem, vel tertium possessorem, videantur quæ exiguntur, latius in secunda parte huius operis. *cap. 3. num. 433. 434. 435. & 436. cum sequentibus.*

- 26 Nunc ad arrestum Saxonicum speciale, vel consuetudinarium perueni-
endo, eius etiam effectum & utilitatem describere, materię nostrę series po-
stulat. Est autem huius arresti, circa personam impetrantis, in casu non
concurrentium plurium creditorum, effectus, quod operetur vim tacitę hy-
pothecę, cuius ratione istud onus pignoris inhęret rebus debitoris arrestatis
quasi affixum & agglutinatum, ut transeat ad quemcunque successorem,
etiam singularem. *argumen. l. si debitor. 3. C. de distract. pignor. & l. 1. C. vend.*
- 27 *pignor. deb. imped. non poss. cum similibus.* adeo, quod hypothecaria prodatur
actio creditori, etiam aduersus tertium pignorum possessorem, præmissa ta-
men excussione principalis debitoris, ita videlicet, quod is non soluendo re-
periatur. *l. persecutione pignoris omissa 24. cum auth. hoc si debitor. C. de pignor. &*
- 28 *auth. sed hodie. C. de act. & oblig.* non autem, quod eodem modo, sicut aduer-
sus principalem, procedi possit executiue. *quo de videantur plura in 2. parte*
- 29 *huius operis, cap. 3. num. 435. 436. cum seqq.* Inducitur autem hæc tacita hy-
potheca ex quadam fictione iuris non scripti, ex quo lex nostra consuetu-
dinaria fingit, contractum hypothecę initam esse tempore arresti à iudice im-
petrati, quantumvis absente, in scio & inuito debitore, & ut maximè reuera
- 30 nullus contractus pignoris intercesserit. Neque enim dici potest, cum reo
contractum conuentionale pignus, ex quo illud procedit de consensu par-
tium expresso. *l. 1. in p. verb. nuda conuentione. l. si conuenerit ut nomen. 18. &*
per tot. ff. de pignor. act. l. contrahitur hypotheca per pactum, ut res debitoris pro-
pter aliquam obligationem sint hypotheca nomine obligata. 4. & l. res hypothe. 5.
- 31 *de pig. tit. generali.* Sed nec tacitum pignus interuenisse dicendum est, ex quo
in titulo. ff. & C. in quib. caus. pig. vel hyp. tacite contrah. nullus talis casus, prout
habetur in arresto nostro comprehenditur, *argumen. gl. in verb. bona fidei. §.*
actionum, ubi: quamcunq; hinc non inueniam, eam stricti iuris iudicabo. inst. de act.
- 32 *ac facit Inst. de his qui sunt sui vel alie. iur. in princ.* Prætorium autem pignus
præsupponit ius dicentis missionem in possessionem bonorum rei, ex causa
contumacię, vel quia is non cauet, prout fit in causa damni infecti, item lega-
torum seruandorum, sicut & iudiciale pignus præsupponit iudicatum, &
desuper factam executionem per missionem in possessionem bonorum con-
- 33 demnati. *Iason in §. item Seruiana. numero 2. & 3. Institut. de act.* Quod
quidem prætorium, item iudiciale pignus, prius constitutum non dicitur, nisi
realiter & actualiter in possessionem ventum fuerit. *l. non est mirum. 26. ff. de*
- 34 *pign. act. iuncto c. cum aliquibus. ext. de sent. & re iud.* Cum autem in propo-
sito nihil horum interueniat, quod ius reale vel pignoris tribuat, videtur eti-
am pro hoc actu arresti hypothecaria actio denegari, per illud vulgatum: si re
priuetur, nec nomen habere meretur. *glossa c. Chorepiscopi. §. quod autem. di-*
- 35 *stinct. 68. quo de Euerhardus in loco ab etymologia numero. 12.* Caterum, his
non obstantibus, arrestum nostri temporis & loci, à iudice impetratum super
bonis debitoris etiam in scij & absentis, legitimo tamen modo continuatum,
tribuit creditori, statim à tempore primi arresti, saltem ius tacitę hypothecę,
Eine dingliche Gerechtigkeith / idque iam olim ita fuisse in histerris practica-
tum, inuenio ex quibusdam annotationibus non infimi Iurisperiti, Grego-
rij Bruccij Cancellarij, laudatissimę memorię, Electoris Saxonię Ioannis
Friderici, quod & VVesenbecius innuit *in tit. de priuileg. cred. numero. 9. ac*
confirmat illustrissimus Saxonię Elector D. Augustus, in suis nouellis, con-
stit. 29. parte 1. dummodo istud arrestum trinis vicibus per singulas quater-
denas legitime fuerit prosecutatum. Schurffius cons. 15. numer. 8. 9. & 10.
- 36 *cent. 3.* Nec est, quod miretur aliquis, quare arrestum illud Saxonicum spe-
ciale,

ciale, quò de hîc tractamus, operatur ius hypothecæ quantumuis neque ex-
 pressa conventio de pignore interuenerit, neque casus arresti in titulis ff. & C.
 in quibus causis tac. pig. contra. reperiatur expressus: quia istud causatur ex
 consuetudine loci, quæ dicitur ius non scriptum. §. *ex non scripto. Instit. de*
iure nat. gent. & ciuil. & ad instar legis, in proposito fingit ipsa quoque tacitum
 consensum. Prout enim leges scriptæ subditos ideò obligant, quod iu-
 dicio populi expresso receptæ sunt, ita consuetudo harum terrarum inuete-
 rata, quam sine vlllo scripto populus approbavit, pro lege non immeritò cu-
 stoditur. *l. de quibus. 32. vers. inueterata enim. cum l. seq. ff. de ll.* Vnde alibi in
 specie scriptum legitur, quòd diuturni mores vtentium possint inducere so-
 lennitatem, ex qua transfertur ius reale, vel possessio rei in alium, etiam abs-
 que corporali prehensione. *Rochus Curtius in c. cum tanto. sect. 1. num. 27. ex-*
tra. de consuet. & ante cum Abbas in c. ex literis. num. 3. per illam textum, eod.
tit. vbi tenet, per consuetudinem artificiosè & figuratiuè posse induci aliquã
formam, in signum translatae vel traditæ possessionis, etiam si nulla traditio
interueniat. Quod idem probat etiam Baldus in l. vt inter diuinum. 23. n. 8.
C. de SS. eccles. vbi scriptum reliquit, per ius consuetudinarium transferri posse
possessionem etiam sine apprehensione, & ista appellabitur civilissima pos-
sessio, de qua non fit mentio, nisi in vno loco d. c. ex literis secundum eum, &
fusiùs Abb. in c. cum creuisset. nu. 13. de restit. spol. ibidemq. num. 14. addit istud
esse dictum Innocenti in alleg. c. 2. & communiter per Doctores approbati. Quod
& Alexan. de Imola probat. consuet. 83. vol. 2. numero. 1. item Baldus in l. de
quibus. 32. numero. 33. versic. viso de causis. ff. de ll. per c. ex parte. extra. de consu.
& tangit remissiue Chassan. in consuet. Burg. rub. 7. §. 1. num. 13. & 14. Sic
 fit, vt in proposito sententia confirmatoria arresti retrahatur ad tempus ab
 initio petiti, & in quantum de iure concessi arresti, argum. *l. donationes. 1. C. de*
donat. int. vir. & uxo. & c. ratihabitionem. extra. de reg. iur. in 6. Idque pro-
 pter fictionem legis consuetudinariæ, quæ operatur ius tacitæ hypothecæ in
 bonis debitoris, etiam absentis & in seclj. Ac, si dicatur, non posse relinqui lo-
 cum fictioni in proposito, ex quo iudex, aditus pro communicatione arresti,
 illud non purè, sed quasi sub conditione, in quantum videlicet de iure debet,
 decernit, per ea quæ in parte 1. huius operis. *capite 2. num. 199.* dicta sunt,
 vnde fit vt deinceps in processu de iustitia arresti disputeretur inter partes: re-
 sponderetur: eq. ipso, quòd deinceps arrestum pronuncietur validum, ita, vt non
 relaxetur, istam conditionem retrahi ad tempus & momentum indulti
 primi arresti, argumento eius quod tradit *Iason in l. si decem cum petiero. 148. n. 12.*
ff. de verb. oblig. per l. qui balneum. 9. §. amplius. 1. & l. potior. 11. qui pot. in pignor.
 Ex quo enim ius dicens ratum & firmum pronunciat arrestum, ista ratificatio
 vel ratihabitione extenditur retrò, non aliter, ac si ab initio interuenuisset illa ficta
 per legem consuetudinariam hypotheca, *l. f. C. de SC. Macedon. c. ratihabitionem.*
extra. de reg. iur. in 6. cuius ratione proditur hypothecaria actio etiam
 contra tertium possessorem, precedente tamen excussione principalis debi-
 toris. *d. auth. hoc ita. C. de pignor. quo de latius egimus in parte 2. capite 3. huius*
operis. num. 409. cum sequentibus.

Sicut autem effectus tacitæ hypothecæ oritur aduersus tertios possesso-
 res bonorum debitoris, à quo ipsi causam habent: ita multò mirabilior est
 alter effectus huius arresti contra alios creditores, siue sint eiusdem, siue etiam
 diuersi tituli, quibus primus arrestator omnibus præfertur, dummodo priui-
 legio anterioris hypothecæ, vel expressæ, vel tacitæ muniti non sint sicut istud
 notat *Vvesenbecius de privileg. cred. num. 9.* Caterùm, istud inde prouenit,
 quod

- 41 quod sicut regula: qui prior tempore, prior est iure, habetur pro indubitata, in pignore vel hypotheca conventionali, per ea quae notat Vanderanus de privileg. cred. in rubric. de divisione privileg. num. 12. & 13. ita locum reperit etiam in hypotheca legali & tacita, secundum Neguzantium de pignor. in 2. membr. 4. part. princip. num. 0. vers. quarto decimo amplia. per textum l. hac edicti. 6. ubi notat Baldus circa finem. C. de secun. nupt. ac tradit Dynus in c. qui prior tempore. extra. de reg. iur. in 6. in penul. col. & ibi notatur in additione marginali littera A. ac concordat Ferrariensis in form. libel. super act. hypot. verb. sub eadem obligatione. num. 12. per l. 1. in 2. responsio. C. rem alienam gerentibus. licet addat, glossam in l. si pignus 8 ff. qui pot. in pignor. hab. super eo dubitare. Prior tamen opinio receptior est, cum eadem sit virtus taciti & expressi, l. cum quid. si cert. pet. Ac, si obijciatur, ex quo arrestum tunc demum taciti pignoris effectum tribuit, si legitime fuerit prosecutatum. Schurffius, cons. 15. num. 9. & 10. volum. 3.
- 42 Ergo illud ius tacitae hypothecae computandum & inchoandum non est a tempore primitus impetrari arresti, sed demum a die petitionis tertij arresti, cum oblatione libelli arrestatorij, quam sequitur citatio debitoris, argumento §. omnium autem. Instit. de pæn. tem. litig. l. 1. & l. 4. §. prator. ff. de in ius voc. aut saltem non prius, nisi super deductis & allegatis hinc inde per partes, arrestum per iudicem pronuntiatum fuerit validum. argumento, l. in hac actione. 3. in p. verb. condemnationis tempus spectandum. ff. de condi. triticar. l. 3. §. in hac. commodati. responderetur: sicut arrestum ab initio sub ea conditione fuit decretum & concessum, quatenus deinceps exactis appareret, illud de iure subsistere, per ea quae tradita reperiuntur in 1. part. nostri operis. cap. 2. num. 198. 199. & 200. ita conditio per sententiam tunc purificata, qua mediante confirmatur processus arresti, effectum suum retrò ex erit, fingendo, ius taciti pignoris interuenisse statim a die & momento impetrati primi arresti, argumento. l. potior. 11. §. videamus. 1. ibi: cum semel conditio extiterit, perinde habetur, ac si illo tempore, quo gestum negotium est, sine conditione stipulatio interposita fuisset. ff. qui pot. in pign. hab. & l. quod si. 14. de pericul. & commod. rei. vend. Eo enim ipso, quod iudex in processu pronunciat arrestum validum, retrahitur hæc confirmatio, sicut rati habitio, ad tempus celebrati primi actus d. l. f. vers. necesse est. ibi: rati habitio generaliter retrahitur, & confirmat quæ ab initio subsecuta sunt. C. ad SC. Macedon. l. bonorum. 24. ff. rem ratam haberi. c. rati habitationem. extra. de reg. iur. in 6.
- 44 Licet autem præcitata iura loquantur in rati habitatione spontanea & voluntaria: tamen nulla potest assignari ratio diuersitatis, quare videlicet idem non debeat esse in rati habitatione necessaria, quæ oritur ex sententia iudicis, & obligat condemnatum ad parendum sententiæ, & sic ad ratificandum ius pignoris, in bonis debitorum creditoribus acquisiti ex lege consuetudinaria, etiam si debitor istud inuitus faciat. l. inter stipulantem. 83. §. Stichum. 7. de verb. oblig. cum iudicium reddat de albo nigrum, & de nigro album. l. ingenuum. 25. de stat. hom.
- 45 Nec obstat l. in hac actione. 3. prius allegata, cum alijs, quia loquuntur contraria de facienda rei æstimatione ratione moræ per debitorem commissæ, quod non venit in considerationem nostri dubij, ubi agitur de effectu arresti, permitti sub conditione, si videlicet & quatenus de iure valeret, ac postea in processu confirmati.
- 46 Ne tamen quis fortè decipiatur amphibologia dictionis, arrestum, cum vocabulum non habeamus, quibus remedium sequestri ab arresto consuetudinario horum locorum discernamus: sciendum est, quotiescunq; vel bona mobilia, vel persona debitoris arrestantur iudicis officio, Werden gefömmert vnd auffgehalten/ ex iusta aliqua & per legem vel statutum

tutum approbata causa, ita, vt vel commendentur domino hospitij, vel recipiantur in custodiam publicam, aut alterius priuati vel officialis, quam commissarium, item sequestrum appellamus. *l. sequester. 110. vbi Rebuffus de verb. sig.* istud diuersum esse ab hoc arresto consuetudinario & speciali, quod nihil neque in personam, neque in res debitorum intentat, sed solum id agit, vt creditor, hac via mediante, sibi tacitum acquirat pignus, cui incumbat, & ex eo magis securus sit, quam si in personam agere debeat. *argumen. §. furti autem Inst. de oblig. quæ ex delict. nasc.* Si itaque contingit, detineri bona vel personam obligati, ista manusinectio propriè sequestratio appellatur, quæ regulariter non est permessa nisi in certis casibus, & ex certis causis, de quibus in cap. 2. parte. 1. operis nostri. num. 101. cum seqq. item in cap. 3. 4. 5. 6. & 7. ibidem per totum. Sic itaque relinquitur, quod in proposito nostro, arresti videlicet consuetudinarij, bona immobilia arrestata regulariter dimittuntur possessioni & custodiæ ipsius domini, ita vt de ijs vtendo fruendo disponere possit pro arbitrio, adeo, quia nec isto casu dicuntur bona arrestata vitio litigiosi affici, per ea, quæ in 2. parte huius operis, capite 3. numero 453. cum sequentibus latius fuerunt deducta. nec eorum custodia vel cura ad alios transeat: nisi fortè plures concurrant creditores, & arrestatores, ita vt debitoris bona non iudicentur soluendo: tunc enim, ne intermedio tempore, donec super prioritate creditores inter se certant, bona pessum eant, ijs curator datur, non aliter, atque si bonis vltro cessisset obligatus. *argumento l. f. ff. de cur. bon. dan. l. 2. C. quando fiscus vel priuat. Rosfredus in tract. libelli de officio iudicis, quo bonis curator datur. ac sequitur Petrus Iacobus in sua pract. rub. de cess. bon. num. 5.* Quod autem pacto processus arresti instituat, & continetur, aut prolecutetur, videantur quæ tradidimus in 1. parte huius operis. capite 2. num. 192. & seqq. vsq. ad num. 207. inclusiue, & in hac 3. part. cap. 8. num. 41. cum seqq. item, cur arrestum peti possit aduersus iacentem hæreditatem, videatur in 2. part. cap. 3. num. 411. cum sequentibus.

Pœna frangentis arrestum.

Vltimò, pro complemento arresti nostri consuetudinarij, queri potest, quæ sit pœna frangentis arrestum, vel obstagium, hoc est, discedentis aut mouentis bona sua vel personam e loco, vbi arrestum factum, vel obstagium præfixum est? Quam quidem in persona violantis arrestum describit Zobelius in suis addit. ad gl. verbi. Als ob er nie vorfesseet. Landrecht. lib. 1. art. 68. in fine. quod videlicet talis banniri & proscribi possit, addendo ibidem, istud ita obseruari, quod ante eum tenuit etiam Massuerius in practica forensi. tit. de præsumpt. num. 16. vbi refert, taliter fugientem ex arresto haberi pro confesso, adducendo textum, glossam, Bart. & alios in l. in eos. 13. ff. de cust. reor. l. impuberib. 7. §. præterea. 2. de suspect. tutor. l. locorum. 11. C. de om. agro. deser. lib. 11. Et, quod e carceribus aufugiens, habeatur pro confesso & conuicto, illam sententiam communem esse tradit Ripa in l. admonendi. 31. num. 170. ibiq. Iason 163. & Curt. 165. ff. de iureiur. Boërius decis. 115. n. 9. ac testatur Iul. Clarus in lib. 5. recept. sent. §. f. q. 21. num. 25. & Duennas regula 389. fall. 2. Quod autem etiam is, cui locus alicubi assignatur ex quo recedere nequeat, carceratus dicatur, est tex. in l. 2. ff. de lib. hom. exhib. & l. Titio 100. §. Titio 100. ne à monumento. de cond. & demon. Et quod recedens ex arresto, is quoque dicatur carceris effractor, docuit Oldradus cons. 65. & Boërius quest. 215. numero 12. & 20. & Guido Papa quest. 23. quo de latius videatur Menochius de arbitrarijs iudic. lib. 2. centur. 4. casu 301. num. 7. 8. & 9. cum seqq. Verum, quia doctores in locis præallegatis, de pœnis videlicet effractorum, magis in terminis causarum criminalium, quam ciuiliū, loquuntur, prout soluit etiam Bertrandus

- in 6. volu. cons. 149. nu. 27: ideo plus placet, quod alibi Massuerius scriptum reliquit: cum, qui fregit arrestum in causa pecuniaria ipsi factum, si deinceps deprehendatur, incarcerationi tamdiu posse donec præstet cautionem, de soluendo debitum, vel de stando iuri. *Massu. ubi supra de subhastat. in princip. arg. l. relegati 4. ff. de pœn. l. aut damnum 8. §. quisquis autem 7. eod. tit.* Ac, quod frangens arrestum vel discedens ex loco palatij vel alio, qui ipsi deputatus fuit pro custodia, non teneatur poena frangentis carcerem, testatur Iason. in l. admonendi 31. lectura 1. num. 90. vers. secundo limita. & in 2. lectura num. 159. de iureiur. per ea, quæ tradit Albericus de Rosate in l. succurritur 9. num. 3. ff. ex quibus causis maiores. ubi addit, se istud ita viasse praticari. & hanc sententiam sequitur Boerius d. quest. 215. num. 21. ubi addit, istam sententiam sibi videri magis equam. post Olaradum cens. 65. quod nempe pro conuictis non habeantur, sed puniendi sint extraordinariè. Boerius d. num. 21. ita, ut plebei post fugam arreptam ex custodia in pecuniarijs causis, deinceps arctiori custodiæ commendentur carceris nimirum, aut compedum, secundum gloss. l. 1. ff. de servis fugitiuis, ac melius facit l. Lege Cornelia 25. §. præterea 1: in verb. ex vinculis ius dicant, ibiq. glossa ad SC. Syllan: Iacob. de Belloviso in tract. criminali, de Quæst. & quelit: tom. n. 107. Arg. de Aretio de malefic. verb. fama publica nu. 83. ubi & additionator notat, istam poenam sufficere ac seq. Boerius d. decis. 215. n. 19. Si verò persona nobilis aut aliter in dignitate constituta discederet ex obstagio vel arresto, is denuò requirendus, ut sese sistat, in priorem locum, inde non recessurus, quousq. securum præstet creditorem, & satis faciat iudici per multam pecuniariam super violata per fugam eius iurisdictione & imperio. Cum eaq. poena memini in supremo tribunali Electoratus Saxoniz aliquando quandam non extremi nominis remitti in causa appellationis per ipsum instituta, ad iudices primæ instantiæ anno 1570. Quo de aliquid etiam tangitur in secunda parte huius operis cap. 1. nu. 101. & 102. Quod tamen eodem casu procedere existimauerim, quatenus iusta causa recedendi non suberat, puta, incendiij, ruinae inuentus latronum, & similis periculi vel necessitatis. arg. l. 2. §. si quis municipalis. cum seqq. & l. si is qui fideiussorem §. si quis caut. iudic: sisti.
- 53 Idemq. est, si fugitiuus ante emanationem novæ citationis poenitendo ipsimet se repræsentarit in locum, ex quo pedem movit. *Roman. cons. 143. num. 1. 2. & 9.*

- His ita firmatis, operæ pretium est, indagare, in quo convenient, aut differant tria præmissa remedia, sequestrationis, præcepti de non alienando, & arresti nostri Saxonici vel cōsuetudinarij. Differt autem hoc arrestum à præcedentibus duobus remedijs. Primò, ratione originis, ex qua causatur, cum beneficium sequestri, item inhibitiō alienationis, à lege scripta proficiantur, c. 1. 2. & 3. extra de sequest. poss. & fruct. l. un. C. de prohib. pec. sequest. iuncta l. diuus 5. de pet. her. hoc venit ex iure non scripto, id est, ex consuetudine particulari horum locorum & provinciarum, quæ iure Saxonico reguntur prout de arresto Gallico loquitur Molin. in consuet. Paris. tit. 2. gloss. 1. verb. arrest. num. 3. & 12.
- 54 55 Petr. Paul. Paris. cons. 107. numero. 79. vol. 3. Secundo differunt obiectis, cum propriè loquendo sequestratio regulariter versetur circa mobilia l. sequester 110. & ibi Rebuffus de verb. sig. 145. in l. si fideiussor 7. §. f. n. 7. 30. & 31. qui satisd. cog. quo de superius etiam tactum fuit in 1. par. huius operis. cap. 2. numero 83. præceptum autem vel interdictum de non alienando propriè habet locum in immobilib. d. l. diuus 5. & l. alienationes. 13. famil. hercis. Arrestum porro Saxonicum speciale & consuetudinarium indistinctè se extendit ad omnia bona debitoris, siue mobilia siue immobilia in loco domicilij debito-

Differentia
inter seques-
trationem,
præceptum
de non alie-
nando &
arrestum

ris exi-

ris existentia : nisi in petitione aresti certa tantum bona per actorem designa-
 ta fuerint, de hoc ad quotidianam experientiam prouocando. Tertiò diffe- 59
 runt etiam circa causam formalem, requisitis videlicet, siquidem in seque-
 stratione regulariter ab initio requiritur citatio partis, contra quam impetra-
 tur sequestrium. *Curtius de sequest. num. 40.* quia causæ cognitionem deside- 60
 rat. *l. si fideiussor. 7. §. f. ibi: si hoc iudici sederit. ff. qui satisd. cog.* causæ autem co-
 gnitio præsupponit citationem. *l. in cause. 13. §. causa cognita. de minoribus. l. 3.*
§. causa cognita. de bon. poss. ac sequitur Ang. in l. Imperatores. 21. §. f. de appell.
 Mouet, quòd, sicut à captura personæ non debet incipi processus. *l. nemo car-*
cerem. 2. C. de exact. trib. lib. 10. l. ob es. 12. C. de act. & obl. ita nec à sequestro, 61
 quod nihil aliud est, quàm captura rerum debitoris. *Bal. in l. consentaneum.*
8. num. 32. C. quomodo & quan. iud. & ista pars est verior, attestante *Curtio de*
sequestis. num. 40. per l. de unoquoq. 47. ff. de re iud. post Paul. de Cast. cons. 272.
incip. in causa captura. num. 1. vol. 1. Bal. in l. si quis curialis. 12. per illum tex. in
verb. conuentione premissa. num. 1. C. de epis. & cler. vbi tenet: quando captu- 62
ra fit pro executione sententiæ, vel instrumenti executiui, semper debet præ-
cedere citatio. ac probat Baldus in cons. 156. num. 3. vol. 2. & quòd tunc requi-
 ratur causæ cognitio saltem summaria, ac per consequens citatio, refert *Pa-*
nor. in d. c. 2. num. 28. & ibi alij Canonista, extra. de sequest. poss. & fruct. Quod
 idem probat etiam *Gallius obser. 150. num. 10. lib. 1. vbi scriptum reliquit.*
 adeò prohibita & odiosa regulariter esse aresta, vt ex constitutione imperij
 in comitijs Spirensibus anno 70. promulgata emanent simpliciter, & absque
 omni clausula, mandata de relaxatione aresti, sub idonea tamen cautione. *ac*
patet ex notatis in hac 3. parte nostri operis. cap. 7. num. 15. nisi fortè periculum 63
 sit in mora, quo casu, etiam absque citatione partis, & absque causæ cogniti-
 one, ad sequestrationem proceditur, ne fuga instruatur, *per tradita in d. c. 7.*
num. 15. 16. & 17. huius partis. At in aresto nostro consuetudinario speciali, 64
 ab initio nihil tale fit, quia illi petitioni deferitur, absque omni causæ cogniti-
 one, simpliciter super precibus superiori insinuatis pro aresto, & vt pluri-
 mum planè inscio & ignaro debitore, cui ante tertiam aresti renouationem
 nullum prorsus aut rarius insinuatur monitorium: licet in aresto Gallico
 aliud obseruari scribat *Molinaus in consuetudinibus Paris. tit. 2. gl. 1. verb. arest.* 65
num. 12. de quo sanè non multum curandum est, cum quælibet prouincia
 suos mores habeat. *c. utinam. distinct. 76. c. in his distinct. 11. c. illa, distinct. 12.*
 ideoque consuetudines cuiusque regionis attendendæ sunt. *c. consilium. post* 66
princ. ibi: consuetudinem tue regionis obserues. & §. respondimus. extra. de obser.
iciun. cum c. certificari de sepultur. Quòd autem super prima impetratione, si-
 cut & super sequenti renouatione aresti, nulla citatio sit necessaria, probat ex-
 perientia & practica quotidiana. Bene tamen verum est, quòd post tertiam 67
 renouationem aresti, assignetur obligato terminus ad dicendum contra are-
 stum. & ad proponendum suas exceptiones, quas præten- *de quo & eius*
processu videatur constitutio domini Electoris Saxonie Augusti 29. part. 1. Et in 68
 his duobus punctis, quatenus arestum sine citatione partis, item sine causæ
 cognitione decernitur, concordat illud cum præcepto de non alienando. *d.*
l. diuus. s. de petit. hered. & l. fin. §. ex quadrante. de doli excep. Ac, si
 obijciatur, idem iuris etiam circa sequestrationem propriè ita dictam esse, vt
 ad nudam instantiam creditorum facilè permittatur sequestratio, siue sub-
 sint causæ suspecti debitoris, siue non, *prout de hac consuetudine testatur Iaco-*
buis de Arena. de sequestrat. num. 8. respondetur primò: cum is, tanquam Ita-
 licus Doctor, scribat de consuetudine sui temporis, intelligitur, hanc consue-
 tudinem

- tudinem referre & restringere ad loca suæ patriæ & eius soli, in quo vixit, nō
 69 autem ad alias prouincias ipsi ignotas & incognitas, per argumentum de
 tempore ad locum, quod in iure validum reputatur, *secundum Bart. in l. vi-*
num. 22. num. 2. si cert. pet. & in l. f. per illum tex. de condict. triticar. & l. ratio.
 70 3. §. si per venditorem. 3. de action. emt. Deinde quicquid dicat Bartolus in l.
 de quib. 321. 4. q. principa. de ll. vni doctori, de consuetudine maximè genera-
 li, abrogatæ legis attestanti, fides adhibenda non est. *Bal. in l. si is. §. 1. ff. de pi-*
gnor. & in l. consentaneum. §. nu. 30. C. quomodo & quando. iud. Imola. in l. 1. §.
nunciatio. vers. an autem propter id, quod dixi. ff. de no. op. nunc. nisi alij Docto-
 71 res communiter asseuerent, aliquid seruari de consuetudine. *Ias. in l. de qui-*
b. 32. num. 89. de ll. cum consuetudines facti sunt, quas etiam principes pro-
 72 babiliter ignorare præsumuntur. c. 1. extra. de constit. in 6. & facta plerumq;
 etiam prudentissimos fallant. l. 2. ff. de iur. & fac. ignor. & hæc sententia, quod
 videlicet non credatur glossæ, vel vni alicui Doctori, attestanti de consuetu-
 dine, sit præter vel contra ius commune, maximè, si habeat contradicentes,
 aut non concordantes alios Doctores, communis est, teste *Racho Curtio in c.*
cum tanto. sect. 8. num. 9. extra. de consuetud. per fundamenta ibidem ad longum
deducta. Ex quo itaq; stante, quod dixit Iacobus de Arena, consuetudine eius
 temporis obtentum esse, vt iudices indistinctè faciant sequestrationes, siue
 debitor sit suspectus, siue non, sequeretur, quod frustra positi forent tituli.
 c. de prohib. pecu. sequest. & extra. de seq. poss. & fruct. aut saltem ijs esse deroga-
 tū per contrariam consuetudinem (quod nō præsumitur, nisi probetur, argu-
 mento. l. cum lex. 22. ibi: in futurum vetet. ff. de ll.) standum erit dispositioni
 legis scriptæ, vt quæ semper loqui dicitur & in viridi esse obseruantia. l. Ar-
 73 riani. 5. C. de heret. Potest & aliter responderi: quod Iacobus de Arena lo-
 quatur de imperitia iudicum, quo pacto videlicet indistinctè procedant ad
 sequestrationem, de facto potius, quàm de iure, cum vt scriptum reliquit
 Papiensis, hodiè vt plurimum iustitia administretur per boues & ignorantes,
 qui ex inscitia iuris faciles sunt ad concedendum omnia sequestra, quando
 & contra quemcunq; petuntur. *Ferrariensis in forma saximenti verb. sapiens.*
 74 in princ. Ac, quod sequestrum propriè ita dictum, transferens videlicet custo-
 diam, & detentionem rerum sequestratarum ex manib. debitoris in tertium
 (extra tamen terminos statuti executiui, vel conuentionis executiue) ne qui-
 dem in his prouincijs decernendum sit absq; causæ cognitione, *concludunt*
Schurffius cons. 15. & 27. per totum centur. 3. Godenus de sequest. cons. 3. quod alias
in ordine est. 106. n. 4. Wesenbecius de sequest. cons. 7. per totum. & ita communi-
 75 ter pronunciatur in his & vicinis dicasterijs. Quartò differunt in eo, quod
 super sequestro fides de debito fieri debet saltem summaria, per iuramentum
 videlicet creditoris, aut aliter. *Paulus de Castro cons. 473. incip. pro pleniore*
examine. num. 5. parte 1. post Bar. in extrauaganti ad reprimendum. verb. summa-
riè. & l. thesaurus. 15. per illum tex. ff. ad exhib. l. in l. Aquilia si deletum. 40. ad l.
Aqu. l. si. C. de fide instrum. & istud seruat totus mundus. Cast. ubi suprà. cons. 473.
 76 num. 6. Cum sequestrum sit tantum præparamentum alterius actionis vel
 petitionis principalis, non aliter, atque dicitur de iudicio ad exhibendum,
 quod sit præparatorium rei vindicationis, l. 1. & ibi. gl. verb. necessario. ad exh.
 l. 3. §. est autem. verb. acturus. eod. tit. & in l. 1. verb. instituitur. de interrog. act.
Bartolus in l. qui de inofficio. 20. nu. 4. & 5. de inoff. test. Ideoque summariam
 solum probationem requirit, cum eius fides speretur suppleri in subsequen-
 te iudicio ordinatio, secundum communem opinionem. *dd. de qua attestatur*
Baldus

Balans in l. 2. nu. 10. C. quando fis. vel priuatus. & in l. quod tempore. 3. nu. 6. 7. 8. & 9. C. de restit. milit. post Panormitanum in c. veniens. nu. 2. & 12. extra. de testibus. & in c. causam qua. nu. 1. eod. per c. inter dilectos. de fide instrum. At in aresto nostro speciali vel consuetudinario non requirunt iudices aliquam probationem, etiam semiplenam vel summariam, sed credunt solis narratis supplicantis super quantitate debiti, quantumuis sæpè nec autochiron, nec exemplar inde transsumtum creditor produxerit. Sed tamen cauti vel literati iudices non facillè descendunt ad concessionem eius aresti, ne litem faciant suam. *Instis. de oblig. que ex quasi del. l. f. C. de pœna. iudic. qui malè iudic.* nisi ipsis exhibeatur originale, vel saltem exemplar fide dignum præten-
 debiti, *de quo infra etiam tangitur. nu. 89.* Quin & nihil commune ha-
 bet arestum nostrum cum præcepto de non alienando, hoc enim, secundum aliquos non passim, sed regulariter tantum pro vniuersalibus iudicijs, aut singularibus, in quibus deducimus dominium rei petite, competit, *per ea, que supra. nu. 15. exegimus:* arestum autem nostrum prouinciale peti potest, non tantum circa actiones rei persecutorias, sed etiam circa personales, ac vt plurimum in causis pecuniarijs, mutui & similibus. Differt & in alio istud are-
 stum à præcepto de non alienando, siquidem hoc regulariter petitur in vno eodemque libello supplicatorio pro citatione super causa principali, hereditatis videlicet restitutione, & ad instantiam partis mox decernitur. *l. diuus. 5. in princ. verb. antequam lis inchoaretur. de petit. her. & est melior de iure textus. in l. f. §. ex quadrante. ibi: hereditatem ab eo tempore petijt, & ne quid ex ea minueret, impetrauit. ff. de excep. doli:* in aresto verò nostro consuetudinario, ab initio non requiritur de necessitate aliquis libellus, maximè inscriptis, sed sufficit recitatio nudi facti, quo pacto creditori sit obligatus Titius, aut saltem editio exemplaris, iuncta petitione, vt iudex ipsi decernat primum arestum in bona rei, offerendo se simul ad legitimam prosecutionem huius aresti per competentia interualla, *per eam, que ad longum tradidimus in hac tertia parte. capite. 8. nu. 41. & seqq.* Quintò, diuersum est arestum nostrum à seque-
 stro etiam alio respectu, quia in sequestro non reperiuntur statim dies vel tempora præscripta infra quæ illud prosequi oporteat sequestrari facientem, sub pœna relaxationis, cui regulariter locus non est, nisi vel satisfactio præstetur, vel aliter lis finem accipiat. *l. si fideiussor. 7. §. f. qui satis dat. cog. leg. senatusconsulto. 16. §. f. de offic. pres. l. imperatores. 21. §. f. de appellat. l. f. C. de ordine cognit. l. litib. 20. C. de agric. & censit. lib. 11. ac notat Ferrariensis in forma saxamenti. verb. sapiens. n. 5.* Quod idem est etiam in præcepto de non alienando, siquidem & illud non aliter dissoluitur, nisi oblata cautione, vel finita lite per sententiam. *d. l. diuus. 5. in p.* (licet circa prohibitionem alienationis per iudicem factæ, Petrus Paulus Parisius *cons. 107. nu. 70. & 71. volum. 3.* contrarium tenuerit, quasi videlicet istud præceptum non mereatur relaxationem, etiam oblata condigna satisfactio, quod tamen est contra expressum textum. *in d. l. diuus. 5. ibi: nisi maluerit satisfacere. de petit. her.*) Sed arestum nostrum consuetudinarium, quantumuis vna vel altera vice petitum & renouatum, tollitur, non facta aresti legitima prosecutione per tres vices, de vna quindenaria in aliam, cum oblatione libelli arestatorij circa tertiam renouationem, *de quo superius. capite 8. nu. 49. & seqq. latius.* Sextò differunt effectu, primo ideo, quòd in arestatione vel sequestratione iuris ciuilibus, quàm vocamus necessariam aut iudicialem, transit saltem tenuta vel custodia rerum debitoris ad manus iudicis aut sequestri. *l. licet. 17. §. rei depositæ. 1. ff. de pos. l. interesse. 39. de acquir. possess.* estque id, quod Rebuffus tradit, res sequestratas poni in mani-
 bus iusti.

- bus instituit. *Rebuffus in ordin. reg. Gallie, rub. de praconijs. artic. 2. gl. vn. nu. 2.* vbi addit rationem: quia, inquit, si res in manibus obligati relinqueretur, is & fructus perciperet, & solutionem de die in diem ulterius differret in quantum posset, & interdum repetita die venderet. *Rebuffus ubi supra num. 3.*
- 84 Cæterum, in arresto nostro consuetudinario, quantumuis omnia bona fuerint arrestata, dimittuntur tamen sine omni inquietudine in potestate debitoris, ita, vt ipse de ijs pro arbitrio regulariter possit disponere, donec feratur sententia definitiua, argumento eorum, quæ de arresto consuetudinario vel conuento tradit *Parisi. cons. 107. num. 70. & 71. volum. 3.* nisi fortè plures creditores concurrerent, & ob consumptionem vel dilapidationem metus sit, vt
- 85 omnibus debitor satisfacere possit, tunc enim curator bonis datur, *sicut paulò antè, num. 48. monuimus.* Septimò per sequestrationem propriè ita dictam impetrator sequestri non consequitur aliquod ius reale, pignoris puta, cuius ratione posset præferri alijs creditoribus, aut arrestatoribus postea venientibus. Quod probo, quia sequestratio minùs censetur onerosa debitoribus, quàm sit in possessionem missio *c. 2. extra. de dolo & contum.* Cumq; missio vnus ex pluribus creditoribus, qui sunt vnus & eiusdem tituli, pro sit omnibus, ita, vt tunc nemini concedatur aliqua prærogatiua circa anterioritatem
- 86 temporis. *l. cum vnus. 12. in p. ff. de bon. auct. iudic. possess. l. f. C. eod. tit. l. is. cui s. §. qui prior. 3. ff. vt in possess. leg. l. si finita. 15. §. si plures. 15. & l. prætor ait. 7. §. eius rei. de dam. infect.* consequens est, quòd, quamuis prior quis sequestrari fecerit res debitoris, ex eo non præferatur alijs creditoribus: vbi tamen è contrario arrestum nostrum consuetudinarium afficit bona arrestati nexu talis hypothecæ, cuius ratione prior arrestator præfertur omnibus posterioribus siue eiusdem tituli, puta arrestatoribus, siue diuersi tituli creditoribus, quantumuis etiam expressam hypothecam habentibus. *Vesembec. de privil. cred. num. 9.*
- 87 In hoc tamen prædicta tria remedia conveniunt, quòd, sicut sequestrum, item præceptum de non alienando, sunt præparatoria alterius iudicij, & expectant alios ordinarios aut executiuos processus post se. Cum, qui primò fecit sequestrari bona debitoris, postea prosequatur causam suam, repetendo illam qualem qualem petitionem, super sequestratione ab initio propositam, ac officium iudicis implorando, pro compellendo reum ad solvendum, quod debet. *Curtius de sequest. num. 54.* ac desuper iudex pronunciat, condemnando vel absoluendo reum in causa principali. *Papiens. in forma saximen. verb. audeat. num. 3. per auct. offeratur C. de litis contest.* ita idem fit in prosecutione arresti nostri consuetudinarij, per ea, quæ notat *Schurffius cons. 15. num. 8. cent. 3. & Dominus Elector Saxonie Augustus in suis novellis,*
- 88 *constit. 29. parte 1.* Secundò sicut in sequestro vel præcepto de non alienando, debet saltem vel semiplenè & præsumptivè de iure actoris constare. *Baldus in l. quod tempore 3. num. 8. & 9. C. de restit. mil. & l. 2. numer. 11. C. quando fisc. vel privat. per l. 2. in verb. si mulier domum ad se pertinere monstravit. C. de vxor. mil. & eor. qui reip. caus. absunt, & est similis tex. in l. In Aquilia si deletum. 40. ibi: ad suspicionem iudicem deducam ff. ad l. Aquil.* ita idem requiritur etiam in arresto, secundum tutiorem opinionem, quam superius tenui in quarta different. num. 77.
- 89 Tertiò, in hoc etiam pari passu ambulant, quòd, sicut reus, citatus in termino ipsi assignato ad dicendum contra sequestrum, aut contra præceptum de non alienando, petit, illud, quatenus de facto processit, (quia fortè non fuerunt obseruatæ solennitates ad impetrationem sequestri necessariæ) officio iudicis reuocari & cassari, *Curtius de sequest. quest. 2. n. 54 per ea, quæ tradunt gl. & Dd. in c. 2. extra. de sequest. possess. & fruct.*

fruct. ita circa arestationem, reus in termino proponit suas exceptiones ad-
 uersus arestum, quod videlicet arestator illud non fuerit legitime prosecu-
 tus, item quod factum die feriato. *contra l. f. C. de ferijs.* item contra iacentem
 hereditatem, aduersus ea que tradidimus in secunda parte huius operis. capite
 3. num. 414. ideoque petit, arestum relaxari, vel nullum declarari. *Schurffius*
d. cons. 15. num. 8. cent. 3. & probatur per constitutionem electoralem. 29. parte 1.
 Quo casu, si iudex interloquendo arestum confirmet, proceditur ordinario
 modo, sicut in alijs causis, usque ad condemnationem vel absolutionem
 arestati debitoris, argumento eorum, quæ mouet *Ferrariensis in forma saxim.*
verb. audeat. numero. 3. & probatur per constit. elect. 29. parte 1. 91
 Quartò circa formam pronuntiandi super aresto, item sequestro usque ad finem cau-
 tate prosecutato, nulla notatur diuersitas, sicut enim iudex, in processu sequestra-
 tionis, creditore non probante de iure suo, sequestrum cassat & reum absol-
 uit, *Ferrariensis in forma saxim. verb. sapiens. numero 1.* (non enim debet ipse 92
 cum rebus suis hære in perpetua quasi custodia. *Papiensis in forma saximen.*
verb. audeat. num. 4. per l. penul. C. de fideiuss. & l. si eo tempore. C. de remiss. pig.)
 ita idem accidit in aresto nostro consuetudinario. Quintò & ultimò, pro- 93
 ut sequestrum, item præceptum de non alienando soluuntur satisfactione,
 quemadmodum supra nu. 81. & in secunda parte huius operis. capite 3. num. 48.
 probatum fuit, traditq. *Panorm. in c. 2. in f. extra. de seq. poss. & fruct. item Gas-*
sius obser. 148. num. 5. lib. 1. per l. fin. C. de ordine cognit. quam sententiam à Do-
ctoribus probari, & seruari communiter in practica, refert Curtius de sequest.
quest. 2. num. 55. pari modo per omnia & hoc aresti impedimentum eodem
modo tollitur, oblata cautione de stando iuri, & iudicato soluendo. Schurffius
d. cons. 15. num. 15. cent. 3. 94
 Quod quidem omni dubio caret, quando ius
 actoris nondum est liquidum. *l. negantes. 9. C. de act. & oblig. l. 1. C. de execut.*
rei iudic. sin verò alicuius res, vel etiam persona detineantur vel arestentur
 pro debito liquido & confessato. ex instrumento fortè, habente executionem
 paratam ex vi iudicati, statuti vel pacti, & eo quidem, quod purè & præsentì
 die exigibile est, non relaxatur arestum, etiam per satisfactionem fideiussori-
 am, vel pignorum, sed debet præcisè soluere, vel adimplere id, ad quod tene-
 tur. ita *Panormitanus in c. quoniam frequenter. §. in alijs num. 3. & 4. extra.*
ut lite non contesta. per c. ex parte 1. de verb. sig. l. si finita. 15. §. si quis damni.
30. cum l. seq. de dam. inf. lason. in l. si fideiussor. 7. §. f. num. 17. vers. limita primo.
& in l. 1. num. 1. ff. qui latu. cog. Curtius de sequest. num. 55. per textum. l. si pe-
cunie. 6. §. qui fideicommissi. 1. ff. ut in possessi leg. quem Bartolus ibidem, & in l.
consentaneum. 8. num. 15. C. quomod. & quand. iudex iactitat non haberi alibi.
& idem Bartolus in l. properandum. 13. §. sin. autem reus. 3. num. 3. C. de iudic. &
in l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. num. 34. in f. ff. de dam. infec. ac sequitur Rebuffus
in ordin. reg. Gallie. de literis obliga. artic. 11. glossa 3. num. 10. per glossam fin. in
l. f. si cer. pet. & glossa verbi, facultates. in §. item si de dote. inst. de act. per c. Odo-
ardus. extra de solut. Et est ratio huius decisionis, quod prætor noluit lites ex 95
 litibus oriri, *l. si se non obtulit. 4. §. ait prætor. 3. ff. de re iudic. l. item liberatur. 6. §.*
1. quib. mod. pig. vel hyp. sol. vnde Baldus scriptum reliquit, quod condemna-
 tus ad soluendum non satisfaciatur iudicato, offerendo fideiussores vel pigno- 96
 ra. *Baldus in c. cum aliquibus in principio, extra. de re iudic. ac facit l. terminato.*
3. C. de fruct. & lit. expens. quo de tetigimus etiam in prima parte huius operis. ca-
 pite 5. num. 4. nisi fortè ex instrumento guarentigiato quis pro debito, cuius 97
 solutionis dies aut conditio nondum venit, arestaretur, aut aliter detineretur
 propter suspicionem fugæ, vel negaretur debitum, argumento *l. negantes. 9. C.*
 de

de actio. & obl. cum l. 1. C. de execut. rei iudica. tunc enim detentus relaxatur saltem cum cautione de solvendo adueniente die, vel existente conditione.

- 98 Bartolus in l. si debitori 21. num. 2. & 3. ff. de iudic. Et si verò aliàs de iure civili, ex parte rei sufficit sola cautio iudicio fisci, absque eo, quod etiam caueatur de iudicato soluendo, saltem de iure nouissimo. §. sed hodie Institut. de satisd. imò de iure Saxonico regulariter nulla prorsus exigitur cautio, ut quæ ex parte conuenti in nostro foro planè recessit ab usu, per ea quæ tradit *Regulus noster in processu. capite 46. numero 3.* tamen in terminis aresti, item sequestri,
- 99 siue sint arestatae res, siue personæ debitorum, ex vi consuetudinis, aut pacti, vel cuiuscunque alterius causæ, quæ etiam de iure ciuili reputatur pro legitima ad detinendum debitores, eorumvè bona, nunquam relaxatur arestum ad oblationem simplicis cautionis de sistendo in iudicio, nisi sufficienter satisfecerit etiam de iudicato soluendo, quod ita quotidie practicatur, quæ de re videantur etiam superius tradita parte secunda, capite primo, numero 97.

- 100 Sed, an sufficiat cautio iuratoria ad relaxandum arestum vel seque-
strum, quod intenditur forensi super debito negato, ad finem prosecutionis
causæ, ut certus sit actor, reum medio tempore non fugiturum, sed staturum
esse iuri, donec lis determinetur per sententiam, magis est dubitabile? Specu-
lator. de seq. possess. §. 1. num. 2. per l. 2. ad f. C. de deb. tor. ciuit. lib. 10. decidit,
iuratoriæ non sufficere. eumq. sequuntur Ioan. de Imola in c. 2. ibidemq. An-
tonius Butriensis. num. 7. & Panormitanus 25. extra. de seq. possess. & fruct.
Baldus in l. f. num. 2. & 3. C. de ord. cog. ubi tradit regulam, tanquam genera-
lem, pro creditoribus, quòd, vbicunq. alio modo ipsi potest esse consultum
quàm per iuratoriæ cautionem, nunquam debent sese committere fragili-
tati huius cautionis. Iason in d. l. num. 23. fallen. 11. & 12. qui satisfacere cog.
post Baldum, Angelum & alios in l. filius familias. 114. §. diui. de legat. 2. Curtius de
sequestri. num. 55. & 56. Bartolus in l. litibus. 20. num. 8. C. de agric. & censu. lib.
10. Antonius Butriensis in c. 2. num. 7. & ibi Panormitanus. 19. extra. de se-
quest. possess. & fruct. ac facit l. qui ita 66. §. etiam absentis vers. sed dicendum
est. & l. cogi. 17. §. idem querit, si quis paratus, 14. ff. ad SC. Trebellianum. Cum-
que per remedium sequestrationis, aresti, & similibus, creditor quodam-
modo ex persona sequestri vel commissarij, ipsemet incumbat rei, in qua plùs
cautionis est, quàm in persona. l. plus cautionis. 25. de reg. iur. meritò non
evitat sequestrationem vel arestum debitor, per oblationem cautionis iurato-
riæ, ac profitetur Albericus de Rosate, quod istud viderit communiter practi-
cari, si debitor ad satisfaciendum idoneus non extiterit, quòd processum fuit
ad sequestrationem, Alber. d. l. si fideiussor. 7. §. fin. nu. 4. in f. ubi etiam Iason. nu.
16. Quod planè indubitatum est, si propter malos & corruptos mores non
reperiat detentus fideiussores: secùs, si aliter satisfacere non possit, vel propter
paupertatem, vel, quia forensis est, tunc enim præstita saltem iuratoria cautio-
ne, relaxari debet. Angelus in §. item si de dote. nu. 1. Institut. de act. maximè si per-
sona offerens se ad iuratoriæ cautionem, aliàs vitæ integræ & probatæ exi-
stimationis fuerit Bart. in l. usufructu. 9. nu. 6. vers. aut non est persona suspecta.
C. de usufr. per l. cum non facile. 6. ff. si cui plùs quàm per legem Falcidiam. ubi ha-
betur: eum, qui non potest prestare fideiussores, committi iuratoriæ cautioni. ac fa-
cit l. 1. §. si verò. C. de asser. toll. Et id communiter ita obseruari, refert Curtius
de sequest. quest. 2. nu. 55. & secundum hanc distinctionem fuisse etiam pro-
nunciatum in Camera imperiali, testatur Gailius in suis obser. pract. obser. 148.
nu. 6. lib. 1. Quod facit ad determinationem quæstionis, quæ nuper admo-
dum nobis, proposita fuit in hoc dicasterio, ubi quidam Rossellensis è regno

*Arestum vel
sequestrum
quomodo re-
laxetur.*

Gallie, per ciuitatem B. ad instantiam quorundam ciuium ex maritimis oppidis inferioris Saxonie, detinebatur in custodia, pro causa civili, actoribus petentibus restitutionem mercium & nauis, aut pretij inde redacti, ob piraticam, quam captiuus non procul à Lysibona in naues actorum insimulabatur exercuisse. Is, quantumuis in Gallia sufficienter possessionatus esset; tamen, cum in loco iudicij contra ipsum agitati non inueniret fideiussores, cum quibus præstaret satisfactionem pro obtinenda relaxatione carceris, idemq; constanter negaret intentatam piraticam, obtulit se ad cautionem, quam poterat, puta iuratoriam, super quo consulti de iure, anno 1581, mense Martio, ciuitati B. respondimus, eum audiendum esse cum cautione iuratoria, ita tamen, vt ea præstaretur cum obligatione & hypotheca suorum bonorum alibi habitorum. De primo probatur per id, quod superius attigimus, quando impotentia satisfaciendi procedit ob paupertatem, vel ex eo, quia reus forensis est, & alias inculpatae vitæ, tunc captiuus venit relaxandus sub cautione iuratoria. *Alexander de Imola in d. l. 1. nu. 17. & ibi i. f. 22. in 7. limitat. & in d. l. si fideiussor 7. §. f. nu. 17. & 18. qui satisd. cog. ac plenius Baldus in auth. cui relictum, nu. 7. §. 9. & 10. C. de indicta vid. tell. Maxima siquidem pietas est, quæ pro paupertate facit. Baldus in d. auth. cui relictum nu. 9. per l. qui filium. §. 1. ibi: egestatem pretendebat. ff. ad SC. Trebellianum. item pro peregrinis, qui habent etiam speciale priuilegium, vt sint sub protectione Ecclesiæ. Innocentius in c. significantibus, extra de offic. deleg. per c. si quis Romipetas & peregrinos, 24. quest. 3. ac facit auth. omnes peregrini. ubi etiam notat Baldus nu. 2. & 3. C. communia de success. Secus, si propter corruptos mores, vel ob suspicionem fugæ, fideiussores non inueniant. Baldus d. auth. cui nu. 9. Alexander d. l. 1. nu. 17. ibiq; Iason 13. qui satisd. cog. Et hanc distinctionem, an videlicet propter suspicionem dilapidationis, aut fugæ, & sic ob corruptos mores, non inueniat fideiussorem reus, vt tunc iuratae cautioni locus non sit ad relaxationem carceris, aut arresti, & secus esse, si ob solam paupertatem, & quia forensis aut extraneus est, fideiussores non reperit, probat etiam & sequitur Caccialupus de debitore suspecto quest. 11. princ. nu. 9. & Gailus d. obser. 148. nu. 6. lib. 1. Quantumuis autem Iason in alleg. l. 1. nu. 33. fall. 11. qui satisd. cog. videatur sibi in hoc contrarius, dum indistinctè tenet, non reuocari sequestrum per cautionem iuratoriam. quod idem etiam tradit in d. l. si fideiussor. 7. §. f. nu. 18. allegando Albericum in d. §. f. nu. 4. circa finem: tamen quia expressim loquitur Albericus de debitore suspecto, & fortè simul ibi liquidè constabat de debito, igitur & Iasonis dictum in iisdem terminis intelligendum est, sicut in planè similimis terminis, de fuga, differit etiam Caccialupus de debit. suspecto. quest. 9. princ. num. 7. Quod autem cautio iuratoria, cum obligatione vel hypothecatione bonorum alibi habitorum, imposita fuit dicto captiuo, istud fecimus autoritate Baldi in d. auth. cui relictum nu. 9. & glossa in auth. generaliter. vers. & fideiussorem. C. de Epis. & Cler. ubi traditur: quod, qui non potest præstare satisfactionem fideiussoriam, puta, quia forensis est, debet eam promittere cum iuramento, & obligatione suorum bonorum. per l. omnes qui 33. §. in hac autem incluta 3. circa f. in verb. aut facultatum suarum obligationibus committantur. C. eod. tit. ac sequitur Iason in l. sciendum, 15. §. possessor. nu. 1. circa f. & Bartolus in d. l. 1. nu. 3. vers. intellige tamen. ff. qui satisd. cog. & Abbas in c. 2. num. 25. extra. de seq. poss. & fruct. De effectu autem iuris retentionis, præcepti executiui, cum vel sine clausula iustificatoria, item pignorationis, & repræfaliarum, item quomodo hæc remedia inter se, & à sequestratione differant, remitto me ad ea, quæ in prima parte*

parte huius operis capite secundo num. 214. & sequentibus, item num. 264. & 286, item 296. cum sequentibus copiose fuerunt annotata.

S V M M A R I V M C A P I T I S X I I.

1. Pactum vel statutum, de ingrediendo bona debitoris in casu mora, obligat debitorem ad prestandam patientiam ingrediendi, & equiparatur praesidali iussioni. 2. & 12.
3. Statutum vel consuetudo vim iuris communis habent in loco ubi vigent.
4. Pacti virtute ingressus possessionem fit custos tantum, idque ob rationem qua ponitur num. 14. & acquirit asininam detentionem vel tadialem. 45. quamvis contrarium alij teneant num. 6. quorum sententia reprobatur. 26.
5. Possidere & in possessione esse diversa sunt. 7. & 4.
8. Possessionem alienam ingredi impune licet, dummodo desit animus acquirendi ius in re.
9. Intellectus l. creditor §. post diuisionem. ff. de pignor.
10. Cohæredis unius oppignoratio facit, ut ius pignoris, etiam post solutam communionem hæreat adhuc in parte cohæredum, licet ipsi nihil oppignorarint.
13. Possessio & detentio quid inter se differant.
14. Causa & causati par est virtus.
15. Traditio nuda absque titulo non transfert dominium.
16. Ratio nuda, non constituit quem debitorem.
17. Possessio in dubio non transfertur, nisi constet de animo abdicantis eam.
18. Unus & idem actus secundum diuersam intentionem agentium, diuersos producit effectus.
19. Diuersitas vocabulorum denotat diuersitatem rerum, ac proinde aliud est ingredi, aliud adipisci possessionem.
20. Aduersatiua aduersatur precedentibus, in iure & facto. & num. 99.
22. Interpretatio dispositionis ambigua fit contra eum, qui legem contractui apposuit, item, ut minus noceat parti debitorici. 21.
23. Ingressus alieni fundi contra voluntatem domini prohibetur, nisi quatenus familiaritatis aut amicitiae causa à domino permittitur. 24.
25. Possessionem nostram turbans, tenetur iniuriarum item interdicto unde vi.
27. Missus in possessionem fundi debitoris efficitur possessor, & fructus percipit, si ob non solutum creditum aliàs liquidum sit missus. num. 30. item quando agit hypothecaria. num. 32. item, si ratione non prestita cautionis ipse sit missus. num. 29. vel si dominus intermittat culturam. n. 33. & 47. potest etiam idem isto casu petere curatorem bonis dari. 51.
28. Equiparatorum par est ratio.
31. Missio in possessionem, siue ex causa crediti, siue ex causa non prestita cautionis pro legato, equiparantur.
34. Missus quo casu fructus percipit, hoc intelligendum est, ut tamen percepti fructus minuant sortem.
35. Missus in possessionem bonorum conuerti, si is pergat esse contumax, iubetur per prætorem, etiam ante annum, possidere & fructus percipere. & num. 47.
36. Contumacia adaucta meretur grauiiores pœnas. 37.
38. Ingressus alienæ possessionis ex vi pacti vel statuti, non operatur nisi nudam custodiam, & meretur tuitionem iudicis non aliter.

- ac si per prætorem immissus fuisset.
 39. quod verum est in ingressu super actione personali, secus in realium, 52. cuius tamen contrarium tenent communiter Canonistæ. 53. author verò noster cum speculatore distinctionem istam retinet. 55.
40. Creditori occupanti bona debitoris ex pacto vel statuto, vel etiam ex immissione iudicis, non licet dominum expellere, nisi iudex ex iusta causa dominum è possessione discedere iubeat. 41.
42. Creditori occupanti alienam possessionem, si turbetur, non competit interdictum uti possidetis, quia non possidet, sed dominus: nisi ex pacto vel statuto ipsi permissa foret non tantum licentia ingrediendi, sed & acquirendi possessionem. num. 68.
43. Dominus manet possessor rei, quam ingressus est creditor, ac colit agros & lucratur fructus.
44. Creditor ex pacto, vel ex capite contumacia ingressus debitoris bona, fructus, qui supersunt ultra necessaria alimenta, asseruat, ne consumantur, & num. 46. qui tamen mora deteriores facti sunt, cum autoritate iudicis vendi possunt. 48.
46. Creditor ingressus bona debitoris, non debet alimenta ex ijs percipere.
49. Administrator deposita administratione reddit rationem, etiam de fructibus perceptis, à quibus tamen deducit impensas.
50. Impense factæ super pignore prætorio vel conventionali, per creditorem petuntur contraria pignoratitia.
56. Missus in possessionem pro causa contumacia tam in reali quam personali iudicio, efficitur possessor, nisi contumax probet de legitimis impedimentis.
57. Missus ex primo decreto vel aliter ex vi pacti vel statuti ingressus in possessionem rei mobilis debitoris, fit possessor.
58. Distinctio inter res mobiles & immobiles ex missione ista retinenda, & iura iuribus concordanda, ut videtur LL. correctio. 59.
60. Contumacia rei aggrauat decretum prætoris.
61. Contentione inter missum & dominum orta, iudex interponit suas partes, quis possidere debeat.
62. Creditor, virtute pacti vel statuti, ingressus possessionem bonorum debitoris, cum licentia tamen iudicis, fit possessor.
63. Debet, est verbum necessitativum.
64. Acquisitio & adeptio possessionis sunt synonyma.
65. Creditor qui vult ex licentia permissi ingressus acquirere possessionem, is debet impetrare ad hoc licentiam iudicis, citato videlicet aduersario.
66. Libelli oblatio an sit necessaria circa editionem iudicis, à quo petit creditor licentiam ingrediendi, quæ alias sibi fuit permissa ex pacto vel statuto? cum communi contra opinionem Bart. transit author, cui & astipulatur usus fori Saxonici. 67.
68. Creditor qui ex statuto vel pacto habet licentiam ingrediendi, & lucrandi fructus, post ingressum fit possessor, idemque est, si pactum vel statutum diceret, quod post moram liceat creditori ingredi & acquirere possessionem bonorum debitoris. 69.
70. Creditori ingresso ex pacto vel statuto non est necesse protestari, quod istum introitum faciat pro iuris sui conservatione.
71. Propositum in mente retentum nihil operatur.
72. Actus qui duplici modo, licite & illicite gestus accipi potest, intelligitur licite.

zur licito modo celebratus, dum-
modo palam sit celebratus, alias
secus. 74.

73. Animus declaratur per interpre-
tationem eius qui actum fecit.

76. Pignoris contractus admittit omnia
pacta, quae non expresse reperiri-
tur prohibita.

77. Pactum, quod creditor in euentum
non factae solutionis, habeat pignus
in solutum pro debito, non valet:
nisi diceretur, quod veniat esti-
mandum iusto pretio, numero.
75.

78. Pignus rei suae non consistit.

79. Pactum legis commissoriae in pigno-
ribus reprobatur, secus in contra-
ctu emti. 80.

81. Pactum de lucrando fructibus abs-
que eo, quod deducantur à sorte,
an valeat?

82. Pignoris conventio, precedens pa-
ctum vel statutum de ingredien-
do bona debitoris post moram, in-
gressu tribuit possessionem.

83. Possessionis circa acquisitionem,
animus tradentis & accipientis
inspicitur.

84. Propositum & voluntas distin-
guunt hominum actus.

85. Factorum qualitas describit qua-
litatem intellectus.

86. Pignoris conventionem, si subsequa-
tur ingressus creditoris ex pacto di-
citur acquisitum ingresso pignus
conventionale.

87. Conventionalis pignoris possessio
apprehensa semel, naturaliter &
civiliter existit penes creditorem,
idemque est de ingressu, qui sequi-
tur ex conventionem partis in res
obligatas.

88. Constitutum transfert possessionem
naturalem & civilem in credito-
rem & 97.

89. Precarium transfert civilem posses-
sionem naturali retenta penes pre-
cario rogantem.

90. Creditor habens possessionem bo-

norum debitoris, per viam con-
stituti vel precarii in se transla-
tam, & recte ingreditur post
moram, etiam interuersa posses-
sione. 91. & ingressus naturali-
ter & civiliter possidet. 92. &
94.

93. Possessionem constitutam habenti
qui se opponit, non dicitur defende-
re, sed offendere.

95. Vendidit & tradidit, verba, tribu-
unt emtori potestatem occupan-
di rem emtam, etiam propria au-
thoritate.

96. Emphyteuta non tantum possidet
rem emphyteuticam, sed etiam do-
minum utilis est.

98. Possessionis suae causam nemo sibi
mutare potest.

100. Missus ex re iudicata fit possessor,
licet communis sit in contrarium.
101. 107.

102. Instrumentorum executiuorum
virtute missus in possessionem bo-
norum debitoris per iudicem, vel
ingressus priuatum, de licentia ta-
men iudicis, fit possessor. 117.

103. Iudicatum non dicitur quod sus-
penditur per appellationem.

104. Appellatio reducit causam ad
eum statum, in quo erat post litem
contestatam.

105. Pignus iudiciale equiparatur con-
ventionali, adeo, ut prior tempore
praefertur posteriori.

106. Pretorio in pignore prius mis-
sus non praefertur posteriori cre-
ditori.

108. Sententia frustra fertur, nisi debitor
mandetur executioni.

109. Separatorum separata est ratio.

110. Missus ex re iudicata usucapit.

111. Praescriptio praesupponit possessio-
nem.

112. Diuersitas rubricarum arguit di-
uersitatem rerum.

113. Pignus iudiciale à iudicato non
à iudice denominatur.

114. Missus ex iudicato datur interdictum, uti possidetis, secus in missis ex primo decreto.

115. Missus ex iudicato indubitata efficitur possessor de iure Saxonico.

116. Statutum, quod missus ex primo decreto lucratur fructus, iure probatur.

117. Instrumenta paratam executionem permittentia transferunt in

ingressum veram possessionem.

118. Creditor immissus, quo casu, dicitur possessor & lucrari fructus, eatenus deducit illas deinceps a sorte.

119. Creditor ingressus possessionem bonorum debitoris ex vi pacti vel statuti, in certis casibus fit possessor, quo ad omnia, excepta causa usucapionis & satisfactionis.

CAPVT DVODECIMVM.

DE CAUSA FINALI ET UTILITATE PACTI VEL STATUTI, CONCEPTI DE INGRESIENDO VEL OCCUPANDO possessionem bonorum obligati.

De vi pacti
executiui

VIA HACTENUS INSPECIE TRACTAVIMUS DE utilitate manus iniectionis, quæ fit per viam executionis publicæ, & quæ in captione pignorum consistit, capite 9. præcedenti, item missionis in possessionem bonorum, cap. 10. item sequestrationis, & præcepti de non alienando, sicut & arresti nostri Saxonici specialis vel consuetudinarij: dicendum aliquid restat, de effectu pacti vel statuti, dictantis, liberum fore creditori, ut post moram ingrediatur & occupet bona debitoris etiam propria autoritate. Et hæc duo in dubium veniunt: primo cuius effectus sit illa licentia ingrediendi? & deinde, cuius effectus sit ingressus, virtute conventionis vel statuti subsequutus? De prioræ questione teneatur breuiter, quod conventio vel statutum, de ingrediendo bona debitoris propria autoritate, obliget ipsum ad præstandam patientiam creditori, volenti ingredi possessionem, ut videlicet sine obligati impedimento, intrare possessionem queat. ita Bart. in d. l. creditores. 3. num. 20. C. de pignor. hoc est, ne creditori, intendenti iuxta pactum vel statutum occupare bona obligati, ipse contradicat, neque se opponat facto vel verbis, cum istud pactum de ingrediendo æquiparetur prædiali inssioni. l. pen. C. de pign. act. l. 1. C. si in causa iud. l. dotis. C. solut. matrim. & d. l. creditores. 3. ubi notant omnes Dd. C. de pig. cum similibus. Illi autem, qui intrat possessionem ex decreto iudicis, nulla debet creari molestia, vel impedimentum l. permisceri. 52. §. species 2. ibi: prohibere ingrediendi vim fieri. ff. de acquir. possess. l. iniuriarum. 13. §. si quis me. vers. aut si quis mea re me uti non permittat. de iniur. l. 1. ne vis fiat ei qui in possess. missus est. De statuto verò, vel consuetudine, permittente ingrediendi licentiam minus dubij est, cum ea vim iuris communis in loco, ubi vigent, habeant, l. cunctos populos. 1. & ibi omnes Dd. C. de summ. trinit. & fide cathol. l. omnes populi. 9. ff. de iust. & iure. & l. de quibus. 32. de ll. per l. venditor. §. si constat. ff. communia prædiorum.

De posteriori, puta, ubi quærimus de effectu ingressus, virtute legis municipalis vel conventionis subsequuti, diuersa est legistarum sententia. Aliqui enim in ea opinione sunt, quod licentia de ingrediendo, etiam post ingressum, non tribuat occupanti possessionem, cum aliud sit, esse in possessione, & aliud, possidere. gl. in l. creditores. 3. verb. debent ibidemq. Bartolus in se

in secunda repetitione. num. 4. C. de pignor. quod mandat teneri mente, quia
nouum est, secundum eum, quem sequitur etiam Albericus de Rosate eo ipso in
loco. num. 8. Et hanc sententiam in ingrediente ex vi pacti vel statuti super
actione personali, competente creditori, probat etiam Salic. in d. l. creditores
3. nu. 9. vers. dico igitur, sic & in effectu idem sentit Neguzen. de pignor. quarta
parte principali. num. 10. aded, vt ingressus ex vi pacti vel statuti, de nudo in-
gressu concepti, si deinceps velit se gerere, tanquam possessorem, in bonis
propria autoritate occupatis, non effugeret poenam violentie. Neguz. ubi
proxime. num. 9. & 10. cum vt paulò antè notabatur, diuersa sint, ingredi, &
acquirere vel adipisci possessionem. l. 3. §. fin. de acquir. poss. l. cum legatorum
5 *12. quibus ex causis in poss. eatur. l. 2. probare de, in princ. Aliud namq; conse-*
quitur, qui ingreditur, quàm qui acquirit possessionem, & possidet. l. is cui
in princ. & §. qui legatorum. vt in possessionem leg. ac facit bonus tex. in l. si quis
ante 10. de acquir. poss. Aliqui verò contrarium sentiunt, puta, quamuis li-
6 *centia, in eventum non factæ solutionis tributa creditoribus, sonet tantum*
de ingressu: tamen vocabulo ingrediendi, comprehendendi non modò nu-
dum ingressum, sed etiam potestatem adipiscendi possessionem. Bald. in d.
l. creditores. 3. num. 3. Neque obstat, secundum eos, quòd diuersa sint, exi-
7 *stere in possessione, & possidere. d. l. 3. §. fin. quia respondent ipsi, plus esse in-*
gredi possessionem, quàm in possessione esse: & sic volunt innuere, quòd
habens licentiam ingrediendi, post ingressum eodem modo acquirat pos-
sessionem, atq; si facultas non tantum ingrediendi, sed & acquirendi pos-
sessionem ipsi permessa foret. Baldus ubi supra. & sequitur Ang. de Perus. qui
addit: ridiculum esse, si dicamus, eum qui habet potestatem ingrediendi,
8 *post ingressum non acquirere possessionem. Angelus d. l. creditores 3. nu. 3.*
quia & aliter ingrediens alienam possessionem, quantumuis nullam licen-
tiam habeat, si non facit animo acquirendi possessionem, non peccat. argu-
men. l. 3. ff. de acquir. rer. dom. cum quibus videtur transire etiam Menochi-
us de adipisc. poss. remed. 5. num. 6. allegat. Salicetum in d. l. creditores. 3. num.
9. qui tamen in contraria est opinione, vt superius ostendi. Sed idem dictum Bal-
di exclamat tanquam singulare Franciscus de Crema in suis singularibus, sing.
1. ubi concludit: si feci tecum pactum. quòd in casu non solutæ pecuniæ
ad certum diem, liceat mihi ingredi bona tua propria auctoritate, quan-
tumuis de pignore nihil expressum sit, hypothecæ tamen ius contractum
intelligi, per textum l. creditor. quæ est lex tertia. §. post diuisionem. ff. qui padio.
9 *in pignor hab. qui tamen mihi non videtur hoc probare, ad quòd adducitur*
per Cremensem. Primo namq; illud pactum non fuit simpliciter conceptum
de ingrediendo bona fratris, in eventum non factæ solutionis, sed de ven-
dendo, in verb: quòd partem dimidiam alter distraheret, quo casu respon-
det Iurisconsultus in d. §. post diuisionem, pignus contractum intelligi. De
quo sanè vel ideò minùs mirum est, cum potestas vendendi, per modum
quæ necessarij antecedentis inferat, & non ius dominij, saltem pignoris, ei
cui hæc licentia alienandi permittitur à domino, attributum fuisse, cuius
contrarium evenit in pacto ingrediendi, per quòd non ita liberum confer-
10 *tur arbitrium disponendi de re aliena pro beneplacito creditoris. Dein-*
de speciale videtur esse in d. §. post diuisionem, quòd pactum de vendendo
bona promissoris, tribuat stipulatori ius pignoris, ratione videlicet commu-
nionis, quæ erat inter fratres tanquam cohæredes, & hanc solutionem in-
nuit alibi IC. in l. si quis putans. 6. §. si communis fundus. 8. com. diuid. ubi habet-
tur: quando vnus cohæredum fundum communè oppignorat, etiam si receda-
tur

tur à communione, ita, vt totus fundus, vel pars fundi adiudicaretur ei, qui non pignoraui, ius tamen pignoris durare creditori, non tantum in ea parte, quæ pignoriatori obuenit, sed vtriusq; partem pro indiuiso manere obligatam creditori. per l. si consensit. 7. §. f. quib. mod. pignus. vel hyp. sol. Itaque in d. §. post diuisionem. vnus cohæres voluit esse securus de sua parte, ne diutius hæreret in illa creditori pignus, eoq; nomine stipulatus fuit licentiam vendendi alteram medietatem fundi, qui adiucabatur fratri, vt redacta ex venditione alterius medietatis pecunia, ipsemet creditori satisfaceret, & sic in totum liberaret partem fundi, sibi per iudicem familiæ herciscundæ adiudicati, ab omni onere & nexu pignoris. per l. sicut re corporali. 8. §. illud videamus. 8. cum §. tutius tamen est 10. quib. mod. pig. vel hypo. sol. Et hunc intellectum add. §. post diuisionem. qui est difficilis & subtilis, tenet Ang. de Perus. ibidem. Ideo quicquid sit, Bartoli sententia mihi videtur verior esse, quod nimirum creditor, cui à statuto vel homine tributa est licentia ingrediendi possessionem bonorum debitoris, post ingressum subsecutum fit tantum custos rerum, quas apprehendit. & nihil aliud consequitur, nisi detentationem, vt vocant, aſininam. Bartol. d. l. creditores. 3. vbi supra num. 4. & ibi Salic. 9. Albericus de Rosate 8. Neguzan. de pignor. quarta parte principali num. 10. Salic. in auth. & qui iurat. num. 22. & 54. C. de bonis autor. iud. possid. Ac, quod permissus de ingrediendo possessionem bonorum alterius, post ingressum non operetur translationem possessionis, tenet etiam Bartolus in l. pradia 48. num. 3. ff. de acquir. poss. quem sequitur Molinæus in consuetudinibus Paris. tit. 2. §. 55. nu. 33. allegando Iasonem cons. 145. coll. 5. vol. 1.

Idq; vel inde probatur, quod, vt supra num. 1. diximus, conuentio partium, & præfidalis iussio æquiparantur. l. pignori causa 11. C. de pignor. act. l. 1. C. si in causa iud. pignus captum sit. sed iussus possidere bona debitoris per prætorem, siue ex capite contumaciæ siue rerum seruandarum causa, nihil acquirit præter nudam tenutam. l. possideri 3. §. fin. cum l. si quis ante 10. ff. de acquir. poss. l. patrem. 19. quæ in fraud. cred. l. 1. l. cum legatorum 12. l. Fulcinius 7. quib. ex caus. in poss. eatur l. 2. pro hered. l. is cui 5. in princ. & §. queri. 21. & §. Qui legatorum. 22. vt in possess. legat. seruand. causa. l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. de damn. infect. l. cum proponas. 9. C. de bon. aut. iudic. possid. l. qui legato. 5. C. vt in possess. leg. seruand. causa c. quoniam. §. alijs. extr. vt lite non contest. quod & Speculator tenet in tit. de primo decreto. §. iam de effectu. num. 6. Detentio verò & possessio multum inter se differunt, eò, quod hæc plus iuris, illa verò plus facti habeat, secundum Alexandrum de Imola in l. quod meo. 18. num. 26. & in l. 1. in princ. de acquir. possess. ac facit l. stipulatio ista 38. §. hæc quoq; 7. in verbis: licet possidere non possint, tenere tamen eos dubitat nemo. de verb. oblig. Et, quare ingrediens isto casu nihil aliud, quam custodiam rerum adipiscatur, in promptu ratio est, quod ingressus, qui subsequitur in vim pacti, quantumuis ista patientia instar traditionis habeatur, tamen non plus operetur, quam causa, ob quam permittitur occupatio. cum causati & causæ par sit virtus. l. manumissiones 4. ff. de iust. & iure. causa siquidem infert effectum suum. Baldus in l. per diuersas. 22. numer. 15. C. mandati. & effectus habet suam influentiam à prima causa. l. si quis domum. 9. ff. locati. omniaq; ad id referuntur, vnde vim capiunt & originem. Aymon Crauetæ de antiquitate temporum parte 4. sect. 5. numero 108. per l. Peto 69. §. pradium ff. de leg. 2. l. in ratione 4. §. si filio. 6. ad l. Falcidiam. Sicut autem nuda traditio non transfert dominium, nisi venditio, vel alia iusta causa præcesserit vel superuenerit l. nunquam nuda 31. de acquir. dom. & nuda ratio non constituit quem

- 16 quem debitorem, *l. nuda. 26. de donat. l. 2. §. circa. de except. doli*: ita eodem modo possessio non transfertur (intelligendo de possessione, quæ est legitima & quam sequitur iuris effectus, *secundum Iasonem in l. 3. §. fin. numero 3. de acquir. possess.*) nisi euidenter appareat, debitorem voluisse possessionem in
- 17 accipientem deuoluere (quod ex verbis sonantibus de ingressu verificari nequit, *per ea quæ tradidimus in secunda parte capite 3. numero 230. & 255. item supra num. 4. ac pluribus alijs in locis operis nostri*.) Accedit quod Felinus in *c. examinata. numero 10. extra de iudicijs* scriptum reliquit, animum perdendæ possessionis in dubio non præsumi, nisi constet de causa extrinseca, allegat Bartolum in *l. si de eo. in princ. de acquir. possess.* ubi tamen nihil huius dicit, licet in se vera sit illa conclusio, quod traditio in dubio non præsumatur facta esse animo abdicandæ à se, & in accipientem deriuandæ vel transferendæ possessionis, sed tantum causa custodiæ, nisi præcedat titulus habilis & aptus ad transferendam possessionem, prout notat glossa parua in *l. cum pater. 77. §. pater pluribus. 21. eamq. probat Bartolus ibi. num. 3. & Albericus 1. de legat. 2.*
- 18 Vnus enim & idem actus, secundum diuersam intentionem agentium, diuersos producit effectus, *l. non omnis. 19. in princ. si cert. pet. l. obligationum substantia. 3. §. fin. de action. & obligat.* Ex quo itaque pactum, vel statutum, in proposito nostro conceptum est de ingrediendo possessionem, ingressus subsequens non plus transfert, quam proprietates verborum patitur, *l. non aliter. 69. de legat. 3. l. Labeo. 7. de suppel. leg.* Aliud enim consequitur, qui intrat possessionem, & aliud, qui possidet, *Neguz. de pignor. quarta parte. principali numer. 10. ac facit l. qui iure familiaritatis. 41. ibi: qui fundum amici ingreditur, non intelligitur possidere, quia eo animo ingressus non est, ut possideat, licet corpore in fundo sit. de acquir. poss.* Pro qua etiam opinione militare videtur textus quasi expressus in nostra *l. creditores 3. in principio, ibi: ingredi possessionem. iuncto fine, in illis verbis: possessionem adipisci. C. de pig.* Quoniam, si adipisci possessionem idem foret, quod ingredi, frustra diuersis vocabulis usus fuisset Imperator, in ijs quæ vis ac potestas vna sociasset, prout alibi loquitur in *l. si idem. 7. C. de codicillis.* Cumque priori dictioni, de ingrediendo, Imperator hunc effectum tribuat, ut ingredi creditori propria autoritate liceat, posteriori verò alium effectum addat, quod videlicet non liceat adipisci possessionem bonorum alterius, sine prætoris autoritate, vel ex hoc solo fundamento conuincitur Baldus, quod licentia ingrediendi diuersum operatur à licentia acquirendi attenta maximè in textu *d. l. creditores.* illa dictione, attamen, ibi posita, quæ est aduersatiua, & aduersatur regulariter præcedentibus in iure & facto. *Bar. in l. mariti. 29. §. fin. num. 1. ff. ad l. iul. de adult. ac facit l. hoc amplius. 9. §. de his autem. 1. ubi glossa, de dam. infect. l. iam tamen. 5. in princ. vers. ceterum. & in §. nunc videamus. vers. ceterum si simpliciter. indicatum solui. cum similibus.*
- 19
- 20
- 21

Minus obstat, quod dicebatur: si licentia ingrediendi non operetur acquisitionem possessionis, pactum vel statutum de ingrediendo fore derisorium, & absque aliquo effectu: siquidem istud negatur, cum sufficiat illum effectum produci, quem important verba, & quem pari possunt, puta custodiam, licet non important acquisitionem possessionis inuasc, tunc, quia in dubio talis interpretatio accipienda est, quæ minus lædat partem debitricem. *argum. l. si idem cum eodem. 11. §. 1. ibidemq. glossa, verbo, ne in potestate. ff. de iurisd. om. iud. l. 3. §. 1. de arbit. l. sed si pupillus. 11. §. proscriptum autem vers. sed si ipse. de inst. l. act. l. 3. §. magistratum autem. in verbis: alias contrahentes deciperentur. de exercit. actio. tunc etiam, quod sibi imputare debeat stipulator, quare legem contra-*

contractui non apertius dixerit. *l. veteribus 34. de pact. l. fin. C. de dot. promiss.*
 Neque verò illud etiam absolutum & generale est, quòd arguit Baldus, in-
 gressum alienæ possessionis per se licitum esse, vel absq; eo, quòd permittatur
 pactis vel statuto. Licet enim, consentiente, vel saltem non contradicente 23
 domino, istud fieri possit: tamen contra eius voluntatem ingredi prohibetur.
l. 3. §. planè, ibi: à domino prohiberi potest, ne ingrediatur. de acquir. dom. l. di-
uus Pius, 16. ibi: non est consentaneum rationi, ut per aliena prædia, inuitis domi-
nis. de seruit. rust. præd. l. iniuriarum. 13. §. si quis me prohibet 7. de iniur. Bart.
in l. 1. §. & quia num. 1. de acquir. dom. nisi fortè iure familiaritatis & amicitia 24
 quis ingrederetur, videlicet oblectationis, vel fallendi temporis causa. ar-
 gumento *l. qui iure familiaritatis. 41. de acquir. poss.* Quo tamen ipso etiam
 casu, tale ius ingrediendi non durabit diutius, nisi quamdiu domino placuerit
 cui si ampliùs commodum non est, tenetur alter sibi ab ingressu ulterius tem-
 perare. *d. l. diuus.* Quis autem asseret, illum introitum alieni fundi ex iure 25
 familiaritatis, eum effectum parere, ut liceat ingresso cohabitare cum domi-
 no, vel aliter ipsi molestus esse, quo minùs re sua pro arbitrio uti frui possit?
 &, quis est, qui nesciat, contra tales turbatores alienarum possessionum pro-
 ditam esse legibus iniuriarum actionem? *l. iniuriarum actio 13. §. si quis me*
prohibet, vers. sunt qui putent. & l. si quis proprium. 24. de iniur. l. qui pendente.
25. de act. emtil. sicut. §. Aristo. 5. in fine, si ser. vind. l. 2. in princ. ne quid in
loco publ. item interdictum unde vi. l. vim facit 11. de vi & vi arm. l. 1. ne vis
fiat ei qui in possesi. cum similibus remedijs. Nec aduersatur consideratio Baldi
in d. l. creditores, num. 3. quia, si eius verba penitiùs introspectantur & ponde-
 rentur, tunc ipsemet sibi non constat, & fatetur, utile fore, in instrumentis
 exprimi, quod post moram creditori & ingredi, & adipisci liceat posses-
 sionem bonorum debitoris. Baldus ubi proximè *d. num. 3. versic. & ideò li-*
tera, iuncto versic. non tamen nego, quod in instrumentis. Quod facturus non 26
 fuisset, nisi de hac ipsa sua contradictione tecum ipse dubitasset, ac certè Me-
 nochius pro Baldi sententia perperam allegatur *in remed. 5. de acq. poss. nu. 9.*
 tum, quia is ibidem loquitur de pacto ingrediendi possessionem bonorum
 debitoris creditori hypothecatorum, sicut & Salicetus *in d. l. creditores, nu. 9.*
 in quibus terminis hìc non versamur, & in effectum uterq; tam Menochius,
 quàm etiam Salicetus, finaliter amplectuntur sententiam Bartoli, cumq; ea
 transeunt Salicetus *d. l. creditores, num. 9. & Menochius ubi supra, num. 9. item*
Neguzan. in tract. pignorum quarta parte princ. numero 10.
 Minùs vrget, quod ex æquiparatione pacti, & missionis ex præcepto iu- 27
 dicis, alibi traditur, immissum ex præcepto iudicis in possessionem alieni fun-
 di, fieri possessorem, ita, ut fructus ex eo perceptos vendere ac locare possit.
 textus *l. is cui 5. §. queri poterit. 21. ibi: exemplum pignorum sequimur, iuncto §.*
Imperator Antoninus 16. ff. ut in possess. leg. ser. causa. ubi habetur: missum
 in bona hæredis, ob non præstitam cautionē, fieri possessorem, & lucrari fru-
 ctus, ad instar creditoris in conventionali pignore. *l. creditor 23. ff. de pignor.*
l. 1. & 2. C. de pigno. actio. unde inferunt, creditorem, quia ex licentia partis
 ingreditur possessionem bonorum debitoris, ipsum quoq; fieri possessorem.
 Angelus, Baldus & alij *in d. l. creditores.* quia, retorquendo illam æquipa-
 rationem ingressus ex decreto iudicis & licentia partis aduersus illos, dico:
 missionem ex decreto prætoris regulariter non operari, nisi nudam tenu-
 tam & custodiam, prout pluribus probatum fuit *supra, nu. 10.* ideoq; nihil plùs
 operabitur etiam introitus alienæ possessionis, in salutato iudice, ex permis-
 sione partis, ad hoc, ut æquiparatorum à iure par sit ratio & dispositio. *l. non* 28
possunt

- possunt. 12. l. nam ut ait P adiu. 13. ff. de ll. cum similibus. Neque his repugnat d. l. is cui s. §. Imperator Antoninus 16. & §. quari. 21. ut in poss. leg. ser. causa. quia, si credimus Dyno, magna est differentia inter immisum ratione non præstitæ satisfactionis; prout accidit in hærede, recusante videlicet cautionem de soluendo legato vel fideicommissio, in eventum existentis conditionis, vel evenientiam diei relicto. d. l. is cui s. §. Imperator. 16. iuncta l. 1. & per totum. ff. & C. ut in poss. leg. & inter creditorem, immisum ratione puri debiti, vel
- 29 aliter ob causam contumaciæ, quia, secundum eum, priore casu dominus collet, dominus locabit: ita tamen, ut missus custodiat fructus, ne ab hærede consumantur: nisi forte dominus abesset à cultura prædij, quo casu creditor tenetur colere, per l. is cui s. §. qui legatorum 22. vers. quod si hæres. ut in poss. leg. ser. causa.
- 30 Posteriore verò casu, quando creditor immittitur per iudicem, ratione puri debiti, ut quia ipsi non soluitur quod debetur, tunc vult Dynus, quod cultura agrorum & perceptio fructuum spectet ad solum creditorem immisum, excluso domino. & ita loqui ac procedere iura in l. in venditionem 8. §. 1. & l. prator ait. 9. in prin. de reb. author. iud. possid. l. fin. post medium. C. de bon. auth. iud. poss. & cum hac distinctione Dyni transeunt Cynus in authen. & qui iurat. nu. 17. Bald. 40. & Salicetus 24. C. de bon. aut. iud. possid. per d. l. is cui s. §. quari. poterit. 21. ibi: exemplum pignorum, puta conventionalium (ut exponit glossa ibi) sequimur ut id, quod ex fructibus percipitur, primum in vluras, mox quod superfluum est, in sortem imputari debeat, quem textum, tanquam notabilissimum in hac materia commendat Salicetus in d. auth. & qui iurat. nu. 24. Sed vereor, ne hæc distinctio confundatur per d. l. is cui s. §. Imperator Antoninus 16. vbi plùs dicitur, si quidem cessatum sit ab hærede per sex menses in præstanda cautione pro soluendo legato ad diem, vel conditionali, mitti legatarium non tantum in bona hæreditaria, sed etiam hæredis propria, neque tantum ad eum finem, ut cohabitaret domino, colenti agros, & fructus custodiat, ne dissipentur: sed etiam ut ipse fructus tam diu percipiat, quoad
- 31 voluntati defunctorum satisfiat. Ac certè circa missionem in possessionem bonorum videntur creditores & legatarij æquiparari, l. si finita 15. §. si quis autem 20. in fine, de damno infect. nisi velimus dicere, quod æquiparentur in hoc, ut neutro casu dominus excludatur à possessione d. l. si finita. §. si quis autem de damno infect. Hinc est, quod Salicetus ipsemet videtur discedere ab illa distinctione Dyni in d. auth. & qui iurat. nu. 24. inquit; durum esse, quod creditor colat, ut qui nudam detentionem habet, debitore in vera possessio
- 32 ne rei, in quam facta est missio, constituto. Ideoq; iura, quæ de perceptione fructuum in persona creditoris loquantur, ipse intelligit in casu, quando creditor hypothecaria agit, aut dominus fortè culturam rei, in qua contigit missio, intermittit, quam distinctionem tradidit etiam Bald. in l. consentaneum. 8. nu. 29. C. quomodo & quando iudex. Sed hæc quoq; solutio diuinatoria est, idèò
- 33 Balduinus aliter soluit, quod possit quidem immisus, siue ex causa crediti, siue non præstitæ cautionis, bona ista occupata colere, locare, & fructus inde colligere indistinctè, ita tamen, ut fructuum dominium non creditori, sed domino acquiratur. Balduinus de pignor. cap. 15. in fine, per d. l. is cui s. §. quari poterit ibi: quod ex fructibus percipitur, primum in vluras, superfluum in sortem imputari, unde & sortem extenuare dicuntur. l. 1. & 2. C. de pignor. act. l. 2. C. de distract. pignor. Verum ne hæc quidem solutio conciliat istas contrarietates iurium, quorum alia missis nudam tenutam & custodiam,
- 35 alia verò possessionis acquisitionem communicant. Ego itaq; pro mea infantia tutiorem & expeditiorem solutionem esse iudico, si dicamus, quod con-

traria iura, quæ tribuunt missis acquisitionem possessionis, loquantur & procedant in casu adauctæ & multiplicatæ contumaciæ, quando videlicet debitor, contra quem fit missio, latitare pergit, & sui copiam non facit, aut aliter cessat præcepto iudicis obtemperare, tunc enim, quia protetuitas contumaciæ iudicem ad duriora remedia prouocat, ita, vt malo nodo malus quærendus sit eunus. *argumento c. cum non ab homine, extr. de iud. & c. quoniam frequenter. §. in alijs. versic. si autem. super verbis: ad aliam penam processurus, si istud meruerit protetuitas contumaciæ, extra, vt lite non contest. ac facit l. relegati 4. ff. de penis. istis, inquam, in casibus iubetur missus, ob intermissam per semestre, à die missionis computandum, satisfactionem hæredis, & possidere & colere agrum, & fructus percipere non tantum de hæreditarijs, sed etiam de fundis, qui hæredis proprii sunt, d. l. is cui §. Imperator Antoninus 16. iuncto §. quæri. 21. cum l. si legatarij, 11. vt legatorum nomine causa. & l. certa est forma. 6. C. vt in poss. lega. Et si enim missio pro legato, in diem vel conditionem relicto, non operatur aliàs, nisi nudam tenutam, vnde etiam missus, cui post missionem cauetur denuò infrà tempus semestre, cogitur à possessione recedere. d. l. si legatarij. d. l. is cui. in prin. & §. qui legatorum: tamen, si per illud tempus non cavet hæres, neq; legatum vel fideicommissum soluit, tunc propter reiterationem contumaciæ missus etiam possessionem rerum, in quas inductus est, consequitur, & fructus percipit. d. l. is cui. §. Imperator. iuncto §. quæri ff. vt in poss. lega. ser. causa esse lic. Eodemq; modo, vbi debitor contumax, contra quem est facta missio, ea spreta, fraudationis gratia denuò latitat, missus, etiam non expectato anno, iubetur bona possidere, l. Fulcinius. 7. §. prator ait. 1. & d. §. diuus quoq. Pius. 19. ibidemq; Bartolus, ff. quibus ex caus. in possess. eatur. vbi habetur, quod ob contemptum iurisdictionis iudicialis, possit prator decernere, vt ex primo decreto missus etiam possideat, & fructus lucretur. & ita procedunt l. in venditionem. 8. cum l. prator ait. 9. de rebus autoritate iudic. possid. Sic itaque finis priuati ingressus alienæ possessionis ex pacto contrahentium, regulariter est acquisitio custodiæ, vt videlicet ingressus cohabitaret domino, & fructus custodiat, & is, cuius bona introita sunt, debet ex sua parte præstare patientiam ingredienti. vt simul cum ipso habitet, donec ei satisfaciatur. Salicetus d. l. creditores. numero 21. cum frustra sit, in possessione esse, nisi possidentes defendantur sub tutela iudicis. l. 1. §. hoc interdictum. versic. frustra enim. & §. fin. ff. ne vis fiat ei qui in possessione. sicut & circa res incorporales vel iura, patientia requiritur ex parte conuenti. l. quoties. 15. §. seruitutum. ibi: vt aliquid patiatur. de seruitut. tit. generali. Ex quo & illud sequitur, quod creditori immisso per prætorum, vel etiam ingresso ex vi pacti seu statuti, regulariter non liceat expellere antiquum possessorem. l. si finita. 15. §. si quis autem. 20. ibi: Labeo ait, non decedere, sicut nec cum creditores aut legatarij mittuntur. ff. de dam. infect. & melior textus in l. is cui §. in princ. verbis: expellendi ius non habet, sed simul cum debitore possidere iubetur. ff. vt leg. ser. causa in poss. esse lic. ac notat Bald. in l. consentaneum. 8. num. 31. in fine. C. quomodo & quando iudex: nisi fortè iudex aliud ex iusta causa decernat, iubendo dominum discedere ex possessione. Neguzantius de pignoribus secundo membro tertie partis princ. num. 2. §. si quis autem. & d. l. in venditionem. §. 1. & Speculator in tit. de primo decreto. §. iam de effectu. numero 6. de quo paulò ante numero 35. & quæ dicatur iusta causa, mox exponemus in secunda fallentia huius conclusionis num. 58. Infertur & aliud, quod cum ingressus non fiat possessor, non detur ipsi interdictum vt possidetis, quod ei demum competit, qui in sua possessione turbatur.*

- l. si duo. 3. §. creditores. 8. in verbis: quia non possident. ff. uti possid. Neguzan-
tius de pignoribus secundo membro tertia partis princip. numero 6. itaque verus
dominus & pristinus possessor remanet in possessione bonorum, quantum-
uis à creditore occupatorum, d. l. si finita. 15. §. si quis autem. 20. cuius ratio-
ne & agros colere, seminare, & fruges demetere, seseque inde cum sua fami-
lia exhibere potest, sed tamen creditor ingressus, virtute licentiæ, sibi per de-
bitorem vel statutum concessæ, fructus ita recollectos, qui supersunt vltra ne-
cessaria alimenta debitoris, includit & asseruat, ne à domino prodigantur.*
- 44 *d. l. is cui 5. in princip. & §. qui legatorum. 22. ff. ut in possession. leg. ser. causa esse
liceat. Speculator tit. de primo decreto. vers. iam de effectu. numero 6. & 8. Hinc
est, quod Salicetus istam detentionem creditoris ingressi, in proposito nostro*
- 45 *vocat tædialem. Salicetus d. l. creditores. numero 9. eò, quòd ista mutua co-
habitatio debitoris pariat tædium & molestiam ei, in cuius bona facta est
missio, vel factus est ingressus, ut ita, saltem affectus tædio diuturnæ custodiæ
reus, tandem det vel præstet, quod ipsum ex dispositione iuris, vel pacti, vel ex
decreto prætoris dare aut præstare convenit. Alexander de Imola in d. l. si fi-
nita. 15. §. Iulianus 16. numero 78. Specularor tit. de primo decreto. versic. (se-
quitur. numero 7. per textum iuncta glossa, verbo, effectus. in c. quoniam frequen-
ter §. in alijs. extra. ut lite non contest. cum glossa d. c. contingit. verbo, rei ser-
uande. extra. de dolo & contumac. & melior textus d. l. is cui 5. in princip. & §.*
- 46 *qui legatorum. 22. Adeò autem creditor ingressus, in proposito nostro, non
facit fructus suos, quod regulariter etiam ali. ex ijs non debet. d. l. Ful-
cinius 7. in princip. & d. l. prætor. 1. in princip. ubi etiam notat glossa verbi, non
restituatur, versic. sed quis colliget. de bon. auth. iudic. possid. Et, si obijceretur:
tandem propter illam assiduam cohabitationem creditoris res pessum ibit,
quia dominus propter perpetuam molestiam cohabitationis, sicut & debitor,
ut qui nullos fructus suæ agricoltationis expectat, relinquent tandem & dese-
rent culturam agrorum, respondetur sicut supra: siquidem reus culturam
negligit, creditori immisso colere, & fructus inde colligere licebit, ita tamen,*
- 47 *ne lucrum fructuum propterea cedat creditori, sed ut ipsos includat & asser-
uet, donec demum consequatur suum creditum, vel id, cuius nomine in
possessionem missio vel invasio processit. d. l. is cui 5. §. qui legatorum. 22.*
- 48 *vers. quòd si hæres fructus nolit cogere. ff. ut in possession. leg. ser. & sic licebit cre-
ditori fructus, qui supersunt vltra exhibitionem domini, asseruare in custo-
dia, sicut & aliàs res mobiles, quæ seruando seruari non possunt, sed mora
deteriores futuræ, vel in totum perituræ sunt, immissus iusto pretio, adhibita
tamen autoritate prætoris, etiam vendere, & pecuniam inde redactam
ipsam quoque in causam custodiæ seruare potest. d. §. qui legatorum. versic.
quin imò. facit l. 1. §. item si periculum. de ven. in possession. mit. & l. sed si is.
5. §. quoties 1. de Carbon. edicto. Bartolus in l. mandatis. 5. §. & intra annum.
numero 1. per illum textum de requir. reis. & est similis textus in l. Aristo scribit.
5. §. si maior. 1. in versic. is qui deliberat, res in hereditate repertas. quæ mora de-
terioriores fiunt, adito prætore, sine præiudicio eas vendere potest. ff. de iure delibe-*
- 49 *ranti. Quod sanè in omnibus personis procedit, quibus quoquo modo
administratio alienarum rerum incumbit. l. lex qua 22. in fin. C. de administ.
tut. ac deposita demum administratione, si repetuntur fructus, item pretia
ex ijs redacta, defalcabit & deducet creditor, quod fructuum nomine vel
aliàs impendit, d. l. prætor. in princip. & gl. l. qui seruum 41. de negot. gest. Ha-
bet enim pro eo, quod qualitercunq; impendit in pignus prætorium vel con-
ventionale, contrariam pignoratitiam, l. si necessarias. 8. in princip. de pignor.*

actio. ubi Bartolus. Poterit item creditor, post ingressum bonorum debitoris vel hereditatis etiam iacentis, quando vel prorsus relinquitur vacans, vel diu a nemine agnoscitur, & onerosum est ipsi sustinere ulterius custodiam rerum, quarum possessionem occupavit, pro cautela petere, dari curatorem bonis vel hereditati, quantumvis iacenti. *Alexander de Imola & alij in l. 4. §. prator ait. & §. toties. de dam. infect. ac facit l. 1. & 2. C. de curat. bonis dando. & l. si diu. 8. circa finem, in illis verbis: bonum erit ut curator constitutur. ff. ex quibus causis in possess. eatur.* 51

Fallit primò hæc conclusio in domino, cui pro reuocanda possessione rei apud Titium nunc existentis, competebat in rem actio, is enim, si ex pacto vel statuto loci ingrediatur in possessionem prædij, quod poterat vindicare, vel ratione contumaciæ rei mittatur in possessionem fundi, non solum custodiam, sed & possessionem rei adipiscitur, quantumvis solum ex primo decreto missus sit. *Speculator in tit. de primo decreto. §. iam de effectu. numero. 3. vers. in reali. ibi: statim incipit possidere. & num. 9.* Licet enim aliqui contrarium teneant, quod nimirum missus etiam pro reali iudicio in possessionem rerum petitarum, nihil aliud consequatur, nisi nudam tenutam rei, in quam missus est, ad eum finem, ut sit molestus domino circa assiduam cohabitationem, donec reus purget suam contumaciam, per ea, quæ tradunt Panormitanus & alij Canonistæ in c. quoniam frequenter. §. in alijs verò casibus. extra. ut lite non contest. ad instar eius, qui pro personali iudicio mittitur ex primo decreto, ratione contumaciæ, adeò, ut possessio, sicuti prius, remaneat apud eum, contra quem facta fuit missio, argumento l. 3. §. genera. versic. quod autem quintus ibi: non possessionem, sed custodiam & observationem rerum concedit. ff. de acquir. possessione iuncta l. is cui 3. in princip. ibi: ut saltem radio perpetua custodie extorqueat heredi cautionem. ut in possession. legat. vel fideicommiss. servan. causa liceat. quem etiam intellectum verba posteriora. d. §. in alijs. vers. quod si cautionem, innuere videntur, ubi habetur: si reus intra annum non purgauerit suam contumaciam debito modo, quod etiam pro reali iudicio, denuò post annum efficiatur verus possessor, ex quo consequens erit, ante lapsum anni missum ex primo decreto reuera non fieri possessorem, sed nudum detentatorem. argumento l. officium 9. ff. de rei vindica. ac concordat glossa in c. contingit. infra de dolo & contumac. eamque sententiam probant communiter Canonistæ & Legistæ, secundum Panormitanum. d. c. quoniam. §. in alijs. numero 20. ac fortificatur per c. 1. & 2. infra de eo qui mittitur in possessionem causa rei ser. ubi missio, decreta alicui causa rei seruandæ, vel causa custodiæ, non transfert possessionem in missum. d. l. 3. §. fin. ff. de acquir. possession. cum longè aliud sit in possessione esse quàm possidere. l. si quis ante. 10. eod. tit. tamen inter Legistas illa sententia non est sine dubio, 52
contrarium namque, quod nimirum missus pro reali statim incipiat possidere naturaliter, & civiliter tenent, non contemnendæ authoritatis Dd. Ioan. Martinus & Azo. in l. si quis emtionis. 8. §. sed & si quis. 3. C. de prescription. 30. annorum. & in l. consentaneum. 8. per illum textum. C. quomodo & quando index. ubi in finalibus verbis expressè dicitur: quod missus in reali, ex causa contumaciæ conuenti, in se transferat possessionem bonorum, ita, ut reus constituatur petitor. quod ipsum etiam arguit litera d. §. in alijs. dum dicit: quod is, contra quem facta est missio, si se præsentet infra annum, refusus expensis, & præstita idonea cautione, recu- 53
ret 54

ret possessionem. & habetur textus magis clarus & apertior in c. pastoralis. §. preterea postulasti. extra. de offic. ordinar. ubi delegatus Papæ quem induxerat causa rei seruandæ in possessionem bonorum petitorum, & nihilominus, mortuo delegato, deciditur in vers. nec per alium. ibidem sequentem, quod reus recuperare debeat amissam semel possessionem, oblata videlicet cautione sufficiente de parendo iuri. Ac si aliter dicamus, illa distinctio, de misso pro realibus, & misso pro personalibus actionibus, prout in d. §. in alijs, & ceteris iuribus fieri solet, erit tantum de vento, & verbis lex, non rebus imposita. contra l. 2. C. communia de legatis. ideo Speculator intrepidè alteram sententiam contra communem sequitur. in d. tit. de primo decreto. §. iam de effectu. numero 3. & 19. Neq; obstat textus d. §. in alijs. & d. c. 1. & 2. de eo qui mit. in poss. in quibus innuitur, post annum demum, reo non comparente, missum effici verum possessorem, quia respondetur: vocabulum, verum, ibidem accipiendum esse de possessore irreuocabili vel incommutabili, à quo videlicet ampliùs possessio recuperari non potest, ut sit sensus literæ. Et si missus in reali statim efficitur possessor, non tamen fit irreuocabiliter ante annum, infra quem veniens reus offerendo cautionem idoneam cum refusione expensarum, recuperat possessionem, quam exacto anno repetere non potest. d. c. quoniam frequenter, §. in alijs. vers. quod si cautionem, ut lite non contest. cum d. c. 1. & 2. de eo, qui mit. in poss. Et, quicquid sit de iure communi, res saltem in foro Saxonico plana est, quod missus in possessionem pro causa contumaciæ in bona cuiuscunque debitoris, siue is reali, siue personali iudicio pulsetur, efficitur possessor, nisi contumax probet de legitimis impedimentis. Landrecht. lib. 2. art. 24. & artic. 64. Weichbild. quod ita probat & sequitur Regulus noster in processu Saxonico, capite 35. numero. 1. & capite 37. numero 2. & 3. & traditur supra parte 1. capite 2. numero 62. huius operis. & tangitur aliquid capite 10. huius tertie partis. numero 5. & 6.

57 Fallit secundò hæc conclusio in eo, qui, virtute licentiæ de ingrediendo sibi concessæ, ex vi pacti vel statuti ingreditur, occupando rem mobilem debitoris, is enim efficitur possessor. l. si rem mobilem. 47. cum l. rem que nobis. 15. & utrobique Bartolus in princip. de acquir. poss. simul enim atque quis desinit habere custodiam rei mobilis, perdit possessionem. Alexander in l. 1. §. seruum qui. numero. 3. ff. eod. tit. Hinc est, quod, quamuis ex pignore pratorio regulariter non amittatur possessio, ita, ut transferatur in creditorem, per proximè allegata: tamē secus est, si creditor immittatur ex primo decreto in possessionem rei mobilis sui debitoris nam tunc transfertur vera possessio. Baldus in l. consentaneum. 8. numero. 29. C. quomodo & quando iudex. & in l. sciendum. 15. §. creditor. 2. numero 2. ff. qui satisd. cog. ita, ut res, in quam processit missio, eximatur è manibus debitoris, & apud immissum, inq; eius potestate remanere debet: nisi creditor fortè fuerit suspectus de fuga vel dilapidatione: tunc enim res mobilis non creditori, sed sequestro committenda venit. Bartolus & Angelus de Perus. nu. 1. cum alijs Dd. l. si finita 15. §. si quis autem 20. ff. de dam. infect. cum qua sententia transit etiam Salicetus d. authen. & qui iurat. num. 22. & 23. C. de bonis authoritate iudic. possid. per d. l. is cui 5. §. qui legatorum. 22. vers. in ceteris. & Speculator de primo decreto versic. iam de effectu. numero 7. Neguzantius de pignoribus secundo membro tertie partis princip. numero 2. & Alexander cons. 205. incip. visa dicta facti. numero 5. circa finem. volum. 7. & fuit ista conclusio & distinctio circa res mobiles originaliter Dyni, in d. l. si finita 15. §. si plures. 15. de dam. infecto. prout referunt scribes in locis hic allegatis. Licet autem in c. quoniam frequenter, §. in alijs verò casibus. extra. ut lite non con-

test. missio personalibus in possessionem bonorum debitoris mobilium & immobilium æquiparetur, adeoque dicendum videatur, quod missus in possessionem mobilium, eodem modo nudam tantum tenutam primo anno acquirat, non autem possessionem, per ea, quæ tradunt communiter omnes *Canonista in d. §. in alijs*; tamen, si bene ponderemus verba istius epistolæ decretalis, habuit ibi Pontifex respectum ad solum ordinem mittendi vel exequendi, ut videlicet primò fiat missio in res mobiles, postea in bona soli, ijsque deficientibus in iura debitoris, iuxta l. à duo Pio, 15. §. in venditione. ff. de re iudic. non autem parificat hæc duo, puta, missionem in res soli, vel in res mobiles, quod ad effectum asininæ detentionis, ideoq; quia alibi distinguitur circa effectum istius missionis, hæc generalis dispositio prædictæ decretalis restringenda est secundum alias leges specialiter loquentes. glossa l. quamuis 11. ff. de in ius voc. ad hoc, ut iura iuribus concordentur, ac vitetur, 59 quantum omnino fieri potest, ipsorum correctio, argumento c. cum expediat, extra. de elect. in 6.

Tertiò fallit, quando iudex moueretur ex iusta causa, missum etiam in personalibus constituere possessorem: tunc enim debitor iubetur recedere, 60 & missus fit possessor. *Neguzantius de pignoribus. secundo membro tertie partis princ. numero. 6. allegat glossam singularem in l. 3. §. duas. verbo. decedatur. in fine. ff. de dam. infect. quo de superius etiam tactum fuit numero 37. & 41.* Iusta autem causa aggrauandi missionem ex primo decreto isto casu est, vel nimia contumacia rei, non parentis edicto prætoris. c. quoniam frequenter. §. in alijs, circa finem, extra. ut lite non contest. ac notat Baldus d. auth. & qui iurat, numero 11. & ante eum tenuit Innocentius in c. dilecto, circa finem, extra. de verb. signif. & idem Baldus in d. l. consentaneum 8. numero 30. ibi: ex maxima contumacia rei. prout in l. Falcinius 7. §. fin. ff. ex quibus causis in possess. eatur. & habetur huius contumaciæ ob semestrem moram exemplum in varijs iuris articulis. in l. certa. C. ut in possess. legat. & l. is cui 5. §. Imperator. 16. & §. queri 21. ff. eod. cum l. in venditionem 8. §. 1. & l. prætor ait. 1. in princip. de rebus author. iudic. possid. quo de paulò ante numero 35. 36. & 37. eodem modo 61 tactum fuit, vel quia metuit, ne creditor & debitor ad arma veniant, quo casu statuit prætor, quis possidere debeat. *Neguzantius ubi supra, numero 2. in princip. cum quo concordat Speculator de primo decreto, vers. iam de effectu. num. 6. aut sequestrabit possessionem. argumen. l. si cuius 13. §. sed si inter. vers. æquissimum. ff. de usufruct. l. non est singulis, 176. de reg. iuris.*

Quartò fallit in creditore, qui virtute conventionis executivæ, vel licentia de ingrediendo, sibi concessæ per pactum vel statutum, apprehendit possessionem bonorum debitoris, non sua, sed iudicis autoritate: talis enim fit possessor, ita est tex. in d. l. creditores. 3. in finalibus verbis, ibi: tamen iudicis autoritate possessionem adipisci debent. C. de pignor. & hunc intellectum sequuntur, & probant ibi Bart. num. 4. Ang. de Perus. num. 2. & 3. Bald. 3. Salic. 7. Alber. de Rosate 5. & hæc quoq; declaratio communis est, teste Saliceto in d. l. creditores num. 7, adeò, ut verbum, debet, an ista materiâ capiatur propriè & necessitatine, idque propter vocabulum, adipisci, positum in textu d. l. creditores 62 in fine, quod est æquipollens ei, quod aliàs vocant Iurisconsulti, acquirere possessionem. textus sunt vulgati in l. 3. ibi: adipiscimur possess. corpore & animo, iunctis quæ mox subiungit Paulus pro exemplificatione præcedentium. ibi: quod autem diximus, corpore & animo acquirere nos oportere possessionem ff. de acquir. possess. iuncta l. 1. §. adipiscimur possessionem. cum §. item acquirimus possessionem ff. eod. cum similibus. Et, quod missus in possessionem, super conven- 63 tione

- rione executiua, vt nimirum in casu moræ debitoris, liceat ingredi possessionem bonorum debitoris, etiam priuata autoritate, si cum iudicis permissu id faciat, fiat verus possessor & habeat interdictum vti possidetis, si moleste-
 tur & interdictum vnde vi, si expellatur, tenet etiam Baldus in l. consentaneum
 §. num. 30. C. quomodo & quando iudex. Quod tamen ita accipi volumus, si
 iste ingressus, vel missio iudicis fiat, parte ad hoc citata: aliàs siquidem omisso
 citacionis facit, ingressum de voluntate competentis magistratus pari iure
 censi, ac si propria autoritate creditor occupasset, & sic possessionem
 non transfert in apprehendentem. Bart. d. l. creditores. numero 25. Itaque
 alibi refert Baldus, licentiam ingrediendi, habitam à iudice, non citato pos-
 sessore, non dici prætoriam, & index isto casu potius debet reputari pro
 mero executore contractus, quàm pro iudice, adeoque is, contra quem fit
 missio, si missum non admittat, non tenetur ex edicto, ne vis fiat ei qui in
 possessionem missus est, nec potest mulctari, Baldus in l. nec quicquam 9. §.
 ubi decretum 1. in prima repet. nu. 5. §. sed dubitatur si possum ingredi. de offic. pro-
 66 cons. & legati. Bartolus tamen hanc fallentiam adhuc arctius restringit,
 dum vult, quando ex pacto (idemq; est in statuto) competit licentia ingre-
 diendi possessionem bonorum rei, & creditor intendit apprehendere non tan-
 tum tenutam, sed & possessionem rerum debitoris, per ministerium iudi-
 cis, quod isto casu non tantum citatio requiratur, sed etiam necessarius sit
 libellus, cum istud ius executiuum acquisitionis possessionis, non oriatur ex
 pacto, quod tantum tendebat ad ingressum possessionis, vnde libellus præ-
 cedere debet. Bartolus d. l. creditores nu. 27. quem sequitur Menochius de adi-
 pisc. possess. remed. 5. num. 155. pro qua opinione legantur, quæ pluribus acta
 sunt in hoc ipso capitulo nu. 10. & 13. Eoq; præsupposito, priuilegium l.
 creditores. erit de vento, quia nihilò plus continebit, quàm ius commune,
 cum secundum eos, iudex requiri debeat per oblationem libelli, & interue-
 67 nientiam aliorum solennium, de quibus in vulgata auth. offeratur. C. de litis
 contest. de cuius tamen dicti veritate videantur, quæ pro communi senten-
 tia fuerunt adducta in hac tertia parte nostri operis, cap. 5. n. 27. Ac, quicquid
 sit de iure, vsus saltem nostræ patriæ communi sententiæ assipulatur, puta
 quod creditor, munitus pacto vel statuto, concedente licentiam ingredien-
 di post moram, si adeat iudicem, impetrando missionem, etiam absque so-
 lenni libello, & sine omni strepitu iudicario, non minus efficitur possessor
 atque lucratur fructus, quàm si virtute iudicati immisus fuisset, idq; tum
 propter constitutiones electorales, Ober vorsesten Brieg vnd Siegeln / & pro-
 pter constitutiones Thuringicas sub tit. Von bekentlichen Schulden. tum etiam
 propter textum Landrecht libro 1. in princ. artic. 70. ac probatur supra num. 52.
 item 56. & in parte 1. capite 2. num. 57. & 62. huius operis.
 68 Quintò declaratur aut restringitur regula nostra, quando in loco extat
 statutum, vel consuetudo, vel etiam partium conuentio ita sonat quod cre-
 ditor super actione personali habeat licentiā ingrediendi possessionem bo-
 norum debitoris, & lucradi fructus: tunc enim, siue cum, siue sine ministe-
 rio iudicis, creditor occupet bona debitoris, talis ingressus tribuit occupanti
 non tantum nudam tenutam, sed & possessionem. ita Bald. in l. consentaneum
 §. n. 30. vers. idem fortè si statutum. C. quomodo & quando iudex. & sequitur Sa-
 lic. in d. auth. & qui iurat. num. 15. per gloss. verb. iudicandi causa §. si verò simul.
 auth. de introduc. & exhib. reis. colla. 6. idq; propter necessariam consequenti-
 am, ex quo, qui fructus percipit, eundē etiam possidere necesse est. ita Alex. l.
 3. §. genera. n. 17. de acq. poss. & in l. si finita 15. §. Iulianus 16. n. 106. de dam. infec.

Sexto fallit, quando inter creditorem & debitorem præcessisset con-
 uentio de utroque, vel statutum, aut consuetudo dictarent, quod post mor-
 ram liceret creditori, non tantum ingredi, sed & acquirere possessionem. 69
 tunc enim dubium non est, quatenus creditor, in eventum non factæ solu-
 tionis bona debitoris occupat (siue cum, siue absque ministerio iudicis, in eo
 enim vis non est, etsi posterior via tutior sit) quod ingressus sit possessor.
Bartolus in l. creditores. in secunda repetitione, num. 4. ibidemq. Baldus num. 3.
Salicetus 1. & 23. ubi addit: cautos Notarios in instrumentis apponere
utramque clausulam, non tantum de licentia ingrediendi, sed & apprehen-
dendi, & acquirendi, item retinendi possessionem, quam practicam etiam pro-
bat Neguzantius de pign. quarta parte principali n. 10. & 11. ac post eum Mes-
nochius de adipisc. possess. remed. 5. n. 9. & habetur de hac clausula in prima parte
huius operis capite 10. numero 211. Licet autem Bartholomæus Socinus isto 70
 casu, ultra ingressum etiam requirere videatur ex parte creditoris protestatio-
 nem, quod animo acquirendi possessionem ex licentia pacti vel statuti in-
 gressus fuerit, *Socinus consuetud. 131. numero 7. volum. 1. cum secundum*
eum, propositum in mente retentum nihil operetur. argumento l. cum in plu- 71
res 60. §. locator. 6. ff. locati. & l. si repetendi. 7. C. de condict. ob causam. cum
similibus: tamen contrarium verius est, cum intelligatur ingressus in dubio
voluisse exercere pactum vel statutum, & acquirere possessionem, iuris sui
conseruandi causa, non autem ad eum finem, ut vel vim, vel iniuriam infe-
rat debitori. *Bartolus in d. l. creditores in prima lectione, numero 4. sequitur*
Baldus post Dynum in l. in possessionem. 5. & glossa in verbo, nisi ex pacto. C. ad l.
Juliam de vi pub. & facit l. cum creditor. 55. ubi notat glossa, verbo, contrēctare.
ff. de furt. ubi etiam post glossam idem tenet Bartolus circa finem, inquit:
non præsumi animum furandi, rapiendi, vel quid aliud finistrum in eo, qui
rem alterius ex conuentione, vel autoritate iudicis accipiat. Ac, si aliter
diceretur, præsumeretur delictum, quod esse non debet. l. merito 51. pro soc.
cum in quolibet negotio, quod sine vitio factum præsumi potest, non de-
beat includi vitium, Baldus in l. 1. numero 3. C. de condict. ob causam. Hinc 72
 est, quod tradi solet, quando contractus duplici modo gestus considerari pos-
 test, vno modo licite, & alio illicite, accipiat eo modo celebratus, ne in-
 cidatur in poenam. *l. item apud Labeonem. 15. §. si communem. 36. ubi notat*
gloss. verb. iure dominij. ff. de iniur. item, ubicunque actus se habet ad per-
missum & prohibitum, in dubio trahendus est ad permissum. glossa l. 2.
verb. probaretur. C. de petit. hered. & sequitur Tiraquellus de retractu lignagier.
§. 30. glossa 2. numero 24. Nec obstat, quod Socinus, de facienda protesta-
 tione movet, cum in his, quæ pendent à mera voluntate protestantis, &
 quæ tendunt tantum ad se exonerandum, & neminem grauandum, pro-
 testatio vel declaratio frustra interponatur, nec requiratur, ut ab initio in-
 terueniat; sed potest fieri quocunque loco & tempore. *Bartolus in l. non so-* 73
lum. 8. §. morte 6. numero 15. ubi sequitur Iason numero 24. ff. de noui. oper.
nunc. & facit. l. & si quis 14. §. plerique. 8. de relig. cum l. qui in aliena. 6. §. fin.
l. pro herede. 20. §. 1. de acquir. hered. & l. Nesennius. 34. de neg. gest. & alibi
traditur; in his, quæ consistunt in animo, semper stari declarationi eius, qui
actum gessit, quo animo fecerit. Bartolus in d. l. pro herede. in princ. num. 3. &
ita transit Neguzantius de pignoribus quarta parte principali. numero 27. 28.
& 29. quamuis in fine subiiciat maioris securitatis esse, creditorem ab ini-
 tio ingressus de causa & animo suo protestari. Itaque creditor in proposito
 nostro ingressus possessionem, præsumitur causa iuris sui conseruandi, non
 autem

autem animo faciendo vim vel iniuriam, istud fecisse. *d. l. cum creditor ss. de furt. & l. meritò. 52. pro socio.* dummodò non clam, & nemine vidente, istud
 74 faciat, hoc siquidem casu præsумitur potius furtiva contrectatio, quàm
 quòd exercere velit possessionem, occupatam pro debito ex vi pacti vel sta-
 75 tuti. *Baldus in d. l. in possessionem 5. in fin. C. ad l. Iuliam de vi publ.* Quod
 ipsum vel multò fortius tenendum est, quando ab initio celebrati contractus
 apponitur pactum, quòd in casu non recepti crediti, creditor ingrediatur
 possessionem bonorum rei, eaquæ habeat oppignorata, vel in solutum pos-
 sideat, prius tamen iusto & vero precio æstimanda. *Neguzant. de pignori-*
bus quarta parte princ. numero 11. post Salicetum d. l. creditores. numero 24. de
 76 *qua clausula in prima parte huius operis capite 10. numero. 212.* Et est ratio,
 quia in pignoribus omnia pacta sunt permissa & obseruanda, quæ non ex-
 pressè reperiuntur prohibita. *l. fin. §. sancimus. C. de iure domin. impe. & est*
textus in l. f. si fundus. 16. §. fin. ff. de pignoribus. & l. fin. in prin. de contrahend.
 77 *emt.* Secus tamen foret, si dictum sit in pacto, quod pignus vel res debito-
 ris in solutum teneatur pro debito. *Neguzantius ubi supra.* Quod benè
 notandum contra usurarios nostri temporis, qui quasi tota die apponunt in
 instrumentis pactum, quòd liceat creditori non tantum ingredi & occupare
 bona debitoris loco pignoris, sed etiam habere in solutum pro summa sui
 crediti: talis enim contractus non valet, *c. conquestus. c. quia in omnibus.*
 78 *extra. de usur. c. ad nostram. de emtione. & vendition. tùm,* quia creditor
 occupando fieret dominus, quo casu pignus rei suæ non potest consistere. *l.*
neque pignus. 45. ff. de reg. iur. l. si rem alienam 9. §. 2. de pignorat. act. tùm,
 79 *quia pactum legis commissoriae in pignoribus, quod videlicet vel nunquam*
hui possint, aut, si infra certum tempus non luantur, quod postea remaneant
penes creditorem, est reprobatum. l. 1. & l. fin. C. de pact. pignorum. quia
usurariam prauitatem redolet, d. c. quia in omnibus. iuncto c. significante extra.
 80 *de pignoribus. licet secus sit in contractu emtionis. l. quia ea lege. 3. l. commisso-*
ria. 4. C. de pact. inter emt. & vend. quo de latè Neguzantius de pignoribus par-
 81 *te 4. princ. numero. 30.* An autem in proposito nostro valeat, pactum de
 lucrandis fructibus rerum debitoris, quas quis ingreditur, absque deductio-
 ne vel extenuatione sortis principalis, & donec creditori solvatur suum capi-
 tale, videatur *Molinae in consuet. Parisien. tit. 1. gloss. 9. numero 17. & 20.*
post Baldum in l. 1. C. de distract. pignor. & idem Molinae cons. 41. nu. 5. vol. 1.

Fallit septimò, in iure executiuo reali, siue quia domino (qui & ipse
 82 creditor largè dici potest. *l. creditores accipiendos. 10. ibidemq. Rebuffus & Alo-*
ciatus, uterque numero 1. ff. de verb. signif.) competeat rei vindicatio pro
 fundo, cuius possessionem sub certa lege vel conditione debitor creditori
 permisit ingredi, *quo de membro eiusq. effectù dictum in supra numero 52.*
 siue, quia conuentionem, vel statutum de ingrediendo bona debitoris post
 moram, præcessit contractus pignoris vel hypothecæ, tunc enim subsecutus
 ex vi pacti vel statuti ingressus, tribuit creditori non tantum custodiam, sed
 & veram possessionem, & lucratur fructus. *Salicetus in nostra l. creditores.*
numero 9. idque siue ab initio statim interueniat traditio rei obligatæ, puta,
 quia voluit obligatus, quòd medio tempore, donec satisfaceret creditori, te-
 neretur res loco pignoris. Licet iste casus meritò non sit in consideratione,
 cum frustrà adijciatur licentia ingrediendi possessionem rei, quam debitor
 iam ante habet ex traditione debitoris, prout in simili dicit *Baldus in anthen.*
 & *qui iurat. numero 43. C. de bon. authorit. iudic. possid.* ideoque superna-
 cuum videtur in proposito, istud pactum executiuum contractui pigno-
 ris

ris adijcere, cum mutuans alio modo sit securus. *argumento l. 3. in princip. C. de Episc. aud. l. cum interdicta 6. C. arbit. tut. l. qua sub conditione. 8. §. fin. ff. de condit. instit. nempè propter traditionem pignoris, cuius possessio in ipso limine contractus translata est quasi de manu in manum creditoris. argumento l. si rem alienam. 9. §. propriè pignus 2. de pignoratitia act. sin verò hypotheca absque traditione rei constituta sit, tunc, subsecuto ingressu, fingitur tacita saltem traditio interuenisse, ex quo dominus scit, creditorem ingredi, & hoc patitur, argumento l. minùs instructus. 2. C. de acquir. possess. non contradicendo videlicet, argumento l. qui patitur. 18. ff. mandati. Et sic ista non contraditio, instat quasi traditionis est, & operatur, quod res, quæ antè simpliciter erat hypothecata, nunc transeat in pignus. *Salic. d. l. creditores. numero 21. & Menochius de adipisc. possess. remed. 5. numero. 123. utroque si quidem casu creditor ingressus sit possessor, cum traditio illa, quæ propter ingressum creditoris, sciente & tacente reo interuenisse præsumitur, intelligatur facta in consequentiam contractus præambuli, puta hypothecæ. Ani 83 mus enim, & affectus tradentis & accipientis possessionem inspicere debet, l. si aliquam rem 28. ff. de acquir. possess. cum l. si quis conductionis. 25. C. locati. l. Falcinus 7. §. quid sit latitare. 4. cum §. sed is vers. animus latitantis. ff. ex quibus caus. in possess. eatur. Sicut & aliàs dicitur, quod voluntas & propositum 84 distinguant actus hominum. l. qui iniurie 53. in princ. de furt. l. diui. 24. & ibi Bartolus numero 2. de tutor. & curat. datis ab his. & qualitas factorum describat qualitatem intellectus. Bartolus in l. libertas tua. 8. numero 2. in fin. C. de operis libert. facit l. pro herede 20. in princip. & l. gerit. 88. ff. de acquir. 85 hered. Cum itaque ab initio fuerit contracta inter debitorem & creditorem 86 hypotheca, & eam subsecutus sit ex vi conuentionis ingressus, infertur, translata esse possessionem, id quæ tacitè quasi inter partes actum fuisse, ut videlicet creditor possideret rem hypothecatam, in vim pignoris conuenti, adeò, ut isto casu ingressus siue propria autoritate, siue cum ministerio iudicis, utrobique dicatur habere pignus conuentionale, non prætorium, & sic lucretur fructus. Bartolus in l. creditores. in fine. ibiq. Salicet. numero 31. C. de pign. allegando tex. in l. si ita stipulatus fuero. 6. §. fin. & l. eum enim. 7. ff. de nouat. ac sequitur Neguzan. de pignor. quarta parte principali. numero 26. vers. decima quarta conclusio. & Menochius de adipisc. possess. remed. 5. num 259. addendo rationem: quia iudex non dat pignus isto casu, sed confirmat, ergò est conuentionale. argumento. d. l. si ita fuero stipulatus 6. §. fin. ff. de nouat. 87 Quod autem in conuentionali pignore dicatur creditor & naturalem & ciuilem possessionem habere, vno ore affirmant. gloss. l. cum notissimi 7. §. 1. C. de prescript. 30. vel 40. & in l. per seruum qui pign. verb. possessio. de acq. dom. & in l. si de eo 40. in pr. verb. retineas. ubi Bar. de acquir. poss. Bar. in l. 1. §. per seruum corporaliter. nu. 2. & Alex. ibid. num. 4. & 5. Iason. 5. de acquir. possess. & sequitur Neguzantius de pignorib. secundo membro tertie partis princip. nume. 3. per l. creditor. 23. ff. de pignoribus. l. serui nomine. 16. de usucap. l. debitor 40. §. fin. de pignoratitia act. Sicut itaque conuentionale pignus possidetur per creditorem, quò ad lucrum fructuum, & quò ad omnes alios effectus, excepta causa usucapionis, secundum quam debitor intelligitur possidere. d. l. serui nomine. & l. si seruus depositus 22. §. is qui pignori vers. licet enim iustè possideant de noxal. action: ita idem est in proposito nostro, quando debitor hypothecauit nobis bona cum pacto ingrediendi possessionem, tunc enim, secuto realiter ingressu, creditor & possidet & fructus lucratur. Neguzantius ubi supra. numero 24. post alios Dd. in d. l. creditores,**

- 88 Oñauo fallit in traditione rei ficta, puta in constituto, quando debitor creditoris nomine constituit, interim, donec ei satisfiat, possidere bona sua, quia tunc obligatus possessor esse definit, & transfert omnem tam naturalem quam civilem possessionem in creditorem, eumque ministerio suo possessor rem facit, *l. quedam mulier 77. ff. de rei vindic.* cum is possideat, cuius nomine possidetur. *l. quod meo. 18. & l. res pignoris. de acquir. possess. l. si pignus, de pignoratitia action.* Idemque fit in precario, hoc est, quando debitor rogat precario nomine possidere à creditore bona, de quibus agitur, quo casu, ex parte precariè rogantis, habetur quidem naturalis possessio, propter insistentiam, civili tamen possessione translata in creditorem. *Alexander cons. 82. incip. perspectis. numero 8. volum. 2. Bartolus in l. interdum. 21. numero 2. de acquir. possess. & l. quisquis. 28. iuncta glossa C. de donat & facit textus l. & habet. 15. §. cum qui 4. vers. placet. ibi: penes eum, qui rogasset, quia possideat corpore, penes eum à quo rogauit, quia is non discedit animo à possessione. ff. de precar.* Et sic veroque casu, siue debitor ex iure constituti, siue precarij, medio tempore teneat bona sua: tamen post moram in solutione adhibitam, creditor, virtute pacti vel statuti, tribuentis potestatem ingrediendi bona debitoris, & legitime ingreditur, & ingressus possessionem acquirit, tam naturalem, quam civilem, *Bartolus & Salicetus in d. l. creditores, uterque numero 11. Neguzantius de pignoribus quarta parte princip. numero 20. versic. octaua conclusio. Menochius de adipisc. possess. remed. 5. num. 36. 37. & 38.* Addit tamen Bartolus ubi supra, illam clausulam, quod creditor isto casu possit ingredi possessionem in eventum non factæ solutionis, (sicut & in precedente membro fallentia 7. innuebatur) exiguae efficaciae esse, cum antea creditor habeat possessionem ex natura constituti vel precarij: nisi forte dicatur, quod tunc operationem suam consequatur hæc clausula, quando debitor interuertit creditori possessionem, quam ex constituto, vel precario adeptus est. *Bartolus ubi supra. numero 11.* Licet autem istud dictum Bartoli mordeatur per Baldum in d. l. creditores numero 4. versic. dixit Bartolus in verbo, & subat quod illa licentia, quem etiam sequitur Angelus ibidem numero 3. circa finem. & Menochius de adipisc. possess. remed. 5. num. 36. allegando pro se, quod ista licentia nihil operetur post interuersionem possessionis, quia siue ex lege, siue ex pacto, quis potestatem ingrediendi habeat, non potest absque ministerio iudicis eam ingredi, possessione interuersa, per glossam l. 2. verbo repellere. C. de iure emphyt. que in hoc communiter approbatur, teste Alberico de Rosate in d. l. 2. numero 3. & faciunt textus in l. colonus 12. l. cum fundum. 18. ff. de vi & vi arm. tamen Bartoli doctrina isto casu recte defenditur, siue enim versemur in terminis constituti, tunc, quia utraq; possessio, tam civilis, quam naturalis, residet in persona solius creditoris, debitor quoquo modo interuertens possessionem expelli potest, quantumuis de facto resistat, & armata manu, siue etiam precario roget possessionem à creditore, poterit eodem modo expelli etiam per vim, cum natura precarij sit, reuocabile esse quocunque tempore, ad lubitum videlicet concedentis, puta, quando ipse mutauerit voluntatem. *l. 3. §. est enim natura equum. ff. de precario.* Itaque tunc qui intendit de facto retinere possessionem, intelligitur vim facere creditori, & creditoris ingressus, quantumuis debitore resistente factus, dicitur licitus, & potius defensio, quam offensio. *Bartolus d. l. creditores. numero 29. argumento eorum que notantur in l. ut vim 3. ff. de iust. & iure. & l. cum fundum. 18. & l. qui possessionem 17. de vi & vi armata:* nisi forte reus aliam iustam causam sese opponendi habeat, puta, quod ipse debitum liquidatum per instrumentum creditoris

Constituent
quid iuris
habeat in
constituto.

creditoris exoluerit, vel denuò soluere paratus sit. Bartolus d. l. creditores. numero 19. argumento glossa in l. non abs re. 10. verbo. allegatio. C. unde vi. quo de videantur quæ in prima parte huius operis. cap. 5. numero 117. 118. 119. 120. & sequentibus exegimus fusiùs. Alioquin enim, nisi creditoribus, in casu con- 94
stituti, item precarij ex pacto vel statuto, etiam contra resistentes ingrediendi & possidendi facultas permitteretur, aperiretur debitoribus per indirectum fenestra spoliandi creditores sua possessione. Idq; videtur omninò esse indubitatum in proposito nostro, sicut hoc idem tenet, post Iacobum Buirigarium, Salicetus in d. l. creditores. numero 25. & 12. & in l. in possessionem 5. numero 1. C. ad l. Iuliam de vi publ. Paulus de Castro consil. 43. incip. videtur dicendum dictam causam, in princ. volum. 1. Baldus in l. 2. numero 29. in fine. C. de seruit. & aquaduct. Alexander consil. 82. incip. perspectis his quæ numero 8. volum. 2. Ludovicus Gozadinus consil. 42. numero 16. 17. & 18. & Angelus de Perus. in l. cum creditor. 55. quem legit ipse cum l. si pignore. 54. numero 1. post gloss. ibi. ff. de furtis. & addit, quòd iste casus Bononi. sit quotidianus. idem tenet etiam Bartholomæus Socinus, consil. 82. numero 8. volum. 3. ac probat Tiraquellus de iure constituti posses. parte 1. numero 38. & Neguzantius consil. 82. numero 27. & Plotus in l. si quando 9. numero 286. C. unde vi. eamq; sententiam communem esse attestatur Menochius de adipisc. posses. remed. 5. numero 81. & 36. Hinc est, quòd alibi concludit Iason, quando in instrumento emtionis dicitur: vendidit & tradidit, intelligitur eo ipso per ista verba concessa potestas occupandi possessionem propria auctoritate. Iason in l. si ex 95
stipulatione. 5. numero 3. & ibi Alexander 2. de acquir. possession. Neque his obstant, quæ de interuersione possessionis superius fuerunt allegata ex gloss. l. 2. verbo. repellere. C. de iure emphyteu. quia respondetur simplicissimè, istud dictum glossæ & communiter scribentium esse intelligendum in casu, de quo loquitur textus iunct. gloss. in d. l. 2. puta, in emphyteusi, in qua non tantum 96
possessio, sed etiam vtile dominium transfertur in emphyteutam. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectigal. vel emphyt. pet. l. tutor. 16. §. fin. de pign. action. & l. 1. §. quod ait prator. ff. de superfic. quam rationem innuit etiam ipsa gloss. d. l. 2. verbo repellere in princ. ibi: cum possideat. & sic nullo vnquam tempore est reuocabilis possessio, quamdiu videlicet canonem debitum persoluat possessor. d. l. 1. in princ. ff. si ager vectig. Secus est in terminis constituti, vbi vtraq; possessio existit penes creditorem, & est reuocabilis, quocunq; temporis momento, ad placitum videlicet concedentis: nisi ad certum tempus restricta esset, tunc enim ante lapsum temporis non rectè auocaretur, arg. l. sicut in comodato 5. ff. commodati. Facit, quòd nemo sibi causam suæ possessionis mutare potest. l. cum nemo. 5. C. de acquir. poss. l. 3. §. illud. l. qui bona fide. 98
19. §. quod scriptum. ff. de acquir. poss. Cum itaq; constituens in proposito, nomine creditoris, & non suo possederit. l. quod meo. 18. eod. tit. non potest illam causam tenuræ interuerrere, & sibi incipere possidere. argumentol. quilegatorum. 2. §. quod vulgo 1. de usucap. pro here. Accedit, quòd in proposito, vltra pactum constituti, vel precarij, prodita est creditori ingrediendi licentia, ex conuentione partium vel statuto loci. quòd non est vel in d. l. 2. vel in d. l. cum fundum. Et quòd textus in d. l. 2. C. de iure emphyt. loquatur extra casum pacti de expellendo propria auctoritate patet ex principio legis, iuncto §. sic autem nihil super hoc capitulo fuerit pactum. attento, quòd de natura aduersariæ autem, & similium dictionum, data paritate terminorum, est aduersari præcedentibus in facto & in iure. gloss. verbo. autem in l. hoc amplius. 9. §. de his 1. vbi Bartolus

Bartolus num. 1. de dam. infect. & in l. 2. ne quis eum qui in ius voc. est vi eximat. & in l. sed & si 25. in princ. de petit. hered.

- Nonò fallit in creditore, victore in causa, quem iudex immisit, vel qui
 100 de licentia iudicis ipsemet ingressus est possessionem bonorum debitoris, vir-
 tute iudicati, pro executione videlicet sententiæ definitivæ, talis enim effici-
 tur possessor, ut tradit Bartolus in l. à diuo Pio. 15. §. si rerum. num. 1. ibidemq;
Paulus de Castro nu. 8. circa finem, & las. 7. de re iud. licet n. 15. ab hac sententia
 denuò recedat. cum Bartolo etiam concordat Francisc. Aretin. in d. l. 3. §. genera.
 nu. 77. ff. de acquir. poss. & probat Ferrariensis in forma executionis sententiæ de-
 101 finitiva. verbo, sapiens. num. 20. vers. quartum est remedium. Contrariam ta-
 men opinionem amplectitur Alexander de Imola. in d. §. si rerum. nu. 21. &
 in l. si finita. 15. §. Iulianus 16. num. 101. de dam. infect. & Iason in d. l. à diuo.
 §. si rerum. num. 15. vbi addit Bartoli opinionem esse singularem, nec appro-
 bari à practicis aduocatis. allegat Baldum, in l. ordo. 3. numero 10. C. de execut.
 rei iud. & tradit Molinaus, hanc opinionem contra Bartolum esse magis ve-
 ram & deliberatam. Neguzantius etiam eandem refert communiorē esse.
 Neguzantius de pignoribus in secundo membro tertiæ partis principalis numero 6.
 qui eodem modo, sicut alij adducit Baldum in l. etiam 5. C. de exec. rei iud. vbi
 tamen de hoc verbum nullum, bene verum est, quòd istud tenet & sequitur Baldus
 in l. ordo. 3. numer. 10. C. eod. tit & in l. consentaneum 8. numero 30. C. quo-
 modo & quando iudex. & in c. contingis. numer. 33. vers. tu dic contra. extra. de
 dolo & contumac. cum quo transit etiam Raphaël Cumanus in d. §. si rerum
 num. 9. Sed fortè non esset os ponere in cœlum, si quis Bartoli sententiam
 sequatur, puta, quòd missus ex re iudicata, etiam antequam perueniatur ad
 secundum decretum, & ante additionem, fiat possessor. eamq; sententiam
 cum Bartolo tenet etiam intrepidè Benedictus de Barzijs de guarentigijs, secunda
 parte principali, quest. 18. ver. attamen contrarium. Ex quo infert Baldus, missio-
 102 nes quæ fiunt ex instrumentis confessionatis, transferre veram possessionem
 & non solum apparentem, de qua loquitur l. Titia. 48. ff. de solut. sed etiam
 existentem & substantialem, adeò, ut qui inquietatur, habeat interdictum
 uti possidetis, & si expellatur, habeat interdictum vnde vi. Baldus in d. l. con-
 sentaneum 8. num. 70. vbi tamen addit, istud dictum Bartoli esse nouum, &
 fortè non verum, sed probatur istud dictum Bartoli per l. postquam 5. §. im-
 perator. ff. ut leg. caus. caue. vbi est casus, quòd condemnatus fideicommis-
 sario de restituendo fideicommissum, si appellet, cauere, & nisi caueat, pos-
 sessio in aduersarium transferri debeat. Idque propter vim iudicati, cum
 aliàs per missionem in possessionem, ex capite non factæ cautionis, non trans-
 feratur possessio, sed nuda tantum custodia l. is cui 5. in princ. & §. qui lega-
 torum 22. ff. ut in possession. legat. Licet ad d. l. postquam §. Imperator, respon-
 deant communis opinionis affectu, translationem possessionis, ob non fa-
 ctam cautionem, ibi fieri in casu speciali, puta, vbi intercedit autoritas res-
 scripti Imperatoris, & quidem super executione ultimæ voluntatis, aliàs se-
 cùs. Iohannes de Imola post glossam verbi, integris in d. l. à diuo Pio. §. si super.
 colum. 2. circa finem. & ibi Iason. numero 13. circa finem. quæ solutio vel inde
 magis firmari potest, quòd textus d. §. Imperator. non loquitur in terminis
 103 iudicati, cum iudicata sententia non dicatur, quæ per appellationem suspen-
 sa fuit. l. si quis iusiurandum 11. ibi: prouocatione suspensa. & l. generaliter. 12. in
 princ. ibi: litis prouocatione suspensa C. de reb. cred. & iureiur. l. si causa. verb.
 suspensa. C. de transact. l. ab executione. verb. suspenderit prouocatio C. quorum
 appel. non recip. & notat Bald. in l. tale pactum 40. §. qui prouocauit. 1. in 2.

repe. num. 6. ff. de pact. Reducit eaim appellatio causam principalem 104
ad illum statum, in quo erat post litem contestatam, Bart. in l. ita demum 13.
in princ. C. de procur. & ita communiter tenetur, prout testatur Maranta de
ord. iud. parte 4. distinct. 5. num. 16. Cuius motui solutio quantumvis de- 105
fendi possit: tamen militat & alia fundamenta pro Bartolo, quod nempe
pignus iudiciale æquiparatur conuentionali, adeoque missus ex causa iudicati
præfertur omnibus alijs creditoribus, l. si & iure 20. ff. qui potior in pign. hab.
& l. cum Rempub. 3. C. eod. tit. in quibus iuribus habetur, quod missus ex re
iudicata, præferatur omnibus creditoribus posteriorem hypothecam haben- 106
tibus, quod non est in prætorio pignore, ubi vno misso, alij etiam creditores
intelliguntur simul missi, & sic omnes concurrunt, l. cum vnus 12. in princ.
ff. de reb. auct. iud. possid. & l. quod autem 6. §. sciendum 7. quæ in fraud. cred.
& sic maioris est effectus pignus iudiciale, quam prætorium.

Licet autem qui contrariam opinionem tenent, respondeant in d. l. cum
Rempub. contrarium probari in illis verbis: seruandi iudicati causa tanquam 107
præsumatur, missionem istam factam esse causa rei seruandæ. Imola. d. §. si super
per. in fin. adeo, vt missus etiam ex causa iudicati non possideat, arg. l. 3. §. fin.
ff. de acq. poss. quam solutionem etiam recitat Alexand. de Imola d. §. si super.
nu. 21. & ibi Ias. nu. 14. tamen hæc solutio non videtur satisfacere literæ d. l.
cum Rempub. non enim loquitur, per verba seruandæ rei causa, sed seruandi
iudicati causa, quasi dicat: ideo præfertur missus ex causa iudicati cæteris cre-
ditoribus, vt iudicatum seruetur & defendatur, cum frustra sit ferre senten-
tias, nisi debite mandetur executioni. c. quod ad consultationem. extra. de re 108
iud. & Maranta de ordine iud. parte 6. in ultimo actu num. 1. Deinde, vt maxi-
mè hæc solutio posset satisfacere ad d. l. cum Rempub. tamen non euacuat con-
trarium d. l. si & iure 10. ff. qui pot. in pign. ubi nihil de seruando iudicato di-
citur. Ideo pro communi sententia posset aliter responderi, quod, licet mis-
sus ex iudicato, quo ad priuilegium prælationis creditorum, melioris sit con-
ditionis, quam is, qui mittitur ex primo decreto, ob causam contumaciæ, vel
rei seruandæ: tamen inde non infertur, missum ex re iudicata fieri possessio-
rem, cum ex diuersis & separatis mala fiat illatio. l. Papinianus 20. de mino.
& l. fin. de calumnia. Sed vrget adhuc pro Bartolo textus iuncta glossa in l.
ordo. 3. ibi: si pignora emptorem non inueniant, iudex in possessionem mittet. & ibi 109
supplet Accurs. ex secundo decreto. C. de exec. rei iud. Secundum autem de-
cretum tribuit possessionem & lucrum fructuum, secundum omnes in d.
l. si finita. 15. §. Iulianus. 16. ad idem est textus in l. properandum. 13. §. fin. au-
tem reus. 3. C. de iudic. ubi dicitur: lata sententia pro petitore, illi satisfieri de-
bet ex rebus & facultatibus conuenti, adeo, vt victor in possessionem bono-
rum eius immittatur, quam possessionem condemnatus nullo modo recupe-
rat, intelligendo vocabulum possessionis propriè & in potentiore significato
argumento l. non aliter. 69. de legat. 3. iuncta l. queritur. 10. de statu hominum.
l. 1. §. si ager usquegal. vel emphyt. Neq; enim diceretur non recuperare posses-
sionem reus, nisi constaret, ipsum ab ea penitus fuisse exclusum, cum priua-
tio præsupponat habitum. vulg. l. decem 115. de verb. oblig. cum similibus. Pro
quo militat etiam litera d. l. a diuo Pio. §. si super rebus, aliàs incipit: si rerum.
vers. sic eveniet. ubi dicitur: super rebus, quæ pro executione pignori ca-
pæ sunt, rem iudicatam vluapioni proficere, vsucapio autem præsuppo- 110
nit possessionem, sine qua præscriptio non procedit. c. sine possessione. extra.
de reg. iur. in 6. & l. sine possessione. 25. ff. de vsucap. Sed & his fundamentis
Bartoli respondet aduersaria factio Doctorum, quod videlicet iura hæc al- 111
legata

legata loquantur in terminis additionis & adiudicationis, quæ fit per secundum decretum *d. l. ordo. ac notat gloss. d. versic: sic evenit. in verb. integris* quo casu dubium non est, quin transferatur possessio, cum & dominium pignorum tunc deuoluatur in creditorem. *d. l. à aiuo Pio. §. si pignora. & ibi Paulus de Castro num. 1. & facit l. fin. C. de iure dom. impet.* Sed vix est, vt hæc solutio possit consistere, si namque, iuxta commune placitum interpretum aduersus Bartolum, missio in possessionem ex causa iudicati inducit solum effectum custodiæ & obseruationis rerum debitoris, isto casu decretum regulariter non interponitur, nisi demum post annum. Speculator *in tit de 2. decreto. §. iuxta. num. 2.* vbi addit, istud intervallum obseruari in rebus, quemadmodum etiam in personalibus iudicijs, per *l. si quis emtionis. 8. §. sed & si quis. 3. ibi:* intra annum se offerenti, cautionemq; suscipiendæ litis danti. *C. de prescrip. 30. annorum, ac facit cap. cum sicut. in fine. & c. cum venissent. in versic. si usq; ad annum & diem. extra. de eo qui mit. in poss.* Præsupposito itaque, quod solutio *ad d. l. ordo.* possit saluari, quasi loquatur in immisione creditoris, facta post subhastationem pignorum: tamen secus est in pignoribus, captis pro executione iudicati, in quorum possessionem mittitur creditor ex dispositione. *d. §. si autem reus. & d. §. si super rebus.* neque enim ibi aperiunt textus, quod præcesserit subhastatio, & quod pignora emptorem non inuenerint, ergo hoc dicendum non est. Et quod alius sit effectus pignoris iudicialis, quam pratorij, arguit etiam rubricarum diuersitas, quod Imperator duos separatos titulos fecit. *C. si in causa iudicati pign. cap. sit. & C. de prator. pign. hanc rationem post Bartol. in d. §. si super rebus. nu. 1. & 2. innuit etiam Salicetus in l. ordo. 3. num. 3. C. de exec. rei iud.* Verum & huic argumento respondet Imola, sicut & superius tactum fuit *nu. 108.* quod, licet istæ duæ rubricæ arguant, esse aliquam differentiam inter pignus iudiciale, & pratorium: tamen inde non inferitur, in eo esse differentiam, quasi videlicet missus ex iudicato possideat. Imola *d. §. si super. in fine & Alexand. ibidem. num. 21.* adducit etiam glossam contra Bartolum, quæ pignus iudiciale appellat pratorium. *gl. in l. 2. verb. pratorium. in fine. C. de prat. pignor.* vbi innuit etiam pignus pratorium iudiciale dici posse, quia per iudicem detur. Sed ego respondeo, pignus iudiciale denominari non a iudice, sed a iudicato. *l. 1. & per totum. C. si in causa iudicati pign. cap. sit.* Nec obstat, quod vltcrius vrgent Alexan. & sequaces, si Bartoli opinio esset vera, sequi inde istud absurdum, quod missus ex causa iudicati habeat interdictum vti possidetis, quod esse videtur contra *l. si duo 3. §. creditores. 8. ff. vti possid. & l. non est mirum 26. de pig. act.* neque enim missus efficitur possessor, sed custos *l. 3. §. genera. de acquir. possess.* quia contraria procedunt in missione ex causa custodiæ, secus est, si iudicati tuendi vel seruandi causa mittantur. *l. cum Rem. publicam. 3. in finalibus verbis. C. qui potiores in pig. hab.* Et quicquid sit de iure ciuili, saltem hæc sententia Bartoli in provincijs nostrarum regionum, vbi obseruatur ius Saxonicum, indubitata est per textum iuncta glossa. Weichbild. *art. 64. ibi:* Wann ein Mann zum vierden gedinge mit rechten Brs teln eines Guts gewaltiget wird. (*vel prout supplet glossa*) Wann ein Man in ein Gut geweisert wird vom Richter vnd Schöppen/ oder ob einem auff ander weise darein verholffen würde/ gibe er sein Hülffgeldt dem Richter/ er ist neher/ sein gewehr an einem Gut zubehalten/ denn ein ander solch Gut auszuziehen/ quasi dicat: qui semel missus est in possessionem rerum debitoris, siue ex causa iudicati, siue pignoris conventionalis, is debet defendi in sua possessione, neque poterit turbari vel expelli per alium, qui allegat titulum vel dominium. *con-*

cordat Lande. lib. 1. art. 79. in princ. & ibi gloss. num. 9. & lib. 2. art. 44. §. Und
 wer. & art. 24. in fin. Weichb. art. 64. ac tradit Regulus in processu Saxonico ca-
 pite 203. nu. 19. §. Mit diesem Pfande. & §. Der ander. Tale autem statutum
 vel consuetudinem, quod missus in possessionem etiam ex primo decreto,
 lucretur fructus, à iure approbari, testis est Alexander de Imola in l. si finita.
 15. §. Iulianus. 16. nu. 100. 105. & 106. ff. de dam. inf. Et. per gl. singularem in §.
 si verò. vers. si verò etiam quidam iurant. auth. de exhib. reus coll. 5. & idem Alex-
 ander in l. 3. §. genera. num. 17. ff. de acquir. posses.

Ex quo nunc resultat decima limitatio, quòd in instrumentis guarenti-
 giæ, vel aliter habentibus paratam executionem ex vi statuti vel consuetudi-
 nis, in loco aliquo particulari existentis, missus indubitatè possessor efficias-
 tur. Bart. in l. à diuo Pio 15. §. si super. nu. 1. de re iud. Alex. de Imola in l. si finita.
 15. §. Iulianus 19. nu. 101. de dam. inf. Bal. in l. consentaneum 8. nu. 30. C. quomodo
 & quando iudex. & in l. ordo 3. n. 10. C. de exec. rei iud. Alex. in l. à diuo Pio §. si su-
 per. nu. 22. & ita tenet Barolus in l. si & iure 10. nu. 2. ff. qui pot. in pignor. & alibi
 tradit Baldus: missiones ex instrumentis confessionatis, transferre veram pos-
 sessionem, neq; tantum apparentem, sed etiam existentem & substantialem,
 adeò, vt si inquietetur, habeat interdictum vti possidetis, ac si expellatur, in-
 terdictum vnde vi. Baldus in d. l. consentaneum 8. nu. 30. & sequitur Neguz. de
 pignor. in tertio membro tertie partis principalis. num. 4. Quantumuis autem
 in præmemoratis casibus omnibus, immisus creditor lucretur fructus: ta-
 men tenetur eos computare in sortem, adeò, vt ipso iure extenuent capitale
 fortis, vel quantitatem debiti; & sic ista via executionis debitori, quàm cre-
 ditori, utilior est. Ferrar. in forma executionis sententia definitiva. verbo. se-
 pius. num. 20. in quarto membro. ac sequitur Regulus in suo processu. cap. 103. sub
 tit. Von gerichtlichen Pfande. numero 8. circa finem. adeò, vt tandem pi-
 gnus luat seipsum, & absque alio pretio redeat ad dominum. l. 1. C. de di-
 stract. pignor. l. 1. & 2. C. de pignor. act. l. nec enim. ff. eo. l. si dominium. 9. C.
 de pignor. aliàs siquidem resultaret usuraria prauitas. argumento c. 1. & c.
 conquestus. extra. de usur. de quo videatur latius Neguz. antius de pignor. in
 quinto membro quinta partis princ. numero 1. & sequentibus. Sic itaque in
 omnibus casibus, de quibus per istas decem declarationes visum fuit, credi-
 tor, ingressus ex vi pacti vel statuti bona debitoris, fit possessor quòd ad omnia
 excepta causa usucapionis, quæ completur & currit contra eum, aduersus
 quem cœpta fuit per debitorem, non obstante, quòd hodiè possessio pi-
 gnoris existat penes creditorem. l. pignori. 13. l. serui. 16. de usucap. item exce-
 pta causa satisfactionis, quo enim ad illos fines, magis dicitur debitor, quàm
 creditor, pignus possidere. l. sciendum 15. §. creditor. 2. qui satisd. cog. vbi gl. no-
 tat, creditorem qui pignus accepit per traditionem veram vel fictam, posside-
 re rem debitoris, quoad omnia, exceptis illis duobus effectibus prælibatis.
 quam glossam sequitur etiam Baldus ibi nu. 2. Alexander 7. & Angelus de Perus. 1.
 post glossam in l. cum notissimi. 7. §. illud. 4. C. de prescrip. 30. anno. & Iason
 in l. sciendum. 15. §. possessor. 1. quem ipse legit cum §. creditor. 2. numero
 4. qui satisd. cog. & sequitur Alexander de Imola in
 l. 1. §. per servum corporaliter. num. 5. de
 acquir. posses.

Et sic explicuit etiam tertia pars huius operis.

SUMMA:

S V M M A R I V M

C A P I T I S I.

1. Lege inuenta fraus legis reperitur.
2. Statutum generaliter tribuens paratam executionem pro debitis liquidis, non obstante aliqua exceptione, excludit tantum dilatorias exceptiones, & aliter friuolas, non autem legitimas nu. 3. 8. 10. 15. nisi specialiter remoueantur. 16. vel aliter probetur de mente disponentis, quod etiam legitimas tollere voluerit. 17.
4. Inermis contra armatum non debet preliari, neq. actori licere quod reo non licet.
5. Exceptiones sunt arma reorum, sicut actiones arma actorum.
6. Rescriptum tollens cognitionem cause non valet.
7. Decretum in iniuriam tertij non audit, nihil operatur.
9. Exceptiones quibus contra interdictum, quod vi aut clam, uti possumus.
11. Transactionis exceptio etiam per rescriptum principis alicui tolli nequit, sicut & per statutum. 38. & num. 146.
12. Exceptio iuris natura inuentum est & diuini ratione originis, secus, quod ad formam. 39.
13. Statutum tollens exceptiones iubet quasi iudicem facere iniustitiam.
14. Summarijs in causis non excluduntur exceptiones notoria.
18. Promittens sine exceptione respondere intelligitur nolle opponere de friuolis.
19. Exceptiones etiam legitime intelliguntur excludi per statutum, tribuens paratam executionem non obstante aliqua exceptione.
20. Rescripta, ut plurimum ad unius tantum partis suggestionem emanant. & 29.
21. Statuti verbis in dubio standum prout sonant.
22. Omnis dictio, comprehendit omnia.
23. Nullus dictio, negat & excludit omnia.
24. Sicut negatiua regula affirmatiua, & priuilegiu negatiuum affirmatiuo, ita negatiuum statutum proualeat affirmatiuo, quod in eodem volumine statutorum continetur.
25. A principe ita causa delegari potest, ne liceat a iudice dato prouocare.
26. Statutum in dubio debet aliquid addere iuri communi. 32.
27. Compensationis etiam exceptio in statuto excludente omnes exceptiones exclusa videtur.
28. Exceptiones, tam peremptorie, quam dilatorie per legem vel principem tolli possunt, cum causa tamen, non sine causa. 37.
30. Rescripta debent emanare ad obseruantiam iuris communis.
31. Rescripta strictius quam statuta intelligenda.
33. Executio mandata absq. derogatione exceptionum, intelligitur quatenus pars vel nullam vel friuolam exceptionem opponit.
34. Princeps in dubio non intelligitur tollere exceptiones.
35. Statutum tollens generaliter omnes exceptiones reo, non intelligitur excludere exceptiones in alia parte statuti clare permissas. & 51.
36. Statutum tribuens paratam executionem non obstante exceptione, non

- ne, non aufert reo exceptionem, sed differt tantum.
37. In Principe semper praesumitur causa iusta.
40. Ius positivum per aliud positivum tolli potest.
41. Communem aliquam opinionem esse non sufficit, nisi sit etiam vera.
42. Verum semel, semper verum.
43. Statutum reiiciens omnem exceptionem praeter unam vel alteram, quae exprimitur non excludit similes expressus, imò, ne quidem dissimiles. 44. Contrarium tamen verius 45.
46. Statutum inducens ferias excipiendo tres casus, intelligitur omnes alios casus excludere, etiam similes.
47. Statuti verbis literalibus in dubio standum est.
48. Duplices exceptiones principaliter impediunt paratam executionem.
49. Notorium quotuplex sit? & quid dicatur? 50.
52. Acta iudicialia perpetuam firmitatem & fidem habent.
53. Exceptiones aliae dilatoriae, aliae peremptoriae.
54. Executio impeditur per objectionem de incompetencia iudicis notoria. secus, si latiore indaginem requirat, 56.
55. Sententia ab incompetenti iudice lata ipso iure est nulla.
57. Iudex aditus potest de sua competentia cognoscere.
58. Iudex procedendo ad ulteriora videtur exceptionem partis reiicere. 65.
59. Debitori etiam post executionem salva manet nullitatis exceptio.
60. Iudex incompetens dicitur etiam qui munitus est iurisdictione in rem, sed tamen patitur aliquem defectum in natura 61. lege 62. vel moribus 63. aut etiam in affectione erga unam partem, ita, ut declinari possit. 64.
65. Discrimen est inter exceptionem specti iudicis, & eiusdem incompetentiae.
66. Executio per iudicem non potest fieri in bona alterius territorij.
67. Iudices ad certum genus causarum deputati de alio genere iudicare nequeunt.
68. Iurisdictionem in criminalibus causis inferior iudex non potest exercere, nec econtra de iure Sax.
69. Feudales causae pertinent ad dominum, aliae verò extra causam feudi pertinent ad ordinarium loci.
70. Delegatus ultra fines suae commissionis non iudicat.
71. Exceptio litis pendentiae vel praeventionis declinatoria est.
72. Executionem petens, nec impetrans suum coram uno iudice, non prohibetur alium iudicem pro executione adire, nisi opponi possit exceptio: via quam elegisti, tibi pateat. 73.
74. Executio impeditur per exceptionem inhabilitatis personae, quae executionem petit.
75. Legitimationis exceptio obstat petenti paratam executionem.
77. Exceptio excommunicationis, item minorennis aetatis remoratur executionem paratam, nisi latiore indaginem requirat. 78.
79. Exceptio, tu non es nominatus in instrumento, contra quasvis personas quae necesse habent probare titulum & personam suam legitimam, impedit paratam executionem. 80.
81. Exceptio inepti libelli impedit executionem iudicati, non autem instrumentorum aliter executivorum.
82. Exceptio plus petitionis tempore differt executionem.
83. Exceptiones dilatoriae vel peremptoriae, quae in processu ordinario ante litem contestatam opponi debebant, vel poterant, in processu executivo possunt proponi in primo termino iudiciario. & 178.
84. Executioni potest opponi exceptio nullitatis.

85. Nullitas

85. Nullitas processus unde causetur? & quo pacto? item coram quo iudice proponatur num. 218. 219.
86. Exceptio: non sum citatus ad executionem eam impedit.
87. Citationis defectus eo ipso probatur quod non reperitur actis insinuatione.
88. Scripturam producens pro se, cogitur etiam contenta in ea, qua contra ipsum sunt, approbare.
89. Debitor quis non sit, an nondum exigi possit, parificatur.
90. Cautio nuda, non habens causam obligationis insertam, non meretur executionem. Secus est in cautione liberatoria, qua facit fidem, etiam nulla expressa causa. 125.
91. Donatio in dubio non presumitur.
92. Prescriptionis exceptio, qua patet iudici ex instrumento obligationis per creditorem producta, impedit executionem.
93. Negantis per rerum naturam non est probatio.
94. Venditor non dicitur in mora tradendi, ubi emtor est in mora solvendi pretium, & interim retentionis iure utitur. 95.
96. Exceptio non tradite mercis impedit executionem petitam pro solutione pretij, & e contra, licet Bart. sit in contraria opinione. num. 98. sed prior communis est. 161.
97. Ex instrumento opponere non est opponere contra instrumentum.
99. Mutui contractus istud habet speciale, quod ibi confessio debitoris non preiudicat consentienti. 104. secus in alijs. 100.
102. Retentio propria auctoritate cui conceatur, ei multo magis exceptio non denegatur.
103. Exceptionem affirmatiue proponens, eam probare tenetur secus, si negatiue.
105. Agens ad implementum contractus tenetur probare, quod ex sua parte contractum adimpleuerit.
106. Cedendarum actionum exceptio indubitate impedit exceptionem, qua intendatur fideiussori.
107. Fideiussor non aliter pro debitore fidem suam interponere videtur, nisi ut vicissim a principali indemnis seruetur.
108. Cedendarum actionum exceptio tendit tantum ad modificationem executionis.
109. Exceptio non numerata pecunia etiam aliter non probata per reum, impedit executionem, etiam si huic exceptioni in specie renunciatum fuit. 110.
111. Simulationis exceptio remoratur executionem ex vi statuti vel pacti paratam.
112. Metus exceptio an remoretur executionem?
113. Excussionis exceptio moratur paratam executionem, contrarium tamen verius. 114.
115. Divisionis exceptio an obijciatur paratae executioni? quod in utramque sententiam varie discutitur. 116. 117.
118. Exceptiones dilatorias, in executiuis iudicijs, sufficit ad primum actum iudicium opponi.
119. Exceptio omisse insinuationis obstat paratae executioni.
120. Exceptio solutionis, qua probatur per apocham vel confessionem aduersarij, impedit paratam executionem. & num. 126. 127. 128. & 129. sicut & pactum de non petendo infra certum tempus. 121.
122. Instrumentis in incompatilibus posterius primo derogat.
123. Priuilegiatus aduersus pariter priuilegiatum, non utitur suo priuilegio.
124. Scriptura liberatoria creditoris an faciat fidem pro producente, antequam probet, se eam habere a debitore.
- 299 4 126. Debitor

126. Debitor exactus executiue ex libro fisci impedit executionem per productionem scriptura liberatoria, confecta ab eo, qui rationibus fiscalibus preest.
127. Scriba apodissa an faciat publicam fidem.
128. Scriptura notarij quod cantat, presumitur ex consensu partium oriri.
129. Exceptio solutionis census per tres annos retroactos, de qua constat ex apocha creditoris, impedit executionem pro censibus prateritorum annorum.
130. Instrumentum debiti pro se habens, habet probatam intentionem, nisi reus itidem per documenta contrarium probauerit.
131. Nouationis exceptio impedit paratam executionem, cum in totum perimat precedentem obligationem. 132.
133. Confessio debiti, ut mereatur executionem, requiritur, eam in iudicio factam esse.
134. Solennitatis requisita defectus obstat instrumento, quantumcunque paratam executionem alias habenti.
135. Instrumentum non legitimum non dicitur instrumentum.
136. Notarium contra opposita exceptio, quod videlicet non sit notarius, impedit executionem, & reducit causam ad processum ordinarium, maxime, si est de longinquo. 139.
137. Notarij scriptura debet habere publicam formam, ideo subscripta solum per notarium, non facit fidem. 138.
140. Notarij qualitas quo pacto probetur.
141. Instrumenti non liquidi exceptio impedit executionem.
142. Statutum tollens exceptiones iure tollit eas, de quibus constat ex instrumento.
143. Statutum tribuens paratam executionem instrumento intelligitur de liquido, non autem de illiquido.
144. Exceptio falsitatis notoria impedit executionem. & 161. 163.
145. Exceptio coram mero executore opposita, ad impediendam executionem debet remitti ad superiorem.
146. Statutum parata executionis inductum ab inferiore à principe, non praecludit debitori usum legitimarum exceptionum. Contrarium tamen verius. 147.
148. Statutum populi generale, derogat iuri priuatorum.
149. Executio impeditur per exceptionem, quod executor excedat modum iudicati, vel ante quadrimestre tempus exequatur.
150. Exceptio modificatiua non tollitur per statutum tribuens instrumentis paratam executionem sine aliqua exceptione.
151. Acta iudicialia inducunt notorium iuris.
152. Exceptio, ne quis in solidum conueniatur, recte opponitur executioni.
153. Exceptio peruersi ordinis circa captionem pignorum, in vim iudicati, vel instrumenti exequibilis, sicut &, quod condemnatus non exigatur in solidum, remoratur paratam executionem.
154. Executio ubi importat damnum irreparabile, impeditur per exceptionem innocentia rei, etiam si exceptio in presenti non liqueat. 155.
156. Executionem in personam quilibet, etiam tertius impedire potest.
157. Executor in personam debet supersedere ab executione propter oppositam exceptionem de rei innocentia, de eaq; certiore reddere superiorem.
158. Executor, cognito de innocentia rei etiam ad secundum iussu iudicis non debet exequi, sed petere, ut par-

- ut parcatur sibi isto casu circa executionem, vel resignet domino suum officium. 159.
160. Exceptio notoria iudici ex euidencia facti, impedit executionem.
161. Exceptio SC. Velleiani remoratur executionem, nisi iudicatum praecesserit. 162.
163. Exceptio Macedoniani impedit executionem.
164. Exceptio notoria ex communi fama & voce ipsa quoque, impedit executionem.
165. Exceptio, quod debitor est pupillus vel sub cura, impedit executionem.
166. Exceptiones non notoriae de praesenti non remorantur executionem, sed reservantur ad aliam & novam instantiam.
167. Distinctio inter exceptiones notorias, & requirentes altiore indaginem, remissive, est communis aequior & de iure verior. 168.
169. Exceptio, quasi ex falsis instrumentis fuerit iudicatum, si non sit notoria, non impedit executionem.
170. Exceptio in integrum restitutionis non impedit executionem paratam.
171. Executio restitutionis super causa spoli in causa matrimoniali impeditur per exceptionem consanguinitatis de praesenti liquidam.
172. Exceptio dominij notoria impedit executionem exhibitionis rei in iudicio summario petita.
173. Exceptio status, quod filius non sit, notoria, impedit possessionem bonorum, ex edicto Carboniano.
174. Hodie constat, hodie agatur, & contra hodie excipitur, hodie impediatur executio.
175. Calumnia petentis executionem paratam notoria eam impedit.
176. Solutionem remorari praestat, quam solutum repetere.
177. Executionum sportula, sicut & brevior terminatio litium, facit, ut reus cum exceptionibus notorijs adversus paratam executionem audiat.
178. Executio iudicati si impeditur per exceptionem notoriam, debet ea locum habere etiam in exceptione contra instrumentum.
179. Exceptio rei iudicatae, transactionis & litis finitae impediunt litis contestationem, dummodo de praesenti sint liquidabiles. 180. prout etiam de alijs peremptorijs sentiendum, puta acceptilationis. 181.
182. Exceptio pacti de non petendo, sicut & exceptio intentionis & praescriptionis impedit executionem paratam, si in promptu probationes adsint, alias secus. 183. & num. 184.
185. Exceptio proposita in iudicio preparante, si requirit altiore indaginem, rejicitur usque ad iudicium preparatum.
186. Intellectus c. 1. extra de litis contestat. in 6. 188. 189. cum seqq.
187. Taxative loquentes leges, non excludunt casus similes.
190. Exceptiones tres in d. c. 1. de consuetudine horum locorum, & in usu practico amiserunt suum privilegium.
191. Notorium contra admittitur exceptio, non ad perimendum notorium, sed ad elidendum intentionem agentis.
192. Executionis primus actus in executionis surrogatur, in locum litis contestationis super causis ordinarijs.
193. Transactionis exceptio ita demum impedit, si non metu facta sit.
194. Probatio per testes requirit viam vocis testimonia & sic litis contestationem. 196.
195. Notorium per instrumentum non indiget probatione.
197. Rem

197. Reus cum actore in pari debet esse conditione.
198. Exceptio loci non tuti anomala est, & impedit executionem.
199. Exceptio loci non tuti quæ vocetur, & quando opponi possit. 200.
201. Opponi potest in omni parte iudicii, siue versemur in causa civili & summaria, aut executiva, siue in criminali.
202. Impedimentum loci non tuti allegandum, & petenda est securitas à iudice.
203. Securitas vel saluus conductus quid sit.
204. Cautelis superuacuis non utendum, nisi pro maiore securitate. n. 205. cum superabundans cautela non noceat. 206.
207. Iudiciorum loca, sicut & alia per quæ transiri necesse est, debent citatis securæ esse, & quomodo plenè asscurari quis possit contra literas carcerationis (Stechebrieffe) aut inimicitiam citantis. 208
209. Cautio de non offendendo quæ petitur à minante, differt à iure salui conductus, & præstatur datis fideiussoribus, aut saltem interueniente cautione iuratoria, 210. & si cauere nolit, minator punitur carcere, donec ab eo extorqueatur cautio. 211.
212. Securitas, quæ datur citato, à iudice citante, consistit in nuda promissione salui conductus, absq; eo, quod idoneè satisfatur.
213. Securitas data ut arctet citatum, debet præstari ab eo, qui habet iurisdictionem, non tantum in loco, ad quem quis citatur, sed etiam in alijs locis, per quæ citatus necessario transit.
214. Securitas promissa ab inferiori iudice non ligat superiorem in alijs locis, quæ per iter faciendum est citato.
215. Limitata iurisdictione non extenditur ultra limites ius dicentis.
216. Securitas ad comparandum in certo loco tutius à superiore petitur, quæ si ibi non impetretur, debet citatus hoc impedimentum notificare citanti. 217. Ut ille iudicium aliò in locum securum transferat. Quod si recuset, & ad ulteriora procedat, processus nullus est. 218.
219. Nullitas processus potest cumulari cum libello appellationis.
220. Securitas ad veniendum data intelligitur, etiam quò ad recedendum.
221. Securitas semel data debet seruari etiam de iure Saxonico 226. nisi sine causa cognitione processisset. 223. 231.
222. Intellectus. §. sed neque. aut. de manda. princ. coll. 3.
224. Hosti fides data seruanda.
225. Securitate pendente nihil innouandum.
227. Forma securitatis vulgata.
228. Securitatem datam violans, iure civili punitur ex quorundam opinione gladio, ex Bartoli verò extraordinariè, 229. & de iure etiam Saxonico gladio 230.
232. Securitas illicitè data, licitè frangitur.
233. Confessio extorta à reo sub promissione remissionis culpæ non releuat à pœna. secus in foro conscientia. 234.
235. Securitatem non petens à iudice loci citante, vel eius superiore, rectè carceratur.
236. Citatio non habet vim securitatis præstitæ.
237. Citatus ad locum non tutum excusatorem mittat, alias non iuuatur exceptione loci non tuti. 238. secus in criminalibus num. 241.
239. Bannitus si conuenitur in loco ex quo proscriptus est, saltem per procuratorem comparere cogitur.
240. Procuratori causam arduam committere nemo tenetur.
242. Securitas data ad certum tempus, vel etiam indiscretè, solum trahitur ad primum terminum, ideo

- ideo certos hic esse oportet advo-
catos. 243. nisi aliud exprimat
in concessione. 244.
245. Tempus in dubio intelligitur esse
continuum.
246. Qualitas verbi adiecta intelli-
gitur secundum tempus verbi.
247. Petitione generali premissa etsi
sequatur generalis etiam concessio
securitatis, tamen illa restringitur
solum ad primum terminum.
248. Responsio indeterminata confor-
mis intelligitur petitioni.
249. Securitatis renouationem de
una die iuridica in alium petere
valde molestum est.
250. Temporis certi ommissio, in quam
conceditur securitas, relinquitur
interpretationi iudicis.
251. Securitatis concessio concernit
partium interesse.
252. Rei dicuntur fugitivi.
253. Securitatis concessio cognitionem
cause desiderat.
254. Causa cognitio requirit citatio-
nem partium.
255. Terminus primus in accusatorio
iudicio, ut plurimum consumitur
in disputatione super securita-
te rei ad totum tempus durantis
litis.
256. Relevatio carceris sub fideiussu-
ribus, aut datis pignoribus, quo-
modo & in quibus casibus fiat, re-
missive.
257. Bellum in locis, per quae transitus
faciendus est citato, non excusat
eius absentiam. Quia debuit à
ducibus petere securitatem, nisi
hoc ipsi fuerit denegatum, vel
hostis de perfidia sit notatus 258.
259. Exceptio loci non ruti habet eti-
am locum pro peste.
260. Assurato saluus conductus
licite violatur, si ipse violenter
quid agat in loco iudicij &c.
261. Clausula quae in instrumentis se-
curitatum hominè usitato apponitur.

PARTIS IIII. CAPVT I. DE EXCEPTIONIBVS IMPEDIENTI- BVS PARATAM EXECUTIONEM.

VISO QVO PACTO CREDITORES COMPENDIOSIO-
re ac expeditiore via creditas pecunias à deditoribus recupe-
rent, ex quo non desunt, qui talia iuris compendia, ad palli-
andas fraudes, & ad opprimendum proximum trahant, cum
inuenta lege reperiatur fraus legis. l. fraus 30. ff. de legib. l. non du-
bium 5. C. eod. ubi Bald. num. 10. late tradit, quibus modis fraus le-
gi neccatur: superest, pro supplemento huius materiae, paucis publicare, qui-
bus remedijs se rei aduersus creditores acerbos & avaros, ac fortè plus causa,
loco, vel tempore exigentes, tueri, item, an & quas exceptiones aduersus per-
sonam, vel petitoris, vel iudicis, aut etiam ratione causae pro impedienda pa-
rata executione respectiue opponere valeant. Dato itaque, quòd in statuto
vel pacto dicatur, quòd super instrumento creditoris liquido, coràm iudice
producto, procedatur ad paratam executionem aduersus reum, absque alio
processu, non obstante aliqua exceptione: dubium subit, an eo ipso intelli-
gantur exclusae quaecunque exceptiones, tam dilatoriae, quàm peremptoriae,
ita vt statim post editionem instrumenti procedatur ad paratam executionem
puta per viam præcepti executiui, secundum formam superius descriptam
in 3. parte cap. 6. præcisè videlicet & sublati omnibus exceptionibus & de-
fensio-

Sublati ex-
ceptionibus
omnibus san-
tim frivole
sublati in-
telliguntur.

fensionibus, reo aliàs competentibus? Hæc quæstio mirificè torfit ingenia
 Doctorum, vno vnum, alijs aliud & planè diuersum tenentibus. Aliqui si-
 quidem tale statutum vel pactum executium tantùm intellexerunt de dila-
 torijs exceptionibus, quod illæ per hoc dicerentur exclusæ, vt quæ sunt mo-
 dici vel exigui præiudicii: secus autem esse in peremptorijs, quæ planè elidunt
 & perimunt intentionem petitoris, prout Hostiensem sensisse refert Ioan. de
 Imola in l. *quæsitum* 2. num. 12. vers. *potest etiam dici secundum Hostiensem. ff.*
à quib. appel. non lic. per l. quoties. 2. C. de precibus imp. offer. Ipsemet autem
 Imola distinguit inter statutum vel pactum, tollens in genere omnem ex-
 ceptionem, vel tollens certas & nominatas quasdam, subiecta clausula gene-
 rali: & omnes alias, & inter statutum, quod admissis vna vel altera exce-
 ptionibus, alias omnes remouet, vt primo casu non intelligantur sublatae,
 nisi friuolæ exceptiones, aliæ autem rationabiles & legitimæ nihilominus
 opponi valeant, secundo verò casu, quando videlicet certæ exceptiones, &
 nominatim quidem indulgentur, aliæ omnes præter expressas sublatae & ex-
 clusæ esse videantur, Ioan. de Imola in d. l. *quæsitum* 2. num. 10. vbi addit, cum
 hæc opinione transire communiter Canonistas: licet subdat, in hoc secundo
 membro, contrariam opinionem, videlicet, quod aliæ peremptoriæ similes
 non excludantur, esse de iure veriores, cum talia rescripta vel statuta ema-
 nent contra ius. Imola d. l. *quæsitum* 2. num. 10. per l. f. C. *si contra ius. & l. re-*
scripta 7. C. de precib. imp. offer. Ab initio itaq; pro primo membro distinctio-
 nis Ioan. de Imola. quod videlicet statutum, item pactum vel consuetudo,
 tribuens paratam executionem non obstante aliqua exceptione, intelliga-
 tur tantùm remouere exceptiones moratorias, friuolas, & irrationabiles,
 non autem rationabiles & legitimas, vel peremptorias: videtur probare tex-
 tus clarus in c. *ex parte 2. in princ. extra. de offic. deleg.* vbi habetur: quod non
 obstante forma in literis pontificijs præscripta, delegatus debeat rationabiles
 exceptiones admittere. Neque enim credendum est, eum, qui iura tue-
 tur, huiusmodi rescripto totam obseruationem & vsurpationem exceptio-
 num, multis vigilijs excogitatam atq; inuentam velle euertere. ar. l. *si quan-*
do 35. in f. prim. C. de inoffic. test. Cum armatum contra nudum & inermem
 prodire in aciem, & iustitiæ & æqualitatis ratio prohibeat. c. *frequens. in f. ex-*
tra. de restit. spol. in 6. actoriq; licere non debeat, quod reo non licet. c. *non de-*
bet extra. de reg. iur. in 6. Quia itaq; actor in proposito, munitus galea paratæ
 executionis, reum insultat: iuris ratio postulat, reo ita prouocato non de-
 negari suas exceptiones, quæ dicuntur arma conuictorum, sicut actiones sunt
 arma actorum. l. 1. & 2. *de except. tit. gener.* Ideò alibi dicitur: quod rescrip-
 tum Principis, impetratum pro tollenda principalis negocij cognitione,
 aut pro rescando exceptionem peremptoriam, competentem parti, viribus
 meritò euacuetur. l. *quoties 2. C. de precibus imper. offer.* cum rescripta contra
 ius elicta non valeant, nisi simul & supplicantibus prosint, & lædant nemi-
 nem. l. *rescripta 7. C. eod.* & rectè scriptum reliquerunt Imperatores Arcadius
 & Honorius, quod negociorum merita partium assertionibus pandantur.
 l. f. C. *si per vim vel alio mod. & sic innuunt, reis præcidi per Principem viam*
exceptionum non debere. Et est generale, quod factum vel præceptum Prin-
 cipis in dubio sine cuiusquam præiudicio & incommodo fieri intelligitur,
 neque moris est, in iniuriam tertij non auditi, quicquam decernere. l. 2. §.
merito. & §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publ. nec auus 4. C. de emancip. li-
ber. l. si quando 35. C. de inoff. test. Vnde fit, quod aduersus rescriptum Princi-
 pis, quomodocunque generale, super constructione alicuius ædificij, semper

- per obstat exceptio, quod contra ornatum & commodum, item decoram civitatis faciem opus extractum fuerit *l. prescriptio 6. C. de oper. publ.* Et quod, sublatis etiam per legem vel statutum omnibus exceptionibus, intelligantur tantum sublatae friuolae, & ad rem non pertinentes, nequaquam autem legitimae exceptiones, est *tex. clarus in l. 1. §. denique, quem aliqui legunt sub §. & parvi refert. iuncta l. prohibere 3. §. sed si permiserit. iuncta l. si alius 7. §. bellissime, & cum §. est & alia & l. semper 15. §. hoc interdictum. ff. quod vi aut clam.* ubi ab initio praetor iubet omne, quod vi aut clam factum est, in pristinum statum reduci, ita ut conuentus nulla exceptione se adversus istud interdictum tueri possit. postea *in l. prohibere 3. §. sed si.* limitat Iuriconsultus dictam generalitatem interdicti, ut nihilominus reo liceat opponere exceptionem pacti, puta, quod actor ipse permisit conuento hanc aedificationem, quam nunc impugnat, & *in l. alius 7. §. bellissime.* tradit aliam limitationem, quod videlicet reus adversus interdictum, quod vi aut clam, possit exceptione uti, quod pari modo ante istud tempus actor etiam clam & vi aedificavit, adeoque reus non diverso iure siue vi siue clam, istud demolitus est, propter illud vulgatum: quod quisque iuris in alium statuit, eo ipse utatur. Similiter adversus edictum, quod vi aut clam, possit se tueri reus exceptione incendij: demolitus quidem fuit aedes tuas, te absente & forte etiam invito, sed hoc feci necessitate coactus, & incendij meis aedibus imminenti propulsandi causa. *d. l. si alius 7. §. est & alia eod. tit.* Sicut & contra idem interdictum non denegatur conuento exceptio praescriptionis annalis. *l. semper 15. §. hoc interdictum eod.* Et sic lex municipalis excludens exceptiones, intelligitur friuolas tantum removere, non autem legitimas. Pro qua sententia non parum etiam movet textus *l. fin. C. si contra ius vel util. publ. cum c. quae in ecclesiarum. extra. de constitut.* ubi habetur clausula quasi derogatoria omnium rescriptorum principalium, tendentium ad abrogationem iuris generalis, aut in detrimentum utilitatis publicae, siue ad instantiam partis, siue proprio motu emanarint. Hinc est, quod exceptio legitimae transactionis, ne quidem imperiali rescripto tolli, vel causae semel per amicabilem compositionem finitae, resuscitari possunt. *l. causas vel lites 16. C. de transaction.* Praeterea exceptio est iuris naturae inuentum, cum nihil aliud sit, nisi defensionis facultas, quam, tanquam à iure naturali provenientem, tollere Imperatori, & multò magis alijs inferioribus non licet, *per tex. clarum in clam. pastor. §. ceterum defectus. extra. de sent. & re iud. concordat l. ut vim 3. ff. de iust. & iur. & habuit ortum suum in Paradiso: Adam ubi es? unde & diuini iuris dici potest, secundum Felin. d. c. ex parte 2. num. 3. de offic. de leg.*
- Pro quo stringit etiam notabile dictum Bartoli, si distat statutum, quod iudex possit procedere adversus inauditum (prout videtur sonare in proposito nostro lex municipalis, tribuens paratam executionem, non obstante aliqua exceptione) istud idem est, ac si iubeat, ut iudex faciat iniustitiam, *Bartolus in extrauag. qui sint rebelles. verb. mille librarum num. 2.* Cui & illud administratur, quod in causis quantumcunque summarijs super quibus proceditur leuato velo, sine strepitu & figura iudicij, *secund. clem. saepe. de ver. sig.* non tamen excluduntur exceptiones euidenter, quin repellant actorem à limine iudicij. *Ancharan. & alij in d. clem. saepe. per l. 3. §. ibidem. ff. ad exhib. facit l. si is à quo 3. in prin. ibi: hodie constat, hodie agatur. ut in poss. legat. l. 3.*
- §. *causa de Carbon. edict.* Et hanc sententiam, quod videlicet in statuto, tribuente paratam executionem, nulla exceptione obstante, intelligantur exclusae tantum friuolae & frustratoriae, non autem legitimae oppositiones,

communem esse, & communiter teneri à Canonistis, author est Ioan. de Imola in l. *quæsitum*. 2. num. 16. 17. & 19. in tribus locis, à quibus appell. non lic. Cui opinioni subscribit etiam Bart. in l. 1. §. & parui. num. 3. ubi etiam Albericus sequitur num. 1. quod vi aut clam, Bar. in l. ita nobis cordi pudor. numero 1. Salic. & Alberic. 1. C. ad l. iul. de adult. Ant. de Canario tract. de execu. instrum. quest. 1. num. 1. & 2. concordat Ant. de But. in c. ex parte 2. num. 3. & ibidem Innocent. 7. extra. de offic. deleg. Et addit eo in loco Innocentius. nunquam sufficere remotionem exceptionum generalem, nisi specialiter 16 remoucantur, aut aliquibus specialiter enumeratis, subiiciatur clausula generalis, de remotione omnium aliarum exceptionum, quod dictum probat ibidem etiam Butrien. numero 10. & Imola 7. per c. qui ad agendum. de procurat. in 6. & l. sed & si quis 4. §. *quæsitum*. ac ibi gloss. magna in vers. Bulgarus autem dixit. ff. si quis caut. Et sic, secundum communiter Doctores, non tantum Canonistas, sed etiam Legistas, illa clausula statuti, tribuentis paratam 17 executionem instrumentis liquidis, non obstante aliqua, vel nulla exceptione obstante, nunquam excludit legitimas & rationabiles exceptiones: nisi alia probetur mens disponentium fuisse, quod videlicet etiam legitimas remouere voluerint. Decius d. c. ex parte 2. num. 16. Quod vel ex eo apparet, secundum ipsum, quia & in stipulationibus promittens nullam excep- 18 tionem opponere, intelligitur tantum sensisse de malitiosa, non autem de legitima. Dec. d. c. ex parte 2. num. 16. allegat Specul. tit. de obligat. & solut. §. ante omnia numero 4. per l. iurigentium 7. §. si paciscar. ff. de pact. & c. causam qua extra de rescrip. quod & Ant. de Cana. innuit de execu. instrum. num. 2. Debet enim intelligi ista dispositio vel clausula, nulla exceptione, item, nulla exceptione iuris ministerium operari & adaptari potest, Signor. de Homodeis cons. 172. incip. factum sic proponitur. num. 2. per l. §. 1. non autem ff. de fluminibus l. 2. §. hoc dicimus. si quis caution. l. 1. in princ. de suis & legit. l. ut gradatim. 11. §. 1. de muner. & honoribus. & sic non intelligitur reiecta legitima exceptio.

Contraria tamen sententia, quod videlicet statutum Principis, aut eius 19 qui habet potestatem legis condendæ, sicut & pactum partium stipulatione vallatum, siquidem tollant exceptiones, vel omnes vel aliquas, subiecta tamen clausula generali: & omnes alias, aut, si statutum dicat: instrumentum liquidum mereri paratam executionem, nulla exceptione obstante, vel, non obstante aliqua exceptione, debet statim post autochiri exhibitionem, factam iudici, mandari executioni, non obstantibus quibuscunq;, etiam legitimis exceptionibus, & quod per illam clausulam: nulla exceptione obstante arguatur mens disponentium aut statuendum fuisse, quod videlicet nullas etiam legitimas exceptiones, pro impediendâ executione aduersus statutum opponi voluerunt, de iure videtur verior, & probatur per textum apertum, & in terminis loquentem in c. ex parte 2. ibi: nisi exprimatur in literis aut rescripto, quod nullæ debeant exceptiones admitti, tunc enim rescriptum in forma præcisè & ad vnguem obseruari debet, ibiq; Dec. istud tenet n. 20. Fel. 6. Panor. 5. & 6. extra de off. deleg. Porro si rescriptum, in quo exprimitur, nullas exceptiones admitti debere, eius est operationis, ut præsumatur Princeps 20 excludere voluisse omnes etiam legitimas exceptiones. d. c. ex par. vers. nisi. cum tamen rescripta, sicut & priuilegia, absente & inaudita altera parte emanent, l. rescripta. 7. C. de precib. imp. offer. & c. priuilegia. dist. 3. multo magis idem dicendum est in pacto vel statuto, ubi accedit expressus consensus earum partium, quas tangit negotium, arg. l. creditores 3. C. de pig. Et sic habent partes quod

- quod sibi imputent, quare dispositionem ita generalem & vniuersalem condi permiserint, vel quare ita generaliter sese obligarint, in quorum potestate erat, legem apertius conscribere *l. veterib. 39. ff. de pact. l. inter stipulantem 83. §. 1. de verb. obl.* Vnde qui, vt presentes, actum contradicendo impedire poterant, & non impediuerunt, presumuntur in illam vniuersalem derogationem exceptionum consensisse, *argl. qui patitur-mandat. 18. & sic favori ac beneficio suo renunciaſſe, quod facere potuerunt. l. si quis in*
- ¹² *conscribendo 29. C. de pact.* Qui itaque allegat statutum pro se, habet probatam intentionem propter literam statuti, cui standum est. *l. 1. §. si is qui nomen, de exercitor. act. l. prospexit. 12. qui & a quib. cum a proprietate verborum non sit recedendum, nisi constet expresse de contraria mente disponentium.*
- ²² *l. non aliter 69. de leg. 3. l. Labeo. 7. de supelle. leg. gl. c. ad abolendam. verb. secularib. ante f. ext. de filiis presbyt.* Sicut enim dictio vniuersalis affirmatiua, omnis, omnia complectitur & inesse ponit, nihilque excludit. *l. Iulian. 68. de leg. 3. Dec. in l. omnia 7. in prin. & l. certi condict. 9. si cert. per. & conf. 11. n. 3. Cephal. conf. 172. num. 9. vol. 2.* ita dictio vniuersalis negatiua, nullus, omnia denegat, omniaque excludit, quæ sub illo predicato contineri possunt. prout est *gl. notab. in c. statutum, §. insuper vt gratis. verb. nullum munus. extra. de rescrip. in 6. Geminian. conf. 35. col. 1. inf. Aymon Crauet. conf. 294. num. 6. parte 1.* Vnde est, quod, quando habentur duæ regulae, vna affirmatiua & altera negatiua, præualeat negatiua. *Bart. in l. 3. §. liber. de suspect. tutor. non aliter atque fit in duplicibus privilegijs, vno affirmatiuo & altero negatiuo. Præponderat siquidem negatiuum & prohibituum. secundum Bal. in l. si Rufinus. 4. & l. 1. C. de milit. test.* Sic, stantibus duplicibus statutis, vno affirmatiuo, & altero negatiuo, præualeat negatiuum. *Paul. de Cast. in l. non est nouum 26. ff. de ll. Dec. conf. 44. paulo ante fin.* Pro quo militat & illud: quod, quantumuis appellatio, non minus atque exceptio, dicatur quædam defensio, qua mediante grauatus sese contra iniquitatem vel imperitiam iudicantis tueretur. *l. 1. ff. de appell. tamen liberum est Principi, ita causam delegare, ne liceat a iudice dato prouocare l. 1. §. interdum. a quib. appell. non lic.* Ac quod Principi liceat etiam per rescriptum auferre reſiſſas exceptiones, patet *ex l. 3. §. si is pro quo. ff. quod quisq. iuris.* Licet Iurisconsultus addat, esse ius iniquum, cuius recorectio aduersus impetrantem eodem modo locum habeat. *l. 1. quod quisq. iuris in alium.* Accedit, quod exclusio vel sublatio exceptionum, introducta ex vi statuti, necessario intelligatur de exceptionibus legitimis & rationabilibus, ex quo friuolas aut frustratorias tollit ipsa lex, neque in hoc opus esset aliquo statuto, quod ipsum tamen legi addere quid debet, ne nullius omnino sit operationis, secundum Felin. *in d. c. ex parte 2. num. 6. extra. de offic. deleg. & concordat bonus textus c. pastoralis in princ. extr. de appellat. vbi dicitur: rescriptum cum clausula: remota appellatione intelligendum non tantum de appellatione frustratoria, sed de quacunque prouocatione, etiam legitima, cum frustratoria appellatio per se eius naturæ sit, vt neque inhibitionem mereatur, neque negotij principalis definitionem impedire valeat. Panormitanus d. c. pastoralis.* Hinc est, quod licet Boër. decisiuè velit, statutum tollens exceptiones, non tollere exceptionem compensationis. *Boërius conf. 14. num. 10.* tamen addit, quod viderit contrariam opinionem in practica obseruari in curia officialatus Bituricensis, reſeruata tamen sua reconuentione reis Boër. *vbi supra. num. 18. allegans Benedictum de Blambuto in l. si peculium. 20. §. quod si heredi. ff. de statu liber.*
- ²⁸ Vnde Augustinus Berous in hac materia constituit illam regulam, quasi generalem, quod lex, item Princeps & statutum, possint tollere omnes excep-

ptiones, tam dilatorias, quam peremptorias, quando hoc velint *Berous in c. item cum quis nu. 26. extra. de restit. spol.* voluisse autem semper intelliguntur, quando vtruntur clausula generali vel vniuersali: non obstante aliqua, vel, nulla obstante exceptione *d. c. ex parte 2. vers. nisi exprimat.* maximè si appareat de probabili causa remotionis exceptionum, quæ in Principe, item alijs iudicantibus, semper præsumitur. teste *Io. de Imola in d. c. ex parte n. 6.* Causa autem constitutionis aut statuti vel consuetudinis tribuentium paratam executionem, est, abbreviare lites super debitis liquidis, ne longis ambagibus innodentur. *l. f. C. de compensat. l. properandum 23. C. de iudic. clem. dispendiosam eod. c. ut finem litibus. extra de dolo & contumac.* Et huic conclusioni negatiuæ, tanquam veriori & melioribus fundamentis innitenti, suffragatur etiam Felinus inquitens: sublati exceptionibus per statutum, nulla opponi potest executioni exceptio, etiam legitima. *Felinus d. c. ex parte 2. num. 6. de offic. deleg.* Eamque sententiam, contra communem, circa primum membrum distinctionis Ioannis de Imola in *l. quesitum 2. à quibus appel. non lic.* tenendo, non est difficile respondere ad contraria. Et ab initio ad *l. quoties. 2. l. rescripta 7. C. de precibus imp. offer.* cum similibus dicimus: contraria loqui in rescriptis, quibus mediantibus non ita facile tolluntur iura partium, sicut ex ipsarum mutuo consensu, qui interuenire intelligitur in pacto. *d. l. creditores 3. C. de pign. item in statutis, d. l. cunctos populos. 1. C. de summa trin. & fid. cathol.* Rescripta siquidem Principum, quemadmodum etiam superius tactum fuit, ut plurimum emanant ad instantiam vnius partis tantum. *l. 1. & toto tit. C. de precibus imp. offer. l. 1. & per tot. C. de diuers. rescrip.* Vnde nimirum eorum natura est, ut ad observationem iuris communis concedantur, ne cuiusquam iuri, ipso inaudito, quid derogeretur. *l. falso 2. in verb. que ad ius describuntur, & ibi Bar. nu. 1. & Paul. de Cast. nu. 2. exponunt illa verba, ad ius, secundum iuris communis obseruantiam. C. de diuers. rescript. & notat Abbas in d. c. ex parte 2. inf.* Neque reputatur absurdum in rescriptis, quod verba nihil aut saltem plenè non operentur, ideoque strictius intelliguntur. *secundum Abbas, in c. causam que. num. 6. inf. extra. de rescript.* Secus est in statutis, item pactis, quæ conduntur aut fiunt cum consensu contrahentium, eorumque qui statuentibus subsunt, & inter quos negotium agitur. Statutorum verò proprius & peculiaris effectus est, ut aliquid addant vltra ius commune, ne nullius sint operationis. *Ioannes de Imola d. l. quesitum 2. num. 25. Bartolus in l. 2. num. 3. de usucap. & in l. 4. §. prætor. num. 15. de dam. infec. Baldus in l. pen. C. de præscrip. long. temp. & notant Canoniste in c. pastoralis. extra. de appel. per l. 2. C. de noxal. & c. dilectus. extra. de cleric. non resid.* Ad *d. c. ex parte 2.* respondetur: quod rescriptum in illa epistola decretali præscribebat certam formam delegato, puta, ut ab executione contra debitorem inchoaret processum, absque eo, quod accedebat clausula derogatoria exceptionum rei, quarum in literis nulla planè fiebat mentio, quo casu intelligitur ita mandata executio, quatenus videlicet pars, contra quam rescribitur, aut nullam opponet aduersus executionem exceptionem, aut friuolam; ita loquitur principium, *d. c. ex parte.* secus, si emanet cum clausula generali vel vniuersali, puta, quod nullæ exceptiones admittantur: tunc enim generaliter & absque restrictione intelligitur excludere omnes exceptiones, tam legitimas, quam friuolas. Ista solutio probatur in *d. c. ex parte 2. vers. nisi exprimat. & in c. pastoralis. extra. de appellat.*

Non obstat, quod non præsumitur Princeps, usum exceptionum tantis vigilijs excogitarum evertere. *l. si quando 35. inf. C. de inoff. test.* quia id verum est in

- est in dubio, & quando de mente Principis aut statuentis aliud non apparet. secus autem, vbi hoc constat ex vniuersalitate vel generalitate verborum expressa, quod nullæ exceptiones admittantur, *d. c. ex parte 2. versic. nisi.* Eodemque modo respondetur etiam ad iura, quæ non præsumunt, principem in alterius iniuriam aliquid statuere, vel ius tertij tollere. *iuxta l. nec auus. 4. C. de emanc. lib. cum alijs superius adductis.* quia volentibus & consentientibus, cum quorum voluntate statuta vel pacta conduntur & incuntur, non fit iniuria. *c. scienti & volenti. extra. de reg. iur. in 6.* Minus aduersatur textus in *l. 1. §. deniq. quem aliqui legunt sub §. & parui refert. iuncta l. prohibere. 3. §. sed si permiserit. quod vi aut clam.* Etiam si enim in principio. *d. §. deniq.* generaliter loquatur, quasi conuentus isto interdicto nulla iusta exceptione se tueri possit, non tamen per hoc excludit alias exceptiones, de quibus in eodem interdicto subiicit, cum lex quantumuis generalis, rescans & præcedens exceptiones, non intelligatur rescare exceptiones specialiter in casu aliquo introductas, & alibi in corpore iuris expressas. ita soluit Bart. in *d. l. 1. §. & parui. num. 3. & facit l. ita nobis cordi pudor 28. & quæ ibi notant, Legista. C. ad l. Iul. de adul.* Distinguitur enim & restringitur illa generalitas iuris, secundum alias leges specialiter loquentes. teste *gl. 1. & ibi Bart. in l. quamuis 11. de in ius voc. ad l. f. C. si contra ius vel util. publ.* item ad dictum: quasi præcidere alicui suas defensiones, idem sit, ac si superior præcipiat facere iniuriam. secundum Bartolum in *extrag. qui sint rebelles. versic. mille librarum. num. 2.* respondetur: contraria procedere in illis superiorum, quæ in totum tollunt exceptiones, & sic ius partis euidenter lædunt, secus est in his, quæ differunt tantum, vel ad tempus perimunt. prout fit in proposito nostro, vbi debitor, etiam si de præsentis non audiatur cum peremptorijs suis exceptionibus, ante factam executionem: tamen, illa expedita, non prohibetur repetere, quod indebitè & legitima exceptione non obstante soluit. Abbas *d. c. ex parte 2. num. 16. & est bonus textus in l. quoties. 2. C. de precibus imp. offer.* quem Baldus ita summat: valere rescriptum, per quod dilatio datur vel remouetur, secus, si in totum auferat omnes exceptiones, istud enim foret nimis præiudiciale & exorbitans à ratione, eamque solutionem tenet etiam Innocentius. in *c. quæ in Ecclesiarum, numero 3. de constit. allegando d. l. quoties 2. & hoc est, quod dicit glossa magna, legem superioris non posse in totum auferre exceptiones, licet benè possit eas limitare & modificare. glossa magna d. l. f. ibi: si autem est contra ius civile.* quam solutionem innuit etiam Felinus respondens ad *clm. pastoralis, de re iudic. in d. c. ex parte. numero 5. allegando Angelum in l. si sic 13. numero 2. ff. de leg. 3.* vbi tradit valere statutum, quod viso instrumento guarentigiarum, iudex procedat ad capturam personarum, ommissa omni citatione: cum per hoc non auferatur debitori sua defensio, sed varietur modus defensionis, ita vt se defendat post capturam, & causam suam dicat ex carcere. Angelus in *d. l. si sic 13. numero 2. & Felinus d. c. ex parte 2. numero 5.* adeò, quia per ius loci particulare tribuens paratam executionem instrumentis, non obstante exceptione, non inducitur totalis sublatio exceptionum, sed tantum dilatio. ita soluit Abbas *d. c. ex parte 2. numero 6. per c. debitores. extra. de iure iur. c. sciscitatus, de in integ. rest. l. 2. C. ad l. Cornel. de fals. auth. quæ supplicatio. C. de prec. imp. offer.* quo de habetur in prouincijs electoralibus expressa constitutio, sub tit. *Vorsatzte Brieff vnd Siegel.* Ac quod per exclusionem exceptionum illiquidarum in processu executionis non denegetur executato, post factam executionem, per conditionem indebiti, vel alio modo repetere, quod indebitè soluisse se existimat, tradit

etiam Baldus in *l. peremptorias 2. numero 11. & 12. C. sententiam rescindi non posse*. Alij aliter solvunt, quod, licet Princeps non valeat alicui tollere ius suum absque causa, *d. l. f.* tamen cum causa potest. Ita soluit Imola in *d. c. ex parte 2. numero 6.* ubi etiam addit: quod sub dubio in Principe præsumatur causa, allegando Cynum in *l. rescripta. 7. numero 11. C. de precibus imp. offer.*

Non obstat *l. causas vel lites, 16. C. de transact.* ut quæ loquitur in speciali casu transactionis, quæ dicitur lites finitæ. *c. 1. & 2. extra de litis contest.* in *6.* Ideo circa alias ius commune est in contrarium. *argum. l. ius singulare 16. l. quod verò contra 14. ff. de ll.* Deinde *l. causas.* loquitur in rescripto, obreptitiæ & tacita veritate impetrato, non facta videlicet mentione transactionis, contra quam non præsumebatur Princeps aliquid rescripturus, *arg. c. ex parte 2. inf. extra. de off. deleg.* ita soluit Paul. de Cast. in *d. l. causas, 16.* Ad *l. prescriptio. 6. C. de op. publ.* respondetur, cum loqui de rescripto, super edificio constructo in loco publico, & in publicam perniciem, per quod & ornatus ac decora facies civitatis impeditur, nimirum si viribus carere debet. *arg. l. f. C. si contra ius vel util. publ. & l. 3. C. de precibus imp. offer.* Minus aduersatur, quod dicitur: exceptionem esse iuris naturæ. *l. defensiones 11. C. de excep.*: quia istud verum ratione materiæ, item originis, cum procedat ex imbecillitate naturæ humanæ, quæ nobis post lapsum primorum hominum adnata quæ est, ut semper imaginemur nobis exceptiones contra eos, qui nos quoquo modo oppugnare intendunt, sicut primus parens noster in Paradiso reiciebat culpam sui peccati in mulierem, quam dederat ipsi dominus, unde ista ratione attendita, exceptiones iuris naturæ rectè dici possunt, secundum Abba. in rubr. *extra. de except. num. 1.* & cum ibi secutus Felinus nu. 5. Verum, quia omnes exceptiones, dato etiam, quod earum materia sit à iure naturæ: tamen quò ad formam, quam omnes accipiunt à sola lege iuris civilis dici possunt. Neque enim omnes exceptiones indistinctè omnibus, neque contra omnes, neque omni tempore competunt. *Ang. Instit. de excep. num. 7. in rub.* Et quia forma plus præstat, quàm materia (perficit namque substantiam rei. *l. Iulianus. 9. §. sed & si quis. ad exhib.*) ideo dicuntur iuris civilis, tanquam à quo plus participant. *arg. l. queritur. 10. de stat. ho.* Sed actio quæ indubitatè iuris civilis inuentum est, secundum Bar. in *l. ex hoc iure 5. num. 9. de inst. & iur.* excluditur per exceptionem. *l. 2. de except.* Ergo & exceptio tolli vel excludi potest per superiorem habentem potestatem legis condendæ, vel per alios statuentes. *Fel. in c. ex parte 2. num. 3. de off. deleg.* Quid enim prohiberet, remedium à iure positivo introductum, iure alio positivo tolli? Anto. de Butr. in *d. c. ex parte 2. num. 5.* iuxta vulgatum illud: vnum quodque eodem modo dissolui, quo colligatum est. *l. nihil tam naturale. 35. de reg. iur.* & semper posterior lex derogat præcedentibus. *l. sed & posteriores. 28. de ll. l. pacta nouissima. 12. C. de pact.* Ad *l. 3. §. ibidem. ad exhib.* respondetur: contrarium loqui de exceptionibus euidentibus & manifestis, quæ per statutum generale, tollens exceptiones, ipsæ sublata non intelliguntur. *Fel. d. c. ex parte 2. de offic. deleg. num. 7. & notat. Phil. Franc. & Anchoran. inc. 1. extra de litis contestation. in 6.* Et circa fallentias huius conclusionis agetur ea de re latius. Minus obest, quod dicitur illam sententiam, quæ videlicet statutum, tribuens paratam executionem, nulla obstante exceptione, intelligatur tantum excludere friuolas, non autem rationabiles exceptiones, communem esse, prout testatur Ioan. de Imola in *d. l. quesitum. 2. num. 16. & 19. ff. à quibus appell. non lic.* cum non ex multitudine authorum,

thorum, quod æquius aut melius est, iudicandum sit. *l. 1. §. sed neg. C. de vet. iur. enuc.* Quia non satis est aliquam opinionem esse communem, nisi eadem etiam sit vera, prout rectè tradit Euerh. in suis top. loco, ab authoritate, gl. nu. 9. allegat ad hoc tex. in c. vn. in f. ibi: hoc habet orthodoxorum Patrum & Doctorum incommutabilis sententia & vera. ext. de sum. trin. & fid. cathol. in 6. concordat clem. vn. in f. ibi: probabilem & dictis Sanctorum ac Doctorum modernorum theologia magis consonam. eo. tit. facit, quòd scriptum reliquit D. Augustinus, se ita legere commentarios Doctorum, quantacunque vel doctrina, vel sanctitate polleant, ut eorum dicta non putet ideo esse vera, quia ipsi ita senserunt, sed, quia per alios authores, vel Canonicas aut probabiles rationes, ipsi persuadent, quòd à vero non abhorreat. *Augustinus in Epist. 8. ad Hieron.* quod dictum reperitur canonizatum in c. ego solis. dist. 9. & expresse asseuerat Panormitanus, recedendum esse à communi opinione in iudicando, quando talis opinio vel euidenter falsa est, vel euidentibus & bonis rationibus de falso conuinci potest. *Panor. in c. capellanus. nu. 3. per illum text. extra. de fer. & d. l. 1. §. sed neg. C. de vet. iur. enuc.* Cum veritas sit semper vna & eadem, & semel verum, semper verum. *Bal. in c. 1. in prin. num. 16. extra. ut lite non contest.* & idem Baldus in c. contingit. num. 6. de restit. spol. *Neuizanus in sylua nuptiali lib. 4. num. 148. & lib. 5. nu. 9.* communis autem opinio varietur, secundum Corazium de commu. op. lib. 2. tit. 8. in spec. 2. nu. 7. & idem affirmat Felinus in c. 1. numero. 54. fall. 1. extr. de constit. vbi addit. Ioan. Andreæ in c. 1. de constit. & communiter Dd. idem tenere per multas rationes & authoritates, quas ibi cumulat. Quod autem conclusio nostra contra communem nitatur firmiteribus fundamentis, textibus, & rationibus, & quod textus pro contraria opinione adducti, loquantur tantum in certis & specialibus casibus, abundè patet ex superius adductis, & solutione contrariorum.

43 Absoluto primo membro distinctionis Ioannis de Imola, in quo loquitur de reiectione generali omnium exceptionum, pro impedienda executione, introductarum per statutum, videamus, quid iuris sit in secundo membro, puta, de statuto permittente certas quasdam exceptiones pro impedienda executione, alijs exclusis, vel, quod idem est, excludente generaliter omnes exceptiones, præter vnā vel alteram, quæ nominatim exprimitur in articulo statuti. Exempli gratia: dicat statutum, prout habet constitutio electoratus Saxonie sub rub. *Vorsachte Brieff vnd Siegel.* quòd contra instrumentum liquidum non admittatur aliqua exceptio, nisi solutionis, an aliæ quæcunque per hoc excludi videantur, ita ut nulla etiam similis expressis opponi valeat? Pro parte affirmatiua facere viderur, quòd statutum permittens aliquas & certas exceptiones opponi instrumento nihil impedit, quò minus obijciantur aliæ quoque similes expressis *Ias. in l. 1. num. 11. vers. quarto facit. si quis ius dic. non obtem. post Ang. in l. sciendum 52. in fin. prin. de euict. & in l. si tamen 48. §. in adituijs num. 1. per illum tex. ibi. si emptor sciuerit de fuga, vinculis, aut alijs rebus similib. ff. de ad. edic.* Et est in promptu ratio, quia casus, quos necit paritas æquitatis, aut identitas rationis, non sunt, quò ad iuris dispositionem, separandi. *l. illud 32. ad l. Aquil. l. à Titio. 108. de verb. oblig.* Quod ampliatur procedere etiam, quando legislator dicit, tantum vnā exceptionem admitti pro impedienda executione, super instrumento liquido, & sic vbi loquitur per taxatiuam, eo non obstante, non impeditur per hoc obiectio aliarum exceptionum, quæ sunt similes nominatis. *Ang. in l. Paulus 14. nu. 2. de usur. per l. ob as. 12. iuncta ibi gloss. 1. C. de prad. min. & l. contractus. 23. cum gl. ff. de reg. iur. ac notat idem Ang. post Bal. gl. & Salic. num. 2. in l. ita*

nobis cordi pudor 28. C. ad l. Iul. de adult. quos allegat etiam Aym. Crauet. cons. 201. num. 40. & cons. 211. nu. 5. post Bart. in l. 1. §. & parui. nu. 3. quod vi aut clam. & idem Bal. in l. ex prædijs. 5. num. 5. C. de evict. & l. ex placito 3. in f. C. de rerum permut. Imò, quod plùs est, vult Albericus de Rosate, stante statuto, quòd fiat parata executio non obstante aliqua exceptione, nisi tribus, puta, falsitatis, rei iudicatæ, & pacti de non petendo, adhuc non intelliguntur sublata, exceptio solutionis & aliæ legitimæ, quantumvis dissimiles expressis. Albericus in d. l. ita nobis pudor cordi. 28. circa f. vbi allegat pro se Oldradum testificantem, quòd secundum hanc opinionem fuerit pronunciatum in monte Pessulano. Alber. vbi proximè, & istud sequi videtur Ant. de Can. de exe. instr. in 2. q. n. 3. 4. & 5. Sed contraria sententia verior est, puta, si dicatur in pacto vel statuto, instrumenta mereri paratam executionem, nulla obstante exceptione, nisi solutionis aut falsitatis, quòd videlicet eo ipso intelliguntur reiectæ omnes aliæ exceptiones, cuiuscunque sint qualitatis, præter nominatas, siue similes siue dissimiles sint expressis, propter sui generalitatem. Panor. in d. c. ex par. 2. nu. 5. & 6. ibiq. Ioa. de Imol. num. 8. Ant. de Barbat. 41. Ant. de Butt. nu. 5. & 11. Alex. cons. 94. num. 4. volum. 4. pro quo facit textus. in l. 1. §. & parui. ff. quod vi aut clam. vbi contra istud interdictum non admittuntur aliæ exceptiones, nisi quatuor ibi nominatæ, licet Bar. ibid. num. 3. contrarium teneat, non excludi videlicet etiam alias exceptiones nisi ftiuolas. sed contrarium tenuit Aym Cra. cons. 201. nu. 40. par. 1. Boer. cons. 14. nu. 6. vbi addit: se vidisse semper, hanc sententiam leuari in curia officialatus Bituricensis, & reservari actionem aduersario, per l. si speculum. 20. §. quod si heredi. vbi Bene. de Plum. ff. de stat. lib. Croz. cons. 39. nu. 5. & 9. cum vnius inclusio sit exclusio alterius. l. cum prætor 12. de iudic. l. ex eo. 18. de test. Ideò rectè vulgò dicitur: exceptionem firmare regulam in casibus non exceptis. l. nam quod liquida. 4. §. f. de penu. leg. questum 12. §. deniq. & ibi Bar. de fundo instruct. Cui consonat, quod tradit Baldus, si statutum, inducens ferias, excipiat tres casus, in quibus reddere liceat intelligitur omnes alios casus etiam similes expressis excludere. Bal. in l. 1. §. excipiuntur. in f. de ferijs. & l. item videndum 18. §. f. de petit. her. pro quo etiam militat clarus textus in l. ita nobis cordi pudor 28. C. ad l. Iul. de adult. vbi contra accusationem adulterij nullæ admittuntur exceptiones, nisi in illo titulo descriptæ, puta, quinquennalis præscriptionis. l. adulter. 5. C. eod. Lenocinij quod marito obijcitur. l. 2. §. Lenocinij ff. eod. item, quod secundas nuptias contraxit mulier ante denunciationem mariti legitimè factam. l. si dum in tuo. 14. C. eo. Et hanc sententiam, tanquam veriore de iure, tenet & amplectitur Ioa. de Im. in l. questum. 2. nu. 20. ff. à quib. appell. non lic. eamq. probat & sequitur Phil. Corn. cons. 1241. n. 3. vol. 3. cum, vbi lex aut statutum clarè disponit, non relinquatur aliquis dubitationi locus. l. illam 19. vers. de modo. C. de colla. l. ancilla. 12. C. de furt. l. quod Labeo. 9. ff. ad edict. Carb. Et sub dubio verbis statuti standum est, l. 1. §. si is qui navem. de exerc. act. Teneatur itaque circa vtrumque membrum distinctionis Ioannis de Imola pro vera & indubitata illa conclusio: siue statutum, vel pactum, aut rescriptum, dicent, instrumentum liquidum mereri paratam executionem nulla exceptione obstante, nisi solutionis, clausula ista ita rigidè accipienda est, prout verba statuti sonant, vt planè nulla exceptio cuiuscunq. qualitatis, imò ne quidem similis ei, quæ exprimitur in statuto admitti debeat.

Exceptiones
quæ obstant
executioni.

Licet autem Doctores, inprimis Decius & Felinus in d. c. ex parte, extra. de offic. deleg. multas, limitando, exceptiones enumerent, quæ execu-
tioni

tioni paratæ ex vi statuti vel pacti executiui, item rei iudicatæ opponi pos-
 sunt: tamen hæ omnes, mea quidem sententia, in duo membra contrahi
 posse videntur. sicut & CC. in d. c. ex par. 2. c. super eo. ubi Abbas, circa f.
 ext. de offic. deleg. & in c. suscitata. num. 7. de in integr. rest. hoc in effectu
 48 innuunt, duplices nimirum exceptiones principaliter impedire paratam ex-
 ecutionem, puta notorias, & deinde in continenti liquidabiles, prout refert
 etiam Ant. de Cana. de instrum. exec. quest. 5. num. 14. Dicamus itaque primo
 loco de notorijs, de quibus nimirum probatur, nullo alio extrinsecus proba-
 49 to. Canar. ibi supra. num. 14. Ac quod hæ possint obijci pro remota da ex-
 ecutione notant Dec. in c. ex par. 2. num. 14. & Fel. ibidem num. 7. extr. de off.
 deleg. Sunt autem tria, quæ inducunt notorium, instrumentum nimirum,
 res iudicata, & facti euidencia. Bar. in l. 1. num. 8. ff. de noui op. nunc. ibiq. las.
 50 nu. 12. & Gail. obser. 16. num. 7. lib. 1. per c. cum olim. extra. de verb. sig. Cum
 notorium isto casu definiatur esse indubitata rei certitudo, præsentem fidem
 faciens de exceptione, quæ obijciuntur. Bal. in l. ea quidem. 7. n. 17. & 18. C. de
 accusa. Et appellamus in proposito debira notoria, quæ parent ex instrumen-
 tis, productis, siue sint libri publici, siue alia fide digna documenta, ex qui-
 bus pateat veritas allegatæ per debitorem exceptionis, & quæ absq. tergiver-
 satione negari, vel etiam per legitimas exceptiones aut defensiones eludi ne-
 queunt per ea, quæ tradunt Dd. in c. euidencia. extra. de accusa. c. ad nostram 2.
 ac iureiur. Anto. de But. in c. referente de præbend. ac notat Marianus Socinus in
 tit. de citationib. art. 7. num. 7. quo de aliquâ attingimus etiam in tertia parte
 huius operis. cap. 1. num. 14. Vnde, stante statuto, quod super instrumento
 51 liquido procedatur ad paratam executionem, non obstante aliqua exceptio-
 ne, vel, nulla exceptione obstante, vel, non obstante aliqua exceptione, nisi
 solutionis, siquidem in alia parte eorundem statutorum reperiatur admissa
 contra paratam executionem exceptio nouationis, aut præscriptionis, illa
 poterit opponi aduersus caput statuti, tribuens paratam executionem, eti-
 amsi hæ exceptio in adducta per creditorem parte statuti, nominatim non
 fuerit comprehensa, sed in alia parte. Decius cons. 356. incip. in causa do-
 minæ Mariæ num. 4. per d. l. 1. §. & parui. iuncta l. prohibere. 3. l. si alius. 7. §.
 bellissime. cum §. est & alia. & l. semper 15. §. hoc interdictum. ff. quod vi aut
 clam. Ioan. de Imola in l. questum. 2. num. 24. à quib. appell. non lic. Decius in c.
 ex parte 2. num. 22. fol. 3. ibiq. Imola num. 9. & Fel. 6. vers. tertio fallit. extr.
 de offic. deleg. gl. & Salic. num. 3. in l. ita nobis cordi pudor. 28. ubi & alij Dd.
 idem tenent, per illum tex. iuncta l. iure mariti 6. cum alijs, ibidem per gl. allegatis.
 C. ad l. Iul. de adult. Phil. Corn. cons. 241. num. 2. vol. 3. cum lex, quantum-
 cunque generaliter loquens, recipiat restrictionem secundum alias leges spe-
 cialiter loquentes. gl. l. quamuis 11. ibiq. Bart. ff. de in ius voc. & l. questum 13.
 in fine de testib. & iura iuribus conveniat concordari, ut euitetur ipsorum cor-
 rectio. c. cum expediat. extr. de elect. in 6. Neq; enim vero simile est, quod
 per statutum generale statuentes voluerint corrigere aliam statuti partem
 magis specialiter loquentem. Berous in c. item cum quis. num. 27. extra. de
 rest. spol. Ac quod clausula, non obstante aliqua exceptione quam solu-
 tionis, non excludat exceptiones, comprehensas in alia parte statutorum
 eorundem, tenet Alex. cons. 80. num. 4. vol. 3. post Petr. de Anchor. in repet.
 c. Canonum statuta, extra de constit. ac tradit Iason in l. sciendum 15. nu. 4. post
 Bartol. ibi. ff. qui satisd. cog. Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de execut.
 sent. §. f. versic. 16. post gloss. in c. ex literis. extra. de restit. spol. & Salicetus in d. l.
 ita nobis cordi pudor. 28. nu. 3. Et hæc assignatur prima fallentia ad regulam su-
 perius

perius traditam. Huius farinae est etiam notorietas exceptionis, apparens ex actis iudicialibus, quæ in publica monumenta sunt redacta. Ea namque perpetuam & firmitatem & publicam fidem habent, *l. gesta 6. C. de re iudic. l. u. apud quem 2. C. de edendo. l. mortuo. 60. ff. de iudic. l. properandum. 13. §. illo C. eod. tit.* Cum verò exceptiones quæ in iudicijs opponuntur, aliæ sint dilatoriae, quæ differunt tantum causam, neque perimunt negotium principale, prout sunt, quæ obijciuntur personæ iudicis, vel contra personam litigantis, vel etiam contra processum: aliæ autem peremptoriae, quæ in totum perimunt ius agentis, de quibus in *l. siquidem. 9. C. de except. & in l. exceptionem. ibiq. Bal. nu. 3. & 4. C. de probat. ac notat Maranta de ord. iudic. parte 6. membro. 9. nu. 1. & 11.* operæ prærium esse, & huic loco plus lucis accedere videtur, si de singulis ordine singulariter dicamus.

Quemadmodum autem de exceptione, apparente ex alia parte statutorum, in quibus parata tribuitur executio instrumentis liquidis tradidimus, eam remorari paratam executionem, ex quo incurrit in oculos iudicis, cum expressa in alia parte statuti: ita secundò fallit regula præmemorata in exceptione incompetentis iudicis notoria, quæ liquet ipsi ex diuersitate domicilij rei, à loco suscepti iudicij, ubi processus executiuus ventilatur, quo casu iudicis aditi partes sunt, qui vider, debitorem, neque respectu domicilij, neque ratione contractus, neque ratione bonorum vel delicti, coram suo tribunali sortiri forum, per ea quæ habentur in *c. f. extra. de foro compe. auctorem repellere a limine iudicij, ipsiq. denegare executionem. Decius in d. c. ex parte 2. num. 28. fal. 18. post gl. f. in clem. 1. de sequest. poss. & fruct. Fel. in d. c. ex parte num. 16. fal. 18. Alex. in l. 2. §. prator. num. 3. ff. qui satisd. cog. & cons. 77. nu. 10. vol. 1.* Cumq. sententia ab incompetenti iudice lata sit ipso iure nulla. *l. 1. & per totum, ubi etiam Bal. not. C. si à non comp. iud. iud. fuer. ista exceptio nullitatis, quæ iurgit ex defectu iurisdictionis, nullo vnquam casu intelligitur reiecta. Alex. in l. de pupillo 5. §. qui opus. num. 9. ibiq. Ang. eodem nu. 9. ff. de no. op. nunc Suarez, in l. post rem iudicatam, 56. §. sed pro euidentia, nu. 31. ff. de re iud. Vantius in tractatu nullitatum tit. de nullitate ex defectu iurisdictionis ordinaria, num. 107. ac notauimus in secunda parte nostri operis, cap. 1. num. 6. 7. 8. & seqq.* Etsi verò Alex. de Imola in *l. 4. §. condemnatum, numer. 22. cum alijs Dd. ibidem ff. de re iud.* hanc fallentiam ampliant procedere etiam in ea exceptione nullitatis, ob incompetentiam iudicis, quæ requirit altiore indaginem. *Alex. in d. l. 4. §. condemnatum. num. 22. ibiq. lasen. 20. & Ioan. Franc. Ripa. 23. cum seqq.* tamen istud vltimum ego praticari non vidi, sed totum contrarium, quod nimirum, non obstante exceptione incompetentiæ, tanquam nondum notoriæ, iudex processit ad paratam executionem, tum, quod, cui negatur iurisdictionis, is potest de sua competentia cognoscere. *l. si quis ex aliena. 5. §. pratoris. cum l. 2. §. sed si dubitetur. ff. de iudic. & l. 2. in prin. ibiq. gl. si quis in ius voc. non ierit, & procedendo ad vltiora, intelligitur tacite exceptionem incompetentiæ reijcere, & se competentem pronunciare. Ang. in l. ex quacung. 2. num. 10. ff. si quis in ius voc. gl. d. l. 2. §. sed si dubitetur. vers. intrauerit. l. quod in aem 7. §. si rationem. de compen. l. sin autem 20. §. si quocung. de neg. gest. tum etiam, quia per hoc debitori nihil deccedit, cui etiam post executionem, salua manet nullitatis exceptio, quod videlicet executio nulliter processerit, qua demum probata, omnia restituuntur in eum statum, in quo erant ante executionem. c. suscitata. extra. de integ. restit. cum l. satis aperte. C. de fals. Innoc. in c. ex ratione. in p. extra. de appel. Hippol. sing. 10. Marianus Socinus cons. 18. num. 3. vol. 1. Idque maximè verum est, si obijciatur nullitas*

- litas ex defectu iurisdictionis aduersus tres conformes sententias, quo casu indubitatum est, per obiectum huius exceptionis non impediri executionem, nisi sit notoria & in continenti probabilis. *Alexand. in l. de pupillo. s. §. qui opus. num. 9. ff. de no. op. nunc. Romanus cons. 42. numero 2. & 3. Anton. Gabriel. in communibus conclus. lib. 6. de statutis. conclus. 3. numero 2. Arg. in §. appellantur. num. 11. extr. de except.* Vocamus autem in competentem iudicem, non tantum eum, qui in personam debitoris non habet aliquam iurisdictionem (qua de re, & quis magistratus pro parata executione debeat adiri, tractauimus quantum sufficit, in secunda parte huius operis. cap. 1. per totum) sed etiam qui eo casu, quo habet iurisdictionem, tamen est declinabilis, quia vel reus plura sortitur fora, & in ijs habet ius optionis, coram quo conueniri velit, prout in scholare, *auth. habita. §. verum si quispiam. C. ne filius pro patre.* vel, quia ipse iudex patitur aliquem defectum in natura, lege, vel moribus *l. iudices 12. C. de dignitat. lib. 12. l. cum prator 12. in f. ff. de iudic. l. f. C. de recept. arbit. de quo Maran. de ord. iudic. parte 4. distinct. 16. n. 3.*
- 61 Naturæ impedimento laborant surdi, muti, qui scilicet loqui & audire nequeunt, item furiosi, ut qui iudicio carent, pupilli denique & minores 18. annis propter lubricitatem nempe consilij, quo laborant. *d. l. cum prator. 12.*
- 62 §. non autem omnes iudices. & *l. cum furiosus. 39. ff. de iudic.* Impedimentum legis consistit in eo, qui loco vel ordine suo moris, propter turpitudinem vitæ, infamia notatur, de quo in *l. cassius 2. de senat. iuncta l. 1. ad l. Iul. de vi priua. & l. 2. C. de dignitat. lib. 12 c. infamibus. extra. de reg. iur. in 6.* Morum impedimentum consistit in sexu, item statu eorum, qui iudicandi munere fungi debent, prout regulariter sunt foeminae. *l. 2. ff. de reg. iur. item serui. de quibus receptum est, ut ciuilibus & publicis officijs non fungantur. l. Barbarius. de offic. prator.* Declinatur etiam interdum iudex ratione suspicionis, qua laborat ob affectionem ratione sanguinis vel affinitatis. *l. qui iurisdictioni 10. ff. de iuris d. om. iud. l. Iulianus. 16. de iudic. vel aliarum causarum, quæ describuntur in l. apertissimi 16. ubi latè las. num. 7. cum seqq. C. de iudic. l. f. C. de assessor. l. prator. 17. ff. de iuris d. om. iud. c. causam quæ. extra. de iudic. & c. causam quæ inter de offic. deleg. ac notat Lanfrancus in c. quoniam contra. cap. 3. verb. recusationes. num. 10. de probat.*
- 63 Diligenter tamen notandum est discrimen inter hanc suspecti iudicis, & incompetentiæ exceptionem. Hoc enim posteriore casu potest iudex ad vteriora procedere, atq; ita tacite intelligitur reiecisse exceptionem incompetentiæ, quod non est in proposito, quando iudex aditus allegatur suspectus. Tunc enim siquidem, ea non obstante, procedat in causa, processus eius erit ipso iure nullus, cum habeat ligatas manus statim ab eo tempore, quando data exceptio aduersus ipsum proponitur. *Ferrariensis in forma declinatio. iuridict. verb. iudicem suspectum. num. 2. post Archidiacono in c. cum plures. extra. de offic. deleg. in 6. cum iudex suspectus à causæ cognitione supersedere debeat, saltem donec eligantur arbitri, & diluatur per sententiam causa suspicionis, c. secundo requiris. §. tertio postulas edoceri. c. cum spectali. in vers. causa verò suspicionis. & ibi Canonista. extra. de appella. & idem Ferrariensis ubi supra verb. rationibus. num. 3.*
- 66 Dicitur etiam ab incompetente iudice processum, qui licet habet iurisdictionem aduersus personam obligati: tamen executionem intendit in bona, sub alio territorio situata. *contra l. cum unus 12. §. is qui possidere iussus, eo loco iussus esse videtur, cuius cura ad iubentem pertinet. ff. de bon. aut. iud. poss. l. à diuo Pio. 15. in prin. de re iud. l. 1. C. ubi pet. tuto.*

Reperimus

Reperimus etiam iudices ad certum genus causarum deputatos, qui ultra suam iurisdictionem iudicando ipsi quoque de vitio incompetentiæ argui possunt *l. 2. C. de pedaneis iud. l. 2. & l. f. C. si à non compet. iud.* Et quod exceptio defectus potestatis in ius dicente impediatur executionem, refert *Dec. in d. c. ex parte 2. num. 27. fall. 17. item Fel. num. 16. limit. 17.* Sic, quia duæ species iurisdictionis habentur de iure Saxon. una superior, quæ comprehendit causas gladij & omnes alias criminales, usque ad vulnuscule sanguinolenta exclusivè, de quo *Landrecht. lib. 3. art. 33. ibiq. gloss. & art. 68. lib. 1.* Inferior concernit causas civiles vel pecuniarias, item causas iniuriarum personalium & realium usque ad vulnerationem vel fusionem sanguinis exclusivè, de quo *Landrecht. lib. 2. art. 13. & art. 28. eiusdem lib.* Quo casu, si unus iudex de alterius iurisdictione sese intromittat, processus, tanquam coram incompetente iudice factus, habetur pro nullo. *argum. l. magistratib. 12. ff. de iurisd. om. iud. quo de latius supra in 2. par. huius op. cap. 1. num. 144. cum seqq.* Aliud exemplum potest dari inter duos vasallos contententes de feudo, vel de causa pecuniaria aut iniuriarum. Prius genus causæ feudalis videlicet, pertinet ad dominum feudi, *c. 1. §. praterea si inter duos, de prohib. feud. alien. c. ceterum. de iudic.* Alterum pertinet ad Ordinarium loci *d. ca. ceterum cum c. verum c. licet ex suscepto. extra de foro compet.* Ideo neuter de alterius iurisdictione se impedire potest. *c. novit ille. de iudic.* Sic licet iudex delegatus commissam in specie iurisdictionem rectè exerceat, tamen, quia nihil proprii habet. *l. 1. §. qui mandatam. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. ultimus,* quàm in id, quod habet expressè in mandatis, iudicare prohibetur. *argum. l. & si non cognitio 4. C. si contra ius vel util. publ. l. executorem. 8. C. de execut. rei iudic. l. non distinguemus 32. §. de officio. & §. f. ff. de arbit.* Et si verò contra iudicis personam in ordinario iudicio opponi etiam potest exceptio litis pendentiae ubi ius coeptum *l. si quis posteaquam 7. ff. de iud.* quæ & præventionis interdum appellatur, utraque enim fori declinatoria est. *Baldus in autb. sed nouo iure num. 9. C. de ser. fug. Felin. in c. exceptionem numer. 41. extra de except. Bart. Socin. cons. 105. num. 26. vol. 3. post Bald. in l. peremptorias 2. in f. C. sent. rescind. non poss.* Cuiusmodi est & exceptio litis pendentiae coram superiore iudice cum vocatus ad maius tribunal, interim ad minus tribunal citari non possit. *Spec. tit. de citatione in §. contra citationem numero 10. vers. item quod fuit vocatus ad maius per l. contra pupillum 54. §. is qui. ff. de re iud. & glossam c. cum parati. extra. de appel. tamen quia in iudicijs executiuis proceditur absque litis contestatione & alio ordine iudiciali, ideò, qui unius iudicis officium imploravit pro executione & ibidem non fuit consecutus suum, non prohibetur coram alio iudice paratam executionem petere. *l. 1. ubi Iason. numero. 21. & seqq. ff. si quis ius dic. non obtem. ca. contingit. ibiq. Baldus num. 18. extra de dolo & contum. Innocen. in ca. cum in re. extra. de offic. deleg. Ludo. Rom. cons. 76. num. ult. Maranta de ordine iudic. parte 6. in materia executionis. num. 59. & idem Maranta parte 2. num. 43. nisi fortè creditor alio in loco instituisset telam iudicij ordinariam, ab ea enim non posset recedere, cum obstat ipsi exceptio: via, quam elegisti, tibi pateat. l. si mulier 21. §. f. ff. quod metus caus. de quo fufissimè in tertia parte huius operis. capit. 5. num. 36. cum seqq.* Et tantum de exceptionibus notorijs, quæ in executiuis iudicijs contra personam iudicis opponi possunt, dixisse sufficiat. Nunc ad exceptiones dilatorias, quæ personæ petitoris in iudicio opponuntur pro impedienda executione, transeundum est, inter quas prima est exceptio inhabilitatis. *Dec. in d. cap. ex parte 2. numero 13. versic. quarto fallit. ibidemq.**

- ibidemq. Felin. num. 6. vers. quarto limita. extra de offic. deleg. & ista est tertia restrictio ad conclusionem superius traditam. Siquidem, quantumcun-*
 75 *que causa sit summaria vel executiva: tamen plenè debet legitimari persona cum qua agitur. Bart. in l. 2. num. 3. C. de edict. D. Adr. toll. & in l. f. ubi Bald. num. 42. versic. octauò studeat. Dec. 47. & Zachard. 293. C. de edict. D. Adr. toll. Bart. in extrauag. ad reprimendum. verb. & figura. num. 3. & in l. 3. §. ibidem. num. 2. ff. ad exhib. Alex. in l. licet num. 6. C. de procur. quod ideo fit, siquidem nullitas ex defectu mandati surgens insanabilis est. Vantius in tractatu nullita. rub. ex defectu vel inhabilitate mand. num. 6. ne videlicet iudicium retrò reddatur elusorium, arg. l. si Prator 75. ff. de iudic. Felin. in c. veniens num. 18. extra. de testibus. Gerhard. singul. 23. Menoch. de recuper. poss. remedio 15. numero 272. 273. cum seqq. per glossam l. 1. §. si ea. ff. de ventre in poss. m. t.*
- 77 *Sic petenti executionem paratam potest opponi, quòd sit minor, item excommunicatus, qui personam legitimam standi in iudicio non habent. Ioan. de Imol. in l. quesitum 2. num. 21. ff. à quibus appel. non lic. Decius in d. c. ex parte 2. numer. 13. & Felin. 6. per c. intelleximus. extra. de iudic. innèta l. 1. & 2. C. qui leg. pers. standi in iudic. Et istæ exceptiones, quatenus notoriæ sunt, & in continenti liquent iudici, remorantur executionem, secundum Dec. in d. c. ex parte 2. num. 13. & Alex. cons. 59. num. 2. vol. 2. ac latius Anto. de Canar. de execut. instrum. quest. 15. ac facit c. tua nos. ibi: si crimen ita publicum est, ut meritò appelletur notorium extra. de cohab. cleric. & mul. cum c. exceptio-*
 78 *nem §. excommunicatus autem publicè. de except. Si verò latiore indaginem requirunt, non impediunt executionem, Felin. in c. exceptionem. num. 24 extra. de except. Quod idem statuendum est de exceptionibus, quæ oppo-*
 79 *nuntur petentib. paratam executionem alieno nomine, sicut sunt procura-*
tor, tutor, curator, legatarius, donatarius, cessionarius, hæres & similes, per ea, quæ leguntur in parte 2. cap. 2. num. 31. Hi enim omnes coguntur ante omnia probare titulum, priusquam ijs decernatur parata executio. Paul. de Cast. in l. 1. §. editiones. num. 10. ff. de edend. Angelus in l. creditores 3. num. 5. vers. vnum tamen pro executione. C. de pig. Bald. in l. per diuersas 22. nu. 14. C. mandati. & similes. Prius enim est, si apud acta non apparet de mandato, tu-
 80 *torio, curatorio vel decessione, ut personas suas legitimè per editionē man-*
dati, tutorij vel curatorij, item cessionis etiam in summarissimis causis, prout loquitur Iason. in §. praterea. num. 14. Instit. de act. Bar. in extrauag. ad reprimendum. verb. figura. num. 4. & antequam istud fiat, non decernitur ipsis executio parata, Baldus in d. l. per diuersas 22. num. 14. Romanus cons. 120. & cons. 142. Alex. cons. 18. vol. 5. Peccius Cyriceus de iure sistendi. cap. 3. num. 4. quo de latius in secunda parte huius operis. cap. 2. numer. 30. 31. 32. item num. 55. cum seqq. item numer. 73. Alex. in l. 2. num. 5. ibiq. Salicet. 7. C. de edict. D. Adriani toll. Bart. in l. 1. §. & parui num. 3. ff. quod vi aut clam. l. licet 24. l. ita demum 13. & utrobique Bart. ac Alex. C. de procur. cum eo ipso excipiens habeat fundatam intentionem suæ exceptionis, quod ex actis non apparet de petitorum qualificatione, per ea quæ tradit Bar. in l. ne in arbitrijs 4. C. de recep. arbi. Fel. in c. quoniam contra. num. 1. extra. de probat. Statutum autem vel pactum executiuum, tribuens paratam executionem, intelligendum est inter eas personas, cum quibus est confectum. Sceus si ab alio producat, ei enim rectè obijcitur exceptio: tu non es nominatus in instrumento. Ideò ante omnia petitor debet legitimare suam personam, & docere de iure vel titulo, ex quo petit. Alex. cons. 83. num. 11. cum seqq. vol. 3. Bal. in l. in hac 3. §. ibidem nu. 2.

ff. ad exhib. Et hæc est quarta restrictio, qua de plura in parte 2. huius oper. cap. 2. num. 56. cum seqq. item 88. & cap. 3. num. 457. & in tertia parte. cap. 5. num. 31. & 32.

Opponuntur etiam dilatoriae ad merita causæ, prout sunt exceptiones inepti & obscuri libelli, item plus petitionis tempore. *l. un. C. de plus pet.* quarum prior in processu executiuo, in quo videlicet nullus requiritur libellus, per ea, quæ in tertia parte huius operis. capite 5. in principio & per totum tracta- 81
uimus, locum non obtinet. Nec obstat dictum Decij in *d. c. ex parte 2. num. 26.* & Felini num. 16. de offic. deleg. ubi concludunt, quod contra statutum, reijcens omnes exceptiones, nihilominus exceptio inepti libelli admittatur. Quia intelligendus est Decius eo in loco de processu ordinario, qui incipit ab editione libelli. *l. edita 3. C. de edend.* quo casu exceptio libelli inepti reddit totum processum retrò nullum, secus est in processibus executiis, prout in proposito nostro. Altera autem exceptio, quod petitor ante diem vel la- 82
psum termini exigat debitum, dummodò in continenti sit probabilis (pro- ut istud ex instrumento debiti principali, ob pactum in continenti apposi- tum, cuilibet intuenti facile patere potest) nequaquam. *quo de fusissimè in 3. capite partis tertia huius operis. num. 1. & sequentibus.* & ista est quinta limita- tio, cum regula quasi generalis & communiter approbata sit: in causis quæ non requirunt libellum & litis contestationem, exceptiones etiam dilatorias 83
in primo termino vel actu iudiciario processus summarij opponi posse & operari eisdem effectus, quos operatur litis contestatio in causis ordinarijs, ex quo tunc primus actus iudicarius, in quo tractatur de meritis causæ, habetur pro litis contestatione. *Alexander de Imol. in l. nulla 23. nu. 2. C. de procurat. post Ant. de Butr. in c. cum M. nu. 23. extra. de constit. per glossam, quam ipse com- mendat tanquam singularem in cap. 1. verb. absentia. de elect. in 6. sequitur Felinus in c. exceptionem, num. 10. de except.* Et, quod præmemorata excep- ptio: tu petis ante diem, differat & remoretur executionem paratam ex vi statuti vel pacti executivi, tradit Felin. in *d. c. ex parte 2. num. 12. in ff. extra. de off. deleg.* Ratio, quia hæc exceptio innotescit ex ipso instrumento per cre- ditorem producto, per ea, quæ notat idem Fel. ubi proximè num. 16. per *l. ve- teres 4. ibi tua enim probatio hoc nobis persuasit. ff. de itinere actus priuat.* Et tantum de dilatorijs.

Quod autem ad exceptiones peremptorias attinet, quæ perimunt causam principalem, de quibus in *l. peremptorias 2. C. sent. rescin. non poss.* occurrit pri- mò exceptio nullitatis, quæ, non obstantè statuto, quod omnes exceptiones 84
remouet, indubitanter ad impediendam executionem opponi potest. *Dec. in d. c. ex parte. num. 30. fall. 20. & Felin. num. 17. allegant Ang. in l. non erit 5. §. dato. num. 3. ff. de iureiur. & Bal. in l. scire oportet. 13. §. hac de huius de execut. tut. & in l. data opera 11. nu. 59. C. qui accus. non poss. Alex. cons. 59. incip. viso. titu- lo. num. 15. & 17. vol. 4.* Et ista est sexta fallentia ad regulam superius for- matam, cum qua transit etiam Abbas in *c. super eo. num. 5. & 6. de off. deleg.* ubi commendat istud dictum, tanquā notabile, citando Baldum in *l. data opera 11. num. 1. C. qui accus. non poss. Oldrad. cons. 45. Ioan. de Imola in l. quæ situm 2. num. 31. ff. à quib. appell. non lic. & Anto. Corssel. sing. 92. verbo. exceptio post gl. l. 1. §. hoc interdictum. vers. sed si falsum. verb. imperfectum ff. de tab. exhib. Abbas in *c. suscitata. num. extra. 7. de integ. restit.**

Causatur autem talis nullitas, vel ex incompetencia iudicis, coram quo processus executiuus ventilatur, de quo defectu potestatis in iudicante 85
paulò antè in secunda fallentia. num. 54. quantum opus est, exegimus, vel

ex inhabilitate petentis, ut, quia non habet mandatum, & exceptio falsi procuratoris reddit iudicium retrò nullum *d. l. licet 24. & l. ita demum 13. C. de procurat.* de quo superius in tertia restrictione, vel ab omissione solennium, **86** puta ex defectu citationis, qua de re, & quando nullitas dicatur vitiare processum, videatur plenè *Maranta de ordine iudiciorum. parte 4. in decima sexta distinctione iudiciorum per totum*, & hæc exceptio nullitatis nunquam intelligitur exclusa esse per statutum, siue executio parata descendat ex vi rei iudicatae, siue pacti in instrumento debiti comprehensa. *Rebuffus ad ordin. regni Gallia tit. de sententijs execut. art. 2. gloss. 10. num. 4. & 7. & de literis obligat. artic. 2. gloss. 1. nu. 34.* Et sic hæc est septima fallentia, secundum *Felin. d. c. ex parte 2. num. 10.* quia constat ex actis probatorijs, eo videlicet ipso, quòd citatio non reperitur in actis insinuata: cum acta iudicij inducant **87** notoriam probationem & eidentiam rei. *Felinus in d. c. ex parte 2. nu. 9. de offic. deleg. Bal. in l. 1. num. 7. C. quomodo & quando iudex. Alexander d. cons. 59. num. 17. post Innocen. in c. per tuas. extra. de testib. c. ex insinuatione. de appell. c. f. de cohab. cleric. & mul. Baldus in l. 1. num. 1. ibiq. Salicetus 5. C. ne lib. tertio prouoc. vbi tradunt: quando exceptio, patens ex actis, eorumq; inspectione, vel aliter, statim probari potest, ab executione super sedendum esse, quod & Bartol. Socin. innuit, cons. 158. nu. 3. vol. 2. & Emanuel Suarez. in l. post rem iudicatam 56. §. sed pro eidentia. nu. 38. ff. de re iudic. sequitur Gail. obser. 134. num. 16. lib. 1.* Quod tamen Ripa restringit, si exceptio non factæ citationis proponeretur coràm alio iudice, quàm qui sententiam dixit: tunc enim, quia probanda venit per eum, qui allegat, non impedit executionem paratam, *Ioan. Franc. Ripa in l. 4. §. condemnatum. num. 12. & 13. ff. de re iudic.*

Sicut autem in fallentijs hætenus traditis, de exceptionibus quæ contra statutum, vel pactum, excludens omnes exceptiones, vel omnes alias præter nominatas, diximus, non excludi dilatorias notorias, & quæ in continenti patent, siue ex ipso instrumento vel statuto per aduersarium allegato, vel ex actis iudicialibus: neque enim creditor scripturam aliquam pro se adducere potest, quin eadem etiam contra ipsum fidem mereatur. **88** *Panormitanus in cap. cum venerabilis. num. 21. extra de except.* ita non dissimiliter iudicandum est de peremptorijs exceptionibus, notoriè & de præsentibus constantibus, & apparentibus iudici, siue ex ipso instrumento contractus per creditorem allegati, siue ex alio instrumento distractus, quod producit debitor. Vtroq; siquidem modo instrumentum inducit manifestum, *per gl. iuncto tex. in l. f. C. de reb. cred.* Ut enim ex cautione, producta per creditorem super mutuo in qua continetur, illud restitui certa die, creditor ante tempus exigens repellitur per exceptionem plus petitionis tempore, quæ dilatoria est, & super qua reus habet fundatam intentionem ex scriptura obligationis principalis, producta per petitem, qui implorat officium iudicis pro parata executione, *de quo supra hoc ipso capite n. 81. ac. fac. l. 1. C. de plus pet. cum §. temporales. Instit. de except.* quo casu impediatur executio, cum ex ipsa scriptura, per creditorem producta, manifestè constet, petitem intempestivè agere. *Fel. in d. c. ex parte. n. 12. in f. & ibi Dec. n. 30.* Quid enim interest, debitor quis non sit, an nondum exigi valeat, *l. Fulcinius. 7. §. si in diem. ff. ex quibus causis in poss. eatur.* ita per omnia idem sentiendum est de exceptionibus peremptorijs, siue nullitatis, quæ vel ex actis vel aliter euidenter liquet. **90** *l. 4. §. condemnatum. vbi Bar. Iason & omnes. ff. de re iud.* siue etiam de alijs, prout est exceptio, quæ opponitur contra instrumentum executium, quod ista

scriptura vel cautio est nuda, nec habet causam obligationis. Baldus in l. si non sortem 26. §. 1. num. 5. & 7. ff. de condict. indeb. Felinus in c. si cautio. nu. 1. & 3. extra de fide instrum. per l. nuda ratio 26. ubi Bartol. num. 3. ff. de donat. quæ idè alia probatione ex parte rei non indiget, quòd ex cautione producta per creditorem manifestè apparet, nullam exprimi vel reperiri ibidem causam debiti. Ioannes de Imola in l. quæsitum 2. num. 31. ff. à quibus appell. non lic. Benè facit ad hoc textus in l. 2. §. circa de doli except. quantumvis Bartolus ibidem contrarium sentiat, quæsi videlicet satis causæ sit ipsa liberalitas, quæ præsumitur ex causa donationis per l. hoc iure 19. de donat. Verùm ille textus loquitur in diuersis terminis, vbi nimirum expressè constabat de animo & intentione donantis, secus in proposito, vbi nulla donationis fit mentio, eaquæ in dubio non præsumitur l. si cum aurum 50. ubi Bartolus de solut. Deinde innuitur in finalibus verbis. d. l. hoc iure 19. etiam donationem, & sine causa factam reip. non valere, quemadmodum summat illum textum Bartolus ibidem. Et ista est octaua fallentia ad conclusionem superiùs traditam, quod nimirum exceptio: quæsi cautio non contineat causam debiti, remoretur paratam executionem.

Cuius rei & aliud habetur exemplum in præscriptionis exceptione, quam reus obijcit executioni contra ipsum intentatæ. Dicitur enim instrumentum productum à creditore pro probatione suæ intentionis, quòd fortè contractus emtionis, aut mutui, ex quo agitur, celebratus fuit ante 40. vel 50. annos, idè nunc petenti obstat exceptio præscriptionis notoria, quæ nimirum iudici patet ex inspectione tenoris instrumenti, per creditorem producti, secundum ea quæ tangit Suarezus in l. post rem iudicatam 56. vers. sexto principaliter limitat. de re iudic. numero 1. 2. & 3. Quemadmodum enim omnes actiones, siue reales, siue personales expirant post 30. vel 40. annos l. omnes 4. C. de præscript. 30. an. ita idem est de officio iudicis nobili, quod imploratur per executionem iudicati, vel instrumenti executiui, secundum ea quæ tradit Bar. in l. à diuo Pio 15. §. sententiam num. 2. Iason 4. & 5. Alex. 7. & 8. cum alijs ibidem modernis. ff. de re iudic. Quod ipsum quoque post triginta annos cessat, adeòquæ petitiæ tunc executioni obstat exceptio præscriptionis tricennariæ. Bald. in c. fin. num. 2. post Innoc. ibidemq. Anton. de But. num. 4. versic. de se igitur. extra. de except. & fusissimè Tiraquellus de retractu lignag. §. 35. verb. ignorans. gl. 4. num. 41. ac facit d. l. sicut 3. iuncta ibi gl. verb. persecutione, ubi supplet. extraordinaria, quæ sit officio iudicis & in l. f. ubi gl. verb. cognitio. C. de præscript. 30. an. Et quòd post triginta annos cesset executio, quæ sit per officium iudicis nobile, tradit Felin. in c. inter monasterium. numero 31. extra de re iud. & idem Bal. in rubr. extr. de præscript. num. 22. Ac, quòd de præscriptione tricennaria dicitur, eius videlicet oppositionem, si notoria est impedire paratam executionem, idem locum habet etiam in præscriptione statutaria, siue annali siue minoris temporis, adeò, vt, quantumuis iniuria facta sit in scriptis, tamen expiret anno, quatenus id apparet ex actis. Quia adhuc verbalis dicitur, non realis. Wesenb. cons. 22. num. 6. & 7. post Mynsin. obser. 84. cen. 1. ubi addit, istam opinionem seruari in Camera imperij. & Regulus noster in processu Saxo. cap. 59. num. 5. ubi subiicit, idem seruari etiam famoso libello. Et ista est limitatio nona ad regulam præmissam. quod de infra num. 175.

Decimò fallit in exceptione notoria ex instrumento per creditorem producto, quæ videlicet colligitur & præsumitur ex natura actus, aut contractus, per partes celebrati, de quo instrumentum cantat, puta, quando venditor

- 93 ditor petit paratam executionem adversus Titium super pretio mille, virtute instrumenti emtionis & venditionis inter litigatores confecti, reusq; pro impedienda executione opponit, merces ei nondum traditas esse vel econtra, venditor opponit reo traditionem mercium petenti exceptionem non soluti pretij, quæ eo ipso dicuntur notoriæ, quod contrarium non probatur per peti-
 94 torem, ex quo reus negativè proposuit suam exceptionem videlicet merces ipsi traditas non fuisse, vel, non solutum esse pretium, quo casu non debet exigialiqua probatio huius exceptionis à reo, cum negantis per rerum natu-
 95 ram nulla sit probatio. *l. actor 23. C. de probat. & ex præsumptione legis reus* habet fundatam suam intentionem, ob naturam contractus. ex quo emtor non aliter intelligitur se obligasse ad solutionem pretij, nisi traderetur ei res
 96 vendita. Et ex aduerso non præsumitur venditor voluisse se obligare ad tradi-
 tionem rei, nisi recipiat pretium pro re vendita. Neque enim potest mora videri per venditorem facta esse, ipso moram faciente emtore circa solutio-
 nem pretij, & econtra. *l. si per emtorem 1. ff. de act. emti.* Ideò, nisi offeratur
 totum pretium, quo de conuentum fuit inter partes, venditor medio tempo-
 re rem venditam iure pignoris retinere potest. *l. Iulianus 13. §. offerri. versic. venditor. eod. tit. cū l. quod si nolit 31. §. idem Marcellus ait. de edil. edict.* Cumq;
 in exceptione non tradita mercis, vel non soluti pretij, agatur de retentione, nimirum si contra reum processus executionis præcipitari non debet. *Decius in l. inuitus 156. §. cui damus num. 2. ibiq; Cagnol. 1. ff. de reg. iur. ac facit l. per retentionem 4. C. de usur. cum l. 2. C. de usur. fiscal. lib. 10.* vnde tradit idem Decius, hanc exceptionem cum similibus descendere ex natura actus, quo de agitur. *Dec. in c. ex parte 2. num. 19. versic. decimo fallit. ibiq; Fel. num. 12. de off. deleg.* Cum pretium, item merx, dicantur pars & quidem substantialis huius contractus, qui non recipit aliquam diuisionem, & vtrinque est obliga-
 torius, ne actus elaudicet. *l. Labeo 19. §. contractum de verb. sig. & idem Decius conf. 119. num. 1.* allegando latè probantem hoc Couarruiam *de exe. instr. q. 27. cui suffragatur etiam Corneus conf. 291. num. 8. & conf. 297. per totum vol. 3. Alex. conf. 20. num. 2. & 3. vol. 6. & in l. filia 4. num. 2. C. de collat.* vbi plius infert, quando exceptio ex causa intrinseca vel naturali inest actioni intentata, debet euacuari per ipsum agentem, etiam nemine oppo-
 97 nente *Alex. d. l. filia 4. num. 2. & conf. 119. nu. 9. vol. 1.* Siquidem ex eodem instrumento, cui nritur intentum petitoris, liquet iudici etiam de causa excipiendi. Et, opponere ex instrumento, non est opponere contra instru-
 mentum, quod est quasi confessionatum & liquidatum pro vna parte, sicut pro altera meritò talis exceptio tanquam notoria remoratur executionem. Secus est, si aliundè fundaretur. *Bal. in l. ex placito 3. num. 8. C. de rer. permutat*
 Et alibi tradit idem Baldus: quando ex vno eodemque instrumento, confes-
 sionato per partes, vel ex vno eodemq; contractu descendit actio & exce-
 ptio, ita statim nata est exceptio, sicut actio *Baldus in l. ex his 5. num. 1. C. de e-
 uict. per l. eum qui ita 56. ff. de verb. obliga.* Quod & æquitas naturæ suadet, vt
 nemo teneatur ad obseruantiam eius contractus, qui ipsi non fuit seruatus *d. l. Iulianus 13. §. offerri de act. emti cū l. quero 54. §. inter locatorē locati.* & vul-
 gare est: frangenti fidem fides frangatur eidem *l. cum proponas 21. C. de pact. &*
 habetur alibi, quod non sit maior qualitas in mundo, quàm illa, quæ impor-
 tatur per causam finalem, sine qua quis non aliter erat contracturus. *Chassa-
 neus in consued. Burgund. rub. 5. §. 3. num. 17. per l. si creditor 7. C. de fideiuss. vbi
 etiam Baldus notat, de quo tamen vide in capite 8. huius partis num. 52. & 53.*
 Licet autem contrariam sententiam amplectatur Bartolus, quod nimirum

exceptio non soluti pretij, vel, non traditarum mercium, non impediatur executionem. *Bar. in l. si duo patroni 13. §. si quis iurauerit. num. 3. de iureiur. allegando Specul. in tit. de executione sent. §. postremo. vers. illud autem quaeritur. quem §. tamen non inuenio. voluit fortè adducere versic. item pone emtor. num. 8.* Pro quo facit: quòd illa ipsa exceptio, an merx sit tradita, item, an sit solutum pretium, facti est nec præsумitur, nisi probetur. *arg. l. in bello 12. §. facta. ff. de capt. & postlim. reuers. l. quacumq. 13. §. fin. de publ. in rem act. l. consilio 7. de cura furios.* Cumq; intentio petitoris liquida sit ex instrumento contractus, intentio verò exceptionis dubia, videtur, ea non obstante, procedendum esse ad executionem, reſeruata nihilominus reo sua exceptione in aliud iudicium, *argumento l. satis aperte 2. C. de falsis c. suscitata. extra. de in integ. rest.* Mouet & illud, quòd in solo contractu mutui illud speciale est, quòd confessio debitoris non praeiudicet confitenti, idq; propter facilitatem hominum, libenter de quantalibet summa confitentium, vt tantum in necessitatibus constituti aliquid pecuniarum corrodam. *Salic. in l. si ex cautione 3. nu. 7. & 15. Paul. num. 2. & Bal. 3.* Secus est in quibuscunque alijs contractibus *l. generaliter 13. C. eod. tit. l. Publ. §. ff. de pos.* Vnde refert alibi Baldus: quòd in ceteris contractibus, quàm mutui, confessio statim praeiudicet, nisi in contrarium probetur exceptio opposita. *Bal. in l. in contractibus 14. nu. 4. C. de non num. pec. & Felin. in c. si cautio num. 45. & 54. ext. de fid. instr.* tamen contraria sententia aduersus Bartolum, quòd nimirum, exceptio non traditarum mercium, item, non solutæ pecuniæ, impediatur executionem, non obstante statuto, quod excludit omnes exceptiones, tenetur per Canarium *de execut. instrum. quæst. 27. num. 60. & 61. & Guido de Sura. de instrum. guarentigia. num. 10.* estq; verior & communior, eamq; communem refert Alex. de Imola *in l. si duo patroni 13. §. si quis iurauerit. num. 4. de iureiur. eamq; communiter teneri testatur Decius cons. 119 nu. 1. & in d. c. ex parte numer. 20. circa finem. extra de off. deleg.* Econtra verò parum facit pro Bartolo dictum Speculatoris, *in d. §. postremo num. 8.* quia tantum ibi recitat diuersas Dd. opiniones, licet Bartoli opinionem ultimo loco ponat, & sic cum eo transire intelligatur. *argumento gl. in l. qui filium 74. circa ff. ad Trebell.* Cum-
què idem fateatur, ob non solutum pretium venditori liberum esse, in merce non tradita, iure retentionis vti, & sic remedio facti, quid prohibet, quin eo medio derelicto, remedium iuris, quod in clypeo exceptionum consistit, idem reus intentare possit. *l. per retentionem 4. C. de usur. iuncta l. creditores 3. vers. attamen auctoritate iudicis C. de pignor.* Nec obstat, quòd, quæ facti sunt, probatione indigeant. *l. consilio 7. de cura fur.* vnde, qui allegat exceptionem, eam probare tenetur. *l. ei incumbit 2. ff. de probat.* quia contrarium procedit in eo, qui exceptionem affirmatiuè proponit, & sic ponit aliquid inesse. Secus si neget, *d. l. ei incumbit 2. in final. verbis & l. actor 23. C. eod. tit.* Minus aduersatur, quod in mutuo speciale est, per exceptionem non numeratæ pecuniæ impediri executionem, ideò secus fore in contractu venditi & emti. *arg. l. ius singulare 16. cum l. quod verò contra 14. ff. de ll. c. quæ à iure extr. de reg. iur. in 6.* quia contraria procedunt, data terminorum paritate, puta, quando venditor in instrumento emtionis fateretur, sibi pecuniam adnumeratam fuisse, quo casu contra illam non posset deinceps venditor pro impedienda executione obijcere illam exceptionem non soluti pretij. *ita intelligenda est l. generaliter 13. C. de non nu. pec. cum alijs ll. & auctoritatibus superius adductis.* Secus est in proposito, vbi de numeratione pretij conuenti nihil exprimitur in instrumento, sed tantum determinatur quantitas pretij, item ipsa merx.

Quo

Quo casu, qui ad implementum contractus, hoc est, ad traditionem rei executionem intentat, opponente venditore de non soluto pretio, tenetur petitor probare, se ex sua parte adimpleuisse contractum. *Iason in l. cum proponas 16. nu. 5. C. de pact. per l. quaro 54. §. inter locatorem in illis verb. ita conventum videtur, si pensionibus paruerit conductor ff. locati. l. si convenerit 14. versic. sed etsi convenit. pro soc.*

- Quod idem etiam tenendum esse videtur in exceptione pecuniæ non solutz, quam opponit creditor debitori, repetenti suum pignus per actionem pignoratitiam. *l. si rem. 9. §. omnis ff. de pig. act. l. 1. C. de luit. pig. l. qui pignori 19. ff. de pig.* Item exceptio non servatz legis conventionis in contractu conductionis. *l. si conductionis 26. C. locati. l. ex conducto 15. in princ. l. si in lege 24. §. colonus ff. eod.* puta si locator egerit ad solutionem pensionis, conductor autem excipiat, sibi non fuisse traditam vacuum & liberam possessionem, adeoque reo non licuit uti fru ire conducta. *l. si quis domum 9. in p. ff. locati.* Eademq; exceptio non servatz conventionis inter partes, competit etiam aduersus socium, agentem pro diuisione lucri, qui tamen ipse nullum damnum participare intendit, *contra l. si non fuerint 29. ff. pro soc.* Cuius generis est & exceptio non soluti canonis, opposita per dominum rei emphyteuticæ, qui agit ex c. redintegranda. tanquam exutus & spoliatus possessione prædij emphyteutici. *l. 2. C. de iure emphyt.* Denique, & ut summatim comprehendam omnia, semper & ubiq; competit exceptio non servatz fidei circa legem contractus, aduersus agentem, quodcumq; is vel in totum vel pro parte non stetit placitis. *l. 2. C. de pact. inter emt. & vend. l. cum proponas 16. C. de pact. l. siue apud 28. l. si quis maior 41. C. de transact.* Ex hoc ipso fonte fluit etiam exceptio cedendarum fideiussori soluenti actionum, nam & ea ad impediendum executionem obijci potest, quod nimirum ante omnia creditor cedat fideiussori soluenti sua iura, quæ ipsi competebant contra principalem vel alios fideiussores. Estq; illa fallentia vndecima, de qua *Dec. in d. c. ex par. 2. num. 19. ibidemq; Fel. 12. extra de off. deleg. Bal. in aut. presente. num. 4. per illum tex. in secundo responso, & l. cum aliter 11. C. de fideiuss. §. 1. l. si mandato meo 13. cum l. si fideiussores 41. l. cum is qui 36. & l. ut fideiussor 39. ff. eo. ac fac. l. si nomen 4. de her. vel act. vend.* Idq; propter naturam contractus, ex quo fideiussor non aliter præsumitur, se voluisse obligare ad solutionem pro principali, nisi asscuretur de recipiendo, quod pro debitore erogauit, ad hoc, ut indemnus seruetur, quod aliter fieri nequit, nisi edat creditor soluenti suas actiones. *Bal. in d. l. si nomen 4. num. 2. & Alex. in l. sciendum 30. nu. 10. de verb. obl. per d. l. ut fideiussor 39. & d. l. cum is 36.* Et sic inest ista tacita conditio obligationi fideiussoriæ, quod exactus ita demum promittit soluere, si soluenti cedantur actiones, in quarum cessione, ubi morosus est creditor, ipsemet se repellit ab executione parata contra fideiussorem, cum non sit maior qualitas in mundo, quam quæ importatur per causam finalem, sine qua promissor aliter contracturus non erat. *Bald. d. aut. presente. num. 4. per l. si creditor 7. C. eod.* quod sequitur etiam *Romanus cons. 473. num. 3.* ubi etiam assignat rationem istius decisionis: quod nempe hæc exceptio non tendat ad impugnandum instrumentum, de cuius executione agitur, sed tantum ad modificandam executionem per l. *Nesennius 41 §. ff. de iud. l. ex diverso 17. §. f. solut. matr. l. si fideiussores 41. §. idem respondit. de fideiuss. & mandat.* licet Baldus exclamet, quosdam diabolos detorquere & interpretari præmissum statutum suo modo. *Bal. in d. aut. presente num. 4.* Et ista est fallentia duodecima.

Simile notorietatis à iure præsumptæ exemplum habetur in exceptione non numeratæ pecuniæ, qua de paulò antè tactum fuit, & quæ opponitur 109 per debitorem pro impedienda executione super instrumento debiti recognito per debitorem. Eo siquidem ipso, quod exactus allegat, se productam in iudicio cautionem exposuisse spe futuræ numerationis, & ex data literarum colligitur, biennium nondum transactum esse, dicitur notoriè probata saltem præsumptivè dicta exceptio. Et hæc est decima tertia restrictio ad regulam superius assignatam. At, quia ista præsumptio non est hominis, sed legis, impeditur tam diu executio, donec per creditorem probetur contrarium, puta quòd realiter & actualiter adnumeravit debitori summam, de qua cantat instrumentum, sicut hoc in specie declarat Christophorus Porcus in sua additione ad gloss. *Instit. de literis obligat. §. nullum autem tempus. verb. obligetur.* cum dicit qui antè biennium utitur ista exceptione non numeratæ, non tenetur ipse negatiuam suam probare, sed habetur pro probata tantisper, donec aduersarius de contrario fidem fecerit. *Porc. ubi supra. per l. si ex cautione. 3. C. de non num. pec.* Etsi verò D. V. Vesenbecius sentire videatur, istam exceptionem non numeratæ pecuniæ in his prouincijs, vbi scripturæ recognita merentur paratam executionem, locum non habere. *V. Vesenb. cons. 31. nu. 23* tamen & sub dubio loquitur, & in casu speciali, puta inter mercatores, inter quos ex bono & æquo iudicatur, reiectis exceptionibus, quæ apices iuris contingunt. *1. as. in l. qui pecuniam 30. nu. 6. ibiq. Dec. ff. si cert. pet. Bart. & alij in l. quintus 48. mandati. Bal. & Sal. in l. si pro ea 10. C. eod. per l. si fideiussor 29. §. quædam cum l. Lucius 38. ff. mandati.* Ac quòd dicta exceptio non numeratæ pecuniæ impediat executionem paratam ex vi statuti vel pacti executiui, tenent Bal. in l. in contractibus 14. nu. 8. C. de num. pec. & Roda. Suarez, in repet. l. post rem iudicatam. 54. versic. sed pro euidentia huius primæ partis num. 12. & 20. ff. de re iud. Cuius rei ratio, quare hæc & similes exceptiones impediant processum executiuum, patet, quia sunt exceptiones iuris, quod semper est certum, neque dubitabilem aliquam probationem admittit, ideò statim super illis exceptionibus cognoscendum est, ita, vt neq; reijciantur, neq; referuentur in aliud tempus *Mench. de arbitrar. iud. lib. 1. quæst. 53. num. 4. post Baldum in l. ancille 12. C. de furtis.*

Idq; ampliatur procedere, quantumuis in instrumento apponatur re- 110 nunciatio exceptionis de non numerato. Nam & isto casu priuilegiata est hæc exceptio, ut remoretur executionem, dummodo in vno eodemq; instrumento contineatur & confessio debiti & renunciatio. Secus est, si in vno extaret confessio, & post intervallum in alio instrumento sequeretur quietatio & renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ. *Salic. Bald. & omnes in d. l. si ex cautione 3. per l. cum fide. 4. & in l. contractibus. 14. C. de non num. pec.* Et hæc sententia communis est, teste Suarezo in d. post l. rem 56. versic. sed pro euidentia. nu. 26. qua de re plura in prima parte huius operis cap. 10. numero 235. cum seqq. Exceptio quoq; simulationis in ea conditione est, vt opposita remoretur executionem, cum aliud reperiatur scriptum & aliud actum. *Fe. lin. in d. ca. ex parte nu. 14. ibidemq. Decius nu. 22. de offic. deleg.* Quod verum 111 est, siquidem de illa simulatione constaret per aliquam præsumptionem iuris & de iure, aliàs secus. *Benedictus de Barzys de guarentigia, par. 3. fornicip. quæst. 2.* Estq; illa decima quarta declaratio ad regulam nostram. De cuius tamen dubij veritate remitto Lectorem ad ea, quæ tradidi in parte 1. huius operis. cap. 10. nu. 270. 271. 273. & seqq. ac videantur latius, quæ tradit Canarius de exec. instrum. quæst. 13. num. 25.

112 Huius farinae volunt esse etiam exceptionem metus, ut nimirum opposita executioni parata ex vi pacti vel statuti executiui eam retardet, *Fel. in d. c. ex parte 2. num. 13. ibiq. Decius 21. extra de offic. deleg.* Et hæc secundum eos esset fallentia decima quinta. Cum non dicatur factum, quod metu factum est. *l. qui in carcerem 22. ibiq. Bal. cum l. metum 4. §. volenti. ff. quod met. causa.* Cæterum, quia ex instrumento per creditorem producto ista exceptio metus liquere non potest, & qui allegat metum, tenetur exceptionem suam probare. *l. non est verosimile 23. §. in hac actione. ff. quod metus caus.* & est melior de iure textus in *l. palam §. 1. docere igitur debet, dolo malo vel metu actoris factum esse. ff. de doli mali & met. except.* Ideò vix est, ut sustineri possit hæc restrictio, sicut etiam in contrariam opinionem deflectere videtur *Dec. in d. c. ex parte. num. 13.*

113 Aliud exemplum notorietatis à lege præsumptæ adduci potest in exceptione discussionis, quam advertus executionem ex vi pacti vel statuti executiui obiecit possessor pignorum principalis debitoris, aut etiam fideiussor, ut nimirum ante omnia executantur bona principalis, an sit soluendo, nec ne, aut præsentem. *C. de fideiuss. iuncta aut. hoc si debitor. C. de pignor. & l. f. C. de constit. pec. ac fac. §. si quis igitur. aut. de fideiuss. coll. 1. quæ est fallentia decima sexta.* Talis enim exceptio impedire videtur executionem, cum istud insit huic obligationi ex natura actus, per ea quæ paulò post *num. 115. de exceptione epistolæ D. Adriani* notabimus, fideiussorq; non aliter intelligatur spondidisse pro solutione, in euentum, quando principalis repertus fuerit non soluendo d. aut. præsentem, ut tunc, aut solidum, aut, quantum minus à Titio consequi valebit, creditor à fideiussore exigat. *argumento. l. si ego decem. 42. ff. si certum peta.* Contrarium tamen sentit Cynus, quod nimirum obligatus ex instrumento executiuo penitus excludatur ab oppositione authenticæ. præsentem. *Cynus in l. 1. numero 5. C. de confessis. Baldus in l. 1. in secunda repetitione. num. 2. ff. qui satis dat. cog. & videantur, quæ pleniore calamo notauimus in prima parte huius operis. cap. 10. num. 273.*

114 Ex hoc fonte manat etiam exceptio diuisionis, proueniens ex epistola
115 D. Adriani, qua mediante, quilibet correus, aut confideiussor, non tenetur ultra suam ratam, quatenus prædicto beneficio non renunciarunt, per ea quæ notauimus in prima parte huius operis *cap. 10. num. 405. cum sequentibus.* Et ista foret decima sexta restrictio ad conclusionem nostram. Cum enim lex ipsa diuidat obligationem inter plures correos, vel confideiussores, & sic pateat veritas huius exceptionis ex instrumento, meritò impedit paratam executionem, ex natura videlicet huius actus vel contractus, per ea, quæ notant *Decius in c. ex parte. num. 10. & Felinus 12. quam sententiam amplectitur finaliter Suarezus in repetitione l. post rem iudicatam 56. §. sed pro euidencia. num. 43. mihi fol. 653. in verbis mihi videtur, quòd licet ipsi.* addendo, quòd pactum paratæ executionis absq; alio processu iudiciali excludat illegitimas, & in continenti non probabiles exceptiones: Secus est de legitimis & iuridicis. Et quia ista exceptio diuisionis est exceptio iuris, & procedit ex imo fonte cum ipso contractu saltem tacite ex inspectione actorum, ideò militat omnia fundamenta Bartoli, quæ ipse adducit in *l. si dubitet 10. ff. de fideiuss. n. 3. & 3. & in l. 1. §. & parui ff. quod vi aut clam n. 7. ibiq. Alex. lit. F. & idem Bal. in auth. præsentem n. 4. C. de fideiuss. vbi tradit, quando exceptio & defensio oritur ex eodem fonte, sicut petitio, ista exceptio admissibilis est. Quantumuis autem communiter Dd. in contrariam partem videntur inclinare, quòd nempe ista exceptio diuisionis non impediat processum executiuum, contra vnum ex pluribus*

pluribus in solidum conuentum fideiussorem etiam in casu. vbi epistola D. Adriani non fuit renunciatum, cum obligatus instrumento executiuo per talem exceptionem se tueri nequeat, prout clarè determinat Angelus in *l. si dubitet* 10. num. 3. ff. de fideiuss. & in auten. hoc ita num. 2. vers. quarta fallentia C. de duobus reis. ac notat Bar. in *l. fideiussores* 41 de fideiuss. & mandat. §. idem respondit. vbi Alex. nu. addit. marg. verb. oppono de lege ibiq. Ang. num. 2. eo. tit. vbi post Bart. addit rationē, quod nimirum ista exceptio diuisionis impugnet instrumentum executiuū, idemq. in effectu sentit Spec. in tit. de fideiuss. §. 1. nu. 5. Decius in *l. f. nu. 20.* ff. si cert. pet. quo de tangitur etiam in cap. 10. partis primæ num. 402. & transit cum ista sententia Benedictus de Barzys de instrum. guarentig. part. 2. prin. quest. 13. tamen idem Angelus in *d. l. fideiussores* §. idem respondit. num. 2. fatetur ipsemet, hanc postremam sententiam esse valdè duram, cum quo dicto transit etiam Suarez in *d. §. sed & pro euidentia.* nu. 43. Verum præsupposito, prius placitum verius esse, quod videlicet locum habeat exceptio diuisionis, vel similis, quæ venit ex natura actus celebrati inter partes, non obstante statuto, tribuente forsan instrumentis executionem paratam, dubitatur, cum talis exceptio diuisionis, discussionis, item cedens datum actionum sit dilatoria, an possit opponi contra executionem, quod non videtur? Bar. in *l. 3.* num. 6. ff. de except. Alberic. in *d. aut. presente.* num. 4. ibiq. Bald. 2. & Salic. 7. & idem Salic. in *l. exceptionem* 19. num. 22. C. de probat. Paris. cons. 103. num. 6. & 7. parte 3. Alex. cons. 173. num. 1. vol. 6. & in cons. 29. num. 28. vol. 7. & cons. 78. num. 9. vol. 1. & cons. 33. num. 1. 2. & 3. vol. 4. & Ioan. Baptista Ferretus. cons. 228. num. 4. vbi hanc opinionem & veriorē & magis communem esse renunciat. Caterum Guido Papæ decis. 432. num. 10. contrarium sentit, quod nimirum ista exceptio sit anomala, & ita post litem contestatam, quemadmodum etiam ante, imò etiam post sententiam opponi possit. concordat Porcus in suis commun. conclus. conclus. 41. in 3. ampliatione, allegando Calcaneum in cons. 29. qui ibidem refert, illam communem esse, eamq. amplectitur tanquam benigniorem D. Gailius. obser. 27. num. 3. lib. 2. obser. pract. Et dato, quod propriè loquendo ista exceptio sit dilatoria: tamen, quia in causis executiuis non desiderantibus litis contestationem, nihil prohibet, eam opponi executioni in primo actu iudiciario, qui vim litis contestatæ habet. Felin. in c. exceptionem num. 10. extra de except. & tradidimus supra num. 83. meritò retardat executionem, cum hæc exceptio pateat ex instrumento fideiussorio producto per creditorem. Ideoq. qui dicit, principalem soluendo non esse, tenetur istud probare, nisi idem vel bona sua vendiderit, aut aliter sit notorium, debitorem insufficientem fore. Paris. cons. 50. nu. 45. & seqq. item n. 63. parte 1. ac tradit Dec. in *l. nemo dubitat* 95. ff. de reg. iur. ac latè Alex. de Imo. in *l. exitus* 35. n. 5. & 6. de acquir. poss. vel saltem huic exceptioni in contractu partium fuerit renunciatum, Bal. in aut. presente. inf. quo de latè in prima parte nostri operis c. 10. n. 380. Et certè loquuntur omnes authoritates, pro contraria opinione adductæ, in terminis ordinarij processus, quo casu mirum non est, si omiſsa super meritis causæ, non potest opponi ad impediendam executionem. *l. peremptorias* 2. C. senten. rescin. non posse. Secus est in proposito nostro, vbi processus inchoatur ab executione, quo casu, reo nihil imputari potest, qui eam obiecit in primo actu iudiciario. Ita in specie decidit Ioan. Baptista Asinius in praxi iudiciorum. §. 13. cap. 2. num. 8.

Nec dissimilis est exceptio omiſsæ insinuationis, quæ obiecitur vrgenti paratam executionem ex contractu donationis, ea namq. impedit executionem.

nem. *Bal. in sancimus 34. in f. C. de donat. Alex. in l. 1. §. & parvi ff. quod vi aut clam.* Et hæc est restrictio decima octaua, cum ista exceptio fundetur ac probetur euidenter in instrumento, quod de insinuatione nihil cantat, *Suarezus in l. post rem iudicatam 56. §. sed pro euidentia. numero 37. mihi. folio. 649. ff. de re iud. per l. sancimus. C. de donat.*

- Exemplum secundi notorij quod liquet ex instrumento, patet in exceptione solutionis, quæ obijcitur petenti executionem virtute cuiusdam instrumenti, tanquam liquidi, in quo asseritur, me esse debitorem Titij in mille. Si enim è diuerso reus producat aliud instrumentum quietationis, aut apocha, ex quo appareat ipsum soluisse, quod debebat, ista exceptio, tanquam eodem modo notoria, impedit executionem. *Bar. in l. cum querebatur 13. num. 3. & l. vir bonus 18. ff. iudicatum solui.* Quod idem etiam de pacto non petendi infra certum tempus sentiendum est. Hæc enim exceptio si potest liquidari per productionem instrumenti, remoratur de præsentí executionem paratam, *per ea quæ traduntur infra capite 3. num. 15. & 16.* Et hæc est decima nona & viceßima fallentia ad regulam nostram. Sicut enim agentis intentio clara est ex instrumento: ita econtra exceptio rei euidenter apparet ex alio instrumento & confessione creditoris æquè solenni, puta ex apocha per ipsum recognita, & sic non habet petitor, quod contra instrumentum rei replicet, *Felinus in d. cap. ex parte 2. num. 15. per l. 1. ac per totum. ff. quod quis iuris. Decius in l. bona fides non patitur 57. num. 2. ff. de reg. iur. per illum text. & ante eum Ang. in l. & tantum 19. §. quod si per emitorem. num. 3. ff. de petit. hered. Alex. cons. 113. num. 5. vol. 5. Anchor. Decius in d. c. ex parte 2. fall. 25. & in istis terminis accipio dictum Benedicti de Barzijs de guarentigia tertia parte principali. quest. 1. vbi concludit, quomodocunque pactum vel statutum loquatur de exclusionem omnium exceptionum, non tamen videri reiectam exceptionem solutionis, quo de ibidem latius. Siquidem in instrumentis incompatibilibus, vni per alterum, maximè nouissimum, derogatur. *Bal. in c. pastoralis. num. 6. extra. de appell. per l. generaliter. 13. C. de non num. pec. ac tradit Dec. d. c. ex parte. num. 25. fall. 15. post Anto. de Canario in tract. de executione instru. q. 9. in f.* Habet enim hoc casu locum, quod priuilegiatus aduersus pariter priuilegiatum non utatur suo priuilegio, *l. verum 11. §. item queritur. ff. de mino. l. sed & milites 8. §. coequalitas. de excus. tut.* Et si verò Felin. innuere videatur, non sufficere, quod scriptura liberatoria creditoris producat per debitorem, nisi simul etiam probet, eam sibi traditam fuisse à creditore, vel cum eius voluntate, *Fel. in c. si caut. n. 8. ext. de fide instr. allegando Romanum in l. admonendi 31. ff. de iureiur. & Bart. in l. Labeo 2. ff. de pact. tamen Salic. in d. l. admonendi n. 10. totum contrarium tenet, post gl. ver. vanitate. in l. inter cartulas 5. C. de conuen. fisc. deb. lib. 10. vbi etiam Bar. n. 2. mouet istud dubiū: quid si in scriptura priuata, vel breui alicuius creditoris contineatur, summā sibi solutam esse & determinat, quod facit fidē contra ipsū, maximè si recognoscatur per creditorem pro suo autographo. *Iason in l. admonendi 31. n. 85. per l. Publia 26. ff. de pos. Bar. in l. nuda ratio 26. n. 6. de don. per l. cum de indeb. 25. §. f. de probat. l. plures apochas 19. §. f. C. de fide instr.* Idq; procedit, quantumuis apocha liberatoria non haberet insertā causam, cum istud sit speciale, fauore liberationis, *Bartol. in l. tale pactum 40. n. 2. ibiq; Bald. nu. 4. & 5. & Ang. nu. 1 & 3. per illum text. ff. de pact. & facit l. Labeo 2. vers. & ideò si reddiderim debitori meo cautionem, videtur inter nos conuentum, ne petam debitum eo. tit.* Ac quod dicatur exceptio notoria, quæ probatur per aliud instrumentum fide dignum, puta solutionis, nouationis aut similes, tenet etiam**

Dec.

Dec. in l. f. nu. 49. C. de edict. D. Adr. toll. & in d. c. ex parte 2. num. 6. vers. septimo fallit. & cons. 466. in fine. Iason item in l. iurigentium 7. §. quod ferè. n. 13. ff. de pact. & Romanus cons. 76. num. 3. quem refert Natta cons. 56. num. 9. versic. confirmo tertio. idemq; Romanus cons. 244. in f. & Aymon Crauet. cons. 156. num. 17. in f. parte 1.

Idemq; est, si ex libris rationum fisci quis arguatur debitor, ille, qui producit archiuistæ, & eius, qui præest officio rationum, scripturam libera-¹²⁶ toriam, in qua fatetur, censum eorum annorum, qui de præsentī exigitur, solutum esse, impeditur executio fiscalis debiti, per præmissa. *nu. 124. & 125.* Et si namq; alibi Romanus tradit, apodissam scribani non haberi pro publico¹²⁷ instrumento, adeoq; fidem non mereri. *Roman. cons. 77. num. 4. per l. census & monumenta publica 10. ff. de probat. allegat & Bar. in l. 1. num. 2. C. de iure iu. ob cal.* tamen sicut solutio, redacta ad acta publica per magistrum census, plenè probat, *d. l. census 10*: ita si idem magister census, vel actuaris librorum, exponat cautionem liberatoriam, qua profitetur, censum solutum esse, nihil prohibet, eius scripturæ credi, cum non sit priuata persona, sed publica, *gl. d. l. census.* & talis scriptura non minùs instruat causam liberationis, ac si in libris censualibus reperiretur descripta, & debitum expunctum. *arg. quod tradit Bar. in d. l. 1. num. 2. C. de iura. cal. per l. 1. ff. de fide instrum.* Nec obstat textus, *in l. si librarius 92. de reg. iur.* quia loquitur in casu erroris, quando videlicet ipse per imprudentiam aliud scripserat, quam fuisset actum, licet istud in dubio non præsumitur. Quod enim in scriptura reperitur expressum,¹²⁸ præsumitur scriptum de voluntate & commissione partium, ad quarum rogatum tabellio confecit instrumentum *Dec. in d. l. si librarius. num. 3. & 4. post Bal. in l. errore 7. num. 2. C. de testam. Bar. in l. si quis filiabus 5. num. 3. & 4. ff. de testa. tut. ac fac. l. cum precib. 18. C. de probat. cum l. 2. in verb. quod non arbitramur. C. de offic. civil. iud.* qui textus, secundum Baldū, *in d. l. errore 7. n. 2.* est ad hoc notabilis. Ac quod solutionis exceptio, de qua vel verè vel præsumptivè¹²⁹ constat, impediat executionem, quæ tribuitur instrumentis ex vi statuti vel pacti, notat etiam Suarezus *in d. l. post rem iudicatā 56. §. secundo extende hanc legem. num. 4. ff. de re iud.* ubi istud exemplificat in eo, qui trib. annis retrò soluit censum, & de hoc habet apocham creditoris, præsumitur enim soluisse omnes census, etiam priorum annorum. *l. quicumq; 3. C. de Apochis publ. lib. 10.* Adeoq; isto casu denegabitur creditori parata executio, cum contra confessionem in scriptis admittatur alia probatio in contrarium saltem præsumpti-¹³⁰ ua, per aliam nimirum scripturam. *l. generaliter 13. C. de non nu. pec.* Et addit Suarezus, ubi proximè: illa omnia esse magnæ importantiæ, si quis hæc sciat deducere in practica, ubi casus occurrerit. Et ista est fallentia vicesima prima ad regulam nostram: quod videlicet exceptio solutionis census per tres annos retrò impediat executionem pro censu præteritorum annorum. *Sua-*

Quod idem per omnia etiam de exceptione nouationis sentiendum¹³¹ est, ut opposita & probata de præsentī, in ipso actu executionis, fortè per instrumentum super nouatione confectum, vel per confessionem aduersarij, impediat executionem. *ita Bald. in l. 2. num. 3. per illum tex. C. de exec. rei. iudic.* Cum nouatio expressa, de qua loquitur. *l. f. C. de nouat.* & qua de constat. in totum perimat priorem obligationem, quantumcunq; paratam¹³² ex instrumento debiti. *l. 4 §. si ex conventionē. ff. de re iudic. & l. minor 25. annis cui fidei commissum 40. de minorib.* Ut enim maximè contra præsumptionē iuris, quæ oritur ex instrumento debiti, non admitteretur alia probatio, ta-
men

men non excluditur probatio per confessionem partis. *Felin. in d. c. ex parte 2. num. 14. ibiq. Decius num. 24. fall. 14. extra. de offic. deleg. post Innocentium in c. quia pleriq. de immuni. Eccles.* Et ista est restrictio vicesima secunda. Quod autem diximus de exceptione, quæ liquet ex confessione partis, id de iudiciali confessione accipiendum est, siue ea sit facta in iudicio plenario, siue summario. Vtroq; enim casu inducit notorium. *Anton. de But. in c. f. nu. 32. & 35. extra. de cohab. cleric. & mul. Socin. in l. 2. num. 5. ff. de except. Bal. in l. prope- randum 13. in f. princ. C. de iud. & notat gl. magna in c. qualiter & quando. vers. non negamus. extra. de accus. Qua de re videantur plura, quæ notauimus in 3. parte huius operis, cap. 1. num. 1. & seqq.*

134 Fallit vicesimò tertio, in exceptione deficientis solennitatis, impugnante ipsum instrumentum in forma, puta, si scriptus hæres in testamento peccat, se mitti in possessionem bonorum defuncti, *ex l. f. C. de ed. D. Adr. toll.* venientes ab intestato possunt opponere, quod istud testamentum in formali- bus non subsistat, quia caret legitimo numero testium, vel est aliter imperfectum, *iuxta l. hac consultißima 21. §. ex imperfecto. 1. C. de testa.* Cum ea, quæ in iure consistunt (sicut hic defectus constat ex inspectione testamenti) non indigeant probatione. *Suarez. in l. post rem iudicatam 56. vers. sed pro euidencia. num. 39. ac clariùs num. 30. & 31. post Bart. in l. 1. §. & parui nu. 3. ff. quod vi aut clam.* ubi infert; stante statuto, quod contra instrumentum possit certa aliqua exceptio, puta solutionis, opponi, non excludi exceptionem contra instrumentum, quod non sit solenne, sed careat debitis requisitis. Siqui- dem talis exceptio, tanquam notoria, cuiusq; vitium visibile est, ex fronte & inspectione ipsius instrumenti, impedit executionem. *d. l. f. à contrario sensu. C. de edicto D. Adriani toll. ac notat Ioannes de Imola in l. quesitum 2. nu. 22. ff. à quibus appell. non lic. & vitiat firmitatem instrumenti, tollendo nimirum qualitatem statuti, in qua se illud fundat, cum non sit instrumentum, quod non est legitimum.* *Ripa in l. 4. §. condemnatum. nu. 8. ff. de re iudic. Bald. in l. Diuus 24. de mil. testam. Felin. in c. ex parte 2. nu. 6. vers. secundo fallit. ibidemq. Decius n. 21. de offic. deleg. Bal. in l. si non sortem. §. 1. in princ. ff. de condict. indeb. Bart. in l. non putavi 8. §. non quavis. de contrah. poss. Alexander in l. 4. §. con- demnatum. nu. 7. ubi & Iason nu. 3. cum alijs. notant. de re iudic. Bal. in l. 3. C. de exec. rei iud. Romanus in cons. 42. num. 3. 4. & 5.*

136 Idemq; est, si negetur validitas instrumenti ex alio capite, quod videli- cet, ille qui illud confecit, non erat Tabellio vel Notarius habens illam pote- statem auctoritate publica, item, quod scriptura non sit ipsius. Hæc enim exceptio adeò remoratur executionem instrumenti, vt producents teneatur duo probare, tum, quod conficiens habeat illud officium à publico, atq; ita fiat legalis, & approbatus, tum, quod scriptum sit eius manu, vel alterius, de iussu tamen ipsius & sic reducatur causa illa executiua ad processum ordi- narium. *Bal. in auth. sed nouo iure. num. 4. C. si cer. pet. & latè Suarez. in d. l. post rem iudicatam. 56. vers. sed pro euidencia. num. 34. & 35. Bart. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemad. testam. aper. Specul. de instrum. edit. §. instrumentum. n. 1. & §. nunc dicendum restat, n. 1. vers. item quod à tabellio non fuit. Bal. in l. comparatio- nes. 20. num. 14. C. de fide instr. ac sequitur Alex. cons. 166. num. 3. vol. 2. ubi vno ore concludunt omnes, quod isto casu, producenti instrumentum in- cumbat onus probandi dictas qualitates in prætenso Notario. Quin & illud*

requiritur, scripturam Notarij, ad hoc, vt faciat fidem, habere publicam for-
mam, hoc est, quod præponatur nomen Imperatoris, & annus Imperij, vel
saltem, prout hodiè fit, annus à redempto mundo, item mensis & dies, vnà
cum loco & facti narratione, subscriptio item testium, vnà cum subscriptio-
ne ipsius tabularij, secundum glossam *l. generali 3. verbo. seruitus in fine. C. de*
tabular. lib. 10. Hinc est, quod scriptura, quæ solum habet subscriptionem à no-
tario, dicatur priuata, cum solennitas publici instrumenti non fuerit adhibita,
sicut oportebat. *§. nos autem auth. de tabellio collat. 4. Rebuff. in constit. regni. Gal-*
lie rit. de chirographi. & schedul. recognit. n. 8. Ex quo fundamento in iudicio
Curiali Ducum Saxonie, quod lenæ celebratur quater in anno, reprobaba-
tur quædam scriptura producta aduersus fideiussorem conuentum, & sub-
scripta per eum, qui allegabatur esse Notarius, ex cuius virtute petebat credi-
tor processum contra fideiussorem incipi ab executione, tùm, quia de eius le-
galitate non constabat tanquam aditui in pago, tùm, quia habebat defectus
aliorum solennium superius requisitorum, tùm etiam, quia erat confecta ex-
tra locum contractus partium, domi nempe sue, & à nullo teste subscripta,
quantumuis idem Notarius in fine fateretur, se rogatum fuisse per fideiusso-
rem pro subscriptione *An. 1584. per ea quæ tradit Fel. in c. 2. ext. de fide instrum.*
Speculator de instrumentorū edit. §. nunc dicendum restat. n. 1. §. sed si sic instru-
menta. cum §. sequenti. auth. de instrumentorū caut. & fide. Quod maximè ve-
rum est, quando persona præten-^{sa} Notarij est de longinquo, quo casu requi-
sitæ à iure circumstantiæ circa personam & officium Notarij antè omnia pro-
bari debent. *Ita latè Alex. de Imola n. 166. incip. viso puncto nu. 2. & 3.* Proba-
tur autem Notariorum officium, per productionem priuilegij in forma pu-
lica ipsis dati ab habente potestatem creandi tabelliones ex editione nimirum
literarum testimonialium, quod sit Notarius & quidem legalis, teste Bar. in
l. comparationes 20. n. 13. C. de fide instrum. vel per communem vocem & famam
hominum loci, qui cum hætenus semper habuerunt & adhuc habent pro
Notario, quo de tamè dicatur, vt habetur in *addit. ad Bar. in l. generali 3. n. 2. C.*
de tabular. lib. 10. & Ferrar. in forma opponendi contra instrumenta verbo. non fuit.
n. 2. per l. Barbarius 3. ff. de off. præt. c. ad probandū. extra. de re iud. & c. inter dile-
ctos de fide instrum. Et ista est fallentia vicesima quarta.

Exceptio quoque instrumenti non liquidi, quod videlicet non recogno-
scitur in sigillo & idiochiro per debitorem pro suo, vel quando opponitur
aduersus instrumentum, quod non contineat certam quantitatem debiti, sed
tantum confessionem generalem, quod videlicet is, qui pulsatur iudicio exe-
cutiuo, sit debitor petitoris, non facta mentione expressè alicuius sumæ, im-
pedit executionem, *Imola in l. quæsum 2. n. 27. ff. à quib. appell. non lic. Bal. in l.*
2. n. 6. C. de exec. rei iud. per l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod interest profer. cum l. f. C.
de compensat. Et hæc est fallentia vicesima quinta. Cum statutum quantum-
cunq; tollens exceptiones, nunquam excludat eam, quæ ex ipso instrumen-
to euidenter apparet. *Felin. in d. c. ex parte 2. n. 16. in f. per l. veteres 4. in fina-*
libus verb. Quia ipse sibi impedimento est, quod minus. *ff. de itin. actūq; priuat.*
Et alibi legitur: quod statutum, tribuens instrumento paratam executionem,
accipiat de instrumento liquido, non autem de illiquido. *Bar. in l. proin-*
de 25. §. notandum. num. 3. ff. ad l. Aquil. Quo de puncto, & quando in-
strumentum dicatur liquidum, vel non, videantur quæ plenius exegimus
in 3. parte huius operis. *cap. 1. num. 2. & 3. cum seqq.*

Vicesimò sextò, in hunc ordinem concludunt etiam exceptionem falsitatis, de qua nimirum in presenti constat. *Dec. in d. c. ex parte 2. num. 19. fall. 29. allegat Benedictum de Barzys in tract. guarentigia. in tertia parte principali. quest. 9. ac facit l. 1. & 2. C. si ex fals. instrum. iudic. fuer. Felin. in c. de cetero. num. 7. ibiq. Panor. num. 4. & Ant. de But. 3. & in c. quo ad consultati- onem. num. 16. extra. de re iud. Vbi verò ista exceptio de presenti non est probabilis, non impeditur executio, per ea, quæ notant Bar. in l. 4. §. conde- mnatum. nu. 3. 4. & 5. ibiq. Alex. num. 4. cum alijs ff. de re iudic. per l. satis aperte 2. C. de fals. Neq; tamen istud ita accipiendum, quasi executor causæ cog-
 145 gnitionem super falsitatis exceptione ipsemet ad se trahere debeat, sed tene- tur illam remittere ad delegantem, ipsiusq; iussu secundum expectare. *Bal. in l. etsi non cognitio 4. nu. 3. C. si contra ius vel util. pub. & l. à d. Pio 15. in p. ff. de re iud. ac fac. d. c. cetero ubi Innoc. post gl. ibiq. Pan. num. 3. Cum executor ad nudum ministerium executionis deputetur. l. executores 8. l. si ut propo- nis 6. C. de exec. rei iud. Ideoq; nisi aliud ipsi sit mandatum, à cognitione ex- ceptionum supersedere debet. d. l. & si non cognitio 4. Alex. de Im. in l. 4. §. condemnatum. num. 25. ff. de re iud. post Inno. in c. cum in iure. nu. 2. post gl. ma- gnanim. ext. de off. deleg. Ang. in l. cum Prætor 12. §. Marcell. nu. 1. ff. de iud. Spec- cul. tit. de exec. §. nunc dicendum. num. 1. & 6. Quo casu superior, cognito de falsitate precum, super quibus creditor impetrauit præceptum executi- uum, dubio procul illud reformabit. c. 2. §. verum. extra. de rescript.**

Vicesimò septimò, fallit, secundum aliquos, in statuto proposito ab in-
 146 ferioribus à principe, per hoc namque, quantumvis dicatur, quòd viso in- strumento liquido, iudex procedat ad executionem, nulla obstante exce- ptione, vel, non obstante exceptione, præterquam solutionis, non intelli- gitur reis præcisa via utendi legitimis & communi in iure fundatis exceptioni- bus, cum aduersus legem superioris inferior nihil potuerit disponere, seu ius alteri prius acquisitum tollere, *Felinus in d. c. ex par. 2. num. 6. ibiq. And. de Barbac. nu. 20. & Dec. 20. extr. de off. deleg. allegant c. per venerabilem. extr. qui fil. sint legit. ac notat Inno. in c. cum P. tabellio. extr. de fide instrum. Archidiaconus in c. pervenit. 16. q. 1. Alberic. in l. quoties 2. num. 18. ibidemq. Paul. de Cast. 2. C. de precib. Imp. offer. & Bal. in l. rescripta 7. C. eod. & l. si priuatus 17. ff. qui & à quib. manumissi. l. non debere 8. ad municip. l. f. ad l. lul. de annon. l. decu-
 147 riones 5. de administ. rer. ad ciuitat. pertinen. Cæterum, hæc limitatio non est satis rita, quia, licet verum sit, inferiorem à principe non posse rescribere, vel priuilegium concedere, quo tollatur ius tertij, tamen secus est in statuto. *Dec. in d. c. ex parte 2. num. 20. vers. sed considerandum. propter videlicet ex- pressum consensum subditorum, qui patiuntur sibi tale ius particulare ferri, quod tamen contradicendo poterant impedire, per ea, quæ notant Dd. in l. cunctos populos 1. C. de summa trin. & fide cathol. iuncta l. de quib. 32. ff. de ll. & l. qui patitur 18. mandati. Ac quòd valeat statutum etiam inferioris à principe, quod tollit reo exceptionē, aduersus instrumentū liquidum, testatur Bar. in l. toties 6. §. si cui n. 1. per illum tex. ff. de pollicit. ubi etiam respondet ad l. quasitum & alia superius adducta, illa contraria procedere, quando ciuitas vni vel alteri subdito vellet aliquid in particulari præcipere contra ius, secus est, si fiant sta- tuta generalia vel vniuersalia, quib. mediantib. omnes subditi æquè ligantur. Bar. d. §. si cui per l. venditor 13. §. si constat. commun. præd. & in l. Antiochiensi- um 37. num. 1. de priuileg. credit. Alex. cons. 190. incip. maturè. n. 13. vol. 2. Ideò**

inferbat Baldus, quòd generale statutum populi possit derogare iuri priua- 148
torum: cum ea quæ communiter omnibus prosunt, præferantur priua-
tarum personarum commodis. *Bal. in l. quicumq. nu. 27. C. de seru. fug. alle-*
gando auth. res quæ C. commun. de legat. cum l. 1. §. hoc autem. ibi. sed quòd com-
muniter omnibus prodest. C. de caduc. toll.

Sicut aut in præcedentib. traſtauimus de ijs exceptionibus, quæ sunt no- 149
toriz ex instrumentis: ita de alijs etiam iudicandum est, quæ sunt notoriæ ex
iudicato, vel actis præsentis aut antecedentis causæ, vt quia contra conde-
mnatū ad centum extenditur executio super ducentis. Quo casu exceptio,
quòd executor excedat modum iudicati, vel quantitatem, in instrumento
comprehensam, vel, quòd ante quadrimestre tempus, iudicatis datum, exe-
quatur, *contra l. f. C. de usur. rei iud. remoratur executionem. arg. quòd tra-*
dit gl. in l. ab executione §. verb. excedat. C. quorum appell. non recip. cum ista ex-
ceptio innotescat iudici ex inspectione sententiæ. Quòd idem etiam de alijs 150
exceptionib., quæ ex actis patent, iudicandū, cum istæ exceptiones non im-
pugnent iudicatum, vel instrumentum executiuum: sed tantū limitent &
modificent executionem, arg. eius quòd tradit Bar. in l. si filius §. per illum tex.
ff. quòd cum eo qui in al. potest. ac sequitur Fel. in c. exceptionem nu. 44. vers. item
fallit in exceptione quæ sententiam non impugnat. Et hæc est fallentia vicesima
octaua ad regulam nostram. Quòd extendit Ripa in l. 4. §. condemnatum. nu.
12. & 13. ff. de re iud. & attigimus supra. num. 87. ad omnes exceptiones siue
nullitatis, siue falsitatis, siue alias quascunq; vel dilatorias vel peremptorias,
cum acta iudicialia inducant notoriū iuris. Bal. in l. ea quidem 7. num. 43. C. de
accusat. ac faciant plenam fidem, absq; alio adminiculo, idem Bal. in l. gesta. 151
6. num. 16. C. de re iud. & in c. cum olim. extr. de verb. sig. Fel. in c. 2. in princ. nu. 1.
vers. secundò quia non iuratur. num. 3. 4. 5. & 6. C. de arbit.

Vicesimò nonò fallit in qualibet exceptione non infringente vel impu- 152
gnante iudicatū, aut instrumentum exequibile, puta quando maritus, item
pater, socer, patronus, donator, miles & similes personæ executari debent,
exceptio, ne conueniantur in solidum, locum habet, Pan. in c. de catero. extr.
de re iud. Aufrer. in dec. Tholo. q. 344. vbi addit exceptionem etiam peruersi or- 153
dinis in exequendo, vbi videlicet prius capiuntur immobilia vel iura, quàm
mobilia, ipsa quoq; impedit executionem. Quam opinionē probare videtur
Rod. Sua, in l. post rem iudic. in declaratione leg. regni. §. secutus vestigia. nu. 11.
vers. hæc fuerunt verba. & n. 12. vers. item hic non peruertitur ordo iudicij, licet
Rebuff. in ord. reg. Gall. tit. de lit. obl. ar. 11. gl. 5. n. 1. & de sen. exe. ar. 7. gl. 14. nu.
7. scriptum relinquat, in Gallia non vitari processum propter omissionem
ordinis descripti in l. à D. Pio 15. §. in vend. ff. de re iud. quo de videatur ibidem eti-
am Bar. nu. 5. & 8. ac tangitur superius in 3. par. huius oper. cap. 9. num. 17. Neq;
tamen hæc restrictio ita generaliter & grosso modo accipiatur, quasi instru-
mentum executiuum non possit impugnari ex causa nullitatis, quòd nimi-
rum instrumenti vim & fidem non mereatur, vt quia caret debitis solennib.
Quia istud foret contra doctrinam Dd. communiter approbatam. in l. 4. §.
condemnatum. ff. de re iud. & contra fallentiam vicesimam tertiam, superius
assignatam. num. 134. cum his quæ inferius nu. 161. latius exigantur.

Fallit tricesimò in terminis executionis, ex qua resultat damnum irre- 154
parabile, puta, quando de vita hominis vel abscissione alicuius membri agi-
tur. Quo casu executio, quantumcunq; parata, impeditur per exceptionem
innocentiæ

- innocentiae rei. *Dec. in d. c. ex parte. num. 23. fall. 13. Alex. in l. 4. §. condemnatum. num. 10. ibiq. Ripa 21. 22. & 23. ff. de re iud. Alex. conf. 113. num. 8. vol. 5. Fel. in d. c. de cetero. num. 5. & c. consanguinei. num. 8. extra. de re iud. & alibi legitur: quandoque executio est irreparabilis, semper admittitur exceptio nullitatis Paul. de Castro in l. 4. §. condemnatum. num. 3. de re iud. ibiq. Alex. num. 29. & Felinus in c. cum super num. 17. extra. de re iudic. Unde est, quod pro impedienda executione ultimi supplicij quilibet*
- 155 tertius pro capto intervenire vel etiam appellare potest. *Felinus in c. si quando. num. 2. & 3. extra. de offic. deleg. Bal. in l. ad dictos 6. num. 1. C. de episcop. aud. Quam restrictionem ampliant procedere, quantumvis exceptio op-*
- 156 *possi executioni non sit notoria, vel in continenti probabilis, sed requirat altiore indaginem. Bal. in l. ab executione 5. num. 4. post Cynum ibi. C. quorum appell. non recip. las. in d. l. 4. §. condemnatum. num. 21. ibiq. Alex. 10. & Ripa 22. cum seqq. addendo rationem: quod, ubicunq; vertitur periculum vel damnum irreparabile, discedatur a regulis iuris communis. Bal. in l. 1. circa f. C. qui accus. non poss. ac facit l. senatus 16. ff. de off. praes. cum l. 2. de feriis. & l. de pupillo 5. §. meminisse. de noui oper. nunc. Quo casu, executor debet edocere principem de allegata rei innocentia. Felin. d. c. de cetero num. 5. Et hoc*
- 157 *est, quod Theodosius Imperator, postquam ex impetu animi nimis festino, on extinctum Theſſalonicae virum quendam militarem, obtruncatis eius iussu aliquot millibus ciuium, deinde poenitentia ductus, legem statuit in posterum generalem, vt sententiae principum super animaduersione personarum prolatae non statim executentur, sed differatur supplicium vsque ad diem tricesimum, quod locus misericordiae, vel, si res tulisset, poenitentiae non periret. l. si vindicari 20. C. de poenis. c. cum apud 11. q. 3. Et habet isto casu*
- 158 *executor duplicem viam, quod vel remittat exceptionis cognitionem ad superiorem, vel petat, vt delegans releuet ipsum a tali onere exequendi Ioan. de Imo. in l. a diuo Pio 15. num. 9. & 10. ff. de re iud. Ac si superior denuo illi mandet executionem poenalem, quantumvis Imola teneat, iudicem ex-*
- 159 *quentem in illis terminis non peccare, quia necesse habet obedire superiori. Imola in d. l. a diuo Pio 15. num. 10. Quod & tenuit Panor. in c. cum olim. num. 24. extra. de sent. & re iudic. & Cyn. in l. rescripta 7. num. 11. C. de precibus Imp. offer. tamen si executor nouerit, reum esse innocentem, debet potius officium suum resignare, quam facere iniustitiam. Fel. in d. c. consanguinei. num. 8.*

- Fallit tricesimo primo in notorijs euidencia facti, puta quando excepti-
- 160 *onis oppositae notitia patet iudici ex facto incurrente ei in oculos corporeos. Felinus in d. c. ex parte 2. num. 7. post Dominicum in c. si forte num. 10. de elect. in 6. vel, quando de facto super quo excipitur, extat ita publica vox & fama, vt nulla tergiuersatione celari possit. Anto. de But. in c. f. extra. de cohab. cleric. & mulier. per c. tua noseod. tit. Exemplum primi habetis in exceptione S. C. Velleiani, quam mulier fideiubens opponit creditori. Ea si-*
- 161 *quidem impedit executionem. Dec. in d. c. ex parte. 2. fall. 27. & ita tradit concludere Anto. de Canario in tract. de execut. instru. q. 18. Cum foeminei sexus conditio non possit latere iudicem ex inspectione habitus. arg. l. si irruptione 8. §. ad officium in verb. rem oculis subijcere ff. fin. regund. Quod tamen*
- 162 *intelligatur procedere, nisi iudicatum praecesserit, in quo exceptio Velleiani ante conclusum in causa fuerit omissa. Tunc enim executioni opponi pote-*

rit. *l. peremptorias 2. C. sententiam rescindi non posse*. Secus si originem suam habuit demum post sententiam. *Anton. de Canario de execut. instrum. quest. 5. n. 13.* aut prius opponi non potuit, quam in termino petitionis executionis, prout fit in instrumento executiuo, per ea, quae tradidimus supra num. 118. Idemque iuris est de exceptione *S. C. Macedoniani*, quod nimirum impediatur executionem. *Decius in d. c. si quando fall. 27.* *Antonius de Canario ubi proxime. nu. 14. & plenius num. 39. & 40.* ubi tradit, istud ita demum procedere, quando iudici manifeste & notorie constat per probationes de praesenti, reum esse filium familias & adhuc constitutum sub potestate patris. ac sequitur *Suarezus in l. post rem iudicatam 56. vers. sed pro euidencia. num. 42. ff. de re iud. allegando textum in l. tamen si 11. ad S. C. Macedon.* Ego vero dico, quod haec exceptio *Macedoniani* indistincte impediatur executionem paratam. Cum enim liberi nascantur in potestate parentis. *Inst. de pat. pot. in p. iuncto princ. sit. Instit. de his qui sunt sui vel al. iuris.* & sic filius habeat praesumptionem iuris pro se, ideo qui sui iuris reum esse allegat, cum istud in facto constet, probare tenetur, quod a patria potestate quoquo modo sit liberatus. *Lei incumbit 2. ff. de probat. iuncto princ. Instit. quibus mod. ius pri. pot. sol.* Exemplum secundi. Si pater defuncti petat se mitti in possessionem bonorum, filia defuncti ex concubina nata contradicente, ut maxime replicetur per petitem nullum extitisse instrumentum dotale inter Bertam & defunctum, tamen si istud est notorium ex communi voce & fama, maxime vicinorum, quod defunctus, liberorum procreandorum causa, uxorem domi habuit, ex eaque filiam suscepit, talis exceptio, tanquam notoria, impedit executionem, *argum. l. si vicinis 9. C. de nupt.* Idemque iuris est, si pupillo obijciatur, quod non habeat legitimam personam standi in iudicio, & sic petendi executionem, notorietas exceptionis patens iudici ex inspectione personae, vel communi voce & fama, quod petitor adhuc sit constitutus in tutela vel cura, impedit executionem. *Decius in d. c. ex parte. num. 13. & Felin. ibi. num. 6. & Ioannes de Imola. in l. questum 2. num. 21. ff. a quibus appell. non lic.* Et est ratio rationis, quod lex resistat ab initio talibus contractibus, & impediatur actionis natiuitatem oriri. *l. 2. ibi: ne in eas actio detur. ad S. C. Velleian. l. 1. ibi: ne cui, qui filios familias mutuum pecuniam dedisset, actio petitione daretur, ad S. C. Macedon.*

Quod autem in praecedentibus forsan ad nauseam repetiuius, pro exceptionibus impeditiuis paratae, siue ex vi pacti siue statuti executionis requiri, eas esse notorias, & constare de praesenti, sicut & hoc ipso cap. numero. 77. istud eam rationem habet, quod exceptiones altiore requirunt indaginem, hoc est, liquidationem per viue vocis testimonia, in hoc summario iudicio executionis repelluntur, & ad ordinarium processum, post factam executionem, in alia & noua instantia instituendum reijciuntur. Et istam distinctionem de exceptione notoria, & requirente altiore indaginem tradunt. *Bar. in l. 4. §. condemnatum. num. 3. Alex. 4. & 5. Ripa. 8. & 10. de re iud. & idem Bart. in extrauaganti ad reprimendum, verb. summarie. num. 30. Bal. in l. ex his praedijs 5. num. 3. C. de uenict. & in l. 1. n. 1. C. ne lic. tert. prouoc. Abbas in c. super eo. num. 5. & 6. extra. de off. deleg. & in c. suscitata. nu. 7. post gl. ibi verb. in continenti. de in integr. restit. Ioan. de Imo. in l. questum 2. num. 31. ff. a quibus appell. non lic. Anto. Corf. sing. 92. verb. exceptio. gl. l. 1. §. hoc interdictum. verb. imperfectum. ff. de tabul. exhib. & in l. 3. §. ibidem. ad exhibend. Aret. in l. naturaliter 12. §. nihil commune. n. 8. de acquir. poss. Calder. cons. 8. inf. Petr. de Anch. cons.*

cons. 212. incip. de iure communi. paulò antè fin. Alex. cons. 113. nu. 3. vol. 5. Socin. cons. 155. num. 4. vol. 2. Odesre. cons. 107. Abbas cons. 150. ac firmat infinitis
authoritatibus Ioan. Bapti. Asinius in praxi iudiciorum. §. 31. cap. 2. amplia.
 68 *38. vers.* primò igitur prædicta conclusio limitatur. Et ista distinctio com-
 munis est, teste Alex. de Imo. *in d. l. 4. §. condemnatum. nu. 5. in f. & æquior*
si credimus Francisco Aretino in d. l. naturaliter 12. §. nihil commune. nu. 9. de
acquir. poss. & est de iure verior, prout paulò pòst per textus inévitable con-
uincemus. Licet autem Dd. in d. §. condemnatum. loqui videantur in ex-
ceptione nullitatis sententiæ, vt, si nullitas sit notoria, executionem impediatur,
aliàs non: tamen idem est in exceptione falsi, & quibuscunq; alijs exceptio-
nibus præmemoratis, teste gl. d. l. 1. §. hoc interdictum, vers. sed si falsum. in ver.
imperfectũ. ff. de tabul. exhib. Bal. in l. 1. num. 1. ibiq; Salic. 5. C. ne lic. tertio provoc.
 Pro qua distinctione facit *l. 2. C. ad l. Cornel. de fals.* vbi aduersus executionem
 non auditur condemnatus, obijciens exceptionem falsitatis contra sententi-
 am, quæ videlicet ex falsis allegationibus fuerit lata, sed, ea non obstante
 ad solutionem compellitur, salua tamen reo exceptione criminis aut excep-
 tionis oppositæ in alia videlicet instantia, cum pro ista vice debitor (ceu
 non munitus probatione exceptionis de præsentis) cam morandæ solutionis
 gratia apposuisse præsumatur. *d. l. 3. C. de falsis. ac facit auth. qua supplicatio. C.*
de precibus. Imp. offer. : vbi habetur : si quis à sententia præfecti prætorio sup-
 69 plicauerit infra decem dies, sententiam interim mandandam esse executioni,
 ita tamen, vt victrix pars condignam fideiussionem præbeat, de tantum resti-
 tuendo, cum legitimis augmentis, quantum fuerit in condemnatione, si le-
 gitima retractatione sententia resoluatur. Et ista potest esse 32. fallentia.

Sic in integrum restitutionis exceptio non impedit executionem sen-
 70 tentiæ. *c. suscitata. in f. ext. de in integr. restit.* Et ista sententia magis commu-
 niter approbatur, prout refert Ioan. Baptista Asinius *d. §. 31. capite 2. pòst ampli-*
ationem. 38. limitat. 5. num. 1. Licet finaliter ab ea sententia discedat, prout
 lector per se videre poterit. Et hæc est fallentia 33.

Sic exceptio consanguinitatis in causa matrimoniali opposita petenti
 71 executionem super restitutione tori, & causa spoliij, si in continenti prom-
 pta & parata obijciatur, impedit pro ea vice executionem. *c. literas. vers. pro-*
pterea melius. extra. de in integr. restit. Et est fallentia 34.

Sic sententiæ ex falsis allegationibus latæ executioni opposita falsita-
 tis exceptio notoria, quæ constat ex actis, remoratur executionem. *l. si præ-*
 72 *tor 75. §. Marcellus. in 2. & 3. respons. ff. de iudic.* Probatur & nostra distin-
 ctio de exceptione notoria vel non notoria in iudicijs summarijs vel executi-
 uis, per *l. 3. §. ibidem. ff. ad exhib.* vbi Titio agenti pro exhibitione serui, reus
 obijciebat exceptionem dominij, & sic quærebatur : an conuentus cum ista
 exceptione foret audiendus? respondit C. si tam euident sit, vt faciliè repellat
 agentem, possessorem absoluendum : sin obscurior, aut habeat altiore in-
 daginem, exhibitionem fiendam esse, reseruata tamen reo sua exceptione
 vsque in aliud & ordinarium iudicium, adeò, vt exceptio dominij no-
 toria impediatur executionem, & ista est fallentia 35. Ad idem est
 73 bonus text. *in l. 3. §. caus. verb. summatis. de Carbon. ed.* vbi petenti bono-
 rum possessionem ex Carboniano edicto opponebatur exceptio filia-

tionis, quod filius non esset, & sic non competeret ipsi prædictum benefici-
cium. Decidit I C. si excipiens habeat probationem suæ intentionis para-
tam in continenti, adeo, quod euidenter probetur, illum filium non esse,
bonorum possessionem Carbonianam merito denegari. Quemadmodum
enim agens, qui probationem debiti de præsentī liquidabilem habet per
instrumentum, potest vrgere paratam executionem ex illo vulgato: hodie
constat, hodie agatur. *l. si is à quo 3. in p. ut legat. nom.* ita ex parte rei, si
opponatur exceptio dilatoria, vel peremptoria, de qua constat ex actis aut
aliter de præsentī, executio aliàs parata merito denegabitur petenti. Quia re-
plicabit: hodie excipitur, hodie impediatur executio. *d. l. si is à quo 3. in p.*
iuncta l. 1. quod quisq. iuris in alium. Dolo namq; facit, qui petit id, quod
mox restitutum est. *c. dolo facis. extra. de reg. iur. in 6. l. in condemnatione 173. §.*
dolo. ff. eod. tit. cum l. dolo 8. de excep. doli. ut videlicet euitetur circuitus. *arg. l.*
dominus 53. in f. ff. de condic. indeb. l. 1. in prin. C. communia. de lega. l. videamus 5.
ff. si cui plus quā. per Falcid. cum clem. auditor. de rescrip. Cumq; ex vi oppositz
exceptionis, quæ notoria est, constet de non iure, & sic de calumnia ac te
meritate petentis executionem, merito repellitur. *clem. ut calumnijs litiga-*
torum occurratur. de re iud. Adeoq; iudex permittere non debet, causam in
iudicium deduci. *Anchoran. in c. vn. num. 5. de litis contest. in 6. per d. l. ille à*
quo 13. §. si de testamento. ff. ad S C. Trebell. l. 1. §. f. ad S C. Tertyll. & hoc ita indu-
bitanter tenet Speculator in tit. de litis contest. §. 1. num. 26. cuius dictum re-
fert & probat Anton. de But. in c. super literis. num. 36. extra. de rescript. &
in c. 1. n. 8. de ord. cog. Bar. in l. cum querebatur 13. nu. 3. ff. iudicatum solui. Pro
quo & mouet, quod nostra interest potius non soluere, quā solutū repetere. *176*
l. 3. ff. de compensat. tūm, quod magnæ causantur expensæ in casu executionis
propter sportulas, quæ debentur iudicibus, sicut in 3. parte huius oper. cap. 9.
latius executi fuimus: Quas omnes amputari, & quoquo modo finem liti-
bus imponi, ne quāsi immortales fiant, ad officium magistratus pertinet. *c.*
finem litibus. extra. de dolo & contumac. clem. dispendiosam. de iudic. l. properandū
in p. 13. C. eo. tit. Ideoq; satius est, omīssa interim executione, reum audire,
cum sua exceptione, quā de præsentī & in continenti probatam habet,
& sic ipsi iura sua seruari intacta, quā post vulneratam & affectam execu-
tione causam, nouo remedio locum facere. *l. f. C. in quib. caus. in integr. rest.*
non est necess. l. 1. C. quando lit. sine iud. se vind. c. 1. cum gl. verb. liceat extr. de in-
integr. rest. Accedit, quod volunt communiter D d. exceptionem nullitatis
notoriam recte opponi ad impediendam executionem in causa iudicati. *177*
Alex. d. l. 4. §. condemnatum num. 8. ff. de re iud. non obstante, quod ibi præ-
cessit ordo iudicialis, in quo potuisset ista exceptio proponi saltem ante con-
clusum in causa. *l. peremptorias 2. C. senten. rescind. non posse. l. exceptionē 19. C.*
de probat. l. prescriptionem 8. cum l. siquidem 9. C. de excep. & tamen omīssa, de-
nūo & post sententiam admittitur, ad retardandam ex causa nullitatis execu-
tionem. Ergo idem multo magis tenendū est in terminis propositi nostri,
super executione, quæ petitur ex vi pacti seu statuti executiui, vbi de exceptio-
ne rei nondum quicquam fuit exploratum, neq; præcessit aliqua cognitio
causæ, sed inchoatur simpliciter processus ab executione, per regulam superi-
us traditam; quod nimirum omnes exceptiones, siue dilatoriz, siue perem-
ptoriz, quæ ad impediendum litis ingressum in ordinario iudicio, ante litem
contestatam, vel opponi debent, vel possunt, eadem etiam in summarijs vel
executiuis iudicijs, vbi nulla litis contestatio requiritur, in primo actu iudici-
ario

atio, qui coram iudice per creditorem adito, pro executione expeditur, opponi possint. *Fel. in c. exceptionem. n. 10. ext. de except. & diximus supra nu. 83.* Ex quo sequitur, sicut exceptiones rei iudicatæ, transactionis item, & iurisiurandi ita sunt privilegiatæ, ut in ordinario iudicio oppositæ ab initio, ad
179 impediendum processum, vel litis ingressum, litis contestationem remorentur. *c. 1. extr. de litis contest. in 6. iuncta l. fratris. C. de transact. l. eleganter 23.* § si quis post ff. de condict. indeb. quia omnes litis finitæ dicuntur. *d. c. 1. de litis contest. in 6.* Estq; fallentia 36. pro qua facit *l. 1. §. quod ait senatus. in verb. quæ indicata, transacta, finita uè sunt, rata maneat. ff. ad S C. Tertyll.* ita, si transactionis exceptio opponatur executioni, quæ intentatur ex vi pacti, seu statuti executiui, merito impeditur executio, per ea quæ notat *Francis. Curt. in d. l. fratris. num. 2. cum seqq. & Bar. in l. 2. nu. 8. ff. de iureiur. per l. sed & si possessori 11. §. pen. eo. tit. & l. post rem iudicatam 56. de re iud.* Etiam enim Bart. in allegatis locis loquatur de victore causæ, qui ob iuramentum præstitum impetravit condemnationem aduersus victum; tamen idem est, in reo absoluto propter præstationem iuramenti. Is enim per exceptionem iurisiurandi pari modo se tueri potest, aduersus executionem, ex prima obligatione ei intentatam, per regulam: Cui damus actionem, vel petitionem, ei non denegari exceptionem. *l. inuit⁹ 156. §. cui damus. de reg. iur. c. qui ad agendum extr. de procurat. lib. 6. l. 1. §. his autem. ff. de superficiebus. l. creditori 5. ubi notat gl. per illius text. C. de pact.* Quemadmodum enim circa illam quæstionem, an stante statuto, quod aduersus instrumentum executiuum nulla audiat exceptio nisi solutionis, antea conclusimus. *num. 47. 48. & seqq.* per hoc non impediri alias exceptiones, siue dilatorias, siue peremptorias, de quibus in præsentî constat vel liquet iudici: ita videmus etiam Canonistas & alios istud privilegium opponendi peremptorias ad impediendum litis ingressum extendere, non tantum ad illas tres exceptiones, quæ nominatim exprimuntur. *in d. c. vn. extra. de litis contest. in 6.* sed & ad quascunq; alias peremptorias, dummodo
180 sint notoriæ vel in continenti probabiles, ita, ut altiore indaginem non requirant. Itaq; inquit ipsi, etiam exceptio solutionis, liberationis item, vel
181 acceptilationis, oppositæ ad processum, impediunt litis contestationem. *Bar. in l. eleganter 23. §. si quis post nu. 7. ibidemq; Bald. 7. & Alex. 6. ff. de condic. indeb. & in specie Bartol. in l. vir bonus 18. nu. 3. & l. cum querebatur 13. nu. 3. per illum text. in vers. proinde. ff. iudicatum solui. ubi habetur: litem etiam solutione & acceptilatione finitam dici, non minus atq; transactione, quæ est restrictio 37. & sequitur Phil. Franc. in d. c. 1. vn. 1. per illum text. extr. de litis contest. in 6. per l. si reus paratus soluere 73. in verb. iniquum est cogi eum iudicium accipere. ff. de procurat. cum l. si debitori, 21. de iudic.* Quod & in exceptione pacti de
182 non petendo obseruatur, siue illud iuramento roboratum fuerit, siue non, *gl. 2. in d. c. 1. de litis contest. in 6. per l. amplius non peti 15. ff. rem ratam hab. & sic habetur limitatio 38.* Item exceptio intentionis, quod agentis nihil interest. *Francus d. c. 1. nu. 19. post Bar. in l. qui bona 13. §. damni ff. de dam. infec. & in d. l. cū querebatur 13. n. 3. Lanfran. in c. quoniam contra verb. exceptiones. in pri. de probat. estq; fallentia 39.* Talis est & exceptio præscriptionis. *l. omnes. 4. ibi*
183 *nullam ius priuatum vel publicum post triginta annos moveatur. C. de prescrip. 30. annorum. l. f. verb. & litium sit finis. ff. pro suo.* Ac est melior de iure textus, qui probat, exceptionem etiam præscriptionis dici litis finitæ. *in l. 1. §. fin. ibi: finita vel consensu vel longo silentio. ff. ad S C. Tertyll.* Et latè de hac & alijs excepti-

exceptionibus impeditiuis litis contestationis videatur Alex. in l. fratru 10. num. 1. C. de transact. & Petr. de Anchor. in d. c. 1. num. 5. vers. simile adducit. ubi tradit: omnes quascunque exceptiones, per quas concluditur, actori non competere actionem, remorari litis contestationem. Quod & Iason probat in l. ait prator. 7. num. 15. 16. & 17. cum seqq. post Bartol. ibi & Castr. num. 5. & 6. ff. de iureiur. per l. si pupilli 6. §. videamus. de negot. gest. non tamen aliter, nisi in promptu harum peremptoriarum probatio habeatur, reijciuntur post litem contestatam, ut tunc opponantur in vim peremptoriae ad iustitiam causae. Anchor. d. c. 1. n. 5. post Bart. in l. nam & postea 9. n. 2. ibiq. Bar. num. 1. ff. de iureiur. per l. 3. §. ibidem ad exhib. & l. ille a quo. 13. §. si de testamento. ad Trebel. Et hæc sententia, quod omnes exceptiones quæ concludunt, actionem petitori non competere, impediunt litis contestationem, communis est, sicut refert. Ias. in d. l. ait prator. 7. nu. 15. dummodo tales exceptiones, ut dixi, notoriæ sint & probentur de præsentī. Secus est, si altiore indagine requirant, quo casu reijciuntur, post litis contestationem, per regulam: quando exceptio proponitur in iudicio præparante, & requirit latiore indagine, tunc reservatur eius examinatio usque ad iudicium præparatum. l. 3. §. ibidem ff. ad exhib. Sicut hanc etiam conclusionem communiter per Dd. probari intimat Ias. in præcitata l. ait prator. 7. nu. 23. Quod idem probat ac sequitur Phil. Franc. in d. c. un. num. 8. & 21. de litis contest. in 6. post Bal. & Bar. in l. f. ibiq. Dec. num. 36. & 43. ibidemq. Mantua. in 1. lectura. num. 135. & Zuchard. 90. C. de edict. D. Adr. toll. Menoch. de adipisc. poss. remed. 4. num. 729. & quæ vel quot sint exceptiones quæ impediunt litis ingressum, videatur latè Franc. in d. c. unico. nu. 18. 19. 20. & seqq. de litis. contest. in 6. ubi quadraginta quinque fallentias enumerat. Ac, si quis obijciat, istas extensiones obulare verbis textus. in d. c. 1. de litis contest. in 6. ubi hoc priuilegium impediendi litis contestationem non tribuitur, nisi tribus exceptionibus ibidem expressis, & per consequens alijs omnibus istud beneficium videtur denegari. arg. l. nã quod liquida 4. §. f. ff. de pen. leg. ex quo inclusio vnius est exclusio alterius. l. cum prator. 12. de iud. Cumq; sonent verba formalia textus in d. c. 1. quod exceptionis peremptoriæ, seu defensionis cuiuslibet, cognitionem principalis negocij contingentis, ante litis contestationem obiectio litis contestationem non impediat, nec retardet, nisi de re transacta, iudicata vel finita excipiat, igitur verbis literæ standum est. l. non aliter 69. ff. de leg. 1. Licet autem ad hoc respondeatur per Dd. quod leges, taxatiue loquentes, non intelligantur excludere casus similes, & qui habentur in alijs locis iuris scripti, gl. l. ob as. 12. C. de præd. min. Felin. in c. exceptionē, n. 35. de except. & alibi scribit Bartolus, quod per vocabulum taxatiuum, positum in lege noua, vel statuto, non ideo censetur correctæ lex antiqua. Bar. in l. 3. §. cum Titio. ff. de adim. legat. quod dictum citat ac sequitur Io. de Imo. in l. si constante. 24. in p. solut. matrim. quemadmodum etiam in alijs solutionib. multum sudant Doctores, tamen illæ omnes, mea quidem sententia, in proposito, ubi litera ita clara est, ut interpretatione non indigeat, parum faciunt. Cogitavi itaq; , an pro solutione dici possit, prædictas tres exceptiones litis finitæ positas. in c. 1. de litis contest. in 6. in eo præ alijs esse priuilegiatas, ut oppositæ ante litis contestationem, quantumuis de ijs in præsentī non constet, saltem in eo remorentur vltiorem processum & litis contestationem, ut iudex interim admittat reum ad probationem nominatarum peremptoriarum, etiam ante litis contestationem, quod est speciale, & resu-

139 & regulariter in alijs exceptionibus non permittitur, *l. si quidem 9. C. de except. & notatur in l. exceptionem 19. C. de probat.* Eamq; solutionem postea reperiante me innuisse etiam Paulum de Cast. in *l. ait prator 7. num. 6. ff. de iureiur.* ubi tradit: Etiam exceptiones litis finitæ, de præsentī, quando opponuntur non probentur: tamen si petatur brevis terminus ad faciendam de eis, fidem reo hoc concedi debet. *Cast. ubi supra nu. 6.* Et eandem solutionem assignauit etiam Bald. in *l. f. num. 33. C. de edict. D. Adr. toll.* Porro vix est, ut hic etiam intellectus subsistat, & de iure sustineri valeat, si ita generaliter accipiatur de quacunq; probatione etiam per viuæ vocis testimonia. Neque enim solennitas iuris patitur, testes prius recipi, quàm libellus oblatas, & lis super eo contestata fuerit, *toto tit. extra. ut lite non contest. test. non recip.* nisi fortè dicamus: Innocentium in *d. c. 1.* habuisse respectum ad frequentiam & faciliorem harum exceptionum probationem, quæ breui tempore comparari potest, cum de re iudicata, item de iureiurando, maximè litis decisiuo, sicut & transactione vel discessione à lite, ut plurimum ex actis primæ causæ, eorumque exhibitione, fides fieri iudici absq; magno circuitu possit, ex quo hæc omnia plerumq; rediguntur in scriptis, *arg. c. quoniam extra. de probat. l. gesta 6. C. de re iud.* Vnde moram modici temporis Legislator non habuit in magna consideratione. *arg. l. si debitori. 2. ff. de iud.* Quod non est in alijs peremptorijs, quarum fides ex actis iudicialijs aut scriptura, non ita facit speratur haberi, ex quo, sicuti contractus, ita etiam distractus regulariter inter priuatos parietes, extra locum iudicij celebrantur, ideoque rarius habetur de his contractibus partium alia probatio, quàm per testes. Et sic minimè mirum est, si super alijs peremptorijs, quàm in *d. c. 1. enumeratis*, censuit Innocentius, isto casu, reos ad litis contestationem compellendos esse. *Cast. in d. l. nam posteaquam 9. n. 5.* Neq; tamen idè excludere voluit exceptionem solutionis, aut alias peremptorias, quarum probatio de præsentī haberi potest per exhibitionem instrumenti quietationis, vel apochæ, quin reus eas etiam antè litis contestationē proponere, eaq; ita liquidata processum ad vltiora impedire possit. *d. c. 1. & c. 2. extra. de litis contest. in 6.*

190 Caterum, quicquid sit de iure Canonico, in actu practico, saltem harum prouinciarum, indubitatum est, processum in causa non impediri per obiectum transactionis rei iudicatæ, vel aliter finitæ, de quibus non habetur prompta & de præsentī probatio, sed ijs non obstantibus, litis contestationem imponi reo, reueruatis ipsi præmemoratis exceptionibus ad merita causæ, prout cum alijs exceptionibus peremptorijs fieri solet. *d. c. 2. extra. de litis contest. in 6. in p.* Adeo, quod præmemoratæ in *c. 1.* exceptiones de consuetudine horum locorum amiserunt hodiè suum priuilegium, prout in effectu tenet etiam Phil. Fran. in *d. c. 1. num. 8. vers. & ad prædicta. de litis contest. in 6.* allegat pro hoc Bartolum in *l. f. nu. 21. C. de edict. D. Adr. toll.* ubi tamen in specie de istis exceptionibus, quas litis finitæ vocant, nihil dicit. Verum Baldus *ibi num. 33.* istud exemplificat in exceptione præscriptionis, quæ litis finitæ ipsa quoq; appellatur. *l. 1. §. f. ff. ad S. C. Tertyl.* dummodò excipiens offerat probationes in promptu. Quia, secundum eum, contra notorium 191 admittitur exceptio, non ad perimendum notorium in substantia veritatis, sed ad elidendum actionem agentis. *Bal. d. l. f. nu. 33.* Sicut autem in ordinarijs iudicijs exceptiones litis finitæ, vel quæcunq; aliæ oppositæ ad impedendum ingressum iudicij, dummodò sint notoriæ, & earum probatio habeatur

atur in promptu, remorantur litis contestationem, ita, ut reus absoluator à petitione actoris. *c. 1. & 2. extra. de litis contest. in 6. Ferrar. in forma responsionis rei conuenti. in verbo. quo ad impediendum. nu. 4. post Bar. in l. cum querebatur 13. ff. iudicat. solui.* ita prorsus idem sentiendum est de notorijs exceptionibus, quæ in summarijs vel executiuis iudicijs per reum obijciuntur, ad impediendam executionem paratam ex vi statuti vel conuentionis inter partes, cum primus actus iudiciarius, executionis puta, qui instituitur in summarijs vel executiuis causis, succedat & surrogetur in locum litis contestationis. *Anto. de But. in c. cum M. nu. 23. extr. de constit. Fel. in c. exceptionem. num. 10. de except. & latius supra. num. 83.* facit, quod correlatiuorum eadem est doctrina & dispositio. *l. f. C. de indic. vid. toll. l. vn. C. de cupress. lib. 10.* Quod autem dicitur transactionis exceptionem, de qua in presenti liquet, impedire paratam executionem, id tunc demum verum est, quando de libera voluntate transigentis transactio processit: Secus, si forsan incarceratus eam fecit, *arg. l. qui in carcere 22. ff. quod metus causa. Guido Papa decis. 326.* dummodo iniuste fuerit vineulat⁹ aut incarceratus vel arestat⁹. *arg. l. qui à latronibus 13. ubi Bart. ff. qui testam. fac. poss. Idem Guido decis. 153. n. 1. per l. in eadē 10. §. in vinculis. cum l. nec non. 28. Ex quib. caus. maio.* Secus, si iusta ex causa quis fuerit arestat⁹, aut detentus, item intelligitur, quod contractus non valeat initus cum incarcerante, vel incarcerari faciente, prout limitat additio-
nator ad Guidonem Papæ. *d. decis. 253. litera A.*

Sicut autem conclusimus in præcedentibus, debitum notorium ex editione videlicet instrumenti liquidi, producti coram iudice, mereri paratam executionem ex vi statuti vel pacti, & secus esse, si petitor prouocet super fide debiti ad extrinsecas probationes, per viuz vocis testimonia. *Bar. in l. creditores 3. num. 15. & 26. ibidemq. Salic. 30. C. de pign. prout istud latius deduximus in 3. parte huius operis. cap. 1. num. 20. 21. 22. cum seqq.* ita ratio primi est, quod in notorijs ordo iuris sit iuris ordinem non seruare. *c. ad nostram. 3. extra. de iureiur.* Semper enim probatio probata de presenti cæteris est magis priuilegiata. *Felin. in d. c. exceptionem. num. 36. per c. interpositum. in p. de appellat. & c. literas. in f. de restit. spol.* Ratio secundi dicti est: quod, vbi requiritur probatio per testes, ad eam regulariter deueniri non possit absq; ordine iudiciali, puta absq; editione libelli, litis contestatione & alijs solennibus, quæ describuntur in *auth. offeratur. C. de litis contest. iuncto c. 1. & toto tit. extra. ut lite non contest. cum l. si quando 19. C. de testib.* Cumq; reus non debeat esse deterioris conditionis quam actor, *favorabiliores 125. de reg. iur. l. Arrian⁹. 47. de actio. & oblig. l. stipulatio ista 38. §. in stipulationibus. de verb. obl. c. non decet licere. extr. de reg. iur. in 6.* quis ibit inficias, contra statutum, aut pactum, tribuens paratam executionem instrumentis liquidis, & super debito notorio, ad promouendum absq; alio processu iudiciario executionem, eundem fauorem mereri reum cum exceptione notoria, vt videlicet denegetur processus executiuus petitori, siue illa notorietas ex actis causæ siue aliter ex instrumento, coram iudice productis pateat. *Bar. in extrauaganti ad reprimendum. verbo. summarie. n. 30.* & vice versa, quemadmodum non meretur paratam executionem creditor, qui non habet probationem debiti in promptu, edendo videlicet instrumentum debiti, sed prouocet forsan ad viuz vocis testimonia, quæ absq; ordine iudiciario haberi nequeunt, ita pari modo non impedit paratam executionem reus per obiectionem exceptionis, siue de facta solutione, siue de pacto non petendi, cum similibus, quæ non sunt de præsen-

præsenti vel in continenti liquidabiles, sed demùm veniunt probandæ per testes, argumento, quod tradunt de exceptionibus impeditiuis litis contestationis. *Francus in c. 1. num. 8. & 24. extra. de litis contesta. in 6. Paulus de Castr. l. ait. Prætor 7. num. 5. ff. de iureiur.*

- 198 Talis est etiam exceptio loci non tuti, puta, quando quis citatur ad videndum, quo pacto super instrumenti debiti liquido procedatur contra debitorem, alibi nunc habitantem, ad executionem super bonis quæ habet in loco contractus sita, *iuxta ea, quæ habentur in c. Romana. §. contrahentes. extra. de foro compet. in 6.* Isto namq; casu, citatus, qui probabilibus ex causis dubitat de securitate habenda in iudicio, vel alijs locis intermedijs, per quæ ipsi iter faciendum est, obijciendo hanc exceptionem loci non tuti, audiendus est, ita, vt processus executionis aduersus ipsum, priusquam assecuretur, præcipitari non debeat. *textus ad hanc rem habetur apertus. in clem. pastoralis. §. Pisana. extra. de foro compet. in 6. & in c. accedens. 2. §. mandamus.*
- 199 *Ut lite non contest.* & vocamus exceptionem loci non tuti, siue securitas cesset ob metum citantis, tanquam potentis & tyranni, siue aliorum sibi in loco vel alio modo inimicorum, *secundum ea, quæ tradit Marianus Socinus in tract. de cita. art. 18. num. 6.*

- 200 Et si enim hæc exceptio regulariter dilatoria est; tamen, quia grauamen successuum continet, in qualibet parte iudicij opponi potest. *Baldus in l. peremptorias 2. num. 17. C. senten. rescindi non posse. Ioan. de Imo. in c. ex parte tua. 1. ibiq; Decius num. 2. ext. de appella. Felin. in d. c. accedens 2. num. 16. vbi sub-*
- 201 *ijcit, istam sententiam communem esse.* Quod ampliatur procedere, siue veremur in causa ciuili & summaria, vel executiua, qua de loquitur *c. accedens 2.* vbi tractatur de citatione rei super causa separationis matrimonij & *d. cle. pastoralis. §. Pisanaq;.* vbi agitur de spoliatione feudi Siciliæ habiti ab Heinrico Imperatore, siue etiam in iudicijs criminalibus, criminaliter intentatis, vbi propter maius periculum, quod reo intenditur, citatus maiore securitate indiget *c. vbi maius periculum. ext. de elect. in 6.* Et si verò dici non possit, cum, qui timet periculum salutis vel iniuriam, ipso iure excusari, per ea, quæ notat *Angelus in l. 2. §. quod diximus num. 10. ff. si quis cautio. per c. ex parte 1. in prin. ibi: excusatur honestè, qui ad præsentiam iudicis citatus securè venire non potuit. extra. de appella. Anton. de Butr. in c. cum dilecti. num. 26. de dolo & contuma. c. cum Bertoldus de re iud. & l. quesitum. ff. eod.*
- 202 tamen istud impedimentum debet allegari, & peti securitas adeundi iudicem, per ea quæ trademus *infra. num. 217.* Taliter itaq; citatus, si à iudice petat saluum conductum, ac non impetret, comparere etiam non arctabitur, & si procedat iudex ad vltiora, processus irritabitur, secundum ea, quæ paulò post latius expediemus. Quia verò, an iudex teneatur citato ad eius preces, vel instantiam, dare fidentiam, item an data seruari debeat, & à quo detur, item quæ sit poena violantis datam securitatem, scire necessarium est, ideò pro coronide huius capitis, materiam securitatis, quantum ad institutum nostrum in practica sufficit, pleno calamo tractare instituo.

- 203 Dicitur autem securitas vel saluus conductus legitimum præsidium, quod proditum est citato ad certum locum, pro auersione periculi carceris, aut al-
terius offensionis in corpus, quod probabiliter timetur à persona iudicis vel

aduersarij, præstaturq; officio præsidens vel iudicantis, coram quo pendet
 lis. Ista definitio probatur per ea, quæ tradunt Guilhelm. de Cuneo in tracta-
 tu securitatis, qui habetur in decimo volumine Tractatum. n. 2. & Barto-
 lus in l. illicitas 6. §. ne potentiores. n. 2. ff. de offic. præf. Salicetus in l. denunciamus
 5. n. 1. post alios in l. presenti 6. §. sanè. C. de his qui ad Eccles. confug. Et si verò op-
 poni possit, quod supervacuis remedijs non sit utendum. l. hæc stipulatio. 14.
 §. Diuus. ff. ut legat. nomine cauea. cumq; pro innocentibus legis & imperij
 præsidium militet, quod pacem & securitatem omnibus promittat. c. 1. §. si
 quis hominem de pace tenenda & eius viola. in v. sibus feud. l. iubemus 4. §. penul. C.
 de præpos. sacro. scrip. §. patrocinia. auten. de manda. princ. colla. 3. ideo in l. 1.
 C. de Irenarchis. lib. 10. disponitur, in toto imperio per præsides provinciarum
 ordinandos esse Irenarchas, qui tutelam ac curam pacis gerant per singula
 territoria, ac facit l. non est verosimile 23. ff. quod metus causa. videtur inaniter
 implorare iudicis officium pro securitate, qui ipso iure securus est. l. vn. C. de
 thesaur. lib. 11. tamen in materia nostra, ubi quis citatur pro defensione suæ
 vitæ vel rerum, & maxime in criminalibus, quando insinulatur de homi-
 cidio, adulterio, vel simili crimine quod poenam sanguinis meretur, & me-
 ruit offensionem in persona, iure confugit ad hoc asyllum petendæ videlicet
 securitatis contra vim & iniuriam, quæ saltem de facto ipsi vel per capturam
 iudicis, vel per partem aduersariam inferri poterat. argumenta §. sed neq. aut.
 de manda. princip. colla. 3. iunctis quæ notantur in d. l. illicitas 6. §. ne potentiores
 cum iudices sæpenuerò vni, quàm alteri parti, sint æquiores, ideo hæc
 cautela superabundans non nocet. l. testamentum 17. C. de testam. & probatur
 per clem. pastoralis. §. Pisanag. ubi civitas, ad quam euocabatur Rex Sicilie, cita-
 tum odio notorio & antiquo prosequabatur. extra. de re iudic. c. cum dilectæ. ibi:
 locum tutum & commodum de confir. utili vel inut. c. accepimus. in verbis: loco
 congruo & securo. de fide instrum. cum citatis ad locum non tutum in effectu
 subtrahatur defensionis facultas, c. constitutis. in finalibus. verbis: de testib. iun-
 cto c. statuimus. ibi: locum idoneum & securum eligat. de offic. deleg. in 6. Loca
 namq; tribunalium pro sanctis haberi, in ijsq; qui libet ab omni hominum
 iniuria defendi debet. Bart. in l. si qui reus 5. n. 12. ff. de pub. iud. per l. sanctum. 8.
 ibiq; idem Bar. num. 3. ff. de verum diuis. Quod extenditur non solum ad ipsum
 locum tribunalis, sed etiam ad omnes pagos, oppida, semitas, & oras, quæ
 ad locum iudicij tendunt, cum non dicatur esse securus, qui locum quidem
 tribunalis tutum habet, nisi etiam in alijs locis tutus præstetur, per quæ ipsi
 transeundum est, donec redeat ad locum suæ præsentis habitationis. Hæc
 ampliatio probatur per text. in c. accedens. 2. ext. ut lite non contest. in quo dis-
 ponitur, etiam cum qui habeat literas salui conductus à iudicante, non esse
 plenè assecuratum, cum de insidijs & oppressione superioris, per cuius pro-
 uinciam com meaturus est, sollicitus esse cogatur, sicut interdum fit, quan-
 do superiores ad instantiam partium, ipsis communicant literas carceratio-
 nis, vulgò Steckbrieffe appellatas, aut si fortè aliter, concurrat inimicitia
 capitalis eius superioris, quam habet aduersus citatum, quo casu cum car-
 cer sit mala mansio securius facit citatus, si non à citante, sed ab eius superi-
 ore literas salui conductus petat, & pro hoc istum textum Felinus ibi exclamat
 pro singulari & notando. num. 3. quem sequitur Ioa. de Imo. in l. nam quod 14. §.
 non omnis. ff. ad Senatus consul. Tertull. Idemq; tenet etiam Marianus Soci-
 nus in tit. de citatione. 3. art. 18. num. 6. vers. item non solum debet esse securus.
 allegat glossam verbi secure in clem. 1. de foro compet. Ac, quod cuicumque
 timent

timenti periculum alicuius iniuriæ personalis liceat petere cautionem secu-
 ritatis, ne quo modo offendatur, tradunt Guilh. de Cuneo *in tract. se-*
curitatu. item Gomesius *in tertio tomo suarum resolutionem de delictis.*
capite 6. num. 12. Francisc. Hercula. in tractatu cautionis de non offendendo
per totum, & alij Dd. in d. l. denunciamus s. l. presenti. 6. C. qui ad Eccles. &
d. l. illicitas. 6. §. ne potentiores. Benè verum est, quòd in prædictis locis
 loquantur interpretes, vt plurimùm in cautione de non offendendo, quæ
 209 in hoc principaliter differt à iure salui conductus, quòd in illa petitur secu-
 ritas à parte, quæ fortè minata fuit necem, & arma huic supplicanti pro cau-
 tione de non offendendo, etiam extra aliquem processum iudicalem, hæc
 autem cautio securitatis petitur simpliciter à iudice, citante reum pro com-
 parendo in iudicio ad certum terminum, item prior cautio non aliter expli-
 210 catur, nisi datis fideiussoribus aut pignoribus, aut saltem iuratoria cautione
 præstita, quòd minas inferens nihil attentabit neq; per se neq; per alios con-
 tra alteram partem de facto, sed ius suum, quod habere se putat, legitimè
 prosequetur, eoq; contentus erit. *Bar. in d. l. illicitas. 6. §. ne potentiores. nu. 3.*
Guilh. de Cun. in tract. secur. nu. 14. & 24. Gomesius vbi suprà. cap. 6. num. 16. in
princ. iunctis. quæ ibidem in vers. aduertendum subiicit, eum, qui cauere nolit, tam
diu carcere coercendum esse., donec eam realiter præstet, allegando Alberic. de
 211 *Rosate. in l. non est verosimile. 23. nu. 2. ff. quod metus causa.* Licet autem de co-
 actione per carcerem Rosates ibi nihil dicat: tamen, qui vult, officio iudicis
 rixosum cogi ad cauendum, satis in effectu innuitur, quòd omnibus remedijs
 locus est quibus compescuntur inobedientes & præfracti contumaces, inter
 quæ etiam carcer enumeratur. *l. 1. vbi notant Bart. nu. 7. & las. num. 7. & las.*
21. & sequentib. si quis ius dicenti non obtemp. ac in terminis decidit Francisc.
 Hercul. *in tract. de cautione non offendendi. cap. 5. per totum. & num. 1.* vbi re-
 fert iudicis arbitrium hac in re esse latissimum, vt videlicet occurratur scan-
 dalis & tumultibus. *l. 1. ff. de iurisd. om. iud. iuncta l. quod si Ephesi 4. de eo quod*
cer. loco. & l. congruit 13. de offic. præf. cum similibus. & istud sæpius practicum
 212 memini. Quod in securitate promissa parti per iudicem, ratione loci minùs
 tuti non est, ex quo iudex citans neq; datis fideiussoribus neque pignoribus,
 neq; medio iuramento, sed simplice promissione salui conductus cauet ci-
 tato de pace. *argum. l. sancimus. 3. C. de verb. sig.* ita tamen, vt in scriptis fi-
 at, & ad acta redigatur, de hoc me ad communem practicam referendo,
 maximè in terris Saxonix, per textus apertos. *Landrecht. lib. 2. art. 14. & art.*
4. & de ista securitate, qua mediante cauetur citato, ne offensionem carce-
 ris aut alterius iniuriæ personalis cogatur metuere in loco iudicij, & alijs lo-
 cis; per quæ transitus ei patet, propriè loquitur Bart. *in d. l. illicitas 6. §. ne poten-*
tiores. num. 10. & in l. 1. num. 5. ff. ad l. Iuliam maiesta. Etsi verò non videtur ca-
 rere periculo, quod quis se committat fragili cautioni vel securitati, quæ in
 parua membrana, vel papyro continetur, secundum Marian. Socin. *in tract.*
citatio. art. 18. num. 10. allegando glossam 1. in finalibus verbis. c. ex parte 1. extra.
de appella. & Ioannes Andr. in c. cum R. de offic. deleg. tamen lex ipsa facit, asse-
 curatum vacare tunc ab omni timore & metu. *Ang. in l. utimur s. n. 7. ff. de*
sepul. viol. quo de infra num. 221. latius. Et quia materia securitatis, de qua nos
 tractamus; multa habet communia cum Tractatu de cautione de non offen-
 dendo, ideò ibidem tradita per Dd. huic loco vtiliter applicantur.

213 Ex quibus modò notatis resultat nunc secundi dubij resolutio, à quo
 nimirum ius securitatis impetrari debeat? super quo articulo concludendum

est, quatenus iudex citans habet iurisdictionem in tota prouincia, vel regione, per quam transeundum est citato, ab eo peti & impetrari securitatem sufficit, *Bart. in l. illicitas 6. §. ne potentiores, num. 6. de offic. pras.* Sin verò citans non habet vniuersalem iurisdictionem, tam in loco iudicij, quam etiam prouincijs, per quas commeandum est citato, tutius hæc fidentia petitur à superiore loci. Etsi namq; securitas, impetrata ab inferiore, generaliter loquatur, adeò, vt pax data non magis ad locum iudicij, quam etiam ad omnia alia loca, per quæ transiturus est citatus, accommodari debeat. *Bart. in d. §. ne potentiores, num. 6.* tamen, quia minor in maiorem vel æqualem magistratum non habet imperium. *l. nam magistratus 4. ff. de arbitris. c. cum inferior ext. de maiorita. & obed. & iurisdic. alicuius ciuitatis, Baronis, vel Nobilis, restricta est ad certos limites, ideò citans, qui limitata iurisdictione munitus est, extra suum territorium ius salui conductus indulgere non potest.* *arg. l. in agris limitatis 16. ff. de acqui. domi. iuncta l. extra territorium 20. de iurisd. om. iud. c. ut animarum. §. f. extr. de constitu. n. 6. Tiraquellus in tractatu cessante causa, num. 147.* Ac, quòd fidentia concessa per inferiorem non præiudicet superiori, ex quo ille falcem suam mittit in alienas legetes, tenuit *Marianus Socinus in tit. de citatione art. 18. num. 9. & 10. per l. penul. ff. de aqua plu. arc. cum c. ad aures, extra. de iureiur.* ideoq; vt reus, non tam in loco iudicij, quam in omnibus alijs, per quæ patet ipsi transitus, plena securitate gaudeat, talis saluus, conductus à superiore impetrari debet. *Bossius in criminalibus. rub. de citatione, numero 38. & 39. Iulius Clarus in lib. 5. receptarum in criminalibus sententiarum. §. f. quast. 32. num. 13. Franciscus Herculanus in tracta. cautionis de non offendendo c. 37. per l. relegati 4. ff. de pœnis. ibiq; Bar. num. 4. & in l. non omnis 5. §. qui transfugit, num. 1. de re milit. idq; sentit in effectu etiam Panorm. in tract. de cita. art. 18. num. 9.* Quam patem aut fidentiam siquidem citatus isto casu à superiore consequi nequit, debet in termino, excusatorem mittendo, denunciare iudici citanti impedimentum suæ absentia, ob non impetratam à superiore securitatem in via, per quam ipsi necessarius est transitus, argumento eorum, quæ leguntur apud *Bart. & alios interpretes, in l. 2. §. 1. ff. si quis cautio.* Quo casu iudicis citantis officium est, si potest, ad alium locum tutum iudicium transferre, quò sine periculo citatus peruenire possit. *Fel. in d. c. accedens num. 3.* vel differre cognitionem causæ in aliud tempus, donec literæ securitatis etiam à superiore impetrentur, ac, si aliter faciat, inq; negotio principali procedat ad vltiora, processus ipsius erit irritus & inanis, *d. c. accedens. 2. ubi dicitur: ob non habitas literas salui conductus à Comite Britania, per cuius districtum de necessitate fuit commeandum vice Comiti conuento, processum delegatorum ad receptionem testium contrarium esse pronuntiandum irritum & inanem.* Consultius tamen egerit, meo quidem iudicio, vt tunc à processu ad vltiora iudicis citantis, appelleretur ad superiorem, quòd in effectu videtur etiam sentire. *Felin. in d. c. accedens 2. num. 12. ac notat Philip. Dec. in c. ex parte 1. num. 4. extr. de appell.* Quo casu, nullitas cum appellatione simul & semel deduci potest, maximè, si dicatur in appellatione, processum esse nullum, & casu quo sustentetur, grauatum appellare, secundum glossam ordinariam, ubi scribentes notant in l. 1. C. quando provoc. non necesse. Quæ quidem sententia communis est & de iure verior, attestante *Alexandro in cons. 2. nu. 13. & 14. vol. 3. & cons. 225. nu. 20. & 24. vol. 6. eamq; sequitur Vantius in tractatu nullitatis in rub. 6. quot & quib. modis nullitas proponi, n. 11. & 12. Ferr. in forma appellationis à sententia*

220 *sententia defin. verbo & quantum nu. 1. 2. & 3.* A quocunq; autem detur hæc securitas veniendi, sciendum est, eam non tantum de accedendo securè ad locum iudicij, sed etiam de securè recedendo, donec ad locum suæ præsentis habitationis reuertatur, intelligi debere. *Bart. in l. utimur eo iure s. n. 1. ff. de sepul. v. 10.* Neq; enim dicitur locus esse tutus ei, cui securè ad locum venire permittitur, tutò verò recedere denegatur. *Bar. d. l. utimur s. n. 1. per l. sciendum. 4. de legatio.* Nellus in tractatu de bannitis in 3. parte secundæ temporis. q. 17. nu. 18. *Bart. in l. relegati 4. n. 4. de pæn. c. innovamus. ubi Fel. num. 1. extr. de treuga & pace. c. quia per diuersitatem. §. tempus. in verbis: accessit, permansit, & recessit, de concess. præbend. c. statutum. §. in verbis: veniendo, stando & redeundo. de rescript. in 6. l. 1. ibi venientes & remeantes omni securitate potiri. C. de nautic. lib. 11. licet aliqui interpretes ex illis textib. contrarium concludant.* Si enim, secundum eos, sufficeret securitas de veniendo, frustra adijceretur in præmemoratis iurib. clausula de remeando, item recedendo. Quod tamen ipsum facillè dissoluitur per *l. quæ habitationis § 1. ff. de reg. iur. & l. qui mutuum § 6. §. etenim mandati.*

Quò ad tertium articulum, concludendum est, quòd saluus condu-
 221 ctus semel datus affecuraris, seruari debeat, nec liceat eum quoquo modo sine legitima causa reuocare. *§. sed neq. in verbis: custodies datam eis fidē. auth. de mandatis princ. colla. 3.* ideò affecuratus tutò se credere potest literis fidantia, habitis à superiore, cum per eas tollatur plenè omnis causa timoris & metus. *Ias. in l. 2. §. si quis iudicio. nu. 11. ff. si quis cautio. Ang. in d. l. utimur s. num. 7. per l. 1. §. 1. ff. ad l. lul. maiest. nisi qui fortè cauet de securitate, vel de perfidia notatus, vel capitalis inimicus sit citati, Felin. in d. c. accedens. 2. num. 9. per illum text. verbis: etiamsi literæ de conductu ipsi missæ fuissent, non tamen credere se debebat inimicis, puta capitalibus.* Et si verò in *§. sed neq. homicidis. cum glossa verbi neq. custodies. auten. de manda. prin.* videatur innui, quòd homicidis, adulteris, & similib. personis facinorosis, nulla fides publica vel securitas dari, vel de facto concessa, saltem seruari non debeat, cum frustra legis & iustitiæ præsidium inuocent, contra quam deliquerunt. *l. auxilium 37. ff. de minor. in fin. ac cordat gl. verbi exceptione. in c. bona memoria. 1. extr. de elect.* tamen forsan istud procedit in notorijs criminosis, aut conuictis, prout sunt banniti, vel exititij, quib. neq; per partem neq; per inferiorem iudicem affidantia dari debet, & si detur, superiori talem securitatem seruare non tenetur. *l. 1. §. non fuit. ff. de dolo. Socin. de citat. art. 18. nu. 9. per l. relegati 4. de pæn. vel, vbi inconsultò, & sine causæ cognitione, salui conductus cautio exposita fuisset, ut infra num. 231. aliàs secus.* Neq; enim diffamato de aliquo crimine, vel etiam bannito, pro facienda sua exculpatione debet denegari defensio. *l. is qui cum telo 7. C. ad l. Corn. de Sicar. c. significasti, ext. de homicid. Ias. latè in l. ut vim 3. nu. 7. 8. 9. & seqq. ff. de iust. & iure. quo de tangitur etiam supra par. 2. cap. 3. nu. 79. 80. & 81. in hoc opere.* Cumq; citatus pro causa criminali, criminaliter intentata, personaliter comparere teneatur, quis, quæso, iubebit reum venire ad locum non tutum, vbi vel carcerem, vel aliam iniuriam personalem habet exhorrescere. *arg. l. nemo carcerem 2. C. de exacto. trib. lib. 10. c. accedens 2. ut lite non contest. clem. pastoralis §. Pisanaq. de re iud.* Et, quod securitas semel concessa seruari debeat, tradit Cyn. in l. presenti 6. n. 5. C. de his qui ad Eccles. confug. notatq; Cagn. in l. ea natura canillationis 65. n. 23. ff. de reg. iur. Ias. in l. conuentionum 5. n. 3. ibiq. Alex.

de lmo. 4. de pactis, eum etiam hosti fides semel data seruari debeat. *l. fin. in pr. de* 224
legat. gl. 1. & l. 2. verbo hostes, de dolo. c. noli existimare. 23. q. 1. ac sequitur Ang.
in l. utmur 5. nu. 3. & 4. ff. de sepul. viol. Sicut enim appellatione interposita, ut 225
 quæ iudicatum suspendit, *l. 1. §. f. ad S. C. Turp. l. si causa cognita 32. C. de trans-*
actio. nihil debet innouari. l. 1. ff. nihil nouari appell. interpos. ita securitate pen-
dente, nihil aduersus eam innouandum est, Vitalis de Camba, in rub. nihil
nouari securita. pend. Quod vel maximè procedit de iure Saxon. Landr. lib. 2. 226
 art. 14. §. Kommen sie denn nicht, vbi habetur; quod accusatus de homici-
 dio, si offerat defensionem suæ innocentiae, debeat habere pacem, Man sol
 jme friede wircken/vel ut communis habet formula pacis. Man sol jme Gelepe
 zu recht vnd vor vnrecht gewalt geben. & concordat art. 4. in prin. ibi §. gl. verbo.
 Wer sich aus. eodem lib. 2. vbi legitur: Wer sich einer bezüchtigung entreden wil/
 den sol der Richter darzu vorseiten. Ideo de iure ciuili, violans taluum con- 227
 ductum, tenetur *l. iulia maiestatis*, quæ est poena gladij, *l. quisquis 5. in fine prin.*
C. ad l. iul. maiest. cum nullam iniustam vim timere debeat is, cui securitas à
 publico data est, Ang. in sepe citata *l. utmur 5. num. 7. per l. 1. in prin. ibi: aduer-* 228
sus securitatem eius. ff. ad l. iul. maiest. & idem Ang. de malefic. verbo. fama pub-
lica. nu. 60. Signoro. de Homod. cons. 102. per totum & cons. 103. vbi respondet ad
contraria. Quod idem sentit etiam Iacob. de Belviso. in d. §. sed neg. homicidis. vers.
secundo casu. auten. de manda. princ. colla. 8. Verum huic opinioni contradi- 229
 cit Bartolus, asserens illam falsam esse, eò, quod contrarium loquitur de of-
 fensione citati, facta contra securitatem, datam immediate à principe vel re-
 publica prædicta. *l. f. ibi §. gl. verbo. securitatem, ad l. iul. maiest.* secus, si contra
 securitatem ab inferiore magistratu concessam quid committatur. Bar. in *d. l.*
illicitas 6. §. ne potentiores. nu. 9. ff. de offic. pras. post Cuneum in tractatu securi-
 tatis nu. 32. vbi ambo volunt, poenam esse arbitrariam, adeo, quod extra or-
 dinem, secundum motum iudicis coërtatur frangens ius salui conductus.
 Quod idem etiam probat ac sequitur Franciscus Herculanus in tractatu de cautio-
 ne non offendendi cap. 10. nu. 2. De iure verò Saxonico, frangens pacem vel 230
 securitatem, alicui datam à publico, etiam inferiore magistratu, condemna-
 tur indistinctè ad poenam vltimi supplicij, Landr. lib. 2. art. 13. §. Die einen
 Man schlagen. in verbis: Die den friede brechen / den sol man das Heupt ab-
 schlagen. ac sequitur additionator ad artic. 4. lib. 2. litera B. vbi addit, istud ita
 in practica obseruari, de quo tamen ego valde dubito, ac, si casus accideret,
 non vereretur sequi distinctionem Bartoli, tanquam æquiores. Ex his elicitur
 duplex conclusio, primò, quod, siue versemur in iudicio ciuili, siue crimina-
 li, exceptio loci non tuti impediat processum ad vltiora, nisi citato securi-
 tas præstetur, & quod semel data pax regulariter seruari debeat.

Fallit istud vltimum, si securitas daretur ex abrupto, & sine causæ 231
 cognitione, de quo infra, numero 247. 248. vel contra expressa legum sci-
 ta, puta pro manifesto & notorio maleficio. Ista namque fidantia non
 esset seruanda. Angelus in d. verbo fama publica, numero 60. & ita procedit.
 §. sed neg. homicidis. auten. de manda. princ. colla. 3. Vnde etiam, si inferi-
 or iudex daret hosti, vel cuicunque alij securitatem veniendi absque pericu-
 lo in certum locum, ad perniciem reipublicæ, per hoc non præiudica-
 tur superiori, qui legibus aut pactis inferioris non ligatur. c. cum infe-
 rior. extra. de maior. & obed. maximè, si ea tendunt in præiudicium
 utilitatis communis. Angelus in d. verbo fama publica, numero 60. per
 l. reles

- l. relegati 4. inf. ibi: nemo potest commeatum, remeatumue dare exuli, nisi Imperator ex aliqua caus. ff. de pœn. l. 1. §. sed præses prouincia, de quest.* ubi habetur, quod præses etiam eum, quem ipsemet relegauit, nequeat restituere, vel sententiam suam reuocare, sed hæc cognitio ad Imperatorem pertinet. Vnde Felinus *in c. accedens 2. numero 3. extra. ut lite non contest.* scriptum reliquit, securitatem illicitè datam, licitè frangi. *pòst Ioan. de Imol. in l. si qui reus 5. colum. pen. & ult. ff. de pub. iud.* ex quo vltèrius infert, promissionem indemnitis, aut remissionis culpæ, factam reo, ad eum solum finem, ut eliceat confessionem inquisiti de crimine, non esse seruandam, ad hoc, ut delictum puniatur. *Imola in d. l. si qui reus, s. ante finem. Quod sequitur & probat Felinus in d. c. accedens 2. num. 3. in foro videlicet contentioso.* Secus est in foro conscientie. *Felinus ubi proxime*, idque probabilius est, cum iudici, quod ipse solius conscientie & fidei, & quidem sub expressa stipulatione impunitatis conceditur, non magis patefacere liceat, quàm sacerdotica, quæ in confessione alicuius poenitentiarij ipsi reuelantur, *Bal. in l. nullum. 14. num. 5. C. de testibus*, & aliter faciens periurium committat. *gl. verbo. credentias in §. in Christi nomine. de pace constantie. Gailius obser. 100. num. 6. lib. 1.* licet istud à quibusdam, proh dolor, malè obseruetur, cuius rei exemplum adduci posset valdè recens, & multis notum de quodam iudice, qui inquisito de adulterio promiserat impunitatem, si is fateretur hoc maleficium. Qui cum sub spe remissionis culpæ delictum fateretur, iudex super ista confessione processit ad vltèriora, adeò, quod captius deinceps ad poenam fustigationis de rigore iuris condemnabatur, quæ tamen ipsi postea, ad intercessionem vxoris, & aliorum, conuersa fuit in relegationem.

- Fallit secundo si fortè reus ad locum non tutum citatus inconsulto
 235 compareret, absq; omni petitione securitatis, aut fidei publicæ, quo casu manus iniectio in personam citati non impediretur per obiectionem exceptionis de loco non tuto. *Felin. in d. c. accedens 2. num. 4. vers. secundo aduerte*, cum sit, quod sibi imputet citatus, quare locum ipsemet sibi non fecerit tutum, petendo videlicet cautionem securitatis, antequam accederet ad locum citationis, *per ea, quæ traduntur infra fallentia 5. num. 250.* ex quo obligatus aliquid facere infra certum tempus scit, vel scire debet, pòst temporis lapsum sibi hoc denegatum esse *l. accusaturus 35. in verbis: si tempora largiantur, emendare non prohibetur. ibiq; gl. ff. ad l. iul. de adulter. l. cum Titia. 18. ibi: infra tempus præfinitum. de accus. l. si ea 7. ibi: si agere intra tempora præscripta superfederit, causa renunciasse intelligitur. C. qui accus. non poss.* Quantumuis enim vulgò dicatur, quamlibet citationem, etiam si non habeat annexam clausulam publicæ fidei, & securitatis, eius esse effectus, vt quasi in dorso secum ferat saluum conductum: tamen nemini autor esse velim, quod nudæ citationi isto casu fidat, cum fragilis sit ista spes, & sæpè fallat. Qui itaque se committit nudæ iudicis requisitioni, absq; alia fide publica, is expectet, quod alibi in iure Saxonico legitur, de transeunte per alienas terras sine passagio: *Wer sein Leib vnd Leben wagen wil/der ist geleyts frey Landr. lib. 2. art. 27. §. Ein jeglich Man sol wol frey sein.* ita qui confidit nudæ ius dicentis citationi, absq; cautione securitatis, expectet, quod carceretur, & postea ex carcere respondeat, allegando causas, ob quas sub fideiussoribus veniat relaxandus, aut aliter proponendo suas defensiones in causa principali. Mihi certè ante annos aliquot illa inconsulta comparitio cuiusdam Nobilis, qui alium interfecerat, et-

iam insultatus, post capturam demum adhibitio in consilium, multum negocij faceffit, priusquam eum ex carceribus liberaui sub præstatione fideiussorum.

Fallit tertio in eo, qui licet ipse in loco citantis non sit securus, aut securitatem impetrare nequeat: tamen eo secure potest destinare procuratorem. *Felin. in d. c. accedens 2. n. 5. post Angelum in disputatione. incipiente, Bononiensis ciuitatis sua bannitus. quæst. 4. & 6. per quem nimirum defendatur. Ang. in l. 2. §. quod diximus. num. 2. vers. si verò non est necessaria. ff. si quis cautio. quo casu, exceptio loci non tuti non excusaret citatum. ita Philippus Decius in c. ex parte 1. in fine de appell. & Felin. in c. accedens 2. nu. 5. per l. Papinianus exuli 20. in princ. verbis: cum potuerit adire prætorem per procuratorem. ff. de minor. ac facit. l. sed et si per prætorem 26. §. aduersus relegatum, ibi: quia potuit procuratorem relinquere, ex quib. caus. maio. las. in d. l. 2. §. si quis iudicio. n. 7. & 8. ibidemq. Bar. num. 2. per l. eius. 27. §. f. alias incipit. Celsus, ubi notat gl. ad municip. ac cum hac sententia transiit Marian. Socin. in tit. de cita. art. 5. nu. 48. in fine. Quod extenditur etiam ad bannitum, qui quantumvis ipse ad locum, vnde proscriptus fuit, citatus personaliter ibidem sistere se prohibeatur: tamen saltem per procuratorem comparere tenetur. Bart. in l. fin. num. 7. & 8. ff. de in integr. restit. las. in d. l. 2. §. si quis iudicio. num. 8. & 9. nisi forte procuratorem idoneum, aut qui ipse quoq. fideret loco citantis iudicis ob odia & partialitates aduersariæ partis inuenire non possit, tunc siquidem excusaretur. *Felin. d. c. accedens 2. nu. 6. extr. ut lite non contest. las. d. l. 2. §. si quis iudicio. num. 9. vel si causa foret nimis ardua, quam periculosum esset committere procuratori, in absentia principalis citati. Fel. ubi proxime nu. 8. las. in d. l. 2. §. si quis iudicio. num. 12. & Ioan. de Imo. in l. quæsitum 60. nu. 3. ff. de re iud. ac sequitur Maria. Socin. tit. de citatio. ar. 5. num. 4. vers. sed dicit Ioannes, & vers. aut impedimentum est necessarium per c. querelam. verbis. nemo cogitur, nisi velit: in grauib. causis procuratorem constituere. extra. de procura. Anton. de Butrio. in c. cum dilecti. num. 21. & 26. de dolo & contuma. Quæ tamen omnia intelligantur procedere in causis ciuilibus, quæ constitutionem procuratoris admittunt. Secus est in criminalibus, in quibus requiritur personalis comparatio rei. l. seruum quoq. 33. §. publicè. ibiq. glossa verbo data de procura. l. penul. §. ad crimen. de publicis iudic. ibiq. Ioannes de Imola. & refert Marianus Socinus in tit. de citatio. art. 5. nu. 5. istam esse communem sententiam. num. 1. & num. 52. & 54.**

Quarto fallit, si securitas solum data sit ad certum tempus, aut etiam indeterminata, prout quotidie contingere videmus, quod citationes emanant cum clausula: præfigimus tibi NN. terminum ad comparandum, & audiendum, quo pacto contra te accusatio instituat, & ad proponendum tuas, si quas habere te putas, defensiones, ad quæ omnia concedimus tibi liberam & legitimam securitatem contra omnium & quorumcunque iniustam offensionem, ein frey sicher geleyt zu recht / vnd vor vnrechtter gewalt. Tunc enim ius salui conductus ad primum diem iuridicum restringitur, quo finito nihil obstat, si diutius ibi hæserit affecuratus, aut alio tempore, absq. renouatione salui conductus redierit, quin carceribus includi reus possit. *Bartol. in l. 1. n. 5. ff. ad l. Iuliam maiesta. cum saluus conductus indeterminatè concessus, intelligatur solum de primo iudicio, nec extendatur de tempore ad tempus. Panormita. in c. innouamus. num. 2. in ultimo membro. extra. de treuga & pace. Bart. in l. dotis 7. n. 2. ff. de iure dot. l. boues 89. §. hoc sermone de verb. sig. cum*

- cum l. hac conditio 29. de condit. & demonstra. ideo cauti sint aduocati. ne clientulos suos in cauta, maxime criminali, criminaliter intentata finitis iudicialibus terminis, diu detineant in diuersorio, atq; ita ipsi anceps periculum carcerum incurrant. Neq; tamen ita rigidus & seuerus Cato ius dicens esse debet, vt ob modicum interuallum temporis, infra quod pro sua & suorum, quos secum adduxit alimentatione in diuersorio, vel alibi commoratur, statim procedat ad compedes, cum tempus in dubio relinquatur arbitrio iudicis tanquam boni viri. arg. l. vir bonus 18. ff. iudicatum solui, ita, vt a securatus, meridiano, vel nocturno tempore in loco iudicij saltem requiem suam habere, & corpus curare possit. arg. l. Medicus 26. vers. respondit cum l. operarum 50. ibi: in omnibus tempora ad curam corporis necessariam relinquenda. ff. de operis libert. nisi forte, prout crebro fieri solet, securitas praestita sit ad longius, & tamen praefinitum tempus, puta trium mensium, Wir wollen dir Geleht zu rechte / vnd vor vnrechter gewalt auff drey Monat lang hiermit gegeben haben: Quo casu, durante illo trimestri, non tantum in terminis iudicialibus, sed etiam extra illos dies iuridicos, reus in loco iudicij coepti secure commorari potest, ita Nellus in tractatu de bannitis in tertia parte secundi temporis num. 18.
- 245 ita tamen, vt sciat a securatus, illud ipsum tempus praefixum in dubio, & nisi expresse dicatur, quod de utili tempore senserit concedens, continuum esse & de momento ad momentum currere. Abbas in capite finali. in fine. extra. de electio. glossa in rubric. ff. de diuer. & tempora. prescrip. verbo. Sed hic notandum. ibiq; & Bart. num. 5. notat, tempus in dubio semper accipi de continuo, nisi expresse dicatur, quod sit utile, quod & probat idem Bar. in l. genero 8. nu. 3. ff. de his qui notantur infam. item Paris. cons. 37. nu. 28. vol. 3. & Anton. Bardus de tempore utili & continuo cap. 8. nu. 1. ac ita quotidie practicatur, & prioris quidem limitationis, quando nimirum illa generalitas securitatis opponitur termino, ad quem fit citatio, manifesta ratio est, quod concedens ex mentione termini iudicialis, ad quem citatur reus, intelligitur habuisse respectum ad illum praesentem & iudicalem terminum, ad eumq; direxisse literas salui conductus, non autem ad futuros, vel ad totam causam, cum qualitas verbi adiecta, intelligatur secundum tempus verbi, cui adiecitur. Bar. in l. in delictis 4. §. si extraneus. in prin. cum l. quod ait 31. §. Iulianus ff. de noxal. actio. l. si tutoris §. f. quod iussu. l. si alienum. de hered. Instit. ac facit text. optimus in l. de accessonibus 14. §. f. in fin. ibi: illo tempore, quo contrahetas, videris consensisse ff. de diuers. & tempora. prescrip. adeoq; tunc illa indefinita & generalis concessio non est trahenda ad tempus durantis totius instantiae vel causae, sed tantum de prima vice intelligitur. Quod ampliatur etiam eo in casu, vbi petitio pro securitate fuerit generalis & indeterminata, ac sequitur etiam generalis & indeterminata securitas, Es bittet der supplicant in gemeine geleht / zu ausführung seiner vnschuld / vnd die forma securitatis lauret auch in gemeine: Wir geben dir zu ausführung deiner vnschuld ein geleht zu rechte vnd vor vnrechter gewalt. Nam & tunc communiter concluditur, hanc securitatis concessionem sub dubio, solum ad primum terminum restringendam esse. Pan. inc. innouamus. num. 2. vers. aus fuit petitio facta indeterminate & generaliter, & subsequitur concessio securitatis eodem modo generaliter, & indeterminate, ext. de reuenga & pace. & ita cenleo accipiendum esse apud Bartolum illud membrum in d. l. 1. num. 5. ibi: si verò fuit indeterminata petitio, & determinata (ut in meo exemplari habetur) concessio, pro vocabulo (determinata) legendum indeterminata ff. ad l. Iul. maiestatis. eamq; sententiam probat & sequitur Nellus in tractatu

tractatu de bannitis, in 3. parte secundi temporis, q. 17. nu. 18. vbi addit, quando-
 docunq; securitas datur sine adiectione certi temporis tunc intelligitur con-
 cessa pro vna vice tantum, secus, si concedens determinet aliquam temporis
 quantitatem, ad quam duret ista pax, quo casu etiam si semel ex loco recedat
 citatus, & deinceps reuertatur absq; alia renouatione salui conductus, se-
 curitas ipsi seruanda erit, eo quod tempus factæ pacis nondum est termina-
 rum. Nullus vbi proximè. Et si verò istud videatur esse absurdum, tùm, ²⁴⁸
 quia responsio conformis intelligitur esse petitioni vel interrogationi, arg.
l. si sine 9. §. qui interrogatus. de interrog. actio. l. Aurelius 28. §. Stichus. de libera.
leg. cum §. praterea. Instit. de inutilib. stipula. l. 1. §. si quis ita. & §. si quis simplici-
ter. de verb. obl. pro quo & facit textus in c. inter dilectos. §. caterum priuileg. in
verb. ex forma petitionis. extra. de fide instr. tùm etiam, quod valdè durum &
 laboriosum est, ita de tempore in tempus petere renouationem salui condu- ²⁴⁹
 ctus, prout in cautione de non offendendo scribit Bar. in *l. illicitas 6. §. ne poten-*
tiores. n. 7. ff. de of. pres. p. l. benè à Zenone 3. in final. verbum: ibi maneat plena dona-
tio, nullo alio confirmationis tempore expectando. C. de quadrienn. prescrip. quod &
Francisc. Hercul. probat in tractatu cautionis de non offen. cap. 8. n. 7. tamen cum
 iudex ipsemet interpretes sit suæ concessionis & suorum verborum. Bar. in *l.*
si quis à filio. 32. §. si quis plures. n. 2. ff. de lega. 1. c. consultationi tua. ibi gl. verbi.
competenti. extra. de tempor. ordina. vbi glossator infert: vbiunq; tempus non est ²⁵⁰
 determinatum, illud relinqui iudicis diffinitioni, & est textus ad hanc rem
 optimus in *l. 1. §. ait Prator. ff. de iure delib.* vbi habetur, quando agitur de
 tempore, & Prator non adijcit diem, sine dubio ostendi, in ius dicentis pos-
 testate esse, quem diem præstituat, inde est, quod Dd. in hac materia con-
 cludunt, concessionem securitatis, in quantum tempus durare debeat, resi-
 dere in arbitrio iudicis. Bart. & omnes in *l. illicitas 6. §. ne potentiores. & in l.*
denunciamus 5. C. de his qui ad Eccles. confug. quod & Guil. de Cuneo innuit de secu-
ritate. num. 35. ideo periculosum videtur à sententia Bartoli in d. l. 1. num. 5. ff. ad
l. lul. maieft. recedere, Abbas in c. innouamus. num. 2. de treuga & pace. idq; ²⁵¹
 vel eo nomine multò magis, quod hæc cautio salui conductus concernit
 interesse partium, maximè in criminalibus, vbi accusator mavult malefacto-
 rem detineri in publicis vinculis, tùm, vt facilius & citius de ipso vindicta
 sumi possit, tùm etiam, vt euitet longas ambages & circuitus, item expensas
 litium, in quibus fatigari contingeret accusatorem, si reus libero aëre fruc-
 retur, adeò, quod fortè tandem grauatus illis longioribus molestijs, sumpti-
 bus actor eremodiciu contrahere compelleretur, contra *c. finem litib. extra.*
de dolo & contumac. l. properandū in princ. 13. C. de iudic. l. litib. 20. C. de agric. &
cenfit. cum reorum proprium sit fugere. ideoq; Massuerius in suo libro de ²⁵²
 exceptionibus inscriptionem fecit fugitiui. Massuerius in fugitiuo sub finem
 proxiij à fugiendo per §. quia verò autem. de exhib. & introduc. res. colla. 5. cum
l. 2. §. 1. de iura. calum. & publicæ pacis concessio, ad instar cautionis de non ²⁵³
 offendendo, causæ cognitionem desideret. Herculanus in tractatu cautionis
 de non offendendo. cap. 3. num. 6. post Bart. in *l. capitalium 29. §. ad statuas. n. 1. ff.*
de poen. & alia iura per Herculanum, vbi proximè allegata, causæ autem co-
 gnitio citationem partium desiderat. *l. in causa 16. §. causa enim cognita. ff. de*
minor. Per quemcunq; enim actum iudiciarium læsio partis sequi potest, ²⁵⁴
 necessitas desiderat, eas vtrumque pro suo interesse ad hoc citari. *l. de uno*
quoq. 47. ff. de re iudic. l. vbiunq; causa cognitio 105. n. 1. & 2. de reg. iur. ideo ²⁵⁵
 intelligitur saluus conductus in genere datus esse citra præiudiciu partis, &
 restringi.

restringitur solum ad primum terminum, ubi ut plurimum hæc disputatio primo loco incidit, quod nimirum reus petit plenam securitatem, ut per totum tempus durantis litis, liceat ipsi in loco iudicii, apud & inter suos commorari, & deliberare cum amicis & cognatis suis super defensione sua innocentie, econtra verò pars adversa in contrarium urget detentionem vel incarcerationem personæ, utroque ius suum in meliore forma, prout potest, pro & contra deducendo, tandem eò deuenitur, ut ex utraque parte concludatur ad sententiam, & requiratur super isto articulo consilium apud iureconsultos, quod ut plurimum eò dirigitur, si factum sit tale, quod admittat relaxationem carcerati, sub fideiussoribus, ut in certam summam pecunie, secundum videlicet conditionem personæ, eiusque facultatum, reus cautionem idoneam præstet, datis pignoribus aut fideiussoribus, quod in singulis terminis iuridicis personaliter compareat, & sistatur reus in iudicio, usque ad sententiam diffinitivam. Quam si præstare nequit, aut recusat, in carcerem pro custodia conijcitur, ibi duraturus, usque ad probationem suæ innocentie, vel usque ad litis terminationem, per ea, quæ tradit Hippolytus in tractatu de fideiuss. num. 209. post Bart. in l. 1. nu. 1. ff. de custod. reorum. An autem, & quibus in casibus, item, quo pacto reus sit relaxandus sub fideiussoribus de iure civili, item Saxonico, ea de re plenius egimus in secunda parte huius operis cap. 3. num. 74. cum seqq., ad quæ hoc loco remitto Lectorem.

Quintò fallit, quando allegaretur periculum guerra vel belli in terris intermedijs per quas transire oportet citatum ex alieno territorio. Neque enim tunc excusaretur absens per exceptionem loci non tuti, vel non habitæ securitatis, cum sibi imputare debeat, quare saluum conductum à Ducibus belli, pro secure commendo & remeando non petiuerit. Felinus in d. c. accedens 2. num. 4. per ea, quæ notat Anton. de Butrio in c. cum dilecti. num. 26. extra. de dolo & contumacia in novis, ex quo per ipsum stetit, facere sibi tutum iter, si voluisset, adeoque volens videtur pati hoc impedimentum, quod facile valuit submouere. Bald. in l. quib. diebus 40. in princ. per illum tex. & in l. iure civili 24. de condit. & demonstr. l. sed & si per prætorem 26. §. 1. ff. ex quibus caus. maior. l. quæ sub conditione 8. §. quoties de condit. institut. nisi fortassis etiam à Duce belli non satis tutum sit, securitatem consuetam petere, vel si petita ab eo impetrari nequeat. Felin. in d. c. accedens vers. secundò aduerte. Pro quo faciunt textus insignes. c. imputari. & c. cum non stat per eum extra. de reg. iur. in 6. ac notat Iason. in l. 2. §. quod diximus. nu. 9. ff. si quis cautio. ubi & alteram sublimitationem huius fallentie traçit, si nimirum, in loco, ad quem citatur, grassetur pestis. Iason in d. §. quod diximus. num. 12.

Sextò & ultimò fallit, quando affecuratus per saluum conductum in loco iudicii, vel transitus, ipse aliquid violenter, vel contra pacem publicam committeret, offendendo videlicet adversam partem, aut alios eorum locorum homines, verbis, vel armis, quo casu saluus conductus ipsi licite violatur Angelus de Aretio in tract. malefic. verbo fama publica nu. 60. ac notat glossa in c. noli existimare. in vers. si ipse non servat fide, cum alijs concordantibus ibidem adductis 23. quest. 1. Hic enim locum habet: Frangenti fidem, fides frangatur eidem. l. cum proponas 10. §. inter. ibiq. glossa & Iason n. 5. & 6. c. de pactis. gl. cum inter R. seniore. ibiq. Batriensis. extra. de electio. & in c. pervenit c. de iure iur. l. quero 54. §. inter locatorē. in fine. ff. locati. Unde est, quod instrumen-

tis securitatum hodiè communiter vſitatum ſit apponere clauſulam: Da-
mus tibi pacem & ſecuritatem contra vim iniuſtam, ita tamen, vt viciffim tu 261
quoq; pacificum te & modèſtum exhibeas: Wir geben dir Geleyte zu recht
vnd vor vnrecht gewalt/ doch alſo/ das du dich hinwieder auch geleytlichen vors
halteſt. arg. l. ſi quis maior 41. C. de tranſact. cùm aſſecuratus nequeat ſe iuuare
ex cautione ſecuritatis, quàm ipſe oppugnauit, vel violauit c. ex eo extra. de
reg. iur. in 6. l. Papinian⁹. 8. §. ſi ex cauſa. cum l. Titia 13. ff. de inoffic. teſtam. & l. ſi
teſtamentum falſum 6. de petit. hered. ac notat Ang. in l. 1. §. non fuit autem. verſ.
maximè ſi aduerſus hoſtem. ff. de dolo malo. & Ludo. Rom. in l. 3. §. ſi quis ſeruum.
de acquir. poſſeſſ. De alijs verò exceptionibus impediètibz executionem pa-
ratam, videantur, quæ tradidimus in tertio capite partis tertię no-
ſtri operis, & de exceptione ceſſionis bonorum, item mo-
ratoriæ ſolutionis in capite 4. partis 1. & ſparſim
per totum Tractatum,

S V M M A R I V M CAPITIS II.

1. Statutum tribuens paratam execu-
tionem, non obſtante aliqua ex-
ceptione, non excludit notorias &
in continenti probabiles, de quibus
poſterioribus hoc toto c. agitur.
2. Vox, in continenti, mox, ſtatim, con-
feſtim, illico, denotare videtur mo-
mentum temporis præſens.
3. Exceptio peremptoria, vt excludat
paratam executionem, videtur
probanda eo ipſo tempore, quo ob-
ijcitur: Contrarium tamen veri-
us. 4.
5. Vocabulum, in continenti, nonnun-
quam accipitur infra triduum,
nonnunquam infra decendium. n.
6. quæ interpretatio etiam hoc lo-
co non valet 7. item pro arbitrio
iudicis moderandum. 8. quod ex-
emplis probatur, quibus in caſibus
id procedat. 9.
10. Mox, in continenti, denotant tē-
pus non maximum, neq; mini-
mum, ſed quoddam medium tem-
pus inter probationem paratam,
& eam, quæ requirit altiore in-
dagine. num. 12, 14.
11. Adulterum cum filia deprahen-
ſum parenti licet occidere.
13. Debitor etiam ſi poſt interpellatio-
nem in mora conſtituatur, tamen
creditor non ſtatim cum ſacco debet
eſſe paratus.
15. Boni viri arbitrium debet reſtri-
ctū eſſe ad limites legiſ, ſive ſtatuti lo-
ci.
16. In continenti liquidabilis exceptio
dicitur quæ probari poteſt infra
tempus àurantis proceſſus execu-
turi.
17. Quæ exceptiones dicantur altio-
rem indaginem requirere.
18. Solutionis exceptio dicitur in con-
tinenti liquidabilis, quæ poteſt pro-
bari infra tempus indicatis ad ſol-
uendum indultum, quod in foro
imperij eſt tempus quadrimeſtre,
in foro Saxonico trium quaterde-
narum. 19.
20. Forma præcepti executuri.
21. Quomodo hoc caſu procedendum
iure communi, & de conſue-
tudine Saxonica quid obtineat. 22.
23. Probatio exceptionis in continen-
ti verificatur in inſtrumentali
probatione, non autem in ea, quæ
fit per teſtes.
24. Creditori non decernitur execu-
tio parata: niſi debitum ſit in con-
tinenti liquidabile per inſtrumen-
tum, aliàs remittitur ad ſolemnia
ordinarij proceſſus. 25.

26. Actor & reus circa probationes indicantur ad paria.

27. Executio in processu rejiciuntur omnes exceptiones, quæ remorantur processum, ideoq; tunc debitor remittitur cum ista exceptione ad aliam instantiam, post factam executionem. num. 28.

29. Executio in processu tantum exceptiones audiuntur, quæ vel de presenti notoria, vel in continenti hoc est, infra tempus executioni præfixum liquidabiles sunt.

30. Appellatio species est quadam defensionis innocentie, non autem debet esse præsidium iniquitatis,

num. 31. igitur de causa grauaminis appellantis debet de presenti constare. 32.

33. Appellatione pendente nihil innouandum, nisi appareat: eam formulam esse.

34. Confessus non appellat.

35. Restitutione in integrum postulata nihil innouandum: nisi appareat malitiosè eam interponi pro retardando processu litis.

36. Appellatio, quibus in casibus non admittitur, ne quidem ob in integrum restitutionem, vel supplicationem partis executio retardanda venit.

CAPVT SECVNDVM. DE EXCEPTIONIBVS IN CONTI- NENTI PROBABILIBVS.

IN PRÆCEDENTI CAPITULO NUM. 47. PRÆMISIMUS, super illa quæstione: an statutum vel pactum tribuens paratam executionem instrumentis, non obstante aliqua exceptione, vel nulla obstante, nisi solutionis, intelligatur excludere, indefinite & indistinctè quascunque alias exceptiones? Doctores communiter concludere, quòd eo non obstante, admittantur saltem exceptiones notoriæ, quarum videlicet probatio de presenti facile haberi potest, item aliæ, quæ in continenti probari possunt. Decius in d. c. ex parte 2. num. 14. fall. 5. iuncto num. 16. fal. 17. ibiq; Felin. num. 7. & 9. extra de off. deleg. & in c. exceptionem. num. 36. de except. Socin. in c. vn. num. 27. de litis contestat. Bar. in l. f. ff. pro suo. & l. cum quærebatur 13. num. 3. iudicatum solus. Wesenb. cons. 6. num. 66. parte 1. Panor. in c. literis. num. 30. extra. de restit. spol. Cumque de notorijs, quantum sufficit, in priori capite egerimus, restat, vt hoc loco explicemus, quæ dicantur exceptiones in continenti probabiles. Qua de re magna est altercatio inter Doctores: quid dicatur in continenti fieri? vel, in continenti probari? Aliqui enim in ea sunt sententia, quòd reus in continenti, sine aliquo spacio vltioris temporis, habeat paratam probationem exceptionis peremptoriæ, per quam intendit litis contestationem, aut processum executionis impedire, adeò vt dictio in continenti, sicut & vocabulum, mox, illicò, statim, confestim, de sua propria significatione, videatur importare momentum temporis præsens, sine aliquo interuallo, ita, vt vno eodemq; die probetur, quo obijcitur. Bart. in l. 1. num. 33. ff. si cert. pet. & idem Bar. in l. 3. numer. 2. per illum textum. hodiè constat hodiè agatur ff. vt in possess. leg. ser. causa esse lic. ac facit l. continuus 137. iuncta ibi gl. de verb. oblig. vbi actus stipulandi & promittendi debet esse continuus, non interpolatus, ita, vt partes interim discedant ad alia negocia, Istud enim inutilem efficeret obligationem. l. 1. §.

In continenti
quid dicatur
facit.

1. eod. tit. Ac quod exceptio peremptoria, ad hoc, vt impediatur litis contesta-
tionem in ordinarijs, aut executiuum processum in executiuis causis, debeat
probari & liquidari eo ipso die & tempore, quo obijcitur, per exhibitionem
nimirum instrumenti, antequam ad alios actus diuertatur, tenet conclusiue
Berons in c. 1. num. 38. extra. de restit. spol. Pro quo facit gl. notabilis. *ver-*
bo imminere mox. in §. 1. auth. de incestu nupt. colla. 2. vbi innuit Accursius, vo-
cabulum, mox & similia, adeo intelligi sine dilatione temporis, vt in poena
priuationis apposita priuent statim & ipso iure, non expectata aliqua sen-
tentia declaratoria. *Quam glossam pro signanda citat Balanus in l. Gallus 29. §.*
ille casus. num. 4. ibiq. Ioan. de Imol. 1. ff. de l. b. & posthum. hered. instit. & se-
quitur Ludovicus Romanus sing. 1. numero 2. ac probat Wesenbe. cons. 6. num.
68. parte 1. post Bartol. in l. 4. §. condemnatum. num. 4. ff. de re iudic. & in l. fin.
numero 4. C. de compensat. Alex. de Imola. cons. 106. num. 6. & 7. volum.
2. Felin. inc. cum contingat. num. 18. extra de offic. deleg. Verum hæc in-
terpretatio in terminis propositi nostri consistere non potest. Si enim pro-
batio in continenti accipiatur de ea, quæ illo ipso die, quando obijcitur, li-
quidabilis est, iam nihil differt à notoria, cum tamen Dd. omnes hæc duo
probationum genera inter se distinguant. *Decius in d. c. ex parte 2. nume-*
ro 14. & 16. Felinus 7. & 9. extra. de offic. deleg. Aliqui istud verbum, in contio-
nenti accipiunt de probatione fienda infra triduum. *arg. l. fin. in verb. illis*
id est, intra triduum proximum arbitros eligendos. C. de iudi. iuncta l. f. in ver-
bis: ex continenti, id est, triduo proximo principalis debet contradicere errori sui
advocati. C. de error. advocat. Sicut & alij probationem in continenti intel-
ligunt de probatione infra decendium. *arg. l. promissor Stich. 21. §. si sine*
die. ibi: confestim tecum agi poterit, sed modicum tempus statuendum est, non
minus decem dierum, ut exactio celebretur. ff. de constit. pec. ac facit l. duos reos.
6. §. duo rei, de duobus reis stip. Verum ea quoque interpretatio hoc casu lo-
cum obtinere non potest, ex quo ipsa lex in prædictis casibus specialibus in-
terpretatur veritatem vocabuli in continenti pro triduo vel decendio. Quod
non est in materia nostra, *arg. l. f. C. de ll.* Sunt etiam, qui simpliciter te-
neant, per dictionem, in continenti, denotari modicum intervallum tem-
poris, arbitrio iudicis relinquendum. *Dec. in c. prudentiam. §. sexta, super gl.*
verbi terminum competentem. ext. de offic. deleg. & Rom. cons. 244. nu. 6. Arg.
in l. si ventri. 24. §. f. in princ. ff. de reb. author. iudic. poss. per l. 1. de iure delib.
Aymon Crauet. cons. 156. n. 17. parte 1. Quod vel in primis tunc procedit, quan-
do creditor citari fecit reum ad præsentiam iudicis, non expressa causa, quare
citetur & quid ab eo petatur (prout crebrò fieri solet.) Si enim in termino præ-
fixo alleget reus exceptionem peremptoriam, offerendo se de hoc ad paratam
probationem per cautionem creditoris de recepto, cuius tamen originale
ipse tunc ad manum non habet, ista est iusta causa concedendi reo inducias,
item dilationem modicam ad producendum tale instrumentum, cum præ-
ter omnem spem ad iudicium tractus fuerit. *l. si quando 2. ibi: ad proferenda*
instrumenta. C. de dilation. iuncta l. purè. 5. §. f. ff. de doli except. Quis enim eos in-
cuset, qui quod facere debuerant, præditi temporis breuitate, vel negocij
ignorantia, facere non potuerunt. *arg. l. 1. §. f. C. de annal. except.* Idemq; est, si
reus cautionem de recepto, per quam liquidè probatur solutio, ad manum
habeat, creditor autem nolit suam syngrapham recognoscere, quo casu, vel
alius terminus ad recognoscendum indulgebatur, aut, ad instantiam rei, in-
strumentum recognitum pro confessato habebitur, *secundum ea, que in ter-*

- tia parte huius operis. cap. 1. num. 126. & cap. 8. nu. 18. latius fuerunt examina-
 nata. Ac quod probatio requisita in continenti committitur iudicantis ar-
 bitrio, istud tenet post gl. ibidem Cynus in l. f. num. 18. Bart. 4. ibiq. Bal. 4. C.
 de compen. Dec. in l. f. num. 22. ibiq. Sapia 39. Zuchar. 322. Bal. 33. & 34. C. de
 edict. D. Atr. toll. & idem Bal. in l. per hanc. 4. nu. 11. C. de temp. appell. & in l. 2.
 in p. C. de edicto D. Atr. toll. Alex. de Imo. cons. 106. nu. 2. vol. 2. Menoch. de
 10 adipisc. poss. remed. 4. num. 772. Et quod dictio, in continenti, non præcisè
 de momento temporis sit intelligenda, sed accipienda cum aliquo spacio
 temporis, probat tex. l. 1. §. si quis ita. verb. in continenti accipiendum esse cum
 aliquo spacio temporis ff. ad l. Falc. ac not. gl. l. 1. ff. de iure delib. quod videlicet
 neq; maximum neq; minimum sit, & quod magis intellectu percipi, quam
 elocutione exprimi potest. l. quo enim 12. ff. rem ratam habere. l. ratum. 13. de
 solut. ac tradit gl. in c. quam sit verb. quam citius. ext. de elect. in 6. & c. an sit. de
 appell. quo de videantur qua tradidimus in 3. parte nostri operis c. 4. nu. 4. 5. & 6.
 Vnde, quantumvis parenti deprehensum adulterum cum filia in continenti
 11 occidere liceat, ita, ut propè vno ictu & impetu utraque cædes perficiatur, ta-
 men; si prius adulterum occidit, aufugiente filia, & aliquot horis interpo-
 sitis, à patre ipsa quoq; interfecta sit, in continenti occidisse dicetur. l. quod
 ait 23. §. f. ff. ad l. Iul. de adult. Sicut enim per verba, in continenti, & similia,
 non permittitur moratoria vel longa cunctatio; ita nec præceptis festinatio
 præcipitur. referente IC. in l. tutor qui repertorium 7. in f. de administ. tut. & l.
 edicto 13. §. cum ante de iure fisc. Ex quo saltem aliquod intervallum temporis,
 ex natura actus requisitum, interuenire debet, infra quod iussus parere legi
 vel ius dicenti possit. l. continuus 137. in prin. ibi: ut aliquod momentum nature
 interuenire, de verb. oblig. ac facit l. 2. §. si mater. iuncto §. confestim. ad SC. Tertyll.
 vbi IC. edictum prætoris de confestim petendo per matrem liberis tutore, in-
 terpretatur de tempore utili, non continuo, puta, quod primum potuit, non
 12 impedita valetudine, vel per absentiam prætoris. Et ita capitur verbum, in
 continenti, pro quodam medio inter probationem paratam & inter indig-
 gentem altiore indagine. Fel. in c. exceptionem. num. 36. in vers. sed Bartolus in
 l. f. ff. pro suo. extra de excep. Ideò alibi deciditur: istud intervallum tempo-
 ris ex æquo & bono dijudicandum esse. arg. l. 2. §. si non propter. vers. si quis ta-
 men. si quis caut. iud. sisti. l. si domus. 71. §. in pecunia: vbi istud notat Bar. in prin. de
 leg. 1. Sic, licet debitor post interpellationem statim constituatur in mora. l.
 13 mora 32. ff. de usur. tamen istud spacium, quo soluere debuit, arbitratui boni
 viri relinquendum est. arg. quod de collatione deciditur in l. si quis filium. §. §. sti-
 pulatio de collat. bon. Neq; enim è vestigio deliquit reus, si non protinùs bo-
 na sua distraxit, ad redigendam ex ijs pecuniam. l. diuortio. 35. de negot. gest.
 & §. fin. Instit. de inutil. stip. & alibi dicitur: quod reus non illicò possit cum
 sacco paratus esse ad soluendum. l. quod dicimus. 105. & l. ratum. 13. de solut. l.
 quo enim 12. rem ratam haberi. Quod vel ex ratione magis suadetur, cum in
 facultate quidem actoris positum sit, quando experiri velit, reus autem igno-
 rat. quando conueniatur, ita, ut de improviso quasi trahatur in iudicium. l. pu-
 14 re. §. §. f. ff. de doli mal. & met. except. l. si quando. 2. in f. C. de dilation. Ac, quod
 vocabulum in continenti, in hac materia non accipiatur ita strictè & præcisè
 sed pro quodam medio inter probationem paratam, & inter indigentem la-
 tiore indagine, probat Bar. in l. f. nu. 3. ff. pro suo & l. cum querebatur. 13. nu. 3.
 indicat. solui. Ant. de But. in c. veniens. 2. num. 11. extr. de testib. & cum eo trans-
 ire videtur Felinus in d. c. exceptionem. num. 35. post medium, extra de excep. ac

sequitur Menoch. de recuperan. poss. remed. 1. nu. 259. & 260. post Nevizanum cons. 66. num. 8. Calcanes cons. 16. nu. 4E. Ea; sententia, quod nimirum iudex habeat arbitrari tempus in continenti probandæ exceptionis, crebrior & communior est, eodem testante Menochio. de arbitr. iud. lib. 2. centur. 1. casu 12. num. 4. in f. & q. 53. lib. 1.

Ceterum, ulterius ambigitur, an iudex habeat ita laxum arbitrium, ut pro motu sui animi in processu executiuo possit etiam longiorem dilationem ad probandum de opposita exceptione dare, atque ita remorari executionem? super quo respondendum est: quod istud arbitrium iudicis, tanquam boni viri, non sit liberum. Neque enim ex arbitrio capitis sui quid facere debet. c. iudicet. 3. quest. 7. sed regulandum à lege scripta vel consuetudinaria. Bart. in extravaganti ad reprimendum. verb. videbitur. num. 8. & importat voluntatem, ad limites iuris scripti restrictam. Bar. in l. si sic legatum. 75. num. 1. ff. de l. g. 1. per l. vir bonus 18. iudicatum solui. l. continuus. 137. §. cum ita de verb. oblig. & idem Bartol. in l. alio. 9. num. 9. de alim. & cibar. leg. Hinc est, quod Horatius lib. 1. epistol. ad Quintium sequente disticho describit vel definit bonum virum:

*Qui consulta patrum, qui leges iuraq; servat,
Quo multa magnaq; secantur iudice lites.*

cuius dictum citat Menoch. de arbitr. iud. in proemio. num. 6. & alibi scriptum reliquit Alex. quod iudex eo casu debet arbitrari, secundum statuta loci. Alex. de imol. cons. 129. num. 2. vol. 2. per l. 1. ff. de arbit. & tangitur in tertia parte huius operis. cap. 6. num. 7.

Ideoque quando contra processum executiuum opponitur exceptio, distinguunt Dd. an ea possit liquidari vel probari saltem summarie, infra tempus, ad quod durat instantia ipsius causæ, ut tunc eam admittat, tanquam non requirentem altiore indaginem, alias secus. Angel. in l. ille à quo 13. §. si de testamento. num. 4. ff. ad Trebell. ac sequitur Alex. cons. 166. num. 6. & 7. vol. 2. & ante eum tenuit Bartol. in l. si is. à quo 3. num. 3. ff. ut in possessione legat. ser. caus. & in l. 4. §. condemnatum. num. 4. de rei iud. ubi refert: sicut in executionis causa vertitur cognitio, ut primo fiat missio in mobilibus, deinde in immobilibus, & postea in iuribus. l. à domino Pio 15. §. in venditione. eo. in. ita, si infra tantum tempus potest expediri ista exceptio remoratiua executionis, dicetur probationem in continenti habere. Idemq; Bart. in d. constit. ad reprimendum. verb. summarie. num. 30. & concordat Alex. in l. 2. num. 2. C. de edicto. D. Adr. toll. ibiq; Salic. num. 5. & Ioan. Francisc. R. pa in d. l. 4. §. condemnatum. num. 32. & Antonius de Canario de execut. instrum. quest. 9. num. 19. ubi addit, quod illæ demum exceptiones dicantur altiore indaginem requirere, quæ non possunt examinari infra tempus, quo processus executiuus expediretur, si dicta exceptio opposita non fuisset. Et hoc est quod notat Butriensis, summariam probationem & in continenti dici, quæ non exigit plus de tempore, quam requirat executio, Anton. de Butr. in c. veniens. 2. nu. 11. extra de testibus. & ibidem Fel. num. 15. istud clarius explicat, ubi secundum eum, iudex illam probationem exceptionis arbitrari debet in continenti factam, quæ potest expediri infra illud tempus, quo duraret processus iudicialis, si exceptio non fuisset opposita, ac sequitur 194. de Imo. in clem. 1. nu. 12. de rei iud. & Fel. in d. c. exceptionem. num. 36. vers. cogitabam. & August.

August. Berous conf. 56. num. 8. vol. 2. item Meno. de arbit. iud. lib. 2. cent. 1. casu 18. num. 4. Licet autem Panor. in d. c. *veniens* 2. num. 11. ab hac sententia recedat, concludendo, quod iudex debet arbitrari magnam vel parvam dilationem ad probandum exceptionem, secundum quantitatem & qualitatem causæ, cum quo transit ibidem etiam Imola, & Bald. in l. 2. num. 1. C. de edicto D. *Adr. toll.* & in l. si ex falsis 42. num. 11. C. de transact. & l. 1. num. 4. C. ut in poss. leg. & in l. f. num. 5. C. de ord. cog. item Cynus in l. f. nu. 18. C. de compensat. tamen prior opinio magis videtur frequens & communis esse, & plus habet æquitatis, per l. si is à quo 3. ff. ut in poss. leg. ser. caus. Et quod iudex ita debeat arbitrari quemadmodum declarat Bar. in d. l. 4. §. *condemnatum*. concludit ibidem Alex. de Imo. num. 30. ubi addit, cum ista sententia Bartoli transire omnes Dd. in d. §. *condemnatum*.

18 Ex quo nunc infertur, exceptionem solutionis, quam reus obijcit executioni, in foro imperij, dici probabilem in continenti, quæ potest liquidari infra tempus quadrimestre, miserationis gratia indultum condemnatis priusquam videlicet deveniatur ad paratam executionem. argumento l. f. C. de usur. rei iudic. iuncta l. debitoribus 31. & quæ ibi notant Dd. ff. de re iudic. Adeoque quantumvis debitor, qui pulsatur processu executivo, citatus ad præsentiam iudicis, non habet de præsentì & in promptu paratam probationem: tamen si alleget, se in continenti probaturum exceptionem suam, ius dicens suspendet interim executionem, admittendo reum ad probationem, quo casu sufficit, si infra illos quatuor menses producat suas probationes, cum quibus si fidem faciat reus iudici de sua exceptione, ab executione in totum cessare debet, eamque denegare petitori.

19 Neq; dissimiliter iudicandum est de termino executionis iuris Saxonici, qui regulariter est trium quaterdenarum. Landrecht lib. 1. art. 70. ibiq; gl. nu. 9. & lib. 2. art. 24. in pr. ac fac. Weichb. art. 27. & 64. Quo de resrò videantur, quæ dicta sunt in tertia parte huius oper. cap. 6. num. 8. Eodemque modo, quando ab initio non citatur debitor ad iudicem exequentem, sed præsupposito debito pro liquido, mittitur reo præceptum executivum, forma eius est, ut infra quatuor menses, vel infra terminum Saxonicum soluat, & quo casu non fiat illud, veniat in termino ad recognoscendum suam cautionem & ad videndum quo pacto procedatur contra ipsum ad executionem, vel ad opponendum causas & exceptiones, quare ad captionem pignorum procedere non debeat, prout hanc formam præcepti executivi tradit Bar. in l. 1. nu. 3. C. de execut. rei iud. & Specul. tit. de sententia & quæ ipsam sequuntur. §. species. num. 4. Quo de videatur latius in tertia parte huius operis. cap. 8. numer. 12. Adeoque apparet per prædictum præceptum informari debitorem de proponendis exceptionibus suis, quas habere se putat aduersus executionem, in termino assignato. Cogitabit itaque medio tempore non tam de exceptionibus impeditivis executionis in termino proponendis, sed etiam de faciendâ tum earum fide, per productionem nimirum instrumenti apothæ, vel quietationis, aut alterius cuiuscunque confessionis creditoris, de facta solutione, cum talis dilatio quadrimestris, vel trium quaterdenarum, aut alia statutaria, data ad soluendum, intelligatur tacite habere annexam illam clausulam: nisi infra illud tempus probare possit reus de tali aliqua exceptione, per quam elidat & perimat intentionem agentis, l. si quando 2. ibi: ad pro-

Differentiam vide etiam allegato hic loco supra notatam.

ferenda instrumenta. C. de dilat. & l. purè s. §. ff. de doli mali excep. Vnde videmus, veritatem esse, debitores, quibus, ad instantiam creditorum, fiunt præcepta executiva, primo quoque tempore, precibus oblatis, iudici exequenti significare, quod inique petitor urgeat adversus reum paratam executionem cum ipse suum iam dudum receperit, siue per exolutionem pecunie quæ debebatur, siue etiam per quamcunque aliam satisfactionem, cum qua semel fuit contentus creditor. *argum. l. si rem. §. §. omni ff. de pignor. act.* simul offerendo se ad probationem suæ exceptionis in continenti faciendam, hoc est, in termino pro executione deputato. Et huic sententiæ communi applaudit consuetudo horum locorum, in quibus ius Saxonicum usurpatur, ut nimirum contra instrumentum habens paratam executionem reus non aliter audiatur excipiendo, siue de contractu usurario, siue de alia peremptoria præscriptione, nisi ea liquidari possit, infra terminum ad executionem præfixum. Quod testatur etiam quædam specialis constitutio Electoris Saxonie D. Augusti, beatæ memoriæ, promulgata de contractib. usurariis anno 1583. *sub rub. Von wücherlichen Contracten/ §.* Da aber dennoch einer der dergleichen *exceptiones, ubi dicitur, Wann der debitor dem die Hülffe angekündiget/ binnen dem Hülffstag/ vnd also in continenti seine Exception wieder die Hülffe genugsam beschreibet vnd darthut/ so soll die Hülffe nicht vollstreckt werden &c.*

Porro maius dubium est, an ista probatio exceptionis, quæ obijcitur paratæ executioni in hoc summario iudicio, æquè possit expediri per vivæ vocis testimonia, sicut per instrumenta: quod videbatur, cum testium depositiones eandem firmitatem obtineant, quam fides instrumentorum. *l. in exercendis 15. C. de fid. instrum. & l. 1. ff. eo.* Contrarium tamen verius est, non videlicet sufficere probationem per testes: sed requiri probationem instrumentalem, vel per confessionem adversarii. Hoc namque iuris est in creditore vel petitore, cui, licet ex vi statuti vel conventionis executivæ, non denegetur parata executio etiam absque processu solenni & ordinario, per ea quæ concludunt *Da, in l. creditores 3. C. de pignor.* tamen requirunt, isto casu fieri iudici fidem de debito per instrumentum, vel per confessionem adversarii, & non per testes. *Bar. d. l. creditores 3. nu. 15. & 16. ibiq. Salic. nu. 29. & 30. Neguz. de pignor. 4. parte princ. num. 20. vers. secundò restringitur, in verb. quando debitum liquidum est ex instrumento & num. 22. ac Suarezus in enarratione. l. post rem iudicatam 56. in declaratione legis regni. limitat. 3. num. 1. ff. de re iud.* Quod notandum est pro statutis locorum, quæ instrumentis recognitis, sicut & debitis confessatis, tribuunt paratam executionem, sicut patet ex constitutione Electoratus Saxonie *sub tit. Von Brieff vnd Siegel.* Item Ducatus Saxonie per Thuringiam *sub rub. Von bekentlichen Schulden* Ex quo namque statutum, concedens paratam executionem, tribuit beneficium summarie cognitionis, & celeris expeditionis, ideò non extenditur ad probationem per testes. *Felin. in c. sicut nobis. nu. 4. vers. prima declaratio. extra. de re iudic.* ideò tradit Duennas in *fallentijs regularum. reg. 88. verbo. sequestrium*, quòd creditor petens paratam executionem vel manusinjectionem ad bona vel personam debitoris, debeat fidem facere iudici de debito per exhibitionem instrumenti originalis. Et, si quidem cum tali probatione instrumentali non sit instructus, sed offerat liquidationem per testes, iudex aditus denegat ipsi paratam executionem, & remittit eum ad processum ordinarium, *arg. l. 1. C. de execut. rei iud.* Cum examinationem testium præcedere debeat libelli oblatio, litis contestatio & familia. *c. 1. & per tot. extra. ut lite non contest.* Quæ solennia

- lennia infra terminum executioni, per ius commune vel particulare locorum deputatum, expediri impossibile est, ex quo libellus præmitti & litis contestatio sequi debet, & articuli probatorii iudici offerendi, & pars rea cum suis interrogatorijs desuper audienda est, priusquam ad examinationem testium procedatur. De quo requisito cum plenissime sit tractatum in 3. parte huius operis cap. 1. num. 14. 15. 16. usq. ad 35. inclusive, ideo ulterius hic non insisto. Si ut itaq; creditor, qui non facit fidem de suo debito ius dicenti per instrumentum, sed offert liquidationem per testes, repellendus est à iudicio in instantia processus executivi, ita non dissimili modo reus offerens suæ exceptionis, oppositæ ad impediendam executionem, probationem per testes, audiendus non est, ex quo creditor & debitor sunt correlativi, ideoque quod in vno statutum legitur, in altero quoq; statutum esse intelligatur. Bald. in l. f. num. 23. ibiq. Alber. de Rosale. nu. 13. Cyn. 21. & 22. C. de edict. D. Adr. toll. Menochius de acq. sc. poss. remed. 4. num. 53. & 108. per l. f. C. de indicta via, toll. Cui adminicularur, quod actor & reus, circa probationes, iudicantur ad paria, ita, ut nihilo plus faueri debeat reo, quam actori. Alex. cons. 68. num. 5. vol. 3. allegat Azonem in summa. tit. ff. de reb. dub. & gl. c. cum ad sedem. vers. cum pertinentijs. extra. de reslit. spol. maxime in summarijs & executivis iudicijs. Cyn. in l. actor. 23. num. 9. C. de probat. Bal. in l. frustra. 8. nu. 2. C. eo. ac fac. bonus tex. in clem. sepe. S. nos usum huiusmodi de verb. signif. ideo alibi tradit
- 26 Rebuffus in processu executivo repellit omnes exceptiones, quæ tendunt ad differendum vel retardandum quoquo modo processum. Rebuffus de sent. execut. art. 9. gl. 3. num. 49. Ad hoc enim, ne iudex partes suas interponat de parata executione, quæ ex vi pacti vel statuti vrgetur per creditorem, necessarium est ipsi constare de veritate exceptionis oppositæ executioni. per l. hac autem 5. S. non defendi. in verb. constare liquereq. debet pratori. ff. ex quibus caus. in poss. eat. l. f. ibi: si causa sit liquida, nec multis ambagibus innodata. C. de compensat. l. 1. ibi: ad liquidum de auct. a ratione. C. si secun. sup. mul. Et quod probatio, quæ sit per vivæ vocis testimonia, tanquam latiore indaginem requirrens, non sit admittenda in processu executivo, concludit, & bene, meo quidem iudicio, Menochius de arbitr. iud. quest. & causis libro 2. casu 17. numero 7.
- 27

- Ideoq; tunc proceditur, non obstantibus rei exceptionibus, ad executionem paratam, reservato tamen reo suo iure & probatione exceptionis oppositæ, ad aliam instantiam, post factam executionem, Ang. in l. ille à quo 13. S. si de testamento. num. 2. ff. ad SC. Trebel. & in l. si quis 11. nu. 2. C. de pos. Boerius decis. 295. num. 7. Bart. Bal. Salic. Alex. & alij in l. 2. C. de edicto D. Adr. toll. & probatur per c. suscitata. extr. de in integr. reslit. l. 2. C. ad l. Corne. de fals. auth. que supplicatio. C. de precib. imp. offer. Quod ego nunc per triginta annos à senatis iudicibus ut plurimum ita in practica observari memini. Ex quibus omnibus perspicuum nunc est lectori, frustra se fatigasse scribentes, maxime Felinum & Decium in c. ex parte 2. extra. de offic. deleg. Francum in c. 1. de litis contest. in 6. Ioannem de Imo. in l. 1. ff. à quib. appel. non lic. & ceteros Dd. in alijs locis circa specificationem & enumerationem singularum exceptionum, quæ pro impedienda executione parata ex vi statuti vel pacti opponi possunt. Et sufficiebat regulam constituere: quod in terminis processus executivi nulla admittatur exceptio, nisi ea vel de præsentis notoria sit iudici ex actis causæ, vel ex instrumentis productis à reo, iuxta ea que in cap. 1.
- 28
- 29

huius 4. partis diximus: vel sit in continenti, hoc est, infra illud tempus liquidabilis, infra quod processus executiuus aliàs terminaretur, prout notauit etiam Felinus in c. exceptionem. num. 36. vers. secundò fallit, extra. de except.

Appellatio
locum non
habet in ex-
ecutorialib.

Et hinc dubitari contingit, cum appellatio ipsa quoque species quædam sit defensionis, quæ nemini debet denegari. Bart. Socinus cons. 195. num. 3. vol. 2. idem Socinus cons. 39. num. 9. eodem volu. & sub dubio et deferendum est. Ioan. de Imola in c. significauit. extra. de appella. num. 8. & 267. qua mediante, grauatus per sententiam, vel præceptum iudicis, sese tueri intendit contra iniquitatem vel imperitiam primi iudicantis l. 1. ff. de appella. an à præcepto executiuo in casu, vbi executio parata absque alio processu locum habet ex vi statuti in loco, vel conuentionis partium, ad superiorem interposita appellatio valeat, & an iudex primus teneatur deferre tali appellationi? Breuiter, omissis ambagibus, respondetur, in proposito nostro interpositam appellationem non valere. Cum enim executio, quæ ex vi sententiæ, transeuntis in iudicatum, aut ex vi statuti vel conuentionis executiuæ descendit, inter se æquiparentur, prout istud pluribus fuit probatum in tertia parte huius operis. cap. 2. num. 6. & 7. & paulò ante in hoc ipso capite, sicut & in præcedenti diffusè ostensum sit, non impediri paratam executionem, nisi per exceptiones, quarum probatio de præsentī habetur in promptu, vel quæ liquidari possunt infra tempus aut terminum ad executionem præfixum, infertur hinc necessariò, appellationem à præcepto executiuo esse friuolam, ei que deferendam non oportere. Ex quo namque debitum ex producto coram iudice instrumento liquidum & notorium extat, & de præsentī nihil iuris in contrarium apparet ex parte rei, quare suspendi debeat ob introductam appellationem executio, meritò iudex recusando appellationem ad vltiora procedit, ex quo appellationis remedium non ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentie institutum est d. c. cum speciali. §. porro. de appell. & Rebuffus eodem modo scriptum reliquit, appellationem inuentam esse, vt sit præsidium oppressorum, non autem occasio malignantium. Rebuffus de sentent. execut. art. 7. gl. 1. num. 2. ac facit c. cum sit Romana. §. præterea in finalib. verbis. ibi: nisi manifestus sit raptor, iuncto c. peruenit. §. si verò publicus est & notorius c. cum sit. in fine. eo. tit. idque maximè locum habere in executione parata ex conuentione partium, refert Anto. de Canar. de exec. instrum. quest. 47. & latè Benedictus de Bartijs de guarentigijs. par. 2. principali. quest. 13. per bona fundamenta, de quib. ibi, vnde legitur apud Baldum similiter, quòd ab instrumento guarentigia non appelletur. Bal. in addit. ad Specul. post tr. de appell. in speciali rubrica de appellationibus in apposis extrauagantibus illius tituli. §. pro minori. Quod comprobatur in simili solidis & euidentibus fundamentis Romanus cons. 323. num. 5. vbi refert, ideò executionem retardandam non esse, ex quo appellatio vel exceptio deducta aduersus petitem, causa morandæ solutionis interposita esse intelligitur. arg. l. satis apertè. 2. C. de falsis cum l. f. C. de ordine cog. ac, quia versamur in summario & executiuo iudicio, quod non admittit exceptiones, vel contradictiones requirentes longam vel altiore indaginem, frustra prouocatur ad cognitionem plenariam. l. f. C. de compensa. l. 2. C. de edicto. D. Adr. toll. l. ille à quo 13. ff. ad SC. Trebel. l. 3. §. ibidem ad exhib. Et, quòd appellatio super notorio non suspendat executionem, testatur Oldradus cons. 18. num. 3. & Maranta de ordine iudic. parte 6. de appella. num. 175. Vnde rectè concludit Rebuffus de sentent. execut. art. 7. gloss. 1. num. 4. appellatione

- latione non obstante, capi isto casu pignora, addendo tamen ibidem num. 4. & 10. quod pignora ita capta, durante appellatione, distrahi non debeant, quod idem ibidem tradit etiam in gloss. 11. numero 1. & 2. cum gloss. 12. numero 10. Neque
- 33 obstat, quod habetur, pendente appellatione, nihil innouandum, quia istud procedit, quatenus appellatio introducta non est friuola, & frustratoria, ac contra leges vel statuti loci pugnat, quo casu non tenetur deferre appellationi, quam ipsa iustitia caulæ appellanti recidit. Speculat. de appella. §. nunc dicamus. numero 3. ac facit bonus text. in c. cum appellationibus. extra. co. in 6. ubi legitur, appellationibus friuolis neque iustitiam deferre, neque à iudice à quo deterendam esse, iuncto c. constitutis. ext. de appella. ac sequitur Maranta, ubi supra. nu. 171 ex quo probatio instrumentalis, per quam conuincitur in continenti debitor, propter recognitionem operatur vim confessionis,
- 34 quo casu appellatio prohibita est. Decius in c. cum speciali §. porro. de appell. per l. 2. C. quorum appell. non recip. Pro qua sententia stringit etiam c. suscitata. ext. de in integr. restit. ubi petitio in integrum restitutionis denegatur ei, qui ex praesumpta malitia pro differenda executione isto remedio uti intendit, ideoque medio tempore proceditur ad executionem, ita tamen, ut aduersarius idoneam cautionem præstet de stando iuri in ordinario iudicio. d. c. suscitata. Etsi namque postulata in integrum restitutione, omnia debeant remanere in priore statu, ita, ut nihil innouetur. l. vn. C. in integr. restit. postulata. tamen istud verum, quando causa restitutionis euidentis est, aliàs secus, maximè, ubi præsumptio retardandi processus militaret contra postulantem, ut Maranta ubi supra & nu. 98. per c. suscitata ubi Ant. de Butr. num. 17. Abb. 7. & in c. tam ex literis. ubi idem Abbas num. 17. de in integr. restit. Bart. in l. defendente 21. ff. de autor. tut. Rebuffus de sent. exec. art. ultimo. gl. 1. nu. 11.
- 35 Ant. de Canario de exec. instrum. quest. 21. nu. 49. & 50. Sicut idem etiam fit in supplicatione, interposita à sententia vel decreto iudicis, qui non est appellabilis, quo casu, eodem modo non impeditur parata executio, præstita tamen condigna satisfactione de restituendo rem cum interesse, si postea contingat sententiam retractari, de quo Speculator in tit. de supplica. §. differt. nu. 3. ac facit autem. que supplicatio. ubi Bal. nu. 2. C. de precibus imper. offer. ac notatur supra in primo capite huius partis. num. 161. cum sequent. Et est ratio, quia ubicunque appellationis remedium, tanquam præsidium ordinarium, intentari non potest, vel, ut loquitur ibi lason, ubi de iure communi non potest appellari, eo casu, ne quidem supplicatio locum habet. las. in autem. que supplicatio. num. 6. C. de precibus imper. offer. Cynus in l. f. post. gl. C. ut lite pend. Bal. in l. unica. C. ne lic. tertio prouo. Bal. in l. f. §. allud. & §. f. ad finem. C. de temp. appella. l. nemo 4. C. de iurisd. om. iud. Ant. de Butrio in c. pastoralis. notab. 3. ext. de appell. ac facit. l. fin. ubi Bar. C. de compensa. & idem Bart. in l. si quis. num. 3. C. de pos. Rationis ratio est, quia executatus non habet, quod conqueratur, ex quo mox post executionem ipsi ius suum saluum & integrum remanet, siue velit per viam exceptionis, siue per viam conditionis indebiti, siue etiam remedio. l. per hanc. 4. C. de tempor. appell. oppugna.
- re primum processum, per ea, que tradita fuerunt in tertia parte huius operis. cap. 1. num. 64. cum seqq. & in hac ipsa parte cap. 1. nu. 176.

S V M M A R I V M C A P I T I S I I I.

1. In processu executiuo etsi libello solenni non opus est, qualis qualis tamen summaria petitio ius dicenti offerenda est. 2. Debitor citatus per preceptum executiuum, debet in termino comparere, & vel ore tenus, vel ex scripto coram iudice proponere exceptiones quas putat fore expeditiuas executionis, & nu. 7. Quas si in promtu habeat, producat suum instrumentum. Sin vero de presenti paratam probationem suae exceptionis non exhibet, probare eam debet saltem in termino praefixo ad executionem, numero. 3. 4. Exceptio pro remoranda executione non indiget conclusione, contrarium tamen tutius est, num. 5. 6. Exceptio etiam forma syllogistica constare debet, proinde ut libellus actoris. 8. Exceptionis declinatoria forma. 9. Declinatoria vel recusatoria iudicis primo loco proponitur. 10. Citatus ex alio territorio sub dubio comparere debet.	11. In actionibus personalibus actor sequitur forum rei. 12. Excommunicationis, vel bannimenti aut alia exceptio quomodo proponatur aduersus personam actoris. 13. Exceptionis procuratoriae forma. 14. Exceptionis dilatoria forma propter angustiam temporis. 15. Exceptionis plus petitionis tempore forma, & de cautela in eadem, de duplicatione induciarum, 16. 17. Guaranda exceptio non habet locum in processu executiuo, de eius effectibus, & etymo. num. 18, 19. 20. Satisfactionis exceptio in remedijs executiuis an reijciatur? 21. Forma exceptionum litis finita. 22. Exceptio nullitatis quo pacto proponatur? 23. Nullitas causa potest etiam deduci in libello appellatorio. 24. Exceptionis contra arrestum forma. 25. Haec exceptiones omnes contra arrestum oppositae, cuius sint effectus.

C A P V T T E R T I V M D E F O R M V L I S, E T Q V O P A C T O E X- C E P T I O N E S E X E C V T I O N I S I M P E D I T I V A E p r o d u c a n t u r.

ESTAT NUNC UT BREVIUS EXPLICEMUS, QVO PACTO & in qua forma producantur exceptiones impeditivae executionis paratae ex vi statutorum vel conventionum executiarum. Pro cuiusdubij declaratione praemitto, licet ex parte petitoris, urgentis paratam executionem, libellus solennis

lennis non requiratur, quòd tamen qualem qualem petitionem summariam ius dicenti offerre necesse sit. *Bart. in l. creditores 3. numero 26. & 29. ibiq. Salic. 30. C. de pignoribus* ad hoc, ut iudex intelligat, ex quo capite, & causa, parata petatur executio, secumque deliberet, an eam petenti concedere debeat, tum etiam, ut inde certioretur, pro qua quantitate decernat auctori præceptum executivum aduersus reum, citando videlicet ipsum ad comparandum in præfixo termino, & ad videndum, quo modo in casu non factæ medio tempore solutionis contra ipsum procedatur ad exceptionem, item, ad opponendum, si quas reus habere se putat exceptiones impeditivas executionis. *Quo de remitto me ad ea, quæ tractantur in tertia parte huius operis. cap. 5. 6. & 7. per totum, & ibidem cap. 8. num. 12. & 18. cum seqq. aut saltem reum requirat ad comparandum coram se in causa per N N. aduersus B. petitiæ executionis super certa summa & ad deducendum suas exceptiones, quas habere forsitan prætendit, impeditivas scilicet executionis, secundum alteram & tutiorem practicam, quam descripsimus in a. parte 3. nostri operis. cap. 6. num. 1.*

Et posteriore quidem casu citatus ad audientiam iudicis, oritur vel ex præscripto proponit suam exceptionem solutionis, vel aliam peremptoriam summarie, pro impedienda executione, quæ si negetur per creditorem, ut maxime de illa non liqueat in præsentia: tamen si dicat se habere in continenti paratam eius probationem, cum ea auditur usque ad ultimum diem termini ad solutionem vel executionem realiter fiendam præfixi. Liberum itaque est reo tunc, ab illa die audientiæ, vel à die accepti præcepti executiui, infra tempus quadrimestre, de iure civili, vel trium quaterdenarum, de iure Saxonico, in scriptis exponere iudici suam exceptionem, eique offerre de ea copiam sui documenti, de qua intendit in termino executionis fidem facere, per productionem autentici instrumenti, super liberatione vel solutione eius, quod debebatur, expositi. Sin verò debitor illum circuitum euitare, & usque ad diem executioni præfixum expectare, & tunc in præsentia contradictoris sui proponere exceptionem, & absque alia mora eam, per editionem apochæ vel liberationis, aut cautionis de recepto, in originali probare, & recognitione creditoris virgere velit, utroque casu partes iudicis erunt, ab executione supersedere. Sicut autem in tertia parte huius operis. *cap. 8.* delineauimus creditori formam petendæ paratæ executionis aduersus reum, ita vice versa, requirit huius loci conditio, ut reum etiam instruamus, in qua forma is se contra insultum petitoris tueri, & suas exceptiones, siue contra personam iudicis, siue contra personam auctoris, siue etiam ratione causæ, coram iudice exequente, pro impedienda parata executione, proponere debeat. Quantumvis verò concludant aliqui, sufficere, quòd exceptio nudè saltem proponatur, absque omni conclusionem, prout refert Bartolus, istam sententiam communiter teneri. *Bart. in l. 1. num. 5. ff. de except. quem sequuntur Ias. in §. omnium. nu. 138. Inst. de action. & Anto. de But. in c. 1. num. 14. ext. de litis contest. per l. itaq. 48. ff. de procurat. l. qui pendentem. 25. de act. emt. cum similibus.* tamen iidem in locis præcitatis fatentur, ita clarè & signanter exceptionem in facto proponi debere, ut certa resultet iudici conclusio, quid determinare debeat. Ideoque, *gl. d. l. 1. verbo. videtur. de except.* requirit in exceptionibus, etiam de necessitate, conclusionem, *pro quo facit c. dilectus 2. ubi Bal. & Barbatia ad hoc ponderant illum textum. extra. de rescript. & c. significante. eod. & c. ex parte de foro comp.* Quemadmodum enim fit in libello auctoris: ita sciendum est, bonam exceptionem ipsam quoque constare debere ex forma syllogistica,

gistica, hoc est, ex maiore & minore propositione, item conclusione, vel illatione, ex præcedentibus propositionibus rectè adaptata. Maior propositio continet ius: minor verò detrahit ius taliter experiundi, vel de præsentì petendi paratam executionem, creditori, *per ea quæ habentur in l. si pupilli. §. §. videamus ff. de negot. gest.* Idèò alibi scriptum reliquit Speculator: multum referre, quibus verbis reus exceptionem suam concipiat, ne ineptè proponatur, cum in hoc facillè errari possit. *Speculator in §. viso. in princ. de except. & replicat. per l. 1. ff. de fluminibus.* Et si verò in prædictis locis Doctores loquantur regulariter de exceptionibus, opponendis in iudicio, vel processu ordinario: tamen idem sentiendum etiam est de processu executiuo, in quo non minùs admittuntur exceptiones quædam priuilegiatæ, prout videre est apud Decium & Felinum in c. ex parte 2. extra. de offic. deleg. Philip. Francum & Anchoranum in c. 1. extra. de litis contest. in §. dummodò meminerint practica-
 tes, non requiri de necessitate, vt deducantur in scriptis hæ exceptiones, per formam solennis cuiusdam libelli, sed sufficit eas etiam ore tenùs proponi, ita tamen, vt iudex deprehendere possit, quid reus petat, argumento eius quòd de quali quali petitione, proponenda per creditorem in processu paratæ executionis, dictum fuit in parte 3. huius operis. cap. 5. nu. 18. 19. Circa quod & illud obseruent reorum Aduocati, ne ratione exceptionis notoriæ admodum vrgeant intentionem cum absolute propter exceptionem noticiarum etiam propter refusionem expensarum in processibus executiuis, tùm, quia actor, vt plurimùm ijs grauatur, tanquam qui executiuum processum impetrat, tùm etiam, ne disputando deinceps super modica quantitate expensarum producat & extendatur processus in infinitum. Et quia summa ac principalis diuisiò exceptionum est, quod aliæ dicuntur dilatoriæ, aliæ peremptoriæ, §. appellantur. Inst. de except. idèò ab initio præmittemus vnā atque alterā formulā, de propositione dilatoriarum, mox subiecturi eodem modo formā obijciendi peremptorias.

F O R M A E X C E P T I O N I S
 D I L A T O R I A E C O N T R A P E R S O -
 nam iudicis, quam fori declinatoriam
 appellamus.

Oram vobis, domine iudex, comparet NN. reus, ad citationem vestram nuper transmissam, reservando sibi omnia beneficia & priuilegia in hoc processu executiuo, de iure vel consuetudine huius loci sibi competentia, & in primis, quod per hanc suam comparitionem, pro vestro tanquam iudicis honore a factam, non intendit in vestram iurisdictionem consentire. De quibus omnibus & singulis protestatur. Qua protestatione ita præmissa, proponit breuiter: Licet is in vestro territorio quadam bona

bona soli sita habeat, b quibus nunc intenditur parata executio : tamen, quia nulla lis hic vertitur super actione reali, sed super causa pecuniaria, ubi debitum petitur actione personali, ipseque conventus, ratione sui domicilij, immediate subiectus est iurisdictioni iudicis Lipsensis, coram quo nihil adversus reum actum, & multo minus iustitia denegata fuit creditori, & praeterea, reus hoc in loco non contraxit, neque solutionem istuc destinavit, ideo petit, se absolvi a iurisdictione vestra, & remitti creditorem ad ordinarium iudicem rei, cum refusione omnium expensarum & interesse. vel concludat simpliciter: Jaco vos non estis competens iudex, pro decernenda executione in bona obligati.

- 9 De formula protestationis ab initio praemissa, probatur, quod exceptio contra iurisdictionem iudicis, ne in illum consensisse videatur reus, debet esse prima, & primo loco proponi, prout notant glossa & communiter omnes, CC. in c. inter monasterium, extra. de sent. & re iudic. ac facit l. sed nisi suscepit. § 2. in princ. ff. de iudic.

- 10 (a) Verba : pro vestro honore probant, quod citatus ex alieno territorio sub dubio, debeat venire & allegare suum privilegium, l. si quis ex aliena, ibi : vocatus est, non contemnere auctoritatem iudicis citantis cum l. 2. §. sed si dubitetur, eod. tit. de iudic.

- 11 (b) De bonis soli quod fit mentio, quasi non fundent iurisdictionem iudicis aditi super obligatione personali, istud probatur per c. f. ubi Panor. & omnes alij Dd. notant, extra de foro comp. Bar. & alij in l. 1. cum l. f. C. ubi in rem actio. De quo prolixius in secunda parte huius operis. capite 3. numer. 16. 17. 18. cum seqq. In personalibus enim actionibus illud quasi generale est, quod actor sequitur forum rei. c. cum sit generale. extra de foro compet. & l. 2. C. de iuris. om. iud. Et quod exceptio de incompetencia iudicis recte opponatur contra paratam executionem, probatum fuit supra in hac ipsa parte operis. cap. 1. num. 54. De formis autem exceptionum, quae competunt adversus personam iudicis, & vocantur declinatoriae, habetur in c. olim, extra. de except. Quae vero & quot exceptiones in personam iudicis aditi competant, de eo consulatur Fugitiuus Massuerij in rubric. exceptiones contra iudices. per totum.

FORMA EXCEPTIONIS DILATORIAE CONTRA PERSONAM

ACTORIS,

21

Remissa honoris praefatione, subiungit breviter reus, Salubriter introductum esse, quod excommunicatus, Ty y prae

prescriptis vel bannitis ab imperio, item periuris, infamibus & ijs quorum nomen receptum est inter eos, denegetur omnis actio & persecutio. Item, quod pupilli & minores sine tutore vel curatore in iudicio frustra compareant. Cum autem pretensus actor à sacro imperio Romano publicè fuerit & sit proscriptus, item actor semel peierauerit in hac ipsa causa, qua de lite mouet, item sit infamis, aut aliter non habeat legitimam personam standi in iudicio, tanquam pupillus aut minor. Ideo petit reus, actorem non audiri cum isto processu executiuo, vel eum à limine iudicij repelli, & reum absolui ab instantia.

Maiores propositio, sicut & conclusio, probatur per ea, quæ tradit Speculator in tit. de exceptio. & replicat. §. viso. num. 21. & Anton. de Entr. in c. pastoralis. num. 16. extra. de except. per l. aduersus. 3. in f. C. eo. de except. ac notant Felin. Panor. & alij Canonistæ in c. exceptionem. c. olim. c. à nobis. extr. de except. c. intelleximus. de iudic. Minoris propositionis, ut quæ in facto consistit, fides aut probatio debet expediri absque mora, de presenti. & ex eo ipso tempore, quando obiicitur, aut saltem infra terminum iudicatis datum, per productionem instrumenti fide digni, ex quo constet de banno imperij, vel alia nota rei, aut saltem ex aspectu ætatis, secundum arbitrium iudicantis, sicut supra in hac ipsa parte. capite 2. num. 23. 24. 25. 26. & 27. latius hac de re egimus.

FORMA EXCEPTIONIS PROCURATORIAE.

Remissis premittendis. Proponit breuiter reus exceptione contra personam asserti procuratoris. Jure ¹³ cautum esse: quod nemo audiat in iudicio pro alio agens, vel quouis alio modo interveniens absq; mandato. Cum autem pretensus actor nomine Titij impetrauerit processum executiuum, nec appareat de aliquo mandato sui principalis, ideo petit reus, se ab hac instantia processus executiui absolui, vel actorem à limine iudicij repelli.

Hæc forma excipiendi probatur in l. licet. 24. & l. ita demum. 13. ubi notat Bart. C. de procurator. Et quod in processibus executiuis exceptio legitimationis, absque aliqua probatione excipientis impediat paratam executionem, eo ipso, quod legitimitas non apparet ex actis, ostendimus supra in hac quarta parte, capite 1. num. 75. 76. & 77. De alijs autem exceptionibus aduersus personam actorum proditis, videatur Massuerius in fugitino rub. exceptiones contra actorem. item, exceptiones contra prælatos, & exceptiones contra procuratores, item, contra oconomum vel syndicum, item contra aduocatos & syndicos, tutores etiam & curatores, cum sequentibus.

FORMA

FORMA DILATORIÆ RATIONE TERMINI NIMIS ANGVSTI VEL INCIDEN-

TIS IN FERIIS.

14 **P** Remissis, &c. Proponit breuiter reus. Quantumuis iure cautum sit, quod qualibet citatio maxime peremptoria habeat sua legitima interualla, l. consentaneum 8. C. quomodo & quando iudex. Item, quod tempore feriato debeat conquiescere omnis strepitus iudicialis. Quia tamen in presenti negotio, vos domine iudex, non obseruata dilatione legis, terminum reo ad solutionem, ex dispositione legis prefixum, nimis coarctauistis, vel, citastis reum ad talem terminum, qui incidit in diem feriatum ad honorem Dei vel utilitatem hominum, puta quia nunc est tempus messium aut vindemiarum, item in tam breui & exiguo temporis momento, reus non potuit acquirere advocatos & deliberare. Ideo petit alium & quidem legalem terminum sibi prefigi, in quo paratus est, saluis tamen semper suis exceptionibus, comparere, ut deinceps id, quod iuris ratio exegerit, in causa statuatur. Et nisi istud fiat, protestatur de nullitate processus.

Per ea quæ tradit Salic. & alij in d. l. consentaneum 8. C. quomodo & quando iudex. l. f. & per tot. tit. C. & ff. de ferijs.

FORMA EXCEPTIONIS RATIONE PLUS PETITIONIS TEMPORE.

15 **P** Roponit reus breuiter : neminem ad solutionem compellendum esse, nisi post moram, lapso videlicet tempore. solutionis, de quo fuit conventum inter partes, item eueniente demum conditione, sub qua quid debetur, cum, non esse debitorem, & esse quidem, sed conveniri non posse, parificentur. Licet autem reus non neget debitum liquidatum : Quia tamen reus Sempronio petitam summam non pure, sed conditionaliter debet, quæ quidem conditio purificata non est. Item, quia ipsemet creditor debitori suo fecit pactum de non petendo talem summam infra quinquennium, quod nondum est elapsum. Ideo petit reus petito rem de presenti repelli à limine iudicij, neq; audiri cum parata executione sed se absolui ab instantia, cum duplicatione induciarum.

Differ iur.
civ. & Sax.
61. lib. 2.
part. 4. in
Zobel. 2.
par. 4. nu. 8.

16
Probatum ista forma per notata Angeli in §. appellantur. num. 36. & 37. Inst. de excep. Super qua tamen posteriore clausula, de duplicatione induciarum, non obstante, quod sæpius istud in proposito petiit memini, & iudex pro parata executione aditus, super istis partium disputationibus requiritur fuit consilium Iurisperitorum, nunquam tamen in his prouincijs Saxoniz quicquam determinatum, sed fuit pronunciatum simpliciter, quod in tempestiue peteret creditor, ideoque pro nunc merito supersederi ab executione, usque in aliud tempus. *Qua de re videantur quæ tacta sunt in cap. 1. huius partis. num. 82. cum seqq. & num. 88. 89. 90. & seqq.*

Differ iur.
Civil. &
Sax. 42. lib.
1. & lib. 2.
part. 4. dif.
15. Zobel.
part. 1. dif.
11. num. 2.
& 7.

Ad eundem modum formari debent exceptio litis pendente, de qua supra in capite 1. huius partis. num. 71. & 72. item in 3. parte nostri operis. cap. 5. num. 36. dictum fuit, & alie dilatorie, quæ ad remorandum iudicium vel processum executiuum opponuntur, ne iudex aditus ad vltiora procedat. Quæ de re qui plura scire desiderat, legat Speculatorem in tit. de except. & replicat. per totum. & Arg. in §. appellantur. Inst. de excep. & fugitiuum Massue-
17
rij. Vnicum illud addo. Licet de iure Saxonico communissima sit & tota die in iudicijs opponi soleat exceptio guarandæ, quæ de habetur Landreche lib. 1. art. 63. & lib. 3. art. 14. 15. & 43. in gl. Weichb. art. 40. & art. 114. tamen in iudicijs executiuis reijcitur, cum in illis nulla expectetur libelli emendatio, cuius interuentus etiam de necessitate non requiritur, sed solum qualis qualis petitio, per ea quæ tradidimus in tertia parte nostri operis. cap. 5. & cap. 8. per totum. Quod autem guarandæ stipulatio ad nullum alium finem interponatur, quam, ne post eius præstationem locus detur emendationi vel mutationi libelli, docet vltra præallegatos textus etiam Regulus noster in processu Saxonico. cap. 48. per totum, & cap. 61. num. 2. & ut maxime vrgeatur, guarandam non producere illum solum effectum, sed simul etiam operari effectum euictionis, quod nimirum petitor, à quo guaranda petitur, cogitur stipulata manu, oder an den Gerichtsstab. gl. litera B. art. 15. lib. 2. promittere de defendendo & indemnem præstando reum super causa, quæ de lite mouet, contra omnes & quoscunque alios, qui præsentem reum eo nomine deinceps conuenient. d. art. 15. lib. 2. & art. 16. eo. Weichb. art. 41. & art. 115. in textu. & videtur istud vocabulum deductum à dictione guerra, quæ litem significat. c. 1. ubi notatur. extra. de treuga & pace, & sic cessante vna causa
18
exceptionis, non cessat dispositio. gl. §. affinitatis. Inst. de nup. pro solutione dicendum, quod vnus alicuius rei plures possunt esse fines & causæ, ita tamen, ut vnus finis sit principalior, d. §. affinitatu. guarandæ autem exactio de iure Saxonico imprimis extenditur, ne deinceps mutetur libellus, & sic effectum sortitur litis contestationis. d. art. 15. & 16. lib. 2. & art. 14. lib. 3. cum pro euictione ex natura ipsius contractus teneatur emtor, etiam si nulla accedat stipulatio. l. non dubitatur, 6. C. de euict. l. ex emto. 11. ff. de actio. emt. num. 2.
19

Huius farinæ esse volunt & exceptionem satisfactionis, quæ per reum ab actore de refundendo expensas litis in eventum succumbentia, & de stando ac respondendo coram eodem iudice, in casu propositæ reconuentionis, petitur. Quo de habetur Landr. lib. 2. art. 5. & 9. ac notat gl. penul. lib. 1. art. 34. & 67. & gl. 1. libri 3. art. 18. ac latè Regulus noster. cap. 46. nu. 2. vers. Aber nach dem Gebrauch. rationem assignant, quod in hoc processu non expectetur aliqua sententia, sed super debito liquido simpliciter ad executionem paratam proceditur. Ego verò contrarium sentio, Ex quo enim ista executio parata
20
& sum-

& summaria non præcludit viam iudicio ordinario, quòd instituitur ad infirmandum processum prioris instantiæ, & medio tempore, nisi caueretur, creditor cum pignoribus captis in vim instrumenti executui posset aufugere, aut saltem in aliud forum se transferre, vbi difficilior debitori futura esset prosecutio sui iuris. *arg. l. de pollicitationibus. 8. ff. de pollicita.* saltem impetrator processus executui ante factam executionem tenetur cauere de iudicio fieri in causa reconuentionis, & de restituendo, quod nunc exigitur, cum refusione expensarum, *per ea quæ habentur in auth. quæ supplicatio. C. de precibus imp. offer. & c. suscitata. extra. de in integr. restit. quo de latius in tertia parte nostri operis. cap. 1. num. 65.* His ita absolutis, restat, vt de forma exceptionum peremptoriarum, & quo pacto illas ad remorandum processum executiuum, in iudicium deduci necesse sit, aliquid etiam attingamus. Et primo de exceptionibus litis finitæ,

FORMA EXCEPTIONIS TRANSACTIONIS,
IURIS IURANDI, VEL REI
IUDICATÆ.

21 **O**ram vobis domine iudex comparet Titius, & proponit breuiter causas vel lites transactionibus legitimis semel finitas, etiam imperiali rescripto resuscitari non debere. Item, rebus iudicatis, sicut & iureiurando decisis standum esse, vt sit aliquis litium finis. Cum verò ista controuersia, quæ nunc denuò in iudicium trahitur, per amicabilem compositionem partium, transigundo, vel per sententiam talis iudicis, quæ transiit in rem iudicatam, item, per iusiurandum rei nunc conuenti, semel sopita fuerit: prout reus huius sue exceptionis in continenti probationem, per editionem instrumenti, vel actorum originalium offert, ideo petit ab initio actorem compelli ad recognoscendum dictum instrumentum, item acta, & postea per vos pronunciari: reum ex causis præmemoratis, à lumine iudicis repellendum esse.

Ista forma libellandi probatur per l. causas & lites i. C. de transact. cum l. 1. C. de re iudic. l. 1. C. de reb. cred. l. 2. C. de re iud. l. fratres. 10. C. de transaction. iunctis quæ trahit Ant. de Batr. in c. pastoralis. nu. 16. extra de exceptionibus.

FORMA EXCIPIENDI DE NULLITATE
SENTENTIAE, CUIVS PETITVR
EXECUTIO.

22 **R**oponit reus breuiter: processum vel actum nulliter aut invalide celebratum, non mereri aliquam executionem

tionem aut effectum. Etiam si itaq; per talem iudicem NN. tali & tali die prolata fuerit sententia condemnatoria in mille, cuius iudicati nunc executio petitur: tamen, cum lite non contestata, item super depositionibus testium non iuratis, absq; interrogatorijs & omni alia solennitate, non citato reo (vel ex falsis instrumentis) lata fuerit contra iuris ordinem, merito nullius momenti est censenda. Ideoq; petit reus, totum processum & omnia ex eo subsequuta annullari, & ab executione supersederi. Ac casu quo reiecta hac exceptione ad executionem progrediemini, reus pronunc, ut & ex tunc, ab hac vestra executione, tanquam gravatus, appellat.

Maiores propositio in hac formula probatur per *l. prolatam. 4. C. de sent. & interloc. om. iud. l. 1. & per tot. C. quando appell. non est necess. cum l. 1. ff. qua sent. sine appell. rescind.* Cum, lite non contestata ad receptionem testium properari, *c. 1. ut lite non contest. test. non recip.* ac testib. non iuratis credi non debeat. *l. iurisiurandi 9. C. de testib.* ex quo de substantia processus requiritur, reum ad omnes actus iudiciarios citari. *l. de uno quoq; 47. ff. de re iud. clem. pastoralis. co. tit.* Et istud quidem vitium nullitatis notorium est, & in continenti liquere iudici potest per acta causæ, quibus nitatur petens executionem adeo, ut nulla alia probatione opus sit per *l. gesta 6. C. de re iud. quo de in primo capite huius partis. num. 52.* Alias namq; si neque notoria, neque in continenti liquidabilis foret ista falsitatis exceptio, per instrumentum nimirum, procederetur ad executionem, reiecta probatione falsitatis, usque in aliam instantiam, cum pro ista vice, morandæ solutionis gratia, intelligatur ista exceptio falsitatis, tanquam non probabilis, opposita esse, *l. satis aperte 2. C. ad l. Cornel. de fals.* Quod autem additur in fine: casu quò ad executionem pro²³ cederetur, quòd reus, in eum eventum, tanquam gravatus, appellat, hoc ideo est, quòd gravatus nullitatis causam, vel coram eodem iudice, vel coram superiore, quem appellationis vocamus, deducere potest. Ita gl. in *l. si accusatoribus. 4. verb. eundem. per illum text. cum l. absentem. 6. C. de accusat. Feli. in c. per tuas. num. 8. extra. de sent. excom. Bar. in l. si expressam 19. ff. de appell. Gailius obser. 127. num. 1. & 6. libro. 1.*

FORMA EXCIPIENDI CONTRA SAXI- MENTVM VEL ARESTVM SAXONICVM, ET CONSVETVDINARIVM.

Diximus in præcedentibus, maxime verò in parte 1. huius operis cap. 2. num. 199. 210. cum seqq. Iudices aditos pro aresto tribuere illud²⁴ ius aresti non purè, sed cum conditione, quatenus nimirum de iure valebit, ideoq; post tertiam renouationem aresti, super instantia arestantis, decerni citationem contra debitorem, cuius bona fuerunt arestata ad dicendum contra arestum. Et iste terminus in prouincijs, quæ iure

iure Saxonico reguntur, ut plurimum est trium quaterdenarum. Comparsente itaque arestante, & repetente suum libellum arestatorum, queritur de forma dicendi vel excipiendi contra arestum. Et est talis.

Comparet A B. ad requisitionem iudicis citantis humiliter, & contra arestum tali die factum opponit excipiendo breuiter. Ac primo: quod iudex aditus non sit competens, ex quo arestatus neq; ibi domicilium suum fouet, neq; eo in loco contraxit vel deliquit. Item, quod ab aresto non debeat inchoari processus, sed, causa cognita, sententia condemnatoria rei requiritur priusquam ad executionem perueniatur. Item, quod reus sufficienter sit possessionatus, habens videlicet sufficientia bona soli, siue in territorio iudicis arestantis, siue alibi sita: adeo, ut pro fugituo nullo modo haberi debeat. Potest etiam arestatus, deficientibus supra dictis exceptionibus, opponere, ex quo debitum nondum est liquidum, quod ipse paratus est, satisfacere, iudicio eo in loco sisti, donec eis finem acceperit, datis nimirum pignoribus vel fideiussoribus.

Hæc formula dicendi contra arestum probatur per ea, quæ tradit Henningus Godenus in processu ordinis iudiciarij *parte 3. rubr. 41. num. 1. & 2. cum sequentibus*. De iudicis incompetencia habetur per Panorm. in c. f. extra de foro compet. & quis dicatur iudex competens in hæc materia processuum executiuorum, tradidimus plenè in secunda parte huius operis. *capite 1. per totum*. De non inchoando processum ab executione probatur in l. 1. C. de execut. rei iudic. l. negantes 9. C. de act. & oblig. De non arestando eo, qui immobilia possidet, siue in loco iudicij arestantis, siue alibi, legantur, quæ tradita fuerunt in prima parte nostri operis. *capite 2. nu. 110*. Ultimo de oblatione cautionis fideiussoriæ, pro relaxatione aresti probatur per l. si fideiussor 7. §. si satisfactum. & in l. 1. ac notant virobique Iason, Bartol. Alex. & alij D. ff. qui satisfacti. cog. Bartolus in l. litibus. 20. C. de agric. & censu. lib. 11, ac facit l. senatus consulto 16. §. ff. de off. pres.

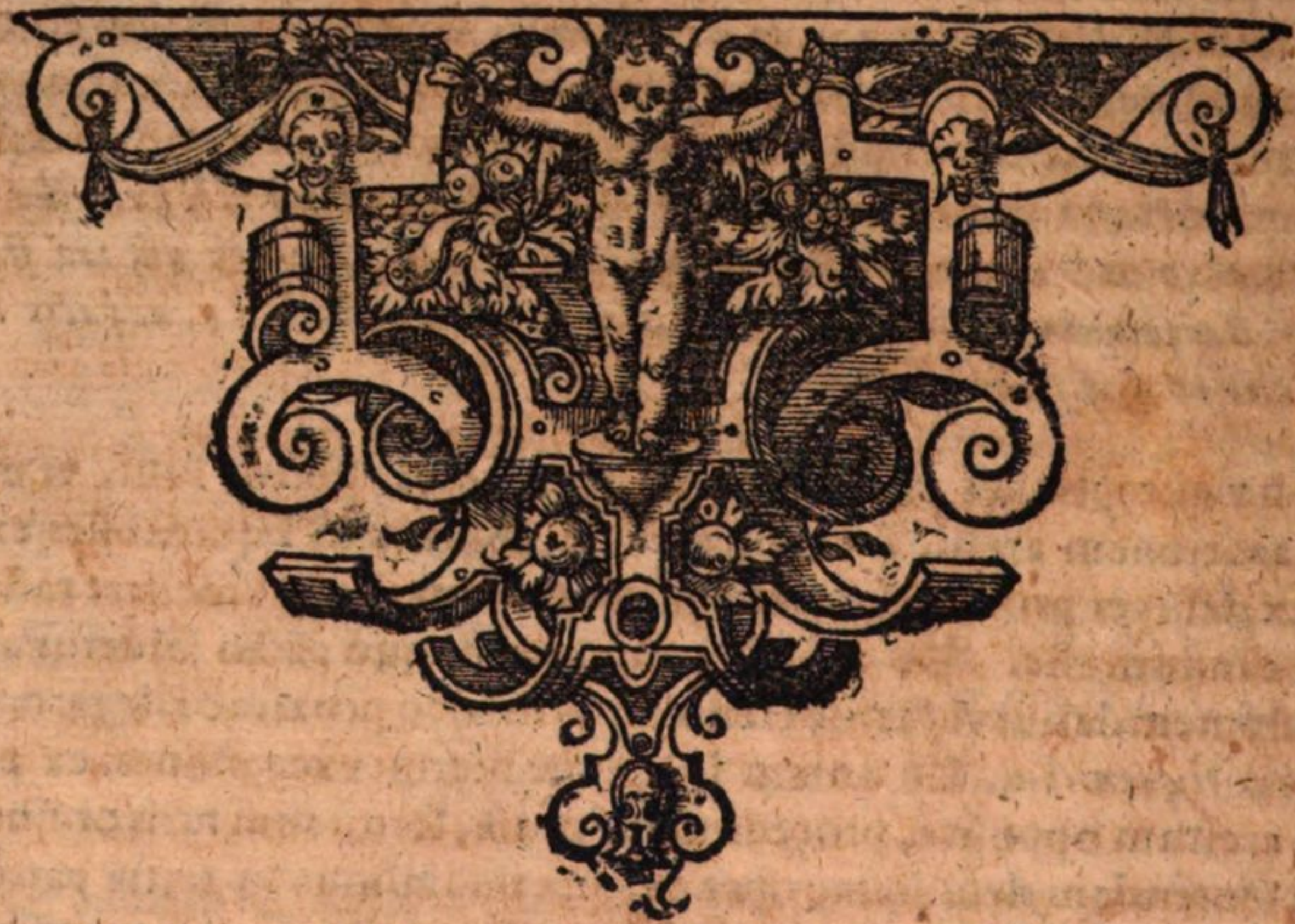
25 Et hæc exceptiones præmemorate omnes eius effectus sunt, ut mereantur relaxationem aresti, si notorie vel in continenti liquidabiles existant. Et iudex desuper pronunciat aresti dissolutionem: illud videlicet cassandum & reuocandum esse. De quibus omnibus, & quo pacto saluetur arestum per arestantem, latius videatur Henningus in loco proximè allegato, *num. 4. & 5. cum sequentibus*. Sin autem illiquidæ fuerint exceptiones, ex parte rei contra arestum oppositæ, proceditur in causa, secundum iuris ordinem, usque ad sententiam definitiuam, per ea, quæ tradidimus in tertia parte huius operis. *cap. 1. num. 1. & per totum*. Et si enim Henningus ubi supra *num. 6.* innuere videatur: quod post primum terminum præfixum ad dicendum contra arestum, ad instantiam arestantis; secundus assignatur ad confitendum, quod vel res arestata apud eum sit, vel ad diffitendum aut negandum, eam apud reum esse: tamen, vel ego non intelligo Henningum, vel (cum venia
tanti

tanti viri scribendo) inconsultè loquitur in hac aresti materia. Præsupponendo enim, quod sint arestata per iudicem bona rei, cuius aresti dissolutionem vel relaxationem in termino, ad contradicendum aresto petit, indubitatum iam est, res arestatas penes ipsum tam in eius dominio, quam possessione consistere, nec licuisse iudici per viam aresti, eius possessionem vel quasi, in qua tunc reperiebatur, quoquo modo turbare. *c. laudabilem. extra. ut lite pendens. §. commodum. Inst. de interdict.* Quod si rerum arestatarum, neque dominus neque possessor fuit, neque quid aliud iuris in ijs habuit, non debet audiri contradicens aresto, cum exceptione de iure tertij. *argumento l. inter stipulantem §. 3. in princ. de verb. oblig. l. sicut reus principalis §. 5. de fideiuss. l. eum qui §. 5. sed si quis 4. de constit. pecun. ac melius facit l. loci. 4. §. competit. 7. si ser. vindic. l. 1. & 2. de except. rei iud. l. si quis emtionis §. 1. C. de prescript. 30. an.* Talis enim replicatio, contra excipientem de iure tertij, repellit hunc à limine iudicij. *argumento l. si pupilli. §. 6. ff. de negot. gest. ac notant Panor. & Felin. in c. ex parte 2. extra. de offic. deleg.*

Ad exemplum prædictarum formularum exigantur etiam aliæ peremptoriæ, quæ opponuntur ad impediendam executionem paratam, ex vi statuti vel conventionis executivæ. *De quibus in primo capite huius partis latius fuit dictum. Et per hac, quia secundum gloss. l. si ita quis promiserit. 13. §. 5. ea lege 3. verb. interest. circa medium ff. de verb. oblig.*

Est modus in rebus, sunt certi denique fines.

Nehoc Opusculum, sua aliàs mole laborans, grauetur ulterius, aut in infinitum extendatur, impono finem huic tractatui, cum
laude sanctæ & indiuiduæ
Trinitatis.

DE SEQVENTI
OPVSCVLO DVORVM TITVLO-
RVM LIB. II. DECRETAL.
PRAEFATIVNCVLA.

AD LECTOREM.

VM IN QVARTA ET VL-
TIMA PARTE PROCESSVVM EXECV-
tivorum, de exceptionibus impediētibz
paratam executionem per totum tractetur,
opere precium nos facturos existimavi-
mus, si attexeremus statim lectionem
eiusdem nostri auctoris in titulum II. lib.

Decretalium de EXCEPTIONIBVS, in quā materiā ex-
ceptionum breviter & nervosè explicatur, & formula quadam
exceptionum, ut & in dicta postrema parte Tractatus preceden-
tis proponuntur.

Adycitur & titulus de PRÆSCRIPTIONIBVS,
cū exceptio Præscriptionis & ipsa sit in iure nostro, & pra-
cticā fori exercitatione frequentissimā, de cuius naturā & usu,
quantum ad Processus executivos attinet, etiam in superiori
Tractatu passim agitur. Constitueramus quidem hac editione
& reliquas lectiones nostri auctoris, quas ab initio II. Libri De-
cretalium in sequentes plerosq; titulos, auditoribus suis ad cala-
mum dictavim, & non modò in manibus habebamus nostris, sed
& prelo subiiciendas penè concinnaveramus, publici iuris fa-
cere, & in duas partes opus integrum dispendere, unde Custo-
dem Indicis partis prioris in calce precedentis pagine reman-
sisse vides: verum cū hunc Tractatum, quod exempla prioris
editionis non superessent, à multis desiderari & expeti intelli-

ZZZ

gere-

geremus, nec ita brevi tempore reliqua pertexi aut typis excu-
di poterant, mutavimus consilium istud hoc quidem tempore,
desiderio eorum satisfacturi, qui hoc Opus absolutum perciper-
rent, donec fortè commodiori tempore alia forma & modo
pro ut consilius videbitur, reliqua etiam prode-
ant. Interea hisce ad usum & com-
modum tuum Lector benevole utere
& VALE.

SVMMA

SV MMA IMPERIALIS
Privilegij renovati.

RVDOLPHI EIVS

nominis secundi, Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatia, Slavoniæ, & c. Regis, Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Wirtembergæ, & c. Comitis Tirolis & c. diplomate cautum est, ne quis intra fines totius Imperij Romani, regnorumque & Dominorum hæreditariorum sacræ Cæsareæ Maiestatis, hunc Matthiæ Coleri I. V. D. & Facultatis Iuridicæ in Academia Salana quondam Ordinarij & Professoris publici celeberrimi, de *PROCESSIBVS EXECVTIVIS* Tractatum, vel quæcunque alia eius Authoris monumenta prodibunt, infra decem annorum spacium, ab ipsa cuiuslibet editionis die computandum, simili, vel alio quopiam caractere, aut forma, sive in toto, sive in parte, recudere, aut aliò recudenda dare, vel etiam alibi impressa adducere, vendere, distrahere vè clàm vel palàm, sine expresso Leonhardi VVipprechts Bibliopolæ Ienensis, vel hæredum, vel mandatoriorum suorum consensu & permisso ausit: sub poena decem Marcharum auri puri, fisco Imperiali, fraudis vindici, ac prædicti VVipprechts, suorumque hæredum usibus applicanda, prout latius in ipso habetur diplomate.

RV DOLPHVS

Ad mandatum sacra Cæsareæ Maiestatis proprium.

Io. VV. Freymon

A Bench.

ANAGRAMMATA

De nomine Amplissimi & consultissimi
viri, Dn. D. MATTHIÆ COLERI, Iurisconsulti
celeberrimi, Professoris quondam in Academiâ le-
nensi, & Iuridicæ Facultatis in eâdem Or-
dinarij dignissimi, &c.

I.

MATTHIAS COLERVS
VT SOL: CARA THEMIS.

T SOL Dictynnae proprij splendoris egenti,
Vsuram lucis suppeditare solet.
Sic, cui CARA fuit THEMIS, attulit arte Colerius
Cæsareo lucem, Saxonicoque foro.

admas.

Vt SOL æthereâ præfertur in arcæ polorum
Lumine sideribus splendidiore suo.
Sic, quem CARA THEMIS docuit sacra iura, perenni
Famâ præ reliquis fulget in orbe viris.

II.

MATTHIAS COLERVS I.C.
MVSA COLIT CHARITES.

MVSA COLIT CHARITES: Charites recoluntque Camœnam;
Atque his mirificè mutuus ardor inest.
Ingenuis etenim Concordia sancta fovetur
Artibus: atque artes Pace vigente vigent.

III.

MATTHIAS COLERVS IVRIS
VTRIVSQUE DOCTOR.

MVSAS VIRTVTIS COLIT HEROS, QUI DECORATUR
Phœbeæ frondis vinctus honore comas.
Has etiam teneris coluit Colerus ab annis;
Hinc fert illius nomen ad astra Themis.

Scripta à M. Chiliano VVallendorpio Ilmensi,
Ienensium Ludirectore.

DE

DE EXCEPTIO. N I B V S.

1. Continuatio.
2. Dilatoria: & peremptoria exceptiones quomodo & quando proponenda. 11. & 12.
3. Definitio exceptionis, eiusque explicatio.
4. Modus exceptionum.
5. Iure Saxonico tribus productis absoluitur terminus.
6. Iure civili non est certus modus exceptionum, sed ex constitutione Caroli V.
7. Exceptio an iuris diuini, an iuris naturalis, an civilis?
8. Actio est iuris civilis.
9. Exceptio an iuris vel facti, & explicatio l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis.
10. Diuisio exceptionum, in dilatorias numero 11. & peremptorias. numero. 12.
13. An negans contenta in libello dicatur excipere.

CONTINUATUR AB INITIO HAEC RVBRICA AD tit. preced. Epistolarum Decretalium, quod in proximis Continuatio Rubricis immediatè præcedentibus tractatum fuit de probationibus actoris, quæ per vivæ vocis instrumenta, ext. de probat. & ext. de test. item per instrumenta, ext. de fide instrum. item per præsumptiones, ext. de præsumptionibus. item, per ius iurandum expediuntur, ext. de iureiur. Quia autem fundata intentione actoris, reus ut plurimum obijcit exceptiones peremptorias, vel similes, quibus intendit elidere documenta agentis. l. siquidem 9. C. de except. Ideo ordo iudiciorum requirebat, ut post Rubricas, in quibus tractatum fuit de varijs speciebus probationum, subijceretur Rubrica de exceptionibus: Attento etiam hoc, quod in exceptionibus reus fiat actor. l. 1. de except. & sic eodem modo, prout agens teneatur probare id, quod est fundamentum suæ intentionis. l. ei incumbit 2. de probat. Licet autem hæc continuatio carpi possit, ex eo, quod non conveniat omnibus exceptionibus, maxime dilatorijs, quas regulariter ante litem contestatam, & priusquam fundatur intentio actoris, opponi necesse est. l. exceptionem. 19. C. de probat. l. penult. C. de except. Sicut nec peremptorijs, quæ non modò antè, sed etiam post litem contestatam, imò usque ad conclusionem causæ, obijci possunt. c. 1. ext. de lit. contest. in 6. l. prescriptionem 8. C. de except. iuncta l. peremptorias. 2. C. sentent. rescin. non poss. Tamen responderetur, quod dilatoriæ exceptiones non ita attendantur, quemadmodum peremptoriæ, quæ plus afficiunt principale negotium: Et, quantumvis peremptoriæ etiam ante litis contestationem opponi valeant: tamen nisi sint litis finitæ, & in continenti liquidabiles, non admittuntur ad probandum, nisi demùm post litem contestatam. d. l. siquidem.

3. Est autem Exceptio actionis exclusio, quæ interponitur per reum, ad excludendam ad tempus, vel perpetuò, aduersarij intentionem. l. 2. in princ. de except. Dicimus in definitione, esse exclusionem actionis; quia sicut actor petit, sibi aliquid dari vel fieri, §. omnium 1. Inst. de action. & in hoc, aut aliter reum

reum condemnari: ita reus obijcit talem aliquam exceptionem, qua mediantibus nititur repellere actorem à limine iudicii, vel ad tempus, puta, quando obijcit actori exceptionem excommunicationis, quæ personam agentis repellit à limine iudicii, eousque donec sequatur absolutio. *c. intelleximus. 7. ext. de iud.* Item, obijcit, quod actor sit pupillus. *l. 2. C. qui legit. pers. stand. in iud. hab.* vel declinat iudicium propter incompetentiam iudicis. *l. 1. & per tot. C. si non à comp. iud.* vel perpetuò, ut quia ad merita causæ opponit exceptionem transactionis. *c. 1. ext. de lit. contest. in 6.* vel pacti perpetui de non petendo. *l. si unus. 27. §. pactus ne peteret. de pactis.* De quibus petitionibus si fiat fides iudici, per confessionem actoris, aut aliter, excluditur ipse ab agendo, licet causa, quam sequitur, per se bona sit, & iure subsistat, *d. l. 2.* Et additur in definitione ad excludendam intentionem aduersarij, non actoris, ad notandum, quod non loquimur tantum de exceptione propriè sic dicta, sed etiam de replicationibus, quæ ipsæ quoque nihil aliud sunt, nisi exceptiones reperiæ in fauorem actorum, ad oppugnandum videlicet exceptiones & subterfugia reorum. *l. 2. §. replicationes. de except.* Quid enim, si reus obijciat actori exceptionem pacti de non petendo, & inter contrabentes post prius pactum aliud interuenerit, quod creditori denuò petere liberum sit, *d. l. si unus §. pactus ne peteret. postea conuenit, ut peteret.* etiam si exceptio rei vera existat, tamen ex posteriore pacto replicatio tribuitur creditori aduersus debitorem. *Inst. de replic. in pr.* ex illa videlicet æquitate iuris, quod pacta nouissima tollant prima. *l. pacta nouissima 12. C. de pactis. & d. §. pactus. ibi. prius pactum per posterius elidetur.* imò, si in replicatione quid immiscuerit actor, quo videtur prægrauare reum, poterit hic duplicando opponere exceptionem, qua excludat illud præiudicium, quod videbatur ei generari per replicationem actoris, *d. l. 2. §. illud tenendum. & §. sed & contra replicationem. & §. rursus Inst. de replic.* Potest enim in proposita facti specie duplicando opponere exceptionem compensationis. *l. deò 3. ff. de compensat.* cum nemo pluribus exceptionibus, uti prohibeatur. *c. nullus pluribus ext. de reg. iur. in 6.* Quod si duplicando moueat aliquid reus, quod iudicem fortè ad pronunciandum contra actorem inducere possit, actor triplicando potest uti alijs exceptionibus, quibus mediantibus, excludat intentionem duplicantis, & iudicem in diuersam sententiam trahat, *§. et si rursus. Inst. de replic.* Exempli gratia: actor triplicando opponit exceptioni compensationis in duplica rei propositæ, exceptionem debiti non liquidi, *l. fin. C. de compens.* Quæcunque enim per exceptionem perimi possunt, in compensationem non veniunt. *l. quacumq. 14. ff. eod.* Sicut eodem modo, quando in triplica actoris apponitur, inclinare animum iudicis in partes actoris, reus quadruplicando, iudicis sinistram de se & causa sua suspicionem remouere, adeoque in proposito nostro triplicæ actoris obijcere potest probationem liquidationis, cum paria sint, liquidum iam aliquid esse, vel de facili liquidari posse. *l. 2. & ibi not. C. de exec. rei iud.* Et hæc quidem meta est, quam disceptando hodiè litigatoribus transgredi in iudicio non permittitur, in his prouincijs, ubi ius Saxonicum receptum atque in vñ est. Vnde fit, quod quotidie videatis, emanare citationes ad litigatores, in quibus iubentur, certo die comparere, & ius suum, si quod se habere putant, deducere in termino, ita, ut singuli per tria producta vtrique pro illa vite (statim in ipso termino) concludant in causa. De iure ciuili hæc in re nullus est certus modus. Conceduntur enim non tantum triplicæ, & quadruplicæ, sed vltiores allegationes, quantum expedit. *versic. quarum Inst. de replic. & ibi gl. in f. & d. l. 2. in f.*

in f. ibi: deinceps multiplicantur nomina, dum aut actor aut reus obijcit. ff. de exception. Carolus V. laudatissimæ memoriæ progressum disputationis in dilatorijs exceptionibus restrinxit ad duo producta ex vtraque parte, videlicet, vsque ad duplicationem inclusiue. *Constit. August. part. 3. tit. 26. §. Wo aber.* In peremtorijs verò exceptionibus progressus fit vsque ad triplicationem inclusiue, & in ea gradus sistitur, *d. part. 3. tit. 29. §. Wo aber solche in fin.* qui tamen modus ab Imperatore præscriptus, & in Comitijs Augustanis approbatus non ita præcisè obseruatur, in quibuscunq; litibus, quin iudex nonnunquam ex causa productorum multitudinem, sicut & dilationes abbreviet, nonnunquam etiam extendat, prout viderit negotij qualitatem, vel quantitatem, vel obsequium vel contumaciam partium hoc mereri.

7 *d. part. 3. c. 38. & f. l. 2. ff. de re iud.* Disputant etiam hîc Dd. an exceptiones dicantur iuris diuini, an verò iuris naturæ, an verò iuris ciuilibus? Et communiter quidem Doctores videntur inclinare in illam sententiam, quòd ratione originis dicantur esse iuris naturæ. *Abbas hîc in rub. n. 1. & sequitur Felinus n. 5.* quia fermè nihil aliud sunt, nisi defensiones, *l. defensiones. C. de exception.* quas iuris naturæ esse, nemo est, qui ambigat. *Clem. pastoralis. de re iud.* Aliqui tamen primam opinionem tenent, quòd videlicet habeant ortum suum à iure diuino, & allegant illud Gen. 3. cum Adam in Paradiso, accusatus de inobedientia, excipiendo vteretur relatione criminis, transferendo à se culpam in mulierem, imò, quasi in ipsum Deum, dum inquit: Mulier, quam Tu dedisti mihi sociam, ipsa me decepit, & comedi. *c. Serpens. de pœnitentijs. dist. 1.* Sed hoc non contradicit priori sententiæ; neq; enim prædicta exceptio, qua utebatur primus homo approbatur à iure diuino, sicut videmus paulò pòst, non attentis illis subterfugijs, reum cum vxore condemnari, & profligari extra terminos Paradisi. Satis tamen fateor, mentibus hominû ab initio primæ conditionis insitas fuisse à Deo *λογος* illas naturales, amorē videlicet sui & suorum quibus inicitati iniuriam sibi ipsi illatam vel damnum imminens quisq; pro virili propulsare intendit. *arg. l. ut vim 3. ff. de iust. & iure. l. scientiam 45. §. qui cum aliter 4. ad l. Aquil.* Vnde & Cicero in 1. Officiorum inquit; generi animantium omni à natura attributum esse, ut se, vitamq; suam & corpus tueantur, auertantq; ea, quæ sibi nocitura videntur. Verùm hæ *λογος* naturales, cum sæpius sint inordinatæ, & à iure diuino alienæ, magis ad ius naturæ, à quo ista imbecillitas nobis quasi adnascitur, quàm ad ius diuinum referenda est origo exceptionum. Itaque rectè concludunt, qui tenent, eas ortum habere à iure naturæ, cum omnis exceptio fundetur in quadam æquitate *l. qui æquitate 12. ubi gl. de except. doli.* Eo itaq; respectu possunt exceptiones etiam iuris naturæ dici, eæ videlicet, quæ habent materiam præexistentem de iure naturali, prout in defensione videre est. Secus, si habeat materiam præexistentem solum de iure ciuili, prout est exceptio præscriptionis, rei iudicatæ, & similes, istæ enim exceptiones etiã origine dicuntur iuris ciuilibus. *Fel. hîc in rub. n. 4.* Sed mihi in hac quæstione videtur concludendum, quòd regulariter omnis exceptio, etiam iuris naturæ quò ad materiam, possit iuris ciuilibus dici, propter formam proditam à iure ciuili. Neq; enim omnes exceptiones indistinctè & omni tempore, & omnib; & contra omnes admittuntur. *Ang. in rub. inst. de except. n. 7.* Et quia forma plùs præstat, quàm materia, cum illa constituat substantiã rei, *l. Iulianus 9. §. Sed etsi quis 3. ad exhibendum.* Ideò rectè dicimus, exceptiones esse iuris ciuilibus, tanquam à quo plùs participant. *arg. l. queritur 10. de stat. hom. Angel. ubi sup. & ante eum tenuit Bart. in l. ex hoc iure. 5. n. 19. ff. de iust. & iur.* Facit & illud fundamentum, quòd actio iuris ciuilibus inuentum est,

D E E X C E P T.

Bart. in d. l. ex hoc iure. n. 19. ff. de iust. & iure. quæ tamen excluditur per objectionem exceptionis. *l. 2. de except.* Ergo exceptio erit eiusdem naturæ, cuius est actio, cum regulariter quælibet res eo modo dissoluatur, quo colligata fuit. *l. Nihil. 35. ff. de reg. iuris.* Ex quo & illud sequitur, exceptiones iuris esse, non meri facti; cuius contrarium videtur innuere textus, in *l. si unus 27. §. pactus ne peteret, ibi: in stipulationibus ius continetur, in pactis autem factum versatur. ff. de pactis.* intelligendo ius pro actione, & factum pro exceptione, glossa ibidem varios intellectus assignat. Sed facilis est solutio, si ista verba conferimus cum præcedentibus: Vult enim innuere Iurisconsultus, quod stipulatio fortius sit vinculum, quàm sit pactum. Illa enim licet contrahatur per actum facti, arg. *l. Consilio. 7. §. penult. de curat. fur.* tamen interuenit in eo mysterium iuris, quod videlicet præcedat interrogatio, & sequatur responsio interrogati promittentis dare vel facere, super quo interrogatus fuit. *l. stipulationum alie. 5. §. stipulatio 1. de verborum oblig.* Hæc solennitas constituit iuris vinculum. *Inst. de verb. oblig. in princ.* nihil tale est in pacto, quia est nudi facti, consistens videlicet in consensu vel placito duorum aut plurium, absque eo, quod præcedat interrogatio eius, cui aliquid dari fieriue promittitur. *l. 1. ff. de pactis.* neque habet per se aliquod robur iuris. *Inst. d. §. pactus. n. 1.* nisi videlicet talis pactio confirmeretur aut adiuuaretur. *l. legitima 6. de pact.* Sicut autem indubitatum est, conuentionem inter stipulantes ab initio facti esse, & tamen actio ex eis nata dicitur iuris, arg. *l. si ex plagis. 52. §. in cliuo. 2. ibi: in causa. (1. in ipsa facti specie.) ius esse positum. ad l. Aquil.* Ita exceptiones, licet in ijs à principio versetur factum partium: tamen productæ in esse, dicuntur iuris, ex quo à lege non sunt reprobatæ.

Diuisio exceptionum.

His ita præmissis, transitus faciendus est, ad diuisionem exceptionum. Licet autem de hoc non possit tradi certa doctrina vel regula, & infinitus sit numerus exceptionum, teste *Angel. in d. rubr. Inst. de except. n. 9.* adeoque tot sunt exceptiones vel impugnationes, quot sunt genera actionum. *l. 2. in pr. ff. eod.* Tamen summa & principalis diuisio exceptionum in hoc consistit, quod aliæ dicantur dilatoriae, aliæ peremptoriæ. Dilatorias vocamus, quæ opponuntur ad differendam causam, vel litem, qua de agitur, non autem perimunt negotium principale. *l. exceptionem. 19. C. de prob.* Et sunt regulariter triplices; Aliæ enim obijciuntur in personam iudicis: Aliæ in personam actoris: Aliæ autem opponuntur ipsi causæ. Personæ iudicis obijcitur, quod ipse iudicet in propria vel suorum causa, contra *l. qui iurisdictioni. 10. ff. de iurisdictione. om. iud.* Item, quod est suspectus, ideoque recusabilis. *l. apertissimi. 16. C. de iud.* Item, quod est incompetens, *l. 2. de iurisd. om. iud. l. 1. & per tot. C. si à non competente iudice iud.* Item, opponitur ei exceptio litis pendentis. *l. ubi acceptum. 30. ff. de iud.* De quibus, & alijs exceptionibus contra personam iudicis agemus specialiter. in c. olim. inf. h. t. Actoris personæ obijcitur, quod is non habeat legitimam personam standi in iudicio, vt quia pupillus sine autoritate tutoris. *l. 2. C. qui legit. person. stand. in iud.* & quia filius familias, qui experiri in iudicio, sine consensu patris non potest. *l. fin. §. necessitate. C. de bon. quæ liberis.* Item, quia excommunicatus est, *ca. 2. l. eod.* Item opponitur actori alieno nomine comparenti, quod non sit legitimatus, puta, quando procurator comparet sine mandato. das er nicht gnugsame Vollmacht hat/ *l. ita demum 13. C. de procur.* Item tutor absque tutorio. *l. legitimos. 5. ubi notatur. ff. de legit. tutor.* Denique generaliter omnes, qui comparent in iudicio tales, debent probare se tales esse, reo videlicet opponere *l. non ignorat. 9. C. de his, qui accus.*

accus. non poss. De quibus exceptionibus dilatorijs, & earum natura, in *c. pastoralis inf. eoa.* tractabimus fufius. Causæ in iudicium deductæ opponitur exceptio ineptitudinis, incertitudinis vel obscuritatis libelli. *c. examinata 15. ext. de iud.* Item, quod actor ante diem agit. *§. si quis agens 13. vers. plus autem. Inst. de action.* Item, quod reus non fuit citatus, aut citatus quidem, sed non legitime, *c. pastoralis 14. de iudic.* Istæ siquidem exceptiones omnes dicuntur dilatoriæ, & regulariter opponi debent ante litem contestatam. *secundum Baldum in l. exceptionem. 19. C. de probat.* De quibus omnibus in *c. exceptionem 12. l. b. t.* latius agendum veniet Peremptoriæ dicuntur, quæ in totum excludunt actionem, & perimunt ius agentis, de quibus proprie loquitur *1 C. in l. 2. ff. de except.* qualis est exceptio solutionis. *Inst. quib. mod. tollitur obligat. in pr. iurifurandi, c. 1. ext. de lit. contest. in 6. rei iudicatæ, l. 1. & per tot. ff. de except. rei iudic. transactionis, l. fratris. 14. ubi notant communiter Dd. C. de transactionibus. pacti perperui de non petendo, l. si unus 27. §. pactus, ne peteret. ff. de pactis, & similes.* Et hæ exceptiones tam antè, quàm post litem contestatam, imò vsque ad conclusionem in causa opponi possunt. *d. l. peremptorias. 2. C. sent. resc. non poss. & ibi notat. dissimili tamen forma, sicut & diuerso effectu, de quo in c. fin. huius tituli videbimus prolixius.* Cuius generis est & exceptio, quæ opponitur personis testium, quod videlicet non sint omni exceptione maiores & integri. *arg. l. 3. ff. de test. de qua in c. 1. b. t.* Ultimo loco disputant hîc Doctores, an negans contenta in libello dicatur excipere? Baldus in rubr. nost. hic nu. 1. & in d. l. peremptorias, breuiter innuit, & bene, quod non, quia negatio non præsupponit aliquod ius in rerum natura. Bald. ubi proximè, & probatur in l. siquidem 9. C. de excepti. ubi aicitur: siquidem intentionem actoris probatione deficere confidis, nulla tibi exceptio necessaria est, quasi dicat, sufficit negatiua litis contestatio. Si enim agens fundamentum suæ intentionis non probauerit, reus, etiam nihil præstando, absoluetur. *l. qui accusare 4. C. de eadend.*

Ad c. olim. 7. b. t.

1. Summa.	ad quem manifestè probetur.
2. Causa constitutio.	15. Index appellationis quando cognoscat de causa, quando verò remittat.
3. Scissio, seu diuisio textus.	
4. Ratio dubitandi: actor sequitur forum rei, declaratur numero 8.	17. In computatione distantiarum loci via visitatio considerari debet, item frequentior & securior, qualis est terrestris præ ea, quæ per mare fit.
5. Extra territorium ius dicenti impune non paretur, explicatur n. 9. 11.	18. Diata quomodo accipitur.
6. Ultra unam dietam è loco sue provincie nemo evocandus, quod numer. 7. 10. 12. 16. 17. declaratur.	19. De mensura milliariorum, tam de iure ciuili quàm Saxonico.
13. Non attenditur ex quo loco emanet citatio, sed ad quem locum evocationis executio dirigatur.	20. Derobatis quando teneatur dominus resarcire damnum.
14. Non sola obiectione exceptionis iustificatur appellatio, nisi aliter eius veritas coràm iudice	21. In dubio citatus tenetur comparere, & allegare suum privilegium, si quo munitus est.

22. *Forma pronunciandi in Appellationibus.*
 23. *Non sufficit dicere exceptionem non admissam, sed & voluisse exceptionem probare.*
 24. *De exceptione fori declinatoria.*
 25. *De competentia fori, ratione originis, domicilij, contractus, solutionis, delicti, rei.*
 26. *Domicilium ius incolatus tribuit.*
 28. *Persona delinquens an alibi quàm in provincia delicti commissi conueniri possit.*
 29. *Scholares tria habent fora, excipitur causa sanguinis. 27.*
 30. *Divisio iurisdictionis & quis iudex dicatur competens.*
 31. *De iudice suspecto.*
 32. *Exceptio recusationis, & declinatoria quando apponenda, eleganter.*
 33. *Explicatio L. si conuenerit. ff. de iurisd.*
 34. *Super exceptione fori declinatoria cognoscit idem iudex contra quem excipitur de incompetencia.*
 35. *Super exceptione recusationis non cognoscit idem iudex.*
 36. *Forma exceptionis declinatorie.*
 37. *Protestatio conseruat ius protestantis.*
 38. *Forma exceptionis recusatorie iudicis.*
 39. *Quomodo de causa suspecti iudicis hodiè cognoscatur.*
 40. *Causa recusationis an exprimenda in libello.*
 41. *Arbitri recusationis eligendi intra triduum.*

SUMMATVR BREVITER: Exceptio deficientis iurisdictionis probata excludit à iudicando in causa principali, non tantum iudicem primæ, sed etiam secundæ instantiæ, quando ab inferiori iudice super eius tacita reiectione fuit appellatum. Facti species talis est. Guilhelm. quidem trahebatur à suo aduersario in ius, coràm Archiepiscopo Treuirensi, tanquam delegato, virtute cuiusdam rescripti Pontificij: Reus citatus proposuit excipiendo, quòd iure cautum sit, neminem vltra duas diatas, extra fines diocesis suæ citandum esse: cumque hæc citatio excedat metas iurisdictionis, ideò se non teneti ad respondendum libello aduersus ipsum proposito, sed venire absolendum ab obseruatione iudicij, Vom Gerichtszwange. Qua exceptione non attentata, iudex processit in causa, ideòque reus appellauit ad Honorium eius nominis. I II. qui mandat Abbati S. Huberti & S. Martini, vt citatis partibus, faciat eas coram se deducere ius suum. Cumque reus in termino prosequeretur appellationem appellatus proposuit, (id est, ad or primæ instantiæ) quantumuis Curia vel sedes Episcopatus vltra duas diatas à terminis prouinciæ rei absit: tamen locus, ad quem facta fuit citatio, non est remotus à diocesi rei, vltra generalis consilij constitutionem. Quærebatur, quid iuris? Respondit Honorius P P. quòd ipso casu appellanti iniungenda sit probatio suæ exceptionis, eaque probata, appellatio decernenda sit legitima, & à cognitione negocij principalis super sedendum. Et hic intellectus est planior, magisque conuenientior literæ, licet alter, quod videlicet iudices, ad quos scribitur, fuerint deputati ad executionem, sit communior. *Panormit. hic. nu. 1. & 2. Felin. n. 9. inf.* Diuiditur autem in tres partes: In prima describitur libellus appellationis, & durat à principio vsq; ad versiculum; Porro: vbi incipit secunda pars, in qua continetur litis contestatio proposita per procuratorem partis appellatæ super grauamine appellantis, & durat vsq; ad versiculum: discretionis tuæ: vbi incipit tertia pars, in qua habetur

- betur decisio causæ appellationis deuolutæ ad iudicem secundæ instantiæ, & durat vsque ad finem capituli. Ratio dubitandi in textu esse poterat, quod reus perperam se onerabat probatione, allegando beneficium duarum diatarum, cum ipse aliter securus esse potuisset, excipiendo videlicet, quod haberet suum domicilium in Geldria, non autem sub isto territorio, in quo peragebatur reus. Vnde consequens erat, quod actor forum conuenti sequeretur, *vulgata l. 2. C. de iurisd. om. iud.* nisi idem fortè vellet contrarium probare, quod reus aliter sortiretur forum in loco, siue ratione contractus, siue debiti, siue quoquo alio modo, facit, quod causarum cognitio regulariter extra locum prouinciæ, in qua degit reus, non veniat committenda *c. ut litigantes s. ext. de offic. ordin. in 6.* Secundò dici poterat, quod etiam ex alio capite inaniter proponebat suam exceptionem de duabus diatibus reus, cum ipso iurerutus esset: extra siquidem territorium ius dicenti vel citanti impunè non paretur. *l. fin. de iurisd. om. iud.* adeoq; actus coram incompetente iudice factus est ipso iure nullus, parte non opponente. *l. fin. C. si à non compet. iud.* neq; enim est, quod teneatur de poena contumaciæ, cum nemo intelligatur latitare, qui præsens suscipere iudicium non compellitur. Tertio, videbatur in proposito sufficere, quem euocari è loco suæ prouinciæ ultra vnam diatam, *prout habetur in c. statutum. 11. §. cum verò. ext. de rescript. in 6.*

- Quarto loco obstat illa ipsa obiectio, qua vititur appellatus in secunda instantia, quod videlicet locus cognitionis non fuerit remotus ultra duas diatas, licet residentia citantis remotior sit, & sic Guilielmus non habuerit, quod conquereretur de aliqua iniuria vel damnis sibi illatis propter difficultatem vel longinquitatem itineris. *arg. l. 2. §. replicationis. de except. tit. genera.* Quintò, quod illud quoq; non careat difficultate, quod fuit appellanti imposita probatio deficientis iurisdictionis, hoc est, euocatiõis factæ vitrà duas diatas, cum tamen videretur sufficere probationem reprobatæ, & non admittæ legitimæ exceptionis. *c. cum causa 22. vers. ab iisdem ext. de offic. deleg.* Eo enim ipso dicitur grauari pars rea, quod opposita exceptio tanquam legitima fuit reiecta, *c. dilecto filio. 63. ext. de appell. & f. c. dilecta. ext. de prob.* Vitimo loco append x capituli nostri, in quo dicitur, quando probatum est de veritate exceptionis, debere tunc iudicem secundæ instantiæ supersedere à negotio, ipsa quoq; non videtur carere dubio. Si enim causa appellationis fuit probabilis, aut legitima iudicis secundæ instantiæ officium est, de appellatione cognoscere. Dicitur enim tunc isto casu causa deducta ad iudicem appellationis. *Fel. hic. n. 8.* Sin fuerit iniusta causa appellationis, superior remittet appellan-tem ad iudicem, à quo, condemnando eum in expensis secundæ instantiæ *c. ut debitus 59. sup. in f. ext. de appell.* Sed contrarium de iudicatur in decretali nostra, videlicet, simpliciter supersedendū esse iudici ad quem: Ergò male. Ratio decidendi in singulis patebit ex solutione motuorum superius adductorum, Primò itaq; non obstat *l. 2. C. de iurisd. om. iud.* quia respondetur, illā loqui in iudice rei immediato & ordinario. Tunc enim benè verum est, quod debeat adiri iudex domicilij rei *d. l. 2.* Secus est, quando actor supplicat mediato superiori, pro deleganda iurisdictione causæ inter duos vel plures controuersæ. Ei enim non sunt ita ligatæ man⁹, quin etiam alteri, quam iudici domicilij causā committere possit: & taliter delegatus iurisdictionem suam potest exercere etiam extra locū domicilij rei, ita tamen vt vitrà duas diatas, à termino diocesis conuenti, eum non trahat, *vt hic.* Cui solutioni non refragatur *d. c. ut litigantes s. ext. de off. ordin. in 6.* quia loquitur in delegatione Episcopi vel Archiepiscopi, qui extra locum suæ diocesis, non habet aliquam iurisdictionem.

c. cum Episcopus. à contrario sensu. *ext. de offic. ordin. in 6.* Secus est in commissione Pontificis, *ut hic.* Ratio diuersitatis est, quia iudex inferior, prout est Episcopus vel similis persona extra territorium suum habetur pro priuato *gl. l. fin. verb. iubere. de offic. prefect. urb. & est textus in l. 3. de offic. presid.* Papa autem non aliter dicitur habere totalem iurisdictionem in spiritualibus, quam prout eam habet Imperator in temporalibus, per vniuersum mundum, *l. Bene à Zenone. 3. C. de quadr. prescript. Et l. de precatio 9. ff. de l. Rhod.* Ideò rectè inferebat Felinus, quòd constitutio de duabus diatris vindicet sibi locum in inferioribus à Papa, cum citra consensum partium ipsi non possunt delegare litigatorum causas extra diocesim, iure nec interueniente etiam voluntate partium, nisi simul etiam accedat consensus iudicis, in cuius territorio expedienda venit commissio, ad hoc videlicet, ne turbetur alterius iurisdic-
10
tio. *Felin. d. c. nonnulli 28. in princ. vers. Et si constitutio. ext. de rescript.* Nihil etiam impedit, quòd arguimus, defectum iurisdictionis vitare actum iudicis, quantumuis pars nihil opponat. *d. l. fin. C. de iurisd. om. iud.* Quia respondetur, contrarium procedere in notorio defectu iurisdictionis: secus est, quando de ea dubitatur. *Ita respondit Panorm. hic num. 3. & Anto. de Butrig. n. 7. & sequitur Decius, super 1. quest. Abbatis hic.* Debet enim iudici constare, esse notorium, quòd allegatur, cum multa dicantur manifesta, quæ non sunt, *c. consuluit. 1. ext. de appellat.* Ad *c. statutum. §. cum verò. ext. de rescript. in 6.* facilis est solutio, quòd istud loquatur de iure nouissimo, quod est correctio-
12
rium iuris veteris, in eo, dum prohibet, quem citari extra fines suæ diocesis ultra vnā diatram. Minus facit oppositio partis appellatæ, quod videlicet locus, ad quem citabatur reus, non erat remorus à finibus diocesis rei ultra duas diatras, quia responderetur simplicissimè, non definiri in textu nostro, quasi videlicet sufficiat, ad declinandum iurisdictionem citantis distantia finium diocesis citati à loco residentie iudicis citantis per duas diatras. Hoc enim manifestè falsum est. Sed fit collatio duorum terminorum tantum, termini
13
videlicet diocesis, ex qua quis citatur, & termini loci, ad quem euocatur reus, non est tertium. *gl. hic. verb. tali loco.* Vnde eleganter dixit Baldus, non inspicere, ex quo loco emanet citatio, sed ad quem locum euocationis executio dirigatur. *Baldus hic super verb. terminum tali loco & ibidem Panorm. in 6.* Ideoq; quia in proposito nostro appellans allegat euocationem ultra duas diatras, appellatus autem negat, appellanti rectè imponitur allegationis suæ probatio. *l. ei incumbit. 2. ff. de probat.* Quibus non refragatur etiam quantum dubium, in quo dicebamus, probationem non admissæ exceptionis sufficere ad iustificationem appellationis. *c. dilecto 63. in f. de appellat.* Ergò immeritò fuit appellans in proposito nostro grauatus onere probandi distantiam loci citantis ultra duas diatras, *ut hic.* Quia responderetur, contrarium loqui in exceptione, quæ consistebat, non in facto, sed in iure. Quærebatur enim, an tribus delegatis existentibus, vnus vel duo excluso tertio, in causa procedere potuerint? Et hoc est certum, quòd non. *c. prudentiam 21. ext. de offic. deleg.* Ideò in contrarijs tantum vnica probatio sufficiebat, quòd videlicet exceptio proposita reiecta, vel non admissa fuerit. Ideò non est mirum, si duplex probatio in casu *c. nostri* imponitur, puta, quod & doceat appellans exceptionem legitimè propositam, ac in prima instantia reiectam. *d. c. dilecto. & quod*
14
probet, eam exceptionem esse veram c. interposita 70. in f. de appella. Solo enim exceptionis obiecto, & non admissione, non iustificatur appellatio, nisi aliter eius veritas coram iudice ad quem liquidetur. *Ant. de But. in c. nostr. nu. 5.*
15
Restat, ut soluamus vltimum contrarium, quod videtur aduersari decretali nostræ

nostræ. Aut enim iusta est appellatio, & tanquam super deuoluta impedit se iudex secundæ instantiæ, pronunciando videlicet super actis. Aut non est probabilis, & tunc appellantem remittit: Ergò malè deciditur in textu, quòd iudex simpliciter super sedere debeat. Respondetur breuiter. *d. c. ut debitus.* cum similibus, procedere, quando exceptio in prima instantia reiecta concernit intentionem ipsius actoris, vel merita causæ. Tunc enim verum est, quòd debeat super ea pronunciare, si est probabilis causa appellationis, & alias remittere appellantem ad iudicem primæ instantiæ. *d. c. ut debitus.* Secus est, quando exceptio concernit iurisdictionem. Tunc enim super sedebit in negotio. *ut hic.* Et sic verbum, super sedere hoc loco positum accipiendum est pro eo, ac si dicatur, iudex ad quem, isto casu non debet cognoscere de principali causa. Sicut enim fuit iudex primæ instantiæ incompetens, adeò, ut propter defectum iurisdictionis non potuerit iudicandi officio fungi in illa causa: ita idem est in iudice appellationis, à quo regulariter iurisdictionis inferioris radicitur, & pendet. Item, processus primæ instantiæ, qui est nullus propter defectum iurisdictionis, *C. si à non compet. iud.* non potest iustificari: Et si aliter diceremus, exceptio ultra duas dietas factæ euocationis, esset absq; effectu. *Panorm. nu. 7. hic in f. & appellatio foret damnosa appellanti.* Ita soluit Felinus *hic nu. 8.*

- 16 Notabilia ex textu nostro colligi possunt. Et primò, quòd reus non venit citandus ex sua provincia in aliud territorium, ultra duas dietas, quarum tamen computatio instituitur, habito respectu non ad locum habitationis, sed ad fines prouinciæ conueniri. Et ille dicitur terminus à quo, sicut & vice versa terminum ad quem, vocamus locum, in quem, euocatur pars, ut ibi se sistat iudicio. *Panor. hic n. 2. & 6. & f. c. nonnulli. 28. iuncta gloss. verb. ultra duas dietas. ubi etiam communiter Dd. notant supra de rescript.* Hodie autem adhuc magis ampliatus est fauor reorum, adeò, quia ultra vnā dietam trahi non debent. *d. c. statutum 11. §. Cum a. ext. de rescript. in 6.* Sed pulchrum dubium est, si plures viæ tendant à loco prouinciæ citati ad locum, in quem euocatur reus, puta terra maritq; quarum vna per mare absolui potest vna dieta, altera autem per terram fortè tribus dietis indiget, quasi videlicet magis terrestre, quàm maritimum iter attendatur. In quam posteriorem sententiam ultra Hostientem inclinare videtur Abbas noster *hic n. 5.* Et est pro eo, quòd in computatione distantiarum loci vnus ab alio via vsitator & frequentior considerari debeat. *Panor. in l. continuus 137. §. cum ita 2. n. 6. de ver. oblig. per l. si putator. 31. ibi: quæ vulgò iter sit ff. ad l. Aquiliam. & est bonus textus in l. rem non nouam 14. §. 1. ibi: viam vsitatam ambulandam. C. de iud.* Frequentior autem via intenditur per itinera terrestria, quorum perpetuus potest esse vsus, non tantum in æstate, sed etiam in hyeme, vbi prohibetur nauigatio à Cal. Octob. vsq; ad Cal. Aprilis. Et sic per integros sex menses. *l. 3. C. de naufrag. lib. 11. & not. gloss. l. qui petitorio 36. §. si. in fin. de rei vind.* Facit, quòd securior via inspicienda est, quò ad computum itinerum. *Bart. in d. l. continuus. 137. §. cum ita n. 5. per gl. l. eos. 27. in f. ff. ad l. Corn. de falsis & l. 2. §. 1. C. de curs. publ. lib. 12.* Generaliter autem magis secuta est via terrestris, quàm sit naualis, propter periculum tempestatum, cum nauigia, quæ de manè luxerunt, de nocte torbeantur, teste Seneca, quem refert in *l. 2. num. 1. C. de naut. for. Et facit l. 3. in fin. ff. de mort. ca. don.* Accedit & illud, quòd termini locorum melius distinguantur per terram, quàm per aquas. *Speculat. de citat. §. 1. n. 1. in f. Et Alex. consil. 22. n. 4. vol. 4.* Est autem Dieta spaciū viginti miliarium Italicorum, quæ computantur itinerantibus in tempus diurnum. *l. 3. de verb.*

de verb. sig. & l. 1. si quis caut. & constat milliare ex mille passibus. l. mille passus. § 4. ff. de verb. sig. passus ex quinque pedibus. Bart. post gloss. d. l. 3. & pes ex quindecim digitis. Angel. in l. 1. si quis caut. In prouincijs autem Saxoniae aliter initur mensuratio milliariorum: Prout enim apud Italos quinque millia pedum, constituunt vnum milliare, ita apud nos 54000 pedum prout apparet ex calculatione virgarum: quarum de consuetudine ter milienae sexcentenae milliare nostrate conficiunt. de quo videatur Additionator ad tit. 66. Landrecht lit. B. Et hoc quotidie obseruatur, super mensurandis distantijs locorum, maxime quando agitur de non facienda braxatione cereuisiae venalis, item, de non concedendo mechanicis artificibus vsu suae artis infra milliare à continentibus alicuius ciuitatis vel oppiduli computandum ratione priuilegij prouincialis. Circa quod tamen etiam illud venit obiter aduertendum, quod in mensuratione milliariorum non habetur ratio viae compendiariae, per alpes scilicet aut paludes forte, sed regiae & vsitatae, quantumuis ea sit tortuosa, ideoque longior. Ang. de Perus. d. l. 1. n. 4. si quis caut. Et Felin. hic n. 6. arg. l. rem non novam. 14. §. 1. C. de iud. Et ita in utroque casu pronunciant consulti de iure in Scabinatib. Sax. Quod facit ad illam quaestionem, regulariter dominus territorij percipiens vectigalia à transeuntibus, debet praestare securum iter, & damnum vel robariam, quae inferitur viatoribus ipsis, emendare. de quo Bald. in c. 1. §. conuenicula. n. 7. de pace iura. confir. in vsib. feud. & est textus in art. 27. Landr. lib. 2. Nunc quaeritur, an teneatur dominus ad interesse de robaria facta non in strata communi, sed in inuisitata Bartol. respondet, quod non. Bart. in l. 1. n. 2. per illum text. de his, qui deiec. vel effud. Et sequitur Felinus hic n. 6. quod menti tenendum est contra mercatores, qui nonnunquam parui quaestus gratia, ne cogantur soluere pedagja, per insolita loca iter faciunt. Ii enim non tantum possunt puniri propter fraudationem gabellarum. l. commissa 14. de publican. & vectig. sed & spoliati non habent regressum aduersus dominum territorij, vbi commissa est robaria. per sup. adducta adde ea, quae ab autore tradita sunt sup. de processib. execut. part. 1. cap. 2. n. 332. & seqq. item 335.

Secundo obseruandum est, quod citatio vltra duas diatas facta, non sit ipso iure nulla, ideoque citatus tenetur repraesentare se in iudicio, & allegare defectum iurisdictionis citantis vltra duas diatas. per text. hic. Regula enim est, quod citatus ex aliena iurisdictione, si putat se prerogatiua fori munitum, debeat comparere coram iudice citante, & ibi allegare, si quod habet priuilegium, maxime subdubium. d. l. si quis ex aliena. §. de iudic. & l. ex quacungq. 2. Si quis in ius voc. non ierit. Sequitur Panormitanus hic n. 3. & late Felinus in c. cum ordinem 6. n. 14. sup. de rescript. Secus tamen est, si notorie constet de defectu iurisdictionis citantis: Tunc enim etiam absque eo, quod non compareat citatus; processus est nullus. l. 1. l. fin. & per tot. C. si à non compet. iud. & l. fin. ff. de iurisd. om. iud. vbi Iason. nu. 25. Et idem sentit Fel. in d. c. cum ordinem. n. 33. per Clement. pastoralis. ibi: quod supra dicta erat notoria, de re iudic. Subiicit tamen Abbas, communiter Dd. in c. nonnulli. 28. ext. de rescript. sentire contrarium, puta, quod etiam tutus exceptione fori declinatoria, notoria, tamen debeat ire ad allegandum suum priuilegium. Abbas hic n. 4. Et hanc communem esse, attestatur etiam post Panormitanum Decius hic super. 1. quaest. textualium. Et est ratio secundum ipsum, quod multa dicantur notoria, quae non sunt. c. consuluit. inf. de appell. Et iudici debet constare ex actis de notorietate exceptionis, & non aliter. Cardinal. in Clem. quia contingit oppos. 3. de inf. relig. dom. Tertiò notanda est forma pronuntiandi in casu deuolutae appellationis, legitimè

legitimè videlicet & non legitimè appellatum esse, *ibi : nos appellationem. Guilbelmi legitimè decernentes. & fac. l. eos. 1. C. de appell. in fin.* Vltima autem formula super materialib. appellationis iustificata & deuolutæ sententiæ andi hodiè est, benè appellatum & malè pronuntiatum, aut in causa processum fuisse. *Baldus hic num. 2.* vel econtrà perperam appellatum, & benè in prima instantia pronuntiatum vel processum fuisse: quo casu, remittitur causæ executio & terminatio ad priorem iudicem, cum condemnatione expensarum. *c. ut debitus 59. inf. de appellat. & c. appellatio. inf. eod. in E.*

23 Quartò & vltimò notandum est, siquidem appellans propter reiectam exceptionem eoràm iudice primæ instantiæ obtulit se ad probationem exceptionis, tunc sufficit in secunda instantia docere de non admissione exceptionis. Eo enim ipso, quòd iudex non admisit partem ad probationem, dicitur grauasse reum. *Baldus hic num. 5. per c. interposita. 70. ext. de appell.* Sin autem reus simpliciter proposuit exceptionem, absque eo, quòd obtulit se ad eiusdem probationem, tunc non sufficeret, in instantia appellationis fidem facere de non admissione exceptionis, sed vltèrius etiam probare debet veritatem exceptionis oppositæ. *d. c. interposita.* Et hæc quidem de exceptione incompetentis fori, quæ iudici opponitur ratione defectus iurisdictionis, quando videlicet citat reum vltra duas diatras à finibus suæ prouinciæ, sufficere poterant.

Verùm, vt habeatis integrè explicatam naturam exceptionum, quas vocamus fori declinatorias, quæ opponuntur personæ iudicis, sciendum est, iudicis incompetentiam dupliciter considerari. 1. Ratione defectus iurisdictionis. 2. Ratione suspicionis, quæ militat contra iudicem, & quidem competentem. Defectus iurisdictionis causatur multipliciter, vel quia iudex aditus non habet aliquam iurisdictionem, sed est tantum priuatus: quo casu denegatur ei iurdictio. *l. priuatorum 3. C. de iurisdic. om. iur.* vel si aliàs ipse quidem munitus est iurisdictione: tamen non competit ipsi iurdictio in personam conuenti, vel bona, super quibus agitur. Verùm vt sciatur, quo casu deficiat iurdictio, præmittendum est, quis causetur fori competentiam, eo enim cognito, nullo negotio inuestigari potest, quando dicatur deficere potestas iudicandi in adito iudice, *arg. l. 1. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur. l. Pomponius. 40. §. Sed & his 2. de procurat.* metimurque ius fori competentis ex persona rei, non autem actoris. *c. cum sit generate 8. ext. de foro compet. & l. 2. C. eo.* Sortitur autem reus in primis forum ratione originis propriæ vel paternæ. Vbi enim natus est vel ipse reus, vel pater eius, ibidem rectè conueniri potest. *l. assumptio 6. §. filius. l. incola. 29. ad municip. l. pen. de sent. l. ciues 7. C. de incolis. lib. 10.* Quod dictum tamen tunc demùm procedit, si reus in foro originis propriæ, vel paternæ reperjatur. *Iacob. de Aret. quem allegat Bartolus in d. l. assumptio. §. filius. n. 2. vers. quarto casu. arg. l. heres absens. 19. §. 1. de iud. & l. relegatorum 7. §. dubitatum est. 11. de interdict. & releg. aliàs secus, Bart. ubi sup.* Nostro tamen tempore periculosum esset sustinere, quòd ratione originis propriæ vel paternæ possit conueniri ibidem repertus, si alibi habeat domicilium. Quicquid enim sit de iure, iste modus sortiendi forum hodiè recessit ab usu.

26 Secunda causa cōpetentiæ ratione domicilij rei, consideratur. Sicut enim origo propria vel paterna in loco originis ius ciuitatis tribuit, ita domiciliū alibi procuratum, quàm in loco originis, tribuit ius incolatus. *l. filios. C. de municip. & orig. l. decem. pen. de metat. & Epidem. lib. 12. l. ciues. 7. C. de incolis. l. incola. 29. l. domicilium. 20. ff. ad munic.* Et appellam⁹ locum domicilij eum, quē sibi quis cōstituit animo manēdi in loco, vbi domiciliū cōparauit. Secus est, si aliò

dominium

De incompetētia iudicis.

dominium, vel possessionem ibi sibi acquisisset, fortè mox pro sua occasione eandem rursus distracturus. *l. est verum 3. cum l. seq. & l. privilegio 6. ibi: aomicilij voluntate. C. de incol. & l. libertus 17. §. sola ratio possessionis. 5. ff. ad municip.* Idemque est, si in loco non quidem larem reus fouet, sed maiorem suorum bonorum partem possidet, & assidue ibi versatur. Nam & eo in loco reus dicitur sortiri forum. *l. 2. in fin. C. ubi senator. vel clariss.* ex quo sequitur, ratione domicilij sortiri forum, quicumque duobus in locis negociatur, vel ita se instruxit, ut non idèò minùs apud alteros se collocasse videatur. *l. La-beo 5. l. assumptio. 6. §. Viris prudentibus 2. ad municipal.* Licet autem isto casu plures reus sortiatur iudices: tamen regulariter in optione actoris est, coràm quo iudice velit aduersus debitorem suum experiri. *Phil. Francus in c. Romana. 1. §. contrahentes. n. 12. & ibi Petrus de Anchar. n. 3. inf. de for. compet. in 6. & alij Dd. in c. fin. sup. eod. Baldus in l. cum Clericus 25. nu. 1. per illum textum. ibi: volentibus tamen actoribus. C. de Episc. & Cler. & habetur melior textus in l. 2. §. Scauola. ibi: petitor electionem habet. ff. de eo. quod certo loco & in l. Sed eisi suscepit. 52. §. si ea res 3. de iud.* Quæ conclusio ampliatur, ut ratione domicilij conueniri possit in loco, non tantum maritus, ad quem spectat domicilium, sed etiam eius vxor & vidua consequuntur, quò ad forum, conditionem mariti. *l. fin. §. idem rescripserunt mulierem. ff. ad municipal. iuncta c. is qui §. fin. inf. de sepult. in 6.* Tertia causa competentie fori consideratur respectu contractus, in alio, quàm domicilij, loco gesti. Nam & in loco contractus debitor (dummodò ibidem post moram reperiatur) rectè conuenitur, licet ex loco domicilij ad litigandum in loco contractus euocari & citari non possit. *d. c. Romana. §. contrahentes. & l. heres absens 19. §. 1. & l. omnem obligationem 20. ff. de iud.* Quarta causa fori competentis consistit in destinatione solutionis ad certum locum. *d. l. 3. & tot. tit. ff. de eo. quod certo loco. & in l. 1. & per tot. C. ubi conueniantur, qui cert. loc. de promiss.* Ratio est, quia destinans solutionem in locum, intelligitur ibidem contraxisse. *l. contraxisse. 21. ff. de action. & oblig.* Quintò competentia fori causatur ex delicto. Delinquens enim præter & ultra locum domicilij, in quo reus pro quocunque crimine ubicunque commissio indistinctè accusari potest, comprehensus in loco delicti, ibidem etiam rectè conuenitur. *l. 1. & auth. qua in provincia. C. ubi de crimin. agi oport.* licet ex loco domicilij remissio rei ad iudicem loci delicti, nisi in atrocioribus non rectè petatur. *§. si verò quis comprehensorum. Auth. ut nulli iudic.* Et hæc sententia consuetudine horum locorum approbatur. *& autor in superiori tractatu de processibus execut. part. 2. c. 1. num. 23. 36. & seqq.* Sed an delinquens etiam alibi quàm in prouincia perpetrati maleficij, ac sic quibuslibet in locis, etiam ijs, vbi aliàs non habet competens aliquod forum, vel ratione domicilij, vel ratione delicti, conueniri possit, videantur post gloss. verbi, reperiuntur Bartolus & Dd. in d. l. 1. & in cap. fin. ext. de for. compet. vbi concluditur, quòd non, sed tantum iudex delicti, item domicilij, dicitur competens, quò ad hoc, ut delinquens ibi in persona conueniri possit. Hanc sententiam communi calculo Dd. approbari, tenet Anton. de Buttr. in d. c. fin. num. 7. nisi sit vagabundus, vel fugitiuus, ut ibi. Fatendum tamen est, idque obseruent Practici, licet personæ non repertæ in loco delicti remissio in non atrocioribus non fiat: quòd tamen ad instantiam accusatoris rectè possit perueniri ad distractionem vel annotationem bonorum rei contumacis, si quæ habet in territorio iudicis loci, in quo maleficium perpetratum est, Buttr. in c. fin. n. 7. sup. de for. comp. Sufficit enim, reum non defendi, ut mittatur actor in possessionem bonorum eius, in loco delicti sitorum. *l. 3. in pr. ff.*

pr. ff. ex quib. caus. in poss. & est elegans ad propositum textus in *c. Romana. §. Contrahentes. inf. de for. compet.* Sextò, fori competentia est in actionibus realibus motis aduersus reum, ratione fundi, quem possidet conventus in territorio iudicis, coram quo nunc agitur, licet enim ibi domicilium non teneat, respectu tamen possessionis teneretur respondere in foro sitorum praediorum. *l. 1. & l. fin. C. ubi in rem actio exer. deb.* His igitur omnibus casibus, quos praescripsimus, regulariter aditus iudex, siue originis, siue domicilij, siue contractus, siue destinatae solutionis, siue delicti, siue possessionis, pro qua agitur, est indeclinabilis. Fallit dicta conclusio in personis, speciali aliquo iure exemptis. Ratione enim peculiaris privilegij conventus quantumvis alias iudicis aditu iurisdictioni subit: tamen de privilegio fori opponens, meritò auditur, prout sunt scholares, qui cum habeant triplices iudices, potestatem loci, Episcopum, & Rectorem, muniti sunt privilegio optionis, coram quo ex dictis tribus magistratibus respondere velint. *Auth. habita. §. verum si quispiam. C. ne filius pro patre.* nisi fortè privilegio suo quis renunciaret, *arg. l. si quis in conscribendo. 29. C. de pact.* Quæ tamen electio hodiè de consuetudine, & propter statuta locorum cessat, adeò, ut coram Rectore Academiae scholares indeclinabiliter conveniantur, exceptis causis sanguinum, quæ sunt de reservatis Principum. Idemque est in legato, qui convenitur tempore legationis, item, in testibus, qui testimonij dandi, item in iudicibus, qui iudicandi causa in certum locum, ubi conveniuntur, accersiti sunt. Omnibus enim istis liberum est ius revocandi domum, nisi ibidem contraxerint, quamvis legatus etiam gaudeat privilegio revocationis ad domum pro contractu, antea in loco legationis celebrato. Secus, si hodiè contraxisset. *l. 2. §. legatis. ff. de iud.* Fallit secundo in iudicibus ad certum genus causarum à lege vel Principe deputatis, qui vltra iurisdictionem suam iudicare non possunt, licet alias dicantur competentes rei iudices. *l. 2. & l. f. C. si à non compet. iud.* Exempli gratia: De iure Saxónico duæ sunt species iurisdictionis, una inferior, & illa comprehendit omnes causas pecuniarias, item iniurias personalium & realium vsque ad vulnerationem vel fusionem sanguinis, vulgò vocant Erbgericht/ Item Niedergericht de quo habetur Landr. art. 13. & ibi gl. lib. 2. & in art. 28. eiusdem libri. Alteram vocamus superiorem, & comprehendit omnes causas sanguinum, & alias criminales, vsque ad vulnerationem inclusivè. Fallit tertio in iudice competente, quoad personam. incompetente autem, quoad bona: Talis enim frustra impedit se circa executionem sententiae, vel instrumenti garantigati, quod munitum est privilegio, quod sortitur paratam executionem absque alio processu in bonis debitorum alibi sitis. *l. cum munus 12. §. is qui. de bon. aut. iud. poss. l. à Divo Pio. 15. §. 1. de re iudic. l. 1. C. ubi per. im.* Idemque est, si iudex alias competens extra suam ditionem vel territorium ius dicere intendat; quod facere non potest, cum isto casu habeatur pro priuato. *l. 1. §. initio. de offic. pref. urb. & l. 3. de offic. præ.* Fallit quarto in iudice alias suo & indeclinabili, faciente tamen aliquem defectum in natura, moribus, vel legibus. Naturæ impedimento laborant surdi, muti, furiosi etiam & pupilli, denique & minores octodecim annis. *l. cum prætor. 12. §. non autem omnes iudices. 2. & l. cum furiosus. 39. f. de iud.* Impedimentum legis consistit in eo, qui loco vel ordine suo motus propter turpitudinem. *l. Cassius. 2. de senat. atque ita infamia notatus est. l. 2. C. de dignit. lib. 12. & l. 1. C. ad l. lul. de vi priuat.* Impedimentum morū consistit in sexu, item, statu

corum, quibus prohibitum est civilibus fungi officiis, prout sunt *fœminæ* *l. fœmina. 2. de reg. iur. & serui. l. Barbarius 3. de offic. prætor.* Illis enim omnibus iuris dicendi potestas interdicta est, quantumvis aliàs ordinariam iuris, dictionem habeant. *d. l. Iudices. C. de dignit. lib. 12. d. l. prætor. in f.* Fallit vltimò in iudice suspecto, is enim, quantumvis aliàs non sit declinabilis, ratione tamen suspicionis recusari potest. *l. apertissimi. C. de iudic.* Suspicio autem regulariter oritur ex duabus causis, vel affectionis, vel metus iudicis. Affectus causatur suspicionem in iudice, qui sanguine vel affinitate iunctus est actori: nimis enim fauorabilis esse videtur, qui in causa propria, vel vxoris, vel liberorum, vel familiarium suorum iudicare intendit. *l. 2. C. ne quis in sua cause. l. qui iuris dictioni. 10. de iurisd. om. iud. l. Iulianus ait. 17. de iud.* Eodemque modo præsumitur in iudice affectio erga actorem, cui antea præstitit patrocinium in lite, & nunc vult in eadem fungi officio ius dicentis. Metus siquidem est, ne talis incorrupti iudicis nomen sustinere non possit. *l. fin. C. de assessor. & l. prætor. 17. de iurisd. om. iud.* cum similitudo litis, quam fouet iudex cum alio, faciat ipsum suspectum; quasi eodem modo definiturus sit causam actoris & rei, coram se in iudicio pendentem, prout determinari vellet causam propriam. *textus est in cap. causam, que 9. sup. de iud. & c. accedens. 2. sup. ut lite non contest.* Eodemque modo præsumitur collusionis suspicio in iudice delegato, quem vna pars nominatim petierit, & impetrarit à superiore. *l. Obseruandum. 47. de iud.* Idemque est, quando iudex siue delegatus siue ordinarius est inimicus partis reæ. Nam & is recusari potest. *c. causam, que inter 17. sup. de offic. deleg. & facit l. si quis testib. 17. C. de testib. & l. 3. ff. eod.* Metus causatur ex superioritate actoris, inter quem & reum, aditus iudex pronunciare debet. Is siquidem neque testis neque iudex omni exceptione maior est, *l. idonei 6. ff. de testibus.* Et hæ sunt communiores & magis vsitatæ exceptiones, quæ opponuntur personis iudicum ratione suspicionis. De alijs recurrat diligens lector ad not. *la. in d. l. apertissimi. n. 7. & seq. C. de iudic.* Et Lanfranc. in *c. quoniam contra. 11. verb. recusationes. nu. 10. sup. de probat.* Verùm hoc loco quaeritur non immeritò, quo tempore tales exceptiones, contra personam iudicis opponi debeant. Super qua quaestione plana est responsio, quòd exceptiones siue declinatoriæ, siue reculatoriæ iudicum, debeant regulariter ante omnes alias exceptiones opponi; alias siquidem intelligitur persona iudicis approbata, ita, vt deinceps reprobari non possit. *argum. c. si quis 3. quest. 4. & facit gl. magistralis, ad hoc semper allegari solita, in verbo: subeundo iudicium, c. inter monasterium. 1. de re iud. per text. in c. quoniam contra. 11. ibi: in actis describant citationes, dilationes, recusationes, exceptiones &c. sup. de probation. argumentando ab ordine literæ, que tribuit prerogatiuam. arg. gl. in verb. regum. Clement. 1. de baptis. per c. quis dicatur Comes, Dux &c. in vsib. feud. Et docet Everhardus in Topicis suis, loco ab ordine, in quinto argumento. Adeò, si reus ab initio aliis defensionibus aut exceptionibus vsus est, intelligitur renunciassè fori declinatoriæ, vel recusationi iudicis, ita, vt postea poenitentia ductus, ad eam reuerti non possit. *l. sed & si suscepit. in pr. de iud. Lanfrancus in d. c. quoniam, in verb. recusat. in pr. quod & sequuntur Barto. & alij Da. in l. quidam consulebat de re iudic. & Maranta. de ordin. iudic. part. 6. in 2. actn. Rubr. de appell. verb. recusatio n. 26.* Porro, cum ista conclusione videtur ex diametro pugnare textus in *l. si conuenerit. 18. de iurisd. om. iud.* vbi dicitur: conuentione etiam expressè inter partes facta, quòd alius prætor, quàm cuius iurisdictio esset, ius diceret, & priusquam adeatur, puta, per litis contestationem, mutata voluntas*

voluntas litigantium fuerit, nemo cogitur huic conventioni stare. Quod si procedat in consensu partium expresso, multo magis idem dicendum est in tacito, quod videlicet, oppositis ab initio etiam alijs exceptionibus, quam fori declinatorijs, semper tamen licitum sit, poenitere reum saltem usque ad litis contestationem, per *l. expressa. 195. ff. de reg. iur.* Pro solutione dicendum est, contrarium procedere, quando reus non opponendo aliquas exceptiones, simpliciter petit dilationem ad proximam. Tales enim deliberatorias inducias habet à lege. *l. 1. ff. de edend.* Huic simile est, si proponat reus quidem exceptiones, sed eiusmodi, quæ personam actoris aut merita causæ non contingunt, puta, si conuentus coram iudice non suo petat ab actore cautionem fisci: *Bart. d. l. si conuenerit. num. 2.* aut satisfactionem de refundendis expensis in calu succumbentia. iuxta *Auth. & generaliter. C. de Episc. & Cler.* Nam ne tunc quidem intelligitur reus in iudicem aditum ita consentire, quin de vno comparens, in alio termino adhuc contra personam iudicis de incompetencia incipere, vel eum, ut suspectum, recusare valeat. *Bartolus ubi supra. num. 2. quem sequitur Auffredus in decis. Tolos. respons. 180.* Secus est, si obijciat contra personam actoris, vel causam ipsam, excipiendo dilatoriè vel peremptoriè. Tunc enim prouocat iudicem ad interloquendum super exceptione opposita, adeoque inducitur consensus in iudicem. Ita procedit conclusio nostra per *l. 1. & 2. de iudic.* Et hanc distinctionem innuit *Bartolus in d. l. si conuenerit. nu. 2. & probat Marant. de ordin. iud. part. 4. dist. iud. 12. nu. 5.* Fallit hæc conclusio in exceptione recusatationis, propter suspicionem quæ emergit post litem contestatam. Eo si quidem casu etiam post alias exceptiones ab initio propositas, imò etiam post litem contestatam opponi potest, argum. in *l. apertissimi. 16. n. 4. C. de iud. arg. l. Iulianus 17. ff. eod. & l. non distinguemus. 32. §. cum quidam 14. de arbitr.* etiam post conclusionem in causa. testante *Iasone in l. apertissimi. nu. 12. per l. 2. iuncta gloss. penul. C. de consort. eiusdem litis. gl. in 1. c. speciali. per illum textum. inf. de appellat. c. iudex. sup. de offic. deleg.* Circa quod tamen etiam obiter notandum est, quod super exceptione fori declinatoria cognoscit idem iudex contra quem excipitur de incompetencia *l. 2. §. sed si dubium & l. si quis ex aliena 5. de iud.* Secus est in recusatatione iudicis. Hic enim super causis suspicionum contra se allegatis cognoscere non potest, sed reijciatur illa notio, si quidem delegatus est ad arbitros, aut si aditus sit Ordinarius, adiungitur Episcopus loci, *l. apertissimi iuncta Auth. si contigerit. C. de iudic.* Restat pro complemento harum exceptionum, ut tyronibus monstrems viam, in qua forma coram iudice proponi debeant.

F O R M A E X C E P T I O N I S DECLINATORIAE, VEL DE INCOM- petentia iudicis.

Coram vobis D. iudex, comparet N. N. reus, ad citationem vestram, nuper transmissam, reseruando sibi omnia, beneficia & privilegia, de iure vel consuetudine horum locorum sibi competentia, & imprimis, quod, per hanc suam comparitionem, pro vestro tanquam iudicis honore factam, non intendit in

vestram iurisdictionem, consentire, de quibus omnibus & singulis protestatur. Et hac protestatione ita premissa, proponit breuiter, quod actor regulariter sequatur forum rei, ipse autem cōuentus ratione sui domicilij immediatè subiectus sit iurisdictioni iudicis Lipsensis: Cumq; actor eum in illo loco non convenerit, & multo minus iudex eius loci ipsi iusticiam denegarit, reus praterea in hoc territorio nihil contraxerit aut deliquerit, aut aliud quid fecerit, cuius ratione hic sortiretur forum, ideo petit, se absolui à iurisdictione vestra, & ab observatione iudicij, von Gerichtszwange / & remitti actorem ad ordinarium iudicem rei, una cum refusione expensarum omnium, & omnis interesse.

Forma Germanica huic non absimilis est in processu Dn. Chilian Goltstein/ qua huc referri potest, mihi folio 155, 156.

Protestationis circa initium huius formulæ propositæ effectus est, quòd excusat declinantem forum à prorogatione iudicis aditi, per illud vulgatum: 37 Protestationem conseruare ius protestantis. *l. non solum 8. §. morte 6. de noui oper. nunc.* Sed hoc solum procedit in prima comparatione, secus, si pro secunda vice iterum. Eo enim ipso actus protestationi contrarius celebratus, ipsam protestationem eleuaret. *arg. l. si quis. in principio. de legat. 3. l. si mihi & tibi eadem 12. §. in legatis 3. de legat. 1. l. iurugentium 7. §. quòd ferè nouissima de pact.* Et notatur in *c. sollicitudinem. 54. ext. de appellat.* Conclusio formulæ de remissione probatur per notata Innocentij in *c. cum M. Ferras riensis 9. nu. 10. sup. de constit.* Petitio expensarum probatur in *l. non ignoretis. 4. & ibi gl. C. de fruct. & lit. expens.* cum temerè & malitiosè prouocauerit reum ad non suum iudicem. *arg. l. eum, quem temerè 79. ff. de iud.*

F O R M A E X C E P T I O N I S R E C V S A T O R I A E Iudicis.

P. P. &c. proponit reus breuiter, iure cautum esse, 38 quod lites absque omni suspicione tractari debeant, & periculosum sit, coram iudice suspecto litigare. Cum autem actor N. N. impetrarit edictum citatorium à vobis D. Iudex, quem tamen, absq; honoris vestri diminutione, reus non parum suspectum habet, ut fratrem, domesticum, item, ut familiarem, vel subditum ipsius actoris, &c. Ex quo insurgit magna præsumptio

presumptio affectionis, pro actore, & contrarium: Ideò non immerito vestram, tanquam iudicis personam, tanquam suspectam recusatz, offerens, si sit necesse, causas etiam sue suspicionis coram arbitris, quos pro sua persona in continenti nominare, & eligere paratus est, probare, petens, aduersarium quoque eodem modo compelli ad eligendum viros bonos, quos ipse voluerit, protestando, quòd si hac recusatione non attentat, iudex porro quid attenta uerit in causa, de nullitate processus.

Formam Germanicam vide apud eundem Chilianum, ubi supra.

Ista forma recusationis iudicum probatur in *l. apertissimi. 16. C. de iud.* Neque tamen procedit illa petitio, nisi in iudicibus delegatis, item arbitris, qui ut suspecti allegantur. *d. l. apertissimi.* secus est in ordinariis, qui siquidem sint suspecti, petitur à superiore, ut illis adiungatur Episcopus loci. *Auth. si contigerit. C. de iud.* Hodie tamen, quia in nostris prouincijs non agnoscitur potestas Episcoporum isto casu cautela est, quòd litigans coram suspecto iudice appellet ad superiorem, & offerat se ad iustificationem causarum recusationis, probatis postea suspicionibus, iudex secundæ instantiæ cognoscit de negotio principali *c. cum speciali 61. & c. requiris. 2. inf. de appellat. & c. suspicionis. sup. de offic. deleg.* Dico in formula, tanquam fratrem: quia licet de iure ciuili non requiratur exprimi causam suspicionis in specie, sed sufficiat in genere, iudicem ut suspectum regulari, *secundum opinionem Legistarum. post. gl. in d. l. apertissimi.* quam communem esse refert Lanfrancus in *d. c. quoniam contra c. 3. verb. recusationis. n. 3. inf.* Tamen iure Canonico statuitur contrarium, quòd videlicet non sufficiat recusatio generalis, sed requiratur assignatio causarum in specie, ob quas habeat suspectum iudicem. *d. c. suspicionis 39. & d. c. cum speciali & notant Canoniste in c. accedens. 2. ext. de lite non contest.* Quæ posterior opinio in usu practico harum prouinciarum magis est recepta, & nititur melioribus rationibus, ne sit in potestate partium arrodere impunè autoritatē magistratuum, & protestatoriæ recusationis obtentu declinare examen iudicis. *d. c. cum speciali.* Adde, quos in continenti nominare paratus est & c. ideò, quòd vel in continenti, vel saltem infra triiduum eligendi sunt arbitri, coram quibus causa suspicionis probatur. *d. c. suspicionis.* Vltima clausula protestatoria, de nullitate processus, probatur in *l. 1. & per tot. tit. C. si à non compet. iud.* Et sic habes absolutam vnam speciem exceptionum dilatoriarum, quas vocamus fori declinatorias, & quæ obijciuntur personæ iudicis. Nunc series materiarum postulat, ut paulatim ad alias dilatorias exceptiones, quæ personis actorum opponuntur, descendamus. *De quibus in c. 2. & c. dilecti. hoc titulo.*

1. Summa capitis secundi.
2. Facti species.
3. Ratio dubitandi & decidendi, ubi differentia inter excommunicatum actorem & reum.
4. Summa c. dilecti, & facti species.
5. Ratio dubitandi & decidendi.
6. Paria delicta mutua compensatione tolluntur.
7. Criminoso criminosum accusare non licet. supra num. 3.
8. Veritas fictioni praevalet.
9. Reo non deneganda copia actorum.
10. Non relatione criminum, sed innocentia reus purgatur. & nu. 15.
11. Bannitus amittit omnia iura sua civitatis.
12. Si bannitus offensus per bannitum agat contra eum pro sua iniuria, an reus contra actorem bannitum excipere, & is rursus replicare possit. & num. 14.
13. Periurus quatenus repellatur ab agendo.
14. De dilatorijs exceptionibus quae obijciuntur contra personam actoris, & n. seqq. ubi aliquot ordine enumerantur.
15. Capitalis inimicus quis dicatur.
16. De satisfactione, quando, quomodo & quare satisfaciendum.
17. De guaranda definitione & effectu.
18. Non praestita guaranda ante litem contestatam, an eo casu post litem contestationem permittatur mutare libellum.
19. Exceptio guaranda non praestita ante litem contestatam opponenda non potest.
20. Dilatorie exceptiones contra procuratores actorum & num. seq.
21. Mandatum quod sufficiens.
22. Quorum vita accusabilis est, quorum mores incogniti, item viles personae non admittuntur ad agendum, vel accusandum.
23. Infamis iure civili potest esse procurator, secus iure Canonico, fallit num. 25.
24. Aduocatio officium est dignitas.
26. Quandoq. procurator absq. mandato recipitur.
27. Tutor quatenus nomine pupillorum agere possit.
28. Exceptio loci non tuti.
29. Exceptio solutionis destinata in locum certum.
30. Exceptio temporis.
31. Exceptio feriarum, ubi multa eleganter de ferijs.
32. In dubio feria iudicis considerantur.
33. Contumacia rei quomodo purge- tur, adiecta bona cautela.
34. Qui magistratum gerit conveniri non potest.
35. Continentia cause non est dividenda, & declaratur exemplis.
36. Exceptio reconventionis, & quomodo locum habeat iure Saxo- nico.
37. Exceptio ineptitudinis libelli.
38. Exceptio obscuritatis.
39. Semper medium concludendi in libello attenditur.
40. Cautela in opponenda exceptione obscuritatis bene notanda.
41. Exceptio defectus solennitatis li- belli.
42. Exceptio contrarietatis libelli.
43. Exceptio prohibita cumulationis ubi simul de cumulatione actio- num tractat.
44. Exceptio obreptionis.
45. Exceptio intentionis, & facti, tibi non competit actio.
46. Exceptio non numerat. pec.
47. Exceptio beneficij, seu Epistola Diui Hadriani.
48. Exceptio excussionis, & quibus competat.
49. Dilatorie exceptiones quomodo opponenda & probanda.
50. Dilatoriarum alie iudicij, alie solutionis, de quibus num. 52. & quando probanda. Di- stinguendo inter eas, quae ante vel

vel post litem contestationem opponenda. 54.

iudicare debet.

51. Dilatoria iudicij omisse ante litem contestatam, postea non admittuntur.

64. Paria sunt, debitorem quem non esse, & nondum conveniri posse.

55. Quare regulariter dilatoria ante litem contestatam opponantur.

65. Regula siue conclusio, super exceptione solutionis dilatoria, cum suis fallentijs.

56. Effectus dilatoriarum exceptionum, ut actorem videlicet arceant à limine iudicij, cuius effectus una ponitur fallētia. n. 58.

66. Iudex officium suum ad priuatam utilitatem non accommodat, si specificè super hoc non fuit imploratus.

57. Forma concludendi & interloquendi in dilatorijs.

67. In ijs quæ iuris sunt supplere iudex potest, non verò in ijs quæ sunt facti.

59. Pœna plus petentium, alia iure veteri, alia novo.

68. De eo qui ante existentem conditionem debitum petit, an locum habeat pœna plus petentium, ubi tenetur affirmativa cum refutatione contrariorum num. 69.

60. Duplicatio induciarum an semper indistinctè locum habeat & contra Innocentium in c. pastoralis. 62.

61. Ne quis incurrat in pœnam plus petentium, pœnitentia locum habet.

70. Quando exceptio solutionis obijci possit post publicatas attestaciones.

63. Iudex secundum acta & actiata

IN SUMMA HOC DICITUR, QUOD REUS ACTORE exceptionem excommunicationis rectè obijcit, non obstante, quòd actor de pari excommunicatione vel periurio rei replicet. Facti species in c. 2. talis est: Titius agebat aduersus Seium ciuilitè, vel criminaliter, & ei opponebat reus exceptionem excommunicationis, petendo, quòd remoueretur à iudicio. Actor replicat de communione: quasi diceret: Verum quidem est, quòd ego sum excommunicatus, sed tu non potes istam mihi exceptionem opponere, quia in locutione & oratione scienter, mecum communicauisti, adeoq; incurristi ipse quoq; saltem minorem excommunicationem, h. c. 2. Et ita nihil Catilina Cereio obijcit, quia toties mecum conuertendo approbauisti meos mores. Vnde me amplius repellere non potes, arg. l. si uxor. 13. in fin. ff. de adult. l. Pomponius. 9. ff. de negot. gest. c. nulli. 5. inf. de accusat. c. quem. admodum 25. sup. de iure iur. Contrarium iam deciditur hinc, quòd videlicet Titius merito sit arcendus à limine iudicij. Ratio dubitandi patet ex casusfiguratione. Ratio decidendi illa est: quia licet communicans excommunicato, incurrat ipse quoq; saltem minorem excommunicationem, ita, ut ab usu vel participatione sacramentorum remoueatur, hinc c. n. in fin. Tamen actor maioris excommunicationis fulmen sustinens, sustinet etiam grauiorem pœnam, puta, quòd à communione fidelium arceatur, h. c. nostra. circa fin. Præterea magna est differentia inter excommunicatum, qui comparet in iudicio, ut actor, & eum, qui ut reus. Primus enim simpliciter repellitur ab agendo, ita, ut alium accusare, vel etiam ciuilitè conuenire non possit. c. excommunicamus 13. §. credentes. inf. de heretic. & c. si verò 3. inf. de sentent. ex. om. Secus est in reo, qui in iudicio stare, ut conuentus vel accusatus, non prohibetur. c. intelleximus. 7. sup. de iudic. cum qualibet legitima defensio ei sit

reseruata. *c. cum inter s. & d. c. dilecti. h. t.* Neque enim infamiae infamem, nec criminofus etiam criminofum accusare potest. *c. nihil iniquius. 32. q. 6. 6. iudicet. 3. q. 7. & l. quoniam. 26. C. ad l. lul. de adulter.* Ad motiua pro ratione dubitandi adducta, respondetur, quod illa loquantur in accusatore vel actore, ut is demum repellatur ab agendo, propter praeteritam approbationem morum, quos nunc acculat. *d. l. si vxor.* Item propter praecedentem ratificationem gestorum, quam nunc instituta actione rursus vult infringere. *d. l. Pomponius.* Textus autem in *d. c. 2. & c. dilecti.* loquuntur in reo se defendente, qui non ita facile remouetur a limine iudicii, quemadmodum actor. *d. c. intelleximus.* Et si quis adhuc replicet, de *d. c. nulli.* ei respondete, illud esse speciale in praelatis, & odio ipsorum introductum, ne excipiant de moribus, aut excommunicatione suorum domesticorum, vel familiarium, quos a sua conuersatione non separarunt. *gloss. verb. familiaritate. versic. sed dic. in d. c. nulli.* Episcopi enim debent secum habere honestas personas, quae de ipsorum vita & moribus, si opus fuerit, testificari valeant. *c. cum pastoris. l. 2. q. 7.* Vnde cum legum auxilio digni non sunt ij, qui in legem peccant. *l. auxilium 37. in fin. de minor.* merito speciale est in praelatis, & erit ius commune in contrarium, *l. ius singulare. 16. l. quod vero contra. 14. de legibus.* In *c. dilecti.* casus aliquantulum aliter figuratur, quod videlicet Canonici Ecclesiae sanctae Mariae, nomine, S. P. & G. recusabant M. Canonicum, electum a quibusdam Canonicis Grandensis Ecclesiae, assumere in priorem. Ideo electus a Pontifice impetrabat iudices delegatos in causa, coram quibus dictos Canonicos opposcentes se electioni, trahebat in ius, petendo electionem suam ratam haberi. Huic actori obijciebant conuenti, exceptionem excommunicationis & periurij, petendo, ipsum repelli a iudicio. Actor praenominatus P. & G. ad finem elidendi ipsorum exceptionem per modum replicationis opponebat, quod rei pariter essent notati crimine periurij: item S. irretitus excommunicatione, easque replicationes offerebat actor contra personas dictorum reorum probare: sed procurator reorum duplicabat, quod actoris probatio non esset admissibilis, etiam enim obiectum praefatis Canonicis periurium probaretur, sui tamen principales seu rei nequaquam veniant a defensione suae Ecclesiae repellendi. Addebat praeterea, actori exceptionem excommunicationis fuisse oppositam, & legitime probari posse, probatamque istius effectus esse, ut actor a limine iudicii penitus repellatur. Cuius tamen contrarium expectaretur in personis reorum. Delegati interloquendo pronunciabant, quod super excommunicatione, quae ab actore per viam replicationis, obijciebatur reis, probatio admitteretur: a qua sententia procurator reorum appellabat ad sedem apostolicam, indeque rescribitur, quatenus ita sit, ut omnia facta post appellationem reuocentur in irritum. Ratio dubitandi in decretali nostra moueri poterat, quod dicti Canonici videbantur rei, vel litigatores voluntarij, & sua ipsius culpa liti coeptae causam dedisse, ex quo se opponebant electioni Canonici M. Voluntarij autem rei vicem actoris representare intelliguntur, adeoque electo priori videbatur adhuc liberum, contra impediennes electionem opponere de crimine, non obstante obiectione excommunicationis, factae ipsi M. *arg. c. exhibita. 19. sup. de iud. c. super eo. 4. sup. de elect. & c. cum inter h. t.* Cum M. quantumuis excommunicato saltem defensio sua permittatur. *d. c. intelleximus. 7. sup. de iud.* Facit, quod excommunicatus dicitur esse extra Ecclesiam, propter delictum suum. *Panormit. hic. n. 7.* adeoque non interest ipsorum, quis eligatur in pra-

in prælaturum, & sic non possunt excommunicationem vel aliud crimen electo obijcere. *c. una tantum. 4. versic. quomodo autem. dist. 26. per illud Christi: qui trabem gestat in oculo, quomodo festucam de oculo fratris sui eruere potest! c. tria alias 1. incipiente infamis, sed textus hic allegatus est in fine c. 2. vers. Idem testatur 3. q. 7.* Deinde adhuc obstare videtur decisioni huius epistolæ. *l. cum mulier. 47. l. viro. 39. ff. solut. matrim. & c. pen. inf. de adult.* vbi dicitur: Sicut contra mulierem, repetentem dotem, viro excipere licet de adulterio: ita econtrâ mulier replicando rectè opponit actori exceptionem lenocinij: paria enim delicta mutua compensatione tolluntur. *l. si duo 36. ff. de dolo malo. l. 1. §. item ait. ne quid in loc. publ.* Per consequens in proposito nostro replicatio electi de periurio, & excommunicatione reorum nequaquam erat reijcienda. Cuius tamen contrarium deciditur hîc, quòd videlicet replicatio criminis aduersus excipientem de crimine nequaquam audiat. Ratio decidendi est, quòd excipientes in proposito nostro reuera fungebantur partibus reorum, ideoque eis, quantumvis criminosis, sua defensio auferenda non erat. *d. c. intelleximus.* replicans autem partes actoris iustinebat. Et sic locum habet, quòd criminoso criminolum accusare non liceat. *c. nihil iniquius. 32. q. 6. c. iudicet. 3. q. 6.* Neque obstant contraria superius adducta. Et primum, quòd Canonici in proposito nostro erant litigatores voluntarij, cum tele electioni prioris opponerent, ideoque actorum loco habendi videbantur, *arg. c. exhibita.* quia responderetur, fictioni, sicut & coniecturis incertis locum non esse. Veritas siquidem fictioni prævalet. *Baldus in l. 3. num. 5. c. de hered. inst. & notat Bartolus in l. eius 41. ff. si cert. per. & l. filio, quem pater 23. de liber. & posth. & post eum Alex. in l. si filius. 14. si certum per.* Etiam si itaque in casu capituli nostri, Canonici S. P. & C. propter suam contradictionem, quia impediebant, & omnes remotas obijciebant, ne electio illi procederet, videbantur actoris loco habendi: tamen reuera non erant actores, sed rei. *h. c. nost. ibi: M. Canonicus coram delegatis traxisset alios in causam.* Secus itaque est, quando impediens electionem reuera funguntur actorum vice. Illis enim cuiuscunque criminis exceptio per reos rectè obijci potest. & ita procedit textus *d. c. exhibita, in verb. cum autem. ibi: electus quibusdam, qui contra eum agebant, conspirationem opposuit, eodemque modo in d. c. cum inter.* Prior & conuentus actores erant, & sic non immerito ijs obijciebatur exceptio excommunicationis, proposita per nobilem, vt ream non permissa vicissim iisdem replicatione criminis contra excipientem, & additur ratio: quia, inquit Pontifex, satis absurdum est, ab actore impugnante, reo copiam suæ defensionis denegari, ita enim fieret, quòd multoties condemnarentur aliàs absoluedi. *d. c. cum inter.* Eandem etiam rationem innuit Iurisconsultus *in l. apud Celsum. 4. §. Marcellus 13. de dol. mal. excep.* vbi iniquum existimat Marcellus, malitiam ex communi dolo profectam petitori quidem præmio esse, ei verò, à quo petitur, poenæ, cum longè æquius sit, ex eo, quòd perfidè gestum est, actorem nihil consequi. Et si virgeatur, excommunicatum esse extra Ecclesiam, ideoque electionem prælati impedire non posse. *d. c. tria.* respondete, electum istam exceptionem excommunicationis eo tempore contradictoribus suis opponere debuisse, quando ipsi fungebantur vice actorum, impediendo videlicet eius electionem: quòd cum tunc non fecerit, hodiè, vbi actoris personam gerit, ad replicationem de dicto crimine aduersus reos non admittitur. *capitula nostris.* Minus aduersatur *l. cum mulier. 47. solut. matr.* quia in d. contrarijs excipiens de adulterio certabat de lucro

lucro dotis captando ex adulterio vel moribus mulieris, quos tamen ante, ut leno, ipse corruerat, vel ex post facto saltem approbaverat. Hanc solutionem innuit ipse Iurisconsultus in *d. l. cum mulier*. Et sic replicans de crimine auditur, quando replicatione non admissa, excipiens aliter remaneret in lucro: secus est, si de damno vitando dimicet. *Panormit. hic n. 7. Bart. in d. l. viro. & l. cum mulier. n. 3.* prout faciebant in proposito nostro Canonici, qui volebant admittere electum in priorem, tanquam excommunicatum, cum istud redundet in maximum damnum Ecclesie, cui nihil accidit intolerabilius, & magis periculosum, quam habere lupum loco pastoris, homicidam pro medico. *c. nihil est 44. & c. ne pro defectu. 41. sup. de elect. & facit tex. in c. multi. 12. dist. 40.*

Notabilia ex textibus nostris colligi possunt. Et primum, quod excommunicationis exceptio, item, perurij exceptio bene repellunt actorem ab agendo. Replicatio autem eiusdem vel similis criminis non arceat reum a defendendo. *ut hic. & fac. l. apud Celsum. 4. §. Marcellus. 13. de dol. mal. except.* Neque enim relatione criminum, sed innocentia reus purgatur. *textum est in l. si qui reus 5. de pub. indic. l. neganda. 19. C. de his qui accus. non poss. qua est canonisata, in c. neganda. 3. q. 11.* quod facit ad questionem de statuto, dictante, quod bannitus impune occidi vel offendi valeat, quo casu dicuntur esse extra protectionem civitatis, vel provincie, in qua banniti sunt. *secundum Alexand. cons. 75. n. 2. vol. 1. & ante eum tradiderunt Iacobus de Ares. Angel. & Bartolus in l. eo facto. 17. §. ex facto. 5. ad SC. Trebell. Cyn. & Bart. in l. 1. C. de hered. inst. & facit l. amissione 5. ff. de cap. diminut.* Si vero bannitus per alium ex bannitis offendatur, & offensus agat pro sua iniuria, reo excipiente aduersus actorem de ipsius banno, dubitatur, an actor contra exceptionem banni de paritate eiusdem vel similis bannimenti aduersus excipientem replicare possit? Et respondetur, quod non, cum bannito defensio quidem a lege permittatur, non autem alterius impugnatio. *Abb. hic n. 10. post Bart. in d. l. cum mulier. num. 4.* Fallit dictum notabile, quando excipiens de crimine certaret de lucro aliquo pecuniario captando, quo casu, ne reus ex delicto suo consequatur commodum, admittitur replicatio actoris de eodem, vel pari maleficio. *d. l. viro. & d. l. cum mulier.* nisi forte de non pecuniario aliquo lucro, sed lucro impunitatis delicti agatur. Istud enim lucrum non attenditur. Hanc restrictionem innuit Bartolus in *d. l. cum mulier. n. 5. per rationem d. l. apud Celsum. §. Marcellus.* Est & alia ratio, quod in materia bannitorum vel excommunicatorum favorabiliores sint rei, quam actores, *d. c. intelleximus. sup. de iud.* cui accedit vulgatum illud, quod in pari causa actoris & rei, magis inclinetur in partes rei. *c. in pari causa. ext. de reg. iur. in 6. & l. favorabiliores. 125. ff. eo.* Assignat Bartolus & tertiam rationem: eo enim ipso, inquit, quando ad instantiam actoris citatur reus, eius persona habilitatur & legitimatur, quoad standum in iudicio, tam respectu actoris, qui ipsum reum citari facit, quam ratione iudicis, qui illum citat, ut ita deinceps de personae inhabilitate actor replicare nequeat. Secus est in persona actoris, quam reus nunquam approbavit, sed simulatq; compareret in iudicio, reprobatur tanquam illegitimam. *Bart. ubi sup. n. 5. post Innocent. in c. cum inter. h. 1.* An autem & quando contra agentem de crimine admittatur exceptio, vel mutua accusatio alterius criminis, non pertinet proprie ad materiam nostram, sed est eius sedes ordinaria, ubi tractant Dd. in *l. si qui reus. 5. ff. de publ. iud.* Secundo notandum est ex traditis hic per Canonistas, quod exceptio perurij repellat actorem ab agendo, *ut in cc. nostris*, item ab habendo rem, quam

quam petit, vel cui innititur. *c. querelam 10. sup. de iureiur. & not. Specul. in tit. de actore. n. 16. & ante eum gl. in c. paruuli. 23. q. 5. quod procedit, quando agens periurium commisit in ea causa, vel materia, super qua nunc agitur, aliàs secus. Alex. de Imola. q. 17. incipit, Ponderatis. n. 6. vol. 3. & cons. 76. incip. visis n. 15. vol. 5. aliàs siquidē non reperitur, quod periurus repellatur ab agendo, prout aperte refert Alexand. de Imola. in l. si quis maior. 41. n. 15. C. de transact. & eum sequuntur Panormit. n. 4. & alij CC. hic. Et per hoc absoluta sit materia duorum istorum capitulorum.*

Porro, quia hīc tractatur de duabus exceptionibus dilatorijs, quæ personæ actoris obijciuntur, ad finem repellendi ipsum à iudicio, ordo, ad quem superius hunc nostrum tractatum direximus, postulat, ut aliquantò latius de his & alijs dilatorijs exceptionibus differamus. Ab initio autem præmittendum est, tales dilatorias nonnunquam obijci ipsi actoribus in iudicio personaliter comparentibus, aut eorum procuratoribus. Earum quæ personaliter comparentibus obijciuntur, prima est, de qua nunc egimus, excommunicationis. Illa enim regulariter agentem à iudicio siue ciuili siue criminali repellit, ut hic, licet secus sit, si compareat ad se defendendum. *c. intelleximus. 7. sup. de iud. ut, quod proscriptus à cōmunionē Ecclesiæ, vel vīu Sacramentorum non auditur, conueniendo vel accusando alium, ita idem est in bannito. Nam & ei omnis audientia denegari debet. Bart. l. sed & si per prætorem. 26. §. ait prætor. 4. n. 2. ff. ex quib. caus. maior. Et Alexan. de immol. in l. tutelae. 7. §. 1. de cap. dimin. Quod obseruandum est contra bannitos nostri temporis, ratione felonix vel alterius criminis in Casaream maiestatem, aut Romanum imperium commissi, item, contra proscriptos pro aliquo maleficio, ratione contumaciæ in terris Sax. de quibus in art. ult. & art. 38. lib. 1. item 23. & 45. lib. 2. Landrecht/ & gl. Lehnrecht. c. 12. Secunda est exceptio periurij, in causa, super qua nunc agitur, quare reuidentia sunt, quæ in explanatione. c. 2. & c. dilecti fusius sunt dicta. *sup. n. 10. & 13. Tertia exceptio, quæ personæ actoris opponi solet, est, quod is non habet legitimam personam standi in iudicio, puta, quia pupillus experitur absq; consensu tutoris, minor agit sine auctoritate sui curatoris. l. 1. & 2. C. qui legit. pers. stand. Quarta exceptio causatur contra actores, ex reuerentia personarum, quæ in iudicium vocantur, puta, si liberi experiantur aduersus parentes, l. lis nulla 4. ff. de iud. etiam naturales, l. parentes 6. de in ius voc. liberi aduersus patronum, l. fin. eod. vasallus aduersus dominum feudi, gl. c. 1. verb. reuerentia. Et eam sequuntur ibi Balanus, Aluazor. & ibi Feudista. de milit. vasall. qui contum. in visib. feud. Et Iohan. Faber. in §. pœnales. 12. n. 2. Inst. de action. subditi aduersus magistratum l. 2. ff. de in ius voc. Cum enim ijs omnibus debeatur gratitudo, honor, & reuerentia, ratione præstiti beneficij, æquum iudicarunt legumlatores, quod in ius, non petita à prætore venia, non vocarentur. d. l. 2. & tot. tit. de in ius voc. Opponitur & quintò actori, quod sit capitalis inimicus rei, vel conspiciat eum cum alijs in ipsius necem, ideoq; ad accusandum admitti non debeat. c. repellantur. 7. c. meminimus. 13. & c. cum oporteat. 9. inf. de accusat. & l. conspiciatores. 3. q. 4. Et vocamus inimicum capitalem eum, qui antea accusauit nos de publico, vel priuato crimine. l. licet capitalis. 103. ff. de verb. signif. & l. si inimicitia. 9. ff. de his quæ ut indig. & in probatione deficienti iudex percipit. l. 1. ad Turpill. vel abolitionem impetravit. l. 2. C. de abolit. Vnde si nunc velit accusare, præsumitur inimicus ex præcedenti facto. d. c. meminimus. Secus, si de nouo quis me accuset criminaliter: etiam si enim eo ipso dicatur capitalis inimicus, tamen non repellitur ab agendo, alioquin nullus admittetur.**

De dilatorijs
exceptionibus,
quæ obijciuntur
contra personam actoris.

1. Exceptio
excommunicationis
causam.

2. Periurij
exceptio.

3. Exceptio
legitimario-
nis personarum.

4. Ex edicto
de in ius vo-
cando.

5. Quod sit
actor capi-
talis inimi-
cus.

6. Quod no-
men actoris
receptum
inter reos.

7. Exceptio
criminis.

8. Exceptio
satisfactionis

9. Exceptio
guarandæ.

admitteretur ad accusandum, cum omnes dicantur inimici. *ut declarat Specul. in tit. de accusatore n. 18.* Opponitur & sexto actori, quod eius nomen sit receptum inter reos, ideoque ante accusare non potest, quam fuerit excusatus, cum non relatione criminum, sed innocentia reus purgetur. *l. si qui reus 5. de publ. iud. l. neganda. 19. C. de his qui accus. non poss.* Opponitur & septimo actori, quod ipse sit infamis, aut aliter criminofus. *l. qui accusare. 8. versic. alij propter delictum proprium. ff. de accusat. c. licet Heli. 31. §. contra quos vers. & quia Simonia. verb. tam infames, quam criminosos, inf. de Simonia.* Circa quod tamen observandum est, exceptionem criminis ita generaliter propositam non repellere criminosos ab agendo, nisi facta specificatione decurratur ad aliquam certam speciem delicti, vel aliorum obiectorum, puta, quia leno, homicida, vel de alijs maleficijs conuictus est, & debent describi omnes circumstantiæ maleficij. *Ita tenet Bartolus in l. 3. §. lege Julia. n. 4. ff. de testib. & est textus in c. presentium. 2. inf. eod. in 6.* Obijcitur & octavo exceptio satisfactionis, quod videlicet actor non possideat immobilia in loco iudicij vel motæ litis. *l. sciendum. 15. qui satisd. cog. aut saltem in provincia vel territorio eius Principis, cui locus iudicij subiectus est. las. in l. si fideiusfor. 7. §. si necessaria. n. 7. per text. ibi. ff. eod.* Et ita hodiè pronunciatur. Quo casu, siquidem agens vult reum compelli ad respondendum actioni aduersus ipsum institutæ, tenetur antè omnia cauere de refundendis expensis, & interesse litis, in casu succumbentiæ. *Auth. generaliter. C. de Episc. & Cler. & d. l. sciendum. item, de stando iuri coram eodem iudice in casu reconventionis, quod ita usu observatur: licet illa satisfactio videatur esse superuacua, cum hoc de iure sit prouisum. l. cum Papinianus. 14. iuncta Auth. & consequenter. C. de sent. & interloc. om. iud. c. 1. & 2. ext. de mut. per.* Ad hoc autem, ut releuetur actor à satisfactione, debet de iure ciuili possidere tot immobilia, quorum valor sit sufficiens ad litis æstimationem. *gl. §. sed hodiè, inst. de satisd. quod etiam satis probant text. in l. quos non hostes. 254. §. 1. de verb. sign. & l. 1. in prin. in ius voc. ut eant &c.* In quibus locis dicitur, locupletem vel possessionatum eum dici, qui satis & idoneè habet, pro magnitudine rei, vel quantitatis, quæ petitur à reo, licet post Bald. & Bart. in alia opinione sit Iason. *in d. l. sciendum. nu. 21. puta, quod sufficiat, pariter esse possessionatum petito rem, ita, ut aduersus ipsum non insurgat præsumptio fugæ. las. ubi sup.* De iure Saxonico istud est expeditum, videlicet sufficere possessionem tot immobilium, quæ ascendunt ad valorem vnius vverigeldi, id est, 24. vicenarum & expensarum (*vñer vñd zwanhig alte schock*) quæ verisimiliter in lite facienda veniunt. *Landrecht. lib. 2. art. 5. in princ. & gl. art. 9. lib. 2. Item gloss. pen. lib. 1. art. 38.* Præstatut autem satisfactio, oblatis idoneis fideiussoribus. *l. 1. l. sciendum 15. ff. qui satisd. cog. item datis pignoribus. l. promissor Stich. 21. §. fin. & ibi Bart. de constit. pec. & idem in l. prætoria. 3. de præt. stip. & l. 1. n. 2. qui satisd. cog. vel mediante iuramento, quod vocamus cautionem iuratoriā. d. auth. generaliter. vers. aut si fidem.* Iuratur autem de credulitate, quod videlicet actor credit, se in loco iudicij non facile fideiussores inuenire posse. *Bald. in d. auth. generaliter. n. 4.* Non autem iurat, prout requirunt indocti iudices, & Ribaldi, quod diligenter inquisuerit de fideiussoribus, & nullos inuenire potuerit, prout refert D. König. *d. c. 46. num. 4. & 5. idque eo nomine, ne incurratur anceps periurium, quod quoquo modo vitandum est. §. quia verò. Auth. de iudicib. coll. 6.* Est & nona exceptio in prouincijs Saxonie vñtata, quam vocamus guarandæ. Est autem guaranda nihil aliud, nisi repromissio defensionis rei contra alios actores, qui ipsi fortasse super vna eademque causa litem mouere poterant.

Landrecht

- Landrecht lib. 2. art. 15. in pr. & in hoc habet vim & effectum euictionis, teste König. c. 48. num. 1. Et est alter effectus guarandæ, quod videlicet post eius præstationem impediatur libelli mutatio. Landrecht lib. 3. art. 14. in text. & art. 63. lib. 1. §. Will er bekennen / ibi: Gewehr sol man ihme thun / Doch mag der Mann wol bessern seine Klage / vor der gewehr / adeo, ut si deinceps emendetur libellus, dicatur actor incidere in poenam, fractæ guarandæ, quæ est in ciuilibus causis 30. solidorum (Zwey alte schock /) soluendorum parti. d. art. 15. lib. 2. iuncta. art. 45. §. Den Schöppenbaren / lib. 3. Landrecht. In criminalibus autem causis poena fractæ guarandæ est amputatio manus, nisi malit mulctæ nomine parri soluere medietatem V Vergeldij (Zwölff alte Schock.) quod ipsi liberum relinquitur, propter alternatiuam positam in textu. d. art. 15. lib. 2. cum in alternatiuis electio sit debitoris. l. plerumq. 10 ff. de iure dot. c. in alternatiuis. ext. de reg. iur. in 6. Et quia guaranda in hoc habet effectum litis contestationis. l. edita. 3. C. de edend. subiit hæc quæstio admodum quotidiana, quid iuris videlicet, si fortè guaranda non petatur per reum, cum hoc in ipsius arbitrio resideat, uti exceptionibus vel non uti. l. si quis in conscribendo. 29. C. de pact. & statim procedatur ad litis contestationem, an, quia guaranda nondum præstita, liceat adhuc actori mutare libellum! Respondetur breuiter, siquidem lis contestetur purè, talis contestatio, etiam guaranda non præstita, libelli emendationem in posterum impedit. König. in sua practica. c. 48. n. 4. Ratio est, quia actor non debet vagari cum alieno discrimine, & libellum suum in infinitum mutare. l. 1. & l. edita. 3. C. de edend. quod contingeret isto casu, ubi nec ante litis contestationem petita guaranda fuit, nec post litis contestationem hæc exceptio guarandæ non præstitæ ranquam dilatoria amplius opponi posset. l. pen. & l. fin. C. de except. l. exceptionem 19. C. de probat. & l. ita demum. 13. C. de procurat. Et hæc sunt fermè communiores exceptiones, quæ actoribus personaliter se præsentantibus in iudicio opponuntur. Sequitur videre de exceptionibus, quæ ad-
- 20 uersus procuratores actorum vel accusatorum reo competunt. Procuratoribus autem, qui alieno nomine comparent, in iudicio opponitur, quod mandatum ad agendum vel nullum vel insufficiens habeant. *Qua de re videatur Bartolus in d. l. licet. & text. in l. ita demum. 13. C. de procurat. si cut & eodem modo obijcitur procuratoribus reorum, quod absq; mandato veniant ad defendendum reum principalem. c. quid ad agendum 4. ext. de procuratorib. in 6. Dicitur autem in idoneum vel non sufficiens mandatum,*
- 21 quando procuratorium non comprehendit expressè nomen constituentis, nomen procuratoris, non aduersarij, non iudicis, item, causam, ad quam deputatur, Specul. in tit. de procur. vers. ratione autem formæ. num. 4. & 20. per l. si procuratorem absentem. 65. ff. de procurat. & quidem totam: ad vnum enim actum iudiciale, vel ad vnum articulum causæ procurator datus regulariter non admittitur, virtute constitutionum Caroli V. Augustæ promulgatarum, anno 48. part. 2. tit. 12. item, clausulam ratihabitionis. d. l. si procuratore. c. que de causa. 2. q. 5. & c. f. sup. de dolo & contumac. Secundò dicitur insufficiens, quando datum est ab eo, qui ipse non habet potestatem constituendi procuratorem, prout est excommunicatus. c. prudentiam. 21. §. sexta. sup. d. offic. delegat. & c. f. sup. de procurat. item, minor, item, impubes, qui non habent personam legitimam standi in iudicio. Hi enim absq; autoritate suorum tutorum, vel curatorum, neq; procuratores constituere. l. neq; tutores. 11. C. de procurat. neq; ipsi procuratores ab alijs constitui possunt. l. minor. 57. cum l. seq. de procur. sicut nec foemina procuratorio munere fungi valet, licet suam

- suorum uel iniuriam rectè prosequatur. *l. neg. fœmina* 54. ff. eod. & *l. alienam* 18. C. eod. t. Dicitur etiam insufficiens mandatum, quando procurator antè litem contestatam substituit alium in suum locum, quod non potest, licèt postea dominus litis factus rectè substituat. *l. in causa* 27. §. sed & si à domino, ff. de procur. & *l. nulla dubitatio* 23. C. eod. Dicitur etiam insufficiens mandatum, quod est reuocatum mutatione procuratoris, aut quia dominus ipse iudicium accipit. *l. ante litem* 16. ff. de procur. *l. item eorum* 6. §. fin. ff. quod cuiusq. uniuers. nom. §. rectè. *Inst. mandati*. vel morte mandantis. *l. & quia* 6. ff. de iurisd. om. iud. & hi omnes, quos diximus, nisi aliter legitiment suas personas, nomine principalium, pro quibus interuenerunt, à limine iudicij repelluntur. *d. l. licèt* 24. ubi etiam Bartol. notat. C. de procur. Secundò obijcitur procuratoribus, siue actorum, siue reorum, quòd in causa criminali, etiam cum mandato, principalium nomine, frustra interueniant. *l. penult.* §. ad crimen. ff. de publ. iud. & *l. 2. ibi: cum non liceat.* §. nisi alieno. C. qui accus. non poss. nisi fortasse compareant ad allegandum vel excusandum causas absentis. Tunc enim ita ex parte actoris, ut omni ex parte rei, regulariter admittuntur. *l. seruum quoq.* 33. §. publicè 2. ff. de procur. Obijcitur & tertio procuratori, quòd sit reus criminis constitutus, accusatione uidelicet aduersus ipsum proposita, ideoq; tam diu repellendus à procuratore, donec purgauerit suam innocentiam. *l. reus criminis* 6. C. de procur. & *l. si qui reus* 5. ff. de publ. iud. Quartò opponitur procuratori exceptio excommunicationis, propterea, quòd is, tanquam exclusus à communione Christianorum hominum, non possit stare in iudicio cum fidelibus alijs. *Specul. in tit. de procur.* §. 1. in princ. per c. possessionem. sup. de prob. & est bonus textus in c. prudentiam. 21. §. sexta. sup. de off. deleg. Quintò, obijcitur procuratori, quòd sit mutus & surdus, ideoq; à limine iudicij arceus, *l. mutus* 43. ff. de procur. Sextò arceus à procuratore alieno nomine comparentem obiectio criminum, de quibus inculpatus procurator & convictus fuerit, ita tamen, ut descendatur ad certam speciem delicti, puta, furti, homicidij &c. Neq; ita generaliter opponatur, quòd actor sit criminofus. *l. 3. §. lege Italia.* & ibi Bart. n. 2. ff. de testib. Regulariter enim, qui non rectè fidei ac conuersationis sunt, quorum vita accusabilis est, quorum mores incogniti, item, viles personæ non admittuntur ad agendum vel accusandum. c. querendum 2. q. 7. Septimò obijcitur procuratori, quòd ipse sit persona ecclesiastica, ideoq; alieno nomine stare in iudicio prohibetur. c. 1. c. 2. & per tot. tit. inf. ne cleric. vel mon. sec. neg. se immisc. c. non dicatis 12. quæst. 1. nisi propriam vel suæ Ecclesiæ causam fuerit prosecutus. cap. 1. & 2. sup. de postul. Octauò obijcitur procuratoribus exceptio infamiæ, quòd tunc demùm procedat secundum aliquos, quando, qui comparet in iudicio, alieno nomine est procurator Regis, Principis, vel alicuius Episcopi. Quo casu, procuratoris munus dicitur esse honorabile, adeoq; ratione infamiæ repellitur. *Ant. de But. in c. Imperatorum* 4. n. 6. sup. de iure calum. & c. cum deputati. 16. n. 18. & 19. sup. de iud. post gl. in c. ascedens. dist. 50. cum infamibus portæ dignitatū patere non debeant. c. infamib. inf. de reg. iur. 6. Secus esse putant, in procuratoribus vulgariū personarum, ubi procuratoris officium dicitur esse vilissimum & onerosum. Ideoq; non repellitur à iudicio etiam infamis, secundum Dynum in c. infamibus. & ita intelligitur textus §. f. *Inst. de acti.* & *l. si quis procurationem* 34. C. de decurionib. lib. 10. & *l. Curialis* 30. C. locat. arg. de tabellione. qui est ad latus principis. dicitur enim habere dignitatem. *l. 1. ff. de man. princ. quantumvis aliàs tabellionatus non est dignitas, sed onus.* gl. sing. in *l. f. C. qui milit. non poss.* & notat Bart. in *l. eadem* 6. §. 1. ff. ad *l. lul. repet.* Mihi verò magis

magis placet aliorum sententia tenentium, quòd de iure Cano. infamiae obiectio remoueat procuratorem ab agendo. *Dyn. in d. c. infamib. & est text. in c. infames 3. q. 7. in princ. & c. quia episc. 6. q. 3.* Iure a. ciuili nouissimo, exceptio infamiae, siue respectu personae constituentis, siue ratione procuratoris, opposita regulariter non repellit alieno nomine agentem, idq; ideò, ne dum litigatores super his parergis altercantur, negotij principalis disceptatio proteletur. *d. §. f. Exceptio n. procuratoria dicitur esse de apicibus iuris, non autem de meritis causae, vtrum reus sit debitor, vel non. Ang. in d. §. f. n. 2. per l. si fideiussor 29. §. quadam 4. ff. mandati.* Quod tamen de procuratoribus dicitur, ad aduocatos causarum non est extendendum, quorum officium dicitur esse laudabile & honorarium. *l. laudabile 4. C. de aduocat. diuers. iur. vt qui partium laborantium honorem, spem, vitam, & posteros defendunt. l. aduocati. 14. C. de aduocat. ex quorum praescripto procuratores agunt, & sic nihil praestant partibus, nisi ministerium linguae, quod magis onerosum, quam honorosum. teste Ang. d. §. f. n. 2.* Vnde cum aduocatum esse sit dignitas, meritò infamis à patrocinio causarum in iudicio remouetur, etiam nobili iudicis officio, & parte non opponente. *secundum gl. in l. 1. verb. postulantebus, & ibi additio marginalis notat. ff. de offic. asses. Facit pro hoc l. 1. §. ait prator 8. vers. hoc edicto continentur. ff. de postul. quem textum gl. §. fin. Instit. de except. intelligit de postulatione aduocatorum, non autem procuratorum. Et probatur satis iste intellectus, glos. per l. nequicquam 9. §. circa aduocatos 2. ff. de offic. proconsul. ubi iniungitur proconsuli arcere à postulatione aduocatos, qui sint redemptores litium, & quibus aliter edicto pratoris postulare prohibetur.* Secundò limitatur, quando de exceptione infamiae aduersus procuratores per ius ciuile sublata dicitur in responsionibus faciendis ad positiones vel defensionales articulos rei. Eo enim inuito non admittitur procurator ad respondendum. Semper enim potest allegari, quòd principalis sit legalior, & melioris famae, meliusque sciat veritatem, quam procurator: Hanc declarationem tradit Baldus, *in l. 1. num. 5. C. de sent. post Bart. in l. qui bona 13. §. si alieno. 13. ff. de dam. inf.* Nono loco mercator, alienae litis vel pactus de eius quota procuratoris munere fungi prohibetur. *in l. litem 15. C. de procurat. l. nequicquam 9. §. circa aduocatos. ff. de offic. proconsul.* Opponitur & decimò procuratori, quòd sit potentior suo principali. *l. 1. C. ne lic. potent. patre. litig. prestare. vel actiones in se transferre desideret. iuncta l. 1. C. ne fiscus, vel Respub.* Vndecimò, opponitur eidem, quòd articulus causae, de quo nunc agitur, speciali mandato indigeat. Ideoq; in generali procuratorio non contineatur. *Specul. tit. de procur. §. 1. n. 4. c. qui ad agendum 4. ext. de procur. in 6. l. vero procuratori. ff. eod.* Duodecimò opponitur comparenti alieno nomine in iudicio, quòd excedat fines mandati, & aliud faciat, quam quòd in suo procuratorio continetur. *l. si procurator. 10. & l. maritus. 21. C. eod. l. transactionis. 7. C. de transactionibus. l. non abstulit. 4. C. de nouationibus.*

Quod autem de exceptionibus aduersus procuratores dictum est, idem intelligatur locum habere etiam, contra omnes alios, qui alieno nomine interueniunt, prout sunt consortes eiusdem litis, item, socij, & heredes, quorum vnus prius si agat proprio nomine, postea communi vel alterius nomine, non auditur absq; mandato socij, vel eius, cuius nomine agit: *l. 1. C. de consort. eiusd. lit.* Admittitur tamen consors pro consorte, socius pro socio, coheres pro coherede, maritus pro vxore, sicut & quilibet coniunctus pro coniuncto, ad agendum, etiam absq; mandato, dummodò praestet cautionem de rato. *l. 1. C. de consor. eiusd. lit. l. maritus 21. C. de procur. l. sed & ha 35. ff. eod.*

Oeconomus etiam absque mandato frustra agunt pro defensione rerum ecclesiasticarum. *arg. l. decernimus. 26. C. de episc. & cler.* Idemque est in syndicis alius cuius Universitatis aut Collegij liciti. *l. 1. ff. quod cuiusque univers. nom.* Tutoribus etiam & curatoribus nomine suorum pupillorum vel minorum experientibus in iudicio, obijcitur hæc exceptio, quod ipsi alieno nomine inaniter interveniant, nisi illi legitiment suas personas, proferendo videlicet, exhibendo sua tutoria, vel curatoria. *l. legitimos 5. ubi notant Dd. de legit. tutorib.* Idemque est in actore, qui per tutorem adversa valetudine vel alia necessitate impeditum, constituitur ad agendum causam pupillarem in iudicio. *de quo in §. f. Inst. de curatorib.* Nam & is pro legitimatione suæ personæ, actorium suum edere debet. *Er sol einen Schein seiner Vormundschaft einlegen / l. neq. tutores. 11. C. de procur. l. ita demum 13. ubi Bart. C. eod.* Et hæc ferme sunt exceptiones dilatoriæ generaliores, & frequentiores, quæ agentibus in propria persona, vel per procuratores comparantibus, opponi solent in iudicio. Ordo nunc dicendum postulat, ut etiam de cæteris dilatorijs, quæ aliundè, quàm ex persona iudicis oriuntur, subiiciamus. Et hæc quidem partim causantur ex circumstantia loci, ad quem quis citatus est, partim ex tempore, partim ex persona citati, partim ex meritis ipsius causæ. Estque prima exceptio, non habitæ in loco iudicii securitatis, vel pacis, puta, quando reus proponit, se non posse tutò ad locum iudicii accedere, siue propter timorem adversarij, vel alias priuatas inimicitias, aut insidias, siue propter metum carceris, aut alterius grauaminis extraiudicialis, item, propter instantem guerram aut pestilitatem, aut etiam propter turpitudinem eius loci, ad quem quis citatus est. *l. metus. 3. ff. ex quib. caus. maior. l. Qui tamen 21. §. Papinianus 5. ubi aliàs incipit nona l. si cum dies §. sed si in aliquo locum 11. ff. de arbitr. Clement. pastoralis. 15. §. 2. nos circa eam. vers. Quis enim auderet. de sent. & re iud. lib. 2.* Debet siquidem locus iudicii esse honestus, item tutus, & securus, non tantum iudici, sed etiam partibus. *Felin. in c. accedens. 2. n. 3. ext. ut lit. non contest.* aliàs citatus etiam absens merito excusatur, cum nemo teneatur, se in suorum hostium sinum reponere, & inimicis tergum suum committere. *d. Clem. Pastoralis. versic. quis enim. fa. c. hortamur 20. ibi: faciatis amputari omnem formidinem. 3. q. 9. c. bone. 33. in f. 5. de elect.* Cautela tamen est, ut isto casu citatus periculum loci, quod ex quacunque causa innotuit, iudici humiliter insinuet, petendo securitatem vel saluum conductum item, mutari locum iudicii, vel differri iudicium in aliud tempus. *arg. l. 2. §. si quis iud. ff. si quis caus.* quas literas pacis publicæ siquidem impetrat reus, tollitur per eas plenè causa timoris, cum datæ sint à iudice: secus, si dentur à parte. Eis n. fidendum non est. *Felin. in d. c. accedens. 2. n. 9. post Salyc. in l. reos. 3. n. 5. C. de accusat.* Quod si ea in re iudex fuerit iniquior, nemo ambigit, in ius vocatum, quantumvis sese absentauerit, poenam contumaciæ non incurrere. *d. c. accedens. 2. & d. Clem. Pastoralis. §. nos circa eam vers. esto igitur. c. ex parte. 47. & ibi gl. & c. f. inf. de appellat.* cum commodè & sine periculo iudicio interesse non possit. *c. quia ppter. 42. sup. de elect. Vide autorem de process. exec. 4. parte c. 1. n. 203. cum seqq. usq. ad fin.* Est & alia exceptio ratione loci, quando reus opponit solutionem esse destinatam Francofortum, idè ipsi non posse auferri commoditatem istius loci, aut eum alibi, quàm Francoforti ad solutionem pulsari. *§. huic autem. Inst. de actionibus. l. 2. ff. de eo, quod certo loco. l. 1. C. ubi conuen. qui certo loco dar. prom.* Temporis ratione causatur exceptio dilationis nimis angustæ. *c. fin. 6. q. 2.* puta, si iudex citat reum ad comparandum infra quatridentium, cum intervallum cuiusque diei citatorij debeat continere ad minus spacium decem dierum. *l. per intervallum 69. cum ll. seqq. ff. de iudic.*

De excepti-
one loci non
exti.

Exceptio
solutionis
destinatæ in
loc. certum.

Exceptio
temporis.

iudic. vel si prima vice reum citauerit iudex peremptoriè ad comparandum infra decem dies, cum tamen quodlibet peremptorium debeat continere spacium trium denunciationum, id est, de iure ciuili triginta dierum *l. tres denunciationes p. l. consentaneum 8. C. quomodo & quando iudex l. contumacia 53. ff. de re iud.* de iure autem Saxonico trium quaterdenarum. *Landrecht. lib. 3. art. 5. lib. 1. art. 70. & lib. 2. art. 24.* Ex hoc fonte nascitur etiam exceptio feriarum, quando reus citatur ad diem vel tempus feriatum, siue feriæ sint dicatae Deo, siue hominibus, prout sunt feriæ messium, item, vindemiarum. *l. 1. & 2. & tot. tit. ff. & C. de ferijs.* Vocamus autem ferias dicatas Deo, omnes dies solennes, & ordinariè celebres in honorem Dei & Sanctorum eius. *de quib. in l. f. C. de fer.* Festiuiores autem & diuturniores ferias describit Imperator Carolus V. in constitutione Augustana. *Cammergericht. part. 2. tit. 33. A. 24.* die Decembris vsq; ad 6. Ianuar. A dominica Esto mihi, vsq; ad dominicam Inuocauit. A dominica Palmarum, vsq; ad dominicam Quasimodogeniti, à dominica Vocemiuicunditatis, vsq; ad dominicam Exaudi, à vigilia Pentecostes, vsq; ad dominicam Trinitatis. Ab octauo die Iulij, vsq; ad 14. Augusti. In his prouincijs, exceptis ferijs messium & vindemiarum, omnes intermedij dies, in quibus non habentur conciones pro publico, cum administratione sacrosanctæ cœnæ Domini, habentur regulariter pro profanis, adeò, vt processus iudicialis qualiscunq; etiam criminalis in illis factus, valeat, & non annihiletur, idq; de consuetudine, cum feriæ regulariter accipiant suam solennitatem à clero & populo, qui hos vel illos dies præ alijs duxerint solenniter venerandos esse. *c. fin. inf. ext. de fer.* Porro obseruent hoc loco tyrones in practica, ferias eius loci attendendas esse, vbi iudicium agitur prout tenet Innocentius in *c. conquestus 5. sup. de ferijs.* adeò, quia circa ferias siue in honorem Dei, siue ob necessitatem hominum introductas, non habeatur ratio loci litigantium, sed seruentur feriæ loci iudicis, cum feriæ sapiant ordinem processus, & tempus sit de ordine. *Innocentius in d. c. conquestus. n. 2. 3. & 4.* Cui sententiæ non obstat *l. 1. de ferijs*, quia videtur magis inuere, in ferijs habendum esse respectum ad locum citati, cum occupatum circa rem rusticam, iniquum sit cogi pro eundo ad forum. *d. l. 1. facit, quod aliàs actor forum rei sequi debet. c. cum sit generale. 8. sup. de for. compet.* Quia respondetur breuiter, quando reus & iudex sunt eiusdem fori, dubium non est, quin seruentur feriæ, quæ sunt in loco domicilij rei, non autem, quæ sunt in loco actoris: Et ita procedit textus *d. l. 1. & c. cum sit generale.* Ratio est, quia eo ipso, quod actor in ius vocat reum, intelligitur eum vocare secundum ius illius loci, vbi habitat, & sui loci ferijs quasi renunciare videtur. *Specul. tit. de ferijs. §. 1. nu. 6.* Verum si reus & iudex sint diuersarum prouinciarum, attenduntur feriæ loci, vbi agitur iudicium, idq; ea ratione, quia est, quod sibi imputet reus, quare in illo loco contraxerit, vel eodem solutionem destinaret, aut aliud quid fecerit, cuius ratione ibi sortitur forum. Eo enim ipso intelligitur se astrinxisse ad consuetudinem in prouincia iudicantis existentem, quoad ordinationem causæ & processus. *arg. l. 3. §. f. ff. de testibus. l. 1. §. in honorarijs ibi: pro fori consuetudine. ff. de varijs & extraord. cognit. c. cum venissent 3. sup. de eo, qui mittitur in poss. ca. rei seru.* Et hæc solutio melior & realior est, quam Innocentij, *ad d. l. 1. respondentis*, Legumlatores in ordinatione feriarum magis habuisse respectum ad requiem laboris inter feruores æstiuos, *l. omnes 6. C. de ferijs.* quam ad occupationes reorum. Aliàs sequeretur secundum eum istud absurdum, nunquam posse quem in ius vocari, quin semper pratenurus sit operas aliquas domesticas.

Exceptio
feriarum

Innocentius d. c. conquestus, numero 5. Nam & prima ratio Innocentij non faceret cessare dispositionem legis. Si enim reus debet esse immunis à labore in ferijs sui domiciliij: Ergò multò minùs debet eo tempore in ius vocari extra suam prouinciã. Ideò faterur etiam ibi ipse Innocentius, quòd benè fecerit iudex, qui in statuendo terminum attendit, quantum fieri potest, vt litigatores etiam ferijs suæ prouinciæ potiantur, nisi aliqua ratio moneat in contrarium. *Innocentius in d. c. conquestus, numero 5.* Denique circa exceptionem feriarum notetur, quòd si reus citatur ad diem feriatum, in honorem Dei vel Sanctorum eius, vt in illo compareat & respondeat coram iudice, istam citationem ipso iure non valere, propter iuris errorem, expressum in edicto citatorio. *ita Hostiens. in c. fin. sup. de ferijs, per l. 2. §. item si nihil ibi: remittet pœnam, quia dies feriatus fuit. ff. si quis in ius voc. non ierit.* Sin verò aliter emanet, citatio valet, & citatus arctatur in termino comparere, & sese præsentare iudici, non tamen astringitur ad procedendum in lite, nisi die pòst ferias immediatè subsequente. *gl. in c. placita 2. super verb. orationibusq. vacandi. 15. q. 4. Anton. de Butr. in c. fin. nu. 24. sup. de fer.* Intelliguntur enim isto casu duo mandata reo, primò, quòd compareat ad proximum diem, & secundò, quòd se præsentet iudici. *Innocen. in d. c. conquestus. n. 1. arg. l. Celsus 23. §. 1. ff. de arbitr. & Alex. in l. 1. §. nunciatio n. 30. de nou. oper. nunc. pro qua sententia facit c. veniens, 15. in f. de accusat. & est melior de iure textus in c. cum dilecti 6. sup. de dol. & contum. vbi dicitur, si cui mandatur, vt ad terminum certum se iudici repræsentet, duo videntur præcepta, & quòd ad iudicem veniat, & quòd ad præfixum diem veniat.* Vnde, quantumuis audiri non possit ad diem assignatum, nihilominùs iudici se repræsentare debet. Cauti tamen iudices hodiè apponunt istam clausulam suis citationibus, quòd, si terminus præfixus incidat in diem feriatum, vt citatus compareat die immediatè subsequente. *Alex. in d. l. 1. §. nunciatio, n. 30.* Et ita regulariter practicatur non tantum in Camerali iudicio, & foro imperij, sed etiam in prouincijs inelytæ domus Saxonicæ. Ex persona citati opponi potest exceptio impedimenti, quòd contingit citato ratione carceris, vel obstagij, vel similis detentionis personalis, siue magistratus, siue hostium, siue etiam priuatarum personarum. *l. 2. §. fin. l. 3. & l. 4. ff. si quis caut. l. succurritur 9. ex quib. caus. maior. item, exceptio fontici morbi, vel alterius aduersæ valetudinis. d. l. 2. §. si quis in iudicio. & l. quesitum 60. de re iudic.* Item, inundationis aquarum, ita, vt non potuerit comparere in termino, propter vim fluminum. *c. querelam 2. sup. de procurat.* Quòd tamen superius tradidimus pro cautela, idem etiam hîc infigatur memoriæ, vt reus districtus vno aliquo de suprâ dictis impedimentis, mittat saltem in termino nuncium, & notificet iudici hæc impedimenta, ita, vt excusetur sua absentia. *d. l. 2. §. si quis in iudicio. & c. cum dilecti, §. expectantibus. sup. de dol. & contum. c. bona. inf. §. contra. & §. fin. sup. de elect.* Cui concordat ius Saxonicum *Landr. lib. 2. art. 7. & Lehnrecht. c. 24. vbi dicitur: Wer vor Gericht nicht kommen kan/ der mag jemandes zum Gerichte schicken / vnd seine vorhinderung dem Richter ansagen /* Et additur vltra ius commune, quòd non aliter habeatur fides tali nuncio, nisi super impedimento mittentis iuret, quod ipsū tamen relinquitur arbitrio iudicis, an istud iuramentum acceptare velit à nuncio vel principali, vbi is conualuerit. *glos. in f. d. art. & c. 29. Lehnrecht / & not. D. König. in sua practica. c. 37. num. 4.* Quòd autem ibidem addit ipse, nuncium ad iurandum super impedimento citati, indigere speciali mandato, id ego in practica harum regionum, & prouinciarum non comperi, sicut ne cillud etiam

Exceptio
impedimen-
ti, & que
præterea ex
persona cita-
ti opponi
possunt.

etiam, quòd nuncius in termino, *Der versendte botunge/ vnquam iuramento fuerit obstrictus.* Sed datur alia dilatio. Et siquidem aduersaria pars perseueret in accusatione contumaciæ absentes, & contradicat iudici volenti alium terminum assignare litigatoribus, imponitur contumaci, isto casu, probatio sui impedimenti, de quo tenetur ipse infra terminum iuris Saxonici fidem facere iudici, vel per vivæ vocis testimonia, vel mediante iuramento. Ita vidi multoties observarum in practica, neq; memini ita rigorosè, prout refert *Rönig* vnquam fuisse pronunciatum.

Potest etiam citatus ex sua persona excipere, quòd non possit conveniri durante officio suo, cum sit de maioribus magistratibus. *Angel. in §. appellantur. nu. 41. in quibusdam exemplaribus num. 34. Inst. de except. per l. pars literarum 48. & ibi Bar. ff. de iud. l. 2. de in ius voc. & l. si reus 12. iudic. solui. item, quòd non habeat locum contra reum inquisitio, cum super isto delicto iam antè fuerit accusatus. l. senatus 14. ibi ne plurib. reus fieret. de accusat. & l. licet 6. nauta. caup. stab. & ista etiam exceptio dicitur esse dilatoria, adeoq; ante litem contestatam opponi debet. Bar. in l. 2. in fin. ff. de adult. & Angel. d. §. appellantur. n. 41.*

35 *Ex meritis negotij principalis causatur ab initio exceptio continentia vel connexitatis causæ non diuidendæ. l. nulli. 10. C. de iud. quod sit aut ratione subiecti, puta, quia diuersæ actiones pro vna eadèq; re competunt. Exempli gratia: Si inter me & te sit controversia super prædio, utroq; allegante, istud, tam iure dominiij, quàm possessionis ad se pertinere, & actor vnū iudicē super possessorio adeat, alium autem, durante adhuc, vel non terminato iudicio possessorio super petitorio eligat, siquidem rectè opponitur hæc exceptio de continentia causæ non diuidenda. d. l. nulli. & glos. c. 1. ext. de caus. posse. & propriet. aut ratione generalitatis, ut in actionib. generalibus, prout sunt tutelæ, negotiorum gestorum, item vniuersitatis, ut in iudicijs vniuersalibus, puta, petitione hereditatis, familiæ hereditundæ & similibus, in quibus sæpè continentur multæ particulares causæ. Neq; enim hîc etiam licet vnum aliquem articulum causæ coram vno iudice, & alterum coram alio proponere, ne videlicet connexitas causæ separetur: sicut nec inter plures heredes vni apud vnum, & alteri apud alium iudicē contra heredē, aut tutorē, vel curatorē communis hereditatis experiri licet, sed omnes ad vnum iudicem remittuntur. l. 1. & 2. de quib. reb. ad eund. iud. eat. Ratio est, quia qui pluribus iudicijs super eadem re coram diuersis iudicibus conuenitur, fatigatur magno dispendio sumtuum & laborum: ideò non mirum, si actor isto casu repellitur à secundo iudicio cum refusione expensarum. c. dispendia. 3. ext. de rescript. in 6. Facit & alia ratio, quia in continentibus causis cognitio primi iudicis affert aptiorem intelligentiam ad notionem alterius causæ, vel iudicij, secundo loco intentati. *Ias. in d. l. nulli. n. 3.* Quod autem ista exceptio de connexitate causæ non diuidenda sit dilatoria, & ante litem contestatam proponenda, tenet idem *Ias. in d. l. nulli. n. 6.* Secunda est exceptio non permixta reconuentionis, de iure Saxonico *Landr. lib. 3. art. 12. per textum, ibi: Wer auff einen klaget/**

Exceptio continentia vel connexitatis causæ non diuidenda.

36 *und jener wieder auff ihn/der am ersten klaget/ darff dem anderen nicht antworten/ jener sey denn erst loß von diesem: quod ampliatur procedere etiam in iudicijs criminalibus, Denn wer die erste anlage bezeugen mag/ der gewinnet dem anderen den Kampff an/ Weichb. art. 81. licet de iure ciuili aliud sit. per l. cum Papinianus 14. iuncta Auth. & consequenter. C. de sentent. & interlocut. om. iud. c. 1. & 2. ext. de mutuis. petit. Tertiò opponitur exceptio ineptitudinis libelli, vel ineptæ petitionis. glos. l. 1. verb. libellus. ff. de offic. Assess. quando videri licet apparet, intentatam actionem proposito negotio conuenientem vel*

Exceptio reconuentionis.

Ineptitudinis libelli.

Exceptio
obscuritatis
vel genera-
litas libelli

aptam non esse. *arg. l. 2. in fin. C. de formul. & impet. subl.* puta, si vindicatione is experiri velit, qui rem, de cuius restitutione agitur, ipse possidet. *c. exami- nata 15. sup. de iud.* idemq; est, si peram à te decem, quia rex es in Francia: di- citur libellus ineptus, ratione causæ, ideoque non procedit, *secundum gl. ma- gnani l. 1. ff. de edend. & gl. 1. l. 2. §. circa. de dol. except.* Cui non dissimilis est ex- ceptio impertinentiæ articulorum, qui sunt extra causam. Recte enim op- ponit reus, illos esse irresponsales, cum non iuuet confessari vel probari, quod confessatum vel probatum nihil releuat, *l. ad probationem domini 21. l. neq. natales 10. C. de probationib. c. dilecti filij 8. h. t.* Sicut & reus contra articu- los opponere potest exceptionem facti alicuius, quod articuli contineant ra- lia narrata, quorum ipse habet probabilem ignorantiam. *l. fin. ff. pro suo l. qui in alterius. 42. de reg. iur.* Ex eodem fonte manat etiam exceptio obscuritatis, vel nimis generalitatis libelli, qui proponitur, puta, quando non apparet, quid petatur, ut eum in actione reali petitur fundus, & proprium nomen fun- di, vel eius confinia non describuntur, *c. 2. ext. de libell. obl.* Sic ineptè peti- tur aurum & argentum, nisi materia & pondus nominetur, item, pannus & animal, nisi color exprimatur, item scyphi vel pocula, nisi designetur forma, aut fuerint rotunda vel quadrata, item oblonga. *l. si in rem 6. ff. de rei vind.* Facit, quod non edere libellum, & edere quidem, sed obscure, parifican- tur in iure. *Specul. de libel. concept. §. iuxta nu. 3. & Dd. in d. c. 2. arg. l. duo sunt Titij 30. de testam. tutel.* Idemq; est, si in libello non inseratur certa causa, ex qua concluditur, actori aliquid dari, fierive oportere. *secundum Bart. post gl. magnani l. 1. ff. de edend. per tex. l. f. C. de except. ubi notat idem Accurs. & alium expressiorem, per quem idem Bartolus dicit, directe hoc probari, in c. Abbate sa- nè in f. de re iudic. in 6.* Causa enim obligationis exprimenda est. *l. qui sine causa 3. ff. de condict. sine causa.* Constat siquidem libelli formatio ex congru- ente narratione facti, & causa seu medio concludendi, non aliter atq; syllo- gismus conflatur ex maiore & minore propositione; & desuper adaptata commoda conclusione. *Ant. de Butr. in c. fin. n. 5. sup. de iud. & c. ex parte. 1. num. 5. & 6. de for. compet.* Vnde & in libello factum taliter narrari debet, ut ex eo causa petendi resultet, & in causa insit medium concludendi, & po- stea inferatur vel concludatur. *Ias §. omnium. Inst. de action. nu. 115. Sem- per enim medium concludendi in libello attenditur. Bar. in l. certi condictio. 9. ff. si cert. pet.* Quod medium si concludens non est, libellus propter inepti- tudinem rejicitur. *Paul. de Cast. n. 2. post Bart. in l. non videntur. 9. C. de in int. rest.* Vnde reprehendit illam argumentationem: Sum minor, & læsus: Ergo restituendus, cum possit esse læsus casu fortuito, vel etiam tua facilitate, non autem dolo adversarij, *ut ibi, & not. gl. l. 1. de officio assessorum.* Causa ta- men in causa obscuritatis libelli sit reus, ut excipiendo simpliciter alleget, *li 40* bellum non procedere; quod sit nimis generalis, incertus, obscurus, neque habeat causam specificam, non autem petat declarari libellum, aut exprimi causam, quod isto casu instrueret actorem. *Ias d. §. omnium. Inst. de action. n. 127.* & proprio quasi ligone pedem suum vulneraret, *prout inquit Cynus in l. edita. 3. C. de edend.* Ad hoc caput potest quinto loco etiam referri exceptio defectus solennitatis libelli. Exempli gratia, in iudicijs criminalibus, quando *41* in eo non describitur locus delicti, vel tempus, *iuxta l. libellorum 3. de accusat.* Cum enim ista requirita sint de formalibus libelli, ideo eorum omissio vitiat actum. *l. Iulianus 9 §. sed etsi quis 3. ad exhib. & not. Dd. in l. a Diuo Pio 15. §. in ven. de re iud.* Ex eodem fonte nascitur reo adversus actorem etiam exceptio contrarietatis, quando videlicet actor sibi est contrarius, aut allegat ea, quæ invicem

Exceptio
defectus so-
lennitatis
libelli.

Exceptio
contrarietatis
libelli.

in vicem sunt pugnancia, ideoq; non audiendus. *arg. l. 1. C. de furt. l. Titia. si nupserit. 100. ff. de cond. & demonst. l. 2. §. sed & si alius, quand. appell. sit l. 1. C. si servus. extero. & l. commissoria. 4. C. de pact. inter. emt. & vend.* Opponitur septimò libello exceptio prohibita cumulationis, vel coacervationis plurium actionū, *Exceptio prohibita cumulationis.* cum singulis controversiis singulae actiones, unusq; iudicati finis sufficiat, ne aliter modus litium multiplicatus inextricabilem pariat difficultatem. *l. singula. 6. de exc. rei iud.* In primis autem prohibetur cumulatio plurium actionum, quæ sic se habent ad invicem, ut unus electione tollatur alia. *Bar. in l. edita. 3. nu. 14. in secunda regula cumulationis. C. de edend.* quod fit, quando plures actiones ex vna eademq; causa descendunt, & ad eundem finem tendunt. *l. nemo ex ijs 43. §. quoties. de reg. iur. & l. cum filius 76. §. varijs 8. de leg. 2. & l. quod in herede 9. §. eligere. 2. ff. de tribut. act. arg. l. cum quaritur. 12. cum l. seq. de excep. rei iud.* & est huius rei ratio, quod quamvis pro vnus & eiusdem causæ prosecutione, Legumlatores plura introduxerint remedia: tamen bona fides non patitur, bis idem exigi. *l. bona fides 57. de reg. iur. & §. ex huiusmodi. Inst. de duob. reis.* cum solutione eius quod debetur, semel facta, tollatur omnis obligatio. *Inst. quibus. mo. toll. oblig. in princ.* Dubium autem non est, quod si cumulatio actionum plurium permetteretur, vnum & idem exigere-
tur pluries, & sic locupletaretur actor, cum alterius damno & iniuria, quod esse non debet. *l. nam hoc natura. 14. ff. de cond. ind.* ideo electio vnus remedij tollit aliud. *d. l. quod in heredem. §. eligere.* Fallit d. conclusio, quando eadem res deberetur ex pluribus & diuersis causis, maximè vtriusq; onerosis, vel saltem vna onerosa, altera lucratiua. Iam enim nihil est, quod prohibeat cumulationem, siue rem debitam prius acceperim à te vel alio, ex causa lucratiua, & nunc eandem à te petam ex titulo emtionis, vel alio oneroso, siue antea habeam rem ab alio, vel à te ex causa onerosa, & nunc eandem à te petam ex causa lucratiua. *Bar. d. l. edita. 3. nu. 15. per l. si à qui. 18. & l. ex promissione. 19. ff. de act. & obl.* Secus foret, si ex causa lucratiua prius habeam rem pro cuius prosecutione ago, eandem, quam à te petam, ex causa pariter lucratiua. Iam enim cessat cumulatio. *l. omnes debitores 17. cum l. seqq. de act. & oblig. & l. Mevius fundum. 66. §. duorum. ff. de leg. 2.* Secundò non permittitur cumulatio plurium actionum ad idem tendentium, quando absolutoria lata in vno iudicio pareret sine dubio rei iudicate exceptionem in alio. *Bar. d. l. edita. nu. 14. per l. fundum. Titianum. 16. l. sed & si antè. 17. & l. fundi. 18. ff. de except.* ubi, qui fundum petebat, pendente isto iudicio, per viam cumulationis petebat etiam viam ad eundem fundum, per fundum videlicet rei conuenti. Talis cumulatio non permittitur, quia si absoluar à petitione fundi, exceptio rei iudicate super fundo, obstitura tibi esset agenti pro servitute viæ. Ita leges illas inducere videtur *Bar. in l. edita,* licet verum sit, l. C. Africanum in d. l. fundum. cum l. seq. fundare decisionem in alia ratione, quod videlicet per petitionem viæ, & sic accessorij non fiat præiudicium prædio, hoc est, rei principali, ut ibi. Et hanc rationem Africani sequitur Curtius, in d. l. edita. nu. 163. Sed probatur d. regula alijs iuribus, puta l. si mater. 11. §. eandem. 4. l. cum quaritur 12. & l. seq. de exc. rei iud. & in l. in duob. 28. §. exceptio. de iure iur. Tertiò non admittitur plurium actionum cumulatio, si ex ijs resultet contrarietas: de quo in 3. exceptione dilatoria ad merita causæ hinc dictum fuit latius. Quartò impeditur cumulatio plurium actionum, quando duæ actiones sic se habent, ut vna proposita & secuta condemnatione, post factam executionem possibile sit, contingere liberationem ab alia. *l. 1. §. fin. ibi: tam diu sustinetur actio, quam diu priori actor iudicio id potest consequi, quantum si vnus liber furtum fecisset.*

fecisset. ff. si fam. furt. fecis. dicatur. De quo tamen, & quatenus ista regula procedat, videatur latè Curtius, in d. l. edita. n. 170. & seq. Quintò impeditur cumulatio ratione maioritatis, quando plures actiones ita se habent, vt vna propter eius maioritatem & excellentiam non admittat secum coactionem alterius actionis. *Bart. ubi sup. per l. fin. C. de ord. iud. & f. l. per minorem 54. ff. de iud.*

Exceptio
obreptionis.

Sextò cessat cumulatio ratione ordinis, quia plures actiones sic se habent, vt vna, ratione ordinis præscripti à lege, debeat præcedere aliam. *l. Ordinarij 13. C. de rei vindic. & l. merito ff. de vi & vi arm.* Octauo loco opponitur etiam agenti ex rescripto exceptio obreptionis, quòd surrepticiè, puta, tacita veritate, vel expressa falsitate, priuilegium vel rescriptum, super quo se fundat actor, impetrarit. Nam & illa dicitur dilatoria, ideoq; ante litem contestatam proponenda venit. *c. ad aures. 8. c. constitutus. 19. ext. de rescrip. l. 1. in final. verbis. ibi: nihil videri. & c. ff. de natal. restit.* Et rescriptum reliquit Speculator, vtilitatem opponendi contra rescriptum illam esse, quòd tam literas quàm iurisdictionem iudicis elidant, & literis elisis, tota questio sit elisa: *Specul. tit. de except. & replic. §. d. nu. 28.* Est autem effectus singularis huius oppositionis, quòd transfert onus probandi, se per veras preces rescriptum impetrasse, in ipsum agentem. *Spec. tit. de except. §. nunc videndum. n. 23.*

Exceptio
intentionis
& facti.

Opponitur nonò ad merita causæ, vt libelli propositi, etiam alia exceptio dilatoria, quam vocant intentionis & facti. De qua *Marant. de ord. iud. in 6. part. rubr. de excep. n. 6.* pura, quòd agenti non competat aliqua actio, vel quòd agentis nihil intersit, nec ad eum pertineat ius in iudicium deductum, sed ad alium. Nam & illa ante litis contestationem opponi debet. *Ang. in §. præterea nu. 40. Inst. de except. pro quo est textus in c. veniens. 38. ibi: opposuit, quòd actor in sua petitione non erat aliquatenus audiendus, cum Decanatus non ad illum, sed ad se potius pertineret. ext. de testib. & f. l. posthumus. 6. §. si quis ex his. ff. de inoffic. testam.* vbi dicitur, ad querelam inofficiosi non admitti, qui ad successionem ab intestato non admittuntur; & vt maximè talis egerit, vt nemo eum repulerit, victoria tamen actori nihil prodest, & est generale illud, quod sine actione frustra quis experitur. *l. si pupilli. 6. §. videamus. 12. ibi: conueniendi facultatem in iudicio non habuit, qui nullam actionem intendere potuit. de neg. gest. l. quoties. 9. §. item. si temporali. 2. & l. tutores, qui 30. in pr. ff. de administ. tut. & l. si quid. 31. §. sicut. 3. vers. illud. de petit. hered.*

Exceptio
non numeratæ pecuniae.

Talis est etiam exceptio non numeratæ pecuniae, quando videlicet debitor, spe futuræ numerationis, fatetur se accepisse mutuam pecuniam à creditore, quam tamen reuera non accipit. Is enim conuentus rectè opponit dictam exceptionem infra biennium à die conscriptæ cautionis. *l. in contractib. 14. §. 1. l. si intra. 8. & tot. tit. C. de non nu. pec.* ita tamen, vt eam proponat ante litis contestationem, nisi reus paratus sit iurare, quòd eam prius nesciuerit, tunc enim obijci potest etiam post litis contestationem. *Spec. tit. de except. §. d. n. 18. neg. diuersum etiam sentire videtur Ang. in §. idem §. iuris. n. 64. in f. Inst. de exceptionib.*

Exceptio
beneficij vel
epistolæ D.
Hadriani.

Huc pertinet & exceptio beneficij, vel epistolæ Diui Adriani, de diuidendis actionibus inter plures fideiussores, ita, vt vnus quisque pro virili tantum & rata sua conueniatur, non autem in solidum. Nam & illa dilatoria dicitur: Et sic ante litem contestatam est obijcienda. *l. inter eos 51. §. penult. ff. de fideiuss. idq; tutius & securius est, secundum Hubertum de Bobeo, quem allegat Speculator. tit. de except. §. dicto, n. 16. & de renunciat. & conclusione §. 1. nu. 14.* Et satis probatur ex eo, quod dicta exceptio non habeat locum, nisi quatenus soluendo sunt omnes fideiussores,

litis

litis contestatae tempore. Quod si postea vnus vel plures soluendo esse desinant, cessat hoc beneficium, adeoq; rectè dicitur, eam ante litis contestationem, & sic tali tempore, quo etiam releuat, proponi debere. §. si plures. *Inst. de fideiuss.* Quam conclusionem ampliant procedere, non tantum in fideiussoribus, sed etiam in pluribus mandatoribus. *l. fin. C. de fideiuss.* item constitutoribus, hoc est, qui pecunias debitas pro alijs constituunt, *l. fin. C. de const. pec. l. frustra 16. C. de non numer.* item, competit prænominata exceptio diuisionis, etiam vni ex pluribus tutoribus conuento, vt videlicet inter omnes tutores diuidatur obligatio pro virili. *Spec. in tit. de except. §. dicto. nu. 21. per l. 1. §. nunc tractemus ff. de tut. & rat. dist.* Duodecimò etiam opponitur agentibus ad merita negotij exceptio discussionis vel excussionis principalis debitoris, antequam habeatur regressus ad fideiussores, vel pignorum possessores. de quo in *Auth. presente. C. de fideiussoribus & Auth. hoc si debitor. C. de pignor.* Nam & hæc exceptio opponenda venit ante litem contestatam. *Bartol. in l. 1. n. 3. ff. de except. Cynus in l. exceptionem 19. C. de probat. & d. Auth. presente. q. 8. & Salic. d. Auth. hoc si debitor. q. 11. & sequitur Alex. cons. 78. n. 9. vol. 1. ubi addit, illas conclusiones prænominatorum doctorum esse veras, per l. ita demum. 13. C. de procur. & l. fin. C. de except. §. dicto. n. 20.* Idemq; per omnia dicendum est etiam in actione subsidiaria, quæ intenditur magistratibus. Nam & illis conuentis competit hæc exceptio excussionis, id est, possunt obijcere, quod primo loco conueniantur tutores, item contutores, & eorum fideiussores: quo facto, si ex bonis administratoris nondum sit consultum vel satisfactum indemnitati pupilli vel adulti, demum datur regressus ipsis aduersus magistratum. *l. aduersus 4. C. de magistrat. conven.* His ita præmissis, quaeritur de tribus 1. quo tempore sint opponendæ? 2. in qua forma? & vltimò, quis sit effectus exceptionum dilatoriarum?

Exceptio
excussionis

Quod ad primum attinet, conclusio indubitata est, dilatorias cuiusq; generis temper ante litis contestationem opponendas esse, & de hoc non 49 controvertitur inter Dd. *d. l. exceptionem. l. f. C. de except. l. ita demum. 13. C. de procur.* Sed quoad probationes, quo videlicet tempore debeat fides fieri iudici de talibus exceptionibus, puta, an antè vel post litem contestatam, magis est ambiguum. Dd. hinc distinguunt inter dilatorias iudiciorum, & inter dilatorias solutionis: iudiciorum vocant, quæ opponuntur respectu personarum inuicem in iudicio contendentium, siue hoc fiat intuitu iudicis, siue actoris, siue etiam rei. Sic vocant etiam dilatorias iudiciorum exceptiones, quæ causantur ex ratione loci vel temporis, in quo facta est citatio, item, quæ opponuntur libello, vel causæ principali: & appellantur dilatoriæ, quasi euitatoriæ iudiciorum, quia eximunt vnā personam ex dictis tribus à limine iudicii, priusquam de meritis causæ principalis cognoscatur. *Bal. in d. l. exceptionem 19. num. 3. & 5. C. de probat.* De his tenenda est conclusio, quatenus sunt merè dilatoriæ, regulariter & de necessitate ante litem contestatam tam opponendæ, quam casu, quo negantur, vel aliter de ijs exactis nihil appareret, probandæ veniunt. *l. f. C. de except.* Licet enim iste textus videatur tantum loqui de exceptione incompetentiæ aduersus iudicem: tamen extenditur ei dispositio ad alias quascunq; dilatorias iudiciorum. *secundum Speculat. tit. de excep. §. dicto per tot. & sequitur Bald. in d. l. fin. n. 2. & Bart. in l. exceptionem. num. 2.* Quæ regula adeò vera ac firma est, vt dilatoriæ scienter omissæ ante litem contestatam, postea neq; in prima neq; in secunda instantia amplius opponi valeant, prout habetur textus expressus in *l. ita demum 13. C. de procur. & l. siquidem. 9. C. de except. & utrobique Da. notant, & sequitur gl. magna. in d. l. excepti-*

Dilatorie
exceptiones
quando op-
ponendæ &
probandæ.

50

51

excepti-

exceptionem paulo ante finem. Et hæc sententia communis est. teste *Præposito. in c. si quis 3. q. 6. quem allegat Emanuel. Suarez. in tract. com. opin. lit. E. n. 63. & 164.* Dilatorias solutionis appellant exceptiones pacti de non petendo. *Bart. d. l. exceptionem. n. 3. & ibi Bal. n. 2. inf.* De his traditur regula per *Dd.* Quod dilatoriae solutionis ab initio quidem & ante litem contestatam proponendæ 52
sunt, postea autem fundata demum intentione actoris, probari debeant. De quibus propriè loquitur & intelligi debet textus in *d. l. exceptionem. 19. ibi: opponi quidem ab initio, probare verò, postquam monstrauerit, quod asseuerat, oportet. C. de probat.* Et hunc intellectum sequitur ibidem *Salicetus n. 2. post gl. mag. Bal. n. 2. & Bart. n. 2.* & concordat communis cohors Doctorum, exemplificantq; illas dilatorias solutionis non tantum in exceptionibus perpetuis, puta, pacti, de non petendo in perpetuum, quod debetur creditori, quod ipsum minus habet dubij, sed etiam in temporalibus, puta, quando tibi ex præcedendi contractu promissi decem soluenda certa die, & tu petis ea statim. *contra l. cedere diem. 213. ff. de verb. signif. & l. continuus. 137. §. cum ita. 2. vers. nam quod in diem. de verb. oblig.* item, ex pacto, puta, quando tibi purè obligato, feci pactum de non petendo usq; ad certum tempus. *arg. l. 3. §. 1. de except. & not. Spec. in tit. de except. & repl. §. nunc videndum, in princ.* Et quod 53
proponendæ snt istæ dilatoriae ante litem contestatam, & fundato iure actoris, per attestaciones demum probandæ, ista conclusio communi calculo *Dd.* recepta est, prout tenet *Præpositus in c. 1. 3. q. 6.* De cuius tamen conclusionis veritate patebit ex seqq. Aut enim reus directè & purè faretur debitum 54
libellatum, & sic affirmatiuè contestatur litem, sed opponit dilatoriam solutionis pacti, videlicet, de non petendo infra biennium, quod nec dum elapsum sit, & audiendus est reus denuò cum sua exceptione, quantumvis lis per confessionem rei fuerit contestata. Et sic se habet communis practica. Adeoq; in proposito cognoscitur tantum de veritate exceptionis, de qua fidem iudici per probationes fieri oportet, ex quo actoris intentio per confessionem rei liquet. *l. 1. 2. & tot tit. ff. & C. de confess.* Et in ijs terminis loquitur & intelligendus est textus in *l. siquidem. 9. ibi: de exceptionis veritate agi tamen convenit. C. de exc.* Et sic isto casu, auditur reus cum dilatoria solutionis etiam post litem contestatam, quod est contra mentem *Dd.* in locis superius adductis. Aut negat quis debitum libellatum, & casu, quo probatur, opponit dilatoriam pacti de non petendo usq; ad sex menses, qui nec dum exacti sint. Et illud quoq; fit post litem contestatam, quo casu, quoad probationem huius dilatoriae statuite regulam: Reum prius non grauari onere probandi suam exceptionem, nisi actor impleuerit suam intentionem. *l. exceptionem 19. C. de probat.* Et sic patet etiam isto casu non procedere, quod tradunt *Dd.* puta dilatoriam solutionis ante litem contestatam obijciendam esse. Aut reus post editionem libelli factam parti, simpliciter opponit libellanti exceptionem temporalem pacti de non petendo usq; ad certum diem, non contestando litem, aut aliter exprimendo, an ipse sit debitor agentis, nec ne? Quo casu siquidem notoria & in continenti probabilis sit, non requiritur aliqua litis contestatio, imò nec aliqua probatio facienda, videlicet post litem contestatam, & fundatam intentionem aduersarij: quia hodiè constat, quod sic pronuncietur, prout in simili loquitur Iuriconsultus in *l. 3. in pr. ff. ut in poss. leg. serv. ca. ess. liceat.* Et sic in ijs terminis iterum perperam *Dd.* loquuntur, quod videlicet dilatoria solutionis sit opponenda, ante litem contestatam, probanda autem postea, cum hoc casu, nulla litis contestatio interueniat. Et exceptio pacti de non petendo usq; ad certum tempus intelligatur opposi-

opposita ad processum, id est, ad impediendum liris ingressum in ista instantia, si quidem auctori ante tempus non permittitur experiri in iudicio. *Panor. hic. n. 12. per l. continuus 137. §. cum ita. 2. vers. nam & ibi. quod in diem debetur, ante quidem solui potest, licet ante peti non valeat. ff. de verb. obl. & l. item quia 4. ff. de pact.* Quod si dilatoria ista altioris fuerit indaginis, licet verum sit, per obiectum exceptionis non intelligi excipientem per hoc fateri intentionem agentis, c. exceptionem. de reg. iur. & est bonus textus in c. cum venerabilis 6. h. t. de exception. ubi de ista theoria tractabimus latius. Tamen, quia obijciens exceptionem temporalem, nec negare debitum intelligitur. *l. non utiq. 9. ff. de exceptio. & sic dubia est liris contestatio, ac quasi media inter affirmationem & negationem, ipsa q; exceptio neq; notoria, neq; in continenti probabilis, non debet impedire liris ingressum, adeo q; iudicis partes erunt, compellere saltem reum ad contestandum litem affirmatiue vel negatiue, salua tamen exceptione sua proposita, non aliter, atq; super peremptorijs fieri solet. arg. c. 1. & 2. inf. de lite contest. in 6.* Et in vnico isto casu, quando videlicet exceptio temporalis, neq; notoria, neq; in continenti liquidabilis est, reus q; differt aut moratur contestari litem, donec per interlocutum iudicis ad hoc compellatur, potest saluari communis opinio Dd. quod dilatoriae solutionis ab initio causae, & ante litem contestatam proponantur, probandae autem veniant post fundatam intentionem auctoris. *Dd. in d. l. exceptionem.* Vos itaque meo periculo distinguite, an exceptio pacti de non perendo vsq; ad certum tempus, vel alia solutionis dilatoria, absq; eo, quod lis vel affirmatiue vel negatiue contestetur, proposita sit notoria ab initio, ita, vt de eius veritate constet per publicum aut aliter fide dignum instrumentum productum in iudicio, vel per confessionem partis, quo casu statim, non expectata liris contestatione, pronuncietur super dicta exceptione, tanquam liquida, & absoluitur reus ab obseruatione iudicij, adeo, vt vltiori processu non sit opus. *§. appellantur, versic. temporales. Inst. de except. §. plus autem, vers. tempore. Inst. de actionib.* Sin autem exceptio pacti temporalis in continenti improbabilis sit, huc reus affirmatiue siue negatiue litem contestari intendat, opponat eam non ante, sed in vel cum ipsa liris contestatione, aut saltem non multo post, & priusquam per partes ad alios actus diuertatur. *arg. l. non erit. 5. §. fin. in verb. proinde si postea. & ibi gloss. verbo: postea. ff. de iur. iur. & l. duos. 6. §. fin. de duobus reus stipul. & gl. l. 2. in princ. verb. nec rationem. C. de iur. am. cal.* Et ita intelligendus est textus in d. l. exceptionem. 19. C. de probat. qui requirit, exceptiones temporales opponi ab initio, quasi dicat, non esse cum dictis dilatorijs faciendam moram, quoad oppositionem, vsq; ad conclusum in causa, quemadmodum solet fieri in peremptorijs exceptionib. *l. peremptorias 2. C. sent. resc. non posse. cum alijs vulgaris.* Et sic vocabulum, initio positum in d. l. exceptionem. non intelligitur de initio causae, vel inchoati iudicij, sed de initio liris contestatae, puta, quod sub initium liris contestatae, vel saltem paulo post proponantur, priusquam ad alios actus procedant litigantes, & ita sese explicat glossa ipsa in d. l. exceptionem. verb. exceptionem dilatoriam, vers. & intellige causae initium, quam solutionem etiam innuit & probat Innoc. in c. pastoralis. n. 1. ext. de except. & Felinus hic. n. 31. Butr. in c. cum dilectus. n. 3. ext. de ord. cog. Immol. in l. 2. §. prius. de vulgar. & pupillar. substit. & l. lecta, vers. dicebam. si cert. pet. Et quod dilatoria solutionis etiam post litem contestatam admittatur, cum illa tamen modificatione, vt dixi, ista opinio magis probatur Panormitano hic. n. 12. ubi subiicit, eam etiam esse communioem, & respondet ad textum d. l. exceptionem. verb. initio, quod ibi tradatur consilium, non autem

D

praeceptum,

Perceptum, quæ tamen solutio frigidior est; ideo vos tenete primam, quam nunc dedi. Ratio autem, quare non concedantur induciæ opponendi dilatorias solutionis usque ad sententiam, ad instar peremptoriarum, ea est, quod minus periculi vel præiudicii versatur in sententia lata super dilatorijs solutionis. *Innoc. in c. pastoralis. 4. n. 1. h. t.* quia differt tantum condemnationem seu absolutionem in causa principali, absoluto pro ista vice reo, (si de veritate exceptionis constiterit) ab instantia. *Ant. de Butr. in d. c. pastoralis. n. 16.* vnde minori temporis privilegio dignæ sunt, quam peremptoriæ, in quibus plus periculi versatur. *c. ubi periculum 3. de elect. in 6.* quia imponunt finem toti constructioni, definitivè absoluendo vel condemnando reum in causa principali, cum res ita iudicata habeatur pro veritate. *l. 1. & per tot. de re iudic. & l. 1. cum tot. tit. de except. rei iud.* Hinc fit, quod terminus propositionis peremptoriarum est conclusio in causa, dilatoriarum autem litis contestatio. *Dec. in c. denig. ult. not. h. t.* Nunc ad effectum dilatoriarum descendendum est.

Effectus dilatoriarum exceptionum.

Illud est absolutum & regulare, quoad omnes dilatorias species, quod ut plurimum repellant agentem, ut talem, & tali tempore, inq; tali præsentis rerum statu, à limine iudicii vel aditi iudicis. Sic in declinatoria fori hoc agitur, ut actor per aditi iudicis tanquam incompetentis interlocutum remittatur ad ordinarium iudicem rei, per notata Innocenti, in *c. cum M. Ferrariensis. 9. sup. de constit.* Sic actor, cui obijcitur exceptio excommunicationis inimicitie, vel similes defectus, de quibus supra, item procurator, cui opponitur exceptio non habiti mandati, ut & quicumq; alius agens, cui opponuntur exceptiones satisfactionis, guarandæ, vel similis, quamdiu in eo statu sunt, non impetrandò absolutionem, aut aliter legitimando personas suas, item, quatenus petitam cautionem vel guarandam non præstant, omnes unius & eiusdem conditionis habentur, ut veniant scilicet repellendi à limine iudicii. *c. intelleximus 7. sup. de iud. l. licet. 24. l. ita demum. 13. C. de procur. l. sciendum. 15. qui satisd. cog. Landr. lib. 1. §. Wilcr. art. 63. & lib. 3. art. 14.* Quod idem etiam de alijs dilatorijs, ex causa negotij principalis descendentes, ut sunt exceptio ineptitudinis, item nimie generalitatis libelli. *c. examinata. 15. sup. de iud. continentia causæ non diuidenda. l. nulli. 10. C. eod.* item, reconventionis ex iure nostro provinciali non permittitur. *Landrecht lib. 3. art. 13.* & similibus dicendum est. In omnibus enim exceptionib. dilatorijs hoc agitur, & ita concludit reus, actorem non audiri, se ad respondendum libello non teneri, sed absolui debere ab instantia, cum refusione expensarum. *Ant. de Butr. c. pastoralis. 4. n. 16. h. t.* Et sic etiam interloquitur iudex super istis exceptionib. ita propositis, reum absoluendum non definitivè, sed ab instantia cum refusione expensarum, in prima lite factarum. *arg. l. sancimus. 15. C. de iudic. & l. eum, quæ temerè. 79. ff. eod.* sicut & nisi ijs ante omnia refusis, actor ad denuò agendum non admittitur, prout notant Dd. in *d. c. examinata. 15. per illum textum. sup. de iud.* Sic in exceptione pacti, de non petendo intra quinquennium, actor arceatur à limine iudicii, & denegatur ei regressus ad agendum, tam diu, donec finiatur illud tempus ad solutionem semel præfixum, Quo lapso, nihil obstat, quin actor denuò ius suum exequatur. *§. appellantur. vers. temperales. in ff. de exceptionib.* Fallit hæc regula de effectu dilatoriarum, in exceptionib. concernentibus factum vel impedimentum ipsius rei. Iste siquidem casu actor non arceatur ab agendo, sed tantum circumducitur terminus, donec videlicet cesserit impedimentum propositum ex parte rei conuerti. *l. 2. §. fin. l. 3. l. 4. ff. si quis caut. & c. querelam. 2. sup. de procurat. cum similibus.* In alijs autem quibuscunq; dilatorijs istud est regulare, ut actorem arceant à limine iudicii,

per

per superius tradita. Verum circa dilatorias solutionis illud est speciale, quod
 9 vltra absolutionem rei ab instantia, actor plus petens re, causa, loco vel tem-
 pore, olim plectebatur in amissione vniuersi iuris sui vel debiti. §. si quis
 agens. Inst. de action. d. §. adpellantur. vers. temporales. verbo. ergo etiam fiscus
 l. iustas. 6. C. de iure fisci. lib. 10. Hodie autem plus petens tempore punitur in
 duplicatione induciarum, quas aut creditor antea sponte indulgit, aut quas
 natura actionis continet, & vberius condemnatur in expensis primæ litis, de-
 negata eidem tam diu actione, donec duplicatum tempus solutionis fiendæ
 transierit, & creditor debitori suo sumtus primæ litis integraliter restituerit.
 §. hodie autem. Inst. de except. c. 1. §. ei autem, qui tempore, in verbo, nec ante li-
 tem suscipiet, nisi eo solvantur expensæ. sup. de plus petit. Sed an poena dupli-
 0 cationis induciarum locum habeat indistinctè in exceptione dilatoria con-
 tra plus petentem tempore opposita, siue antè, siue post litem contestatam
 talis dilatoria solutionis obiecta fuerit, maior extat inter scribentes in iure al-
 tercatio. Vos autem, omiſſis ambagibus, ex communi sententia Dd. distin-
 guite, an hæc dilatoria solutionis opponatur & probetur ante litem contesta-
 tam, an verò postea. Primo casu consequitur absolutionem ab obseruatione
 ne iudicij, cum refusione expensarum; quo interlocuto ita facto, impeditur
 vltior processus in lite, absq; tamen duplicatione induciarum: quia etiam
 iure veteri in poenam amissionis crediti non aliter quis incurrerat, nisi reus in
 ista sua petitione perseueret, vsque ad litem contestatam, prout est textus in
 §. sed hæc quidem. ibi: si tempore plus petendum fuerit. Inst. de action. faciendo vim
 in verbo petendum. Ante enim litem contestatam non dicitur quis petiſſe,
 sed petere voluisse. l. amplius. 15. ff. rem ratam hab. Cum autem hodie poena
 amissionis iuris actori competentis antiquata, & in eius locum successa sit du-
 plicatio induciarum. d. versic. temporales. ideò intelligitur subrogatum se-
 cundum naturam veteris poenæ, in cuius locum succedit. arg. l. si eum. 12. §.
 qui iniuriarum 2. si qui caut. in iudicio sisti. ita, vt super exceptione pacti de non
 petendo vsq; ad certum diem proposita & probata ante litem contestatam,
 ferenda tantum sit absolutoria ab obseruatione iudicij, cum refusione expen-
 sarum, absq; alia duplicatione induciarum. Panor. hic n. 8. & Felin. 31. item
 Salic. in l. exceptionem. 19. n. 9. & 10. C. de probat. & Angel. Aret. in §. appellan-
 tur. Inst. de except. n. 37. & quod, quamdiu lis non contestatur, semper licitum
 sit agenti poenitere, ad hoc, ne poenam legis incurrat, expresso iure decisum
 est, in l. 1. ibi. si quidem ante inchoatam litem calliditatis actorem poeniteat. C. de
 1 plus petit. licet ille textus loquatur in plus petente, etiam tempore: tamen
 alius est textus manifestus, cui contradici non potest, in c. unico. ibi: puni-
 tur importunitas plus petentium, si super petitione sua in iudicio duxerint
 persistendum ext. de plus petit. Sin verò expectata litis contestatione, actor li-
 bellum suum muret, restringendo petitionem suam ad debitam quantitatem
 probata plus petitione, iudicis partes erant, non tantum absolvere reum ab
 obseruatione iudicij, sed duplicare eidem inducias solutionis, quas à credito-
 re, vel ex natura actionis sibi indultas habet, sed & simul condemnare acto-
 rem in expensis litis, reseruata tamen eidem sua actione, post finitas duplica-
 tas inducias. Salic. ubi sup. n. 9. & 12. & alij Dd. in locis paulò ante relatis. per tex.
 in d. c. unico, de plus petit. Quam cautelam benè notent caufidici pro reis de-
 bitoribus, maximè famelicis, & quorum conatibus obstat res angusta domi,
 ve isto casu exceptionem plus petitionis tempore nunquam opponant, aut
 saltem eius probationem in se non suscipiant, antè, sed denuò post litem
 contestatam, ad eum videlicet finem, vt impetrent suis clientibus plus
 dilati-

dilationis pro solutione aris alieni. Neque sanè peccant, qui hac cautela vtuntur, cum sit, quòd sibi imputent importuni creditores, qui dolosa quadam calliditate, & machinatione plùs exigunt, quàm ipsis debeatur, *l. 1. C. de plus petit*. Sic enim fallacia vna aliam vendit, & dolus cum dolo compensatur, *l. viro atq. uxore 30. ff. solut. matrim.* Innocentio autem *c. pastoralis. h. t.* ista sententia ex duplici capite non probatur in eo, quòd volunt Dd pro alia opi-
 62
 nione relati, duplicationem induciarum non prodi pro illo, qui obijcit hanc exceptionem plùs petitionis, eamq; probat ante litem contestatam, & vult ipse indistinctè, induciarum duplicationem locum habere, quocunque tandem tempore hæc exceptio dilatoria vel opposita vel probata fuerit; quòd tamen est contra manifestos textus, quibus meritò statuitur, reiecta autoritate Innocentij, *arg. l. 2. §. sed neq. C. de ver. iur. enuc.* Vnde & hoc improbat, quod videlicet scribentes in locis, *vbi supra* innuunt absolutoriam, isto casu, pro reo ferendam esse, imò, inquit ipse, siue pòst litem, siue antè litem contestatam exceptio pacti temporalis obiecta probataq; fuerit, utroq; casu iudicis partes esse, vt non absoluat, sed condemnet reum, ad soluendum debitum pòst duplicatas inducias. *Innoc. in d. c. pastoralis n. 2.* Ratio est secundùm eum, quia qua de re cognouit iudex, super ea & sententiam ferre debet, *l. de qua re 74 ff. de iud.* Sed cognouit ex actis & confessione ipsius rei, eum esse debitorem agentis: debet itaq; conuentum condemnare, cum dilatione tamen & duplicatione induciarum. Pro quo etiam inducitur text. *l. in l. Aquilia. 40. ff. ad l. Aquiliam*, vbi is, qui obligatum habebat debitorem, sub conditione, etiam pendente conditione agens reportat sententiam pro se, & vincit in lite, ita tamen, vt realis exactio debiti vsq; ad eventum conditionis differatur. Ad eundem itaq; modum in proposito debitor ad certum diem, etiam ante diei existentiam conuentus debet condemnari ad solutionem pòst duplicatas inducias termini ad soluendum appositi. *Innoc. in d. c. pastoralis. n. 2.* Sed si benè ponderentur hæc contraria, non erit difficilis eorum dissolutio. enim, *l. de qua re ff. de iud.* non magis refert se ad ea, quæ ab actore proponuntur, quàm etiam ad alia, quæ ex parte rei fuerunt producta. Vtriusq; enim intentionem iudex debet habere perspectissimam, cum ad officiũ eius pertineat, secundùm acta & actitata iudicare, *l. illicitas. 6. ff. de offic. presid. §. veritas*. Quia itaq; ius dicens ex acti cognoscit dilatoriè excipi ex parte rei, quod scilicet actor malè agat
 63
 antè tempus, *l. continuus. 137. §. cum autem. de verbo. oblig.* exceptio autem excludit condemnationem, *l. 2. in pr. de except.* Ideò potius absolute debet reum, saltem ab instantia, quàm eundem condemnare. Pro qua sententia videtur esse textus etiam quasi in terminis, *in d. §. appellantur versic. temporales. verb. aliquis*, vbi recitat Imperator ius antiquum, quòd volebat, opposita exceptione temporali, plùs petentes eo iudicio nihil consequi. Cumque circa hanc qualitatem de iure nouo nihil reperiatur immutatum, nemini mirum videri debet, si hodiè etiam dicamus, isto casu absolutoriam pro reo, non autem condemnatoriam ferendam esse. *arg. l. precipimus. 32. C. de appellat. concordat textus in §. hodiè. Inst. de except.* vbi dicitur: à quibus plùs peti-
 tum est tempore, eos pòst finitas inducias duplicatas non aliter litem suscipere, nisi receptis expensis, puta primæ litis. Ex quo infertur, primam litem vel instantiam antè cœptam, per interlocutum iudicis, fuisse semel terminatam & peremptam, idque propter æquiparationem Zenonianæ constitutionis, quæ surrogatur antiquæ pœnæ plùs petentium. *§. si quis agens. iunct. §. sed hæc quidem. Instit. de action.* vt, sicut ex antiqua lege cadebat actione sua: ita hodiè plùs petens saltem cadat ab instantia, adeò, vt no-
 uam

uam instantiam, finitis inducijs, denuò inchoare cogatur. Et huic sententia nihil obstat *d. l. in lege Aquilia*. quia ibi agebatur ex tertio capite legis Aquiliae contra corruptentem tabulas, vel chirographum, ad interesse, vel quod actoris intererat, tabulas corruptas non fuisse iuxta ea, quae dicuntur in *§. cap. 3. Inst. de leg. Aquil.* Vnde, quia praecesserat delictum rei, corruptentis videlicet tabulas, per quas super debito conuinci poterat, ideò, probato interesse actoris per testes, qui audiuerant reum promisisse actori centum, sub conditione, si navis in Asiam veniret. Ideò corruptens de praesenti veniebat condemnandus ad id, quod intererat agentis, hoc est, quanti res aut debitum erat, cuius quantitas continebatur in deletis tabulis, cum illa tamen modificatione, ne prius fieret exactio condemnationis, donec eveniret conditio. *d. l. in lege. vers. sed cum condemnationis*. Secus est in proposito nostro, ubi actor experitur principali actione, ex contractu partium descendenti, eiq; obijcitur exceptio plus petitionis tempore. Hic enim, quia

64 reus de praesenti nihil saltem exigibile debet, *arg. l. cedere diem. 213. de verb. sig.* merito absoluitur, cum paria sint, debitorem quem non esse, & nondum conveniri posse; item, habere actionem, quae tamen per exceptionem eliditur. *l. Fulcinius. 7. §. si in diem 14. ff. quib. ex ca. in possess. eatur. & l. nihil interest. 112. de reg. iur.*

65 Concluditur itaq; super exceptione dilatoria solutionis, absolutoriam ab instantia pro reo ferendam, cum refusione expensarum, & duplicatione dilationis ad soluendum. Fallit ista conclusio, siquidem reus nec antè nec post litem contestatam plus tempore petitionis exceptionem obiecerit, sed cum ea moram fecerit, usque ad publicationem attestationum actoris. Tunc enim dicta exceptio, etiam probata, non proderit reo ad evitandam condemnationem, quin feratur aduersus ipsum sententia, in qua reus condemnabitur ad soluendum, post lapsum termini praefixi, absque alia duplicatione induciarum. Ita Salicetus in *d. l. exceptionem. n. 11. & Angel. in §. appellantur. n. 31. Inst. de except.* Fallit secundo, si actor fuisset in probabili ignorantia, & credidisset, diem solutionis excessisse, & venisse: Neque enim debuit is, etiam d. exceptione plus petitionis opposita, ab actione sua discedere, & ius suum indiscussum relinquere. *Ang. d. §. appellantur. n. 31. arg. l. illud. 40. de petit. hered.* Et vulgatum istud est, quod ignorans non debet pati poenam. *l. si ignorans quis 50. ubi gloss. & Da. ff. locati.* Vnde contra taliter plus petentem non duplicabuntur induciae, sed reus simpliciter absolvetur ab instantia, etiam absque refusione expensarum, propter illum probabilem errorem actoris, qui excludit litiganti temeritatem. *argumen. l. eum quem temere. 79. ff. de iud. a contrario sensu.* Fallit tertio, in casu mutati libelli, si actor ante litem contestatam poenitendo debitam quantitatem exprimat. *d. c. unico. sup. de plus petit. de quo superius plura.* Fallit quarto, si proposita exceptione solutionis dilatoria, reus non petiuerit in conclusione, actorem ad duplicatas inducias condemnari. Tunc enim iudex super ea etiam interloqui non debet, cum officium suum ad priuatam utilitatem non accommodet, si specificè super hoc non fuit imploratus, Salic. in *d. l. exceptionem. num. 9. per l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infect.* Facit quod sententia libello conformis esse debet. *l. ut fundus. 18. ff. communi divid.* De qua tamen fallentia ego multum dubito, cum contraria loquantur in ijs, quae sunt facti, in quibus iudici supplere non licet. Secus autem est,

67 in alijs, quae sunt iuris. Nam hoc potest, quantumvis omissa sit eorum allegatio per partes. *l. unic. C. ut. quae des. advoc.* Ideoq; Salicetus ipse etiam in hac limitatione non multum figit pedem, sed subiicit, ut maximè iudex super

duplicatione induciarum in sententia nihil pronunciet, quod nihilominus reus gaudebit hoc beneficio duplicandarum induciarum, ipso iure, & antequam ea finitæ, & expensæ primæ instantiæ reo refusæ sint, non, inquit, cogitur aliud iudicium subire, vel litem suscipere. *Salic. in d. l. exceptionem. n. 9. per §. hodie. Inst. de except.* Verum, an idem iuris sit etiam aduersus creditorem qui petit debitum à debitore conditionali, ante conditionis eventum, ut vide, licet tanquam malè agens, vltra poenam repulsionis, à limine iudicij, condemnandus sit in duplicationem induciarum. Salicetus post Guilhelm. de Cuneo tenet opinionem negatiuam. *Salic. d. l. exceptionem. n. 11. quam refert Angel. Aret. d. §. appellantur. n. 38.* Et pro ijs est, quod in agente ante existentiam diei duplicatio induciarum succedit loco poenæ amissionis debiti. *d. §. appellantur. versic. temporales.* Atqui olim agens ante euentum conditionis non amittebat ius crediti vel actionis, *textus est clarus in l. grege. 13. §. si sub conditione s. ff. de pignorib.* Deinde sententia continere debet quid certi *§. curare. Inst. de action.* Sed in obligatione conditionali, tempus, sub quo spes est debitum ita, incertissimum est: Ideo non potest dari duplum eius, cuius simplum in rerum natura non extat. *arg. l. 1. C. de sent. quæ pro eo, quod inter. fer.* Contraria tamen sententia notior est, quam tenet Iason. *§. sed hæc quidem n. 3. Inst. de actionib. & Bart. post gloss. in l. si pecuniam. 26. ff. si cert. pet. & in d. l. grege. §. si sub conditione, eamq; finaliter tenet etiam Aret. in d. §. appellantur. n. 38. & probatur per textum apertissimum. in c. unico. vers. ei iunct. versic. fin. su. de plus petit.* ubi posteaquam in versiculo ei: Pontifex exposuerat poenam plus tempore petentium, puta duplicationis induciarum, subiicit in fine explicationem, quis dicatur plus petere tempore? decidendo, quod ille plus petat tempore, qui petit ante diem, vel conditionis euentum, & sic innuit, vtrumque plecti vna & eadem poena. Cui dispositioni iuris Canonici in dubio, & quia Legistarum opiniones circa hanc quæstionem sunt diuersæ, meritò statuitur argumento notatorum per Canonistas, *in c. 1. & 2. inf. de nou. oper. nunc.* Neque obstat argumentum à surrogatis supra adductum, quia regula surrogatorum non habet locum in ijs, quæ aliter disposita sunt per ius nouum, cum lex posterior derogat præcedentibus legibus. *l. Sed & posteriores. 28. ff. de legib. & ubi est expressus textus, ibi cesset argumentum à ratione legis, cum expressam faciat filere tacitum. l. fin. C. de pact. conuent.* Minus aduersatur, quod dicitur, non posse dari in conditionali obligatione simplum, ideoque cessare duplicationem, quia respondetur, sufficere, quid certum esse per se, vel relatione ad aliud. *l. in summa. alias in sententijs 59. §. fin. de re iudic. l. certum. 6. si cert. pet.* Certum autem est simplum ex euenientia conditionis, quia comprehendit totum illud intermedium temporis spacium, quod intercedit inter citationem, & euenientiam conditionis. Et hoc spacium temporis duplicatur. Ita intelligitur textus *d. c. unico. in fin. iunct. versic. c. ei. sup. de plus petit.* Porro, circa tempus probandi dilatoriam solutionis, vnum adhuc est controuersum, an videlicet ista exceptio veniat demum probanda post fundatam & monstratam intentionem actoris, publicatis videlicet eius attestatationibus? & hoc innuere videtur text. *in d. l. exceptionem. in fin.* quod & verissimum est, dummodò dilatoria solutionis talis fuerit, ut articuli probatorii super ea formati, sint compassibiles, & non directò contrarij articulis actoris. Exempli gratia; Actor, lite negatiuè contestata, articulauit, me debere ipsi centum. Ego, qui munitus sum exceptione dilatoria temporali, etiam post didicita testificata actoris, repente offero articulos reprobatorios, in quibus deduco, quod antea excepi, puta, ut maxime sum actoris debitor, tamen ipse fecit

fecit mihi pactum de non petendo infra biennium, quod nec dum lapsum est: hi articuli, quoniam bene se compatiuntur cum articulis probatorijs actoris (vtrumque enim potest esse verum, & quod sim debitor agentis, & quod ipse mihi fecit pactum de non petendo, vsq; ad certum tempus) licitè proponuntur etiam post publicata attestata agentis, cum cesset omnis timor subornationis, non aliter atq; fit in peremptorijs. *Ioh. Adr. ad Specul. tit. de except. §. nunc videndum, in pr. & notat Bart. in Auth. & qui semel, n. 3 C. de probat. & sequitur Abb. hic, n. 13. per text. d. l. exceptionem.* Aut verò articuli rei super hac pacti exceptione formandi sunt directò contrarij, & incompatibiles cum articulis actoris, vt quia actor intendit, sibi deberi centum purè. Reus autem excipit, quod dicta centum non promiserit purè, sed ad tempus, puta, post biennium demùm, quod nec dum lapsum est. Isto casu, articuli vtriusque partis non possunt se compati, siquidem data veritate articulorũ actoris, quod reus promisit purè, eius contradictoria, quod videlicet promisit ad tempus, erit falsa. Et econtrà præsupsita veritate exceptionis rei, quod videlicet ipse promisit ad tempus, eius contradictoria, quod sponondit purè, iterum erit falsa: Et sic orietur contradictio, quæ admittenda non est. *l. ubi repugnantia, 188. de reg. iur. Facit l. 1. C. de furtis.* In his itaq; & similibus terminis reus non debet expectare publicationem attestatorum actoris in causa principali, sed vnà cum articulis actoris probatorijs, aut saltem ante eorum capitulorum publicationem offeret iudici sua reprobatoria, continentia videlicet illam exceptionem dilatoriam solutionis. *Panor. hic, n. 13. per c. fraternitatis, 17. ext. de test. & l. peremptorias, ubi not. gl. & Dd. C. sent. resc. non poss.* Super iisdem enim vel contrarijs articulis, publicatis, & didicitis attestationibus vltior productio ex parte rei vel actoris non admittitur, propter timorem subornationis. *Clem. 2. de testib. & not. Bart. in d. Auth. at qui semel, n. 3.* Et sic absolutum sit *c. 2. c. dilecti, 8. & l. exceptionem, 12. h. t.* quoad materiam dilatoriarum. De peremptorijs enim, quas hoc loco eodem modo tangunt Dd. post absolutum tractatum dilatoriarum, in specialib. capitulis agemus latius. Et videantur de his Legistæ *in d. l. exceptionem, 19. C. de probat.* Sed circa materiam dilatoriarum exceptionum, cum eæ & multæ & variæ sint, quæ tam in personam iudicis, quàm in personam rei, plures etiam ad ipsam causam obijciantur, maxime ab aduocatis parùm conscientiosis, non magis habentibus respectum ad iustitiam, quàm quo crumenas suas impleant, ideoq; hodiè vnã, cras aliam exceptionem proponunt, vt sic lites protrahant, & agentibus sint molesti, qui morbus ita irrepsit, vt hodiè quasi communis sit omnibus Procuratoribus, *arg. c. 1. versic. dum, n. 1. de except. in 6.* dubitatur non immeritò an liceat reo vnã exceptionem dilatoriam post aliam opponere, & super singulis expectare interlocutum iudicis. De huius quæstionis resolutione audiamus Innocent. III. *in c. pastoralis, h. t. n.*

Ad c. Pastoralis 4. ext.

De exceptionibus.

1. <i>Summa.</i>	<i>ad litem contestatam.</i>
2. <i>Ratio dubitandi, & decidendi, per contrariorum solutiones.</i>	5. <i>Terminus exceptionum dilatoriarũ duplex est, alius legis, alius hõinis</i>
3. <i>Iudex potest statuere terminum ad proponendas omnes dilatorias exceptiones, quod & in praxi for. Saxon. obtinet.</i>	6. <i>Protestatio quæ debet conseruare dilatorias exceptiones, non est in genere facienda, sed in specie, de cuius regula praxi, n. 7.</i>
4. <i>Regulariter dilatorijs licet uti usq;</i>	D 4 <i>8. Quo-</i>

8. Quomodo dilatoria post litem contestatam opponi possint, de quo etiam tractatur n. 9. 10. & 11.

12. Reus debet probare suam exceptionem.

13. Forma quo pacto dilatoria exceptiones proponenda.

14. Forma exceptionis dilatoria in personam.

15. Forma exceptionis procuratoria.

16. Forma generalis cum protestatione, & reservatione aliarum exceptionum.

17. Formula qua plures simul proponi possunt dilatoria exceptiones

cum stipulatione guaranda, & ex actione satisfactionis.

18. Forma excipiendi de loco non tuto.

19. Forma exceptionis ratione termini angusti.

20. Forma excipiendi ratione plus petitionu tempore.

21. Forma excipiendi ratione delicti cuius nomine antea fuit instituta accusatio.

22. Forma exceptionis de continentia causa non diuidenda.

23. Forma exceptionis de non permissa reconuentione.

Summatim breuiter: Iudex pro amputatione litium statuere debet terminum, reo, in quo simul & semel proponat omnes dilatorias, quo facto, excipiens deinde audiendus non est, nisi in tribus casibus hic descriptis. Casus figuratio per se plana est. Ratio dubitandi erat, quod nullus pluribus defensionibus uti prohibetur. *l. nullus plurib. de reg. iur. in 6. l. nemo ex his. 41. ff. eo. & l. nemo prohibetur. 8. ff. de exce.* Deinde, certi iuris est & illud, quod lex ipsa praefixit certum terminum, ad proponendum dilatorias, videlicet totum illud tempus, quod venit a momento primae citationis vsq; ad litem contestatam, *l. si C. de except. l. ita demum. 13. & l. licet. 24. C. de procur.* Itaq; iudex non debet durior esse lege, & sic terminum a iure proditum abbreviare, & coarctare: & si hoc faciat, debet suppleri ex lege, quod praeepto iudicis deest, *l. si se non obtulit. 4. §. si quis condemnatus 5. in verb. si pro executione minor. ff. de rei iudic.* Tertiò, istud quoq; videtur in decretali nostra absurdum, reo plures & diuersas exceptiones indulgeri, cum actor & reus iudicentur pares. De actore enim est, quod si quis, id est, actor, munitus sit plurib. actionib. vnā ex ijs eligere tenetur non autē potest plura remedia intentare, *l. nemo ex his. 43. §. quoties. de reg. iur. l. quod in herede. 9. §. eligere. de tribut. act. l. cum filius. 76. §. varijs. 8. de legat. 2.* Ergo idē iuris debet esse in persona rei, qui in exceptione dicitur actor, *l. 1. & 2. de exc. & l. in exceptionibus. 19. in pr. de proba.* Contrarium tamen dicitur & deciditur hic, puta, quod iudex possit abbreviare terminum proponendarum dilatarum exceptionum, ita, ut reus cogatur simul & semel omnes proponere, & super ijs ita cumulatim propositis, expectare interlocutum iudicis. Ratio decidendi est, ut occurratur malitiae hominum, *l. in fundo. 38. ff. de rei vind. & amputetur prorogatio litium, & natura dilationum, quantum fieri potest, ut hic. & in Clem. dispendiosam. 2. de iud. & l. quoniam 1. in f. C. de dilat. facit. l. nonnunquam autem. 72. ibi: unum pro omnib. ff. de iud.* Et commendat hanc practicam Alb. in *l. scire oportet. 13. §. sufficit. 6. n. 3. de excus. tut. & Spec. in tit. de except. §. nunc viden. n. 1.* Neq; obstant contraria d. c. nullus. & alij sup. adductis. Quia ista procedunt regulariter, nisi quis alia lege expresse impediatur, & hoc est, quod dixit Iurisconsultus, in *d. l. nemo.* quod nemini amputetur alia defensio, nisi lex eam impediat, prout fit hic & in alijs casibus quibusdam specialibus, & expressis per *gl. d. l. nemo.* puta, ratione mendacij convictus de eo non potest opponere alias exceptiones, quae ab initio ipsa erant liberae, si veritati incumbere voluisset, *l. cum de indebito. 25. versic. per etenim absurdum.*

absurdum de probat. Minus aduersatur, quod iudex non potest coarctare terminum legalem, *d. l. si se non obtulit 4. §. si quis. 5.* quia contrarium procedit in iudice constringente legalem dilationem sine iusta causa, secus, si interueniat iusta causa, ut hñc, ubi per exceptionum dilatoriarum malitiosas oppositiones litis terminatio prorogabatur. Ex causa enim dilationes amputare iudici permittitur. *l. 2.* ubi nonnunquam arctat, nonnunquam prorogat, pro causæ qualitate & quantitate. *ff. de re iudic.* Nec refragatur huic defensionì tertium dubium, quod cum auctori non liceat plures actiones proponere, ideo nec reo, plures exceptiones: siquidem responderetur, fauorabiliore esse causam reorum, quam sit auctorum. *l. fauorabiliores. 125. de reg. iur.* Ratio rationis est, quia in potestate auctorum est, quandocumq; volunt ad iudicem prouocare, reorum autem est expectare, quando prouocentur. Ita soluit Dyn. *in d. c. nullus plurib. per l. cura. §. fin. de except. tit. general.* His præmissis, veniamus ad materiam capituli nostri, ex quo ab initio notandum est pro regula: quod iudex, cui constat ex actis de subterfugijs & malitia conuenti, debeat statuere terminum reo, ad proponendum in eo simul omnes dilationes, quibus causam suam astruere nititur, quo lapsio, ad vltiorem allegationem exceptionum dilatoriarum non admittitur, *ut hñc.* Forma assignationis termini proponendarum dilatoriarum, talis est: Citat iudex reum, inferendo tenorem libelli propositi per auctorem, ad comparandum certo termino peremptoriè, & proponendum pro ea vice omnes dilationes, aut si nullas habeat, eise vti nolit, ad respondendum libello auctoris, quæ forma probatur per Abbatem hñc *n. 28. & tradidit ante eum Speculator. tit. de dilation. §. nunc videamus. versic. in summa. n. 6. & §. 1. verb. deliberatoria. n. 18. & 19.* Ex quo inoleuit vñtata præctica in curijs, & iudicijs curialibus, nec non in tribunalibus inferiorum iudicium, laudatiss. domus Sax. qua mediante, statim ab initio causæ, etiam antequam constat de malitiosa tergiuersatione reorum, ipsi citantur ad comparandum post tres quaterdenas, certo die, & ad proponendum pro illa vice omnes dilatorias, quas habere se putant, & simul etiam ad contestandam litem, in eodem termino. Quod siquidem pars rea faciat, bene est, & iudex interloquitur super istis exceptionibus, an sint admissibiles, nec ne? Et primo casu absoluit reum ab instantia, remittendo ad ordinarium iudicem. Sin verò cognouerit, eas esse irreleuantes, imponitur reis, per pronunciatum iudicis, adhuc in eodem, aut saltem sequenti termino iuridico litis contestatio: adeo, ut si qua dilatoria in primo termino fuerit neglecta, vel non opposita, super ea deinceps (quantumuis ante litem contestatam denuò ista opponere velit) non auditur, sed proceditur aduersus conuentum, tanquam contumacem in non respondendo libello: de hoc sese ad cōmunem practicam fori Sax. referēdo, & sustinetur ille stylus non tantum consuetudine, sed etiā ex legis præsumptione militante regulariter aduersus omnes reos, quorum est proprium in quarto modo fugere. *c. 1. inf. de exc. in 6. & l. proponendum 13. cum l. seq. C. de iudic.* Sciendum tamen est, quod si iudex ex officio non statuerit terminum reo ad proponendū dilatorias, succedit terminus legalis, ita, ut parti conuentæ semper liceat vti dilatorijs, vsq; ad litem contestatam. *Fel. in c. exceptionem 12. n. 20. h. t. per l. exceptionē. 19. C. de pñ. & l. ita demum. 13. l. licet. 24. C. de pñ. & l. ita demum. 13. l. licet. 24. C. de pñ. & l. ita demum. 13. l. licet. 24. C. de pñ. & l. ita demum. 13. l. licet. 24. C. de pñ.* Sunt itaq; duo termini proponendi dilatorias: vnus, quem vocamus terminum hominis, puta, quem iudex præfigit reo, ad opponendum, si quas habet, dilatorias. Et de eo loquitur tex. noster, ad cuius præfixionem necessariò arctatur reus opponere pro vna vice, & in vna die iuridica, omnes dilatorias, non expectata litis contestatione, cum terminus statutus ab homine excludat terminum

Constit. E.
lect. III &
ibi Moller
in comment.
tar. ordina.
Thuringi-
acæ. c. II.
poster. edit.

terminum iuris, qui est litis contestatio. *Innoc. in c. ex ratione 8. n. 2. inf. de appel.* Cessat enim dispositio legis, ubi habetur prouisio hominis. *l. fin. C. de pact. conuent.* Alius vocatur terminus legis, quando videlicet certum tempus ad obijciendum dilatorias reo non statuitur, sed simpliciter citatur ad cōparendum, & audiendum ea, quæ ab actore proponuntur. Isto casu, liberum quidem est conuento, ante litem contestatam quandocunq; dilatorijs uti. Ea enim semel contestata, sicut semel elapso termino hominis, ad dilatorias proponendas nominato, deinceps reus non admittitur cum aliqua dilatoria, siue in prima, siue etiam in secunda instantia, secundum *Abbatem hīc. n. 29. per l. ita demum. 3. ibi: nec cum appellatio agitur. C. de procur.* non obstante, quod *Anto. de Butr. hīc. n. 4. circa terminum hominis teneat contrarium, per l. per hanc. 4. C. de tempor. & reparat. appellat.* & malè, quia terminus hominis succedit, & surrogatur in locum termini legalis. *Innoc. d. c. ex ratione. n. 2.* Ergo sicut lite contestata, reus prohibetur dilatorijs uti, etiam in causa appellationis, *d. l. ita demum.* ita idem est in termino hominis, ut post lapsum, neq; in prima, neq; in secunda instantia ulteriores dilatoriæ admittantur. *Abbas. hīc. n. 29. per l. si eum 10. §. qui iniuriarum. 2. ff. si quis caut.* Neq; obstat. *l. per hanc. C. de appellat.* quæ de peremptorijs, non autem de dilatorijs exceptionibus intelligenda est. Fallit hæc regula. i. si opposita ab initio vna dilatoria, reus de alijs protestetur, ut hīc in verb. nullatenus, audiantur, si partes alias exceptiones opposuerint, quas non fuerint protestate. Protestatio autem fienda est non genericè, sed debet conuentus in specie exprimere illas exceptiones, quas intendit sibi ad aliud tempus referuare, neq; sufficeret, generaliter protestari de alijs exceptionibus. Ita gloss. nost. hīc. verb. protestate, arg. c. bone. vers. verum si dicatur. inf. de confi. util. vel. inutil. quam glossam sequuntur etiam *Hostien. hīc. & Spe. tit. de exc. §. nunc vidend. n. 6. & §. viso. 17. & Panor. hīc. n. 17. & An. de Bu. 17. Fel. 13. & est bonus textus in l. scire oportet. 13. §. sufficit. vers. scire autem oportet, etiam de specie remissionis protestandum esse. ff. de excus. tut. cum exceptio debeat esse apta loco, tēpori & ordini: Bal. in l. edita in repetit. Paduana. n. 115. C. de edend. Exempli gratia: Reus opponit ab initio de incompetencia iudicis, ac super illa exceptione solum petit procedi, ac quod iuris est, pronunciari, saluis tamen alijs exceptionibus legitimationis personæ rei, satisfactionis, guarandæ, item, pacti temporalis, & similibus, suo loco & tempore proponendis. *Spec. §. viso. n. 17. de except.* Etiam si autem dicta limitatio ab omnibus communiter Doctoribus approbetur: tamen admonitos scholares velim, ne huic theoricæ multum fidant in practica, quia sæpissime vidi contrarium pronunciari, nunquam autem memini me legisse, quod super exceptione dilatoria, quantumuis referuata per protestationem, secundum cautelam decretalis nostræ, post litem contestatam, iuxta communem opinionem, fuerit pronunciatum: nisi illa dilatoria ortum habuisset, vel eius noticia superuenisset reo, demum post litem contestatam: de qua in sequentib. fallentis agetur. Secundo fallit in dilatorijs quibuscunq; quatenus demum post litem contestatam, vel post terminum à iudice præfixum reo competere incipiunt, siue ex persona iudicis, siue actoris, siue ob personam rei detur exceptio. Omnibus enim istis casibus liberum est, non obstante litis contestatione, reo, adhuc dilatoriè excipere. per text. hīc. verb. nisi aliqua forte de nouo sibi competens exorta fuerit. Ratio est, quod quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio, *l. de atate. 11. §. ex causa 8. de interro. act. c. sciscitatus. 13. & ibi gl. in verb. infamem. ext. de rescriptis. & in c. propter 3. verb. imminebat. ext. locati. neq; est, quod possit reo, quare antea non proposuerit, imputari, arg. l. Pomponius. 40. in fin. ff. de procurat.**

procurat. l. 2. in fin. C. de consort. eiud. litis. Idemq; est, si nata quidem fuisset dilatoria ante litem contestatam, vel ante terminum ab homine præfixum: reus tamen tunc temporis non habuerit facultatem probationis, qua nunc est munitus. Isto casu procul dubio obiectio dilatoriae locum obtinebit, etiam post litem contestatam. Cautè siquidem egit reus, non proponendo, quòd probare non poterat. *Panorm. hic. n. 8. per c. pleriq. 2. q. 2. & c. ut circa 4. ext. de elect. in 6.* cum paria sint exceptionem non habere, & habere quidem sed talem, quæ sit improbabilis. *argumento l. Duo sunt Titij 30. de testam. tut.*

9 Fallit tertio in dilatoria, cuius natiuitas quidem ante terminum à lege vel homine præfixum extitit: reus autem eius notitiam tunc non habuit, nunc autem post terminum habere incipit. Nam & ea est iusta causa, quare post effluxum terminum reus denuò cum tali dilatoria venit audiendus: ita tamen quatenus de ignorantia illius exceptionis ante terminum iudici, mediante iuramento suo fidem fecerit. *textus est hic in fin. & f. c. presentium. 31. ext. de testi.* Ratio huius rei est, quia exceptionem nouiter esse notam, & nouiter esse natam, hæc æquiparantur secundum Felin. *hic. n. 20.* ideoq; licet omissis dilatorijs litem fuerit purè contestatus: tamen non intelligitur reus beneficijs vel exceptionibus ignoratis per hoc renunciaſſe. *Spec. tit. de except. §. nunc videndum n. 2. per l. tres fratres. ff. de pact. l. mater. 19. ff. de inoffic. testam. cum alijs vulgatis.* Quæ tamen limitatio cum grano salis accipienda est, de ignorantia videlicet facti & quidem probabili, puta, quando reus ab initio ignorabat, iudicem aditum fuisse consanguineum actoris, post autem litem contestatam id demum reſciſcit, is non immerito, cum iuramento tamen, vt supra, admittitur ad recusandum iudicem tanquam suspectum. *Panor. hic. n. 22.* licet ista exceptio aliàs ante litem contestatam, imò ante omnes alias exceptiones opponi debuisset. *secundum gl. c. inter monasterium. 28. ext. de sent. & re iudic.* Secus est in ignorantia iuris, puta, si ſciuerit quidem reus, iudicem sanguinis vinculo coniunctum actori, sed ignorauerit, cum poſſe isto nomine recusari, tunc enim merito excluditur reus, cum ista exceptione, post litem contestatam, cum leges ignorare regulariter nemini permittatur, *l. leges sacratissimæ 9. C. de ll. & l. regula. 9. ff. de iur. & fact. ignor.* Idemq; iuris est, de supina & grossa ignorantia facti, quòd aliàs omnibus quasi notoriè constat, puta, si reus contra pupillum agentem, de legitimatione, ante litem contestatam nihil opponat. *iuxta l. 1. & 2. C. qui legit. person. stand. in iud.* Postea autem allegando huius rei ignorantiam quam offert probare cum iuramento, dilatoriè excipere intendat denegatur ei exceptio, quia nimirum crassa ignorantia est, non dignoscere personam minoris à maiore, cum hoc facile, etiam ex aspectu, apparere poſſit. *l. minor. 25. annis ex aspectu. 32. ff. de minorib.* Ideò habet, quòd sibi imputet reus, quare ab initio in personam huius actoris non inquisierit diligentius. *Abbas hic. n. 33.* cum iura vigilantibus scripta ſint, & dormientib. non subueniant. *l. non enim 16. ex quib. caus. maior. & c. innotuit. 20. sup. de elect. & c. nulli. 8. eo. in 6.*

10 Et hanc restrictionem probat Haderinus *in c. fin. sup. de ord. cogn.* Fallit quarto in dilatoria, quam reus propter supplantationem iudicis in termino proponere impediēbatur. Nam & ea est iusta causa, ob quam reus cum exceptione dilatoria etiam post litem contestatam venit audiendus. *gl. 3. in fin. c. ex conquestione. 10. inf. de rest. spol. & ibi Bal. n. 7. sup. de reſcript. & c. cum literis. n. 9. sup. de test. b. aſſerit etiam Fel. in c. exceptionem. 12. n. 20. h. t.* Verum, ne hæc quidem fallentia satis tuta est. Si enim iudex per impressionem compulſit reum litē contestari, à tali interlocutō vel præcepto iudicis tanquam grauamine debuit appellari. Quod si nō fecerit reus, præcluſa est ipſa via, vltcrius opponēdi dilatorias. *c. conſult.*

suluit, & c. super eo. inf. de appell. & est melior textus in l. ita demum. 13. C. de procur. Fallit quintò in dilatoria habenti impedimentum continuum, ex qua quotidie oritur ius excipiendi ordine, vt in exceptione bannimenti, carceris, & simili, cuius ratione quis impeditur comparere in termino, si istud impedimentum non definit post litem contestatam, adhuc prodita est reo exceptio post *Bart. in l. peremptorias 2. n. 26. C. sent. rescindi non pos.* Quod idem etiam est in exceptione loci non tuti, vel non habitæ securitatis in tribunali, ad quod quis citatur. Siquidem enim istud grauamen non est momentaneum, neque cessat antè litem contestatam, sed durat adhuc postea: reus cum dicta dilatoria etiam post terminum legis vel hominis nihilominus erit audiendus, cum habeat grauamen continuum, *Felin. in c. accedens. 2. n. 15. sup. vt lit. non contest.* ideo toties potest excipi, quoties quis citatur, etiam si antea non fuerit exceptum. *Bal. in c. de testib. 29. in fin. ext. de testib.* Et hæ sunt fallentiæ communes, ad regulam nostram; quibus videlicet casibus licet dilatoriam exceptionem opponere, etiam post litem contestatam. Veruntamen hîc nolim vos ignorare, quod exceptio qualiscunq; negata per actorem regulariter debeat probari per excipientem, cum in exceptione reus fiat actor. *l. 2. de except. l. ab ea parte 5. l. ei incumbit. 2. de probat.* Vnde, qui allegat excommunicationem, periurium, infamiã, vel aliud, contra agentem. onus probandi sustinet, deq; eo fidem facere cogitur, etiam ante litis contestationem. *l. exceptionem. 19. C. de probat.* cum actor præsumatur bonus, donec probetur contrarium. *l. meritò. 5. pro socio.* Sic qui allegat defectum ætatis in agente (vel procuratore,) talem minorennitatem probare cogitur, præsumitur enim legitima ætas in eo, qui compareret in iudicio. *Bal. in d. l. ab ea parte. in f. & idem Bal. in l. si quis ignorans. & l. cum te 9. C. de probat. f. l. de etate. 43. de minorib.* Vltimò pro corollario huius decretalis etiam formam subiiciemus: quo pacto dilatoriæ debeant proponi in iudicio. 11 12 13

DE FORMVLIS EXCEPTIO.

NVM DILATORIARVM.

De formis exceptionum, quæ competunt aduersus personam iudicis, & vocantur dilatoriæ iudicis, habetur in *c. olim. sup. h. t.* Nunc ad formas aliarum dilatoriarum transitus faciendus est, cum multum referat, quibus verbis aduersus exceptionem aduocatus exceptionem suam concipiat, ne ineptè proponatur, quia in hoc de facili errari potest. teste *Spec. in §. viso in princ. de excep. & replic. per l. 1. §. Labeo. ff. de fluminib. & ex modica mutatione verborum sequitur totalis mutatio effectus. c. in granibus. 5. c. iudicet. 3. q. 7. & l. ea est natura. 65. de reg. iur.* In primis autem sciendum est, bonam exceptionem, non aliter, atq; bonam actionem, constare debere ex syllogismo, id est maiore & minore propositione, item, conclusione vel illatione ex præcedentibus duabus propositionib. rectè adaptata. Maior propositio continet ius, id est, dispositionem legis. Minor personæ agenti detrahit ius de præsentī, vel taliter experiundi, aut compellendi reum ad respondendum. Ideò in conclusione petitur, actorem non audiri. *arg. l. si pupilli. 6. §. videamus. 12. ff. de negot. gest.* Etiam si enim concludunt communiter Scribentes, quod procedat & valeat exceptio, etiam absque omni conclusione: prout refert *Bart. in l. 1. n. 5. ff. de except. tit. general. quem sequitur Iason. in §. omnium. Inst. de actionib. n. 138. Anton. de Butr. in c. 1. n. 14. ext. de litis contest. cum alijs ibidem relatis. per l. itaq; 48. de procurat. l. qui pendentem. 25. de act. emt. cum alijs similibus.* tamen ipsi met Doctores fatentur, ita clarè & significanter factum proponi debere, vt iudici

iudici ex eo resulet conclusio, hoc est, ut appareat iudici, quod exceptio ad elidendam intentionem actoris opponatur; ideoq; gloss. d. l. 1. verb. videtur. de except. requirit de necessitate etiam in exceptionibus conclusionem, quod videlicet petat reus, se absolui, aut ad respondendum non compelli, pro quo facit c. dilectus. 29. & ad hoc eum textum ibi ponderat Baldus, & Barbatia, ibidem, ext. de rescript. & c. significante. 34. eodem tit. f. c. ex parte. 15. sup. de foro comp. & textus in c. olim. h. t. n. quod vel maximè videtur necessarium, etiam propter petitionem expensarum, ratione retardati processus, argumento l. sancimus. 15. C. de iudic. & l. eum, quem temerè. 79. ff. eod. Quæ si non petantur, tunc in interlocuto iudicis omittæ peti ulterius non possunt. l. terminato 3. C. de fruct. & lit. expens. l. 4. C. depositi. Et hæc sententia tutior est pro reis, & communior, saltem nostro tempore, & in his prouincijs, licet altera pluribus autoribus Legistarum roborata sit.

DE FORMA EXCEPTIONIS DILATORIAE IN PERSONAM ACTORIS.

14 **E**st talis est: Coram vobis, domine index, comparet N. N. reus ad edictum vestrum, sibi tali die ac mense, in causa prelati actoris insinuatam, & saluis alijs beneficijs ac privilegijs de iure vel consuetudine harum prouinciarum sibi competentibus. Imprimis autem etiam eo, quod reus non intendat se astringere ad superfluas probationes omnium exceptionum, sed unius tantum, quæ sufficit ad fundandam intentionem excipientis, de quibus & alijs omnibus solenniter protestatur. Quo premissis, subiungit breuiter, salubriter iure introductum esse, quod excommunicatus, item, præscriptis vel bannitis ab imperio, item periuris, infamibus, & ijs, quorum nomen receptum est inter eos, denegatur omnis actio, item, quod pupilli & minores sine tutore vel curatore in iudicio frustra compareant. Cum autem prelati actor Titius ab Imperatore & sacro imperio publicè fuerit, & sit proscriptus, item actor peierauerit semel in hac ipsa causa, qua de lite mouet, item, sit infamis vel capitalis inimicus rei, item, non habeat legitimam personam standi in iudicio, tanquam pupillus, item, minor. Ideo petit reus, actorem non audiri, vel ad agendum non admitti. Spec. de excep. §. vilo. n. 21. vel, quod idem est, à limine iudicij repelli. l. aduersus. 3. in fin. C. de except. c. exceptionem. 12. & c. à nobis. h. t. vel aliter: Ideo reus de iure non tenetur super lite aduersus se mota respondere actori. c. olim. ibi: respondere minimè tenebatur. h. t. Et not. Spec. d. §. vilo. n. 23. Sed petit, se ab instantia & obseruatione huius iudicij cum refusione expensarum, & omnis interesse absolui.

Vide formam germanicam exceptionis excommunicationis & banni apud Chilz arum Goltzheim, nabi fol. 56. 60.

Hanc Practicam concludendi super dilatorijs, tradit Anton. de Butr. in c. pastoralis. 4. n. 16. h. t. & Specul. de except. §. viso. nu. 21. Protestatio, quod videlicet reus non sit obnoxius probare omnes exceptiones, quas proponit, eius est effectus, quod probata vna exceptione, qua eliditur intentum actoris, reportat reus sententiam absolutoriam ab obseruatione iudicij pro se. Spec. d. §. viso. n. 20. de except. per c. licet p. versic. ideoq. testes. ext. de probat. & c. exhibita. 19. ad fin. sup. de iud. Et sic dicta clausula in principio posita operatur, vt reus non compellatur fidem facere, de omnibus exceptionibus, sed habeantur pro alternatiue propositis. Specul. vbi sup. num. 20. Conclusio autem tendit ad eum finem, vt reus liberetur ab instantia processus, aduersus ipsum, prout nunc fuit deductus, instituti; Impedit enim litis contestationem, & processum ad vltiora. l. licet. 24. l. ita demum. 13. C. de procur. l. fin. C. de except. & l. exceptionem. 19. C. de probat. Hinc est, quod super dicta exceptione ita probata vel confessata pronunciat iudex sententiam absolutoriam a processu. Butr. d. c. pastoralis. n. 16. Constitit enim circa dilatorias rei absolutio in duobus punctis, puta, quod quis absoluitur a iurisdictione, Vom Gerichtszwange/ aditi iudicis, & remittitur ad suum, eundemq. ordinariu iudicem. De quo Innoc. in c. cum M. Ferrariensis. p. n. 10. sup. de constit. quod fit, quando iudex aditus est incompetens. de quo in l. fin. C. si a non comp. iud. & in c. olim. sup. h. t. latius actum fuit. vel absoluitur quis, non quidem a iurisdictione, quia aditus iudex competens est, sed ab instantia & obseruatione iudicij, vel vt nostri loquuntur: Von dem Gerichtsstande. De quo Butr. d. c. pastoralis. n. 16. quod fit in proposito nostro, quando exceptio obijcitur personæ actoris, vel ex persona ipsius conuerti, item, ex circumstantia loci vel temporis, quo quis citatus est.

FORMA EXCEPTIONIS procuratorie.

Vide Germanicam apud Chilianum Goltstein mihi fol. 157.

T. P. Proponit reus exceptiue dilatorie, contra personam ¹⁵ asserti Procuratoris N. N. iure cautum esse, neminem audiri in iudicio pro alio agentem, vel quouis modo aliter interuenientem, absq. mandato. Cum autem prætensus actor, nomine N. N. porrexerit reo libellum, neq. appareat de aliquo mandato sui principalis, ideo ante omnia petit, agenti imponi, vt prius legitimet suam personam, & antequam id fiat, non agnoscit se reus obnoxium ad respondendum petitioni, aduersus sese intentata, sed petit repelli actorem a limine iudicij, cum refusione expensarum.

Ista forma libellandi probatur per ea, quæ notat Bartolus in l. licet 24. & l. ita demum. 3. C. de procurat. Quod si actor mandatum suum exhibeat, liberum adhuc erit reo, illud mandatum fortè ex defectu requisitorum impugnare, vel aliter in personam procuratoris obijcere, & concludere, prout in præmissa forma continetur. Et hæ formulæ de dilatorijs in personam actoris obijciendis, sufficiant. Nunc requirit ordo, vt tradamus formulam, quæ cautatur a persona, vel ab impedimento rei citati.

T. P. & c. Proponit procurator rei breuiter iure cautum, esse, eum, qui morbo fontico laborat, aut alia valetudine, vel in carcere

carcere detinetur, item, qui ratione inundationis aquarum, propter periculum itineris, vel aliud impedimentum improvium ad terminum & locum, in quo citatus, comparere prohibetur, veniam absentiae mereri & excusari à contumacia. Quantumvis autem reus statim post insinuationem edicti citatorij preparaverit se ad iter huius loci, in quem evocatus est: tamen medio tempore adversa valetudine laborare coepit, vel carcere detinetur, &c. adeo ut propositum suum, sicut intenderat, expedire, & iter adornatum ad tribunal citantis conficere non potuerit. Cumq; hac ita in veritate sese habeant, petit reus submissè, terminum presentem circumduci, & assignari aliam dilationem utrique parti: neq; dubitat procurator rei, hanc suam petitionem iuri & equitati esse consentaneam, ac fore, ut secundum eum iudex interloquatur, sicut nobile iudicis officium, super hoc humiliter implorat.

Ista forma probatur in l. 1. §. 1. & seqq. si quis caut. & in l. quasitum, 6. ff. de re iudic.

FORMA ALTERIVS DILATORIAE,

cum reservatione vel protestatione aliarum exceptionum, in euentum, quo prima exceptio non erit relevans, postea proponendarum.

16 Præmissis præmittendis &c. Comparet N. reus, breuiter dicendo, quod vos, domine iudex, non estis meus competens iudex, cum neq; domicilium sub vobis habeam, neq; hoc in loco contraxerim, aut sub vestra iurisdictione deliquerim. Ideo peto me absolui ab instantia huius iudicij, cum refusione expensarum, & remitti prætensum actorem ad ordinarium meum iudicem, salvis tamen alijs meis exceptionibus: puta, legitimizationis persona, contra me agentis, quia ipse est bannitus, item, minor, ineptitudinis libelli, & similibus, mihi hoc casu proditis, quas in euentum competentia fori offero me probaturum loco & tempore opportunis.

Vide formam exceptionis declinatoria incompetentie iurisdictionis, apud Chilianum Goltstein mihi 155.

Hanc formam tradit Speculator. de except. §. viso. num. 17. per c. pastoralis. b. t.

FORMA PLVRIVM DILATORIARVM,

quo pacto subdiſiunctivè proponantur, & in euentum petatur
uſitata de iure Saxonico ſtipulatio Guarandæ, item,
ſatiſdationis ab eo, qui non poſſidet
immobilia &c.

Præmiſſis P. & c. Breuiter proponit reus, quod iudex aditus
ſus ſit incompetens, & nulla iuriſdictione munitus aduerſus per-
ſonam rei, ideoq; petit ſe remitti ad ordinarium ſuum, & com-
petentem iudicem, ſecundum ea, quæ circa formam declinatoria-
rum exceptionum, in c. olim. ſup. h. t. dicta ſunt. Item, actor
non habet perſonam legitimam ſtandi in iudicio, quia minor,
ſecundum ea, quæ in prima formula dilatoriarum contra per-
ſonam actoris tradidimus. Etiamſi autem nihil dubitat reus,
quin ſuper dictis exceptionibus contra iuriſdictionem iudicis,
item, contra perſonam actoris, ita, quemadmodum petatum fuit,
iudex ſit pronunciaturus: caſu tamen, quo, præmiſſis exceptioni-
bus non obſtantibus, aliter interloquatur, in eum euentum reus
petit ab actore, ut quia nulla immobilia in loco iudicii poſſidet,
ſufficientem ſatiſdationem cum fideiuſſoribus vel pignoribus faci-
endam, item, ſtipulationem guarandæ: Et priusquam illa duo
tunc etiam effectualiter præſtentur, non immerito confidit reus,
ſe ad reſpondendum libello non teneri. Quod ſi nullas alias di-
latorias habeat reus, niſi prædictas duas ultimas tantum, omittat-
ur prima clauſula, & ſimpliciter dicatur, quia iure cautum eſt,
actorem non poſſeſſionatum in loco aditi iudicis ante omnia com-
pelli ad ſatiſdandum pro refundendis expenſis, in caſu ſuccurni-
bentia, & ſiſtendo iuri in caſu reconuentionis, item, ad præſtan-
dum ſtipulationem guarandæ, ideo petit, actorem cogi ut ſatiſ-
dationem idoneam, una cum guarandæ effectualiter præſtet, vul-
gò loquuntur, Den Vorſtand beſtellen / vnd die Gewehr
wirklichen angeloben. Et priusquam illa duo ita realiter, &
ad libitum rei expediantur, non agnoſcit ſe obnoxium ad reſpon-
dendum petitioni actoris, contra ipſum intentata, ſubmittens iſta
omnia determinationi nobilis officij iudicialis.

Iſta forma libellandi ſuper exceptione petitæ ſatiſdationis & gua-
randæ probatur in l. ſciendum 15. ff. qui ſatiſd. cog. iunctis ijs, quæ notat König.
6. 46. & 48.

FORMA

FORMA EXCEPTIONIS DILATO-

riæ, quæ causatur ex loco tribunalis, ad quod
quis citatur.

- 18 P. P. Proponit procurator rei breuiter, iure salubriter cautum atq; dispositum esse, quod locus iudicij debeat esse securus, adeo, ut citati liberè & sine omni periculo coram iudice citante comparere, atq; eò securè venire & redire possint. Cum autem iste locus, ad quem fuit citatus reus principalis, ei non sit satis tutus propter periculum pestis, item, belli ibidem grassantis, item, propter potentiam, minas atq; insidias suorum aduersariorum, petit reus principalis, haberi rationem suæ personæ, & vel mutari locum tribunalis, aut prorogari iudicium usq; in aliud tempus, communicariq; securitatem reo, & saluum conductum.

Ista forma probatur per ea, quæ notat Bartolus in l. utimur hoc iure s. per illum textum. ff. de sepulc. violato. & sequitur Felinus cum alijs Canonistis. in c. accedens. ext. ut lise non contest.

FORMA EXCEPTIONIS DILATO-

riæ, ratione termini angustii, vel respectu
feriarum.

- 19 P. P. Proponit procurator rei breuiter, quantumuis iure cautum sit, quod qualibet citatio maximè peremptoria habeat suæ legitima intervalla, puta, de iure Saxonico, trium quaterdenarum, aut, quod tempore feriato debeat conquiescere omnis strepitus iudicialis, tamen in presenti negotio index non observata dilatione legis, terminum reo de iure præfixum ad respondendum nimis coarctauit, puta, ad spacium unius quaterdenæ tantum, item, citauit ipsum ad talem terminum, qui incidit in diem feriatum, ad honorem Dei, vel ad utilitatem hominum, puta, quia nunc est tempus messis vel vindemia, adeo, ut in tam breui & exiguo spacio, item, tempore tam laborioso, reus non potuerit conquirere advocatos, & deliberare, an cedendum liti, an verò contendendum foret. Ideo reus nullius contumacia in non comparendo hoc tempore argui potest, sed petit alium, & quidem legalem terminum sibi præfigi, in quo paratus est, saluis tamen alijs suis exceptionibus, facere omnia ea, quæ ab ipso de iure requiruntur.

Probatur hæc formula per l. consentaneum. §. C. quomodo & quando index. iuncta. l. 1. & l. fin. ff. & C. de ferijs.

FORMA EXCEPTIONIS DILATORIAE,
ratione plus petitionis tempore.

T. P. Proponit reus breuiter, iure salubriter cautum esse, 20
neminem ad solutionem compelli, nisi demum post elapsum terminum de quo conuentum fuerit inter partes, item, eueniente demum conditione, sub qua quid debetur: cum non esse debitorem, & esse quidem, sed nondum conueniri posse, parificentur. Licet autem reus non neget, quod obligatus sit Sempronio in summa mille florenorum, quia tamen agenti petitam summam non pure, sed conditionaliter debet, quæ conditio nondum purificata est, item, quia ipsemet creditor debitori suo fecit pactum de non petendo dicta mille intra quinquennium, & terminus huius quinquennij nondum lapsus fuit: Ideo petit reus, se absolui ab observatione iudicij, cum duplicatione induciarum, & refusione expensarum, in hoc iudicio factarum, & deinceps fiendarum.

Probatur ista forma per notata ab Angel. in §. appellantur. n. 36. & 37. per §. hodie. ibid. Inst. de except. & §. plus autem. versic. tempore. Inst. de actionib.

FORMA DILATORIAE, REI CON-
uenti pro delicto, cuius nomine antea fuit instituta accusatio.

Laudabiliter iure cautum est, quod super uno eodemque de- 21
licto pluries contra unum & eundem inquire, vel accusatio institui non debeat. Quia autem super hoc ipso crimine, quod de presenti deducitur in iudicium, reus iam ante coram iudice Lipsensi fuit accusatus, adeoque vestra hodie aditi iudicis iurisdictio preuenta est, ideo petit reus, se absolui à vestra iurisditione cum refusione expensarum.

Probatur hæc forma per not. gloss. & Dd. in l. senatus. 14. ff. de accusat. & l. qui de crimine. §. secundo responso. C. eod.

FORMA EXCEPTIONIS DILATORIAE,
de continentia causæ non diuidenda.

Proponit breuiter reus, legibus sancitum esse, ne continen- 22
tia causa diuidatur, & unus eius articulus coram uno, alius co-
ram

ram alio iudice proponatur. Quia itaq; reus super pradio N. antea fuit conventus rei vindicatione, coram praefectura Jenen- si, eidemq; nunc super eundem fundum movetur possessionis qua- stio, coram vobis Dn. (puta, iudice urbano,) Et haec causa ita connexa sunt, ut difficilem separationem patiantur, ideo petit reus, se a vestra iurisdictione isto casu absolvi, Et remitti hunc articulum causa super possessione, ad eum iudicem, coram quo pendet lis, de proprietate eiusdem fundi.

Probatur haec forma excipiendi per gloss. Et Da. in l. nulli 10. C. de iud. Et l. 1. Et 2. ff. de quib. reb. ad eund. iud. eatur. Sed haec duae formulae magis pertinent ad declinatorias iudiciorum, quam ad alias dilatorias, de quibus tractatur in c. nostro.

FORMA EXCEPTIONIS DE NON PER- missa reconventione de iure Saxonico.

²³ Jure Saxonico, quo in his provinciis vltimur, laudabiliter prouisum est, neminem audiri cum sua reconventione, siue in iu- dicio civili, siue criminali, nisi finita lite, primitus aduersus reum instituta, siue hoc fiat absoluendo, siue condemnando. Quia au- tem hodiernus actor negare non potest, ipsum esse praeventum ci- tatione Et accusatione, aduersus ipsum instituta, ideo petit reconuentus, reum non audiri, cum sua reconventione, donec pri- ma lis finem accipiat per sententiam: vel, petit reconuentus, se absolui ab instantia Et observatione iudicij reconventionalis, cum refusione expensarum.

Haec forma probatur per textum Landrecht, lib. 3. art. 12. Et Weichb. art. 81. Circa quod tamen notandum est, si duo litigatores vno eodemq; tem- pore coram eodem iudice actiones suas contra se invicem proponant, locum esse gratificationi iudicis. per textum clarum Landrecht, lib. 1. art. 61. §. Klagen sic zugleich. Et haec de formis exceptionum dilatoriarum tradidisse sufficiat. Nunc ad materiam peremptoriarum exceptionum transitus faciendus est, pro cuius enucleatione operae precium fore duximus explicationem c. cum vene- rabilis. b. t. n. in manus sumere.

Ad c. Cum venerabilis.

1. Summa.	6. Qui olim fuerant domini adhuc presumuntur domini, explica- tur. num. 17.
2. Divisio textus.	
3. Casus.	7. Casus c. praeterea, de transact. ex- plicatur, Et num. 10.
4. Rationes dubitandi.	8. Decisio, Et rationes decidendi cum dissolutione contrario- rum.
5. Confessus permutationem intelli- gitur omnia fateri, qua ad per- mutationem requiruntur, des- claratur. num. 8.	

9. Transigens quatenus pro confesso habeatur.
11. Dubitans pro ignorante habeatur.
12. Qui excipit non utiq. fatetur. declaratur. num. 18.
13. Producens instrumentum pro se intelligitur omnia in eo contenta approbare, quæ regula declaratur.
14. Exceptio falsi etiam post sententiam obijci potest.
15. Libellus generalis quomodo admitatur.
16. Probata actoris intentione demum proponenda est exceptio peremptoria.
19. Per peremptoriam exceptionem non inducitur litis contestatio.
20. Actoris & rei ius idem declaratur.
21. Sicut se habet exceptio ad actionem, sic se habet replicatio ad exceptionem.
22. Exceptio nihil ponit in esse de intentione actoris.
23. Si reus quis fatetur intentionem aduersarij, postea exceptionem opponit, pro confesso habeatur.
24. Idem in causa homicidij.
25. Exceptio permutationis, falsitatis, solutionis obijcitur regulariter post litem contestatam.
26. Exceptio falsitatis etiam post conclusionem cause opponi potest. Effectus huius exceptionis. num. seq. 27. tractatur.
28. Producens instrumentum pro se, intelligitur fateri omnia, quæ in eo continentur: etiamsi postea reprobet: num. 30. vel falsum dicat. num. 31. Nisi habeat vitium visibile, vel alioqui apparens. num. 33. vel producens protestatus fuerit se non uti eo, nisi in partibus, quæ pro ipso faciunt. num. 35.
29. Instrumenta sunt communia.
32. Procurator non potest praiudicare domino, nec Prælati Ecclesie.
34. Errantis nullus est consensus.
36. In dependentibus à potestate nostra protestatio saluat ius protestantis.
37. Natura peremptoriarum ac perpetuarum exceptionum, & quare sic appellentur.
38. Differentia inter peremptorias, & dilatorias exceptiones.
39. Aliæ exceptiones reales, aliæ personales.
40. Nullæ exceptiones mixtæ sunt, quod exemplis declarat, & ad contraria respondet, & sequentibus multis. & num. 61.
41. Diuersitas in tempore diuersificat substantiam, & effectum rerum declarat.
43. Dilatoria post litem contestatam obiecta non mutat suum effectum.
44. Peremptoria ante litem contestatam opposita non mutat suam naturam. 91.
45. Natura essentialis & principalis potius consideranda quam accidentalis.
46. Agere non dicitur actor ante litem contestatam, sed agere velle.
47. Libellus merita cause complectitur.
48. Regula: Ante litis contestationem non potest fieri absolutoria, quomodo intelligenda.
49. Sententia in peremptorijs, etiam ante litis contestationem lata, dicitur definitiva absolutoria. num. 55. 56.
50. In dubio reus videtur opponere peremptoriam ad perimendam intentionem actoris, quod declaratur. n. 51.
52. Verba in dubio ita accipienda sunt, prout est utilius proferenti.
53. Peremptoria differtur post litem contestatam, quando non est liquidabilis.
54. In

54. In notorijs ordo iuris non seruatur, & quomodo in ijs pronuntiandum.
56. Sententia super exceptionibus peremptorijs prolata non est interlocutoria, ut quidam sentiunt.
57. Doctorum sententia probabiles non necessaria.
58. Exceptio spoliij est dilatoria.
59. Quando primam sententiam sequitur secunda, prima dicitur interlocutoria.
60. Cautela elegans notanda in exceptione peremptoria, cum ante litis contestationem opponitur.
61. Natura peremptoriarum & dilatoriarum exceptionum non est censenda ex futuro eventu possibili, sed presenti rerum statu.
62. Peremptoria exceptiones regulariter opponuntur post litem contestatam, limitatur numero. 68. & 71.
63. Quomodo procedatur post litis contestationem, si affirmatiue litem reus contestetur.
64. Si negatiue, & bona cautela pro reo proponitur.
65. Articuli reprobatorii quando proponendi.
66. Contraria probatio Die Gegenbeweissung quando facienda.
67. Publicatus & cognitus testimonijs nulla testium productio ulterius admittitur.
69. Notoria cum est exceptio, non debet iudex permittere, quod causa in iudicium deducatur.
70. Testes non recipiuntur ante litem contestatam seu instrumenta.
71. An saltem tres exceptiones litis finite, ubi simul habetur explicatio. c. 1. de lit. contest. in 6.
72. Quae exceptiones dicantur in continenti probabiles, & quid in continenti dicatur fieri, relatis varijs opinionibus.
73. Autor suam sententiam exponit.
74. Si in continenti probari non potest, quomodo procedatur.
75. In dubio praesumitur moranda solutionis gratia exceptionem obiectam, nisi allegans adducat paratam probationem.
76. Mox, in continenti & similes particulae quomodo in statutis accipiantur.
77. Tempus iudicati de iure Ciuil. & Sax.
78. Si iustam habet causam reus, qua impediatur, quod minus statim probare possit exceptionem, dantur ipsi induciae.
79. Quamdiu opponi possint exceptiones peremptoriae, scilicet usque ad sententiam.
80. Limitatur ratione aetatis, sexus, conditionis.
81. In exceptione competentiae inuentarij, retentionis, compensationis.
82. In exceptione nullitatis.
83. In exceptione falsitatis.
84. Exceptio non soluti precij.
85. Exceptio pretij non soluti opponi potest instrumento guaranteegiato.
86. Exceptio cessionis bonorum.
87. Exceptiones peremptoriae quando post sententiam opponi possint.
88. Peremptoriarum actionum subdiuisio.
89. Doli exceptio quando locum habeat.
90. De exceptionibus facti.
91. Effectus peremptoriarum.

Summat breuiter: Exceptionem permutationis obijciens actori, non intelligitur per hoc fateri, permutantem fuisse dominum: Et exceptio falsi contra instrumentum quandoque etiam post sententiam licite opponitur. Diuiditur in quinque partes: In primo proponitur succincte libellus actoris, usque ad versiculum: Idem nondum; & hic incipit secunda pars,

pars, in qua deducitur exceptio permutationis obiecta auctori, & durat vsq; ad versiculum: Adhæc Episcopus, ubi incipit tertia pars decretalis nostræ, in qua proponitur replicatio Episcopi Sabinensis, & durat vsq; ad versiculum: Porro memoratus: ibique incipit quarta pars huius Epistolæ, in qua traditur, quo pacto in se onus probandi susceperit dominium Ecclesiæ Sabinensis; & durat vsque ad versiculum: Intelleximus. Et hîc incipit vltima pars decretalis nostræ, quæ continet decisionem litis in iudicium deductæ, vnâ cum rationibus dubitandi & decidendi, prout habetur in litera vsque ad finem Epistolæ. Casus ita figurari potest: Episcopus Sabinensis litigabat cum coenobio Monachorum Farsensium super Ecclesiâ S. Viti, quam³ assererat vnâ cum suis attinentijs, pleno iure, tam in temporalibus, quam in spiritualibus pertinere ad Ecclesiam cathedralem Episcoporum Sabinensium. Et quia de facto possiderent eam rei, petebat auctoribus restitui. Econtra procurator prædicti Monasterij, nondum adhuc fundata intentione auctoris, præproperè respondit: vt maximè pertinuerit Ecclesiâ Viti ad cathedralem Ecclesiam Sabinensem; tamen hodierno Episcopo non competere eius vindicationem, ex quo omne ius, quod habuit Ecclesiâ Sabinensis in Ecclesiâ controuersa, titulo permutationis factæ, per Theodosium Episcopum cum prædeliberato consensu suorum CC. transferit ad Monasterium Farsense. Episcopus auctor, acceptata responsione procuratoris reorum, replicabat ex confessione aduersariæ partis, fundatam esse intentionem suam, cum eo ipso, quod rei allegabant titulum permutationis, viderentur fateri, auctores olim, puta, tempore permutationis, fuisse dominos, cum permutatio censeatur inter contractus bonæ fidei, & non possit celebrari, nisi cum vero domino, vel eo saltem, qui loco domini tunc fuerit habitus: & vt magis constaret iudici, de iure auctoris, ipse produxit testes, per quos nitebatur probare, quod Episcopi Sabinenses iam olim, tam Ecclesiam controuersam, quam molendina & terras eius possedissent, de illis pro suo arbitrio disponendo: in qua tamen probatione, cum auctor aliquo modo videret se deficere, vrget rursus confessionem aduersarij, quia ex eo capite haberet fundatam intentionem pro se, maximè, quia ascriptum erat in instrumento, quod Theodosius Episcopus Sabinensis præmemorata permutationem fecisset, contra quod tamen allegabant rei: 1. quod excipiendo de permutatione noluerunt idè fateri auctores olim dominos; allegabant & illud, licet post conclusionem in causa, quod vocabulum Sabinensis falso & in margine erat ascriptum; ideoque tanquam non probato fundamento auctoris, petebant se ab actione instituta absolui. Pontifex pensatis disputationibus partium, decidit, quantumuis probet dictus Episcopus Sabinensis, suos antecessores Ecclesiam S. Viti aliquandiu possedisse, & de ea disposuisse pro arbitrio: tamen, quia de tempore præscripto fidem non faciebat, reus in temporalibus ab impetitione auctoris absoluendus esset: addens rationem decidendi, quod opponens exceptionem vel instrumentum ad finem repellendi aduersarium, non intelligitur fateri intentionem agentis, maximè in proposito, ubi non constabat, quis fuisset Theodosius Episcopus, qui dicebatur crebrò factam permutationem fecisse, licet in margine adiectum reperiebatur Sabinensis: Et quod delictum personæ falsantis literas permutationis, non debeat redundare in præiudicium Monasterij, talisque exceptio falsitatis, quocunque tempore, etiam post sententiam, opponi valeat. Atque hæc est vna decisionis pars: in altera parte dicitur, cum manifestè appareat, Ecclesiam S. Viti in diocesi Sabinensi sitam esse, eam quoque in spiritualibus ad Episcopum

- Episcopum Sabinensem pertinere, sicut & ius Episcopale eidem ibidem ad-
 4 iudicat. Rationes dubitandi in textu nostro præcipue illæ esse poterant,
 quod confessus permutationem intelligitur fateri omnia, quæ ad permutationem
 5 requiruntur, & sine quibus illa fieri non potest. *arg. c. translata. 3. sup. de con-*
stit. c. l. 2. ff. de iurisdic. om. iud. non aliter atque transigens de crimine, in-
 telligitur eo ipso crimen intentatum confiteri. *l. quoniam. 5. ff. de his, qui not.*
infam. Sic excipiens simpliciter de dolo vel metu, præsumatur auctori obligatus.
 Unde si vult reus obtinere sententiam absolutoriam pro se, necesse est, ut
 probet dolum vel metum. *l. dolo. 5. C. de inutil. stipul. l. si quis cum aliter. 36. de*
verb. oblig. l. quoties. 18. §. qui dolo 1. de probat. Quod idem etiam de excep-
 6 tione facti, iurisiurandi & similibus indicat Speculator. *in §. viso. nu. 4. de*
except. Ad eundem itaque modum excipiens de permutatione intelligitur
 fateri, quod permutans fuerit dominus, ex quo aliter talem contractum ce-
 lebrare non poterat. *per text. nost. hic.* siquidem priuatio præsupponit habi-
 tum. *Vulgata l. decem. 116. de verb. oblig. l. manumissionis. 4. de iust. & iur. pro*
quo mouet etiam textus in l. cum de indebito. 25. versic. sin verò ab initio, de pro-
bationibus. vbi dicitur: Si reus velit agentem conditione indebiti pro cen-
 tum repellere, & vincere in causa, non debet diffiteri acceptum, sed allegare,
 quod actor quidem ipsi soluerit dicta centum, sed erant debita: quo casu, lex
 ipsa præsumit debitum, eo, quod nemo suum iactare intelligatur. Ergo ad
 propositum, in allegante & fatente permutationem, lex debuit eodem mo-
 do præsumere, quod permutans ante permutationem erat dominus: quod
 vel in primis dicendum est in decretali nostra, vbi per expressum fatetur Pro-
 7 curator reorum, quod Ecclesia S. Viri quondam pertinuerit ad Ecclesiam ca-
 thedralem Episcopatus Sabinensis, ibi: licet dudum fuerit Sabinensibus Epi-
 scopis subiecta. Ex quo nunc & illud sequitur, qui olim erant domini, quod
 adhuc præsumantur hodie domini. *l. sine possidetis. 16. C. de probat.* Et sic,
 ut maximè actor nihil aliud probauisset: tamen per Confessionem rei sit
 fundata eius intentio. Præterea cum textu nostro pugnat expressè, &
 7 quasi ex diametro *c. præterea 10. sup. de transact.* vbi videtur quasi vnus &
 idem esse casus cum *c. nostro.* Vindicabatur enim ibi quædam cella, iure
 subiectionis, qua dicebatur domui auctrici teneri in spiritualibus. Rei faten-
 tur, se quondam domui principali fuisse subiectos, eoque nomine antea in
 iudicium tractos: Verùm litem ita transactione sopitam esse, ut præstando an-
 nuum censum, in posterum ab omni subiectione forent immunes. Contra
 quod replicabatur in maiori Ecclesia, quod super iure spirituali transactio non
 valeret. Decidit Pontifex, propter confessionem reorum ipsos condemnan-
 dos esse ad id, quod petebatur per actores, neque audiendos reos, cum alle-
 gata transactione, quæ Simoniacam prauitatem contineret. Ecce in hoc
 contrario, quia rei fatebantur, cellam controuersam olim pertinuisse ad
 actores iure subiectionis in spiritualibus, Pontifex habebat intentionem
 actorum pro fundata, ex confessione reorum. Et tamen super eadem qua-
 si facti specie diuersum pronunciat in hac Epistola. Ergo malè. Ac ut
 maximè urgeatur, *in c. præterea. 2.* fuisse puram litis contestationem, affir-
 matiuè videlicet factam, in eo, quod fatebantur se quondam subiectos, nunc
 non esse, propter transactionem inter partes subsecutam, *ut ibi.* Econtra
 autem in *c. nostro* fuisse conditionalem confessionem, prout ita soluit An-
 ton. de Burr. *hic,* per istam rationem, quod conditionaliter loquens ni-
 hil ponat directò, sed sub dubio loqui intelligitur. *Burr. hic. numero. 43.*
 Tamen

Tamen si rectè inspicatur textus noster, non inuenietur aliqua conditio, ex quo purè & simpliciter allegabant excipientes, licet Ecclesia S. Viti dudum fuerit Sabinensi Ecclesiæ subiecta: tamen non poterat eam Episcopus vindicare, quam monasterium Farnense ex causa permutationis obtinebat. Vltimò generaliter verum est, quòd exceptionem obijciens, licet non videatur directè intentionem actoris fateri; tamen nec negare intelligitur. *l. non utiq. § ff. de except. & c. exceptionem obijciens. 63. de reg. iur. in 6.* Adeoque meritò Episcopus Sabinensis tanquam actor, qui fundauerat & probauerat intentionem suam, saltem per confessionem aduersarij, ita debuit in temporalibus, quemadmodum etiam in spiritualibus, sententiam pro se, non contra se reportare. Quibus omnibus tamen non obstantibus, contrarium deciditur in textu nostro. Ratio decidendi ponitur in litera, & apparebit manifestius ex solutione contrariorum. Itaque non obstat, primò, quòd concessio vno, intelligantur præsupposita omnia alia, sine quibus ad id perueniri non potest, quia respondetur, contraria intelligenda esse, quando ad positionem vnius, de necessitate sequitur positio alterius, prout est in *c. translato. vbi translato sacerdotio*, necessariò etiam intelligitur, legis translationem factam. Secus est, quando nihil ponitur in esse, sed potius priuatio, vt in capitul. n. vbi fratres Farsenses excipiendo de permutatione, nihil ponunt in esse, sed allegant priuationem, hoc est, defectum iuris in agentibus: & si quis dicat, per illam priuationem saltem præsupponi habitum, hoc est, quòd dominium Ecclesiæ controuersæ, etiam in temporalibus, aliquando ad Ecclesiam Sabinensem pertinuerit. *d. l. decem. 116. de verb. oblig.* respondetur, contrarium procedere, quando alia coniectura de intentione excipientis, nisi præsuppositio habitus, capi non potest. Verum in proposito nostro longè alio fine rei exceptionem permutationis proponebant, puta, vt consequerentur liberationem, cum intentio & finis rei excipientis sit repellere actorem ab agendo, vel à limine iudicij. *l. 2. de except. tit. general.* quæ mens & intentio partis opponentis spectanda est, iuxta *l. non omnis. 19. si cert. pet.* Ergò non est excipiendus contrarius finis, aut contraria intentio, vt videlicet ex ea fiat condemnatio per illud vulgatum: quòd inducta ad vnum finem, non debeant operari contrarium. *l. legata inutiliter. 14. de adimend. vel transfer. legat. l. cum tale. 72. §. fin. de condit. & demonst. cum alijs vulgaris.* Minus aduersatur decisioni nostræ *l. quoniam. 5. de his, qui not. inf.* quia illa non loquitur in casu exceptionis, sed in terminis transactionis factæ vel fiendæ, cuius ratione præsumitur maleficio, perpetratum à transigente, nisi fiat protestatio in contrarium, vel interueniat cautela. de qua Bartol. in *l. infamem. 7. de publ. iud.* Et ita procedit, quod dicitur in *l. quoniam. 5.* transigentem haberi pro confessore de crimine, super quo paciscitur. Baldus tamen aliter respondet, puta, quòd dicta *l. quoniam.* procedat tantum in terminis incurrendæ infamiæ, puta, quando quæritur, an transigens super crimine, eodem modo incurrat infamiam, quemadmodum condemnatus, cum transactionum, quàm rerum iudicatarum non minor sit autoritas. *l. non minorem. 20. C. de transact.* Idque propter titulum, sub quo situatur illud nigrum. Bartol. in *l. Imp. 16. de in diem addict.* & sic innuit, aliud esse, quando agitur de condemnatione rei, quoad causam principalem, eam enim operari nequit: Baldus in *l. furti. 6. §. pactusq. 3. n. 1. ff. de his, qui not. infam.* per *l. 2. §. de iur. fisci, & que notantur in l. 3. C. de fid. instrum.* Non obstat *lex cum de indebito. 25. versic. Sin verò ab initio ff. de probationib.* quia istud contrarium nihil aduersatur decre-

decretali nostræ. Loquitur enim in terminis negatiuæ litis contestationis. Licet enim fatebatur ibi reus solutionem summæ libellatæ: tamen negabat id, quod erat fundamentum intentionis actoris, videlicet, indebitum fuisse, & sic duplici iure releuabatur à probatione; 1. quod negantis per rerum naturam nulla sit probatio. *l. actor, 23. C. de probat.* deinde, propter præsumptionem iuris, militantem pro reo, quæ eius est effectus, vt transferat onus probandi in aduersarium. *l. siue possidetis, 16. & ibi Bart. C. de probat.* quia lex ipsa præsumit in soluendo debitum, ex quo nemo intelligitur ita fatuus & supinus, vt iactet suum, *d. l. cum de indebito*. Eodemque modo in c. nostro versamur reuera in terminis negatiuæ litis contestationis. Vt enim maximè rei fateantur quasi expressè, Ecclesiam S. Viti aliquando ad Sabinenses Episcopos pertinuisse: tamen hodiè negant, eis aliquod ius competere: ex quo quicquid habuerunt iuris, titulo permutationis transtulerunt in reos. Quia itaq; intentio reorum excipientium, tendebat ad excludendum actorem, non debet & sic finem operari contrarium. *d. l. legata inutiliter, 14. de adim. leg.* Vix est nunc, respondere ad *d. c. praterea, 10. sup. de transact.* Sed solutio non videtur intuitu litterarum penitus, admodum difficilis. In *c. praterea*, rei ab initio purè & categoricè fatebantur intentionem agentis matricis Ecclesiæ, quod videlicet domui principali quondam fuisset subiecta cella controuersa, & sic, quod de præterito ad præsens bonum est argumentum, & subiectus olim etiam subiectus hodiè intelligitur. Pontifex illam ipsam confessionem reorum in iure factam habebat pro litis contestatione affirmatiua, per ea, quæ tradit Panormitanus in *c. 1. n. 8. sup. de lit. contest.* non attendendo exceptionem peremptoriam exemptionis, per quam videlicet, mediante transactione, actum erat inter domum principalem ex vna, & fratres cellæ ex altera parte, vt in præstando quotannis Canonè, à subiectione in spiritualibus deinceps in perpetuum exempti, & immunes essent, condemnat reos temporales, cum transactio super iure spirituali fieri prohibeatur. *c. f. ext. de transact.* neque enim debuerunt aut potuerunt rei isto casu ad probandam allegatam exceptionem admitti, quæ probata nihil releuabat. *l. neg. natales, 10. C. de probat.* & exceptio inutilis, inadmissibilis, habet ut non opposita. *arg. l. quoties 6. qui satisd. cogant.* Remittebatur vel relinquebatur itaq; vt pronunciaretur super litis contestatione affirmatiua, sententia condemnationis, cum in confessione nullæ aliæ partes iudicis sint, nisi condemnare. *l. unica, C. de confess. l. post rem iudicatam, 56. de rei iud.* Verùm in hoc c. neque confessio reorum erat pura, vtpotè concepta per verba, licet quondam fuerit subiecta, quod æquipollet, ac si dicatur, posito vel dato, quod olim fuerat subiecta; & sic est dictio dubitativa, dubitans autem, sicut & errans, nihil ponunt directè, cum dubitatio sit quædam animi cessio, cum præcisa ignorantia extremorum. secundum Baldum in rubric. *C. de probat. nu. 4. allegando Aristotelis definitionem*, quod dubitatio sit qualitas contrariorum rationum, vt vulgatum illud est: quod errans aut dubitans non dicitur propriè consentire, vel probare intentionem eius, quæ cum ipsi res est. *l. si per errorem, 15. de iuris d. om. iud.* Neq; erat ista confessio ita qualificata, vt appareat, de qua subiectione rei conquerantur, an de subiectione in spiritualibus, an verò in temporalibus. Per consequens, in ea confessione, tanquam incerta & dubia, non poterat se fundare Pontifex, sed tantum habebat respectum ad exceptionem permutationis. Cuius exceptionis cum ea sit natura, vt non intelligatur excipiens fateri intentionem agentis, ideo non immeritò suscepit in se onus probandi subiectionem in temporalibus ipse actor,

eoq; non probato, rei iure fuerunt absoluti. *per l. qui accusare 4. C. de edendo.* Præterea ipsi erant in quasi possessione libertatis constituti, ideoque Episcopus rei vindicationem instituit, quæ ex parte agentis dominium præsupponit, ex parte autem reorum possessionem. §. *Omnium. Instit. de action.* in qua possessione vel quasi defendebantur meritò rei, donec alter de iure suo fidem fecisset. §. *commodum. Inst. de interdict.* & *c. in pari causa. 65. de Reg. iur. in 6.* Et sic intelligendi sunt textus in *d. c. non utiq; in d. c. exceptionem. num. 6.* innuentes, quòd reus in exceptione peremptoria neque fateri neque negare intentum aitoris intelligatur, sed sit quasi medius inter fatentem & diffidentem, inter credentem & discredentem, prout loquuntur nostri Cc. hîc. Vnde est, quòd propter istam dubietatem, an per exceptionem peremptoriè inducatur litis contestatiò, sanxit Bonifacius Octavius, si de veritate peremptoriæ non apparet in continente, quòd ea non obstante, denudò imponenda reo sit litis contestatio, reservatis videlicet eidem suis peremptorijs pòst litis contestationem proponendis. *c. 1. & 2. inf. de litis contest. in 6.* Minus pugnat cum decisione nostra, quòd producens instrumentum pro se, intelligatur omnia in eo contenta approbare, *secundum Innocentium. in c. cum olim 19. inf. de cens.* quia respondetur, illam tacitam confessionem intentionis aduersarij, quæ oritur & resultat ex instrumenti productione, instrumento ipsi coherentem esse, vnde sublato vel cassato instrumento principali (prout hîc in proposito derogatur ipsi fides propter vitium falsitatis, quia verbum, Sabinensis, erat ascriptum ad marginem) tollitur etiam & cassatur confessio, & sic resultat error reorum, adeò, vt meritò pro confessis isto casu haberi non debeant. Ita soluit Panormit. hîc num. 32. *per l. post legatum. 5. ff. de his, quæ. vt indig. cum & vitium falsitatis post modum ex instrumenti productione apparens, vitiet ac inficiat ipsam confessionem reorum, maximè quia pœnitendo & obijciendo exceptionem falsitatis, satis declarant, se priorem suam confessionem saltem tacitam reuocare. secundum Salicet. in l. si falsos. 8. num. 3. C. ad l. Cornel. de falsis. & sequitur Bartolus in l. Divus. 15. ff. eod. tit.*

Vltimò nec illud aduersatur, quòd exceptio falsitatis tanquam peremptoria non habet locum pòst conclusum in causa. *d. l. peremptorias. 2. C. sent. resc. non poss.* quia respondetur, speciale esse in exceptione falsitatis, vt illa, quandoeunque etiam pòst sententiam obijci possit, videlicet, falsificatorum, ne ex delicto aliquod lucrum ad ipsos vel ipsorum interessentes redundet. Abbas hîc. num. 42. *per l. querela. 12. C. de falsis. & notat Balanus, & alij LL. in d. l. peremptorias.*

Notabilia ex textu nostro colligi possunt, quòd libellus etiam generalis procedat super accessorijs, vt hîc, vbi petitur Ecclesia S. Viti generaliter, cum possessionibus & pertinentijs suis, vt notarur plenè per Innocentium. *in c. tanta est clades. 1. de except. prela. n. 4.* Cautela tamen est, quòd libelli generalitas, deinceps in processu declaretur, specificatis videlicet ijs prædijs, & bonis, quæ ad principale petitum pertinere dignoscuntur, vt ita simul & semel per vnum pronunciatum lis finem accipiat, nisi enim istud fiat circa executionem, opus erit nouo processu, & specificatione & liquidatione. Bald. Ang. Fulgos. Alexand. & communiter Dd. omnes in *l. 1. de edendo. & in l. edita 3. vbi in primis. Salicetus hoc not. C. eod. & in l. 2. C. de sentent. quæ sine cer. quantis. pro quo facit l. quæ de tota. 76. de rei vindic. & l. 3. §. quia. ff. quorum legatorum.* Et sic eueniet, vt fiat lis ex lite, contra Clem. dispendiosam. 2. de iudic. & *c. finem litibus. 5. ext. de dol. & contum.*

16 Secundò notandum est, præproperè & stultè facere reum, qui nondum fundata vel monstrata actoris intentione, proponit exceptionem peremptoriam, *ut hic in textu*. cum reus consistat in terminis absolutionis, eo ipso, quòd actor non probat, quod est fundamentum suæ petitionis. *l. qui accusare. 4. C. de edend. & alibi dicitur: si reus videt intentionem actoris probatione deficere, nulla ipsi defensio necessaria est. l. siquidem 9. Codice de exceptionibus.*

17 Tertiò notandum, ad concludendum dominium, de præsentì sufficere, si probetur, quem olim fuisse dominum, *ut hic*. cum aliquando dominus etiam hodiè præsumatur dominus, nisi doceatur contrarium. *l. si ne possidetis. 16. C. de probat.*

18 Quattò notandum, quòd proponens exceptionem peremptoriam, per hoc non intelligatur fateri intentionem actoris, Textus est hic, ubi excipiens de permutatione non præsumitur fateri, quòd Ecclesia controuersa ad Ecclesiam actricem pertineat, potuit enim vtrumq; verum esse, & ut permutatio interuenerit, & tamen ideò res ad actorem non spectabunt, cum potuerit esse permutatio de facto. *Abbas hic. n. 26. & concordat c. exceptionem obijciens. 63. de reg. iur. in 6. l. non vtiq; 8. ff. de except. & ibi Bart. & in l. siquidem 9. C. eodem.* Et hæc sententia verior & magis communis secundum Ant. de Butr. *hic. n. 43. & Alex. qui allegat multas auctoritates Dd. in l. decem. 116. nu. 26. de verb. oblig.* Et quòd ista opinio communis sit, asseuerat etiam Lanfrancus. *in c. quoniam contra. c. 4. verb. exceptiones. n. 5. sup. de probat.* Quicquid in hoc sentiat Specul. *tit. de except. §. viso. n. 6.* Pro qua sententia facit manifestè illa ratio, paulò antè notata, quòd exceptio opponitur ad excludendum ius actoris. *l. 2. de except. tit. general.* Ideò non debet producere effectum contrarium. *l. legata inutiliter. 14. de adim. legat. l. qui hominem. 34. §. f. de solut. & c. tua. sup. de procur.* Præterea aut actor replicando fatetur, exceptionem peremptoriam à reo oppositam esse veram, puta, quia fatetur, litem super iure petito transactione sopitam fuisse, & reus est in terminis absolutionis. *l. interpositas. 13. C. de transact.* cum exceptio excludat id, quod in condemnationem deductum est. *d. l. 2. de except.* nisi fortè actor allegaret replicando prius pactum per posterius, *l. si unus. 27. §. pactus. ne peteret. 2. de pactis.* vel dolosè inductum fuisse ad ita paciscendum. *l. 3. l. si pactum. 6. C. de except.* aut negaret actor exceptionem rei niti veritate, & posset ex capite exceptionis negatæ fundare intentionem sui libelli, cum ex eo, quod quis impugnat, se iuuare nequeat. *c. ex eo. 38. de reg. iur. in 6. & l. Papinianus. 8. §. meminisse. 14. ff. de inoffic. testam.* Pro quo & illud mouet, quòd hodiè per exceptionem peremptoriam, qualiscunq; illa sit, nisi fortè fuerit de impediens ingressum litis, non inducitur litis contestatio, sed ea non obstante, fieri denuò oportebit eandem. *c. 2. inf. de litis contest. in 6. & sic non potest pervenire ad sententiam definitiuam. tot tit. ext. ut lite non contest.* Est & quarta ratio, quia idem iuris debet esse circa personam vtriusq; litigatoris, actoris videlicet & rei. *c. non licet actori. 32. de Reg. iur. in 6. & l. nemo ex his. 43. ff. eod.* Sed actor agens familiæ heriscundæ, non intelligitur per hoc fateri, quòd aduersarius sit cohæres, cum id tantum agat, ut ipse suum consequatur, non autem intendit coheredem eum facere, qui alias non erat. *l. qui familia. 37. ff. famil. eriscunda.* Ergò idem erit etiam, & multò magis in reis, qui maiore fauore digni sunt. *l. fauorabiles. 125. De reg. iuris.* Vtiq; in proposito nostro excipiens de permutatione non intelligitur fateri præteritum ius actoris, ita idem est in eo, qui dicit, se liberatum propter pactum de non petendo sibi factum.

Nam nec eo quidem casu ita fundatum ius actoris est, ut à probatione releuetur. Licet enim opponens de liberatione, videatur per quandam consequentiam fateri debitum, & obligationem præcessisse: tamen per hoc non intelligitur fateri intentionem agentis, quod videlicet reus adhuc sit debitor, aut obligatus de præsentī: imò istud expresse negat, Et hanc sententiam conclusivè tenet Alexand. in d. l. decem. 116. n. 26. post Ioh. de Immol. & Angelus de Perusio. nu. 4. & Panormit. hic num. 26. ibidemq. Felinus. nu. 14. licet Baldus in l. 1. num. 7. de confess. & l. 1. nu. 19. C. de furt. item, in l. magnam. num. 11. C. qui accus. non poss. contrarium sentiat, & malè, per rationes hactenus traditas.

Sic mulier de consanguinitate excipiens, aduersus eum, qui agit de restitutione tori, non intelligitur spoliationem fateri. Alex. d. l. decem. n. 26. per c. litera. sup. de rest. spol. alioqui agens ex illa tacita quasi confessione, se fundare non potest. Panormit. hic. post gl. 9. n. 26. Et ampliatur istud notabile procedere, non tantum in exceptione, sed etiam in replicatione, cum sicut se habet exceptio ad actionem: sic se habet replicatio ad exceptionem. d. l. 2. in princ. & vers. idem tenendum ibi: omnem exceptionem & replicationem exclusivam esse de except. & c. dilecti. 8. h. t. sicut & glossa facit illam æquiparationem in d. l. exceptionem obijciens. 63. de reg. iur. in 6. Vnde est, quod replicans de interruptione præscriptionis per reum oppositæ, non intelligatur idè confiteri intentionem excipientis. c. auditus. 15. & ibi not. ext. de præscript. Sic actor, cui obijcitur exceptio excommunicationis, replicando de absolutione, per hoc non intelligitur fateri excommunicationis vinculum; allegat n. exceptionem ad inficiandum, non ut repellatur ab agendo Alex. in d. l. decem. n. 30. quod maximè verum est, quia exceptio nihil ponit in esse de intentione actoris, prout fit in exceptionibus negatiuis, non numeratæ pecuniæ, item, non numeratæ dotis. secundum Butr. n. 43. & notat Dynus in d. c. exceptionem. Idemque est, si prius negetur intentio actoris, & subiiciatur exceptio peremptoria, vel etiam negata intentione agentis, proponatur per reum exceptio conditionaliter aut sub dubio. Nam his omnibus casibus excipiens non intelligitur quid fateri de intentione agentis. Butr. hic. & Dynus, ubi sup. Et ita procedit c. venerabilis, ibi: licet dudum fuerat obiecta, idque consultius est & tutius; ut videlicet primo loco præmittatur litis contestatio negatiua. Ne ergo me actori quid debere, vel rem actoris esse: & casu, quo docuerit illud, quod est suæ intentionis excipio de solutione, vel aliter peremptoriè. Istam cautelam tradit Specul. de except. §. viso. n. 6. licet addat, Aduocatos communiter hanc subtilitatem non advertere, sed petitionem simpliciter negare, & exceptionem purè proponere. Sit itaq. regula; quod stans in finibus meræ exceptionis non intelligatur libellata actoris fateri. Abbas hic. n. 26. imò talis exceptio non fundat intentionem actoris, sed nec declarat dubiam eius probationem. Felin. in h. c. venerabilis. n. 15. fatetur enim tantum, quod adversarius agat de facto, non autem quod habeat ius agendi. Felin. ibid. post Bald. in c. de testib. n. 4. sup. de test. Ex quo patet, illam limitationem, quam tradit idem Felinus, quod videlicet in casu non probata exceptio resoluatur in vim confessionis. Felin. hic. n. 13. post gl. verb. contestatio. in fin. §. suscepto. Auth. de mandat. princ. esse falsam, prout etiam Felinus conclusivè tenet contrarium hic. nu. 14.

Fallit autem regula suprà dicta, quando reus explicitè fatetur intentionem adversarii, quod fit prius & separatim eam ponendo exceptionem, & postea subiiciendo aliquam peremptoriam; ut est in eo, qui fatetur se debere, obijcit

Obijcit autem agenti exceptionem pacti de non petendo. §. *appellantur. Inst. de except.* item in eo, qui fatetur ius subiectionis in Ecclesia, quæ vindicatur, sed opponit exceptionem transactionis prout in c. *præterea 10. sup. de transact.* lis enim casibus dubium non est, intentionem actoris haberi pro confesata, adeò, ut alia probatione non indigeat. *Alex. d. l. decem. n. 8.* Hic enim verè locum habet textus, *l. siquidem. 9. C. de exception.* ubi dicitur, qui confitendo intentionem adversarij, exceptione se munitum asseuerat, is sciat, de exceptione, hoc est, de eius veritate & fide tantum agi oportere. Fallit secundo in casu militantis adversus reum juris præsumtionis, ut cum accusatus de homicidio excipit de necessaria defensione: Tunc enim defensione probata, habetur pro confesso. *Bart. in l. Aurelius 28. §. idem quaesit. 12. n. 2. de liber. legat. per l. 1. C. de sicar. & c. cum venissent 6. ext. de Inst.* Et est ratio secundum Dd. quòd licet vnum constructum (id est, confessio vnius constructi) per contextum verborum, quod aliàs scindi non potest, scinditur, tamen ppter præsumptionem iuris, contra reos militentem. *Bal. in l. unica. n. 20. C. de confess.* *Aug. de Malefic. in verb. comparent inquisiti, & partim negant, partim confitentur. n. 1. Alex. d. l. decem. n. 17. quem sequitur Fel. n. 15. & Bart. in cons. incip. Catharina accusavit. & Rom. cons. 187.* Circa quam fallentiam hoc etiam observandum est, quòd licet excipiens de defensione, contra agentem ex l. *Cornelia. de sicar.* si non fecerit fidem de defensione, veniat condemnandus: tamen ex ista tacita confessione non ponitur ad mortem, sed arbitrariè: *Fel. hic n. 15.* Sin verò ab initio negetur homicidium, & casu, quo de illo fiat fides, allegatur defensio rei, prius est, ut accusator doceat de sua intentione, qua probata, demùm reus admittitur ad contrariam probationem, defensionis videlicet, per ipsum allegatæ. secundum *Felinum hic n. 15. per l. siquidem. 9. & ibi Bal. not. C. de probat.* Quintò principaliter notandum venit, ex textu nostro, quòd exceptio permutationis, falsitatis, solutionis, & similes peremptoriæ, regulariter demùm post litem contestatam proponantur. Probatio autem earum fatuè atq; intempestivè suscipitur aut offertur, ante monstratam intentionem actoris, ut hic. Cuius rei ratio est, quòd eo ipso conventus existit in terminis absolutionis, etiam si nihil præstiterit, quando actor fundamentum suæ intentionis non probat. *l. qui accusare. 4. C. de edend.*

Sextò, ex textu nostro observabitis, exceptionem falsitatis esse peremptoriam privilegiatam, quia non tantum ad instar aliarum peremptoriarum ante conclusum in causa, sed etiam post conclusionem, imò & post sententiam obijci potest. *tex. est hic. & concordat. l. qui agnitis. 11. ff. de except. l. si prætor 75. §. Marcellus. de iud. & tot. tit. C. si ex fals. instr.* Opponitur autem hæc exceptio ut plurimum instrumentis, in quibus alius fraudulenter imitatur alienum chirographum. *l. quid sit falsum. 23. ff. ad l. Cornel. de falsis.* pro vero instrumento aliud subiiciendo. *l. qui testamentum 2. ff. eod. vel aliquid radendo, circa substantialia scripturæ. l. f. C. de edict. Divi Adrian. tol. vel interfirando ea, quæ non sunt acta, vel transacta inter partes. l. si ex falsis. 42. C. de transaction. l. 1. C. plus valere, quod agitur & c.* Neq; interest, an is qui cum agitur, falsum illud fabricauerit, an verò alius, dummodò excipiens & de falsitate, & quòd iudex in pronuntiatione sententiæ fuerit secutus talem falsitatem, fidem fecerit. *l. fallam. 3. ubi not. Bart. C. si ex fals. instrum. & c. licet causam. 9. ubi Cc. hoc tradunt. sup. de probation.* Estq; id, quòd dicitur, falsificatorem instrumentorum, attestatorum, vel aliorum actorum causæ causam perdere, & rescindi, quæ ratione talis falsitatis iudicata sunt, *l. Divus 15. ff. de re iud.* Et hæc est communis Dd. sententia, teste *Fel. hic. n. 20.* Idemq; iuris est etiam

iam de eo, qui corrumpit data pecunia iudicem, vel testes, aut etiam aduocatum, vel procuratorem alterius partis. *Bart. in l. 1. §. 2. ff. de calum. & sequitur Baldus in l. f. C. de pœn. iud. qui malè iud.* quod Angelus etiam extendit ad eos qui dissigillant acta transmissa consultoribus. *Angel. in l. 1. in fin. de his, quæ in testam. del.* licet Felinus in hoc teneat contrarium. *Felin. hic n. 20. allegando Immol. in d. l. 1. iunct. verb. Bar. in l. qui te. ff. de falsis.* Satis tamen existimo, opinionem Angeli procedere in eo, qui non tantum dissigillando acta, cognoscit, quæ scribit consulens, sed & simul supponit falsum aliquid: prout vidi hanc sententiam Angeli in d. l. 1. praticari, aduersus quendam dissigillatorem actorum, qui supposuerat pro vera consultorum falsam sententiam, quod ea publicata falsarius consequeretur absolutionem. Circa quod illud etiam non exeat memoriam vestram, quod exceptio falsitatis non operetur, nisi repulsionem eorum à limine iudicij, vel executionis fiendæ, qui relatione instrumenti falsi, vel à nobis aliquid petunt, vel sententiam ex talibus scripturis falsis latam per iudicem executari postulant, non autem operatur poenam, dato, quod idem ille, qui vititur falso instrumento, ipsum etiam fabricauerit. *Textus est clarus in c. 2. vers. quemadmodum sup. de ord. cog.*

Ultimò ex textu nostro, iunctis notatis Dd. colligendum est, quod produ-
 cens instrumentum pro se, regulariter intelligatur fateri omnia in eo con-
 tenta, non tantum in capitulis pro producente facientibus, sed etiam in alijs
 quæ sunt contra ipsum. *Felinus hic nu. 22. Bart. in l. post legatum. s. nu. 11. ff. de
 his, quib. ut in dig. Bal. in l. scriptura. 14. in pr. C. de fide instrum.* Ratio est, quia in-
 strumenta, sicut & acta, aliaq; iura, quæ producuntur in iudicio, utriq; parti di-
 cuntur communia esse. *l. 1. §. edenda. ff. de edendo & c. perpetuus, cum ibi not. sup.
 de fid. instr.* ex eoq; propter tacitam illius confessionem reus, alijs suis excepti-
 onibus peremptorijs non probatis, condemnari potest. *Innocent. in c. cum olim
 19. n. 3. de cens. Lud. cons. 329. ad f. & cons. 356. quod idem tenet Angelus in l.
 appellanti. 13. ff. de appellat.* Et ampliatur hæc conclusio etiam procedere in
 casu, quando propter defectum fortè solennitatis, quæ in contractu require-
 batur instrumentum postea reprobatur, vel ei autoritas derogatur. Neq;
 enim ideò derogatur fides instrumento, & narratis in eodem contentis, adeoq;
 quæ illa tacita confessio rei, quæ oritur ex productione instrumenti, non tol-
 litur per subsequentem eius reprobationem. *Abbas, hic nu. 35. & 36.* Se-
 cundò ampliatur procedere etiam in illo instrumento, quod deinde in pro-
 cessu ratione falsitatis reprobatur, dummodò excipiens firmiter, & sic dolosè
 istud instrumentum produxerit: quantumvis enim instrumentum viti-
 et; tamen non ideò corrumpit illa tacita confessio, resultans ex productione,
 facta per partem. *Felin. hic n. 27. post Abbas, nu. 39.* Fallit hæc regula & am-
 pliatio, primùm, in procuratore, vel prælato alicuius Ecclesiæ. Is enim, ut
 maximè scienter producat falsum instrumentum, eo postea reprobato, ad-
 versarius se non potest fundare in tacita confessione procuratoris, resultante
 ex productione instrumenti, cum prælati & procuratoris factum Ecclesiæ
 non præiudicet. *Abbas n. 39. & 40. item Fel. hic n. 27.* & ita procedit textus
 noster in hoc c. venerabilis. Secundò, fallit, quando instrumentum, quod
 postea arguitur de falso, non habebat vitium visibile, vel ab initio apparens.
 Tunc enim, quia producens caret dolo ignoranter se referendo ad instru-
 mentum falsum, quod ipse putabat esse verum, non debet ex eo tanquam ta-
 citè confessus iudicari. *Panor. hic n. 32.* Reprobato enim instrumento, tan-
 quam principali, corrumpit etiam illa tacita confessio rei, orta ex productione,
 tanquam accessoria, quæ fundabatur super instrumento. *Fel. hic n. 24. & 27.*

post

34 post Butr. in c. cum olim. nu. 3. inf. de censib. Intelligitur enim se in eo fundare quasi conditionaliter, puta, dummodo instrumentum sit verum. Bart. in d. l. post legatum. nu. 2. ff. de his, quib. ut indig. Et Felinus, ubi proxime, post Paul. de castro. cons. 306. nu. 4. sicut generaliter verum est, errantis nullum esse consensum. l. si per errorem. 15 ff. de iuris i. om. iud. quod ipsum procedere sentit Abbas hic, etiam in casu expressæ confessionis, quando reus aperte fateatur, omnia in instrumento contenta esse vera: tamen si postea probetur falsum, non potest se actor fundare in illa confessione rei, etiam expressa, quia intelligitur se referre ad instrumentum, quatenus illud faciat fidem, & non aliter. Abbas hic n. 33. & sic confessio fuit erronea. Bart. in d. l. post legatum. nu. 2. nisi fortè expressa confessio emanasset separativè absq; aliqua productione instrumenti, tunc enim reprobato instrumento ob vitium falsitatis, non ideò deficeret confessio, cum ex separatis non fiat illatio. Panormit. hic nu. 34. Quod si verò expressa illa, & separativè facta confessio emanasset errore instrumenti postea producti, non prohiberetur adhuc producere, illam confessionem, tanquam ex errore instrumenti, quod nunc reperitur falsum, processisset, reuocare. Bart. in d. l. post legatum. nu. 2. Fallit tertio supra dicta regula, si excipiens producat instrumentum cum protestatione, non utendi eo, nisi in partibus, quæ pro ipso faciunt, ac non aliter. Talis enim protestatio facit ne adversarius postea ex instrumento per partem producta, possit fundare suam intentionem. Fel. hic n. 23. alleg. Bal. in c. cum dilectus. n. 16. sup. de cons. & in l. unica n. 5. C. de confess. & Aut. de Butr. post Immol. in c. cum olim. n. 6. de cens. Quod Spec. sequitur in tit. de Inst. edit. §. videndum est. n. 12. & Sali. in l. si falsus. 8. n. 1. C. de falsis. cum in dependentibus à potestate nostra protestatio saluet ius protestantis. l. non solum 8. §. morte. 6. ff. de nou. oper. nunc. & c. cum M. Ferrariensis 9. sup. de constit. Producere autem & uti instrumento, pender à nostro arbitrio, ideò merito non debet in alia parte, quàm uti producit productum producendi nocere, ne ad vnum finem obiectum operetur contrarium. l. legata inutiliter 14. de adim. leg. Et addit Felinus: quantumvis hæc limitatio à quibusdam mordeatur, eam tamen tenendam esse præterquam in quinque casibus descriptis per Felinum. hic. nu. 23.

37 His ita præmissis, quia superius dictum fuit, summam & principalem diuisionem exceptionum illam esse, quod aliæ sint dilatoriae ac temporales; aliæ verò peremptoriae ac perpetuæ: Absoluto primo capite in præcedentibus epistolis decretalibus, cum in c. nostro de duabus exceptionibus, permutationis videlicet & falsitatis mentio fiat, operæ pretium visum fuit, aliquid etiam de natura & proprietate peremptoriarum ac perpetuarum subijcere. Sciendum itaq; primò est; exceptiones peremptorias dici, quæ perimunt causam & negotium principale. versic. perpetua. inst. de except. Excludunt enim & perimunt actionem, item id, quod in intentionem condemnationis deductum est, l. 2. ff. de except. aut, ut Imperator loquitur, summouent petitionem actoris. l. dolo vel metu. 5. C. de inutil. stipulat. Vocamus easdem & perpetuas, quia non repellunt actorem à limine iudicii ad tempus, prout in dilatorijs fieri consuevit, sed semper & perpetuò obstant agentibus, d. versic.

38 perpetua. Adeoq; si actor infra mille annos non egisset, non præscriberetur exceptioni. Spec. tit. de except. in princ. nu. 2. cum in facultate actoris sit, quando agere velit, reus autem expectare cogatur, donec conueniatur. l. parè. 5. §. f. ff. de dol. mal & met. except. & l. 3. de except. l. licet 5. C. eod. Appellantur eadem & perpetuæ, respectu oppositionis in iudicio factæ, quod agentem perpetuò repellant ab agendo, non a, ad tempus, prout in exceptione

rei semel iudicatae videri potest. *l. 1. & tot tit. de except. rei iud.* & ultra alias differentias superius tactas in eo peremptoriae principaliter differunt à dilatorijs, quòd hæc ut plurimum incidentes quæstiones, & præparatoria iudiciorum, illæ autem merita causæ vel negocij principalis concernant. *l. exceptiones, quæ personæ. 7. §. rei cohærentes. 1. ff. de except.* Unde est, quòd reales, ut est exceptio doli mali, metus, iurisiurandi, pacti in rem, & similes, non tantum heredibus, verum etiam quibuscunq; alijs successoribus singularib; imò & fideiussoribus principaliter competant. *d. §. rei cohærentes, & §. igitur.* Aliquæ tamen exceptiones, sed paucissimæ personales appellantur, quæ cum persona extinguuntur, & ad alias non transeunt. *d. l. except. quæ personæ, in princ.* ut sunt omnium eorum, quibus condemnatis istud beneficium à lege proditum est, ne in solidum exigantur. *l. in condemnatione 173. de reg. iur. l. Neseñnius 41. l. sunt qui 16. l. patronus. 17. l. miles 6. de rei iud.* Porro etiam si peremptoriarum exceptionum, ut & dilatoriarum nomina omnia enumerare non tam difficile, quàm impossibile est, cum tot sint maximè peremptoriarum exceptionum, quot causarum & actionum genera habentur. *secundùm Angelum in rub. 40. Inst. de except. nu. 9.* Tamen in duas species, omnes quotquot reperiuntur, exceptiones includi possunt, prout rectè has duas tantum: puta dilatorias ac temporales, item peremptorias ac perpetuas retulit I Cetus in *l. 3. de exception.* & eum secutus Iustinianus, in *§. Appellantur. versic. perpetuæ. iunct. vers. temporalis. Instit. eod.* Ex quo datur intelligi, tertiam speciem mixtarum videlicet exceptionum frustrâ & inutiliter à Dd. excogitatam, & pro figmento habendam esse, cum earum in iure nulla fiat mentio. *arg. §. consideremus. Auth. de trient. & semiss.* Et quòd non sit dare mixtas, probatur, quia mixtum dicitur, quod componitur ex duobus simplicibus, quibus commiscetur, ita, ut & utriusque mixti effectum sapiat. *§. Quod si frumento. & §. quod si partim. Instit. de rerum diuis. l. si frumentum. aliàs incipit. idem Pomponius. 5. versic. sed si plumbum ff. de rei vindic. & facit l. imperium. 3. cum ibi not. per Dd. ff. de iurisdic. om. iud.* adeò talis debet esse proprietas mixtæ exceptionis, quam sibi somniarunt interpretes, ut aliquid participet substantiale de natura & effectû naturali dilatoriarum & temporalium, & aliquid de natura exceptionum peremptoriarum ac perpetuarum. Sed non est dare aliquam exceptionem dilatoriam, quæ aliquid participet effectuale de natura peremptoriæ ac perpetuæ, sicut & econtrâ non est dare aliquam exceptionem peremptoriam, quæ aliquid participet de natura & effectuali proprietate exceptionis dilatoriæ ac temporalis, & sic non habetur aliqua mixta exceptio. Exemplo res fit illustrior. *l. 1. §. videamus. de collat. bon.* Exceptionem excommunicationis Dd. vocant mixtam, & malè. Si enim respicias ad essentialem naturam & effectum huius exceptionis, de sua natura ac proprietate tantum est temporalis, & dilatoria temporalis, ideò, quia repellit actorem à limine iudicij, tantum ad tempus, non autem perpetuò, eo siquidem ipso, quòd excommunicatus impetrat absolutionem ab excommunicatione, denuò admittitur ad agendum *d. c. exceptionem. ubi gl. & Dd. notant. h. t.* & ita non potest dici, quòd exceptio excommunicationis aliquid participet de natura & effectû peremptoriarum, quarum proprietas est, perpetuò repellere actorem. *d. versic. temporales iuncto versic. perpetuæ.* Sic excommunicationis exceptio dicitur dilatoria, quia differt solum cognitionem negocij principalis, non autem perimit ipsam causam, prout tamen hoc est proprium peremptoriarum in quarto modo, quòd videlicet perimant totam litem. *d. §. appellantur versic.*

vers. perpetua. Et fatetur ipsemet Speculator. *tit. de except. §. 1. n. 25.* Simul enim atque absoluitur excommunicatus, iam est in eo statu, ut negotium principale rursus in iudicium deducere possit, & reus super eo litem contestari cogatur. *Dd. in d. c. exceptionem.* & sic exceptio excommunicationis de sua propria natura est & manet dilatoria, nisi quis eam mixtam appellare velit, quoad litem tempus proponendæ, cum ita possit, quemadmodum etiam ante litem contestatam opponi valeat. *d. c. exceptionem.* Vnde Specul. ipse fatetur, eas exceptiones, quæ sunt de processu, puta, dilatorias, nunquam concernere negotium principale, quocunque etiam tempore opponantur. *Specul. de except. §. dicto. n. 32. per c. inter monasterium. 20. ext. de sent. & re iudic. c. super eo. s. de cohabit. Cleric. & mulier. & c. dilectus. 26. ext. de rescript.* Sic rei iudicatæ, solutionis, transactionis, iurisiurandi, & similes exceptiones reuera dicuntur peremptoriæ, licet *Dd.* vocent eas mixtas & malè. Si enim respiciamus naturam, & proprietatem harum exceptionum, quocunque etiam tempore opponantur, sunt perpetuæ, quia perpetuò repellunt actorem ab agendo, non autem ad tempus. Vnde & sententia, quæ fertur super exceptione solutionis, aut simili, dicitur absolutoria ab actione instituta, & ut maximè ante litem contestatam opponatur, & fortè pronuncietur, actorem audiendum non esse, eius tamen sententiæ effectus habet vim definitivæ, ut videlicet actor perpetuò intelligatur exclusus esse ab agendo neque enim super istis peremptorijs, quantumvis ante litem contestatam obiectis, fertur absolutoria ab observatione tantum & instantia iudicii, prout in dilatorijs fieri solet, de hoc se ad communem practicam referendo. Sic dicuntur eadem exceptiones de sua natura peremptoriæ, quod perimunt negotium & causam principalem, adeò, ut deinceps super ijs aliqua lis vel actio moveri nequeat. Sunt enim litem finitæ. *c. 1. ext. de litem contest. in 6.* & per eas imponitur finis toti controversiæ, *argum. l. 1. ff. de re iudic.* Et sic non potest dici, quòd aliquid participant de natura essentiali & effectui dilatoriarum, quia nunquam differunt, sed in totum perimunt, & elidunt actionem intentatam, adeò, ut deinceps resurgere nequeat. *arg. l. qui res. 98. §. aliam, de solut.* adeòq; mixtæ dici non possunt, cum nullam mixturam habeant ex proprietate effectuali perpetuarum & dilatoriarum. Dilatoriæ siquidem tantum differunt, peremptoriæ autem perimunt litem principalem. *Specul. tit. de except. §. 1. nu. 25.* Nisi mixtas quis velit dicere, propter tempus opponendi, quia aliquæ peremptoriæ eius generis sunt, ut etiam ante, & non solum post litem contestatam opponi possint. *c. 1. & 2. de litem contest. in 6.* Et consequens est, nullas dari mixtas. Neq; his obstat, quòd moveri potest, sicut

41 diuersitas in tempore diuersificat substantiam & effectum reorum, *l. si communem. 10. §. si is qui nocturnam aquam.* & ibi *Paul. de Castr. nu. 2. ff. quemad. serv. amit.* ita in contrario concurrentia in tempore facit rem aliàs diuersam, censei eodem iure cum alio, quî cum concurrit in tempore, cum contrariorum sit eadem disciplina, *l. 1. de his, qui sunt sui vel alien. iuris.* Quia igitur exceptio excommunicationis, bannimenti, & similium, in tempore opponendi concurrit cum peremptorijs, ita ut ad instar peremptoriarum possit opponi post litem contestatam, item, exceptiones litem finitæ possunt opponi ante litem contestationem, ad instar dilatoriarum: Ergò dictæ exceptiones habent naturam mixtam, & sortiuntur diuersos effectus, secundum tempus,

42 quo opponuntur. Quia respondetur *d. l. si communem 20. §. si is qui nocturnam aquam*, procedere, quando diuersitas temporis necessario concludit diuersitatem substantiæ, aut effectus, prout *in d. §. si is qui*, cui seruitus aquæ ducendæ

ducendæ de noctu constituta fuerat, non usus aquæ ductu de noctu, sed per tempus, intra quod servitutes amittuntur, solum interdiu duxerat. hinc enim tempus aquæ interdiu ductæ, necessario concludit diuersitatem aquæ de noctu ducendæ. *arg. l. si sic, 7. Quemadmod. seruit. amittatur.* Adeoque ius ducendi aquam nocturnam amisisse vicinus pronuntiatur, propter non usum, & interdiu aquam ducere prohibetur, quia id in pacto comprehensum non fuit. *d. §. si u qui 1. & ibi glos.* Secus est, quando diuersitas temporis non concludit de necessitate diuersitatem rei vel effectus, prout in proposito nostro exceptio per se dilatoria, puta excommunicationis, vel ineptitudinis libelli etiam post tempus litis contestatæ obiecta, de necessitate non concludit diuersitatem effectus, adeo, quod dilatoria assumeret vires peremptoriæ in perimendo negotium principale, quia hoc est contra clarum textum in *d. c. exceptionem*, ubi talis excommunicatio non excludit actorem ab agendo in perpetuum, sed tantum ad tempus, donec videlicet ipse impetret absolutionem, *d. c. exceptionem*. Et sic dilatoria etiam post tempus litis contestatæ obiecta non mutat suam proprietatem, quod ad effectum, quin semper reus absoluitur ab instantia, non autem ab actione aduersus ipsum proposita, prout hoc idem in terminis propositæ dilatoriæ post litem contestatam non ita inficias. Specul. etiam ipse, *tit. de exception. §. dicto. n. 32.* licet alijs in locis sibi in hoc sit contrarius. Quod si procedit in dilatoria, post litem contestatam obiecta: ergo idem est etiam in peremptoria ante litem contestatam opposita, ut illa non mutet suam proprietatem & effectum, quæ est, definitiuè absolui ab actione contra se instituta, vel à petitione actoris, propter naturam correlatiuorum, *l. f. C. de indic. vid. toll. & l. unica. C. de vi oppress. lib. 11.* Et quare potius attenderetur diuersitas temporis in opponendo, quam originalis natura & proprietas exceptionis peremptoriæ, quæ est, ut perimat principalem causam, & repellat ab agendo in perpetuum, cum natura cuiusq; rei essentialis & principalis potius quam accidentalisis in considerationem venire debeat. *gl. §. Pausum. Inst. de rerum diuis. l. 1. §. vestras. ff. de postul. Bar. in l. f. de offic. procons. & facit. l. 3. §. 1. de tutel.* Ideo tempus, ut accidens, non habet mutare substantiam, & proprietatem exceptionis peremptoriæ. Et generaliter verum est, tempus non esse modum tollendæ vel inducendæ obligationis. *l. obligationum ferè. 44. §. 1. vers. placet. de action. & oblig.* Sed contra hanc solutionem vrgetur, quod peremptoriæ oppositæ ante litem contestatam nunquam intelligantur parere totalem exceptionem rei, neq; possint operari sententiam definitiuam, in negotio principali, cum lis nondum sit contestata, & ante litis contestationem non dicatur pars agere, sed agere velle. *Spec. de exception. §. dicto. nu. 3. & 34. per l. amplius non peti. 15. ff. rem. rat. hab.* Item, quilibet actus non debet intelligi secundum intentionem agentium. *l. non omnis. 19. si cert. pet.* sed intentio rei excipientis peremptoriè ante litis contestationem est impedire litis contestationem, non autem opponit eam ad merita causæ. Ergo iudex non potest extendere suum officium ad id, quod non est petatum. *l. de quare. 74. ff. de indic. & c. cum ecclesia 5. de causa ac propriet.* Verum & huiusmodi solutio difficilis non est, si dicamus, d. legem, amplius non peti, loqui de incurssione poenæ petitoris, de qua semper verum est, eam ante non committi, quam si actor in sua petitione perseueret, usque ad litem contestatam. *d. l. amplius. & concordat textus in l. unica. C. de plus pet. & c. unico. ext. eodem.* idque ideo: quia ante litem contestatam liberum est actori, quocunq; tempore libellum suum mutare, augendo vel minuendo ea, quæ traduntur in *l. edita. 3. C. de edend.* Secus est, quando istud

verbum

- verbum, petere, item, peti vel petitionis, reperitur in lege. Et sic non est verum, quod ante litem contestatam, quod ad hunc effectum, actor nihil dicatur petiuisse, cum eo ipso petitionem suam instituisse intelligatur, quod libellum suum edidit, tam iudici quam parti. *arg. l. 1. §. edere ff. de edend. & c. 1. & 2. sup. de libell. oblat.* Nemo autem est, saltem sanus, qui neget, petitionem vel libellum complecti vel comprehendere merita causæ. Vnde est, quod
- 47 in sententia, puta, definitiua, non ad litis contestationem, sed ad petitionem, vel libelli oblationem respectus habendus, & sententia libello conformis ferenda sit. *l. Pomponius. 2. in fin. ibi: etiam actio formatur, & condemnatio moderatur. ff. de negot. gest. l. ut fundus. 18. commun. diuid. c. licet Heli. ext. de Simonia.* Ex quo irrefragabiliter sequitur, quod peremptoria obiecta etiam ante litis contestationem, dummodo sit notoria vel in continenti probabilis non operetur effectum dilatoriæ, sed habeat suum proprium effectum, & vires definitiue: adeoque reus isto casu absoluitur, à petitione actoris in causa principali. Et sic, quod dicitur, ante litis contestationem non posse fieri absolutoriam in negotio principali, id sanè ita accipiedum est, quando exceptio peremptoria opposita ante litis contestationem, non est in continenti liquidabilis: Cum etiam adeo non possit ferri definitiua: ut reus, exceptione non obstante super principali negotio, litem demum contestari compellatur, reseruata ipsi allegatione suæ exceptionis, denuò proponendæ post litem contestatam. *per text. d. c. 2. extr. de lit. contest. in 6. & ita intelligendus. est etiam Specul. in §. dicto. num. 3. & 25.* nisi exceptio sit notoria, vel in continenti liquidabilis per instrumentum aut confessionem actoris. tunc enim reus non cogitur litem contestari, propter euidentem calumniam actoris. *secundum Ioh. And. ad Specul. in præmemorato §. dicto. num. 3. quod idem etiam tenet Phil. Francus. c. 1. n. 8. de litis. contest. in 6.* Facit & illud, quia dictæ exceptiones, maximè transactionis, rei iudicatæ, & iurisiurandi dicuntur litis finitæ. *d. c. 1. & 2. de lit. contest. in 6.* & concernunt definitionem & determinationem litis. Ergo causam principalem postea resuscitari non oportet. *c. nonnulli. 28. sup. de rescript. l. fin. C. sent. resc. non poss. l. causas. 16. C. de transact.* Et sic super peremptorijs, quandocumque etiam ante
- 48 litis contestationem oppositis, lata sententia, intelligitur definitiua negotij principalis, cum absolutoria ab instantia vel obseruatione iudicij proferri nequeat, quæ actori denuò ad experiendum vel agendum regressum liberum facit, *prout videre est in c. examinata. 15. sup. de iudic. Concordat l. Statius Florus. 48. §. Cornelio. 1. in fin. ibi: interim repulsus est à petitione. ff. de iure fisci. l. 1. §. si pendeat ad Maced.* Quod autem de intentione reorum
- 49 dicitur, quando opponerent exceptionem peremptoriam, quod eam opponant tantum ad processum vel ad impediendum litis contestationem, & non potius ad merita causæ, id iterum falsum est; Præsumitur enim in dubio pro reo, tanquam proferente, in id videlicet, quod vtilius est. *l. si quis intentione ambigua. 66. de iud. in fin. & fac. l. inter stipulantem 83. §. 1. de verb. oblig. & l. 1. 2. 3. & 4. de solut.* Magis autem conducere reo sententiam absolutoriam in negotio principali, quam absolutoriam ab instantia, satis patet ex his, quæ modò diximus, & habetur in §. appellantur. vers. temporales iunct. versic. perpetua. *Inst. de exception.* Sed instant vltius Dd. pro assertionem suæ opinionis, quod exceptio peremptoria, ante litem contestatam, duplici modo & fine proponi possit: vno, ad impediendum processum, vel litis contestationem, & erit forma proponendi secundum Dd. Domine iudex peto, ne vltius procedatur in causa, quia habeo talem exceptionem peremptoriam,

riam, quodd negotium sit transactum, vel ante iudicatum. *Iason. in l. ait prae-
tor. 3. n. 17. de iureiur.* Et sic iudex pronunciat, actorem audiendum non esse,
ita, ut non teneatur reus respondere libello. *Iason. in d. l. ait prae-
tor. 3. n. 17.* ubi
subijcit, totam vim consistere in praticando. Aut verò talis exceptio ante
litem contestatam obijcitur, non ad impediendum processum, sed ad meri-
ta causae, & debet secundum ipsam concludi, quod reus nihil debeat, quia
transactum. Quo casu, si credimus Dd. non impeditur litis contestatio, sed
ulterius proceditur, cum ad impediendum processum non fuerit opposita,
sed ad merita causae. *Ias. in d. l. ait prae-
tor. n. 17.* & sic arctatur reus litem con-
testari, ita, ut de exceptione cognoscat demum iudex post conclusum in cau-
sa, ad definitivam sententiam. *Ias. ubi supra.* & ita tenent etiam Baldus,
Alex. & communiter Dd. in *l. nam posteaquam. 9. §. 1. de iureiur.* Et Ma-
rant. *de ord. iudic. paro. 6. versic. novum. membrum. de except. num. 11.* Et
Baldus in *l. cum querebatur. 13. ff. iudic. solui.* Pro solutione dicatur, & ab ini-
tio ad primum membrum, fatuura esse reum, qui proponit exceptionem
peremptoriam ad processum tantum, quae possit eodem tempore opponi ad
merita causae, pro consequenda absolutione in lite principali, & sic se ipsum
inutilibus expensis onerat, quae iactatio rerum necessaria in dubio non prae-
sumitur. *l. cum de indebito. 35. de probat.* Deinde, ut maximè vteretur istis ver-
bis reus: oppono hanc peremptoriam, ad processum, tamen istud vocabu-
lum processus accipiendum est de processu causae super negotio principali,
qui vel in hac, vel in alia instantia adversus reum institui poterat, cum verba
in potentiori significato, & in quo plus operantur, accipienda sint. *argumen-
to. l. videamus. 38. §. in Faviana. 4. verb. restitua. 6. de usur.* Et notat Bart. in *l.
1. n. 1. si ager vectigalis vel emphyt.* pro quo facit, quod verba ambigua, & ubi
dubium est de ipsorum interpretatione, ita accipienda sint, prout utilius est
proferenti. *l. si quis intentione ambigua. 66. in f. de iudic.* adeo non tam intelli-
gitur conuentus se restrinxisse ad impediendum litis contestationem, quam
totalem absolutionem in principali causa. Imò ulterius dico: ut maximè re-
us super exceptione peremptoria petiisset: se non compelli ad respondendū
libello, vel ad contestandam litem, quo casu videtur, quod ad non petita iu-
dex non possit impertiri suum officium, per *l. 4. §. hoc autem. de dam. infect.*
Tamen quia non agitur hic de suppletionem iudicis in facto, sed constat ipsi ex
actis de iure factis, poterit cognoscere de meritis causae principalis etiam non
ad hoc specialiter imploratus, & supplere, quod iuris est, ex officio *l. 1. C. ut
qua def. advoc.* maximè, quod istud tendat ad publicam utilitatem, abbrevia-
re lites, quantum fieri potest. Isto siquidem casu etiam ad priuatum interes-
se interponit iudex auctoritatem suam, ut maximè etiam sit imploratum.
Bart. in *d. l. 4. §. hoc autem. nu. 5. de dam. inf. Paul. de Cast. in l. ubi pactum
n. 2. C. de transact. & sequitur Felinus in d. c. exceptionem. n. 2. & 6. h. t.* Non
obstat forma sententiae, secundum quam communiter volunt pronuncian-
dum esse, super exceptionibus peremptorijs, ante litem contestatam ad pro-
cessum oppositis: quia respondetur, non esse faciendam vim in verbis, sed
effectum considerandum. Ea enim, quae in effectu conueniunt, simpliciter
conuenire dicuntur. *Crauetta de legat. n. 180. per l. ex ea §. Insulam. de verb.
oblig.* Dato itaq; quod pronuncietur isto casu non audiri, tamen istud æ-
quipollet sententiae absolutoriae in causa vel negotio principali, non aliter
atque si dicat iudex, actorem in totum submouendum vel repellendum esse
ab ulteriori petitione. *l. dolo. 5. C. de inutil. stipulat.* Et sic ex equipollentibus
non

non refert, quid fiat. *l. mulier 22. in princ. ad Trebell. l. 3. & ibi Bald. post Bart. C. de instit. & substit. l. fideicommissa 11 §. si cui 11 ibidemq. Bart. de legat. 3.*

53

Nunc ad alterum membrum formatæ oppositionis, in quo Dd. communiter volunt, quando reus obijcit peremptoriam ad merita causæ ante litis contestationem, quod is non audiri debeat, sed rejici cum suis exceptionibus post litem super causa principali contestatam. *las. n. 17. & ibi alij Dd. in d. l. ait Prator. 3. & l. nam posteaquam. 9. §. 1. de iureiur.* Respondeo communem opinionem Dd. procedere in casu, quo peremptoria opposita ante litis contestationem non est in continenti liquidabilis, sed requirit altiore indaginem. Tunc enim reus compellitur litem contestari, reservata ipsi sua exceptione ad merita causæ. Ita loquitur & probat text. *in c. 1. & 2. de lit. contest. in 6.* Et est ratio, quando exceptio peremptoria opponitur in iudicio præparatorio. *las. in d. l. ait Prator. 2. n. 23. per illum text. in vers. f. de iureiur. & fac. l. 3. §. ibidem. ad exhibend.* Et vocamus præparatoria iudiciorum omnia, quæ veniunt in disputationem ante litem contestatam, *ita glos. §. penult. verb. proxijs. Auth. in medio lit. non fieri sacrasiss.* Iecus, ubi exceptio in continenti est liquidabilis. *d. c. 1. & 2. de lit. contest. in 6.* Quandoque enim peremptoria est notoria, vel per instrumentum fide dignum, aut aliter in continenti probabilis, eo ipso constat iudici de non iure actoris, quia, licet actione munitus sit, tamen per exceptionem repellitur. *l. 2. in pr. de exception.* Et quia de hoc apparet manifestè, non debet iudex permittere, quod causa in iudicium deducatur, aut super ea lis contestetur. *Anchar. dict. cap. 1. num. 5. de litis contest. in 6.* Ad quid enim pateretur iudex ad vltiora procedere partes, cum possit controversiam sua sententia de præsentis dirimere? *argum. l. 1. §. inde queritur de nou. oper. nunc.* Et sic non debet exceptionem peremptoriam ante litem contestatam ad merita causæ oppositam rejicere post tempus litis contestatæ, sed quia hodiè constat, hodiè repellat agentem, *argum. l. 3. & ibi Bartolus ut in possess. legator. servand.* In notorijs siquidem iuris ordo est, ordinem iuris siue processum ordinarium non servare. *c. ad nostram 20. de iureiur.* Et probatio in continenti præ cæteris privilegiata est, *secundum Felinum. in cap. exceptionem. num. 16. de except.* Hinc est, quod Speculator formam pronunciandi super exceptione peremptoria, ante litis contestationem opposita, notoria tamen ex actis, tradat talem; Quia nobis constat super eo, quod actor petijt, obstare ipsi exceptionem rei iudicatæ à qua non fuit appellatum, vel similem. Ideò definitivè pronunciamus, actorem amplius audiendum non esse, perpetuum ipsi silentium imponentes. *Specul. de except. §. dicto. num. 18. ubi subiicit, idem tenere etiam Rossredum.* Eandem formam pronunciandi probat etiam Phil. Francus. *d. c. 1. de litis contest. in 6. per cap. veniens inf. de accus. vel, ut inquit ipse, pronunciabit iudex, cum lis semel fuerit sopita transactione, vel sententia, actorem amplius ad agendum non admitti.* Francus in loco predicto. post Iohan. And. in addit. ad Specul. tit. de except. §. dicto. in fin. & ita in hoc recedit à communi sententia & forma pronunciandi, tradita per Dd. *in d. l. ait 3. & d. l. Nam, posteaquam 9. §. 1. de iureiur.* Atq; post hanc sententiam super exceptione peremptoria ad merita causæ, etiam ante litem contestatam opposita, non admittitur actor denuò ad agendum vel procedendum, neque in hac, neq; in alia instantia. Et per consequens, peremptoria quantumcunq; ante tempus litis contestatæ obiecta, retinet propriam naturam, neque miscetur natura vel proprietate dilatoriarum, aut earum vires induit, sed parit effectum

peremptorium. Atque ita videtis, doctrinam Iasonis, & communiter Dd. volentium, quod exceptio peremptoria, etiam notoria, opposita ante litem contestatam ad merita causæ, sit reservanda post litem contestatam. *d. l. ait Prætor. num. 17.* confundi per hæcenus allegata. Ideò longè melius iudicat Phil. Francus, exceptionem transactionis, vel similem, quantumvis opponatur ad merita causæ & in vim peremptoriæ, eius tamen esse operationis & effectus, ut semper impediat litis contestationem. *Franc. d. c. 1. nu. 8. circa fin. de lit. contest. in 6.* Verùm idem Francus circa aliud videtur relabi in 56 communem errorem Dd. dum vult, quòd sententia super exceptionibus peremptorijs prolata, dicatur tantùm interlocutoria. *in d. cap. 1. nu. 10. de lit. contest. in 6 per cap. 2. vers. sed quoniam, ext. de ord. cog.* ibi: interloquendo pronunciauimus; quod & manifestè videtur innuere textus in *Clement. sua nobis. de appellationibus.* vbi pronunciatum inferioris iudicis super exceptione peremptoria, quòd tertio non liceat appellare; Pontifex vocat interlocutum, sed interlocutum iudicis expectat post se aliam sententiam. *l. quod iussit 14. & ibi notant Dd. de re iudic.* Ergò sententia super peremptoria ante litis contestationem non potest esse definitiua, & sic absolutoria ab instituta actione. Pro cuius contrarij solutione sciendum primò, Dd. 57 auctoritatem esse probabilem tantùm, non autem necessariam. *l. 2. §. sed neque. C. de vet. iur. enucl.* ideoq; si lege careat, ruborem meretur. *§. consi. seremus. Auth. de trient. & semiss.* si ratione caret, *Euerhardus in suis topicis in loco ab auctoritate.* Lege autem ista sententia non probatur, sed contrarium per expressum textum. *cap. 1. & 2. de lit. contest. in 6.* Non aduersatur textus 58 *in c. 2. ext. de ordin. cognit.* quia loquitur in exceptione spoliationis, quæ est dilatoria, differens videlicet cognitionem negotij principalis, tamdiu, donec spoliato fiat restitutio. *cap. frequens 1. de restit. spol. in 6.* Vnde sententia super articulo spoliationis lata est tantùm interlocutoria, non tangens vel concernens doctrinam principalem. *d. cap. 2. vers. sed quoniam questio illa.* Nihil etiam facit contra nos allegatum, *cap. sua nobis. de appell.* quia in contrario sententia inferioris iudicis, super exceptione peremptoria, de non appellando tertia vice, in prima instantia lata, non transierat in rem iudicatam, sed sequebatur alia instantia, appellationis videlicet, quia itaq; post primam sententiam expectabatur secunda, nihil erat mirum, quòd prior à Pontifice vocabatur interlocutum iudicis, cum sequeretur illud alia sententia. *d. l. quod iussit 14. & ita procedit textus in d. cap. sua nobis.* Nos autem in proposito loquimur de sententia super exceptione rei iudicatæ, iurisiurandi, & similibus peremptorijs lata, quæ transijt in rem iudicatam, puta, quia ab ea non fuit appellatum. Illa, inquam, est definitiua negotij principalis, & terminus totius controuersie. *arg. l. 1. de re iudic.* Et si quis opponat, eo respectu, in casu videlicet, quando ab illa non appellatur, sententiam etiam super dilatoria definitiuam dici posse: responderetur esse definitiuam, sed tantùm instantiæ coram primo iudice coeptæ: Ita tamen, ne denegetur actori, redire ad primam actionem, cessante causa dilatoriæ vel temporalis exceptionis. *d. §. appellantur versic. temporales. iuncto. §. hodiè Inst. de except. & c. examinata. 15. vbi. Cc. hoc notant. ext. de iud.* Alia autem sententia super exceptione peremptoria, quantumvis ante tempus litis contestatæ, proponatur, prolata, dicitur definitiua causæ & negotij principalis, per quem actor deinceps in perpetuum repellitur ab agendo. *d. §. appellantur versic. perpetua ac peremptoria.* Ita pulchrè soluit & distinguit Ancharanus in *Clem. f. de appellat. num. 5. post glossam in l. 3. vbi Bart. not. de accusat.* Vnde & Phil. Francus ipse

ipse, licet præmittat, & magno conamine contendat, sententiam latam super exceptione peremptoria esse interlocutoriam: tamen tandem concludit, & fatetur vel inuitus, habere istud pronunciatum nihilominus sententiæ definitivæ vim. *Franc. in d. cap. 1. de litis contest. in 6. num. 17. post gloss. verb. repulsione. in fin. d. Clem. fin. de appellat.* Si autem habet effectum definitivæ, sequitur etiam ipsam sententiam definitivam merito dici, cum causa non sit deterior suo effectui. Ideo Ant. de Butr. tradit practicam concludendi super exceptione peremptoria, ante litis contestationem proposita, quod petat auctori perpetuum silentium imponi, vel se absolui à petitione adversus ipsum instituta, vel definitivè pronuciari, reum ad id, quod petitur, non teneri: & hoc in casu, inquit ipse, sententia super tali exceptione lata erit definitiva, siue exceptio antè, siue post litem contestatam opposita fuerit, ideoque is etiam inter alios casus referri debuit, super quibus fertur definitiva sententia, lite non contestata. *Butr. in d. cap. pastoralis 4. num. 16. de exception.* Porro, quod adhuc sit dare mixtas exceptiones, participantes videlicet aliquid de effectui dilatoriarum, item, de effectui peremptoriarum, vrget Specul. quibusdam exemplis. *Specul. de except. in prin. num. 8.* prout videmus in exceptione nondum adimpletæ vel purificatæ conditionis, quando quis petit centum ante euenientiam conditionis, sub qua promissa sunt: hæc exceptio, inquit ipse, reuera mixta dicitur, cum defectus conditionis denoter eam peremptoriam, euenientia autem eius manifestet, illam dilatoriam esse. *l. Fulcinius 7. §. quod si in diem quib. ex caus. in poss. eatur. & not. Spec. ubi sup.* Sic secundum eum, exceptio excussionis, qua vtuntur fideiussores, vel tertij pignorum possessores, ad eum finem, vt ante omnia explorentur bona debitoris, vel principaliter obligati, an sit soluendo, nec ne, reuera est mixta. *Specul. ubi sup. per auth. hoc ita si debitor. C. de pignor. & auth. presente. C. de fideiussor.* Si enim debitor reperitur soluendo, atque ita creditori satisfacit, de bonis principalis, perempta est lis, item, causa ipsa, neque habet creditor regressum ad fideiussores, vel possessores pignorum, cum bis idem petere prohibeatur. *l. bona fides 57. de reg. iur.* eoq; casu exceptio excussionis dicitur peremptoria. Quod si à debitore vel nihil, vel non integrum debitum consequatur creditor, iudicatur dilatoria, neque denegatur creditori, pro toto vel residuo debito, ad fideiussores vel pignorum possessores regressus. *d. auth. hoc ita. & auth. presente. & facit textus in l. 4. §. si ex convention. ff. de re iudic.* Sed non difficilis est solutio, si dicamus, naturam peremptoriæ & dilatoriæ non esse censendam ex futuro euentu saltem possibili, sed præsentis rerum statu: *argum. l. sciendum 15. §. penult. ff. qui satisd. cog.* Aduentitij siquidem casus non sunt in consideratione. *l. Iulianus. 6. qui & d. quib. manum. & l. si quis ab alio 13. in princ. de re iudic. & l. 1. de in lit. iur.* Quia itaque saltem eo tempore, quo agitur, conditio nondum euenit, & sic de præsentis nihil debetur, interim hæc exceptio iudicatur pro dilatoria: quod & tenet Guibertus de bona Curte, secundum Speculat. in tit. de except. n. 4. Probatur idem & alia ratione, quia exceptio pendens & nondum purificatæ conditionis, æquiparatur exceptioni plus petitionis tempore, *c. unico. versic. ei. iuncto. versic. fin. in fin. sup. de plus petit.* Sed sententia super plus petitionis exceptione, aut vt Dd. loquuntur, super exceptione solutionis dilatoria lata, est dilatoria & temporalis. *l. exceptionem 19. C. de probat. & ibi Salic. n. 11.* quia finitis inducijs duplicatis, & refutis expensis, reus denuò ab auctore cogitur expectare & suscipere nouam litem super summa principali, §. hodie. *Inst. de except.* Ergo pendens etiam conditionis exceptio erit dilatoria, sen-

rentiaque desuper lata censebitur pro interlocutoria, non autem definitiua. Et si vrgeatur, quod aduersus hanc solutionem videatur pugnare textus q. manifestus, in *l. sufficit 56. de condict. indeb.* vbi dicitur: sufficere, quod exceptio saltem possit esse perpetua. Nam tunc iudicabitur medio tempore perpetua, licet ex post facto appareat, eam esse temporalem; Respondetur, hoc speciale in conditione indebiti, *d. l. sufficit.* idq; propter fauorem repetentis, qui certat de vitando damno medij scilicet temporis, donec conditio eveniat. ita glossa magna. ibi in fin. per *l. non debet 74. & l. in obscuris 114. de reg. iur.* Et sic ius commune est in contrarium: atq; ita iudicabitur temporalis & dilatoria: quod etiam inde patet, quia differt solum principalem causam, vsq; ad tempus evenientis conditionis, vt prius soluere non cogatur. Quid enim interest, debitorem quem non esse, & non conueniri posse? *l. Fulcinius 7. §. quod si in diem ff. ex quib. caus. mai.* His ita pramissis, deveniendum nunc est ad alteram questionem, quo videlicet tempore peremptoria opponi debeant? Et hæc questio habet duo capita: primum consistit in termino à quo, puta, quando competere incipiant? & secundum, in termino ad quem, hoc est, quàm diu vivant, & durent?

D E P R I M O T E R M I N O.

DE primo termino obseruetur regula, quod peremptoria regulariter demum opponi debeant post litem cum actore contestatam, adeo, vt qui prius eam proponit, præposterè facere dicatur. *c. cum venerabilis 6. h. t. & fac. lex. siquidem 9. C. de except.* Antequam enim reus respondeat petitioni in iudicium deductæ, contestando super ea litem, nulla est alia controversia inter partes, nisi super processu vel preparatorijs iudicij, puta, quia opponitur aliqua dilatoria in personam actoris. *l. licet 24. l. ita demum 13. C. de procurat.* item, iudicis, *c. inter monasterium. 20. de sent. & re iudic.* vel allegatur impedimentum aliquot causatum in persona rei. *l. 2. §. 1. ff. si quis caut. sist. iud.* Quod si dictis exceptionibus dilatorijs non obstantibus, per interlocutum iudicis jubeatur reus litem contestari, practica est, siquidem affirmatiuè litem contestetur, vt statim cum ipsa litis contestatione, vel saltem paulò post, reus simul obijciat exceptionem peremptoriam, & offerat se ad eius probationem. *l. exceptionem 19. & ibi gloss. Bartolus & alij Dd. C. de probat.* Quo casu admittendus est: & accipiuntur articuli probatorii, cum designatione nominum eorum testium, quos producit reus, & proceditur ad examen: quo finito, publicantur attestata, & disputantur merita causæ super quibus si fuerit conclusum, & allegationibus renunciatum ab vtraque parte, iudex pronunciet definitiuè, vel absolutionem vel condemnationem; Sin. verò reus negatiuè litem contestetur, negando videlicet narrata, prout narrantur, & petita, prout petuntur, *Panorm. in cap. 1. sup. de lit. contest.* cautela est, vt simpliciter cum negatiua litis contestatione protestetur, quatenus actor in se recipiat onus probandi, & aliquid releuans probet, quod in eum euentum, & non antè, salua sit reo sua probatio contraria exceptionum peremptoriarum, de quibus intendit elidere actionem, & probationem actoris. *l. 2. de except.* Fatuus enim est reus, qui se ante illud tempus grauat onere probandi. *Butr. in cap. 1. numero 4. de ord. cognit. per illum textum.* cum principaliter incumbat actori probatio suæ intentionis, eaque non probata, reus, etiam si nihil præstiterit, absoluitur. *l. qui accusare 4. C. de*

- de edend. & l. siquidem 9. C. de exception. Dico autem cum mysterio, quod reus post monstratam & probatam demum actoris intentionem, & post publicata attestata partis debeat in se suscipere onus reprobationis, quando reprobatoria capitula non continent directe contrarios articulos cum intentione actoris, sed diuersos, per ea, quæ notant Bartolus, Salicetus, & alij Dd. in l. exceptionem 19. C. de proba. puta, articuli probatorii cantant de mutuo facto reo, in reprobatorijs autem dicitur, istud obligationis vinculum esse sublatum per solutionem eius, quod debetur. *Inst. qui. mod. toll. oblig. in princ.* Et est regula: quod sit istud spacium proponendi articulos reprobatorios de iure Saxonico, trium quaterdenarum, computandarum à die publicatorum attestatorum, quod vltus ita probat, & facit Landrecht. lib. 1. art. 62. & lib. 3. art. 75. & gl. ibidem art. 21. & 82. Item, Weichb. art. 46.
- 66 Quod si directò probationem contrariam instituis, non aliter audiris cum ea, nisi articulos reprobatorios, quibus vti intendis, proposueris ante publicata, aut saltem diducta testificata actoris. *Salic. d. l. exceptionem.* Post autem
- 67 publicata, & cognita testimonia partis, nulla porro licentia datur reo, vti vltiori testium productione, ne quidem, si principalis iussio præcesserit. §. quia verò. iuncta ibi gl. *Auth. de testib. & auth. at qui semel C. de probat. & est bonus textus in Clem. 2. de test.* Atque ita adhuc hodiè pronunciat. Regula itaque est, quod post litem contestatam demum peremptoriæ debeant opponi, & non antè. Fallit hæc conclusio in tribus exceptionibus, rei iudicatæ, c. 1. ext. de lit. contest. in 6. item transactionis, l. fratris 10. l. interpositas 13. C. de transact. item iurifurandi, non tantum eius, quod præstitum fuit in iudicio, & litis decisivum propriè appellatur, sed & voluntarij, quod extraiudicialiter à parte parti delatum est, & laconi credimus. in l. 2. nu. 4. & 9. de iureiur. Et de omnibus tribus his exceptionibus est textus conformis de iure ciuili, in l. 1. §. quod ait senatus ibi: quæ iudicata, transacta, finita vè sunt, rata maneat ff. ad S. C. Tertullian. At hæc quidem tres exceptiones peremptoriæ, tanquam solæ, præ omnibus alijs traduntur in iure, ita privilegiatæ, vt & ante litem contestatam opponi, & oppositæ vltiorem processum, & litis contestationem impedire valeant. d. c. 1. de lit. contest. in 6. Vnde Dd. extendunt privilegium istud in tempore opponendi & sine impediendi processum ad vltiora, non tantum ad tres prædictas exceptiones, quæ exprimuntur in d. c. 1. sed & ad quascunque alias peremptorias, dummodò in continenti sint probabiles, quod altiore indagine non requirant. Itaq; inquit ipsi, etiam exceptio solutionis, non obstante, quod sit peremptoria, habet hoc privilegium, vt opposita ad processum, impediatur litis contestationem, prout & liberationis, item, acceptilationis. *Bart. in l. eleganter 23. §. si quis post 3. nu. 7. de condict. indeb. Alex. in l. fratris 10. nu. 1. C. de transact. Bart. in l. cum querebatur 13. iudicatum solvi nu. 3. per ill. tex. vbi resolvit I C. litem dici finitam etiam solutione & acceptilatione, non minus atque transactione.* Et sequitur Francus d. c. 1. de lit. contest. in 6. n. 18. satisq; probat text. in l. si reus paratus 73. ibi: iniquum est cogi reum iudiciū accipere de procur. & l. si debitori 21. de iud. idemq; iuris est in exceptione pacti, vel debiti non petendi, siue iuramento roboratum fuerit, siue non. teste gl. 2. d. c. 1. de lit. contest. in 6. per l. amplius non peti. 15. ff. rem rat. hab. item, in exceptione intentionis, quod agentis nihil intersit, vel ipsi nullum ius competat. *Franc. d. c. n. 19. post Bart. in l. qui bona 13. §. qui damni 3. ff. de dam. inf.* Habet enim locum, quod sine actione nemo rectè experiatur. l. si pupilli 6. §. videamus 12. de neg. gest. talis est & exceptio præscriptionis, *Alex. in d. l. fratris 10. n. 1. in f. per l. omnes 4. ibi: nullum ius privatum vel publicum*

post 30. vel 40. annos moveatur, ubi etiam illum textum ad hoc ponderat Bar-
tolus C. de prescript. 30. annorum & in l. finali. verb. ut sit litium finis ff. pro suo.
Et est melior de iure textus, qui probat exceptionem prescriptionis ipsam
quoque litis finitæ dici. in l. 1. §. f. ibi: finita, vel consensu, vel longo silentio sopita.
iunct. ibi gl. ad SC. Tertull. Huius generis est etiam exceptio, ne liceat tertio ap-
pellare. l. unica. C. ne in una ead. ca. c. sua nobis & s. inf. de appell. Omnes denique
quæcunque aliæ exceptiones peremptoriæ, per quas apparet notoriè, de iniusti-
tia actoris. Fran. d. c. 1. n. 24. fallent. 38. vel per quas concluditur, ius actori
non competere. Franc. ubi modo n. 20. in pari causa sunt cum dictis tribus ex-
ceptionibus comprehensis in d. c. 1. ut videlicet etiam ante litem contestatam
ad impediendum ulteriorem processum, & litis contestationem obici vale-
ant. secundum Bar. in d. l. cum querebatur 13. n. 3 iud. solvi & in l. vii. bonus 18. n.
3. ff. eod. Sequitur Ludov. Romanus conf. 214. n. 3. & Aret. conf. 9. Diximus au- 69
tem paulò antè, non aliter procedere hanc extensionem vel ampliationem
limitationis nostræ, quàm si exceptio proposita, vel ex actis iudicii notoria,
vel in continenti liquidabilis sit, ita, ut constet ex confessione vel assertione rei.
Ei enim assertioni statatur contra proferentem. secundum Francum d. c. 1. n. 24.
in f. per l. cum precum 9. C. de liber. ca. vel per instrumentum fide dignum.
arg. l. fin. C. de edict. divi Had. toll. Ex quo enim notoria est exceptio repellens
reum, non debet iudex permittere, quod causa in iudicium deducatur.
Ancharan. d. cap. 1. nu. 6. per c. quoniam ext. de fid. prest. & facit textus l. si
procurator. 28. de procurat. & in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhibendum. ubi l. C. deci-
dit, si exceptio tam evidens obijciatur, ut repellat agentem, iudex reum ab-
soluere debet, si verò talis sit, quæ habeat altiore quæstionem, absolutio-
nem differendam esse. Pro quo & allegatur l. ille à quo 13. §. si de testamento
2. ad SC. Trebell. Et hoc ita indubitanter tenet Speculator. tit. de lit. con-
test. §. 1. num. 26. cuius dictum recitat Anton. de Butr. licet addat, istud
dictum Speculatoris communiter non teneri. Butr. in c. super literis 20. n. 26.
ext. de rescript. Et tamen paulò post eò transit cum sententia eiusdem Specu-
latoris, dummodò de veritate talis exceptionis peremptoriæ apparet per in-
strumentum fide dignum, vel aliter notorium. Butr. ubi sup. n. 20. & in c. 18.
n. 8. de ord. cognit. quod & Bar. sequitur in d. l. cum querebatur 13. n. 3. & in l. nam
posteaquam 9. de iureiur. n. 3. & alij Dd. cum qua opinione transit etiam Adr. Soc.
c. unico. Collat. 24. de lit. contest. Secus verò, si probatio exceptionis requirat 70
vivam vocem, & depositionem testium, ita, ut de ea in præsentì nihil liqueat,
& in continenti etiam nihil liquidari possit. Franc. ubi sup. num. 24. in fin.
& ideo inferebat Paul. de Castro, quòd in exceptione solutionis & alijs
peremptorijs, quatenus dictæ exceptiones non statim probantur vel probari
possunt per instrumentum, etiamsi reus petat absolutionem in continenti;
tamen debet ei denegari, & conuentus compelli ad contestandam litem.
Paul. de Castr. in l. ait Prætor. 3. numero 5. de iureiur. quod ego intelligo
in casu, quando reus provocat ad testimonium viux vocis, ita, ut offerat
testes producere, qui eius rei habeant scientiam. Eo siquidem casu,
ordo & solennitas iuris observanda est, quod vult, lite non contestata ad
testium receptionem non procedi. cap. 1. & tot. tit. ext. ut litis non contest.
& in l. si quando 19. Codice de testib. ideoque tunc interloquitur iudex,
exceptionibus propositis non obstantibus, reum denuò compelli ad
litem super principali negotio contestandam reservatis eidem suis exce-
ptionibus ad merita causæ, post litem contestatam allegandis. d. cap. 1.
de lit. contest. in 6. quod non fit, si offerat reus probationem per instrumentum
vel acta

vel acta iudiciaria; tunc enim audiendus esset, cum istud vocabulum, in
 continenti, non requirat præcisam probationem, in eo ipso momento,
 temporis, quo exceptio peremptoria obijcitur, prout paulò post docebimus
 fusiùs. Et hæc conclusio, quòd exceptiones peremptoriæ, quæcunque
 illæ sunt, quarum probatio in continenti offertur iudici, ita, vt per instru-
 mentum, vel aliter de præsentì sint notoriæ; impediunt & retardent litis
 ingressum, seu contestationem, communis est, teste Felino *in d. cap. excep-*
tionem nu. 36. vers. & hoc modo habes de exceptionibus, licet ipse videatur in
 contrariam sententiam deflectere, quam & amplectitur Fridericus de Senis,
consil. 166. num. 2. qui tenet conclusivè, sub vocabulo exceptionum litis
 71 finitæ non venire alias exceptiones, quàm illas tres, quæ exprimuntur. *in d.*
c. 1. de lit. contest. in 6. & ait hoc iure utimur, quò ad impediendam litis
 contestationem, idem etiam firmat, *q. 183. n. 2. per l. 1. §. f. ff. ad S. C. Velle.*
 Verùm ego contrariam sententiam, tanquam communiorē, vidi à famo- *Vide Coler.*
 sissimis harum regionum Practicis observari, & secundum eam pronunciari, *in tract. de*
 ex suprà dictis rationibus. Et si quis obijciat, textum *c. 1. de lit. cont. in 6.* *process. exe-*
 tribuere privilegium impediendi litis contestationem, item ulteriorem pro- *cut. part. 4.*
 cessum in causa, solis illis tribus peremptorijs, quæ exprimuntur ibidem in *C. 1. num.*
 textu, & dicuntur litis finitæ; adeoq; omnibus alijs peremptorijs videtur hoc *81. 82.*
 beneficium denegari, cum vnius inclusio sit alterius exclusio. *l. cum Prætor.*
12. de iudic. & dictiones taxatiuæ dicuntur exclusivæ & reclusivæ omnium
 aliorum casuum extra orationem, in qua habetur taxatiua, positorum. *l. 2.*
C. de patrib. qui fil. distrax. l. ob as. 12. C. de præd. min. l. contractus 23. de reg.
iur. & facit bonus textus in c. cum Ecclesia sup. de ca. poss. & propriet. respondete,
 legem quantumvis specialem, etiam taxatiuè loquentem, non excludere
 restrictiones aut extensiones aliorum iurium. Ita soluit Felin. *in d. cap. excep-*
tionem nu. 37. per gl. in l. ob as 12. verb. tantum. Ideoque, vt evitetur legum
 contrarietas, suppletur, quòd legi novæ, & taxatiuè disponenti desit, per ius
 antiquum. Ita limitat d. regulam ipse quoque Everhardus *in suis topicis, Loco*
a natura dictionum taxatiuarum fall. 1. Et est notabile dictum Bartoli, quòd
 pet vocabulum taxatiuum in lege nova, vel statuto, non ideò censeatur cor-
 recta lex antiqua vel ius antiquum. *Bart. in l. 3. §. cum Titio. de adimend. leg.*
 quod dictum refert & sequitur Ioh. de Immo. *in l. si verò 64. §. de viro 9.*
sol. matr. & Alex. de Immo. in l. si constante 24. in pr. ff. eod. tit. & in l. 1. de
bon. poss. cont. tab. Etiam si ergò *in d. c. 1.* tantum enumerentur tres excep-
 tiones litis finitæ: tamen aliæ ponuntur in alijs iuribus, prout paulò antè attrigi-
 mus de exceptione solutionis, item acceptilationis, quæ non minùs atque
 transactionis finitæ litis exceptiones appellantur. *l. cum quærebatur 13. circa f.*
iudicatum solvi. sicut & præscriptionis beneficium, Vlpianus litis finitæ excep-
 tionem nominat, eamq; transactionis & rerum iudicatarum exceptioni
 æquiparat. *l. 1. §. f. ad S. C. Tertul.* idemq; est in omnibus alijs exceptionib. pe-
 emtorijs, quando ab initio lex resistit, aut impedit dubietatē oriri, puta, cum
 dicit actionem non dari. *l. 2. in pr. & l. nam posteaquam 9. ibi: denegatur actio.*
de iureiur. Sic in exceptione Velleiani *l. 2. ibi: ne in eas actio detur ad S. C. Vellei.*
 item exceptione Macedoniani *per l. 1. ibi: ne ei, qui filios familias mutuam pecuni-*
am dedisset, actio petitioq; dentur ad S. C. Macedon. & si quæ sunt similia verba,
 importantia, iudicium non esse incoandum. *Bar. in d. l. nam posteaquam §. 1.*
n. 4. & 5. & facit l. si servus 4. in illis verbis: nec conflanda criminationis relin-
 quetur occasio *C. de his qui ad Ecclesiam confug.* Verùm nec hæc quidem solutio
 euacuat contrariū, *d. c. 1. & 2. de lit. contest. in 6.* vbi traditur regula generalis,

non tantum, quod solæ hæ tres exceptiones, quas vocat Pontifex litis finitæ, ita sint privilegiatæ, sed addit ulterius, quod nullæ aliæ peremptoriæ vel impediant vel retardent litis contestationem, sed reus, ijs non obstantibus, compellendus est, respondere libello actoris, *d. cap. 2.* Cogitavi itaque an pro solutione dici possit, tactas has exceptiones in eo præ alijs esse privilegiatas, ut oppositæ ante litem contestatam, quantumvis de ijs non constet in præsentem, saltem impediant ulteriorem processum, & litis contestationem, in hoc, quod iudex admittit reum ad probationem sæpius nominatarum peremptoriarum, etiam ante litem contestatam, quod est speciale. *l. siquidem 9. C. de excep.* Et hanc solutionem, postea reperi, ante me etiam Paulum de Castro innuisse, in *d. l. nam posteaquam 9. de iureiur. nu. 6.* ubi refert, exceptiones litis finitæ, etiam si tunc, quando opponuntur, in continenti non probentur, tamen si petatur terminus præceptus ad faciendam de ijs fidem, reo hoc concedi debet. *Cast. ubi sup. nu. 6.* Verum vix est, ut hic etiam intellectus subsistat, aut de iure sustineri valeat, si solutio nostra ita generaliter accipiat, de quacunque probatione, etiam per testes faciendæ: neque etiam solennitas iuris patitur, testes prius recipi, quam libellus oblatus, & lis super eo contestata fuerit. *tot. tit. ext. ut lit. non contest.* Ideo existimo, Pontificem in *d. cap. 1.* habuisse respectum ad frequentiam, & faciliorem probationem harum exceptionum, quæ brevi tempore comparari potest, cum de re iudicata, item iureiurando, maximè litis decissuo sicut & transactione, vel discessione à lite, ut plurimum ex actis iudicialijs primæ causæ, earumque exhibitione fides fieri iudici absque magno circuitu valeat, cum hæc omnia plerunque in scriptis redigantur. *cap. quoniam contra 11. in princ. sup. de probat.* Vnde moram modici temporis non habuit in magna consideratione, *argum. l. si debitori 21. de iud.* quod non est in alijs peremptorijs, quarum fides ex actis iudicialijs, ac scriptura, non ita facile speratur haberi, ex quo sicuti contractus, ita etiam distractus regulariter inter priuatos patietes, & extra locum iudicij celebrantur. Ideoque rarius habetur de his contractibus partium alia probatio, quam per testes. Vnde non est mirum, si super alijs peremptorijs, quam sæpius enumeratis, censuit sedes Apostolica, reos isto casu compellendos esse ad contestandam litem, ita intelligatur *Cast. in d. l. nam posteaquam 9. nu. 5.* Neque tamen ideò impedire voluerunt iura pontificia reum, quo minùs exceptionem solutionis aut similem peremptoriam, cuius probatio in continenti haberi potest, ante litem contestatam proponere, eaque ita liquidata, processum ad ulteriora impedire possit. *d. cap. 1. & 2. de lit. contest. in 6.*

De hac questione late Colerus in tract. de processib. execut. par. 4. C. 2. statim ab initio.

Verum hinc in disputationem venit, quæ exceptiones dicantur in continenti probabiles? De hoc est magna altercatio inter Dd. quid sit in continenti probare, & quantum temporis ad hoc intervallum requiratur, ut dicatur in continenti fieri? Aliqui enim textus requirunt modicum intervallum, puta, ad minùs decem dierum. prout in *l. promissor Stich 21. §. si sine die 1. de constit. pec.* Aliqui dictionem, in continenti exponunt pro triduo. *Bald. in l. f. C. de iud. per illum textum, quem sequitur etiam Felinus in cap. veniens 10. ext. de testib. & refert consil. 56. nu. 8. adducendo l. f. in his verbis: in continenti, id est, triduo proximo. C. de errore advocatorum.* Aliqui requirunt trium mensium inducias, aut ad minus duorum. *l. in fraudem 45. §. fiscalib. 10. de iure fisci* Alij quatuor mensium dilationem, prout est in condemnatis *l. 2. de usur. rei iudic.* Alij requirunt tantum temporis intervallum ad probationem, infra quod processus principalis causæ, de qua tunc agitur, expediri

expediri posset, si talis exceptio opposita non fuisset, quia eo etiam casu in continenti fides de exceptione facta dicitur. *Bart. in l. 4. §. condemnatum n. 4. de re iudic. per l. si is à quo 3. ubi idem Bart. hoc notat. ut in poss. leg. serv. ca. esse lic.* Sunt etiam, qui ab hac sententia prorsus recedunt, & indubitanter tenent, hoc intervallum, quod denotatur per vocabulum, in continenti, relinqui arbitrio iudicis. *Baldus in l. Gallus 29. n. 4. de lib. & posth. hered. inst. & ibi Ioh. de immola n. 1. per l. 1. §. si ita: in illis verbis: in continenti, vult accipi, cum aliquo spacio temporis. ad l. Falcidiam. puta, quod non sit maximum, nec minimum, & quod magis intellectu percipi, quam elocutione exprimi possit. l. quo enim 12. §. 1. ff. rem rat. hab. & l. ratum. 13. de solut. facit gl. l. 1. de iure delib. & in c. quam sit. 6. verb. quam citius. de elect. in 6. & c. an sit. 42. inf. de appellat.* Vnde, quantumvis parenti deprehensum adulterum cum filia in continenti occidere liceat, ita, ut propè vno ictu & impetu utraq; cædes fiat: tamen, si dum adulterum occidit, aufugit filia, & aliquot horis interiectis à patre ipsa quoq; necata sit, in continenti occidisse dicitur. *l. quod ait 23. §. f. ad l. iul. de adult.* Sicut enim per verba, in continenti, & similia, non permittitur moratoria cunctatio: ita nec præcepta festinatio præcipitur, referente Iurisconsulto, in *l. tutor, qui repertorium 7. in fin. de admin. tut. & l. edicto 13. §. cum ante. 7. de iur. fisci.* cum saltem aliquod momentum temporis ex natura actus requisitum intervenire debeat, infra quod parere legi, vel ius dicenti possit. *arg. l. continuus 137. in princ. de verb. oblig.* Vnde alibi deciditur istud intervallum temporis ex æquo & bono diiudicandum esse, *arg. l. 2. §. si non propter versic. si quis tamen. ff. si quis caut. iud. fisci l. si domus 71. §. in pecunia 2. & ibi hoc notat Bartol. in princ. de leg. 1. facit l. 2. §. si mater. iuncto §. confestim. ad S. C. Tertullian.* ubi istud edictum Prætoris de confestim petendo liberis tutore per matrem, interpretatur Iurisconsultus de eo tempore, quo primum potuit, puta, ex quo non fuit impedita valetudine, vel alia graui causa, item habuit copiam Prætoris. Hinc est, quod licet debitor post interpellationem statim constituatur in mora. *l. mora 32. ff. de usur.* tamen istud spacium, quo exigi debet, boni viri arbitratui relinquendum sit. *arg. quod de collatione IC. disponit in l. si quis filium 5. §. stipulatio 1. de collat. bon.* Neq; enim è vestigio delinquit reus, si non protinus res suas distraxerit, ad redigendam ex ijs pecuniam. *l. diuortio 35. de negot. gest. §. fin. Inst. de inutil. stipulat.* Sic, si in pacto vel in statuto comprehensum sit, debitorem statim, item, in continenti compelli ad soluendum, istud debet intelligi cum temperamento temporis, ex quo non statim debitor cum sacco paratus ad solutionem esse potest. *l. quod dicimus 105. de solut. l. quo 12. §. 1. ff. rem rat. hab.* Et hanc sententiam, quod videlicet verbum, in continenti, non accipiat ita strictè, sed pro quodam medio inter probationem paratam, & indigentem indagine, probat Bartolus in *l. f. pro suo. & l. cum querebatur 9. iudicat. solvi. & l. nam posteaquam 9. §. 1. de iureiur.* ac cum ea transire videtur Felinus d. c. exceptionem nu. 36. post Medium. de exceptionibus & sequitur Menochius de recup. poss. remed. 1. nu. 260. Ultima est sententia eorum, qui volunt in terminis istius questionis, an reus in continenti paratam habeat probationem exceptionis peremptoriæ, qua mediante, litis contestationem impedire conatur, ut tunc dictum, in continenti, item mox, vel statim, de sua propria significatione importet tempus præsens, & sine aliquo intervallo. *las. in l. 1. nu. 20. & ibi alij Dd. si cert. pet. & est glos. notabilis. in Auth. de incestu nupt. verb. imminere. ubi innuit Accursius, istud vocabulum mox, & similia, adeò intelligi sine dilatione temporis, ut in pœnam priuationis apposita, priuent statim, & ipso iure, non expectata aliqua sententia*

sententia declaratoria. Quam glossam pro singulari allegat & commendat Baldus. in l. Gallus 29. §. ille casus. cap. 4. & ibi Ioh. de Immola. nu. 1. de lib. & posth. & sequitur Ludov. Rom. sing. 1. n. 2. quod maximè procedat in dubio, ubi de mente disponentis aliter non constat, tunc enim de præsentis momento temporis accipiendum est. Bart. in l. 1. nu. 33. si cert. pet. & in l. 3. n. 2. per illum textum ubi: hodiè constat hodiè agatur. ut in possess. leg. serv. ca. Et quòd exceptio peremptoria, impediens processum, debeat probari vel liquidari eo ipso die, & tempore, quando obijcitur, per exceptionem videlicet instrumenti, vel actorum præsentis aut prioris causæ, antequam videlicet ad extraneos actus diuertatur, tenet conclusivè Berous. in c. 1. v. 38. de restit. spol. per l. continuus. 137. de verb. oblig. ubi dicitur, quod actus promittendi ac stipulandi debeat esse continuus, ita tamen, ut momentum naturæ, item deliberatio vel consilium mentis intervenire possit, & subdit ibi glossa, hoc statim fieri debere, priusquam diuertatur ad alia. l. 1. §. 1. de verb. oblig. l. duos 6. §. quo rei 3. de duob. reis. Ideò si post interrogationem promissor aliud agere cœpit, etiam si eadem die spondidisset; tamen istud nihil prodesse. d. l. continuus 137. in princ. Ideò accipi debet præsens tempus non pro momento temporis, sed pro omni illo intermedio spacio, infra quòd disputatur super exceptione peremptoria, an litis contestationem impedire debeat, donec concludatur in causa. Sufficit enim ultimo momento proponi, per l. momentaria 8. & ibi gl. notat. in verb. mox. C. unde vi. ubi licet velit Imperator, interdictum momentariæ possessionis mox tractari; tamen non denotatur illud ipsum, & præcisum momentum temporis, quo proponitur, sed sequitur tale intervallum, ut etiam adversarius ipse cum suis defensionibus saltem summarie audiri possit. d. l. momentaria & not. gl. in c. qua propter. de elect. satisq. probat textus in l. si is à quo 3. ibi: hodiè constat, hodiè agatur. ut in possess. legat. Et hanc sententiam ego quoq; sequor, motus in primis, quòd in proposito nostro agatur de exceptionibus peremptorijs proponendis ante litem contestatam, quod est contra regulam iuris communis. l. siquidem 9. C. de except. & doctrinam Doctorum in l. exceptionem 19. C. de probat. & c. cum venerabilis tit. de except. Unde, quia Dd. volunt, peremptorijs in continenti probabilibus impediri ulteriorem processum: verba huius privilegij super prædictis exceptionib. sunt accipienda strictissime, & in ea significatione & proprietate, prout sonant. l. 3. §. hac verba. de negot. gest. l. quicquid astringenda 99. de verb. oblig. puta, quòd de præsentis sint liquidabiles. l. non aliter 69. de legat. neq; sunt extendenda ad longius intervallum temporis. arg. l. quod favore 6. C. de ll. Quod si probationem suæ exceptionis in continenti paratam non habet reus, eò usq; tacere debet, donec probationes interveniant, ita, ut medio tempore litem contestetur Felin. d. c. exceptionem. allegat ad hoc Archidiaconum in verb. superveniet in cap. ut circa 4. n. 6. de elect. in 6. qui tamen ibidem nihil de ea dicit, sed in cap. in summa, vers. in continenti. 3. q. 1. per c. pleriq. 2. q. 7. & c. 2. q. 2. qui consil. 90. & consil. 37. subiicit notabile verbum, quòd, si nondum fertur probatio exceptionis in continenti, debeat fieri reservatio, secutus procul dubio, Castrensem in l. ait Prætor 3. n. 5. & 6. de iniuriar. ubi refert, explicando, sententiam Bartoli, ibi: si reus obijciat exceptionem, & statim probet, producendo instrumentum, vel apocham solutionis, tunc quia deducitur notoria iudici exceptio, impedit ulteriorem processum in causa.

Sin verò non probet statim, sed petat, ei concedi tempus, potest compelli reus ad litis contestationem Castr. ubi sup. num. 5. & ita concludere videtur Mar. Socinus. in c. unico, vers. 30. exceptio. sup. de lit. contest. quando-
cunque

tunque morandæ solutionis vel exceptionis causa apparet, per calumniam obiectionem obijci, meritò rejicitur. *l. satis aperte 2. C. ad l. Cornel. de fals.*

75 Quod sanè in dubio præsumitur, nisi allegans adducat paratam probationem suæ exceptionis in præsentî. *Ang. de Perusio, in l. 4. §. condemnato, num. 3. de re iud.* & ab hac sententia non dissentit etiam Bartolus noster, volens, quòd exceptio opposita contra executionem debeat probari, infra illud tempus, intra quòd expediretur cognitio de capiendis pignoribus, mobilibus & immobilibus, si nulla exceptio opposita fuisset. *Bart. in d. l. 4. §. condemnato, num. 4.* quia istud idem est, statque si dicat, hanc exceptionem in continenti, & priusquam iudex pergat ad alios actus, probandum esse, per ea, quæ notat Berous. *in d. c. 1. num. 38. de restit. spol. arg. l. continuum. 137. in princ. de verb. oblig.*

Ideò, quantumvis Menochius circa illam quæstionem, quæ exceptio dicatur in continenti probabilis, transeat cum communi opinione, quæ istud spacium temporis relinquit determinationi iudicis, tanquam boni viri. *Menochius de recup. possession. remed. 1. num. 160.* tamen alibi super illa ipsa quæstione responderet, eas demùm dici probabiles, de quarum veritate patet in præsentî, per instrumentum, siue à creditore, siue debitore productum, vel ex confessione, ita, ut non requirant aliud intervallum pro earum liquidatione. *Menoch. de arbit. iud. quæst. & caus. lib. 2. casu 17. nu. 7.* Quod ipsum etiam extendite ad tres privilegiatas exceptiones, iurisiurandi puta, item transactionis, & rei iudicatæ, quibus ius Canonicum videtur hanc prærogativam tribuere, ut ab initio oppositæ, impediunt litem contestationem, siue sint in continenti probabiles, siue non, propter generalitatem textus *in d. c. 1. & 2. de litem contest. in 6.* siquidem de consuetudine in ijs non minùs requiritur probatio parata in continenti, adeoque si de earum fide non appareat per instrumentum, vel ex actis, reus, dicta exceptione non obstante, compellitur litem contestari. Et hoc ita observatur in practica, Quod notent Studiosi. Sic itaque dictiones, in continenti, & similes, denotant præsens tempus, absque alio intervallo, priusquam ad alios actus diuertatur.

76 Fallit tamen hæc conclusio, primò, si ratio contrarietatis evitandæ, vel subiecta materia aliud suadeant. *Bart. in d. l. Gallus. 29. §. ille casus. n. 4. & ibi Immola. 1.* prout contingit in omnibus executivis obligationibus, siue ex vi statuti, siue vi pacti descendentes, quibus debitor compellitur, dare vel soluere statim, aut per verbum, mox, item in continenti, vel, simulatque super hoc interpellatus fuit. Istæ siquidem dictiones, mox, item similes, non coarctant reum ad soluendum, vel dandum, statim ea ipsa hora, qua creditor eum compellauerit, vel in qua dies soluendi venit, sed intelligitur cum temporamento temporis à lege ad hoc requisito. *Immola in d. l. Gallus 29. §. ille casus nu. 1.* cum inter obligationem, sicut & exactionem, item executionem debeat intercedere aliqua intermedia intercapedo. *Bald. d. §. ille nu. 1. per §. 1. si ita ad l. Falc. & not. gl. de verb. oblig. in l. si pœnam. 68.* ex quo debitor in continenti cum sacco paratus & instructus ad solutionem procedere non potuit. *l. quod dicimus 105. de solut.* Et ita intelligendi sunt textus *in l. ratum 13. ff. eod. l. quo enim. 12 ff. rem rat. haberi, cum alijs paulò antè pro ratione dubitant di circa hanc materiam allegatis.*

Quod intervallum modici temporis, si in iure specialiter exprimitur, illud sequi iudex debet, *l. in fraudem 46. §. fiscalibus, 10. de iure fisci. l. promissor*

promissor Stich. 21. de constitut. pec. Si verò in legē clarē non exprimitur, locum habet, vt paulò antè tradidimus, ex æquo & bono iudicem arbitrari debere, *arg. l. si domus. 71. §. in pecunia. 2. de leg. 1. & alijs iuribus superius tactis.* cumque arbitrium iudicis alligatum sit ad leges, *l. vir bonus 18. ff. iud. solvi.* & *ius Codicis* etiam tribuat iudicatis & condemnatis spacium quadrimestre ad soluendum, priusquam contra debitores ad executionem proce-
77
di valeat. *l. 2. & l. f. C. de usur. rei ind. & notatur in l. debitoribus 31. ff. de re iudic.* Quod sanè de iure Saxonico restrictum & coarctatum est, ad breuissimum tempus, vnius videlicet quaterdenæ. *Landrecht. lib. 2. art. 6. ibi: vber vierschen nechte. art. 70.* Consuetudo tamen, tanquam optima legum interpret *l. si de interpretatione 37. §. f. de legib.* prorogauit istum terminum ad tres quaterdenas. Et ita praticatur: Iudicantis partes erunt, quibuslibet confessis, & alijs debitoribus, etiam ex instrumento guarentigiato, & habente paratam executionem vel solutionem, facere præceptum de soluendo intra terminum qui datur iudicatis, cum comminatione executionis, nisi hoc faciant. Ratio huius rei est, quia instrumenta guarentigiata, sicut & pacta executiua, æquiparantur rei iudicatæ per ea, quæ notat Bald. in *l. tale pactum 40. §. qui provocauit 1. & ibi alij Dd. ff. de pact. & l. penul. C. de pign. act. facit l. creditores 3. C. de pig. & in l. 1. C. si in ca. iud.*

Et sic idem intervallum temporis, quadrimestre videlicet, vel trium quaterdenarum, ad soluendum semper relinquendum est debitoribus, non obstante, quòd statutum requirat paratam solutionem in continenti, antequam videlicet procedatur contra reos ad executionem. Et hoc vidi regulariter à præcipui nominis Iureconsultis, & famosissimis practicis, tam in aulis Principum, quam in Scabinaribus, obseruari: licet id nonnunquam propter importunitatem petentium, aut sæpè etiam propter ob & subreptionem supplicantium non obseruetur, sed præcipitentur executiones, non absque magno dispendio debitorum. Et hæc sit prima fallentia ad conclusionem suprà traditam, quòd vocabulum, mox, item, in continenti denotet præsens tempus.

Fallit secundò, si inopia probationis de exceptione fiendæ in continenti causetur ab impedimento, vel facto actoris, seu creditoris, qui facit citari reum, ad præsentiam iudicis, non expressa causa, quare vocetur, & quid ab eo petatur, (prout fieri solet, tota quasi die, inter præsentis.) 78

Si enim tunc alleget reus exceptionem peremptoriam, offerendo de hoc probationem paratam per instrumentum quietationis, cuius tamen originale ipse nunc ad manum non habet, hæc est iusta causa concedendi reo inducias, item dilationem modicam, ad producendum tale instrumentum, cum præter omnem spem ad iudicium tractus fuerit. *l. si quando 2. ibi: ad proferenda instrumenta. C. de ditation. & facit l. purè 5. §. final. ff. de dol. mal. except.* Quis enim eos incuset, qui, quod facere debuerunt, præpediti temporis breuitate, vel negocij ignorantia facere non potuerunt. *arg. l. 1. §. fin. C. de annal. except.* Idemque est, si actor instrumentum solutionis, vel aliud, quo probatur veritas oppositæ exceptionis, recognoscere velit, puta, quia dicit, se ad hoc non citatum, ideoque vrgeat litis contestationem, vel executionem. Nam & tunc meritò assignatur terminus saltem modicus, actori, & ipse compellitur ad recognoscendum instrumentum super exceptione proposita, ad hoc, ne reus, de cuius iure quasi in præsentia patet, iniuriam patiatur, aut vexetur inanibus sumptibus, argumento *Clement. dispendiosa. de iudic. cum similibus.*

79 Explicato nunc termino, à quo, hoc est, quando incipiat competere exceptio peremptoria, series materiæ postulat, vt paucis agamus etiam de termino ad quem, hoc est, quàm diu durent, vel per quantum tempus opponi possint exceptiones peremptoriæ. Circa hanc quæstionem obseruate regulam: quod peremptoriæ quodocunq; opponi possunt, vsq; ad conclusionem in causa: post autem illum terminum effluxum, quando iam renunciatum fuerit vltioribus allegationibus, aut lata est sententia, peremptoriæ vltius opponi prohibentur. *l. peremptorias. 2. C. sent. rescin. non poss.*

80 Fallit hæc regula. 1. in certis personis, habentibus priuilegium speciale vel ratione ætatis, prout est minor 25. annis. *gl. d. l. peremptorias. & l. minor. 25. annis 32. de minorib.* vel sexus, vt mulier, quæ iuuatur Velleiano, etiam post sententiam. *l. tamen si 11. in fin. ad SC. Macedon.* vel ratione conditionis, vt est filiusfamilias, qui in sacris patris constitutus mutuas accepit pecunias à creditoribus. *d. l. tamen si,* item miles qui arma magis, quàm leges scire præsumitur. *l. 1. in fin. C. de iur. & fact. ignorant.*

81 Fallit 2. in exceptionibus peremptorijs, per quas non impugnatur ipsum iudicatum, sed modus præscribitur executioni, prout est in patre, patrono, donatore, & similibus: de quibus habetur in *l. sunt qui in id 16. l. patronus. 17. cum seq. de re iudic.* His enim omnibus post sententiam etiam denuò patet beneficium opponendi istam peremptoriam exceptionem, ne in solidum exigantur, sed in quantum facere possunt, deducto videlicet, ne egeant, *l. in condemnatione. 173. de reg. iur. & l. Neseñnius 41. §. fin. de re iudic.* Talis est & exceptio inuentarij, quam obiecit heres executioni, ne videlicet exigatur vltra vires hereditatis, vel coheres vltra petitionem hereditariam. *Bart. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. & in l. ex diuerso. 17. §. fin. ff. sol. matrim. l. fin. C. de iur. deliber. l. proportionibus. C. de action. & oblig. item, retentionis bonorum promelioramentis aut impensis necessarijs. l. unica §. tacent. C. de rei vxor. act.* Quia, qui exceptionem retentionis ob melioramenta iudicato obiecit, non dicit sententiam malè latam, imò benè, sed petit, haberi rationem etiam suarum expensarum. *Bart. in l. in fundo. 38. n. 16. per l. non solum. 13. de rei vindic.* Idemque sentiendum est de exceptione compensationis, quæ ipsa quoq; dicitur peremptoria, & ad instar superius enumeratarum post sententiam opponi potest, cum per eam, sicut & per alias, hætenus memoratas exceptiones, nihil derogetur viribus aut validitati sententiæ, sed modificetur executio, ita, vt debitum saltem liquidum cum eo, in quo quis est condemnatus, compensetur. *Fel. d. c. exceptionem. n. 4. post gloss. fin. in c. cum Iohannes. 10. & ibi Immola. ext. de fid. instrum. per l. fin. C. de compensat.* Quod quidem extendi putabant, & ad exceptionem extenuationis sortis, propter fructus perceptos à creditore, iuxta *l. 1. C. de distract. pig. & l. 1. & 2. C. de pig. act.* vt ea quoq; post sententiam opponi posset, vt refert Baldus in *d. l. peremptorias. n. 11.* Quos tamen ipse ibidem reprehendit, volens nimirum, quòd executio aduersus debitorem condemnatum, non obstante ista exceptione, facienda sit: sed non denegatur post executionem reo conditio tanquam indebiti, vel vnius summæ dissolutæ. *Bald. in d. l. peremptorias. n. 11. & 12.*

Prima tamen sententia videtur verior, cò, quòd hæc exceptio non minùs eneruat, aut infringit efficaciam, & vires sententiæ definitiæ, quàm exceptio compensationis, adeoque rectè opponitur executioni, siue ea procedat ex vi iudicati, siue ex vi instrumenti guarentigati, vel aliter executiui.

Bart. in l. 4. §. condemnatum. n. 4. de re iudic. Sic fideiussor condemnatus ad soluendum, etiam post sententiam potest opponere exceptionem, cedendum ei per creditorem in causa actionum, aduersus principalem debitorem. *l. si fideiussores. 41. §. idem respondit. 1. de fideiuss.* cum iudicatum nihilominus in sese saluum maneat, neque per d. exceptionem eneruetur.

Fallit 3. in exceptione nullitatis, *l. 4. §. condemnatum, & ibi Bart. nu. 1. de re iudic.* puta, si fuit processum coram incompetente iudice, *l. 1. C. si à non compet. ind.* item, si eum falso procuratore litigatum fuerit, exceptio falsi procuratoris etiam post sententiam obijci potest, *l. licet. 24. C. de procurat. c. in nostra. ext. eod.* Quod idem procedit etiam in exceptione corrupti iudicis, *l. 2. C. quan. provoc. non est nec.* item in exceptione excommunicationis, quæ tamen, ut superius attigimus, dilatoria, non autem peremptoria est. *d. c. exceptionem. 12. de except. h. 1. & generaliter in omnibus alijs exceptionibus,* quæ reddunt iudicium retrò nullum, exceptiones ante conclusionem in causa omittæ, etiam post sententiam opponi possunt. *Specul. in tit. de except. §. dicto. n. 24. & latè Vantius in suo tractatu de nullitate.*

Fallit 4. in exceptione falsitatis, puta, si ex falsis instrumentis aut attestationibus iudicatum sit, *l. 2. & l. fin. C. si ex fal. instr. facit c. cum venerabili. 6. h. 1. de exceptionib.* dummodò de exceptione falsitatis appareat in continenti, priusquam videlicet diuertatur ad alios actus. *Bartol. in d. l. 4. §. condemnatum. n. 4. per c. veniens. ext. de testib. c. literas. de restit. spol. c. licet. causam. de probas. l. Divus Adrianus. 33. ff. de re iudic. & l. qui agnitis. 11. de except.* Quæ tamen fallentia potest includi in tertia, nullitatis scilicet, cum falsitas diligit nullitatem sententiæ.

Fallit 5. in exceptione non soluti pretij, ubi emtor agit ad rem tradendam, vel tradendas merces, quas emit, reportauitque sententiam pro se: tunc enim condemnatus executioni postea instanti hanc exceptionem opponere potest secundum Iasonem, in *l. si duo patroni 13. §. si quis iurauerit. 1. n. 4. per illum text. de iureiur.* ubi subiicit, istam doctrinam esse adeò certam, ut impediat executionem contractus etiam iurati per denominatam exceptionem non soluti pretij. Et addit hanc sententiam contra Bartolum esse veram & communem, quod idem ibidem asseuerat etiam Alexander. Ratio est secundum eum, quia iuramentum nunquam excludit exceptionem, quæ provenit ex natura contractus. *l. cum qui 30. §. fin. & l. sed & si poss. ff. 1. §. item, si iurauero. 2. in fin. verb. cautionem de iureiur. & l. fundus. qui Lucij Titij. 9. de rescind. vend.* Vnde, inquit ipse, stante statuto, quod contra instrumentum guarentigiatum nulla possit opponi exceptio, ad impediendam executionem instrumenti vel obligationis: tamen potest opponi exceptio pretij non soluti. *Ias. d. §. si quis iurauerit. nu. 5. post Bald. in l. ex his prædictis. 5. C. de euict. & Auth. seq. C. de fideiuss.* De quo ultimo tamen maior est dubitatio, cum sententia in veritate non præcesserit, atque ita iudicis autoritas aut decretum non fiat elusorium. *l. si prator. 75. in fin. de iudic.*

Verùm Speculator in contraria est sententia. *Spec. de execut. sent. §. fin. n. 3. secutus Bart. in d. l. si duo. n. 3. motus eo argumento, quod solutio precij, antequam res tradatur, venit iure exceptionis. d. l. Iulianus. 13. §. offerri. 8. de act. emt.* Quæ exceptio precij non soluti, tanquam peremptoria, post conclusionem in causa amplius non admittitur. *d. l. peremptorias. & ibi hanc opinionem Bartoli sequitur etiam Baldus. n. 12. innitens inprimis illo fundamento, quod exceptio precij non soluti magis sit dilatoria solutionis (ut vocamus) quam peremptoria.* Ideò vel ante litem contestatam, aut saltem cum ipsa, vel non longè

longè pòst fuit opponenda, & probanda. *per gl. l. exceptionem. 9. C. de probat. & tradidimus c. preced.* Peremptoria enim & perpetua secundum eum dici non potest, quia simul atque emtor pretium obtulerit, extincta est vita huius exceptionis, & venditor ad tradendum compellitur. *l. si & per emtorem. 52. d. l. Julianus 13. §. offerri. 8. de act. emt.* ideo pòst sententiam locum non habet. Sed potest responderi huic obiectioni, quòd licet prælubata exceptio de sui natura sit solutionis dilatoria: tamen, quia dubiam habet causam, puta, an emtor adhuc sit oblaturus pretium, vel non, pendente illa dubietate, exceptio interim reputatur pro perpetua. *arg. l. sufficit. 56. de condict. indeb.* Non obstat, quòd solutio precij, antequam res tradatur, veniat iure emtionis tantum, quia illud malè dicitur, cum venditori detur actio ex vendito, pro consequendo precio aduersus emtorem. Neque obstat alterum, quòd sibi debeat imputare condemnatus, quare ante sententiam eam non obiecerit. Quia respondetur, hoc reo fuisse liberum, ex quo sciebat, d. exceptionem etiam posterius oppositam, non impugnare iudicatum ipsum, & tamen impedire executionem. *Ita soluit Iason. d. §. si qui iuravit. n. 4. per l. Neseptius. 41. §. fin. de re iud.* quòd vel maxime procedit, si actum fuerit ex contractu aliquo innominato, puta ex pacto, quod debet vestiri rei interuentu, tunc enim exceptio non impleti per actorem, quòd debuit, merito impedit executionem. Pactum siquidem nudum licet vestiatur coherencia contractus: tamen si est appositum per relationem ad aliquid implendum, non nascitur actio præscriptis verbis, nisi impleatur, *secundum Baldum. in d. l. peremptorias. n. 12. in fin. allegando Iacob. de Rauenna. & Petr. de bella Pertica.* Vnde exceptio non facti implementi est obuiare natiuitati actionis. *l. ex placito. 3. C. de rerum permut. l. filia. 12. verb. offeres. C. de Collat.* Quod utile est scire, propter obligationes vel instrumenta debitorum, quæ fiunt spe futurae numerationis pecuniæ, vel tradendarum mercium, item nominum, de quibus vt traderentur & interuenirent, actum est inter partes. Vnde tunc exceptio non impletorum ex parte actoris, quæ implere debuit, peremptoria & perpetua est, repellens actorem à limine iudicij. *Bald. in l. fin. C. de non num pec.* Cessionis quoque bonorum exceptio non eneruat vires iudicati, ideoq; etiam pòst sententiam obijci potest, ad impediendam executionem in personam rei, vel debitoris condemnati, ne videlicet deducatur in carceres. *l. 1. ff. & C. qui bon. ced. poss.*

86 Porro quicquid de peremptorijs ad impediendam vel modificandam executionem obiectis dicitur; hoc omne tunc demum procedit, quatenus exceptiones oppositæ in continenti sunt liquidabiles, per ea, quæ notat Bartolus *in l. 4. §. condemnatum. n. 4. de re iudic.* Secus, si longiorem indaginem exigant, tunc enim proceditur ad executionem, ita tamen, vt liberum sit actori, deinceps per actionem id, quod indebitum se soluisse existimat, condicere. *Bald. d. l. peremptorias. n. 11. & 12.*

88 Postremò illud etiam non ignorandum, quantumuis peremptoriarum exempla innumera sunt, cum causentur vt plurimum ex natura obligationis, & actionis propositæ: tamen in duas species contrahi possunt, ita vt alias vocemus peremptorias, vel exclusiuas actionis, alias autem peremptorias vel exclusiuas intentionis agentis. Actiones exclusiuas vocamus, quando reuera reus obligatus est, & actio aduersus eum competit, sed æquitas naturalis ipsi exceptionem contra agentem indulgeri suadet, prout fit in reo, qui dolo, vi, vel metu compulsus, promisit centum.

Is enim subtilitate vel rigore iuris obligatus est, cum voluntas coacta eriam voluntas dicatur. *l. si mulier. 21. §. penult. quod met. ca.* Sed quia ratio non est libera, reus contra agentem iuuabitur, metus, vel violentiæ, item doli exceptione, saltem in negocijs imperfectis, & vbi solutio nondum secuta fuit. *l. metum. 9. §. sed quod prator. 3. versic. in negocijs quidem. quod met. ca. l. 1. de dol. except.* siue dolus dederit causam contractui. *l. & eleganter 7. de dol. l. bona, fides. 31. de positi:* siue incidat in contractum, vt in emtore vel venditore, qui contrahendo decipitur vltra dimidium iusti precij. *l. 2. C. de restit. vendit.* siue etiam post contractum dolus interueniat, puta, si machinatione creditoris fiat, vt debitor pecuniam mutuo acceptam perdat, exceptio doli non incommode prodita est. *l. si opera. 6. de dol. mal. & met. except.* Hic obiter tamen admonitos velim Studiosos, vt temperent hanc exceptionem verbis, quantum possunt, modestissimis, deducta potius in iudicium exceptione in factum, detracta videlicet doli mentione. *l. apud Celsum. 4. §. aduersus parentes 16. de dol. mal. except. l. si superstite. 5. C. de dol. l. non debet. 11. cum l. seq. de dol. mal. l. exceptiones opponuntur. 20. l. penult. de except.* imò datur ista doli exceptio etiam aduersus eos, qui in iudicio aliquid petere perseuerant, quod tamen reo conuento postea statim reddituri sunt. *l. dolo facit 8. de dol. mal. & met. exception.* Estque peremptoria & perpetua, adeoque demum post litem contestatam opponi & probari debet. *l. pure. 5. §. fin. de dol. mal. & met. except.* Huius generis etiam est erroris exceptio. *Inst. de exceptionib. in princ. ibi: si errore lapsus stipulanti Titio promissisti.* prout fit in eo, qui cum crederet, se debere, cum tamen nihil deberet, centum promisit. Ei postea conuento exceptio erroris, item indebiti per errorem promissi aduersus agentem prodita est, *gl. d. princ. instit. de except. verb. promissisti.* Eiusdem farinae est exceptio moderatæ, vel inculpatæ tutelæ, quando quis vim illatam vi repellit. *l. ut vim. 3. de iust. & iure. l. scientiam. 45. §. qui cum aliter. 4. ad l. Aquil. & vt summam dicam, regulariter omnis exceptio dicitur exclusiua actionis.*

Aliæ peremptoriæ dicuntur exclusiue intentionis agentis, quod fit, quando actor de facto agit, non munitus in veritate, aliqua actione. *l. si pupilli. 6. §. 90 videamus. 12. ibi: conueniendi alios in iudicio facultatem non habuit, qui nullam actionem intendere potuit. de negot. gest. l. quoties 9. §. item. si temporali 2. l. tutores, qui 39. in princ. de administ. tut. l. si quid 31. §. sicut. 3. de petit. hered.*

Aliqui hanc exceptionem vocant intentionis, & facti. *Lanfranc. in c. quoniam contra. verb. exceptiones. in princ. de probat. cõ.* quod actor tantum de facto agat, non de iure. *l. 2. ibi: ad excludendum, id, quod in intentionem deducitur ff. de exception. tit. generali.* Licet autem hæc intentionis & facti exceptio videatur magis esse dilatoria, & impeditiua litis contestationis, adeoque ad instar aliarum dilatoriarum consultius ante litem contestatam opponatur. teste *Bart. in l. mater decedens. 19. de inoff. testam. est in l. Papinianus. 8. §. si quis impubes. 15. eod.* tamen si fuerit omissa hæc exceptio in principio, & post litem contestatam demum opponatur, repellitur agens sine actione in quacunque parte iudicij, sicut & iudex ex officio hoc facere potest, quamuis parte non petente. *gl. in l. ubi pactum. 40. C. de transact. & in l. 2. §. quod si actor. C. de iuram. calumnie.* Et hæc sententia tenetur communiter per *Dd. si credimus Marantæ, de ordine iudiciorum. part. 6. in rubr. de exceptionib. versic. nonum membrum.*

Nunc ad effectum peremptoriarum descendamus, qui est repellere actorem ab agendo, non tantum pro hac vice & instantia, sed in perpetuum. *§. perpetua, & peremptoria. Instit. de exception.* adco, vt nunquam redire possit ad actionem

ad actionem semel institutam, cum sententia lata super exceptione peremptoria dicatur finitiua negocij vel causæ principalis, & imponat finem toti controuersia. *l. 1. ff. de rei iudic. l. 3. de except. rei iudic.*

Quam conclusionem extendite, vt procedat non tantum in exceptionibus peremptorijs, propositis post litis contestationem, sed etiam ijs, quæ ante litem contestatam obijciuntur. Licet enim quasi communiter Dd. sentiant, earum effectum ante litem contestatam alium non esse, quam dilatoriarum, puta, impedire litis contestationem, & vltiorem processum in causa, prout tenet etiam Maranta de ordin. iudic. part. 6. super rubrica de exceptionib. nu. 12. adeo etiam, vt velit, sententiam super istis peremptorijs ante litem contestatam oppositis, prolatam, interlocutoriam appellari, prout notat. Phil. Francus. in c. 1. de lit. contest. in 6. & videtur de hoc esse textus in c. sua nobis, ext. de appellat. vid. sup. n. 55. & 56. Tamen, si penitiùs rem ipsam examinemus, effectus est ab interlocutoria diuersissimus, siquidem dilatoriarum exceptionum, & desuper prolatis interlocuti iudicis, vis est, perimere tantum presentem instantiam, adeoque alio tempore non denegatur petitori regressus ad denuo agendum. *S. hodie, Inst. de exceptionibus. & c. examinata, ubi notant hoc Canonista, ext. de iudic.*

Peremptoriarum autem quantumuis ante litem contestatam obiectarum effectus est, perimere non tantum instantiam, sed etiam causam ipsam, & negocium principale, ita, vt pro ista vice repulsus ab agendo in perpetuum repulsus & exclusus esse intelligatur, adeoque nullam deinceps actionem ex priori causa petitor semel repulsus vltiùs mouere, aut intentare potest :

& sic effectus eius est, non dilatorius, sed perpetuus, & sententia desu-

per, etiam ante litem contestatam, lata non interlocutoria,

sed definitiua dici meretur. *Ancharan. in Clem.*

fin. num. de appellat.

AD C. I. DE EXCEPTIO- NIBVS.

1. <i>Summa.</i>	10. <i>Maiores requiruntur suspicio ad repellendam testem, quam iudicem.</i>
2. <i>Rationes dubitandi & decidendi.</i>	11. <i>Sententia, & conclusio causa excludit exceptiones contra testes.</i>
3. <i>Exceptio contra testes magis accedit ad naturam peremptoriarum, quam dilatoriarum.</i>	12. <i>Testis de crimine convictus, non punitur pœna ordinaria, sed tantum repellitur à testimonio.</i>
4. <i>Exceptio contra testes ante sententiam opponenda, declaratur numero. 11.</i>	13. <i>Argumentum à contrario sensu quomodo locum habeat.</i>
5. <i>Semel infamati, quantumuis poeniteant, infames esse non desinunt, declaratur numero. 6.</i>	14. <i>Formula exceptionis litis finita, & in specie in exceptione transactionis.</i>
7. <i>Didicitis testificatis exceptio contra testes admittitur.</i>	15. <i>Natura & effectus Nouationis.</i>
8. <i>Testis non infamatus per sententiam iure Ciuili non reijcitur, sed iure Canonico.</i>	16. <i>Exceptio nouationis in qua forma proponenda.</i>
9. <i>Testis quis dicatur omni exceptione maior.</i>	17. <i>Qua forma fideiussor utatur hac exceptione.</i>

18. *Forma libellandi super exceptione compensationis ante litem contestationem proposita.*
19. *Exceptio compensationis quomodo ante litem contestatam opponi possit, & quomodo post.*
20. *Reconuentio quatenus admittatur iure civili, & Saxonico.*
21. *Compensatio est quasi reconuentio.*
22. *Quomodo procedatur quando plus debetur ex contraria obligatione, quam directa.*
23. *Forma except. Senatuscons. Velleiani, & mutatis mutandis Macedoniani.*
24. *Forma libelli super exceptione non numerata pecunia & non impleti contractus, ubi plures eius species recensentur.*
25. *De exceptione simulationis.*
26. *Transmissio bonorum immobilium quomodo fiat iure Saxonico.*
27. *Forma exceptionis super simulata emptione.*
28. *Pro instrumento praesumitur donec contrarium probetur.*
29. *Ei qui adserit, incumbit probatio.*
30. *Pacta nouissima attenduntur.*
31. *Reiectio contractus simulato, & ficto manet ille qui verè intercessit.*
32. *Cumulatio actionum quare interdum recipiatur.*
33. *Fructus percepti ex pignore computantur in sortem.*
34. *Forma exceptionis in contractu simulato, ubi nullus prorsus contractus intervenit.*
35. *Imaginaria venditio pro non facta habetur.*
36. *Forma exceptionis doli mali, cui affinis est exceptio erroris.*
37. *Dolus non praesumitur.*
38. *Forma exceptionis super metu, & violentia.*
39. *Forma exceptionis nullitatis, falsi, non facta citationis, &c.*
40. *Si iudex non obstante exceptione nullitatis procedat ad executionem, potest pars etiam remedio appellationis uti.*
41. *An exceptiones tolli possint remissive.*

VMMATVR BREVITER: TESTIS

STIS CONVICTVS VEL IN ALIO, VEL IN PRAESENTI IUDICIO ante tamen sententiam definitivam, de crimine ipsi obiecto, per modum exceptionis repellitur à testimonio, non tamen aliter punitur nisi maleficio, quod opponitur, testi, contingeret causam, de qua agitur. Facti species plana est, neque indiget figuratione. Ratio dubitandi esse poterat, quod hæc exceptio, quæ testi opponitur, videatur esse dilatoria, differt enim fidem testis tam diu, donec appareat de ipsius personæ innocentia: medio siquidem tempore, dum durat probatio, an criminis, de quo inculpatur, reus sit, testimoniū & depositio eius, quoad fidem suspenditur, *hoc cap. nostro.* Dilatoriarum autem natura est, opponi ante litem contestatam. *l. licet. 24. l. ita demum. 13. C. de procurat. l. fin. C. de exceptionib. & notatur in c. pastoralis. sup. hoc tit.* Ergo circa testium productionem, quæ fit post litem contestatam. *c. 1. & per totum ext. ut lit. non contest. non recip.* non habet locum exceptio criminis aduersus testes.

Secundò hoc quoque non videtur esse absque dubio, quod dicitur, criminis obiecti probationem requiri ante sententiam definitivam, cum tamen alibi dicatur, exceptionem contra personam testis non solum usque ad sententiam, sed etiam post sententiam, imò ad 20, vel 30, annos & opponi & probari posse. *c. licet. §. post hoc idem obiecit. ext. de probat. c. cum venerabilis. 6. inf. eod. & l. querela. 12. C. ad l. Cornel. de fals.*

Tertio

Tertiò illud quoque ob stare videtur, quòd aut testes de crimine ante sunt conuicti, & falsum est, quod deciditur in decretali nostra, quòd contrarium possit probari, de sua videlicet innocentia, cum factum infectum fieri nequeat. *l. in bello. 12. §. facti. 2. de capt. & postlim. reuers.* præterea in conuictis certum est, didicita esse testificata. Ergò propter timorem subornationis locus non est secundæ testium productioni, maximè cum fiat super articulis directò contrarijs. *§. quia verò. in Auth. de testib. & est bonus textus in Clem. eod.* aut vero testes non sunt infamati per sententiam, & contra ipsos de crimine excipi non potest, cum solus reatus non infamet. *l. 1. l. athletas. 4. l. ietus fustium 22. ff. de his, qui not. inf. ac per consequens, non inhabilitet personam testis, secundum Baldum. h. c. n. 3.*

3 Ratio decidendi prima est, quia exceptio infamæ testis non est merè dilatoria, vel moratoria, sed magis accedit ad naturam peremptoriarum, quia perimit intentionem agentis, saltem per indirectum, sublata videlicet è medio probatione partis, *Panormit. hinc n. 7. & Felin. 2.* adeo, ut ius probare debentis reddatur inutile. *arg. l. duo sunt. 30. ff. de testam. tutel. & c. sepe. ext. de restit. spol.* ideo rectè potest obijci, usque ad conclusionem in causa, ad instar aliarum peremptoriarum. *arg. l. 2. C. sent. resc. non poss.* Facit & illud, quod pars illa, contra quam producuntur testes, non habuit eorum noticiam, ante litem contestatam, sed tunc demum, quando transmissi fuerant articuli, cum designatione nominum testium in ijs descriptorum. Ergo ipse prius in mora dici non potest. *c. pastoralis. 4. h. t. de except.* cum iuri ignorato non intelligatur renunciatum. *l. tres fratres. 35. ff. de pact.* Et per hanc rationem decidendi habetur solutio ad motuum, in quo dicebatur, quod ista exceptio contra personas testium videretur dilatoria. Aliæ rationes decidendi circa secundum & tertium membrum huius Epistolæ apparebunt ex solutionibus contrariorum.

4 Non obstat *c. licet. 2. §. post hoc. ext. de testib. cum alijs supra allegatis*, quia contraria procedunt in casu, quando agitur de falso, prout in *l. querela. 12. C. de fals.* vel de retractatione sententiæ ex falsis depositionibus testium latæ, dictis contrarijs: quo casu tamen in integrum restitutione opus est, contra lationem, quæ obtrigit damnato, ex sententia iudicis, malo exemplo circumscripti. *l. Divus. 33. ff. de re iudic. l. qui agentis. 11. de except.* Sequens est in proposito nostro, ubi neque de pœna falsi, neque de rescissione, vel annihilatione actus agitur, sed de habilitate, an videlicet sint idonei, & omni exceptione maiores testes, quibus obijciuntur crimina, an vero repellendi sint à testimonio? Ita soluit Decius *h. super gloss. verb. Innocentes. in princ.*

5 Non minùs repugnat, quod dicebatur in secundo membro, factum infectum fieri non posse, adeoq; nec testes de crimine semel conuictos aut confessos, & quia iam laborant infamia, ampliùs ad probandam negatiuam posita, bonam & honestam famam, admittendos esse. Respondet gloss. verb. innocentie, accipi hinc pro emendatione, quasi dicat, tales non admitti ad testimonium, nisi probauerint de sua poenitentia. *gl. h. verb. Innocentes. quam sequuntur Abbas. num. 11. & communiter Dd. hinc. teste Decio, super gl. verb. innocentes.*

Verùm hanc sententiam ipsemet Decius ibidem reprobat, eò, quòd semel infamati, qui deliquerunt, quantumvis poeniteant, infames esse non desinant. *l. qui ea mente. 65. & l. non poterit. de furt. l. qui 63. si fugitium. 17. de edict. edict.* licet enim per poenitentiam saluetur anima, infamia tamen non

aboleatur *c. hinc intelligitur. 3. q. 3.* Ideò ista verba, nisi prius probauerint se innocentes, secundum eum, non continent limitationem superioris dispositionis, quasi videlicet ob factam poenitentiam essent omni exceptione maiores neque à testimonio arceri possent, sed est restrictio istius rationis, quam adduxit Stephanus Papa, non esse credendum testium assertioni contra alios, nisi ipsi prius probauerint, se innocentes *Deo, ubi supra.*

Licet etiam hæc solutio non sit satis tuta. Si enim testes, quibus obijcitur aliquod crimen, de eo non sunt convicti vel confessi, is, qui obijcit, probare debet obiectum, per viam exceptionis, maleficium, cum ipsi habeant præsumptionem iuris pro se, qua unusquisque præsumatur bonus, donec contrarium probetur. *l. fin. pro suo. & not. Dyn. in c. semel malus. 8. de reg. iur. in 6.* adeoq; ipsi probatione innocentie non sunt onerandi.

Prima solutio glossæ communis est, ut supra dixi, quòd videlicet convictus, vel confessus de crimine, si fuerit emendatus, à testimonio non repellitur. Quod tamen cum illa modificatione accipi debet, in quantum cum non sequitur infamia. *c. testimonium. 54. ext. de testib.* Quem enim poenitet, is quasi non peccauit. *can. verb. dist. 50. facit. l. quod ita sanatum. 16. de a. s. l. edict. vel nisi fortè convictus de crimine per Imperatorem fuerit honori suo restitutus. l. 1. & tot. tit. C. sentent. pass. & rest.*

Ergò aliter soluo, respondendo simplicissimè ad minorem, quòd illa non sit vera, testes videlicet de crimine convictos vel confessos laborare infamia. Si enim in alio iudicio fuerint convicti, neque alia processit condemnatio in testem, quàm quod repellebatur à testimonio, pro illa vice. *h. c. nost. verb. sufficit.* ista repulsio non prohibet, si denuò prius crimen ei reficetur, quin ipse possit confugere ad probationem suæ innocentie, cum nondum factus fuerit infamis, quasi nunquam damnatus saltem principaliter de crimine. *Arg. l. 1. de his, qui not. inf.* Et si dicatur, istam probationem innocentie non esse admittendam pòst didicita testificata, maximè cum sit super articulis directò contrarijs: respondetur, istud verum, inter easdem personas, cum quibus extitit lis, aut controuersia secus est inter alias: Ita soluit Baldus *hic n. 6.* Posteriore siquidem casu, publicatione non obstante, etiam super iisdem vel directò contrarijs articulis admittitur probatio, *c. veniens. 38. ext. de testib.* Sin verò testis antè non fuerit repulsus à testimonio, sed in præsentii iudicio ipsi obijciatur crimen, non est arcendus à probatione suæ innocentie, cum per meum vel tuum asserere vel negare non elidatur veritas. *l. assumptio 6. ff. ad municip. l. cum falsa. 5. C. de iur. & facti ignor.*

Quòd autem textus decretalis nostræ loquatur de ijs, qui in causis testimonij alio tempore fuerunt convicti, vel confessi, probatur ex initio huius epistolæ, ubi generaliter præmittitur, quid iuris in testibus, quibus crimina obijciuntur, de quibus hætenùs non fuerunt accusati, sed tamen per viam exceptionis opponuntur. *h. c. nostro.* Ad alteram partem argumenti, à sufficienti enumeratione partium, & quòd non infamatus per sententiam, etiam si crimen ipsi obijciatur, non veniat arcendus à testimonio; respondetur, id verum esse de iure ciuili, *l. athletas. 4. §. calumniator. ff. de his, qui not. inf. ibi: non sufficit, calumniatum, nisi calumnia causa fuerit damnatus. & l. iustus fustium. 22. de his, qui notant. infam.* secus est de iure Canonico, cuius tanta vis est, ut afficiat etiam eos, qui de crimine saltem confessi, vel convicti sunt, ut maximè nulla inter eos processerit condemnatio. Ita respondet Felinus. *in c. testimonium. 54. ext. de testib. per text. in c. super eo. & ibi not. gl. ext. eod.* lis explicatis, descendendum est ad notabilia.

Colligetis

Colligetis itaq; primùm ex textu nostro, quod testis debeat esse integer, & omni exceptione maior, hoc est, debet vacare infamiâ, suspicione, & omni macula. *Panormit. hic. n. 4. & ibid. Ant. de Butr.* Infames enim repelluntur à testimonio, cùm infamibus portæ dignitatum patere non debeant. *l. vnic. C. de infam. lib. 12. & l. neg. famosis. 2. C. de dig. eod. lib.* Quod autem ferre testimonium sit dignitas, probatur *in c. preceptum. 21. ibi: generosa dignitatis testimonium amissuri. 32. q. 5.* Sic debet esse non suspectus, puta, de inimicitia. *c. accusatores. c. repellantur. 3. q. 5.* vel nimia familiaritate producentis, *l. 3. ff. de testib.* Sicut & immunis ab omni maculâ, hoc est, manifesto crimine debet esse, *secundùm Decium hic. notab. 3. in fin.* Et sic intelligetis vocabulum, macula, de macula non corporali, vel, quæ corpus testis deformat, sed de ea, quæ denigrat famam testis. Vitium enim corporis, famam testis non infringit. *Dec. hic. ubi sup.*

10 Circa quod etiam illud obiter observandum est, maiorem omninò requiri suspensionem, & probationem suspensionis ad repellendum testem, quàm ad recusandum iudicem, cùm facilius sit reperire aliùm iudicem, quàm invenire alios testes. *las. in l. apertissimi. 16. num. 17. C. de iur. post gloss. 2. in c. cum R. Canonicus. ubi & Innocentius. hoc notat. ext. de nov. oper. nunciat.*

11 Secundò notandum est, sententiam esse terminum exclusivum exceptionum, etiam testi obiectarum, earumque probationis, *ut hic in illis verbis: probatio criminum exhibenda est, antequam causa per sententiam terminetur, imò ante conclusionem in causa, prout testatur Abbas d. tit. numer. 3. quem sequitur ibidem Decius, per c. cum dilectis ext. de fid. instrument.* cùm, quod fit post conclusionem in causa, pro eo habeatur, ac si post sententiam factum esset. *Bartol. in l. si mater. 11. §. eandem. 4. in fin. de except. rei iudicat.* Idque de probatione exceptionis indubitatum est, ipsa autem exceptio contra testem debet opponi ante aperturam & publicationem attestatorum. *secundùm Abbatem hic. num. 3. & Decius not. 2. aut saltem fienda est protestatio. c. presentium. ibi: nisi forsan fuerit protestatus. ext. de testib.* Debetque crimen, quod obijcitur, proponi & nominari specialiter: neque sufficeret, dicere in genere, testem esse inhabilem, non expressa certa causa, *ita Decius. ubi proxime post Bartolum in l. 1. & ibi Bald. not. quest. 2. C. de testib.* De consuetudine autem quasi generali Germaniæ non proponitur exceptio contra testem ante aperturam, sed fit tantùm protestatio, quòd, si adversus quem producuntur testes, post publicationem liberum sit, contra personas, & dicta testium opponere: & inseritur illa protestatio communiter ad finem interrogatoriorum, quæ formantur ad articulos probatorios, de hoc ad vñtatam Practicam referendo.

12 Ultimò notandum ex textu nostro, quod testis de crimine convictus non punitur pœna ordinaria, sicut nec extraordinaria, sed sufficit, cum repelli à testimonio. *verb. sufficit.* Contra quod tamen videbatur stringere, quod in §. *ceterum* dicitur: convictus pœna ordinaria, mulctari non debet. Ergò videtur dicendum, quod benè extraordinaria pœna affici possit, ducto

13 argumento à contrario sensu. Sed responderetur, argumentum à contrario sensu non habere locum, quando ex eo sequitur correctio iuris, vel aliarum legum. *gl. c. unici. ext. de etat. & qual. ordin. in 6. & c. significasti. de for. compet. gloss. Clem. 1. verb. observare de sent. excom. pro quo est bonus textus. in l. 2. C. de condit. insert.* Facit & illud: sicut exceptio criminis opponatur accusatori, quasi videlicet ipse similis sit, vel maioris criminis reus, quàm accusatus, non est alterius effectus, quàm quòd accusator repellatur ab agendo.

agendo. c. super his, ext. de accusat. Ergo idem & multò magis est in teste, cum actus partium non operentur vltra eorum intentionem, l. non omnis. 19. ff. si cert. pet. His ita præmissis atque absolutis, restat, vt de forma exceptionum peremptoriarum, & quo pacto illæ deducantur in iudicium, aliquid attingamus. Et primo de exceptione litis finitæ.

F O R M A E X C E P T I O N I S V E L
T R A N S A C T I O N I S, V E L I V R I S I V R A N D I,
vel rei iudicatæ.

De hac & germanicam eius formam vide apud Chilianum Goltstein/mibi fol. 166. 167.

Coram vobis, Domine iudex, comparet Titius, & proponit breuiter, iure salubriter dispositum esse, quòd causa vel lites, trans-¹⁴ actionibus legitimis semel finitæ, etiam imperiali rescripto resuscitari non debeant. l. causas vel lites. 16. C. de transact. item rebus semel iudicatis standum esse, l. 1. C. de re iudic. item iusiurandum esse finem totius controuersie, l. 2. ff. de iureiurando, & si aliter nullus erit litium finis. l. 2. C. de re iudic. & l. fratris. 10. C. de transact. Cum autem ista controuersia, quæ nunc denuò in iudicium trahitur, per amicabilem compositionem partium, transigendo, vel iureiurando, item, per sententiam talis iudicis, quæ transiit in rem iudicatam, semel fuerit sopita, prout reus offert probationem huius sue exceptionis, in continenti, producendo instrumentum originale prædictæ transactionis, item, acta causæ, super quibus lata fuit sententia definitiua, per ea, quæ notat Bartolus in l. nam posteaquam. 9. §. 1. & l. ait prætor. 7. de iureiur. Petit ipse, ab initio actorem compelli ad recognoscendum dictum instrumentum, item, acta, & postea per vos pronunciari, reum non compelli ad contestandam litem, sed à petitione actoris definitiuè absoluedum esse, sicut se officio vestro ita absolui, cum refusione omnium expensarum, & interesse, humiliter petit. &c.

Ista forma probatur per Anton. de Butrio in c. pastoralis. n. 16. ext. de except. Quod si ad transactionem etiam stipulatio pœnalis accesserit, subiungatur in fine huius formæ: Petit reus, per vos, Domine iudex, actorem, vt qui fecit contra transactionem, condemnari ad soluendam pœnam, inter partes conuentam, & priusquam ea soluatur, reum ad respondendum libello, non teneri, l. promissus. 37. C. de transact. l. apud 4. §. Labeo 7. ff. de dol. mal. & mei, except. l. rescriptum. 10. §. 1. de pactis. Sin verò pœna fuerit promissa in transactione, cum clausula, rato manente pacto: tunc forma concludendi in hac exceptione talis erit: petit reus se absolui ab actione, contra ipsum instituta; actoremq; vt qui contra placitum fecerit, ad pœnam, sub eum euen-

tum

tum promissam, condemnari, transactione nihilominus firma manente *l. pacto conuenito. 15. & l. seq. ff. de transact.* Quod si post litem contestatam obijciantur vel hæ tres priuilegiatæ, vel aliæ peremptoriæ exceptiones, simpliciter concluditur ex parte rei, quod ipse propositam exceptionem quam offert, & testibus & instrumentis probare velit, petitq; ad hoc terminum sibi assignari, & à petitione aduersus ipsum instituta, absolui, *ut ex sequentib. formulis clarius liquebit.*

D E E X C E P T I O N E

nouationis.

15 **H**æ exceptio valde vñtata est inter mercatores. Tota enim die accidit, vt obligationes, quoquo modo, verbis, consensu, aut re contractæ, in nouationem deducantur, *l. 2. ff. de nouationibus.* dummodò de animo nouandi expresse constet inter partes *l. fin. C. eod. tit.* Estq; nihil aliud nouatio, quàm transfusio prioris debiti in nouam & aliam obligationem, prima penitus extincta & perempta, *l. 1. de nouation.* Competitque hæc exceptio primò debitoribus aduersus creditores, qui nostrum debitum scientes volentes passi sunt transfundi in alias personas, nobis videlicet liberatis: prout fit in eo, qui cum deberet Titio centum, & Seium eodem modo sibi obligatum haberet, in alijs centum, delegauit creditori debitorem suum Seium, quem si creditor acceptat, debitore videlicet in illam delegationem consentiente, & stipulanti solutionem promittente, adeò nouata est prima obligatio, vt Titius priorem debitorem amplius cum effectu conuenire non possit, quin semper ei hæc exceptio obstet, eò, quod in vicem primi, delegatus vel datus fuerit alius reus creditori. *l. delegare 11. ff. de nouat. & l. 1. C. eod.* Quæ delegatio etiam per scripturam fieri potest *l. delegare scriptura 17. ff. eod.* Sic retenta priore facti specie, cui ab initio centum debeo, si cum eodem postea nouum contractum celebrem, super mille, in quem transfunditur prior obligatio de centum, conuentus ex primo autochiro, tutus ero contra exigentem exceptione nouationis, cum prior obligatio fuerit penitus extincta, & translata in posteriorem. *d. l. 1. ff. de nouat.* Nouatione siquidem semel legitimè facta, & hypothecæ liberantur, & pignora & vsuræ cessant. *l. nouatione. 18. eod. tit.* Competit hæc exceptio etiam fideiussoribus, qui pro principali debitore fidem suam interposuerunt. Si enim postea nouus contractus, nouata videlicet & cassata prima obligatione ineatur inter principales, non adhibitis, nec consentientibus fideiussoribus, eos per talem nouationem plenam securitatem & liberationem impetrare non ambigitur. *l. nouatione 4. C. de fideiussor. l. 1. C. etiam ob chirog. pec. pign. retin. & l. solutione. 23. ff. de solutionib.*

16 De forma libellandi super exceptione nouationis, aut alia peremptoria, proponenda cum ipsa litis contestatione affirmatiua, nunc subiiciemus. &c.

Reposit reus breuiter, animo litem affirmatiuè contestandi. Quantumuis non neget se fuisse debitorem Titij in centum, ex obligatione producta per actorem in iudicium; tamen nunc non est, cum hac obligatio

obligatio semel fuerit novata, ex quo actor sciens volensque passus est, sibi delegari Seium, qui pro reo promisit stipulanti solutionem, quam & creditor, hodiernus videlicet actor, acceptavit, Hat sich mit diesen hundert Sölden auff den Seium, als den debitorem primi debitoris, gutwillig weisen lassen / wie denn an stat dieses Beflagten / Seius solche hundert Sölden dem itzigen Klägern wircklichen zureichen / vnd zu zustellen / gelobet / vnd versprochen / Kläger auch solche Gelobung vnd Versprechung von ihm / beliebet vnd angenommen / vnd die gantze Schuld auff Seium alleine gesehen. Sicut itaq; solutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio. Inst. qu. mo. toll. oblig. l. inductum. 22. C. de solut. ita, cum novatio etiam solutionis species sit, l. soluendo. 39. ff. de neg. gest. l. si debitor tuus. 91. de solut. eamq; novationis exceptionem reus paratus sit docere, ideò super probatione huius exceptionis se admitti, eaq; probata à petitione actoris absolvi petit, cum refusione &c. Eodemque modo fideiussor illam exceptionem novationis proponet in iudicio, contestando litem affirmatiuè. Verum quidem est, domine iudex, quòd reus ante hoc tempus fidem suam astrinxit Titio, pro Seio, promittendo videlicet, quod in euentum non factæ solutionis per principalem, ipsemet de suo satisfactorius sit creditori. Quia autem postea, lapso videlicet solutionis termino, prior obligatio semel novata & extincta est, in eo, quod creditor principali prorogavit solutionis terminum, nouum penitus cum debitore contractum, ineundo, in scio presente reo, & sic fideiussor esse desijt, cum posteriori obligationi non accesserit, neq; consenserit. Ideò petit reus, definitiuè pronunciari, quòd ipse meritò absoluatür à petitione actoris, sicut se ita absolui, & actorem ad refusionem expensarum, super hac lite factarum, salua tamen moderatione vestra, tanquam iudicis, condemnari petit.

Hæc forma excipiendi probatur textibus in *l. novatione 4. C. de fideiussoribus* & *l. novatione 18. ff. de nouat.* Idemque per omnia sentiendum est de hac exceptione, quando proponitur post litem contestationem negatiuè factam: nego me fideiussorio nomine teneri Titio pro Seio. Et quatenus actor hoc probauerit, obijcio exceptionem novationis, deducendo videlicet libellum exceptionis, prout ex forma & modo præscripto videre est.

FORMA

FORMA LIBELLANDI SUPER EXCE

ptione compensationis, ante litis contestationem proposita.

18 Præmissis præmittendis. Proponit reus breuiter, iure salubriter cautum esse, quod pecunia nobis inuicem à creditore debita, cum ijs, quas nos ipsis debemus, compensentur. l. 2. C. de compensat. Et sic ipso iure pro solutis habeantur. l. 4. C. cod. tit. Posito autem, non tamen concessio, extra animum litem contestandi loquendo (de quo reus protestatur) quod ipse foret obligatus creditori in centum, virtute chirographi producti in iudicio per actorem, quod tamen ipse nondum recognouit, nihilominus illud etiam indubitatum est, quod ex causa mutui vel alterius contractus actor vicissim obligatus sit ipsi reo, prout reus offert hanc suam exceptionem compensationis in continenti, Et absque omnibus moratorijs ambagibus per instrumentum fide dignum probare. Cumque nostra intersit, potius non soluere, quam solutum repetere. l. ideo 2. ff. de compensat. petit reus, prædicta centum, quæ in iudicium deduxit actor, propter appositam exceptionem compensationis, de eadem quantitate, pro solutis haberi, nec teneri reum ad respondendum libello, sed à petitione aduersarij cum refusione expensarum, Et omnis interesse definitiue absolui.

Hæc forma libellandi probatur textu. l. fin. C. de compensat. iuncto. c. 1. de litis contest. in 6. Porro si debitum actoris liquidum sit, e contra autem vicissitudinarium debitum, in quo reus præten dit, se obligatum habere actorem, per eundem replicando negetur, reusque paratas, aut in promptu probationes non habeat, ita, ut dicta exceptio altiore m indaginem requirat, non auditur cum sua exceptione reus ante litem contestatam, ex quo satis indignum foret, ex parte rei, quasi iam conuicti per confessionem ipsius saltem tacitam, opponi compensationem longioris explorationis, certo & indubitato debito agentis, & moratorijs ambagibus spem condemnationis excludi. d. l. fin. C. de compensat. Itaque isto casu reus condemnatur, si iudicialiter actum sit, per interlocutum iudicis, ad contestandam litem, reseruata ipsi propositione & probatione dictæ exceptionis de compensatione post litem contestatam, iuxta ea, quæ traduntur in c. 2. de litis contestat. in 6. Aut si summarie processam fuerit ad executionem, reseruato iure reconuentionis, ipsi reo post executionem proponendæ, aduersus hodiernum actorem. Ita intelligenda est d. l. final. quod videlicet loquatur de exceptione compensationis illiquida, quæ vel opponitur ante litem contestatam ad impediendum liris ingressum, & vltiorem processum. iuxta c. 2. ext. de lit. contest. in 6. vel saltem post conclusum in causa, contra ea, quæ notantur in l. peremptorias 2. C. sentent. rescin. non poss. Aut etiam in terminis executionis paratæ,

parata, ut tunc non habeat locum, quando altiore indagine requirit, sed proceditur contra convictum & confessum, ad condemnationem, reservato videlicet ipsi beneficio compensationis in aliud iudicium. *d. l. fin.* Non autem sic est accipienda decisio legis, quasi videlicet post litem contestatam reus non audiat, cum exceptione compensationis, quam intendit probare testibus, vel alio modo, quia hoc esset contra omnia iura mundi, determinantia, quod exceptiones peremptoriae non tantum proponi, sed & quomodo cumque probari possint, post litem contestatam. *l. siquidem 9. C. de except. l. exceptionem 9. C. de probat. c. 1. & 2. de litis contestat. in 6.* imò fatuus est reus, & præproperè agit, qui procedit ad probationem peremptoriae, priusquam intentio actoris plenè fuerit probata, cum eo ipso sit in terminis absolutionis, quod actor nihil dum probavit. *l. qui accusare 4. C. de edend.* Obijcitur itaque post litem contestationem hæc exceptio compensationis in sequenti forma. Negat initio reus, quod sit debitor agentis, & casu, quod istud doceatur, obijcit exceptionem compensationis, de qua & (probara tamen de nunc intentione agentis) fidem facere iudici intendit, quod videlicet actor in simili quantitate vicissim obligatus sit reo. Ideò petit, unum debitum alio compensari, & se à petitione actoris definitivè absolvi. Et hæc quidem secundum ius commune, carent omni dubio, quod & reconventiones, & mutuas petitiones admittit, vel statim post exordium causæ, & ante litem contestationem, aut saltem paulò post. *auth. & consequenter. C. de sentent. & interloc. om. iud. Bartol. in §. illud quoque. num. 8. auth. de exhib. reis. & Panormitanus cap. 1. num. 12. & c. 2. ubi omnes Canonistæ notant. ext. de mut. petit.* De iure tamen Saxonico reconventio, durante adhuc actione primitus instituta, sublata est, tam in civilibus, quam in criminalibus. *Landrecht. lib. 3. art. 12. Weichbild. art. 18.* adeò etiam, ut duobus simul & semel proponentibus suas actiones, locus sit gratificationi iudicis, *per text. lib. 1. Landrecht. §. Klagen sie zugleich. art. 61.* Unde, quia compensatio dicitur quædam quasi reconventio, secundum Baldum, *in l. fin. C. de compensat. & Bartol. in extrauag. ad rep. verb. summarie. num. 27.* asserit reus, actorem ipsi vicissim debere: ideoque cum eius interfit, potius non soluere, quam solum repetere. *l. ideò. 2. de compensat.* obijcit actori hanc exceptionem compensationis, utque magis sapit reconventionem, quam exceptionem, ius Saxonicum eam non admittit, prout est additio marginalis *ad gloss. d. art. 12. lib. 3. num. 3.* ubi traditur istum articulum ad vnguem observari, & tollere materiam compensationis, alioquin saluberrimam, quod ibidem etiam attestatur Zobelius, *in addit. ad text. germ. litera E.* Licet ibidem in præcedenti litera D. tenuerit totum contrarium. In foro itaque imperij observetur prior conclusio, maxime si reus vicissim de eadem quantitate obligatum habet actorem. *l. si constat. 4. C. de compensat.* Tunc enim nihil prohibet, ista exceptione uti, quantumvis altiore indagine requirat, ad instar aliarum peremptoriarum. *d. l. siquidem.* Quod si fortè reus plus debeat actori, quam ab hoc illi vicissim debeat, prout crebro contingit, proponatur ex parte rei breviter: Aequitatem naturalem non minus atque leges salubriter suadere, quod actor, cui obstat exceptio compensationis, tantò minus consequatur à reo, quanto constabit huic vicissim deberi per actorem, alioquin ipsum in dolo fore, qui accipiat id, quod statim restituere oportebit. *l. dolo facit 8. ff. de dol. mal. & met. except.* & aliàs dicitur, omnes moratorias ambages in iudicijs ressecandas esse. *l. fin. C. de compens.* Quantumvis enim reus libenter recognoscat instrumen-

instrumentum productum in iudicio per actorem, & debitum de centum florenis in eo contentum : tamen nihil dubitat reus, quin eodem modo fateatur actor, se vicissim obligatum esse reo conuento, in quinquaginta florenis, ex contractu emtionis vel simili virtute autochiri, quod in continenti hic producit, & ab actore recognosci petit. Cum itaque reus paratus sit, facta compensatione de prædictis quinquaginta residuam quantitatem, & quidem in numerata atque præsentī pecunia soluere actori, ideo petit reus, se à petitione agentis definitivè absolui, addendo consuetas clausulas, quæ ex formula primæ exceptionis repetendæ sunt. Quod si actor recusat accipere oblatam quantitatem, & pati compensationem super altera medietate, ad hoc, ut processus legitimarum usurarum ex mora inhibeat, & evitetur non tantum in expensis condemnatio, sed reus recuperet sumtus litis deinceps temerè per actorem ipsi motæ. *argumento l. eum, quem temerè. 79. ff. de iudic. & l. sancimus. 15. C. eod. tit.* cautela est, duplicando ulterius proponere: Reus repetendo priora, adhuc urget suam exceptionem, tanquam liquidam, & denuò offert actori residuam quantitatem, quam si accipere porro recusat, deponit reus prædictam quantitatem quinquaginta florenorum, in tali & tali sacco obsignatorum, penes vos, Domine iudex, in loco aliquo publico & securo custodiendam, petendo ulterius, vestra sententia declarari compensationem tam expeditam & liquidam, de alijs quinquaginta, ab actore minus iustè repudiatam fuisse, & reum hac depositione residui non aliter atque solutione iure facta ab omni impetitione actoris meritò absolvendum esse, quemadmodum etiam se ita absolui petit, actore ad perpetuum silentium, & expensas totius litis condemnato, implorando super hoc &c. Probat hęc forma *per d. l. fin. C. de compensat. iunctis quæ habentur in l. acceptam. 19. C. de usur. & l. obsignatione. 6. C. de solut. & l. qui mutuam. 56. §. 1. ff. mandati.*

F O R M A E X C E P T I O N I S

Senatusconsulti Velleiani.

23 *Proponit reus breviter, legibus præclarè sancitum, esse, ne fœmina pro viris, vel alijs fidem suam interponendo obligentur, aut si omninò ipsas obligari contingat, quod tamen mulieribus, contra tales creditores succurratur ex beneficio SC. Velleiani. l. 1. & pertot. ff. & C. ad SC. Velleianum. Etiam si itaq; rea non diffiteatur, se ad instantiam talis debitoris intercessisse, & fidem suam astrinxisse creditori, de soluendis ex proprio matrimonio centum, in euentum moræ debitoris : tamen, quia ex imbecillitate iudicij, & sexus fœminei, lapsa fuerit, neq; sine magno periculo & detrimento rei sue familiaris de prænominata summa creditori satisfacere valet : ideo petit, vestra sententia declarari, quod rea non teneatur soluere, sed veniat meritò beneficio superius facti SC. absolvenda.*

Hæc formula probatur per notata Bartoli, in l. cum quis. 10. C. de iur. & facti igno. & tot. tit. ff. ad SC. Velleian. Adeoque isto casu fertur sententia absolutoria, pro muliere, & restituitur creditori actio in veterem debitorem, & alios confideiussores. per l. si mulier contra 14. ff. eod. Quod idem etiam de forma exceptionis Macedoniani, mutatis tantum mutandis, tenendum est: ita, ut in maiori propositione adducatur, ex tali contractu non dari creditoribus, sed denegari aduersus debitores, etiam post mortem parentum, actionem vel petitionem. l. 1. ff. ad SC. Macedon.

FORMA LIBELLI SUPER EXCEPTIONE

non numeratæ pecuniæ, item, non adimpleti contractus, &c.

Proponit reus breuiter, cautionem ab actore in iudicio productam, in qua continetur, quod ipse sit debitor Seij ex mutuo in centum, suam quidem esse, seq. & chirographum & sigillum suum in ea recognoscere: sed dicit, excipiendo, illud autochirum à se spe futura numerationis, quæ tamen secuta non fuit, conscriptum esse. Cumq. & legibus, & iuri natura sit contrarium, quem ad solutionem talis mutui, quod re interueniente contrahitur, Reus autem in rei veritate non accepit, compelli, per gloss. & tot. tit. Inst. de liter oblig. & notat Salicetus in l. si ex cautione. 3. C. de non numer. pecun. Ideo &, quia hæc exceptio intra tempus privilegij infra biennium opponitur, petit reus, se absolui ab actione aduersus ipsum instituta, aut saltem actorem teneri, ad probandam actualem numerationem huius pecuniæ, quæ in contractum deducta fuit. Vel inuerso hoc ordine, petat reus ab initio, & ante omnia compelli creditorem, vel agentem, ad probandam actualem numerationem pecuniæ, quam asserit reo esse numeratam, vel creditam: & si hoc doceri non possit, reum absolui à petitione aduersus ipsum in iudicio deducta.

Utraq. forma probatur. l. 1. l. 3. l. si quasi. 7. l. cum ultra. 9. & l. in contractibus. 14. C. de non num. pec. Cui non dissimilis est etiam exceptio non adimpleti per actorem contractus. Quotiescunque enim agens ex sua parte nondum satisfecit placitis vel conuentis inter contrahentes, toties hac exceptione repellitur. l. ex placito. 3. C. de rerum permutat. l. si pecuniā. 5. ff. de condict. ca. dat. ca. non sec. item exceptio rei venditæ, & non traditæ, quæ opponitur agenti ex vendito ad consequendum precium: sicut & e contra exceptio non soluti precij, quæ opponitur agenti ex emto, ad consequendum merces, vel aliam rem venditam. l. Iulianus 13. §. offerri. 8. de act. emt. l. 2. §. 1. l. qui pendentem 25. & l. bona fides non patitur. 50. eo. tit. item exceptio pecuniæ non solutæ, quæ proponitur à creditore aduersus debitorem, agentem pignoratitia actione. l. si rem alienam. 9. §. omnis 3. de pignor. act. l. 1. C. de luit. pignor. l. qui pignori

pignori. 19. ff. de pignorib. item exceptio non seruata legis conductionis. l. si conductionis. 6. C. locati. l. ex conducto. 15. in princ. & l. si in lege 24. §. colonus. 4. ff. eod. puta, si locator agat ad solutionem pensionis, reus autem excipiat, quod actor possessionem vacuum vel liberam non tradiderit, & sic reo uti frui non licuerit l. si quis domum 9. in princ. ff. locat. Eademq; exceptio non seruata conuentionis inter partes competit & socio agenti pro diuisione lucti, qui tamen ipse nullum damnum participare intendit. l. si non fuerit. 29. ff. pro socio. Eiusdem farinae est & exceptio non soluti canonis triennalis, quæ opponitur à domino rei emphyteutico, qui agentem fortè repulit à possessione fundi emphyteutici, l. 2. C. de iure emphyt. Deinde, & ut summam comprehendam omnia, semper & ubique competit exceptio non seruata legis contractus, aduersus agentem, quotiescunque is vel in totum, vel pro parte non satisfecit placitis, de quibus inter contrahentes conuenit. l. 2. C. de pact. inter emt. & vendit. l. 1. & tot. tit. ff. de lege comm. ff. l. 1. & per totum, de in diem additione. Ne tamen erretis, sciendum est, has exceptiones, ut maximè concordant cum exceptione non numerata pecuniæ, non tamen eodem priuilegio, atque hanc, munitas esse. Sicut enim in mutuo allegans negatiuam non numerationis, non oneratur probatione, sed transfert onus probandi in aduersarium. l. si ex cautione 3. l. in contractib. 14. C. de non numer. pecun. Ita in alijs contractibus, quam mutui, siue nominatis, siue innominatis, allegans exceptionem non adimpleti contractus, rei venditæ non traditæ, non soluti precij, non solutæ pecuniæ, pro pignore, cuius restitutio petitur, non traditæ vacuæ possessionis, non seruata conuentionis, vel legis contractus, non soluti canonis, & similibus, excipiens, propter suam confessionem positam in instrumento, sibi præiudicat, & contra ipsum militat præsumtio iuris. l. Publica. 26. §. si ff. de positi. & l. generaliter. 13. C. de non num. pec. adeoque tenetur ipsemet, qui allegat exceptionem, eam probare. Felin. in c. si cautio. n. 54. ext. de fia. instrum. Et ita tenuit Baldus in l. in contractib. 14. C. de non numerat. pec. ubi subdit ipse, quod ideo fit speciale in mutuo, cum homines faciles sint ad confitendum propter necessitatem. Vnde in libello posteriorum exceptionum debet reus offerre probationem suæ exceptionis statim cum ipsa litis contestatione, prout in præcedentibus formis dictum est.

D E E X C E P T I O N E

Simulationis.

25

Imulatio quoque una est ex peremptorijs exceptionibus, quando alterius circumueniendi causa aliud agitur, aliud simulatur. l. 1. & per totum. C. plus ualere, quod agitur. quod sæpè etiam absque dolo malo fieri potest, licet plerumque animus fraudandi interuenire soleat. l. 1. §. dolum. ff. de dol. mal. Exemplum simulationis absque dolo malo habetur in Salomone, qui simulabat, velle infantulum, super quo controuertebatur inter duas mulieres, occidere, cum tamen ipse reuera hoc non ageret. c. aduerte. ext. de presumt. Exemplum simulationis cum dolo, si quis cum sciret se habere creditores, & bona sua solutioni non sufficere, coniunctæ alicui personæ donat certa prædia; & ne rescindatur alienatio, vel donatio, instrumentum desuper conficit, quasi videlicet accipiens per titulum emtionis ea acquisiisset. l. emti fides 9. in fin. C. de contrah. emt. Quod si ista prædia postea coeperint per creditores auocari, mediante reuocatoria actione. iuxta §. item si quis. Inst. de action. & possessor

alleget titulum emtionis, actor potest replicare de simulatione, & dolo. *Inst. in d. §. item si quis. nu. 9. & 10.* Idemque est, si locus suo genero mutuo det pecuniam, generique scribat simulatam pactionis formulam, quasi videlicet titulo dotis eam pecuniam in generum contulerit, argumento *l. Lucius Titius cum haberet 27. ff. de positi.* Sic quando inter contrahentes celebratur contractus pignoris, ita, ut creditor mutuaret Titio centum florenos, pro quibus ei hypothecauit certum fundum, loco interusurij, instrumentum tamen de emtione conficiatur. *l. emtione 3. C. plus valere, quod agitur. & d. c. ad nostram* Exemplum formulæ exceptionis super simulato contractu emtionis, ubi tamen reuera pignoris tantum obligatio interuenit, proposuisse sufficiat. *ex u. c. ad nostram.* Pro cuius exempli declaratione præmitto breuiter: quantumvis iure ciuili rerum dominia transferantur traditione. *l. traditionibus. 20. C. de pact. §. traditionem. Inst. de rerum diuisione,* tamen secus est de iure Saxónico, cuius virtute non sufficit traditio priuati, nisi venditor aut donator illam traditionem faciat coram iudice, abdicando videlicet à se possessionem & eam transferendo in actorem, antequam enim istud fiat, dominium rei semper manet in bonis alienantis. *textus est clarus. Weichbild. art. 20. & art. 60.* licet enim consensus iudicis ad substantiam alienationis non sit necessarius; *Landrecht. lib. 1. art. 34. ibi: Ohne des Richters vrlaub.* tamen dominium aliter non transfertur, *Es werde denn die Gabe oder Rauff für Gerichte/oder den Lehenherren bestetiget. Landrecht. lib. 2. art. 30.* Et sic generaliter quicumque per donationem, stipulationem, aut venditionem, dominium rei suæ in alium deuoluere intendit, debet ius suum in accipientem transportare, coram iudice. *Vnd soll alda verzücht vnd aufflösung thun. gl. 1. art. 34. & gl. lib. 3. art. 3. §. Mit also gethanen. nu. 7. circa fin. & ibid. nu. 6. in illis verbis: Bisß die Vfflassung vor Gerichte nicht geschehen/so ist dein Veroffenffer zugewehren nicht schuldig/sondern bleibet das Gut sein / & facit ad hoc textus Lehenrecht. c. 25. §. Sol man aber. & concordat additio latina, litera E, & litera L. ad textum german. lib. 1. art. 9.*

FORMA EXCEPTIONIS, SVPER SIMVLATA

emtione, quando videlicet deventor rei virtute iuris Saxo-
nici agit aduersus dominum, ut abdicet à se possessio-
nem, & rem iudicialiter transcribi
faciat actori.

Proponit reus breuiter, iure cautum esse, plus valere, quod agitur, quam quod simulatè concipitur. *Etsi autem non it inficias reus, quod ipse ante paucos annos eguit pecunia, eamque mutuam rogauit à Titio, quam ab eo in summa mille florenorum accepit, eique pro maiori securitate oppignorauit pradium suum Sempronianum, quod à tali tempore actor semper tenuit, & adhuc tenet: tamen cum nunc petat, ut reus illius fundi, tanquam per titulum emtionis in actorem translatus, possessionem à se abdicet, illamque iudicialiter transcribi faciat actori, proque sua intentione alleget instrumentum emtionis, quod ipse iudicialiter hic coram vobis produxit: Item, traditionem reus constanter*

constanter negat, narrata, prout narrantur per actorem, petitaq; prout petuntur, & in vim peremptoria obijcit, quod reuera nullus emtionis, sed tantum pignoris contractus inter partes celebratus, & maioris securitatis nomine, possessio huius fundi creditori tradita sit, quò minus diffideret de solutione facienda per reum. Actor autem sui lucri, & circumueniendi rei causa pro contractus pignoris in continenti concepit instrumentum, super emtione, persuadens reo, etiamsi hoc non diceretur in scriptura: tamen fore, ut, quocumq; tempore ipsi restitueretur pecunia, debitor reciperet suum fundum, & hoc offert probare. Cum itaq; dolus suus nemini prodesse debeat, l. ne ex dolo. ff. de dol. mal. & alias dicatur, contractus recipere interpretationem secundum intentionem agentium, l. non omnis. 19. si cert. pet. ideo ab initio petit reus vestra tanquam iudicis sententia declarari, nullis contractus emtionis, sed reuera pignoratitium intercessisse: adeoque rem à petitione actoris definitiue absolui debere, una cum refusione expensarum, & omnis interesse. Et quia contractus pignoratitij natura est, fructus perceptos ex pignore minuere sortem ipso iure, ipseq; per tot annos usus & fructus fuit fundo, ita, ut fructus percepti sortem, si non superant, saltem exaquent. Ideo petit Tuum compelli ad restitutionem pignoris, nullo refuso precio.

Maiores propositio probatur per tit. C. plus valere. Conclusio per c. ad nostram. ext. de emt. & vendit. Quod autem in hac formula subijcitur, quo pacto reus offert probare, quatenus contractus inter partes fuerit celebratus id inde est, quod pro instrumento prælumatur, donec contrarium probetur. *auth. de instr. caus. & sit. c. 1. & 2. & per totum. ext. de fide instrument* Et sanè in omnibus libellis, siue actionum, siue exceptionum, minor propositio, quæ factum recitat, nisi confesseretur ab aduersario, semper indiget probatione eius, qui dicit. l. ei incumbit. 2. de probat. Quod autem dicitur in libello, in continenti, subiectum fuisse instrumento aliud contractus nomen, id ea ratione ponitur, quia, si contractus conscriptus fuisset, post aliquod interval- lum temporis, quando videlicet partes discessissent ad alium actum, lex præsumat, etiam sine simulatione, recessum fuisse à priore contractu, cum pacta nouissima attendantur. l. cum in plures. 60. §. locutor hordei. 6. ff. locati l. pacta nouissima. 12. C. de pactis. & notat Bartolus in l. non solum. 8. §. morte. 6. n. 17. de nou. oper. nunciat. Tertia clausula, qua mediante, petitur, contractum declarari pignoratitium, non aurem emtium, apponitur propter effectum exceptionis super simulatione, reiecto enim contractu fictitio vel simulato, manet ille, qui verè intercessit, acquiriturque ex eo, quod solet & potest acquiri. l. emti fides. 9. C. de contrah. emt. Ultima clausula, de restituendo pignore absque refusione precij, & computandis fructibus in sortem, etiam sapiat aliquo modo naturam reconuentionis: tamen in hac ipsa facti specie vidi

practicari, & super ea pronunciarī, idque propter connexitatem causæ. *arg. l. nulli. 10. C. de iudicijs.* & quia per probationem aduersus instrumentum euidenter iudici apparebat, de non iure actoris. & vicissim de iure rei. *arg. l. illicitas 6. §. veritas. 1. de offic. presid.* ideo pro amputandis vltioribus litium sumtibus, admittitur dicta cumulatio. *argument. Clement. dispendiosam de iud. & c. ut si eam litibus. ext. de adi. & contum.* Quod autem fructus percepti ex pignore computentur in sortem, habentur textus expressi. *in l. 1. & 2. C. de pignor. action. l. 1. C. de distract. pig. & c. ille vos. de pig. ext.* Et tantum de exceptione simulationis, vbi pro vno contractu inter partes celebrato alius subiicitur, dixisse sufficiat. Porro, quia sapè reuera nullus omnino contractus initur inter partes, neque earum intentio est, vt vel dominium rei vel possessio transeat, in accipientem, sed simulatus tantum contractus interuenit, alterius & tertij respectu, puta, si quis metuens tyrannidem magistratus inhiantis ipsius bonis, omnia bona sua vendat, aut donet alicui, instrumentumque venditionis, aut donationis licet simulatum de super confici curet: forma exceptionis paulò aliter est concipienda.

F O R M A E X C E P T I O N I S S V P E R C O N -
tractu in totum simulato, vbi nullus prorsus con-
tractus interuenit.

Proponit reus breuiter, iure cautum esse, quod simulatio nullum prorsus habeat effectum, sed reddat nudum, imaginarium, & nullius momenti negotium. Quantumvis autem non neget reus, instrumentum venditionis vel donationis productum ab actore, cuius ratione sibi de evictione per rem cauere petit; tamen excipit peremptorie, quod ipse metu maioris mali, quia magistratus ipsi iniquus, de facto, voluit occupare bona eius, quorum recuperatio ipsi, tanquam humili persone aduersus prepotentem Principem fuisset impossibilis, aut saltem valde difficilis, ideo transscripsit hac bona agenti per titulum donationis vel venditionis, hoc tamen expresse agens & intendens, quod nihil iuris ex ista translatione accipienti conferretur, sed quocumque tempore ad instantiam rei, predicta bona cum omnibus fructibus perceptis ad eum redirent. Cuius rei etiam, si omnino necessarium sit, reus probationem offert. Quia itaque contra bonam fidem est, nullo intercedente pretio, nullo contractu legitimo interueniente, bona sua de facto vltius dezeri, & ipsum insuper compelli ad prestandum evictionem: Ideo petit reus per vestram sententiam, domine iudex, declarari, contractum in speciem factum, pro nullo haberi, & se a petitione actoris absolui,

absolui, cum refusione expensarum, & omnis interesse: insuper actorem condemnari ad restituendum omnia bona, qua per imaginariam venditionem a reo accepit.

- 35 Maior propositio in hac forma exceptionis, quod videlicet nuda & imaginaria venditio pro non facta habeatur, probatur per *l. nuda. 59. ff. de contr. emt.* Contractus siquidem imaginarij iuris vinculum non obtinent, cum fides facti simulatur, non intercedente veritate. *l. contractus. 54. de actio. & oblig. & l. simulata. 30. de ritu nupt.* Adeoq; ex tali actu simulato nullum ius vel reale vel personale transfertur in accipientem, *l. emtor. 12. de aq. plu. arc.* imò, nec quidem possessio, quantumvis aduersarius rem detineat. Si quidem enim ipse contractus est simulatus, ita traditio quoque possessionis simulata intelligitur. *Bart. d. l. emtor. n. 3. per l. cum propria. 5. C. si quis alteri vel sibi.* Cætera circa hanc formam probantur per superius adducta.

FORMA EXCEPTIONIS, doli mali.

- 36 Proponit reus breuiter, iure cautum esse, ne cui dolus suus per occasionem iuris civilis, contra naturalem aequitatem profuit. *Etsi autem non neget reus, instrumentum obligationis exhibitum iudici ab actore, quo mediante, promisit actori soluere mille sub proximum mercatum Lipsicum: tamen hoc quoq; non potest ire inficias actor, quod videlicet ipsum dolo ad conscribendam cautionem introduxit persuadens ipsi, quasi idem pro reo Francofurti eius creditoribus mille ducatos exposuisset. Quia autem nunc in rei veritate comperit, ne obulum quidem per actorem pro reo solutum, & sic creditoribus suis satisfactum non esse: ideo petit reus, vestra sententia declarari, actorem contra ius & bonam fidem experiri: adeoq; reum ab istius iniusta persecutione merito absolui, & insuper condemnari actorem, ad restituendam cautionem, quam a reo indebitè extorsit.*

- 37 Maior propositio in hac forma probatur, per *l. 1. & 2. §. 1. ibi: si quid dolo malo factum est. de except. dol.* Minor est caput Gorgonis: eius probatio ei incumbit, qui hac exceptione utitur, *l. 2. de exceptio. tit. gener.* Cuius rei est & alia ratio, quia dolus tanquam delictum in actore non præsumitur, nisi probetur. *l. merito. 51. pro socio.* Quia autem dolus consistit in animo, & directò probari non potest. *l. dolum 6. C. de dol. mal.* Idcò fides iudici de eo facienda est per indicia, deducendo videlicet, & narrando certas circumstantias, & qualitatem facti, eius videlicet, quod actor fecit, vel dixit, ut ita iudex moueatur ad credendum, non spontè, sed dolo aduersarij inductum reum ad talem cautionem scribendam processisse. *l. si procuratorem. 8. §. quod & 8. vers. igitur, si ignorauerunt. & §. dolo autem 9. & l. dolus est. 44. ff. mandati.* Ultima clausula in conclusione probatur per *l. si ex cautione 3. C. de non num. pec.*

Huic

Huic exceptioni affinis est etiam erroris exceptio. Ideoque forma libelli per omnia respondet huic formulæ, modò traditæ, dum tamen in locis convenientibus pro vocabulo, doli, dictio erroris ponatur. Huic formulæ non dissimilis est violentiæ, item, metus exceptio, cum prætor metu facta rata habere nolit. *l. 1. ff. quod met. ca.*

FORMA EXCEPTIONIS SUPER
metu & violentia.

Proponit reus breuiter, legibus salubriter ordinatum esse, quod contractus vi metusve gesti rescindantur per exceptionem, violentiæ, item metus. 38 Et si autem reus fateatur, istam cautionem à se expositam actori, cuius hic copiam produxit coram iudice: tamen, quia per violentiam actoris oppressus, quem ipse solus repellere non potuit, periclitabatur de vita, actorq; cum suis socijs minitabantur reo mortem, nisi ad libitum ipsorum eis cautionem conscriberet: Ideo tali metu, tanquam iustissimo, & qui in hominem quemcunq; etiam constantissimum cadere potest, cautionem illam quantumvis indebitè exposuit. Consensui autem nihil tam est contrarium, quam violentia, quæ voluntati etiam repugnantem necessitatem imponit. Ideo petit reus actori rem cum sua petitione non audiri, sed reum ab ea cum refusione expensarum absolui, actoremq; sibi condemnari ad reddendam cautionem, quam nullo iure penes se detinet.

Maiores propositio iuris est, & probatur in *l. 1. quod met. ca. l. metum autem. 9. ff. eod.* Minor probatione indiget. Exordium conclusionis est recapitulatio maioris propositionis, & probatur in *d. l. 1. versic. 1.* Ultima clausula in conclusione posita, probatur per notata Saliceti, & Dd. in *l. si ex cautione 3. C. de non num. pec.*

FORMA LIBELLISUPER EXCEPTIONE
nullitatis, exceptione falsi, non factæ citationis, litis non
contestatæ, vel aliter resultantis. &c.

P. P. Proponit reus breuiter, dicendo, processum aut 39
actum, nulliter vel invalide celebratum, non mereri aliquam executionem vel effectum: Etiam si itaq; per talem iudicem N. N. & tali & tali die fuerit lata sententia aduersus reum, super qua etiam mandata fuit executio: tamen cum lite nondum contestata, item, super depositionibus testium non iuratis, reo ad nullum actum iudiciale citato, item ex falsis instrumentis, sententia prolata

prolata fuerit, contra iuris ordinem, merito nullius momenti est censenda. Ideoque petit reus, totum processum & omnia ex eo subsequuta per vestram sententiam annullari, & executione posthabita, secundum iuris ordinem procedi, & casu, quo reiecta hac exceptione nullitatis, ad executionem progrediemini, reus pro nunc, ut & ex tunc, ab hac vestra executione, tanquam gravatus appellat.

Maiores propositio in hac formula probatur per textum l. prolatam. 4. C. de sentent. & interloc. om. iud. l. 1. & per totum. C. si a non compet. iud. Clem. pastoralis. de re iudic. l. 1. ac per totum. C. quan. prou. non est nec. & tot. tit. ff. qua appell. sine. & c. Minor propositio, quod, lite non contestata, ad sententiam definitivam fuerit processum, probatur per acta, iuncta iuris dispositione in c. 1. ut lit. non contest. Sic, quod defectus citationis in casu proposito invalidat processum, probatur per acta, iunctis, quæ dicuntur. in l. de unoquoq. 47. ff. de re iudic. & d. Clem. pastoralis. hic defectus iuramenti vitiat depositionem testis, & quicquid ex eo est subsecutum, non aliter atque sententia, quæ sententia vitatur lata super falsis instrumentis, vel depositionibus, idque probatur per acta, iunctis quæ notantur in l. iururandi 9. C. de testib. l. 1. & per tot. C. si ex fals. instrum. Conclusio de declarando processum nullum, & quicquid ex tali nullitate fuerit subsecutum, & supersedere ab executione, probatur in l. 4. §. condemnatum. de re iudic. per illum text. & d. Clem. pastoralis. §. nos tam. ibi: processus omnes declaramus fuisse & esse irritos ac inanes, nullumq. debuisse vel debere sortiri effectum. Ac idem est textus in c. in nostra. in fin. ibi: imitandum duximus. ext. de procurat. c. cum contingat. ibi: irritum nuncietis. de offic. delegati. c. ad audientiam. c. constitutus. c. dilecti. & c. cum causam de appellat. Ultima clausula, quod videlicet in eventum, si, non obstante exceptione nullitatis, (est clausula valde utilis) iudex procedat ad executionem, potest pars etiam remedio appellationis, tanquam communi auxilio, vti, ut testatur Vantius in suo tractatu nullitatis, in questione, quid sit nullitas, & unde dicatur? nu. 8. per l. 3. §. falsus ff. rem ratam haberi. & fac. l. 1. & 2. C. quando prouoc. non est necesse.

41 **Q**uia autem superius tactum fuit, an & quæ exceptiones possint opponi executioni, tanquam ultimo actui iudiciali, restat pro complemento huius materię, ut breuiter explicemus, si forte processus inchoetur ab executione, ita, ut nulla præcesserit cognitio causę legitima & ordinaria, an videlicet isto casu opponi valeat exceptio, siue peremptoria, siue alia.

Quæ tamen quæstio cum fuisse pro & contra disputata sit part. 4. c. 1. in pr. §. de process. exec. inde petatur.

Atq. hæc sunt, quæ autor de hac materia publice prælegit.

AD TITVLVM DECRETAL. EXTRA
**DE PRÆSCRIP-
 TIONIBVS.**

Ad Rubricam tituli.

1. Continuatio.	12. Causa materialis.
2. Definitio præscriptionis, eiusq. ex-
plicatio.	13. Causa finalis.
3. Præscriptio est exceptio.	14. An præscriptio sit contra natu-
ram? non. num. 16.
4. Diuisio præscriptionis.	15. Arbitrarius datus ad iudicandum
secundum equitatem, debet re-
curre exceptionem præscripti-
onis, declaratur. num. 18.
5. Causa efficiens præscriptionis.	17. Declaratio §. habeat. Novell.
ut etiam Ecclesia Romana.
6. Formalis causa pro ratione præ-
scriptionis.	19. Iudex datus ut secundum con-
scientiam iudicet, debet obser-
uare leges.
7. Titulus quid? & eius species, &
de primo requisito.	
8. Bona fides secundum requisitum.	
9. Temporis diuturnitas tertium.	
10. Continua possessio quartum.	
11. Patientia quintum. & num. 20.	

PRO continuatione dicatis, quod in præcedenti titulo tracta-
 batur de exceptione in genere. Quia autem inter alias per-
 emptorias vna ex frequentissimis est exceptio præscriptionis.
 ideo subiungitur hæc rubrica de præscriptionibus. Est au-
 tem præscriptio, ut definitione Iuriconsulti vtamur, adiectio
 domini per continuationem possessionis, temporis lege defi-
 niti, l. 3. ff. de usucap. Verum, quia hæc definitio angustior est definito,
 cum tantum includat vsucapiones realium, item mobilium solum, & eam,
 quam vocamus longi temporis, cum Digestorum tempore præscriptio tri-
 cennaria, & quadragenaria fuerit incognita: ideo accipite aliam generalio-
 rem, quæ omnes præscriptionum species complectitur, puta, quod præscri-
 ptio est ius excipiendi, competens reo, continuè & quietè possidenti res, vel
 iura aduersarij neglecta, & segniter curata, per interuallum temporis à lege
 requisiti, ad hoc inuentum, ne quarundam rerum dominia diu vel ferè
 semper essent incerta. Hanc definitionem probare videtur Panormitanus,
 hic. n. 1. in fin. Dicitur in definitione, præscriptionem esse ius excipiendi.
 per l. si quis emtionis. 8. in verb. longi temporis exceptionem. ibi: aduersus dominos
 acquisierit. C. de præscriptionib. 30. annorum. & facit c. ad aures. 6. ibi: omnem
 actionem excludit. h. t. de præscriptionib. De quo tamen articulo, an & quan-
 do præscribens acquirat dominium in re præscripta, & cuius id sit effectus, vi-
 debimus latius in d. c. ad aures. Additur in definitione, quod competat reo,
 continuè & quietè possidenti. Quia si is possessionem aliquandiu deserue-
 rit, vel super dicta possessione medio tempore, priusquam compleretur præ-
 scriptio, debito modo interpellatus fuerit, eo ipso dicitur interrupta præ-
 scriptio.

Methodica
 explicatio
 materie.

Distinguen-
 dum hic fuit
 inter vsuca-
 pionem &
 præscriptio-
 nem. Ius
 tradit defi-
 nitionem
 vsucapionis,
 author vero
 præscriptio-
 nis.

scriptio. De quo in *c. illud. infra. h. t. tanquam in sede ordinaria* plura dicenda venient. Exprimatur etiam in definitione, quod requiratur in praescriptione decursus temporis legalis, hoc est, à iure requisiti. *l. 3. ibi: temporis à lege requisiti. ff. de usucap.* Quantum autem tempus sufficiat ad complendam praescriptionem, scitote breuibus, pro declaratione infra dicendorum, summam praescriptionem diuisionem esse, quod vna versetur circa mobilia, & se mouentia, quae manibus ab vno loco in alium transferri & moueri possunt. *l. mouentium. § 3. de verb. signif.* & istam speciem vocamus propriè usucapionem & completur triennio. *Inst. de usucap. in princ.* Altera versatur circa immobilia, siue illa sint corpora contractabilia, siue incorporalia, prout sunt, iura, actiones, item seruitutes, *Inst. de usucap. circa fin. princ.* eaque regulariter, vel longi, vel longissimi, vel immemorialis temporis, aut centenaria est. Longi temporis praescriptionem vocamus, tempus decennale inter praesentes, & viginti annorum inter absentes. *dict. Inst. de usucap. & l. 1. cum seqq. C. de praescript. longi temporu.* Longissimi temporis praescriptionem vocamus, tricennariam, item quadraginta annorum. *l. omnes 4. l. cum notissimi. 7. in princ. & §. 1. & l. sicut 3. l. comperit. 6. C. de praescriptione. 30. annorum. iuncta Authent. quas actiones. C. de sacrosanct. Ecclesijs.* Praescriptio immemorialis, quae proditur pro iuribus incorporalibus, puta, pro seruitutibus discontinuis, non habentibus videlicet perpetuam, & continuam causam, de qua videbimus infra, in *c. de quarta 4. h. t. ubi notat Panormitan. nu. 32. & est textus in l. si arbiter. 28. ff. de probat. & l. hoc iure 3. §. ductus aqua. 4. de aq. quoti. & astu. toll.* Praescriptio centenaria currit contra Ecclesiam Romanam tantum. *d. Authent. quas actiones. in fin. C. de sacrosanctis Eccles. & c. placuit. 16. q. 6. de qua in d. c. de quarta. & c. si diligenti. h. t. tractabitur fusiùs* Et hae quidem species usucapionum sunt vsitatiorēs: alias enim super quibusdam casibus specialibus à iure communi proditas, hoc loco non curo referre. Videbimus autem infra in locis ordinarijs. Ex quibus patet, definitionem superiùs traditam complecti omnes causas, ex quibus praescriptio constat. Efficiens siquidem causa praescriptionum est negligentia, veteranus, & cessatio dominorum, deferentium, vel aliàs socorditer tractantium & curantium res suas. Introdùcta siquidem est usucapio contra desides, & iuris sui contemtores, *ut inquit Imperator in leg. ut perfectius. 2. in verbo: inter desides & vigilantes sit differentia. iunct l. fin. C. de annal. except.* adeoque est, quod sibi imputent, qui circa custodiam rerum suarum non vigilarunt, cum non dormientibus & incautis, sed impeditis & deceptis demùm iura subueniant. *l. non enim 16. ff. ex quibus causis mai.*

Formalis praescriptionum causa constat regulariter ex quinque requisitis: titulo videlicet, bona fide, tempore legali, possessione continuata, & patientia aduersarij. Idque procedit non tantum in praescriptione triennali, sed & in decennali inter praesentes, & vicennali inter absentes, item in quadragenaria, quatenus videlicet praescribitur aduersus Ecclesiam vel ciuitatem, item in praescriptione centenaria, adeò, quia vno ex illis requisitis in praedictis casibus deficiente, deficit praescriptio. *Auth. mala fidei. C. de praescript. long. temp. & habetur in c. de quarta. 4. c. illud. c. ad aures. 6. & c. quia iudicante. 1. h. t.* Solius autem praescriptionis longissimi, item, immemorialis temporis, triplex tantum est causa formalis, possessio videlicet continuata, item tempus triginta vel quadraginta annorum, & patientia aduersarij, cum in hac specie praescriptionum, non ita vt in alijs, requiratur simul

concurrere titulus & bona fides, sed potius attendatur negligentia petentis, & defectus vitæ actionis per actorem intentatæ, quàm fauor præscribentis. *Teste Ferrar. in form. posit. actoris. versic. item quod dictus Antonius ipsam petiti- am terra. n. 3. & in forma responsionis rei conuenti. §. prescriptionis. n. 4. per l. sicut 3. l. omnes 4. l. competit. 6. C. de præscript. 30. annor. ubi notat Bartol. & in l. Celsus. de usucap. Mala siquidem fides isto casu de iure ciuili non impedit præscriptionem. Auth. mala fidei. in verb. spectatur, ergò 30. annorum defen- sio. C. de præscript. long. temp. Quod vltimum tamen de quadraginta an- norum præscriptione accipite, verum esse, & procedere in præscriptione contra priuatum, prout fit in præscriptione actionis hypothecariæ aduersus debitorem, & eius heredes tanquam possessores vel detentatores rerum hy- pothecatarum creditori. Tunc enim tria proximè nominata requisita suffici- unt. l. cum notissimi. 7. §. 1. & §. seq. C. de præscrip. 30. Si autem ageretur de præ- scriptione quadragenaria contra Rempub. vel Ecclesiam, tunc, vt paulò antè monui, omnia quinque in alijs speciebus præscriptionum enumerata requi- sita concurrere, necesse est. Ferrar. d. forma responsionis rei conuenti. §. præ- scriptionis. num. 4.*

Requisita præscriptio- nis. Pro euidentiori autem intellectu terminorum in hac materia præ- scriptionis vocamus titulum, originem videlicet & causam possidendi, *secundum Baldum in l. ancilla. 12. num. 11. C. de furt. per l. pro legato 4. ibi: subest iusta causa, quæ sufficit ad usucapionem. ff. pro legato. cum sola diu- tina possessio absque iusto & merito titulo ad præscriptionem non suffi- ciat. l. nullo iusto. 24. C. de rei vindicat. l. diutina 4. C. de præscript. long. temp. l. seruum. 22. ibi: cum verus titulus deficit, suum non facit. C. famil. herciscund.* Sunt autem tituli iusti vel probabiles, ex quibus usucapiun- tur res alienæ, titulus pro soluto, puta, cum aliquod corpus vel nomen debitoris detur mihi in solutum. l. 1. ff. pro soluto. item, titulus pro em- tore, quando quis reuera emit rem, de cuius præscriptione agitur, is enim iustam causam possidendi, & per consequens præscribendi tribuit. l. 2. ff. pro emto. Sic titulus pro donato, quia in vim donationis mihi fun- dus traditur, præscriptioni iustam causam præbet. l. 1. ff. pro donato. Pro dote etiam titulus, puta, quando dotis nomine traditur mulieri fun- dus, dicitur iustissimus ad causandam præscriptionem. l. 1. ff. pro dote. Sic legati causa nobis relictum in testamento vel alia voluntate traditum per heredem, iuxta l. cum heredes 23. de acquir. possess. legatario iustum titulum, & causam possidendi atque usucapiendi præbet. l. 1. & 3. ff. pro legat. Intelligite tamen, quæ diximus, circa præcedentes titulos usucapi- onum, dummodò tradens ex causis prædictis putetur fuisse dominus, cum tamen reuera non esset. Si enim fuisset dominus, translatum foret statim & ipso iure dominium. l. traditionibus 20. C. de pactis. neque necesse erat, præscriptionem accedere, cum nemo rem suam præscribat. l. sequitur 4. §. lana. 19. ff. de usucap. Quod enim semel meum est ex alia causa meum fieri non potest. l. & an eadem 14. §. actiones 2. in fin. de except. rei iudic. Titulus etiam pro herede, puta, quando successor occupat rem, quam putabat esse defuncti, cum eam defunctus tamen mala fide pos- sideret, possidenti iustam causam præscriptionis tribuit, quia ex sua persona inchoat præscriptionem, non vtendo accessione temporis in persona au- toris sui, hoc, est defuncti. l. 1. & ibi glos. verb. existimarit. & l. pleriq. 3. ibi: si putem, rem ex hereditate esse, quæ non sit. ff. pro hered. l. 1. Codice de præscript.

præscript. long. temp. & l. Pomponius 13. §. cum quis. 1. ff. de acquir. vel amit. poss. Titulus etiā pro derelicto, quando dominus abiicit curam rei suæ & animum possidendi, primitus occupanti initium iustæ possessionis, & præscriptionem causatur, *l. 1. 2. & per tot. ff. pro derelict.* Ultimò possessor ex titulo pro suo usufruere dicitur, quandoque aliquis titulus ex superius dictis causis deficit, ut cum ceruum tuum mansuetum, volucrum item mansuetam, vel similem bestiam, posteaquam exijt potestatem & custodiam tuam, cepi, credens, eam feram esse, & possideo per tempus à lege requisitum. *l. 1. & 2. iuncta ibi gl. ff. pro suo.* Vel dicatis, pro suo possidere, quicumque possidet ut dominus, vel quasi dominus, cum ista pronomina, meum, tuum, suum, denotatiua sint domini, vel quasi, prout not. Bart. in *l. suo. 73. ff. de leg. 3. & l. quintus. 27. §. argento 2. de aur. & arg. leg.* Neque requiritur hîc de necessitate titulus aliquis specialiter verus, ut quis pro suo dicatur possidere, sed sufficit titulus etiam putatiuus & erroneus, per ea, quæ traduntur in *l. hominem. 3. ibi: traditio ex causa, quam veram esse existimo, sufficit ad efficiendum, ut id, quod mihi traditum est, pro meo possideam. & l. fin. ff. pro suo.*

8 Secundum requisitum circa præscriptiones est bona fides, puta, quòd possidens credat, tradentem, item, testatorem fuisse dominum rei, vel aliter rem in nullius bonis fuisse. *Inst. de usufructu. in princ. in verb. bona fide ab eo, quem putabat esse dominum, cum dominus non esset, rem emerit, vel ex donatione, aut alia iusta causa acceperit. & facit l. longi temporis 2. & l. si fraude. 6. C. de præscript. longi temp.*

9 Tertium requisitum est, quod concordat tempus legale, puta triennij in rebus mobilibus, *Inst. de usufructu. versi. & ideo constitutionem*, vel in immobilibus decem annorum inter præsentem, aut viginti inter absentes, *l. super longi 11. C. de long. temp. præscript.* item triginta annorum *l. sicut. 3. versi. quæ ergò. ibi: triginta annorum iugi silentio, viuendi ulterius non habent potestatem. C. de præscript. trig. ann.* quod in quadragenaria præscriptione procedit, quatenus videlicet aduersus priuatum. iuxta *l. cum notissimi 7. §. 1. C. eod.* vel aduersus Ecclesiam aut Rempub. exercetur, *Auth. quas actiones in princ. sicut & in præscriptione contra Ecclesiam Romanam centum annorum. Auth. quas actiones. in princ. & versic. fin. C. de sacrosanct. Eccles.* & in præscriptione seruitutum vel iurium, discontinuam causam habentium, tempus immemorabile. *l. seruitutes prædiorum rusticorum 14. de seruitut. iur. gen. l. 1. §. fin. & l. 2. §. fidem Labeo, ait, cum queritur. ff. de acq. plu. arcend.* De quoraz men articulo latius dicetur in *c. de quarta. infra. eod. tit.*

10 Quartum requisitum est possessio continuata, hoc est, non deserta, vel interrupta. *l. longi temporis. 2. ibi: possessionem continuatam, & non interruptam inquietudine litis. C. de præscript. long. temp. l. omnes. 4. in verb. quod per memoratum tempus inconcussum, & sine vlla re ipsa illata iudicialia contentione possedit. & l. comperit. 6. ibi: fin. sine legitima. C. de præscript. 30. annor.* De qua materia interruptionis tractabimus plenius in *c. illud. h. t.*

11 Quintum requisitum est patientia eius, contra quem præscribitur, quæ habetur pro consensu, arg. *l. quoties. 15. §. seruitutum. 1. ff. de seruitut. iur. gen. cum scientia eius, qui scit, aduersariam possidere rem suam, & tanto tempore non contradicit, habeatur pro consensu. argumentol. qui patitur. 18. ff. mandati.* Vnde est, quòd præscriptio dicitur sapere naturam pacti, aduersus eum, contra quem decursa est, Bald. in *l. 1. nu. 19. C. de ser. fugit. post gl. l. 1. ff. famil. hercis. & Specul. iur. de feud. §. quoniam. nu. 9. & traditur in c. audi. tis. b. t.* Intelligitur enim consentire, & quasi ipsemet dominus alienare,

patiendū vsucapi vel præscribi. *l. alienationis. 28. de verb. signif.* Causa materialis est subiectum, in quod operatur præscriptio, corpus puta illud, quod possidetur, vel quasi, per præscribentem, longo vel longissimo tempore. *l. 1. & tot. tit. C. de præscript. long. temp. & l. 1. ac per totum. C. de præscriptione. 30. annorum.* Causa finalis est bonum publicum, ne videlicet dominia rerum aliquo tempore sint incerta, *l. 1. ff. de vsucap. & ut litium sit finis. l. fin. pro suo.*

An præscri-
ptio sit con-
tra natu-
ram.

Dicto, quid & quotuplex sit præscriptio, item, unde causetur, & quæ requirantur ad eius completionem, viderur prima fronte dicendum, totam illam disputationem & dispositionem iuris de præscriptione fore e medio tollendam, tanquam quæ est contra ius naturæ, cum prius dominum dominio rei suæ habito videlicet à iure gentium, quod naturæ vocant. *l. ex hoc iure s. in verb. dominia rerum distincta. ff. de iust. & iur.* contra ipsius domini factum. *arg. l. id quæ nostrum est. 11. de reg. iur.* item, contra naturam est, quod præscribens in proposito sese locupletat cum alterius iactura & incommodo. *l. nam hoc natura 14. de condit. indeb. & c. locupletari. 48. ext. de reg. iur. in 6.* Facit, quod naturalis æquitas rigori iuris merito anteferri debet. *l. placuit. 8. C. de iud. l. 2. §. item Varus. versic. quanquam. in verb. hac æquitas suggerit. ff. de aq. plu. arcem. & in specie, quod præscriptio sit contra æquitatem naturalem, est text. in §. habeat itaque. Auth. ut etiam Eccles. Rom. centum annorum præscriptione gaud. coll. 4. vbi præscriptio appellatur iniquum iuris præsidium, item, peccandi occasio, quæ premit innocentem, qui reuera est innoxius, item improba temporis allegatio. *d. §. habeat.* Ex quibus omnibus sequitur, quia præscriptio pugnat cum iure naturæ, hoc ius naturæ nullo iure ciuili, & sic nec per præscriptionem quidem tolli posse. *§. sed naturalia. Inst. de iur. nat. gent. & ciu.* unde etiam refert Angelus, quem infert Felin. in rubric. *hic. n. 2.* quod arbitrarie datus ad iudicandum secundum æquitatem debet rejicere exceptionem præscriptionis, tanquam contrariam, & repugnantem naturali æquitati. *Felin. hic. qui allegat Angelum in l. 1. C. de præscript. 30. annorum. vbi tamen illa questio nullo verbo tangitur, sed in l. sequitur. 4. §. si viam 27. n. 2. ff. de vsucap.* Et si saluando dicamus, illud fieri propter patientiam & consensum domini, non contradicentis aduersario per id tempus, quo vitur re sua. *argumento l. alienationis. 28. de verb. signif.* responderi potest, quod in præscriptione non interuenit voluntas eius contra quem præscribitur, secundum Bald. in c. si quis per triginta annos. n. 8. si de feud. fuer. controu. post gl. quam ipse commendat tanquam notabilem. in l. 1. §. si quis cum actionem. verb. nisi in amittenda. versic. sed quare. ibi: in præscriptione nulla interuenit voluntas laici ff. de dolo. Contraria tamen sententia verior est, puta, quod præscriptio non repugnet rationi, vel æquitati naturali, secundum Panormitanum *hic. numero 2. & ibidem Felinus numero 1. in fin. eamque sententiam tenet Andreas Siculus in c. ex parte 2. ext. de offic. deleg. Aret. in c. dilecti. num. 12. de iud. & sequitur in effectu Bald. in c. Quinta vallis. numer. 36. ext. de iure iur. ac concordat gl. in c. ius naturale. & ibi Dominicus notat. dist. 1.* Atque bona siue mobilia, tanquam abiecta, siue immobilia tanquam deserta, & quorum curam dominus abiicit, perque longum vel longissimum tempus eorum culturam & possessionem intermisit, ac quasi pro derelicto habuit, censentur esse in nullius bonis, ut quorum dominium ipse dominus à se abdicat, *l. 1. & ibi not. gl. ff. pro derelicto.* Unde non est mirum, neque iniquum, si alius corporalem rerum possessionem ingrediens animo acquirendi, eorum dominium procedente tempore præscribit. Talis enim non magis aliena, quam nullius*

- nullius in bonis existentia corpora vel iura contrectasse & apprehendisse intelligitur. Non obstat, quod quis priuatur dominio rei suae, item praescribens locupletatur cum alterius iactura, quia istud ex culpa domini contingit, qui ipse se priuat iure suo, abijciendo omnem eius curam & custodiā, & sic reuertitur res quasi ad libertatem naturalem, *argumento l. si unus. 27. §. pactus ne peteret. 2. de pact.* fitque occupabilis cuilibet primò apprehendenti, etiam naturali ratione, non aliter atque ferae bestiae. *§. fera. Instit. de rerum diuis.* Deinde aequitas naturae si non reperiatur scripta in lege, non debet esse eius operationis, ut praeratur rigori iuris scripto. *l. placuit. 8. C. de iudic.* Ac nititur ea in re circa inuentum praescriptionum II. honestissimis, & in ipsa lege naturae fundatis rationibus, siquidem per eas consulitur publicae utilitati & bono, ne videlicet praedia remaneant inculta, vel vasterut forma & decorus status aedificiorum. *Auth. agricultores. C. quae res pignoris sunt a l. 2. C. de aedif. priuat.* item consulitur communi tranquillitati & paci, quae turbaretur si dominia rerum semper, & quocunque tempore essent incerta, *secundum Dynum in c. possessor. 2. n. 5. de reg. iur. in 6. per l. 1. ff. de usucap.* item, per hoc facilius finis imponitur litibus, *l. fin. pro suo.* & ut maximè per praescriptionem praediceretur priuato: tamen hoc non est attendendum, ut casibus in quibus concurrat utilitas vel necessitas publica cum priuata: semper enim priuata publicae utilitati cedere debet. *Can. ius generale. & ibi Dominicus. dist. 1. & notant gl. & Dd. in l. 1. ff. solut. matrim.* adeoque in hoc ius nostrum non in totum recedit ab aequitate naturali, neque in totum ei deseruit, attento videlicet bono publico. *l. 6. ius civile. de iust. & iur. Panormit. hic. n. 2. in fin. & tritum illud est, quod lex ciuiliis possit ex causa recedere à iure naturali vel gentium, & sic ei derogare aliquo modo, non tamen in totum. textus est notabilis in d. l. ius civile. de iustic. & iure. l. item si verberatum 15. de rei vind. l. Lucius. 11. de euct. & traditur plenè per gl. & Dd. in l. fin. C. si contra ius vel utilitatem publicam. & in c. quae in Ecclesiarum sup. de constit.*
- 17 Non obstat textus in d. §. habeat, ubi praescriptio vocatur iniquum iuris praesidium, quia contrarium procedit in possessore malae fidei, qui sciens rem alterius esse, nihilominus tamen incumbit eius possessioni, animo praescribendi tale corpus vel ius. Ista solutio probatur ex verbis d. §. habeat. ibi: ne tutus peccandi locus etiam scientibus relinquatur. *Auth. de Ecclesia Rom. & in istis terminis, praescriptionis videlicet cum mala fide, loquitur Angelus in d. §. si viam. n. 2.* quod arbititer datus ad iudicandum secundum aequitatem, possit reiicere exceptionem praescriptionis cum mala fide, quantumcunque longissimi temporis, & in hoc concordat cum communiter Canonistis, *in c. vigilanti. 5. per illam text. b. 1.* Vnde non merebatur reprehendi Angelus per Felinum *hic in rubr. n. 2.* Vbi autem res habetur pro derelicto, vel ignoratur probabiliter verus dominus, cessat omnis mala fides, & omnis peccati occasio, ideoque praescriptio benè procedit, & isto casu malè faceret arbititer datus ad iudicandum secundum aequitatem, qui vellet reiicere exceptionem praescriptionis cum bona fide.
- 18 *secundum Ludou. Rom. cons. 149. incip. conclusionem. primam. num. 2.* & addit bonam rationem, quia, ut maximè taliter datus ex aequitate procedere debeat: tamen non potest casum decidere contra casum legis, etiam si casus legis secundum aequitatem ipsius capitis videatur continere rigorem, quod ipsum sentit etiam in effectu Aretinus. *in c. dilecti. n. 13. ext. de iudic. & Bal. in c. Quintavallis. n. 36. ext. de iure iur.* ubi addit pulchrum verbum, quod iudex datus ad iudicandum secundum suam conscientiam non debeat offendere legem, *§. & equus utriq. parti ibi. ut mihi visum fuerit iustum, secundum legem*

& omnem iusticiam. *Auth. iururandum, quod praestatur ab his. coll. 2. Concor-*
dat §. iururandum. Auth. de defens. ciuit. coll. 3. & §. omnis. Auth. de iud. coll. 6.
 Et bene facit pro hoc: textus in *d. c. vigilanti. §. eod.* per quem dicitur, quod
 talis praescriptio facit quem tutum, etiam in foro conscientiae, ut maximè post
 completam praescriptionem superueniat mala fides, quod probat etiam gloss.
 & Innocentius in *d. c. vigilanti. & c. cura. sup. de iure patron.* Neque obstat
 dictum Baldi in *d. c. si qui. nu. 8.* quasi in praescriptione non interueniat volun-
 tas domini, quia hoc accipiendum est de voluntate vera, ideo, quod expressè
 non consentit in talem alienationem, nihilominus autem fictè saltem &
 consensisse, & iuri suo, quod habebat in re, per alium praescripta, renunci-
 asse praesumitur. Ita soluit Bartol. in *l. fin. n. 8. C. in quib. caus. in integ. restit.*
 & *l. ab hostibus. 15. §. sed quod simpliciter. 3. n. 11. ff. ex quib. caus. maior.* Bald. in
Authent. ad hac. n. 8. C. de usur. & probat hanc solutionem textus in *l. aliena-*
tionis. 28. ibi: vix est, ut non videatur alienare. ff. de verb. signif. Quæ vocabu-
 la, vix est, item videtur, sunt notæ improprietatis & fictionis, secundum gloss.
 ibi: Benè tamen fateor, quod hæc solutio tantum procedat in eo, qui scit ad-
 uersus se praescribi, & patitur, sed non contra eum, qui ignorat, aduersari-
 um uti re sua, puta, quia est in remotis: in illo siquidem non praesumitur con-
 sensus, *c. praesumitur 47. ext. de reg. iur. in 6.* & tamen praescriptio currit con-
 tra talem, etiam ignorantem, *l. fin. circa fin. C. de praescript. long. temp. l. sicut 3. in*
fin. C. de praescript. 30. annorum. De quo articulo infra suo loco agetur fusiùs.
 His ita pro euidencia praemissis, aggrediamur primum caput huius tituli.

Ad c. placuit.

1. Summa, & diuisio.	officio vicinus Episcopus praescri-
2. Rationes dubitandi, non debet esse
melior conditio improbi, quam
probi, declaratur num. 10.	bit Ecclesiam per sex menses. ex-
plicatur num. 15.
3. Contra Ecclesiam non habet locum
praescriptio, nisi quadragenaria,
declaratur num. 8. & 11.	9 Rationes decidendi.
4. Ecclesia comparatur minori, des-
claratur num. 12.	16. Casus specialis, in quo quis potest
mittere falcem in messem alie-
nam.
5. Priuilegiatus in priuilegiatum non
habet imperium, declaratur nus-
mero 13.	17. Vacante Ecclesia non currit ad-
uersus ipsam praescriptio.
6. Possessor mala fidei nullo tempore
praescribit, exponitur num. 14.	18. Vacante imperio, vel impedito
Imperatore, non potest praescribi
merum, aut mistum imperium.
7. Contra Episcopum segnem in suo	19. Vacante imperio succedit in iuris-
dictione sedes Apostolica, sed re-
probatur.

IN hac decretali traditur casus specialis triennalis praescriptio-
 nis, qua mediante, Episcopus praescribit locum vel Ecclesiam,
 quam ipse conuertit ad fidem, contra alium Episcopum
 catholicum in officio segnem, dummodo locus conuersus per
 illud triennium, quo cucurrit praescriptio, Episcopum habue-
 rit, & hæc est prima pars decretalis nostræ. Secus, si Ecclesia
 fuerit vacans, aut Episcopus eius loci per istud triennium non fuerit catho-
 licus, aut aliter inhabilis, tunc enim contra Ecclesiam, tanquam sede vacante
 non

non præscribitur, & hæc est secunda pars. Tertia pars incipit in versiculo: item si fuerit, & hoc dicit, quod si Ecclesia vacauit rectore catholico, habebit nouiter electus vel conuersus ad fidem catholicam, integrum triennium, pro repetitione vel vindicatione suæ Ecclesiæ, in quo tamen triennio computabitur tempus sui antecessoris, qui erat Catholicus. Hoc breuiter dicit secundum Panormit. hic. n. 1. in 2. notabili. & concordat cum isto ultimo c. auditus. inf. eod.

2 Casus figuratio habetur ex summano. Rationes dubitandi poterant esse multiplices. Primò siquidem non debebat esse deterior conditio catholici, quàm non catholici, item probi, quàm improbi, cum hic odio, ille autem fauore dignus sit. arg. c. & si neces. ver. ne ad commod. ext. de dona. inter vir. & ux. l. siue 22. ff. de negot. gest. l. auxilium 37. inf. de minorib. cum similib. Sed non catholico non currit præscriptio triennalis, de qua hic. Ergò malè.

3 Secundò, indubitati iuris est, quod contra Ecclesiam non habeat locum, nisi præscriptio quadragenaria. Auth. quas actiones in princ. C. de sacrosanct. Eccles. & c. de quarta. 4. inf. eod. Ergò contra Ecclesiam conuersam in proposito nostro triennij præscriptio excluditur.

4 Tertiò dici potest, quod illa præscriptio triennalis non sit alicuius operationis & effectus, cum Ecclesia æquiparetur minori, ideoque iure minoris contra læsionem infra quadriennium restitui in integrum possit. c. 1. sup. de in integr. restit. Quartò, non parum vrget etiam illud vulgatum, quod priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non vtatur suo priuilegio. l. verum. 11. §. fin. de minor.

5 adeoque Episcopus aduersus Episcopum præscribere nequit. Quintò, cum superius dictis pugnare videtur, quod possessor malefidei, habens videlicet scientiam rei alienæ, nullo vnquam tempore præscribat. c. possessor malefidei. 2. de reg. iur. in 6. Sed hic Episcopus occupans ius

6 Episcopale in vicina Ecclesia, scit eam ad alium pertinere. Igitur & c. Sextò & vltimò aduersari videtur literæ nostræ textus in c. placuit 16. q. 3. vbi dicitur qui negligunt loca ad suam cathedram pertinentia in catholicam vnitatem

7 lucrar, si per vicinos Episcopos requisiti officium suum per sex menses facere negligant, & requisiti istas Ecclesias conuertant, ad ipsos pertineant. Et sic statim post semestrem acquiritur ius Episcopale in casu decretalis nostræ. Non ergò. Quibus tamen omnib. non obstantib. contrarium deciditur, vt in

8 textu. Ratio decidendi est fauor fidei Christianæ, vt Christo multos lucrificamus populos & gentes, ac propageretur ipsius Ecclesiæ, item doctrinæ puritas per totum orbem terrarum. Non obstat, quod Catholicus videtur maiore

9 fauore dignus, quàm non Catholicus; ideo hic debebat esse mellioris conditionis, quàm ille: quia contraria loquuntur in casibus, vbi lex, habet respectum ad odium personæ ex proposito peccantis & negligentis salutem

10 animarum in Ecclesijs subiectis. Talis siquidem negligentia Prælati est peccatum mortale. gl. c. ea ext. de offic. archidiacon. c. si quis Abbas. 18. q. 2. c. expedit. 12. q. 1. c. error cui non resistitur. dist. 83. vbi habetur, quod qui potest emendare peruersos, eosq; negligit, fouere scelus dicitur, & hæc improbitas poenam meretur. d. c. & si necesse. ext. de donat. inter. vir. & uxor. In terminis autem decretalis nostræ nullum est propositum peccandi, nulla negligentia assignari potest non catholico circa curam subiectorum, eò, quod qui ipse articulos Christianæ fidei non intellexit, alios de vera religione instruere non valuit, per illud vulgatum: quod quis non didicit, nemo docere potest. Vt itaque maximè errauerit in fide: tamen si deinceps correctionem

admittat, Ecclesia non claudit gremium redeunti. *l. inter claras 8. §. 6. vers. sed quia gremium. C. de summ. Trinit.* Ideoque quæ legniùs curauit in locis subiectis, antequam conuerteretur ad fidem, non debent ei nocere. *ut hîc.*

Minus aduersatur, quod dictum est, contra Ecclesiam non currere, nisi præscriptionem quadragenariam, quia illud verum regulariter. Fallit tamen in casu speciali huius decretalis nostræ: & ratio specialitatis est odium hæresis, & fauor fidei, ut colligatur vbiuis Christo Ecclesia, quæ ipsum in hac vita, & in omnem æternitatem celebret. *Ita Hostiens. hîc.*

Nihil etiam decisioni supra formatæ repugnat, quod præscriptio, de qua hîc, non videatur alicuius effectus, cum aduersus eam Episcopus læsus in integrum restitui possit, ad instar minoris. *c. 1. sup. de in integ. restit.* quia loquitur textus de læsione ipsius Ecclesiæ, puta, si Episcopus fortè concesserit prædia & possessiones Ecclesiasticas quibusdam laicis sub modico censu, cum longe maior utilitas ex ijs percipi potuisset: Tale, inquit, pactum non debet redundare in damnum Ecclesiæ, quin saltem aduersus istam læsionem in integrum restitui possit. *d. c. 1.* Deinde non est bona illatio: contra præscriptionem habet locum in integrum restitutio. Ergo præscriptio de qua hîc, nullius est momenti, cum plus sit in conclusione, quam fuit in præmissis. Eo siquidem ipso, quod læsus non aliter ius suum repetere potest, quam per in integrum restitutionem, apparet manifestè, domino pro consequendo iure suo, non competere amplius aliquam actionem, quæ utiliter intendi possit, cum restitutio nihil aliud sit, nisi repositio in pristinum statum, rescisso videlicet actu inter medio præscriptionis, quæ omnem actionem domini excludebat. *argument. l. quod si minor. 24. §. restitutio. 4. ff. de minorib.* Si enim in se actus medio tempore gestus nullus foret, rescissione per restitutionem non indigeret. *l. nam et si 5. vers. post defectum. de iniust. rupt. testam. l. bouem. 43. §. fin. de edil. edict. l. liberos. 3. §. fin. de cap. diminut.* & est pro hoc in terminis textus. *in §. rursus. ibi: rescissa vsucapione, rem petere non aliter, atq. si vsucapta per possessorem nunquam fuisset. Inst. de action.*

Ad obiectum, quod priuilegiatus non vtatur priuilegio suo aduersus pariter priuilegiatum, respondetur, contrarium procedere, quando par est, utriusq; causa, *d. l. verum. 11. §. fin. versic. puto autem. de minorib.* secus, si vnus læsus sit: huic enim succurritur, ut qui de damno vitando dimicat, magis quam alteri, qui de lucro captando certat. *l. fin. §. si quis vero ibi: non est par ratio, debitum amittere, & lucrum non capere. C. de codicill.* præscribens autem in proposito magis ipse de præda, quam de damno sollicitus est. *arg. §. fin. Inst. quib. alim. non licet & leum qui 3. C. pro emtore.* Non obstat quintò, quod Episcopus præscribens in proposito nostro scit, eam Ecclesiam ad ius alterius pertinere, adeoque tanquam malæ fidei possessor vsucapere non possit. Respondeo ad antecedens, ut maximè præscribens nouerit Ecclesiam ad alium pertinere: tamen, quia is suo officio deest, intelligitur Ecclesia tanquam vacans & derelicta ad curam vicini Episcopi pertinere. *gl. d. c. placuit. verb. pertineant. 10. q. 3.* vbi addit, licet possidens habeat conscientiam rei alienæ; tamen præscribit, quia titulum præ se fert & excusatur eius mala fides auctoritate canonis. *arg. l. & generaliter. 28. vers. & vsu me capturum, quamuis sciens alienum possideam. ff. de nox. act. & not. gl. l. 1. pro derelicto.* cum, qui legis aut canonis permisso vel auctoritate quid facit, non peccet. *c. qui peccat. 23. q. 4. & l. Gracchus. 4. C. Ad l. Iul. de adulter.* Postremò non refragatur huic decretali *d. c. placuit.* quia istud contrarium solum describit tempus inchoandæ possessionis, vel quasi, iuris Episcopalis in vicina Ecclesia præscri-

præscriptionis, quod est semestre, computandum videlicet à die monitionis: eo namque elapso, vicinus Episcopus, & rectè, occupat possessionem, vel quasi, iuris Episcopalis in Ecclesia, relicta à pastore suo, quantum ad curam animarum attinet, tanquam vidua, ac si quidem vicinus infra triginta annos non reperat ius Episcopale, excluditur deinceps temporis cursu, adeo, ut dictum contrarium nihil obstat. Nunc deueniendum est ad notabilia.

- 16 Primò itaque obseruetur ex textu, speciale esse, quòd extraneus & forensis possit sese intromittere de alterius officio, fauore videlicet fidei Christianæ, ut consulatur conscientijs, & salutì animarum populi, ut hîc, & c. placuit. 16. q. 3. Ex quo sequitur, regulam communis iuris esse in contrarium, l. ius singulare. 16. de lit. si quidem nemo falcem suam in alienam messem mittere, item, vnus alterius officium exercere non debet. c. nouit ille. ext. de iudicio. & l. 1. c. negotiat. ne militent. l. nobiles. 3. c. de commercijs. Secundò norandum est, quòd, vacante Ecclesia, non currit aduersus ipsam præscriptio, ut hîc. ibi: si non fuerit Episcopus, non præiudicetur matri Ecclesiæ. Ratio est, quia non habetur caput, quòd Episcopale ius tueatur. c. 1. §. attendentes. & c. 2. inf. ne sede vacante. quid in nou. Quamdiu itaque caret legitimo defensore, tam diu dormit aduersus Ecclesiam præscriptio. c. quando. & c. nouit. ext. de his, quæ fiunt à Prelato. Ex quo inferunt Dd. hîc, quòd, vacante imperio, non possunt præscribi merum aut mixtum imperium, vel alia regalia, vel etiam prouinciæ pertinentes ad imperium. Panormit. hîc. n. 4. & 5. post Bart. in l. naturaliter. 5. n. 25. ff. de usucap. Et quòd non procedat præscriptio in rebus ad imperium pertinentibus, vacante sede imperij, teneat etiam Baldus in l. cum notissimi. 7. §. in d. n. 6. ad fin. c. de præscript. 30. annorum. Idemque est, si non vacante imperio vel Ecclesia, Imperator aut Prælatus sint inutiles ad conseruandum iura imperij vel Ecclesiæ, ut quia sunt in remotis, aut Cæsar bello distinetur, quò minus circa negocia & prouincias imperij vigilare possit. Istis enim casibus vsucapionis cursus impeditur. Panormit. hîc. n. 1. in 2. notab. & n. 5. ubi etiam Felinus. 5. & idem Abbas in c. cum contingat. n. 12. ext. de for. comp. additque rationem, quòd in præscriptione iurium incorporalium requiratur scientia & patientia eius, contra quem intenditur vsucapio. argumento l. 2. verb. sciente c. de seruitutibus. & aqueductus. & notat Innocentius, in c. bona. 1. ext. de postulationib. prelat. & c. conquerente. suprâ. de off. ord. Quæ quidem scientia & patientia apud illum qui in remotis degit, vel aliter de præsentì contradicere non potest, non præsumitur, per id, quòd notatur in l. qui patitur. 18. ff. mandati: Quòd vel eo nomine magis est infigendum memoriæ, quòd olim sub annum 1370. hæc controuersia mota fuit Electoribus imperij, qui vacante sede sub illis interregnis & motibus ciuilibus paulatim ad se trahebant vectigalia Rheni, & multas ciuitates liberas, quæ aliàs immediatè pertinebant ad imperium Romanum, & postea se tuebantur exceptione præscriptionis. Quòd si iuridicè fuisset decessa lis illa, nihil obtinuissent, sed superuenit Carolus IV. Romanorum Imperator, Rex Bohemiz, qui pacato aliquo modo imperio, sub annum 1377. cum videret se laborare in extremis, ut filio impetraret vota Septemviro- rum pro adipiscendo imperio, ipsos de prædictis vectigalibus, & alijs possessionibus infeudauit, non absque maximo detrimento & iniuria Reipub. Romanæ. Subiungunt etiam Panormitanus & alij Canonistæ, quòd vacante imperio succedat medio tempore in iurisdictione sedes Apostolica, tanquam à qua Romanus Princeps imperium recognoscit, & cui iurat.

iurat. secundum Innocentium, in c. licet ex suscepto. n. 1. ext. de for. compet. per c. Ego N. & c. venerabilem, ext. de elect.

Sed huic ultimo dicto, tanquam commento Canonistarum, quia omnia trahunt ad suum molendinum, & in gratiam Apostolicæ sedis, ut eius reputatio & potentia crescat, quiduis comminiscuntur, non est adhibenda fides, cum distincta sint officia, imperium & sacerdotium. c. novit ille. ext. de iud. & ministris Christi dictum est: Reges gentium dominantur, vos autem non sic.

AD C. NIHIL PRODEST. 2.

1. Summa.	constituit possessorem in mala
2. Casus.	fide, limitatur numero 6. 8.
3. Ratio dubitandi.	& 11.
4. Legata relicta Ecclesiis, item pau-	6. Decisio.
peribus equiparantur. nu. 7.	9. Litigare, & rem suam repetereli-
5. Interpellatio extraiudicialis non	cet omnino. Limitatur. n. 10.

SUMMARIUM HOC C. VARIIS MODIS.

Sed vos accipite breuiter hoc summarium, secundum communem intellectum, quod protestatio vel denunciatio Papæ, vel alterius superiorem non recognoscentis, etiam extraiudicialiter facta, inferiori vel æquali interrumpat præscriptionem. Panor. hic. n. 9. Alias lectiones huius decreti, quia vel cum alijs iuribus pugnant, vel saltem nihil dubitationis recipiunt, nolo referre. arg. l. quod Labeo 9. de Carbon. edit. Casus talis est: Quædam patricia Italica de facto inuaserat bona relicta pauperibus in testamento, hoc comperto, Pontifex, ad cuius tutelam & curam maximè pertinent egeni & orphani. c. gloria Episcopi, & c. aurum. 12. q. 2. monet eam, ne cum scandalo ulterius detineat res inuasas, cum detrimento & iniuria pauperum, aut in tali causa miserabilium personarum, tanquam summaria, ad strepitum forensem, & ordinarium iudicium prouocet; qua monitione neglecta, cum dicta patricia nihilominus in suo proposito perseueraret, insistendo prænominatis bonis, comminatur Gregorius fœminæ prædictæ, ut in litera, quod videlicet sua patientia & taciturnitas in non repetendo res pauperum, futuris successoribus circa patrimonium Petri & Pauli non pariat aliquod præiudicium. Ratio dubitandi esse poterat, quod eodem modo præscribatur aduersus pauperes, sicut contra Ecclesiam, saltem quadraginta annis, cum legata relicta Ecclesijs, item pauperibus æquiparentur. l. fin. C. de sacros. Eccles. In Ecclesijs autem rebus hodiè sufficit quadragenaria præscriptio. Auth. quas actiones. C. de sacros. Ecclesijs. & §. pro temporalib. Auth. de Ecclesiasticis titulis. coll. 9. ergò idem in casu æquiparante, pauperum videlicet, & sic completa semel præscriptione, præiudicium nascitur irreparabile, & pauperibus, & ijs, ad quorum curam isti pertinent, quod est contra textum nostrum hic. Secundò, Et ut maximè diceretur, in proposito nostro præscriptionem fuisse interruptā per monitionem Papæ, hoc est contra leges, siquidē iudex ordinarius illius patriciæ, aut si eius non potuit haberi copia, præses provinciæ adiri, eique

ei que libellus vel querimonia porrigi debuit, ad hoc, ut præscriptio inchoata interromperetur. *l. 1. & 2. C. de annal. præscript.* Per consequens, extraiudicialis monitio vel protestatio non sufficiebat, cum tales denunciations extra iudiciales post inchoatam semel usucapionem non constituent possessorum in mala fide, prout est textus clarus in *l. aliena 23. ff. pro emt.* & notat Bart. in *l. naturaliter 5. n. 9. de usucap.* His tamen non obstantibus, deciditur contrarium, ut in litera. Ratio est, quia denunciatio extraiudicialis Papæ, vel alterius non recognoscentis superiorem habet vim interpellationis iudicialis, cum alienum sit à decoro, supremum Monarcham cogi ad requirendum iudicem inferiorem, pro communicanda ipsi iustitia.

Hanc rationem tradit Panormitanus *hic nu. 9.* ubi addit, quod ista lectura sit notabilis, & verissima, probeturque per communiter Dd. *hic.* Pro quo facit etiam, quod miserabilium personarum causæ, omissis omnibus medijs si hoc velint, pertineant etiam in prima instantia ad cognitionem Imperatoris. *l. unica §. fin. C. quand. Imp. int. pup. & vid.* Non obstat, quod diximus, præscriptionem semel completam ex parte possessoris præiudicium parere irreparabile, ita contra pauperes, quemadmodum adversus Ecclesiam, saltem post 40. annos, quia illud verum, nisi præscriptio fuerit interrupta, ut *hic.* Nihil etiam advertatur, quod tactum est, interruptionem non fieri per monitionem vel denunciationem extraiudicialem, quia hoc procedit in eo, cui non est dedecus aut ignominiosum, adire iudicem rei ordinarium. *d. l. 2. C. de annal. excep.* Ego respondeo paulò aliter, quod contrarium loquatur in eo, cui non competeat aliqua iurisdictio in causa litigiosa adversus præscribentem, tunc enim locum habet. *d. l. 2. & quod unus alterius iurisditionem impedire vel turbare non debeat. c. novis dominus extra. de iud.* Secus est in Pontifice, vel Imperatore, qui causas miserabilium personarum, ad earum petitionem, etiam in prima instantia, possunt ad se trahere, omissis omnibus medijs. *d. l. unica. C. quand. Imper.*

Notabilia ex textu nostro colligi possunt: & primò, quod ratione scandali evitandi debet quis ius suum indiscussum dimittere. Abbas *hic. nu. 1.* per textum nostrum, in princ. ibi: *nihil cum scandalo.* Verùm istud magis consilij vim habet, quam præcepti. *argum. eius quod dicitur in l. item fires. 4. §. 1. de alien. iud. mut. ca. facta.* ubi habetur, non esse vituperandam verecundam eius cogitationem, qui potius vult re cedere, quam ob eam diu litigare: Accedit bonus textus in *c. 2. §. f. verb. laudabile votum exercentium lites. inf. de verb. signif. in 6.* Regula siquidem iuris tam civilis, quam canonici est in contrarium, quod videlicet res nostras detentas per adversarium possumus repetere non tantum per viam iuris, sed & si hoc in continenti faciamus, spoliati, manu militari. *arg. l. 3. §. cum qui. ff. de vi, & vi armata.* ut maximè timeatur offensio, scandalum vel rixa à detentatore, præsertim quando mediante via iuris desperat quis rem suam posse consequi. Innocent. in *c. olim supra. de restitut. spoliat.* & Felin. in *cap. 1. num. 15. sup. de iudic. per can. ius militare dist. 2.* neque *hic* est aliquo modo curandum de scandalo. Panormit. *hic nu. 3.* post Bart. in *l. furem nocturnum 9. nu. 2. 3. & 4. ff. de sicar.* & notat hoc Alex. de Imola. in *l. iuste 11. nu. 28. & 29. de acquiren. possess.*

Subiungit tamen Panormitanus aureum & notabile verbum, si meruerentur cædes, vel simile aliquod sævum & horribile eventurum, quod ipse non consuleret bono viro, pro repetitione temporalium suscitare tantum scandalum

scandalum, seque & alios in discrimen vitæ ac salutis conijcere. *Panormit. hic. n. 3. & notant Dec. & Cagnolus in l. non est singulis. 176. de reg. iur. per illum textum.* An autem & quando scandalum fuerit illicitum, quod aliàs est licitum, & econtrà, de eo videatur Felinus noster, qui multa specialia contra regulas iuris pro euitatione scandali enumerat. *Felin. hic. num. 2. 3. 4. & seq.* Secundò, retenta nostra lectura, quæ est vera & communis huius literæ, notandum est ex textu, præscriptionem interrumpi interpellatione extraiudiciali, *per literam nostram hic.* Sed vos circa istud dubium, an videlicet interpellatio extraiudicialis interrumpat præscriptionem, & causetur malam fidem in præscribente, pro resolutione huius articuli accipite sequentem conclusionem, quòd regulariter interpellatio extraiudicialis non constituat interpellatum in mala fide. *Bart. in l. naturaliter. 9. n. 9. de usucap. & est textus rotundus in l. alienam. 23. de usucap. pro emt.* Ista siquidem scientia rei alienæ, quam quis habet ex denunciatione domini post coeptam vsucapionem, non facit præscribentem malæ fidei, neque ei nocet, cum sufficiat initium possessionis absque vitio, hoc est, absq; conscientia rei alienæ fuisse. *l. non solus. 22. §. si eum. 3. de liberal. ca. & l. 2. §. si seruus. pro emt.* Ideoque qui interrompere præscriptionem intendit, adeat præsidem provincie, aut saltem Episcopum loci, vel defensorem ciuitatis, porrecto ipsis libello: quorum si copia non habeatur, debet hæc denunciatio vel protestatio publice fieri coram tabularijs ciuitatis, aut aliter, in præsentia trium testium, in loco, vbi domicilium habet possessor. *per l. ut perfectius. 2. C. de annal. except.*

Hodiè verò iste ordo magistratuum inuersus reperitur, adeò, vt primo loco, pro causis pecuniarijs, non excedentibus quantitatem 300. aureorum, adeundus sit defensor ciuitatis, quo deficiente Præses provincie, & tandem recurratur ad Imperatorem, §. & iudicare. *Auth. de defens. ciuit. coll. 3.* Fallit suprà dicta regula in denunciatione extraiudiciali facta à Papa vel Imperatore, aut alio non recognoscente superiorem. Ea siquidem & malam fidem inducit, & causatur præscriptionis interruptionem. Textus est hic secundum communem intellectum. Vnde infert Innocentius, quòd vnus Princeps aduersus alium per tales protestationes etiam extra iudiciales conseruet ius suum, & interpolet præscriptionem, cum non sit alius, coram quo conueniatur. *Innoc. hic. in fin. & post eum Felin. n. 5. Aegid. de bella merra, hic n. 7. & Panormit. n. 9.* Secundò fallit in casu speciali petitionis hereditatis, vbi sola denunciatio etiam extraiudicialis facta possessori, constituit eum in mala fide. *l. item veniunt. 20. §. petitam autem. 11. ff. de petit. hered.* Quod tamen Antonius de Butr. intelligit procedere demùm in eo, qui possidet sine titulo, secus est, si haberet titulum. *Ant. de Butr. in c. grauis. n. 11. quem ibi sequitur Panormit. n. 12.* Fallit tertio in denunciatione extraiudiciali, facta ante contractum, & priusquam alius coeperit rem, qua de agitur, possidere. *Felin. hic. n. 5. & Innoc. in c. dilecti. super gloss. magna, suprà de maioritat. & obedientia. per l. si fundum. 17. ibi: admonentibus vobis volentes ad emtionem accedere, quod contrahentis non fuerit. C. de rei vindic.* Talis enim monitio, quantumuis extraiudicialis, constituit eum, qui spreta monitione, rem litigiosam emit, in mala fide. *arg. l. ait Prator. 10. §. si quis particeps. 3. ff. quæ in fraud. cred. l. virilis. 8. §. penult. de legat. præstand. Auth. liberi. ibi: attestatione ad eos missa. C. de Episc. audien.*

Ad hoc tamen, vt denunciatio constituat denunciatum in mala fide, debet allegari & ostendi causa denunciationis, & quare ius denuncianti competat,

competat, in re, quam alias comparare intendit. *Felin. hic. nu. 6. post Bart. in l. non solum 8. §. morte 6. nu. 42. & 43. de nou. oper. nunciat. & autor de process. exec. 5. pars. 1. cap. 3. num. 104. 106. & 134.*

AD C. SANCTORVM.

APITVLVM, SANCTORVM, breuiter hoc dicit, quod Ecclesia quietè ac sincerè, hoc est, bona fide & continuò possidens rem privati per 30. annos, etiam absque titulo, eam præscribat. *Panormit. hic num. 4.* Et quia huius decretalis materia continetur in c. de quarta, proximè sequenti, non ero hîc prolixior.

AD C. DE QVARTA.

1. Summa.
2. Olim parochialibus Ecclesijs debebatur omnium fructuum pars decima.
3. Canonica portio quæ dicatur.
4. Casus.
5. Hodie vudè alantur ministri Ecclesiarum, & quomodo decime debeantur.
6. Rationes dubitandi, Præscriptio cum mala fide non procedit. num. 11. & 13.
7. Clericus non potest iura spiritualia ipse occupare.
8. Decime quanto tempore præscribantur. nu. 10. 16. 47.
11. Semper actus ita intelligitur celebratus, ut excludatur delictum.
12. In Episcopo non præsumitur facta alienatio, sine consensu capituli.
14. Qui in alterius locum succedit, probabilem habet ignorantiam facti prædecessoris.
15. Explicatur c. cura. de iure patronatus.
17. Declaratur c. placuit. §. præscriptionum. 16. quæst. 3.
18. Contra Ecclesiam saltem 40. an. præscriptio valet.
19. De præscriptione servitutum num. 23.
20. Iura alia sunt continua, alia discontinua, & quæ illa sint nu. 21. propositis simul varijs exemplis, & num. 56.
22. De iure discontinuo.
25. Bona fides in omni præscriptione requiritur.
26. In præscriptione servitutum requiritur patientia & scientia aduersarij.
27. Cautela articulandi in præscriptione rerum incorporalium.
28. Præscribens credere debet se uti servitute iure suo.
29. Titulus necessarius non est.
30. Qualibet res præsumitur libera. num. 32.
31. Præscriptio iurium imitatur exemplum rerum corporalium, declaratur nu. 33.
34. Quando titulus sit necessarius, & qualis.
35. Præsumptiva probatio quæ.
36. An quo ad titulum discrimen sit inter servitutes continuas, & discontinuas? quod affirmatur & declaratur. nu. 37.
38. In præscriptione longissimi temporis non requiritur titulus, etiam iure Canonico, & 33. nec bona fides. 38. secus iure Canonico. declara. num. 42. & dissolvit contraria. nu. 43.

L

44. Quare

44. Quare longi temporis prescriptio requirat titulum, non longissimi, & duobus sequentibus.
45. Regula: Usucapio decennalis favorabilis est, & quando procedat.
47. Iura spiritualia ut patronatus, decimarum prescribuntur 40. annis cum bona fide, etiam contra Ecclesiam. declaratur numer. 48.
49. In terris imperij absq. titulo, & bona fide adversus Ecclesiam prescribitur 40. annis, & n. 51.
50. Res vel pradia cuiusq. censentia iure loci ubi sita sunt, non secundum privilegium personarum.
52. Ecclesia, Xenodochia, pia loca, civitas, fiscus, Respublica comparantur nu. 53.
54. Contra clericos in bonis patrimonialibus curris prescriptio tricennaria.
55. In prescriptionibus bonorum temporalium non discrepant, ius civile & canonicum, nisi in bona fide.
56. In servitutibus discontinuis immemorialis prescriptio obtinet, & num. 61.
57. Tempus immemoriale non exigit bonam fidem, neq. titulu & n. seq.
59. Declaratur c. 1. de prescript. in 6.
60. Explicatur c. possessor. de R. I. in 6.
62. Contra Principem regalia prescribuntur tempore immemoriali.
63. Res, quae alias sunt imprescriptibiles immemoriali tempore prescribuntur.
64. In prescriptione immemoriali non requiritur scientia eius contra quem prescribitur.
65. Quod est cessibile, est quoq. prescriptibile.
66. Contra fiscum post denunciationem bona vacantia prescribuntur quadriennio, & numero 90.
67. Quadriennio prescribuntur bona à fisco empta.
68. Bona fisco nondum nunciata prescribuntur 20. annis.
69. Contra Romanam Ecclesiam prescribitur 100. annis.
70. Contra Imperatorem, & Cameram etiam 100. annis prescribitur, sed dubitatur.
71. Criminalis actio quinquennio à die criminis commissi prescribitur, eleganter nu. 93. & sequentibus usq. ad finem.
72. Actioni de his quibus ut indignis prescribitur quinquennio.
73. Actio iniuriarum anno.
74. Querela falsi viginti annis.
75. Accusatio homicidij viginti & n. 101.
76. Actiones criminales secundum Panormitanum 20. annis regulariter prescribuntur.
77. De iure Saxonico duae prescriptionis species.
78. Res mobiles quae dicantur.
79. Titulus & bona fides rejicitur in prescriptione annali, ubi simul varij textus iuris Saxonici explicantur.
80. Bona mobilia hereditatis quanto temporis spacio prescribantur, secundum ius Saxonicum, & Weichbild.
81. Petitio hereditatis quomodo prescribatur de iure civili, & Sax.
82. Res furtivae tribus quaterdenis prescribuntur de iure Saxonico, secus de iure civili.
83. Inventor, vel is qui extorsit à furibus, & raptoribus rem alienam quomodo eam suam faciat, & quomodo restituat.
84. Tricennalis prescriptio obtinet in rebus immobilibus.
85. Ius piscandi prescribitur annis triginta cum anno, & die.
86. Discontinuae servitutes prescribuntur iure Saxonico 30. annis cum anno, & diebus.
87. Prescriptio iuris communis obtinet in rebus publicis, sacris & c. in regalibus nu. 88. & seq.
89. Lex nova etiam generaliter loquens est restringenda nisi expresse

expresse constet de contraria mente disponentis.

90. Bona delata fisco quomodo præscribantur.

91. Lex prohibens præscriptionem non excludit immemoriam.

92. Lex per non usum non tollitur, sed per contrarium usum.

93. Accusatio adulterij quinquennio præscribitur, & vide n. 80.

94. Diuturnitas temporis liberat à pœna.

95. Quem pœnitet ut quasi non peccavit.

96. Contra ignorantem non currit præscriptio.

97. Crimina non debent manere impunita.

98. Iudex ex causa pœnam remittere potest, & tollere.

99. Iudex non imploratus non impertit officium suum.

SUMMATUR TALITER, QUOD QUARTA DECIMARVM, item oblationum funeralium præscribantur quadraginta annis, dummodò cathedralis Ecclesiæ interim non vacarit. Pro eius figuratione præmittendum est, quòd de iure Canonico Ecclesijs parochialibus olim debebatur decima pars omnium fructuum, qui percipiebantur de bonis in diocesi sitis. *c. Parochianus & c. in aliquib. ext. de decimis.* Idq; fecerunt Pontifici, ducti exemplo legis Mosaicæ, ubi post distributas inter Iudæos possessiones, Levitis & Sacerdotibus, quibus nulla terræ portio dabatur, assignata fuit decima pars omnium fructuum terræ, pro ministerio, quo serviebant domino. *Num. c. 18. & recitatur historia in c. 1. inf. de decim.* Prout autem iure Canonico decimæ debebantur Ecclesijs parochialibus: ita quarta vel tertia decimarum, secundum consuetudinem cuiusque loci, spectabat & pertinebat ad Episcopum loci, non minùs atq; quarta pars morticiniorum aut oblationum funeralium, hoc est, eorum legatorum, quæ relinquuntur Ecclesijs, occasione vel ratione funerum, & istud vocabant canonicam portionem. *c. unico. 10. q. 3. c. requisivisti 1. de test. & notat Pan. in c. conquerente. n. 2. circa f. ubi & Ant. de But. n. 8. sup. de offic. ord. & hic concordat text. in c. 2. & c. certificari. inf. de sepult.*

In proposito itaq; nostro clericus quidam loci per quadraginta annos continuos perceperat ipse canonicam portionem, hoc est, quartam de omnibus decimis & mortuarijs, quietè & absq; ullius impetitione. Eo verò tempore exacto, Episcopus loci intendebat illud ius percipiendi quartam sibi competere, cumq; reus conventus opponeret exceptionem præscriptionis quadragenariæ, rescripsit Pontifex, ut in litera, puta, reum tutum esse exceptione præscriptionis, & sic actorem à limine iudicij cum sua petitione repelli debere. Etsi autem ista materia aliena videtur à nostris temporibus, quibus neq; mortuaria neque decimæ vtitur sunt, adeò. ut nisi qui ab antiquo præstitit, vel voto se astrinxit ad præstandum decimas, cum eosuè virtute iuris divini suprà tacti ad talem præstationem nequaquam obligari putemus, cum ista Lex Moylis contraria consuetudine abrogata sit, & hodiè tanquam ceremonialis neminem liget, attento etiam eo, quod nostris temporibus Episcopis, item Parochis Ecclesiarum assignati sunt certi annui redditus, item, prædia & possessiones, ex quibus, & horum cultura ac fructibus suam necessitatem subleuare possint, *secundum gl. in c. 1. verb. decimarum. de decim. in 6. & sequitur Duaren. in tractatu de benefic. Eccles. lib. 7. c. 1.* Tamen quia continet hæc Decretalis quæstiones in materia præscriptionum multiplices, quotidianas & multum utiles; Ideò operæ pretium fiet, si literam cum glossis & notatis per Dd. hinc penitus exigamus,

Rationes dubitandi circa hanc decretalem esse poterant, quòd Clericus in proposito nostro non poterat iuari beneficio præscriptionis, tanquam in mala fide constitutus, ut qui sciuit, aut scire debuit, ius quartæ decimarum, item funeralium, ad Episcopum loci non ad se petinere. *c. conquirente, sup. de offic. ordin. & d. c. unio. 10. q. 3.* & quia contra dispositionem legis apponebat manus ad id, quod suum non erat, ideò præscriptio cum mala fide non procedit. *c. possessor. de reg. iur. in 6. c. f. & c. vigilant. h. c.*

Secundò, Clericus, non potest iura spiritualia ipse occupare, *cap. cura inf. de iure patron.* ergò nec præscribere. *argum. cap. si de possessione, de reg. iur. in 6.*

Tertiò, Aut dicimus, ius decimarum, item obligationum funeralium, habere perpetuam & continuam causam, & præstabitur ad instar rerum immobilium, spacio 10. annorum inter præsentis, & 20. inter abientes. *l. 2. in verb. exemplo rerum immobilium quasivisti. C. de servit. & aqueduct. l. f. in f. ibi: siue res soli sint, siue incorporales, quæ in iure consistunt vel ut usufructus & cetera servitutes. C. de longi temp. præscriptione.*

Quartò, Aut dicimus, ius decimarum & morticiniarum habere causam discontinuam, & non sufficit aut decennalis aut vicennalis, imò ne quidem tricennaria vel quadragenaria præscriptio, sed requiritur tempus immemoriale. *l. servitutes. 14. in 3. de servitut. tit. gen. l. 1. §. f. & ibi gl. verb. diu, quæ exponit istud vocabulum de tempore immemoriali. & l. 2. §. planè si fossa. de aq. plu. arc.* & si aliud statuamus in Ecclesia, iam hæc erit deterioris conditionis, quàm privatus, contra quem super iure discontinuam causam habente non præstabitur, nisi per tempus immemoriale, quod est absurdum, secundum Felinum hic num. 26.

Quintò & vltimò Canonistæ conformant se cum iure communi, & volunt sufficere in præscriptione cuiuscunq; iuris possessionem triginta annorum, etiam sine titulo, adeò, ut post 30. annos contra quemcunq; petentem tutus quis sit saltem exceptionis ope. *c. placuit §. præscriptionum 16. q. 3.* ergo frustra expectatur tempus 40. annorum. Quibus tamen omnibus non obstantibus, deciditur ut in textu. Ratio decidendi patebit ex solutionibus contrariorum. Non obstant rationes dubitandi, & primò, quòd præscribens in proposito nostro videtur malæ fidei, cum sciat, aut scire debeat, ius quartæ decimarum & funeralium ad Episcopum pertinere. Pro solutione respondet glossa, quòd Clericus in proposito nostro, qui & inchoarat & compleuerat usucapionem in persona sua, munitus erat titulo & bona fide. Titulo, ut quia per specialem concessionem Episcopi istud ius canonicæ portionis, & sit quasi per traditionem accepit, & impetrauit. Bona etiam fides ipsi non defuit, quia existimabatur Episcopus illam gratiam fecisse Clerico, communicato consilio cum Capitulo. *argumento l. fin. ibi: si credidisset mandato fratris venisse, longo tempore præscribere, ff. pro emptore. & facit l. qui à quolibet. 27. de contrah. emt.* Neq; enim circa Episcopum præsumenda est in dubio alienatio reum Ecclesiæ, sine consensu Capituli, & sic delictum. *l. meritis 51. ff. pro socio.* & actus qui duplici modo gestus esse potuit, licetè videlicet aut illicitè, in dubio præsumendus est ita celebratus, ut excludatur delictum. *l. item apud Labeonem 13. §. si communem 36. de iniur. & l. sed si communem 19. ad l. Aquil.* Et cum hac solutione, quam tanquam vltimò loco recitat glossa, transit Ant. de Butr. hic. n. 9. circa f. & Panormit. 12. arg. glossæ notabilis in l. qui filium 74. §. Fabius. 1. verb. & alia ad S. C. Trebellian. Sed quia hæc solutio est diuinitoria, ut quæ præsupponit concessionem specialem vel titulum de iure

- de iure canonicae portionis habitum ab Episcopo, de quo tamen nullum verbum extat in litera, item, praesumit consensum Collegij vel Canonico-
rum accessisse, qui tamen facti, & non praesumitur, nisi probetur. *arg. l. qua-*
cung. 13. §. fin. de public. in rem act. & c. fin. inf. de reb. Eccles. non alien. &
sic circa vnum & idem obiectum finguntur plura singularia vel specialia,
cum tamen plures fictiones aut praesumptiones super eodem capitulo con-
currere non debeant. *l. 1. & ibi gloss. C. de dot. promiss.* Igitur ego magis ac-
cedo ad primam solutionem glossae, quod videlicet illa praescriptio cum
mala fide non procedat, quam reus inchoat ex sua persona, post scientiam
rei alienae. Is enim, tanquam cui ius commune resistit, bona fide carere
intelligitur. *c. qui contra iura. de reg. iur. in 6. & l. eum qui. C. de author.*
praestand. & sic etiam per tempus 40. annorum non praescribit. *cap. fin. b. t.*
Quod idem est etiam in vniuersali successore, cui eodem modo nocet mala
fides defuncti, tanquam a quo ipse causam habet. *secundum Felin. hic nu. 23.*
Secus est in successore particulari, ut est Clericus vel Praelatus, qui ipse nul-
lam causam, nullum ius defuncto obtinet, sed quicquid iuris habet, id ex
electione Capituli, vel Ecclesiae in ipsum collatum est. *Fel. hic n. 23. post gl.*
14 *magnam.* Et quia forsan iste Clericus in decretali nostra ex registris vel libris
censualibus suae Ecclesiae didicerat, antecessorem suum fuisse in quasi posses-
sione exigendi, isto casu canonicam portionem, & putabat, eum iure suo, &
ex speciali privilegio vel concessione superioris id fecisse, ideo ipse quoque
hanc possessionem continuando bona fide exegit quartam funeralium ob-
lationum, item decimarum, per tempus quadragenarium, & sic recte praes-
cripisse dicitur, ut in textu, cum eius rei, an videlicet antecessor ipsius titu-
lo munitus fuerit, nec ne, ipse habeat probabilem ignorantiam, *per ea, quae*
tradit Dynus in c. cum quis in ius alterius. ext. de reg. iur. in 6. item Cagnolus in l.
qui in alterius 42. ff. eod. & l. f. pro suo. Non obstat *c. cura. inf. de iure patron.*
15 quia iste textus loquitur in titulo habito de rebus ecclesiasticis vel spirituali-
bus a Laicis, absque videlicet Episcopi dioecelani consensu, quod est contra
interdicta Canonum, *cap. si quis deinceps. c. si quis Episcopus. cap. si qui Clericus*
per Laicos. 16. q. 17. & c. praeterea inf. de iur. patron. cum similibus.

Secus est in titulo habito a dioecelano loci, prout hic, secundum ea,
quae diximus in solutione praecedentis contrarij. Ant. de Butr. aliter respon-
det, quod videlicet contrarium loquatur de Clerico, vel religioso, constitu-
to in aliqua dignitate, & si hoc faciat nomine proprio, secus, si sit Praelatus
aut Rector, idque faciat nomine Ecclesiae, cui inservit, *Butr. hic nu. 6.* Minus
aduersatur tertium contrarium, quod videlicet iura incorporalia continu-
am causam habentia praescribantur inter praesentes decennio, & inter absen-
tes vicennio. *l. 2. C. de servitut.* Quia istud procedit in iuribus privatorum,
secus est in iuribus Ecclesiae, item spiritualibus: in his enim longius tempus
expectatur, *h. c. nostro. & d. Auth. quas actiones. C. de sacros. Eccles.* Neque
repugnat huic decisioni, si dicatur, ius funeralium oblationum, sicut & de-
cimarum, constare ex causa discontinua, & non perpetua, cum non semper
praestentur, aut exigantur decimae, sed tantum semel aut bis in anno, ideoque
requiritur praescriptio immemorialis, *per ea, quae tradit glossa magna in l. serui-*
tutes. 14. in 3. de servitutib. tit. general. Quia respondetur ad antecedens, ius
percipiendi decimas, item, oblationes funerales, esse in perpetuo fructu, cum
praedia quasi quotidie excludant novos fructus, vnum post alium, & in vno
loco vnus, in alio alius quasi quotidie moritur, relinquendo aliquid pro ani-
ma ipsi Ecclesiae. Vnde magis est, ut istud ius dicatur, causam continuam

habere, quàm discontinuam. Et sic non deterioris, sed melioris conditionis erit Ecclesia, quàm alius priuatus, contra quem præscribitur ius continuum longo tempore, per superius allegata. Parùm etiam facit textus in c. placuit. §. præscriptionum. 16. q. 3. quia responderetur, contrarium procedere in rebus Ecclesiæ, secus est in iuribus spiritualibus sicut & quoad defectum malæ fidei dicti Canones per decretalem nostram & alias sequentes correcti sunt. Ita soluit Anton. de Butr. hic num. 8.

De præscri-
ptione rerum
incorpora-
lium.

Notabilia ex textu nostro colligi possunt, & primò, quod contra Ecclesiam, super rebus aut iuribus ecclesiasticis, non currat minor præscriptio, quàm quadragenaria. per textum hic & in d. Auth. quas actiones. Verùm, quia magna est altercatio inter Dd. tam CC. quàm Legistas hinc, & passim in iure, an, & quanto tempore præscribantur res incorporales, puta, iura & servitutes? Pro faciliiori intelligentia huius puncti, memoriæ infigenda est distinctio illa vulgata, quòd aliqua iura dicantur constare ex causa continua & perpetua, alia autem ex discontinua & non perpetua. Hæc distinctio probatur in l. servitutes 14. in 3. ubi gl. notat. de servitut. in gener. iuncta l. foramen 28. de servit. urb. præd. Vocamus autem ius constans ex continua & perpetua causa, quod non requirit continuum aut perpetuum, aut successivum hominis factum, sed semel constitutum aut inesse deductum absque continua vel successiva hominis opera, semper est in usu, siue actu, siue potentia, prout fit in iure aquæ ductus. l. 2. C. de servit. aqueduct. quod ideo dicitur continuum actu, quia semel ex fonte vel fluvio derivata in canales aqua ex fundo vel per fundum vicini continuatur facto naturæ, & per se ipsam semper apta est fluere, & fluit actu, absq; continuo hominis exercitio vel labore. gl. l. servitutes 14. l. 3. & ibi Dd. de servitutib. Potentia continuum dicitur, quia, ut maximè impediatur usus aquæ, fortè per deteriorationem fistularum aut canalium, & sic discontinuetur per aliquod interval- lum temporis nihilominus potentia continuum habetur, quia potest continuo fluere, & tamdiu, donec tandem ex accidenti aliquo intrinseco vel extrinseco, aut eam naturæ facto impediatur.

Quo impedimento remoto, aqua rursus naturaliter fluit, & est in perpetuo cursu. d. l. servitutes 14. & ibi gl. & Dd. Sic servitus alius non tollendi dicitur continua, eò, quòd eius exercitium per constitutionem, item prohibitionem factam vicino volenti alius tollere, cui ipse dominus prædij serviens acquiescit, semel inesse deductum, perpetuo operatur in se, absq; hominis, hoc est, domini prædij dominantis alio facto perpetuo vel successivo. Dd. in l. alius 8. C. de servitut. & aqua. & notat las. in §. aquæ. num. 43. & 44. Inst. de act. Sic servitus immittendi tigni in parietem tuum, dicitur continua, cum tignum semel immissum duret deinceps per se, absque alio hominis facto successivo. l. hæc autem. 6. vers. item si tigni de servit. urb. præd. Sic si servitus stillicidij, item ductus aquæ ex coelo cadentis dicitur perpetua: quantumvis enim non perpetuo cadat aqua de coelo: tamen potentia id ius perpetuum est, hoc est, in casu cadentis è coelo pluviæ naturaliter, & ex naturali causa, factus est fundus serviens recipere pluviæ è coelo cadentem in aream vel certam fistulam, ex quo postea proijciatur absque incommodo mearum ædium, vel in publicum vel in alium locum à Domino fundi servi- entis ad hoc deputatum. Ideoque perpetuam causam habere dicitur. l. foramen. 28. de servit. urban. præd. licet Cæpolla ista duo exempla de iure stil- licidij, item ductus aquæ è coelo cadentis ponat inter exempla, quasi perpetu- arum servitutum. Cæpol. de serv. urb. præd. c. 19. num. 1. Sed quia non est in effectu

effectu aliqua inter continuas aut perpetuas, item quasi continuas, aut quasi perpetuas quoad disputationem nostram de praescriptione istorum iurium differentia, ideo illas perpetuis annumeramus. Talia sunt etiam iura personalia, vel seruitutes personales, hoc est, quae debentur à re personis, ut est ius ususfructus, usus, item habitationis, & vocantur personales, quod cum persona extinguantur. *l. sicut. 3. §. fin. ff. quib. mod. usufructus amittit. l. 1. Codice de usufr.*

Recensentur autem ideo inter iura continua, quod etiam si requirant factum hominis non tantum ab initio, quando constituuntur, sed etiam ex post facto: tamen dicuntur habere causam continuam saltem potentiam, licet non sint in continuo & perpetuo usu actualiter, habito videlicet respectu ad animum possidentis, vel quasi, qui continuo & perpetuo operatur, non dimittendo vel abijciendo curam rei vel corporis, ex quo ipsi debetur seruitus. *l. 3. §. unde. de vi & vi armata.* etiam si non semper exerceat illud ius visibiliter. *Bart. in l. iusto. 44. §. non mutat. s. de usucap. & notat Cynus in l. 2. q. 6. C. de servitut. & aqueduct.* liquidem possessio vel quasi, istius iuris semel naturaliter & civiliter apprehensa, licet non perpetuo operetur per actus exteriores: tamen retinetur & continuatur animo. *l. licet. 4. C. de acquir. poss.*

Quibus annumeramus etiam ius iurisdictionis nobis in alieno fundo vel territorio competens. *Bartolus d. l. iusto 44. §. non mutat. s. nu. 4.* item ius perceptionis decimarum, & morticiniorum vel funeralium, de quo tractatur in c. nostro. Cum enim praedia quasi quotidie protrudant fructus, vnum post alios, successivè, item quotidie fieri potest, quod quis nunc in hac, nunc in alia ciuitate vel pago ad Parochiam pertinente, moriatur, relinquendo Ecclesiae certa legata, de quibus omnibus canonica portio, hoc est, vel quarta vel tertia pars funeralium oblationum, item decimarum secundum diuersas locorum consuetudines Episcopo loci debetur. *c. unio. 10. q. 13. c. requisivisti, extra. de testam.* Vocamus illud ius portionis canonicae continuum, vel continuam causam habens, saltem potentiam, licet is, cui debentur haec iura, non semper aut contigè operetur aut in perpetuo exercitio sit, istam quartam, de decimis & morticinijs exigendi. Hanc rationem innuit Inno. *hic. 2. & Abb. 13.* ubi post Inno. subiicit, idem iuris esse etiam circa ius eligendi, & alia iura spiritualia, cum quasi continuo & quotidie Ecclesia possit vacare. *Inno. in h. c. de quarta. nu. 2 & cum Ecclesia Sutrina. nu. 8. de causa poss. & propr.* ad instar stillicidij, vel aquae de coelo cadentis. *d. l. foramen. 28. de servit. urb. praed.* Sic exactio vestigalium vel teloniorum, dicitur habere causam continuam & esse seruitus continua, ratione praeter-euntium vel praeterequantium. *Bartol. d. l. iusto 44. §. non mutat s. nu. 4. de usucap.* quia & ibi custos est continuus ad exigendum, & domus passagij continuo ibidem habetur, & sic per custodem retinetur continua quasi possessio. *Fel. nu. 38.* Ius discontinuum vel constans ex discontinua vel non perpetua causa vocamus, cuius usus non aliter habetur, quam humana opera, vel factum hominis extrinsecum & successivum perpetuo interveniat, quale est ius itineris aut actus per fundum vicini, item aquae haustus ex eius fonte, cisterna vel putco, & quia per naturam impossibile ducitur, hominem esse in perpetuo motu eundi, agendi, hauriendi aquam, aut similia faciendi, ideo, talis servitus dicitur discontinua. *d. l. servitutes 14. ubi gl. & Dd. notant. de servitut. & in l. 2. C. de servitut. & aqueductu. de qua dist. vide Cuiac. ad l. 4. de usucap. & post eum Wesenb. in parat. de servit.*

His ita præmissis, super quæstione, quanto tempore præscribantur res incorporales, ut iura, servitutes, & similia, tenere hanc conclusionem pro regula, quod res incorporales, quæ in iure consistunt, ut est ius usufructus, & cæteræ servitutes, siue reales, siue personales, ad instar rerum corporalium usufruantur regulariter longo tempore, puta, decennio inter præsentis, & vicennio inter absentes. Textus est planus in *l. f. §. eadem observando in fin. C. de præscripti. long. temp.* & *l. 2. C. de servitut. & aqued.* ubi dicitur, qui aquam per prædium vicini, sciente, duxit, servitutem exemplo immobilium tempore quæsiuit. & ibi: *gloss. verb. quæsiisti*, supplet, quod ista præscriptio compleatur 10. inter præsentis & 20. inter absentes, quia ita est in immobilibus. *l. 1. C. de usucap. transform.* quod & sequuntur ibi communiter Legistæ, & ita tenet glossa ordinaria. in *l. servitutes 14. l. 2. de servit. tit. gen.* & *Azo. in sum. C. eod. nu. 24. & 25. Dyn. in c. possessor male fidei, & c. sequenti. de reg. iur. in 6. Bart. in l. 1. §. denig. nu. 4. de aq. plu. arcend.* Et sanè quantum ad hanc præscriptionem longi temporis, in rebus tam corporalibus, quàm incorporalibus siue contra priuatum alius priuatus, siue Ecclesia præscribat, ius canonicum nihil discrepat, à iure civili. Ita Geminianus in *c. 1. de præscript. in 6. & ibi Phil. Francus. num. 4. & sequitur Balbus in tract. præscript. in 2. parte tertia partis principalis q. 6. num. 9.*

Quæ tamen omnia intelligantur procedere solùm in iuribus continuis, & perpetuam causam habentibus, per superius allegata, item in præscriptione cœpta cum bona fide. Isto siquidem casu, qui longo tempore vltus est aliquo iure vel servitute, non vi, non clàm, non precario, haber longa consuetudine, velut ex iure, acquisitam servitutem. *Abb. hinc n. 21. arg. l. 1. §. f. de aq. plu. arc.* licet ibi textus loquatur in iuribus discontinuis, de quibus & paulò post audiemus, & notant glossa & *Dd. in d. l. servitutes 14. & plenè Capolla. de servitut. urban. præd. c. 20.* Et hæc sententia, quod videlicet bona fides sit vnum de substantialibus, & maximè necessarijs requisitis ad præscriptionem, communiter tenetur. siue agamus de præscriptione iuris spiritualis, siue profani, siue simus in terris imperij, siue in terris Ecclesiæ, nam utrobique standum est iuri canonico, ratione peccati. *Panormit. in cap. si diligenti. nu. 12. h. t.* quod indubitatum est in præscriptione longi temporis, secus in tricennaria, centenaria vel immemoriali. De quo articulo in cap. finali huius tituli plura dicenda venient. Quo pacto autem probetur bona fides, & quo tempore intervenire debeat, est materia cap. si diligenti. ubi hoc tangemus fusiùs.

Secundùm requisitum est, quod conclusio suprà dicta procedat cum scientia & patientia aduersarij. *l. 2. ibi: te sciente. ubi Bart. & Dd. notant C. de servit. Bart. in l. 1. §. denig. nu. 4. ff. de aq. plu. arc.* siquidem in hoc præscriptio rerum corporalium ab usufructu incorporalium differt, quod illa currit etiam contra ignorantem, *l. f. vers. nulla C. de præscript. long. temp.* hæc autem de necessitate scientiam & patientiam domini vel quasi domini exigit. Cum enim præscriptio iurium sine possessione vel quasi non procedat. *l. sine possessione. 25. ff. de usucap.* illa haberi nequit, nisi præsupposita patientia domini, non impediens me prætenso iure uti, quæ deinceps iuncta cum meo usu iuris, quod intendo præscribere, traditionis loco est. Verba sunt clara in *l. penult. de servit. tit. gen. & facit l. servitutes. 1. in princ. ibi: quia in tuo aliquid usurpo, & sic q. facto quodam possideo. de serv. urb. præd. & l. etsi fortè. 6. §. sciendum. 1. si servit. vind.* Patientia a. præsupponit scientiam, cum

cum ignorans non dicatur consentire. per ea quæ notantur in c. scienti. ext. de reg. iur. in 6. & l. 2. §. vsq. adeo. ff. de iniur. Et quod non sit dare in iuribus, aliquam possessionem vel quasi ex parte præscribentis, nisi detur scientia & patientia adversarij, contra quem præscribitur, testatur etiam Ant. de Butr. in c. peruenit. nu. 8. vers. venio ad secundum passum ext. de cen.

27 Et hæc sententia communis est, & tenetur tam per Canonistas, quam Legistas, secundum Abbatem hic. nu. 29. Vnde tradunt cautelam articulandi hoc loco Dd. videlicet, quod reus, qui se fundat in præscriptione alienius iuris, quod petitur, semper faciat articulum, quod ipse usus est iure nunc controverso, quietè sciente scilicet, & non contradicente aduersario. Bart. in d. l. 2. nu. 9. C. de serv. & aq. duct. Balb. in tract. præscript. 2. parte. quarta partis princip. q. 1. nu. 12.

28 Tertium requisitum est ad hoc, ut conclusio superius formata locum habeat, quod volens præscribere ius in fundo vicini, credat, se in hoc vi iure suo, tanquam sibi ex iusta & probabili causa competente, aliàs nunquam præscribit. l. fin. ibi: qui iure suo vi se credidit. ff. quemadmodum servit. amit. l. si opus 21. §. si iussero. 1. quod vi aut clam. l. 1. §. Aristo. de aq. quot. & aestu. toll. l. 2. §. Celsus. pro emptore. & sequitur Balb. in 2. part. 3. part. princ. nu. 9.

29 Pro quarto requisito aliqui etiam desiderant in præscribente interventum tituli, quod tamen est contra textum apertum in l. si quis diuturno. 10. ibi: non est ei necesse docere de iure, quo aqua constituta est, sed sufficit diu usum esse, non vi, non clam, non precario. ff. si ser. vind. l. f. de aq. plu. arc. ubi clarè dicitur, eos, qui iuris dicundo prælunt, tueri ductus aquæ, quibus auctoritatem vetustas dedit, tametsi ius non probetur, cum ista duo habere titulum aut servitutem iure impositam, item, habere longæ possessionis prærogativam ex eo, quod quis usus est diu servitute, parificentur. l. apparet. 5. §. si quis. 3. de itin. act. uq. prin. l. hoc iure. 3. §. ductus aquæ. 4. de aq. quot. & aestu. l. 1. §. f. de serv. rust. præd. l. quoties. 15. §. servitutum 1. & l. penult. de serv. l. 3. §. dare de usus. quia patientia adversarij scientis, & non contradicentis mihi, usum rei suæ, loco tituli est. l. si ego. 11. §. 1. de Public. in rem act. Caulatur autem talis præscriptio ex quasi possessione iuris. Etiam si enim natura servitutum non est, ut possideantur: tamen intelliguntur quasi possideri ab eo, qui fundum vicinum aut prædium dominans habet. l. si ades. 32. §. libertas. 1. inf. de serv. urb. præd. & l. sequitur. 4. §. si viam 27. cum §. seq. de usucap. & quod in præscriptione iurium non requiratur titulus, testatur Panormit hic. n. 25, ubi addit hanc opinionem communiter teneri.

30 Verum huic conclusioni videtur ob stare lex, quæ tribuit omnibus & quibuscunque rebus libertatem, cum qua nascuntur, & sic non præsumitur servitus, tanquam quæ est contra ius, nisi probetur. l. altius. 8. C. de servitut.

31 Et quod titulus necessario interueniat, probatur, quia præscriptio iurium imitatur exemplum & naturam immobilium, vel rerum soli. l. 2. C. de servit. & aq. duct. sed in præscriptione rerum soli titulus necessario interuenit, prout est textus apertus in l. diutina 4. C. de præscript. long. temp. ubi dicitur, diutinam possessionem rei sine iusto titulo obtentam, ad usucapionem non proficere: igitur & in præscriptione iurium requiritur de substantia titulus, ad hoc, ut de similibus idem sit iudicium. c. inter cetera. sup. de rescript. cap. 2. de translat. prælat. & c. cum secundum. de præbend. & facit regula illa generalis: quodocunque ius commune resistit præscriptioni, vel præsumtio est adversus usucapientem, non sufficit bona fides, sed necessarius est etiam titulus, qui possessori causam legitimam præscribendi præbeat. c. 1. ext. de præscript.

præscript. in 6. & c. si diligenti. ibi: in præscriptione rerum Ecclesiæ bona fides & titulus exigitur h. t. de præscript. Et ne quis forte dicat, prædicta iura loqui in rebus Ecclesiæ corporalibus, *d. c. si diligenti.* arguitur idem etiam esse in incorporalibus, *d. cap. 1. inf. eod. in 6. & concordat c. dudum ext. de decim.* ubi non tantum super bonis Ecclesiæ, sed & super decimis eius allegabatur usufructus, & tamen ibidem deciditur, quod & titulus præscriptionis allegandus & probandus veniat.

Verum ad primum motuum, quod videlicet quælibet res præsumatur libera, facilis est responsio, quod non omnis præsumptio facit, ut alius, contra quem præsumitur, grauetur onere probandi titulum, sed debet esse præsumptio grauis, vrgens, & magni præiudicii. Ita respondet Felinus. *hic n. 40. post Abbat. in c. si diligenti nu. 20.* qualis est præsumptio super operis & seruitijs subditorum, etiam diu præstitis, quia vrgenter præsumitur, ea illicitè & per vim extorta. *Innoc. d. c. si diligenti. post Ioh. Andr. in c. 1. de præscript. in 6. & c. quia cognouimus 10. q. 3. & c. nullus 1. q. 1.* & commendat istud dictum Ponormitanus, tanquam aureum: *Felin. hic. nu. 40.* Verum in proposito ista præsumptio, quæ militat pro libertate rerum, eliditur per aliam præsumptionem fortio rem, quod videlicet vicinus seruit & passus est, meo iure tam diu in fundo suo uti, quæ patitientia loco tituli habetur. *d. l. si ego 11. de Publ. in rem action. & per alia superius allegata.*

Ad secundum motuum respondetur, regulam parificatorum vel æquiparatorum à iure procedere in casibus ubi par vtriusq; aut eius, quod alteri assimilatur, maior est ratio, secus, si diversa. *Bald. in l. illud 19. n. 4. de sacros. Eccles. & l. si quis non dicam. rapere 5. nu. 8. C. de Episc. & Cleric.* Porro ratio, quare ad præscriptionem rerum soli requiratur titulus, illa est, quod ibi agitur de magno præiudicio, amissione videlicet dominij in fundo, vel rebus nostris, & quia maius periculum vertitur, cautiùs fuit agendum. *arg. c. ubi periculum de elect. in 6.* quod non est in præscriptione iurium. Etiam si enim, ea mediante acquiram ius aliquod, puta, aquæductus, vel tigni immittendi, in prædio vicini: tamen istud est modici momenti, & præiudicii, ac dominus nihilominus retinet dominium rei suæ. *Bart. in l. servitutes 20 l. 3. n. 4. de seru. urb. præd.* Et hanc solutionem assignat glossa *l. si maior. 4. verb. maior. C. communi diuidendo in f.* ubi subiicit glossator, quod ista solutio communiter teneatur. Ad tertium contrarium traduntur à varijs variæ solutiones. Sed ista videtur communior, ut respondeatur ad præmissa contraria, paulò antè adducta, quod in casu militantis aduersus præscribentem præsumptionis, aut resistentiæ iuris, necessaria sit probatio tituli, hoc est, vel vera vel præsumptiua. Ita intellengendi sunt textus: *d. c. 1. de præscript. in 6. & c. si diligenti h. t. & c. dudum inf. de decim. cum l. diutina. 4. C. de præscript. long. temp.* Dicitur autem verè probari titulus quando quis autorem suum nominat, & causam atq; originem suæ possessionis demonstrat, ut quia vel venditor cum prædio vendito vendidit nominatim etiam ius seruitutis, quod habuit in ædibus vicini, aut extitit in muro, vel pariete eius signum immissi tigni vel alterius seruitutis, quam ita probabiliter putabat competijse suo venditori vel antecessori, vel quia fama erat in vicinia ædes vicini mei debere meis ædibus talem seruitutem. Has & similes coniecturas probare sufficit, quibus motus est præscribens ad credendum sibi talem seruitutem competere. *Panorm. in cap. si diligenti. num. 19. h. t.* Quo casu, & ab initio causam possidendi, atque usufructuendi longo tempore iustam & bonam fidem habet, etiam si forsan erret, & auctori vel antecessori suo nullum ius in fundo

35 in fundo vicini competierit, arg. l. quod vulgo 11. & l. 2. in princ. versic. si de-
 niq. in verb. existimet illius esse. ff. pro emt. cum circa factum vel ius alterius ca-
 dat probabilis ignorantia. l. fin. pro suo. & c. praesumitur. de reg. iur. in q. Prae-
 sumptiuam probationem verò in materia nostra dicimus, quando lex ipsa ex
 facto aliquo extrinseco & verisimili per se praesumit, in possessione vel quasi,
 titulum ab ipso adductum vel allegatum, qui aliter & directò probari ne-
 quit, vel per testes vel per instrumenta, sed allegat solùm praescribens titulum
 habitum à tradente, qui dixit, se ea seruitute, patiente aduersario, ita semper
 vsum, vel dictam seruitutem à domino seruientis praedij, suo praedio tan-
 quam dominanti, per pactum constitutam esse. Etiam si enim praescribens
 isto casu de sua allegatione & titulo nihil possit docere, per viuam vocem
 testium, qui contractui interfuerunt, aut per instrumentum venditionis su-
 per contractu confectum: tamen si vice probationis allegati tituli, in admi-
 niculum & pro testificatione suae intentionis probet de vso longi temporis,
 iam oritur coniectura illa legalis, quoniam isto iure fuit vsum praescribens, do-
 mino vicini praedij sciente, & non contradicente per decem annos inter praes-
 sentes, aut viginti inter absentes, praesumitur ius seruitutis habitum ex titulo
 & causa, quam allegauit praescribens, cum non habeatur ita resupinus & ne-
 gligens vicinus, vt voluerit iactare suum, & tanto tempore pati dictam ser-
 uitudinem, nisi praecessisset aliqua voluntaria concessio. Felin. hic n. 41. versic.
 fallit secundo, post Innoc. c. si diligenti. n. 3. & ibi Abb. num. 19 h. t. Idem no-
 tant glos. Bart. & Dd. in l. cum de in rem verso 6. ff. de usur. & in l. 1. §. fin. de
 aq. plu. arcend. item Azo. in summ. c. de seruitut. §. item constituitur n. 18.
 Florian. etiam, Bart. & Paul. de Castro, post gl. in l. seruitutes 3. de seruit. tit. gen.
 vbi addit Castr. hanc esse communem opinionem, quam eandem etiam com-
 munem esse refert Felin. hic n. 41. vers. sed per hoc. subiungendo, quod ab ista
 communi non sit recedendum, eamque sententiam per communiter Dd.
 teneri, testatur etiam Capolla de seruit. urban. praed. c. 19. num. 6.

86 Et si autem Capolla, sicut & Balbus videntur istam limitationem re-
 stringere tantum ad praescriptionem discontinuorum iurium, ad quorum
 vsum requiritur semper factum hominis, cui debetur ius, quod factum na-
 tura impossibile est esse perpetuum, cum nunquam homo possit durare in
 continuo motu. Capoll. d. c. 19. n. 8. & Balb. de praescript. in 2. parte, quar-
 ta partis principalis. q. 1. n. 3. per d. l. seruitutes. 3. Tamen, quod allegatio ti-
 tuli praesumptiue probati, per decursum longi temporis, etiam circa conti-
 nua iura vel seruitutes, proficiat ipsa quoque ad vsucapionem, vt maxime
 longissimi temporis praescriptio non accesserit, ratio naturae docet. Si
 enim talis ritulus praesumptus à iure sufficit in casu seruitutis discontinuae, &
 vbi rarior vsum quasi possessionis alicuius iuris ex parte praescribentis interue-
 nit, multò magis idem statuendum erit in vso eius iuris, quod continuò, &
 quasi tota die, ac omnibus momentis exercetur, & possidetur per domi-
 num praedij dominantis in praedium seruiens, per illud vulgatum: si id, de
 quo minus videtur inesse, inest, ideò & id, de quo plus inesse intelligitur. se-
 cundum gl. in auth. multo magis. c. de sacrosanct. eccles. fac. l. nec in ea 21. §. ius
 occidendi. 2. ad l. lul. de adult. Maior enim ratio & fauor, vt paulo an-
 tè diximus, eius est, qui quotidie exercet ius sibi debitum ex fundo vici-
 ni, quam qui rarius, & interpolatis tantum vicibus istud vsurpat, prout
 fit in discontinuis seruitutibus. arg. l. foramen. 28. de seruit. urb. praed. Et si
 quis

quis fortè dicat, in eo esse differentiam circa istud punctum inter servitutes continuas & discontinuas, quòd continuæ æquiparentur solo cursu temporis decennalis, absque eo, quòd allegatur titulus. *l. fin. C. de long. temp. præscript.* In discontinuis autem non aliter acquiri ius, nisi & allegetur titulus, & ad eius probationem inducatur ac demonstretur usus decennij. *Capoll. d. c. 19. nu. 6.* Tamen ista obiectio facilè dissolvitur, si dicamus, primum membrum esse falsum. De iure siquidem civili non sufficit ad acquisitionem iuris continui usus longi temporis, sed requiritur ulterius etiam titulus. *Textus est clarus in l. 2. C. de servitut. & aqueduct. iuncta l. diutina 4. C. de præscript. longi temp.* Si enim præscriptio iurium procedit ad instar rerum immobilium, & corporalium, *d. l. 2. ibi: exemplo rerum immobilium,* in immobilibus autem & corporalibus requiritur de necessitate titulus. *d. l. diutina.* ergò idem erit in servitutibus vel iuribus. Quod autem in materia servitutum, siue sint continuæ, siue discontinuæ, non requiratur aliqua probatio tituli, sed sufficiat sola eius allegatio, dummodò adversarius sciuerit, me isto iure uti, nec contradixerit, quo casu, titulus præsumitur præcessisse, etiamsi de eo aliter non doceatur, maximè cum agatur in materia talium iurium de modico præiudicio, & non tanto, quantum vertitur in rebus corporalibus, testatur glossa communiter approbata *in l. cum de in rem verso. de usur. & d. l. servitutes 3. de servit.* vbi Paul. de Castro. *nu. 13.* subiicit, hanc opinionem videri communem omnium Canonistarum & Legistarum. Quod idem firmat & Alexander *in l. si certis annis 28. nu. 9. in f. C. de pact.* concludens, hanc sententiam, quòd videlicet in iuribus siue continuis siue discontinuis non requiratur de necessitate probatio tituli, sed sufficiat eius allegatio, iuncta cum probatione diuturni usus, esse in puncto iuris veriores, & servari in practica per fundamenta atq; autoritates ibi latè adductas, & sequitur Balb. vbi suprà. *d. q. 10. num. 7.* Qui tamen circa hoc postremum membrum ibi: & in secunda parte quartæ partis principalis. *q. 1. n. 3.* videtur aliquo modo sibi contrariari. Et retenta hac opinione pro vera, vix est, ut fallentia per Panormit. *hoc loco nu. 27.* tradita procedant. Ego tamen circa istam communem conclusionem, & solutionem ad prædicta contraria. *d. c. 1. de præscript. in 6. & c. si diligenti & c. f. h. t.* quasi scilicet in præscriptione iurium non requiratur titulus, eiusque vera & legitima probatio, sed sufficiat titulus præsumptivus, subsisto argumento Iurisconsulti. *in l. si & me & Titium 32. ff. si cert. pet.* Si enim probatio usus alicuius iuris per tempus decennij vel vicennij, ad præscribendam nudam servitutem, cum nuda allegatione tituli sufficit, absque eo, quòd de titulo etiam minima fides fiat, sequitur tunc istud absurdum quòd videlicet præscriptio temporis immemorialis, item triginta sicut & quadraginta annorum frustra & supervacaneè fuit à Legislatoribus inventa, cum tamen nihil in ure debeat esse superfluum. *ut in prima constitutione. C. §. quibus in verb. ressecatis superfluis.* Quis enim vellet se arctare ad probationem præscriptionis immemorialis, aut longissimi temporis (pro qua non ita facilè est invenire testes eius ætatis, qui tanti temporis memoriam habeant) cum posset tutus esse præscriptione decem vel viginti annorum, cum allegatione tituli, quem eo ipso lex præsumit, & habet pro probato, quòd videlicet per decennium adversarius sciuit & passus est, me illo iure in suo uti. *l. f. quemadm. servit. ami. l. apparet. 5. §. 1. de intin. actusq. priv.* & sic omnes illæ leges loquentes de præscriptione tricennaria, item quadragenaria, vel temporis, cuius non extat memoria, erunt verbis impositæ, nō rebus. *contra l. 2. C. communia. de legat.*

Itaque

37 Itaque ego magis inclino in eam sententiam, ut existimem, in servitutibus continuis, quæ præscribuntur decem vel viginti annis, ad hoc, ut obtineat præscribens, de necessitate requiri titulum. *Textus est manifestus in d. l. 2. ibi: exemplo immobilium iuncta. l. diutina. 4. C. de long. temp. præscr.* adeò, ut & porrò assenerem, in materia acquisitionis iurium nunquam sufficere allegationem tituli cum probatione cursus decennij vel vicennij, sed necessariò fiendam esse plenam fidem de titulo, ac nisi de eo probetur, præscribentem causa cadere. *d. l. 3. ubi apertè dicitur, præscriptionem rerum incorporalium vel iurium sequi naturam rerum immobilium in corporibus existentium.* Bona autem immobilia nunquam præscribuntur longo tempore, nisi & bona fides, secundum ea, quæ suprà diximus, interveniat, & simul titulus. *d. l. diutina. & fac. text. l. si quis emtionis. 8. in princ. C. de præscript. 30. annorum.* Et hæc quidem, quoad ultimum requisitum, tituli videlicet, circa præscriptionem longi temporis, ita procedunt: Sed conclusio suprà tradita de præscriptione rerum incorporalium, hoc est, iurium & servitutum, quòd videlicet longo tempore vſucapiantur, indubitata est. *d. l. 2. C. de servit. & l. f. C. de long. temp. præscript.*

38 Fallit tamen primo in casu deficientis tituli, item bonæ fidei. Tunc enim longi temporis vſucapio nequaquam defendit vſucapientem, sed tenetur fundans se in præscriptione docere de vſucapione saltem longissimi temporis, hoc est, quòd ipse præscripserit vſum iuris, quòd sibi deberi intendit, per spacium triginta annorum, ad quod intervallum temporis regulariter durat & extenditur vita ac meta omnium iurium atque actionum, secundum Panormit. in c. sanctorum. precedente. nu. 4. h. t. & fac. l. omnes 4. l. sufficit. l. comperit. 6. C. de præscript. 30. annorum.

39 De primò, & quòd in istis præscriptionibus longissimi temporis non requiratur de iure civili titulus, hoc tenet Balbus in l. Celsus. 27. n. 4. post Bart. & Dd. ibi: de vſucap. & in tractatu præscription. 2. parte, tertia pars principalis nu. 2. & satis probatur in d. l. sicut. 3. l. omnes 4. & in primis l. si quis emtionis 8. §. 1. C. de præscript. 30. annorum. iuncto text. l. 1. §. adhuc. C. de annal. except. & est melior pro hoc de iure textus in c. placuit. 2. §. præscriptionum versic. si autem nullo titulo. 16. q. 3.

40 De secundo, & quòd in præscriptione 30. annorum secundum ius civile non sit de substantia, neque curetur bona fides, quoad finem opponendæ exceptionis de vſucapione triginta annorum adversus eum, qui vindicat aut aliter petit ius, item rem, à nobis tanto tempore possessam, attestatur idem Balbus d. parte 2. tertia pars princip. q. 1. n. 3. & facit d. l. si quis emtionis 8. §. 1. ibi: sin verò mala fide. & textus non minus clarus in d. cap. placuit 2. §. præscriptionum verb. quòd si mala fide. adeò, ut etiam res furtivæ & vi possessæ de iure civili tanto tempore præscribi possint. Ita tenet glossa verb. prædicto. in §. furtiva. Inst. de vſucap. & probatur per litteram d. l. 1. §. adhuc. verb. & furti actionem post memoratum tempus finiri. C. de annal. exception.

41 Etiam si autem, quoad titulum, sacri Canonistæ sese conformant cum iure civili, prout habetur in d. c. placuit. 2. §. præscriptionum versic. si autem nullo titulo. 16. q. 3. ubi clarè approbatur civilis illa sanctio de præscriptione tricennali, etiam absque titulo saltem super rebus priuatorum, siue præscribatur per alios privatos, siue per Ecclesiam: tamen de substantia quasi & necessariò desiderant interventum bonæ fidei, hoc est, quòd initium præscriptionis non sit vitiosum. c. sanctorum patrum h. t. ubi dicitur, in præscriptione longi temporis requiri, quòd præscribens & quietè, hoc est, sine interruptione, & sincerè, hoc est, absque mala fide, & conscientia rei alienæ, per

tempus à lege definitum adversarij prædia vel iura obtinuerit, & ibidem hoc etiam notat Panormit. *num. 4.* Et si quis fortè obijciat, etiam de iure canonico procedere præscriptionem quantumvis cum mala fide coeptam, prout est clarus textus in *d. cap. placuit. 2. §. præscriptionum. verb. quod si mala fide.* respondetur, in hoc ultimo ius Canonicum hodiè correctum esse, adeò ut neque priuatus contra priuatum in terris Ecclesiæ, neque Ecclesia contra priuatum res vel iura alterius triginta annis præscribere possit cum mala fide. *cap. si diligenti c. f. h. t. & c. possessor mala fidei. de reg. iur. in 6.* sicut & in alio correctum est, quòd etiam si Ecclesia contra priuatum præscribat triginta annis: tamen priuato vel Ecclesiæ adversus Ecclesiam, in rebus vel iuribus ecclesiasticis, non currit præscriptio alia vel minor, quàm quadraginta annorum, prout audietis in sequenti limitatione, & habetis textum hìc, & in Aut. quas actiones. in princ. C. de sacros. Ecclesijs.

Ratio autem, quare in præscriptione decennali vel vicennali de necessitate requiratur titulus. *d. l. diutina. 4. C. de præscript. long. temp.* & non in præscriptione tricennaria. *d. cap. placuit. 2. §. præscriptionum. versic. quod si nullo titulo.* illa est, quòd in vsucapione decennali, habito respectu ad brevitatem temporis, in cuius mora non vertitur magnum præiudicium. *arg. l. si debitori. 21. de iud.* minùs potest imputari domino, quare res suas ita socorditer tractarit. Ad hoc itaque, ne sine iusta aliqua & legitima causa ipse priuatur dominio rei suæ, requirit lex ad minùs, quòd qui fundat se in præscriptione decennali, is munitus sit titulo & bona fide.

Quibus concurrentibus, maiore favore dignus est præscribens, ut qui duplici iure nititur, armatus scilicet & titulo & possessione rei, quàm is, contra quem scribitur, qui nihil aliud allegat, nisi nudum titulum. *argum. l. quoties 15. C. de rei vind.* Pro quo facit vulgatum illud, quòd duplex funiculus plùs liget. *Auth. itaq. C. communia de success.* Et hoc est, quod tradunt Dd. vsucapionem decennalem esse fauorabilem, quia magis attenditur fauor possidentis scilicet cum titulo, quàm negligentia domini. *Ferrar. in form. positio. act. verb. item quòd dictus Antoeius ipsam Peram terra nu. 3. post Bart. in l. Celsus. num. 18. ff. de vsucap.*

In præscriptione autem triginta annorum potiùs consideratur negligentia, atque socordia domini, *argum. l. 2. in princip. C. de annal. except.* qui tanto tempore habuit res suas quasi pro derelicto. *l. 1. ff. & C. pro derelict.* quàm fauor ipsius possidentis. *Ferrar. ubi sup. n. 3.* & facit pro ista ratione textus in *cap. placuit 2. §. præscriptionum vers. quod si mala fide.* ubi dicitur, quòd præscriptio triginta annorum absq; favore præscribentis, & tantùm odio res suas negligentium introducta sit.

Fallit secundò, ut paulò ante diximus, in præscriptione iurium spiritalium, ut est ius patronatus, decimarum, & similium, item rerum vel iurium ad Ecclesiam & Rempublicam, vel ciuitatem pertinentium. hìc enim non sufficit decennalis, vicennalis, aut etiam tricennaria præscriptio aduersus Ecclesiam, vel alium locum religiosum, item contra ciuitatem, sed requiritur ad minùs spacium quadraginta annorum. *d. auth. quas actiones. C. de sacros. & hoc c. n. in fin.* Cæterùm, & hæc præscriptio quadragenaria, quatenùs videlicet contra Ecclesiam super bonis vel iurib. ad eam pertinentibus procedere debeat, siue priuatus, siue alia Ecclesia vel personæ ecclesiasticæ intendunt præscribere, de necessitate requirit interuentum bonæ fidei. *Item Balb. in 2. part. 3. partis princ. q. 6. n. 9. per c. de quarta c. ad aures & c. f. h. t. & in*

& in specie exprimit idem Balbus, vbi suprà, quòd Laicus bona fide munitus vti capiat tale ius praescriptibile, & de temporalibus Ecclesiae existens, etiam contra Ecclesiam spacio quadraginta annorum. *per gloss. final. verb. haeretici. in cap. fin. de praescriptionibus in 6. & cap. facultates. verb. triginta annorum. 13. q. 2.*

- 49 Satis tamen existimo, si in terris imperij aduersus Ecclesiam agatur, de praescriptione alicuius iuris siue continui, siue discontinui, (neque enim in hoc circa materiam propositi nostri est lis aliqua) sufficeret praescriptio quadragenaria absque omni titulo, & bona fide, non aliter, atque si tractetur de praescriptione iurium ad rem publicam pertinentium, in quibus sufficit sola quasi possessio continuata per quadraginta annos. *d. auth. quas actiones. de sacros. Ecclesius.* cum res vel praedia cuiusque censeantur iure loci, vbi sita sunt, non autem secundum priuilegium personarum, ad quarum dominium pertinent, aut vbi Clericus habet domicilium, vel suam residentiam, argumento, quod dixit Baldus. *in cap. cum venissent. numero 3. ext. de constit. & in l. cunctos populos. 1. C. de summa trinit. & fide cathol.* vbi tenet, quandoque agitur de acquisitione rerum, debet attendi ius loci, vbi praedia sita sunt. & sequitur Henningus Godd. *in consil. 8. de stat. num. 1. in 3. confirm.* quod idem etiam de iure Saxonico procedit, Landrecht. *lib. 3. artic. 33. §. fin.* vbi dicitur: Mann sol vmb eigen richten / nicht nach des Mannes recht / sondern nach des Landes recht / dorinnen das Gut gelegen ist. Et haec sententia, quòd Clerici, imò & ipse Pontifex pro cursu temporalium rerum legibus imperialibus vtantur & regantur, non autem iure proprio, probatur per textum in terminis. *in cap. cum verum dist. 96. & facit cap. si adiutorium dist. 10. & cap. ex antiquis dist. 54.*
- 50
- 51

- Porro, quod de Ecclesia dictum est, idem vos intelligatis procedere etiam in praescriptionibus aduersus Xenodochia, & alia pia loca, quae Ecclesijs æquiparantur, vnde omnia priuilegia, competentia Ecclesijs competunt etiam pijs locis, prout est textus valde notabilis. *in l. omnia priuilegia. 35. & ibi tradit Bartolus C. de Episcop. & Cler. & §. pro temporalibus. auth. de ecclesiast. tit. coll. 9. & latè Tiraquellus in 146. priuileg. pie causa.* idemque iuris est in praescriptionibus aduersus ciuitatem, rempub. vel fiscum, nam & contra ea loca non praescribitur, nisi quadraginta annis. *Alex. consil. 16. nu. 24. lib. 5. & Balb. de praescript. in 3. part. 5. part. princ. q. 1.* cum Ecclesia & Respub. æquiparantur. *l. respub. 4. C. quib. ex caus. maior. & l. rempublicam C. de iur. resp. lib. 11. & fac. l. iam pridem 2. iuncta. ibi gl. C. communia de usucapion.* Etiam autem, vt diximus, Ecclesia & alia pia loca, circa praescriptionem de bonis & iuribus, gaudent ista praerogatiua, ne contra ea citius eurrat praescriptio, quam per quadraginta annos: *d. auth. quas actiones. C. de sacrosanct. Eccles. & hoc c. nostro.* tamen secus est in personis ecclesiasticis. Contra Clericos enim in patrimonialibus currit praescriptio tricennaria, non aliter, quam vt contra quemlibet priuatum, neque requiritur de necessitate curriculum quadraginta annorum, cum Clerici pro bonis patrimonialibus non gaudeant priuilegio Ecclesiae, nisi in casibus à iure specialiter expressis. *prout est gl. c. possessiones. 16. q. 4. & notat Salicetus in d. auth. quas actiones num. 11. per l. de his 3. C. de Episc. & Cleric.* & haec est communis conclusio Dd. teste Balbo *in l. 1. part. 5. princ. q. 5. n. 2.* Ex quo & illud sequitur, si concurrat priuatus cum priuato in terris Ecclesiae, sufficiat quoque tunc praescriptio tricennaria. *Panormit. hic nu. 14. in fin. & nu. 16.* ita tamen, quòd praescribens
- 52
- 53
- 54

utroque casu saltem cum bona fide exercuerit istud ius tanto tempore, trīginta scilicet annorum. Aliter enim Ecclesia, ad cuius determinationem pertinet cognitio causæ, pro præscribente ut qui in mortali peccato constitutus rem, quam sciebat esse alienam, vñcepit, nequaquam pronuntiabit. *cap. fin. h. t.* Et generaliter tenenda est regula, quòd in privatis, in Laicis, sicut & Clericis circa bona temporalia, in terris Ecclesiæ sita (excepta tamen bona fide, quæ de substantia isto casu requiritur in præscribente) ius civile remanet incorruptum. *Balbus in tractat. præscript. 2. partis tertie part. princ. q. 6. num. 9. & Abbas hic num. 14. per clarum textum in dict. cap. cum verum. dist. 90.*

Fallit tertiò in iuribus discontinuam & non perpetuam causam habentibus, ut est ius itineris, viæ, vel actus, item, haustus aquæ, appultus pecorum, ius pascendi, calcis coquendæ, item, arenæ fodiendæ, braxandæ cerevisiæ. *arg. l. 1. in princ. & §. in rusticis. de servit. rustic. præd.* Cum enim natura impossibile sit, omnibus momentis ire, agere, pascere pecora, & similia facere, quia homo non potest esse in perpetuo motu, ideo ad earum præscriptionem requiritur regulariter tempus, de cuius initio non extat memoria. *Ita gloss. & Dd. in l. servitutes. 3. de servitut. tit. gener. & fac. l. 1. §. penul. ibi: vetustas vicem legis obtinet. & l. 2. in princ. verb. vetustas. iuncto §. planè. de aq. plu. arc. & l. hoc iure. §. ductus aqua, cuius origo memoriam excessit. de aq. quotid. & est.* intelligendo, ibi ductum aquæ, non de iure aquæ ductus ex fonte vel viuo alicuius scaturigine, quod semel in canales derivatum, est in perpetuo & continuo motu fluendi per agrum vicini, donec aliquid intrinsecum vel extrinsecum aquæ fluxum non impediat. *d. l. servitutes. 3. de servitut. & l. 2. C. eod.* sed de iure ducendi forsan aquam ex cisterna vicini, pro eluendis sordibus aræ nostræ, vel alijs necessitatibus pro tempore obveniendis. *de quo in l. foramen. 28. de servitut. urb. præd. & not. Balb. in tractat. præscript. 3. part. 4. part. princip. q. 1. num. 3.* quod id ipsum tempus immemoriale, & non minùs requiratur in præscriptione servitutis discontinuæ aduersus Ecclesiam, & sic per consequens etiam aduersus civitatem. *Panormit. hic. nu. 18. & Ant. de Batr. num. 5.* ad hoc, ne Ecclesia, cuius favore multa specialia inducta sunt, deterioris conditionis existat, quàm priuatus. *argum. l. quon favore. 6. C. de legibus. ac sequitur Balbus ubi supra. 2. parte. 4. part. princ. q. 1. num. 6. in fin.*

Et istis casibus, neque titulus, neque bona fides necessaria, siquidem temporis immemorialis possessio habet vim tituli & priuilegij, adeò ut non exigatur alia tituli vel probatio vel allegatio. *textus est clarus. in cap. 1. in f. de præscript. in 6.* quia lex ipsa præsumit titulum ex antiquitate possessionis, vel quasi, cuius memoria non habetur inter homines. Et sic dicitur in proposito præscribens habere titulum legalem, prout monuit Aymon Crauetta, *de antiquit. temp. part. 6. in sect. quæ incipit: natura ista singularitatis. num. 3. & 13. l. hoc iure. 3. §. ductus aqua. 4. de aq. quotid. & est. c. super quibusdam. §. præterea. ext. de verb. signif. & fac. d. cap. 1. de præscript. in 6. & c. servitium. 18. q. 2. in fin.*

Similiter, & quòd non sit necessaria probatio aliqua bonæ fidei in præscriptiōne immemoriali, sed quòd bona fides præsumatur ex lapsu tanti temporis, cuius initij memoria non extat. In contrarium tamen tradit Decius *in l. traditionib. 20. n. 12. C. de pactis. & cons. 460. n. 5.* item Sal. *in l. 2. C. de serv. n. 8.* Boër, *decis. 39. n. 18.* & videatur ea de re fusus differens Crau. *d. loco.*

Verum

Verum huic dicto, quod videlicet in praescriptione immemorali non requi-
 59 ratur de necessitate bona fides, ob stare videtur textus in cap. 1. de praescript.
 in 6. qui quantumvis in hac specie praescriptionis non requirat titulum
 tamen bonam fidem excludere non intelligitur, maxime, ubi contra praes-
 cribentem lex praesumit, vel ei resistit. & facit cap. possessor male fidei. de
 reg. iur. in 6. Pro solutione dicatis breviter, quod in d. c. 1. illud vnicum
 controverrebatur, an in praescriptione quadragenaria, porrecta adversus Ec-
 clesiam, sufficeret bona fides absque titulo praescribens, & dicit Pontifex quod
 non. c. dudum. ext. de decimis. & c. si diligenti. h. 1. nisi allegetur praescriptio tem-
 poris, cuius initij memoria non extat aut habetur. Et sic super illa specie praes-
 criptionis immemoralis nihil novi statuitur circa requisitum bonae fidei,
 ideoque & casus omissus in dispositione iuris communis relictus intelligitur,
 argumento eorum, quae tradit Bart. in l. si vero 64. §. de viro. 9. ff. solut. ma-
 60 trim. & l. si extraneus. 6. de condict. ob causam. Nihil obstat textus in d. c. pos-
 sessor. qui loquitur de mala fide vera, & de qua per expressum constat, vel
 ex instrumento, vel confessione praescribentis dictante, quod praescribens
 semper habuerit scientiam rei alienae, aut saltem luibilis vel redimibilis in per-
 sona domini. Talis enim mala fides nunquam tollitur, neque purgatur,
 per quemcunque lapsum temporis, adeoque isto casu, ne quidem immemor-
 rialis praescriptio locum habet. d. cap. possessor. Et hanc distinctionem tradit
 Cravet. num. 20. post Bart. in l. f. nu. 17. C. unde vi. Secus est in mala fide,
 praesumpta à lege adversus praescribentem, haec enim purgatur, & sic in praes-
 cribente bona fides praesumitur ex diuturnitate temporis. Innoc. in c. 2. n.
 4. ext. de in integ. restit. Abbas in c. consultationib. num. 8. post Dd. ibi. de iure
 patronat. Idem Abbas conf. 89. nu. 3. vol. 1. Sed hic dubitatur non immeri-
 61 to, cum ius Codicis, tanquam posterius, omnium iurium & actionum vitam
 regulariter conclusit triginta vel quadraginta annorum metis, l. sicut. 3. in
 princip. ibi: res vel ius. & in verb. qualicunque actione. & l. omnes. 4. ibi: nullum
 ius privatum vel publicum. C. de praescript. 30. annorum. an per hoc sit correc-
 tum ius Digestorum, circa materiam servitutum discontinuarum, ita, ut illis
 etiam intelligatur praescriptum triginta annis, neque requiratur de necessitate
 lapsus temporis immemoralis? Breviter dicatis, quod in hoc nihil sit im-
 mutatum: ideo praescriptio triginta annorum ad acquisitionem servitutis
 vel iuris discontinui non sufficit, sed exigitur quasi possessio tanti temporis,
 de cuius initio memoria non extat, per illam regulam, quod, ubicunque
 reperitur casus, de quo per legem est specialiter provisum, quod nulla praes-
 criptio curat, ibi non sufficit, cursus triginta vel quadraginta annorum, sed
 requiritur tempus immemorale vel centum annorum. Hanc regulam
 tradit Angel. de Perus. in l. omnes. 4. nu. 6. ibi: de tibi regulam. C. de praescrip-
 tion. triginta annorum. Quod autem iura discontinua sint impraescriptibilia,
 habetur ex textu, iuncta gloss. l. servitutes. 3. de servitut. tit. gen. & l. foramen.
 28. de servitut. urb. praed. Ideoque debeat tunc praescribens probare posses-
 sionem tanti temporis, de cuius initio non habetur memoria inter homines,
 estque communis conclusio omnium Dd. in l. 2. Codice de servitut. & aq.
 duct.

Et hanc fallentiam ampliate, quod quamvis alias regulariter reserva-
 62 ta Principi in signum & recognitionem praesminentiae & superioris potesta-
 tis, quae vocamus regalia, sint impraescriptibilia. secundum Iaso. in l. imperium.
 3. nu. 20. de iurisdict. om. iud. per l. f. C. de fund. patrim. lib. 11. & l. comperit. 6. C. de
 praescript. 30. ann. sicut nec in generali concessione meri & mixti imperij

comprehenduntur regalia, nisi specialiter fuerint concessa. *c. 1. §. 1. qua sint regal. in v. s. feud.* tamen saltem vlu capiuntur per vlu capionem vltra tempus, de cuius initio non extat memoria. *prout Bald in d. c. 1. n. 3. & fusiùs Cravet. de antiq. temp. parte 4. verb. absolutis differentijs. nu. 13.*

Ratio est, quia præscriptio immemoralis tantæ est potentiz & virtutis 63
ut ea mediante, acquirantur ac præscribantur etiam illa, quæ aliàs de sui natura sunt in præscriptibilia. *Panormit. in c. super quibusdam. §. præterea. nu. 1. de verb. signif.* quod dictum probat Schurff. *consil. 70. nu. 43. cent. 1. per doctrinam Angelii in d. l. omnes. 4. nu. 6. vers. do tibi regulam. C. de præscript. 30. annorum.* Idque adeò verum est, ut in præscriptione immemoriali ne qui- 64
dem requiratur scientia eius, contra quem præscribitur, secundum Iasonem in *d. l. imperium. 3. nu. 20. vers. Sed huic.* vnde Baldus dicebat, quod præscriptio temporis immemoralis circa regalia æquiparetur privilegio, & speciali concessioni habitæ à Principe ex certa scientia. *Bald. in d. l. c. 1. nu. 3. & 4. qua sint regal. & sequitur Schurff. cons. 90. nu. 48. cent. 3.* vbi addit, secutus Iasonem, quod isto casu nequaquam sit necesse, iustificare possessionem ex titulo probandorum aut allegendorum, quia præsumitur à lege ex cursu tanti temporis, & vocatur titulus pro suo. *Schurff. vbi supra. nu. 48. per l. cum de in rem verso. 6. ff. de usur. iuncta l. 1. & 4. præ suo.*

Sicut itaq; dubium non est, quin Princeps subditum etiam de regali- 65
bus infeudare, eique ipsi specialiter concedere possit, *d. c. 1. §. 1.* ita hoc quoq; caret scrupulo, quod privatus illa regalia etiam adversus Principem præscribere per tempus immemorabile valeat, cum quicquid sit per Imperatorem concessibile, illud etiam contra eundem præscriptibile esse dicatur. *l. quod Principis 23. iuncta ibi gl. verb. constituerim de aq. plu. arc. & l. quo minus 2. de fluminib. ne quid in flum. publ.* Quo pacto autem debeant formari articuli probatorii in materia præscriptionis immemoralis, & quæ sit differentia in- 66
ter præscriptionem immemorabilem & centenariam, dicemus infra circa enarrationem *c. cum à nobis, & c. audientiam. h. t.* Fallit quartò in præscriptione 67
currente adversus fiscum, super bonis vel iuribus vacantibus, quæ propter aliquod maleficiũ domini contrahentis, puta, nuptias incestas, feloniam contra dominum committentis, vel sibi ipsi mortem conseiscientis, aut aliud delictum committentis, ad fiscum referuntur, aut aliter fiscus in bonis defuncti, sive heredis succedit. *de quibus. in l. vacantia. 4. Codice, de bon. vacantibus. lib. 10.* Siquidem enim à die denunciationis fisco factæ alius ea, sive in mobilibus sive immobilibus consistant, per quadriennium quiete possideret, fiscus ex tunc non potest super ijs movere possessori aliquam controversiam, obstante videlicet exceptione quadriennij. *l. 1. verb. continuum. vers. hoc ubi non habet ritum. C. de quadr. præscript.*

Simili etiam exceptione præscriptionis quadriennalis gaudet fiscus, 67
item, Imperator, qui res quascunq; sive mobiles sive immobiles, ut proprias aut fiscales, donationis aut alio titulo alicui contulerunt. Nam prout accipiens sive ex causa onerosa, sive lucratiua perpetuò tutus est: ita verus rei dominus non habet sive contra fiscum, sive contra Imperatorem regressum, nisi usq; ad quadriennium. *l. omnes. 2. & l. benè à Zenone. 3. C. de quadr. præsc.*

Fallit quintò in bonis vacantibus, fisco nondum significatis vel denunciat: ea enim adversus fiscum non præscribuntur sine titulo, minori tempore, quàm viginti annorum. *l. in omnibus. 13. de divers. & temporal. præsc.*

Fallit sextò in præscriptione contra Romanam Ecclesiam, ea enim 69
non currit breviori spacio, quàm centum annorum, *auth. quas actiones. in f.*

C. de sacros. Eccl. Idemq; est, si quis intendat, acquirere aliquod ius contra
 70 Imperatorem vel Cameram imperialem per cursum temporis. Nam & isto
 casu volunt exigere intervallum centum annorum *Dd. in d. auth. quas actiones*
per gloss. verb. si minus. verb. non multum in vers. nec multum differunt imperium
& sacerdotium, item res sacra, publica vel communes. Auth. de non alien. res
Eccl. coll. 9. De quo tamen, & an ista æquiparatio, quoad præscriptionem
 71 procedat, videbimus in *c. ad audientiam, h. t.* Fallit septimò in præscriptio-
 ne criminum. Nam post quinquennium à die commissi vel perpetrati deli-
 cti numerandum præscribitur impunitas, adeò, ut deinceps accusationi locus
 72 non sit. *l. ita nobis cordi pudor. 28. & l. adulter. 5. C. ad l. Iul. de adult.* Hinc
 videmus, quòd etiam si heres occisi, qui, non vindicata eius nece, nihilomi-
 nùs interfecti hereditatem adit, apertis videlicet tabulis testamenti, indignum
 se facit hereditate, adeò, ut confiscationi locus sit. *l. si ea. 3. C. de his, quibus.*
ut indig. Tamen, si contra heredem tanquam indignum infra quinquen-
 nium non instituitur accusatio, post quinquennium cessat effectus bonorum
 confiscationis. *l. in cognitione. 13. ubi Bart. num. 2. post gl. aa Syll. & d. l.*
 73 *in omnibus. 13 in fin. de divers. & temp. pres.* Sic actio iniuriarum præscribitur
 anno. *l. si non convicij. 5. C. de iniur.* & post viginti annos querela falsi cessat,
 obstante videlicet exceptione tanti temporis. *l. querela. 12. C. ad l. Cornel. de*
 74 *fals.* & post viginti annos de homicidio quis accusari non debet. *gl. & Dd.*
 75 *per illum textum in d. l. in cognitione. 13. ff. ad SC. Syllan.* imò plus dicit Panor-
 76 mitanus, quòd regulariter adversus quodlibet crimen præscribatur viginti
 annis, adeò, ut post lapsum tanti temporis criminofus accusari, vel in eum
 inquiri non debeat. *Panormit. in c. cum haberet. nu. 3. ext. de eo, qui aux. in ma.*
qu. poll. per adult. & sequitur glossa, item Bartolus in *l. 2. §. si publico. ff. de*
adult. & probatur hæc sententia per manifestum textum in *d. l. querela. 12. ibi:*
sic & cetera omnia ferè crimina. C. de fals. & l. in omnibus. 13. de divers. & tem-
poral. prescript. De his autem præscriptionibus accusationum circa crimina-
 lia, observaate nihil aliud requiri vel desiderari in persona præscribentis, nisi
 solum cursum temporis à lege ad hoc deputati. *d. l. in omnibus. 13. & d. l. que-*
rela. 12. Ex quibus omnibus apparet, sicut de iure civili mobilia præscribun-
 tur triennio cum bona fide & titulo. *Inst. de usucap. in princ.* Sic immobilia
 bona, item iura, diversis temporibus, prout diversæ sunt qualitates iurium
 præscriptibilium, item personarum, quæ præscribunt, & earum, contra quas
 intenditur usucapio, acquiruntur, nonnunquam cum titulo & bona fide,
 nonnunquam cum bona fide tantum, & absque titulo, interdum etiam sine
 omni bona fide & titulo, per hætenus tradita.

De iure autem Saxonico duæ tantum reperiuntur expressæ species præ-
 77 scriptionum: una, quæ currit pro omnibus mobilibus, & completur spa-
 cio unius anni & sex hebdomadarum, prout est textus *Landrecht. lib. 1. art.*
28. in princ. & lib. 2. art. 44. in princ. cum ibi notat & fac. gl. Weichbild. art. 4.
super verb. Ihaz vnd Tag. altera, quæ concernit bona immobilia, & com-
 pletur curriculo triginta annorum, & unius anni iunctis sex hebdomadis.
 de qua loquitur textus *Landrecht. lib. 1. art. 29. iuncta ibi gl. & not. gl. Lehnrecht*
c. 29. & 26. & gl. art. 43. n. 2. lib. 2. & gl. Weichbild. art. 21. & 26. & art. 140.
 Quæ regula adeò vera est, & certa, ut tanto tempore, triginta videlicet anno-
 rum, anni & sex dierum, etiam iura, actiones, servitutes, & aliz res incorpo-
 rales, siue earum usus continuus, siue discontinuus sit, usucapiantur. teste
Schurff. cons. 32. nu. 14. & cons. 69. nu. 1. cent. 1. & cons. 84. nu. 2. cent. 2. &
sequitur Hennig. God. consil. 2. de iurud. nu. 56.

Cæterum, hîc duo principaliter in quæstionem veniunt: & primò, quas res comprehendamus sub annali præscriptione, & an vocabulum mobilium extendendum sit ad omnes ac quascunq; res, quæ se vel ipsæ movere, vel ab alijs moveri, & de vno loco in alium transportari possunt. *argumento l. moventium. item mobilium. 93. de verb. signif.* deinde dubitatur, an præscriptio tricennalis iuris Saxonici porrigatur ad omnia bona ac iura: item, contra quascunque personas, etiam privilegiatas, & ad causas aliàs à tricennaria præscriptione iuris civilis exceptas? Circa primum accipite hanc conclusionem, quòd videlicet regulariter omnia mobilia, & moventia, qua 78 tenus bona fide & cum titulo per annum possidentur, dicantur esse præscripta, adeò, vt possessori deinceps super ijs aliqua controversia in effectu vel vtiliter moveri non possit, per textum communiter ad hoc allegari solitum, Landrecht. lib. 2. art. 44. vbi clarè & expressis verbis statuitur, eam rem, quam quis per spacium vnus anni & sex dierum, absq; iuridica contradictione possedit, præscriptam esse, & iustè deinceps possideri, intelligendo illum articulum *Don fahrender haab / secundum art. 28. lib. 1.* licet enim hic ipse textus videatur loqui in casu speciali, videlicet, *Heergewettes / erbes / vnd gerade /* vt videlicet talia bona, quæ heredem post trigessimum diem non inveniunt, applicentur fisco, vel magistratui loci, ita, vt à postea infra annum & diem nemo vindicet ista bona, postea non admittatur, obstante videlicet exceptione præscriptionis, *vt ibi.* Tamen ille textus ex vñtata interpretatione consuetudinis harum provinciarum etiam ad quæcunque alia mobilia non hereditaria, item, non tantum ad personam iudicis occupantis, sed cuiuscunque etiam privati possidentis talia mobilia per annum regulariter extenditur. *secundum glossam d. art. 44. num. 4. in versic. vnd diß ist allermeist zuuerstehen.* vbi clarè testatur glossa, quod in articulo 28. disponit Saxo de iudice tenente mobilia hereditaria per annum, idem extendi regulariter ad quemcunque privatum, item ad quæcunque mobilia etiam non hereditaria *per literam text. d. art. 44.* vbi habetur: quicunque bona aliqua per annum & diem absque iusta contradictione possederit, eorundem verus efficitur possessor: intelligendo vocabulum, *Bona*, ibi positum de bonis mobilibus, *secundum gloss. 1. ibid. in versic. vnd diß ist allermeist iuxta d. art. 28. lib. 1.* sicut & verbum *res*, in *d. art. 28.* positum, necessariò intelligitur de hereditarijs mobilibus, non autem immobilibus, ad hoc videlicet, vt istud medium interpretemur secundum qualitatem & naturam duorum extremorum, inter quæ reperitur, cum alternatio semper præsumatur intervenire inter æqualia, vel saltem parum distantia. *l. 1. secundum vnam lecturam. ff. de reb. dub. & notat Bald. in l. conuenticula. 15. C. de Episc. & Cleric.* Quod ipsum etiam aperit & clarè interpretatur litera *D. art. 28.* in finalibus verbis, vbi dicitur, dispositionem præmissam super præscriptione annali intelligendam esse de rebus mobilibus. *vt ibi.* Quod tamen dicimus, heredem post annum non audiri, si petat hereditaria mobilia, id cum grano salis accipiendum, puta, si sciuerit cognatum suum defunctum & sic hereditatem sibi delatam esse: secus si ignorauerit. tunc enim propter annalem præscriptionem à petitione hereditariorum etiam in mobilibus existentium non excluditur gloss. Landrecht. verb. *Römpe aber. nu. 3. art. 28. lib. 1. & Lehnrecht. c. 39. in gl. & fac. l. error. 7. C. de iur. & fact. ignor.*

Verum est, quòd antiqui Practici harum provinciarum propter textum *d. art. 28.* valdè coarctabant præscriptionem annalem iuris Saxonici, eamque restringebant tantum ad triplicia bona in hereditate defuncti reperia,

reperita, puta, ad utensilia, quæ vulgò appellantur *Gerade*/ item, ad res expeditorias, vulgò appellatas *Heergewette*/ item ad victualia, vel domestica cibaria, quæ nostrate lingua *Mußtheil* appellamus, & debentur viduæ ex bonis præ defuncti mariti. De quibus bonorum generibus videatur glosa, *Weichbildt art. 23. & Lehnrecht c. 56. col. 7.* & ita veteres pronunciaſſe, ex antiquis decisionibus Lipsensium manifestè constat.

79 Hodiè autem regulariter omnia, & quæcunq; bona mobilia, etiam non hereditaria, siue à magistratu loci, siue ab aliquo priuato detineantur & possideantur, præscriptioni annali includimus. Et ita quotidie de iure harum provinciarum respondemus. Dum tamen usufructuarius & de titulo suæ possessionis, & de bona fide prober, *arg. quod dicitur. Inst. de usufructu. in princ. & §. furtive. & quod ibi notat gl. & Angel.* cum annalis præscriptio tanquam surrogata triennali iuris civilis, lapiat naturam eius, in cuius locum surrogatur. *arg. l. si cum 10. §. qui iniuriarum. 2. si quis caus.* Et quod hæc duo requisita etiam in annali præscriptione etiam de iure Saxonico necessario intervenire debeant, est textus apertus, *iuncta gl. Landrecht/ lib. 2. art. 18. nu. 4. §. non sola.* ubi glossator exprimit, quo pacto quis de legitima possessione quæ causam usufructuandi præbet, probare debeat, & est glossa singularis ac notabilis, *Lehnrecht. c. 13. in §. auch ist diß zuvernemen / in vers. entweder.* ubi manifestè dicitur, præscriptionem annalem currere in mobilibus, dummodò præscribens habeat titulum pro herede scilicet, vel alium, & facit *Landrecht. lib. 2. art. 36. vers. Spricht aber jener/ das wieder. & §. Spricht aber jener / er habe es laufft /* ubi describit tres titulos possessionis & usufructuonis pro emptore, videlicet laudando suum autorem, pro donato, producendo videlicet eum, qui istam liberalitatem cum equo controuerso in præscribentem contulit, & tertium pro suo, *Oder das Viehe gezogen/ od' aber das freitige Gewand selbst gewirkt habe/* eorūq; titulos tanquam vltiores nominat, per quos possessio, hoc est, *Die Gewehr/* acquiritur *Weichbildt. art. 56. & 57. in text. & gloss. & art. 130. cum alijs tribus sequentibus,* non autem intendit, per hoc alios iuris civilis titulos excludere, *teste gloss. d. art. 37. in §. Spricht. circa f. num. 9.*

80 Hoc tamen est dubium inter Dd. harum provinciarum, quæ reguntur iure Saxonico, an simpliciter & indistinctè siue iudex siue priuatus possidens bona alicuius hereditatis mobilia per annum & diem, dicatur præscribere, ita, vt possessori super ijs bonis deinceps non possit moueri per heredem controuersia? Et veteres quidem, sicut & adhuc hodiè indistinctè Scabini Magdeburgenses, pronuntiant, si quis etiam priuatus, bona mobilia qualiacunque reperta in alterius hereditate tenebat & possidebat per annum & diem, quod is postea ab heredibus defuncti inquietari non posset, *per prædictum textum art. 25. & quod ibi notat Zobel. latin. liter. C.* Quod sanè de Magdeburgensibus non est mirum, in hoc qui procul dubio ius suum municipale sequuntur, quod *Weichbildt* vocant, *Weichbildt. art. 20. ibi: Wenn ein Erbelos stirbet/ da sich niemand zuzeichet / binnen Jahr vnd Tag / das feldt in die Königliche Cammer.* Porro, quia istud ius statutarium, *Weichbildt* scilicet, est locale, directum nempe ad ciuitatem Magdeburgensem, prout videre est ex priuilegio Othonis Imperatoris dictæ ciuitati indulto & præmisso in *Weichbildt* *Lehnrecht / circa medium: & sic ius statutarium statuentium non egreditur terminos, per ea, quæ notant Dd. in l. cunctos populos. 1. Codice de sum. trinit. & fide cathol. l. fin. ff. de iurisdic. om. iud. & cap. ut animarum, ext. de constitut. in 6. Ideò extendere illam*

illam legem ad omnes provincias, quæ aliàs iure Saxonico reguntur, esset fortè inconueniens. Zobelius super isto dubio respondet, distinguendo, quòd aut tales res mobiles separatim & diuisim, & sic per se tantum considerentur: quatenus videlicet talia mobilia separata sunt ab alijs hereditarijs immobilibus, vel iuribus; aut verò considerantur coniunctim, quatenus videlicet adiunctæ sunt & cohærent rebus immobilibus, vel iuri hereditatis, vt videlicet primo casu post annum denegetur pro ijs actio hereditatis; & ita intelligit textum *Landrecht. lib. 1. art. 28. & lib. 2. art. 44.* secundò verò casu, petitio rerum mobilium in hereditate repperitarum ad instar ipsius hereditatis sit perpetua, aut duret triginta annis, anno & diebus, cum faciliè quædam cum vniuersitate transeant, quæ pro se non transirent. *argum. glos. l. in modico. 24. per illum textum de contrah. emt. l. quadam. de acquir. domin. l. si mercedem. 53. §. 1. de act. emt. l. si mandauero. 22. §. Iulianus 4. Mandati.* Et hanc distinctionem sequuntur adhuc hodiè Lipsenses, secundum quam & veteres pronunciarunt, sicut videre est ex sententia addita *Weichbild. sub titulo: Wie die Töchter aus dem Lehngut sollen gestattet werden. §. Nach dem wir auch nicht in abrede. ibid: Weil ihr in Jhar vnnnd Tag die streittige Erbschafft nicht gefodert / so habe ihr euch nach verordnung Landteufftiger Sächsischer Rechte an solcher forderung verschwiegen / es were denn sach / das in bestimpter Erbschafft auch vn bewegliche Güter / liegende vnnnd stehende Gründe zu erbe vnnnd eigend gehörendt / mit begriffen. Als denn hettet ihr euch etc.*

Et sic mobilia bona hereditatis præscribuntur, sicut alia mobilia anno, ex quo nulla immobilia vel iura cum ipsis commixta habent. Quatenus autem inveniuntur commixta cum alijs immobilibus, vel iuribus hereditatis, transeunt cum hereditate, & censentur secundum naturam hereditatis non aliter atque partes secundum naturam totius. *arg. l. que de tota 76. de rei vindic. & fac. l. que religiosis. 43. ubi notat etiam Balb. eod. tit.*

Quòd autem petitioni hereditatis non præscribatur, nisi triginta demum annis, de iure ciuili est textus. *in l. hereditatis 7. C. de petitione heredit. & l. hereditatem. 4. C. in qui. caus. cess. long. temp. præsc. & l. licet 8. C. de iure delib.* De iure autem Saxonico dicta petitio durat 31. annis, & sex septimanis, prout videre est *Landrecht. lib. 2. art. 29.* Atque hæc de annali præscriptione iuris Saxonici dixisse sufficiat.

Est & alia peculiaris species præscriptionis iuris nostri provincialis, trium quaterdenarum scilicet circa res inuentas, aut furibus, item, raptoribus in fuga ablatas vel extortas: Eriam enim de iure ciuili res furtivæ, item vi possessæ à furibus ipsis nunquam possunt vlcupari, saltem triennio vel vicennio: *§. & furtiva. & quod & ibi not. gl. & Angel. Inst. de vsucap.* tamen, si alius res furtivas, aut alio vitio affectas inueniat, neque sciat dominum, cui reddere debeat, licitè potest eas retinere, & vlcupere, de iure ciuili, saltem ex titulo pro derelicto, *secundum Bartolum. in l. falsus. 45. §. qui alienum num. 4. num. 4. de furt.* Quod si verò non existimet, res habitas pro derelicto, dabit eas pauperibus, pro anima istius, cuius fuerunt. *Bartolus in d. §. qui alienum 4. numero 4. per auth. omnes peregrini. Codice communia de success.*

Iure verò Saxonico aliud disponitur. Inventor siquidem, sicut & is, qui in fuga constitutis raptoribus aut furibus extorsit res furtivas, aut alijs per vim ablatas, facta ab initio huius rei denunciatione incolis loci, vbi degit, in foro vel cœmiterio per personam publicam, ita, vt ad plurimum

plurium noticiam perveniat, profiteri debet palàm, se tales res tenere, easque, siue in monilibus preciosis, siue alijs quibuscunque rebus consistant, domino infra tres quaterdenas, repetenti, & refundenti expensas, si quæ in eas res factæ sunt, tenetur restituere, nisi fortè dominus rerum alienæ iurisdictioni fuerit subiectus: tunc enim dominus de rebus inuentis, aut in sua ga extortis à furibus, vel raptoribus, non recipiet nisi duas partes, tertia remanente penes inuentorem, vel eum, qui à furibus, item raptoribus illas receperit. Post lapsum autem sex hebdomadarum denegatur domino omnis actio, pro repetitione rei suæ, & applicabuntur duæ partes istorum bonorum fisco, tertia parte remanente penes inventorem. *Ita est clarus textus Landrecht. lib. 2. art. 37.*

- 84 Altera species præscriptionis, quam vocamus tricennalem de iure Saxonico, currit pro immobilibus & incorporalibus, completurque spacio triginta annorum, anni & dierum. *Landrecht. lib. 1. art. 29.* hoc est, perficitur triginta & vno annis cum sex hebdomadis. Ita interpretatur vocabulum anni & diei, gloss. *Lehnrecht. c. 25. & est textus Lehnrecht. c. 13. in princ. & Weichbild. art. 21.* adeo, vt si tanto tempore quietè detineam & usurpem bona tua, vel fuerim in concussa quasi possessione iuris aut seruitutis alicuius in tuo prædio, siue tu præsens, siue absens fueris, dicor ex tunc ex præscriptione acquisiuisse talia bona, vel etiam iura, prout notat Zobelius, *Landrecht lib. 1. art. 29. littera A. & facit gl. penult. lib. 2. art. 28.* vbi loquitur de iure piscandi in flumine, & sic discontinuam causam habente, siquidem & illud ad instar aliorum incorporalium de iure Sax. acquiritur per usum triginta annorum, anni & dierum, *teste additionatore ad marginem d. gl. penult. art. 28.*

- 86 Ex quo nunc satis apparet, quòd superius etiam monuimus, de iure nostro provinciali non esse aliam differentiam, quoad præscriptionem, inter iura continuam vel discontinuam causam habentia, cum non tantum seruitutes continuæ, sed & discontinuæ apud nos præscribantur triginta annis, anno & diebus, quod ita videmus quotidie super incidentibus quæstionibus de iure braxandi cerevisiam, iure pascuendi, & alijs seruitutibus rusticis, quarum usus non est perpetuus aut continuus, sed consistit in interpolatis vicibus, *iuxta notata in l. seruitutes 3. de servit. tit. generali. & l. 1. in princip. & §. in rusticis ff. de servitut. rustic. præd. communiter prædicari & observari teste Schurff. consil. 32. num. 13. & consil. 69. num. 25. & 26. cent. 1. cui & astipulatur Henningus Godenus consil. 2. de iurisd. et. num. 56. quicquid in contrarium moveat Zobelius in suis additionibus ad textum latinum Landrecht. lib. 1. art. 29.*

- 87 Verum istud, quod diximus de præscriptione tricennaria, anni & diei, quod ea mediante omnia & quæcunq; iura, siue continuam siue discontinuam causam habeant, acquiruntur, adeo, vt post lapsum triginta vnus annorum cum sex hebdomadibus totus sit præscribens contra omnes actiones, ipsi ex tunc motas, vel mouendas, restringite primùm in Ecclesijs, Xenodochijs, & alijs pijs locis, *Dem gemeinen Gotteshaus/ item in repub. & ciuitate. d. auth. quas actiones. & ibi Salic. & alij Dd. C. de sacros. Eccl. & C. C. nostri hinc.* Quia enim ista loca de iure communi speciali prærogatiua munita sunt, & ius Saxonicum de ijs in specie nihil disponit, derogando videlicet quid eorum priuilegijs à iure communi habitis, ideo intelligitur istam speciem præscriptionis relinquere in suo statu, & in correctam, per illud vulgatum: quod non mutatur, qua restare prohibeatur? *l. precipimus 32. C. de appellat.*
cum

cum priuilegia pijs consortijs indulta debeant quocunque tempore vigorem suum obtinere. *l. sancimus res 22. & ibi gloss. 1. notat. C. de sacros. Eccles.* Et quod præscriptio tricennalis etiam iuris Saxonici non currat aduersus Ecclesiam & alia pia loca, sed requiratur ad minus intervallum temporis, de cuius initio memoria non extat, attestatur glossa. *Landrecht/ lib. 1. art. 29. n. 4. §. Der Sachs.* Et istam opinionem sequimur in practica. Fallit 88
secundò in iuribus, quæ sunt de regalibus imperij, & soli Principi reseruata in signum supremæ potestatis, vt est ius imponendi & exigendi vectigalia, vel pedagia, quæ ad eum finem penduntur, vt de ijs facta tecta præstentur itinera, item pontes, vel guidagia, quæ dantur ad hoc, vt itinerantes securi eant per prouinciam, vulgò vocant *Geleids gerechtigkeit*/ item, ius salinariorum, hoc est, coquendi salis, vel, vt alij interpretantur, ius vendendi sal, quod circa solum Principem, eosque quibus ipse hoc indulserit, consistit. *De quibus omnibus habetur textus in c. super quibusdam. §. præterea. de verb. signif.* item ius confiscandi, metalla fodiendi, ius monetandi. *cap. 1. quæ sint regal. in vsib. feud.* Sic inter regalia recensentur etiam potestas legitimandi spurios, item, restituendi famæ, creandi tabelliones, & similia, *secundum Canonistas in d. §. præterea.* Hæc enim, vt maximè vsurpentur longo vel longissimo tempore per inferiores non præscribuntur, sed requiritur tantum tempus, de cuius initio memoria non extat inter homines. *secundum Bald. in d. c. 1. n. 3. & sequitur Schurff. cons. 90. nu. 48. cent. 3.* Et quod in hoc ius Saxonicum non differat à iure communi, videtur textus clarus *Landrecht. lib. 1. §. Des Reichs Schatzkammer kan sich nimmer verschweigen/ art. 29.* Etiam si enim dici possit, quod litera dicti textus loquatur in casu speciali, vacantis videlicet & fisco delatæ hereditatis: tamen quia idem disponit, quod disponit ius commune, de vna illa specie regaliorum, puta, bonis vacantibus & fisco apertis, ego, quare idem ille textus non sit extendendus etiam ad alia iura regaliorum, fisco vel imperio competentium, rationis dissimilitudinem non video. Et sic idem vtrouque ius reddendum arbitror, *argum. l. illud 32. ad l. Aquil.* Et si quis vrgeat principium prædicti articuli generaliter statuentis, ad acquisitionem iurium & bonorum, sufficere præscriptionem tricennariam, cum anno & diebus, respondetur, istud principium intelligendum esse de præscriptione, quæ currit privatis, *ibi: Der Sachs mag sich verschweigen.*

Vnde non debet extendi ad Principem vel Cameram imperialem, item alias personas in hoc de iure communi specialiter priuilegiatas, cum habeamus regulam, quod lex nova, quantumcunque generaliter loquens, nisi constet de expressa mente disponentis, quod videlicet velit in totum corrigere ius antiquum, vt maximè in certo casu illud corrigat, generaliter loquendo: tamen non est generaliter intelligenda, sed restringenda & distinguenda secundum terminos legis antiquæ. *Ita Paul. de Castr. in l. non est novum. C. de ll. & Auth. offerantur. C. de lit. contest. iuncta l. sciendum. 15. ff. qui satisd. cog.* Quantumvis n. *d. auth. offeratur.* corrigat ius antiquum, generaliter disponendo, quod hodiè debeat libellus offerri in scriptis, quod olim non erat. *l. 1. ff. de edend.* tamen, quia non patet expressè, quod in materia fideiussionis vult corrigere, idèò, quod ibi dicitur generalibus verbis & indistinctè de fideiussore præstando, debet intelligi secundum legem antiquam, in casu videlicet, quando reus non possidet immobilia. *d. l. sciendum 15.* Facit & illud, quod ista iura, quæ vocamus regalia, non magis tempore, quàm consuetu-

consuetudine immemoriali, propter vsurpationem, qua quis consuevit, pedagia vel guidagia à transfretantibus aut itinerantibus exigere, acquiri dicuntur, *per textum d. c. super quibusdam. §. prater ea. ibi: vel ex antiqua consuetudine. ex. de verb. signif.* Et in hanc sententiam etiam inclinarunt præcipui & famosissimi Dd. harum provinciarum, pro concordatione diversarum opinionum, in iudicando congregati, antè biennium per Electorem nostrum, Ducem Saxonie, &c. in conventu Misnico.

- 90 Fallit tertio in hereditate, vel alijs bonis delatis fisco, qui malè acquiritorum, item vacantium bonorum heres est. *l. Luctus. §. in f. de iur. fisc.* adeò, ut turpia lucra & scelere quæsit non tantum à principaliter delinquentibus, sed etiam ab heredibus eorum veniant extorquenda. *l. in heredem. s. in princ. de calum. l. quod diximus. 16. quod met. ca. & l. f. de bonis damnat.* Etiam si enim supra circa fallentiam quartam & quintam, ad conclusionem super quæstione, quanto tempore bona, item iura fisco delata, de iure civili vsucapiantur, dictum est, bona vacantia & fisco semel denunciata præscribi quadriennio. *l. 1. iuncta. ibi gloss. C. de quadr. præscript.* nondum autem fisco denunciata vel significata vsucapiantur saltem vicennio. *per l. in omnibus. 13. de divers. & temporal. præscript.* Tamen iure Saxonico disponitur, quòd talia bona, item iura hereditaria, vel aliter vacantia, quantumcunq; fisco delata, sint in præscriptibilia. *textus est d. art. 29. lib. 1. Landrecht. §. Des Reichs Schatzkammer.* tenendo videlicet proprietatem verborum, à qua regulariter discedendum non est, nisi aliud appareat de mente disponentis, *argumento non aliter §. 9. de legat. 3.* Ex quo sequitur, quòd ad præscriptionem talium bonorum vacantium, quæ semel fisco, sive imperij, sive cuiuscunq; Principis aut civitatis, quibus ius fisci competit, aperta sunt, requiratur contra fiscum ad minus intervallum tanti temporis, de cuius origine non habetur memoria inter homines, cum lex vel statutum quomodocunq; prohibens præscriptionem rerum vel iurium non per hoc intelligatur excludere præscriptionem immemoriam, *secundum Angelum de Perusio. in l. omnes. 4. nu. 6. vers. do tibi regulam. C. de præscript. 30. annorum.* Quam regulam probat etiam & sequitur Schurffius, *cons. 70. nu. 43. cent. 1.*
- 91 Et si autem non recordor, talem aliquem casum in practica evenisse, vel super eo pronunciatum fuisse: tamen si de facto tale quid contingeret, satis existimo, standum esse in hoc decisione iuris Saxonici, tanquam correctorij iuris communis. Sufficit enim, legem novam ita scriptam esse, *argum. l. prospexit. 12. ff. qui & à quibus.* & litera legis semper loquitur, ac est in viridi observantia. *l. Arriani. 15. C. de heret.* propter illam vulgatam
- 92 theoricam, quòd lex vel consuetudo per non vsum nunquam tollatur, sed demum per contrarium vsum. *Cyn. in l. fis. C. de iur. domin. impetr.* Unde si hæc provincia staret mille annis, & non vteretur ista lege, eò, quòd casus non evenit, nunquam tollitur ipsa lex: per ea, quæ notat Iason. *in l. de quib. nu. 33. de legib.* ubi addit istam opinionem communem esse, & eam tenere, quicquid dicat glossa. *d. art. 29. in §. Des Reichs.* quæ sibi ipsi non constat.

- 93 Fallit quarto in exceptione præscriptionis quinquennalis super crimine adulterij. Nam tanto tempore exacto, prout de de iure civili non amplius est locus accusationi vel inquisitioni. *l. 2. §. si publico. ubi notat. gl. & Bart. ad l. Iul. de adult.* sed impunitas præscribitur per textus manifestos. *in l. ita nobis cordi pudor. 28. & l. adulter. 5. C. ad l. Iul. de adult.* Ita in foro etiam Saxonico, hanc sententiam in pronunciando hætenus semper secuti

sunt Scabini tam Lipsenses, quam VVittebergenfes. Et nos in hoc territorio Thuringiæ sæpius idem decidimus mori per illud vulgatum, quod multò satius est in poenalibus ob misericordiam reddere rationem Deo, quam propter severitatem & crudelitatem. *cap. alligant. 26. q. 7.* maxime cum illi præscriptioni quinquennali non inveniatur in specie quid derogatum per ius Saxonicum, unde remanet seu casus in lege nova omissus in dispositione iuris communis. *argum. l. si extraneus. 6. de condict. ob caus.* Contrarium tamen decisum est in noviss. constit. Elect. Sax. part. ult. c. 19. in f. quæ remouet ab adulterio quinquennalem præscriptionem. VVesen. cons. 5. n. 33.

Neque sanè est ineoëcinna ratio Legislatoris, quare videlicet post quinquennium voluerit remitti per poenam adulterij ante tot annos commissi, vita videlicet postea quinquennium bene & honestè acta, & quod post crimen semel perpetratum, à simili delicto in totum abstinuit, adeoque satis videtur esse emendatus, *argumento §. & dum triennio toto versiculo, triennij verò expleti. Auth. de Monach.* Nam vt ibi scriptum reliquit Imperator, etiam ante hæc tempora vita delinquentis fuit vitiosa : tamen quia natura humana prona est ad lapsus & delicta, sufficit pro medioctri purgatione peccatorum, & ad virtutis atque emendationis argumentum, vita postea per tempus triennij sine labe peracta. *dict. versic. triennij.* Istam rationem innuit Tiraquellus in tract. de pæn. ca. 29. num. 4. Quem enim poenitet, is quasi non peccauit. *c. accusasti. inf. de accusat. & c. odio. dist. 86.* Poenitentia siquidem novum hominem parturit. *Can. tres sunt actiones. de poenitentia dist. 1.* Hinc est, quod Augustus Cæsar diuturnorum reorum, & ex quorum sordibus nihil aliud quam voluptas inimicis quærebatur, nomina aboleuit, pari poenæ periculo omnibus imposito, qui reum ad reatum reperere volebant, prout scriptum reliquit Suetonius in vita Augusti. 6. 32. licet fortè dici possit, contrarias leges procedere de iure Canonico, quod poenam facillè remittit poenitenti & emendanti vitam suam. *d. de peccatum.* secus est de iure civili, quo per poenitentiam, delinquens, consummato delicto, nocens esse non desinit, & vt maxime corrigatur, poenam tamen non evitat. *l. quid sit fugitivus. 17. de adilit. edict. l. qui ea mente. 65. de furt.* Verùm, vt maxime certa ratio, quæ mouerit Legislatorem, quare post quinquennium in adulterio, item post viginti annos super alijs criminibus præscribatur impunitas, recedat, tamen sufficit, legem ita scriptam esse. Neq; aduersatur huic fallentiz, quod iura soli, item iura qualiaecunq; de iure Saxonico præscribantur triginta vno annis, & sex hebdomadis, *Landrecht. lib. 1. & ibi gloss. artic. 29.* quia loquitur in civilibus causis, adeoque tanquam lex correctoria ad persecutiones poenales criminum extendi non debet. *l. interpretatione. 42. de pæn. cap. odia. de reg. iur. in 6.* Et si obijciatur, præscriptionem isto casu non potuisse currere contra iudicem ignorantem, cum vt plurimum adulterium in occulto & clandestinè fiat, neque aduocentur testes, & sic in paucorum noticiam venit, ideoque contra ignorantem præscriptio currere non debet. *l. semper. 15. §. annus. 4. versic. sed si is sit locus. quod vi aut clam.* aliàs siquidem ignorantia facti puniretur. *l. genero. 8. in pr. de his qui not. inf.* Pro solutione dicendum est, quod contraria loquantur in causis civilibus, aut saltem non merè criminalibus. *d. l. semper. 15. §. annus. 4. & d. l. genero. 8.* secus in merè criminalibus, eo siquidem casu, & quando agitur de finiendo odio, vel vindicta, omne tempus est continuum, & currit de momento ad momentum. Vnde quando lex simpliciter loquitur, præfiniendo accusationi certum terminum, is terminus intelligitur esse dierum continuorum, non

non autem vtilium, nisi legibus aliud exprimatur. Hanc doctrinam tradit Socinus *consil.* 108. incip. *In Deinomine Amen.* nu. 3. vol. 4. post Guilhelmo. de Cuneo. in l. item si cum exceptione 14. §. in hoc vers. satis clementer. ff. quod met. ca. & facit pro hoc d. l. genero. 8. in 2. responso. itaque in proposito nostro, ut maximè iudex aut alius demùm post quinquennium veniat in noticiam commissi per adulterum criminis: tamen, quia tempus huic accusationi de adulterio praefixum per legem est continuum, currit etiam ignorantibus. d. l. adulter. 5. & d. l. genero. 8. in 2. responso. Et aliàs dicitur de poenalis, quòd liceat delinquenti sanguinem suum quoquo modo redimere. l. 1. de bon. eor. qui sibi mort. consci.

97 Ac si ulterius urgeatur, per hanc viam crimina manere impunita, quod esse non debet, tanquam publicæ utilitati contrarium. l. ita vulneratus 51. §. 2. vers. quod si quis absurdè. ad l. Aquil. l. locatio. 9. §. quod illicitè. 5. de publican. & vectigal. l. si operis 14. C. de poen. respondetur, iudicem posse ex causa non tantum poenam minuere vel augere, sed in totum remittere. l. in metallum 36. de poen. & l. non omnes 5. de re milit. ac sequitur Romanus *consil.* 429. incip. *considero in proposita* n. 4. & notant gl. & Dd. in l. & si sevarior 3. C. ex quib. infam. irrog. & in l. hodiè. de poenis. fac. l. quid ergò 13. §. poena gravior. 7. ff. de his, qui not. inf.

98 Et hæc sententia, quòd videlicet iudex ex probabili causa possit etiam in totum remittere poenam delinquenti, communior est & verior. secundum Tiraquell. in tract. de poen. & eius præfat. num. 22. Sin autem iudici licet tollere poenam in totum, id multò magis liberum erit legi, cum iudex lege non debeat esse clementior neq; austerior. Bur. in l. libertas tua 8. nu. 1. C. de oper. libert. per §. oportet Auth. de iud. Sic itaq; post quinquennium adulter præscribit impunitatem, tum in extraordinario & inquisitorio, tum etiam in ordinario & accusatorio iudicijs: ita tamen, si exceptionem præscriptionis quinquennalis opposuerit, aliter enim iudex non imploratus, non impertit officium suum ad priuatam alicuius utilitatem. Bart. in l. 1. §. accusationem nu. 2. ad SC. Turpill. & l. absentem 5. num. 4. de poen. per l. si maritus 15. §. præscriptiones 7. ad l. Iul. de adult. ac notat Balb. in tractat. præscript. in 2. q. quarta partis in quart. part. princ. nu. 2. & 9. in limitat. 8. Eamq; sententiam amplexi fuerunt tanquam saniozem & mitiorem compilatores novarum constitutionum in Electoratu Saxoniz, licet ipsemet Elector postea istam exceptionem præscriptionis quinquennalis adversus accusationem adulterij penitus sustulit, prout videre in quarta parte novarum ordinationum. *constit.* 19. in f.

100 Quòd autem de præscriptione quinquennali adversus adulterium diximus, idem iudicate de præscriptione vicennali adversus homicidium & alia quacunq; crimina, ut videlicet talis exceptio præscriptionis opposita, & probata etiam in foro Saxonico, repellat agentem à limine iudicij, cum in præscriptione adversus crimina nihil inveniatur de iure nostro provinciali immutatum, adeoque statur in hoc determinationi iuris com-

munis. in l. querela 12. C. de fals. & l. in omnibus 13. ff. de divers. & temp. præsc.

1. Summa & divisio capituli.	8. Prescriptio sapit naturam pacti.
2. Rationes decidendi, & dubitandi remissive.	9. Explicatur l. fin. C. de long. temp. prescript. versic. eodem observando.
3. Prescriptio cum mala fide non nocet.	10. Explicatur l. 2. C. de servitut. & aqua.
4. Prescriptio currit contra ignorantem.	11. Natura particula Maxime.
5. Iura incorporalia contra ignorantem non prescribuntur, & num. p. ratio diversitatis proponitur num. 7.	12. Contra ignorantem si prescriptum restitutio in integram locum habet.
6. Patientia presupponit scientiam.	13. Contra qualem ignorantiam restitutio detur.

Hæc decretalis continet quatuor partes. In prima recitatur dispositio iuris Canonici circa materiam prescriptionis, quæ regulariter non procedit cum mala fide. In secunda, ibi: Ephesinus, assignatur ratio diversitatis inter ius Canonicum & civile. In iure civili introduxerunt Legislatores prescriptionem, etiam cum mala fide, propter socordiam & negligentiam non curantium res suas, item, ut esset finis litium, & ne dominia rerum semper forent in incerto, & durat vsq; ad versic. nobis. ubi est tertia particula, continens correctionem iuris civilis, quia lex canonica habet respectum ad causam peccati, quod videlicet absq; periculo animæ non possit quis res alienas detinere vel prescribere cum mala fide, quantumcunq; antiqua dierum prescriptio præcesserit. Et hanc correctionem extendit, siue dominus, contra quem prescribitur, sciat res suas ab alio detineri, siue ignoret, & hæc potest esse quarta & ultima pars c. nostri. Casus figuratio tanquam in re plana non est necessaria. Rationes dubitandi & decidendi circa primam & secundam partem huius epistolæ consultò hoc in loco omitimus, reservando eas vsque ad enarrationem c. finalis. tit. nostri, ubi est ordinaria sedes eius quæstionis, an vlla cum mala fide procedat prescriptio. Notabile ex textu vnum collegisse sufficiat, quod prescriptio cum mala fide etiam antiqua de iure canonico nunquam noceat domino, siue sciuerit rem suam ab alio possideri, siue ignorauerit, *ut hic inf.* Et si autem istud notabile in se verum est de prescriptione cum mala fide, quod non noceat ignorantem, quia ne scienti quidem obest: tamen in casu, ubi aliàs prescriptio, siue de iure civili, siue de iure canonico, admittitur, quæstionis est, an talis prescriptio extendatur etiam contra ignorantem, hoc est, qui propter absentiam, vel aliter nescit rem suam ab alio possideri. Hic vos tenete regulam, quod prescriptio currat etiam contra ignorantem, adeò, ut allegatio ignorantie replicata adversus exceptionem prescriptionis, replicantem non relevet siue ignoret ius. l. regula. 9. de iur. & fact. ignor. l. cum quis ius ignorans. 10. C. eod. & est bonus textus in l. sicut. 3. in fin. ibi: etiamsi se legis ignorantia excusare tentaveris. C. de prescript. triginta annorum. siue factum. l. fin. ibi: nulla scientia vel ignorantia, puta, domini, contra quem prescribitur, expectanda. C. de long. temp. prescript. Et hanc conclusionem sequitur & firmat Parnormit, hic num. 3. per text. nostrum. & Bartol. in d. l. f. circa fin. per l. 1. §. si quis hoc interdicto. versic. & hac ita Pedius scribit. in illis verbis: etiamsi ignoravit, cuius fundus esset, per quem iret, retinere servitutē. ff. de itin. act. uq. priv. & se-

& sequuntur Cornæus *cons. 164. nu. 1. & 3. vol. 2.* Dec. *cons. 29. n. 3.* & astipulatur Castr. *in l. si sic. 7. nu. 2 ff. quemad. serv. amitt.* Quod quidem in præscriptione rerum soli, item aliorum corporum indubitatum est, & concordant super hoc omnes Dd. teste Ferrar. *in form. responsionis, rei conventi, verb. præscriptionis, num. 18.*

- 5 Fallit hæc conclusio in præscriptione iurium, puta, servitutum aut aliarum rerum incorporalium. Isto siquidem casu contra ignorantem non præscribitur Ferrar. *ubi sup. n. 18. & idem tenet Bal. in l. 2. n. 5. ubi etiam Bar. n. 8. & Sal. s. per text. d. l. in verb. te sciente. & ibi gl. verb. sciente. C. de servitut.* Ratio diverſitatis est, quod in corporalibus dare est possessionem etiam absque voluntate & consensu domini transferri, cum nuda apprehensio & occupatio rei alienæ possessionem talem naturalem detinenti tribuat, *l. clam possidere. 6. §. qui ad nundinas. 1. de acquir. poss.* Ad quam si accedit animus possidendi, *iuxta l. possideri. 3. in princ. eod. tit.* & ita possessio quietè & absque interpellatione domini continuatur per 30. annos, dubium non est, quin ista præscriptio compleatur etiam adversus ignorantem. *per textum nostrum. hic.* Secus est in iuribus incorporalibus, in quibus non cadit aliqua possessio, sed tantum quasi possessio, quæ non potest haberi nisi ex patientia adversarij. Bart. *in d. l. 2. nu. 8.* quæ habetur loco traditionis. Hanc rationem innuit Bartol. *in l. 1. nu. 5. d. l. 2. nu. 8. C. de servit. per l. penult. in illis verb. usum, hoc est, usurpationem iuris in fundo alieno pro traditione possessionis accipiendum esse. & l. quoties. 15. §. servitutum. 1. ibi: non ut aliquid faciat quis, sed ut aliquid patiatur. ff. de servitut. tit. gener.*
- 6

- 7 Adeoque si dominus nescit adversarium uti aliquo iure vel servitute in re sua, non dicitur pati, cum patientia præsupponat scientiam, quæ loco consensus est, siquidem intelligitur dominus consentire, & quasi ipsemet alienare ius suum, patiendò adversus se usufructui, vel præscribi. *l. alienationis verbum. 28. de verb. signif.* Hinc est, quod vulgò fertur, præscriptionem sapere naturam pacti, adversus eum, contra quem decurra est. Bald. *in l. 1. nu. 19. C. de serv. fugit post gl. l. 1. verb. coheredibus. ff. famil. hercis.* & Speculator asserit, potentiorē esse præscriptionem temporis, & plus facere, quàm pactum. *Spec. tit. de feud. §. quoniam. n. 19. & tradunt gl. & CC. in c. auditus. inf. h. t.*
- 8
- 9 Licet autem contra hanc fallentiam videatur pugnare textus ex diametro quasi contrarius, *in d. l. fin. C. de long. temp. præscript.* circa finem, ubi ab initio loquitur de præscriptione rerum soli, atq; ita corporalium, decidendo, quod talis præscriptio valeat, sive dominus, adversus quem præscribitur, istud sciverit, sive ignoraverit, & postea subiungit, *sub versiculo eodem,* idem esse etiam in præscriptione iurium vel servitutum, innuens videlicet, quod ne tunc quidem attendatur ignorantia eius, contra quem præscribitur: Tamen facilis est responsio, si contradictoribus dicamus contrarium loqui in præscriptione decem vel viginti annorum, quæ videlicet procedit cum bona fide, & titulo. *argumento l. diutina. 4. l. longi. 2. & Auth. mala fidei. C. de præscript. longi temp.* ac dicitur favorabilis. *cap. placuit. 2. §. præscriptionum. 16. q. 3.* ubi dicitur, quod præscriptio longi temporis inducitur favore possidentis, quoniam lex favet his, qui bona fide & iusto titulo rem acceperunt, & longo tempore possederunt. Vnde, quia præscribentes & titulum habent & bonam fidem, ignorantia eius contra quem præscribitur usufructus, vel aliud ius, in hac præscriptionis decennalis vel vicennalis specie non attenditur, secus, inquit ipsi, in præscriptione tricennaria alicuius iuris vel servitutis, quæ currit etiam cum mala fide

& absq; titulo, per ea, quæ habentur & notantur in l. si quis emtionis. 3. in princ. iuncto §. 1. l. si quis. l. omnes. 4. & l. comperit. 6. C. de presc. 30. annorum. Vnde, qui relevatur in uno, in alio gravari debet. argum. l. cum qui 30. ff. de iureiur. l. 1. §. 1. ex quib. caus. maior. & auth. contra qui propriam. C. de non num. pecun. Et hanc solutionem tradit Baldus communiter teneri per Dd. Bald. in d. l. 2. num. 5. Verum hæc responsio licet in se sit vera: tamen nequaquam videtur sufficiens ad dissolutionem istorum contrariorum. in d. l. f. vers. eodem observando. C. de long. temp. prescript. & l. 2. C. de servitut.

Vtrumq; enim contrarium loquitur in præscriptione iurium, & sic res 10
rum non soli, item loquitur in præscriptione longi tantum, non autem longissimi temporis, nihilominus l. 2. requirit scientiam eius, adversus quem præscribitur, sed d. l. f. scientiam non curat, sed tribuit vim præscriptioni etiam adversus ignorantem, quæ invicem sunt repugnantia, & sese compati non possunt. l. ubi pugnantia. 188. ff. de reg. iur. Ideo mihi salva pace tantorum virorum, magis probatur solutio Hugonis, quæ traditur in gl. d. l. 2. in verb. sciente in f. ubi supplet illum textum per verbum, maximè, & sic subauditum intellectum, quasi videlicet diceret ibidem, ius aquæductus, exemplo rerum immobilium, tempore quæri posse, maximè sciente adversario.

Quæ dictiones implicativæ eius naturæ sunt, ut implicent etiam casum contrarium, secundum gl. l. illud. 32. ad l. Aquil. l. quod si minor. 24. §. restitutio. 4. verb. venditione. in f. de minor. ac probatur in l. si quis pro uxore. 21. in princ. de donat. inter vir. & uxor. & l. qui se patris. 3. C. unde liberi. Quæ solutio vel eo nomine mihi magis arridet, quod illa verba, te sciente, ponuntur in facti narratione, non autem decisione: & sic vocabulum scientiæ ibi non est ratio decidendi, sed possessi continuata longi temporis. d. l. 2. ibi servitutem tempore quæsiuisse. Benè tamen fateor, quod solutio tradita per communiter Dd. benè quadret ad fallentiam nostram, in qua agimus non de præscriptione longi temporis, quæ procedit cum bona fide & titulo, sed de præscriptione tricennaria vel quadragenaria, quæ currit etiam cum mala fide, & absque titulo, prout etiam ab initio tactum est.

Fallit secundo superius formata conclusio, quod scilicet ignorans 12
non potest se virtute istius ignorantie tueri abversus præscriptionem iurium, quando dominus replicando simpliciter allegaret ignorantiam, per viam replicationis pro elidenda videlicet exceptione præscriptionis oppositæ per adversarium. tunc enim non auditur. d. l. fin. C. de long. temp. prescript. Secus est, si ignorans petat se restitui in integrum adversus præscriptionem, saltem infra quadriennium, à tempore scientiæ computandum, quia ab initio utile est, in progressu autem temporis continuum. Baldus de prescript. 4. part. 4. princ. q. 29. nu. 10. per l. 1. ff. de divers. & temp. prescr. concurrente videlicet iusta & legitima causa. l. 1. & per tot. ff. ex quib. ca. maior. Et hanc limitationem sequitur Panormitanus in cap. 1. num. 9. & 11. sup. h. t. ubi addit, illam tenere numero plures, & ingenij elegantioris. Abbas d. num. 9. & probatur per l. Pannonius. 86. ibi: etiamsi stricto iure non competat: tamen humanitatis gratia restitutionem indulgendam esse, de acquir. hered. allegant textum non minùs notabilem. in l. & Atilicius ait. 35. de serv. rust. prad. sed is nihil facit ad propositum, non enim loquitur de iure omisso ex capite negligentie vel ignorantie domini, adversus quem præscribitur, sed ex capite impedimenti naturalis, puta, quia rivus, ex quo antè ducta fuit aqua, exaruit, postea autem rursus fluere coepit, nimirum si ius omisum restitui debet ei, qui antea suo iure duxit aquam. d. l. & Atilicius. 35. in f. Fallentia tamen

tamen hæc in se vera est, & eam approbat glossa. *l. 1. verb. estimavit. C. de patria potestate. & Capell. de servit. urb. præd. c. 24. nu. 5.* & testatur Felinus hic. *n. 1. circa medium.* quod ista opinio communiter tenetur, eandemque communem esse, asseuerat, Socin. in *l. cum filius familias. 49. §. in hac. 2. nu. 3. 4. & seq. de verb. oblig.* idemq; etiam testificatur Balb. *de præscr. loco. ubi sup. n. 1. & 2.* Quam limitationem extendunt Alex. de Immola, & alij non tantum ad præscriptionem decem vel viginti annorum, sed etiam ad tricennariam, item ad præscriptionem quadragenariam, ut etiam contra illam ex capite ignorantie possit in integrum restitutio peti. *Alex. cons. 169. n. 15. vol. 2. ubi addit, istam opinionem communiter teneri, per notata Dd. in c. 1. ext. de integ. restit.* Quod ipsum tamen intelligatur cum grano salis, sublimitando hoc, quod traditum est de beneficio restitutionis adversus ignorantiam, in ignorantia crassa & supina, ubi videlicet præscribens usum alicuius iuris illud publice exercuit, & sic militat præsumptio iuris de scientia eius, contra quem usucapitur. tunc enim restitutio in integrum ex capite ignorantie cessat. *Fel. hic n. 4. & sequitur Balb. de præscript. ubi supra n. 8. & latè Martinus Laudensis in disputatione posita ad singularia suorum tractatum tit. de Principib. in 3. & ultimo dubio.* Alias sublimitationes, minus tamen usitatas, & rarius in actu practico occurrentes, videte apud Felinum hic nu. 2. & per tot.

AD C. AD AVRES.

1. Summa.	9. Statutum disponens quod per præscriptionem acquiratur dominium, intelligitur de directo.
2. Ratio dubitandi.	10. Præscriptio cum scientia, & patientia domini transfert dominium directum.
3. Præscriptione nonnunquam exceptio, interdum dominium acquiritur numero. 4. & quidem utile, num. 5. & 6. & quam pariat actionem.	11. Utilitas indagationis quando per præscriptionem acquiratur utile vel directum dominium.
7. Usucapio transfert dominium directum, item præscriptio immemorialis. nu. 8.	

SUMMATVR BREVITER, QUOD ECCLESIA ETIAM CONTRA ECCLESIAM præscribit decimas, & alia iura incorporalia per 40. annos. Casus in se planus est, idè figuratiōe non indiget. Rationes dubitandi & decidendi circa materiam principalem huius capituli expeditæ sunt plerq; omnes, in c. de quarta. sup. h. 1. ita, ut eandem etiam recoquere diceremur, si quæ superius dicta sunt, huc transferberemus. Sed quatenus textui noster vult, per quadragenalem præscriptionem excludi omnem actionem, inferitur, quod præscribens non acquirat dominium rei vel iuris per tempus à lege requisitum possesse vel possessi, quod est contra textum. *c. placuit. 2. §. præscriptionum. vers. si verò aliquo casu 16. q. 3.* ubi dicitur, quod præscribens, qui quoquo modo ceciderit à possessione rei suæ, poterit rem præscriptam vindicare, non tantum ab extraneo, sed etiam à vero domino, ad idem est textus. in *l. si quis emtionis. §. in princ. iuncto §. 1. C. de præsc. 30. annorum.* Si verò præscribenti competit rei vindicatio, præsupponitur, ex eius parte acquisitum fuisse dominium. *argum. l. in rem actio.*

actio 23. de rei vind. pro quo facit auth. nisi tricennale. ibi: post illud tempus possessor fit dominus. C. de bon. matern. ad idem est textus. Inst. de usucap. in fin. princ. ibi: rerum mobilium per triennium, immobilium autem per decennium & vicennium dominia, iusta causa possessionis præcedente, in omni terra acquiri. & f. l. 1. §. fin. ibi: iure impositum servitutem. de aq. pluvi. arc. & l. hoc iure. 3. §. ductus aquæ. 4. de aq. quot. & astiv. toll. Pro solutione respondeatis breviter, literam decretalis nostræ tradere usitaram conclusionem in hac materia, quod videlicet regulariter præscribens non acquirat dominium rei præscriptæ, sed tantum exceptionem, ut hic in verb. actionem excludit. Vnde satis datur intelligi, quod adversarius, contra quem præscribitur, ipse remanserit dominus, ex quo salva fuit illi actio, puta. rei vindicatio. per d. l. in rem actio. 23. de rei vind. vel saltem negatoria pro iuribus & rebus incorporalibus, quæ ipsa quoque dicitur in rem actio. §. æquè. versic. contra. ibi: ista quoq. actiones in rem sunt. Inst. de action. & not. gl. in verb. longi temporis except. d. l. si quis emtionis. 8. in princ. Et hæc sententia, quod videlicet præscriptio non transferat regulariter dominium in præscribentem, communis est, teste Felin. in rubric. de præscript. num. 2. per multa allegata, quæ vos ibidem videre & excutere potestis, eamq; sententiam communiter teneri, testis est Aretinus. Inst. de usucap. nu. 7. in fin.

Fallit hæc conclusio primò in præscriptione longi, item longissimi temporis, quæ procedit cum bona fide præscribentis. : Ea enim mediante, acquiritur dominium saltem utile. Ita intelligendus est textus *auth. nisi tricennale. ubi notat gl. verb. dominus.* Item acquiritur actio saltem utilis ad vindicandum rem præscriptam, à cuius possessione postea præscribens cadit. *d. l. si quis emtionis. & ibi not. gl. verb. actionem.* Et ista quoq; opinio communiter approbatur, teste Aretin. Inst. de usucap. num. 7. Et si quærat, quare in allegatis iuribus vocabulum, dominium, non potius intelligatur de dominio directo, quam utili. *argum. l. 1. §. qui in perpetuum si ager vectigal. vel emphyteut. pet.* Ratio in promptu est, quia exceptio tollit vel excludit actionem eius, adversus quem præscribitur, *h. c. nost.* idèò necessario præsupponit, agentem esse dominum. *d. l. in rem actio. 23.* Verùm, quia nihilominus præscribenti eodem modo competit rei vindicatio adversus extraneum possessorem. *d. c. placuit. 2. & §. præscriptionum. vers. quod si bona fide,* inferitur, præscribentem ipsum quoq; esse dominum, cum autem duo vel plures domini, unius eiusdemq; rei, & in solidum, atque eadem specie domini esse non possint. *l. si ut certo. 5. §. si duobus. vehiculum. 15. Commodati.* sequitur ergò, præscribentem isto casu habere dominium utile, cum verò contra quem præscribitur, retinere dominium directum Aretin. de usucap. in Inst. n. 7. Fallit secundo in usucapione triennali, qua mediante, transfertur dominium, non solum utile, sed & directum rei præscriptæ in possessorem. Ita procedit textus *Inst. de usucap. in princ.* Ratio huius fallentiæ assignari potest, quia rerum mobilium vilis habetur & abiecta possessio. *l. si rem 47. de acquir. poss.* & hæc etiam sententia communiter tenetur. teste prænominato Aret. Inst. de usucap. n. 7. Fallit tertio in præscriptione, de cuius initio non habetur memoria inter homines, ea namq; mediante, directum dominium præscribenti acquiritur. Felin. hic in rubr. de præscript. nu. 6. Bald. Salic. & alij LL. in l. traditionibus. 20. C. de pact. per l. 1. §. fin. ibi: qui diu, hoc est, secundum expositionem gl., ultra tempus immemorabile servitute usus est, non vi, non clam, non precario, habuisse longa consuetudine, velut iure, impositam servitutem videtur. *de aq. pluvi. arcend. & l. hoc iure. 3. §. ductus aqua 4. ibi: cuius origo*
memoria

memoriam excessit, iure constituti loco habetur, de aq. quot. & estiv. tollend. servitus autem vel aliud ius incorporale, quæsitum mihi pactionibus vel constitutione domini, tribuit dominium. §. penult. & §. f. Instit. de servit. prad. Fallit quartò in statuto disponente quòd per præscriptionem acquiratur dominium. Istud siquidem eodem modo intelligitur de directo; non autem de vtili, ad hoc, ut aliquid addat iuri communi. Ita Bart. in l. 2. nu. 3. de usucap. & Felin. in d. rubr. de præscript. n. 5. per illud vulgatum, quo dicitur: Quando statutum aliquid operatur, intelligendo illud secundum ius commune, tunc exponitur secundum ius commune: Si verò nihil possit operari, interpretatur ultra ius commune, ad hoc, ut aliquid operetur. Felin. ubi sup. nu. 5. per gl. mag. in c. 1. ext. de constit. in 6. & tradit Bald. in l. 4. §. Praetor ait. de dam. inf. Fallit quintò in præscriptione impleta cum scientia & patientia domini, tunc enim dominium rei præscriptæ etiam directum discedit à priori domino, & transfertur in præscribentem, idq; propter tacitum consensum eius, qui patitur adversus se præscribi, adeoq; ipsemet à se rem alienare videtur. l. alienationis verbum. 28. de verb. signif. Ita Felin. in d. rubr. de præscript. nu. 4. Iason. in d. l. traditionibus. 20. num. 15. in 5. limit. C. de pact. & Balb. de præscript. in 2. parte 3. part. princ. q. 2. nu. 2. Ne autem existimetis, istas distinctiones esse tantum verbales & subtilitatis aut ingenij exercendi gratia à Dd. excogitatas, utilitas huius enarrationis magna est, an videlicet præscribens acquirat tantum exceptionem, an verò etiam dominium, item, an dominium utile tantum an verò utile coniunctum cum directo? Primo enim casu, quando videlicet præscriptione acquiritur sola exceptio, hoc licet præscribens contra quemcunque petentem, etiam dominum possit se defendere beneficio præscriptionis: tamen si taliter præscribens quoquo modo à possessione cadat, nulla est ei de iure prodita actio pro repetitione vel vindicatione rei suæ, textus est clarus in c. placuit. 2. §. præscriptionum. versic. quod si mala fide iuncto vers. si verò aliquo casu. 16. q. 3. Secundo casu, quando præscribens acquirit tempore dominium rei utile, tunc non tantum prodita est præscribenti exceptio præscriptionis adversus quemcunque petentem, etiam dominum, sed & si cadat à possessione, eaque deveniat ad tertium quendam, poterit utili vindicatione rem præscriptam à quocunque extraneo ad se revocare. ita est textus in l. si quis emtionis. 8. in princip. & d. c. placuit. §. præscript. Contra dominum tamen, si ad eum res præscripta redierit, præscribenti denegatur actio, etiam utilis, adversus præsentem possessorem, cum dominium rei directum absorbeat effectum utilis dominij. Ita procedit textus in d. l. si quis emtionis. 8. §. 1. in verb. si verò mala fide eam adeptus est, indignus eo videatur, secundum intellectum glossæ & Iohannis ibidem communiter approbatum, & probatur apertius in d. c. placuit. §. præscriptionum. §. si verò aliquo casu. iuncto vers. si autem res. 16. q. 3. ubi habetur: si res præscripta ad creditorem vel dominum revertatur, detentionis commodum habebit. argumento l. si unus 20. §. pactus ne peteret. 2. ff. de pactis. Tertiò verò casu, quando præscribens acquirit dominium rei, tunc non tantum, quoad possidet, exceptione præscriptionis contra quemcunque tutus est, sed & ut maximè à possessione cadat, eaque vel ad extraneum possessorem, vel etiam ad ipsum dominum perveniat, poterit eam præscribens non tantum ab extraneo, sed etiam ab ipso domino vindicare. Ita Ferrar. in form. respons. rei conventi. in verb. præscriptionis. nu. 25. & notat Dynus in c. possessor male fidei. inf. de reg. iur. in 6. quia talis præscriptio tollit dominium directum eius, contra quem præscribitur, saltem,

quoad

quoad effectum, si non quoad totalem eradicationem, adeò, vt illi, contra quem decursa est præscriptio, nulla prorsus competat actio in casibus, quibus dominium directum quæritur præscribenti, *Felin. hic nu. 4.*

AD C. CAUSAM, QVÆ &c.

1. Summa.

2. Laicus non potest præscribere decimas contra Clericos.

3. Declaratur regula quòd in præscriptibilia præscribantur tempore immemoriali.

VMMARIVM TALE EST:

Laici incapaces sunt decimarum, adeoq; illas neq; possidere, neq; præscribere possunt. Casus planus est ex litera. Ratio dubitandi esse poterat, quòd contra Ecclesiam vel Clericos currit præscriptio saltem quadragenaria, etiam super rebus vel iuribus ad Ecclesiam pertinentibus. *c. de quarta h. s. n. supra.* Etiam si itaque decimæ dicantur iura spiritualia: tamen videntur annis quadraginta continuis præscribi posse, cuius contrarium deciditur hîc. Ratio decidendi, quia Laicus decimarum, sicut & aliorum iurium spiritualium incapax est. *c. sacrosanct. c. Massana. sup. de election. & can. bene quidem, dist. 96.* & propter incapacitatem personæ non cadit in eum huiusmodi possessio de iure, *per ea quæ notat gloss. hic verb. destitute.* unde nec præscribere potest. *c. sine possessione 1. de reg. iur. in 6.* Ex quo resultat vnum notabile, quòd videlicet ius decimarum per Laicos non acquiratur præscriptione cuiuscunq; temporis, non tantum quadraginta annorum, sed etiam eius, quod memoriam hominum excedit, *per text. hic verb. non obstante, & notat Panormitan. n. 2. post Ioh. Anar. per c. 2. inf. de præbend. in 6.* idq; propter inhabilitatem personæ, circa quasi possessionem iuris spiritualis. Quibus consequens est, vt regula, quæ habet, quòd iura & alia in præscriptibilia tempore, saltem præscribantur spacio tanti temporis, de cuius initio non extat memoria inter homines, *secundum Angelum in l. omnes. nu. 6. versic. do tibi regulam. c. de præscript. 30. annorum.* item, quòd præscriptio tanti temporis tribuit vim constituti & priuilegij, *iuxta l. hoc iure 3. §. ductus aqua 4. ff. de aq. quot. & astin. toll. & c. super quibusdam, §. præterea. ext. de verb. signif. fallat,* quando præscribens iuris, de cuius acquisitione agitur, est incapax. Abbas, item Felinus, hîc, *uterg. num. 2. & idem Abbas in cap. quanto. numero 1. sup. de consuet.* Alia, quæ de iuribus spiritualibus, quorum incapaces aut capaces sint Laici, Felinus hîc interserit, tanquam aliena à proposito, & minùs vñtata, consultò prætereo.

AD C. JLLVD.

1. Summa.
2. Divisio.
3. Ecclesia contra Ecclesiam quadraginta annis praescribit.
4. Interruptio tollit praescriptionem.
5. Divisio interruptionis.
6. Naturalis interruptio, quomodo fiat, & in quibus rebus interruptio procedat. num. 7.
8. Possessio sole animo amittitur.
9. Civilis interruptio quae.
10. Quomodo fiat hac interruptio.
11. Praescriptio annalis quomodo interruptatur.
12. Triennalis quomodo interruptatur.
13. Longi temporis.
14. Longissimi temporis.
15. In actione reali quomodo fiat interruptio.
16. In criminalibus accusationibus quomodo.
17. Quando detinens res nostras possit conveniri, quando vero non, & quomodo hoc casu impediendus cursus praescriptionis.
18. Per debiti agnitionem interruptitur praescriptio.
19. Solutione usurarum.
20. Pignoratio iure civili prohibita.
21. Pignoratio quatenus iure Saxanico concessa.
22. Poena in eum qui in alienum agrum pastum agit.
23. Quomodo pignoratio iure Saxanico facienda.
24. Effectus pignorationis.
25. Praescriptio rerum incorporalium fit eodem modo ut corporalium.
26. Quando fit actus per quem quis prohibetur uti suo iure, videtur interrupta quasi possessio.
27. Differentia inter interruptionem naturalem, & civilem.
28. Effectus interruptionis.
29. An litis contestatio iure canonico quem constituat in mala fide.
30. Dubitans ignoranti comparatur.

SUMMA MATVR BREVITER:

1. praescriptione tricennali in rebus ad Ecclesias pertinentibus. sublata, quadragenariae praescriptioni locus est, ut maxime Ecclesia contra aliam Ecclesiam intendat praescribere, nisi forte talis praescriptio fuerit interrupta, quo casu praescriptio non tenebit. Constat haec decretalis ex tribus partibus: prima a principio cap. usque ad versic. & Ecclesia, ubi incipit secunda pars, & durat usque ad versic. verum, ibi incipit tertia & ultima, quae est limitatio decisionis praemissae. Facti species clara est, nec indiget figuratione. Rationes dubitandi, item, decidendi constabunt ex notabilibus. Notetur itaque primo,
2. quod Ecclesia adversus Ecclesiam spacio quadraginta annorum praescribit siue res siue iura ad aliam Ecclesiam pertinentia, ut hic & habetur in c. de quarta supra, eod. adeoque videtur privilegiatus suo privilegio contra pariter privilegiatum, quod an & quando procedat, videte remissive e2., quae notantur per gloss. & Dd. in l. verum 11. ff. de minorib. Secundo observabitis, quod
3. praescriptio necetur & cassetur per interruptionem. per textum hic, in fin. & probatur in l. naturaliter 5. de usucap. Pro cuius notabilis elucidatione memoriae commendare debetis illam generalem divisionem interruptionum, quod

De interrup-
tione praes-
criptionis

quod alia dicitur naturalis, alia civilis. *Id. hic & not. Ferr. in forma responsionis rei conventi. verb. prescript. nu. 31.* Naturalis interruptio est, quæ consistit in facto hominis vel naturæ circa rem, quæ possidetur à præscribente. *l. naturaliter. de usucap.* & contingit pluribus modis, primò, puta, quando dominus, adversus quem præscribitur, aut tertius, aut alius, ipse apprehendit & occupat rem per alium possessam, expulso videlicet inde & eiectio successore. *& l. naturaliter. 5. in princ.* Secundo modo dicitur interrumpi possessio, quando res mea per alium possessa inundatione vel vi fluminis occupatur, ita, ut præscribere intendens possidere desinat. *l. qui universas 30. §. item quod mari. 3. & l. possideri. 3. §. Labeo & Nerva. 17. ff. de acquir. vel amit. poss.* Tertio modo interrupta dicitur possessio, quando res possessa quocunque modo perditur aut amittitur, ita, ut ignoretur, ubi sit. *l. si id quod 25. in princ. l. 3. §. item feras bestias. 14. & l. peregrè. 4. ff. eod. tit.* cum non entis nullæ sint qualitates. *l. eius qui. 41. si cert. pet.* & quia corpus, in quo inchoata fuit præscriptio, ubi sit, ignoratur, desinit possessio continuari, & sic deficit vnum ex substantialibus requisitis ad præscriptionem, per ea, quæ superius in c. de quarta. h. t. dicta sunt. Et ampliate, quod hoc loco de interruptione præscriptionis tradimus, procedere non tantum in præscriptione corporum, puta fundi, vel aliorum immobilium, aut mobilium. sed etiam in præscriptione iurium, quorum vsum in fundo vicini quasi possidendo ex fundo nostro exercemus. Sive enim prædium dominans, sive serviens vi fluminis occupatum fuerit, desinit etiam vsum eius iuris, quod ex nostro fundo intendebamus in vicinum fundum habere, cum prænominata iura dicantur prædialia, adeoque sine prædiis constitui non possint. *§. idè autem. Inst. de serv.* Quo casu, taliter verum est, per extinctionem vel corruptionem rei, in qua hæret servitus, extinguì vel interrumpi etiam ipsam servitutem. *Ferrar. in form. respons. rei conventi. verb. prescript. nu. 31. per l. si ades. 1. §. 1. de ser. urb. præd.* Idemque est, si ius viæ hæcenus exerceueris per meum fundum, egoque vi de ea te deictero, interrumpitur adeo possessio tua, ut deinceps longo tempore non utendo ius viæ amittas. *l. sequitur. 4. §. si viam. 27. de usucap.* idque idè, quod possessio iuris incorporealis non aliter acquiritur & retinetur, nisi per patientiam adversarij. *l. quoties. 15. §. servitutum. 1. de servitut. & not. gl. in l. 1. §. f. verb. cogemus. de aq. plu. ar. cens.* nimirum si interveniente dispatientia tale ius admittitur. *argum. l. nihil tam naturale. 35. de reg. iur.*

Quartò interrumpitur præscriptio per prohibitionem domini, cui acquiescit ipse adversarius præscribere intendens. Si enim prohibitus uti viæ per fundum meum, desinat postea perambulare, præscriptio huius servitutis interrupta dicitur. *Innocent. in cap. auditus. nu. 5. inf. h. t.* Ratio est, quia cum possessio solo animo amittatur, maximè civilis, de qua tractatur in iuribus. *l. possideri. 3. §. in amittenda. 6. ibi: si nolis fundum possidere, protinus amittes possessionem. & notatur in l. quemadmodum. 8. de acquir. poss.* multò magis interrumpitur. *Innoc. d. cap. auditus. num. 5. inf.* Prohibitus enim qui iure suo uti cessat, habetur pro eo, qui suspicatur, se repellì posse, adeoque sponte quasi dimittere possessionem intelligitur. *l. si id quod. 25. §. f. & l. clam. possidere. 6. §. qui ad nundinas 1. ff. de acquir. poss.* Et hæc de modis naturaliter interrumpendi præscriptionem adversus nos coeptam dixisse sufficiat. Nunc de civili agendum.

Est autem civilis interruptio inquietatio vel turbatio possessoris, non immediate circa vel in ipsam rem per alium possessam facta, sed contingens mediante eius, contra quem præscribitur, dispatientia, quæ per actum aliquem

civem

- civilem exprimitur, puta, interpellatione iudicis, aut alterius, qui eius vicem sustinet. *l. ut perfectius. 2. C. de annal. exception.* Interrumpitur autem civiliter praescriptio per additionem iudicis competentis, & querelam domini propositam coram eo iudicialiter adversus praescribentem. Qui enim in iudicium venit, & postulationem suam semel deposuit, tacenti similis existimandus non est, sed ut maximè litem terminare impeditus non potuit: tamen adeò interruptitur praescriptio, ut domino adhuc pristina actio libera sit per quadraginta annos, computandos à tempore novissimæ cognitionis. *l. fin. in fin. C. de praescript. 30. annorum.* Sed quia hoc non ita generaliter verum est, ideò vos secundùm plures species praescriptionum eas diversimode interrupti noveritis. Et primò de interruptione praescriptionis annalis, in actionibus praetorijs & annalibus, puta, iniuriarum, vi bonorum raptorum, item, quod metus causa, & similium, quæ non sunt rei persecutoriæ, tenere hanc regulam: quod praescriptio annalis interruptitur per solam precum vel libelli oblationem, quam supplicationem vocamus, factam Principi, maximè si aliquod rescriptum desuper subsecutum fuerit. *l. 2. & l. 1. C. qu. lib. princ. dat. lit. cont. fac. accedit gl. unica circa medium in cap. 1. sup. de libell. oblat. & gloss. verb. ipsarum, in fin. & c. auditis. sup. de restitutione spolij. cum gl. nostra. hic verb. interruptio.* De usucapione triennij scitote, quod illa neque citatione, neque libelli porrectione, neque etiam litis contestatione interruptitur, quoad cursum, quin semper adhuc praescriptio currere dicatur. *l. 2. §. fin. ibi: non interpellari usucapionem litis contestatione. ff. pro emt.* licet quoad effectum videatur interpolata. *l. si post acceptum. 18. ubi utrumque membrum probatur iuncta gl. notat per Dd. de rei vindic.* Praescriptio autem longitemporis, puta, decem vel viginti annorum interruptitur per solam litis contestationem, non tantùm quoad effectum, sed & quoad cursum. *l. mora litis. 26. C. de rei vindic.* ubi dicitur: per litis contestationem adeò interrupti praescriptionem, ut quantumvis deinceps possessio rei continuetur per detinentem: tamen ista continuatio nihil proficiat ad usucapionem, cum non negligenti vel non cessanti nulla mora imputari possit. *l. contra maiores. 16. C. de inoffic. testament.* neque enim praescriptio ante litem contestatam non perfecta post litis contestationem compleri potest, aut de facto completa praescribenti aliquo modo proficit. *l. nec bona. 10. C. de long. temp. praescrip. & fac. l. intra. utile. 39. in f. princ. ff. de minorib.* Quod procedit etiam in praescriptione statutaria, secundùm Panormit hinc nu. 12. De praescriptione longissimi temporis accipite hanc conclusionem, quod illa interruptitur per solam citationem, vel missionem executoris, licet nulla oblatio libelli in scriptis praecesserit. *l. sicut. 3. vers. quæ ego. ibi: nisi postulatione deposita fuerit per executores subsecuta conventio. C. de praescript. 30. annorum.* Fallit hoc primò in actione reali, quæ movetur possidenti fundum alterius nomine, is siquidem conventus & dominum suum nominare, & ei lis denunciari debet, quo casu, siue dominus compareat in termino siue non, sola oblatio libelli facta iudici ex die, quo possessor in iudiciũ vocatus fuit, loco litis contestatae est ad interrompendam praescriptionem. *l. 2. ibi: tanquam lite ex eo die quo possessor in iudicium vocatus fuit, ad interrompendam longi temporis praescriptionem, contestata. C. ubi in rem actio. qui textus est canonizatus in cap. quoniam frequenter. §. quod si super. ext. ut lit. non contest.* Fallit secundo in praescriptione quinquennij super adulterio, iuxta *l. adulter. 5. lata nobis cordi pudor. 28. C. de adult.* item viginti annorum contra accusationes vel inquisitiones super quibuscunque criminibus. *l. querela. 12. C. de fals.* Eæ enim interruptuntur

per solam libelli oblationem adversus criminosos porrectam iudici, etiam non sedenti coram tribunali. *Bart. in l. naturaliter. 5. nu. 31. de usucap. & sequitur Panorm. hic n. 23. per l. mariti. 29. §. quinquennium. 7. & l. miles. 11. §. sexaginta. 6. ubi etiam notant gl. ff. ad l. lul. de adul. & l. 2. §. quinquennium 3. de collusion. detegenda.* Et sic neq; vel citatio vel litis contestatio requiritur. *Abbas, ubi sup. n. 23. & Bart. d. l. naturaliter. 5. n. 31. inf.* Fallit tertio in casu l. ut perfectius 2. *C. de annal. except.* quando videlicet detinens res nostras siue propter potentiam, siue propter furorem aut infantiam, & quia tutore vel curatore caret, conveniri non potest, tunc enim coram iudice, vel defensore civitatis, aut, eo deficiente, coram præsidente, item, Imperatore secundum novissima iura, vel si eorum omnium copia haberi non possit, coram tabularijs civitatum, aut tribus testibus, licet protestationem vel denunciationem porrigere, ad eum effectum, ut præscriptio inchoata contra præscribentem interrumpatur. *d. l. ut perfectius. 2. iuncto §. & iudicare. auth. de defens. civit. & §. non permittes. Auth. de mandat. princ. coll. 3.* Hæc enim denunciatio iudicialis constituit possessorem in mala fide, secus est, in denunciatione extraiudiciali, quæ regulariter possidentem post usucapionem semel inchoatam, non facit malæ fidei, secundum *Abbat. in c. nihil. nu. 9. sup. eod. per l. penult. ff. pro emt. & l. naturaliter. 5. de usucap.* licet ante eius inchoationem interveniens interpellatio etiam extraiudicialis constituat accipientem res nostras in mala fide. *Bart. in d. l. naturaliter. 5. num. 2. per l. si fundum. 17. C. de rei vind.* Fallit 18 quartò in pignoris assignatione vel receptione secundæ cautionis post inchoatam præscriptionem ex parte debitoris.

Quid enim si creditor per 2 §. annos non repetat suum debitum, tamen res pignori suppositas cum voluntate debitoris ad manus suas postea receperit, aut debitor secundam causam exposuerit, ista detentio pignoris, item receptio secundæ cautionis, vel agnitio debiti interruptit præscriptionem, adeo, ut etiam si deinceps per triennium vel quadriennium creditor non exigat debitum, ipse tamen postea repetendo pecuniam per exceptionem præscriptionis repelli nequit. *Bart. in d. l. naturaliter. 5. nu. 21. per l. cum notissimi. 7. §. imò & illud. 5. C. de præscript. 30. vel 40. annorum.* Idemque iuris 19 in solutione usurarum est, cum enim eo ipso agnoscat debitum præscriptio meritò interruptitur. *l. si quis emtionis. 8. §. fin. C. de præscript. 30. annorum.* ubi dicitur: præscriptionem longissimi temporis ab eo demum die habere locum adversus creditorem, ex quo usuras debitorolvere cessavit, & sequitur gl. nostra. verb. interruptio. & *Panormit. hic num. 13.* Aliqui 20 modis interruptendæ præscriptionis annumerant quinto loco etiam pignorationem, & allegant pro hoc Ferrarium, in forma responsionis rei conventi. verb. præscriptionis. num. 26. ubi ponit, etiam, datione pignoris interrupti præscriptionem, sed perperam allegatur Ferrariensis, ibi enim loquitur de pignorationis datione vel detentione voluntaria, quæ fit cum consensu domini, per textum, quem allegat *d. l. cum notissimi. 7. §. imò & illud. 5.* hîc loquimur de pignoratione, quæ fit in invitum, & ut plurimum absentem; hæcque regulariter iure civili prohibita est. *auth. ut non fiant pignorationes. coll. 5. l. ob es. 12. C. de action. & oblig. l. creditores 3. & ibi Bartolus. C. de pignor.* Et quantumvis verum est, quod liceat mihi prohibere, ne vicinus meum agrum quoquo modo invadat aut ingrediatur, contra meam voluntatem. *l. Divus Pius. 16. de servit. rustic. præd.* item, ne ius pasculandi vel aliam servitutem in meo exercent, cum quodlibet prædium intelligatur esse liberum, donec probetur de servitute, *l. altius. 8. C. de servit.* Tamen si de facto pecus suum in agrum

- in agrum meum quis pascutum agat, siue segetes siue gramina mea depascat, iure civili pignorationis vel inclusio pecoris noxam dantis non admittitur, cum dominus habeat suas competentes actiones pro satisfactione iniuriae, puta, de pastu pecoris. *l. qui servandarum. 14. de praescript. verb.* Itaque debet iumentum alienum in suo deprehensum sine iniuria vel abigere, vel admonere dominum pecoris, ut suum recipiat & custodiat, per ea, quae notat Panormitanus in c. si laeserit n. 3. inf. iniur. & est textus in l. Quinctus. 39. ff. ad l. Aquill. Verum de iure Saxonico istud est indubitatum, quod videlicet pecus alienum in meo depascens, vel aliter mihi damnum dāns, possum detinere, aut vel opilionis vel armentarij vestes pro pignore capere, prout est textus Landrecht. lib. 3. art. 20. §. Er mag wol pfenden. & lib. 2. articul. 47. §. Wer sein Bihe / & ibi notat additionator litera E. & ibidem glossa germanica nu. 5, ubi etiam describitur multa eius, qui pecus suam in alienum agrum pastum agit. Singuli enim domini pro suis pecoribus singulos senos denarios loco emendae solvere coguntur. *d. art. 47. §.* Ist er aber nicht gegenwertig, ubi dicitur: Wes Bihe am schaden gepfendet wird / der Herz sol ihn gelten / nach dem ihn die Bawren schaken / Und 6. Pfennig für jeglich sein Bihe zur Buß zu geben. Quod tamen non intelligitur, quasi dominus pecorum in singula capita senos denarios numerare cogatur, sed prout latina versio sonat, sex nummi emenda erit à quolibet, cuius pecora erant, idque clare deciditur in *d. art. 47. §.* Wer sein Bihe / & ibi notat. glossa num. 4. ubi addit formam pronunciandi usitatā, qua utuntur Scabini Liplenses. Circa quod tamen obiter etiam illud notandum est, quod detinens vel pignorans alienas pecudes, damnum sibi dantes, non debeat ipse eas includere, si sit privatus, sed iudici tradere, ad hoc, ne violetur iurisdictio ius dicentis, cum pignora capere species sit iurisditionis, per ea, quae notant Iason & alij *Id. in l. 1. Si quis ius dic. non obtemp.* & illud observat usus. Utilitas autem pignorationis non tantum in eo consistit, quod dominus, cui damnum infertur, per hoc consequitur damni aestimationem, & ultra suum interesse etiam multam iuris Saxonici, sed est alius effectus, multo notabilior, ut superius tetigi, nempe, quod per talem captionem pignorum interruptitur praescriptio servitutis, viz, pasculationis, aut alterius iuris, quod intenditur praedio nostro. Ita Zobelius in suis additionibus ad dict. artic. 20. lib. 3. Eo enim ipso probatur dispatientia domini contra praecribere voentem, quod contradicit, & se de facto opponit adversario, tanquam in re praesenti. *argum. l. de pupillo. 5. §. si quis forte. 4. de nov. op. nunc. & fac. l. invitum. 5. de servitut. urb. praed.* Et alibi habetur, quod quandoque dominus, contra quem praescribitur, impedit eum, qui in quasi possessione alicuius iuris esse videtur, uti servitute, interruptitur talis praescriptio. *l. sequitur. 4. §. si viam 27. de ususap.* propter videlicet dispatientiam domini expressam per pignorationem facti, sufficit enim contradici siue verbis siue facto. *argumento l. si ego. 11. §. 1. ibi: servitutib. constitutis, per traditionem vel patientiam, ut quia quis per domum suam passus est aqueductum traduci. ff. de Publ. in rem act. iuncta. l. fin. quem. servit. amitt. & l. nihil tam naturali. 35. de reg. iur. ac istud tradit etiam Balbus. de praescript. 3. parte 6. & ultima part. princip. q. 4. nu. 40. de quo est textus. in cap. auditis. inf. h. t. & c. cum Ecclesia Sutrina. sup. de ca. possess. & propriet. ubi Clerici conventualium Ecclesiarum civitatis Sutrinae, qui aliquandiu fuerant in quasi possessione iuris eligendi pastorem per tres vices, admitti denuò cupientes, ideò repelluntur, quod per unam*

contradictionem Canonorum antè fuit interrupta, & ad tempus legitimum non perducta præscriptio. *d. c. cum Ecclesia, versic. verum, ibi: propter brevitatem temporis.*

Et hæc de speciebus ac modis interrompendæ præscriptionis dixisse 25
sufficiat. Vnicum tantum hoc addo, & monui etiam supra, circa interruptionem naturalem præscriptionis, quod interruptio præscriptionis de rebus incorporalibus, puta, iuribus & servitutibus, iisdem modis perficitur, quemadmodum de corporalibus diximus. *Abb. inc. auditis. nu. 13. inf. h. r.*
Vnde sufficit, posito, quod Abbas hæcenus consueverit exercere iurisdictionem per territorium Episcopi, si Episcopus per violentiam semel arceat Abbatem ab usu iurisdictionis, ita, ut timore Episcopi dimiserit illam exercere, dicitur interrupta possessio. *Abbas ubi supra. nu. 13.* Si enim solo animo possessio perdi potest. *l. possideri. 3. §. in amittenda. 6. & l. quicquamodum. 8. de acquir. possess.* ergo multò magis interruptitur *Bart. in l. naturaliter. 5. nu. 27. de usucap.* videtur enim deiectus, qui non utitur, eo quod suspicatur se posse repelli. *l. si id. quod. 25. §. fin. de acquir. possess. & concordat Ferrar. in form. responsionis rei conventi. verb. præscriptionis. n. 31.* Disputandum nunc est de differentia interruptionum, naturalis videlicet & civilis præscriptionis. 26
Et quidem in hoc sunt planè disparata, quod naturalis interruptio proficit omnibus, contra quos currit ususcapio. *Ferrar. ubi sup. verb. præscriptionis. n. 26. per l. naturaliter. 5. ibi: non adversus eum tantum, qui eripit, interruptitur possessio, sed adversus omnes de usucap.* interruptio verò civilis non ita latè extenditur, quia tantum prodest ei, qui actum interruptionis exercuit, & nocet ei, cuius præscriptio fuit interrupta, ad tertios verò non extenditur. *Ita Ferrar. ubi supra. verb. præscriptionis. nu. 27. per bonum textum in l. 1. c. de præscript. long. temp. & notat gl. in l. cum notissimi. 7. §. imò & illud. 5. vers. & multo magis. in fin. c. de præscript. 30. annorum. & gl. l. mora litis. 26. verb. mora, c. de rei vindic.*

Vltimò restat examinare, quis sit effectus & utilitas interruptionis. 28
Breviter: præscriptionis interruptio, siue naturalis siue civilis sit, operatur, quod omnes adus possessorij, vel quasi, exerciti in re alterius, vel super iure alieno, habeantur pro non exercitis, ita, ut præcedentia tempora possessionis nostræ, nihil proficiant, sed conquassentur. Ideo, qui denuò intendit præscribere, vel fundum nostrum, vel aliquod ius in eo, necesse est, ut de novo inchoet præscriptionem, à tempore videlicet, quo cessat impedimentum & effectus interruptionis naturalis. *Panorm. hic nu. 18.* Quid enim si quis prohibitus, vel vi repulsius est à iure pascendi cum suis pecoribus in meo fundo, rursus ibi eandem denuò pastura agat, me sciente & patiente, neq; contradicente, certè hic procedente tempore, & durante patientia mea, per tempus à lege requisitum, de novo præscribit. *Balb. de præscript. in 3. parte. 6. & ult. part. principalis. q. 4. nu. 42. in princ.* Ratio est secundum ipsum, qui cessavit impedimentum, hoc est, prohibitio domini, & accedit causa confirmans, puta, tacitus eius consensus qui præsumitur ex scientia & patientia domini. *per ea, quæ notat gloss. in c. non firmatur. & ibi Dynus. ext. de reg. iur. in 6. & in l. quod initio. 29. ff. eod. idemq; iuris est etiam in interruptione civili, quæ mediante citatione, libelli oblatione, vel litis contestatione fit, quia nova tunc demum potest inchoari præscriptio, finita videlicet lite inter partes iudicialiter mota. *Balb. ubi sup. q. 4. nu. 42. & not. Panorm. in h. c. nu. 18. in fin.* Ab eo siquidem die tempus quadragenale incipit currere, quo novissi,*

29 novissima processit cognitio, postquam utraq; pars cessavit litem prosequi, perempta videlicet instantia. *d. l. final. inf. C. de prescript. 30. annorum.* Idq; de iure civili indubitatum est, sed de iure canonico quidam in ea opinione sunt, cum regulariter omnes, etiam bonæ fidei possessores, post litem contestatam, imò sæpius etiam post motam controversiam efficiantur malæ fidei, quia sciunt, se rem ad ipsos non pertinentem possidere. *l. sed & si lege. 15. §. si ante litem contestatam. 7. de petit. hered. l. si fundum. 17. C. de rei vind. & l. si maior. C. de rescind. vendit.* posteaq; præscriptionem tanquam cum mala fide non procedere etiam per mille annos. *c. f. inf. b. 1.*

Et hæc mala fides satis ex eo convincitur, quòd quantumvis rei possessionem corpore teneant: tamen ex interposita contestatione & causa in iudicium deducta super iure suo vacillant ac dubitant. *l. nemo. 10. C. de acquir. poss.* Verùm Panormitanus contrariam sententiam tenet, videlicet, quòd etiam de iure canonico, post factam civiliter interruptionem præscriptionis, eodem modo, sicut de iure civili, nova præscriptio inchoari valeat, *per text. in c. placuit. 2. §. præscriptionum. 16. q. 3.* ubi circa præscriptionem longissimi temporis, quoad bonam vel malam fidem, non sit aliqua differentia inter ius canonicum & civile, quamvis huic argumento responderi possit, quòd istud corrigitur *per cap. f. h. t. & cap. possessor malæ. de reg. iur. in 6.* Secundò movetur ipse, quòd quoad inchoationem novæ præscriptionis post interruptionem primæ ius canonicum nihil novi sancit, ergò stabitur decisioni iuris communis. *Panormit. hic. nu. 19. per l. præcipimus. 32. C. de appellationibus.*

30 Et si quis urgeat malam fidem possessoris, quasi videlicet de iure suo dubitare cœperit, post litis contestationem. *d. l. nemo. 10.* responderetur quòd dubitans æquiparatur ignoranti. *Bart. in l. fin. num. 1. C. de condict. indebit. & in l. 2. ff. quis ord. in bon. poss. serv.* quia dubitatio est animi passio, cum præcisa ignorantia extremorum. *Bald. in rubric. C. de probat. n. 4.* & fatetur Bartolus quòd dubitans magis æquiparetur ignoranti, quàm scienti. *Bart. in l. fin. §. fin. num. 2. per illum textum. in verb. nesciens aut dubitans. C. de furt. & sequitur Iason. in l. quam diu. 5. num. 5. C. qui admitt. ad bon. poss. & in l. 3. §. genera. ff. de acquir. poss.* Ignorans autem alium esse dominum, quàm tradentem, usus capit. *§. si quis à non domino. Inst. de rerum. divis.* Et sic possessor, qui litem contestatur, non potest verè & certò dici habere scientiam rei alienæ, unde in probabili errore est, & si ipse insistit possessioni, non intelligitur peccare. *Panormit. hic nu. 20. quem refert & sequitur Balb. de prescript. 3. part. 6. & ult. part. princ. quest. 4. num. 42.*

A D C. Q V I A F I N D I C A N T E.

1. Summa.	7. Forma libelli.
2. Divisio.	8. Litis contestatio etiam requiritur in lite de finibus.
3. Ratio dubitandi.	9. Quando non constat de mensura, & modo agrorum, quomodo lis terminanda.
4. Ratio decidendi & ostenditur quomodo limites præscribantur. & num. 21.	10. Agrimensores debent esse iurati.
5. Fines determinantur per agrimensores.	11. Sufficit agrimensores semel ab initio iurasse.
6. Modus qui observatur in distinctione limitum & n. 15. & 16.	

12. Si non in loco habentur agrimen-
sores iurati, quomodo proceda-
tur.
13. Quomodo iurent hoc casu.
14. Iuramentum hoc à partibus re-
mitteri potest.
17. Ad productionem testis sufficit ci-
tatio partis, non presentia.
18. Iudicis officium in renunciatione
limitum.
19. Partes agrimensori tenentur ad
remunerationem.
20. Quia præstet agrimensor.

V M M A T V R B R E V I T E R :

quæstio de finibus agrimensoris definitione terminanda est, nisi quadraginta annorum præscriptione iam tum definita fuerit. Constat hæc decretalis quatuor partibus: Prima est narratio facti, usque ad versic. agrimensoris, ibi incipit secunda, quæ continet interlocutum de dandis agrimensoribus, & durat usque ad vers. hortamur, ibi incipit tertia de oculari demonstratione accipienda per iudicem & durat usque ad versiculum quadraginta, ubi incipit quarta pars, & est limitatio decisionis nostræ. Casus planus est. Ratio dubitandi esse poterat, quod fines agrorum sint in præscri-
ptibiles *c. super eo. inf. de parochijs.* idq; ideo, ne termini vel dominia rerum confundantur. *c. quicumq; c. licet. & c. inter numeratos. 16. q. 3.* Et hæc appendix finalis huius capituli, quatenus loquitur de præscriptione quadraginta anno-
rum, videtur esse contra ius. Cuius contrarium tamen dicitur hic. Ratio de-
cidendi est, quod limes præscriptus limes esse desinit, eo quod utentis pro
suo propter turbationem adversarij tanto tempore proprius factus est, *secun-
dum gl. nostram hic & in d. c. quicumq; inf. ac sequitur Fel. in c. nostro n. 5.* Non
obstant motiva superius adducta, quia respondetur, limites, in quantum li-
mites, & quatenus de ijs legitima probatione vel aliâs indubitata fide constat,
tanquam qui sunt communes utriq; vicino ratione suæ cuiusq; partis, *iuxta d.
l. adeo. 7. §. f. de acquir. dom.* esse in præscriptibiles. *d. c. super eo,* sed si semel
moti & turbati fuerint, ille, qui incipit eos possidere, ut solum proprium, in-
cipit etiam præscribere *ut hic.* Notandum itaq; primò ex textu nostro, quod
lites finium rectissimè determinantur per agrimensores, dummodò vel ex
instrumentis antiquis, aut recentibus, vel aliter constet, quantum quisq; mo-
dum agrorum vel iugerum habere debeat *ut hic.* Porro, ut ista materia &
practica determinandorum finium studiosè clariùs innotescat, sciendum est,
quando inter duos extat contentio de limitibus aut finibus prædiorum, & aliæ
probationes pro dijudicandis finibus haberi non possunt, iudex facta explo-
ratione ab utraq; parte, quot iugera agrorum quilibet vicinus possidere debe-
at, recurrit ad agrimensores, qui facta mensuratione iudici modum cuiusq;
agri renunciant, & ad mandatum ius dicentis cuiq; assignant quod suum est,
ponendo terminos inter medium spacium, quod est inter utriusq; vicini præ-
dia. Postea iudex pronunciat illos terminos in futurum loco limitum & pro
lege agrorum observandos esse. Hanc theoreticam tradit Panor. *hic n. 9.* & ad-
dit, esse certiore & meliorem, quam commendat etiam ibidem tanquam
laudabiliorem Felin. *n. 4.* Et est forma libelli in actione finium regundorum,
quod is, cuius termini vel fines moti sunt, conqueritur de confusatione vel
turbatione finium adversus Titium, petendo fundum suum sibi adiudicari
usque ad tales terminos, & declarari illos esse confines. Ita Florianus *in l. 1. in
princ. ff. fin. reg. & Fel. hic nu. 1. inf.* vel petit, terminos restitui in pristinum &
commodum locum, unde moti sunt. *Sal. in l. 3. n. 1. c. fin. reg.*

Ad hoc

8 Ad hoc autem, ut processus dirimendorum finium per mensurationem agrorum valeat, requiritur primò, quòd lis sit ab utraque parte contestata, puta, quia negat conventus terminos unquam motos, aut aliter, quàm prout nunc sunt, ponendos esse. Lite enim non contestata, aut saltem non habita pro contestata propter contumaciam partis sese absentantis, ad definitivam sententiam in dijudicatione finium perveniri nequit. Ita Salic. in d. l. 3. num. 3. per illum textum post gl. & Panorm. hic nu. 8. Secundo requiritur circa agrimensuram, quòd constet de modo agrorum, qui ad quemlibet vicinum pertinere dicuntur, puta is, qui est ex parte meridionali, debet habere quindecim iugera, vicinus oppositus duodecim, sed si neutra pars velit nominare modum agrorum suorum, sed dicat simpliciter, possideo, quantum possideo, per mensurationem agrorum hoc certamen definitum nequit, prout rectè monet Panorm. hic m. 9. in fin. Ideoq; tunc recurrendum est ad iudicium possessorium vel petitorium, quo eiusmodi lites determinari solent.

10 Tertiò requiritur, quòd circa mensurationes agrorum agrimensores suscipiantur mediante iuramento, secundum gl. & Bartolm in l. comparationes. 20. vers. omnes C. de fid. instrum. Adhibentur enim quasi in testes, ideò ipsorum assertioni nisi iurata non creditur l. iurisjurandi. 9. C. de testib. & notat Panorm. hic in princ. & Ang. Aretin. in §. quedam, ad f. Inst. de actionib. Estque illud iuramentum propriè non veritatis, sed credulitatis, quia iurant, de benè ac legaliter mensurando ac tenunciando modum, secundum iudicium suum, & secundum peritiam artis suæ, ne anceps subeant periculum. secundum Bald. hic n. 1. arg. l. 1. in verb. renunciaverunt pregnantem videri ff. de vent. insp. Quorum officium siquidem publicum est, recepti ab initio ad officium cum iuramento, circa singulas prædiorum mensurationes aliter iurare non tenentur. Est notabile dictum Felini hic numero. 1. ubi extendit istud generaliter verum esse in quocunque officiali, qui, si iuraverit in principio sui officij, non cogitur in singulis renunciationibus iurare, allegat Nicol. de Neap. in l. 1. de vent. insp. Et hoc observat usus.

12 Quod si iurati ad officium agrimensores in loco non habeantur iudex inchoat processum à citatione partium, determinando videlicet illis certum diem, ad quem se fiant in præsentia iudices visuri & agrimensorem iurare & mensurationem agrorum fieri. Ang. d. §. quedam. 12. Partibus itaque in termino comparentibus, aut contumaciter se absentantibus, iudex ab initio requirit ab agrimensoribus, ut iurent mensurare, & renunciare modum cuiusq; agrorum, prout ipsi inventient, nisi illis tale iuramentum à litigatoribus remissum fuisset, quod facere partes possunt. Bart. in l. Theopompus 14. n. 8. in f. de dot. praleg. Cuius enim fides semel est probata ab utraque parte non requiritur eius dictum esse iuratum. Bart. in l. Lucius. 24. circa f. de fideiuss. & Ant. de Butr. in c. finem. ext. de dot. & contumac. Quo facto, agrimensor regulariter cum partibus procedit ad locum litigiosum, capiendò ab eis informationem, quantum quisq; possidere debeat, & mensurando cuiusque iugera. l. 3. C. fin. reg. & notat Panorm. hic. Et si opus sit valdè intricatum, bonus iudex pro habenda meliori evidentia & demonstratione rei, ipsemet oculis subijcere debet loca dividenda. ut hic in verb. ad loca, in quibus est contentio, accedentes, & concordat bonus textus in l. si irruptione. 8. §. ad officium. 1. ff. finium regundorum.

16 Quartò requiritur, quòd facta mensuratione, agrimensor ex suo iudicio assignet cuique, quod suum est, terminos inter partes ponendo, &

renunciando modum cuiusque agrorum iudici, & quo pacto limites posuerit, idque sufficit expediri coram iudice, siue per ipsum agrimensorem siue per nuncium, siue epistolam. *Panormit. hic nu. 9. per notat. in d. l. 3. C. f. regund.* Neque est necessaria ad hoc partium vel presentia vel citatio circa relationem agrimensoris, ut recte tenet Felinus noster *hic n. 2. vers. & non est necessaria. & ante eum. Bart. in l. Theopompus. 14. num. 11. de dot. prelegat.* Sicut enim ad solam productionem, item ad iuramentum testis sufficit citatio partis, non autem requiritur eius interessentia ad depositionem testium, *l. si quando. 19. ubi notatur. C. de testib.* ita sufficit, partes fuisse presentes in commissione facta agrimensori, & quando ipse iurat, non autem necesse est, eas interesse renunciationi, *Fel. hic ubi supra. post Angel. in d. §. quadam. n. 12. Inst. de act. & Bart. in d. l. Theopompus. num. 11.* Postremo requiritur, quod post renunciationem modi & positionem limitum iudex pronunciet, ut partes de cetero possideant, quisque sibi deputatum agrorum spacium, puta, secundum terminos per agrimensorem constitutos, describendo videlicet fines ac terminos, a quibus & ad quos agrimensor suam habuit relationem. Ista praxiam tradit *Panormit. hic num. 9. & sequitur Felin. num. 4. & not. Angel. Aret. in d. §. quadam. num. 10.*

Secundo loco etiam illud obiter ex notatis hic per Canonistas observandum est, licet agrimensor non dicatur operam suam locare: tamen quia cam beneficii loco præbet, tenentur ipsi paries ad remunerationem. *l. 1. vers. nam interest. ff. si fals. mod. dix.* Unde est quod tradunt Dd. talem mensurationem fieri communibus expensis partium, etiam si unus tantum contradixerit, aut ad iudicium provocaverit. *Ita Felin. hic nu. 1. in f. & Salicet. in l. 3. num. 2. C. fin. regund. allegat l. 3. §. 1. si mens. fals. mod. dix. verum ibi de hoc nihil dicit.*

Tertio notandum est, quod agrimensor circa renunciationem modi vel quantitatis, si falsam vel iusto maiorem dixerit, non tenetur nisi de dolo, & lata culpa, quæ dolo æquiparatur, à levi autem & levissima venit excusandus. *Panormit. hic nu. 2. & est textus in l. 1. §. hac actio. si mens. fals. dix. mod. ubi habetur, quod sufficiat, dolum malum & latam culpam abesse, proinde si imperite versatus est sibi imputare debet, qui eum adhibuit, sed etiam negliger, æquè mensor securus erit. d. l. 1. §. hac actio. vers. proinde.*

Quarto & ultimo notandum est, quod cesset remedium agrimensuræ, ubi is, qui maiorem iusto agrorum quantitatem possidere dicitur, præ tendit se fines suos, prout nunc sunt, ultra quadraginta annos quietè & absque ullius legitima contradictione tenuisse, possedisse, atque ita nunc exceptione præscriptionis adversus actorem tutum esse. Istud probat textus hic *in fin.* Quod tempus quadragenarium currit de iure canonico, ut hic, de iure autem civili triginta anni sufficerent. *l. fin. C. fin. regund.* Tanto enim tempore præscripti limites non tantum limites esse definunt, sed prout antè turbationem fines quondam erant communes utrique vicino, *l.*

adeo. 7. §. f. de acquir. possess. ita nunc præscripti ad dominium solius præscribentis pertinent.

secundum Fel. hic n. 5.

AD

AD C. EX T R A N S M I S S A.

1. Summa.	cessat praescriptio.
2. Casus.	10. Tempore schismatis.
3. Praescriptiones dormiunt hostilitatis tempore.	11. Expeditionis publica.
4. Tempore pestis cessat praescriptio. num. 6.	12. Quando copia iudicis haberi non potest, an cesset praescriptio.
5. Si currit, datur restitutio in integrum.	13. Absens Reipublica causa in integrum restituitur.
7. Vacante Ecclesia dormit praescriptio.	14. Non sufficit hoc casu allegasse impedimenta, sed sunt probanda.
8. Non valenti agere non currit praescriptio.	15. Semper consultius est interrompere praescriptionem.
9. Pendente conditione conventionis,	

1. **S**ummatur breviter, quod hostilitatis tempore non currit praescriptio. Casus talis est: Ecclesia de Camenone, quae pertinebat ad ius canonicum de Habenis, habebat sub se Ecclesiam Vintoniensem, cuius Parochiani, homines videlicet de Sabino, erant Clerici dictae Ecclesiae de Camenone baptismatis & matricis, & non obstante, quod matri Ecclesiae de Camenone debebantur ex Ecclesia Vintoniensi offensiones ecclesiasticae, Vintonienses Clerici minutatim subtraxerunt matri Ecclesiae de Camenone omne ius, quod habebant in Ecclesia Vintoniensi, in suos usus illud convertendo, praeter solum ius funerandi. Ideo monasterium nomine matricis Ecclesiae instabat pro restitutione istorum iurium coram sede apostolica, & Clericis obijcientibus, quod ipsi fuissent in quasi possessione percipiendi omnia iura spiritualia, in Ecclesia Vintoniensi per quadraginta annos, ideoque merito excludi matricem Ecclesiam exceptione praescriptionis, respondebatur, quod istum actum possessorem Clerici ut plurimum exercuissent tempore hostilitatis. Rescribit Pontifex, restitutionem Ecclesiae matri faciendam esse non obstante praescriptione, quae hostilitatis tempore dormit. Notandum itaque primum est ex textu nostro id, praescriptionem hostilitatis tempore dormire,

3. quod est contra illud vulgatum, praescriptiones esse continuas & currere de momento ad momentum. *l. fin. ibi: nulla scientia vel ignorantia expectanda. C. de praescript. long. temp. l. sicut. 3. in fin. de praescript. 30. annorum.* Fallit ista conclusio primo, tempore hostilitatis. *ut hic.* quamdiu enim illa durat, tamdiu dormit interim praescriptio, eo quod in bello silent leges. *per text. nost.* idque procedit, siue loquamur de rebus aut iuribus Imperij, siue de rebus aut iuribus Ecclesiae, item siue agatur de praescriptione adversus Clericos, siue contra Laicos. *Panormitanus hic num. 4.* Quod idem etiam de tempore mortalitatis aut regnantis pestis tenendum est, nam ne tunc quidem currit praescriptio, maxime, quando ita saevit in loco, quod ius in eo non redditur. *Abbas hic nu. 7.* Saepius enim illa Dei hostilitas abominabilior est, quam hostilitas hominum, *teste Bartol. in l. naturaliter. 5. nu. 23. ff. de usucap.* Sed & ut maxime ius reddatur in loco regnantis pestis, adeoque praescriptio ipso iure currat; tamen adversus eam indulgetur in integrum restitutio.

Abbas

Abbas hic nu. 7. saltem ex illa clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur, *l. 1. ex quib. caus. maior.* neque enim tenetur se quis ipse conijcere in periculum vitæ & salutis. *l. metus. 3. ibi: iusto timore mortis. eod. tit.*

Loquitur autem cum mysterio textus noster, in eo, quod dicit, dormire præscriptionem, neque enim per hostilitatem vel mortalitatem interruptitur præscriptio, ita, ut eam demum finita hostilitate de novo inchoare necesse sit, sed solum deducitur illud tempus de medio, siue magnum, siue parvum, quo hostilitas duravit, anteriora autem tempora posterioribus pro complemento præscriptionis adnumerantur. *Abbas hic, nu. 4. per c. auditis. §. quod si Abbas vers. & si tantum tempus Episcopalis sedes vacavit, ut illo subtracto, non sit quadragenaria completa præscriptio, inf. h. t. ac facit. cap. prima actione. in fin. 16. q. 3. & l. penult. C. quib. non obijc. long. temp. præscript.*

Fallit secundò in casu vacantis Ecclesiæ, vel imperij, item, si Ecclesiæ vel imperium habeat quidem Prælatum vel Rectorem, sed qui sit ad agendum inutilis, nam nec tunc quidem currit præscriptio, sed subducitur de usucapione tempus intermedium, quo Ecclesiæ vel imperium Rectore vacabat. *Panormit, hic nu. 8. per ea, quæ notantur in c. 1. sup. h. t. & d. c. auditis.*

Fallit tertio in casu emergentis impedimenti, in persona eius, contra quem præscribitur, infirmitatis puta, item, inundationis aquarum, & similia, quæ distinebant, quò minus ius suum deduceret in iudicio, decurtatur siquidem à præscriptione totum illud tempus, quo duravit impedimentum. *Abbas hic num. 9. per l. 1. in fin. C. de annal. except.* Et de varijs generibus impedimentorum videatur textus *l. 2. §. si quis municipalis. cum §§. seqq. ff. si quis caus. in iud.*

Fallit quartò in rebus debitis sub conditione, donec enim conditio non existit, medio tempore dormit præscriptio. *Panorm. hic nu. 10. cum in mora dici nequeat, qui debitum petere non potest. l. Fulcinius. 7. §. si in diem. vers. quid enim interest. ex quib. caus. in possess. eatur.*

Fallit quintò tempore schismatis, hæc est, quando receditur ab Ecclesiæ catholica, tanquam à capite, quæ enim medio tempore fiunt: quoad utilitatem eorum, qui in hoc ius aliquod acquirere intendunt, habentur pro non factis, & defalcatur totum tempus intermedium à præscriptione, ne vis delicti ad usucapionem proficiat, pro quo habeatur textus in cap. cum nobis. *inf. h. t.*

Fallit sextò tempore expeditionis publicæ. Nam & per illud spatium dormit præscriptio militibus. *l. f. C. quib. non obi. long. temp. præscript.*

Fallit septimò secundum aliquos in casu non habitæ copię iudicis vel rei, adeò, ut dominus, contra quem intendebatur præscriptio, impedius fuerit agere iudicialiter. *l. 1. §. illud ibi: experiundi potestatem non habet, cui Patoris copia denegetur. de divers. & temp. præscript.* quam diu enim durat impedimentum agendi tam diu dormit præscriptio, quia non valenti agere non currit. *l. ut perfectius. 2. C. de annal. except.* Sed hoc exemplum non satis placet. Magis enim est currere præscriptionem, licet detur adversus eam læso in integrum restitutio, qua videlicet ipsius ius salvum conservatur, attenta causa intercedentis impedimenti. *per ea, quæ habentur in l. sed & si. 26. in princ. & duob. §. seqq. & §. si feria. 7. ff. ex quib. caus. maior.* Restituuntur autem non nisi ea tempora, quibus actor agere voluit, & interventu impedimenti prohibitus fuit, *arg. quod de ferijs habetur. d. l. sed & si. 26. §. si feria. 7. in fin.* Absentia etiam Reipub. causa facit, ut quamvis contra absentem ipso iure currat præscriptio: tamen adversus usucapionem indulgetur in integrum

integrum restitutio, sed ita, ut prædiximus, ne plus reponat restitutio, quam abstulit læsio. *l. quod si minor. 24. §. restitutio. 4. de minorib. & l. ab hostib. 15. §. fin. & l. inter eos. 33. §. f. ex qu. caus. maior. concordat l. 2. C. qu. non obi. long. temp. præscr.* Vnde si tu complevisti præscriptionem in re mea usque ad unum diem, qui restabat ad tempus à lege pro hoc requisitum, ego si ab ultimo illo die Reipublicæ causa abesse coepero, medio tempore perfecta usucapione, contra præscriptionem non restituar in integrum, nisi ad unum diem. *textus est apertus in l. sed & si per Praetorem. 26. §. quoties. 8. ff. ex quib. caus. mai.* Et hæ fallentiæ tanquam communiores & usitatiores diligenter animis infingendæ sunt, ut sciatis praticare. Vnum tamen addo circa istam materiam, ad hoc, ut præscriptionis cursus tempore impedimenti denegetur, non sufficit, quem allegare impedimentum, nisi probet etiam de sua diligentia, puta, quod solum istud impedimentum, & nihil aliud obstiterit, quo minus fecerit, quod facere debuit, ac si illud non intervenisset, nulla posset ei culpa imputari. *Ita Innocent. in decretali nostra nu. 2. quem sequuntur omnes Canonistæ teste Felin. hinc in princ.* Ideò, qui vim fluminis allegat, probare debet, quod, legitimo tempore domo profectus ad flumen pervenit, causa transeundi, sed propter impetum fluminis transire non potuit. Si quis enim, cum posset non incidere in tempestatem aut fluminis vim, si maturius profectus fuisset, aut tempore opportuno navigasset, exceptio allegati impedimenti nihil proderit. *text. in l. 2. §. quod diximus. si quis caut. l. q. commeatus. 14. in prin. in verb. dum tamen non tardius à loco se profectum probet, quam ut occurrere posset. de remilit. & concordat text. in l. quibus diebus. 40. ibi: nec per te staret, quo minus eum submoveres. de condit. & demonst.* quasi diceret Iurisconsultus, si poteras remove istud impedimentum quoquo modo, nec removisti, excusationem non mereris. Ultimo notandum ex traditis per Dd. quantumvis species impedimentorum superius enarratæ impediunt cursum præscriptionis: tamen multò consultius & rectius fecerit dominus adversus quem intenditur præscriptio, si eam interrumpat, vel interveniente litis contestatione, siue libelli oblatione, siue citatione, siue protestatione coram Ordinario, vel duobus tabularijs loci, siue alijs modis, quibus mediantibus interrumpitur præscriptio, de quibus plenè diximus in cap. illud supra. Longe enim dignius providetur domino, per interruptionem præscriptionis adversus se coeptæ, cum tempora prioris possessionis quantumcunq; longæ nihil prosint præscribenti, & interruptio faciat domino accusationem suam competentem, in alios quadraginta annos, à die novissimæ cognitionis computandos perpetuari. *l. fin. §. fin. in princ. & f. C. de præscript. 30. annorum.* quod non est in terminis dormientis præscriptionis, ubi non deducuntur priora tempora, sed tantum tempora durantis impedimenti. *secundum Panorm. hinc n. 17. circa fin.*

A D C. ACCEDENTES.

1. Summa.
2. Procuratio quid.
3. Visitatoribus subministrandi sunt summi à tota communione qua visitatur. & n. 4. nisi quis probet se exemptum. n. 5.
4. Procuratori præscribi nequit, & ratio.
6. Superior gratiam facere potest, ne teneatur ad onera publica.
7. An portio onerum exempti decedat domino, an verò alijs onus accrescat. & n. 8. 9. 11. 12.
10. Privilegium uni concessum, non debet redundare in alterius præiudicium.

Summatur breviter, quod legatis & nuncijs Papæ debeantur 1
 procurationes per Clerum totius civitatis, ubi divertitur, adeò
 ut nullus ab hoc onere immunis sit, quantumvis in contra-
 rium præscriptionis beneficium alleget, nisi speciali aliquo
 privilegio sedis apostolicæ fuerit exemptus, hoc dicit, & con-
 cordat textus in cap. cum instantia. inf. de censib. Pro termi- 2
 norum cognitione notandum primò, quod dictum est in summario, vide-
 licet legatis & nuncijs apostolicæ sedis deberi procurationem, hoc est, hono-
 rificam tractationem, item subministrationem omnium necessariorum circa
 victum & alimentationem, tam ipsorum legatorum, quàm famulitij & iu-
 mentorum, quæ secum adducunt, à Clero, ad quem divertitur, ut hîc in d.
 cap. cum instantia. §. 1. concordat, text. cap. cum ex officij. inf. h. t. & c. ego. 2.
 ext. de iur. iur. Secundò notandum est, quod talis procuratio debeatur à 3
 Clero totius ordinis & Ecclesiæ in communi, adeò, ut commune onus ab
 omnibus supportandum sit, non obstante qualicunq; præscriptione, cuius
 virtute se quis ab illo onere relevare vel eximere intendit. ita est textus hîc in
 vers. mandamus. in verb. etiamsi longissimi temporis officium subministrationis non
 subierint. Quod etiam pertinet ad visitatores Ecclesiarum, quibus etiam
 ipsas debetur procuratio à communi Clero, qui visitatur, eum, qui spiritualia
 seminat, non sit magnum, si is metat carnalia, secundum Paulum Apostolum
 1. Coll. 7. & suis stipendijs nemo militare compellitur. d. c. cum ex officij. inf.
 eod. ubi etiam huius decisionis, quare procurationi præscribi non possit, 4
 per gloss. assignatur ratio, quia, inquit, istud esset præscribere contra obedi-
 entiam aut reverentiam superiori debitam, quod esse non potest, cum mem-
 bra à capite discedere non debeant, cap. cum non liceat. h. t. & cap. cum inter
 sup. de consuet. item illud foret contra publicam utilitatem, quia nemo suis
 impendijs alienas Ecclesias visitaturus esset. Panorm. hîc nu. 5. per gloss. clem.
 1. verb. legitima. de censib. Tertio notandum, quòd immunitas à procura-
 tione aliter non habeatur, vel impetretur, nisi is, qui exemptionem allegat, 5
 ostenderit, se per speciale privilegium sedis apostolicæ à talibus oneribus ex-
 emptum esse. textus est hîc in verb. nisi dicti ordinarij per speciale privilegium.
 Ex quo inferunt quarto loco Dd. quòd superior possit alicui gratiam facere, 6
 ut non teneatur ad onera publica, quibus alias omnes & singuli subiacent,
 pro rati sui patrimonij, ut hîc, quod maximè procedit in Principe, qui quem
 vult ab oneribus eximere, & cui vult, onera imponere potest. l. Medice-
 cos. 6. Codice de Professor. & Medic. l. 1. & per tot. Codice de iur. immun.
 Verum

7 Verum hoc non caret dubio, an onus illud commune, quod est remissum privilegiato, accrescat alijs? Pone enim, quod villa vel universitas aliqua teneatur ad omnes rhoidas (i. officia.) & operas domini, quia coguntur gratis arare, colere & seminare agros domini, item, fructus inde perceptos in eius horreum colligere, item, quicquid lignorum, lapidum, camenti, laterum, & similium rerum ad ædificationem curtis pertinet, illud omne subditi gratis advehere compelluntur, prout nihil in rusticorum personis hoc tempore videmus usitatus, si fortè dominus unum aut alterum exemerit ab illis publicis oneribus, quæstionis est, an portio operarum exempti decedat domino, an verò alijs non exempti cogantur totum illud onus, etiam exemptorum supportare? Textus noster innuit, reliquos teneri ad supplendum onus privilegiati, ut hic versic. *quod omnibus imminet, ab omnibus comportetur, nisi quis speciali privilegio exemptus fuerit.* & fac. text. in c. cum instantia. inf. de cens. sib. Munera siquidem publica omnibus subeunda sunt, ut facilius necessitatibus publicis subveniatur. l. civilia. 1. l. munera. 2. & l. fin. C. de munerib. lib. 10. Sed hoc intelligatis procedere in privilegio exemptionis indulto per eum, ad quem immediatè vel principaliter non redit emolumentum ex operibus, item, collectatione, vel contributione, aut alio facto Collegij, vel Universitatis, prout in proposito decretalis nostræ. Unde si communitas aliqua teneatur annuatim solvere potestati certam summam pecuniæ pro stipendio, item ad supportandum alia necessaria, quorum usus est in re familiari, & unus aut alter de dicta communitate eximantur à tali onere per Principem, tanquam superiorem, isto casu, alijs non privilegiati exemptorum onus subeunt, & integrum salarium potestati solvere coguntur. Bartol. in l. ab omnibus. 104. nu. 1. per illum textum. & ubi Jacob. de Aretio. de legat. 1. & in l. 4. §. si actor. num. 8. de re iud. per l. 1. C. de omn. agr. desert. lib. 11. & sequitur Alex. cons. 178. nu. 19. vol. 2. Ratio, quare in præsentì casu portio operarum vel collectarum exempti accrescat ad onus aliorum, illa est, quod non præsumatur Princeps per istud privilegium voluisse auferre ius suum potestati vel legatis à publico ad emolumentum Reipub. vel Ecclesiarum deputatis. l. 2. §. si quis à Principe. & §. meritò. ne quid in loc. pub. Et hanc sententiam tenet conclusivè Iason in l. avus. num. 11. de pact. ubi addit, quod ista sit veritas. Fallit ista conclusio, primum, in privilegio concessò per eum, cui principaliter debetur onus ab aliqua communitate, puta, si Dux, Marchio, Comes, Baro, Nobilis, viro alicui ex eorum subditis tribuant exemptionis privilegium. Isto siquidem casu, etiamsi illa immunitatis concessio respectu dantis vergat in eius præiudicium: tamen alijs de Universitate vel Republ. per hoc non præiudicatur, neque alijs deinceps in plus aggravantur, quàm prius, sed pro rata exempti præstabuntur pauciores operæ vel collectæ ipsi eximenti. Panor. & Felin. hic uterq. nu. 7. allegant cap. 2. de immunit. Eccles. & notat Bart. in l. 2. ff. de iur. immunit. & in l. vacuatis. 19. C. de decur. lib. 10. ubi glossa. 1. circa f. subiicit, quod talis immunitas alicui præstita non noceat bursæ fiscali, sed benè noceat concedenti. gloss. 1. in fin. d. l. vacuatis, per l. inter debitorem. 42. iuncta l. epistola. 52. §. pactum. 2. ff. de pactis.

Ex hoc fundamento decidit Castrensis aliam quæstionem notabilem si dominus imponit alicui communitati collectam decem millium, quo casu, regulariter inter homines communitatis fit contributio per 2s & libram, & postea idem unum aliquem eximat à tali onere collationis, portio exempti non accrescet alijs, sed detrahetur de summa sortis. Paulus de

Castr. in l. avus. 33. nu. 4. de pact. Ratio est, ne privilegium uni concessum 10
 redundet in alterius præiudicium, & gravamen. *l. non debet. 21. de reg. iur. l. nec
 avus. 4. C. de emancip. liber. & notat Spec. tit. de censib. §. 1. nu. 9.* item, quia
 privilegia & beneficia in dubio sunt interpretanda contra ipsum conceden-
 tem, maximè quando sunt contra ius commune. *idem Paul. de Castr. in l.
 beneficium. num. 2. 3. de constit. Princip.* item, quia unusquisque suum onus
 portare debet non alterius. *l. 1. C. ut null. ex vicani. lib. 10.* Et hæc senten-
 tia, teste Castr. benignior est, additque, se vidisse illam in Practica observari.
Castr. d. l. avus. 33. nu. 4. & ibi Iason, eam esse communioem, quod &
 sequitur Bald. in l. si unus. 27. §. sed si generaliter. 7. nu. 8. de pact. & Felin. in c.
 nostro. n. 7. fac. l. si creditores. 18. in fin. ibi: nec alter pro altero exigatur. C. de
 pact. l. fin. l. si contra ius. & est melior textus in l. 3. §. fin. vers. iam nunc. de alim.
 & cib. leg. ubi dicitur: partes eorum, qui solvendo esse defecerint, non
 pertinere ad onus reliquorum heredum.

Fallit secundò in exemptione vel privilegio immunitatis, concessa ab
 aliqua universitate de communi consensu omnium, qui sunt de illa com- 11
 munitate. *l. 2. de iur. immunit.* tunc enim onus exempti ad ceteros non ex-
 emptos de universitate pertinet. Ita Felin. hic n. 8. & notat Bald. c. secundò re-
 quiris. in fin. ext. de appellat. & Iason. d. l. avus. 33. n. 9. per l. vacuatis. 19. in gl.
 fin. quæ reputatur ad hoc ordinaria. C. de decurionib. lib. 10. nisi fortè onus com-
 mune per universitatem fuisset divisum in capita subiectorum, quo casu,
 quilibet suam ratam solvit, & suum portat onus non alterius. *Ias. d. l. avus.*
n. 11. & Fel. hic nu. 8. per d. l. 1. C. ut null. ex vicaneis. lib. 10. Ex quo inferitur, 12
 quando agitur de collectis, vel onerib. imponendis secundum capita, prout
 sæpè fit in rhoidis, quæ habent certum & determinatum modum, vel quanti-
 tatem, circa personas singulorum de communitate, si tunc villa aliquem ex-
 emit à communi onere, superiori nihilominus debent præstari suæ operæ
 integræ, teneturque isto casu universitas portionem exempti sustinere, substi-
 tuendo alium in huius locum, & substituto satisfaciendo pro suis rhoidis de
 bursa universitatis, cum ista exemptio per universitatem facta, superiori notes-
 re non debeat. ita Felin. hic nu. 8. concl. 8. & tenet Ludov. Rom. conf. 252. nu.
 2. per l. 2. C. de annon. & tribut. lib. 10. nisi fortè superior in istam exemptio-
 nem vel privilegium hominum de communitate ipse consensisset, tunc ne
 communitas quidem aggravanda venit pro portione, quæ tangit exem-
 tum. Istam sublimitationem tradit Fel. hic n. 8. concl. 8. alleg.
Ang. consil. 227. inci. punctus talis est. &c.

A D C. CUM NON LICEAT. &c.

1. Summa.	8. Homo liber seipsum non possidet,
sed possidetur.
2. Ius obædientia adversus superio-
res præscribi nequit. n. 5. 6. 9.	9. An aliquis semet alterius iurisdic-
tioni subijcere possit, & num.
3. Effectus interruptionis.	10. & 11.
4. Effectus dormientis præscriptionis.	10. Iurisdicção coheret fundo.
7. Imperator dominus orbis universi,	

Summat breviter, quod subditus non præscribat obœdientiam adversus Prælatum, hoc dicit. Partes, item casus figuratio patent ex litera. Notetur igitur I. ex textu nostro, quod habetur in summario, videlicet ius obœdientie adversus superiorem præscribi non posse, quia membra non debent esse.

ἀνεφαλα, & sine capite. *Panor. hic nu. 1. notat. 2. per gl. c. nulla ration. dist. 93.* unde caput meritò est honorabilius ac præstantius alijs omnibus membris, & hæc illius gubernationi tanquam Duci vel Regi parent, quo resecto vel amputato, secundum illud Philippi Melancthonis, non decus in reliquo corpore truncus habet, *c. illic. ibi: truncato capite cætera membra frustra se habere iacent. 1. q. 1.*

Secundo loco illud quoq; observandum venit, triplicia esse præscriptionis obstacula. *Panor. hic n. 6.* primum est currentis quidem ipso iure præscriptionis, sed interruptæ, in qua præcedentia tempora cœptæ usucapionis non sunt in aliqua consideratione, neq; prosunt, vel computantur ad sequentia annorum cutricula, pro complemento præscriptionis, & hæc est materia *cap. illud. sup. eod.*

Secundum obstaculum est impedimentum contingens in persona præscribentis, vel eius, contra quem præscribitur, item, ratione loci, temporis, aut similium circumstantiarum, & hoc non ita in totum labefactat usucapionem, quemadmodum præcedens obiectio, quia tantum subducuntur tempora durantis impedimenti, & coniunguntur postea præcedentia tempora cum sequentibus ad perfectionem, & complementum præscriptionis. De qua materia, quantum sufficit, diximus in præcedenti *c. ex transmissa.*

Tertium obstaculum præscriptionis est, quod impedit non tantum effectum, sed etiam cursum præscriptionis, adeò, ut possidens quocunq; tempore, etiam longissimo & antiquissimo, non usucapiat rem possessam. Ec hoc est, quod Dd. dicunt, dormire præscriptionem. Eaque de specie obstaculi, præscriptionis impeditivi loquitur decretalis nostra.

Tertiò notandum, quod regulariter adversus obœdientiam & reverentiam superiori debitam præscribi non possit. *textus est hic.* quod est verum de præscriptione obœdientie in totum. Neq; enim operatur usucapio quantumvis longissima, ut quis non sit subiectus suo superiori vel alteri, cum libertas, adversus supremam maximè potestatem, quæ à Deo est, sit in præscriptibilis. *secundum Innoc. in c. cum nobis. inf. eod. & tradit Angel. in l. hac autem. in fin. nu. 1. de servit. urb. præd.* unde scriptum reliquit Felinus post Innoc. & Anton. de Butr. hic, quod nullus dominus neque ullus populus possit prætere, se adeò liberum, quin saltem subit Imperatori & Papæ. *Fel. hic n. 12.* licet addat, multos hodiè de facto aliter usurpare, quorum potentie nec facto nec verbis resisti potest, prout in regibus Hispanie, Francie, Anglie, Scotie, & similium regnorum fieri videmus. Vnde contra eosdem qui allegant præscriptionem adversus imperium Romanum, Felinus tradit, tutius esse & rectius, si domini temporales, item civitates, quæ præscripserunt libertatem de facto, quoquo modo possent induci denuò ad recognoscendum Imperatorem. *Felin. hic nu. 10. vers. nec Papa abregat.*

Hinc est, quod Imperator dicitur habere imperium super omnes nationes universæ orbis terrarum, *Host. in summa. de offi. ord. §. 2. vers. sed Imperator,* item Dominus totius mundi. *l. de precatio. 9. ad l. Roth. de iact. l. bene à Zenone. 3. C. de quadr. præscript.* licet non omnes res ei subsint. *Ang. l. 2. n. 7. de rei vindic.* Vnde & Imperatores inaugurati usurpant titulos diversorum

regnorum & locorum, quorum dominia non tenent, quia habent ius in eis & tanquam Augusti, iurant recuperare, augere, & ampliare terminos imperij. teste Felin. hic nu. 12. vers. nonò considera. Ratio notabilis nostri est, quod sine possessione vel quasi, præscriptio non procedat. c. sine possessione. de reg. iur. in 6. Sed homo liber isto casu non potest se ipsum possidere. Felin. hic nu. 13. cum ipse, quoad obœdientiam, possideatur ab alio. argum. l. homo liber. §. quicquid tamen. 4. versic. excepto eo. de acquir. dom. sicut nec sibi ipsi imperare, neque ius iurisdictionis in se exercere potest. l. penult. ff. de arbit. l. qui iurisdictioni. 10. de iurisd. om. iud. c. fin. 1. de pœnit. & remiss. Fallit istud notabile, quando non agitur de præscriptione omnimodæ libertatis, contra omnes & quoscunq; , sed tantum de libertate quò ad personam superioris, cui antea quis immediatè fuit subiectus. Quid enim, si antea eram subditus alicuius Marchionis, qui neglexit adversus me exercere iura suæ iurisdictionis, per longissimum, aut etiam immemorabile tempus, atq; ita factum est, ut Imperator aut Camera imperialis immediatè iurisdictionem in meam personam & bona usurparit, per tempus à lege ad hoc requisitum. Isto casu benè licet mihi uti exceptione præscriptionis adversus obœdientiam & superioritatem Marchionis, cui antea suberam. Ius enim subiectionis in me alius superior acquisivit tempore, ideoq; illi cum nunc obœdiam, quoad personam primi superioris, dicor præscripsisse libertatem. c. cum olim. inf. de privil. & c. cum persona. inf. eod. in 6. ubi Ecclesia inferior præscribit libertatem adversus Episcopum eo ipso, quòd Ecclesia Romana contra ipsos immediatè iurisdictionem suam exercuit, quadraginta annis. Panorm. hic nu. 13. Balb. de præscript. in 1. part. 5. part. princ. q. 12. n. 1. ubi dicitur, benè præscribi posse, quòd obœdientia, debita uni, debeatur alteri, item, quod quis immediatè sub sit Imperatori, vel Papæ, non autem, quòd in totum sit liber & immunis ab omni subiectione, & fac. c. auditis. 1. eod. Et si quis contra hanc fallentiam opponat, peccare Vasallum adversus fidelitatem iuratam domino, qui se subiecit iurisdictioni alterius, quàm mediati & Ordinarij iudicis, cum per hoc eius Ordinarius omittat honorem iurisdictionis, antea in personam huius præscribentis habitum. c. 1. verb. vel quod tu amittas aliquem honorem, quem nunc habes. de nov. form. fidelit. in usib. feud. Iurdictio siquidem domini feudi est annexa rei dominicæ. 1. feudo tanquam rei privatæ. Bald. in c. 1. n. 1. sup. de iud. respondetur limitationem nostram procedere in casu, data negligentia vel delata iustitia per immediatum iudicem, quo casu iurdictio devolvitur ad superiorem. c. ex transmissa. vers. et si ipse malitiosè distulerit. sup. de fore comp. Tàm diu enim durat iurdictio penes inferiorem, quatenus paratus fuit petentibus iusticiam exhibere. cap. ceterum. inf. sup. de iud. Ex quo infert Felinus, si qua civitas subiecta imperio, patiatur molestias belli à locis potentioribus, & implorato auxilio Imperatoris, ipse det verba, nec sit aliqua spes de auxilio, ut quia est in apparatu, licitè & absq; metu periurij, potest se submittere alteri, propter non habitam defensionem ab eo, qui regere ac tueri subditos ab iniurijs debebat. Felin. hic nu. 12. vers. et avò siquidem post Bald. in c. 1. in 2. repet. nu. 9. ext. de iud. Quod benè notandum est pro afflictis Revaliensibus, qui hodiè deseruntur ab imperio & vicinis, & metus est, ne se Musco forsitan dedant. Interferit etiam glossa finalis disputationem de pluribus casibus, in quibus præscriptio dormit, item interrumpitur aut ipso iure non currit. Sed quia de prioribus duobus in præcedentibus satis dictum est, & in sequentibus epistolis de ultima disputatione plura tractanda venient, hoc in loco sciens transco.

AD C. AD AUDIENTIAM.

1. Summa.	Papa standum, declaratur nū.
2. Divisio.	seq.
3. Papa potest feuda dare, & equalia.	12. Vasallus in præscriptione utitur iure sui domini.
4. In allegatione census allegatio consuetudinis est pro titulo remissivè.	13. Subditorum interest non mutare dominos potentes, & se subijcere inferioribus.
5. Libri censuales plenè probant, etiam in futurum, & n. 6.	14. Invito vasallus obtrudi nequit.
7. Quales libri censuales probent.	15. Quod quis non potest ut ipse, potest ut alius, limitatur in sequentibus.
8. Libri censuales nobilium non probant.	16. Quod non potest uti ipse non etiam potest ut extraneus.
9. Pro Notario præsumitur, limitatur. nu. seqq.	
11. Verbis enunciativis Principis, aut	

1 **S**ummatur breviter: In feudo Romanæ Ecclesiæ contra eius
 2 vasallum pro rebus ab Ecclesia infeudatis eodem modo sicut
 adversus Ecclesiam Romanam currit sola centenaria præscrip-
 tio. Constat hæc decretalis ex quinque partibus, prima est
 narratio facti, vel libellus propositus Pontifici à Matafelone,
 & durat usque ad versic. sed ea tibi, ubi incipit secunda quæ
 nihil aliud continet nisi litis contestationem negativam, &
 durat usq; ad vers. ad quod, ubi incipit tertia, quæ continet summam at-
 testationum actoris & producentis, & durat usq; ad vers. verum inter alia, ubi
 incipit quarta, quæ continet exceptionem adversus attestata vel impugnati-
 onem testificatorum actoris, & durat usque ad versic. nos igitur, ubi incipit
 quinta & ultima pars, continens decisionem & rationes decidendi in propo-
 sito nostro, usq; ad fin. Casus figuratio satis patet ex litera. Rationes etiam
 dubitandi & decidendi constant ex disputationibus & allegationibus parti-
 um, quæ recitantur in hac epistola. Notabilia ex textu nostro colligi possunt,
 3 & primò, quòd Pontifex certa castra Laicis in feudum licitè concedere potest,
 etiam absque alia solennitate, subsistente videlicet legitima & rationabili
 causa, puta benemeritorum erga sedem apostolicam, aliàs non. *Panor. hic n. 1. per c. non liceat. 12. q. 2.* Quod verum est de prædijs modicæ quantitatis.
 Loca verò preciosa, prout sunt magnæ civitates, Papa non potest dare in feu-
 dum, sine consensu Cardinalium, qui sunt Capitulum universitatis Ecclesiæ.
 4 *Felin. hic nu. 1.* Secundò notandum est ex textu nostro, quòd in exactione
 census allegatio consuetudinis sit pro titulo, vel causa, ut hic, in illis verbis:
 quos Romana Ecclesia ibi consuevit recipere annuatim, & notatur in c. pre-
 venit. de cens. & c. cum dilectus. sup. de offic. ordin. De quo tamen latius vi-
 deantur Bart. Ias. & Dd. in l. si certis annis. 28. C. de pact. & in l. cum de in rem
 verso. 6. ff. de usur. Tertiò notetur, libris censualibus plenam adhiberi fidem.
 5 ut hic vers. nos igitur. ibi: librum censualem, quem nunc suspectum habemus. &
 probatur in l. census. 10. ff. de probat. & c. cum causam. ubi etiam gl. notat sup. de
 probat. ac videatur Iason in l. admonendi. 31. repet. 2. nu. 132. ff. de iur. iur. &
 6 addit Innocentius, quòd tales libri censuales non tantum probent pro tem-
 pore præterito, sed etiam pro futuro, propter inveteratam census solutionem.

arg. l. litibus, 20. ibi, si domini prediorum ex inveterata reddituum susceptione causam habeant, ne contradicendi quidem colonis licentia est. C. de agric. & cens. lib. 11. Vnde Baldus alibi refert, quod si in libro censuali reperitur census uniformiter esse scriptus per decem annos, non est querendum aliud. *Bal. in l. fin. n. 9. C. sine cens. vel reliq. fund. comp. non poss.* Quod tamen vos intelligite verum, duobus videlicet requisitis concurrentibus, primo, quod tales libri censuales producantur ex loco non suspecto, puta, vel ex Archivo publico, in quo hæc documenta regulariter asservari & debent & solent. *Panorm. hic nu. 4. & not. Innoc. in c. 1. super gl. fin. sup. de procurat. & satis probat text. auth. ad hac. §. 1. C. de fid. instrum.* vel saltem transsumatur de domo Officialis publici, qui est præfectus Archivi, per textum nostrum hic, quem commendat Felinus, tanquam male gustatum a D. Felin. hic nu. 10. Secundo requiritur, ut tales libri edantur per Archivistam, hoc est, Officialem, qui prædet Archivo vel Armario publico. *Felinus hic num. 11. post Specul. ubi sup. nu. 3.* Ad hoc enim, ut plenè probent, debent habere testimonium publicum, illud debet de Archivo publico esse, & ex ipsius custodia productum, siue magistratus illud attesteretur, siue Archivista, siue etiam hoc probetur per scripturam, & signa solita apponi per amanuensem Reipub. alicuius vel Principis. *Ita Panor. hic nu. 11.* Cum enim archivum dicatur locus, in quo reponuntur & custodiuntur scripturæ publicæ & authenticæ. *secundum Abb. hic. n. 11. in fin. & pro deputato ad Archivum præsumatur. d. auth. ad hac.* merito tales libri pro fide dignis habentur, quatenus per Archivistas docetur, eos ex Archivo publico productos esse.

Ex quo nunc illud sequitur, quod libri censuales, nostrorum Nobilium, qui archiva & archivistas perpetuas non habent, contra eorum subditos, absque alijs probationibus nullam mereantur fidem, quia deficit unum substantiale requisitum, videlicet testimonium publicum, quod dictæ scripturæ sint de Archivo, & fuerint custoditæ in publico armario. alias enim subditis facile possent strui fraus & insidiæ, maxime per dominos, qui essent parum conscientiosi, argumento eorum, quæ hic tradunt Felinus & Panormitanus.

Quarto notandum est, quod paulò antè tetigimus, pro Notarijs, tanquam iuratis, eorumque instrumentis præsumi, quod videlicet & diligenter & fideliter exercuerint suum officium. *textus est hic.* Ex quo infertur ad quæstionem, quam pluries habui de facto, si publicatis attestationibus testis dixerit; Notarium perperam annotasse suam depositionem, & se aliud dixisse, quam iste senserit, plus fidei meretur Notarius, tanquam examinatus & quidem iuratus ad officium, quam testis. *Panorm. hic nu. 5. & 6.* Quod vel maxime procedit, si Iudex etiam vel Commissarius interfuerint examinationi, sin verò solus Notarius, absq; præsentia aliorum testium, item iudicis, examinarit testem, qui postea publicatis attestationibus, refert, se aliud dixisse, quam quod scripto comprehensum sit, ait Speculator, de facto potius, quam de iure stari scripturæ tabellionis. *Spec. tit. de testib. §. 1. n. 48.* dummodo tabellio sit bonæ famæ, secus, si eius persona sit suspecta de falso, & testis si multum notabilis persona: tunc enim plus crederetur testi, tanquam vivæ voci, quam Notario, seu mortuæ. *Specul. tit. de instrum. edit. §. restat. n. 9. & 10. arg. §. si verò aliquid. auth. de fid. instrum. & c. tertio loco. ext. de proba.* Quinto notetur, quod stetur assertioni vel verbis enunciativis Principis aut Papæ, contentis in ipsius instrumento, de facto videlicet antiquo text. est hic, quem commendat Panor. n. 8, & 9, siquidem verba Principis etiam narrativa plenè probant

12 probant. *c. si Papa. inf. de priv. in 6. & Clem. literis. ibi: instrumenti verbis*
narrativis si eam plenariam adhibendam. inf. de probat. Et sic habetur limitatio
 ad illam regulam, qua dicitur, quod verbis enunciativis incidenter & pro-
 pter aliud prolatis in scriptura non habeatur fides, quod ad dispositionem, *arg.*
l. ex hac scriptura. 16. ff. de donat. Idque fit propter praeminentem fidem, & pra-
 sumtam industriam Principis non recognoscentis superiorem. *d. c. si Papa.* Sed
 an in praedictum tertium aliquid probent, cum quo neque privilegij Concessor,
 neque impetrator ullum actum celebrarunt, magis dubium est? Ac Panorm.
 & Felinus quidem videntur concludere, quod non. *Felin. hic nu. 11. & Panor.*
10. Neque obstat litera decretalis nostrae, quia secundum eos concurrebant
 cum privilegio plura adminicula; puta, liber censualis Ecclesiae, item attesta-
 tiones Matafelonis. Alij tamen indubitate tenent, quod etiam non concur-
 rentibus alijs adminiculis, nihilominus plena fides adhibeatur verbis instru-
 menti enunciativis alicuius Principis, de facto antiquo, tam coram privilegi-
 ante, quam coram eius progenitoribus celebrato, quia Princeps de veritate
 facti satis intelligitur instructus & informatus, siue ex viva voce hominum
 sui temporis, siue ex monumentis antiquis suae Cancellariae. *Ita Cornueus. conf.*
212. nu. 9. vol. 1. & Socin. 266. n. 27. vol. 2. & eos secutus Gravetta. de antiq.
temp. parte 1. in princ. nu. 25. & affirmat Aretinus, hanc opinionem com-
 muniter teneri. *Aret. in c. cum a nobis. n. 5. ext. de testib.* Sexto notandum est,
 quod Vasallus circa praescriptionem utatur privilegio sui domini in ijs, quae
 ipse in feudum a Domino concessa tenet, textus est hic, ubi adversus Mata-
 felonem, licet privatum, super feudis, quae recognoscuntur ab Ecclesia Ro-
 mana, non sufficit praescriptio communis, triginta videlicet annorum, sed
 requiritur centenaria, *per literam nostram. in f.* quod maxime verum est, quan-
 do agitur de diminutione iuris sui superioris, quoad directum, & quoad utile
 dominium. *secundum Innoc. hic n. 2. in f.* Propter enim eius affectionem, ne do-
 minus in iure suo principaliter patiatur praedictum, tantum tectum conser-
 vatur ius Vasalli. Et hoc est, quod habetur in sententia condemnationis de-
 cretalis nostrae, ut Castellanus solvat annuum centum Matafeloni, non tanquam
 Matafeloni, sed tanquam Ecclesiae Romanae, idque ideo, ne decederet Apostoli-
 cae sedi servitia huius Nobilis, ad quae occasione dicti feudi ad ipsam spectantis
 tenebatur. *Panor. hic n. 12.* ubi addit quod Ecclesia inferior adversus Episco-
 pum possit allegare, quod is nulla valeat uti iurisdictione erga illos, tanquam
 qui immediate subsunt Romanae Ecclesiae, contra quam nondum tuit com-
 pleta legitima praescriptio. *per c. cum dilecta. vers. quia vero ext. de confirm. util.*
vel inutil. Potest enim obijcere Episcopo, quod ad te liberam aedes habeo. *arg. l.*
 13 *loci corpus. 4. §. competit. 7. ff. si serv. vin.* Ac sane vertitur isto casu utilitas sub-
 ditorum, quorum interest, non mutare dominos magnos & potentes, & sub-
 ijcere se inferioribus. *Abb. hic n. 13. post Inno. in c. f. ext. de mai. & obed.* quia
 breve regnum, teste Salomone, non parit subditis, in lata gente gloria Princi-
 pis, prout istud dictum refert & commendat Hostiensis. *in summa de pen. & re-*
 14 *miss. §. cui confidend. n. 20. vers. Marchio.* Ego allego aliam rationem decidendi,
 quae videtur esse magis colorata, quod ideo in decretali nostra condemnatur
 Castellanus non obstante praescriptione tricennaria, ne videlicet Romanae
 Ecclesiae obtruderetur Vasallus, quem ipsa nolle, *arg. eorum, quae nituntur in*
l. si finita. 15. §. si de vectigalib. 26. ubi not. Alex. de imm. ff. de dam. inf. & est textus
in c. f. de feud. da. in vicem leg. comm. in usib. feud. Ex quo satis patet, si Castella-
 nus, qui erat in quasi possessione libertatis, respectu census annui, de quo in-
 feudatus fuit Matafelon in dicto Castro Palatioli, medio tempore praestitisset

Romanæ sedi illa servitia, quæ ratione feudi incumbabant Matafeloni sufficiens adversus hunc erat præscriptio tricennaria, per cap. 1. §. si quis per 30. annos. & ibi Bald. not. cum alijs Feudistis. si de feud. fuer. controuv. & in c. f. de feud. dat. in vic. leg. commiss. Non enim habet superior isto casu, quod conquerratur, quasi videlicet sibi obtrudatur Vasallus, quem nolit, cum in ipsius potestate fuerit, recipere servitia ab alio, quàm infeudato, vel non, adeoque si semel eius servitia admisit, non potest eiusdem personam postea tanquam Vasalli recusare. Alex. cons. 169. incip. viso themate. n. 4. & 5. vol. 2. & cons. 123. incip. viso & diligenter considerato. n. 11. vol. 4. & Iacob. de Sanct. Georg. super feud. in verb. ita quòd ipsi investiti habeant. n. 14. per c. 1. §. 1. de cap. Corrad. licet Romanus videatur adhærere contrariæ sententiæ, quòd procedat præscriptio tricennaria etiam adversus dominum feudi, quantumvis præscribens nulla præstitisset interim servitia. Romanus cons. 166. n. 10. quod videtur durum, obtrudi videlicet domino invito Vasallum, & quem is nollet, per superius allegata. Ultimo notandum venit ex textu nostro, quod quis non potest ut ipse, potest tanquam alius. gl. hic in verb. tanquam per litteram nostram. facit l. idem eorum. 6. in prin. ubi etiam not. gl. ff. quod cui. univers. nom. l. si paterfam. §. qui duos. 1. ubi etiam not. gl. in verb. duos. de adopt. & fac. l. cum quadam. 26. C. de admin. tut. Fallit hæc regula, primum, Si quod quis, ut ipse, expedire non potest, vult expedire, ut alius, & per hoc incurrit contrarietatem. l. si ponas. 23. §. penult. ff. de inoffic. testam. ubi exheredati, licet per hoc possint querelam movere de inofficioso: tamen si hoc ab initio non faciant, sed ab heredib. institutis hereditatem vel res singulas emant, non amplius admittuntur ad infringendâ defuncti voluntatē, sed excluduntur à querela, ratione evitandæ contrarietatis, quia iudiciū defuncti semel agnoverunt. Sic si filiusfamilias, qui accepit mutuas pecunias contra SC. Macedonianum, si solverit, & patri suo heres effectus, velit condicere nummos, exceptione submovebitur, quia antea agnovit debitum. l. si non sortem. 26. §. filiusfam. 6. de condict. indebiti: & sic, quod non potest, ut ipse, non potest etiam ut extraneus, ad hoc, ne sibi sit contrarius. l. 1. C. de furt. Fallit secundò, si is, qui non ut ipse, sed ut alius, quid intendit facere, per hoc venit adversus fidem debitam ex lege contractus, talis enim audiendus non est. gl. verb. qui duos. in l. si paterfam. 15. §. qui duos. 1. ubi Bart. de adopt. & fac. text. l. fin. §. quatuor. de leg. 2. ubi pater quatuor filiis æqualiter institutis prælegavit singulis fundum, sed quia omnia bona paterna iam tūc fuerant oppignorata, Titio heredes mutuo accepta aliunde pecunia solverunt Titio, quod debebatur, & universa prædia paterna ulterius hypothecarunt secundo creditori Seio: is cum in termino solutioni destinato non reciperet suum creditum, vendidit totum ius pignoris uni ex heredibus. Veniunt alij fratres, & singuli petunt à fratre emtore prædium prælegatum. Iurisconsultus decidit, deberi quidem prælegatum, non aliter tamen, nisi quilibet solvat ratam ad se pertinentem, de debito, quod acceperunt à Seio. Et sic, quod non possunt, ut ipsi, puta heredes, non possunt etiam ut Legatarij, quia veniunt contra fidem ex lege contractus debitam. De quo etiam habetur elegans textus. in l. 1. C. de dol. & in l. 2. ff. de distract. pign. in quibus iuribus omnibus dicitur, ut exuberet bona fides contractus, ne quid contra conventionem semel initam fiat, quod quis non potest, ut ipse, non debet etiam posse, ut alius.

AD C. CVM VOBIS.

1. Causa constitutio.	comparentur; & sequentibus.
2. Summa.	18. Explicatur L. fin. C. de sacrosan. Ecclesijs.
3. Ratio dubitandi & decidendi.	19. In praescriptione rerum publicarum requiruntur 40. anni limitatur in sequentibus.
4. Contra Ecclesiam Romanam non currit minor praescriptio quam centenaria, & n. 15. & 19.	20. In reservatis Principis requiritur praescriptio immemorialis.
5. Possessio centum annorum quomodo probetur.	21. Natura praescriptionis immemorialis.
6. Instrumento non probatur translatio possessionis, declaratur n. 9.	22. Differentia praescriptionis centenariae, & immemorialis.
7. Vita hominis longissimum tempus centum anni & nu. 10.	23. Formae variae articulandi circa praescriptionem immemoriam n. 24. & 25.
8. Instrumenta & testes parem obtinent auctoritatem.	26. Quomodo reus articulabit in probatione contraria num. 27. 28. 30. 31.
11. Testibus quomodo probetur centenaria praescriptio, n. 13.	29. Duobus testibus affirmantibus plus creditur, quam mille negantibus.
12. Data difficultate probationis, sufficit probatio praesumpta.	
14. Centenaria praescriptio, an sufficiat in praescriptione regalium.	
16. Imperium, & Ecclesia quatenus	

HACTI SPECIES TALIS EST:

- Quod monasterium Grandense in Ecclesia Hildesheimensi erat privilegiatum à sede apostolica, ita, ut esset immune & exemptum ab omni iurisdictione, & solum recognosceret immediate Pontificem Romanum pro superiore. Sed quia Romae longo tempore intercedebant multa schismata, adeo, ut saepe non posset adiri Pontifex, pro negocijs ad canobium pertinentibus. Interea se intrudit Episcopus, usurpando omne ius Episcopale adversus monasterium & inferiores Ecclesias suae dioecesis. Sed restituta aliquantulum tranquillitate, monasterium deferret querelam ad Pontificem, super turbatione Episcopi Hildesheimensis, asserendo suam libertatem per actionem negatoriam, quoad te, liberas aedes habeo. Episcopus objiciebat praescriptionem, & quidem centenariam. Respondet Pontifex, tempus intercedentium schismatum de praescriptione deducendum. Summatim breviter:
- 2 quod tempus durantis schismatis vel rescissionis ab Ecclesia deducatur etiam à praescriptione centenaria, quae sola currit contra Romanam Ecclesiam.
 - 3 Ac poterat quidem dubitandi ratio in hac decretali esse, quod Romanae Ecclesiae competat ius superioritatis in omnes Ecclesias inferiores, quia subsunt ipsi tanquam matri. c. 1. 2. dist. 22. c. loquitur 24. q. 1. & can. nulla dist. 93. ideo, ne quidem centenaria praescriptio adversus Ecclesiam Romanam sufficere videtur. Cuius tamen contrarium hic & alibi saepe deciditur. Ratio decidendi est, quod in proposito non tractetur de splendore & iure prelationis, seu supremæ

supremæ potestatis, quæ competit Romanæ Ecclesiæ, tanquam matri in alias Ecclesiis inferiores, sed de iuribus Pontificis circa monasterium Grandenſe. In quod ipsa antea comperiverat immediata iurisdic-tio, quæ in proposito dicebatur præscripta per Episcopum Hildesheimensem, adeo, quia Monachi de præſenti cogebantur parere præceptis Episcopi, quod erat contra libertatem monasterij principaliter Ecclesiæ Romanæ subiecti. Notandum itaque primò ex textu nostro id, quod etiam in præcedenti cap. tradidimus, contra videlicet Ecclesiam Romanam non currere minorem præscripti-onem, quam centenariam. & concordat auth. quas actiones. C. de sacrosanct. Eccles. Sed circa hoc notabile tria in quæſtionem veniunt. Primò, an & quo pacto possit probari possessio centum annorum? Secundo, an privilegium præscriptionis centenariæ, pro iuribus Ecclesiæ Romanæ compe-tentibus introductum, ut videlicet minori tempore non præſcribatur, exten-datur etiam ad iura imperij vel Imperatoris Romani? Tertiò, an cente-naria præscriptio maior sit, quàm immemorialis? De primo videtur, quòd probatio centum annorum sit omninò impossibilis, siue enim quis ad eam speciem probationis, quæ mediantibus instrumentis fieri solet, confu-giat, adeoque per ea, de præſcriptione centum annorum fidem facere velit, non auditur, cum regulariter per instrumentum solum suæ investituræ, siue aliud, non probetur translatio possessionis. *gl. hic in verb. centum.* & vide-tur ad hoc esse textus clarus in c. inter dilectos. vers. per instrumenta. sup. de fid. in-strument. ubi habetur, quòd per instrumentum locationis non probetur possessio saltem ad plenum.

Sic instrumentum investituræ super concessione rei feudalis non pro-bat translationem possessionis. *Jacobin. de Sanct. Georg. in verb. investi. n. 3. in usib. feud.* nisi accedat traditio. *argum. l. si ager. s. o. ibi: non rectè hac acti-one agi poterit, antequam traditus sit ager. ff. de rei vindic.* & est melior de iure textus in l. prædia. 28. de acquir. possess. qui vulgò adhuc per Bartolum & alios adducitur, quòd per instrumentum non probetur possessionis traditio. Sive quis provocet ad testimonium vivæ vocis, quo calu, centum anni sunt lon-gissimum tempus vitæ hominis. *l. an usufructus. s. o. ibi: is finis vitæ longevi hominis est. ff. de usufr. l. fin. §. 1. C. de sac. Eccles. & §. 1. auth. ut Ecclesia Rom. coll. 2.* imò, si credimus Psalmographo, vix octoginta anni, per illud, quod dicitur in Psalmo 90. Dies annorum nostrorum septuaginta anni, aut ad summum octoginta, & ut demus hominem vivere per centum annos; ta-men impossibile est, testes habere memoriam rerum de centum annis, tem-pore videlicet ipsorum infantie gestarum, quando ipsi nullam habuerunt discretionem aut iudicium rationis, cum depositio testis non aliter valeat, nisi de his, quæ ipse aliquo sensu corporeo percepit, tempore videlicet suæ pubertatis, puta, quatuordecim annorum. *Panormit. hic num. 5.* Ergò hæc lex lata super impossibilitate videtur esse de vento. *argum. can. nit. autem lex. dist. 4.* Verùm isto contrario non obstante, tenendum est, præſcriptionem centenariam tam per instrumenta, quàm per testes, item, tam per testes, quàm per instrumenta esse probabilem, cum, quò ad vim probationis, parem au-toritatem obtineant instrumenta, sicut testes. *l. in exercendis. 15. C. de fid. in-strum. & c. cum Ioannes. sup. eod. tit.*

Ac in specie, quòd possessio vel quasi probetur per instrumenta, ha-betur textus clarus in cap. si diligenti. inf. de præscript. ubi Pontifex fundat in-tentionem suam ex concessione Archiepiscopi Pisani, super possessione iuris vasa-

vasallagij in Regem Sardiniae, reducta in instrumentum, qui textus semper
 solet ad hoc allegari, quod per instrumenta recepta de fidelitate probetur
 subiectio eius, qui fidelitatem nobis praestitit, *secundum Abb. hic n. 5.* ubi ad-
 dit instrumentum venditionis, in quo Notarius scribit, quod dominus emto-
 ri vendidit, assignavit, & corporaliter ac in praesentia Notarij tradidit rem
 venditam, satis probat possessionem. *Abb. hic nu. 5. circa f.* Sed sic per instru-
 mentum constituti, item precarij, quando videlicet donator aut venditor
 constituit rem donatam aut venditam nomine meo possidere, aut precario
 rogavit eam, probat possessionem ex parte mea. *per ea, quae notat Panorm. in*
c. cum venissent. n. 7. sup. de restit. spol. cum is dicatur possidere, cuius nomine
 possidetur. *l. quod meo. 18. ff. de acquir. possess. l. & certè. 6. de precario.* adeoque
 instrumentum ante centum annos confectum, quod loquitur de traditione
 praedij, vel cuiuscunq; alterius rei immobilis, aut iurium, facta in re presen-
 ti, in conspectu videlicet fundi, de quo litigatur, aut quando in litera dicitur,
 tradidit de manu in manum, sufficienter probat praescriptionem centenariam,
 quod idem etiam circa testium depositionem dicendum est, istam puta pro-
 bationem nequaquam haberi impossibilem. Licet enim rarissime inveni-
 10 antur tantae aetatis homines, qui centum & quatuordecim annos exegerint:
 tamen inventi sunt nonnunquam tales, & adhuc inveniuntur nostris tempo-
 ribus, qui non tantum accedunt ad hoc aetatis spacium, sed etiam excedunt.
 Et quod possibile sit, hominem vivere etiam per centum viginti annos, ha-
 betur textus à paucis allegari solitus. *in cap. 2. §. 1. & dum biennio toto. ibi:*
Joſimus Deo amabilis vir famosissimus in conversatione & propè centesimum &
viceſimum annum agens, auth. de Monach. coll. 1. Et sic licet sit difficilis &
 rara talis probatio vivae vocis ad centum & quatuordecim annos: tamen
 non omnino impossibilis est. Facit & illud, quod regulariter sufficit, testem
 11 tempore apprehensionis alicuius rei fuisse doli capacem, & non tempore de-
 positionis esse maiorem, nec requiritur de substantia memoriae testis, quod
 ad minus tunc sub tempus gesti actus fuerit quatuordecim annorum, *secun-*
dum Speculatorem. in tit. de test. §. opponitur. nu. 35. & not. gl. can. velatum dist.
37. & Azor. in summa sua. de test. num. 5. Et quod per testes etiam non sit
 impossibilis probatio praescriptionis centenariae, satis innuit textus. *in c. cum*
dilecta. de confirm. util. vel inutil. ubi contra privilegium canobij Ecclesia
 matrix admittitur ad probationem subiectionis monasterij, in spiritualibus,
 & temporalibus, exercitae per centum annos, quod non fieret, nisi talis prae-
 scriptio centenaria esset probabilis. *argumento l. neg. natales. 10. C. de probat.*
 cum in antiquis probetur possessio etiam per solam famam. puta, quod tes-
 tes sexagenarij vel septuagenarij dicant se vidisse per quinquaginta annos,
 & audivisse à communiter Maioribus suis, & multum senibus, quod Caius
 & antecessores eius fuerint semper in possessione dicti praedij, colendo illud,
 & fructus inde collectos percipiendo, prout ista tradit Innoc. *in c. veniens. nu.*
2. & c. quid sit novale. n. 1. ext. de verb. sig. Bald. in l. proprietatis. 4. in f. C. de pro-
bat. las. in l. admonendi. 31. in secunda repetitione. n. 200. v. limita tamen singulari-
ter in factis antiquis. ff. de iureiur. Bal. in auth. quas actiones. n. 15. & 16. C. de sacr.
Eccl. Nam & haec probatio conflata ex depositione testium per quinquagin-
 ta annos & de visu, iuncta cum ulteriori asseveratione ipsorum, dum dicunt,
 se idem audivisse etiam à Maioribus suis, quod ipsi quoque per aetatem suam
 semper viderunt & audiverunt, Caium absq; controversia possidere praedium
 litigiosum, plenam probationem efficit. *Bal. in l. cum sup. 10. n. 1. C. de rei vind. & l. 4. n.*
2. & 3. C. de prob. Et sic non obstat, quod dicebatur, per instrumenta, ite per testes
 impossibi-

impossibilem aut saltem valde difficilem esse probationem præscriptionis centenariæ, quia respondetur, illud verum de probatione directa, secus est in probatione præsumta à lege. *ita respondet Bald. in d. auth. quas actiones. n. 15. & 16.* Data siquidem difficultate probationis, sufficit probatio præsumta ex lege. *l. qui ex liberis. 11. in princ. ibi: propter incertum conditionis etiam prioris peti posse possessionem. ff. de bon. poss. secund. tab.* Et sic testes super facto antiquo interrogati, si deponant de eius veritate per visum ad quinquaginta annos, & per communem auditum ab antiquis habitum, faciunt plenam fidem. *Bald. in d. l. 4. n. 3. & 4. per l. d. si arbitet. 28. versic. secum omnium. ff. de probat.* ubi habetur, facta antiqua probari eo ipso, quod hæc sit omnium opinio, & testes non audiverunt aut viderunt, neque ex alijs audiverunt, qui viderint vel audiverint, alium possidere.

Circa secundum punctum, an videlicet spacium centum annorum requiratur ad præscribendum aliquod ius regaliorum, vel simile, adversus Imperium vel Imperatorem Romanum, quemadmodum adversus Ecclesiam? Vos pro resolutione huius dubij breviter concludite, quod Romana Ecclesia sola in hoc sit privilegiata, præ imperio vel Imperatore, ut adversus eam brevior aut minor præscriptio non currat, quam centenaria. *auth. ut Eccles. Rom. in princ. & auth. quas actiones. ibi: sola Ecclesia Romana gaudente centum annorum spacio vel privilegio. C. de sacr. Eccl.* Ratio est, quia bona Ecclesiæ Romanæ intelliguntur quasi immediatè esse ipsius Christi, cuius vicè (si Dijs placet) in terra gerit Pontifex. Hanc rationem innuit Felinus *n. 2. & alij CC. hic.* Et hanc sententiam Iohannis gl. quod videlicet Imperator, item Imperium Romanum, item Camera aut fiscus Imperialis non gaudeat hac prærogativa centum annorum, sed quod bona, item iura ad imperium pertinentia, etiam intra brevius tempus, quam centenarium, præscribi possint, tenet Aymon Cravetta *de antiq. temp. part. 4. sectione incip. absolutu differentijs. n. 45. & 46.* contra Angelum *in l. 2. C. communia de usucap. & in l. 1. n. 4. C. ne rei domin. vel temp.* item contra Bald. *in l. omnes. 4. n. 7. C. de præscr. 30. annorum.* Alex. *de Immol. cons. 24. n. 6. vol. 5.* & Felin. *nost. inc. ad audientiam. preced. nu. 22. ampliat. 2. h. t.* in quibus auctoritatibus omnibus dicitur, Imperium & Ecclesiam Romanam in materia præscriptionis iurium ac regaliorum habere æqualem prærogativam, adeò, ut infra centum annos adversus etiam imperium præscribi non valeat. *per text. §. ut autem lex. versic. utiq. cum nec multum. auth. de non alien. res Eccl. coll. 2. & l. fin. C. de sacr. Eccl.* Sed contraria sententia verior & communis est. teste Iasone *in d. auth. quas actiones. n. 20.* quod idem tenet & sequitur etiam Balbus *in tract. præscript. 2. part. 4. part. princ. princip. q. 1. nu. 5. per tot.* Neque obstant illa duo fundamenta contra communem adducta, primum videlicet, de æquiparatione imperij & sacerdotij *in §. ut autem lex. vers. utiq. cum nec multum. auth. de non alien. res Eccl. coll. 2.* quia respondet Cravetta, non haberi in textu, quod imperium & sacerdotium absolute æquiparentur, sed quod non multum differant. Ex quo sequitur, quod in aliquibus inter hæc duo sit differentia. *Cravett. de antiq. temp. parte 4. sect. absol. nu. 23.* Ego verò aliter solvo, & dico, sicut in textu *§. ut autem lex.* hætenus fuit assignata ratio, quare videlicet ex parte Ecclesiarum licita sit permutatio rerum ad eas pertinentium cum rebus imperij, quia, inquit, conditio Ecclesiæ sit melior, & compensatur illis res uberior, utilior, & maioris pretij. *d. §. ut autem. vers. unde si quid tale.* ita in versic. *cum nec multum.* addit aliam rationem decidendi, cur videlicet admittatur ex parte Imperatoris illa inæqualitas permutationis rei longè precioris cum re

cum re Ecclesiarum; quæ est longè vilior & minor; atque ita est contractus qua-
 si Glauci cum Diomede, quia inquit sacerdotium non multum differt ab
 imperio, sicut nec res sacræ à communibus & publicis, quasi dicat, Ecclesiarum
 status in hoc nō deterioratur, sicut nec diminuitur status imperij, cum res sa-
 cræ, puta, Ecclesijs concessæ, ex & super quibus deinceps extruuntur templa,
 scholæ, & alia loca publica, sint in communi & publico usu omnibus Chri-
 stianis & civibus imperij, maximè pauperibus, pro exonerandis publicis ne-
 cessitatibus. §. *sacra. Instit. de rerum divis. c. aurum. c. gloria Episcopi. 12. q. 2.*
 13 Non obstat etiam secundum fundamentum. *l. fin. C. de sacros. Eccles.* ubi ite-
 rum divinum & publicum ius coniunguntur, ac in specie æquiparantur
 circa materiam præscriptionis, adeo, ut nulla currat usucapio, nisi centenaria,
 siue contra Ecclesiam & pia loca, siue etiam contra Rempublicam, hoc est,
 contra Imperium Romanum: quia respondetur, primò, malam fieri illa-
 tionem. *ex d. l. final. ad æquiparationem Imperij & Ecclesiæ Romanæ, cu-*
 ius nec unico quidem verbo fit mentio in litera, sed disponit Imperator tan-
 tum de iure publico, & aliarum Ecclesiarum inferiorum, & piorum loco-
 rum, hæc æquiparat, quoad præscriptionem centum annorum. Deinde al-
 legata *l. finalis* loquitur in certis terminis, & quatuor tantum casibus specia-
 libus, puta, quando Ecclesijs vel Reipub. aliquid relinquitur, vel confertur,
 siue iure hæreditario, siue per viam legati, vel denotatur aut venditur ipsis
 aliquid, ut iisdem libera sit rei vindicatio contra quoscunque possessores, usq;
 ad longissimum vitæ hominum tempus, non excludente ipsos quacunque
 exceptione præscriptionis, nisi centenariæ. *d. l. fin.* Ergò in alijs, quam
 præmemoratis casibus, tanquam specialibus ius publicum & divinum, vel ut
 loquitur sæpè citatus §. *ut autem lex. auth. de non alien. res sacræ* (puta infe-
 riorum Ecclesiarum ab Ecclesia Romana) item publicæ, prerogativæ cen-
 tum annorum non gaudent, per id, quod vulgò dicitur: Speciale in certis
 casibus, denotat in alijs casibus ius commune esse in contrarium. *l. ius singu-*
lare. 16. l. quod verò contra. 14. ff. de ll. Vnde est, quòd in *auth. sequent. d.*
l. fin. quæ incipit; quas actiones, sequatur specialis determinatio, quid iuris
 hodiè sit circa alias res inferiorum Ecclesiarum, & res vel iura ad Romanam
 Ecclesiam, tanquam cæterarum matrem & caput, pertinentia, ut videlicet
 contra illas sufficiat præscriptio quadragenaria pro quibuscunq; rebus, hæc
 autem sola centum annorum privilegio gaudeat. *d. auth. quas actiones. & §.*
pro temporalib. auth. de Ecclesiast. tit. coll. 9. Sic itaq; cum ius publicum & di-
 vinum tantum circa quatuor casus speciales relatos in *d. l. fin.* æquiparentur, in
 alijs non æquiparatis res sacræ, item publicæ manebunt sub dispositione iuris
 communis, & sic sub determinatione *l. omnes. C. de præscr. 30. vel 40. annorum.*
 ubi traditur, omne ius siue publicum siue privatum in quacunque persona
 extinguì præscriptione saltem quadraginta annorum, ponderando verbum,
 in quacunque persona, tanquam universale & comprehendens etiam per-
 sonam ipsius Principis. *argumento l. Julianus. 10. de legat. 1.* exceptis solis
 publicis functionibus, tributis & regalibus. *l. competit. C. de præscr. 30. an-*
norum. quæ in hoc est restrictiva, & limitativa prædictæ. l. omnes. Et ut ma-
 ximè dici possit. *l. final. C. de sacrosanct. Eccles.* quæ est Iustiniani, qui vi-
 xit sub annum Christi 528. tanquam posteriorem esse correctoriam *d. l. omnes.*
 ut quæ fuit lata ab Anastasio, qui regnavit sub annum Christi 494. per *l.*
sed & posteriores. 28. de ll. Tamen correctio legum, quantum fieri potest, viranda
 est, nisi hoc expresse dicatur. *c. cum expediat. sup. de elect. in 6.* & vulgò dici
 solet: quod non mutatur, quare stare prohibeatur. *l. sancimus. 27. C. de test. l.*

precipimus. 32. C. de appell. Concluditur itaq; prout superius præmissum est, 19
 præscriptione centenaria non gaudere vel imperium, vel fiscum imperialem,
 sed omnia iura, quantumvis publica & ad Principem vel imperium pertinen-
 tia præscribi spacio saltem quadraginta annorum. *d. l. omnes. 4. C. de præscript.* 20
30. vel 40. ann. Fallit in iuribus, quæ sunt de reservatis Principum, & quæ
 uisitato vocabulo nominamus regalia. Ea siquidem sunt in præscriptibilia,
 puta, illa specie præscriptionis, quæ triginta vel quadraginta annis perficitur.
d. l. competis. in fin. bene tamen præscribuntur talia regalia spacio saltem tem-
 poris immemorialis, per illam regulam Angeli, quam tradit in hac materia
 præscriptionum tanquam universalem: ubicunq; invenitur casus, in quo per
 legem specialiter est provisum, quod nulla currat præscriptio, istud intelligi-
 tur de tricennaria vel quadragenaria, non autem excluditur præscriptio tem-
 poris immemorialis. *Ang. in l. omnes. 4. m. 6. vers. de tibi regulam. C. de præscr.*
30. vel 40. annorum. & in l. 1. n. 4. ne rei domini. vel templ. licet ibi velit, quod
 talium rerum præscriptiones claudantur demum spacio centum annorum,
 sed male. Quæ regula Angeli satis probatur in *l. servitutes. 3. ff. de servitutib.*
is. generali. iuncta l. hoc iure. 3. §. ductus aqua. 4. ibi: cuius origo memoriam ex-
cessit, iure constituti loco habetur. de aqua quot. & esti. toll. l. 1. §. si ibi. vetustas vi-
cem legis obtinet. & l. 2. §. planè si fossa. de aq. pluvi. arcend. Et quod ea, quæ
 sunt reservata Principi in signum specialis privilegij, prout est ius collectandi
 pedagandi, saluum conductum generalem concedendi, eudendi moneta, *salinariorum,*
legitimandi spurios, restituendi famæ, creandi tabelliones, au-
ri, argenti & metalli fodinarum, ius tributorum, item publicarum functio-
num, & alia de quibus habetur in cap. 1. ubi Feudistæ notant. quæ sint regalia. in
usib. feud. possint acquiri consuetudine saltem tanti temporis, de cuius initio
 memoria non extat inter homines, textus est in *c. super quibusdam. §. præterea.*
ubi notat Panormit. nu. 6. inf. de verb. signif. item Archidiacon. 106. Andr. & Phil.
Franc. in c. 1. de præscript. in 6. Tiraquell. in retract. convent. §. 1. gl. 2. num. 23.
ubi latè prosequitur post Matth. de Afflictis in c. 1. §. si quis per triginta annos. s.
de feud. des. fuer. contrav. & latissime Anton. Gabr. de præscript. in tractatu com-
muni regularum. lib. 5. concl. 1. per tot. Quod procedit etiam in his terris,
 quæ iure Saxonico reguntur, prout latius tradidimus in *c. de quarta sup. h. t.*
 & notat D. Schurffius *cons. 90. nu. 48. vol. 3. & consil. 70. n. 43. vol. 1.* Ex quo
 nunc illud sequitur, cum præscriptio centenaria introducta sit speciali favore 21
 solius Romanæ Ecclesiæ. *d. auth. quas actiones.* præscriptionem immemoria-
 alem non constare ex possessione continuata centum vel etiam ulteriorum
 temporum annis, aliàs nullo fulcirentur res sedis Apostolicæ peculiari privi-
 legio, sed fungerentur iure communi, cum rebus ad imperium vel Imperato-
 rem pertinentibus adeoq; probatio temporis immemorialis non est exten-
 denda ad vel ultra centum annos, sed perficitur minori spacio, quod aperte
 innuit glossa *h. c. cum vobis. verb. centum.* ubi posteaquam de probatione cen-
 tum annorum, quasi impossibilis sit, disputavit, tandem concludit, videri,
 quod sufficiat isto casu facere fidem de præscriptione tanti temporis, de cu-
 ius initij contrario non extat memoria inter homines. *glossa. nost. hic in verb.*
centum annorum. adeoque innuit, immemoriam præscriptionem con-
 stare ex cursu longè minoris temporis, quàm centum annorum. Verùm &
 hoc casu patet, quod non sint idem, præscriptio videlicet centenaria & im- 22
 memorialis, quin diversis nominibus appellantur. *argumento l. si idem. 7. C.*
de codicill. cum similib. & quod testimonium longioris temporis requirat cen-
 tenaria, quàm immemorialis præscriptio, satis ex eo liquet, quod tradit

Lapus, probationem tanti temporis, de cuius initio non extat memoria in contrarium, posse expleri per testes habentes ætatem 54. annorum tantum, vel saltem tanti temporis ultra quadraginta annos, quod testes fuerint doli capaces tunc, cum coeperunt videre, ita possideri. *Lapus in c. 1. de præscr. in 6. siquidem doli capax de eo rectè deponit, quod etiam in pueritia vidit, secundum gl. final. c. relatum. circa fin. dist. 37.* Et quod sufficiat ad probationem temporis immemorialis testimonium de visu per 40. vel ultiores annos, tenet & sequitur etiam Philipp. Francus. *in d. cap. 1. nu. 16. & ibi Petr. de Anchoran. nu. 9. de præscript. in 6. Innoc. c. quid sit novale. nu. 2. & c. veniens. nu. 1. 2. & 3. & utrobique Hostiens. ext. de verbor. signif. item Spec. tit. de prob. §. probare. nu. 20. & Balb. in tract. præscript. 2. part. 3. part. princ. q. 6. nu. 24.* Sed in centenaria præscriptione non sufficit depositio testis, qui vidit rem possideri ab eo, qui præscriptionem allegat, per quadraginta annos & ultra, sed habet deponere de centum annis, adeoque regulariter debet esse ætatis centum & quatuordecim annorum, per ea, quæ tradit Baldus in auth. quas actiones. n. 20. C. de sacros. Eccles. & sic præscriptio temporis immemorialis minor est, & brevioris spacij, quàm centenaria. Et ita patet per superius dicta, falsam esse eorum opinionem, qui volunt, præscriptionem immemoriam requirere probationem longioris temporis, quàm centum annorum. In qua sententia fuit Felinus *in c. ad audientiam. nu. 27. h. t. post Cardinal. in c. si diligenti. inf. eod.*

23 Cumque superius tactum, quo pacto articulari debeat circa præscriptionem centenariam, nostri officij esse putavimus, paucis etiam exponere formam articulandi circa præscriptionem immemoriam. Cuius rei accipiamus exemplum, ex c. quid sit novale. vers. nos igitur. de verbor. signif. ubi Pontifex novalia definit esse, agros de novo ad culturam redactos, de quibus non extat memoria, quod aliquando culti fuissent. Pone itaque Ecclesiam esse ita privilegiatam, ut de singulis novalibus factis in territorio ipsi solvantur decimæ. Titius proindebat quandam terram aratro, adeoque de subacta terra, tanquam noviter culta Prælati exigeret decimam partem inibi nascentium fructuum. Reo contradicente & negante intentionem actoris, quod videlicet terra litigiosa sit novale, actori incumbit probatio, quod videlicet terra fuerit hætenus inculta per tantum tempus, de cuius initio non sit memoria in contrarium. *d. c. quid sit. vers. nos igitur.* cum allegans qualitatem teneatur eam probare. *l. ei incumbit. 2. & ibi gloss. magna. verb. negativa qualitatis. ff. de probat. & l. actor. 23. C. eod. tit.* Quæstio nunc succedit, quo pacto Prælati nomine Ecclesiæ debeat formare capitula probatoria? Primus itaque modus articulandi talis est: Ponit actor, quod testes viderunt ipsimet possessionem illam controversam fuisse incultam ad minus per quadraginta annos, item, testes iidem etiam non viderunt, neque audiverunt, quod unquam fuerit subacta ista terra. Item, testes non noverunt, neque audiverunt alios suos antecessores, qui dixissent, quod aliquando ista terra fuisset culturæ mandata per ipsorum memoriam. Hunc modum articulandi & deponendi in teste tradit circa hanc materiam glossa. *cap. 1. verb. memoria ibi*: dicent testes, semper viderunt & audiverunt ita esse, neque viderunt vel audiverunt unquam alios, qui contrarium assererent. *inf. de præscr. in 6. Innocen. in d. c. quid sit novale. num. 2.* licet ipse addat, quod iste modus probandi ipsi non placeat; mihi tamen videtur relevans hæc probatio & doctrina Lapi & Phil. Franc. & Petr. de Anchar. *in d. c. 1. de præscript. in 6.*

ubi dicunt: ad probationem temporis immemorialis sufficere testimonium testis, cuius ætas se extendat ad quinquaginta quatuor annos, qui deponit de proprio visu per quadraginta annos, quod videlicet ab eo tempore possessionem controversam semper viderit incultam. Et hunc modum articulandi tradit etiam Anton. de Butr. *in c. auditis. nu. 19. inf. h. t.* ubi ponit formam probandi talem; scire testem, quod Titius possedit talem rem per quadraginta annos, aut ultra, ac tanto tempore, quod eius initij vel causæ non extat memoria. Alter modus probandi vel articulandi super tempore immemoriali talis est: novit testis communem omnium hominum opinionem talem esse, quod ipsi non viderint, neque audiverint, quando illa terra ante hoc tempus culta vel aratro subacta fuerit. *Innoc. in d. c. quid sit novale, post gl. verb. memoria. in d. c. 1. ibi: communis est & fuit semper opinio, puta terram incultam fuisse, & quod apud ipsos non extat memoria contrarij de prescript. in 6. per l. si arbiter. 28. vers. sed cum omnium. ff. de probationib.* ubi dicitur quod probatio non extantis memoriæ in contrarium hoc modo expletur, si testes dicant, omnium eam esse opinionem, quod nec audiverunt, neque viderunt, cum id opus fieret, neque ex alijs audiverunt, qui viderunt vel audiverunt memoriam operis facti, vel sic (qui tamen modus probandi concurrit cum prædicto) communis opinio est omnium, qui habitant circa terram controversam, quam actor allegat tanquam novale, illam esse novale, & quod testis non meminit, se vidisse aliter, vel etiam audivisse quenquam hominum, qui viderit aut audierit unquam per tempus ipsorum memoriæ illa loca coli. *Innoc. in c. 1. nu. 1. de verb. signif.* Est etiam tertius modus probandi terram incultam, quod videlicet testis dicat, se audivisse à suis antecessoribus, quod loca illa, regnante Maximiliano primo, colebantur, sed ab eo tempore communis opinio omnium est, quod fuerint inculta. Quo casu, dictum testis probat, licet nihil de suis, sed de aliorum hominum temporibus, certis tamen, deponat. *Innocent. in c. veniens. nu. 2. de verb. signif.* Cuius dicta quasi de verbo ad verbum transscripsisse videtur Speculator. *tit. de probat. §. probare. n. 20.* Sic itaque circa propositum, quia in negativa non culturæ, consistit vis probationis actoris, fides rei plena fieri dicitur per testes, qui deponunt de suo proprio visu & auditu alieno, per tempus ipsorum memoriæ. Similiter & ex adverso, si pars rea velit contrarium probare, articulabit, quod etiam infra memoriam hominum, puta ante 40. 50. vel 60. annos, prædia litigiosa non minus culturæ mandabantur, quam nunc, & quod testes hoc viderunt, unà cum alijs, & ita fieri audiverunt, hæc probatio rei præponderat indubitata probationi actoris. *Spec. tit. de probat. §. probare. n. 23. vers. item etiam, si in hoc articulo. post Innoc. in d. c. veniens. n. 2.* Est et alius modus probandi contrarium in proposito, puta, quod articuletur, communem opinionem hominum esse, qui viderunt & audiverunt suis temporibus dicta loca coli, etiam si non nominetur dies, consul, vel annus. *Spec. ubi sup. n. 19. circa fin. & Innoc. in d. c. veniens. nu. 2. vers. testes autem plebs.* Tertius modus articulandi pro reo in proposito est, quod testis vidit & audivit quosdam, qui dicerent, se vidisse & audivisse ab alijs, prædicta loca ipsorum temporibus coli, etiam si certum annum non expriment. *Innoc. in d. c. veniens. nu. 2. vers. item si in hoc articulo. per d. l. si arbiter. 28. à contrario. ff. de probat. & facit l. in summa. 2. §. idem Labeo ait. 7. de aq. plu. arc.* ubi traditur, in hac probatione sufficere memoriam facti, hoc est, quod testis meminerit culturam prædio adhibitam, item ut maximè ipse non meminerit, neque alios sciat superesse

supereffe, qui huius rei memoriam teneant : tamen satis est, si audierit, alios memoriam eius facti habuisse. *d. §. idem in fin.* Quamvis autem istis casibus quando testes rei in probatione temporis de hominum memoria non describunt certum tempus culturæ, tradantur *Dd.* discretioni iudicis committendum esse, cuius partis testibus ipse maiorem adhibeat fidem : tamen magis accedo ad sententiam eorum, qui volunt, præponderare in proposito probationem rei, quia eius testes adstruunt affirmativam præ testibus actoris, qui in

29 negativa se fundant. *Innoc. in d. c. veniens. num. 2. vers. item si in hoc articulo.* cum duobus testibus affirmantibus plus credatur, quam mille negantibus. *gl. l. diem proferre. 27. §. si plures. 3. ff. de recept. arb. Bart. Bald. & Angel. in l. heredes palam. 21. in princ. de testam. Bald. in l. 2. de rescind. vend.* Est & quartus

30 modus articulandi contra præscriptionem immemoriam, videlicet, quod testis dicat, meminisse se illa loca coli à centesimo anno, & citra. Et hæc quoque probatio valida est, quia potest periclitari à nonagesimo, octogesimo, septuagesimo, & citra, usque ad decem annos, cum semper in maiori summa insit minor. *l. 1. §. si stipulanti. de verb. oblig.* Ratio autem, quare in proposito valeat depositio testis, super communi opinione de non memoria vel memoria rei, vel operis facti, illa est, quia communis opinio in terminis nostris idem est, quod credulitas, adeoque simul importat famam & credulitatem. *Specul. t. d. de probat. §. probare. n. 28.* ubi infert, si testis interrogetur de ratione sui dicti, quare videlicet sciat, hanc esse communem opinionem, sufficit responderi, quod hoc ita audiverit ab alijs, idque verum esse credat. *Specul. d. l. n. 28. & 29. argumento c. humane. 22. q. 5. & c. veritatis, sup. de dol. & contumac.*

Potest etiam isto casu allegare testis pro ratione suæ depositionis, quod

31 multi exprimebant hanc suam sententiam alijs, qui præsentibus erant, non contradicentibus; quod si ulterius queratur, à quibus personis nominatim hoc audivit testis, & sciat aliquem vel aliquos nominare, bene est, si minus & dicat, recordor, quia ita communiter dicebatur, neque notavi aliquem in specie, etiam hæc ratio dicti probat communem opinionem. *Specul. in loco præallegato, nu. 29. in fin.*

AD C. AUDITIS.

1. Summa.	quisita, in dubio privative acquisita dicitur.
2. Episcopus habet ordinariam iurisdictionem, & nu. 8.	10. Regule : tantum præscriptum, quantum possessum, declaratio, & 20. limitationes in seqq.
3. Cause constitutio.	11. Usus una specie iurisdictionis acquirit omnes eius actus & num. 21. 24.
4. Licitum est reo pluribus defensionibus uti, & seqq. declaratur.	12. Annui redditus quomodo præscribantur, & seqq. nu.
5. Pluribus probationibus adductis, à levioribus inchoanda cognitio.	13. In annuis legatis tot dicuntur legata, quot sunt anni.
6. Quoties plures actiones concurrunt eiusdem rei nomine, una quis experiri debet.	14. Stipulatio annue præstationis unica est.
7. Probatio dubia ac generalis declaratur per alias.	
8. Iurisdiclio per præscriptionem ac-	2 3 15. Stipula-

15. Stipulationes annue quantitatis exequatae sunt annuis legatis.	31. Ius pascendi acquisitum per paucos extenditur ad totam universitatem.
16. Explicatur c. de quarta, hoc tit.	32. Differentia inter prescriptionem, & consuetudinem.
17. Extincta actione principali, cessat etiam accessoria.	33. Sententia contra dominum lata, an noceat alijs, remissive.
18. Declaratio regula: obligatio semel extincta, nunquam reviviscit.	34. Cantela in articulando observanda.
19. Discrimen inter prescribentem & solventem.	35. Quando dicatur recte probatum, equum sine culpa conductoris mortuum.
20. Differentia inter privilegia, & prescriptionem.	36. Quando dicatur recte probatum.
21. Magis favetur retentioni, quam acquisitioni.	37. Omnes qualitates in libello deductae sunt probandae, & num. seq. 43.
22. Nullo possidente exercitium iurisdictionis, tunc unius actus prescriptio parit prescribendi ius in omnibus. nu. 25.	38. Dubia probatio non relevat.
23. Regula: Accessorium sequitur principale, quatenus locum habeat in prescriptione.	39. In provincijs Saxoniae abstinendum a venatione post Bachanalia, usq; ad diem Bartholomaei sub poena.
24. Prescripto toto, prescripta sunt omnes partes.	40. In dubio praesumitur actus celebratus tempore licito.
25. Prescripto genere, prescripta sunt species omnes, sub genere contenta.	41. Qualiter furor probandus.
	42. In criminalibus tempus & locus est exprimendus.

VMMAT PANORMITANVS BREVITER, quod Prælatus inferior potest prescribere ius Episcopale in certis locis dioecesis adversus Episcopum. De qua tamen prescriptione subducitur tempus, quo vacavit Ecclesia cathedralis. ita Panormitanus hic. Vos addite: Item interruptio in certis actibus ante completam praescriptionem facta conservat in illis ius interruptentis. Hoc dicit per totum. Pro casus figuratione praemittendum est, quod Episcopus dicatur habere ordinariam iurisdictionem in tota sua dioecesi. Vnde in quolibet eius loco, non exempto vel privilegiato, sive per se, sive per alium, pro tribunali sedere, causas ad Ecclesiasticum forum spectantes definire, personas etiam Ecclesiasticas coercere, ac carceri deputare potest. c. cum Episcopus. inf. de offic. ordin. in 6. sic eidem ultra praedicta in dioecesi debentur iura Episcopalia ab inferioribus Ecclesijs eiusdem, puta, Canonica obediencia, subiectio & reverentia, institutio & destitutio, correctio & reformatio, item censura Cleri, poenitentiae etiam impositio, & Sacramentorum collatio, Synodi convocatio, ius cathedralici, ius quartae decimarum & oblationum, visitatio quoque annua, & ius procurationum in Ecclesijs visitatis, prout haec omnia probantur in c. congrecente. sup. de off. iud. ord. His ita praemissis in proposito vertebatur lis inter Episcopum Vigoriensem, & Abbatem de Hevescham, super Ecclesijs in valle ibidem sitis, Episcopo asserente, eas ex dioecesana lege sibi subesse, & ad ius Episcopale pertinere, Abbate contradicente, & allegante speciale sui Monasterij & illarum Ecclesiarum privilegium, quo mediante, a iurisdictione Episcopi sine

Ant prorsus exemptæ : deinde Abbas hoc quoque pro se introducebat, quod ipse in dictis Ecclesijs omnia iura Episcopalia legitimè præscripsisset. Quia verò Episcopus habebat fundatam intentionem de iure communi, pro se, *d. c. cum Episcopus*. Abbas suscepit in se onus, probandi suam exceptionem, de asserta libertate sui Canobij, & præmemoratarum Ecclesiarum in valle de Hevescham, ex duplici capite, producendo videlicet privilegium exemptionis, factæ per Cælestinum Papam, ac simul nominando testes, per quos intendebat probare, se omne ius Episcopale in Ecclesijs controversis per quadraginta annorum spacium quietè & absque cuiusque contradictione possedisse, atque ita præscripsisse. Episcopus objeit adversus privilegium, quod in eo nihil specificè vel nominatim dicatur de Ecclesijs in valle Hevescham, unde probatio dubia non relevat. Deinde pro elisione & reprobatione attestatorum Abbatis ipse quoque nominat, & examinari facit testes, per quos probare nititur de interruptione præscriptionis ab adversario prætenzæ. Ad hunc modum causa sic instructa mittitur Romam, pro determinatione sedis Apostolicæ. Post longam disputationem attestatorum, apparebat quidem satis evidenter, per privilegium Cælestini ab Abbate allegatum non probari exemptionem, cum privilegium de ijs locis, super quibus erat lis, nullam faceret specificè vel nominatim mentionem; sed quia nihilominus per testes plenè probaverat Abbas, quod ipse, non Episcopus, iurisdictionem in controversas Ecclesias ultra tempus à lege requisitum exercuisset, ideò petit Episcopus, per beneficium restitutionis admitti ad probandum, quod Vigorensis Ecclesia tam diu rectore caruerit, ut subducto tempore vacationis præscriptio non sit completa. Id persentiscens Abbas, petijt, eodem restitutionis beneficio mediante, se quoque denuò admitti ad probandum, per privilegia Theodoricæ & Ofredi Regum, quos alibi nominant Roës & Offam. *in c. auditis. sup. de integ. restit.* quod vallis de Hevescham sit ille ipse locus, quem Cælestinus Papa donaverat libertate. Restitutis itaque sic & admissis patribus ad novas probationes, iudices delegati submisè narrant Pontifici statum totius causæ, & in quo vertatur negocij cardo, requirendo super hoc eius consiliū. Pontifex rescribit, quo pacto causam determinare debeat, nempe, quia probatio Abbatis super privilegio est præiudicialis, ut ponderent diligenter secundo loco producta privilegia dictorum Regum, facta videlicet eorum collatione ad privilegium Cælestini, & si constituerit, quod vallis de Hevescham sit ille locus, quem Cælestinus donavit libertate, iubet, ut adiudicent præmemoratas Ecclesias Abbati, tanquam pleno iure subiectas, eundemque ab impetitione Episcopi absolvant, silentio actori perpetuo imposito, sin verò Abbas in probatione defecerit, monet, ut Commissarij se convertant ad attestata Episcopi, ex quibus si appareat, tam diu vacasse Vigorensē Ecclesiam, ut tempore vacationis subducto, nondum sit completa præscriptio quadragenaria, adiudicent ius Episcopale in controversis Ecclesijs actori, perpetuo silentio circa hoc imposito Abbati. Quod si de tanto tempore vacationis Episcopus non probavit, ut eo deducto dici valeat, non esse completam præscriptionem, tunc quia saltem Episcopus probavit interruptionem præscriptionis super aliquibus iuribus, in valle de Hevescham, puta circa processionem Pentecostalem in villa, & Ecclesia de Mortana, item, receptionem ad procurationem Archidiaconi, item solutionem denariorum sancti Petri, nec non cognitionem causarum matrimonialium, item Capellani suspensionē, & interdictum Capellani

in prænominata villa, super his omnibus iuribus vult adiudicari ius Episcopale auctori, Abbate in cæteris, quæ ipse præscripsit, absoluto. Rationes dubitandi & decidendi in una & altera parte epistolæ patent.

Notabilia ex nigro nostro plura colliguntur. Primò itaq; observetur, quòd licitum sit reo, pluribus defensionibus uti, *per text. nostr. ibi quocirca mandamus*, ubi Abbas conventus allegabat pro se duo fundamenta, primò privilegium Coelestini, & deinde præscriptionem. *& facit l. nemo prohibetur. 8. ff. de except. & c. nullus pluribus. inf. eod. c. veniens. h. t.* Circa quod & ordo cognitionis hîc traditus memoria dignus est, ut videlicet pluribus beneficijs aut defensionibus ex parte rei vel auctoris in vim probationis allegatis, quorum quodlibet ad probandum cuiusque intentum sufficit, instituat iudex cognitionem à leviori, puta, ab eo modo probationis, qui in expediendo facilius est, reservato interim altero modo probandi, qui habet longiorem tractum & indaginem. *Ita Panorm. nu. 2. & Anton. de Butr. nu. 14. per text. nostr. hîc.* ubi ponderatur & inspicitur ab initio instrumentalis probatio, hoc est, tenor producti privilegij, antequam ad probationes attestatorum super prætenfa præscriptione deveniatur, & est ratio, quia si in proposito privilegium exemptionis sui Monasterij & Ecclesiarum in valle, item concessio iuris episcopalis de spiritualibus & temporalibus in Ecclesijs vallis de Hevescham, ex parte Abbatis fuissent clara & liquida, non indigebat Abbas altero beneficio, puta præscriptionis, cum semel & ex una causa meum amplius & ex alia causa meum fieri non oporteat. *§. sic itaq; vers. nec enim Inst. de act. & l. & an eadem. 14. §. actiones. 2. in fin. ff. de except. rei indic. concordat l. 3. §. ex plurib. de acquir. possess.* Sic eodem modo hæc probatio per instrumentum fuisset præiudicialis, imò exclusiva probationis Episcopi super allegata interruptione præscriptionis, ex quo Abbas isto casu fundasset ius suum per privilegium, non autem per præscriptionem. Et si his obijciatur, quòd habens plura remedia debeat unum ex eis eligere, non autem ea simul proponere. *l. nemo ex his. 43. §. quoties. 1. de reg. iur. l. quod in herede. 9. §. eligere. 1. de tributor. actione & l. cum filius. 46. §. varijs. 8. de leg. 2.* respondetur, contraria procedere in auctore, secus in reo. *d. l. nemo.* Ratio est, quia favorabiliores sunt rei, quam auctores. *l. favorabiliores. 125. de reg. iur.* cum hi semper parati & instructi ad causam accedere valeant, illi autem sub terminum, qui eis à iudice præfigitur, veniant imparatiores. *l. purè. 5. §. f. ff. de dol. mal. & met. except.* Deinde hæ exceptiones, licet videantur quodammodò contrariæ, & quarum una tollat aliam: tamen non proponuntur simul purè, sed conditionaliter & alternativè, quatenus videlicet vel privilegij verba non sunt satis clara, vel non sufficienter probent intentionem producentis, eatenus offert se Abbas ad probationem præscriptionis super iure episcopali in dictis Ecclesijs vallis de Hevescham, & hoc benè fieri potest, *per ea, quæ notat Bart. in l. edita. 3. n. 8. C. de edendo & tradit Dynm in c. nullus plurib. n. 5. inf. de reg. iur. in 6. per l. 1. §. quia autem. ff. quorum legatorum.* Secundò notandum est, quòd probatio dubia ac generalis declaretur & certificetur per alias probationes, magis specialiter & expressè loquentes. *textus est hîc vers. quocirca.* ubi privilegium Coelestini Papæ, super libertate vel exemptione Monasterij & Ecclesiarum in valle, ita generaliter loquens, quòd ignorabatur, quæ forent Ecclesiæ in valle, & de qua valle loqueretur, potuit certificari per aliud privilegium, Theodoricij Ofredi Regum, qui forsan hoc in specie exprimebant, quòd vallis de Hevescham esset ille locus, quem Coelestinus libertate donaverat. *Panorm. hîc num. 8.* Et ratio huius notabilis est, quia sufficit, aliquid esse certum per se,

- per se, vel relatione ad aliud. *l. certum, §. si cert, pet. & l. in sententijs, §. 9. in princ. de rei iud.* Tertiò observandum venit, quod præmissimus etiam in casus figuratione, videlicet Episcopum habere fundatam intentionem ex lege dioecelana, tribuente ipsi ius Episcopale, hoc est, iurisdictionem tam super temporalibus, quam super spiritualibus, in omnibus Ecclesijs suæ dioecesis. *c. dilectus, sup. de off. ordin. & c. cum Episcopus, inf. eod. in §.* ideoque quia præsumtio iuris militabat pro Episcopo, Abbas hinc gravabatur onere probandi, quòd ad ipsum pertineret exercitium iurisdictionis in causis temporalibus, & spiritualibus, adversus Ecclesias in valle Hevescham, *per ea, quæ tradunt Bart. & alij Dd. in l. si ve possidetis, §. 6. C. de probat.* Quarto notandum est, quòd iurisdictionem universalem exercens in alterius territorio per tempus à lege requisitum, intelligatur præscripsisse omnimodam iurisdictionem loci, non tantum accumulative, sed etiam exclusive, adeò, ut dominus loci, ad quem alias ordinariè spectabat iurdictio, non amplius, aut solus, aut cum præscribente concurrente admittatur ad ius reddendum, si ve universaliter, si ve super illis articulis aut capitibus, in quibus contra ipsum præscriptum fuit. *Panormit. hic nu. 7. per text. nostr. in verb. adiudicantes pleno iure subiectas, per id, quod alibi tradit idem Abb. tunc dici inferiori Prælato subiectam pleno iure Ecclesiam, quando Episcopus nullum habet ius Episcopale ibi exercere in temporalibus aut spiritualibus. secundum gl. in c. conquestus, sup. de fer. compet. & not. in c. quoniam, inf. de privileg.* Præscribit enim tunc inferior omnia, quæ sunt Episcopalis dignitatis seu potestatis, tam respectu legis dioecelane, quam respectu omnis iurisdictionis. *Abb. in c. cum contingat, n. 11. & 12. sup. de for. compet. per c. cum olim, h. t.* Ratio est, quòd iurdictio acquisita per præscriptionem sub dubio intelligatur acquisita privative ad maiorem vel superiorem. *Fel. in c. pastoralis, n. 2. & 5. sup. de off. ordin. per c. irrefragabili, eod. tit. & notat Petr. de Anchor. in c. 1. n. 5. de præscript. in §.* Quintò colligitur ex litera nostra illud vulgatum: tantum præscriptum, quantum possessum. Item, præscriptio regulariter non extenditur ad non possessa. *per text. nostr. hic vers. quia tamen interruptionem probavit circa possessionem Pentecostalem. iuncto vers. in ceteris, quæ Abbas præscripsisse probatur. & concordat cap. cum olim, vers. quia prædictos. ibi: in his articulis, super quibus munitus est Abbas legitima præscriptione, duximus eum absolvendum, super alijs, omnibus, quæ ad ius Episcopale pertinent. eum condemnantes, l. h. t.* idque verum est, si ve agamus super extensione præscriptionis de persona in personam: puta, extat consuetudo præscripta, quæ præfert primogenitum in regno, illa non extenditur ad filium primogeniti, ante patrem mortui. *Ioh. Andr. in addit. Spec. super rubr. de feud. coll. f. & sequitur Fel. hic n. 15.*

Ratio huius rei est, quòd consuetudo dicatur tacitum pactum civium. *§. ex non scripto. Inst. de iur. nat.* ideo non extenditur ad alias personas, sicut nec pactum expressum. *l. si unus, 27. §. ante omnia, ff. de pact.* Sic præscriptio quinquennio completa adversus accusationem adulterij non portigitur ad adulterum incestuosum. *Fel. hic n. 15. p. l. vim passam, 39. §. præscriptione, §. ad l. iul. de adulter.* si ve loquamur super extensione præscriptionis, de rebus ad alias res vel actus similes: quantum n. usurpatum, tantum usucaptum & non plus. *l. 1. §. si quis hoc interdicto. de itin. actusq. privat.* ubi habetur interdictum de itinere privato ad ea tantum loca extendi, quoad usq; quis ingressus est, & quæ loca probat, se in usu habuisse, ac facit textus notabilis in *l. quod meo, 18. §. 1. rursus, de acquir. poss.* ubi innuitur, quòd exercitus invadens violenter fundos alicuius comunitatis, tantum de fundis possidere dicatur, quantum occupavit.

Et quòd

Et quòd præscriptio non extendatur ad non possessa, vel non usurpata, sentit etiam Balb. in tract. de præscr. 2. parte. 3. part. princ. q. 20. n. 21. 22. & sequent. ac Innocent. in c. dilecto. nu. 2. & 3. ext. de Capell. Monach. & Bart. in l. cum de in rem verso. 6. n. 10. & 11. ff. de usuris. Sic præscriptio decimarum in uno fundo homines ad alium fundum eiusdem hominis non extenditur. c. cum in tua inf. de decim. Sic si quis alleget præscriptionem super iure colligendi vectigal, de rebus prætervectis, vel præternavigatis, casu, quo tale vectigal hætenus tantum de certis rebus perceptum est, intelligitur in illis solum acquisitum esse ius, de quibus apparet usus, non autem in cæteris. Bartolus in d. l. 1. §. si quis hoc interdicto. num. 1. cum earum rerum vectigal, de quibus antea præstitum non est, prohibeatur l. locatio. 9. §. earum rerum. 6. & l. si Publicanus. 4. de Publican. & vectigal. Vnde decidit eodem in loco aliud motivum Bart. quando videlicet ex solo communi usu inter fratres tacita societas iniri dicitur, argum. l. idem q. 16. ff. pro socio. tunc namque societas super ijs rebus intelligitur contracta, de quibus apparet usus communis, puta, quia ambo erant artifices, & communicabant lucrum suæ artis, quo casu, super solis lucris ex communi artificio provenientius intelligitur contracta societas, non autem super emtionibus prædiorum, vel alijs fructibus. Bart. in d. l. 1. §. si quis hoc interdicto. n. 2. per l. Titium aut Mævium. 47. §. altero. 6. de admin. tut. Vnde est, quòd cum sint tres species iurisdictionis, imperium videlicet merum, mixtum, & simplex iurisdictionis. in l. imperium. 3. de iurisd. om. iud. si quis fuit usus una specie iurisdictionis licet acquirat iurisdictionem quoad omnes actus, qui comprehenduntur sub illa specie iurisdictionis: tamen non intelligitur præscripsisse in alia specie iurisdictionis. Iason. in d. l. imperium. n. 23. ubi addit, hanc sententiam esse veram & communem, argum. l. si prius. 17. de aq. pluvi. arc. ubi dicitur, qui habet ex concessione vicini duplex ius, & duabus vicibus, acquisitum, una, de ducendo aquam diurnam, & altera de ducendo nocturnam, si de noctu tantum aquam ducit per tempus à lege præscriptum, eo ipso intelligitur ius ducendæ aquæ diurnæ amisisse, cum isto casu plures sint servitutes diversarum causarum; Ex quo arguit etiam Felinus, quòd præscriptio iurisdictionis in civilibus non trahatur ad criminalia. Fel. in hoc. c. auditis. n. 7. & concordat Balb. de præscr. in 2. part. 3. part. princ. q. 2. n. 11. & 12. & 24. idq. probat etiam & sequitur Salic. in l. 1. n. 3. & 4. C. de emancip. & libe. ante eos tenuit Inn. in c. 2. n. 2. inf. de Capell. Monach. Et ex hoc fundamento decidi potest alia quæstio quotidiana ac notabilis, quæ nuper admodum nobis occurrit de facto. Pone, quòd 12 tenebaris mihi ex contractu, vel aliter, præstare annuatim decem, quos neque tu solvisti, neque ego exegi longissimo tempore, puta, per triginta annos. nunc autem exigo à te pro Resto præteritorum annorum, quibus cessasti, 300. florenos, & simul peto te condemnari absolvendum etiam deinceps annuatim decem pro futuro tempore. Tu simpliciter obijcis mihi exceptionem præscriptionis, petendo, quòd repellar à limine iudicii. Et sanè, quòd ad præteritorum annorum præstationes attinet, istud est absque omni controversia, ipsarum videlicet petitioni esse præscriptum, & actionem earum nomine extinctam. l. sicut. 3. & l. omnes. 4. ibi: omne ius privatum, vel publicum. C. de præscr. 30. annorum, ac quoad hanc partem, non desident inter se Martinus & Bulg. teste Salic. in l. cum notissimi. 7. §. in his. 6. n. 24. C. de præscript. 30. sed hoc dubitationis est, an extendatur hæc præscriptio etiam ad futuro.

futurorum annorum praestationes, adeo, ut non liceat ei, contra quem al-
 legatur praescriptio, petere illa decem annua, saltem pro futuro tempore?
 Super isto articulo magna extat altercatio inter Martinum & Bulgar. glossa-
 tores in d. l. cum notissimi. 7. §. in his. 6. hoc asserente, scilicet Bulgaro, quod
 praescriptio sit extendenda ita saltem in contractib., quatenus videlicet annua
 quantitas ex contractu debetur, ut ne quidem etiam futuri temporis pensio-
 nes, tanquam ius semel praescriptione extinctum, exigere valeant. Nam in le-
 gatis annuis, fateretur etiam Bulgarus, secus esse, cum in legatis annuis tot di-
 cantur legata quot sunt anni, ad quos relinquitur, adeo, ut primi quidem an-
 ni legatum purum sit, & statim incipiat ab initio anni, computandi ex tem-
 pore mortis testatoris. l. nec semel. 12. ff. quod. dies leg. ced. iuncta l. à Titio. 64.
 de furt. ceterorum autem annorum conditionale est, quia intelligitur inesse
 haec tacita conditio, ut videlicet sequentibus annis singulis catenus debeat
 legatum, quatenus Legatarius. l. in singulos. 2. & in l. cum in annos. 1. de ann.
 leg. & sic volunt Dd. ut unumquodq; legatum annuum suam habeat in sin-
 gulos annos & praestationem & actionem, merito quot sunt actiones, tot
 sunt praescriptiones. Salic. in d. l. cum notissimi. 7. §. in his nu. 24. vers. & ratio
 diversitatis. Stipulatio autem vel obligatio annuae praestationis unica est,
 adeoque in contractibus una sufficit praescriptio pro omnibus annis, etiam
 sequentibus. Bulg. & Sequaces in d. §. in his per l. senatus. 35. §. fin. ff. de donat.
 ca. mort. & l. si Stichum. 16. §. 1. ibi stipulatio in singulos annos una est. de verb. ob-
 lig. Et hanc Bulg. sententiam videtur etiam sequi Balbus in tract. praescript.
 4. part. 4. part. princip. q. 4. nu. 2. item Panormitan. in hoc c. auditis. nu. 36.
 Jaf. in l. de pupillo. 5. §. si in plurib. 16. nu. 4. de nov. oper. nunc. licet sub finem di-
 sputationis declinet in contrariam sententiam, tanquam veriore. Sed haec
 Bulgari opinio videtur ultra textus superius allegatos etiam per illud vulga-
 tum sustineri posse, quod post triginta annos actio competens creditori dica-
 tur esse extincta, & ulteriori vita carere. l. sicut. 3. C. de praescript. 30. actio au-
 tem vel obligatio semel extincta nunquam reviviscit. l. qres. 98. §. aream. ff. de
 solut. neq; rursus eristas vel cervices erigit. Salicet. in d. l. cum notissimi. 7. §. in
 his nu. 24. Tertiò videtur adstipulari Bulgaro etiam textus apertus in c. de
 quarta sup. h. t. ubi dicitur Praelatum adversus Episcopi impetitionem super
 percensione iurium Episcopaliū, circa quartam partem decimarum, &
 morticiniorum, quadragenaria praescriptione se tueri posse. Unde inferitur,
 quod nec quidem etiam pro futuro tempore rectè petat actor illa iura Epi-
 scopalia. Allegant quartò pro hoc textum in l. eos. 26. C. de usur, ubi innuitur
 per triginta annos praescribi petitioni non tantum sortis, sed & usurarum, non
 obstante, quod quidam asserant, usurarum actiones nasci demum singulis
 annis. Ex quo arguunt ipsi, si illa exceptio, de usurarum actione, quod vide-
 licet renascatur demum singulis annis, non elidet praescriptionem: ergò ea-
 dem oppositio non habebit locum etiam in praescriptione adversus praestatio-
 nes annuas, siue praeteriti, siue futuri temporis, quae sunt instar cuiusdam in-
 terusurij. Quintò, pro ipso est, quod praescriptio equiparatur solutioni, item
 praescribens similis est solventi. l. si pupillus. 45. in fin. de adm. tut. solutione a
 sortis tollitur omnis obligatio & actio ex ea descendens. Inst. quib. mod. toll. ob-
 lig. in pr. ergò & praescriptione per consequens actio semel sublata non resu-
 scitatur ad petitionem futuri temporis pensionum. d. l. qui res. 98. §. aream. 8.
 Contraria tamen opinio, Martini videlicet, verior est, & probatur per lite-
 ram nostrā hīc, quod tantum dicitur praescriptū, quantum possessū, item praescri-
 ptio ad non possessa non extenditur, l. 1. §. si qd hoc interdicto. de itin. actus priu.
 Neq;

Neq; autem dici potest in quasi possessione non solvendi futurorum annorū præstationes præscribens esse, ex quo illæ nondum sunt exigibiles, neq; peti valent, adeoq; quod in rerum natura non est, usucapi nequit, cum non entis nulla sint accidentia. *l. eius qui. 41. si cert. pet. & privatio præsupponit habitum vulg. l. decem. 116. de verb. oblig.* Secundò pro Martino est textus clarus & apertus, in *l. cum notissimi. 7. §. in his. 6. C. de præscript. 30. ann.* ubi Imperator circa præscriptionem æquiparat hæc duo, legata videlicet annua, item annuas præstationes ex contractu debitas, atqui pro legatis annuis tot competunt actiones, quot sunt anni. *d. l. senatus. 35. §. f.* adeoq; præscriptio annuæ quantitatis ex legato debite non extenditur ad præstationes futurorum annorum, ex quo singulis annis demùm singulæ currunt actiones, & per consequens præscriptiones. Ergò idem est in quantitate annua debita ex contractu, ad hoc, ut æquiparatorum sit par ratio. *arg. l. illud. 32. ad l. Aquil.* Quod satis innuit etiam ipse Imperator *d. §. in his.* ubi addit, usucapionem annuarum præstationum, siue ex contractu siue ex legato descendant, demùm computari ab initio cuiusque anni, mensis, aut alterius temporis, quo cessatum est, adeò, ut quot sunt præstationes singulorum annorum, ita tot sint tempora. Et sic ab eo die, mense, vel anno, quo coepit debitor cessare in solutione annui census, incipit currere præscriptio, tam de illo primo anno, quam de omnibus alijs intermedijs, quibus cessatum est in solutione per triginta annos, & ultra, usq; ad tempus petitionis iudicialiter propositæ. Ita intelligendus est Salicetus in *d. §. in his. n. 24. post gl. in verb. cuiusq; anni.* ubi innuit Accursius, quòd ex quolibet anno una sit præscriptio, adeoq; post tricesimum annum à tempore primæ cessationis computandum, dicitur præscriptum omnibus præstationibus præteritorum annorum, non autem sequentibus, vel futurorum annorum. *gloss. d. verb. cuiusq; anni.* Ratio huius rei, & illud est tertium fundamentum Martini, quòd in contractibus initis super annua solutione decem solidorum, etiam si unica sit obligatio. *d. l. senatus. 35. §. fin. de don. ca. mort.* tamen istud est indubitatum, quòd in obligationibus etiam annuis, ut maximè de censu presentis anni sub eius initium exactio rectè fiat, nihilominus futurorum obligatio est in diem, ante cuius existentiam rectè non petitur præstatio annua, alioquin captio esset. *l. cum qui ita §. qui ita stipulatur. 56. de verb. oblig. iuncta l. cum notissimi. 7. §. illud de C. præscript. 30.* siquidem hoc omnibus obligationibus in diem, item sub conditione commune & quasi proprium est, ut ante existentiam diei, vel evenientiam conditionis res debita exigì non possit. *l. quoties. 81. de verb. obl. l. Fulcinius. 7. §. quod si in diem. ex quib. caus. in poss. eatur.* Vt enim maximè cesserit dies obligationis: tamen nondum venit dies, quo præstatio vel census ille peti potest. *l. cedere diem. 213. in illis verbis: ubi quid in diem promissum est, cessit quidem dies, sed nondum venit dies. de verb. signif.* Sic, qui mihi promittit singulis annis fructus certi fundi, tenetur actione ex stipulatu ad præstationem fructuum singulis annis demùm. *Bartol. in l. fundi Aebutiani. 38. ff. de usus. leg. circ. f. & vocat Fel. hic n. 33.* Cum itaq; in proposito ante existentiam singulorum annorū singulæ præstationes peti nequeant, convincitur evidenter, quòd non valenti agere tanquam pro futuris annis, item, pro debito nondum exigibili non currat præscriptio. *l. 1. §. fin. vers. quis enim eos recusare potest, si hoc non fecerint, quod etsi maluerint, minimè adimplere, lege obviante, valebant. C. de annal. except.* Prout itaq; verum est, quòd in proposito nostro præteritarum pensionum, aut annuarum præstationum, utpote præscriptarum actio creditori

tori denegatur : ita futuri temporis census creditor petere non repellitur, quoniam pro eis actio nondum erat nata. *arg. l. si bona patroni. 40. ff. de oper. libert.* Et hæc opinio Martini & Sequacium de iure verior est, prout refert *Iason in l. de pupillo. 5. §. si in pluribus. 16. n. 4. de nov. oper. nunc.* propter æquipationem annui debiti, sive ex ultima voluntate, sive ex contractu proveniat, quæ sit in *l. cum notissimi. 7. §. in his.* Accum ea tanquam magis amica textui transeunt etiam Iacobus de Aretio, Raynerius, Petr. Cyn. Salic. & alij, quos allegat Guido Papæ, *decis. 36. nu. 2.* ubi addit, hanc opinionem communem, ideoq; in iudicando sequendam esse : Quæ etiam confirmatur & probatur consuetudine Cameræ imperialis, prout refert sæpius ita decisum ibidem fuisse Mynsing. *obs. 13. cent. 3.* Atq; ita aliquoties secundum hanc communem, & hîc, & in alijs sedibus Scabinalibus pronunciatum fuit, quod verum est, nisi probetur de præscriptione centenaria. Quo casu, tollitur omne ius tam præteriti quam futuri tēporis. *Ita Sal. in d. §. in his. n. 24. vers. aut enervatur. & post eum Guid. decis. 36. n. 2.* Neq; obstant argumenta pro contraria opinione, Bulgari videlicet, adducta. Et primò, quod stipulatio annuæ præstationis unica est, legatum autem annuæ quantitatis continet tot legata, quot sunt anni. *d. l. senatus. 35. §. f. de donat. ca. mort.* quia respondetur contrarium procedere de iure Digestorum, hodiè autem secundum leges Codicis exæquatæ sunt stipulationes annuæ quantitatis annuis legatis, adeò, quia tot intelliguntur esse obligationes & actiones, quot sunt anni. *d. §. in his. & d. l. eos 26. verb. singulis annis nasci. C. de usur.* Non obstat *c. de quarta. supra h. tit.* quia respondetur, in prædicta decretali non clarè exprimi, an Episcopus ibi egerit etiam ad præstationes pro futuris annis, an verò tantum petierit quartam decimarum, & oblationum de præteritis annis. Vnde, quia decisio super absolutione Clerici de impetitione Episcopi propter quadragenariam temporis præscriptionem, ita potest adaptari præteritis, ut futuris præstationibus, ideo, iste intellectus accipiendus est, per quem evitatur legum contrarietas aut correctio, ut iura iuribus, quantum sustineri & fieri potest, concordentur, *c. cum expediat. inf. de elect. in 6. & fac. l. si quando. 35. C. de inoff. testam.*

Minus advertebatur *l. eos. C. de usuris.* per quam dicebatur, quod extincta principali actione super sorte, cessat etiam petitio usurarum, quia respondetur, contrarium loqui de usuris, quæ pendent à sorte principali, tanquam membra à capite, cui infixæ sunt, & inseparabiliter adherent. Vnde cum actio pro petitione sortis ac usurarum non sit nisi una, & semel tantum nascatur. *l. 4. ibi : non sunt due actiones, alia sortis & alia usurarum, sed una tantum. C. de pos.* extincta actione super principali, cessat petitio usurarum, tanquam accessorij, petentis inseparabiliter à suo principali, tanquam capite. *ita loquitur d. l. eos.* Sed annuæ præstationes, de quibus in proposito, à nullo alio pendent, sed separatim & per se habent pro ipsarum exactione proditam actionem ex stipulatu, vel aliam, quæ sub initium singulorum annorum nascitur, & si non intentetur vel deducatur in iudicium longissimo tempore, omnes quidem præstationes intermediarum annorum ab eo tempore computandorum, quo primum in solutione census cessatum fuit, usq; ad tricesimum vel eum annum, quo causa in iudicium defertur, præscriptæ dicuntur. *l. cum notissimi. 7. §. in ijs. C. de præscr. 30.* Sed ad futuri temporis pensiones non extenditur usucapio, cum ipsarum solvendarum dies nondum venerit. *arg. l. cedere diem. 213. de verb. signif.*

Ex quo patet etiam responsio ad *l. quires. §. arcam. de solutionib.* quia semper ad hoc allegatur, quod obligatio semel extincta nunquam reviviscit,

R

quia

quia istud procedit in obligatione pensionum vel iurium de præteritis annis. Futurorum autem annorum census ac obligatio, & actio ab ea dependens, non potest dici extincta, ex quo renascitur singulis annis. *d. l. eos 26. ibi: singulis annis nasci.* Neq; potest imputari culpa creditori, si hoc non fecerit, quod etiam si maluerit, lege tamen prohibente minimè adimplere poterat. *l. 1. vers. quis enim eos. C. de annal. except. communiter summari solita, quod non valenti agere, non currit præscriptio, sed pro singulis demùm annis singula nascuntur actiones. d. l. eos.* Ergo præscripta pensione triginta annorum præteritorum, non prohibetur creditor, petere census futurorum annorum, cum pro singulis annis, singula demùm oriantur actiones & petitiones,

Ultimò non repugnat communi doctrinæ Dd. textus in *l. si pupillus de admin. tut.* ubi dicitur, quod præscribens similis sit solventi, quia ista similitudo in contrario respicit factum & culpam pupilli, qui neglexit per tempus à lege requisitum petere ratam vel portionem virilem, de residuo administrationis ab uno tutore, ut deinceps actioni tutelæ sit præscriptum. Hoc siquidem in negligentis odium inductum est, qui sua desidia sese in id malum præcipitavit. *l. ut perfectius. 2. vers. inter desides. C. de annal. except.* alias regulariter præscriptio & solutio non currunt æquis passibus. Ita respondet Bart. *d. l. si pupillus. nu. 4.* quia solutio tollit naturalem & civilem obligationem. *secundum gl. verb. omnis obligatio. Inst. qu. mod. toll. oblig. in prin.* Præscriptio autem tantum tollit civilem, naturali manente. Bart. in *d. l. si pupillus. nu. 4.* cum remedium iuris civilis non possit tollere ius, quod ex lege naturæ nobis competit. *l. nihil tam naturale. 35. de reg. iur. & l. prout quidque. 80. de solut.* item, solutio tollit obligationem debitoris, & actionem ex ea descendente ipso iure, præscriptio autem tollit quidem, verum non ipso iure, sed ope exceptionis. Dd. in *d. l. si pupillus.* Et hæc est communis opinio, teste Salic. in *l. sicut. 3. num. 4. C. de præscript. 30. annorum.* & redditur huius rei ratio satis bona, quod tempus non sit modus inducendæ vel tollendæ obligationis. *l. obligationum ferè. 44. vers. places de actionib. & obligationib.* sed consensus contrahentium. *d. l. prout quidque de solut. & facit, quod exceptio est actionis exclusio. l. 1. de except. tit. general.* Ergo præsupponit, actionem ines-
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

potestatem utendi omnimoda iurisdictione, exercendo itaq; aliquos tantum actus unius speciei iurisdictionis, alios gradus vel species iurisdictionis per hoc non intelligitur abdicare. *Bartol. in l. 1. §. si quis hoc interdictum. nu. 2. de itin. act. priv. ac facit l. cum de indebito. 25. de probat. & est melior textus in l. is, qui usufructum. 20. quemad. usufructus amittatur.* ubi deciditur, quod, qui usufructum alicuius rei habet, siquidem existimat, se usum tantum habere, retineat tantum usum, amisso usufructu, si sciens, sibi utrumq; competere, tantum utatur re usufructuaria per servitutem usus, retinet etiam usufructum, quia quantumvis de presenti non utatur fruatur: tamen novit, ius suum durare. *argum. l. sicut. 8. §. non videtur. 15. quib. mod. pig. vel hypoth. sol.* Vnde qui servitutem itineris & actus coniunctim habet, si statis temporibus tantum ierit, servitutem actus non amittit. *l. 2. quemadmod. servit. amitt.* Sic cui ex pacto vicini competit servitus itineris per totum ipsius fundum, usurpando tantum partem fundi, retinet ius eundi per totum fundum. *l. si stillicidij. 8. §. fin. & l. aqua. 9. eod. tit. ac notat Bartol. in l. arboribus. 12. §. de ello. 3. in princ. de usufruct.* Cum enim hæc iura sint contigua & connexa, sufficit in uno prædictorum retineri possessionem. *Balb. de præscriptionib. 2. part. 3. part. principalis. q. 2. nu. 26.* Rationem diversitatis, quare aliud sit in acquisitione iurisdictionis, aut alterius servitutis vel iuris habiti ex præscriptione, & aliud in acquisitione iuris habiti ex privilegio vel concessione, assignat Felinus, quia, inquit ipse, præscriptio est odiosa, ideo restringenda. *c. odia. inf. de reg. iur. in 6.* Privilegium autem, item concessionem interpretamur latè contra concedentem. *Fel. hic nu. 18. circa fin.* quia poterat privilegians vel concedens, legem contractui apertius dicere. *l. veteribus. 39. de pact. & facit bonus textus in c. qui circa inf. de privileg.* ubi concessio decimarum ita indefinitè facta extenditur ad possessiones, non tam pro nunc acquisitiones, quam etiam in posterum acquirendas, cum nihil exceperit, aut potuerit exceperisse: in beneficijs siquidem lata sit interpretatio, ut hic & in l. beneficium. fin. ff. de constit. princ.

Ego assigno huius fallentis aliam rationem, & fortè verisimiliorem, quia in toto iure magis faveretur retentioni, quam acquisitioni, adeoq; ius semel quomodocunq; acquisitum facilius retinetur, quam de novo inducatur. *l. per retentionem. 4. C. de usur. l. f. C. commodat. & notat Decius in l. Divus Pius. 28. nu. 5. ff. de reg. iur.* Vnde cum iurisdiclio vel aliud ius in proposito totaliter acquisitum semel fuerit, non est mirum, si retinetur etiam per exercitium unius aut alterius actus. Cumq; in decretali nostra tantum agatur de modis acquirendi aliquod ius per præscriptionem, ideo hæc limitatio, quæ super conservatione & retentione iuris iam antè acquisiti sonat, non merebatur propriè hinc poni, cum exceptio debeat esse de regula. *l. nam quod liquida. 4. §. s. f. de pen. leg.* Fallit secundo in præscriptione certorum & particularium actuum, siue iurisdictionis, siue cuiuscunq; iuris, nullo alio habente vel possidente exercitium illorum actuum ad iurisdictionem, vel ius universale pertinentium. Tunc n. præscriptio unius aut alterius actus generat & parat præscribenti ius in omnibus. Hanc limitationem tradit Fel. hic post *Inn. in c. dilecto. supra. de off. Archidiacon. & Balb. in tractatu præscr. 2. parte 3. part. prin. q. 2. nu. 27. per c. 1. inf. de religios. domib.* ubi dicitur, consecrationem Basilicæ, vel noviter extructi sacelli pertinere ad eum, qui antea fuit in possessione, vel quasi, iuris baptisandi, & sic is, qui præscripat in loco etiam unicum tantum ius ad ius Parochiale pertinens, intelligitur eo ipso præscripsisse universum ius Parochiale in loco, ex quo nullus alius fuit ibidem in quasi possessione aliorum

rum actuum iuris Parochialis, ad idē est text. in *l. possideri. 3. in princ. de acquir. poss.* ubi habetur, quod per ingressum etiam minimæ partis fundi acquiritur possessio totius fundi, absq; eo, quod omnes glebas terræ circumambulet, ex quo videlicet nullus alius est in possessione ceterarum partium fundi, & concordat *l. quod meo. §. rursus. ff. eod.* à contrario sensu, in illis verbis: tantum de fundis possidere dicitur, quantum occupavit, quasi dicat Iuriconsultus, alij fundi ad eos pertinent, qui fuerunt & adhuc sunt in eorum possessione. Vnde arguit Panormitanus, quod Prælatus præscribendo decimas in una parte agri culti, si alterum solum hætenus incultum denuò eodem modo convertatur in culturam, intelligitur præscripsisse decimas etiam in illo novali. *Panorm. cons. 71. n. 3. vol. 2. & sequitur Fel. hic n. 19 & 20.*

Ex quo fundamento Paulus de Castro concludit, quod si quis præscripsit merum imperium per unum modum supplicij, quia solitus fuit hætenus per triginta annos decapitare delinquentes, idem deinceps potest mutare modum, ac eosdem suspendere, vel aliter punire. *Cast. in l. imperium. 3. n. 5. de iuris d. om. iud.* quia secundum ipsum hæc non consistunt in diversa substantia, sed diversa qualitate. arg. *l. 3. §. si quis rivum. de rivis.* & in habentibus symbolum facilis est transitus de uno ad aliud. *secundum Bald. in l. 2. n. 51. C. de serv. & 24. duct. per l. intervenientes. 28. ff. ad municip.*

Sic præscripta iurisdictione alicuius territorij circa punitionem subditorum, possunt puniri etiam forenses in territorio delinquentes, ut maxime præsumens in illis nunquam fuerit usus iuris dictione, idq; idē, quod forensium in illo territorio delinquentium non habetur alius generalis aut specialis iuris dictione. *Fel. in l. si quis diuturno. 10. ff. si serv. vind. post Bald. in addit. ad Spec. de iuris d. om. iud. circ. fin. tit.* pro quo etiam optimè facit textus in *l. 1. C. de emancip. liber.* Ratio rationis est, quod hoc posteriore casu, quando nullus alius exercet iurisdictionem in territorio, præsumatur præscribens exercuisse iurisdictionem abdicativè vel privativè. *per ea, quæ tradit Felinus in c. pastorale. n. 5. sup. de off. deleg.* hoc est, animo totale ius iurisdictionis in loco acquirendi, & excludendi alios ab exercitio iurisdictionis in municip. *Fel. in 3. declaratione huius regula. n. 24.* quæ tamen restrictio sub hac nostra limitatione rectius comprehenditur.

Fallit tertio conclusio superius formata, quoad accessoria inseparabilia, hoc est, quæ ita connexa sunt rei vel iuri, quod principaliter præscribitur, ut ab eo divelli nequeant. *Felinus hic numero 20. in 4. declaratione.* & isto casu locum habet illud vulgatum: qui aurem hominis tetigit, totum hominem tetigisse videtur. *l. vulgaris. 21. versic. nam & qui. ff. de furt.* Quantumvis enim aliàs regulariter accessoria vel connexa separabilia separentur à præscriptione, ita, ut ad ea non extendatur usucapio, per illa, quæ traduntur à Iohanne Andr. in *addit. ad Specul. super rubrica. de his, quæ fiunt à maiorib. parte Capituli, circ. f. apostilla magna:* tamen secus est in inseparabilibus: illa siquidem unâ cum principali præscribuntur, adeoq; præscriptio rei vel iuris principalis extenditur etiam ad coherentia. *Felinus hic num. 20.* unde, præscripto fundo, dicuntur etiam præscripti fructus fundi. *Paul. de Cast. in l. sequitur 4. §. fructus 5. post gloss. mag. in fin. de usucap. & sequitur Balbus de præscript. 4. part. 4. partis princ. q. 35. n. 1. per textum clarum. in l. eos. 26. C. de usuris.* ubi habetur, quod præscriptio decursa adversus petitionem sortis capitalis extendatur etiam ad usuras, & fructus, adeo, ut nec illæ, tanquam accessoria inseparabilia post tempus à lege requisitum repeti valeant,

valeant, quia non sunt duæ actiones, altera sortis, & altera usurarum, sed unica tantum, adeò, ut fors item usuræ sint connexa inseparabilia. *l. 4. C. de deposit. & l. terminato. 3. C. de lit. expens.* pro qua limitatione facit etiam textus in *l. longa. 3. iuncta ibi gloss. verb. mancipijs. ff. de divers. & temporal. præscript.* ubi innuitur, quòd præscriptio longi temporis super prædio alterius completa extendatur etiam ad mancipia ibi hærentia, & melior textus in *l. si aliena. 10. §. 1. de usucap.* ubi præscriptio ædificij extenditur etiam ad servitutes ædificio inseparabiliter cohærentes: quam tamen fallentiam restringit Felinus, quatenus videlicet accessoria sunt inseparabilia à principali præscriptionis inchoatæ tempore: secus, si post cceptam usucapionem accedant. Ad istud enim, quod post inchoatam præscriptionem accedit rei vel iuri principali, præscriptio suum effectum non porrigit, sed opus est nova præscriptione circa illud accessorium. *Fel. hic. nu. 20. in 4. declar.* & ita tenet etiam Marianus Socinus in *c. cum ex iniuncto. n. 18. inf. de heret.* allegat textum, qui secundum Ludov. Romanum non habetur alibi. in *l. ei à quo fundum. §. 1. ff. de usucap.* Addit tamen Socinus, quòd ille textus nihil probet, idq; verum est, cum ibi nihil aliud dicatur, quàm quòd possessor ædificij non intelligatur esse possessor singularum rerum, puta, columnarum, lignorum, &c. prout separabiliter ab ipso corpore considerantur, cum diversorum temporum præscriptio requiratur ad res singulas vel particulares, prout considerantur separatim ab ædibus, ut mobilia, item ad ædes, quæ sunt quiddam immobile, & voluit Romanus procul dubio allegare textum in *l. qui fundum. 21. §. 1. ff. de usucap. pro emt.* ubi manifestè deciditur, quòd pars vicini fundi, adiecta femè ex intervallo fundo Corneliano, quem pro emtore possideo, non usucapitur eodem tempore cum fundo Corneliano, quia partes adiectæ rei principali propriam ac separatam conditionem aut naturam habent, & ideo possessionem quoque in illarum agrum separatim nancisci, atq; ita statuto tempore usucapi oportet. Et hunc textum commendat pro singulari, & qui non sit alibi Ludovicus Romanus. in *singulari. 607. incip. tu habes regulam.* sed ego vobis allego textum similem & concordantem. in *l. rerum mixtura. §. de tertio genere. 2. ff. de usucap.* ubi usucapio completa super grege ovium non extenditur ad eam ovem alienam, quam gregis augendæ gratia post inchoatam usucapionem super grege principali præscribens immiscet, neque per hoc, quòd reliquus grex dominij mei effectus est tempore, hæc ovis quoque mea censetur, quin veniat restituenda domino, quia usucapionis inchoatæ tempore illa ovis non aderat, sed demùm post annum vel biennium immiscebatur gregi, & sic quò ad illam ovem usucapio nondum est completa, ut quam nunc possedit ultra annum vel biennium, cum sine possessione præscriptio non procedat. *cap. sine possessione. inf. de reg. iur. in 6.* Et sic, quando præscribens ab initio non fuit in quasi possessione earum partium vel connexorum, quæ post inchoatam præscriptionem accedunt, aut uniuntur rei principali, præscriptio completa super principali ad accessorium non extenditur, sed requiritur nova præscriptio, cuius initium computabitur à die, quo accessorium fuit unitum principali. *d. l. qui fundum. 21. §. 1. in fin.* Vnde eo casu locum obtinet regula nostra superiùs formata: tantum præscriptum, quantum possessum. *l. 1. §. si quis hoc interdicto. de itin. act. priv.* Hinc est, quòd præscriptio decimarum in aliena Parochia non extenditur ad novalia earum terrarum, quæ post inchoatam usucapionem in d. Parochia de novo rediguntur ad culturam, quia præscribens nunquam fuit in quasi possessione perceptionis decimarum ab his terris, quæ noviter ad culturam

sunt redactæ. *c. cum contingat. inf. de decim.* si verò terra decimalis est una & eadem, in qua quis fortè præscripsit ius decimarum de tritico hætenus annuatim ibi feri solito, & completa præscriptione, postea seminetur milium de milio quoque debetur decima, cum ius decimandi in fundo acquisitum tempore comprehendat omnes, & quoscunque fructus in prædio nascentes. *Felinus hic num. 19. & facit c. commissum. inf. de decim.* ubi decimæ de pascuis solvi solitæ debentur ex iisdem terris, etiam si postea ad frugum fertilitatem transferantur. Sufficit enim solum ipsum ab antiquo fuisse decimale. *cap. cum in tua. inf. de decim.* Et sic manifestè patet, accessoria inseparabilia isto casu regulari & censeri secundum corpus aut ius principale, in quo præcessit præscriptio, nisi post inchoatam vel completam usucapionem accessissent: tunc enim accessorium separatim considerabitur, & secundum suam propriam, non autem rei principalis naturam præscriptio proficiet. *d. l. qui fundum. 21. §. 1. & d. l. rerum mixtura. 30. §. de tertio. 2.* Idemque iuris est etiam de alijs unitis & inseparabiliter connexis, prout sunt totum & pars. præscripto enim toto, dicuntur præscriptæ omnes partes, quæ sub toto inseparabiliter continentur. *Abb. in c. dilecti. nu. 4. sup. de arbit.* cum quod iuris est de toto, quoad totum, idem iuris sit etiam de parte, quoad partem. *l. quæ de tota. 67. de rei vind.* Qui locus arguendi etiam in exceptionibus procedit, teste *Bal. in l. 2. nu. 1. per illum textum. C. de non num. pec.* Vnde præscriptio iuris in universo extenditur ad quameunq; partem sub universo comprehensam, nisi fortè partes habeant se ad totum, ut aliquid separatum, tunc enim diverso iure censeri debent. *Ant. de Butr. in c. cum in tua. nu. 2. inf. de decim. & fac. l. cum notissimi. 7. §. in his. ac quod ibi notat Cyn. C. de præscript. 30. annorum.* Sic præscripto genere, dicuntur etiam præscriptæ species omnes sub genere contentæ. *Felinus hic num. 20.* cum acquisitio generis inferat acquisitionem omnium specierum sub genere comprehensarum. *argumento. l. si chorus. 79. de legat. 3. & l. si duo. 51. de admin. tut.* Fallit quartò regula nostra in præscriptione partis indivisibilis, & inseparabilis ad totum, tunc siquidem præscriptio partis extenditur ad totum ratione individui. *Balbus de præscript. in 2. part. 3. part. princ. quest. 2. nu. 16. per l. stillicidij. 8. §. final. & l. aqua. 9. quemad. servit. amitt.* ubi legitur, quòd per usurpationem itineris, vel aquæductus in parte agri præscribitur ius itineris, item viæ vel aquæductus per totum agrum, non aliter, atque per ingressum minimæ partis fundi totus fundus possidetur, etiam si quis omnes eius glebas non circumambulet. *l. possideri. 3. in princ. de acquir. poss.* Vnde superius tactum est, quòd præscribens decimas in una parte agri culti, si alia pars inculta denuò redigatur ad culturam, de ea quoq; debetur decima pars fructuum. *Panormitanus cons. 71. incip. quidam Cleric. num. 3. vol. 2.* Quod verum est, data unitate vel identitate terminorum, puta, si unus tantum sit fundus, in cuius media vel tercia parte processit hætenus præscriptio, secus, si sint plures fundi, non unius termini, sed diversimodè siti, tunc enim præscriptio iuris decimandi acquisita in uno fundo non extenditur ad alium & diversum fundum, licet eiusdem vicinæ, item eiusdem regionis & territorij fuerit. *Balb. ubi sup. nu. 19.* Quam tamen fallentiam nostram iterum restringite, quatenus videlicet alius non habet possessionem fundi vel iuris in alia parte prædij acquisitam. *secundum ea, quæ in secunda fallentia huius conclusionis fuerunt tradita latius.* Hinc est, quòd Everhardus inferebat, procedere agumentum à parte ad totum tunc demum, quando utrobique eadem est ratio, secus, si sit

30 si sit diversa. *Everhardus. in top. loc. à toto ad part. nu. 18.* Fallit quintò prædicta conclusio, quòd præscriptio non extendatur, nisi ad res possessas, si res principalis & præscripta talis sit, quæ haberi nequit absque suo præambulo. Tunc enim ista Regula, tantum præscriptum, quantum possessum, iterum non obtinet, sed præscriptio de re principali completa extenditur ad omnia antecedentia, sine quibus illud principale haberi non potest. Eam restrictionem tradit Balbus de præscript. 2. part. 3. part. princ. q. 2. num. 15. & facit l. cuius iurisdictio. 2. ff. de iurisdict. om. iud. ex quo arguit Romanus, quòd is, qui præscripsit iurisdictionem exequendi actualiter, dicatur etiam esse munitus iurisdictione super pronuntiatione de exequendo, cum hoc sit illius necessarium antecedens. *Roman. cons. 243. nu. 2. per l. fin. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisdict. & c. præterea. sup. de offic. delegat.* siquidem initium processus ab executione institui non debet. l. 1. & per tot. de execut. rei iudic.

31 Fallit sextò conclusio nostra in consuetudine præscripta, illa siquidem secundum Dd. extensibilis est etiam ad alias res & personas. *Fel. hic n. 21.* cum longè lenioris interpretationis sit, quàm præscriptio, qua nullum aliud ius magis est restringibile. *secundum Cara. in Clem. 1. de suppl. neglig. Prælat.* Hinc est, quòd per præscriptionem acquiritur usus pascuorum alicui communitati, etiam si non omnes homines, sed aliqui tantum nomine communitatis consueverunt pascere in alienis agris. Hanc decisionem tradit Bartol. *Capoll. in tractatu servitutuum rusticorum præd. c. 9. num. 25. & 26. allegat gloss. in l. sicut. 7. §. 1. vers. non debetur. ff. quod cuiusq. uniu. nom.* & sic quod pauci possederunt, ad universos extenditur, idq; inducit consuetudo. Si quæris, quare aliud sit in præscriptione, & aliud in consuetudine, inquit ipse: præscriptio est odiosa, quoad eius initium, ad hoc, videlicet, ut alicui acquiratur ius, sed postquam semel est acquisitum, tunc demum præscriptio ampliatur. *Capoll. ubi sup. nu. 26.* Sed hæc ratio nihil facit, quia quando loquimur de præscriptione, semper intelligimus de completa, non autem de adhuc complenda, & quæ est in fieri. Sequeretur itaque istud absurdum, quòd præscriptio quælibet semel completa semper esset extensibilis contra illud vulgatum: Tantum præscriptum, quantum possessum. Ideò fortè rectius respondet Baldus, quòd et si præscriptio non extenditur, tanquam in qua vertitur rigor & odium, tamen consuetudo extenditur de similibus ad similia propter æquitatem, quæ in ea consideratur. *Bald. in l. de quib. 32. nu. 35. ff. de ll. & l. scimus. 36. nu. 12. C. de inoffic. testam. & l. non dubium. 5. nu. 6. C. de ll. & Innoc. in c. dilecto. nu. 6. ext. de offic. Archidiacon.* Consistit autem æquitas in eo, quòd iura magis favent utilitati publicæ, quæ vertitur in consuetudine, cum illud ius consuetudine acquisitum, omnibus & singulis hominibus universitatis æqualiter profit, quàm privato commodo, quod vertitur in præscriptione. *argum. eorum, quæ tradunt Dd. in l. 1. ff. sol. matr.*

32 Et hanc rationem videtur innuere tacitè etiam Felinus hic, dum tradit differentiam inter consuetudinem & præscriptionem, inquit, quòd hæc sit rerum, illa autem morum, item, per præscriptionem acquiritur privato, per consuetudinem autem acquiritur ius Reipub. vel communitati. *Fel. hic n. 21.* Ego sanè, ut verum fatear, non video, quo pacto hæc fallentia subsistere possit, ut dicamus, ius acquisitum consuetudine extendi etiam ad alias res, item personas, in præscriptione non comprehensas, quia hoc est contra text. *cap. cum olim. inf. ext. de consuet.* & fatentur ipsi met autores huius fallentiae, consuetudinem esse ita interpretandam, ut intelligatur processisse

sine præiudicio tertij. Porro, si consuetudo præscripta extenditur etiam ad actus & personas, in præscriptione non comprehensas, dubium non est, semper generari præiudicium tertijs, contra quos eam interpretamur, contra id, quod dicitur: res inter alios actas alijs non nocere, & contra doctrinam nostram; Tantum præscriptum &c. Neq; obstat doctrina Cepollæ supra allegata. *de serv. rustic. præd. c. 19. n. 25. & 26. iuncta glos. verb. non debetur, in l. sicut. §. 1. quod cuiusq; uniu. nom.* quia, quod ibi ius pasculandi acquisitum per paucos extenditur ad totam communitatem, id fit non ratione consuetudinis præscriptæ, sed quod illi pascentes pascebant universitatis ipsius, non autem proprio nomine tantum, ideoq; non acquirunt sibi ut singulis, sed toti communitati. *arg. c. quod quis per alium. ext. de reg. iur. in 6.*

Sexto in hac decretali notandum est, quatenus in textu dicitur, probato privilegio immunitatis Ecclesiarum vallis de Hevescham, à lege dice- 33
cesana, quod absolvi debeat Abbas ab impetitione Episcopi, & d. Ecclesiæ adiudicari, tanquam pleno iure subiectæ Abbati, quod sententia pro superiori lata, vel, contra eum proferat, item noceat subditis. *ut hic.* Sed hæc quæstio, an videlicet sententia contra dominum vel pro domino lata noceat aut proferat subditis, aut adversus eos lata proferat aut noceat dominis, commodius cadit in c. cum super. inf. de re iud. ubi est locus & sedes ordinaria huius materiæ, & eam diffusè tractat Alex. in l. sapè. 63. ff. de re iud.

Ultimò observetur ex litera nostra, periculosum esse in modo articu- 34
landi, restringere se tantum ad tempus, quod pro complenda præscriptione à lege requiritur, puta ad 30. vel 40. tantum annos, cum facile possit probari per adversam partem aliquod obstaculum, cuius interventus interruperit præscriptionem, prout in textu hic Abbas intendebat probare de iure subiectionis, habito in Ecclesiis vallis de Hevescham, per usurpationem eius iuris ultra quadraginta annos. Episcopus econtra probat de interruptione circa certos actus infra tempus quadragenarium, itaque infringebat, ac in totum cassabat præscriptionem circa actus interruptos. Cautela itaq; est, quod qui se fundat in tempore præscripto, non articulet, se præscripsisse rem, de qua quæritur, triginta vel quadraginta annis. Quia si adversa pars docuerit medio tempore intervenisse hostilitatem, pestem, schisma, vel simile impedimentum, probatio iam erit irrelevans. Debet ergò, articulare etiam superflue, quod possedit talem rem non tantum triginta sed quadraginta, item quinquaginta annos, imò per tantum tempus, de cuius initio non extat memoria apud testem, adeoque testes interrogentur de scientia à remoto tempore. *Panormit. hic nu. 27. & Anton. Butr. num. 19.* quia probatio debet esse relevans & concludens. *l. neque natales. 10. l. matrem tuam. 17. C. de probat.* Vnde si conductor equi intendat fidem facere, equum conductum sine culpa sua obiisse, non sufficit probare, cum naturaliter mortuum esse, & casu 35
fortuito, nisi simul etiam hoc doceat, illum ipsum equum, quem conduxit, naturaliter periisse, describendo videlicet eius colorem, qualitates & insignia. *Ita Panor. hic num. 25. Butr. 19. & Fel. nu. 19.*

Probatio siquidem de necessitate debet inferre id, quod est fundamen- 36
tum nostræ intentionis, sive in tempore nos fundemus, sive in loco, sive etiam in certa qualitate, adeò, ut non sufficiat, probare factum, nisi probentur etiam circumstantiæ in libello deductæ, & videlicet, quæ sunt causa faciendæ condemnationis aut absolutionis in persona rei, aliàs succumbit agens aut excipiens, qui onere probandi gravatus est. *Ita Fel. hic n. 33. post gl. mag. in Clem. fin. verb. creatum. circa medium. de rescript.*

37 De qualitate habetur casus *in c. in presentia. sup. de probationib.* ubi defuncto Monacho patru ipsius vindicant hæreditatem eius, tanquam ad ipsos devolutam, Monasterio excipiente, quod ipso ingressu defunctus se & sua obtulerit & donaverit Deo, replicantibus & probantibus actoribus, quod defunctus fuisset minor. Quærebatur, an donatio allegata per Monachos esset valida? & deciditur, quod non, cum vocabulum, minor, sit æquivocum, & ita possit verificari in adulto, qui sit minor 25. annis. Quo casu, talis oblatio vel donatio valet, *l. 1. C. si advers. donat. & l. si frater. 4. C. qui testam. fac. poss.* sicut & in pupillo, cuius donatio robore destituitur, *d. l. si frater. 4.*

38 Dubia autem probatio & de necessitate non concludens intentum actoris non relevat. *d. l. matrem. 17. & d. l. neque natales. 10.* Accipite aliud exemplum de loco, puta, ubi locus est fundamentum intentionis eius facti, cuius probandi onere quis gravatur. Pone enim, quod vicinus habeat ius pascendi intra terminos alicuius communitatis, limitatis tamen, & certo modo circumscriptis locis, ita ut ab alijs pratis prænominate communitatis abstineat, sub certa poena in pactis comprehensa, si contra vicinum agatur, ad poenam ex stipulatu, quasi videlicet adversus conventionem fecerit, non sufficit deducere, quod vicinus eius pasculaverit intra terminos villæ, quia hæc probatio foret nimium generalis, ex qua impossibile erat, sequi condemnationem, ideoque ad hoc, ut villani obtineant, debent specificè & per designationem confinium describere in articulis probatorijs cum locum, quem cum suis pecoribus ingredi ex vi conventionis prohibebatur. *Panormit. hic. num. 29. post Bart. in l. non solum. 8. §. sed ut probari. 5. num. 2. ff. de nov. oper. nunc.* Quandoque enim unum & idem factum non est punibile in omni & qualibet parti loci, tunc debet expressè & nominatim probari illa pars loci, in qua factum est punibile. *Panormitanus ubi suprâ. nu. 29. & bene facit. l. de pupillo. 5. §. qui nunciat. 15. de nov. oper. nunc.* ubi non sufficit, nunciare alicui novum opus in genere, sed debet demonstrare locum, quem ad suum dominium nunciatum existimet pertinere, ut sciat is, cui novum opus nunciatum est, à qua parte loci abstinere debeat. Quod idem accipietis etiam de tempore, ut videlicet ubicumque ex tempore pendet condemnatio vel absolutio rei, ibi certum & determinatum tempus exprimatur in articulis probatorijs, alias succumbet, qui se in tempore fundat. *Bart. in d. l. non solum. 8. §. sed ut probari. 5. nu. 2.* Exempli gratia: Acquisivit vicinus ex lapsu longissimi temporis servitutem pasculandi in fundis alicuius civitatis, à die Bartholomæi, usque ad diem Gregorij, alijs autem temporibus hoc ipsi impunè non licet. Quod si super indebita pasculatione adversus eum agere, & sententiam pro me obtinere volo, debeo deducere in articulis probatorijs certum, & quidem illud tempus, quo reus pasculare in meo prohibeatur. *Panormitanus hic num. 29.*

39 Sic constitutionibus Principum Saxoniæ cavetur, ut ab omni venatione post Bacchanalia abstineatur, usque ad diem Bartholomæi, inclusive, sub poena centum florenorum solvenda præfecturæ cuiusque loci, in quo contra edictum quid factum fuerit. Si nunc præfectura prosequatur poenam, pro ea obtinenda articulari necesse est, quod reus venationem exercuerit infra illud tempus, quod venationes inhibet, alias succumbet ut cuius probatio non est concludens intentum actoris, cum sub dubio in delictis vel circa criminales causas semper præsumamus, actum potius gestum tempore licito, quam illicito, ad hoc videlicet, ut crimen excludatur. *Felm. hic numero*

num. 30. argum. l. merito. 51. ff. pro socio. & l. interpretatione. 42. de pæn. pro quo facit, quod qui intendit aliquem contractum de validitate impugnare, 41 propter furorem eius, qui contraxit, ei non sufficit, facere fidem de furore contrahentis, nisi simul etiam probaverit, quod furebat eodem tempore celebrati contractus, maxime si talis sit furor, qui habeat dilucida intervalla. Alex. in l. furiosum. 9. nu. 2. C. qui testam. fac. poss. & est pro utroque exemplo, tam de loco, quam de tempore casus. in l. 1. §. fin. cum ll. seqq. ff. de incend. ruin. naufr. ubi dicitur, quod ad hoc, ut poena quadrupli cum effectu exigi possit, ab eo, qui aliquid ex incendio vel naufragio abstulisse dicitur, debet probari, quod res fuerit subtracta eo tempore & loco, in quo naufragium & incendium factum dicitur.

Sic in criminalibus iudicijs expressio temporis & loci sunt de substantia libelli, adeo, ut non probatis, loco vel tempore, reus veniat absolvendus. 42 l. libellorum. 3. & ibi notat Bart. nu. 3. ff. de accusat.

Concludendo itaque teneatur, quodocunque certum & limitatum tempus seu certa & limitata pars loci, vel alia qualitas est fundamentum intentionis, sive actoris, sive rei, oportet illud tempus, & illam qualitatem probari precise, alias agens vel excipiens cadit causa. Iltam conclusionem tradunt Panormitanus. hic nu. 27. Fel. 33. & Butriens. 19. Et est ratio, quia limitata causa limitatum producit effectum. l. in agris. 16. ff. de acquir. dom. 43

AD C. CVM EX OFFICII. &c.

1. Adversus procuracionem debitam visitatoribus, & contra ipsam visitationem prescribi non potest. 2. Ius petendi procuracionem vel non, est mere facultatis.

Vmmatur breviter, quod adversus procuracionem debitam Visitatoribus, sicut & contra ipsam visitationem prescribi non possit, & concordat c. cum non liceat. sup. eod. Ratio est, quia lex ipsa resistit & prohibet prescriptionem, unde bona fides nihil proficit. l. ubi lex. 24. ff. de usucap. Facit & illud, quod ius petendi procuracionem, vel non, est mere facultatis, positum in liberrimo arbitrio ipsorum Visitatorum. Ergo non petendo non amittitur, cum iuri mere facultatis in æternum prescribi non possit.

Bartol. & Dd. in l. cum notissimi. 7. §. 1. C. de prescr. 30. annorum, & est textus in l. viam publicam. 2. ff. de viâ publ. & itin. publ. refic.

DE PRAESCRIPT.
AD C. SI DILIGENTI.

203

1. Summa.	rit sola centenaria praescri-
2. Facti species.	prio.
3. Commodopossessionis sua nemo pri-	12. Partitio capitis.
vandus.	13. A parte ad totum valet argu-
4. Iura Ecclesiastica ab Ecclesijs con-	mentum.
tra Ecclesias praescribuntur 40.	14. Domini temporales quatenus
annis.	dicantur domini territorij sui.
5. Pars regulatur secundum naturam	15. Vasallus utilis dominus feudi dici-
totius.	tur.
6. Is possidet, cuius nomine possidetur.	16. Confessio prelati quatenus noceat
7. Iura spiritualia non possidentur	Ecclesiae.
absq. titulo, & bona fide. num.	17. Possessoris dicitur, qui suo nomine
10. & 19.	possidet.
8. Allegans propriam turpitudinem	18. Aliena scienter tenere est pecca-
non est audiendus.	tum.
9. Quod cum mala conscientia habe-	20. Contraria invicem posita magis
tur est peccatum.	elucescunt.
11. Contra Romanam Ecclesiam cur-	

Summatur breviter, quod possidens alieno nomine non praescribat, sicut & is, qui proprio nomine rem tenet, nisi habeat bonam fidem, iunctam cum titulo. Facti species talis est: Archiepiscopus Pisanus usurpabat ius Vasallagij (Die Lehen) adversus Marchionem Massae pro iudicatu Calaritano in Sardinia, exigendo ab eo iuramentum fidelitatis. Eo comper-
to, Pontifex mandat praememorato Archiepiscopo, ut praedicto Marchioni relaxet iuramentum, cum iudicatus Calaritanus in Sardinia, sicut & totum regnum Sardiniae ad ius & proprietatem beati Petri pertineat. Quo praec-
cepto cum se Archiepiscopus gravatum esse existimaret, misit legatos suos Romam, qui deducerent coram Pontifice iura sui domini, pro quo princi-
paliter allegabantur duo fundamenta, primum, quod commodoluae pos-
sessionis nemo privari debeat. *l. negantes. 9. Codice de act. & oblig. l. uni-
ca. Codice de prohib. seq. pec. cap. 1. & 2. sup. de sequestrat. possess. & fruct.*
Ita autem esse, quod Archiepiscopus, sicut & sui Antecessores, fuissent
hactenus in quieta quasi possessione exigendi tale iuramentum pro iudicatu
Calaritano, non tam Ecclesiae Romanae, quam etiam suo proprio nomine,
unde petebant, ipsum in quasi possessione dicti iuris defendi. *l. 1. ff. & Co-
dice uti possid.* Secundò adducebant, quod omnia iura Ecclesiastica etiam
ab Ecclesijs contra Ecclesias praescribantur spatio quadraginta annorum.
*auth. quas actiones. in princ. C. de sacros. Eccles. & cap. de quarta. in princ. sup.
h. t.* Iussu autem probari posse continuationem possessionis de tanto
vel etiam ulteriori tempore. Ergo, cum tutus sit Pisanus saltem excepti-
one praescriptionis adversus quemlibet petentem, etiam dominum, petunt
etiam eo nomine praecceptum Pontificis retractari. Verum his omnibus non
obstantibus, contrarium deceditur in litera; & est ratio decidendi illa:

Pars

Pars censetur & regulatur secundum naturam totius. *l. si duo. § 1. vers. quantum enim facit in totum denegata. de administ. tut. & l. que de tota. 76. de rei vindic.* Sed tota Sardinia pertinet ad ius & proprietatem Apostolicę sedis : ergo & dignitas iudicatus Calaritani, qui est pars Sardinie. Ad obiectiones legatorum respondet per dilemma. Aut enim Archiepiscopus dicit, se fuisse in quasi possessione iuris, recipiendi iuramentum fidelitatis à iudicibus Calaritanis, nomine proprio aut nomine Romanę Ecclesię : Posteriore casu, si exegit homagium nomine sedis Apostolicę, Ecclesię Romanę quasi possessio iuris Vasallagij in iudicatu Calaritano Pisani ministerio retenta & conservata fuit, cum is dicatur possidere, cuius nomine possideretur. *l. quod meo. 18. ff. de acquir. poss. c. quod quis per al. de reg. iur. in 6.* Sin verò alleget Pisanus, se & antecessores suos proprio nomine recepisse relictum Sacramentum à iudicibus Calaritanis, tanquam à Vasallis, talis etiam possessio planè nullum ius ipsi attribuit, idq; comprobatur quinq; argumentis.

Primò enim certum est, quòd iura spiritualia non dicantur possideri absque titulo. *Panormit. in c. cum Ecclesia Sutrina. nu. 31. inf. de ca. possess. & propriet.* Sed impossibile est, Archiepiscopum fatere fidem de titulo suę possessionis, habito à Pontifice : ergo & c. Secundò : Posito, quòd Pisanus & Antecessores proprio nomine exegerunt iuramentum fidelitatis, istud nihil proffit, quia allegans propriam turpitudinem non est audiendus. *l. 1. & l. mercalem. 5. C. de condict. ob turp. causam. & l. cum profitearis. 4. C. de revoc. donat.* dicendo itaq; , quòd exegit Pisanus iuramentum nomine suo, iam aperit & detegit perfidiam suam, & periurium, cum iuramento se obstrinxerit, de conservando honore & commodo Apostolicę sedis. *c. ego N. sup. de iure iurand.* Tertiò, quòd habetur cum mala conscientia, est peccatum. *Dd. in c. fin. h. t.* Porro, peccatum non remittitur, nisi ablatum restituatur. *c. peccatum. inf. de reg. iur. in 6.* ergo non posset Pisanus retinere usurpationem iuris vasallagij in iudicatu Calaritanum, quòd contra iuramentum suum occupavit. Quartò, duo requiruntur substantialia & de necessitate ad præscriptionem quadragenariam, probatio videlicet tituli, & bonę fidei, *ut hic. & in cap. fin. tit. nostr. & c. 1. inf. de prescript. in 6.* Sed hic neque apparet de titulo, neque de bona fide : ergo non currit præscriptio. Quintò & ultimò, ita argumentatur Pontifex : contra Romanam Ecclesiam currit sola centenaria præscriptio. *Auth. quas actiones. in fin. C. de SS. Eccles. & cap. de quarta. in fin. sup. h. t.* ergo non sufficit docere de quieta quasi possessione quadraginta annorum, sed necessariò teneretur probare quasi possessionem huius iuris Vasallagij continuatam per centum annos. Tota decretalis in duas partes principaliter dividi potest. In priore ponit Pontifex præcepti vel rescripti sui rationem, quare videlicet mandaverit Archiepiscopo Pisano relaxationem iuramenti fidelitatis adversus Marchionem Massę, tanquam iudicem Calaritanum, eò, quòd dignitas illius iudicatus, tanquam pars Sardinie, eodem modo, prout tota Sardinia, pertinet immediatè ad proprietatem Ecclesię Romanę. In secunda parte huius epistolę, respondet obiectionibus ab Archiepiscopo pro foundatione suę intentionis adductis, ut ibi est videre. Rationes dubitandi & decidendi patent in litera. Nunc ad notabilia descendamus.

Primum itaque observetur, rectè argui de toto ad partem, ita videlicet, ut ad quem totum pertinere dignoscitur, ad eundem etiam omnis pars, quę sub toto continetur, pertinere dicatur, ibi : iudicatus Calaritanus, sicut & tota Sardinia, pertinet ad ius & proprietatem sancti Petri. Cuius enim est

caput

- caput, eius sunt & membra. *§. si quis igitur, auth. quib. mod. natural. eff. sui. & c. cum non liceat. sup. eod.* Ex quo inferunt Canonistæ, quod domini temporales fundant intentionem suam de iure communi, quoad res in liminibus territorij sui sitas, ut videlicet dicantur domini illarum terrarum. *Antonius de Butr. hic nu. 9.* quod verum est, ratione iurisdictionis, item, protectionis, quod videlicet ab ijs tanquam superioribus omnia inferiora recognoscuntur & reguntur, atq; ab iniuria defenduntur, non autem sunt domini rerum particularium, sed pertinet earum dominium & proprietas ad singulos, ut privatos. *l. fin. & ibi Bart. ac alij. C. si contra ius vel utilit. public. argumento, quod de Imperatore dicitur, ipsum esse dominum totius mundi. l. deprecatio. 9. ff. ad l. Rhod. de iact. & l. bene à Zenone. 3. C. de quadr. præscript.* Secundò notandum est, quod feudum Vasalli pertineat ad proprietatem & directum dominium superioris, adeoq; feudatarius non est, nisi utilis dominus, prout patet in litera, ubi dicitur, dignitatem iudicatus Calaritani pertinere ad proprietatem Romanæ Ecclesiæ, feudum siquidem aliud nihil est, nisi beneficium, & gratuita quædam possessio, qua mediante, rei immobilis ususfructus transit in accipientem, proprietate rei remanente penes dominum. *cap. 1. §. huius autem generis. in quib. caus. feud. amitt. lib. 2. intelligendo ibi vocabulum ususfructus de utili dominio Vasalli. secundum Panormit. hic nu. 3.* cum ei etiam rei vindicatio prodita sit. *argumento. l. 1. §. qui in perpetuum. ibi: placuit eis competere in rem actionem. ff. si ager vectigal. vel emphyt. pet.* quæ tamen in rem actio, non competit nisi domino. *l. in rem actio. 23. de rei vind.* ergo feudatarius non est tantum ususfructuarius, sed utilis dominus.

- Tertiò, notandum est ex textu nostro, quod confessio Prælati noccat Ecclesiæ, ut hic, ubi Pisanus Archiepiscopus fatebatur, per se & antecessores fuisse exactum iuramentum fidelitatis à iudicibus Calaritanis nomine Romanæ Ecclesiæ. Hanc acceperat pars, & sic ob eam Pisana Ecclesia condemnatur ad relaxationem iuramenti in personam Marchionis Massæ, quod verum est in casu, ubi concurrit præsumptio iuris adversus confitentem, sicut in proposito præsumebat lex, eius esse partem, puta, iudicatum Calaritanum, cuius esset totum, videlicet ipsa Sardinia, alias regulariter confessio Prælati non nocet Ecclesiæ. Hanc limitationem tradit & commendat Panormitanus *hic nu. 4. de quo latius in cap. cum ad sedem. inf. de re iud.* Quartò notandum, possessorem alicuius rei cum demum dici, qui sibi vel suo nomine rem possidet, secus, si alieno. *ut hic. vers. & is etiam dicatur possidere.* tunc enim alium possessorem suo ministerio facit. *l. quod meo. 18. ff. de acquir. possess.* Quintò observandum, quod obtentum aut acquisitum etiam præscriptione ius, contra iuramentum vel contra conscientiam, venit restituendum ei, ad quem ex legis dispositione vel aliter pertinet. *Ita Host. hic & post eum Panormitan. nu. 7.* idq; idè, quod tenere aliena scienter est peccatum. *h. c. f. in princ.* quod non remittitur, nisi ablatum restituatur. *c. peccatum. inf. de reg. iur. in 6.* Ultimò colligitur ex textu, quod in præscriptione rerum vel iurium etiam quadragenaria duo substantialia requirantur, quæ de necessitate intervenire debent, ad hoc videlicet, ut valeat usucapio, puta, bona fides & titulus. *h. c. circa fin.*

- Et quia in proposito tractandum venit primùm, an de necessitate in omni præscriptione requiratur bona fides, item, an veniat probanda, an verò

præsumatur à iure? & huius quæstionis intellectus clarior haberi non potest, nisi quando cognoscitur eius oppositum, puta, mala fides cum contraria inter se ad invicem posita magis elucescant, secundum Aristotelem lib. 2. de celo & mundo. eaque optima dicatur & explicatio & probatio, quæ fit per suum contrarium. per gloss. in c. sciendum. §. q. 7. afferunt enim contraria magnum lumen & perspicuitatem rei, de qua differendum venit. teste Everhardo in suis top. loco à contrarijs. num. 15. Quo argumento etiam utitur Imperator in l. unica. C. de caduc. toll. inquit, quòd nemo clarius perspiciat belli mala, nisi, qui ea cum pacis commodis confert; ideò pro maiori evidentia dicendorum in hac materia subiungemus. c. fin. h. t. quod tractat præscriptionem cum mala fide, eoque explicato, transitum faciemus ad alterum requisitum præscriptionum, de quo hîc, videlicet an & quando in usucapionibus requiratur titulus?

AD C. QVONIAM, QVOD est circa fin. h. t.

1. Summa.	sonalium, an requiratur bona fides, & sequentibus, & numer.
2. Scissio.	17. 21. 23. 27.
3. Ratio dubitandi, præscriptio 30. annorum etiam cum mala fide procedit, & quem effectum habeat.	14. Facilius permittitur retentio quàm acquisitio rei, vel iuris alieni.
4. Ius Canonicum quando in foro civili obtineat.	18. Pontifex non habet iurisdictionem in territorijs Imperij.
5. Præscriptio cum mala fide quomodo definienda.	19. Verbum Videtur quomodo in legibus accipiat.
6. Regula declaratio: Omnes scire debent, quod suum non est, ad alios pertinere.	20. Particula Vix quomodo accipitur.
7. Quis dicatur habere scientiam rei alienæ.	21. Heredes succedunt in ius defuncti.
8. Male fidei possessor quis dicatur, & nu. 5. 6. 7. 30.	22. Heres ex sua persona præscribere potest.
9. Qui contra ius mercatur, in mala fide constituitur.	24. Nemo videtur iactare suum.
10. Iuris ignorantia non excusat.	25. Animus cuiusq. probatur per actus exteriores incurrentes in oculos.
11. Bona fidei possessor quis.	26. Credulitas etiam iniusta quem à dolo excusat.
12. Possessor male fidei nullo unquam tempore præscribit, quod exaudit in realibus actionibus, & vide n. 15. ubi disputatur, & nu. 16.	28. Præscriptio tricennaria non pugnat cum iure natura, nec repugnat publicæ utilitati.
13. In præscriptionibus actionum per-	29. Pontifex non potest tollere leges imperij.
	32. Ecclesia

32. *Ecclesia Romana gaudet 100. annorum præscriptione, & quare.*
33. *An iure Saxonico tricennaria præscriptio cum mala fide procedat, & num. 39.*
34. *Pacta de revendendo an præscribi possit.*
35. *Quis probet bonam, vel malam fidem.*
36. *Duo requiruntur in præscriptione, bona fides, & iustus titulus, & quomodo.*
37. *Bona fides nunquam præsumitur nisi alligetur, & quomodo.*
38. *Bona fides magis præsumitur in præscriptione longissimi, quam longi temporis.*

VMMATVR BREVITER, QVOD

præscriptio cum mala fide non procedit, neque in foro Canonico, neque in civili, siue ea ab initio ingressus, siue circa medium, siue circa finem præscriptionis adhuc incompletæ interveniat. Casus figuratio non est necessaria, quia patet ex litera.

Constat hæc decretalis ex tribus partibus, in quarum prima traditur, quod habetur in summano, & durat usque ad versiculum, cum generaliter, ubi incipit secunda, in qua continetur ratio decisionis ad evitandum videlicet peccatum, & durat usque ad versum. unde oportet, ubi incipit tertia, quæ est amplificatio superius formatæ regulæ, quod videlicet præscribens adeo debet esse munitus bona fide, ut in nulla parte durantis temporis super incompleta præscriptione rei habeat scientiam rei alienæ. Ratio dubitandi duplex esse poterat. Primum enim obviat huic decretali textus in *l. si quis ematorem. §. in prin. §. i. c. de præscript. 30. annorum. canonizatus in c. placu. 2. §. præscriptionem. versum. quod si cum mala fide. 16. q. 3.* ubi habetur, quod præscriptio 30. annorum, etiam cum mala fide procedens, quantumvis non attribuit præscribenti dominium: tamen prodit exceptionem possessori, qua mediante, potest se tueri adversus quemlibet petentem. Verum respondetur, quod prædictæ leges, quoad punctum malæ fidei, corrigantur per hanc decretalem, tanquam legem posteriorem. *l. sed & posteriores. 28. ff. de l. ita solvit etiam Balbus de præscript. 2. part. 3. part. principalis. q. 6. n. 9.* Sed huic solutioni & communi opinioni Dd. adhuc videtur obstare, quod quando reperiuntur jus civile & canonicum discrepare, tunc lex canonica in terris Ecclesiæ, civilis autem in foro Imperii servanda est, per ea, quæ tradit Panormitanus in *c. 1. n. 5. de nov. oper. nunc.* Porro nec illud repugnat, quia prædicta doctrina procedit in causis civilibus & pecuniariis, secus in concernentibus peccatum & periculum animarum, quo casu lege civili, tanquam nutritiva peccati, posthabita, servatur jus Canonicum etiam in foro civili. per text. nostr. hic. & ita respondet etiam Butriensis. *n. 3. & 8.* & tradit hanc distinctionem Panormitan. in *d. c. 1. n. 8. de nov. oper. nunc.* siquidem in respicientibus fidem & animam, leges non dedignantur imitari sacros Canones. *§. si verò ecclesiasticum. auct. ut cler. ap. prop. episc.* Nunc ad locum principalem & ordinariam sedem bonæ fidei in duabus his epistolis accedo, cumque ad evidentiorum intelligentiam cuiusque rei, de qua vertitur controversia, disputatio à definitione proficisci debeat. teste Cicerone in *Officiis*, & est textus in *l. omnis definitio. 202. ubi Cagnolus de reg. iur.* necessario & ante omnia explicandum venit, quid in proposito vocemus malam vel bonam fidem.

De bona &
mala fide in
prescriptio.

Præscriptio itaque cum mala fide procedens, nihil aliud est, nisi apprehensio & occupatio rei, quam possessor novit esse alienam, & ad alterius ius aut dominium pertinere, ac nihilominus eam detinet, in suis manibus & possessione, per tempus à lege requisitum. Hæc definitio probatur in *l. si quis fundum. 43. in princ. ibi: si sciat alienum esse. ff. de acquir. possess. & apertius in *l. furtum. 37. §. fin. iuncta l. seq. incip. quam rem. de usucap.* ubi dicitur, quod rem etiam ex negligentia domini vacantem non possum usucapere, quia intelligo, me alienam possidere, & ideo mala fide possideo. Ac si Bartolo credimus, generaliter malæ fidei possessor dicitur primus occupator rei, quam quis sciat ad se non pertinere. *Bart. in d. l. furtum. 37. §. fund. 1. nu. 1.* cum ridiculum sit, dicere vel audire, quod quis rem alienam quasi propriam per ignorantiam occupavit, siquidem omnes scire debeant, quod suum non est, id ad alios pertinere. *l. cum quærebatur. 11. vers. ridiculum. C. unde vi.* Quod ipsum tamen cum grano salis accipiendum est, quatenus videlicet res aliena, quam occupamus, non habetur pro derelicto per eum, quem putabamus dominum, cum tamen dominus non esset. *arg. l. 1. iuncta ibi gl. ff. pro derelict.* eius enim occupatio & ingressus est Canonicus & licitus, secundum *Ang. in l. 1. num. 63. C. de iud.* adeoq; in eo procedit usucapio per tempus à lege requisitum, cum titulus pro derelicto constituat occupatorem in præsumta bona fide. Appellamus & malæ fidei possessorem, qui ab initio suæ possessionis ignorabat, rem ab alio acceptam ad alterius, quam tradentis, ius pertinere, postea verò comperit, tradentem vel autorem non fuisse dominum, sed tertium. Siquidem enim possessor à tempore huius scientiæ rem non dimiserit aut ab aliena possessione non recesserit, tunc & malæ fidei perhibetur, & iuste iniustus possessor vocabitur, *c. si virgo. 34. q. 2.**

Hanc definitionem innuit etiam textus in *c. nostr. fin. in fin.* qui vult, malæ fidei possessorem dici posse eum, qui in quacunque parte temporis ad præscriptionem requisiti habeat scientiam rei alienæ, unde & scientiam rei alienæ habere dicitur, qui emit rem, spreta denunciatione domini, ne accederet ad emtionem. *l. si fundum. 17. C. de rei vindic.* Qui enim contra monitione & contradictione domini procedit ad emtionem non, intelligitur dolo carere, sed fraudis particeps esse creditur. *l. ait Prætor. 10. §. si quis particeps. 3. ibi: non caret fraude, qui testatò conventus perseverat. ff. que in fraud. cred. l. virilis. 8. §. si adierit. 2. de leg. præst.* dummodo ista denunciatio vel interpellatio ante celebratum contractum intervenerit, secus, si post. tunc enim usucapionem iam ceptam non interruptit. *l. alienam. 13. pro emt.* Dicitur & malæ fidei possessor, qui quoquo modo extra iudicium falsus est scientiam rei alienæ. secundum Papiensem in forma responsionis rei conventi. *verb. except. præscript. nu. 17.* Vocamus & malæ fidei possessorem eum, qui contra interdicta legum quid mereatur. *c. qui contra iura mercatur. inf. de reg. iur. in 6. & l. quemadmodum. 7. vers. fin. C. de agr. & cens. lib. 11.* sive dolo induxerit venditorem ad vendendum. *l. dolus. 10. & l. si dolo. 5. C. de rescind. vendit.* sive emerit ab eo, quem sciebat, vel ratione ætatis, vel deficientis intellectus, aut insufficientis mandati, potestatem distrahendi non habere, prout est pupillus, qui sine tutoris autoritate nullum actum validum celebrare potest. *l. pupillus. 5. & l. obligat. 29. de auct. & consen. tut.* item, falsus tutor, quem emtor scit tutorem non esse, non etiam, si deceptus vendentem tutorem esse credidit, quia comuni opinione pro tutore habebatur. *l. quacumq. 13. §. qui à pupillo.*

pupillo, 2. de Pubi. in rem act. & l. qui à quolibet 27. de contrah. emt. aut contrahit cum pupillo, vel alio, non observata solennitate legis, puta, quia in alienatione prædii minoris non intervenit causæ cognitio, item, decretum Prætoris. d. l. quæcumq. 13. §. qui à pupillo, 2. ibi: probare debet, se tutore ac lege non prohibente emisit. ac facit l. eum qui 3. C. de auth. præst. & l. 1. pro emt. idemque est, si emi à Prælato bona Ecclesiæ, non observata solennitate à jure ad hoc requisita. auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. Ecclesiis. & §. nos igitur. auth. de non alien. aut perm. reb. Eccl. coll. 2. & fac. c. non liceat. & c. fin. inf. de reb. Eccl. non al. adeo, ut audiendus non sit, qui se juris ignorantia in prædictis casibus circumventum allegat. Dyn. in d. c. qui contra iura. de reg. iur. in 6. cum leges regulariter ab omnibus sciri debeant, & sciri præsumantur. l. leges sacratiss. 9. C. de legibus. & l. cum ignorantia iuris. 3. C. de iur. & fact. ignor. unde admittendus non est, qui rem à pupillo emit, & iuris allegat errorem, quasi videlicet existimavit, pupillum ita habere potestatem alienandi res suas, prout quilibet alius adultus. Talis enim error causatur malam fidem, & usucapionem impedit. l. si fur. 32. §. 1. ibi, in iure erranti non procedit usucapio. & l. nunquam in usucapionibus 31. iuris error possessori prodest. ff. de usucap. Sic qui à Procuratore alterius rem emit, non viro eius mandato, in mala fide constitutus dicitur, nisi iusto errore ductus fuerit, puta, quia communi hominum opinione generaliter habebatur pro Procuratore domini. Bart. in l. cum vir. 42. circa fin. de usucap. Quæ omnia memoria diligenter commendabit, ut sciatis articulare, quando intenditis probare malam fidem præscribentis. Ferrar. in form. res. rei conventi. verb. except. præscriptionis. num. 17.

11 Cognito nunc, quis dicatur malæ fidei possessor, non est difficile, definire vel constituere, quem vocemus bonæ fidei possessorem, cum per intelligentiam unius contrariorum facile percipiatur alterius intellectus. l. 1. circa princ. de his, qui sunt sui vel alien. iur. l. qui accusare. 8. de accusationib. l. 1. de test. Bonæ fidei itaque emtorem vel possessorem appellamus eum, qui possidet rem alienam, quam probabiliter putabat suam vel auctoris sui esse, aut saltem, eum jus vendendi vel trahendi habuisse. Ita definit Modestinus in l. bonæ fidei. 109. de verborum signific. Ponitur autem in hac definitione vocabulum auctoris, quod est generalius, ne fortè putetur, per solam traditionem de manu in manum, ex titulis pro emtore, pro donato, pro soluto, pro legato, pro dote & similibus, quando accipiens credit, rem tradentis esse, cum tamen non esset, causati bonam fidem possessoris, cum & habens rem alienam ex titulo pro derelicto absque traditione domini, & heres per viam successionis alterius rem in bonis hereditatis repertam, quam putabat hereditatis esse, licet non esset, bonæ fidei possessor dicatur, adeoque usucapere valeat. l. 1. & per tot. tit. ff. pro derelicto. & facit l. pteriq. 3. pro heredib. cum heres habeat probabilem ignorantiam eius, quod gestum est per defunctum. l. qui in alterius. 42. de reg. iur. Bartolus definit bonæ fidei possessorem eum, qui domini cogitatione possidet. Bart. in l. furtum. 37. §. fundi. 1. in princ. de usucap. per l. apud antiquos. 21. §. cum igitur. in verb. domini cogitatione possidet. C. de furt. Et hæc quoque definitio concordat cum prima, si rectè intelligatur, Domini siquidem cogitatione possidere dicitur, qui vel se, vel saltem autorem suum credebat esse dominum rei præscriptibilis, item, qui probabiliter existimabat, sibi licuisse lege per-

mittente occupare rem, quam possidet, & præscribit. *argumento l. 1. pro de relict.* aut saltem putat, autorem suum jus distrahendi vel transferendi in accipientem habuisse. *Balb. de præscript. in 2. part. 3. part. princ. quest. 1. num. 2.*

His ita præmissis, accipite de possessore malæ fidei hanc conclusionem, 12
quod possessor malæ fidei nullo unquam tempore præscribat. *h. c. fin. & c. si diligenti. h. t. & c. possessor malæ fidei. de reg. iur. in 6.* Quod ampliatur procedere non tantum in foro Canonico, sed etiam civili, ac sic, non minus in terris Imperii, quam in terris Ecclesiæ. *per d. c. fin. ibi: nulla valeat absq. bona fide præscriptio, neq. Canonica, neq. civilis.* Et hæc quidem conclusio, quod videlicet possessor malæ fidei nullo tempore præscribat, de præscriptionibus adversus actiones reales, hoc est, eas, quæ caulantur ex possessione præscribentis, indubitata, & secundum omnes plana atque expedita est. si credimus *Ant. de Buttr. in d. c. fin. num. 8. per text. nostr. & d. c. cum possessor.* licet cum hac theorica non parum, sed ex diametro quasi pugnent inevitabiles textus & jura, qua de re paulò post agemus latius.

Verum istud non est absque dubio, an de necessitate requiratur etiam 13
bona fides in præscriptionibus actionum personalium, in quibus non exigitur aliqua possessio, ex parte præscribentis id, quod sibi quoquo modo debebatur? In hoc puncto diversæ sunt opiniones. Volunt enim aliqui, quod in hac præscriptione non desideraretur pro substantia bona fides in præscribente, id quod tenet *Innoc. in c. quia pleriq. num. 3. inf. de immun. Eccl. & in c. cura. de iure patr. & multis aliis in locis.* cum hic non attendatur possessio præscribentis, sed currat usucapio tantum in odium & poenam desidum, ac juris sui contemtorum. *l. ut perfectius. 2. verb. sit inter desides & vigilantes differentia. C. de annal. except. & c. placuit. 2. §. præscriptionum. vers. ha præscriptio res. iuncto versio. odit autem & punit circa rem suam negligentes & desides. 16. q. 3.* Ratio est, puta, quia tanto tempore infra triginta annos non petens id, quod sibi quoquo modo debebatur, cum petere posset, intelligitur jus suum, quod habuit, item actionem personalem, qua fuerat munitus, à se quasi ipsemet abdicasse. *l. alienationis. 28. ibi: vix est, ut non dicatur ipsemet alienare, qui patitur usucapi. ff. de verb. sign.* Sic itaque præscribens, qui habet rem cum consensu domini saltem tacito, & à lege præsumto, propter non factam conditionem, *argumento l. qui patitur. 18. ff. mandati.* salvam habet conscientiam, neque dicitur per hoc injuriam inferre domino. *c. scienti. inf. de reg. iur. & l. 1. §. usq. adeo. ff. de iniur.* Quia itaque reclamare poterat, & non contradixit, cum posset, habetur pro consentiente, non aliter atque is, qui non appellat à sententia, *c. quod ad consultationem. inf. de re iudic. & l. hi qui 7. C. de appell.*

Et quod in præscriptionibus actionum personalium non sit bona fides necessaria, & sic quod eo in casu non dicantur correctæ leges civiles, tenet conclusivè Bartolus *in l. sequitur. 4. §. si viam. 27. n. 2. & 3. de usucap.* Vnde si ego sim debitor tuus in mille, & tu creditor cesses à me petere tuum creditum per triginta annos, acquiritur mihi exceptio præscriptionis secundum ipsum, quantumvis fuerim in mala fide, sciens videlicet, me esse tuum, tanquam creditoris debitorem. *Bart. in d. §. si viam. num. 3.* Quia, inquit, hæc

hæc præscriptio non causatur à possessione præscribentis, sed à mero odio non petentis, quod sibi debetur: neque enim possidere dicitur isto casu debitor pecuniam creditoris, cum dominium pecuniæ mutuata statim ab initio traditionis, & ipso quidem iure transierit in accipientem. *l. 2. §. mutui datio. si cert. pet.* Idemque est in multis aliis actionibus personalibus, locati videlicet, venditi, & similium. quatenus agitur ad res, quæ in pondere, numero vel mensura consistunt, & in genere suo functionem recipiunt. *d. l. 2. §. mutui.*

Istis liquidem omnibus casibus reus nihil alienum, sed id, quod suum est, tenere ac possidere dicitur. *Bart. d. §. si viam. n. 3.* sic non dicitur in proposito possidere debitor aliquam actionem, quia hæc est penes creditorem, & contra debitorem prodita. prout notabiliter tradit *Panormitanus in hoc c. finali. num. 8. per l. omnes. 4. & l. sicut. 3. cum similibus. C. de præscript. 30. annorum.* Vnde, ut maximè dicatur, *d. c. finale. & c. si diligenti. cum c. possessor. de reg. iur. in 6.* esse correctoria, & venire ad derogationem juris civilis, quod permittit præscriptiones etiam cum mala fide. secundum ea, quæ habentur in *l. si quis emtionis. 8. in princ. & §. 1. de præscript. 30.* Tamen corrigunt tantum in præscriptione actionum realium, quæ causantur ex possessione prohibentium. *c. possessor. & aliis modò allegatis.* quia in realibus requiritur factum & animus præscribentis, hoc est, possessio, ideo illa nequit procedere absque bona fide. *Bartol. in l. hæc autem iura. 6. num. 1. de servit. verb. præd.* nihil autem intelligitur lex Canonica antiquare seu corrigere in præscriptione actionum personalium, in quibus nullum requiritur factum præscribentis, sed currunt tantum odio defidum. *d. l. ut perfectius. 2. & notat idem Bartolus in d. §. si viam. 27. num. 3.* ubi subiicit, illa esse tenenda menti. ac idem *Bart. in d. l. hæc autem iura. num. 2. & l. sicut. 3. in fin. C. de præscript. 30.* Pro quo & illud facit, quod creditor non petens debitum, per tempus à lege requisitum, intelligitur illud habere pro derelicto, cumque res pro derelicto habita, per quemcunque occupari & invadi possit. *l. 1. & per tot. ff. pro derelict. ut quæ in nullius bonis est. §. fera. & l. quod enim nullius. 3. de acquir. dom.* multo magis potest debitor pecuniam debitam, quam alius, tanto tempore non petendo, jactat, retinere, ex quo fundamentum acquisitionis stat in sola defidia & negligentia non petentis, non autem in facto vel animo præscribentis. *Baldus in l. 1. num. 13. C. de serv. & aqueduct. & aliàs dicitur, quod facilius permittatur retentio, quam acquisitio rei vel juris alieni. argumento eorum, quæ tradit Bartolus in l. si non sortem. 26. §. si centum. 4. ff. de condict. indeb. ac tradit Alex. in l. Colonius. 12. de vi & vi armata. & latè Baldus in l. finali. C. commodati:* atqui debitori in proposito nihil aliud accedit, nisi quod creditor perdit, aut potius profundit sua quadam lupina negligentia. *Bartolus in d. §. si viam. 27. num. 3. Butr. in c. fin. num. 8. & ibi Panormit. 8.*

Quod maximè verum est in herede, vel alio successore singulari, qui probabiliter istud debitum ignoravit. argumento *l. fin. pro suo. & l. quamvis. 8. ad Vellet. S. C.* cum conscientia & mala fides defuncti, item debitoris, non debeant nocere eius heredibus, vel successori singulari. *l. qui in alterius. 42. de reg. iur.* item, in eo debitore, qui non tenebatur ipse creditori offerre debitum. *Socin. conf. 23. nu. 3. vel. 2.* puta, quando vel non appositus est instrumento

certus locus, in quo solutio fieri debeat, ita, ut probabiliter dubitet debitor, ubi velit creditor recipere suum debitum. *argumento l. 1. §. seqq. ff. de eo, quod certo loco.* vel non est adiectus dies solutionis, quo casu, iterum per debitorem mora nulla committitur ante interpellationem. *l. si ex legati 23. ibi: si interpellatus non dedisti. cum l. seq. de verb. oblig. & l. mora. 32. de usur.* secus, si fortè reus ex pacto fuerit obligatus ad offerendam creditori pecuniam, certa die, & certo loco, puta in domo eius, cui debetur, (prout plerunque contingit, istam clausulam addi in instrumento, quòd debitor & certa die, & certo loco, hoc est, in ædibus creditoris debitum exolvat, suo videlicet periculo & expensis, prout notat Roland. in *act. pro mut.*) tunc enim, quia reus non fecit, quod facere debuit, morosus & in culpa fuit, adeoque in proposito, præscriptio, tanquam cœpta & cursata cum mala fide, non procedit. *Ita Panormit. in c. quod Clericis. n. 43. sup. de for. comp. & Socin. d. consil. 203. nu. 3.* Quibus fundamentis accedit & illud, quòd hodiè omnes actiones, maximè personales, ultrà triginta annorum spacium minimè producuntur, sed expirant in se absque alio facto præscribentis, ita, ut non habeant ulterius vivendi vel facultatem vel spiritum. *l. sicut 3. C. de præscript. 30. annorum.* cum omne jus, siue privatum, siue publicum, in quacunque causa vel persona tot annorum jùgi silentio extinguatur. *l. omnes, 2. C. de tit. l. 1. C. de annal. except. & l. 2. C. de constit. pec.*

Et hæc quidem fundamenta militant pro distinctione Bartoli. in *l. sequitur. 4. §. si viam, 27. de usucap.* Sed forsan ex his ipsius & aliis non est os in cœlum ponere, si teneamus, jus Canonicum non corrigere circa præscriptionem tricennariam cum mala fide leges civiles, in foro imperii, neque in usucapione actionum personalium, neque etiam realium. Et hæc est tertia opinio Ferrar. in *forma respons. rei conv. in verb. exceptionem præscript. n. 28.* Si enim aliter dicatur, frustrà est inventus totus titulus C. de præscript. 30. annorum, & Auth. malæ fidei in 2. memb. C. de præscript. long. temp. cum sufficiat præscriptio decennalis inter præsentem, & vicennalis inter absentes ei videlicet, qui bona fide rem vel aliud jus adversarii tenet. *l. 1. l. diuturno. & l. fin. C. de præscript. long. temp.* item, si mala fides vitiat præscriptionem, omnes actiones temporales fient perpetuæ propter defectum bonæ fidei, quod absurdum est dicere, prout argumentatur Ant. de Butrio. *hic. num. 5.* pro quo etiam movet L. alienationis verbum 28. de verb. signifi. ubi dicitur generaliter, eum, qui patitur adversus se præscribi, haberi pro eo, qui ipsemet rem vel jus suum alienarit, cum præsentia & taciturnitas eius, qui interest contractui sibi præjudiciali, ac contradicendo poterat impedire, neque contradicit, censetur ad instar expressi consensus. *c. qui tacet consentire videtur. & ibi Dyn. inf. de reg. iur. in 6. l. 4. §. fin. ff. de fideiuss. iur. l. fideiussor. 26. §. pater. 1. de pign. & l. sapè. 63. de re iudic.* Sic videmus in præscriptione decennii, currentis adversus condemnatum, qui à sententia contra se lata interim non appellat. *iuxta auth. hodiè. C. de temp. appell.* quòd per interpretationem juris habetur ille tacens pro eo, ac si manifestè illam sententiam emologasset. *c. quod ad consultationem. ibi: qui ad provocationis subsidium. inf. de reg. iur. & l. hi qui 7. C. de appell.* Adminiculatur & illud, quòd mala est illatio: Reus habet scientiam rei alienæ: ergò nullo tempore præscribit, cum etiam is usucapiat, qui rem, quam scit alienam, possidet, dummodo eius possessio vel ingressus sit canonicus, & permittente lege fiat. *Angel. in l. 1. num. 62. C. de iud.* prout fit in usucapione

capione pro derelicto, ubi, sicut res pro derelicto habita à domino, domini esse desinit, & occupantis fit. *l. 1. ff. pro derelicto.* ita si creditor habebit pro derelicto, aut putatur esse derelinquentis, qui tamen domipus non erat, usus capitur. *d. l. 1. & ibi gloss. & Paul. de Castr.* Talis namque occupator dicitur bonæ fidei, licet habeat scientiam rei alienæ, item, quod sua non erat, cum titulus pro derelicto tribuat occupanti Canonicum ingressum, & qui, lege permittente, quid facit, non peccet. *l. Gracchus, 4. C. de adult. & l. iniuriarum, 13. §. 1. ff. de iniur.* Et faciunt pro hac sententia certè textus innumeri non solum iuris civilis, sed etiam canonici, ubi permittuntur præscriptiones etiam longè minoris temporis, quantumvis procedant cum scientia rei alienæ, & sic cum mala fide, prout videre est in *Clem. 1. de in integr. restit. c. quoniam. §. in alijs. ext. ut lit. non contest. c. de quarta. sup. eod. cum alijs max. allegandis, quibus nihil intelligitur derogatum per hoc cap. final. si credimus Canonistis, hic.*

Ex quibus infertur, si communis vera est, quod leges Canonice in hoc corrigunt ius civile, quod præscriptio tricennaria curret cum mala fide, quare eadem leges Canonice admittunt præscriptionem quadricenij, contra Ecclesiam quoquo modo lesam, quantumvis, qui eum ipsa contraxit, non careat mala fide? *Clement. 1. de in integr. restit.* item ius Canonicum constituit verum possessorem rei alienæ eum, qui missus in possessionem bonorum rei detinet ea per annum, & sic usucapiendi conditionem ex eo tempore tribuit misso, cum tamen semper fidem malam, hoc est, scientiam rei alienæ habeat. *c. quoniam. §. in alijs. ext. ut lit. non contest.* Sic dubium non est, quod ius exigendi pædagia, gabellas, vectigalia, & similia regalia pertineant ad solum Imperatorem vel Papam, *c. 1. quæ sint regalia. in usib. feud.* quo tamen non obstante admittit lex canonica etiam super his reservatis præscriptionem saltem immemoriam, quantumvis sciverit aut saltem scire debuerit præterbens, eorum iurium dominium ad Imperatorem pertinere. *c. super quibus dñ. §. præterea. inf. de verb. sig. & c. vers. nisi tanti temporis. inf. de præscr. in 6.*

Ita videmus, quantumvis legitima electio conferat electo ius Prælatuæ, *c. 1. & per tot. sup. de elect.* tamen si is non accommodet suum consensum præcisè infra mensem, item, nisi intra tempus semestris petat confirmationem, etiam si postea consentiat: tamen excluditur præscriptione temporis, cum tamen hæc privatio fiat contra bonam fidem, & sciverint, tam privantes, quam secunda vice electi, huic ius alienum tributum fuisse. *c. quamvis. de elect. in 6.* Sic Episcopus tenens Ecclesiam alienam, quam ipse convertit ad fidem per triennium, adeo præscribit ius Episcopale in dicta Ecclesia, quam scit alienam, ut postea ab eo Episcopo, redeunte etiam ad gremium Ecclesiæ, vindicari nequeat. *c. 1. de præscript. in 6.* Sic etiam ad Episcopum regulariter pertinet ius conferendi Præbendas vacantes, tamen si infra 6. menses non ordinet aliquem Clericum, adeo præscribitur adversus Episcopum, ut ab eo tempore potestas conferendi spectet ad solum Capitulum, excluso Episcopo. *c. 2. inf. de concess. præbend.*

Et non eundo per mendicata suffragia, quod videlicet præscriptio saltem longissima, hoc est, quadragenaria cum mala fide, etiam de iure Canonico procedit, habentur textus clari & inevitabiles, ac quibus responderi non potest

non potest in *c. de quarta. c. ad aures. c. indicante. & c. auditis. h. t. c. de quarta. & c. ad aures*, loquuntur de Præfato superiore, qui vel sciebat, vel scire debebat, quartam decimarum, item, partem oblationum funeralium pertinere ad Episcopum loci, cum hoc legibus canonicis ita sit expresse sancitum, *c. conquirente. sup. de offic. ord.* ubi clare habetur, quod inter alia sit unum de juribus episcopalibus, percipere quartam decimationum, item quartam mortuorum, secundum consuetudinem loci, & tamen in dictis capitulis approbatur præscriptio quadraginta annorum, quæ non potuit procedere sine mala fide, cum leges nemini ignorare liceat, *l. leges. 3. C. de legibus*. Et superius in descriptione malæ fidei possessoris dictum est, allegationem ignorantie vel erroris juris præscripti non patrocinari, *l. cum quis in ignorans. 18. C. de iur. & fact. ignor. & fac. c. qui contra iura. inf. de reg. iur. in 6. concordat. l. si fur 32. & l. nunquam. 31. de usucap.* unde & iura canonica proximè allegata, quia habentur pro incorrectis secundum omnes Canonistas, dicunt verè, & ita confirmant jus civile in materia præscriptionum longissimi temporis cum mala fide, aut sunt delenda de libro viventium, vel de Capitularibus. Ita argumentatur Ioh. And. quem refert Angel. in *l. 1. num. 61. C. de iud.*

Quibus consequens est, ut propter malam fidem præscribentis, in qua se fundant, *c. fin. & c. si diligenti. h. t.* non mereantur istam extensionem, quasi per hæc corrigantur omnes leges civiles, approbantes præscriptionem tricenariam cum mala fide, sive loquamur de præscriptione odiosa, quæ ex negligentia non petentis currit, prout fit in actionibus personalibus, de quo Bartolus in *d. l. sequitur. 4. §. si viam. 27. de usucap. & Soc. consil. 203. incip. capiundo primam consultat. num. 3. & per tot. cum aliis Dd. superius relatis*, sive etiam in præscriptione favorabili actionum videlicet realium, quæ causantur ex possessione vel quasi ipsius præscribentis, Et hanc sententiam, quod lex isto casu planè non sit extendenda ad terras imperii, tenet ac sequitur Ferrar: & addit, eam tanquam veritatem communiter praticari. Ferrar. in *form. respons. conventi rei. verb. præscript. num. 28.* & testatur glossa nostra, *verb. canonica. h. c. fin.* ubi decidit, licet intentio canonis illa fuerit, propter periculum animarum corrigere etiam leges civiles, permitrentes præscriptionem cum mala fide, tamen istud non observatur in iudicio seculari. Caterum, his omnibus non obstantibus, contraria opinio receptior est, quod videlicet præscriptio cum mala fide non procedat, neque in terris Ecclesiæ, neque in foro Imperii, sive illa præscriptio cauletur ex possessione præscribentis, sive ex negligentia & odio non petentis adversus quem præscribitur. ita Anton. de Butr. *hic. num. 8.* & tradit Felinus, quantumvis utraque opinio sit benè sustentabilis, hæc tamen contraria communior est. Felin. in *hoc c. fin. n. 1. versic. & quanquam.* & sequitur Petr. de Anchoran. in *cons. 5. incip. pro parte. & consil. 139. incip. visa prædicta. n. 3.* ubi addit, quod distinctio Bartoli. in *l. sequitur. 4. §. si viam. 27. de usucap.* communiter reprobetur; & idem ab omnibus communiter teneri, testis est Martinus Landensis. in *c. si quis per triginta. n. 3. in fin. si de feud. def. fuer. controu.* Et hanc opinionem commendat Balbus, non tantum tanquam veram, sed jubet eam teneri in iudicando & consulendo, etiam in terris imperii, propter generalitatem regulæ. in *d. c. fin. h. t. de præscript. Balb. eod. tit. præscript. 3. part. 4. part. princip. q. 3. num. 4.* & eam magis communem esse, quam sit Bartoli in allegata *l. sequi*

Sequitur. 4. §. si viam. 27. testis est, allegando quàm plures autoritates, *Ant. Gabr. in communibus regulis. tit. de præscript. conclus. 3. nu. 2. in fin. & nu. 3.* Vnde etiam Angelus concludit, *quòd l. si quis emtionis. & l. cum notissimi. de præscript. 30. annorum.* quatenus ibidem approbatur præscriptio tricennalis, vel quadragenaria, per iura Canonica sunt correctæ etiam in foro imperij, & tam in personalibus, quàm realibus actionibus circa eas videlicet personas, quæ sciunt se esse alijs obligatas, & nihilominus ad hoc iniquum præsidium usucapionis confugiunt. *Ang. in l. 1. nu. 65. C. de iud.* Pro qua communi sententiâ videtur etiam potissimum militare textus. *in §. habeat. anth. ut Eccles. Roman. sol. cent. an poss. gaud. coll. 2.* ubi assignat Imperator rationem, quare brevioris temporis curriculo, quàm centum annorum: contra Ecclesiam Romanam non præscribatur, ne, inquit, iniquis hominibus impium remaneat auxilium, & tutus peccandi locus etiam scientibus relinquatur, sed ille servetur innocens, qui revera innoxius (hoc est, qui habet bonam fidem) neque improba temporis allegatione se tueatur, tempus pro puritate prætendens.

Quæ ratio, cum ita militet adversus privatos, quemadmodum contra Ecclesiam, item in actionibus personalibus non minus, quàm in realibus, meritò ijs, qui habent scientiam rei alienæ, hoc est, qui sciunt, se detinere res, quæ sunt alterius, item, sciunt se alijs obligatos esse, deneganda est præscriptio, tam in foro Imperij, quàm in terris Ecclesiæ. Secundo pro hac sententiâ facit, ut superius ab initio huius decretalis tactum est, quòd in concernentibus periculum animarum, vel ubi versatur peccatum, discordantibus iure civili & Canonico, standum est legi Canonice, ad hoc videlicet, ut evitetur peccatum. *c. 1. & ibi notat Panormitan. sup. de nov. oper. nunc.* & hanc rationem innuit *Laudensis in d. c. si quis per triginta annos. nu. 3. si de feud. def.* cum Canonice sanctiones considerent solum bonum animarum, non autem rationes, quæ vadunt per apices iuris. *Fel. in c. fin. nu. 1. circa fin. h. t. post Petr. de Anchorano in c. 2. nu. 6. de except. in 6.* Versari autem nos circa propositum in materia peccati, attestatur litera. *c. fin. ibi: quod non ex fide est, peccatum est.*

Tertiò facit, & inter alia illa quoque est ratio *c. fin.* aut saltem ratio rationis, quare prohibeatur præscriptio cum mala fide, quia intendit quis se locupletare cum alterius damno, quod est contra legem naturæ. *l. nam hoc natura. 14. de cond. indeb.* item contra regulam iuris naturæ generalem: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. *Aegid. de bella mera d. c. fin. per illum text. nu. 9.* vel, quod idem est, hæc occupatio & præscriptio rei alienæ habet quandam speciem furti, cum contrectetur res aliena invito domino. *l. 1. ff. de furt.* item, sapit, rapit, rapinat. *arg. c. final. inf. de rapt.* saltem, quoad interiorem affectum, quem Deus iudicat. *Bella mera ubi sup. num. 23. per c. si quid invenisti, & non reddidisti, rapuisti. 14. q. 5.* & sic ille occupator rei alienæ lædit suam conscientiam, & incurrit periculum animæ, hoc est, quod dicunt *Dd.* præscriptionem triginta annorum à iure civili introductam cum mala fide esse nutritivam peccati. *cap. fin. vers. cum omni.* Hac sententia retenta pro vera, vix est nunc respondere ad contraria. Primum itaque ad id, quod dicebatur, iure Canonico corrigi tantum leges civiles de præscriptionibus, in actionibus realibus, quæ causantur ratione possessionis, secus est, si præscriptio currat ex negligentia non petentis. *Bartolus in d. §. si viam.*

si viam. respondent communiter Dd. I. quòd ubi lex non distinguit, nec nos debemus distinguere. *l. non distinguemus. 32. de arbitr. l. de pecto. 8. de Public. in rem action.*

Etiam si itaque textus *in c. possessor. de reg. iur. in 6. & c. fin. in fin. ibi: conscientiam habet rei aliena. & c. si diligenti. ibi: in rerum Ecclesia prescriptione. h. t.* videantur loqui in prescriptione realium actionum: tamen ratio in *d. c. fin.* addita, quòd videlicet omni constitutioni & consuetudini sit derogandum, quæ sine mortali peccato observari non potest, generalior est, & procedit in quacunque prescriptione cum mala fide, etiam super actionibus personalibus, propter verbum universale omni, ibi positum, quòd nihil excludit. *argum. l. Iulianus. 10. de legat. 1.* Præterea rei appellatione venit etiam pecunia, item, continentur causæ & iura. *l. rei appellatio. 5. & l. rei appellatio. 23. de verb. signif.* Sed leges Canonice, quæ prohibent prescriptionem cum mala fide, loquuntur in prescriptione rerum alienarum. *d. c. propter fin. cum concordantib.* ergò comprehendit istud vocabulum rei etiam prescriptiones iurium & actionum personalium, *per ea, quæ notat Bart. in l. Quintus. 10. §. 1. nu. 2. ff. de aur. & arg. leg.*

Ac si quis dicat, subiectam materiam non capere illam ampliacionem vel extensionem, ex quo vocabulum possessoris rerum impossibile est verificari in debitore ex contractu mutui, locati, venditi, & similibus, quibus quis potest conveniri ad dandum vel præstandum res, quæ in genere suo, non autem in specie functionem recipiunt, cum is nihil dicatur possidere, neque pecuniam mutuata, quæ statim post traditionem creditoris ex causa mutui facta est accipientis propria; & ita nullam pecuniam detinet debitor penes se, quæ sit aliena, sicut & qui ex causa emti, item ex causa locati & similibus contractibus debet pecuniam, priusquam solvat, ea adhuc est detinentis propria, non autem aliena, neque sanè dicitur, debitorem possidere ius alienum, vel actionem alienam, quæ non penes ipsum, sed penes creditorem hæret. *l. ob as. 12. l. sicut. 5. C. de act. & oblig.* Tamen rectè respondent Dd. debitorem obligatum actione personali, largo modo ipsum quoque dici possessorem saltem alieni iuris, secundum Felinum. *hic numero 2. per l. nec ullam. 13. §. final. ibi: debitore, quasi iuris possessore, de petit. hered.*

Vnde lex Canonica loquens de possessore malæ fidei extenditur etiam ad quasi possessorem, id est, debitorem, maximè cum lex correctoria, quantumvis aliàs non extensibilis, patiatur extensionem, quando agitur de favore animarum. *Ioh. Andr. & omnes Dd. in c. ex tenore. inf. qui fil. sint legit. & notat Felin. in c. ex translato. nu. 13. 1. de constit.* licet illa solutio ex hoc morderi possit, quòd in *d. l. 13. §. fin.* Iurisconsultus debitorem vocat quasi possessorem, quæ dictio est quasi denotativa improprietatis, & sic contradicit veritati. *Aegid. de Bellamera, in hoc c. fin. nu. 6. per l. 2. ff. de usufruct. ear. rer. quæ us. conf.*

Verùm ut maximè omnes illæ solutiones pro refutatione doctrinæ Bartoli. *in l. sequitur. 4. §. si viam. 27.* rectè ponderanti sufficiant, & in se bonæ sint: tamen si teneatur sententia Ferrariensis, quo pacto defendi possit communis, non video. Dato enim, quòd propter vocabulum universale, 18
omni

Omni constitutioni derogandum, &c. fuerit intentio Legislatoris corrigere omnes leges civiles, quatenus de præscriptione malæ fidei loquuntur: tamen præsumitur Pontifex solummodo antiquare voluisse leges *Cod. de præscript. 30. annorum*, loquentes, & in terris Ecclesiæ tunc usitatas, in provinciis ad Romanam sedem pertinentibus, non autem in terris Imperij, in quas, quoad legum conditionem circa dominia rerum & alia temporalia ipse nulla est armatur iurisdictione, argumento eorum, quæ habentur *in c. novit. sup. de iud. & fac. c. ut animarum. inf. de constitut. in 6. iuncta l. fin. ff. de iuris. omn. iud.* Ex quo itaque separatæ sunt iurisdictiones Imperatoris, & Pontificis, siue dicamus, Pontificem esse sub Imperatore, siue eos ad invicem æquemus, *iuxta c. solita. sup. de maior. & obæd.* uterque in suis provinciis leges figit & refigit. *arg. l. final. C. delegib.* Neuter autem in alterius territorio leges vel condere vel conditas abolere potest, cum inferior in superiorem, vel par in parem non habeat Imperium, *l. nam magistratus. 4. ff. de arbitr. l. præcipimus. 32. §. penult. C. de appell.*

Sed insequendo vestigia eorum, qui pugnant pro communi opinione, ad aliud obiectum Bartoli, *c. fin. & alia concordantia*, cum loquantur de præscriptionibus favorabilibus, de quibus loquitur textus *in c. placuit. 2. §. præscriptionum. vers. quod si cum bona fide. 16. q. 3.* unde ad præscriptiones odiosas, quæ oriuntur ex sola negligentia non petentis, trahi non debent. prout voluit Innocentius *in c. quidam pleriq. nu. 3. inf. de immun. Eccles. & Panormitanus noster hic post Bartol. in d. l. sequitur. 4. §. si viam. 27. nu. 3.* ne indutum odio creditorum negligentium petere suas res intra terminum à lege præfixum retorqueatur in ipsorum favorem. *arg. l. quod non ratione. 30. à contrario sensu. de legib.* respondent ipsi, negando, quod in præscriptionibus actionum personalium versetur tantum odium, aut mora vel negligentia creditoris non petentis, imò dicunt ipsi, utriusq; hic versatur culpa, tam creditoris, qui non petit, quam debitoris, qui non solvit debitum, cum qui mihi debitor est in centum, quæ statotemporeolvere tenebatur, & non solvit, æquè & quidem gravius delinquat non satisfaciendo sed retinendo pecuniam in qua alteri erat obnoxius, quam creditor, qui præfixa per leges tempora ad cursum præscriptionis complendum præterlabi patitur, hic enim arctabatur ad petendum debitum infra triginta annos à lege civili, ille autem, debitor puta, astringebatur ad solvendum debitum, non solum per ius civile, ex promissione. *l. magnam. 12. C. de contrab. & committend. stipul. l. mora. 32. ff. de usuris.* sed etiam per ius naturæ, quod viro bono suaver fidem non fallere. *l. 1. de pact. l. 1. de constitut. pec.* item suadet, neminem se locupletare debere cum aliena iactura. *l. iure naturæ. 206. de reg. iur. & c. locupletari. inf. eor. in 6.* imò peccat reus etiam contra ius divinum, prout patet ex *c. 29. Ecclesiastici*, ubi habetur de illis perfidis & morosis debitoribus, qui donec accipiunt, osculantur manus dantis, & in promissionibus suis humilant vocem, sed in tempore redditionis postulant dilationem, & loquuntur verba contumeliæ ac murmurationum. Vnde fortius in proposito arctabatur reus, quam creditor, propter illud triplex vinculum, quod magis ligat, quam simplex funiculus. *argumento auth. itaque. C. communia de success.* Et hanc solutionem innuit Anton. de Buttr. *in hoc cap. final. nu. 8.* Quantumvis autem ista solutio videatur esse satis speciosa, tamen replicari potest, ut maxime omni iure debitor post effluxum termini teneatur ad restitutionem

eris alieni, quod mutuò acceperit : tamen istud ita accipiendum est, quando reo non indulgetur ulterior dilatio, sive expressa, sive tacita per creditorem.

Ceterum eo ipso, quod creditor non reperit, ex illo die, quo posset, intelligitur ad tempus velle prorogare solutionis terminum, & maiorem gratiam in expectando debitori facere. *Socin. cons. 203. n. 2. vol. 2.* argumento, quod de locatore dicitur, qui ad certum tempus locatione facta, finito tempore, patitur conductorem in fundo esse. Hoc enim ipso intelligitur ex integro locare, adeò, ut ista reformatio vel renovatio contractus neque verba neque scripturam desideret, sed nudo, hoc est, tacito contrahentium consensu reconvalescat. *l. qui ad certum tempus. 14. in princ. & l. item quaeritur. 13. §. qui impleto tempore. 11. ff. locati.* Et sic debitor, ut maxime in termino praefixo non solvat, nihil peccat, vel contra ius civile, vel contra ius naturale, aut etiam divinum, sed tenet illasam conscientiam, ob habitam isto casu saltem iuris praesumptione dilationem à creditore. *Socinus consil. 203. numer. 2.*

Quod si creditor ulterius petere desinat, usque ad triginta annos inclusivè, iam habetur pro eo, qui velit à se penitus abdicare, ius repetendi debiti. Vix enim est, ut non videatur ipsemet alienare, qui patitur adversus se usucapi. *l. alienationis verbum. 28. de verb. sig.* Quo casu, debitor iterum tutus est in sua conscientia, cum cuius concessi per errorem repetitio est, eius consultò dati donatio esse intelligatur. *l. cuius per errorem. 53. ff. de reg. iur. l. 1. C. de condict. indebit. & facit l. indebitum. 9. C. de condict. indeb. & l. cum quis. 10. C. de iur. & fact. ignor.* cum privatus iuri pro ipso introducto renunciare non prohibeatur. *l. si quis in conscribendo. 29. C. de pact.* Quod itaque debitor post triginta annos non reddit debitum, & id ex praesumpta voluntate & consensu creditoris, qui tantum tempus labi passus est, neque exegit pecuniam, quam poterat, contingit itaque creditoris negligentiae hæc mora, nihil autem debitori imputari potest, *Socin. d. consil. 203. numero 2. vol. 2.* & addit, hanc opinionem securum fuisse ipsius genitorem. *in c. fin. tit. nostr. de praescript.*

Et sic praescribens etiam eo casu securam habet conscientiam propter praesumptam à lege donationem creditoris, quæ surgit ex eo, quod scit, me debitorem suum esse & non petit, quod sibi debetur infra tempus à lege praefixum. *d. l. alienationis. 28. de verb. signific.* ideo post triginta annos creditori mutare voluntatem suam in praerudicium debitoris, cui iam tempore ius est acquisitum, denegatur. *c. mutare. c. quod semel infra. de reg. iur. in 6. & facit l. nam absurdum. 7. de bon. libert.* nisi fortè respondeatur, quod in allegata lege, alienationis, non dicatur absolute, quod alienet, vel alienare dicatur, qui patitur usucapi, sed quod videatur alienare, quod verbum est denotativum improprietatis, ac fictionem inducit. *l. non videtur. 22. de acquir. possession. l. non videtur. 13. & l. qui actionem. 15. de reg. iur. ac notat gloss. in l. si duo. 38. de acquir. hered. & in l. ossa. 8. §. final. de relig. & sumt. fun.*

Ceterum etiam ad hanc solutionem patet responsio, quod contraria procedant

procedant, quando verbum, videtur, ponitur absolute & nudè, sive in affirmativa, sive in negativa dispositione, tunc enim fictionem & improprietatem significat. *d. l. non videtur. 13. d. l. qui actionem. 15. cum alijs proximè allegatis.* Iecus est, si coniungatur cum verbis expressivis veritatis, puta, vix est, ut non, item vix, aut propè est, ut, aut simili quoque. *per l. 3. §. ex contrario. ibi: contra naturam propè est, ut cum ego aliqua teneam, tu quoque tenere videaris. de acquir. poss.* Nam isto casu, secundum Angelum nu. 1. vocabulum, videtur, importat veritatem, non fictionem, cum cesset fictio super eo, quod per naturam vel legem impossibile est. *Aegid. Eusebius. in d. §. ex contrario. nu. 1. & facit. §. minorem natu. ibi: naturam imitatur. inst. de adopt. & notat gl. verb. addita. in l. servum filij. 44. §. 1. de leg. 1. concordat textus in c. quod quis per alium. ibi: ipsemet fecisse videtur. de reg. iur. in 6. ubi verbum videtur, accipitur pro dicitur. argum. l. quod meo. 18. ibi: is possidet, cuius nomine possidetur. de acquir. poss. & notat Fel. in c. mulieres. de sent. excommunic. & las. in §. praeiudiciales. nu. 23. inst. de actionib.*

20 Cum itaque in textu *d. l. alienationis.* dicatur, vix est, ut non dicatur alienare, qui patitur usucapi, innuit IC. quod revera & propriè dicatur alienare, qui patitur usucapi, & ita interpretatur illa verba Alciatus in *d. l. alienationis. 28. nu. 7.* cum vocabulum, vix, ibidem positum accipiat pro nullo modo, quasi dicat Iuriconsultus, nullo modo est, quod non, hoc est, videtur alienare, qui patitur usucapi, ac facit *l. si iure. ibi. sed vix, id obtinere potest de leg. 1.* ubi Bartolus reddit, nullo modo obtinere posse, ad idem est textus in *l. tutor. 19. ibi: vix est, ut aliqua intercessisse intelligi possit.* & ibi Francis. de Aret. vocabulum, vix, iterum exponit, pro nullo modo. *ff. ad SC. Vellei. & facit l. impuberem. 22. ibi: falsi crimine vix potest impubes teneri. & ibi gloss. verb. de fals.* Sic vocabulum, vix, affirmativè positum etiam absque verbo, 21 videtur, apporiat eodem modo proprietatem non fictionem, quia etiam quod vix est, tamen est. *c. 2. §. 1. de cognat. spirit. in verb. nam quod vix sit, fieri tamen dubium non existit. l. vix certus. 53. & ibi notat gloss. 1. ff. de iud.* Et ita adhuc videtur sustentabilis esse opinio Bartoli, quam conclusivè tenet in *l. sequitur. 4. §. si viam. 27. de usucap.* Imo per *d. l. alienationis. 28.* & superius tacta probatur manifestè sententia Ferrarij, quod tam in realibus, quam etiam in personalibus procedat praescriptio tricennaria cum mala fide, & scientia rei alienae, item obligationis, in qua quis alteri tenetur, saltem in terris Imperij, quicquid dicat *c. fin. quia sibi imputet, qui rem suam vel debitum non vindicavit, aut petivit debito tempore, & sic quasi ipse ius suum alienavit, & in alium transfudit. d. l. alienationis. 28.*

Sed tenendo communem, restat, ut respondeamus ad alia motiva Bartoli, & eius asseclorum, saltem in persona heredis, quod videlicet nihil videatur obstat, quin is praescribat debitum paternum adversus creditorem per longissimum tempus. *Bart. in d. l. sequitur. 4. §. si viam. 27.* idè nimirum, quia habuit probabilem ignorantiam eius, quod gestum est cum defuncto, quo pacto enim is potest scire, an defunctus fuerit alicuius debitor, nec ne? nisi fortan ex instrumentis in hereditate repertis instruat, quomodo ipsi possibile est distinguere, an suus antecessor habuerit bonam vel malam fidem, circa possessionem rei, de cuius praescriptione agitur, cum bona vel mala fides magis consistat in animo, quam quod declaretur per actus exteri-

ores. *l. dolum. 6. C. de dolo.* Sufficit itaque in persona heredis concurrere ignorantiam, quæ in dubio à lege præsumitur, etiam si aliter non probetur. *c. præsumitur. inf. de reg. iur. in 6.*

Respondent communis opinionis assertores, quòd contraria procedant de vitando damno, secus, si de lucro capiendo dimicetur. *argumento l. fin. C. de codicill.* Hoc enim posteriore casu præsumunt leges scientiam defuncti continuatam esse in personam heredis. ita *Dyn. in d. c. præsumitur. nu. 2.* ut qui reputatur pro eadem persona cum defuncto. *l. fin. C. de impub. & alia subst. auth. de iur. à mor. præst. in fin. princ. coll. 2.* & sic existimatur successor etiam vitiorum & culpæ defuncti. *Dyn. in c. possessor. nu. 24. inf. de reg. iur. in 6.* Vnde est quod tradit Iureconsultus in *l. cum heres. 11. de divers. & temporal. præscript.* cum heres succedat in omne ius defuncti quòd ignoratione sua defuncti vitia non excludat, possessioni siquidem vitiosa nulla alia potest accedere. *l. Pomponius. 13. §. si u. 7. & §. præterea. 21. de acquir. possess.* ac alibi dicitur, heredem etiam vitiorum defuncti successorem esse. *l. si ego. 11. §. partus ancilla. 2. de Public. in rem actione.* facit & illud quòd heres, cui aliquid ex delicto defuncti accedit, teneatur, si potest, exonerare conscientiam defuncti. *c. in literis. inf. de raptor. & c. fin. ibi: compellendi sunt ad satisfactionem heredes, & propinqui defuncti, ad quos bona deveniunt. inf. de sepult.* & melior est textus in *c. Ecclesia. §. item peccato Israelitarum vers. patet. 1. q. 4.* ubi dicitur, nullum heredem excusare ignorantiam, maxime quando ex vitio defuncti utilitas defertur ignoranti, puta, si quis de latrocinio vel rapina filio ignoranti congerat divitias, non excusat heredem in scitia, quin teneatur post mortem defuncti, male acquisita reddere. *d. versic. patet.*

Verum si quis Bartoli, & maxime Ferrarij sententiam hoc loco adstruere velit, contraria facile dilui possunt, siquidem *l. cum heres*, cum alijs supra allegatis, procedunt in præscriptione longi temporis, non autem longissimi, puta triginta vel quadraginta annorum, quæ tempore Digestorum planè fuit incognita. *secundum gloss. in l. Iulianus. 17. verb. militi. ex quibus caus. mai. & fac. inst. de perpet. & temporal. in princ.*

Hanc solutionem tradit glossa. in *l. si quis emtionis. 8. §. 1. verb. nuncius. C. de præscript. 30. annorum.* ubi respondendo ad *d. l. Pomponius. §. fin.* dixit, quòd eo tempore nondum erat inducta præscriptio 30. annorum, & sequitur Socinus. *consil. 203. numero 4. vol. 2.* cum longi temporis præscriptio nullo modo procedat cum mala fide. *auth. mala fidei. Codice de præscript. long. temp.* Sed extendere illa iura de præscriptione decem vel viginti annorum in herede loquentia ad heredem eius, qui præscripsit triginta annis, istud est absurdum, & contra leges alias. *d. l. si quis emtionis. 8. §. 1. versic. si verò. ibi: iniustus possessor 30. vel 40. annorum præscriptione munitus sit. C. de præscript. 30. annorum.* Voluerunt enim Legislatores circumscribere terminum etiam iniusto possessori, ne videlicet actiones adversus ipsum essent perpetuæ, & nullis temporum curriculis circumvallatæ. *argum. l. 1. de usucap. sic, ut saltem post triginta annos talis possessor non possit inquietari, tutus videlicet exceptione præscriptionis adversus quemcunque petentem. d. l. si quis. §. 1. versic. si verò. & c. placuit. 2. §. præ-*

§. praescriptionum. vers. quod si mala fide. 16. q. 3. Quod vel ea ratione magis fatetur, ut in persona heredis praescriptio procedat, cum leges Canonicae corrigant ius civile tantum in persona praescribentis, hoc est, eius, qui cum mala fide usucapionem inchoavit. *d. c. fin. h. t. & c. possessor. inf. de reg. iur. in 6.* ergo secus est in persona heredis, cum praescriptio sit odiosa, & de uno ad aliud non extendatur. *c. auditis. c. cum olim. h. t. & c. cum contingat. inf. de decim.* & alias dicitur, quod inducta ad restringendum in certo casu non debent operari ampliationem ad alios casus. *Socin. d. consil. 13. nu. 2. per l. legata inutiliter. 14. ff. de admin. leg.* Ita respondet Bart. in *d. l. cum heres. 11. & l. vitia. 11. C. de acquir. possess. & idem Bart. in l. nihil. 2. C. de usucap. pro hered. & l. sequitur. 4. §. heres. 15. ff. de usucap.*

22 Potest etiam ad *d. l. cum heres. 11.* & concordantes, aliter responderi, quod videlicet procedant in herede, qui intendit uti adminiculo sui autoris, cui successit. *Socin. consil. 203. nu. 3. circa fin.* Quam solutionem videtur etiam innuere textus, in *d. l. cum heres. ibi: usucapere non poteris, quod defunctus non poterat.* quasi dicat Iuriconsultus, quod usucapionem à defuncto ipse non possit continuare, propter antecessoris sui malam fidem, cum vitiosa possessioni nulla alia possit accedere. *l. Pomponius. 13. §. fin. & §. si is qui. 7. de acquir. possess.* secus, si autoris sui successione uti nolit, tunc enim post triginta annos, ex eotempore computandos, ex quo prior possessor decessit, exceptione praescriptionis recte se tueri potest. *d. l. si quis emtionis. 8. §. 1. versic. fin. verò. in verb. nisi ipse. C. de praescript. 30. annorum.* unde recte alibi Iuriconsultus decidit, cum, qui utitur adminiculo ex persona autoris, uti debere cum sua causa, suisque vitijs. *l. Pomponius. 13. §. 1. de acquir. poss. & c. si quis in ius. inf. de re iud. in 6.* Neque obstat, quod de identitate Personarum defuncti videlicet & heredis allegabatur, cum ea sit identitas ficta, non vera. *gloss. in authent. de iureiur. à mor. prest. in princ. verb. unam quodammodo,* & ita intelliguntur *l. cum heres. de usucap.* cum alijs supra allegatis. Revera autem heres & defunctus, sunt duae Personae ac diversa corpora, ideoque quod ligat animam unius, non ligat animam alterius. *Socinus ubi supra. numero. 2. in fin. allegat Dominicum in c. 2. inf. de iureiur. calumnia. in 6.*

Vnde est, quod in simili dicitur iuramentum personale esse, & ad heredem non transire, cum anima heredis, sine eius proprio facto, & consensu astringi non possit. *Panormitanus. in c. veritatis. nu. 3. sup. de iureiur. & latè loh. Andr. in c. fin. inf. de sepult.* Minus adversatur, quod ex *d. c. fin. & d. c. Ecclesia. 1. q. 4.* adducebatur, heredes teneri ad satisfactionem ex delicto defuncti, quia in dictis contrarijs congeriebatur heredi lucrum ex spolijs & rapinis innocentium, quibus invitis & inscientibus violenter extorquebantur, aut clam lubtrahebantur ipsorum bona, secus est in praescriptione, quae procedit cum scientia, item consensu & approbatione saltem tacita, & à iure praesumpta eius videlicet, adversus quem praescribitur. *d. l. alienationis verbum. 28. de verb. sig. & l. qui patitur. 18. mandat.* unde hereseo ipse dicitur exonerasse conscientiam defuncti, quod praescripsit. *Bart. in l. sequitur. 4. §. si viam. 27. de usucap.* cum talis praescriptio effectum solutionis habeat. *secundum Bart. in l. si pupillus. 45. per illum textum. de admin. tut.* Et quod heres praescribentis, qui à seipso inchoavit praescriptionem, sive in actionibus realibus,

sive in personalibus, tutus sit exceptione prescriptionis adversus dominum vel creditorem, post triginta annos, non tantum de iure civili, sed etiam de iure Canonico, hoc conclusivè tenet Socinus. *in superius allegato consil. 203. ubi addit tribus locis, puta n. 2. 3. & 4.* quod hæc sententia communis sit, & quod ita consuluerit ipsius genitor, cui consilio sese subscripserunt plures Doctores moderni, *Socin. ubi sup.*

Et ista opinio, quod heres circa prescriptionem non utens adminiculo sui auctoris, præscribat saltem triginta annis, non obstante, quod defunctus habuerit malam fidem, & scientiam rei alienæ, communis esse traditur per Zas. *cons. 3. circa fin. vol. 2. & cons. 51. nu. 2. vol. 5.* & attestatur multas allegationes Ant. Gabr. *in communib. regulis. tit. de prescript. concl. 5. n. 2.* Sed redeundo ad personam ipsius præscribentis in hoc disputabili articulo, an videlicet ius Canonicum corrigens iura civilia in prescriptione triginta annorum cum mala fide, extendatur etiam ad prescriptiones actionum personalium, aut saltem ad terras Imperij? Respondent communis doctrinæ alicuius ad illud contrarium, in quo dicebatur, debitum longissimo tempore non exactum per creditorem, intelligi habitum pro derelicto, adeo, ut possidens illud præscribat saltem ex generali illo titulo, pro suo, ex causis videlicet, de quibus iure gentium res aliqua acquiri potest. *l. 1. ff. pro derelict. iuncta l. 1. & 2. & per tot. ff. pro suo.* Respondent ipsi, quod una præsumtio tollat aliam, maximè autem fortior elidat minùs fortem. *Panorm. in c. afferte. 4. & c. literas. per illos textus. sup. de presump. & l. Divus. 7. ff. de integ. rest.* Etsi autem in hoc casu possit dici, quod propter non factam petitionem creditoris intra triginta annos, ipse intelligatur istud debitum habuisse pro derelicto. *allegatis supra iuribus,* tamen quia alia iuris præsumtio fortior est, quod nemo in dubio videatur iactare suum. *l. cum de in debito. 25. ff. de probat.* & donatio vel habitio pro derelicto, nunquam præsumitur, quando alia coniectura capi potest. *l. si cum aurum. 50. & ibi Bart. de solut. & in l. falsus. 21. C. de furt.* Ideo magis præsumemus in hoc creditore, non petente suum debitum infra triginta annos animum & intentionem dilatandæ ac propagandæ debitori solutionis, ex quadam gratia & affectu commiserationis, quam quod habeat debitum pro derelicto, & in consequentiam, quasi velit illud remittere, & donare suo debitori, adeoque cessat ex parte præscribentis omnis bona fides, imò militat ei in persona magna ingratitude, qui gratiæ illi & beneficiæ creditoris in differendo exactiorem debiti, titulum donationis affingere intendit, reddendo pro gratia contumeliam, pro misericordia illam retributionem, quam, iuxta vulgare proverbium; Mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis consuevit hospitibus exhibere, prout de Iudæis scriptum reperitur *in c. etsi Iudeos. inf. de Iudæis & Sarrac.*

Verum & hæc solutio morderi potest, quia enim animus cuiusque probatur per actus exteriores incurrentes in oculos, prout notat gloss. & Dd. *in l. dolum. 6. C. de dol.* igitur, sicut qui discedit à possessione rei suæ, nemine in ea derelicto, neque statim redit ad eam capeffendam vel repetendam à detentatore, intelligitur à se abdicasse possessionem, adeo, ut ingressus in usucapiendi conditione constituatur, ob videlicet illam probabilem credulitatem, quod dominus relinquens habitationem, vel culturam prædij desertam, comperto, quod alius possideat, si tùm non repetat, intelligitur habere

habere animum, repudiandi eam. *l. 3. §. in amittenda. 6. & §. si quis nunciet. 8. si id, quod. 25. §. fin. & l. clam. l. possidere. 6. §. qui ad nundinas. 1. de acquir. poss.* Ita in actione personali, is à quo non exigitur debitum, in termino, quo exigi & peti potest, maximè si tardetur usque ad triginta annos effluxos, semper habet probabilem credulitatem, quòd creditor illud non curet, & videatur eius repetendi animum dimisisse. Sic in allegato consilio 203. n. 2. vers. tertio confirmatur. vol. 2. quia passus est sciens & volens adversus se præscribi. *l. alienationis. 28. de verb. sign.* & quia debitor probabilem facti errorem habuit, quasi videlicet creditor abieccisset animum repetendi debiti, excusatur præscribens à mala fide, cum titulus putativus probabili errore facti causatus, idem operetur, quoad effectum præscriptionis, quod titulus verus. *Bald. in l. Celsus. 27. nu. 6. de usucap. allegat Felinus in c. de quarta. nu. 24. sup. h. t. per l. quod vulgò. ff. pro emt. & quòd credulitas etiam iniusta excuset quem à dolo, & mala fide, tradit idem Bald. in d. l. Celsus. 27. nu. 13. per l. igitur. 12. §. potest. 2. & l. liberis. 7. §. fin. de liber. ca. concordat l. si fur. 32. §. fin. cum ibi not. de usucap. & not. glos. mag. l. 1. in pr. si quis ius dic.*

Vnde, quia talis causa vel error etiam iniustus legitimam præscribendi causam tribuit saltem longissimo tempore. *Balb. ubi supr. nu. 15. per l. si quis emtionis. 8. §. 1. in illis verbis: iniusto possessori. C. de præscript. 30. annorum.* idè de præscribente dici non potest, quòd habeat sauciam conscientiam, cum nemo peccare dicatur, nisi contra legis autoritatem quid faciat. *c. qui peccat. 23. q. 4. l. Gracchus. 4. C. ad l. Iul. de adult.* idq; maximè in personalibus actionibus, in quibus lex permittit præscriptionem in odium negligentis ius suum. *l. ut perfectius. 2. C. de annal. except.* & nullum debitoris aliud factum accedit, nisi quòd non exactus omisit solutionem, quàm aliàs facere tenebatur, & sic acquirit illud, quod alter perdit ex sua negligentia. *Innocent. in c. quia pleriq. de immun. Eccles. num. 3. & aliàs dicitur, peccatum omissionis levius & villius esse, quàm peccatum commissionis, quod faciendo perpetratur, teste Bart. in l. 1. num. 2. de iure patron.*

Ex quibus videtis solutiones eorum argumentorum, quæ opponuntur affectis communis opinionis in hoc c. fin. nequaquam eas esse, ut labefactari non possint. Talis est & illa responsio, quam afferunt adversus Bartolum & Ferrarium, ubi dicunt, præsupposito, quòd ius Canonicum corrigit ius civile, quoad malam fidem, saltem in terris Imperij, sequitur unum absurdum, quòd omnes actiones, de quibus in nigro Rubric. C. de præscript. 30. annorum, quantumcunque ibi definiantur temporales, fient perpetuæ, contra l. omnes. C. eod.

Et ita nihil aliud fecit Innoc. hic, quia iura tueri debuit, quàm quòd iura enervat, & quasi in totum tollit, & evertit præscriptionum materiam, observatione & tot vigilijs Imperatorum excogitatam & inventam, prout in simili scriptum reperitur. *in l. si quando. 35. in fin. princ. C. de inoffic. testam.* Respondet Antonius de Butr. quamvis lex civilis tanquam rigerosa tollat actionem creditori competentem, expirante videlicet tempore ad eam præscripto. *d. l. omnes.* tamen non tollit æquitatem illam naturalem, qua par est mihi servari conventa. *l. 1. de constitut. pec.* quo videlicet minùs liceat repetere id, quod mihi debetur. *Butr. in d. c. fin. nu. 8. vers. puto, quod sit toto. post Guid.*

de Suza. quam refert Cynus in l. fin. C. si contra ius vel utilit. publ. Sed hoc bene procederet, si in iure reperiretur illa æqualitas naturæ scripta, quo casu rigor iuris cessat, sed in proposito illa æquitas naturæ non reperitur scripta in iure saltem civili, quod solum circa pecuniarias causas observamus in terris Imperij, per ea, quæ notat Panor. in cap. 1. sup. de nov. oper. nunc. imò rigor iuris scriptus talis est, post triginta annos, actiones siue personales siue reales diutius vivendi non habent potestatem. d. l. omnes. 4. l. cum notissimi. 7. l. competit. 6. l. sicut. 3. & per tot. C. de præscript. 30. annorum. Ergo præferemus in foro rigorem iuris civilis scriptum æquitati non scriptæ. l. placuit. 8. & ibi communiter Dd. C. de iud. Et sic, cum post triginta annos intelligantur esse necatæ, & obtruncatæ omnes actiones, allegatis iuribus, quid faciet æquitas naturæ, nisi coadjuvetur remedio iuris civilis, cum per se non sit efficax ad producendam actionem? l. iurigentium. 7. §. quinimò. ibi. ne ex pacto nascatur actio. ff. de pact. nisi dicatur, saltem iure Canonico, propter illam æquitatem naturalem tribui actionem. prout vocatur in c. 1. sup. de pact. sed hoc nihil ad forum Imperij. d. c. 1. de nov. oper. nunc. vel responderetur, etiam si lex civilis tollit actionem, tanquam suum inventum. l. ex hoc iure. 5. ubi not. Bart. de iust. & iure. cum unumquodque eo modo facile dissolvatur, quo colligatum est. l. prout de solut. tamen lex non potest tollere exceptionem vel replicationem, quæ est iuris naturæ. l. ut vim. 3. de iustic. & iur. & Clem. pastoralis. de re iud. iuncta l. 1. de except. tit. generali. adeò, quia quantumvis sit actio temporalis: tamen exceptio ex isto capite competens est perpetua. l. purè 5. §. fin. de dol. mal. & met. except.

Vnde cum leges civiles non tollant actiones personales vel reales ipso iure, sed elidant tantum ope exceptionis. d. l. omnes. & ibi glos. verb. privatim. in princ. C. de præscript. 30. annorum. agente creditore pro restitutione pecuniæ, quam reo dedit mutuò, vel in qua ipse aliter est obligatus, si ei objiciatur exceptio præscriptionis, poterit replicari per actorem; quod contra bonam fidem teneat pecuniam actori debitam, atque contra naturalem æquitatem intendat se locupletare cum iniuria & detrimento actoris, contra l. sed hoc natura. de condict. indeb. cum & replicationes dicantur exceptiones. l. 2. §. replicationes. de except. quibus videlicet mediantibus, resolvitur ius exceptionis. Inst. de replicat. in princ. & facit l. si unum. 27. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. quæ replicatio eius operationis est, ut reus veniat repellendus cum præmemorata exceptione præscriptionis, siquidem exceptiones descendentes ex æquitate Canonica, iudex etiam secularis admittere debet. secundum Felin. in hoc c. fin. nu. 3. in 2. decl. propè finem. & c. licet. inf. de iureiur. in 6. & c. 2. de except. eod. lib.

Quod dictum fortè procedere potest in terris Ecclesiæ, ut ibi admittat iudex secularis ralem exceptionem. d. c. 1. de pact. secus in terris Imperij, per notata in c. 1. sup. de nov. oper. nunc. & hoc voluit fortè Buttrienfis in c. fin. n. 8. circa fin. h. t. Licet autem ista solutio sit satis speciosa: tamen impossibile est evadere, quin, posita communi opinione pro vera, necessariò sequatur, omnia iura C. de præscript. 30. annorum loquentia, frustrà esse posita, & ideò delenda ex libro viventium. secundum Iob. Andr. quem refert Angelus in l. 1. numero 65. C. de iudic Si enim in omnibus præscriptionibus

ptionibus tam realium, quam personalium actionum semper intervenire debet bona fides, iam sufficit in mobilibus usucapio triennij. *Inst. de usucap. in princ.* in immobilibus autem, sicut & iuribus præscriptio decennij inter præsentēs, & vicennij inter absentes. *l. 2. C. de servitut. & aqua. l. fin. versic. eodem observando, & si res soli. C. de præscript. long. temp. & clarè determinat textus in l. si quis emtionis. 8. in fin. princ. C. de præscript. 30. ann.* ubi habetur, quod possessori rei alienæ, qui eam præscripsit cum bona fide per decem vel viginti annos, aut triginta vel ultiores, si postea cadat à possessione eius, prodita est rei venditio adversus detentatorem, quia, inquit, & veteres leges, si quis eas rectè inspexerit, hoc sentiebant, & ibi notat gl. verb. veteres. per l. eum qui. 23. §. 1. de usucap. & melior textus in c. placuit. 2. in §. præscriptionum. vers. 1. 16. q. 3. Ac sic frustra & superflue ponitur titulus Codicis, de præscriptione triginta annorum, cum tamen ius nostrum omnem superfluitatem abominetur, prout habetur ex prima constitutione. §. quib. specialiter. ibi. rescatis superfluis. C. de nov. C. fac. adeò, ut ne quidem syllabam supervacaneam lex admittat. secundum gl. l. 1. ff. quod met. ca. ac facit l. si quando. 109. de legat. 1. & c. si Papa. sup. de privileg.

Ac si quis forsan obijciat, quod præscriptio triginta annorum necessario fuerit introducta etiam in alio casu, propter præscribentes, qui non habent titulum, eum præscriptio longi temporis nunquam procedat absq; titulo. *l. nullo. 24. C. de rei vindic. l. fin. C. de usucap. transfor. l. diutina. 4. & l. nec petentem. 5. C. de long. temp. præscript.* Sed præscriptio triginta annorum currit etiam absque titulo. *auth. mala fidei. ibi: spectatur triginta annorum defensio. C. de præscript. longi temp. & concordat l. omnes. 4. l. sicut. 3. C. de præscript. 30. annorum.*

Respondetur etiam, illud nihil obstare, quia ut maximè requiratur titulus in præscriptione longi temporis: tamen sufficit, eum allegari, neq; est necessaria eius probatio, dummodò sufficiens fides fiat iudici, de possessione continuata per decem annos. *per ea, quæ notant Dd. in l. si certis annis. 28. C. de pact. & l. cum de in rem verso. 6. ff. de usur. & superius in c. de quarta. h. t. ea de re actum fuit latius.* Sin autem titulus præsumitur ex sola possessione decennali, vel vicennali, multò magis hoc erit in tricennaria, *auth. multo magis. C. de sacros. Eccles.* ergò ad adhuc sufficiebat præscriptio longi temporis, neq; opuserat inducere præscriptionem tricennariam. *in rubric. C. de præscript. 30. ann.* Verùm insistendo denuò communi opinioni, vix est respondere ad textus iuris Canonici. *in Clement. 1. de in integr. restit.* ubi Ecclesiæ læsæ in lite, puta, quia neglexit deducere sua iura, vel articulos probatorios, tempore debito, denegatur in integrum restitutio post lapsum vel præscriptionem quadriennij, non obstante, quòd is, cum quo litigat Ecclesia, habeat malam fidem, quia benè novit, non deficere Ecclesiæ ius illud, quod elidit ope exceptionis. *argum. l. omnes. 49. & ibi glos. verb. diversum. C. de præscr. 30. ann.* Et si autem pro solutione dici potest, quòd in omnibus læsionibus præcedat saltem contractus in se validus & obligatorius, ac quidem de expresso consensu partium celebratus. *arg. l. Labeo. 19. §. contractus. de ver. sig. l. sicut. 5. C. de obl. & act.* Vnde, quamvis interveniat læsio: tamen si læsus remedio restitutionis à lege prodito non utatur debito tempore, videtur post lapsu temporis

temporis contractum illum inseminare quasi & ratificari. *l. 1. C. si mai. fact.* adeo, ut deinceps nullo modo convenire possit, *arg. eorum, qua leguntur in auth. si ve a me. & l. si mulier. 22. §. si autem. C. ad SC. Velleian.* ubi dicitur: si mulier, quæ alias in intercessionibus iuvatur beneficio Velleiani, post triennium à prima intercessione computandum, denuò agnoverit fidem suam, denegari ipsi istud beneficium, cum sibi imputare debeat, si quod sæpius cogitare poterat, & evitare, non fecit, sed ultro firmavit, arguitur enim ex multiplicatione actuum consensus bene deliberatus. *vulgata l. Bull. sta. ff. ad SC. Trebellian.* Ad propositum ergò Ecclesia si quid sibi præiudiciale faciat, beneficium videlicet in integrum restitutionis infra tempus à lege definitum, non petendo intelligitur illi renunciassse. *d. l. si mulier. & auth. si ve a me.* quod non est in præscriptione actionis realis aut personalis, ubi non procedit aliquis expressus consensus patrum, super re vel debito, in quo currebat præscriptio, sed tantum ex cursu temporis fingitur, & præsumitur consensus tacitus, & legalis, domini videlicet, qui patitur, adversus se præscribi. *l. alienationis verbum. 28. de verb. sig.* expressum autem semper plus operatur, quam tacitum. *l. expressa nocent. 195. & l. actus legitimi. 77. ibi: aperte comprehensa vitium afferunt. d. reg. iur.* Verum, quicquid responderetur, non potest tamen evadi, quin in *d. Clem. 1.* dicatur præscribens saltem fuisse in mala fide, ex quo scit adversarium esse læsum sui facilitate, & se cum ipsius damno & detrimento locupletari, atque ita habet scientiam rei, item iuris alieni. Et per consequens, attenta ratione peccati, quod consideratur in *c. finali h. t.* cessare debebat præscriptio, cuius contrarium dicitur in *d. Clem. 1.* Eodemque modo respondent *ad c. quoniam. §. in alijs. ext. ut lit. non contest.* quod ibi missus constituitur possessor, propter contumaciam rei, qui citatus non fecit sui copiam in iudicio. *d. §. in alijs.* Contra enim inobedientes multa sunt prodita remedia. *Bart. in l. 1. nu. 7. si quis ius dic. non obtemp.* & inter alia etiam missio in possessionem. *l. 1. & per tot. ex quib. caus. in poss.* Sicut & *ad c. super quibusdam. §. præterea. inf. de verb. sign.* non est difficultas respondere, quod videlicet ibi tractetur de præscriptione temporis immemorialis, quod habet vim tituli, item privilegij. *l. hoc iure. 3. §. ductus aqua. 4. de aq. quod. & astru.* *Ad c. quam sit de elect. in 6. & ad c. 2. inf. de concess. præbend.* respondent, quod in dictis iuribus sit speciale, cum ibi tractetur de cura animarum, quas diu pastore destitui valde periculosum est. *d. c. quam sit. & c. ne pro defectu. sup. de elect.* Quantumvis autem hæc solutiones in se veræ sunt: tamen si ponderamus rationem prohibitionis in *cap. nostr. final.* præscriptionis, quæ est mala fides, fateamur necesse est, quod etiam is, qui iussu iudicis mittitur in possessionem bonorum conventi, quantumvis contumacis, item, qui se patitur in locum negligentis Prælati, cui alias per electionem semel ius acquisitum fuit, item, qui præscribit regalia ad solum Imperatorem pertinentia, habeat manifestam scientiam rei vel iuris alieni, quod non ad ipsum missum vel deventatorem pertinet, sed ad alium: & nihilominus affirmant textus, procedere in illis casibus usucapionem. Ergò ius Canonicum approbat præscriptionem, etiam cum mala fide, non minus quam ius civile, quod est contra decisionem *c. nostri.* *Ad cap. de quarta. c. auditis. c. ad aures. & c. indicante. sup. h. tit.* respondete, prout solvunt Canonistæ, quod ibi præscriptio quadragenaria processit cum bona fide, illud non solum est divinare contra *l. si putator. 31. ad l. Aquil.* sed & manifestè inferre vim & iniuriam textibus, cum impossibile habeatur, saltem iuris præsumptione, quia in dictis decretali-

decretalibus epistolis Prælati præscribentes sciverint, ius rerum præscriptarum ad eos non pertinere, sed ad ius Episcopale. *c. conquerente, ubi est textus inevitabilis. sup. de off. ordin.* neque enim licet Clerico allegare ignorantiam iuris Canonici, in quo versatur. *arg. l. 2. §. Servimus cum in causis. vers. turpe esse. ff. de orig. iuris.* & aliàs dicitur, quod ignorantia iuris in usucapionibus non excuset malam fidem. *l. si fur. 32. §. 1. & l. nunquam. 31. ff. de usucap.*

27 Ex quibus omnibus nunc clarè liquet, istam opinionem Canonistarum, qui volunt, iura civilia: quæ admittunt præscriptionem saltem tricennariam, etiam cum mala fide, per *c. nostrum finale, & alia suprà allegata* esse correctà, non tantum valdè reddi dubiam, sed in puncto iuris contrariam opinionem esse sustentabiliorem & veriolem, non obstante, quod altera dicatur magis communis, prout attestatur etiam Felinus *d. c. fin. nu. 1. vers. & quamvis utraque opinio sit sustentabilis. de præscript.* Etiam si itaque in omnium quasi ore iactetur tricennalem præscriptionem maximè cum mala fide pugnare cum iure naturæ, quia præscribens se locupletat cum alieno damno & iniuria. *contra l. nam hoc natura. 14. de condict. indeb.* tamen istud procedit, quando quis intendit augere rem suam familiarem cum alterius iactura vel iniuria. *ita loquitur textus in c. locupletari. de reg. iur. in 6. & l. iure natura. 206. ff. eod.* secus est, si hæc locupletatio fiat absque alterius iactura vel damno, prout in proposito. Vnde Decius limitabat dictam regulam non procedere in usucapione. *d. l. iure natura. de reg. iur.*

28 Quod autem in præscriptionibus non fiat aliqua iniuria ei, contra quem præscribitur, manifestum est, cum scienti & volenti ea non inferatur. *c. scienti. de reg. iur. in 6. l. 3. §. si quis volentem. de liber. hom. exhib.* Verum in terminis nostris dominus scit se esse in possessione fundi ad ipsum pertinentis, neque vindicat eum à me per tempus à lege requisitum, sed sciens volens patitur adversus se præscribi, & sic ipsemet intelligitur rem suam alienare. *l. alienationis. 28. de verb. signif. & fac. l. qui patitur. 18. mandat.* Ex quo igitur insistit præscribens rei per præscriptionem acquisitæ, eam non dimittendo, nullam debet iniuriam facere, quia iure suo utitur. *l. iniuriarum actio. 13. §. 1. de iniur.* & ita respondet etiam ad *d. l. iure natura.* Accursius in *l. 1. verb. iniuria. de neg. gest.* Hinc etiam est, quod dominus non potest conqueri, sibi inferri damnum, vel detrimentum, cum nemo damnum facere dicatur, nisi, quid facit, quod facere non debuit. *l. nemo damnum. 151. de reg. iur.* item, damnum, quod negligens ex sua culpa sentit, sibi imputare debet, non alteri. *l. quod quis ex sua culpa. 203. eod. tit. & c. damnum. in 6.* Sic itaq; præscriptio tricennaria non est contra ius naturæ, sed imò, si consideremus finem, multipliciter est secundum ius naturæ. Primò enim tendit ad bonum publicum, hoc est, ad conservationem distinctionis dominiorum, quæ est iuris naturæ. *l. ex hoc iure. 5. de iust. & iur.* ne videlicet dominia rerum aliquo tempore sint incerta. *l. 1. ff. de usucap.* Item, & alio casu est secundum ius naturæ, quia consulit publicæ utilitati & concordie, imponendo videlicet finem litibus & rixis quæ quasi infinitæ & immortales existerent, si post triginta annos dominis vel creditoribus denuò permitteretur actio pro rebus aut iuribus suis tamdiu neglectis, & quasi abiectis. *l. f. ff. pro suo. c. finē. litib. c. venerabilia. sup. de dol. & contumac.* Tertiò consulitur in hoc expensis & sumtibus utriusq; litigatoris, qui faciendi forent, si post longissimum tempus liberum esset denuò dominis vel creditoribus.

creditoribus suum repetere, cum & probatio dominij, maximè post tot annos, valde difficilis, & quasi impossibilis sit. *per notata in l. cum res. 12. C. de probationibus.* & dubius nihilominus atque anceps expectetur litis exitus, *argumento l. quod debetur. 51. ff. de pecul.* atque ita præscriptio iterum intervrat publicæ utilitati, cum publicè interfit, habere subditos locupletes. *§. fin. Instit. de hu. qui sunt sui.* Quartò vertitur etiam in eo commodum publicum, quòd priuati per hoc reuocantur ab oscitantia & vèterno, quando vident moram & inertiam ipsi esse nociuam. *c. mora inf. de reg. iur. in 6.* Et huc respexit procul dubio Imperator, *in l. ut perfectius. ibi: si inter vigiles & desides differentia. C. de except. ut videlicet alijs eorum vigilantia profit. d. l. ut perfectius 2. in princip. & l. si quis emptionis. 8. §. 1. C. de præscript. 30. annorum & d. c. placuit. 2. §. præscriptionum. versic. præscriptione.* Quintò & in hoc commodatur publicæ utilitati per præscriptionem triginta annorum etiam cum mala fide, quòd in prædijs urbanis evitantur ruina & deformis aspectus ciuitatum. *l. 2. C. de edific. priuat. l. fin. & l. 2. §. si quis à nemine. ff. ne quid in loc. publ.* in prædijs autem rusticis prohibetur agrorum & culturæ vastatio, cuius desertio affert extremam hominibus perniciem, cum ex ea fames, & quæ famem sequi solet, tristissima pestis oriatur. *auth. nullum credentem agri. tit. 11. coll. 4. versic. & ex hac causa quosdam.* Vnde lex nostra civilis, quæ induxit præscriptionem tricennariam etiam cum mala fide utilis est omnibus & singulis, omniq̃ue humanitate & pietate gaudet, prout alibi in simili loquitur Imperator, *in d. auth. nullum credentem, §. & hanc saluberrimam. in fin.*

Et sic non apparet aliqua evidens ratio, vel iuris naturalis vel civilis quare adversus utilitatem & bonum publicum, cui inservit præscriptio tricennaria quantumvis cum scientia rei alienæ cœpta, debeat tolli? Idq̃ ego ampliarem procedere non tantum in præscriptione actionum personalium, sed etiam realium, item, siue debitor tenebatur sine interpellatione solvere, vel quia erat præfixus certus terminus solutioni. *iuxta l. magnam. 12. C. de contrab. & committend. stipul. siue demum interpellatus solvere debuit. argumento l. mora. 32. ff. de usur.* Non obstante distinctione, quam tradit Felin. *hic nu. 3.* ut neutro casu intelligatur lex Canonica ius civile, quod præscriptionem tricennalem cum mala fide admittit, tollere, per iura ad longum suprâ allegata. Et si quis obijciat, in decretali nostra dici generaliter, non valere præscriptionem cum mala fide, siue Canonicam siue civilem, idèò generaliter intelligendam esse, quòd corrigat ita in foro civili, quemadmodum in Canonico. *vulgata l. de precio. 8. de public. & l. non distinguemus. 32. de arbitr.* respondetur breviter, quòd *d. c. fin.* emanavit ad corrigendam præscriptionem longissimi temporis cum mala fide in terris Ecclesiæ tantum, non autem in foro Imperij. Cum enim iure Canonico ante illa tempora compilatarum decretalium in terris Ecclesiæ processerit, & valuerit tricennaria præscriptio, quantumvis cum mala fide cœpta. *c. placuit. 2. §. præscriptionum vers. quod si cum mala fide. 16. q. 3.* Istam L. Canonicam, in quantum imitabatur civilem, voluit tollere Innocentius III. *in hoc cap. final.* inter suæ Ecclesiæ, item suarum provinciarum homines, non autem intendit è medio tollere titulum Codicis, de præscriptione triginta annorum, atque ita abolere leges Imperij, cum inferior adversus superiorem, sicut & par in parem non habet Imperium vel potestatem. *l. nam magistratus. 4. ff. de arb. l. precipimus.*

precipimus. 32. §. pen. C. de appell. l. ille à quo. 13. §. tempestivum. 4. ff. ad Trebell. Et sic non licet Pontifici tollere leges Imperij, à quibus ipse potestatem imperandi in temporalibus sortitus est. *c. Constantinus. 1. & 2. distinct. 96. & fac. c. quo iure distinct. 8.* Vnde decidit glossa nostra in *h. c. fin. verb. tam Canonica in fin.* quòd Pontifex ne quidem in terris Ecclesiæ adversus Laicos in temporalibus possit iudicare secundum istam decretalem, puta, quòd tutus præscriptione tricennaria, ut maximè possessor habuerit scientiam rei alienæ, condemnatur rem præscriptam negligens domino restituere. *gl. nostra h. c.* Multò minus igitur licuit Pontifici præscribere Imp. LL. quibus utantur in imperio, circa distinctiones dominiorum, vel præscriptas tollere. *c. novit ille, sup. de iud. iuncta l. fin. C. de ll.* Pro qua sententia, ultrà argumenta superius adducta, vel illud etiam facit, quòd definitio malæ fidei, quæ traditur in textu *a. c. fin. h. t.* videtur esse angustior definito, contra ea, quæ traduntur in *l. 1. §. dolum. per gl. & Bart. ibi. ff. de dol. mal. & in l. omnis definitio. 202. ubi Decius & Cagnolus. de reg. iur.*

Vult enim Innocentius, malæ fidei possessorem dici, qui habeat scientiam rei alienæ, item, quòd necesse sit, ut præscribens nullo tempore scientiam rei alienæ habeat. Id an sit verum, attigimus in superioribus. Neque enim sequitur: Possessor habet scientiam rei alienæ: ergò est in mala fide, adeò, ut non possit præscribere, cum plus h. c. sit in conclusione, quàm fuit in præmissis, nec sufficiat ad malam fidem sola scientia rei alienæ, aliàs enim illi tituli ff. & C. pro suo, item, pro derelicto inscripti, item materia primi & secundi decreti, & alia iura fierent elusoria, & essent quasi in ventum prodita. Requiritur itaq; duo copulative, ad hoc, ut quis dicatur malæ fidei possessor, alterum est, quòd præscribens ab initio habeat scientiam rei alienæ, puta, quòd ad alterius dominium res pertineat, alterum, quòd ingressus eius vel occupatio à lege sit prohibita, prout tenet Angelus in *l. 1. num. 63. C. de iudic.* & est inevitabilis textus, cui responderi non potest, in *l. & generaliter. 28. vers. & secundum hæc. de noxal. act.* ubi dicitur, eum quoque usucapete, qui scit alienum se possidere. Ratio eius decisionis innuitur in fine, quia, inquit Iureconsultus, præscribens iustam causam possidendi habet, *d. l. & generaliter in fin.* Vnde, secundum Angelum, licet scienter quis possideat rem alienam: tamen ex quo, lege permittente, tenet, non peccat, & sic non habet malam, sed bonam fidem, prout ibi sufficit exemplum in spolijs captivorum, assumptis in bello legitime, quæ nemo dixerit, iure, vel Canonico, vel civili per occupantem iniuste teneri, secundum Bartol. in *l. si quid bello. 28. l. hostes. 24. & l. fin. de capt. & postlim.* cum possessionis initium sit iustissimum, & ingressus Canonicus. Ang. in *d. l. 1. nu. 65.* Id siquidem, in effectu saltem, alienum non est, quòd iure possidetur, hoc autem iure possidetur, quòd iuste, id est, lege permittente. *c. quia dicam. §. iam verò prudenter. vers. hoc enim certè alienum. 14. q. 4.* Sic dicitur iuste possideri res aliena, quæcunq; autore Prætoris possidetur. *l. iuste possidet. 11. de acquir. possess.* Ideò fortè in c. nostro finali ultima verba epistolæ, ibi: unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat scientiam alienæ, coniungenda sunt cum initio textus, ubi dicitur: absque bona fide nulla valeat præscriptio, quasi dicat, præscribens ita debet esse munitus bona fide, ut vel ignoret, rem alienam esse, vel saltem, eius occupationem & invasionem per leges non prohiberi. *d. l. generaliter. vers. & ideò me quoq; usucapturum. & d. l. iuste, ac cap. quoniam. §. in alijs. ext. ut lit. non contest.* Vnde secundum Angelum

mala fides in possessore definitur scientia rei alienæ, cuius occupatio vel apprehensio vetatur autoritate legis. Et sic non sufficit sola scientia rei alienæ, nisi concordat etiam interdictum legis, arcens quem ab ingressu rei alienæ. *Ang. in d. l. 1. nu. 63. C. de iud.* Et ut maxime prædicta verba decretalis nostræ, & c. si diligenti. simpliciter intelligenda forent secundum litteram, prout iacent, quasi videlicet sola scientia rei alienæ vitiet præscriptionem: tamen Ferrar. in hac materia intrepidè concludit, quod prædicta c. & c. possessor mala fidei. inf. de reg. iur. in 6. nullas planè corrigant leges Codicis de præscriptione triginta annorum, super possessis etiam cum scientia rei vel iuris alieni proditas, neque in actionibus realibus, neque in personalibus, per terras Imperij, & sic innuit ipse quoque, quod præmemorari Canones tantum tendant ad correctionem c. placuit. 2. §. præscriptionum. 16. q. 3. quod est desumptum ex l. si quis emptionis. 8. §. 1. C. de præscript. 30. annerum. ne videlicet tales leges civiles deinceps in terris Ecclesiæ vigorem suum obtineant, cum quodammodo per illas constitutiones inducatur peccatum. d. c. final. non autem intendit, corrigere præscriptionem tricennariam, currentem de iure civili in terris Imperij, cum in dubio non presumatur Papa velle turbare iurisdictionem Imp. in temporalibus, per loca Imperij, circa videlicet distinctiones dominiorum, item, ordinationes contractuum, & similia. c. novit ille. & ibi Dec. nu. 2. de iud. siquidem distincti sunt magistratus & potestas, Imperator videlicet & Papa, ita, ne unus de alterius iurisdictione se intromittat. c. solita. de maiorib. & obediens. c. causam. q. 2. inf. qui fil. sint legit. can. cum ad verum. & can. si Imperator distinct. 96. Et speciale est in Ecclesia, quod in terris Imperij habet cognitionem & determinationem causarum, vel delictorum merè Ecclesiasticorum, prout est crimen periurij, simoniæ, hæresis, usurarum, separationis matrimonij, & similium, de temporalibus autem non habet se impedire. *Inn. post ioh. Andr. in d. c. novit ille, nu. 7. de iud.* Ac si aliter diceretur, rarò admodum contingeret, ut circa contractus, item, circa delicta non possit allegari ex una parte peccatum, vel mala fides, ratione deceptionis, aut aliarum circumstantiarum intervenisse, quo casu, omnes causæ in mundo, tam civiles, quàm criminales ad forum Ecclesiæ devolvi poterant, neq; in hoc Canonistis ægrè fieret, qui semper trahunt aquam ad suum molendinum, neq; curant, cui subtrahant.

Hæc sunt verba Angeli. in l. 1. nu. 64. C. de iud. Ideoq; interebat Ferrar. rationem peccati, quod verti dicitur in præscriptione cum scientia rei alienæ, esse multum vacuam, quia per eam sequerentur infinita absurda, & totaliter destrueremus legum potestatem & autoritatem, ac per consequens vires imperij attereremus, imò funditis annihilaremus. *Ferr. in forma respons. rei conventi. verb. præscriptionis. num. 28.* quod probat, addendo demonstrationem: In contractibus enim, inquit ipse, venditionum & emtionum, locationum & conductionum, mutui, permutationum, & similibus crebrò intervenit deceptio, vel in precio, vel in re, sicut naturale est contrahentibus, invicem se decipere, l. in causa. 16. §. idem Pomponius. ff. de minorib. & l. si voluntate. 8. C. de rescindend. vend. quo casu, contrahentes semper quodammodo dicerentur constituti in peccato, & sic super talibus contractibus disputandum esset in foro Clericorum, & iudicandum, secundum Canones, quo nihil absurdius dici potest, ideò nullatenus tolerandum. Et exclamat ulterius Papiensis, quod malè, imò pessimè faciant Imperatores, qui Pontificibus indulgent illas correctiones legum civilium circa temporalia, & addit: Servetur itaque
ius

Ius Canonicum inter Clericos, in foro autem Imperij servetur in hac materia præscriptionum ius civile. Ferrar. d. verb. præscriptionis. nu. 28. post gl. d. c. fin. quæ secundum eum, tanquam verior, practicatur communiter. Et quia ex hæcenus traditis satis patet solutio ad d. c. fin. h. t. restat, ut paucis res

32 Neq; verò nostræ opinioni contra communem iste textus adversatur, sed magis eam confirmat, quia speciale est in Ecclesia Romana, ut is, qui minoris temporis præscriptionem, quàm centenariam allegat, dicatur se munire impio præsidio, item, impia temporis allegatione. Cum enim prædicta Ecclesia tum temporis fuerit reputata, pro capite aliarum Ecclesiarum, quòd pro omnium animabus & salute vigilavit, debebatur ei vicissim illa gratitudo, ut eiusdem iura inconcussa & inviolata manerent. Hanc solutionem innuit Iustinianus in d. auth. ut Eccl. Romana, vers. cum enim. ibi: in rebus, super quibus vel læsionem sustinuerit, vel debitum amiserit, solam exceptionem centum annorum Ecclesiæ Romanæ opponi posse. iunctis verbis. ibi: ut maneant per prædictum tempus integra iura Ecclesiastica.

33 Si itaque hoc speciale est, quod dicitur, improbo præsidio niti, qui in præscriptione minore, quàm centenaria se fundat adversus Romanam Ecclesiam: ergò in præscriptionibus legalibus contra alias Ecclesias, quàm Romanam, & multò magis contra privatos ius commune erit in contrarium, & poterit quis se exceptione præscriptionis etiam tricennalis contra actorem tueri, quantumvis præscribens habuerit scientiam rei vel iuris alieni. argumento l. quod verò contra. 14. & l. ius singulare. 16. ff. de legibus. Et sic apparet, alteram opinionem, Ferratiensis scilicet, qui vult legem Canonicam. c. f. h. t. non corrigere leges civiles de præscriptione tricennaria cum mala fide loquentes, saltem in terris Imperij, de iure veriores esse. Ex quibus etiam patet resolutio ad illam quæstionem vulgatam, cum statutum, vel lex provincialis iuris nostri Saxonici induxerit duplicem præscriptionem, unam super rebus mobilibus, quæ perficitur anno & die, alteram in immobilibus, quæ ex triginta annis, anno & die, hoc est, triginta & uno annis, & sex hebdomadis constat, prout habetur & legitur Landtrech. lib. 1. art. 28. 29. item 30. & gloss. Weichbild. art. 4. super verb. Jhar vnd Tag. an saltem præscriptio tricennaria, iunctis anno & sex hebdomadis, currat cum mala fide? Siquidem enim magis communem Dd. opinionem sequamur, quòd videlicet per cap. nostrum final. sint correctæ iura civilia, quæ permittunt præscriptionem saltem tricennariam cum mala fide. in l. si quis emtionis. §. 1. C. de præscript. 30. annorum. c. placuit. 2. §. præscriptionum. versic. præscriptiones. iuncto versic. quod si cum mala fide. 16. q. 3. responderi necesse est, quod nec quidem præscriptio statutaria cum mala fide perfici possit, tum, quia ius Saxonicum de bona vel mala fide nihil determinat, solum enim hoc dicit: An Erb vnd Eigen mag sich der Sachs verschweigen / binnen 30. Jahren / Jahr vnd Tag / eher nicht. d. art. 29. lib. 1. tum, quia quod non mutatur in iuris communis dispositione, meritò remanet, prout notat Bartolus in l. si extraneus. 6. ff. de condict. ca. dat. ca. non sec. per l. precipimus. 32. C. de appellat. & l. sancimus. 27. C. de testament. Præscriptio siquidem statutaria iurrogatur loco præscriptionis iuris communis, & regulatur secundum eius naturam, secundum Cornæum. cons. 180. n. 4. & seqq. vol. 2. ac tradit Bald. in l. in contractib. 13. in f. princ. C. de non num. pec. & in c. item si quis per triginta. n. 15. ubi etiam Prepositus. nu. 3. si de feud. fuer. content. & Bald. in l. Celsus. 27. nu. 5. ff. de usucap. Socin.

cons. 86. incip. in causa communitatis. nu. 9. & 10. vol. 1. & latissime Balb. de prescript. in 2. parte 3. part. princ. q. 14. nu. 2. ubi tenet istam opinionem esse communem, quod prescriptio statutaria non procedat cum mala fide, etiam si inducatur à Principe, quia secundum eum tale statutum est nutritivum peccati. Balb. ubi sup. post Ant. de Butr. in c. pervenit. num. 17. inf. de censib. & eam magis communem esse, attestatur etiam Anton. Gabr. in communib. regulis. tit. de prescriptionibus. n. 4. in princ. Unde est, quod glossa Landrecht. d. art. 29. lib. 1. nu. 3. ipsa quoque requirit bonam fidem, in prescriptione tricennali, cum anno & die.

Et hanc sententiam memini commendare circa enarrationem epistolarum decretalium etiam Præceptorem meum Modestinum Pistorium, Iureconsultum tūm famosissimum, piæ memoriæ, tanquam magistrutam & securam conscientijs, in casu videlicet, quo manifestis documentis probari potest per dominum mala fides. Sed si in hæcamus opinioni Ferr. tenentis, quod c. nostr. fin. cum alijs suprà allegatis, non corrigat ius civile, saltem ius Imperij, iam contraria opinio erit indubitata in prescriptione statutaria, quod illa cum mala fide rectè procedat, non obstante, quod statutum nostrum de bona vel mala fide nihil exprimat. d. l. 1. art. 29. cum hæc prescriptio triginta annorum, anni & diei substituta sit ex statuto iuris Saxonici in locum prescriptionis longissimi temporis, quæ ipsa quoque procedit cum mala fide, saltem in terris Imperij. d. l. si quis emtionis. §. 1. de prescr. 30. ann. & auth. mala fidei. in 2. respons. c. de prescr. long. temp. idè naturam eius imitatur per superius dicta. & fac. l. si enim. 10. §. qui iniuriarum, si quis cant.

Et sanè saltem in debito personali non desunt innumeri affectæ, tenentes, quod statutum disponens, eum, qui non petierit, quod sibi debetur, infra tempus legale, postea prescriptionis exceptione excludi, valeat, quantumvis prescribens habeat scientiam rei alienæ. Bart. in l. sequitur. 4. §. si viam. 27. nu. 3. de usucap. & latè Gabr. in regulis communib. concl. 4. nu. 2. & fatetur Paul. de Castro, quantumvis talia statuta fortè possent enervari, tanquā nutritiva peccati, tamen servantur de facto. Castr. in l. fin. §. 1. n. 3. in fin. ff. rem rat. hab.

Et ex hac Ferrarij sententia satis patet, quid respondendum sit ad illam questionem, an contra pactum de revendendo prescribi possit, infra 30. annos, non obstante, quod emtor scit, rem subiectam esse restitutioni, ad lutionem pretij, per venditorem quemcunque oblatis vel offerendi, super quo dubio Tiraquellus recitatis & refutatis argumentis, quæ hinc inde adduci solent, ipse concludit, quod spatio triginta annorum prescribatur huic iuri lutiendi, etiam si dictum sit in pacto, quod perpetuò liceat redimere, vel quandoque Tiraquell. in retract. conventio. §. 1. gl. 2. verb. infra tantum tempus. nu. 31. ubi addit, eam non tantum communem esse, sed & approbati per Dd. maioris doctrinæ & autoritate. Quod idem sequitur etiam Balbus de prescr. 4. parte quinta partis princip. q. 3. per totum. & eam magis communem esse, quod pacto de retrovendendo infra triginta annos prescribatur, quibuscunque etiam verbis usus sit venditor, puta, etiam si dictum fuerit, quod velit revendere, quandoque & ad omnem voluntatem creditoris, testatur post alios Ant. Gabr. in communib. regulis. tit. de prescript. concl. 6. nu. 5. Verum quia ista disputatio, an c. nostr. fin. de prescript. corrigat leges civiles, quoad prescriptionem tricennariam cum mala fide, valde disputabilis est, & teste Felino nostro hic nu. 1. utraque opinio sustineri valet.

Dato

35 Dato itaque, quod bona fides requiratur de necessitate, prout saltem in terris Ecclesiae illud est absolutum, & absque omni dubio. *h. c. nostro* operæ precium est, nosse, an is, qui obijcit exceptionem præscriptionis triennariae, teneatur ipse probare de bona fide, an vero domino, contra quem opponitur hæc præscriptio, incumbat onus probandi malam fidem præscribentis? In hoc articulo teneatur sequens conclusio pro regula: quod in dubio, & ubi aliud non apparet, semper præsumitur bona fides. *ita glossa nostra hic in verb. bona fides. & sequitur Panormitanus nu. 14. ac gl. verb. debet. in l. penult. C. de evict.* Vnde, qui malam fidem præscribentis allegat, eam probare compellitur. *l. si fundum. ibi: quos mala fide percevisse fuerit probatum. C. de rei vind.* ideo, quod lex regulariter præsumit in quolibet ignorantiam vel alienam, nisi de scientia probetur. *l. verius. 21. ff. de probat. & c. præsumitur. inf. de reg. iur. in 6.* Quod verissimum est in præscriptione longi vel longissimi temporis. neque enim credendum est, si ex iusta causa non teneret possessor, quod dominus illum tanto tempore uti frui rebus suis absque omni inquisitione, vel turbatione permisisset, per ea, quæ notat Innoc. *inc. 2. nu. 6. de re integ. restitut.* ubi tradit modum probandi bonam fidem, puta, quod vel doceat de titulo, vel quod ex probabilibus rationibus acquisiverit possessionem, vel quod longo tempore fuerit in possessione. *argumento l. 1. §. si servus. ibi: si diu in libertate moratus fuerit. de acquir. posses.* Quod ultimum secundum ipsum relinquitur arbitrio boni viri, hoc est, iudicis. Innocentius ubi supra. *nu. 6.* & plerumque restringitur illud tempus ad spacium viginti vel triginta annorum, per ea, quæ tradit Bartolus in *l. fin. C. unde vi. ac sequitur Alexand. cons. 200. insip. viso & discussa processu. nu. 7. vol. 2. & Angel. in l. penult. C. quib. non abst. longi temp. præscript.* Quod vel ex eo probatur, cum quilibet in possessione sua per Prætorem tuendus sit, dummodo non appareat, eum vel vi, vel clam, vel precario possidere. *l. 1. ff. ut possideat.* Quia autem allegatio, quod quis sit in possessione clandestina, violenta, vel precaria, facti est: quod non præsumitur, nisi probetur. *l. quæcumq. 13. §. final. ff. de public. in rem act.* quis dubitabit, præscriptionis exceptione tutum esse eum, qui saltem per triginta annos, rem alienam vel ius ad alium spectans, aut quoquo modo pertinens, tanto tempore quiete & absque molestatione adversarij possedit, cum virum aliquod circa adeptionem possessionis non intelligatur intervenisse, nisi de eo fiat manifesta fides? *c. illud & c. dudum. de præsumt.* Etiam enim in præscriptione, maxime rerum Ecclesiasticarum, per ius Canonicum duo videantur exigì, puta, bona fides & iustus titulus. *cap. si diligenti. sup. h. 2. & cap. 1. inf. eod. in 6.* tamen intelligendum est hæc duo requiri, vel verè vel præsumtivè. Vnde si præscribens allegat causam, vel titulum habitum à domino, ut maxime de illa causa vel titulo directa fides fieri nequeat: tamen si pro adminiculo suæ intentionis deducat possessionem longi temporis, hoc est, decem inter præsentis, vel viginti annorum inter absentes, iam lex præsumit in re præscripta causam vel titulum, qui prætenditur, etiam si aliter non probetur, præcessisse, propter diuturnitatem temporis.

Et hæc sententia communiter tenetur, teste Paulo de Castro. in *l. servitutes. 3. de servit. tit. generali.* Et quod hæc opinio communiter approbetur, tam à Legistis, quam à Canonistis, tradit Bartol. & Czpolla. in *tit. de servit. urb. præd. c. 19. nu. 6. in 2. fallentia.* Sufficit enim, quod longo vel longissimo tempore præscribens possedit, & sic ex probabilibus coniecturis lex ipsa

arguit, quod possessionem ex causa à iure non reprobata acquisiverit. Istis namque casibus cessat præsumptio malæ fidei in possidente. *Innoc. in d. c. 2. n. 6. sup. de in integr. restit. quem refert Archidiaconus in d. c. 1. inf. de preser. in 6. & Panormitan. in c. consultationibus. nu. 8. inf. de iure patron. ac Carolus Ruinus. cons. 27. nu. 27. vol. 3.* cui adstipulatur etiam Ferrarius, volens, quod bona fides probeatur ex deductione nulli veri, vel putativi, etiam cum iniusto errore facti, & in hoc stabitur conscientia ipsius præscribentis. *Ferrar. in form. respons. conventi. verb. prescriptionis. n. 16.* quia sufficit allegatio tituli cuiuscunque saltem à iure præsumti, ex longinquitate temporis, quo casu, titulus allegatus habetur per legem pro probato, ex probatione longæ vel longissimæ possessionis, etiam si nulla alia fiat fides tituli specialis, per ea, quæ tradunt Bartol. & Dd. in l. si certis annis. 28. C. de pact. & l. cum de in rem verso. 6. ff. de usur. præsumto autem per legem titulo, præsumitur iusta causa possidendi, habita videlicet ab eo, qui fuit dominus rei, vel quem possidens dominum esse putabat, & sic ipse domini cogitatione possidet. *arg. l. apud antiquos. 21. §. cum igitur. C. de furt.* imò plùs dixit Anton. de Butr. quod ipse credit, non tam de civili, quàm de iure Canonico, ex eo ipso, quando quis stetit longo tempore in possessione: ac allegat bonam fidem, illam præsumi absque alia probatione, etiam in casu, quando possessio est contra ius. *Ant. de Butr. in c. pervenit. nu. 10. inf. de censib. post Inno. in d. c. 2. num. 6. & refert Felinus, quod in possessione contra ius exigatur alternativè, vel titulus, vel saltem longum tempus, ad hoc, ut probeatur bona fides. Felinus c. si diligenti. nu. 4. in princ. post Anton. de Butr. in c. cum Ecclesia. num. 50. sup. de ca. poss. & propriet.*

Quantumvis enim occupator alienæ possessionis etiam vacantis, ab initio sui introitus videatur in mala fide constitutus, ex eo, quod, cum res sua non esset, debebat nosse, eam ad alium pertinere. *l. cum querebatur. 11. C. unde vi.* tamen illa præsumptio malæ fidei tollitur per cursum triginta annorum, adeo ut ex tunc intelligatur retrò fuisse possessor bonæ fidei, & cessat ista lex, ac communis eius præsumptio. *ita Bart. in d. cum querebatur. num. 17. & ibi Salic. 5. ac Baldus in l. 1. nu. 5. C. unde vi. & Abbas noster in d. c. si diligenti. num. 16.* ubi addit, istud dictum Bartoli in l. fin. C. unde vi. esse singulare, & semper menti tenendum, quod sequitur etiam Carolus Ruinus in cons. 105. nu. 10. vol. 1. & cons. 34. nu. 4. vol. 2. ac ante eum Bart. in l. super longi. 11. nu. 4. ac ibi Angel. 3. C. de prescript. long. temp. ubi tradunt illam conclusionem, quod bona fides in dubio semper præsumatur, nisi sint aliquæ circumstantiæ, quæ excludunt hanc præscriptionem. *ita Panorm. cons. 82. incip. Divus. Pius. nu. 4.* dummodò tamen ista bona fides allegetur, quia ut maximè non eveniat probanda: tamen de necessitate per præscribentem allegari debet Ang. in d. l. super long. ubi addit, hoc esse infigendum memorie. *per l. si adulterium cum incestu. 36. §. ydem Pollioni. 6. ff. de adult.* qui tamen textus parùm probat ad propositum, sed & alibi tradit Angelus istam cautelam, quod advocatus isto casu debeat esse cautus in allegando bonam fidem; alias succumbet, cum bona fides nunquam præsumatur, nisi allegetur. *Angel. in l. sed & si res. 7. §. 2. versic. eum, qui §. fin. de publi. in rem act.* Quo casu, ab alio documento bonæ fidei opus non est, eum satis probeatur, saltem præsumtivè ex cursu tanti temporis, quod ad præscriptionem requiritur *ita Balb. in repetit. l. Celsus. in 3. parte. num. 2. 3. & 4. de usucap.* Vnde, secundum Ant. de Butr. præscribens suam possessionem iustificare debet, triplici

- triplici modo, allegando vel titulum, vel qualem qualem causam tenendi, vel saltem longinquitatem possessionis ad hoc, ut praesumatur bona fides. *But.* in c. consultationib. n. 9. inf. de iur. patron. & Balbus scriptum reliquit, quod causa vel error etiam iniustus, in facto consistens, puta, quando quis existimat, cum, contra quem praescribere intendit, propter abiectam culturam rei suae vel iuris sui illud habere pro derelicto, & sic iustam causam occupandi se fovere etiam per errorem putat, hoc ipsum causetur bonam fidem adhuc hodie, saltem ad praescribendum longissimo tempore, etiam de iure Canonico, in illis videlicet casibus, ubi olim poterat praescribi, de iure civili, sine titulo & bona fide. prout est in l. si quis emtionis. 8. §. 1. C. de praeser. 30. ann. Hanc conclusionem tradit Balbus in d. l. Celsus, parte 1. nu. 15. de usucap. & addit, quod non requiratur isto casu, bonam fidem esse ita fundatam, quemadmodum requiritur ad praescribendum longo tempore. *Balb. ubi proxime, nu. 15. post Paul. de Castr. in d. l. Celsus, nu. 4. allegat l. liberis. 7. §. fin. & l. igitur, 12. §. & generaliter. de liberali. ca.* ubi dicitur, quotiescunque quis iustis vel non iustis rationibus ductus, sine calliditate tamen, putavit se liberum, & in libertate moratus est, cumque alio, qui ipsum in servitutem asserere intendit, litigat, hic actoris partes iustinebit. & idem tenet Bald. in l. 1. nu. 5. C. unde vi, facit, quod iste articulus, an videlicet praescriptio tricenaria currat cum mala fide, saltem in terris Imperij, est valde dubius, & controversus in iure, ideo error talis dubij aequiparatur errori facti, ac inducit bonam fidem, & praebet iustam causam praescribendi. *Ruin. cons. 27. nu. 28. vol. 2. per ea, quae notat Anton. de Butr. in c. cum dilecti. de consuet.* Et secundum hanc sententiam quod in praescriptione longissimi temporis, de iure civili, prout etiam Saxo-
- 39 nico, non sit opus aliqua probatione, siue tituli, siue bonae fidei, sed quod haec ambo praesumantur ex cursu longissimi temporis, communiter in his provinciis & Scabinatibus Saxoniae pronunciat prout fatentur ipsi etiam de iure consulti, ac requisiti super Ordinationibus novis Electoris Saxon. in 5. parte deliber. & dubiorum. decis. 14.

Atq; haec sunt quae ab Autore ipso de hac materia in publicis Lectionibus accepimus.

F I N I S.

V 4

I N D E X

INDEX VERBORVM

ET RERVM MEMORABILIVM, QVÆ
IN HOC OPVSCVLO CONTINENTVR PER NV-

meros denotatus, quorum prior partem operis, secundus Cas-
put cuiusque partis, tertius notabile cuiusque Capituli designat, quartus
interposita litera V. (quæ vel significat) verum huius editionis numerum de-
notat: Cur autem veteres etiam numeri Indicis in hac editione manserint, eius
rei ratio in Præfatione ad Lectorem Operi præfixa, ostenditur. Vbi verò gemi-
nati numeri per interpositam litteram V. non inveniuntur,
ibi aut veteres non fuerunt mutati, aut planè
novi sunt.

A.

B obligatione operarum de-
bitor non liberatur cedendo
bonis 1.6.115. vel 125.

*A*ceptoris ius cessat reso-
luto iure datoris. 2. 3. 287.
V. 301.

*A*ccusationes super quibuscumq; delictis
pertinent ad superiorem iudicem. 2. 1. 114 V.
135.

*A*cquirendum facilius tollitur, quàm an-
tè acquisitum. 1. 3. 252. V. 266.

*A*cquiri prohibita quò ad commoditatem
vtendi non intelliguntur prohibita. 2. 3. 257.
V. 269.

*A*cquiri plenè prohibita, acquiruntur sal-
tem quò ad commoditatem vtendi fruendi. 2. 3.
279 V. 292.

*A*cquisitio & adeptio possessionis sunt Sy-
nonyma. 3. 1250. V. 64.

*A*ctionem habere ad rem idem est, sicut
habere rem ipsam: fidei tamen. 1. 2. 185. & 187.
V. 215. 217.

*A*ctio personalis non sequitur fundum, sed
intentatur coram iudice domicilij rei. 2. 3. 14.
& 19. V. 15. 20.

*A*ctione in factum ex iudicato si agatur,
ad quem pertineat executio. 2. 1. 119.

*A*ctus voluntariæ iurisdictionis non requi-
runt eas solennitates, quas requiruntur in con-
tentiois. 2. 1. 61. V. 71.

*A*ctus imperfectus non sortitur effectum. 2.
1. 77. V. 87.

*A*cta iudiciorum dicuntur scripturæ Au-
thenticæ. 3. 1. 74. V. 80.

*A*ctus, qui duplici modo, licitè & illicitè
gestus accipi potest, intelligitur licito modo cele-
bratus, dummodò palàm sit celebratus, aliàs se-
cùs. 3. 12. 57 & 59. V. 72. 74.

*A*cta iudicialia perpetuam firmitatem &
fidem habent 4. 1. 46. V. 52.

*A*ctor & reus circa probationes iudican-
tur ad paria. 4. 2. 14. V. 26.

*A*ctori paupertatem iuranti expensæ litis
remittuntur, & gratis adhibetur procurator in
iudicijs curialibus Saxonis 1. 2. 121.

*A*ctor in rem agens potest convenire reum,
vel coram iudice loci, vel domicilij. 1. 10. 206.

*A*ctus agentium non operatur ultra eorum
intentionem 3. 8. 63 item. 3. 12. 18.

*A*ctionibus in personalibus sequitur actor
forum rei. 4. 3. 11.

*A*cta iudicialia inducunt notorium iuris.
4. 1. 126 V. 151.

*A*diccto ad solutionem rectè solvitur. 2.
2. 76 V. 89.

*A*dscripitiis ex pacto obligatur ad per-
petuò herendum in prædio, & est nihilominus
liberi status. 1. 6. 54. V. 61.

*A*dvocatum non habenti ob paupertatem
Prætor gratis præstat. 1. 2. 91 V. 115.

*A*dvocatus acta retinere potest, donec sol-
vatur sibi honorarium. 1. 2. 247.

*A*dulterum cum filia deprehensum pa-
renti licet occidere 4. 2. 11.

*A*dministratores non debent esse dissipato-
res. 2. 3. 339. V. 351.

*A*ddictio pignoris in solutum pro maiori
summa, quàm debetur, non valet, etiam pro ea
parte, quæ revera debetur, & procedit etiam in
pignore capto pro executione conventionis exe-
cutivæ. 3. 9. 55. & 61. V. 67. 72.

*A*dversativa adversatur præcedentibus in
iure & facto. 3. 12. 13. V. 20. 99.

*A*dministratores deposita administratione
reddunt rationem, etiam de fructibus perceptis, à
quibus tamè deducit expensas. 3. 12. 41. V. 49.

Estima-

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Æstimatori dictum, quod ipse tantum pro re daret, nullius est momenti, 3. 9. 143. V. 164.

Æstimatio pignorum pro executione captorum renunciata per æstimatores, iudex, citatur partibus, definit pretium, & in eo acquiescitur, 3. 9. 147. V. 168.

Æstimum commune non probat valorem rei inter fiscum & privatum, sed inter emptorem & venditorem, 3. 9. 148. V. 169.

Æstimatio facit emptionem, 3. 9. 48. V. 56.

Æqui pollentium non refert quid fiat, 1. 8. 86. V. 93. 94.

Æquitas Regina iuris, 1. 9. 31. V. 36.

Equiparatum à lege eadem est ratio & dispositio 1. 5. 38. & 89. in terminis videlicet in quibus equiparantur, alias secus ibi, 5. 6. item, 3. 12. 20. V. 28.

Æquitas non scripta postponitur rigori iuris scripto, 3. 9. 32. V. 36.

Ætas debitoris hereditarij non infringit ius creditoris, 2. 3. 212. V. 220.

Ædificia post mortem vasalli decedentis absq; heredem debentur domino, de iure Saxanico, 2. 3. 302. V. 307.

Æstimatores cuiusq; loci iuratis super valore rei creditur, 3. 9. 104. V. 125.

Æstimatores certi si in loco non repertantur deputari, eligendi sunt per partes, aut, illis recusantibus, eliguntur per iudicem ad minus duo, si tot inveniuntur, 3. 9. 106. & 107. alias etiam unus sufficit, 3. 9. 108. V. 129. 128. 129.

Æstimatores debent esse iurati super singulis actibus, 3. 9. 109. V. 130. nisi per partem eligantur, num 114. V. 135. vel ad officium suum generaliter cum iuramento assumti sufficiunt, num, 115. V. 136.

Æstimatores sunt testes valoris rerum, 3. 9. 110. V. 131.

Æstimatores reddunt rationem sui dicti, qualem possunt, 3. 9. 113. V. 134.

Æstimatores, post collationem votorum inter se, faciunt relationem iudici, etiam partibus absentibus, 3. 9. 136. & 137. V. 157. 158.

Æstimatores super pretio sufficit presumptivè concludere: ita tamen, ut dicti sui assignent rationes congruentes, 3. 9. 138. & 139. V. 159. 160. saltem ex iudicio intellectus, 140. V. 161. etiam de causa dicti non interrogari, 141. V. 162. & que ratio scientie in æstimatore exigatur, 3. 9. 142. V. 163.

Agricolæ, sicut & ipsorum terre & instrumenta ad agriculturam pertinentia, non sunt in executione pignori capienda, nisi in defectum aliorum, 2. 3. 178. & 181. V. 187. 189.

Agricultura nos omnes alit, 2. 3. 182. V. 190.

Agrimeffores & testes iurant de veritate: æstimatores de credulitate, 3. 9. 111. & 112. V. 132. 133.

Agri de modo si dubitatur, mensurandus venit, 3. 9. 116. V. 137.

Agrimeffores ipsi quoq; debent esse iurati, 3. 9. 117. V. 138.

Agrorum pro mensurationibus citandis sunt partes, ut designent limites & fines, 3. 9. 118. V. 139.

Ager unus, pro ratione situationis est pretiosior quam alij, 3. 9. 119. V. 140.

Agri libertas auget pretium eius, 3. 9. 122. V. 143.

Agrorum bonitas prævalet magnitudini, 3. 9. 125. V. 146.

Agens ad implementum contractus teneatur probare, quod ex sua parte contractum adimplerit, 4. 1. 86. V. 105.

Agens ex folio duo probare cogitur, 1. 2. 91.

Alapam alicui impingent ex pacto non convenitur iniuriarum, nisi ex intervallo hoc fiat, 1. 8. 63. V. 70.

A lege ad pactum affirmativè ductum argumentum non valet, 1. 8. 52. V. 59.

Allegare & non probare, vel nihil allegare parificatur, 1. 10. 126. V. 156.

Alienationis prohibitio non impedit translationem dominij, in re de facto ita alienata, nisi eam præcesserit contractus pignoris, cum adiectione huius clausulæ, de non alienando, 1. 10. 152. & 153. V. 185. 186.

Alienationis vocabulo venit etiam ususfructus concessio & hypotheca, 1. 10. 155. V. 188.

Alienatio bonorum soli, etiam de allodijs non valet absq; consensu domini, in tertium: secus est, quod ad implerionem contractus, 1. 10. 165. & 166. V. 198. 199.

Alienationis vocabulum accipitur de translatione possessionis, quam sequitur ius usufructuendi, 2. 3. 198. V. 206.

Alienatio facta per mulierem, stante statuto quod mulier sine consensu viri nihil alienet, non transfert etiam possessionem, 2. 3. 204. V. 212.

Alienatione feudi prohibita, non prohibetur alienatio fructuum, 2. 3. 281. V. 294.

Alienationis prohibitio afficit solum prohibitum, non autem tertium, nisi in fraudem creditorum processisset alienatio, 2. 3. 415. & 418. V. 435. 439. vel res fuisset litigio, 4. 419. V. 440. vel pactum manumissionis adiectum, resolveret contractum ipso iure, 4. 20. V. 444. vel dominium rei in iudicium deducta, fueris adiudi-

INDEX DE

adiudicatum petitori, quam tamen vicinus postea alienat in tertium. 421. V. 445.

Alijs faciendum, quod sibi quis fieri postulat. 1. 10. 55. V. 67.

Alimenta privilegiorum tribuuntur secundum conditionem personarum. 2. 3. 115. V. 120.

Allodialle licet quodlibet prædium esse intelligatur, tamen actor se fundans in hac qualitate, quæ ipsi negatur, tenetur probare fundamentum sue intentionis. 2. 2. 73. V. 86.

Alteri per alterum non quæritur actio, nisi ex numeratione cessi. 2. 2. 78. V. 91.

Alternativorum electio pertinet ad debitorem, si rerum distinctarum qualibet est in obligatione & solutione. 1. 8. 28. & 30. V. 34. 36.

Alternativa posita inter duo, quorum unum est in obligatione, alterum ad cautelam creditoris, electio ad creditorem spectat. 1. 8. 29. V. 35.

Alternativa promissio implemento unius membri contenta est. 1. 8. 45. V. 52. & 46. V. 53. quando per hoc integrè satisfactum stipulatori, ut qui duos fines sibi propósitos habet, secus, si unum finem tantum, ad quem tenditur per diversa media. 47. V. 54. & 48. V. 55.

Alternativa electio regulariter pertinet ad debitorem, in alternativa videlicet rerum: secus, in casu plurium iudicum, inter quos creditor electionem habet. 2. 1. 42. 43. & 44. V. 50. 51. 52. item in persona scholarium, qui habent tres iudices, & inter eos potestatem eligendi, coram quo conveniri velint. ibid.

Alteri mandare non prohibeor, quod ipse expedire possum. 2. 2. 33. V. 36.

Altare unum cooperire, discooperto alio, parum habet utilitatis. 2. 3. 120. V. 126.

Ambasiatores debent secum portare literas credentiae pro maiori securitate. 2. 3. 184. V. 192.

Animus declaratur per interpretationem eius, qui actum fecit. 3. 12. 58. V. 73.

Anima salus præferenda est rebus transitorijs. 1. 5. 125. & 2. 3. 408. V. 426.

Annui redditus æquiparantur rebus soli. 1. 3. 229. & 234. V. 243. 248.

Annua reddituum, absq. laudemijis & iurisdictione, in frumento durior, unus modius Lipsensis vel Ienensis regulariter æstimatur pro vno floreno. 3. 9. 134. V. 155.

Annua reddituum perpetuo redimibilium contractus iur. divin. Canon. & constitutionibus Imperij licitus & concessus. 1. 10. 64.

Annui redditus coacti ex bonis pupilli caute

sunt recondendi: vel si in mobilibus extet pupilli substantia, ad usuras dandi. 1. 10. 61. V. 73.

Antinomia 1. 2. & 4. §. si quis condemnatus, de re iudic. explicatur. 3. 5. 16.

A pacto ad statutum argumentum affirmativè ductum, infallibile est. 1. 3. 45.

Apparentia tantum sunt in consideratione: secus de non apparentibus. 1. 10. 233. & 234. V. 271. 272.

Appellandi tempus currit de momento in momentum. 1. 2. 4.

Appellatione pendente super executione, possunt sequestrari fructus. 1. 2. 118. V. 144.

Appellatione super interlocutoria pendente, cessat fructuum sequestratio, sicut & pendente appellatione super definitiva. 1. 2. 119. & 120. V. 145. 146. extra casum beneficij spiritualis 121. V. 148. item depopulationis fructuum. 122. V. 149.

Appellationis renunciatio an tribuat executionem sententiae primo iudici, an vero iudici secundæ instantiæ? 2. 1. 99. V. 111.

Appellatio contra quem instituta est, etiam si absens sit, non condemnatur tanquam contumax, etiam si in secunda instantia deducatur in prima non deducta, & quid in Camera Imperiali hac in re observetur. 1. 2. 42.

Appellationi deferendo primus iudex intelligitur, abdicasse iurisdictionem causæ. 2. 1. 101. V. 114.

Appellatio reducit causam ad eum statum, in quo erat post litem contestatam. 3. 12. 87. V. 104.

Appellatione remota causa delegari potest. 4. 1. 20. V. 25.

Appellatio species quædam est defensionis & innocentiae 4. 2. 18. V. 30. non autem debet esse præsidium iniquitatis. 19. V. 31. igitur de causa gravaminis debet de præsentis constare. 20. V. 32.

Appellatione pendente nihil innovandum, nisi appareat eam frivolam esse. 4. 2. 21. V. 33.

Appellatio quibus in casibus non admittitur, ne quidem ob in integrum restitutionem, vel supplicationem partis executio retardanda venit. 4. 2. 24. V. 36.

Pœna contumaciæ in prima instantia, ad pœnam contumaciæ in secunda instantia, tanquam à separatis male arguitur. 1. 2. 43.

Arans alienum agrum pignorat de iure Saxonico: sive sit extraneus, sive incola eiusdem communis. 1. 3. 71. 72. & 73.

Aresta, impedimenta, interdicta, etiam dicuntur executio in Præs. 34.

Arestum

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Arestum vox Gallica, Saxonib. *Rummer*. Latinis sequestratio ibid. 35.

Aresta sive sequestra regulariter omni iure prohibita. 1. 2. 103.

Arestator post sequestrationem & post tertiam renovationem arresti debet offerre qualem qualem petitionem sui prætensi debiti. 1. 2. 76. V. 95.

Arestum & sequestrum pro vno & eodem accipiuntur 1. 2. 157. & 159. V. 184. 187. etiam de iure Saxonico, nisi quod apud nos arresti prima petitio non sufficit, sed requiritur renovatio per tres vices, ibidem, 156. V. 183.

Arestum Saxonicum speciale quid dicatur? 1. 2. 160. V. 189.

Arestum Saxonicum afficit res debitoris hypotheca & onere reali, ratione aliorum creditorum supervenientium post primam arrestationem. 1. 2. 162. V. 191.

Aresti consuetudinarij rara fit mentio in iure Saxonico, 1. 2. 166. V. 175.

Arestum frangentis pœna. 1. 2. 167. V. 196.

Arestator vigilat sibi, ne alij eum prævertant. 1. 2. 168. V. 197.

Arestatio permittitur à iudice in quantum de iure. 1. 2. 169. V. 198.

Arestatio confert privilegium reale, & transit ad hæredes, tribuitq; prærogativam priori arrestanti præ sequentibus creditoribus. 1. 2. 175. 177. & 179. V. 204. 206. 208.

Arestum quo pacto decernatur à iudice. 1. 2. 178. V. 207.

Arestorum usus in personas & res debitorum post moram frequens in Germania. 1. 3. 47.

Arestum Saxonicum speciale manat ex consuetudine horum locorum. 1. 3. 48.

Arestatio est detentio magis civilis, & potest coniungi cum pacto carcerandi in eodem instrumento. 1. 7. 8. & 9. V. 9. 10.

Arestandi licentiam etiam propria auctoritate habens debet nihilominus adire iudicem. 1. 7. 12. V. 13.

Arestatus potest se liberare ab arresto per cessionem bonorum, de iure civili: secus de Saxonico, si debitum est liquidum, aliàs liberatur etiam per cautionem fideiussoriam de iudicio sisti. 1. 7. 16. & 17. V. 18. 19.

Arestum rerum vel personarum regulariter decernitur clausula: in quantum de iure. 2. 3. 35. V. 36.

Arestantes ad instantiam iudicis onerantur cautione de indemni servando tribunali, & resundendis expensis in casu succumbentia. 2. 3. 39. V. 40.

Arestum iniuste factum relaxatur & con-

demnatur arrestator ad expensas & interesse partis. 2. 3. 38. V. 39.

Arestum pro debito conditionali, vel in diem, dissolvitur per cautionem de satisfaciendo adveniente die, vel conditione existente 2. 3. 111. V. 116.

Arestatore sententiam pro se in causa principali impetrante, ius pignoris retrò trahitur ad tempus impetrati arresti. 2. 3. 395. & 396. V. 411. 412.

Arestum, ab incomperenti iudice debitoris in eius bona impetratum, est nullum, ideoq; relaxari debet. 2. 1. 15.

Arestum an afficiat bona vitio litigiosi. 2. 3. 437. V. 463.

Arestatorium libellum proponens, non dicit se dominum, sed habere in rebus debitoris ius saltem taciti pignoris 2. 3. 438. V. 464.

Arestator primus præfertur posteriori, quantumvis merces ipsius vendita, apud emptorem, eundemq; debitorem suum adhuc extant, secus, si non fuerit habita fides de pretio. 2. 3. 441. & 442. V. 468. 469.

Aresti effectus est inducere ius tacitæ hypothecæ. 2. 3. 444. V. 471.

Arestator bona arrestata nunc existentia penes tertium, potest persequi hypothecaria actione, præmissa tamen excussione debitoris principalis 2. 3. 446. V. 473.

Arestum requirit liquidationem debiti per scripturam. 3. 1. 29. V. 32.

Arestum consuetudinarium à iudice loci impetratur. 3. 4. 5. & quomodo iure Saxonico peratur, 1. 2. 185. & 188.

Aresto rerum impetrato contra debitorem, si is pergat esse in mora, creditor ordinaria via ius suum persequi potest. 3. 5. 47. V. 52.

Arestatio debitorum ex vi pacti vel statuti permessa non requirit citationem. 3. 7. 12. & 14. V. 150. 151. etiam si de arrestatione persona agatur nu. 19. V. 19 & quæ sit ratio nu. 18. V. 21.

Arestum, sicut & sequestrum, sunt mitiora remedia, quàm executio vel missio in possessionem. 3. 7. 18. V. 21.

Arestatus, nisi arrestari faciens legitime prosecutur ius suum, potest petere relaxationem arresti. 3. 7. 22. V. 25.

Aresti ad Saxonici firmitatem non requiritur aliqua citatio. 3. 7. 27.

Arestatorius processus strictius est in solennibus suis observandus, quàm alij. 3. 8. 53.

Arestator in termino non comparente, arrestatus absolvitur. ibid. 56.

Aresti renovandi ratio de vna quindena in aliam. 3. 8. 37. V. 42. & unde procedat n. 45.

Arestatorij libelli forma, qui cum tertia renovatione arresti offertur. 3. 8. 38. V. 43.

Arestum

Arestum facilius conceditur, quam seque-
stratio. 3. 8. 39. V. 44.

Arestum tribuit ius reale tacite videlicet
hypothecæ & prælationem, ratione temporis. 3.
8. 40. & 47. V. 45. 54.

Arestus confessio quid operetur? 3. 8. 41.
V. 46.

Arestus solennia debent constare ex actis iu-
dicialibus. 3. 8. 43. V. 49.

Arestum minus gravat partem, quam car-
cer. 2. 7. 4.

Arestum frangens an habeatur pro con-
fesso, & quomodo puniendus 3. 11. 51. 52.

Arestus consuetudinarius effectus primus est,
inducere tacitam hypothecam in bonis aresta-
tis. 3. 11. 26. & hypothecariam actionem adver-
sus tertium possessorem. num. 39 excusso tamen
prius principali. 27. licet contra eum non
possit processus inchoari ab executione. num.
28.

Aresto in consuetudinario fingitur hypo-
theca contractus intervenisse: licet absente & in-
scio debitore, idq; ex legis consuetudinariae fictio-
ne. 3. 11. 29. & 37.

Aresto in prosecutato contra debitorem
solum omittitur clausula prælationis respectu
aliorum creditorum quando nulli adsumt. 3. 8.
48.

Arestum Saxonicum, etiam contra insci-
um debitorem impetratum, tribuit ius reale sal-
tem tacite hypothecæ. 3. 11. 35. dummodo legi-
time fuerit prosecutatum. n. 36.

Arestus consuetudinarius secundus effectus
est, inducere privilegium prælationis circa
concursum plurium creditorum. ita, ut prior
arestator omnibus etiam anterioribus præfera-
tur, qui privilegio tacite vel expressæ hy-
pothecæ anterioris non sunt muniti. 3. 11.
40.

Arestum legitime prosecutatum tribuit
ius pignoris & prælationis statim à die impetra-
ti primi aresti, & sententia in processu de super
lata trahit suum effectum retrò. 3. 11. 42.
& 43.

Arestum consuetudinarium iuris Saxoni-
ci relinquit bona arestata custodiæ domini, quod
non fit in sequestro. 3. 11. 46.

Arestum Saxonicum non afficit bona are-
stata vitio litigiosi. 3. 11. 47.

Arestatis bonis, si ea iudicentur, non sol-
vendo, in concursu plurium creditorum curator
datur. 3. 11. 48.

Arestum frangens in criminalibus habe-
tur pro confesso: in pecuniariis autem causis in-
carceratur tam diu, donec caveat de solvendo,
vel stando iuri. 3. 11. 49. & 50.

Arestum consuetudinarium iuris Saxo-

nici provenit ex consuetudine horum locorum.
3. 11. 52. V. 55.

Arestum Saxonicum comprehendit mo-
bilia & immobilia in foro domicilij debitoris.
3. 11. 55. V. 58.

Aresto super consuetudinario non citatur
pars, nisi post tertiam interpellationem credito-
ri. 3. 11. 61. & 62. V. 64. 65.

Arestus post tertiam renovationem, assigna-
tur obligato terminus ad dicendum contra are-
stum. 3. 11. 64. V. 67.

Arestum decernitur etiam super debito,
neg, plenè, neg, semiplenè probato. 3. 11. 72.
V. 77.

Arestum speciale Saxonicum non requi-
rit solennitatem libelli. 3. 11. 75. V. 80.

Arestum consuetudinarium relinquit are-
stato rerum suarum custodiam & administra-
tionem regulariter, donec lis finem accipiat. 3.
11. 79. V. 84.

Arestum prius impetrans præfertur alijs
posterioribus creditoribus vel arestatoribus etiam
expressam hypothecam habentibus. 3. 11. 82.
V. 87.

Aresto, item sequestro, quæ exceptiones
opponantur? 3. 11. 85. V. 90. 3. 8. 48. V. 56.

Arestum vel sequestrum, indultum pro
debito forensis negato, non relaxatur per cautio-
nem iuratoriæ, quæ nimis fragilis est, 101. 3.
11. 94. V. 100. nisi fortè aliàs inculpatæ vitæ,
vel pauper, aut forensis reus sit qui fideiussores
non inveniat, num. 95. V. 102. quo casu debet
hypothecare bona alibi habita 98. V. 103. 107.
secus si propter corruptos mores, vel suspensiones
fugæ non inveniat fideiussores. 106.

Argentii debitor liberatur dando pecu-
niam signatam, eiusdem tamen estimationis. 1.
10. 5.

Arguens alios de vicijis, illis ipsis carere
debet. 1. 10. 73. V. 88.

Argumentum ab ultimis voluntatibus ad
contractus valet. 1. 6. 67.

Argumentum à perplexis dicitur indisso-
lubile. 1. 5. 85.

Argumentum à personis ad res valet. 1.
8. 44. V. 5. item, 2. 3. 2. V. 4. & 7. V. 8. Et
econtra, à rebus ad personas 1. 6. 72.

Argumentum à pacto ad statutum du-
ctum affirmativè infallibile est. 1. 3. 45. item 1.
8. 52. V. 59.

Argumentum à contrario sensu non habet
locum, ubi resultat alijs iuribus contrarius in-
tellectus. 2. 3. 234. V. 246.

Argumentum à tempore ad locum in iu-
re est validum 3. 11. 69.

Artificialis dies dicitur quàm diù solex-
tat supra nostrum horizontem. 1. 9. 4.

Artificia

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Artificium nullum edoctus debitor, solvit operas artificiales. 1. 9. 82. V. 94.

Articuli probatorij in materia consuetudinis quemadmodum formandi sint. 1. 3. 34.

Autiga & tabularij retinent merces vel etas vel gestas tamdiu, donec ipsi satisfiat de mercede. 1. 2. 209. V. 241.

Avaritiæ vitium in omnibus præsumitur. 1. 10. 119. V. 148.

Aurhen. præterea (vnde vir & vxor) dispositio recepta est in terris Saxonie, maxime autem Thuringie, & locum habet non tantum pro bonis mariti situatis in domicilio eius, sed etiam alijs, extra forum mariti sitis. 1. 3. 227. V. 241.

Avocatio citatorum, ne compareant ad locum citantis, valde periculosa & noxia est citati. 3. 7. 36. V. 43.

Auxilium ordinarium excludit extrordinarium. 1. 5. 31. nisi hoc sit pinguius. 71. vel sit inductum pro auxilio ordinarij 72.

B.

Bannitus ex capite contumaciæ si se à proscriptione liberare intendat, datis fideiussoribus in certam summam pecuniæ, de prosecutione sua innocentia, si postea contumax fiat, tunc & fideiussores pecuniam promissam amittunt, & nihilo minus proceditur contra reum ad secundum bannimentum. 2. 3. 98. V. 102.

Bannitus licet non possit agere, tamen potest se, vt reus, defendere. 3. 1. 64. V. 69.

Bannitus ad locum citatus vnde proscripius est per procuratorem saltem comparere tenetur. 4. 1. 189.

Bannum de iur. Saxon. supremam iurisdictionem significat, in Præf. 20.

Baurmeisters, sive Sculteri qui olim sunt in quarto gradu eorum, qui ius gladij habebant, (de quibus hic) officium de iure Saxonico hodie recessit ab usu in nostris proximjs. 2. 1. 112. V. 126 133 quorum in locum qui successerint, & quoto olim gradu, & nunc etiam iuridictio istorum ad proximos agnatos perveniat, traditur num 128.

Belli exceptio in locus per quæ transeundum est citato non excusat, ex quo à duce belli securitatem petere potuit. 4. 1. 204. V. 259.

Bellum ad instar repræsentiarum habetur & est iurgentium, dummodo ex publica necessitate suscipiatur. 1. 2. 273. 288. V. 310. 327.

Beneficio meo nemo potest vti me invito quomodo intelligendum? 1. 3. 192. V. 204.

Beneficium pro officio mutationis referre par est. 1. 10. 54. V. 66.

Beneficia clericorum in executione non pignorantur, sed fructus tantum. 2. 3. 276. X. 289.

Bona, item hereditas vacante, quæ non inveniunt heredem, post tricesimum occupantur à iudice loci munito iure gladij, & obventa per annum præscribuntur contra heredem, si sint mobilia: secus, si immobilia, vel cum hereditate sint immixta etiam mobilia nondum divisa vel separata ab hereditate. 1. 3. 258. & 260. V. 274. 276.

Bonus cedentis curator datur. 1. 6. 112. V. 123.

Bonorum appellatione propriè non veniunt iura, large tamen venit etiam id, quod habetur in persecutionib. 1. 10. 43. V. 173 176.

Bona dicuntur à beando. 1. 10. 141. V. 174.

Bonorum in obligationem veniunt præsentia non autem futura, nisi in ultimis voluntatibus. 1. 10. 144. & 147. V. 177. 180.

Bona soli aestimantur secundum fructus quos quotannis ferunt. 1. 10. 44. V. 51.

Bonitas in moneta consideratur, secundum aliquos duplex: intrinseca, quæ consistit in materia pura usq; ad legitimum additamentum, exterior est approbatio & valor publicus. 1. 10. 20. V. 25.

Bona censitica & emphyteutica sine consensu domini oppignorantur, pro quo eorū revocatione creditori competit hypothecaria adversus tertium possessorem. 1. 10. 156. & 157. V. 189. 190.

Bonorum etiam iudex potest adiri præparata executione contra reum. 2. 1. 20. V. 26.

Bonorum situatio, concurrens in loco contractus vel destinata ad solutionem facit, vt debitor ibi ex vi pacti rectè executetur absq; alio processu, alias sola bonorum situatio non tribuit fori competentiam: nisi in iudicijs realibus. 2. 1. 39. 49 & 53. V. 47. 57. 61.

Bona fides in possessore instrumenti præsumitur donec contrarium probetur. 2. 2. 67. V. 80 dummodo de traditione instrumenti fiat fides. 63. V. 81.

Bonorum situatio, absq; eo quod debitor eo in loco contraxerit aut domicilium habeat non operatur fori competentiam. 2. 3. 8. V. 9. Itē n. 14. 15. & 16. 17 nisi in actionibus realibus n. 17. 19. 22. V. 18. 20. 23.

Bona forensis in loco statuti situate ratione contractus ibidem gesti, paratæ executioni subiacent. 2. 3. 15. V. 16.

Bona fidei possessor dicitur, qui habet rem à domino, vel quasi, & in usu capit. 2. 3. 227 & 230. V. 237. 240.

Bonorum mentione quantumvis generalis non comprehenduntur feudalia, sed bene eorum fructus

INDEX DE

fructus, 2. 3. 273. & 276. V. 286. 289. tanquam Burgenatici, 277. V. 290. item communitates feudales. 278. V. 291. 295.

Bona coloni invecia etiam si tacite dicantur locatori oppignorata, tamen ante inclusionem rite alienantur 2. 3. 445. V. 472.

Bonus pro mobilibus rectius petitur sequestratio, vel inclusio, quam arrestum. 2. 3. 447. V. 474.

Bona soli aestimantur facta collatione aliarum venditionum ibi celebratarum. 3. 9. 126. V. 147.

Boni viri arbitrium debet restrictum esse ad limites legis, 4. 2. 9.

C.

Canonistarum & Legistarum pugna de malefidei possessore, remissive. 105.

Canonistae omnia trahunt ad suum molendinum 2. 1. 145. V. 166.

Calumnia petentis executionem paratam notoria eam impedit. 4. 1. 148. V. 175.

Captura personae est citatio realis & species iurisdictionis. 1. 6. 11. V. 13.

Captura occasionem praebet tumultibus & rixae, ideo non permittitur creditori, etiam ex vi pacti, capere debitorem, sive ut privato, sive ut publico carcere coherceatur. 1. 6. 13. & 14. V. 15. 16. 20. contrarium tamen verius, 42. 43. 50. & 91. V. 47. 48. 55. 101.

Captura permessa alicui privata auctoritate ex pacto debitoris, potest ad instantiam creditoris per iudicem exerceri in executionem pacti. 1. 6. 50. V. 55.

Captura personae non aliter permittitur, nisi prius excusus bonis debitoris, & solvendo non repertus. 1. 6. 118. V. 129.

Captivus potest pro utilitate reipublicae liberari e carcere etiam invito debitore, 1. 6. 89. V. 99.

Captus ab aliquo privato in casibus permixtis, non debet detineri ultra viginti horas, aliter incurritur poena privati carceris. 1. 3. 111. V. 112.

Capti in bello non modo Sarracenis aut alijs exteris regnis non sunt servi capientium. 1. 8. 23. V. 28.

Captura personae ignominiosior est quam rerum. 1. 6. 31. V. 36.

Captura personae delinquentis, sicut & eius relaxatio, non potest peti per procuratorem, generali tantum mandato munitum, quando criminaliter agitur, 2. 237. secus si civiliter. 44. V. 48.

Captus de iure civili non relaxatur sub fideiussoribus, si crimen meretur poenam ultimi

supplicij, vel fustigationis. De iure vero Saxónico cessat relaxatio, quando criminofus accusatur, vel citatur realiter, aut personaliter, priusquam pernoctetur delictum. 2. 3. 70. & 72. V. 72. 74.

Capi in ipso facto, & in fuga facti, (In handhafftiger that) parificantur, & dicitur in fuga constitutus, donec fugitivus recipiat se ad ad locum securitatis, ad quem tendebat. 2. 3. 72. & 73. V. 74. & 75.

Captus etiam in manuali facto non statim decapitatur sed auditur cum suis defensionibus, exceptis furibus & latronibus. 2. 3. 76. & 77. V. 78. & 79.

Captus post intervallum, non in facto manuali, relaxandus est indistincte sub fideiussoria cautione, ascendente ad summam unius V Verigeldi. De Iure Saxónico, vel si ipse sit in tantum possessionatus, dimittitur etiam absq. fideiussoribus. 2. 3. 80. 81. V. 82. 83.

Captus in manuali facto habet contra se praesumptionem iuri, donec probe de sua innocentia, quod non est in persona capti post factum vel fugam facti. 2. 3. 82. V. 84.

Captivum dimittens cum fideiussoribus, sub summa pecuniaria, in eventum non exhibiti rei, per hanc non facit causam civilem, quae antea fuit criminalis nisi de contraria intentione partium constet. 2. 3. 95. V. 97. 98.

Captura personae debitoris regulariter prohibetur, nisi praecedat citatio. 3. 1. 59. V. 62.

Carceratus, qui non habet unde se alat, ab accusatore alendus, & expensis litis sublevandus est, nisi notorium sit crimen, & notoria mendicitas etiam accusatoris, quo casu, alimenta & expensas habebit à publico. 1. 2. 88. 90. V. 113. 114.

Carceratus, pro vno debito, pro alio potest recommendari. 1. 2. 139. V. 166.

Carceris definitio. 1. 6. 5.

Carcer privatus regulariter prohibetur. 1. 6. 6.

Carcer non nisi ad custodiam inventus regulariter. 1. 6. 28.

Carcer est quadruplex poena, 1. 6. 6. custodiae 7 poenitentiae. 8 item tadij. 9. qualis est carcer debitoris, qui usurpatur pro executione pacti. 71. V. 81.

Carceratio species est tortura, intelligendo de carcere subterraneo noxiorum hominum. 1. 6. 32. V. 37. & 80. V. 91. secus in carcere debitoris. 70. 71. & 81. V. 81. 91.

Carcer mala mansio & custodiae deputatur non poenae. 1. 6. 33. V. 38.

Carceratio debitoris est quaedam species executionis. 1. 6. 38. V. 43.

Carceris pactum creditori est ad hoc proditum, ut magis sollicitè cogitet de remedijs salvendi pro sua liberatione. 1. 6. 82. & 89. V. 92. 99.

Carcer

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Carcer talis esse debet, in quo possit etiam operas suas facere detentus. 1. 6. 90. V. 100. 113

Carceratus pro debito pecuniario in agone mortis debet relaxari, adhibita tamen fida custodia ad domum, ne, si per fugam evadat, iudex teneatur postea solvere quod debebat principalis. 1. 6. 62. V. 102.

Carceratus suis expensis se exhibet, si habet. 1. 6. 95. V. 105. *alias debet ali per carcerari facientem* 93. V. 103. *ac nisi fiat, impunè relaxatur, etiam invito creditore.* 94. V. 104.

Carcer unus per magistratū ex officio, si non habet unde se alat, alitur à iudice, nisi ad alterius instantiam fuerit captus, tunc enim capiens providebit ei de sumptibus. 1. 6. 96. V. 106.

Carceratus ad instantiam privati si is alimenta denogat, impunè relaxatur per iudicem, nisi alia sit loci consuetudo, quod carcerati vivat ex elemosinis. 1. 6. 97. & 98. V. 107. 108

Carceribus includi feminae non debent pro causa pecuniaria, etiam si recusent cedere bonis. 1. 6. 99. V. 109. & 110.

Carceratio debitoris evitatur per dationem in solutum prædij melioris. 1. 6. 204. V. 114. *item per cessionem bonorum.* 110. V. 121. *secus tamen, quo ad ultimum, est de iure Saxónico.* 114. V. 125.

Carcerem evitare volens, tenetur omnia sua bona exhibere, ut ne obulum quidem retineat. 1. 6. 140. & 141. V. 157. 159. *etiam sub iuramento.* 158.

Carcerem exercere in personam est publici iuris, vel imperij, neque competit privatus. 1. 3. 113. V. 115. *Item,* 1. 6. 6.

Carcerare quem possum, eundem arestare licet. 1. 7. 5. V. 6.

Carceratione alicuius nobilis petita, iudicis arbitrio continetur, an potius illum aresto detinere velit. 1. 7. 10. V. 11.

Carcerati obligationem suscipiens in se, ut debitorem liberet à carcere, non iuvatur exceptione non factæ discussionis. 1. 10. 265. V. 304.

Carcerari faciens quem iniuste, de iure Saxónico in singulas 24. horas solvit carcerato 30. solidos. 2. 3. 149. V. 156.

Carcerem ex causa pecuniaria nemo debet pertimescere, nisi ex pacto. 1. 6. 34. 40. V. 39. & 45.

Carceris relaxatio sub fideiussoribus aut datis pignoribus, quomodo & in quibus casibus fiat, remissivè. 4. 1. 256.

Cauponantes possunt bibulis detrahere & retinere vestes pro potu in taberna exhausto 1. 2. 221. V. 254.

Causa infert suum effectum, qui habet influentiam à sua causa. 3. 12. 8. V. 14.

Causa efficiens manusinjectionis. 1. 1. 1.

Causa specifica executionis in quibusdam certis casibus ibidem enumeratis. 1. 1. 4.

Causa cognita facilius cognoscitur causatum, in Præf. 37. V. 45.

Causa secularis in defectum iustitiæ devolvitur ad Papam. 1. 2. 278. V. 315.

Causæ iustitiæ vel iniustitiæ consistit in discretionem iudicis non partis. 1. 5. 107. & quando debitor opponens se invadenti dicatur fovere iustam causam. 1. 1. 1.

Causæ finalis defectus circa obligationem rei, impedit obligationem. 1. 10. 214. V. 250.

Causæ civiles iudex malefactorum ad inferiore iudicem remittere debet. 2. 1. 118. V. 139

Causæ pecuniariæ descendentes ex maleficio quantumvis pro iis civiliter agatur, pertinent tamen ad magistratum superiorem, non ad inferiorem, maxime si incidenter hoc fiat, & quid in praxi hac in re per hasce provincias Saxon. & Thuring. obtineat. 2. 1. 119. & 120. V. 140. 143.

Causæ & causati par est virtus. 3. 12. 8. vel 14. & causatum pendet à sua causa. 22. 54.

Cautiois redditio vel cancellatio arguit remissionem debiti. 2. 2. 51. V. 56. 64. 65.

Cautio nuda non habens causam obligationi insertam non meretur executionem, secus est in cautione liberatoria, quæ facit fidem etiam nulla expressa causa. 4. 1. 73. V. 90. & 102. V. 125.

Cautela qua fideiussor potest agere contra principalem antequam solvat. 1. 10. 373.

Cautela pro iudicibus, antequam pervenitur ad præceptum executivum. 3. 7. 2.

Cedenti nihil relinquitur præter nuda pannicularia 1. 6. 111. V. 122.

Cedentis bonis curator an detur? 1. 6. 112. V. 123. *per cessionem bonorum in foro Saxónico non potest debitor evadere arestum, vel se liberare ab obligatione compedum carceris, vel adiudicationis ad manus creditoris.* 1. 6. 125.

Cedendarum actionum renunciatio valet, & quid operetur? 1. 10. 380. V. 429.

Cedendarum actionum exceptio indubitata impedit executionem, quæ intentatur fideiussori 4. 1. 87. V. 106.

Cedendarum actionum exceptio tendit tantum ad modificationem executionis. 4. 1. 89. V. 108.

Censiticorum bonorum infeudationem & annuum canonem reservant sibi domini: quibus & laudemium per sequentes successores solvi oportet. 1. 10. 161. & 162. V. 194. 195.

Cessante una causa legis ex pluribus non ideo cessat dispositio. 2. 1. 65. V. 75.

Cessio bonorum iure Saxónico non admittitur. 1. 3. 150. V. 162.

INDEX DE

- Cessio bonorum facta à principali an noceat fideiussori?* 1. 4. 18. V. 20.
- Cessione bonorum an renunciari possit?* 1. 6. 39. V. 44. item 85. & 86. V. 95. 96.
- Cessio bonorum arguit cedentem solvendo non esse.* 1. 10. 342. V. 387.
- Cessione bonorum evitatur carcer, & quomodo.* 1. 6. 121.
- Cessio bonorum debitoris non liberat fideiussorem, si creditor contra eum velit procedere.* 1. 6. 113. V. 124. 118. 34.
- Cessio bonorum an habeat locum in obligationibus faciendi?* 1. 9. 79. V. 90.
- Cessione non impetrata fideiussor, etiam solvens, nihil repetit à debitore, vel etiam confideiussore.* 1. 10. 366. V. 415. & quidem ante solutionem impetranda cessio, 367. V. 416. nisi protestetur tempore solutionis, de cessione iurium sibi deinceps faciendâ, 368. V. 417.
- Cessio actionum an peti possit per fideiussorem à creditore etiam post solutionem?* 1. 10. 375. V. 424.
- Cessibile quod est idem etiam transmissibile est ad heredem.* 1. 3. 251. V. 265.
- Cessionarius habet paratam executionem, sicut ipse cedens.* 2. 2. 28. & n. 30. V. 31. 33.
- Cessio iurium non fit, nisi personas habiles, & qui liberam bonorum suorum administrationem habent, non autem per pupillos, minores prodigos, &* 2. 2. 49. V. 53.
- Cessionarius petens suo nomine paratam executionem instrumenti, ex titulo emtionis vel simili, tenetur ante omnia probare titulum.* 2. 2. 59. V. 69. & hæc est communis, quæ in praxi observatur. 74. cum ne quidem semiplena probatio cū iuramento, aut ratihabitio hic valeat. 71.
- Cessionis loco habetur traditio instrumenti, de ijs, quæ in instrumento continentur.* 2. 2. 79. V. 92.
- Chirographarij creditores quamvis numero multi: tamen non præferuntur hypothecarijs.* part. 1. c. 4. n. 15. V. 18.
- Circuitus evitandus* 1. 3. 56.
- Citatio à iudice non nisi ad instantiam partis fieri debet remissivè.* 1. 2. 31.
- Citatio realis, quæ fit per capturam personæ, non interruptit præscriptionem ante coëptam.* 1. 3. 143. V. 150. 151. 152. 154.
- Citatio realis efficacior est quàm verbalis, & interruptit præscriptionem: communis tamen est in contrarium.* 1. 3. 99 & 143. V. 154
- Citatus peremptoriè si quidem comparet etiam non respondendo libello, sed exceptionibus dilatorijs utendo, non condemnatur auff Ehehafft, sed ad denuò respondendum sub pœna contumaciæ: nisi citatus fuerit simul ad respondendum libello, tunc enim litis contestatione non facta, condemnatur in expensas termini.* 1. 2. 18. & 19. V. 23. 24.
- Citatio ex partium conventionem remittit potest.* 1. 6. 62. V. 70.
- Citatio partis ad videndum executionem necessariò præcedit, cum assignatione competentis termini.* 3. 7. 1. ad hoc, ut proponat, quas habere se putat, defensiones contra istum processum sive oretenus sive in scriptis 4. 3. 1. V. 2.
- Citandi forma ex alieno territorio, & quæ sit ratio subsidiariæ huius citationis.* 3. 7. 32. V. 37. 38.
- Citationi cum præcepto executivo quæ sint inferenda.* 3. 7. 4.
- Citatorum advocatio, ne compareant ad locum citantis, valde periculosa & noxia est citatis.* 3. 7. 36. V. 43.
- Citatio requiritur pro cognitione causæ* 3. 11. 57. V. 60. nisi periculum sit in mora. 60. V. 63.
- Citationis defectus eo ipso probatur, quod non reperitur actus insinuata* 4. 1. 70. V. 87.
- Citatus latitans per edictum citatur quando est vagabundus.* 3. 7. 24 & 25. V. 28. 229. secus si certus est locus eius residentiæ. 26. V. 30.
- Citatio non habet vim impetratæ securitatis.* 4. 1. 187. V. 236. ideo ad locum non tutum citatus, per excusatorem comparere & securitatem petere potest, ibidem. 188. V. 137.
- Citatus ex alio territorio sub dubio comparere debet.* 4. 3. 10.
- Civitas non puniens improbè facta per subditos, tota punitur.* 1. 2. 275. & 292. V. 312. 330.
- Civilitas est amica legibus.* 1. 5. 59.
- Civitates olim tantum habebant iurisdictionem inferiorem, hodiè autem habent omnimodam iurisdictionem, in civilibus & criminalibus causis.* 2. 1. 138. V. 159.
- Civitates, item cives non possunt sisti vel exigi pro debito domini, nisi pro eo se obligassent, vel solvere constituisent* 2. 3. 334. V. 345.
- Civitas non obligatur ex mutuo, accepto per eius administratores annales, vel aliter temporales.* 2. 3. 336. & 363. V. 347. 348. & 377. nisi totus ordo consilij, quod repræsentat civitatem, consenserit, vel pecunia in utilitatem publicam versa fuerit: & aliter accipientes de suo debent solvere. 341. V. 345. secus in perpetuis administratoribus, qui obligant civitatem ex mutuo, 357. V. 372. licet non probetur versio. item 347 & 352. V. 361. 366.
- Civitates hodiè habent tria consilia regulariter drey Räte* 2. 3. 338. V. 350.
- Civium singulorum bona non possunt specialiter obligari pro debito magistratus, illis ad hoc specialiter non convocatis* 2. 3. 361. V. 375. contraria tamen sententia videtur verior. 362. V. 376.

Cives

PROCESSIBVS

EXECVTIVIS.

Cives universi & singuli, obligati in instrumento communitatis, non tenentur aliter, quàm quilibet pro rata: nisi dictum sit, quòd universi & singuli in solidum sint obligati. 2. 3. 366. & 367. V. 380. 381.

Cives exacti pro debito communi, debent per civitatem indemnes servari. 2. 3. 368. V. 382.

Civitas obnoxia aeri alieno, ex necessaria causa contracto, potest etiam prædia communitatis vendere, vel hominibus de universitate collectam imponere. 2. 3. 369. V. 383.

Clandestini contractus non carent suspicionem fraudis. 1. 10. 160. V. 193.

Clausula: condemnamus contumacem usq; ad Ehehafft/ in welcher Dardhuung der Beklagte nachmals citirt wird, quomodo salvanda, 1. 2. 39. *Quæ in provincia Saxonie non est usitata, ibid.* 40.

Clausula generalis aliquibus remedijs si de iussorum, in specie enumeratis subiecta quid operetur. 1. 10. 449.

De clausula, petendo recognitionem. 3. 8. 64.

Clausula de reservando sibi iure plura instrumenta producendi superflua 3. 8. 65.

Clausula quæ in instrumentis securitatum hodiè usitatè apponitur. 4. 1. 261.

Clausula in quantum de iure regulariter abesse debet à decreto iudicis, nisi periculum in mora aliud suadeat. 1. 2. 170. & 171. V. 199. 200.

Clausula insolite arguunt dolū. 1. 10. 2.

Clausula de faciendo solutionem creditori, eiusq; hæreditibus & possessoribus cautionis quibuslibet bonæ fidei, relevat quidem possessorem à probatione tituli, non autem à probatione bonæ fidei, quæ sit per traditionem domini. 2. 2. 64. 67. V. 77. 80.

Clausula: in quantum de iure: effectus est, quòd eius determinatio pender à futuro eventu. 2. 3. 36. V. 37.

Clausula: si re gravatum senseris, compareas tali dñe: inseritur de necessitate in rescriptis. 3. 6. 23. V. 42. aliàs impunè spernuntur.

Clausula: in quantum de iure: cuius sit effectus? 3. 8. 42. V. 47.

Clausula: non adstringens se ad superflua: quid operetur? 3. 8. 46. V. 48.

Clausula: ab omni nexu aeris alieni libera: quid importet? 1. 1. 131. V. 164.

Clausula utendo fruendo bonis meis, quemadmodum ego ijs uti frui consuevi: quid importet? 1. 10. 183. V. 217.

Clericorum bona patrimonialia, in loco statuti in rem loquentis sita ipsa quoq; comprehenduntur: licet Ecclesiarum bona excludantur? 1. 3. 195. V. 209.

Clerici non debent trahi ad forum secularis iudicis. 1. 4. 6.

Clericus in delicto deprehensus à iudice seculari tradendus est Ecclesiastico. 1. 3. 113.

Clerici conventi an possint in laicum iudicem consentire? 1. 6. 84. V. 94.

Clericus, in bonis extra causam suæ professionis habitis, non gaudet privilegio quo minus in ijs executetur. 2. 3. 135. V. 142.

Clerici per laicos distringi non debent, aut pro repræsentis capi. 2. 3. 151. V. 158. 160.

Clericus repertus cum armis detinetur ut alius privatus. 2. 3. 160. V. 168. *in delicto vero deprehensus à iudice seculari tradendus est Ecclesiastico.* 1. 3. 113.

Clericorum beneficia in executione non pignorantur, sed fructus tantum. 2. 3. 276. V. 289.

Cohæredis unius oppignoratio facit ut ius pignoris etiam post solutam communionem hæreat adhuc in parte cohæredum, licet ipsi nihil oppignorarint. 3. 12. 6. V. 10.

Collecta imponitur communitati regulariter per æs & libram. 2. 3. 370. V. 384.

Collectæ pro debito antiquo solvuntur non tantum per veteres, sed & per novos habitatores communitatis, imò etiam per possessores prædiorum. 2. 3. 371. V. 385.

Collectarum fiscalium nomine executantur debitores absq; alio ordine iudiciali. 3. 2. 38. & num. 41. *quod & in collectis imperij obtinet contra morosos & contumaces ordines.* 42.

Coloni res illatæ in prædium conductum, tacitè sunt hypothecatæ locatori. 1. 2. 203. V. 235.

Colonus finita locatione, ministerio iudicis expellitur: licetis non sibi, sed domino possideat. 1. 5. 24. & 25. item, n. 54. 55. & 56.

Communi opinioni non inhaerendum, si lex vel vigentiores rationes habeantur in contrarium. 1. 6. 91. V. 101.

Communiter pro licito habitum non meretur pœnam, etiamsi aliquo modo tendat adversus legem. 1. 10. 82. V. 97.

Communibus in rebus melior est conditio prohibentis. 2. 3. 260. V. 272.

Communem aliquam opinionem esse non sufficit, nisi sit etiam vera. 4. 1. 36. V. 41.

Comparatio literarum est fallax testimonium. 3. 1. 90. V. 96.

Compensationis etiam exceptio in statuto excludente omnes exceptiones exclusæ videtur. 4. 1. 22. V. 27.

Computus finalis super rationibus hinc inde revisis, executatur sine novo processu iudiciali. 3. 2. 31. V. 34. *si recognoscatur à debitore.* 32. V. 35.

INDEX DE

Condemnatio in Ehehafft, cum clausula: ad cuius probationem reus aliter peremptorie citandus sit per iudicem, periculosa est. 1. 2. 21. & 24. V. 28. 32.

Condemnatus etiam simpliciter, & absq; dilatione certa ad solutionem praefixa, habet saltem terminum legis. 1. 2. 6. V. 7.

Condemnatus sive ex veris sive fictis probationibus, puta ex capite contumaciae de iure Saxonico perdit causam principalem. 3. 10. 6. V. 7.

Condemnationis tempus spectatur, non initium, quando initur aestimatio rei secundum tempus commissae morae. 3. 11. 45.

Condemnatus ad solvendum, non satisfacit iudicato, si satisfactionem offerat. 3. 11. 90. V. 96.

Condictio ex lege vel statuto loci ubiq; intentari potest. 1. 3. 214. V. 227.

Conditio, cuius eventus nihil operatur, frustra expectatur. 1. 10. 285. V. 325.

Conditionis defectus viciat dispositionem. 2. 3. 176. V. 184.

Confessio creditoris de recepta pecunia, est sufficiens ad hoc, ut fideiussori pateat regressus contra principalem, quando lapsi sunt 30. dies. 1. 10. 320. V. 373. & 332. V. 376. secus in confessione debitoris de numerato. ibid. 330. V. 374.

Confessio idem operatur, quod instrumentum publicum. 3. 1. 94. V. 100.

Confessio mariti, de recepta dote, non praedjudicat creditoribus, nisi aliter probetur numeratio. 3. 1. 103. V. 109. maxime, si statu matrimonii emanarit. 104. V. 110. q. a praesumitur in fraudem legis facta. 105. V. 112. in primis ubi renunciatur exceptioni non numeratae dotis. 106. V. 113. sive creditores fuerint anteriores, sive posteriores tempore, 107. V. 114. quantumvis maritus iuravit se recepisse. num. 108. V. 115.

Confessio extorta a reo captivo sub promissione veniae, an veniat servanda. 4. 1. 184 & 185. V. 233. 234.

Confessio dotis receptae stante matrimonio praesumitur donatio, quae inter virum & uxorem non valet. 1. 11. 116. etiam iurata, quantumvis sint qui contrarium teneant. 3. 1. 109. V. 117.

Confessio mariti de recepta dote exposita ante contractas nuptias, praedjudicat creditoribus, post lapsum temporis ad appositionem exceptionis de non numerata praesinit. 3. 1. 110. & 111. V. 118. 119.

Confessio mariti de illata dote est ficta probatio, ideo creditores probantes de vera numeratione, mulieri praeferrantur. 3. 1. 114. V. 122.

Confessata in iudicio debita paratam executionem habent. 3. 2. 9. & 23. V. 26.

Confessio debiti ut mereatur executionem, requiritur, eam in iudicio factam esse. 4. 1. 110. V. 133.

Confessus non appellat. 4. 2. 22. V. 34.

Confiscatio bonorum facinorosi trahitur non tantum ad bona in imperio Romano, sed etiam extra illud sita. 2. 3. 30. V. 31.

Consensum semel accommodari sufficit, licet in eo non perseveretur. 1. 6. 57. V. 64.

Consensus cuiusq; ibi esse intelligitur ubi vult. 2. 1. 52. V. 60.

Consequens cui committitur, ei & id sine quo ad istud perveniri non potest, & e contra. 22. 44.

Consilij verba posita in lege non necessitant. 1. 5. 60.

Consilium integrè & legitime congregatum repraesentat populum civitatis. 2. 3. 337. V. 349. item. 347. & 348. V. 361. 362 & ipsorum decretum reputatur pro lege. 362. V. 376.

Constitutiones principum non ligant subditos, nisi post duos menses a tempore publicationis. 1. 3. 7.

Constitutum transfert naturalem & civilem possessionem in creditorem, super qua si turbetur, potest etiam cum armis deicere resistentem. 1. 5. 115 & 116. item, 1. 10. 149. V. 182. & 3. 12. 73. V. 88. 97.

Constituti clausula salutarior est quam precarij. 1. 10. 150. V. 183.

Constituti ex pacto creditor potest expellere, etiam vi armata, eum, qui ipsi vult intervertere possessionem. 1. 10. 151. V. 184.

Constitutor merus, qui se obligat ut principalem & quidem pure, absq; conditione, ante principalem exigitur. 1. 10. 254. 261. V. 292. 299. cum seqq. ex quo intelligitur expresse novatum primum debitum, & hac sententia observatur in practica ibid. 267. V. 306.

Constitutionis Electoralis novissima de arrestis in articulis Torgensibus declaratio. 1. 2. 209.

Constitutionis Electoralis de anno 83. von Bacher. 1. 10. 105. item, 108. cum seqq.

Consuetudinis definitio. 1. 3. 24.

Consuetudo debet esse rationalis. 1. 3. 25.

Consuetudo super rebus aut iuribus Ecclesiae praescribitur 40. annis super secularibus autem sufficit praescriptio decennalis. 1. 3. 26. & 27. iure Saxonico absolvitur per cursum. 30. annorum, anni & dies. 29.

Consuetudo requirit ad minus duos actus 1. 3. 28. & 1. 10. 110.

Consue-

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Consuetudo facti est, nec praesumitur nisi probetur, quia ius commune est in contrarium. 1. 3. 31 & 32. nisi consuetudo sit notoria, ibid. 50 & 51.

Consuetudinis praescriptio interruptitur per probationem vnius actus, allegatae consuetudini contrarij. 1. 3. 33.

Consuetudinis in materia articuli probatorij quemadmodum formandi sint. 1. 3. 34.

Consuetudinem in contradictorio iudicio obtentam fuisse, nemo probare cogitur, sed si probetur, non ita facile interruptitur per deductionem alicuius actus qui consuetudini fuit contrarius. 1. 3. 35.

Consuetudo dicitur ius commune in loco ubi extat. 1. 3. 52.

Consuetudo notoria non indiget probatione vel allegatione: tutius tamen est cum allegatur. 1. 3. 50. & 55. & secundum eam iudex debet iudicare, ac si aliter procedat facit litem suam. ibid. 53. & 54.

Consuetudo potest tribuere plenam fidem instrumento, quod de iure communi sufficienter non probaret saltem ad finem faciendae paratae executionis. 1. 3. 60.

Consuetudo non vincit legem vel rationem, si consuetudo sit irrationabilis. 1. 3. 161. & 162. V. 173. 174. vel lex habet clausulam derogatoriam consuetudinis, ibi. 164. V. 176.

Consuetudo & statutum ligant etiam forenses ibidem contrahentes & repositos. 1. 3. 167. V. 179.

Consuetudo loci subintrat contractum, qui celebratur, praesupposito, quod contrahens vel in persona vel bonis ibi reperitur. 1. 3. 172. & 173. V. 184. 185.

Consuetudines horum locorum sunt locales, nec ligant non subditos. 1. 3. 174. & 175. V. 186. 187. quatenus illi non veniunt ad locum consuetudinis, ibi contrahendo, vel delinquendo. ibid. 176. V. 188.

Consuetudo ut liceat manum iniicere etiam in forenses, qui in loco neq. contraxit, neq. deliquit, valet. 1. 3. 180. V. 192.

Consuetudo vim iuris communis habet in loco, ubi viget. 3. 12. 3.

Consuetudines facti sunt, quae non praesumuntur, nisi probentur. 3. 11. 72.

Consuetudo denunciandi res executionem per extrinsecum factum, das man em span aus der Ehr schneidet. 3. 8. 22.

Consuetudo loci ubi negotium geritur, subintrat contractum. 2. 1. 70. V. 80.

Consuetudo generalis vel lex extenditur etiam ad privilegiatos, in casibus, in quibus spe-

ciale privilegium non habent. 2. 3. 136. V. 143.

Consuetudo & diuturni mores vtentium inducere possunt solennitatem, ex qua transferatur ius reale in aliquem, absq. corporali prehensione. 3. 11. 38.

Consuetudo sequens legem semper derogat legi, & tollit omne ius positivum. 1. 3. 165. & 166. V. 177. 178.

Contentione inter missum & dominum orta iudex interponit suas partes, quis possidere debeat. 3. 12. 47. V. 61.

Contradictoriae in vno eodemq. subiecto simul & semel stare non possunt. 1. 5. 86.

Contrarietas iurium quoq. modo est evitanda. 1. 5. 88.

Contra penam iacente hereditate incursum datur restitutio ex generali clausula. 2. 3. 394. V. 490.

Contra doctores & magistros aliosq. qui ex opere artis vivere possunt, executio in solidum procedit. 2. 3. 118. 125. V. 123. 131.

Contra Emphyteutam, qui propter non solutum canonem potest expelli propria autoritate, si iudicis officium imploretur, libello opus est. 1. 5. 8. sed contraria opinio communior est. 10.

Contrahentes in dubio intelliguntur contraxisse secundum ius commune, vel ius particulare in loco contractus vsitatum, sive in stricti iuris, sive in bonae fidei iudicijs. 1. 3. 169. 170. & 171. V. 181. 182. 193.

Contractus annuorum reddituum perpetuo redimibilium, iur. div. Canon. & constitutionibus imperij licitus & concessus. 1. 10. 64.

Contractus celebrati iudex tunc dicitur competens quando reus in loco contractus reperitur, vel reus ibi habet pergulam aut tabernam, vel alia bona, in quae fiat executio. 2. 1. 36. & 38. V. 44. 46.

Contractus vel instrumenta contractuum non merentur paratam executionem regulariter: nisi ex statuto instrumentis tribuatur parata executio, vel id ita conventum sit inter partes. 2. 2. 8.

Contumacia rei facit ut actor mittatur in possessionem bonorum ipsius ex primo decreto. 1. 2. 10. V. 11.

Contumax de iure Saxonico condemnatur in amissione causae principatus, usq. ad legitima impedimenta, post tertiam videlicet citationem, aut vnum peremptorium edictum. 1. 2. 13. V. 15. & 14. V. 16. 19. & an idem etiam procedat in causa appellationis? ibid. 30. V. 42.

Contumacia sententia non fertur, nisi actor accuset rei contumaciam. 1. 2. 7. V. 22.

INDEX DE

Contumax in primo vel secundo termino, qui de vna quindena in aliam quindenam in iudicijs paganorum servantur, non condemnatur, nisi pro convicto usq. ad secundum & usq. ad tertium terminum, absq. vlla mentione expensarum. 1. 2. 20. V. 25.

Contumacia probatis impedimentis purgatur, & redeunt omnia in eum statum, in quo erant ante contumaciam. 1. 2. 29 V. 38.

Contumaciam rei probandi tres modi. 1. 2. 107.

Contumacia cohercetur per sequestrationem & missionem, etiam vno eodemq. tempore, donec satisfiat creditori. 1. 2. 141. V. 168.

Contumacia quib. pœnis coërceatur, remissivè. 1. 2. 12.

Contumax pro causa pecuniaria potest per iudicem puniri carcere. 1. 6. 71. V. 81.

Contumax in loco contractus non reperiendus nec comparens, non excommunicatur, licet missio in possessionem contra eum decerni valeat. 2. 1. 56. V. 58.

Contumax ad citationem iudicis super delicto nondum pernoctato statim bannitur. 2. 3. 78. V. 80.

Contumax in primo iudicio, non potest pro se allegare beneficium vel acta primæ instantiæ. 3. 5. 44. V. 49.

Contumacia adaucta meretur graviores pœnas. 3. 12. 28. & 29. V. 36. 37.

Contumacia rei aggravat decretum prætoris. 1. 8. 53. V. 60. item. 3. 12. 46. V. 60.

Conversatio facit, quem conveniri posse in loco vbi multum versatur. 1. 3. 179. V. 191.

Conventionis vocabulum generale est, & accipitur de omnibus dandi & faciendi obligationibus. 1. 5. 2.

Conventiones partium & iudicis iussus equiparantur in terminis, in quibus parificantur à lege, aliàs fortior est ratio conventionis, quàm iudicati. 1. 5. 38 & 50. item. 3. 12. 6.

Conventio partium, quod in casu mora detur parata executio creditori, non excludit ministerium iudicis. 1. 5. 41.

Conventio, ut in casu non facta solutionis debitor incarcerationetur an valeat. 1. 6. 11.

Conventio, quod repertus alio tempore in meo horto vapulet, non valet. 1. 8. 67. V. 74.

Conventio partium facit, ut processus ab executione inchoari possit. 3. 2. 5.

Conventionale pignus procedit ex conventionem partium expressa. 3. 11. 30.

Conventionalis pignoris possessio apprehensa semel naturaliter & civiliter, existit penes creditore, idemq. est de ingressu qui sequitur ex conventionem partis, in res obligatas. 3. 12. 72. V. 87.

Copula, ET, posita inter duo incompatibilia, resolvitur in disiunctivam. 1. 8. 27. V. 33.

Copia libelli summarie editur reo suis sumptibus per notarium. 3. 5. 21.

Correctio legis non præsumitur in vna eademq. lege. 1. 5. 87.

Correi debendi habent utilem actionem recuperandi suum, etiam absq. cessione. 1. 10. 373. V. 422. scilicet in pluribus fideiussoribus. ibid 374. V. 423.

Correus solvens exigit alios correos, proportionibus ipsorum, non in solidum, etiam si beneficio divisionis fuerit renunciatum. 2. 2. 13. & 14.

Corporis lesio, etiam minima, gravior est qualibet pœna pecuniaria. 1. 9. 41. V. 46. & 1. 6. 27.

Corpus liberum & eius membra in nullius sunt dominio. 1. 9. 47. V. 47.

Corpus liberum non recipit æstimationem, nisi circa operas amissas in libero corpore vel membro. 1. 9. 40. V. 45. 49. 50. item. 2. 3. 50. V. 51. 52.

Corpus defuncti ob æs alienum non debet arrestari sub gravissima pœna debitoris contra facientis. 2. 3. 428. 429. etiam stante statuto, quod post moram debitor in persona sisti valeat, contra opinionem Angeli 430. quæ neq. de æquitate, neq. de iure subsistit, aut de consuetudine. 431.

Crapula inducunt mentis exilium & libidines. 1. 8. 82. V. 89.

Creditor dicitur sive reali sive personali actione habeat obligatum debitorem in Præf. 1. 9. V. 24.

Creditores vnius & eiusdem tituli non merentur prærogativam ratione temporis. 1. 2. 174. & 176 V. 203. 205.

Creditor detinens debitorem penes se, nec tradens iudici, ipsi ad emendam, & parti ad multam tenentur. 1. 3. 124. V. 127.

Creditor abducens debitorem adiudicatum ex territorio iudicis, debet cavere de tradendo ipsum ad instar alterius familie, & de restituendo incolumem, post satisfactionem receptam, aliàs dimittet eum in territorio custodiæ iudicis. 1. 3. 155. & 158. V. 167. 170.

Creditor in casu impotentia solvendi, si petat in foro Saxonico, debitorem detrudere in carcerem publicum, debitor potest se liberare à carcere cedendo bonis: nisi ex capite dilapidationis vel suspicionis fugæ petere in eius detentio, tunc enim detineri debet in persona. 1. 3. 152. V. 64. 165. & 153. ac si relaxetur invito creditore, iudex facit litem suam. 154 V. 166.

Creditori invito aliud pro alio solvi non potest. 1. 5. 3.

Creditor

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Creditor non potest ingredi possessionem pignori a debitore possessi propria autoritate. 1. 5. 94.

Creditor ex vi pacti ingrediens possessionem bonorum debitoris, debet abstinere ab ingressu violento, si inueniat resistentem cum armis. 1. 5. 98. secus, si verbis tantum se opponat ex iusta tamen causa. 106. & hæc sententia receptior est. 110. vel debet pro ista vice recedere, alio tempore reversurus, & commodius idem facturum. 112. nisi creditori semel fuisset tradita possessio, siue vere. 113. siue fictè puta per constitutum. 114. cum seqq. vel per precarium. 117.

Creditor in casu constituti, vel precarij, potest deicere possessorem, resistentem etiam cum armis. 1. 5. 119. nisi tamen iustam causam habeat resistendi. 120. ut quia allegat solutionem. 121. vel ne expellatur a naturali possessione. 122. quo casu debet hoc facere in continenti, non ex intervallo. 123. item absq. fusione sanguinis. num. 124.

Creditorum hypothecarij, licet præferantur chirographarijs in sorte: tamen usuras non consequuntur: nisi demum post satisfactionem chirographariorum super ipsorum capitali. 1. 10. 94. V. 116.

Creditor non cogitur vnum pro alio recipere invitatus, quod ad hoc, ut dimittat remedium executionis institutæ contra debitorem, non autem quod statim possit devenire ad manus iniectionem contra personam obligati. 1. 6. 117. V. 128.

Creditor abducens condemnatum ad manus debitorem, eius uxori & liberis tenetur cavere de non offendendo, item de alimentando ad instar suæ familiæ. 1. 6. 124. V. 137.

Creditor dimisso processu adversus principales vel tertios possessores rerum instituto, potest regredi ad fideiussores. 1. 8. 35. V. 42.

Creditor dicitur ex quacunque causa, siue actionis personalis, siue realis, ipsi debeat 2. 2. 2.

Credendi obligatio generalis est. 2. 2. 3.

Creditor agens contra civitatem pro mutuo, probet, illud versum in utilitatem publicam, vel communi consilio contractum celebratum fuisse, aliàs eos solum qui mutuum acceperunt exigit 2. 3. 341. V. 352. 354.

Creditor privata autoritate ex vi pacti occupans bonorum debitoris possessionem, citatione non indiget, sicut nec is, qui adit iudicem pro associatione familiarium, in quorum præsentia ipse ingrediatur. 3. 7. 8 & 9. V. 10. 11. idemq. si tantum petat licentiam per se ingrediendi. 10. V. 12.

Creditor in termino executionis se absente edictum cassatur, & absolvitur reus ab in-

stantia cum refusione expensarum. 3. 8. 28. V. 33.

Creditor contra confessionem receptæ solutionis, post 30. dies exceptionem non solutæ pecuniæ opponere prohibetur. 1. 10. 332. V. 376.

Creditor pro executione iudicati non compellitur accipere in solutum nomen sui debitoris. 3. 9. 29. V. 33.

Creditor invitatus non cogitur pignus in vim iudicati captum accipere, pro pretio per iudicem taxato: nisi subhastatio præcesserit, & emptor inventus non fuerit. 3. 9. 92. V. 109.

Creditor etiam personali iudicio conveniens reum, in casu suspecti de dilapidatione vel recessu debitoris, potest petere interdictum alienationis bonorum immobilium & mobilium sequestrationem. 3. 11. 21. & 22.

Creditori occupanti bona debitoris ex pacto vel statuto, vel etiam ex immisione iudicis, non licet dominum expellere, nisi iudex ex iusta causa dominum e possessione discedere iubeat. 3. 12. 32. & 33. V. 40. 41.

Creditori occupanti alienam possessionem, si turbetur, non competit interdictum uti possideris, quia non possidet, sed dominus. 3. 12. 34. nisi ex pacto vel statuto ipsi permissa foret non tantum licentia ingrediendi, sed & acquirendi possessionem. 53. V. 42. 68.

Creditor ex pacto vel ex capite contumacie ingressus debitoris bona, fructus, qui supersunt ultra necessaria alimenta, asservat, ne consumantur. 3. 12. 36. & 38. V. 44. & 46. qui tamen mora deteriores facti sunt, cum autoritate iudicis vendi possunt. 40. V. 48.

Creditor ingressus bona debitoris non debet alimenta ex ijs percipere. 3. 12. 38. V. 46.

Creditor virtute pacti vel statuti ingressus possessionem bonorum debitoris, cum licentia tamen iudicis sit possessor. 3. 12. 48. V. 62.

Creditor qui vult ex licentia permissi ingressus acquirere possessionem, is debet impetrare ad hoc licentiam iudicis citato videlicet adversario. 3. 12. 51. V. 65.

Creditor qui ex statuto vel pacto habet licentiam ingrediendi & lucrandi fructus post ingressum fit possessor, idemq. est si pactum vel statutum diceret, quod post moram liceat creditori ingredi & acquirere possessionem bonorum debitoris. 3. 12. 53. & 54. V. 68. 69.

Creditori ingresso ex pacto vel statuto non est necesse protestari, quod istum introitum faciat pro iuribus sui conservatione. 3. 12. 55. V. 79.

Creditor habens possessionem bonorum debitoris per viam constituti vel precarij in se translatam, rectè ingreditur post moram, etiam interversa possessione. 3. 12. 75. & 76.

V. 90.

INDEX DE

V. 90. 91. & ingressus naturaliter & civiliter possidet. 77. V. 92. & 79. V. 94.

Creditor immixtus, quo casu dicitur possessor, & lucrari fructus, eatenus deducit illos deinceps à sorte. 3. 12. 99. V. 118.

Creditor ingressus bonorum possessionem debitoris ex vi pacti vel statuti, in certis casibus fit possessor, quò ad omnia, excepta causa usucapionis & satisfactionis. 3. 12. 100. V. 119.

Culpabiles ab inculpabilibus in magnis universitatibus non bene possunt separari. 2. 3. 330 V. 340.

Cultura melior reddit agrum maioris valoris. 3. 9. 121. V. 142.

Curator bonorum debitoris pro collectione facienda, conducit horreum ubi reponat. 1. 2. 131. V. 158.

D.

Damni nomini, quod nobis in agro nostro, & alterius pecudes, an uti possimus pignoratione de iure civili? 1. 3. 64. & 65. & quid de iure Saxonico? 66. 125. 150.

Damni in fundo rustico facti aestimatio determinatur per iudicem pagani loci. 1. 3. 129. V. 132.

Damnum violentie ablativæ emendatur quanti aestimaverit damnificatus, nisi adversarius illud minuat suo iuramento. 1. 9. 51. V. 59.

Datio in solutum est individua, ideoque propter minimam etiam partem, quæ non debetur, venit retractanda. 3. 9. 58.

Debet, est verbum præcisè necessitatis: interdum tamen etiam accipitur pro potest. 1. 5. 26. & 58.

Debitori non solvendo existenti manus iniungi potest per capturam personæ in Præf. 20. V. 25.

Debitor suspectus de fuga privata creditoris auctoritate detineri potest. 1. 2. 100. V. 125.

Debitor fugitivus vel aliter vagabundus in casu non habitæ copię iudicis rectè detinetur per creditorem etiam privatum. 1. 2. 97. V. 122. dum tamen eum postea presentet iudici. 98 V. 123. etiamsi in diem vel sub conditione debitor existat, ibid. 99. V. 24. item. 1. 3. 110. V. 111.

Debitoris dilapidatoris vel aliter ad egestatem vergentis bona rectè sequestrantur, sive pro ijs agatur actione reali, sive personali. 1. 2. 102. 103. & 106. V. 128. 129. 132.

Debitor ut possit dici suspectus & sequestratio locum habeat, præcedere debet aliqualis causæ cognitio & probatio de dilapidatione saltè per iuramentum. 1. 2. 104. & 105. V. 130. 131.

Debitoris suspecti sequestratio conceditur, quando post contractum incipit esse suspectus & malorum morum. 1. 2. 107. V. 133. quod debet probari per creditorem. 108. V. 134.

Debitor pro fiscali debito sequestratur in persona vel rebus. 1. 2. 138. V. 165. & 140. V. 167. dummodo debitum sit liquidum. 143. V. 170.

Debitor ex delicto si non habet in cre. solvit ex corpore. 1. 2. 144. V. 171.

Debitori ratione res, quæcumque, ad nos sine vitio perveniunt, an retineri possint donec solvatur debitum? 1. 2. 212. V. 244.

Debitorum detineri in persona propria auctoritate creditoris, an statuto induci possit. 1. 3. 46.

Debitor, de iure Saxonico adiudicatur manibus creditoris, si aufugiat, per eum retrahi potest propria auctoritate, ita tamen, ut postea si fiat iudici. 1. 3. 114. V. 116.

Debito super liquido an iudex statim possit incipere à præcepto executivo? 1. 3. 146. V. 158.

Debitor non solvendo existens de iure Saxonico condemnatur ad compedes vel operas creditoris. 1. 3. 148. V. 160. 161. nisi persona obligata sit femina. ibi. 151. V. 163. & quid iur. si talis sententia adiudicationis fuerit lata contra absentem, qui fortè tempore sententiæ mutavit domicilium? an iudex hodiernus domicilij ad requisitionem pronunciantis cogatur exequi traditionem ad manus. ibid. 212.

Debitor cogitur ad mandatum creditoris facere ipsi operas, quæ taxantur, ac si compedes ei iniiciat creditor, eæ quoque taxantur ad instar operarum in singulos dies, ut ita quotidie aliquid imminuatur de debito. 156. & 157. V. 168. 169. item. 1. 6. 4. 125. & 127. V. 138. 140. etiamsi in manicu ferreus detineretur nihil operando.

Debitum ad diem, vel conditionale an cedi possit alteri? 1. 3. 250. V. 246

Debitor, soluto debito, an possit privata auctoritate auferre creditori res ipsi oppignoratæ & traditas? 1. 5. 95.

Debitor morosus etiam ex pacto an carcerari possit? 1. 6. 10. V. 12.

Debitor non potest se obligare in casu morte ad subeundum publicum carcerem, etiam cum iuramento. 1. 6. 18. V. 21. nisi tale pactum sustineatur ex loci consuetudine. 19. V. 22. item. 42. 48. V. 47. 53. vel ineatur super obligatione momentanea. 49. V. 54. licet magis communis opinio sit in contrarium. 42. 43. V. 47. 48. cum seqq. & 50. V. 55. 56. item 91.

Debitor

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Debitor non excussus, nec repertus non solvendo, non potest carcerari, sicut nec debitor insufficientis, qui tamen fideiussores sufficientes habet. 1. 6. 20. V. 23. & 21. V. 24. nisi ad carceres sese adstrinxerit. n. 70. V. 80. item 49. & 52. V. 53. & 55. cum seqq.

Debitor detentus in carcere arcetur à divinis, intelligendo de ingressu Ecclesiæ, non autem ab ijs, quæ aliter pro salute animæ conducunt. 1. 6. 36. & 87. V. 41. 97.

Debitor detentus in carcere, retrahitur ab exhibitione uxoris & procreatione sobolis. 1. 6. 37. V. 42. contrarium tamen verius 90. & 88. V. 100. & 98.

Debitorum carceratio est species executionis. 1. 6. 38. V. 43.

Debitor ex pacto executivo potest capi sine aliquo processu iudiciario, ut maxime nulla sit adversus eum suspicio. 1. 6. 40. & 41. V. 45. 46.

Debitor carceratus per iudicem, ad petitionem partis ex vi pacti, potest per creditorem dimitti, & licet recedere, etiam sine requisitione iudicis. 1. 6. 51. V. 56.

Debitor fiscalis potest executari absque omni alio processu super debito liquido. 1. 6. 65. V. 75.

Debitor dicitur quasi servus creditoris. 1. 6. 74. V. 84.

Debitor carceratus in casu moræ ex pacto, offerendo se ad cessionem bonorum, ex carcere liberatur. 1. 6. 86. V. 96.

Debitori in carcere detento non prædicitur uxoris cohabitatio. 1. 6. 88. V. 98.

Debiteres in causa pecuniaria non sunt includendi carceribus subterraneis, vel compedibilibus, sed liberæ custodiæ committendi, nisi consuetudo sit in contrarium. 1. 6. 101. V. 111.

Debitori ex causa pecuniaria potest etiam tota civitas, vel diversorium certum in ea deputari pro carcere, secundum dignitatem videlicet personæ. 1. 6. 102. V. 112.

Debitoris defuncti corpus non debet arrestari, & de arrestantis pœna. 1. 6. 105. V. 116. & 107. V. 118. licet Angelus teneat contrarium. 108. V. 119.

Debitor non solvendo existens condemnatur de iure Sax. ad compedes, vel operas creditoris, nec auditur cedendo bonis, & talia statuta valent. 1. 6. 114. V. 125.

Debitor offerens rem meliorem de suis bonis pro solutione pecuniæ debite, vel alia pignora, evitat adiudicationem ad manus creditoris. 1. 6. 116. V. 127. idemq. est si offerat idonea nomina. 119. V. 130.

Debitor habens fideiussores idoneos prius datos, evitat per hoc carcerationem & adiudica-

tionem ad manus creditoris, donec ipsi quoq. excussi fuerint. 1. 6. 121. V. 133.

Debiteres non solvendo existentes ex 1. 12. tab. cuius verba hic recitantur. & quæ non multum discedit à iur. Sax. 1. 6. 143. ad capitis pœnam vel ad servitutem condemnabantur. 1. 6. 128. V. 142.

Debitor carceratus ad instantiam creditoris non evitat executionem in sua bona. 1. 8. 32. & 38. V. 39. & 45.

Debitoris captura non liberat fideiussorem, quin etiam is capi possit, si ex vi pacti se ad hoc obligavit. 1. 8. 33. V. 40.

Debitor non servans conventa, coram suo iudice de perfidia rectè arguitur, nec tenetur arguens iniuriarum. 1. 8. 78. V. 85.

Debitum ante lapsum termini non potest exigi. 1. 10. 300. V. 340.

Debitor ratione contractus sortitur forum, sicut & ratione destinationis solutionis. 2. 1. 17. & 19. V. 20. & 23. dummodò ibidem reperitur. 36. V. 44.

Debitoris remissio alibi degentis ad locum contractus non fit. 2. 1. 35. V. 42.

Debitor qui plures sortitur iudices non habet electionem ubi exigi velit, sed creditor. 2. 1. 43. V. 51. 52.

Debitor promittens per alternativam solvere, vel Lipsiæ vel Ienæ, ante moram ius optationis habet, ubi velit solvere, post moram a. creditori competit electio, ubi velit exigere. 2. 1. 45. V. 53.

Debitor certo loco dare obligatus, non tantum in loco destinata solutionis, sed in omnibus alijs, in quibus aliter sortitur forum, exigere potest. 2. 1. 57. V. 65. cum restrictione habilitatis loci, & solutione contrariorum. 66.

Debitor vagabundus vel fugitivus ubiq. locorum detineri potest. 2. 1. 80. V. 91.

Debitor detentus in loco ubi deprehenditur, venit relaxandus, si præstet cautionem de iudicio sisti coram competente iudice, casu quo ibi habet bona pro solutione eius, q. debetur, sufficientia. 2. 1. 83. V. 94. aliàs non sufficit cautio iudicio sisti, sed requiritur etiam satisfactio de iudicato solvendo. 84. V. 95.

Debitor promittens se personaliter sistere certo loco, potest per iudicem loci pro obstagio citari, quantumvis ibi non reperitur. 3. 1. 88. V. 99.

Debitor obligatus ad manus iniectionem ex vi pacti vel statuti, si vel ob latitationem, vel vagationem, detineatur in reb. vel persona, pro debito liquido, non dissolvit arrestum per præstationem cautionis fideiussoriae, sive de stando iuri, sive de iudicato solvendo. 2. 1. 86. V. 97.

Debitor in diem, vel sub conditione, antequam existat dies vel conditio, executivè conveniri vel arrestari, in bonis aut persona non potest, nisi sit suspectus de fuga vel dilapidatione bonorum.

INDEX DE

- bonorum. 2. 3. 105. & 106. 109. 111. vel metuatur creditor, ne interim alij ipsum antevertant. 108. 109.
- Debitori, cum quo periculum est dissipationis bonorum, mittitur ad domum præceptum de non alienando quod impedit translationem dominij 2. 3. 453. V. 480.
- Debitor debitoris an perius pacti executivi molestari possit? 2. 3. 458. V. 485.
- Debitor debitoris, si negat debitum, creditor ordinarium non executivum processum contra eum instituit. 2. 3. 492.
- Debitoribus debitoris nostri fieri potest arrestum, & denunciatione solvant. 2. 3. 468. V. 495.
- Debitum liquidum dicitur, de cuius quantitate constat. 3. 1. 3. V. 4.
- Debitum probatur per confessionem rei, vel per recognitionem scripturæ. 3. 1. 9. 10. & 11. V. 10. 11. 12.
- Debitum liquidabile de quo in præsentis constat, compensatur cum alio debito similiter liquido, alias secus. 3. 1. 65 V. 70.
- Debitoris suspicio fugæ probatur etiam per iuramentum ad hoc ut iudex licentiam detinendi permittere valeat, licet deinde in ordinario processu fugæ debeat plenè probari. 3. 1. 69. & 80. V. 74. 75.
- Debitum ex actu iudicialibus liquidum paratam meretur executionem: nisi coram delegato sit gestum. 3. 2. 20. & 25. V. 23. 28.
- Debita fiscalia exiguntur summarie stante statuto, quod liber communis mereatur plenam fidem 3. 2. 24. & 37. V. 37. & 40.
- Debitori in executione non debent pignori bona quibus carere nollet, si ex alijs potest satisfieri commodè 3. 9. 19. V. 23.
- Debitor in executione debet aperire seras & feramenta, ut dispendatur an adsint mobilia in quibus fiat executio, alias, & quando non adsunt bona soli, capitur in persona. 3. 9. 39. V. 46.
- Debitor quis an sit, an nondum exigi possit, parificatur. 4. 1. 72 V. 89.
- Debitor exactus executivè ex libro fisci, impedit executionem per productionem scripturæ liberatorie confectæ ab eo qui rationibus fiscalibus præest. 4. 1. 103. V. 126.
- Debiti confessio ut mereatur executionem requiritur eam in iudicio factam esse. 4. 1. 110. V. 133.
- Debitor etiam si post interpellationem in mora constituitur, tamen creditor non statim, cum sacco paratus esse debet. 4. 2. 3.
- Debitor citatus per præceptum executivum, debet in termino comparere, & vel oretenus vel ex scripto coram iudice proponere exceptiones, quas putat fore impeditivas executionis. 4. 3. 1. & 5. V. 2. & 7. quam si in promptu habeat producat suum instrumentum: sin vero de præsentis paratam probationem suæ exceptionis non exhibet, probare eam debet saltem in termino præfixo ad executionem. n. 2. V. 3.
- Debitori etiam post executionem salva manet nullitatis exceptio. 4. 1. 59. 60.
- Debet esse verbum necessitativum. 3. 12. 49. V. 63.
- Declarator nihil novi inducit, sed quod prius est confirmat. 1. 10. 88. V. 104.
- Declinatoria vel recusatoria iudicii primo loco proponitur. 4. 3. 7. V. 9.
- Decurionum loco succedunt hoc tempore electi senatores cuiuscunque oppidi. 1. 3. 9.
- Decretum primum unde dicatur? 1. 2. 11. V. 13.
- Decretum primum, quod contra contumacem fertur, non agnoscitur de iure Saxonico. 1. 2. 12. V. 14.
- Decretum iudicii super vno capitulo non potest pro parte valere & pro parte non. 3. 9. 56. V. 67.
- Decretum ex falsa causa interpositum est ipso iure nullum, sicut sententia. 3. 9. 59. V. 70.
- Decretum in iniuriam tertij non auditur nihil operatur. 4. 1. 5. V. 7.
- Defensio in terminis paratæ executionis debitori non tollitur, sed differtur. 3. 1. 63. V. 68.
- Defensio rerum, maxime arduarum, permittitur cuiq; etiam cum armis, dummodo defendens sit dominus, & possessor rei, quæ intenditur invadi. 1. 5. 101. & 102.
- Definitio debet esse primum cuiusq; materie in Præf. 7.
- Definitio omnis in iure periculosa, in Præf. 8.
- Defuncti corpus ob æs alienum non debet arrestari, etiam stante statuto, quod post mortem debitor in persona sisti valeat. 2. 3. 410. & 411. V. 428. 429.
- De iure Saxonico post captionem pignorum expectantur tres quaterdenæ, & medio tempore præconizantur, ac dantur plus licitanti. 1. 10. 174. 175. 176. V. 208. 209. 210.
- Delegatus ultra fines suæ commissionis non iudicat. 4. 1. 57 V. 70.
- Delicto alterius alium prægravari contra naturam est. 1. 2. 270. V. 306.
- Delictorum frequentia auget penam. 1. 9. 53. V. 62.
- Denegatio iustitiæ facta alicui per Principem Imperij Romani devolvit causam immediate ad cameram, id quod ad omnes Imperij status, etiam Electores extenditur. 3. 18. 1. 2. 201. 317.

Denegatio

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Denegatio iustitiæ per quem, & quo pacto probetur? 1. 2. 281. & 282. V. 319. 320.

Denegatio iustitiæ non transfert iurisdictionem non subditorum in iudicem creditoris. 1. 2. 286. V. 325.

Denunciatio, vel protestatio extraiudicialis, præscriptionem semel ceptam non interrumpit. 1. 3. 103. 123. 131. & 132. V. 103. 126. 134. 135.

Denunciatio dispendiæ domini, facta præfidi loci, si sollemnitas l. vi. perfectius, C. de anna, except. observetur, non minus quam citatio præscriptionem tricennalem interrumpit, 1. 3. 142. V. 148.

Denunciatio cuiuscunque maleficij, an sit facienda dicenti ius de necessitate. 1. 3. 119. 120. 121. V. 121. 122. 123.

Depopulator non dicitur, qui omnes fructus convertit in usus suos, & nihil facit reliquum, & contra talem non devenitur ad sequestrationem, quantumvis appellaverit. 1. 2. 123. & 124. V. 149. 150.

Depositi causa est executiva, quatenus depositum probatur per instrumentum 3. 1. 20. V. 23. alias non 21. V. 24.

Depositi instrumentum est executivarum 3. 2. 15 V. 16. & 19. V. 20. quæ opinio communis & notior est contra Bald. & Salic. 21. etiam in foro Saxoniæ. 22.

Descriptio vel inventatio bonorum locum habet, etiam si sequestratio non permittatur, nec aufert possessori liberam potestatem disponendi de rebus suis vel fructibus. 1. 2. 153. V. 180.

Detentio rei vel personæ legitima ipsa quoque est executionis species in Præf. 26. V. 31.

Detentio debitoris est multiplex. 1. 6. 3.

Detentio liberi hominis dolosa prohibita est: secus in voluntaria, & quæ sit ex legitima causa. 1. 6. 72. V. 82.

Detentionis causa formalis est missio vel iudicis inductio. 1. 1. 6. V. 9.

Detentionis causa procacitica est mora rei, item instantia creditoris. 1. 1. 3. V. 6.

Detentus personaliter in arresto ob causam pecuniariam, tam diu debet morari in loco, donec satisfaciat creditori. 2. 1. 91. V. 102.

Detentio personæ est magna iniuria. 2. 3. 148. V. 155.

Dictionis taxativæ natura est excludere omnes alios casus in dispositione positos. 1. 10.

Dies solvendi apponitur in favorem promissoris qui & ante solvere potest, sed non prius exigitur. 1. 3. 253. V. 267.

Differentia inter iuramentum in litem de iure civili, & iusiurandum minorationis de iure Sax. in Præf. 15.

Differentia Socini de statuto loquente in rem, vel in personam rejicitur. 1. 10. 337.

Difficultas vel impossibilitas facti excusat à pœna. 1. 8. 12. V. 14.

Dignitatem aut pietatem quæ contra nostram sunt, in obligationem deduci non possunt: 1. 8. 74. V. 81.

Digniores fidem suam strenuius observare tenentur. 1. 10. 252. V. 290.

Digitus, pedis, pedicæ amputatio, item dentis eradicatio, singula æstimantur pro 2. flor. de iure Sax. 1. 9. 47. V. 52.

Dingspflichtig qui dicantur de iure Sax. 1. 2. 237. V. 270.

Dignioris conditionis homini circa executionem pro exhibitione plus tribuitur, quam viliori. 2. 3. 116. V. 121.

Dignitatum ordo servandus. 2. 3. 161. V. 169.

Dilatio quinquennalis etiam de iure Saxonico locum habet, dummodo petatur ante ad iudicationem debitoris in manus creditoris. 1. 9. 29. V. 33. Sed in cessione bonorum ius Sax. à iure civ. in hoc differt. 34.

Dilationis moratoriæ impetrationi an possit renunciari. 1. 10. 228. V. 264.

Dilatio ad solvendum data debitori non aufert creditoribus ipsorum ius. 1. 10. 229. V. 265.

Dilatio ad executionem cum restrictior data est, quam à lege competat, non est ipso iure nulla, ideo qui se gravatum putat, appellet. 3. 6. 17. V. 18.

Discrimen inter exceptionem suspecti iudicis, & eiusdem incompetentiæ. 4. 1. 65.

Dispendiæ domini fundi, etiam extraiudicialis impedit inchoationem præscriptionis, non autem interrumpit præscriptionem iam antea ceptam. 1. 3. 131. V. 134. & 123. V. 135. item 103 & 123. V. 126.

Disputatio quasi ferro viam aperit veritati 1. 5. 15.

Dispendiæ vel dissensus plus declaratur facto quam verbo. 1. 3. 96.

Distractus eodem modo coram iudice, loci contractus peti potest. 2. 1. 18.

Divisionem inter duos facit maior natus & minor eligit, de iure Saxonico: sed si plures sunt hæredes, locum habet iudicium sortis. 1. 3. 40. & 41.

Distinctio inter exceptiones notorias, & requirentes altiore indagine, remissivè. 4. 1. 167.

Divisio huius operis in quatuor partes. 1. 1. 17.

Divisionis vel epist. D. Had. quid differat ab Auth. præsentis renunciatione. 1. 10. 360. V. 409.

Dives nemo nascitur, ideo solvendo quis non præsumitur, nisi appareat eum esse possessionatum, vel olim fuisse divitem. 1. 6. 143. & 144. V. 161. 162.

T

Divisio

INDEX DE

Divisio administrationis tutelae facta per iudicem facit quemlibet de sua administratione tantum generi. 2. 1. 64. V. 74.

Divisionis exceptio quoque obijcitur parata executioni. 4. 1. 97. V. 115.

Diversitas vocabulorum denotat diversitatem rerum, ac proinde est aliud ingredi, aliud adipisci possessionem. 3. 12. 12. V. 19.

Diversitas rubricarum arguit diversitatem rerum. 3. 12. 93. V. 112.

Diversitas circa modum indicendarum multarum Der gewette, in superioribus & inferioribus iudiciis. 2. 1. 134.

Diversitas equiparationis correorum debendi & confideiussorum. 2. 272.

Doctores & advocati non sunt personaliter detinendi pro causa pecuniaria etiam si stante statuto, quod debitores post moram sistuntur. 2. 3. 150. V. 157.

Doctores & magistri in Academia, licet proprie non dicantur subditi civitatis, tamen sunt incolae. 1. 3. 220. V. 233.

Doctores legum non debent detineri in persona pro debito civili. 1. 4. 7.

Doctor qui praeventit fabrum, potest eum expellere ex vicinia. 1. 4. 8.

Doctores actu legentes non patiuntur executionem in personam propter magnam ipsorum claritatem. 1. 6. 132. V. 149. secus in non exercentibus suam professionem. 1. 6. 134. V. 151.

Doctores actu legentes in studio privilegiato per 20. annos adipiscuntur comitivam primi ordinis. 1. 6. 133. V. 150.

Doctores contra & magistras & alios qui ex opere artis vivere possunt executio in solidum procedit. 2. 3. 118. & 125. V. 123. 131.

Doctorum privilegium intelligitur de promotis in legitimo studio, non autem de bullatis, ubi de requisitis ad gradum Doctoris obtinendum, & probationibus quibus qualitas Doctoralis potest probari. 2. 3. 129. V. 136.

Doctores, item nobiles non debent pro maleficiis capi vel torqueri: contrarium tamen servatur de consuetudine. 2. 3. 165. V. 173. & 166. V. 174. dummodo praecedant indicia à legibus approbata. n. 167. V. 175.

Doctorum & scholarium stipendia, quod ad executionem sunt privilegiata, nisi ipsimet ipsi abutantur. 2. 3. 137. 138. V. 144. 145 & 139. V. 146. vel nisi deficiant alia bona, in quae expediatur executio n. 141. & 146. V. 148. 152.

Doctori restanti de abrogatione legis scriptae fides non adhibetur. 3. 11. 66. V. 70. nisi doctores communiter illud asseverent. numer. 67. V. 71.

Doli vel violentiae futura renunciatio

invalida est: secus de praeterito. 1. 10. 220. 221. & 223. V. 256. 257. 258.

Dolum abesse stipulatio quid importat. 1. 10. 271. V. 311.

Domicilium forum est generale & ordinarium concurrentes cum quolibet alio foro. 2. 1. 22. V. 28.

Domicilij iudex nulla alia exceptione, nisi si praeventio, aut litis pendencia declinabilis est. 2. 1. 25. V. 31.

Domicilij iudex quis dicatur? 2. 1. 26. V. 32.

Domicilium re & facto demum contrahitur: contrarium tamen verius. 2. 1. 29. 30. & 31. V. 35. 36. 37.

Domicilia saepe quatuor quis habet. 2. 1. 31. V. 38.

Domicilium transferens ex loco originis civis eius loci esse desinit. 2. 1. 21.

Dominos non mutare interest subditorum & e contra. 1. 9. 39. V. 44.

Domino non debet obtrudi invito non acceptabilis colonus. 2. 10. 163. V. 196.

Dominus feudi non cogitur alium vasallum invitum accipere. 2. 3. 270. V. 283.

Dominus feudi non potest ius vasallagij vasallis invitis alienare. 2. 3. 271. V. 284.

Domini conditionem circa feudum deteriorē vasallus reddere nequit. 2. 3. 272. V. 285.

Domini & subditorum personae sunt diverse. 2. 3. 319. V. 327.

Dominus feudi, si velit retrahere ad se praedium sui subditi debet tantum offerre pretij quantum extraneus. 3. 9. 149. nec sufficit pretium aestimi publici. 160. V. 170.

Dominus manet possessor rei quam ingressus est creditor, ac colit agros, & lucratur fructus. 3. 12. 35. V. 43.

Donatio bonorum omnium intelligitur de praesentibus. 1. 10. 145. V. 178.

Donatio non praesumitur, ubi alia coniectura capi potest. 1. 10. 377. V. 426.

Donatio inutiliter insinuat coram incompetente iudice. 2. 1. 9.

Donator item socius executantur, in quantum facere possunt. 2. 3. 113. V. 118.

Donatoris pactum, quod in solidum videlicet conveniatur, valet. 2. 3. 123. V. 129.

Dos sequestratur marito ad inopiam vergente, sicut & roperari potest p uxore. 1. 2. 113. V. 139.

Dos intra annum & diē promissa, si sponsa intra istud tempus praemoriatur, an à superstitio marito peti possit? 1. 3. 263.

Dos & alimmenta equiparantur, adeo ut statutum in vno intelligatur etiam in altero. 2. 3. 287.

Dotalitij fructus & pensiones, quae erant exigibiles ante mortem usufructuariae debentur post ipsam mortem marito, alij autem fructus hereditum sunt. 1. 3. 245. V. 259.

Donatio

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Dotatio filiae non pertinet ad matrem, sed ad patrem. 1. 3. 248. V. 262.

Dotis non restituta nomine de consuetudine Saxonica solvuntur viduis vsurae decuntes, seu dextantes. 1. 10. 79. V. 94.

Dotus fructus etsi marito debeantur, tamen in ijs non recte fit executio pro debito mariti vel etiam pro debito communi. 2. 3. 250. 251 & 262. V. 262. 263. 274.

Dotalium bonorum fructus in executione recte pignorantur. 2. 3. 265. V. 277. nisi vel ex eo contingat mulierem sine dote remanere, vel necessaria exhibitione careere. 168. V. 280.

Dubitans & ignorans aequiparantur. 1. 3. 106. V. 107.

Duplex manu iniectio. in Praef. 36.

Duplices exceptiones principaliter impediunt paratam executionem. 4. 1. 48.

E.

Ebrietas in Deum contumeliosa, & dicitur voluntaria insania. 1. 8. 83. & 84. V. 90. & 91.

Ecclesiasticis bonis quod decedit, detrahitur Deo. 1. 3. 194. V. 206.

Ecclesia & Respub. aequiparantur. 2. 3. 553.

Ecclesiae bona non debent deduci in executionem, siue ex pacto, siue ex statuto, coram seculari iudice. 2. 3. 173. V. 181.

Efficiens causa manus iniectionum est lex tribuens iudicis vel aliter, in certis & specialibus casibus, paratam executionem creditori. 1. 1. 1.

Electio vnius remedij ex plurib. impedit recursum ad aliud. 1. 8. 41. V. 48. & 45. dummodo prius remedium habuerit suum effectum. 42. V. 49. alias non. 43. V. 50. item, nisi protestetur, de vno ad aliud habere regressum. n. 58. V. 65.

Electus non iuste habetur pro reprobato. 2. 3. 358.

Electio mali administratoris, vel ministri, imputatur eligenti. 2. 3. 354. V. 468.

Electio vnius remedij ex plurib. excludit regressum ad alia, nisi qui derelicto primo ad aliud conuolat, si paratus reddere expensas primi iudicij. 3. 5. 36. & 37. V. 40. & 42.

Eligens ordinariam actionem per hoc non intelligitur renunciare viae summariae, quando actor nuper admodum coepit procedere. 3. 5. 38. V. 43. secus quando iurisdiclio firmatur vtriusq. partis consensu. nu. 39. V. 44. item, nisi reus latitando impediat litis prosecutionem. n. 45. V. 50. vel si contra damnatum super ordinario iudicio propter inopiam non possit impetrari executio. n. 4. 46. V. 51.

Eligens remedium ordinarium potest redire ad summarium, si per priuatum remedium non potest satisfactionem consequi, vel quia contumax est reus: alias secus. 3. 5. 39. & 42. V. 46. & 47.

Emenda quandocumq. debetur parti eo casu soluitur etiam iudici multa. in Praef. 15. V. 16.

Emenda ab emendando dicitur. ibi. 17.

Emenda & multa etsi differunt, confusim tamen saepe accipiuntur. ibid. 18.

Emphyteuta ob non solum canonem per triennium, potest quidem expelli e praedio emphyteutico, sed debet id fieri cum ministerio iudicis: nisi in pacto aliud sit provisum. 1. 5. 23. & 53.

Emphyteuta non tantum possidet rem Emphyteuticam, sed etiam dominus utilis est. 3. 12. 8. V. 96.

Emptore & venditore, ob dissidentiam mutuam nolentibus pretium vel rem tradere, vtrūq. sequestratur ad manus iudicis. 1. 2. 128. V. 154.

Emptor Perusinus destinans epistolam venditori Bononiensi, intelligitur Bononiae contractum perfecisse. 2. 1. 76. V. 86.

Emptor pro consecutione traditionis rei emptae non potest processum inchoare a sequestratione: nisi ex contractu defuncti haeres conveniretur, tunc enim peti potest adversus eum saltem praecipuum de non alienando. 3. 11. 23. & 24.

Episcopus pro delicto excommunicatur, non tantum ipse, sed tota civitas: quod speciale est. 1. 2. 274. & 292. V. 311. 331.

Equi venditor de iure civili tenetur de omnibus vitijs, interioribus & latentibus: de iure vero Saxonico tantum de vitijs. 2. 1. 71. & 72. V. 81. 82.

Erbrichter cur dicantur, & hi quidem hodie funguntur iure pedaneorum iudicum. 2. 1. 130.

Erbschuld vel Erbgeld non dicitur hereditas semel adita, quia haec efficitur aduentu proprium patrimonium. 1. 3. 243. V. 257.

Erbschulden vel Erbgtlden defunctae mulieris, non lucratur maritus, quatenus adhuc haerent in communi hereditate. & mulier non supervixit terminum solutionis deputatae. 1. 3. 744. V. 285.

Errans non consentit. 1. 9. 74. V. 86. item 1. 10. 136. V. 169.

Erroris iure salvo regulariter omnes contractus celebrari intelliguntur. 1. 9. 75. V. 87.

Error reddit invalidum contractum etiam iuramento firmatum. 1. 9. 76. V. 88.

Error iuris non patrocinator possessori, ad causandam usucapionem, si puer, se legitime emere posse a pupillo. 2. 3. 240. V. 252.

INDEX DE

Evictio debetur secundum consuetudinem regionis 2. 1. 73 V. 83.

Exceptio in casibus non exceptis firmat regulam. 1. 2. 183 V. 213.

Exceptio maiori aequitate nititur quam actio. 1. 2. 230 V. 263.

Exceptionem non numeratæ pecuniæ opponens habet fundatam intentionem pro se per præsumptionem legis, ante videlicet biennium, postea autem excipiens debet probare negativam non factæ numerationis. 1. 10. 195. V. 231.

Exceptio non numeratæ pecuniæ non tollitur per renunciationem obligati, ne creditoribus fraudum fenestra aperiatur 1. 10. 200. V. 236 & hæc communis est. 202. V. 238 nisi renunciatio fieret post intervallum 204 & 210 V. 240. 246. vel esset iurata. 212 V. 248. vel lapsum biennium. 216 V. 252.

Exceptio requirens latiore indagine & probationem non impedit executionem. 1. 10. 206. V. 242. 253.

Exceptio non numeratæ pecuniæ, infra biennium proposita, impedit processum paratæ executionis, quantumvis ei renunciatum sit per partes. 1. 207. & 209. V. 243. 245.

Exceptio de non numerato probatur eo ipso quod creditor non probat contrarium. 1. 10. 208. V. 244.

Exceptioni, quod ab executione non inchoetur processus, renunciari potest. 1. 10. 224. V. 260.

Exceptio loci non tuti impedit processum executivum. 4. 1. 169. V. 198. cum seqq. & habet locum etiam pro teste 206. V. 259.

Exceptio loci non tuti quæ vocetur, & quando opponi possit. 4. 1. 199. 200. 201.

Exceptio non traditæ mercis impedit executionem petitam pro solutione pretij 4. 1. 78. V. 96 licet Bart. sit in contraria opinione. 80. V. 98. sed prior communis est. 83. V. 101.

Exceptionem affirmativè proponens, eam probare tenetur, secus si negativè. 4. 1. 85. V. 103.

Exceptio cedendarum actionum indubitata impedit executionem, quæ intentatur fideiussori. 4. 1. 87. V. 106.

Exceptio cedendarum actionum tendit tantum ad modificationem executionis 4. 1. 89. V. 108.

Exceptio non numeratæ pecuniæ, etiam aliter non probata per reum, impedit executionem, etiamsi huic exceptioni in specie renunciatum fuit 4. 1. 90 & 91. V. 109. 110.

Exceptio non numeratæ pecuniæ pro reus prodita. 1. 10. 229.

Exceptio simulationis remoratur executionem ex vi statuti vel pacti paratam 4. 1. 92. V. 111.

Exceptio metus an remoretur executionem? 4. 1. 93. V. 112.

Exceptio excussionis remoratur paratam executionem. 4. 1. 95 & 96. V. 113. 114.

Exceptio divisionis quoque obicitur paratæ executioni 4. 1. 97. V. 115.

Exceptio omissæ insinuationis obstat paratæ executioni. 4. 1. 98. V. 119.

Exceptio solutionis, quæ probatur per Apocham vel confessionem adversarij, impedit paratam executionem. 4. 1. 99. 106. 105. 104. & 103. V. 120. 126. 127. 128 & 129.

Exceptio solutionis census per tres annos retroactos, de qua constat ex Apocha creditoris, impedit executionem pro censibus præteritorum annorum. 4. 1. 106. V. 129.

Exceptio novationis impedit paratam executionem, cum in totum perimat præcedentem obligationem. 4. 1. 108. & 109. V. 131. 132.

Exceptio falsitatis notoriæ impedit executionem. 4. 1. 120. V. 144 item 136 & 138. V. 161. 163.

Exceptio coram mero executore opposita ad impediendam executionem, debet remitti ad superiorem 4. 1. 121. V. 145.

Exceptio quod executor excedat modum iudicati, vel ante quadrimestre tempus exequatur, impedit executionem. 4. 1. 124. V. 149.

Exceptio modificativa non tollitur per statutum, tribuens instrumentis paratam executionem sine aliqua exceptione. 4. 1. 125. V. 150.

Exceptio perversi ordinis circa captionem pignorum in vim iudicati vel instrumentorum ex æquibilibus, sicut & quod condemnatus non exigatur in solidum, remoratur paratam executionem. 4. 1. 128. V. 153.

Exceptio notoria iudici ex evidentia facti, impedit executionem. 4. 1. 135. V. 160.

Exceptio S. C. velleiani remoratur executionem. 4. 1. 136. V. 161. nisi iudicatum præcesserit. 137. V. 162.

Exceptio Macedoniani impedit executionem. 4. 1. 138. V. 163.

Exceptio notoria ex communi fama & voce, ipsa quoque, impedit executionem. 4. 1. 139. V. 164.

Exceptio, quod debitor est pupillus, vel sub cura, impedit executionem. 4. 1. 140. V. 165.

Exceptiones non notoriæ de præsentibus non remorantur executionem sed reservantur ad aliam & novam instantiam 4. 1. 141. V. 166.

Exceptio in integrum restitutionis non impedit

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Impedit executionem paratam. 4. 1. 143. V. 170.

Exceptio consanguinitatis de presenti liquida impedit executionem restitutionis super causa spoliij in causa matrimoniali. 4. 1. 144. V. 171.

Exceptio dominij notoria impedit executionem exhibitionis. 4. 1. 145. V. 172.

Exceptio status, quod filius non sit, notoria impedit possessionem bonorum ex edicto car-
boniano. 4. 1. 146. V. 173.

Exceptio rei iudicate, transactionis, & litis finite impediunt litis contestationem. 4. 1. 152. V. 179. dummodo de presenti sint liquidabiles. 153. V. 180. pro vt etiam de alijs peremptorijs sentiendum. num. 154. V. 181.

Exceptio pacti de non petendo, sicut & prescriptionis impedit executionem paratam, si in promptu probationes adsint. 4. 1. 155. V. 182. alias secus. 156. V. 183. & 157. V. 184.

Exceptio proposita in iudicio preparante si requirit altiore indagine rejicitur vsq; ad iudicium preparatum. 4. 1. 157. V. 185.

Exceptio peremptoria vt excludat paratam executionem, videtur probanda eo ipso tempore, quo obijciatur: contrarium tamen verius. 4. 2. 3. & 4.

Exceptio pro remoranda executione non indiget conclusione. 4. 3. 3. contrarium tamen tutius est. n. 4 V. 5.

Exceptionis declinatorie forma. 4. 3. 6. V. 8.

Exceptio excommunicationis vel bannimenti aut alia exceptio quomodo proponatur adversus personam actoris. 4. 3. 8. V. 12.

Exceptionis procuratorie forma. 4. 3. 9. V. 13.

Exceptionis dilatorie forma propter angustiam temporis. 4. 3. 10. V. 14.

Exceptionis plus petitionis tempore, forma. 4. 3. 11. V. 15 & de cautela in eadem de duplicatione iudiciorum. 16.

Exceptio satisfactionis in remedijs executivis, an admittatur. 4. 3. 13. V. 20.

Exceptio guarande non habet locum in processu executivo. 4. 3. 12. V. 17. de eiusdem effectibus, & etymorum. 18. 19.

Exceptionum litis finite forma. 4. 3. 14. V. 21.

Exceptio nullitatis quo pacto proponatur. 4. 3. 15. V. 22.

Exceptio falsorum instrumentorum, ex quibus dicitur iudicatum, si non sit notoria, non impedit executionem. 4. 1. 142. V. 169.

Exceptionis contra arrestum forma. 4. 3. 17. V. 24.

Excussionis exceptio quando possit obijci vel non. 1. 10. 333. V. 378. cum seqq. usq; ad numer. 355. V. 405. & plenius. 4. 1. 96.

Exceptio divisionis, cedendarum actionum, item discussionis an remorentur paratam executionem? 4. 1. 95. & 97. V. 113. 116.

Excussionis beneficio non utens non impedit quod minus processus sit validus. 1. 10. 355. V. 403.

Excussionis exceptio non datur tertio possessori si creditor rem ab eo possessam antea tenuit per viam constituti. 1. 10. 358. V. 467. idemq; est, si agat contra debitorem debitoris. 359. V. 408.

Exceptio excussionis est de apicibus iuris. 1. 10. 266. & 269. V. 305 309. 394. infra.

Exceptio de processu contra alium super eadem causa insituro, non liberat reum. 1. 8. 40. V. 47.

Exceptio: tu non es nominatus in instrumento, recte opponitur ad impediendam executionem. 2. 2. 58. V. 68. item 4. 1. 63. V. 79.

Exceptio: tu non es nominatus in instrumento, concludit etiam in illo casu, quando eius interest, habere paratam executionem adversus debitorem. 2. 2. 82. 83. V. 95 96.

Exceptio debiti illiquidi impedit executionem. 3. 1. 4. V. 5.

Exceptio non numerate dotis intra quae tempora opponatur? 3. 1. 112. V. 120.

Exceptio non numerate dotis: an possit opponi post decennium, constante adhuc matrimonio inter virum & uxorem? 3. 1. 113. V. 121.

Excipi ab alio nihil potest quod in eo non continetur. 3. 2. 10.

Exceptiones impeditivae executionis audiuntur etiam in termino executionis. 3. 8. 18. V. 20.

Exceptiones sunt arma reorum, sicut actiones arma actorum. 4. 1. 15.

Exceptiones quibus contra interdictum, quod vi aut clam, vti possumus. 4. 1. 9.

Exceptio etiam forma syllogistica constare debet proinde vt libellus actoris. 4. 3. 6.

Exceptiones quae altiore indagine requirunt. 4. 2. 17.

Exceptio transactionis etiam per rescriptum Principis alicui tolli nequit, sicut & per statutum. 4. 1. 6. V. 9. 33. 1. 36. & 146.

Exceptio iuris naturae inventum est, ratione originis. 4. 1. 7. V. 12. secus quod ad formam. 3. 4. V. 39.

Exceptiones etiam legitima intelliguntur excludi per statutum, tribuens paratam executionem non obstante aliqua exceptione. 4. 1. 14. V. 19.

I 3

Exceptio-

INDEX DE

- Exceptiones, tam peremptoriae, quam dilatoriae per legem vel principem tolli possunt, 4. 1. 23. V. 28, cum causa tamen, non sine causa, 32. V. 37.
- Exceptio compensationis, in statuto excludente omnes exceptiones, exclusa videtur, 4. 1. 22. V. 27.
- Exceptiones in dubio princeps tollere non intelligitur, 4. 1. 29. V. 34.
- Exceptiones alie dilatoriae, aliae peremptoriae, 4. 1. 47. V. 53. & 4. 3. 7.
- Exceptio litis pendentiae vel praeventionis declinatoria est, 4. 1. 58. V. 71.
- Exceptio legitimisationis obstat petenti paratam executionem, 4. 1. 61. V. 75.
- Exceptio inhabilitatis personae, quae petit, impedit paratam executionem, 4. 1. 60. V. 74.
- Exceptio excommunicationis, item minoris aetatis, remoratur executionem paratam, 4. 1. 62. V. 77.
- Exceptio inepti libelli impedit executionem iudicati, non autem instrumentorum aliter executivorum, 4. 1. 64. V. 81.
- Exceptio plus petitionis tempore differt executionem, 4. 1. 65. V. 82.
- Exceptiones dilatoriae vel peremptoriae, quae in processu ordinario ante litem contestatam opponi debebant, vel poterant, in processu executivo possunt opponi primo termino iudiciali, 4. 1. 66. 95. & 97. V. 83. V. 178.
- Exceptio: non sum citatus ad executionem: eam impedit, 4. 1. 69. V. 86.
- Exceptio praescriptionis, quae patet iudici ex instrumento obligationis, per creditorem producta, impedit executionem, 4. 1. 74. V. 92.
- Executione mediante habetur effectus legum in Praef. 2.
- Executio quid dicatur? in Praef. 9.
- Executionem sententiae, etiam pro se latae, victor propria auctoritate facere prohibetur, in Praef. 12.
- Executivis in processibus loco libelli qualis qualis petitio partis requiritur. ibid. 18. V. 23.
- Executio Germanis Hülffe & unde dicatur? ibid. 21. V. 26.
- Executores, nuncij publici, viatores, apparitores & familiares, dicuntur ministeriales iudicis, ibid. 24. V. 29.
- Executio publica quid? ibid. 29. V. 37.
- Executio est immisio creditoris in bona debitoris, ibid. 30. V. 38.
- Executio privata quid? ibid. 31. V. 39.
- Executio privata dicitur via facti, item velo levato procedere, ibid. 32. V. 40.
- Executio privata in casibus à lege approbata permittitur, ibid. 34. V. 42.
- Executio, de iure Saxonico adversus forenses citatum subsidiarie, neq. comparentem, in bona sub territorio iudicis citantis situata, fieri non potest, 1. 2. 225. V. 268.
- Executio ubi postulat, ibi servatur stylus curiae, in qua agitur, 1. 3. 199. V. 211.
- Executio parata ibi petitur, ubi viget statutum executionis paratae, 1. 3. 183. V. 195. & 190. V. 202, item num. 196. & 200. V. 218. 212.
- Executor suae non etiam alienae iurisdictionis consuetudinem sequitur, 1. 3. 210. V. 222.
- Executio petita ad requisitionem iudicis qui decrevit paratam executionem, ex vi statuti contra debitorem, in alio loco, ubi viget ius commune, petenti deneganda est, 1. 3. 212. V. 224. 226.
- Executivum pactum quid? 1. 5. 1.
- Executionem iudicati facere non licet, etiam ei creditori, qui habet pro se sententiam, 1. 5. 21.
- Executio est meri & mixti imperij, 1. 5. 22. neq. competit privatis, 22. quod verum de executione quae venit in consequentiam iudicialis processus, alias secus, 52.
- Executio parata regulariter non proditur pro stipulationibus extrajudicialibus non pratorijs: nisi consenserit debitor, quod ab executione contra eum inchoetur processus, 1. 5. 34. 42. & 77.
- Executionis ordo qui servandus est adversus debitorem in l. à Divo Pio, in venditione, de re iud. 1. 6. 115.
- Executiva pacta vel statuta non auferunt defensionem reus, sed differunt tantum, 1. 6. 61. V. 69.
- Executionem paratam habens in res vel personam debitoris, potest petere earum sequestrationem, 1. 7. 7.
- Executor quis in sua causa esse potest ad decretum iudicis, 1. 7. 13. V. 14.
- Executio parata ex vi instrumenti garantigati vel iudicati equiparantur, 1. 10. 173. V. 207. 218.
- Executio facta contra debitorem non impedit, quin, ea finita, denud ius suum prosequi possit creditor, 1. 10. 218. & 219. V. 255.
- Executandus de proximo habetur pro executato, 1. 10. 328. V. 372.
- Exequendi licentiam habens etiam à iudice, non debet cum vi armata executionem facere, 1. 5. 99, 104. & 105.

Executio

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Executio non potest fieri etiam per ser-
vitorem publicum, nisi ad mandatum iudicis.
2. 1. 2.

Executio parata requirit aliqualem cau-
sæ cognitionem. 2. 1. 3.

Executor merus non habet causæ cog-
nitionem. 2. 1. 4.

Executio petenda est coram ordinario &
competenti iudice rei. 2. 1. 6.

Executio contra debitorem non petitur in
loco originis paternæ, sed domicilij proprii. 2. 1.
17. V. 20. & debitor ratione contractus sortitur
forum. 23. sicut & ratione destinatæ solutionis.
25. dummodo ibidem reperiat. & num.
44.

Executionis iudex est idem qui ordina-
riæ cognitionis in causa. 2. 1. 21. V. 27.

Executio iudicati & aliorum instru-
mentorum executivorum, sit officio iudicis nobi-
li. 145.

Executio parata ex vi conventionis exe-
cutivæ ita coram iudice loci contractus, ubi re-
peritur reus, quemadmodum coram iudice do-
micilij rei, peti potest, idemq; est de parata exe-
cutione, quæ ex statuti vi in utroque loco exi-
stentis exercetur: aliàs est secus. 2. 1. 46. & 47.
V. 54. 55.

Executio est pars principalis iudicij. 2. 1.
62. V. 72.

Executio sententiæ definitivæ, quæ in viâ
appellationis fuit confirmata, pertinet ad iudi-
cem secundæ instantiæ, non primæ, dummodo be-
neficio iudicis nobile imploretur: secus, si ex
iudicato agatur, idemq; est, si sententia primi
iudicis in secunda instantia reformatur. 2. 1.
97. & 98. V. 109. 110.

Executio sententiæ confirmatæ per ap-
pellationem, de iure Canonico, item Saxonico,
remititur ad inferiorem. 2. 1. 102. V. 115.
117.

Executio appellationis frustratoriæ per-
tinet ad iudicem inferiorem. 2. 1. 103. V.
116.

Executio appellationis desertæ pertinet
ad inferiorem. 2. 1. 104. V. 118.

Executio summaria de iure civili petitur
à iudice, qui est armatus mero vel mixto im-
perio. 2. 1. 123. V. 144. secus de iure Saxo-
nico. 125. V. 146. quando videlicet iurisdic-
tiones, inferior & superior, sunt separatæ. 126. V.
147.

Executionem paratam petens actoris loco
habetur. 2. 2. 1.

Executio parata potest peti etiam per fi-
deiussorem, qui vel solvit, vel per instru-
mentum executivum obligatus est. 2. 2. 4.
& 5.

Executio iudicati nequit peti per pro-

curatorem ad litem generaliter datum &
quæ sit ratio. 2. 2. 38. & 46. V. 41.
& 50.

Executio parata si petitur per tertium, &
debet probare vel mandatum vel titulum. 2. 2.
50. V. 55. 67.

Executio impeditur per exceptionem in-
habilitatis personæ petentis executionem. 2. 2.
61. V. 73.

Executivæ causæ dicuntur summariæ.
2. 2. 62. V. 75.

Executionis paratæ ius proditur etiam ad
ministratores eius, in quem directæ est manus
injectio, sive curatores, sive æconomi sint, sive
Prælati. 2. 2. 84. V. 97.

Executionis paratæ ius non competit in-
teressentibus, puta, creditori creditoris, vel alijs
qui nullum ius cessum à creditore obtinent. 2. 2.
81. V. 94.

Executio parata contra debitorem execu-
tivè obligatum, peti potest coram iudice domi-
cilij pro immobilibus vel mobilibus ibidem situs.
2. 3. 1.

Executio petitur à iudice loci, ubi bona
sint. 2. 3. 12. V. 13.

Executionis paratæ permissio in bona de-
bitoris ex conventionem, comprehendit omnia mo-
bilis etiam extra domicilium rei ubicunq; re-
perta, quantumvis sint in transitu, nisi res quæ-
dam speciali privilegio sint exemptæ. 2. 3. 40. &
41. V. 41. 42.

Executio parata ex vi statuti non conce-
ditur pro debito illiquido. 2. 3. 47. V.
49.

Executionis in quantum reus facere pos-
sit, qualis ineatur ratio? 2. 3. 119. V. 124. &
quid hac in re potius sequendum, ac consuetudo
horum locorum obtineat. n. 125.

Executio iuris excusat à sacrilegio & in-
iuria. 2. 3. 177. V. 185.

Executio in bonis usufructuarij non impe-
ditur per proprietarium, qui tunc temporis non
habet aliquod interesse. 2. 3. 255. & 258. V.
266. 270.

Executivum pactum, vel statutum non ex-
tenditur ad aliam personam, quam contrahentis.
2. 3. 253. V. 265.

Executio de iure Saxonico transfert pos-
sessionem rerum pignori captarum. 2. 3. 274. V.
287.

Executio rei iudicatæ item instrumento-
rum executivorum contra defunctum, cessat
quàm diu iacet hæreditas non adita. 2. 3. 381.
V. 396.

Executio non intenditur contra tertium
in instrumento non nominatum. 2. 3. 416. V.
436.

INDEX DE

Executio parata ex vi pacti vel statuti cum obligatione etiam hypothecae coniuncta, non datur contra tertium possessorem. 2. 3. 428. & 429. V. 453. 454.

Executio parata impeditur per exceptionem: tu non es nominatus in instrumento. 2. 3. 432. V. 457.

Executivum pactum, cum clausula constituti vel precarii, operatur ius manus iniectionis. 2. 3. 454. V. 481. etiam contra tertium, 455. V. 482. quantumvis non citatum 457. V. 484. sicut & privata autoritate potest creditor ingredi 456. V. 483.

Executio iudicati fit non tantum in bona soli & mobilia, sed etiam contra debitores debitoris condemnari si modo non sit aliud, quod in causam pignoris penes principalem debitorem capi potest 2. 3. 462. V. 489. & 463. V. 490. item si debitor debitoris debitum confiteatur, alias non. 464. V. 491.

Executio repraesentationis fit etiam contra subditos iustitiam denegantis. 2. 3. 469. V. 496.

Executio parata ex vi statuti, pacti, vel aliter, non datur, nisi pro debito liquido in praesenti, non autem de postea liquidando. 3. 1. 1. 2. & 9. V. 10.

Executio ut obtineatur, requiruntur octo. 3. 1. 1.

Executio parata contra debitorem non decernitur, nisi debitum probetur per instrumentum 3. 1. 12. V. 13. secus est, si per testes, numer. 14. 15. V. 17. 18. & seqq.

Executio parata non decernitur, nisi iudex legerit instrumentum debiti. 3. 1. 18. V. 21.

Executiones summariae requirunt formam instrumenti. 3. 1. 23. V. 26.

Executio parata requirit probationem debiti per instrumentum. 3. 1. 25. V. 28.

Executio rei iudicatae non fit nisi productis & exhibitis actus causae. 3. 1. 26. V. 29.

Executionis processus, super non producto originali factus, est ipso iure nullus. 3. 1. 48. V. 51.

Executionis in decreto simul mittenda est copia instrumenti partibus. 3. 1. 49. V. 52.

Executiva causa dicitur summaria. 3. 1. 59. V. 63.

Executio parata ex vi statuti, vel pacti, non tribuit creditori ius durable, cum post factam executionem processus in alia instantia per debitorem legitimè impugnari possit. 3. 1. 60. V. 64.

Executionem paratam in casibus permixtis petens cogitur satisfacere de refundendo expensas & restituendo omne id, quod exigit, in eventum succumbentiae, circa secundam instantiam. 3. 1. 61. V. 65. Quae executio etiam revocabilis est, ex Constitut. Electoral. numer. 66.

Executione facta super instrumento liquido, si deinceps convincatur instrumentum de falso, vel probetur solutio, retractantur omnia 3. 1. 62. V. 67.

Executivis in processibus rejiciuntur exceptiones recurrentes altiore indaginem, secus de probabilibus in continenti. 3. 1. 66. V. 71.

Executio super privata scriptura, vel sigillo iudici non notis, differtur, donec fiat recognitio vel probentur per comparisonem aut aliter, citata videlicet parte. 3. 1. 91. V. 97.

Executio instrumenti executivi non potest intendi ante moram, sed obstat petenti exceptio plus petitionis tempore. 3. 3. 1. & 2 quantumvis instrumenta vel obligatio sint iurata, numer. 3. nisi debitor sit suspectus, numer. 4.

Executio non decernitur, nisi ad instantiam partis. 3. 4. 1.

Executiva remedia saepe plura in vno instrumento cumulantur, inter quae creditoris est electio. 3. 5. 2.

Executio iudicati vel instrumentorum executivorum petitur officio iudicis nobili. 2. 1. 124. V. 145. item, 3. 5. 3.

Executivi processus in quo differant à processu ordinario? 3. 5. 5.

Executio privata cui conceditur, multo magis publica, per summarium processum. 3. 5. 16.

Executio in realibus fit in continenti, non expectato tempore iudicati. 3. 6. 14.

Executionem cui comminatus est iudex eam evitare potest in termino executionis denuò solvendo. 3. 7. 7. V. 9.

Executio procedit contra eos qui habent bona durabilia in loco iudicis exequentis. 3. 7. 19. V. 22.

Executione parata instituta contra bona alicuius loci reo alibi habitante, iudex eius ordinarius requiritur pro insinuanda ipsi citatione ad comparandum in termino executionis, & ad defendendum ibidem sua bona. 3. 7. 27. V. 31. & 28. V. 41. etiam si uterq; locus pateat eidem domino. 3. 2. idq; non tantum pro prima vice, sed pro omnibus alijs actibus. 38.

Executionis onera & expensae refun-

duntur

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Aduntur per debitorem, contra quem procedit executio. 3. 8. 15.

Executionis comminatio necessaria est. 3. 8. 19. V. 21.

Executorialium literarum forma. 3. 8. 23. V. 28.

Executor merus non cognoscit de iusticia causæ, sed si quæ opponuntur exceptiones impeditivæ, remittit ad delegantem 4. 8. 42. & 27. V. 29. 32.

Executio per iudicem potest committi etiam ipsi parti. 3. 8. 25. V. 30.

Executio parata ex vi pacti vel statuti, si coram iudice loci petatur, non debet impediri per præceptum superioris. 3. 8. 26. V. 31.

Executio quo pacto fiat in nomina debitorum? 3. 8. 35. V. 40.

Executio iudicati petitur actione in factum ex iudicato & officio iudicis nobili. 3. 2. 3. & 4. item 3. 5. 2. & 3. sed ultimum remedium tutius & communius est. 3. 9. 6 & 7.

Executio super condemnatione in rebus expeditur statim non attenta dilatione iudicatis data, in personalibus demum post quatuor menses. 3. 9. 11. & 14. V. 14. & 17.

Executio rei iudicatæ, & instrumentorum habentium paratam executionem ex vi pacti vel statuti æquiparantur. 3. 9. 16.

Executionis super personalibus ordo in hoc consistit, ut primò capiantur mobilia, secundò moventia, tertio immobilia & quarto iura. 3. 9. 15. V. 19.

Executionis ordo circa captionem pignorum, si præposteretur, viciat processum. 3. 9. 17. V. 20.

Executionis in actu primo loco capiuntur, quæ facilius reperiunt emtorem sive mobilia sive immobilia, licet sint meliora. 3. 9. 23. 24. & 26. V. 27. 28. & 41.

Executio à mobilibus incipitur, nisi talia sint quæ tardius inveniunt emtorem, tunc enim à bonis soli initium fieri potest. 3. 9. 40. V. 47.

Executio instrumentorum ex vi pacti vel statuti, paræ est effectus cum executione iudicati. 3. 9. 42. V. 49.

Executor non debet prius taxare pignora pro iudicato capta, sed si quidem discordatur de pretio, subhastabit ea. 3. 9. 90. V. 107.

Executio mandata absq; derogatione exceptionum, intelligitur, quatenus pars vel nullam vel frivolam exceptionem opponit. 4. 1. 28. V. 33.

Executio impeditur per objectionem de incompetencia iudicis notoria. 4. 1. 48. V. 54. secus, si latiore indaginem requirat. num. 49. V. 56.

Executio per iudicem non potest fieri in bona alterius territorij. 5. 1. 53. V. 66.

Executionem petens nec impetrans suum coram vno iudice, non prohibetur alium iudicem pro executione adire. 4. 1. 59. V. 72.

Executio impeditur per exceptionem inhabilitatis personæ, quæ executionem petit. 4. 1. 60. V. 74.

Executioni potest opponi exceptio nullitatis. 4. 1. 67. V. 84.

Executionem impedit exceptio: non sum citatus. 4. 1. 69. V. 86.

Executio impeditur per exceptionem, quod executor excedat modum iudicati, vel ante quadrimestre tempus exequatur. 4. 1. 124. V. 149.

Executio ubi importat damnum irreparabile impeditur per exceptionem innocentie rei, etiam si exceptio in præsentem non liqueat. 4. 1. 129. & 130. V. 154. 155.

Executionem in personam, quilibet, etiam tertius impedire potest. 4. 1. 131. V. 156.

Executor quis dicatur? 3. 9. 12.

Executor in personam, debet supersedere ab executione, propter oppositam exceptionem de rei innocentia, de eaq; certiores reddere superiores. 4. 1. 132. V. 157.

Executor cognito de innocentia rei, etiam ad secundum iussu iudicis non debet exequi, sed perere, ut parcatur sibi isto casu circa executionem, vel resignet domino suum officium. 4. 1. 133. & 134. V. 158. 159.

Executio restitutionis super causa spoliij in causa matrimoniali impeditur per exceptionem consanguinitatis, de præsentem liquidam. 4. 1. 144. V. 17.

Executionum spotalæ, sicut & brevior terminatio litium facit, ut reus cum exceptionibus notorijs adversus paratam executionem audiatur. 4. 1. 150. V. 177.

Executio iudicati si impeditur per exceptionem notoriam, debet ea locum habere etiam in exceptione contra instrumentum. 4. 1. 151. V. 178.

Executionis primus actus in executivis, surrogatur in locum litis contestationis super causis ordinarijs. 4. 1. 161. V. 192.

Executivo in processu reijciuntur omnes exceptiones quæ remorantur processum, ideoq; tunc debitor remittitur cum ista exceptione ad aliam instantiam post factam executionem. 4. 2. 15 & 16. V. 27. & 28.

Executivo in processu tantum exceptiones audiuntur quæ vel de præsentem notoriæ, vel in

INDEX DE

vel in continenti, hoc est, infra tempus executioni præfixum, liquidabiles sunt. 4. 2. 17. V. 29.

Exemplar non probat, sed authenticum, ex quo desumitur. 3. 1. 45. V. 48.

Exemplar instrumenti productum absque originali suspicionem obreptionis parit. 3. 1. 46. V. 49. nisi exemplata scriptura pariter esset principalis, sicut originale. num. 47. V. 50.

Ex instrumento opponere, non est opponere contra instrumentum. 4. 1. 79. V. 97.

Expeditoria res, hergerivette, quomodo de iure Sax. dividantur, & ad proximos agnatos devolvantur. 1. 3. 169.

Expensæ litis actori pauperi, regulariter, per reum divitem non subministrantur: nisi in casibus, ubi actor haberet præsumptionem iustitiæ causæ pro se. 1. 2. 95. & 96. V. 119. 120.

Expensæ necessarias conductor deducit à pensione. 1. 2. 208. V. 240.

Expensæ funebres etiam iacente hereditate exigi possunt. 2. 3. 409. V. 427.

Expensæ executionis etiam aliter non probata definiuntur & æstimantur per iudicem. 174.

Expensarum habenda est ratio circa executionem. 172.

Expensarum omissarum in sententia taxationem potest sibi iudex reservare ad aliud iudicium. 3. 1. 40. V. 43.

Expensæ executionis dicuntur spoutulæ 3. 9. 153. V. 175. & in qua quantitate peti debeant? ibidem. 154. V. 176. & seqq.

Expensarum executionis quantitas consistit in moderatione iudicis exequenti. nisi merus executor fuerit. Per fora autem Saxoniæ, maxime in Thuringia habetur certus modus earum expensarum, quæ hic determinantur. 176. 177.

Expensæ qualiter probentur, remissive 1. 10. 161.

Expensæ executionis liquidantur per partem, postea sequitur moderatio iudicis, & tertio iuramentum expendentis. 3. 9. 152. V. 173.

Expensæ taxantur per executorem nisi merus executor fuerit, 3. 9. 155. 156. V. 176. 177.

Expensarum executorialium modum sapè transeunt quæstores. 3. 9. 157. 157. V. 178. Vbi gravis additur querela de avaritia istorum hominum, & nostri seculi. 179.

Ex verbis enunciativis, vel narrativis facti in aliqua lege non bene arguitur. 1. 5. 57.

F.

Facta vero proximiora, quàm nuda vocabula. 1. 3. 97.

Factum promittens, puta descriptionem libri, sub pacto executivo, ut in casu moræ debitor includatur compedibus creditoris, valet: idemq. est in pacto non faciendi, si contra fiat. 1. 5. 6. & 7.

Facti species in deposito vel sequestratione conventionali. 1. 2. 78.

Facti via non habet locum ubi iuris remedium superest. 1. 5. 32.

Factorum qualitas describit qualitatem intellectus. 3. 1. 270. V. 85.

Factum consilij vel perpetuorum magistratuum reputatur pro facto civium. 2. 3. 347. & 351. V. 361. 365.

Factum bene semper potest in melius reformari. 3. 8. 6.

Faciendi obligatio, licet post moram in contractibus succedat ad interesse, tamen in ultimis voluntatibus præcisa est. 1. 6. 78. V. 88.

Fœminæ & maris coniunctio diversorum sexuum & formarum fœtus edit. 1. 6. 1.

Fœminæ illustantur radijs maritorum. 1. 3. 222. V. 235.

Fœminæ ob æs alienum non condemnantur ad carcerem, vel manus creditoris. 1. 3. 151. V. 163.

Familia male tractata à domino non cogitur, in servitio perseverare usque ad finem conductionis, nisi assiceretur. 1. 2. 116. V. 124.

Famæ & vitæ causa equiparatur. 1. 8. 71. V. 78.

Fama bona nobis est opus propter proximum, conscientia bona quo ad Deum & nosmetipsos. 1. 8. 73. V. 80.

Famæ causa dicitur ardua & capitalis. 2. 2. 45. V. 49.

Feudatarius equiparatur liberto, non servo 1. 2. 136. V. 163.

Feudi controversia inter dominum & vassallum pendente, feudum non venit sequestrandum. 1. 2. 37. V. 164.

Feudi dominus non potest vassallos invitos alienare in alium. 1. 9. 38. V. 43.

Feudum à fidelitate nomen habet 1. 9. 65. V. 77.

Feudum refutatum dominus liberè concedit alteri. 1. 9. 66. V. 78.

Feudum refutans etiam post refutationem,

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

tionem, tenetur dominum non offendere. 1. 9. 67
V. 79

Feudatarius & dominus circa ius fidelitatis iudicantur ad paria. 1. 9. 69. V. 81.

Feudalia non sunt alienabilia sine consensu domini. 1. 10. 154. V. 187.

Feudalia in executione non pignorantur, quo ad ipsam substantiam vtilis domini. 2. 3. 269. & 284. V. 282. 298.

Feudali in causa domini feudi pro competente aditur iudice, non ordinarius loci, ubi habitat reus. 2. 1. 108.

Feudi dominus non cogitur alium vasallum invitum accipere. 2. 7. 270. V. 283.

Feudi dominus non potest ius vasallagii vasallum invitum alienare. 2. 3. 271. V. 284.

Feudorum dominum utile duplici modo considerari potest. 2. 3. 283. V. 297.

Feudi cognitio pertinet ad dominum feudi quando naturam feudi concernit, tam in possessorio quam in petitorio. 2. 3. 309. V. 117. & 310. V. 318. item. 4. 1. 56. V. 69.

Feudi de constitutione vel privatione ubi agitur, eius cognitio ad dominum feudi, alia omnes causae ad ordinarium spectant. 2. 3. 313. V. 321. item. 4. 1. 56. V. 69.

Feudum à Principe subinfeudatum inferiori cum iurisdictione, abdicat in illo castro iurisdictionem domini. 2. 3. 317. V. 325.

Feudum quamvis potius vetus, quam novum praesumatur, tamen in dubio qualitas qua intenditur probanda est. 2. 2. 84.

Feudalia bona minoris sunt aestimationis, quam allodialia. 3. 9. 123. V. 144.

Fictio legis nunquam habet locum, nisi sub sit res vel persona cum qua fingere possit. 2. 3. 397. V. 413.

Fictum non debet plus operari quam verum. 2. 1. 66. item. 2. 3. 439. V. 465.

Fidem fallens an possit notari ut perfidus. 1. 8. 60. V. 67.

Fideiussoria cautio surrogatur in locum sequestrationis. 1. 2. 75. V. 94.

Fideiussorum facultates consentur aggregatae facultatibus principalis. 1. 6. 22. V. 25 & 121. V. 133.

Fideiussor nunquam praesumitur idoneus nisi probetur. 1. 6. 147. V. 165.

Fideiussorum detentio non prohibet capi reum, etiam in casu, quo fideiussor appellasset. 1. 8. 36. V. 43.

Fideiussores ideo accipiuntur, ut quis plures habeat obligatos. 1. 10. 253. V. 291.

Fideiussor constituens se principalem etiam non discussio debitoris exigi non potest de iure codicis. 1. 255. & 256. 260. V. 293. 294. 296. 298 & hac communis est. 259. V. 297.

Fideiussoris contra heredes potest ex pacto vel statuto parata peti executio, de iure civili, sicut & Saxon. nisi dictum sit in contractu: quod post mortem unius ex fideiussoribus substituat alius. 1. 10. 273. & 279. V. 313. 319.

Fideiussor ad certum tantum tempus obligatus exacto tempore non tenetur. 1. 10. 280. V. 320.

Fideiussor decedens absq; herede, transfundit onus suae ratae in confideiussorem. 1. 10. 281. V. 321.

Fideiussor pro debitore ut post annum solvat, & exacto anno tenetur, quia ante exigi non potest. 1. 10. 298 & 300. V. 338. 340.

Fideiussor an & quando iuretur exceptione non facta discussionis principaliter obligati. 1. 10. 333. 334. 335. V. 378. 379. 380. cum seqq. usque ad numer. 358. V. 405.

Fideiussor pro officiali ad certum tempus, si eo finito ipsi prorogetur officium, citra consensum vel scientiam intercessoris ex tunc amplius non tenetur, pro futuro scilicet temporis rationibus. 1. 10. 310. V. 352.

Fideiussor pro mercede conductionis quinquennalis, si ea finita prorogetur locatio de ulteriori tempore non tenetur, ad mercedem tamen priorum annorum recte convenitur. 1. 10. 311. V. 354.

Fideiussor protestando, quod creditor exigat debitum, vel ipse nolit amplius teneri, an sese liberet? 1. 10. 312. V. 356.

Fideiussor non potest cogere creditorem, ut pignus debitoris vendat, quia liberum est personali actione illum convenire: nisi in id, quod ex pignore redigi nequit, acceptus sit. 1. 10. 313 & 315. V. 357. 359.

Fideiussor praestando post lapsum termini, quod creditor exigat à debitore suum creditum, alias non vult teneri, contra creditorem postea agentem, de dolo excipere potest. 1. 10. 314. V. 358.

Fideiussor indemnitatis, vel in subsidium quantum minus à debitore exigi potest, non exigitur, nisi post lapsum termini solutionis creditor sit in mora exigendi, donec reus labatur facultatibus. 1. 10. 315. V. 359.

Fideiussor non potest cogere creditorem, ut pignus suppositum creditori vendat ipse, tamen bene vendere potest, si in id intervenit, quod ex pignore redigi nequit. 1. 10. 316. V. 360.

Fideiussor si post lapsum termini ad solvendum appositus prorogetur debitori solutio, inscia fideiussore, ipse durat nihilominus obligatus.

INDEX DE

1. 10. 302. & 304. V. 342. 344. 346.
353. 355. quamvis contrarium videantur
tenere Ferrariensis & Tiraquel. numer.
345.

Fideiussor non liberatur per dationem ali-
orum fideiussorum, ni animo novandi recepti
sint. 1. 10. 307. V. 349.

Fideiussor non tenetur ratione moræ
rei principalis, ad plus quam in quod fi-
deiussit: nisi vel ipse in mora fuerit, vel
in totam causam intercesserit. 1. 10. 309. V.
351.

Fideiussor potest virgere debitorem lapso
tempore ut se liberet. 1. 10. 317. V. 361. &
320. 321. V. 364. 365. cum seqq.

Fideiussori ante factam solutionem non
competit actio contra principalem ad solutio-
nem, etiamsi consignatam pecuniam obtulisset
recusanti creditori. 1. 10. 318. V. 362. vel diu
sterisset in obligatione 319. V. 363. vel lapsus
fuiisset solutionis dies, aut ita inter partes con-
ventum fuisset, aut debitor labatur facultatibus.
320. V. 364.

Fideiussor condemnatus ad solvendum
potest agere contra reum, etiam ante solutionem:
idemq. est si per instrumentum executivum sit
obligatus. 1. 10. 321. & 322. V. 365.
366.

Fideiussor carceratus ratione moræ rei
principalis potest etiam ante solutionem petere,
compelli debitorem, ad se exonerandum. 1. 10.
323. V. 367.

Fideiussor excipiens de excutiendo princi-
pali non auditur, quando is notorie est inops. 1.
10. 340. 341. V. 385. 386. aut bonus cessit.
342. V. 387. item si est absens, aut difficilis ex-
actionis. 343. 344. V. 388. 391. vel bona debi-
toris talia sunt, quod non facile reperiant emto-
rem 345. V. 392.

Fideiussor ex instrumento executivo, ante
solutionem non agit contra suum principalem,
etiamsi ex instrumento iurato sit obligatus. 1.
10. 324. V. 368 & 355. V. 369. ad hoc ut ali-
quis ipsi restituat: Sed bene ut ipsam inde-
mnem servet. 325. V. 370. quod verum est, si
intempestive istud fiat ibidem. 327. V.
371.

Fideiussores quibus in casibus ante prin-
cipalem possint conveniri 1. 10. 333. 334. 335.
& 336. V. 378. 379. 380.

Fideiussor renunciens Authentica,
præsente, primo loco exigi potest, licet olim
in arbitrio creditoris erat, quem primo con-
venire vellet. 1. 10. 334. & 335. V. 378. 379.
380.

Fideiussor iuvatur exceptionibus compe-
tentibus reo principali. 1. 10. 338. V. 385.

fallit quando reus obtinisset privilegium
moratorie dilationis. ibid. numer. 339. V.
384.

Fideiussor in eventum moræ princi-
palis obstagium promittens, tenetur ad stan-
dum obstagio nec iuvatur Authen. præsente,
licet ei non sit renunciatum. 1. 10. 357. V.
405.

Fideiussor item Correat unus ex pluri-
bus in solidum conventus excipit de divisio-
ne, etiamsi solidum promiserint. 1. 10. 361.
V. 410. nisi executive agatur. 362. V. 411.
vel in contractu huic beneficio renunciatur. 363
V. 412.

Fideiussori iurato denegatur beneficium
excussionis. 1. 10. 347. V. 305. idemq. iudican-
dum est de impediende excussionem contra prin-
cipalem. 348. V. 396. & eo, qui fideiussionem
negat. 349. V. 397.

Fideiussor succedens debitori non iu-
vatur exceptione ordinis, 1. 10. 350. V.
398.

Fideiussor solvens an mandati actione re-
petat à confideiussoribus suum quodam aut saltem
actione negotiorum gestorum? 1. 10. 371. &
372. V. 420. 421.

Fideiussor solvens solidum, præsimitur
voluisse suas ratas à confideiussoribus repetere.
1. 10. 376. V. 426.

Fideiussor renunciens privilegij, pro fi-
deiussoribus introductus, non potest se deinceps
iuvare, quod exceptioni divisionis, vel Auth.
præsente in specie, non renunciarit. 1. 10. 396.
V. 445.

Fideiussor indemnitate, etiam renun-
cians in specie beneficio excussionis, adhuc potest
uti exceptione Auth. præsente. 1. 10. 400. V.
450.

Fideiussorum novorum oblatio an impe-
diat executionem paratam in personam debito-
ris, hoc est, adiudicationem debitoris ad manus
creditoris? 1. 6. 122. V. 134. quæ quæstio in
utramq. partem discutitur. 135. & quid hic
tutus sequendum ostenditur. 136.

Fidelitatis aut servitij refutatio, sine
refutatione feudi fieri non potest, 1. 9. 64.
V. 76.

Fideiussor indemnitate promittit quan-
to minus creditor à debitore exigere potest. 1.
10. 401. V. 451.

Fideiussor iudicatum solvi active &
passive habet, & patitur executionem paratam.
2. 2. 6.

Fideiussor contractus regulariter non ha-
bet paratam executionem, sicut nec contra eum
intenditur parata executio: nisi manifestis
ex vi pacti vel statuti ipsi & adversus ipsum
competat. 2. 2. 7. & 9.

Fideiussor

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Fideiussor constituens se reum animo no-
vandi frustra de excusatione excipit: 1. 10. 352.
V. 399. idemq; est de fideiussore iudicatum sol-
vi. 352. V. 490. & sponsore indemnitate. 353.
V. 401. item in eo qui promittit pro naturali-
ter tantum obligato 356. V. 404.

Fideiussor non debet esse peioris conditio-
nis quam principalis. 2. 2. 10.

Fideiussor non aliter habet regressum ad-
versus debitorem, vel confideiussores nisi ipsi ce-
dantur actiones. 2. 2. 11.

Fideiussori an in solidum cedendæ sint
actiones contra fideiussores? an vero pro rata
cuiusq; communis est quod pro rata, contrarium
tamen de iure verius 2. 2. 12. & 16. usq; ad n.
21 ubi contraria dissolvuntur usq; ad num. 25.
& ita servatur de iure Sax. 18.

Fideiussor solvens, sub dubio intelligitur
solvere ad liberandam suam obligationem, non
alterius. 2. 2. 15.

Fideiussor, qui cæsis actionibus petit soli-
dum ab uno confideiussorum, in eo non intelli-
gitur petere suam portionem, sed partes aliorum
confideiussorum. 2. 2. 19.

Fideiussor primo loco solvens, etiamsi ab
alio confideiussore omnium aliorum portiones
petere valeat: tamen si unus ex ijs non sit sol-
vendo, onus eius pro rata ad ipsum quoq; spectat.
2. 2. 20.

Fideiussoris hæres, sicut & creditor ius
manus iniectionis, ex pacto vel statuto competens,
exercere potest. 2. 2. 23. V. 25. etiam ante adi-
tam hæreditatem, 24. V. 26. nisi solius creditoris
in instrumeto fiat mentio, per particulam vide-
licet taxativam, num. 25. V. 27.

Fideiussor debitoris appellatione compre-
henditur, & in eam vi statuti vel pacti manus
iungi potest, quemadmodum contra debitorem,
sive sit fideiussor iudicatum solvi, sive contra-
ctus. 2. 3. 42. & 43. V. 43. & 44. De quo ta-
men posteriori ambigitur ex sententia Bartoli,
sed dissolvuntur contraria, 45. Et in fideiussore
iudicio sisti 45. V. 47.

Fideiussoris bona intelliguntur aggrega-
ta esse facultatibus debitoris. 3. 3. 44. V. 46.

Fideiussor non sistens reum, sive pro causa
pecuniaria, sive pro criminali condemnatur in
pœnam pecuniariam, arbitrio iudicis declaran-
dam, tam de iure civili, quam Saxonico. 2. 3.
48. & 52. V. 50. 54.

Fideiussor iudicio sisti pro accusato cri-
minaliter non obligatur ad pœnam corporalem.
2. 3. 51. V. 53.

Fideiussor de sistendo reum in iudicio
criminali, non recipitur, nisi in casu non factæ
exhibitionis promittat certam pœnam pecunia-
riam. 2. 3. 52. & 65. V. 54. 66.

Fideiussor non sistere valens reum accu-
satum potest in se suscipere iudicium, & ante
condemnationem in causa evitat pœnam pecu-
nariam: dummodo ita conventum sit, quod ab-
sentem defendat. 2. 3. 55. V. 57. alias non. 56.
V. 58.

Fideiussor non convenitur ad pœnam, du-
rante impedimento adversæ valetudinis, vel si-
mili, in persona rei, idemq; est, si facta magistra-
tus in iudicium venire prohibeatur. 2. 3. 57. 58.
& 59. V. 59. 60. 61. item. si mors rei interve-
nerit, n. 62. V. 64.

Fideiussio in criminalibus causis multo
facilior est in terris Saxonie, quam in civilibus.
2. 3. 69. V. 71.

Fideiussor iudicio sisti, quamvis pro reo
solvat pœnam V Verigeldi vel aliam pecuniari-
am: tamen nihilominus proceditur contra reum
ad bannimentum 2. 3. 87. 91. & 66. V. 89.
93. 99.

Fideiussor iudicatum solvi, executatur
absq; alio ordine iudiciali. 3. 2. 22. V. 25.

Fideiussor exactus pro principali, habet
beneficium paratæ executionis pro suo regressu
contra debitorem 3. 2. 30. V. 33.

Fideiussor non aliter pro debitore fidem
suam interponere videtur, nisi ut vicissim à
principali indemnus servetur. 4. 1. 88.

Filij nepotibus præferuntur. 1. 2. 80.

Finis processuum & ordinis iudiciarij
quis sit, in Præf. 1.

Finis cuiusq; rei ad quem quid adhibetur,
attenditur, & principis, nem medijs melior est.
3. 9. 1. & 2.

Finis declarat intentionem præmissorum,
& est causa omnium aliarum causarum. 3. 9.
4. & 5.

Finalis causa paratarum executionum est
facilior litis exitus, & sumtuum imminutio. 1.
1. 7. 9. 10.

Fiscales causæ tractantur summarie: nisi
inveniatu contradicitor, tunc enim ordinario
processu opus est. 1. 8. 85.

Fiscalia debita exiguntur summarie stante
statuto, quod liber communis mereatur plenam
fidem. 3. 2. 34. & 37. V. 37. & 40.

Fiscalium collectarum nomine executan-
tur debitores absq; alio ordine iudiciali. 3. 2.
35. & 38. V. 48. 41. quod & collectus Imperij
obtinet contra morosos & contumaces ordines. 42.

Fisci debitor, notorius ex Archivi actis, pro
debito, detineri potest 1. 3. 86.

Forenses vagabundi, qui nusquam habent
domicilium, recte sequestrantur. 1. 2. 86. V.
110.

Forenses litigantur legibus loci particu-
larib; sive ibi vere contrahant, sive quasi contrahant,
Z sive

INDEX DE

five etiam delinquant. 1. 3. 168. 169. & 179. V. 180. 181. & 191.

Forensis in ordinativis litis procedit & iudicatur secundum leges loci ubi litigatur, in decisorijs autem secundum ius scriptum. 1. 3. 215. V. 228.

Forensis possidens in loco prædia, tenetur contribuere pro communi debito universitatis. 2. 3. 372. V. 386.

Forensis & alibi non possessionatus potest detineri cum mobilibus, donec præstet cautionem de solvendo, vel stando iuri, & rebus arrestatis non baractandis idq. propter metum fugæ vel dissipationis. 3. 7. 17. & 19 V. 20. 22.

Formalis causa detentionis est missio vel iudicis inductio 1. 1. 6. V. 9.

Forma pronunciandi super contumacia. 2. 15. V. 20.

Formæ loco introductus ordo non potest tolli pactis partium. 1. 5. 30.

Forma instrumenti executivi 1. 10. 3.

Forma articulorum creditoris de suo interesse ob moram. 1. 10. 102. & 108. V. 128. 133.

Forma investituræ alicuius feudi cum in iurisdictione. 2. 3. 315. V. 323.

Forma citandi ex alieno territorio. 3. 7. 32. V. 37. & quæ sit ratio subsidiariæ huius citationis. 38.

Forma qualis qualis petitionis coram iudice, super impetranda parata executione. 3. 8. 9.

Forma petendi associationem ministerialium iudicis pro privato ingressu in bona debitoris. 3. 8. 10.

Forma petendi licentiam ingrediendi bona debitoris, propria auctoritate creditoris 3. 8. 11.

Forma liquidationis debiti per instrumenta. 3. 8. 52. V. 61.

Forma pronunciandi super legitimis impedimentis, probandis infra terminum in causis civilibus & criminalibus. 1. 2. 41.

Forma registrandi ad acta iudicij missio nem super reali iudicio. 3. 8. 13.

Forma præcepti executivi. 3. 9. 12.

Forma petendi arresti consuetudinarij in Saxonia, quæ si omittatur arrestum vitiatur. 3. 8. 36 44. Vel 41. 49. Item relaxatur ad petitionem arrestati si in termino præfixo ad proseguendum arrestum arrestator contumaciter se absentavit n. 88.

Forma præcepti executivi. 4. 2. 20. & quomodo secundum eam procedendum iure communi, & de consuetudine Saxonica quid obtineat ibid. 21.

Forma arrestatorij libelli, qui cum

tertia renovatione arresti offertur. 3. 8. 38. V. 43.

Forma securitatis vulgata. 4. 1. 179. V. 227.

Formas exceptionum vide Exceptio.

Forum sortiri & ligari statutis non procedunt à pari. 2. 1. 24. V. 30.

Forum contractus vel solutionis non tollit forum domicilij. 2. 1. 41. V. 49.

Forum quoniam sortiantur ex constitutione Thuringiaca in iudicio curiali, dorm. Deffgerichte, & si quis horum debitor fuerit, ubi sit executandus. 2. 1. 43.

Frater uterinus, item consanguineus excluditur à fratre utring, coniuncto, sed ille excludit patruum, non obstante gradus paritate. 1. 3. 38.

Fraudator iustorum pedagiorum peccat Deo, & iudici. 1. 3. 80.

Fructibus prædiorum debitoris sequestratis, si is non habeat, unde se exhibeat, debentur ipsi inde alimenta. 1. 2. 79. V. 100.

Fructibus pendente appellatione sequestratis debentur appellanti de ijs saltem alimenta & sumtus litis. 1. 2. 127. V. 153.

Fructus, item mobilia de quib. principaliter agitur, sequestrantur, si debitor aliter non sit possessionatus, & res tempore sint peritura. 1. 2. 129. V. 155.

Fructus de centum florenis, collocatis in emtionem bonorum soli, vel reddituum redimibilium, annuatim aestimantur in quinq. 1. 10. 52. V. 62.

Fructus in bonis mulieris nondum percepti bonis soli equiparantur. 1. 3. 246. V. 260.

Fructus dotis etsi marito debeantur, tamen in ijs non rectè sit executio pro debito mariti, vel etiam pro debito communi. 2. 3. 250. 251. & 262 V. 262. 263. 274.

Fructus annuatim renascuntur. 2. 3. 267. V. 279.

Fructus feudi aperti, inter Augustum & Martium debentur domino vel agnatis, post Martium vero usq. ad Augustum, heredibus decedentis: secus de iure Saxonico, ubi attenditur, an ultima cultura agri vel vineæ sit adhibita. 2. 3. 288. & 289. V. 302. 303.

Fructus deductis expensis dicuntur, & quatenus in hoc ius Saxon. congruat vel pugnet. 2. 3. 300. V. 304. 304.

Fructuum si ex qualitate pretium rei computandum sit, non inspicitur valor fructuum, qui de præsentis est, sed communis, quanti plerumq. fructus vendi solent. 3. 9. 133 V. 154.

Fructuum redditus sumuntur ex depositione

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

ione habentium vicina prædia, vel ex libris rationum. 3. 9. 135. & 128. V. 156. 159.

Fructuum omnium annuatim natorum consumptio facit locum sequestrationi, si debitor non habeat alia bona, sufficientia pro exolutione debiti. 3. 11. 17.

Fructus rei petita, & adiudicata creditori pendente appellatione à sententia sequestrantur. 3. 11. 18.

Fugitivus debitor vel aliter vagabundus, in casu non habita copie iudicis, recte detinetur per creditorem, etiam privatum, dum tamen postea eum præsentet iudici. 1. 2. 97. & 98. V. 122. 123. etiam si in diem vel sub conditione debitor existat. 99. V. 124.

Fuga & præparamentum fugæ eundem operantur effectum. 1. 2. 101. V. 126.

Fugitivus sicut propria auctoritate, ita etiam per iudicem incompetentem sisti potest. 2. 1. 57. V. 67.

Fugitivus subtrahit sui conveniendi copiam. 2. 1. 79. V. 90.

Fugiens iudicium videtur de causa sua diffidere. 2. 3. 74. V. 76.

Fugiens vel in fuga captus dicitur, etiam deprehensus cum evaginato gladio. 2. 3. 75. V. 77.

Fuga inducit præsumptionem delicti. 2. 3. 85. V. 87.

Fugitivus non excipit de fori incompetencia. 2. 1. 82. V. 93.

Fugæ debitoris suspicio probatur etiam per iuramentum, ad hoc ut index licentiam detinendi permittere valeat: licet deinde in ordinario processu fuga debeat probari plenè. 3. 1. 69. & 70. V. 74. 75.

Fuga debitoris vel actualis, vel præparata, facit ut dilatio iudicati nulla detur, ne quidem legalis. 3. 6. 18. V. 19.

Fugitivi delinquentis bona, in loco delicti præparata executione capi possunt, quatenus pro delicto civiliter agitur. 2. 3. 16. V. 17.

Fugitivus debitor detinetur ad instantiam creditoris, absq; omni citatione præmissa. 3. 7. 13. V. 16.

Fugitivus qui poenitendo seipsum repræsentat, quomodo puniendus. 3. 11. 53.

Furiosus retinet nihilominus bona sua & dignitatem. 1. 6. 64. V. 73.

G.

Gabellarum fraudatores detineri possunt cum mercibus quas deferant. 1. 2. 155. V. 182.

Gabellas solvens in transitu viator non repræfaliatur. 1. 2. 294. V. 333.

Gabella debet solvi in loco perfecti con-

tractus, non autem destinatae solutionis, quantumvis res, super qua contrahitur, alibi sit sita. 2. 1. 74. & 75. V. 84. 85.

Generalitas nimis effusa creat periculum loquenti, in præfa. 35. V. 43.

Generalitas restringitur secundum alias leges specialiter loquentes. 1. 3. 125. V. 128.

Generalitas operatur in qualibet specie ubi per medium habile verificari potest. 1. 10. 382. 386. V. 435. V. 439. item: tantum operatur quod ad omnia, quantum specialitas quod ad speciem: 432. & hoc procedit in rescriptis & statutis: secus in contractibus partium. 387. V. 436.

Generalis consuetudo, vel lex extenditur etiam ad privilegiatos, in casibus, in quibus speciale privilegium non habent. 2. 3. 136. V. 143.

Gerade Meusteil und Morgengabe an debeantur ex solo loco domicilij mariti? an verò etiam ex alijs bonis præter communionem bonorum? 1. 3. 255. V. 270. 271.

Germanus si denegetur ei iustitia in regno Gallia, an possit impetrare de iure civili repræfalias in imperio Romano, adversus subditos Gallia in Germania deprehensos? 1. 2. 283. V. 322. cui tamen derogat consuetudo. 284. V. 323.

Germania tota hodie paret vni Monarchæ, Romano videlicet Imperatori. 3. 7. 35.

Gladius extractus, si ex statuto loci debeat iudici, siquidem alicui vulnus cum eo tulit, debetur iudici superiori, si extraxerit solum absq; vulneratione, debetur inferiori. 2. 1. 131. V. 152.

Glossa recitans plures opiniones & neutram approbans, intelligitur transire cum ultima. 1. 10. 262. V. 300.

Glossæ adhaerendum tanquam cartocio veritatis. 1. 10. 263. V. 301.

Gnatonibus aulicis nulla debetur merces. 1. 9. 10.

Gravatus in vno debet relevari in alio. 3. 9. 25. V. 29.

Guarentigia quid dicatur & unde? 1. 3. 16. & 19.

Guarentigiata instrumenta merentur paratam executionem, propter iussum notarij, habentis iurisdictionem. 1. 3. 14. & 15. saltem voluntariam. 18.

Guarentigiata instrumenta, confessionata, vel aliter executiva vim sententiæ definitivæ obtinent. 1. 3. 20.

Guarentigia instrumentum vel aliter executivum ex vi statuti eius loci ubi conficitur, an possit ubiq; mandari executioni? 1. 3. 207. V. 219 & quod non. 209. V. 221.

Guaren-

INDEX DE

Guaranda exceptio non habet locum in processu executivo. 4 3. 12. V. 17 & de eiusdem effectibus, & etymologia. 18. 19.

H.

Hæreditatis aditio requirit specialem iussum eius, in cuius hæres est potestate. 2. 2. 35. V. 38.

Hæreditatem in iacentem ius paratæ executionis non conceditur, nisi rei servandæ causa in vno casu. 2. 3. 373 V. 387 & 404. V. 420.

Hæreditatem in iacentem impetrans arrestum, an præferatur alijs post tricesimum venientibus? 2. 3. 410.

Hæreditas vacans dicitur, quàm diu non aditur. 2. 3. 374. V. 388.

Hæreditas vacans dicitur, quando deficit omnis spes adeundi. 2. 3. 375 & 331 V. 389. 331.

Hæreditas iacens ad instar pupilli reputatur, indefensa, hæreditariæ res, antequam hæres existat, in nullius quasi bonis esse dicuntur. 2. 3. 377 V. 391. 392.

Hæreditati iacenti datur curator, ad instantiam creditorum. 2. 3. 424.

Hæreditas tribus temporibus iacere dicitur regulariter, per trimestre integrum. 2. 3. 378. & 380. V. 393. 395.

Hæreditatis iacentis tempus de iure Saxonico tantum est 30. dierum. 2. 3. 382. V. 397.

Hæreditas iacens repræsentat personam defuncti, non hæredis futuri. 2. 3. 390. V. 405.

Hæreditate iacente, lapsus terminus ad prosequendam appellationem, prorogatur ad quatuor menses. 2. 3. 391. V. 406.

Hæreditate etiam iacente pœna committitur, sed exigi per viam executionis tunc non potest. 2. 3. 392 & 393. V. 407. 408.

Hæreditas iacens non potest arrestari, bene tamen in ea fit missio ex primo decreto. 2. 3. 398 & 399. V. 414 415 & quæ sit ratio. n. 400. V. 416.

Hæreditas litigiosa non potest alienari. 3. 850.

Hæres iussu testatoris manumittens servum, non imponit ei operas, quia ex necessitate facit. 1. 9. 20. & 72 V. 21. & 84.

Hæredes obligantur ex contractu defuncti, quantumvis eorum nulla sit ibi facta mentio. 1. 10. 26. V. 32. item 272 V. 312. & quid de iure Saxonico. 274 & 275. V. 314. & 315. Vbi verum intellectus S. Wo ein Mann Bürg/ Weichbild art. 118.

Hæres non tenetur ex delicto defuncti:

nisi quatenus ad ipsam pervenit: de iure Canonico tamen debet exonerare conscientiam defuncti. 1. 10. 276. & 277. V. 316. 317.

Hæredum propria bona non subijciuntur pacto vel statuto executivo. 1. 10. 286. V. 326. nisi vel hæreditas amplius non extet. 287. V. 327. vel hæres omiserit confessionem inventarij 288. V. 328. vel negarit se esse hæredem. 289. V. 329.

Hæredem quem esse quo pacto probeatur? 1. 10. 290 V. 330.

Hæres debet prius certificari & interpellari de debito sui antecessoris, antequam ad paratam executionem contra eum procedatur. 1. 10. 291. V. 331.

Hæres debitoris non debet molestare hæreditatem vel alium cohæredem, pro ista parte, in qua est hæres. 1. 10. 292. V. 332.

Hæres debitoris ex pacto manus iniectionis in personam post moram, non potest detineri personaliter 1. 10. 293 V. 333. secus, si tale sit statutum. 294. V. 334.

Hæres fideiussoris, sicut & creditoris, ius manus iniectionis, ex pacto vel statuto competens, exercere potest etiam ante aditam hæreditatem. 2. 2. 23. & 24. V. 25. & 26. nisi solius creditoris in instrumento fiat mentio, per particulam videlicet taxativam. n. 25. V. 27.

Hæredes fideiussorum, item debitorum, eodem modo tenentur executive. 2. 3. 104. V. 108.

Hæredibus, infra tempora consuecendi inventarij, paritur circa executionem. 2. 3. 107. V. 112.

Hæredum in personis obligationis conditio non immutatur, circa contractum cum defuncto consummatum. 2. 3. 209. & 210. V. 217. 218.

Hæredes allodiales habent ius retentionis feudi, donec ipsis solvantur expensæ in ædificia vel fructus ultimi anni. 2. 3. 304. V. 309.

Hæres de iure civili, non confectio inventarij, tenetur ultra vires hæreditatis: secus de iure Saxonico & Canonico. 2. 3. 383. & 384. V. 398. 399.

Hodiè excipitur, hodiè impediatur executio. 4 1. 147. V. 174.

Homini cautela vel provisio facit eum securum, ut legum cautelis non indigeat. 1. 5. 35.

Homini voluntas non semper durat in eodem statu. 1. 8. 66. V. 73.

Homicidium non dolosum de iure Saxonico punitur V Vergeldo, præstando agnatis, cum sexaginta solidis solvendus iudici, ac simul homicida relegatione plectitur. 1. 9. 54. V. 61. 63.

Homicidij

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Homicidij pœna pecuniariam dictan-
tia statuta sunt irrationabilia. 1. 9. 55.
V. 64.

Homo hominũ mei non dicitur homo meus.
2. 3. 320. V. 318.

Hospitiũ dominus detinet bona hospitati,
quot sufficiunt pro esculentis. 1. 2. 216. V.
249.

Hospitiũ dominus in rebus hospitati præ-
fertur omnibus alijs creditoribus. 1. 2. 218.
V. 251.

Hospitia esse publicè interest. 1. 2. 219.
V. 252.

Hospitiũ domini raro ditescant, quia
sunt rapaces. 1. 2. 220. V. 253.

Hosti fides data servanda. 4. 1. 177. V.
227.

Hüllszeld quinq; vel 10. in singula cen-
tena. 3. 8. 26.

Hypotheca de iure civili non contrahitur,
nisi expresso consensu contrahentium. 1. 2. 164.
V. 793.

Hypothecaria agens contra tertium posses-
sorem licet prosequatur rem, tamen conventus li-
beratur offerendo pecuniam. 1. 9. 32. V. 37.

Hypothecam habens constitutam, cum
consensu superioris, de iure Saxonico præfertur
habenti hypothecam anteriorem, etiamsi prior
per publicum instrumentum sit constituta. 1.
10. 164. V. 197.

Hypotheca iudicialis præfertur extraiu-
diciali. 1. 10. 167. V. 200.

Hypotheca iudicialis dicitur, non quòd
eam coram tribunali impetrari oporteat, sed
quòd iudicis consensus quoquo modo impetra-
tus accedat. 1. 10. 168. V. 201.

Hypotheca alienatio non inducit vitium
litigiosi, nec extendit paratam executionem, ex
vi pacti vel statuti, contra alium, quàm debito-
rem: licet Barr. contra sentiat, 2. 3. 430. &
434. V. 455. 459.

Hypothecaria non datur contra tertium
possessionem, non prius discussus bonus debitoris,
nisi fuisset in pacto hypothecæ etiam lex, de non
alienando pignus, adiecta. 2. 3. 433. & 434. V.
458. 460. & quidem specialiter, non genericè.
435. V. 461.

Hypotheca specialis magis impedit quàm
generalis. 2. 3. 436. V. 462.

I.

Iacobi de Belviso magna authoritas. 1.
10. 302.

Ignorans non dicitur esse in culpa, ideò
non punitur. 2. 3. 440. V. 466.

Immobiliũ plurium circa pignoratior-

nem non sunt capiendæ res magni pretij. 3. 9.
20. V. 24.

Immunitas tributa pro necessarijs alicu-
ius præsidis, vel alterius privilegiati, non exten-
ditur ad alias merces, non pertinentes ad ipso-
rum vsum. 2. 3. 131. V. 138.

Impedimenta excusantia à contumacia,
1. 2. 16. V. 21.

Impedito per prætorem non currit præ-
scriptio, aut saltem datur, propter læsionem inde
contingentem, restitutio. 1. 2. 26. & 27. V.
35. 36.

Impedire alterius res mitius est, quàm ca-
pere vel prehendere. 1. 2. 151. V. 178.

Impensarum vel meliorationum ratione
res debitorum possunt detineri propria autori-
tate expendentis. 1. 2. 220. V. 342.

Impensæ factæ super pignore prætorio, vel
conventionali per creditorem petuntur contraria
pignoratitia. 3. 12. 42. V. 50.

Implicativa dictio post posita generali
dispositioni, denotat in casu expresso, rationem
urgere fortius. 1. 2. 83. V. 205.

Imperium merum vel alta iustitia, consis-
tit in potestate gladij, & à iure Saxonico non
agnoscitur. 2. 1. 106. & 199. V. 121. 124.

Imperij Romani subditus per alium sub-
ditum in imperio non potest repræsaliari. 1. 2.
279. V. 316.

Imperium mixtum, quod dicitur media
iustitia, concernit actus ad officium iudicis nobis
de pertinentes. 2. 1. 107. V. 122.

Imperator est dominus mundi, quòd ad pro-
tectionem & iurisdictionem, non quòd ad domini-
um rerum privatarum. 2. 3. 323. V. 331. 334.
quod est iuris naturæ. 335.

Impossibilitas facti excusat à pœna. 2. 3.
64. V. 67.

In arresto contra debitorem solum prosecu-
tato omittitur clausula prælationis, respectu ali-
orum creditorum, quando nulli adsunt. 3. 8. 48.
V. 54.

Inclusio bonorum debitoris vitium liti-
giosi inducit, quia traditionis instar est. 2. 3.
449. & 450. V. 476. 477.

Inclusio pignorum tribuit possessionem,
& est loco missionis. 2. 3. 452. V. 479.

Incompetentiæ exceptio, & ante & post
executionem opponi potest. 2. 1. 12.

Incola quis? 2. 1. 28. & 32. V. 34. 39.

In continenti liquidabilis exceptio dicitur,
quæ probari potest infra tempus durantis p-
cessus executivi. 4. 2. 10. V. 16. vid. voc. mox.

In decisijs litis consideratur locus contra-
ctus & ius cõmune. 1. 3. 203. 215. V. 215. 216.

Indemnitas fideiussor promittit quantò
minus creditor à debitore exigere potest. 1. 10.
401. V. 451.

INDEX DE

Inducta ad vnum finem non debent operari contrarium. 3. 5. 28. & 30.

Infamiae metus maior quam mortis esse debet honesto viro. 1. 8. 72 V. 79.

In fuga captus dicitur etiam deprehensus cum evaginato gladio. 2. 3. 75. V. 77.

Inermis contra armatum non debet praeliari. 4. 1. 3. V. 4.

Ingressus alieni fundi contra nostram voluntatem prohibetur. 1. 3. 87.

Ingressus alienae possessionis de consensu debitorum, excusat ab omni violentia, & clandestinitate, item, a poenis violentiae. 1. 5. 40.

Ingressi alienam possessionem, & in possessione esse, sunt diversa. 3. 12. 3. V. 5. 7 54.

Ingressus possessionis tribuit nudam custodiam rerum. 2. 3. 404 V. 420 licet Baldus sit in contraria sentent. 3. 12 6.

Ingressus in possessionem conventionalis & pratorius aequiparantur. 3. 8. 1.

Ingressu permissio per partem, satius & urbanius est adiri iudicem. 3. 8. 8.

Ingressus alieni fundi contra voluntatem domini, prohibetur. 3. 12. 6. V. 23. nisi quatenus familiaritatis aut amicitiae causa a domino permittitur. 24.

Ingressus alieni possessionis ex vi pacti vel statuti, non operatur nisi nudam custodiam, meretur tamen tuitionem iudicis, non aliter, ac si per praeatorem immixtus fuisset. 3. 12. 30. 31. V. 38. 39. & verum est in ingressu superactione personali, secus in reali, 52 cuius tamen contrarium tenent communiter CC. 53 author v. noster cum speculatore distinctionem istam retinet 55.

Inhibitio de non turbando possessorem, cum clausula iustificatoria recte fit. 1. 2. 234. V. 267.

Iniuriarum actione conveniri non potest, qui volenti iniuriam infert. 1. 8. 61. V. 68.

Iniuriarum poena iudici & parti debita in Praef. 21.

Iniuriam alicui dicens coram iudice, quae sit vera, excusatur ab animo iniuriandi. 1. 8. 79. V. 86.

Iniuriato non licet dicere tu mentiris, si iniuria, per adversarium ipsi illata, sit vera. 1. 8. 80. V. 87.

Iniuriae atrociores pertinent ad cognitionem superioris iudicis. 2. 1. 115. & 116. V. 136. 137.

Innocentes saepe propter conversationem cum nocentibus patiuntur. 2. 3. 144. V. 151.

In principe semper praesumitur causa iusta. 41. 32 V. 37.

In quaestione de competentia iudicis in puncto manui iniectionis, duplex consideratio est observanda, cum quo ad personam debitoris, tum etiam ius dicentis 2. 1. 19.

Instrumentalis causa detentionum quae sit? 1. 14. V. 7.

Instrumenta communia pluribus, debent penes digniorem deponi, vel sequestrari penes tertium, de voluntate partium. 1. 2. 132. & 133. V. 159. 160.

Instrumenta guaranteegiata merentur paratam executionem propter iussum notarii, habentis iurisdictionem saltem voluntariam. 1. 3. 14. 15. & 18. Item, 3. 2. 6.

Instrumenta guaranteegiata, confessionata vel aliter executiva, vim sententiae definitivae obtinent. 1. 3. 20 Item 3. 3. 12.

Instrumenta publica vel etiam privato sigillo debitoris roborata, de iure provinciarum Saxoniae merentur paratam executionem, dummodo sint recognita. 1. 3. 57. 58. & 62. item, 225.

Instrumentum habet praesumptionem pro se, actum videlicet esse id, quod cantat: nisi adversarius probet totum contrarium. 1. 3. 61.

Instrumentum guaranteegiatum vel aliter executivum ex vi statuti eius loci ubi conficitur an possit ubique mandari executioni. 1. 3. 207. V. 219. quod non ibi. 209. V. 221.

Instrumenti guaranteegiati sive executivi effectus quis sit. 2. 7. 72.

Instrumentum confectum in loco ubi viget ius commune, si producat in alio loco, ubi viget statutum paratae executionis, an debeat executari absque alio processu? 1. 3. 208. V. 220.

Instrumentum etiam executivum, cum quo aditur iudex, non meretur a publico paratam executionem. 1. 5. 76. scilicet, si pars videretur manus iniectione 77, contrarium tamen verius est. 78.

Instrumentum publicum maiorem fidem meretur quam privatum. 1. 10. 159. V. 192.

Instrumentum quocunque in loco factum si exhibeatur uni ex iudicibus debitoris, eoque in loco extet statutum, quod instrumenta mereantur paratam executionem executabitur absque alio processu iudiciali. 2. 1. 48. V. 56.

Instrumenti productio non legitimat personam actoris, nisi aliter doceat de mandato, vel offerat saltem cautionem rati. 2. 2. 53. V. 58.

Instru-

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Instrumentum, quod non cantat, nec ego cantabo. 2. 3. 4. 17. V. 437.

Instrumenti productio sola absq; probatione traditionis non arguit titulum cessionis. 2. 2. 74. 75. V. 87. 88.

Instrumenti traditionem probans intelligitur habere mandatum agendi nomine principalis. 2. 2. 55. 57. & 63. V. 60. 62. & 76. nisi vel pactum vel statutum dicat quod possit solutio etiam fieri bonae fidei possessori literarum obligatarum, tunc enim probata traditione, portitor literarum poterit etiam suo nomine exigere debitum. 63. & 75. V. 81. & 75.

Instrumentum etiam sigillatum non habet paratam executionem, nisi sit etiam executivum. 2. 3. 466. & 467. V. 493. 494.

Instrumentum habens paratam executionem, executatur non tantum pro obligatis expressis, sed etiam pro tacite hypothecatis. 2. 3. 459 & 460. V. 486. 487.

Instrumentum debiti non habens annexam causam obligationis, dicitur indiscretum & non meretur executionem obstante videlicet exceptione doli. 3. 1. 6. & 7. V. 7. & 8.

Instrumentum productum coram iudice, facit ut debitum quodammodo transeat in notarium. 3. 1. 13. V. 14.

Instrumenti coram iudice producti effectus est, ut possit etiam capiendi personam debitoris licentia permuti. 3. 1. 13. & 16. V. 16. & 19.

Instrumentorum appellatione veniunt etiam testes. 3. 1. 15. V. 18.

Instrumentorum executivorum virtus non coadiuvatur per extrinsecas probationes. 3. 1. 17. V. 20.

Instrumento debiti perduto, non potest illud peti per vim paratae executionis, sed processus ordinarii. 3. 1. 22. V. 25.

Instrumentum argute probat quod in eo continetur. 3. 1. 31. V. 34.

Instrumentum super quo parata executio petitur decerni, in originali exhibendum. 3. 1. 44. V. 47. imò etiam de eo copia mittenda parti. 49. V. 52. & penes acta reservandum originale. 50. & 51. V. 53. & 54.

Instrumentum faciens mentionem de alio non probat absq; production relati. 3. 1. 52. V. 56. maxime contra tertiam. 54. V. 58. nisi tota narratio relati in referente contineatur. 53. V. 57.

Instrumentum disputabile sub dubio non est exequendum. 3. 1. 55. V. 59.

Instrumentum debiti prima facie non continens vitium visibile, meretur executionem. 3. 1. 56. & 71. V. 60. 76. nisi instrumentum producatur per eum qui ibidem non fuit nominatus. 72. V. 77.

Instrumento & eius litera statur, donec probetur contrarium. 3. 1. 57. V. 61.

Instrumentum executivum, in summario vel executivo processu pro valido praesuppositum, impugnari nihilominus potest in ordinario iudicio. 3. 1. 67. V. 72.

Instrumenta sunt duplicia, publica & privata. 3. 1. 78.

Instrumenta publica vel authentica quid? 3. 1. 73. V. 79.

Instrumenta regulariter conscribuntur à solo notario, quemadmodum missa à solo presbytero. 3. 1. 75. V. 81.

Instrumentum, item sigillum Principis vel Episcopi, plenam facit fidem. 3. 1. 82. V. 88.

Instrumentum si negetur scriptum à notario, ut pro recognitione requirendus. 3. 1. 83. V. 89.

Instrumenta privata, autochira, item chiographa, idem sunt, & eorum appellatione continentur etiam missivae, vel literae privatorum. 3. 1. 84. & 85. V. 90. 91.

Instrumentum publicum meretur plenam fidem, quò ad paratam executionem. 3. 1. 86. V. 92.

Instrumenta recognita in Electoratu & Ducatu Saxoniae merentur paratam executionem. 3. 1. 57 & 58. dummodò recognitio fiat coram iudice etiam non sedente pro tribunali. 97. V. 103 & 100. V. 106. & bona fide. 101. V. 108. secus si fraudulenter. 112. & alij creditores instrumentum publicum magistratus pro se habeant.

Instrumenta an & quando semiplene, vel aliquantulum, & quatenus probent remissive? 3. 1. 239. V. 147.

Instrumenta regulariter non habent paratam executionem, sicut & omnes stipulationes non praetoriae. 3. 2. 1 & 2.

In instrumentu contractuum ne minimum quidem verbum sine operatione ponendum. 1. 10. 306.

Instrumentis ex statuto loci potest tribui parata executio, non obstantibus, nisi certis exceptionibus, cum reservatione tamen ut in alia instantia liceat eis uti. 3. 2. 7. & 11.

Instrumenta recognita in Saxonicijs provincijs executantur summarie. 3. 2. 8. & talis consuetudo iure valida est. 1. 3. 60. 61. & 62.

INDEX DE

Instrumentum depositi est executivum. 3. 2. 15 & 19. V. 16. & 20. Quæ opinio communis & verior est contra Bald. & Salic. 21. etiam in foro Sax. 22.

Instrumenti executivi executio non potest intendi ante moram, sed obstat petenti exceptio plus petitionis tempore. 3. 3. 1. & 2 quantumvis instrumentum vel obligatio sint iurata. 3. nisi debitor sit suspectus. 4.

Instrumento debiti non existenti, an examinatis summarie testibus, & attestatis redactis in scripturam aperiatur processus executivus? 3. 5. 26.

Instrumentum executivum, etiam si dicitur, quod statim altera die post moram executeatur, tamen non excludit terminum miserationis gratia indultum debitoribus. 3. 6. 8.

Instrumentum debiti, super quo iudex comminatur executionem, debet in termino executionis recognosci per debitorem. 3. 7. 6. V. 8.

Instrumentorum executivorum virtute missus in possessionem bonorum debitoris per iudicem, vel ingressus privatim de licentia tamen iudicis sit possessor. 3. 12. 85. V. 102. 117.

Instrumentis in incompatilibus posterius primo derogat. 4. 1. 100. V. 122.

Instrumentum debiti pro se habens, habet probatam intentionem, nisi reus itidem per documenta contrarium probaverit. 4. 1. 107. V. 130.

Instrumentum produciens pro se in punctis ibidem contentis, potest etiam contra illum retorqueri. 3. 8. 53. V. 62. nisi producat cum clausula: in quantum pro ipso & contra adversarium faciat. 54. V. 63.

Instrumenta paratam executionem permittentia transferunt in ingressum, veram possessionem. 3. 12. 98. V. 117.

Instrumentum non legitimum non dicitur instrumentum. 4. 1. 112.

Instrumenti non liquidi exceptio impedit executionem. 4. 1. 117. V. 141.

Intellectus constitutionis imperialis de archis Spira promulgatæ anno 1570. 1. 2. 82. V. 104. & 2. 1. 14.

Intellectus legis tertiæ § fin. ff. de testib. 1. 3. 200 & 204. V. 212 216.

Intellectus verus & genuinus L. pignoris C. de pignor. act. 1. 5. 93. V. 94.

Intellectus L. fin. C. de fideicom. 1. 10. 123. V. 153.

Intellectus § sed neg. auten. de mandat. prin. colla. 3. 4. 1. 176. V. 222.

Intellectus genuinus constitutionem Imperij von wucherlichen Contracten, 1. 10. 78.

Intellectus L. creditor 1. §. post divisionem qui pot. in pig. hab. 1. 10. 133. item. 3. 12. 5. V. 9.

Intellectus L. 3. §. ne tamen ff. de usufr. 1. 9. 16. & 62. V. 17. & 74.

Intellectus L. Titium & Mævium, §. tutores de admin. tutor. 2. 1. 63. V. 73. usque ad 76.

Intellectus L. tale pactum §. qui provocavit de pact. 2. 1. 100. V. 112.

Intellectus L. nullus C. de exhib. & transmit. reus. 2. 3. 71. V. 73.

Intellectus c. 1. extra de litis contest. in 6. 4. 1. 158. V. 186 188. 189. cum seqq.

Interdictum unde vi præsupponit possessionem esse penes reum. 1. 2. 70. V. 86.

Interdictum de libero homine exhibendo, non habet locum contra eum, qui detinet volentem. 1. 6. 55. V. 62.

Interesse probatio difficilis, & sæpè ad minimam quantitatem redigitur. 1. 10. 76. V. 91.

Interesse verum & probatum plus meretur favoris, quam usura lucratória, quantumvis statuto permessa 1. 10. 91. V. 111.

Interesse non liquidatum à parte non potest taxari per iudicem. 1. 10. 125. V. 155.

Interesse plenè probandum, nec testimonio alterius sceneratoris, in scriptura privata, facto de certa quantitate interesse sibi persoluti à suo debitore, adhibenda fides. 3. 1. 33. & 35. V. 36 38.

Interesse quod incertum est, dimisso, creditor virgeat paratam executionem super sorte. 3. 1. 34. & 38. V. 37. & 41. cum præstatione, quod per hoc non intendit renunciare petitioni interesse. 39. V. 42.

Interesse probatur per iuramentum super re quæ affectionem admittit, aliàs secus. 3. 1. 36. & 37. V. 39. 40.

Interesse obligatio incerta debet de regi testibus aut instrumentis. 3. 1. 42. V. 45.

Interesse, item expensarum ratio habenda est circa executionem, vi refundantur victori in causa. 3. 9. 151. V. 172.

Interesse ex mora debitum regulariter probari debet secus, si sit conventum secundum consuetudinem loci, 1. 10. 90. V. 121. Vbi & declaratio habetur constit. 30. Elect. par. 2.

Interesse ex mora quodnam sit de sententia Molinæi. 1. 10. 125.

Interesse definitio. 1. 10. 100. V. 126.

Interesse cuiusq. consistit in facto, idem probari debet. 1. 10. 101. V. 127.

Interesse nomine quando in terminis paratæ executionis litigatur inter partes, debet reus solvere, vel obsignatam deponere capitalem summam

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

summam, & offerre etiam solutionem interesse, quatenus liquidatum fuerit. 3. 1. 43. V. 45.

Interesse damni emergentis dicitur usura recompensoria, & debetur omni iure. 1. 10. 103. & 104. V. 129. 130 non tantum pro mora facta in solvendo, sed etiam ante moram. ibid. 105. 106. V. 131. 132.

Interesse ratione sufficit probationem à communiter accidentibus aut solitis concludere. 1. 10. 108. V. 134.

Interesse probato ex parte producentis saltem semiplenè locus est iuramento suppletorio, quod iudex petenti auctori deferre cogitur. 1. 10. 113. 114. V. 139. 140. maxime si aliquanto plus quàm semiplenè fuerit probatum. 115. V. 141. dummodo non inhonestæ conditionis sit, ac veritatem sciat. 116. V. 143 licet in contrarium militent auctoritates multæ. 117. V. 144.

Interesse per iudicem restringitur ad eam quantitatem, quæ est vsitata in provincia. 1. 10. 127. V. 157.

Interruptio præscriptionis quid dicatur? 1. 3. 93.

Interpretatio dispositionis ambiguae fit contra eum, qui legem contractui apposuit, item ut minus noceat parti debitori. 3. 12. 14. & 15. V. 21. 22.

Intra, item infra denotant extremitatem temporis. 3. 8. 16.

Inventarij confectio ex vi statuti omitti potest. 2. 3. 385. V. 400.

Inventarij confectionem omittens, tenetur iuramento manifestare, quæ in hereditate defuncti post eius mortem reperit. 2. 3. 386. V. 401.

Inventarium ut relevet à iuramento heredem debet esse confectum infra 30 dies. 2. 3. 388. V. 403.

Invitus etiam dicitur qui expressè non consentit. 1. 3. 95.

Iter expeditum habens, non debet impeditum ingredi. 1. 1. 11. V. 14.

Iter cuiusq; transeunti, etiam peregrino, debet esse securum. 1. 2. 290. V. 329. tam iure Canonico quàm Civili. 293. V. 332. & Saxo-nico. 296. V. 335.

Iudicata & conventa vel transacta inter partes debent executari iudicis officio in Præfat. 5.

Iudicio nondum cæpto per litis contestationem, quæ contingunt, non pertinent ad iudicem, nisi petantur. 1. 2. 24. V. 32.

Iudex carceratum vel arrestatum relaxans sine consensu arrestari facientis, aut alia legitima

causa, facit litem suam, & tenetur parti adstrictæ ad interesse. 1. 2. 93. V. 117.

Iudicis familiæ subtrahita bona sequestrantur, donec ius dicenti iurisdictio expiret. 1. 2. 145. V. 172.

Iudicem habere propitium valdè conducit. 1. 2. 246. V. 279. item 3. 7. 37. V. 45.

Iudicium dicitur quasi contractus. 1. 3. 181. V. 193.

Iudex aditus cum instrumento executivo etiam ad petitionem iudicis loci ubi instrumenta habent paratam executionem, non tenetur processum ab executione inchoare, quantumvis uterq; litigator tempore contractus in loco statuti tribuentis instrumento paratam executionem habuerint domicilium. 1. 3. 209. V. 220.

Iudex nemo sibi ipsi esse debet in sua causa contra videlicet invitum. 1. 5. 17. secus, contra volentem. 43.

Iudicialis ordo potest in totum remitti pactis partium. 1. 5. 70.

Iudex ad telam iudiciorum ordinariam tunc demum compellit partes, quando ipsi inter se aliter non concordant. 1. 5. 81.

Iudex superiore iurisdictione munitus ex fructib; iurisdictionis erigit furcas, parat compedes & similia suis sumtibus. 1. 3. 259. V. 275.

Iudicia redduntur in invitum. 1. 5. 50. item 2. 1. 62. V. 72. infra.

Iudicia prætorum non debent esse contemptui inferioribus. 1. 6. 50. V. 57.

Iudiciorum vigor ad prohibitionem privatæ vindictæ inductus est. 1. 8. 75. & 76. V. 82. 83.

Iudicis autoritate factum, quod propria autoritate expedire quis poterat, non viciatur. 1. 8. 1. V. 2.

Iudiciorum in ordinariis attenditur consuetudo fori, ubi processus instituitur. 1. 3. 198. V. 210.

Iudiciorum inordinariis attenditur locus aditi iudicis, sive loquamur de ordine processus sive executionis. 1. 3. 211. V. 223.

Iudicis aditio regulariter in omnibus processibus executivis necessaria est. 2. 1. 1.

Iudicis incompetentis exceptio impedit paratam executionem. 2. 1. 7.

Iudicem incompetentem qui adit pro causa criminali, cadit causa. 2. 1. 10.

Iudex incompetens habetur loco privati. 2. 1. 13 nec habet præsumptionem iusticiæ pro se. 60. V. 70.

Iudicis incompetentis exceptio quo pacto differat à recusatione iudicis. 4. 1. 52. V. 65.

Iudicis domicilij & contractus concurrentia tribuit præventioni locum, & potest credi-

INDEX DE

creditor eligere, ubi agere velit. 2. 1. 40. 36. & 41. V. 48. 44. & 49.

Iudex domicilij nulla alia exceptione, nisi praeventionis aut litis pendentiae declinabilis est. 2. 1. 25. V. 31.

Iudex domicilij quus dicatur. 32.

Iudex loci ubi contractum est extra casum pacti executivi, etiam stante ibi statuto, quod debitor post moram detineatur, in rebus vel persona non habet ius distringendi personam vel res obligati, quando alio fuit collata solutio. 2. 1. 56. V. 64.

Iudex incompetens non facit actum illicitum, quem quis propria auctoritate exercere poterat. 2. 1. 58. V. 67. nisi in terminis fugae debitoris

Iudicium uti de futuro esse non potest, ita nec executio. 2. 3. 110.

Iudex inferior de iure civili non iudicat ultra summam trecentorum florenorum: de iure vero Saxonico super quacunque, etiam maxima summa. 2. 1. 121. & 122. V. 142. 143.

Iudex pro executione aditus non potest inycere manum in bona alterius territorij, nisi subsidarie. 2. 3. 10. & 18. V. 11. & 19.

Iudex personae, dicitur etiam competens rerum ipsius iudex. 2. 3. 29. V. 30.

Iudicij locus debet esse securus. 2. 3. 59. V. 61. item 4. 1. 163.

Iudex secularis non debet tangere vinctos Domini. 2. 3. 153. V. 160.

Iudex pro privata utilitate non imperit officium suum non imploratus, nec debet divinare intentionem partium. 3. 4. 2. & 3.

Iudex pro executione potest adiri domicilia. 3. 4. 4.

Iudex habens liberum arbitrium debet tamen istud restringere secundum leges. 3. 6. 7.

Iudex semper praesumitur moveri ex iusta causa. 3. 6. 16. V. 17. quando iudicialiter procedit, secus, si extrajudicialiter, ut ibi.

Iudex fori etiam minimus, maior est quolibet alio iudice non eius loci. 3. 7. 29. V. 33.

Iudex domicilij citat reum immediate, etiam in alieno territorio degentem. 3. 7. 38. & 39. V. 46. 47.

Iudex facile ratum habere debet id, de quo inter partes sponte convenit. 3. 9. 57.

Iudex in dubio non intelligitur velle alicui suam possessionem intervertere. 3. 11. 2.

Iudex aditus potest de sua competentia cognoscere. 4. 1. 50. V. 57.

Iudex procedendo ad ulteriora videtur exceptionem partis rejicere. 4. 1. 51. V. 58.

Iudex incompetens dicitur etiam, qui munitus est iurisdictione in reum, sed tamen patitur aliquem defectum in natura lege vel moribus, ita ut declinari possit. 4. 1. 52. V. 60. cum seqq.

Iudices ad certum genus causarum deputati, de alio genere iudicare nequeunt. 4. 1. 54. V. 67.

Iudex delegatus ultra fines suae commissionis non iudicat. 4. 1. 57. V. 70.

Iudiciorum acta non probantur, nisi per scripturam. 3. 2. 27. V. 30.

Iudicij calore multa valent alias non valida. 3. 1. 99. V. 105.

Iudiciorum calor plus praestat fomenti contractibus libidem celebratis & insinuat. 3. 2. 21. 24. & 26. V. 24. 27. 29.

Iudicati solvendi in causa mora currit statim a decendio, quando non fuit suspensa sententia. 3. 3. 8.

Iudicia non debent esse derisoria. 3. 5. 33. V. 37.

Iudicati & instrumentorum executorum dilatio ad solvendum olim erat arbitraria, hodie est quadrimestris, & de iure Saxonico trium quaterdenarum regulariter. 3. 6. 1. 2. & 7.

Iudicati executio petitur actione in factum ex iudicato, & officio iudicis nobili. 3. 9. 6. sed ultimum remedium tutius & communius est. 7.

Iudicatum super actione reali executatur per missionem executoris, qui manu militari auferat rem possessori, tradendo eam victori in causa. 3. 9. 8. V. 9.

Iudicatum non dicitur quod suspenditur per appellationem. 3. 12. 86. V. 103.

Iuramentum & datio fidei equiparantur circa promissionem obstagij. 1. 8. 9. V. 11.

Iuramentum habet clausulam possibilitatis & facultatis. 1. 8. 90. V. 97.

Iuramentum expedit lites. 1. 10. 124. V. 154.

Iuramentum de iure Canonico observandum. 1. 10. 215. V. 251.

Iuramento asseverans, omnia contenta in instrumento esse vera, & in nullo contravenire, salvat contractum a simulatione. 1. 10. 235 & 236. V. 273. 274.

Iurata

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Iurata promissio plus arctat quàm simplex promissio. 1. 10. 239. V. 277.

Iuramentum etiam propria superstitione electum, puta per suam salutem, item sub fide, est servandum. 1. 10. 249. maxime à personis in dignitate constitutis. 251 V. 287. 289.

Iuramentum an requirat corporalem tactum rei sacræ? 1. 10. 242. & 247. V. 280. 285.

Iuramenti loco promittere an idem sit atque iurato promittere. 1. 10. 246. V. 244.

Iuramentum à lege impositum, in casu confecti inventarij & similibus, etiamsi petatur ab actore, tamen non potest referri. 2. 3. 387. V. 402.

Iuramenti præstatio apud quosdam notam levitatis apud alios contentum religionis habet. 3. 2. 14. V. 15.

Iurata obligatio paratam executionem sortitur, sive loquamur de iuramento iudiciali sive voluntario. 3. 2. 11. & 12. secus in iuramento consolidativo contractus. 13. V. 14.

*Iuramentum extraiudiciale litis decisi-
vum habet vim iudicij & litis contestatæ.* 3. 2. 13.

*Instrumenta paratam executionem per-
mittentia transferunt in ingressum veram pos-
sessionem.* 3. 12. 98. V. 117.

*Iuramentum suppletorium peti potest et-
iam post aperturam & publicationem attestatio-
num, etiam post conclusionem causæ in secunda
instantia.* 1. 10. 114. V. 141.

*Iudex ex officio potest deferre iuramen-
tum suppletorium.* 1. 10. 117. V. 145.

*Ius ipse dicere sibi potest, qui iudicis copi-
am non habet contra eum, qui nobis quoquo mo-
do est obligatus.* 1. 2. 276. 295. V. 313. 334.

*Iuri pro nobis introducto possumus renun-
ciare, nisi ex iure divino fluat, vel occasionem
delinquendi tribuat.* 1. 10. 283. & 205. V. 239. 241.

*Iurdictio per privatum privato conferri
nequit.* 1. 6. 12. V. 14.

Iura proniora ad liberandum. 1. 10. 331. V. 375.

*Iurdictio absq; executione nullius mo-
menti.* 1. 1. 2.

*Iurisdictionis loca & tempora possunt
mutari per partes.* 1. 10. 193. V. 228.

*Iurdictio dividitur in imperium merum,
mixtum & simplicem iurisdictionem: de iure
verò Saxonico non est nisi duplex iurudi-
ctio, superior & inferior.* 2. 1. 105. & 109. V. 120. 224. 125.

Iurdictio simplex deferuit actioni. 2. 1. 108. V. 123.

*Iurdictio superior comprehendit omnes
causas criminales, & cognitiones criminum,
vsque ad vulnerationem inclusivè, & olim dice-
batur bannum, ac concedebatur à solo rege, quod
hodiè secus est.* 2. 1. 110. & 111. V. 125. 127.

*Iurdictio superior, quas species malefi-
ciorum contineat?* 2. 1. 116. V. 137.

*Iurdictio inferior comprehendit causas
pecuniarias, & cognitiones super parvis delictis,
vsq; ad vulnusculum sanguinolentum.* 2. 1. 117. V. 138.

*Iurdictio inferiori collata præsumitur
cumulative non privative: locum tamen habet
præventio.* 2. 1. 127. & 128. V. 148. 149. licet
Gadenus teneat, concessionem etiam utriusq; iu-
ridictionis in dubio intelligi factam privative,
non autem accumulative. 132. V. 153. maxi-
mè, si dicatur hæreditariè concedimus. 133. V. 154. & hæc sententia receptior est, 136. & 139. 157. 160.

*Iurdictio limitata non egreditur limites
ius dicentis.* 4. 1. 169. V. 215.

*Iurisdictionem inferiorem conferens sub-
dito, reservato tamen sibi iure imperij, intelli-
gitur iurisdictionem inferiorem private concessisse.* 2. 1. 129. V. 150.

*Iurisdictionum diversitate data, una
non intromittit se de alia.* 2. 1. 130. V. 151.

*Iurisdictionem unius alius turbare non
debet.* 2. 1. 155. V. 156.

Iurdictio una per aliam adiuvanda est. 3. 7. 42.

*Iurdictio præscriptione acquisita intelli-
gitur exclusivè.* 2. 1. 137. V. 158.

*Iurisdictionis etiam omnimodæ concessi-
one, non excluditur ius superioritatis, comperens
superiori.* 2. 1. 142. V. 163.

*Iurdictio una alteram fortificare tene-
tur.* 1. 3. 18. V. 19.

*Iurisdictionem in criminalibus causis in-
ferior iudex non potest exercere, nec econtrà, de
iure Saxonico.* 4. 1. 55. V. 68.

*Iurdictio collata per modum donationis
aut investituræ non aufertur investito.* 2. 1. 143 V. 164.

*Ius Saxonicum de primo decreto non est
mutatum per art. 70. lib. 1. Landrecht.* 1. 2. 17.

Ius Saxonicum ex usu rectius addiscitur.
ibid. num. 26.

*Ius Saxonici custodia ex aurea bulla,
Electori Saxonico commendata.* ibid. n. 27.

*Ius divinum decreto Principis tolli aut
mutari non potest, nedum pactis privatorum.* 1. 10. 152.

INDEX DE

Iura iuribus concordanda, ut vitetur legum correctio. 3. 1259.

Ius sibi ipsi nemo dicere debet, in Præfat. 11.

Iustitiæ non minima pars alterum non ledere. 1. 8. 77. V. 84.

Iustitia sæpè premitur, sed non opprimitur. 2. 3. 155. V. 126.

Ius pacti, vel statuti executivi personale est, personam debitoris solum concernens, non tertij possessoris. 2. 3. 413. V. 433.

Iuris occasio ad iniquum compendium trahi non debet. 2. 3. 342. V. 355.

Ius manuum injectionis, sive in personam, sive in bona debitoris in alium transferri potest, modo id non fiat in potentiores. 2. 2. 30. & 31. V. 33. 34.

Ius positivum per aliud positivum tolli potest. 4. 1. 35. V. 40.

Iuri publico, licet habeat annexum privatum commodum, non potest renunciari, nisi illa privata utilitas separabilis sit à publico commodo. 1. 5. 66. 67.

Iurium contrarietas quoquo modo evitanda. 1. 5. 88.

Ius omnibus & omni tempore æquale esse debet. 1. 10. 75. V. 90.

L.

Laboranti non debent subtrahi alimenta. 1. 6. 126. V. 139.

Laici clericis & ordini scholastico sunt insensu. 2. 3. 158. V. 166.

Landrecht vocamus ius provinciale. 1. 3. 1.

Leistung, unde dicatur? 1. 8. 26. V. 31.

Legatarius non habet executionem paratam in bona defuncti, pro legato consequendo. 3. 2. 29.

Legati habent privilegium revocandi domum. 1. 4. 5.

Legatum uxori relictum, ut fiet cum heredibus Testatoris, utile est. 1. 6. 59. V. 66.

Legatum alienæ rei valet, ita ut domino pro eo solvatur iustum pretium, si eam velit dimittere, sin minus, solvitur legatario per heredem æstimatio. 1. 10. 137. V. 170.

Legatario potest relinqui legatum, ita, ut ipse à se accipiat, non ex manu heredis. 2. 2. 26. V. 29.

Legatum domus eorumque, quæ ibi sunt, non extenditur ad res ibidem non duraturas. 2. 3. 24. V. 25.

Legati, pro contractibus antea in loco celebratis, neque in rebus, neque in personis sisti pos-

sunt, ne quidem pro repræsentatis. 2. 3. 183. & 189. V. 191. 194. sive ineundo sive redeundo. 185. V. 193.

Legatorum privilegium concernit tantum res necessarias ad usum, secus in alijs. 2. 3. 187. V. 195.

Legati, pro contractibus in loco legationis obita celebratis, rectè exiguntur. 2. 3. 188. V. 196.

Legatum pauperibus relictum, etiam iacente hereditate, exigi potest, sicut & legatum institutionis usuratum. 2. 3. 406. & 407. V. 423. 425.

Legitimationis exceptio obstat petenti paratam executionem. 5. 1. 61.

Legitima liberorum vel parentum non tollitur per ius Saxonicum, tribuens superstiti coniugi lucrum omnium mobilium. 1. 3. 233. V. 247.

Legum virtus consistit in imperando & vetando. in Præf. 3.

Leges frustra extant in civitate, nisi executentur, in Præf. 4.

Legum correctio non præsumitur in una eademque lege. 1. 5. 87.

Leges humanæ non possunt tollere divinas, sed bene limitare. 1. 10. 62. & 64. V. 74. 75.

Leges divinæ saltem ex causa publicæ utilitatis possunt limitari. 1. 10. 65. V. 79.

Lex loci contractus afficit contractum. 2. 1. 88.

Lex quamvis dura quia tamen scripta, est servanda. 1. 6. 141. 142.

Leges pro diversis hominum moribus sæpè mutantur. ibid. 144.

Lex scripta constat ex consensu subditorum expresso, non scripta ex tacito. 1. 3. 22. & 23.

Lex municipalis ligat homines municipij etiam suburbanos. 1. 3. 159. V. 171.

Legum intellectus vide in I.

L. Creditores, C. de pignor. est fundamentum omnium manus iniectionum in bona debitoris. 1. 5. 13.

L. fin. C. de edict. divi Hadr. toll. remedium tunc requirit libellum quando existit legitimus contradictor. 3. 5. 11.

Legum correctio non inducitur per argumentum à contrario sensu. 1. 10. 66. V. 79.

Lex nova declaratoria vel renovatoria veteris iuris ad præterita trahitur etiam ad causas in lite pendentes in secunda instantia. 1. 10. 87. V. 103. 106.

L. obas C. de act. & oblig. basis est omnium paratarum executionum in personas, obligatas pro causis pecuniarijs. 1. 5. 14.

Lex non debet esse de indubitabili. 1. 5. 90.

Lex

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Lex maioris operationis est, quàm pacta contrahentium, nisi in vno aut altero casu lex idem disponat. 1. 8. 51. V. 58. 63.

Lege inventa invenitur fraus legis. 1. 10. 194. V. 230.

Legis auxilium non meretur qui contra eam delinquit. 2. 3. 168. V. 176.

Lex correctæ non alleganda est ad decisiones causarum. 2. 3. 306. V. 313.

Lex loquens generaliter à nobis distingui non debet. 3. 9. 26. V. 30.

Lex scripta dicitur semper in viridi observantia, nisi probetur abrogata. 3. 11. 68. V. 73.

Lege inventa fraus legis reperitur. 4. 1. 1.

Libellus est de materia ex qua formatur sententia. 1. 5. 69.

Libelli oblatio licet non sit necessaria in processibus executivis, requiritur tamen qualis qualis petitio. 3. 5. 1. & 3. sive in scriptis, sive viva voce, dummodò per actuarium registretur in scriptis & n. 20.

Libelli vocabulum in iure circa summarias causas, accipitur de quali quali petitione. 3. 5. 12.

Libelli copia reo summarie editur suis sumptibus per notarium. 3. 5. 21.

Libelli editio necessaria est si de debito velit probare per testes, idemq; est si pro debiti consecutione solennem processum instituere intendat. 3. 5. 25. & 30. V. 33.

Libelli oblatio an sit necessaria circa aditionem iudicis, à quo petit creditor licentiam ingrediendi, quæ aliàs sibi fuit permessa, ex pacto vel statuto? 3. 12. 52. V. 66. cum cõmuni contrariâ opinionem Bartoli transit author, cui astipulatur vsus fori Saxonici. 67.

Libelli oblationi & alijs requisitis in Authen. offeratur non potest renunciari litigatorum pactis. 1. 5. 28.

Libelli oblatio respicit etiam utilitatem publicam, ut videlicet sciat iudex, super quo pronunciare debeat. 1. 5. 29.

Libelli oblationi potest renunciari per pactum. 1. 6. 63. V. 71.

Liber homo non debet in stipulationem deduci. 1. 6. 24. V. 29.

Libertas hominis infringitur per pactum partis de carcerando ipsum in casu moræ. 1. 6. 28. V. 33.

Liber homo non potest obligari ut servitus aut pignus in eo constituatur. 1. 6. 79. & 80. V. 89. 90.

Liber homo non arestatur pro causa pecuniaria, nisi aliud fuerit conventum inter partes. 1. 7. 15. & 15. V. 17.

Liber homo pro debito non pignorat

vel detinetur invitus, sed volens. 1. 8. 5. & 6. V. 6. & 7.

Liberum corpus non recipit æstimationem, nisi circa operas amissas in libero corpore vel membro. 1. 9. 40. V. 45. 49. 50.

Liberum corpus & eius membra in nullius sunt dominio. 1. 9. 42. V. 47.

Libertas actionum & locomotivæ inæstimabilis est. 1. 9. 43. V. 48.

Liberi parentibus debent officium, non operas. 1. 9. 74. V. 85.

Liberti operas promittunt, non autem liberi homines. 1. 9. 77. V. 89. & 23.

Liberatio præsupponit obligationem. 1. 10. 35. V. 31.

Liberum corpus non recipit æstimationem pecuniariam, de iure civili, secus de Saxonico. 2. 3. 49. & 50. V. 51. 52.

Liber homo alicuius Baronis per ipsum non potest obligari. 2. 3. 331. V. 341.

Liber rationum fisci non probat debitum fiscale: nisi fides adhibeatur rationibus ex consuetudine loci. 3. 2. 37. V. 40.

Libri mercatorum semiplenè probant, & faciunt locum iuramento suppletorio. 2. 10. 117. V. 146.

Licentia ingrediendæ & acquirendæ possessionis tribuit ingresso ius pignoris. 2. 3. 229. V. 239.

Licitator primus, qui minus obtulit, offerendo plus, quàm secundus, secundum licitatorum denuò vincit: nisi in subhastatione dictum sit, quod plus licitanti dabitur. 3. 9. 83. & 84. V. 99. 100.

Limitata causa limitatum producit effectum. 1. 2. 198. V. 230.

Limitata iurisdicção non extenditur ultra limites ius dicentis. 4. 1. 169. V. 215.

Litus eventus incertus. 1. 1. 8. V. 11.

Litigiosa bona, maximè mobilia, sequestrantur, super immobilibus autem sit præceptum de non alienando. 1. 2. 147. & 148. V. 174. 175.

Litigiosa bona, licet vitio litigiosi ipso iure subiaceant, tamen inhibentur alienari per iudicem, ut præcidatur accipienti omnis prætextus ignorantie. 1. 2. 150. V. 177.

Litigiosa bona quæ sint iure novissimo. 2. 33. 442. 443.

Litus pendentia coram alio iudice, maximè superiore, impedit quo minus debitor ex instrumento executivo etiam alibi executari possit, nisi aliud in contractu sit conventum. 1. 10. 191. & 192. V. 226. 227. & quando istud procedat videatur plenius. 4. 1. n. 58. & 59. V. 71. 72.

Litigans extra domicilium ligatur statutis loci ubi litigat. 1. 3. 182. V. 194.

INDEX DE

Litis contestatio præcidit locum poenitentiae circa iurisdictionem iudicis. 2. 3. 217. V. 226.

Litigiosa rei alienatio habetur pro non facta. 2. 3. 425. V. 450.

Litigiosi vitium non inducitur per arrestum. 2. 3. 443. & 444. 1. 470. 472.

Litigiosa res minoris venit, quam non litigiosa. 3. 9. 124. V. 145.

Litigiosa vocantur bona, statim post mortem de dominio ipsorum controversiam, etiamsi sola citatio intervenerit, sive iudicium reale, sive personale intentetur. 3. 11. 19. & 20.

Litis contestatio in processu executivo non requiritur. 3. 5. 4.

Litis pendencia nequit allegari per contumacem qui coram adito iudice comparere noluit. 3. 5. 43. V. 48.

Lites ex litibus necesse iuri contrarium est. 1. 6. 123. item. 3. 11. 89. V. 95.

Litigiosam rem emens pendente iudicio, & conventus hypothecaria, non auditur excipiens de excussione principalis rei. 1. 10. 354. V. 402.

Litigiosa res super cuius dominio movetur controversia, est inalienabilis, & si alienetur, potest avocari per manus iniectionem, sicut poterat ab ipso debitore. 2. 3. 423. 424. V. 448. 449. dummodo processus executivus prius fuerit institutus adversus principalem: secus, si ordinarius. 427. V. 452.

Litteræ moratoriae non extenduntur ad futuros creditores. 1. 4. 14. V. 15.

Locator, tempore locationis finito, potest expellere conductorem, & propria autoritate includere eius illata, donec ipsi satisfiat de pensione: tutius tamen expellitur cum ministerio iudicis. 1. 2. 204. & 205. V. 236. 237. & includuntur res in eius & notarij præsentia. 206. V. 238.

Loci iudex ubi contractum est, extra casum pacti executivi, etiam stante ibi statuto, quod debitor post mortem detineatur in rebus vel persona, non habet ius distinguendi personam vel res obligati, quando aliò fuit collata solutio. 2. 1. 56. V. 64.

Locus contractus dicitur forum competens rei ex tacita mente contrahentium. 2. 1. 68. V. 78.

Locus solutionis destinatae dicitur verum forum competens debitori, sed non subicit contractum legibus municipalibus loci, in quo fienda est solutio. 2. 1. 69. 75. 76. V. 79. 85. 86. cum seqq.

Locus contractus tribuit competentiam forei quatenus ibidem reperitur debitor in persona. 2. 3. 2. & 4. V. 3. & 5. vel cum rebus immobi-

libus. 5. V. 6. aut quæ ijs equiparantur, ut est tabernaculum mercibus. n. 6. V. 7.

Loci non tuti exceptio impedit processum executivum. 4. 1. 167. 206. V. 198. 259.

Loci non tuti impedimentum allegandum, & petenda securitas à iudice. 4. 1. 202.

Lotuples non dicitur qui quid habet in actionibus. 1. 10. 142. V. 175.

Lucrum non capere, & suum in totum amittere, non sunt paria. 1. 10. 93. V. 115.

Lucri etiam cessantis habetur ratio in mercatoribus. 1. 10. 106. V. 132. & quo pacto debeat istud probari. 107. V. 133.

Lucri ratio tunc habetur, quando mercator, post contractum mutui cum alio celebratum, nihilominus mercaturam suam exercet: alias secus. 1. 10. 110. V. 136.

Lucri cessantis interesse debet quodammodo certum esse. 1. 10. 111. V. 137.

Lucratum fuisse quem per prius non infert quod & in sequens tempus istud lucrum pro certo habere potuisset. 1. 10. 112. V. 138.

Ludo vel aliter de præsentis mox dilapidaturo, mutuata pecunia an repetatur. 1. 10. 21. & 24. V. 29. 30.

M.

Magistratus minoris iurisdictionis cessat superveniente maiore magistratu, & quomodo hoc sit intelligendum? 2. 1. 140. & 141. V. 161. 162.

Magistratus maior inferioris iurisdictionem non debet turbare, nisi ad ipsum appellatum fuerit. 2. 1. 144. V. 165.

Magistratus culpa non transit ad subditos, & innocentes. 2. 3. 328. V. 338.

Magistratus intrusus, vel violentus, mutuum accipiens provinciae vel civitatis nomine, eam non obligat, nisi probetur versio. 2. 3. 343. & 344. V. 356. 357.

Magistri collegiorum quod statuunt, omnes collegæ ratum habere debent. 2. 3. 348. V. 362.

Magistratus minores usuras, quam promissas, accipiens per longum tempus, præiudicat civitati. 2. 3. 348. V. 363.

Macedoniani SC. exceptio an impediat paratam executionem? 4. 1. 139. V. 163.

Maioris partis factum dicitur, quod fit à duabus partibus, ex tribus, curiae legitime vocatae. 2. 3. 355. V. 379.

Malefictum sciens & non revelans vel denuncians iudici quatenus de iure Saxonico punitur. 1. 3. 119. V. 121. secus de iure civili. 120. V. 122.

Maleficia quatenus denunciare quis tenetur, vel non, & de malefactorum denunciatoribus, remissive, ibid. 123.

Malefictis

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Malitijs hominum obviandum 1. 6. 35.

V. 49.

Mandatum generale idem operatur quod ad omnia, sicut mandatum speciale, quod ad speciem. 2. 2. 42. V. 46.

Mandatum præsuntum in insinuationibus non sufficit, sed requiritur expressum. 2. 2. 54. V. 59.

Manus iniectio nihil est aliud quam executio in Præf 2. 2. V. 27.

Manus regia quid? ibid. 23. V. 28.

Manus iniectio in personam dicitur proprie captura. ibid. 28. V. 33.

Manus iniectio causa in criminalibus est maleficium delinquentis, de quo saltem constat summarie 1. 1. 2 V. 5.

Manus iniectio toleratur propter voluntatem & consensum domini 1. 5. 37.

Manus iniectio in personam debitoris quid? 1. 6. 4.

Manus iniectio ius, sive in personam, sive in bona debitoris, in alium transferri potest, modo id non fiat in potentiorum. 2. 2. 30. & 31. V. 33. 34.

Manus iniectio competens ex vi pacti vel statuti, non datur, nisi citato prius adversario. 3. 7. 4. V. 6.

Maritus post mortem uxoris de iure Saxonico lucratur omnia mobilia, ubicumque, etiam extra terras Saxonie habita, pro quibus personalis actio competebat marito 1. 3. 231. 238. & 241. 242. V. 245. 252. & 255. 256. ita tamen, ne liberi defraudentur sua legitima. 233. V. 247. licet de iure communi secus sit. 232. V. 246.

Maritus male tractans mulierem, cavere tenetur de non offendendo, quod si non facit, sequestratur ad domum alicuius honeste matronae. 1. 2. 114. & 115. V. 140. 141.

Maritus non tenetur discedere e bonis mulieris, nisi prius ei satisfiat de omnibus uxoris mobilibus. 1. 2. 202. V. 234.

Mariti bona active & passive afficiuntur statutis locorum, ubi maritus habet suam residentiam. 1. 3. 254 V. 269.

Mariti pactum, quod pro dote in solidum exigatur, reprobatum. 1. 6. 73. V. 83.

Maritus soluto matrimonio non tenetur de deterioratione fundi dotalis, postea contingente 1. 9. 70. V. 82.

Maritus exigendo debita uxoris domini, non indiget mandato, si habet instrumenta ad causam facientia. 2. 2. 52. V. 57. 66. quod distinctione non caret. 63.

Maritus & uxor de iure Saxonico possident bona pro indiviso. 2. 3. 205.

Maritus lucratur fructus sua cultura & semine productos 2. 3. 266.

Materialis causa vel subiectum executionis sunt bona vel persona debitoris. 1. 1. 5. V. 6.

Medicorum item exequiarum pro expensis possunt detineri res scholarium. 1. 2. 222. V. 255.

Membrorum suorum nemo est dominus, quod ad extinctionem vel amputationem eorum 1. 6. 25. V. 30 & 76 V. 86. ideo se non potest obligare testis ad abscissionem membri, in casu depositæ falsitatis. 26. V. 31. & 30 V. 35.

Mendax precator caret impetratis. 1. 2. 244. V. 277.

Mercator qui multum lucratur cum pecunia accepta gratitudinis ergo mediocre lucrum creditori debet 1. 10. 47. V. 55. Id quod exemplo agricolæ & patriæfamilias explicatur. 56. 57.

Mercator sine periurio & mendacio vix esse potest. 1. 10. 120. V. 149.

Merces diurna in vno loco maior est, quam in alio, item maior est in æstate quam in hyeme. 1. 9. 34. V. 39.

Mercenarius locat operas suas sive diurnas sive annuas pro certo salario, id quod præstandum donec operatur. 1. 9. 60. V. 72.

Mercatores qui in causis mercantiæ habent suos speciales magistratus, per hoc non eximuntur à magistratu oppidano loci. 2. 1. 44. V. 52.

Merces in taberna ideo æquiparantur rebus soli, quod in locum distractarum subinde succedunt novæ 2. 3. 6. V. 7.

Metus exceptio an remoretur executionem? 4. 1. 93. V. 112.

Militum privilegia extenduntur etiam ad nobiles obtinentes feuda p servitijs, nisi heluando, vel ppter turpitudinem vitæ se indignos faciant beneficio. 1. 6. 135. & 136. V. 152 153.

Militibus armata, togata, vel caelestis militia, circa executionem debet tantum relinqui, ne egeant: nisi creditor ipsemet laboret inopia. 2. 3. 114. & 120. V. 119. & 126.

Militibus sive armata, sive togata militia, circa executionem non debent auferri arma & libri. 2. 3. 126. V. 132. & 128. V. 134. item 130 V. 137 secus de consuetudine. 132. V. 139. & quando aliud non habent. 138. V. 145.

Miles alienando humeralia vel tibialia fustigatur, si tota arma dissipat, capite punitur. 2. 3. 139 V. 146. & 140. V. 147.

Minima etiam pœna corporalis, maior est quavis pecuniaria. 27.

Misio in possessionem ex primo decreto fit rei servandæ, item legatorum servandorum & ventris gratia. 1. 2. 9. V. 10.

INDEX DE

Missio in possessionem legatorum servandorum causa decernitur adversus heredem non satisfactum pro legato conditionali, vel indiem. 1. 2. 31. V. 44.

Missus legatorum servandorum causa cohabitatur heredi, non autem expellitur eum, nec fructus aut alimenta consequitur. 1. 2. 32. 34. & 45. V. 45. 47. & 58. item 59. item 46. nisi demum post annum, & impetrato secundo decreto. ibid. 47. V. 60.

Missio ventris nomine decernitur mulieri 1. 2. 33. V. 46.

Missæ in possessionem ventris nomine suppeditantur etiam alimenta. 1. 2. 34. V. 48.

Missio in possessionem ex edicto carboniano decernitur impuberi, cui status quæstio moveatur. 1. 2. 36 & taliter missus consequitur alimenta, & omnia necessaria. 37. V. 50.

Missio ex causa damni infecti, decernitur adversus non caventem de damno futuro. 1. 2. 38. & 39. V. 51. 52.

Missio causa damni infecti conceditur in eam partem bonorum tantum, ex qua damnum timeatur, non etiam in omnia. 1. 2. 40. V. 53. nisi connexitas ædificiorum aliud suadeat. 41. V. 54.

Missus ex primo decreto tantum fit custos rei nec lucratur fructus, vel etiam alimenta. 1. 2. 42. V. 55. & 46. V. 59. nisi, ob protervitatem durabilem contumacia per prætorē etiā possidere iubeatur. 47. V. 60. aut forte dominus bonorum, in quæ sit missio, sit dissipator. 48. V. 61. vel nisi tale sit statutum, quod missus ex causa contumacie lucratur fructus. 50. V. 63.

Missus ex causa iudicati fit possessor, & lucratur fructus, contra communem opinionem, maxime de iure Saxonico. 1. 2. 43. V. 56. & 44. 45. & 46. V. 57. 58. 59.

Missio in bona ex causa contumacie non purgata, de iure Saxonico est: instar executionis iudicati. 1. 2. 49. V. 62.

Missus ex primo decreto, infra annum refundendo expensas, & cavendo de iudicio sisti, recuperat rem suam: secus est in missione ex iudicato, quia tunc reali solutione opus est. 1. 2. 51. V. 64.

Missus ex primo decreto possidet omnibus creditoribus eiusdem tituli: missus ex causa iudicati sibi tantum possidet. 1. 2. 52. V. 65.

Missio ex causa iudicati tribuit pignus iudiciale: missus ex primo decreto prætorium acquirit. 1. 2. 53. V. 66.

Missus pro actione reali post annum efficitur possessor, sequestratione autem facta creditor nulli tempore fit possessor, nisi lite finita. 1. 2. 65. & 66. V. 81. 82.

Missus ex causa contumacie in bona debitoris, si is pro alia causa itidem ipsi sit obligatus, non tenetur decedere à possessione donec ipsi satisfiat. 1. 2. 228. V. 260.

Missus in bona debitoris, si non consequitur integram satisfactionem, potest petere etiam carcerationem rei. 1. 8. 37. V. 44.

Missio scripti, heredis ex l. fin. Cod. de edict. D. Ha. toll. requirit citationem. 3. 7. 36. V. 5.

Missio ex primo decreto expeditur pari modo sicut executio. 3. 8. 29. V. 34.

Missio in possessionem petendæ forma. 3. 8. 30. V. 35.

Missus ex iudicato super iudicio reali tenet ex primo decreto, item possidet simul & fruitur re, tanquam ex secundo decreto. 3. 9. 9. V. 10.

Missus ex causa contumacie super reali iudicio in possessionem bonorum fit possessor. 3. 10. 1. in personali vero tantum efficitur custos. num. 2. de iure vero Saxonico missio ex primo decreto plane non agnoscitur. 5. non obstante art. 70. lib. 1. in princip. Landrecht. qui declaratur.

Missio finis ex capite contumacie eo tendit, ut reus affectus radio custodiæ denuò respondeat. 3. 10. 4.

Missus in possessionem ante alios creditores, per hoc non acquirit aliquod ius prælationis. 3. 11. 81. V. 86.

Missus in possessionem fundi debitoris efficitur possessor & fructus percipit, si ob non solum creditum alias liquidum sit missus. 3. 12. 19. & 22. V. 27. & 30. item quando egit hypothecaria. 24. V. 32. item si ratione non præstita cautionis ipse sit missus. 21. V. 29. vel si dominus intermittat culturam. 25. V. 33. & 39. V. 47. potest etiam idem isto casu petere curatorem bonis dari. 43. V. 51.

Missio in possessionem, siue ex causa crediti, siue ex causa non præstita cautionis pro legato equiparatur. 3. 12. 23. V. 31.

Missus quo casu fructus percipit, hoc intelligendum est, ut tamen percepti fructus minuant sortem. 2. 12. 26. V. 34.

Missus in possessionem bonorum conventi, si is pergat esse contumax, iubetur per prætorē etiam ante annum possidere, & fructus percipere. 3. 12. 27. & 39. V. 35. & 47.

Missus in possessionem pro causa contumacie, tam in reali quam personali iudicio, efficitur possessor, nisi contumax probeat de legitimo impedimento. 56.

Missus ex primo decreto, vel aliter ex vi pacti vel statuti ingressus in possessionem rei mortui debitoris fit possessor. 3. 12. 45. V. 57.

Missus

PROCESSIBVS

EXECVTIVIS.

Missus ex re iudicata sit Possessor: licet communis sit in contrarium. 3. 12. 84. & 85. V. 100. 101. 107.

Missus ex re iudicata vsucapit. 3. 12. 91. V. 110.

Missus ex iudicato datur interdictum vti possidetis, secus in missu ex primo decreto. 3. 12. 95. V. 114.

Missus ex iudicato indubitato efficitur possessor de iure Saxovico. 3. 12. 96. V. 115.

Mixtum imperium, quod dicitur media iustitia, concernit actus ad officium iudicis nobile pertinentes. 2. 1. 107. V. 122.

Mox statim, denotant extremitatem temporis, & innuunt, sine mora quid fieri, item intelliguntur ad longum biduo. 3. 6. 3. & 4.

Mox, illico, & similia denotant summariam executionem 3. 6. 5.

Mox, illico, & c. important tempus arbitrio iudicis determinandum. 3. 6. 6.

Mox, in continenti, denotant tempus non maximum, neq. minimum, sed quoddam medium tempus inter probationem paratam, & eam, quæ requirit altiore indaginem. 4. 2. 7. & 8. V. 10. 12. 14.

Mobilia quæ servando servari non possunt quæ dicantur? 1. 2. 130. V. 157.

Mobilium possessio habetur pro vili & abiecta. 2. 3. 241. V. 253.

Mobilibus vel moventibus pluribus existentibus, creditori vel victori in causa non licet eligere, quid velit pignoris loco capi. sed pignorandum est quod minus nocet debitori: licet altera opinio apud nos servetur in practica, & iure verior sit. 3. 9. 18. & 33. V. 22. 38. 37. 53.

Mobilium & moventium ordo, circa captionem pignorum, non est in consideratione. 3. 9. 37. V. 42.

Mobilibus non reperiis, aut occultatis, dolo debitorum, capiuntur bona soli meliora: ita tamen, ne pro debito parvæ quantitatis res magni valoris pignorentur, si ex alijs satisfieri iudicato possit. 3. 9. 38. V. 44. 45.

Mobilia si obtrudantur creditori in executione, debet statim petere ipsorum venditionem. 3. 9. 41. V. 48.

Mobilia vel moventia pro iudicato capta, absq. eo, quod subhastentur, dantur in solutum creditori, pro communi valore, quem habent. 3. 9. 44. & 68. V. 51. 52. & 81. ita tamen, ut, si iudex dubiter probabiliter de eorum iusto pretio, adhibeat peritos in arte, 45. V. 53. nisi sine mobilia valde pretiosa. 46. V. 54.

Mobilium appellatione in statuto non veniunt annui redditus, sed bene nomina debito-

rum pro quibus actio personalis competit. 1. 3. 234. & 235. V. 247. 250.

Mobilia executandus eo ipso habere non dicitur, quando non producit ea. 1. 6. 142. V. 160.

Mobilia non separantur à persona domini, sicut anima non separatur à corpore. 1. 3. 240. V. 254.

Mobilia quotidie de manu in manum transeunt. 2. 3. 25. V. 26.

Mobilia coherent persone domini, ideo statutum paratæ executionis non extenditur ad bona forensis mobilia, tanquam transitoria. 2. 3. 28. V. 29.

Mobilia forensis transitoria, & nomina debitorum non comprehenduntur sub statuto loci, ubi reperiuntur per transitum, sicut & si debitor alibi est possessionatus sequestrari nequeunt. 2. 3. 33. & 34. V. 34. 35. quatenus consuetudine longæva aliud introductum non est, num. 37. V. 38.

Mobilia esse de territorio ubi reperiuntur, quomodo accipiantur? 2. 3. 31. V. 32.

Molinæi refutatio, concludentis contra communem Dd. opinionem in l. creditores? 1. 5. 83.

Monasterij hospitio frui volens, debet contentus esse cibis monachorum. 1. 3. 178. V. 190.

Monachi equiparantur servis. 1. 8. 14. V. 16.

Monetam cudere est de regalibus. 1. 10. 23.

Moneta citius reducibilis ad primam materiam, unde conflata est, dicitur melior. 1. 10. 9. V. 10.

Moneta minuta plus habet ad utilitatem de cupro quam grossa. 1. 10. 10. V. 11.

Moneta reddi debet in eodem pondere & intrinseca etiam bonitate. 1. 10. 14. & 16. V. 18. & 20.

Monetæ grossioris valor æstimatur per minutam, & e contra. 1. 10. 15. V. 19.

Monetæ bonitas consistit in materia argenti vel auri, in forma autem, quam habet impressam ex caractere imperij, & æstimatione vel valore, quem habet deputatum à publico. 1. 10. 17. 18. & 19. V. 21. 22. 24.

Monetæ forma mutata quomodo debeat fieri solutio, remissivè. 1. 10. p. 20. V. 26.

Mors subsecuta extinguit crimen & poenam accusati, & obligationem fideiussuriam. 2. 3. 62. & 63. V. 64. 65.

Mora in obligationibus non habentibus adiectum diem solutionis, ad hoc ut in-

INDEX DE

reperari. & exigi debitor possit, relinquitur arbitrio iudicis 3. 3. 5.

Mora contrahitur per diei lapsum, appositum ad solvendum, absq; aliqua requisitione. 1. 10. 27. V. 34.

Mora rei nocet fideiussori. 1. 10. 299. & 309. V. 339. 351.

Moratoria solutio, à maiore parte creditorum concessa, arctat etiam minorem, nisi obligatio erga unius vel alterius personam fuerit iurata. 1. 4. 15. & 16. V. 16. & 17.

Mora est culpa, qua quis non debet suam conditionem facere meliorem. 2. 2. 22. V. 24.

Mora periculum facit licitum, quod aliàs erat illicitum 2. 1. 60. V. 69.

Mortis vocabulum intelligitur proprie de naturali: nisi ex morte civili idem resultet effectus, qui ex naturali. 1. 10. 282. 283. V. 322. 323.

Mora non contrahitur pendente dilatione ad solvendum. 1. 10. 99. & 104. V. 124. & 130.

Mulcta violenti invasoris de iure Saxonico est 60. solidorum in Præfat. 16. V. 19.

Mulctam non solvens pignorat per effracturam unius scissuræ ex foribus ostij, & non solvens intra annum, amittit omne ius in bonis pignoratis, si mulcta ad eam quantitatem ascendit. 1. 3. 147. V. 159.

Mulcta propter contumaciam in conspectu iudicis commissum, absq; citatione infligi potest 3. 7. 14.

Mulier habet ius tacite hypothecæ in bonis mariti, cuius ratione præfertur omnibus creditoribus, expressam vel tacitam posteriorem habentibus. 1. 2. 189. V. 219.

Mulier cum viro dicitur possidere bona iure familiaritatis, de iure civili. 1. 2. 190. V. 220. de iure Saxonico verò. 191. V. 221.

Mulier post mortem mariti, donec alimentatur ex bonis communibus, tenetur operari heredibus mariti. 1. 2. 196. V. 226.

Mulier superstite marito ad quæ officia teneatur. ibid. 227.

Mulier sequitur forum mariti, eiusq; dignitatem. 1. 3. 22. V. 235.

Mulier pro debito non carceratur. 2. 3. 191. V. 199. nisi inhonestæ viræ fuerit. 192. V. 200. vel tutrix liberorum renunciaverit. SC. Velleiano. 193. V. 201.

Mulier de iure Saxonico sedet in communi & indivisa possessione bonorum omnium cum marito. 2. 3. 259. V. 271.

Mulier oppones se executioni, impetratæ per creditores in bona mariti, pro suo interesse, probare debet, prædium, in quod intenditur manus iniectio, vel totale, vel pro dote obligatum esse, siue generaliter, siue specialiter. 2. 3. 263. V. 275. maxime si & alia bona adsint. 264. V. 276.

Mutuum filios familias factum ad studia, vel in legatione, repetitur non obstante SC. Macedoniano 1. 10. 22. V. 28.

Mutuum factum civitati, Ecclesiæ vel pupillo debet probari in rem versum esse. 1. 10. 23. V. 29.

Mutuum pro refectioe vel emtione rei tribuit privilegium personale, ut alijs chirographarijs præferatur 1. 10. 24. V. 30.

Mutuum debet esse gratuitum, quia nummus non fructificat. 1. 10. 35. V. 42. nisi homini accedat industria. 57. V. 69.

Mutuum dare sine versu, præcipitat tandem dantem in extremam inopiam. 101. 51. V. 61.

Mutui, quia statim à mutuo dante eius dominium transit in accipientem, lucrum soli debetur accipienti, non autem credenti, quo pacto intelligatur. 1. 10. 53. V. 65.

Mutuum debet solvi per eum, qui se obligavit, licet pecunia ad alios pervenerit. 2. 3. 335. V. 346.

Mutuum acceptum per administratores civitatis perpetuos, obligat quidem communitatem, & bona communitatis, non autem singulos cives 2. 3. 355 & 357 369. 371. nisi singulorum civium nomina specialiter exprimantur. 358. V. 372. vel dictum sit in contractu, quod universi & singuli pro eo teneantur. 359. V. 373.

Mutui contractus istud habet speciale, quod ibi confessio debitoris non præiudicat confidenti, secus in alijs. 4. 1. 81. & 82. V. 99. 100. 104.

Mox statim illicò, in continenti quid importent? 4. 2. 2. cum seqq. & n. 10 12. 14.

Mutui in contractu facile præsumitur fraus. 1. 10. 98. V. 123.

N.

Naturalia magis præsumuntur, quam accidentalia. 2. 2. 71. V. 84.

Necessitatis non meræ libertatis causa quid faciens non meretur præmium, sed gratis exhibere tenetur. 1. 9. 72. V. 84.

Necessitas non subest legi. 2. 1. 81. V. 92.

Negotiorum gestor utili actione negotiorum gestorum, quod expendit repetit. 1. 10. 378. V. 427.

Negatione

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Negatione sit res dubia? 1. 1. 9. & 2. 3. 83. V. 85.

Negotieri olim solitus non præsimitur hodiè negotiari, nisi probetur. 1. 10. 109. V. 135.

Negantis per rerum naturam non est probatio. 4. 1. 75. V. 93.

Negativum statutum prævalet affirmativo, quod in eodem volumine statutorum continetur. 4. 1. 19. V. 24.

Nihil actum dicitur, quando quid agendum superest. 2. 3. 225.

Difficil Gerade nomine veniunt omnes species gerade, propriè ita dictæ, exceptis oribus à defuncta ad maritum delatis. 1. 3. 257. V. 372.

Nobilis aut aliter magnæ dignitatis non præsimitur profugere ex loco sibi pro arresto deputato. 1. 7. 11. V. 12.

Nobiles non condemnantur, nisi in quantum facere possunt. 1. 6. 129. V. 146.

Nobiles privata conditionis hominibus præferuntur. 1. 6. 130. V. 147. quia dicuntur habere dignitatem. 131. V. 148.

Nobilibus multum desertur in materia carcerum quibus & tota civitas pro carcere deputatur. 2. 3. 171. V. 179.

Nobiles, Barones, milites & similes personæ in dignitate constitutæ, non debent arrestari. 2. 3. 154. V. 161. sicut nec poni in carceribus subterraneis. 169. V. 177. nisi prius convicti sint de crimine. 170. V. 178.

Nobiles habent præsumptionem bonæ fidei pro se. 2. 3. 172. V. 180.

Nocere proximo per id quod nobis non prodest est peccatum contra legem naturæ. 1. 8. 15. V. 17.

Nomina debitorum neg. sunt mobilia, neg. immobilia, ubi tamen necesse est, ea collocari in alterutra specie, siquidem actio realis pro nominibus vel iuribus competit, iudicantur de bonis soli, si personalis, iudicantur mobilia. 1. 3. 237. & 238. V. 251. & 252.

Nomina debitorum non circumscribuntur loco quomodo hoc intelligendum? 1. 3. 239. V. 253 item 2. 3. 32.

Nomina debitorum habens, dicitur esse solvendo, nec patitur executionem in personam, si modo certa & exigibilia sint. 1. 6. 139. V. 156. alias secus. 146. V. 164.

Nominum distractio facilius permittitur, quàm alienatio bonorum soli. 3. 9. 28. V. 22.

Non esse & non apparere procedunt à pari. 3. 1. 5. V. 6.

Notorium ita nihil est, quin præsumatur aliqua defensio in contrarium competere. 3. 1. 51. V. 54.

Notorium quotuplex sit? & quid dicatur? 4. 1. 43. & 44. V. 49. 50.

Notorium contra admittitur exceptio,

non ad perimendum notorium, sed ad elidendum intentionem agentis. 4. 1. 160. V. 191.

Notarij circa extensionem non debent apponere clausulas, de quibus nihil fuit actum idq; multò magis si contrarium sit actum. 1. 10. 392. V. 441.

Notarij ordo est ut ordinem iuris non requirat in Præf. 17. V. 22. item. 4. 1. 162. V. 194.

Notoria consuetudo non indiget probatione, vel allegatione. 1. 3. 50. tutius tamen est cum allegatur. 55.

Notarij officium qualiter probetur. 4. 1. 117. V. 140.

Notarij non intelligunt clausulas iuris quæ adijciuntur instrumento. 1. 10. 393. V. 402.

Notarij scripta debet habere publicam formam, ideo subscripta solum per notariam non facit fidem. 4. 1. 114. 115. V. 137. 138.

Notarium contra opposita exceptio quod videlicet non sit notarius, impedit executionem, & reducit causam ad processum ordinarium. 4. 1. 113 & 116. V. 136. 139.

Notorium per instrumentum non indiget alia probatione. 4. 1. 165. V. 195.

Novatio quantumcumq; generalis olim liberabat fideiussorem hodiè non. 1. 10. 308. V. 350.

Novationis exceptio impetit paratam executionem, cum in totum perimat præcedentem obligationem. 4. 1. 108. & 109. V. 131. 132.

Novatio prosecutionis criminalis contra rem non præsumitur per stipulationem pænæ pecuniariæ cum fideiussoribus, in casu non exhibiti rei, de cuius relaxatione agitur. 2. 3. 100. V. 104.

Nullus dictio, negat & excludit omnia. 4. 1. 18. V. 23.

Nullitas processus unde causetur? 4. 1. 68. V. 85. & quo pacto deducatur in iudicium, item coram quo iudice. 4. 1. 173. V. 218. 219.

Nullitas causæ potest cumulari cum libello appellatorio. 4. 1. 171. V. 219. item. 4. 3. 16. V. 23.

Nummus mutuo acceptus & fructificans accipienti, non debet esse sine lucro creditori. 1. 10. 42. & 51. V. 49. & 61.

Nuncio publico, in his quæ sunt ipsius officij, plena datur fides. 1. 7. 14. V. 16.

Nuncius publicus habet vim duorum testium de iure Saxonico. 3. 9. 87. V. 164.

Nundinarum tempore debitores non arrestantur nec eorum bona. 2. 3. 156. V. 164.

INDEX DE

O.

Obligatus ad factum cuius industria fuit electa non liberatur praestando interesse, sicut in obligatione facti, quod concernit publicam utilitatem. 1. 6. 16. & 17. V. 18. & 19.

Obligatio ad perpetuas operas an valeat? 1. 9. 15. V. 16.

Obligatio re contracta, non initur in plus quam sit acceptum. 1. 10. 95. V. 117. 119.

Obligans se pure pro alieno debito, habetur pro principali. 1. 20. 267. V. 307.

Obligatio personalis non infert alienationem feudi. 2. 3. 286. V. 300.

Obligatio sine die solutione praefixo, facit in praesens tempus deberi, nisi natura contractus aliud suadeat. 3. 3. 6. & 7.

Obligatio iurata paratam executionem sortitur sive loquamur de iuramento iudiciali, sive voluntario. 3. 2. 11. & 12. secus in iuramento consolidativo contractus 13. V. 14.

Obligatio faciendi, quantumvis roboretur per pactum vel statutum executivum, non meretur paratam executionem. 3. 1. 41. V. 44.

Obsides olim non poterant testari, sed ipsorum hereditas applicabatur fisco, hodie vero secus. 1. 8. 20. 21. V. 24. 25.

Obsides hodie tractantur ut homines liberi. 1. 8. 22. V. 27. & dantur etiam nostro tempore. ibid. 26.

Obses an licite recedat ex obstagio, cui propter inopiam hospes denegat ulteriora alimenta? 1. 8. 89. V. 96.

Obses an liberetur ab obstagio per cessionem bonorum? 1. 8. 92. V. 99.

Obsides nostri temporis non mutant statum, nec servire compelluntur. 1. 8. 7. V. 8. & 10.

Obses unus ex pluribus confideiussoribus an possit egredi obstagium, solutus expensis hospiti pro se tantum, non etiam pro alijs socijs? 1. 10. 364. V. 413.

Obstagij obligatio licita an sit? 1. 6. 68. V. 78.

Obstagium promittens in certo loco, potest eo citari, quantumvis ibi non reperiatur. 1. 8. 2. V. 3.

Obstagium quid? & unde dictum? 1. 8. 3. & 4. V. 5.

Obstagium ab arresto quomodo differat? 1. 8. 1.

Obstagij in termino qualis sit practica in terris Saxoniae. 1. 8. 37.

Obstagio, pro tenendo reus etiam extraiudicialiter a creditore interpellari potest. 1. 8. 8. V. 9.

Obstagij circa promissionem iura-

mentum & datio fidei equiparantur. 1. 8. 9.

Obstagij pactum etiam in iuratum & inter privatos valet. 1. 8. 13. & 15. V. 15. & 19.

Obstagiorum origo coepit a iure naturali secundo. 1. 8. 19. V. 23.

Obstagiorum causa finalis. 1. 8. 18.

Obstagia nobilium. 1. 8. 24. V. 29.

Obstagij promittendi forma. 1. 8. 25. V. 30.

Obstagium promittitur per fideiussores alternative. 1. 8. 26. V. 32.

Obstagio durante nihil prohibet, vel contra ipsos vel contra principalem executionem in ipsorum bona petere. 1. 8. 36. V. 65. protestando tamen quod uno electo non velit recedere ab alio ibid.

Obstagia nostri temporis nihil sunt nisi heluationes. 1. 8. 81. V. 88.

Obstagia in Electoratu & Ducatu Saxoniae abrogata propter utilitatem ipsarum partium. 1. 8. 85. & 88. V. 92. 95.

Obstagij hospes ut plurimum stipulatur a creditore indemnitate. 1. 10. 365. V. 414.

Obstagiatas ex obstagio licite recedit cum consensu creditoris, quantumvis iudicem, qui eum requisivit pro obstagio, super eo non adierit. 1. 8. 91. V. 98.

Obstagij promissor in casu non factae solutionis, post moram interpellandus est pro obstagio, saltem extra iudicialiter. 1. 10. 187. V. 222.

Obstagij pro ingressu potest debitor post moram requiri, vel per nudam interpellationem partu vel per ordinarium iudicem rei. 2. 1. 89. V. 100.

Obstagiatas si fugam arripit, potest per iudicem loci, ubi obstagium semel inivit, requiri pro redeundo. 2. 1. 90. V. 101. & de poena deserentis obstagium. 3. 11. 49.

Obstagij locus non praescribitur arbitrio iudicis, sed pender a potestate creditoris. 1. 6. 51. V. 57.

Ocularis inspectio est certissimum testimonium & firmissima probatio. 3. 9. 102. V. 123.

Officium iudicis post intentatam actionem est tantum mercenarium. 1. 2. 23. V. 30.

Officialium operarum nomine veniunt etiam obsequiales, arem ministeriales ac serviles, quae consistunt in officio & obsequio. 1. 9. 7. V. 13.

Officium publicum bonae fidei praesumptionem inducit. 2. 1. 5.

Officium suum nemini debet esse damnosum. 2. 3. 245. V. 257.

Officium iudicis nobile non praesupponit obliga-

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

obligationem propriam, sed largo modo. 3. 5. 6. & 7. & imploratur super executione iudicati & aliorum instrumentorum executivorum. 3. 5. 3.

Omniis modis, vel omnino, vocabula, important ipsa quoque non requiri sententiam. 3. 2. 18. V. 19.

Omniis dictio, comprehendit omnia. 4. 1. 17. V. 22.

Omissio sollemnitatis à iure requisitæ, vitiat actum. 3. 9. 21.

Onerari non potest, qui non honoratur in aliquo commodo pecuniario. 1. 9. 71. V. 83.

Operæ in rem factæ æquiparantur impensis. 1. 2. 215. V. 248.

Operarum pactum valet etiam perpetuarum. 1. 6. 67. V. 76.

Operarum ab obligatione debitor non liberatur cedendo bonis. 1. 6. 115. V. 126.

Operæ debitoris adiudicati creditori quotidiè minuunt debitum, etiamsi in manicis ferreus detineatur, nihil operando. 1. 6. 127. V. 140.

Opera est diurnum officium, nec præstantur operæ noctu. 1. 9. 1. V. 3 & 4. nisi alia sit consuetudo artificij quod quis didicit, vel regio, in qua exigitur 5.

Operæ præstantur de mane usque ad vespertam. 1. 6. 2. V. 3.

Operæ sunt duplices, officiales & artificiales, & quomodo differant? 1. 9. 6.

Operarum officialium nomine veniunt etiam obsequiales, item ministeriales ac serviles quæ consistunt in officio & obsequio. 1. 9. 7. & 13.

Operæ artificiales consistunt in artificio addidicito per doctrinam, & partim tendunt ad exhilarationem, partim ad commodum domini. 1. 9. 8. 9 & 10 V. 11.

Operæ serviles rectius connumerantur inter officiales. 1. 9. 11. V. 12. & 13.

Operæ servorum & brutorum æquiparantur. 1. 9. 12. V. 13.

Operæ ministerialium liberales præstantur ab hominibus liberis, illiberales à servis. 1. 9. 14. V. 15.

Operas præstare debitor, quantumvis non solvens, extra casum pacti de iure civili non tenetur. 1. 9. 13. V. 14.

Operas ad perpetuas an valeat obligatio? 1. 9. 15. V. 16.

Operarum stipulatio est obligatio faciendi in qua post moram obligatio succedit ad interesse. 1. 9. 17. & 18.

Operæ promittuntur per liberos, non autem per liberos homines, etiam iurato, dummodo liber homo per errorem eas promississet

putans se libertum esse. 1. 9. 22. V. 23. & 74. V. 86. cum seqq.

Operarum pacti definitio. 1. 9. 1.

Operarum pactum est restrictivum libertatis naturalis. 1. 9. 23. V. 24.

Operarum pactum valet in eventum non factæ solutionis per debitorem. 1. 9. 24. V. 25. & 26. V. 27. quantumvis quis ad perpetuas operas se obligaverit. ibid. 56. V. 66.

Operæ præstandæ creditori ex pacto sunt modus quidam exolvendi debitum. 1. 9. 25. V. 26.

Operæ ita debent exigi, ne plus iusto gravetur debitor. 1. 9. 26 & 58. V. 27. & 68.

Operæ debitoris possunt peti ex causa pacti, imò etiam cessante pacto. 29. quod de iure Sax. indubitati iuris est. 31. mediante iudicis officio, dummodo istud fiat ante impetratam quinquennalem dilationem, vel ante oblatam bonorum cessionem. 1. 9. 27. & 28. V. 30.

Operæ peti possunt in libello præcisè, sed conventus potest se liberare, pecuniam debitam offerendo quandocumque. 1. 9. 35. V. 35.

Operarum in æstimatione attendenda est qualitas artificij, ætas, valetudo, robur & dignitas debitoris, item consuetudo regionis. 1. 9. 33. & 79. V. 38. & 91.

Operarum æstimatio de die in diem minuit debitum. 1. 9. 30. V. 40.

Operas à libero corpore nobis debitas etiam alijs locare possumus, maxime artificiales, si talis operarum delegatio non noceat promissori. 1. 9. 36. 37. & 79. V. 41. 42. & num. 91.

Operarum perpetuarum pactum valet, quando obligatio post moram succedit ad interesse. 1. 9. & 62. V. 74. alias secus. 15. V. 16.

Operæ licet in perpetuum locentur, tamen sunt redimibiles per pecuniam, quandoque præstatur. 1. 9. 61. & 63. V. 73. 75.

Operæ exigendæ sunt secundum artificij operas debentis, & præstandæ secundum voluntatem stipulantis. 1. 9. 79. & 80. V. 91. 92.

Operis pluribus intentus, debet eas operas præstare, in quibus prævalet. 1. 9. 81. V. 93.

Operas officiales præstare debet debitor artificium nullum edoctus. 1. 9. 82. V. 94.

Operæ debentur secundum dignitatem promissoris. 1. 9. 83. V. 95.

Operæ artificiales præstantur victu debitoris, officiales sumtu domini. 1. 9. 84. & 86. V. 96. 98.

Operarum artificialium debitor habet suam quietem pro valetudine, & pro acquirendo etiam proprio victu. 1. 9. 85. V. 97.

Operæ

INDEX DE

Opera taxantur arbitrio iudicis vel secundum aestimationem magistrorum artis. 1. 9. 87. V. 99.

Opera praestantur in eo loco quem deputat stipulator, sicut & illo tempore quod praescribit creditor. 1. 9. 89. & 90. V. 101. 102.

Oppignoratio bonorum soli debet fieri coram ordinario loci superiore, si sibi pignora fuerint sita, alias coram immediato. 1. 10. 169 V. 202. & 170 V. 203. dummodo tamen in loco pignorum habeat iurisdictionem saltem inferiorem. 171. V. 204.

Operas à filio emancipato pater stipulari non potest. 1. 9. 21. & 73 V. 22. & 85.

Ordinativa iudiciorum considerantur secundum eum locum, in quo ventilatur processus. 1. 3. 198. V. 210.

Ordinaria via prosecutus ius suum, ad extra ordinariam an se postea convertere possit? 1. 8. 42. V. 49.

Ordinariam actionem instituens, pro consequendo suo debito, non potest redire ad processum executivum, competentem ipsi ex pacto vel statuto. 3. 5. 31. & 34. V. 35. & 38.

Ordinariam actionem eligens, per hoc non intelligitur renunciare viae summariae, quando actor nuper admodum coepit procedere. 3. 5. 38 V. 43 secus, quando iurdictio firmatur utriusque partis consensu. 39 V. 44. item, nisi reus latitando impediat litis prosecutionem. 45. V. 50. vel si contra damnatum super ordinario iudicio propter inopiam non possit impetrari executio. 46. V. 51.

Ordinarium remedium eligens potest redire ad summarium, si per primum remedium non potest satisfactionem consequi, vel quia contumax est reus. 3. 5. 40. & 42. V. 45. 47.

Ordini pro forma requisito non potest renunciari. 1. 5. 30.

Ordo executionis, circa captionem pignorum si praeposteretur, variat processum. 3. 9. 17. V. 20.

Ordo executionis qui servandus est adversus debitorem ex l. à Divo Pio. §. in venditione de re iud. 1. 6. 115.

Ordo captionis pignorum favore creditoris non autem debitoris, inductus est. 3. 9. 27. & 29. V. 31. 33.

Ordo literae inducit praelationem. 3. 9. 34. V. 39.

Ordo iuris in notorijs non servatur. 3. 1. 15.

Ordinem iudiciorum servare nunquam nocet, facilius tamen via est per remedium execu-

tivum, quam ordinariam viam procedere. 3. 5. 34.

Origo & causa rei cuiusque praeponderat. 4. 5. 17.

P.

Pactum executivum quid? 1. 5. 2.

Pactum executivum apponi potest contrafactui, non tantum mutui, sed & pignorationis. 1. 5. 8 & 9 item venditionis. 10. denique in omnibus contractibus mundi. 11. idemque est in ultimis voluntatibus. 12.

Pactum executivum non obligat, nisi quam diu res est penes debitorem. 2. 3. 438.

Pactum de ingrediendo alienas possessiones, non operatur acquisitionem possessionis. 1. 5. 63 & 97.

Pacto permissum privatis potest expediri etiam per aditum iudicem in executionem pacti. 1. 5. 80.

Pacto etiam executivo munitus creditor civilius & securius facit, si ingrediatur possessionem bonorum debitoris, in casu morae, cum iudicis autoritate. 1. 5. 96. & 99. maxime si intendat possessionem acquirere. ibid. 63. & 97.

Pactum inductivum peccati non valet. 1. 5. 100.

Pacta qualiacumque, apposita contractibus, resiliunt & informant illos. 1. 6. 2.

Pactum torturae non valet, etiam si conveniatur quod iudex eam inferat. 1. 6. 44. V. 49. & 46. V. 51 cum per eam debilitetur corpus. 47. V. 52. & 1. 8. 70.

Pactum quod in casu non servatae fidei adversarius mihi alapam infringat, an valeat. 1. 6. 45. V. 50.

Pactum, quo quis se pro alio obligat ad poenam corporalem, an valeat? 1. 6. 49. V. 54.

Pactum de sequestrando bona debitoris in casu morae valet. 1. 2. 152. V. 179.

Pactum perpetui & praecisi carceris non valet: secus, si sit temporale. 1. 6. 77. & 87.

Pactum bonis moribus naturalibus contrarium prohibetur secus si civilibus tantum obviet. 1. 6. 75. V. 85.

Pactum manuum iniectiois & similes obligationes ad quas personas extendantur. 1. 10. 33.

Pactum facit licitum, quod in se est illicitum. 1. 7. 3.

Pactum pignovandi debitorem prohibetur. 1. 7. 4. V. 5. imò & clerici eo tenentur.

Pactum obstagij non est contra bonos mores naturales, nec inducit servitutem, aut constrin-

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

constringit libertatem. 1. 8. 16. 18. & 21. V. 20. 22 & 25.

Pactum moribus naturæ contrarium iuramento non confirmatur. 1. 8. 17. V. 21.

Pactum futuræ successionis regulariter non valet, nisi statuto sustineatur. 1. 8. 54. V. 63.

Pacta contrahentium dicuntur Lex contractus. 1. 8. 55. V. 64.

Pactum debitoris cum creditore, quod in eventum non factæ solutionis ad terminum, hic possit reum publicè divulgatis literis contumelia afficere, an valeat? 1. 8. 62. & 63. V. 69. 70.

Pactum de rumpenda pace an valeat? 1. 8. 68. V. 75.

Pactum, quo quis se ponit in manibus inimici prohibetur. 1. 8. 69. V. 76.

Pactum non debet esse frustraneum. 1. 10. 12. V. 15.

Pactum de stando nudæ assertioni creditoris non valet. 1. 10. 118. V. 147. contrarium tamen communiter tenetur. 122. V. 151. sed in his terris contra communem deciditur. 129. V. 159.

Pactum de ingrediendo bona debitoris post moram non tribuit ius hypothecæ, sed personale tantum. 1. 10. 129. V. 162. nisi hypothecæ vel pignoris in contractu fiat mentio. 130. V. 163.

Pactum de ingrediendo, acquirendo & retinendo possessionem, quid operetur? 1. 10. 177. V. 211.

Pactum, quod pignus in solutum habeatur, in eventum moræ, non valet, nisi addatur quod habeat in solutum pro iusto pretio. 1. 10. 178. & 180. V. 212. 214. vel nisi ista conventio interponatur demum post moram. 181. V. 215.

Pactum tutoris executivum, de ingrediendo & acquirendo possessionem rerum pupillarium, quæ servando servari non possunt, valet. 2. 3. 242. V. 254.

Pactum ingrediendi possessionem post moram tribuit tantum custodiam & observationem rerum ingresso, non autem possessionem. 2. 3. 243. V. 255.

Pactum ingrediendi possessionem bonorum debitoris privata autoritate, an tribuat ei qui ingreditur cum iudicis permissu, acquisitionem possessionum. 3. 5. 27. Id quod affirmatur reiecta opinione Bartoli. 29.

Pactum vel statutum, de ingrediendo bona debitoris in casu moræ, obligat debitorem ad præstandam patientiam ingrediendi. 3. 12. 1.

Pacti virtutè ingressus possessionem, sit custos tantum. 3. 12. 2. V. 4. & acquirit asinam detentionem, vel tadialem. 37. V. 45. quamvis

contrarium alij teneant. 6. quorum sententia reprobatur. 26.

Pactum, quod creditor in eventum non factæ solutionis habeat pignus in solutum pro debito, non valet, nisi diceretur, quod veniunt æstimanda iusto pretio. 3. 12. 60. & 62. V. 75. 77.

Pactum de lucrando fructibus, absq; eo quod deducantur à sorte, an valeat? 3. 12. 66. V. 81.

Pactum legis commissoriæ in pignoribus reprobatur: secus in contractu emtionis. 3. 12. 64. & 65. V. 79. 80.

Pactorum qualitas describit qualitatem intellectus. 3. 12. 70. V. 85.

Parentes, liberi, socer, maritus, patronus & similes personæ, non executantur in solidum, cuius tamen contrarium de consuetudine observatur. 2. 3. 112. 123. V. 117. 129. nisi ex speciali gratia creditorum aliud impetrent. num. 124. V. 130.

Parentes invisuri filium in studio, non debent capi pro repræsalis. 2. 3. 152. V. 159.

Pascens pecudes suas in alieno fundo, tenetur ad æstimationem damni, & si præsens fuerit, in 3. solidis, aliàs in 6. nummis, apud nos autem in 30 solidis mulctatur. 1. 3. 126. & 127. V. 129. 130.

Pasculandi qui in possessione est ei, si turbetur, interdictum retinendæ competit: nisi semel turbatus dimittat deinceps usum pasculandi, & sic deponat animum possidendi. 1. 3. 139. & 140. V. 145. 146.

Patientia in corporalibus loco traditionis est. 1. 3. 91.

Pater à filio emancipato operas stipulari nequit. 1. 9. 21. V. 22. & 85.

Paupertas debitoris allegata per creditorem, per eundem etiam probari debet, si ante fuit dives & possessionatus, aliàs secus. 1. 6. 138. & 144. V. 155. 162.

Pauper item dives quis dicatur, arbitrio iudicis relinquitur. 1. 6. 146. V. 163.

Paupertas fatalis, in quam quis præter culpam incidit, commiseratione digna est, secus in voluntaria. 1. 10. 50. V. 60.

Pauperi longior terminus pro executione assignandus, quàm diviti. 3. 6. 12.

Paupertas habet magnum favorem. 3. 11. 96. V. 104.

Pecuniæ destinatæ ad emtionem prædiorum, an rebus soli connumerentur, adeò, ut maritus cui ex statuto loci debetur fortè quarta pars bonorum uxoris immobilium, etiam partem capiat in dictis pecunijs. 2. 3. 27. V. 28.

Pecuniaria pœna non luitur in corpore, nisi

INDEX DE

- nisi obligatus desinat esse solvendo. 1. 6. 23. V. 26.
- Pecuniaria pœna facillè contemnitur à ditioribus 1. 9. 52. V. 60.
- Pecunia ipsa quoque fructificat, si accedat industria hominis. 1. 10. 57. V. 69.
- Pecunia est vita & secundus sanguis hominis. 1. 10. 284. V. 324.
- Pecunia est de ijs rebus, quæ servando servari nequeunt. 2. 3. 26. V. 27.
- Pecuniaria pro causa si agitur adversus vasallum, etiamsi petatur executio in feudum fieri, coram superiore & ordinario loci agendum est. 2. 3. 311. V. 319. & 312. V. 320. nisi dominus feudi habeat etiam infeudatam iurisdictionem eius loci, tunc enim excludit ordinarium. n. 314. V. 322. si dominus iusticiam facere non negligat n. 316. V. 324.
- Pecuniæ primùm pignori in executione, maximè pro debito pecuniario. 3. 9. 21. V. 25.
- Pecunia aestimantur omnes res. 3. 9. 22. V. 26.
- Pecuniæ in executione iudicati repertæ assignantur statim creditori. 3. 9. 43. V. 50.
- Petitio generalis & incerta in causis summarijs non vitiat, nisi tanta sit incertitudo, ex qua iudici constare nequit, quid petitor sibi dari velit. 3. 5. 18. & 19.
- Petitio qualis qualis in scriptis offerenda, nisi petatur associatio ministerialium iudicis pro occupandis obligati bonis. 3. 7. 22. quo casu oritur etiam peti potest. 23. quod de iure Sax. indistinctè receptum est pro quocunque ingressu. 24.
- Petitor ut ipsi decerantur processus executivus super instrumento inter alios confecto, debet ante omnia legitimare suam personam in continenti, per instrumentum videlicet cessionis vel similis tituli, & ita plenè, neg. sufficit semiplena probatio. 3. 5. 28. & 29. V. 31. 32.
- Petitione generali præmissa, etsi sequatur generalis etiam concessio securitatis: tamen illa restringitur solum ad primum terminum. 4. 1. 195. V. 247.
- Pensiones, quarum solutionis dies nondum venit post mortem mulieris, maritus non lucratur, tanquam immobilibus equiparatas. 1. 3. 245 & 246. V. 259 260.
- Peregrino creditori brevior terminus pro executione contra debitorem assignandus, quam alteri incolæ 3. 6. 11.
- Peregrini sunt sub protectione Ecclesiæ. 3. 11. 97 V. 305.
- Peregrinantes ex probabili causa, habent ius revocandi domum, dummodò ante in loco, ubi conveniuntur, non contraxerint. 2. 3. 189. V. 197.
- Perito in sua arte credendum. 1. 9. 88. V. 100.
- Permutatio quondam fuit principalis negotiationis. 1. 10. 41 V. 48.
- Permutatio quondam conferebat lucrum contrahentibus, in cuius locum hodie successit nummus. 1. 10. 58. V. 70.
- Perplexitas vel tractatus dicitur super quo, quicquid respondetur arguitur respondentem dicere falsum. 1. 5. 84.
- Personæ captura ignominiosior est, quam rerum. 1. 2. 142. V. 169. & 1. 6. 31. V. 36.
- Personæ digniores sunt rebus. 1. 7. 2.
- Personæ, quarum bona sunt privilegiata, magis privilegiata sunt, ita ut detineri personam non possint. 2. 3. 153.
- Periculum ubi maius vertitur, plenius consulendum. 1. 5. 79.
- Periurij ultor Deus est. 1. 10. 240. V. 278.
- Periculum in mora facit licitum, quod aliàs erat illicitum. 2. 3. 405. V. 421.
- Personæ detentio magna est iniuria. 2. 3. 148. V. 155.
- Personalis obligatio non sequitur fundum. 2. 3. 414 V. 434.
- Pignus dicitur à traditione per pugnum. 1. 2. 161. V. 190.
- Pignoratium multum habet similitudinis cum arresto. 1. 2. 163. V. 192.
- Pignus tacitum non oritur nisi in causis à iure civili descriptis. 1. 2. 165. V. 194.
- Pignoratium quid? 1. 2. 253. V. 286.
- Pignoratium liberi corporis est prohibita de iure, sustinetur autem consuetudine in imperio Romano. 1. 2. 254. V. 287. & 256. 298. V. 289.
- Pignorari non debent etiam bona aliena. 1. 2. 255. V. 288.
- Pignoratium est species violentiæ publicæ, vel saltem privatiæ 1. 2. 257. V. 290.
- Pignoratione sæpius opprimuntur innocentiores. 1. 2. 258. V. 291.
- Pignoratius ad eius supplicationem meretur mandatum de relaxando, sine clausula iustificatoria. 1. 2. 259. V. 292.
- Pignorationis in causa quemadmodum procedatur, & quomodo differat à sequestratione? 1. 2. 260. & 262. V. 293. 296. cum seqq.
- Pignorans, si de iure suo nihil probet, patitur sententiam, pro ut sit in interdicto retinendæ. 1. 2. 261 V. 294.
- Pignoratium differt à iure retentionis, quod hæc præsupponit tacitam hypothecam rei, pignoratium non item. 1. 2. 266. V. 300.
- Pignoratium causatur ex turbatione possessionis, repræsentat ex capite denegatæ iustitiæ. 1. 2. 299 & 300. V. 340. 341.
- Pigno-

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Pignoratío sit propria auctoritate par-
tis, repræsentatæ cum ministerio iudicis impeiran-
tur. 1. 2. 391. & 302. V. 342. 343.

Pignoratío concernit tantum res vel per-
sonam eius qui nobiscum contraxit. 1. 2. 303.
V. 344.

Pignorationes in foro imperij permittun-
tur ijs, & contra eos, qui immediate subiecti sunt
imperio Romano. 1. 2. 267. V. 301.

Pignorationes in terris Saxonie inter no-
biles admodum vsitata. 1. 295.

Pignoratío pecudum in materia pascu-
lationis de iure civili regulariter prohibita.
1. 3. 140.

Pignoratío de iure Saxonico, pro damno,
habet locum contra quemlibet, qui vel ipse,
vel cuius pecudes nobis damnum inferunt. 1.
68.

Pignoratío interrumpit de iure Saxoni-
co præscriptionem, dummodo cum pignore legi-
time procedatur, tradendo illud iudici. 1. 3. 90.
& 92 item 121. V. 24. cum seqq.

Pignorum datio de iure civili interrup-
pit præscriptionem. 1. 3. 94. & quomodo hoc in-
telligendum ibid. 134. V. 139.

Pignoratío de iure Saxonico non rumpit
præscriptionem, quando pignus manet in bonis
pignoratæ, ita, ut pignorans non aliter prosequa-
tur ius suum coram iudice. 1. 3. 101. 102. &
121. V. 124.

Pignorationum causæ & cognitio hodie
sunt species inferioris iurisdictionis. 1. 3. 118. &
122. V. 120. 125.

Pignus captum noxam inferenti, si non
repræsentetur iudici, punitur pignorator in 30.
solidis. 7. 3. 121. V. 124.

Pignorum ad captionem proceditur con-
tra debitorem, qui promisit solutionem, in loco
ubi bona habet situata facere, ac citatus se ab-
sentat. 1. 3. 145. V. 157.

Pignora recipiunt qualibet pacta, exce-
pto pacto L. commissoriæ. 1. 5. 9. & 1. 10. 179.
V. 213.

Pignus datum creditori potest cuicunq;
vendi, dummodo contrarium non sit actum in
contractu præcedente tamen denunciatione, erga
debitorem. 1. 5. 91. & 92.

Pignoratus refundit æstimationem da-
mni cum emenda sex nummorum: nisi gravio-
rem pœnam adversus violatores alienorum
bonorum statuerit communitas. 1. 3. 69. 70.

Pignorationi legitimæ se opponens, de-
tinetur ministerio iudicis personaliter. 1.
376.

Pignoris ius habens in alicuius bonis, si
subscribit secundæ obligationi sui debitoris, in

quæ fatetur bona sua esse libera & nemini op-
pignorata, intelligitur ius pignoris prioris remit-
tere. 1. 10. 132. V. 165.

Pignus habens sibi constitutum in instru-
mento publico, præfertur alijs creditoribus hy-
pothecam privatam habentibus, sive res in qua
pignus extat, feudalis, sive allodialis fuerit. 1.
10. 156. V. 191.

Pignora capta in causam iudicati vel in-
strumenti guarantee, non statim distrahun-
tur, sed expectatur quadrimestre à die factæ ex-
ecutionis & medio tempore subhastantur. 1. 10.
174. V. 208. & quid de iure Saxonico. 175.
176. V. 209. 210.

Pignorum & fideiussorum causæ æqui-
parantur. 1. 10. 306. V. 148.

Pignori potest etiam privata auctoritate
qui nos quoquo modo turbat in possessione. 2. 1.
96. V. 107.

Pignori inherens non potest implorare
capturam personæ. 3. 5. 41. V. 46.

Pignus iudiciale super adiudicata pos-
sessione, non aliter constituitur nisi per actua-
lem missionem. 3. 9. 10. V. 11.

Pignora pro executione iudicati super
actione personali capta, assignantur misso tan-
tum ex primo decreto, de iure civili. 3. 9. 12. se-
cùs de iure Sax. 13. V. 15. & 16.

Pignus non est accipiendum de bonis
ad agriculturam pertinentibus. 3. 9. 35.
V. 40.

Pignus captum de immobilibus, si de va-
lore concordant partes, addicitur creditori pro
summa sui crediti. 3. 9. 47. V. 55.

Pignus in solutum datum, intelligitur
pro toto debito, sive id fiat de expresso partium
consensu sive tacito. 3. 9. 49. & 50. V. 58. 59.
& est præsumptio iuris & de iure. 51. V. 60. nec
potest irritari datio in solutum ex capite lesio-
nis in l. 2. C. de rescind. vend. 52. V. 61, nisi er-
ror summæ intervenerit. 54. V. 63.

Pignus conventionale, & cuius domini-
um impetratur à principe, eius conditionis est, ut
si quid deest ad summam debiti, illud peti, & si
quid superest ex pretio rei, per debitorem condici
possit. 3. 9. 53. V. 64.

Pignoris additio in solutum, pro ma-
iori summa, quàm debetur, non valet, etiam
pro ea parte, quæ revera debetur, & procedit
hoc etiã in pignore capto pro executione conven-
tionis executivæ. 3. 9. 55. & 61. V. 66.
& 72.

Pignus pro causa debiti datum in solu-
tum per partem sine iudicis decreto, an ex errore
super quantitate debiti in totum irritetur? an
verò tantum, pro quantitate indebita? 3.
9. 60. V. 71.

INDEX DE

Pignus an accipiat in solutum, an iure pignoris, in creditoris arbitrio ponitur. 3. 9. 62. V. 73.

Pignora in executione iudicati capta, de iure Saxonico debent inalienata servari per alias tres quindenae. 3. 9. 63. V. 74 & 75. V. 88. *de iure autem civili istud tempus in bonis Ecclesiae viginti dierum est, in privatorum autem bonis arbitrium.* 64. V. 76. medio tamen tempore subhaestantur. 75. V. 89.

Pignora soli pro iudicato capta liberum est creditori possidere ex causa pignoris, aut petere eorum subhaestationem. 3. 9. 65. 66 & 72. V. 77 78 & 86. vel additionem pro iusto pretio. 67. V. 79.

Pignorum soli, ad possidendum & utendum datorum pro credito, fructus extenuant quotannis sortem. 3. 9. 70. V. 83. 84.

Pignora pro iudicato capta, neq. tenetur creditor in solutum accipere, neq. in ea aestimatione, qua volunt obtrudi ipsi per iudicem, aut creditorem quo casu subhaestantur. 3. 9. 71. & 72. V. 85. 86.

Pignora quae subhaestationi exponuntur, praesente pecunia distrahuntur, non habita fide de pretio. 3. 9. 79. V. 94. nisi consuetudo loci aut regionis alicuius aliud observet. 95.

Pignorum proclamatio etiam extraneis & forensibus prodest, ut in ijs intra terminum ius suum quaerant. 3. 9. 96.

Pignoris luitio ultra annale tempus non differenda, sed executio perficienda. 3. 9. 110.

Pignori aestimatione iudex quo pacto facere debeat, in casu non reperti emptoris. 3. 9. 120.

Pignora subhaestaturus, debet prius summam explorare eorum valorem: ita tamen, ne eum licitatoribus manifestet, sed carius aestimet. 3. 9. 81. V. 97.

Pignore vendito, pretium datur creditori, & si quid deest, reservatur pro eo ipsi ulterior pignoriatio, sin quid superest, illud restituitur debitori. 3. 9. 89. V. 106.

Pignus pro iudicato captum tantum valet, quantum offertur infra tempora subhaestationi praefixa. 3. 9. 91. V. 108.

Pignoris additio sit regulariter ultimo loco creditori, pro iusta aestimatione tam de iure civili, quam de iure Saxonico. 3. 9. 96. & 97. V. 114 115. 116.

Pignore in conventionali quod actum est, de vendendo vel non, observandum. 3. 9. 98. V. 117.

Pignus conventionale, de cuius venditione nihil fuit actum inter partes, demum post biennium vendere licet. 3. 9. 99. V. 118. quod consuetudine fori Saxonici ab usu recessit. 119.

Pignus conventionale procedit ex conventionem partium expressa. 3. 11. 30.

Pignus tacitum non contrahitur, nisi in casibus qui habentur in tit. Ex quib. causis tat. pign. contr. 3. 11. 31.

Pignus praetorium praesupponit missionem in possessionem bonorum. 3. 11. 32.

Pignus iudiciale praesupponit iudicatum. 3. 11. 33.

Pignoris contractus admittit omnia pacta quae non expresse reperiuntur prohibita. 3. 12. 61. V. 76.

Pignoris conventio praecedens pactum vel statutum de ingrediendo bona debitoris post moram, ingresso tribuit possessionem. 3. 12. 67. V. 82.

Pignoris conventionem si subsequatur ingressus creditoris ex pacto, dicitur acquisitam ingresso pignus conventionale. 3. 12. 71. V. 86.

Pignoris conventionalis possessio apprehensa semel naturaliter & civiliter existit penes creditorem, idemq. est de ingressu, qui sequitur ex conventionem partis in res obligatas. 3. 12. 72. V. 87.

Pignus iudiciale equiparatur conventionali adeo, ut prior tempore praeseratur posteriori. 3. 12. 88. V. 105.

Pignore in praetorio prius missus non praefertur posteriori creditori. 3. 12. 89. V. 106.

Pignus iudiciale a iudicato non a iudice denominatur. 3. 12. 94. V. 113.

Pignori potest colonus pro censu non praestito dominus, etiam propria auctoritate, in bonis suis. 1. 3. 144. V. 156.

Pignoris contractus non admittit pactum legis commissoriae. 1. 10. 179. V. 213.

Pignus rei suae non consistit. 3. 12. 63. V. 78.

Pisces in piscina, an pertineant ad vasalli heredes, an vero agnatos aut dominum? 2. 3. 308. V. 316.

Plagij crimen non incurrit, qui librum hominem volentem vendit. 1. 6. 56. V. 63.

Plures facile dissentiunt. 1. 3. 11. item 2. 3. 364. V. 378.

Plura remedia cui competunt, ei vno electo, non denegatur regressus ad aliud, si creditori per primum non sit satisfactum. 1. 8. 31. 34. 35 & 36. V. 38 41. 42. 43. alias secus. n. 41. V. 48 & seqq. dummodo descendant ex eadem causa. 43. V. 50.

Pluribus remedijs se muniens protestari debet, quod vno electo non velit recedere ab alio. 1. 8. 58. V. 65.

Plura remedia contra diversos pro eodem debito nihil phibet intetare. 1. 8. 57. V. 62 63.

Plura remedia intentans protestari debet, quod consequitur ex vno, id se non petiturum ex alio. 1. 8. 59. V. 66.

PROGRESSIBVS EXECVTIVIS.

Poma & pyra in horto feudali, post diem 8. Urbani lucrantur heredes vasalli, sicut & fœnũ, gramina, ligna. 2. 3. 305 & 306. V. 310. 311. quamvis in hoc posteriori contrarium defendat Hartm. Pist. 312. & c.

Pœna etiam ipso iure incurfa requirit tamen inter locutum declaratorium commissi delicti. 1. 3. 128. V. 131.

Pœnitentia non habet locum post ius semel acquisitum parti. 1. 5. 49.

Pœna pecuniaria non luitur in corpore nisi obligatus desinat esse solvendo. 1. 6. 23. V. 26.

Pœna pecuniaria facile contemnitur à ditioribus. 1. 9. 52. V. 60.

Pœna corporalis minima, etiam quavis pecuniaria est maior. 2. 3. 101.

Pœna pecuniaria per fideiussorem de sistendo reum in certo termino, etiam si committitur statim lapso die iuridico: tamen mox executivè contra eum procedi non potest, sed indulgetur fideiussori aliud tempus ad denuò sistendum reum. 2. 3. 53 & 54. V. 55. 56.

Pœna conventionalis absorbet pœnam legis vel iudicis, & potest esse maior, quàm sit legalis. 2. 3. 56. & 67. V. 68. 69.

Pœna non sistentis reum, quem exhibere promisit fideiussor, de iure Saxonico non est maior nisi vnius VVergeldi. 2. 3. 68. V. 70. quod an sit verum universaliter, videatur. 82. 84. & 87. V. 86. & 89.

Pœna promissa per fideiussorem de iudicio sisti & commissi, de iure civili solvenda est iudici. 2. 3. 89. V. 91. secus de iure Saxonico n. 90. V. 92. nisi pœna pro bannito stipulata sit, tunc enim ipsa quoq; iudici, non parti committitur. n. 91. V. 93.

Pœna conventionalis applicatur parti læsa, & iudex nihil consequitur ratione talis delicti. 2. 3. 92. V. 94. nisi suam emendam quæ est 60. solidorum n. 93. V. 95. quatenus de consuetudine longeva ius maioris mulctæ non præscripserit. n. 94. V. 96.

Pœna pecuniaria ob contumaciam rei non exhibiti, soluta parti, an adimat accusatori ius prosequendi pœnam iuris adversus reum, saltem usq; ad pœnam banni? 2. 3. 97. V. 100.

Possessionem bonorum adversarij occupans sine iudicis autoritate, & furti & vi bonorum raptorum tenetur, sed de iure Saxonico restituit possessionem cum mulctâ & emenda, præstanda parti & iudici in præf. 13. & 14.

Possessionem adeptus iudicis autoritate, debet in ea defendi in præf. 25. V. 30.

Possessionem incumbere magnum est lucrum. 1. 1. 13. V. 16.

Possessio litigiosa, super qua scandali ti-

mor vertitur, sequestratur, in manus certorum commissariorum. nisi constet de alterutrius possessione, quo casu mandat alteri ne ad possessionem accedat. 1. 2. 111. & 112. V. 173. 138.

Possessor etiam post interpositam appellationem, quia habet iuris præsumptionem pro se, lucratur fructus. 1. 2. 125. V. 151. nisi consumtis fructibus alia bona sint insufficientia ad satisfactionem creditoris. 126. V. 152.

Possessionis initium sufficit esse bonum, etiam si ex post facto superveniat mala fides. 1. 3. 104.

Possidens per annum & diem alienum fundum, vel ius in fundo, sine contradictione iudiciali ipsius domini, dicitur habere legitimam possessionem. 1. 3. 108. V. 109. & 133. V. 136.

Possessio annalis de iure Saxonico non tribuit dominium, sed possessionem legitimam. 1. 3. 109. V. 110.

Possessio bonorum debitoris, etsi ex pacto privata auctoritate invadi potest, tamen iudicis permissum requiri tutius est. 1. 3. 116. & 117. V. 118. 119.

Possidens alienum ius vel fundum per annum & diem, quia legitimus possessor efficitur, & in possessione tuendus est, eam continuando præscribit, non obstante pignoratione extrajudiciali. 1. 3. 133. 134. & 138. V. 136. 139. 144.

Possessas ab alijs res nemo debet propria auctoritate auferre. 1. 5. 18. alias vim committit. 19 nisi pactus contrahentium ipsi concedatur. 15. & 44.

Possessionis suæ causam nemo sibi potest mutare. 1. 5. 55. & 3. 12. 83. V. 98.

Possessio aliena potest intrari absq; licentia iudicis & pacto partis, si hoc fiat iure familiaritatis, aut vicinitatis. 1. 5. 64.

Possidere, & in possessione esse sunt diversa. 1. 5. 65. item. 3. 12. 3. & 4. V. 5. & 7.

Possessionem incumbere præstat, quàm in personam agere. 1. 5. 73.

Possessionis alienæ ingressus, cum consensu iudicis quare sit securior, quàm ingressus partis, etiam permissus ex pacto? 1. 5. 82.

Possessio civilis animo retinetur & amittitur: sed non acquiritur animo. 1. 5. 103.

Possessor qui se opponit creditori, in dubio intelligitur fovere iustam causam, & habetur pro reo vel defensore, ideoq; ei plùs favetur. 1. 5. 108.

Possessor non cogitur dicere titulum suæ possessionis. 2. 2. 65. V. 78.

INDEX DE

Possessiones situate in aliquo loco, trahunt ad se personam. 2. 3. 9. V. 10. & quomodo hoc intelligatur? n. 22. V. 23.

Possessio donata Ecclesie sub conditione, ea cessante, licite revocatur: nisi conversa sit in cæmeterium, vel ad eam sacram, quo casu debetur donatori, propter non observatam legem contractus, rei æstimatio 2. 3. 174. V. 182. 183.

Possessio naturalis, cui inhæret quis corpore, amittitur per recessum ex possessione, alio ingrediente. 2. 3. 200. V. 208.

Possessio non transfertur ex contractu inutili, ratione deficientis consensus. 2. 5. 202. V. 210.

Possessio & res sunt diversa. 2. 3. 221. V. 231.

Possessio dicitur res momentanea, & parvi præiudicii. 2. 3. 222. V. 232. etiam si agatur de re magna 223. V. 233. hoc verum in possessio recuperandæ, aliàs secus. 236.

Possessio eo ipso amittitur, quando quis constituit nolle possidere. 2. 3. 226. V. 236.

Possessio non potest transferri per quemcumque, administratorem, in præiudicium domini. 2. 3. 232. V. 242.

Possessio & proprietas differunt, tanquam excedentia & excessa. 2. 3. 235. V. 247.

Possessorium recuperandæ privilegium est, ne ab eo appelletur. 2. 3. 236. V. 248.

Possessionis magna sunt commoda, ideo pro re vili & abiecta non debet haberi. 2. 3. 237. V. 249.

Possessor malæ fidei, si deinceps rem emat à domino, confirmat sibi possessionem, & vsucapere incipit. 2. 3. 238. V. 250.

Possessor in dubio præsumitur dominus. 2. 3. 261. V. 273.

Possessio acquiritur per traditionem clavium, item per conspectum rei in præsentia adversarij. 2. 3. 451. V. 478.

Possessor ordinario iure expellendus è possessione. 3. 5. 13.

Possessionem adipisci vel ingredi sunt diversa. 3. 12. 12. V. 19.

Possessionem ingressi propria autoritate, non ita in ea defenduntur, sicut missi à iudice, ideoque ingressi proprio more debent petere confirmationem possessionis à superiore. 3. 8. 4. 5. & 7.

Possessio cum vitio occupata non confirmatur per iudicem. 3. 8. 7.

Possidere & in possessione esse differunt. 3. 10. 3. item. 3. 12. 3. V. 5. 7. 54.

Possessionem alienam ingredi impunè licet, dummodo desit animus acquirendi ius in re. 3. 12. 4. V. 8.

Possessio & detentatio quid inter se differant? 3. 12. 7. V. 13.

Possessio non transfertur absq. animo possidentis in tertium. 3. 12. 10. V. 18.

Possessio in dubio intelligitur de ea, quæ est legitima, & infert iuris effectum. 3. 12. 11. V. 17.

Possessio in dubio non transfertur, nisi constet de animo abdicantis eam. 3. 12. 11. V. 17.

Possessionem nostram turbans tenetur iniuriarum, item interdicto unde vi. 3. 12. 17. V. 25.

Possessionis circa acquisitionem animus tradentis & accipientis inspicitur. 3. 12. 68. V. 83.

Possessionem constitutam habenti qui se opponit, non dicitur defendere, sed offendere. 3. 12. 78. V. 93.

Posteriores derogant prioribus. 1. 5. 27.

Præceptum de non alienando, impedimentum, inhibitiio, & interdictum, sunt Synonyma. 1. 2. 149. V. 176.

Præcepta executiva, ad solam instantiam, supplicantium emissa, pro non interposita habentur. 1. 2. 231. V. 264. nisi habeant clausulam iustificatorem. 232. 234. V. 265. 266. & impunè sperni possunt. 242. V. 275. excepta causa fractæ pacis. 248. V. 281. item pignoratione. 249. V. 282. aut si impleranti præceptum iudicis inferatur aliàs damnum irreparabile. 250. V. 283. item publicam utilitatem concernente. 251. V. 284. deniq. ubicumq. periculum est in mora. 252. V. 285.

Præceptum executivum cum clausula salvatoria, reo ad terminum comparente, in vim simplicis citationis resolvitur. 1. 2. 233. V. 271.

Præceptum cum clausula duo importat alternativè, quod videlicet iussus pareat præcepto, vel sistat se certa die. 1. 2. 239. V. 272.

Præceptum cum clausula salvatoria, dicitur sententia interlocutoria, & nisi iussus in termino alleget causas quare parere non teneatur, arctiores compulsoriales emanant sub comminatione pænæ. 1. 2. 240. & 241. V. 273. 274.

Præceptum executionis vel iussus iudicis, de mittendo ante apprehensam possessionem, non tribuit mittendo ius pignoris. 1. 10. 172. V. 205.

Præceptum executivum in quo differat à rescripto? 3. 6. 19. V. 20.

Præcepta executiva non dantur nisi cum causa cognitione. 3. 6. 22. V. 23.

Præceptum executivum loco monitorij est. 3. 7. 15. V. 18.

Præceptum de non alienando impetratur etiam absque liquidatione debiti. 3. 7. 23. V. 26.

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Præcepti executivi forma. 3. 8. 12.

Præceptum iudicis executivum non est quidem sententia definitiva, sed eius vim obtinet 3. 8. 13.

Præcepti de non alienando forma. 3. 8. 49. V. 57.

Præceptum de non alienando mitius est remedium, quàm sequestratio. 3. 11. 11.

Præceptum de non alienando impedit dominij translationem in re alienata. 3. 11. 10.

Præceptum de non alienando non privat quem sua possessione, & lucro fructuum, idè fieri potest etiam in casu, ubi aliàs sequestratio prohibita est. 3. 11. 12 & 13.

Præceptum de non alienando in univ. sali iudicio non impedit lucrum fructuum. 3. 11. 14.

Præceptum de non alienando non habet locum in iudicio particulari: nisi appareat de temeritate & malicia litigantis, quod videlicet medio tempore velit lucrari fructus, idemq; est, si de dissipatione fructuum appareat, in convento reali actione, tunc enim etiam fructus sequestrari possunt. 3. 11. 15. 16. & 73. V. 78.

Præceptum de non alienando habet vim citationis iudicialis, ita ut reus cogatur ibi bona sua defendere. 3. 11. 25.

Præceptum de non alienando fit super bonis soli. 3. 11. 54. V. 57.

Præceptum de non alienando ab initio non requirit citationem adversarij. 3. 11. 65. V. 68.

Præceptum de non alienando, statim ab initio requirit solennem libellum, concludentem super meritis causæ principalis. 3. 11. 74. V. 79.

Præfixio termini ad solvendum fit, ut medio tempore reus adhuc cogitet de vijs satisfaciendi. 3. 8. 8. 14.

Præpositi alicuius corporis vel communitatis, legitimè convocati, quod faciunt, id tota communitas fecisse existimatur, neq; opus est probatione versionis mutui, in rem communitatis. 2. 3. 351 & 352. V. 365. 366.

Præscriptio consuetudinis interruptitur per probationem unius actus allegatæ consuetudini contrarij. 1. 3. 33.

Præscriptio interruptitur per quemlibet actum facti vel verbi, ex quo nostra contradictio & dissensus colligi potest. 1. 3. 92.

Præscriptionis interruptio quæ dicatur? 1. 3. 93.

Præscriptionem interruptit pignorum datio de iure civili. 1. 3. 94. & quomodo hoc intelligendum? 134. V. 139.

Præscriptio 30. annorum rumpitur sola citatione verbali. 1. 3. 98.

Præscriptio interrupti dicitur naturaliter per violentam expulsionem possessoris. 1. 3. 100. secus in vi turbativa, cui non acquiescitur 135. & 136. V. 142. 143.

Præscriptionem rectè inchoat qui credit tradentem esse dominum, vel qui putat, suo se iure uti. 1. 3. 107. V. 108.

Præscriptio nondum completa cum privato, in rebus deinceps ad Ecclesiam pertinentibus, requirit tempus 40. annorum. 2. 3. 216. V. 224.

Præscriptio tricennaria tuetur etiam iniustum possessorem. 2. 3. 231. V. 242.

Præscriptio tricennalis etiam cum mala fide de æquitate Canonica sustinetur. 1. 3. 137.

Præscriptio in tricennali de iur. Sax. non attenditur bona vel mala fides. ibid. 138.

Præscriptionum duas tantum species agnoscit ius Saxonicum. 1. 10. 109.

Præscriptio præsupponit possessionem. 3. 12. 92. V. 111.

Præscriptionis exceptio, quæ patet iudici ex instrumento obligationis per creditorem productæ, impedit executionem. 4. 1. 74. V. 92.

Præscriptio longi temporis non agnoscitur à iure Saxonico circa immobilia vel iura. 1. 3. 30.

Precarium transfert in rogatum saltem civilem possessionem, maxime, si præcedat titulus donationis, vel similis, quo casu, utraq; possessio transfertur in rogatum. 1. 5. 117. & 118.

Pretio venali rerum immobilium sæpe non respondent fructus. 1. 10. 45. V. 53.

Precarium transfert in creditorem possessionem civilem: Constitutum omnem possessionem, tam naturalem, quàm civilem. 2. 3. 456. V. 483. item 3. 12. 74. V. 89.

Pretium cuiusq; rei tantum est & non maius, sicut emptorem invenit. 3. 9. 93. V. 111.

Pretium commune rei dicitur, cuius quantitas redigitur ex fructibus viginti annorum, licet Molinæus de 35. annis dicat. 3. 9. 130. & 131. V. 151. 152. & quo pacto pretium rei colligatur ex fructibus incertis? 132. V. 153.

Pretia rerum iusta dicuntur, quæ habentur ex communi provinciæ usu. 3. 9. 145. V. 166.

Pretia rerum non ex affectione singulorum, sed ex communi estimatione sumuntur. 3. 9. 144. V. 165.

Pretium rei tantum est, quantum communiter daret emptor, sciens rei conditionem. 3. 9. 146. V. 167.

Prehensio rei alienæ ex iusta causa dicitur executio in præfat. num. 27. V. 32.

INDEX DE

Primum decretum unde dicatur? 1. 2.
11. V. 13.

Primum decretum quod contra contumacem fertur, non agnoscitur de iure Sax. 1. 2.
12. V. 14.

Privato non licet invadere res suas, vel sibi debitas, apud debitorem privata auctoritate, in præf. 10.

Privationis vel commissi pœna, etiamsi afficiat ipso iure, rerum tamen commissarum possessio non est auferenda, si extet contradictor, qui neget confiscationi locum esse. 1. 3. 84.

Princeps in dubio non intelligitur derogare statutis locorum particularibus. 2. 1. 16

Principum beneficia debent esse durabilia 2. 1. 134 V. 155.

Principalis tituli nullitas, reddit etiam possessionem nullam 2. 3. 203. V. 211.

Princeps auferens privato res suas ex causa publica, tenetur ad recompensam pretij, 2. 3. 326. V. 336.

Principes contenti esse debent ordinarijs tributis, & ultra eos subditos non gravare. 2. 3. 343.

Princeps vnum calamus & vnam linguam habere debet. 1. 10. 112.

Principes & reliqui superiores hodiè ple-rumq. tantum simplicem iurisdictionem suis vassallis concedunt, iur. Sax. Die Erbgerichte. 2. 1. 129.

Princeps ita causam delegare potest, ne liceat à iudice dato provocare. 4. 1. 25.

Princeps citat etiam mediatos subditos directè, absq. requisitione suorum superiorum. 3. 7. 31. V. 36.

Princeps in dubio non intelligitur tollere exceptiones. 4. 1. 29. V. 34.

In principe semper præsumitur causa iusta 4. 1. 32. V. 37.

Privata auctoritate cui quid permittitur, si is adeat super eodem negotio iudicem, non agrè ferre debet citationem adversarij. 3. 7. 5. V. 7.

Privilegiatus à datijs, si sciat se scriptum in communi aestimo eorum, qui vocantur ad tributa, & infra decendium non appellet, intelligitur renunciare suo privilegio. 1. 2. 7. V. 8.

Privilegia creditorum personalia personas tantum concernunt, cumq. ijs perduntur. 1. 2. 173 V. 202.

Privilegium datum communitati, non prodest nisi civibus loci, qui ibi subeunt munera. 1. 3. 185. V. 197.

Privilegium dicitur quasi privans legem 1. 4. 3.

Privilegium est lex privatis quibusdam personis data 1. 4. 1.

Privilegium iuri communi vel addit vel detrahit aliquid, circa locum vel personam privilegiari. 1. 4. 2.

Privilegium generale quid? 1. 4. 4.

Privilegium civitatibus indultum, ut ipsis liceat sistere res suorum debitorum, ibidem repetas, valet. 1. 4. 9.

Privilegium fortius operatur quàm pactum. 1. 4. 10.

Privilegium & consuetudo immemorialis equiparantur. 1. 4. 11.

Privilegia specialia sunt personalia, & cum persona extinguuntur, nec trahuntur de persona rei ad fideiussorem, vel alias personas, nec de loco ad locum. 1. 4. 12 & 17.

Privilegium immunitatis ab oneribus publicis, quid? 1. 4. 13.

Privilegium induciarum quinquennali-um facit, ut debitor interim à suis creditoribus molestari vel exigi nequeat. 1. 4. 14.

Privilegium dilationis moratoriae ad fideiussorem non extenditur, nisi principalis, defendendo fideiussorem, in se susciperet iudicium, & opponeret de dicta dilatione moratoria. 1. 4. 17. & 20. V. 19. 22. Secus tamen, si fideiussor renunciasset authen. presente. C. de fideiussorib. ibid. num. 19. & 21. V. 21. 23.

Privilegia specialia facilius tolluntur quàm iura communia. 1. 10. 230. V. 266.

Privilegij causa cessante, cessat privilegium. 2. 3. 132. V. 139. ubi facti specie hoc declaratur item. 192.

Privilegio abutens, illo privatur, saltem in ea parte in qua contra fecit. 2. 3. 133. & 134. V. 140. 141.

Privilegio doctorali non convenit mercantias & cambia facere. 2. 3. 157. V. 165.

Privilegia facilius tolluntur, quàm iura communia. 2. 3. 164. V. 172.

Privilegia cuiusq. ita sunt restringenda, ne quantum fieri potest, lædant ius commune: nisi sint redacta in corpus iurû. 2. 3. 162. & 163. V. 170. 171.

Privilegium & conditio præsens successoris aut defuncti, an consideretur circa executionem? 2. 3. 208. & n. 195. V. 216. & 203.

Privilegium concessum in instrumento contra ius commune, solum afficit nominatos in instrumento, non etiam alios. 2. 3. 431. V. 456.

Privilegiatus adversus pariter privilegiatum, non vititur suo privilegio. 4. 1. 123.

Probatorius terminus de iure Saxonico est trium quaterdenarum, (quod ad producendum articulos probatorios, non autem quod iurant & examinentur testes. 1. 2. n. 22, 23. & 24. V. 29.

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

V. 29. 30. 31.) & est peremptorius aliarum dilationum ibid. num. 25. & 26. V. 32. 33. 34.

Probandi facultas non debet partibus auferri. 1. 2. 28. V. 37.

Probationis modus non concernit ordinaria, sed decisoria iudiciorum. 1. 3. 201. V. 213.

Probatio de interesse damni emergentis quo pacto fiat? 1. 10. 102. V. 128. & articuli probationum super interesse quomodo formandi, 160. & 133. 134.

Probationes coram incompetente iudice factæ sunt nullæ. 2. 1. 11.

Probationes in causis summarijs, etiam leves, & per iuramentum, sufficiunt. 3. 1. 58. V. 62.

Probatio per testes requirit vivæ vocis testimonium, & sic litus contestationem. 4. 1. 164. V. 194. 196.

Probatio exceptionis in continenti, verificatur in instrumentali probatione, non autem in ea, quæ sit per testes. 4. 2. 12. V. 23.

Probatio per testes oblata non meretur paratam executionem, sed requirit ordinariam telam iudicij. 3. 1. 14. & 19. 17. & 21.

Procuratoria causa detentionum est mora rei, item instantia creditoris. 1. 1. 3.

Processus ab executione non est inchoandus. 1. 5. 32. nisi aliud pacto fuerit inductum. 79. Item 1. 1. 3.

Processuum & ordinis iudicarij finis quis sit? in præf. 1.

Processus est diversus circa executiones in realibus & personalibus actionibus. 3. 9. 8.

Processu in executivo libello solemni non est opus, sed qualis qualis tantum petitio. 4. 3. 1.

Procuratori etiam competit manus iniectio ius, 2. 2. 32. V. 35. maxime si speciale mandatum habeat. 34. V. 37.

Procurator generalis non potest intentare interdictum de liberis exhibendis, qui videlicet ex iniusta causa detinentur. 2. 2. 39. V. 42. secus, si ex iniusta causa. 47. V. 51.

Procurator etiam generaliter datus ad exigendum debitum, in casu statuti vel pacti executivi, potest petere processum inchoari ab executione. 2. 2. 40. V. 43.

Procurator generalis potest omnia expedire, quæ non continentur in cap. qui ad agendum, extra de procurat. in 6. 2. 2. 41. V. 45.

Procurator generaliter constitutus, si velit expedire actus qui requirunt speciale mandatum, præstat cautionem rati. 2. 2. 43. V. 47.

Procuratoris mandatum ad litem finitur cum sententia definitiva, ideo non potest iudicati executionem petere. 2. 2. 46. V. 50.

Procurator cum libera potest omnes actus expedire, etiam eos, qui speciale mandatum desiderant. 2. 2. 48. V. 52.

Procuratori causam arduam committere nemo tenetur. 4. 1. 190. V. 259.

Promissor facti alieni non tenetur, nisi se obligarit ad penam vel interesse. 1. 8. 10. & 11. V. 12. 13.

Promissio iurata plus arctat quam simplex. 1. 10. 239. V. 177.

Promissio simplex an æquiparetur iuramento. 1. 10. 241. V. 279.

Promissio sub fide vel per verbum veritatis æquiparatur iuramento. 1. 10. 243. 248. & 250. V. 281. 286. 288.

Promittens id quod debet Titius, videtur promittere ut principalis, non ut fideiussor. 1. 10. 264. V. 303.

Promittens sine exceptione respondere, intelligitur nolle opponere de frivolis. 4. 1. 13.

Pro obstagio tenendo reus etiam extrajudicialiter à creditore interpellari potest. 1. 8. 8. V. 9.

Propositum in mente retentum nihil operatur. 3. 12. 56. V. 71.

Propositum & voluntas distinguunt hominum actus. 3. 12. 69. V. 84.

Propter quod unum quodq; tale est, illud magis tale est. 2. 3. 146. V. 153. item 3. 9. 3.

Pro pignore non redempto à iudice in singulas noctes pignoratius punitur in tribus solitis. 1. 3. 130. V. 133.

Prorogatio solutionis intelligitur fieri cum præcedentibus qualitatibus. 1. 10. 303. & 305. V. 343. 347.

Proscriptis cassantur omnes eorum obligationes, ipsi tamen ab omnibus conveniri possunt. 2. 2. 86. & 87. V. 99.

Protestatio de non efficiendo causam super crimine moram civilem, retinet eam criminalem, quia habet vim clausulæ: rato manente pacto. 2. 3. 96. & 99. V. 99. 103.

Provinciale ius conditur per rectores provinciarum, cum consensu primariorum ordinum. 1. 3. 6.

Provincia cuiusq; mores sequendi, etiam quo ad dyjudicationem contractuum usurariorum. 1. 10. 77. V. 92.

Pro urbano habitum à lege, minoris est potentia, quam æquitas, & sic non præfertur rigori iuris. 1. 5. 62.

Provincia qualibet suos mores habet. 3. 11. 63. V. 66.

INDEX DE

Publicum instrumentum maiorem fidem meretur quam privatum. 1. 10. 159. V. 192.

Pupilli ex bonis coacti annui redditus cautè sunt recondendi, vel, si mobilis sit pupilli substantia, ad usuras dandi. 1. 10. 61. V. 73.

Pupillis, minoribus, furiosis, prodigiis, denegatur ius petendæ paratæ executionis, quia legitimum personam standi in iudicio non habent, sicut & bannitis vel proscriptis, item excommunicatis. 2. 2. 85. & 86. V. 88. 99.

Pupillus absq. tutore non patitur paratam executionem in possessionem bonorum suorum, ex statuto vel pacto executivo, propter defectum consensus. 2. 3. 194. & 195. V. 202. 203. nisi licentiâ ingrediendi tantum non etiâ acquirendi possessionem creditori permisisset. 196. V. 204. & 197. V. 205. vel ex contractu defuncti exigere-tur. 206. V. 214.

Pupilli factum habetur pro non facto. 2. 3. 199. V. 207.

Pupillus non potest alienare possessionem, quæ consistit in animo. 2. 3. 201. V. 209.

Pupillus hæres faciens adversus factum patris sine tutoris consensu, non tenetur ad pœnam. 2. 3. 207. V. 215.

Pupilli pubertas non expectatur in executione contractus paterni. 2. 3. 211. V. 219.

Pupillus non tenetur ad interesse creati impedimenti vicino, cui pater promiserat, per se hæredemvè suum non fieri. 2. 3. 213. V. 221.

Pupillo minùs cautè solvitur, si non tutoris & prætoris auctoritas interveniat. 2. 3. 214. V. 222.

Pupillus pro liberanda sua vel defuncti fide rectè solvit. 2. 3. 215. V. 223.

Pupillus maiorem se mentiens, facit contrahentem cum ipso bonæ fidei possessorem. 2. 3. 239. V. 251.

Pupillus pro debito vel causa pecuniaria personaliter detineri non debet. 2. 3. 247. V. 259. etiamsi sit doli capax. 248. V. 260. secus si sit adultus, item minor. 349. V. 261.

Pupillus indefensus non constituitur in contumacia. 2. 3. 376. V. 390.

Pupillus & hæreditas iacens æquiparantur. 2. 3. 402. V. 418.

Pupillus etiam indefensus, patitur primum decretum, idq. rerum servandarum nomine. 2. 3. 403. V. 419.

Pupillus conditionem quidem suam meli-

orem facere potest, deteriorem verò non absq. tutoris consensu. 2. 3. 203.

Q.

Qualitas verbi adiecta intelligitur secundum tempus verbi. 4. 1. 194. V. 246.

Quotidiana diligentius tractanda in præf. 6.

Qualitatem bonæ fidei allegans vel similem debet eam probare. 2. 2. 69. V. 82. & 72.

Quantitas litis magna, in qua reus est condemnatus, expetit longiorem dilationem pro executione iudicati. 3. 6. 13.

Quæ contra dignitatem aut pietatem nostram sunt, in obligationem deduci non possunt. 1. 8. 74. V. 81.

Quæ sint res quæ servando servari non possunt. 1. 2. 156.

R.

Rationes ut plurimum sunt intricatæ, & illiquidæ. 3. 2. 33. V. 36.

Ratio naturalis suadet restrictionem legis quantumcung. generalis, dummodo & lex patiatur istam limitationem, & per hoc non incommodetur reipub. 3. 9. 30. & 31. V. 34. & 35.

Ratihabitionis spontaneæ & necessariæ, quæ ex iudicis oritur sententia, par est effectus. 3. 11. 44.

Rationum fiscalium liber non probat debitum fiscale, nisi fides adhibeatur rationibus ex consuetudine loci. 3. 2. 37. V. 40.

Ratio nuda non constituit quem debitorem. 3. 12. 10. V. 16.

Re si priveris, nec nomen habere mereris. 3. 11. 34.

Realis actio coram iudice loci bonorum vel domicilij intendi valet. 2. 3. 17. V. 18.

Recognitionem facere contumaciter recusans, facit scripturam haberi pro recognita. 3. 1. 95. V. 101.

Recognitio instrumenti fit in termino executionis, & quidem medio iuramento. 3. 8. 17. V. 18. quod de privata scriptura intelligendum, secus est de publico instrumento. 19.

Recognitio chirographi & sigilli est loco confessionis. 1. 3. 59. item. 3. 1. 93. V. 98. 97. 99.

Redemptus ab hoste pro lytro tam diu detinetur in persona, donec solvatur redemptionis pretium. 1. 2. 224. V. 257.

Redditum

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Redditum non dicitur quod non redditur in eodem genere & bonitate. 1. 5. 5.

Redditus perceptibiles per viginti annos constituunt valorem rei. 3. 9. 129. V. 150.

Reddituum annuorum, absq. laudemys & iurisdictione, in frumento duriore, vnus modius Lipsensis & Ienensis regulariter aestimatur pro vno floreno. 3. 9. 134. V. 155.

Redditus fructuum sumuntur ex depositione habentium vicina pradia, vel ex libris rationum. 3. 9. 135 & 128. V. 156. 169.

Refutatio fidelitatis aut seruitij sine refutatione feudi fieri non potest. 1. 9. 64. V. 76.

Refutatum feudum dominus liberè concedit alteri. 1. 9. 66. V. 78.

Regulam pro se habens habet fundatam intentionem. 1. 2. 181. V. 211.

Regula: qui prior tempore & c. non habet tantum locum in hypotheca conventionati, sed etiam in legali & tacita. 3. 11. 41.

Reipublice tranquillitas non temerè labefactanda. 1. 2. 289. V. 328.

Res à debitoribus per creditores ablata propria autoritate, debent presentari iudici. 1. 3. 112. V. 114.

Respublica sine commercijs, & commercia sine vsuris mediocribus, mutuo accepto respondentibus consistere nequeunt. 1. 10. 68. V. 81.

Remedia plura si competant petitori, quod ex vno non consequitur, potest alia actione prosequi, & salutaris est protestatio, quod ex vno consequitur, id ex alio se petere non velle, siue ab eodem siue ab alio simul obligato. 1. 8. 49. & 59. V. 56 & 66.

Remedia plura contra diversos pro eodem debito nihil prohibet intentare. 1. 8. 57. V. 62. 63.

Remedijs pluribus se muniens protestari debet quod vno electo non velit recedere ab alio. 1. 8. 58. V. 65.

Remedium l. fin. C. de edict. D. Ad. toll. runc requirit libellum, quando existit legitimus contradictor. 3. 5. 11.

Remissio debitoris alibi degentis ad locum contractus non fit. 2. 1. 38. V. 45.

Remittentibus actiones suas non datur ad eas regressus. 1. 6. 58. V. 65.

Renunciari iuri publico nequit, si illud ius privatam utilitatem à publica tamen inseparabilem contineat, aliàs secus. 1. 6. 83. V. 93.

Renuncianti ius suum denegatur ad illud regressus, nisi pacto contrahentium aliud actum fuerit. 1. 10. 189. V. 224. 225.

Renunciatio exceptionis non numeratæ pecunie facit vt debitor perdat beneficium le-

gis, præsumentis numerationem non factam, ideò, debet negativam probare. 1. 10. 196. V. 232. contraria tamen sententia verior. 199. V. 235. & communior. 122. V. 235.

Renunciatio non debet esse ociosa. 1. 10. 197. V. 233.

Renunciare quilibet favori suo potest, nisi per hoc detur alteri malignandi occasio, vel exceptio non tam favore debitoris, quàm etiam odio creditoris prodita fuerit. 1. 10. 203. & 205. V. 239. 241.

Renunciatio exceptionis geminata ex intervallo plùs operatur quàm simplex. 1. 10. 211. V. 247.

Renunciatio exceptionis non numeratæ pecunie intelligitur, quatenus subsecuta sit numeratio. 1. 10. 213. V. 249.

Renunciatio cuiuscunq. lesionis quid operetur? 1. 10. 223. V. 259.

Renunciatio l. ob as C. de act. & oblig. cuius sit effectus? 1. 10. 225. V. 261.

Renunciatio cessionis bonorum quid operetur? remissivè. 1. 10. 225. V. 262.

Renunciatio de remedijs iuris non scriptis quid operetur. 1. 10. 227. V. 263.

Renunciatio de exceptione simulationis non valet. 1. 10. 231. 232. V. 267. 268.

Renunciatio auth. presente & renunciatio omnium beneficiorum pro fideiussoribus proditorum æquiparantur. 1. 10. 337. V. 382.

Renunciatio generalis non excludit beneficia iuris in specie non expressa: nisi aliquibus in specie enumeratis, opponatur generalis renunciatio omnium aliorum iurium. 1. 10. 237. & 238. V. 255. 276.

Renunciatio generalis omnium beneficiorum excludit etiam specialia beneficia. 1. 10. 381. 382. & 383. V. 430. 432. 433. Contrarium tamen praticatur. 385. V. 434.

Renunciatio cedendarum actionum valet, & quid operetur? 1. 10. 380. V. 429.

Renunciatio generalis fideiussorum de omnibus beneficijs ipsis competentibus, inducit renunciationem auth. presente, Epistolæ D. Hadriani, & cedendarum actionum, & hæc communis est, quando in primis quibusdam specialiter enumeratis sequitur clausula: Et renunciatio omnibus alijs. 1. 10. 395. 396. V. 444. 446.

Renunciations generales magis apponuntur ex quadam consuetudine notariorū, quàm quod hoc inter contrahentes ita sit actum. 1. 10. 390. V. 439.

Renunciations sunt stricti iuris, adeò, vt specialia ab expressis remedia non includant. 1. 10. 394. V. 443.

Renunciations generales apponuntur crebrò instrumentis cum modica deliberatione, inscien-

INDEX DE

Primum decretum unde dicatur? 1. 2.
11. V. 13.

Primum decretum quod contra contumacem fertur, non agnoscitur de iure Sax. 1. 2.
12. V. 14.

Privato non licet invadere res suas, vel sibi debitas, apud debitorem privata autoritate, in præf. 10.

Privationis vel commissi pœna, etiamsi afficiat ipso iure, rerum tamen commissarum possessio non est auferenda, si extet contradictor, qui neget confiscationi locum esse. 1. 3. 84.

Princeps in dubio non intelligitur derogare statutis locorum particularibus. 2. 1. 16

Principum beneficia debent esse durabilia 2. 1. 134 V. 155.

Principalis tituli nullitas, reddit etiam possessionem nullam 2. 3. 203. V. 211.

Princeps auferens privato res suas ex causa publica, tenetur ad recompensam pretij, 2. 3. 326. V. 336.

Principes contenti esse debent ordinarijs tributis, & ultra eos subditos non gravare. 2. 3. 343.

Princeps unum calamum & unam linguam habere debet. 1. 10. 112.

Principes & reliqui superiores hodiè pleunq; tantum simplicem iurisdictionem suis vassallis concedunt, iur. Sax. Die Erbgerichte. 2. 1. 129.

Princeps ita causam delegare potest, ne liceat à iudice dato provocare. 4. 1. 25.

Princeps citat etiam mediatos subditos directè, absq; requisitione suorum superiorum. 3. 7. 31. V. 36.

Princeps in dubio non intelligitur tollere exceptiones 4. 1. 29. V. 34.

In principe semper præsumitur causa iusta 4. 1. 32. V. 37.

Privata autoritate cui quid permittitur, si is adeat super eodem negotio iudicem, non agrè ferre debet citationem adversarij. 3. 7. 5. V. 7.

Privilegiatus à datijs, si sciat se scriptum in communi aestimo eorum, qui vocantur ad tributa, & infra decendum non appellet, intelligitur renunciare suo privilegio. 1. 2. 7. V. 8.

Privilegia creditorum personalia personas tantum concernunt, cumq; ijs perduntur. 1. 2. 173 V. 202.

Privilegium datum communitati, non prodest nisi civibus loci, qui ibi subeunt munera. 1. 3. 185. V. 197.

Privilegium dicitur quasi privans legem 1. 4. 3.

Privilegium est lex privatis quibusdam personis data 1. 4. 1.

Privilegium iuri communi vel addit vel detrahit aliquid, circa locum vel personam privilegiari. 1. 4. 2.

Privilegium generale quid? 1. 4. 4.

Privilegium civitatibus indultum, ut ipsis liceat sistere res suorum debitorum, ibidem repertas, valet. 1. 4. 9.

Privilegium fortius operatur quàm pactum. 1. 4. 10.

Privilegium & consuetudo immemorialis equiparantur. 1. 4. 11.

Privilegia specialia sunt personalia, & cum persona extinguuntur, nec trahuntur de persona rei ad fideiussorem, vel alias personas, nec de loco ad locum. 1. 4. 12. & 17.

Privilegium immunitatis ab oneribus publicis, quid? 1. 4. 13.

Privilegium induciarum quinquennialium facit, ut debitor interim à suis creditoribus molestari vel exigi nequeat. 1. 4. 14.

Privilegium dilationis moratoria ad fideiussorem non extenditur, nisi principalis, defendendo fideiussorem, in se susciperet iudicium, & opponeret de dicta dilatione moratoria. 1. 4. 17. & 20. V. 19. 22. Secus tamen, si fideiussor renunciasset authen. præfente. C. de fideiussorib. ibid. num. 19. & 21. V. 21. 23.

Privilegia specialia facilius tolluntur quàm iura communia. 1. 10. 230. V. 266.

Privilegij causa cessante, cessat privilegium. 2. 3. 132. V. 139. ubi facti specie hoc declaratur item. 192.

Privilegio abutens, illo privatur, saltem in ea parte in qua contra fecit. 2. 3. 133. & 134. V. 140. 141.

Privilegio doctorali non convenit mercantias & cambia facere. 2. 3. 157. V. 165.

Privilegia facilius tolluntur, quàm iura communia. 2. 3. 164. V. 172.

Privilegia cuiusq; ita sunt restringenda, ne quantum fieri potest, lædant ius commune: nisi sint redacta in corpus iuris. 2. 3. 162. & 163. V. 170. 171.

Privilegium & conditio præfens successoris aut defuncti, an consideretur circa executionem? 2. 3. 208. & n. 195. V. 216. & 203.

Privilegium concessum in instrumento contra ius commune, solum afficit nominatos in instrumento, non etiam alios. 2. 3. 431. V. 456.

Privilegiatus adversus pariter privilegiatum, non utitur suo privilegio. 4. 1. 123.

Probatorius terminus de iure Saxonico est trium quaterdenarum, (quodam producendum articulos probatorios, non autem quod iurent & examinentur testes. 1. 2. n. 22. 23. & 24. V. 29.

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

V. 29. 30. 31.) & est peremptorius aliarum dilationum ibid. num. 25. & 26. V. 32. 33. 34.

Probandi facultas non debet partibus auferri. 1. 2. 28. V. 37.

Probationis modus non concernit ordinaria, sed decisoria iudiciorum. 1. 3. 201. V. 213.

Probatio de interesse damni emergentis quo pacto fiat? 1. 10. 102. V. 128. & articuli probationum super interesse quomodo formandi, 160. & 133. 134.

Probationes coram incompetente iudice factæ sunt nullæ. 2. 1. 11.

Probationes in causis summarijs, etiam leves, & per iuramentum, sufficiunt. 3. 1. 58. V. 62.

Probatio per testes requirit vivæ vocis testimonia, & sic litis contestationem. 4. 1. 164. V. 194. 196.

Probatio exceptionis in continenti, verificatur in instrumentali probatione, non autem in ea, quæ sit per testes. 4. 2. 12. V. 23.

Probatio per testes oblata non meretur paratam executionem, sed requirit ordinariam telam iudicij. 3. 1. 14. & 19. 17. & 21.

Procatarchica causa detentionum est mora rei, item instantia creditoris. 1. 1. 3.

Processus ab executione non est inchoandus. 1. 5. 32. nisi aliud pacto fuerit inductum. 79. Item 1. 1. 3.

Processuum & ordinis iudicarij finis quis sit? in præf. 1.

Processus est diversus circa executiones in realibus & personalibus actionibus. 3. 9. 8.

Processu in executivo libello solemniter non est opus, sed qualis qualis tantum petitio. 4. 3. 1.

Procuratori etiam competit manus iniectio ius, 2. 2. 32. V. 35. maxime si speciale mandatum habeat. 34. V. 37.

Procurator generalis non potest intentare interdictum de liberis exhibendis, qui videlicet ex iniusta causa detinentur. 2. 2. 39. V. 42. secus, si ex iusta causa. 47. V. 51.

Procurator etiam generaliter datus ad exigendum debitum, in casu statuti vel pacti executivi, potest petere processum inchoari ab executione. 2. 2. 40. V. 43.

Procurator generalis potest omnia expedire, quæ non continentur in cap. qui ad agendum, extra de procurat. in 6. 2. 2. 41. V. 45.

Procurator generaliter constitutus, si velit expedire actus qui requirunt speciale mandatum, præstat cautionem rati. 2. 2. 43. V. 47.

Procuratoris mandatum ad litem finitur cum sententia definitiva, ideo non potest iudicati executionem petere. 2. 2. 46. V. 50.

Procurator cum libera potest omnes actus expedire, etiam eos, qui speciale mandatum desiderant. 2. 2. 48. V. 52.

Procuratori causam arduam committere nemo tenetur. 4. 1. 190. V. 259.

Promissor facti alieni non tenetur, nisi se obligarit ad pœnam vel interesse. 1. 8. 10. & 11. V. 12. 13.

Promissio iurata plus arctat quàm simplex. 1. 10. 239. V. 177.

Promissio simplex an æquiparetur iuramento. 1. 10. 241. V. 279.

Promissio sub fide vel per verbum veritatis æquiparatur iuramento. 1. 10. 243. 248. & 250. V. 281. 286. 288.

Promittens id quod debet Titius, videtur promittere ut principalis, non ut fideiussor. 1. 10. 264. V. 303.

Promittens sine exceptione respondere, intelligitur nolle opponere de frivolis. 4. 1. 13.

Pro obstagio tenendo reus etiam extrajudicialiter à creditore interpellari potest. 1. 8. 8. V. 9.

Propositum in mente retentum nihil operatur. 3. 12. 56. V. 71.

Propositum & voluntas distinguunt hominum actus. 3. 12. 69. V. 84.

Propter quod unum quodq; tale est, illud magis tale est. 2. 3. 146. V. 153. item 3. 9. 3.

Pro pignore non redempto à iudice in singulas noctes pignoratius punitur in tribus solitis. 1. 3. 130. V. 133.

Prorogatio solutionis intelligitur fieri cum præcedentibus qualitatibus. 1. 10. 303. & 305. V. 343. 347.

Proscriptis cassantur omnes eorum obligationes, ipsi tamen ab omnibus conveniri possunt. 2. 2. 86. & 87. V. 99.

Protestatio de non efficiendo causam super crimine motam civilem, retinet eam criminalem, quia habet vim clausulæ: rato manente pacto. 2. 3. 96. & 99. V. 99. 103.

Provinciale ius conditur per rectores provinciarum, cum consensu primariorum ordinum. 1. 3. 6.

Provinciæ cuiusq; mores sequendi, etiam quo ad dyndicationem contractuum usurariorum. 1. 10. 77. V. 92.

Pro urbano habitum à lege, minoris est potentia, quàm æquitas, & sic non præfertur rigori iuris. 1. 5. 62.

Provincia qualibet suos mores habet. 3. 11. 63. V. 66.

INDEX DE

Publicum instrumentum maiorem fidem meretur quam privatum. 1. 10. 159. V. 192.

Pupilli ex bonis coacti annui redditus cautè sunt recondendi, vel, si mobilis sit pupilli substantia, ad usuras dandi. 1. 10. 61. V. 73.

Pupillis, minoribus, furiosis, prodigiis, denegatur ius petendæ paratæ executionis, quia legitimam personam standi in iudicio non habent, sicut & bannitis vel proscriptis, item excommunicatis. 2. 2. 85. & 86. V. 88. 99.

Pupillus absq. tutore non patitur paratam executionem in possessionem bonorum suorum, ex statuto vel pacto executivo, propter defectum consensus. 2. 3. 194. & 195. V. 202. 203. nisi licentiâ ingrediendi tantum non etiâ acquirendi possessionem creditori permisisset. 196. V. 204. & 197. V. 205. vel ex contractu defuncti exigere-tur. 206. V. 214.

Pupilli factum habetur pro non facto. 2. 3. 199. V. 207.

Pupillus non potest alienare possessionem, quæ consistit in animo. 2. 3. 201. V. 209.

Pupillus hæres faciens adversus factum patris sine tutoris consensu, non tenetur ad pænam. 2. 3. 207. V. 215.

Pupilli pubertas non expectatur in executione contractus paterni. 2. 3. 211. V. 219.

Pupillus non tenetur ad interesse creati impeditenti vicino, cui pater promiserat, per se hæredemvè suum non fieri. 2. 3. 213. V. 221.

Pupillo minùs cautè solvitur, si non tutoris & prætoris auctoritas interveniat. 2. 3. 214. V. 222.

Pupillus pro liberanda sua vel defuncti fide rectè solvit. 2. 3. 215. V. 223.

Pupillus maiorem se mentiens, facit contrahentem cum ipso bonæ fidei possessorem. 2. 3. 239. V. 251.

Pupillus pro debito vel causa pecuniaria personaliter detineri non debet. 2. 3. 247. V. 259. etiamsi sit doli capax. 248. V. 260. secus si sit adultus, item minor. 349. V. 261.

Pupillus indefensus non constituitur in contumacia. 2. 3. 376. V. 390.

Pupillus & hæreditas iacens æquiparantur. 2. 3. 402. V. 418.

Pupillus etiam indefensus, patitur primum decretum, idq. rerum servandarum nomine. 2. 3. 403. V. 419.

Pupillus conditionem quidem suam meli-

orem facere potest, deterio rem vero non absq. tutoris consensu. 2. 3. 203.

Q.

Qualitas verbi adiecta intelligitur secundo dum tempus verbi. 4. 1. 194. V. 246.

Quotidiana diligentius tractanda in præf. 6.

Qualitatem bonæ fidei allegans vel similem debet eam probare. 2. 2. 69. V. 82. & 72.

Quantitas litis magna, in qua reus est condemnatus, expetit longiorem dilationem pro executione iudicati. 3. 6. 13.

Quæ contra dignitatem aut pietatem nostram sunt, in obligationem deduci non possunt. 1. 8. 74. V. 81.

Quæ sunt res quæ servando servari non possunt. 1. 2. 156.

R.

Rationes ut plurimum sunt intricatæ, & illiquidæ. 3. 2. 33. V. 36.

Ratio naturalis suadet restrictionem legis quantumcunq. generalis, dummodo & lex patiatur istam limitationem, & per hoc non incommodetur reipub. 3. 9. 30. & 31. V. 34. & 35.

Ratihabitionis spontaneæ & necessariæ, quæ ex iudicis oritur sententia, par est effectus. 3. 11. 44.

Rationum fiscalium liber non probat debitum fiscale, nisi fides adhibeatur rationibus ex consuetudine loci. 3. 2. 37. V. 40.

Ratio nuda non constituit quem debitorem. 3. 12. 10. V. 16.

Re si priveris, nec nomen habere mereris. 3. 11. 34.

Realis actio coram iudice loci bonorum vel domicilij intendi valet. 2. 3. 17. V. 18.

Recognitionem facere contumaciter recusans, facit scripturam haberi pro recognita. 3. 1. 95. V. 101.

Recognitio instrumenti fit in termino executionis, & quidem medio iuramento. 3. 8. 17. V. 18. quod de privata scriptura intelligendum, secus est de publico instrumento. 19.

Recognitio chirographi & sigilli est loco confessionis. 1. 3. 59. item. 3. 1. 93. V. 98. 97. 99.

Redemptus ab hoste pro lyro tam diu detinetur in persona, donec solvatur redemptionis pretium. 1. 2. 224. V. 257.

Redditum

PROCESSIBVS EXECVTIVIS

Securior semita sequenda. 1. 1. 12. V. 15.

Sententia à qua non appellatur infra decendium, transit in rem iudicatam, & executioni mandanda est: nisi deinceps & conventionne partium novatio intervenerit. 1. 2. 1. & 2.

Sententia vel præceptum, de solvendo infra terminum iudicatis datum, post decendium per appellationem amplius suspendi non potest, siue condemnatus acceptaverit illam dilationem solvendi expresse. 1. 2. 3 & 4. V. 5 siue tacite. 5. & 8. V. 6 & 9.

Sententia lata super consuetudine alicuius, afficit non solum partes, inter quas fuit lata, sed omnes cives loci eius, ubi sententia publicata est. 1. 3. 36.

Sententia lata ab incompetente iudice, ipso iure est nulla. 4. 1. 55.

Sententia super consuetudine lata intelligitur maiori parti nota. 1. 3. 37.

Sententia lata super principali, non tantum ipsi nocet contra quem lata est, sed etiam habenti causam ab eo. 2. 3. 446.

Sententia frustra fertur, nisi debite mandetur executioni. 3. 12. 108.

Sententiarum reformatores non semper melius pronunciant. 1. 3. 42.

Sententia producit tantum civilem obligationem. 1. 5. 51.

Sententia quæ transijt in rem iudicatam, sicut parit officium iudicis pro executione parata: ita idem est in pacto paratæ executionis. 1. 6. 69 V. 79.

Sententiæ maior est effectus, quam pacti. 2. 3. 422. V. 447.

Sententia habet paratam executionem, quatenus pro iudicato imploratur officium iudicis nobile: secus, si intenteretur actio in factum pro iudicato. 3. 2. 3 & 4.

Sententiam proferens, si condemnatus non habeat bona in eo loco, communicat literas executionales actori, ad iudicem bonorum rei. 3. 8. 22. V. 27.

Separatorum separata est ratio. 3. 12. 90 V. 109.

Sepultura in civitatibus prohibita ob factorem. 1. 3. 163. V. 175.

Sepultura non tradita corpora factorem excitant. 1. 6. 106. & 109. V. 117. 120.

Sepultura cæmeterij cui denegatur, potest sepeliri in horto suo, vel alio loco privato. 2. 6. 109. V. 120.

Sequestratio est separatio rei controversæ ad manus tertij. 1. 2. 54. V. 67 & est species executionis. 55. V. 68. Germanicè *Kommer* dicitur. 60. V. 73.

Sequestratio conventionalis fit cum expresso consensu partium. 1. 2. 56. V. 59. quo casu sequester fit possessor. 64. & 68. V. 77. 91. secus in necessaria vel iudiciali. 58. V. 71. ubi sequester accipit nudam custodiam rei. 64. V. 77.

Sequester quis dicatur? 1. 2. 57. & 59. V. 70. 72. & quid à curatore bonorum differat? 158. V. 186. 3. 8. 32. V. 37.

Sequestrium differt à missione ex causa iudicati & ex primo decreto. 1. 2. 61. & 62. V. 74. 75.

Sequestratio necessaria neminem privat sua possessione, nisi aliud expresse sit actum. 1. 2. 63. & 64. V. 76 77.

Sequestratio regulariter fit pro mobilibus tantum, non etiam pro bonis soli. 1. 2. 67. & 104. V. 83. & 130. & idem traditur. 3. 11. 53. V. 56.

Sequestra multis in casibus permittuntur. 1. 2. 90.

Sequestratio neminem privat sua possessione, sicut nec præceptum de non alienando. 1. 2. 68. V. 84. sed manet sequestratus possessor ut ante. 71. V. 87. nisi ex probabili causa simul etiam arrestarentur fructus. 78. V. 99.

Sequestrationis nomine, si interdictum possessorium intentari velit, retinendæ magis, quam recuperandæ competit. 1. 2. 69. V. 85. estq; communis. 77. V. 97. contra V. Vesenbecium qui contrarium defendit. 98.

Sequestrationis causa, & causa spoliij sunt diversæ. 1. 2. 72. V. 88.

Sequestra multis in casibus permittuntur. 1. 2. 90.

Sequestratio per sequestratum petitur tolli vel cassari nobili iudicis officio, quo casu rem docere debet, quod ex iustis & à lege approbatis causis processerit sequestratio. 1. 2. 73. & 73. V. 92. 93.

Sequestrationis in locum surrogatur fideiussoria cautio. 1. 2. 75. V. 94.

Sequestratio est præparamentum principalis actionis. 1. 2. 78. V. 96.

Sequestratio conceditur etiam in personam de fuga suspectam. 80. V. 101.

Sequestrationis à capite non est faciendum initium processus. 1. 2. 81. V. 102.

Sequestratio nonnunquam pœna est contumaciæ, & succedit in locum missionis. 1. 2. 84. V. 108.

Sequestratio est mitius remedium quam sit missio in possessionem ex primo decreto. 1. 2. 85. V. 109. item 3. 11. 3.

Sequestratus in loco debitor ex iusta causa, de suo debet sumtus facere, si habet: sin mi-

INDEX DE

inscientibus principalibus, per notarios. 1. 10. 390. & 391. V. 439. 440.

Renunciatio generalis non contrahitur ad ignorata: nisi in genere de ijs potuerit cogitari. 1. 10. 388. & 389. V. 437. 436.

Renuncians in specie quibusdam remedijs, subiecta deinceps generali renunciatione omnium ceterorum beneficiorum, excludit renunciantem ab exceptione privilegiorum sibi aliter competentium. 1. 10. 397. V. 446.

Repraesalix quid? 1. 2. 269. V. 303. quod vocis etymon. 304. & a quo concedantur. 305.

Repraesalix non concedenda nisi ob iustam causam, & quae dicatur iusta? 1. 2. 271. V. 307. eademque quomodo probanda. 308.

Repraesalix concessa iure divino, naturali, Canonico & Civili, item consuetudinario. 1. 2. 272. 274. V. 309. 311. usque ad 279. V. 316 hodie tamen in imperio non tolerantur. 284. V. 321.

Repraesalix concedit magistratus creditoris, cui alibi fuit denegata iustitia. 1. 2. 277. V. 314. quod tamen an sit verum, vide 383.

Repraesaliari non potest in imperio Romano subditus imperij per alium subditum. 1. 2. 279. V. 316.

Repraesalix dantur contra subditos alterius magistratus, etsi nobiscum non contraxerunt. 1. 2. 304. V. 345.

Repraesalijs, vel pignoratione rerum permixtis ex vi statuti, res ita pignorate debent postea consignari iudici, ut ex illis satisfaciat creditori, ne plus aequo exigat. 1. 3. 115. V. 117.

Repraesalix non conceduntur non subditis eius magistratus a quo petuntur. 1. 3. 186. & 193. V. 198. & 205.

Repraesaliarum impetratio coram quo fieri debeat? 2. 1. 95. V. 106.

Repraesalix non extenduntur ad clericos & ipsorum bona, pro studijs clericalibus habitis. 2. 3. 127. V. 133.

Repraesalix dantur non tantum contra denegantem iustitiam, sed etiam contra eius subditos. 2. 3. 329. V. 339.

Repraesalix in Romano imperio non conceduntur. 2. 3. 346. V. 360.

Repraesalix non sunt concedendae, donec probatur denegatio iustitiae per instrumentum. 3. 1. 30. V. 33.

Repraesaliarum petendarum forma, 3. 8. 51. V. 60.

Res soli ex pecunia dotali comparatae, an post mortem uxoris praecedentis, in provincijs Saxoniae, marito debeatur? an vero heredibus praedefunctae? 1. 3. 235. V. 249.

Res mobiles quae servando servari non possunt quae dicantur? 1. 2. 130. V. 157.

Rescripta principum in auditis partibus evulgata ipso iure sunt nulla, quasi subreptitiae & per falsitatem impetrata. 1. 2. 233. & 243. V. 266. 276.

Rescripta semper intelliguntur cum clausula, si preces veritate nitantur: cautius tamen est, quod is, contra quem emanant, pretendat causas, quare illis parere non sit obnoxius. 1. 2. 245. & 247. V. 278. 280.

Rescripta emanant sine causae cognitione cum clausula: si preces veritate nitantur. 3. 6. 20. V. 21. ac: si non exprimitur, saltem tacite subintelligitur. 2. 1. V. 22.

Rescriptum tollens cognitionem causae, non valet. 4. 1. 4. V. 6.

Rescripta ut plurimum ad unius tantum partis suggestionem emanant. 4. 1. 15. & 24. V. 20. 29.

Rescripta debent emanare ad observantiam iuris communis. 4. 1. 25. V. 30.

Rescripta strictius quam statuta sunt intelligenda. 4. 1. 26. V. 31.

Responsio indeterminata intelligitur conformis petitioni. 4. 1. 196. V. 248.

Respub. sine commercijs, & commercia sine usuris mediocribus, mutuo accepto respondentibus, consistere nequeant. 1. 10. 68. V. 81.

Restitutione in integrum postulata nihil innovandum: nisi appareat malitiose eam interponi, pro retardando processu litis. 4. 2. 23. V. 35.

Retentionis ius datur quam diu creditor debitoris res adhuc in manibus habet. 1. 2. 184. V. 214.

Retentio alienae rei, est privatae executionis species. 1. 2. 188. V. 218.

Retentionis ius proditum est mulieri ad consequendam suam dotem. 1. 2. 199. V. 231.

Retentionis ius permittitur usque ad summam debitam cum interesse, & non ultra, nec diutius durat, quam donec res debitoris adhuc sunt in potestate creditoris. 1. 2. 207. & 230. V. 239. 263.

Retentio rei in unum casum obligata, datur etiam pro alia causa debiti quantumvis chirographarij aut etiam praetorij pignoris. 1. 2. 225. & 226. V. 258. 259.

Retentio-

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Retentionis ius competit, quatenus res adhuc detinetur nostris manibus, quia est instar exceptionis vel defensionis. 1. 2. 228. & 229. V. 261. 262.

Retentio propria autoritate cui conceditur, ei multo magis exceptio non denegatur. 4. 1. 84. V. 102.

Reverentia iuri renunciare non licet. 2. 3. 121. & 122. V. 127. 128.

Reus alibi degens, & hic habens bona in quæ petitur executio, citatur subsidiarie. 1. 2. 236. V. 269.

Reus sive debitor pluribus modis sortitur forum, de quib. etiam num. 22. 23. 25. 26. 21. 19.

Reus convenitur tribus in locis: ubi forum suum vel maiorem partem bonorum habet, vel ubi assidue commoratur, aut etiam interpolate. 2. 1. 30. 33. & 35. V. 36. 40. 42.

Reus tenetur cavere iudicio sisti, etiam in pecuniarijs causis. 2. 3. 45. V. 47. de iure tamen Saxonico & visitato secus 46. V. 48.

Rei contumacia bona pro causa criminali annotantur. 2. 3. 60. V. 62.

Reus in causis corporalem poenam concernentibus, usq. ad fustigationem & ultra, tenetur semper se in persona sistere. 2. 3. 61. V. 63.

Reus non dimittitur sub fideiussoribus nisi habeat aliquas præsumptiones innocentiae, vel legitimas defensiones pro se. 2. 3. 86. V. 88.

Rei appellatione veniunt etiam nomina & iura. 2. 3. 461. V. 488.

Reus de iure civili non præstat, nisi cautionem iudicio sisti, & de iure Sax. non gravatur aliqua cautione, nisi res vel persona debitorum, ex causa aliqua à legibus vel statuto permessa, fuerint arrestata, quo casu arrestum non relaxatur, nisi cautionem duplicem, de sistendo iuri & cautionem de iudicato solvendo præstiterit. 3. 11. 92. & 93. V. 97. 99.

Reus non debet esse deterioris conditionis quam actor. 4. 1. 166. V. 197.

Rei dicuntur fugitivi 4. 1. 200. V. 252. & proprium eorum est fugere. 1. 2. 18.

Rex dicitur quilibet in sua domo. 2. 3. 324. V. 332. item. 3. 7. 30. V. 34.

Regis territorio subiecta bona secundum leges regni iudicantur. 1. 3. 226. V. 239.

Romipeta, & peregrinantes ex causa religionis, non debent repræfaliari. 2. 3. 190. V. 198.

Rustici accepto manso obligant se ad certas vel incertas operas, de anno in annum, domino pro manso suo præstandas. 1. 9. 57. & 63. V. 67. 75.

Rustico sufficit pro alimentis panis artem cum capis & alijs. 23. 117. V. 122.

S.

Salvus conductus quid & quoduplex? 4. 1. 160. V. 203. & 163. V. 207. & quid differat à cautione de non offendendo, ibid. n. 164. & 165. V. 208. 209.

Salvus conductus datur citato per nudam cautionem citantis ead. part. 166. V. 112. & conceditur ab eo, qui habet universalem iurisdictionem tam in loco iudicii, quam in loco transitus citati. 167. V. 213. & ideo per impetrationem securitatis superior adeundus. 170. V. 216.

Salvus conductus ab inferiore datus superiori non ligat part. ead. 168. V. 214.

Salvi conductus non impetrati exceptio arctat iudicem ad transferendum iudicium in locum tutum, alias processus nullus est. 4. 1. 171. 172. V. 217. 218.

Salvus conductus ad eundem intelligitur etiam de redeundo. ibid. 144. V. 220. & semel datus servari debet. 175. 179. V. 221. 222. nisi sine causæ cognitione vel hosti publico datus esset. 183. V. 231.

Salvo conductu pendente nihil innovandum. ibid. 178. V. 225.

Salvi conductus formula vulgata. ibid. 179. V. 227.

Salvi conductus violati poena. ibid. 181. 182. V. 228. 229. 230.

Salvus conductus illicitè datus, licitè frangitur ibid. 183. V. 232.

Salvum conductum petere negligens, si compareat in loco citationis impune carceratur. ibid. 186. V. 235.

Salvus conductus indeterminatè datus quam diu duret? ibid. n. 191. 192. & 195. cum seqq. V. 242. 243. 244.

Salvi conductus ab una die in aliam diem iuridicam renovationem petere molestum est, ibid. n. 197. V. 249.

Salvum conductum dare, vel denegare concernit interesse partium ibid. 199. V. 251. idèd cum causæ cognitione datur. 201. V. 253.

Salvi conductus quaestio prima est in accusatorijs iudicijs. ibid. 203. V. 255.

Salvus conductus semel datus, an alio quo casu frangi vel violari possit? 4. 1. 192. V. 242. cum seqq. usq. ad finem capituli.

Salvus conductus affecurato licitè violatur, si ipse violenter quid agat in loco iudicii. 4. 1. 260.

Sartor retinet vestes scholaris, donec sibi solvatur debitum. 1. 2. 213. V. 245.

Satisfactionis exceptio in remedijs executivis an requiratur? 4. 3. 13. V. 20.

Saxonici

INDEX DE

Saxonicis in provincijs instrumenta recognita executantur summarie 3. 2. 8.

Scientia sine contradictione minus operatur, quam subscriptio tabularum 1. 10. 134. V. 167.

Scientia actus, quem quis non potest impedire, non inducit consensum. 1. 10. 138. V. 171.

Scire est rem per causas cognoscere in præf. 36. Item 3. 1. 8. V. 9.

Scientia sola de alienatione rei sibi pignoratæ non adimit creditori ius pignoris. 1. 10. 133. & 140. V. 166. 140.

Scholares de fuga suspecti pro debitis in persona & rebus arrestari possunt. 1. 2. 127.

Scholares non reguntur statutis civitatum, quomodo intelligendum? 1. 3. 197. V. 209.

Scholaris vel forensis habitans in loco studij per decennium sortitur ibi forum. 2. 1. 33. V. 40.

Scholaris pro contractibus alibi gestis non convenitur in loco studij. 2. 1. 27. V. 33. nisi pluribus facultatibus complere velit. 3. 4. V. 41.

Scholaris habet tres iudices & inter eos testamentum eligendi coram quo conveniri velit. 1. 1. 40.

Scholares visitando scholas, neque tamen udendo, non gaudent privilegijs. 2. 3. 142. V. 49.

Scholaris ut studeat, cautela est pro parente, mittere ipsi exiguum viaticum. 2. 3. 143. V. 150.

Scholares debent tuti esse ab iniuria & detentione personali. 2. 3. 147. V. 154.

Scribe apodissa an faciat publicam fidem? 4. 1. 104. V. 127.

Scriptor libri retinet aliquot quinternos, donec ei solvatur merces. 1. 2. 214. V. 246.

Scriptor libri incensus potest ex pacto conjici in compedes. 1. 6. 25. & 42. V. 17. & 47.

Scriptura debitoris coram iudice facta, etiam absque testibus probat. 3. 1. 76. V. 82.

Scriptura custodita in archivo publico plenè probat. 3. 1. 77. V. 83. sicut & transsumtum ex ea, dummodo habeat subscriptionem archiviste. 78. V. 84. nisi eis obijciatur, quod non mereantur fidem. 79. V. 85. quo casu recurritur ad monumenta civitatis publica. 80. 86.

Scriptura privata non probat, etiam si subscripta vel sigillata fuerit per partes. 3. 1.

87. & 88. V. 93 94 & satius est ab executione tunc cessari. 91. V. 97. nisi fuerit recognita. 92. V. 98.

Scripturam privatam, etiam recognitam pro se habens, postponitur, quò ad prælationem, alijs probantibus de suo debito per publicum instrumentum: nisi statutum loci tribuerit instrumentis recognitis idem privilegium antelationis. 3. 1. 115. V. 123. & 116. V. 124. vel scriptura privata cum hypotheca trino teste, & ipsorum contrahentium manu fuerit subscripta 117. V. 125. secus tamen de iure Saxonico 118. V. 126.

Scriptura etiam non subscripta vel sigillata à partibus, item negata à debitore, facit nihilominus fidem, si sit subscripta per testes recognoscentes sua chirographa vel sigilla, vel aliter deponant, se vidisse numerationem, de qua in scriptura continetur. 3. 1. 231. & 133. V. 140. 141.

Scriptura privata negata per debitorem, & confecta aliena manu, probat nihilominus, si testes subscripti dicant, se interfuisse, & recognoscant manus suas, dummodo accedat comparatio literarum eius, qui dicitur scripturam subnotasse. 3. 1. 134. & 135. V. 142. 143.

Scripturam suam negans, compellitur manibus suis aliam scribere eiusdem tenoris. 3. 1. 136. V. 144.

Scripturæ privatae recognitio, ut fidem faciat, requiruntur sex. 3. 1. 104.

Scriptura negata per debitorem, si testes subscribentes defecerint, fortificatur per comparationem literarum vel sigillorum. 3. 1. 138. V. 145.

Scriptura cuius recognitionem detrectat reus, habetur pro recognita. 3. 1. 138. V. 146.

Scripturam producens pro se, cogitur etiam contenta in ea quæ contra ipsum sunt, approbare. 4. 1. 71. V. 88.

Scriptura liberatoria creditoris, an faciat fidem pro producente, antequam probeat, se eam habere à debitore? 4. 1. 101. V. 124.

Scriptura notarij quod cantat, præsumitur ex consensu partium oriri. 4. 1. 105. V. 128.

Scripturæ maior est fides, quam viva vocis. 1. 10. 121. V. 150.

Sculpteti hodierni in hisce provincijs nullam habent iurisdictionem, sed eius tantum ministri sunt, de quorum officio hic, & quod parificantur cum veteribus Gogrefis. 2. 1. 131.

Securitas quid sit: & quod duplex? 4. 1. 169. 163 vide salvus conductus.

Securior

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

stratus locorum, convocato ad hoc toto populo per sonum campanæ, & interveniente eius consensu saltem maioris partis. 1. 3. 8. & 10. sive super litium decisione, sive commodiare administratione. 13.

Statuta civitatis munitæ mero & mixto imperio, an requirant de necessitate confirmationem superioris? 1. 3. 12.

Statutum permittens manuiniectiorem in personam vel res debitoris, validum est, etiam si de hoc nulla conventio inter partes extet. 1. 3. 44.

Statutum, quod dicat, ab executione processum contra debitorem inchoari, valet. 1. 3. 49.

Statutum, quod instrumentum recognitum mandetur executioni, non obstante aliqua exceptione, nisi solutionis, valet, & trahitur retro ad instrumenta etiam ante tempus publicati statuti confecta. 1. 3. 62. & 63.

Statutum dicitur, in loco ubi viget in commune. 1. 3. 160. V. 172.

Statutum, item consuetudo ligant etiam forenses, ibidem contrahentes & repertos. 1. 3. 167. V. 179.

Statutum loci de manus iniectiione, an profit etiam forensi? 1. 3. 184. V. 196. Item 187. 188. & 197. V. 199. 200. & 209.

Statutum tribuens paratam executionem instrumentis videtur concernere decisoria iudicij. 1. 3. 202. V. 214.

Statutum de evocandis testibus ex aliena provincia contemnit ordinatoria litis, non decisoria. 1. 3. 205. V. 217.

Statutum de non alienando bona civitatis in Ecclesiam, an valeat? & an, eo non obstante saltem clerici vel scholares ea emere possint tanquam alia patrimonialia? 1. 3. 196. V. 208.

Statutum loci de parata executione contra civem, prodest etiam clericis ibi litigantibus. 1. 3. 189. V. 201. quia concernit ordinatoria. 191. & 196. V. 203. & 208.

Statuta laicorum an ligent bona Ecclesiastica ibi situata, item an ligent bona clericorum saltem patrimonialia. 1. 3. 195. & 197. V. 206. 207.

Statutum quod solutio debiti non probetur, nisi per instrumentum, an concernat decisoria vel ordinatoria processus? 1. 3. 206. V. 218.

Statutum loquens in rem comprehendit etiam bona clericorum & forensium in loco statuti situata. 1. 3. 195. V. 206. 216. 225. V. 229. 238.

Statuta permittentia vsuras quinquages

aut etiam duriores, valent, 1. 10. 78. V. 93. item 80 & 81. V. 95. & 96.

Statuta maioris operationis sunt, quam pacta. 1. 10. 296. V. 336. Item. 1. 6. 126.

Statuta odiosa non extenduntur de persona in personam: nisi tertius ille sit suus hæres obligari. 1. 10. 295. V. 335.

Statutum de succedendo certo modo in bonis in loco statuti situatis, intelligitur non tantum de civibus illius loci, sed etiam de forensibus activè & passivè. 1. 2. 218. V. 240.

Statutum Ienense tribuens superstiti coniugi lucrum omnium mobilium, cum bonis soli acquisitis stante matrimonio, prodest etiam mulieribus magistrorum, doctorum & aliorum Professorum, licet non fuerint subditi civitatis, sed Rectoris. 1. 3. 219. 221. V. 232. 234.

Statutum de succedendo, deferens superstiti coniugi medietatem, vel tertiam omnium bonorum, intelligitur de bonis soli in territorio statuentium, non autem extra sitis. 1. 3. 228. V. 242. nisi sint mobilia. 230. & 231. V. 244. & 245.

Statutum loquens de creditore, comprehendit etiam cessionarium. 2. 2. 28. V. 82.

Statutum, quod pro instrumento detur parata executio, intelligitur ad instantiam creditoris, non autem tertij, non nominati in instrumento. 2. 2. 68. V. 81.

Statutum, quod missus ex primo decreto in centum annuatim lucraretur quinq, valet. 1. 10. 81. V. 96. Item 3. 12. 97. V. 116.

Statutum, quod nemo admittatur ad honores, nisi mille in bonis habeat, requirit probationem talis quantitatis in eo, qui promoveri vult, etiam si præsumtionem aliquam iuris pro se habeat. 2. 2. 70. V. 83.

Statutum in rem loquens, si tribuat instrumentis paratam executionem, afficit bona etiam forensis, sed non operatur fori competentiam: quod videlicet debitor alibi degens ibi exigi possit. 2. 3. 13. 14. & 21. V. 14. 15. & 22. nisi ibidem etiam contraxerit. 15. V. 16. vel deliquerit. 16. V. 17.

Statutum paratæ executionis in bona debitorum concernit formam processus, non autem ligat forenses: nisi ibidem contraxerit, quo casu afficit tantum bona soli ibidem reperta, & quæ ijs æquiparantur, puta, habere in loco tabernam, vel officinam cum mercibus. 2. 3. 20. & 22. V. 22. 23. non autem comprehendit alias res mobiles transitorias. 23. V. 24.

Statuta locorum non ligant forenses non subditos

INDEX DE

subditos, nisi ibidem contraxerint & reperti fuerint. 2. 3. 21. V. 22.

Statuta regulariter ligant omnes homines & subditos statuentium. 2. 3. 2.

Statutum deferens partem bonorum immobilium superstiti ex coniugibus an comprehendat pecunias, etiam deputatas ad emtionem prædiorum, vel aliorum immobilium? 2. 3. 27. V. 28.

Statutum restringitur secundum ius commune. 1. 3. 303. V. 308.

Statuto stante, quod infra tricesimum consiciatur inventarium, illis diebus exactis, in hereditatem, quantumvis nondum aditam, executio peti potest. 2. 3. 389. V. 404.

Statuto stante, quod liceat ingredi bona debitoris post moram, permittitur etiam ingressus, hereditate iacente. 2. 3. 401. V. 417.

Statutum, quod scriptura & sigillatio, etiam privata, mereatur paratam executionem, valet, idemque est de pacto contrahentium, quod nimirum stet nudo chirographo creditoris. 3. 2. 128. V. 136. & 129. V. 137. aut si habeat subscriptionem trium testium, quo casu etiam absque omni literarum comparatione probat. 3. 0. V. 138. dummodo testes suas scripturas recognoscant. 131. V. 139.

Statutum negativum prævalet affirmativo, quod in eodem volumine statutorum continetur. 4. 1. 24.

Statuti verbis in dubio standum, prout sonant. 4. 1. 16. V. 21.

Statutum in dubio debet aliquid addere iuri communi. 4. 1. 21. & 27. V. 26. 32.

Statutum tollens generaliter omnes exceptiones reo, non intelligitur excludere exceptiones in alia parte statuti clare permissas. 4. 1. 30. & 45. V. 35. 52.

Statutum tribuens paratam executionem non obstante exceptione, non aufert reo exceptionem sed differt tantum. 4. 1. 31. V. 36.

Statutum reijciens omnem exceptionem, præter unam vel alteram, quæ exprimitur, non excludit similes expressas, imò ne quidem dissimiles. 4. 1. 38. V. 43 & 39. V. 44. contrarium tamen verius. 40. V. 45.

Statutum inducens ferias, excipiendo tres casus, intelligitur omnes alios casus excludere etiam similes. 4. 1. 41. V. 46.

Statuti verbis literalibus in dubio standum est. 4. 1. 42. V. 47.

Statutum tribuens paratam executionem instrumento, intelligitur de liquido, non autem de liquido. 4. 1. 118. V. 143.

Statutum paratæ executionis, inducitur

ab inferiore à principe, non præcedit debitori usus legitimarum exceptionum fieri. 4. 1. 122. V. 146. contrarium tamen verius. 123. V. 147.

Statutum populi generale derogat iuri privatorum. 4. 1. 148.

Statutum generaliter tribuens paratam executionem pro debitis liquidis, non obstante aliqua exceptione, excludit tantum dilatorias exceptiones, & aliter frivolæ, non autem legitimas. 4. 1. 2. 8. 10. V. 15. nisi specialiter removeantur. 11. V. 16. vel aliter probetur de mente disponentis, quod etiam legitimas tollere voluerit. 12. V. 17.

Statutum tribuens paratam executionem, non obstante aliqua exceptione, non excludit notorias, & in continenti probabiles. 4. 2. 1.

Statutum tollens exceptiones, non tollit eas de quibus constat ex instrumento. 4. 1. 119. V. 142.

Sterilitas unius anni compensatur cum ubertate posterioris temporis. 1. 10. 49. V. 59.

Sterilitas agrorum præcavenda quoque modo. 2. 3. 180. V. 188.

Stipulatio non prætorie regulariter non habet executionem paratam. 3. 2. 2.

Studia diversorum diversa. 1. 10. 46. V. 54.

Subditus pro domini ære alieno non debet exigi. 2. 3. 318. V. 326.

Subditi dicuntur qui subditi sunt ratione domicilij non alij. 2. 1. 23. & 51. V. 29. & 59.

Subditi qui nimis onerantur assiduis operibus possunt superiorum officium implorare. 1. 9. 69.

Subhastatio non fit pro mobilibus: sed tantum pro rebus soli. 3. 9. 69. V. 82.

Subhastationi expositum pignus potest licitari per creditorem, non minus quam per extraneum. 3. 9. 73. V. 87.

Subhastari debent res venales Ecclesiæ per 20 dies, in bonis privatorum dilatio est arbitraria. 3. 9. 74. & 75. V. 88. 89. nec sufficit una proclamatio. 76. 79. V. 90. & 94 & 92.

Subhastandi forma de iure Saxonico & cur sit introducta solennitas subhastationis? 1. 9. 77. 78 & 80. V. 91. 92. 93. 96.

Subhastationi quæ exponuntur pignora, præsentem pecuniam distrabuntur, non habita fide de precio. 3. 9. 79. V. 74. nisi consuetudo loci aut regionis alicuius aliud observeat. 95.

Subhastaturus pignora, debet prius summam explorare eorum valorem: ita tamen, ne cum licitatoribus manifestet, sed carius æstimet. 3. 9. 81. V. 97.

Subhastatio

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

toris in alicuius officialis manus. 3. 11. 78. V. 83.

Sequestrum non tribuit ius reale, taciti pignoris puta, cuius ratione alijs creditoribus præferatur. 3. 11. 80. V. 85.

Sequestrum item arrestum quomodo prosecutentur? 3. 11. 83. V. 88.

Sequestratus vel arrestatus cum rebus suis non debet habere in perpetua custodia. 3. 11. 86. V. 92.

Sequestrum item arrestum tolluntur per oblationem cautionis, de stando iuri, & iudicato solvendo, in casu quo debitum negatur: super debito autem liquido & confessato, non auditur volens satisdare, sed tenetur præcisè solvere 3. 11. 87. & 88 V. 93 94. nisi ante tempus petatur. 91. V. 98.

Servi provocantis ad libertatem sicut & monachi peculium sequestratur lite pendente, secus est in vasallo. 1. 2. 134. & 137. V. 161. 164.

Servi & monachi æquiparantur, 1. 2. 135. V. 162.

Servus dicitur esse in bonis nostris, liber autem homo extra commercium est. 1. 6. 53. V. 59. 60.

Servire hominem liberum ob æs alienum indignum est. 1. 6. 29. V. 34.

Servitus mortalitati comparatur, intelligendo de servitute illiberali, qua quis efficitur mancipium domini, secus in serviente, qui præstat operas suas creditori. 1. 6. 30. & 72. V. 35. 82.

Servitia inherencia prædijs, transeunt etiam ad singulares successores, origo tamen eorum caput ex pacto. 1. 9. 58. & 59. V. 70. 71.

Servitij aut fidelitatis refutatio sine refutatione feudi fieri non potest. 1. 9. 64. 1. 76.

Servitus realis in feudo constitui nequit, sed tantum personalis, ut est ususfructus. 2. 3. 285. V. 299.

Sigillum commune obligat omnes de communitate, etiamsi appositum sit per solos regnantes. 2. 3. 350. V. 364.

Sigillum est res inanimata per se nihil probans. 3. 1. 89. V. 95.

Sigilli recognitio idem operatur, quod recognitio scripturæ. 1. 3. 96. V. 102.

Sigillum instrumento debet esse appositum cum consensu domini. 3. 1. 119. V. 127. contrarium tamen de iure verius 120. V. 128. item requiritur quod sigillans legerit in ea contenta 121. V. 129. sed virumq; præsumitur nisi probetur contrarium, ibid. 130.

Sigillans vel subscribens schedulam vacuum non obligatur, nisi legerit contenta. 3. 1. 122. V. 130.

Sigillum vel scripturam producens debitore negante esse suum, creditor probare debet. 3. 1. 123. V. 131.

Sigillum vel scripturam apponens pro testimonio non intelligitur, se ex causa instrumento inserta obligare. 3. 1. 124. V. 132.

Sigillum tunc demum obligat sigillantem, si dicatur in scriptura, cuius sit sigillum, item per quem fuit appositum. 3. 1. 125. & 126. V. 133. 134. ac in quem finem, quia per se est mutus & incertus testis. ibid.

Sigillum in dubio præsumitur appositum causa testimonij. 3. 1. 127. V. 135.

Simile non est idem. 1. 10. 244. & 245. V. 282. 283.

Simulationis exceptio remoratur executionem ex vi statuti vel pacti paratam. 4. 1. 92. V. 111.

Simulationis exceptio est facti, quæ non præsumitur, sed probatione indiget. 1. 10. 272.

Simulatus contractus verè non dicitur contractus, quia abest consensus partium. ibid. n. 270.

Socius mei socij non dicitur meus socius. 2. 3. 321. V. 329.

Solennitas interveniens vitiosè, quæ aliter non requirebatur, non vitiat actum. 2. 1. 59. V. 68.

Solennitas per se non requisita ad actum, si accedat ei inutiliter, non per hoc vitatur actus. 3. 7. 11. V. 13.

Solennia circa appellationem observanda. 3. 8. 51.

Solennium circa arrestum in foro Sax. observandum origo sive causa & ratio. ibid. 52.

Solennitatis à iure requisitæ omisio vitiat actum. 3. 9. 21.

Solennitatis requisitæ defectus obstat instrumento quantumcumq; paratam executionem alias habenti 4. 1. 111. V. 134.

Solvere obligatus non satisfaciat pacto, si paratus est fideiussores vel pignora creditori invito obtrudere. 1. 5. 4.

Solvendo etiam is dicitur, qui habet nomina debitorum saltem exigibilia. 1. 6. 120. V. 131. 132. item qui habet possessiones etiam in alio territorio sitas. 1. 10. 343. V. 388.

Solvendi in potentia vel insufficientia an probetur per creditorem, vel debitorem? 1. 6. 137. V. 154 & quomodo. 1. 10. 340. V. 386. cum seqq.

Solutio etiam in alia pecunia, quam ut eam reus accepit, creditori fieri potest, dummodò sit eiusdem æstimi & ligæ. 1. 10. 4. & 6.

Minutam

Cc 2

INDEX DE

conceditur securitas, intelligitur arbitrio iudicis relicta, item n. 198. V. 250.

Tempus opportunum est omnium rerum primum. 1. 1. 10. V. 13.

Tempus non est causa augenda vel minuenda obligationis. 1. 10. 97. V. 122.

Temporis in instanti praesumitur idem animi motus. 1. 10. 201. V. 237.

Tempus appellandi currit de momento in momentum. 1. 2. 4.

Tempus non est modus finiendae obligationis. 1. 10. 301. V. 341.

Tempus à iure praefixum ad aliquid faciendum, non currit impedito. 2. 3. 379. V. 394.

Tempus iudicatis datum non potest coarctari, nisi concurrat aliqua probabilis causa, quae coarctationem termini suadeat. 3. 6. 9. & 10. ampliari autem vel extendi potest etiam sine causa. 16.

Terminus legalis absq; ministerio iudicis non potest restringi, secus, si mediante ministerio iudicis detur. 3. 6. 15.

Terminus solutioni praefixus cum comminatione executionis, est prima dilatio in materia executionis. 3. 8. 20. V. 23.

Terminus trium quaterdenarum, post captionem pignorum ad tuendum eam, est dilatio secunda. 3. 8. 21. V. 24. 25.

Terminus primus in accusatorio iudicio, ut plurimum consumitur in disputatione super securitate rei ad totum tempus durantis litis. 4. 1. 255.

Terminus probatorius fatalis, & omnibus notus non necesse habet, ut denuò praefigatur à iudice Iur. Sax. Cur vero civili arbitrio iudicis determinatur. 1. 2. 33.

Territorium cuiusq; iudicis clauditur certis finibus, ac mensura, non animo constat. 2. 3. 11. V. 12.

Tertius quo pacto debeat comparere pro suo interesse, ad impediendam executionem. 2. 3. 252. V. 264.

Testamentum in scriptis executatur ut notorium secus in nuncupativo. 3. 1. 24. V. 27.

Testamenti instrumentum executatur per missionem in possessionem bonorum heredis scripti, absque alio processu iudiciali. 3. 2. 27. V. 30. nisi adsit legitimus contradictor. 28. V. 31.

Testamentum in scriptis condere volens, si non testatur solenniter, tunc tale testamentum non valet, etiam ut nuncupativum. 3. 5. 35. V. 39.

Testator ei, quem non manu mittit in testamento, non potest operas imponere. 1. 9. 19. V. 20. & 71. V. 83.

Testi officium suum non debet esse damnosum. 1. 10. 139. V. 172.

Testes non recipiuntur, nisi lite contestata. 3. 1. 19. V. 22.

Testes ex alieno territorio, quomodo advocandi, vel ibidem examinandi sint. 3. 7. 44.

Tituli probatio in producente instrumentum non est necessaria, si fides fiat de traditione. 2. 2. 75. V. 88.

Torturae pactum non valet, etiamsi conveniatur, quod iudex eam inferat. 1. 6. 44. 46. V. 49. 51. cum per eam debilitetur corpus. 47. V. 52.

Totum infert omnes suas partes. 2. 3. 360. V. 374.

Transactio etiam ficta, sequens titulum, transfert dominium. 1. 10. 182. V. 216.

Transactio instrumenti nuda non arguit translationem dominij. 2. 2. 60. V. 70.

Transactio instrumenti in solum, arguit venditionem quasi nominis. 2. 2. 80. V. 93.

Traditione instrumenti probata, directae actiones producenti nomine principalis competunt, non autem nomine proprio, ubi autem de traditione non apparet, praesumitur instrumentum esse penes producentem ex causa depositi. 2. 2. 63. V. 76.

Traditionis loco patietia est. 2. 3. 225. V. 235.

Transactio nuda absq; titulo non transfert dominium. 3. 1. 29.

Transactio exceptio etiam per rescriptum principis alicui tolli nequit, sicut nec per statutum. 4. 1. 6. 33. V. 37. 38. & 146. nisi metu facta sit. n. 163. V. 193.

Transactio ductis belli cum hoste, ut in posterum de ablatiis nulla moveatur querela, non praecidit subditis ius repetendi id, quod eis ablatum est. 2. 3. 327. V. 337.

Transactio super crimine facta inter patres magistratui non tollit prosecutionem pauperum contra eum. 2. 3. 101. V. 105. licet eo casu minus puniatur. num. 102. V. 106. aliqui tamen contrarium sentiunt. n. 103. V. 107.

Tres modi probandi contumaciam rei. 1. 2. 107.

Triarios vel id genus monete minuta nemo ultra 25 florenos pro magna summa accipere cogitur in imperio Romano. 1. 10. 11. V. 14.

Turbans me in libertate mei praedij potest in factum praescriptis verbis, vel iniuriarum, vel etiam negatoria conveniri: De iure autem Sax. pignori ei possunt res propria auctoritate. 1. 3. 88. & 89.

Turbatus

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

stratus locorum, convocato ad hoc toto populo per sonum campanæ, & interveniente eius consensu saltem maioris partu. 1. 3. 8. & 10. sive super litium decisione, sive commodiore administratione. 1. 3.

Statuta civitatis munitæ mero & mixto imperio, an requirant de necessitate confirmationem superioris? 1. 3. 12.

Statutum permittens manu iniectionem in personam vel res debitoris, validum est, etiamsi de hoc nulla conventio inter partes extet. 1. 3. 44.

Statutum, quod dicat, ab executione processum contra debitorem inchoari, valet. 1. 3. 49.

Statutum, quod instrumentum recognitionis mandetur executioni, non obstante aliqua exceptione, nisi solutionis, valet, & trahitur retro ad instrumenta etiam ante tempus publicati statuti confecta. 1. 3. 62. & 63.

Statutum dicitur, in loco ubi viget ius commune. 1. 3. 60. V. 172.

Statutum, item consuetudo ligant etiam forenses, ibidem contrahentes & repertos. 1. 3. 167. V. 179.

Statutum loci de manus iniectione, an profit etiam forensi? 1. 3. 184. V. 196. Item 187. 188. & 197. V. 199. 200. & 209.

Statutum tribuens paratam executionem instrumentis videtur concernere decisoria iudicij. 1. 3. 202. V. 214.

Statutum de evocandis testibus ex aliena provincia concernit ordinatoria litis, non decisoria. 1. 3. 205. V. 217.

Statutum de non alienando bona civitatis in Ecclesiam, an valeat? & an, eo non obstante saltem clerici vel scholares ea emere possint tanquam alia patrimonialia? 1. 3. 196. V. 208.

Statutum loci de parata executione contra civem, prodest etiam clericis ibi litigantibus. 1. 3. 189. V. 201. quia concernit ordinatoria, 191. & 196. V. 203. & 208.

Statuta laicorum an ligent bona Ecclesiastica ibi situata, item an ligent bona clericorum saltem patrimonialia. 1. 3. 195. & 197. V. 206. 207.

Statutum quod solutio debiti non probetur, nisi per instrumentum, an concernat decisoria vel ordinaria processus? 1. 3. 206. V. 218.

Statutum loquens in rem comprehendit etiam bona clericorum & forensium in loco statuti situata. 1. 3. 195. V. 206. 216. 225. V. 229. 238.

Statuta permittentia vsuras quinquages

aut etiam duriores, valent, 1. 10. 78. V. 93. item 80 & 81. V. 95. & 96.

Statuta maioris operationis sunt, quam pacta. 1. 10. 296. V. 336. Item. 1. 6. 126.

Statuta odiosa non extenduntur de persona in personam: nisi tertius ille sit suus hæres obligati. 1. 10. 295. V. 335.

Statutum de succedendo certo modo in bonis in loco statuti situatis, intelligitur non tantum de civibus illius loci, sed etiam de forensibus activè & passivè. 1. 2. 218. V. 240.

Statutum Ienense tribuens superstiti coniugi luctum omnium mobilium, cum bonis soli acquisitis stante matrimonio, prodest etiam mulieribus magistrorum, doctorum & aliorum Professorum, licet non fuerint subditi civitatis, sed Rectoris. 1. 3. 219. 221. V. 232. 234.

Statutum de succedendo, deferens superstiti coniugi medietatem, vel tertiam omnium bonorum, intelligitur de bonis soli in territorio statuentium, non autem extra sitis. 1. 3. 228. V. 242. nisi sint mobilia, 230. & 231. V. 244. & 245.

Statutum loquens de creditore, comprehendit etiam cessionarium. 2. 2. 28. V. 82.

Statutum, quod pro instrumento detur parata executio, intelligitur ad instantiam creditoris, non autem tertij, non nominati in instrumento. 2. 2. 68. V. 81.

Statutum, quod missus ex primo decreto in centum annuatim lucretur quinq, valet. 1. 10. 81. V. 96. Item 3. 12. 97. V. 116.

Statutum, quod nemo admittatur ad honores, nisi mille in bonis habeat, requirit probationem talis quantitatis in eo, qui promoveri vult, etiamsi præsumptionem aliquam iuris pro se habeat. 2. 2. 70. V. 83.

Statutum in rem loquens, si tribuat instrumentis paratam executionem, afficit bona etiam forensis, sed non operatur fori competentiam: quod videlicet debitor alibi degens ibi exigi possit. 2. 3. 13. 14. & 21. V. 14. 15. & 22. nisi ibidem etiam contraxerit. 15. V. 16. vel deliquerit. 16. V. 17.

Statutum paratæ executionis in bona debitorum concernit formam processus, non autem ligat forenses: nisi ibidem contraxerit, quo casu afficit tantum bona soli ibidem reperta, & quæ ijs equiparantur, puta, habere in loco tabernam, vel officinam cum mercibus. 2. 3. 20. & 22. V. 22. 23. non autem comprehendit alias res mobiles transitorias. 23. V. 24.

Statuta locorum non ligant forenses non subditos

INDEX DE

subditos, nisi ibidem contraxerint & reperti fuerint. 2. 3. 21. V. 22.

Statuta regulariter ligant omnes homines & subditos statuentium. 2. 3. 2.

Statutum deferens partem bonorum immobilium superstiti ex coniugibus an comprehendat pecunias, etiam deputatas ad emtionem prædiorum, vel aliorum immobilium? 2. 3. 27. V. 28.

Statutum restringitur secundum ius commune. 1. 3. 303. V. 308.

Statuto stante, quod infra tricesimum conficiatur inventarium, illis diebus exactis, in hereditatem, quantumvis nondum aditam, executio peti potest. 2. 3. 389. V. 404.

Statuto stante, quod liceat ingredi bona debitoris post moram, permittitur etiam ingressus, hereditate iacente. 2. 3. 401. V. 417.

Statutum, quod scriptura & sigillatio, etiam privata, mereatur paratam executionem, valet, idemque est de pacto contrahentium, quod nimirum stetur nudo chirographo creditoris. 3. 1. 128. V. 136. & 129. V. 137. aut si habeat subscriptionem trium testium, quo casu etiam absque omni literarum comparatione probat 130. V. 138. dummodo testes suas scripturas recognoscant. 131. V. 139.

Statutum negativum prævalet affirmativo, quod in eodem volumine statutorum continetur. 4. 1. 24.

Statuti verbis in dubio standum, prout sonant. 4. 1. 16. V. 21.

Statutum in dubio debet aliquid addere iuri communi. 4. 1. 21. & 27. V. 26. 32.

Statutum tollens generaliter omnes exceptiones reo, non intelligitur excludere exceptiones in alia parte statuti clare permissas. 4. 1. 30. & 45. V. 35. 52.

Statutum tribuens paratam executionem non obstante exceptione, non aufert reo exceptionem sed differt tantum. 4. 1. 31. V. 36.

Statutum rejiciens omnem exceptionem, præter unam vel alteram, quæ exprimitur, non excludit similes expressas, imò ne quidem dissimiles. 4. 1. 38. V. 43 & 39. V. 44. contrarium tamen verius. 40. V. 45.

Statutum inducens ferias, excipiendo tres casus, intelligitur omnes alios casus excludere etiam similes. 4. 1. 41. V. 46.

Statuti verbis literalibus in dubio standum est. 4. 1. 42. V. 47.

Statutum tribuens paratam executionem instrumento, intelligitur de liquido, non autem de liquido. 4. 1. 118. V. 143.

Statutum paratæ executionis, inducitur

ab inferiore à principe, non præcedit debitori versus legitimarum exceptionum fieri. 4. 1. 122. V. 146. contrarium tamen verius. 123. V. 147.

Statutum populi generale derogat iuri privatorum. 4. 1. 148.

Statutum generaliter tribuens paratam executionem pro debitis liquidis, non obstante aliqua exceptione, excludit tantum dilatorias exceptiones, & aliter frivolas, non autem legitimas. 4. 1. 2. 8. 10. V. 15. nisi specialiter removeantur. 11. V. 16. vel aliter probetur de mente disponentis, quod etiam legitimas tollere voluerit. 12. V. 17.

Statutum tribuens paratam executionem, non obstante aliqua exceptione, non excludit notorias, & in continenti probabiles. 4. 2. 1.

Statutum tollens exceptiones, non tollit eas de quibus constat ex instrumento. 4. 1. 119. V. 142.

Sterilitas unius anni compensatur cum ubertate posterioris temporis. 1. 10. 49. V. 59.

Sterilitas agrorum præcavenda quoquo modo. 2. 3. 180. V. 188.

Stipulatio non prætorie regulariter non habet executionem paratam. 3. 2. 2.

Studia diversorum diversa. 1. 10. 46. V. 54.

Subditus pro domini ære alieno non debet exigi. 2. 3. 318. V. 326.

Subditi dicuntur qui subditi sunt ratione domicilij non alij. 2. 1. 23. & 51. V. 29. & 59.

Subditi qui nimis onerantur assiduæ operis possunt superiorum officium implorare. 1. 9. 69.

Subhastatio non fit pro mobilibus: sed tantum pro rebus soli. 3. 9. 69. V. 82.

Subhastationis expositum pignus potest licitari per creditorem, non minus quam per extraneum. 3. 9. 73. V. 87.

Subhastari debent res venales Ecclesiæ per 20 dies, in bonis privatorum dilatio est arbitraria. 3. 9. 74. & 75. V. 88. 89. nec sufficit una proclamatio. 76. 79. V. 90. & 94 & 92.

Subhastandi forma de iure Saxonico & cur sit introducta solennitas subhastationis? 1. 9. 77. 78 & 80. V. 91. 92. 93. 96.

Subhastationi quæ exponuntur pignora, præsentem pecuniam distrahantur, non habita fide de precio. 3. 9. 79. V. 74. nisi consuetudo loci aut regionis alicuius aliud observeat. 95.

Subhastaturus pignora, debet prius summam explorare eorum valorem: ita tamen, ne cum licitatoribus manifestet, sed carius æstimet. 3. 9. 81. V. 97.

Subhastatio

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Subhastatio alio nomine dicitur auctio. 3. 9. 82. V. 98.

Subhastationes non fiunt in die sacro, neq; in Ecclesia, exceptis pagis, in quibus & per provincias Saxoniae fiunt à sacrificulis, quibus id minimè convenit. 3. 9. 85. V. 101. 102.

Subhastationum complementa prece refert iudici, qui debitori citato significat precium maius, offerendo rem denuò luendam ipsi, vel, quem ipse supponet emtorem plus offerentem. 3. 9. 86, & 88. V. 103. 105.

Subhastationis per viam pignora vendita tarent evictione, respectu iudicis, vel creditoris: tenetur tamen de evictione debitor. 3. 9. 94. & 95. V. 112. 113.

Subscribens se testamento solenni, non intelligitur ius suum in rebus, quas fortè legavit testator remittere. 1. 10. 135. V. 168.

Successionis lex in loco particulari prodest etiam forensibus, & qui alibi habent sua domicilia, ubi viget ius commune. 2. 3. 217. V. 230.

Successor singularis dicitur hæres, item emtor rerum alienarum. 2. 3. 412. V. 432.

Successor non debet esse deterioris conditionis, quàm eius antecessor. 2. 3. 426. V. 451. neq; debet melioris esse conditionis regulariter, quàm suus author. 2. 2. 54.

Summarijs in causis excluduntur exceptiones, quæ sunt de iuris apicibus. 1. 10. 268. V. 308.

Summaria cognitio non operatur præiudicium veritati plenius indagandæ. 3. 1. 68. V. 73.

Summaria iudicia non requirunt eam solennitatem, quam ordinaria. 3. 1. 101. V. 107.

Summaria iudicia non excludunt citationem partis. 3. 7. 2. V. 3.

Summarijs in causis non excluduntur exceptiones notoriæ. 4. 1. 9. V. 14.

Sumptus in moneta cudenda facti, augent eius estimationem. 1. 10. 12.

Superiores subfeudant inferiores de iure iurisdictionis usq; ad quartum gradum. 2. 1. 113. V. 126. 127.

Superior nobis auferre non debet quod non dedit. 2. 3. 322. V. 330.

Super interesse cuius liquidatio offertur in processu executionis, an possit procedi ad præceptum executivum? 3. 1. 32. V. 35.

Superfluum admittere securius est quàm necessarium omittere. 1. 2. 172. V. 201.

Superfluum ne quidem minimum verbum in contractib; intelligi debet, dummodò intellectus non repugnet iuri. 1. 10. 198. V. 234.

Suspectus ut possit dici debitor, & sequestratio locum habeat, debet præcedere aliqualis causæ cognitio, & probatio saltem per iuramentum. 1. 2. 104. & 105. V. 130. & 131.

Suspecti debitoris sequestratio conceditur, quando post contractum incepit esse suspectus, & malorum morum. 1. 2. 107. V. 133. & istud probari debet per creditorem. 108. V. 134.

Syndicus habens speciale mandatum, potest obligare bona etiam omnium civium in particulari, pro debito civitatis. 2. 3. 362. V. 376.

T.

Tabellio dicitur iudex chartularius, & debet esse immatriculatus, ad hoc ut conscribat instrumenta guarentigiata. 1. 3. 17. 21.

Tabellionibus nostrorum locorum & temporum nulla competit iurisdicção, ideo nec instrumenta guarentigiata conscribere possunt. 1. 3. 21.

Tabellio post perfectum contractum non potest instrumento adijcere clausulas etiam consuetas, de quibus non fuit actum. 1. 10. 392. V. 441.

Tabelliones non intelligunt clausulas furis, quæ adijciuntur instrumento. 1. 10. 391. V. 442.

Tabelliones à quibus creentur? & in qua forma remissivè. 3. 1. 87.

Talus quisq; iudicatur, qualis reperitur. 2. 3. 159. V. 167.

Taxationis pro maiore certitudine, iudex bona soli, de quorum taxa agitur, præsens inspicere debet, ut si inter taxatores incidat ambiguitas, ipse partes suas interponat. 3. 9. 101. & 103. V. 122. 124.

Taxationis ad renunciationem per aestimatores fiendam iudici, non est necesse citari debitorem. 3. 9. 100. V. 121.

Taxativè loquentes leges non excludunt casus similes. 4. 1. 159. V. 187.

Taxativæ particula quæ vbi sit. 2. 2. 28.

Tela ordinarij processus. 3. 8. 55.

Tempus in dubio intelligitur continuum. 4. 1. 193. V. 245.

Tempora solvendorum censuum vel reddituum quæ sint de iure Saxonico? 1. 3. 247. V. 261.

Tempus adiectum verbi intelligitur repetitum circa qualitatem verbi. 4. 1. 194. V. 246.

Temporis certi determinatio, ad quam concedi-

INDEX DE

conceditur securitas intelligitur arbitrio iudicis relicta. item n. 198. V. 250.

Tempus oportunum est omnium rerum primum. 1. 1. 10. V. 13.

Tempus non est causa augenda vel minuenda obligationis. 1. 10. 97. V. 122.

Temporis in instanti praesumitur idem animi motus. 1. 10. 201. V. 237.

Tempus appellandi currit de momento in momentum. 1. 2. 4.

Tempus non est modus finiendae obligationis. 1. 10. 301. V. 341.

Tempus à iure praefixum ad aliquid faciendum, non currit impedito. 2. 3. 379. V. 394.

Tempus iudicatis datum non potest coartari, nisi concurrat aliqua probabilis causa, quae coartationem termini suadeat. 3. 6. 9. & 10. ampliari autem vel extendi potest etiam sine causa. 16.

Terminus legalis absq; ministerio iudicis non potest restringi, secus, si mediante ministerio iudicis detur. 3. 6. 15.

Terminus solutioni praefixus cum comminatione executionis, est prima dilatio in materia executionis. 3. 8. 20. V. 23.

Terminus trium quaterdenarum, post captionem pignorum ad tuendum eam, est dilatio secunda. 3. 8. 21. V. 24. 25.

Terminus primus in accusatorio iudicio, ut plurimum consumitur in disputatione super securitate rei ad totum tempus durantis litis. 4. 1. 255.

Terminus probatorius fatalis, & omnibus notus non necesse habet, ut denuò praefigatur à iudice Iur. Sax. Cur verò civili arbitrio iudicis determinatur. 1. 2. 33.

Territorium cuiusq; iudicis clauditur certis finibus, ac mensura, non animo constat. 2. 3. 11. V. 12.

Tertius quo pacto debeat comparere pro suo interesse, ad impediendam executionem. 2. 3. 252. V. 264.

Testamentum in scriptis executatur ut notorium secus in nuncupativo. 3. 1. 24. V. 27.

Testamenti instrumentum executatur per missionem in possessionem bonorum heredu scripti, absque alio processu iudiciali. 3. 2. 27. V. 30. nisi adsit legitimus contradictor. 28. V. 31.

Testamentum in scriptis condere volens, si non testatur sollemniter, tunc tale testamentum non valet, etiam ut nuncupativum. 3. 5. 35. V. 39.

Testator ei, quem non manu mittit in testamento, non potest operas imponere. 1. 9. 19. V. 20. & 71. V. 83.

Testi officium suum non debet esse damnosum. 1. 10. 139. V. 172.

Testes non recipiuntur, nisi lite contestata. 3. 1. 19. V. 22.

Testes ex alieno territorio, quomodo advocandi, vel ibidem examinandi sint. 3. 7. 44.

Tituli probatio in producente instrumentum non est necessaria, si fides fiat de traditione. 2. 2. 75. V. 88.

Tortura pactum non valet, etiamsi conveniatur, quod index eam inferat. 1. 6. 44. 46. V. 49. 51. cum per eam debilitetur corpus. 47. V. 52.

Totum infert omnes suas partes. 2. 3. 360. V. 374.

Transactio etiam ficta, sequens titulum, transfert dominium. 1. 10. 182. V. 216.

Transactio instrumenti nuda non arguit translationem dominij. 2. 2. 60. V. 70.

Transactio instrumenti in solutum, arguit venditionem quasi nominis. 2. 2. 80. V. 93.

Traditione instrumenti probata, directae actiones producenti nomine principalis competunt, non autem nomine proprio, ubi autem de traditione non apparet, praesumitur instrumentum esse penes producentem ex causa depositi. 2. 2. 63. V. 76.

Traditionis loco patiētia est. 2. 3. 225. V. 235.

Transactio nuda absq; titulo non transfert dominium. 3. 1. 29.

Transactio exceptio etiam per rescriptum principis alicui tolli nequit, sicut nec per statutum. 4. 1. 6. 33. V. 37. 38. & 146. nisi metu facta sit. n. 163. V. 193.

Transactio ducis belli cum hoste, ut in posterum de ablati nulla moveatur querela, non praecidit subditis ius repetendi id, quod eis ablatum est. 2. 3. 327. V. 337.

Transactio super crimine facta inter partes magistratui non tollit prosecutionem penis contra eum. 2. 3. 101. V. 105. licet eo casu mitius puniatur. num. 102. V. 106. aliqui tamen contrarium sentiunt. n. 103. V. 107.

Tres modi probandi contumaciam rei. 1. 2. 107.

Triharios vel id genus monetæ minutæ nemo ultra 25 florenos pro magna summa accipere cogitur in imperio Romano. 1. 10. 11. V. 14.

Turbans me in libertate mei pradij potest in factum praescriptis verbis, vel iniuriarum, vel etiam negatoria conveniri: De iure autem Sax. pignori ei possunt res propria autoritate. 1. 3. 88. & 89.

Turbatum

PROCESSIBVS EXECVTIVIS.

Turbatus in quasi possessione vsus pasculandi, vel similis iuris, potest defendere suam possessionem, etiam opponendo se turbanti de facto, vel si ita potens non est, interdicto vti possideris, se tueretur. 1. 3. 136. & 137. V. 142. 143.

Turbatus in possessione sua vel quasi potest turbatorem suum vicissim turbare & molestia afficere. 1. 3. 141. V. 147.

Tutor se obligans pro pupillo, si non addit, quod istud faciat officij nomine, habetur pro principali. 1. 10. 270. V. 310.

Tutor & quilibet administrator alienarum rerum, qui loco domini est, iure manus iniectionis vti potest. 2. 2. 27. V. 30.

Tutor non potest suspectus agi per procuratorem: nisi habeat speciale mandatum. 2. 2. 36. V. 39.

Tutor regulariter non potest permittere creditori licentiam ingrediendi & acquirendi possessionem rerum pupillarium, in eventum non factae solutionis. 2. 3. 219. V. 227. licet contrarium communiter teneatur. 220. V. 228. 230. Fallit in mobilibus. 242. V. 242. item in pacto ingrediendi possessionem. n. 243.

Tutor in rebus pupillaribus domini loco habetur. 2. 3. 224. V. 234. quando bene administrat, secus, si male. 233. V. 243.

Tutor pro debito pupillari non patitur executionem in sua propria bona: nisi proprio nomine pro tali aere alieno se obligasset. 2. 3. 244. & 246. V. 256. 258.

Tutor, sive feudi pupillaris dominus, sive extraneus fuerit, non lucratur fructus ex bonis pupilli. 2. 3. 301. V. 306.

Tyrannus quis dicatur? 2. 3. 345. V. 359.

V.

Vagabundus nusquam est qui ubique est. 2. 1. 78. V. 89.

Vagabundus declinans iudicem aditum & provocans ad curiam ordinariam, non auditur. 2. 1. 85. V. 96.

Valor cuiusque rei aestimatur etiam ex redditibus annuis, licet inaequalibus, quorum sterilitas uno anno contingens, compensatur per ubertatem sequentium annorum. 3. 9. 127. & 128. V. 148. 149.

Vasallus domini conditionem circa feudum, deteriore reddere nequit. 2. 3. 285.

Vasallis invitis dominus feudi non potest ius vasallagij alienare. 2. 3. 284.

Vasallum invitum alium dominus feudi non cogitur accipere. 2. 3. 283.

Vasallos invitos feudi dominus in alium alienare non potest. 1. 9. 38. V. 43.

Vasalli acceptis feudis obligant se ad servitia personalia pro se & heredibus in perpetuum. 1. 9. 56. & 61. V. 66. & 75. eaq. sunt vel determinata vel indeterminata. 68.

Vasallus vim illatam a domino impunè propulsat. 1. 9. 68. V. 80.

Vasallus & dominus circa ius fidelitatis iudicantur ad paria. 1. 9. 69. V. 81.

Vasallus vendere potest commoditates feudales, etiam per totum tempus vitae, sine consensu domini. 2. 3. 280. V. 293. ita tamen, ut prior vasallus praestet domino servitia. n. 282. V. 296.

Vasalli & subditi pignorantur pro debito domini, ut deinceps apud creditorem sint in eadem causa, prout apud dominum: sed non tenentur pro domino debitum solvere, nec egentem alimentare. 2. 3. 332. & 333. V. 342. 344.

Vestigaliorum iura habentes tenentur transeuntibus de robaria in ipsorum territorijs commissa, saltem iure Saxonico: de iure autem civili non aliter, nisi superior potuit providere, & non providit. 1. 2. 296. V. 335. sciens videlicet delictum, & valens prohibere. 297. V. 336.

Vestigalia fraudans punitur de iure Saxonico in quadruplum, & potest pignorari propria autoritate per stationarios, donec solvat dampnam. 1. 3. 74. & 75.

Vestigalia fraudans de iure civili committit omnes merces, vel totum quod velit, in quo toto continetur tamen etiam simplum, videlicet debiti vestigialis. 1. 3. 79.

Vestigalia exiguntur per detentionem rerum & personarum. 3. 2. 36. V. 39.

Vestigalia dominis terrarum, pro refectione viarum, pontium, & aliorum locorum publicorum praestantur. 1. 3. 77. 78.

Velum levatum dicitur manus regia in praefat. 33. V. 41.

Velleiani SC. exceptio an remoretur executionem paratam. 4. 1. 136 & 137. V. 161. 162.

Venalitiarij qui dicantur. 2. 3. 467.

Venditor iure pignoris retinet rem venditam, donec sibi satisfiat de pretio. 1. 2. 211. V. 243.

Vendidit & tradidit, verba, tribuunt emptori potestatem occupandi rem emptam, etiam propria autoritate. 3. 12. 80. V. 95.

Venditor non dicitur in mora tradendi, ubi emptor est in mora solvendi pretium, & interim retentionis iure utitur. 4. 1. 76. & 77. V. 94. & 95.

Verbura

INDEX DE

Verbum videtur, intelligitur, sunt verba fictionis & improprietas. 1. 2. 186. V. 216. item 2. 1. 67. V. 77.

Veritas arguendo pro & contra magis splendet in lucem. 1. 5. 16.

Verberandi potestas an alicui concedi possit per pactum? 1. 6. 27. V. 32.

Veritas labefactari, sed opprimi non potest. 1. 3. 43.

Verba generalia & indefinita ad tempus contractus referenda sunt. 1. 10. 146. V. 179.

Verba cum effectu accipienda. 2. 2. 57. V. 62.

Verba enunciativa in legibus nihil disponunt. 3. 5. 14.

Verum semel semper verum. 4. 1. 37. V. 42.

Veritas non infringitur propter nostrum asserere vel negare. 1. 3. 105. V. 106.

Vetera quam nova magis presumuntur. 2. 2. 72. V. 85.

Vestes & alia pertinentia ad usum debitoris, in executione non sunt pignora alijis rebus existentibus. 2. 3. 178. V. 186.

Via publicæ cursus tenendus est, aliàs præsumitur contra transeuntem, & potest puniri ut fraudator vectigalium, etiamsi nondum exierit locum territorij. 1. 3. 81. 82. nisi vel cum bulleta transeat, vel aquarum inundatione, vel ob hostilitatem impeditus sit regiam viam ingredi. ibid. 83.

Viator in transitu solvens gabellas non repræsentatur. 1. 2. 294. V. 333.

Via magis explicata & compendiosa eligi debet. 1. 5. 74.

Via facti non habet locum ubi iuris remedium superest. 1. 5. 32 & idem in 3. 4. 6. idemq. in 3. 8. 2.

Via quam elegisti tibi pateat. 1. 10. 188. V. 223 & 3. 32. V. 36.

Vicinus præsumitur habere notitiam de fundo & valore fundi vicini, item de quantitate fructuum qui inde colligi possunt annuatim. 3. 9. 105 & 137. V. 126 & 158.

Vicinum bonum habere auget æstimationem pretij. 3. 9. 120. V. 141.

Vidua retinens claves ad bona mariti, dicitur esse in possessione, adeo, ut si deijcitur, debeat ante omnia restitui. 1. 2. 192. V. 222.

Vidua utitur iure retentionis in bonis mariti, donec lucrum dotale consequatur. ita tamen ne omnes redditus prodigat, sed tantum inde exhibitionem suam habeat. 1. 2. 193. & 194. V. 223. 224. aliàs obnoxiam se facit rationibus erga hæredes defuncti. 1. 95. & 200. V. 225. 332.

Vidua nondum contentata de sua dote, debentur ex bonis mariti alimenta, secundum quantitatem illatæ dotis. 1. 2. 197. V. 229.

Vidua in bonis mariti remanens post eius mortem, tenetur inventarium conficere, vel iuramento patefacere omnia bona. 1. 2. 201. V. 233.

Vidua retinet statum & dignitatem suorum maritorum, donec transeant ad secunda vota. 1. 3. 223. & 224. V. 236. 237.

Vidua de iure Sax. in bonis maritorum succedunt, iuxta authen. præterea C. unde vir & vx. 1. 3. 227. V. 241.

Vidua exigunt dorem suam contra consuetudinem loci ubi maritus habuit domicilium. 1. 3. 256. V. 271.

Viduis an debeantur Serade/Mustheil & Morgengabe ex solo loco domicilij? an verò ex alijs feudis, vel prædijs mariti. 1. 3. 255. & 256. V. 270. 271.

Vidua de iur. Sax. cedunt vtenfilia. 1. 2. 220.

Vidua & familie defuncti, quomodoq. post tricesimum de alimentis prospiciendum. 2. 3. 424.

Vigilantibus iura subveniunt. 2. 3. 110. V. 115.

Violator iurata pacis absq. mora condemnandus. 2. 3. 79. V. 81.

Violentia actualis non officit, ubi præcedit licentia conventionalis. 1. 5. 39.

Violenta invasio non venit ex conventionem partium. 3. 8. 3.

Vis privata punitur civiliter in amissione crediti & criminaliter: nisi de consensu partium esset exercita. 1. 5. 20. & 39.

Vivens Romæ secundum leges Romæ vivit. 1. 3. 177. V. 189.

Vltio vel vindicta privata ex pacto non est prohibita, dummodo servetur moderamen legum. 1. 6. 60. V. 68.

Vltra annale tempus non differenda luitio pignoris, sed executio perficienda. 3. 9. 110.

Universitas quod debet, singuli non debent, & e contra. 2. 3. 356. V. 370.

Unus ordo senatorius, qui per annum regit non adhibitis alijs duobus consilijs, non obligat civitatem ex mutuo. 2. 3. 363. V. 377.

Vocabulum, in continenti, nonnunquam accipitur infra triduum, nonnunquam infra decendium, item pro arbitrio iudicis moderandum. 4. 2. 45 & 6. V. 5. 8 & 8.

Voluntas non durabilis non dicitur voluntas, nisi firmus in actibus momentaneis, qui recipiunt suam consummationem à consensu semel præstito. 1. 5. 47. & 48.

Voluntas

INDEX EXCEPT.

Si reus purè fatetur intentionem adversa-
ri postea exceptionem opponit pro confesso habe-
tur. 23 Idem in causa homicidij 24.

An saltem tres exceptiones litis finitæ, ubi
simul habetur explicatio c. 1. de lit. contest. in 6.
71.

Quæ exceptiones dicantur in continenti
probabiles, & quid in continenti dicatur fieri,
velatis varijs opinionibus 72. 73. Si in conti-
nenti probari non potest, quomodo procedatur.
74. In dubio præsumitur morandæ solutionis
gratia exceptionem obiectam esse, nisi allegans
adducat paratam probationem. 75.

Si iustam habet causam reus qua impedi-
atur quo minus statim probare possit exceptio-
nem, dantur ipsi induciæ, 78.

F.

Feriæ iudicis in dubio considerantur ad
c. dilecti num. 32.

Fideiussor quomodo utatur exceptione no-
vationis ad c. 1. n. 17.

Fructus percepti ex pignore computantur
in sortem ad c. 1. n. 33.

G.

De Guarandæ definitione sine & effectu
ad c. dilecti num. 17. Non præstita guaranda
ante litem contestatam an eo casu post litem con-
testationem permittatur libelli mutatio. nu-
mer. 18.

I.

Inimicus capitalis quis dicatur c. dilecti
n. 15.

Instrumentum: produciens instrumen-
tum pro se intelligitur omnia in eo contenta ap-
probare ad c. cum venerabilis n. 13 28 etiamsi
postea reprobet 30. vel falsum dicat. 31. nisi ha-
beat vitium visibile vel aliqui apparens 33.
vel produciens protestatus fuerit, se non vti eo nisi
in partibus quæ pro ipso faciunt. 35. Pro in-
strumento præsumitur, donec contrarium probe-
tur ad c. 1. n. 28.

Instrumenta sunt communia ad c. cum
venerabilis n. 29.

Ius dicenti extra territorium impune
non paretur ad c. olim num. 5. explicatur num.
9. 11.

Iudex secundum acta & actitata iudica-
re debet ad c. dilecti. n. 63.

Iudex officium suum ad privatam utili-
tatem non accommodat, si specificè super hoc non
fuit imploratus ibid n. 66.

De iudice suspecto. 31.

Quomodo de causa suspecti iudicis cogno-
scatur n. 39.

Iudex potest statuere terminum ad pro-
ponendum omnes dilatorias exceptiones c. pasto-
ralis n. 3.

In ijs quæ iuris sunt supplere potest iudex
non in ijs quæ facti ad c. dilecti n. 54.

Iurisdictionis divisio & quis iudex dica-
tur competens d. c. olim, n. 30.

L.

L. si vnus §. pactus ne peteret, de pact.
explicatio, ad rubr. n. 9.

L. si convenerit de iurid. ad c. olim. 33.

Libellus: De ineptitudine libelli ad c.
dilecti 37. exceptione obscuritatis. 38. Semper
medium concludendi in libello attenditur. 39.
Cautela in opponenda exceptione obscuritatis
benè notanda 40. vide plura in lit. E. Libellus
generalis quando admittatur ad c. cum venera-
bilis. 15. Libellus merita causæ complecti-
tur. 47.

Litis contestatio: Regula, ante litem
contestatam non potest ferri absolutoria senten-
tia, quomodo intelligenda. 48.

Quomodo procedatur post litem contesta-
tionem, si affirmativè litem reus contesteretur 63.
Item si negativè, & bona cautela pro reo propo-
nitur. 64.

M.

Magistratum gerens conveniri non potest
ad c. dilecti n. 34.

Mandatum quod dicatur sufficiens ad c.
dilecti. n. 21.

De mensura miliariorum ad c. olim, nu.
19. & vide lit. D.

Mox, in continenti quomodo accipiat
in statutis ad c. cum venerabilis, 72, 76.

N.

Negans contenta in libello an dicatur ex-
cipere ad rubr. n. 11.

In notorijs ordo iuris non servatur: &
quomodo in ijs pronunciandum, ad c. cum ve-
nerabilis, n. 54.

Notoria cum est exceptio non debet iu-
dex permittere quod causa in iudicium deduca-
tur. 69.

Novationis natura & effectus ad c. 1.
n. 15.

O.

Opiniones Doctorum probabiles non ne-
cessariæ, ad c. cum venerabilis, n. 57.

P.

Pacta novissima attenduntur ad c. 1.
n. 30.

Periurus quatenus repellatur ab agendo
ad c. dilecti n. 13.

Dd 2

Pana

INDEX DE

Vulnera vel cicatrices, quas accipit liber homo ex facto adversarij, non æstimantur de iure civili, secus de iure Sax. 1.9.45. & 46. V. 50. 51.

Vulnera accepta in facie, ore, naribus, lingua, vel oculo, Stiche/ debilitationes membrorum puniuntur in amputatione manus, si criminaliter agatur, aliàs non nisi in dimidio V Verigeldo. 1.9.48. & 49. V. 53. 54.

Vulnerator hodiè de iure Sax. si sequitur debilitatio ex membro, condemnatur læso ad pœnam dimidij V Verigeldi, mercedes medicorum, impendia curationis, & ad æstimationem operarum quibus caruit & cariturus est. 1.9.50. V. 55. 56.

Vtensilia de iur. Sax. infra annum & diem vsucapiuntur. 1.2.79.

Vtensilia de iur. Sax. viduæ cedunt ibid. 228.

Vtile per inutile in individuis vitiatur: in dividuis non item. 3.6.57. V. 68.

Vxor ut teneatur pro marito, statutum valet. 1.3.39.

VV.

Weichbild vocamus statuta civitatum. 1.3.2.

V Verigeldi ad summam fideiussio hodiè sublata 2.3.84. & 88. V. 86. & 90.

INDEX VERBORUM ET RERUM MEMORABILIVM, QUÆ IN COMMENTARIO ATTITVLUM de Exceptionibus continentur, per numeros in singulis capitulis notatos, dispositus.

A.

Citio est iuris civilis ad rubric. n. 8.

Actor sequitur forum rei. ad c. olim. nu. 4. declaratur. num. 8.

Actoris & rei ius idem, ad c. cum venerabilis n. 20. ubi

& declaratur.

Agere non dicitur actor ante litem contestatam, sed agere velle d. loco n. 46.

Accusare non potest criminofus criminofum. ad c. dilecti n. 7.

Quorum vita est accusabilis, mores incogniti non admittuntur ad agendum vel accusandum d. l. n. 22.

Advocati officium est dignitas d. l. num. 22.

Adfirmanti incumbit probatio. ad c. 1. n. 29.

Appellatio: non sola obiectione excepti- nis iustificatur appellatio, nisi aliter eius veritas

toram iudice ad quem liquidetur ad c. olim. n. 14. Iudex appellationis quando cognoscat de causa, quando verò remittat d. loco n. 17. Forma pronunciandi in appellationibus ad c. olim. n. 22.

Articuli reprobatorij quando proponendi ad c. cum venerabilis n. 65.

Argumentum à contrario sensu quando locum habeat ad c. 1. n. 13.

B.

Bannitus amittit omnia iura suæ civita- tis ad c. dilecti n. 11.

Si bannitus offensus per bannitum agat contra offendentem pro sua iniuria, an reus contra actorem bannitum excipere, & is rursus replicare possit. d. l. n. 12.

C.

Casus c. præterea de transact. & explica- tur ad c. cum venerabilis, n. 10.

Citatio: ultra vnam diætam è loco suæ provin-

INDEX IN MATERIA PRÆSCRIPTIONIS.

A.

Actus Reipublicæ causa in integrum restituitur contra præscriptionem, ad cap. ex transmissa. n. 13. quo casu non sufficit allegasse tantum impedimenta, sed sunt etiam probanda. n. 14.

Regula accessorium lequitur principale quatenus locum habeat in præscriptione, ad c. auditus. n. 26.

Actus semper ita intelligitur celebratus, ut excludatur delictum, ad c. de quarta, n. 11. & præsumitur celebratus tempore licito. ad c. auditus. n. 40.

Actione principali extincta cessat accessoria. n. 17.

De agrimensore vide Fines sub Lit. F.

Alienatio in episcopo non præsumitur facta sine consensu capituli. ad c. de quarta, n. 12.

Annui redditus quomodo præscribantur, sub P.

In annuis legatis tot dicuntur legata, quot sunt anni. ad c. auditus. n. 13.

Annua præstationis stipulatio unica est. 24. stipulationes annua quantitatis exæquatæ sunt legatis. n. 15.

Animus cuiusq. probatur per actus exteriores. ad c. quoniam. 25.

Arbiter datus ad iudicandum secundum æquitatem debet rejicere exceptionem præscriptionis, ad rubr. n. 15 declaratur n. 18.

In articulando cautela servanda ad c. auditus. 34.

B.

Bona fidei possessor quis dicatur. ad c. quoniam. 11.

Bona fides nunquam præsumitur nisi allegetur & quomodo. n. 36.

Bona fides magis præsumitur in præscriptione longissimi quam longi temporis. 38.

C.

Canonicum ius quando in foro civili obtineat, ad c. quoniam. 4.

Canonica portio quæ dicatur, ad c. de quarta. n. 3.

c. cura, de iure patronatus explicatur.

n. 15.

c. placuit §. præscriptionum. 16. q. 3. n. 17.

c. 1. de præscript. in 6. n. 59.

c. possessor. de R. I. in 6. n. 60.

c. de quarta h. t. ad c. auditus. n. 16.

In census allegatione consuetudinis allegatio est pro titulo, remissivè ad c. audientiam. n. 4.

Censuales libri plenè probant. n. 5. etiam in futurum. n. 6 quales, n. 7 8.

Cessibile quod est, est etiam præscriptibile, ad c. de quarta. n. 65.

Clericus non potest iura spiritualia ipse occupare. n. 7.

Pluribus probationibus adductis à levioribus inchoanda est cognitio, ad c. auditus. n. 5.

Quoties concurrunt plures actiones eiusdem rei nomine una quis experiri debet. n. 6.

Inter consuetudinem & præscriptionem differentia. 32.

Confessio prælati quatenus noceat Ecclesie ad c. si diligenti. n. 16.

Contraria invicem posita magis elucescunt. n. 20.

Credulitas etiam iniusta quem à dolo excusat. ad c. quoniam. n. 26.

Crimina non debent manere impanita. ad c. de quarta. n. 97.

D.

Declaratio §. habeat. N. ut etiam eccles. Rom. ad rubr. n. 17.

Decimæ quando debeantur, ad c. de quarta. n. 5. de præscr. decimar. vid. Lit. P.

Dubitans ignoranti comparatur, ad c. illud. 30.

E.

Ecclesia comparatur minori, ad c. placuit n. 4. & 12. Quomodo contra Ecclesiam currat præscriptio, vide Lit. P.

Ecclesijs, item pauperibus legata relicta equiparantur ad c. nihil prodest. 4. & 7.

Ecclesijs parochialibus olim debebatur omnium fructuum pars decima, ad c. de quarta. n. 2.

Ecclesiæ, Xenodochia, pia loca, civitas, fidei, Respublica comparantur. n. 53.

Dd 3

Episcopus

INDEX PRÆSCRIPT.

Episcopus habet ordinariam iurisdictionem, ad c. auditis. n. 2.

Exemptum se esse dicens probare debet ad c. accedentes, n. 3. 5. Portio onerum exempti an decedat domino, an verò alij accrescat, 7. 8. 9. 11. 13.

Declaratio regulæ Extincta semel obligatio nunquam reviviscit, ad c. auditis. n. 18.

F.

Falcem quando quis possit mittere in alienam messem, ad c. placuit. n. 16.

Fines per quos determinentur, ad c. quia iudicante, n. 5. Quis modus observetur in distinctione limitum, 6. 15. 16. Forma libelli in actione finium regundorum, 7. Quando non constat de mensura & modo agrorum quomodo terminanda, n. 9.

Agrimensores debent esse iurati, 10. Sufficit ab initio semel iurasse, 11. Si in loco non habentur agrimensores iurati, quomodo procedatur, 12. Quomodo iurent, 13. An illud iuramentum à partibus remitti possit, n. 14. Iudicis officium in renunciatione limitum, n. 18. Partes agrimensori tenentur ad remunerationem, 19. Quid præstet agrimensor, 20.

Furor quomodo probandus, ad c. auditis. n. 41.

H.

Heredes succedunt in ius defuncti, ad c. quoniam, 21.

Hæres ex sua persona præscribere potest, n. 22.

I.

Imperator dominus orbis universi, ad c. cum liceat, n. 7.

Imperium & Ecclesia quatenus comparentur c. cum vobis, n. 16. & seqq.

Improbi conditio non debet esse melior quam probi ad c. placuit, n. 2. declaratur, n. 10.

Interpellatio extraiudicialis non constituit possessorem in mala fide ad c. nihil prodest, n. 5. limitatur n. 6. 8. 11.

Interruptio civilis quæ, ad c. illud n. 9. quomodo ea fiat n. 10. Annalis præscriptio quomodo interrumpatur, 11. Triennalis 12. longi temporis, 14. In actione reali quomodo fiat, 15.

In criminalibus accusationibus 16. Quomodo impediatur cursus præscriptionis, 17. per debiti agnitionem, 18. usurarum præstationem, 19. Quando sit actus per quem quis prohibetur uti suo iure videtur interrupta quasi possessio, 25. Naturalis interruptio quomodo fiat, 6. 8.

In quibus rebus interruptio procedat, 7. Differentia inter naturalem & civilem inter-

ruptionem, 27. Effectus, 28. & ad c. cum non liceat, n. 3.

Interruptio tollit præscriptionem, ad d. c. illud, n. 4.

Inventor vel is qui extorsit à furibus & raptoribus rem alienam, quomodo eam suam faciat & quomodo restituat, ad c. de quarta, 83.

Iudex datus ut secundum conscientiam iudicet debet observare legem, ad rubr. n. 19. Ex causa pœnam remittere potest, ad c. de quarta, n. 98. Non imploratus non impertit officium suum, n. 99.

Iurisdictio coheret fundo, ad c. cum non liceat n. 10. Iurisdictioni alterius an aliquis semet subijcere possit, n. 9. 10. 11. Iurisdictionis una specie usus, acquirit omnes eius actus ad c. auditis, n. 11. 21. 24. De præscriptione iurisdictionis sub lit. P.

Iuris ignorantia non excusat, ad c. quoniam, n. 10.

L.

L. fin. vers. eodem observando, C. de long. temp. præscript. ad c. vigilanti, 9.

L. 2. C. de servit. & aq. n. 10.

L. fin. C. de SS. Eccles. ad c. cum vobis, n. 18.

Lex nova etiam generaliter loquens, est restringenda, nisi expresse constet de contraria mente disponentis, ad c. de quarta, n. 89.

Lex prohibens præscriptionem non excludit immemoriam, n. 91.

Lex per non usum non tollitur sed per contrarium usum, 92.

Litigare & rem suam repetere licet omni iure, ad c. nihil prodest n. 9. & 10.

In libello accusationis tempus & locus est exprimendus, ad c. auditis, 42.

De limitibus vide fines in lit. F.

Liber homo se ipsum non possidet, sed possidet, ad c. cum non liceat, n. 8.

Litis contestatio an iure Canonico quem constituat in mala fide, ad c. illud, 29. Requiritur etiam b. f. in lite de finibus, ad c. quia iudicante, 8.

M.

Mala fidei possessor quis dicatur, ad c. quoniam, n. 5. 6. 7. 8. 30.

Qui contra iura mercatur in mala fide constituitur 9.

Maximè particula quomodo accipiat, ad c. vigilanti, n. 11.

Ministri Ecclesiarum hodiè unde alantur ad c. de quarta, n. 5.

Mobiles res quæ dicantur, n. 78.

Pro

INDEX EXCEPT.

Si reus putè fatetur intentionem adversa-
ri postea exceptionem opponit pro confesso habe-
tur. 23 Idem in causa homicidij 24.

An saltem tres exceptiones litis finitæ, ubi
simul habetur explicatio c. 1. de lit. contest. in 6.
71.

Quæ exceptiones dicantur in continenti
probabiles, & quid in continenti dicatur fieri,
velati varijs opinionibus 72. 73. Si in conti-
nenti probari non potest, quomodo procedatur.
74. In dubio præsumitur morandæ solutionis
gratia exceptionem obiectam esse, nisi allegans
adducat paratam probationem. 75.

Si iustam habet causam reus qua impedi-
atur quo minus statim probare possit exceptio-
nem, dantur ipsi induciæ, 78.

F.

Feriæ iudicis in dubio considerantur ad
c. dilecti num. 32.

Fideiussor quomodo utatur exceptione no-
vationis ad c. 1. n. 17.

Fructus percepti ex pignore computantur
in sortem ad c. 1. n. 33.

G.

De Guarandæ definitione sine & effectu
ad c. dilecti num. 17. Non præstita guaranda
ante litem contestatam an eo casu post litis con-
testationem permittatur libelli mutatio. nu-
mer. 18.

I.

Inimicus capitalis quis dicatur c. dilecti
n. 15.

Instrumentum: produciens instrumen-
tum pro se intelligitur omnia in eo contenta ap-
probare ad c. cum venerabilis n. 13 28 etiamsi
postea reprobet 30. vel falsum dicat. 31 nisi ha-
beat vitium visibile vel alioqui apparens 33.
vel produciens protestatus fuerit, se non vti eo nisi
in partibus quæ pro ipso faciunt. 35. Pro in-
strumento præsumitur, donec contrarium probe-
tur ad c. 1. n. 28.

Instrumenta sunt communia ad c. cum
venerabilis n. 29.

Ius dicenti extra territorium impune
non paretur ad c. olim num. 5. explicatur num.
9. 11.

Iudex secundum acta & actitata iudica-
re debet ad c. dilecti. n. 63.

Iudex officium suum ad privatam utili-
tatem non accommodat, si specificè super hoc non
fuit imploratus ibid n. 66.

De iudice suspecto. 31.

Quomodo de causa suspecti iudicis cogno-
scatur n. 39.

Iudex potest statuere terminum ad pro-
ponendum omnes dilatorias exceptiones c. pasto-
ralis n. 3.

In ijs quæ iuris sunt supplere potest iudex
non in ijs quæ facti ad c. dilecti n. 54.

Iurisdictionis divisio & quis iudex dica-
tur competens d. c. olim, n. 30.

L.

L. si vnus §. pactus ne peteret, de pact.
explicatio, ad rubr. n. 9.

L. si convenerit de iurisd. ad c. olim. 33.

Libellus: De ineptitudine libelli ad c.
dilecti 37. exceptione obscuritatis. 38. Semper
medium concludendi in libello attenditur. 39.
Cautela in opponenda exceptione obscuritatis
benè notanda 40. vide plura in lit. E. Libellus
generalis quando admittatur ad c. cum venera-
bilis. 15. Libellus merita causæ complecti-
tur. 47.

Litis contestatio: Regula, ante litem
contestatam non potest ferri absolutoria senten-
tia, quomodo intelligenda. 48.

Quomodo procedatur post litis contesta-
tionem, si affirmativè litem reus contestetur 63.
Item si negativè, & bona cautela pro eo propo-
nitur. 64.

M.

Magistratum gerens conveniri non potest
ad c. dilecti n. 34.

Mandatum quod dicatur sufficiens ad c.
dilecti. n. 21.

De mensura miliariorum ad c. olim, nu.
19. & vide lit. D.

Mox, in continenti quomodo accipiat
in statutis ad c. cum venerabilis, 72. 76.

N.

Negans contenta in libello an dicatur ex-
cipere ad rubr. n. 11.

In notorijs ordo iuris non servatur: &
quomodo in ijs pronunciandum, ad c. cum ve-
nerabilis. n. 54.

Notoria cum est exceptio non debet iu-
dex permittere quod causa in iudicium deduca-
tur. 69.

Novationis natura & effectus ad c. 1.
n. 15.

O.

Opiniones Doctorum probabiles non ne-
cessariæ, ad c. cum venerabilis. n. 57.

P.

Pacta novissima attenduntur ad c. 1.
n. 30.

Periurus quatenus repellatur ab agendo
ad c. dilecti n. 13.

Dd 2

Pana

INDEX EXCEPT.

Pœna plus petentium, ad c. cum dilecti. 59.

Ne quis incurrat in pœnam plus petentium pœnitentia locum habet. 61. In eo qui ante existentem conditionem debitum petit, an locum habeat pœna plus petentium. 68. Duplicatio induciarum an semper indistincte locum habeat.

Probatio contraria die Gegenberweisung quando facienda, ad c. cum venerabilis. num. 66.

Productio testium nulla admittitur publicatis & cognitis testimonijs, n. 67.

Procurator: infamis iure civili potest esse procurator, secus iure Canonico ad c. dilecti n. 23. fallit n. 25. Quandoq. procurator absq. mandato recipitur 26. Procurator non potest praiudicare domino, nec praelatus Ecclesiæ, ad c. cum venerabilis n. 32.

Protestatio conservat ius protestantis ad c. olim. n. 37. & quando hoc procedat declaratur ad c. cum venerabilis n. 36. Protestatio quæ debet conservare dilatorias exceptiones, non est in genere facienda, sed in specie, ad c. pastoralis, n. 6. & de praxi illius regulæ. n. 7.

R.

Recusationis causa an exprimenda in libello ad c. olim. n. 40.

Recusationis arbitri intra triduum eligendi. n. 41.

Reconventio quando locum habeat iure Saxonico ad c. dilecti 36. & c. 1. n. 20.

Non relatione criminum sed innocentia reus purgatur. n. 10.

Reo non deneganda copia actorum, ad c. dilecti n. 9.

S.

De satisfactione, quando quomodo & quare facienda, ad c. dilecti n. 16.

Sententia: Regula ante litem contestatam non potest ferri sententia absolutoria, quomodo intelligenda, ad c. cum venerabilis 48.

Sententia super exceptionibus peremptorijs prolata non est interlocutoria ut quidam sentiunt. 56. Quando primam sententiam sequitur secunda, prima dicitur interlocutoria. 59.

Sententia & conclusio causæ excludunt exceptiones contra testes ad c. 1. n. 11.

Simulato contractu reiecto manet ille qui verè intercessit. 31.

T.

Terminus iure Saxonico absolvitur tribus productis ad rubr. n. 5.

Tempus iudicati de iure civili & Saxonico, ad c. cum venerabilis n. 77.

Testes non recipiuntur ante litem contestatam, sed instrumenta, n. 70.

Testes non infamatus per sententiam iure civili non rejicitur, sed canonico ad c. 1. n. 8.

Testis quis dicatur omni exceptione maior n. 9. Maior requiritur suspicio ad repellendum testem quam iudicem n. 10.

Testis de crimine convictus non punitur pœna ordinaria, sed tantum repellitur à testimonio, n. 12.

Traditio bonorum immobilium quomodo fiat iure Saxonico. 26

Tutor quatenus nomine pupillorum agere possit, ad c. dilecti, n. 27.

V.

Venditio imaginaria pro non facta habetur, ad c. 1. n. 35.

Verba in dubio ita sunt accipienda pro ut est utilius proferenti ad c. cum venerabilis, n. 52.

Veritas fictioni praevalet, ad c. dilecti n. 8.

INDEX

INDEX PRAESCRIPT.

ad aures, n. 3. 4. & quidem utile n. 5. 6. & quam pariat actionem. Vfus capio transfert dominium directum, item praescriptio immemorialis n. 7. 8. Statutum disponens quod per praescriptionem acquiratur dominium intelligitur de directo n. 9. Praescriptio cum scientia & patientia domini transfert dominium directum, n. 10. Utilitas indagationis an & quando per praescriptionem acquiratur utile vel directum dominium, n. 11.

Privilegiatus in privilegiatum non habet imperium, ad c. placuit, 5. declaratur, n. 13.

Privilegium vni concessum non debet redundare in alterius praerogativam, ad c. accedentes, n. 10. Inter privilegium & praescriptionem est differentia ad c. auditus. 21.

Principis aut Papae verbis enunciativum standum, c. ad audientiam, n. 11. 12.

Procuratio quid ad accedentes n. 2.

Procuratoris petendi ius est merae facultatis, ad c. cum ex officio, n. 2.

Ad productionem testis requiritur citatio pariter non praesentia ad c. quia iudicante, n. 17.

Probationis difficultate data, sufficit probatio praesumpta ad c. cum nobis, n. 12.

Probatio dubia & generalis declaratur per alias ad c. auditus, n. 7.

Quis probet bonam vel malam fidem, ad c. quoniam n. 35.

Quando dicatur recte probatum equum sine culpa conductoris mortuum ad c. auditus, n. 35.

Omnes qualitates in libello deductae probandae sunt, n. 37. & seq. & 43.

Probatio dubia non relevat. 38.

R.

Restitutio in integrum locum habet, si contra ignorantem praescriptum ad c. vigilantem, n. 12. contra qualem ignorantiam detur restitutio, n. 13.

Reo licitum est pluribus defensionibus uti ad c. auditus, n. 4. ubi in n. seqq. declaratur.

Retentioni magis favetur quam acquisitioni ad c. auditus, n. 22. ad c. quoniam numeri. 14.

S.

Scire omnes debent quod suum non est, ad alium pertinere, ad c. quoniam, n. 6.

Scientiam rei alienae quis dicatur habere n. 7.

Sententia contra dominum lata an noceat alijs, remissive ad c. auditus, n. 33.

Servitutes aliae sunt continuae, aliae discontinuae, ad c. de quarta, n. 20. & quae illae sint n. 21. propositis simul varijs exemplis & n. 56.

Spiritualia iura non possidentur absque titulo & bona fide, c. si diligenti, n. 7. 10.

Subditorum interest non mutare dominos potentes, & se subijcere inferioribus ad c. ad audientiam, n. 13.

T.

Temporis diuturnitas liberat a poena, ad c. de quarta, n. 94.

Temporales domini quatenus possideant sua territoria ad c. si diligenti, n. 14.

Testes & instrumenta pariter obtinent veritatem ad c. cum vobis n. 8.

Testibus duobus affirmantibus plus creditur quam mille negantibus ad c. cum vobis, n. 29.

Turpitudinem propriam allegans non est audiendus, ad c. si diligenti, n. 8.

V.

Vacante sede an currat praescriptio, vide P.

Vasallus in praescriptione utitur iure sui domini ad c. ad audientiam, n. 2.

Vasallus invito obtrudi nequit, n. 14.

Vasallus utilis dominus feudi dicitur, ad c. si diligenti, n. 15.

A venatione in provincijs Saxonia abstinendum post bacchanalia usque ad diem Bartholomaei sub poena, ad c. auditus, 39.

Verbum videtur quomodo in legibus accipiat, ad c. quoniam n. 19.

Vix quomodo accipiat, n. 20.

Visitatoribus subministrandi sunt sumptus a tota communione quae visitatur, ad c. accedentes, n. 3. 4. nisi quis ex illis probet se exemptum, n. 5.

Vita hominis longissimum tempus 100. sunt anni, ad c. cum vobis n. 7. & 10.

De usucapione vid. lit. P. & ibi Praescriptio.

DEO SIT LAUS ET GLORIA.

F I N I S.

INDEX PRÆSCRIPT.

Episcopus habet ordinariam iurisdictionem, ad c. auditus. n. 2.

Exemptum se esse dicens probare debet ad c. accedentes, n. 3. 5. Portio onerum exempti an decedat domino, an verò alij accrescat, 7. 8. 9. 11. 13.

Declaratio regulæ Extincta semel obligatio nunquam reviviscit, ad c. auditus. n. 18.

F.

Falcem quando quis possit mittere in alienam messem, ad c. placuit. n. 16.

Fines per quos determinantur, ad c. quia iudicante, n. 5. Quis modus observetur in distinctione limitum, 6. 15. 16. Forma libelli in actione finium regundorum, 7. Quando non constat de mensura & modo agrorum quomodo la terminanda. n. 9.

Agrimensores debent esse iurati, 10. Sufficit ab initio semel iurasse. 11. Si in loco non habentur agrimensores iurati, quomodo procedatur. 12. Quomodo iurent. 13. An illud iuramentum à partibus remitti possit. n. 14. Iudicis officium in renunciatione limitum, n. 18. Partes agrimensori tenentur ad remunerationem, 19. Quid præstet agrimensor. 20.

Furor quomodo probandus, ad c. auditus. n. 41.

H.

Heredes succedunt in ius defuncti, ad c. quoniam, 21.

Hæres ex sua persona præscribere potest, n. 22.

I.

Imperator dominus orbis universi, ad c. cum liceat, n. 7.

Imperium & Ecclesia quatenus comparentur c. cum vobis, n. 16 & seqq.

Improbi conditio non debet esse melior quam probi ad c. placuit, n. 2. declaratur, n. 10.

Interpellatio extrajudicialis non constituit possessorem in mala fide ad c. nihil prodest, n. 5. limitatur n. 6. 8. 11.

Interruptio civilis quæ, ad c. illud n. 9. quomodo ea fiat n. 10. Annalis præscriptio quomodo interrumpatur. 11. Triennalis 12 longi temporis, 14 In actione reali quomodo fiat. 15.

In criminalibus accusationibus 16 Quomodo impediatur cursus præscriptionis, 17. per debiti agnitionem, 18. usurarum præstationem, 19. Quando sit actus per quem quis prohibetur uti suo iure videtur interrupta quasi possessio, 25. Naturalis interruptio quomodo fiat, 6. 8.

In quibus rebus interruptio procedat, 7. Differentia inter naturalem & civilem inter-

ruptionem, 27. Effectus, 28. & ad c. cum non liceat, n. 3.

Interruptio tollit præscriptionem, ad d. c. illud, n. 4.

Inventor vel is qui extorsit à furibus & raptoribus rem alienam, quomodo eam suam faciat & quomodo restituat, ad c. de quarta. 83.

Iudex datus ut secundum conscientiam iudicet debet observare legem, ad rubr. n. 19. Ex causa pœnam remittere potest, ad c. de quarta, n. 98. Non imploratus non impertit officium suum, n. 99.

Iurisdictio coheret fundo, ad c. cum non liceat n. 10. Iurisdictioni alterius an aliquis semet subijcere possit, n. 9. 10. 11. Iurisdictionis una specie usus, acquirit omnes eius actus ad c. auditus, n. 11. 21. 24. De præscriptione iurisdictionis sub lit. P.

Iuris ignorantia non excusat, ad c. quoniam, n. 10.

L.

L. fin. vers. eodem observando, C. de long. temp. præscript. ad c. vigilanti, 9.

L. 2. C. de servit. & aq. n. 10.

L. fin. C. de SS. Eccles. ad c. cum vobis, n. 18.

Lex nova etiam generaliter loquens, est restringenda, nisi expresse constet de contraria mente disponentis, ad c. de quarta, n. 89.

Lex prohibens præscriptionem non excludit immemoriam. n. 91.

Lex per non usum non tollitur sed per contrarium usum. 92.

Litigare & rem suam repetere licet omni iure, ad c. nihil prodest n. 9. & 10.

In libello accusationis tempus & locus est exprimendus, ad c. auditus. 42.

De limitibus vide fines in lit. F.

Liber homo se ipsum non possidet, sed possidet, ad c. cum non liceat, n. 8.

Litis contestatio an iure Canonico quem constituat in mala fide, ad c. illud, 29. Requiritur etiam b. f. in lite de finibus, ad c. quia iudicante, 8.

M.

Mala fidei possessor quis dicatur, ad c. quoniam, n. 5. 6. 7. 8. 30.

Qui contra iura mercatur in mala fide constituitur 9.

Maximè particula quomodo accipitur, ad c. vigilanti, n. 11.

Ministri Ecclesiarum hodiè unde alantur ad c. de quarta, n. 5.

Mobiles res quæ dicantur, n. 78.

Pro

INDEX PRÆSCRIPT.

N.

Pro Notario præsumitur, ad c. ad audientiam, n. 9. limit. n. 10.

O.

Ad onera publica ne quis teneatur superior gratiam facere potest, ad c. accedentes, n. 6.

Onerum portio exempti an decedat domino, an vero alijs onus accrescat, num. 7. 8. 9. 11. 13.

P.

Papa potest feuda conferre, & qualia, c. ad audientiam, n. 3.

Pars regulariter secundum naturam totius ad c. si diligenti, n. 5. A parte ad totum valet argumentum, n. 13.

Pascendi ius per paucos acquisitum extenditur ad totam universitatem, ad c. auditis, n. 31.

Patientia præsupponit scientiam, ad c. vigilantis, n. 7.

Peccare non dicitur quem poenitet facti, ad c. de quarta, n. 95.

Peccatum est retinere quid cum mala conscientia, ad c. si diligenti, n. 9. 18.

Pignoratatio quomodo iure Sax. facienda ad c. vigilantis, n. 23. Effectus, n. 24.

Pœna in eum qui in alieno agro pecus pascit, ad c. de quarta, n. 22.

Pontifex non habet iurisdictionem in terris imperij, ad c. quoniam, 18. nec potest tollere leges imperij, n. 29. 31.

Possessio solo animo amittitur, ad c. illud 8. Possessor bonæ fidei quis, ad c. quoniam, 11. possessio 110. annorum quomodo probetur, ad c. cum vobis, n. 5. Possessionis translatio non probatur instrumento n. 6. declaratur, n. 9.

Possessor u dicitur qui suo nomine possidet, ad c. si diligenti, n. 17. & cuius nomine possidetur, n. 6.

Possessor malæ fidei quis ad c. quoniam, n. 5. 6. 7. 8. 30.

Possessionis commodum nemo privandus, ad c. si diligenti, n. 3.

Præsumitur quælibet res libera, ad c. de quarta, n. 30. & 32.

Præsumpta probatio quæ n. 35.

Prælati confessio quatenus Ecclesiæ præiudicet, ad c. si diligenti, n. 16.

Præscriptio definitio ad rubr. n. 2. est exceptio, n. 3. Divisio, n. 4. causa efficiens, n. 5. Formalis, 6. titulus. 7. Bona fides. 8. diuturnitas temporis. 9. continua possessio. 10. patientia. 11. & 20. causa materialis. 12. finalis. 13.

Contra Ecclesiam non habet locum, nisi præscriptio quadragenaria, ad c. placuit, n. 3.

declaratur, n. 8. 11. & ad c. de quarta, 18. & n. 49. & 51.

Ecclesia contra Ecclesiam, 40. annis præscribit, ad c. illud n. 3. ad c. si diligenti, n. 4.

Contra Romanam Ecclesiam præscribitur, 100. annis ad c. de quarta, n. 69. & c. cum vobis, n. 4. 15. 19. & ad c. si diligenti, n. 11. ad c. quoniam, n. 32.

Vacante ecclesia non currit adversus ipsam præscriptio, ad c. placuit, n. 17. dormit ad c. ex transmissa, n. 7.

Contra Episcopum seque in suo officio vicinus Episcopus præscribit Ecclesiam per sex menses, ad c. placuit, 7. explicatur, n. 15.

Contra clericos in bonis patrimonialibus currit præscriptio, 30. ad c. de quarta, numer. 54.

Decimæ quanto tempore præscribantur, ad c. de quarta, n. 8. 10. 16. 47. annis 40. cum bona fide etiam contra Ecclesiam: idem in alijs iuribus spiritalibus ut patronatus, n. 47.

Laius non potest præscribere decimas contra clericos, ad c. causam, n. 2.

Procuratori præscribi nequit, & ratio, ad c. accedentes, num. 4. & ad c. cum ex officij, n. 1.

Imperio vacante vel impedito Imperatore non possunt præscribi merum aut mixtum imperium, ad c. placuit, n. 18.

Contra Principem regalia præscribuntur tempore immemoriali, ad c. de quarta, n. 62. & 70. idem in omnibus reservatis principis, ad c. cum vobis, n. 20. non centenaria. 2. 14.

Contra fiscum post denunciationem bona vacantia præscribuntur quadriennio, ad c. de quarta, n. 66. & 90. item bona à fisco emta, 67.

Bona fisco nondum nunciata præscribuntur, 20. annis 68. & inde 90.

Obedientiæ adversus superiorem præscribi nequit, ad c. cum non liceat n. 2. 5. 6. 9.

In præscriptione rerum publicarum requiruntur, 40. anni, ad c. cum vobis, n. 19. limitatur in seqq:

Iurisdiclio per præscriptionem acquisita in dubio privative acquisita dicitur, ad c. auditu, n. 9.

Nullo possidente exercitium iurisdictionis, tunc unius actus præscriptio, parit præscripti ius in omnibus, ad c. auditis, n. 25.

De præscriptione servitutum, ad c. de quarta, n. 19. 23. in hac requiritur patientia & scientia adversarij 26.

Cautelam articulandi in præscriptione rerum incorporalium tradit, n. 27.

Præscribens credere debet se vti servitute iure suo, 28. Titulus necessarius non est, 29.

Dd 4

quandoq;

J E N A

Excudebatur typis Tobia Steinmanni.

Impensis LEONHARDI VVIPRECHTS
Bibliopolæ Ienensis.

ANNO M. DCII.

Coler, Matthias,

Tractatus de Processibus executivis

Jena 1602

2 J.pract. 19

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10491050-2

VD17 23:625984E